משניות

תפארת ישראל

יכין | ובועז

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ה

ועם עוד ארבע וחמשים הוספות חדשות

הוצאת
בית מסחר ספרים „פרדס"
י. ז. בוכבינדר, נשיא
ניויורק, נ. י.

„פרדס" תשי"ג

משניות

סדר זרעים

עם

כל המפרשים שנדפסו בו עד כה.

ועליהם הוספנו עתה

אחת וחמשים הוספות חדשות נכבדות.

חלק שני

בהוצאת בית מסחר ספרים „פרדס"
י. ז. בוכבינדר, נשיא
28 רחוב קאנאל, ניו יארק
PARDES PUBLISHING HOUSE, Inc.
28 Canal Street New York, N. Y.

אליכם אישים אקרא

דרשו מעל סדר זרעים. וקראו בהקדמת מחבר (תוספות יום טוב). והתבוננו מה ראה על ככה, ומה הגיע אליו לחברם. ומסגה יודעו דרכיו והתועליות הנמשכות מהם. והיה אך למותר להדפיס שנית ההקדמה ההיא. אבל ראיתי כי טוב לעורר הלבבות ולהזכירם בזכרון טוב התפלות שחוברו לה יחדיו מרבי נחוניא בן הקנה לכל באי בית המדרש, בכניסתו וביציאתו, ואלו הן:

בכניסתו מהו אומר

יהי רצון מלפניך ה' אלהי. שלא יארע דבר תקלה על ידי. ולא אכשל בדבר הלכה. וישמחו בי חבירי. שלא אומר על טמא טהור. ולא על טהור טמא. ולא על מותר אסור. ולא על אסור מותר. ולא יכשלו חבירי בדבר הלכה ואשמח בהם:

ביציאתו מהו אומר

מודה אני לפניך ה' אלהי. ששמת חלקי מיושבי בית המדרש. ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משכים והם משכימים. אני משכים לדברי תורה. והם משכימים לדברי' בטלים. אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר. והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים. אני רץ לחיי העולם הבא. והם רצים לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם. ואני אבטח בך:

ואחר שעקר למוד המשנה הוא מחלות הלילה. כמו שאבאר בס"ד בכל באריכות בסוף הספר. ראיתי להגיג נפשי כל מעיין בספר משניות זה. סדר הברכות. לאחר הס בטוא"ח סימן מ"ו. למען יהיו לזכרון בין עיניו לברך תחלה:

ברכות התורה

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה. והערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו. ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה אנחנו וצאצאינו. וצאצאי צאצאינו. וצאצאי עמך בית ישראל. כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה: ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם. אשר בחר בנו מכל העמים. ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה ה' נותן התורה:

כתוב בספר שני לוחות הברית דף קפ"ג ע"ב ובספר תוצאות חיים דף ה' וזה לשונם כשפותח הספר [לגמוד בו] יאמר:

הנני רוצה ללמוד כדי שיביאני תלמוד זה לידי מעשה. ולידי מדות ישרות. ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. בשם **יהוה** ובשם **אדני** מתיחדים **יאהדונה"י** על ידי הנעלם (בדחילו ורחימו):

מצאתי כתוב לומר קודם הלמוד כל זה ויופיל להגיל מעכמה בעזלת הע"י:

ידי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה ח"ו וישמחו בי חבירי. שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא. ולא על מותר אסור. ולא על אסור מותר. ולא יכשלו חבירי בדבר הלכה. ואשמח בהם:

ידי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתאיר עיני במאור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות הן בדיני איסור והיתר הן בדיני ממונות הן בהוראה או בלימוד. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך: ומה ששגיתי כבר העמידני על האמת כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב צור תעודה תתום תורה בלמודי (כל זה יאמר ג"פ ישר והפוך):
ברוך אתה ה' למדני חקיך (ג"פ ישר והפוך): בחקתיך אשתעשע לא אשכח דברך (ג"פ ישר והפוך):

שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות שאו ידיכם קודש וברכו את ה' יברכך ה' מציון עושה שמים וארץ:

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחד י"ה בו"ה בשם כל ישראל הריני רוצה ללמוד כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה ולידי מדות ישרות ולידי ידיעת התורה: (ומח"כ יאמר י"פ) זכר דבר לעבדך על אשר יחלתני.

תפלה על הנפטר אחר הלמוד

אָנָא יְיָ מָלֵא רַחֲמִים אֲשֶׁר בְּיָדְךָ נֶפֶשׁ כָּל חַי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ יִהְיֶה נָא לְרָצוֹן לְפָנֶיךָ תּוֹרָתֵנוּ וּתְפִלָּתֵנוּ בַּעֲבוּר נִשְׁמַת (פלוני או פלונית) וּגְמוֹל נָא עִמָּהּ בְּחַסְדְּךָ הַגָּדוֹל לִפְתּוֹחַ לָהּ שַׁעֲרֵי רַחֲמִים וָחֶסֶד וְשַׁעֲרֵי גַן עֵדֶן וּתְקַבֵּל אוֹתָהּ בְּאַהֲבָה וּבְחִבָּה וּשְׁלַח לָהּ מַלְאָכֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים לְהוֹלִיכָהּ וּלְהוֹשִׁיבָהּ הִבְרַת עֵץ הַחַיִּים אֶצֶל נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים וְהַצִּדְקָנִיּוֹת הַחֲסִידִים וְהַחֲסִידוֹת לַהֲנוֹת מִזִּיו שְׁכִינָתְךָ לְהַשְׁבִּיעָהּ מִטּוּבְךָ הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים. וְהַגּוּף יָנוּחַ בְּקֶבֶר בְּמְנוּחָה נְכוֹנָה בְּחֶדְוָה וּבְשִׂמְחָה וְשָׁלוֹם כְּדִכְתִיב יָבֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם הוֹלֵךְ נְכוֹחוֹ. וּכְתִיב יַעֲלִיזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. וּכְתִיב אִם תִּשְׁכַּב לֹא תִפְחָד וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ. וְתִשְׁמוֹר אוֹתוֹ מֵחִבּוּט הַקֶּבֶר וּמֵרִמָּה וְתוֹלֵעָה וְתִסְלַח וְתִמְחוֹל לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא וּזְכוֹר לוֹ זְכִיּוּתָיו וְצִדְקוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה וְתַשְׁפִּיעַ לוֹ מִנִּשְׁמָתוֹ לְדַשֵּׁן עַצְמוֹתָיו בַּקֶּבֶר מֵרֹב טוּב הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים דִּכְתִיב מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וּכְתִיב שֹׁמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה וְיִשְׁכּוֹן בֶּטַח בָּדָד וְשַׁאֲנַן מִפַּחַד רָעָה וְאַל יִרְאֶה פְּנֵי גֵיהִנֹּם וְנִשְׁמָתוֹ תְּהֵא צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים וּלְהַחֲיוֹתָהּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים עִם כָּל מֵתֵי עַמֶּךָ. יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים אָמֵן:

ולנקבה אוֹתָהּ מֵחִבּוּט הַקֶּבֶר וּמֵרִמָּה וְתוֹלֵעָה וְתִסְלַח וְתִמְחוֹל לָהּ עַל כָּל פְּשָׁעֶיהָ כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא וּזְכוֹר לָהּ זְכִיּוּתֶיהָ וְצִדְקוֹתֶיהָ אֲשֶׁר עָשְׂתָה וְתַשְׁפִּיעַ לָהּ מִנִּשְׁמָתָהּ לְדַשֵּׁן עַצְמוֹתֶיהָ בַּקֶּבֶר מֵרֹב טוּב הַצָּפוּן לַצַּדִּיקִים דִּכְתִיב מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וּכְתִיב שֹׁמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה וְיִשְׁכּוֹן בֶּטַח בָּדָד וְשַׁאֲנַן מִפַּחַד רָעָה וְאַל תִּרְאֶה פְּנֵי גֵיהִנֹּם וְנִשְׁמָתָהּ תְּהֵא צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים וּלְהַחֲיוֹתָהּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים עִם כָּל מֵתֵי עַמֶּךָ. יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים אָמֵן:

פתח התיבה

והוא לוח ראשי התיבות שבסדר זה. מסודרים על פי **א. ב.** אמנם ידיע להוי כי כל ראשי תיבות שתחלתן אחת או שתים מאותיות השימוש. כמו **ב. ד. ה. ו. כ. ל. מ. ש.** **לא** יבקשו ולא ימצאו בסדר האות השמושיי. ויבוקש הדבר וימצא בתוב. בהאות השרשיי הראשון כי שם ביתו. למשל. במלת **דבלא"ה** לא ימצא באות **ד'** רק יסיר הד' שהוא אות השמוש. ויחפש וימצא באות **ב'**. ולמראה עיניו ישפוט. שרצותי לומר **דבלאו הכי**. וכן בכל דבר ועניו:

א א' אחד. א"א אי אפשר. אין אומרים. אי אמרת. אאמ"ו אחדוני אבי מורי ורבי. אא"כ אלא אם כן. אג"ק אגב קרקע. אה"ע אבן העזר. או"י אומץ יוסף. א"ח אין חושבין. אינו חייב. אורח חיים. אח"ז אחר זה. אחר זמנו. אח"כ אחר כך. אחרמ"ע אחר מישוע. א"י ארץ ישראל. אינו יכול. אינו יודע. אי"ל אין לומר. אילה"ק אין להקשות. א"כ אם כן. אכ"ל איכא למימר. א"ל אמרו לו. אומרים לי. אל"כ אם לא כן. אלת"ה אי לא תימא הכי. א"מ אינו מינו. אבה"ח אבר מן החי. אמ"ט אמרות טהורות. אמ"צ אינו מצטרף. אמק"ט אינו מקבל טומאה. אמת"ב אמתחת בנימין. א"נ אי נמי. אי נימא. אינו נאמן. א"ע את עצמו. אע"ג אף על גב. אע"כ אלא על כרחך. אע"פ אף על פי. אפ"ה אפילו הכי. א"צ אינו צריך. א"ת אם תאמר. את"ל אם תמצא לומר:

ב ב"א בת אחת. באר אברהם. ב"ב בעל בית. בני ביתו. בגא בתרא. בב"י בבל ירלה. ב"ד בית דין. בית דוד. בד"א במה דברים אמורים. בדבר אחד. בדבר אחר. ב"ה בית הלל. בהמ"ז ברכת המזון. בהמ"ק בית המקדש. בהבק"ק בית המקדש קיים. בהמ"ד בית המדרש. בו"ח בשר וחלב. בזה"ז בזמן הזה. ב"ח בן חורין. ב"י בית יוסף. בה"ש בין השמשות. בי"ש בני יששכר. בית שאול. בב"א בכל אחד. בל"א בלשון אשכנז. בלא"ה בלאו הכי. בל"ז בלא זה. במ"א במקום אחר. במע"ש במעשר שני. במחב"ת במחילת כבוד תורתו. בס"מ בורא מיני מזונות. בנ"א בני אדם. בנ"ר בורא נפשות רבות. ב"ם בית שאה. בס"פ בסוף פרק. בע"ח בעלי חיים. בעה"ב או בע"ב בעל הבית. ב"פ ב' פעמים. בפה"ג בורא פרי הגפן. בפה"ע בורא פרי העץ. בפה"א בורא פרי האדמה. בפ"ע בפני עצמו. בורא פרי העץ. ב"ק בית קבול. בקו"א בקומטרס אחרון. ב"ש בית שמאי. באר שבע. בת"ר בתר רובא:

ג ג"א ג' אמות. ג"ט ג' טפחים. ג"י ג' ימים. ג"כ גם כן. ג"ל ג' לוגין. גמ"ל גמר מלאכה. ג"ע גילוי עריות. ג"פ ג' פעמים. ג"ש גזירה שוה. ג' שנים:

ד ד"א דבר אחד. דבר אחר. ד' אמות. דף א'. דפוס אמשטרדם. דאו' דאורייתא. ד"ב דפוס בתסוליאה. דבבה"ג דבבאלי גוונא. ד"ה דברי הכל. דיבור המתחיל. דף ה'. ד"ו דפוס וויניציא. דף ו' וכו'. דו"ב דפוס וויניצא ובאסיליה. ד"מ דפוס מנטובה. ד"נ דפוס נאפולי. ד"ס דברי סופרים. דקדוקי סופרים. דעק"ל דעוד קשיא לי. ד"פ דפוס פראג. דפח"ח דברי פי חכם חן. ד"ק דפוס קראקא. דשיל"מ דבר שיש לו מתירין. ד"ת דברי תורה:

ה ה"א הלכה א'. ה"ב הלכה ב' וכו'. ה"ה הוא הדין. הכי הוא. הלכה ה'. הו"א הוה אמינא. הו"ל הוה לי. הול"ל הוה ליה למימר. הומ"ל הוה מלי למימר. הו"ע הון עשיר. הזג"ר הימן גרמא. ה"ט היינו טעמא. ה' ספיקים. הלמ"מ או הלממ"ם הלכה למשה מסיני. ה"מ הני מילי. המע"ה המעלה מחבירו עליו הראיה. הנ"מ הנפקא מינה. ה"נ הכי נמי. הע"ש הערב שמש. ה"פ הכי פירושא. הכי פריך. הפ"מ הפסד מרובה. ה"ק הכי קאמר. הר"ז הרי זה:

ו ו"ב ויניציא בתסוליאה. ו"ט ו' טפחים. ועפ"א ועיין פרק א'. ויו"ח ויונא ידי חובתו:

ז וא"ז זה אל זה. זה אחר זה. זב"ז זה בזה. זוז"ג זה וזה גורס. ז"י זרע יצחק. זכרון יהודה. זל"ז זה לזה. ז"ל זכרונו לברכה. זה לשונו. וכמ"ר זמן גרמא. ז"נ ז' נקיים. זע"ז זה על זה. ז"ק זרע קדש:

ח ח"א ח' אמות. חה"מ חול המועד. חהר"ל חתיכה הראויה להתכבד. ח"ו חס וחלילה. חו"נ חוזר וגיער. ח"ל חולה לארץ. ח"נ חזון נחום. חנ"נ חתיכה נעשה נבילה. חרד"ן חריפותא דנהרדא. חרו"ח אי חדרוח"ר הרבל וחריב:

ט טבו"י טבול יום. טה"ג טומאת הגוף. ט"ז טומאת ז'. טו"א ט"ז אמה. טי"ד טור יורה דעה. ט"ס טעות סופר:

י י"א יש אומרים. י' אמות. י"ד יורה דעה. יד"ח ידי חובתו. יה"ר יהי רצון. יהש"ר יהא שמיה רבא. יו"ט יום טוב. יו"כ יום כפור. י"ט י' ספיקים. י"ל יש לומר. יע"ש יעיין שם:

כ כ' כתב. כ"א כל אחד. כי אם. כה"ג כהאי גוונא. כ"ז כל זה. כל זמן. כי"ק כתיבת יד קדשו. כי"ב כיוצא בו. כ"כ כמו כן. כן כתב. כל כך. כלאי כרם. כ"מ כן משמע. כן מצאתי. כל מקום. כמ"ש כמו שכתב. כמש"ל כמו שכתבתי לעיל. כנ"י כנסת ישראל. כנ"ל כך נראה לי. כמזכר לעיל. כספ"א כסוף פרק א'. כ"ע כולה עלמא. כעל"פ כולה עלמא לא פליגי. כ"פ כי פליגי. כמה פעמים. כפ"א כפרק א'. כפ"ב כפרק ב' וכו'. כ"צ כל צרכו. כצ"ל כך צריך לומר. כרפ"א כריש פרק א'. כרפ"ב כריש פרק ב' וכו'. כ"ש כל שכן. כל שהוא:

ל ל' לשון. ל"א לישנא אחרינא. לא אמרינן. ל"ג לא גזרינן. לא גרסינן. ל"ד לא דוקא. לא דמי. לה"ז לשון הזכר. לה"מ לקוטי המשנה. לה"ק לקח קדמון. ל"ח לא חיישינן. לה"מ לחם משנה. לח"ש לחם שמים. ל"י ל' יום. לב"א לכל אחד. לכה"פ לכל הפחות. ל"ל למה לי. ל"מ לולא מסתפינא. לא מצאי. למ"ע לא מעידו. למ"ד למאן דאמר. לעד"נ לעניות דעתי גראה. ל"פ לא פליג. לא פליגין. לפ"ד לפי דמיס. לפ"ז לפי זה. לפע"ד לפי עניות דעתי. לפמ"ש לפי מה שכתבתי. ל"צ לא צריך. ל"ק לא קשיא. לק"מ לא קשה מידי. לק"ט לקבל טומאה. ל"ש לא שנא. לא שכיח. לא שייך לחם שמים. לש"ש לשם שמים. ל"ת לא תעשה:

מ מ"א משנה א'. מקום אחר. מאכלות אסורות. מ"ב משנה ברורה. משנה ב'. מי באר. מב"מ מין במינו. מ"ד מאן דאמר. משנה ד'. מדא"א מדלי אפשר. מדהו"ל מדהוה ליה. מדב"כ מדכתב כן. מדל"ק מדלא קאמר. מד"ס מדברי סופרים. מה"ת מן התורה. מה"ט מהאי טעמא. מהב"ת מהיכא תיתא. מ"ח מיס חיים. מ"ט מאי טעמא. משנה ט'. מיו"כ מוצאי יום כפורים. מ"כ מצאתי כתוב. מכ"ש מכל שכן. מלה"ר מלא הרועים. מ"מ מכל מקום. ממ"ש ממאי שכתוב. ממ"נ ממה נפשך. ממ"ד ממאן דאמר. ממה דכתיב. כל"ח משנה לחם. מ"נ מי נפתוח. מנ"ל מנא לן. מ"ם מר סבר. מ' סתם. מ"ע מעשר עני. מצות עשה. מע"ע מעשר עני. מע"ר מעשר ראשון. מע"ש מעשר שני. מערב שבת. מעל"ע מעת לעת. מצ"ל מאי למימר. מצ"ע מצד עצמו. מק"א מקום אחר. מ"ק מועד קטן. מק"ט מקבל טומאה. מ"ר משנת רב. מר"נ מי רגלים. מר"ן משנת ר' נתן. מ"ש מאי שנא. מה שכתב. מה שכתבתי. מוצאי שבת. מש"ה משום הכי. משו"ח משנת חכמים. מש"ל מה שכתבתי לעיל. משא"כ מה שאין כן. משכח"ל משכחת לה. מתעמשבב"ת מתנה על מה שכתוב בתורה. מתח"י מתחת ידו:

נ נגמ"ל נגמר מלאכתו. נז"ש מיר שמשון. נ"ט מתן טעם. נט"י נטילת ידים. נ"ל נראה לי. נ"מ נפקא מינה. נ"ר נטע רבעי:

ס ס' ספק. ס"ס ספק ספיקא. ס"ד סלקא דעתך. סד"א סלקא דעתך אמינא. סי' סימן. ס"פ סוף פרקן. ספ"א סוף פרק א'. ספ"ב סוף פרק ב' וכו':

ע ע"א עד אחד. עמין אחר. ע"נ על נבו. על גבי. עג"ק על גבי קרקע. ע"ד על דעת. על דרך. ע"ה עם הארץ. עה"ר על הרעה. עהש"ח עלות השחר. ע"ז עבודה זרה. על זה. ע"ח עץ חיים. עי' עיין. ע"י על ידי. עוי"ל או עי"ל עוד יש לומר. עי"ז על ידי זה. עוי"ט ערב יום טוב. עכ"ז על כל זה. עב"ל עד כאן לשונו. עבלה"ט עד כאן לשונו הטהור. עבלה"ג עד כאן לשון הגאון. ע"כ עד כאן. על כן. על כרחך. עכ"פ על כל פנים. עבתד"ק עד כאן תוכן דברי קדשו. על"ח עת לחננה. ע"מ על מנת. עמ"ב עושה מעשה בראשית. עמ"ש עיין מה שכתב. עמש"ל עיין מה שכתבתי לעיל. ע"ע על עצמו. עבד עברי. ע"פ על פי. ערב פסח. ע"ר עטרת ראשי. ע"ש ערב שבת. על שם:

פ פ"א פרק א'. פעם אחד. פירש אחר. פ"ב פרק ב'. פ"ג פרק ג' וכו'. פה"ש כאת השלחן. פי' פירש. פ' פסק. פרשת. פ"ק פרק קמא. פר"ח פרי חדש. פ"ש פי שנים:

צ צ"א לא אחד. לא אחר. צאה"כ צאת הכוכבים. צ"ע צריך עיון. צל"ע צריך לי עיון. צלע"ג צריך לי עיון גדול. צ"צ צמח צדק:

ק ק' קשה. קא' קאמר. קו' קושיא. ק"ו קל וחומר. קיי"ל קיימא לן. ק"ל קשה לי. קמ"ל קא משמע לן. ק"ס קול סופר. ק"ש קריאת שמע:

ר רב"א רבינו אלי' ווילנא. ר"ב רבינו ברוכה. ר"ה רשות הרבים. רמ"ה השנה. רה"י רשות היחיד. רי"ב ר' יהודה בברך. רכ"ג רוש כבוד גלוי. ר"ל רצה לומר. רל"מ רק למשנה. רמ"ז רבינו משה זכותא. רמ"ל רבינו משה למלך. רנ"ב ר' נחמיה ביבך. ר"פ ריש פרקן. ריש פרשת. רפ"א ריש פרק א' וכו'. רש"ש ר' שמואל שטרשמון. רתו"ט רבינו הוספות יום טוב:

ש ש"ד שפיר דמי. שפיכת דמיס. שה"מ שם המערכת. ש"ז שבבת זרע. ש"ח שומר חנם. שט"ה שמר טוב. שב"מ שביב מרע. ש"ל שושנים לדוד. ש"מ שמע מינה. שנ"ב שהכל נהיה בדברו. ש"ע שמונה עשרה:

ת ת"ג תרומה גדולה. תה"ר תרומת הדשן. ה"ר תא הרליס. תו"מ או תומ"ע תרומות ומעשרות. תו"ט תוספות יום טוב. תחה"מ תחיית המתים. ת"ח תלמיד חכם. תב"ד תוך כדי דיבור. ת"ל תלמוד לומר. היפוך ליה. תהלה לאל. ת"ק תנא קמא. ת"ת תלמוד תורה:

כתב הרמב"ם וסידר אחר שביעית מסכת תרומה גדולה מפני שהתרומה היא מתנה ראשונה שמוציאין מן הזרע:

פרק א א המשנה לא יתרומו. מצינו למעשרי הא דא"ר יהודה לקמן קטן שלא הביא שתי שערות תרומתו תרומה קמ"ל דאין תרומתו תרומה: החרש והשוטה והקטן כו'. כולהו מחד קרא נפקא לן דכתיב (שמות כח) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו. אל בני ישראל פרט לגברי מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט לחרש ושוטה שאין בהם דעת להיות נודבין וקטן לא מצי ממטיע מאשר ידבנו לבו דאיכא קטן שהגיע לעונת נדרים שיש לו דעת להיות נודב. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם פרט לתורם שאינו שלו. ושוטה

פרק א א לא יתרומו. ל' הרמב"ם אמרם בכל המשנה תרם והורם ויתרום. בעלי הלשון האחרונים מקשין ע"ז ואומרים כי הפרש הריש ומריס וירים. וזו אינה קושיא אמתית כיון שעיקר כל הלשון מן הלשונות הוא חוזר למה שמדברים בו בעלי לאותו הלשון ומה שנשמע מהם. ואלו בעלי המשנה בלא ספק עבריים היו במקומן בארץ הגדי ונשמע מהם לשון תרם וכו נשתמשו הנה זו ראיה שהוא מקובל בל' ושזו המלה ל' מלשונות העבריים.וע"ז הדרך תהיה *) תשובתם לכל מי שיאמר מן האחרונים שלשון המשנה אינו לא לו אם נשתמשו במלות שאינו כראוי בלשון וזה העיקר שזכרתי לך אמיתי אצל החכמים הלמים המדברים על

פרק א א המשנה לא יתרומו. ואם תרמו אין תרומתן תרומה. [ה]החרש [א]. [ב]והשוטה. והקטן [ג]. והתורם

ח"ג. א אין ת"ת בל"ג בשמם אלא אין. החרש והשיטה והקטן בל"ש החרש השוטה והקטן ובגמרא וגינמות גם ואלו הן הש"ש.

המשנה המאבד

הדברים הכוללים כל הלשונות כולם ע"כ. אבל ראיתי להרא"ש בפי' מגלת אסתר במלת מתיהדים כתב על מלת תורמין שהוא בכלל מאמרם ז"ל ל' מקרא לחוד ול' הגמ' לחוד ע"כ. ומאמר זה אמרו על משנה ב פרק י"א דחולין (קנו:) ועי' במשנה יג פ' בתרא דעירובין ומשנה ב פ"ק דפסחים: **המשנה** לא יתרומו ואם תרמו וכו'. כתב הר"ב וכ"כ הרמב"ם למעשרי דרבי יהודא דאמר קטן שלא הביא שתי שערות תרומתו תרומה ע"כ. וכ"ם דממעטו לדר' יוסי וכדמפרש בסמוך נבי מאשר ידבנו לבו. ומיהו תימה לפרושי למעשרי בבה"ג דממ"נ אי *) קיימת מציינא על לא יתרומו משמע דדוקא ה' לא יתרומו הא אחרים אפי' לכתחלה הורמים ואי קיימת מציינא על ואם תרמו אין תרומתן תרומה משמע נמי דדוקא ה' בדיעבד אין תרומתן תרומה הא אחריני בדיעבד מיהו תרומתן תרומה. ועי' במ"ו: **החרש** וכו'. פי' הר"ב כולהו מחד קרא נפקי דכתיב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו'. ירושלמי. והך קרא בתרומת המשכן כתיב וילפינן מיניה תרומת כהנים מדאקרי נמי תרומה כדכתיב (במדבר יח) ואני נתתי לך את משמרת תרומתי.הרמב"ם. [*ומרש עלמו פירושו במשנה דלקמן]: [*והשוטה. פירש הר"ב המאבד כו'. וכן היולא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמקרע את כסותו העושה אחת מאלו הוא שוטה כר' יוחנן בירושל' הביאו הר"ש והוא כמו כן

*) נמ"ש העתיק תשובתן **) ל"ל קיימא וכן לקמן

מלאכת שלמה

פרק א א לא יתרומו. כתב הרמב"ם ז"ל אמרם בכל המשנה תרם כו' (הוכא בתי"מ). וז"ל רבינו דוד קמחי ז"ל בשרש כסם רז"ל כשתמשו הרבה בלשון מכם באמרם הי' עובר על בית המכס ושלח זה הרבה עד שמרוב שמשם בו קבעו המ"ם שרשית וקראו לעוקחי המכס שהוא לשון מין מן במכסת נפשות ע"ם שעוקחין במנין ממשית או שמית לא עשירית קראוהו מוכס במקומות הרבה באמרם אין פורעין מתיבת המוכסין כמו שקבעו תי"ו תחילה ואמרו מתחיל מתחילין ותי"ו תרומה ואמרו תורם תורמין ע"כ: **ואם תרמו אין תרומתן תרומה**. כל עיקר ואסירא בין לכהנים בין לזרים ואם קדש בה אשה אינה מקודשת מעשה מבל. ומתני' דקתני אין תרומתן תרומה דלא כר' אליעזר דאמר התם בשבת תרומת חרש לא תלא לחולין מפני שהוא ספק אי דעתו לגולה היא אי לא והויא תרומה ליאסר לזרים ויחזור ויתרום שהוא הפקה אחרת: בפי' ר"ע ז"ל. מציינא למשמי הא דא"ר יהודה וכו' וכן לק' במציינא דבסי' ו' וכ"ה בפי' הרמב"ם ז"ל. ואני ההדיום בלע"ד דיתכן דמציינא דהאי מתני' הוי למשמי ממשה דבמתני' דלק' בסי' ו' דקתני ואם תרמו תרומתן תרומה והסוא מציינא להתם ג"כ למשמי הני דתנן הכא דאפי' בדיעבד אין תרומתן תרומה ע"כ: **החרש** כו'. בירושל' מאן תנא

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"א א) שאינו שומע ואינו מדבר: ב) המאבד מה שנתנו לו או לו לן בבה"ק. או יולא יחידי בלילה או מקרע כסותו. ורגיל בחד מסכן דרך שטות. ולרמב"ם ה"ה ברגיל בדבר אחר דרך שטות: ג) אפי' בן י"ג ויום א' או בת י"ב ויום א'. רק שלא הביא ב' שערות לא יתרום.

אבל בדיעבד תרומתו תרומה. ואפי' בן י"ב לזכר ובת י"א ויום א' בלי ב' שערות ויודעין לשם מי תרמו ג"כ בדיעבד תרומתן תרומה [כמ"ג]. רק הכא מיירי שאינו בן י"ב ויום א' או בת י"א ויום א'. דאז אפי' הביאו ב' שערות וגם יודעין לשם מי נדרו לא מהני [ועי' י"ד ר"ג ושל"ה]:

משנה — ראשונה — שלא

פרק א א המשנה לא יתרומו. פי' הר"ב למשמעי קטן. ותמה תוי"ט דכל מיעוט משמע למשמעי מידי אחריני דלית ביה כח דיעא דמתני' ולא מה לאיתי בכלל הני דתני ע"ש. ויפה כתב בזה בספר משנת חכמים דכיון דאיכא פלוגתא בקטן דלר' יהודה ור' יוסי תרומתו תרומה הני תנא מיצא לאיתמר דמשמה הן וקטן נמי בכלל ואי לאו דמתני ה"א דקטן שנשתא הוא ומתני מהכא קטן. דסבר אשכחן בהדיא רפ"ב דכריתות גבי אהרנעה מביאין על הזדון כשגגה וכן פירש רש"י שם בהדיא נמי גבי המשה מביאין קרבן עולה ויורד דאמר בגמרא מציא לאפוקי מדר"א וכו' כלומר דדוקא תנא מתני' ולא תימא סמי מהכא תקנה ובקשיו לאוקמי כר"א וכו' ע"ש. ומ"מ לולי פי' הרמב"ם והר"ב נראה דהכא דהכא קטן לאו כל קטן קאמר אלא יש לך קטן שאין תרומתו תרומה וכ' יהודה וכ' יוסי דלקמן אחו לפרושי איזהו קטן ממעט ת"ק דלר' יהודה הגיע לעונים ולא לשכירות ממכר דהוא תרומתו תרומה וכ' יוסי סגר דהגיע לעונת נדרים ממעט וגם הרמב"ם בחבורו פ"ד הבאתיו מתני' דהכא נסתם ואח"כ הבאתיו ג"כ דבר' ר' יוסי: **החרש** והשוטה. פי' הר"ב מאשר ידבנו ממעט פרט לאלו שאין בהם דעת וכו'. ומשמע דגזרת הכתוב הוא בתרומה בכל שאין בו דעת אין תרומתו תרומה. אבל אי לאו קרא פשיטא דכשר דתרומה לא בעי דעת דבני שחיטה נמי מכשרי הם"ו אם אחרים רואין אלא דקלקלו דשחיטה לא בעי כוונה וה"נ תרומה לא בעי כוונה. ונראה אפי' למ"ד מעשה

כראמרן. ואלוים ה"ל דל"ל הביא דרשא דמאה כל איש דאיש אפילו סשר לאיש בשמעא דאתרבי מאשר ידבנו לבו והא אית ליה לב לנדור. ופשוט: (לא"ב): ד"ה **החרש** כו' **והתרם** עמו ס'. אלו כתמים תיבות שייכי

ציונים

א חמשה לא יתרומו. שנת קנב: יבמות קיג. ירושלמי פ"ג דמעלה. פוב' מנחות דף נה. מיי'.פ"ד מהלכות תרומות ה"ב. קנב עפין קנד. פוב' ושו"ע יו"ד פימן שלא סעיף ל':

תוספות חדשים

פ"א הסכמת ספוסקים דתרומ"ע אינו נוהג בה"ל

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה א [תוי"ט ד"ה] חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן

תוספות רע"ק

פ"א משנה א [אות א] החרש"ו כו') אם דהש"ר יש לחם מעשה בחתני' דמשיירין פ"ו הבא שאני דכתיב בהריא ונחשב. ירושלמי:

תוס' אנשי שם

בפתיחה ד"ה כ' הרמב"ם כו' מתנה ראשונה כו'. ועוי"ל דכאי קדם ואלו קדם סמך קדם אצל קדש.ואין להקשות בין לרי"מ ובין לעשמת דיהן דאו"ל להקדים בכורים שהן קודמין לתרומה וכדלקמן פ"ג והוו נמי קדם עפי. מתרומה דס"מ דבכורים אינן מהגיס אלא בו'סמיים בלבד משא"כ תרומה. לא מבעי לפר"מ דוהכנת בכל הפירות מדאוריתא אלא אף לשאר פוסקים מדבנן מיהא טיבת בכל.(ש"ל): בתו"ח ד"ה הסכמת הפוסקים כו' ובזה"ר לדעת הרמב"ם ועמיה גם בא"י הוי דבנן ובראב"ד והר"ם מס"ם. (מר"ן): **א** תוי"ט ד"ה חמשה כו' וכ"ם דממעטו כו'. דבריה אלו קשין לדולמן דמאי כ"ם דקאמר. אמו ר' יוסי מבסר בקטן עפי מדרבי יהודה הא ודאי ליתא. אלא ר' יוסי ל"ל דרבי יהודה דמכשיר בכל קטן ור' יהודה אית ליה דר' יוסי שבלל מאתים מנה וכדר' אינו גופיה ז"ל לק' מ"ג. ואפילו לאמאי דס"ד אתם דבשהגיע לאמנך מייבי פטיעה דמ"מ דר' יהודה עדיפא מדר' יוסי דמגריך שונה נדרים דזקא דהוי בתר הכי עונה. ואל"כ אע"ג דממעטו לדר' יהודה דר' יוסי לא אמעטו דאפילו אימא ר' יוסי ודאמן הכא קטן לא בקטן ממש אינו אבל מהגיע לעונת נדרים יצא מבלל אתם קטן. ובכי מסתבר דאתי הך בתמא בר' יוסי דאלכתא כוותיה ומ"ם הר"ב מן הירושלמי דקממעטו לקטן מאים ולא מאבר דבנו לבו דל"ל דאע"ג די"ל דעת לנדב כגון מופלא סמוך לאים נמי מימעטו מהא לא אבמר להנא דיון דהכי ס"ל. דהא לא מבשה אינה אלא בתלמודא דקא מפרש פי' דוחה לאמעטין נמי עשמיה דמלן דבשי בתי שערות דוקא כדס"ל לר"מ אבל תנא דמתני' ודאי לא ס"ל כותיה אלא הכי"

א חמשה לא יתרומו. שנת קנב: יבמות קיג. ירושלמי פ"ג דמעלה. פוב' מנחות דף נה. מיי'.פ"ד מהלכות תרומות ה"ב. קנב עפין קנד. פוב' ושו"ע יו"ד פימן שלא סעיף ל':

תוספות חדשים

פ"א הסכמת ספוסקים דתרומ"ע אינו נוהג בה"ל

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה א [תוי"ט ד"ה] חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן

תוספות רע"ק

פ"א משנה א [אות א] החרש"ו כו') אם דהש"ר יש לחם מעשה בחתני' דמשיירין פ"ו הבא שאני דכתיב בהריא ונחשב. ירושלמי:

תוס' אנשי שם

בפתיחה ד"ה כ' הרמב"ם כו' מתנה ראשונה כו'. ועוי"ל דכאי קדם ואלו קדם סמך קדם אצל קדש.ואין להקשות בין לרי"מ ובין לעשמת דיהן דאו"ל להקדים בכורים שהן קודמין לתרומה וכדלקמן פ"ג והוו נמי קדם עפי. מתרומה דס"מ דבכורים אינן מהגיס אלא בו'סמיים בלבד משא"כ תרומה. לא מבעי לפר"מ דוהכנת בכל הפירות מדאוריתא אלא אף לשאר פוסקים מדבנן מיהא טיבת בכל.(ש"ל): בתו"ח ד"ה הסכמת הפוסקים כו' ובזה"ר לדעת הרמב"ם ועמיה גם בא"י הוי דבנן ובראב"ד והר"ם מס"ם. (מר"ן): **א** תוי"ט ד"ה חמשה כו' וכ"ם דממעטו כו'. דבריה אלו קשין לדולמן דמאי כ"ם דקאמר. אמו ר' יוסי מבסר בקטן עפי מדרבי יהודה הא ודאי ליתא. אלא ר' יוסי ל"ל דרבי יהודה דמכשיר בכל קטן ור' יהודה אית ליה דר' יוסי שבלל מאתים מנה וכדר' אינו גופיה ז"ל לק' מ"ג. ואפילו לאמאי דס"ד אתם דבשהגיע לאמנך מייבי פטיעה דמ"מ דר' יהודה עדיפא מדר' יוסי דמגריך שונה נדרים דזקא דהוי בתר הכי עונה. ואל"כ אע"ג דממעטו לדר' יהודה דר' יוסי לא אמעטו דאפילו אימא ר' יוסי ודאמן הכא קטן לא בקטן ממש אינו אבל מהגיע לעונת נדרים יצא מבלל אתם קטן. ובכי מסתבר דאתי הך בתמא בר' יוסי דאלכתא כוותיה ומ"ם הר"ב מן הירושלמי דקממעטו לקטן מאים ולא מאבר דבנו לבו דל"ל דאע"ג די"ל דעת לנדב כגון מופלא סמוך לאים נמי מימעטו מהא לא אבמר להנא דיון דהכי ס"ל. דהא לא מבשה אינה אלא בתלמודא דקא מפרש פי' דוחה לאמעטין נמי עשמיה דמלן דבשי בתי שערות דוקא כדס"ל לר"מ אבל תנא דמתני' ודאי לא ס"ל כותיה אלא הכי"

בכבלי פ"ק דחגיגה סוף ד"ג: עובד כוכבים שתרם וכו'. לא שייך למתני' והעובד כוכבים שתרם וכו' ולא ליתני אין תרומתו תרומה משום דהעובד כוכבים אינו בכלל עם החייבים לתרום ולפיכך הוציאו מן הכלל ושנאו בבא בפני עצמה. ועיין סוף פ"ג. [*ומ"ש הר"ב כן תרימו גם אתם. עיין מ"ש בזה ברש פ"ב דקידושין]: ב לא יתרום. פירש הר"ב לכתחלה דצריך להסמיכו לאזנו כו'. ואתיא כת"ק דמשנה ג פ"ב דברכות דפסק הלכה כמותו דהתם נמי לכתחלה מודה דצריך להסמיכו לאזנו. כדמסקינן התם בגמ' ועי' במשנה ד פ"ב דמגילה: חרש שדברו בו חכמים בכ"מ כו'. כתב הר"ב לאו כללא

המאבד מה שנותנים לו קרוי שוטה: אפילו ברשות. של ישראל שעשאו ישראל שלוחו לתרום אין תרומתו תרומה דכתיב (במדבר יח) כן תרימו גם אתם גם לרבות שלוחכם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית: ב לא יתרום. לכתחלה דצריך להסמיכו לאזנו כשיברך: חרש שדברו בו חכמים בכל מקום וכו'. לאו כללא הוא דברים חגיגה תני חרש ומדבר ואינו שומע בכלל ובפרק מלות תלויה לענין

נברי שתרם. גיטין נב: ב חרש המדבר. ברכות פו. מיי' שם ה"ד. פור ושו"ע שם סעיף לב: חרש שדברו. חגיגה ב: ולא יבא: ירושלמי ריש חגיגה. וס' מצות תלויה. מיי' פ"ב מהלכות תרומות הי"ד. ונמוק חו"מ סימן לא:

תוספות חדשים

אפילו מד"ס הרחוקים מלאי אכל עמון ומואב והקרובים לא"י עסק בו מד"ס ע"ש. (ממהרש"ל ז"ל):

משנה א [בר"ב ד"ה] אפילו נכרית כו' אף שלוחכם בני ברית עכ"ל. וכ"כ גם הר"ש והוא מגמ' דקידושין דפ"ב ע"א דהתם לא תמרו כן אלא לגיבא דרבנן דהם"ג דס"ל דעובד כוכבים בתרומ' דנכרי' תרומתו תרומ' אבל לר"ש דס"ל דאין תרומתו תרומה לא לצריך גם אתם לזה ע"ש ואי"כ הר"ב והר"ש כיון שפי' לענין אל בני ישראל פרט לעובד כוכבים והוא אינ' דר"ש כמ"ש תוס' בגיטין כ"ג ע"ב ד"ה תרומתו ע"ש א"כ לא הוצרכו לכתוב דרשא דגם אתם. (הר"ן) וע"ש בגיטין וקידושין בגמ' והוס' ודו"ק:

חדושי מהרי"ח

כו' כתב הר"ב וכ"כ הרמב"ם למשיטי דר"י כו' ומיהו תימה לפרושי למשיטי בבה"ג דמם"ג כו' עכ"ל. וג"ל דעת הרמב"ם חזר"ב דוראי א"א לומר דמניינא קאי על לא יתרומו דמשמע הא אחרים תרמין לכתחלה דהא איכא במשנה ב' ובמשנה ו' ששה שאין תורמין לכתחלה ואי מניינא קאי אאם תרמו אין תרומתן תרומה דמשמע הא אחרים יש שבדיעבד תרומתן תרומה הלא קתני בהדיא שיש ששה שבדיעבד תרומתן תרומה ויותר אין דבר לומעט וא"כ מניינא למה לי. ולומר ג"כ כפשוטו לאפוקי דר"י ג"כ למה לי מניינא פשיטא דהא בהדיא

תוס' אנשי שם

שייכי בפד"ה והשוטה וכו' וכלומר דהתרם פירכו במשנה לק'. ולהכי לא פירכו הר"ב כמו שפי' השוטה. (ב"ר): ונ"ל דאין מוקדם ומאוחר בתורת רבינו. וה"ק ולו קשיא לך כיכי ממעטינן תרם מההוא דאתר ידבר לבו מה ענין תרשות אחון אגל הדעת. מש"ה כ' ותרם עצמו פירוש במשנה דלקמן שטוב תרם ושיש מדבר שזה בודאי לא בר דעת. (ש"ל): בתו"ה ד"ה בר"ב ד"ה אפילו כו' לא הוצרכו לכתוב כו'. ונ"ל דכוונת הר"ב הוא כמ"ש התוס' גיטין שם ד"ה מה אתם. דמאתם גם אתם דרשינן שליחות. ומיהו יליפין בעלמא ומסתמא לא מרבינן אלא דומיא דאתם בני ברית. וא"מ דאפילו סיכא דאיתיה בדעבדים כמו זכיה וגיטא ומי ליכ שליחות וכעי"ז כ' הלח"מ על הרמב"ם. אבל יראה לי דהרמב"ם איתו מתיישב בכך דבעלמא לתוס' והר"ב דס"ל כתי' הגמ' בקידושין שם דלר"ש אצריך קרא דגם אתם (אע"ג דלמעט שובד כוכבים לא אצריך) לשליחות עצמה. דאע"ג דהוה מני למילף מבנייהו דקדשים וגיטין מ"מ סד"ל כיון דדרשינן אתם ולא שלוחכם קמ"ל גם לרבות השליח. אבל הרמב"ם דס"ל בפ"ד מתרומות ה"ה דשופטין ותיסין יכולין לתרום וכ' הכ"מ בשם הר"י קורקוס דרבינו שובר כתי' סירוגל' דלכתחלה גזרינן מלן דלא קפיד אבל בדיעבד ת"ת.וא"כ הך דרשא דשמעתין דלא כהלכתא ופליגא אמתני' ואמתני' הכ"מ דשופטין ותיסין יכולין לתרום וכ' הכ"מ בשם הר"י קורקוס דרבינו שובר כתי' סירוגל' דלכתחלה גזרינן מלן דלא קפיד אבל בדיעבד ת"ת.וא"כ הך דרשא דשמעתין דלא כהלכתא ופליגא אמתני' ואמתני' לעיתני מרם שדברו הרמב"ם בכ"מ ס' דמשמע דאריש אמתני' דהכא נמי קאי דחרם דהכא אתין תרומתו תרומה הוא אותו שדברו בו כ"מ כו' ולמה הפסיק ביניהם ותני התדבר ואינו שומע בחמלא. ולכך נלע"ד דהא דתני חמשה לא מיירי בעובד כוכבים. הסיא דלעיל אסתכתא בעלמא: ב המדבר ואינו שומע. כגון

ד) שלא ברשות בעלים. ואפ"ה בתרם משלו הר"ש תרומה: ה) שעשאו שליח. ואין שליחות לעובד כוכבים: ו) עיין קדושין [דמ"ח] דילפינן כולהו מקראי:

יכין תפארת ישראל יכין

משנה ראשונה

ז) מדאינו שומע הברכה: ח) דברכות אין מעכבות: ט) ברוב המקומות והכא ר"ל חרם שדברו במשנה מ' דלא מהני בדיעבד היינו שאינו וכו': אפי'

תכוייהו מחד מעמא ניהו אתין לכן דעת אחתי תניב להו בתרתי ובעלמא בכל דוכתא דתני חרם ושוטה דאורחיה לתיתני תרי גווני שוטה. אבל הכא דתני מגינא לא ניתא דהני תמשה ואינם אלא תרנעה. ותדע דשכוח שהגיב לשכרותו של נוח אתרי' בפ' הדר דף ס"ה דהוי כשוטה לכל דבר וכן פסקו הפוסקים בי"ד לענין שחיטה ובא"ע סי' כל"ה וא"כ לענין תרומה ולאו אין תרומתן תרומה ולא תניב ליה הכא משום דבכלל שוטה הוא וא"כ חרם ושוטה נמי וכן קשה נמי דתניב שובד כוכבים שתרם את של ישראל כיון דפסמא הוא אין שליחות אלא לבן ברית אמילא דשובד כוכבים אפי' ברשות אינו שלא ברשות דאין שליחות וא"כ הייו תורם שלא ברשות ואינו תרומה ושיקר משום חרם המדבר אני ליה דאיהו בתרינא דמשמה דלא יתרומו לכתחלה אלא דאמילא חרם גמור נמי בכלל ומיהו הא כדאית' דזה לכתחילה וזה אפי' דיעבד לא כדמפרש לה בסמוך והשתא מ"ש דבלאו שובד כוכבים שתרם אינה אפי' נפשה וכבר נדחק תוי"ט בזה. ועוד בתמני' דלקמן אני חרם המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה. יש לתמוה אמאי אני לה הכא עסיק בהני דאין תרומתן תרומה ונם בזה נדחק תוי"ט במ"ו. ולא עוד אלא לבתר דתני חדבר ואינו שומע דתרומתו תרומה הדר לעיתני חרם שדברו חכמים בכ"מ ס' דמשמע דאריש אמתני' דהכא נמי קאי דחרם דהכא אתין תרומתו תרומה הוא אותו שדברו בו כ"מ כו' ולמה הפסיק ביניהם ותני התדבר ואינו שומע בחמלא. ולכך נלע"ד דהא דתני חמשה לא

מלאכת שלמה

תנא חרם דלא כר' יהודה דתניא אמר ר' יהודה מעשה בבניו של ר' יוחנן בן גודגדא שהיו כולן חרשים והיו כל הטהרות של ירושלים נעשין על בניהן מ"ל משום דאינם שהטהרות אין צריכין מחשבה. סימני שוטה היוצא בלילה והלן בבית הקברות והמקרע כסותו והמאבד מה שנותנין לו מ"ר הוא והוא שיהו כולן בו ור' יוחנן אמר אפילו אין בו אלא אחת מהם תנא קמן דלא כר' יהודה דתניא קטן שהגיעו אצבו במקשה והי' חורש ואצבו מוכר על ידו תרומתו תרומה דברי ר' יהודה וה"ג תניגן בסמוך קטן אלא הבא אחי שערות ר' יהודה אומר תרומתו תרומה אלא ר"מ היא. וחש"ו לא הוי תרומתן תרומה לא לפירושיהן ולא בשליחות בן דעת לתרום פירות שולחיהן. ופריך בירושלמי ויוכיח מעשה חש"ו על מחשבתן דתניגן במכשירין שם הן מעשה ואין הן מחשבה ומשני ונחשב לכם כחיב את שכתוב בו מחשבה אין מעשה אלו מוכיח

על מחשבתו ומאין כתוב בו מחשבה מעשה אלו מוכיח על מחשבתו פירשו תוס' ז"ל בתולין פ"ק דף י"ג כיון שעיקר תרומה במחשבה וחש"ו אין להם מחשבה לא מסתבר שיוכיח המעשה על מחשבתו. והדר פריך והרי ניסין שאין כתוב בו מחשבה ואין מעשה אלו מוכיח על מחשבתו דתניגן בפ' שני דניסין הכל כשרין לכתוב את הנס אפי' חש"ו ואמר רב הונא והוא שיהא פקח עומד על גביו ומתרגן תמן זה כותב וזה מגרש פי' ואין המחשבה של קטן מהני לגירושין דבן דעת. הכא הוא החושב והוא החורש פי' ומי לאו קרא לונחשב מהני. תו בעא למידק בירוש' מדקתני מתני' והחורש את שלהם אלו ולא קתני והחורש את של חבירו שאם חרש כרי שהוקדש או הופקר ממי לא הוי תרומה אע"ג דהוי אחר מירוח ופליגי אמוראי עלה: ב חרש וכו'. ומסיק בגמ' ברכות פ"ב ד' ע"א דאמתני' ר' יהודה היא דבדיעבד אין לכתחלה לא ולא

תוספות יום טוב

ז) מדאינו שומע הברכה. ר"ל דאינו מעכב ברכה דרבנן ולא ברכה הבאה מעצמה ע"כ. ומכח זה תולה בא"ש על התי"ט וכ' דלעולם מתני' אחתי כ"ע ואע"ג דמסיק המגומדא התם דר' יהודה היא ולא שרי ר' יהודה לקי בק"ם אלא דיעבד אבל לכתחילה לא מ"מ לא מפני זה נדחה מ"ש תחלה דאחתי כר' יוסי שהרי לא שמעינ מעולה דיסכור לרי יוסי דברכות מעכבות אלא

תפארת ישראל

ט) ברוב המקומות: ח) ברכות אינן מעכבות: ז) מדאינו שומע הברכה: ו) עיין קדושין [דמ"ח] דילפינן כולהו מקראי:

משנה ראשונה

ד) שלא ברשות בעלים. ואפ"ה בתרם משלו הר"ש תרומה: ה) שעשאו שליח. ואין שליחות לעובד כוכבים: ו) עיין קדושין [דמ"ח] דילפינן כולהו מקראי:

אפי'

לעניין חלילה: שאינו שומע ואינו מדבר. שמולד תרש ממעי אמו וכיון שלא שמע מעולם מה שמדברים לו א"א לו שידבר: **ג קטן** כו' רבי יהודה אומר תרומתו תרומה. בדיעבד דליתא ליה לרבי יהודה הך דרשא מאת כל אים פרט לקטן: עד שלא בא לעונת נדרים. הזכר בן י"ב שנה ויום אחד והנקבה בת י"א שנים ויום אחד ומאותה עונה ואילך אם תרם תרומתו תרומה והלכה כרבי יוסי: תרומתו תרומה (יא). רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים (יב) אין תרומתו תרומה. ומשבא לעונת נדרים תרומתו תרומה: אין

*שאינו לא שומע ולא מדבר י). **ג קטן** שלא הביא שתי שערות. רבי יהודה אומר

נדפ"ל. שאינו לא ש"ש בע"ל ש"ש שאינו שומע וכ"ה בתוספתא, ונגדה אינו שומע, ולא מתגיגה ונגדה ואינו: **ג** תרומתו נגדה אין תרומתו, ומשבא נמשב"ל כישבא.

מלאכת שלמה

ולגא כר"מ דמכשר בתוספתא בגמ' אפי' לכתחלה דתני ר' יהודה בריה דר"ש בן פזי תרם המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה ומוקמי' לה התם כר"מ דאמר נבי ק"ש כתיב אשר אנכי מצוך היום על לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים ואפי' לכתחלה נמי אין צריך ואע"ג שק"ש מדאורי' וכ"ש ברכות דמדרבנן. ובירושל' גרסינן נמי נגרסה מתני' דקתני תרומתו תרומה אגא לר' יוסי דאע"ג דאמר ר' יוסי בפ' היה קורא נבי ק"ש אם לא השמיע לאזנו לא יצא קמ"ל הכא דיגא ותרומתו תרומה אע"פ שלא השמיע לאזנו הברכה דשאני התם דכתיב שמע השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך ומשום שתבין ותדע ותשכיל מעצמך דלא נצרכה רק ליחידאה לא ערבה רבי בכלל הני חמשה לתנן בסמוך דתרומתן תרומה וה"ג קאמר רב חסדא התם בנבלי ברכות דף פ"ו: **ג קטן** שלא הביא וכו'. כתבו הר"ש והרא"ש ז"ל בכל הספרים כתוב בשלהי פ' יולא דופן אין תרומתו תרומה וגו' דהכא עיקר בלאי בירום מאן תנא קטן דלגא כר' יהודה והא דמייתי התם דאיתא מברייתא דמקשה ולא מייתי ממתני' דהכא משום דהו"א מדנקט ר' יהודה קטן שלא הביא שתי שערות משמע דבסמוך להבאת שתי שערות אייתי אגא שפדיין לא הביא ור' יוסי לפרושי דברי ר' יהודה קאתי אכל ברייי' דמקשה קתני קטן סתם משמע כל קטן ובירושלמי דיבמות פ' בית שמאי מוכח נמי דלר' יהודה תרומתו תרומה דגרס' התם תמן תנינן קטן שלא הביא שתי שערות ר' יהודה אומר תרומתו תרומה תני בשם ר"מ

יבין תפארת ישראל יבין

י) אפי' פקח ומתחרט דינו כשוטה [כאה"ע קכ"ח ודלא כר"ג כאן]: יא) בדיעבד ודוקא כשהגיע לחנוך: יב) עונת נדרי' הוא בן י"ג שנה ויום א' ובת י"ב ויום

משנה ראשונה

כגון שהיה שומע כשהגדל ואחר כך נתחרש בחיוו דאם כן א"א לו שידבר כמ"ש הר"ב. וכפי' הרמב"ם יש שם מ"ש: **ג** ר' יהודה אומר תרומתו תרומה. פי' הר"ב דלית ליה דרשא הכל אים ע"כ ולפי מ"ש לעיל בשם הגו' דעיקר דרשא הוא מגמשב. ל"ל דדרשא דומתבב נמי לית לי'. ולפ"ז ממילא הקטן כשר דמסיכי מיתי לאיזה תרומה הא תרומה לא בעי דעת דומיא דשאיזה כלפי' לעיל. ולגא כתוי"ש שדעתו דוקא בהגיע לחיוב דומיא דמגילה. וכמתמ לא דמי דמגילה מצוה דרמיא עליה שמחויב לקיימה והלכך בשגא הגיע לחיוב ליכא חיובא. ובתרומה שאינו מצווה עליה אגא שגא לתקן מבלו מהיכי תיתי לפסול בקטן אפי' לא הגיע לחיוב. אגא שגם על עיקר דברי התוס' דמס' מגילה שהמיכו להוכיח דהא דמכשיר ר"י בקטן הייגו בשהגיע לחיוב קשיא לי דהא אין חיוב הקטן הוא בשיודע לעשות המצוה בהתחרי' פ' נולד הנזול דף מ"ב היודע לנענע חייב לחבר בלולב היודע לשמור תפילין מחבר בתפילין היודע לדבר מלמדו תורה פ"ש ודכותי' בתגילה משמע שיודע לקרות לו לשמוע מפי הקורא. והתם בשקורא המגילה מייבי והכי יודע ותתי פ"ד דבגא הגיע לחיוב מייבי. וה"ל הכא בתרומה כשתורם ע"ב יודע לקרות שם תרומה והכי הגיע לחיוב. ויש לדקדק הא דתני קטן שלא הביא שתי שערות. לתה ליה למיתני הכי הא כל סתם קטן דכולי מלתודה הכי הוא שלא הביא שערות בגדול הוא ומ"ש מוי"ע דמשום ר' יוסי תני לה לא תשום כ"מ דברייתא אינו מיושב כלל דמ"ב הוה תני סתם קטן משמע הכי וכ"ש דתנא דמתני' לא מדבר מילתי' דר"מ כלל. ולכאורה היה נראה דמייבי הכא שהגיע כבר לכלל שנותיו שהוא בן י"ג ויום אחד אגא שגא הביא שערות ובהא מ"ב יהודה דהוי תרומה כדאמרי' בפ' יוצא דופן דמ"ש קנינה שהגיעם לכלל שנותיה ולא הביאה תרומה מושמין שמא נשרו לחומרא שאינה ממחנת ולענין הגיה תרומה אגא שגא הביא כ' שערות

תפארת ישראל

שמא לא הביאה עדיין וכבי לאיפסקא הלכתא התם כן מ"ש ומ"ב ס"ג תרומתו תרומה ואסורה לזרים שמא נשרו ומ"ש דנקט שלא הביא שערות שאינו מתוסר אגא שערות. ואתי ר' יוסי לאיתמר דאפי' לא הביא לשנים נמי אגא לעונת נדרים הוי תרומה. ולפ"ז ר' יהודה נמי מודה דקטן אין תרומתו תרומה ואיתי ליה דרשא דכל אים לו דרשא דומתבב. אגא דמתני' לא משמע דמייבי בסכי דלא ס"ל לאיתי בסתם תרומתו תרומה אגא תרומה ויתחזר ויתחזר מצבעא ליה כמו בשאר ספק בדלקמן ומדתני סתם משמע דהוי תרומה מעלה. ועוד דהא אשתרלי פלגי סתם בשם נדה לי מושבין שמא נשרו ואתמי לא מייתי מהכא. ועכ"מ נראה ודאי שהדין אין אמת שהקטן שהגיע לשנו ולא הביא שערות הוי תרומתו תרומה ויתחזר ויתחזר בדקי"ל הלכתא מושבין שמא נשרו. תיהו כ"ז לדעת הר"ב אבל לקמן יתבאר דלענין הלכה בגא"ה קי"ל כר' יוסי ואין נפקותא בכל זה. ולענין פירושא דמתני' דאפשר דר' יהודה אייבי בהגיע לכלל שנותיו ולא הביא שערות הייגו שיהיה לו אגא הביא עדיין בענין לליכא למיתם שנשרו כגון דבדקינהו מיד במשלם ר"ג ומייל י"ד ולא נמצאו קיימים דבכה"ג נראה דכ"ע מודו דלא מייתינן שנשרו אגא ודאי לא הביא ומ"ל דתרומתו תרומה דאע"ג דקי"ל כל שלא הביא שערות קטן הוא לכל התורה. ככא בתרומה מדינא אפי' קטן כשר דהא לית ליה דרשא דכל אים ודרשא דומתבב אגא כל שלא הגיע לבעותיו נזרינן מדלבנן דלא ליהוי תרומה דלמתא אתו נמי לתמיר קיבוריו קיבוריו וכשהגיע לשנותיו אע"פ שלא הביא לא נזרינן דלא שכיחא. ועוד דכ"ע לא ידעי שלא הביא. אגא שדין זה דמיד במשלם י"ג לא מייתי שמא נשרו לא ידעי אגא הביא. אגא שדין זה דמיד במשלם י"ג לא מייתי שמא נשרו לא ראיתיו כמת דמשנה אגא אשכחן דפליג. אגא דמתני' דאגא בפ"ה מ"ד דר' יהודה שרי אפי' לכתחלה ומוקמינן מתני' דהכא בתרומה דאורייתא דלבנן דכל דמתלקי' מחלה בין דאורייתא לדבנן אגא דבק"ש ס"ל לר' יוסי דלא יצא כ"ל אין ת"ת וכ"ג ס"ל בתגילה אע"ג דבנן הוא וכיון שגלה דעתו בתרתי נק"ש שהוא דאורייתא ובתגילה דבנן שמעינן מייבו בכולהו. ולכן לא פליג בהדיא לא הכא ולא בגי אגא דלקמן מ"ו אבל לעולם דס"ל לר"י בתרוייהו דלא יצא וכן מוכח מפירש"י שם ע"ו. ד"ה אפילו תימא ר' יהודה כו' ומתוס' שם ד"ה אי ר' יוסי כו'. ולפי דלכנן למדנו עשה לשבת אמאי הנא לכן דמדבר ואינו שומע הכא ולא כייל' לקטן בתמ"ד. משום דבהכהנו דלקי' ליכא למ"ד דאורייתא לכתחלה מבא"ל בהא דתרם דאיכא הא דתני יהודה בריה דר"ש בן פזי דאורייתא התם מש"ה לא ערביהו. והאוי"ש לק' בתמ"ו נתן עשה אחר ע"ש. (ש"ל). ועי' בס' שנא"ת. וכרש"ש כ' דמשום דהתם תרם משמע שאינו שומע לאוד דלהיותא בהגיגה כ: לכני תם הקשה אגא שנשה דבתרם כה"ג מייבי ותגא הוקשה דתרם כזה ת"ת ותרם שבדבון כו': בר"ב ד"ה דרש כו' לענין תלוגה. משמע דגם שם מדבר ואינו שומע בכולל אכל לא מכר שם רק אגא ואמרה משמע שאינו באמר ואמרה אכל מדבר ואינו שומע משמע דתלוגתא כברה וכדפשיטא ליה להש"ל בסוף הטובה ז'. (רש"ש): תוי"ש ד"ה חרש כו' לא הוכיח כו'. אך יש לעיין לענין שופר בסמ"ג דר"ה דהתם אפילו מדבר ואינו שומע אינו מוציא כמ"ש הב"י וע"ש בס' יום תרועה. (הגמ"מ). ופ' בס' שנא"ת: בר"ב ד"ה שאינו שומע כו' ממעי אמו כו'. ע' תוי"ע. ואתי תמה דבירושלמי אמר רבא בהדיא כן דאם היה אפילו שאתרים מדברין ומבכרין ואף דאגן לא קי"ל כן ועי' גיעין ד' ע' לענין גט. ובירושלמי כאן ומש. אבל בפס"מ ס"ל להר"מ כרבא"ג. ועי' בנ"י פ"ד מכ"ק מ"ד הוכיח בתי"ע שם בשבת ג"כ דדוקא בנתחרש ובתי"ע ולא בפקח ונתחרש ובשאלתי בזה מהרב מוה' בעביש אפיסלרף מי בעמ"מ ס' עבודת הוה והראיתי לו שב"ה שיעת רבא"ג בירושלמי שאן וה"ה בכל המצות אגא אגא לא קי"ל כן ועי' ש"ך יו"ד סי' א' ס"ק כ"ג. (נ"ש): **ג** בר"ב ד"ה ר"ז כו' דלית ליה לר"י כו'. ע' ר"ש דגם ר"י אית ליה אים לגמעו קטן אגא דש"ל דוקא בהקדש דבתרומת המשכן כתיב. אבל הרומה אפילו קטן ובירושל' איתא אף דקטן ר"ל מעשה כמכשירין פ' ס"ל לחכמים דבתיב ומתבב ומתבב דר' ס"ל אם מתבדנו נכלה מיתוך מעשיו ר"ל מתבבה מה"ת בס"ד בחוליו י"ג. ובירושל' אף בהרומה אף דאין שליחות לקטן ר"ל דמלתרף מעשה קטן למתבבת אבל בהרומה כתיב ומתבב ופ' רש"י ע"ש: אין שליחות בהרומה לקטן יצאי רבנן מכל אים אשר ידבנו ועי' תוס' סנהדרין כה: בדעת אחרת קטן זוכה לאחריס וה"ל לר"י זוכה לכהן ע"ל ספרשתו. (מר"ל): א"ה ע' בס"ק ובמות פ' ב"ק דמקשה דאם כ"ל לא ילף תרומה מהרומת המשכן כל"ל בר"ש מדוע לא פליג גם בתרם ובומה לבן מע' דגם ר"י ילף תרומה מהרומת המשכן אגא דס"ל דקטן בן ע' שנים הוי בכלל אים ודוקא בהקדש דכתיב ואים טו"ו נעיגן בן י"ג שנים והבלת שערות ע"ש. ועי' מגילה פ"ב מ"ד. ובמס' פרה פ"ה מ"ד: תוי"ש ד"ה קטן כו' וה"ל דהא דהוה מתוקמא קלת והיל"ל וה"ל היה גרלה דבוחיה. אבל מ"מ כן בוחתו דאי אגא הביא קטן אגא הביא שערות

ציונים

ג קטן. נדה מו: ירושלמי יבמות פ' ג"ש: אם עד שלא בא כו'. מיי' פ"ד מהלכות תרומות ה"ה. פמג שם. טור ושו"ע יו"ד שם סעיף נב:

חידושי מהרי"ח

בהדיא קתני הקטן ממילא לאפוקי דר"י. ושוד למה לא אמר לאפוקי מדרבי יהודה ור"י אפשבתב הרב תוי"ם שהוא פשיטא הלא הרמב"ם והרע"ב מפרשים והיה להם לפרש אלא נראה דה"פ דאי לא קתני מניינא הייתי אומר באיזה קטן איירי בקטן דר' יוסי אבל קטן דר' יהודה שהוא בן י"ג אלא שלא הביא שתי שערות ה"א שאם תרם אזי תרומתו תרומה לחכי קתני מניינא ה' לומר שכל החמשה שוין כמו חרש ושוטה ותורם שאינו שלו והשבר מוכבים שאין ביניהם שום חילוק אף שתוכל לומר הלא בחרש ג"כ יש חילוק באמת משנה זו איירי במו ששנה במשנה ב' חרש שדברו חכמים כו' נמצא אין חלוק בכל הארבעה כמו כן בקטן אין חילוק בין קטן לקטן ואפי' קטן דר"י אינו תרומה נמצא דזה א"צ לומר לאפוקי דר' יוסי דפשיטא דהלא אפי' תני והקטן ולמה לי לאפוקי ממניינא אלא מניינא אתי לאפוקי דאין חילוק בין קטן לקטן כמו בכל הה' דברים והוי ע"כ ג"כ לאפוקי מדר' יהודה משא"כ אם לא היה תני מניינא הייתי אומר דמתני' לא איירי בקטן דר"י כך נראה לי דעת הרמב"ם והרע"ב והרי"ק:

תוספות רע"ק

משנה ב [אות ב] שאינו לא שומע ולא מדבר) ברמב"ם בפי' כתב ח"ל ודע כי כשנולד באדם החרשות אחר ששמע או נשתתק אחר שהיה מדבר מותר

תום' אנשי שם

כוונת הגמ' דכר"י נמי אתיא דאיתו נמי לא המיר לכתחלה ומיהו גם כר' יוסי נמי אתיא אלו תוכן דבריו ז"ל אע"פ שסלרין. אבל לעד"ע הסיקר כמ"ש התי"ט ומתני' כר"יהוד' דוקא ולא כר' יוסי דלדידיה אין ת"ת דאע"ג דקי"ל כרבנן אינם מעכבות ולא אמרינן דפליג ר' יוסי כייוב דוקא הכא דנברא מיהא חזי לברוכי הכא דנברא לא חזי לא. וכדאמרינן כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ומ"ש שם בגמ' מעיקרא דר' יוסי היא משום דמעיקרא הוה ס"ד דר' יהודה שרי אפי' לכתחלה וא"כ מתני' דהכא אמאן תרמייה לא ר' יוסי דהא ר' יוסי מס"ה הייגו דוחקים עצמו לאלק בין ק"ש לדאורייתא לזה שהוא דרבנן אבל כי מיגן דר' יהודה מודה בלכתחלה ומוקמינן מתני' דהכא בין דאורייתא דמתלקי' מחלה בין דבנן דכל דמקון רבנן כעין דאורייתא תקון וכי היכי דבק"ש ס"ל לר' יוסי דלא יצא כ"ל אין ת"ת וכ"ג ס"ל בתגילה אע"ג דרבנן היא וכיון שגלה דעתו בתרתי נק"ש שהוא דאורייתא ובתגילה דרבנן שמעינן מייבו בכולהו. ולכן לא פליג בהדיא לא הכא ולא בגי אגא דלקמן מ"ו אבל לעולם דס"ל לר"י בתרוייהו דלא יצא וכן מוכח מפירש"י שם ע"ו. ד"ה אפילו תימא ר' יהודה כו' ומתוס' שם ד"ה אי ר' יוסי כו'. ולפי דלכנן למדנו עשה לשבת אמאי הנא לכן דמדבר ואינו שומע הכא ולא כייל' לקטן בתמ"ד. משום דבהכהנו דלק' ליכא למ"ד דאורייתא לכתחלה מבא"ל בהא דתרם דאיכא הא דתני יהודה בריה דר"ש בן פזי דאורייתא התם מש"ה לא ערביהו. והאוי"ש לק' בתמ"ו נתן עשה אחר ע"ש. (ש"ל). ועי' בס' שנא"ת. וכרש"ש כ' דמשום דהתם תרם משמע שאינו שומע לאוד דלהיותא בהגיגה כ: לכני תם הקשה אגא שנשה דבתרם כה"ג מייבי ותגא הוקשה דתרם כזה ת"ת ותרם שבדבון כו': בר"ב ד"ה דרש כו' לענין תלוגה. משמע דגם שם מדבר ואינו שומע בכולל אכל לא מכר שם רק אגא ואמרה משמע דתלוגתא כברה וכדפשיטא ליה להש"ל בסוף הטובה ז'. (רש"ש): תוי"ש ד"ה חרש כו' לא הוכיח כו'. אך יש לעיין לענין שופר בסמ"ג דר"ה דהתם אפילו מדבר ואינו שומע אינו מוציא כמ"ש הב"י וע"ש בס' יום תרועה. (הגמ"מ). ופ' בס' שנא"ת: בר"ב ד"ה שאינו שומע כו' ממעי אמו כו'. ע' תוי"ע. ואתי תמה דבירושלמי אמר רבא בהדיא כן דאם היה אפילו שאתרים מדברין ומבכרין ואף דאגן לא קי"ל כן ועי' גיעין ד' ע' לענין גט. ובירושלמי כאן ומש. אבל בפס"מ ס"ל להר"מ כרבא"ג. ועי' בנ"י פ"ד מכ"ק מ"ד הוכיח בתי"ע שם בשבת ג"כ דדוקא בנתחרש ובתי"ע ולא בפקח ונתחרש ובשאלתי בזה מהרב מוה' בעביש אפיסלרף מי בעמ"מ ס' עבודת הוה והראיתי לו שב"ה שיעת רבא"ג בירושלמי שאן וה"ה בכל המצות אגא אגא לא קי"ל כן ועי' ש"ך יו"ד סי' א' ס"ק כ"ג. (נ"ש): **ג** בר"ב ד"ה ר"ז כו' דלית ליה לר"י כו'. ע' ר"ש דגם ר"י אית ליה אים לגמעו קטן אגא דש"ל דוקא בהקדש דבתרומת המשכן כתיב. אבל הרומה אפילו קטן ובירושל' איתא אף דקטן ר"ל מעשה כמכשירין פ' ס"ל לחכמים דבתיב ומתבב ומתבב דר' ס"ל אם מתבדנו נכלה מיתוך מעשיו ר"ל מתבבה מה"ת בס"ד בחוליו י"ג. ובירושל' אף בהרומה אף דאין שליחות לקטן ר"ל דמלתרף מעשה קטן למתבבת אבל בהרומה כתיב ומתבב ופ' רש"י ע"ש: אין שליחות בהרומה לקטן יצאי רבנן מכל אים אשר ידבנו ועי' תוס' סנהדרין כה: בדעת אחרת קטן זוכה לאחריס וה"ל לר"י זוכה לכהן ע"ל ספרשתו. (מר"ל): א"ה ע' בס"ק ובמות פ' ב"ק דמקשה דאם כ"ל לא ילף תרומה מהרומת המשכן כל"ל בר"ש מדוע לא פליג גם בתרם ובומה לבן מע' דגם ר"י ילף תרומה מהרומת המשכן אגא דס"ל דקטן בן ע' שנים הוי בכלל אים ודוקא בהקדש דכתיב ואים טו"ו נעיגן בן י"ג שנים והבלת שערות ע"ש. ועי' מגילה פ"ב מ"ד. ובמס' פרה פ"ה מ"ד: תוי"ש ד"ה קטן כו' וה"ל דהא דהוה מתוקמא קלת והיל"ל וה"ל היה גרלה דבוחיה. אבל מ"מ כן בוחתו דאי אגא הביא קטן אגא הביא שערות

ד אין תורמין זיתים על השמן. מי שיש לו שמן שחייב להפרים ממנו תרומה וזיתים שחייב להפרים מהן תרומה אינו יכול לתרום מן הזיתי כפי הסיטור שיש לו לתרום על הזיתי ועל השמן ולפטור השמן בתרומת הזיתי (ממדבר יח) כדגן מן הגורן מן הגמור על הגמור ולא ממה שאינו גמור על הגמור: ואם תרם בית שמאי אומרים תרומת עצמן יש בהן. כלומר אין כאן תרומה אלא על הזיתים בלבד אבל לא על השמן: וב"ה אומרים אינה תרומה. שאינו נתכוון לתרום גם על השמן אין כאן תרומה לא על הזיתי ולא על השמן והרי הוא כאילו לא תרם כלל: אין

תוספות יום טוב

ד ובית הלל אומרים אין תרומתן תרומה. עיין במשנה ח ובסוף פירקין. [*ובמשנה ב פ"ה דעדיות] אין

ד *אין תורמין זיתים על השמן יג) ולא ענבים על היין. ואם תרמו בש"א תרומת עצמן בהם יד) ובה"א אין תרומתן תרומה טו): אין

מלאכת שלמה

ר"מ לעולם אין תרומתו תרומה עד שיבא אחר שערות ושלא מהלוקת בדבר עכ"ל ז"ל ועיין תו בה"ר שמשון ז"ל. וכתב ה"ר שלמה ז"ל מדקאמר ר' יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת גדרים אין תרומתו תרומה משמע דר' יהודה סבר דאפי' קמי עונת גדרים הוי תרומה ואפי' לריכא שערות בו. ותימה דאפילו אית ביה שערות שומא הוו ול"ל דר' יהודה ס"ל כבריה דאמר בפ' יוצא דופן דמתעבר ואילך הוי ס"מן וכיון דתרומה קיימא לגבר דמיא שלכך אפי' ליכא שערות מרבינן לה ואפילו קמי עונת גדרים: ד בפי' ר"ע ז"ל. לכתיב בדגן מן הגורן מן הגמור על הגמור וכו' כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה דהא תנן לקמן אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו וכו' ולא תרמו תרומתן תרומה ובכאן כ"ע ס"ל דאינה תרומה ומה שתירץ הוא לקמן מסיים לריך ראיה ויותר הי' נראה דהטעם הוא דזיתים ושמן הוו כתרי מינין כגון הומן ויין דלקמן רפ"ג אך שמן על זיתים נאכילה תורמין בתחלה דזה השמן כבר הי' זיתים ולא הוי ממין על שאינו מינו אלא מן ריפה על הרע וצ"ע בירושלמי דבירוש' משמע כפירושו שהטעם הוי משום גזל הצבע והוי גזרת חכמים וצ"ל שיש כח ביד חכמים לעשות התרומה פגל. ואפשר לומר שהטעם הוא משום שכל התורם על דעת רבנן הוא תורם וצ"ע ע"כ. וכתבו הר"ש והרא"ש ז"ל בירושלמי פריך תמן תנינן אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו ומשנה היא בסוף פרקין ומסיים בה ואם תרם תרומתו תרומה והכא אמרי בית הלל אין תרומתו תרומה דזיתים על שמן הוי מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו ומשני ר' אילא בשם ר' יוחנן מפני גזל הצבע מהו מפני גזל הצבע מפני הטורח שלריך הכהן לטרכן ולעשות מהם יין ושמן ר' מנא לא אמר כן אלא שהוא מבקש לתרום לפי השמן ואינו תורם אלא לפי הזיתים. כלומר אם מרבע אחים לזיתים עושין אחים דשמן הי' ראוי לתרום ל' אחים על תשעים ושמונה אחין שמן והוא אינו תורם אלא אחים ופריך הנא עלמך שתרם לפי השמן ומשני כדאי הוא עביד הכין ומן מורן לא עביד כן כלומר נזרינן דילמא לא עביד כן זימנא אחריתי עוד משני אמי חבריה לי' ואמר זה מתכוין לרבות ואני אינו מתכוין לרבות ותימה מאי קמשני במתני' דשאלי פרקין נמי ניחוש לגזל ואין לומר דדוקא בזיתים ובענבים שלריך לעצרן בגת ובכד ויש טורח גדול שייך גזל הצבע ולא בשאר דברים דהא פלוגתא היא בירוש' חזקי' אמר לא אמר אלא זיתים על שמן וענבים על יין הא שאר כל הדברים לא ר' יוחנן אמר לא שנינו אלא זיתים על שמן וענבים על יין הא שאר כל הדברים אלמא דר' יוחנן נופיה דמשני משום גזל הצבע לא מפליג. עוד תנן לקמן בפרקין אין תורמין שמן על זיתים הכתתן ולא יין על ענבים הבלרכן ואם תרם תרומה ויחזור ויתרום ופריך עלה ממתני' דסוף פרקין דקתני מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו דסיינו משמן על זיתים תרומתו ולא קתני תרומה ויחזור ויתרום ומשני נמי ר' אילא בשם ר' יוחנן משום גדר מי חטאת שלא יהו מי חטאת בעלים ותימה מאי קמשני הכיא דשלהי פרקין נמי נימא דיחזור ויתרום משום גדר מי חטאת והשתא הכי תנא מתני' קשיין אהדדי. דמתני' דהכא קתני דזיתים על שמן וענבים על יין אין תרומתו תרומה ולקמן גבי שמן על זיתים ויין על ענבים קתני תרומה ויחזור ויתרום וכסוף פרקין קתני בכולהו תרומתו תרומה ואין לריך לחזור ולתרום ויש לתרץ כולה דהא דתנן בזיתים על השמן אין תרומתו תרומה בתורם זיתים וענבים שלא מדעת הכהן מפני גזל הצבע אבל אם מדעת הכהן (לא). דזימנין דנימא לי' לכהן בזיתים וענבים תרומתו ולכתחלה לא שמא פעם אחרת ישבה כך שלא מדעת הכהן ור' מנא דמפרש טעמא משום דמבקש לתרום לפי השמן ואינו תורם אלא לפי הזיתים לטעמי' דאיהו אמר הנה"ה לשון ה"ר שמשון ז"ל ולא נשעמיה לקמן* אמתני' א"ר מנא לית כאן זיתים דלקמן בהיא ברייתא ואמתני' על שמן אלא שמן על זיתים. והיא דעדיות לית כאן וכו': דמדבר שלא נגמרה מלאכתו למעבר על דבר שנגמרה מלאכתו בשאר פירות מיירי אבל בזיתים וענבים אין תרומתו תרומה דהפסד גדול יש לכהן אם הוא תורם לפי הזיתים והענבים ואם דקשה ממליעתא אסוף פרקין ומשני משום גדר מי חטאת ר' אילא מוקי למליעתא כשאין הראשונה קיימת ואמרו חכמים שיחזור ויתרום משום גדר מי חטאת דעיקר מהרם סביו עושין בגבולין היא משום סרך תרומה הלכך כשתרם מדבר שלא הי' ראוי לתרום ונאבדה הראשונה הזקיקוהו לתרום אחרת כדי שיסמוך הכהן ליסחר ונאכלה בטהרה וסיפא כשהתרומה קיימת: בית שמאי אומרים תרומת עצמן יש בהן. פי' קדשו מדומעין והוו הזיתים חולין ותרומה מעורבין זה בזה וימכרו לכהן בדמי תרומה. וכה"א אינה תרומה כלל ומכל מקום הוי ואפילו לכהן אסור ויכול לעשותה תרומה ומעשר על מקום אחר עכ"ל ז"ל עוד הקשה ה"ר שמשון ז"ל ור"ת לר' מנא דמפרש טעמא דזיתים על שמן משום לתורם לפי הזיתים זיתים על זיתרי ואמתי תנן אין תורמין מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ועוד תני ר' אושעיא זיתים על זיתים ועדיד לכתתן ענבים על ענבים ועדיד לדורכן תרומה ויחזור ויתרום ולריך לומר דבהני מודה ר' מנא לעשמה דגזל הצבע ע"כ: ואם תרמו בש"א וכו'. במס' עדיות פ"ה שיטו תורמין זיתים על שמן וענבים על יין כדברי ב"ש ובה"א אין תורמין וקשיא אמתני' דממתניתין משמע דשלו: תייטו

יכין — תפארת ישראל — יכין

ויוסף אחד [כרמב"ם פי"א מהלכי'] . ושנה מקודם בודקין ביודעין לשם מי נדרו כדרכיהן קיימין: יג) אפילו יש בהזיתים כל כך שמן כפי שיעור שחייב . על כל פנים כתיב כדגן מהגורן לריכין שיהיו שניהן גמורי' (א): יד) כפי התרומה שחייב ליתן מהזיתים ודינן ככל דמועא תרומה בחולין דבאין ק"א ימכרו לכהן: טו) מדהתכוון גם על השמן: (א) כ"כ הר"ב. וכתב עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא שגיא"ז [בשות ד' ח"ל אע"ג דבכה"ג בדיעבד תרומתו תרומה כו'. וא"ע עכלה"ש. אמרה הישות בריה שאין לה עיסה. תמהני אדברי מרן דלא על הר"ב תלונתו כ"א על הירושלמי כדמוכח ממ"ש סי' מ"ב. ולפי דברי רבינו א"ב מכ"ש דמה"ש זיתי כתם אזיתי שמן דלא להוי תרומה. והא ליתא (כפ"ב מ"ו) אע"כ דמשום הפסד כהן לחוד אסור רק לכתחלה ולא דלא להוי תרומה כלל. עד דאיכא תרתי. משאינו נמור על גמור והפסד כהן. תדע דהני דמעמאה אסורה פ"ב מ"ב י"ל מדתרומה ממאה לא שכיח ל"ג בה רבנן. כירוש'. אבל

משנה ראשונה

אם יודע לשם מי נדר ולשם מי הקדיש או דלמא שאני הקדש ונדר שמיקרן בחיים בטוחות הגודר לאמיתו כדכתיב כי יחול נדר לה' וכן יקדיש אם ביתו קודש לה' אבל תרומה אפי' אינו יודע שהיא מלוה מן התורה אלא שרוצה שדבר ישראל לתרום ותרם לשם תרומה זו שני. ותיהו מדתני לה בטוחות נדרים תשמש שליך שידע לשם מצות תרומה הוא עושה וקודם שהגיע לטוחות נדרים אפי' אומר לשם מצות תרומה לאו כלום הוא כמו בנדר והקדש. ומשמע דר' יוסי אית ליה דהשתא דזתמאב דתרומה בני מהשבה אלא משהגיע לטוחות נדרים הוי מהשבתו מהשבה והר"ב שכתב כאן סלכה כר' יוסי נמשך אחר הרמב"ם שכ"ב בפירושו וקשה דהא בר"פ פי' שכ"ב דמנא דהשם תמעש קמן שיש לו דשם לנדוב וסיינו דלא כר' יוסי ויש לנו לומר דהלכה כמ"ק וכתב מתני' ד"ה נמשך מזה דבר"ש לא פי' אלא דמתעש דר' יהודה נאמר ומלינו לתיתר דמפרש דר' יהודה אם עדיין לשם מי הקדיש ונדר שמיקרן בחיים אבל אם הקדש בלא נדר לא יחול אבל אם הקדש בלא נדר אינו יכול לחזור בו. ואם הקדש בלא נדר אינו יכול לחזור בו. ואם הקדש בלא נדר אינו יכול לחזור בו. וא

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר ומן המעשר ראשון שנטלה תרומתו ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה מי שיש לו כרי של טבל אינו יכול להפרישם עליו תרומה מלקט ושכחה ופאה שבידו שאלו מתנות עניים הן ואינו יכול לתקן טבלו במתנות עניים: **ומן ההפקר.** דכתיב (דברים יד) וכל הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך ממה שיש לך ואין לו אתה חייב ליתן ולא הפקר שידך וידו שוין בו: **ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו.** אין תורם ממנו תרומה גדולה על כרי של טבל שבידו ואילו אין לכהן בשבלים שהוא פטור מתרומה גדולה, ודוקא שנטלה תרומתו אבל לא נטלה תרומתו יכול להרוס דתני' בספרי מנין לבן לוי שרצה לעשות ממעשר ראשון שלו תרומה גדולה מעשרות: **ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו.** פירש הר"ב היכא שהקדימו לוי בשבלים וכו'. מפורש בברפ"ז דברכות וגוסחא אחרינא שלא נטלה תרומתו והיא גוסחת הרמב"ם ומפרשה שלא יעשה אותו מעשר ראשון תרומה גדולה. אא"כ חושב כמה יש בו מן התרומה מעשר ומה שישאר הוא שרשאי לעשות תרומה גדולה על כריו. ומה שכתב אבל יוציא תרומת מעשר לאו דוקא שיוציאו דא"כ לא הוה קדשו בתוכו

ד"ה אין תורמין מן הלקט ומן ההפקר מ"ז ולא נטלה. ה"ג. ה ההפקר נד"ם ההבקר וב"ה מירושלמי. שנטלה פ"ח שלא נטלה.

מלאכת שלמה

ור' יוסי דאמר תרומה ויחזור ויתרום לתניא ר' יוסי אומר בש"א תורמין שמן על זיתים ויין על ענבים ובה"א אין תורמין אלא תרס לריך לחזור ולתרום שנייה ומשני התם כשאין הראשונה קיימת שנאבדה והזקיקוהו לחזור ולתרום שנייה כיון שהראשונה תרומה שלא כראוי חכמים ונתנו טעם לדבריהם מפני חשש טומאה כדי שיחזיר ויטהר פעם שנית ויזה עליו מטומאת מת ומתני' דעדיות מיירי כשהראשונה קיימת קולא לה שם ודיו ע"כ מלאתי מן הירושל' עם פי' החכם ה"ר שלמה ז"ל ומ"מ הקושיא עדיין במקומה עומדת דר' מנא קאי בין לאמתני' דעדיות בין *) אמתני' דהכא וכמו שנראה מתוך פי' ה"ר שמשון ז"ל והרא"ש ז"ל שהשתקתי לעיל ואפשר לומר דלאו דוקא נקט נמי סיפא לשון לכתחילה אלא אגידי דתנא ריש"א דהתם לשון לכתחילה נקט נמי סיפא לשון לכתחילה: **ה שניטלה תרומתו.** הרמב"ם ז"ל גרים שלא ניטלה תרומתו

*) כגון כתב הגה"ה דלעיל בשם הר"ש ז"ל דר' מנא מגיה רק הברייתא המבואר לעיל לא המתני' דהכא וא"כ אין כאן מקום להמיסתו כלל ודו"ק.

ציונים

ה אין תורמין מן הלקט ט' . פוס' ב"ק דף לד. ובגיטין דף פח. מיי' שם פ"ג ה"ם ופ"ה הי"ב: ולא כמעיר . מיי' שם פ"ה ה"ב:

תוס' אנשי שם

שם תמ"ש כדלקמן פ"ד מ"ה ע"ש בר"ש . לכן נ"ל דאחולי לשיעתייהו בגדרים פ"ג מ"ב. אולם קשה מהא דפ"ד שהזכרתי . וי"ל דהתם ר"א קאמר (דשמותי הוא . ר"ל מהלמידי בית שמאי) ואחיל לשיעתייהו . אבל עדיין ק' מלק' פ"ג מ"ג דע"א תרומת שביעה תרומה ופי' הר"ש מהירושלמי דתרומות כ"א חליה תרומה וחליה תולין . ועי' תוספתא י"ב . גי' אחרת דרא"ל תרומת שביעה תרומה ואיש דר"א שמותי הוא כנ"ל . אך עדיין לא הונח לי מהתוספתא שביעה הר"ש לק' ברפ"ג פ"ב . (רש"ש): ועי' בתפא"ל שהעיר כוס מהך דקני לת ותמוה בב"ב קמ"ג . (ע"ש): **ה** הוי"ש ד"ה אין תורמין כו' דכולהו טעמייהו כו' . ובהכי דייקא מתני' דכי"ל דהכי לכל הני בבבא ל' עם הפקר משום דכולהו מהד טעמא ומחד קרא נפקא אבל כולהו איך דמתני' כל חד לית ליה טעמא בלתי נפשיה ומש"ה הנא כל חד בפ"ע שאר בכל ל' לומר ולא מן וכו' אבל לפי' הרמב"ם אולי ג"כ ולא מן ההפקר. (ש"ל): תוי"ט ד"ה ולא ממעשר כו' ומ"ש אבל יוציא כו' . כלומר ומ"ש הרשב"ם שם אבל יוציא וכו' . וסתגיה ומ"ש שם אבל וכו' לא הפסיד. (כ"ד): בא"ר לאו דוקא שיוציאו כו'.וקשה הא לשר"ש אסור לספרים ח"ג עד שיהא הוא בעצמו עבוד לת"ג . וא"כ ע"כ המעשר דהכא הוא שהקדימו בכרי דאז המעשר בטל לת"ג . וכיון דבטל לת"ג שפיר איכא למימר דיוצא בדוקא ומ"מ אי קדשו בשבו לדעת הפי"ט בעצמו בסה"ד דמעלה על הכ"מ וכ"ל בדעת הר"מ דכיון שבטל לת"ג אף שאינו סבול לתמ"ש מותר לספרים ח"ג על מקו"ל . (מש"ה):

יכין תפארת ישראל בועז

טו) אפילו העני שהן שלו על כל פנים הוא ליה מפטור על החיוב. וכ"כ הפקר פטור מתומ"ע והיינו בהפקיר קודם שנגמר מלאכתן למעשר [ועי' מ"ש פאה פ"ד מ' ו' (מ"ה): יז) דייקא שנטל תרומה שלו דהיינו המע"ע אפי' לא ת"ג . ומבכח"ל בהקדימו לוי לכהן ונטל המעשר בשבלי' *) דפטור מת"ג . אבל בלא ניטל גם המע"ע רשאי לעשות מה שיש בו מהחיוב בת"ע . שיטי' ה"ג על אתר תבואה שחייבת ת"ג [כך כ' הלאב"ד פ"ה מתרומות ה"ג] אולם בספרי שהביא הר"ש משמע דרבוי' קלא שמוהר לעשות

*) נ"ל בכרי דחייב בת"ג כמובן ממה שסיים אבל כו' שיש בו מהחיוב בפ"ע וכ"ש בלאת דשה הרלאב"ד ולא כן דעת הר"ב והר"ש ובהלכתא גבירתא בתר ע"ם דעת הר"ב ע"ש:

אחוז גרוע ואינו שוה כ"כ בדמים לא מקרי הפסד כהן . אלא במחוסר מעשה דריכה ובעיסה דאף בזיתים על שמן אם ירצה הכהן לאכול הזיתים או למכרן יהיה ההפסד רק בשווי מ"מ אם ירצה הכהן לעשותם שמן יהיה לו טורח [תמהני דמ"ש לא מהיל הפסד ממונו או הפסד טרחת גופו . דאף דמסתמא

משנה ראשונה לפרה

על הגמור אפילו דיעבד איכא תרומה ובש"פ תנן דבדיעבד תרומתו תרומה ואיכן הל"ש מן הירושלמי דהכא בזיתים וענבים איכא פסידא תרוכה לכהן יותר מעשר פירות . ולקמן אייני בעאר פירות וכ"כ הל"ב בס"פ . עוד מיכן הל"ש דהכא אלא מדעת כהן והתם מדעתו לכתחילה אסור שמא יעשה אלא מדעתו עכ"ד . ומשמע לפי התירוצים האלו דה"ל בזיתים על הגמן תדבנגן אמנו שאינה תרומה דאי מדאורייתא לא שייך טעמא דהפסד כהן דאי נכי פפר בחצה אחת כל הכרי ומכשיר זה אפי' שלא מדעתו מדאורייתא הוי תרומה וכ"כ הרמב"ם בהדיא בתשובו פ"ה דין י"ח משאינו גמור על הגמור אין תרומתו תרומה גזרה שמא יבוית הכהן לאכול ולהרוח ע"כ וע"ע אי הוי תרומה מן התורה היכי מצי לגנן לאפקועי איסור תרומה דהכי פריך בגמ' פ' אלשה דבס דף פ"ע אלרב תקלה ומשמע הכא דקאי בקושיא וגם הרמב"ם פסק בהסיא דלא ברב תקלה שם בפ"ה דין ח' מכח הך קושיא כמ"ש הכ"מ שם . וע"ע ולבאורה יש לדקדק למה הוצרכו כאן בזיתים וענבים על היין שאינה תרומה משום דהוי משאינו גמור ותיפוק לה דענבים ויין שני מינים הן כדאמר בתמ' פ"ז דף ס"ו אמרה עתיקה בעינבי דבכי הכל בגוותן עבש דלא שוו בשמא ולא בטעמא. אמרה אדמה בעינבי דשוי בטעמא ולא בשמא אבל אמר בהר פעמא אגי'

ציונים

תום' אנשי שם

פפר

בחוכו כדתני בספרי שהביא הר"ב ופסקה הרמב"ם בפ"ג מהלכות תרומה בסי' כ"ח. ומ"מ נוסחא זאת כפי פירושו זה מן התימה הוא דמאי קמ"ל פסיטא שא"א לבן טי לעלם חוב תרומה גדולה שעליו מתרומת מעשר שכבר נתחייב לתתה לכהן. ואפשר דסובר הרמב"ם. דקמ"ל דכיון שבשעה שחרש לא חיסב בדעתו שיפרים תחלה התרומת מעשר שבו לפיכך אין תרומתו תרומה כלל לפי שנמצא חורש מן התרומת מעשר שבו עצמו על הטבל ובמזיד מיירי כמו שאכתוב בס"ד בפ"ב משנה ב. ובפ' ה' מהלכות תרומה סי' י"ג הנתיק זאת הנוסחא והשיגו הראב"ד דכשמקדשו בתוכו יכול הוא לחרוש לפי שלא עלה על דעת הראב"ד שבא לומר שאינו חורש כולו על כרי אחר אלא שיחסוב בתחלה תרומת מעשר שבו. משום דהוא מלאת דפסיטא. וגם בעל כ"מ פיר' דבריו שם כשיטלה תרומ' מעשר אלא שלא ניטלה תרומה גדולה שבו. וא"ל דר"ל כגון שהקדימו בכרי [*וקשה לי שהרי] פסק בפ"ג דפירות הטבלים לתרומ' גדולה תורמין מהן. ובמה שכתבתי נתישבו דברי הרמב"ם היטב: [*ולא ממעשר שני כו'. פירש הר"ב שהקדימו בשבלים. וכך כתב הר"ם ותימה לי מנין דהא במעשר ראשון קראי דרשינן ברים פ"ז דברכות ואולי מסברא מפני ששם מעשר אחד הוא. והרי לפי' תרומה ילפינן ממעשר כמ"ש לקמן בד"ה *ולא מפירות כו']: [*ולא מן החיוב על הפטור. פי' הר"ב כגון מפירות שלא הביאו שלים. דשאר הפטורים תגנהו. הכי איתא בירושלמי וכתוב בפי' מהזכרתי ומנין יודע שהביאה שלים כל שזורעה ומלמחת בידוע שהביאה שלים עכ"ל וז"ל דילאת לו מן ירושלמי דפ"ק דמעשרות אמתניתין ג והביאו שם הר"ם ולי קשיא על הירושלמי ההוא דהא כך מפרש נמי התלהן משתלמח וכמו שכתב שם הר"ב וא"כ *אמאי פסיק התבואה והזיתים מהתלתן ויהיב שיעורא משיכמיסו שלים והר"ב שם מפ' פירושי' אחרי' על משיכניסו שלים ועוד קשיא לי סוגיא דבבלי בפ"ק דר"ה ד' יב [ל"ל יג] דלא מצי יהיב סימנא על הבאת שלים אלא קאמר דקיים להו ואי איתא דסבירא ליה כהירושל' הא איכא מוכיח על השלים ורש"י שם [יב:] על תלתן משתלמח נמי מפ' פי' אחר ואין להאריך אך להר"ב נמי קשיא דבפ"ק דחלה מ"ג מפרש נמי על הבאת שלים דזורעו ולומח ול"ע]: ולא מן התלוש על המחובר. פי' הר"ב דכתיב הרמותם

מלאבת שלמה

הגה"ה גם ס"ל יוסף ז"ל הגיה שלא ניטלה תרומתו וכו' וכתב כן מלאתי ול"ע על הברי"' דבסרי אם כוכר שלריך שיהא טבול לתרומה גדולה כשבולים לעשותו תרומה גדולה על מקום אחר דאי הוה כן לא הוי קשה מידי כי המשנה הסוברת אין תורמין רוצה לומר שיטלה ממנו תרומה גדולה והבריתא שאמרה תורמין מדברת שלא ניטלה ממנו תרומה גדול ודו"ק אך ל"ל דמשנה זו אינה מדבר' בתורם מהם על מקום אחר כי זה מבר' לקמן לא מן הפטור על המחוב אלא מדברת בתורם מהן על עצמן שאינה תרומה כלל כי פטורים הם לגמרי וכן משמע בירושלמי ול"ע עכ"ל ז"ל:

ולשון

והראב"ד ז"ל השיגו בפ"ה דה' תרומות סימן י"ג ומה כתב מהרי"ק ז"ל דלרבותא נקט שלא ניטלה תרומתו שאע"פ שהוא טבול לתרומה הגדולה שלעיל לתרומת מעשר. ל"ל: גדולה* אין תורמין ממנו וכ"ש היכא דניטלה תרומתו דאין תורמין ממנו ועל דרך זה יתפרש מעשר שני והקדש שלא נפדו וכל שכן אם נפדו דפסיטא דחולין גמורין הם ע"כ והוס' יום טוב יישב פי' הרמב"ם ז"ל וגיראסתו בדרך אחרת ע"ש ורמזתי קצת מדבריו לקמן פרק שני סי' ב': לא מן החייב על הפטור ולא מן הפטור על החייב. פי' דהמפרים מן הפיטור על החיוב אוכל טבל שהרי אין שם מעשר חל על מעשרותיו שאינו ראוי לכך ומצאנו שלא נתקן זה שהפרים עליו והמפרים מן החיוב על הפיטור מאכיל ג"כ טבל לכהן שהרי אין שם תרומה חלה עליו כיון שזה שהוא מפרים עליו אין צריך לכך נמצא שנותן לו מעבל זה החייב בתרומה ומאכילו לכהן על הגם ומבל במיתה אף לכהן כדאמרי' בחלו הן האמרשן: ולא מן התלוש על המחובר. פי' רש"י ז"ל מחובר אינו חייב בתרומה דראשית דגנך כתיב מידי דמידגן דגאסף בכרי הלכך לא חל שם תרומה על

התלש

מכן שעושה ח"ל (במדבר יח) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה מכאן שאם רצה לעשותו תרומה לאחרים עושה יכול אף לאחר שנטלה תרומתו יהא עושה אותו תרומה לאחרים ת"ל (שם) את מקדשו ממנו בזמן שקדשו בתוכו הוא עושה אותו תרומה לאחרים אין קדשו בתוכו אין עושה אותו תרומה לאחרים: ולא ממעשר שני והקדש שנפדו. הלי תנא סבר מעשר שני ממון גבוה הוא והיכא דלא נפדו פסיטא דאינו יכול לתקן שבלו בממון של גבוה אבל היכא דנפדו סד"א דיכול לעשותן תרומה גדולה על שבלו וכי תימא הא נמי פסיטא דחולין גמורים הוא אלעריך היכא דהקדימו בשבלים דפטור מתרומה גדולה כדפרישית במעשר ראשון. והקדש שנפדה. נמי איצטריך כשהקדים טבל ומרחו הגזבר ואח"כ פדאו דפטור מן התרומה: מן הפטור על החיוב. כגון מפירות שלא הביאו שלים שהן פטורין מן המעשרות על הפירות שהביאו שלים שהן חייבין במעשרות: ולא מן התלוש על המחובר. דכתיב (שם) והרמותם ממנו

ולא ממעשר שני יח) **והקדש**ים **שנפדו. ולא מן החייב על הפטור** כ). **ולא מן הפטור על החייב. ולא מן התלוש על המחובר**

ח"ג. שנפדו. גל"ר ו"ל שלא נפדו.

ולא

מן החיוב. מיי' שם פ"ג. ומוד וכ"מ שם פפ"ו נתה ולא מן התלוש. קרוטין פג. מיי' שם ה"ם. פוד ופ"ש שם פפ"ו נה:

תוספות חדשים

מ"ה [תוי"ט ד"ה] ולא מן החיוב כו' וה"ל אמאי פסיק

ראשון לציון

משנה ה [תוי"ט סד"ה] ולא ממעשר לאשון כו' ונריך לומר דר"ל כגון שהקדימו בכרי. עמ"ש ע"ז המ"ל בפ"ה מהל' תרומות דין יג: בד"ה ולא מן החיוב עכ"ל כו' ונראה לי דנלמד לו מן הירושלמי

חדושי מהרי"ח

משנה ה [תוי"ט ד"ה] ולא מן החיוב על הפטור פי' הר"ב כו' ולי קשיא על

תוספות רע"ק

[אות ו] בתוי"ט ד"ה ולא ממעשר שני. ולא מפירות כו') ולענ"ד י"ל דטעם הפטור הכא הייבו שנפדו אחר הטירוח כמו בהקדש ה"נ בפ"ש ומטעם דבשעת טירוח דחל חיוב תרומה היה מטון גבוה כיון דקרא עליו שם מעשר שני ועיין פ"א מ"ג דחלה: [אות ז] בתוי"ט ד"ה ולא מן החיוב. אמאי פסיק התבואה והזיתים)

תוס' אנשי שם

בא"ר ונם נעל כ"מ כו'. זהו לפי הנוסחא שלפנינו בהכ"מ וע' כמ"ש שהגיה בדברינו לחמ"ע במקום לח"ג וכן הגיה בס"ל: בא"ר וקשה לי שהרי פסק כו'. אין זה קושיא דהתם מיירי כשאוכן הפירות הם טבולין לגמרי דמבמתא כשהן טבולין לח"ג הם טבולין ג"כ לחמ"ע דאמרינ בהשיעי עבקי' שעיה הסדר. (מל"מ): ד"ה ולא מן החיוב כו' ואם תיהא דסל"ל כהירושלמי כו'. אמתמיהה גמ'

משנה ראשונה

פטור מנו. דא"כ ה"ל למימני קמח ולא ממולין מתוקנים. ומדקתני לה במעשר לאשון משמע דלד מילוה אחר אתי לאשמועי' דפטור מת"ב. וע' היא שעם הר"ם דאפילו אינו מבטל אלא לח"מ ולא לח"ג יכול לתרוס ממנו תרומה גדולה אבל שעת הרמב"ם והראב"ד בפ"ה מה"ח דין י"ב. דדוקא מבטל לח"ג יכול לתרוס מ"ב. אבל מן הבטל לח"מ לאוד אינו יכול לתרוס ממנה מ"ב. ומדברי הר"ם פ"ג מ"ם נראה שם שנם הוא אחר בו משעתו כאן שכתב שם בהא דאמר בהקומץ מי שנתערב לו מבל במולין נוקח מן הצוק ומעשר עליו דמיירי שבטל שנתערב אינו מבטל אלא לח"מ דזמיא דזה שלוקח מן הצוק שאינו חייב אלא בת"מ כדין דמאי ע"כ: ולא ממעשר שני והקדש שנפדו. כתב הר"ב דמעשר שני נמי שהקדימו בשבלים מיירי כו' וכ"כ הר"ם. ופפ"ק דחלה מ"ג כתב הר"ם הא דמעשר שני פטור כשהקדימו שמילחו קודם שפדאו. אבל פדאו ואח"כ מרחו חייב בת"ב ונמעשר וכן מבואר בירושלמי ע"כ. ונראה דס"ל לירושלמי דהא דממעט קרא מעשר לאשון שהקדימו בשבלים דפטור הייבו דווקא שבא ליד לוי בשבלים ומילחו הלוי אינו מחייבו בתרומה אלא אינו חייב בתרומה גדולה אבל אם אחר שהקדים ישראל והפרים המעשר בשבלים ומילחו קודם שנתנו לוי כבר נתחייב בתרומה בתרומה הישראל ולא יפטור אח"כ בשבלים דאינו קרוי שהקדים ליקח בשבלים קודם שהופרש התרומה ובת"ש הר"ב שהקדימו בן לוי לכהן בשבלים וא"כ בתעשר שני נמי דכותה אפי' הפרישו בשבלים ופדאו ואח"כ מרחו הישראל מחייבו אבל מרחו קודם שפדאו אין המירות מחייבו דמירות הקדש הוא דמעשר שני ממון גבוה הוא ואפי' פדאו אח"כ פטור משום מירות דקדש דפטור משום מירות הקדש. ובזה נסתלקה תמיהת תוי"ט. והרמב"ם כתב בפ"ב מה"ת דין י"ג ישראל שהפרים מעשר לאשון בשבלים וקודם שירוח ויפרים ח"ב נתנו לוי אין הבוה חייב להפרים ח"ב אחר שירוחנו אלא אח"מ בלבד. אבל אם רב ישראל והפרים המעשר אין הבנן קודם שיפרים ח"ב ונתנו לוי חייב הלוי להפרים ח"ב וח"מ ע"כ. ולפי מ"ש ה"ל לכתוב בסיפא דסתם אפי' אפי' הפרישו ישראל בשבלים אלא שאחרו אינו חייב הלוי: ולא מן החייב על הפטור. לא משמיע מתוקן על המתוקן קאמר דהא כבר שמעי' ממעשר לאשון שנעלה תרומתו. וכן אחר פטורי הא תנינו אלא שבא הפירות אלא הביאו שלים כמ"ש הר"ב. וכ"ה בירושלמי והא דלא אחר מפירות אלא הביאו לעונת המעשרות על פירות שהביאו. נראה דס"ל כמ"ש התוס' פ"ק דר"ה דף י"ב ע"ב דבכולא שיטור עונת המעשרות הוא הבאת שלים אלהן אלא שיש בהם סימן אחר ג"כ מה שאנה בתשנה פ"ק דמעשרות בכל אחד ואחד ואיתי' אין בהם סימן אחר ובכ"ש הר"ם פ"ב דשביעית מ"ז וכ"כ הרא"ש פ"ק דמעשרות. ומ"ש תוי"ט דסימן הבאת שלים שזורעה ומלמחת כדאיתא בירושלמי. בתמלא דידן אמי מוכח הכי בשהדלין דס"ש קמן בן ב' ויוס ג' יש לו ביאה ואינו מוליד בתבואה אלא הביאה שלים. ופכ"ש שזורעה ואינה מלמחת: ולא מן הפטור על החייב.

וכ"ש

יכין תפארת ישראל בועז

לעשות כולו ת"ג ובטיטלו שיהן פסיטא דלא דהו"ל מפטור לחיוב: יח) ר"ל לפי' נפל'. אפ"ה מע"ש ממון גבוה הוא ולפי' הקדים המע"ש בשבלי' דפטור מת"ב. ומכ"ש בהפרים כבר ת"ג ממנו: יט) בנתמרח ביד גזבר דפטור מהומע"ע. ומכ"ש בהפרישן מקודם שנפדו: כ) שלא הביא שלים

לאיינו

נערה דנופה לא מחל איסם משא"כ נערה דממונא (כסוף פ"ח דב"ק) עכ"פ במחל להדיא מ"ש הא מהא. וכדמוכח פ"ש דטהרות מ"ד יע"ש] משא"כ מהרא דבעצמותו כמו שהוא. דאי ואין מחוסר מעשה. ואין לדמות כל העניינים ז"ל. ורק מעמאה אטהורה דימה הירושלמי דהוי הפסד בכולו. זה נרוש

מהפסד

ממנו שלא יתרום מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש דלמאן דאמר לא שייך אלא בתלוש וממנו משמע שהתרומה והחולין שניהם שוין: מן החדש על הישן. מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה ולא מפירות שנה שעברה על פירות שנה זו דכתיב (דברים יד) היולא השדה שנה שנה אבל שדה שעושה שני גרעות בשנה כגון שדה בית השלחין תורמים ומעשרים מזע"ז: ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ. דכתיב (ויקרא כז) וכל מעשר הארץ מזרע הארץ גלי קרא במעשר וה"ה לתרומה וכן אין תורמין מפירות הארץ על פירות שבסוריה ולא מפירות שבסוריה על פירות שבארץ: ן חמשה לא יתרומו.

מגיעה

דרבי יהודה כמ"ש הרמב"ם והר"ב לעיל לא קשיא אמאי אילטריך הו הכא למעטוי. משום דאי לאו הך דהכא ה"א דלעיל לא ממעט אלא דר' יוסי בקטן שהגיע לעונת נדרים אבל כשהגיע לשנת י"ג ויום א' לאלישנא הבית ב' שערות ה"א דמודה ת"ק לר' יהודא הלכך אילטריך הו הך דהכא

מלאכת שלמה

התלש שהופרש עליו ומבל הוא ביד כהן ויכול לתרום עליה ממקום אחר והמחובר שהופרש עליו לא נתקן וכשיתלש צריך לתרום ע"כ: ואם תרמו

אין תרומתן תרומה. ירושלמי על דעתיה דחזקיה במחלוקת שניה דאיכא תנא דס"ל דבדיעבד תרומתו תרומה על דעתיה דר' יוחנן דבדי הכל:

המלש

ולא מן החדש. מ' שם כי"ל. פול ו"ע שם פסיף נז: ולא מפירות הארץ. פיי' שם כי"ב. פול ו"ע שם פסיף נח: ן חמשה לא יתרמו. פוס' ניפון דף לא. ובכורות דף לם. מיי' פ"ל מהלכות מעשות ה"ל. פול ו"ע שם פסיף נב:

תוספות חדשים

מתנותה וכשיתיש מהתלמן עכ"ל עיין בתוס' ל"ה י"ב ע"ב ד"ה מתנותה וכשיתיש כלא"ש פ"ק דמעשרות כו' ה' ולפי דבריהם לק"מ. ועיין ברמב"ם פ"ב מה"מ הלכה ה' וכמ"ל: חוי"ש ד"ה ולא מן סתלוש כו' וכן מוכח בשוס' כו' עכ"ל ומוכח כן בגמ' בכורים בשמים דף ל"ב ע"א דאל"כ היה ליה שמת כרבנן ע"ש וזיל"ש ושוב מצאתי לי דמעשרים כן במשנה ד' פ"ב דבכורים ע"ש:

ראשון לציון

דפ"ק דמעשרות כו' וכביולו שם סל"ם כו'. גם תוספות בכ"ה יב. ד"ה מתנותה כו' כביולו דברי ירושלמי:

חדושי מהרי"ה

חירושלמי כו' עכ"ל ונראה לומר דמאי דחילק בין תבואה וזיתים ובין תלתן חיינו משום דבתלתן אין סימן אחר רק משתצמח וזיתים יש סימן לחצמרה דהיינו משנבנס שליש והסימן הוא כמו שפי' שם במעשרות הר"ב ע"ש. אבל הטעם למה אולתן בתר שליש הוא כטעם חירושלמי משום דאז אם יורענו יצמח ולא קודם ומה שהקשה סמס' ר"ה חתם משום חגם' נותן כלל שכל תבואה שנקצרת בחג בידוע שחביאה שליש לפני ר"ה וע"ז מקשה שפי' הגם' ומוקים להו על כל התבואה של כל השדה אף שבחנו מבמה שדות שמא שדה זו שמינה ואחרת רוח דבלא זה שאם לא תאמר כך אי קשה להר"ב נ"כ לפי פירושים שלו בסס' מעשרות דהא יש סימן אלא דהגם' מקשה על הכלל כנ"ל וגם מה שאמרה עוד שם הנמרא גבי עומר ומי קים להו בין שליש ודאי זה הסימן שאם יצמח לא יוכלו לידע כי שמא כבר הביא שליש ביד עוברי כוכבים ע"ש ובפרט ששם לא נשאר כך במסקנא ע"ש ונראה דמשום קושיית הרב הוי"ם למה לא הני הכלל על כולם דהיינו התלתן והזיתים והתבואות משתצמח אזי מכתב הר"ב פי' לסימן על זיתים ותבואה כנ"ל ובאמת הטעם הוא כנ"ל משום שאינו מצמח קודם שליש. אבל במס' חלה שלא נזכר רק תבואה אזי כתב הר"ב פי' לסימן על תבואה שנקצרה בחג בידוע שחביאה שליש לפני ר"ה וע"ז מקשה שפי' הגם' ומוקים להו על כל התבואה של כל השדה אף שבחנו מבמה שדות שמא שדה זו שמינה ואחרת רוח דבלא זה שאם לא תאמר כך אי קשה להר"ב נ"כ לפי פירושים שלו בסס' מעשרות דהא יש סימן אלא דהגם' מקשה על הכלל כנ"ל וגם מה שאמרה עוד שם הנמרא גבי עומר ומי קים להו בין שליש ודאי זה הסימן שאם יצמח לא יוכלו לידע כי שמא כבר הביא שליש ביד עוברי כוכבים ע"ש ובפרט ששם לא נשאר כך במסקנא ע"ש ונראה דמשום קושיית הרב הוי"ם למה לא הני הכלל על כולם דהיינו התלתן והזיתים והתבואות משתצמח אזי מכתב הר"ב פי' לסימן על זיתים ותבואה כנ"ל ובאמת הטעם הוא כנ"ל משום שאינו מצמח קודם שליש. אבל במס' חלה שלא נזכר רק תבואה אזי כתב

יכין תפארת ישראל בועז

[דהיינו כל שזורע ואינה מלמחת. וסימן לזה בטותן פרי למיס ושוקעה רובה. אז הביאה שלים כירושלמי פ"א דמעשר מ"ג] (ב): בא) וה"ה ממחובר על מחובר דלא. אבל באמר ממחובר לכשיתלש דבריו קיימי' [בקדושין דס"ב]: כב) ר"ל מפירות שנה זו על שלא אתקב. ושנה שעשתה ב' גרעות בשנה א' מעשרים מזע"ז: בג) ר"ל אפי' א"ל שבגבולי א"י

מתיינים

מספסל דטורת. ומ"ש ידידי נ"י דא"כ זיתי כבש אזיתי שמן לא להוי תרומה. לע"ד הספסל טורת שייך רק בזיתים אשמן דאם היה נותן מהשמן עלמו לא היה לכהן פורת. אבל מזיתים על זיתים אם היה נותן לו מזיתים האחרים נ"כ צריך טורת זו אם רוצה לעשותן שמן. עכלה"מ: (ב) ומה שהקשה רחוי"מ מדקאמר בבלי (ר"ה י"ג א') ומי קים להו לרבנן שהביאה שלים. והרי שפיר קים להו ע"י סי' הא"ל. נ"ל דשאני התם דבשעת הבאת שלים עדיין מחובר היה ואם

גם יבדקו מ' מה מסני להך שנא נבדקו לזה צריך בקיאת חכמים. וירושלמי קמ"ל דגם נמקוס שאין מעו' חכמים. כל אדם יכול לידע כשיתלש ויבלק סגרעיים:

משנה ראשונה

וכ"ש מפעור מל הפעור דפשיטא דלאו מחומה היא להכי לא תני לה וכן ממחובר על המחובר כ"ש הוא דמהכי לאחד מהן תלוש ומ"ש הר"ב דמחובר לא דהכרמה לא שייך אלא בתלוש. ובמעילה דף י"ח פי' רש"י לאחים דנבך מעמא דמיזגן: ולא מפירות הארץ על פירות ח"ל. פי' הר"ב דכתיב מעשר הארץ מזרע הארץ וכ"כ הרמב"ם וכתב הכ"מ שכ"ה בספרי. ונראה דמייני מפירות ח"ל שבאו לארץ בחייבין במעשר מדאורייתא כמו לענין חלה דפ"ב דחלה וכמ"ש הכ"מ פ"ח מה"מ דין כ"ב. ואשמועי' קרא דאפי' שניהם חייבין אין תורמין מזע"ז דבעינן מעשר הארץ מזרע הארץ. אבל בענין אחר לא מצאתה לה כיון דפירות ח"ל פטורין מדאורייתא היכי אתי קרא למעטינהו. ועוד דהא הייט מפעור על המיוב דבגר תני לה. ותוי"ט כתב דפירות ח"ל שחייבין מדבנן לו מתקנת גליות עכ"ד. ולזו נכון דבהכי היכי תני אין תרומתן תרומה ואין מעשר ע"כ. אלמא בין בזה ובין בזה תרומה הוי והכא הני אינה תרומה וע"כ משום דקרא ממעט ליה והלכך אפי' של ח"ל הרחוקים מא"י שהם פטורין אפי' מדבנן ובשבאו לארץ חייבין מן התורה ואפ"ה אין תורמין עליהן מטל א"י ובו' כהו' מנחות דף ל"ג ד"ה קסבר. ומ"ש הר"ב דגלי קרא במעשר וה"ה לתרומה. והרמב"ם כתב בענינם אחד. ובדיפא ה"ל לפרש דמעשר נופא איקרי תרומה בקרא דכתיב את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה וכ"כ הר"ב פ"ע דבכורות מ"ז: ן חמשה לא תרומו. כתן נמי ג"ע דלא שייך תרומה בהני דמשמע חד ניהו דלאם ונעל קרי אתין יכולין לנדר כחד חסיבי דמה לי אחינו יכול לנדר מעשר אחינו יכול לנדר אחים ומרוויהו מעשמעי וכן שטר ומומת שניהם אין יכולין לנדור מן הייפה וכחד חסיבי ולא שייך לחמוהן כל אחד בפני עצמו ואפשר דנקט תמשה לאמתוניון אפילו אחים אחד שיש בו ממש מדות אלו שהוא אלם וגם מרוש ושטות וכו' אפ"ה אם מרש הוי תרומה וחמשה דקתני לרישאות קאי לאפילו כל חמשתן לא מעכבי נדיבבד ומיושב נמי הסדר דמתיב לכו דהא ה"ל למיתני אלם ופרוש ובעל קרי כי הדדי וכמ"ל דפי' ניחא ובהכי מיושב דכפל כתנא לשונו ומני תני עיתמי לא יתרומו ואם תרמו כו' ומ"ש הרמב"ם לאחק הפנין אמאי לא תני הכי לעיל בנ"ב נבי מרש ולאמאי דפי' ניחא דבתני עניני חייבי כתנא וקמ"ל מי שיש בו אחד מכל המדות לא יתרוש ובכולן נמי אם מרמו מ"ל ומ"ש הר"ב מגיגא למעוטי קטן אינו מיושב לפי הסלכה דפסק לעיל כר' יוסי וכיון דקתם מתני' דלא

תוספות רע"ק

לע"ל בהדיא מבואר בתוס' פ"ק דר"ה דף י"ב ובר"ש פ"ב דשביעית דבכל מילי שיעורו בהבאת שליש ומטעם דבעינן שזורעה ומצמחת אלא דבכולהון אפשר ליהן פי' להבאת שליש (והיינו בתלתן דיש לידע אם זורע ומצמחת כמ"ש הרע"ב שם שנותן לתוך הבים וכל פריחה ששוקעת רובה בטים ידוע שמצמחת) ובאינך נקט מתני' סימנים ורק בתבואה וזיתים אין לידע אימתי הגיע לזריעת ומצמחת ולית בהם פי' דשוקעת כמו בתלתן והכל ניחא: משנה ה [אות ה] ולא מן המחובר) גלע"ד אף סמה שנתייבש כל צרכו ולא צריך עוד לינק מן הקרקע מקרי מחובר לענין דלא הוי תרומה. כך נ"ל מוכח בסוגיא דפסחים דף ל"ג ע"א במה דמוקי שם

דאחמיץ במחובר. והיינו בנתייבש כל צרכו כמ"ש הרשב"א בתשובה והובא בב"י א"ח רסי' תס"ז ואפ"ה אמרינן שם דלא היה לו שעת הכושר לענין תרומה. ומ"מ יש לדחות דל"ל דהברייתא דהתם ס"ל דעומד לתלוש לאו כתלוש דמי. אבל למאי דקי"ל פ"ד דשבועות מ"ו דעומד לתלוש כתלוש דמי כמ"ש הר"ב שם ס"ל דגם לענין תרומה כן.אה"ז ראיתי דמדברי הום' סנהדרין דם"ו ע"א ד"ה שערו וכו' מבואר דס"ל בשביעות דאף למ"ד דעומד לקצור כתלוש דמי אעפ"כ לא הוי כתלוש לענין תרומה: [אות ח] במשנה ואם תרמו וכו') היינו דוקא בהתורם מן החייב על הפטור נמור אז להיפך אבל בתורם מחייב דאורייי' על חייב דרבנן אז להיפוך מבואר דינו לעיל פ"ה דדמאי ס"ו ס"א ע"ש:

חרע"ב הטעם משום שאינו מצמח כן נ"ל ודו"ק: משנה ו [תוי"ט ר"ה] חמשה לא יתרומו כו' פי' הרע"ב כו' אבא אתי שפיר דמיינא דחמשה קאי על ואם תרמו כו' עכ"ל ודאי גם לסברתי שכתבתי במשנה א' קאי שפיר כאן כמו בכל סוגיית אלו חמשה תרומתן תרומה וכו' וגם צריך למעוטי קטן דבחמשה דברים אלו לא נזכר קטן דנקשה למה לנו למעט אבל זה שכ' הרב תי"ט לסברת הר"ב ורמב"ם משום דאי לאו דהכי ה"א דלעיל לא מטעם אלא קטן דדבי יוסי זה לא נראה לי כמו שכתבתי לעיל דאיזה ה"א שצריך למעוטי דר' יוסי הלא במירוש אמר ת"ק קטן לא יתרום ופשיטא שמטעם

ציונים

תוספות חדשים

ראשון לציון

חדושי מהרי"ה

ז אין תורמין. תוס' נ"מין דף נ"ח. ומנחות דף נ"ד. מיי' פ"ב מה"ל: ח אין תורמין. מיי' שם פ"ה מ"ל:

חדושי מהרי"ח

שמעתא ר' יוסי בר פלוגתא הלא הוא פלג בשלמא לדידי כתבתי שצריך למעט קמן דר' יהודה דה"א דת"ק מורה לו ולא פליג רק אר' יוסי אבל כשנאמר שזה המשנה ה"א שמעתא קמן דר' יהודה אני ע"כ אין צריך שם למעט קמן דר' יוסי דע"כ אפילו אם לא פליג אר' יהודה עכ"פ פליג אר' יוסי ולמה לי למעטי נמצא קשיא לדידי למה לי שני מיעוטים דאי לא תני אלא חד מיעוט ג"כ לא ממעט ע"כ אלא דר' יהודה דשל דר' יוסי אין צריך למעט עכ"פ הייתי יכול לתרץ דמה שאמר ולמעוטי לעיל בסברא חדשה כמו שכתבתי היינו ממשנה זו שכאן הוא הסוגיא פשוט רק שתקשה לך אעפ"כ למה לי מנייגא במשנה ה' למעטי רק ממשנה ו' לחוד אף שהייתי יכול לדחות הלא ג"כ לחרב הוי"ט קשה למעט באן מסוגיא פשוטה כל קמן ולא צריך למעט ממשנה א' ג"כ אבל ג"ל לומר דיש שלשה מיני קמן דודאי קמן ממש שאינו בר דעת לא צריך ת"ק לאשמעינן רק שיש קמן שהגיע לשנת תפשטות כבר ח' וכבר מ' שמקחו מקח יקמן בן י"ב של ר' יוסי שהגיע לשנת נדרים וקמן בן י"ב שלא הביא שתי שערות

תוספות רע"ק

משנה ו [אות ט] האלם) וס"מ אית ליה תקנתא שאחר יברך והוא ישמע הברכה. כ"כ הב"י ביו"ד סי' א' ועי' בס"ז שם ס"ק י"ז: [אות י] תרומתן הרומה) וכתבו התוס' בכבורות דף נ"ט ע"א ובמנחות דף נ"ה ע"א דמדרשי תרומתו תרומה באלם וגם לכתחילה דלא יהרום הוא רק משום הברכה מזה מוכח דמהני קריאתו שם תרומה במחשבה בלא דבור. וע' בתי"פ פרק ג' מ"ח:

תוס' אנשי שם

דלא כהרדב"ז והדבר צריך תלמוד. (חסדי דוד):

ן בר"ב ד"ה האלם סי' וכן סברתם כו'. מפ' לתתם שלא כסדר המשנה אלא כסדר שעמידתם. וכ' בס' הו"ע דתמה שכור לגבי אלם לאמעטי' דשכור דומיא דאלם דאינו יכול לדבר בפי המנך וסומא לגבי טרוף לאמעטי' דערוה תרחייה קשיד קרא ולא סגי בכחוי אם הוא של זכוכית ע"כ:

דהכא. והא דאפסק הנא במתני' ד' וף' משום דבהו תני דאם תרמו אין תרומתן תרומה: האלם וכו'. וא"ת אמאי לא כליל בהדי הנך ה' חרש המדבר ואינו שומע ותני ליה במתני' ב באחפי' נפשיה ולתני הכא שם. וי"ל דהואיל ונעיל בעי למתני פלוגתא דרבי יהודא ורבי יוסי בקמן תני נמי פירושא דחרש שנשנה קודם לקמן: לא יתרומו וכו'. לשון הרמב"ם ומה שכופל שלא יתרומו חזוק לדבריו שלא יתרום אחד מהן לכתחלה בשום פנים ולא יחשבו כי כיון שתרומתו תרומה יקל בזה השיעור ויתרום לכתחלה ומפני זה כפל דבריו לחזק הענין שלא יתרום לכתחלה בשום פנים [*ועיין במ"ה פ"ק דעדיות]: [*ואם תרמו תרומתן תרומה. לפי שאין הברכות מעכבות וכן אם תרם בדיעבד מן הרע על היפה תרומתו תרומה כדלקמן ספ"ב]: ז אין תורמין לא במדה וכו'. ולקח על גב דתכמים נתנו בו שיעור כדתנן במ"ג פ"ד מ"מ יעשה כדין תורה ולא יתרום במדה כו' אלא אומדו ומפרים בדעתו כשיעור דלקמן: [*לא במדה ולא במשקל ולא במנין. וכן תנן לקמן פ"ד מ"ג כזה הסדר *) ואע"ג דהתם במ"ו תנן שהמודד משובח מהמונה והשוקל משובח משניהן ל"ק דלפי שכל דבר נמדד ונשקל תני תחלה מודד ואח"כ שוקל המשובח אבל מונה שאין דרכו בכל דבר הניחו לאחרונה. וז"ל הרמב"ם בפרק ג' מה' תרומה דבר שדרכו למדוד מודד ודבר הנשקל שוקל דבר שאפשר למנותו מונה]: ח אין תורמין שמן על זיתים וכו'. לשון הרמב"ם בחבורו פרק ה' מלאכת שבת הלכה ד' ומשם פיזנפי ז"ל וז"ל ונראה דהא דהדר וקאמר לא יתרומו דס"ל דהא דקתני לכתחלה לא לא מהדר אלא אהנהו דלא יכלי לברוכי אבל אידך אפי' לכתחל' ואגב אידך נקטינהו לכהי הדר תנא לאשמועי' דבכולהו דיעבד אין לכתחלה לא ע"כ. ולי הדיוק נראה דמלינא לתרוצי אפכא דאי לאו דהדר ותנא בסיפא לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה ס"ל דהא דקתני ברישא דבדיעבד תרומתן תרומה דוקא בהנהו דלא מצו לברוכי ומשום טעמא דברכות אינם מעכבות ואגב אידך נקטינהו לכולהו אבל לעולם דשכור וסומא דמקרא אפי' שיטא תורם מן היפה וסני אינם יודעין לתרום מן היפה ס"ל דאפי' דיעבד נמי לא קמ"ל ותורא דסיפא דאפי' שכור וסומא בדיעבד תרומתן תרומה כך נלע"ד. ומ"מ צריך לדקדק דס"ל לתנא למנקט אלם וערום ובעל קרי דכולהו

תרומה. *האלם כו) והשכור כח) והערום והסומא ובעל קרי לא יתרומו כו) ואם תרמו *תרומתן תרומה כז): ז אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין כח) אבל תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי. אין תורמין בסל ובקופה שהם של מדה כט) אבל תורם הוא בהן חציין ושלישין ל). לא יתרום בסאה חציה שחציה מדה לא): ח אין תורמין שמן

ח"ג. ז במדה כו' נד"ם במנין ולא במדה ולא במשקל. אין תורמין בסל ובקופה פס ואין תורמין לא בסל ולא בקופה. בהן פס נ"ג. ושלישין פס אר שלישין וכ"ה בירושלמי.

ממינה למעוטי מדרבי יהודה דאמר קטן שהרם תרומתו תרומה: האלם. ולאו שמוע אלא שנשתתק מחמת חולי לא יתרום לפי שאינו יכול לברך וכן הערום אינו יכול לברך דכתיב (דברים כג) ולא ראה בך ערות דבר בשנה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערוה: ובעל קרי. נמי בזמן התקנה מקמי דבטלה לעבילותא לא הוה מלי לברך דתנן בעל קרי מהרהר בלבו: והשכור והסומא. אינם יודעים לברוך מן היפה ואמן בעינן שיהא התורם בורא ותורם מן היפה דכתיב (במדבר יח) מכל חלבו את מקדשו ושכור מקרי שאינו יכול לדבר בפני המלך מחמת שכרותו: ז אין תורמין לא במדה. דכתיב (שם) ונחשב לכם תרומתכם במחשבה אחה תורם כלומר מאומד ולא אתה תורם לא במדה ולא במשקל ולא במנין. ולקח על גב דהאי קרא בתרומת מעשר הוא דכתיב אם אינו עניין לתרומת מעשר שהרי נתנה בו תורה שיעור מעשר מן המעשר וצריך שימדוד כדי שיתן השיעור הראוי. הנהו עניין לתרומה גדולה שלא נתנה בו תורה שיעור: אבל תורם הוא את המדוד. שמודד הוא את עצלו או מונה ושוקל את עצלו ומכניסו לתוך ביתו וכשמפרים התרומה גדולה ממנו מפרים' מאומד ולא ימדוד ולא ישקול ולא ימנה: אין תורמין בסל ובקופה שהם של מדה. שהרואה אומר במדה הוא תורם: אבל תורם הוא בהן חציין ושלישין. דכיון דאינו ממלא אותן ליכא למגזר: שחציה מדה.

שם

ן האלם. שומע ואינו מדבר כדכתיב ואלם לא יפתח פיו: לא יתרומו וכו'. מלאתי בספ' ה"ר משה פיזנפי ז"ל וז"ל ונראה דהא דהדר וקאמר לא יתרומו דס"ל דהא דקתני לכתחלה לא לא מהדר אלא אהנהו דלא יכלי לברוכי אבל אידך אפי' לכתחל' ואגב אידך נקטינהו לכהי הדר תנא לאשמועי' דבכולהו דיעבד אין לכתחלה לא ע"כ. ולי הדיוק נראה דמלינא לתרוצי אפכא דאי לאו דהדר ותנא בסיפא לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה ס"ל דהא דקתני ברישא דבדיעבד תרומתן תרומה דוקא בהנהו דלא מצו לברוכי ומשום טעמא דברכות אינם מעכבות ואגב אידך נקטינהו לכולהו אבל לעולם דשכור וסומא דמקרא אפי' שיטא תורם מן היפה וסני אינם יודעין לתרום מן היפה ס"ל דאפי' דיעבד נמי לא קמ"ל ותורא דסיפא דאפי' שכור וסומא בדיעבד תרומתן תרומה כך נלע"ד. ומ"מ צריך לדקדק דס"ל לתנא למנקט אלם וערום ובעל קרי דכולהו

*) וכן שנישית פ"ח מ"ג ועי' תענית דף ח'.

מלאכת שלמה

תלתא מהל טעמא בהדי הדדי ואפשר משום דבעל קרי שיא דעת ר' מאיר ולא כר' יהודה וכמו שכתבתי בפ"ג דברכות סי' ד' להכי שנקיה לאחרונה ועדיין ל"ע: ז לא במדה וכו'. דמצה לתרום מאומד כדי שיתרום נעין יפה ולפי' לה מקרא דונמשב וכדפי' ר"ע ז"ל. והא דתנן לקמן פ"ד המונה משובח והמודד משובח ממנו מיירי בתרומת מעשר: חציין או שלישין. מלאתי במסכיות מדוייקות כתיבת יד כתוב בהן או שלשיתן: בפי' ר"ע ז"ל. שהרואה אומר במדה הוא תורם. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה דמה אנו צריכין לעשה דרואה הרי הוא תורם במדה ממש וכן לקמן גבי סאה שחציה מדה אין הטעם משום גזירה אלא דהוי מדה ממש ע"כ: ח אין תורמין שמן על זיתים הנבחשין. פי' ה"ר יהוסף ז"ל הנכתשין. פי' שעתיד לכותשן ולדורכן כן משמע בירושלמי וקנס זה כדי שיצטרך לעשות את השמן

נטהרה

יכין

שחייבי בתומ"ע מתקנת נביאים או החכמים כסוף מסכת ידי'. וה"ה משל סורי' אשל ח"י או איפכא: כד) שומע ואינו מדבר: כה) שאינו יכול לדבר לפני המלך: כו) אלם וערום ובעל קרי [עפ"ג דברכות מ"ד] לא יוכלו לברך ושכור וסומא שמא יתרמו מרע ליפה: כז) דברכות אינן מעכבות. וכן בתרם מהרע על היפה. בדיעבד תרומתו תרומה [כפ"ב מ"ו]. ומה שכופל שלא יתרומו. כדי לחזק הדברים שלא יתרומו לכתחילה בשום פני' כ"כ

תפארת ישראל

הר"מ ומה"ט ס"ל דלא כיל הכא תרם שבמ"ב שמדבר ואינו שומע ולתני ו' משום דאינו עדיף מהנך ה'. דעכ"פ יכול לברך ולברור היפה: כח) אף דיש שיעור לת"ג מד"ס כפ"ד מ"ג. מ"מ יפרים שיעור ההוא באומד. ואם יפחת לו יוסיף אין בכך כלום: כט) לפי' לא מדד הכרי. עכ"פ הרואה אומר שהורם במדה: ל) ר"ל לפי אומד חלי' וכו': לא) ר"ל מדים סא' שיש בה סי' אחזה מקום חלי'. אף שבזו אין בה סי'. אינה למיהם

משנה ראשונה

דלא סותיה אמאי אלכם כר"י ויש לפרש דלמעוטי שמתו שאינו שכור דאמ"ג דקי"ל שמתו לא יתפלל ומד"מ דלא יתרום נתי שאינו יכול לברך קמ"ל שכור דוקא משום שאינו יכול לברוך אבל משום ברכה ליתא לן בה דאמ"פ שאינו להתפלל בשאר ברכות מותר וכ"כ הפוסקים בא"ח סי' נ"ט ועוד י"ל דלמעוטי שהגיע לשכרותו אל לוש דאפילו דיעבד לא הוי תרומה והא דלא תני ליה בר"פ דבכלל שוטה הוא כדפי' שם: ז אין תורמין במדה. פי' הר"ב דכתיב ונחשב כו'. ומ"מ איכור זה אינו אלא מדרבנן וקנא אסמכתא ולשון הרמב"ם ומתנו

אין תורמין שמן על זיתים הנבחשין ולא במדה ולא במשקל. אין תורמין בסל ובקופה שם ואין תורמין לא בסל ולא בקופה. בהן שם נ"ג. ושלישין שם אר שלישין וכ"ה בירושלמי.

שים בסאה פעמים סימנין עד מקום חליה ואיכא למגזר דלמא אתו לתרוס במדה: **ח** הזיתים הנכתשים. דגילים היו לכתוש הזיתים במכתשת להוציא שמן: תרומתו תרומה. גמורה היא מדאורייתא: ויחזור ויתרום. מדרבנן לאחר שיצאו כתיסת אותן הזיתים ודריכת הענבים יחזור ויוציא תרומה *) שניה כשיעור הצריך לשמן וליין שיצא: הראשונה מדמעת. אם נפלה לפחות ממאה חולין נעשה הכל מדומע ואסור לזרים וימכר הכל לכהן דתרומה גמורה היא מדאורייתא: וחייבין עליה חומש. זר האוכלה בשגגה משלם קרן וחומש כדין כל זר אוכל תרומה: אבל לא שניה. לפי שאינה אלא מדרבנן לפיכך אינה נאכלת עד שיפרישו עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר דמדאורייתא היא שבל גמור. ואי קשיא מאי שנא הכא בתורם שמן על הזיתים הנכתשים דתרומתו ומאי שנא לעיל גבי התורם זיתים על השמן וענבים על היין דאין תרומתו תרומה. וי"ל דהתורם זיתים על השמן איכא פסידא לכהן לפיכך אין תרומתו תרומה אבל בתורם שמן על הזיתים הנכתשים דליכא פסידא לכהן תרומתו תרומה אלא דרבנן הוא דגזור דיחזור ויתרום: **ט** זיתים הנכבשים. זיתים מלוחים וכבושים ביין או בחומץ כדי שיתקיימו וחשיבי דבר שנגמרה מלאכתו הלכך תורמין מן השמן עליהם דדוקא שמן על זיתים העומדים להוציא שמן וכן יין על ענבים העומדות לידרך הוא דאסור לתרוס אבל יין על למוקים ושמן על זיתים הנכבשים שרי וכשהוא

שמן על זיתים הנכתשין לג). ולא יין על ענבים הנדרכים. ואם תרם תרומתו תרומה לד) ויחזור ויתרום לה). הראשונה לו) מדמעת בפני עצמה לז) וחייבין עליה חומש לח) אבל לא שניה לט): **ט** ותורמין שמן על זיתים הנכבשים מ) ויין על ענבים לעשותם צמוקים. הרי שתרם שמן על זיתים לאכילה. וזיתים על זיתים לאכילה. ויין על ענבים לאכילה. וענבים על ענבים לאכילה

ח"ג הנדרכים נל"ג הנדרכות וכ"ה בל"ע ובירושלמי ומשנ"ב. תרומתו נל"ב ונל"ו נ"ב ונ"ה בשנ"ב ובירושל'. **ט** הרי נל"ם כי וכ"ה בירושל'.

*) בד"ו שניה

מלאכת שלמה

במהרה בעבור התרומה. ע"כ: הראשונה מדמעת בפני עצמה. הא דקתני בפני עצמה קל להבין כשתעיין במתני' לנקמן רפ"ע: בפי' ר"ע ז"ל. לפיכך אינה נאכלת עד שיפרישו עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה לומר יצטרך להפרים תרומה שהראשונה תרומה ונקמן פ"ה דתנן חזר והוסיף חייב במעשרות לא תנן שחייב בתרומה ע"כ נראה דשנות סופר הוא ול"ג תרומה וגם מה שאמר ממקום אחר אינו נראה לומר לא יפרים ממנה מעשרות עכ"ל ז"ל: בסוף פי' ר"ע ז"ל. דפירש אלא דרבנן הוא דגזור דיחזור ויתרום ע"כ. אמר המלקט פי' משום גדר מי חטאת שלא יהו מי חטאת בטלין וכבא מיירי בשאין תרומה הראשונה קיימת אבל קיימת קורא לה שם ודיו והיינו שעמא דכשאין הראשונה [קיימת] שייך גדר מי חטאת משום דעיקר מי חטאת לטהרה הויו שוין בנטולין משום סרך תרומה ובשאין הראשונה קיימת חייבוהו לחזור ולתרום דמחמת התרומה על כרחו יסכר ויזה עליו כדי לאכלה בטהרה ומתני' דסוף פרקין דקתני תרומתו

שלמה

תרומה בשתרומה הראשונה קיימת וכבר כתבתי זה לעיל בסימן ד' באורך [בשם] ה"ר שמשון והרא"ש ז"ל. והאי טעמא דמי חטאת קאמר לי' דשב"ע גבי כלי מתכת דחוזרין לטומאתן היינו בטומאת הגפש ברים פי"א דמס' כלים וכדאי' בפ"ק דשבת דף ט"ו: **ט** ותורמין שמן על זיתים הנכבשים וכו'. פי' ה"ר יהוסף ז"ל הנכבשין שרוצה לבושן אע"פ שעדיין לא בשן עדיין ע"כ: ויין על ענבים לעשותן צמוקים. דכיון דשומדין לצמוקים הרי הוא מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו. ובירוש' פריך אם תרלה לתרץ כי היכי דלא תיקשי האי מתני' דבסמוך דצמוקים הוי דבר שנגמרה מלאכתו והא תנן בפ"ק דמעשרות הפרל והצמוקים והחרובין משיגמיד ערימה. ומשני ר' יוסי בשם ר' יצחק בן אלעזר אין אסור לתרוס מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו אלא גורן ויקב בלבד כלומר יין על הענבים הנדרכות הוא דאסור הא יין על צמוקים לא דלאו יקב גיטהו הר"ש ז"ל: הרי שתרם. יש גורסין מי שתרם: ומלגן

יכין תפארת ישראל יכין

לאיתם לרוחי': לב) ר"ל שנכתבו ושומדי' להוציא מהן שמן. ולא נגמ"ל. ועסי' י"ג: לג) ולא דמי לדלעיל מ"ד דהתם איכא גזל הבעל שמעריח לכהן: לד) ר"ל לאחר שירדון הזיתים והענבים. מיהו מדאוא מד"ם והרי לאחר שהפרים התרומה הראשונה. הזיתים והענבים הללו עבולין הן למעשרות ולהמ"ע להכי לא יאכל הכהן לתרומה השניה. עד שיוציא עליה תמ"ע ומעשרות. ויאכל הכל

בקדושת תרומה: לה) שהיא התרומה הגמורה מדאו': לו) בנפלה לפחות מק' נעשה הכל דמוע ואסור לזרי'. וימכר המדומע לכהן תוך מדמי תרומה שבו: לז) באכלה זר בשונג חייב קרן וחומש: לח) דבמתערבה בחולין לאחר שהפרים עליה המ"ע ומעשרות בטיל' ברוב. וגם במתערבה בחולין קודם שהפרים עליה תמ"ע ומעשרות הרי יכול להפרישן עליה גם השתא: לט) בחומץ או במים לאכלן כך.

משנה

לא: **ח** ויחזור ויתרום. וקשה דכמ"פ תנן דמן הגמור על שאינו גמור אי תרומה ולא קתני יחזור ויתרום ובירושלמי פריך לה ומשני דהכא שאין תרומה קיימת ומתמה' עליה לחזור ולתרום משום גדר מהרה שיגיעו פלגא ליעבר כדכן מוכלי תרומה. ולקמן שהראשונה קיימת ע"כ והביאה הר"ם לעיל מ"ד. וע"ע שהרמב"ם העתיק בחיבורו שתי המשניות שתם ולא חילק ואפשר שהוא ס"ל דוקא מן הגמור על שאינו גמור מתם הוי תרומה גם"פ ולא חייבינן דלמא אתי למיעבד הכי ומחכינא אחכינא לכתחלה דהכל יודעין שאין תורמין מן הגמור על שאינו גמור אבל זיתים הנכבשים וענבים הנדרכין כדבר הגמור הוו ואתי למיסרך למיעבד הכי לכתחלה. וזהו שכתב אתני' דהכא שזה

ראשונה

דומה לתורם מן הגמור על שאינו גמור. משמע דלפי אמתת לא הוי ממש שאינו גמור ומ"מ ג"ע דלא ס"ל להמיים חילוק הירושלמי. ומ"מ נראה מעשה הירושלמי דאין צריך ליתן הפרישה בתחם לכהן כיון דאינה אלא משום גדר מהרה. ולא יקשה מאי מספקא ליה לתוי"ע דשמא משום קנס מתוב ליתנה לכהן בתחם. והוא דהא מן הגמור על שאינו גמור תניא בס"פ בתחם דהוי תרומה ולא קנסוהו וכ"ש דהכא לא שייך קנסא כלל: **ט** ותורמין שמן על זיתים הנכבשים. אבל זיתים הנכבשים על השמן לא דשמן משוב והוי מן הכם כל היפה וכ"מ בפ"ב מ"ו: שמן על זיתים לאכילה. פירש על זיתים הנכבשין לעשות ויין יין על ענבים לאכילה פירש על המוקין לעשות. ודברי תוי"ע בכאן

בתוס ח"ל להוציא דמי התרומה. דהא הכא מייתי במתני' דאיתא קמן דראשונה לא נאכלה. ופשטא צריך ליתנה לכהן דהייט ע"י שימכר לו בדמוע תוך מדמי תרומה שבו. וכיון דאתאי ליד כהן והוא לא צריך ואין כאן מקום לתרומה שנייה ושוב לא הצטרי דברי הגאון דאיהו דאם מדמעה הראשונה ביד ישראל אמאי א"צ להוציא דמי התרומה מאחר דס"ל שצריך ליתן שתיהן לכהן ואמאי אין כאן גזל הבעל מדרבנן אע"פ שנתן הבעל דבעי למיתב תרתי לכהן בתחם ומ"ש כי מדמעה דלא. ואי מדמעה בכל ישראל אחר שכבר הגיעה ליד כהן וחכה בשתיהן הא ודאי גזל גמור איכא. וכ"ש סשוב. (נתו"ם): בר"ב ד"ה אבל לא שנייה כי' ממקום אחר כו'. משמע דמיירי ובזה לא ואולי משום פסידא דלוים ופנים שיעשרו ומכור המעשרות לכהן בדמי תרומה. (רש"ש): **ט** לעשותם צמוקים. לכאורה

ציונים

ט ותורסין. מיי' פס ה"ח. פור ומ"ע פס פפיף סנ: הרי שתרם. מיי' עס פ"ב:

הדושי מהרי"ח

שערות של ר' יהודה ואם לא הזה אלא חד מיעוט הייתי אומר הבא למיעוט דר' יוסי אבל של ר' יהודה לא אקרי כלל קמן לה"ק ותורם והא דצריך למעוט דר' יוסי הא בהדיא קתני ת"ק קמן לאו קושיא הוא שנוכל לומר בכרי שלא נמעה דת"ק קאי זקמן שלא הגיע לעונה הפעוטות אבל לר' יוסי מדה לכן צריך מיעוט לומר שקמן של ר' יוסי ג"כ לת"ק לא תורם ועדיין קמן של ר' יהודה לת"ק תורם לכן צריך שני מיעוטים מיעוט שלישי למעט עונות פעוטות לא צריך כנ"ל דעכ"פ זה תני ת"ק בהדיא והו"ל כי קצרתי:

תוספות רע"ק

משנה ח [אות יא] ויחזור ויתרום) והא דבסוף פרקין לא קתני דיחזור ויתרום הירק בירושל' דהכא משום גדר מי חטאת נגע בה. ודהכא בשאין הראשונה קיימת. עי' בתר"ש במתני' ד' והא דקתני הראשונה מדמעת הייט דנמצאת אחר כך תרא"ש:

תוס' אנשי שם

ח ויחזור ויתרום. עי' במנ"ם בשם הר"ם מירושלמי. והפ"מ מס' דחוקה בשמן על זיתים הנכתשים לא יין על ענבים הנדרכות שהיתים והענבים הוכמו לק"ע וכשיגיעו לכהם יצטרך לעבר מי חטאת פלא יטמא התרומה שתמיד שיחזור ויקרום. אבל במשנה דס"פ איכא לאוקמי בפירות שלא הוכשרו לק"ע ולפיכך לא הטמיאו שיחזור ויתרום כיון דאין כאן גדר מי חטאת שכרי אמר' אם נתייבשו לחזור ולתרום לא יצטרך לעבר מי חטאת כיון שלא יטמא בנגיעתו: תוי"ט ד"ה ויחזור ויתרום לא אתפרש ט'. אתמיהתיה הא דאי' בירוש' אע"ג לחזור ולתרום אלא כשנאכלה הראשונה. ולפ"ז יראה ודאי שבשתיהן מיקנין לכהן בתחם שאינו עתן וחוזר וזוהן שתיהן לכהן אלא פ"ת לבד הוא עתן. ומשמ אם"ה איכא לספוקי. מ"מ ל' התוי"ט אינו מדייק ולא מתכוין לכך. (נת"ש): ד"ה מדמעת כו' ע"ע ר"ל ט'. כבר כתבתי לעיל בעצמו מהרב מ"ם בירושל' בשלן עתן שתיה לכהן דכי איתא לבא ליתא לבא. וע"כ גם כאן לא יתכן כלל מ"ש הכא כיון שעתן שתיהן לכהן

תוס' אנשי שם

ח ויחזור ויתרום. עי' במנ"ם בשם הר"ם מירושלמי. והפ"מ מס' דחוקה בשמן על זיתים הנכתשים לא יין על ענבים הנדרכות שהיתים והענבים הוכמו לק"ע ובשיגיעו לכהם יצטרך לעבר מי חטאת פלא יטמא התרומה שתמיד שיחזור ויתרום. אבל במשנה דס"פ איכא לאוקמי בפירות שלא הוכשרו לק"ע ולפיכך לא הטמיאו שיחזור ויתרום כיון דאין כאן גדר מי חטאת שכרי אמר' אם נתייבשו לחזור ולתרום לא יצטרך לעבר מי חטאת כיון שלא יטמא בנגיעתו: תוי"ט ד"ה ויחזור ויתרום לא אתפרש ט'. אתמיהתיה הא דאי' בירוש' אע"ג לחזור ולתרום אלא כשנאכלה הראשונה. ולפ"ז יראה ודאי שבשתיהן מיקנין לכהן בתחם שאינו עתן וחוזר וזוהן שתיהן לכהן אלא פ"ת לבד הוא עתן. ומשמ אם"ה איכא לספוקי. מ"מ ל' התוי"ט אינו מדייק ולא מתכוין לכך. (נת"ש): ד"ה מדמעת כו' ע"ע ר"ל ט'. כבר כתבתי לעיל בעצמו מהרב מ"ם בירושל' בשלן עתן שתיה לכהן דכי איתא לבא ליתא לבא. וע"כ גם כאן לא יתכן כלל מ"ש הכא כיון שעתן שתיהן לכהן

יין על למוקים גרלה דלאו בדוקא כתב כן אלא כלומר על העומדים להעשות למוקים דאלת״ה תקשה סיפא יין על ענבים לאכילה דכי תרס שפיר תרס [*והא הייגו ריסא]: ונמלך. מפורש במשנה ב פ״ג דדמאי: י [*על דבר שלא נגמרה מלאכתו. פירש הר״ב דכתיב כו׳ מן הגמור וכו׳ ולא משאיר גמור על הגמור. ורולה לומר גם הבכא השלישית דלא משלא נגמר על שלא נגמר וחרי מתלת נקט ועיין לקמן בד״ה ואם כו׳ ואפשר שדעת הר״ב ז״ל דהיא זו ואין לריך לומר זו היא דכיון שאין שום דבר הנגמר לא במעשר ולא במעשר פשיטא שאין לו דין*) מעשר כלל ולפיכך לא שלחתי יד להגיה בדבריו ולהוסיף בלשונו תיבת וכו׳ והרמב״ם בפ״ה מה׳ תרומות הקדים זו הסיפא למליעתא]: [*ואם תרמו תרומתן תרומה. וכ׳ הר״ב ודוקא בשאר פירות אבל התורם מן הזיתים על השמן וכו׳.

*) הה״מ תרומה

*) הה״ל בתורס שמן על הזיתים הנכתשים שאטפ״י שתרומתן תרומה מ״מ לריך שיחזו׳ ויתרו׳ כדלעיל משנה ח וחד מתרי נקט ועי׳ לעיל בשמיר]:

ונמלך לדורכן אינו צריך לחזור ולתרום. הא לא נמלך תרום׳ ויחזור ויתרו׳ הכי איתא בירושל׳. וא״ע לע״ד אם אינו מעות ולא הוכא בהר״ם ז״ל ובמה דכתמיה בעלמא הוא. ורלתי שגם החכם הר״ם ז״ל הנתיב במשנתו הירושלמי הזה כלשונו. וכתב עוד ונמלך לדורכן משמע דענבים לדורכן חשבינן להו לא נגמרה מלאכתן והכי משמע פ״ג דמעשר שני דקתני ושלא נגמרה מלאכתן סלי ענבים לגת ונפקא מינה לנוקא סלי ענבים לגת מן העוכדי כוכבים קרו להו נגמרה מלאכתן ביד ישראל עכ״ל ז״ל: י אין תורמין מדבר וכו׳ ואם תרמו תרומתן תרומה. וא״ת מדבר שלא נגמרה מלאכתו איך תרומתן תרומה. מ״ש ממפרים חלה מן הקמח דתנן בפ׳ שני דחלה דאינה חלה ו״ל דשאני הכא דרבי׳ קרא בדדרשינן מקרא דם״ר שהקדימו בשבלים דפטור מתרומה גדולה. הר״ש: [אות יג] בר״ב ד״ה ואם תרם. דוקא בשאר פירות) בהר״ש והרא״ש דחו זה דלהריא איתא בירושלמי חזקיה אמר לא שנו אלא זיתים על שמן וענבים על יין אבל על שאר דברים לא ור״י אמר לא שנא הוא זיתים הוא שאר דברים הרי ר״י דס״ל משום פסידא דכתן ס״ל דאין חילוק בין זיתים וענבים לשאר פירות ולות העלו לתרץ על רומיא דמתני׳ דלעיל משנה ד׳ מיירי שתרם שלא מדעת והכא מיירי במדעת כהן: [אות יד] בתוי״ם ד״ה ואם תרמו. וה״ג בתורס שמן) נראה דבא לומר דיש עוד חילוק בין פירות לזיתים. דבשאר פירות מדבר שנגמרה על דבר שלא נגמרה א״צ לחזור ולתרום ובשמן על זיתים צריך לתרום. אבל א״י דהוא גופא קשיא לי דמה חילוק בין פירות לזיתים הרא בזה ל״ש משום פסידא דכהן. א״ר דבוה אין חילוק אלא דתלית באם התרומה הראשונה קיימת או לא כמש״ל בס״ה:

תוס׳ אנשי שם לכאורה סעומדים לעשות למוקים לא נגמ״ל למעברות כפ״ה דמעשרות מ״ו ולריך לדוקק למיירי תמר שהעמיד עריסה. ולכאורה אפשר שלכך כ׳ הר״ב בדוקא יין על למוקים שכבר נגמ״ל ואפשר שכן כ׳ גי׳ במכי׳ ומהיכוס׳ שהכוא הר״ם משמע דלאמת לא נגמ״ל אלא שאין אסור להפרים מדבר שנגמ״ל על דבר שלא נגמ״ל אלא נגרן ויקב אבל למוקים לא הוי כעין גרן ויקב. אבל מלאה שאין כן דעת הר״מ. וע״ש. (רע״ב): בר״ב ד״ה זיתים הנכנשים כו׳ לפי השמן כו׳. פכה כדבי נגד אלו. והפוסקים נחלקו בכ״ב במקום שר׳ חולק עם רבא״ש שם פוסקים כרבי ויש כרבא״ש והרמב״ם בחבורו השמיט זה. גם ל״ל מלי דיעיהו. ולא נתברר לי עדיין מי המקל ביוהר ודע דדוקא משמן על זיתים לאכילה תורמין אבל אינה לא דאע״ג דתיזוייהו הו״ל נגמ״ל מ״מ זיתים הנכנסים גרעינו ואין הורמין אלא מן הטיפה. (לת״ם): הוי״מ ד״ה ויין כו׳ דכי תרס שפיר תרס. ר״ל דאם כבר נעשו למוקים לא מוקמ בזה המלבה ושיקר כוכתה מהא דהני ומנלך לדורכן. ומה שסיים ובא היינו ריסא ר״ל בגיחותא. דלפ״ז הייגו ריסא דהורמין יין על למוקים הכוונה על ענבים לעשות למוקים. אי יש לתביה וה״ה ריסא וכוונתו כמ״ל. (רי״ב): י בר״ב ד״ה אין הורמין כו׳ שמתרמה בכרי. משמע אע״פ שלא נאה עדיין כפי הבים ומוחר בתרני מ״מ אסור להפרים ממנו על שלא נתמרה אף שבוא ג״כ אסור נקפו אבל בשאינם ממוחרים מוחר להפרים מחש״ו אף אחד ראה פ״ב ומ״ל לא ראה. אבל מרש״י נמדה מ״ז: הבאתיו במס׳ מעשרות פ״ב מ״ה משמע דאסור להפרים מה שבוא שלא ראה פה״ב ע״ז שראה. וע״ע: בתוי״ם ד״ה על דבר שלא נגמ״ל כו׳ שאין לו דין מעשר כלל המהבי איך יעלה דבריה הלוו מפה קדוש דהא אין תקן ואם תרמו תרומתן תרומה. ושוד דנראה דהכפוף הוא דבכא ולא מדבר שלא נגמ״ל על דשלגמ״ל הויא לוח״ר ד״ה דהוחיל ושוין הן יהרוס מחש״ו אפילו לכהלה קמ״ל דלא והר״ב תרי מתלת נקט ולא רלה להתריך במה שמשרה במשנה. ומ״ש דהרמב״ם הקדים זו הסיפא למליעתא אפשר דגרסא אחרת היתה לו ומ״מ הגרסא שלפנינו עיקר. (ב״ד): תרומתן תרומה ל״ע לרבא דאמר בהמורה כל דאמר רחמנא לא העביד לא מהני אמאי מהני כאן דע״כ יליפין מקרא כמ״ש הר״ב ומה שתי׳ כר״ם דהכא רבייה קרא כדדרשינן מקרא דמע״ר שהקדימו בשבלים דפטור מתר״ע הוא תמוה דאין ראיה מהם כ״א בהורס דשלגמ״ל מיירי ובזה דחל ע״ז שם תרומה וכן בדין שהרי כבר הביא לעומ״מ ותייב להפרים גם לכתחלה בהכילת קנבא אלא שלא נגמ״ל להיות נקבע גם בהכילת ערלה. אבל מלגן דמהבי ג״כ בהורס ממנו על דשלגמ״ל אי לסיכך וכן קשה כשלא מן המוקף דהוי דאוריתא כמ״ש פס״ק דחלה ובדיעבד הוי תרומה. ועוד נ״ע למה לא הקשו כלל בגמ׳ דתמורה ממתני׳ הכ״ל לרבא וכ״כ למה לא הקשו שם לאחבי מהדיעים בבמ״ה דלעיל (שהרי פרכי׳ שם לרבא מספ״ב ומפ״ג מ״ו וכן לאחבי ממ״ד דפ״ב ומלה ודלי דכולה סוין) וביוהר ק׳ לבאורה ד׳ הנוס׳ בקדושין דפ״ב שכ׳ הבבי מתבבר דלא מהני מהמת שם בי דישם (כעין שנה עליו שכתוב לעכב) ושע״כ בתנוס לף שלא נגמ״ל מהני שאין כאן כ״א לימוד א׳ וכרי לפי סוגיא דתמורה ממש דזה לא בעי׳ כ״א לאחבי אבל לרבא גם בלימוד א׳ אמרינן כ״מ דאל״ר כו׳. ל״ה נ״ל דע״ל

אחר

יין תורמין. מיי׳ פס ה״ל. פור הנו״ע פס פ״ו נה:

תוספות רע״ק משנה י [אות יב] ואם תרמו) וא״ת מדבר שלא נגמר מלאכתו אמאי תרומתו תרומה ס״ש ממפריש חלה קמח דתנן פ״ב דחלה דאינה חלה וי״ל דשאני הכא דרבי׳ קרא בדדרשינן מקרא דם״ר שהקדימו בשבלים דפטור מתרומה גדולה. הר״ש: [אות יג] בר״ב ד״ה ואם תרם. דוקא בשאר פירות) בהר״ש והרא״ש דחו זה דלהריא איתא בירושלמי חזקיה אמר לא שנו אלא זיתים על שמן וענבים על יין אבל על שאר דברים לא ור״י אמר לא שנא הוא זיתים הוא שאר דברים הרי ר״י דס״ל משום פסידא דכתן ס״ל דאין חילוק בין זיתים וענבים לשאר פירות ולות העלו לתרץ על רומיא דמתני׳ דלעיל משנה ד׳ מיירי שתרם שלא מדעת והכא מיירי במדעת כהן: [אות יד] בתוי״ם ד״ה ואם תרמו. וה״ג בתורס שמן) נראה דבא לומר דיש עוד חילוק בין פירות לזיתים. דבשאר פירות מדבר שנגמרה על דבר שלא נגמרה א״צ לחזור ולתרום ובשמן על זיתים צריך לתרום. אבל א״י דהוא גופא קשיא לי דמה חילוק בין פירות לזיתים הרא בזה ל״ש משום פסידא דכהן. א״ר דבוה אין חילוק אלא דתלית באם התרומה הראשונה קיימת או לא כמש״ל בס״ה:

תוס׳ אנשי שם לכאורה סעומדים לעשות למוקים לא נגמ״ל למעברות כפ״ה דמעשרות מ״ו ולריך לדוקק למיירי תמר שהעמיד עריסה. ולכאורה אפשר שלכך כ׳ הר״ב בדוקא יין על למוקים שכבר נגמ״ל ואפשר שכן כ׳ גי׳ במכי׳ ומהיכוס׳ שהכוא הר״ם משמע דלאמת לא נגמ״ל אלא שאין אסור להפרים מדבר שנגמ״ל על דבר שלא נגמ״ל אלא נגרן ויקב אבל למוקים לא הוי כעין גרן ויקב. אבל מלאה שאין כן דעת הר״מ. וע״ש. (רע״ב): בר״ב ד״ה זיתים הנכנסים כו׳ לפי השמן כו׳. פכה כדבי נגד אלו. והפוסקים נחלקו בכ״ב

יכין הר״ל נגמרה מלאכתן: מ) דבשעה שתרם שפיר תרם: מא) תבואה שנתמרה בכרי: מב) והא דבמ״ד אמרי׳ דאינה תרומה. הי׳ בירושלמי דהתם איכא משום בל תאחר. אי משום טרחא דכהן דלריך לעשר הענבי׳ והזיתים. ואי משום דלריך לומר רב (ג) לתרום מהזיתים וענבים כפי שיעור שחייב מהיין והשמן ושמא לא יפרים כפי שיעור זה. משא״כ הכא מיירי במרוח כרי וכדומה שא״ל לכהן להעריה הרבה לגומרן. גם א״ל שיעשה להפרים פחות משיעור חיובו. עי׳ל דהתם בתרומת תרם ולהר [ודגן וכדומה שהן דאי׳] משא״כ הכא בתרומה דרבנן. והא דאמרי׳ במ״ח תרומה ויחזור ויתרום הי׳ בירושלמי. דמ״ח מיירי בנאבד׳ תרומה ראשונה ומשום נדר מי חטאת נגעו בה שלא יהבטלו. אבל בשיקבל הכהן תרומה אחרת ילטרך לטהר אם הסיח דעתו משמירת גופו מטומאת מת דלריך הזאה [כזנתים ד״ט] (ד):

ישראל (ג) כ״כ הר״ם להה דרב מנא שחירן בירום׳ לריך לומר לתרום מהזיתים כשיעור שחייב על השמן. והקשה הר״ם א״כ זיתים לחיתים לשחרי וכו׳. וכ׳ עלה רבינו הגאון מו״ה עקיבא אליש״א [אות ג] וז״ל תמיה לי כו׳. בלא״ה אסור לתרום מדבר שלא נגמ״ל על שלא נגמ״ל. ולגע״ג עכלה״ם. ואני בעניי לא זכיתי להבין ד״ק. דאיך נחשוד ח״ו להר״ם. דשכח תכ״ד דברי עלמו. אמנם הר״ם סמך על מה שכתב מקמי הכי. דלרב מנא. הך דדבר שלא נגמרה מלאכתו. בשאר פירות מיירי. ואהא מקשי הר״ם השתא. דלשמעתא דרב מנא זיתים אזיתים ממי לשחרי בדיעבד. ואמאי שני תנא בלישניה ונקט דבר שלא נגמרה מלאכתו. מדמשני בלישניה משמע דבשאר פירות דוקא מיירי. והרי בזיתים ממי ליעא הכי. וזה ברור לפע״ד: (ד) כך נ״ל פי׳ הירושלמי. דאל״כ הרי הזאה אינו כ״א בטומאת מת. דהו״ל מלאה דלא שכיחא לגני כהן כפ״ק דיומא. שמוזהר שלא לטמא רק לו׳ קרובים ולמת מלוה. ומלאה דלא שכיחא לא עביד רבנן תקנתא. ותמהני אתרמב״ם פ״ה מתרומות דסתם להך ב׳ משניות הך דמ״ח ודמ״י ואין א׳ ממשאי כלו שהעיר בזה. דמ״ח רק בנאבדה רלשונה מייתי וע״ע:

בועז כשאר שאינם מעשרות כלל. ומה שסיים ובא היינו ריסא ר״ל בגיחותא. דלפ״ז הייגו ריסא דהורמין יין על למוקים הכוונה על ענבים לעשות למוקים. אי יש לתביה וה״ה ריסא וכוונתו כמ״ל. (רי״ב): י בר״ב ד״ה אין הורמין כו׳ שמתרמה בכרי. משמע אע״פ שלא נאה עדיין כפי הבים ומוחר בתרני מ״מ אסור להפרים ממנו על שלא נתמרה אף שבוא ג״כ אסור נקפו אבל בשאינם ממוחרים מוחר להפרים מחש״ו אף אחד ראה פה״ב ומ״ל לא ראה. אבל מרש״י נמדה מ״ז: הבאתיו במס׳ מעשרות פ״ב מ״ה משמע דאסור להפרים מה שבוא שלא ראה פה״ב ע״ז שראה. וע״ע: בתוי״ם ד״ה על דבר שלא נגמ״ל כו׳ שאין לו דין מעשר כלל

משנה בכתן תמוטים: י ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. אע״ג דכ״ש הוא מני ליה לאשמועינן דאפילו בהא אם תרם הוי תרומה. אבל במ״ה נבי פטור והייב ובמתובר ומלוש דבדיעבד נמי אינם תרומה לא מני להך דאתי במכ״ש: ואם תרמו תרומתן תרומה. וא״ת כשאחרים מדבר שלא נגמרה מלאכתו אפילו על דבר שנגמרה מלאכתו אמאי הוי תרומה ומ״ש מהמפרים חלתו קמח דאינה חלה כפ״ב דחלה מ״ה. וי״ל דשאני הכא דרבי׳ קרא דמעשר ראשון כדכתיב בכרי ד״ה ראשון כ״ש הר״ב:

משנה ראשונה מדבר שלא נגמרה מלאכתו אפילו על דבר שנגמרה מלאכתו אמאי הוי תרומה ומ״ש מהמפרים חלתו קמח דאינה חלה כפ״ב דחלה מ״ה. וי״ל דשאני הכא דרבי׳ קרא דמעשר ראשון כדכתיב בכרי ד״ה ראשון כ״ש הר״ב:

כללא דפ״א **משנה א** ה׳ לא יתרומ׳. ואם תרמו נשאר הכל בטבלו ואלו
הן: ה) חרש שאינו שומע ואינו מדבר. ב) שומה. שמאבד מה
שיש לו. או לן בביה״ק. או יוצא יחידי בלילה לבלי שום תכלית. או מקרע
בסותו דרך השחהה וכולן ברגיל בהן דרך שטות. וזה״ה ברגיל בדבר אחר
דרך שטות. ג) וקטן פחות מבן י״ב ויום א׳ וקטנה פחותה מבת י״א ויום א׳.
אף שהביאו ב״ש. ד) והתורם תרומה מכרי של חבירו נגד רצונו [ואם משל
עצמו: קרושתן]: ה) ומובר כוכבים שתרם אפילו ברשות בעלים:

משנה ב חרש שדברנו בו בכל מקום. היינו שהוא בלי דבור ושמיעה. אבל
השומע ואינו מדבר רק לכתחלה לא יתרום ובדיעבד מהני:

משנה ג קטן בן י״ב ויום א׳ וקטנה בת י״א ויום א׳ ויודעים לשם מי תרמו.
רק לכתחלה לא יתרמו. ובדיעבד הוה תרומה אפילו לא הביאו
ב׳ שערות:

משנה ד אם תרם מדבר שצריך הכהן להסריח הרבה בתרומה שיקבל. כדי
לעבור מלאכתו. כגון זיתים שיחדן הבעלים לכבשן לשמן. או ענבים
שיחדן לדרכן ליין. וכ״ש שבלין שכולן מיוחדין לרישה. אין תרומתו תרומה
[וא״ת הרי ע״כ קרא דספרי דיליף כן מדכתיב כדגן מן הגורן. וכמ״ש הר״ב רק
אסמכתא בעלמא הוא שהרי רבינו הרמב״ם אמר כן [פ״ה מתרומות הי״ח] שכתב
שהוא רק גזירה. וא״כ כיון דסראוריתא הו״ל תרומה היכא מצו רבנן לאפקועי
קדושה מהתרומה שתהיה מותרת לזר. וי״ל דמטעם הפקר ב״ד היה הפקר [כיבמות פ״ט
ב׳ והו״ל כתורם מהפקר קודם שנגמר מלאכתו. והרי הפקר פטור מתרומה
[בפרקן פ״ה]:

משנה ה אלו שאם תרמו מהן אינו תרומה. התורם מלקט שכחה ופאה. או
מתבואה שהפקיר קודם שנגמ״ל למעשר. או ממעש״ר שניטל תרומע״ש
שלו אע״ב שלא ניטל תרוג״ד שבו. וכגון שהקדים הלוי ליטול מעשר ראשון שלו
בשבלים קודם שיתחייב בתרומה. או בתרם כתלוש על מחובר או איפכא. או
ממחובר על מחובר. או ממעש״ג אפילו נפדה. או מתבואה שהוקדשה ומרחם
הנבר ונפדה. או מתבואה שלא הביאה שליש בישולו. או מתבואה נמורה על
תבואה שלא הביאה שליש. או מפירות שנה ז׳ על פירות שנה חברתה. או
מפירות ח״ל ואפילו סוריא וכדומה שחייב בתרומה מד״ס. על פירות א״י או
איפכא. וכדומה:

משנה ו ה׳ לא יתרמו. ורק בדיעבד הוה תרומה. אלם. ערום. בעל קרי.
מראינן יכולין לברך. וסוטא ושכור. שמא יתרמו מרע על יפה דאסור
לכתחלה [כפ״ב מ״ו]:

משנה ז אע״ג דיש שיעור קבוע לתרומה [כפ״ר מ״ו] אפ״ה יפרישו באומד.
בין בשבחרי מדרד שקול או מני אר לא: ואפילו בשבחרי אינו מדרד.
לא יתרום בכלי המדה. שלא יהשדרוהו שתרם במדה. אבל רשאי לתרום בכלי
מדה באומד חציה או שלישיתה. רק שהמדה לא תהיה סמוכה בשנתית
לחציה או שלישה:

משנה ח אין תורמין שמן על זיתים אפילו שנכתשו כבר. וכ״ש כשרק עומדין
לכתשן. להוציא שמנן. וכן אין תורמין יין על ענבים שנדרכו כבר.
וכ״ש כשרק עומדין לדריכה. ורק בדיעבד הו״ל תרומה. ורק שאח״כ כשיהיה
עשויין שמן ויין: צריך לחזור ולתרום [מינה ובה]. הראשונה אם נתערבה בפחות
מק״א אסור כל התערובות לזר ובאכל זר בשוגג חייב קרן וחומש. אבל שנייה לא:

משנה ט תורמין שמן על זיתים הנעודים לאכלן אף שדרך לכבשן מקודם ועדיין
לא נכבשו: וכ״כ יין על ענבים של אכילת אף שכוונתו לשותן
צמוקים ולא נעסקה עדיין. ואם התכוון תחלה שיהיו לאכילה. ותרם עליהן משמן
יין. ונמלך אחר שכבר תרם עליהן משמן ויין. א״צ לחזור ולתרום:

משנה י אפילו מדבר שא״צ כהן להסריח הרבה בגמר מלאכתו. לא יתרום ממנו.
וכ״כ לא יתרום מהנגמ״ל על שלנגמ״ל. ואם תרם מהני:

מן הגרן כמ״ש הר״מ והר״ב. וה״ה לא הביא שלש דהיינו מן הפטור דמהני. ומדם ויין ופירות הארץ ופירות חו״ל ממקלאות שבביה הר״ב שם. ולקט ושיחה לפי׳ הר״ב פטיעה כמ״ש הרמ״ם ולפי׳ הר״ב ״ל דכיון דפטורים
ניכו ממילא אין תורמין מהן על החיוב ולהסך דגמרינן מפירות הארץ וחו״ל כמ״ש הלבוש. ולפ״ז ״ל בקצור דכולה מתני׳ לכתחלה ילפינן מקרא דכל מעשר הארץ שהרי כולם פטורים ניכו והמו לחו״ל. זולת חדש
ויין ל״ל כנ״ל. ובדיעבד מקרא דממנו. ולפ״ז גם במין על שלמ״ם דפ״ג מ״ד ל״ל דגם לרבא צריך למשקנא לדרכא דרבא שמוכר שם לתנני (דל״ל דגם זה בכלל בדרכא דממנו דבעינן שיהיה שוין במין מדלא הביא סגמ׳
שם רק דרכא תלינא דתנני (מאחר דל״ל שידעו מדרכא זו שע״כ לא הקשו על תנני ממ״ה דפ״ק כל״ו) ועכ״ל ל״ל דגמ׳ הכ״ל לא מסמע מין אחא״מ מדרכא דממנו מאיזה טעם. אך גם בלא״ה ל״ע שלא
הביאו דרכא זו שם שכן לתנני נדרם בהדיא בילקוט בשם ספרי זוטא. ונלאה שע״ז רמז הכ״מ פ״ה מה״מ ה״ד. אלא שבטעות נכתב זה על ה״ד וע״ל על ס״ב שמוכר שם מאח״מ. וגם מ״ש בפ״ק ל״ל בפ׳ בהרא
דף נ״ב: אבל נדון שבה״ד כמדומה שלא מצא דרכא אחרינא) אבל במבארהו וכה״ג דליכא ל״א דרכא א׳ כדגן מן הגרן אבל בדרכא דממנו לא נכלל משום דגם שניהם בני חיובא ניכו (דגם על שלנגמ״ל הייב
לעשר לאחילה קבע מה״ם כדתי׳ במעשרות לך ע׳ רש״י ברכות ל״ה: ויח׳ תי״ה) וכדומה בהדיא מהרא דמע״ר שהקדימו בשבלין. ונסכי יש לתרץ ג״כ ד׳ הר״ש הנ״ל דכוותה לומר דמאחר דרכייה קרא לתרוס מיהם
וניה עכ״פ מקרי בר חיובא ואינו נכלל בדרכא דממנו ולכך י״ל דמסני בהורס מועי״ר כנ״ל מאח״כ בתלה מקמה שאינו נרחיה תלה בכלל והוי מספטור על החיוב ואמטיע מדרכא דממנו לעכובא ודרכא א׳ דרשיק
ג״כ מהגרן רק לכתחלה ג״כ כנ״ל וע״ע. (רנ״ב):

פרק ב **א אין** תורמין מטהור על הטמא. גזירה שמא יתרוס
שלא מן המוקף משום דמסתפי שמא יגע הטמא
בטהור ויטמאנו ואינן בעינן שהתורס יתרוס מן המוקף: באמת
אמרו. כל היכא דתנינן באמת אמרו
כאילו היא הלכה למשה מסיני אבל לאו
דוקא הלכה למשה מסיני שהרי בפרק
קמא דשבת שניו באמת אמרו החזן
רואה היכן התינוקות קורין ומדרבנן
היא: העגול של דבילה. אף על פי
שהדבלות מדובקות זו בזו בתוך
העגול אינן חשובות חבור לענין טומאה ואם נגעה טומאה באחת מן הדבלות לא נטמאת האחרת: וכן אגודה של ירק וכן
ערימה

פרק ב **א אין** תורמין מטהור על הטמא. מ״ש הר״ב דאין
בעינן שיתרוס מן המוקף. כדתנן בספ״ק דחלה.
והכא בתרומה גדולה. אבל תרומת מעשר לא בעינן כדתנן במ״ה
פרק ב דבכוריס: [*באמת אמרו כו׳. כ׳ הר״ב כל היכא כו׳. ומוכח לה ממשנה
י״ח פ״ד דב״מ כמ״ם שם בס״ר]: ערימה

פרק ב **א אין תורמין מטהור על הטמא** א)
ואם תרמו תרומתן תרומה.
באמת אמרו ב) **העגול של דבילה** ג) **שנטמא**
מהצרו ד) **תורם מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו** ה) **וכן אגודה של ירק** ה) **וכן**
ח״נ. א מטהור ניחוסלמי מן הטהור. ערימה

מלאכת שלמה

פרק ב **א** אין תורמין מן הטהור וכו׳. בתרומה גדולה מיירי אבל
תמ״ע לכתחלה תורמין מן הטהור על הטמא שלא שמא יתיר אבל
ממנו מול מן המוקדם שבו כך פסק שם הרמב״ם ז״ל והוא בירושלמי והכי
תנן נמי בפ״ב דבכורים סי׳ ה׳ דתרומת שלא מן המוקף ומן הטהור על הטמא
ומדקתני אין תורמין מן הטהור על הטמא ולא מן הטמא על הטהור שמעי׳
שפיר דמני לתרוס מן הטמא על הטמא: ואם תרמו תרומתן תרומה.
גרסינן הכא ולקמן גרסינן ואם תרם שונג וכו׳ לשון יחיד וכך העיד ג״כ
ה״ר יהוסף ז״ל שלא בספרים מדוייקים: העיגול של דבלה שנטמא
מקצתו. בירוש׳ פריך ומכיון שנטמא מקצתו אין כולו טמא ומשני במחובר
במי פירות היא מתני׳ דקיימא לן מי פירות כשם שאין מכשירין את האוכל

יכין תפארת ישראל יכין

פ״ב א) דמדירא שלא יגע הטהור בטמא יפרים שלא מהמוקף. אף
דבאמת אני אמי בהספק כלי [בהרוי״ט פ״ד דטבו״] לו הפסק פחות
מכביצה [בפ״ב דחלה] וכקו׳ אחמ״ו הגזלוק״ל גזירה שמא ירחיק יותר
מזה. מיהו רק ה״ג וחלה מדאו׳ לריך מוקף משא״כ תמ״ע רק מד״ס

משנה

פרק ב **א** אין תורמין מן הטהור על הטמא. פי׳ הר״ב דמתחפי שמא
נגע וכו׳ עכ״ל. דמן הדין א״ל נגיעה לענין מוקף אלא שמוך
בלא נגיעה כמ״ש הר״ב פ״ב דחלה מ״ד ואח״ג דבטהור ובמא שמקפיד בכי
נגיעה כמ״ש הר״ב שם הייבו נגיעה שאינו מכמא שמתכוין ע״י פחות
מכביצה. ומיהו לכתחלה מיירינן בענין לידי נגיעה ממש: על הטמא.
לריך מוקף [כתו׳ ניטין ד״ל ע״ב ד״ה וכי. ודלא כהרוי״ט כאן]: ב) ברוב
דוכתא דתני הכי הלמ״ם הוא: ג) תאני דרושים יחד בעגול: ד) ולא
תביבי חבור ונוף א׳ לעניין טומאה. דמיירי במחוברים במי פירות דאין
חבור [כפ״ג דטבו״] : ה) אע״ג דאינה נוף א׳ כדביל׳:

ראשונה כרי

קפסיק ותני טמא פחם תמטא אף שאינו אלא שני נטומאה דאמ״ג דא״ל נגע
בטהור לאו כלום הוא דאין שני טומה שלשי בטוגן. היינו בטוגין גרידי אבל
תוגין הטבולין לתרומה פסיל בכו שני דהא אפילו נגעו על מהרת תרומה פסיל
בהו שני כדמוכח פ״ב דטהרות. כ״כ התוס׳ פ״ק דנדה דף ז׳ ומי׳ דפ״ד
דטבול יום: העגול של דבלה. הטעם כזה דהתבור של עגול הוא מן
פחמעית

ציונים

א אין תורמין. מיי׳ פ״ה מה׳ תרומות ה״ז:

תוספות חדשים

מ״א [בר״ב ד״ה] העגול
מו׳. לא נטמאת אחרת.

ראשון לציון

משנה א [בר״ב ד״ה]
באמת אמרו כל היכא
דתנינן באמת אמרו כו׳. קמ״ל

חדושי מהרי״ח

פ״ב משנה א [בר״ב ד״ה]
וכן אגודה של ירק

תוספות רע״ק

פ״ב משנה א [אות טו]
וכן אגודה) כתב

תוס׳ אנשי שם

פ״ב **א** בר״ב ד״ה אין
תורמין כו׳ גזירה שמא
כו׳. ל״ל אע״ג דתרם מן
המוקף אפ״ה לכתחלה לא
היכי דמי כי הא דתנן ספ״ב
דחלה נותן פחות מכביצה
בשמא. והא מני עביד לי
לאו דגזרינן דלמא אגב
דמסתפי שמא יגע עמא
בטהור לא יתרום מן המוקף
סיעב. ואם תרם אפילו גם
שלא מן המוקף פ״ח בדיעבד.
דלא בעינן מן המוקף אלא
לכתחלה ועקרו אינו אלא
מדבריהם. (תפ״ש). א״ה ל״ע
דהא התוס׳ בגיטין שם ד׳ ב
דמו מה דמשמע מד׳ רש״י
דמוקף אינו אלא מדבריהם
אלא דהוא מס״ת כמ״ש
בבכורים פ״ב מ״ה ע״ש.
ול״ל דטעמא דבדיעבד ת״ה
מבוס דלא שנה עליו הכתב
לעכב כמש״ל בס״ם לעני״ד ה״
באמת ט׳ לאו דוקא כו׳.
היינו

ערימה. לריבי דלי אשמעינן ענגול הוה אמינא ענגול שכולו גוף אחד תורם. אגודה שאינה גוף אחד ליכ תורם ולא אשמעינן אגודה הוה אמינא אגודה *) שהכל תפוסה אחת תורם ערימה שאינה תפוסה אחת ליכ תורם לריבי: רבי אליעזר אומר תורמים. לכתחילה מן הטהור על הטמא דלא גזר רבי אליעזר שמא יבוא לתרום שלא מן המוקף ואין הלכה כרבי אליעזר: ב אין תורמין מן הטמא על הטהור. משום פסידא דכהן: ואם תרם שוגג תרומתו תרומה. ודוקא שהיתה לה שעת הכושר והגיעה לעונת מעשרות קודם שנטמאה דמדאורייתא תרומה מעליא היא אבל אם נטמאה קודם **) שהגיע לעונת מעשרות לא היא תרומה מדאורייתא ואם תרם אפילו שוגג אין תרומתו תרומה: מעשר טבל. מעשר ראשון

*) נדא שטוה **) נדא שהגיע שלא

תוספות יום טוב

ערימה. פי' הר"ש כרי: **ב** ומזיד לא עשה כלום. נראה הר"ש לא עשה כל עיקר דאפילו הסיא גרוה הדר לעבלה ור' נתן בר אומני' אמר לא עשה כלום לתקן את הסירים אבל תרומה הוי. ברש האשה רבה. ובפרק ה' פסק הרמב"ם כר"ע בר אומניא: היה

ערימה [1]. **היו שני ענולים שתי אגודות שתי ערמות אחת טמאה ואחת טהורה לא יתרום מזה על זה. רבי אליעזר אומר תורמין מן הטהור על הטמא: ב אין תורמין מן הטמא על הטהור** [2] **ואם תרם שוגג תרומתו תרומה** [3]. **ומזיד לא עשה כלום** [4]. **וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל** [5]

מלאכת שלמה

היה תורמין מן הטהור על הטמא מ"ר אליעזר מעשה שנפלה דליקה בגרפת של כפר סגנא ותרמו מן הטהור על הטמא מ"ל מעשה ראיה לא אלא שתרמו מהן עליהן ר' אלעזר אומר משום ר' אליעזר תורמין מן הטהור על הטמא אף בלא כילד וכו': **ב** אין תורמין מן הטמא וכו'. פסק שם הרמב"ם ז"ל הכא כפשטא דמתני' דמיירי בין בתרומה גדולה בין בתרומת מעשר. ואיתא ביבמות פ' האשה רבה ד' פ"ע ובמנחות פ' הקומץ רבה ד' כ"ה בריתא ושם פליגי ר' אליעזר ור' יוסי דבין בשוגג בין במזיד תרומתו תרומה גם בירושלמי דפרקין ודפ"ק דמכלתין סי' ד' וגם לקמן ר"פ שני ומשמע קצת התם דשאם מתני' סומכוס היא. ומה שפי' ר"ע ז"ל הוא פי' הרמב"ם ז"ל והיא סברת ר' נחמן בר יצחק בפסחים פ' שני דף נ"ג אבל בפ"ה מה' תרומות לא חילק כלל בין קודם שהגיע לעונ' המעשר לאחר שהגיע. נראה מדבריו ז"ל דאפי' נטמא הבכל קודם גמר מלאכה או אפי' במחובר כשהי' יבש וטוכסר ונטמא כשהתרם מאותו עכל על הטהור הויא תרומה דבר תורה והחכם ה"ר אליעזר אזכרי ז"ל תירץ ונתן טעם למה חזר בו ולא ראיתי פה להאריך. ושם נ"כ פסק הלכה כר' יהודה: שהי' לו מעשר טבל. כ' ה"ר יהוסף ז"ל י"ם דל"נ מלת טבל ע"כ. וכ' עוד על מה שפי' ר"ע ז"ל מעשר טבל מעשר ראשון

לקבל טומאה כך אין מחברין וכותיה דר' עקיבא פ"ג דמנחות יום ומיירי שקרא שם תרומה לתרי ממאה שנטמאו הענול בשדה מחוברין בענול ואח"כ מפריזין מן הענול ונתנם לכהן. וכן אגודה כשנטמאת והיא אגודה אבל נטמאת והיא קלחים כיון שנאסר אז לתרום מן הקלח הטהור עליו ואע"פ שאח"כ עשאן אגד אחד לא הותר לתרום ממנו על הטמא וכשא ממי מייירי שקרא שם תרומה במחובר. וכן נמי ה"ה נבי ענול שאם חלי הענול נטמא ואח"כ חבר לו חלי ענול אחר ועשה הכל גוף אחד כמופרד הוא ואין מפריזין ממנו על הטמא. וכן בערימה מ"ר חייא בר אבא ולא תימא דהאי ערימה דקתני במתני' דוקא ערימת חטים או שעורים משום דאין דרך אדם ליקח חטה אחת או שעורה אחת אלא קבוץ חטים או שעורים יחד אלא קומצו הלכך אפי' לבור גדול הוי הבור אלא מתני' אפי' בלבור גדול של קשואין או לדעשין וכיונא בהן שדרך אדם ליקח כל אחד בידו אם"ה הוי חבור כן פי' הירוש' החכם ה"ר אליעזר אזכרי ז"ל: שתי ערימות אחת טהורה וא' טמאה לא יתרום מזה על זה. כ' ה"ר יהוסף ז"ל כך מלאתי וספי' מן הטהור על הטמא ע"כ: ר' אליעזר אומר תורמין מן הטהור על הטמא. והכי נמי אמר נבי חלה ס"פ שני דחלה וחכמים פליגי עליה. ובהוספתא הפ"ש תניא ר' אליעזר אומר

יכין תפארת ישראל בועז

ו) כרי תבואה. אע"ג דאינה הפוסה אלא כאגודה ירק. ומה"ע שרי דבהך ג' ליכא גזירי' דמוקף דמוקף ועומד הוא: ב) משום פסידא דכהן ובתוספתא מפי' משום רע איסה: ח) דוקא בתי' לו שעת הכושר שהגיע לעונת המעשרות (א) קודם שנטמא. אבל בנטמא מקודם אפילו בשוגג אינה תרומה: ט) שאין הסירים מתוקנים. אבל תרומה הוא: י) מע"ר הטבול לתמ"ע

(א) כ"ב הר"ב. וכתב עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא אלים"א. ח"ל תמוה דאם קודם עונת המעשרות שנפ"א דמעשרות מ"ב. הא אף שנטמא אח"כ. כיון דבשעת תלישה היה טמא. לא היה לו שעת הכושר. ואם לענין עונת גמר מלאכה. הא אף קודם לזה אם נטמא אחר תלישה. והיה רגע א' טהור מיקרי היה לו שעת הכושר וע"ש. והר"ש כ' כגון דנפל עליו מים במחובר. ותלשה הטמא בעודה משקה עליו. לחל עליו ההכשר והטומאה בב"א. עכלה"ע. ולי אני הענו. אין ספק אצלי דכוונת הר"ב לענות המעשרות דקתם התם פ"ה מ"ג ומ"ה במוכר שדהו לעובד

משנה ראשונה

הטמונות שנדבקין ומי פירות אין מחברין את האוכלין כדתנן פ"ג דטבול יום מ"ד וכ"ג מדברי הרמב"ם פ"ז מהט"א דין י"ג וי"ד ובפ"ב דמכשירין מ"ב פי' בענין אמר: היו שני ענולים. כלומר דוקא שנעשה ענול אחד קודם שנטמא טומאה במקלתו ואח"כ כשנגעה בו טומאה שני לתרום מזה"ז. אבל היו שני ענולים. ונטמא אחד מהן ואח"כ בא לתרום מתו"ז אסור ולא אמרינן דלא נגע משום שהם שניים דודאי מינגע נגע דעכשיו אם יגע ענול בחבור מטמא מיסת מקום מגעו מיד. אבל ענול אחד כבר נטמא מקום מגעו מאליו ואינו לא עביד מידי והלכך מותר לתרום על הטהור שבו. וביהושלמי נבי אגודה אמר דוקא שנטמאת ומודה אגודה אבל נטמאת קלמין ואגדן לא פ"כ טמאת אמי לדפריסי' דבשעה שאגדן מיכוה עביד שטמאת אולין הטבולין להתרומה במקום מגעו וקנסי' ליה: שני ענולים. אפילו נגעי אהדדי אסרי חכמים דר"מ אמי לא שרי אלא בנגעי אהדדי נבי ממא וטהור דמקפיד כמ"ש הר"ב פ"ב דחלה מ"ד: ר"א אומר תורמין כו'. וה"ל פליג אפ"ב דחלה ופ"ש: **ב** אין תורמין מן

ציונים

ב אין תורמין. יבמות פפ. שבחים נב. מנחות נכה: ביצ' פ"ש:

אלופי גרסאות

שתי ערמות נכה' שני אגודות. שתי נד"ע ושתי ממאה וא' טהורה. ערומלמי' טהורה ואחת ממאה. ב המטא על הטהור נפסחים המטאה לטהורה. שוגג ניבמות ושוגג. ומזיד נד"ם מזיד וניבמות במזיד. כלום נד"ם ולא כלום וכ"ה ניבמות וניבמות.

תוספות חדשים

עכ"ל. וירושלמי מוקי לה במחובר כמי פירות ובר"ע נפ"ג דעבול יום משנה ד' ע"ם והכילו הר"ם. (ממהרש"ל ז"ל):

ראשון לציון

ל"ע שלא כתב הר"ב כל זה לגבי בכלים פ"ב מ"ב וגם שם בירושלמי איתא(כמו ג"כ הכא על המשנה) אמר ר' אליעזר כל מקום שנעשה כמאמר חמרו הלכה למשה מסיני:

חדושי מהרי"ח

כן ערימה צריכי דאי אשמעינן כו' אבל לדאין בחונת הר"ב דהוי צריכותא אמורה דא"ב קשה ליהני

תוספות רע"ק

תר"ש מפרש בירושלמי בשנטמאת ועודה אגודה. אבל נטמאת קלחין ואגדן לא: [אית דגז] בתו"ה סד"ח בר"ב ד"ה העגול וכו' והביאו הר"ש) עי' לקמן פ"ב מ"ב דחלה בהר"ב שם ובפ"ש שם על הגליון: משנה ב [אית יז] בר"ב ד"ה ואם תרם כו' קודם שהגיעה לעונת מעשרות) המדבר דאם הבונה לעונת מעשרות שבמתני' פ"א דמעשרות הוא במחובר ל"ש נטמאת. ואם הבונה לענין עונת גמר מלאכה הא אף בנטמא מקודם לזה מקרי שעת הכושר דמיד שתלשה אם קרא עלה שם תרומה. מהני. והר"ש כתב כגון דנפל עליה מים במחובר ותלשה הטמא בעוד משקה טופח עליה דחל עליו ההכשר והטומאה כאחד: [אית יח] בא"ד לא הויא ת"ומה מדאו'). דכתי' התן לו ודרשינן לו ולא לאורה:

תוס' אנשי שם

סייע (שיעתי' דפי' דעיקר דין דאין תורמין מן הטהור כו' הוא מדרבנן נזרה כו' ופיים הר"ב דאותה דרשא בירושל' אסמכתא בעלמא. ודיני מדהכן בפפ"ק דחלה ואין נטלין מן הטהור על הטמא אלא מן המוקף פירשו אין נטלין נטלין אלא מן המוקף וגזירה כו'. ומפ"ה הוצרכו לפרש בחמת הכא כאילו היא הלכה בהרי עיקר הדין אינו אלא גזרה דרבנן אבל הרמב"ם אינו מביא ירושלמי ולא משום גזרת מוקף כמראה מדברי בהדיא בין כאי' ובין בהנהו אע"פ שבפי' יש מסכון והטמטת ידי סופר שכתי כ' אמר כ' יח' לת מקדשו עול ממנו מקבמוקדש בנו וכו' ומאי ראיה איכא למשמע מהך קרא ומאמר מדיא ראיה לבתר אלא נראה שהמשיקים המשיטו רוב הלבון דירושל' נפקא לן הך דינא דאין תורמין מן הטהור על הטמא מדכתיב כדגן מן הגרן מה גרן ל"א ביאה מקומו טמא ומקלתו טהור(פי' בהתם ח') כ"ב בתרומה לעיים אלאבר דגן אפשר אבל בדעבד ת"ת מדכתיב ונתתם ממנו מ"מ (ל"ה ל"ע דבבלי דכתיב ממנו מיעוטא דאפילו בדעבד אין ת"ת ורבוי דמאי דבדעבד דכתיב מכל מעשרותיכם ועמ"ש הרב"ל ס"פ דלעיל) אבל תמ"ע הוצרם לבתחלה מן הטהור על הטמא מדכתיב אם מקדשו טול מן המוקדש בנו ע"כ. כרי דהך קרא דמייתי הרמב"ם לא אתא אלא לגמד סריותא דלכתחלה בתמ"ע. ובך הכילו הוא ז"ל בעמו בתחורה פ"ה מ"ב בע"כ אידך קרא דמייתי דמתני' חסר בדברי. ובאו מיכח דהוא כ"ל דמדאוריתא היא. וה"ע פי' כפי' הר"ב אלא דתרי מילי נינהו. מ"ב לדידיה בשיר קאמר דהנ"מ. (ב"ל). מ"ה במעשר פסק הר"מ בפ"ח ממעשר כ"ו דבטל אלא מן המוקף. ומשמע דטעמא דמעשר יליפנן מתמ"ע ולא מתרומה ולפ"ז הדין שהן לכאורה שב"ה גם לענין מן הטהור על הטמא. אבל ל"ע דבה"ג שם סתם והשוה מעבר לתרומה בכל מילי: בתו"ה ד"ה ב-ב ד"ה העגול כו' ובירושל' מוקי לה כו'. ממשע דמחובר ע"י דריסה אלא מי פירות הוי תבור לטומאה הוינו דוקא לר"י בהוספתא פ"ב דטבו"י דבל"ל בכי וכירושלמי לגה לאוקמי מבנתינו גם אלינא דידיה אבל להכמים דאלינו אר"י בשום. אינו תבור ואל"ל לאוקמי ממחובר כמי פירות וכ"פ הר"מ בפ"ז מ"ר מטומאת אוכלין. (פ"מ): בר"ב ד"ה וכן כו' לריבי כו'. וסיימו דקסני וכן וכן. כיון דבכל חד איכא רבותא. (ב"ל): הוי"מ ד"ה ערימה פי' כר"ש כרי. מל' בטבל ערימה הפיס. (כרה"ם): **ב** הוי"מ ד"ה ומזיד כו' ל' הר"ש ס' ו'. ע' פ"ש דבדה בשוס רע"ל אות ל"ו וע"ש. (נה"מ). וע' ד"ש שנוסם בלון לא עבה ולא כלום. ול"ה ביבמות שם: בא"ד הדר לעבלה. משום דאי אמרת הוי תרומה זמנין דשבת ולא מפיש ואמ"ג דנפ"ה דמאי מ"י הכן דמשלמו

היה מפרישׁ עליו כו׳. פירש הר״ב על שאר מעשרותיו. וכך כתב הר״ם. ולפירושם נראה דבמעשר טבל טמא חייבין וכן מפרש הר״ם לדברי יהודה בטמא לחוד. אבל הר״ב דמפרש בדר׳ יהודה שהוא טבל לו שהוא טמא. משמע דדיעה דטבל לחוד ולא לענין טומאה מתניא. וכן יראה מדברי הרמב״ם בפירושו. וקשיא אם כן אמאי לא עשה כלום. אדרבה הרי כתב במשנה ה דפרק דלעיל בשם ספרי דכשמקדשו בתוכו עושה ממנו תרומה גדולה. ואין לומר דדוקא תרומה גדולה עושה אבל לא תרומת מעשר והכא ברולה להפרישׁ (על) תרומת מעשר דכתיב על מעשרותיו. דמאי שנא.

ר״ע מברטנורה

שלא נטלה ממנו תרומת מעשר: **היה מפרישׁ עליו והולך**. היה מפרישׁ מזה על שאר מעשרותיו: אם היה יודע בו בתחלה. שהוא טבל לו שהוא טמא אע״פ שבשעה שתרם היה שוגג שבכח שהוא טבל לו שהוא טמא הוי שוגג קרוב למזיד: ולא עשה ולא כלום.

היה מפרישׁ עליו והולך יא). **שוגג מה שעשה עשוי. מזיד לא עשה כלום. רבי יהודה אומר אם היה יודע בו בתחלה** יב) **אע״פ שהוא שוגג לא עשה כלום** יג):

המטביל חלופי גרסאות, שוגג מיומאמי שגג. בתחלה גר״פ מתחלה.

ועוד שכך כתב הר״ב בפירוש בריש פרק ה בדיבור ואם למעשר ראשון וכו׳. והרמב״ם בחיבורו פ״ג הטעתיק הך ספרי לענין תרומת מעשר. ומיהו לפי מה שפירשתי לעיל בדברי הרמב״ם שלריך שיתחוב שיעור התרומה מעשר שבו ואח״כ יפרים עליו למקום אחר אבל כשמפרים מן הסתם כמלא שמפרים תרומת מעשר עלמו על טבל אחר. ואין תרומתו תרומה כלל. איכא נפרושי דה״ב בהכי מיירי [״כשים בטבל הזה אחר מהשיעור שלריך להפרים וכדתנן היה מפרים עליו והולך הרי שאינו עושהו בבת אחת לתרומת מעשר על הטבל האחר שרולה לעשותו עליו ולפיכך אינו דומה להא דאמרינן בגיטין פרק כל הנט דף ל כור מעשר יש לך בידי כו׳ חוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר והיינו כגון שיש לו עוד ט׳ כורין מעשר טבל כדפירש״י שם [שמא] עשאו תרומת מעשר על תשעה כורים שיש לו בביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר. ע״כ. ולפיכך לריך שיתחוב שיעור התרומת מעשר שבו ואם שגג מה שעשה עשוי ויפרוש אח״כ. ולפי שהר״ב והרמב״ם והר״ם כולם פה אחד פירשו בהדיא טבול לתרומת מעשר והרמב״ם הביא הפסוק ינתבב לכם תרומתכם וגו׳ לדאיה וזה הפסוק על סתם מעשר נאמר לפיכך אין אנו יכולים לפרש משנתנו לפי דרכם של אלו המפרשים ז״ל בכגון שהוא טבול גם כן לתרומה גדולה דהקדימו בן לוי לכהן לאחר שנתמרת כדתנן ברפ״ז דברכות ועל תרומה גדולה שבתוכה קאמר שלריך לחשוב כו׳. והשתא אפי׳ כשמפרים בבת אחת שאינו אלא כור אחד ויש לו ט׳ כורים מעשר וכו׳ דלא משמע כן לפי דבריהם ואינו כ״ל

מלאכת שלמה

ראשון שלא נטלה ממנו תרומת מעשר כתב פי׳ זה קשה מאוד דאין זה נקרא טבל. ועוד וכי מה עשה זה הלוי שהפרים ממנו תרומת מעשר ע״י אחר או אפי׳ אם עשה במה שהוא מפרים מדבר החייב בתרומת מעשר על החייב הלא אינו לא אי׳ טבל לא היה רשאי להפרים ממנו שהרי אי׳ מן הפטור על החייב ע״פ נראה דמעשר טבל מיירי שלא נטלה ממנו גם תרומה גדולה והקדימו לוי לכהן בכרי אך לפרים דל״ג טבל צריך לפרש דקאי אטמא דלעיל וה״ק וכן בן לוי שבי׳ לו מעשר וכו׳ מפרים עליו ממעשר אחר שהוא טמא שגג מה שעשוי עשוי וכו׳ וכזה מיושב לשון עליו ול״ע עכ״ל ז״ל: בפי׳ ר״ע ז״ל. אם הי׳ יודע בו מתחלה שהוא טבל לו שהוא טמא אע״פ שבשעה שתרם הי׳ שוגג ששכח שהוא טבל לו שהוא טמא וכו׳. אמר המלקט הי׳ נראה שלריך למחוק שלא מלות אלה והן טבל לו שהוא משני המקומות שהן כתובות בו. וכך הי׳ נראה שלריך לגיות אם הי׳ יודע בו מתחלה שהוא טמא אע״פ שבשעה שתרם הי׳ שוגג ששכח שהוא טמא הוי שוגג קרוב למזיד. וכן ג״כ הי׳ נראה* שלריך לכתוב טמא במקום טבל שהוא כתוב כפי׳ הרמב״ם ז״ל בסוף פי׳ משנה זו בכל המקומות שכתוב טבל מדברי ר׳ יהודה והלאה וז״ל ור״ל יהודה לא יהי׳ בכאן שוגג אלא כשלא ידע כלל כי זה המעשר טבל עד שיפרים ממנו אבל אם ידע שהוא טבל ואח״כ שכח והוצרך ממנו התרומה וכונתו אלא הי׳ טבל ואח״כ מזכר שהוא טבל לא עשה כלום ע״כ. או לכל הפחות הי׳ נראה של״ל בפי׳ ר״ע ז״ל שהוא טבל טמא ולמחוק מלות לו שהוא והר״ם שריני״ו ז״ל פי׳ מעשר טבל פחות שלא הוצרך ממנו תרומת מעשר והי׳ מפרים עליו ממקום אחר ונמלא שהטבל האחר הי׳ טמא. אם הי׳ יודע בו מתחלה. מפ׳ ר׳ יהודה לשונו דת״ק דהייט אלא שלא ידע בטומאה אבל אם ידע בה מתחלה ושגג ששכח ואי׳ סבור שטהורים הן וכירום׳ מפרש דלא שגג שהשב שמוהר לתרום מן הטמא על הטהור הרי הוא קרוב למזיד ולא עשה ולא כלום בין בתרומה גדולה בין בתרומת מעשר עכ״ל ז״ל: ולפירושו ז״ל אתי שפיר לישנא דהיה מפרים עליו דלפירוש שהעתיק ר״ע ז״ל ה״ל למתני והיה מפרים ממנו והולך ומ״מ נגע״ד לאיה כ״כ קושיא דדכותה אשכחן בפ׳ המוכר פירות וברפ״ק דנדה בברייתא דהי׳ טולק את החבית להיות מפרים עליה והולך וכמו שכתבתי בפ׳ שני דמקוואות סי׳ ב׳ בשם רש״י ז״ל ע״ש. ואפשר לישב בדוחק לשון שגג שכתוב בפי׳ הרמב״ם ז״ל דה״ם וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל שהופרש ממנו תרומה גדולה אבל הלוי

הגהה וכן מצאתי אחר זמן רב שהגיה החכם ה״ר שלומון ז״ל בן בפי׳ הרמב״ם ז״ל בין בפי׳ ר״ע ז״ל:

עדיין

יכין

שהי׳ טמא: יא) שעשה למעשר זה תמ״ע אמעשר אחר. או שעשאו ת״נ מטבל אחר. רק דבכה״נ צריך לכתות התמ״ע שבו שחייב לכהן [כך כ׳ רמ״ע]. אבל מ״מ אומר כן דהכי בנ״ז ק׳ ל״ל דנקט וכן בן לוי וכו׳. הו״ל למנקט וכן ישראל שהי׳ לו פבל והי׳ מפרים עליו והולך מ״נ אלא פ״כ דבתנ״ג מ״מ לספרים עליו והולך מלגיך מוקף. וכן כ׳ הגאון רב״מ זצוק״ל. ור״ל דבנה דרישא דבתרומה גדולה מיירי שבאמת הקיפו. אבל קיפא דמפרים עליו והולך הייט וודאי בגיתוק מקום וזה מ״מ בתנ״ב] וקמ״ל הך בבא. דאע״ג דשהה זמן מרובה לא אמרי׳ וודאי טדע לו שבטמא הכרי ומסקר לומר על המזיד שהוא שוגג: יב) שהמעשר ממא. ואח״כ שכח: יג) דלר״י שכחה כפשיעה:

תפארת ישראל

משנה

ומיהו אמאי דפי׳ בפ״ק מ״ה דלעיסת הרמב״ם ובתב״ד כל מה שאינו מטבל לגמ״ג אינו יכול לתרום ממנו מ״ג אע״פ שמטבל לתרומת מעשר ע״י אחר אי אמאי׳ שמי בהכי מיירי שהמעשר הזה שמטבל לת״מ לבדו דולה לתרום ממנו ת״נ. ובן לוי דנקט מקום המעשר של לוי הוא ולא שכיח בישראל מעשר טבל ובן לוי זה בא לתרום מן המעשר הזה ת״נ על כרי שבבל אלו. ואתי״פ שמפי׳ הר״ב משמע שתרומת מעשר מפרים והולך. מ״מ בפי׳ הרמב״ם י״ל כן. ומיהו בלתמת דוחק לפרש כן דבטבל מטור מיירי ואינו מקום שבל הוא דמתני״ל אי מיירי שתרום ת״נ על שבלו אמאי שגג מה שעשה עשוי כיון שלשון ת״נ שהיא במתוקן הוי כמו מפטור על המזיד ואינו כלום. ואי בתרום תרומת מעשר

בועז

לשונב מוכנים. ומה שהקשה רבינו הרי לא היה שעת הבוצר. נ״ל לתשיב ליה הר״ב שעת הבוצר מדלאפשר לחול עליו שם תרומה (בקדושין דס״ב ב׳) בלומר פירות ערוגה. זו יהיו תרומה על פירות אלו בשיתלנו. בהביאו שלים בבר. דברין קיימין. והרי יהיו לשונת המעשרות שבא״ח שם. הוא זמן הבאת שלים. דהייטו כשזורעת ומגמתת. וכולהו מחד קרא נפקא לרבנן שם. רק שבמינין הבא נתנו חכמים סימן מתי זמן הבאת שלים שלהן. משא״כ חטאה ושתים. אמנם ק״ל ממ״ד (פסחים דל״ג א׳) דקאמר דאחמין במחובר אבל אחמין בתלוש. מאי וט׳. הרי דלא מפיק רק אחמין בתלוש ולא מפליג במחובר בין שלים לפחות משלים. וכן תוס׳ (מנחות דכ״ה ב׳) כתב בהר״ם כאן יע״ש:

ראשונה

ומשום שלא משב כדברי תוי״ט ג״כ אין סברא לחלק בזה בין שוגג למזיד. והעיקר דבך נמי בטבל. ממא מיירי וכשיעת הרמב״ם בתבואה. ואי״ם לי׳ פיפא נמי בטמא מאי קמ״ל פשיעא דתרומת מעשר יש לו כל דין תרומה גדולה. וי״ל דבל״ת בת״נ הוא דאמרי׳ מזיד לא עשה כלום דאיכא תרתי לגישותא דבאיסור תרם חדא שמא יתרום שלא מן המוקף דמשתפי בדלעיל ושוד דפסידא לכהן הוי. אבל ת״מ דלא נמינן מוקף קל״ל דמשום פסידא דכהן לחוד. מה שעשה עשוי בדישבד קמ״ל: ר״י אומר אם היה יודע בו בתחלה וכו׳. פי׳ הר״ב דמעיקרא ידע שהוא ממא ואח״כ שכח הוי שוגג קרוב למזיד ואח״כ הר״ם. ולא אתפסא מעמא אמאי הוי קרוב למזיד דמאי איכא למיעבד אם שכח. ובכל אתיסורים

לא

ציונים

אם היה יודע. מ״ו: שם:

חדושי מהרי״ח

ערוכה וכ״ש אנודה וכ״ש בגיל אבל בוונת הרע״ב אלא תימא דכל שלשתן שוין או שהוא על דרך זו ואצ״ל זו וזה אין דרך התנא אבל לפי פי׳ הר״ב דצריכי לא זו אף זו וזה דרך התנא כן וק״ל:

תוס׳ אנשי שם

דמשאינו מקוב על הנקוב תרומה ויחוור ויתרום ול״ה דלמא אפשר ולא מפרים. ס״ע דכתבי מנא נאים בהד מנא לא נאים. (נמ׳): ד״ה היה מפרים כו׳ ואין לומר כו׳. זה תימה דאיך יעלה על הדעת לומר כן כיון דשייכים שוין למה לא יתרום מזעיר. (כ״ם): בא״ד יורה מכשיר כו׳ לעומר שבאר בו לספרים שיעור התמ״ע שבו. (כ״ד): בא״ד בור מעשר יש לך כו׳. ישראל שאמר לשי כור מעשר יש לך בידי שהפרשתי מתבואתי לגרכך והילך דמיו. מתבואתי שמא עשאו הלוי לאחר שקבל הדמים תמ״ע על מק״ל. ואפ״ש שקבל הדמים כיון שלא משך יכול לאור בו ולעשותו תמ״ע ואל עליו הכס. (רש״י): בא״ד שכא עשאו כו׳. לעומר דמשמע דאפילו להתלה יכול לעשות כן הסתם לוי״ל ע׳ כורין מעשר שבל דבשעבה כל הסור הבוא תמ״ע הוי בתוכו גם התמ״ע שלו אבל בכא שאים שהבו כולו תמ״ע בנ״ל איכא למיחש שיפרים הסמ״ע עצמו שים בו על טבל אחר. אבל תמהני על הרי״ע שפלבל כ״ל להעמיד פי׳ הרמב״ם וכר״ב ולא הרגים דמתני׳ נוהה הוי תיובתייהו. דאי בטבל לתרומה אחרי׳ הוי מלי למיתני עלה אם הים יודע בו בתחלה. הא ודאי לעולם יודע בו בתחלה שהוא טבל [ר״ל שבודאי גם עתה לא נשבח ממנו שהוא טבל דאל״כ למה מפרים. ופי׳ שוגג לפי׳ הרי״ע שבגג ולא חשב שישור התמ״ע שבו וע״ז לא שייך ל׳ אם הים יודע בו בתחלה. ומה״ל בתמ״ע שאם בכוונת הרב ולפיכך כ׳ המשכת״ל שפיר שהים יודע שהוא טבל לו ולא שהוא טבל כגון בן לוי ונגיע לו מעשר וסבור שאינו ספרים ממנו תמ״ע ואח״כ נודע לו ע״י מ״כ״ב של אחרי שהיה שבל ומ״ע בטבל ממא מיירי וכפי׳ הר״ם. (ב״ד): בא״ד ויפרוש אח״כ. נ״ל שמפרים עוד לכלים התחרון כשיהיה לו אח״כ מעשר טבל אחר. דזה ודאי ל״ל דיפרים אח״כ בנים התמ״ע על הכל דאל״כ יהיה שוגג המור ממזיד ואם נהפוך הדברים ונגיה כך שריך שיתחוב וכו׳

ויפרים

[נ"ל נ"ל ואני] חוסב דתרתי הכריתוס ז"ל שלא לפרש כן חלא דזה פסיטא ואל"ל הוא ועוד דלישנא דמפרש עליו והולך דייק כפי פירושם כפי מה שדקדקתי בו כאשר כתבתי]. ואע"ג דלהרמב"ם כבר שלמו לעיל חזר ושלמו כאן מפני שני דברים שבהחדשו בו חדא לחלק בין שוגג למזיד ועוד פלוגתא דר' יהודה. וכ"ש שיש לפרש כן להר"ב דלא נסניה לעיל כלל. ומ"ש הר"ב על מעשרותיו. ה"ה על טבל גמור להפרים תרומה גדולה כספרי לעיל. אלא דסתם בן לוי יש לו מעשרות ואין להם נחלת שדה וכרם כל כך. ולא מתכוין הר"ב לפי' הר"ם. והרמב"ם בחיבורו פ"ה חזר מפירושו הכא *ומפרש לכולה מתניתין לענין טומאה וגם פסק כר' יהודה דלא כמ"ש בפירושו ["והכ"מ הביא לו ראיה מהירושלמי ועיין במשנה ה פ"ק דעדיות]: **ג המעשר** והמבטל וכו'. מדשנאן בחד בבא ש"מ דמעשר במזיד אסור לו לעולם כמו מבטל ואע"ג דמבטל עביד איסורא דאורייתא ומעשר לא עביד [איסורא] דאורייתא כדתנן בפ"ה דבילה [*ומיהו בפ"ב דבילה דף יז ומייתי לה הר"ם מוקמינן להמעשר בדאיתא ליה פירי אחריני והמבטל משום איסורא דשבת. ע"כ. ולפי לישנא דסוגי' דהתם משמע דלא קתני להו בהדדי דפריך תחילה ממעשר והדר ממטביל

מלאכת שלמה

עדיין לא הפרים ממנו תרומת מעשר והי' מפרים עליו פי' מטבל גמור אחר שיה מפרים על זה שאינו מבטל רק לתרומת מעשר שוגג מה שעשוי עשוי לגבי שוגג חשבינן ליה מן החיוב על החיוב מזיד לא עשה כלום לגבי מזיד חשבינן ליה מן החיוב על הפטור ר' יהודה אומר אם הי' יודע מתחל' שאותו הוא מבל גמור וזה אינו מבל גמור אע"פ שהוא שוגג לא עשה כלום דהוי שוגג קרוב למזיד והרי תרם מן החיוב על הפטור ואתי שפיר גם לפי' זה מלת עליו ומ"מ ממה שלא פי' דברי הרמב"ם ז"ל בחבורו בפ"ה דה' תרומות גבי מעשר מבל דבן לוי אי הוי טעמא משום מבל משמע דמעשר מבל נמי הוי משום לתא דאין תורמין מן המוכן על הטהור או משום שזה טמא ושאר מעשרותיו טהורין או שזה טהור ושאר מעשרותיו טמאים דאין תורמין מן הטמא על הטהור דהכי אמרינן בתחילה. תיבת בתחילה אינו מדוקדק כ"כ. ובאמת הרמב"ם בחבורו השמיט תיבת בתחילה. רא' בפמ"ג ליו"ד בש"ך סי' צ"ם ס"ק י"ב בסופו: משנה ג [אות כ] בר"ב ד"ה **והמבטל** בשבת. אבל אחרים אוכלים למ"ש דכתיב) כצ"ל אבל אחרים אוכלים למ"ש ולא אסרינן ליה מקרא דל"ת כל תועבה כל שתעבתי לך ה"ה בב"ח. דכתיב ושמרתם וכו':

תוס' אנשי שם

ויפרים אח"כ ואם שגג וכו' ניחא טפי. (לה"מ): בא"ד וגם פסק כר"י. פ' בתוי"ט והלחם מקום לפמ"ג וע"ב פכיון מבטל דעפיה למ"ש הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' כ' דהרמב"ם לימו סותר לפירושו ולפסקו כאן דבסתם בתמת אין הלכה כר"י ונאמר מותר גם לת"ק דימו כמזיד והוא מהירושל'. וע"ש בפ"מ ובח"ד דדוקא בתרומה שמעיקרו בתומר מותר כמזיד אבל בכל מילי אבר מבלות אומר מותר בשוגג וגם ר"י ז"ל אלא בתרומה אבל בכל בבר דמ"ש ר"לק' מודה דשבת ואפילו אומר מותר בשוגג. ע"ש: **ג** שוגג ישתמש. ולפילו לר"מ דבדבנן קבשין שוגג אבו מזיד הכא ובברא לתקוני מבליהו ולעבודי מלאכה קבשין אמקום.(גמרא):

ציונים

ג המטביל. ביצה יז: מיי' פכ"ב מה' שבת ה"ח. ממנ' לאוין כה: המעשר והמבטל. ביצין כד. שבת לח. כתובות לד. נדה ן נגן: ב"ק כא. חולין מו. יבמות מ' כיבה. מוכ' בשבת לז מ"ב. רא"ש פ' אין צדין. מיי' שם הפ"ו. ופ"ו הכ"ב. טוש"ע א"ח סי' שיח ס"א. ופי' שלט פ"ד:

חלופי גרסאות

כלים נגיעה כליו. שוגג בירושלמי בשוגג וכ"כ נגיעה. מזיד בירושלמי ומזיד ונגיעה במזיד. המעשר נגיעה המעשר פירותיו. שוגג נד"ם בשוגג. וכ"ש בכל המקומות המצויינים:

תוספות רע"ק

[אות יט] בתוס' יו"ם ד"ה היה ספריש. ומפרש לבולה מ"מני' לענין מומאה) ושוד הפרש יש בין דברי הרמב"ם בפירושו לחבורו. דבפי' כתב אע"פ שהוא שוגג ששכח שהוא טמא וכפי' הר"ש והר"ב. ובחבורו כתב וז"ל אבל אם יודע ושגג שמותר לתרום מן הטמא על הטהור הרי הוא כפיר' נראה דמפרש למתני' אע"פ שהוא שוגג הייני שטועה בדין ואומר מותר. אך הלשון דהיה יודע בו בתחילה. תיבת בתחילה אינו מדוקדק כ"כ. ובאמת הרמב"ם בחבורו השמיט תיבת בתחילה. רא' בפמ"ג ליו"ד בש"ך סי' צ"ם ס"ק י"ב בסופו: משנה ג [אות כ] בר"ב ד"ה **והמבטל** בשבת. אבל אחרים אוכלים למ"ש דכתיב) כצ"ל אבל אחרים אוכלים למ"ש ולא אסרינן ליה מקרא דל"ת כל תועבה כל שתעבתי לך ה"ה בב"ח. דכתיב ושמרתם וכו':

ג המטביל כלים בשבת יד) **שוגג ישתמש בהם מזיד לא ישתמש בהם** טו). **המעשר** טו) **והמבטל בשבת שוגג יאכל** יז) מזיד

משנה

לא תאכלנו חילוק בין הכיר ולבסוף שכח או שהוא מעיקרו בכל ענין שוגג הוי. והרמב"ם בחבורו מפרש שידע שהוא תמא אלא ששגג וכקבור שמותר להפרים מן המעמ"ר הוי כמזיד. וגם זה לא תליו בשום מקום דהא קי"ל אומר מותר שוגג הוי כדאשכח בשבת דשגגת מלאכה שוגג הוי. וגם לשון במתלה אינו מיושב להרמב"ם. ולא תלאתי ייעוב לזה. ומיהו לולי דברי רבותיו המפרשים ז"ע נ"ל פי' אחר בדברי ר"י מהא דאמרינן בגמרא בפ' הניזקין דף כ"ג בשוגגת דהתמתא והתרמא מייתי. דהתם בריתא דר"מ אומר אחד שוגג ואחד מזיד חייב וכ' יהודה אומר שוגג פטור מזיד חייב ומפרש שמחייבו ר"מ קיים שוגג אמו מזיד וכ"ו לא קיים בדרבנן וה"ל ק"ל פ"ו דמיבונין מ"ד ובסוף הסוגיא פריך דר"י אדר"י דתניא בפלוגתא אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו דברי ר"מ וכ"י. אלמא דר"י קיים בדרבנן. ומשני התם שמתא דר"י משום דאתי לאסמוכי. ופי' דש"י אתי לאיסמוכי ולהמכוון ויאמר שוגג הייתי ולא בשוגגתי כדי להפלותן פ"כ ונראה דגבי מתמא לא חייבינן לאיסמוכי דהתם לא מילתא דאיסורא אלא לענין חיובא ופטורא דתשלומין לא איכפת לן באיסמוכי אבל גבי מתפלא איסורא קא אכיל אי מעבים. והשתא בתתי' דהכא נמי אי מעבים לומר שוגג הייתי איסורא קא אכיל בין לר"מ במזיד אפילו הכא דבר לפבלים ואיהו אחד שוגג הוא ויסיב לה לכהן ואכיל הכהן מבל. ולע"ד נמי לא עשה כלום לתקן הפירות כי אכיל איהו לפירות קאכיל מבלים. וה"ל לר' יהודה לפלוגי הכא ולאמר אחד שוגג ואחד מזיד לא עשה כלום וכמתניה דהתם דאתי לאיסמוכי. ואמאי לריך ר"י הכא לאמר אם היה יודע בו בתחלה

יבין תפארת

יד) טמאי: טו) דאסור בשבת דהו"ל כמתקן מנא: טז) עד מולאי שבת מיד: יז) המעשר בשוגג מותר לאכלו מיד. אבל המבטל בשוגג אסור לאכלו עד מולאי שבת [רמב"ם פ"ו ופכ"ג משבת. ולא *) בהר"ב הכא]. וא"ל להמתין במולא"ש בכדי שיעשה רק בעשה נכרי מלאכה בשבת בשביל ישראל דחייבי שיאמר לו ישראל שיעשה בשבת כדי שיהנה מיד במול"ש. אבל ישראל שעשה מלאכה אפילו במיד בשבת. מותר עכ"פ לאחרים מיד במולאי שבת. דאין חוששין שיאמר ישראל לאחרינו שיאכל שבת [א"ח יסי' *) נ"ל בהפי"ע.

משנה

לא תאכלנו חילוק בין הכיר ולבסוף שכח או שהוא מעיקרו בכל ענין שוגג הוי. והרמב"ם בחבורו מפרש שידע שהוא תמא אלא ששגג ובקבור שמותר להפרים מן המעמ"ר הוי כמזיד. וגם זה לא תליו בשום מקום דהא קי"ל אומר מותר שוגג הוי כדאשכח בשבת דשגגת מלאכה שוגג הוי. וגם לשון במתלה אינו מיושב להרמב"ם. ולא תלאתי ייעוב לזה. ומיהו לולי דברי רבותיו המפרשים ז"ע נ"ל פי' אחר בדברי ר"י מהא דאמרינן בגמרא בפ' הניזקין דף כ"ג בשוגגת דהתמתא והתרמא מייתי. דהתם בריתא דר"מ אומר אחד שוגג ואחד מזיד חייב וכ' יהודה אומר שוגג פטור מזיד חייב ומפרש שמחייבו ר"מ קיים שוגג אמו מזיד וכ"ו לא קיים בדרבנן וה"ל ק"ל פ"ו דמיבונין מ"ד ובסוף הסוגיא פריך דר"י אדר"י דתניא בפלוגתא אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו דברי ר"מ וכ"י. אלמא דר"י קיים בדרבנן. ומשני התם שמתא דר"י משום דאתי לאסמוכי. ופי' דש"י אתי לאיסמוכי ולהמכוון ויאמר שוגג הייתי ולא בשוגגתי כדי להפלותן פ"כ ונראה דגבי מתמא לא חייבינן לאיסמוכי דהתם לא מילתא דאיסורא אלא לענין חיובא ופטורא דתשלומין לא איכפת לן באיסמוכי אבל גבי מתפלא איסורא קא אכיל אי מעבים. והשתא בתתי' דהכא נמי אי מעבים לומר שוגג הייתי איסורא קא אכיל בין לר"מ במזיד אפילו הכא דבר לפבלים ואיהו אחד שוגג הוא ויסיב לה לכהן ואכיל הכהן מבל. ולע"ד נמי לא עשה כלום לתקן הפירות כי אכיל איהו לפירות קאכיל מבלים. וה"ל לר' יהודה לפלוגי הכא ולאמר אחד שוגג ואחד מזיד לא עשה כלום וכמתניה דהתם דאתי לאיסמוכי. ואמאי לריך ר"י הכא לאמר אם היה יודע בו בתחלה

יבין ישראל

ט"ח]. ומקט מעשר ומבטל מדאמרי' [גיטין דל"ג ב'] דר"מ בדרבנן קיים שוגג אמו מזיד. ובדאו' לא ור"י קיים בדאו' ובדרבנן לא. להכי סתם הכא רבי ל"ש מעשר דהו"ל דרבנן ול"ש מבטל דהוא דאו' לא קבשין שוגג אמו מזיד. [בטת אליהו]. ול"ב דנקט דרבנן לרבותא דמזיד. ומקט דאוריי' לרבותא דשוגג: והו"ק. והא דכיל הנא מעשר ומבטל בחד בבא. והרי בין בשוגג ובין במזיד לא דמו כלל [בסי' י"ז וסי' י"ח]. אפי' הו"ל למכלל מבטל ומעשר בחד בבא דדמו ממש לגמרי בין בשוגג ובין במזיד י"ל דה"ש

ראשונה

כו' ותיפוק ליה דלדידיה בכל גווני הוי שוגג כמזיד בני מילתא דאיסורא. ונראה דס"ל דהכא לא חייבינן לאיסמוכי אלא היה לומר לשקר לא הוי אתי לשיולי לאכמים ומדאתי לשיולי אינו דלא מזיד וכדאמר התם בסוגיא נמי כס"ג בגבא לתקוני מכוון אבן ניקוסיה ופי' רש"י דאזיבו לאדם בבר הוא. ונבי מתפלגי דחיים לאיסמוכי. דהתם אדרבה הפירות בבר אחרני בשנפל לתוכן איסור בדבר מבוב שאינו עולה אלא בשנתפלגו אח"כ אתי לשיולי שיאכלו לו ואסיכנא קתסדל ואין כאן מנו דאי בפי לא הוי אתי לשיולי דבל בכתא אתי שפיכותיו אסורין אבל הכא אית ליה מנו מעלינא דאי לא אתי לשיולי הוי פבר נפשיה בתחומה הסמתה. ומיהו נראה דלא שייך הך מנו אא"כ לא ידע שום אדם מזה שיש לו פירות טמאים ונולה לתרום מהם על הטהורים אבל אם יש אדם שיודע מזה אע"פ שהוא עושה בשוגג אין מחיבין לו בשבת לשאול אליבא דר"י דחיים לאיסמוכי דהשתא ליכא מנו דאי בפי לא אתי לשיולי דחיבתא בתמא אותו אדם יגלה לכהן או לב"ד ויתפס בשקרו וכיון דליכא מנו ס"ל לר"י קבשין שוגג אמו מזיד דאתי לאיסמוכי. והם הם לבני ר"י בתמתיו אם היה יודע בתחלה כו' כלומר אם היה שום אדם היודע מזה דליכא מנו אף שוגג הוי כמזיד דר"י לבסמיה דחיים לאיסמוכי כדאמרן. וכן משמע הלשון אם היה יודע ולא אמי אם יודע: **ג המטביל** כלים וכו'. הא דלא תניא נמי בתמתא והתדמתא והתכלת דמתפגל. דבני אמי לבו בפ' הניזקין משום דהתם מיקר דוכתא דידהו דמיונא דמזיד הייט מעלמין ומשום מיקון מולם והתם אמי כל מילי דמיקון מולם. והכא מילי דאיסורא קא מזיב: **שוגג יאכל**. והקשו

מעשיה קדש: ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור. שנתחדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבת: **ד** כל מין הטים אחד. ואע"ג דאיכא שחמתית ולבנה: וכל מין תאנים אחד. ואע"ג דאיכא שחורות ולבנות. תאנים בעודן לחים קרויין תאנים וכשיבשו קרויין גרוגרות וכשנדרסין בענול קרויין טגול דבלה: תורם מן היפה. מן התאנים על הגרוגרות דתאנים יפיס מן הגרוגרות: תורם מן המתקיים. מן הגרוגרות על התאנים דגרוגרות מתקיימי טפי: לעולם הוא תורם מן היפה. דכתיב (במדבר יח) בהרימכם את חלבו לעולם בעינן חלבו ואי פסיד יפסד ואין הלכה כרבי יהודה: **ה** תורמים בצל קטן שלם. לפי שהוא מתקיים: ולא מלאכת שלמה

מזיד לא יאכל (יח). **הנוטע בשבת שוגג יקיים מזיד יעקור** (יט). **ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור** (כ): **ד אין תורמין ממין על שאינו מינו. ואם תרם אין תרומתו תרומה. כל מין הטים אחד** (כא). **כל מין תאנים** (כב) **וגרוגרות ודבלה** (כג) **אחד. ותורם מזה על זה** (כד). **כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים. רבי יהודה אומר לעולם הוא תורם מן היפה** (כה): **ה תורמין בצל קטן שלם ולא** חצי

ח"ג. מזיד שם במזיד. שוגג יקיים מזיד נגיפין בשוגג יקיים במזיד. שוגג בין מזיד שם בשוגג בין במזיד. ד כל מין הטים נמצא"ע וכל מין הטים. כל מקום נמנחות נ"ע פלוס נג. וכל שם נ"ב. ה תורמין ניכולפי ותורמין. ולא ניכולפי לא ונ"ל אבל לא וכ"ה נגלטת.

כתב הר"ש ואם כן הך פלוגתא פירוסא דפלוגתא דריסא הוא והוא דוחק. אלא דבפ' כילד מברכין דף לט ע"ב מייתי להך מתניתין וקאמר מאי לאו בתא קמיפלגי דמ"ס תשוב עדיף ומ"ס שלם עדיף. היכא דאיכא כהן לא פליגי דתשוב עדיף כי פליגי דליכא כהן דתנן כל מקום שיש כהן

מלאכת שלמה

נשבת דאי ליתי לי' אלא הני לא מדחייא עונג מקמי גזרה דרבנן ואפי' במזיד נמי יאכל: המבטל בשבת בשוגג יאכל הוא בעצמו בו ביום ואע"ג דר' מאיר אית ליה מוקצה בפ' כירה שאני הכא דמערב שבת חזי לכום. במזיד לא יאכל. דבשוג אב מלאכה הוא ואיסור סקילה וסתמא כר' מאיר כדאיתא בירושל' ע"כ. ור"ע ז"ל העתיק לפרש אליבא דהלכתא מפי' הרמב"ם ז"ל. והרש"ש ז"ל כתב דירושלמי מפרש אמאי ערביהו מבטל בהדי מעשר לאשמועי' דמה מעשר דקעביד מעשה בשבת אף מבטל דקעביד מעשה בשבת ולאשמועי' שכח קדירה ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה ומחבצלה בשבת. ומזיד הייט שהשהה בכוונה ע"ג כירה וכוליה מבעוד יום דבהסיא לא שבת מזיד ולא שבת איכא מ"ל בפרק כירה דתרוויהו לחיתרא ואיכא מ"ל דתרוויהו לאיסורא מ"ל לחיתרא דמדרבנן הוא ומ"ל לאיסורא דשמעת דמבטל בשוגג יאכל הוא דלא אתי לאיערומי ועשות מזיד ולומר שוגג הייתי לא נחשדו ישראל על השבתות אבל האי דאתי לאיערומי דקיל ליה איסור דרבנן ואתי לשהויי מזיד ואמר שכחתי בשוגג אפי' בשוגג לא יאכל ע"כ. ובשבת ובכתובות בברייתא כליגי בהא מילתא ר' מאיר ור' יהודה ור' יוחנן הסנדלר: הנוטע בשבת. בברייתא בירושלמי ובפ' המקדן בבגלי מסיים עלה דברי ר"מ ר' יהודה אומר חילוף הדברים בשביעית בשוגג יקיים במזיד יעקור בשבת בין בשוגג בין במזיד יעקור מפני שהגיית שבת עליו והתם מפרש טעמייהו וקרי התם לר"מ רבנן משום דסתם מתני' כותיה: שוגג יקיים. ז"ל ה"ר יהוסף ז"ל שוגג יקיים פי' כי אינו ניכר שנטעהו בשבת אבל נטיעה של שביעית ניכרת כן כ"ל ע"כ: **ד** אין תורמין ממין על שאינו מינו. לא תרומה גדולה ולא תרומת מעשר ולא מעשרות. ומסיים בה הרמב"ם ז"ל שם רפ"ה שנאמר כדנן מן הגורן ע"כ. ובפ' הפרפרות סוף פ' קדה והרמותם ממנו קרי ביה ממינו שאין תורמין ממין על שאינו מינו ולא מן החדש על הישן ע"כ. ובבכורות ר"פ מעשר בהמה דף כ"ג יליפינן לה מקרא דכתיב כל תאב יאכר וכל חלב תירוש ודגן אמרה הורה תן חלב לזה וחלב לזה ותלב לזה היינו תרומה ומעשר כדכתיב בהרימכם את חלבו ופרכינן אשכחן תירוש ויאכר. תירוש ודגן. דגן ודגן. קל וחומר ומה תירוש ויאכר שאינם כלאים זה בזה אין מתעשרין מזה על זה. תירוש ודגן דגן ר"ן שהם כלאים זה בזה אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה. ולר' יהושע דאמר עד שיגרע חטה ושעורה וחרגן במפולת יד היכי מייתי לה הכי מייתי לה ומה תירוש ויאכר שאינם כלאים זה בזה אפי' ע"י דבר אחר אין מתעשרין מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים זה בזה ע"י דבר אחר אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה. ובעינן תו ומני מינים בעלמא מגלן ומשני הכי דרבנן וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון מה לאורייתא שני מינין אין מתעשרין מזה על זה דרבנן נמי: כל מין הטין אחד וכו'. ברייתא בפ' ראשית הגז תניא היו לו שני מיני תאנים שחורות ולבנות וכן שני מיני חטין אין תורמין ומעשרין מזה על זה ר' יצחק אומר משום ר' אלעזר בש"א אין תורמין ובה"א תורמין ופי' רש"י ז"ל שם ות"ק דפליג אדר' יצחק ס"ל דלא נהגלקו ב"ה בדבר זה דתרי מיני מינהו ע"כ א"כ סתם מתני' ב"ה אליבא דר' יצחק משום ר' אלעזר: **ד** תורמין בצל קטן. כתב ה"ר יהוסף ז"ל כ"ל דזה חוזר אפילו אריש דמתני' שדוקא בשאר דברים הוי הדין כן שהשם כהן תורם מן היפה אבל לענין מאי בגל אפי'

כהן שלמה

יכין

דה"ע משום דבמעשר ומבטל שייך שפיר לומר בתרוויהו יאכל ולא יאכל. משא"כ במטביל הרי כ"ל ישתמש ולא ישתמש בדיבו: יח) מעשר במזיד לא יאכל בשבת רק במוצ"ש. ומבטל במזיד הוא לא יאכל עולמית אבל אחרים אוכלים במוצ"ש: יט) משא"כ בשוגג א"א לעקור. ואע"ג דיכול להטיל המבוטל ליש לא רצו חכמים להפסיד גוף המותר רק לבטל מעשה האיסור. היכא דאפשר. וקמ"ל דאע"ג דכל נטיעה אינו קולטה עדיין עד

תפארת ישראל

משנה

תתוס' בפ' כירה דף מ"ג מעשר בשוגג אמאי יאכל הא מוקצה הוא דאיתקצי בין השמשות משום איסור עבל עב"ד ונפ"ד ו"ל דשוגג דהכא הייט שסבור שאבר לעשר בשבת וא"כ מסכתם לה שהשמיטם מבע"ו ואמר מכאן אני מעשר לאחר ואוכל. דמשום מוקצה ליכא דאשמעינ ומי' קפ"ד דבילה: מזיד לא יאכל. פי' הר"ב אבל אחרים אוכלין לתוצאי שבת כו'. פי' דמותרין לתוצאי שבת מיד ולא צריך להמתין בכדי שיעבה כמו בשבת כשבים הטעה בשביל ישראל. דמשבת כשבים חייבין בחטא פעם אחת אמת יאמר לו ג"כ לעשות מלאכה אבל

יכין

אחר י"ד יום. ואז יהיה זמן היתר [כר"ה ד"ש ב'] אפ"ה כיון דאפשר צריך לבטל מעשה הנטיעה שהוא האיסור: כ) דנחשדו ישראל אשביעית טפי מאשבת לומר אמזיד אחי שוגג: כא) אפילו שחמתי ולבנה: כב) נמי איכא שחורים ולבנים: כג) תאנה יבשה מקרא גרוגרת וכשנדרסו בענול נקרא דבילה. ותורמין ג"כ מכל מ' אחבירו: כד) ר"ל מותר להרוס ג"כ מגרוגרת לתאני' ודבילה: כה) דכתיב בהרימכם חלבו ממנו. לחבי

ישראל

ראשונה

ישראל לא יאמר לו. כ"כ התוס' ופוסקים: מזיד יעקור. ולעיל במעשר בשבת לא נזהו לעקור שם מעשר ממנו ולישרל למינלא כדאשכחן בני ממא בר"פ. דכוליה מילתא משום קנסא הוא וכבל חד מאלי דעבד קנסוהו. ומעשר בשבת אדעתא לאיכל בו ביום עבד קנסוהו שלא יאכל. ונעבד דעתו מיגדל הנמיעה ימים רבים קנסוהו שלא תגדל. ונטורם מן הממה דעתו לאיפטר מבנו בעמה שאינו ראוי קנסוהו דלא מיפטר בהא: **ד** תורם מן המתקיים. וצריך מעם כיון דכתיב חלבו בהדיא אמאי שני ופפיר קא"ל יהודה. ונראה כיון

סיפס

יכין

תנוטע בשבת. נ"ל בנ' ובשביעית. פוס' פ"ק דל"ש דף י. מיי' פ"ל מה' מעשה ריוגנ הי"ב: **ד אין תורמין.** ממפס נטלות נב: מעשרות ה. מיי' פ"ב מה' מעשרות ה"ב. עמ"ש יו"ד מי' שלא מנ"ב. **וכל מין הטים.** מיי' שם פ"ג: כל מקום שיש כהן. כנסת נב: מעלות לה. מיי' שם פ"ל: **ה תורמין בצל.** נרסת שם מיי' פ"ה מה' מעשרות ה"ב:

תוספות חדשים

משנה ג [תוי"ט ד"ה] **הנוטע** פי' שא"ה לעקור סביבול עכ"ל. ולע"ד נראה דאפילו אפשר לעקור מ"מ דוקא נטוע אמרו יעקור דאל"כ ישאר אותו דבר נטוע ויש לחוש מפני סרוחים שילמדו היתר. (ס"ל): [ד"ה] **ובשביעית** כו' ופירש"י ז"ל נטיעה עכ"ל. נראה דרש"י סיון לנטעם שאמרנו לעיל וק"ל:

הדושי מהרי"ח

משנה ה [תוי"ט ד"ה] **תורמין בצל קטן שלם.** פי' הרע"ב לפי שהוא מתקיים כו' פלתתא באפיה נפשה כו'. וכן פירשו הרמב"ם בפירושו ובחבורי פ"ח כו' עכ"ל לא הבנת דעת הרמב"ם דלפ"ז למה סביא וכן היה ר"י אומר כו' למה לו להביא ראיה הלא גם ת"ק מודה שגדול יותר חשוב מקטן דק שקטן שלם עדיף מחצי בצל גדול בשלמא לפי' הר"ב הוא ג"כ פלוגתא כמו שפי' דשל בני הכפרים מתקיימין ושל מדינה יפין אבל לפי' הרמב"ם כבר איפסקא פלוגתא שלהם דהא הורמין בצל קטן שלם כו' הוא פלוגתא בפני עצמה וכן פי' בפי' הרמב"ם ע"ש שר' יהודה מביא ראיה שבצלים מבני המדינה טובים כו' ע"ש ולא לענין פלוגתא דלעיל ומה צריך לראיה וא"ל דלדעת הרב תוי"ט לפי דעת הרמב"ם אמת שתחילת המשנה היא פלוגתא בס"ע אבל סוף המשנה חוזר לראשונה אף

תוס' אנשי שם

הנוטע כו'. ע' במ"ש. ולכאה כו' יהודה ול"ק הא דפסק הר"מ בשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור. משום דר"מ נמי לא קאמר אלא באתריה דתמירא להו שביעית אבל בעלמא מודה דיכון דהוא דאוריתא קנסינן שוגג אטו מזיד. אבל ל"ע מ"ע הכמיע הרמב"ם הא דנטע בשבת ולישבוק כר"י דבין בשוגג בין במזיד יעקור: **ד** בשמנה אין תורמין. לא ערביה עם הגך דפ"ח מ"ה דמוחיל דגשיי מיליהם אבל לא כפ"ש. (לה"מ): בר"ב ד"ה תורם מן היפה מן המתקיים כו'. ומיילי בתאנים שעומדות לאכילה שאינו רוצה לייבשן ולעשותן גרוגרות ודומיא דענבים

כהן וכו'. משמע ודאי דמסיק כמו שפירשו ומיהו איכא למימר דלדמי' בעלמא קאמר ליה אבל קושטא דמלתא דהך מתניתין דבגל פלוגתא באפי נפשה וכין אין שם כהן או יש שם כהן פליגי בשלם וחשוב הי מינייהו עדיף כדסלקא דעתא דמאי לאו. וכן פירשו הרמב"ם בפירושו

חצי בצל גדול (יז). ר' יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול (יח). וכן היה רבי יהודה אומר תורמין בצלים מבני המדינה על הכופרים (יט) אבל לא מן הכופרים על בני המדינה מפני שהוא (כ) מאכל פוליטיקין (כא): ן *ותורמין זיתי שמן (כב) על זיתי כבש (כג) ולא זיתי כבש על זיתי שמן. ויין שאינו מבושל על המבושל (כד) ולא מן המבושל על שאינו מבושל. זה הכלל כל שהוא כלאים בחברו לא יתרום מזה על זה אפילו

ובחבורו פ' ה': ן [*ותורמין זיתי שמן כו' ויין שאינו מבושל כו'. וכל זה מדברי רבי יהודה דתורס מן היפה הר"ש. עיין ר"פ בתרא]: ויין שאינו מבושל על המבושל. פירש הר"ב דשאינו מבושל יפה לשתיה מהמבושל. ועי' מה שכתבתי ברים פרק בתרא: כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום כו'. פי' הר"ב דאמר קרא כל חלב ילהר וכו'. גמ' רפ"ט דבכורות [נג:] ואמרי' אסכתן תירוש וילהר דכתיב חלב בכל חד תירו' ודגן דגן ודגן מנ"ל ק"ו מה תירוש וילהר שאינן כלאים זה בזה אמרה תורה תן חלב וכו' תירוש ודגן דגן

חי"ג. אבל לא מן הכופרים כימשנתי ולא כופרים. פוליטיקין ני"פ פוליטוקים וגירוסנתי פוליטיקים. ן ותורמין ני"פ תדמין.

ודגן שהם כלאים כו' *לא כ"ם ואותן שנתחייבו בתרומה מדרבנן תקינו כעין דאורייתא והך דרשא איתא תו בגמרא פ"ק דתמורה [דף ה] ובירושל'

מלאכת שלמה

אפי' במקום שם כהן לא יתרוס תני בגל כי שמא לא ישמרך לו הכהן בו ביום ויופסד תיכף עכ"ל ז"ל: אבל לא חצי בצל גדול. ואפילו שהוא עוב לאכילה יותר מהקפן ובמקום שאין שם כהן מיירי ומשום הפסד כהן תשוו אבל יש שם כהן תורמין מן היפה מע"פ שהוא תני כיון שעומד לאכילה מיד מפי' החכם ה"ר משה פיזנטי ז"ל ופשוט הוא שם בברכות במסקנא אבן הרמב"ם ז"ל פי' דבשא פליגי דר' יהודה סבר חשוב עדיף ות"ק סבר שלם עדיף כדקס"ד התם בגמ'. ולכן כיון כפי המשנה כיון שם בחבורו כתב בכל מקום כיון שיש שם כהן כיון שאין שם כהן ע"ש ופסק כת"ק. אבל ה"ר יונה ז"ל פסק הלכה כר' יהודה: ן תורמין זיתי שמן. העומדין להוציא שמן וכו' לשון ר"ע ז"ל. וכתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה דהא הזיתי שמן לא נגמרה מלאכתן ונראה דזיתי שמן גם שם רגילות לבובשם והם יותר משובחין מזיתי כבש כיון שהם שמנים ע"כ וי"ש שכתוב בהן אין תורמין זיתי שמן וכו' ופשיטא שהוא פעות גמור: ויין שאינו מבושל וכו'

אבל מבושל מתקיים יותר. ובירושלמי א"ר יוחנן מחלפא שיטתיה דר' יהודה דברים פרק בתרא דמכילתין תנן אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו ר' יהודה מתיר מפני שהוא מבטיח ממעט דמבושל יפה מן מה שאינו מבושל לר' יהודה ותירץ ר' אלעזר לא מחלפא תמן תניא בכהן ובאן בבעלים לעומר שאינו מבושל יפה לשתיה אלא לכהן התירו לבטל שמבטיחו דמתקיים ע אבל בעלים לריכין לתרוס מן היפה לא חייבין במתקיים יותר. ה"ר שמשון ז"ל. ועי' עוד בתי"ם לקמן רים פ' בתרא. ומלאתי שכתב הר"ר יהוסף ז"ל נ"ל לתרץ קושיא זו הכי דמתני' מיירי כיון שנתבטל מנחה דזה הוי מוסנה מטוס דהוי כמו דבש שאינו מטונה כמו היין אבל מטנה דהתם מיירי בכהן שם לו יין יש שהוא תרומה ורוצה לבטלו שלא יטמא ובוי מטונה כן ל"ל לפרש עכ"ל ז"ל: זה הכלל כל שהוא כלאים בחבירו. סימנא יהב תנא למאי דקאמר לעיל כל מין חמיס אחד ולהכי קאמר כל שהוא כלאים בחבירו כדמפורש בפ"ק דכלאים. לא יתרוס מן הרע על היפה.

דתרומה

יכין תפארת ישראל בועז

היפה עדיף ול"ח לפסידא דכהן וקיי"ל כת"ק: בו) דשלם מהקיים שפי ובאין שם כהן מיירי. וי"ח אפי' בים שם כהן שלם עדיף: בז) לעומתי לחזל: כח) אף דבני כופרים מהקיים טפי. דבני מדינה עדיפי טפי: כט) דבני מדינה: ל) עדעלייטנו. מזה מוכח דהם חשובים טפי מכופרי': לא) זהים (ב) מלאים שמן העומדים לאכילה (ג) [ודלא כמשמע תר"מ וכ"ב שכתבו שעומדים לעצור שמן. דה"ב הו"ל שלא נגמר מלאכתן כפ"ה מ"י]: לב) שאינן שמנים כ"כ ואינן נאכלים כ"א ע"י כביסה במי מלח וחומץ. וטעמא מדה"ל מהיפה אמתקיים משא"כ איפכא לא: לג) דאינו מבושל

אשהביא שלש. דבידי שמים תליא. וכ"ש בא"ח כלל לבוא בידי חיוב כלקט ופאה ומעשר. ואף דאפשר למתשל עלה. לאו מאה לאתשולי עלה. גם לו פנים חדשות באו לגמן: (ג) כ' הר"ב העומדים להוציא שמן. וכתב עלה רבינו הג"ל [אות כב] וק' הא הוי דבר שלגמ"ל וכ"ע עכלה"מ. ואקוד על אפי לפני ה'. כי הליט עיני הפרוסות. כעין הכשר המלכה אמה בכפיו וכאשר הערתי סי' לא. אמנם לאמר גם הר"מ כ' כן. נ"ל דכוונת דבריהו דר"ל שראויין להוציא שמן. אבל מיירי ביחדם לאכילה. ולכן דקדקתי וכתבתי ולא כמשמע מהר"ב וכו':

משנה ראשונה הגר

שהרמב"ם בהבורו לא הבתיק בנא ז דבני המדינה וכופרים אפ"ם שהבתיק לכל הבטיס כאן בגל קמן שלם וזיתי שמן ויין שאינו מבושל. משמע שסובר דכולהו חלוקין לפנין יפה ומתקיים ולא בני המדינה וכופרים דשוין הם וכדפי': ן ותורמין זיתי שמן כו'. משמע דהני נמי תני בפלוגתא דיפה ומתקיים. ול"ע כל הני נמה לי. וזומק לומר דהיא נוסה מתי לאמוטיון דזיתי שמן יפים הם וכן יין שאינו מבושל יפה יותר מן המבושל. ועוד דא"כ נמה ניה להר"ש לפרש שכל אלו מדברי כ"י הם. הא כחכמים נמי תיתוקתא נמקים שם כהן אתי לתיתר שזה יפה וכ"ל שהרמב"ם הבתיק אותם בחבורו פ"ה אמ"פ שפוקק בחכמים: זזיתי שמן. פתם זיתים הראוין להוציא מהן שמן קרי זיתי שמן לאפוקי זיתי כבש הם קשין ואין ראוין להוציא שמן. ומיהו גם זיתי שמן דהכא מיירי בזה אין דפתו לשמן אלא לאכילה דזיתים כמות שהן דאי איכו

לשמן

ציונים

ן ותורמין. מיי' שם ה"ח. כוב וגו"ל שם פ"ט מג: זה הכלל מיי' שם ה"ג:

חדושי מהרי"ה

אף שמפסיק בינם בפלוגתא אחרת והראיה שתחילת משנה ו' שהיא אחר זה פי' הרב הוי"ם בר"ה תורמין וכו' וכל זה מדברי ר' יהודה זה אינו שזה ב' הרב הוי"ם בשם הר"ש שהוא מפרש כפי' הרע"ב. אבל באמת הרמב"ם גם במשנה ו' לא פי' שקאי אפלוגתא דר' יהודה ורבנן ע"ש א"ב הדרא קושיא לדוכתיה למה מביא וכן היה ר' יהודה אומר וכו' לאיזה ראיה צריך וצ"ע:

תוספות רע"ק

משנה ו [אות כא] ותורמין) קשה לי לתרמב"ן דסבר דזיתים וענבים כשאר פירות שאין חייבים בראורייתא רק אחר שיעשו תירוש ויצהר. וכ"כ רבינו יונה ברכות דף פ"ה ע"א ד"ה כל שמבטלו במשקה. ולכאורה ראיה מפורשת לזה מהירושלמי ספ"ב דחלה בסוגיא דמבטל סרדבנן בטל ברוב. והא ונגן כיוצא בה וכו' אבר ר' מנא קיימתא בשמן של זית מבקר. הרי להדיא דזיתים עצמן רק מבטל מדרבנן וכ"כ המהרש"א בחי' אגדות ומא דף ע"ו ע"ב א"כ איך תורמין זיתים על שמן לולא הפסד כהן כפ"א מ"ח. וכ"כ תורמין משמן על זיתים הנכבשים כשם מ"ש הרי מפרש מחיובר על הפסור או איפכא דאפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה וצ"ע: [אות כב] בר"ב ד"ה תורמין. השמרים להוציא שמן) וקשה הא הוי דבר שלא נגמר מלאכתו וצ"ע: [אות כד] בתוי"ט ד"ה כל שהוא כלאים. לא נ"ש) ואף למה דק"ל דאינו חייב משום כלאי הכרם עד שיזרע הסה ושעורה וחרצן בפפולת יד כפ"ה הר"ב פפ"א דכלאים וא"כ בדגן ותירוש אינו חייב משום כלאים מ"מ דוי ק"ו מה תירוש ויצהר שאינן כלאים זה בזה אפילו ע"י דבר א' אמרה תורה תן חלב תירוש ודגן שהם כלאים זה בזה ע"י דבר א' לא כ"ש. בכורות

תוס' אנשי שם

דענבים לאכילה על נמוקים (לח"ם): ה"ן בר"ב ד"ה ולא תני כו' שהוא יפה כו'. פי' שעוב יותר לאכילה וכ"כ הר"ם והוס' בכורות דף ל"ע. ולא כרש"י דמע' שהוא יותר גדול. ומהרמב"ם נראה דמע' כפי' הוס' והר"ם וע"ע דבהבורו פ"ה מס' תרומות הפתיק אע"פ שהוא גדול שהוא כפירש"י. (לה"מ:)

דאמר קרא (במדבר יח) כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן אמרה תורה מן חלב לזה וחלב לזה: חוץ מן הזונין. בערבי זוא"ן ובלע"ז (ח) ויל"א ואינו אוכל אדם ומקיימים אותו ליונים: הקישות. בערבי (ג) פלקו"ס: והמלפפון. בערבי (ג) כייא"ר: מין אחד. ותורמין מזה על זה: שני מינים. ואין תורמין מזה על זה ואין הלכה כרבי יהודה:

מן היפה על הרע (ד). **וכל שאינו כלאים בחברו תורם מן היפה על הרע אבל לא מן הרע על היפה. ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה** (ה) **חוץ מן הזונין** (ו) **על החטים שאינן אוכל. והקישות** (ז) **והמלפפון** (ח) **מין אחד. ר' יהודה אומר שני מינין** (ט):

אמתני' דהכא ר' יהודה כדעתיה ורבנן כדעתיין דתנינן תמן הקישות ומלפפון אינן כלאים זה בזה ר' יהודה אומר כלאים]:

ח) ויקקן. הם מיני קטניות ומאכל בהמה כ"א בשבת הדתק המה מאכל אדם. ב) גורקן. עי' פ"א מ"ב דכלאים. ג) קירבים.

מלאכת שלמה

דתרומה קרויה חלב כדכתיב כל חלב יצהר וגו' לך נתתיים ותורם מן היפה על הרע דכתיב בהרימכם את חלבו ומתרגמינן שוריה. הר"ם שירילו ז"ל: חוץ מן הזונין על החטין שאינם אוכל. פי' מפני שאינם אוכל ובירושל' דייק הא דבר שהוא אוכל הוא תרומה מתני' ר' שמעאל בר' יוסי דתניא ר' שמעאל בר' יוסי אומר משום אביו תורמין מן היין על החומץ אבל לא מן החומץ על היין עבר ותרם תרומתו תרומה רבי אומר יין וחומץ שני מינין הן אין תורמין ולא משערין מזה על זה:

יבין תפארת ישראל יבין

עדיף טפי לשתיי' ומבושל מתקיים טפי [בלקמן פי"א מ"א]: לד) ואפילו בדיעבד אינו תרומה מדאו"ל ממין אשלמו מינו: לה) דוקא במזיד אבל בשוגג לא דתרומה בטעות הוא. ודיינה הפך מתורם מטהור לטמא. כך כ' הגאון בעל לחם שמים. ותמהני מאד דמ"ם מקישות וגמלא מרה אבטיח וגמלא סרוח ר"פ דלקמן. דאפילו שוגג אמרי' דתרומה ויחזור ויתרום ורק ביין וחומץ אמרי' שם דאינה תרומה כלל. היינו משום דהן ב'

משנה ראשונה

לשמן נפי להו אין יכול לתמוס תהן על זיתי כבש דהוי מעמיט גמור על הגמור דנמר דיניה מזלי' כדלעיל פ"א מ"ט ולשון הר"ב בעומדין לטוליא מהן שמן הגומנס וס"ל לכתוב הכאוין: וכל שאינו כלאים בחברו תורם כו'. תימה הא יליפר ותירוש אינם כלאים זה בזה ואמרה תורה תלב בזה וכן אינא

הלכתא גבירתא כללא דפרק ב

פרק ב משנה א התורם מטהור על טמא. רק בדיעבד הא"ל תרומה. ורק הלמ"ם הוא. דבמכונסים כמה גופים יחד כגון ענבל דבילה. או אגודה ירק. או אפילו כרי תבואה. ונמצא המכתנם מצ"א: מותר לתרום מצד הטהור על צד הטמא שבהמכונס. אבל אסור לתרום מטהור על טמא מב' אגודות וכדומה:

משנה ב התורם טמא על טהור. רק בשוגג שלא ידע שהוא טמא. הו"ל תרומה. אבל במזיד. אפילו סבור שטוחר לתרום מטמא על טהור. אז מה שהרים הוא תרומה. אבל השירים לא נתקנו. ויחזור ויתרום מטהור. ואפילו בברי מעשר מבל טמא שעשאו תרומ"ע על מעשר אחר. או שעשאו ת"נ על מבל אחר. אע"ג שהיה המעשר אצל הלוי זמן מרובה שעי"ז שכח שהוא טמא. לא אמרינן דשכחה כפשיטה [כב"מ ל"ו א] אלא אפ"ה בשוגג הוה תרומה: **משנה ג** וכ"כ אף דאסור לטבול כלי בשבת רק מד"ס. ונם נצרך להשתמש בו בשבת. אפ"ה רק בטבלו בשוגג מותר להשתמש בו בשבת ולא במזיד. וכ"כ אף דהאיסור לעשר בשבת הוא רק מד"ס. ונצרך יותר מכלים בשבת. מדצריך לאכלו. אפ"ה רק בעישר בשוגג מותר לאכלו בשבת. ולא במזיד. ורק בטבשל בשבת. דעשה איסור דאורייתא. אם בשוגג אסור לו ולכל אדם עד מצ"ש מיד. ואם במזיד אסור לו לשלם. ולאחרים עד מוצ"ש מיד. ורק

ציונים

ואם תרם. ממומה ה. מיי עס: מין א'. מיי' שם:

חלופי גרסאות והמלפפון נ"ל והמלפפין.

תוספות רע"ק דף נ"ד ע"א. ואינו דומה למתני' דרפ"ם דבכורות דמעשרין מעשר בהמה מן הכבשים על העזים אף דאיכא כהאי ק"ו מחדש וישן. משום דוצאן כתיב משמע כל צאן א' עי"ש. וא"כ ה"נ כל מיני דגן א' הוא. היינו התם אייתר קרא דה"ל לכתוב וכל מעשר בהמה ונילף תחת תחת מקדשים דאין דיה בכלל בהמה. ונם נילף דאין מעשרין מבקר על צאן ולא מן כבשים על עזים בק"ד דחדש וישן אע"כ דקרא אתי לאורויי דדוקא בקר וצאן הוא דאין מעשרין מזה ע"ז אבל כל צאן א'. אבל הכא אצטריך למכתב דגן למעוטי שאר מינים. גמרא שם:

[אות כג] **תרומתו** תרומה) משמע אף במזיד. ולעיל מ"ב בתורם מטמא על הטהור אחמר אפי' כיון דלא חזי כלל לאכילה. הר"ש ביתהני' דלעיל:

תוס' אנשי שם

ן תוי"ט ד"ה ואם תרם כו' דכתיב כו'. נמ"ש סרנ"ב נס"פ דלעיל ח"ל לזה להמסקנא דגם לרבנן בתומ"ע אי עניד מהני אם לא היכא דגלי קרא ואפי' קרא הא גופא קמ"ל דחוטא מקרי אם ספרים מן הרע על היפה כדמשני אביי בתמורה התם אבל תמוה דמ"כ ר' אלעזר דאמר ממלן ועוד הא גם לדידיה יקשה כל הקושיות שהקשו לרבנן ולע"ע

פרק ג א [ונמצא סרוח. פירש הר"ב דאיכעי ליה למטעמי'. הכי איתא בר"פ האשה רבה ופי' התוס' כלומר יפרים על מה שהוא [טועם] מיניה וביה כדי שיטעום ותו לא עכ"ל דבלאו הכי א"א דטבל אסור לכהן]: **תרומה** ויחזור ויתרום. פי' הר"ב וכהן נותן לו דמי הגדולה שהמיה מתמעטת וכו'. ירושלמי. וקלת קשה כיון דמסלק הכהן הראשונה עצמה לא נתן תרומה. וי"ל דכיון דאינו מקבל מהכהן אלא דמי תרומה לבד נמצא שאין כאן גזל השבט אצלו. [ועוד דודאי דמספק חייב הכהן עצמו להפרים ממנה תרומה]: **אינה**

פרק ג א התורם קישות א). **ונמצאת** מרה. אבטיח ב) **ונמצא** סרוח. **תרומה** ויחזור ויתרום ג). **התורם** חבית של יין **ונמצאת** של חומץ ד). **אם**

ר"ע מברטנורה

פ"ג א התורם וכו'. בשונג אייר ואפ"ה יחזור ויתרום דהוי קרוב למזיד משום דהוה ליה [למטעמיה]: ונמצאת של חומץ כו'. שהתורם

מלאכת שלמה

פרק ג א התורם קישות וכו'. ראיתי כתוב שם בקידושין בשם המאירי ז"ל שמא תאמר מה בין קישות מרה שאתה מחייבו בתרומה לשקדים המרים שהן פטורין ראיה הפשט ששקדים המרים מין בפני עצמו שהולדתו בכך אבל קישות שהולדתה מתוקה אלא שלאיזה סיבה נתחדש בה מרירות וראיה מה חבר עמו אבטיח ומצא סרוח ולפיכך חייבין ואינו מן הפיטור על החיוב אלא שהוא מן הרע על היפה ותרומתו תרומה שאוזר ותורם ואע"פ שדרך כלל אמרו בשם תרומות התורם מן הרע על היפה תרומתו תרומה ולא אמרו שיחזור ויתרום פירשו בו שכל שהוא מתכוון לכך תרומתו תרומה ואין צריך לחזור ולתרום אבל כל שדעתו לתרום מן היפה ומצאת רעה הוא ונטעות הופרש צריך לחזור ולתרום וזהו לשון ומצאת מרה אלא שמ"מ תרומתו תרומה שהרי כשידע בכך ג"כ תרומתו תרומה ויש שואלין א"כ היאך אמרו בשם' תרומות בתורם חבית של יין ומצאת חומץ אלא שהיתה חומץ עד שלא נתרמה אינה תרומה והלא יין וחומץ אחד הוא וא"ת שיין וחומץ שני מינין הן כמו שבארנו לענין תערובת יין נסך ומה תאמר לדעת גדולי המחברים שעשאוהו לענין יין נסך שני מינין ולענין תורם מזה על זה כתבו הם בפירוש שהן מין אחד ואעפ"כ פסקו אלא היתה חומץ בשעת הפרשה אינה תרומה ואין זה אלא מן הרע על היפה וראיתי הדברים שהיין כבר נדקו ונמלאו יין והיה סבור שבשעת הפרשה היה יין ומאחר שבדק וגילה דעתו שאינו רוצה אלא היפה ושעה ומזדמן לו רע אינה תרומה אבל קישות אע"פ שמ"מ הוא היה סבור בה שאינה מרה מ"מ לא גלה דעתו בכך. עכ"ל המאירי ז"ל: **קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח**. בירושל' פריך ניחא אבטיח ומצא סרוח אבל קישות ומצאת מרה ולאו משיקרא מרה היא שדרך הקישות כך. והוה ליה למימר אינה תרומה כלל כמו גבי יין ומצא חומץ. ומפ"ק ר' יוסה לכל דבר עשו אותה כספק אוכל דמטמאה מומאת אוכלין ושורפין אותה בטומאה וחייבין עליה חומש ולקין עליה מרדות אם אכלה חוץ לחומה אם הוא מעשר שני שירד בה נעשה חמר גמל ע"כ. אבל לפי שיטה דיבמות משמע דלא עשו אותה אוכל אבל בתורם בטעות ולא בתורם במזיד דאי במזיד הוי כתורם מן הטמא על הטהור דבמזיד אין תרומתו תרומה. ה"ר שמשון ז"ל. ובכסף משנה שם כתב ואפשר לומר עוד דנעשית מרה מחמת עיפוש שאירע בה ואינה סרוחה אז שהסריחה ואינה מרה ע"כ: **תרומה ויחזור ויתרום**. כתב

יכין

פ"ג א) גורקע: ב) מעלמא: ג) אפילו בתרם בשונג (א) ול"ד לתורם מטמא לטהור [פ"ב מ"כ] דהכא פשע דהו"ל למטעמיה מקידם [בימות דפ"ש מ'] ואף דטבל אסור בטעימה אפי' לכהן וטועם ופולט לא הותר רק בהעני' [בנרכות די"ד מ' וביב"ם רפ"ח] כ"ל כיון דתרומה ירק לכ"ע מדרבנן [כרמב"ם פ"ב דתרומות ה"ו] מ"מ אוכל והולך ואח"כ מפרים כתרומת ח"ל [בנרכות דכ"ז מ'] ואת"ל דהוה דוקא בתרומת ח"ל ולא בתרומת דרבנן בא"ד [בחולין ד"ג מ'] עכ"פ כל ספק איסור שרי למטעמי' [כרע"ז י"ד י"ח סק"כ] והרי הכא מדהו"ל ספק אם דאוי לאכילה אדם הו"ל ס' טבל. ואפי' לדעה האוסרים בכה"ג [כש"ך י"ד סי"ב ושאר אחרונים] עכ"פ איסור דרבנן שרי למטעמיה [בתשו' ר"ש סי"ז] ובהא מתורץ קו' תו' יבמות דפ"ט מ': ד) והו"ל כ'

תפארת ישראל

פ"ג (א) ב' עלה רבינו בגמון אאמ"ו זצוק"ל וז"ל. ק"ל למה יחזור ויתרום יתבל עלה קודם שבא ליד כהן (כנדרים דל"מ). [אבר בו"ת ובכה"ג ליכא לתרוצי כתירץ הפ"ז י"ד שכ"ב סק"ב שהקשה ג"כ כה"ג אהך דפ"ה מ"ט ותי' דלא מהני שאלה רק בתחרם על עיקר ההפרשה ולא מחמת הפסד התערובות לו משום ירלת עונש. דהרי הכא איכא הרשה מיניה וביה משום שמלאה מרה וסרוח. וליכא למימר דבאתי כבר ליד כהן מייבי. דא"כ הו"ל למתני' לאפלוגי מיניה ובה בשם ידוע נופלת]. ואת"ל כיון דפשע אין להחיר בתרומה (כי"ד רכ"ח) רק בפחות (כי"ד ר"ח). ומייבי בלא מצא פתח. עכ"פ ק"ל באכל ספק תרומה בפיפא למה פטור מהומש. נימא כיון דתשלומין קודם וא"י כהן למהול כרפ"ז הו"ל ס' לדורייתא לאומרא. ובראש לי דאין אומרים ספק לדורייתא לאומרא דק מלהקל לכתחילה ולא לעשות. אא"כ בכרת ואיכבע איסורא כאשם תלוי רפ"ד לבריתות. [אבר בו"ת תדע דכל הממע"ה דלא אמרי' דהו"ל ס' גזל. אע"כ דגם חזקת ממון מהני נגד ס' לדורייתא. אין היכא דאיכא נמי ס' איסורא במל"ע כם' אלה (חולין קל"ד

בועז

פ"ג (א) ב' עלה רבינו בגמון אאמ"ו זצוק"ל וז"ל. ק"ל למה יחזור ויתרום יתבל עלה קודם שבא ליד כהן (כנדרים דל"מ). [אבר בו"ת ובכה"ג ליכא לתרוצי כתירץ הפ"ז י"ד שכ"ב סק"ב שהקשה ג"כ כה"ג אהך דפ"ה מ"ט ותי' דלא מהני שאלה רק בתחרם על עיקר ההפרשה ולא מחמת הפסד התערובות לו משום ירלת עונש. דהרי הכא איכא הרשה מיניה וביה משום שמלאה מרה וסרוח. וליכא למימר דבאתי כבר ליד כהן מייבי. דא"כ הו"ל למתני' לאפלוגי מיניה ובה בשם ידוע נופלת]. ואת"ל כיון דפשע אין להחיר בתרומה (כי"ד ר"ח). ומייבי בלא מצא פתח. עכ"פ ק"ל באכל ספק תרומה בפיפא למה פטור מהומש. נימא כיון דתשלומין קודם וא"י כהן למהול כרפ"ז הו"ל ס' לדורייתא לאומרא. ובראש לי דאין אומרים ספק לדורייתא לאומרא דק מלהקל לכתחילה ולא לעשות. אא"כ בכרת ואיכבע איסורא כאשם תלוי רפ"ד לבריתות. [אבר בו"ת תדע דכל הממע"ה דלא אמרי' דהו"ל ס' גזל. אע"כ דגם חזקת ממון מהני נגד ס' לדורייתא. אין היכא דאיכא נמי ס' איסורא במל"ע כם' אלה (חולין קל"ד

משנה ראשונה

פרק ג א ונמצאת מרה. פי' הר"ב בשונג קרוב למזיד הוא וכו' אבל אם הוא מזיד גמור שמתכוון לכך אין תרומתו תרומה כמו מטמא על הטהור רפ"ב. אפ"ג דמן הרע על היפה דיעבד הוי תרומה הני גרים עפי' דלא חזו לאכילה כ"כ אדם' כפ' האשה רבה. וא"ל דמ"מ הכא חזו ע"י הדחק דאל"כ אפילו הוי שונג גמור כגון שבטר שמותר לתרום מן המרה דלא שייך טעמא דה"ל למיטעמיה לא הוי תרומה כיון דלאו אוכל הוא אין בו דין תרומה כמו שקדים המרים פ"ק דמעשרות מ"ד והוי מפטור על החיוב ובגמ' התם מוכח דאי לאו דקרוב למזיד הוי בשונג הוי תרומה כמו מן הטמא ומ"מ נ"ש דנרים מעשרות פי' הר"ב דאוכל ע"י הדחק פטור ממעשרות. לכך נראה דשונג נמוך הכא ודאי אינה תרומה ויחזור ויתרום. הכי פריך דכי היכי דקנסוהו הכא אפי' שונג התם נמי ליקנסיה ומשני דבשונג לא שייך קנס אלא דהכא קרוב למזיד הוי ואין ה"ל דשונג נמוך שאומר מיתר הכא אינה תרומה כלל. ונראה דשתי תרומות דהכא טתנס שייהו לכהן בתנס דאי משום לו אחת מהן אין כאן קנס וגם שיפא דוקא משום לו אחת דהתם לאו משום קנס הוא אלא מספק אכל הרמב"ם בפירושו ואחרונים פסק דגין בריסא ובין בפיפא הכהן נותן לו דמי הא' **ונמצאת** של חומץ. פי' הר"ב דש"ל יין וחומץ הם שני מינים ע"כ דאלו היו מין אחד ה"ל למימר בשונג תרומתו תרומה כמו מן הטמא על הטהור

הלופי גרסאות

א ונמצאת בירוש' ונמצא וכ"ה בקדושין שם: ונמצא בירוש' ונמצאת וכ"ה בירושלמי ובמשנה קדמים ע"א שליו ונמצאת סרוחה:

תוספות חדשים

מ"א [בר"ב ד"ה] **התורם** כו' למטעמי' עכ"ל. וקשה והלא מצאה מן המוכחר להרוס דבר שלם וי"ל מ"מ בהכר מילי הכשרה בהו עפוש וסרהון עדיף שפי למטעמיה ומכלל דאיה לפ"ם כתחרומים אע"ג דבכל מילי דברכות שלם עדיף מ"מ מי שיש לו פרי שדרכו להתליע עדיף שפי לשבחו ההלה קודם דרכה כמ"ש בשל"ה (ש"ל): [הוי"ם ד"ה] **תרומה** ויחזור כו' ושד דודאי כו' תרומה עכ"ל. וי"ל דאותו מקלת שמפרים הוי ודאי תרומה ממ"ב אי איתה יין בשתרה אחרת כל אחרת תרומה ואם היתה חומץ זה המקלת תרומה וא"מ דאם נפל לחולין מדמעת גם חייבין עליו חומש ושוב דגם הכהן אסור לאכול עכל ממה שבאתי התוי"ט לפני זה. (ממהרש"ם ז"ל)

תוס' אנשי שם

פ"ג א בר"ב ד"ה **התורם** כו' קרוב למזיד כו'. פי' משמע דמדאורייתא הוי תרומה ואפילו יזוע שהיתה תרומה עד שלא נתרמה דכיון דחייב בתרומה ולא הוי חץ הפטור על החיוב הוי כמן הרע על היפה דבדיעבד ח"ב ולע"ג לגבי יין וחומץ אמרינן דאם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא נתרמה אינה תרומה כיון שלא נתכוון לתרום מן החומץ על היין הוי כמו תרומה בטעות מ"מ שאני יין וחומץ דב' שמות הם ולכך הוי טעות עפי' ולא הוי תרומה אבל קישות ומצאת מרה לא הוי טעות כ"כ דלקישות נחכון וכיי הם קישות כ"כ הכוב' בנ"ב שם. ועש"ם בסמוך בד"ה ומצאת. ומ"מ מבוה דאל"ל כלל לאכילה לאמור בהו רבנן כמו בתורם בטעות מטמא על הטהור דבמזיד לא עשה כלום אלדעת הנ"מ ר"ל ג"כ תרומה ויחזור ויתרום אלא דהכא אפילו בשונג משום דהוי קרוב למזיד. ולר"מ דבטמא על הטהור במזיד אין ת"ת ל"ל דמשמעיה דוקא בשונג מייתי לכך לא תשבו דלמא אתי למפשע ולא עקרו ד"ת אלא אתרומה דיחזור ויתרום ולפ"ז דין הכ' תרומות כדין הנזכר בפ"ק מ"ח הראשונה כו' ולא נקטיה הכא בפי' דסמך אהתם. אבל לגירסת הירושל' שהובא במ"ש בריש נמי טעמא דיחזור ויתרום הוא מדאוריי' ומשפיק' דבתנאית הוי ספיקא אם משתרמה נסרחה אז עד שלא תרמה נסרחה. ואם ידוע שנסרחה עד שלא תרמה אינה תרומה. ואם משתרמה נסרחה ס"ז תרומה כמו ביין וחומץ. ונקישות דודאי היתה מרה מעיקרא טעמא דהוי ספק אוכל ומ"ש בפיפא הראשונה אינה מדמעת קאי גם אהך דקישות וכ"פ הר"מ בתנורו ומ"ש בכ"מ: תוי"ם פד"ה **ונמצא** סרוח כו' אסור לכהן. אולי הגאה הוא ומ"ש ביאתיה דהכן הכא ומ"ש בכן. ומשמ כ"ל דעכל אסור לעשות (לת"ש). ומ"מ הוי מלו אתוס' לאוקמי אפילו בלא הפרשה וכגון דאכתי לא נקבע ואפילו הכיכן לגית כגון שעדיין לא שפשף דהייט נמ"ל לקבוצין ואבטיחים כדתנן בפ"ק דמעשרות שאז שרי אפילו לאכול ערלי וכ"ש לעשות אלא דניחא"ל לאוקמי בכ"ע אפילו הוקבעו כגר. (ש"ל): בר"ב ד"ה **ונמצאת** של חומץ כו' שני מינים הן. הייטו אלינא דרבי כדתניא בב"ב ד' פ"ד יין וחומץ מין א' רבי אומר ב' מינים. ולרבנן אע"ג דלכתחלה אין הומרין חומץ על יין נסך אסור הרע על היפה מ"מ בדיעבד ת"ת. וא"כ ק' אמאי לא אמר הכ"ב דלית הלכתא כמתני' ואין לומר שדעתו כדעת הרמב"ם דפסק כרבנן ואפ"ה פסק ג"כ כמתני' דהעמה כמ"ש מכן שם דבהא מודו רבנן דכיון דמכוון לתרום יין ומצאת חומץ דאל"ל תרומה בטעות דאל"כ לא הו"ל לאר"כ לומר דב' מינין הן דהייט כרבי. ואי משום דבירושלמי איפסיק הלכתא כרבי ואמריינן נמי הכם דמתני' רבי היא. מ"מ הרי כ' הכוס ביבמות הוכס מן החומץ אל היין הוא תרומה אפי' לרבי דמדאוריי' הוי מין א' וכתבו שכן משמע בירושלמי. וב' מינין דאמר רבי הייטו שנשאלום הכמים כב' מינין ובאת דמתני' ס"ל דאינה תרומה נפי שהיא בטעות ע"ב. וכ"כ הכ"מ שם בשם הפמ"ג שכ"כ משם ר"ם ע"ש. ואע"כ לא הו"ל לאר"כ לכתוב כתם שהתורם מהחומץ אל היין אינה תרומה לפי שכם ב' מינין דמבמע בשום עניין אפילו אמתכוון וזה אינו אפילו לרבי אמנם עיינתי בפי' הר"ם ולהיתי דלא מסיק כמ"ש הפמ"ג בשמו שהרי ב' וז"ל אמרו בירושלמי אתיב רבי ירמי לרבי לדבר תורה וכו'. ושום מבמע בלאורה דלא אסר רבי אלא לכתחלה אבל א"א לומר כן דבגדיא תני בתוספתא במלתיה דרבי אם עד שלא תרם המילה אינה תרומה ע"כ. נמצינו למדין דדברי הר"ב מהר"ם הם. מיהו לר"ם גופיה קשה אמאי דהה מבמעה מבאר בירושלמי. כיון דאיתה בהדיא דמודה רבי דמדאוריי' מין א' אם פטיעת דממילא בדיעבד ת"ת. ולכ"ם אית לן למימר הכמה ויחזור ויתרום ולא משום מ"ם בשום. אם עד שלא תרם בתמילה אינה תרומה שאני בכה לפי שהיא בטעות וכמ"ש בתוס' ביבמות אבל במתכוין לתרום תומן אמתי אינה תרומה. ושוד לא ידענא ל"ל לר"ם ז"ל להניח מן הבוספתא הרי דמתני' נמי הכי פגיע אם ידוע כו' וא"ל כו' ושוד כו'. מלאה דהן ושוד ל"ל לעי' בהקוב'.

שהתורם מן החומץ על היין לין תרומתו תרומה דיין וחומץ שני מינים הן: אם ספק. עד שלא תרמה החמילה או לאחר שתרמה החמילה: תרומה ויחזור ויתרום. ונותן שתיהן לכהן וכהן נותן לו דמי הראשונה שהיא גדולה מן השניה שהשניה מתמעטת כפי מה שעולה תרומת הראשונה ולפי שהכהן הוא המוליא מהבירו ולכן קיימוה לן בכל דוכתא המוליא מחבירו עליו הראיה לפיכך אינו נוטל אלא הקטנה ולריך שיתן לו דמי הגדולה שהיא הראשונה: הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה. אם נפלה לפחות ממאה של חולין אין נעשים מדומע דשמא אינה תרומה אלא השניה היא תרומה וכן השניה אינה מדמעת בפני עלמה שמא הראשונה תרומה ולא השניה: ואין חייבים עליה חומש. זר שאכל הראשונה לבדה לו השניה לבדה אינו משלם חומש כדין שאר אוכלי תרומה בשגגה: ב מדמעות בקטנה שבשתיהן. כשיעור השניה שהיא קטנה בשתיהן ואם יש בחולין מאה כנגד הקטנה אין נעשים מדומע אלא נוטל מן החולין כשיעור אלו השתי תרומות

אם ידוע ה) **שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה** ו). **אם משתרמה החמיצה הרי זו תרומה. אם ספק. תרומה ויחזור ויתרום** ז). **הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה** ח). **ואין חייבין עליה חומש** ט) **וכן השניה: ב נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן. נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן. נפלו שתיהן למקום אחד מדמעות בקטנה שבשתיהן** י):

ח"ג. אם משתרמה בירושלמי ואם משתרמה וכ"ה בל"ם. וכן נמצאנו

תוספות יו"ט

אינה מדמעת. אלא יוליאנה מאותן חולין שיעור מה שנפל בהן בלבד. הרמב"ם. ועיין בפי' [*הר"ב] דלקמן וע"ש שהתרומה נקראת דמע כדלקמן מ"ש קראו למעורב ממנו מדומע. רמב"ם מ"ד פ"ג דתגיגה [*וכן לעיל פ"ק]

מלאכת שלמה

כתב ה"ר יהוסף ז"ל כ"ל דתרומה הראשונה הוא תרומה מן התורה דלא דמי לזומין על הרפים שאינם אוכל כלל אבל הא אוכל הוא ע"י הדחק אבל חומץ אינו כן דמין אחר הוא אך בירושלמי אינו אומר כן ולפי זה צריך להרץ דהא דתנן הראשונה אינה מדמעת קאי אשניה עכ"ל ז"ל: אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה. רבי הוא דסבר יין וחומץ שני מינין אבל לר' שמעאל בר' יוסי אפי' עבר במזיד ותרם מן החומץ על היין הוא תרומה ופסק הירושלמי בהא הלכה כרבי אע"ג דר' יוסי דנמוקו עמו פליג עליה וכן נמי דנבן סבירא ליה בתוספתא פ"ג דיין וחומץ מין אחד אלא שם נפלה טעות שם כתוב דברי ר' יוסי בר' יוסי אומר יין וחומץ שני מינים ולריך להגיה דברי רבי שרבי אומר וכו'. ועיין בה"ר שמשון ז"ל שהקשה מ"ש תורם חומץ על יין לרבנן מתורם ממש על הסיאר ומתבטיא ונמלא ברוח דמשמע בהאשה רבה דבשונג תרומה ובמזיד אין תרומתו תרומה והכא לרבנן איפכא דמחומץ על יין במזיד תרומתו תרומה בשונג אין תרומתו תרומה כדמפ' אינו ז"ל להתיא ברייתא דקתני

תרומה ויחזור ויתרום וכו' ומשני להו ז"ל ע"ש שפיר ז"ל וי"ל דלא דמי דטמא ואבטיח תקון דבנן דלא תהא תרומה במיד משום דלא חזו לאכילה ויש כח בידם לעקור דבר מן התורה כדאמרי' בהאשה רבה או כמאן דאמר לא אמר כלום לתקן השיריים אבל חומץ חזי לאכילה ואיכא דריתא ליה בחלא כדאמרי' בהמוכר את הספינה והוי כמן הרע על היפה דל"ש שונג ול"ש מזיד תרומתו תרומה חוץ מהיה בלבו דהוי כמפרש דלא יהא תרומה ע"כ: אם ספק תרומה. דספיקא דאוריתא לחומרא וכ"ש דאיסורא: ויחזור ויתרום. קשות אחרת מחזוקה כמשלה. ובירושל' תני בשם ר' יוסי אין לך מר בקשות אלא חומו בילד הוא עושה מוסיף על החיטין שלה ותורם. ותנא דמתני' ס"ל דגם בחיטין יש בו טעם מרירות: ב נפלה אחת מהן וכו'. לפרש מאי דקתני בריש הראשונה בין שנייה אינה מדמעת בפני עצמה קאתי השתא וכן אם אכל זר שתיהן משלם בקטנה שבשתיהן וחומשה וכילד הוא עושה בשתיהן מותנן לכהן אחד ונוטל מן הכהן דמי הגדולה כך כתוב שם בפ"ה דהל' תרומות ויש ממנו בירושל': נפלה שנייה למקום אחר. לך צריך להיות: אינה מדמעתן. כ' ה"ר יוסף ז"ל

בדוב

יבין — תפארת ישראל — בועז

ב' מינים: ה) השתא: ו) והא דלא קאמר בריש נמי בכה"ג דבידע אינה תרומה ובפרע קושות מרה הרי וודאי מבריתה היתה מרה ומימא דלא להוי תרומה. תי' בירושלמי דקושות מרה והבטיח סרוח ספק אוכל נינהו דאפשר דחזי לאדם ואז הו"ל כתורם מרע אינה [פ"ב מ"ו] דאפילו במזיד תרומתו תרומה ומספק חוזר ותורם: ז) ונותן שתיהן לכהן והכהן יטלם הראשונה שהיא הגדולה דמדהו"ל ספק המע"ה. וכ"ל דהכהן צריך להפרים מתרומה הראשונה תומ"ע מינה ובה דשמא חומץ היתה והו"ל ס' עבל: ח) אתורם קושות נמי קאי בנפלה לפחות מק' נותן לכהן שיעור מה שנפל לבד והשאר מותר דדמוע מד"ס דמדאו' ברובא בטל וספק דרבנן לקולא [בתוספת דה דמ"ז א']. כ"כ אאמ"ו רבינו הגאון זצוק"ל: ט) באכלה זר: י) דברים ק'

משנה ראשונה

הטהור. אלא שני מינים הם. ואפ"ה הם אם נמלאו השיריים חומץ נמי דינא הכי כמו נמלאת התרומה חומץ. אבל הרמב"ם בחבורו פ"ה מפרש אפילו הם מין אחד אינה תרומה כיון שדעתו לתרוס יין ונמלא חומץ הוי תרומה בטעות אבל דעתו לחומץ ונמלא יין אין זה טעות וע"ש: תרומה ויחזור ויתרום. ומ"מ הכהן חסור לאכול תרומה הראשונה מד' שיפרים עליה תרומה ומעשר דשמא חומץ היה מתחלה ולא חייל עם תרומה וה"ז עבל דאוריתא ולא דמי לתורם מצלין שאינו נקוב כל הנקוב לו הולאי דאמרי' נמי בפ"ה דדמאי תרומה ויחזור ויתרום. הכא ס"ל לתקן התרומה עלמה דמדאוריתא אינה עכל דעלין שאינו נקוב אין בה חיוב מעשרות מדאוריתא ולמאי נמי דוב פ"ה מעשרין אבל הכא בספק אבל דאוריתא איכא ואסור לאוכלה אלא מיקון וכ"כ תוי"ט. אלא דאיהו אתי עלה משום גזל הגבע שניר הישראל בהשלומין שמקבל. ובאמת משום הא לא איכא כיון דספק תרומה היא אין כאן גזל. אלא דבלא"ה ס"ל כן משום איסור אבל כדפי' [*] ואין חייבין עליה חומש. אבל הקרן משלם אם גזלה מן הכהן אבל אם נתנה לו הכהן מתנה או שיכנה מאבי אמו כהן א"ל נשלם אף הקרן אלא מפרים תשלומין דהשלומי תרומה כפרה נינהו ומכפרין הספק ואוכלים לכהן כמ"ש הר"ב פ"ג דתלה מ"ו. ומשמע דחומש אף מספרשה עבור דחומש לא מעכב כפרה כמ"ש הר"ב פ"ק דדמאי מ"ב וכ"מ לקמן פ"ז מ"ג אבל אחת מהן פטור ואחר בירושלמי כשבאו לשאול בזאת"ז אבל בנת אחת חייבי' ופ"ב בהפרשה דלפנין תשלומין אין לחלק דכל חד מדאי ליה לנבי חבריה וכן בפי"א דיבמות מ"ה גבי ספק כהן ומבכ קתני אם אכלו פטורים וכתבו התוס' דחייבין מ"מ להפרים משום כפרה פ"ב וכ"ל הקרן אבל לא החומש כדפי' וזה דלא כמ"ש הרב משנה למלך פ"ו מהל' תרומות דין י"ד. והא דמשמע לקמן רפ"ז בפי' הרמב"ם שהחומש כפרה הוי החטא באוכל

מזיד שהקרן דמי תרומה בגזלן בשלמא ואין דמי הקרן כפרה על אכילתו וסל"ח שיעלה חומש מלוי שיהא לכפרה ואמר שגם מחומש פטור אלא יפייס לכפרתו. אבל באוכל שונג שמשלם חולין מתוקנים הקרן הוי כפרה: ב נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן. כשהחולין הבו על התרומה מייני דמלאוריתא בטלה אלא שמדבריהם בפי מלה ומחד והכא דאיכא ספק ס"ל ספק דרבנן ולקולא. וע"ש דהכא כיון דמתחלה קודם שנפלו לתוך החולין נכנסו שתיהן בספק ואין ידוע איזה מהן תרומה וה"ז כשמי תמיכות אחת של תרומה ואחת של חולין שנתערבו ומעורבות חד בחד לא חזיב ספק אלא כל חד כנופו של איסור הטוב וכי איכא נמי טוב לא מהני כמו תרומה ולאי וכפי ק"ח ומאמי אינה מדמעת. וסברא זו דחד בחד הוי כנופו של איסור מבואר בפוסקים פי' ק"י בדיני ס"ם וכ"כ הע"ז בי"ד פי' ס"ו ס"ק ה' וכן קשה לקמן פ"ז מ"ה גבי שתי קיפות ואין ידוע איזו מיזו של תרומה ואיזו של חולין דתני הא נמי נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעת. ובאמת לאלי דמיקי להך דהתם בתרומה בזמן הזה מדבריהם איכא למימר דבמידי דרבנן לא אמרי' דחד בחד חשוב כנופו של איסור וגם' פני מדע בדיני ס"ם מייתי הך מתני' לראיה לסברא ע דבדרבנן אפי' אתחזק איסורא אזלי לקולא ודלא כהש"ך. ולפ"ז צ"ל הכא נמי דבתרומה מדבריהם מיירי הכא. אבל מלשון הרמב"ם שם בהך דפ"ז משנה תרומה לתרומה דאוריתא אי איכא ביעול בזוב כמ"ש תוי"ט שם וזה צ"ע וכתבנו עוד מזה לקמן פ"ד מ"מ. ובפ"ז מ"ה המלא מפורש באורך: מדמעות בקטנה בשתיהן. היינו השניה שהיא מיעה של השניה. ולפ"ז משמע דנפלו שתיהן לתוך יין של חולין שהיא מיעה של השניה. דאי נפלו לתוך חומץ שהיא מיעה של הראשונה אין שיעור השניה כדי דימוע דהשניה יין היא והוי אינו מינו לבני חומץ ותרומה שנתערב בשתיהן מינו אין שיעורה בק"א אלא בל"ש אם יש בה

כדי

ציונים

ב נפלה. פי' שם בכ"ג:

חדושי מהרי"ח

פ"ג משנה ב' [ברע"ב ד"ה] מדמעות בקטנה שבשתיהן. כשיעור השניה שהיא קטנה שבשתיהן כו' עכ"ל. הנה נפלאתי על הרע"ב הנ על הרב הנ"ל שלא העיר כלום על דברי הרע"ב

תוספות רע"ק

פ"ג משנה א [אות בה] ואין חייבין עליה חומש) במשנה ו פ"ג דחלה הנתקתי דברי הס"ל פ"ו ה"ו מהלכות תרומות דבכל ספיקות צריך להפריש החומש דחזי ספק בפרה ומורכה לכהן:

תוס' אנשי שם

ומוומוטיעוקר סכהן לפרים ולתתה לכהן אחר כדאיתא פ"ח דסלה מ"ו אך י"ל דלא דמי לכם. דכיון דאינו אלא מכוח קנס בם. הכא דספק תרומה היא לא קנסו. ושוד המעב"ם ומיהו דמיק ונם מופרן מרפ"ה לק' דאם עיהוה כו' יאכלו כו' חון מדמי לוחה סלה. ומפי' הרמב"ם במשנה דלק' מבמע דמפ' לחיוסל' כגון שנאבד מא' מהן מקלת ונעשית קטנה נגד חבילתה הסלמה. אבל ק' דלשמעון רבותא עפי בנאבה מ' מכן כולה דא"ל ליתן לכהן הסנייה לק בדמים ול"ל נפ' כגון אלא מהן ספרים בעין יפה והכ' בעי"ל לו ביעוית. (רש"ם): במשנה אינה מדמעת בפ"ע. ל"ע דהא כ' הש"ך בדיני ס"ם בקפ"ד דא"ל ס' דרבנן לקולא אלא אם הוא בעצמו ומלד עלמו דרבנן אבל אם האיסור מלד עלמו כ' דאוריתא ומלד אחר בא שהוא מדרבנן מ"מ כזה ס' דרבנן לקולא שהרי ס' איסור שנתערב באחרים אינו בטל אע"פ אלא ודע הספק עד אחר שנתערב אע"פ שהה"ת בטל ברוב אלא שהאחרים אמרו שדבר תבוא אינו בטל וכן כל כיו"ב עכ"ל. ומלאתי להתו"ד סי' קי"ח בקי"ח שעמד בזה. וע"ש שהאלק בין איסור דמעע לבלר איסורין. ול"ע: הוי"ם ד"ה אינה מדמעת אלא יוליאנה כו'. ל"ל דלמד זה מדין ביטולן בק"ח דג"כ צריך להיות: בא"ר רמב"ם מ"ד כו'. הכא נמי כתב הרמב"ם כן ע"ש. (ס"ל):

ב בשנה נפלה שניה למקום אחר. ע' לק' פ"ז מ"ו: בר"ב ד"ה מדמעות כו' השתי תרומות כו'. לכאורה קשה למה צריך לפרים שיעור הגדולה הא בפ"ב דערלה איתא הטעם דצריך להיות משום גזל הגבע ואי"כ הכא לא שייך גזל הגבע דהא אף שנתן לכהן הגדולה נטל דמיו כמ"ש הר"ב וגם הר"מ בפיה"מ במ"א כ' כפי' הר"ב שצריך להיות ע"ש. ובשו"ע פ"ה מ"ב

ג השותפין שתרמו זה אחר זה יא) **ר' עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה** יב) **וחכמים אומרים תרומת הראשון תרומה. רבי יוסי אומר** יג) **אם תרם הראשון בשעור** יד) **אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הראשון בשעור** טו) **תרומת השני תרומה** טז) :

ג ר"ע אומר תרומת שניהם תרומה. עיין בפי' [הר"ב] פ"ק דתמורה מ"ה ומ"ש שם בס"ד. [ומ"ש הר"ב וחליה חולין שהרי כשתרם כ"א ואחד כבר נתקנו החלאין ונעשו חולין ומיהו לאו חולין גמורין הן שהרי לא נתקנו אלא מתרומה גדולה ועדין מבולין למעשרות ותרומת מעשר ולכן בירושלמי קרי לחלאין אלו טבל ומפרש הר"ש כפי מסקנת הירושלמי דהייט טבולין למעשרות ולא לתרומה ולא היה ליה להר"ב לכתוב חולין אלא טבל כדקאמר בירושלמי ולפרש דהייטו למעשרות אי נמי הוה ליה לכתוב חולין הטבולין למעשר וכדרך שכ' בפ"ד מ"ד : פ"ק דדמאי מ"ג] :

ג השותפין שתרמו זה אחר זה יא) ר' עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה יב) וחכמים אומרים תרומת הראשון תרומה. רבי יוסי אומר יג) אם תרם הראשון בשעור יד) אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הראשון בשעור טו) תרומת השני תרומה טז) :

ג תרומת שניהם תרומה. הייטו דתרומת כ"א מהן חליה תרומה וחליה חולין נמצא כשתרמו שניהם מג' סאין זה סאה וזה סאה אלא קדשה תרומה כי אם חצי סא' בשל זה וחצי סא' בשל זה כ"א כפי חלקו: אם תרם הראשון כשעור. אחד מג' כשעור שנתנו חכמים תרומתו תרומה והלכה כרבי יוסי דלפרושי מלתייהו דחכמים קאתי. ולית דמפרשי אם תרם הראשון כשעור מה שתרם חברו אח"כ תרומתו תרום' דחזינן דהוה ניחא ליה להיאך בתרלה במה שתרם הראשון שהרי היתה דעתו מסכמת שנפלו בהן ונתנן לכהן והשאר חולין כמו שהיו: **ג** תרומת שניהם תרומה. הייטו דתרומת כ"א מהן חליה תרומה וחליה חולין נמצא כשתרמו שניהם מג' סאין זה סאה וזה סאה אלא קדשה תרומה כי אם חצי סא' בשל זה וחצי סא' בשל זה כ"א כפי חלקו: אם תרם הראשון כשעור. אחד מג' כשעור שנתנו חכמים תרומתו תרומה והלכה כרבי יוסי דלפרושי מלתייהו דחכמים קאתי. ולית דמפרשי אם תרם הראשון כשעור מה שתרם חברו אח"כ תרומתו תרום' דחזינן דהוה ניחא ליה להיאך בתרלה במה שתרם הראשון שהרי היתה דעתו מסכמת

במה **עמו**

חדש. **ג** השותפין בד"ש שותפין. ר"ע אומר תרומת כו' בתמורה שם בגי' ר"א אומר תרומת שניהם תרומה ר"ע אומר אין תרומת כו' וע"ש נמוקי' וטר"ש. תרומת הראשון תרומה. ר' יוסי אומר בד"ש נ"א כ"ז וכ"ה בתמורה שם:

מלאכת שלמה

ברוב הספרים גרסי' מדמעתן בטו"ן וע"ל דקאי אחולין שנזכרו לעיל וה"ק אינה מדמעתן לאותן חולין ויש כ"א דגרסי' מדמעת ע"כ: **ג** השותפין שתרמו וכו'. פי' שלא ידע השני שהראשון תרם. ובירושל' רפ"ק דמכלתין גרסי' אתם פרס לשותפין ופריך והא תנן השותפין שתרמו זה אחר זה וכו' ומשיק כאן להלכה כאן למעשה כלומר דיעבד אם תרמו תרומתן תרומה לשותפים לא קפדי אהדדי והשוב כאילו הרס מדעת חבירו אבל לכתחלה לא יתרום גזרה שותף אלא קפיד אמו שותף דקפיד: וחכמים אומרים תרומת הראשון תרומה. כלומר ולא תרומת השני. ואית דגרסי וחכ"א אין תרומת השני תרומה. ובירושל' מפרש דהיכא דאיכא השני לשאול ורוצה שתהא תרומתו קיימת לאחי חלק הכרי דהייטו חלקו ואומר דהשאה שתרם תרומה בטעות דנהא כ"ע מודו דאחי סאה השנייה מבל מעבל לבל הוא וכן ה"ה אם בא הראשון ופירס דבריו. כי פליגי בשתמת דכיון דלא בא לשאול מסתמא אינם ממחין. וחכמים סברי תרומת הראשון תרומה אבל לא תרומת השני דשתמייהו ממחין הן שאינו רוצה שיפסיד חבירו התבואה ע"כ. ובתמורה פ"ק גמרא דאין תרומה אחר תרומה גרסי' מתני' מני ר"ע דתנן השותפים שתרמו זה אחר זה ר' אליעזר אומר תרומת שניהם תרומה ר' עקיבא אומר אין תרומת שניהם תרומה וחכמים אומרים אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומ' ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה והקשו שם תוס' ז"ל דהכא בפרקין קאמר ר"ע תרומת שניהם תרומה ומ"ש קשיא דר' עקיבא דר' עקיבא אזיל ר"י דבשמעתא דהתם מיירי כשהיו רשות זה לתרום ומש"ה תרומת הראשון תרומה לר"ע שהרי מדעת חבירו תרם ומאי דקאמר אין תרומת שניהם תרומה ר"ל אלא תרומת הראשון דומיא דזאת תמורה אחר תמורה דהתם דהראשון תמורה והשני אינו תמורה והשני מה שתרם אינם כלום דכיון דמתן לחבירו רשות לתרום כבר תרם ור' אליעזר סבר דתרומת שניהם תרומה דגלי אדעתייהו דכל חד לא ניחא ליה בתרומת חבירו אבל הכא במתני' בשלא נתנו רשות זה לתרום הלכך כל חד אדעתא דנפשיה תרם חלקו לפיכך תרומת שניהם תרומה מקלת ע"כ. ורבינו שמשון ז"ל כתב דעל כרחך גירסא דהתם משובשת. ובירושלמי במה אנן קיימין אי בשמוחין זה על זה אף ר' עקיבא מודה ואי בשאינם מוחין אף רבנן מודו אלא כן אנן קיימין בשהם ר"ש אומר שתמת אין מוחין ורבנן אמרי שתמת מוחין. אבן הר"ש ז"ל גרסה דגרים בירוש' מומחין שפי' מומחין פי' בקיאין לתרום דניחא ליה לשותף חבירו שיתרום כדין שהוא בקי אבל אם אינו בקי ואחי לא ניחא ליה וה"ל תורם שלא ברשות ומסיק דבשהם פליגי עכ"ל ז"ל. וברמב"ם פ"ד דהל' תרומות פסק אם היו ממחין זה על זה תרומת השני אינה תרומה ואם לא היו ממחין זה על זה ותרם הראשון כשיעור מה שתרם חבירו אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה שניהם תרומה פי' מהרי"ק ז"ל שהוא מפ' דמאי דקאמר

יכין — תפארת — ישראל — יכין

ק' נגד התרומה השנייה שהיא היא הקטנה שבשניהן מטל מהמדומע כשיעור ב' התרומות ונותנן לכהן והבאר מוחר: יא) דלמשל שהיה הכרי ל' סאה והפרים זה סאה וזה סאה: יב) דמדלא הרשו זל"ז לא היה לכ"א רשות להפרים כ"א מחלקו והו"ל סאה שתרם כ"א חצי תרומה וחצי חולין [הטבלים למעשרות] והו"ל מדומע לכן יהנו שניהן לכהן והכהן ישלם לכ"א החצי. והכהן יפרים מעשרות על החצין השניים מינה ובה: יג) מפרש דברי חכמים: יד) ר"ל כבינוני א' מג' וי"א כשיעור שתרם חבירו דאז הרי גלי בתרא דעתי' דניחא לי' בהך שעורא: טו) שתרם בעין רעה אי יפה שלא כתרומת השני: טז) המשנה המה דמאי עדיף שני מראשון. וע"ל דר"ל אף תרומת השני תרומה [אח"כ מלאתי שגם רכ"מ פ"ד מתרומות

משנה ראשונה

שניהם נא כבר ליד כהן ואח"כ נפלו לתוך החולין לאחר שתיקן הכהן תרומה ראשונה והוציאה התיקון מבל בדפי' לעיל שהכהן חייב לתקנה. והלכך ליכא ספק בתערובת זו מחמת איסור מבל ונסתלק בזה מה שהתיר שם בס"מ ס"א בזה: **ג** השותפין שתרמו. וע"ל דאפילו לכתחלה מצינו בפלוגתא דהנאי דמתני' דלחכמים כי היכי דבדיעבד הוא תרומת הראשון תרומה ה"ל מני לכתחלה לתרום אלא בדשות חבירו דעמתא מאי בדיעבד מהני דמסתמא לא קפדי אהדדי א"כ לכתחלה נמי תורם דברשות קבביר ותתני' נקט דיעבד משום ר"ע ור' יוסי. וכן תשמע בירושלמי דאתר אי בממתין כלומר שקומכין זש"ח מודה ר"ע לחכמים ואי בשאינם ממתין מודים חכמים לר"ע וכי פליגי בשהם ר"ע סבר שתמת אינם ממתין וחכמים סברי ממתין ע"כ וע"ל דקרי שהם בשאחד אינו בבינתו דלר"ע אין רשות לזה שבבית לתרום ואם תרם אינה תרומה אלא על מלקו. ולחכמים תורם על הכל א"נ כשהוא לפניו ולא נתן דעתו לתרום דשתמת קומץ על חבירו אבל אם בא ותרם צריך לידע אם הוא קומץ על חבירו והייטו נמי דאתר תו בירושלמי דר' יוסי דאמר אם הנם הראשון כשיעור. אם כשיעור שתרם חבירו הוי מילתא דר"י בחכמים ואם כשיעור תורה לא אתי ר' יוסי בחכמים ע"כ ולריך באור היכי מיכרע דאם כשיעור חבירו הוי ר"י בחכמים. ונראה בדפי' דהא דאתר דמיקרא בשהם פליגי היינו בשאין אחד לפניו או שלא נתן לבו לתרום אבל אם הוא לפניו ובא ותרם אחר שתרם חבירו ולא ידע שבבר תרם חבירו דומין אם תרם כשיעור חבירו הרי זו תרומה שקומץ ומתמה פליגי. ואם אינו כשיעור הראשון נמצא שאינו קומץ פליגי ובזה מפרש דברי חכמים הא דאתרי תרומת הראשון תרומה אינו אלא בידוע שקומץ פליגי

בשיעורו

יכין — תפארת — ישראל — יכין

כדי ליתן מעם הכל מותר ואם לאו הכל אסור כדסבר פ"ב דפרלה מ"ז. והקשה בספר משנת חכמים דאי לתוך סיין נפלו ע"כ מייני בשאין בתרומה ראשונה דהייטו התותן כדי ליתן מעם ביין דאי יש בה כדי ליתן מעם פשיטא דהכל אסור ולא מהני ק"א לבטל הכל אינו מיט אלא בחר כ"ע כדאמרי' בתתני' דערלה וכיון דאיכא כ"ע ה"ל ספיקא דאוריתא והכל אסור אלא ע"כ דליכא כ"ע וא"כ הקטנה נמי אינה אוסרת אפילו אין שם ק"א לבטל דהא ספק תרומה היא ומאי אמרת דנפלו שתיהן כאחת דחדא מינייהו ודאי תרומה ובפי לבטולו הא איכא לאיתאי נקולא דהראשונה ופיא הגדולה היא תרומה ומתבטלה כיון דליכא כ"ע והקטנה אמת מולין היא ואפילו ליכא כדי לבטל מישתרי ומתוך זה אתרך לאוקמי מתני' דהראשונה יש בה כדי ליתן מעם ע"מ ואא"ל לומר כן דאי יש בה כדי ליתן מעם מאי מהני ביטול של הקטנה אפילו יש שם ק"א הא כבר נאסר הכל ממתת הראשונה דספק דאוריתא הוא. ושמא מפרש מתני' בתרומה של דבריהם וכדפי' לעיל. ומיהו אפילו מייני בטל דבריהם לגמרי אינתא לך דמיירי באין בראשונה כדי ליתן מעם והא לא שריגן הקטנה לבטלת דראשונה היא תרומה והקטנה מולין. דמאי הכא כיון דקודם נפילתן הל שניהם בחזקת איסור דכל חדא מחזקינן לה בחזקת ספק תרומה א"א לך לומר שבטלו שמת זו היא של מולין שבבר אסרת שניהם בחזקת תרומה. אפילו לגירסת הפני מדש שבתבנו לעיל מולה הכא דדוקא אם נתבר מ' מהן ואין אנו דנין אלא על אומו שנפנינו מתיר. אבל הכא שניהם לפנינו בתערובת א"א להתיר האחד מבח הבני כיון שנדיך לדון על שניהם ולומר זו תרומה וזו מולין כי' בפר"ח בדיני ס"ק נקטה סי' ל"ד. ונ"ל דמיירי הכא שהתרומות

ציונים

ג השותפין שתרמו. ממוה יג: אם תרם. מיי' שם פ"ל ה"ח פוס"ע שם סמ"ע נס:

תוספות חדשים

מ"ג [במשנה] תרומת שני תרומה. פי' אף תרומת הבני תרומה כן כתוב בכסף משנה פ"ד מה"ת ה"ח ע"ש:

חדושי מהרי"ח

הרע"ב דאיתה שברא דאם נפלו שניהם כאחת לתקום א' שלא ידעינו אלא כקטנה שבשתיהן הלא דרך משל אם היה מאה חביות ותרם סמנה בראשונה שתי הביות כדין א' מחמשים תשאר צ"ח ובפעם שניה תרם

תוס' אנשי שם

מ"ב כה"ם תיכם ותתרף הכיא בשם כתוס' שלריך להביים אף כיכה דליכא גזל הבנו מבוס דלא פליג ע"ש. (מש"ה): **ג** בר"ב ד"ה אם כו' דלפרשי כו'. בירושלמי מינעי לה על כשיטר דקאמר ר' יוסי מה כשיטר תורה אי כשיטר הכרין אין תעבדינה כשיטר תורה ליה ר"י כרבנן אין העבדינה כמ שטר תכרין ר"י כרבנן. ע"כ. והר"ם פי' דשיטר תורה תנא א'. ושיטר תכרין הייטו דרבנן שהוא ה' מנ'. וקא מינעי מנשם דרבנן דאמרי תרומת הראשון תרומה מייני ודאי בשהם תרומה שהוא ה' מנ' והכתא מ"ל דר' יוסי ה"ק הם תרם הראשון כשיטר דאורייתא דהייט תנא ה' לבד אין תרומת הבני תרומה דהיון דלא תרם הראשון אלא בהמות שבשיטרין ע"כ לא לא מלי להקשיד עליו דבגיר מבכי לא הוה מלי לתרום ואלבך הואיל ובבר נתקן אין תרומת הבי תרומה. ואם לא תרם הראשון כשיטר אינו תורה אלא תרומת הראשון הבי' תרומה ובייטו ממש בדאמרי רבנן וה"ל לא פליג אלא בא לפרש דרבנן מייני בשהם תרם בשהם תורמין. ומגלת נמר דפי' ה' של בכ"ב הוא פי' הר"ש והכריע לפרש באופן אד דלא פליג מהניא עצמת דבתב מרן בכ"מ פ"ד מהש דבש"ק דתמורה מייני שבתת ר"ש בני חכמים ש"מ דש"ל הר"י ל"פ אח"ק דבלם אמרו ד"ל ע"ש. ופי' ב' שהבית הר"ב הוא פי' הרמב"ם דמש' דשיטר תורה דאיתא ביושלמי הייטו ה' מנ' ושיטר תכרין ר"ל בפי מה שתורם הבינו ע"ש. ולא שיתי לתבבר עצמת אין מוכרח שאם ר"ל ה' מנ' הרי הוא הולן ואם ר"ל שיטר תכרין

הוא

עמו בשיעור התרומה. ופירוש ראשון נראה בעיני עקר: **ד** בכמה דברים אמורים. הא דפליג ר"ע לעיל ואמר תרומה: בשלא דבר. שלא נטל רשות מחבירו לתרום אלא תרם מדעתו: אבל הרשה. שהן בעה"ב רשות לתרום תרומתו תרומה: בטל. אם לאחר שמינה שליח לתרום בטל שליחותו לאחר שהלך השליח מלפניו: חוץ. בעלים ע"ה שהשכירו פועלים חבירים כדי להפרים תרומה בטהרה רשאים לתרום עד שלא יגעו בו הבעלים ע"ה ויטמאו את התרומה מפני הפועלים אין להן רשות לתרום חוץ מן הדרוכות שהן ממטמאים את הגת מיד

ד במה דברים אמורים יז) בשלא דבר אבל הרשה את בן ביתו או את עבדו או את שפחתו לתרום יח) תרומתו תרומה כ). בטל כא) אם עד שלא תרם בטל אין תרומתו תרומה. ואם משתרם בטל תרומתו תרומה. שהן ממטמאים את הגת מיד

ח"ג. ד ביתו. נל"ם בתו. ואם נ"ל אם. הפועלים נ"ל מ"ל כאן מ"ה. שהן נל"ם משני שהן. ת"ל שהיה נ' סר"ע ובמלות מפני שהן מה"ל:

ד [*במה דברים אמורים כו'. פי' הר"ב הא דפליג ר"ע לעיל ואמר תרומה כו'. המיה לי אמאי מפר' אליבא דר"ע לחוד דוהאי דאקי לרבנן שייכא להך בד"א כו' ולשון הר"ם הא דפליגי לעיל דלר"ע תרומה כו' וזה ניחא קצת דהכי נא פירש אליבא דר"ע לחוד ומ"מ קשה אמאי הולרך להאריך ולכתוב דבריו של ר"ע כלל ואשכר דמשום הכי הבין הר"ב דדעת הר"ם דדוקא לר"ע מפרש ולכך עיקס ושינה הלשון אבל אינו נכון]: **חוץ** מן הדרוכות. פירש הר"ב [בעלים] ע"ה שהשכירו פועלים חבירים כדי להפרים כו'. וכן ל' הר"ם וכלומר שלכך השכירו חבירים כדי שעי"כ יכולים להפרים בטהרה אבל אין לומר

מלאכת שלמה

דקאמר ר' יוסי בסיפא דתרומת הסני תרומה הייט לומר דאף תרומת הסני תרומה: **ד אבל אם הרשה את בן ביתו**. וה"ה לבתו ומשמע דאמאי שכתבתי במתני' דלעיל בשם תוס' ז"ל דהסאי מתני' דלא כר' אליעזר. דו"ק. ולשון ה"ר יהוסף ז"ל פי' אפי' בן ביתו ואין נ"ל שותפו ע"כ. ופי' הר"ש שירילי"ז ז"ל ואפי' עבדו ושפחתו דתנן הכא עבריים ניהו דאי' בהו שליחות ואמ"נ דשפחה לא שייכא אלא בדלא אית לה שתי שערות דאי מייתה שתי שערות מאי בעיא נביה ואי אית (לית נראה דל"ל) בה שתי שערות קטנה היא ולית בה שליחות איכא לאוקומי בתרומת ירק דמדרבנן היא והכי אוקימנא בפ' החקבל מתני' טובא דכותה ולמאי דא"ר יגאי בפ' המביא תניין דדוקא שובר כוכבים הוא דממעטינן דאין לו שליחות משום דלא בא בברית מצות אבל עבד כנעני לא ממעטינן דכתיב נביה קבלת תורה ממוסב עניך א"כ בר ברית הוא לדידיה מתני' אתיא כפשטה בעבד כנעני גדול דאי לתרום בשבילו עכ"ל ז"ל: **הדרוכות**. י"מ דקאי אענבים וי"מ דקאי אפועלים הדורכים וכן פי' בערוך ודוקא יין מפני שטומאתו מצויה לפי שהוא ראוי לשתיה אבל שמן לא הכי מוכח בירושלמי. וז"ל הרמב"ם ז"ל שם פ"ד הפועלים אין להם רשות לתרום שלא מדעת בעל הבית חוץ מן הדורכין בגת שאם ילו לטמא את היין הרי הן ממטמאין אותו מיד ולפי שמסר להם ולהאמינם על כן הרי הן כשלוחין ואם תרמו תרומתן תרומה ע"כ. והכשנות אמר אברהם לשון המשנה כך הוא חוץ מן הדרוכות מפני שהן ממטמאין את הגת מיד והפירוש מפני שהוא מקום והטומאה מצויה בו מיד משהלטו שתי ופרל לפיכך הזריז לתקנו קודם שיקבלו טומאה ה"ז משובח ובודאי ניחא ליה לבעה"ב שיתרומו קודם שידרכו בה ע"כ. ובתב עליו הר"י קורקוס ז"ל ויש לסייע לפי' רבינו מלשון המשנה שאמרו מפני שהן ממטמאין את הגת מיד דמשמע דה"ק שהן יכולין לטמאה מיד דלפי' הראב"ד ז"ל למה תלה הטומאה בפועלים ה"ל למתני מפני שהן מקבלין טומאה מיד ע"כ. ועיין בפי' הרמב"ם ז"ל למשנתנו וז"ל נראה הוא שיבטל לשנותו משליחותו ובתנאי שיהיה עובר על דעתו כגון שהוא לתרום לדבר למיון למחרתו של כרי והוא תרם למערבו אבל אם לא עבר על דעתו מה שעשה עשוי אע"פ שבטל כי העיקר אצלנו אין אדם מבטל שליחותו בדבר. ודרוכות הם דורכי הענבים בגתות ואין (נראה ל"ל ואין) רשאין לטמא הגת כשמתחילין לדרוך מפני שיהא מוכשר לטומאה וכיון שהכר אותם לדרוך ומסר להם נתו הגה

ציונים

ד בטל. קידושין נפ. פיי' שם ה"ם. פרה"מ. ס"ם פל"ג: הפיעלים. מיי' פ"ד ה"ע:

תוספות חדשים

משנה ד [הוי"ט ד"ה] במה דברים אמורים כו' המיה לי כו' דאף להבנן שייכא עכ"ל. ולא הבנתי קושיתו כלל דהא לתכמים אף בלא הבשם תרומת הא' תרומה ואין לומר דקושיתו שנפרש בד"א הרומת א'.

חדושי מהרי"ח

תרם שתי חביות פחות ב' חלקי המשים נמצא אם נפלו ב' התרומות אלו למקום אחד איך תאמר שא"צ לבטל דק' השניה הקפנה ממ"ג צריך נגד הגדולה דאם הגדולה תרומה צריך בנגדה מאה מה תאמר שמא הקטנה הרומה נמצא שתי חביות ראשונות בטל

תוספות רע"ק

מ"ד [אות כו] חוץ מן הדרוכות) והרמב"ם בפי' כתב ודרוכות הם דורכי ענבים בגתות ואין רשאים לטמא הגת כשמתחילין לדרוך מפני שיהיה מוכשר לטומאה וכיון ששכר אותם לדרוך ומסר להם נתו הגה הגיהם בסקומי וקבל עליו מעשיהם עכ"ל. וכ"כ בחבורו וז"ל חוץ מן הדרוכים בגת שאם ירדה לטמא את היין הרי הן משמאין מיד ולפי שמסר להן והאמינן ע"כ הרי הן כשלוחים ואם תרמו תרומתן תרומה:

תוס' אנשי שם

טוא מפרש. ונראה דמש"ה כתב הר"ב דפי' ל' נראה לי עיקר. (ס"ל). ונס' לתי"ם הן' עוד דלפי' הר"מ דר"ל כשיעור תניינו הכי הא"ל לתתני אם תרם הסני כשיעור אין ת"ה ואם לא תרומתו תרומה עיין שם: **ד** בשינה בטל. דעת הר"מ דלא"ל דבכ"מ בטול לאוד מהני לבטל שליחות. מ"מ בתרומה אא"ל שליחות ואפילו גילוי דעת סני ושותף תורם שלא בכשות שותפו וכן אדם תורם שלא בכשות ובגת בסני"ב ואמר כלי אלא יפות סני. ואפילו תורם שלא בכשות אינן קרא למעוטי. לפיכך היכא דעבלו אלא בפירוש לא סני דבור לבטולי שליחותיה דלא ליטי תרומה אא"כ שיבא סשליח שליחותו אא"ל לקבוע בדרוש וקבע בלפון דבלא ביטל אע"פ שעשה בכה"ג ת"ל דשיני כמה אין דרך להקפיד ולא הוי קפידא לבטל התרומה. אבל בדאיכא תרתי שבטל ושיבא לא הוי ת"ל. וכ"ם הכ"ר בטי"ע. ודעת הרא"ם שדין התרומה בכב"מ ובטול לחוד הני לבטולי שליחות וכן הביא הרמ"א שם ע"ם: בר"ב ד"ה **חוץ** מן הדרוכות. נ"ע

יכין — תפארת ישראל — יכין

מתרומות כ"ב. מ"ג]. אמנם ק"ל אמאי בלא תרם כשיעור תרומה הסני תרומה שניהן תרומה ממ"ג אם תרם הראשון בעין רעה. מ"כ הול"ל דרק חלוי הרומה דהייט התרומה שמגיע מחלי חלקו בהכרי וחלי הסני מתרומתו יהיה חולין. וכ"כ תרומה שהפרים הסני יהיה כך. ומשום שב' התרומות מדומעין הול"ל שיתנו שניהן לכהן. והכהן יאכל לכל מ' חלי התרומה שקבל ממנו. ואת"ל אין ה"ל עכ"פ ק' בהפרים ראשון בעין רעה הרי בלא דמי נשליח שהוסיף לו פיחת מדעת בעה"ב בשונג דתרומתו תרומה [כלקמן מ"ד]. דהתם עשאו שליח בפירוש. ומדלא פירש לו באיזה שיעור יפרים גלי אדעת' שמרוצה בכל שיעור שיפרים. משא"כ הכא עכ"פ הול"ל הכא בהפרים הראשון בעין רעה הו"ל להסני רק להוסיף על תרומה שהפרים הראשון. כפי שירלה הוא להפרים וכלקמן רפ"ד. ואת"ל התם מיירי דבשעה שהרים המקלת היה בדעתו להפרים אח"כ מה שהחסיר בהחלה. אבל הכא שהרים הראשון היה בדעתו לבלי להפרים עוד והו"ל הרומה בטעות. עכ"פ ק' וכי גרע זה מתורם בטעות מטמא על מהור דתרומתו הרומה [כפ"ב מ"ב]. ואת"ל התם הייטו רק באדם בשלו משא"כ הכא שהרים בשל חבירו. כיון דתרם הסני שלא כשיעור הרומה בשיעורו. ובשתם דאמרי חכמים נמי תרומת הראשון תרומה דוקא בשאין האחר כאן ותרם זה לו אלא נתן דעתו לתרום בלל דלא"ע תרומת הראשון אלי תרומה ולתכמים הכל תרומה. והמדקדק בדברי הרמב"ם בתורו יראה שזו היא דעתו שמתיר לכתחלה לשותף לתרום שלא בכשות אבל לא הביא נמי מוקמתא דירושלמי דפלוגתייהו בשתם וזה כדפי'. ונשתלק בזה תלונות הכ"מ וגם לשון הרמב"ם שכתב ואם לא היו תמימין ותרם הראשון כשיעור אין תרומת הסני תרומה פ"כ מעטא נמי כדפי' דכשיעור הייטו תמימין ולכך לא הולרך לפרש כשיעור תכבו דתמילא משמע: **ד בד"א** בשלא דבר. פי' הר"ב הא דפליג ר"ע כו'. והוי"ע הביאו דלתכמים נמי איתא אבל דברי הר"ב נראין לתכמים הא אתכן דבשתם נמי תרומת הראשון תרומה והיכי תני בשלא דבר אבל הבשה כו' למה לי הבשה הא סתמא נמי שלא משום ר"ע תני לה דפליג אסתמא דדפי' לעיל. ובלא"ה מתני' בשיעורו. ובשתם דאמרי חכמים נמי תרומת הראשון תרומה דוקא בשאין האחר כאן ותרם זה לו אלא נתן דעתו לתרום בלל דלא"ע תרומת הראשון אלי תרומה ולתכמים הכל תרומה. והמדקדק בדברי הרמב"ם בתורו יראה שזו היא דעתו שמתיר לכתחלה לשותף לתרום שלא בכשות אבל לא הביא נמי מוקמתא דירושלמי דפלוגתייהו בשתם וזה כדפי'. ונשתלק בזה תלונות הכ"מ וגם לשון הרמב"ם שכתב ואם לא היו תמימין ותרם הראשון כשיעור אין תרומת הסני תרומה פ"כ מעטא נמי כדפי' דכשיעור הייטו תמימין ולכך לא הולרך לפרש כשיעור תכבו דתמילא משמע: **ד בד"א** בשלא דבר. פי' הר"ב הא דפליג ר"ע כו'. והוי"ע הביאו דלתכמים נמי איתא אבל דברי הר"ב נראין לתכמים הא אתכן דבשתם נמי תרומת הראשון תרומה והיכי תני בשלא דבר אבל הבשה כו' למה לי הבשה הא סתמא נמי שלא משום ר"ע תני לה דפליג אסתמא דדפי' לעיל. ובלא"ה מתני'

ראשונה

נופה משמע דאדר"ע קאי מדקתני אבל הבשה תרומתו תרומה משמע דאם לא דיבר אין תרומתו תרומה והייטו כר"ע דלתכמים וכ' יוסי בשותף נמי תרומתו תרומה אפי' לא דבר. וגם נענין ביטול אין חילוק אליבא דתכמים וכ"ש בין לא דיבר ובין הבשה הא לדידהו בשותף אם תרם כשיעור תכבו הייטו לא ביטל ואם לא תרם כשיעור הייטו ביטל כדפי' לעיל: אבל הבשה את בן ביתו. הא דשבק שותף דאיירי ביה ונקט בן ביתו לאשמועי דאפי' באחר שאינו שותף מהני כשות אמ"נ דשמעי' לה ממתני' דרפ"ק עובד כוכבי' שתרם אפי' בכשות אינה תרומה ומבלל דשבלא מהני. אי מהתם ה"א דשליחות דוקא מהני כדאמרי' התם אף שליחתם בני ברית כשעשאו שליח אא"ל לא הרוס הכא קא"ל אפי' לא א"ל אלא אם תרמה תרום הוי כשליח ולא מהני בעוד אחר שתרם: אז' את עבדו או את שפחתו. עבד ושפחה בני ברית ניהו שמיינין במלות שהאמה מייחת: **שהן ממטמאין את הגת** מיד

לומר שהשלימוס כדי להפרים דהייט הרשה. ומ"ש הר"ב מפרישים החברים כדי שיעור התרומה כו'. פירש הר"ש אבל עכשיו אין תורמין דת"כ הוי כתורס מן היין על הטעבים שבנת ואין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו דהני טעבים מפני שהן מטמאים את הנת. שהבעלים עמי הארץ מיד כשהתחילו הדורכים לדרוך והלכו בנת שתי וערב אינם נזהרים יותר מלינע בגתן וממחאים אותה לפי שהם חושבים שמיד כשהתחילו לדרוך הפרישו החברים תרומה גדולה. הילכך מפרישים החברים הדורכים מן היין כדי שיעור תרומה הגריכה לכל הגת מיד כשהלכו בה שתי וערב. שאם יבואו בעלים וימחאו הגת קודם שיגמר יש להן יין מזומן להפרים על הכל בטהרה: **ה** קרא שם. ולריך להרוס לעשר מתוכו ואינו יכול להפרים עליו ממקום אחר ואע"ג דרחמנא קרייה לתרומה ראשית ובעינן שיהו שריה נכרים כיון דאמר בתוכו משמע בתחלע הכרי תהא התרומה והא איכא סביבו שהם*) שיריה נכרים: עד שיאמר בצפונו או בדרומו. אע"ג דבתוכו משמע

מיד[מ]: **ה** האומר תרומת הברי זה בתוכו: [נ] ומעשרותיו בתוכו. [נא] תרומת מעשר זה בתוכו. רבי שמעון אומר קרא שם [נב] ג' וחכמים אומרים עד שיאמר בצפונו או בדרומו[נג]. ר' אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הברי ממנו עליו קרא שם [נד]. ר' אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו.

אע"פ

חיג. מיד ניטול נ"ג: **ה** זה בתוכו ומעשרותיו נטיטולין הזה ומעשרותיו. תרומת מעשר כו' ניטול' והתרומה מעשר כו' וכ"ה נטיטולין שם ובנ"ש נ"ג בגת זה. קרא שם ניטו' קורא שם ובטיטולין קרא השם. שיאמר ניטולמי שאומר. קרא ניטול' קרא. תרומת מעשר עליו בנ"ש תרומה עליו.

בתמלעיתו לא הוי מקום מסויים והרי הוא כחילו לא אמר כלום עד שיאמר בצפונו או בדרומו וכן הלכה: תרומת הברי ממנו עליו קרא שם. דלא בעינן שיריה נכרים: עשור מעשר זה וכו'. ר"א בן יעקב פליג אר' שמעון דאמר תרומת מעשר זה בתוך הברי קרא שם וקאמר דתרומת מעשר זה בתוכו קודם שהופרש המעשר לא קרא שם אבל לאחר שהופרש המעשר אם אמר תרומת מעשר עליו קרא שם

מלאכת שלמה

*) נד"ו שיריס ולית

הגה הגיחס במקומו וקבל עליו מעשיהם ע"כ. וכתב הר"מ דילונאתו ז"ל הדרוכות כך מלאתי נקוד בנכ"ו ופירושו הדורכים ודומתו הלקוחות ע"כ: **בפי' ר"ע** ז"ל. מפני שהן ממחאין את הגת שהבעלים עמי הארץ. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל אין לשון המשנה משמע שהוא חוזר על הבעלים אלא על הפועלים שמחאין את הגת מיד שהלכו בו שתי וערב ע"כ: **ה** האומר תרומת הברי הזה בתוכו ומעשרותיו בתוכו. פי' רש"י ז"ל ומעשרותיו בתוכו בתמלעיתו אלא תרומתו כדי שיעור תרומה ומעכשיו תהא כדי להתיר סביביו. תרומת מעשר זה בתוכו. מילתא אחריתי הוא כלומר אם אם היה כרי של מעשר ואמר תהא תרומה שלו בתוכו. קרא שם. ועד עכשיו אם אכל ממנו לא

יכין תפארת ישראל בועז

ע"ה שיפרישו הפועלים בטהרה קודם שיתטמא הגת מגיעת בעלים ע"ה. ואע"ג דעכשיו דרוסות הו"ל שלא נגמ"ל ואסור לתרום עליהן לא מן הדרוסות ולא מן היין [כלעיל פ"ג מ"ח] אפ"ה כיון דהכי שעה הדחק הוא דים לחוש שיטמאן הע"ה כל שעת הדחק כדיעבד דמי [רטו"ז י"ד פ"ח ב']. והרי בדיעבד תרומתו תרומה כמבואר במשנה שם (ב): כג) ר"ל מיד כשיבא בעה"ב אינו מחזר מלינע ומלטמא הגת לכן ימהרו פועלים להפרים קודם שיבא אף שלא הרשה: בד) אי אי: בה) ואינו רשאי להפרישן כ"א מכרי זה. ואף הברי לא קבע מקום. והרי בעינן שירי' נכרים בשעת קריאת שם עכ"פ מדאמר בתוכו הרי שירי' נכרי' סביב ממלעיתו: בו) דבעי' מקום מסויי'. א"נ כ"ל דס"ל דלא דרשינן מרראשית שסיריה ניכרין [בעיטולין נ"ג ב'] אלא דרשינן ממלת ראשית שתהי' התרומה ניכרת. ולהכי דוקא באמר בצפונו או בדרומה אבל בתוכה הרי אין התרומה ניכרת בשום גבול: בז) דלא בעי שירי' נכרים:

משנה ראשונה

מיד. פי' הר"ב ולכך מפרישין מיד וכו' כדי שיהא להן יין מזומן להפרים על הכל בטהרה ע"כ אבל אין תורמין מן היין הטהור מיד כיון שלא נדרכו כל הענבים הוי מן הגמור על שאינו גמור כ"כ הר"ם. ואע"ג דבגמרא אח"כ נתי אסור לתרום אבל לתרום בצפונו משמע דלא מהני לבון אחר אלא בצפונו. וא"ת כדיעבד דמי אבל לתרום מיד מן הגמור על שאינו גמור לא שרי דשמא לא יטמא הגת ויוכלו לתרום בהיתר גמור. אבל מדברי הרמב"ם בתבורו פ"ד דין ה' ו' נראה דמשהלכו בגת שתי וערב ונעשה טולו כדבר הגמור וכן בתבואה לבר מקלפו והייט מיהת תורס מן הלבור על טולו ע"ש: **ה** עד שיאמר בצפונו כו'. פי' הר"ב

מדאורייתא אם אפי' מדרבנן ודענבים שנגמר לשוק ואח"כ החזיר לגת אבל בענבים שנגמר לגת קיי"ל דהוכשרו והוא מי"ח דבר. ע"כ: תי"ם ד"ה חוץ כו' אבל עכשיו כו'. אבל הרמב"ם בפ"ה ה"ו הביא תוספתא דמיד שלהם הפועלים ע"ו מותר לבפרים ה"ג מבוס דהוי דבר הנגמר ע"ם כ"מ. (מכ"מ): בא"ר ואין תורמין כו'. הק' מורי המהולר"י בליקוט נר"ו בהדושיו דגם מן הפחד ובכל אל הפחת דמגמא תורס מן הטהור על הטמא. ותירץ הקפדי' טפי להקן הא דיין על ענבים שדינו אפילו בדיע' תרומה ויתרום אבל כך דעתו על הטמא אם תרם א"ל להזור ולתרום שכ"ל. ולי אני עבדו נראה דבירושלמי איתא בריש"ב תני ראשית מבוס ר"מ תורמין מן הטהור על הטמא אף בלא אמרו לו אין לך קרוי לה אלא יין ומן בלבד הרי דבין ובמן כ"ע מודו דתורמין מן הטהור על הטמא. (מ"ל): **ה** בר"ב ד"ה קרא שם וצריך לתרום כו'. וכ"כ הר"מ. ומשמע שכל הכרי מתוקנת אחר שיפרים ממנה הבומ"ע. אבל בירושלמי איתא שכל הכרי מדומע ולא מהני כלל הכרי שיפרים אח"כ ממנה לתרומ' דשמא התרומה נשאר בכרי ואינו ממלאייהו דתבמים בשאמר בצפונו איתא בירוש' שחולקין את הכרי לבנים ואחתי שנעשון לבנים ומאלא רביע הכרי שהוא לפון פאה מדומע. וכ"כ הר"ם וכן פסק הר"מ בפי"ג הט"ו. ועשמת פשוט דבין שלא תלה התרומה בהפרשתו שיטים ממהר שנפרשים יהיו תרומה אלא שבשעה שתהא תרומה ואינו יודע איזה מהם הוא ל"ל בתרומה ומהני להרים ולומר ההרומה היא בעלמה. אבל ל"ע שבפ"ג פ"ח בהבנית הר"מ דין משנתינו כ' ג"כ ואינ"ב להפרים ממנו תרומתו אם לא שנדחוק ש"ל שחייב להפרים רביע הכרי שבשעה נמלא גם התרומה וכמן על דבריו בפי"ג ותרוס שלא תעיר בזה מ' מהמפ'. ול"ע: ד"ה עד שיאמר כו' מקום מסויים כו'. ר"ל ולא הוי שיריה נכרים. ולפ"ז דוקא בתרומה ותמ"ע שנקלין ראשית. אבל מעשר מהני בשאמר בתוכו או ממנו עליו. ומה שאמר בדברי ר"ם ומעשרותיו בתוכו לא משום דתכמים פליגי גם ע"ז אלא משום תמ"ע נקטיה דגם לר"ש לא מהני אלא בשקרא שם לכה"פ להמעשרות אף דלא מגרע הפרשה ממש כראש"י וכן מוכח לתוספה מפ"ז דדמאי מ"ו. ומלאתי שבתב כן ביר איתן ובעתקתא שם בדמאי. וע"ש שבעיר מתוס' קדושין דגם במעשרות בעינן שום מקום ואולי דמע"ר דוקא תעשה שיש בתוכה התמ"ע שנק' ראשית לכך גרוע שום מקום והתם בדמאי כיון במעשרות כל כלבה בתכיתה מקרי לגבה שום מקום. אבל במע"ש ומ"ע ודאי א"ל שום מקום. ואף דאיתא בירושלמי ופסקה הר"מ בפ"ד מ"ז ממע"ש. מע"ש שבתפן זה מחוגל על המשות שלו דש"א קרא שם והכ"א לא עשה כלום עד שיאמר בצפונו או בדרומו. בתם משום דלא מל החגול כשלא קרא שם כלל להמע"ש. ומה שסיים עד שיאמר בצפונו לאו דוקא אלא עד שיקרא שם תחלה. ועי' בר"ש ול"ע: בתו"ה ד"ה תרי"פ ד"ה הראב"ו כו' מהמיר בתמ"ע כו' אפשר

ה האומר. מיטולין נ"ז: טופ' יומא דף ט. ופוסק דף נב: עד שיאמר. מיי' שם פ"ג ה"ח. מיט"ע שם בכ"מ:

תוספות חדשים

תרומה בלא דבר אבל הרשה פי' לשני תרומה השני תרומה דזה אינו דומה כלך שהרשה לב' כיון שלא"כ תרם הוא בראשונה הוי כמו ביעל עד שלא תרם דומיא דעיטולין פ"ב ע"ב כיון שעיקרו אין מתוי גדול מזה וכן בפסחים פ"ח ע"א כיון שנחטו כו' ע"ש ול"ל ולפרש דקאי לתכמים אינא דר"י בתם אינו דתם הא' כשיטר דזה אינו דתם לא תרם כשיטר אף הרשה לא מהני כדתנן פ"ד מ"ה. ול"ל דאף להרמב"ם דס"ל פ"ד מה"ת פ"ט דאף ביעל לא מהני אלא בשנם מודה דאם תרם בעצמו אחר שהרשה עדיף מביעל ומהני דמעשה מבעל דיבור וכן הוא בהיא קדושין נ"ם ע"ב בגמרא ל"ל דהרמב"ם פוסק כוותיה. (הר"ז) וע"ש: משנה ה[שם ד"ה]ר"א כו' אבל בתרומה גדולה ס"ל הר"ח חסמא עכ"ל. וע"ש אוך לפסר לומר דר"ח ס"ל מחמיר בת"מ יפי מת"ג וסרי אינפא מבתבנא דבת"ג כמ"ג

חדושי מהרי"ח

סבל שלא הופרש מהן תרומה ויש בהם שני חלקי חמשים תרומה וצרף לתרומה השניה תהיה הכל ב' חביות במילואו נמצא אין כאן קפנה שבשניהם דמס"ג יש כאן ב' חביות במלואו רק על המשנה עצמה נ"ל שהרמב"ם

תוס' אנשי שם

כנ"ל. (כ"ח): בא"ר אינם מזכרים יותר כו'. מס' שמ"ם בירוס' מכיון שהלכו שתי וערב מטמאין את הבור מיד לאו משום שקודם שהלכו אין הגת מטמא אלא משום שקודם שהלכו מזהרין מלינע ולכך הוא עדיין בחזקת טהור ואחר שהלכו הוא בחזקת טמא לפי שאין מחרין עוד מלינע שכיון שבבר יש יין בגור מוסכין שבבר הופרש ממנו התרומות ואינו חושבין עוד לטמאו. אבל בפ"מ מפ' בפשטו שעד שלא הלכו אח הגת מטמא שעדיין לא הוכשר לקבל טומאה. אא"כ הלכו בו ע"ו אלו הוכשר לק"ט ומטמא טומאת אוכלין. וזה

קודם

מדאורייתא אם אפי' מדרבנן ודענבים שנגמר לשוק ואח"כ החזיר לגת אבל בענבים שנגמר לגת קיי"ל דהוכשרו והוא מי"ח דבר. ע"כ: תי"ם ד"ה חוץ כו' אבל עכשיו כו'. אבל הרמב"ם בפ"ה ה"ו הביא תוספתא דמיד שלהם הפועלים ע"ו מותר לבפרים ה"ג מבוס דהוי דבר הנגמר ע"ם כ"מ. (מכ"מ): בא"ר ואין תורמין כו'. הק' מורי המהולר"י בליקוט נר"ו בהדושיו דגם מן הפחד ובכל אל הפחת דמגמא תורס מן הטהור על הטמא. ותירץ הקפדי' טפי להקן הא דיין על ענבים שדינו אפילו בדיע' תרומה ויתרום אבל כך דעתו על הטמא אם תרם א"ל להזור ולתרום שכ"ל. ולי אני עבדו נראה דבירושלמי איתא בריש"ב תני ראשית מבוס ר"מ תורמין מן הטהור על הטמא אף בלא אמרו לו אין לך קרוי לה אלא יין ומן בלבד הרי דבין ובמן כ"ע מודו דתורמין מן הטהור על הטמא. (מ"ל): **ה** בר"ב ד"ה קרא שם וצריך לתרום כו'. וכ"כ הר"מ. ומשמע שכל הכרי מתוקנת אחר שיפרים ממנה הבומ"ע. אבל בירושלמי איתא שכל הכרי מדומע ולא מהני כלל הכרי שיפרים אח"כ ממנה לתרומ' דשמא התרומה נשאר בכרי ואינו ממלאייהו דתבמים בשאמר בצפונו איתא בירוש' שחולקין את הכרי לבנים ואחתי שנעשון לבנים ומאלא רביע הכרי שהוא לפון פאה מדומע. וכ"כ הר"ם וכן פסק הר"מ בפי"ג הט"ו. ועשמת פשוט דבין שלא תלה התרומה בהפרשתו שיטים ממהר שנפרשים יהיו תרומה אלא שבשעה שתהא תרומה ואינו יודע איזה מהם הוא ל"ל בתרומה ומהני להרים ולומר ההרומה היא בעלמה. אבל ל"ע שבפ"ג פ"ח בהבנית הר"מ דין משנתינו כ' ג"כ ואינ"ב להפרים ממנו תרומתו אם לא שנדחוק ש"ל שחייב להפרים רביע הכרי שבשעה נמלא גם התרומה וכמן על דבריו בפי"ג ותרוס שלא תעיר בזה מ' מהמפ'. ול"ע: ד"ה עד שיאמר כו' מקום מסויים כו'. ר"ל ולא הוי שיריה נכרים. ולפ"ז דוקא בתרומה ותמ"ע שנקלין ראשית. אבל מעשר מהני בשאמר בצפונו בתוכו לא ממנו עליו. ומה שאמר בדברי ר"ם ומעשרותיו בתוכו לא משום דתכמים פליגי גם ע"ז אלא משום תמ"ע נקטיה דגם לר"ש לא מהני אלא בשקרא שם לכה"פ להמעשרות אף דלא מגרע הפרשה ממש בראש"י וכן מוכח לתוספה מפ"ז דדמאי מ"ו. ומלאתי שבתב כן ביר איתן ובעתקתא שם בדמאי. וע"ש שבעיר מתוס' קדושין דגם במעשרות בעינן שום מקום ואולי דמע"ר דוקא תעשה שיש בתוכה התמ"ע שנק' ראשית לכך גרוע שום מקום והתם בדמאי כיון במעשרות כל כלבה בתכיתה מקרי לגבה שום מקום. אבל במע"ש ומ"ע ודאי א"ל שום מקום. ואף דאיתא בירושלמי ופסקה הר"מ בפ"ד מ"ז ממע"ש. מע"ש שבתפן זה מחוגל על המשות שלו דש"א קרא שם והכ"א לא עשה כלום עד שיאמר בצפונו או בדרומו. בתם משום דלא מל החגול כשלא קרא שם כלל להמע"ש. ומה שסיים עד שיאמר בצפונו לאו דוקא אלא עד שיקרא שם תחלה. ועי' בר"ש ול"ע: בתו"ה ד"ה תרי"פ ד"ה הראב"ו כו' מהמיר בתמ"ע כו'

אפשר

ולית הלכתא כחד מינייהו אלא כחכמים בלבד: ן שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר. ה"ק אע"פ שהוא עובר בלא תעשה שנא' מלאתך ודמעך לא תאחר. אעפ"כ מה שעשה עשוי. מלאתך אלו הבכורים שמתמלאים בבכיר ודמעך זו תרומה ומעשר ראשון נמי יש בו תרומת מעשר. לא תאחר לא תשנה הסדר: ן זה קרוי תרומה וראשונה. בכורים קרויין תרומה דאמר מר [פסחים לח:] ותרומת ידך (דברים יב) אלו בכורים דכתיב בהו (שם כו) ולקח הכהן הטנא מידך. וקרויין ראשית. ראשית בכורי אדמתך (שמות כג). תרומה קרוי תרומה את משמרת תרומותי (במדבר יח) וקרוים

ן [*אע"פ שהוא עובר בל"ת מה שעשה עשוי. דכל מלאתך דאמר רחמנא לא תעביד לי עביד מהני דאי ס"ד לא מהני לקי הכי אמר אביי בפ"ק דתמורה סוף דף ד ורבא אמר לא מהני מידי והאי דלקי דעבר אמימרא דרחמנא ופריך ממתני' לרבא ומשני שאני התם דאמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו. וכ' בפירוש שהזכרתי לף אם הקדיש דבר לחבירו. וכתב עוד ומיהו אם הקדיש מעשר שני לראשון לא יאכלנו עד שיוציא עליו מעשר ראשון וממעשר ראשון יוציא התרומה מעשר עכ"ל]: שנאמר מלאתך ודמעך. פי' הר"ב ודמעך זו תרומה וכתבו התוס' בפ"ק דתמורה ד"ד דלכך קרי לתרומה דמע

קרא שם(ח): ן המקדים(ט) תרומה לבכורים(י) מעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון. אע"פ שהוא עובר בלא תעשה(יא) מה שעשה עשוי(יב). שנאמר מלאתך(יג) ודמעך(יד) לא תאחר(טו): ן ומנין שיקדמו הבכורים לתרומה זה קרוי תרומה וראשית וזה קרוי תרומה וראשית. אלא

לפי שעוהגת בלח ובכורים הוו אלא ביבש שהרי אין מביאים בכורים אלא מפירי כדתנן בסוף מכילתין וסוף מס' חלה. ["ומ"ש הר"ב לא תאחר לא תשנה הסדר ועדיין הסדר לא שמעתו ומפרש לה במתני' דלקמן וזה לשון הרמב"ם לא תאחר ר"ל לא תאחר ממלאתך ודמעך

מי

מלאכת שלמה

מטיף על ר"ש דאפילו לא אמר בתוכו אלא ממנו עליו שאין שיריו נכרין אפ"ה קרא שם ולמו דוקא נקט תרומה אלא ה"ה למעשרות ועוד פי' אי נמי אתא ר' אלעזר למימר דתרומה דוקא לא בעינן מקום מסויים. אבל במעשר בעי' מקום מסויים ע"כ. ואית דגרסי ר' אלעזר חסמא אומר אף הלומר וכו' וכן נ"כ במלתיה דרשב"י גרסי אף הלומר וכו'. וכתב הר"ש שירלי"ו ז"ל ור"א בן יעקב סבר דאפילו גבי כרי למעשר ואמר תרומתו עליו מסויים הוי. וס"ל לאבא אלעזר בן גומל דבירושלמי פ"ק דמכלתין דאמר מה תרומה גדולה במחשבה אף תרומת מעשר במחשבה אפילו לכתחלה ע"כ. והבאתי דברי אבא אלעזר בן גומל לקמן פ' עשירי סי' ו' והביאה נ"כ ר"ע ז"ל בפ"ה דמס' דמאי סי' ב'. ובירושל' אמרי' דר"ש אתי כב"ש כמו דב"ש אמרין קדשו מדומעין כדתנן לעיל פ"ק בש"א תרומת עצמן בהן כן נמי ר"ש ס"ל קדשו מדומעין ובעיקן אתם עד כדון באומר בתוכו אמר בו מהו ופשטינן מברייתא דפטונתא

דלאיבא באומר בתוכו היא נמי באומר בו ומפרש אתם טעמא דרבנן דאמרי עד שיאמר בפסוקו או בדרומו כתיב ונאכל לכם תרומתכם והרמותם מה תורם במסויים אף מחשב במסויים והיינו שיאמר בפסוקו או בדרומו ואתם מייתי ברייתא דמשמע דפליגי בה רבי ורבנן אתכמים דמתני' כמו שכתב אתכם ה"ר אליעזר ז"ל. ע"ש בירושל': ן עובר בל"ת. בירושל' אמר ר' יוחנן דאינו עוקר על לאו זה דאסמכתא בעלמא הוא דעיקר קרא למאחר מליתן אותו לכהן גומן הבישר: ן ומנין שיוקדמו כו' אלא יוקדמו כו' ותרומה לראשון שהיא ראשית. מה שא"כ במעשר ראשון דאמר"ג דאסכתן דאיקרי תרומה דכתיב בפרשה קרא כי את מעשר ב"י אשר ירימו לה' תרומה נתתי לוויים בגלה. ראשית לא אסכתן דאיקרי. ובמכילתין מס' טעמא והביאו רש"י ז"ל ברים תמורה דף ל' יוקדמו בכורים לתרומה משום דבכורים תמירי דאית להו ל' שמות ראשית ומלאה ותרומה ובכורים. ותרומה אין לה אלא שלשה שמות

ראשית

יכין תפארת ישראל בועז

בח) אר"ש פליג דסבירא ליה באמר תרומת מעשר בכרי קרא שם אף אלא הפרים עדיין המעשר. וקאמר אליבא דוקא באמר כן אמעשר שבכר הופרש קרא שם (ב) (בט) להפרים: (ל) ומשכח"ל דאמר שיהיה תרומה לכשיהלמו ודו"ק: לא) המפירים לקמן במשנה: לב) אף לרבא [תמורה ד"ד ב'] דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הכא אמי דאפקי קרא דלהני. אבל אי"ל דלהכי מהני מדאין המעשה אסור מג"ע רק מלד הזמן כשוחטו בשבת דשחיטתו כשיר' [בפ"ק דשלין ופרטו"ז מ"מ סר"מ]. ליתא דהכא אינו אסור מלד הזמן עצמו רק

מדהקדימו והו"ל שפיר כאסור המעשה מג"ע: לג) היינו הבכורים שנתנין רק ביבש משהתחיל הפרי והשבלים להתמלאות בביכור: לד) זהו תרומה ומעשרות [כתו' תמורי ד"ד מ'] שניתן נס בלח כשמן ויין: לה) להקדיש האחרונים ואפילו לא הקדיש ממנו רק בקריאה שם אסור. ולרב"ב הך שנאמר דקאמר הנא אשובר בל"ת קאי (ד). מיהו בהקדיש מעשר שני לראשון כגון שהיה לו ק' סאה עבל העבור למעש"ר והיה לו להפרים תחילה י' למעש"ר. ואח"כ ט' למעש"ש והוא הקדיש והפרים תחלה י' למעשר שני ואח"כ ט' למעש"ר אפילו עשה כן בעוד התבואה בשבלי' אף"ה חייב להפרים מהי' מעש"ש מ' למעשר ראשון קודם שיאכל המעש"ש [ואפשר נמי דאסור דאדמומה תחתה תרומת מעשר שני רק שנתבטל בכל הי']. אבל בהקדיש מעשר ראשון לת"ג ים חילוק דאם הקדימו בשבלים פטור מת"נ ואם הקדימו בכרי חייב להפרים מהמעשר ת"נ [בגיליה י"ג ב']:

ר"ל

משנה ראשונה

קודם שהופרש המעשר קרא שם ולא ידענו מי הביאו לכך להכנות בתחלוקתם די"ל דל"ש נמי ס"ל דוקא אחר שהופרש המעשר ולא פליג אלא דל"ש מלגרע שיאמר בתוכו ולאבי"ו לא מלגרע דכר"א חסמא ס"ל דלא בעינן שיהיה ניכרים אלא דל"א חסמא אמר מילתיה בתרומה ולאבי"ו בש"מ ותר אמר חדא ומא"ח א"ל דלאבי"ו ס"ל בת"ג דוקא בעינן שיהי' ניכרים דכתיב בה ראשית ולא בת"מ. וכן נראה מפי' רש"י בפ' בכל מערבין ד' ל"ז דפי' מילתא דל"ש ותרומת מעשר זה בתוכו לאו אחלפי' קאי אלא מלגרע אחריתא היא שאם היה לו כרי של מעשר ואמר מ"ש זה בתוכו כו': ן מלאתך ודמעך. פי' הר"ב דמעך זהו תרומה. ותוי"ט כתב בשם אמו' לפי שעוהגת בלח נ"כ. ולא אבן אזרח דהא שעת התו' בכתה דוכתי שתרומה ויעסר כמ"ש בפ' בא שמעון ד' ל' ובפ"ק דבילה דף ד' ובכמה דוכתי וביכורים נמי דכתיב שאין מביאין מבשר אלא הוצלת מן הזיתים ובענבים כדאמר בבכורים אלא הוצלת מן הגת אבל אם הגיע בכורים אם לא בגבן מתחלה לכך אין מביאין מבשר כדפי' הר"ב בסוף חלה: ן זה קרוי תרומה וראשית וזה וכו'. תרומה דנקט הכא בכדי נקטי' דלא ה"ל

למימר

דעכ"פ הראשונה היא מבל ז"א דעל זה יש תקנה להפריש מבקום אחר רק למה באמת לא אמרה המשנה כשניה ויהיה פי' שנפלו כל השתים ע"ב צ"ל כמו שאני מפרש ולפיכך צ"ל שלא נפלו כל השנים דאם לא כן לא יש קפנה אלא ע"כ כמפורש ברמב"ם ודו"ק: ס"ו [תוי"ט ד"ה] שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר.פי' הר"ב כו' כדתנן בסוף מכלתין אסוף מס' חלה כו' עכ"ל מה שב' הרב הוי"ם

כדתנן

[משניות זרעים ה"ב] **דלית** 4.

ציונים

ן המקדים תרומה. פמוכ: הנ: מיי' שם פ"ע הכ"ג. שו"ע שם סכ"ו:

תוספות חדשים

כתיב ראשית דמיגה ילפינן דנעי שיריים ניכרים מבא"כ בת"מ דלא כתיב ראשית בהדיא ואם כן יגיעא בתרעא וכו' והיינו ק"ל על הר"ם דרל' בחד פירוש בדברי ר"א מסמא דתרומה דוקא לא בעי מקום מכויים לכל במעשר בעי ולית אמר לסתמיר במעשר עפי מנהרומה וע"ע (ס"ל):

חדושי מהרי"ח

שהרמב"ם בפי' מתרץ בפתק לשונו ואינתיק לשונו אף שאין דרכי להאריך רק לחבין המשנה שהיא קשה וז"ל בפי' ואמר בכאן שאם היתה התרומה הראשונה שהיתה בה הספק והשניה שהוציא את"ב האחת גדולה מן האחרת ויהיה אחת של דרך הדסין סאה ובשניה סאתים ונפלו השלש סאין בתולין צריכין אנו לדעת שיעור אותן תולין ונחשב כי סאה תרומת נפלה בתם והיא קטנה שבשתיהן כו' עכ"ל ראה איך אה מפיק מדגלות ואריך לבאורה ונתן דמיונות מה שלבאורה אין צריך לבל זה רק שהיה קשה לו קושיא הנ"ל ולכן פי' המשנה דבאמת לא נפלו כל הסאה תרומה רק נפלו כמו שמשמל מזה א' סאה ומזה ב' סאים פי' יהיה מי שיהיה אם מהגדולה סאה ומהקטנה סאתים או אישכא ואינו צריך לבטל רק נגד סאה הן היא מהגדולה או מהקטנה רק שמאחר נפל פחות ומאחר יותר ואם בטל נפש אחת בין חבין ודקדק בדברי הרמב"ם בבל תיבה ותיבה ממש ותמצא כדברי רק שאין דרכי להאריך הש"י יגלה לנו נפלאות א"ם.

שמעתי מחכם א' שאמר שלא קשה כלל שאם הראשונה אינה תרומה על הב' אז אפילו עליה עצמה אינה תרומה דבעינן ראשית ששיריה נכרין א"כ לפי זה נ"ל כוונת הרמב"ם שקשה להרמב"ם למה אמר כקפנ' שבשתיהן הלא בדאי הב' היא הקטנה הל"ל כשניה אבל להרמב"ם ניחא דפעמים הקטנה היא הראשונה בגון שנפל מן השניה ב' סאין ומן הא' א' סאה וכמו שכתבתי שם וק"ל רק שלפי דברי החכם צ"ל דוקא שתרם הבית שליטות נמצא שלא היו שירי' נכרין אבל לפי דברי אפילו תרם חצי חבית' לכן נראה דברי ולא קשי' לדברי החכם

תוספות אנשי שם

והגרי"ב כתב דאין כוונת הפי"ע דקמ"ע תמירא מה"ג רק הטעם משום דעדיין לא הופרש המעשר כמ"ש הר"ב. ופ"ש בלשון הר"ב מ"ש תמ"ע זה דכיון שלא הופרש לא חל אחר שהופרש המעשר אז דים כמו ת"ג ומ"ש ראבי"ו עיבור מעשר זה עשוי תמ"ע עליו והיינו דלא בעי' שיריים ניכרים כלל אפי' נומר בתוכו וכר"א חסמא וזה סרה קושית הס"ל: ן ת"ם ד"ה אע"פ כו' וכאי דלקי כו' פירוש בעלמא בשאר לאין דאית בהו מעשה דנכר אין בו מעשה ולא נקי וכמ"ש הפי"ע ספ"ק דחמלי. (ס"ל): ד"ה שנא' כו' ובכורי' אינו כו' ל"ל דלא אייתי אלא בדבש תמרים דבין ומתן אף בבכורים עוהגת בלא אבל בכורים אם לא בגבן מתחלה לכך אין מביאין מבשר כדפי' הר"ב כו' ס"ו [תוי"ט ד"ה] שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר.פי' הר"ב כו' כדתנן בסוף מכלתין אסוף מס' חלה כו' עכ"ל מה שב' הרב הוי"ם

כדתנן

פסיפס

מי שהוא ראוי להקדימו ואח"כ הביאו ראיה שראוי להקדיש אלו החקים מקלתם על קלתם. ע"כ] : ח [*שאיני נהנה לזה. כלומר ממה של זה דוגמא לדבר בפרשת ויקלל למי אתה. פירש"י של מי אתה. ועיין בר"פ קמא דנדרים ופ"ג ובגו שוין. עיין רפ"ה דמזיר. [*וכתב הר"ם ודוקא כשספתיו ולבו מכחישין זא"ז אבל לא מכחישין זא"ז מהני בתרומה וקדשים כדדרשי' בפרק שבועות שתים שאני גומר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו עכ"ל ומשום קדשים מייתי לדפרק שבועות שתים אבל לענין תרומה °הוה ליה להביא משנתנו פרק קמא משנה ז דאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין וילפינן לה מדכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם כמ"ש שם הר"ב והר"ם] : הנכרי

יקדמו בכורים לכל. שהן בכורים לכלי). ותרומה לראשון שהיא ראשית לו). ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית לח): ח המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר. מעשר ואמר תרומה. עולה ואמר שלמים. שלמים ואמר עולה. שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה. שאיני נהנה לזה ואמר לזה. °לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שוין לט): העובד

וקרויה ראשית דגנך (דברים יח): בכורים שהן בכורים לכל. לשון בכורים דרים לכך קרנהו רחמנא בכורים. לי נמי משום דכתיבי בפרשת כי תשא עד שלא נלטוו על התרומות: שיש בו ראשית. דבמעשר ראשון יש בו תרומה ותרומה קרויה ראשית לפיכך דין הוא שיקדיש ראשון לשמי: ח עד שיהיו פיו ולבו שוין. דכתיב (שם כג) מוצא שפתיך תשמור וכתיב (שמות לד) כל נדיב לב הא כילד בעיקן גומר בלבו ומוציא בשפתיו: הנכרי

ח"ג. ז בכורים ניכוס' הבכורים וכ"ה בד"ם ובד"מ. לכל בד"ב נ"ג וכ"ה בשבע"ב ומוסג'. בכורים מיוסג' בבכורים: ח עולה כו' נשמתים שם נ"ג בנא זו. שאיני בד"ם שאני ובשמתים או שאיני. שאיני ניכוסג' שאני וכ"ה בד"ם. שיהיו בד"ב שיהו וכ"ה בד"מ ובשבע"ב וניכוסג' שיהא וכ"ה בד"ם.

מלאכת שלמה

לשמית ולמע ותרומה. ויוקדם תרומה למעשר ראשון שאין לו אלא שני שמות כגון מעשר ותרומת מעשר. ויוקדם שני מעשר ראשון לראית ליה שני שמות למע"ש דאין לו אלא שם אחד כגון מעשר שני ע"כ. ואית דגרסי שיקדמו היו"ד בחירי"ק והקו"ף בשת"ח והדל"ת בשב"א. והר"מ די לוזמנו ז"ל נקד היו"ד בחירי"ק והקו"ף והדל"ת בשב"א: שהן בכורים לכל. מלאתי שנקד החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל בכריס בשם ספר כתיבת יד. הני"ת בשב"א. ובגיר"י הכ"ף. עוד כ' שהן בכריס לכל פי' אלו לכל חוזר למעלה וה"ק אלא יקדמו הבכורי' לכל כי הם בכורים ועל זה הדרך מדברת כל המשנה שאמרה אח"כ ותרומה לראשון וכו' ומע"ר לשני וכו' גם כאן פירושו הבכורים קודמין לכל כי הם בכורים ע"כ. עוד כ' על מה שפי' ר"ע ז"ל ה"ק אע"פ שהוא שובר בל"ת וכו' כ' פי' זה לחוק וגרא' דמייתי ראי' ממה שאמר הפסוק לא תאחר ש"מ שמה שעשו שעלו שאל"כ אין שייך

לומר מחר אלא זה וזה קרוויין ראשית. וי"ל דאתי למימר שפיהן שוין בכל שמוחיסם ומפני מה יקדמו הבכורים. ואמר שהן בכורים לכל. ופי' הר"ב דחוק בזה. ולא ידעתי למה לא לא פי' כפשטיה שהיו הבכורים קודם לתרומה שהבכורים חיובן במתובר והתרומה אינה אלא בתלוש כדתנן פ"ג דבכורים מ"ד: ח המתכוין לומר תרומה. פי' שמתכוון בלבו להוציא בשפתיו תרומה ואמר מעשר ונמלא שלא נתקיימה מחשבתו שבלב ודבורו שני לא כלום הוא שבמשנה הוא. אבל אם נתכוון בלבו שתהא תרומה מיד ושלא יוציא בשפתיו כלום הוי תרומה מיד וכי אמרי' בשבועות ד' כ"ו מוצא שפתיך תשמור אין לי אלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין ת"ל כל נדיב לב. וזה דלא כמ"ש הר"ם והר"ב הא כילד בעיקן גומר בלבו ומוציא בפיו ע"כ דמשמע בלבו לחוד לא מהני לעולם וזה אינו והדיה תמן בפ"ק מ"ד האלם תרומתו תרומה ופי' בהר"ן בנדרים ד' כ"ח ד"ה היכי כדר וכן הא דפליגי שמי בפ"ה דתמורה גבי ס"ו תמורת שלא תמורת שלמים דת"ל יוסי אם לכך נתכוון מתחלה דבריו קיימין ולר"מ תפוס לשון ראשון הייט שמי שנתכוון בלבו להוציא בפיו ואז אינה תמורה עד שתוציא בפיו ולר"מ דס"ל תפוס לשון ראשון הוי תמורת שולה לחוד ושמא כוונתם ג"כ דגמר בלבו להוציא בפיו לא מהני עד שיוציא בפיו וקילרו בלבוגם. אבל דיוקא דקראי שכתבו אינו מכוון. ומ"ש הר"ם דאם אין פיו ולבו מכחישין זא"ז מהני בתרומה וקדשים דכתיב כל

יכין תפארת ישראל בועז

לו) ר"ל לשון בכורים החלה משמע א"ל מדכתיב בתור' קודש לשתר מתנות: לז) ר"ל דכתב בה ראשית: לח) דבמע"ר יש המ"ע שדינה כתרומה: לט) נקט כאן ג' ענייניס תרומה קודש וחולין לאשמעינן דבכולן הדין שוה דלא אמרי' דברי' שבלב אינן דברים רק כשיודע מה שדיבר ולא בטועה בדבורו [כר"ן שבועות דל"ז א']. מיהו בדברים שבלב בלי דבור רק בתרומה וקדשים דבריו קיימים [שבועות דכ"ז ב']. ובאין הדיבור שותר למחשבתו דנתכוון לומר פת חטין יאסר עלי ואמר פת שתים. בכל דבר

הקדמה. דאל"כ הרי הקדמתו המאוחר לא אהני מידי. והיכא משכח"ל לא תאחר. הרי ע"כ יקדים המוקדם. ואת"ל דאתא קרא דלא תאחר לאשמועי' דאע"ג דלא הוציא מעשיו אפ"ה חייב מלקות. א"כ בלא הקדים אם מלי לאשמעינן כן. ותו דהרי מדקרי"ל בטלו ולא בטלו כר"י (מכות ע"ז ב). א"כ אי ליתא דהכא לא אהנו מעשיו. עדיין לא ניעל העשה דיכול עדיין להקדים המוקדם ולקיים העשה. והילך אפשר לחייבו מלקות. ואע"ג דלרב' (תמורה ד"ה א) אע"ג דלא אהנו מעשיו. אפ"ה נקי מדעבר אמימרא דרחמנא. זהו במתקן העבירה במעשה שלא היה מחוייב בה קודם שעבר הלא כאומם שגירש שיתקן חטאו כשיחזר לנשאה. והרי קודם שגרש לא היה חייב לנשאה. אבל הכא מה שאיחר המוקדם מעשה קוף בעלמא הוא. וחיובו להקדים המוקדם אחתי אתפיה דמרא רמי כמקודם ומה יעקה. אע"כ אתא לאשמעינן דבכתב לא תאחר דמזה שמעי' דהקדמתו מהני. ולפיכך שפיר שייך לא תאחר. והייט דקאמר הנא שנאמר לא תאחר. ולא כ' לא תקדים. מזה שמעי' דמה שעשה עשוי. אמנם מהש"ס (תמורה ד"ה ב') לא משמע הכי. ודו"ק:

משנה ראשונה

נדיב לב. פי' רש"י שם דכל נדיב לב הביאו כתיב בתרומת המשכן וכל נדיב לב טוענות כתיב בקדשים פ"כ והמו' כתבו דבתרומה איכא למיפ מוכחשב שהוא תורם במחשבה וכ"כ תוי"ט כאן וגם הרמב"ם פ"ד מה"ת דין ט"ז כתב מוכחשב ודבריהם צ"ע דמחשבה דקרא משמע דבור כמו גבי פיגול דכתיב לא יחשב ובעינן דיבור דוקא כמ"ש רש"י ותו' בפסחים ד' ס"ב ובזבחים ד' מ"ח וכדמוכח במתני' דספ"ג דב"מ כמ"ש תוי"ט שם. והא דילפי' מוכחשב שאינו תורם אלא מאומד הסם אפי' אי מחשבה הייט דבור שפיר יליפי' דמ"מ אינו מודד אלא מה שתורם בין מעט בין הרבה אומדו ואומר ה"ז תרומה. ובגלאה דפשיטא לה דוכחשב הייט מחשבה לאומד בלא דבור אלי דוקא דבור ליתתוק קרא מיהא כשלמא גבי פיגול אילמרין לגלו אלא יפגל בדבור. אבל הכא א"ל לא כתב ונחשב ממילא שמעינן דדבור מהני אלי דבור לא מהני מאי מהני. ומ"מ נ"ע למאי דפי' רש"י ותו' בגיעון ד' ל"ח דמאומד ומחשבה אבי מילי ניכסו ותרוויהו מוכחשב יליפי' א"כ מנ"ל דוכחשב הוי מחשבה דלמא דבור כמו בפיגול ואילמרין קרא מאומד שאומר ה"ז תרומה בלא מדידה דקרא בתרומת מעשר כתיב שליך מן התורם אחד מעשרה וקמ"ל דא"ל למדוד. א"ל דילפי' מיהא דבעי דעת לאפוקי אם"ר כדפי' בכפ"ק. ועוד כתבו מזה פ"ד דמשכר שני מ"ז. ודע דדוקא בתרומה וקדשים מהני גמר בלבו אבל בשבועות ונדרים לריך פיו ולבו כדאיתא התם וכ"כ

ציונים

ז יקדמו. מי' שם: ח המתכוין. פפחים סב. ירושלמי דמזיר ר"פ ג"ש: תרומה. מי' שם פ"ד המ"ז מוש"ש שם ממ"ה: עולה. מי' פ"ח מה' איסורי מזבח פ' ג' ופי"ד מה' מעשה הקרבנות פי"ב: פיו ולבו. מי' פ"ב מה' שבועות ה"י בל סוף. ופ"ג מהל' נדרים ה"ב ופ"ח מה' ערכין פי"ז מוש"ש יו"ד פי' ר"י פ"ח:

חדושי מהרי"ח

כדתנן בסוף מכלתין וסוף מס' חלה אינו מדברי התוס' רק מדברי הרב עצמו והמי' לי הלא אדרבה בסוף מכלתין בפ' י"א מ"ב אין מביאין בכורים משקין אלא חיוצא מזיתים וענבים בלבד נמצא מביאין ג"כ משקין ואין לומר דבתרומה מותר להביא מכל המינים משקין ז"א הלא הוא נותן טעם על הפסוק שקורא תרומה דמע משא"כ בבכורים והלא מן התורה אין חייב בתרומה רק ראשית דגן תירוש

תוספות רע"ק

משנה ח [אות כז] לא אמר כלום) משמע דהוי חולין גמורים ומהימן לומר שכן היה דעתו להוציא בפיו ומעה והוציא בענין אחר ואפילו איכא אחרינא סמיך עליו ומצי שתיק הבהמה לחוץ ולהאכיל התרומה לזרים ואע"ג דאתחזיק אסורו כל בהמה דלא אמר אסייה בדבורו הוא לא מקרי אתחזיק איסורא אלא היכי דאף לדברי הכל הבא להתיר מכאן ולהבא מדה הוא דמעיקרא אסור היה וכגון ההיא דרש גיטין גבי בפ"ג דאתחזיק איסורא דא"א אף לדברי השלישי אבל הכא דלפי דברי הכל דמעה בדבורו משלם לא היה אסור. תשובת מי' הלכות אישות סימן ג': [אות כח] בתוי"ט ד"ה עד שיהא כו'. הו"ל להביא משנתנו) אינו מוכרח דמהתיא

תוס' אנשי שם

הוייתי' והענינים על דעת כן. אי אפשר דלף כיון ושמן אייני דכשלא נקטוס מתחלה לכך אין מקבלין מהם כדתנן בסוף אלו מצא"כ תרומה שאם זנו אחר שנטלו התמרים דגם מייב בתרומה אע"ג דאין עושין בתרומה תמרים דגם וה"ה אם עבר ועשה התמרים דגם אחר שנטלו אלא אפשר אהנו הדגם וי"ל דין תרומה ממש מבא"ל משקין של בכורים בעבר ועשה. (הו"ע). ועיין לק' פי"ח מ"ב: ח בר"ב ד"ה בבורים כו' בפ' כי תשא. יותר הו"ל לאתויי מפ' משפטים דקדיש. (רש"ם): ח חי"ם ד"ה עד שיהא כו' נפרק שבועות אמרינן שתי כו'. ל"ל נפ' שבועות שתים שני גומר כו' ומשום

מ הנכרי והכותי תרומתן תרומה. אם הפרישו תרומה מן התבואה שלהן אבל אם תרם הנכרי משל ישראל בשלימותו אין תרומתו תרומה כדלקמן מכן תרימו גם אתם (במדבר יח) מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית: וחכ"א יש לו. והלכה כחכמים:

מ העובד כוכבים והכותי תרומתן תרומה מ) ומעשרותן מעשר מ) והקדשן הקדש. ר' יהודה אומר אין לעובד כוכבים כרם רבעי מא). וחכמים אומרים יש לו.

תרומת

תרומת

הל"ג. **מ** והכותי נקשין והבותי שתרמו וגיעין שתרמו משלהם. ומעשרותן נל"ם ומעשרותיהן וכן הוא נל"ם.

כמ"ש הרמב"ם בחיבורו ר"פ עשירי מה' מעשר שני מטעם הירושלמי. וכ"כ הר"ש בסוף מסכת ערלה. וסייעתא לפי' הר"ב דסוף מס' ערלה. ותיובתא על פירושו ופירוש הרמב"ם דרים מס' ערלה. ובסוף ערלה אכתוב יותר מזה. ["וטעמו של ר' יהודה לאו משום דסבר דים קנין

מלאכת שלמה

בדברו ע"כ. והם דברי הר"ן ז"ל בפ' האיש מקדש דף תרמ"ג: **מ** העובד כוכבים והבותי תרומתן תרומה. אית ספרים דגרסי שתרמו משלהן תרומתן תרומה. ופי' רש"י ז"ל תרומתן תרומה ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לאפקיע מן המעשרות ומירוח העובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה. ובמאחות יליף לה מעמה מדלגך תרי זימני למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. מדמעת. אם נפלה לחולין אוסרת וחייבין עליה חומש האוכלה בשוגג. ור"ש פוסר דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה. ויליף לה מדלגך ולא דיגון עובד כוכבים במנחות ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט המצריך להו לרוכי עכ"ל ז"ל. והתוס' ז"ל דחקו עצמן לומר דמיירי שגדל שנים ביד ישראל ולקחו העובד כוכבים הלכך חייב בתרומה וכתב עליהן הר"ש שיריי"ו ז"ל ואינו כן כדמשמע הכא בגמ' ירושלמית דכין בתרומת גרנו כין בעובד כוכבים שלקח פירות מישראל מיירי מתני' וטעמא דמתני' היינו דהוי קדשי ספה וכי היכי דבהמת חולין דבריית אי אקדשה עובד כוכבים הוי הקדש בפ"ק דחולין אים אים לרבות העובדי כוכבים שמדרין גדרים ולדבות ישראל והכא נמי אע"ג דפירותיו חולין הוו ושרו באכילה אם קרא עליהן שם אסורי לגולי עלמא ואתפסין הן לאסור בחלת ח"ל אמרי הכי דלמתני' בפ"ק דיומ טוב וח"ק דפליג אדר"ש הייט ר' יוסי דמייתי בירושלמי דפליג עליה בפ"ד דזבחים דתניגן תמן קדשי עובדי כוכבים אין חייבים עליהן משום פגול ותר ומעמ והבותכן בחון פטור דברי ר"ש ר' יוסי מחייב וכי פליגי ר"י ור"ש הייטו אי חייבין עליהן חומש זרים שאכלוה או לא ואי אוסרת במאה או לא וכן בבהמת

קנין שלמה

הקדש מחייב כרת השוחטה בחוץ או לא וכן בפגול וכו' אבל כ"ע מודו דקדשה עכ"ל ז"ל. וכן נראה קצת שפי' ג"כ הרמב"ם ז"ל וז"ל העובדי כוכבים שלנו אע"פ שאינם חייבים במצות אם עשו מסם שום דבר יש להן קצת שכר וכיון שהם משתתפין עמו בשכר מעשיהן במצות קיימין כאשר הראה ע"כ: ומעשרותן מעשר. אם קראו מעשר לאמון אי שבל שנים ותייבין להפרש ממנו תרומת מעשר ואי מעשר שני קרא חייבין לאכלו בירושלים ובעי פדיון: והקדשן הקדש. בשמה שהקדישו הוי קדש ואין נהנין בה ואי עבר ונהנה אי חייבין אשם מעילות בה או אם שחטה בחוץ אי חייבין כרת בה בהא פליגי ר"ש ור"י בפ' ב"ש בזבחים והתם אפ' מפ' מעמייהו ה"ר שלמה שיריי"ו ז"ל. ע"כ: רבי יהודה אומר אין לעובד כוכבים כרם רבעי. משמע דסבר ר' יהודה יש קנין לעובד כוכבים בא"י וקשה דבמנחות פ' ר' ישמעאל שמעי' ליה לר' יהודה דאמר תורמין משל עובד כוכבים על של ישראל ומשל ישראל על של עובד כוכבים וי"ל דלא פסר ר' יהודה הכא אלא בסיריה כתניא וכו' ה"ר שמשון ז"ל. והוא עצמו ז"ל כתב בפ"ה דדמאי דמן הירושל' מוכח ומן התוספתא משמע דלר' יוסי ור"ש ס"ל דיש קנין לעובד כוכבים וכו' ואתבתיו בפ"ל דשאה ובירושל' דשאה דף כ' ודמעשר שני דף ל"ו א"ר אלעזר כיני מתני' אין לעובד כוכבים כרם רבעי כל עיקר אפי' בארץ ישראל כיון שבשביעית שתה ומתני' פליגא אברייי' ותרי תנאי אליבא דר' יהודה ויש שם אמוראים אשר הסכימו אלא גרסי' במשנה לשון כל עיקר אלא רבי יהודה אומר אין לעובד כוכבים כרם רבעי ולגרסא זו מוכל לומר שהבריי' בא לפרש המשנה דבסוריא לבד אמר ר' יהודה שאין לעובד כוכבים כרם רבעי ומינה אתה למד הא לישראל יש כרם רבעי

יכין תפארת ישראל יכין

דבר דבריו קיימים: מ) בהפרישו על שלהן דקיימא לן אין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מתרומות ומעשרות[כרמב"ם פ"א מתרומות] ולפ דקיי"ל מירוח עובד כוכבים פוטר מדאו' גזרו חכמים אלא יתלו ישראל בשלימותו הרי אין שליחות לעובד כוכבים: מא) לאסור פירות נמיעותיו

משנה ראשונה

הר"ב פפ"ח דנדרים: **מ** העובד כוכבים והכותי. כ"ה בכל הספרים וכי מייתי לה בפ"ב דקידושין ובפ"ב דביצה וכ"ש דכותים הא מלוין ומחייבין במצות כישראל ומעשרין פירותיהן כישראל כמ"ש הר"ב פ"ה דדמאי מ"ע. ולמאי צריך למיתני. והומק לאוקמי בכותים אחר גזרה שגזרו עליהן לטות כעובדי כוכבים לכל דבר דלא אסרן

דבר שתלוי בראוה של אדם שהרי גם ישראל אם הפרים תרומה מדבר שהוא פטור מן התרומה אין ת"ח. ולפיכך רק דבר שיש בה חיוב תרומה ביד ישראל דהייט אי ס"ל דאין קנין ומרוח עובד כוכבים אינו פוטר. אז כשגדל שנים ביד ישראל דאז יש ישראל אסור לאכלה אלא הפרשה ומה שישראל מפרים מתפסת בקדושת תרומה בזה לא שהעובד כוכבים פטור מלהפרים מה שהפרים בקדושת תרומה מתפסת כמו בהקדש. ולגירסת הרמב"ם אף אם יש קנין ומרוח עובד כוכבים פוטר משיגיע תרומה להקדש לא"ת. ור"ש ס"ל דתרומה שלו מעוט בני ישראל ולא עובד כוכבים שאין ת"ח. ובמאחות דף ס"ו איתא בריייתא דאלא עובד כוכבים בא"י מוחרת לזרים ותרומתו אסורה ומדמעת. וזוהר הכם לומר דעצמא דמאלך בין אלה לתרומה משום דס"ל דלגבול עובד כוכבים פוטר ומרוחו אינו פוטר. ומזה לאסורה תיובתא לדעת הר"מ דהא חזינן הכא דאם אי' המירוח פוטר לא היה ת"ח כמו שבאלה מוחרת. ובריייתא דהתם כחכמים דלא ממעט עובד כוכבים מבני ישראל ותמקשא דהתם ס"ל לבריייתא דמירוח נמי פוטר ומ"מ ת"ח מדרבנן גזירה משום בעלי משיגין. ומ"מ אין לפרש דגם ת"ק דמתני' נמי הכי ס"ל ומ"ש ת"ח הייט מדרבנן דהא דומיא דהקדש הקדש דהוי לחולייתא. ועוד דאי הוי מדרבנן לא הוו מחייבי בחומש בתרומת מע"ל דלק' פ"ז מ"ג. ועי"כ ג"ל דהתם דעת בעלים היא. ולהר"מ ג"ל דמפ' דמעמא דר"ש לאו משום דבני ישראל ממעט עובדי כוכבים אלא משום דס"ל דאין לדמות תרומה להקדש כיון דמירוח עובד כוכבים פוטר ואין בו לד חיוב לישראל. ובריייתא דהתם ס"ל כר"ש דתרומה לא אסר להקדש אא"כ יש בו לד חיוב לישראל. ולפיכך אלו מוחרת דבגבול עובד כוכבים פוטר ופליגא עליה אחדא דס"ל דמירוח אינו פוטר ולכך מרומתו אסורה ומדמעת ולמסקנא דהתם בכולה מילתיה ס"ל כר"ש אלא דפליג בגזירה דנעבי כיסין. ואפשר דגם ר"ש אמר הכי כ"ל ול"ש אלא בחומש דס"ר הר"ב. ולפי המבואר מכל מ"ש הר"מ ז"ל שסתם תרומת העובדי כוכבים תרומה מדרבנן כמו אסורא: דמעמות. ואפשר דגם ר"ש מודה והר"ב כתב מפורש. דר"ש מודה דמדמעת ולשיטתיה לק' בפ"ו מ"ג דגם תרומת הו"ל מדמעת אבל לשיטת הר"מ אין תרומת עובד כוכבים ובין תרומת הו"ל אסורה לזרים בעינה אבל בעילה בדוב זה"ל ק"ח. ומ"ש הר"מ בפי' והלכה כחכמים מוסב על חכמים דר"י אבל במחלוקת ת"ק ור"ש לא כתב בלא הלכה כמי. ואפשר משום דס"ל דר"ש בדמוע נמי פליג וא"כ אין הלכה כתרוויהו אלא כסוגיא דמגמות. והר"ב שכתב ואין הלכה כר"ש ומפרש דר"ש מודה דמדמעת. א"כ מבמע שפוסק דמהלוקתא הוי ת"ח וגם ס"ל במ"ע ס"ד דפאה דיש קנין וא"כ מבמע ס"ל כדעת הר"מ דאף אם יש קנין ומירוח עובד כוכבים פוטר ת"ח. ולכאורה לגרסת זו בלשון עובד כוכבים דמ"ע פ"ד דפאה נמי הוה לשו"ש ופטור מן המעשרות. ומתני' דשם אתיא כר"ש. אבל לפ"ע לפה הוא אמרך הר"ב שם לומר דאינה הלכה משום דיש קנין תיפוק לי' דאפי' אין קנין נמי אינה הלכה כיון דהלכה כחכמים דמתני' דמעשיהן במצות קיימין ולע"ע. ודברי הרמ"ב כאן דמפ' עצמא דת"ק דת"ח מדבריהם כו' המוה ולע"ג: ד"ה ר"י כו' ובסוף עלה מו'. ל"ל ובריש עלה. כ"ד:

ציונים

מ העובד כוכבים. קשהין מלא: גיטין כנ: מום' בכורות יא: מ"ו: פ"ד מהלכות ממרות הט"ו: יש לו. מ"ר מ"ר מהלכות מע"ש וכ"ל ס"ש:

חדושי מהרי"ח

תירוש ויצהר נמצא אין משקין כ"א של דגנים וענבים ומה חילק בין תרומה לבכורים אמת בסוף חלה תנן שלא קבל מהן בכורים יין ושמן. אבל ע"ש מה שכתב הר"ב ונם התוי"ט אבל סוף התוס' דתמורה דף ד' ז"ל וביכורים אינם אלא ביבש שהרי אין מביאים בכורים אלא מפרי כראי' פרק העור והרומב כו' ע"ש עכ"ל והר' בחולין דף קב ע"ב ושם ז"ל דתני ר"י פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה מביא ענבים ודרכן מנן ח"ל תביא נמצא ח"ם בשלמא בתרומה כתיב בפירוש לכתחילה משקה דהיינו תירוש ויצהר מה שא"כ בכורים דהתורה אמרת לכתחילה פרי דוקא רק אם הפריש ענבים ודרכן ט' לכן שייך שפיר לקרוא דמע לתרומה וק"ל:

תוספות רע"ק

דמהדיא אין ראיה דמחשבה מהני דדלמא דיבור בעי' (כמו מחשבת פיטול דבעי' דיבור וכן חישב לשלוח יד בפקדון דבעיא דיבור עי' בתי"ם ספ"ג דמציעא) לזה מביא ראיה מהדיא דשבועות דמייתי התם לענין גמר בלבו. ועיין בגיטין דל"א ע"א בתוס' ד"ה במחשבה שהביאו ראי' דתר"ש מהדיא דשבועות לענין תרומה ע"ש דמשמע לחדי' כמ"ש דהראי' הוא דלא בעיא דיבור רשם הביאו עוד ראי' ממתני' ר' דפ"ק דתרומות אלם מתני דחדי רק במחשבה עמ"ש לעיל בפ"א משנה ו' בגליון:

נקבה ומפרש למתני' כפירוש הר"ב וכ"פ הר"ם: **ב שמנה** סאין. פי' הר"ב וכ"כ הר"ם ומעט יותר. וז"ל הרמב"ם ואמרם סאה לענין הוא בקירוב החשבון אבל בדיוק החשבון אינו טעון לתת לענין אלא תשע עשיריות מהסאה ויפרים ג"כ אותן ח' סאין ועשירית סאה וזה מבואר. ע"כ: [**וחב"א** אינו מפרים אלא לפי חשבון. פי' הר"ב כפי' השני לפי חשבון הקיימים וכלומר ואינו יכול לסמוך שכולם בחזקת קיימים אלא צריך שיתברר לו כמה קיימים ולפי מה שנתברר לו שקיימים כך יפרים עליהם

מפריש עד שמונה סאין ואוכלן דברי ר"מ ו) וחב"א אינו מפריש אלא לפי חשבון ז):

שיעור

חיג. ב מפריש בירושלמי ומפריש. עד נד"ל עוד וכ"ה בירושלמי ומבב"ל. שמנה בירושלמי שמונת.

ר"מ אומר מפרים שמונה סאין ואוכלן על סמך אותן שני סאין שנתן לבן לוי ולעני בחזקת שהן קיימים. וחכ"א אינו מפרים אלא לפי חשבון הקיימים אם כל השני סאין קיימי' מפרים עליהן ח' סאין ומעט יותר ואם אין קיימים אלא חציין אינו מפרים עליהם אלא ארבע סאין לפי חשבון מה שנמצא מהן קיימים כך מפרים עליהם ולא יותר והלכה כחכמים

מלאכת שלמה

ליכא מאן דיליף מהכא דהמעשרות מעלות בבית ולא מן הגורן כתרומה: וחכמים אומרים אינו מפריש אלא לפי חשבון. כתבו הר"ם והרא"ש ז"ל עוד פי' אחר מלבד השני פירושים שהביא ר"ע ז"ל ועוד פי' אחר וז"ל ועוד יש לפרש למיירי כגון שנתן סאה לוי ולעני והלכו הלוי והעני ומדדום ונמצאו חסרים דר"מ סבר מהימנינן לי' לבעל הבית שהפרים שני סאין שלימין ולא חבד מה שחסר או אכלוהו עכברים וכבכן סברי לפי חשבון הנמצא מהימנן ותו לא. והרמב"ם ז"ל פי' כפי' האחרון שלהם דהיינו הפי' השני שהביא ר"ע ז"ל. וז"ל ה"ר יוסף ז"ל מי שהיו פירותיו במגורה. פי' מי שהיו לו פירות הרבה נאומר ולא הפרש מהם כל המעשרות אלא נתן סאה אחד לוי

ראהו מפרים תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ על התרומ'וחב"א לא הפריש בעל הבית אלא לפי חשבון. סעודה זו שרולה הפועל לאכול אצלו והשאר מתנה בעלמא הוא דיהיב לוי ולעני הלכך אין הפועל יכול לאכול אצלו עד שיבלו ח' סאין כדברי ר"מ. אלא אותה סעודה שהיה לו לאכול אצלו ותו לא. פירוש אחר ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני והלכו להם וכשבא להפרים שמנה סאין מן המגורה ולאכול אותם על סמך השני סאין שנתן לבן לוי ולעני אינו יודע אם אותן שני סאין קיימים אם לאו

מלאכת שלמה

למעשר ראשון וסאה לעני למעשר עני והרי אלו הפירות מקצתן מתוקנין ומקצתן אינן מתוקנין וא"ר מאיר שראשי הוא להפרים עוד ח' סאין ולאכלם דים ברירה שעל אלה הח' סאין הפרים כל המעשרות ור"מ למעמי' דלעיל קאמר גבי תרומה שמונה ממנו למקום אחר ואנו אומרים הוברר הדבר שלא הפרים התרומה על מה שהוא נותן לתרומה על מקום אחר אלא על יתר הכרי וחכ"א אינו מפרים אלא המעשרות שנתן הן לפי חשבון כי לא הפרישן אלא על כל הכרי ולא נאמר שלא נתן אותן אלא על אלו הח' סאין בלבד ורבנן לטעמייהו שאמרו לעיל שמונה ממנו תרומה עליו ולא למקום אחר כן נ"ל לפי דעת התלמוד ירושלמי ואלו הפירושים של המפרשים אינם נראים כלל עכ"ל ז"ל:

שישור

עין

יבין תפארת ישראל יבין

ליתן להעני רק $\frac{9}{10}$ סאה לא הקפיד עמו ונתן לו סאה שלימה: ו) כ"ל דר"מ לטעמי' דאית ליה ברירה בכה"ג [כתוס' סוכה דכ"ג ב'] ולולי שהפרים לבן לוי ולעני כל המחויב ליתן מהמגורה זה פטיטה שבכל שבמגורה הותר לזרים. אבל זה לא הפרים רק מה שראוי ליתן מי' סאין. והרי ים באולר כמה סאין יותר ולהכי ס"ל ברירה וכשיאכל הח' סאין הוברר

משנה

הוא אשר נשאר בשבלו. ומ"ת זה שבטור הראב"ד דהכא מעשה ברירה הוא לכ"מ אין נראה כן לפי דברי התו' דביתין ד' כ"ה דר"מ נמי ליה ברירה אלא היכא שהבבר דבריו ואומר שאני עתיד להפרים כהך מתני' דתמאי ותתני' דהכא אליבו מבבר אפי' לכ"מ אין ברירה ושוד נכחוב מזה במתני' דלקמן. ואיכא למידק לסברת הראב"ד דטעמא דר"מ דיש ברירה א"כ בשבא לאכול ממקצת הכרי נמי שרי לכ"מ דשובבר הדבר שמן המחוקן הוא אוכל וכדתנן נמי בפ"ז דדמאי מיהל ושותה. וא"כ אדפליגי בלתרוס למקום אחר ליפלגו באכילה. ונראה דבאכילה מודה ר"מ דאסור והטעם כמ"ש התוס' בתמורה ד' ל"מ"ל בני מחיר בלב דאמר אתם ליפוק חד לחדי בלבא ואינך ליתחרו ובתנו אתו' שיש לתמוה דמשמע הכא שאיסור המעורב בהיתר קומכין אברירה ונוטלין אחד מהן ואומרין שזהו האיסור שנתבלבל וכן בלוקח יין מכון הכותים בפ"ז דדמאי קומכין על ברירה ואומר שזהו התולין בהוא שותה וא"כ בכל איסור המעורב בהיתר נסמוך אברירה ונשקול כשיעור האיסור ואידך ליתתי. ואומר מורי הרמ"ר בלב גדול בדין זה דודאי כל שהובבר האיסור מתחלה ואח"כ נתערב לא קומכין אברירה כיון שבטעותו היה באיסור אבל הני תערובתן בהיתר כי האיסור לא היה מבובר קודם תערובתן ולאחר הטערובת נולד האיסור ואז קומכין אברירה עכ"ל הכו'. ונראה שזהו החילוק בין מתני' דהכא למתניתין דדמאי דהתם אין שם איסור אכילה מלא איסור עבל הכבר פקע איסור עבל מיד שקלא שם ואמר שני נוגין שאני עתיד להפרים שרי הן תרומה. ושוב אין כאן איסור אכילה אלא מלא שהתולין והתרומה משתבין ואיסור תרומה נולד אחר התערובת וקומכין אברירה אבל הכא איסור אכילה הוא מלא עבל ואיסור עבל אתחזק והובבר קודם התערובת שהרי מתחלתו היה אברי כולו עבל ובהא לא קומכין אברירה אבל לתרוס ממנו למקום אחר האיסור הוא מלא שמא בבר הוא מתוקן ותלק המתוקן לא הובבר משולם אלא אחר התערובת בשאר מקצתו נולד זה האיסור ובהא קומכין אברירה. ולמאי דמשמע במתני' דלקמן דבאכילה שרי ר"מ נמי מעשה ברירה. נראה דהחילוק הוא משום דבמתני' דדמאי שהבבר דבריו ומתנה בפירוש שני נוגין שאני עתיד להפרים דהוי כאילו הוברבו מיד ובכה"ג אפי' באכילה שרי ובהכי מייתי נמי מתני' דלקמן. אבל מתני' דהכא שלא התנה בפירוש אסור בשנולד האיסור קודם התערובת ומילוק זה הוא מדברי התו' דביתין בדפי' במתני' דלקמן: **ב אלא** לפי חשבון. פי' הר"ב בפי' האחרון לפי חשבון הנמצא קיימים משני סאין וכן מפרש הרמב"ם בחבורו. ונראה דמייתי בשעה שנתן לוי ולעני אמר הרי אלו מעשר על שמונה סאין שבבכי ולא פירש איזהו השמונה סאין אם הלפונים או הדלוחים לאלו פירש על אלו השמונה פשיטא דכ"ע מודו שמפרים אלו השמונה ואוכלן. אלא בשאחר שתם והן משוברין בעבלן בהא עליני דלכ"מ יש ברירה שזה שנטל עבשו על אלו פשר בתחלה. ולחכמים אין ברירה וקשה למתני דשוכיחו הסום' בפ' כל הגט ד' כ"ה דר"מ בעלמא לית ליה ברירה אלא בתתני' דדמאי דוקא משום שבבר דבריו ומתנה בפירוש שאני עתיד להפרים וכ"כ נ"כ בפירוביו ד' נ"ו. א"כ הכא כשאומר על שמונה סאין שאם אמרי לכ"מ וא"ל דהכא נמי מייתי באומר על שמונה סאין שאני עתיד להפרים ומ"מ נ"ע דלחכמים לפי חשבון הקיימים אמאי שרי דמה בכך שהמעשר קיים אבבי החולין המתוקנים משוברין בעבלן ובמתני' דדמאי אמרי' למ"ד אין ברירה אסור בשמעורב שאין רואין אותן שאינו מופרש מתחלה והכא אמאי שרי וא"ל דהא דלפי חשבון הקיימים שרי אבל לריך בימחזר ויאמר אלו השני סאין שעשיתי מעשר יהו מעשר על אלו השמונה סאין שאני מפרים עתה. ונקשה שהמפרשים לא באמרו לנו כל זה ונם הרמב"ם בחבורו סתם וכתב שלפי חשבון הקיימים מותר ולא באר שלריך לחזור ולומר שהם מעשר על אלו. ודע שזה שכתבנו לפי שעת התו' דמייתי הכא בשנתן סאה לוי ולעני שהגה ואמר שהם על שמונה סאין שאני עתיד להפרים. יש להקשות עוד דגר זה מדברי התו' דתמורה שכתבנו במתני' דלעיל שכתבו דגבי איסור שנתערב בהיתר לא קומכין אברירה כיון שנולד האיסור קודם התערובת וע"ש. והשתא

קשה

ב לפי חשבון. מיי' פ"ז מהלכות מעשר ה"ש:

תוס' אנשי שם

ב עד ח' סאין. כ"ה הגי' נ"כ במשניות קנויס דסוס לאמשטרדם. אמנם במקלת דסוסים וכן בר"מ פ"ז מה"מ הגי' עוד ח' סאין כו' ונראה דהלוי בנ' פירושים שהביאו הר"ם והר"ב. לפי' ז' דקאי על הפועל גרסת דהכא ח"ם עד ח' סאין ופירושם עד ועד בכלל. ולאידך פירושא דקאי אבעה"ב שייבא למגרס עוד ח' סאין הואיל שבבר הפרים ואנו ואנו דא"מ בנ"ל. זה כתבתי בבר מבנים קדמוניות אבל בעת הדרי בי דבאמת גם לפי' ב' שיין יותר עד הואיל דפירתנו דבעה"ב אוכל אותן ח' סאין בבן מתוקנים ולא בבאר ול"ם בלל עוד. (בי"ם): בר"ב ד"ה וחב"א כו' מתניה בעלמא כו'. נ"ע הא טעמא דתמידי מטום דחם לממוניה ובאן שרשיטה וותן לוי לשה נאמר שבמתנה נתן לו ולא למעשר ואולי ה"ם דבוון שלא נתן לו בפי הפשוט המגיע לבל המגורה יש הוכחה שלא למעשר נתן לו אלא למתנה בעלמא ובאלי בבלא פליגי ר"מ והבמים: תי"ם ד"ה וחב"א כו' שמא נאכלו. תמוה כיון שבידוע שאין קיימים אין המעשר חל לאפרע לחכמים א"כ איך הבאי הלוי לאכול המע"ר כ"ז שאינו יודע בבירור שהפרים הבעה"ב הבעל עליו דבמא לא הפרים עדיין ותהיה אכילתו עבל לאפרע ולע"ג: בא"ד וצ"ל שהבעים כו'. ר"ל דע"כ אם תאיר. עליך לומר כיון דכי' בדעתו להשלים הוי בהתנה שיהי' המעשר על מה שיפרים אח"כ. דאל"כ היה נעשה כל הכרי בבל וחולין משוברין. וכשנאכלו דלא מלי המעשר לחול אח"כ בשעה שמפרים הבעל אא"כ יהי' חל למפרע. וזה ה"ל אא"כ ימא הובבר הדבר למפרע בע"ז הבעל הפרים לא המעשר ויחול למפרע ולין ברירה בדלווייהא. ולפ"ז נ"ע למה סולבן הר"ב לתת בעם בדר"מ דמוקמינן לה בחזקת קיימין הא בלאו הכי ר"מ אית ליה ברירה בדלווייהא. וכ"ל לדעת הר"ם והראב"ד במשנה הקודמת אבל לדעת הר"מ שם ע"ב ל"ל דהכא מיירי בהתנה בפי' שמה שהפרים למעשר יהיה מעשר על הבבל שיפרים אח"כ:

כחכמים: **ג** עין יפה אחד מארבעים. מי שהוא נדיב לב ותורם בעין יפה מפרים ג' מארבעים: והבינונית אחד מחמשים. לאו דברי ב"ש נינהו אלא ת"ק קאמר לה ומעין יפה דב"ש אתה למד לדבריה' עין רעה וביטוית אט"ג דלא הני לה במתניתין: ועלה בידו אחד משישים. כגון שתרם מאומד ועלה בידו אחד משישים והוא עין רעה: חזר והוסיף חייב במעשרות. דכבר נפטרו ואין שם תרומה חל על מה שמוסיף הלכך התוספת הזאת הוא טבל גמור וחייבת במעשרות: משישים ואחד. כגון שהיו בכרי ששים ואחד סאין ועלה בידו סאה אותה סאה תרומה: ויחזור ויתרום כמו שהוא למוד. [אם הוא רגיל] לתרום אחד משישים יפרים עדיין אחד משישים בסאה ואם הוא רגיל לתרום אחד מחמשים מלאו דנשארו עדיין י"א סאין שלא תרמו: במדה ובמשקל. כלומר אותו מותר שהוא תורם מותר לתרום במדה ובמשקל ובמנין. דלא אמרו לתרום מאומד. אלא בתחלת התרומה: אף שלא מן המוקף. דסבר ר"י אין צריך לתרום מן המוקף אלא בתחלת תרומה ואין הלכה כר' יהודה: מוקף. קרוב וסמוך ובאותו מקום עצמו: כדעתו

ג שיעור תרומה עין יפה ח) **אחת מארבעים. בש"א משלשים** ט). **והבינונית מחמשים. והרעה משישים. תרם** י) **ועלה בידו אחד משישים** יא) **תרומה ואינו צריך לתרום חזר והוסיף חייב** יב) **במעשרות** יג). **עלה בידו משישים ואחד. תרומה. ויחזור ויתרום כמות שהוא למוד** יד). **במדה ובמשקל ובמנין** טו). **ר' יהודה אומר אף שלא מן המוקף** טז):

חיצ. ג אחת ביוסלמי אחד וכ"ס נחונין. משלשים ביוסלמי אחד משלשים. והבינונית נד"ס וד"ק והבינונים. כמות נד"ס כמו וכ"ס נד"ל. שלא ביוסלמי לא.

האומר

מלאכת שלמה

ג שיעור תרומה וכו'. בספר הפרפראות פ' שלח לך מראשית עריסותיכם הסמיך מתחיל במ"ם ומסיים במ"ם נומר לך עין יפה אחד מארבעים ע"כ. וביומ' כתיב ששית האיפה מחומר החטים ששיתם את האיפה מחומר השעורים יכול יתרום בחטים ג' משישים ובשעורים ג' משלשים ת"ל וכל תרומה אשר ירימו שיהיו כל התרומות שוות וכו': **תרם** ועלה בידו אחד מס'. תרם מאומד ונמצא אחד משישים תרומה ואינו צריך לתרום. ואפי' הי' נמוד לתרום אחד ממ' או אחד מג' כיון שעלה בידו אחד משעורי חכמים אין צריך להוסיף ואם חזר והוסיף תרומה אין שם תרומה עליו וחייב במעשרות אבל אם עלה בידו ג' משישים ואחד שהוא שתות פחות משעור הקפון שנתנו חכמים יחזור ויתרום ויוסיף כמות שהוא נמוד ואותו המותר יכול לתרום במדה במשקל

*) נד"מ כ' ששים על חד ששים.

ר"ל

ציונים

ג שיעור תרומה. חולין קנ"ו: מיי' פ"ב מהל' תרומות ה"ג סמג. עשין קנ"ב טור וש"ע יו"ד סימן שי"מ סעיף י"ב: תרס רעלה. מיי' שם ס"ו.

תוס' אנשי שם

ג הוי"מ ד"ה עין כו' וששיתם היינו תרי כו'. כך מפ' הר"ש ע"פ גרסתו ביוסלמי וכ"כ התוספות בכתובות נמ: ע"פ וכך פניה המפרש שם ביוסלמי דגי' הספרי' ח"ל להעמידה ומ"מ גם לגי' הר"ש ופי' ק"ל דא"כ היכי מיתוקש קרא כדכתיב דהא כיון שהשני תומרים דהתיבי בקרא הם חד מחטים וחד משעורים וקאמ' שיתרום ששית האיפה מחטים דהיינו תני סאה ותרי ששיות מן השעורים דהיינו סאה ממלא נפ"ו שתורם ממין על שאינו מינו דהכי דינו הי' לתרום ג' מארבעים ג' רבעי סאה מן החטים וכמותם מן השעורי' והוא לא כן שוסה ותו לא ידענא היכי משמע לי' דוששיתם היינו תרי ששיות עפי' משנת וחולין קל"ו פירש"י דמוששיתם את האיפה מחומר השעורים גמרי' לשעור ג' מס' והוא לשקר מגי' הר"ש ומ"מ לא ידענו לכון דברי הירושלמי ונפרש מימרא דשמואל ע"פ גי' זו וכעת נל"ע. (ש"ל): במשנה ועלה בידו אחד משישים. אבל אם לא תרם לתרום ג' מס' אפילו עלה בידו ג' מס' לא הוי תרומה. תוספתא פ"ד ופסקה הר"מ בפ"ג ה"ה. ובכתובות נמ: תניא תרם ועלה בידו אפילו ג' מעשרים תרומתו תרומה ופסקה הר"מ שם ה"ו ושיין בכרדב"ז שם שתמה מאי אריא עשרים אפילו לא שיר אלא משנו הוי תרומה וכ' שהוא ע"ס וגיל אחד מעשרה דאם עלה בידו (פחות) [יותר] מג' מעשרה לא הוי תרומה משום דהוי (פחות) [יותר] מחמ"ע. ובתוס' סתם גם רבנן מודו לר"א דמ"מ דלא הוי אחד תרומה בכה"ג. ועי' בכ"מ שם: במשנה עלה בידו ג' משישים וא'. מלשון זה משמע דדוקא בלא היתה כוונתו לפטות משעור חכמים אלא אפילו שעלה בידו כך הוא דיחזור ויתרום ומדלרי' ומה שמוסיף פטור מן המעשרות דאמרי' שלא היה בדעתו לעשותה תרומה אא"כ יגלים אח"כ. וכוי במפרש מקלת תומ"ע דלעיל מ"ל ודעתו להגלים. ומ"מ כשעלה בידו

ג עין יפה אחת מארבעים. פי' הר"ש בשם ירושלמי דכתיב (יחזקאל מה) זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחמר החטים וששיתם האיפה מחמר שעורים וחומר שלשים סאים ואיפה שלשה סאים נמצא ששית האיפה חצי סאה. וששיתם היינו תרי ששית תן תרי ששית על חד ששית. הוו סאה ומחצה לשני תומרים לחומר חטים ולחומר שעורים הוי אחד מארבעים: ב"ש אומרים משלשים. דרשי ב' ששיות מחומר דהיינו סאה משלשים סאין: **והבינונית מחמשים.** דכתיב (במדבר נא) וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז אחד הוא כזה מה זה מחמשים אף [מה] שהאחז במקום אחר מחמשים והיינו מדה ביטוית שהיא ברוב בני אדם ולכך ראוי לומר על מדה זו כל מה וכו'. ולב"ש דביטוית אחד ממ' מדרשא דלעיל תן ששית *) על ששית והך דקרא דהכא לעין רעה וכל מה וכו' לומר שלא תפחות פחות מזה השיעור: **והרעה משישים.** דדרשינן נמי ששית האיפה מחומר חטים לחודיה וששית האיפה חצי סאה. והוא חלק ששים מחומר שהוא ל' סאין: ["במדה כו'. פי' הר"ב דלא אמרו לתרום מאומד. היינו בפרק קמא משנה ז]: **מוקף.**

יכין

מהאומר רק לפי חשבון מה שלא נאכל עדיין מהב' סאין שנתן ובלא נשאר מהן רק חציין אינו אוכל רק ד' סאין: ח) נדיב לב: ט) ומזה תלמד כמה שיעור עין רעה וביומי לדבריהם: י) ביטוי לו נדיב: יא) מדחייב לתרום מאומד עצה: יב) ההוספה:

תפארת ישראל

יג) דאין שם תרומה חל להוספה: יד) ר"ל רגיל דמוסיף על מה שהפרים מקודם עד שיהיה יחד כשיעור עין יפה לו רעה. כפי מה שרגיל ליתן: טז) אותה ההוספה רשאי ליתן במדידה: טז) דבהוספה אין צריך מוקף. ולשון מוקף ר"ל שיהיה הוך היקף מקום

יכין

יג) דאין שם תרומה חל להוספה: יד) ר"ל רגיל דמוסיף על מה שהפרים מקודם עד שיהיה יחד כשיעור עין יפה לו רעה. כפי מה שרגיל ליתן: טז) אותה ההוספה רשאי ליתן במדידה: טז) דבהוספה אין צריך מוקף.

משנה ראשונה

קשה הכא שהמתוקן משורב בעבל ומיסור עבל הא גולד קודם התפרוכת שהכרי מתחלתו הי' טלו עבל ולמאי ג"כ מאיר מפרש שמוכה פאין ואוכלן אלא ולמי דהכא תייבי שמבבר ומתנה בפיהם פל המתנה בחמי עתיד להפרש דזה הוי כמוחר פל אלו ולהכי פרי: **ג** ויחזור ויתרום כמות שהוא למוד. ותרומה זו שמבלים עד כשיעור פטורה ממעשרות דתרומה נמוכה הוי. אע"ג דפחות מכשיעור נמי מדאורייתא הוי תרומה דתנה אחת פוטרת הכרי וא"כ ה"ל לתיתר דתוספת זה פטור ממעשר מדאורייתא. אלא אמרי' הכי דדוקא אם לא נתכוון לתרום כשיעור פוטרת אבל אם נתכוון לתרום כשיעור אינה תרומה עד כשבלים השיעור וכן מוכח להדיא מדברי הרמב"ם בתרומות פ"ג דין ה' ומדברי הלחמ"ד שם דין ד' וכ"כ הרב משנה למלך שם בהדיא וכן כתבנו בר"ש: במדה ובמשקל ובמנין. אע"ג דמדאורייתא חייב לתרום נאומד ותוספת זה נמי נא להבלים וכל כמה דלא הבלים אינה תרומה. אא"ה מותר להבלים במדה דעיקר הטעם אין תורמין במדה בת"ש הרלב"ד בהשגות פ"ג דין ד' כיון שלא נתנה תורה בה שיעור מובב שיתרום באומד שאם יקפיד לפרוס במדה בשלא

מקום

ישראל

יוסיף לו ימשש במדה ונמצא מקלקל התרומה לא הפיחות ע"כ ובכא ליכא לתיתר כיון שבא לתקן עשותו מיזהר זהיר. ומדברי הרמב"ד אלו משמע דמדברנן הוא אין תורמין במדה. והרמב"ם שם כתב אין תורמין במדה שהרי לא נתנה תורה בה שיעור ע"כ משמע דלא אסור מדאורייתא ול"ל דקרא דומחבב שבתב הר"ב בפ"ק מ"ז אסמכתא הוא: ר"י אומר אף אלא מן המוקף. הרמב"ד בהשגות פ"ג דין כ' כתב הטעם שהתרומה אין נטלת אלא מן המוקף. ועוד שמא יבבא עכ"ל. וי"ל דהיינו עשמא דר"י דהכא אבי לתרום הסאר אלא מן המוקף דס"ל כמשם הלחמ"ד כדי שיכון השיעור ובכא שהאחר לתרום במדה מותר גם אלא מן המוקף. וה"ק ס"ל כשעם הבני שמא יבבא זה שייך אמי הבא. ופי' שמא יבבא הלאה מדבריו שם אם תורם אלא מן המוקף יבבא שבבבי כבר אתם ויבא לתרום אמנו על מקום אחר והוי מפטור על המוזב. וכשתורם במוקף מידבר דיבר. וה"ל שייך הבשא זו שיבבא שבבר הבלים שתרומה וקבור שבדיין לא יבא ידי תרומה ויתרום אמנו לאמקום אחר. ואמנם הספמים הלגו נלאה דמוקף הוי מדרבנן

א' מס' אע"פ שהוא רגיל לתרום אמ' מ"מ הוי תרומה וא"ל לחזור ולתרום כיון שלא סתה משיעור חכמים תמדי' שכך היה כונתו שאם יתרע כך יהיה תרומה. ואם מוסיף אינה תרומה. ותייבת במעשרו' אבל אם בכונה פחת משיעור חז"ל וכונתו היה לתרום אפי' בכ"ם כל הכרי ספערה מדאורייתא ומיב מדמעת ומיב מדמעת כפ"ל מ"ת. ולכאורה משמע מלשון הרמב"ם בפ"ג ה"ל שבל השיעור שנתנו חכמים אינו אלא לכתחלה אבל בדיעבד אם תרם בפחות מכשיעור לא חייבוהו להבלים כלל אפי' מדרבנן. דז"ל הר"מ שם ה"ג אל"ל שיעור מה"ת כו' ולכתחלה לא יפרש אלא כשיעור שנתנו חכמים כו' ואמה היא שיעורה שנתנו חכמים כו' ולא יפחות מא' משישים ע"כ. ופשוט דאם אינה בשיעור זה אמרו אפי' לענין דינו' שיהיה מחייב להבלים הבי הוא"ל ה"ג אל"ל שיעור מה"ת כו' ואמה היא שיעורה כו'. ומה שסיים ולא יפחות מא' מס' ר"ל לכתחלה כמו שבתחיל. ולפ"ז אבבר לומר דבלא היתה כוונתו לפחות משיעור אלא שעלה בידו פחות מכשיעור דיחזור ויתרום ג"כ אינו מדאורייתא אלא מדרבנן ובאמת חייב התוספת במעשרו' ופטור מתומם ואינו מדמע. שב מלאתי בהוספתא פ"ם ה"ו דר' יהודה אומר שהתוספת נטלת מן הטבול על הטמא ואינה מדמעת ואין חייבין עליה חומש. כד"ל בזמן שבתכוין לתרום א' מס' ועלה בידו מב"ל אם אמר הריני תורם ומחבב (פי' שדעתו היה להוסיף אם יעלה בידו פחות הו לא הוי בהוספת אלא כשיקר התרומה) זו היא תרומה ודאית ע"כ. ומשמע לכאו' דבזה אליבי ר"י וח"ק דר"י ס"ל דכשלא היה בדעתו בפירוש להוסיף אם יעלה בידו פחות פטור מדאורייתא כמו במתכוין לפחות מכשיעור. ואינו חייב להבלים אלא מדרבנן וח"ק ס"ל דכיון שלא היה בדעתו לפחות משיעור חכמים הוי"ל כמו שהי' בפירוש להוסיף אם יעלה בידו פחות מכשיעור וחייב להבלים מדאורייתא. ומלאתי מפורש כן בירוב' כאן בהוספת תרומה חייבת במעשרות אלינא דר' יהודה ועי' בפ"מ שם. ועי' בר"מ פי"ל הכ"ב שמבה תוספת הרומה בין אלו שבידוליהן חולין וכ' המל"מ ע"ז לא ידעתי מהו ע"ש. ובאמת הוא מפורש בהוספתא פ"ת ה"ב. כמ"ש הכ"מ. ועי' במרכבת המשנה ובתמת הוספתה על התוספת' שר"ל בתרם ועלה בידו א' מס' ע"ש. ופשוט שהוא ע"ס וא"ל ועלה בידו א' מס"ל. דבעלה בידו ג' מס' ג"ל להוסיף כלל. ולמ"ש דמת"ק בעלה בידו ג' מכ"ל מתייב להבלים מדאורייתא פשיטא דבינה בתרומה לכל מילי גם לענין הבחלין ומהר"מ בפ"ב המעבר דפוסק כת"ק דר"י וא"כ ספיר תמה המל"מ על ספק הר"מ שם לענין הבחלין וע"ש: בר"ב ד"ה ויחזור ויתרום כו' יפרים עדיין כו'. לפ"ז אין לשון תרומה ויחזור ויתרום

בנמשנתיו

ד האומר לשלוחו צא ותרום. תורם כדעתו של בעל הבית יז). **אם אינו יודע דעתו של בעל הבית. תורם כבינונית אחת מחמשים. פיחת עשרה** יח) **או הוסיף עשרה** יט) **תרומתו תרומה. אם נתכוין להוסיף אפילו אחת. אין תרומתו תרומה** כ): **ה המרבה בתרומה. רבי אליעזר אומר אחד מעשרה** כא) **כתרומת מעשר. יתר מכאן יעשנה** כב) **תרומת מעשר** כג) **למקום אחר** כד). **רבי ישמעאל אומר**

מחצה

ד *) כדעתו של בעל הבית. לפי שיש תורם בעין יפה ויש בעין רעה ויש בבינונית: פיחת עשרה. ותרם מחרבעים: או הוסיף עשרה. ותרם משמשים: תרומתו תרומה. לכון דבאחד משעורי חכמים תרם יכול למימר ליה אנא להכי אמדתיך: ואם נתכוין להוסיף. שהיה יודע דעתו של בעל הבית ובמתכוין הוסיף אפי' אחד. אין תרומתו תרומה: **ה** אחד מעשרה. יכול להרבות ולהפרים תרומה. הואיל ואשכחן שם תרומה במקום אחר שהיא אחד מעשר. ואם רבה יותר אין שם תרומה על אותו רבוי. והוא תולין המבולין למעשר ומדומע בתרומה וזו היא תקנתו שיעשנו תרומת מעשר למקום אחר **) ויתנהו לוי שיעשנו תרומת מעשר על מעשר טבל שלו והלוי יתן לו חולין כנגד אותו רבוי והא דקאמר יעשנו תרומת מעשר למקום אחר

*) כד"ו כדעתו **) כד"ו יתנהו אחר

ר"ל מה שהוא תוך היקף מקום אחר. הרמב"ם. ועיין מ"ש במשנה ה פ"ד דבילה: **ד אפילו** אחת אין תרומתו תרומה. דאיכא פסידא לבעל הבית דאי תימא דכשיעור הוי תרומה. וא"כ נמצאו חולין שהוסיף שם מדומעים עם התרומה כך כתב הר"ש. וכתב עוד דכן אם פיחת נמי אין תרומתו תרומה לפי שאם תאמר דכשיעור הוי תרומה נמצא שמקצת מהוקן ומקצת טבל מדומעין זה בזה. ועיין ברש פרק בתרא דמעילה: **ה יעשנה** תרומת מעשר. פי' הר"ב ויהנהו לוי וכו'. ועוד י"ל כדפי' הר"ב במשנה ג פרק ה דדמאי דמתניתין כאבא אלעזר בן גומל דסבר דישראל רשאי לתרום תרומת מעשר ע"ש ופסק כן הרמב"ם בפ"ג מה' תרומות סי' י"ב [*ופי' יעשנה לא כולה אלא אותו המותר. וכן פירש הר"ש והרמב"ם]: [*רבי ישמעאל אומר (כו')

מחצה

ח"ג. **ד** ותרום בקמעין תרום. כדעתו של בעה"ב בכל המקומות המצויינים כדעת בעה"ב. אם בירושלמי ואם וכ"ה בקונטרס ובכתובות. דעתו של בעה"ב בקונטרס דעת בעה"ב. בבינונית כ"ה בד"ק ובד"פ בבינונית וכ"ה בד"ל ובמשנ"צ ובכל המקומות המצויינים. אחת בירושלמי אחד וכ"ה בד"ם ובכל המקומות המצויינים. פיחת בד"ל פחת וכ"ה בירושלמי. אם בד"ם ואם. אחת בירושלמי אחד וכ"ה בד"ם. **ה** אחד בד"ם אחת. יתר מכאן בירושלמי יותר מיכן. למקום בד"ל אבל לא ממקום. ובירושלמי אבל לא למקום וכ"ה במשנ"צ.

מלאכת שלמה

במשקל ובמנין דלא אמרן לתרום מאומד אלא כשתורם מתחלה אבל מן המוקף גריך לתרום ר' יהודה סבר דאף מוקף אין גריך אלא בתחלה: **ד** תורם בבינונית אחד מחמשים. דאמרי' בתר רובא דעלמא ובדין הוא דלא לתני אלא בבינונית ולא נצי תו למתני אחד מתמשים אלא משום דנצי למתני פיחת אחד מעשרה או הוסיף עשרה דתני מגיינא תני נמי מגיינא הר"ש שירילי"ו ז"ל: **פיחת עשרה.** ותרם ממ' או הוסיף עשרה ותרם מס' תרומתו תרומה אפי' אתא בעה"ב ואמר לא ניחא לי דכיון דבאחד משעורי חכמים תרם יכול למימר לי אנא להכי אמדתיך ה"ר שמשון ז"ל. וכן פי' רש"י ז"ל שם בקונטרס אבל הרמב"ם ז"ל פי' הפך מזה פיחת עשרה אחד משמש הוסיף עשרה אחד ממ' וכן פי' תוס' ז"ל שם בקונטרס בשם יש מפרשים וק"ל שהכל שוה לגמרן אחד. לשון ה"ר יהוסף ז"ל **פחת** עשרה או הוסיף עשרה פי' אם במה שרצה לתרום כדעתו של בעה"ב פעה והוסיף עשרה וכן כשתרם בבינונית כמלא ידע דעתו והוסיף או פיחת תרומתו תרומה ע"כ: **ואם נתכוין להוסיף אפי' אחת אין תרומתו תרומה.** פי' הרמב"ם ז"ל כגון שנתכוין להוסיף אחד ממ"ם מתחייב זה התוספת* בתרומה ע"כ. וכתב ה"ר שמשון ז"ל פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה אבל יותר משערה אין תרומתו תרומה ודוקא גבי שליח אבל בעה"ב תנא בפרק אלמנה ניצונית תרם ועלה בידו אפי' אחד משערים תרומתו תרומה: **אם נתכוין [להוסיף] אפי' אחד.** גרסי' לשון זכר כדתני נמי עשרה: **אין תרומתו תרומה.** לשון הרמב"ם ז"ל שם פ"ד ואם נתכוין להוסיף על הבינונית אפי' אחד מתמשים ותשעה אין תרומתו תרומה אלא שנספר מונה

הגה"ה וז"ל ואם נתכוין להוסיף אפי' אחת עליהו שנתכוין להוליא אחת ממ"ם שמחייב זה התוספ' בתרומה וכנ"ל:

תוספות חדשים

משנה ד [תוי"ט ד"ה] **אפילו** אחת כו' כתב עוד דכן אם פיחת כו' מדומעין זה בזה עכ"ל. וצ"ע דמ"ש ממ"ח המפרים מקצת תרומה מוציא ממנו תרומה עליו וכן במ"ג תקן עלה בידו מס"ח יחזור ויתרום כמו שהוא למוד ואפשר דיש להלק בין עצמו לשלותו וצ"ע:

משנה ה [בר"ב ד"ה] **אחד** כו' והלוי יתן כו' עכ"ל הייט לפי גירסתו שהיא

תוס' אנשי שם שנמצאתיו שזה לכל תרומה ויחזור ויתרום שנאמר במכלתין. דבכל הך סי' שזורי תרומה. ויחזור ויתרום תרומה שלישי אחרת כמו זו. אבל כאן ר"ל במ"ם ויחזור ויתרום שלישי להתרומה שספרים עד השיעור שהוא רגיל להפרים. וכזה מ"ם שהוקא ניחזור ויתרום זה הקלו נמדה ובמשקל ובמנין ועכ"ש גם בכלא מן המוקף. אבל בכל יחזור ויתרום כיון שתורם תרומה שלישה ל"פ רצון נתנו לכון תורם מתחלה ונגיך מאומד ומוקף. ומצאתי שכ"כ בהו"ע: **ד** בר"ב ד"ה **פיחת** כו' מחרבעים. וקאי פיחת אבעה"ב וכשיכרע"י בקונטרס ד' מ"ח וכר"ש כאן. ובתוס' שם הביא בשם י"מ אפשר כמו שפי' הרמב"ם וקאי פיחת אתרומה. (לה"מ): ד"ה **תרומתו** תרומה כו' להכי אמדתיך. משמע דמייירי שנתכוין תרם מ' מס' מו מ' ממ' ואפ"ה בחינו יודע דעתו של בעה"ב שלא נתכוין לעשות מדעת בעה"ב תרומתו תרומה דמני מ"ל להכי אמדתיך. ולא דמי לתורם מן הפיות דאי אלא מ"ל כלך אבל יפות אין מ"ם. דשאני הכא דכיון דתקון רבנן הך שיעורין מני מ"ל להכי אמדתיך. אבל לענין יפות ורעות דוגא דעלמא תולמין מן היפות על היפות ומן הרעות על הרעות כ"פ הר"ש. אבל הר"מ מס' דמתני' דוקא בתרם ועלה בידו אבל במתכוין להוסיף על הבינוני' אפי' מ' אין תרומתו תרומה וזהו מ"ש במשנה אם נתכוין כו'. וצ"ע איך יפרש מ"ש בתוספות בעמא דמתני' דמני מ"ל להכי אמדתיך כמ"ש הר"ב. ועי' מה"ש: תי"ם ד"ה **אפי'** מ' כו' דכן אם פיחת כו' דכשיעור כו'. אין ל' הר"ש כך כי מה שייך כאן לומר דכשיעור ליטר תרומה הרי לא תרם כשיעור. ופשוט שהלכון מועטה בביאורו של תו"ט וכנ"ל שאם תאמר הוי תרומה ויוסיף כשיעור נמצא שמקצת מהוקן כו'. ומ"מ ק"ל מ"ש לא יוסיף כדרך שמיע

יכין תפארת ישראל יכין

מקום מ' וסמוך: יז) בעין יפה או רעה: יח) שהיה בעה"ב ביטוי והוא נתן מא' ממ' שחשב שהבע"ב עיטו יפה: יט) מ' מס' שחשב שבעה"ב עיטו רעה כך כתב הר"ב ול"מ היה ל"ל דאסיפא נמי קאי דקאמר דשליח שאינו יודע דעת בעה"ב תרם בבינוני. ועלה קאמר אם פיחת עשרה כגון שאח"כ נודע שהבעה"ב עיטו יפה. או הוסיף עשרה שנודע אח"כ שהבעה"ב עיטו רעה: כ) מדידע דעת בעה"ב והוסיף במזיד נתבטל כל השליחות: **כא**) יוכל ליתן וכל תרומתו פטור ממעשרות: כב) לאותו מותר: כג) דהרי אותו מותר טבול למעשר והלוי אינו רשאי לאכלו דהרי מדומע עם התרומה. לכן יעשנו הישראל לאותו מותר המ"ע על המעשר שחייב ליתן דנס הישראל רשאי ליתן המ"ע. [והר"ב סתר דברי עצמו. שכתב בישראל יעשנו מתמ"ע ואחרי כך כתב שיתן לו הלוי מתפיו תולין]: כד) המשנה תמוה למה לא יעשהו המ"ע על מעשר שחייב מכרי זה וכ"ל ע"פ מ"ש רש"י [מנחות דל"ח א'] בנתערב חיוב מועט בפטור מרובה מ"ח להקט מעכל דהו"ל כמפרים מחיוב על הפטור מדנתבטל מדאורייתא ברוב במינו רק יתקנו מדמאי דרבנן. מ"כ הכא מ"ח שיעשה לאותו מותר להמ"ע על מעשר שחייב מהשאר בידו דממ"כ אם לאותו מותר הוא פחות מהתרומה. מ"כ נתבטל המותר ברוב מדאו' ואין יפטור בו המעשר דאו' שחייב ומ"ח שיעשהו להמותר להמ"ע כ"ח על דמאי. דג"כ חיובו מד"ס

משנה ראשונה

מדרבנן וע' במשנה למלך שם: **ד תורם** כבינונית. משמע אפי' בעה"ב איתי' קמן לא צריך למשייליי' כיון דרובא דאיכא בבינונית אזלי' בתר רובא ואמ"ג דלענין חזקה איכא דאיכא לברורי לא סמכינן אחזקה. רובא עדיף. מ"כ כיון דלא פיסק לו דעתו עליה סמיך וסיפא דקתני פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה דמשמע הא יותר מעשרה לא הוי תרומה. התם דלאו כשיעור חכמים תרם ליכא למימר עליה סמיך: **ה יעשנה** תרומת מעשר. פי' הר"ב וס"ה

אחר ולא אמר יעשנו תרומה למקום אחר. לפי שאין תורמין שלא מן המוקף. אבל תרומת מעשר מפרישין אותה *) שלא מן המוקף מחצה חולין ומחצה תרומה. דסבר יכול אדם לעשות אלו כריו תרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך דיו לראשית שיהיה כדגן [ראשית היא תרומה] ודגן הוא השיריים: עד שישייר שם חולין.**) לא בעינן רק שיהיו שיריה מיכרין. והלכה כר"ע ור"ע: ן הבלבלה. הסל שמודדי' בו להפרים המעשרות והתרומת מעשר שאין מפרישים אותן אלא במדה ובמנין ובמשקל. כדתנן ואל תרבה לעשר אומדות. אבל תרומה גדולה אין מפרישים אותה אלא מאומד כדתנן לעיל: משערין את הבלבלה. לידע מה שיכנסו בה מן הפירות: בבבורות. בזמן שהפירות בבכוריהן הן במלואן והבלבלה מכילה מהן פחות ממה שהיא מכילה מהן בסוף הקיץ. שבבר התחילו להלטמק והן לגומות דקות: ובאמצע הקיץ. שהן מבושלות ואינם מלומקות. הבלבלה מחזקת מן הפירות יותר ממה שמחזקת מהן בסוף הקיץ כשבבר נלטמקו. הלכך משערין בג' זמנים הללו: ובסיפות. פירות מבוכרות במלואן ופחות ממה שהיא מחזקת מהן בסוף הקיץ כשבבר נלטמקו.

*) כד"ו אפי' שלא **) כד"ו דלא

מלאכת שלמה

בירושל' שהביא הוא ז"ל. ולשון ה"ר יהוסף ז"ל יעשנה תרומת מעשר על מקום אחר פי' שיצרפנה עם חולין אחרים דאמר אלו החולין שהן מעורבין בזו התרומה יהו מעשר עם ע' שישורים כמותן על אלו החולין ואלו החולין המעורבין עם התרומה שעשיתי מעשר יהי' תרומת מעשר ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל. לפי שאין תורמין שלא מן המוקף. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה קשה דלמה אינו יכול להקיפו ונראה דקסבר שחסור לעשותו תרומה כיון שאינו טבול לתרומה עכ"ל ז"ל: ן בשלשה פרקים משערין את הבלבלה. פי' ה"ר שמשון ז"ל משערין את המדה כדי שלא יקח לעצמו בגדולה ויתן לכהן בקטנה א"ל לענין דינא דבשלשה זמנים אלו רשאי לשנות ולא יותר. א"ל לענין החלטים הנלקטות בג' זמנים אלו הפירות יפות אלו מאלו שלא יתרום מן הרע על היפה ע"כ ור"ע ז"ל תפס פי' הרמב"ם ז"ל לעיקר. וה"ר יהוסף ז"ל כתב על הפי' שהעתיק ר"ע ז"ל פי' זה קשה מאוד דאין כאן מקומו כי כאן אינו מדבר אלא בתרומה על כן נראה דודאי בתרומה קמיירי ומודדין את הבלבלה כדי שיוכל לכוין ואינן באומד כנ"ל שהוא לאומד א' מחמשים או א' מארבעים או א' משמים כי כשמדד את הבבל ויודע כמה מדות הוא צריך להפרים הוא לוקח כלי שאינו של מדה הלא שיוכל לשער בו מדה אחת או שתי מדות בקירוב ומפרים בו תרומה כשיעור וכבר תנן לעיל אבל תורם הוא את המדות' שהביא הוא ז"ל. ולשון ה"ר יהוסף ז"ל יעשנה תרומת מעשר על מקום אחר פי' שיצרפנה עם חולין אחרים דאמר אלו החולין שהן מעורבין בזו התרומה יהו מעשר עם ע' שישורים כמותן על אלו החולין ואלו החולין המעורבין עם התרומה שעשיתי מעשר יהי' תרומת מעשר ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל. לפי שאין תורמין שלא מן המוקף. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה קשה דלמה אינו יכול להקיפו ונראה דקסבר שחסור לעשותו תרומה כיון שאינו טבול לתרומה עכ"ל ז"ל: ן בשלשה פרקים משערין את הבלבלה. פי' ה"ר שמשון ז"ל משערין את המדה כדי שלא יקח לעצמו בגדולה ויתן לכהן בקטנה א"ל לענין דינא דבשלשה זמנים אלו רשאי לשנות ולא יותר. א"ל לענין החלטים הנלקטות בג' זמנים אלו הפירות יפות אלו מאלו שלא יתרום מן הרע על היפה ע"כ ור"ע ז"ל תפס פי' הרמב"ם ז"ל לעיקר. וה"ר יהוסף ז"ל כתב על הפי' שהעתיק ר"ע ז"ל פי' זה קשה מאוד דאין כאן מקומו כי כאן אינו מדבר אלא בתרומה על כן נראה דודאי בתרומה קמיירי ומודדין את הבלבלה כדי שיוכל לכוין ואינן באומד כנ"ל שהוא לאומד א' מחמשים או א' מארבעים או א' משמים כי כשמדד את הבבל ויודע כמה מדות הוא צריך להפרים הוא לוקח כלי שאינו של מדה הלא שיוכל לשער בו מדה אחת או שתי מדות בקירוב ומפרים בו תרומה כשיעור וכבר תנן לעיל אבל תורם הוא

תוספות יום טוב

מחצה חולין ומחצה תרומה כח). רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישייר שם חולין כט): ן בשלשה פרקים משערים את הבלבלה כו), בבבורות כח) ובסיפות כמ). ובאמצע הקיץ ל).

המונה

מחצה חולין כו'. פי' הר"ב ראשית דגנך דיו לראשית וכו'. ירושלמי והא דקאמר דיו כ"ל דכלפי ר' טרפון ור"ע אומר דיו]: ן בשלשה פרקים בשנה משערים וכו'. לאשמעינן דלא יפרים במדה בזמן אחד. על זמן אחר היפה ממנו. משום דמעשר מן הרע על היפה: [משערין כו'. מ"ש הר"ב אבל תרומה גדולה כו' כדתנן

מלאכת שלמה

את המדות אך זה אינו קשיא כל כך מה שעייטו לכאן כי כיון שבבר שיים כל דיני הפרשת תרומה בא לומר דיני תרומת מעשר וכן יש בירושלמי אך מה שפי' שמשערין את הבלבלה ר"ל הבלבלה שמודדין בה זה אינו נראה דמה צריך לשער הרי האחת כמו חברתה ויעשה את העשירית קדם אלא נראה לפרש שמשערין את הבלבלה שרוצה לתרום ממנה שלא יאמר בבר ביערתי אותה שאינה מקבלת אלא ק' תאנים וא"כ אין צריך ליתן אלא עשרה לתרומת מעשר שאע"פ שעיירה בזמן הבכורות בזמן הסיפות היא מקבלת יותר וצריך ליתן יותר וע"כ צריך לשער עכ"ל ז"ל. וכתב הרש"ם ז"ל פי' לפירושו של הרמב"ם ז"ל דאם תירא שמא מה שמחזיק בסוף הקיץ והיו בה מאה לא יאמר בשנה הבאה בזמן הבכורות כך מדתה ומעשרה כלבלות שמלקט יתן למעשר מאה בכורות דמעשרותיו מקולקלות הן דל"ד מה שמחזיק בה עתה למה שמחזיק בה בסוף הקיץ וכן אינו ידע כמה היתה מחזקת באמצע הקיץ והיו ק' כבילקוט י' כלבלות בסוף הקיץ לא יהן מאה התאנים למעשר אלא צריך לשערה עכשיו דאינו שוה מה שמחזקת עכשיו בסוף הקיץ למה שהיתה באמצע הקיץ ומ"מ משום דבעי לתרום תרומ"ע ומעשר בלמעט ע"כ: בבבורות הבי"ת בחירק בכתיב בס' הוסע ע' כבכורה בתאנה ויותר נכון לגרום הבי"ת בפתח וכדכתיב בס' ירמי' כ"ל הָאֲנִי הַבְּכוּרוֹת הבי"ת בפתח וכ"ל בשורק והרי"ם בפת': ובסיפות.

כיון ד

ר' עובדיה תרומות המפריש פרק ד מברטנורה יז

מד"ם. ואי המוחר יוחר מהת"ע. א"כ כיון שהת"ג היה עשירי' הכרי יהיה המוחר נמי יותר מהתמ"ע שחייב מכרי זה. ומ"ש הר"מ והר"ב דלהכי לא יעשה המוחר לת"ג על מקום אחר. משום דה"ג צריך מוקף ג"כ קשה הרי יוכל להסמיכו לכרי טבל ואפילו מניעה א"ל רק שיהיו סמוכין וכלעיל רפ"ב. אלא כ"ל דלהכי א"א דהרי מדאו' אין ברירה אזהו התרומה ואיתהו מוחר א"כ אף שיסמיכם התרומה שהוא הפטור מפסיק ביניהם וגרע טפי מאלו היו מרוחקים בלי הפסק. דאפשר שיתקרבו וכל הראוי לבילה אין בילה מעכב בו: בה) יכול לעשות דלפטר ממעשרות: כו) דנס בנשתייר רק קלת חולין סני: בו) הסל שמודדים בו לעשר יעשרו כמה

משנה

וה"ה תרומה גדולה אלא דבעי מוקף פ"ם. ולפמ"ת הרמב"ם והראב"ד שכתבנו בפ"ק מ"ה דוקא מ"מ מותר ולא מ"ג כיון שאינו מבטל לה"ג: ן משערין את הבלבלה. פי' בזמן הבכורות מוקה ומאפנה כמה מחזקת בלבלה זו מן התאנים אם מחזקת מאה תאנים. ידע לעשר ממנה בכל זמן מעבר. אבל לא יעבר כן באמצע הקיץ עשר תאנים על סמך שיעור הראשון. דבאמצע הקיץ מחזקת יותר כגון מאה ותמנים וצריך לעשר חמשה עשר. ולכך

יכין תפארת ישראל יכין

פירות מחזיק. ונקט לכון משערין לא מדקאי רק אתרומה שניתן רק בהומד אלא משום דשייך אטלולו ג' מדה משקל מניין ל"ל: בח) בפירות בכירות הן מלאי' ונסין: בט) בסוף הקיץ בבר מתיבשו ומקמו: ל) וב"ל כרלח"ם דטלולו לעניין ה"ג מיירי שנטלת בהומד ובתאנים מיירי ברגילין להלטמק. ולפיכך מדהיו רגילים לתרום תאנים בבלבלה והוא סל לפיכך בשרלה לתרום כרי תאנים היה צריך לשער המניין או המדות או המשקל שיש בתאנים שבכרי וכמה מהם תחזיק הבלבלה באופן שבתחלת הקיץ שהתאנים נסי' ורטובים יהיה מניין התאנים שבכרי או מדתן מועט ופחות ממה שיהיה מהן שם בסוף הקיץ. אבל כשיתרום במשקל יהיה משקלם

ראשונה

צריך לשערה בשלשה זמנים הללו ולא יסמוך בזמן האחר על שיעור זמן הראשון. והיינו נמי דקאמר המונה משובח והמודד משובח ממנו. אפי' בזמן אחד פעמים בלין הפירות שוות בגדלן ובכשיבר בתנין אין הממשר מכוון אבל המודד מכוון יותר באם מדד פעם אחת הבלבלה וסיהה מחזקת עשרים רוצה מוחר לעשר על סמך הראשון שני הנעשים מן הבכורות שאפי' אין שוות כ"כ א"א להיות הפעם במדה שלימה אבל דבר מועט מאד אבל הבוקל ודאי משובח

בתחילת

שלשולם

התרומה ע"מ שיהא בסיהר כדי לעשותו תמ"ע. לה"ם: בא"ד והלוי יתן לו כו'. לא ידעתי למה שכרי אותו רבוי נעשה מעשר שבנעשה"ב מוציא אותו סיהר לגוי בעד המעשר שחייב לו והגוי עושה תמ"ע ומה מקום לומר שהלוי יכלה המעשר לנעשה"ב אין אלו אלא דברי הימה ומהר"ע מהל ע"ו ולא ידעתי למה. ואיכא לאוקמי נמי בישראל שיהא מעשר טבל מאחי אמו לוי לו בלוי עצמו. ומעמ"ל פ"ה מ"א. (לה"ם): בפה"ד שלא מן המוקף. וקי' דהא מסקי' בפמ' גיטין דף ל"ו דלא תמ"ע אסור להפרים אלא מן המוקף וכן פוסק הרמב"ם בתמורו. והמעיין יראה שהרב"ב אזיל לשיטת אפי' בפ"ד מ"ה דאם כוח טבול רק לתמ"ע מותר להפרים ממנו אף ת"ע לעמ"ל דהוי קדשו בתוכו. א"כ הנותר מתחד מעשרה שאינו טיהל לתרומה הנה הופרש כבר רק לתמ"ע. אינו יכול לעכבו תרומה אלא בדוקא תמ"ע. (מבה"ת): ר"ה עד כו' שיהיה נכרין. ולא ביאר הר"ב שעמייהו והר"ם מפ' לה משום דבעינן תאנים שיהיו שיהיה כרין כדאמרינן בפ' בכל מערבין ובתאנים הגז. אבל הרמב"ם פי' לאמר פ' יתעלה מרתאנים ולא רתאנים דהכי איתא בירושלמי ובספרי פ' בלק מ"מ ק' תאנים בבית דרבא הב"ם דיקן. ועי"ק בתרומה לא כתיב אלא תאנים ולא מרתאנים אלא גבי חלה. ולזה י"ל דכ"ל לירושלמי והספרי דילפי' תרומה מחלה מדכתיב בל תרומת בל הקדש' שיהיו בל התרומות בעת מ"מ קובעת קביעתה קיימת לתרומה. ובעוד ג"ל לרבינו מדרשה זו יותר פשוטה וכיון דליכא נפקותא לדינא דיש לה (ע"ל) נתוא ד"ה בר"ב ד"ה א' מעשרה כו' אבל הר"ש מו' לא נזרם אבל לא למקום אחר (מר"ג) תי"ש ד"ה בנ' כו' לתמ"ע' כו'. עיתוס פרשיות קהוילא הבא דהנו פי' ג' בל הר"ם ובדר

הגפ'

ציונים

עד שישייר. מיי' פ"ע מה ס"ם מעל הו"ע מה מה פטיב כא: ן המונה משובח. תוס' גיטין לא. ומתחוס כל. ובגורות מתן מיי' בס מי"ל. ופ"ל מהי' מעשר מ"ל מעל. ובגו"ש ה"ה פטיב כ"ל:

חלופי גרסאות

עקיבא מירושלמי עקיבה וכן בכל הפרק.

תוספות הדשים

שהיא ג"כ גירסת הרמב"ם אבל הר"ש גרים איפכא אבל לא לאמקום אחר ולפיכך הוצרך לפרש פי' אחר ע"מ ממלאת למד דהך ועי"ל דכתב הרי"ש בד"ם יעשנה כו' אינו עכן לפירוש הר"ב שהיא ע"ם פירוש הרמב"ם ופירושו כמוכר: [תוי"ם ד"ה] בשלשה כו' על היפה עכ"ל. אמר המגיה זהו הד מן פירושי הר"ם אבל כוונת הר"ב לא נתפרשו כן ופיין בהר"ש פירושים אחרים ואינם מוכנים לי. ועיין בס' ש"ל פירוש מפסיק על משנה זו:

תוס' אנשי שם

בשנינו למעלה עלה בידו מה"ל יחזור ויתרום כמו שהוא למוד ולא מבטל ומולין משוכרין (מ"ה י"ל דהתם בתרם ועלה בידו דלא התכוין לפתות משיעור חכמים אלא שכן עלה בידו הוי במפרים מקלת תומ"ע ודעתו להפלים דמ"ל דלכ"ע מפרים ממש עליו. אבל בכל בשלים דאין דעתו להפרים יותר אם בימא שיפטור מהבטל לפי שיעור התרומה יהיה מבטל ומולין משוכרין ומולי זהו כוונת התו"ם שב' ואפשר דיש לחלק בין עצמו לבלים ול"ע). ומו מי אית ליה פרנסה ממקל יפרים עליה ומולין לפי הסכון הסכל ולמה הקנו כאן להפקיע הכרומה מכל וכל. ולא"ע מל"ל להר"ם דבריו הלו שהוסיף על לשון מבנתיו דדלמא חוקא מתכוין לוסיף לחוד הוא דאין ת"ם. מדלא קתני תתכוין לוסיף לו לפתות כדאמי ריש"ל וגם הרמב"ם הוסיף בל' מבנתיו ואין מדרכו לכתוב אלא לפרש ולאלמי פי' סיבר דשיתת שוב כזה לוסיף פי"ל לבאלו. (לת"ם): ן בר"ב ד"ה א' מעשר' כו' ויתנהו לגוי כו'. ועי"ל מסרון אות בד' הר"ב ול"ל לו יתנהו לגוי. דהדלי גם הוא יכול לעשותו תמ"ע אם יל כ"ב מבל. אבל ע"ם הרוב אין לישראל כ"ב מעשר המבטל לתמ"ע אבל לגוי איכא מוצה להכי לו יתנהו לגוי. ול"ל שמוכה הגוי בכל

כדתנן לעיל. הוא בפרק קמא משנה ז]: **המונה** משובח. פירש הר"ב מן המוליח בחומר. עיין מ"ש במשנה ט"ו פ"ק דמסכת חלות: **והשוקל** משובח ממלמתן. פי' מן המודד והמונה והחומר. והרמב"ם בפ"ג מה' תרומות ופ"ח מהלכות מעשרות כתב דאין מפרישין מחומר לתרומ' מעשר ולמעשר לכך כתב שם משובח משניהם [*ע"כ ורחיתי בירושלמי מאי הוא משובח ממן התורם מן המחומר אמר ר' חגיגא בריה דרבי הלל. מתניתין אמרה כן והשוקל משובח ממלמתן. אמר רבי חגיגא תפתר בשלמתן ולית את שמע מינה כלום ע"כ. כלומר דמשלמתן יהי' פירושו המשובח מאלו המלמה]. וע' מ"ש במ"ה פ"ח דפאה [*ועוד עיין מ"ש במשנה ט"ז בפ"ק דמס' חלות]: **ן עולה** בא' וק'. אפילו כשעדיין ביד הישראל כדתנן בריש פ"ה דתמכר חוץ מדמי לותה שאה [*וכדפירש הר"ב כאן בד"ה קב למאה כו'] ש"מ שעדיין לא הגיע ליד כהן וא"כ פשיטא דאי בעי מלי מתעל עלה כשאר נדרים וכ"כ הר"ב ברפ"ג דערובין והואיל ומלי מתעל ליהוי כדבר שיש"מ דאפי' באלף לא בטיל כמ"ש [*לקמן פ"ט מ"ו] וכאוף פ"ג דחלה.הא מלתא מיתרלה בגמ' נדרים סוף פ"ז [נט.] דכיון דליכא מצוה שיטאל על ההפרשה לא אתי לאתשולי עלה ולהכי לא הוי כדבר שיש לו מתירין: **באחד** ומאה. פירש הר"ב דכתיב מקדשו ממנו כו'. עיין בסוף פרק קמא דחלה שכתבתי דאהמכתא בעלמא הוא:

המונה משובח (לא). **והמודד משובח ממנו. והשוקל משובח משלשתן** (לב): **ן רבי אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה** (לג). **רבי יהושע אומר במאה ועוד** (לד). **ועוד זה אין לו שיעור. רבי יוסי בן משולם אומר**

ועוד

שכסוף הקין: המונה משובח. מן המוליח בחומר: והמודד משובח וכו'. ודוקא במעשרות ובתרומת מעשר אבל לא בתרומה גדולה כדפרישית: **ן** תרומה עולה באחד ומאה. סלה של תרומה בעבלה למאה סלין של חולין שהם כין הכל אחד ומאה עוטל אחת מהן ועוטה לכהן והשאר חולין כמו שהיו: במאה ועוד. אם נפלה סלה של תרומה לתוך תשעה ותשעים סלין של חולין ומשהו יותר מהשעים והשעה וזה המשהו אין לו שיעור. הואיל ויש כאן מאה ועוד משהו. עוטל סלה אחת ועוטה לכהן והשאר חולין כשהיו:

קב

מלאכת שלמה

היו"ד בקמץ נקד ה"ר יהוסף ז"ל: והשוקל משובח משלשתן. ע' תי"ע מ"ש בשם הירושלמי ועיין מה שכתבתי בפרק ה' דדמאי סי' ב':

ן ר"א אומר תרומה עולה בא' ומאה. עיין במ"ש ר"פ שני דמס' שרלה:ר' יהושע אומר במאה ועוד. **ושר** זה אין לו שיעור. ר' יוסי בן משולם אומר

יכין תפארת ישראל

בתחילת הקין יותר ממה שיהיה ממנו בהכרי ובהכלכלה בסוף הקין. דלמשל בהחלת הקין שהתאים נמוריס וגסי' ושער שלבור התאים הוא ק' סלה ושער שהכלכלה מחזקת סלה א'. א"כ לפי אומר זה צריך להפרים מלבור התאים ב' כלכלות דהיינו א' מג'. ובסוף הקין שתיבשו התאים ויחזיק הסל ב' סלין. אם ישער שם בהלבור ק' סלה א"ל להפרים רק סל א'. וה"ה במשער במיין הפירות יחזיק הסל בתחלת הקין פחות מהמיין שיחזיק בסוף הקין. ולהכי כך קבעו חכמים ג"פ לשער הכלכלה ג' פעמים בקין. ואע"ג דגם ביני ביני מלטמקין הפירות. כל שיעורי חכמים כך הוא ולא ניתנה הורה למלאכי השרת ובפרט מכוס דכל השיעורים הללו מדרבנן דמדאו' חצה א' פטורת כל הכרי בהרמ' תרומה: (לא) מן המפרים באומר אף דגם במונה יש גדולים וקטנים. עכ"פ א"א שיטעה רק במשהו ומדשעורו רק מדרבנן דמדאו' חצה א' פטורת כל הכרי לא גזרו בה כ"כ: (לב) מיהו ה"ג ניתן רק באומר כמה במדות או כמה

יכין

במניין או כמה במשקל יש בכרי שרוצה לתרום. וכן צריך לאומר ג"כ באומר זה התרומה עלמה שיתרום. והא דקאמר בירושלמי דמוצה משובח מן התורם מאומר. ר"ל שהוא משובח מן התורם מאומר שתהי' התרומה חלק ג' מהכרי בלי אומר מניין או מדות או משקל של הכרי והתרומה. אלא צריך שיאמר כמה במניין או כמה במשקל או כמה מדות יש כאן. והייט דקאמר הכא המונה וכו' לא שבאמת מונה רק ישער המניין. א"כ מה דקאמר המונה קאי רק להסל דאותו לבד רשאי למדוד או וכו' ולא הכרי שמפרים ממנו התרומה: לג) בעבלה סלה תרומה לק' חולין דהוה ליה יחד ק"א טתן סלה לכהן והשאר מותר. ואפילו כשהתרומה עדיין ביד ישראל. ולא אכל עדיין מהחולין דמלי למתשל עלה [דבאכל מהחולין א"א למתשל. דא"כ אכל טבל למפרע]. אפילו הכי אינו כדשיל"מ דלא בטל אפי' באלף דמדלאו מצוה לאתשולי עלה אינו רגיל למתשל: לד) דבנפלה בל"ט ומשהו פני:

משנה ראשונה דלריך

אלא אם כן מתחרם מעיקרו של מה שנדר שפיר אמרו בתרומה דליכא מצוה בהחלה לא מיתשל עלה שהרי אין בידו לישאל על הנדר אלא אם כן מתחרם בלבו וזה אין בידו להתחרם בלב אא"כ באה לו החרמה בלבו שאפ"ש שעולה לו שום חיזק מחתת הנדר הוא מתחרם מכאן ואילך וזה אינו היתר אלא בחרמה מעיקרו ואין זה בידו. ונם לא שכיח כלל שיתחרם על התרומה דבשלמא בשאר נדר כגון שאסר עלמו ביין שכיח דמתחרם בהרוחת דידי' שרוצה לשתות יין אבל תרומה אינו מרוויח בחרמה שלריך על כרחו לספרים תרומה אחרת לקיים המצוה אבל נדרים אין מצוה בקיומן ואדרבה הנודר מיקרי חוטא ומצוה להמיכן נודרי מתחרם הוא בעיקר הנדר. ולריך לדקדק הא דאמרי' בפ' אלו עוברין גבי כילד מפרישין חלה בטומאה כ"ש כיון דאי בעי מיתשל עלה והדרא לבעלה כדידיה דמי וכבר עלה בבל ירחה. וקשה הא נאו בדעתיה תלי דאי בעי מיתשל אאם אין מתחרם בלבו לא תלי לאתשולי וי"ל דה"ק אמא מתחרם בלבו ומ

קב למאה סאה שתות למדמע. אם נפלה סאה של תרומה בל"ט של חולין וקב יותר שהקב הוא שתות לסאה של תרומה המדמעת שהסאה ו' קבים. אז בטל סאה אחת והשאר חולין כשהיו. אבל אם היו החולין פחות מתשעים ותשעה וקב. הכל מדומע וימכרו כולם לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי סאה של תרומה שבה. והלכה כר"א שאין תרומה בולה בפחות מאחת ומאה. דסתם לן הגה קוותיה בכמה דוכתי. והכל מודים שאין התרומה עולה במאה בלבד וכ"ש בפחות ממאה דכתיב בתרומת מעשר (במדבר יח) מכל חלבו את מקדשו ממנו דבר שאתה תורם ממנו אם נפל לתוכו מקדשו והיינו אחד מ[מאה דממאה שאין מפרישין עשרה למעשר ראשון ומאותן עשרה סאה לתרומת מעשר. ואמר רחמנא שאם חזרה אותה סאה לתשעים ותשעה מקדשתן ונעשה הכל מדומע: ח תאנים שחורות מעלות את הלבנות. תאנה של תרומה. שחורה. או לבנה. שנפלה למאה סאה של חולין חליין שחורות וחליין לבנות. כולן מלטרפין לבטלה. שאם היה רולה היה דורסן ומערבן הכל ביחד. ואם שחורה נפלה מעלה אחת מן השחורות ואם לבנה מעלה אחת מן הלבנות. והשאר חולין כשהיו

ועוד קב למאה סאה לה) שתות למדמע לו) :
ח רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות לז). לבנות מעלות את השחורות.

ענולי

ח"ג. שתות נ"ומ"ל לשתות. ח לבנות נ"ל: ולבנות נ"ומ"ל והלבנות נ"ל ב"ל ו"ל.

וחלק ממאה מקב ט"כ: ח[*רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות כו'. פירש הר"ב שאם היה רולה היה דורס ומערבן הכל ביחד וכו'. וקשיא לי דבפ' דלקמן סוף מ"ט דאם במזיד הוסיף בהיתר על האיסור אסור ופי' הר"ב הטעם משום דאין מבטלין איסור לכתחלה ומלאתי בפי' שהזכרתי וז"ל ואף כי אין מבטלין איסור לכתחלה ה"מ להרבות בהיתר כדי לבטל האיסור אבל בכה"ג שאינו מרבה בהיתר אלא משנה האיסור מכמות שהי' ומפרידן כאשר היה מקדם כדי לעבבם [ל"ל לערבם] יחד בכה"ג נ"ל דשרי לבטל לכתחלה ור"א אוסר עכ"ל]: וכו'

מלאכת שלמה

לן הכי: שתות למדמע. פי' הרמב"ם ז"ל ומה שאמר שתות למדמע כו' ואלו אמר קב למאה אלא הי' מוסיף זו התוספת היינו אומרים כו' כיון שיש שם קב יותר על המאה והוליכך כי אין הדבר כן אלא אין צריך שיהיה זה הקב שתות למדמע וקב פחות חלק ממאה אינו שתות סאה אלא פחות מזה

ותנין

יכין — תפארת ישראל — יכין

לה) דצריך שיהיו החולין ל"ט סאה וקב: לו) ר"ל שהוא שתות של סאה שנפלה. וממילא בנפל יותר לו פחות מעשר לעולם בשתות: לז) בנפלה האחרונה

משנה

ואמרכזה אקלא: שתות למדמע. נראה לאמר הכי משום דשתות הוא בכל מקום דכר חשוב לחכמים כמו גבי אוגאה וגבי מכירת קרקע עד שתות הגיעו בפ"ז דב"ב מ"ג וכן גבי שום הדיינים פי"ח דסחובות מ"ה ואשכחן נמי בפ"ז דכלאים מ"ו פסקי אלים שמנה אמות שוד ופיכרו ועוד הוא שבית אמה: ח ר' יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות. וצריך לדקדק מ"ש דהכי מצאי ובמאי קמתפלגי. ונראה שצריך עכשו בפיקר דיקא דתרומה דמדאורייתא היא נמי בחובת בעלמא בעלה כשאר כל האיסורים וכגון שלכיכו מאה ואחד כמ"ש תוי"ט במתני' דלעיל וסי"ש במס' חלה. ומה לאו הכמים להחמיר בה יותר משאר איסורים שבולן בשנים וזו במאה. ושוד חומרא אחרת בתרומה שמין במינו אפי' אינו טעם עכשו כלל לא בעלה בשפות ממאה ואחד כדהכן בפ"ב דעבלה מ"ו וכבל האיסורים ק"ל דבמינו יבא ביטל חד בתרי בטל אפי' מדרבנן וזהו דעת רוב הפוסקים להלכה כמ"ש הטור והפוסקים בי"ד סי' ק"ב. ולפ"ד בזה דמשום גזרת דבר שם לו מתיכין שנבו בה בתאנת תרומה דמי כדבר שם לו מתיכין ע"י שלא לאכם לאפ"ג דמסיק בגמרא בנדרים ד' נ"ט כיון דליכא מלוה לאתשולי לא הוי דבינ"מ. פ"כ נ"ל דה"ק דלא שיכא שיתחבא על עיקר התרומה וגם אינו ביטו שהחבאה תלויה בלב וכמו שפיכבו בתתני' דלעיל או בשעת הע"ז שפי' שם. ומ"ת אי איתא דמתחבא על עיקר הפרשתו דהוי יש לו מתיכין בשאלה ובכה"ג לא בעל אפי' באלף. אלא אלא דנו הכמים להחמיר בה אלא תיבעל בלל מבוס דלא פסיקא דלא שכיח ואיהו כיון דמשבחת בה זימנין דיש לה מתיכין עבו בה היכר להחמיר בס יותר משאר איסורים אלא תבעל אלא בתמס וסתכוה אקלא דמקדשו ממנו ומתוך היכר זה ידעו דלא נגזלו בביטול דבר שיל"מ. והייט דהחמירו בה יותר במינו משום דיקר מוחרת דשיל"מ אינו אלא במינו כדאיתא בי"ד סי' ק"ב. ונראה דהייט פשוטייהו דשנאי דהכא דר' יהושע סבר תאנים שחורות מעלות את הלבנות אע"ב דשחורות לא נכנסו בספק אפ"ה מעלות דהא מדיקא תרומה בעלה חד בתרי אפי' מדרבנן כמו שאר איסורים במינו ביבא וכ"ש דליכא הכא חמשים לבטל אין כאן איסור אפי' מדרבנן אי לאו משום היכרא מגד דשיל"מ וכיון דליכא בהדה חמשים אחרות איכא היכרא דבסי דלא נכנסו לספק ואין מלטרפות לבטל הכא לא בעי ביטול שבבר בעלה בלבנות אלא היכרא בעינן והא איכא. ומכמא דר"ח שאוסר דס"ל כדעת כמה גדולי הפוסקים שבובים בשאר איסורים בתי אפי' יבא ביטו אינו בטל בשתות משנים והביאם הב"י בסי' ק"ס סס וה"ה בני תרומה לא בעל בשתות מק"מ והלכך השתות שאינם בספק אין מלטרפות לבטל לגדולי ביטול ממש בעי

בלא"ו מפורש במשנה. והטעם כיון דדרך הכהנים לעתון המדומע אבל ר' יהושע ס"ל אפי' בלי טחינה מלטרף כיון שאם אחה עוחנים ולר"ע אבור כ"ז אלא שאנים וסרה בזה המיהת הסמ"ג בסי' ל"ט ע"ם. (מר"ן): בשאיט

ראשונה

ולאו משום היכרא. והא דמחמיר ר"א אפי' בשאין ידוע מה נפלא אפ"ג דכולן נכנסו בספק הייט מטעמא כיון דלגדולים בטיבו ביטול ואין זה ביטול דממ"ג אי אי מבטלות נפלא אי מלבנות ואם שחורה נפלא הרי שחורות אסורות והשתא שאין ידוע לנו מה נפלא הוי ראינו בהעבנו אחמים אסורות בחמשים המותרות שאין אנו יודעין איזו מהן האסורות והוי כהעמדת אד בחד דתביב כל חד כנוף האיסור אפי' מדרבנן וזהו בסברת הש"ך שבאתנו לעיל פ"ג מ"ב וה"ל הגינן פ"ב דמקואות המ"ב שני מקואות הפחומין מחלבשים אחה ונפלו ג' לוגין לאחת מהן ואין ידוע לאיזהו שניהם ממאין שאין לו במה יתלה. והייט הכי דהכא דהעבוכה אד בחד הוא וכן הוכחנו פ"ה דטהרות מ"ג ולא דמי לה דלקמן מי"ב שתי קופות שאין ידוע לאיזו מהן נפלה מכלות זא"ז. דהתם כדאמר טעמא שפחים שמתערבין והכא אין מתערבין שהלבנות ניכרות מן השחורות וכ"ע דמחלק בין אין ידוע מה נפלא ובין ידוע איזו אינו כי' יהושע ס"ל דהכא לא בעי ביטול אלא היכר בטלמא אלא דס"ל כשידוע מה נפלא אפי' היכרא ליכא כיון שיכול לאחול האחרות הוי כמומתין בזוית אחרת ואין מתערבין כלל. ואפ"ע שמפי' הר"ב בכתב עצם אחר לר"י שאם היה רולה היה דורסן ומערבן וכ"ה בירושלמי משמע שאינו סובר שעם שפי' מ"מ הנלפ"ד כהבתי שהוא מרווח יותר ומה שהקשה הוי"ע לעצם שאם רולה דורסן הא אין מבטלין איסור בידים ל"ק דהכא דכן הכל לגדולם החאים לבטות שינולין דבלה שהשינולין יפין ומשובחין יותר וכהכ"ג שתחבון לתקן המחבל מוחר לבטל כדאיתא בי"ד סימן פ"ד סי"ב גבי דבש: שחורות מעלות את הלבנות. לבאורה היה נראה דה"ה תאנה שנפלה לחמשים תאנים וחמשים מינים שמי מלטרפין לבטלו דמה לי שחורות ולבנות או אינו מינו אחדי ואחדי לא נכנסו לחתכות לספק. ונקשה דמ"ה ס"ל לחתנו בחתכי' כך דמינו ובאינו מינו דהוי רבותא עפי. ואפשר דהייט דמפרש הירושלמי טעמא שאם רולה דורסן ומערבן לאחמוני' דדוקא שחורות ולבנות שכולם מין אחד ויכולין להתערב אבל תאנים ומינים מודה ר"י דאין מלטרפין. אבל לפי הטעם שכתבנו לעיל קשה אלא דבאחמת נראה דלאו מלאת הוא דאדרבה בתאנים ומינים אפי' ר"א מודה דבטל אפי' בפחות ממאה כיון דהרומה שבתערבה באינו מינו לא בעי מאה לבטל אלא בנתינה עצם תלוי וכל דליכא ר"ע ברובא בטלמא בטיל כדאמר דס"ל דבעלה מ"ו. הכתא שבתערב באינו ובשאינו מינו רואין אם מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה מלוי ומבטלו*) דהכי אמרי' לר' יהודה דס"ל מין באינו לא בטיל כשבתערב במינו ובשאינו מינו בטל בשיטורא דאינו מינו ומינו כאינו אינו ואכתבו

*) דבריו תמוהים מ"ש

הפוסקים

תפארת ישראל

ולאו משום היכרא. והא דמחמיר ר"א אפי' בשאין ידוע מה נפלא אפ"ג דכולן נכנסו בספק הייט מטעמא כיון דלגדולים בטיבו ביטול ואין זה ביטול דממ"ג אי אי מבטלות נפלא אי מלבנות ואם שחורה נפלא הרי שחורות אסורות והשתא שאין ידוע לנו מה נפלא הוי ראינו בהעבנו אחמים אסורות בחמשים המותרות שאין אנו יודעין איזו מהן האסורות והוי כהעמדת אד בחד דתביב כל חד כנוף האיסור אפי' מדרבנן וזהו בסברת הש"ך שבאתנו לעיל פ"ג מ"ב וה"ל הגינן פ"ב דמקואות המ"ב שני מקואות הפחומין מחלבשים אחה ונפלו ג' לוגין לאחת מהן ואין ידוע לאיזהו שניהם ממאין שאין לו במה יתלה. והייט הכי דהכא דהעבוכה אד בחד הוא וכן הוכחנו פ"ה דטהרות מ"ג ולא דמי לה דלקמן מי"ב שתי קופות שאין ידוע לאיזו מהן נפלא מכלות זא"ז. דהתם כדאמר טעמא שפחים שמתערבין והכא אין מתערבין שהלבנות ניכרות מן השחורות וכ"ע דמחלק בין אין ידוע מה נפלא ובין ידוע איזו אינו כי' יהושע ס"ל דהכא לא בעי ביטול אלא היכר בטלמא אלא דס"ל כשידוע מה נפלא אפי' היכרא ליכא כיון שיכול לאחול האחרות הוי כמומתין בזוית אחרת ואין מתערבין כלל. ואפ"ע שמפי' הר"ב בכתב עצם אחר לר"י שאם היה רולה היה דורסן ומערבן וכ"ה בירושלמי משמע שאינו סובר שעם שפי' מ"מ הנלפ"ד כהבתי שהוא מרווח יותר ומה שהקשה הוי"ע לעצם שאם רולה דורסן הא אין מבטלין איסור בידים ל"ק דהכא דכן הכל לגדולם החאים לבטות שינולין דבלה שהשינולין יפין ומשובחין יותר וכהכ"ג שתחבון לתקן המחבל מוחר לבטל כדאיתא בי"ד סימן פ"ד סי"ב גבי דבש: שחורות מעלות את הלבנות. לבאורה היה נראה דה"ה תאנה שנפלה לחמשים תאנים וחמשים מינים שמי מלטרפין לבטלו דמה לי שחורות ולבנות או אינו מינו אחדי ואחדי לא נכנסו לחתכות לספק. ונקשה דמ"ה ס"ל לחתנו בחתכי' כך דמינו ובאינו מינו דהוי רבותא עפי. ואפשר דהייט דמפרש הירושלמי טעמא שאם רולה דורסן ומערבן לאחמוני' דדוקא שחורות ולבנות שכולם מין אחד ויכולין להתערב אבל תאנים ומינים מודה ר"י דאין מלטרפין. אבל לפי הטעם שכתבנו לעיל קשה אלא דבאחמת נראה דלאו מלאת הוא דאדרבה בתאנים ומינים אפי' ר"א מודה דבטל אפי' בפחות ממאה כיון דהרומה שבתערבה באינו מינו לא בעי מאה לבטל אלא בנתינה עצם תלוי וכל דליכא ר"ע ברובא בטלמא בטיל כדאמר דס"ל דבעלה מ"ו. הכתא שבתערב באינו ובשאינו מינו רואין אם מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה מלוי ומבטלו*) דהכי אמרי' לר' יהודה דס"ל מין באינו לא בטיל כשבתערב במינו ובשאינו מינו בטל בשיטורא דאינו מינו ומינו כאינו אינו ואכתבו

*) דבריו תמוהים מ"ש

הפוסקים

משנה ח [בר"ב ד"ח] תאנים שאם היה רולה היה דורסן כו' עכ"ל. נפ"ד הירושלמי הביאו הר"מ בפירושו דעיגול גדול של ד' לוגות בטל במאה עיגולים בגין כולן מאה לוגות אי"ה לומר עשם זה שאם היה רולה כו' ע"ש ומ"ש הר"מ בסופו מאה לוגות הוא לאו דוקא דה"א פחות ועיין ברמב"ם פי"ד מה"א ה"כ כל נפל עיגול לא' עיגולי' גדולים וקטנים הריני לומר קטן נפל ומגביה אחד מן הקטנים עכ"ל וק"ל כיון דאמרינן קטן נפל למה לי מאה עיגולים כיון שיש גדולים ג"כ וכמ"ש בעצמו אח"כ ע"ש וירושלמי אמרו כן לר' בידוע שגדול נפל אפ"ה בטל במאה במ"ש הר"מ בפירושו אבל לר"ע באינו ידוע דתולין בקטן א"ל מאה וא"ע ועמ"ש בהגהתו על הרמב"ם בס"ד ומ"ש הר"ב ואם שחורה נפלה כו' לא אי' באינו ידוע אי צריך להגביה שחורה ולבנה או איזה שילה ומדברי הרמב"ם שכתבתי נעל שבתא מגביה אחד מן הקטנים מבמע דה"ה בשחורי' ולבנים מגביה איזה שילה

תוס' אנשי שם

תוי"ם ד"חועובדקב כו' כדי לבלק הספק כו'. תמוה מאד בעיני דאיך אפשר לו' דאותו הקב יש בו חלק א' ממאה תרומה וכ"כ המאה סאים יש בהם סאה א' של תרומה שהרי מאה ועוד הקב וע"ש משמע זה אין כאן אלא מאה ל"ש חולין ולא' תרומה. אלא איצריך דלא תימה דלעולם בעינן קב מלבד המאה ואם נפל לוג של תרומה נתוך ל"ש לוגין של חולין דאינו שלה אלא"כ יש שם עוד קב של חולין ויהיה ק"ג של חולין ולא' של תרומה קמ"ל דאי"ש כן אלא הכא דבסאה מיירי בעי' קב על כי הוא שתות הסאה אבל בשאר יהיה התרומה כ"א לג אז לא יעמוד לאיות שם עם החולין מלבד הל"ש כ"א היא שהיא שתות הלוג דלעולם שתות למדמע בעינן. (הו"ע): ח שם ד"ה ר' יהושע כו' שרי לבטל כו'. ולפ"ז נ"ל דר"ע חולק גם ע"ז אם ידוע מה נפלא לא מהני עוחנו אבל ביהוד' לעינו לא קאי בר פדיא אמלתיה דר' יהושע כמ"ש הר"ב ולא אמר שאם נפלה אלא מלאת באחי נפלה ולא אליבא דר"ע אולי כיון שהלכה כר"ע. ויתכן דר"ע אוסר אם רולה לאכלן כמו שהן אבל עוחנו מוחרין ואין קוביא מהא דפסק הר"מ פ"ד דתרומות כר"ע ולא מייתי דורכן מוחר שרי לא הביא גם בפי"ג ס"ו דין דמ"ע פ"ה דמוחר לעתון חנים שמתערב בהן תרומה אם יהרבו החולין עי"כ מבני

בשאיט

ה בידוע מה נפלה. פיי"ר פ"ל מסכלות תרומות ה' מ"ב: י בדורם ליטרא ביצה נ. במים עב.ב"י יו"ד סימן ק"פ:

תוספות חדשים

בידוע לך יש לחלק דהתם מחזיקין שקען נפל ע"כ מנכיה קען מצמ"כ כלן וכ"ע. (מר"ן) ועיין מי"ב בסימים הר"כ: [הר"ב ד"ה] ור"א אוסר אם שחורה נפלה כו'. וכ"כ הר"ם וכ"ל דלמ דוקא נקטו אלא ס"ה אם אינו ידוע אוסר ר"ש דאל"כ ר"ש סייגו ר"ע וכ"כ הר"מ לגדיא במ"ש ע"ש:

חדושי מהרי"ה

פ"ד מ"ם [במשנה] בזו ר"א מחמיר ור' יהושע מקיל: אין לחקשות הא למ"ש ל כשנפלה לבנה לתוך מ' לבנות ומ' שחורות או שחורה כנ"ל נמצא לר"א לא נבטלו כל מין הב' בספק ואז אין אסורין רק המין שנפל אבל לר"י ששניהם נבטלים בספק נמצא כל השמני' אסורים והיי ר"א לקולא ור"י לחומרא ז"א דגם לר"י אינו אסור רק תבין שנפל דע"כ לא קאמר ר"י אלא לקולא חדא הואיל והרומת האנים דרבנן ועוד הואיל ויכול לערבן אבל לחומרא למה יערב כדי לאסור ופשוטו מ"י [תוי"ט ד"ה] ובזו ר"א מיקל ור' יהושע מחמיר. ל' הר"ש וצריך טעם בין לר"א בין לר"י כו' דלא דמי דהשחורות אינן ראויות להיות בספק דמות כו' וצריך

תוספות רע"ק

משנה ח אות [לא] בהר"ב ד"ה עגולי דבלה. ספרישות כולן לבטל) והיינו

תוס' אנשי שם

ט בשאינו ידוע כו'. לא אתסמן דרשת קמ אלא אינו יודע הסמן כמה הם מכל מין. דאי לא הכי אף אם לא לאה בעת נפילתה מאיזה מין היא. כשיעמד אח"כ ידע.(הו"ע): י הוי"ם ד"ה ובזו כו' ונקט כו' לא סוברכו הזום' לנקט טעם אלא לר"א דאינו לר"י אתלוק מבואר דלעי' מקל לפי שהכל משרב במיל"ה. אבל הכא בידע בודאי שהתרומה נמעלה ע"פ הכד מצר"ה ס"ל דאין התחתונות אין בהם בום שירוב מסיעות לבטל את העליונות. ודבר זה רמזו הר"ב במ"ם על דברי ר"י דסבר כיון שאינם מעורבת אין התחתונות מסייעות וכו'.(מ"ל): בא"ד תרי תלתין כו'. לפי דבריו מתני' דלעי' כר"י וגר דהכא כר"מ. והיינא אמאי סתם לן רבי נהמא כר"י ולא"ר כר"מ. ואו אתיא לר"י לר"ל לגו מעם אינא דר' יהושע אמאי לעי' מקל ובכא מחמיר דא"ל דלר"י ס"ל ר' יהושע

יאשל

ח ובזו רבי אליעזר מיקל ורבי יהושע מחמיר. לשון הר"ם ולריך טעם בין לרבי אליעזר בין לרבי יהושע מ"ם לבנות ושחורות גדולות וקטנות מהתחתונות לעליונות[*טל"ל ובתו' פ' כל הזבחים ד' ע"ג ע"א כתבו דלא דמו דהשחורות אינן ראויות להיות בספק דמוע שלעולם השחורות מיכרות מתוך לבנות. ובפירוש שהזכרתי כתוב וז"ל וא"ל דבירושלמי מקשה מ"ש הכא בר"א מחמיר ור"י מיקל ויהיה להפך בבבא הסמוכה ומשני תרי תנאי אינון ר"מ ור' יהודה ואליבא דר' מאיר ר' אליעזר מיקל בתרוייהו עכ"ל] והתחתונות

עגולי דבלה (לה) **הגדולים מעלים את הקטנים** (לו) **והקטנים מעלין את הגדולים. העגולים מעלין את המלבנים** (מ) **והמלבנים מעלין את העגולים. רבי אליעזר אוסר** (מא). **ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה. אין מעלות זו את זו. ובשאינו ידוע מה נפלה. מעלות זו את זו: ט כיצד** (מב) **חמשים תאנים שחורות. וחמשים לבנות. נפלה שחורה שחורות אסורות. והלבנות מותרות. נפלה לבנה לבנות אסורות. ושחורות מותרות. בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו. בזו ר' אליעזר מחמיר. ורבי יהושע מקל: י ובזו רבי אליעזר מקל. ורבי יהושע מחמיר. בדורם ליטרא קציעות** (מג)

ע"פ

ח"ג. רבי נ"ל ורבי. ורבי נ"ל רבי. ובשאינו נמשב"ג ובשאינו. ט לבנות נ"ל תאנים לבנות. לבנות נ"ל ובשאינו. ושחורות נ"ל ובשאינו. בשאינו נ"ל בשאינו ובירושלמי ובשאינו. בזו נ"ל ובזו וכ"ה בירושלמי ובמשב"ג ובנ"מ וה"ל.

מלאכת שלמה

ותבין זה עכ"ל ז"ל מספר מוגה: ט כיצד. מדברי ר' עקיבא הוא. הרא"ש ז"ל. ומדתנן נפלה שחורה שחורות אסורות בלבד נפלה לבנה לבנות אסורות בלבד. למד מכאן בעל ספר החסידים ז"ל בסימן תנג"א וז"ל כיון שחורות ולבנות שני מינים הם הרי נודנדמיות אם ביקר על האדומות קטנות שהחיינו ואח"כ שחורות נריך לברך עוד על השחורות שהחיינו אע"פ שטעמן שוה וכ"ש אדומים גדולים ואדומים קטנים או שחורים לפי שישנם שני מינים ע"כ בקיצור. וכן מצאתי בספר ג"כ בספר לבוש הכלת סימן רכ"ה סעי' ד'. וכתב הר"ש שירילי"ו ז"ל דבירוש' מפרש דאיכא למ"ד דלר' יהושע אפילו בידוע מה נפל. מעלות ואיכא למ"ד דאין מעלות. ופליגי דלר' עקיבא אפי' ידע ולבסוף שכח אסורין דכיון דנאסרו נאסרו אבל אם אין ידוע אם שחורה נפלה או לבנה נפלה כיון דכולן בספק אינו אסור הן מעלות זו את זו דס"ל בירוש' דר"ע סברא דנפשיה קאמר ולא מפרש לדברי ר' יהושע וקשיא דהיכי תנא בסיפא דמילתיה ובזו ר' יהושע מקל והתם מפרש לה עכ"ל ז"ל. וסיפא דמתני' ר' יהודה אליבא דר"ע היא דלר"מ לא חלק ר' עקיבא כלל בזה דתניא נמצאת אומר בידוע לא תעלה שאינו ידוע תעלה דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומר בין בידוע בין בשאינו ידוע בין בשאינו ידוע תעלה דברי ר"מ ור' יהודה אומר בין בידוע בין בשאינו ידוע לא תעלה דברי ר"מ ור' יהושע אומר בין בידוע בין בשאינו ידוע תעלה ור' עקיבא אומר בידוע לא תעלה בשאינו ידוע תעלה ע"כ: ובזו ר"א מחמיר וכו'. ל"ל שהולרך לומר זה כדי שלא נטעה לומר שאלה הנני דיבים שוין כי לפי הנראה לפוס ריסטא משמע שהן שוין קמ"ל שאינם שוין עכ"ל ה"ר יהוסף ז"ל: י בדורם ליטרא קציעות. סתמא כר"מ דברייתא דריש ביצה ור' יהודה פליג סתם והתם קתני תבית וסיינו חבית הייבו כל. ה"ר שמכון

יכין תפארת ישראל בועז

לבנה של תרומה בק' תאנים חלין לבנים וחלין שחורים מלטרפין לבעלה (ב): לח) תאנים הנדרסי' יחד בעינן: לט) דבנפל עגול קטן של תרומה בין עגולי חולין גדולים וקטנים מלטרפים לבטלה דבים בעגולין יחד כדי ק' נגד התרומה בטלה: מ) תאנים הנדרסי' יחד ברבוע כלבינה: מא) כ"ל דס"ל אפי' אינו ידוע איזה נפלה כיון דבין שהיתה שחורה או לבנה לא נתבטלה אין מלטרפים: מב) דברי ר"ע הן: מג) תאנים יבשים של תרומה ולוטרא חלי לוג [ירושלמי פ"ו מ"ה וע"ש]:

(ב) ואילה"ק אין ליטרף מה שאינו בטלל הספק. תירץ אאמ"ז דבינו הגאון זצוק"ל דמדאה"ל תרי דרבנן דתרומות פירות דרבנן (כרש"י ביצה ד"ע ב') ולמעט נמי דרבנן דמדאורייתא ברובא בטל (כתו' נדה דמ"ז מ') סם אמרו והם אמרו דבבה"ג בטל מלאי בעי דרש לה יחד עד שלא יהי' ניכר בין שחורות לבנות. ואף דאין מבטלין איסור לכתחלה כל כה"ג שאין מרבה בהיתר. רק שמשנה ממה שהיה תחלה שרי וכ"ל דאי' מלקמן פ"ה מ"י דמותר לנתקן כדי שיתירו ולא מחבש מבטל איסור לכתחלה. ול"מ הי' כ"ל דמיירי בנפלה תאנה למנורה שיש בה כ' שחורות וכ' לבנות ואינ מה שחורה אם לבנה נפלה ומדהו"ל ספק דרבנן הקילו בה. וה"ע רק מפרש דברי ר' יהושע:

משנה ראשונה

הפוסקים סברת זו לפסק הלכה בי"ד סי' ק"ו לענין כספך וה"ג אפי' ליבא אלא ריבא דאינו מינו בטל ומינו כאינו מינו: **והקטנים** מעלין את הגדולים. כלומר אם הגדול נפל מלטרפין הקטנים להבשיר הבטיר לבטל. ופשטא דמתני' משמע אם יש בין הקטנים והגדולים מאה ואחד נגד משקלו של הגדול עולה. וסיינו אם משקל הגדולים כל אחד בני ליטרא ומשקל הקטנים כ"א ליטרא ונפל עם גדול שמשקלו שני ליטרא נריך שיהיו עם משקל שני מאות ליטרא ואם יש עם מאה קטנים כל אחד ליטרא וחמשים גדולים כ"א שני ליטרא בטל. ומלת הקטנים מעלין את הגדולים אע"פ שהם לא נכנסו בספק דומיא דגדולים מעלין את הקטנים. והכמה"ם מפרש מן הירושלמי אם יש עם מאה בין בחנין לבד ובין בחנין לבד הולכין להקל: **ובשאינו** ידוע מה נפלה מעלות. ומיהו אין בין כולם איסור מאה לבטל אחיהן אסורות ואע"ג דכל אד ספק הוא שמא לא נאכלו נפל לא אמרי' בכי הא ספק דרבנן לקולא דאד בחד בחד הוי כל אד כנופו של איסור ובדאמרי' פ"ב דמקואות מ"ב אחין לו בחד יכלה וכדפי' לעיל: **מעלות** זא"ז. והריני אומר הקטן נפל ואם יש כדי ביטול לקטן טולה. כ"כ הרמב"ם: **ט כיצד** חמשים תאנים כו'. ויש להמוה מה מוסיף לפרש כאן הא כבר אמר מה נפלה אין מעלות וממילא דאם נפלה שחורה שחורות אסורות ואם לבנה לבנות אסורות ובאלין ידוע נמי הא תני לה ובל כי הא לא נריך תו לפרשו ובולה מתני' תניא הא. ולכאורה היה מקום לומר לפי מה דאמר בירושלמי שאם ידע מה נפלה

כשהיו: עגולי דבלה. דבלות תאנים הנדרסים בעגול גדולים מעלים את הקטנים אם יש שם חמשים עגולים קטנים וכ"ה עגולים גדולים ואחד מן הגדולים כשנים מן הקטנים ונפל לתוכן עגול קטן של תרומה. *מסייעות כולן לבטל וכן עגולים ומלבנים. עגולים הם הנדרסות בעגול. מלבנים התאנים הנדרסות בצורת רבוע כמין דפוס שעושים בו הלבנים מרובעות: ורבי אליעזר אוסר. אם שחורה נפלה השחורות אסורות ואם לבנה נפלה הלבנות אסורות וכן בגדולים וקטנים. ועגולים ומלבנים הדומין לאותה שנפלה אסורים: בידוע מה נפלה. שחורה או לבנה אין מעלות לפי שיכול לאכול האחרות. וכיון דמותרות הן אין מסייעות לבטל אבל אם אין ידוע אם שחורה נפלה או לבנה נפלה כיון דכולן בספק איסור מעלות זו את זו והלכה כר"ע: ט כיצד. לפרושי מלתיה דר"ע קאתי: ובזו ר' אליעזר מחמיר. בהא דתנינן לעיל אבל במאי דבעינא למימר לקמן הוי איפכא: י בדורם ליטרא קציעות. ליטרא של תאנים יבשים של תרומה:

שמכון

על פי הבד. של חולין והרבה כדין יש: ואין ידוע. באיזה כד דרסה ובכל כד יש מלה ליטרות של חולין. אפילו אין כאן מלה כדין שרי רבי אליעזר. ואע"פ שידוע הוא שליטרא של תרומה היא בפי הכד ואינה מעורבת עם החולין רואין אותן באילו נפרדו ממקומן ונתערבו החולין בתרומה ועולין באחד ומלה. ורבי יהושע סבר כיון דאינה מעורבת אין התחתונות מפישות לבטל את העליונות אלא העליונות אלא השולים מותרים והפומים אסורים עד שיהיו שם מלה כדין ויתבטל פי חבית זה במלה פומין והלכ' כרבי יהושע: **יא** מגורה. אומר שאוגרים בו התבואה: וקפאה. הסיר

מה

ח"ג. י הבד מירושלמי הבד. ואינו מירושלמי ואין. יודע כל"ם ידוע. איזוהי מירושלמי אי זו היא. אליעזר בבבל"י אליעזר וכ"ה בל"ש ול"ע. שיהיו בל"ר: שיהא. כדים בל"ר כד ומירושלמי בד.

מלאכת שלמה

שמעון ז"ל. ועיין בירוש' לי מעמע אפכא מדרים בילה: ור' יהושע אומר לא תעלה. דכיון דאינה מעורבת אין התחתונות מפישות לבטל את העליונות אבל אם אין ידוע באיזה מקום בעיגול דרסה מולה ר' יהושע ורבי מעם בין לר' אליעזר בין לר' יהושע מ"ם לגמרי ומחורות גדולות וקטנות מתחתונות לעליונות ה"ר שמעון ז"ל. ודומה דבירוש' פריך לה ומשני ר' יוחנן דפלוגתא דתנאי היא והא דתאנים מחורות דמשמעו אמרה חד תנא וקבל כן המחלוקת של ר' אליעזר ור' יהושע ולדידי' גם בליטרא קליפות ר' אליעזר מחמיר ומגריך ק' פומין ור' יהושע מקל דתחתונות מעלות את העליונות וסיפא דליטרא קליפות תנא אחר אמרה שקבל כך המחלוקת של ר"ל ור' יהושע ולדידי' גם בתאנים שחורות ולבנות ר' אליעזר אומר דמעלות זו את זו ור' יהושע אומר וכך הוא פי' לשון המשנה בזו ר"ל מחמיר ור' יהושע מקל כלומר חד תנא אמר הכי הכא והא"ה בני ליטרא קליפות ובזו ר"ל מקל ור"י מחמיר כלומר ואיכא תנא אחרינא דאמר בליטרא קליפות דר"ל מקל ור"י מחמיר והא"ה שתנא זה יאמר גבי תאנים שחורות ר"ל מקל ור' יהושע מחמיר ע"כ עם פי' החכם ה"ר אליעזר אזכרי ז"ל. והברייתא שהביא ר' יוחנן לפרושי דפלוגתא דתנאי. היא הברייתא שכתבתי לעיל בסמוך: **יא** וקפאה. שב אל המגורה לא אל הסאה ונשאר עדיין בין התרומה במגורה כדאי' בירוש' ה"ר שלמה שיריני"ו ז"ל. וכתב ה"ר שמשון והרא"ש ז"ל ופריך בירוש' מחלפא שיטתי' דר' אליעזר תמן אמר התחתונות מעלות את העליונות וכאן אמר בקפוי אבל בארעייתא לא בתמיה ומשני שמעון בר אבא בשם בהגא דברי ר' אליעזר עשאוהו כמרבה במזיד כלומר דנרע משום דקפה לכיון דהסירה להתיר השאר

[*והתחתונות מעלות את העליונות. אע"פ שאינן בספק דמעם הקילו בתרומת פירות דרבנן. תוספות שם] יא וקפאה. פי' הר"ב הסיר מה שלמעלה תרגום ולקף וקפא. וכ"כ הר"ם. ואין פירוש ולקף המתורגם וקפא והסיר שהרי אחריו כתוב לאמור ויאמר הרם לך וישלח ידו ויקחהו אלא פירושו שעשו למעלה על פני המים. ואע"פ שאינו מלה תרומת זאת למסיר מה שלמעלה וכיונא אלא הרמב"ם שהמלה עבריי' מגזרת קפאו תהומות (שמות טו) והמגמ שהעליון הוא קופא החלה וכשמשמו בזו המלה ואמרוה במי שרוצה להסיר מה שיעלה למעלה על דבר מעובה או

מקונן

אומר

עפ הבד מז) . ואינו יודע איזוהי מח) רבי אליעזר אומר רואין אותן כאילו הם פרודות. והתחתונות מעלות את העליונות מט) . רבי יהושע אומר לא תעלה. עד שיהיו שם מאה כדים מו): **יא** סאה תרומה שנפלה על פי מגורה מח) וקפאה מט) . רבי אליעזר

יכין תפארת ישראל יכין

מד) של חולין: מה) באיזה כד ובכל כד יש ק' ליטרין: מו) אף שאין התחתונות בכלל הספק אפילו הכי כיון דתרומת פירות מדרבנן ומדאורי' גם הרומה דאו' בטלה ברוב הו"ל תרי דרבנן. ואין לריך שיהיה עם התחתונות ק'. רק משום היכר אלא נקל גם בתרומה דאו' להתיר בביטול ברוב [כך נ"ל]. וכן כתבו הוס' [ב"מ דפ"ח ה' ד"ה הכא] דתרומת הלמה דרבנן. ולפ"ז מה דאמרינן בתמה [ביצה ד"ג ב'] כ"ש הכא דאו' ע"כ נ"ל דתרומה עיקרו דאו': מז) ועשה של ר' אליעזר דתחתונות אינן ראויין להיות בספק דמעם בלבטות לעולם דיכולות הן. מה שאין כן תחתונות ועליונות ממין א' הן וראויות להתערב ולר"י אחרבה שחורות ולבנות מעורבות הן. מה שאין כן תחתונות ועליונות חילוק מקומות אין שם הערובות עליו כ"כ ע"ל אמת"ו הגזוק"ל: מח) אומר: מט) הסיר מה שלמעלה באומר:

משנה ראשונה

בשני כלים ליכא היכרא. ואי משום שיכולות להתערב דוקא בשתי קופות ושתי מנורות מיקרי יכולות להתערב. אבל הכא דחשבות ונעשות הן אפי' מתפנות מתקנס למקום אין מתערבות וקבועות במקומן תמיד. וכ"א סבר כל שיכולות בשום ענין להתערב מבטלות זא"ז וה"ל אפשר בתיקון הטבלין ויתערבו. והיינו דאסברה לה בדרש פ"פ הכל ולא תני נפלה פ"פ הכל. ומ"ש הר"ב לקמן מי"ב שתי מנורות דוקא בבית אחד כו' היינו אליבא דר"י: ואינו יודע איזוהי אבל אם יודע איזהו כ"ע לא פליגי שבעליונה אחורה והבולים מותרים אפי' אין שם ק"א דלהתמיר לא א"ר אליעזר דאין כאילו הן פרודות. ומ"ש הר"ב כדאין יש ובכל כד מלה ליטרין. בתוס כ"כ דאפי' אין מלה בכד מבטלות זא"ז כדלקמן מי"ב וכ"כ הרמב"ם בפירושו בהדיא אם יש בכל הכדים מלה וכו' ושתת

אם הפי' עשה בהמתו דבירוש' לא מקשה כלל מ"ש הכא דר"א מתמיר וכו' אלא אמה דתנן ובזו ר"א מתמיר וכו' יוחנן תנאי לעיל ומייתי ברייתא לסוכיא דבריו דתנאים מינו שנתלקו בפלוגתא זו דר"א ור' יהושע דר"י תני בה פלוגתייהו כדתנן בתמני' ור"מ תני בענין אחר וכיון דרא"ל אם יש שם ק' פומין אסורין והבולים מותרין ור' יהושע אומר אפי' יש שם ג' מלות פומין לא תעלה ומתני' דלעי' כדקיימא קיימא לכ"ע ואין בה שום מחלוקת. וכ"ז ברור למעיין בירוש' ומה שבהו ובמלה פומין יש בג"ש ק' ומשמו כגד הליטרא. דהא בהן כד שדרס עליה הליטרא ג"כ אינו יכול לעמוד ונהרס הליטרא ונשברה יקח יותר מליטרא. אבל בדרך דבעי' ר"ל ה"ל ברין ק"ל כד. וכ"ה לשון הר"מ בתמורו אם היו שם ק' כד וכד ה"ז תעלה ונוקה כד ל' מהם ומוכרה לכהן חון מדמי אחה ליטרא והשאר מותרין. ועי' בס' מר"ל שכתב דק' כיון שמ' שנתן אינו אלא משום גזל הבעל ומה מותן כל כלל לכהן. ומלאתי בשמה כיון דנתן מעגול א' ליטרא לכהן מתחזי כאילו נתבבר שכאן נתערב תרומה ואין בו שיעור לנעלו אלכן כל הכד אסור שישראל שלא יאמרו תרומה בתוכו ולא נתבטל ע"ל:

גר"ר

ציונים

.א תעלה. פי' שם פ"ל:

תוספות חדשים

פ"ו (ה"ל ר"ה) ע"פ הכד כ"ו ובכל כד יש מלה ליטרות עכ"ל. וי"ע דאפילו אין בכל אחד מלה הרי כולן מצטרפין כדלקמן מי"ב ובה דאי יש בכל כד מלה למה אינו יודע איזהו דאפילו יודע סבר ר"א דתחתונות מעלות כדלקמן מי"א לעיולם הר"ב שם וכ"כ הר"ש בהדיא וז"ל אם היה בכל הכדין מלה ליטרין ע"ש וכ"מ בס"מ על ביצה שבתה וז"ל ומייבי שאין בעיגול אחד ומלה דאל"כ למה לן קעמא דרואין שכ"ל ומ"ש דאל"כ כו' אינו מוכרח דאפילו באחד נ"ל רואין לגבי תחתונות אבל מ"מ בודאי סולן מצטרפות ועולי דמתפינא הייתי מניח בדברי הרע"ב ובכל הכדין יש מלה כלשון הר"מ. (הר"ר). ועיין רש"י במתנות דנרמה גם כן כמ"ש:

חדושי מהרי"ח

עכ"ל ודוא תירץ לר"א אבל לר"י קשה כנ"ל. ואפשר לומר דלר"י לא דמי דשם עכ"פ נתערבו ביחד ונם אם יראה יערב אותם כולם ודרשם אבל כאן לא נתערב רק במקום אח' ונאמר שנצרף סכל האחרות מתחתונות שלא נתערב

תוספות רע"ק

והייתי דגרולים מעלים את הקפנים במשקל והקפנים מעלים את הגדולים בבבין. דאם היו תשעים ענולים קפנים בכל אחד מהן ב' שלישי ליטרא שעולים יחד ס' ליטרות ועוד י' ענולים גדולים שכל אחד מהן ארבע ליטרות ונתערב בתוכם ענול של ד' ליטרי'. אף דבמשקל ליכא ק' מ"מ שלים כיון דהוי במנין מאה כ"כ הרמב"ם בפי' המשנה. גם בחבורו (פרק י"ד מהלכות תרומות ה"ב) כתב כה"ג לפסק הלכה באם לא ידע מה נפל אף דאפשר דנפל הגדול וליכא מאה תליון דקפן נפל ואיכא מאה בין נפל למאה ענולים גדולים וקפנים בין נפל לב' ענולים מהן ב' ענולים שכל א' ד' ליטרות

תוס' אנשי שם

מקל דברים בילה ונמס זכותם מייתי אלעזר בריית דאליבא דר"י ומי ר' יהושע מחמיר [הא ל"ק דמעשם אחר ר' יהושע מחמיר דס"ל דהוי כמו דבר שבמנין ע"ש] ודקדקתי מירוש' דאיתי דנעל

מקובץ: **אם** יש בקפוי מאה סאה. בס"ח ל"ג מאה סאה ועל פיה פי' הר"ב מה שפ'. ופירוש הרמב"ם כגירסת הספרים ושאין התחתונות מעלות את העליונות וז"ל בירושלמי מיתלפיה שיטתיה דרבי אליעזר. ומיהו גם גירסת הספרים אפשר לתקן ע"פ פירוש הר"ב והרא"ק אם יש בקפוי עם מה שבתחתון מאה סאה: **או** לאין נפלה. פירש הר"ב להיכן נפלה. וז"ל הר"ש באיזה מקום במגורה: **בשתי**

אומר אם יש בקפוי ג) **מאה סאה תעלה באחד ומאה** גא). **ורבי יהושע אומר לא תעלה. סאה תרומה שנפלה ע"פ מגורה. יקפיאנה** גב). **ואם כן** גג) **למה אמרו תרומה עולה באחד ומאה. אם אינו ידוע אם בלולות הן. או** גד) **לאין נפלה: יב שתי קופות ושתי מגורות** גה). **שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם. ואין ידוע לאיזו מהן נפלה. מעלות זו את זו** גו).

רבי

ח"ג. **יא** מאה סאה גל"מ ג"ב ג' מיעוט אלו וכ"ה גל"ס. **ורבי** גל"ס רבי. **יקפיאנה** גל"ע יקפאנה וגירושלמי ייקפיאנה. אם אינו ידוע גל"מ וגל"א בשאינו ידוע וגירושלמי בשאינו יודע. **או** לאין גירושלמי אם לאיין. **יב** ושתי גירושלמי שתי וכ"ה גל"ס. לתוך גל"ס בתוך. לאיזו גירושלמי לאי זה.

אם כן באיזה מקום אמרו תרומה עריכה ח' ומאה. כיון שיש חקנה בקפוי. ומשני בשאין ידוע אם נפלה הסאה במגורה אחר שנפלה על פי המגורה. אי נמי מתחלה אין ידוע להיכן נפלה. והלכה כרבי יהושע: **יב** שתי קופות. בכל אחת חמשים סאה: **ואין** ידוע לאיזו מהן **נפלה**. ומתיהן אסורות מספק מסייעות זו את זו לבטל. ואם רצה להעלות סאה מזו **מעלה**. מחלה מזו ומחלה מזו **מעלה**.

ושתי

מלאכת שלמה

יב ואין ידוע לאיזו מהן נפלה מעלות זו את זו. כתבו הר"ם והרא"ש ז"ל נראה דהאי מעלות זו את זו היינו דוקא בשאינו בשתיהן של אדם אחד שדרכן להתפות ולהתערב אבל שני כ"ח גת. וכך הוא בעור סוף סי' קי"ח. וכתב נמוקי יוסף בפ' הערל דף ת"ל דמתני' מיירי בתרומה בזמן הזה דהויא דרבנן ולפיכך הקלו בה לחשבן כאילו הן קופה אחת אע"ג דליכא שאני אומר שהרי שתי

ציונים

יא לא תעלה. שם פ"ל ג
יב שתי קופות. שם ה"ה:

תוספות חדשים

משנה י"ב (במשנה) שתי קופות. כר"ש מביא תוספתא כזו מאה וכזו אין מאה מרבי אומר לאחר מאה נפלה ע"כ. והקשה סר"ם למאי ל"מ דכיון דאין ידע מעלות זו את זו ע"ם ולק"מ דל"מ דצריך להיות אותה סאה מתוך המאה ואם היה מזו שאין כה מאה אינו כלום וכן מלאתי

חדושי מהרי"ח

נתערב שם כלל וכו' אי' שם רש"י בהדי' בזבחים דף ע"ב דתר"א אפילו אם בכר אחד ששם נתערב אין בכלי מאה כנגד זה שנתערב מצטרפי' האחרי' לבטל ונ"ל הבדרו של רש"י שאם יש כאן בכר חזות מאה אפילו לר"י מצטרפין דמה אם יש שם מאה כדין שהוא דבר שבמנין מצטרפין פשיטא שאם יש בכר שנתערב בשני עצמו מאה שמצטרף ואל תשיבני ממשנה י"א מאה תרומה כו' רי"א לא תעלה שם ה"ם א"צ לעלות רק יקפא כמו שפי' הרע"ב אבל כאן אינו יודע איזה כר יקפא ודו"ק:

תוספות רע"ק

ליתרות ומהן כ' עגולים שכל אחד ליטרא הוא ומשקל הכל ק' ליטרות תולין דקמן נפל וכנגיה אחר מתקמנים עיין שם. מדברי ה"מב"ם אלו משמע דאף בנפל לק' עגולים גדולים וקטנים דהיתר רק דתלינן דקמן נפל אבל אם היינו חוששים הגדול נפל לא היה שלה אף דאיכא ק' במנין כיון דליכ' ק' במשקל. וצ"ע בלישנא דהרמב"ם שם. דבתחלה כתב חדי הן מעלים בין במנין בין במשקל ובסוף דבריו משמע דאינו עולה במנין לחוד וכנ"ל ונם למאי הילכתא אמריגן דעולה במנין לחודי' הא כיון דהוא רק באינו ידוע מה נפל ואפשר להלות דקמן נפל. ממילא כל היכא דאיכא ק' במנין איכא נ"כ ק' במשקל וצלע"נ:

תום אנשי שם

יא בר"ב ד"ה א"כ כו' מתני' סריך כו'. הא דלא פי' דהא נמי כיומא דמלתי' דר"י ודר"ק א"כ כפי מה שאמרתי למה לאמרו וכו' מכום דא"כ שדברי ר"י הן לא הול"ל עולה בק"ח דהא ר"י לא ס"ל הכי אלא במאה ומוד כדעיל מ"ז. (ס"ל): בא"ר **באיזה** מ"ז וכו'. ז"ל הכ"ם כלומר למה לאמרו לאיזה מקום לאמרו ע"כ. ולפ"ז צריך לקרות למה הוא אמ"ר. (ס"ע):

ג) שיהן במשמע האומר בקפה והתבואה שקפה'. ור"ל שהתיקן מלטרפין כך כ"ל: נא) לטעמי' במ"י ולף דהכא אין מעורבות דהא קפה' והסיר התרומה. אם"ה מלטרפי מדהיו החלה מעורבין הרי איכא הכירא בסיר [בלעיל פי' מ"ז]: נב) ר"י קא' לה וה"ק כילד יעשה יקפיאנה

יכין — תפארת ישראל — יכין

ג) שיהן במשמע האומר בקפה והתבואה שקפה'. ור"ל שהתיקן מלטרפין כך כ"ל: נא) לטעמי' במ"י ולף דהכא אין מעורבות דהא קפה' והסיר התרומה. אם"ה מלטרפי מדהיו החלה מעורבין הרי איכא הכירא בסיר [בלעיל פי' מ"ז]: נב) ר"י קא' לה וה"ק כילד יעשה יקפיאנה עד שידע שלא נשאר מהתרומה כלל. ואז תחתית האולר מותר: נג) דמהני קפוי: נד) שאינו ידוע: נה) ובכל א' כ' סאה: נו) ואותה סאה שמעלה מעלה מזו אי מזו אי חלי' מכ"א מיהו דוקא קופות מלטרפות מדמתטלטלות פעמים שמתערבות יחד אבל ב' מגורות דוקא בבית א' מלטרפות: אגודה

משנה

ומתא ע"ם הוא בדברי הר"ב וצ"ל בכל הבדיס: **יא אם** יש בקפוי. פי' הר"ב אם יש בקפוי עם מה שבתחתון וכו' וקמ"ל דאע"ג דקפאה ונלי דעתיה שלא נתערבה וכו' עכ"ל וקשה דמאי רבותא היא אע"ג דקפאה כיון דבשעת פעולתה כבר במלה ל"ח והוהרה היאך מחזור ומתבר אח"כ ומאי גילוי דעתא איכא מהום שקפאה א"כ לעולם אינו רבאי ליקח ממנה. ובירושלמי איכא מ"ד דאמרי' אם יש בקפוי לבד קאמר ולא עם הבולים וזה קשה יותר כדאמר החם דהשתא מיתלפא שיטתי' דר"א. ולפ"ד ל"ש שהולכו לירחק בתחתי' ויש לפרשה בפשיטות דקתם מגורה גדולה הכנה ויש בפיה לבד חמשים סאה או מאה סאה וכשנפלה סאה על תרומה בפיה וידע באיזה מקום נפלה אם היה נועל אותה הסאה מיד הותרה כל המגורה לכ"ע כדאמר בקופה. אלא הכא מיירי שקפאה לכל מה שבמגורה על פיה ונמלא שנתערבה אותה סאה בכמה סאין שבפיה ועשה כן בתחכון כדי לבטלה שלא ידע ליעול אותה סאה לבדה להתיר הבאר וה"ז מבטל איסור במיזד ובאה פליגי דר"ל סבר אם יש בקפוי מאה סאה תעלה ולא דיינינן ליה כמבטל איסור דר"א לטעמיה דאמר דאין אמו הן פרודות לבקל בביטולה וה"ל דאין כפרודות מתעלה ומעורבות בכר ואין זה מבטל איסור כיון שבכר הן מעורבות ומונח קמ"ל הכא דלא מיתא דדוקא לעיל שאינו יודע באיזה מקום היא התרומה הוא דא"ל אינשאר דאין בתעורבות אבל הכא שידוע מקומה ויכול ליעלה ולהפרישה הרי אין זו כמעורבת. קמ"ל הכא דאפי' מקומה ידוע ויכול ליעלה ולהתיר הבאר אפ"ה אם לא נעלה ופירנה אם הבאר גם בזו מיקל דאמרי' דאין ואינו כמבטל. וד' יהודא לטעמיה דלית ליה דאין והלכך אפי' יש שם מאה לא תעלה דאין מבטלין איסור ואם ביטל במיזד אסור בדלקמן בפ"ה. וה"ה דה"מ למיתני הלי דינא בלא קפאה אלא פירנה אבל הכא הנמורה אלא דבבה"ג ההסאה שיתה ידועה מתחלה היכן נפלה ולא היתה לריכה לבטלה מכח דאין שבכרי יכול ליעלה ואין שפיר קפאה רבותא דבני דעתיה דלא ניחא ליה לפרנה בתגורה ובי טיבי דלא שייך בה דאין בתחתונות ה"נ לא ניחא דאין בקפוי עצמו קמ"ל דלא. והשתא א"ש נמי קופה שאה תרומה בנפלה ע"פ מגורה יקפיאנה אחתן לדברי הכל דהאי יקפיאנה היינו לאותה סאה ובהא מודה ר"א ולא כפי' הר"ב דקיומה במילתיה דר"י הוא דא"כ לא ה"ל להתרין ולמיתניה בבא בתרא נפשה וה"ל למיתני כילד יעבה יקפיאנה. ונם הא דאמר א"כ למה אמרו תרומה עולה בתחד ומאה משמע דבר"א היא דלר"י הא איהו א"ל מאה ועוד ואמ"פ שלפי מה שפירשנו נלאה דומה דקפאה דלישא אינו כמו יקפיאנה דקפאה דרישא קפאה לכל פי המגורה

תוספות יום טוב

משנה י"ב (במשנה) שתי קופות. כר"ש מביא תוספתא כזו מאה וכזו אין מאה מרבי אומר לאחר מאה נפלה ע"כ. והקשה סר"ם למאי ל"מ דכיון דאין ידע מעלות זו את זו ע"ם ולק"מ דל"מ דצריך להיות אותה סאה מתוך המאה ואם היה מזו שאין כה מאה אינו כלום וכן מלאתי

חדושי מהרי"ח

נתערב שם כלל וכו' אי' שם רש"י בהדי' בזבחים דף ע"ב דתר"א אפילו אם בכר אחד ששם נתערב אין בכלי מאה כנגד זה שנתערב מצטרפי' האחרי' לבטל ונ"ל הבדרו של רש"י שאם יש כאן בכר חזות מאה אפילו לר"י מצטרפין דמה אם יש שם מאה כדין שהוא דבר שבמנין מצטרפין פשיטא שאם יש בכר שנתערב בשני עצמו מאה שמצטרף ואל תשיבני ממשנה י"א מאה תרומה כו' רי"א לא תעלה שם ה"ם א"צ לעלות רק יקפא כמו שפי' הרע"ב אבל כאן אינו יודע איזה כר יקפא ודו"ק:

תוספות רע"ק

ליתרות ומהן כ' עגולים שכל אחד ליטרא הוא ומשקל הכל ק' ליטרות תולין דקמן נפל וכנגיה אחר מתקמנים עיין שם. מדברי ה"מב"ם אלו משמע דאף בנפל לק' עגולים גדולים וקטנים דהיתר רק דתלינן דקמן נפל אבל אם היינו חוששים הגדול נפל לא היה שלה אף דאיכא ק' במנין כיון דליכ' ק' במשקל. וצ"ע בלישנא דהרמב"ם שם. דבתחלה כתב חדי הן מעלים בין במנין בין במשקל ובסוף דבריו משמע דאינו עולה במנין לחוד וכנ"ל ונם למאי הילכתא אמריגן דעולה במנין לחודי' הא כיון דהוא רק באינו ידוע מה נפל ואפשר להלות דקמן נפל. ממילא כל היכא דאיכא ק' במנין איכא נ"כ ק' במשקל וצלע"נ:

תום אנשי שם

יא בר"ב ד"ה א"כ כו' מתני' סריך כו'. הא דלא פי' דהא נמי כיומא דמלתי' דר"י ודר"ק א"כ כפי מה שאמרתי למה לאמרו וכו' מכום דא"כ שדברי ר"י הן לא הול"ל עולה בק"ח דהא ר"י לא ס"ל הכי אלא במאה ומוד כדעיל מ"ז. (ס"ל): בא"ר **באיזה** מ"ז וכו'. ז"ל הכ"ם כלומר למה לאמרו לאיזה מקום לאמרו ע"כ. ולפ"ז צריך לקרות למה הוא אמ"ר. (ס"ע):

משנה

ומתא ע"ם הוא בדברי הר"ב וצ"ל בכל הבדיס: **יא אם** יש בקפוי. פי' הר"ב אם יש בקפוי עם מה שבתחתון וכו' וקמ"ל דאע"ג דקפאה ונלי דעתיה שלא נתערבה וכו' עכ"ל וקשה דמאי רבותא היא אע"ג דקפאה כיון דבשעת פעולתה כבר במלה ל"ח והוהרה היאך מחזור ומתבר אח"כ ומאי גילוי דעתא איכא מהום שקפאה א"כ לעולם אינו רבאי ליקח ממנה. ובירושלמי איכא מ"ד דאמרי' אם יש בקפוי לבד קאמר ולא עם הבולים וזה קשה יותר כדאמר החם דהשתא מיתלפא שיטתי' דר"א. ולפ"ד ל"ש שהולכו לירחק בתחתי' ויש לפרשה בפשיטות דקתם מגורה גדולה הכנה ויש בפיה לבד חמשים סאה או מאה סאה וכשנפלה סאה על תרומה בפיה וידע באיזה מקום נפלה אם היה נועל אותה הסאה מיד הותרה כל המגורה לכ"ע כדאמר בקופה. אלא הכא מיירי שקפאה לכל מה שבמגורה על פיה ונמלא שנתערבה אותה סאה בכמה סאין שבפיה ועשה כן בתחכון כדי לבטלה שלא ידע ליעול אותה סאה לבדה להתיר הבאר וה"ז מבטל איסור במיזד ובאה פליגי דר"ל סבר אם יש בקפוי מאה סאה תעלה ולא דיינינן ליה כמבטל איסור דר"א לטעמיה דאמר דאין אמו הן פרודות לבקל בביטולה וה"ל דאין כפרודות מתעלה ומעורבות בכר ואין זה מבטל איסור כיון שבכר הן מעורבות ומונח קמ"ל הכא דלא מיתא דדוקא לעיל שאינו יודע באיזה מקום היא התרומה הוא דא"ל אינשאר דאין בתחתונות אבל הכא שידוע מקומה ויכול ליעלה ולהפרישה הרי אין זו כמעורבת. קמ"ל הכא דאפי' מקומה ידוע ויכול ליעלה ולהתיר הבאר אפ"ה אם לא נעלה ופירנה אם הבאר גם בזו מיקל דאמרי' דאין ואינו כמבטל. וד' יהודא לטעמיה דלית ליה דאין והלכך אפי' יש שם מאה לא תעלה דאין מבטלין איסור ואם ביטל במיזד אסור בדלקמן בפ"ה. וה"ה דה"מ למיתני הלי דינא בלא קפאה אלא פירנה אבל הכא הנמורה אלא דבבה"ג ההסאה שיתה ידועה מתחלה היכן נפלה ולא היתה לריכה לבטלה מכח דאין שבכרי יכול ליעלה ואין שפיר קפאה רבותא דבני דעתיה דלא ניחא ליה לפרנה בתגורה ובי טיבי דלא שייך בה דאין בתחתונות ה"נ לא ניחא דאין בקפוי עצמו קמ"ל דלא. והשתא א"ש נמי קופה שאה תרומה בנפלה ע"פ מגורה יקפיאנה אחתן לדברי הכל דהאי יקפיאנה היינו לאותה סאה ובהא מודה ר"א ולא כפי' הר"ב דקיומה במילתיה דר"י הוא דא"כ לא ה"ל להתרין ולמיתניה בבא בתרא נפשה וה"ל למיתני כילד יעבה יקפיאנה. ונם הא דאמר א"כ למה אמרו תרומה עולה בתחד ומאה משמע דבר"א היא דלר"י הא איהו א"ל מאה ועוד ואמ"פ שלפי מה שפירשנו נלאה דומה דקפאה דלישא אינו כמו יקפיאנה דקפאה דרישא קפאה לכל פי המגורה

ראשונה

וקופה לאותה הסאה. גם לפי פי' הר"ב לריך אתה לומר כן מדמלריך בריפה לבעלה לר"א ולר"י אפי' ביטול לא מהני. ובקופה הני יקפיאנה בתחלה בלא שום ביטול וע"ב ל"ל דיש בשאין ידוע להיכן נפלה והיכי מסכחת לה קפאה לאותה סאה כיון שאין ידוע היכן היא אלא כ"ל דקפאה היינו כמה סאין שע"פ המגורה וקופה ולהי אותה סאה לבד: **יב מעלות** זא"ז. פי' הר"ב שתי קופות אפי' בשני בתים ושתי מגורות דוקא בבית א'. וכ"ה בירושלמי. ויש לתמוה מהא דתנן במס' מקואות פ"ב מ"ב גבי שתי מקואות שהיו כל אחת פחותות מארבעים סאה ונפלו ג' לוגין לאחת מהן ואינו יודע לאיזהו ספקו טמא שאין לו במה יטלה. ומ"ש מתמני' דהכא שמעלות זא"ז. ואפי' נימא דמקואות דמו למגורות בבית אחד מיהא מעלות זא"ז והתם פסיק ומתי בכל כגון אסורות גם הפוסקים שם לא חלקו בזה. ואתם נמי מיסור ג' לוגין מדרבנן ולמאי דפי' במ"ח יש לייסב דמעורבת דתרומה קיל מפי דמדינא אפי' מדרבנן בטולה בטלה בטל כדקיי"ל בכל האיסורים אין במינו בינם בטל במיז ולא בשי שבים וה"ה בתרומה לא בפי ק"ח אלא שהתיקו בתרומה חומרא בטלה מעבמא דפי' לעיל ולהיכא בטלה לריך ק"ח הלכך הקילו בו נמי דמעלות זא"ז. אבל בטלה לוגין מיקר גזרה היא דשמא ממ' טמא לא בטלי ולא מהני ליקוף. והלא דבמי קופות מבוא שאפשר לכן להתערב אמנו הוי כמעורבות. ובטלה לא אבטלן ס"ב דאפי' לא"ד עומד ליזרק כזרוק דמי לא אמרו אלא בשולאי עתיד ליזרק אבל הכא מי יימר דמתערבי. וכן שתי מגורות בבית אחד הא לא קיימי לגבולו. אלא הכא מבוא היכר בטלה ובהכי הוי היכר והכ"ע כתב לפי הטעם דקופות דרכן להתפות ולהתערב נראה הא דמעלות זא"ז סיום בשתיהן של אדם אחד שדרכן להתערב אבל שני בני אדם לא ניחא הבתא הא דתניא בתוספתא בזו מאה וכזו אין מאה הריני אומר לתוך בל מאה שפלה ולמאי נ"מ הא בלא"ה מעלות זא"ז אלא מבוא הרי גבולי איסורין. ואין לומר מבוא בתי עיירות הני לה דהא בתר מילתיה דר"ש הני לה ולדידיה אפי' בשתי עיירות מלטרפי עכ"ד הר"ש. ולפי מ"ש אין זה מוכרח כלל דאפי' בל אדם אחד אין עתידין ודאי להתערב אלא דלאו מבוא שיתערבו אמתין עלה אלא מבוא היכר ובנים אחד איכא היכר וכ"ל מלשון הרמב"ם בתבואו פי"ד שכתב שתי קופות אפי' בשני בתים מלטרפות בקרוב לקנין שתיהן בנות אחד ע"כ ולפ"ז י"ל דאין חילוק בין אדם א' לשנים. ומהתוספתא שהגיה הר"ם נמי אין הכרע דבתי דתני לה בתר מילתיה דר"ש מ"מ אלינה דמ"ק אמרה ולפנין שתי מגורות בשני בתים וכן דעת הרמב"ם הביאו כ"י בי"ד ס"ס קי"ח אחד לשנים

ושתי קופות לאפילו הן בשני בתים ואין יודע לאיזו מהן נפלה סלה של תרומה. מעלות זו את זו. מפני שדרכן להתפות. והן מטלטלות ממקום למקום. ופעמים שמתערבות זו עם זו. אבל שתי מגורות שאינן מטלטלות. בזמן שבתיהן בבית אחד. מעלות זו את זו. ואם הן בשני [בתים] אין מעלות זו את זו:

ר"ש אומר אפי' הן בשתי עיירות. ואין הלכה כר"ש: **יג** שנפלה אחת מהן. אגודה אחת כיולא בהן ואינה ניכרת מביניהן. ואותה אגודה היתה תליה תולין ותליה תרומה: שהיו שם מאה ושני חציים. עם החלי של תרומה שבה. ואסמכינן רבי יוסי שאין האגודה שתליה תרומה מדמעת אלא לפי חשבון תרומה שבה. ולא אמרינן שהאגודה כולה תרמע. כיון שהיא תרומה מעורבת בחולין:

יב בשתי עיירות. בעל כף נחת כתב עיירות קופות גדולות הרבה עשויות למדה והיא מלה בל' ערב ע"כ. ["אבל לפירוש הר"ב אין נראה כן אלא כפשוטו לשון עיר דלפי שהן רחוקות אין מתערבין וכן נראה מהפירוש שהזכרתי]: **יג אלא** שהיו שם מאה ושני חציים. לא שנריך מאה ושניים שהרי באחד ומאה עולה להמחמיר שבמשנה ז. אלא דבאגודה שתליה תרומה הטפלת בחמשים היה המעשה:

רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו: **יג** אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגודות של ירק שנפלה אחת מהם נז) לתוכן חציה תרומה נח) ואמרתי לפניו תעלה. לא שהתרומה תעלה בחמשים ואחד. אלא שהיו שם מאה ושני חציים נט):

ח"ג. בשתי גיולמי כשתי ובל"פ שתי. יג אחת בל"פ ול"ק אחד. סדם גיולמי ל"ג וכ"ה בל"פ. שהתרומה תעלה גיולמי עולה וכ"ה בל"פ. שהיו בל"ג שיהיו. שני חציים בל"ג חצאים.

מלאכת שלמה

שתי הקופות חולין משום טעמא דמתני' מיירי בשאתיהן של אדם אחד ע"כ ועיין עוד שם: אפי' הן בשתי עיירות וכו'. דס"ל לר"ש כיון דשל אדם אחד הם מצטרפין לגלוף ילרפס כאחת ורמיתי מי שפירש עיירות קופות גדולות עשויות למדה. ושהיא מלה בלשון ערבי. ונם בספר כף נחת כן פי' ואין להם על מי לסמוך שאפי' ברמב"ם בפי"ל כתוב אבל אם היו שתי הקופות בשתי עיירות אינם מצטרפות ואם כדברינם הל"ל שתי הקופות שתי עיירות נלתי בי"ת. וה"ל תנן בפ"ה דדמאי אפי' משתי קופות אפי' משתי עיירות: **יג** א"ר יוסי מעשה וכו'. בא לאתויי ראיה לשתי קופות דרואין אותם כאילו הן מעורבות כדאמרכן באגודות דאמרי' תעלה אע"פ שאין האגודות מעורבות אמר שלמה

משנה ראשונה

לפנים ומיישב מוקפתא זו בפ"ל ונמחוק לפי' המשנה דדין זה דאמרי' הכא דמעלות זא"ז לא מיתתר אלא בתרומה דתרומות יבש הוא בתיו. ודטוחה ביבש בשאר מיסורים ובמיתו כדאיכא חומא וליכא עשים לא מסכחת לה בגל דהא לא לריך לימוף דבחומא בעלמא בעיל אפי' מדרבנן והיינו דלא תני לן הך דינא בשום מקום אלא בתרומה ולאיה לדבר דלענין שאוכין לתקוה אדרבה ק"ל דאין מעלות זא"ז ושהיכן אחורות כדפי' משום דבשאוכין כל דליכא מ' סאה אסור מדרבנן כמו שתת מרוב בשאר מיסורי' וכל דאיכא מיסור דרבנן לא הקילו לומר שמעלות זא"ז אלא בתרומה דמדינא לית בה מיסורא אפי' מדרבנן ובעלה בחוב כמו שאר מיסורים אלא חומרא בעלמא הוא שהלריכו בה מאה ואחד והלכך הקילו בה שמעלות זא"ז. ולכך אני תמה בזה על הפוסקים בי"ד פי' ק"ל שלמדו מדין זה דתרומה לכל האיסורים וכתבו שאם היו כאן שתי קדירות שאם היו כאן שתי קדירות בל היתר ובאל איסור נאחת מהן ואין יודע לאיזו ואין באחת לבטלו מצטרפות בהיתן לבטלו ב"ב. ואין יתכן זה דאי ביבש מיירי ובמיתו נמה

תוס' אנשי שם

יג ת"ש ר"ה **אלא** כו' לא שריך כו'. עמ"ש בפ' הסמוך מ"ו שלדעת הר"מ אין סחולין שבתחומא מסייעין לבטל ואי"כ דוקא נקט שנפל לי' אבל נפל לתו"ש ומחלה לא הי' עולה דאין החולין שבתחומא מצטרפין ואין כאן רק נ"ש מהחולין:

מלאתי אח"כ בחוה"ת דף ק"ל ע"ש ע"ם שאתיך מזה עוד י"ל דע"מ בידע ובכתם דאם אין באחד מאה אין מצטרפות כמ"ש הרמב"ם פי"ד מה"ה לגבי שחורות מצא"כ בכיס מאה ואחד אלינן בהיתר (הל"ו). ע"ל פ"ו מ"ה:

יכין תפארת ישראל יכין

נו) אגודה מ' כיולא בהן: נח) מלי לאיירי בין שהיה ידוע לאיזה חלי' הרומה. או שידע וחזרו ונתערבו. או שאמר חלי אגודה זו תרומה ולא בירר עדיין איזה. דעכ"פ אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון [כפ"ה

הלכתא גבירתא

פרק ד משנה א כרי שהפריש ממנו מקצת תרומתו. מוחר גם לאחר זמן מרובה לחפריש משם גם שאר תרומתו. ול"א בדאו' אין בריירה ושמא מפריש מהמחוקן כבר. כיון שלא פירש בתחלה שיהיה בהכרי קצת מחוקן. ואפ"ה לא יפריש מכרי זה תרומה על כרי אחר שכולו מבל. רק איפכא שרי: **משנה ב** הפריש מקצת תרומ"ע שחייב מכרי אסור לאכול מקצת מהכרי על סמך התרומ"ע שהפריש. רק כשכשאת אבילתו עדיין התרומ"ע שהפריש עדיין קיימין כולן. דאל"כ אסור לאכול רק כפי השיעור שקיים מהן:

משנה ג שיעור תרומה מדאורייתא אפילו גרעין א' מכרי. ומד"ס חלק ס' מנדיב. וחלק ג' מביעוני. וחלק ס' מקמצן. ואפילו נדיב או ביעוני שהרם ועלה בידו א' מס'. וחזר והוסיף. שניהן תרומה. אבל הכהן אסור לאכול מהרוסקה עד שיפריש ממנו המעשרות של הרוסק'. ובמיחת מס' חייב להוסיף עד בשיעור שרגיל. והוסקה זו רשאי לחנו במדה. משקל או מניין. ורק מהמוקף: **משנה ד** שליח תורם כשיעור דעת משלח. מ' ג' או ס'. ובמטופק בדעתו תורם א' מנ'. ואז אפילו מע' בדעת משלח. מהני. ורק בהתכוון להוסיף אינו תרומה. ובהתכוון לגרוע. הוה תרומה ויוסיף:

משנה ה המרבה בתרומה. אם שיער רק קצת חולין מתני: **משנה ו** בג' פרקים בשנה משערין כמה יחזיק חסל שמפריש עמו התרומה. בבכורות. ובקיץ. ובמיפות. בין בשמפריש במדה. משקל או מניין. והמשער כשמפריש במניין ערוף מהמפריש משיעור החלק. והמפריש לפי שיעור הדדה. ערוף מהמפריש לפי שיעור המניין. שיש בהן גדולים וקטנים. והמפריש לפי שיעור המשקל משובח משלשתן:

משנה ז תרומה ותרומ"ע בפלים בק' ועוד מעם. וכשנתבטל צריך להפריש מהתערובות כפי השיעור תרומ"ע שנתערב ונותנו להכהן:

משנה ח תרומה שנתערב' בהרבה גופין שיש בהן חמנות נפרדות. הרי כמו שלא נאסרו רק אותן הגופין שישנן בכלל הספק שהן תרומה. כך אין

מ"ה): נט) דאין התרומה מדמעת אלא לפי חשבון תרומה שבה. **והרי** יש כאן ק"ל חלין נגד החלי תרומה והרי גם אם היה רק ק' חלאין כבר היתה התרומה בטילה:

כללא דפרק ד

מפני' לבטל רק אותן שדומין בחמונת החרומה. שאפשר שהן התרומה:

משנה ט לפיכך האנה תרומה לבנה או שחורה שנפלה לתוך כרי תאנים שקצתן שחורות וקצתן לבנות. או שנתערב' תאנה תרומה גדולה או קטנה. לתוך כרי תאנים שקצתן גדולים וקצתן קטנים. אמ"צ לבטל רק כשיש ק' בחמונת התרומה שנתערב. רק במטופק באיזה תאנה היתה התרומה. או כל המונה שמטופק בה שמא כך היתה התרומה מצטרף לבטל. ולא עוד. אלא גם במטופק אם גדולה או קטנה היתה התרומה. כיון דדרוש מד"ס הוא. אמרינן נמי שאני אומר קטנה היתה ומצטרפים הגדולים והקטנים אם הם יחד ק' כפי שיעור הקטנה. ולא הוה תרתי דסתרו הדדי:

משנה י ולפיכך בדרס ליפר' קצישות תרומה לתוך כר שכבר היו בתוכו תאנים דרוסים של חולין. ונתערב בין כמה כדין שבטולן תאנים דרוסים. כיון שלא נבנס בכלל הספק תרומה. רק הקצישות שבפה הכר למעלה. צריך לבטולו ק' פיות כדין:

משנה יא וכ"כ סא' תבואה תרומה שנפלה על ראש הכרי. אף שאינו יודע עד היכן הגיעו. נרעיני התרומה. אמ"צ לבטל רק מה שמטופק בו שמא הוא תרומה. ורק במטופק אם נתערב התרומה בכל הכרי. או שמא במקום א' נפלה. כל שהוא בכלל הספק מהני לבטל. ובודע שנפלה בראש הכרי. מסיר מה שבראש הכרי באופן שאם גם ישארו קצת נרעיני תרומה בהכרי יתבטלו בק"א. ולא הוה כמבטל איסור לכתחילה:

משנה יב סאה תרומה שנתערבה בא' מב' כלים ומטופק לאיזה מהן נפלה. שניהן מצטרפין לבטלה בק"א. ואפילו הב' כלים בב' בתים בעיר א'. מדנקל להביאן יחד. אבל בב' עיירות לא:

משנה יג אגודה של ירק שחציה תרומה בין שהיה ידוע איזה חציה. והשתא נשכח. או שידע ושכח קודם שנתערב. או שלא בירר מתחלה איזה חציה תהיה תרומה. במיל בג' אגודות אע"ג שיודע שכל אגודה רק חציה תרומה:

לי ליקוף הא בחתת מהן נמי בטל דאיכא רובא ויבש נמיתו מני נכובא אפי' מדרבנן כמ"ש בפי' ק"מ וליכא למימר דרובא נמי ליכא אלא כ"י ליקוף. דא"כ איסור דאוריתא הוא ופשיטא דלא מהני ליקוף ודבכי הכ"ך שם ס"ק י"ז ע"ש לע"ד וס"ב בע"ז ס"ק ז'. ולי' במיתו בלא מהני ליקוף לכל לא בעי שעיס מדרבנן ודמי לשאונין במקום. וכ"ש מי בלא וכאיתו מיתו דבעי עשים מדאוריתא דלא מהני ליקוף. ובאמת שהרמ"א בנדק הבית מולק כל דין זה עלמד הרשב"א מכאן בשאר איסורים והביאו הש"ך שם ס"ק מ"ח שכתב הא דאמרי' בתי קופות מצטרפות לא נאמרו דברים כלנו לגבקל אלא באיסורי תולה ויטעורי דרבנן (בנון) יבש ביבש דלית בה טעמא או לח ואיה בה עשים אלא דבתחומה ביעורה יותר מעשים אבל היכא דיהיב טעמא או שלאוי ליתן עשים בגון בלח ומיתו ואין בו עשים לא אמרי' ביה הני קולי אפי' באיסורי דרבנן ולא סוחכר דין זה בדבר בכאוי ליתן עשים אפ"ע דליכא טעמא בגון מין במיתו עכ"ד ודבריו לגיכון בחור ביבש מין במיתו הא במיל במקום בפולמו ולמה לי ליקוף וצ"ל דסבר בהרשב"א בפי' ק"מ דאפי' יבש במיתו דבטל מדרבנן אין לחוכלן כולן כאחד ולהא מהני ליקוף לאוכלן כאחד. אבל בהרא"ש ומור וסמ"ק בפי' ק"מ בלא ליקוף מותר לאוכלן כאחד לא מבטלת כלל דין ליקוף בשאר איסורים. ומיקר דין זה דמהני ליקוף בשאר איסורים מדברי הרשב"א הם ולעטעמים חיל דתמתיר בפי' ק"מ בתחומה יבש במיתו לאוכלן כאחד אבל שאר איסורים לא כתבו דין זה בשאר איסורים ובמיתו בדפי' : **יג** א"ר יוסי מעשה. מ"ש הר"ב דקמ"ל אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון וכ"כ הרמב"ם ואיתו מיוסף להא תני לה הך מלתא בהדיא לקמן פ"ה מ"ז והך דהכא נמה לי ונולי דבריהם אפשר דקמ"ל דאין לריך לחלק האגודה בחעלומת ולהעלות חליה אלא העלה האגודה כשהיא שלמה ואח"כ מחלקה ונלא מיוסי' מקן דחזי סבר שטולה תרומה ופלתה בחמשים ואחד ובמיתו דקאחר לא שחפלה בחמשים ואחד. והר"ש מפרש מתני' בענין אחר כ"ש הירושלמי וגם הא מיתו מיושב כל הטוך. ואפשר דאגודה ו היתה מלומן בדרכן לימנות דאמרי' פ"ג דבילה מ"ז שאין לבן ביטול כמן חלפים

מדדין וקולמי כרוב וקמ"ל דזו חפלה כיון שאינה אלא חלים תרומה ואחי אינה דבר שבמנין:

יבקנו

תרומות סאה פרק ה

פרק ה א סאה תרומה טמאה וכו'. דטמאה אסורה באכילה בעשה כדלפיכן בפרק הערל דף עג מדכתיב (דברים טו) בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו אע"פ שהטמא נגע בו. וכפסולי המוקדשין כתיב. ודרשינן לה ולא לאחר. ועי' במשנה ד: ["שנפלה לפחות ממאה חולין וכו'. דתרומה טמאה נמי עולה באחד ומאה כדלקמן משנה ד] : ירקבו. כתב הר"ב והא דלא תנן ידלקו משום דחיישינן דלמא אדמדליק להו אתי לידי תקלה כו' משום דדימוע קיל וכו'. וכך כ' הר"ם. *) [*והא] דמשנה י פרק ח מפרש הר"ב גבי שמן דרלוי להדליק כשנדמע ונטמא דמדליקין וגמרא ערוכה היא בסוף פרק קמא דפסחים. ["הא מסקינן התם דמי ליה בכלי מלוס דלא חיישינן תו לידי תקלה והכא בדבר יבש דהא עדיין לא הוכשר כבסיפא דמתניתין ולא ממאים בכלי מלוס. ואתי ביה לידי תקלה הלכך ליה תקנתא]. והרמב"ם בפרק י"ד כתב בדין משנתינו מניחין אותן עד שירקבו בד"א בדבר שאין דרכו להאכל חי. לא יניחן שמא יתקל בהן ויאכל מהן אלא ידליק הכל כדרך שמדליקין תרומה טמאה עכ"ל. ומבואר שחלוקין הם בפירוש ירושלמי. טמאין ירקבו על דעתיה דר' יוחנן ידליק על דעתיה דחזקיה ניחא סבר ר' יוחנן וכו'. להר"ש מקשה על דעתיה דר' יוחנן ידליק ומשני סבר כו' ולא ידליק. ולהרמב"ם מקשה על דעתיה דר' יוחנן ידליק ומשמע דאין הכי נמי אלא סבר ר"י דמשנתנו בדבר כו' ועיין מ"ש לקמן בפ"ח: ואם למעשר ראשון וסו'.

*) בד"ם ושימה

פרק ה **א סאה** תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין. דתרומה טמאה נמי עולה באחד ומאה: ירקבו. דאי אפשר לכהן לאכלה משום תרומה ממאה. והא דלא תנן ידלקו משום דחיישינן דלמא אדמדליק להו אתי בהו לידי תקלה ואתי למיכל מגייהו. משום דדמוע קיל להו לאיכסי ולא מזדהרי ביה כולי האי: אם טהורה היתה אותה סאה. וגם החולין טהורים ימכרו לכהנים בדמי תרומה שדמיה פחותים לפי שאין לה אוכלים מרובים. וגם אם נטמאת לא חזיא לאכילה: חוץ מדמי אותה סאה. שצריך ליתנה לכהן: ואם למעשר ראשון. טהור שלא נטלה ממנו תרומת מעשר גפלה. יבקש מן הלוי שיחליפם לו

פרק ה א סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין. או למעשר ראשון. או למעשר שני. או להקדש. בין טמאין. בין טהורים. ירקבו ב). אם טהורה היתה אותה הסאה ג). ימכרו לכהנים בדמי תרומה ד) חוץ מדמי אותה סאה. ואם למעשר ראשון נפלה ה). יקרא

שם

ח"נ. א טמאין בין טהורים בירושלמי טהורין בין טמאין ובל"ם טמאין ובין טהורין. ואם בירושלמי אם. הסאה בירושלמי סאה. ואם למעשר ראשון כו' בל"ם תפר בגת יו.

מלאכת שלמה

פרק ה א סאה תרומה טמאה. בספרי פ' קרח יליף מקל וחומר דתרומה ממאה נמי עולה באחד ומאה דתניא מכל תלבו את מקדשו ממנו שאם עולה באחד ומאה אין לי אלא תרומה טהורה תרומה ממאה מנין קל וחומר אם יעלה איסור מן האיסור להיתר ק"ו האיסור מן המותר להיתר פי' הרא"ש ז"ל איסור מן האיסור היינו תרומה שעלתה מן הטבל דשתיהן אסורים לזרים ואותה עלייה היא תחלת התרת הטבל ק"ו תרומה ממאה שאסורה לכהן שנפלה לאלה תרומה טהורה שמותרת לכהן שעולה ומתרת המותר. ולזו ק"ו הוא דעלייתה מן הטבל הפרשת תרומה היא ועליית תרומה ממאה מטהורה בטול הוא ומן הדין אפי' הרמה לא צריך אלא כיון דכבר שמעי' דטהורה בשלה בקל יפי' דטמאה נמי בשלה. ורבי קאמר ק"ו אם תעלה תרומה טהורה שהיא אסורה לזרים מן החולין המותרים לזרים ק"ו שתעלה תרומה ממאה שמותרת לכהן להסיק תחת תבשילו מן הטהורה שמותרת באכילה ובטלה הממאה במישושה ונעשה כבל מותר ע"כ: להקדש. בהקדש בדק הבית מיירי מדתני כיפא יפדו אלו בהקדש מזבח אין לו פדיון דקדוש קדושת הגוף ושעמא דאפי' מעלין

שלמה

בפדיון לא מהני משום תרומה ממאה ואע"ג דמן התורה בטל ברוב כיון דלאכמוהה אקרא דאת מקדשו ממנו אתמירו בה וכפ' הגולר מן הירק פריך הא למאה העלה כלומר יעלו שלה אחת והשאר מותר והא דבר שיש לו מתירין הוא דאי בשי מתבטל עלה וחזרה היתר ואתאי בשלה במאה וכי תימא דמיירי דאתתי לידי כהן ונית בה שאלה והא מדקתני ואם היתה טהורה אותה שלה ימכרו לכהן מכלל דלאו ביד כהן היא ולכא למימר דבישראל שיראה מבית אבי אמו כהן מיירי דאי הכי אותה שלה אמאי לא ימכור והא ירשה ומשיק דתרומה מאי מלוה לאיתשולי עלה איכא וכדבר שאין לו מתירין דמי ולהכי בטילה במאה הר"ם שיריליו ז"ל. וכתב הרא"ש ז"ל וכירוש' פריך אנפלה להקדש ולא כן סברינן למימר אין להקדש אלא מקומו ושעתו ומשנה היא בערכין ס"פ שור היתומים כלומר חו היא שעתו דמי עליו ולתקלה לא מייסי' להקדש בדילי אינשי מיני' ומשני א"ר חנינא הפתר שחרב אותו מקום ולא מצא למכרו אפי' בדמי עלים ע"כ: ואם טמאים היו אותן החולין וכו'. כתב ה"ל יהוסף ז"ל ברוב הספרים גרסי' יעלו ויאכלו וכ"ל דעשות הוא דהא נפחות ממאה נפלו וא"כ אינם עולין ותו דהאיך שייך לומר יעלו דקאי אחולין כי אין מעלין

יכין

פ"ה א) אף דאסורה גם לכהן עולה בק"א: ב) דהרי אסורה באכילה גם לכהן ולא אמרינן ידלקו כפ"ח מ"י. דהתם מיירי ברמי לשמן בכלי מלוס דלא אתי בה כהן לידי תקלה מה שאין כן הכא בדבר יבש

תפארת ישראל

יכין

וחייסי' אדמדליק לי' כהן אהא למיכל מיני' דמדמוע מד"ם קיל להו לאכסי: ג) וגם החולין טהורים [ופי' מ"ש בס"ד לקמן פי' מ'): ד) שדמיו פחותי' מחולין: ה) שנפלה התרומה למעשר הטבול לתמ"ע:

יעשה

משנה

פרק ה א ירקבו. משמע דאין להם תקנה ולא אתרי' שיפאל על התרומה והלכה לשבלה ומפרש עליה מתקנים אחר והכי כולן חולין. דכל שאלה בנדרים לא מהני אא"כ מתחרם על עיקר הנדר מתחלתו ולא נתחרם מכבשיו וכתרומה מ"מ שיתחרם על עיקר הפרשתו מתחלה שהרי כל כרחו הוא מחייב בכך לתקן את שבלו ואם בא להתחרם תרעתו הוא מעכבו וזהו לא מהני דתכשה מעיקרא בפיגון ובלא"כ אמי לא מלי למיתני תקנתא דשאלה כיון דלא מהני אלא ע"י תכשה מעיקרו היכי מלינן למימר למיפאל אזה אין בידו אתבא תרשה בלבו על עיקר הפרשתו וכבר כתבנו זה בפ"ד מ"ז ושם כתבנו ג"כ בדברי הר"ז זצה. והא דליכא תקנתא הכא למכור הכל לשובד כוכבי' דחייסי' שמא יחזור וימכרנו ליכבאל. ומיהו הוכא דליכא למיחש שיחזור וימכרנו כגון יין שאין יכבאל קונה יין מעובד כוכבים מלה דיכול למוכרו לשובד כוכבים. ול"ש דלקמן פ"ח מ"י כ' הר"ב דבתן בשמן הפסד מועט הוא דחזי להדלקה לא יסמאנו בידים. אבל יין ביין לא חזי ויסמאנו בידים. ואתאי הא יין אמי חזי למוכרו לשובד כוכבי'. ואין לומר במכור אמי חייסי' אדמזגון ליה אתי לידי תקלה דבכל הוכחת מבמע דלא חייסי' בתכיה אלא משום שיחזור וימכרנו ולא משום תקלה. ול"ל כדמשני בירושלמי הכא לעניין הקדש דיפאר בהמקום אחד ולא מצא למוכרו אפי' בדמי עלים ע"כ והביאו הר"ש. וה"ל מתוקמא מתני' דפ"ח. אבל הכא שאפשר למוכרו יכול למוכרו ולא חייסי'

ראשונה

בהא לתקלה כדפי'. ומ"מ ל"ע הא דאמרי' דלא שייך להדליק משום תקלה ואתאי לא חייסי' בני יבקבו לפי מ"ש הרמב"ם בתניתין עד שירקבו הא בכל דוכתא מוכח דכל שמשהה אותן בביתו חייסי' לתקלה. וא"ל הרמב"ם דמיירי בדבר שאין דרכו להאכל חי. הדבר תמוה הא בני דלוסה חייסי' לתקלה כדאיתא בגמרא וכיו"ל פי' כ"ז אע"פ שמתוסר בחיסה וכיוצ. ולולי דברי הרמב"ם יש לפרש יבקבו שמניחן בבור או בחבפה במקום שתוכפה בהולך לאיבוד כדמשמע בגמ' בפ"ק דפסחים דמאן דחייש לתקלה אמר תבפן וה"ג יבקבו דהכא דומיא דיפאבו אבל לאלה בין אינו נאכל חי או נאכל חי לא שתבנו וכ"ש. ומ"ש הר"ב הא דלא הכן ידלקו. כלומר דהדלקה עדיפא דתרומה ממאה דיש בהדלקה אע"ג דבין שבראל אסור להדליקה דאסור בהנאה של כיולי כמ"ש הר"ש בפ' בתרא מ"ע וכ"כ הרא' בפ"ב דשבת ד' כ"ו ובפ' כל שעה ד' ל"ד מ"מ יסל למוכרה לכהן להדליקו ומבני לה משום תקלה. וכ"ש דדימוע קיל אע"ג דבתרומה גופה אמי חייסי' לתקלה בפ"ב דפסחים ד' ג"ג הא אמרי' התם דלר' יוחנן בשליקתא ומאשבתא לא חייסי' וחזקיה פליג וחייש מקמי דלשלקיהו אתי לידי תקלה ואמרי' דהכא ר' יוחנן אמי מודה מקמי דלשלקיהו חייסי' דדימוע קיל וכ"כ הר"ש בסדיה דלא כתוי"ס שכתב דבדבר יבש ליכא דימוע: בדמי תרומה. קשה לאמאי אמי בדמי תרומה ומאי מיכפת לן אם יתכבה בטל אז לא ושוב פטיעתא לכהן לא יהיב ליה אלא

ט בחולין. ויעשם הלוי תרומת מעשר על טבלו: ואם למעשר שני והקדש טהורים נפלה. יפדו ויאכל דמי המעשר בירושלים. והדמוע ימכור לכהנים בדמי תרומה חון מדמי לותה סאה: ואם טמאים היו. בחולין והמעשר ראשון שנפלה בהן תרומה טהורה. דהשתא לא מצי למעבדינהו תרומת מעשר על מקום אחר. מפרש עליו תרומת מעשר וימכרו לכהנים ויאכלום הכהנים נקודים. פירוש ביובש כמו יבש היה נקודים (יהושע ט) או קליות כי היכי דלא תתכשר התרומ' הטהורה שיש בה לקבל טומא' דכל אוכל שלא בא עליו משקה מז' משקים ליטו מוכשר לקבל טומאה: או ילושו במי פירות. כגון נומל. והרמב"ם פירש ואם למעשר ראשון נפלה שלא נטלה ממנו תרומת מעשר יקרא שם לתרומת מעשר החייבת לאותו מעשר ראשון ונטרף לאותה תרומה גדולה שנפלה. וימכור הכל לכהן חון מדמי תרומה שנפלה ודמי תרומת מעשר ראשון שקרא לה שם: ואם טמאין היו. לשון הר"ב החולין והמעשר. וכן לשון הר"ם. מדלא נקטי בלשנייהו לאוכן החולין כלישנא דמתני' ש"מ דל"ב כלל במשנה לאוכן החולין. וגירס' נכונה היא דלגירסת הספר קשיא אמאי נקט חולין לחוד: [*יאכלו נקודים. כתב הר"ב פי' ביובש כמו יבש היה נקודים. וכ"כ הר"ם אבל הרמב"ם כתב נקודים הוא שיעשנה ככרות קטנות תהיה כל אחת כחצי בילה וכן אמרו בגמ' עכ"ל. ור"ל דירושלמי קשיא ליה שאם הנקודי' שבמשנה כמו נקודים שבפסוק א"כ או קליות למאי ג"מ לאלטריך למתני' והדין נקודין כהדין חצי בילים. וג"ל דירושלמי קשיא ליה שאם הנקודי' שבמשנה כמו נקודים יבש היה נקודים. ולשון הר"ב פירש הר"ב שלא נטלה ממנו תרומת מעשר וכו'. דאלא"ה איט רואי לעשותו תרומת מעשר על טבלו כדתני בספרי שהביא הר"ב בפ"ק מתניתין ה לענין תרומה גדולה וה"ה לתרומת מעשר וכמ"ש בפ"ג משנה ב. ומ"ש עוד הר"ב יבקש מן הלוי שיחליפם כו'. לא הביטוהי דבריו הלוי דאע"ג דימא משום דלא בעי לפרושי מתניתין כאבא אלעזר בן גומל דס"ל דאף הישראל תרומת מעשר וכמו שעשה במתני' ה דפרק דלעיל מ"מ הכא איט צריך לכך [*וגם איט רשאי להחליף] דהא הכא במעשר ראשון מחויב להתו ללוי משא"כ

שם לתרומת מעשר ו) **ואם למעשר שני. או להקדש נפלה. הרי אלו יפדו** ז). **ואם טמאים היו אותן החולין** ח). **יאכלו** ט) **נקודים**י) **או קליות** יא). **או ילושו במי פירות** יב)

ח"ג. ואם טמאים נ"ם אם טמאים:

לפיל דהן חולין הטבולין למעשר. והר"ש כתב סתם יעשנו תרומת מעשר על מעשר אחר. גראה דמפרש לה דאתיא כאבא אלעזר דן גומל. והרמב"ם פירש ואם למעשר ראשון נפלה שלא נטלה ממנו תרומת מעשר יקרא שם לתרומת מעשר החייבת לאותו מעשר ראשון ונטרף לאותה תרומה גדולה שנפלה. וימכור הכל לכהן חון מדמי תרומה שנפלה ודמי תרומת מעשר ראשון שקרא לה שם: ואם טמאין היו. לשון הר"ב החולין והמעשר. מדלא נקטי בלשנייהו לאוכן החולין. וגירס' נכונה היא דלגירסת הספר קשיא אמאי נקט חולין לחוד: [*יאכלו נקודים. כתב הר"ב פי' ביובש כמו יבש היה נקודים. וכ"כ הר"ם אבל הרמב"ם כתב נקודים הוא שיעשנה ככרות קטנות קטנות תהיה כל אחת כחצי בילה וכן אמרו בגמ' עכ"ל. ור"ל דירושלמי קשיא ליה שאם הנקודי' שבמשנה כמו נקודים יבש היה נקודים. והדין נקודין כהדין חצי בילים. וג"ל דירושלמי קשיא ליה שאם הנקודי' שבמשנה כמו נקודים שבפסוק א"כ או קליות למאי ג"מ לאלטריך למתני'

מלאכת שלמה

מעלין את החולין אלא את התרומה אלא ולאי לא גרסי' אלא אם טמאים היו אותן החולין יאכלו נקודים וכו' ע"כ: נקודים. פי' הרמב"ם ז"ל ככרות קטנות כל אחת פחות מכביצה. והר"ם שיריליי"ש ז"ל כתב נקודים ויזקקוסו"ם בלע"ז ששאין שולין קטנים שאין בהם כביצה ומנקדין אותן נקודות נקודות וכן תרגם יונתן יבש היה נקודים הוה ככסנין ופירשו הגאונים ז"ל פת יבשה מאוד שכוססין אותו בגית המשתה וכן פי' ר"י ז"ל נקודים ברגל"י בלע"ז. ילשו במי פירות שאין מכשירין ואין מחברין ואין כאן אוכל וסתם לן כר' עקיבא דאמר במס' פ"י פ"ג לא פסל אלא מקום מגעו בלבד ע"כ. ובמחילה מכבודו ומאי טעם ידו דמשמע מתוך דבריו ז"ל דמי פירות דמתני' היינו אפי' שאן דבי' מיירי התם ר"ע וא"כ כיצד אמר במי פירות שאין מכשירין ואין מחברין בשלמא אין מחברין משכחת לה אפי' בשאן כר' עקיבא. אלא שאין מכשירין. השאן לכ"ע מכשיר כדתנן פתאת בפ' בתרא דמכשירין ולא ירדתי לסוף דעתו הגמרא בע"ד. וכתב ה"ר משה פיזנטי ז"ל סאה תרומה ממאה. נקט ממאה לאשמועי' רבותא דדיוקא דהא למאה אע"ג דממאה היא העלה ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל. ויעשם הלוי תרומת מעשר על טבלו. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פ' זה אינו נראה כי היאך הוא רשאי לעשר תרומת מעשר כיון שנתמע ונעשה תרומה גדולה. המשנה לא אמרה אם למעשר ראשון נפלה יעשנה תרומת מעשר כמו שאמר לעיל אלא אמרה יקרא שם וכו' ע"כ נראה דה"ק אם טהורה היתה לותה הסאה ונפלה לחולין ימכרו לכהנים בתורת תרומה ואח"כ אמר ואם למעשר ראשון אסור אפי' לכהנים בשבלו אלא הן מפרישין

תרוויהו

תרומה ומחזיקין לותה לעצמן מ"ב גם כאן אסור לכהן לאכלו כך אפי' בתורת תרומה אלא יקרא שם לתרומת מעשר שבו תחלה ואח"כ הוא רשאי לאכלה בתורת תרומה וכן אם הוא מעשר לו הקדש לריכין פדיון תחלה ואח"כ יאכלם בתורת תרומה עכ"ל ז"ל. עוד כתב על מה שפי' ר"ע ז"ל ואם טמאים היו החולין והמעשר ראשון וכו' כתב קשה דלפי דבריו הי' לו לומר ואם טמאים היו החולין לו המעשר ראשון לו המעשר שני והקדש יאכלו ניקודים וכו' ותו דלפי דבריו מעשר ראשון לא הוי דיש כמו שאמר לעיל יקרא שם ומעשר שני לו הקדש בין טמא בין טהור .צריך פדיון כמכר למעלה וכל זה הי' ראוי להתפרש במשנה והיאך שייך לכוללם בדבור אחד כשאינם שוין ותו דהיאך שייך דקאי גם למעשר ראשון הלא הוא צריך קריאת שם לתרומת מעשר ואותה התרומת מעשר היא עצמה כבר טמאה וא"כ מה תועלת יש במה שיאכלנה ניקודים כדי שלא תוכשר לקבל טומאה הלא טמאה היא ואסורה היא באכילה דבשלמא התרומה הטהורה שנפלה לתוכה מותרת לאכל ניקודים כי ממה נפשך אין בה השם איסור דאם יאכל התרומה הרי טהורה היא ואם יאכל החולין הטמאים שנעשו תרומה הרי חולין הם אבל טמאה אסורה. על כן נראה דלא קאי אלא אחולין לחוד וממעשר ראשון לא קמשתעי משום שאינו בכל עניין דמשנלה ממנו תרומת מעשר ע"כ מלאתי וחסר פה כמו שורה אחת: בפי' ר"ע ז"ל. לשון המתחיל ואם טמאים. צריך להגיה שם על מקום אחר אלא מפרש עליו תרומת מעשר ממקום אחר וימכרו וכו'. ומה שהקשה היא קושיתו של הרא"ש ז"ל ותירוצו וכתב עליו ה"ר שלמה שיריליו ז"ל והנה הצריך למעיינת ולא הספיק וג"ל הפעם ברור דרישא דהתרומה הויא טמאה אם

יכין

ו) יעשה להמעשר שהתערב. תמ"ע על מעשר אחר (א): ז) כדי שיהא ראוי לכהן יפדם ויאכל דמי המעשר בירושלים. וימכר התערובות אח"כ לכהן חון מדמי הסאה: ח) שהתערב בהן (ב): ט) הכהנים את התערובות: י) ככרות קטנות פחות מכביצה כדי שלא יהיה אפשר לחיות כביצה מהחולין הטמאים יחד בשעה שלום עושה מהתערובת ותוכשר התרומה. דכך השיעור לטמא אחרים: יא) שלוי באש ביובש שלא תוכשר התרומה ותתטמא מהחולין שבה: יב) שאין מכשירין

תפארת ישראל

ב"ה (א) מה שהקשה רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל למה קא' שכא יקרא שם לתמ"ע. ובפ"ד מ"ה קא' יעשנה תמ"ע כ"ל דלעיל דהי' חולין הטבולין למעשר דמתוסר מעשה רבה לעשותו מעשר. ולקרותו אח"כ תמ"ע נקט לשון עשיי". משא"כ הכא שכבר הוא מעשר ואינו מחוסר רק לקרותו לתמ"ע נקט שפיר קורא שם. ומה שהקשה דמה מהני נקודים הרי לא משכחת חולין שמאים רק ראשון ושני וכיון דאוכל כראכל נפסל גופו לתרומה כפ"ב דטהרות מ"ב ג"ל דוקא לתרומה בעינא נפסל. ולא לדמוע דמדאו' ברובא בטל (כתו' נדה דמ"ז מ') דהו"ל תרי דרבנן: (ב) וג"ל דמצי אייתי אפי' הוכשרה התרומה. ואפ"ה כיון שאין בכל גרעין של חולין כביצה אמ"ע לתרומה שבגדה. והן אמת שמרש"י (חולין קי"ח ב') משמע שכל שנוגעין אוכלין זב"ז מצטרפין לכביצה. אבל כבר הכריש שם רבינו"ם (ל"ה אין) שלא כדברי רבינו בזה. ומי' עוד ברמב"ן (פ"ד מאוכלין ה"ג). וא"ת מ"כ דמיירי בשכבר הוכשר התרומה. מ"כ למה קאמר יאכלנו קליות. הרי גם אם יבשו החיטין דאין גרעין מסמא לחבירו. ותש המי' לא יתטמאו מגרעין פחות מכביצה (כרמב"ם פ"ד מאוכלין) י"ל אין ה"כ רק דסכי אורחא נאכלו קלי ולא חיין. תדע הרי הוה מלי עמי למקום דיבוש החיטין חיין כמו שהן אלא דאתא רק לאפוקי שלא יבשלם יחד ויטמאו התרומה. וא"ת

בועז

מלא דמי תרומה. ואפשר דקמ"ל אפי' יכול לתוכרה לעובד כוכבים בדמי חולין ויחזיר לכהן דמי לותה הסאה אסור למכור תרומה לעובד כוכבים ומדומע דין תרומה

משנה ראשונה

יש לה ובוד שמא יתאוה וימכרנה לישראל. וכן בפ"ע מ"ג: ואם טמאים היו אותן החולין. פי' והשתא איכא למיתא שיעתאו החולין הטמאים הטמאים שבתוכן אם יוכלו

וכליבה במי פירות. לכן נלע"ד דנקודים הוא משון נקודות והוא שאוכל בגרעיני' כמו שהם אחר שהייבשו מעצמם כמו יבש כי' נקודים וכביאלה כך לא מייפי' שבולו לידי מזמאה אף אם יפל

ציונים

ואם טמאים. שם פי"ב:

תוספות חדשים

סר"ם: (תוי"ט ד"ה) יאכלו נקודים כו' כל אחד כחצי בילה וקשה דעד קרוב לג' בילים יכול מותר ממ"ג לי ים כביצה תרומה הרי אין כביצה חולין עמאים ולא יש כביצה חולין עמאים הרי אין כביצה תרומה ול"ל דהיינו לאמי ס"ל דפחות מכביצה מקבל טומאה וכ"פ הרמב"ם

הדושי מהרי"ח

שם [תוי"ט ד"ה] ואם למעשר ראשון כו'. פי' הרא"ב כו' תם אינו רשאי להחליף דהא הכא במעשר ראשון מחוייב לתתו ללוי כו' עכ"ל. אי משום הא לא איריא דאייר שנפל לו מעשר א' מן אבי אמו לוי רק שאין לו כך שיעשה תרומת מעשר לכן יבקש מלוי ואילו לפי' הרמב"ם קשה דלמה לתשנה לומר יקרא שם כו' ואיירי דוקא שלא הורמה עדיין תרומת מעשר יאמר המשנה סתם אם למעשר נפלה ולכלול ביחד והכי הול"ל ואם מהורה היתה אותה הסאה ונפלה בין לחולין בין למעשר יכוכר לכהנים בדמי תרומה חוץ מאותה סאה וסברת הרמב"ם י"ל דאגב קמ"ל המשנה הדא דאף דיכוכר הכל לכהן חוץ מהסאה אם"ח אם לא הופרשה תרומת מעשר צריך להפריש

תוס' אנשי שם

ד"ה ואם למעשר ראשון כו' מס"ל לעי' כו' עי' מס"ל פ"ד מ"ה ולא אוכל לדת לסוף דעת התו"ט מסו הענין המחלוק בין הנשאים הלא דלעי' ניחא ליה ובכל קא קשיא ליה. (נת"ם): בא"ד והרמב"ם פי' כו'. ולשון משנתינו מוכח כפי' מדלא תנן הכא יעשנה תמ"ע על מק"א כדתנן בפ"ד מ"ה. וא"ת אמשנתינו גופא קשיא מ"ע לא נקטה הכי י"ל דדוקא התם דקאי על סיתר מכדי תמ"ע דאיט רב כ"כ שייך לומר שיעשנו טולו תמ"ע על מק"א אבל בכא דהסאה תרומה נפלה לא"ע סאין מע"ד לא שייך כ"כ למפסק ומיתני שיעשה כל הל"ע סאין תמ"ע על מק"א דמי יודע אם י"ל כ"כ מעשר הטבול לתמ"ע לכן נקט הקנה הפתוחה והוא שיקרא שם לתמ"ע מיניה ודי' אבל אם אם יל' מעשר הטבול לתמ"ע הרבה כ"כ שיוכל לעשות כל הל"ע סאין לתמ"ע עלו ולאי טוב לו יותר לעשות כן. ובטוב: ד"ה יאכלו כו' למאי ג"מ לישעריך כו' ותימה לאי כפי' הרמב"ם היינו סיפא דלא יתחלקו לעשות. ואף שיהיה אחוז מלוק בינהם למה לא אמרכם להבדלי והכנים בינהם הקליות

דתרוויהו טעמייהו משום שהם יובש וכלאו ה"ג קשיא על הר"ש והר"ב שפירשו דלא כבגמ' ולפחות ה"ל להזכיר גם לאותו פירוש. עוד כתב הרמב"ם ואין הכוונה שיולם אותה כולה ויעשה ממנה ככרות קטנות כתלי בילה אבל [הכוונה] שיולם אותה ככר אחר ככר ע"כ]: **כדי שלא יהא** במקום אחד בבילה. מ"ש הר"ב דאוכל פחות מכבילה אינו מקבל טומאה. איני מוכרח ממשנתנו אלא שהוא סובר שהדין הוא כך וכן פי' בפ"ב דמעשר שני משנה ד ורים פרק יג דאהלות ומשנה ו פרק יב דפרה ורים פ' קמא דטהרות. וקשיא מרפ"ב דטהרות ושם אפרש בס"ד. ועי' מ"ש בסוף פ"ב דאהלות: **ב תרום** ותשרף. ברים פ"ב דערלה מפרש הר"ב טעמא דמרים תרומה שנתבטלה באחד ומאה משום גזל השבט והכא דתשרף בלא הנאה כמ"ש הר"ב. אין כאן גזל השבט. ולמה ירים. פי' הר"ש וכן כתבו התוס' בפ"ג דבכורות דף כ"ב משום דלא פליג רבנן. ואין לומר טעמא דאי לא ירים ויניחה ויאכלה ממלא שעכ"פ נהנה מן השבט. ואע"פ שאין השבט חסר לפי שאם ירימה ישרפה. מ"מ הואיל והוא נהנה הוי כגוזל את השבט. דבדברי ר"א במשנה ד אין לפרש כן: **ותשרף.** פי' הר"ב דומיא דתרקב שלא יהנה ממנה. אבל לא גזרינן הכא שמא יהנה הימנה כדלעיל דהתם דמוע קיל לאיסי אבל הכא שהרימה חזרה לשמה הראשון כפירוש הר"ב דלקמן. ולא קיל להו. והא דתשרף פירש הר"ב דלקמן. בשם רש"י דבכורות דמדלא קאמרי רבנן תירוס ותאכל נקודים כו' כלשנא דרבי אליעזר ס"מ דס"ל דנתבטלה ומותרת לזרים אלא

מלאכת שלמה

אם נאמר האכל קליות לא אסרינן ולא מידי דהא אוכלין שקבלו טומאה בכל שהוא יש בהן טומאה ול"מ דבכית איכא איסור עשה לסור ולמה בלא תעשה אלא אפי' כל שהוא נמי אסור דקיי"ל כר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה בכל האסורין שבעולם ואפי' ריש לקיש מודה דמדרבנן אסור כדאי' בפ' בתרא דיומא הלכך יקבנו אבל סיפא מהניא תקנתא לאכול תרומה בטהרה דאין אוכל מקבל טומאה בפחות מכבילה ונמצוויא לשמור את התרומה ויזיהר בה אלא לאפסידה דאכילה כתיבא בה כמו שביעית עכ"ל ז"ל. ומה שכתב ר"ע ז"ל דאין אוכל מקבל טומאה בפחות מכבילה דעת הרמב"ם ז"ל ברפ"ד דהלכות טומאת אוכלין דמקבלין טומאה בכל שהוא וכן משמע מפירושו ז"ל כאן במתני' ועיין בדעת רש"י ותוס' ז"ל בפ' המניח דף ל"א ובפ' כל שעה דף ל"ג וגם בפ' מרובה דף ע"ז שם כתבו ברש"י ז"ל חזר בו ממה שהי' רגיל לפרש בכל מקום דאוכל פחות מכבילה מקבל טומאה מן התורה שהרי הי' בהדיא בפ' אותו ואת בנו דף פ"ב דלא מקבל הא' בלא הא' טומאה דלית בי' שיעורא ע"כ: **ב** ר' אליעזר אומר תירום ותשרף. ירוס' א"ר שמון ר"א כדעתיה כמה דר' אליעזר אמר תמן בפ' התערובת

חדושי מהרי"ת

להאריש ולקרות שם לת"ס ואף שבלא זה הבל יאכל הכהן ושוד קמ"ל דאף שנתערבה בהמעשר תרומה גדולה אפ"ה יכול להפריש **מיני' ובי'** תרומת מעשר וק"ל:

תוס' אנשי שם

יפול עליהם מים כי כל גרגרין אין בו שיעור קבלת טומאה כמו התלאי בילים וזכו בתמרו בירום הדין נקודים כהדא תלאי בילים. (הו"ע): **ב** בר"ב ד"ה **סאה** כו' והכוונה טהורים כו'. לשון זה הוא מדוקדק דמשמע דקאי אהבהמת התרומה כו' אבל גבי הר"ש הכי איתא לתלה חולין טהורים בלא הוכשרו כו' וכפירוש ז"ל בגמרות הר"ל דאיכי בלא הוכשרו. ואולי כך הבהמה הוא ש"ל ז"ל והבלה תרומה כו' ומיתה בשיר. (נה"מ): תוי"ם ד"ה **ותשרף** כו' אבל לא גזרי' כו'. כוונתו לבסיר עשה לזרעי

משנה ראשונה

יוכשרו אבל אין לריך שיהיו נקודים וכו' הייגו בלא מבקה. וא"ת הא הרוק בבפיו מכשיר כדאמרי' במס' מכשירין דרוק הוי מבקה ו"ל דש"ל דרוק כשפשו אי כמ"ד מד שיבא מפיו נפפ"ח

יכין תפארת ישראל בועז

מכשירין: יג) ליתן פחות מכבילה בעיסות אחרות משא"כ בריבא בתרומה טמא שנתערבה אי אפשר בכה"ג דעל כל פיס אוכל תרומה טמאה: יד) שלא הוכשרו [ועי' לעיל סי' ח'] : טו) דאע"ג דהרמ' רק משום גזל השבט לא פליג רבנן והא דלעיל תרקב כסי' ב' הייגו משום תקלה. והכא דנתבטלה לא חיים לתקלה והשרף ועכ"פ לא יהנה בשרפתה: טז) התבטל ואף דמי' מלי יהיב לכהן. וי"ח אלא מלת תעלה ר"ל לריך להרים ממש. מיהו לכ"ע דוקא אותה סאה שבטלה לריך לאכל נקודים ולא הנשאר מהתערובות. ואפשר לדעה הראשונה דמלת תעלה הייגו שתתבטל. א"כ מה דקאמר תנא תאכל נקודים הייגו כל התערובות דהרי

נפ

דכולם: **שלא יהא** במקום אחד כבילה. ל"פ אפי' יש כבילה במקום אחד מאי הוי דמנ"ל אי הך כבילה כולה מן הבטוחה הבטוחה אין כאן טומאה. ואי כולה מן החולין אין כאן תרומה. ואי הני חולין ותני תרומה נמי פחות מכבילה בל החולין אין מצטרפין התרומה לגמרא בני כבילה. וי"ל דאין ס"ל קאמר שלא יהא שם מן החולין כבילה לבד מן התרומה שבאוכן שהמזומע מצטרפין לפי חשבון בגון אם נפלה סאה בשבר סאין חולין ושבנין לפי חשבון תלא אחד מי"א בתרומה תרומה וכשמתלא לעיסות לריך לדקדק שיהא בו כבילה ופחות מחלק י"א באם יהא כבילה ועוד הלא מי"ה יש שם כבילה מן החולין הבטחין. וכן משמע בהדיא בפי' הרמב"ם: **ב** תרום ותשרף. דבבר סאה שנפלה היא תרומה טמאה ומותרת בהדלקה לכהן והייגו דאמר הילוס ותשרף. והכ"ל בכתב בהסגר בהגאתה אינו מוכרח ממנו שמבנה דאחרנה משמע דמותר אלא שהתו' בבכורות והכ"ש כתבו דגירסת הירושלמי תירוס ותרקב ונשאוה הגירסאות פירשו דתשרף דומיא דתילקב אלא יהנה והעשה שלא יעשה לומר בבכרת הכמים דבעלה ומותרת נמי באכילה. וכפ' כל שעה דף ל"ד כתבו התו' בשם ר"ת בתוספתא מיבלע ונהנה ממנו בשעת שרפה: **תעלה** ותאכל. פי' רש"י בבכורות תאכל כפ הוליה ומשום גזלה יתן דמים לכהן וכו' עיין בתוי"ט. ולפ"ד נראה דמשום גזלה ס"ל הוא ול"ל משום גזלא יתן דמים כלומר דהתרומה עצמה מותרת לזרים שהרי נתבטלה ומשום גזל השבט יוכל ליתן דמים. והתוס' שם כתבו דאף לאחר ביטולה קדושת תרומה יש בה דהא מדמעת לר"א בתרומה ודמי ובגנן נמי לפי הבנין דלקמן מ"ש ומתבטלת שאינו כפבר בדמים וכ"כ הר"ש. ומ"מ לריך עשה אחר איסורים בהאיסור בטל ומותר. ותירץ הרא"ש בפירושו דהתירו בה משום גזל השבט דאי שרית לה לגמרי מימנו ולא יהני דמים לכהן פ"כ: **ותאכל** נקודים. בגמ' דבכורו' מוכח דתרומה זו בטלה לגמרי מאיסורה ומשומאתה ומותר הכל לזרים כחולין

יתנני

ציונים

ב סאה תרומה. נטלוה כב. שיבמות פוקה כי"ח. ונמחים דף מז: תעלה ותאכל. מיי' פס פי"ג:

חלופי גרסאות

לעיסות בירושלמי לעיסות. **ב** לתוך מאה בירושלמי למאה וכ"ה גר"ם ונגטוטם. ותשרף נגטוטם ותרקב. סאה שנפלה נגטוטם היא סאה שנפלה ונר"ב תרומה שנפלה היא תרומה.

תוספות חדשים

הרמב"ם בפע"ח ע"ם ומ"מ קסה כבילה יהא מותר ממ"ג וצ"ל כיון דא"ח לגמלם כבילה ממש הגריכו לאכול פחות מכבילה ולפ"ז נכתלק תמיהת התי"ט על הר"ב דהא הר"ב פוסק דגם אין מקבל טומאה פחות מכבילה ועל כן א"א לפרש כהירושלמי דהא עד קרוב לב' ביצים מוכר לגוים ודו"ק. (הר"ן). ועיין בכתים דף לג ע"ב: [הר"ב ד"ה] או יתלקום כו' ויהיו אסורים באכילה וי"ל דלא דמי עכ"ל. וצ"ע דלק"מ דבמרומה

חדושי מהרי"ת

לאסריש ולקרות שם לת"ס ואף שבלא זה הבל יאכל הכהן ושוד קמ"ל דאף שנתערבה בהמעשר תרומה גדולה אפ"ה יכול להפריש **מיני' ובי'** תרומת מעשר וק"ל:

תוס' אנשי שם

יפול עליהם מים כי כל גרגרין אין בו שיעור קבלת טומאה כמו התלאי בילים וזכו בתמרו בירום הדין נקודים כהדא תלאי בילים. (הו"ע): **ב** בר"ב ד"ה **סאה** כו' והכוונה טהורים כו'. לשון זה הוא מדוקדק דמשמע דקאי אהבהמת התרומה כו' אבל גבי הר"ש הכי איתא לתלה חולין טהורים בלא הוכשרו כו' וכפירוש ז"ל בגמרות הר"ל דאיכי בלא הוכשרו. ואולי כך הבהמה הוא ש"ל ז"ל והבלה תרומה כו' ומיתה בשיר. (נה"מ): תוי"ם ד"ה **ותשרף** כו' אבל לא גזרי' כו'. כוונתו לבסיר עשה לזרעי

משנה ראשונה

יוכשרו אבל אין לריך שיהיו נקודים וכו' הייגו בלא מבקה. וא"ת הא הרוק בבפיו מכשיר כדאמרי' במס' מכשירין דרוק הוי מבקה ו"ל דש"ל דרוק כשפשו אי כמ"ד מד שיבא מפיו נפפ"ח

מלאכת שלמה

אבני בעלי מומין שנתערבו באבני תמימין ר"א אומר אם קרב רובו של אחד מהם יקרבו כל הרובין שאני תולה שהפסול עלה בידו והקריבו ומש"ה מקל להקריב כל שאר הרובין שנים שנים כדמפ' בזבחים וכה"ע א"ר אליעזר לקמן בפרקין שאם של תרומה שנפלה לסאה והגביהה ונפלה למקום אחר ר"א אומר מדמעת בתרומה ודאי שאני רואה כאילו העלה שאה של תרומה. ומתני' דהכא מייתי לה בבכורות פ' הנוקה בהמה דף כ"ב ובכל הספרים כתיב שם ר' אליעזר אומר תירום ותרקב והי' אומר ר"ת לנקט בגמ' דידן תרקב לפרושי תשרף דמתני' דהייגו שריפה כעין רקבון בלא הנאה דאי שרית לי' בהנאה אחי למיכלה דסבור שהיא מותרת ע"י בטול כדאמרי' רבנן תעלה ותאכל וא"ת כיון דתרקב ואסירא בהנאה אמאי תירום הא מפ' בירום' דהא דערלה ונכלאים בעלין במאתים ואין לריך להרים ותרומה בא' ומאה ולריך להרים הייגו משום גזל השבט והכא דכי קא מרים לה מיתסרא אין כאן גזל ולריך לומר דלא פליג רבנן. ובפ' כל שעה דף ל"ד כתבו תוס' ז"ל ואומר ר"ת דבמאיסתא תשרף ויהנה ממנו בשעת שריפה ע"כ: **תעלה** ותאכל. בפ' הנוקה בהמה פי' רש"י ז"ל בכתיבת יד תעלה לשון בטול הוא ולא הרמה

מדקתני

טוליה כדפרסינן לעיל. והלכה כחכמים: **ג תעלה ותאכל.** בהא מודה רבי אליעזר דאף אותה סאה נאכלת. משום דלעיל תרומה טמאה נפלה. אע"פ שנתבטלה בחולין הטהורים. מ"מ כשמגביהה שם תרומה עליה ומוזרת לשמה הראשון. אבל הכא דטהורה נפלה. אע"פ שהחולין היו טמאים. כשמגביהה חזרה לשם תרומה

או קליות. או תלוש במי פירות. או תתחלק לעיסות כדי שלא יהא במקום אחד °כביצה יז): **ג סאה תרומה טהורה שנפלה למאה חולין טמאין. תעלה ותאכל נקודים או קליות. או תלוש במי פירות. או תתחלק לעיסות כדי שלא יהא במקום אחד כביצה** יח):

חיצ. כדי נטיטוס ובלבד. סאה

רש"י דחולין נטורים הם. אבל לסברתם דקדושת תרומה יש בה א"ל לכל זה אלא נפרש ותאכל אותה סאה. כמו ותשרף לר"א אותה סאה. ומשום קדושת תרומה שיש בה: **ג תעלה** ותאכל וכו'. פי' הר"מ דהכא מודה רבי אליעזר וכשמגביהה חוזרת לשמה הראשון וטהורה. ואפ"ה תאכל נקודים כו'. כמ"ש הרמב"ם שמה שאומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה אינו אומר אלא להחמיר. ובפ' היה טוטל דמס' שבת אמתני' דלעיל אמרינן אימר דשמעת ליה לר"א לאומרא לקולא מי שמעת ליה. ולענין להעלותה לכתחילה בשבת דלא הוי כמתקן קלי התם

מלאכת שלמה

מלקתני בדר' אליעזר תירוש ובדרבנן תעלה והא דתנן בר"פ שני דמס' ערלה התרומה ותרומת מעשר וכו' שוין באחד ומאה וצריך להריס התם משום הספד הכן ואי יהיב לי' דמי שפיר דמי ותדע דקתני סיפא הערלה וכלאי הכרם אין צריך להריס ואפ"ה קתני בהו לשון עלייה דתנן התם בפ' בתרא מי שהיו לו תבואי תלתן של כלאי הכרם וקתני התם יעלו באחד ומאתים עב"ל ז"ל והדין עמו שפי' משום הספד כהן כדאי' בירושלמי מפני גזל השבט ומיהו אע"ג דעיקר התקנה היתה משום הספד כהן נראה דלא מיפסר בדמי דעד כאן לא פליגי ר"א ורבנן בפרקין במדומע אחר שהורם אלא דלר"א מדמע בתרומה ודאי ורבנן לפי חשבון אבל בפשיטת דקדושת תרומה יש בה דאי לאו דקדשה מימנע ולא יהיב דמי. אלבך נראה לפרש תעלה עלייה ממש ואפי' לנקט תעלה משום שהיא נעלה בחולין מטומאה ותאכל גם היא כמו החולין נקודים או קליות. אבל לר"א הסאה תירוש ותשרף והחולין יאכלו נקודים כדמפרש בפרק הנוקח. אלא יהא במקום אחד כביצה. כלומר כביצה מן התרומה שהתרומה היא חלק אחד ממאה ואחד אלא יהא בעיסה מאה ואחד ביצים דאז הי' בה כביצה מתרומה טמאה ואין הטמאה יכולה לבטל במאה של טהורים שהוכשרו שהרי היא מטמאה את הכל ומיהו אין חשש איסור בזה כיון שנתבטלה תרומה ומותרת לזרים גם טומאה אין בה אלא טעמא דכתמר עולא בפ' הנוקח שמא יבטל קב חולין טמאין בקב ועוד מדמעא זה ואינו בטל בו כי אותו ועוד מן הטמא הוא. וא"ת חולין טמאין שנתערבו ברוב חולין טהורין ניחוש נמי לכהי וי"ל כשנתבטלו מיעוט חולין טמאים ברוב חולין טהורין ליכא למיחש שמא יבטל קב חולין טמאין בקב ועוד מתערובת זה כי ידוע דשם טומאה לא פקע מחולין טמאין המשרבין

יכין תפארת ישראל יכין

גם בדמי מצי מסלק להכהן: יז) ול"ל דנתבטל הטומאה לגמרי מהתערובו' גזירה שמא יחזור ויבטל עם זה התערובות חולין טמאים אחרים ברוב

משנה

ומפני מה התמיהו לאוכלן נקודי' דזימנין דהטומא' שבטלה מהרם וניעורה אם יפרבו בה שוב חולין טמאין ממקום אחר עורבת אותה טומאה לטומאה לתקנה שבטלה ומוזר לטומאתו. והשתא אם נאמר שהן כחולין טהורין כפי עיקר הדין נפיק מינה תובנא שמא יהיו לו קב חולין טמאין ויבא לערבן עם אלו הטהורים כדי לבטלן ולטהרן בקב ועוד תלא ובאמת אינו כן שהטומאה עורבת טומאה. ואע"ג דבעלמא אי אתערב חולין טמאין ברוב טהורין ובטלו לא גזרינן בהו אלא מידי. התם לא חיישינן שיעבה וידע שהטומאה עורבת טומאה אלא הכא כיון דתקלינן בה מובא בגיעולה ממותרת לזרים שבר הוא שמטומאתה נמי בטלה לגמרי ואינה ניעורת עוד. כל זה מדברי המו' והר"ש. ודמו"ש כתב דלפי שעת המו' לפיל דאותה סאה שמרים יש בה קדושת תרומה א"ל לגזרה זו אלא האכל נקודים אותה הסאה משום קדושת תרומה שבה ע"כ. ולא נהירא דנהי דאית בה קדושה הא לא קדשה אפי' הסאה מתחלתה ואפי' היא טמאה ואם איכפת לן בטמאה הא טמאה וקיימת היא אלא ודאי דמיי' שהיא תממה את החולין ואי לאו משום דטומאה עורבת טומאה לא איכפת לן אם תממה החולין ומשמע דהא דתנא

ראשונה

ותאכל נקודים אכולהו אלמי בין אותה סאה שמרים ובין חולין הנשארים ואפי' איתא בגמרא שם בהדיא לר"א בחולין הנשארים יאכלו נקודים וכ"ש דלבנן הוי אפי'. וי"ל דפ"כ לא התמיהו שיאכלו נקודים אלא הכא בתרומה טמאה בטבעה שבטבעה בחולין טהורים. אבל אם נתערבה אותה תרומה בחולין טמאים. מסתברא דאוכל הכל בחולין טמאין ולא בעי לאכול נקודים וקליות דהכא ודאי לא יטמא אדם לומר שהרה תטומאתה בתערובת לגמרי כיון שכל התערובת טמא: שלא יהא במקום אחד כביצה. פי' מן התרומה לבד אם יהא כביצה כגון שיש בין הכל סאה ביצים ואחד שלפי החשבון יש כביצה מן תרומה הטמאה וימצאו החולין מן התרומה. וכ"כ הטו' והר"ש: **ג תעלה** ותאכל נקודים. מומרא בטלמא הוא דמדינא בטלה התרומה בחולין ונעשו הכל כחולין טמאין לחכמים דר"א. אלא שהתמיהו לומר דסאה שמרים יש בה קדושת תרומה דהא תדמעת נמי לפי חשבון דלבקמן מ"ה וכדפי' לעיל ואכלן אותה הסאה שמרים תאכל נקודים: שלא יהא במקום אחד כביצה. הייט מן החולין לבד והייט אם יהא בעיסה כביצה ואחד ממאה מביצה אז יש כאן חולין כביצה ותמתאין המומר דהייט

חולין שהורין צריך לגזירה דשולא. אבל בנבלה נאסר ק' תרומה שהרה ואכשר מעמאה את התרומה הטהורה. וע"ע דלק' במ"ד משמע דאף בכה"ג שם טומאה פקע לגמרי ואין יכולה לטמא עוד אא"כ נוסף עוד טומאה אז תור ונישר ומנטרף שלא יהיה בטהור כדי לבטלו ע"ש. (וע' בל"ל למשניות כאן) ולכאו' בסאה תמומה טמאה שנפלה לתוך ק' סאין חולין טמאין לכ"ע תירוש ותשרף והחולין הנשארים שוב אינם בטלים בתערובת הזאת: תוי"ט ד"ה בדי שלא יהא כו' ומשום גזרה. לא ידעתי איזו נוסחא חדשה הרתי"ע כי בגמ' שלפני ד' אמעדרש הכי אי' בכש"ל שם הנלה יהיו לו חולין ומשום גזלה ומשום גזלה הטבע דלעיל דהייטו מבטל ומ"ש שוב דרש"י מס' לדעולא דוקא לר"א ג"כ ק' דבהדיא פירש"י על מה עשם לא חבני' להו חולין נמורים. לרבנן כיון דנבלה. לר"א הוחיל ואית להו (ניה ל"ל) שאני אומר. גזרה שמא יבא כו'. ואין פסק שאיזו נוסחא מעשה מדמעה להתי"ע בכל פירש"י זה. (ע"ע) **ג ותאכל** נקודים ס.כלן ודאי לא קאי אלא סאה שמרים שאוכל נקודות תרומה ע"כ איך ליזהר שלא יתערבו תרומה שבה פ"י כביצה

ציונים

ג סאה תרומה. פיי' עם:

תוספות חדשים

דמתרומה טמאה ותולין עהורים א"א לאכול. דשמא יאכל קצת תרומה טמאה ואלי שיעור אסור מן התורה וכ"כ הר"ב בפ"ה דיומא מה שלין

ראשון לציון

פ"ג [תוי"ט ד"ה]תעלה ותאכל כו' וכפ' כו' מעל דמס' שבת אמתניתין דלעיל אמרי' כו' לכאורה נ"ל דל"ל אמתני' דלקמן (והייטו מסנה ד' בפרק זה):

תוספות רע"ק

פ"ה מ"ב[אות לב]כביצה) הייינו כביצה תרומה שהתרומה היא חלק א' ממאה וא'. וצריך שלא יהיה בעיסה ק"א ביצים תו' והר"ש: [אות לג] עם בתי"ם פר"ה **תעלה** ותאכל נקודים. דקדושת תרומה יש בה) חלכך נר' תעלה בעלי' ממש. והא דנקט תעלה משום שהיא בטילה בחולין מטומאתה ותאכל כמו החולין קליות. אבל לר"א הסאה תירוש ותשרף והחולין תאכל נקודים עכ"ל הרא"ש: [אות לד] שם בתי"ם ד"ה **כדי**. משום גזירה דאמר עולא התם) הייינו גזירה שמא יביא קב חולין

תוס' אנשי שם

לדברי הר"ב דאמאי סומך לחדש עשם אחר על מה שאינו רבאי לשרפה ליאסרה בה משום שמא יעשו פי'. בנ"ו הפוקן לה דמייסינן לתקלה משום דיומא קיל לה לאיסורי. מכו"ם קאי שהוכרח הר"ב לעשם זה המחודש משום דאותו עשם לא שייך הכא. דהכא חזרה לשמה ומה לא קיל לה לאיסורי. (ע"ל): במשנה **במק"א** כביצה. עמ"ש בשם הר"ם כלו' כביצה מן התרומה כו'. דכיון דנתבטלה ל"ת לתרומה אלא לפי חשבון אפי' בדבר אחר בילה כיון דלא הוי אלא גזירה בעלמא דדמסיים אחזיל מבא"כ במ"ש דהתרומה לא נתבטלה וכוי הכל מדומע ואין בילה חייבי' על כל כזית שמא הוא תרומה ואמ"ע דלענין לדמע במק"א איש מדמע אלא לפי חשבון כדלק' בפ"ז לענין שהרתו חייבי' טפי. כל"ל לכאורה לדעת הר"ם. אבל נ"ע מנ"ל לחלק כן ולפ' נ' כביצה שנאמר בשני המשניות בשום בב' פירושים שונים. ואולי באמת כוונתו לפ' גם במ"א הר"ב דכביצה לפי חשבון קא' וע"ע. ומ"ש שוב דמשמע דדוקא בכה"ג שנבלה לעון ק' ק' תרומה עהורה ונשעת הבטר מטמאה את התרומה הטהורה. וע"ע דלק' במ"ד משמע דאף בכה"ג שם טומאה פקע לגמרי ואין יכולה לטמא עוד אא"כ נוסף עוד טומאה אז תור ונישר ומנטרף שלא יהיה בטהור כדי לבטלו ע"ש. (וע' בל"ל למשניות כאן) ולכאו' בסאה תמומה טמאה שנפלה לתוך ק' סאין חולין טמאין לכ"ע תירוש ותשרף והחולין הנשארים שוב אינם בטלים בתערובת הזאת: תוי"ט ד"ה בדי שלא יהא כו' ומשום גזרה. לא ידעתי איזו נוסחא חדשה הרתי"ע כי בגמ' שלפני ד' אמעדרש הכי אי' בכש"ל שם הנלה יהיו לו חולין ומשום גזלה ומשום גזלה הטבע דלעיל דהייטו מבטל ומ"ש שוב דרש"י מס' לדעולא דוקא לר"א ג"כ ק' דבהדיא פירש"י על מה עשם לא חבני' להו חולין נמורים. לרבנן כיון דנבלה. לר"א הוחיל ואית להו (ניה ל"ל) שאני אומר. גזרה שמא יבא כו'. ואין פסק שאיזו נוסחא מעשה מדמעה להתי"ע בכל פירש"י זה. (ע"ע) **ג ותאכל** נקודים ס.כלן ודאי לא קאי אלא סאה שמרים שאוכל נקודות תרומה ע"כ איך ליזהר שלא יתערבו תרומה שבה פ"י כביצה

ד סאה תרומה טהורה ניתפלגי סאה טהורה. אמרו ב"ח נד"ג אמר ב"ה ונד"ש אמרו להן ב"ה. טהורה נד"ש הטמאה. ממאה תעלה נד"ש הטמאה שלה. תרומה נד"ש התרומה. ה כתרומה נמפנ"ג כתרומה.

מלאכת שלמה

ד אם העלו החולין הקלין המותרים לזרים את הטהורה. שכן קולתן גדולה והיתרן חזקה למותרים לזרים ומלו מפקיעין איסור תרומה טהורה אבל תרומה דלא שריא אלא לכהנים אין שריותה כל כך חזק כדי לבטל דהא כהנים נמי אכלי נבלה דהייט מליקה ואין כאן טעם להפקיע וגירום' מוכח לה מטעם אחר ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל: **תעלה תרומה החמורה.** כ' ה"ר יהוסף ז"ל ברוב הספרים לא גרסי' תרומה ע"כ: **לאחר שהודו.** ב"ש לב"ה. ולא מלינו בשום מקום שחזרו ב"ש לדברי ב"ה אלא כאן ומשתי הוכחות מפרש לה בירוש' כאן וגפ' חיטן דב"ש הן שהודו לב"ה חדא מדתנן גפ' שני דמסר' שבול יום המעברה מכלי אל כלי ונגע שבול יום בקולח אם יש בו יעלה באחד ומאה ואי ס"ד דב"ה הודו לב"ש שלא תעלה מאן תנא התם דתעלה לא ב"ש ולא ב"ה אומרים אלא דבריהם ב"ה אלא לכאן ומשתי הוכחות מפרש לה בירוש' כאן וגפ' חיטן דב"ש הן שהודו לב"ה חדא מדתנן גפ' שני דמסר' שבול יום המעברה מכלי אל כלי ונגע שבול יום בקולח אם יש בו יעלה באחד ומאה ואי ס"ד דב"ה הודו לב"ש שלא תעלה מאן תנא התם דתעלה לא ב"ש אומרים. דסברי תרומה טמאה שנתערבה בטהורה אינה עולה באחד ומאה. כדמפ' טעמא לקמן: לאחר שהודו. ב"ש לדברי ב"ה מטום דהקשו להם ב"ה לב"ש ומה תרומה טהורה שהיא במיתה אינה זורים עולה. טמאה שהיא בעשה אינו כהן לא כל שכן וחזרו בית שמאי להורות כדברי בית הלל: תרום ותשרף. והבאר מותר: אבדה במעותה. כיון דהכל תרומה ואין כאן גזל השבט אפילו לתרום אין צריך והלכה כחכמים: **ד** כתרומה ודאי. רבי אליעזר לטעמיה דאמר שאני אומר סאה שנפלה היא כאה שעלתה

ד סאה תרומה טמאה; שנפלה למאה סאה תרומה טהורה. ב"ש אוסרים. ובית הלל מתירין. אמרו ב"ה לב"ש הואיל וטהורה אסורה לזרים וטמאה אסורה לכהנים. מה טהורה עולה אף טמאה תעלה. אמרו להם בית שמאי לא. אם העלו החולין הקלין המותרין לזרים (יט) את הטהורה. תעלה תרומה החמורה האסורה לזרים. את הטמאה. לאחר שהודו (כ). רבי אליעזר אומר תירום ותשרף. וחכמים אומרים אבדה במעותה (כא): ה סאה תרומה שנפלה למאה (כב). הגביהה ונפלה למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמעת כתרומה ודאי (כג). וחכמים אומרים אינה

ד [לא אם העלו. כלומר דין הוא שיעלו חולין את התרומה הטהורה שכן החולין קלין והתירן היתר הרבה שהם לזרים לאבל תרומה אין כל כך התירן הרבה כי אם לכהנים לבדם ואולי חולין מרובים עכ"ל בפירוש שהזכרתי]: לאחר שהודו. ועיין מ"ש ריש

ד ב"ש אוסרים. דסברי תרומה טמאה שנתערבה בטהורה אינה עולה באחד ומאה. כדמפ' טעמא לקמן: לאחר שהודו. ב"ש לדברי ב"ה מטום דהקשו להם ב"ה לב"ש ומה תרומה טהורה שהיא במיתה אינה זורים עולה. טמאה שהיא בעשה אינו כהן לא כל שכן וחזרו בית שמאי להורות כדברי בית הלל: תרום ותשרף. והבאר מותר: אבדה במעותה. כיון דהכל תרומה ואין כאן גזל השבט אפילו לתרום אין צריך והלכה כחכמים: **ד** כתרומה ודאי. רבי אליעזר לטעמיה דאמר שאני אומר סאה שנפלה היא כאה שעלתה

תוספות רע"ק

חולין טמאים במקום אחר וקב ושוד ממין זה סבר אבטילינו ברובא וכיון דאיכא משרו מצא מין את מינו ונישר:

תוס' אנשי שם

כגיסה חולין טמאין אבל סתולין הכשרין ודאי מ"מ לאכלן קלות דכיון שהתרומ' שבה נתבטל ומותר לזרים לא נמי אם תמצא ולא שייך נמי למגזר שמא יביא קב חולין שמאים וכו' כיון שגם אלו החולין שמאים. וע' במ"ש בשם הרש"ש וע"ע וע' בפ"מ: הרי"ש ד"ה תעלה ט' וק"ק כו'. ל' דאיכא נמידמי דלשולם ר"א אית ליה דבעינה מתתה אפי' לקולא והא דקתני תאכל נקודים משום דבגן מקו הכי אבל ר"ש ס"ל דתאכל אתם משה"ה לא כבית הגמ' ראיה מכאן ומראה שגם הרי"ש משה"ה לא המליט הקושיא וכ' ק"ק. (ס"ל): **ד ב"ש** לוכרין. שבוש דדוקא בכה"ג אבל בתרומה דמאה בתוך חולין טהורין דמ"ב גם ב"ש מודו וה"ש דהתם אמרי' דבתבטל שם תרומה אבל הכא צריך לבטל שם טומאה. ולע"ג דחולין טמאין בטהורין בטלין ברובא והכא אפי' לגי' צריך ק"ל ס"ש דחולין טמאין לית בהו איסורא כלל וחזו איתיה בטיהרא ולכך בטלין יותר אבל תרומה טמאה אית בה איסור עשה ולישורין דתרומה אינו בטלין אלא בק"ל וכ"ש ס"ל דלא מליט דאסורי תרומה בטלין מיהא בק"ל אלא בחולין דהתירן מרובה: בר"ב ד"ה לאחר שהודו כו' משום דהקשו כו'. וסקשא דהקשו ב"ש לב"ה ס"ל דגמ"ש ב"ה גם זה מהורן. דתרומה טהורה שבמיתה בעינן חולין נמורים להבלותה אבל טמאה שאינה בעשה פגי להבלותה בתרומה אף שהיא אסורה לזרים. ושוד דשאני התם דלבטלותה נהיה לזרים מש"ה בעינן חולין ואין זה ענין להבא שאינו מותר אלא לכהנים. (ס"ל): תי"ש ד"ה לאחר שהודו לא הוה אני הודאה זו לא הוה מני לאתמי' פלוגתא ר"א ודבנן דהא ר"א אמרו הכל והיכי קאמר תיהם ותשרף. ה"ה ל"ע מיהכן למדו לומר כן דלבאורה דוקא בהגביה פליג ר"א אבל אלא הגביה אמר יהא מדמע הא לא קבע עליה שם תרומה עדיין והרשות בידו להבלות איזה סאה שיבלה ולקרות עליה שם תרומה ואמה לא יוכל עתה כשבל מהתערובת אמ"ל להבלות כאה אחרת מהתערובת ולקרות עליה שם תרומה. ול"ע: בר"ב ד"ה **בתרומה** כו' לטעמי' כו'. לבאורה דוקא לעי' צריך לטעמא דשאני אומר מי' לומר שהתרומה טמאה בשהיה אבל כאן גם להכמים דהתם אפשר

דמדמע

יכין תפארת ישראל בועז

סאה שנפלה עלתה רק לחומרא: יט) שהן קלין והתירן היתר הרבה: **כ)** דהקשו ב"ה מה טהורה שבמיתה לזרים עולה. טמאה שרק בעשה לכהן לכ"ש והודו ב"ש **(ג)** ולא מלינו בשום דוכתא שהודו ב"ש לב"ה רק בדבר זה (ירוש'). זה הבלל כהן טהור שאכל תרומה טהורה מלוה. כהן טהור שאכל תרומה טמאה עובר בעשה. כהן טמא שאכל תרומה טהורה במיתה בי"ד. **ובישראל** בכל אופנים הכ"ל חייב מיתה בי"ד: **כא)** מדהכל תרומה א"ל הרמה. וא"ל לאכול בלי הכשר בביטול חולין דהכא ליכא למגזר כסו' י"ד. דתרומה טמאה אסור לבטלה בתערובת זה דאין מבטלין איסור לכתחילה דתרומה טמא אסור לכהן בעשה וחולין טמאים מהכ"ת יערב' בלו שכולן תרומה דהרי נאסרו לזר וחולין טמאים שרו לזר. כ"כ אאמ"ו הגזוק"ל: **כב)** תולין: **כג)** לטעמי' במ"ב דאמרינן סאה שנפלה עלתה:

משנה ראשונה שאין

דהייטו אחד ממאה שנחשב כתרומה. ואם היא פחות מיכן אין שם בטילה מן החולין: **ד לאחר** שהודו. פי' הכ"ב שהקשו ב"ה לב"ש מק"ו וכו'. ולכאורה קשה הא מק"ו נמי שייך הך משנה שבטיבו ב"ש מה לתרומה טהורה שבטלה בחולין הקלין תאמר בתרומה שבמיתה בהרומה המחורה ומאי אולמיה דק"ו עפי מן המה מלינו. וי"ל הכ"ה הביאו להם שאין הולכין אחר המבטל אלא אחר הבטל אשם תרומה המחורה הקלה ב"ש תרומה טמאה הקלה ואין לבטיב מן המבטל דהא אשכחן בכלה וכלאי הכרם שלריכין טמאים משום שבטל איסורן בדפי' הכ"ב בפ"ב דבילה אלמא אחר הבטל אחרי דתרומה ובלה שניהם בטילתן בחולין הקלין ואפ"ה לא בטל המבטל בטיבור ביטול הקל דבהר בטל אחרי' וה"ה הכא. ועיין בהכ"מ בר"פ שבת דבשות אחרות לזה מן הספרי: **אבדה** במעותה. ומ"מ יאכלו נקודים וקליות וכו' כדלעיל וכ"כ הרמב"ם בחבורו פי"ד בבלה במיבוסה ויאכל הכל בטהרה פ"ב: **ה** ר"א אומר מדמעת בתרומה ולחי. לכאורה נראה דר"א לטעמיה דס"ל דפ"ל דפ"ש דפרה ובמס' זבחים ד' פ' אין בילה ולכך מייבי' אמא אומה שנפלה היא שבלתה וחכמים לטעמייהו דיש בילה ומבטלין לפי חשבון. ומיהו לא אשכחן לר"א דפליג בשאר איסורים אחר שנתבטל איחור ואסור ולא מחמיר אלא בתרומה ומשום גזל השבט דחי חשבת לאותה הסאה מדומע קולא ליה ומימנע ולא יהיב דמי לכהן כמש"ל מ"ב בשם הרש"ש וחכמים כמחמעה

ד ב"ש אוסרים. דסברי תרומה טמאה שנתערבה בטהורה אינה עולה באחד ומאה. כדמפ' טעמא לקמן: לאחר שהודו. ב"ש לדברי ב"ה מטום דהקשו להם ב"ה לב"ש ומה תרומה טהורה שהיא במיתה אינה זורים עולה. טמאה שהיא בעשה אינו כהן לא כל שכן וחזרו בית שמאי להורות כדברי בית הלל: תרום ותשרף. והבאר מותר: אבדה במעותה. כיון דהכל תרומה ואין כאן גזל השבט אפילו לתרום אין צריך והלכה כחכמים: **ד** כתרומה ודאי. רבי אליעזר לטעמיה דאמר שאני אומר סאה שנפלה היא כאה שעלתה

ד אם העלו החולין הקלין המותרים לזרים את הטהורה. שכן קולתן גדולה והיתרן חזקה למותרים לזרים ומלו מפקיעין איסור תרומה טהורה אבל תרומה דלא שריא אלא לכהנים אין שריותה כל כך חזק כדי לבטל דהא כהנים נמי אכלי נבלה דהייטו מליקה ואין כאן טעם להפקיע וגירום' מוכח לה מטעם אחר ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל: **תעלה תרומה החמורה.** כ' ה"ר יהוסף ז"ל ברוב הספרים לא גרסי' תרומה ע"כ: **לאחר שהודו.** ב"ש לב"ה. ולא מלינו בשום מקום שחזרו ב"ש לדברי ב"ה אלא כאן ומשתי הוכחות מפרש לה בירוש' כאן וגפ' חיטן דב"ש הן שהודו לב"ה חדא מדתנן גפ' שני דמסר' שבול יום המעברה מכלי אל כלי ונגע שבול יום בקולח אם יש בו יעלה באחד ומאה ואי ס"ד דב"ה הודו לב"ש שלא תעלה מאן תנא התם דתעלה לא ב"ש

ד ב"ש אוסרים. דסברי תרומה טמאה שנתערבה בטהורה אינה עולה באחד ומאה. כדמפ' טעמא לקמן: לאחר שהודו. ב"ש לדברי ב"ה מטום דהקשו להם ב"ה לב"ש ומה תרומה טהורה שהיא במיתה אינה זורים עולה. טמאה שהיא בעשה אינו כהן לא כל שכן וחזרו בית שמאי להורות כדברי בית הלל: תרום ותשרף. והבאר מותר: אבדה במעותה. כיון דהכל תרומה ואין כאן גזל השבט אפילו לתרום אין צריך והלכה כחכמים: **ד** כתרומה ודאי. רבי אליעזר לטעמיה דאמר שאני אומר סאה שנפלה היא כאה שעלתה

שעלתה: אינה מדמעת אלא לפי חשבון. וסאה שהגביה מין בה אלא חלק אחד ממאה תרומה והשאר חולין: ן אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון. לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דימוע *בעינן מאה מן החולין ולא בעינן מאה סאין כנגד כל אותה סאה של דימוע שאינה נחשבת כולה תרומה לאסור חולין שבייס: ואין המחומץ מחמיץ אלא לפי חשבון. עשה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה הרי כולה אסורה לזרים. ואם נפל מאותה עשה לתוך עשה אחרת של חולין וחמצתה אינה אוסרת אלא לפי חשבון שבו של תרומה שנתחמצה בשאור של תרומה הרי כולה אסורה. כדתנן במשנה ד פ"ב דערלה: המעורב

*) נד"ו נפל בס

אינה מדמעת אלא לפי חשבון כו): **ן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה. ונדמעו. ונפל מן המדומע למקום אחר. רבי אליעזר אומר מדמעת בתרומה ודאי. ורבא אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון** כח). **ואין המחומץ מחמיץ אלא לפי חשבון** כט).

ת"ג. ן תרומה נתמעטה של תרומה. ממאה שם ממאה חולין. מדמעת נתמעטה מדמע. בתרומה נשנה"ג כתרומה וכ"ה נשנה. ודאי ורבא"א ס' נתמעטה ודאי שאני אומר סאה שנפלה היא שעלתה ורבא"א אינה מדמעת אלא לפי חשבון שבה. מחמיץ נד"ו ור"ל מחמץ וכ"ה נתמעטה.

תוספות יום טוב

ריש פ"ג דמסכת פאה. ן ואין המחומץ מחמיץ וכו'. פי' הר"ב עשה של חולין שנתחמצה בשאור של תרומה הרי כולה אסורה. כדתנן במשנה ד פ"ב דערלה: ואין

מלאכת שלמה

למקום אחר שאין שם מאה חולין מדמעתן. והייטו דקאמר לעיל סי' ג' שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה וכמו שאכתוב בסמוך: ן ר"א אומר מדמעת. ה"ר יוסף ז"ל הגיה מדמע בלא הי"ו. וכפ"ק דתמורה קתני ר"א אומר מדמעת כתרומה ודאי שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה ע"כ ואפשר דהתם לפרושי טעמא דר' אליעזר הוסיפו שאני אומר וכו' ול"ג לה תוך המשנה הכא אלא כלומר ר"א אזיל לטעמי' דאמר גמי ברים פרקין שאני אומר וכו'. וכתבו שם תוס' ז"ל וה"ה דמילתא דר"א הויא אפי' אם יש בשניה מאה כדי לבטל מה שנפל בה כיון דלא עלתה אחת מהן קודם שנפל בשניה וצריך להעלותה מפני גזל השבט ע"כ. וכירוש פלוגי בה אוכא מ"ד דוקא שנפל לתחש מקומות כל המדומע כגון שנפלה סאה תרומה לד' סאין של חולין דנדמעו ונפלו לתחש סאין לתוך חמש מקומות כיון דאיכא למימר חד מן הסאין שנפלה לחד דוכתא הויא תרומה וכיון דלא ידעי מאי מיהו כל מקום ומקום בעי מאה של היתר כנגד הסאה שנפלה ורבנן פליגי דאין מדמע אלא לפי חשבון הלכך אין כאן תרומה אלא חמישית סאה וכנגד חמישית סאה הוא דבעי' מאה ואיכא מ"ד דאפי' כי נפלו כולן למקום אחד בעי ר"א מאה סאה כנגד כל סאה דהייטו ח"ק סאין של חולין ע"כ והוא לשון הר"ש שיריל"ז ז"ל. וז"ל הר"ש והרא"ש ז"ל לפי חשבון שיש תרומה בסאה זו של דמוע בעי' מאה שיעורין לנפלה בין מן החולין שנפלה בהן בין מן החולין המעורבין באותה סאה כגון אם נפל מתחלה סאה של תרומה לתוך כ"א סאין של חולין ונדמעו ממלא כל סאה וסאה שיש שם הוי אחד מעשרים ותרבע שבה תרומה והייטו לוג וכשחזר ונפל מאותו דמוע סאה לתוך חולין אחרים אם יש שם ע"ז לוגין מעטרפין עם כ"ג לוגין שבסאה זו ומבטלין לוג של תרומה שבה הגה"ה פי' דאלו בנה לו' אלישע לא ובנא* זו לרבנן אלעזריה ליה עכ"ל אלעזריה דמכ"ש דמהייתין דלעיל ז"ל והוא ג"כ לשון רש"י ז"ל שם בתמורה: שמעת לה: אין המדומע וכו'. כתוב בספרי הפוסקים ז"ל דל"פ דבנן עליה דר"א אלא בדמוע שהוא מדרבנן וחמוץ שאין איסורו משום תערובת אלא מעשה גרם החמוץ והיא סברת ר"א ממין דאפילו חולין ותרומה שאין איסור אלא באחד מהן אמרי' חתיכה עשאה נעשית נבלה וכ"ש בשאר באנב. (פשוט הוא שבפי' ר"ע ז"ל דבור המתחיל ואין המחומץ וכו' עד ולא מיתסרא (*כל"ל). ועיין במ"ש שם פ"ק דתמורה סי' ד' *) לפנינו הי' כתוב בר"ב ולא מיסתרא כמו שהוא בד"ז

יבין — תפארת ישראל — יבין

כד) שאין בסאה שעלתה רק א' מק' תרומה ולא שיהא במקום שנפל נשם ק' נגד חלק הק' מהסאה שנפל לשם דהרי בל"ז בהסאן שנפלה עלמה יש ק' נגד התרומה שמעורב בה. אלא רבנן ס"ל דצריך להריס מהערובות הב' רק חלק ק' מהסאה: בה) דא"ל השתא רק ק' נגד שיעור התרומה שיש בסאה זו לפי חשבון הערובות הראשון. דא"א דנבטלה בק' אפ"ה מתדמעת כתרומה וודאי. ונקט מבנה ו' לרבותא דרבנן דאע"ג אלא מתבטלה לא אמרי' חצ"ג: כו) דבחומץ עיסת חולין בשאור תרומה ונאסרה לזרים וחזר

משנה ראשונה — וחומץ

כמשמעה ואין להאריך: ן ונפל מן המדומע למקום אחר. הך מתני' לר"א לא אינצריך דכ"ש היא מהך דלעיל אלא לרבנן מני לה וכ"כ הרא"ש. וכלומר דסד"א דכל המדומע נאסר נעשה כתרומה עצמה קמ"ל דלא. ודוקא במדומע ומחומץ אבל הנאסר בתערובת דרך בישול אמרי' בה מחיכה נעשה נבלה בטבל מן התורה ובשאר איסורים מדרבנן נדעת הרבה פוסקים משום לתא דבשר בחלב והלכך כל מה שאינו דרך בישול אינו אוסר אלא לפי חשבון משום דאיסור בשר בחלב אינו אלא דרך בישול. כ"כ הר"ן בס"פ כל הבשר. ומתני' גמי דיקא דלא פני אין בהאסר אוסר אלא לפי חשבון הערובות הראשון. משום דלא פסיקא דדרך בישול אוסר: מדמעת כתרומה ודאי. והא דבפ"ח דזבחים א"ר אלעזר קרב לאם של מ' מכן יקרבו כל הראשים. הכא אותו שפירש אינו נטלם כ"כ הכא' דזבחים ד' ע"ד: ואין המחומץ מחמץ. פשטא דמתני' משמע כמו במדומע וכפי' הר"ב. וכתו' בתמורה ד' י"ב פיכאו דהייטו כמתני' דפ"ב דערלה מי"א שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה לא דזה כדי לחמץ ולא בזה כדי ולנערפו ומחמץ ר"ל

ן כתרומה ודאי. כלן ודאי טעמא דר"א משום שאר אומר כו'. דא"ל דס"ל בכל האיסורים חצ"ג אפי' ביבש דא"ל דתלוין איסורא בהוות דקרב והוהרו הבשרים. ולא"כ דוקא בנפל סאה מ' מהמדומע אבל בנפלו ב' סאין שדה דאינו מדמע רק סאה מ'. ולכאור עוד דוקא ביבש דאין ביה אבל בנא דיש ביה מדה ר"ל דאינו מדמע אלא לפי חשבון. ואפי' ביבש דוקא בסאה הראשונה אבל אם אח"כ נפלה עוד סאה מהבשאר למק"א אינו מדמע אלא לפי חשבון ומ' במ"ש בשם הרא"ש מירושל' ול"ע: אין המדומע מדמע. יש מוכיחין מכאן דבבל איסורין לבד מט"ה לא אמרי' חצ"ג. אבל הטוס' בחולין דחו דאיכא זו דוקא ביבש ל"ת חצ"ג ומהא דמחומץ דכוי ל"ל דלא משום דבשר כו פי' אחר דלא בהר"ב כמ"ש בחומץ. אבל הר"ן מפ' בהך דמחמץ בהר"ב וס"ל דל"ת בשאר איסורים חצ"ג אלא דרך בישול דומיא דבנ"ה ועש"ע יו"ד סי' צב. [והא דעשה כעיקר אינו עניין לכאן דחצ"ג דאפי' לדעת ר"ת דבעשה כעיקר אינו אוסר אלא לפי חשבון אי לא אמרי' חצ"ג] אבל הטוס דהא פסק הר"ב בפ"ג מ"ו דערלה דהערובות שניה מותר דהוי ס"ם וא"כ הא ביבש ביבש אמאי מדמע אפי' לפי חשבון הא הוי ס"ם ודוקא לומר דל"ל מדמע לענין שאסור לאכול כל הערובות בנ"א דאם ליכא ס"ם ועוד דא"ה מ"ו אינו מדמע אלא לפי חשבון. בשלמא לבטלו הערובות הבשיר ג"כ אבור ל"ל דלא הותרו בס"ם יותר מבדבר שיש בילה דאין כאן רק ספק א' אבל בספק א' מה שעשה יש להתיר לפי חשבון. ואחר כתבי זה מצאתי בס' מק"מ סי' תס"ז בביאורים סק"ג שבוכיח מכח קושיא זו דבדבר הנגלל אמרי' דאמר אחר לפי בילה מ"מ לא שייך לומר שבטל נפל מאחד מהם. וכן לענין אם נפל א' מהם ליס לו נאבל דתלוין דאיסור נפל הייטו דוקא בנתערב א' לו ב' אבל בנפל הרבה תעים ובנלגל שעיניה רואות שבין הרבה תעים בשרים נמצא א' לו ב' של איסור והאיסור משורב בכל הסיתר ואח"כ נפל מהתערובת הנגלל סאה א' אין זה מן הסכנה ונגד המוש לומר שבתקנו ל' האחורין למק"א ונפלו ע"ש בסמ"ק. וע"ע שבר"מ בפי"ג פ"ד כ' אחר דין זה לפי התשבון וז"ל בד"א בדבר שאין דרכו להבלל כגון תעים לתעים לו קמח נקמח. אבל דרכו להבלל כגון שמן תרומה לשמן חולין לו יין תרומה ליין חולין אחר הרוב אם רוב תרומה ה"ז מדמע בתרומה ואם רוב חולין ס"ה כחולין ואינו מדמע אע"פ שבבל אסור לזרים ע"כ. והא מהירושל'. וע' פ"מ. ולא שביתי להבין למה לא יתמע לפי ההשבון בדבר שיש בילה ובע"ג: בר"ב ד"ה אין המדומע מ' מאה מן החולין. ע' תוס' ע"ב: בשם הר"ש דבאמתי' דהכא כו' ור"ל במשנה ה' דהכא. וכ' עוד הפר"ח. ומאי דאמרו חכמים אינה מדמעת אלא לפי חשבון ר"ל דאין מדמעת שום חולין כיון דאין מדמע אלא לפי חשבון. וכתי לפי חשבון לעולם איכא ק' חולין נגד התרומה אבל במ"ש דנפלה לפחות מק' אז מדמע וזה ניחא דאלעזרין מ"ה לאמרי' דלר"א אף בכה"ג מדמעת כתרומה דאלו ומ"ז לרבותא דחכמים אבל לרמב"ם הרבה מהני' ל"ל דאי במ"ש מדמע אינ"א כדאי"ל ולרבנן כדאי"ל כ"ם במ"ו לתוויהו ע"כ. ולפי דעת הר"מ בפי' מ"ם לק' במ"ע אם שונג מותר הייטו כשנפלו שוד ק' חולין. ולכאו' פשוט דבלא מודע התערובת עד שנפל עוד התיתר מודה הר"מ דהחולין שבתמוע מלעטרפין לנפל. ולכאו' זהו דעת הי"א שברא"ש סי' ל"ט ס"ה. ור"ל דבמודע אין מלעטף התיתר בהתערובת אבל ודאי דגם הי"א מודה דמתבטל בהיתר אחר לפי חשבון וזהו לא יקשה עליו ממ"ע כנ"ל. וע"ע: ד"ה ואין המחומץ כו' ואם נפל כו'. הטוס' בתמורה מקשים על פי' זה דבגמרא התם אמרי' שזה לתי' דלא כר"א דמי"ל פ"ב דערלה ואם כפי' הר"ב ל"ל לאתויי מ"ר דערלה הא בכה"ג כ"ל לר"א הוא סאה שנפלה בתמוע וא"כ בל"ז לא הוי כר"א. ולכך מפ' דמיירי בשאור של תרומה ובאור של חולין שנפלו כ"א בפ"ע לתוך עיסה של חולין ובהיא דערלה ולפי חשבון ר"ל דאיכא אוסר אא"כ יש בשאור של תרומה לבדה כדי לחמץ ובתמיים דערלה וכ"ש הר"מ נפי' לתמ"ד פ"ק דתמורה לה בכאן פי' בהר"ב. ול"ק לפ"ז דאין פי' לפי חשבון שזה בתמוע ובמחומץ כמ"ש הר"ן דגם לבי חשבון דמיש שאוכן אינו דומה לאלו ואדרבה בזה א"ש דלא ערב ואפי' אין המדומע מדמע ולא המחומץ מחמץ ולא המיש שאוכן פוכלין את המקום אלא לפי חשבון. ומדמני לפי חשבון ג' זימני ש"מ דאין

תוספות רע"ק

משנה ו [אות לה] בחדש"ב ד"ה אין המדומע. בעינן מאה מן הדולין) עי' בהר"ש שבהב דאף

תוס' אנשי שם

דמדמע כתרומה ודאי. דבין דתבמיס היינו לבריס וגזרו שהיה קדשה בקדושת תרומה מדרבנן. ע"כ הוא מדמע ג"כ מדרבנן. והלא גם החבמיס דכלן מודים דמדמע לכה"ש לפי חשבון. והנה גם הר"ש כתב דבכבת דף קמ"ב בעי לאוכחי מכאן דלר"א תרומה בעינה מחמה. אבל לפיהו בשבת שם מוכרח כן ממשנה דלק' ולא מחו המשנה ול"ע ושמ"ש במשנה דלק':

ציונים

ה. לפי חשבון. פיי' שם פי"ג ה"ב: ן סאה תרומה. שנם קמנ: תמורה יב.: אין המדומע. תוס' חולין דף ק' ובפרוש הרבנ"ל כימון שנ"ו מי' שם:

תוספות חדשים

[הר"ב ד"ה] אינה מדמע טו' אלא חלק אחד מק' עכ"ל. וכ"כ הר"מ ול"ע דהא לא הוי אלא חלק אחד מק"ל וכן כתב הר"ש ורא"ש וגם על רש"י שבת קמ"ב ע"א ק' שכתב שיש בכל סאה חלק ס' תרומ' והא לא הוי אלא חלק ס"א ע"כ גם מ"ש רש"י שם ואם יש חולין יותר מק' כנגדו עולה נ"ע דלמה יותר ממאה דבמאה לעד בטיל וכ"ש ז"ל עלמו כ' קודם לזה דאינו מדמע רק נ"ט ע"ש וגם בתמורה י"ב ע"א כתב רש"י ז"ל וכוי בכל סאה חלק מכ"ד תרומה ונ"ע דהא הוי חלק מכ"ה ושיין הר"ש במ"ז שבתב הדמיון בכ"ג סאין ועל כן נקט בשיר חלק מכ"ד אבל דברי רש"י ז"ל נ"ע. (הר"ז). ושיין ברש"י שם עוד: ס"ן[במשנ"]לפרות ממאה. לפ"ד ההוספת בתרומה שבאתי במשנה ה' נ"ל דנקט פחות ממא' לרבותא לרבנן:

ואין המים שאובין פוסלין כו'. פי' הר"ב מקוה שיש בה כ"ח סאין וכו' דאין המים שאובים פוסלין אלא ח"כ הם כ' סאין וכו'. וכ"כ הר"ש [ועוד כתב כן הר"ב במשנה ד פ"ד דמקואות] וכך הם דברי רש"י פ"ק דתמורה דף יב. וכ"ח סאין דנקטי בריטא לאו דוקא אלא כל שיש יותר משהו מעשרים סאין סגי כדעת הרמב"ם בפ"ד מהל' מקואות. והב"י בסי' ר"ח בטו"ד בספק המתחיל גרסינן בפרק ג' מיגיס וכו' כתב בשם רש"י דפרק הנזכר דעשרים סאה ורביע בטיגן ומ"מ מסיק והלכה דעשרים ומשהו סגי. ולשון פותקין בברייתא בתמורה [יב.] ופיר' הערוך שהוא ל' השלכה כמו [פסחים מ:] שקל קלא פתק בי'. והר"ב בפ"א דתמורה משנה ד מפרש לבבא זו עוד בטעון אחר: ן עד שתרבה תרומה על החולין. פירש הר"ב עד שיפלו שם ג"ח של תרומה. וכן פירש הר"ש גם הראב"ד בהשגתו פרק י"ג מה"ת וכתב הטעם דשמא כשהגביה הגביה החולין. והתרומ' טולה בשארת שם והרי שיש באותו כדי ג"ח של תרומה וג' של חולין. ולפי שיש להקשות על פירוש זה ממשנה ה דתפי' חכמים אומרים אינו מדמע אלא לפי חשבון ש"מ דלא אמרינן שמא הוא מגביה החולין והתרומה נשארת הלכך לא בזה בחר הרמב"ם ומפ' שתרבה היינו עד שיפלו לתוך הנאלה חולין מלה כלה ועוד של תרומה זה אחר זה כ"כ בכ"מ [ומ"ש הר"ב אבל מחלה על מחלה שרי. דבדר בכן לא בטיגן רבייה כדאמר רבי יוחנן בסוף הערל [דף פה.] ולרים לקיש דפליג ובטי רבייה אף בדרבנן. שמא היינו טעמא דעד כ' לו אפשר שלא יהא עדיין רוב חולין. דאכל

ואין המים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון כו): ן סאה תרומה שנפלה למאה. הגביהה כח) ונפלה אחרת. הגביהה ונפלה אחרת. הרי זו מותרת כח). עד שתרבה תרומה על החולין כט):

סאה

ח"ג. המים נז"ם מים. ן הגביהה ונפלה אחרת ניטשלמי נ"ג נ' עלות מנ. על החולין ניטשלמי לחולין וכ"ס בד"ם.

מלאכת שלמה

ל' בשם התוספת והגליון: ואין המים שאובין פוסלין וכו'. דע כי לפי הפי' שפי' ר"ע ז"ל כאן מתני' דאב"י היא ולפי הפי' האחר שפי' ר"ע ז"ל בפ"ק דתמורה אתיא מתניתין אליבא דיוסי בן חוני: עוד בפי' ר"ע ז"ל. בזה הלשון עצמו צריך להגיה כשהיא דרך המשכה והיה שם רוב שיעור וכו'. עוד שם אח"כ הם עשרים טוען מים צריך להגיה עשרים סאין מים. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל שהעתיק ר"ע ז"ל מנומנם הרבה ויותר היה נראה לפרש כגון שהיו מי גשמים מזלפין מעט בצור ויורדין למקוה ושפך לתוכן מים שאובין פחות משלשה לוגין וירדו גם הם למקוה עם מי גשמים לא נאמר כבר נעשו גם המי גשמים שאובין כיון שנתערבו בצור ויפסלו את המקוה אלא אינם פוסלין אלא לפי חשבון אך ג"ע על לשון הגמרא של מסכתא תמורה עכ"ל ז"ל: ן ה"ז מותרת. גרסינן וכן לקמן גרסינן ה"ז אסורה וכן הוא בכל הספרים. ה"ר יהוסף ז"ל: עד שתרבה תרומה על החולין. וכירוש' תניא רבתה התרומה נעשה כמרבה מזיד ופריך והא תנינן בפ"ז דמס' מקואות

מקוה

יכין תפארת ישראל יכין

וחימין מעיסה זו עיסה אחרת של חולין. לא נאסרה רק בנפל שיעור גדול כ"כ שיהיה בחלק התרומה שבה לבד כח להחמיץ עיסה זו: כז) בנפלו ג' לוגין שאובין למקוה חסירה. לא פסלוה רק לפי חשבון הכלים דבנפלו מג' כלים לו פחות פסלוה. משא"כ מד' כלים לא נפסלה. א"כ מקוה כ' סאין ומשהו מים כשרים מותר למלאותה עוד מ"ם משאובים דרך משנה

כ"ח אוסר דס"ל זוז"ג אסור וחכמים מתירין: ואין מים שאובין פוסלין וכו'. כאן פי' הר"ב לענין המשכה ובפ"ק דתמורה מפרש עוד פי' אחר. ואפשר גמי לפרש כדתנן פ"ג דמקואות מ"ב הטור שבאהל ונפלו לו ג' לוגין לעולם הוא נפסולו עד שיצא ממנו מלואו ועוד. ובמר הכי גמי תנן בור שהוא מלא שאובין והאמה נכנסת לו לשולם הוא נפסולו עד שיתמצה וכו' והייט לפי חשבון שמשערין חשבון היולאין להכשיר הנשאבים. ואע"ג דתני לה גמ' מקואות בהדיא תני לה גמי הכא וגם לפי פי' הר"ב דתמור' לפי חשבון כלים גמי משנה תשורתא היא קפ"ג דמקואות. וא"ת לפי פי' הר"ב כאן דלפי חשבון דהמשכה מעיל יכוב כשרים אמאי תני לן הך מלתא מים שאובין הא בכל האיסורין בתמורה דינא הכי דנפחות מרוב היתר לא בטל. תריץ דבמים שאובין חידוש הוא דבלא בהמשכה לא מהני להו כיטול ברבי' כלל עד דאיכא מ' סאה דוקא. ולפי פי' הר"ב דתמורה לפי חשבון כלים והכי משקינא דגמרא שם. אין להקשות מאי דוחקיה לפרש לענין חשבון כלים ולא מפרש חשבון של הלוגין עצמן דכשהם בלשה פסולי ונפחות מכן לא פסלו. י"ל דלישנא דמתני' משמע דקולא אתי לאשמועי' וכיון דברים מס' עדיות איכא הנאי דמקולי מוכא במים שאובין דאמר מלא אין דוקא פסלי ואמר ע"ז קנין ואמן קי"ל לאומרא בג' לוגין לא שייך למיתר דקמ"ל הכא דפחות מג' לוגין לא פסלי דהא פעינא דליכא מלן דמתמיר טרי אלי. ואי לאשמועי' דעפי מג' לוגין לא בעינן אלא אפי' ג' לוגין פסלו הא תומרא היא ולישנא משמע קולא דקתני אין מים שאובין פוסלין אלא וכו'. ולהכי מפרש לפי חשבון כלים כלומר שהכלים יהו כחשבון הלוגין דהיינו בלשה ומתרגנא לא פסלו ולאפוקי ממ"ד אפי' ד' וה' כדאיתא בתמורה וכ"כ הסו' שם ודכרי תו"ע בתמורה אין

המעורב בה לדי לחמץ האחרונה בלא לירוף המולין המדומעין: ואין מים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון. מקוה שיש בו עשרים ואחד סאים מי גשמים ממלא בכתף חשע עשרה סאים ופותקן למקוה דרך המשכה הן מהורין ואע"ג דג' לוגין מים שאובים פוסלי' את המקוה. השליכה כשרה כשהיא דרך המשכה והי' שם רוב שיעור המקו' שהם כ"ח סאים מי גשמים והיינו לפי חשבון דאין השאובים פוסלין המקוה כשהן דרך המשכה אלא ח"כ הם עשרים [סאים] מים שאובים סאין שם רוב שיעור מקוה ממי גשמים. והלכה כחכמים: ן הגביהה. כדין תרומה שעולה בחלד ומלה: הרי זה מותרת.

ואין המים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון כו): ן סאה תרומה שנפלה למאה. הגביהה כח) ונפלה אחרת. הגביהה ונפלה אחרת. הרי זו מותרת כח). עד שתרבה תרומה על החולין כט):

סאה

ח"ג. המים נז"ם מים. ן הגביהה ונפלה אחרת ניטשלמי נ"ג נ' עלות מנ. על החולין ניטשלמי לחולין וכ"ס בד"ם.

מלאכת שלמה

ל' בשם התוספת והגליון: ואין המים שאובין פוסלין וכו'. דע כי לפי הפי' שפי' ר"ע ז"ל כאן מתני' דאב"י היא ולפי הפי' האחר שפי' ר"ע ז"ל בפ"ק דתמורה אתיא מתניתין אליבא דיוסי בן חוני: עוד בפי' ר"ע ז"ל. בזה הלשון עצמו צריך להגיה כשהיא דרך המשכה והיה שם רוב שיעור וכו'. עוד שם אח"כ הם עשרים טוען מים צריך להגיה עשרים סאין מים. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל שהעתיק ר"ע ז"ל מנומנם הרבה ויותר היה נראה לפרש כגון שהיו מי גשמים מזלפין מעט בצור ויורדין למקוה ושפך לתוכן מים שאובין פחות משלשה לוגין וירדו גם הם למקוה עם מי גשמים לא נאמר כבר נעשו גם המי גשמים שאובין כיון שנתערבו בצור ויפסלו את המקוה אלא אינם פוסלין אלא לפי חשבון אך ג"ע על לשון הגמרא של מסכתא תמורה עכ"ל ז"ל: ן ה"ז מותרת. גרסינן וכן לקמן גרסינן ה"ז אסורה וכן הוא בכל הספרים. ה"ר יהוסף ז"ל: עד שתרבה תרומה על החולין. וכירוש' תניא רבתה התרומה נעשה כמרבה מזיד ופריך והא תנינן בפ"ז דמס' מקואות

מקוה

יכין תפארת ישראל יכין

המשכה ואף דג"ל פוסלין החסירה הכא שאני דלפי חשבון איכא רוב כשרים. אבל בנפלו ג"ל שאובים לפחות ממ' סאה מים כשרים בלי המשכה נעשו כולן שאובים [י"ד ר"ח סכ"ח] ואין להם שום תקנה רק כשימשוך לתוכן מי מעין [שם סי"ח]: בח) כדינה שעולה בק"ח ומותר התערובות אחר שירוש: כט) שיפלו לשם ק' ומשהו של

תרומה

ראשונה

מכוונים בזה: ן הגביהה ונפלה אחרת. דאילו לא הגביהה ונפלה אחרת אוסרת מיד כדתני' במתני' דלקמן אבל הגביהה אין אוסרת עד שתרבה התרומה. ופי' הר"ב שתרבה היינו שיפלו שם ג"ח וכתב תו"ש בשם הראב"ד דכשיש ג"ח מיינו' שמא המולין הנגנבו והתרומה נשארה ויש לתמוה בזה דאי מיינו' לזה מאי איריא שתרבה התרומה מחלה על מחלה שמא מולה הוא ואתמי מולה. ומ"ש הר"ש בדרבנן לא בטי' רבייה ומשמע דמוקי לתתני' בתרומה בזמן הזה דרבנן כדתנני' בה"ג בפ' הערל. זה תמוה יותר לפ"ד דבדרבנן אדרבה אלבה אפשר בדיעו דאילון לקולא אאיסור הלך לו והנשאר של איסור הוא וכ"ה בפ"ע בהדיא בי"ד סי' ק"י ואפי' רבה תרומה הכא מאי הוי ס"ם איסור דרבנן הוא בזמן הזה ואילון בשאני אומר. אלא ודאי דאין סברא כלל לומר שכל המולין הונגנבו אפי' בתרומה דאורייתא כמ"ש הר"ש הר"מ דקי"ל אין מדמע אלא לפי חשבון וב"ש לאמאי דקי"ל יש בילה אין ז' סברא כלל. אבל פי' המשנה כך הוא דודאי בתרומה דאורייתא אייני וכל כמה שלא רבתה התרומה אינו משערין כל מה שהגביה הוא מחה חלקים מולין ואחד ממחה שבה תרומה והיינו לפי חשבון דאמרינן לעיל. ומלא שנאמר בתערובת מכל אחה מחה חלקים תרומה שזה שהגביה אין בה אלא חלק ממחה ואחד תרומה ומחה חלקים נאמר בתוך התערובת. והשתא אם נפלו מחה אחין זה אחר זה והונגנבו זה אח"ז. לא תמלא תרומה בתוך התערובת מחה אחין שלמים ממכל אחה נחסר חלק אחד ממחה תרומה שהגביהה. והרי יש בחולין כדיין רוב בתערובת נגד התרומה שנתרבה שהרי המולין היו מחה אחה שלמים. וכל שיש רוב מולין בעלה התרומה מדאורייתא ברוב ואין כאן אלא איסור דרבנן והלכן בשאני אומר דאיסור הלך והמולין הולם נאמר בתוך

ההערובת

ואין המים. מיי' פ"ג מה' מקואות ה"ב ופ"ה ה"ח: ן סאה תרומה. מיי' פ"ג מה' מקואות פ"ט:

תוספות רע"ק

דאף החולין שבדמע מכיינו' לבטל ולפ"ז ממילא הדין לבאורה ב"ינא דמתני' הקורם בסאה תרומה שנפלה לק' והגביהה ונפלה לסק"א בכל ענין אינה מדמעת דהא בכל פעם יש באות מדומע א' מק"א תרומה והשאר חולין. וכן ראיתי שכתב הראב"ש להדיא. אולם דעת הרמב"ם בפי' ובחבורו דאין החולין שבתרומה מסייעי' לבטל ע"ש. אח"כ מצאתי בשו"ת שכ"כ ג"כ הפר"ח יו"ד סי' צ"ט ס"ק כ"א דבודאי במתני' דהכא אינה מדמעת כלל דהא החולין שבו בבטלין. ותמה ג"כ על הרמב"ם בפירושו הנ"ל וכתב דבדברי הרמב"ם בחבורו אינו הכרח כ"כ דהולק על הר"ש:

תוס' אנשי שם

דאין עניים ח' וכן בכיל בנשהו בזה שיש בכולם הכנן לפי עניינו הכרס ביחד: ן תי"ם ד"ה עד שתרבה כו' כדאמר ר"י כו'. ולמסקנא דהתם גם לר"י לא מקילינן לומר קמא קמא בטיל היכא דליכא דוכא דהיתירא אא"כ איכא למימר שאני לומר כהא דס"ז מ"ה. ולפ"ז גם לר"י צריך לחך טעמא שכ' הר"ש אליבא דר"ל ולכאו' היינו דוקא ביבש דאין בילה אבל בלח דיש בילה אינו אסור עד שיפלו לאותו ס"ש סאין אחא"ז ושוב פחות מג' שלישים אחא יהיו המולין והתרומה מחלה על מחלה דלפי החשבון כשנפלו ס"ש סאין אחא"ז והעלה לוהן אחא"ז לא העלה מתרומה כ"א מעט יותר מ"ש ובלים שבכל העלאה והעלאה מעלה ח' מק' ממה שנפל בהתחלה וא' מק' מכל מה שנאסר מהתרומה בהעפלות הקודמות וע' בספר עצות בחול בסופו שם המגא הכשרון מבאר ע"פ יסודי הכמת הקבלה ע"ש וא"כ נאסר בתוך הכרי מהתרומה מ"ש וב' שלישים בקירוב ומהחולין ג' ובלים בקירוב וכשנפלו מהתרומה עוד ג' שלישים בקירוב יהיה גם מהתרומה ג' ובלים בקירוב וכן כשלא הרים להסוכרים אין הלקח בין תרומה לאסר איסורים זה כמ"ש לק'. נאסר כשנפלו ק' סאין. ולפ' לדעת הר"מ דעד שתרבה היינו ק' ועוד. הפסר דמודה בדבר שיש בילה דאין בילה ס"ל בהפך מסברת הר"ש דמקילינן בה עד ק' ועוד. משום דבאמת אפי' בק' ועוד אין ניכר דאיכא דוכא דהיתירא ואמן לא אמרי' חוזר ומשער הא"כ בחזר לו שעתה ליכא דוכא דהיתירא. אלא דמ"מ אכרו בק' ועוד כיון דאיכא דוכא דאיסורא בלילוף מה שבשלה. ולכאו' גם בשאר איסורים ביבש דעם הדין כן לר"ש כדאית ליה ולהר"מ כדאית ליה וע"ש. ודע דהא דאמרי' כאן דאינו תו"ע כ"ז דאיכא דוכא דהיתירא הוא דוקא במב"מ. אבל במבטל"מ אמרי' דהו"ע אם רק אין בהיתר ס' נגד האיסור. וע' בב"ש יו"ד סי' ל"ע ד"ה אפי' במב"מ בלא דינו כמין בשא"מ ואם אין בהיתר כ' אמרי' דהו"ע: בר"ב ד"ה הגביהה כדין הרומה כו'. אין לזה

שום

סס כ"ח של תרומה אבל מחלה על מחלה שרי: ח עד שנפלה אחרת. סאה אחרת של תרומה: הרי זו אסורה. דכמו שנפלו בבת אחת דמי: ור' שמעון מתיר. כשלא נודע לו נפילה ראשונה עד שנפלה שניה מודה ר' שמעון דכמאן דנפלו בבת אחת דמי כי פליג היכא דנודע לו ביניתיס ולא הספיק להריס עד שנפלה אחרת רבי שמעון סבר כיון דשומר להריס כמורס דמי ואזדא לטעמי' דאית ליה בעלמא [פסחים יג: כ"ק שו:] כל השומר ליזרק כזרוק דמי וחכמים אומריס השתא מיהת לא הורמה. והלכה כחכמים: ומחכן

ח סאה תרומה שנפלה למאה. ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת. הרי זו אסורה ורבי שמעון מתיר ט:

סאה

תוספות יו"ט

סאה שהגביהה לו אפשר שלא יעלה עמו מן התרומה. הר"ש. ועי' פ"ז מ"ה]: ח ["ורבי שמעון מתיר. כתב הר"ב ואזדא

מלאכת שלמה

מקום שים בו מ' סאה דהוא כשר ונתן סאה מתמר או ממי פירות ונתבטלה דאין מקום שלם נכטל אלא בשוי מראה ואח"כ חזר ונטל סאה מן המקום והשליכה לאוץ ונשארו מ' סאה מכוונות ואח"כ נתן סאה של מי פירות והדר נטל סאה וכן עד רובו עד שנתן כ"א סאה וכ"א נטל ואשמועי' דכי חזר ונטל איכא למימר הא חסר לי' מקום שהסאה שנתן אינה משלימתו שאינה ראוי' למקום אפ"ה כשר דמכי יהבה לגביה בטיל לי' והוו להו מ"א טולן ראוין וכי שקל סאה פשו להו מ' ודוקא כי נתן סאה אחלה דכי נתן ד"ל מקום אלא אבכא לא דכי נטל סאה בריאה חבר לי' וכי נתן משקין ד"ל מקום חסר דמשקים הלא אין משלימין כדתנן התם ואתמר בשם ר' יוחנן דעד רובו של מקום דהיינו עד כ"א סאה יכול ליתן כדאמרי' ומשמע דאפילו ברוב כשר מדלא קאמר אבל רובו פסול וכבא תניא דאילו רבנהה התרומה כגון דנפלו עד חמשים ואחד סאה אסור ומשני תמן הוה בו רוב ואת מרבה עליו והוא כשר. דמעיקרא כי נתן המשקין הי' המקום שלם וכשנתן המשקין בטל ברוב וחזרו מים וכי הדר ונטל מים הוא דנטל ונשארו מ' סאה מים וכי הדר נתן סאה משקין לתוך המים נתן וכן לשונם ברם הכא לא נתבטלה סאה הראשונה משום דממשה שם נשאר דבר יבש הוא וכי הדר נפיל אידך חזרה ונעורה וכל סאה וסאה צריכה מאה אלכך כי רבתה התרומה אסירא ע"כ ויש עוד תירוץ אחר שם: ח שנפלה למאה. ונתבטלה אלא שראוי להעלותה מפני גזל הטבע: עד שנפלה אחרת. ונמצאו שתיהן לתוך מאה של חולין: ה"ז אסור. כלומרים טעמא ביחוש דאחוש דאסור הרמתה מקדשתה כלומר מפני חיוב הרמתה שצריך להרימה ולא הרימה ונפלה שניה עליו קדשה דנמצאו שתי סאין לתוך מאה: ור"ש מתיר. מפרש טעמא ביחוש ר"ש סבר דאסור ידיעתה מקדשתה כלומר אם לא נודע לו בין ראשונה לשניה נאסרה שאחר נפילת השניה נודע לו מן הראשונה דכבת אחת דמי ואסור אבל כיון דנודע לו בין ראשונה לשניה כיון דסופו להריס כמורס דמי ומתני' דייקא דנודע לו בשתיים דתנן ולא הספיק לו להגביהה משמע מצד שהזמן היה לו דאוק לא הספיק להגביהה אבל כבר ידע ודוקא להגביהה אבל בנמ' דיקן פ' טעמא דר"ש דס"ל דקמייתא למאה נפלה ואחרונה נפלה למאה ואחת ורבנן סברי דכבת אחת דמי והאי לחמשין נפלה והאי לחמשין נפלה ולפי דרך

יכין — תפארת ישראל — בועז

תרומה (ד): ל) וכיון משום דאיסורו רק מדרבנן דמדאורייתא כבר מתבטל ברוב כיבש ביבש. ודוקא היכא דנודע ביניתיים נפילה ראשונה. דר"ש לטעמיה דס"ל [כ"ק דפ"ז] דכל השומר להרוס כהרוס דמי. ואילה"ק לרבנן דקיי"ל כוותי'. הרי קיי"ל נמי דיבש ביבש שנתבטל אינו חו"ל [כי"ד ס"ע ס"ד סק"ל]. וי"ל תרומה שמי דלא הריס עדיין התרומה שצריך להריס

(ד) הקשה רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל בנפל והגביה כ"פ למה שרי עד שתרבה תרומה ואילו בב' קדרות פ"ח מ"ה הוון להקל במחלה ע"מ.וז"ל דהתם בתחלת בטול משא"כ הכא דכבר נתבטל גם בפנגא אינו חוזר ונעור עבלה"ע: הרומה עולה התבטל למחלה כדפי' ופי' נפרי חדש י"ד ס"ס ל"ע שהחריב נפי' תבנה זו ומפרש עיקר טעמא משום שחוזר ונעור ולא בא מעם בחתנה לחתנה אחתי חוזר. והכלל"ד כתבתי: ח ולא הספיק להגביהה. פי' הל"ב דכנודע לו ביניתים פלינו ונהא תחיר ר"ש וכ"ה בתוספתא ובירושלמי וכ"כ הר"ש ובוצמא דמחני' מסייעא לה דלא הגביהה לא קתני אלא לא הספיק להגביהה משמע שהיה דעתו להגביה ולא הספיק. ומ"מ מדלא קתני תנא הך דינא בכל שאר האיסורים משמע דדוקא בתרומה דמדינא צריך להריס וכל כתה דלא הורמה כאילו לא נתבטלה דלאו כתורם דמי. אבל בכל האיסורים שא"צ להריס מודים חכמים דיבש ביבש מתבטל וא"כ הרא"ש בהגיה בס"פ גיד הנשה חה דלא כדעת רמ"א בהגהה פ"ד ס"ס ל"ע וכמ"ש בפרי חדש שם בזה. והרמב"ם בפירושו כתן הטעתיק בשם התוספתא דמחני' אלא מודע לו ביניתים ובמודע מודו חכמים דתותר ופסק כן גם בתחבורו פי"ב וכבר המהו כליו הרמב"ד והכ"מ. ולפע"ד גם דעת הרא"ש ל"ש בשאר איסורים מה עשם לו לבלק בין מודע לו לא כיון שמעיקר הדין נתבטל אפי' לא מודע מאי הוי מ"מ כבר נתבטל ואין כאן איסור אלא מולא מולא היתר וכשנפלה שניה להיתר נפלה. ונהי דאם נפל לשאינו מינו היכא דאיכא דאיכא בב"ש מסתבר ודאי דשמא לא בטל ונעשה חוזר ונעור אפי' ביבש כיון שראוי ליהן טעם. וכן מין במינו אלא דואיל ושבנגדו באינו מינו דאזי ליהן טעם שייך לחמיר מדרבנן דחוזר ונעור כי היכי דהתמינו בה דיבשי שבים. אבל מין במינו וביבש דלא התמינו מדרבנן נמי ובוצא בטלת בטיל משמע דלא שייך בכל הכא חוזר ונעור. ות"מ אפי' היכא דאיכא טעמא דודאי אין חילוק בין מודע לו לא דמה לנו לידיעתו דת"מ טעמא דאיסורא קטנים. ה"ה נמי לקולא כגון במינו ביבש משמע בין מודע ובין לא מודע מותר. ופשטא דמחני' משמע דכך דינא בנודע דוקא בתרומה אינו' ובין חכמים ובין ר"ש סברי בתרומה הואיל ולריך להריס כל כמה דלא הריס לא חשיב ביטול דאלמוס הבנו לתקנתא דאיסורא אלכך לחכמים אפי' מודע אסור כיון שלא הריס וא"ש לטעמי' דצומד להריס כמוהם דמי וכשנודע הרי צומד להריס ואי לא לא. אבל בשאר כל איסורים אין לחלק.ובל היכא דקי"ל דבטל ברובא אי בשאים בטנין דליכא לגמיה לגמיה ביבש ביבש אפי' לא מודע אין חוזר ונעור. והיכא דלא בטל מדרבנן אפי' מדאורייתא כבר נתבטל. ה"ל מתמיהין מדרבנן דחוזר ונעור אפי' מודע. שאין הידיעה מועלת לחתיר אלא הביטול. וקרוב לזה הטעה ג"כ הב"ך ס"ס.ל"ש אלא שהוא כתב אפי' ביבש ובמינו הידיעה נותנת היתר ולא ידעתי טעם וסברא לזה. והפרי חדש גם הוא תמיה ודבריו ל"ש לפ"ד. ובירושלמי פ"ב דעבלה אמר פשיטא שידיעתו מתרת ידיעת חבנו מהו שיתיר כ"ש והביאו הפר"ח. זה מובא כדבריו דלא נתחבר ידיעה להתיר אלא משום שב"ש הידיעה עומד להריס והלכך שפיר מיבעי להו אי מימא דוקא ידיעה אלא מתרת דעליה כמיא להריס ומיובא עליה כמיא ושפיר הוי עומד להריס אבל ידיעת חבנו אינו עומד להריס או דלמא נהי דחיובא אדידיה נמי כיון דמני חבנו' נמי להריס מיקרי עומד להריס. אבל אי נימא דהיתר אלי בידיעה אפי' היכא דליכא הרמה מה חילוק בין ידיעה אלא לבל חבנו. ובפ"ב דעבלה מ"ג בחבנו שנתלקו בזה אחוה השלם וכבר הניח אפי' אחד כל שבנות הפוסקים בזה. ומשמע דידיעה מתרת דוקא בין בתרומה ובין בשאר איסורים וכ"כ הר"ש בתשקנא פ"ב דעבלה מ"ג. וכן מסקנת פר"ח שם דכל אלא נודע ביניתים הוי בטלה בבת אחת.

עלת

ציונים

ח סאה תרומה. שנפ קמב. שעט. כ"ק דף ק. ובטוחות דכ"ב. ופעונים כרשב"ל פיסק פס"ב. ופמ"ב. מ"י. שם פנ"ע:

חלופי גרסאות

ח ור"ש נג"ב ר"ש וכן הוא בל"ש.

תוס' אנשי שם

שם מוכן וכן מ"ם בדבר שחח"ו ה"ו מוחרת ואיך להריס קשה מלתא דפשיטא סיא דלא עדיף מברלשנים שבגיהן. והכ"ל דתיובתא ה"ו מוחרת מיזחרת הן וכל"ל הגביהה כדין תרומה שעלה נק"א ואיך להריס וכ"ה הר"מ). (לה"מ): ח בר"ב ר"ה ור"ש כ' מדה ר"ש כ'. ודוקא בתרומה שאיך להריס ולא הריס. אבל בשאר איסורים שא"צ להריס גם חכמים מודים בעודע. והר"מ מפ' בספר דבשעודע ל מודים חכמים ור"ש מתיר אפי' בשלא עודע והלכה כחכמים. ולפ"ז מתני' הקודמת לרבותא נקט והגביה דאפי' בהגביה אסור בשתרבה כ'. אבל כ"ז שהחולין מרובה מותר אפי' אלא הגביה אם אך עודע לו ביניתים. ואין חלוק בין תרומה לשאר איסורין. סר"ח יו"ד ס' ל"ע ס"ק כ"ח:

משנה ראשונה

התפרוכת כדפי' לעיל. אלא עד שתרבה תרומה של החולין הייט שנפלו שם סאה ואחד סאין תרומה זה אמ"ה שטוגבהו שאפי' נתבוב כל ההגבהו' לפי חשבון ע"כ יש בתפרוכת מאה שלמי' של תרומה שהסאה הימיה על מאה היא הלכה בתוך ההגבהות בחלק מתחה ואחד שבחשון תרומה ונמצא שבתפרוכת יש מאה על מאה ואסור מדאוריי' והו לא חלין בשאלי אומר והכל אסור. וזהו קבוב לשמת הרמב"ם אלא שהוא כתב שתרבה הייטו במאה ועוד אבל לפע"ד התשבון המדוקדק כתו שבתבו דמשתרבה

וחזדא לטעמיה דאית ליה בעלמא. בפרק מרובה דף טו]: ט כך פחתה התרומה ומותר. פירש הר"ב ואפי' לכתחלה יכול לטחון כדי להתירן. ירושלמי. °ולא הוה מבטל איסור לכתחלה שאין זה אלא שנתגלה עי"ז שטוחן שהיתר היה יותר ממה שהייב סבורין: אם ידוע שהחטים של חולין וכו'. וכרישא לא תנן אם ידוע שהחטים של תרומה יפות משל חולין לאסור משום דאתי"ג דפסולת

ר"ע מברטנורה

ט וטחנן. סולת בבת אחת: ופחתו. לא אמרינן חולין פחתו ולא התרומה °ואין כאן מאה ולא אסור: ואם ידוע שהחטים של חולין יפות משל תרומה מותר.

דקל

של חולין מרובה מפסולת של תרומה עד שנמצא שקמח החולין נתמעט משיעור מאה לשיעור האחת דתרומה מלטרף

ט סאה תרומה שנפלה למאה. וטחנן לא) ופחתו. כשם שפחתו החולין כך פחתה התרומה ומותר. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה. וטחנן והותירו. כשם שהותירו החולין כך הותירה התרומה ואסור. אם ידוע שהחטים של חולין יפות משל תרומה מותר לב). סאה תרומה שנפלה

חלופי גרסאות. ט התרומה גירושלמי תרומה וכן נמצאין. ומותר נד"נ מותר וכ"ה גירושלמי ונד"ם. ואסור נד"ם אסור. שהחטים גירושלמי שחטים.

מלאכת שלמה

מיאסר ממה נפשך והיכא שיש שתי כפות או שנים דמי למתני' דהכא ע"כ: ט וטחנן ופחתו. אין חולין הפחת בחולין לבדן כדי לאסרן אלא כשם שפחתו החולין כך פיחתה התרומה ומותר וכן בסיפא אין חולין היתרן בחולין שבהן להתיר ומרישא שמעי' כיון דאין חולין הפחת בחולין לאסור כ"ש דאין חולין בהן היתרן להתיר אלא משום סיפא נקטי' דסמכי' ע"י תשיבות של חולין להתיר הרא"ש ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ופחתו. פי' כגון שהיו החטים רעים שאכלו התולעים את תוכן ואין בהן קמח ע"כ. עוד כתב ז"ל כך פחתה התרומה מותר ברוב הספרים גרסי' מותר וכן לקמן גרסי' אסור ולא גרסי' וי"ל בשניהם ובס"א גרסי' ומותר ולקמן גרסי' ואסור ע"כ. וז"ל ה"ר שמשון ז"ל וטחנן כולו בבת אחת ופחתו לא אמרי' חולין פחתו ולא התרומה ואין כאן ק"א ואסור אלפי' הי' כך הו לא מיתסרי תדע מדלא קתני בהא רישא אם ידוע שהחטים של תרומה יפות ואסור אלפי' הי' כך הו לא מיתסרי תדע מדלא קתני בהא רישא אם ידוע שהחטים של תרומה יפות אסור ולא קתני אלא שנתגלה עי"ז שטוחן שהחולין יפות אלא מפני שהחולין הם יותר ממה שהיה סבורים ע"כ. ועיין בהר"ן ז"ל פרק גיד הנשה דף תצ"ב והרמב"ם ז"ל כתב והעיקר אצלנו שטוחן של תרומה אין מצטרפת עם התרומה לאסור את החולין אבל מטוחן ממה נפשך והיכא שיש שתי כפות או שנים דמי למתני' דהכא ע"כ: ט וטחנן ופחתו. אין חולין הפחת בחולין לבדן כדי לאסרן אלא כשם שפחתו החולין כך פיחתה התרומה ומותר וכן בסיפא אין חולין היתרן בחולין שבהן להתיר ומרישא שמעי' כיון דאין חולין הפחת בחולין לאסור כ"ש דאין חולין בהן היתרן להתיר אלא משום סיפא נקטי' דסמכי' ע"י תשיבות של חולין להתיר הרא"ש ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ופחתו. פי' כגון שהיו החטים רעים שאכלו התולעים את תוכן ואין בהן קמח ע"כ. עוד כתב ז"ל כך פחתה התרומה מותר ברוב הספרים גרסי' מותר וכן לקמן גרסי' אסור ולא גרסי' וי"ל בשניהם ובס"א גרסי' ומותר ולקמן גרסי' ואסור ע"כ. וז"ל ה"ר שמשון ז"ל וטחנן כולו בבת אחת ופחתו לא אמרי' חולין פחתו ולא התרומה ואין כאן ק"א ואסור אלפי' הי' כך הו לא מיתסרי תדע מדלא קתני בהא רישא אם ידוע שהחטים של תרומה יפות אסור ולא קתני אלא שנתגלה עי"ז שטוחן שהחולין יפות מלטרף עם התרומה לאסור אלא מפני שהחולין הם יותר ממה שהיה סבורים. וז"ל הר"ן ז"ל פרק גיד הנשה דף תצ"ב והרמב"ם ז"ל כתב והעיקר אצלנו שטוחן של תרומה אין מצטרפת עם החולין לאסור אבל

יכין תפארת ישראל בועז

להריס: לא) בבא מ': לב) ואפי' לכתחלה מותר לטחנן (ה). ובריש לא תני אם חטין של תרומה יפות אסור. דהתם אע"ג דסובין של חולין מרובה משל תרומה עד שעי"ז קמח החולין מועט משל תרומה מלטרף

(ה) כ' התי"ט ד"ה כך וז"ל ולא הוה מבטל איסור לכתחלה. שעי"ז שטחן נתגלה שהיתר הוא יותר ממה שחשבנו. וכ' עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא איגר"א[אות לו]וז"ל אבל הר"ם כ' דמתני' ר' יוסי היא דאמר אף מחכוון ולקט ועלה בק"א (כ"ל דס"ם וצ"ל בר"א) עכ"ל והיינו ר"י דפ"א מ"ז דערלה. וקי"ל הא בסוגיא דגיטין דל"ד ב' אדפרכינן דר"י אדר"י מנפלו ומתפלגו דר"י ס"ל דלא יעלה. ומסיקן חזקה אין אדם אוסר כרמו בגמיעה מ'. הרי דבעלמא גם ר"י ס"ל דאין מבטלין איסור לכתחלה. אמרה בקי תמהני אדברי רבינו דהרי ירושלמי הם שכך כ' הירושלמי הכא דמתני' דהכא ר"י היא וירושלמי לשתי' דטעם דר"א בפ"א דערלה שכך דרך מידל בגפני'. ור"ל לפע"ד מדדרך לעקור נפן מבין הגפנים כדי לעבות הגפרים. א"כ אין

משנה ראשונה

דרבנן שהם מי"ח דבר אין להם עיקר מן התורה כדאמר לא אמרו אלא בשאר דברים אלו מדבריהם הרי שפיקו מהור פ"כ. וקמ"ל הכא שהתרומה טולל ועיקר דברים אלו מדבריהם לא שרינן מספיקא. וכן הבלה הש"ך בי"ד סי' ק"י בדיני ס"ם דאיסור דרבנן דאיתחזק איסורא אין אומרים אין ספק אלא לקולא. וכבל פרי מגדים שם מולק עליו ועיקר לחייתו ממתני' דלקמן פ"ז מ"ו גבי שמי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ואין יודע איזו ונפלה אחת לתוך חולין איזה מדמעתן. אלמא אע"פ שהקופות הללו נתערבו מד כחד ואיתחזק איסורא אין מדמעות וע"כ דאמרי' ספק לקולא בחת חולין נפלו ולא יצאי' איסור מעומאה. אלו הם תוכף דבריו ז"ל. ולפ"ד יש לדחות דשמי' הם דאיכא נמי חזקה לאיסר דאיסור חולין אחזקתייהו. והא דאמרי' הם אבל אחת מהן פטור זרע אחת מהן פטור הייט משום דלענין חיוב ממון פטיאה דלכ"ע לא מספקינן אספק. ולפ"ז יש מקום לומר דבהך דהכא נמי נהי דאמרי' כך אותיה התרומה ואסור. הייט כשהיא בעיה אבל אם נפלו מהן לחולין איזה מדמעתן כי הם. ומיהו אפשר פטאת דמתני' דספק דהכא לא דמי לספק שבילה דהתם אי אמרי' שמא מבל ליכא דאכתים לי' אבל הכא לריך אתה לומר שהחולין אותיהו והתרומה לא אותיה זה אותה לאוכתם דודאי אי אותיהו כולן אותיהו ומאן פלג לבו והייט דאמקיק אם ידוע שהחטים של תרומה יפות מותר. הא בחיהו ידוע לא אלינן כלל דאמאי אית לן לאיתר הני אותיהו הא הני אלא אם אדרבה משמע בהברת הפר"ח מדאלעריך לאמתני דספק שמא אלו אותיהו ולא אלו אינו ספק כלל משמע דבספק דשלמא בכה"ג אלינן אפי' כשם לו עיקר בדאוריתא ומ"מ באיסור דאוריתא כגון תערובת בלאי בכם בכה"ג אסור ובפ"ב דמכשירין מ"ג גבי בשמריות שיבאל ושובל טוכנים מחולין מוכח נמי דלא אייסי' שמא אחד יותר מחברו וכ"כ הפוסקים בי"ד סי' פ"א דחלב בהמה מרפה בעל בשמים בשמות דמסתמא טולן שיין וכן אבר בשמים אינרים בי"ד סי' י"ד וכולהו משום דהוו מדרבנן ומשמ' מבשירין אאחבנו: אם ידוע שהחטים של תרומה יפות מותר. פי' הר"ב ויטול לעותו לכתחלה כדי להתירן ע"ב ולא הוי מבטל איסור לכתחלה כיון דכל חטים לאמיתה קיימי טוכתו לעמוד לאכילה ולא לבטל. ומ"מ ירושלמי לא אמר הא ליכא עותן כדי להתיר אלא עותן ומתיר

שנפלה

ציונים

ט סאה תרומה. שע"ם הרמב"ם פיכון מכ"ה וכ' מפ"ג ופ' מרבי"ת. מי' עם ה"ה:

תוספות חדשים

מ"ש במשנה כך הותירה התרומה ואסור. אין לדקדק אפי' הותירה הא אין המוכרן של תרומה מצטרף די"ל דאפל לפחות ממאה כ"כ דאפי' בלא מוכרן אין מאה כנגדו אלא דאי כדי אמרינן התרומה לא הותירה היה בחולין מאה כנגדו קמ"ל דכך הותירה התרומה וכ' הרמב"ם פי"ג מה"מ ה"ז וז"ל אבל אם נפלה סאה תערב רשות של תרומה לפחות ממאה סאה חטים יפות של חולין וטחן הכל והרי הקמח של הרומ' ל' ממאה מקמח של חולין ה"ז עולה בק"א עכ"ל. וצ"ע למה כ' אחד ממאה מקמח של חולין דהא גם המוכרן מצטרף לבטל. (הר"ז) ·

וע"ש בכ"מ ה"ה:

אמר המגיה מ"ש הפי"ע ד"ה אם ידוע כו' הוא מגירושלמי וסגיולו הכל"ש בפסכת חולין פ' גיד הנשה:

חדושי מהרי"ח

משנה ט [תוי"ט ד"ה] כך פחתה התרומה ומותר. פי' הי"ב ואפילו לכתחילה

תוספות רע"ק

מ"ט [אות לו] בה"ע ב ד"ה ופחתו. ואין כאן מאה ואחד) והר"ש כתב דאפי' היה כן היה מותר דכבר נתבטל. ומש"ה לא קתני ברישא אם ידוע שהחטים של תרומה יפות. ועיין ברש"א בתחה"א הובא בב"י יו"ד סי' צ"ט שכתב אלמא עד דאיכא למימר דפחתה תרומה מותר הא לא פחתה תרומה אסור ע"ש אולם בשו"ת הרשב"א סי' תס"ג כתב דמדלא הני ברישא ואם ידוע דהרסים תרומה יפות דאסורים ע"כ דדוקא בנפלה אחרת ממש בעינה אסורה אבל לא בבה"ג דהתרומה עצמה הותירה. ומקולי תרומה הוא כיון דהתרוייהו בה מצד א' להצריך ק' חקילו בה מצדדים אחרים עיי"ש: [אות לו] שם בתי"ט ד"ה כך פחתה. ולא הוי מבטל וכו') אבל הר"ש

תוס' אנשי שם

ט תי"ט ד"ה כך פחתה כו'. מלויין בעשה וכל"ל אם ידוע שהחטים וכו' פי' הר"ב כו'. (לה"מ):

תי"ט ד"ה אם ידוע כו' וברישא לא תנן כו'. ופחתו דנקט ברישא אינו ר"ל פחתו נקמת הה"ה לא הי' ל"ל דבשם שפחתו החולין כך פחתה התרומה אלא פחתו נקמת וסגולת יחד דאי ס"א שהחולין לבד פחתו הי' אסור. ואע"ג דלבר"ש

דשל חולין הותירו ושל תרומה לא הותירו ויש כאן אחד ומאה ואחד"ג דמעיקרא נאסרו חזרו והותרו בטחינה ואפילו לכתחלה יכול לטחון כדי להתיר: ואם מזיד אסור. קנסוהו רבנן לפי שבטל איסור לכתחלה והוא הדין לכל איסורים שבתורה שבטלן במזיד שהן אסורים:

מלאכת שלמה

שנפלה לפחות ממאה ואחד כן נפלו שם חולין. אם שונג מותר לד) ואם מזיד אסור לה):

מצטרף פסולת החולין עם החולין לבטל התרומה והכא בסיפא פסולת התרומה היא מצטרף עם התרומה לאיסור: **מותר**. אמר הרמב"ם בכל מקום שאמר מותר עניו שהעלה התרומה ויהיה השאר מן החולין אחר שהוליא התרומה מותר ובכל מקום שאומר אסור עניו מדומע:

דאמרי' בעלמא עניים שנאסרו מן סדקל לתנור ביו"ם מרבה עליהם עניים מוכנים ומסיקין לכתחלה ע"כ ופי' נ"כ ברב אלפס בפ"ק דביצה דף ר"ף וכפי' הר"ן ז"ל דבדרבנן מבטלין איסור לכתחילה ולא כל דרבנן אלא הנהו דקאמר התם מפני שיש להם טעם להתיר עי"ש. וכפ' ניל הגם' דף תקי"ג ע"א כתב הר"ן ז"ל בשם תוס' ז"ל דמלאורייתא מבטלין איסור לכתחילה וחדושיה דזרוע בשלה דקאמר בגמרא היינו שמלה לבטל אבל הרא"ש ז"ל כתב בספר איסור משהו שלו דמדקרי לי' תלמודא לזרוע בשלה חדוש ש"מ דמאי דאמרי' אין מבטלין איסור לכתחילה דאורייתא הוא ע"כ. ומיהו אע"ג דביטול איסור לכתחילה מדאורייתא הוא לדברי הרב ז"ל מ"מ אם עבר ובטל מדאורייתא בטיל ואפי' במזיד ומדרבנן במזיד לא בטיל וכשונג פליגי בה ר' יהודה ור' יוסי בגיטין בפרק הזקן וקיימא לן כר' יוסי דאמר בשונג בטל. ומזיד נמי כתב הרמב"ם ז"ל דדוקא נמי שבטל אותו במזיד אסור אבל לאחרים מותר וכן דעת הראב"ד ז"ל עכ"ל ז"ל בקיצור. ובפרק אין מעמידין דף שס"א ע"ב הטעה ז"ל דלא אמרו אין מבטלין איסור לכתחילה אלא במהכוין לערב איסור בהיתר כדי ליהנות ממנו אבל במתכוין להכשיר הכלי ואינו נהנה מן האיסור שרי ע"כ:

יכין — תפארת ישראל — בועז

מצטרף סובין של חולין עם החולין לבטל התרומה. משא"כ הכא סובין של תרומה אמ"ל עם התרומה לאיסור: לג) לאחר שהוליא התרומה: לד) דקנסוהו ככל מבטל איסור לכתחילה:

כוונתו לבטל האיסור. דאילו יודעו הי' עוקרו דמה שמפסיד בג"א מרויח בגד אחר. וכ"כ הכא שכן דרך הכהנים לטחון בג"ז הדמוע ולא מחזי כמבטל. ואדרבה הך דהכא עדיפא דיש דעות בירושלמי דכך דהכא ד"ה היא משום שכן דרך הכהנים וכו'. וכדי שלא יתנוק הירושלמי עם הבבלי רצוי להשוות מדותיהם שכך דעת הבבלי בגיטין נ"כ שאין אדם אוסר כרמו בגמיעה א' ואילו יודעו הי' עוקרו ממעשה הל"ל. וכן נראה דעת הרמב"ם פפ"ז ממ"א הכ"ה שכך פי' הבבלי. ומתורץ נ"כ קו' רכ"מ שם אלרמב"ם שכ' דמעשה דר"י דאילו יודעו הי' עוקרו. דהקשה דמ"כ בתגזיז ופשטן נמי אילו ידעו הי' מעייאן. ולפי דברינו הנ"ל לק"מ. וזה ברור ת"ל:

משנה ראשונה

שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין. הא דתני הך דינא בג' נפילות ולא תני בפטיסות אלא שנפלה לק' שונג מותר ומזיד אסור די"ל דוקא בשבמלה תחלה ברוב מלאו' הוא דאם בטלה אח"כ שונג מותר אבל בתחילת ביטולה אפי' שונג בידים אסור אמו מזיד דבאיסור דאורייתא קנסו שונג אמו מזיד ובדרבנן לא. כ"כ פר"ח סי' ק"ס:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ה

פרק ה משנה א תרומה טמאה שנתערב בפחות מק' חולין. או בפחות מק' מעשר. או מעשר שני אע"ג דאכרי קודש. או אפילו לפחות מק' קודש ממש. בין שהיו טמאים או טהורים. אסור כל התערובות גם לכהן אפילו בהדלקה. דבדרבנן בחולין שרגיל לאכלו חיישי' שיבשל בו. להכי ירקבו. ואם התרומה ותפחות מק'. שניהן טהורים. ימכר הכל להכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה. ואם נתערב במעשר הטבול לתרומת מעשר. יעשה המעשר הזה תרומת מעשר על מעשר אחר הטבול לתרומ"ע. ויהן הכל להכהן. ואם לפחות מק' מע"ש נתערב יפ"ה המע"ש. וכן בנתערב בפחות מק' בקודש. יפדה. ואם התרומה טהורה. ותפחות מק' חולין טמאים. יאכל הכהן התערובות בכדות קטנות שכ"א פחות מכביצה שלא יטמא החולין הטמאים לתרומה שבכבר. או יאכל גרעיני התערובות יבשים. או ילושם במי פירות שאין מכשירין. או יחלק פחות מכביצה ממנו לעיסות אחרות:

משנה ב תרומה טמאה שנתבטלה בק' חולין טהורין. והרי צריך להרים כפי שיעור התרומה שנתערב. אותו שיעור שמרים. כך דינו בנ"ל שיאכלנו פחות מכביצה או וכו':

משנה ג וכן תרומה טהורה שנתבטלה בק' חולין טמאי. כך דין אכילתם בנ"ל:

משנה ד תרומה טמאה שנתבטלה בק' תרומה טהורה. א"צ להרים א'. ואוכל כל התערובות כשאר תרומה טהורה:

משנה ה תרומה שנתבטלה בק' חולין. שדינו שצריך להרים מהתערובות כשיעור התרומה שנתערב. ואם אותו שהרים חזר ונפל לחולין אחרים. אפילו נפל א' לא' או גם לחצי' בטל. וא"צ להרים מתערובות הב' רק חלק ק' ממה שנפל לתערובות הב':

משנה ו תרומה שנתערב בפחות מק' הרי אסור כולו לזר. וחזר ונפל מתערובות זה לחולין אחרים. א"צ בתערובות ב' רק ק' לפי חשבון התרומה שיש במספר הערובות הא'. וה"ה אפילו בחימץ בתרומ' עיסת חולין. אע"ג דכל חימוץ אינו מתבטל כלל. אם"ה לא חשבינן לעיסה הראשונה כבולה תרומה. ולפיכך אם חזר וחימץ ממנה עיסה ב' חולין. לא נאסרה ב' רק כשיש בה בשאור שחימץ בה עיסה ב' חלק תרומה כל כך כדי לחמץ בה עיסה ב' וכ"כ מקוה פחות מס"ם שנפלו לתוכו ג' לוגין שאובים לא נפסלה המקוה רק כשנפלו לשם הנ' לוגין מב' או ג' כלים. ולא בשנפלו מד' כלים:

משנה ז תרומה שנתבטלה בק' והרים א' כדינו. וחזר ונפל לשם תרומה: אפילו כ"פ. ובין כל נפילה ונפילה הרים כדינו. מותר התערובות. עד שכשצורף כל הנפילות יהי' בכולם יחד קצת מפי מהחולין:

משנה ח תרומה שנתבטל בק'. וקדם שהרים חזר ונפל לשם תרומה. והשתא בשנצרפם לא יהיה בהחולין ק' נגדם. רק נגד זה וזה לבד. אם לא נודע לשום אדם נפילה א' עד אחר נפילת ב'. אסור הכל לזר כאילו התערבו יחד. ואם נודע בנחיים. א"צ רק להרים כשיעור ב' הנפילות והשאר מותר:

משנה ט תרומה שנתבטל בק'. מותר לכתחילה לטחנן אף שבטחינה יפחת החולין הסובין. הרי גם מהתרומה נפחת הסובין במחינה. ואעפ"כ לכתחילה ירים תחלה כשיעור התרומה. ואח"כ יטחן:

משנה י תרומה שנפלה לפחות מק' וטחנן והותירו. כשם שהותירו חולין הותיר' גם התרומה. ונשאר הכל באפורו. רק בידוע שרק חימוץ חולין יפות כשיעור הטופסה. או מותר אפילו לטחנן לכתחילה. תרומה שנפלה לפחות מק'. וחזר ונפל שם חולין. ויהי' השתא ק' נגד התרומה. אם הפיל הב' פמזיד אסור. ואם בשונג נפל מותר:

ציונים

אם שונג. פי' שם כ"י ופרק ע"ג מה' מאכלות אסורות הכ"ה סוד ומ"ש יו"ד סי' צט ס"ב:

חלופי גרסאות

כן בירושלמי. כך וכ"ה בנ"ם ואם בירושלמי אם.

חדושי מהרי"ח

לכתחילה יכול לטחון כדי להתיר ירושלמי כו' עכ"ל זהו מ"ם מה שמציין של כך פחתה התרומה כו' רק שצריך לציין על אם ידוע שחמים של חולין יפות כו' מותר כו':

תוספות רע"ק

הר"ש כתב דמתני' ר' יוסי היא דאמר אף מתכוין וילקום ויעלה בק"א עכ"ל. והיינו ר"י דמתני' ר' ש"ם דערלה. ואם כן להלכה דלא קיי"ל כר"י דהתם ה"ג אסור לכתחלה לטחון. ועיין פר"ח יו"ד סס"י ס"ד שכתב הטעם בשם הירושלמי. כיון דאין טוותו לבטל רק לטחון החמים מש"ה מותר לכתחלה ע"ש. וכ"כ הרא"ש הובא דבריו בשר"ת רשב"א סי' תס"ג:

תוס' אנשי שם

דלהר"מ במשנה סקודמת נטדע לכ"ע אינו מו"ע ל"ל דמייירי הכא בלא נודע וגם מסיפא מוכח דמייירי בלא נודע להר"מ דבטדע אין מצטרף החולין שבדימוע. ואולי גם הר"מ מודה דאפי' בנודע מצטרף כמ"ש הפי"ט שאין זה אלא שנתבלה פי"ז שעותן שבהיתר סיס יותר ממה שהיינו סעורין ואולי גם לתומרת מעשה זה מו"ע אפי' בנודע. ודברי הר"ש שכ' דלכך לא נקט בריבתא אם ידוע כו' משום דאפי' הי' שפתחו החולין לבד מותר שבכבר מתבטל דלהר"ש לשיטתו בתרומה אפי' בנודע מו"ע כשלא הגיה. ול"ע:

ציונים

א האוכל תרומה. פפתיס לא: ב"מ נד: מיי' פ"ו מה' תרומות ה"ו ופ"י ה"ח סמג לאוין רנח: אחד האוכל. שם פ"י ה"ב: וחומש חומשה. שם כפ"ז: אינו משלם. שם פי"ח:

תוספות חדשים

פ"ו משנה א [הר"ב ד"ה] אינו משלם תרומה כו' ממקום אחר עכ"ל. וכן כתב הר"מ משמע דאם יש לו תרומה בקצה או פירות יכול לשלם מהן וע"ע בזה:

ראשון לציון

פ"ו משנה א [תוי"ט ד"ה] ואחד הסך כו' ודרשא דלא יחלו כו' שכתב הרמב"ם כתבו התוספות כו' דגם כן אחמכתא בעלמא. וכ"כ תוספות ביומא עז. ד"ה דתנן:

חדושי מהרי"ח

פ"ו משנה א [ברע"ב ד"ה] אינו משלם תרומה שתתרומה לכהן ותשלומי מה שאכל הם חוב עליו כו' עכ"ל. אמת שגם הרמב"ם כתב כן בפי' אבל דוחק דאיזה ה"א שיהא יוצא בתרומה של כהן ולפורע בזה חובו ולולא דבריהם הייתי אומר אינו משלם תרומה פי' שאם רוצה לקנות תרומה אצל כהן ולפרוע בזה מפני שתרומה הוא בזול קט"ל דלא אלא צריך דוקא חולין מתוקנים ולפי מדה ויע' במשנה ג' וד' אבל מדברי הרב תוי"ט בס"ד משמע לפי דמים. וק"ל:

תוספות רע"ק

פ"ו משנה א [אות לח] במשנה שונג) אע"פ שיודע שהוא תרומה ושמוזהר עליו רק שלא ידע שחייבים עליו מיתה. נקרא ג"כ שונג. הרמב"ם רפ"י מהלכות תרומות: [אות לט] שם במשנה ואחד השותה) שיעורו בבזית הרמב"ם שם והוא מהתוספתא: [אות מ] שם בהרע"ב ד"ה אחד השותה יין) בשיתה שכן אזוקי מזיק ולא מקרי אכילה ומשלם קרן ולא חומש:

פרק ו א [*האוכל תרומה. עיין בפרק דלקמן משנה ג כמה יאכל]: קרן. מפורש בריש פ"ק דפאה: ואחד הסך. כתב הר"ב דכתיב ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו. ובמשנה ד פרק ט דשבת מפורש דאחמכתא היא והכי

פרקו א האוכל תרומה °שונג א). משלם קרן וחומש ב). אחד האוכל, °ואחד השותה. ואחד הסך ג). אחד תרומה טהורה. ואחד תרומה טמאה. משלם חומשה וחומש חומשה ד). אינו משלם תרומה. אלא חולין מתוקנים ה) והם

ח"ג. א שונג בפפתיס וגע"מ בשונג. ואחד השותה בפמב"ג אחד השתה. מטהורה ואחד תרומה טמאה בל"ם טמאה ואחד תרומה טהורה וכ"ה בפפתיס. חומשה וחומש חומשה ביומלמי חומש וחומש חומשא ובפפתיס חומשא וחומשא דחומשא. אינו בל"ם ואינו.

פרק ו **א האוכל** תרומה שונג משלם קרן וחומש. כדכתיב (ויקרא כב)*) כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו. והתומם הוא רביעית מה שאכל. כגון אם אכל תרומה שעור דינר ממלא דינר ורביע שהם בין הכל חמשה רביעיות דינר נמצא הקרן עם חומשו חמשה וכל חומשים האמוריים בתורה כך הם: **) אחד השותה. יין: ואחד הסך. שמן. דשתיה בכלל אכילה דכתיב (דברים יד) בבקר ובצאן ובין ובשכר וכתיב בתריה ואכלת שם ושיכה כשתיה דכתיב (תהלים קד) ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו: וחומש חומשה. שאם אכל תרומה ושלם קרן וחומש וחזר ואכל תשלומי החומש מוסיף חומש על אותו חומש: אינו משלם תרומה. שהתרומה לכהן ותשלומי מה שאכל הם חוב עליו ואינו יכול לפרוע מהן תרומה שונג משלם קרן וחומש. כדכתיב (ויקרא כב)*) כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו. והתומם הוא רביעית מה שאכל. כגון אם אכל תרומה שעור דינר ממלא דינר ורביע שהם בין הכל חמשה רביעיות דינר נמצא הקרן עם חומשו חמשה וכל חומשים האמוריים בתורה כך הם: **) אחד השותה. יין: ואחד הסך. שמן. דשתיה בכלל אכילה דכתיב (דברים יד) בבקר ובצאן ובין ובשכר וכתיב בתריה ואכלת שם ושיכה כשתיה דכתיב (תהלים קד) ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו: וחומש חומשה. שאם אכל תרומה ושלם קרן וחומש וחזר ואכל תשלומי החומש מוסיף חומש על אותו חומש: אינו משלם תרומה. שהתרומה לכהן ותשלומי מה שאכל הם חוב עליו ואינו יכול לפרוע מהן תרומה אלא חולין מתוקנים. שהפרישו מהן תרומות ומעשרות דרחמנא אמר (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות

*) בל"א ולים כי **) בל"א ואחד.

מלאכת שלמה

פרק ו **א** משלם קרן וחומש. דכתיב בפרשת אמור אל הכהנים ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו ופליגי תנאי בפ' הזהב אי חומשא מלבר או מלגאו דתניא חמישיתו יוסף עליו שיהא הוא וחומשו חמשה דהייטו מלבר דברי ר' אמר' ר' יוחנן אומר וחמישיתו חומשו של קרן דהייטו מלגאו: אחד השותה. יין: ואחד הסך שמן. ובת"כ מרבה סיכה מקרא ושתיה בכלל אכילה: וחומש חומשה. אם אכל תרומה שונג משלם קרן וחומש

יכין

פ"ו (**א**) אפי' ידע שאסורה רק לא ידע שהאוכלה במיתה (**א**): ב) כל חומשין שבתורה הן חומש מלבר שהוא רביע מלגב דבאכל ד' משלי ה': ג) דשתי' בכלל אכילה. וסיכה אהרבי מקרא: ד) דבאכל החומש ששילם חייב ג"כ בחמישי' החומש: ה) כי' ונתן לכהן את הקודש דבר הראוי להיות קודש. ולא מה שהוא כבר קדוש. ודייק כן מדלא כתיב ונתן לכהן קדש. ואפי' יהא תרומה מאבי אמו שיטול למוכרה והדמי' שלו אפ"ה אינו יכול לשלם ממנו. ולפי מ"ש פ"ז דמאי ל"ה. דחולין מתוקנים הייטו מע"ר שיטל ממנו תמ"ע. נ"ל דהכא קמ"ל שאם מתני'. דאפי' לר"מ דס"ל [יבמות דפ"ב ב'] דמעשר יש בו קדושה דאסור לזרים. אפ"ה כיון דמותר לזרי לא מקרי קודש ומותר לשלם מהן. ומכ"ש דיוכל

תפארת ישראל

פ"ו (**א**) ודוקא בשגג בתרומה. אבל בשגג לגוף עצמו שבשבר שהוא כהן ונמצא ישראל משמע לקמן (רפ"ח) דפליגי בה ר"מ ור"י בחשה שאמרו לה מת בעצך או גרשך ועבד רבך שתרבך לגר"י פטור. והרי קיי"ל כר"י לגבי ר"מ. וכן משמע בירושלמי התם [וכתיקון הגי' מרביע קרבן מדה]

בועז

דבר הראוי להיות קודש. ולא מה שהוא כבר קדוש. ודייק כן מדלא כתיב ונתן לכהן קדש. ואפי' יהא תרומה מאבי אמו שיטול למוכרה והדמי' שלו אפ"ה אינו יכול לשלם ממנו. ולפי מ"ש פ"ז דמאי ל"ה. דחולין מתוקנים הייטו מע"ר שיטל ממנו תמ"ע. נ"ל דהכא קמ"ל שאם מתני'. דאפי' לר"מ דס"ל [יבמות דפ"ב ב'] דמעשר יש בו קדושה דאסור לזרים. אפ"ה כיון דמותר לזרי לא מקרי קודש ומותר לשלם מהן. ומכ"ש דיוכל

תוספות אנשי שם

פ"ו **א** [תוי"ט ד"ה] ואחד הסך כו' וכ"ע הכא כו'. וצ"ע דאף אם החכמים יכולין לחייבו בתשלומין ולעשות התשלומין תרומה מדרבנן וכמו שעשו כן בתמ"ע של דמאי כמ"ח פ"ד דב"מ אבל ודאי שאין יכולין לפטרו מחלה כמו שאין כל תרומה דרבנן נפטרת מהומ"ע כמ"ש הר"ב וא"כ אין תשלומי הסך דומים מכל וכל לתשלומי כשותה ואוכל ובם מה שעשיה והתשלומין תרומה שמפ' הר"ב שהוא לענין קרן וחומש שמשלם כשאכל התשלומין בשונג. ומשמע דבזה ג"כ שוה הסך לשותה וכיון דתשלומי הסך מדרבנן למה יתחייב עליהן חומש. מ"ש משאר תרומה דרבנן דאינן מחמשין ואין היינן עליהן חומש כפ"ק מ"ח. גם בכל דתנן פ"מ דשביעית מ"ב דשביעית נתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה וכן בתרומה ומע"ש וכפ"ג תנן ברפ"ב דמע"ש והמוה אין יכולין להקל ולהתיר תרומה ומע"ש בסיכה ומלתי שסק' כן בתור"ע שם ברפ"ב דמע"ש וע' בבועז בהפמ"י שם מה שפי' ע"ז. אבל לאו' הירוש שם אינו שוה אלא למע"ש דחייבין בביעור מן השוק בזמן הביעור ולפיכך אף קודם זמנם אין בהיתר לאכול רק מדרבנן. אבל בתרומה דאין להם ביעור פטועה לבאורה דאיכוד שאיכוד מדאורי' ולמה התירו סיכה. ודעת הריטב"א דסיכה כשתיה מדאורי' ולאו' כן גם דעת הר"מ דבפי"א מתרומות ה"ח וכפ"ג דמע"ש ה"ב כ' עשה היתר סיכה משום דסיכה כשתיה. אבל צ"ע דבדיעה המשנתינו בפ"י מתרומות ה"ב הביא מקרא דולא יחלו ויתפוק לי' משום דסיכה כשתיה בהתם וע' ברדב"ז שם וע' בפי' המשנה בתן שדבריו מריכין ביאור וצ"ע: במשנה ואחד תרומה טמאה. אבל תרומה טמאה מכלם חולין בין טמאין בין טהורין. אבל תרומה טהורה מכלם חולין טהורין ואם שילם חולין טמאין בין בשונג בין במזיד תשלומיו ותשלומין ויתחזר וישלם מן הטהורין. (רמב"ם פי"ב ה"ב והוא מנמ' דגיעין ד' כ"ד): בר"ב ד"ה אינו משלם כו' ממקום אחר. לכאו' צ"ל ממקום אחר: בתו"ח ד"ה בר"ב ד"ה אינו משלם כו'. משמע דאם יש לו תרומה כו'. א"ה דברים אלו המוזכין בשיני דבא התשלומין אינו בשונג אבל אם בא בשביל שהתרומה נתאכלה אז צריך לשלם דבר אחר שיתאכל לכהן ואפי' אכל תרומה שלו שקנה לו שיהם מחוייב לשלם קרן וחומש ונותן לכהן החומש בתנם והקרן מוכרו לו כמו אבי' מוכר התרומה כדתמנה שאכל כמבואר ביומ' ומר"מ. ול"ל איך בייך לומר שישלם תרומה שלו הלא בזה לא יוכל לאכלה כ"א י"ח גזל אבל לא עון אכילת התרומה אז וצ"ע: בר"ב ד"ה אלא חולין כו' דכתיב כו' היינו למעט משות שאינם ראויים להיות קדש אבל מה שאינו להיות מתוקן ימחל בלא טעם זה דכיון שיש בכסם תומ"ע אינו יכול לפטור עצמו ממתוקים. והם היינו אומרים שבחולין שאינם מתוקנים אינו יכול לשלם אפי' אם יתן מכסם כ"ב שיהיה בכסם כדי הקרן והחומש ותומ"ע של עצמן היה א"ש אפי'. אבל לא אוכל לכוין איך יתמעטו מדבר הראוי להיות קדש. דלכאורה עכל הוא יותר בכלל דבר

מלוים

משנה ראשונה

פרקו **א** ואחד תרומה טמאה. לא מליטו שדרשו זה מן שכתוב לגבות תרומה ממאה ומשמע דאפשרי' דקרא שמעי' לה לתרומה ממאה נמי קדש הוי וקייפתא לשמעת רמב"ם דפי"ט מה' סנהדרין דזר שאכל תרומה ממאה חייב מיתה: **אינו** משלם תרומה. פי' הר"ב שהתרומה לכהן ואינו יכול לפרוע תובו ממקום אחר ע"כ. וכ"כ הרמב"ם בפי' והוא תמוה דמאי לתימרא שאינו יכול לפרוע מה שאינו שלו. ופשטא דמלתא משמע שאפי' תרומה שיבשה או קנאה ואינה שלו אין יכול לשלם כדאמר בפ' הזהב תרומה אין משתלמת אלא מן החולין דגזרת הכתוב הוא וכדאמרי' בש"ה שאין הקדש פודה את הקדש אפי' חולה לפדות בהקדש שלו כגון מעשר שני כדאמר התם: **אלא** חולין מתוקנים. פי' הר"ב דכתיב ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי וכו'. ואינו מובן דאדרבה את הקדש משמע קודם שאכל והייט תרומה כמו שאכל ואפשר דאת דרים את הקדש משמע הבאל לקדש כדפי' לקמן מ"ה. ועוד י"ל דדרשא זו לאו מאת הקדש פשקא. אלא מונתן משום דבכל חייבי חומש שבתורה בפ' ויקרא ופ' נשא לא תמצא לשון נתינה אלא הקרן אלא ואם לא ואם לא וגבי חומש כתב לשון נתינה. ומשמע שהקרן אין טפל בו לשון נתינה שאינו מתנה אלא מה שלקח ישלם אבל החומש שהוא מוספת נקרא מתנה וחיינו דחומש אין מבכר הפדיון לכפי' הר"ב פ"ז דבכורות ופ"ק דדמאי משום דמתנה בעלמא הוא וכאן באוכל תרומה שיבה הכתוב ואמר ויסף חמישיתו עליו ונתן לכהן. כתב בשיבה לשון נתינה וכשיבה מתנה משמע כדדרשי' בפ"ע דבכורות. והיכי שייך לשון נתינה גבי קרן אח"כ ישלם יותר ממה שהפסידו ולכך אמרו במשלם חולין מתוקנין שדמיהם יקרים מדמי התרומה שאכל. והיינו נמי דאמר בפ"פ בלבד שישלם מן הטפה על הרע ולא פירש מל"ל הא ומשמע כפי' ואע"ג דהכהן אינו

להיות קדש וחומש נמי צריך להיות מחולין מתוקנים דכתיב (ויקרא כב) ויסף חמישיתו עליו מלמד שחומשו כמשהו: והן נעשין תרומה. °תוחן חולין מחוקנים: והתשלומין תרומה. שאם חזר ואכל בשונג לוהן חולין שנשתלמו מה שחוזר ומשלם תחתיהן גם הם נעשין תרומה: אינו מוחל. דכיון דגזרת הכתוב היא דחייב לשלם דבר הראוי להיות קדש ואינו יכול לפטור עצמו בדמים אין הדבר תלוי בבעלים: ב בת ישראל. שהפרישה תרומה ולא נתנה לוהן ולוהן ואכלתה שונג: ואח"כ נשאת לכהן. והם ו) נעשין תרומה. והתשלומין תרומה ז). אם רצה הכהן למחול אינו מוחל: ב בת ישראל שאכלה תרומה ח) ואח"כ נשאת לכהן. אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה. משלמת קרן וחומש לעצמה ט). ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה. משלמת

והרי היא ראויה לאכול בתרומה דאשת כהן אוכלת בתרומה: משלמת קרן וחומש לעצמה. שהרי אם היתה אותה תרומה שאכלה עכשיו בעין לא היתה חייבת ליתנה לכהן דהיא נעשית כהנת בנשואיה הלכך עתה נמי התשלומים הן שלה: משלמת קרן לבעלים. כדין גוזל חבירו אבל החומש העכב לעצמה: ג הוא משלם את הקרן. דמי תרומה כדין גוזל שהרי הוא נעשה גזלן עליה: והן משלמין את החומש. עון אכילתן בשונג שאין משלם חומש אלא אוכל ושוחה וסך עצמו אבל המזיק את התרומה

קרן לבעלים. וחומש לעצמה. מפני שאמרו האוכל תרומה שונג. משלם קרן לבעלים וחומש לכל מי שירצה: ג המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה. הוא משלם את הקרן י). והם משלמין את החומש. דברי ר"מ. וחכמים

חלופי גרסאות. אם נדש ואם. ב לכל מי מישלמי למי וכ"ה נדפ"ם.

מלאכת שלמה

וחומש והתשלומין נעשים תרומה כדקתני סיפא ואם חזר ואכל תשלומי החומש משלם חומש על אותו החומש וכפי הזהב דרים לי' מדכתיב ויסף המישיתו ונקלינן לוי"ו דויסף ונדינן לי' בסוף חמישיתו ויהי' המישיתו בשני ווי"ן לרבות הרי"ן הרבה ופליגי בת"כ ובירושי' אם משעת הפרשה קדשי תרומה לחייב האוכלן או עד שעת נתינה והכי תניא ונתן לכהן את הקדש מתנתו מקדשתו לחייב עליו חומש דברי רבי ר' אלעזר בר"ש אומר אף הפרשתו מקדשתו לחייב עליו חומש: נעשים תרומה. לענין דמוע וזולתו: והתשלומין תרומה. בירושי' איכא פלוגתא אם כתרומה לכל דבר או לא דתניא התם תשלומי תרומה אין משלמין עליהם קרן וחומש ואינם חייבין בחלה ואין ידים ונטבול יום פוסלות בהם כדרך שאין פוסלות בחולין ועוד איתא התם ר' זירא בשם רבי חנינא תשלומי תרומה הרי הן כתרומה לכל דבר אלא שגדוליהן חולין ומפשר דבריתא דהתם בת"כ פליגא אמתני' ור' חנינא כמתני': בפי' ר"ע ז"ל. מה שחוזר ומשלם תחתיהן גם הם נעשים תרומה. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אין נראה דהא לקמן גבי התשלומין חולין אין שייך לפרש כן וכן גבי זה הכלל דלקמן ואמר התשלומין תרומה אין שייך לפרש כן על כן נראה דקאי אתשלומין הראשונים וגרסי' התשלומין אלא וי"ו ואע"פ שאומר למעלה והן נעשין תרומה חזר ומר לשון זה התשלומין תרומה אוידי דנקט לי' בכל מקום עכ"ל ז"ל: אם רצה וכו'. כתבו התוס' ז"ל בפ' אלו נערות דהא דאין הכהן יכול למחול היינו לענין אלא יהיה צריך להפרים אבל לאחר שהפרים יכול למחול לו שיהא אלו שהכפרה תלויה בהפרשה ע"כ: אינו מוחל. דכיון דגזרת הכתוב שחייב לשלם דבר הראוי להיות קדש ואין יכול ליפטר בדמים אין הדבר תלוי בבעלים

יכין — תפארת ישראל — בועז

דיוכל לשלם מחולין גמורים שניטל מהן כבר כל התרומות ומעשרות. ואפי' החומש צריך לשלם מחולין שמוהר לזרים: ו) החולין במשלם: ז) ר"ל בחזר ואכל החולין שישלם. מה שחוזר בוב ומשלם ג"כ נעשה תרומה: ח) שהפרישה תרומה ואכלה: ט) נאכלין בטהרת תרומה. דאפי' הי' התרומה בעין זכתה בהן משנשאת. ואילה"ק מב"ק [פ"ט מ"ט] דהגוזל אביו ומכבש לו ומת אביו. דמשלם קרן וחומש לבניו של גזלן התם במזיד בגזילה. וכ"כ אמרי' בירושלמי [פ"ו מתרומה] בגזל תרומה מאבי אמו משלם ליורש אחר: י) ככל גזלן. דמזיק

משנה ראשונה

מרוח בזה שהרי הם נעשין תרומה. התם גזרת הכתוב הוא שחוזרין להיות תרומה דכתיב לכהן את הקדש ומ"מ התורה הקפידה שתחלת התשלומין יהי' דרך מתנה ובירושלמי דפ"ב דתרומות אמר משלומי תרומה הם קנס שהוא מפסיד ומשלם יותר ממה שאכל ועוד כתבנו מזה לקמן מ"ד: והתשלומין תרומה. פי' הכ"ב אם חזר ואכל התשלומין מה שמשלם החתיהן גם הן נעשין תרומה ע"כ. ומשמע דכל התשלומין שנעשין תרומה לכל דבר דיש בתרומה גמורה להתחייב עליהן קרן וחומש ופטורין מן החלה ונפקלת בידים ובטו"ש וכ"כ מסקנת הכ"ם מתוך הירושלמי שהן כתרומה לכל דבר אלא שגדוליהן חולין. וכן פסק הרמב"ם בתורה פ"י: אינו מוחל. פי' הכ"ב כיון דגזרת הכתוב הוא כו' ואין יכול לפטור עצמו בדמים וכו' ע"כ אבל אין לפרש דתשלומין כפרה היינו כחטאת ולכך אינו מוחל. דהא גבי גזל ומכבש והודה יכול למחול כדתנן בפ' הגוזל פנים מחלנו מל הקרן כו'. הר"ש: ב משלמת קרן וחומש לעצמה. אי' לריכה להפרים מולין והם נעשין תרומה דלא קני בלא הפרשה כדאמרן אלא שאינו מחויב ליתנה לכהן אבל שיהא אמר אמו כהן ואכלה בשונג מפרים חולין ונעשין תרומה והקרן לעצמו וחומש לתי שילה. ומיהו סיפא דקתני משלמת קרן לבעלים וחומש לעצמה אתם פטורה מחבי אמו לגמרי אף מהפרשה כדפי' בריש דחומש נאו בכפרה אתי והכא בריאה דקתני משלמת קרן מני בתרויהו משלמת ומיהו הא כדאיתי' והא כדאיתי' דקרן חייבת בהפרשה וחומש לא וכן משמע מלשון הר"ב שכתב לעצמה מחכב לעצמה ולא כתב מפרים ותעכב: והחומש לכל מי שילה. ודוקא בחוכל תרומה אבל בשאר מחויבי חומש מחויב ליתן החומש לבעלים של הקרן דבגזל ונשבע כתוב ואמיביהו יוסף עליו ונתן לאחר אחם לו וכן בגזל

סגר

תוספות אנשי שם

דבר הראוי להיות קדש מחולין מחוקנים וע' בר"ב לק' מ"ם. וצ"ע: ד"ה והן נעשין תרומה. ע' תוי"ע בשם מל"מ וכ"ם להרמ"ן בפ' הראב"ד דעועים למפרשים פלוגתייהו על תרומה עצמה שהרי משולם כאן מ"ב שמשלם קרן וחומש עד שלא זכה בה הכהן ותמלם יותר. ע"ש: ב בר"ב ד"ה בת ישראל שהפרישה כו'. וכ"כ הר"ש וד"ל דאי אכלה תרומה שהפרים ישראל אחר אף שלא זכה בה כהן עדיין הלא מרוייחת לשלם הקרן לישראל והוא יתנו לכהן שיהא בטוחת שאלה שלו אבל לע"ז לפ"ז דאדתני ואם תרומה שזכה בה כהן הוא"ל לאמעי' רבותא עפי דאפי' תרומת ישראל אחר שלא זכה בה כהן משלמת קרן לבעלים ע"ש. וכ"ז לפ"ד עוה"ש ממון אבל לפ"ד עוה"ש אינה ממון בתרומה שלא זכה בה כהן אפי' על אחר משלמת קרן וחומש לעצמה ע' פ"ח יו"ד סי' ס"ח. וכ"ז כשנשאת אח"כ לכהן אבל כשלא נשאת כלל לכהן אפי' בתרומת עצמה משלמת לכהן. ותע"ג דהמזיק

חדושי מהרי"ח

משנה ב [בריע"ב ד"ה] משלמת קרן לבעלים כדין גוזל חבירו כו' עכ"ל. נראה לי דלא בא הר"ב לומר דהיא משלמת תרומה דמ"ש הלא כשאכלה היתה זרה והיתה חייבת לשלם דוקא חולין רק הר"ב בא ליתן טעם על מה שאמרו שאינה משלמת רק קרן לבעלים אמר משום שהוי כדין גוזל. שאין צריך ליתן רק הקרן אבל באמת בחולין משלם אף שנראה לכאורה מדברי הר"ש ע"ש על הרישא אם תרומה שלא זכה בה כו' משלמת קרן כו' דמי תרומה התם כדיהיב מינא לכאורה משום שאם לא אכלה והיא בעין והיתה נוטלת תרומה לעצמה כהו' מפרשת ג"כ תרומה לעצמה אף שאינה נ"ם שמה שתפרש לה תפריש שהכל שלה:

תוספות רע"ק

[אות מא] שם בהרע"ב ד"ה והן נעשין תרומה. אותן חולין) וכתב הר"ש ופליגי בתורת כהנים וביושלמי אם משעת הפרשה קדשי כתרומה או משעת נתינה לכהן. ופי' במ"ל רפ"ו מה"ה משעת הפרשה והמחלוקת רק בחשלום תרומה ע"ש:

והם נעשין. שם פה"ש: אם רצה הכהן. פוס' פפמיס ל' נס וכמנוס דף ל: ב בת ישראל. מיי' שם פפ"ח:

ג והוא משלם להם דמי סעודתן. פי' הר"ב דמי חולין שהיה צריך להאכילן ופריך בירושלמי והלא כבר אכלו ומשני מעבלים נפשו של אדם חותה מהן והוא הדין לכל דבר האסור עיין [ברמב"ם] בהלכות תרומות פ"י. ומלת חותה לפי עניינו הוא כמו קץ במזונו. [ז"ל הפירוש שהזכרתי לפי מלאכת שלמה

חכמים אומרים הם משלמין קרן וחומש והוא משלם להם דמי סעודתן (יא):

נעשה אלא דמים ומשני דהתם אורח לא חייב אורח לפי שנפשו של אדם חתה וקנה באכילת איסור וכו' כאילו לא נהנו הלכך צריך ליתן להם כל הקרן והם לא יפסידו כלום בתשלום הקרן ע"כ והוקשה לו לה"ר שלמה שיריט"ו ז"ל לשון עיקר ולשון שפלה ולכך נראה לו ז"ל לפרש השמועה בלשון אחר דעיקר סעודה ביניהון מיירי באתרא דאיכא דיהבי לפועלים סעודה ואיכא דלא יהבי והוא פסק סתם ומתן להם סעודה של תרומה כגון אורז של תרומה בנדבת לבו וכן לאורחיו דלא מתחייב כלל בהדיא אלא סתם ותניא בפ' הפועלים השוכר ואמר לו כאחד וכשיש מבני העיר נותן לו כפעמים שבשכירות דברי ר' יהושע וחכמים אומרים משמיין ביניהם. ופי' רש"י ז"ל וא"ל בעה"ב הרי עלי שכרך כאחד משועלי העיר. משמיין ביניהם לא בפחות ולא ביותר אלא כמנהג המדינה ביעוי ע"כ. ר"מ סבר אלעזר דפועלים אלינן ואינהו סעודה חשובה

התרומה אינו משלם חומש דכתיב (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קדש פרט למזיד: הן משלמין קרן וחומש. חולין מחוקים ויעשו תרומה והוא משלם להם דמי חולין שהיה צריך להאכילן ואיכא ביניהו דלר"מ אין המאכיל משלם אלא דמי תרומה. ולרבנן משלם דמי חולין: דמי

נעשו ואינני יי' לנעה"ב לאתגויי פ"מ שאין פליכם עני סעודה הלכך כיון דלא אתני עיקר סעודה לנעה"ב אית לי' למיסב ונעה"ב מיחייב לשלם קרן לפורע חובו הוא דהוי ורבנן סברי עיקר סעודה משל פועלים הוא ולא מיחייב בעה"ב מידי הלכך הן משלמין קרן וחומש והוא משלם להם דמי סעודה קלה דהיינו לפתן קל כגון בצל ולגון וכיוצא בו ואזלי למעמייהו דאמרי משמיין ביניהם ורש לקים אמר שפלה ביניהון כלומר בעיקר סעודה כ"ע לא פליגי דבעה"ב הוא דחייב. אלא הכא בהא קמפלגי בלפתן שנתן להם שהיו פירות של תרומה הלפתן קרוי שפלה כדתנן כל שהוא עיקר ומנו שפלה ואיכא דיהבי ואיכא דלא יהבי והוא נהן להם ממי שפלה דומיא דאורחיו בנדבת לבו ר"מ סבר בעה"ב מיחייב ממי בשפלה הלכך הוא משלם את הקרן דהייט עיקר ומפלה ורבנן אמרי לא מיחייב בעה"ב בשפלה הלכך הם משלמין דמי הספלה

הקרן

יכין תפארת ישראל בועז

אינו משלם חומש: יא) וא"מ דלר"מ משלם דמי תרומה ולרבנן דמי חולין. ולא סגי שיביב להן דמי תרומה שישלמו דמדאסור מדלאו נפשם קנה

פסח דוקא (ועי' רמב"ם פ"ב משגגות ה"ג). אמנם להרמב"ם (פ"י מתרומ' הי"ב) כל הקר שנות כולן פטורים רק מחומש ובחנון בע"פ פטור גם מקרן ועבלה"מ

תוספות אנשי שם

דמסויק מתנות כהונה לו שאכלן פטור מ"מ באוכל תרומה בשונג דמחייב לספרים משום כפרה מחוייב ג"כ לתתו לכהן כיון שלא קיים עדיין מצות עשיה ולא דמי לתרומה שנאבלה בחוצו. כ"כ הרש"ש. אבל בעשה המלך בוף ה' ביאת מקדש כ' דבתרומה אלא זכה בה כהן אף דמחייב לספרים אבל א"ל לתתו לכהן ומתני' דקתני בשלת משום חומש דבלא בשלת משלמת לכהן. ותמוה אין יפרנס נפ"ז הסוגיא דיבמות דכתבת שמעבר ולדה בולד שפתחה כו' ואם אלו אין משלמין קרן וחומש שב' הטוב' דמ"מ מחוייבין לספרים משום כפרה אלא שא"ל לתת לכהן דהטע"ב וע"ב דמיירי בתרומת עמון דאי אכלו תרומה שזכה בהן כהן פטיעה דחייבין בשלם לכהן הקרן לכהן מדין גזל ומוכח דבודאי שבאל אף בתרומת עמון מחוייב בשלם לכהן וסוגיא זו הובאה בשבועה בס ז"ע: ג בר"ב ר"ה הן משלמין קרן כו' ואיכא ביניהון כו'. אבל תמוה מ"ע דר"מ למה לא ישלמו הם קרן מן החולין ויעשה תרומה משום כפרה ועמוד ל פ"ד מ"ב בבס המלמ'. וז"ל לכאורה דודאי כ"ע מודו שהם צריכים לספרים גם קרן מן החולין ונעשין תרומה אלא דלר"מ א"ל ליתנו לכהן והמאכיל מעלם דמים לכהן דס"ל דבינו דכהן עם המאכיל אבל הם אין להם על המאכיל כלום. וחכמים ס"ל בהפך דדינו דכהן עם האוכל וכב"ל לתבוע מהמאכיל דמי סעודתן. וע"ל פ"ו מ"ג. שוב מצאתי בלה"ש בכ' על פי' הר"ב וז"ל. וזה דבר תימה בעיני כי איך א"כ יתקיים המקרא ונתן לכהן את הקדש שנאה"כ דוקא דבר הראוי להיות קדש. וא"ל שהפועלים יתנו היתרון בשוין החולין יותר הא בדברי ר"מ לא אחפרים אלא חומש לפועלים. ושוב עיינתי בפי' הר"ש ונראה שדעתו לפרש ע"פ הירושלמי בגם ר"מ סובר דנעה"ב שמשלם הקרן ר"ל חולין מתוקנים. הוא הכתוב דודאי לא בני בלא"ה כמכר. והכי דיקא נמי מתני' דרישא דומיא דסיפא. וע"ל משלמין הקרן דקאמרי רבנן בחולין מתוקנים כדינו מיירי. ה"ל משלם הקרן דר"מ דכוותה. והיינו דאיכא ביניהו דלר"מ בעה"ב חייב לטפל בעצמו בהשלומין לקנות לו ליתן משלו החולין שצריכין לשלם. ולרבנן הפועלים דמי בעה"ב מלי לעפער נפשיה בדמים שנותן להם דמי חולין כראוין להשלומין והם מספלין לקנותן. ולע"ד דאיכא תו ביניהו ואיפכא מדשת הר"ב. אלא דלר"מ ודאי בעה"ב משלם כל הקרן חולין מתוקנים כדקאמר הוא משלם את הקרן סתמא ולרבנן לא מצוי ליה לשלומי אלא דמי סעודתן דאינם לשלם להם שיתה של תרומה ואינו משלם כ"א מה שהיה נלבד. והא דפריך בירושל' והרי אכלו. אלינא דר"מ דאמר דס"ל בעה"ב משלם כל הקרן וקשיא ליה אמאי והלא לא נתחייב להם כ"א אכילה וסרי אחילין. וסוכרת לתרץ נפשו של אדם חותה. אבל אלינא דרבנן לפוס מאי דפרישנא ה"ל דסני ממה שהאכילון תרומה ואינו משלם אלא דמי נלבד. עכ"ל: תי"ם ד"ה **והוא** משלם כו' ופריך בירושל' כו'. פי' והלא אינם מפסידים רק מה שצריכים לשלם הקרן. וכיון דמדין הבשר גזל כו' דל לשלם כסף כשיעור התרומה. ומה שמחוייבין לשלם חולין מתוקנים והם עשין תרומה שנאכל זה צריכין לשלם חולין כ"ב שבשעבו תרומה יהיו שוין כמו התרומה שאכלו הוא משום כפרה וכמו החומש שמשלמין ג"כ משום כפרה. וא"כ כמו שאין המאכיל מחוייב לשלם להם מקום ע"ז החומש ס"ל אינו מחוייב לשלם להם שהדף משיעור החולין על התרומה כיון דזה הוא ג"כ רק משום כפרה. ולמה ישלם להם דמי החולין הא נהנו באכילתן כאילו היו חולין. ומשני עניינו כו' ואינם נחשבת אכילה ולכך מחוייב לשלם להם אכילה אחרת תחתיה. ומ"מ אינו משלם רק דמי סעודתן. אע"פ שהן צריכין לשלם לכהן מדין הבשר גזל לכה"פ כפי שיעור התרומה שאכלו ולא נשאר להם מהחשלומין של הבעה"ב על הסעודה האחרת רק היתרון מן דמי חולין על דמי תרומה. משום דאע"ג דאינה נחשבת אכילה מ"מ הא מתהנו דמשתרבי לה דל"ל לקנות סעודה אחרת אלא משום דיכולין לומר אילו הייתי צריכין לקנות סעודה משלו אינו מצמצמים באכילתה ולא היה שוה אלא כפי שיעור התרומה לכך אין לפוטרו מן הדמים דמי חולין כיון דהם לא נהנו דלא תשיבה אכילה וגם לא מתברכו לה כלל בברכה. ולפ"ז אם לא יהיה כל דמי סעודתן רק התרון משעור דבר המותר על דבר האסור. וכן במוכר דבר איסור לחבירו ואכלו א"ל להחזיר מן הדמים רק השדף. וכ"ז כבהאכילם בשונג שגם הוא לא ידע שזה תרומה או דבר איסור. אבל בשמע דרכנן לדעת הרמב"ם לא אמרי' נפשו של אדם קלה בהן וגם לא קנסי' ליה ולפיכך אפי' המוכר נמחיל א"ל להחזיר כלום דאע"ג דזה אינו חבר רק דמי ערפה מ"מ זה נהנה. וכיון דזה חבר קנה מגלגלין עליו כל הנאתו. (מהרי"ט אלגאזי ספ"ה דבכורות) בא"ד ומלת חותה כו'. יש לפרש מגזרת חתו דגחלים כו' שנראה לו כאילו חותה

האיסור

ציונים

ג **חם משלמין.** מיי' שם פ"י:

תוספות חדשים

משנה ג [הר"ב ד"ה] **הן** משלמין כו' וא"ב דלר"מ עכ"ל. ויש עוד ג"מ לר"מ התשלומין חולין ויכול לשלם דמיס והכהן יכול לתחול ולרבנן חולין מתוקנין ישלם ונעשין תרומה ואין הכהן יכול

חדושי מהרי"ח

משנה ג [תוי"ט ד"ה] **והוא** משלם להן דמי סעודתן. פי' הר"ב כו' ופריך בירושל' והלא כבר אכלו כו' עכ"ל. לכאורה מאי מקשה והלא כבר אכלו הלא שלמו קרן וחומש והוא חייב להאכילן לכן משלם והייתי הוצה לומר דלמה לא יהא כחומש שאין בעלים צריכין להחזיר להם ה"נ ג"כ לחכמים שעליהם משל כל התשלומין הוי לכפרה ולא יתחייב בעה"ב כלל לשלם להם אבל עי' בר"ש מה שפירש אף ששם מבומגם רק קצרה הוריה:

תוספות רע"ק

מ"ב [אות מב] תי"ט ד"ה **והוא** משלם. ופריך בירושל' וכו') הר"ש והרא"ש פירשו דקאי אשלמעלה. דאיתא בירושלמי הא רבי מאיר אומר משלמין ורבנן אמרי משלמין מה ביניהון (הייני דנם לר"מ צריך הבשה"ב לשלם דמי החולין דלא בהרע"ב וא"ב מה ביניהון) ומשני אמר ר' יוחנן עיקר סעודה ביניהון רמ"א עיקר סעודה לבעל הבית ורבנן אמרי לפועלים (פי' עיקר סעודה על מי לפרוח ר"ם סבר על הבעה"ב לפרוח ולכך משלם כל הקרן ורבנן סברי על הפועלים לפרוח ולקנות ובעה"ב נותן להם הדמים והיינו פחות מחקרן) ר"ש בן לקיש אמר מפילת א"ב רמ"א מפילה לבעל הבית ורבנן אמרי לפועלים. (פי' מי חייב לפטל ולקנות חולין מתוקנים) וע"ז פריך הירושל' והלא כבר אכלו היינו לר"י אליבא דר"מ דאמר עיקר סעודה לבעל הבית ומש"ה משלם כל הקרן. ואמאי והרי כבר פרח והכין והאכילן ולא היה לו לשלם אלא דמים ומשני דהתיא פרח לא חשיב פרח שנפשו של אדם קצה באכילת איסור הלכך צריך לשלם להם כל הקרן והם לא יפסידו כלום בתשלומי הקרן. והרמב"ם (בפ"י מה"ל) פסק כרבנן והעתיק להירושלמי וז"ל המאכיל הפועלים וכו' הם משלמין קרן וחומש מפני שהם כשונגין והוא משלם להם דמי סעודתן שדמי החולין יתירים מדמי תרומה שאכלו שדבר האסור נפשו של אדם חותה ממנו עכ"ל. משמע דהרמב"ם ס"ל דפירכת הירושלמי אף לרבנן דלא כהר"ש והרא"ש שכתבו דלר"י אליבא דר"מ פריך והמיה לי דמאי פירכא יש לרבנן הא מה שאכלו סעודתן

ד דמי תרומה. שאין דמיה יקרים כחולין: קרן וחומש מן החולין. והן נעשין תרומה כדין כל אוכל תרומה בשגגה: וקרן דמי תרומה. משום כפל לגנב: תרומת הקדש. שהקדים הכהן תרומה לבדק הבית: שני חומשים. °אחד משום אוכל תרומה ואחד משום נהנה מן ההקדש אבל כפל בהקדש ליכא דכתיב (במות כב) ישלם שנים לרעהו ולא להקדש: **ה** מן הלקט מן השכחה ומן הפאה. משום דאין בהם זיקת תרומה ומעשרות הלכך לא היו בכלל דבר הראוי להיות קדש ולא דמי לחולין מתוקנים דהנהו היו ראוין להיות קדש קודם שנתקנו אבל לקט שכחה ופאה מעולם לא נראו להיות קדש: ומן

ד הגונב תרומה ולא אכלה. משלם תשלומי כפל דמי תרומה. אכלה משלם שני קרנים וחומש קרן וחומש מן החולין וקרן דמי תרומה יג) **. גנב תרומת הקדש** יג) **ואכלה. משלם שני חומשים** יד) **וקרן. שאין בהקדש תשלומי כפל: ה אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה**

לפי שנפשו של אדם קלה באכילת איסור אע"פ שאינו יודע בדבר שלבו מוקפו ואינה נחשבת לו לאכילה עכ"ל] **: ד וקרן** דמי תרומה. לשון רש"י כלומר מעות כמו שנמכרת תרומה בשוק עכ"ל כפ' הזהב. דאינו שיווי התרומה. קרן וחומש °דמשלם מן החולין. נמי בשווי התרומה משלם: **משלם** שני חומשים. דאיסור הקדש חל על איסור תרומה מטעם המשנה ד פ"ג דמס' כריתות כמו שכתב הרמב"ם: **ה** מן הלקט וכו'. כתב הר"ב ולא דמי לחולין מתוקנים דהנהו היו ראוין להיות קדש קודם שנתקנו. וכן פירש הר"ש לירושלמי דאמר מסוס דאין בהם זיקת תרומה ומעשרות. וקשה דברים פרקין משמע דדבר הראוי להיות קדש היינו שעכשיו

ומן

אוא ראוי להיות קדש. ועוד דקודם שנתקנו אינם ראוים להיות קדש שאין משלם חומש בטבלים. וי"ל דתרתי בעינן שיהיה עכשיו ראוי לשלם

ממנו

מלאכת שלמה

הקרן והחומש והוא משלם דמי עיקר הסעודה וכי קתני והוא משלם וכו' אקרן הוא דקאי עכ"ל ז"ל: **ד** דמי תרומה. שאין דמיה יקרין כחולין ונם יכול לשלם דמיה ואין צריך לשלם פירות הראויין להיות קדש. ה"ר שמשון ז"ל: **אבלה משלם שני קרנים וחומש.** אם היו שוה ד' סלעים מה באכל בשונג משלם ה' סלעים. ושני חומשין וקרן לסיפא הם שנה סלעים. מהרמב"ם ז"ל. וכ' עוד ואיסור הקדש אינו מוסיף על איסור תרומה אלא מפני שהוא איסור מוסיף כי התרומה היתה אסורה לישראל ומותרת לכהנים וכיון שהקדים אותה לאסרת לכהנים וכאשר אירע בה איסור לכהנים הוסיף ג"כ אותו האיסור לישראל ע"כ. כתב ה"ר יהוסף ז"ל משלם שני חומשין ג"ע אם החומש שהוא בעבור ההקדש הוא דמי תרומה או חומש של דמי

יבין תפארת ישראל בועז

קלה במה שאכלו תרומה. והכי קיי"ל בקנב שמכר טריפה לחו' פטורים מלשלם [ח"מ רל"ד]: יב) ר"ל דמי' כשווי התרומה. משל"כ הקרן והחומש שמשלם מן חולין. אף דג"כ משלם רק כפי שווי התרומה (ב) דקיי"ל לפי דמי' משלם. עכ"פ חייב ליתן פירות. דבר הראוי להיות קודם: יג) שהקדים הכהן התרומה לבדק הבית: יד) מ' לתרומה ומ' להקדש דאיסור הקדש חל על איסור תרומה. דכשהוקדשה נאסרה גם לכהנים

ונעשין ראויין הראשונה מדלא נקט הש"ס הג"מ אי צריך לשלם דמי תרומה או דמי חולין. ל"ל דה"מ דלא נקט הש"ס הכי משום דלא פסיקא לי' דסיכא דהוזלו ועמדו שאינו דמי חולין. כמו שהיו דמי תרומה בשעת אכילתו אין נ"מ בין שישלם לפי מדה דהיינו דמי חולין וכדאשתא או לפי דמיס

משנה ראשונה

ויל דרמב"ם נעשמיה והתוקנים מנו לפרושי דאמרינה קאי: **ד קרן** וחומש מן החולין וקרן דמי תרומה. פי' הר"ש דמי תרומה שאין דמיה יקרים כחולין גם יכול לשלם דמיה וא"ל לשלם פירות הראוין להיות קדש עכ"ל. וכ"כ רש"י בפ' הזהב ד' י"ד. ונראה דדייקי הכי מלשנא דמתני' דקתני דמי תרומה ולא קתני מן התרומה כדתני מן החולין אלא דאתא פירות והכא מעות דמי תרומה. ותוי"ט דייק מלשון רש"י מדלקט מעות דלא ניחא ליה לפרש פירות דמי תרומה אשם אכל קב תרומה ישלם חצי קב מפירות חולין שאינה בדמיה כמו קב התרומה. משום דלאפי' כל אוכל תרומה דמשלם קרן וחומש מן החולין נמי לא משלם אלא חולין בדמי התרומה כמו חצי קב חולין בעד קב התרומה עכ"ד ואיני יודע מהיכא פשיטא ליה הא ומלשון רש"י ליכא למידק מידי כדפי' לשנא דמתני' משמע הכי מדלא חצי תרומה אלא דמי תרומה דליכא לפרושי דלהכי לא חצי תרומה דצריך לשלם פירות חולין דוקא כפי שיווי התרומה. עזה ודאי דבר פשוט לומר כן ולא שמעינו לשלם חולין תחת תרומה אלא גבי קרן וחומש דאכלה כפל דגנב אין מקום לזה. אלא ודאי דמי תרומה דנקט משום דמשלם דמים. **ובעיקר** הדין גבי קרן וחומש דמשלם מן החולין אי משלם רק כפי שיווי התרומה וסיימו לאכל קב תרומה משלם חצי קב חולין. או דלמא שמשלם קב חולין תחת קב התרומה. נלע"ד דמשלם קב שלם תחת הקב תרומה. דאי תימא דמשלם חצי קב והשלומין נעשין תרומה ביד הכהן אמאלא מפסיד הכהן שיקבל חצי קב תחת הקב וזה ח"ל דפשיטא ליה לגמרא בפ' כל שעה ד' ל"ב דלא נרע מגזלן דעלמא דמשלם כשעת הגזלה. ועוד תוכח המם כן דמיבעיא להו לפי דמיה. והיכא דמיקרא כשאכלה שוה אכנעה והשתא שוה זוזא בשעת השלומין לא קמיבעיא לן דמשלם אכנעה דלא נרע מגזלן דמשלם כשעת הגזלה כי קמבעיא לן דמיקרא שוה זוזא ולסוף שוה אכנעה מאי לפי מדה משלם גריוא אכל גריוא משלם או דלמא בזוזא אכל בזוזא משלם ע"כ. ופי' רש"י מגזלן דעלמא לא מיבעיא לן דודאי לפי דמיה משלם אלא באוכל תרומה שונג שהקפידה תורה בשלומין דידי' לשלם פירות ובשאר גזלן משלם כל מה דבעי ואפי' סוגין עכ"ד. וע"כ לא מיבעיא לגמרא אלא בשאינה השער בין אכילה לשלומין אבל בלא נשאנה ליכא למיבעיא אי משלם גריוא חולין כמו שאכל גריוא תרומה. או לפי דמיה פלגא גריוא תחת גריוא. דפשיטא דגריוא משלם דאי פלגא משלם גריוא שלומין אלו מגזלן דעלמא שהשלומין נעשין תרומה ומפסיד הכהן. ונם הרב מענה לחלק בשאפשר בדין זה והביא דברי תוי"ט ולא הכריע ולעד"ל בפשיטות כדפי' וכ"כ בס' משל"ח וכן משמע מהא דפי' בל"ש דונתן דקרא משמע בצריך לשלם דרך מחצה: **ה אין** משלמין מן הלקט ומן השכחה. ל"ל דהעשם בכל אלא

דכתיב

איסור הקדש על התרומה משום דסכח הקדש נאסר גם לכהן. הרמב"ם בפי' ובחבורו. ובלא"ה י"ל כיון דאקרישיה ניתוסף עליו איסור הנאה שאינו של כליון דשרי לזר בתרומה: [אות כד] שם בתי"ם ד"ה וקרן-דמשלם מן החולין וכו') אבל הר"ש כתב וז"ל דמי תרומה שאין יקרים כחולין גם יכול לשלם פירות הראוים להיות קדש עכ"ל. ומזה דקדק המ"ל (בפ"י מה"ח) דס"ל להר"ש דיש ב' חילוקים דהיכא דמשלם דמי תרומה ונם משלם דמים והיכא דמשלם מן החולין היינו כשווי תרומה ונם משלם דמים והיכא כאילו היתה חולין וגם משלם מדבריהם הראוים להיות קדש. וג"ל ראיה לזה מסוגיא דפ"ב דפסחים דף ל"ב דמבעי אם לפי מדה משלם או לפי דמים. וה"ר כגון דמיקרא שוה זוזא ולבסוף שוה ארבעה ולא נקט הג"מ בשאמר דאם לפי מדה משלם צריך לשלם סאה פירות מן החולין מתוקנים ואם לפי דמים משלם משלם מ"מ שמין התרומ' שאכל כאילו היתה חולין כן נראה לענ"ד בעזה"ר. ומ"מ עדיין קשה לי למ"ד התם היכא דמיקרא שוה ארבעה ולבסוף זוזא לא תיבעי לך דלא נרע מגזלן הא מ"מ נ"מ דאי לפי דמים צריך לשלם כל הד' זוזי בפירות והתומש מהד' זוזי. ואי לפי מדה משלם רק סאה אחת והתומש מאותה סאה דזהו תשלומי תרומה והשאר דמשלם מעצם גזלן משלם רק בטעות וא"צ להוסיף חומש וצ"ע:

ציונים

ד הגונב תרומה. נ"מ נו. מיי' שם הכ"ב: תרומת הקדש. שם הכ"ד:

חלופי גרסאות

ד וקרן בנ"מ והקרן. דמי בל"מ מדמי. תשלומי בל"מ משלם תשלומי. ה וכן השכחה בל"מ מן השכחה.

תוספות חדשים

יכול למחול וכדברי הר"ב כ"כ הר"ש וסיים אבל מתוך סירושלמי משמע כו' ע"ש ומוכח מדבריו אלו שחולין משלם כל כך עד שכשנשה תרומה יהיה שוה כתרומה שאכל דאל"כ אף לפי הירושלמי יש נ"מ זו וה"ק ודלא ממ"ל פ"י מה"ת כי"ת שנתפקר זה ע"ש וכ"ל ראיה לזה מדבני בגמרא פסחים ל"ב ע"א לפי מדה משלם או לפי דמים כגון היכא דמיקרא שוה זוזא ולבסוף שוה ד' וחמי לא בעי בשעות אפילו שוה בשתא דמיקרא אלא ודאי אי שוה בשתא דמיקרא אין חילוק בין לפי מדה לדמים ועל כרחך הוצרך למיבעי היכא דמיקרא שוה זוזא כו' ע"ש ודו"ק. (כר"ן) **וע"ש נמ"ל.**

תוספות רע"ק

פעודתן את התרומה חם משלמין לכהן חולין מתוקנים וא"כ לא נהנו כלל מסעודתן דהוי כלא אכלו כלל. ובאמת גם אם הפירכא לר"ם קשה. דאף דכבר פרח הבעה"ב ותכין והאכילן הא כיון דסורח על הבעה"ב שמוטל עליו הטורח לעשות לפועלים חפשי מן הסורח והכא אם הפועלים יצטרכו לשלם הקרן דהיינו כדין האוכל דמשלמין חולין יהי' הטורח עליהם. עכ"פ על רבנן בודאי ליכא פירכא. ונראה דמודה ראי' דס"ל להרמב"ם כיון דקי"ל דלפי דמים משלם. משלם רק פירות חולין בשיווי התרומה שאכל כדס"ל להתי"ט בד"ה וקרן. וזה פרכת הירושלמי כיון דהפועלים משלמים רק כפי שיווי התרומה אמאי הבעלים צריכים (לשלם) לתם דמי סעודתן מן החולין הא הם אבלו כבר ופטורים מלשלם רק דמי תרומה יהא הדין דהבעלים יחזרו להם רק הפסדן דהא נהנו באכילתן כאילו היה חולין: משנה ד [אות כג] בהרע"ב ד"ה שני חומשים. חד משום אוכל) ושיעורו בכזית וחד משום נהנה מהקדש ושיעורו בשוה פרומה והא רחל

תוספות אנשי שם

להיינו

לאיסור שרף תוך מעיו. ובירושלמי ראיתי הכי: נפשו של אדם אתה מהן ונראה דפי' מנ' מתיתה. (כ"ל): **ד** תי"ט ד"ה וקרן כו' אלא שיווי התרומה כו'. לכאו' ראי' לזה מדברי הר"מ בפי' שב' ח"ל ואם אכל בשונג ד' סלעים תרומה בדרך הדמיון נכ"מ שאמר משלם שני קרנים וחומש שנינו מצלם ט' סלעים ובכ"מ שאמר משלם קרן ושני חומשים משלם שבה סלעים לפי שבעקר אצלנו לפי דמים משלם עכ"ל. והרי מבואר שאם לפי דמים משלם שוה הקרן או החומש שמשלם בשביל הקדש אל מה שמשלם בשביל התרומה ואין חולין אלא שיוכל לשלם בטעות. אבל אם לפי מדה משלם לא יהיו שוין כי אותו שבשביל התרומה ישלם חולין כפי מדת התרומה בשוה יותר ממה שבה התרומה. ובשביל ההקדש ישלם מהחולין כפי שיווי התרומה שהוא במדה פחות ממדת התרומה. וע' תוי"ט. וע"ע אלא העיר מדברי הר"מ אלו: **ה** בר"ב ד"ה מן הלקט כו' משלם לא נראה כו'. ולא דמו לחולין מתוקנים שמקנס קודם מירות שנ"כ לא היה שפה שנתחייבו בתוי"ט דהתם בטעם שתיקנו

ממנו להיות קדש והיינו דרשא דלעיל ומיהיה ראוי מתחלה לקרות עליו שם קדש והיינו דרשא דהכא: [*ומן ההפקר. שהוא גם כן פטור מהמעשרות כדתנן בריש מעשרות]: שנטלה תרומתו וכו' שנפדו. ופירש הר"ב כיון דקודש שנטלה תרומתו לא חזי וכו'. וכתב הר"ם וצריך לדקדק בדבר דמידי דהוי אחולין מתוקנים ע"כ. והרמב"ם מפרש שנטלה תרומתו אע"פ שעדיין לא נטלה תרומה גדולה שיש בו כשהקדימו בשבלים. וממ"ם והקדש שנפדו. שלא כהלכתן כמפורש בריש פ"ז דברכות. וכ"כ בחבורו פ' י' מהלכות תרומות ולא

ומן ההפקר מז). ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו מז). ולא ממעשר שני והקדש שנפדו יז) שאין הקדש פודה את הקדש

דברי

מלאכת שלמה

דמי חולין ע"כ: **ך ה"ג ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שנפדו.** אבל בת"כ תני מיני שאין משלמין לא מן הלקט ולא מן השכחה ולא מן הפאה ולא ממעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא ממע"ש והקדש שלא נפדו ת"ל ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש. וכתבו ה"ר שמשון והרא"ש ז"ל דבמהני' לא יתכן לגרוס כן דבלא נטלה תרומתו ולא נפדו לא היו חכמים מתירין ע"כ. וכתב הרא"ש ז"ל ויש לדוחקן לייחס גרסת תורת כהנים אף במתני' ולא ממעשר ראשון שהקדימו בשבלים ולא נטלה הימנו תרומה גדולה ולא במע"ש שפדאו ע"ג אסימון והקדש ע"ג קרקע ולא נהירא כיון דפטור מתרומה גדולה מ"ש דר"מ וכן במע"ש והקדש כיון דפדויין הן אע"פ שלא נפדו כהלכתן ע"כ. והרמב"ם ז"ל פי' גרסה קלת דגרים בפי' המשנה כגרסת הת"כ וכפי' שהניח הרא"ש ז"ל אלא כי דייקת שפיר משכחת דגרים שנטלה תרומתו ומע"ש והקדש שנפדו וכ"ה ג"כ ברמב"ם וכן גרסת הירושל'. ונספר קרבן אהרן פרשת אמור בפרק שני כתב ואנחנו מלינו הגרסאות בהפך דמשמע גרים שלא נטלה תרומתו ושלא נפדו ונת"כ גרים שנטלה ונפדו ואח"כ יש בו שתי הגרסאות כולן אחת

ע"ש: בפי' ר"ע ז"ל. ואע"ג דהשתא הוו כחולין המתוקנים וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה כלל דמנלן הא דאמרינן הואיל ולא הוי ראוי קודם וכו' הלא גם שאר חולין מתוקנים לא היו ראויין לכך בשעת שנלט ומ"ש אלו טבל משאר טבל ותו דבכל הספרים גרסי' שלא נטלה תרומתו וכן ומע"ש והקדש שלא נפדו וכ"ל לפרש דדוקא בשלא נטלה תרומתו או כשלא נפדו אין משלמין משום דהוו חולין שאינם מתוקנים ע"כ. עוד כתב על מה שפי' ר"ע ז"ל וכיון דקודש שנפדו לא חזו הו לא חזו לאחר שנפדו כתב פי' זה אינו נראה כלל דהא במשנה לא קאמר טעם אלא משום שאין הקדש פודה את הקדש ואי נפדו אין שייך לומר בו קדש. ותו דמאיזה טעם נאמר באלו הואיל ולא חזו קודם. יותר מבשאר חולין מתוקנים שגם הם היו שבל קודש עכ"ל ז"ל. ומפרש ר' יוחנן שם בירושל' דוחכמים מתירין באלו. אכולהו דקתני מתני' קאי וכן כתב שם הרמב"ם ז"ל ודלא כרש"י לקים לאבל בפי' המשנה פי' וחכמים מתירין באלו ר"ל במע"ש והקדש שנפדו כרש לקים לאבל שם כתב הגירסא וחכמים אומרים משלמין מכולן ע"כ: **שאין הקדש פודה את הקדש.** פי' הר"ש שיריי"ו ז"ל דכתיב ונתן לכהן את הקדש מי שאחר

נתינה

יכין תפארת ישראל בועז

עד שיפרנה: טו) דכל אלו מעולם לא היו ראויין להיות תרומה. אע"ג דהשתא כבר זכה בהן זה ואינן תו הפקר. עכ"פ מע"ע לא היו ראויין לתרומה מעולם. ומיירי שהופקר קודם שהגיע לעונת הרומה ומעשרות דומיי' דלקט שכחה ופאה: טז) ר"ל המ"ע שלו כדיינו [כך כ' הר"ש ולפת"ם בפיל' פי' ט'. מייני הכא בהקדימו לוי לכהן בשבלים דאף דפטור מת"ג. אע"פ זקת תרומה יש בו והזיק להשבח. וכך כ' הרמב"ם] : יז) שנפדו כדינן. ואע"ג דהשתא חולין גמורים הם עכ"פ מתחלה קודם היו שאין

לדיינו דמי תרומה וכשעת אכילה ודו"ק. **השבני רבינו** ז"ל ידידי נ"י אינו אומר שיאמר נ"מ בזאיה גוונא רק בסדר תבלומיו יש נ"מ דכמה תומם שלא וכמה בפירות. [ואנא בעינותי לא אתון ביטול ידענא מה נ"מ בין ב' הנ"מ] ומ"ש ידידי הרב נ"י דכוונת הש"ס שלא יהא כח הדיוט חמור מכל הקדש במחב"ת זה שייך התם בגיטין דבהדיוט לקנו משיכה ובהקדש ל"ק. אבל הכא באמת ההקדש הי' בהדיוט לשלם ג' מלות במשות ובלא חומם. ומה שהקדש חמור זהו יהי' במלה ג' וחומם מזה עכ"ל. תמהני באמשיך פירי להקדש ולא יהיו זוזי ואייקר דקא' התם לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש. וכי ס"ל דרק לענין קניי' שוה ההקדש להדיוט. אבל לא לתחייב המוכר חומם בנהנה מפירות שמכר אע"כ כיון דקנה הקדש הוה לגמרי כהקדש ס"ל כיון דמעשה לא יהא חמור וכו'. לריך לשלם כשעת גזילה לגמרי הוה כהקדש ולריך לשלם גם החומם משווי דמעיקרא:

תוספות אנשי שם

מתוקנין הכניסן לחוב משא"כ באלו מעולם לא הוכנו לגבל תיוב: ד"ה **ולא** ממע"ר כו' לא חזי כו'. הדברים המוהים דחולין מתוקנים נמי קודם שנתקנו לא חזו וכן תמה הר"ם כמ"ש התי"ע. ולכאו' היה אפשר לומר דמתני' ר"מ דס"ל דמע"ר אסור לזרים וכיון דיש בו קלת קדושה ליאסר לזרים מהמעטו מדבר הראוי להיות קדש ולא שכבר הוא קדש. ויו' בתפא"י נמ"ל: ד"ה **שאין** הקדש כו' ואלו כו'. לשון זה תמוה דהקדש קודם שנפדה הקדש הוא ואין שייך לומר עליו שהוא תבוב כהקדש. ומלאתי בהר"ם שכ' בזה"ל ואלו חשובים כהקדש כלו' דקודש שנפדו אינו יכול לפטול עצמו בהקדש נטוב וכן מע"ש ור"מ דאמר ממון נטוב והשתא דנפדו נמי לא חזו. ושטוב דמ"ם חשובים כהקדש קאי אאחר שנפדו דאע"ג שנפדו ואינם עוד הקדש מ"מ חשובים כהקדש דכיון שקודם שנפדו לא חזו הו לא חזו. אבל המוה מ"ם מחולין מתוקנים דג"כ לא חזו קודם שתקנו ומ"מ נאה"כ חזו. ולכאו' אפשר לפרש במע"ש שהקדימו בשבלים והקדש שהקדימו בשבלים דמי לגמ"פ והפקר דמעולם לא הי' בעה שתהיינה תרומ"ע: תי"ש ד"ה **שנטלה** כו' והרמב"ם מפ' כו'. בפיה"מ לא מצא מזה אבל כ"כ בחבורו ולפיכך יש לתמוה הוי"ו אל וכן וא"ל כן כ' בחבורו כו'. (לה"מ):

וחכמים

משנה ראשונה

דכתיב ונתן לכהן את הקדש. ואת משמע הכפל לקדש כדדרשי' בספ"ק דבכורות את פניו הכפל לפניו וחולין מתוקנים הם בכפל לתרומה שבתרומה מהן שהתירם מידי טבל. וגם בשמה שמרש התרומה היה יכול לקרות שם על כל אחת מהן והיו אלו חולין ראוין להיות קדש וז"ש הר"ב בר"פ בראוין להיות קדש כלומר בשעת קניית הבית דאילו עכבו פסיעה אין ראוין אלא שמוזרין להיות תרומה מגזרת הכתוב. והלכך לקח שכחה ופאה והפקר שאין בהן זיקת תרומה לא קניין בהו את הקדש. והקשה הר"ם דמעשר ראשון שנטלה תרומתו נמי היה ראוי להיות תרומה בשעת קניית הבית. וכ"ל דמעשר ראשון דקתני הוא נמי מדברי ר"מ דר"מ הוא דאסר ונעשמים חזיל דס"ל פ"ש דיבמות מעשר ראשון אסור לזרים דאיתקש לתרומה והוי נמי קודש ואין הקדש פודה הקדש אמעשר ראשון נמי קאי. וחכמים דפליגי נמי פליגי גם בתעשר ראשון ודקתני חכמים מתירין באלו קאי נמי אמעשר ראשון. ונשמת הרמב"ם דבאמיר מפרש דחכמים אבולה מתני' פליגי ועדיין לריך לייחס בתעשר בני והקדש שנפדו מ"מ דר"מ הא כשנפדו חולין גינהו ומאי קאמר שאין הקדש פודה וכו' ואי משום דהוי הקדש קודש שנפדו לא חזו נמי לאחר שנפדו. מ"ל בחולין מתוקנים נמי הא לא חזו קודש שניתקנו וכן הקשה הר"ש. אבל לענ"ד דחולין מתוקנים מן הדין קודש שניתקנו נמי חזו דהא ראוין להיות קודש כשיקרא להן שם והשתא נמי הקדש מונח שמקן ויכול לשלם שבלים וכסכון ותקנם אלא שאמרו חולין מתוקנים משום שאין מוחר להוליא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן כדאמרן פ"ב דדמאי מ"ג שאסור לשלוח לחבור לאפי' דמאי וכ"ש ואלו אפי' מודיע לו באינו מתוקן. והשתא שפיר מיכל לומר במעשר בני והקדש הואיל וקודש שנפדו לא חזו דאילו חולין מתוקנים אלא עצמן חזו קודש שניתקנו אלא מלד אחר אבכורה כדאמרן. **והר** ר"ם מפרש במעשר ראשון שהקדימו בשבלים ומעשר בני והקדש שנפדו זה פ"ג אסימון וזה פ"ג קרקע. וגם בחבורו כתב מעשר בני והקדש שלא נפדו כהלכה. ודברים אלו ל"ש כי היכי דמפרש מעשר ראשון שהקדימו בשבלים דקי"ל דחשיב מתוקן כחולין ה"ל לכתוב במעשר בני והקדש שנפדו ולא נתן את החומש דבחולין חשיבי אין חומש מעשר בהכשר ראשון מן הדין כחולין ובמעשר בני והקדש בענין שאין פדויין אלא מן הדין. ואפשר דבחבורו שכתב קחס שלא נפדו בהלכה כוונתו שלא נתן את החומש אע"פ שלגופו לא תמצא כן. ומ"מ אף לפ"ז קשה מ"כ דבמאר דוכתי חשיבי כחולין לכ"ש הכא אמאי פליג ר"מ. ולעמתא שבפירושו קביל מעשר ראשון לר"מ ומעשר

אלא בני הי' כתוב פתם וסמך על מסכת ברכות כמו שכתב בפי' בברכות ואיזה תלמיד דוסיף אסימון דקרקע הש"י יודע האמת וינחנו בדרך האמת:

חזו לאחר שנפדו: והחכמים מתירין באלו. *במעשר שני והקדש שנפדו והלכה כחכמים: ן שישלם מן היפה על הרע. כגון שאכל גרוגרות ולפי מדה שאכל גרוגרות ישלם תמרים ולא לפי דמיס דכיון דבזוזא אכל ובזוזא משלם מאי נפקא מינה שישלם מן היפה על הרע ואיכא למ"ד דאפי' לפי דמי' מוקמינן למימר דאי אכל מידי דלא קפדן עלי' זביגא משלם מידי דקפדן עליה זביגא: לפיכך. שאין יכול לשלם ממין אחר אם אכל קשואים של תרומה של ערב שביעית ואין קשואי' של אותה שנה מצויים עוד שכבר נתקשו ולא חזו לאכילי' ומין אחר אינו יכול לשלם צריך להמתין למולאי שביעית וישלם מקשואין של מולאי שביעי דמשל שביעי' אסור לפרוש חובו *דומי לסחורה:

דברי רבי מאיר. והחכמים מתירין באלו יח): ן רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו. בלבד שישלם מן היפה על הרע יט) ורבי עקיבא אומר אין משלמין אלא ממין על מינו. לפיכך אם אכל קשואין של ערב שביעית כ). ימתין לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהם. ממקום שרבי אליעזר מקל משם ר"ע מחמיר שנאמר (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש. כל שהוא ראוי להיות קדש דברי רבי אליעזר. ורבי עקיבא אומר ונתן לכהן את הקדש. קדש שאכל:

ולא לאתפרס טעמא. מאי שנא דהכא מהני לחכמים *ובשום דוכתא לא מהני כלל בברכות שבת ועירובין: ן [ימתין לקשואין של מולאי שביעית. פי' הר"ב דמשל שביעית אסור לפרוש חובו דדמי לסחורה. ותנן בפ"ז דשביעית משנה ג שאין עושין סחורה בפירות שביעית ובירושלמי הביאו הר"ם ר' בון בשם רבנן דתמן זאת אומרת אין משלמין מפירות תולה לאכן ואפי' תימא משלמין מתניתין עד שלא התיר רבי להביא ירק מחולה לאכן]:

חלופי גרסאות. ו בלבד נ"ל ובלבר. יח"ע נ"ל ר"ע. לפיכך בירושלמי מפקינן לכון מ"ה ז' וכ"ה נ"ל. להיות קדש בירושלמי לעשות קדש ונ"ל להעשות. ור"ע נ"ל ר"ע.

מלאכת שלמה

מחיה יהיה קדש יצאו אלו שכבר היו קדש קודם מחיה מדלא כתיב והקדש יתן לכהן ע"כ: ן ימתין לקשואין של מוצאי שביעית. פי' אפי' שאין משלמין מן הספקר ומנוי' שם בת"כ: כל שהוא ראוי להיות קדש. הגיה ה"ר יהוסף ז"ל ליעשות קדש. וכתב הר"ם שירילי"ץ ז"ל כתב הרא"ש ז"ל בפי' ת"כ מיתחזי לי דר' עקיבא ור' אליעזר לא פליגי אלא במין על שאינו מינו אבל באוכל קשואין של ערב שביעית ורוצה לשלם קשואין של שביעית ר"ה אין תשלומין תשלומין שהרי אף לר' אליעזר בעינן דבר שהוא ראוי ליעשות קדש וקשואין של שביעית אינם ראויין ליעשות תרומה על פירות אחרים ולא שייך כאן זיקת תרומה כלל דכי היו בשעת לקיטה הוא דמיחייבי דירק בשעת לקיטתו ואז היו שביעית והאי דקאמר הכא על מילתי' דר' עקיבא לפיכך אכל קשואין וכו' אלא למימרא דר' אליעזר פליג עלי' ולמימר שישלם לו פירות שביעית אלא כיון דאמר קרא ונתן לכהן את הקדש וסבר ר' עקיבא קדש שאכל אכל מין על שאינו מינו לא לפיכך אכל קשואין של ערב שביעית וכלו ימתין לקשואין של מולאי שביעית ואילו לר"א אינו צריך להמתין עד מולאי שביעית כלל אלא ישלם לו מיד בערב שביעית ממין אחר ע"כ ודברי נכונים. ובירושלמי מפרש דקשואים של שביעית אלא דוקא דלאו משום איסור סביחין בלחוד דלר' עקיבא מדאוריי' אסורין פסיל להו אלא אפי' פירות היתר דשרו באכילה בשביעית כגון פירות האילן לא מצי ממי לשלומי מיניהו כדמפ' בירושל': קדש שאכל. מין קדש שאכל אכל מן החדש על היסן מודה ר' עקיבא כדאי' בתוספתא עכ"ל ז"ל:

יכין

וכו': יח) גם אמעשר פליגי כדמסיק בירושל' והא דקאמר „באלו" למעוטי לקט שכחה פאה והפקר. דבאלו מודו לר"מ מדלא היה בהן זיקת תרומה מעולם. ואמן קיי"ל כר' יוחנן בירושלמי דס"ל דגם בלקט שכחה ופאה ס"ל לרבנן דמותר לשלם. וע"כ הא דקאמר באלו אינו רק למעוטי תרומה [במ"ח] ומין בשאינו מינו [במ"ו]: יט) שיהיה ממין שמשלם יפה ממין שאכל: כ) וכבר נתקשו קשואים של שמיט ומשל שביעית אסור לשלם חובו דדמי לסחורה. ועוד הרי ספיחי שביעית אסורים. וכ"כ

תוספות אנשי שם

בר"ב ד"ה והחכמים מתירין באלו במע"ש כו'. לא ידענא למה דוקא באלו הא שם ולא במע"ר שמעלה תרומתו דהא אד טעמא אית להו לבר"ב. ואולי ליכא דר"ל בירושלמי אטעויתיה דאמר דתכמים קלו אתרתין אהרנייתא הוי' סבור אמע"ש והקדש שנפדו. ואינו דר"ל קלי אמע"ר ג"כ ומע"ש והקדש שנפדו כתב תוס' ליה ול"ע. שם מ"ת:

מחויב בזה מנ"ל. ואפשר כיון דלכפרה אחי' מצטע ליה שמצטע מן היפה דומיא דמבאר לדריכם. ויותר נראה מדהקפידה התורה לשלם פירות ומתולין מתוקנים דוקא אלמא תשלומין מצליח בעי וממילא דמחויב מן היפה כדפי' בר"פ: את הקדש כל שהוא ראוי להיות קדש. לכאורה פשטי' דקבא ולאו מצמע כל"ש הקודם הילוף והיינו אותו שאכל דהי כל"ח ליכתוב קודם ומשמע כל דהו קודם. וי"ל דפליגי בהא דדרשי' לעיל שלריך לשלם מתולין מתוקנים וכתבנו לעיל דאפשר דיליף לה מאת הקודש לאת הכפל לקודם משמע תולין שהקודם היו בתוכו והולם תמנו. ועוד אפשר דיליף לה מונתן דמשמע לשון מתנה ושיינו תשלומין מצליח דרך מתנה כדפי' בר"פ. ושמתא י"ל כ"ח יליף תולין מתוקנים מונתן ואייתר ליה את לרבות שאינו מינו וכ"ש לא משמע ליה ונתן לשון מתנה ואת לאשמעינו תולין מתוקנים כדאמרן את הכפל לקודם וליכא ריבוי לשאינו מינו. ולשון הגמרא בפסחים ד' נ"ב ע"ב וח"ק הכתיב ונתן הוא מצטע ליה לדבר הכאוי להיות קודם. משמע דמונתן נרידא דרים וכמ"ו ותו' שם נדחקו בזה:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ו

פרק ו משנה א האוכל או שותה אז סך. כל א' כדרכו. כזית תרומה טהורה או טמאה בשוגג. שלא ידע שחייב באכלה מיתה. וכ"ש בלא ידע כלל שאסורה. או שלא ידע שהיא תרומה. ישלם קרן לבעלים. וחומש לכל כהן שירצה. ובחזר ואכל או וכו' אפילו רק החומש ששילם. משלם תו חומש חומשה. וכל התשלומין הנ"ל צריך שיהיה מפירות והן מחולין מתוקנים. ואחר ששלמן דינן כתרומה ממש. דאפילו כשחזר ואכל בשוגג כנ"ל הפירות ששילם. גם תשלומים שניים נעשים תרומה. ואין הכהן יכול לטרול לו התשלומין:

משנה ב בת ישראל שאכלה תרומה בשוגג ואח"כ נשאת לכהן. אם תרומה שכבר זכה בה כהן אכלה. משלמת קרן לאוחו כהן. והחומש לעצמה. ואם התרומה שאכלה. הי' מכרי הבואת' שלא נתנהה עדיין לכהן. מפרשה השתא מחולין שלה כפי שיעור הקרן והחומש. ואוכלת כל התשלומין בתורת תרומה. דאפילו אם היה התרומה שאכלה בעין. מותרת השתא לקיימה לעצמה.

משנה ג המאכיל פועליו תרומה בין בשוגג או במזיד. הן כשהיו שוגגין משלמין קרן וחומש. והוא משלם להן כל סעודתן שחייב בדמי חולין. מדנשאם קצה שהאכילם איסור. והו"ל כלא האכילם כלל:

משנה ד הגונב תרומה ולא אכלה. משלם כפל דמי תרומה. ובאכלה משלם קרן וחומש מפירות חולין מתוקנים. וקרן הב' שחייב בעד הכפל משלם דמי תרומה. גנב תרומה שהוקדשה לבדק הבית. אין כפל להקדש. ולהכי משלם רק קרן כדמי הרומה וב' חומשים. דהיינו בעד אכילת תרומה. ובעד סעילה:

משנה ה כל תשלומי תרומה מותרים מלקט שכחה פאה והפקר שהופקר קודם שבא לעונת המעשר. וכ"כ מותר לשלם ממעש"ר שהופרש ממנו תרומ"ע אף שלקחו הלוי משבלים קודם שהופרש ממנו ת"ג. או ששילם ממעש"ג והקדש שנפדו (שלא) כהלכה:

משנה ו אין משלם רק ממש מאותו מין שאכל. ולפיכך בבבל קשואין תרומה של ששית. אע"ג דתרומה ירק מד"ס. אפ"ה מדאינו יכול לשלם מקשואי ששית שבבר נתקשו בשביעית. וקשואי שביעית הרי ספיחי שביעית הן ואסורים. וגם בל"ז אסור לשלם חובו מדמי שביעית מדהו"ל כסחורה מפרי שביעית. לפיכך ימתין מלשלם עד שיהו לו קשואי שמינית:

יכין תפארת ישראל יכין

מפירות חו"ל אסור לשלם מדדמי ללקט בו"פ שמעולם לא היו ראויין להיות תרומה. ואפי' נימא כר' יוחנן בירושלמי דלתכמים [במשנה ס'] גם מלקט שכחה ופאה מותר לשלם. אם כן מותר לשלם גם מפירות ח"ל. מתני' מייתי קודם שהתיר רבי להביא ירק מחו"ל [ועי' רמב"ם תרומות פ"י סי"ח ורכ"מ שם]. מלבד שאם כבר הוכרו הרי נטמאו מטומאת ארץ עובדי כוכבים איך יעשום תרומה להכי לא ישלם מין אחר רק ימתין וכו':

משנה ראשונה

ומפ"ם והקדש לתכמים: **וחכמים** מתירין באלו. פי' הר"ב במעשר שני והקדש. ובתכמ"ם בתחומו מפרש דבאלו דמתני' פליגי: ן ובלבד שישלם מן היפה על הרע. ולא מתפרש מנ"ל הא שמחויב לשלם מן היפה על הרע ובגמ' פ' כל שעה ד' נ"ב אמר אם אכל גרוגרות ושלם תמרים תנא עליו בכלה אכל שיהא מחויב בזה מנ"ל. ואפשר כיון דלכפרה אחי' מצטע ליה שמצטע מן היפה דומיא דמבאר לדריכם. ויותר נראה מדהקפידה התורה לשלם פירות ומתולין מתוקנים דוקא אלמא תשלומין מצליח בעי וממילא דמחויב מן היפה כדפי' בר"פ: את הקדש כל שהוא ראוי להיות קדש. לכאורה פשטי' דקבא ולאו מצמע כל"ש הקודם הילוף והיינו אותו שאכל דהי כל"ח ליכתוב קודם ומשמע כל דהו קודם. וי"ל דפליגי בהא דדרשי' לעיל שלריך לשלם מתולין מתוקנים וכתבנו לעיל דאפשר דיליף לה מאת הקודש לאת הכפל לקודם משמע תולין שהקודם היו בתוכו והולם תמנו. ועוד אפשר דיליף לה מונתן דמשמע לשון מתנה ושיינו תשלומין מצליח דרך מתנה כדפי' בר"פ. ושמתא י"ל כ"ח יליף תולין מתוקנים מונתן ואייתר ליה את לרבות שאינו מינו וכ"ש לא משמע ליה ונתן לשון מתנה ואת לאשמעינו תולין מתוקנים כדאמרן את הכפל לקודם וליכא ריבוי לשאינו מינו. ולשון הגמרא בפסחים ד' נ"ב ע"ב וח"ק הכתיב ונתן הוא מצטע ליה לדבר הכאוי להיות קודם. משמע דמונתן נרידא דרים וכמ"ו ותו' שם נדחקו בזה:

מש"ה הוצרך למנקט הטעם דאין פורעין חוב מדמי שביעית. ויש לעיין דהא קשואין של שביעית בלא"ה א"א לשלם דהא ספיחי שביעית אסורים באכילה לגמרי לשיטת הגאון' פ"ר דפסחים דנ"א ע"ב ולדע"ק מדאוריתא אסורים וצ"ל דבעי ליתן טעם דסתמא קתני. דמשמע דא"א לשלם אף בקשואין שגדלו קצת קודם שביעית וגמרו בשביעית דלא מקרי ספיחים. כיון דתחילת גידולם בששית. וכמ"ש רש"ש דשביעית בגליון בשם הר"ש:

ציונים

ה מתיקין. שם סי"ח: ן אלא ממין על מינו. שם: ימתין לקשואין. שם הי"ע: כל שהוא ראוי. שפתים נג:

תוספות רע"ק

משנה ה [אות מה] בהרע"ב ד"ה והחכמים. במע"ש) וכ"כ הרמב"ם בפי' ובהבורו כתב דמשלמים גם מלקט וכו' וכתב בכ"מ דפליגי בזה ר"י ור"ל בירושלמי וקיי"ל כר"י לגבי ר"ל דוהחכמים מתירים קאי אכולהו: [אות מן] שם בתי"ם ד"ה שנטלה תרומתו. ובשום דוכתא לא מהני) לא ידעתי מאי קושיא הא גם התם בהקדימו בשבלים ולא נטלו ממנו תרומה גדולה הוי כחולין ממש. ומ"ש והקדש שלא נפדו י"ל דהיינו דמ"ש והקדש נפדו ולא נתן את החומש דחומש אין מעכב וכההיא דברכות ואינך. וראיתי בכ"מ שכתב וו"ל וגירסת רבינו כגירסת הירושלמי דגרס ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ומפרש לה בשהקדימו בשבלים שפטור מתרומה גדולה דאילו לא נישלה תרומתו כלל מודים חכמים שאין משלמין ממנה. וכן גרס מע"ש והקדש שנפדו ומפ' שנפדו שלא כהלכתן דהיינו מעשר שני על אסימון והקדש על קרקע דאילו לא נפדו כלל פשיטא דאין משלמין מהן עכ"ל. ובזה באמת תמוה דכיון דעל אסימון והקדש על קרקע לא מהני הפדיון שב הוי כלא נפדו כלל וכהנך מקומות דמייתי התי"ט בריטות שבת עירובין ואמאי סני ליה להכ"מ לפרש שלא נפדו כהלכתן. היינו בלא הוספת חומש וכנ"ל ואי דא"כ מ"ש דר"מ הא זהו בדיין יקשה על ר"מ בהקדימו בשבלים ולא נתן ת"ג. וכיון דהכ"מ מפרש דמיירי בהקדימו בשבלים. הו"ל לפרש מ"ש והקדש שלא נפדו כהלכתן היינו בלא נתן החומש. והרמב"ם בפי' כתב שפראו על אסימון אבל לא פירש על נישלה תרומתו. וי"ל באמת דמיירי בהקדימו בברי אבל לחלק ולפרש דנישלה תרומתו היינו בשבלים ומ"ש והקדש על אסימון וקרקע מנין לנו. וצלע"נ: משנה ו [אות מז] בהרע"ב סד"ה לפיכך. דדמי לסחורה) למ"ש הרע"ב במתני' שלפני' דגם לחכמים אין משלמין. מלקט וכו' א"כ בלא"ה א"א לשלם משביעית דהוי הפקר. וזה הטעם כתב הרמב"ם בפי' ואולם בחבורו למה דס"ל דוהחכמים מתירים קאי אכולהו גם אלקט וכו'

פרק ז **א האוכל** תרומה מזיד . בלא התראה דאילו אחרו ביה לוקה ואינו משלם ואע"ג דבלא התראה חייב מיתה בידי שמים אינה פוטרת מן התשלומין : ואינו משלם את החומש . דלא חייבה תורה חומש אלא לאוכל תרומה בשגגה : התשלומין חולין . דתשלומין דשוגג בלבד קרבנו רחמנא קדם כדכתיב ונתן להכן את הקדש אבל תשלומין דמזיד חולין הן והואיל והן חולין אם רצה הכהן למחול מוחל משא"כ בתשלומין של שוגג שאם רצה למחול אינו מוחל מפני שהן קדש : **ב** בת כהן שנשאת לישראל . ואסורה לאכול בתרומה : משלמת את הקרן . כדין גוזל את חבירו אבל לא חומש דכהנת היא וכתיב (ויקרא כב) וכל זר לא יאכל קדש ילא' זאת שאינה זרה ואפשר

תוספות יו"ט

פרק ז **א** [**"האוכל** תרומה מזיד.
[פירש הר"ב]
בלא התראה כו'. ועיין במ"ד פ"ב דפסחים . ועי' במ"ב פ"ג דכתובות] :
ואינו משלם את החומש. כי המזיד עונו גדול מנשוא ולא יתכפר בתשלומין.
הרמב"ם

פרק ז א האוכל תרומה מזיד א) משלם את הקרן ב) ואינו משלם את החומש. תשלומין חולין ג). אם רצה הכהן למחול מוחל : ב בת כהן שנשאת לישראל ואחר כך אכלה תרומה. משלמת את הקרן ד) ואינה משלמת את החומש ה).
ומיתתה

מלאכת שלמה

פרק ז א האוכל תרומה מזיד וכו' . בירושלמי פריך ממתני' דרים פרקין דלעיל ומהאי מתני' נרים נקים דאמר בפרק אלו ערות חייבי מלקות שוגגין פטורין מן התשלומין פי' דא"כ אמאי תנן שאוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש ואוכל תרומה מזיד משלם קרן ומשני דכל הך מתנייתא כר"מ דאמר לוקה ומשלם ברפ"ק דמס' מכות. והדר פריך אם יסבור רים נקים כל מתנייתא כר"מ . קראי מי נימא דר"מ דכתיב ואיש כי יאכל קדש. ומשני דסבר רים נקים שהחומש קרבן. והדר פריך אמו קרבן מי הוו קרבן ומשני שהקרבן קנס דתנן אינו משלם אלא חולין מהוקרים ואם מעשיו תרומה ותנן נמי אכל תרומה ממאה משלם חולין מהוקרים ולא דמי עלים חייב לו הדא אמרה שהקרבן קנס. ופריך וכמה דתימא קרבן קנס ולכוותה חומש קנס בתמיה ומשני אלא רים נקים כדעתי' כמה דו אמר תמן הכל היו בכלל לא תענה יצא ושביתה כאשר זמם לחייבו ממון וכאן הכל היו בכלל וכל זר לא יאכל יצא ואיש כי יאכל קדש בשגג לחייבו ממון ע"כ . ומצאתי ג"כ בתוס' דפ' אלו ערות דף ל' ע"ב שכתבו דגלי רחמנא במיתה דתרומה בשוגג דלא אמרי' קיש לי' בדרבה מיני' פי' אע"ג דבמזיד איכא מיתה : **ב** בת כהן שנשאת לישראל . בסנהדרין בד' ס"ו איכא מ"ד דרבי ס"ל כר"מ . וכתב הר"ם שירילי"ו ז"ל דבירושל' פריך והתנן לקמן רפ"ח האשה שהיתה אוכלת בתרומה ובא ואמרו לה מת בעלך ר' אליעזר מחייב קרבן וחומש ור' יהושע פוטר והא"כ בת כהן שאוכלת בתרומה ובאו ואמרו לה אביך הטיאך לזר הא"ס דפליגי בה ור' יהושע פטורה בין מקרבן בין מחומש דומיא דעבד מת רבך או מכרך וקיי"ל כר' יהושע ומתני' סתמא קתני דחייבת בקרבן ומני לא ר' אליעזר ולא ר' יהושע ומשני הוון בעיין למימר דר' יהושע לא פטר אלא בחומש ולא בקרבן ומתני' בקרבן מיירי ומסיק מה פליגין בשעבר שחטא הוא או היא שאוכלין בהיתר אבל מתני' לבבא שאחר שנשאת ויודעת שנשאת אכלה והתם אפי' ר' יהושע

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ז א) בלא התראה דחייב מיתה בידי שמים . ולא מפטר מתשלומים דאי בהתרו בו מלוקה אינו משלם : ב) הכא כ"ע מודו דאינו משלם רק דמי תרומה : ג) לפיכך אם וכו' : ד) כשאר גזלן וכסי' ב' :

משנה ראשונה

פרק ז א משלם את הקרן. פי' הר"ב ואי אתרו בי' לוקה ואינו משלם ע"כ אבל חייבי מתנן ומלקות מלקי לקי ולא משלם חוץ מאוכל ועבדים זומנין כדפי' הר"ב פ"ח דב"ק מ"ג ומ"מ נ"ם דבנגע' כ"פ אלו נפרות ד' נמ"ד אמרי' דלא מיפטר מתשלומין אלא כשחתב לו אבל אם אינו אתהדורה הא לאו הכי חייב נמי בתשלומין דמיחייב משפת הגבהה ומלקות לא מיחייב עד דאכל. ואי"כ ס"ל אפי' אתרו ביה משכחת דמיחייב . ומצאתי שהקשה כן במשנה למלך פ"ו מה"ת ואפשר לומר הא דקני לה בהגבהה הייט בתרומה שזכה בה כהן וזה גזלה מיד הכהן . אבל תרומה שהפרישה ולא הספיק ליתנה לכהן אפי' אכלה במזיד מ"מ לא שייך הגבהה הכא כיון שמרשותו הגביהה ודמי לגזבר פ"ה דמעילה מ"ד וב"כ הכאב"ד פ"ו מה' מעילה משום דבעי לאוקמי מתני' אפי' אלא זהה בה כהן ע"כ בלא אתרו בה מיירי : **ואינו** משלם את החומש . ובזה שוגג חייב ממזיד וכתב הרמב"ם המעשר שהמזיד גדול עונו מנשוא ולא יתכפר בתשלומין ס"ל . ואי"ת א"כ הקרן נמי לא יכלם וכיון שחייב בקרן אלמא דמיתה בידי שמים לא פטרה מתשלומין כמ"ש הר"ב לעניין חומש נמי אמאי אמרי' קס לי' בדרבי' מיני' למיפטרי' . וי"ל דהכא איכא תרתי חיובי בגזל את הכהן והוי דין ממון . ואיכא נמי איסור זרות באכילה . והלכך החומש דאתי לכפרה לא יכלם שאינו יוצא ידי כפרתו בזה אבל הקרן שגזל אינו מענין לכפרתו חייב לשלם כמו גזלן דעלמא . ולעיל בפ"ג כתבנו דגבי שוגג אין החומש מעכב כפרה שהקרן עצמו מכפר . וכאיתי שכתב מהרש"ל בפ' ד' מיתות ד' ס"ד דהא דאמרי' בכל דוכתא אין עונשין מן הדין נמי מהאי טעמא שהחמור לא יפטר מעונש של הקל עכ"ד . ואין זה מספיק אלא על הגלמד מדין ק"ו אבל הגלמד כמה מליגו בשניהם שוין ליכא לאתר הכי וסתמא אמרו אין עונשין מן הדין אפי' מדין מה מליגו . ואפי דברי מהרש"ל נראה דהיינו דס"ל לחתו' ברים ב"ק וכמה דוכתי דבמחמון עונשין מן הדין היינו מדין ק"ו דגבי ממון גרידא דליכא ביה

פ"ז א) בלא התראה דחייב מיתה בידי שמים . ולא מפטר מתשלומים דאי בהתרו בו מלוקה אינו משלם : ב) הכא כ"ע מודו דאינו משלם רק דמי תרומה : ג) לפיכך אם וכו' : ד) כשאר גזלן וכסי' ב' :

משנה ראשונה

פרק ז א משלם את הקרן. פי' הר"ב ואי אתרו בי' לוקה ואינו משלם ע"כ אבל חייבי מתנן ומלקות מלקי לקי ולא משלם חוץ מאוכל ועבדים זומנין כדפי' הר"ב פ"ח דב"ק מ"ג ומ"מ נ"ם דבנגע' כ"פ אלו נפרות ד' נמ"ד אמרי' דלא מיפטר מתשלומין אלא כשחתב לו אבל אם אינו אתהדורה הא לאו הכי חייב נמי בתשלומין דמיחייב משפת הגבהה ומלקות לא מיחייב עד דאכל. ואי"כ ס"ל אפי' אתרו ביה משכחת דמיחייב . ומצאתי שהקשה כן במשנה למלך פ"ו מה"ת ואפשר לומר הא דקני לה בהגבהה הייט בתרומה שזכה בה כהן וזה גזלה מיד הכהן . אבל תרומה שהפרישה ולא הספיק ליתנה לכהן אפי' אכלה במזיד מ"מ לא שייך הגבהה הכא כיון שמרשותו הגביהה ודמי לגזבר פ"ה דמעילה מ"ד וב"כ הכאב"ד פ"ו מה' מעילה משום דבעי לאוקמי מתני' אפי' אלא זהה בה כהן ע"כ בלא אתרו בה מיירי : **ואינו** משלם את החומש . ובזה שוגג חייב ממזיד וכתב הרמב"ם המעשר שהמזיד גדול עונו מנשוא ולא יתכפר בתשלומין ס"ל . ואי"ת א"כ הקרן נמי לא יכלם וכיון שחייב בקרן אלמא דמיתה בידי שמים לא פטרה מתשלומין כמ"ש הר"ב לעניין חומש נמי אמאי אמרי' קס לי' בדרבי' מיני' למיפטרי' . וי"ל דהכא איכא תרתי חיובי בגזל את הכהן והוי דין ממון . ואיכא נמי איסור זרות באכילה . והלכך החומש דאתי לכפרה לא יכלם שאינו יוצא ידי כפרתו בזה אבל הקרן שגזל אינו מענין לכפרתו חייב לשלם כמו גזלן דעלמא . ולעיל בפ"ג כתבנו דגבי שוגג אין החומש מעכב כפרה שהקרן עצמו מכפר . וכאיתי שכתב מהרש"ל בפ' ד' מיתות ד' ס"ד דהא דאמרי' בכל דוכתא אין עונשין מן הדין נמי מהאי טעמא שהחמור לא יפטר מעונש של הקל עכ"ד . ואין זה מספיק אלא על הגלמד מדין ק"ו אבל הגלמד כמה מליגו בשניהם שוין ליכא לאתר הכי וסתמא אמרו אין עונשין מן הדין אפי' מדין מה מליגו . ואפי דברי מהרש"ל נראה דהיינו דס"ל לחתו' ברים ב"ק וכמה דוכתי דבמחמון עונשין מן הדין היינו מדין ק"ו דגבי ממון גרידא דליכא ביה

חלופי גרסאות

א התשלומין נד"ם והתשלומין . ב שנשאת נד"ם שניסת .

תוס' אנשי שם

פ"ז א בר"ב ד"ה **האוכל** כו' דאילו אתרו בי' כו'. וכ"כ הר"מ. והק' המל"מ בפ"ז ה"ז דבמס' מכות ד' לג' אוכל דלא מפטר מתשלומין אלא בשתחב לו בבית הבליעה ומלי לאהדורה ע"י הדחק ל"ל במשקין . הא לא"ה לא מיפטר דמדאגבהה קייטא מתחייב בנפשו לא הוה עד דאכיל לי' . ומצאתי לבג' מהרי"ם ז"ל בהגהותיו למשניות שמלא לייסב זה עם דעת הר"מ דגם במזיד צריך לשלם חולין מהוקרים . והעיד בשם המל"מ דיש תלוק בין גזלן לאוכל גם בזה דבגזלן אינו משלם רק כפי שווי התרומה ובאוכל משלם כפי שווי חולין מהוקרים וא"כ אכתי איכא ממון ומלקות בשעת אכילה דהיינו הספרים שיש בין שווי התרומה לחולין ומ"ה מפטר בדאתרו בי' . וסיה לע"ל מלבד שזה דחוק מאד דכל כה"ג הו"ל להר"מ לפרוט בהדיא . מלבד זה לא מצאתי בהמל"מ מה שהעיד בשמו ודי לנו בהדחק והקושי שיש בדברי הר"מ גמה שהצריך לשלם חולין מהוקרים כמו שהצריך המל"מ שם ומנ"ל להוסיף עוד מה שלא מצאתי מפורש בדבריו . גם מ"ש עוד בשם המל"מ דטעם הר"מ משום דס"ל דהא דכתיב ונתן לכהן את הקדש דדרשי' מזה שצריך לתת חולין קאי גם למזיד . ועפ"ז המצא דלר"ג בן הקנה דפוטר במזיד מתשלומין ממילא לא קאי רק לשוגג . דבמזיד פטור על האכילה ואינו חייב רק על הגזלה א"כ ממילא אינו משלם רק דמי תרומה נגד הגזלה ולכך צריך שפיר כתב גם עתה דמתנבהה קאי כו' ע"כ . גם זה לא מצאתי בהמל"מ בדבריו וגם הוא תמוה מאד דהא כמו דילפי' מקרא דאת הקדש דמשלם מן החולין ס"ל יצאי' מהך קרא דהן נעשין תרומה . ובוודאי דרק מכח דרשא דהן נעשין תרומה דרשי' דצריך ליתן מן החולין דבר הראוי לנעשות תרומה . ואם נאמר דהר"מ ס"ל דהך קרא קאי גם למזיד ובטיל זה מחייבו לשלם מן החולין לפ"ז הו"ל מכ"ש דהתשלומין נעשין תרומה . אע"ב דטעם הר"מ לאו משום הך דרשא הוא . ואולי מסברא בעלמא כתב הר"מ דהחומש שמשלם לכל כהן שילמה שייך שפיר לעניין המזיד דכיון דהוא רק מבוש כפרה והמזיד אינו מכפר . אבל הקרן שצריך לשלם לבעלים דוקא לא מבוש כפרה הוא . ולמה יגרע בזה המזיד ונקל עליו הטורח לקנות חולין מהוקרים ומחייב את הכהן בטורח הזה . ובאמת בגזלן ממ מחייב אותו הר"מ בטורח הזה שהוא יקנה החולין מהוקרים כפי שווי התרומה בגזל . ולא נא הר"מ לטעמו שלא יוכל לשלם לו בתרומה . אלא כוונתו לטעמו שלא יכלם לו בדמים ויפסיד הכהן הטורח . וכעי"ז איתא בירושל' פ' דלעיל מ"ג . ופשוטא שאם הכהן מוחל לו הטורח יכול לשלם לו בדמים דהא יכול למחול לו לגמרי . שוב ראיתי במה"מ כאן וברש"ס מס' מעילה שכ' ג"כ דטעם הר"מ דמחייב המזיד לשלם מן החולין הוא מהך דרשא דאת הקדש דס"ל דקאי נמי המזיד והוא המוה ואינו משלם את החומש . זה הוא כנגד מה דתני בר"פ דלעי' באוכל שוגג דמשלם חומש . ומ"ש התשלומין חולין כו'. הוא נגד מה דתני התם והתשלומין תרומה כו'. אבל נ"ע מדוע לא תנא הכא ג"כ דאינו משלם חולין מהוקרים אלא דמי תרומה ממש אם יש"ל כגון שנפלו לו מבית אבי אמו כהן. כנגד מה דתני התם אינו משלם תרומה אלא חולין כו'. (רש"ש).
ואמבר שמחה למה הרמב"ם שגם המזיד צריך לשלם חולין מהוקרים : בר"ב ד"ה **התשלומין** כו' מפני שהן קדש. וכרפ"ו כתב הטעם שאינו יכול למחול לפי שאינו יכול לפטור עצמו בדמים . ומשמע לפ"ז דבמזיד היכול למחול הטעם לפי שיכול לפטור עצמו בדמים ודלא כהר"מ . ומשמ"כ דבריו שבכאן שיכולים להחיישב גם לדעת הר"מ דאע"ג דגם במזיד משלם חולין מהוקרים אבל כיון דאינם נעשין קדש יכ'

ואפשר לה שתשוב לבית אביה כנעוריה ותהא מותרת לאכול בתרומה: ומיתתה בשרפה. אם זנתה תחת בעלה ישראל בדכתיב (ויקרא כא) ובת איש כהן כי תחל לזנות וכו' כל שהיא בת כהן לא שנא אשת כהן ולא שנא אשת ישראל באים תשרף: נשאת לאחד מכל הפסולים. כגון חלל נתין וממזר משלמת קרן וחומש שהרי נתחללה בביאתו ואינה ראויה עוד לאכול בתרומה והרי היא כזרה: ומיתתה בחנק. דכתיב ובת איש כהן כי תחל לזנות מי שראויה לחזור לבית אביה אלמנה זנות זה היא בשרפה. יאתה נבעלת לפסול לה שאינה ראויה לחזור לבית אביה שזו אינה בשרפה: וחכמים אומרים וכו'. דלא היא זרה עד שתהא זרה מתחלתה ועד סופה וזו הואיל וכבר אכלה בתרומה אינה נגמלת את התומש: ומיתתה בשרפה. ובת איש כהן כתיב מכל מקום והלכה כחכמים: ג המאביל את בניו קטנים. *דלאו בני חיובא נינהו ועבדיו אפילו גדולים: ותרומת חוץ לארץ. אע"פ שהיא מדמעת אין מוסיפין חומש עליה: לתוך

ומיתתה בשרפה ו). נשאת לאחד מכל הפסולין ז) משלמת קרן וחומש. ומיתתה בחנק דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים זו וזו משלמות את הקרן ואינן משלמות את החומש ח) ומיתתן בשרפה: ג המאביל את בניו קטנים מ). יאת עבדיו בין גדולים בין קטנים נ). יא) האוכל תרומת חוצה לארץ יא). יב) והאוכל פחות מכזית תרומה יב). משלם את הקרן יג) ואינו משלם את החומש. והתשלומין חולין. אם רצה הכהן למחול מוחל: ד זה הכלל כל המשלם קרן

קטן המזיק לאו בן חיוב הוא בעודו קטן אבל כשיגדיל חייב לשלם. וכדעת הגאונים אשרי שם. ובשלטי הגבורים פרק כילד הרגל הביא דעות חלוקות אבל [*מדברי הר"ב במשנה ד דפ' החובל נראה דלעולם פטור וכן] מסקנת הפוסקים דלעולם פטור כשמעת דמתני' דהמובל דדוקא עבד ואמה כו' ועיין ר"פ הגוזל בתרא: [*האוכל תרומת חוצה לארץ. פי' הר"ב אע"פ שמדמעת וכו'. וכן לר"ש בתרומת עובד כוכבים במ"ט פ"ג]: פחות מכזית. דכתיב (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קדש בשגגה עד שיאכל בו שיעור אכילה. הרמב"ם: ד זה הכלל. ואל תתמה דליכא לאתויי בזה הכלל דכי האי גוונא איתא נמי במס' מגילה פ"ד משנה ב ומפרשינן בגמרא [כב:] דלמימן

מלאכת שלמה

יהושע מודה דמיחייבא בקרן כי מתני' ע"כ: נשאת לאחר מכל הפסולין. כגון חלל נתין וממזר לו מלרי ולדומי עמוני ומואבי לו אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שהיא חללה (זבח). הרמב"ם ז"ל: משלמת קרן וחומש. בקצת ספרי כתיבת יד גרסי' אמה בכריתות משלמת קרן וחומש ואמה ושם כתב רש"י ז"ל ולא גרסי' אמה: וחכמים אומרים זו וזו וכו'. חכמים הוא ר' יהודה כדמוכח בפרק קמא דכריתות: ג בפי' ר"ע ז"ל. המאכיל את בניו קטנים דלאו בני חיובא נינהו כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל אין זה הטעם נראה עיקר דהא עבדים בני חיובא נינהו אלא הטעם הוא משום דאין להם מה לשלם אך כשיגדלו אם יגדלו פטורין הן מטעם שאינם בני שומסין עכ"ל ז"ל: תרומת חוצה לארץ. דמדרבנן היא באותן

מלאכת שלמה

מקומות שמצינו בידים והן בכל ומלרים עמון ומואב. וה"ר יהוסף ז"ל הגיה תרומת חוץ לארץ אלא ה"א: פחות מכזית. בפ' כל שעה מייתי לה ומפ' היכי דמי אי דליית בה שוה פרוטה אפי' אית בה כזית נמי ומסיק לעולם דאית בה ש"פ ואפ"ה דוקא אית בה כזית חייב ואי לא פטור מן החומש דכי יאכל כתיב ואין אכילה פחותה מכזית ואבא שאול פליג עלה כדאי' התם: והתשלומין חולין. וקמ"ל דאע"ג דבן חומש הוא דהא בשוגג אכלה אלא דליית לי' ממון אפ"ה כיון דליכא חומש התשלומין חולין ויכול הכהן למחול דלא חייבי' רחמנא אלא משום מזיק ממון חבירו בעלמא וכיון דמחיל מחיל: ד זה הכלל וכו'. פי' הר"ש שירלי"ו ז"ל סימנא יהיב למלתי'. למדו הרב ז"ל ממה שכתבתי במגילה ר"פ הקורא עומד. ולכוותייהו אינא טובא בשמנה והכיאם

יבין תפארת ישראל יבין

שרשתו מאביה כהן אין לריכה לשלם כלל: ו) בזנתה תחת בעלה ישראל: ז) שמשבעלה לחלל נהיו ממזר ושאר פסולים. נלאסרה בתרומה לעולם: ח) מדהיתה פ"א רלוי' לחזור: ט) שפטורים מתשלומים: י) לו לו: יא) היינו מבבל שהוא תקנת נביאים לו ממלרים עמון ומואב שהוא תקנת חכמים [כידים פ"ד מ"ג] וכולן רק מדרבנן · ואפ"ה לאסרת הענוכתה: יב) דג' חלוקים יש. באכל כזית אף שאינו שוה פרוטה חייב קרן וחומש אם

משנה

זרה מתחלתה ופליג בסיפא הכא מודה דליכא נמי עמעמא שאפשר שתשוב וכו' אבל לחכמים בעמעם שאינה זרה למוד פני: ומיתתה בחנק. בין שזנתה תחת זה הפסול ובין שנתגרשה מן הפסול ונשאת לישראל כשר וזנתה תחתיו מיתתה בחנק כשכר נתחללה אבל בשאת מתחלתה לכשר וזנתה תחתיו אע"פ שאין ראויה לחזור לבית אביה משום זנות. הרי היא כבהנת שמה שאין ראויה לחזור זנות הוא שגרם לה ונישואין עצמן בהיתר היו: ג המאביל את בניו קטנים. המאכיל בשוגג מיירי דאי במזיד אפי' אוכל פטור ממומת אלא בשוגג. ובניו ועבדיו נמי כשאכלו שוגג דאילו היו להם לשלם הם משלמין קרן וחומש והוא פטור כדתנן בפ' דלעולם מ"ג. אבל כשאין להם לשלם אינו חייב בקרן כדין גזלן. ואלאם דה"ה אפי' יש להם לשלם אם הם אכלו מזידין הם פטורין והמאכיל חייב בקרן ולא בחומש. שכיון שהם מזידין. אין עליהם חיוב תשלומין אלא בקרן וכאן אפי' מקרן פטירי דאינהו לא גזל מידי ואינו אנגל חייב בקרן. והא דלא תני לה אפי' בשם להם לשלם כשאכלו מזידין. משום דקתמא דמלתא הם נמי שוגגין כשהמאכיל שוגג. ועוד דכיון דבני גזל ומתאכל את בניו קי"ל דאם לפני יאוס אכלו האוכלים מיירין ה"ל כשהם מזידין הם מיירין דקתם תרומה

ראשונה

אין בה ייאוש אע"כ כגר זרה בה הכהן ונגלה מיד הכהן וכיון דלא אפקיה ליה לא תני לה: האוכל תרומת חו"ל. לכאורה משמע דמשום דעיקרה מדרבנן אין מייחסין עליה חומש וכדאמרינן נמי בפ"ק דדמאי מ"ב לענין פדיון מעשר שני של דמאי. והא דמייחסין חומש על אכילת תרומת מעשר של דמאי בפ"ד דע"מ מ"ח כגר אמרו בירושלמי דדין היה שלא יתחייב בחומש אלא משום גזלה וכו' כמ"ש תוי"ט שם. ול"ל דהך גזלה דקאמר התם דאם אין אתה מחייבו בחומש אף הוא לא יפרש כל עיקר. הכא בתרומת חו"ל לא חייבי' דא"ל אינו מפרש ליכא איסור כ"כ. וכבר כתב הב"י בי"ד סי' ש"ו בשם הרשב"א והרמב"ן דתרומת חו"ל קולא מבאר איסורי דבריהם שאין לכן עיקר מן התורה: ד זה הכלל. בתוי"ט כ' דליכא לאתויי בזה הכלל ולשימנא בעלמא הוא פ"ש וכתבם דאם דודאי לאתויי אמי הא דהיתן בפ' דלעולם את ישראל שאכלה אם אין בקרן ולא בחומש. אינו אם מזידין. אין עליהם חיוב תשלומין אלא בקרן וכאן אפי' מקרן פטירי דאינהו לא גזל מידי ואינו אנגל חייב בקרן. והא דלא תני לה אפי' בשם להם לשלם כשאכלו מזידין. משום דקתמא דמלתא הם נמי שוגגין כשהמאכיל שוגג. ועוד דכיון דבני גזל ומתאכל את בניו קי"ל דאם לפני יאוס אכלו האוכלים מיירין ה"ל כשהם מזידין הם מיירין דקתם תרומה

בני חיובא אחר ועבדיו אפי' גדולים.ושמ"ל. (לה"מ) בר"ב ד"ה ותרומת חו"ל כו' מדמעת כו'. אבל דעת הר"מ דאינה מדמעת (אע"ג דהמדומע שנם הוא אינו אלא מדרבנן דמדאו' בחומש מיכח

ציונים

זו וזו. מיי' פס פ"ב: ג המאביל. מיי' שם פ"ח: ד זה הכלל. שם פ"ו:

הלופי גרסאות

מכל נדל"ם מן. ואינן ביבוש' ואין. ג בין קטנים נדל"ם ובין קטנים. פחות מכזית תרומה נדל"ם תרומה פחות מכזית. למחול גיבוש' למחול לו.

תוספות חדשים

פ"ז משנה ב [תי"ם ד"ה] ומיתתה כו' בלא זנות זה כו'. ר"ל דהך כי תחל לזנות הכי דלסיגן שתחלת תיולה יהא ע"י זנות ישתה זו שתחלת תיולה הי' ע"י בעילת בעלה הפסול בלא זנות שנתה אמ"כ כשהיה אשה אשה: משנה ג תי"ם ד"ה ואת עבדיו כו' וכדעת הגאון אשר"י עכ"ל. וע"ש בהג"ה שמביא ראיה מרש"י שפירש בהגזל כפ"י לפרש לרב אשי שאדם שע"מ בילדותו ואינו מיניה ע"ש ולפעד"ל דאינה ראיה דבילדותו י"ל אחר י"ג שנה וכונת רש"י מדהוצרך לפרש לכשותו ש"מ דבילדותו הוי ואין הכוונה שאדם בילדותו ואחר שהגדיל בפיה ועיין בתוספות פ"ז ע"א בפירוש רש"י בע"א. (הר"ן). ועיין בתוספות ק"ו ע"ב בד"ה בשם הרמ"ה וע' ברמב"ם בהל' גניבה פ"א ה"ח ומ"ש שם בס"ד: מ"ד[תי"ם ד"ה]זה הכלל כו' בזה הכלל עכ"ל. ונראה שוטים לחוד מחרן דליכא טובא

ראשון לציון

משנה ד [תוי"ם ד"ה] זה הכלל כו' וכ"ב הסוכה כו'. ועמ"ש בתי"ם ד"ה זה הכלל כו'

תוספות רע"ק

פ"ז משנה ג [אות מח] בהרע"ב ד"ה המאביל וכו'. דלאו בני חיובא) משמע דלגדולים הם

תוס' אנשי שם

למתנו. (מל"מ): ג בר"ב ד"ה המאביל כו' דלאו בני חיובא. ולשון הר"ם וקטנים ולא בני חיובא נינהו ע"כ. ור"ל דאינם כי יאכל כתיב ולא קטן האוכל. ומה שסיים הר"ב ועבדיו אפי' גדולים נ"ע מה משמיענו בזה הא משום כן במשנה ולשון הרא"ש ועבדיו אפי' גדולים אינן לשם לשלם ע"כ. ואולי נכון להוסיף כך בל' הר"ב ופי' בתי"ט. (לה"מ). אי"ה. ע' מ"ש בתוי"ט. ועע"ד נ"ע מדוע לא הקשה תרמב"ח תמיה קיימת ממ"ג ע' הקודם דתנן בהדיא ותכ"ל הן משלמים קרן וחומש ולכאו' כזה פליגי הם ר"מ וחכמים ע"ש. ונ"ע: הי"ט ד"ה ואת עבדיו כו' פי' הר"ב כו'. נראה שברם בדברי הר"ב דלאו

תפארת ישראל

יבין

ראשונה

יבין

תוספות חדשים

ראשון לציון

תוספות רע"ק

תוס' אנשי שם

דעים הלב רות

לסומן בעלמא וכו'. ועוד תמלא בפ"ב דמעשר שני ופ"ב דסוכה [מ"ג] ובפ"ק דמגילה [מ"י] ובפ"ב דשקלים [מ"ס] ובפ"ב דגיטין וריש פ"ג דעדיות ובפרק כ"ז דכלים וריש פרק קמא דאהלות:

ד"ה הרי אלו אומרים לתוך של תרומה נפלה. ואע"פ שלא רבו חולין על התרומה בד"א בזמן הזה שהוא מדבריהם

קרן וחומש. התשלומין תרומה. אם רצה הכהן למחול אינו מוחל יג). **וכל המשלם את הקרן ואינו משלם את החומש התשלומין חולין. אם רצה הכהן למחול מוחל: ד"ה שתי קופות** יד) **אחת של תרומה ואחת של חולין. שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה. הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה** טו). **אין ידוע איזו**

ד"ה לתוך של תרומה נפלה. ושל חולין מותרת ודוקא בשתי קופות א' של חולין ואחת של תרומה. תלינן תרומה לתוך תרומה נפלה שם היתר לשתי הקופות. אבל אחת חולין ואחת טבל לו מעשר ראשון וכולא בזה לא תלינן שנפלה התרומה לטבל כדי להתיר החולין מאחר שהטבל נדמע ונאסר. דמאי חזיא לאסור קופה זו יותר מזו. וכן טמאה וטהורה תלינן בטמאה. לו מדומעת ושאינה מדומעת תלינן במדומעת כללא דמלחא כל היכא דאחת אינה מתקלקלת תלינן בה

מלאכת שלמה

והביאה בתי"מ אע"פ שהוא עצמו פי' קלת ממה שהביא פה לסומא במקומן פי' למאי אתו: ד"ה לתוך של תרומה נפלה. כתב הר"ם שירילי"ו ז"ל דבירוש' פליגי אמוראי' אי בעינן בקופה של חולין כפל מהתרומה וקסבר ריש לקיש דבעי בקופה של חולין רוב כנגד התרומה דהשתא אפי' תמלא לומר שנפלה סאה תרומה בחולין מלאורייתא במל ברוב כדין יבם ביבם ור' יוחנן אמר אפי' שאין בשניה רוב דסמכינן אשאי' אומר דקסבר דתרומה בזה"ז דרבנן וכי אמרי' בפ' הערל ע"כ. אבל בבבלי שם דף פ"ב לא אפליגו רק אבריתא דתניא התם שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניהם שתי סאין אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלו אלו בתוך אלו מותר שאי אומר תרומה לתוך של תרומה נפלה וחולין לתוך של חולין נפלו וכתבו תוס' והר"ם ז"ל דלרבותא דר' יוחנן מייתי ברייתא דאפי' בשתי קופות ושתי סאים דאיכא תרתי שאני אומר אעפ"כ שרי בה ר' יוחנן בלא רבויא ואפשר דבסאה אחת אפי' ר"ל שרי בלא רבויא דסמכינן אחזקת חולין שבקופה ולכי לא פליגי אמתני' אלא אבריתא ע"כ. וכתב הר"ר יהוסף ז"ל לתוך ס"א בתוך בבי"ת ע"כ. עוד כתב אין ידוע איזהו של תרומה ברוב הספרים גרסי' ואין בוי"ו. עוד כתב איזו היא של תרומה פי' לאו אנפלה קאי אלא אם יש בכאן שתי קופות ואין ידוע וכו' ועל כן נראה לגרסי' לעיל ברים מתני' שנפלה אלא גרסי' נפלה והפי' כשיש בכאן שתי קופות וכו' אם נפלה סאה וכו' ואין ידוע הריני אומר ואם יש בכאן ספק אחר שאין ידוע איזהו וכו' של תרומה וכו' אכל אחת וכו' עכ"ל ז"ל:

יכין — תפארת ישראל — יכין

אם יש בחומש ס"פ. ובאין כזי' ושוה פרוטה חייב קרן ולא חומש והיינו בבא דהכא. ובאין כזי' ולא שוה פרוטה פטור מכלום: יג) דהתשלומין קודם ודין תרומה יש לו. אבל פשוט דרשאי הכהן לאחר שהפרישו לתתו לו במתנה שימכרנה לכל כהן שירצה בדמי תרומה: יד) פאסטער מלאות תבואה: טו) אע"ג שאין בחולין רוב נגד הסאה דתרומה בזה"ז

מד"ס. אבל בתרומה דאו' צריך עכ"פ רוב בחולין דאז ג"כ אסור התערובות רק מדרבנן. מיהו כ"ז בים לתלות שנפלה לתרומה שאינה מהקלקלת ע"י הנפילה. וכ"כ א' טמא וא' טהור או א' דמוע וא' אינו דמוע תליגן בהמקולקל כבר. אבל בא' חולין וא' טבל לו מעשר. לא תלינן שנפלה לטבל ולמעשר דמדאם מהקלקלים ג"כ ע"י נפילה זו. מה חזית לאסור הטבל

משנה ראשונה

עבד ואשה שאכלו ובאו וא"ל מת בעלך דפער להו ר' יהושע ממומם ר"פ לקמן וקמ"ל הכא דהתשלומין חולין: ד"ה הריני אומר לתוך של תרומה נפלה. כתב הכ"ב וכן אחת עמאה ואחת טהורה תלינן בעמאה. אחת מדומעת ואחת כו' תלינן במדומעת ע"כ וכן אחת יש בה כדי להפעלות באחד ואחת אין בה

תוספות אנשי שם

מיהת לפי הנסמן) וכן דעת רש"י בבכורות. ולכאורה כוותייהו מסתברא דמ"ם תרומת מו"ל משאר תרומות דרבנן בס"א מ"ם. אבל נ"ע דבפ"ד מ"ם איתא לדין מדומע גם בפירות והתינח להר"מ דס"ל שגם תרומת פירות דאורי' אבל לרש"י דס"ל שאין תרומתן רק מדרבנן נ"ע נמלא כן תקנת פירות לתקנת מקוה. ועל"ע פ"ג מ"ט ולק' פ"א מ"ב:

ד"ה אי"ם ד"ה הרי כו' בד"א כו'. א"ה נדעת הר"מ שהבאתי לעי' מ"ג בהרומת הו"ל לבאו' ס"ה בתרומה בזה"ז. וא"כ מתני' דוקא בשלא רבו דבשרבו א"ל כלל נשאלי אומר דבלאי"ה אינו מדמע. ואפשר לפ"ז דמשמעותו ע"כ מייתי בתרומה בזה"ב ובשרבו מדקתני סיפא נפלו שתיהן ומק"ל מדמשות דקטעה שבשתיהן דמשמע כדין דמוע בק"א. ואפשר דמ"ה לא הוצא משמעותו משום דבה כ"ע מודו דמיירי בדאורי' ובעינן רבויא. ולא קאמר כ"י ואע"ג דלא רבו אלא אחד דהוספתא שלא מכר שם דמדמע ואיכא לאוקמי בתרומה בזה"ז ולפ"ז אינו בלא ברבו. וע"ע. ופס"מ כתב דעת הר"מ בסברת הטוב שהוא במ"ש כאן דבהה שאני אומר אפי' בדאורייתא לא בעי רבויא. אבל בס"ש יו"ד פכ' לאפי' בדיעה דמשמעותו בעיא רבויא בדאו': בר"ב ד"ה לתוך כו' תלינן בעמאה כו'. היינו בשבשהם תרומה ונפל לתוכן סאה תרומה עמאה אבל בשבשהן חולין אפי' נפל לתוכן סאה תרומה עמאה מהקלקלת שנאסרה לזרים ומלא זה עשה תהוי א' מהן עמאה עדיף מא' מהן טבל לו מע"ר. ובתרומה עמאה וחולין טהורין שנפל לתוכן סאה תרומה בין עמאה בין טהורה בין עמאה ג"כ תלינן בעמאה דאינה מתקלקלת יותר. ובתרומה טהורה וחולין עמאים שנפל לתוכן תרומה אם טהורה חולין בתרומה ולא עמאה שניהם אסורין דשניהם מתקלקלין וכן מצוה בירושלמי ובתוספתא בהדיא. אלא שמצוה שם עוד לענין החולין דאף שהולין בתרומה לענין היתר החולין לזרים מ"מ לענין טהרה מתמעטין לחוש שמא נפלה התרומה שמאה לתוכן טהורה. צריך לאכול החולין בטהרה בתרומה. וכשהחולין עמאין לו כשהתרומה שמאה נפלה לתוכן. יאכלו קודם לו קליפה לו יוכו מני פירות. אבל הר"מ בפ"ד הע"ז פסק דאפי' בשניהם חולין בעמאה דלעולם חולין הקלקלה במקולקל אפי' כשהמקולקל מתקלקל עתה לאיסור. שאפי' איתה א' מהן מדומע שפי' בו כדי לבטל התרומה שנפל לתוכו אינה בלא תרומה עדיין מקרי מקולקלת והולין זה להתיר החולין גמורים ולפ"ז אפי' בתרומה טהורה וחולין עמאים שנפל לתוכן תרומה עמאה כו' צריך לאסור בהכ"ל שם מצוה בתרומה עמאה וחולין טהורין ונפלה לתוכן סאה תרומה עמאה שניהם אסורין משום דבשפק איסור תרומה עמאה לא מקילינן להנות נקולא מפני שאיסור תרומה עמאה מן התורה ואיסור מדומע מדבריהם [ובלאמת הדברים תמוהים מאד דהא גם איסור תרומה עמאה מה"מ בטל ברוב כאיסור תרומה לזרים ורק מדרבנן בעי' ק"א ע"ע]. ולפ"ז לכאו' מכ"ש בחולין עמאים ותרומה טהורה שנפל לתוכן תרומה עמאה דשניהם אסורין אבל בה"ל מנוחר דכה אלא בלא תרומה עדיין מקרי מקולקלת והולין זה להתיר החולין גמורים ולפ"ז אפי' בתרומה טהורה וחולין עמאים שנפל לתוכן תרומה עמאה כו' צריך לאסור בהנות בתרומה. אבל בהכ"ל שם מצוה בתרומה עמאה וחולין טהורין ונפלה לתוכן סאה תרומה עמאה שניהם אסורין משום דבספ

מדבריהם אכל בתרומה של חורה עד שיבא חולין על התרומה. [ועיין בעור יורה דעה ריש סי' קי"א. ועיין פ"ה משנה ז ועיין מה שכתבתי במשנה ז פ"ד] הרמב"ם פרק י"ג מהלכות תרומה. ועיין בגמרא פרק ח דיבמות דף פב]: ן וחייבת בחלה. עיין מה שכתבתי בשם הר"ם במשנה ד פ"ק דחלה: ["אכל אחר את הטמייה פטור. ובבא כ"א לשאול ע"ע וכזה אחר זה.[ירושלמי]. וכדתנן במשנה ה פ"ה דטהרות. וע"ש בפי' הר"ב]:

ר"ע מברטנורה

בה: אכל אחת מהן פטור. דשמא על חולין אכל: וחייבת בחלה. דספק חולין היא: ורבי יוסי פוטר. דכיון דלא ידיע הוה ליה כמדומע דפטור מן החלה והלכה כרבי יוסי בכל הני תלתא בבי דמתניתין: אבל אחד מהן פטור והשניה נוהג בה בתרומה וחייבת בחלה דברי ר"מ. ור' יוסי פוטר. ואיזו היא של חולין[מו]. אבל אחר את השניה פטור[מז]. אבל אחר את שתיהן משלם בקטנה שבשתיהן: ן נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן. והשניה נוהג בה בתרומה וחייבת בחלה דברי ר"מ. ור' יוסי פוטר[מח].

נפלה

ח"ג. אכל אחת ניחומי' אכל את אחת וכלן ממחיל פ"ו ריש נפרק זה ה' משניות. בה בתרומה נד"מ ול"ל בה בתרומה וגיחומי' בהן בתרומה. ר' יוסי פוטרה אכל אחר את ניחומי' ור' יוסי פוטר אכל אחד מן. את שתיהן ניחומי' מן שניהן. ן בתרומה נד"מ ול"ל בתרומה. ור' יוסי נד"מ ר' יוסי.

מלאכת שלמה

ור' יוסי פוטר. דהוי כמו מדומע דפטור מן החלה כדתנן בפ"ק דחלה אכל אחר את הטמייה פטור. דאמרי' חברו הראשון אכלה: משלם. קרן וחומש: בקטנה שבשתיהן. לקולא דאם אינם שוות נאמר הקטנה היתה על התרומה וישלם להכיס דמי הקטנה דמי התרומה. וגירוס' מ"ר יוחנן הא דתנן אכל אחד את שתיהן משלם בקטנה שבשתיהן דמשמע הא בא אחד לשאול עליו ועל חבירו פטורין ר' יהודה היא דתנינן בפ"ה דמס' טהרות שני שבילין וכו' ר"י אומר אם נשאלו בבת אחת ממאים בזה אחר זה טהורים ר' יוסי אומר בין כך וכין כך ממאים ורבי יהודה דמטהר התם הכא נמי פטורים ע"כ פי' דהתם נמי ס"ע ז"ל: ן אינה מדמעתן. דשמא היתה אותה של חולין. ופי' הר"ש שירילי"ו ז"ל וכל בבא זו דומיא דקמייתא ונריכא דאי תני רישא ה"א אכל אחר הטמייה פטור משום דהמוציא וכו' ואינ' בטולה אכל ספיא דשני התערובות בטולה ה"א לימא בקטנה שבשתיהן קמ"ל ואי תנא סיפא ה"א סיפא בדין הוא דאינה מדמעת דהא מעורבת היא בהתא ומעיקרא נמי אינה ידועה אכל רישא דהא בעינה היא ואינה מעורבת אימא אכל הטמייה ניחייב קמ"ל ע"כ: נוהג בה בתרומה. מלת בתרומה נב"ף ל"ל בכולהו תלתא בבי: נפלו

יכין

טפי מהחולין: מז) הרי וודאי שניהן אסורין דבאיז' מהן בהלה שהיא של תרומ' ולא הת קלקל חבירתה: יז) מספק: יח) דהו"ל כדמוע דפטור מחלה:

משנה

תלינן בשם בה: אכל אחת מהן פטור. באכל בשוגג קאמר דפטור מן החומש. דאילו מן הקרן ליכא למימר פטור דממ"ש תרומה כל היכא דאיתה בעי למיתב לכהן וכן חומה של מולין אם אינה שלו בעי למיהדר לבעלים אלא פטור מן החומש קאמר וכדתנן לעיל פ"ג בספק תרומה אין חייבין עליה חומש וכמו"ל הך פרקא הכי אותן שפטורין מן החומש וחייבים בקרן ומשמע דפטור אפילו להפרים החומש דאי פטור מליתן לכהן אבל להפרים חייב אימא סיפא אכל אחר את הטמייה פטור ואחר ניחומלמי דוקא בזה אחר זה אבל בבת אחת חייבין ובתלמודין ממש אפי' בבת אחת מ"א למיימר דכל חד מדאי לגבי חבירי כדתנינן פ"ח דיבמות מ"ס דלא מפקינן תמונה מספיקא אלא מהפכבה חייבי דספק איסור הוא וחייבין מספק כיון שבאו בבת אחת מ"א דהם לומר פטורין אהם כיון דחד מיניהו ודאי חייב מדאורייתא אבל בזא"ח פטורין אף להפרים החומש כיון דעומש לא מעכב כפרה וכן מוכח לסדיא אפי' הר"ב פ"ג דחלה מ"ו וכן פירשנו לעיל דפ"ג: משלם בקטנה שבשתיהן. כלומר תשלומין שמשלם קרן ותומש אינו אלא בקטנה אבל מ"מ הטעוף שאכל מן הגדולה יותר תשיעור הקטנה חייב להפרים הקרן אע"פ שלא יתנגה לכהן מ"מ חייב להפרים משום כפרה בדפי' לעיל: והשניה נוהג בה בתרומה. ויש לדקדק מאי איריא דאכל אחת מהן וה"ל למימר בשניהן קיימות דנוהג בהן בתרומה וחייבות בחלה. וי"ל דלגרסת אחי לא הכא דהא כולה מלתא באיסורא דבנגן מיירי בתרומה בזמן הזה אז דאיכא כזב מולין כמ"ש מוי"ט והלכך היכא שבשתיהן קיימות פטיטה דאחלי' בהו לחומרא ונוהג בהן תרומה דחדא מיניהו ודאי תרומה. וכן חייבות בחלה דחדא מיניהו ודאי מולין ואין אנו יכולין להתיר אי' מהן דמיקרי מוכחות אע"ג בפ"ה דטהרות נבי שני שבילין וכדאמרי' בגמ' פ"ק דנדה ד' ז' בהוכחות שיהו דאחי' מולין גרידי מעמו שאינהו מהן בעסר כיון שבאחת ודאי מעתה. והכא אתי לאשמועי' דאפי' באכלה אחת מהן אין מולין לומר שבאיסור הלך לו אפ"ג דבדבנגן מולין לקולא כאן שבבר נאסרו שתיהן בעודן קיימות אין להן טיהר עוד וה"ל אחרי' כתם פ"ה דטהרות מ"ג נבי שני שבילין שהלך באחת מהן ועשה טהרות ונאכלו הזה ובטל והלך בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות אם קיימות הראשונות אלו ואלו תלויות. ובשם הוכחנו דדוקא נאכלו הראשונות קודם שנעשו הטנות אבל אחר שנעשו אחיהן ואם לא נאסרו נאכלו והייהו הך דיבא דאחרי' דהכא. ומכאן תשובה להרב פרי חדש בי"ד סי' ק"י שכתב בקושר דיני ס"ם סי' ל"ב איסור דבנגן אף שיש לו שיקר מן התורה קי"ל דפקא דבנגן לקולא ואף באתחזק איסורא והלכך אם נתערב איסור דבנגן חד בחד ונפל אחד מהן ליס לו שנאכל אף שאפשר להתנגה כיון שאינו לפניו ואין אנו באין

יכין

יט) דוקא בבאו לשאל זא"ז כ"א על עצמו: כ) נקט פלוגתי' במשנה ה' לרבותא דר' יוסי. דאע"ג שהתרומה בעין פוטר והדר נקט משנה ו' ראשונה לרבותא

נדון פליג רק על האחר הגמלא לפניו תלינן לקולא שהאיסור הלך לו וזה הנאמר מותר ולא בהס"ך מכ"ל. והרי מבאתיו זו אומרת בפירוש כדברי הס"ך דלא אמרי' בתערובת חד בחד ספק דבנגן לקולא אפי' נאכל אחד מהן. ומיהו מה שהוסיף הס"ך וכתב ומה"ש דנאבאר דחד בחד ה"ל חזקת איסור וספקא לאומתא בדבנגן יצא לנו היכא דנתערב אח"כ אחד מן אלו הבאים בתערובת אינו בטל דלא אייר כאן ס"ם דחד בחד לא הוי ספק כלל אלא חזקת איסור והוי באיסור דבנגן שאינו בטל עכ"ל דין כ"ד בדיני ס"ם. זה יפה הביא הפר"מ מתשבתיו דהכא דקתני בפלא א' מהן לאוך האולין אינה מדמעתן. וא"ל דהדין בזה ודאי כדברי הפר"מ דאינו איסור בתערובת וכדקתני מתני' אינה מדמעת. אבל לא משמעי' שהפר"מ סובר משום דאינה מדמעת משמע דאפי' אתחזק איסור דאמרי' ספק דבנגן לקולא. וזה אינו דהא קתני אבל אחת מהן הבאים עוכא בה בתרומה אינה לאומתא אחלי' כדפי' לעיל. אלא מה שאינה מדמעת היינו משום דלענין התערובת לא מהני אתחזק איסורא דאמרי' אדרבה הטמד החולין על חזקתן של היתר וכבי אינה בהדיא בפ' בכל מערבין ד' ע"ו דנמי דר' יוסי אדר' יוסי דבספק עירוב מבטיל ובספק בבל מעומאה דבנגן מעמת בפ"ב דתקוותא ומבני בבא הייהו בעמת דתקוה דהעמד בעמת על חזקתו ואינו לא בבל אדרבה הטמד תקוה על חזקתו ואינו לא אבר בתקוה שלא במדד ע"כ. מוכח דאינו איכא חזקה דתקוה לקולא לא מייתי לחזקה דעמת להמיר דבדבנגן לקולא אחלינן וכן הוכחנו בתוכך בפ"ב דתקוותא: דברי ר"מ. והא דבפ"ב דתקוותא מעבר ר"מ בספק בבל מעומאה אפ"ב דאיכא חזקת עומאה. דוקא בהני עומאות בתין לכן מיקר מן התורה דהמי לבו התם אוכל אוכלין עמאין וכו' אבל תרומה דהכא אפי' בזמן הזה דהוי דבנגן כיון שיש לה שיקר מן התורה מחמרי' אפי' ר' יוסי פוטר. דוקא לענין הלה פליג ומשום דהוי כתרומה בס"ם הר"ב אבל הא דאמר ת"ק בעובר בה בתרומה ודאי חזקת עומאה. ומה דבפ"ב דתקוותא מעבר ר"מ בספק בבל מעומאה אפ"ב דאיכא דר"מ נמי מודה דהא אינו מחמיר אפי' בחזקת איסור ומעמת בספק בבל בפ"ב דתקוותא אפי' בדבנגן שאין לו שיקר מן התורה וכ"ש הכא. ויש להסתפק הא דר"י מיקל לענין הלה אי דוקא באכל אחת מהן הוא דמיקל בשניה. אבל כל בשתיהן קיימות לפניו תשיבי תרוייהו כבופו של איסור בדין כל תערובת חד בחד בתמוכיתא כדפי' לעיל אי לא דלמא אפי' בתוכיתא מיקל דמ"מ מספק אחרי' לבו ותשיבי כתרומה והא דקתני מלתי' בחבל אחת משום דבותא דטהר בתרומה נקטי' דאפי' בנאכל ג' מהן מחמרי' כדפי'. וע"ע שלא ראיתי לרבמ"ם בתבוטו שהשתיק דין זה דספק תרומה פטור מן החלה לא בבל' תרומה ולא בבל' בבורים וע"ע: ן נפלה ג' מהן לתוך אינה מדמעת. וכל התערובת מותר ואע"ל לבריס דעמת

תפארת ישראל

קיימין לכ"ע פטור מחלה כיון דשניהן אסורין לגר מדאורייתא. אבל בבאכל ג' מהן ואח"כ נולד הספק הו לא נאסר מדאורייתא. ומה שהביא בשם הירוש' והתוספתא דתכמים פליגי אתרוייהו אר"מ ואבר יוסי. וס"ל דמדומע פטור מן החלה וספק מדומע דאינו מדומע מ"מ ס"ל דלא הקלו לפטור מן החלה אלא דנאסר לגר משום ודאי דאינו בטולה ודאי יש כאן תרומה אלא מתבטל מדבנגן אבל בכך דמבתיו דהוי ס' שמא טלה חולין לא הקלו. ואפשר דבשאינם קיימין בם לפי' זה מודו הכמים דפטור מחלה משום דאם כתיבו בחלה ע"כ תחייב את שניהם וא"ל מהן ודאי תרומה והוי תרומה דנאסר לגר משום ודאי מדאורייתא. וע' בפ"מ דמדומע דמ"ש ספק דמדומע חייב דאמרי' דאי' בל תרומה ואי' בל חולין ונעלה תרומה לא' מהן דאמרי' דחיישין בם בחלה וע"ע דא"ל מאי קמ"ל בהא דבבא דמדומע חייב פשיטא. ושוד דבתוספתא פ"ק דחלה פליגי ר"מ ור' יוסי בספק מדומע ומוכח בפי' הגר"א דספק מדומע חייב בחלה ובכך דמבתיו לא באר בתבוטו לענין חלה בלוס ובפירושו כאן ספק בר' יוסי. וע"ע בכ"ז הינב. שוב מצאתי בהגהות ע"ס ס' חלה אות כ' שהאריך בכבוד בזה ע"ש והבוה נמתוך: ן נפלה כו'. כ' הבעה"מ בפ"י ממקומות שמדברי הר"מ בפי"ג ה"ג בחלה דמס'

ז [ז"זרע את אחת מהן פטור. [כתב הר"ב] שהזורע את התרומה וכו'. כדתנן לקמן פרק ט] : שזרעו כלה. פי' הר"ב כגון חטים ושעורים. שהם כשמפזרים וזורעים אותם בארץ יפסדו הזרעים ויחזור חוטין כמו עורקין [פירוש גידים] בארץ. הרמב"ם: שאין זרעו כלה. פירש הר"ב כגון סוס ובגלים. והכי תנן בפ"ט מ"ו לפי שכשזורעים גרעינה של סוס או של בגל ימות מה שימות ותשאר הגרעינה שלימה בארץ לא תפסד לורתה כמו שהוא נראה לעין המיד. הרמב"ם: בדבר שזרעו כלה פג) מותר. ובדבר שאין זרעו כלה כד) אסור כה) :

נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן. נפלו שתיהן למקום אחד. מדמעות בקטנה שבשתיהן כא) : ז זרע את אחת מהן פטור כב). והשניה נוהג בה בתרומה. וחייבת בחלה דברי ר' מאיר. ור' יוסי פוטרין כג). זרע אחר את השנייה פטור. זרע אחד את שתיהן. מלאכת שלמה

להקל: **ן** אינה מדמעת. דשמא הייו אותה של חולין: **ן** זרע אחת מהן פטור. שהזורע את התרומה בשוגג צריך להפך את הקרקע ואם לא הפך הגדולים תרומה. והכא פטור דכחולין הם: בדבר שזרעו בלה. כגון חטים ושעורים מותר לזרים דאין זו תרום: ודאי וחשבינן לה כגדולי*)[מדומע] דהכן לקמן בפ"ט שהן חולין: בדבר שאין זרעו בלה. כגון סוס ובגלים אסור ואע"ג דחשבינן ליה כמדומע ולא כתרומה בדבר שאין זרעו בלה יש להחמיר טפי:

*) כד"ל תרומה

נפלו שתיהן למקום אחד. מלת אחד בדל"ת ל"ג: **ן** בפי' ר"ע ז"ל. בלשון המתחיל בדבר וכו' הי' נראה שצריך להגיה וחשבינן לי' כגדולי גדולי תרומה דתנן וכו' אבל הכנון שצריך להיות כך וחשבינן לי' כגידולי מדומע דתנן וכו' והכי מוכח מה"ר במשנו ז"ל. וכתב הר"ם שירלי"ו ז"ל ור' יוסי פוסר לר' יוסי לשצריך דהא כשזרע בפלה מדאורייתא ולא קנסינן לה אלא דרבנן גזור וכיון דאיכא למימר אין כאן תרומה בעולם וליחייב בחלה קמ"ל מ"מ ספק מדומע הוא. ובירוש' ר' זעירא בשם ר' חייא בר אמי' דדבר שאין זרעו כלה הגדולין מדומע הייו כי זרע השנייה עד שלא קצר הראשונה אבל אם קצר הראשונה עד שלא זרע השנייה חזרע השנייה אחר קצירת הראשונה

ציונים

ז זרע . שם:

חלופי גרסאות

כדמעתן בימוצ' מדמעתו . ן זרע בל"ם הכל מלבד מ' עם הקולמס . בתרומה ניחמצ' כתרומה . ור' יוסי נד"ם ר' יוסי .

חדושי מהרי"ח

פ"ז משנה ו [במשנה] בדמעות בקטנה שבשתיהן עכ"ל המשנה. נראה פשוט מה שכתב כאן הרמב"ם בפ' וז"ל בבר בארנו בהל' ב' מפ"ג ענין מדמעות בקטנה שבשתיהן עכ"ל רצה בזה כי בשלמא שם ע"כ אחת גדולה ואחת קטנה. אבל כאן מאן מוכח שיש כאן קטנה שבא שניהם שוין והל"ל אם אינ' שוים מדמעות בקטנה שבשתיהן לכן רמז בזה שאין צריך דכאן נ"כ הפי' כמו לעיל דבאמת לא נפלו כל השתיהן רק משל זה סאה ובזה ב' סאה ובאמת יחדו הקיפות שוין או אינם שוין וק"ל ועיין לעיל פ"ג משנה ב' והבין כוונתי מה שהזכרתי בזה :

תוס' אנשי שם

דמע' דקאי גם אנפלה סאה תרומה לחוך אחד מהן דכשאת אוכא תרי כפיקי להתמיר דשמא זוכי של תרומה ואח"ל שהיא של חולין שמא לחוכה נפלה הכאה תרומה מ"מ מקילין בדרבנן . ומכאן ראיה בקדרה של היתר ולפניה ב' התיכות א' של איסור וא' של היתר דאפי' נתערבו ונאפרו שניהם ואח"כ נפל א' מהן לחוך הקדרה של היתר תלין להקל שהיתר נפל בשוגה. ואף דבגאבד א' מב' המתיכות לא מקילינן להתיר הנשאר משום דאתחזק איסורא בנפל לחוך קדרה של היתר דאיכא חזקה היתר בגדה מקילינן עפי. ע"ב. וע' בתו"ד סי' קי"ח סכ"ח שהקדק מדלא נקט בחדי אומר של חולין היה כמו גרישא ש"מ דדוקא לענין דמוע הקלו אבל לא בשאר איסורי דרבנן. ולכאו' י"ל דלכי לא נקט שאני אומר כו' משום דלא דמי לגרישא דהתם א"צ גם להריס שאני אומר לשון של תרומה נפלה. אבל כאן דאתחזק איסורא צריך לחריס דלא הקלו גם יותר מבוודאי תרומה שנפלה לח'. רק דכאן לא בעי ק' וברוגא כני. ואדרבה זה מהומרת הדמעוע משא"כ בשאר איסורין כיון שמתבטל א"צ לחריס כלל. ועמ"ש פ"ב מ"ח ובא"ח כאחת אסורות שמיהו. פר"ח סי' קי"ח סק"ד. וע"ע לעמה תלי במחברת הא מבואר כן בירושלמי שהביאו הר"ם וע"כ מה שהעתיקו הר"ם במשנה הקודמת אחא דאכל אחר לת הבנייה וכן נמשכו אחריו התי"ע והבנ"א הוא ס"ם דלענין ממונא הממע"ה ואין הלוק בין כ"א לאחת"ז אלא באיסורא וע"כ הירוש' קאי אמשנתינו. וכן בלר הפ"מ ע"ב. וביאור דברי התו"ד בסק"ג שם שכ' על דברי הפ"ה דליתא וכ"ע. ודע דמה שמחירים בב' בנ"א בזאת"ז אינו אלא היכא דהספק נולד מצד שניהם כגון שודאי הרומה נפלה לחוך א' מהב' קופות ואינו ידוע לאיזה מהן אף בנאו לבאול בזאת"ז אבל אם יש לחיר בל זה אח"כ יכול להיות שנפל לקופה אחר. נקה"כ והתו"ד שם. וע' מ"ם פ"ה דמקוה: **ן** בר"ב סד"ה **בדבר** שאין זרעו כו' יש להמיר עפי . ע' בר"ם כאן שכתב מירושלמי דגם במדומע הדין כן דבדבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי חלוין. וז"ל המש"ה . פי' בר"ב הוא דחוק . גם מה שדימה למדומע זה אינו דהא דאיתא בפ"ד מ"ד דהמדומע גידולים מוחרים פי' הר"ב שם דוקא המדומע שרובה חולין אבל בגלה"ה אסור אבל הכא כ"א בסק תרומה וכוי כמדומע שמאליה תרומה . וגם סיכא שזרעו נאיכה לא שייך לומר שיכא כמדומע כמ"ש נע"ה . ונראה דהמשנה מתפרשת ע"פ המשנה דפ"ע מ"ה ע"ש . ולפ"ז א"ש בשם שהיתן בדבר שזרעו כלה כולן מותרין אף שא' מהן ודאי תרומה מ"מ כיון שא' מהן ודאי ג"כ חולין והן דבר שזרעו כלה ממילא אפי' ק' של תרומה וא' של חולין כולן מותרין ולכן מותר. אבל דבר שאין זרעו כלה

יכין תפארת ישראל יכין

לרבותא דר"מ . דאף בהערובות מחייב . ותו נקט משנה ז' דאע"ג דאין ממשו' התרומה כאן כלל מחייב ר"מ . וגם לאעריך למנקטה לאמעוי' החילוק בין זרע כלה לו לא: בא) כלעיל פ"ב מ"ב :

משנה ראשונה

דעעמא דהרמה מפני גזל הבעב והכא ליכא גזל דספק הוא . מיהו בסיפא בנפלה בנייה למקום אחר נראה שאם הוי שתיהן של אדם אחד צריך להריס דמ"מ גזלה בנייה הוא ומריס כקטנה שבשתיהן : **אינה** מדמעת . דוקא נפלה אבל הפילה מזיד מדמעת כדין מבטל איסור דרבנן לבחלה כמ"ש הפוסקים בי"ד סי' ל"ע . ובהכי יש לייבב הא דתני מנא הכא והבנייה עוהב בה בתרומה וכו' וכן לקמן בני זרע אחת מהן נמי הדר ותני והבנייה עוהב בה בתרומה וכו' ולמאי צריך למיתני לה תלתא זימני ומה לי אבל אחת או נפלה אחת או זרע אחת . ולמאי דפי' י"ל דאי מהך דלעיל באבל אחת ה"א דהתם עוהב בבנייה דין תרומה משום דהתם באבל בשוגג מיירי לענין הותם כדפי' לעיל . ובזאיכון בשוגג אמו מזיד דאי בריים לה לבנייה ע"י תבילת הראשונה חייבי' איאכלנה במזיד כדי להתיר הבנייה והלכך קנסי' ליה דהבנייה נעולם אסורה בתרומה . אבל הכא בנפלה דלא שייך למיגזר אמו מזיד דאם יפילה במזיד יאסור המולין לגמרי . וליכא למיגזר נמי שיעבה במזיד ויאמר שוגג הייתי דהא נעיקר הנפילה לא גזרי' דקקמני נפלה לחוך החולין אינה מדמעתן ולא גזרי' שיעבה במזיד ויאמר שוגג הייתי דבאיסור דרבנן לא גזרו שוגג אמו מזיד כמו שהבלה בפר"ח י"ד סי' ל"ע ובדפי' נמי בפ"ה . ובקמ"ל דאפ"ה הבנייה תרומה דעעמא לאו משום גזירה אמו מזיד אלא מעיקר הדין הבנייה תרומה כיון שנאסרה בבר אין לה היתר בדפי' לעיל . והדר תני לה נמי לקמן בני זרע אחת אתם לגופה אינטרין שהבנייה עוהב

הלכתא גבירתא כללא דפרק ז

פרק ז משנה א האוכל תרומה טרופה בלי התראה . דייב מיתה בידש"ם ומשלם רק קרן במעות ובדמי תרומה . ופטור מחומש . והתשלומי' חולין . וכשירצה הכהן פטרו מלשלם : ובאכל תרומה טמאה במזיד . פטור מיתה בידש"ם. מדכתיב ומתו בו כי יחללוהו. וזו הרי מחוללת בבר . ומשלם רק דמי עצים לכהן . ובהתרו בו בזה או בזה לוקה ואינו משלם :

משנה ב בת כהן שאחר שנשאת לישראל אכלה תרומה בשוגג . אפילו אם נשאת לאפוקי כרוגה אם תרומה שלה אכלה שירשה מאבי אבה כהן . פטורה מכלום . ואם של אחר אכלה . משלמת רק הקרן ואפילו במעות . והתשלומין חולין . ופטורה מחומש . והכהן יכול לפטר' מלשלם . ובוגרה תחת בעלה הטרף :

משנה ג האוכל תרומה לבניו קטנים או לעבדיו הכנעניים אפילו גדולים . ששניהן פטורים מתשלומי' . או באכל תרומה מבבל ממצרים עמין ומואב . שבבולן תרומתן רק מד"ם . או שאכל פחות מכזית תרומה ושוה פרומה . משלם קרן ולא חומש . והתשלומין חולין . וא"צ לשלם פירות . וכשירצה הכהן פטרו מלשלם :

משנה ד וכן בכל דוכתא בכילהן שאמרנו שמשלם רק הקרן ולא חומש . מותר לשלם גם במעות . והתשלומין חולין . וכשירצה הכהן פטרו מלשלם . משא"כ כשחייב קרן וחומש משלם רק פירות חולין . והתשלומין נעשין תרומה והכהן אסור לפטרו מלשלם . אבל לאחר ששילם ראשי הכהן להחזירו לו בטחנה למכרה לכהן:

נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן. נפלו שתיהן למקום אחד. מדמעות בקטנה שבשתיהן כא) : ז זרע את אחת מהן פטור כב). והשניה נוהג בה בתרומה. וחייבת בחלה דברי ר' מאיר. ור' יוסי פוטרין כג). זרע אחר את השנייה פטור. זרע אחד את שתיהן.

בדבר שזרעו כלה פג) מותר. ובדבר שאין זרעו כלה כד) אסור כה) :

מלאכת שלמה

נפלו שתיהן למקום אחד. מלת אחד בדל"ת ל"ג: **ן** בפי' ר"ע ז"ל. בלשון המתחיל בדבר וכו' הי' נראה שצריך להגיה וחשבינן לי' כגדולי גדולי תרומה דתנן וכו' אבל הכנון שצריך להיות כך וחשבינן לי' כגידולי מדומע דתנן וכו' והכי מוכח מה"ר במשנו ז"ל. וכתב הר"ם שירלי"ו ז"ל ור' יוסי פוסר לר' יוסי לשצריך דהא כשזרע בפלה מדאורייתא ולא קנסינן לה אלא דרבנן גזור וכיון דאיכא למימר אין כאן תרומה בעולם וליחייב בחלה קמ"ל מ"מ ספק מדומע הוא. ובירוש' ר' זעירא בשם ר' חייא בר אמי' דדבר שאין זרעו כלה הגדולין מדומע הייו כי זרע השנייה עד שלא קצר הראשונה אבל אם קצר הראשונה עד שלא זרע השנייה חזרע השנייה אחר קצירת הראשונה אפי' בדבר שאין זרעו כלה תגדולין חולין מ"מ שאין תלוש ומחובר טושין הוכיח ולומר הבא ראיה ותוכיח מי הוא המותר ותאכל דכל חדא באפי נפשה היא ואין כאן איסור מוחזק דהוו להו כשני מינין ע"כ. ובמרב"ם פי"ג סי' י"ג בדפוס כשם משנה כתוב שאין תלוש ומחובר נעשין תובה זה לזה במקום מלת הוכיח דבירושל' וכתב שם כשם משנה שים בו טעות סופר ואולי שבל מלה זו כיון הרב ז"ל: בדבר שזרעו כלה מותר. כתב ה"ר יהוסף ז"ל כאן לא אמר חייב כי כבר ידע ממה שלמעלן אלא שבא לחדש דין זה ולמעלה חדש שאינה מדמעת אלא בקטנה שבשתיהן ע"כ:

יכין תפארת ישראל יכין

כב) ר"ל הגדולין חולין. דכל זורע תרומה בשוגג יוסף [כרפ"ט] ובלא הפך הגדולין תרומה: כג) כחטין ושעורים: כד) כסוס ובגלים: כה) והוא שזרע שניי' עד שלא קצר ראשונה:

משנה ראשונה

בה בתרומה שאסור לזורעה והגידולין תרומה דסל"ח כיון דעיקר נזרה דגדולי תרומה תרומה משום תרומה שמאה ביד כהן לאתא מעטי לה כו' הכא לא שייך לומנה דבין ספק לודאי לא טעו חיטה ואי בריים ליה לזרוע לספק לא אתו לתיקוני למיעבי ודאי קמ"ל: **ן זרע את אחת מהן פטור**. הכא תני דבר שזרעו כלה פטור דמעמא שפטור מלהפך הזריעה כמ"ש הר"ב. ובסיפא תני דבר שזרעו כלה מותר ובאינו כלה אסור דמעמא לגידולין. משום דבריסא ניחא ליה טפי לשון פטור כדי לקצר וגידולין דמוהרין ממילא משמע מדלא תייבינן ליה להפך משום דלא חשבי' ליה כזורע תרומה. ובסיפא לא תיחבי ליה אלא לענין גידולין דאי לענין היפוך אפי' דבר שאין זרעו כלה פטור כיון שאין זוכרן בבת אחת אלא זו אח"ז ובשזרע אחת לא מחיבינן ליה אמא חיה מולין וכן הבנייה . אבל הגידולין של זו ושל זו בשתיהן לפטרו ל"ל כשתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין שנתערבו שחזרו בתיהן כתרומה: **שזרעו כלה מותר**. פי' הר"ב דהוי כגידולי מדומע כו' ע"כ. והיינו כדפיכם לעיל מ"ה לר' יוסי כיון דלא יהיו ל"ל כמדומע . והכא אפי' ר"מ מודה דבגידולין לא מחמרי' כ"כ. הכא"ש . ולקמן פ"ע מ"ה מוכח דבלאו טעמא דמדומע נמי ספק מותר בדבר שזרעו כלה דאפי' אחד של חולין מתיר מאה של תרומה ופש פי': **ושאין זרעו כלה אסור**. וכתב הרמב"ם בחבורו שבגידולין מדומע :

משנה ג בנפלה בנייה מו'. מבהנרת דדוקא בשאבל התערובת הראשון . א"נ בנאחת"ז . אבל אי איתמנו התערובות בעין וכם של אדם ג' א"נ בנ"א ובאחת בחיבן . פר"ח סי' קי"ח סק"ד . וע"ע לעמה תלי במבואר כן בירושלמי שבביאו הר"ם וע"כ מה שהעתיקו הר"ם במשנה הקודמת אחא דאכל אחר לת הבנייה וכן נמשכו אחריו התי"ע והבנ"א הוא ס"ם דלענין ממונא הממע"ה ואין הלוק בין כ"א לאחת"ז אלא באיסורא וע"כ הירוש' קאי אמשנתינו. וכן בלר הפ"מ ע"ב . וביאור דברי התו"ד בסק"ג שם שכ' על דברי הפ"ה דליתא וכ"ע . ודע דמה שמחירים בב' בנ"א בזאת"ז אינו אלא היכא דהספק נולד מצד שניהם כגון שודאי הרומה נפלה לחוך א' מהב' קופות ואינו ידוע לאיזה מהן אף בנאו לבאול בזאת"ז אבל אם יש לחיר בל זה אח"כ יכול להיות שנפל לקופה אחר. נקה"כ והתו"ד שם. וע' מ"ם פ"ה דמקוה: **ן בר"ב סד"ה בדבר** שאין זרעו כו' יש להמיר עפי . ע' בר"ם כאן שכתב מירושלמי דגם במדומע הדין כן דבדבר שאין זרעו כלה אפי' גידולין חלוין . וז"ל המש"ה . פי' בר"ב הוא דחוק . גם מה שדימה למדומע זה אינו דהא דאיתא בפ"ד מ"ד דהמדומע גידולים מוחרים פי' הר"ב שם דוקא המדומע שרובה חולין אבל בגלה"ה אסור אבל הכא כ"א בסק תרומה וכוי כמדומע שמאליה תרומה . וגם סיכא שזרעו נאיכה לא שייך לומר שיכא כמדומע כמ"ש נע"ה . ונראה דהמשנה מתפרשת ע"פ המשנה דפ"ע מ"ה ע"ש . ולפ"ז א"ש בשם שהיתן בדבר שזרעו כלה כולן מותרין אף שא' מהן ודאי תרומה מ"מ כיון שא' מהן ודאי ג"כ חולין והן דבר שזרעו כלה ממילא אפי' ק' של תרומה וא' של חולין כולן מותרין ולכן מותר. אבל דבר שאין זרעו כלה

משנה ה ב' קופות א' חולין וא' תרומה. ומטופק לאיזה מהן נפל תרומה. תלינן שלקיחה של תרומה נפלה. ואפילו אין בהחולין רוב נגד התרומה שנפלה מקלינן. מדתרומה בזה"ז מדרבנן. וביש בה רוב נגד התרומה שנפלה. או אפילו בזמן שביהמק"ק מקלינן. דמדאורייתא ברוב' בטל. וכן ב' קופות שמטופק איזה מהן תרומה. ואיזה מהן חולין. הנה שניהן אסורים לזר. ואפילו הכי באכל א' מהן פטור מקרן וחומש. ואפילו דבי שניי' פטירה מחלה בכל דטע. ובחזר אחר ואכל השנייה. גם זוא פטור כהראשון. ורק באכל א' שניהן. משלם כקטנה שבשניהן:

משנה ו וכ"ש בנפלה א' מהן לחולין. מותרי' החולין. מדרו"ל ס' דרבנן כלעיל והשניית פטור' מחלה אצל הכהן. בכל דטע. ובחזר ונפלה השנייה למקום אחר. ושאלו שניהן זה אחר זה. גם אלו חולין מותרים. ורק כשנפלו שניהן למקום אחד. צריך ק' נגד קטנה שבשתיהן:

משנה ז וכ"כ בזרע א' מהן אע"ג דכל זרע תרומה יוסף. ובלא הפך הגדולין תרומה [כרפ"ם]. הכא שמטופק. הגדולין חולין. ואם אחר זרע גם הב'. ג"כ גדולין חולין כששאלו זא"ז. ורק בזרע א' שתיהן יש חילוק. אם הזרע הוא דבר שזרעו כלה. הכל חולין. מדאין כאן טמשות תרומה. ורק באין הזרע כלה. וזרע שנייה קודם שמצר ראשונה. שניהן דינן כמדומע:

ר' עובדיה מברטנורה **תרומות האשה פרק ח** תוספות יום טוב

פרק ח א האשה. בת ישראל הנשואה לכהן: מת רבך. וירשו בן בתו מישראל לו בתו הנשואה לישראל: שהוא בן גרושה או בן חלוצה. ופסול מלאכול בתרומה: רבי אליעזר מחייב קרן וחומש. כגולהו: ורבי יהושע פוטר. בגמרא מוקי לה דוקא באוכל תרומת חמץ בע"פ. *מפני שזמנו

פרק ח א האשה א) שהיתה אוכלת בתרומה באו ואמרו לה מת בעליך או גרשך ב). וכן העבד שהיה אוכל בתרומה ובאו ואמרו לו מת רבך ג). או מכרך לישראל. או נתנך במתנה. או עשאך בן חורין. וכן כהן שהיה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה. רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר ד). היה עומד ומקריב על גבי המזבח. ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה. ר' אליעזר אומר כל הקרבנות שהקריב על גבי המזבח

בגמרא מוקי לה וכו'. ביבמות פ' ד' אחין דף לד ע"א. ומ"ש מפני שזמנו בהול וכו'. שאטוסים הם לשון הפירוש שהזכרתי: רבי שלמה מלאכת

בטעות ואפי' ר"א בן שמוע דפליג התם בשאמרה לו התקבל לי ניטי למקום פלוני דאסורה מיד מודה הוא בשאמרה לו לשון הבאתה לו זכייה ושלא יהא שליח קבלה על הניטו למקום ההוא דאוכלת בתרומה עד שיגיע גם לאותו מקום להא ולאי קפדא ואתי ר' אליעזר דמחייב קרן וחומש הכא אפי' בר"א בן שמוע דבהא מודה: וכן העבד. כגוני דאיכא עבד עברי אינו אוכל ואפי' גרע: ור' יהושע פוטר. בירושל' דפרקין דלעיל מפ' דר' יהושע פטר לי'

יכין — תפארת — ישראל — בועז

פ"ח א) בת ישראל נשואה לכהן: ב) אע"ג דאינה מתגרשת עד שיגיע גם לידה ואי בשעתה שליח לקבלה. הרי מיד נאסרה בתרומה. דאפילו באמרה לשליח התקבל במקום פלוני אמרי' שאינה מקפדת רק מראה מקום היא לו. ושמא מיד חוץ לעיר ימלא שליח לבעל ויתנו לה [כגיטין פ' מ"ז] י"ל דהכא מיירי באמרה לשליח לא התקבל ניטי רק במקום פלוני. ואז מותרת לאכל תרומה עד שיגיע שליח לאותו מקום ואמרו לה שקידש לשם ברכב וסוסים: ג) וירשו קרובו הזר: ד) מיירי

פ"ח (א) כ"כ הר"ב בלעיל. וכתב עלה רבינו נתאן מסו' עקיבא שליח"ל [בחות נ'] וז"ל ק"ל הא לשתם מתני' ס' וע"ש. אמר הגנם תמהני מרבינו הרי משנה הסיא נדחית מהלכה מכח מה דתני ר' חייא (שבת קנ"ז א') במל שלאחר שבת בשבת ס"ל לר"י פטור. וכן פי' הרמב"ם פ"ב משגגות ה"ח. השבני רבינו כ"י וז"ל אמי על הר"ב קושיתי דפסק הכא והתם הלכה כר"י גם בלא"ה ק' לרב הונא בשבת דמתני חייב יקשה סתירת המשניות.

פ"ח (א) בהר"ב ד"ה ורבי יהושע פוטר. מפני שזכנו בהול) קשה לי הא לשתם מתני' פ"ם מ"ד דשבת סבר ר"י דבמל של אחר השבת בשבת דחייב כיון שלא עשה מצוה. דרי אף דזכנו בהול מחייב היכא דלא עשה מצוה: וצ"ע. ובפחים פ"ז איתא עוד שיני' דשמעה דר"י דפוס־הכא דתרומה אקרי עבודה. ועבודה דחמנא שרי' כדס"ל בעומד ומקריב דכשרי'. ועוד קשה לי ארקאמר בפסחים דף ס"ב: ואלא ר"י דתרומה דתנן הי' אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה וכו'. וקשה לי אדפריך מסיפא לפרוך מרישא דא"ל מת בעלך

משנה ראשונה

פרק ח א האשה שהיתה אוכלת בתרומה. נראה דאשת כהן ועבד כהן שאוכלין בתרומה יש להן מנה באכילתן כמו הכהן עצמו שמקיים מצוה באכילתה ומבדך עליה כמ"ש הרמב"ם סוף ה' תרומות. ה"נ קנין כספו נ"כ מקיימין מצוה. ולאי' מדבנני לאוקמי פלוגתא דר"א וכ"י דהכא במוכה בדבר מצוה בינמשת ר' נ"ד ובפחים דף ע"ב אלמא דמצוה עבדי והיינו שכתב הרמב"ם שם כל האוכל תרומה מבלי אשר קדשו בקדושתו של אהרן וזונו לאכול תרומה. ולא אמר כל כהן האוכל וכו' אלא שע"פ אם יוכלו לומר קדשו בקדושתו של אהרן כיון שאינם מזכא אהרן. או דלמא הואיל ואוכלין ממנה קדושת אהרן ש"ד: ור' יהושע פוטר. פי' הר"ב בגמרא מוקי לה דוקא באוכל תרומת חמץ בע"פ וכו'. ומשמע דאשאר ימות השנה מודה ר"י דחייב קרן וחומש. ויש לתמוה אמאי חייב הא אי אמו אשה ומבדך לקנין לאשתו לאכול תרומה או לאוכל שמא מת הבעל או הרב שיכנס להו לאיכל כדתנן פ"ג דגיטין שאוכלת בחזקת שהות קיים. ושמא דאכלו היכי מיחייבי כיון דבהיתר אכלו ואנוסים הן דלא ה"ל לאיתוקי ואמאי ה"ל לאיתבדבר וכל אונס דאמנא דפעבי'. ואין לומר דהא דאונס דאמנא פעבי' היינו שאין עליו עונש כמו המזיד דהא דאונס פטור בכל דוכתא נפקא לן מהא דכתיב ולנערה לא תעשה דבר ודתם בחזיד משמעי אבל באונס דאחייב העונש אחייב נמי אונס. דפשיטא דאשונס העונש נמי פעבי' לי'

ר' עובדיה מברטנורה — תרומות האשה פרק ח — תוספות יום טוב

פרק ח א האשה גרשך. בירושלמי פריך היכי דמי דאינה מתגרשת עד שיבא גם לידה. ולאי דעבדה שליח לקבלה. התנן בפרק התקבל אמרה התקבל לי ניטי לאסורה לוכל בתרומה מיד. לר"א אפילו כי אמרה התקבל במקום פלוני [כדתנן במשנה ד פ"ו דגיטין]: ומשני ולא מודה ר' אליעזר שאם אמרה הבא לי גטי ממקום פלוני שאוכלת בתרומה עד שמגיע גם לאותו מקום. [*אמר רבי חגיגא מכיון שאמרה ליה הבא לי גטי ממקום פלוני כמו שאמרה ליה לא יהא גט אלא לעשרה ימים. ומה שאכלה בהיתר אכלה]: [*ורבי יהושע פוטר. כתב הר"ב בגמרא מוקי לה וכו'. ביבמות פ' ד' אחין דף לד ע"א. ומ"ש מפני שזמנו בהול וכו'. שאטוסים הם לשון הפירוש שהזכרתי]:

מלאכת שלמה

פרק ח א באו ואמרו לה. ס"א לא גרסי' באו: מת בעליך או גרשך. בירושלמי פריך מת בעליך ניחא אבל גירשך היכי דמי כו' ומשני רבנן אומרים כמשנה ראשונה שאמרוסה בת ישראל אוכלת בתרומה ואינה מקבל ניטה ר' אלעזר אומר אפי' תימא כמשנה אחרונה תפתר בשאמרה לו הבא (ס"א זכה) לי ניטי למקום פלוני והי' דרכו להביאו לאותו מקום בעשרה ימים ומלא שם רק והביאו לשם בחמשה ימים והיא לא ידעה ונמצאת אוכלת

תוספות אנשי שם

פ"ח משנה א בשנה וכן כהן כו'. אשמעי' רבותא בכולהו וה"ק לא מבעי' האשה דפשיטא דפטר לה ר"י דהא לא הו"ל מיני' לאסוקי אדעתה ולאוס לבני לאכול דלמאי מיהוס מיהה לא שביתה ואי לגירושין בעוהה היא על אהבת בעל נעוריה דאפי' אמר לה הכי נזיס ולא עבד ושברה בודאי איפיס. הלא אפי' עבד דליכא גביה תנה נודעת ונימא הו"ל למיסק אדעתיה כשליח בשני רבו דילמא מכרו לו מתנו וא"נ יודע הוא שרבו אוסנו ליהוס שמא שאמרה מחמת אהבתו וכיון דלא דק ליתייב קמ"ל. וא"מ אלו דסוף אותו ענין הוא דבר שמתחדש עכשיו ומכ"ה דין הוא שנפטרנו אבל בן גרושה דאינאי מלתא למפרע דמן הבנון פסול היה נימא דחייב קמ"ל. (ע"ל): בר"ב ד"ה ור"י פוטר כו' בע"פ כו'. נראה' לפי זה דוקא מחומת פטור. דבמקום קרבן אפי' מבוס כפרה. והוי כקרבן דפטור בטומה בדבר מצוה. דילפי' מע"ז בדאי' בשבת שם. אבל בקרן לנעוים ודאי דמשלם אחן לפוטרו מבוס טומה בדבר מצוה. ולאו דוקא בשבת בגוף עצמו שבשור שהוא בהן אלא אפי' ישראל שבגב בתרומה בשבר שביא הולין בחמץ בע"פ פטור לר"י. ובשאר ימות השנה חייב אפי' בשבת בגוף עצמו. והר"מ בתשובה פוסק בדיעה דמשמעותו דבשאר ימות השנה פטור מחומת ובתרומת חמץ בע"פ פטור אף מקרן מבוס דזמנו בהול. וע"כ הא דפטר בשאר ימות השנה מחומת לאו מבוס טומה בדבר מצוה קפטר ליה דהא אפי' לר"מ דפסק נהר דפי"ט מ"ד דשבת דאפי' במל של אחר השבת בשבת אלא עבה מצוה פטור. הא הייבו דוקא כשי"ל מיעוק למול בשבת דרמי' עליה מצות מילה בשבת זה ומעכדתנו במצוה דרמיא עליה שבת. אבל הכא אם הוא זר לא רמי עליה שום מצוה בשאר ימות השנה. אלא ע"ל דטעמא כמ"ש הגר"א בכרך בהגהותיו בפסחים שם דטעמא דאשה ועבד מבוס אלא

ציס

ציונים

א האשה. תוס' קדושין ל' ב: וכן כתר. פפחים עב: ומנחות לד.: פוטר. מיי' שם פ"י ה"ב: הי' עובר. פפחים שם. קדושין כו: מטמ יא:

חלופי גרסאות

א ור' יהושע נדפ"ם ר' יהושע. וכן נסמוך. ומקריב נדפ"ם נ"ב. על גבי המזבח בפחים נ"ב. הקרבנות נדפ"ם קרבנות ונ"ה בירושל'. ומנחות ובפ"ב הקרבנות כולן. על גבי

תוספות חדשים

פ"ח משנה א [תוי"ם ד"ה] או גרשך כו' מ"ר חגיגא כו' הבא לי כו' עכ"ל. אמר הגנים דבכי האי"ע הכ"ל אין להם הבנה כפי הענקתו של ירושל' הכ"ל ועי' בהמפרש לירושל' דמגיה מודה ר"א שאם אמרה לו הבא לי גטי ממקום פלוני לא יהא גט אלא לעשרה ימים. ומה שאכלה בהיתר אכלה: רבי שלמה בעטעות ואפי' ר"א בן שמוע דפליג התם בשאמרה לו התקבל לי גיטי למקום פלוני דאסורה מיד מודה הוא בשאמרה לו לשון הבאתה לו זכייה ושלא יהא שליח קבלה על הגיטו למקום ההוא דאוכלת בתרומה עד שיגיע גם לאותו מקום להא ולאי קפדא ואתי ר' אליעזר דמחייב קרן וחומש הכא אפי' בר"א בן שמוע דבהא מודה: וכן העבד. כגוני דאיכא עבד עברי אינו אוכל ואפי' גרע: ור' יהושע פוטר. בירושל' דפרקין דלעיל מפ' דר' יהושע פטר לי'

חדושי מהרי"ח

פ"ח משנה א [תוי"ם ד"ה] או גרשך בירושלמי פריך כו' ומשני ולא מידה ר"א שאם אמרה הבא לי גטי כו' עכ"ל והראו לי שהום' חדשים הביאו בשם הספרש ירושלמי שהבא צ"ל התקבל לי גטי:

תוספות רע"ק

פ"ח משנה א [אות נ] בהר"ב ד"ה ורבי יהושע פוטר. מפני שזכנו בהול) קשה לי הא לשתם מתני' פ"ם מ"ד דשבת סבר ר"י דבמל של אחר השבת בשבת דחייב כיון שלא עשה מצוה. דרי אף דזכנו בהול מחייב היכא דלא עשה מצוה: וצ"ע. ובפחים פ"ז איתא עוד שיני' דשמעה דר"י דפוס־הכא דתרומה אקרי עבודה. ועבודה דחמנא שרי' כדס"ל בעומד ומקריב דכשרי'. ועוד קשה לי ארקאמר בפסחים דף ס"ב: ואלא ר"י דתרומה דתנן הי' אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה וכו'. וקשה לי אדפריך מסיפא לפרוך מרישא דא"ל מת בעלך

שזמנו בהול שהעשה דחוקה וטומד לבער החמץ של תרומה. והלכה כרבי יהושע: ורבי יהושע מכשיר. דכתיב (דברים יג) ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה. אפילו חלל שבו פעל ידיו תרצה: נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה. אף לר"י דכתיב (במדבר כה) את בריתי שלום. כשהוא שלם יולא כשהוא

המזבח פסולים. ור' יהושע מכשיר ה). נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה: ב וכולם שהיתה

ה"ג המזבח בפסוק ג"ע

כשהוא חסר והלכה כרבי יהושע: ב וכולם. עבד ואשה שאכלו מתחלה בהיתר בהא קאמר ר"א דיבלעו אכל בן גרושה או בן תלוה דמעולם לא אכלו בהיתר מודה רבי אליעזר דיפלוט מידי דהוה אטמא הייה. או טמאה היתה התרומה קודם שנתנה לתוך פיו דמודה ר"א דיפלוט: או

מלאכת שלמה

עבודה מנלן דתניא מעשה בר' פרפון שלא בא אמש לבהמ"ד לשחרית מנלו ר"נ א"ל מפני מה לא באת אמש לבהמ"ד א"ל עבודה עבדתי א"ל כל דבריך אינם אלא תימה עבודה בזה"ז מנין א"ל ה"ם אומר עבודת מתנה אתן את כהונתכם עשה אכילת תרומה כעבודת בהמ"ק ופירש"י ז"ל עבודת מתנה כהונה שנתתי לכם הרי הן כעבודה ע"כ עכ"ל הר"ם שיריו"ז ז"ל: ונודע וכו'. בירושלמי מפרש שטדע בב"ל: ב וכולם. לעבד ואשה וקאי ומשום דהתחילו בהיתר מתיר ר"א לבלוע אכל ר' נתן פליג בירושלמי אמתני' ולא מפליג בין

התחיל

יכין תפארת ישראל בועז

ועי' מ"ש בס"ד לשל פ"ז סי' ז'] : ה) דכתיב ברך ה' חילו לשון חלל. אמפ"ש

בע"פ שלא יעבור על בל יראה גם מריד בחיובא שלא להפסיד התרומה הביבקש לה אוכלין משא"כ בב' תיטוקות עכ"פ בהא תיטוק שזמנו אחר שבת התא לא רתי חיובא עני' כלל ורק לר' חייא התם אפילו בכה"נ מחשב זמנו בהול מדעב"פ לנבי הא' נברא נתנה שבת לדחות כדקא' התם]. או י"ל דר"ה מ"ל כאידך

תרוצא

תוספות אנשי שם

זרים מתחלה. וכמ"ש פרק הקודם. ובן גרושה ובן תלוה משום דאכילת תרומה נקרא עבודה והתורה התירם עבודת מלכים בשבת ולא הוי כזר. ובכל אלו אמר' יבא אמת שלא בשבת בתרומה ג"כ פטור כמ"ש הר"מ לענין הקרבת הקרבנות. ורק בתרומת ממון בע"פ דפטור משום עבדה במלוה דזמנו בהול פטור אפי' מן הקרן דהו"ל כמי שי"ל היינו לומל בשבת דפטרי' אפי' במל של אחר השבת בשבת דלא עשה מלוה דהכא מי אפי' הוא זר רמי' עליה מצות ביעור חמץ. אבל הסברא תמוה לפטור משום טרוה בדבר מצוה גם מהקרן כנ"ל [ודברי הלח"מ בפ"ב מהבנות שבמה על הר"מ נמה לא פטר גם בשאר ימות השנה דהא הך אוקימתא דתרומת ממון בע"פ לא נאמרה בפסחים שם אלא לדחות דאים ר"י. וא"כ מסמע למאי דקי"ל כר"י אין חיוב ע"כ. תמוה מאד דלא הרגיש דאין זה מעין לזה דר"י. דהוא לא פטר אלא בטרוה מלוה כגון בבעל יבמתו דמה. אבל בעשה לעשות מלוה ולא עשה מודה דחייב וא"כ מה עשה לפטור כאן. ולכאו' הא דקאמר התם ור"י דאמר כמאן קאי אליבא דאמת דר"י פוטר בתחלה לו שפוד של מתר בשפוד של גוי של קדשים אף דלא עשה מלוה כיון שהיה טרוד באכילת הגוי דומיא דלענין לבד פטור אף בשעה ואכל הנותר דלא נעשה המלוה והוי ממש כבר דב' תיטוקות ומל של אחר השבת בשבת. ולמה לומר דר"י כר' יוסי דלוקח דשם ג"כ הוי כלא עשה המלוה ההוצאה ברה"ר מ"ש כלל להמלוה ואין לפוטרו אלא משום דהיה עדוד במלות הנעילה והוי כבר דב' תיטוקות הנ"ל. וע"ז מבי משום דזמנו בהול. וע"ז רצה להגיה ממנאתיו דבן גרושה. דקודם שידע מבטרת דאכילת תרומה נקרא עבודה לא היה עשה לפוטרו אף מן התומה אם לא מעשה עבדה המלוה. ולדברי היה בחמת מבלן מובחה דאמר' אין עניו טרדה דמלוה כלל לולי שעותו פטור. ע"ז מדחה דהבא מייבי ג"כ בתרומת ממון בע"פ דאיכא תרתי עבדה המלוה וגם זמנו בהול אבל בבר דשפוד של מתר אין רמיה לפטור כיון דאין זמנו בהול דמיירי בקדשים שזמן אכילתן לשני ימים ולילה א'. והר"מ פוסק בחמת בלשנא קמא דר"י לא פליג אר"ל ומחייב בבר דשפוד של מתר ומכ"ש דמחייב בתרומה בשאר ימות שבה דמלבד שאין זמנו בהול הלא אין כאן עבדה דמלוה כלל לולי שעותו כנ"ל. ובזה א"ש הא דכ' הר"מ שעמא דזמנו בהול גם בבר דתיטוקות. אבל מה שמתמיהי בדברי הר"מ הוא מה שפסק בפ' ע"ז בהיו לבנין מתר ולבי של פסח חייב. והלא בני של פסח הו"ל ג"כ זמנו בהול והוי ממש בבר דב' תיטוקות. ומאלתי לבאל"ח שבעיר בזה ס"ש. ועוד ק"ל כיון דבר"מ פסק כר"י דבעל יבמתו נדה פטור א"כ גם בבר דב' תיטוקות א' בשבת הו"ל לפטור אפי' בבקדש ומל של שבת בע"ש. אם בשלא הו"ל מתחלה רק תיטוק א' למאן בע"ש ושעה וסבור שזמנו למול בשבת ומלו בשבת דלא בבר דתני ר"ח בשם ר"מ ומדוע בתם וכ' שם בה"ת בזה"ל אבל אם לא היה א' מהם רמאי למול בשבת ובשבת ומל בשבת מי שאינו רמאי למול בשבת חייב העלאת ע"כ. דמשמע אפי' מל של ע"ש בשבת בבר דתני ר"ח בשם ר"מ. ונע"ג לתלק בין זה לבר דיבמתו נדה ולא מצאתי מי שבעיר בזה]. וכ"ז לשיטת הגמודא דידן אבל מהירושלמי משמע דטעמא דר"י במתני' דפוטר הו"ל אנוס דשעה בבבות ואם היה שואל נ"ד היו מתירין לו לאכול. וגם לטעם זה דוקא מתומם פטור ולא מהקרן דכ"ם מסקנת הירושלמי בפ"ו ע' בפ"מ. ואולי גם הגמודא דידן מודה בבר דאשה ועבד דעשמא משום דהוי אנוס ורק בבן גרושה לא הוי אנוס הו"ל לדייק בירושלמי והיה מודע לו מקודם אם לא מטעם דיקנא עשודה. ודוקא בשגגה עשו אבל בשגגת התרומה באשה ועבד חייב ולא דמי לפרק דלעי' מ"ב דלא כמ"ש הגריב"ג ז"ל. ובב"ג וכב"מ לדעת הר"מ פטור אפי' בשגגת ההרומה. וצ"ע: בבשנה מבשיר. הר"מ בפ"ז מה' בילת מקדש פוסק דלאו דוקא הקרבנות שהקריב קודם שנודע שהוא בע"ג אלא אפי' מה

עבודה. ואין לתלק דהתם בתזיד מחלל ואכל נמי בתזיד מחלל כדמסמע ליבנא דמתני' מחלל בהשמע עבודה לא עבדה אמתי' דלא מחלל אבל עבד בתזיד לאחר שנודע מחלל. לא מסתבר דקרא קמתמה כתיב ומשמע בין שוגג בין מזיד. ומתני' דזר מחלל נמי קמתמה מיתמיא וגם דברי הרמב"ם פ"ו מה' בילת מקדש נראין להדיא דחלל אף אם עבד לאחר שנודע מבוזהו בשגגה וכ"כ בס"מ שם. ונ"ל דהאי עמתא דבכך ה' חילו דאחר לענין אכילת תרומה אינו אלא לא תיקני עמתא דאכילת תרומה אינו אלא בתרומה בע"פ ולהכי בתם' יבמות לא תייתי רק הא' עמתא לחוד ולא מדבר אידך עמתא דבכך ה' חילו: נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה. פי' הר"ב דכתיב את בריתי שלום וכו'. וזה לא יתכן דלמה לי הא' קרא הא בהדיא כתיב מום בו ולא יתלל. ובחלל דגלי קרא להכשיר גלי ובגבל מום מ"ל

לכשיר

משנה ראשונה

לי' בכל דוכתא מחייב חטאת כדאמר בשבועות ד' י"ח אלא בשעת ובתה אטום הוא וכ"כ התו' ל"פ התולן. ונ"ל דכהי דאומם פטור מדאורייתא מדרבנן מיסא מיחייב בכפרה כתו הבוגד וכיון דתשלומי תרומה כפרה ניהו ומיחייב בשוגג ה"ה נמי האומם ונהי דלבנין חטאת לא מיחייב דלא מצינן לחיובי ליה להביא מולין לעזרה אבל הכא דבהשלומי ממון מתכפר מייב נמי האומם מדרבנן וא"ת א"כ אפי' באכל תרומת ממון בפ"פ נמי ליחייב דהכי דזמנו בהול ואומם הוא מיחייב מדרבנן. ונ"ל דתרומת ממון בפ"פ לאו משום שעם אטום הוא כמ"ש תו"ע. אלא משום דמלוה עביד שמבטר ממון מביתו. ומעיקרא דבבי למימר ר' יהושע סבר מעמה בדבר מלוה פטור אפ"פ אלא עשה מלוה כדפי' הש"י שם. ודמי לי' דלא פטר אלא בשעשה בדבר מלוה ועשה מלוה ותרומת ממון בפ"פ שזמנו בהול לקיים מלות ביטול ממון בזמנו הכי עשה מלוה. ואע"ג דכתיב שבת ד' קל"ז נבי תיטוקות מייתי בגייתא דר"מ מוקי פלוגתייהו דר"א ור"י בשעשה בדבר מלוה ולא עשה מלוה ואפ"ה פטר לי' ר"י. וה"ב ביבמות אליבא דר"מ קיימינן. מ"מ בתחבון מצינ לו דדוקא עשה מלוה פטור כאידך בריתא דשבת דתני ר' חייא משום ר"מ דבגיתא שבת לדחות תני. וכ"ל לא פטר אלא בעשה מלוה וגם שניתנה השבת לדחות שם לו תיטוק שזמנו בשבת וזהו ג"כ דעת הרמב"ם פ"ב מה' שבועות דין ח' כמו שהעלה בלחם משנה שם. ובתחמה בע"פ נמי אינא הכי מבטר שבדוד לקיים מלות אכילת הרומה שזמנה בכל עשה וגם עשה מלוה שבביעור החמץ בזמנו והלכך פטר לי". ובפסחים דף ע"ב דדחי לדר' יוחנן נמי בהא דלמא בתרומה בע"פ דזמנו בהול נמי ה"ק נהי דאומם מיחייב מדרבנן הייבו כשלא עשה מלוה אבל מתומה בע"פ דעשה מלוה ואומם פטור. ובזה נ"ל לישב דברי הרמב"ם בתבו פ"ו מה' תרומות שהעתיק מלבתיו ז' ופסק כר"י וכתב שכל אלו משלמין את הקרן ואין משלמין את האומם ואם היתה תרומת ממון בפ"פ פטור מן הקרן. ומדתק הר"מ מנין לו זה. ולמאי דפי' א"ש דמן האומם לעולם פטורין דמדינא אף מן הקרן פטור לאומם הוא אלא מדרבנן חייב אף באומם משום כפרה ואומם דלא מעבר בדאוריתא ליתיה בדרבנן כדלעיל פ"ק דתמתי מ"ב. אבל בתרומת ממון בפ"פ דהוי מוטה בדבר מצוה ועשה מלוה דלר"י א"ל כפרה אפי' מן הקרן פטור דמשום כפרה לא מיחייב. ומשום גזל אומם הוא וקי"ל דמזיק פטור בשהוא אומם וכן גזלן כדמוכח בפ' המניח בשמעתא דמקבל פטור אם אומם וה"ל תכן בפ' כילד הרגל אדם מוטל לעולם בין שוגג בין מזיד בין עד בין יחיד. ואילו אומם לא קתני דחייב ובישן נמי פי' הר"ב שם דהכלשון פטור אלמא אומם פטור. ודע דהך אוקימתא דתרומה בע"פ היא בגמ' יבמות ד' ל"ד. ובפסחים דף פ"ב אמר עוד פעם אחר דפטר ר"י שאני תרומה דאיקרי עבודה דכתיב בעבודת מתנה ועבודה רחמנא אכתיה דכתיב בכך ה' חילו אפי' חלנים שבו פועל ידיו תרצה ע"כ. ונ"ב להאי טעמא מינה בן גרושה דחלל רחמנא אכתי' אבל עבד ואשה דפטר להו ר"י מ"ם. וכ"ת יפי' להו מחלל דאכל נמי זר גמור הוא כדפי' רש"י בקידושין ד' ק"ו בקידושין מדין כהונה. אין לומר כן דהא קי"ל דפ"ב דזמנים בהדיא דזר מחלל אבל מחלל אבל עבד במזיד לאחר שנודע מחלל. לא מסתבר דקרא קמתמה כתיב ומשמע בין שוגג בין מזיד. ומתני' דזר מחלל נמי קמתמה מיתמיא וגם דברי הרמב"ם פ"ו מה' בילת מקדש נראין להדיא דחלל אף אם עבד לאחר שנודע מבוזהו בשגגה וכ"כ בס"מ שם. ונ"ל דהאי עמתא דבכך ה' חילו דאחר לענין אכילת תרומה אינו אלא לא תיקני עמתא דאכילת תרומה אינו אלא בתרומה בע"פ ולהכי בתם' יבמות לא תייתי רק הא' עמתא לחוד ולא מדבר אידך עמתא דבכך ה' חילו: נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה. פי' הר"ב דכתיב את בריתי שלום וכו'. וזה לא יתכן דלמה לי הא' קרא הא בהדיא כתיב מום בו ולא יתלל. ובחלל דגלי קרא להכשיר גלי ובגבל מום מ"ל

לכשיר

תוספות רע"ק

בעלך מת דבר ובייתר קשה על מה דמתרץ התם שאני תרומה דאקרי עבודה ועבודה רחמנא אכשר. וזה שייך בבן גרושה דהו"ל עבודת חלל. אבל אכתי קשה מת בעלך ויבכך דהוא זר וצלע"ג: [אות נא] שם בהרע"ב ר"ה נודע. ולא כשהוא חסר) בקידושין דף מו ע"ב אמר' עלה והא שלום כתיב. אר"נ וי"ו דשלום קמיעא הוא ועיין בריטב"א שבתב דהיינו דחוי"ו כרות ונחלק באמצע סדלא קאמר וי"ו זעירתא הוא והסכים לזה בספר אור הורה ובתשובת בתי כהונה ח"ב ביו"ד סי' כ"א כתבו חכמי וויניציי' ליישב דעת הרמב"ם ויתר עמודי הוראה שהשמטו דין זה לגברי דיש לכתוב וי"ו קמיעא היינו משום דס"ל דשרכת חש"ם בעל מום מגלן דפסול היינו לשינויא דשמואל דילפינן דבן גרושה דעבודתו כשירה מקרא דוהיתה לו ולזרעו אחריו דזרעו בין כשר ובין פסול משמע מש"ה ראוי דגם בע"מ בכלל וצריכא לשינוי' שלם ולא כשהוא חסר אבל לאבוה דשמואל דילף מקרא דברך ה' חילו אפי' חללים שבך זרע שייך רק לענין חלל אבל בע"מ מה"ת לומר דכשר. ומש"ה ר"י א"ש בעצמו משני כשהוא שלם ולא כשהוא חסר דלשיטתיה הוא דאצטריך לכך. ואם כן לדינא א"צ לחך לימודא ומילא אין צריך לדרשא דוי"ו קמיעא. והרב המחבר הוסיף בטעם לשבח דדברי חכמי וויניציי' אינם מספיקים כיון דר"נ אמר ר"ו דשלום קמיעא הוא אף דלאבוה דשמואל ל"צ לדרשא זו מ"מ לא יחלוק על מציאת נוסח הכתיבה. ולזה כתב הוא דודאי לשמואל דילפי' מהאי דרשא דר"ו קמיעא דבש"מ מחלל עבודתו א"כ הוי עיכוב לכתוב בן אבל לפי הנ"ל כאבוה דשמואל דא"צ לדרשא זו כנ"ל וא"כ הוי"ו קמיעא אתא לענין אחר ולא ללמוד ממנו הלכה אינו מעכב בדיעבד וא"כ י"ל דמש"ה השמיט הרמב"ם ז"ל דברי דהוי בשאר אותיות זעירות שלא פירשם אלא כ' בס"ד ה"ח ויזהר באותיות גדולות וקטנות וכו' לפי שסמך על השחוב הפשוט הנגיל בין הסופרים ודברי פח"ח. ולעיקר הדין העלה שם דיש לכתוב וי"ו זעירא ולא ר"ו הנחלקת לשנים יע' בתשובתי ח"א סי' ע"ה:

מבשיר. מיי' פ"ו מהל' גזלה מקדש ה"י: נודע שהוא. שם ה"ח:

ב רבי אליעזר אומר יבלעו. ויצטרפו לזה שבלע למה שאכל אחר המיתה וגירושין [או כל מה שנזכר] ויעלם הכל בתוס' התומת. כמו שסובר ר' אליעזר. הרמב"ם: נטמאת ונטמאת התרומה. בטומאה שאירעה לאחר שהכניס התרומה בפיו מייירי. הר"ש: או שטעם טעם פשפש. והכוונה בזה שימצא בפיו דבר שימנע אותו מלהטל מה שהכניס בפיו מפני הטעוף והמיאוס. הרמב"ם.

ר"ע מברטנורה

או שטעם טעם פשפש. שרן כשמוללין אותו ריחו מתוס ביותר. והוא מצוי בכותלים ובמטות וקורין לו בערבי

שהיתה תרומה בתוך פיהם רבי אליעזר אומר יבלעו [ו] ורבי יהושע אומר יפלוטו. אמרו לו נטמאת [ז] ונטמאת תרומה [ח]. ר' אליעזר אומר יבלע ורבי יהושע אומר יפלוט. טמא היית [ט]. [י] וטמאה היתה תרומה [כ]. או נודע שהוא טבל: [א] ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. ומעשר שני והקדש שלא נפדו. או שטעם טעם פשפש [ב] לתוך

וקמשמע לן בתרומה דלא חייבין להפסד תרומה וכ"ש חולין דפולטו. רש"י בגדה פרק הרואה כתם דף נח ע"ב ועי' במשנה ד. והא דנקט פשפש. דאילו שרן אחר מצא ידע. אבל פשפש אמרו שם בגמרא טעמו כריחו וכריח כרותה לו שכל המולנו מריח בו: ליל

מלאכת שלמה פיו

שתחיל בהיתר להתחיל באיסור דתניא א"ר נתן נא שמי ר"א אומר משום שהתחיל בו בהיתר אצא שמי' ר"א אומר הלעוס כבלוע אף בשבת ובפסח ובי"כ ובמיר ובנגלה ובמריפה ובשקיים וברמשים מי אף בשבת כגון פירות הטרין שלעם בפיו והן מוקלין. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל לתוך פיהם בגמ"ד גרסי' וכן מצאתי בכל הספרים וגם בספיפא גרסי' בגמ"ד טעם פשפש לתוך פיו ע"כ. עוד כתב ונטמאת תרומה ברוב הספרים גרסי' ונטמאת אך בספר אחד גרסי' נטמאת וכ"ל דהכל אחד ואפי' לספרים דגרסי ונטמאת פירושו או נטמאת דהא לקמן גרסי' בכולן טמא היית ומטמא היתה וכו' אע"ג שגם שם ר"ל או טמאה מ"מ גרסי' וטמאה וא"כ גם הכא יש לגרוס ונטמאת אע"ג דפי' או ע"כ. עוד כתב נודע שהוא טבל ס"א שהיא ביו"ד וג"ל לגרוס שהוא בוי"ו מפני שאינו חוזר על הכהן האוכל תרומה אצא על כל מי שיהי' אוכל איזה מאכל ונודע לו שהוא טבל וכו' ע"כ. עוד כתב ז"ל על מה שפי' ר"ע ז"ל וכולן עבד ואשה שאכלו מחללה בהיתר כתב כמה קשים דברי המפרש הזה. זה כנגד זה שבכלו אמר בשעמו של ר"א הוא משום שהתחיל בו בהיתר ולמשה הוא אומר לא שיצמיר בחצר אצא יצא חוץ לחצר והיינו דברי ר' נתן שאומר שאין טעמו של ר"א משום שהתחיל בו בהיתר עכ"ל ז"ל: אמרו לו נטמאת. ותרומה לא נטמאה כגון דלא הוכשרה אסורה לך בלא תעשה:

יכין תפארת ישראל בועז

תרומה בפסחים דשאני תרומה לאקרי עבודה: עוד הקשה רבינו הנ"ל [בחות הנ"ל] וז"ל עק"ל אדקאמר (פסחים דע"ב ב') ואצא ר"י דתרומה בו' ונגע"ג עכלה"ט. [ולולא מסתפינא כ"ל דלהכי לא אקשי הש"ס מרישא דלא הו"ל שוגג רק אונס גמור. דדמי לפרשה נדה תחתיו שלא בשעת וסתה דפטור (כשבועות די"ד) וה"כ לא הו"ל למיסק אדעתא שימות (ועיין גיטין כ"ח א') ואפילו בעשתה שליח לקבלה לא הו"ל למיסק אדעתא דמפי להתם בנמצא פרחת תדע דהרי מותרת לאכול תרומה משום הך סמיכתא]. השבני רבינו הנ"ל. א"כ מ"ש דר"א דמתייב ודוחק לומר דפליגי אם הוא אונס או לא: (ב) וכ' עלה רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל. ק"ל לרמב"ם דע"פ ישלם קרן וחומש הרי חומש רק בשוגג והכא יכול לפלוט והו הו"ל כאחתא ואשוב. וא"ל דהיכא דהו"ל מצוה מפי מעבירה שרי כתענית חלום בשבת ומתיב תענית לתעניתו (כתו' תענית די"א א') ס"ל מצוה שלא יפלוט ויפסד התרומה גדולה מפי מבליעה:

משנה ראשונה

לכשבור. ובאמת הך דכשא דאת בריתי אלוס דדרים בתמ' קידושין הוא אליבא דשמואל דדרים הכשירה דתלג מוריתה לו ולזרעו אחריו אפי' זרע פסול ומצינן למילף מינה דאפי' בכל מום כשר והא דכתיב מום בו ולא יתלג למצא מייירי במיזד אבל שוגג כשר מקרא דלזרעו אחריו וכן פי' רש"י שם לחכי מיצבריך את בריתי אלוס אבל הר"ב דנקט דכשא דבדך ה' מילו להכשיר תלג. כפ"מ לא לריך קרא לשוקלו וכ"כ הרמב"ם בפירושו דתלג כשר מבדך ה' מילו ובעל מום פסול דכתיב מום בו ולא יתלג: ב וכולן שהיתה תרומה בתוך פיהן. כתב הר"ב דוקא עבד ואשה שאכלו מחללה בהיתר וט' ע"ש וכ"כ הר"ש. ובאמת לשון וכולן משמע דאכולהו קאי אף אחן גדושה. גם עיקר הסילוק בין אכלו מחללה בהיתר וכין אכלו באיסור לא שייך הכא כיון דאונס גמור הוא באכילתו. ולא שייך לחלק בין התחיל בהיתר או באיסור אצא במיזד ואפי' בשוגג י"ל דקנקנו שוגג אבו מזיד אבל הכא דאונס הוא לא שייך קנס דמתי ה"ל למיעבד ואילו בא ליעבל בג"ד היינו מהיכין לו לאכול כדפי' בר"פ. ואע"ג דבירושלמי משמע כן אליבא דמדת אוקימתא אבל לפי הסברא א"א להמידה וגם הרמב"ם בחבורו הסתיק הסתכה לכשוגה ולא חילק. ועוד לריך לדקדק במאי מפליגי ומאי מעמייהו ולפי הסברא נראה לפרש דמתני' מייירי בבר לעבדה לתרומה בשיבוא בשמודע לו והכי איתא בירושלמי בהדיא. וא"כ אחר שנלעבדה כפי זה שוב אין לחוש לאכילה לאדם אחר בעולם. ואם יפלטנה הוכלת לאיבוד וא"א לעמיה דס"ל לקמן מ"ח תרומה תלויה לריכה שימות אע"פ שאינה ראויה לאכילה וכ"ש הכא דחזיא לבידי' לבלעה ולכך אחר יבלע וס"ל לר"א דליכא איסור בבליעה כיון דלא חזיא לעוס אדם אבל תרומה אינה לא שייך

לאדם

ציונים

ב יפלטו. מי' ע"י מבל' פרומים פי"ב: יפלוט. גם פי"ב: או שטעם. נדה נח.:

חלופי גרסאות

ב שהיתה תרומה בתוך פיהם. שהיה תרומה לתוך. טמא נד"ם אמרו טמא. ומעשר שני ניחוש' או מעשר שני. פשפש לתוך פיו בגדה אם פשפש בפיו:

תוס' אנשי שם

מה שהקריב אח"כ. דתלג אינו שוכל אבל אם עבד לא תלג: ב הי"ם ד"ה ר"א כו' אי כל מה שנזכר כו'. מלשון זה משמע דמת' דהך וכולם קאי גם אבן גדושה ואולמה ועי' בתי"ם בשם הירושלמי דלסבא ז' טעם כ"א משום דהלעוס כבלוע לכל מילי וזה א"ש דמתייב מומם אחה שבלע אף שבולע בכשות משום דהמיום הוא אלעיסה ומבולק בזה שמיכת הרמ"ם בהגהותיו ע"ש. ועי' פ"מ שהעיר בזה ממחלוקת ר"י וה"ל בפ"ם גיד הנשה והתם פסקי' כר"י דבהמאת גדוגו הדבר תלוי ומ"מ הכא הלכה כר' יהושע דאע"ג דמתייב אהבאת גדוגו מ"מ לא הוי בבלוע שיהיה מותר לבלוע. והבאת גדוגו דמתייב אתם הוא בין המיכיים אבל בין בשיעים פטור ולפ"ז ה"ל בלעום בין המיכיים מיירי ואח"ה מתייב ר' יהושע לפלוט ואפשר דמודה ר' יהושע דתייב בהומם אף שפולט ול"ע ועי' כתובות ד' ל: ובהגהת הרד"ל שם: בפש' יפלוט. דוקא באיסור אבל בשבת והבאים משקין לתוך פיו בלא ברכה אף הב"ל אסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה מ"מ מותר לבלוע כשבריך לאמשקין אל"ל משקין אחרים והוא לריך לשתות. ובאוכלין אם הוא דבר שמאה כשיפלטנו משלקו לגד מ' ומברך ואח"כ בולע ואם הוא דבר שאינו ממאס פולע ומברך ואח"כ אוכל. ע"ע מ"ח סי' קפ"ב:

ג לילי שבת. מלאכתי בס' חכמת שלמה במס' סוכה פ"ב [מ.] שכתב אלא דתנן התם חון מלילי י"ט לאכון של חג וז"ל לילי הוא כמו ליל אלא שהוא דבוק וק"ל. וכן לילי אחרון של חג בפרק לולב וערבה עכ"ל. ול"נ שהכונה בלילי כלומר כל לילות אבל הוא דבוק ובכ"מ שתמצא במשנה יתבאר כן. במסכת שבת ובנדרים וכן תמצא בברייתא רפ"ק דפסחים ובפ"ו דף עח. [*אלא דברים פסחים איתא אור רב הונא אמר נגיד. ורב יהודה אמר לילי. [ושם הוא (ס"א יחיד) מוכרח] לכך נראה לי לשון חכמים לחוד ולשון תורה לחוד. כדאיתא ברישא פרק ראשית הגז וכמ"ש שם] : רבי אליעזר אומר יגמור ור' יהושע אומר לא יגמור.

ציונים

ג חי' אובל. נ"ב לה: פיס' פסחים ד' קה ונ"מ ד' פח: לא יגמור. מיי' פ"ל מהל' מעשר הי"ז: לילי שבת. שם פ"ה פכ"ג:

תוספות חדשים

משנה ג [תוי"ט ד"ה] רבי אליעזר כו' וכן נראה כו' עכ"ל. בכ"י הר' מהורס"ח ז"ל כ' דזה איש דשם מיירי בחצר אבל בלילי שבת כתב בסס"ה דיגמור למולאי שבת וכתב הכסף משנה דכן היה גרסתו:

תוס' אנשי שם

ג בר"ב ר"ה היה אוכל כו' וחצר קובעת סו'. ולשון הרש"ש רפ"א יגמור. דאין שבת וחצר קובעין אלא בדבר שנגמ"ל ושהם ענינים לדריכה קיימי. ומשיק שם אר"ל לא כשאמר ר"א כו' עכ"ל. ופ"ל למאי דקיי"ל כר' יהושע חצר ושבת קובעין אפי' בדאלגמ"ל וקשה דמשקי' בגיאה התם דשלא אינן קובעין אלא בדאלגמ"ל. ע"כ נראה דהא דאשבול באשבול קאמר. (ע"ש בגיאה שם) ותי"ש ד"ה לילי כו' לכך ל"ל סו'. לע"ד אין משם ראיה כלל לפי שאם הוא לי גמרא ותרגום ויגיד עליו רשו מלת עכו שאינו דומה בזה לנה"ק בל"ש ואין לגזור ממנו לשון המשנה. ואולי גם הגיקר יבתנה שם בגמ"ד דשנייה לתיריק. ואפי' נגית שם שם שם הוא לי התלמוד כל' המשנה (מה שאינו נאמת) אף אמו נאמר שגם הוא לי רבים דבוק כמו בכל המקומות בזכר. ואע"פ שהתלמוד קיצר ולא הארוך בל' נפרש לילי יד כדי להבמיטו ל"ל זה מדרך סוגיה התלמוד לתפוס דרך קצרה ולשמה קילא ועוד בח"ל לזה כי לא נא כ"א לפרש מלת אור שלפ"ד ר"י התחלף המלה במלת לילי שנעשה כלומר שלבון אור לי"ל הנ' במשנה ה"ה כאילו שוי לילי יד וסמך על המבין. לכן פשוט אלו אין מבשם הכיע בדקדוק המלה שנמשתיטו ועל הנס הזר בו הרי"ש מפורבו מהמת הליה ז ו. (לה"ש): בתו"ח ד"ה תי"ם ר"ח ר"א כו' דכך היה גירסתו. ע' בכ"מ שם ונראה שלא כ' שהר"מ גורס גי' אחרת בחשתיטו אלא שגורס בדברי ר"ל לא כשאמר ר"א יגמור ומיתין לגו"ם ויגמור אלא בשבת עומה יגמור ע"ם. וע' במל"מ שהאריך הרבה בזה:

ג היה אוכל באשבול וכו'. כתב ה"ר יהוסף ז"ל ר"א אומר יגמור פי' המפרש לא שיאכל בחצר הוצאתם מלשון הירושלמי אך ל"ש בלשון הירוש' כי משמע שם שאין זה אלא דעת ר' נתן ואין נראה שזוהי דעת משנתינו פי' שאין שבת שר' יהושע יחלוק על זה ול"ש שם דקאמר התם מ"ש דר"א משום שהתחיל בו בהיתר תני ר"ל אומר לא שהי' ר"א אומר משום שהתחיל בו בהיתר אלא שהי' ר"א אומר הלשון כבלוש וכו' ולקמן קאמר כמי הכי מ"ש וכו' תני ר' נתן אומר לא שהי' ר"א אומר משום וכו' אלא שר"א אומר ימתין עד מ"ש וכו' משמע שדוקא ר"ל אומר זה עכ"ל. והקשו התוס' בפ' הסוגלים לר' יוחנן דשם ל"ל התם לחצר קובעת מדלוריתא אמאי יגמור לר"א וי"ל דמיירי בחצר שאין הכלים נשמרים בתוכה דלא קבעה אלא מדרבנן ע"כ. והני הכא הך פלוגתא משום דדמיא לדלעיל שהתחיל בהיתר. וכיו"ב פ"ב המניח פי' רש"י ז"ל הי' אוכל באשבול ואתם אכולו לאו גמר מלאכה היא דאתם עונים לדריכה קיימי אלכך מותרין לדך ערלי. ונכנס מן הגנה לחצר שלקטו משם ובא לו לחצר וחצר קובעת למעשר כדמפרש בפ"ב דמעשרות. יגמור אם רצה לגמור בחצר אכילתו יגמור. לא יגמור דקסבר חצר קובעת דבר אלא שגמרה מלאכתו ע"כ: חשיבה לילי וכו'. יגמיר למ"ש. ופי' הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות בפ' ערבי פסחים דף רמ"ט דחשיבה לאו דוקא אלא ר"ל שקיפת החמה וכן נמי הא דתנן השוש והבוסר

תפארת ישראל

יכין

ותרומה: יא) אכילת ערלי קודם שעשר: **יב)** וחצר קובע למעשר לאסור אפילו אכילת ערלי: **יג)** ר"ל יחזור לגינה

משנה

לאדם ונפסל מאכילה אינו מקבל טומאה לפמת הרמב"ם שכתבו פ"ח דתמ' שהדוח מ"ב ואין לפרש בח"ל אחר שלטפה שנפמאת קודם לעיקה דבהא לא הוה פליג ר"א דהיינו סיפא ממא היית ומתאה הימה כו' דכל אלא לפסה כמנחת אבלי דמי. ומשמע דס"ל כשמת הרא"ש דלענין קבלת שמאה נמי מקבלת עד שתפסל מכלב. ושם בתס' מהרות כתבנו עוד הוכחה כשמת הרא"ש ד: **ג היה** אוכל באשבול. נראה דה"ל בתם שבפיו שכבר לעשה מייני וי"ל לפפתיה דהלעם לא תשיב אוכל ולאו בר נשיבו הוא והלכך יגמור ור"י לעמיה דחשיב ליה אוכל. והכא לא שייך יפלוגתא כיון דאפשר לתקן ולעשר אין לאכל האוכלין. וע"ל דמדיקא אפי' בחצר מותר לו שיגמור לר"א דלאו בר עשוקי הוא כדפי' אלא כיון דאפשר לו לגמור מיד לחצר לא בדי ליה בחצר דמיחזי כאוכל איסורא אלא דבגמ' דבינה בפ"ד אמר דטעמא דר"א הכא דשבת והצר קובעין אף בדבר שלא עמר מלאכתו ולא שרי לגמור אלא במלאי שבת ומוץ לחצר. משמע דלא ס"ל כטעם דפי' דבך מתני' לאו אהך דלעיל קאי ולא מייני הכא שהיא בתוך פיו ומ"מ ל"ש דלא אשכחן מיוק בשום דוכתא כשנקבע פפס אחד למעשר שיהא לו אח"כ היתר בשום מקום. וכ"מ משום שהתחיל בהיתר. הא נמי טעמא נמי כיון דחצר קובע מדאוריתא מ"ל לאקל בהתחיל בהיתר. ונראה דהטעם הוא כדאשכחן בפ"ד דמעשרות מ"ב מיוקות שעמנו אמנים לשבת לא יאכלו לאולאי שבת עד שיעשרו והטעם דכיון

תפארת ישראל

יכין

ויגמור מדהתחיל בהיתר: **יד)** אפילו בגנה: **טו)** שאכל ערלי בע"ש וחשכה לו. והרי שבת נ"כ קובע למעשר כחצר: **טז)** למ"ש:

ראשונה

שיחדוש לשבת קובעתן שבת וכן פי' רש"י שם והר"ש כאן דהכא דאמרי' יגמור למ"ש לא דמי לבהיא דהתם יחדוש לשבת ע"כ משמע דאם אמלא כוונתו לאכול בשבת הוי קבישות עפי. והייבו נמי הך דאמרי' הכא שהתחיל בהיתר אינו קובע משום שלא יחדוש לאוכלן בשבת אלא שהתחיל מע"ש וכן לא ייחד לאוכלן בחצר שהתחיל בתוך ופ"ל לר"א דשבת וחצר אין קובעין אלא בכוונה. ומ"מ לא אתפרש מנ"ל הא. ונראה דה"ל משמע בפ"ב דמעשרות מ"ב אוכל עד שתגיע לתקוש שהולך אלמא כיון שאין דעתו על הבית זה אינו קובע ואפ"ה ל"ע דהכא אתאי ה"ר יהושע לא יגמור והלכתא בוחיים והתם נמי הלכה כשתם משנה. ונראה דה"ל אינו נכנס לחצר בשבתה מודה ר"י שיגמור אלא הכא נכנס בתחבון וס"ל לר"א הואיל והתחיל בגנה כלא אתבון לחצר הוי. וכ"י סבר הואיל ובכונה נכנס קבע. ובזה יש ליישב שהרמב"ם בתבורו פפ"ה מה' מעשר פסק לא יגמור אכילתו בשבת עד שיעשר ואם הניחו לאחר שבת ה"ז גומר ע"כ ותמהו עליו דלכ"י אפי' אחר השבת אינו גומר ומדחקו להפך הגיגרא. ולמאי דפי' ניחא שדברי הרמב"ם מוכיחין דנשבת מיירי התם שכתב היה אוכל באשבול ותשבה עליו ליל שבת כו' הוסיף תלת עליו על לשון המשנה דלשון עליו משמע שפאוש נכנסה השבת עליו והוא לא ידע ובהא כ"ע מודים כדפי' וכבר כתב הרמב"ם גבי חצר ג"כ דין זה בהדיא בפ"ד דין י"ג שכת והכיוכן לבית ה"ז מותר לאוליתן ולאכול מהן פרחי מ"כ: ור' יהושע אומר לא יגמור. כתב הר"ב הלכה כר"י.

מלאבת שלמה

אבל שמה והרי היא כשאר האיסורין ובשלה ואלו דברים פשוטים לא דאיתי לכתוב ראיותיהן כי רבו וכו' עד ומה שאינו הי' אוכל את התרומה ופעם פעם פשפש זורקה מכתברא לי משום דחייש' שמא פשפש שומר בפני עצמו דאי אפשר לו לברור בתוך פיו ולפיכך זורקה ע"כ והב"י הביאה שם כולה בשלימות: **ג היה אוכל באשבול וכו'.** כתב ה"ר יהוסף ז"ל ר"א אומר יגמור אפי' בחצר ואפי' בשבת כיון שהתחיל בו בהיתר ומה שפי' המפרש לא שיאכל בחצר הוצאתם מלשון הירושלמי אך ל"ש בלשון הירוש' כי משמע שם שאין זה אלא דעת ר' נתן ואין נראה שזוהי דעת משנתינו פי' שאין שבת שר' יהושע יחלוק על זה ול"ש שם דקאמר התם מ"ש דר"א משום שהתחיל בו בהיתר תני ר"ל אומר לא שהי' ר"א אומר משום שהתחיל בו בהיתר אלא שהי' ר"א אומר הלשון כבלוש וכו' ולקמן קאמר כמי הכי מ"ש וכו' תני ר' נתן אומר לא שהי' ר"א אומר משום וכו' אלא שר"א אומר ימתין עד מ"ש וכו' משמע שדוקא ר"ל אומר זה עכ"ל. והקשו התוס' בפ' הסוגלים לר' יוחנן דשם ל"ל התם לחצר קובעת מדלוריתא אמאי יגמור לר"א וי"ל דמיירי בחצר שאין הכלים נשמרים בתוכה דלא קבעה אלא מדרבנן ע"כ. והני הכא הך פלוגתא משום דדמיא לדלעיל שהתחיל בהיתר. וכיו"ב פ"ב המניח פי' רש"י ז"ל הי' אוכל באשבול ואתם אכולו לאו גמר מלאכה היא דאתם עונים לדריכה קיימי אלכך מותרין לדך ערלי. ונכנס מן הגנה לחצר שלקטו משם ובא לו לחצר וחצר קובעת למעשר כדמפרש בפ"ב דמעשרות. יגמור אם רצה לגמור בחצר אכילתו יגמור. לא יגמור דקסבר חצר קובעת דבר אלא שגמרה מלאכתו ע"כ: חשיבה לילי וכו'. יגמיר למ"ש. ופי' הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות בפ' ערבי פסחים דף רמ"ט דחשיבה לאו דוקא אלא ר"ל שקיפת החמה וכן נמי הא דתנן השוש והבוסר

ג חי' אוכל. נ"ב לה: פיס' פסחים ד' קה ונ"מ ד' פח: לא יגמור. מיי' פ"ל מהל' מעשר הי"ז: לילי שבת. שם פ"ה פכ"ג:

תוספות חדשים

משנה ג [תוי"ט ד"ה] רבי אליעזר כו' וכן נראה כו' עכ"ל. בכ"י הר' מהורס"ח ז"ל כ' דזה איש דשם מיירי בחצר אבל בלילי שבת כתב בסס"ה דיגמור למולאי שבת וכתב הכסף משנה דכן היה גרסתו:

תוס' אנשי שם

ג בר"ב ר"ה היה אוכל כו' וחצר קובעת סו'. ולשון הרש"ש רפ"א יגמור. דאין שבת וחצר קובעין אלא בדבר שנגמ"ל ושהם ענינים לדריכה קיימי. ומשיק שם אר"ל לא כשאמר ר"א כו' עכ"ל. ופ"ל למאי דקיי"ל כר' יהושע חצר ושבת קובעין אפי' בדאלגמ"ל וקשה דמשקי' בגיאה התם דשלא אינן קובעין אלא בדאלגמ"ל. ע"כ נראה דהא דאשבול באשבול קאמר. (ע"ש בגיאה שם) ותי"ש ד"ה לילי כו' לכך ל"ל סו'. לע"ד אין משם ראיה כלל לפי שאם הוא לי גמרא ותרגום ויגיד עליו רשו מלת עכו שאינו דומה בזה לנה"ק בל"ש ואין לגזור ממנו לשון המשנה. ואולי גם הגיקר יבתנה שם בגמ"ד דשנייה לתיריק. ואפי' נגית שם שם שם הוא לי התלמוד כל' המשנה (מה שאינו נאמת) אף אמו נאמר שגם הוא לי רבים דבוק כמו בכל המקומות בזכר. ואע"פ שהתלמוד קיצר ולא הארוך בל' נפרש לילי יד כדי להבמיטו ל"ל זה מדרך סוגיה התלמוד לתפוס דרך קצרה ולשמה קילא ועוד בח"ל לזה כי לא נא כ"א לפרש מלת אור שלפ"ד ר"י התחלף המלה במלת לילי שנעשה כלומר שלבון אור לי"ל הנ' במשנה ה"ה כאילו שוי לילי יד וסמך על המבין. לכן פשוט אלו אין מבשם הכיע בדקדוק המלה שנמשתיטו ועל הנס הזר בו הרי"ש מפורבו מהמת הליה ז ו. (לה"ש): בתו"ח ד"ה תי"ם ר"ח ר"א כו' דכך היה גירסתו. ע' בכ"מ שם ונראה שלא כ' שהר"מ גורס גי' אחרת בחשתיטו אלא שגורס בדברי ר"ל לא כשאמר ר"א יגמור ומיתין לגו"ם ויגמור אלא בשבת עומה יגמור ע"ם. וע' במל"מ שהאריך הרבה בזה:

ד ישפך. ואין כאן משום לחבר תרומה מפני שאסור לשתותו. שמא שתה ממנו נחש: ושאר כל המשקים מותרים. שאין נחש שותה מהן אלא שהדבש והציר והמוריים וכומיס כתושים. כל אלו הוזכרו בגמ' לאסור שהנחש שותה מהן: כמה ישהו. כמה יעמדו מגולין: הרחש הנחש ולפי שהולך על גחונו קרוי רחש שאינו נראה כמהלך אלא כרוחש ומתגולגל: ממקום קרוב. פירשו בו [חולין יג:] כדי שיצא מתחת אזן הכלי ושתה ויחזור לאחוריו: **ה** שיעור המים. להיות אסורים משום גלוי: כדי שתאבד בהן מרה. אם היו מרובים כל כך עד שאדם הנחש יפסד ויאבד בהן אין בהן משום גלוי. ויודעין היו כמה אדם הנחש ממיל בפעם אחת: מרה. האדם שהנחש מטיל קרוי מרה: בכלים כל שהן. אפילו מרובין כל שהן יש בהן משום גלוי כשהמים בכלים: ובקרקעות עד מ' סאה. יש בהם משום גלוי מפני מהני אין בהן משום גלוי שהאדם מתבטל בהם. ואין הלכה כר"י. ומעין המושך אפילו כל שהוא אין בו משום גלוי. ומים מגולים כשם שאסור לשתותן כך אסור

ד יין של תרומה שנתגלה ישפך יז) **ואין צריך לומר של חולין** יח). **שלשה משקין אסורים משום גלוי. המים והיין והחלב. ושאר כל המשקין מותרים** יט). **כמה ישהו** כ) **ויהיו אסורין. כדי שיצא הרחש** כא) **ממקום קרוב** כב) **וישתה** כג): **ה שיעור המים המגולין** כד) **כדי שתאבד בהם המרה** כה). **רבי יוסי אומר בכלים כל שהן** כו). **ובקרקעות ארבעים סאה** כז): רחיתי בטוסחא שבא לידי מאדון ישראל כמו שתראה בפתיחתי לסדר קדשים ובטוסחא ההיא הוא כמו בחבורו] **: ה בכלים כל שהן.** פי' הר"ב אפי' מרובין. דגזר מרובים אטו מועטין. הר"ש: **ובקרקעות** ארבעים סאה. לשון הר"ב עד מ' סאה. וגראה לפרש שבא לומר דעד ארבעים סאה ולא עד בכלל. וכמו שכתב הר"ש דארבעים סאה אין בהם משום גלוי. תדע דכל מקוה מגולה הוא. אבל לשון הרמב"ם בפירושו ואם הם יותר מארבעים סאה וכו'. ["ולכתב הר"ב ומים מגולים וכו' אסור להשקותן לבהמתו וכו'. פי' הר"ן [בע"ז פ' אין מעמידין] בראויה לאכילה. לפי שהאוכל ממנה נזוק ע"כ] : אפילו נקורי

מלאכת שלמה

עד שיעשר אלא שאני ראיתי בספר מדויק שם בשם"ם מונה ואח' הגיהו לאחר השבת ה"ז לא יגמור: **ד** ישפך. משום שכנה ואפי' נזלוף לא חזי לכנים אדם ברגלים. הר"ש שיריני"ז ז"ל: שלשה משקין אסורין משום גלוי וכו'. בירושל' וגם שם בפ' אלו טרפות תניא ממשה אין בהן משום גלוי ליר ומומן שמן ודבש ומודיים ר"ש אומר אף הן יש בהן משום גלוי. והקשו שם תוס' ז"ל מתני' דקתני ושאר כל המשקין מותרין מני הא אפי' רבנן דבריי' לא שרו אלא ממשה. ותרצו דה"ק לכולן והא דנקט ממשה משום דפליג ר"ש עלייהו אבל בשאר מודה ע"כ: המים והיין והחלב. מדדם תהלים סימן קל"ז מים מגין לרוקע הארץ על המים חלב מגין שנאמר ותפתח את נאד החלב יין מגין דכתיב כל נבל ימלא יין. כתוב בטור ג"ח סי' רע"ב וז"ל וכיון שנתן אאור תחתיו והרתיח אין בו משום גלוי ולא משום יין נסך ע"כ: כדי שיצא הרחש. בירושל' פריך ולא חמי לי' בתמיס וכא כיון דלא שהה שיעור שיכול לחזור לאחוריו אלא לבא לשתות ולא יותר ודאי לא אתא דאי אתא הא קחזי לי' בחיריתו ומשני דמין קטן הוא ושפיפון שמו והוא כתוש הטעה ואינו מיכר אבל בתולין בבבלי ד' יז"ד מתרץ כדי שיהא ויחזור לאחורו כדפי' ר"ע ז"ל. וכתב הר"ר יהוסף ז"ל הרחש פי' כל דבר שיש בו ארם ולאו דוקא נחש כן ג"ל לדקדק ממאי דקתני רחש ולא קתני נחש כדקתני לקמן ובכמה הנחש אסורה ע"כ: **ה** בפי' ר"ע ז"ל. צריך להגיה שיעור המים להיות מותרים משום

יכין

יז) דאסור לכל תשמים. ואפילו לשתיית בהמה טהורה דלאכילה עומדת דשמא שתהן נחש: יח) ולדידן מותר [כי"ד קט"ו]: יט) דאין נחש שותה מהן: כ) מגולין: כא) הנחש: כב) מחורו שתחת אזן הכלי. ואע"ג שאין נראה שם חור יש נחש דק כשערה [חולין ד"י]: כג) וא"ת כיון דצריך שיהיה האדם מיכר [ובמשנה ה'] מ"ש אף כשאדם כשיעור זה או כשלא שהה שיעור זה לבדק אם מיכר אדם במשקה או לא. ואם לא מיכר בו אדם אף כשאדם נשתרי. י"ל דמ"מ ברוחה לשתות בגיל אסור לשתות כשאדם. א"נ דהא קמ"ל דבשאדם

תפארת ישראל

ויש לבדוק אם מיכר אדם במשקין. וגם אילה"ק אם האדם מיכר נמה לא מהני סימן [נמ"ר] נבדק אחר הסימן אם מיכר עוד שם אדם. י"ל דבהיה שם אדם. היינו לאחר הסימן אולי נאחרו שם נחלוחי אדם. [אולם שהאדם צריך שיהיה מיכר כך הוא ל' הרמב"ם [פי"א ממאיכת הנפש]. ולכאורה יש לתמוה. הרי מים הנים לא יכולו לכבות אכבת האדם. ול"ש ל"ל דעד שתאבד המרה היינו שתאבד מעמיה וכתה. ותפשר דבימול ס' מהני. ותפשר דזה נמי כוונת הרמב"ם בתלת מיכר. דהיינו הכרת כה האדם ע"י ביטול רבוי המשקה]: כד) שיהיו מותרים: כה) שלא יהיה האדם מיכר בהן: כו) אפי' מרובין אסורים: כז) וביותר ממ' סאה אין לחוש לגנלי. דס"ל דהקרקע מבטלת

יכין

ראשונה

דאסורה בתכילה. ואין לומר דהתם משום שמא יבא אליו ויטהרנה. דה"ל שמא יבא אליו ויאמר שלא שתה הנחש. אלא הכא מודה ר"מ משום דתיכלה שכבתא מאיסורא: **ה** כדי שתאבד בהן המרה. פי' הר"ב שאם הם מרובין שתאבד המרה מותר ויודעין היו כמה מטיל אדם בפעם אחד וכ"כ הרמב"ם. וי"ל דמיירי שלא שהו אלא מעט כדי שילא הרחש ממקום קרוב שאם יותר מזה שמא

משנה

וי"ע דנקפ"ד דבילה מוכח דשתה אסטל לא נגמרה מלאכתו ובמס' מעשרות קי"ל דאין מלר קונב בדבר שלא נגמר מלאכתו. וראיתי שהרגיש בזה הרב מפנה למלך פפ"ם מה' מעשר וכתב בע"ל דהכא בנגמר מלאכתו: **ד** ישפך. פי' רי"ב ואין כאן משום מאבד התרומה מפני שאסור לשתותו וכו'. והא דלקמן מ"ח בתרומה תלויה פליג ר"מ ואומר יניחנה במקום המוגבה אע"ג

ציונים

ד יין של תרומה. מיי' פי"ג מה"מ מרומות הי"ג: ג' משקין. חולין ו. מפ: מיי' פי"ל מה' מאכ' אסורות הי"ל. סמ"ג עשין עמ. טוש"ע יו"ד כי' קמז סי"ל: במה ישהו. מיי' שם הי"ל: **ה** שיעור המים. שם הי"ג:

חלופי גרסאות

ד יין של תרומה. ציונ' יין תרומה. צריך עכה"ל צורך וכ"ה נד"פ. ירושל'. המים והיין והחלב. נחולין י. מים ויין וחלב. מב היין והמים והחלב ושאר כל המשקין מותרים שם י. ג"ג. שיצא. ציונ' שיבא. **ה** שתאבד נל"ב שתוכר.

תוספות הדשים

משנה ה [תוי"ט ד"ה] בכלים כו' אטו מועטין הר"ש.ע"ל. ולפנינו הגילהא מועטין אטו מרובין והיא נמוה כגולה מהמלת דבכי הר"ש וא"ל דהר"ש ס"ל כי"מ שמבינתי הרי"ף והרא"ש פ"ב דע"ז דבהן מועטין יכול לראות אם יש אדם אבל במרובין נאבד ונאבר וע"כ ל"ל לר"י דגזור מועטין אטו מרובין ומ"מ בקרקעות מ' סאה מפרש הר"ש לריתב. דגמ' סאה אין חשש כלל ואם דלא כמ"ש בעי"ד סימן קט"ז נפי י"מ אלו. (הר"ן). וע"ש בעזור וכנ"ל: [שם ד"ה] ובקרקעות כו' ולא עד בכלל עכ"ל. ולפ"ז ל"ל דמה שכתב הר"ב בפי מהני פיזום מ' סאה שהוא עפי מעד מ' סאה:

תוס' אנשי שם

ד בר"ב סד"ה ישפך כו' נהם. ול' הר"מ לו לאפעה או זולתם מבעלי סאדם ויסתכן השואה אותן וימות לפי שאלו המיות מקילות שם סאדם. ע"כ. ואפילו בהו ממש ע' ולא מהו לא יהיה עשיני וכן אם שתו מקלת ומתו ושהו אח"כ מקלת ולא מהו לא יהיה עוד. לפי שם אדם שלף מלמעלה ויש שתולה באמצע ויש שבוקע. ולדידן אין מיהג איסור זה לפי שאין המתיש מגיע ביניהו. ב"ע יו"ד בי' קי"ז וע' בב"ח שם שכ' שבאלוה המעבר יש הרבה מקומות דבכיתי בהו נתיש ועקרבי' וגם ביבשלו' עה"ק ואגפיה מגייש קצת ולאחר לכל יראת לנפשו להאהר בהם. ועי"ש כל דיני גילוי: במשי משום גלוי. ל' הר"מ ובתאלי שיהיו המים שוקעים והיין כלי מגומל אבל היין סמגומל והמים המגולים בהם עיף עיף בנגד עיף עיף לא נתוש לגילוים לפי שאלו המיות ר"ל הנתשים אינם קבים לאלו הדברים ע"כ. ומ"ה כ"ו ל"ל ומה שאתה צריך לדעת שאינו נתוש בגלוי ביום כמו בלילה.

ע"כ: בר"ב ד"ה ושאר כו' שהדבש כו'. ע' פר"ח שם שהאריך בזה: בר"ב ד"ה **ממקום** קרוב כו' אין כו'. ר"ל דהיינו שמא יבא מחורו שבקרקע ויבר בגד אין הכלי ולא דקדק לראותו. ומ"מ צריך אח"כ שיעור שיחזור לאחורו ולא לאין הכלי דבשפה שבאתה מדקדק היטב ושם מרגיש בו אם היה נמצא שם. וזה דלא כהירוש' דלא מצריך כלל שיעור שיחזור דהיינו לשפיפון שהוא נחש דק כחוט השערה שאיט מרגיש כלל בחוקתו מהשתי'. ומ"מ מהני כיסוי כשאין בהכיסוי נקב כרוחב אגבע קטנה בל תיטק כן יומו משום שאם לא יהיה לו מקום לצאה בריות ולא חזיל. (פריבה): **ה** בר"ב ד"ה **בכלים** כו' מרובין כו'. דוגמת זה בלשון תמצא בפ"ב דשירובין ומאחר להרתיק כל שהוא.(לה"ש): תי"ם ד"ה **ובקרקעות** כו'.פי' הר"ן כו'. בע"ז פ' אין מעמידין. ולעד"ל לולי דבריו ז"ל דאפי' בעמאה אסור משום לער בע"ת. דאיט מת מיד מכח אחרים אלא מתחלא ויורד. שוב זכיתי ומצאתי כן להפר"ח כי"ד סי' קע"ז וז"ל ולא שאלה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו בין עמאה ובין עהורה אבל משקה להשל אלו ע"כ. והיא סברת הרמב"ם שבריא מבן הכ"ה סי' הנ"ז

ן אפילו הם ככר. פירש הר"ב כלומר שהם גדולים הרבה וכו' [וכן פי'] הרמב"ם. וקלת קשה למאי תני תו א' גדול וא' קטן. והרמב"ם בפ' י"ב מהלכות רוצח ושמירת נפש השמיט זו הבבא. [*ובפירוש שהזכרתי כתוב אפי' הם ככר [נ"ל בכל] אחד גדול שמוגחים בכלים אפי' הם ככר לג). אחד גדול ואחד קטן לד). אחד תלוש ואחד מחובר לה). כל שיש בו לו) ליחה לז) אסור לח). ונשוכת הנחש לט) אסורה מפני סכנת נפשות מ):

ן נקורי כה) תאנים וענבים וקשואין כו) והדלועין כז) והאבטיחים לא) והמלפפונות לב)

ן המשמרת של יין מא) אסורה משום גלוי מב) רבי נחמיה מתיר מג): חבית

ן נקורי תאנים. מי"י פי"ב מהל' תרומות הי"ב ופי"ב מהל' רוצח וש"ר פ"ב ממנ פשין עם: ונשוכת. מי"י פי"ב מהל' רוצח ופ"ב ה"ח: ן המשמרת. נ"ק קפי: ופ' פוכה ב, ב"ב לז: מי"י בס פי"ח הי"ד:

חלופי גרסאות

ן והדלועין והאבטיחים גירוס' ואבטיחים ודלועין. בכר נ"ס בכר גדול. ונשוכת נכהל"י ונשוכת. אסורה נכהל"י אסור. ן המשמרת גירוס' ר"ר הכל מגמה ל' עם הקודמת ואין נפרק זה נק ר"ח מבניות וכ"ה נ"ס. ר' נחמיה גירוס' ר"ע ור' נחמיה.

אסור להשקותן לבהמתו ולרחון בהן פניו וידיו ורגליו. ולגבל בהן את הטיט. ולהשתמש בהן בשום תשמיש: ן נקורי תאנים. תאנה שנקרה בה נקור*) אסור. שמא נקר בה נחש והטיל בה לרס: אפילו הן כבר. כלומר שהן גדולים הרבה והנקור מלד אחד לא יאמר הוא אכל מלד אחד אני מלד אחר: כל שיש בו ליחה. הלרס מתערב עם הליחה ומתחלחל בכולו אבל בדבר יבש תוכף את הניקור ואוכל את השאר: ונשוכת הנחש. בהמה שנשכה נחש ושתתה אסורה שהלרס מתחלחל בכל גופה: ן משמרת של יין. אע"פ שהכלי החתחון מכוסה במשמרת יש בו משום גלוי. שהלרס עובר דרך המשמרת והולך לכלי התחתון: רבי נחמיה מתיר. לפי שהלרס לף ואינו עובר. ואין הלכה כרבי נחמיה:

*) נר"ו אסורה

ספק

מלאכת שלמה

וכן פי' הר"ם ז"ל אלא שכתב הטעם דנזרינן אפו מועמין: ן אפילו הם ככר. כלומר שהם גדולים הרבה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט נראה שהוא מלשון כר וכסת או מלשון כרי ואני היה נראה לע"ד ככר לשון קצר כלומר אפי' הן מרובין וכולם נקורין אסורין ואמתא אתי שפיר דקתני בתר הכי אחד גדול ואחד קטן. אבל ה"ר יהוסף ז"ל כתב על פי' ר"ע ז"ל פי' זה אין נראה דהא אח"כ קאמר אחד גדול וכו' אלא נראה שר"ל אפי' הן שלימין עדיין אלא שנקרו בהן מעט אפי' הכי אסור וכל דבר שלם הוא נקרא ככר כגון ככר דבילה או כגון הא דתנן בעירובין ככר כאיסר והוא שלם וכו' עכ"ל ז"ל. אבל הר"ם שיריליי"ו ז"ל כתב ה"ג ואפי' הם ככר בדלי"ת כלומר גדולים כמו כד כדאמרי' נמי בפ"ק דר"ה דף ס"ו אפי' הי' האתרוג כזית ומשה ככר ע"כ ונם שם נפל טעות ובערוך לא מלאתי לא זו ולא זו לא בערך כד בדלי"ת ולא בערך כר בר"י"ם. ומ"מ גם ברב אלפס שם בפ' שני דע"ז איתא ככר בדלי"ת בשני הדפוסין וגם בדפוס שאלוניקי וגם הרב בצלאל אשכנזי ז"ל הגיה במתני' ככר בדלי"ת וכתב גם הוא ז"ל מה שהוקשה לי ז"ל קשה קלת דהאי בבא דאחד גדול וא' קטן מיותרת היא דהא קתני אפי' הם ככר ע"כ וגם בתוס' י"ט. ונראה ממתני' דאם דרך ענבים שהיו בהן נקורין אסורין: כל שיש בו ליחה אסורה. כתב הרשב"א ז"ל דאפי' באבטיח אינו אסור על סיגיא מקום נקורו למעיה ע"כ: ונשוכת הנחש וכו'. לא מלאתי לה. ורלאיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל ונשיכת ביו"ד אחר השי"ן ובמקור איר"י בשי"ן. ובירושלמי א"ר יהודה בן פזי מתן תנא נקורין ר"ג הוא תנן בפ"ש דמס' פרה ר"ג אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא וקאמרי רבנן התם דחולדה פוסלת ולא נחש דש"ל דנחש אינו מקיא וא"כ מתני' דקאמרה ניקורין ר"ג שנאה ומעמא משום דמקיא הלרס בשעה שהוא נוקר לאכול ודחי לה דאמ"ג לגבי מלות פליגי רבנן כגון גבי מי חטאת. לגבי סכנתא תנו כולהו לדרבן גמליאל דחמירא סכנתא מאיסורא: ן המשמרת וכו'. ירוש' המשמרת של יין פי' שהוא כלי עשוי ככברה לסנן בו היין ע"ג פי חבית או כלי אחר ר' יהודה אומר אם היתה פקוקה מלמעלה אע"פ שהיא פתוחה מלמטן אין בו משום גלוי דהיון שמנשף מתירא הנחש לבוא ונבעת ר"ל אומר אם היתה התחתונה מכוסה אע"פ שסעליונה מגולה מותר מפני שלרס נחש עומד בסכנה ושומר מלמעלה ואינו עובר. וכתב הר"ם שיריליי"ו ז"ל דת"ק דמתני' לית ליי' דר' יהודה: ר' נחמי' מתיר. פי' הר"ן ז"ל בפ"ב דע"ז שמפני שהיא מנפסת שומש קולו ובורח. וכתב הר"ר יהוסף ז"ל ברוב הספרים נ"ג זו המשנה ע"כ. עוד כתב המשמרת

תוספות חדשים

משנה ו [במשנה] ואחד קטן. מיקטריך דאפי' קטן דוקא שיש בו ליחה לאכול אבל יבש מותר ובמס' נדה הגיהכא אפי' בן בכך ע"ש: משנה ז [במשנה] ור"ע מתיר. הר"מ והר"ם והרע"ב פירשו לפי שהלרס לף וקשה דנשוכה נ' ע"א ובב"ק קט"ו ע"ב מביא בגמרא ברייתא דר"ע מתיר לסנן יין ואמאי שניך מתניתין דהכא. ונ"ל דש"מ שעמא דמתני' דיוא לשתות כ"ו שמנשף ועכ"ב מביא ברייתא דמפורש הטעם שהלרס לף וממילא גם הכא פי' כן ועכ"ק בתוס' ד"ה אימת כו' ומלאתי בר"ן פ"ב דע"ז דמפרש ור"ל מתיר כיון שמנשף ע"ש ואין נראה כן גמ' ותוס' הכ"ל:

חדושי מהרי"ח

משנה ו [הרי"ם ד"ח] אפילו הם ככר פי' חר"ב כלומר שהם גדולים הרבה כו' עכ"ל. לולא דבריהם הייתי אומר פי' במו ככר דבילה דתני בשביעית פ"א פי' תאנים הנדרסין ואמר אפילו נדרסו ויש הרבה תאנים שם מקובצים וניקר מצד אחד אפ"ה כל שיש בהן לחה אסור כל הכבר דהיינו הענבל רבלח:

יכין תפארת ישראל יכין

מבטלת כח הלרס כשהמים הם מ' סאה. ולת"ק בין בתלמין ובין במחוברין סני בכדי שתאבד בהם המרה: בה) לויסנעפיקט: בט) גורקטן: ל) קיריסנא: לא) מעלאנען: לב) ליטרלאנען קירבים: לג) ככר הוא ס' מנה [כפ"ח דשביעית מ"נ] ולזמו לומר אנ"ג שהאילן מרובה בפירות וכולן נקורי' לא אמרינן מ"א לנחש לנקר כולם: לד) ר"ל בין שהפרי גדול או קטן. וי"א דככר ר"ל שהפרי גדול וא' גדול וא' קטן ר"ל שהנקב גדול או קטן: לה) לר' יוסי במשנה ה' אילטריך דבאילן לא אמרי' דאתן מבטל כח הלרס: לו) בהפרי: לו) זאפע: לח) דמתערב ע"י

תוספות אנשי שם

הגז' אלא דקיסיב טעמא הוא מבוס בל תשחית ע"ש. [וכ"ל גם התוס' בב"ק קע"ו:] ונע"ד דאי מהא זימנין דאיך לעזרו או שאומה בהמה מוקה שמעה לברוג המזיק ואיכא מבוס בל תשחית. אבל מבוס לעבדא איכא בדאמרן דהו"ל לעבדה בקופין וכדומה שתמות מיד. ומ"מ תמהני מרביבו התוי"ט שהשם דבריו בדעת הר"ן ולא תם לסברת הרמב"ם ואין זה דבקו להבמיט סברה הרמב"ם אפילו היא סברת יחידאה כ"ם דהכא איכא רפ"י ומי דס"ל בויתיה בע"ם מכן שם. (ש"ל:) ן תוי"ט ד"ה אפי' כו' וקלת קשה כו'. והב"ד מר' דאמיקור קלי וה"ק א' שיהא הניקור גדול וא' שיהא קטן ע"כ. וליתא דוגיד עליו רעו א' תלוש וא' מחובר דש"מ דאמיקור קלי ולא אמיקור דלא שייך לפרש על הניקור אלא אי הוה תני א' בתוש כו'. (ב"ל): בא"ד אפי' הם ככר כו'. לא ידעתי אוץ הכיא הרי"ע ומעתי מהם הרב ר' שלמה אשכנזי ז"ל ר"מ דתכיון תוב"ב שקבל מהרב הגדול הנקרא בשם תנא הוא כמהור"ר יוסף ז"ל דק"ק לפת תוב"ב שהגי' אתתים היא אפי' הם בכך בר"ל כלי כמו וכלה על שמה. ופי' אלפי' הם מוגחים בכלי שרלאי לא ניקר בתחתיתו או בגדיו אפ"ה אסור אם יש בו ליחה. (רמ"ז). ולא ידעתי אמאי לא ידע הרמ"ז דדברי הרוי"ע ברורים כמ"ם הרמ"ז לא שיש עשות בדבריו ול"ל בכל המקום ככר ומכי מוכח ממאי דמסיים שמוגחים בכלים. וגי' זו נכונה מאד והכי משמע מהירושלמי שהביא בפ"ח יו"ד ע"ש. (ב"ד): ן בר"ב ד"ה המשמרת כו' מוטבה כו'. אבל בסכלי התחתון מגולה גם ר"ג מודה דאסור דאע"ג דקי"ל דיף עיף אין בהם משום גילוי הכא שהיין נסנן בב"א לכלי התחתון ואינו מעמד עיפין אינו מתירה לחזות כבור שהוא קול בג"א אלא סבור שכן מסננין היין. (תוס' בב"ק שם): בר"ב ד"ה ר"נ כו' ואין הלכה כר"נ. וכ"פ הר"מ. והק' הרב הו"ם דבסוכה קטרת הב"ם לאוקמי מתני' דהתם בר"נ ש"מ דהלכה כמותו וכן בב"ב גבי קידוש קאמר למשוטי מגולה ובמעבר במסכת בר"נ דשרי לחזיוט קמ"ל דלקידוש אסור משום הקריבנו גא לפתחך והרמב"ם גופיה בפר"ט מה' שבת כ"ב למעוטי וע"ב בר"נ ע"כ. והנה קושיתו הראשונה מתורלת די"ל דהב"ם התם הק' לימא מתני' דלא בר"נ וא"כ קשה אמאי ל"פ התם ר"נ כי היכי דפליג הכא ולימא דא"ל למלאוקן הן הכיור אם מתגלה ומש"ה נדחק הגמ' לומר דאתי' בר"ע ואפי' לר"נ ומבוס הקריבנו וכו'. וקושייתו הבייה בבר קדמו הרב הדרשה והביאו הט"ז ב"ד סי' קע"ז סבק' כן על הבור מדידי' חדידיה. וקי' הט"ז ז"ל דקמ"ל דלא תימא כיון שמוגה לעבות בו מזה לא יהום לסבנה ובהכיא דאמרי' גבי זוגות בפסחים בום של ברכה אין מלערב

משנה ראשונה

שמא שתה ומחר ושתה. ומ"מ לא יתכן דאפי' לא שתה אלא כדי שיעלה ביומא דלמחר שתו שתים או שלשה כאחת ואין כאן שיעור כדי שתאבד. ול"ל דלא שכיח. אבל הטור בי"ד סי' קנ"ז מפרש בהפך דבמרובין אסור שאין הלרס ניכר ובמועטין שרי שניכר. וכ"מ מדברי הר"ם שכתב לר' יוסי בכלים כל שהן דגזר מועטין אמו מרובין ע"כ. ומה דתנן לעיל יין שנתגלה יפפך אין להקשות לפי' הר"ב למה יפפך יוסף עליהן עד שיהו מרובין ותאבד המלה. דשמא הוספה לא מהני. א"ל אין מבטלין לכתחלה כדבר שאין מבטלין איסור וכ"ש דבקבלה איכא לאיתה דמשמי לרו מד שיהיה עליהן ואתי לידי סכנה. א"ל תנא דנא קתני שאם הם מועטין יפפכו ואם תבבה עליהן הא תני דמרובין מותרין: ן אפי' הם ככר אחד גדול וכו' ע' הוי"ש. וכ"ל דבאותה דבכר הוא שדרך לדרוס הרבה פירות ביחד ונעשין ככר כמו עיגול דגלה. והניקור אינו אלא בדבלה אחת והרי יש בבכר כמה מאות ויש כאן ספקי מוצא שמא הניקור אינו מן הנחש. ושמא היה הניקור בזו כשהיתה לבדה קודם שנדבקה כאן ואפ"ה אסור: משום סכנת נפשות. כולהו הני דאמרן נמי משום סכנה ניהו ואמאי תני לה הכא. אלא דקמ"ל דאין בה אלא משום סכנה אבל משום בבקה מותרת ותני הכי בהדיא בפ"ב דמעלין מ"ע. ומ"מ איכא למידק מאי ל"מ. וי"ל דל"מ אם היה בה משום איסור מרבה היה לה היתר אם מיתה י"ב חודש דקי"ל מרבה

מיתה

ח ספק טומאה. כגון שתי חביות ברשות היחיד וגנב שרץ בתחת מהן ולא ידע לאי מינייהו ושתיהן תלויות: במקום התורפה. מקום של הפקר ועומדת ליפסל שם: יניחנה במקום המוצנע. דעדיין מוזהר על שמירתה דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר. אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה דתרוייהו בעו שמור: ר' יהושע אומר וכו'. דסבר תרומתי כתיב בלא וי"ו ויש אם למסורת: אל יחדש בה דבר. שאין לריך לשמרה ואף אסור לגרוס לה טומאה והלכה כרבן גמליאל: בגת

ח חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה (מד) **רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום תורפה** (מה) **יניחנה במקום המוצנע** (מו). **ואם היתה מגולה יכסנה** (מז). **ורבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום מוצנע יניחנה במקום תורפה** (מח). **ואם היתה מכוסה יגלנה** (מט). **רבן גמליאל אומר אל יחדש בה דבר** (נ):

בכלים ע"כ: **ח** ספק טומאה. פירש הר"ב כגון שתי חביות ברשות היחיד. הכי מסיק הר"ם דאילו חבית אחת וספק אם טמאה אין כאן ספק טומאה שאם הוא ברשות היחיד קיי"ל דספקו טמא ודאי. ואם הוא ברשות הרבים קיי"ל דספקו טהור. אבל כשהם שתי חביות ברשות היחיד *אין לטמא שתיהן מכח ספק טומאה ברשות היחיד כיון דממה נפשך חד מנייהו טהור. דמסומה ילפינן ולא ילפינן אלא דבר שיכול להיות כדמוכח בריש פ"ח דמזיר [מ.] דב' מזירין שאמר להם אחד ראיתי א' מכם שנטמא. דמביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה. ולא מייתו זה וזה קרבן טומאה: יניחנה במקום המוצנע. פירש הר"ב דכתיב את משמרת תרומתי. ויש אם למקרא וקרינן בחולם המ"ם. [*ועיין בריש פרק ד דכריתות]: יניחנה במקום תורפה. דמעכשיו אינה ראויה לאכילה שמא טמאה היא. ולא לזילוף שמא טהורה ואסור לאבדה. הלכך יגלנה ותטמא ותהא ראויה לזילוף. לשון רש"י בפרק ה דבכורות דף לג ע"ב: [*התורפה. פי' הר"ב הפקר. ועי' מה שכתבתי בשם הערוך בריש פרק ח דנדה]:

ח חבית בכורות יומא נג: יומא נ' ספחים פ"ק: אל יחדש מיי' פי"ב מכל' מקומות הל' ב ג:

חלופי גרסאות

ח שנולד בה ביומא' שנולדה לה. ומפחים פו שנולד לה. תורפה בז"ל תרפה וכן בסמוך וביומא' התרפ' וכ"ה בספחים ובכבורות. מוצנע ביומא' המוצנע וכ"ה בספחים ובכבורות. אל ביומא' לא וכ"ה בבכורות. דבר בז"ל כל דבר.

תוספות חדשים

משנה ח [הר"ב ד"ה] ר' יהושע כו' ויש אם למסורת עכ"ל. וקשה למה כ' הר"ב טעמא דבמסקנא בבכורות דף ל"ד לא קיימא הך דקביא דל"א אחד"א ומוקי הגמרא דפליגי רבי יהושע סבר כרבנן לך שמור כו' ור"ל סבר הא נמי דאוי היא דשמא יבא אליהו ויעקרנה ע"ש. (ממהרש"ל ז"ל): [תוי"ט ד"ה] ספק כו' בסה"ד זה וזה קרבן טומאה כו'

חדושי מהרי"ח

משנה ח [תוי"ט ד"ה] ספק טומאה פי' הר"ב כו' אבל בשתם שתי

תוספות רע"ק

משנה ח [אות נב] בתוי"ט ד"ה ספק טומאה. אין לטמא שתיהן וכו') וס"ם לענין זה ילפי' מסומה דלא אולי' בתר חזקת בספק טומאה ברה"י. ומש"ה שניהן בספק. אבל אם הי' ברה"ר אף דליכא ללמוד מסומה דספק טומאה ברה"ר מהור. כיון דהכא איכא חד מינייהו ממא. מ"מ כל חד וחד מיקמי' אחזקתי' ושניהם מהורים מדינא עי' במהר"ם לובלין בפ"ק דחולין דף מ' וזי' מ"ש בגליון פ"ה מ"ה דטהרות ובל' הר"ש בפרקין דלעיל: [אות נג] שם בתרע"ב ד"ה אל יחדיש. והלכה כר"ג) עיין בהרע"ב פ"ג מ"ב דחלה ובתי"ט שם:

תוס' אנשי שם

מעגוך לגרשה קמ"ל דאפ"ה אין מקדשין עליו. וזה סתירון עצמו י"ל להרמב"ם ז"ל. ולאיה לדבריו ז"ל דשתי גילוי מסכת דוגות ממאי דאי' ביומא' דפקוק דחד בר גש לגה לשתות גלוי בעבודה דומה רבא ואמר מתריה דומה ליקח שהשב דכיון שזכות ומצוה לשתות ולכמות בעיו"ב תגן המצה עליו ואפ"ה אמרי' אתם לא אוסיפין מיסתייה עד דאתמהל ומית ע"כ. והטעם כראה דהכא קבוע היקוה מפי מזוגות ומכ"ה אסור אפי' במקום מצוה דלא

ח חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה (מד) **רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום תורפה** (מה) **יניחנה במקום המוצנע** (מו). **ואם היתה מגולה יכסנה** (מז). **ורבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום מוצנע יניחנה במקום תורפה** (מח). **ואם היתה מכוסה יגלנה** (מט). **רבן גמליאל אומר אל יחדש בה דבר** (נ):

מלאכת שלמה

המשמרת וכו' פי' כשהיין מגולה בתוך המשמרת כי כארס יולא עם היין ע"כ: **ח** שנולד בה ספק טומאה. הקשו תוס' מיומא, וא"ת ה"ד לי ברה"ר ספיקו מהור ולי ברה"י ספיקו ממא ו"ל ברה"ר וכגון שטומאה הזאת בתה מגע ונדה דלא ילפי' מסומה דכל טומאה הבאה מגוף האדם לא ילפי' ספיקה מסומה כיון דלא"ל לברר ע"כ. אבל ה"ר גרשון מ"ה ז"ל פי' שנולד לה ספק טומאה שנמצא שרץ בגלה ספק נגע ספק לא נגע ע"כ. ובודאי דקשה על פירושו ז"ל מה שכתבתי וכן ג"כ הקשה ה"ר שמשון ז"ל ואסיק כדפי' ר"ע ז"ל וכ' דשתיהן תלויות מדאוריי' דאע"ג דס' טומאה ברה"י ספקו ממא מדאו' אין לטמא שתיהן בספק גמ' אבל כשהם שתי חבית

ח חבית בכורות יומא נג: יומא נ' ספחים פ"ק: אל יחדש מיי' פי"ב מכל' מקומות הל' ב ג:

יכין — תפארת ישראל — יכין

חזק [כס"ם פ"ז ד"ל ע"ב]: מד) ברה"י הרי וודאי טמא וברה"ר הרי וודאי טהור. רק הכא מיירי בב' חביות ברה"י ואי"ה לאיזה טמא. דבכה"ג שודאי א' טהורה שתיהן תלויות מספק: מה) מקום הפקר וסבקל הטמא בס: מו) דמחוייב לשמרה שלא הטמא טומאת וודאי: מז) שלא תאסר ע"י נחש: מח) דעכשו לאכילה אינה ראויה שמא טמאה היא ולזילוף ג"כ לא שמא טהורה היא ואסור לאבדה הלכך יניחנה בהפקר אולי הטמא וההא ראויה לזילוף: מט) מרש"י [פסחים ט"ז א'] משמע דתרוויי לענין גרמת טומאה ורשאי קאמר דשותר לו להניחה במקום הפקר וגם רשאי לגלותה. אע"ג שע"י זה אי אפשר שהטמא מאילו היתה מכוסה ומונחת במקום המוצנע. ול"מ הי' כ"ל דהמחה

דם"ד היכי מפרש למתני' ולא משמע ליה למאי דס"ד הוי תלויה מדאורייתא ולמסקנא לא. ועוד הכא לאפי' למסקנא מדאורייתא ובתלה לך פליגי דכתיב הנה נתתי לך את משמרת תרומתי ראויה לך כו'. וכן נראה דאי מדרבנן מ"מ דל"ל הא בכל התורה אחלי' בתר חזקה ותרומה זו בחזקת טהורה היא ומתוייב בשמירתה מדאורייתא ומספק אין להקל בה אלא ודאי דמקרא הוא דורש לסקל מדכתיב לך הראוי לך שמור ושאינה ראויה לא וגלי לך קרא דלא ניזל בתר חזקה. ובהכי מיושב לשעת הרמב"ם שסובר דכל הספקות אין לאוסר להם מן התורה אלא מדבריהם וקשה א"כ היכי אמרי' הכא דבתלויה מן התורה פליגי והא מן התורה אין תלויה בטולם. אלא ל"ל דהכא דאיכא חזקה ואינם בן לאיזל בתר חזקה מן התורה ואתי קרא לאימתר דלא ניזל. ולכך הוצרך הר"ם לומר דבשתי חביות ברה"י לא יפי' מסומה דאי הוה יפי' מסומה לא אזלי' בתר חזקה כמ"ש סתו' ריש נדה. ובמיקר מילוק זה של הר"ם דיש להקל יותר בטמא מגגב בחתת משתי חביות משאר ספק יש לדקדק בה הרבה והתרכנו בפ"ה דבכורות: יגלנה פי' רש"י בבכורות כדי שתטמא ותהא ראוי' לזילוף כ"כ וקשה דהא

משנה

אינה מיה ואע"ג דעדפה ודאי לא מסני בה י"ב מודם כמ"ש בש"ע י"ד סי' כ"ז. כשיכה נחש אינה ודאי אלא ספק שמא לא הטיל בה ארס דקי"ל בפ"ש דשבתדין ארס נחש מעצמו הוא מקיא ואינו טומד בין שניו ודמי לדמוסה דאינה שנפה ודאי. והלכך אם מיתה י"ב מודם סיתה מומחת. וקמ"ל דאין בה משום שנפה ואף לאחר י"ב מודם אסורה: **ח** ספק טומאה. פי' הר"ב כגון שתי חביות ברה"י וכו' ע"כ. וכ"כ הר"ם דאל"כ לא משכחת ספק דאי ברה"י שמא ודאי וברה"ר טהור ואין לפרש כהיא דתנן פ"ה דעכשות גבי שני שבילין אחד שמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה עכשות ועכל והלך בשני ועשה עכשות אם הראשונות קיימות אלו ואלו תלויות דהייגו מדרבנן אבל מדאורייתא מהורות מידי דהוי נאכלו הראשונות דשניות עכשות ומתני' מדאורייתא פליגי ובפ' כל פטולי המוקדשין מפרש מעמייהו מקראי עכ"ד הר"ם וכ"כ הרא"ש דבכבורות מפרש מעמייהו מקראי. ונא ידעתי למה תפסו מיקר הך דרשא דקראי והא התם הדר ביה הש"ם מהא וקאתר דפליגי בבכורה דר"י ס"ל הראוי לך שמור ואינה ראויה לא תשמור ול"א סבר הא נמי דאוי היא שמא יבא אליהו ויעקרה וי"ל דלמאי

ראשונה

מגנה בכה"ג. (ס"ג): **ח** תוי"ט ד"ה ספק טומאה כו' דספקו טמא ודאי כו'. בהגהות הגרא"מ סרוזין כ' דאפשר לתוקמי בחבית א' ובודאי נגע בה ספק טמא דבכה"ג אינו טמא רק מספק אפי' ברה"י. ועי' בפ"מ שב' דלדעת הר"מ ספיקא דאוריי' לחומרא רק מדרבנן בין באיסור בין בטומאה מלבד בדבר שחיישין על זדונו כרת ספיקו לאסור מה"ת. וכך דכפק טומאה ברה"י נמי אינו אלא מדרבנן ואין שורפין עליו את התרומה. ורק בספק אם טמא באה"ע של אורה שורפין את התרומה וכם דוקא בודאי מגעו וס' טומאתן. ומיהו כל אלו התומרות מדבריהן. ולכשיבה זו א"א לפרש בספק נגיעה שרץ לו אדם טמא שהוא אב הטומאה דבאלו שורפין מדבריהן אלא דאיירי בספק מגע אדם שהוא אחשון לטומאה. ע"ש: תוי"ט ד"ה יניחנה במקום תורפה כו' יגלנה ותטמא כו'. משמע שמאזה

ט בגת העליונה. מקום שעוצרים שם: והתחתונה. בור על פני הגת שסיין יורד לתוכו: טמאה. חולין טמאים יש בה ורחויין לו בימי טומאתו. לו למי שאינו אוכל חולין בטהרה. ואם חפול לתוכו התרומה. הוה ליה מדומע טמא. ואף לכהן לא חזיא: שאם יכולים להציל ממנה רביעית. אם יכול לחזר אחר כלים ולהליל ממנה רביעית בטהר' קודם שתרד כולה ותטמא: יציל. יחזר אחר כלים ויליל ואעפ"י שבתוך כך שיחזר אחר כלים תרד מן התרומה לחולין שבתחתונה ויפסדו החולין לא יטמא התרומה בידים להליל החולין כיון שיכול להליל ממנה רביעית הלוג בטהרה שהוא דבר חשוב: ואם לאו. שלא ימלא כלי טהור וסוף סוף כולה לטומאה אזלא בהא פליגי דרבי יהושע סבר אף ע"ג דסוף סוף כולה לטומאה אזלא לא יטמאנה ביד להליל את החולין כדקתני סיפא ועל זו ועל זו אמר ר' יהושע וכו'. ור' אליעזר סבר אף ע"ג דסוף סוף כולה לטומאה אזלא לא יטמאנה ביד להליל החולין ואין הלכה כרבי אליעזר: י *) וכן חבית של שמן. שהורה שנשפכה וכולה הולכת לאבוד.

*) כדא"ר חסר כאן סוס' י' ומשמע שהר"ל פליגי

תוספות יום טוב

ט חבית. ר"ל בחבית של תרומה. הרמב"ם: יציל. ואל יקבלנה בכלים טומאים כדי להליל החולין שלא יתערב בהן ויאסרו. רש"י: י חבית של שמן שנשפכה. מה שפירש הר"ב דנשברה בגת העליונה וכו'. דשמן ראוי' להדליק וכו'. הקשיתי למאול לעיל ריש פרק

ט חבית נא) שנשברה בגת העליונה נב). והתחתונה נג) טמאה נד). מודה ר' אליעזר ור' יהושע שאם יכולים להציל ממנה נה) רביעית בטהרה יציל נו). ואם לאו נז) ר' אליעזר אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה בידיו נח): י וכן חבית של שמן נא) שנשפכה נט) מודה

מלאכת שלמה

ובגבד שלא יעשה בו מוס ואם עשה בו מוס ה"ז לא יטהר עליו ר"ש אומר יקיז ואע"פ שעשה בו מוס ר' אהבו בשם ר' אליעזר אתיא דר' יהודה כר"ג פי' ר' יהודה אומר אע"ג דמתר אע"ג דמיון ואזיל לאיבוד לא יקלקלנו ולא יתקנו כר"ג דאמר אל יחדש בה כל דבר ודרבנן דאסרי לקלקלו ומתירין לתקנו אם יכול לעשות בלא מוס יקיז שלא יטמא כר"א דאסור לגרום לה טומאה אלא מלגיעה שלא תטמא. ור"ש כר' יהושע פי' ר"ש דברי להטיל מוס קודם שימות כדי שתראה לאכילה ובמוס אחר כר' יהושע דאמר יגרום לה טומאה כדי שתראה לזילוף. והא דתניא בשם ר"ש יקיז ואע"פ שהוא מתכוין לעשות בו מוס דש"ל דכשהיו בתותו מוס ופליגא אמתני' פ' התרומות דף ע"ג ודפ' הקומץ רבא דף כ"ב אבל הרמב"ם ז"ל לא גרים של תרומה שפי' ז"ל בחבית ר"ל בחבית של תרומה. וכירושלמי וכיון במ"ש שם בפ' כל פסולי סי' ב': ט חבית שנשברה בגת וכו'. אית דגרסי חבית של תרומה משברה והכי איתא שם בפסחים פ"ק דף ס"ו וסוף הפרק ותוס' פ' התרומות דף ע"ג ודפ' הקומץ רבא דף כ"ב אבל הרמב"ם ז"ל לא גרים של תרומה שפי' ז"ל בחבית ר"ל בחבית של תרומה. וכירושלמי מפ' דמתני' מיירי שאין בבור שיעור כדי להעלות התרומה. הר"ש שירילי"ו ז"ל: ואם לאו ר"א אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה בידיו. בפ' התכלת וגם שם בפסחים מסיים בה ור"י אומר אף יטמאנה ביד וכתב הר"ם ז"ל דהייטו דתני סיפא ועל זו ועל זו וכו' אלא שהתלמוד מקלר בלשון ותני ר"י אומר אף יטמאנה ביד. ושם בפסחים פ"ק דף כ' רמי ר"א תרומה אתרומה ומשני מי אמר ר' יהושע גרמא אין. בידים לא. דקאמר לעיל במתני' אם היתה מכוסה יגלנה והו לא ורמינהו חבית שנשברה בגת העליונה וכו' ומשני שאני התם דאיכא הספד חולין והא דלא חיים ר' יוסי אליבא דר' יהושע במתני' דספ"ק

יכין

נא) של תרומה טהורה: נב) מקום עצירת ענבים: נג) הבור שסיין יורד לתוכו מהגת: נד) שהיו שם חולין טמאים פחות מק' נגד החבית: נה) מחבית התרומה: נו) ר"ל צריך לחזור אחר כלים טהורים להליל ואף שבתוך כך ירד מהתרומה להחולין

תפארת ישראל

ויטמאת ויאסר כל שבבור אפילו לכהן: נז) שאין כלים טהורים בגמלא: נח) לקבלה בכלים טמאים כדי להליל החולין שבבור: נט) שנשברה החבית והשמן הולך לאבוד ולא נקט בביין שנשברה בבית הבד וכו' דהכא גבי שמן בכה"ג כ"ש מודו שלא יטמא ביד דאף שיטמא כשירד לתחתון

יכין

לעשות כן והמעם שלא יעכוב להשהותה זמן רב ויבא לידי תקלה וכ"כ הר"מ בפ' . וי"ש סובר להפך ואמר שלאו להשיתה למקרים ולמאורעות כדי שהשפך כו' ע"ש. (ש"ל): ט בר"ב ד"ה ואם לאו כו' להליל החולין כו'. אבל שלא להליל החולין מודה ר"י דאסור. וגדולה מזו כ' הר"ב במשנה דלק' שאפי' להפסד מועט לא תשבו ומודה ר"י דאסור והוא מגמ' ערוכה בפסחים שם וכ"פ הר"מ בתכונו. ותמוהים דבריו בפירושו שמפ' מ"ש ר"א ואל יטמאנה בידיו ר"ל שלא יסיע בידיה היין לגת התחתונה שהיא שמאה ומשמע דר"י גם זה מתיר וכ"כ במשנה דלק' שלדעת ר"א אסור שיסיע לאבד לו לטמאה מה שנשפך לא שיליל ממנה שום דבר לו שיליל פחות מרביעית ומשמע דר"י פליג גם בזה ומתיר לאבד כמו לטמאה אע"ג דאינו מרויח בזה והוא נגד סוגיא דפסחים הנ"ל ונגד מ"ש הוא עצמו בתכונו והתימה שלא העילו בזה שום מ' מהמפ': י תוי"ט ד"ה חבית כו' הקשיתי לשאול כו'. פי' דברים אלו שפי' הר"ב כאן הקשיתי על מה שפי' לעיל רש"ש וכו'. ונלא למימרא דהתם כ' כן אלא הכא מקשה ומתרץ. וכ"ז היה

תוספות אנשי שם

לעשות כן והמעם שלא יעכוב להשהותה זמן רב ויבא לידי תקלה וכ"כ הר"מ בפ' . וי"ש סובר להפך ואמר שלאו להשיתה למקרים ולמאורעות כדי שהשפך כו' ע"ש. (ש"ל): ט בר"ב ד"ה ואם לאו כו' להליל החולין כו'. אבל שלא להליל החולין מודה ר"י דאסור. וגדולה מזו כ' הר"ב במשנה דלק' שאפי' להפסד מועט לא תשבו ומודה ר"י דאסור והוא מגמ' ערוכה בפסחים שם וכ"פ הר"מ בתכונו. ותמוהים דבריו בפירושו שמפ' מ"ש ר"א ואל יטמאנה בידיו ר"ל שלא יסיע בידיה היין לגת התחתונה שהיא שמאה ומשמע דר"י גם זה מתיר וכ"כ במשנה דלק' שלדעת ר"א אסור שיסיע לאבד לו לטמאה מה שנשפך לא שיליל ממנה שום דבר לו שיליל פחות מרביעית ומשמע דר"י פליג גם בזה ומתיר לאבד כמו לטמאה אע"ג דאינו מרויח בזה והוא נגד סוגיא דפסחים הנ"ל ונגד מ"ש הוא עצמו בתכונו והתימה שלא העילו בזה שום מ' מהמפ': י תוי"ט ד"ה חבית כו' הקשיתי לשאול כו'. פי' דברים אלו שפי' הר"ב כאן הקשיתי על מה שפי' לעיל רש"ש וכו'. ונלא למימרא דהתם כ' כן אלא הכא מקשה ומתרץ. וכ"ז

ציונים

ט חבית שנשברה. פסחים שם. מגמות מה. ותוס' שנחים דף פג. ומגיות דף כג:

חלופי גרסאות

ט והתחתונה נל"ם והתחתונה וכ"ה במגמות. ונשמחים שם. ותחתונה. ושם כ: ותחתיה. טמאה נכל המקומות הנ"ל חולין שמאים. יכולים ציונגל' יכול וכ"ה בכה"מ המצויינים. בידיו בכה"מ המצויינים ביד

תוספות חדשים

כו' עכ"ל. וכל זה כתבו תוס' בפסחים דע"ו בד"ה חבית כו':

חדושי מהרי"ח

שתי חביות ברה"י כו' עכ"ל. אבל אם היו ב' חביות ברה"ר אף שאחד יודאי טמא הלא השניה ודאי טהורה ועל זה לא היה אומר ר"י יניחנה במקום התורפה. אבל ראיתי בר"ש ומוכח שם מדבריו שאם שניהם ברה"ר אז מדאורייתא שניהם מהורין: ש"י [תי"ט ד"ה]חבית של שמן שנשפכה. מה שפי' הר"ב כו' הקשיתי לשאול לעיל רש"ש וכו'. עכ"ל. הנה לכאורה כבר הירץ הרב זה בפ"ה משנה א' ע"ש רק היה אפשר לפרש המשך לשונו שם הקשיתי לשאול וניחא לי אפילו בלא תירוץ דלעיל אלא ראבתי קשי' כו' אלא נמסקנא כו' בכלי מאוס זה היה להר"ב לפרש מצא שאם היה הר"ב מפרש כן אז לא היה קשה כלום כמו תירוץ של ז"ה. אבל אני שבעתי לא אבין איך כתב וראה הרב תוי"ט תחלת דברי הר"ש ולא סוף דבריו של משנה א בפ"ה וז"ל שם בדתנן בפ' כל שעה דף ל"ג מדליקין בפת ושמן של תרומה שנטמא ר' חזקי' אמר ל"ש אלא פת אבל חטין לא שמא יבא לידי תקלה ור"י אמר אפילו חטין והשתא לחזקי' ניחא מטאין ירקבו דחייש לתקלה. אלא לר' יוחנן ירלוק ומשני סבר ר' יוחנן משום תקלה ואע"ג דאוקימנא לה בפ' כ"ש בשלקתא ומאיסתא דלאחר שנטמאו שולקין ואח"כ זורקן לבין הצנים דנמאסות וחזקיה חייש דלמא אכיל להו מקמא דלזרקינהו או לשלקינהו מכל מקום הכא אפילו ר' יוחנן מודה דדימוע קיל ואיכא למיחש משי עכ"ל. ועי' ג"כ בגמ' הנ"ל דף לג ושם תראה ג"כ בדברי הר"ש שאף בתרומה טמאה בלא דימוע חיישינן להקלה הן חזקי' הן ר"י רק למאם לר"י מותר דעיקר תקלה הוא כשיהא לזמן מרובה אבל כשטמאים אותה מותר. וחזקי' סובר אפילו ממאים כנ"ל נמצא מה מתרץ הרב תוי"ט שם בפרק ה דתם ר"מ ל' בכלי מאוס וכאן בדבר יבש ע"ש הלא גבי דימוע דקיל ע"כ אפילו בדבר מאוס אסור לא מבעי' לחזקי' אפילו בתרומה טמאה בלא דימוע לא מהני שמא יאכל קודם שיורק בכלי מאוס. אלא אפילו לר"י גבי דימוע לא מהני אפילו יטמאם כי שמא יאכל קודם שיורק לכלי מאוס נמצא ע"כ אי אפשר לומר אלא זה התירוץ דשם אליבא דירושלמי וכאן אליבא דגמרא פסחים דף כ ושמא משום זה חזר הרב וכתב כאן זה התירוץ רק מ"ש ואבתי כו' אלא כו' דמה היה אם היה מביא הר"ב כאן שיתנגו בכלי מאוס הקרשיא בפ"ה לא יתורץ כנ"ל דשם לא מהני דבר מאוס בדימוע וכאן נ"כ דימוע. אלא ע"כ דכאן אליבא דגמרתנו ואם תלונות הרב תוי"ט דלא לתרץ הקושי' היה לו להר"ב להביא הא דשרי להדליק דוקא כשנותנו בכלי מאוס זה אינו קושי' כי הר"ב לא בא רק לתרץ הדיוק ומה לו להביא חדין זה יכול להביא בכל מקום שאפילו בלא דימוע צריך בכלי

פליגי כדלעיל ולהכי קתני גבי שמן נספכה ולא נקט כמו גבי יין. משום דבחבית של שמן *) [בנסברה] בגת העליונה ובתחתונה חולין טמאים. מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל. ואם לא יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל. ר' אליעזר אומר תרד ותבלע ואל יבלענה בידיו: **יא** ועל זו ועל זו. על זו שטולד לה ספק משום דשמן רגיל להדליק ולא חבו להפסד מועט. וביין נמי לא נחלקו אלא דוקא בדליכא בתחתונה פחות ממנה חולין. שנעשין החולין כולן מדומע ואיכא הפסד. אבל אי איכא מהה חולין כולהו מודו דאל יטמאנה ביד משום דליכא הפסד: **יא** על זו ועל זו. על זו שטולד לה ספק

*) בד"ו ודי"ם שבספכה. **) בד"ו בעוראה.

פרק ה דמפרש דבדמוע ירקב ולא ידליק משום דקיל כו'. ונימא לי דלעיל טל פי הירושלמי כפירש הר"ם כמו שכתב שם. והכא טל פי גמרא דידן. ולהכי קשיא דיוקא דדייקינן ממתני' דהכא. ועוד דברייתא שטויה בהדיא בסוף פרק קמא דפסחים חבית של שמן וכו'. ובתחתונה חולין טמאים מודה וכו' ["אלא כמסקנא דגמרא שם. דהכא מניח השמן בכלי מלא וכו' כמו שכתבתי שם וזה הוה ליה להר"ב לפרש כאן] ולריך עיון: **ותבלע**. שתבלע ותשקע בקרקע. הרמב"ם: יטמאו

מודה ר' אליעזר ור' יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל (נ) ואם לא (נ) ר' אליעזר אומר תרד ותבלע (ס) ואל יבלענה בידיו (סא) : **יא** ועל זו ועל זו (סב) אמר רבי יהושע לא זו היא תרומה שאני מוזהר עליה מלטמאה אלא מלאכלה. ובל תטמאה כיצד היה עובר ממקום למקום וכברות של תרומה בידו אמר לו עובד כוכבים תן אחת מהן ואטמאה ואם לא הרי אני מטמא את כולה רבי אליעזר אומר יטמא את כולה ואל יתן לו אחת מהן ויטמא. רבי יהושע אומר יניח לפניו אחת מהן על הסלע (סג) : **יב** וכן נשים שאמרו להם עובדי כוכבים

חלופי גרסאות. י יבלענה בל"ם יטבאנה. **יא** ועל זו בל"ג ל"ג ב' מנות אלו. ונימשלמי על זו ועל זו. היא נירושלמי ל"ג. ובל תטמאה כיצד. בל"ם ל"ג ג' מנות אלו ונירושלמי ל"ג מלת כיצד. של נירושלמי ל"ג. תן אחת נכהפר"י תן לי אחת. לא הרי אני מטמא נירושלמי לאו הריני מטמא ובל"ם לאו אטמא. כולה בל"ם כולן וכן בשטור. ויטמא נירושלמי ל"ג. אחת מהן נירושלמי ל"ב מנות אלו.

מלאכת שלמה

י ואל יבלענה. גרסינן וכן הוא במשניות מדויקות. ופירש הר"ם שירילי"ן ז"ל ואל יבלענה בידיו ואל יבלענה בשמרסוס בידים שאינם מטהרות וירושלמי מפרש דבמתגלגלה בבית הפרס ושם נספכה מיירי שהיא ממאה מדרבנן ומשום הכי קתני ואל יבלענה דמשמיתה כולה אבל אם אינו משמיתה כולה כגון בכלי שתוכו טהור ואתריו ממאים שרי ר' אליעזר ואף על גב דנבי שמן כי מקבל לה בכלי ממא לא מפסיד כהן דיכול להדליקה אפילו הכי פליג ר' אליעזר אר' יהושע ע"כ. אבל ה"ל יהוסף ז"ל הניח ואל יטמאנה בידיו וכתב פי' כדי להציל השמן אלא יבלע ויוכל להדליקו בטומאה ע"כ. ועל מה שפי' ר"ע ז"ל ואם לאו תרד בטהרה ואל יטמאנה ביד משום דשמן רגיל להדליק וכו' כתב קשה לפי' זה דהא ותבלע תנן ע"כ: **יא** ועל זו ועל זו. **כך** נ"ל. וכ' הר"ם ז"ל בפסחים ספ"ק גרסי' בשני מקומות ר' יהושע אומר יטמאנה ביד והייט הא דתני סיפא ואל זו ועל זו וכו' ע"כ וכבר כתבתיו לעיל ס"ו: ובל תטמאה. פי' הרמב"ם ז"ל עניינו שאל יכוין לטומאה אבל לסייע בזה אחר שנספכה מותר עכ"ל ז"ל נראה מתוך פירושו ז"ל שהוא סובר דובל תטמאה תוצר על האמור למעלה וקשה לפירושו מאי כילד דקתני ושמא לא הי' גורס כילד וכן כתב ה"ר יהוסף ז"ל דבכל הספרים לא גרסי' כילד. וז"ל הר"ם שירילי"ן ז"ל וכל תטמאנה כילד. ר' יהושע דרישא קאמר לה מה שאני מוזהר שלא לטמאות התרומה אע"ג דליכא דומקא כגון זה דאני מוזהר כילד הי' עובר וכו' והאחרה שלא לטמא את התרומה פי' רש"י ז"ל בפ"ק דפסחים דכתיב את משמרת תרומתי ע"כ וזהו עשה דמשמרת ולאו שמי ליכא ופלוגתא דאמורלי היא בהדיא בפ' אלו הן הלוקין ע"כ בקיצור: **ואל יתן לו אחת מהן ויטמא.** י"ם דלא גרסי ויטמא: **אחת מהן על הסלע.** יש ספרים דלא גרסי מלת מהן: **בפי' ר"ע ז"ל.** ועל זו ועל זו שטולד לה ספק טומאה ועל זו שהולכת לאבוד וכו' כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה כלל כי ר' יהושע כבר אמר דבריו על אותה המשנה. אך אמי על זו ועל זו קאי על אלא האחי בבות שלפניו דהיינו חבית שנשברה וחבית שנספכה כי בשתיהן הזכיר דברי ר"א לבד והשתא אמטוני' על זו ועל זו שעל שתיהן אמר ר' יהושע וכו' וכן פי' הוא בעצמו לעיל על משנה דחבית שנשברה אך בתלמוד ירושל' יש מחלוקת בדבר וע"ש שם עכ"ל ז"ל. עוד כתב ואם נאמר סרי אני מטמא את כולם פי' אע"פ שגם בזה יש מחלוקת מ"מ כ"ע מודו שלא יתנהג בידו ויטמאנה בידים ובעובר שהזכיר הדין הזכיר המחלוקת ע"כ: תע

חדושי מהרי"ח

כלי מאוס וחגמ' הוצרך להביא זה בפסחים דף כ' משום שהיה קשה מוילוף ע"ש אבל להרע"ב לפה לו להביא זה שלא במקומו הקושי' מפ"ה לא יתורץ כנ"ל ואפשר י"ל דבשמן מהני בכלי מאוס דשם יתן היכף השמן ולא אתי למיכל מיניה משא"כ בתבואה דשד דימאס יהיה זכן גדול וכן יש לדקדק מהגמ' דף ל"ב הנ"ל דשמן לא הזכיר חוקי' ע"ש והיו דברים אחרים מתורצים בדברי התוי"ט אבל לא כולו אבל לא יכולתי להאריך כל הצורך כי גם ביה יצאתי הרבה חוץ מגדרי והש"י יודע האמת ורו"ק רק שכמה פרקים כמה פעמים נראה דעת התוי"ם שבלא דיטוע לא היישינן כלל לתקלה וגם פי' בהדי' בפ"ה משנה ב בד"ה חרוס ותשרף כן וו"א הלא חזקי' ור"י פלוגתייהו בלא דיטוע ואפ"ה לשניהם חיישינן לתקלה וגם בדף כ בפלוגתא ז' של ר"א ור"י חיישינן לתקלה ולא זכרו כלל מעם דדיטוע קיל וכן מוכח שם ואם באתי לדקדק למה באמת זכרו חזקי' ור"י חילוק בין מת לחטים ולא זכרו שמן דתני ג"כ דהלא הכי מתחיל המשנה שם אלא משום דשם אמר באמת שמן ניחא דרבו לי' בכלי מאוס ע"ש:

משנה ראשונה

להליל בכלים ממאים. והלמב"ם מפרש שלא יסייע ביכידתה לתוך הטומאה. ובתבורו מפרש שלא יעלנה בידיו בגלא נמילת ידים: **י ואל יבלענה בידיו.** נראה דאל יבלענה לאו דוקא דלמה לו להבליעה בידיו שאינו מרויח בכך יותר משבבלע ממילא. אלא כלומר אל יטמאנה בידיו להליל בכלים ממאים שלא תבלע ותפסל. ומיידי דאמר הרב דתבלע נקט יבלענה: **יא** על זו וכל זו. פי' הר"ב פ"ה שמולד לה ספק טומאה וכ"כ הר"ם. וה"ל לכתוב שהולך לטמא ושיהיו הייא דמ"ם ושהולך לאיבוד הייטו מתני' דלעיל אבל ספק טומאה היטו לעיל מ"ח והתם לא שרי אלא שרי אלא מלאכלה. כלומר בחינו מוזהר על הטומאה אלא בתרומה שטומדת לאכילה וה"י לטעמיה דתרומתי כתיב: **תן אחת מהן ואטמאה.** אלא דבגיעתו הוא מטמא תרומה וכ"כ הרמב"ם בחבורו והיינו מפעם בגזרו עליכם להיות כזבן אבל טומאה דאוריתא לא שייך בטובד כוכבים כמ"ש הר"ב ספ"ח דפסחים ופי' כפ"ג בנגעים: **יניח לפניו אחת מהן.** ולר"ח להניח אחת לפניו נמי אסור ונראה דמודה ר"ח דמותר לומר לו קח לך אחת מהן:

ציונים

יא על זו ועל זו. מיי' פט הל' ל' וה': יתיח לפניו. שם ה"ע: **יב** וכן נשים. מיי' פ"ה מהל' יסודי"ם ה"ה סמג לאוין קסה ש"ע י"ד פי' קנו פ"ח:

יכין

להתהון הפסד מועט הוא דחזי להדלקה כשיהנו לכלי מאוס דלא ליתי בי' ידי הקלה משא"כ ביין הפ"מ הוא כשיהטמא דלא חזי לזילוף כשיהנו לכלי

תפארת ישראל

מאוס: ס) ר"ל השקע בארץ: סא) ר"ל לא יגל לקלטו להדלקה בידים שהן שניות לטומאה: סב) על המולד בה ס' טומאה ועל ההולכת לאבוד: סג) ולא

יכין

מאוס: ס) ר"ל השקע בארץ: סא) ר"ל לא יגל לקלטו להדלקה בידים שהן שניות לטומאה: סב) על המולד בה ס' טומאה ועל ההולכת לאבוד: סג) ולא

יתנה

תוספות אנשי שם

היה במהדורא קמא. *) ואח"כ במהדורא בתרא הוסיף לעי' דפ"ה אותו הסירון כפי מסקנת הגמ' דהמי ליה בכלי מאוס כו'. ולא הוה והוסיף כאן סוף דבור זה אלא כמסקנא וכו'. והכי הכ"ל בזה אך לשונו שב' על דברי התוי"ט אינו אין בידינו שם כלום מה"ז וכו'. והאריך בזה לפי שהבין שכוונת הרי"ט לומר שם דפ"ה הקשה והיכן כן לחלק בין הכלי וירוס' ואין זה כוונת התוספת יו"ט לע"ד. (פ"ל): במשנה **שאם** יכול כו'. לעי' בחבית שנשברה קתני אם יכולים ל' דנים וטעמא שנשברה היא שוכבת ממקומות הרבה ואין אדם א' יכול לבדו להגיל משא"כ כשנספכה שאינה שוכבת אלא ממקום אחד. (פו"ע): **יב** במשנה **וכן נשים.** לרבותא דלא על גב דא"כ מוכרים אין כאן עבירה על לאו דעבירות דהא אבה קרקע עלם ולא קעבדה מעשה כדמשני תלמודא גבי אחר וכמו שכתבו התוספות ברים כתובות אפ"ם אל ימסרו כו'. ובזה א"ב דוקא בנשים דוקא דה"ג המ"ל אמשים וכגון שתבעוהו לעבירה א"ע בשאלו א' לטורגו דדינא נמי הכי וכדתני בדוגם הכא אלא דוקא הא לרבותא וכדאמרן. (ש"ל): תוי"ע

*) א"ה כ"ז נרס לכ"ד ולהכ"ל ברור הלשון שלפנינו בהתוי"ע שם שב' והא דבמ"י פ"ח מפ' הר"ב כו' הא מסקי' התם רמו ליה כו' שדברים אלו מוכיחין כי כל הדברים האלו נכתבו בזמן א' ואם הם מן המהדורא קמא והלי שאין מקום לומר כאן דיוחא ליה דלעי' ע"פ הירוס' כו' אחרי שכבר השמיט הבנאלי הירוס' וכתוב דבריו כאן ואם הם מן המהדורא בתרא א"כ לא הזכיר בהמהד"ק מזה דבר ולכן הוצרך הב"ל לדחוק בפי' דברי התוי"ע כאן בכ' הקשיתי לעי'. אבל המעיין בהמהד"ק של התוי"ע (פרלא שע"ו) שם ימצא כתוב בזה"ל ותימה דבמ"י פ"ח מפ' הר"ב כו' ומן תיבת הא מסקי' התם עד הלכך ל"ל הקשתא ליתא שם. ובמהד"ב כשהוסיף לכתוב הא מסקי' התם כו' תקן תחת מלת ותימה וכתב והא. וכאן מן מלת אלא כמסקנא עד הו"ל להר"ב לפרש כאן הוא ג"כ תוס' במהד"ב. וגזה יתבארו דברי הפו"ע במ"ש הקשיתי לעי' כפשטיה ופשוט:

אלא מלאכלה. כלומר בחינו מוזהר על הטומאה אלא בתרומה שטומדת לאכילה וה"י לטעמיה דתרומתי כתיב: **תן אחת מהן ואטמאה.** אלא דבגיעתו הוא מטמא תרומה וכ"כ הרמב"ם בחבורו והיינו מפעם בגזרו עליכם להיות כזבן אבל טומאה דאוריתא לא שייך בטובד כוכבים כמ"ש הר"ב ספ"ח דפסחים ופי' כפ"ג בנגעים: **יניח לפניו אחת מהן.** ולר"ח להניח אחת לפניו נמי אסור

טומאה. ועל זו שהולכת לאכול. אמר רבי יהושע שאינו מוזהר על טומאתן ואותה שמוזהר עליה בל תטמא כילד היה עובר וכו' דקאמר רבי יהושע יניח לפניו אחת של הסלע כדי שלא יגרום טומאה לאחרות. ואף אותה אחת יניח על הסלע ולא יתגנה בידו. שלא יטמאנה בידים והלכה כרבי יהושע: **יב** תנו לנו אחת מכם. שרוצים לבא עליה באונס: יטמאו כולן. דאין דומים נפש מפני נפש. ובהא מודו רבי אליעזר ורבי יהושע:

תוספות יום טוב

יב [יטמאו את כולן. פירש הר"ב שאין דומין וכו'. עי' מ"ש בזה בסוף פרק ז דאהלות]:

כוכבים תנו אחת מכם ונטמא (סה) ואם לאו הרי אנו מטמאים את כולכם יטמאו את כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל (סו):

מלאכת שלמה

יב תנו אחת מכם. ס"א תנו לנו אחת מכם: יטמא את כולן. כלומר ימסור נפשו עליהן וימות וימנע העובד כוכבים את כולן. הר"ם שירילי"ז ז"ל: ואל ימסרו להם נפש אחת. פי' ה"ר יהוסף ז"ל וכאן כ"ע מודו משום דמאי חזית למסור בידים את זו שמא אחרת ע"כ. ובירושל' מוכח דאם ייחדו להם אחת מוסכין לותה וכן שמי תני התם דאם אמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו נהרוג את כולכם יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל ואם ייחדו להם אחד כשנא בן בכרי ימסרוהו להם ואל יהרגו ומ"מ איכא מצות הסידים כדמוכח התם בעובדא דר"י בן לוי והביאו ב"י ב"ד סי' קכ"ז:

יכין תפארת ישראל

יהנה לו בידים: סד) בבעילה אונס: סה) דאין דומין נפש מפני נפש וה"ה באומרי' תנו לנו א' מכם ונהרגנו. מיהו ביחדו ואמרו תנו לנו פלוני' לא פליגי. בחמה לכ"ע שרו למסרה כדי להציל האחרות

משנה

יב ואל ימסרו להם נפש אחת. פי' הר"ב שאין דומין נפש מפני נפש. ובריות הוקבו לנפשות דכתיב כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו ונו'. הרמב"ם פ"ה מיסודי התורה. ונראה דוקא למקום להם נפש אחת אסור אפי'

ראשונה

באמירה שיאמר לו קח לך את זו שאין דומין כו' ולעיל בתרומה כה"ג מתיר ר"י להניח לפניו אחת וזהו שכתב הר"ב דבאמת מודו ר"א ור"י כלומר אפי' ר"י דמתיר בתרומה הכא מודה אבל לומר לו קח אחת מהן בתרומה משמע דמותר אף בנפשות:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ח

פרק ח משנה א אשת כהן שאכלה בתרומה וחזרו שקודם שאכלה כבר מת בעלה או גרשה. וכן עבד כהן שאכל תרומה והודיעוהו שכבר קודם שאכל מברו רבו או נתנו במתנה לישראל או שחררו. וכן כהן שאכל תרומה ונודע שהוא בן גרושה או חלוצה. אם זמן אכילתן היה ע"ב פסח והתרומה חמץ. שומנו בחול. שאין פנאי לחקור אם רשאי בתרומה. אסור מקרן וחומש ואם לאו חייב בשניהן [ולרמב"ם פ"י מתרומה רק בקרן חייב]. וכן כהן שנדרה שהוא בן גרושה או חלוצה כל קרבנות שהקריב מקודם כשרים. ורק כשנודע שבזמן הקרבה היה בעל מום. פסולים:

משנה ב וכולן אם בעוד התרומה בפיהן שמעו פסולן. או שנטמא הוא או התרומה באותה שעה. יפלטות. וכ"ש כשנזכר או שמקודם היה הוא טמא או שכבר מקודם היתה התרומה טמאה. או בשנודע לו בשעת אכילה. שטבל בפיו. או מגש"ר שלא נישל תרומ"ע שלו. או מעשש"ל או הקדש שלא נפדה. או שמרגיש במאכל שבפיו סדק מאוס. יפלוט. ולא חיישי' להפסד תרומה וקדשים:

משנה ג היה אוכל סבל אכילה עראי בגנה. ונכנס בשוגג לחצר. והרי שם אסור גם עראי. או שאכלו בערב שבת. וקדש היום. והרי גם שבת קובע למעשר. ונאסר בו אכילת עראי. לא די שבחצר ובשבת לא יגמור אכילתו.

אלא אפי' יחזור לגנה או ימתין למוצאי שבת. אסור לאכול אותו הנוף:

משנה ד יין תרומה שנתגלת ישפך. ולא יניחנו לזילוף פן יכשל בו.ג' משקין אסורים משום גלוי. סים. יין. חלב [ודבש וציר דגים. חולין דס"ט. ב']. בין שהם בכלי או בקרקע. אבל בשאר משקין אין איסור גלוי. שיעור שהוי בגלוי. בכדי שיהיה המשקה מגולה נגלם מעין שומר כל כך זמן כדי שיצא נחש דק כשערה בחור דק כשער אשר אולי בקרקע תחת אין הכלי ויזחל אל המשקה. וישתה ויחזור לחורו:

משנה ה שיעור ביטול הארם. אם רבו המשקין כל כך עד שלא יהיה הארם ניכר בהן מותרים:

משנה ו כל פרי עץ או אדמה שנמצא בו נקב אפי' קטן אפי' הוא פרי גדול. כל שמין פרי זה יש בו ליחה. אסור כולו. בחמה נשאבת נחש. אסורה אפילו בס"ם. ואין בשר ממנה בטל ברוב:

משנה ז משקה שנאסר בגלוי אפי' סיגנו אסור:

משנה ח ב' חביות גם ברשות היחיד. ומסופק איזה מהן נטמא. ושניהן תרומה. שניהן תלויות. ואל יחדש דבר בהן. בין לשמרה שפי מטומאה וגלוי. או לגרום לה טפי א' משניהן:

משנה ט חבית תרומה טהורה שנשברה בגת העליון ונמצא שהיין תרומה שותת ויורד לבור שלפניו שבו חולין טמאין שאין בהן ק' לבטל התרומה. אם יכול להציל רביעית במהרה בכלים ובבים סהורים יציל. ואם לאו רשאי להציל גם בכלים וידים טמאים. כדי שלא להפסיד החולין שבבור:

משנה י אבל שמן דגם כשהוא טמא הוי להדלקה ואף שיאסר החולין שבבור לזר אם"ה אסור לטמאו בידים כדי להציל החולין מהפסד:

משנה יא היה בידו כמה ככרות תרומה. וא"ל עובד כוכבים א' שיתן לו א' ויטמאו ואם לאו יקח ויטמא כולם. יניח לפניו א' ולא ימסרו לו מיד ליד:

משנה יב וכן נשים שאמרו להן גזלנים שיהנו להן א' לטמאה ואם לאו יטמאו כולן. יעשו מה שירצו ואל ימסרו להן נפש מישראל. ורק ביחדו להן פלונית מותר למסרה כדי להציל האחרות:

פרק ט א הזורע תרומה שוגג יופך. חורם ומהפך כדי שלא יגדל ואין בכך כלום: ומזיד יקיים. כיון שנקרא שם תרומה על הסדה היה נראה כמאבד את התרומה: ואם הביאה שליש אפילו שוגג יקיים. משום דאסור לאבד את התרומה: ובפשתן מזיד יופך. ואפילו הביאה שלים כדי שלא יהנה בקסמין ויתחוב שהזרע בלבד הוא דהוי תרומה ואסור ועיקר פשתן משום קסמין הוא ולא משום זרע: בדמי

תוספות יו"ט

פרק ט א הזורע תרומה. עי' בפי' הר"ב במשנה דס"פ: יופך. מפורש במ"ג פ"ב

פרק ט א הזורע תרומה שוגג יופך א). ומזיד יקיים ב). אם הביאה שליש בין שוגג בין מזיד יקיים. ובפשתן מזיד יופך ג):

מלאכת שלמה

פרק ט א הזורע תרומה וכו'. הר"ם שירילי"ז ז"ל דחה הפי' שפי' רבינו שמשון ז"ל במתני' דשוגג יופך מזיד יקיים משום דהחמירו בשוגג יותר מבמזיד וכתב והנכון כפי' הרמב"ם ז"ל שכתב יופך מותר לו לחדש להפוך המרן ויפסל הזרע שזרע ואם הוא מזיד יקיים עניינו שחייב להניחן כדי שיגמהו ויהיו הגדולין הגומחין תרומה ע"כ. ור"ע ז"ל נראה שמפרש כפי' הרמב"ם ז"ל אע"פ שרוב לשונו מועתק מהר"ם ז"ל דוקא: ובפשתן מזיד יופך. מפ' טעמא

יכין תפארת ישראל

פ"ט א) מותר לו להפוך במחרישה לעקור הארשים כדי לזרוע במקומו חולין: ב) משום קנסא והגדולין תרומה [וע"ם יש בירושלמי וכ"מ בס' שמת מלי'] : ג) אפי' הביא שלים חייב להפכן דמדעיקר זריעתן לקסמין חייסי' שמא יכשל להעת מקסמין דסבור דהזרע לבד תרומה ואע"ג

חלופי גרסאות

יב תנו נפה"ל. תנו לנו. ונטמא ביטול' ונטמאה. את כולכם ביטול' ל"ג אפ.

תוס' אנשי שם

תוי"ט סד"ה יטמאו כו' בספ"ז דאהלות. ע"ש שהביא מרש"י בסנהדרין. ותי' הא' של רש"י שם הוא דברי ר"י בתוספתא כאן ותי' הב' הוא דברי ר"ם. ונ"ל לבאר דר"ם ג"כ מודה דבשאר לא היה ביטול מוסרין אפי' כשאינו חייב מיתה אלא שמוסיף דאפי' כשהיה חייב מוסרין כשהיה חייב מיתה. ואפשר עוד דגם ר"י לא פליג בהא ומר אמר חדא ומר אמר תרא ולא פליגי וכזה מיושב דלק"מ אמאן דס"ל דוקא בחייב מיתה מוסרין ביחדו א"כ בנשים דלא שייך לומר שהיינת להתעמת ס"ל למיסר אפי' ביחדו. אלא ש"מ דגם הוא מודה דבא"ח שתגל גם כאינו חייב כרי בייחדו. וא"ל שיהא חייב אלא בלאסר שיגל ואפשר דר"י ור"ל ביחוד' דר"י אמר כר"י ור"ל כר"ם ג"כ לא פליגי כנ"ל מיהו למש"ל בשם הר"ל אין ראיה מסך דנשים. ולאפשר לומר דאע"ג דדוקא בחייב מיתה מוסרין ביחדו אע"ג דאפי' מוסרין אין כאן עבירה דמריות דהוי קרקע עולם מוסרין ביחדו אע"ג דלא שייך לומר שהיינת להתעמת אבל מד' הר"מ בפ"ה כ"ה מס' יסודי' משמע דס"ל דפליגי. ולשמ ר"ם ור"ל דס"ל כוותיה אפי' כשלא היה ביאל אין מוסרין ביחדו אא"כ חייב מיתה. ופסק כוותייהו ולא סיים אאמת להתירא דיחדו רק בנאנשים ולא בנשים. וכבר תמהו כל מ"כ שהוא נגד הכלל דהלכה כר"י לגבי ר"ש וכר"י לגבי ר"ל וע"ש הטעם:

חלופי גרסאות

א הזורע. מיי' פ"ח מפלי' מרומות ה"כ:

חלופי גרסאות

א ומזיד נר"ם מזיד. אם ביטול' ואם.

תוס' אנשי שם

פ"ט **א** בר"ב ד"ה הזורע כו' ואין בכך כלום. ה"ה דעת הר"ם דיופך דוקא משום

משנה ראשונה

פרק ט א שונגיופך. פי' חייב להפך משום קנס שהיה לו ליזהר ולא הזו חכמים שמהפך ומאבד התרומה אין בכך כלום אמיל אלא נקנא שם תרומה על הדבה בשוגג אבל במזיד הוי כמאבד לא קנסו. וכ"ל הא דקנסו הזורע משום שאסור לזרוע תרומה דדמי לאסור לאסור בה בפ"ז דשביעית מ"ג וזריעה בכרקע ואינה נאכלת עוד לעולם. ואפי' תרומה ממלה שאינה נאכלה אסור לזורעה מעשה תקנה דלא לעשי לה עד זמן הזרע כדלקמן מ"ד: מזיד יקיים. והגדולין תרומה כדלקמן מ"ד: ואם הביאה שלים. משום דלא רגיל לאכילה הוי מאבד. ומדלא מילק מתמה דנכל מין זרעים וירקות ופירות רגיל בשלים. והא דבפ"ק דמעשרות לא מני שיעור הנאת שלים אלא בתבואה וזיתים ובאחר מינים יהיו הם ביפוי אחר. כבר כתבו הטו' בפ"ק דר"ה ד' י"ב דכולהו נמי סיינו קימון דהביאו שלים וכ"כ הר"ם פ"ב דשביעית מ"ז: ובפשתן מזיד יופך. פי' הר"ב שלא יהנה בקסמין ויתחוב שהזרע בלבד תרומה וכו'. וכן כתב הרמב"ם

ב בדמי תרומה. דגידולי תרומה אסורים לזרים: לא ילקטו אלא עניי כהנים. דחיישינן אדמלקטי ליה שדו לפומייהו: אם כן לא ילקטו אלא טהורים. דהא כהן טמא אסור בתרומה והלכה כר"ע: **ג** וחייבת במעשרות. מעשר ראשון ושני והוא הדין בתרומה. וכמעשר עני. אם היא שנה שלישית או ששית של שמטה שמעשר עני

ב וחייבת בלקט ובשכחה ובפאה. ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטים. ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם. רבי טרפון אמר לא ילקטו אלא עניי כהנים שמא ישכחו ויתנו לתוך פיהם. אמר לו ר' עקיבא אם כן לא ילקטו אלא טהורים ה): **ג** וחייבת במעשרות ה) ובמעשר

מלאכת שלמה עני

בירוש' כדי שלא יהנה בקסמין והייטו משום דעיקר פשתן נמדם נמדם היינו משום קסמין ולא משום זרע דפשתן זרע פשתן לא קאי לאכילה כדאי' ברים המוכר פירות וכדי לבטל שלא תהנה מחשבתו הוא דגזור והשתא לא דמי יוסף דסיפא ליוסף דרישא דיוסף דרישא היינו אם רצה שתהנה לו שההו יוסף וימותו הזרעים כדי שיוכל לזרעה אבל אם"ל אם רצה לקיים קיים וסכא על כרחו יוסף וכי תימא ס"ל דימא יקיים ולימרו דהקסמין להוו לכהן לסדיקין ולגבוס ו"ל דלא מלינו שם תרומה אלא באוכל כדתנן כלל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל.ומין שם תרומה נקרא על הזרע כיון דעיקר זרע משום קסמין הוא עכ"ל הרש"ש ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ובפשתן מזיד יוסף כ"ל נפרש מדלא קאמר אפי' מזיד משמע שדוקא מזיד אבל שוגג אם הגיאה אינם יקיים וע"ש ע"כ: **ב** ועניי כהנים. ואפי' שמאים: בדמי תרומה. והלמיד שלהם שמוכרין אותה בזול לגדולי תרומה הן ותקינו דאסורין לזרים ולא הייטי דבנן לומר דילמא ישכחו ויתנו לתוך פיהם משלך נתנו לך לכי נמי ישכחו חולין הוא דקא אכלי: שמא ישכחו ויתנו לתוך פיהם. כלומר משום טעם דיאמרו דישכחו והן יתנו לתוך פיהם מזיד והוו מילי דרבנן מוכח ואעלולא: ה"נ א"ל ר' עקיבא א"כ לא ילקטו אלא טהורים. ול"נ ה"ר עקיבא לא יקטו אלא טהורים דמשמע

יכין — תפארת ישראל — יכין

ואע"ג דבכל טבל הקסין מותרים הכא אמאי דהזרע תרומה היא. מיהו לרמב"ם [פי"א מתרומה ה"כ] גם זה קנס שלא יתכוון ויזרע להנות מהקסין: ד) דלמא אכלי לה בטמא"ג ולר"ש כהן זהיר בטומאה. מיהו לגניעה כ"ע לא חיישינן דהרי לא הוכשרו דהרי הטל הוא מ' מז' משקין

משנה — ראשונה

הרמב"ם. ולריך באור אם יהנה בקסמין מאי הוי הא אין הכן קדום בתרומה כלקמן פ"י מ"ה. גם מ"ש ויתעוב שהזרע בלבד כו' הא האמת כן הוא. ונראה שהענין הוא שזרע פשתן רובא לזריעה קאי ולא לאכילה כמ"ש הר"ב ר"פ המוכר פירות. ומ"ת אסור לזרוע תרומה על הפשתן כיון דמ"מ מזי לאכילה ותרומה לא מיתנה אלא לאכילה ומיהו אי עבר וזרעה לא שייך כ"כ למיקנסיה דהא רובא לזריעה הוי. דהא מה"ע אמרי' מזיד יוסף ולא הוי כמאבד דלזריעה קאי וא"כ אמאי קנסוהו. אלא דבפשתן איכא טעמא אחרינא דשמא יגיע בכך לזרעה פעם אחרת ג"כ. דבשאר מינים לא חייש' שיבא בגיל לזרעה כיון דגידולים תרומה ואין לו רוח לתרומה' ומכרת בזול כמ"ש הר"ב ר"פ. אבל בפשתן שהקסמין אין בהן קדושת תרומה ואינם ליה בגאה מרובה בקסמין שהקסמין עיקר ואיכא למיחש שיבא לזרוע התרומה גם לזרעה כדי ליהנות בקסמין ועביד איסורא דלכתחלה אסור לזרוע אפי' בשתן כדפי' ולכך קנסו שיוסף. וז"ש הר"ב שיתעוב שהזרע בלבד היא תרומה כלומר כיון שהקסמין מותרין איכא רווחא ויבא תמיד לזרוע שמחשבתו על הקסמין. ולשון הרמב"ם בתרומה פי"ח דין כ' ובפשתן אפי' מזיד אפי' הבישה שלים יספך קנס קנסו בו שלא יזרע ויתכוון ליהנות בעניו ע"כ וזה כדפי'. ויש לדקדק לאח"ז בדין כ"ד כ' הרמב"ם הזורע בפשתן גידולו חולין ע"כ וא"כ למה ליה טעמא שיתכוון ליהנות בעניו הא הזרע נמי חולין. וי"ל משום דקסמין עיקר נקטי': **ב** וחייבת בלקט ובשכחה ובפאה. לכאורה תלתא דפסיקא היא ובשלמא הא דמני לקמן חייבת

המכשירין. והרי לא מעלר כרש"ק דתבואה ואי ס"ד דיש הכשר במחובר למה כתב רחמנא וכי יותן מים על זרע והרי הכל מוכשר. ורק שיחמץ דבר משכח"ל במחובר [בפסחים ל"ג א'] ואפ"ה יאכלו ישראל מצה בפסח דכל אינב מדלייהו לא מחמצו והטעל טזל ויורד [בפסחים ד"מ ע"א]: ה) שם מעשרות

במעשרות נימא משום דתרומה דפלמא פטור ממעשר וקמ"ל דהכא אפ"ג דהגידולין תרומה חייבין דמדאוריתא איכא תרומה. אבל לקט ומכחה מהיכי תיתי למיפטר. ונראה לא תני לה אלא משום דבפי' למיתני עניי ישראל מלקטין ומוכרין לכהנים בדמי תרומה דהייט בזול. וזה מידוש הוא דסד"א כיון דמדאוריתא הגידולין חולין ונכון הוא דגזור דיהוו תרומה וכי גזור לבני דידיה אבל להפסיד לעניים לא גזור ויאכלום הם כשאר חולין קמ"ל דלא פלוג ולכאי תני בהדיא בדמי תרומה אע"פ שהעניים מפסידין. ונימא הכתא דלא תני הא דינא נמי לענין פוטרים שקולין ודין פטרים ישראל נמי עובדין אלא שמוכרין לכהנים וכן הכפה"ב עצמו מוכר כל הגידולין לכהנים דמלמא דפטיעא הוא נמכ"ש דענייש: **והדמים שלהם**. דסד"א כיון דגזרו דיהוו תרומה אף לבני עניים חייבים ליתן כל הלקט לכהנים בתכס כדין תרומה שהיא לכהן ומעני ישראל אין להם אלא שכר כפועל קמ"ל: **שמא** ישכחו ויתנו לתוך פיהם. וה"ק לא גזר כיון דעיקר חיוב אלא דרבנן. מ"מ אפי' בדאוריתא הכ"ג לא גזרי' דתרומה בדילי מינה כדאמרי' גבי מדם פ"י דתנחות מ"ס: אע"ב לא יקטו אלא טהורים. וס"ע בבר מוכלי תרומה זריזין הם אע"ג ול"ל אין ה"ל דמותר לעמאים כדתניא בתוספתא גידולי תרומה בחולין לכל דבר אלא שאסורין לזרים ולר"ע אסור לעמאים ול"ל מדברי הרמב"ם בתחלה פי"ח דין כ"ח שלא הזיר בהם אם אלא לבטל יום. ומ"ש הר"ב הלכה כר"ע וכ"ל הרמב"ם. הוא תמיה דהא בתחלה דלקמן פתחתא כת"ק: **ג** וחייבת במעשרות. איכא למידק אמאי תני

ז ולא חשו להפסד התרומה. ולפ"ז לא דמי יוסף דסיפא דפשתן ליוסף דרישא. דשם הוא רשות ובפשתן הוצה. ולפ"ז ל"ל דדוקא במזיד יוסף משום קנסא אבל בשוגג דלא קנסו אפי' בפשתן אם לא הגיאה שלים אם יקיים ואם הגיאה שלים מוכרת לקיים. ובתוספתא פ"ח איתא הזורע פשתן של תרומה עד שלא הגיאה שלים יוסף. משמע דאם לא יקיים. ומזיד זה וזה יוסף. ומאלתי בם מסדי דוד בכ' וז"ל אין איסור כיון לומר ובין לומר בפשתן נמי איכא דאיכא ס"ג ואם היה פשתן אפי' הגיאה שלים ואפי' במזיד יהבוך. ומוכח בהגיה דר"ל כיון בשוגג בין במזיד כיון עד שלא הגיאה שלים בין מהגיאה שלים. והייט דלא כמאן דלא כר"מ ולא כר"י. ואם משום דמתני' תנן סתמא דמשמע בכל גוונא. מ"מ מאחר דהתוספתא פרשה לתנאים אין לאל ידיע לדחותה. ומה גם דאדרבה ליאמר דמתני' גופא דיקא דלאו בכל גוונא תנן יוסף. דת"ל הו"ל לאיתני סתם ובפשתן יוסף וכ"ע. עכ"ל. ודברי הר"ב ז"ל דיוקא דשוגג ליוסף דוקא. וכ"ל שתהא שהו בטלה אין סורע בהר מזיד יקיים הם כדעת הר"ש וכרכיב כ' הפירושים. והוא תמוה דלא"ל לפרש מ"ש בירוש' קנסו בו שתבטל שהו בטלה אין סורע שזרע. אי בהר"מ דקאי אמזיד וכ"ל שתבטל שהו אל התרומה שזרע ולא יוכל לזרוע בה חולין ול"מ. ודע דבהר"מ בתחלה הוא דגדולי ז"ס לעולם חולין אפי' הזרע (ולפ"ז לא הו"ל שלא יהנה בקסמין

שהזכרתי כתוב ואף ע"ג דמ"ם אינו נמכר הא לא קתני ליה בהדיא ע"כ. ואפילו למאן דאמר דמעשר שני ממון בעלים איכא למימר] טעמא דאינו נמכר משום דסתם זורע תרומה כהן הוא. ומעשר שני לבעלים. וכן הרמב"ם הזכיר בפירושו ובחבורו שהלוים מוכרים מעשר שלהן לכהנים. ולא הזכיר מכירה במעשר שני. ["וברים מסכת מעשר שני כתבתי דהלכה כמאן דאמר ממון גבוה. ומיהו במשנה ט פרק ד בכורות כתבתי דמלישנא דמעשרות איכא למידק דאף מעשר שני במשמע]: ["וענוי ישראל מוכרים וס'. וכך הלוים מוכרים לכהנים מעשר שלהן. הרמב"ם]: ד גדולי תרומה תרומה. עי' במשנה ב פרק ב דבכורים [*ונס עיין במ"ב פרק ב דבכורים] [אנו ז' תיבות שייכים בד"ה אבל והמעתיק רשם כתובים על הגליון והעתיק שלא במקומם ולא דק וכן תראה רש פ"י בדברי הר"ב שעות כזה]. ומ"ם שם: אם

עני. ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים. ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה ו) והדמים שלהם. החובט ז) משובח ח). והדש כיצד יעשה. תולה כפיפות ט) בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין י). נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאביל את התרומה: ד גדולי תרומה יא). וגדולין גדולין יב) חולין יג).

עני טהג בהן: החובט. גדולי תרומה הללו במקלות הרי זה משובח כדי שלא יצטרך לחסום את הבהמה שדם בה שאסור להניחה לאכול בתרומה אם אינה פרתו של כהן: כפיפות. סלין: מאותו המין. של חולין אם חטים חטים ואם שעורים שעורים: נמצא לא זומם. כלומר אינו חוסם ונתן זמם לתוך פיה שהרי היא אוכלת מאותו המין: ולא מאבילה תרומה. דמשל חולין שבכפיפה התלויה בצוארה היא אוכלת: ד גדולי תרומה תרומה. מדרבנן עבדו רבנן תקנתא משום תרומה טמאה ביד כהן כי היכי דלא ליסחי לה לגביה עד זמן הזרע כדי לזרעה ואתי בה לידי הקלה ומשום הכי גזרו שיהיו גדולי תרומה כתרומה: וגדולי גדולין חולין. אם

מלאכת שלמה

שהיא כחולין לכל דבר אלא שאסורה לזרים וא"ל דבכלל זה שאמר וחייבת במעשרות הוי נמי תרומה וכך יש כדומה לזה בכמה מקומות דקאמרי אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל או יש קנין להפקיע מן המעשרות וכן נמי תנן במס' פאה ונותן משום פאה ופטור מן המעשרות ונותן משום הפקר וכו' ובכל המקומות האלו ל"ל שהתרומה היא נ"כ בכלל ע"כ. עוד כתב ועניי כהנים נוטלים. ל"ל דר' מרשן אינו אוכל ע"ז כי דוקא באלה שלמעלה שהן מתעסקין בלקיחתה אז חוששין שמא יסכתו אבל בכאן אינו כן ועל כן אין לחוש עכ"ל ז"ל: החובט משובח. יותר מן הדש: נותן לתוכן. ס"א בתוכן ה"ל יהוסף ז"ל: ד גדולי תרומה תרומה. היא נזירה אחת מי"ח דבר. וכירוש' המלכתין לעיל בפ"ז דייק גדולי תרומה תרומה הא גדולי תשלומי תרומה חולין. ופסק הרמב"ם ז"ל שם בפי"א דהלכות תרומות כמ"ד אתם בירוש' דהא דגדולי תרומה תרומה הרי הן כחולין לכל דבר אלא שאסורין לזרים וגדולי גדולין חולין הייט אפי' לזרים. וכתב ה"ר שמשון ז"ל והקשה במגילת סתרים דהא תניא בפ"ק דשבועות גדולי תרומה חולין ודחק לתרץ דהתם מיירי לענין לחייבו בלקט שכחה ופאה ולחייבו בתרומה ומעשרות כלתן לעיל ושל חכם דחק דהתם מיירי לענין טומאה וטהרה שהגדולין חולין ואין בהן שלשי אע"ג דבירוש'

יכין תפארת ישראל יכין

מעשרות כולל בכל מקום תרומה ותמ"ע כמו כלל אמרו במעשרות מאימתי פירות חייבים במעשרות. וכן בכולהו תלמודא עד שיפרטו לך: ו) והוא הדין הלוי מוכר המעשר לכהן. ולא חייבי שיאכלו ויתנו לפיהן וכלעיל מ"ב מדאין להם שום התעסקות בשעה שיקבלו המעשר: ז) מכה במקלות על שבלי תרומה: ח) שלא יצטרך לחסום שבהמה כשתדוש מדאסורה בתרומה אם אינה של כהן: ט) של: י) שדש: יא) מד"ם שלא יהיה תרומה טמאה אלא כדי לזרעה וביני ביני יטעה ויאכלנה ומדתקנ שהאסר תרומה אף שבטהרה בזריעה על כל פנים מדדמי תרומה בזול אינו מעריח לזרע' [כתו' שבת די"ז ב]. ואפי' בדבר שזרעו כלה גידולי תרומה [רש"י פסחים דל"ד א] וכן מוכח מדקא' אבל הטבל וכו' דע"כ מיירי בזרעו כלה כמ"ז: יב) בחזר וזרע הגדולי': יג) ודוקא בזרעו כלה: דרוזן

ראשונה

נפשה דאורחי' דתנא בכל דוכתא לגיתא ולאוכיפי בדרך לא זו אף ע: החובט משובח. פי' הר"ב שאסור להחזיל הבהמה תרומה אם אינה של כהן ע"כ. כלומר שאם היא של כהן אינה לד היתר בדבר שאינו מיוחד לאדם כגון כרשינין כדלקמן פי"א מ"ע: ד גדולי תרומה תרומה. פי' הר"ב משום תרומה טמאה ביד כהן כו'. אבל תרומה טהורה ביד ישראל אין לחוש שיזרענה לכיות חולין ויפטר ליתנה לכהן דלא תהידי לכהי דהא אי בעי מלי למעבד כשמואל דתנא מ' פומעת הכרי ומדלא עבדי הכי אלמא. לא תהידי. גמ' פ"ק דשבת ד' י"ז. ובראה דאין לחוש נמי משום תרומה טהורה ביד כהן שיזרענה לעשותה חולין. דלא תהידי דעבדי

בה הטמאין כשעדיין משקה טופח עליה. (לח"מ): ג תי"ם ד"ה וחייבת במעשרות כו' אינה נמכר כו'. מדברי משמע דמפרש מ"ש הר"ם אינו נמכר ר"ל אסור להמכר משום דמע"ש אין מוכרין אותו כדאמר בפ"ק דמע"ש ע"ש. אבל אם היה מותר למכור המע"ש ושיראל זרע בתרומה היה צריך למוכרה לכהן דמי תרומה. ומהא' הרמ"ם דאמר הא ע"י תלוי ממכר המ"ש הרא"ב בפ"ד דמע"ש מ"ז וגם אם הנעלים מחלוקין אותו ויוצא לחולין ודאי ממכר אח"כ. ואחי' תמה בהכך דלכאו' אינו הנאחר לו אחר הפרשת המעשרות שבודאי אין בו איסור מכירה מ"מ אינו מוכר להכהן אלא אותן בו בחנם כיון שגדולי תרומה תרומה. שוב ראיתי דהר"מ פוסק דגדולי תרומה חולין לכל דבר אלא שאסורין לזרים והוא מאיזו'. וא"כ אפשר דגם לענין זה הם כתרומה שאסורין לזרים והם מוכרין אותן לכהן בדמי תרומה. ומצאתי כתוספתא פ"א גדולי תרומה אין חייבין עליהן קרן ותומש ואין משלמין מהן קרן ותומש על מקום אחר אלא לפי חשבון. ודו' בעל הגה תוספתא שריל שאם אכל תרומה משלם מגדולי תרומה לפי חשבון החולין שם בהגדולין כגון אם זרע סאה ונעשו שתים משלם מהגדולין כי אינם דמתקה חולין ומתקה תרומה דהא דגדולין הרומה אינו אלא מדרבנן דאף דגם התרומה שבתוכה חולין הוא מ"מ אינו יכול לשלם מה שנקיל אינו צריך ליתן מתוכה לכהן בתורת תרומה דמעיקרא ע"כ. משמע מזה דגדולי הרומה ס"ל ליתן לכהן בחנם אלא כפי התרומה' שזרע והשאר מוכר לכהן בדמי תרומה אבל כם' תשלי דוד שם כ' דצריך לחשוק תיבות אלא לפי חשבון דלא שייך הכא אלא שבתבנו המעתיקים בטרכה לישנא דלעי' ע"ז גבי מדומע דהשם מיהא לפי חשבון יכול לשלם משום דמדומע אע"ג דאסור בתחילה לזרים מ"מ ריש לאיסור לכהן חון מדמי אותה סאה אבל דין גידולי תרומה ליתן לכהן הכל עכ"ל. ולכאו' הוה ל"ל דמ"ם הרא"ב אינו מכר ר"ל דמ"ם הרא"ב הכ"ר ע"ם ומ"ם במשנה הסמוכה בר"ב ד"ה דחובט כו' שלא יצטרך לחסום. דתניא בגמ"ם שם פרות הנשות בתרומה ומעשר שכר משום לא תחסום ותניא אידך אינו עובר. ומוקמי' להיא דעבר בגדולי הרומה דכיון דלא הוי תרומה דאוריתא קיימא בי"דים סתמא ושרר. (לח"מ): בא"ד אם אינה פרתו של כהן. וכ"ה בפי' הר"מ. וי"ע הא אפי' פרתו של כהן לא אותר להאכילה אלא כרשיין דעקרן למאכל בהמה כדלק' בפי"א ומ' תוס' כ"מ שם. (לח"מ): ד בשאנה גידולי תרומה תרומה. ל"ע הא כבר שמענו זה ממשנה שלפני זה. וי"ל דנקט לי' משום סיפא דגדולי גדולין חולין. (לח"מ): בר"ב ד"ה גדולי תרומה כו' ביד כהן כו'. ס"ל דאינו בכ"ק דשבת. וכ' הרמ"ז ז"ל ואתם איכא נמי עצמא אחרינא דלמא יהבנה ישראל ויזרענה [לבפסר מלאת לכהן מעטא דר"ה המחזיק מת"כ לא שאכלן פטור וכמו בהה"ג שנאנו פטור.רש"ם בהגהותיו לגמ"ל שם] אבל רבא מקבי עלה ולא קיימא אלא אי עצמא דר' הר"ב בכאן. ותמהתי על רש"ז ז"ל דבגמ' ד' ל' כ' לג' הטעמים ע"ש. ולעד"ל לתרץ בעד רש"ז דהא מאי דמקשה רבא בשבת אעצמא קמא הוא דאיכא למיתם לפרי דכיון דאפשר למעבד כדשמואל דאמרה ר' פומרת כל הכרי ולא עבדי הכי מהימני. וכ' התוס' שם אף דיב"ל אמ"ע דלא אפשר למעבד כדשמואל ליגזור. ואי' ר"י דמ"ע אמת הוא שגזרו אף על גדולי ת"ג. וזולה לפרש טעם בטולם ע"כ. מוכח מזה דלשלם עצמא קמא דר"ה טוב וכמן הוא בתמ"ע אלא דבבא רוצה לומר דטעם איסור כולל לכל אף לא"ה. והבאה א"ם דרש"י כוונתו לומר דבטבל ומע"ש לא שייך שום חד מהנהו תרי טעמי דאיתמרו שהם דחדא שייכא בתמ"ע וחדא בת"ג אבל בטבל ליכא מידי דלמה יהבה כיון דבוף סוף לבסתלמה נמי הו"ל טבל כו' ע"ש. (ש"ל). אלא. לכאו' יש ר"מ לדינא בין הני טעמי דלעצמא דתנאי ישראל לזרעה ולהפסיד את שהכן כשאמרו דגדולי תרומה תרומה צריך ליתן לכהן בחנם דאל"ה גם אם יאמרו לזרים יבוא בזרעתא דמי התרומה שיקבל מיד הכהן. מבאר"ה אי ישראל לא תהידי ומה שאמרו דגדולין תרומה הוא משום תרומה טמאה ביד כהן. די נמה שאסתם לזרים דשוב לא יזרע שכהן אותם אבל אם ישראל ל"ל לתתו בהן בחנם. אבל מ"ם התוס' דבתמ"ע נמאר התשלת. א"כ אפשר עומר דכיון דבתמ"ע סולרכו לגזור שיהיה תרומה גם לענין לתתו לכהן ה"ל בת"ג דל"ם רבנן. אבל הנו' ישנים בשבת שם כ' שוד דלתמ"ע מהימני מטעם אחר דאותן שהיו תשודים לא היו מפרישין המעבר כלל והתבירים שמפרישין מהימני א"כ לא בשאר רק הטעם האחד דתרומה טמאה ביד הכן אבל ישראל והאי אלא לא תהידי לשולם. ולפ"ז יש מקום לומר דא"ל לתתו לכהן בחנם. ומ"ם בטמאה הקולמה: בא"ד ואתי בה לידי הקלה. אבל

ציונים

החובט. שם בכ"ח: כיצד יעשה. ג"מ ב. ד גדולי תרומה. שבת יז: פסחים לד. נזרים ם. יומא' מלוים ע' בגולל מן המעגל. ופ"ל לשנת ופ"ו דשביעית. פוס' נ"ק עף קפו: מיי' שם בכ"ח: וגדולי גדולין. שם בכ"ב:

חלופי גרסאות

כפיפות גל"ם קפיפות.

חדושי מהרי"ח

פ"ם משנ' ג [תוי"ם ד"ה] וחייבת במעשרות כו' ואפי' למ"ד מעשר שני ממון בעלים כו' עכ"ל. לא הבנתי דבאר הלוי בזה הן הוא ממון בעלים או ממון גבוה רק שהר"ש אומר דמע"ש לא שייך בי' מכירה דהא הבעלים בעצמם יאכלו בירושלים וגם מה שכתב משום דסתם זורע תרומה כהן כו' מאי נ"מ אף אם זרע ישראל הלא צריך ליתן הכל לכהן והכהן יאכלנו בירושלים ולא שייך בו מכירה כמו תרומה ותרומ' מעשר דהכהן יאכל בעצמו ילמה הסב הרב לדעת אחרת ומאד אני מסופק אם זה מדברי הרב תוי"ם כי שמא איזה תלמיד הכנים זה:

תוס' אנשי שם

קדמי הגמל וכ"ע ל"ל כך סברא. ולפ"ז לגגיעה אינה דל"ש לא חייבי'. וי"ל משום דהסיבות לא הוכרו עדיין לפי שסיו עד עכשיו ממחוכר. אלמלי מ"ם הר"מ בפ"ב מה' מו"ש התרומה מעקרה ומעורה בשרש אינה עכורה אלא"כ יטלה לחיות ממנו הא נ"ם כתנאה ומקבלת טומאה וכשכר אע"פ שעודה מחוברת. מינמי לן לאוקמי לחתני' בשעדיין לריכה לקרקע וחיה חיים מן הארץ דאל"ה ליתוס דלמא אתכשרא נמי בשמים ומכל ועוד לפעמים משקה טופח עליה בשעת לקיטה והוא מכשיר אע"פ שנפל על התרומה במחוגר. ומ' המכשירין. ולכן ל"ל דחייבי בגוזמא דאמרן שחברין בה לוקטה מיד קמון לגמר ואלא יגעו בה הטמאין כשעדיין משקה טופח עליה.

תוספות יום טוב

ד' גדולי תרומה. שבת יז: פסחים לד. נזרים ם. יומא' מלוים ע' בגולל מן המעגל. ופ"ל לשנת ופ"ו דשביעית. פוס' נ"ק עף קפו: מיי' שם בכ"ח: וגדולי גדולין. שם בכ"ב:

חדושי הרשב"א

ד' גדולי תרומה תרומה. ע"ל דכל דבר אלא שאסורה לזרים ע"ל דבכלל זה שאמר וחייבת במעשרות הוי נמי תרומה וכך יש כדומה לזה בכמה מקומות דקאמרי אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל או יש קנין להפקיע מן המעשרות וכן נמי תנן במס' פאה ונותן משום פאה ופטור מן המעשרות ונותן משום הפקר וכו' ובכל המקומות האלו ל"ל שהתרומה היא נ"כ בכלל ע"כ. עוד כתב ועניי כהנים נוטלים. ל"ל דר' מרשן אינו אוכל ע"ז כי דוקא באלה שלמעלה שהן מתעסקין בלקיחתה אז חוששין שמא יסכתו אבל בכאן אינו כן ועל כן אין לחוש עכ"ל ז"ל: החובט משובח. יותר מן הדש: נותן לתוכן. ס"א בתוכן ה"ל

חדושי הרמב"ן

ד' גדולי תרומה תרומה. ע"ל דכל דבר אלא שאסורה לזרים ע"ל דבכלל זה שאמר וחייבת במעשרות הוי נמי תרומה וכך יש כדומה לזה בכמה מקומות דקאמרי אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל או יש קנין להפקיע מן המעשרות וכן נמי תנן במס' פאה ונותן משום פאה ופטור מן המעשרות ונותן משום הפקר וכו' ובכל המקומות האלו ל"ל שהתרומה היא נ"כ בכלל ע"כ. עוד כתב ועניי כהנים נוטלים. ל"ל דר' מרשן אינו אוכל ע"ז בכלל ע"כ. ולדי

אם חזר וזרע אותן גדולין גדוליהן חולין: הטבל. גדולו חולין משום דרוכו חולין: ומעשר ראשון. נמי משום דרוכו חולין: וספיחי שביעית. לפי שאינן מצויין ואינן מהגיס בכל שנה: ותרומת חוצה לארץ. נמי לפי שאינה מצוייה: והמדומע. דרוכו חולין: ובכורים. שאינן מצויין*) [שאינן] טהגיס אלא בשבעת המינים: גדולי הקדש ומעשר שני חולין. שאם זרע מהן כאה אחת והוסיף כמה**) סאה. חולין. אף בדבר שאין זרעו כלה: ופודה אותם בזמן זרעם. פודה כל האוצר בדמי אותה סאה: **ה מאה לגינה של תרומה.** שדה שנזרעה ערוגות ערוגות ויש בה מאה ערוגות

*) בד"ו ואינן **) בד"ו שאין של

אבל הטבל. עיין במשנה ו': **והמעשר ראשון.** שלא נטלה תרומתו. הר"ש: **והמדומע.** עיין סוף פ"ז: **והבכורים גדוליהן חולין.** עי' במ"ב פ"ב דבכורים ומתני' דהכא בזורע חוץ לירושלים. וכן לענין מעשר שני והכי מוקים לה בירושלמי: **ה [לגנה.** פי' הר"ב ערוגה. וכ"כ בפי' שהזכרתי ומסיים לשון כסלי לגיא בברכות ע"כ. והוא שם פ"ק ריש דף ו והגירסא שם לאוגיא ופירשו התוספות כי כסלא לאוגיא כעין תלמיס המקיפים את הערוגה כדתמרינן בריש נדרים הדין אוגיא להוי פאה עכ"ל. וחמיהה לי שאין הלמדי"ם שיש שבמשנתו נראה שהיא שרשית ובברכות היא משמשת]: כולן

אבל הטבל יד) ומעשר ראשון יד) וספיחו שביעית טו). ותרומת חוצה לארץ טו) והמדומע יד) והבכורים טז). גדוליהן חולין יז). גדולי הקדש ומעשר שני יח) חולין. ופודה אותם בזמן זרעם יט): ה מאה לגנה כ) של תרומה. ואחת של חולין

ה"ג. ד בזמן נד"ם בדמי. ה לגנה נד"ם לגינה וכ"ה ביתמלמי.

מלאכת שלמה

דבירום' משמע כפירושו וכו' ע"ש ותוס' הביאו דברי רבינו נסים גאון בעל מגילת סתרים בפ' כל שעה דף ג"ד. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל גדולי תרומה תרומה פי' אמר' בדבר שזרעו כלה להא עבל אינו מדבר אלא בדבר שזרעו כלה כדתנן לקמן ע"כ: והתרומת חוץ לארץ. כך פניה החכם הגר' עוד כתב גדוליהן חולין. פי' שהעבל הוי גדולין חולין לענין שמותר לאכול ממנו ערלי אלא מעשר אע"פ שהעבל הי' אסור ע"כ: והבכורים גדוליהן חולין. בירום' דמי הלי מתני' אהביא דתנן בר"פ שני דבכורים וגדוליהן אסורין ומסיק הא דהיינא גדוליהן אסורין איסור מתיקה והא דתיינא גדוליהן מותרין היתר זרות ע"כ מלשון כסף משנה דבפ"ד דהלכות בכורים ובתוי"ט כתוב דמתני' דהכא בזורע חוץ לירושלים והכי מוקי לה בירום' ע"כ ואני כתבתי כל זה שם באורך: בזמן שזרען. יש ספרים בזמן שזרען בכ"ף ורוב ספרים זרען בלא שי"ן. ופי' בזמן שזרען כשער הראשון וכתב ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל ור' יוחנן מפ' פודה כל האוצר בדמי אותה סאה ודמי הסאה הם כשער שעומד בו ולא כשער הראשון וקמ"ל דאפי' אם לא פדה אותן הגדולין חולין הן וכשבא לפדות אינו חייב לפדות אלא סאה אחת אותה שזרע והיינו בזמן זרען דלא הי' אלא סאה ולפי השער שעומד בו דיינינן דבזרעו כלה קמיירי ע"כ ובירום' מסיק הפרש בין הקדש למ"ש דמעשר שני בין בדבר שזרעו כלה בין בדבר שאין זרעו כלה נפדה כשער הזול כמבואר ברפ"ד דמס' מע"ש אלא דבר שזרעו כלה נפדה בזול של השער שהוא שומד בו דבר שאין זרעו כלה נפדה בזול של השער הא' והקדש בין בדבר שזרעו כלה בין אינו כלה אין לו אלא מקומו ומעתו אלא דבר שזרעו כלה פודה כל האוצר בדמי אותה סאה שזרע ודבר שאין זרעו כלה פודה כל האוצר ע"כ. ובספר האורה מצאתי כתוב ופודה אותן בדמיו של זרעים פי' בדמי אותו שזרע ע"כ. והחכם ה"ר יהוסף ז"ל כתב בזמן זרען יש ס"א שהגיהו בו בזמן בכ"ף ופי' ופודה כפי מה שהיו שוין בזמן שזרען ולא כפי מה שהן שוין עכשיו שגדלו ואי נרסינן בזמן ל"ע וע"ל דה"פ שמותר לפדותן בזמן זרען ואינו צריך להמתין עד שיגדלו ויפדה אותם אז כשוויים כיון שעתה אינם בפניהו שהרי כבר זרעו ול"ע ע"כ. ובדמב"ם פ"ה דה' מעילה סי' י"ל הלשון כך פודה אותן בשעת זרען בכל הדפוסים גם בהלכות מע"ש ס"פ שני הלשון ופודה אותו בשעת זריעתו: **ה מאה לגינה.** פי' בערוך לגינה לשון לגין ובתוספתא תתני מאה לוג משמע לגינה לשון לוג ע"כ. וכתב הר"ש שירילי"ו ז"ל ולי נראה שהוא לשון ערוגה שתרגם יונתן בפסוק הלוא אם שוה פניה (ישעי' כ"ח כ"ה). ויקרא יתהון זרעיין זרעיין לשנפין הא כזרעי חפין

על

יכין

יד) דרוכן חולין: טו) דלא שכיחי: טו) דמדאורן בכל המינין ג"כ הו"ל כאינן מצויין. ומיירי בזרען חוץ לירושלי' וכן מיירי מע"ש דלקמן במס': יז) ודוקא

תפארת ישראל

בדבר שזרעו כלה וכמשנה ו:יח) אפי' אין זרען כלה: יט) ר"ל פודה כל התבואה להת רק דמים שהוא בזמן שזרעה דהיינו דמי הסאה שזרע: כ) ערוגות:

ונתערבו

יכין

משנה ראשונה

דעבדי איסורא דבזריעה בעלה מאכילה ותרומה אינה אלא לאכילה. אבל תרומה ממאה אינה נאכלת ואיכא איסור בזריעה אי לא תשוש תקלה. והא דאמרי' בפ' דלעיל מ"י דאי רמי ליה בבלי מאוש ליכא לאיתם לאכילה אתם בשמן שקוה לא ומיתאים. והכא בתבואה יבשה לא מיתאמא כמ"ש מוי"ט רפ"ה: **אבל העבל** ומעשר ראשון. פי' הר"ב גידוליהן חולין משום דרוכן חולין וכ"כ הר"ש מהיכו וקשיא לי דבלאו הכי נמי למה נגזר בגידוליהן דלא גזרו אלא משום תרומה ממאה ביד כהן והתם שפיר איכא לאיגזר ממרוים בזריעתו שאם זרע בעל עמא הגידולין גם הם נעשין בעל פיהו ונותן תרומה לכהן והחולין נשארו ואין כאן ריוח שאילו היה תורם הבעל העמא ג"כ התרומה לכהן והחולין אם היה זוכה נשאו פטורין. וכן מעשר ראשון אלא טיעלה תרומתו אם הוא עמא ואילו הפרים ממנו התרומה בתוספתא וזרע המעשר נשארו ובכאן ג"כ כשזורעה בעבלה יפרים תרומה ומעשר מן הגידולין ומה מרוים ואפשר דהיינו נמי דקתמר לדוכו חולין ובחולין אין לו ריוח והתרומה בלאו הכי נותנה לכהן: **וספיחי שביעית.** פירות שביעית לא קתני אלא ספיחי. משום דתרי מילי ניהו פירות הם פירות החולין שגדלו בשביעית ויקרא העולין מתאיכן בשביעית. וספיחין הם שבאין פ"י זריעה מן הבצלים שנפלו בשת הקליר ונדלו בשביעית. ואותן שאין גדילין משום זריעה כמו פירות אילן לא מייני הכא דהני פירות דגידוליהן חולין דליכא לאיגזר בהו שמא יזרעם דלא חשיב לעבור אדאוריתא דכתיב שבת הארץ לכם לאכלה ואסור לזרוע מן התורה וגם אין מרוים הבנה שהרי הם מותרין באכילה אלא שאוכלין

ע"ש. ל: בר"ב ד"ה **ובכורים** שאינן מצויין מו'. וקי"ל דהא תרומה דאוריי' יותר אינה מצוה דאינה מגיעת אלא בדגן תירוש ויצהר. וכ"ש להפוסקים דאף ענבים וזיתים אינן אלא מדרבנן וזמן לא שייך זריעה ומכוס הרומה דרבנן ודאי לא היה להם לגזור דהוי כמו בבכורים אין כל דגן מייב כמו תבואה שבעמקים ע' מעחות פ"ד וכ"ש לפי דמשמע מתו' פסחים דלי' דכוסמין וש"ש וזיפון פטורים מן הבכורים ושמה"ש. ולי' ל' דכוונת הירום' לפי שבכורים א"ל משוש מעא"כ בתרומה דתמ"ע ל' משוש. (רש"ש). בחש' גדולי' הקדש ומ"ש. דלא שייך לאגזר שמא יהבה בידו ויבער בשומאה דלמה יהבה כיון דיכול לפדותו. ואפי' בלקוח בכסף מע"ש שעומת דאינו נפדה לר"י בחמ' מע"ש פ"ג מ"י לא גזרו על גדולים דליהו מעשר כיון דעיקר מעשר ל' פדיון. (הוס' ב"מ ד' ל'): בר"ב ד"ה **גדולי** הקדש מו' אף בדבר שאין זרעו כלה. לכאו' משמע מדבריו דמה"מ חולין ושורה מו' הוי תרי מילי. שכן חולין אע"פ שלא פדה אותם אלא שלהתאלה צריך לפדות בזמן זרעם וכ"כ הר"מ בפ"ה מ"ה מעשר. ותמוה לפ"ז מ"ש הר"ב אף בדבר שאין זרעו כלה וכ"כ גם הר"מ בחמ' מע"ש ומע"ש מטבל הגדולין לאוכלן בדבר שאין זרעו כלה כמ"ש בחמ' מע"ש. אבל הר"ש משמע דמפרש דהלא מלאה הוא שהם חולין לענין זה אע"פ לפדות אלא בזמן זרעם דהיינו כל האוצר בדמי אותה סאה ובפירוש כ' כן בפ"ב מ"ב דבכורים דהתם מיירי בשאינו רוצה לפדות דאז אבל הטבל. מיי' פ"ו מהל' מעשר ה"ל הסב עניין קלה: וספיחי שביעית. מיי' פ"ד מהל' תרומות ה"ל. מיי' פי"ל מהלכות תרומות הלכה כ"ג: והבכורים. מיי' פ"ד מהל' נחלים ה"ל. ג"מ ג. הקדש. מיי' פ"ה מהל' מעילה ה"ח. רכע"ש. מיי' פ"א מהל' מע"ש ומ"ל הפ"ו: ה מאה לגנה. מיי' פי"ב מהל' תרומות ה' ב:

ראשון לציון

פ"ט [משנה ה] תוי"ט ד"ה לגנה פירש הר"ב ערוגה כו'. לשרמב"ם בפי' לגנה שם למקום אוצ מן המרן הוא אומר בשלן כי אם היקה כמו ערוגה אחת מן הגן כו' וכר"ש כתב ובתוספתא תני מאה לוג משמע לגנה לשון לוג שרע מאה לוגין של תרומה ולוג אחד של חולין ונערוך לשון לגון עכ"ל. הנה הר"ש קילר ולא באר מהו לשון לגון לכן אודיעך כי בערוך איתא לגין פי' כדים גדולים (ולשון לגין תמצא גמי בשבת פרק ר' מ"ב ובע"ז פ"ם מ"ז ובמבול יום פ"ד מ"ז וקן בכלים פ"ל מ"ד):

תוס' אנשי שם

אבל הא דתוספא ואינו שורפה לא משיב ליה תקלה דאין מצוה לשרפה דוקא אלא מבערה ומכלה באיזה כילי שיהיה. (הג' תת"ם בשבת כ"ה): בר"ב ד"ה **הטבל** פי' דרוכו חולין כ"ם בירום'. ולכאו' תמוה כיון דכאן איירי לענין אכילת ערלי וא"כ מה שייך דוכו חולין דכיון שלא נתקן הרי הכל אסור. ונאמת דפ"י בספרים דל"ד כ' כשאומו כיון דעיקר הטעם בתרומה משום גזה ונעבל לא שייך הך גזירה וממילא הוא מותר. ומדברי הרמב"ם פ"ו מה' מעשר ערלה דהא דאסרי' לק' בעבל שאין זרעו כלה לא הוי הטעם מתמת איסור טבל עצמו אלא כיון שיש בתוכו תמ"ע ות"ג. וע"ל דאסורי' הייט לזרי'. (הגמ"מ): הוי"ם ד"ה **והמע"ר** אלא עגלה כו'. וכ"מ מדברי הר"ב שם שדומו חולין והוא הירום' ולולי דבריהם הייתי מפ' דאתיא כר"מ דאוסר מע"ר לזרים ואפכתן אתמא דמתני' כוותי' בפ"ע דיבמות. (רש"ש): **והבכורים.** ומיי' עגלה ולגלי הכרם ובקומות מבוס דערלה אינה אלא בדבר שאין זרעו כלה ולגלי הכרם דאסור בדבר שזרעו כלה מ"מ באיסור הנאה בעבודה לא קמיירי. וקומות לא פסיקא לי דבאמר קומס פירות אלו עלי אסור בגידולין כמ"ו פ"ו דנדרים

ע"ש. ל: בר"ב ד"ה **ובכורים** שאינן מצויין מו'. וקי"ל דהא תרומה דאוריי' יותר אינה מצוה דאינה מגיעת אלא בדגן תירוש ויצהר. וכ"ש להפוסקים דאף ענבים וזיתים אינן אלא מדרבנן וזמן לא שייך זריעה ומכוס הרומה דרבנן ודאי לא היה להם לגזור דהוי כמו בבכורים אין כל דגן מייב כמו תבואה שבעמקים ע' מעחות פ"ד וכ"ש לפי דמשמע מתו' פסחים דלי' דכוסמין וש"ש וזיפון פטורים מן הבכורים ושמה"ש. ולי' ל' דכוונת הירום' לפי שבכורים א"ל משוש מעא"כ בתרומה דתמ"ע ל' משוש. (רש"ש). בחש' גדולי' הקדש ומ"ש. דלא שייך לאגזר שמא יהבה בידו ויבער בשומאה דלמה יהבה כיון דיכול לפדותו. ואפי' בלקוח בכסף מע"ש שעומת דאינו נפדה לר"י בחמ' מע"ש פ"ג מ"י לא גזרו על גדולים דליהו מעשר כיון דעיקר מעשר ל' פדיון. (הוס' ב"מ ד' ל'): בר"ב ד"ה **גדולי** הקדש מו' אף בדבר שאין זרעו כלה. לכאו' משמע מדבריו דמה"מ חולין ושורה מו' הוי תרי מילי. שכן חולין אע"פ שלא פדה אותם אלא שלהתאלה צריך לפדות בזמן זרעם וכ"כ הר"מ בפ"ה מ"ה מעשר. ותמוה לפ"ז מ"ש הר"ב אף בדבר שאין זרעו כלה וכ"כ גם הר"מ בחמ' מע"ש ומע"ש מטבל הגדולין לאוכלן בדבר שאין זרעו כלה כמ"ש בחמ' מע"ש. אבל הר"ש משמע דמפרש דהלא מלאה הוא שהם חולין לענין זה אע"פ לפדות אלא בזמן זרעם דהיינו כל האוצר בדמי אותה סאה ובפירוש כ' כן בפ"ב מ"ב דבכורים דהתם מיירי כשאינו רוצה לפדות דאז

ציונים

ן הטבל . פמחים לד. נדרים ג. עיי' פ"ז מהל' מעשר ה"ו סמב פסון קלה :

תוספות חדשים

פ"ט משנה ו [תרי"מ ד"ה] **הטבל** כו' וז"ל הר"ן כו' מכל שנתמרת ככר המעורב בהן עכ"ל . נ"ל דהר"ן פוסק כר"ע דמ"ו פ"ה דפאה דזורע עד שימרת אבל לחכמים דפליגי עליה ס"ה זרע טבל שלא נתמרת אסור בערלה וכ"כ מדברי הרמב"ם פ"ו מה"מ ה"ז ע"ש ולפ"ז אם לאלף דלזרוע אסור אבל אם זרע מותר לאכול אח"כ ערלה מ"מ לא משמע כן מדברי הירושלמי פ"ב דמעשרות משנה ג' ועיין מה שכתבתי שם בס"ד :

תוספות רע"ק

פ"ט משנה ה [נדר] בהר"ב ד"ה כולן . שאין חקרקע. וכן במתני' פ"א פ"ו דערלה :

תוס' אנשי שם

מפני הערובות הטיקר שבהן . וא"ל דאם"ג דבשאר איסורין בדבר שזרעו כלה אינו אסור בטל לגמרי מ"מ בהקדש ובמע"ש דאינה תקנתא דפדיה אסור קודם הפדיון אף בדבר שזרעו כלה . וכן הא דאמר בפדיית כל האומר בדמי אותה שאה אף בדבר שאין זרעו כלה מ"ש דהא דאסרי' אפי' בגדולי גדולין בדבר שאין זרעו כלה אינו משום דסגדולין נתבטלין לגוף האיסור אלא משום תערובת הטיקר האסור בהם . וא"כ היכא דמהני פדיון פטיטא דסני בפדיית הטיקר לחוד ורק בהקדש משום תערובת דהקדש החמירו לפדות כל האומר כמ"ש הר"ש מירושל' וכר"ב לא הבינו גם זה . ומה שדחקו להר"ש לפרש כן דהא מלבא ניחא הוא כי היכי דלא תקשי דומיא דמשנתינו לתשנה דבכורים הנ"ל אבל להר"ב שם דל"ק מתני' אהדדי פטיטא דא"ל לזה ואיכא לפרושי דתרתי מילי ניחא כנ"ל ומתני' מיירי בזרעו כלה דוקא בכל הכך שנזכרו במשנה . ודברי הר"ב והר"מ נ"ע : ן בתשנה **אבל** בדבר שאין זרעו כלה . וה"ה בכל האיסורין בדבר שאין זרעו כלה אפי' בגדולין הבטלים לאסורין כמו בטבל . ובתרומה גם הרבעים אסורין . וכ"ז בשלא רבו גדולין על העיקר בכדי שיעור שיבלו לגבלו. אבל אם רבו גדולין על העיקר בשביעית דגדולה ע"י קרקע לחיבו הגדולין הראשונים מבטלין העיקר ומותרין ובאלה אסורין בערלה וכלאי הכרם ותרומה הגדולין הראשונים אסורין אפילו בשביעית על העיקר דהחמירו בהו רבנן שלא הועיל הגדולין הבטלים לא החמירו בהו רבנן ובכרם בהם שיעור בטול

בולן אסורים. פירש הר"ב לפי שאין הקרקע עולה בק"ח. הוספתא. ויהיב הרמב"ם טעמא לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתערבה בחולין ע"כ. ולא דמי למשנה י דפ"ד דהתם בתלוס דאוין הן להתערב [*ועיין לעיל פ"ד מ"ח] : ן [*הטבל גדוליו מותרין. לשון הר"ב בתוכלת ערלה. כשאכל טבל שלא נגמרה מלאכתו. ור"ל דוקא כשאכל אותן גדולין קודם שנגמרה מלאכתן. ופירוש נגמרה מלאכתן היינו למעשרות. וכמו שבינינו זמן של כל פירי ופירי בפ"ק דמעשרות ממשנה ה ולהלן. וז"ל הר"ן בסוף פ"ז דנדרים *)שכל גדוליו מותרין בדבר שזרעו כלה. טבל שהוקבע למעשר כגון שנתמרת בכרי אסור לאכול ממנו ערלה. אם

חולין כא) . כולן מותרין בדבר שזרעו כלה כב) . אבל בדבר שאין זרעו כלה ; אפילו מאה של חולין . ואחת של תרומה כולן אסורין כג) : ן הטבל כד) גדוליו מותרין כה) . בדבר שזרעו כלה . אבל בדבר שאין זרעו כלה . גדולי גדולין אסורין כה) . איזהו דבר שאין זרעו כלה . כגון הלוף כו) והשום כז) והבצלים . ר' יהודה אומר

*) נ"ל כשאר השום

ת"ג . ואחת נכבה"ש ואחד. ן גדולי גדולין אסורין בפפחים אפי' גדולי גדולין אסורין באבילה . השום

זרעו גדוליו מותרין לאכול ממנו ערלה. כ"ז שלא הוקבעו למעשר. אבל דבר שאין זרעו כלה. גדולי גדולין אסורין לאכול מהן ערלה אפילו קודם לאתו מירות. מפני לאתו טבל שנתמרת כבר. המעורב בהן. ע"כ] : גדולי גדולין אסורין • דטבל דבר שיש לו מתירין ואפי' בחלף

*) נ"ל טבל

מלאכת שלמה

על לגינין *) שערין על שומנין וכוסתין על תחומין . לגנה לשון דבר פרוץ ורחב ע"כ : אפי' מאה של חולין ואחת של תרומה כולן אסורין . אפי' מאה לגינין של הזרע חולין ואחת של הזרע תרומה ולא ידיע מי מינייהו תרומה הכל אסור ואע"ג דתרומה שולה באחד ומאה הכא דזרעין אין הקרקע עולה דהרי הקרקע עומד במקומו והלגינה עומדת במקומה וכבר תניא בתוספתא אבל דבר שאין זרעו כלה לא יעלה שאין הקרקע עולה באחד ומאה תנא יעלה ונלבד שלא יתפוין לתלוס ר' יוסי אומר אף יתכוין ולקוס ויעלה באחד ומאה ע"כ . ואע"ג דאין מבטלין איסור לכתחלה אפשר לומר דס"ל דבמילתא דלא שכיחא לא גזור ואזיל לטעמיה דתנן ממי כפ"ק דערלה ר"י אומר אף יתכוין ולקוס ויעלה באחד ומאתים : ן הטבל גדוליו מותרין וכו' . בנדרים פ"פ המודר מן הירק מלאתי מוגה בתלמודו של הרב בעלאל אשכנזי ז"ל והתנן הטבל גדולי גדולין גדולין מותרין בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גדולי גדולין אסורין ולא משמע כן מן המפרשים ז"ל אשר שם רק משמע כן קלת מפי' המכוונה שם לרש"י ז"ל ע"ש : אבל בדבר שאין זרעו כלה גדולי גדולין אסורין . מפ' התם בפ"פ המודר מן הירק

*) לפניו הגי' בתרגום חטין על נייר

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

כא) ונתערבו : כב) אף דאין ביטול במחובר וכדמסיק בגדולי תרומה הקילו : כג) דאין ביטול במחובר . מדהו"ל קבוע דכמחלה על מחלה דמי [ועי' רש"י גיטין ל"ד ב' ד"ה הר"ז לא יקנו] : כד) שנתמרת

משנה

שבתנאו שהפדיון מתויב להיות עד שלא כלה הזרע ונ"ע וכ"מ מפי' הר"ש והרא"ש בפ"ב דמעשר שני מ"נ שהפדיון הוא בזמן זרען דוקא : **ה בדבר** שזרעו כלה . ובגלתה דלרבותא תני דישא במחובר מבוש דבסיפא בדבר שאין זרעו כלה אין לו ביטול לעולם אפי' אחד במאה שהקרקע לא בטלה קמ"ל דישא דאפי' הקרקע בטל . וכ"ש אם כתבבו בתלוס שהדין בן אחמד של חולין מתיר מאה של תרומה וכן משמע מהא דאמר ביבומלמי גידולי תרומה כרי הן כחולין לכל דבר אלא שאסורין לזרים ע"כ והביאו הר"ש לעיל . ובספ"ז אמרי' זרע אחד אם שתיהן בדבר שזרעו כלה מותר.אלמא דבטל חד בחד וה"ה מאה בחד כיון דלא בעי' שיעור לבטל מה לי מאה מה לי חד : **כולן אסורין.** פי' הר"ב שאין הקרקע בטלה בק"ח פ"כ וכ"ה ביבומל' ומלאה דהיינו כי הא דתנן פ"ק דערלה מ"א נטיעה בל עלה בנתערבה בנטיעות ה"ז לא יקנו . ופי' רש"י בגיטין ד' ל"ד דמחובר לא בטל ואם יקנו לתולבן ויהא להם ביטול ה"ז כמבטל איסור לכתחלה . ואם לקנן שוגג יעבו לכתבי התם וה"ה הכא ובכי תני נמי בהדיא הכא בתוספתא והביאה הר"ש תנא יעלה ונלבד שלא יתכוון לתלוס ר' יהודה אומר אף יתכוון לתלוס ויטלה בק"ח פ"כ . וכ"ל במקום ר' יהודה ל"ל ר' יוסי דאיהו פליג ואמר הכי במתני' דערלה . ולכך אני המה על הרמב"ם הבעמיק מעצתיו בפ"ג מה"מ דין י"ב וכתב שלא יתלוס לכתחלה ואם תנא תעלה בק"ח וכדמשמע הכא מתני' שהמחובר לא בטל ואין בטלה לתלוס . ובגי' ערלה פסק כר' יוסי בפפ"ז מהמ"ח . ואשר שהכריע כן מדלא תני במתני' פלוגתא דר"י כמו בערלה דהכא מודה ר"י דהתם אמר טעמיה חזקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת ובתרומה לא שייך זה דתורמת בחלה ובהלה ומתני' ותוספתא פליגי . וג"ל לקוניא דפ' המודר מן הירק בנדרים ד' ל"ז דהיכיא להו בגל שעקרו בשביעית ונטעו בשמיטה ורבו גידולין על עיקרו גידולי היתר מבטלין את האיסור או לא . כולא תלמא בהך סוגיא שבינה לה מי אמרי' לפנין שביעית אמי קרקע אינה בטלה בדבר שאין

בטל תרומה ואחת בל תולין ולא ידיע מי דחולין : כולן מותרים . קולא הוא שהקילו בגדולי תרומה דערוגה אחת של חולין מתרת ערוגות רבות בדבר שזרעו כלה.אבל בדבר שאין זרעו כלה. אחת של תרומה אוסרת מאה של חולין לפי *שאין הקרקע טולה באחת ומאה : ן הטבל גדוליו מותרים . באכילת ערלה.*)כשאכל טבל שלא נגמר מלאכתו: בדבר שזרעו כלה . השתא מפרש תנא למלתיה דתנן לעיל הטבל גדוליו חולין לא הויא אלא בדבר שזרעו כלה . אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גדולי גדולין אסורים באכילת ערלה :

מלאכת שלמה

אליבא דר' יוסי דהא דקתני גבי טבל גדולי גדולין אסורין מיירי בשלא רבו גדולי גדולין על העיקר דהייגו גדולין אבל אם רבו גדולי גדולין על הגדולין אפי' גבי תרומה מותר . ומפ' בילוס' דעד שלא גרעה אסורין והרביעית מותרת ובתרומה דמתירא אפי' הטבל דתנן גדולי תרומה תרומה ואפי' זרעו כלה מ"מ אין זרעו כלה גרן הרביעית נמי אסורה והחמישית מותרת כדתנן גדולי גדולין חולין . ומה אית לך שלא יהו רבין גדולין על עיקרו דבההוא רביעית הוא דשריא בטבל וחמישית בתרומה בבלים לא אית לאוקמה דהא רבו גדולין על עיקרו ואפי' גדולין לאסורים שרו ומוקי לה בכליסין פי' מין קטניות . וי"ל דגרסי בלשון מתני' אפי' גדולי גדולין אסורין וכ"ה בכסף משנה פ"ו דה' מעשר סי' ו' : איזהו דבר שאין זרעו כלה וכו' . גרסי' ואע"פ שכתב ה"ר יהוסף ז"ל כי ברוב ספרים גרסי' איזהו דבר שזרעו כלה וכו' כבר הוא עצמו הכריח שהוא טעות דהא הסיות ר"ל שוס ובצלים כדקאמר לקמן כל הנכנסים זה עם זה וכו' ותנן בסמוך המוכם עם העובד כוכבים בחשוות אע"פ שפירותיו טבל וכו' ואי ס"ד שוס ובצל זרעם כלה פשיטא שמותר אפי' בטל ישראל מכ"ש בפירות של עובד כוכבים שיש להם היתר אחר שהוא מירות עובד כוכבים שפוטר אותן

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

בכרי והוקבע למעשר וזרעו . והשתא מפרש לעבל שבמשנה ד' דמותר בשזרעו : כה) לאכלן ערלה אף קודם שיחזור ויוקבע למעשר כיון שכבר הוקבע קודם שזרעו : כו) מין בגל : כז) קנאלוניך : דזרעו

ראשונה

זרעו כלה כמו בגל ובדבר שזרעו כלה פשיטא להו התם דבעלי כלאתר התם ד' נ"מ ס"ב . והיינו מעמא דהכא וה"ה דשייך למיבני כה"ג איפכא כיקר מי מבטל לגידולין אע"פ שהמפרשים לא פירשו כך ע"ש עד המשיך בשקנא בתני שביעית דהומל ואיסורה בקרקע בטילתה נמי ע"י קרקע . ובשאר איסורים כגון תרומה ובלה וכלאי הכרם קרקע אינה בטלה כתנן הכא ומסי' עלה . ובפ"ע דבלה מ"ה נבי גל ממא שנתערב בחבנו דעמא דמחובר לא בטל דבוינהו בשאר דבר מבוב הלא בטל המחובר תבוב בגדל והולך כמ"ש הרא"ש שם בגדרים . ועי' בפי' הר"ב רפ"ק דשקלים כתב אית דמפרשי לאחר שבללו האנשים אפי' אחד מחלף לא בטל תבוב דכל מידי דכל חד לחודי' שבי ונאסר ע"י תערובת לא שייך בהו ביטול וכו' ע"ש וקשה דתיפוק ליה דמחובר לא בטל : ן גידולי גידולין אסורין . ובתרומה נמי דתנן לעיל גידולי גידולין חולין דוקא בשזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין כדלאתא בתוספתא והביאה הר"ש וביבומלמי אמר דתרומה תמיד מבטל בהא דגידולי גידולין בטבל אינו אסור אלא עד שלא גרעה ובביבי מוחר ובתרומה אף בביבי אסור . ובגלתה אע"ג דטבל הוי דבר שיש לו מתירין ותרומה לא הוי דשיל"מ כדלאתא בנדרים ד' נ"מ . לענין גידולין דאו לכתחיל בתרומה יותר כמו שהתירו בתחלה הייגו גידול הראשון דגידולי תרומה תרומה בדבר שזרעו כלה וגידולי טבל חולין וכן ממעמ ביבומלמי אתמו בתרומה פשו גורן בביבי בגורן דאמון וכו' . וכן משמע בגמ' דילן בנדרים דיש דף ס' דפריך מטבל לתרומה דכי היכי דבטבל גידולי גידולין אסורין ה"ג בתרומה ופי' הר"ן והכא"ש דתרומה אתי בתב"ש מטבל והיינו מעמא דפי' . ומ"מ מוכח הכא דזרעו בדבר שאין זרעו כלה שייך לאתמיר משום דבר שיש לו מתירין . אבל בדבר שזרעו כלה לא שייך מומרא דדשיל"מ דהא אין כאן איסור כלל . ולא מיבעיא לדעת רמ"א בי"ד סי' ק"ב דדשיל"מ אינו אוסר בטעמו פשיטא דשבי . ואפי' להש"ך שאוסר בטעמו הכא אפי' טעמא ליכא שהזרע

בטל

תוספות חדשים

פ"ט משנה ו [תרי"מ ד"ה] **הטבל** כו' וז"ל הר"ן כו' מכל שנתמרת ככר המעורב בהן עכ"ל . נ"ל דהר"ן פוסק כר"ע דמ"ו פ"ה דפאה דזורע עד שימרת אבל לחכמים דפליגי עליה ס"ה זרע טבל שלא נתמרת אסור בערלה וכ"כ מדברי הרמב"ם פ"ו מה"מ ה"ז ע"ש ולפ"ז אם לאלף דלזרוע אסור אבל אם זרע מותר לאכול אח"כ ערלה מ"מ לא משמע כן מדברי הירושלמי פ"ב דמעשרות משנה ג' ועיין מה שכתבתי שם בס"ד :

תוספות רע"ק

פ"ט משנה ה [נדר] בהר"ב ד"ה כולן . שאין חקרקע. וכן במתני' פ"א פ"ו דערלה :

תוס' אנשי שם

מפני הערובות הטיקר שבהן . ונ"ל דאם"ג דבשאר איסורין בדבר שזרעו כלה האיסור בטל לגמרי מ"מ בהקדש ובמע"ש דאינה תקנתא דפדיה אסור קודם הפדיון אף בדבר שזרעו כלה . וכן הא דאמר בפדיית כל האומר בדמי אותה שאה אף בדבר שאין זרעו כלה מ"ש דהא דאסרי' אפי' בגדולי גדולין בדבר שאין זרעו כלה אינו משום דסגדולין נתבטלין לגוף האיסור אלא משום תערובת הטיקר האסור בהם . וא"כ היכא דמהני פדיון פטיטא דסני בפדיית הטיקר לחוד ורק בהקדש משום תערובת דהקדש החמירו לפדות כל האומר כמ"ש הר"ש מירושל' וכר"ב לא הבינו גם זה . ומה שדחקו להר"ש לפרש כן דהא מלבא ניחא הוא כי היכי דלא תקשי דומיא דמשנתינו לתשנה דבכורים הנ"ל אבל להר"ב שם דל"ק דמתני' אהדדי פטיטא דא"ל לזה ואיכא לפרושי דתרתי מילי ניחא כנ"ל ומתני' מיירי בזרעו כלה דוקא בכל הכך שנזכרו במשנה . ודברי הר"ב והר"מ נ"ע : ן בתשנה **אבל** בדבר שאין זרעו כלה . וה"ה בכל האיסורין בדבר שאין זרעו כלה אפי' בגדולין הבטלים לאסורין כמו בטבל . ובתרומה גם הרבעים אסורין . וכ"ז בשלא רבו גדולין על העיקר בכדי שיעור שיבלו לגבלו. אבל אם רבו גדולין על העיקר בשביעית דגדולה ע"י קרקע לחיבו הגדולין הראשונים מבטלין העיקר ומותרין ובאלה אסורין בערלה וכלאי הכרם ותרומה הגדולין הראשונים אסורין אפילו בשביעית על העיקר דהחמירו בהו רבנן שלא הועיל הגדולין הבטלים לא החמירו בהו רבנן ובכרם בהם שיעור בטול

השום בשעורה. כלומר השום חשוב זרעו כלה כמו השעורה ונקט שעורה לפי שאין בתבואות דבר שיהי' זרעו כלה *)ונאבד מהרה כמו השעורה. פירוש אחר השום שהוא גדול כשעורה אין זרעו כלה אבל פחות מכשעורה זרעו כלה ואין הלכה כרבי יהודה: ן המנבש. הולם עצים רעים הגדולים בתוך התבואה וסירקות: בחסיות. כגון השוס והלוף והבצלים והכרתי. כל אלו נקראים חסיות: אע"פ שפירותיו. של עובד כוכבים טבל דסבר האי תנא אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשר וגדולי טבל טבל בדבר שאין זרעו כלה. אפילו הכי אוכל מהן ערלי: שתילי תרומה. כגון שתילי כרוב וחרדין

השום בשעורים (כח) : ן המנבש (כט) עם העובד כוכבים בחסיות (ל) אף על פי שפירותיו טבל (לא). אוכל מהם ערלי (לב). שתילי (לג) תרומה שנטמאו שתלן טהרו מלטמא

(לג) בשעורים ר"ל כשעורה. שתלן כ"ל ושתלן.

מינה כדאמרי' במנחות פ' ר' ישמעאל [דף ע.] גבי שבולת שמרחה ושתלה. ואפילו למ"ד כיון שמרחה טבלה לה וכי קרא עליה שם קדשה לה הכי מילי במרוח ישראל דחייב מדאורייתא ל' הר"ש. וכותיה פסק הרמב"ם בפ"ק מהלכות תרומה]: טהרו מלטמא. כתב הר"ב שלא הוצרכו לתרץ כך אלא לרבה דמפרש ואסורים לאכול לורים אבל למסקנא דמעלה בעלמא הוא ואף לכהנים אסורים לאכול וכן מפ' הר"ש

*) בד"ו ונפסד

מלאכת שלמה

אותן מן המעשרות ואינם טבל עכ"ל ז"ל ופשוט הוא: השום בשעורה. גרסי' אבל בפי' הרמב"ם ז"ל כשעורים וכלפי' ר"ע ז"ל בלשון ראשון. אבן ה"ר יהוסף ז"ל כתב על פי' ר"ע ז"ל קשה לפי' זה האחרון דהא לא גרסי' כשעורה אלא כשעורים ומה אין שייך לפרש דבשעורה קמשתעי ע"כ. ותמהתי שראיתי בפי' רש"י ז"ל בפ' כ"ש דף נ"ל דבר שזרעו כלה כגון חסין או בצלות שומין ע"כ כלשון ר' יהודה וכבר תמהו עליו ג"כ תוס' ז"ל שם: ן המנבש כו'. בפ' המודר מן הירק קתני מנכש עם הכותי שהוא ודאי לא הפרים מעשר אלא ופירותיו אינם כדין דאמאי אלא ודאי טבל וגרשה שאותה היא ברייתא אף הרישא כמו שאכתוב בסמוך. וכתב הרש"ש ז"ל ומוקי לה בידוע' כר"ש דפ' הלוקח מן האתרוג דס"ל יש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מידי מעשר ולא הוי טבל דאורייתא ופריך אי כר"ש למה לי ערלי אפילו קבע נמי ומשני מודה ר"ש שהוא מפרים מעשרותיו מהלכה פי' מתקנתא דרבנן משום בעלי כיסין שהעשירים יתנו שדותיהם לעובדי כוכבים כיון דמירות העובד כוכבים פוטר

ן המנבש. נדרים נח: שתילי תרומה. פסחים לד. תוס' שבת דף יז: מיי' פ"ח מה' תרומות הכ"ג:

תוס' אנשי שם

בטול מתבטל העיקר ומותרין. ושיטת דוקא בדבר שא"ל מחיין אבל בטבל וקונמות בנדרים פ"ג מ"ו דילי"מ אפי' כשבטו גידולי גידולין אסורין דדשיל"מ אפי' באלף לא בטל. אבל דבר שזרעו כלה לאו מדין ביטול איסור אתיין עלה אלא דאין כאן איסור כלל ופניס הדשות באו לכאן ואפי' כדשיל"מ מותר כן בתר הפ"מ לשיטת הר"מ. אבל צע"ב הא דמשמע בפ"ב דבכורים דגדולי בכורים ביטולים בבכורים ובטולים לא יעייל אלא בדבר שזרעו כלה כמ"ש ביטולא' וא"כ מה יוסיף הא דבידוקלים הוו בכורים דשיל"מ הא בדבר שזרעו כלה מתיר כאן אף בטבל דיל"מ. ועיין: ן בר"ב ד"ה המנבש ס' תתבואה כו'. תבואה כדי נסבה דהכא בחסיות דוקא דאילו תבואה הרי זרעו כלה ומאי אריא עם העובד כוכבים הא אפי' לשיל גדולי טבל מותרין אלא כלו' מנכש דעלמא הוא תולש כו' בתבואה ובירקות. אבל הכא לא מיירי אלא בחסיות כדתנן בהדיא. (ש"ל)

יכין — תפארת — ישראל — יכין

בח) דזרען כלה מבר-מלך. וי"א דר"ל דוקא בזרע שום גדול כשעורה אין זרעו כלה משא"כ בפחות מזה. ולפי' קמא ק"ל וכי פליגי במלאות נבדקיני' אם זרעו כלה או לא וצ"ע: בט) יאכלנו שתולש עשבים רעי' מבין הגמחים: ל) לוובעל פריכטע שאין זרעו כלה: לא) דהרי קיי"ל אין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע ממעשר ואף דעכ"פ מרוחו פוטר מדאורייתא. עכ"פ מדרבנן אינו פוטר [פלאג"ד ספי"א ממעשרות] והרי לפ"ז זרע העובד כוכבים טבל. ולהרמב"ם [פ"א מתרומות ה"י] דס"ל דמרוח עובד כוכבים גם מדרבנן פטור

משנה

שהזלע נפקד לגמרי ונלקח ואז בטו הגידולין ואין זה אלא כמו בטלמא. ולא כתוי"ם בפ"ז דנדרים מ"ו שכתב הא דבטל גידולין שלין בדבר שזרעו כלה אע"ב דשיל"מ הוא משום דרובו תולין ע"ש ודברים תמוהים הם דבדבר שאין זרעו כלה נמי הא רובו תולין ואוסר אפי' גידולי גידולין אלא הטיקר כדפי': ן המנבש עם העובד כוכבים. משום דבעי למיתני אוכל מהן ערלי נקט המנכש שאוכל בשעה שמנכש שהביכוש הוא קודם שהוקנאו למעשר דיבק קבועות אינו הוא מטיאנד כדאמר פ"ק דמעשרות. אבל משהוקנאו אסור אפי' אכילה ערלי לא"ד אין קנין לעובד כוכבים ומ"ש הר"ב האי תנא סבר אין קנין כו' כלומר ר"מ היא ואינה אלא כמ"ש הר"ב פ"ד דפאה מ"ט ופ"ה דדמאי מ"ט: שתילי תרומה שנטמאו ושתלן. פשטא דמתני' משמע דלא אייר הכא מגידולין אלא שתילין אלו ערלאין לאכילה כגון שתילי כרוב כמ"ש הר"ב ומיד שנתלן ונתחברו לקרקע עסכו והיינו דלא קתני תרומה עצמה דגידולים עסוכין ואסורין באכילה משום דבגידולין לא מייירי הכא ולהכי נקט שתילין דאורמייהו בסכי כמ"ש הר"ב והר"ב דפ"ה דמעשרות שתילין הם נטיעות ולכך הגנטים בזרעין בצלים וכרישין כשנטמאין מסא תולשין אותן ונטעים אותן במקום אחר והן מתעבין ומתרחבין ומתבלין שם ע"כ אלמא דשתילין עצמן מתרחבין אבל אין עושין גידולין אחרים. והא דאמר עלה בפסחים ד' ל"ד לא אסורין לאכול לזרים מאי קמ"ל תניא גידולי תרומה תרומה. לאו דס"ל מן גידולין אייר אלא אי גידוליהן אסורין ב"ש דהן עצמן אסורין ועוד דלמאי דבעי למימר אסורין לזרים דאיק לומר דאפי' אי מוקמת לה לענין גידולין או לענין בידולי גידולין לא מיתוקמא אבל למסקנא

ממעשרות ל"ל דהא דנקט הכא דפירותיו טבל היינו בזרע העובד כוכבים החסיות קודם שמרחן: לב) דאע"ג דגדולי טבל בדבר שאין זרעו כלה אסור. והרי חסיות כך הן. אפ"ה כיון דמרוח עובד כוכבים רק מדרבנן אינו פוטר. לא נזרו באכילת ערלי בהן. ולהרמב"ם הנ"ל דהכא בלא מרחו עובד כוכבים מיירי. וא"כ הרי הוא טבל דאו'. א"כ לכאורה ק' הרי בטבל דאו' כשאין זרעו כלה גדולין אסורים אלא די"ל דהא דבשאין זרעו כלה גידולין אסורים היינו רק מדרבנן. והכא בזרע עובד כוכבים ואכילת ערלי לא נזרו: לג) קרייטער

פפלאנצען

ראשונה

לאקורין אף לכהנים אתני' במשמעה דגמישות עצמן אסורין באכילה משום מעלה אבל בגידולין י"ל דלא עבוד מעלה ותדע דמיימי עלה אמני אבהקדישן ואמ"כ אשיקן לא עבהו לאין זריעה להקדש ס"ל אין זריעה לתרומה וכי סיכי דהתם בהקדש נופי' ס"ל בתרומה עצמה וכן משמע נפי' רש"י דבכורות ד' כ"ב שפירש דהבקה מוצלת במים לעסכן דהוי כזריעה באילו זורען וחזר וטעלן דזריעה מעכבת דתנן שמיני תרומה בגשמות ושתלן עסכו פ"כ. זאי ס"ל דשתילין בגידוליהן מייירי מ"ל דזריעה מעכבת מומתה עצמה דלמא דוקא בגידולין הקילו אלא ודאי דמתני' נמי לא מייירי אלא לענין אסתילין עצמן וכן נראה מפי' רש"י עם דבכי לאוקמי בגמ' מתני' בגידולי גידולין פי' רש"י עם גידולין עצמן כגון שתילי כרוב עצמן שהולכין ומתרחבין ומתבלין. וגידולי גידולין כגון בצלים דקים כשנתלן אחת אחת נבדה הן טפשות ומתחברות עשה ואכנפה יחד וסייגו גידולי גידולין אותן הטפשות אלא היו תרומה מטולם ע"ב משמע בהדיא דשתילין דבכא היא התרומה עצמה ולא גידולים ולכך דחק רש"י דגידול היינו שמתרחבת בעצמה וגידולי גידולין הם הטפשות ומיושב בזה מה שהקשו עליו התו' ולפ"ז י"ל דגידולין של תרומה ממאה מותרין לכהנים דהא איסור אכילה דמתני' אתרומה נופה קאי ומעלה בעלמא היא בתרומה עצמה ולא בגידולין והלכך מ"ש הוי"ע דתיזון שתיכו בטמ' דתרומה שנמכרת בזול משום דמהכו לא תעשי לה לא הוצרכו אלא למאי דס"ל דאסורה לזרים אבל למסקנא דאסורה אפי' לכהנים באכילה פשיטא דלא משמי לה עכ"ל. למאי דפי' אדרבה למסקנא הגידולין נמי מותרין לכהנים דהא מתני' לא מייירי בגידולין אלא בתרומה טופה דסיא טופה

ציונים

שיגום וישנה. פי' עם הכ"ד:

תוספות הדשים

פ"ז [הוי"ם סד"ת] טהרו כו' דלא משהי ליה עכ"ל. ולע"ד גר' דגם למסקנא צ"ל תירוץ זה דאל"כ למה לי' לגמ' לתרץ מעלה בעלמא הל"ל דעיקר הקושיא סיתה בשביל זה שלא ישהה לזרע ולאכול אצ"ל תירוץ זה שם שום על אכילה ודו"ק. (מהורש"ם ז"ל):

שגממאו ושחלן. טהרו מלטמא. דכיון שנתחברו לקרקע נתבטלו מתורת אוכל. וא"ת כיון דעיקר גזירה גדולי תרומה כתרומה אינה אלא משום תרומה טמאה ביד כהן דלמא משהי לה גביה ואתי לידי הקלה אכתי כיון דטהרו משהי לה גביה. וי"ל דתרומה נמכרת בזול הרבה לפי שאינה ראויה אלא לכהנים טהורים ואם נטמאת טעונה שרפה הלכך אפילו אם היו נותנים לכהן תרומה כדי לזרעה לא היה [נ"ל מפסיל] מבטל שהרי אכל אם היו הגדולין חולין היה משהה הרומה טמאה כדי לזרעה: ואסורים לאכול. מעלה בעלמא היא: עד שיגום האוכל. יתחוך כל הראוי לאכילה ומה שיגדל לא"כ יהא מותר: עד שיגום וישנה. שיתחוך מה שגדל גם בפעם השנית. ומה שיגדל משני ואילך יהיה מותר ואין הלכה כרבי יהודה:

תוספות יום טוב

הר"ש והר"ב למתניתין אין כאן קושיא כלל. דכיון שאסור לאכול עד שיגום. ודאי דלא משהי ליה:

מלטמא ואסורין מלאכול לד). עד שיגום את האוכל לה). רבי יהודה אומר עד שיגום וישנה לו):

מלאכת שלמה

לו זכרו והוא הנוף והמוס והבנינים ע"כ: ואסורין מלאכול. משום טומאה ונפ' כל שעה דף נ"ד פריך וכי מאחר דטהורים מליטמא אמאי אסורין מלאכול ומסיק דמעלה בעלמא כדי שלא יזרעו תרומה דאין זריעה מועלת לתרומה לטהרה כי היכי דלא מהניא להקדש לטהרו וברמב"ם שם פסק כר' יהודה:

יכין תפארת ישראל יכין

פפלאגען: לד) אפי' לכהן מלד מעלה: לה) כ"ל עד שיתחוך מהלמת כל הראוי לאכילה. ומה שגדל אח"כ מותר דהשורש אינו מקפ"ז: לו) שיתחוך גם הגדל אחר שתתך פעם א':

משנה ראשונה

נמי שהרה וכ"ש דגידולין טהורין ואי לאו דמתכרין בזול מישי' דמשהי לה. ולפ"ז דמתני' לא מיירי בגידולין אלא בתרומה גופה מיומד ג"כ בזה הא דתנן פ"ב דעוקצין מ"מ הטמא בטומאתו והטהור יאכל כדפי' שם. אלא בראיתי שהרמב"ם בתבורו הטתיק הטמאתו לענין הגידולין ול"ע: עד שיגום את האוכל. פי' הר"ב יתחוך מה שראוי לאכילי' ומה שגדל אח"כ מותר ע"כ משמע דמה שגדל אח"כ אפי' מן העיקר הלאסון מותר וכ"כ הרמב"ם בהדיא בתבורו מתך הפנין שלמתו וילאו עלין שניים וכו'. ואע"ג דכל שמוליא עיקר הלאסון אפי' פעמים הרבה חשיב גידול לאסון ולא מיקרי גידולי גידולין אא"כ זרע גידולין לאסונים והוליאו גידולין. הכא מותר אפי' גידול לאסון מדינא דאיט אסור לכהנים אלא משום מעלה בתרומה ובעלין לאסונים עבוד מעלה ולא בשניים ומיהו לזרים פשיטא דאפי' עלין שניים ובלישים כל לעולם אסורין דהכל גידול לאסון מיקרי ולא נבע מתרומה עכורה דגידולי תרומה תרומה אפי' בדבר שזרעו כלה וכ"כ הראב"ד בהשגות פי"א מה"ת דין כ"ד. ונפלאתי על הרמב"ם בפירושו שכתב ומה שאנו אומרים בכאן מותר לאכלו הדבר מוכן לדין הקדש שאם שם מדבר שזרעו כלה מותר באכילה ריזה פורתא לא משהה אותה משום הן רוחה. ע"כ:

תוספות אנשי שם

ד"ה תשתלן כו' דכיון שנתחברו כו'. דבת"כ פ' שמיני יליפי' דזריעה מעהרת מעל כל זרע זרוע אשר יזרע עהור הוא.(מר"ן): בשגגה עד שיגום. נ"ל דוקא שתילין דוקא דהוו שייך הקנאת דיגום משא"כ בדבר שזרעו כלה שאם חותכין האוכל אין חוזרין ומצמיחין דל"ל הקנאת. והיינו לא"ל אסורין לזרים דשמעינן קולא בדבר שאין זרעו כלה דאית הקנאת דיגום.ולמסקנא דאסורין אף לכהנים משום מעלה דוקא בשתילין אחמירו הוו לאסור אף לכהני' דאית בהו הקנאת דיגום אבל בדבר שזרעו כלה אפי' בשמת שזרעו מותר לכהנים.ואפשר דגם לא"ל דאסורין אף לכהנים א"מ מודה דמהני הקנאת דיגום להתיר אף לישראל. מיהו אפשר דלדידי' אסורין לזרים נעולם אף אחר שיגום ואפי' בגדולי גדולין. ולענין איסור לכהנים איכא למימר דדוקא בגדולין הראשונים עבוד רבנן מעלה לאסור על שיגום אבל גדולי גדולין שהו לכהנים אפילו בדבר שאין זרעו כלה וא"ל לגום. וכ"ז שלא כדברי הר"מ ז"ל בפירושו והעמק בדבר מאד שלא הבנה. (לח"ם): תוי"ט סד"ה טהרו כו' דלא משהי לי'. וז"ל ס' ש"ל. ולעד"ל דקושית התו' איה' למסקנא דאע"ג דאסור לאכול אף לכהנים עד שיגום אכתי איכא למגזר שמא ישהה כדי לזרעה דאל"כ א"ל הם שום הנאה שהיה בריפה והשתא כיון דטהרה ישהה אותה לזריעה ויהיה לו הנאה שהלומת ממנה יהיה מותר באכילה ומתא נמי תירוצא דמ"מ כיון שאינו אלא ריזה פורתא לא משהה אותה משום הן רוחה. ע"כ:

שגדל אח"כ מהשרש מותר:

משנה א

הזורע תרומה בשונג: ראשי להתוך בחרישה הקרקע כדי לזרוע במקומה חולין: ואין חרשין להפסד התרומה. ואם כמזיד צריך לקיים הזרע והגדולין תרומה. ורק כשכבר הביא שליש בשונג צריך לקיים הזרע. ורק בשתן דיש לחוש מפי שיבא בה לתקלה. אפי' תרתי לרישותא שהוא מזיד והביא שליש. יתפוך הקרקע:

משנה ב גדולי תרומה חייבים בלקט שכחה ופאה. ועניי כהנים אוכלין מה שזכו. ועניי זרים מוכרין מה שזכו לכהנים. והדמים שלהן:

משנה ג וחייבים בתרומ"ע ובמעשר שני. ועניי לוים וישראלים מוכרין שלהן לכהנים והדמים שלהן. גדולי תרומה ראוי שירושן במקלות. ובא"א ירושן בפרות ויחלה סל עם מין שדש בצוארה כדי שלא תאכל תרומה ולא יחסום פיה:

משנה ד רק גדולי תרומה תרומה מד"ס אף במין שזרעו כלה. אבל גדולי גדולין חולין. *) אפילו אין זרען כלה. אבל מבל ומעש"ר. וספיחי שביעית ותרומת חו"ל. ומדומע. ובכורים. דוקא באין זרען כלה. גדוליהן אסורים: עד דור רביעי ישובו הנה. אבל בשזרען כלה גדוליהן חולין. גדולי הקדש ומעשר שני יפדם רק בדמי הזרע אשר זרע מהם:

משנה ה ערוגה חולין שנתערב בה' ערוגות תרומה. אם התרומה זרען כלה. כולן מותרים לזרים. ובאין זרען כלה אפילו ק' חולין וא' תרומה כולן דמוע. מרתי"ל קבוע דלא בטיל:

משנה ו מבל שזרעו. אם זרעו כלה מותר לאכלו עראי קודם שיוקבע למעשר. ובאין זרעו כלה אסור בו עראי כשכבר הוקבע הזרע:

משנה ז עובד כוכבים שזרע מבל. אף שאין זרעו כלה. מותר לישראל לאכלו עראי. דאף דקיי"ל אין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע ממעשר ואפילו במרחו עובד כוכבים דנפטרה מדאורייתא ממעשר. הרי עכ"פ חייב בכה"ג מד"ס. אפ"ה באכילת עראי ל"נ. שתילי תרומה שנטמאו ושתלן. אף שהן הן שתילין כמו שהיו. אפ"ה השרשתן טהרתן. וכ"ש זרע תרומה שנטמא. נטהרו הגדולין. ורק בשתילין אסור לאכול מד"ס גוף השתל שהיה בשעה ששתל. ומה שגדל אח"כ מהשרש מותר:

*) לגאונה נ"ל בדבר שזרעו כלה.

פ"י א בצל שנתנו לתוך עדשים. [על חולין] וה"ה בגל של תרומה שנתנו לתוך עדשים [טעות המעתיק יש כאן וכ"ל *) בגל שנתנו לתוך עדשים. בגל של תרומה שנתנו לתוך עדשים [על חולין] והוא הדין לבגל של חולין וכו') וה"ה לבגל של חולין שנתנו לתוך עדשים של תרומה. ומיירי כגון שנתנו בעדשים אחר בשולו וילאו ממנו מימיו. שאז אין הבגל כשהוא שלם פולט בעדשים ולא בולע מהם אבל אם נתבשל הבגל בעדשים פשיטא דיהיב ובלע טעמא. אף כשהוא שלם: בנותן טעם. דטעים להו כהן שמותר בחולין ובתרומה אי אית בהו טעמא דתרומה הכל אסור לזרים. ואי לא הכל חולין כשהיה: ושאר כל תבשיל. כגון שום וקפלטו וכיולא בהן: מותיר בצחנה. אם נתן בגל של תרומה בצאנה שהם דגים קטנים הכבושים בציר טעל את הבגל והלחנה מותר. ובלבד שיהיה הבגל שלם. שלא נימוח ולא נתערב עם הלחנה. שאין הבגל ניתן להוכו אלא להעביר זוהמת הדגים. ולא כדי ליתן בו טעם ואין הלכה כרבי יהודה: **ב תפוח**. של תרומה שרסקו ונתנו כשהוא

*) כ"ה גם בר"ב ד"ו וד"ם אלא דשם ליתא מלות של חולין המוסגרות בתוך כ' אלאי בטוע

מלאכת שלמה

פרק י א בצל שנתנו לתוך העדשים. מפרש בירושלמי דבגל יבש עסיקינן שיש לו קליפה יבשה אין בה לחות ובגל של חולין ובעדשים של תרומה עסיקי' ואוקמוה הכי משום דקתני אם שלם מותר משמע דקתני אבגל דאי אעדשים הו"ל למיתני מותרות ומש"ה נמי קתני לתוך העדשים ולא קתני לתוך עדשים ונראה למודו נמי דכשבגל של תרומה והעדשים של חולין דשרו דשבירא לן דכשם שהעדשים עופדות אותו שלא יבלע ה"נ עופדות אותו שלא יתן והשתא אתיא שפא לאחנה שפיר וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה: ומאי כל התבשיל בין שלם בין מחותך בר"ש. ומע"ג דקיי"ל דתרומה טולה באחד ומאה ה"מ דהוי מין במינו אבל מין בשאינו מינו אע"ג דליכא אלא אחד אינו בטינו ג"ש עכ"ל הר"ש שירלי"ן ז"ל. והר"ש ז"ל פי' בגל של תרומה שנתנו לתוך תבשיל של עדשים של חולין שלם אינו ל"ש מחותך ג"ש ובגון מיירי ע"כ וכתב ה"ר יוסף ז"ל על פי' זה בירושל' לא קאמר הכי אלא קאמר דמתני' מייירי בבגל של חולין דוקא וע"ש ואם לא קאמר כתר הכי ור"י מתיר בצאנה וכו' ר"ל ר"י מתיר בצאנה אע"פ שאינו עדשים ואע"פ שהבגל הוי של תרומה כי אין שייך לומר בצאנה שהן תרומה כי הם דגים

יכין — תפארת ישראל — יכין

פרק י א) בגל תרומה בעדשי' חולין והעדשי' כבר נתבשלו. וכשהיו חמים ויבשים נתן לתוכו הבגל: **ב)** העדשי' ואף דבבגל הם בחם בלא רועב צריך כדי נטילה [כשוף פרק יא דזבחים] הכא עדשים מבושלין שבבן לפר ולמלא את הבגל ואיו בולע ופולע [ותמהני הר"ש דמוקי לתמני' בעדשים טרגות. והני בירושלמי מוקי לה ביבש ומו אם כן קשה לי בלונן עבש אפי' בשאר מבשל מהכ"ת מיתסר]:

משנה

פרק י א בצל שנתנו לתוך עדשים. פי' הר"ב דין שבבגל תרומה ועדשים חולין לו בהפך ול"ב הרמב"ם. וי"ם דהכא ולאי בלונן מייירי וכ"כ הר"ם בהדיא דאי בחותכין בין שלם בין מחותך אוסרין דהייבו נתבשלו יחד כדלקמן. וכיון דלונן הם אמאי אוסרין ולא מלינו בשום איסור בלונן. ואפי' נימא דמייירי בבשו שיעור כבישה הא תנן לקמן מ"י כל הנכבשים זה"ז מותרין אלא עם החביות. וכבר אם העדשים תרומה היאך אוסרין את הבגל בשלמא הבגל שהוא תרומה אוסר דבגל הייבו תפיות וכשהם של תרומה אוסרין אבל אין נאסרין וא"ל דדוקא ביקרות אמרו כן במ"י אבל עדשים שהם מין קטניות אוסרין בכבישה כדלקמן מ"ז גבי זיתים וגם זה צריך עכשו דבכל אמר איסורין בתרומה אין מילוק בכבוש בין מין יבש לו מין אחר וגם לא מלינו מילוק בין שלם למחותך ובין עדשים ובגל לשאר מינים ועוד דמ"ב ה"ל לאפרשי' דאפשר' בשהו כדי כבישה מיירי ומלשמתו משמע דבכל ענין אוסרין בלונן. וא"ל הכל זה קבלו ז"ל מפי הקבלה דתרומה נשאבה בדיעים אלו מכל אוסרים אבל אין לומר דמייירי בתרומה בזמן הזה דבבן כמ"ש הר"ש מ"ח פי"ח. דתרומה אתה בלבקל אבל הכא הוי תומרא לאסור בלונן: **אם** שלם מותר. פי' הר"ב שנתנו בעדשים אחר בישולו וילאו ממנו מימיו ע"כ וכ"כ הרמב"ם. ומשמע דאבגל קאי. אבל הר"ש כתב מן הירושלמי דאעדשים קאי שאחר שנתבשלו העדשים נתן הבגל לתוכן שהעדשים לופדות אחר בישולן וכ"כ הרמב"ם בתשובה וכתב הכ"מ לופדות כלומר כובשות ומיגם פולעות ולא מפליעות מלשון לפד פולם וז"ל הרמב"ם בתשובה שם ומפני שיש בגל שנתנו לתוך עדשים שנתבשלו

ג) דטועם הכהן להחולין דבים בהם טעם התרומה אסור: **ד)** שנתן לתוכן בגל ומ' מהן תרומה: **ה)** ר"ל בלא בשמים ובחם בחם בלא רועב סני בכדי נטילה. אז בזה ובזה יטעמנו הכהן אם יש בו טעם הבגל: **ו)** דני' כבושין בציר שנתן לתוכן בגל תרומה טולל הבגל והלחנה מותר: **ז)** שהבגל שואב פסולת הלחנה ואינו ר"ע לתוכה כשהוא שלם: **ח)** תרומה: **ט)** לעריעבנן: **י)** של חולין:

ראשונה

אין אוסרים שהבגל כשהוא שלם אינו שואב מהן שהרי הוא שלם ולא פולט לתוכן שבכבר נתבשלו אע"ל כלומר שאם העדשים תרומה אין הבגל בולע מהן שהשלם אינו בולע כדלקמן מ"ז ואם הבגל תרומה אין העדשים בולעות אחר שנתבשלו שלופדות ולא"ז מתני' דקתני אם אתכו אע"ע ס"ל לומר שהבגל בולע מן העדשים שנתבשלו אין בולעים ופיפא אמי בין שלם וכו' בל"ע ס"ל אתבשיל קאי שבולע מן הבגל דהשלם לעולם אינו בולע לקמן מ"ו ומ"ש הר"ב אבל נתבשל הבגל בעדשים פשיטא דיהיב מעמא אף כשהוא שלם וכ"כ הרמב"ם בפירושו גם בתבוהו פע"ז דין ח'. אלא שקודם לזה בדין ז' כתב לפיכך בגל מחותך שנתבשל עם התבשיל מקטרין בג"ע וע"ש וזה טעמה דיון שנתבשל עמו מאי איריא מחותך אפי' שלם כמ"ש אח"ז ונראה שנתבשל ש"ם הוא וא"ל שנתערב: **ואם** מחותך בג"ע. ולא שייך הכא ביטול במאה ואחד דבטול הוא דוקא במינו כדתנן פ"ב דעבלה: **ושאר** כל התבשיל. פי' אם נתן הבגל לתוך תבשיל אחר אין מעדשים בין שלם כו': **שאינו** אלא ליטול את הזוהמא. ואינו מוכן דבכי לאיכו לא יהיב ליה לטעמא מ"מ הא איכא טעמא דאיסורא ואמאי אוסר. וא"ל דקים ליה דטעם זה לפגם הוי ואינו נותנו אלא משום זוהמא: **ב תפוח** שרסקו ונתנו לתוך טיסה. שקמנו לתוך טיסה לא קמני אלא שנתנו תבמב שנסתיכת מימיו לתוך טיסה אע"פ שהמתיקו אין מאוסרין. וביומלמי אומר בהפך דלא פליגי תכמים אלא במיאו אבל בגופו מודו מכמים בל"י שאינו אוסר אלין מימולו מיתון בכוח פ"כ והביאו הר"ש. וא"ל שרסקו היינו מיתון מימיו ובגופו הייבו אלא ריסוק. והרמב"ם בפע"ו הטמיק המשנה בלשונה: **וחמצה**. מיתון אינו שנתן שפש

ציונים

א בצל. מיי' פפ"ו מהלכות תרומות הל' ז' ח': **ב** תפוח. מיתות כל. וכל"מ פ' כל שעה פ"מן יג מ' הרשב"ם פ' שב"ב. מיי' שם ה"ל: שעורים. מיי' שם הע"ו:

תוס' אנשי שם

פ"י א בר"ב ד"ה **בצל** כו' אחר בשולו כו'. נפלאתי מאין יצא לו זה כי בירושל' שמעמו למדנו פירוש מבנתינו לא מזכר דבר זה כ"א אגל העדשים דהייבו דאיתא בתוס בד"ה בשהוליאו העדשים מימיהן שהעדשים שפגות לוהן וכן העתיקו הר"ש. לכן נ"ל בחור דע"ם יש כאן וי"ל בל הר"ב אחר בישולן ויצאו ממיהן וכ"ל של עדשים. וזה מוכרח מאד אע"פ שגם בפי' הר"מ ז"ל בתוב בלשון הזה ומלאה בממנו הוצתן לשון זה של הר"ב בלי הבאמה. מ"מ א"ל לעוות ימין ומשאל מדרך האמת. והשלא מהשוי"ט שלא הרגיש בזה בלום גם הר"מ ז"ל בתבו לא זכר זה המלון כ"ל אגל העדשים. (לח"ם): ד"ה **ושאר** כו' שם וקפלטו כו'. לא ידעתא מהיכן הוציא הר"ב פי' זה דהר"ש לא פי' בלום גראה שהכין בפשוטו דר"ל ואבר בל תבשיל שאין בו בגל אפי' לאחר בשול אין שלם בין מחותך בג"ע וכן בחר בבדיה הר"מ בתבלי עם כי בפי' לא פי' בלום שהמו בפירוש דאיתא בבבלא. ועוד לא ידעתי לפי' הר"ב איך נמשך אח"ז דעת ר"ה דא"ל עשן תבוש וי"ל הבינו בבשוטים. (ב"ל). ומ"מ הדין דין אחת דבשום וקפלטו בין שלם בין מחותך בג"ע והוא מסיומל' דמפ' מה לא פי' במשנה ע"ש: **ב** בשנה **וחמצה** בירושלמי (הוצא בפ"ב) דוקא בתחלה בתמיעו אבל בגופו לא וס"ל מתני' דיבן לענין תמן מיירי וכן מבמע בירושל' דאלה ופ' בל שעה ומש"ה בגופו אבי לא בא לידי תמון. אבל לענין איסור תרומה אדרבה מימיו מותרין בהנאה לא' יין תשוחים דשרו ואיינו הר"מ ור"ב לא הלקו בזה. ועוד ל"ל דיש לגרוס בירושל' לאפך ומעשה שבתבתי. (לח"מ): תי"ם ד"ה **וחמצה** כו' בשים מים כו'. וא"ל דא"ל סו"ל זו"ז גורס דאין המי פירות מתמיעין אלא בגיריף המים והו"ל בהן דעבלה פ"ב מי"ח ומי"ד. (פמ"ג בא"ח א"ת תב"ב):

*) במשנה ו' פ"ה: מותר ן. דעותן טעם לפגם מותר. הר"ש: ג מפני שהשעורים שואבות. פי' הר"ב מלחלותיו יין. כלומר היין נמשך בפת ולכך אסור אע"ג דריחא לאו מלתא כפתם דלקמן. והכא פסיק הלכה כר' יוסי. [*ועיין מ"ש במשנה ג פ"ג דמכשירין]: ד אבל לא בעץ. עיין לקמן: בשביעית וכו' ובעץ. פי' הר"ב אף העץ אסור והא דבמשנה ו פ"ז דשביעית דעלים אין להן קדושת שביעית. היינו עלים דלהסקה אבל הכא טעם עלו כטעם פריו כמ"ש הר"ב

*) נ"ל ד"ל [נמ"ר] פ"ב דערלה והגאמון

אף על פי שהבאישו מימיו יא) מותרין יב): ג הרודה יג) פת חמה יד) ונתנה על פי חבית של יין תרומה. רבי מאיר אוסר. ורבי יהודה מתיר יד). רבי יוסי מתיר בשל חטים. ואוסר בשל שעורים. מפני שהשעורים שואבות טו): ד תנור שהסיקו בכמון טז) של תרומה ואפה בו. הפת מותרת. שאין טעם כמון אלא ריח כמון יז): ה תלתן יח) שנפלה לתוך הכור של יין: בתרומה. במעשר שני יט). אם יש בזרע כדי ליתן טעם אבל לא בעץ כ). בשביעית. ובכלאי הכרם. והקדש כא). אם יש בזרע ובעץ. כדי ליתן טעם כב): ו מי שהיו לו חבילי תלתן בכלאי הכרם ידלקו כג). היו לו חבילי תלתן של טבל.

בותש

ח"ג. מימיו נ"ל מימיו וכ"ה במשנ"ג. ב חבית של יין תרומה נמצאה חבית יין של תרומה וכ"ל חבית של יין של תרומה וכ"ה במשנ"ג. ר' יוסי נ"ל ור' יוסי וכ"ה במנחות. ד הפת מותרת נ"ל את הפת הפת מותרת וכ"ה במשנ"ג. וכ"ל את הפת מותר. שאין נ"ל שאין בו וגפ"ז לפי שאין. ה יין מיוחל' מים. במעשר מיוחל' ובמעשר. אם יש בזרע מיוחל' אם בזרע וכ"ל אם יש בו בזרע. בשביעית נ"ל בשביעית. ובכלאי מיוחל' וכלאי. ן בכלאי מיוחל' של בלאי וכ"ה נ"ל.

תלתן ביין נותן טעם לשבח הוא: ן ידלקו. שאף העץ נאסר וכלאי הכרם טעונים שרפה דכתיב (דברים כב) פן תקדש המלאה.

מלאבת שלמה (ז) באקשהאר"ן. איינע שאפנפ־רוכם. *) נד"ו וה"פ פטוס פן

לפגם מותר ומתני' ר' יוחנן אמר במחלוקת ור"ש בן לקיש אמר דברי הכל ומ' נמי בירושל' פ' בהדר דע"ז: ג הרודה פת חמה וכו' עיין במה שכתבתי בסש הר"ש ז"ל פ"ג דמס' מכשירין סי' ג': ר' יוסי מתיר. ירושל' חטים מלמטן ושעורים מלמעלן כשם שאין חטים שואבות כך אין השעורים שואבות שעורים מלמטן וחטים מלמעלן כשם שהשעורים שואבות כך החטים שואבות: ד תנור שהסיקו בכמון. ראיתי שה"ר יהוסף ז"ל הגיה בכולן כמן בלא וי"ו: שאין בה טעם כמון. פי' רש"י בע"ז ומ' משום דהוסק לא איכפת לן בתרומה אין איסורה איסור הנאה ובפ' כל גדול זופא אמרינן דהלאת תרומה מותרת לזרים. והוס' ז"ל נ"כ כתבו דלא אמרי' יש שבח בפת אלא דוקא באמורי הנאה כגון קליפי ערלה ודומיהם וכתב עליהם הר"ן ז"ל דראי' מברכת היא ממתני' דאמר דלא שייך לומר יש שבח עליה בפת אלא דוקא באיסורי הנאה כגון קליפי ערלה ודומיהן אבל מה שהביאו ג"כ ראיה ממלי דתנן לעיל פרק שני הנהנל בשבת בשוגג יאכל אע"פ שהתבשיל נתבטל בעלים ודאי שכל העלים מוקלים כשם בשבת אפי' אותן שנתלבו מאתמול ומדהתבטיל הרי ש"מ דלא אמרי' יש שבח עליה בפת רק באיסורי הנאה ומוקמה מותר בהנאה כתב עליהם דזאת הראיה אינה מכרחת לפי שלא שמעו שבח עלים בתבשיל ע"כ נקטו: ד לתוך הבור של מים. הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: בשביעית. בירושל' דשביעית פרק הפגם מוקי לה ר' מנא דאיסור דקתני הכא בעץ היינו שעבר זמן הביעור ויש קדושת שביעית במאכל בשמה דבשביעית בישור ואוסר בותן טעם: ובכלאי הכרם. כתב הר"מ פיזמפי ז"ל דהא דלא נקט ערלה משום דערלה וכלאי הכרם שוין בשעורן ואסורין בהנאה בכלאי הכרם ולינקוט ערלה ולא כלאי הכרם איכא למימר דערלה דעולה ושולה במתיים יפי' לה מכלאי הכרם דכלאי הכרם אשכחן דשולין דיליף מתרומה נאמר בתרומה מלאה ונאמר בכלאים מלאה פן תוקדש המלאה מה מלאה האמורה לגבי תרומה עולה אף מלאה האמורה לגבי כלאים עולה וכיון דכפל איסורו כפלינן עלייתו וערלה יפי' מה כלאים אסורין בהנאה ושולין אף ערלה שאסורה בהנאה עולה ותרומה נופסת דעולה מגלן דרים לה בספרי פרשת קרח מדכתיב גבי תרומת מעשר מכל תנו את מקדשו ממנו שאם נפל לתוכו הרי הוא מקדשו דהייגו אחד ממאה דמאה שאין של שבל שיעור תרומת מעשר שבו הייגו שאם ע"כ. וכ' בתי"ם והא דבמשנה ו' ז' פ"ז דשביעית כו'. ומובן הוא מפי' ה"ר שמשון ז"ל המובא בפי' ר"ע ז"ל. לפי שאין העץ קדוש בתרומה. כתב ה"ר יהוסף ז"ל אע"פ שאמרו לקמן אם הפרים לא יאמר וכו' מ"מ אין לעץ דין קדושת תרומה ע"כ: ן חבילי תלתן של בלאי הכרם. מפרש בירושל' אין חבילה פחותה משתים וחמשה קלחים ובעינן נמי דלרבע חבילין מהן יהיו גדולים כל כך שראויין לעשות מהם מסה וכהאי שיעורא הוא דס"ל לר"מ בפ"ג דערלה דלאיסם בעלים אפי' גאלוה: היו לו חבילי תלתן של טבל. בפ"ק דביצה מוקי לה אביי במעשר שהקדימו בשבלים והשבל עבול לתרומת מעשר ג"כ ומהני אבא אלעזר בן גומל דאמר תרומת מעשר נמי ניטלת בחומר ויליף לה מקרא לכתיב נבי עיס ומחשב לכם תרומתכם בשתי תרומות בכתוב מדבר אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר פי' רש"י ז"ל כדגן מן הטורן זו תרומה גדולה תרומתכם

ז

ג הרודה. פפחים פו: ע"ז פו: סוכ' ב"ק קמז. ירושלמי פפחים פ"ב ובגמ' פ"ד ומלה פ"ל: מתיר בשל חטים. מיי' שם הי"ב. שמ"ש יו"ל מי' קה ס"ל: ד תנור. ב"ח פו: סוכ' ב"ק קמז: מיי' שם הי"ל: ה תלתן. מיי' שם הפ"ז: ן מי שהיו לו. ערלה פ"ג מ"ו. ציפה יב: בכלאי הכרם. מיי' פ"ט מכל' כלאים ה"ז: היו לו. מיי' פ"ג מהל' תרומות ה"ל סמג עשין קלד. פוי"ר פ' אלא:

תוספות חדשים

פ"ו משנה ג [הר"ב ד"ה] מפני כו' ולכלה כו' יוסי ע"ל. וכ"פ בס"ע סי' ק"ח ס"ד ואפי' חבית מגופה אסור בשעורין אם כפת עונן וחבית פתוחה. ש"ך עיין שם. (ממאוכ"ח ז"ל):

תוס' אנשי שם

ד בר"ב ד"ה אלא כו' ריח של פטום נכנס כו' *) כ"ל ונעשות הוגה כמון ודבריו לקוחים מפי' הרא"ש ע"ש. ומאמע דפוסקים כרב בפסחים שם דבשר שחוטה שמן שלאו עם בשר נבילה אסור אפי' בדיעב. אבל בש"ע שם פסק כלוי שם דאפי' בריח דפטום מותר בדיעבד. וע' בש"ע יו"ד סי' ק"ח: ה בתשנה בזרע ובעץ. הס"ל בעץ לחודיה כיון שאף העץ אסור כמו הזרע אלא לרבותא קתני בזרע ובעץ לומר דמעלרסין ע"ז. (ס"ל): תוי"ט ד"ה בשביעית כו' כטעם פריו. הר"ש כ' אפשי שהוא מאכל בהמה ומשבר דאינו אפשי עצמו כפריו אלא עץ הפלפלין והבדס נמי טעם עצו כפריו. ועוד לרמב"ם אפי' בעלים דמשמן לא שייך שביעית דאינו בתר פשם עלים וכ"ד הר"ב פ"ג דסוכה מי"א ולא מהני מה שבעץ זה הנאתו עם בעורו. (מר"ן):

*) וכ"ה בר"ב ד"ה ד"ה

משנה ראשונה

דא"כ אתמי פליג כ"ו כיון דטעם תרומה קטמים פביעא דאסור וכן אין לחלק בין גופו לחמיע כיון דאיכא טעם. אלא אימון איט נותן טעם אפילו נכנס טעם התפות או בשאור בשיבה. אלא דאימון שמתקן הפיסה טוב ומיכרת הפטולה חביב כמו ל"מ והייגו דקאמר שאין מיכולו בכור כלומר שאין מיקולו מיקון יפה. כ"כ פרי מגדים בי"ד סי' ל"ע: ג מפני שהשעורים שואבות. וא"ת נהי דשואבות כי ליכא טעם תרומה אמאי אסור ואי דאיכא טעם מ"ט דמתן דמרי. וי"ל דר"י סבר דבכיה דשואב ואסור כל דעמים לה כהן. ות"ק מתיר בלא טעימה דלא שכיח דשואב. וכ"ל דדוקא בפת חמה והיין טון פליגי. אבל פת טונת שמתבה פל היין הם נדבכי הכל אסור שהענן הטולה מן יין החם כמשקה הוא שבוב דלאמר פ"ה דמכשירין מ"י. ובפת אין דרך ענן להיות עולה תמתו ועוד אין דרך ענן לרדת לתפה אלא לגבות: ד הפת מותרת. ואע"ג דאמרי' בתם' עולה פ"ג יש שבח עליה בפת והלכה הפת. דוקא בהם דערלה אסור בהנאה ונהנה משבח הפלים. אבל לענין אכילה לא שייך שבח בתבשיל בשבוג ולא אמרי' הטעים מוקמה הן ויש שבח עליה בתבשיל דמוקמה אינו אסור הנאה. (מוס' בס"ז ד' ס"ו): ה אבל לא בעץ. שאפילו עשמו ויש בו בפסם תרומה דאין אם אין בזרע ליטן מיסור הנאה. ומעשר שני דקאמר הכא שאם יש בזרע כדי ליתן בפסם אסור לאוכלו מון ליוחלים בלא פדיון. ואם בתוך יוחלים לריך לאוכלו בקדושת מעשר. ואע"ג דבתוך יוחלים הוי דבר שיש לו מתיקון כלאמרי' פ"ב דביכורים מ"ב ואע"ב אפי' אין בו כדי ליתן בפסם ליתסר דקשיל"מ לא בטיל ושלא בטיל בטל. וכן ו"ל בשביעית דמני לה הכא בנ"ש וקודש זמן הביעור הוי דבר שיל"מ כדפי' פפ"ז דשביעית אלא דשלא בטיל בטל. ן חבילי תלתן של בלאי הכרם דלאי הכרם ידלקו אבל מעשר אינו אסור אלא בלאי הכרם כדאמרי' פ"ה דכלאים מ"ז וכ"ש תלתן שבפסם

פנו

יכין

יא) ע"י השעורים: יב) דנטל"פ מותר. אף דבכה"ג משביח ולבסוף פוגם כמבואר בירושל'. ולא קיי"ל כן [י"ד קיג]: יג) הוצא מהתור: יד) פליגי אי ריחא מלתא היא: טו) ממשות היין וקיי"ל דבפת חטין דוקא בב' לרישת' נאסר דהייגו בפת חמה וחבית פתוחה והפה מונח נגד פתח המגופה. אבל בשעורין אפי' בחדא לריאותא נאסר [י"ד ק"ח ס"ד]: טז) קיממעל: יז) דריחא לאו מלתא בדיעבד [י"ד ק"ח] ואף דהכא שהסיקו בתרומה

תפארת ישראל

וכל הנאה של כלוי אסור בתרומה לזר [כתו' פפחים דנ"ד מ'] היינו לכתחלה אבל בדיעבד מותר: יח) פעבכעל: יט) אם היה תלתן תרומה ומע"ש מעטרין אם וכו': כ) אף שגם העץ כ"ש אינו מצטרף לאסור היין דעץ אינו קדוש בתרומה ואף דבהקדישו בפירוש הו"ל תרומה חומרא בעלמא הוא: כא) אם הי' התלתן מ' מע' אלו: כב) דגם עצן אסור ואף דבשביעית אין קדושה בעלים דהסקה הכא שאני דטעם עצו ופריו שוה: כג) שאף העץ

יכין

בשבוגה אינו אסור בהנאה ולא כלוי אסור בתרומה אמאי אסור ואי דאיכא טעם מ"ט דמתן דמרי. וי"ל דר"י סבר דבכיה דשואב ואסור כל דעמים לה כהן. ות"ק מתיר בלא טעימה דלא שכיח דשואב. וכ"ל דדוקא בפת חמה והיין טון פליגי. אבל פת טונת שמתבה פל היין הם נדבכי הכל אסור שהענן הטולה מן יין החם כמשקה הוא שבוב דלאמר פ"ה דמכשירין מ"י. ובפת אין דרך ענן להיות עולה תמתו ועוד אין דרך ענן לרדת לתפה אלא לגבות: ד הפת מותרת. ואע"ג דאמרי' בתם' עולה פ"ג יש שבח עליה בפת והלכה הפת. דוקא בהם דערלה אסור בהנאה ונהנה משבח הפלים. אבל לענין אכילה לא שייך שבח בתבשיל בשבוגה ולא אמרי' הטעים מוקמה הן ויש שבח עליה בתבשיל דמוקמה אינו אסור הנאה. (מוס' בס"ז ד' ס"ו): ה אבל לא בעץ. שאפילו עשמו ויש בו בפסם תרומה דאין אם אין בזרע ליטן בפסם אסור לאוכלו מון ליוחלים בלא פדיון. ואם בתוך יוחלים לריך לאוכלו בקדושת מעשר. ואע"ג דבתוך יוחלים הוי דבר שיש לו מתיקון כלאמרי' פ"ב דביכורים מ"ב ואע"ב אפי' אין בו כדי ליתן בפסם ליתסר דקשיל"מ לא בטיל ושלא בטיל בטל. וכן ו"ל בשביעית דמני לה הכא בנ"ש וקודש זמן הביעור הוי דבר שיל"מ כדפי' פפ"ז דשביעית אלא דשלא בטיל בטל. ן חבילי תלתן של בלאי הכרם דלאי הכרם ידלקו אבל מעשר אינו אסור אלא בלאי הכרם כדאמרי' פ"ה דכלאים מ"ז וכ"ש תלתן שבפסם

פנו

פן תוקד אם: ומחשב כמה זרע יש בהן. דתרומה נטלת במחשבה ובאומד הדעת: וא"צ להפריש את העץ. ואע"פ שנטעם עלו ופריו טוין: ואם הפריש. קודם כתיסה אינו יכול לכתוש ולהפרים מן הזרע ושאר העץ לעצמו דכיון שקרא עליו שם תרומה צריך ליתנו לכהן:

ן שכבשן עם זיתי תרומה. דלך זיתים לכבשן במים ובמלח וכשזיתי חולין פצועין דהיינו כתושים או מרוסקים בולעני' מזיתי תרומה אף אם זיתי תרומ' הם שלימים. ואף אם כבשן במים שנכבשו בהן זיתי תרומה אסור: אבל שלימי חולין. כשזיתי חולין שלימין אף אם כבשן עם זיתי [תרומה] פצועין אין בולעין מהן: **ח** גרב. חבית: כל גרב שהוא מחזיק סאתים. אם נכבש דג טמא עם הרבה דגים מהוריס בתוך חבית והחבית מחזיק כתתים. ויש מגיר דג טמא משקל עשר זוזים של יהודה. שהם חמש סלעים של גליל וכל האחר ליר

כותש כד) ומחשב כמה זרע יש בהם כה) ומפריש את הזרע. ואינו צריך להפריש את העץ. אם הפרי ש כו) לא יאמר אכתוש ואטול את העץ. ואתן את הזרע. אלא נותן העץ עם הזרע כז): **ן** זיתי חולין שכבשן כח) עם זיתי תרומה. פצועי כט) חולין עם פצועי תרומה. פצועי חולין עם שלימי תרומה. או במי תרומה ל) אסור. אבל שלימי חולין עם פצועי תרומה מותר לא): **ח** דג טמא שכבשו עם דג טהור. כל גרב לב) שהוא מחזיק סאתים

והגאתן וביעורן שוה: **ן** נותן העץ עם הזרע. פי' הר"ב דכיון דקרא עליו שם תרומה צריך ליתנו לכהן. ומ"מ אין בו קדושת תרומה כדתנן לעיל דעלו של תלתן בתרומה אע"פ שנותנם שרי ועל כרחך כשקרא עליו שם תרומה דאי לא קרא עליו שם פשיטא ומאי קמ"ל. והרמב"ם מפרש מתני' בתרומת מעשר והכי מסיק בפ"ק דבילה ופסקה בפ"ג מה' תרומה לענין תבואה שקדם בן לוי ולקח המעשרות בשבלים דקנסינן ליה לדוש ולזרות ואם הפרים תרומת מעשר שבלים קונסין אותו לכתוש וליתן התבן. והא ודאי דתבן אין לו שום קדושת תרומה. ועיין במשנה ה פ"ד דמעשרות: **ן** פצועי חולין עם פצועי תרומה. פי' הר"ם אותן זיתי חולין שכבשן עם זיתי תרומה

מלאכת שלמה

זו תרומת מעשר. והא דקאמר כותש קאי אפי' אלקח המעשר קודם הכתישה ופסיד לכהן תרומה גדולה שיש באותו מעשר ודייקי מדקתני חבלי תלתן ולא קתני תלתן סתם ש"מ איסורייתא שבלת ואסור לאכול מהן ערלי וכן פי' הרמב"ם ז"ל וגם בתבורו פ"ג דה' תרומה סי' י"ד אלא שלקח הלמיון בתבואה שקדם בן לוי ולקח המעשרות בשבלים קונסין אותו לדוש ולזרות וליתן לו מעשר מן המעשר מן הדגן ואינו חייב ליתן לו מעשר מן התבן ומן העלים ואם הפרים תמ"ע שבלים כמו שנתנו לו ה"ז כותש ונותן לכהן את הזרע ואת התבן ומפני מה קנסוהו לכתוש מפני שלקח המעשר שבלים והפקיע ממנו ת"ע ע"כ: ומפריש על הזרע ואינו צריך להפריש על העץ. כך כתוב במשניות מדויקות: אלא נותן העץ עם הזרע. פי' הר"ם ז"ל ומפרים מן העץ על העץ ומן הזרע על הזרע: "פצועי חולין כו'. פי' הר"ם ז"ל אותן זיתי חולין שכבשן עם זיתי תרומה אם זיתי חולין נפצעו אסורין ואם שלימין מותרין: או במי תרומה. ואע"ג למי כבש זיתים אין נסס טעם לבבת למותל זיתים מתערב בהן והוא מר אלא שמתבטלת מרירותו מחמת המלח מכל מקום אוסר ובירום' מוקי לה הר"ם דאמר בסמוך כרוב של שקיא דהיינו של בית הבלחין עם כרוב של בעל של תרומה אסור הכרוב של שקיא מפני שהוא בולע מפני שהוא רך וטעמו יפה ע"י הבקאה פעמים רבות אלמא דשל תרומה הוא דגריע ואפ"ה אסור. ועוד מפ' התם דדוקא כשכבשן כאחת אבל זה אחר זה אפי' שלימין בשלימין אסורי' והוא דהוו שלימין חולין לבסוף וטעמא דכיון דשלימין בולעין ופולטין ומוב אינם בולעין שלימין בתרומי כי בלעי בריאה איסור בלעי: **ח** דג טמא שבבשו עם דג טהור וכו'. כתב מהר"י קולון ז"ל בשרש ע"א ומל

הכנכם זיתים של חולין עם זיתים של תרומה אם כבש פצועי חולין עם פצועי תרומה וכו' אסור אבל אם כבש שלימי חולין עם פצועי תרומה וכ"ם אם כבש עם שלימי תרומה מותר. הר יוסף ז"ל:

יכין

הטן אסור בהנאה וטעון שריפה: כד) אבטחסען. ור"ל דרשאי לכתוש הזרע מהשרביטין כדי להפרים מהזרע לבד: כה) דת"ג נתנה בלומר: כו) קודם כתיסה: כז) מדקרא עליו שם תרומה ונעשה עלו ופריו שוה.

תפארת ישראל

יכין

ראשונה

משנה

עלו ופריו שוה: **ואינו** להפרים את העץ. לאע"פ שיש טעם בעלו אינו כאוי למאכל בעינו אלא ליתן לעשה בקדרה וכל שאינו אוכל פטור מתעשרות ואפי' אוכל ע"י הדחק פטור כמ"ש הר"ב ריש תם' מעשרות: **נותן** העץ עם הזרע. וכתב מוי"ש דמ"מ אין בו קדושת תרומה וכו' ע"ש ונראה דהא לצריך ליתנו לכהן שאם הכהן מתבינו אסורין לזרים כמו נבעיני פירות דפי"א מ"ה: **ן פצועי** חולין. אע"ג דבבר אשמעינן חילוק זה בין פלוגא לשלם בר"פ גבי בגל אם שלם מותר ואם חתכו בר"ע ומתוך היינו פלוגא אלא לגיל מיירי שאינן הבגל לתוך דבר המבטל בבר ואשמעינן בין עדשים מבטלות לשאר כל התבשיל. עדשים כשנתבשלו לופדות ואין בולעות והלכך אם הבגל שלם מותר הכל שבבגל אינו בולע כשהוא שלם והעדשים לופדות ג"כ. ובלה אתר אם מחבו לבגל הרי הוא בולע ומשעבין

ומ"מ אינו קדוש בתרומה כלעיל סי' כ': כח) במי מלח: כט) כתושי' ור"ל בין שהיו הזיתים פצועי וכו': ל) משקין מפירות תרומה. שכבש בהן זיתי חולין פצועים: לא) דשלמים אינן בולעין אבל פולטין: לב) חבית: ר"ל

בר"ם כלומר כשהעדשים תרומה הבגל אסור בר"ע אבל אאר כל התבשיל תון מעדשים אחר ביטולו מקבל עשם מן הבגל אפי' הוא שלם וכן אפי' אם התבשיל שלם אפ"ה מקבל עשם דמבטל כיון הוא ובולע תון מעדשים שלופדות והיינו דקתני בין שלם ובין מתוחך הבגל מתן מעם בתבשיל דכיון. וקמ"ל הכא דכבוש אינו כתבטל ולעולם אינו בולע כשהוא שלם. וכבר כתבנו בר"פ בשל"ו שכך קבלו חז"ל דתרומה אין דינה כשאר איסורים ולא מלינו חילוק זה בין שלם למתוחך בשאר איסורים וכן נראה מדתתה דין דג ממא שבאמתינו בו יותר מכל איסורים אע"פ שאינו אלא זיעה בעלמא שכך קבלו חז"ל. ומשום דהני נמי משוום מעשר כל האיסורים כמו תרומה אינו לה הכא: **ח דג** ממא. פי' הר"ב כולה מתני' לענין הגיר שבבגל וכ"מ דעת הרמב"ם. אבל הר"ם מפרש לענין הדג עצמו שבבגל דנהי דנרי' לא בעלה. בשיעור זה דמחק"ם אי בחלף בעלה. ולא

פירש

ציונים

ן זיתי חולין. מיי' פפ"ו שם ה"ג: **ח** דג טמא. מיי' פע"ו מהל' מאכלות אסורות הל"ל פרק חולין לא:

ראשון לציון

פ"י משנה ח מתני' דג טמא שכבשו כו'. ז"ל הר"ם שכבשו עם דג טהור משנה תכרים דלא פירש אם מותר אם אסור כו' ופי' עוד במאי דתנן וכל גרב שהוא מחזיק כו' הכתם לא מיירי באיסור נתינה טעם דשיעורו בשבשים אלא בדג טמא שנתערב עם דגים טהורים דמיתסרו כולהו משום דגרים לא בטלה אלא בשיעור כזה ע"כ. וכ"כ בעלי תוספות דמיינו משנה שמדברת בדבר אחד ואין בה לא איסור ולא היתר ומיה משנה זו דתרומות וכן נמצאת בריתא פ"ק דכתובות ז. תוס' הבדלה שנפסק בדינו דברי רבי ואין בה לא טרפה ולא כשרה:

חדושי מהרי"ח

פ"י מ"ר [תי"ם ד"ה] **נותן** העץ עם הזרע פי' הרע"ב כו' ועל כרחך בשקרא עליו שם תרומה כו' עכ"ל. ולי נראה דמשמא דמתני' מיירי שקרא שם תרומה דקאמר

תוס' אנשי שם

ח בר"ב ד"ה **כל** גרב כו' והתכית מחזיק סאתים. ת"ס. ז"ל מחזיק סאתים מגיר מלבד הדג בעצמו. דאי הסאתים שהתכית מחזיק הוא בין בכל בין גיר הדג עצמו א"כ כשם גיר הדג עצמו לבד משקל עשרה זוז הוא יותר הרבה מא' מתתק"ם בכל הגיר. אבל ע"ש כיון שהוא מפרש דכל גרב קאי אדג עצמו שנכבש עם דג טהור כמ"ש אם נכבש כו' בתוך חבית. א"כ איך יודע לשער כמה ים מגיר העצמו לבד. ואיתי בפיה"מ לסר"מ שכ"ב סולך בשיעתא שב' וז"ל שאם מחזיק הכלי שבושבין בו סאתים וכל הדג שם בו טהור ויש בו מדג עצמו משקל עשרה זוז מוזי תרן יהודה שהם ה' סלעים בגליל שגיר אסור ואם הוא פחות הוא מותר עכ"ל. הר' שמפ' שמשקל עשרה זוז קאי אדג עצמו עצמו ובזה מיושב אלא נעתרך לדחוקי ולפרש מ"ש אם יש בו משקל כו' דג טמא. הר"ל גיר דג אלא קאי אדג עצמו עצמו כשבשה. ולפ"ז ודאי מ"ש הר"מ שאם מחזיק הכלי שבושבין בו סאתים דר"ל סאתים מדג עצמו לבד מגיר. ועפ"ז א"ש דמשפרין דכיון שהדג עצמו מ' מתתק"ם בכל הדג. ה"ה שגיר מהדג עצמו מ' מתתק"ם בכל הגיר. אף מ"מ ע"ש דהא בתוך הגיר יש ג"כ מלח ותבלין והי"ל להלרך לגיר הדג הטהור לבטל גיר הדג

עצמו

תרומה [*ועיין במשנה י]: **ח אם** יש בו משקל עשרה זוז וכו'. פירש הר"ב שהוא אחד מתתק"ם. ובירושלמי מפרש כילד שאה עבדה כ"ד לוגים. ולוג ב' ליטרא. וליטרא מאה זוז. נמצא דשאתים טוליס לג"ז מאות זוז. וג' מאות הם י' פעמים ע' מאות. ות"ר [הם] עשרה פעמים ס' אלמא איכא לי' זוזי י' פעמים התק"ם נמצא כל [עשרה] זוז אחד מתתק"ם: [*שהן חמש סלעים בגליל. שמשקל יהודה כבד כפליים משל גליל כדתנן בסוף פ"ה דכתובות. נמצא י' זוז ביהודה הם כ' זוז בגליל. והם חמש סלעים ד' זוז הכלע]: רביעית לשאתים. פי' הר"ב שהוא קרוב למאתים וז"ל רש"י בפ' גיד הנשה דל"מ ע"ב שאתים הוון מאתן רביעיות נכי תמני. קב ד' לוגין ולוג ד' רביעיות. מ"ז לקב. ושאה ו' קבין לג' קבין מ"ח רביעיות. [*ומ"ש הר"ב ותע"ג

אם יש בו (לא) **משקל עשרה זוז ביהודה שהן חמש סלעים בגליל** (לב) **דג טמא** (לג) **. צירו אסור** (לד). **ר' יהודה אומר רביעית** (לה) **בשאתים** (לו) **ורבי**

ליר דג טהור שנמלא ליר של דג טמא אחד מתשע מאות ושמים של דג טהור אסור. ואם היה הליר של דג טמא פחות מכן מותר: רבי יהודה אומר רביעית לשאתים. כשיהיה רביעית לוג של ליר טמא בתוך שאתים של טהור אסור הכל. פחות מכן מותר. ושיעור זה הוא קרוב למאתים. ואף על גב דר"י סבר מין במינו לא בטיל שאני ליר דזיעה בעלמא הוא ואין איסורו אלא מדרבנן לכך א"ל

מלאכת שלמה

מעשה תקפו וגבורתו הלא הם כתובים על ספר דברי התורה אשר יסד עכ"ל ז"ל. ופי' ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל ומשנה חסרה דלא פירשה אם מותר אם אסור דהא הלי בגא מושכת על בגליל ודקתני דג טמא צירו אסור היינו בגא אחריתי דפליגי בה ר' יהודה ור' יוסי. ובירוש' תני ר' יהודה בן פזי דג טהור שפל שבכשו עם דג טמא מלית אסור תני רבי חייא מדיתו ומותר. וגם בספר הליכות עולם בשם ספר כריתות כתב שבירוש' הוא שנתלקו בפירושה אבל המשנה לא פירשה בה לא איסור ולא היתר ע"כ בקיצור ועי' עוד במ"ש בסוף מתני': עשרה זין נרסי'. ולא נרסי' זוז. הרמב"ם ז"ל בת"כ. והזין משקל ידוע הוא אצלם מענין מרגלא ואחיזה. וכן הוא המסח של הגרסא רפ"ח דתוספתא דתרומות. גם ה"ר יהוסף ז"ל כתב שכן מצא בכל הספרים זין: גם כתב דים ספרים דל"ג אם יש אלא וים. וכתב הר"ם שירילי"ו ז"ל ואית דגרסי עשרה זוז וכבל עולה לעשר אחד דעשרה זוז הם שני סלעים ואני דסברי הזוז הוא דינר והוו חמש סלעים בגליל דמשקל של יהודה הוי כפליים כשל גליל כדאמרי' בכתובות בפ' אע"פ ע"כ. וה"ג בגמרא בפ' יש בכור דף מ"ח בגמרות כתיבת יד לענין חמש סלעים של בן דאלייס עשרה זין שהם עשרה זוזים קתני התם בברייתא ר' יהודה אומר האחין שחלקו אם יש עשרה זין לזה ועשרה זין לזה חייבין ואם לא פטורים פי' ואם לא דבין הכל ליכא חמש סלעים משזכון אביהם פטורין דחמש ולא אני חמש אלא ע"כ. וממה שפי' שם בת"כ הרמב"ד ז"ל משמע דמשך הדין הראשון עד צירו אסור וכובר דהדין הראשון בתערב ליר בליר נמי אייני וכתב נמי דר' יהודה לא פליג ומושך הלשון כן. דג טמא שבכשו עם דג שהור כל גרב שמחזיק שאתים אם יש בו משקל עשרה זין ביהודה שהן המש סלעים בגליל דג טמא צירו אסור. ר' יהודה אומר וכו'. וקשה לפירושו ז"ל דהא בחולין פ' גיד הנשה דף ל"ט אר"י ב"ה לא כל הטיטרין שוין שהרי ליר טיטורו קרוב למאתים דתנן דג טמא צירו אסור וכו'. ואם איתא היכי אתחילו מהתם לשון המשנה לא ה"ל למימר אלא דתנן ר' יהודה אומר רביעית בשאתים אלא ודאי דמהתם מתחיל דינא דליר ורישא בטירוד נופו של דג מיירי ועוד דבירוש' מפ' דלתק עולה החשבון לתתק"ם וגר' יהודה פירשו שהוא קרוב למאתים וא"כ כיצד אפשר לפרש דר' יהודה לא פליג וכן הכריח הר"ם שירילי"ו ז"ל מכח קושיות אלו גם מכח קושיות אחרות שהקשה עוד לפי' הרמב"ד ז"ל והביא ראיה לדבריו מן התוספתא. ואי קבית דג טמא אפי' בגלוף ליתסר דהא קיי"ל דבריה לא בטלה תירץ הוא ז"ל וז"ל וגראה בעיני דהאי תנא סבר דשאני בריה ממאה דמיס. מן בריה ממאה דיבשה. דבריה ממאה דמיס טהרה מכללה דהא בריות דכלים או דבורה שיחין ומערות אע"ג דלית בהו סנפיר וקשקשת שרו וכיון דטהרה מכללה קילא ועוד דנברא משהור דחזי לאכילה דהיינו מיס ומשו"ה אצטריך קרא דשקץ יהיו לאסור עירוביהן דכיון דטהר מכללו ה"א מתברבא שתערב ואינם נכרין שרו קמ"ל והיינו טעמא דאקילו בהו לדנן בתתק"ם אבל גיד הנשה חביב בריה ולא בטיל משום דלא טהר מכללו דאפי' בעולה איכא מ"ד דחולנו לתפות ומש"ה אחמירו ביה ובירוש' נרסי' אתא ר' בון והורה בעכברא שתערב דג טמא עם דגים טהורין ואסרן אפי' בגלוף ומשכחן הור אלה לאיסור כדאמי' בפ"ק דכתובות ולא רצה להקל אלא משום בריה ממאה דמיס לבריה ממאה דיבשה וכן דעת הרמב"ם ז"ל לפסוק כר' בון ולא פסק המשנה הזו בהלכותיו עכ"ל ז"ל. ועיין בס' קרבן אהרן פרשת שמיני

סוף פרשה ג' ובהר"ן ז"ל פ' גיד הנשה דף תשי"ד. ותמצון תתק"ם מפרש בירוש' דשאה עבדא כ"ד לוגין ולוגא עביד תרתין ליטרין וליטרא עבדא ק' זיזין. ופי' הר"ם ז"ל נמצא דשאתים כו' [כמ"ש בתי"ם]. אבל רש"י ז"ל פי' בפ' בכל מערבין דף כ"ט עוכלא שמיטת שבליטרא וליטרא הוא לוג ע"כ. והרמב"ם ז"ל כתב בפ"א דה' עירובין ליטרא המומרה בכל מקום מלא שתי רביעיות ועוכלא חצי רביעית ע"כ ועי' עוד שם. ופי' הרמב"ם ז"ל בפ' גיד הנשה רביעית של ליר טמא אסור שאתים של ליר טהור ושאתים הוו להו מאתים רביעיות נכי תמנית דהא קב ד' לוגין ולוג ד' רביעיות ס"ז לקב ושאה ו' קב יין לשלשת קבין מ"ח רביעיות וכן ד' פעמים הרי קנ"ב ואסור אלא לצריך תוספת לחיתרא על שיעור קנ"ב ונקטו שאתים דהוי יותר ממא' ותשעי' ור' יוסי סבר דאינו אוסר אלא חלק אחד מליר תוך י"ו כגון לוג ליר טמא תוך י"ו לוגין דהיתרא אבל יותר מי"ו דהיתרא שרי וכמל. הר"ם שירילי"ו ז"ל. ופי' הרמב"ם ז"ל אחד מי"ו בו הוא שם רביעיות לשאה והיינו ג"כ מה שפי' הר"ם שירילי"ו ז"ל דהרי שם רביעיות הם לוג וחצי מכ"ד לוגין שהיא השאה וע' במ"ש בספ"ק דר"ה על מלת נרב. ורחיתי להביא הגה רוב תשובת הרשב"א ז"ל דבסימן ע"ר וז"ל ואולי מתחוות לומר דכולה מתני' לעניין ביטול ליר ובדקתני בהדיא ולא לגופן של דגים שמא מפני שבינו בהדיא באותה משנה מהלוקת ר' יהודה ור' יוסי בביטול הליר דקתני דג טמא צירו אסור ר' יהודה אומר רביעית בשאתים ר' יוסי אומר אחד מי"ו בו על זה בתת אומר יהודה אומר אותה משנה אינה אלא בבטול הליר ורישא נמי דקתני דג טמא שבכשו עם דג טהור דאלמא משום כבישה לבד היא ומשום בטולו של ליר דאי משום בטולו של דג למה לי שבכשו לימא שתערב ואם על זה בתת אומר הרסך לא איירא בה דעל כרחי' סיפא דרישא לאו משום בטול ליר דא"כ ה"ל מחלוקת ת"ק ור' יהודה ור' יוסי דת"ק סבר בתתק"ם ור' יהודה ברביעית בשאתים ור' יוסי אחד מי"ו בו. וזה אינו חדא דאי אפשר שיהא בין ת"ק לר' יהודה ור' יוסי כולי האי. ועוד שיחמיר ת"ק בליר דרבנן דאינו אלא זיעה בעלמא כולי האי ועוד דא"כ מאי קאמר בתר רישא דג טמא צירו אסור והא עד השתא בצירו עסקינ' באיסורו ובבטולו. אלא רישא באיסור כבישתו שאוסר את הטהור במינותו עמו והדר אייתי בבטול גופו וסיפא באיסור צירו וביטולו ושלם משניות הן רישא בבתיבת מעשה כשבכשו דג טמא עם דג טהור דבתיבת מעשה כדג טהור שמלחו עם דג טמא דמייתי' בפ' כל הבשר והכא משנה חדא היא והכי קתני דג טהור שבכשו עם דג טמא ולא פירש אם אסור אם מותר. וסיפא כל גרב בבטול גופו. וסיפא דכיפא בבטול צירו וצירוצלמי פרים רישא לאסור דגרסי' עלה דג טמא ר' יהודה בן פזי דבר לייה דג טהור תפל שבכשו עם דג

יכין תפארת ישראל בועז

(לג) ר"ל אם נתערב בהבחנה: (לד) דמשקל יהודה הוא כפל מגליל ממלא שהן כ' של גליל ונו' הוא דינר וד' דינרין הוא סלע. ממלא הן ה' סלעים

פ"ו (א) כ' רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל וז"ל תמוה מ"ש דג טמא מאחר מ"ס דגים

גליל: (לה) והשאר ליר דג טהור דהו"ל מ' מתתק"ם דשאה כ"ד לוגין ולוג ב' ליטרות [והלא כרש"י עירובין דכ"ט מ' דלוג הוא ליטרא] ולינו' ק' זוז ממלא שאתים ל"ז מאות זוז וי' זוז הוא חלק התק"ם בל"ו מלותבלו) דלקח דכל האיסורים בטלין בס' בליר שהוא חריף וערגם מאר לאחמרו בה רבנן (א)[כלל"ם שפ"ו ממ"ח] : לז) רביעית הלוג : לח) הוא אחד מקל"ב. ולקח דלר"ו מין במינו לא בטיל ליר שהוא מד"ם קילא. ומקן קיי"ל דבטל בס' [כי"ד פ"ג]:

(משניות זרעים ח"ב 80)

דג טמא צירו . חולין לפ: פיי' שם פ"ג הכ"ג: ר' יהודה. תוס' נטורות דף ו :

תוספות חדשים

משנה ח [במשנה] צירו אסור ונת"ק פסק דליר דגים טמאים בעל בשמים ע' בס"ד סי' פ"ג ס"ק ח' וכ"מ בהגה"מ סי' ל"ה סעיף מ' . (ממהורש"ת ז"ל) :

חדושי מהרי"ח

דקאמר התם הלתן וכו' ואם יש בזרע אבל לא בעץ ע"כ כשנפלה הלתן מחובר עם העץ דמסתמא העץ לחודיה היה קורא עצי תלתן והזרע בפני עצמה הי' קורא זרע תלתן וא"כ כשהיה הדומה הא הדין במחובר אינו יכול לומר אכתוש ואטול העץ ואטו ברשיע איירי שיעשה שלא כדין . אלא ע"כ שקרא על הכל שם תרומה רק שאין בו קדושת תרומה בעץ וק"ל

תום' אנשי שם

בעמא . ולולי דמסתפינא היה ל"ל דבאמת כן הוא ורק בשביל הטרפות המלת והתלין שבי כבאין בדג טמא משקל עשרה זוז . והיינו דבאמת אין בשיעור בתתק"ם לה"ק ובקנ"ב לר"י דמה עשה יש לשעורים הללו . אלא דהשיעור לת"ק הוא בלוף . ולר"י במאתים וקיש לו לרבנן דשיעור המלת והתבלין הוא חלק מ' מכ"ש מהאר . וא"כ כשבאיר הוא למצל אלף חלקים יש בו מ' חלקים מלת והבלין שהוא חלק מ' מכ"ה ובשאר התק"ם מהאר ואם כחלק מ' ממנו הוא מבטמת הוא מ' מחלף ואסור . אבל אם הוא פחות מזה מותר כיון שיש אלף לבטל . וכן לר"י דס"ל רביעית שהוא ב' פעמים עשרה זוז שהוא המשם חלקי אלף שהוא חלק מ' ממאתים במכוון . והעומד לנגדי הוא מ"ש בחולין ד' ל"ט שהרי ליר שישורו קרוב למאתים ומ"ש הוא מאתים בדקדוק ול"ש . אחר כתבי מלאתי בס' באר היטב ויקרא י"ח מ' שכ' ג"כ כמ"ש אבל לא הבעל מן. הכרת שיש לבבריתי לפי' הר"מ . וע"ש שבאר דעת ר' יוסי דס"ל דיין אלון ליר מאכל כמו שהוא רק ע"י טיטול שמטבלין בו יש לערף ג"כ מה שמטבל בו וס"ל דשתמת המלתא יהיה בהליר והמעובל בו ששה פעמים כמו הליר בעצמו והלכך הו"ל כס"ה ל"ז ואם הליר

משנה ראשונה

פירש לשפתו מ"מ דל' יוסי דאמר בס"ז . וגם נדחק הרבה בפי' הירוש' ולכך כתב הרב לח"מ פע"ז מהמ"ם שהעיקר כפי' הר"ב :

ח"ל יהודה דבטל בקרוב למאתים: ורבי יוסי אומר. דבטל בט"ז
*והלכתא דציר בטל ביותר מאלף אם יש יותר מאלף מדג טהור ואחד
מדג טמא הכל מותר. ואם נלו הכל אסור: **ט** לא פסלו את
צירן. דהקלו בציר של חגבים טמאים שאינו אוסר מפני שאין להם
דם ואינו אלא לחלוחית בעלמא: שהוא
טהור. לא מבעיא דאינו אוסר את
תערובתו אלא הוא עצמו טהור. והלכה
לא פסלו את צירם (לט). העיד רבי צדוק על ציר חגבים טמאים שהוא טהור ס):

ואע"ג דרבי יהודה סבר מין במינו לא בטיל במשנה ו פרק ח
דזבחים): ["ורבי יוסי אומר אחד משישה עשר בו. וכתב רש"ל
בספר יש של שלמה פ' גיד הנשה (וכו') סימן מ"ח דע"ל טעמו
מדת"ק בעי תתק"ס והוא שיעור ששה עשר פעם ס'. וכהאי גוונא
כתב המ"מ אלמא ששיעור ששה עשר
ורבי יוסי אומר אחד משישה עשר בו: היה מלוי בשיעורי החכמים לחומרא
ט חגבים טמאי' שנכבשו עם חגבים טהורי' והוא הדין לקולא. ע"כ. ואהכי קשיא
לי דערבך ערבא לריך. דמה טעם יש בשיעור ששה עשר ובספר חורת האשם
כל
כלל מ"א דין א' האריכתי קצת: **ט שהוא** טהור. לשון הר"ש בירושלמי מהו טהור מלהכשיר הא לימא כל שהוא מטמא ע"כ. ובמ"ב פ"ז
דעדיות נשנית עוד משנה זו ושם פירש הרמב"ם שאינו אסור ואינו מכשיר ובפ"ג מהלכות מאכלות אסורות כתב ציר חגבים טמאים
מותר מפני שאין בהן לחלוחית וכתב עליו הראב"ד בירושלמי שאינו מכשיר ע"כ. ובפ' ט"ז מהלכות טומאת אוכלין כתב הרמב"ם שאינו
מכשיר

מלאכת שלמה

דג טמא מלית אסור וכל גרב שהוא מחזיק שלתים אם יש בו משקל של עשרה זוז ביהודה שהן חמש סלעים בגליל זו משנה אחרת דמיירי בבטול גופו וכן פי' רביט שמשון זה השתא לא מיירי באיסור נתינת טעם דשיעורו בפ' אלו דברי טמאתרב בתוך דגים שהוריס דמיתסרי שלהו משום דגריס לא בטלה עכ"ל ע"כ לשון התשובה. גם בתשובת סי' ר"פ כתב וז"ל כבר כתבתי לך בתשובתי הראשונה כי ג' משניות הן ריש"ל דג טמא שכבשו עם דג טהור והיא הברה שלא נתפרש בה אם להתיר אם לאסור ובירוש' פריש"ו דתני ר' יהודה בן פזי וכו' ומליעתא כל גרב שהוא מחזיק שלתים אם יש בו משקל עשרה זוזים ביהודה שהן ה' סלעים בגליל זו היא בבטול גופו. וזו ת"ק היא ולא ידענו אם יודה בה ר' יהודה שאינו מחמיר אפי' במין במינו יותר משישור זה כמו שאין ת"ק מחמיר יותר משישור זה בגריס החמורה לבטלה בשישור זה אז שמא ת"ק היא ור' יהודה לא מודה בה ולא מיירי בה וסיפא בבטול ציר ר' יהודה מחמיר עד רביעית בשלתים ור' יוסי מיקל ואמר א' מי"ז ומה שאמרת אם בבטול גופו היאך אפשר דבטול גופו לא חמיר מבטול ציר עכ"ל הוא תימה בעיני והיכן הוא חומרו של ציר כאן והיכן הוא קולו של גוף והלא ציר בטל אפי' לר' יהודה שהוא המחמיר רביעית בשלתים שהוא אחד בקל"ב ואינו גופו בעינן שלתים לעשרה זוז שהוא תתק"ס זוז והיכן הוא החומרא והקולא שאמרת עכ"ל ז"ל. עוד כתב בתשובת רפ"א וז"ל. השובה. איברא של שישורו של עשרה זוז בשלתיים כך הוא עולה לכל זוז תתק"ס זוז ומפורש הוא בירושלמי ולשון הירושלמי כך הוא שלה עגלא כ"ל נוגין לוגא עגלא ב' ליטרין ליטרא עגלא ק' זוז הרי כל זוז עגל תתק"ס ע"כ והנה חשבון זה לפניך ממלא גרב של שלתים עושים ס' חלפים וח"ר זוז חלקם לעשרה זוזים ממלא תתק"ס לכל זוז וזוז ואני כתבתי לך פי' המשנה כולה בתשובתי הראשונה כמו שפירשה רש"י ז"ל כל שעריך לך לפי' חילוק כל המשנה שהן כעין ג' משניות. ריש"ל דג טמא שנכבשו עם דג טהור ופירשו בירוש' שהוא אסור. ומליעתא כל גרב שהיא לעניין בטול גופו. וסיפא דג טמא לירו אסור. ואם נתמלא נמה לי כבשו דכבוש הרי הוא כמבטל לתני שמלאו לגד דהא קיי"ל דמלית הרי הוא כרותה ואפילו לא כבשו ליתסר כדקיי"ל בפ' כל הבשר [דף קי"ג] דמייתי התם דג טמא שמלאו עם דג טהור וכו' כדאי' התם יש לומר דהכא נקט כבשו כדי לאסור את כולו ואפילו בדגים כהושים לפי שמלית אינו אלא כרותה דלגי ואינו אוסר אלא כדי קליפה בדברים הכתושים שאינם מפעפעין וכדאמרי' בפ' גיד הנשה [דף ל"ו] מדשמואל דאמר מלית הרי הוא כרותה כבוש הרי הוא כמבטל וקא פריש התם מר בר רב אשי מדכבוש הרי הוא כמבטל מלית הרי הוא כרותה דלגי ע"כ. ועיין עוד בתשובת שנ"ב ושנ"ג ושנ"ד וחמ"ג. ובתשובת סי' תכ"ד כתב נריכין אנו למודעי בהאי מתני' דמה ראו להתיר כאן בשעור זה לתתק"ס משא"כ בשאר הדברים החשובים וגם שבפי' הרמב"ם ז"ל יש קושיות וכבר ערתנו הרבה ונלאינו למצוא פתח לדבר זה ולא מצאנו. ע"כ וכן כתב ג"כ בסוף סי' תרע"ח: **ט** העיד ר' צדוק על ציר חגבים טמאים שהוא טהור. ירושלמי מהו
טהור מטור מלהכשיר הא לעמא אפי' כל שהוא אמא ופי' הר"ש שיריליי"ו ז"ל משום דתנן בפרק בתרא דמכשירין ציר מטור שנפל לתוכו מים כל שהוא אמא ומפ' לה בנבטרות פ' הלוקח בהמה לציר לאו בר קבולי טומאה דזע' בעלמא הוא אלא משום דמתאדו עמי הארץ לערב בציר מתאה מים וכשנתן בו מעט מים (אמא) שהרה שורת טומאה ועשו המים רוב ומתאים אלכך נבי ציר חגבים שהוריס לחזק הוא דבלאו (דגים) שבתוכו מציר ומתחזק כדמוכח בירוש' לעיל בשמוע הוא דאמר דנחשדו בו לערב מתאה מים משום דהציר של שהוריס אינו מבטל כל כך אבל דמתאים דהלם הוא בכל שהוא מים אמא דכולו הוא מים. ותדוש הוא לומר דבלא מים אלא יכשיר דבלא מים הוא מים. א"ל דכיון דקיי"ל דלגבי איסורי אכילה נבלה שאינה ראוי' לגר אינה נבלה. לדעת הראב"ד ז"ל דסובר דמטעם משקה סרוח הוא דאכשיר רבי צדוק כ"ש דשרי לגבי איסור ולדילן דטעמא הוא משום מישומא דהוא דכתיב שקץ הוא לכם פרש לעיריבו וכ"ש לירן כדתניא בת"כ אחדום הוא דאמי לציר שהור שיש בו רוב מים דבכל דהו מים שיטמא ואינו בטל ברוב ור' צדוק לא בא להשמיענו שהור דכיון דאינו מציר כ"ש דאינו מכשיר דזישה בעלמא הוא ואו דרחמנא שרייה ולהא לא אתרוך עדות ר' צדוק דמק"ו דציר דגים שהוריס יליפי'. אלא הייט דאשמועי' דלעמא בכל שהוא מים שטפל לתוכו מטמא כמו ציר דגים שהוריס ואפי' ידעינן ביה דלא נפל בו מים אלא אי כ"ש ולא בעי' הכא שהרה שורת טומאה כי התם עכ"ל ז"ל סי' רפ"ז וז"ל תשובה. ועיין בפ' הלוקח בהמה דף כ"ג. וכתוב בתשובת הרשב"א ז"ל סי' רפ"ז וז"ל תשובה. מסתברא לי דת"ק מיירי לענין איסור דאי לענין הכשר מאי שייכא הכא ליתניה בתמ' מכשירין ולפיכך כ"ל דת"ק מיירי לענין איסור ור' צדוק לענין הכשר ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והכי איתא בירוש' דגרסי' התם מהו שהור מלהכשיר הא לימא אפי' כל שהוא מטמא ופי' דמתני' הכי תנים טמאים שנכבשו עם תנים שהוריס לא פסלו את ציר בתערובתן משום דזישה בעלמא הוא וגריעה אפי' מציר דגים טמאים אבל הציר בפני עצמו אסור ור' צדוק נמי לא פליג בהא אלא מודה הוא דהציר של חגבים טמאים אסור הוא בפני עצמו וכן כל ציר הוא עצמו שהור מלימא וכדאמרי' בנבוכות פ' הלוקח בהמה ציר לאו בר קבולי טומאה הוא ולא עוד אלא נחשדו עמי הארץ לערב מתאה מים בציר ואע"פ שהמים שלהם שמאין אותו ציר אינו מימא לפי שטומאת עם הארץ דרבנן וטומאת משקין נמי דרבנן וכי גזור רבנן ברוחא בפלגא לא גזור אבל אם הוסיף בו מים כל שהוא אפי' מים שהורין. משקין שמאים שהיו מעיקרא נתשורו ונטרפו אל משהו מים שהורין שנפלו בו עכשיו והוו להו מים רובא ומימא ואף על פי שמים אלו שנפלו לבסוף שהורין אין אומרין טומאה דאסורה כיון שנפלה בטלה ושוב לא תתשורר להטרף אל אלו שהן שהורין אלא אומרין דטהרה מעורבת את הטומאה וכדאי' התם בפ' הלוקח בהמה והייט דקאמר הכא ר' צדוק דאפי' של חגבים טמאים שהור מלהכשיר אע"פ שיש בתוכו מתאה מים [ואם הוסיף בו מים] כל שהוא מימא
ע"כ

יכין תפארת ישראל בועז

לט) דאינו רק לחלוחית בעלמא: מ) פי' בלי תערובות מותר והכי קי"ל אסורים. ותו נר"ב דבמעם מיירי ולא בתערובת ממשות והרי א"ל בברי' תתק"ס רק בתערובות ממשות וב"ה שאיר עיני דנקט דוקא דג דלא משכחת תערובות ממשות בברי' רק בדגים בנכרו קשקשת כי"ד ספ"נ דלא ניכר אסורו בטורתו ונזרו בציר אמו ממשות. ולקתוי"ם בסיפא בשיעור פ"ז ג"ל דר"ל משערין בחלק פ"ז מתתק"ס דחנא קמא דהוה ניס ס' ובפ"ד דבנא מציעא מ"ה דנקט ב' פונדיון ולא נקט מעה לומר מעניין דחנא קמא עכלה"ס:

משנה ראשונה

ט חגבים טמאים. מ"ש הר"ב שאין להם דם. כתב הפר"ח כי' פ"ה שאינו מדוקדק דודאי יש להן דם ודמן אסור. וכ"כ תו"ם רפ"ה דכריתות אלא שאינן

ציונים

ט חגבים טמאים. עיין פ"ז פ"ב: שהוא טהור. מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל"ב. שע"מ יו"ד סי' פ"ה פ"ב. ובגליון שם פי' לם:

תוספות חדשים

משנה ט [הר"ב ד"ה] שהוא טהור כו' והלכה כו' עכ"ל. וכ"פ בס"ע סי' פ"ה ופי' בשך שבחיה קלם דעות לסמוכין כשאה בעין (שם):

תוספות רע"ק

פ"ו משנה ח [אות נה] בהרע"ב ד"ה ורבי יוסי אומר. והלכתא דציר בטל) והטעם דאיתא בירושלמי דורה ר"י בר בון בשבבוא (שם מקום) אחר לאלף. וס"ל לתרע"ב דהורה היינו לאיסור דבאלף אסור וביותר מותר. כ"כ הפר"ח יו"ד סי' פ"ב. והר"ש פי' דמתני' לא מיירי בטעם רק בדג טמא שנתערב עם דגים שהורים דמתסרי כולהו משום דבריה לא בטילה אא"כ בתתק"ס. ולמד מזה דבריה בטל בתתק"ס והוא דירושלמי הנ"ל דהורה א' לאלף לאו דוקא דה"ח בתתק"ס ע"ש:

תוס' אנשי שם

הציר טמא הוא נמכל מאה חלקים והציר המשובר יהיה אלף וח"ל חלקים ועם המעובל בו יהיה ס' חלקים וח"ל חלקים שהוא ל"ו מאות. וכיון שבציר הטמא יש מלא וחצאין ח' מכ"ה ח"כ נשאר מהק' חלקים ציר טמא רק ל"ו חלקים שהוא ח' מק' מן הכל וס"ל לר"י דשעורו במאה עם האיסור אסור ובמשנו יותר מוסר ע"ש:

מכשיר לכל מקום. והשיג הראב"ד דלא היו מתקמת. ועיין בפירוש הראב"ד בסוף מסכת עדיות: **י** [**כל הנכבשים זה עם זה**] עם מותרים עם אסורים. והמיהה לי דכסוף פ"ז דשביעית תנן ורד חדש שכבשו בשמן ישן וכו' שמעינן מינה דכבוש אסור. ותו תנן התם בפ"ע מ"ה הכובש שלקה כבשים וכו' שמעינן נמי מינה דכבישה אסורה. ומלאתי להר"ם לעיל מ"ח שכתב וז"ל לקמן אמתניתין דחגבים טמאים שנכבשו גרסי' בירושלמי אמר רבי יוחנן ליה כאן נכבשים אלא נשלקין. דכבוש הרי הוא כרותה. משמע דאכולה מתני' קאי דכל היכא דתנן כבושה תניין שלוקה במקומה ולריך לומר דשלוק פחות מבשול אע"ג דנקט בסוף בהמה המקשה עור חמור שנשלקו [נאו] משום דלאן מתרכך בבשול דאדרבה הבשול טפי משליקה ומתרכך יותר. ומיהו בפ' כל הבשר [קיז] משמע בהדיא דשליקה טפי מבשול. גבי כבד אוסרת ואינה נאסרת. דפליג עליה ר' ישמעאל בן של ר"י בן ברוקה ואמר שלוקה אוסרת ונאסרת עכ"ל. ולפי זה משניות דהכא *קיימי בקושיא ומיהו מדתנן ברים פ"ד דמעשרות הבולע ולא תני המבשל משמע משום שהוא רבותא ותני השולק אע"פ שהוא פחות מבשול ולריך לי עיון. גם יש לי תמיהות גדולות על השני סוגיות דבבלי בפ' גיד הנשה דף נז דאמר שמואל כבוש הרי הוא כמבושל ובפ' כל הבשר איתא נמי להא דשמואל בדף קיא ופליג התם רבין א"ל יוחנן דכבוש אינו כמבושל. ואמאי לא מייתי משניות הללו לסייעתא לר' יוחנן ולתיובתא לשמואל. ותו משניות דשביעית תיובתא לר"י וסייעתא לשמואל ותו רבי יוחנן דבירושלמי דמגיה נשלקים נכבשים במשניות דתרומות דכבוש הרי הוא כרותה הוא דלא כבבלי דרבין אמר רבי יוחנן כבוש אינו כמבושל ועוד אני תמה שהרמב"ם בסוף הלכות תרומות השתיק למשניות דתרומות כמות שהן לענין כבישה] : **יא** [**כל הנשלקים**] שליקה בשול יותר מדאי כמ"ש הר"ב במשנה ו פרק ב דפסחים] :

כרוב

מלאבת שלמה

ע"כ: **י** כל הנכבשין וכו'. פי' הר"ם שירלי"ו ז"ל כל הנכבשין כגון לפתות שמוחמין בחרדל וחומץ בין שלימין בין חתוכין או שרשי תרדים או קורסין. וכבש של תרומ' עם של חולין נ"ם כאחת נ"ם זה אח"ז ואשמועי' מתני' דלוקח מי זיתים דלעיל דחריפי מיבלעי אבל מי כבשים דשאר ירקות דשלמא לא חשיבי ולא מידי כעדותו של רבי לדוק: **י** כל הנכבשים זה עם זה. *) ירקות חולין שנכבשו עם ירקות של תרומה אין התרומה אוסרת את החולין: חוץ מן החסית. שוס ולוף ובלל וכרתי קרויים חסית דאגב חורפייהו יהבי טעמא בכל מידי דנכבשין עמהן. וכשהן של תרומה אוסרים בין ירק בין חסית של חולין. ושאר ירקות של תרומה אינן אוסרים כשהן נכבשים. אבל מבושלים או נשלקים אוסרים: **יא** רבי יוסי אומר כל הנשלקים עם התרדים אסורים. רבי יוסי פליג אתנא קמא וסבר דכל שאר ירקות אינן אוסרים אפילו נשלקים חוץ מן התרדים של אסור כגון של תרומה ושל כלאי הכרם שהן נותנים טעם בשליקתן:

כרוב

*) כד"ו ירקות של תרומה שנכבשו עם ירקות של חולין.

י כל הנכבשים זה עם זה מא) **מותרים** מב). **אלא עם החסית** מג). **חסית של חולין. עם חסית של תרומה. ירק של חולין. עם חסית של תרומה אסור. אבל חסית של חולין עם ירק של תרומה מותר: יא רבי יוסי אומר כל הנשלקים עם התרדים** מד) **אסורים** מה). **מפני שהם**

נותנין

ח"ג. **י** החסית בירושל' חיסית וכן בכל המשנה. חסית של חולין עם ט' נ"ם חסית של חולין ושל תרומה אסור אבל ט'.

יכין — תפארת ישראל — יכין

קיי"ל [רמב"ם פ"ג ממ"א]: מא) ירק תרומה עם חולין: מב) אף דקיי"ל כבוש כמבושל [כי"ד ק"ס] וכ"כ תניין בפ"ע דשביעית וורד חדש שכבשו בין ישן וכו' נאסר בכבישה וכ"כ תניין בס פ"ע מ"ה הכובש ג' כבשים וכו' כבישה אוסרת וכ"כ תניין בפרקין מ"ז דבכבש פלוני חולין עם תרומה נאסרו הכא שאני דהו"ל תרי דרבנן דתרומת ירק דרבנן ודמוע נמי דרבנן מדאוריתא רוב וקילא הך תרי דרבנן דלית בה דרגא דאיסור דאוריית' כלל כך ל"ל [ולאמת"ל

תוספות אנשי שם

יא בר"ב ד"ה ר"ש כו' אפי' נשלקים כו'. זהו לשיטת הבבלי במתני' דלעיל וה"ק ר"י לא מצינו בכבשה אלא אפילו שליקה אינה אוסרת בשאר ירקות וכ"ש בישול דהא שליקה הוי טפי מבישול לפי הבבלי. אבל לשיטת הירוש' דלעיל ר"י אתא לאתמוה על ברכת ה"ק דתנ"ק אמר כל הנשלקים וצ"ע מותרין ואתא ר"י לאתמוה שאם נשלקים עם התרדים אסורין ונאמת לישנא דמתני' דייק טפי לסירושלמי דאילו לבבלי הכי הוליל כל הנשלקין וצ"ע מותרין חוץ מן התרדים. וי"ל דא"כ הוה משמע כל הנשלקים אפילו אחרים מותרין והא ליתא דודאי אחרים אסורין לכ"ע מש"ה קתני הך ליתא מ"מ ק"ל על התוי"ט שכ' שהם על דברי הר"ב שליקה בישול יותר מדאי וכו' כאילו הוא דבר מוכרח ושלא דבר ע"ז קודם לכן והוא"ל שזה לשיטת הבבלי וכמ"ש ומאריך בזה במשנה הקודמת. (ג"ל):

ראשון לציון

משנה י [תוי"ט ד"ה] **כל** הנכבשים כו' משמע דאכולה מתני' קאי כו' ולריך לומר דשלוק פחות מבשול אע"ג דנקט בסוף בהמה המקשה כו'. וה"ם דפחות מבכוש ובפירוש ר"א פערקאן הענתיק לשון הר"ם בזה"ל וז"ל דשלוק (פחות) גרע מבכוש וע' הוס' פסחים לגנ: שייך על המשנה לע. ד"ה לא שלוקין ולא מבושלין משמע דשליקה הוי טפי מבישול כו' וכ"כ הוס' זבחים נ: ד"ה לעיין כו' שליקה הוי יפי מבישול כדאמרת בפ' כל סכסר קיא: גבי כבד דקאמר

תוספות רע"ק

משנה י [אות נו] בתי"ט ד"ה **כל** הנכבשים. קיימי בקושיא. עיין פ"ש בגליון משניות רפ"ו דנדרים:

חדושי מהרי"ח

משנה י [תוי"ט ד"ה] **כל** הנכבשים זה עם זה מותרים כו' והמיה לי בו' שמעינן נמי מינה דבבישה אוסרת כו' עכ"ל. אי משם נראה אדרבה דהלא ר"ג דהלכה כדבריו פסק שם כל שכלה מינו מן הטהרה יבער מינו מן הטבלים אבל הטאר מותר משמע שאינם נותנין טעם זה בזה. ולולא דמסתפינא אומר אם הן מתחילה בבובשין יחד שניהם אז מחמת מיהדהן לא **בלוי חדי** מתורין כל הקושיא מראש ועד סוף בטעם עיין רק אין לי חברא ואין לי פנאי לעיין בכל המקומות וק"ל:

ומכלן

כ"ל הנכבשין. מיי' פ"ט מה"ל מתנות פ"ט:

תוספות חדשים

[תי"ט ד"ה] **כל** הנכבשים ס' ותמיה לי כו' ורד חדש כו' וכו' כו'. ולפעד"ז דלק"מ דלדבריו יותר הו"ל להקשות מלקמן מי"ב דקתני מי כבשים אסורים וכן לעיל מ"ז זיתי חולין שכבשן כו' לו נמי תרומה אסור ש"מ דכבוש אוסר אי"ז ע"ל דיש חילוק דמה שנכבש תרומה נמיס לו במשקה אחרת ודאי התרומה נותנים טעם במשקה ההוא דמשקה דינו כפירות פלוניים וכן פלוני חולין נאסרים בכבוש אבל ב' מיני פירות שלימים שנכבשו זה עם זה אף שהיו נאסר מ"מ כיון שבפירות שלימים אין מקבלים טעם זה מזה ולא מן הגיר ע"י כבוש כן מוכרח כאן ממשניות אלו שכתבתי ולפי זה ממילא לק"מ מורד חדש כו' דבודאי הורד ונתן טעם בשמן דהוי כמי תרומה וכמי כבשים דתנן כאן ולפי דברים אלו נשתלק ג"כ תמיהת הר"ם שם לירוכלי ע"ש דכאן מוכרח דהפרי נותן טעם בשמן ולא איפכא וע"כ לא פי' שם בירושלמי דשמן נותן טעם בורד ולא הורד בשמן וגם ממשנת הכובש ג' כבשים ג"כ לק"מ דיש לומר דמייני בפלוגים לו בתשיות. (הר"ן) ועיין שם בר"ם בבביעה:

[בא"ד] **גם** יש לי תמיהות גדולות על השני סוגיות דבבלי **כו'. אמר ר"י** כבוש

יכין

[המשך] דוקא בתמ"מ מקילין הכא בכבש הדא מדאמרו טעם כמון בפת במ"ד]. וי"ל דהכא בכל אסורים מיירי רק שלא כבשו שיעור כבישה דבמשקה חריף צריך כדי שיהנמו על האור וירתיח [והוא י"ח מיעטעו] וכאינו חריף צריך מעל"ע [כ"ד ק"ס] ולר"ת בחינו חריף צריך נ"י מעל"ע ולא קיי"ל כיותי' מג) מינו בלוים דחריפי וכדמפרש ומזיל:מד)הוא יותר מבישול [פתוי"ט מ"י] וכן מוכח לע"ד ממשנה עוקלין [פ"ב מ"ו]: מה) ווייסקהל: מו) פליג אה"ק וס"ל דאפי'

משנה ראשונה

אין בהם שום דם אלא לחלומות בעלמא פ"ב: **י** מותרים אלא עם החסיות. ולעולל מ"ז דזיתים אוסרין דאינהו נמי דמו לחסיות שהם חריפין כדאיתא בא"ח סי' תמ"ז ס"ח וכ"ד סי' ק"ד ס"ח: **אלא** עם החסיות. מוכח הכא דדבר חריף מהני כי' חריפותו ליתן טעם באחר שעמו ולא מהני ליה לומר שמתוך חריפותו מקבל טעם מן האחר ומשמע דהוי כמו מלוח שמגיע ואינו בולע מן התפל כי"ד סי' ק"ח ס"ה וזה הפך מבאר איסורי דאדרבה בדבר חריף טוב יותר לקבל מלינתו שכ"כ המ"א בסי"ד סי' ק"ה לענין ריחא דלאו תבלה הוא ואם האיסור דבר חריף וכ"ש אם הבתיב חריף ריחא תלתא הוא. אלמא דבתר"ם אמר לה. וכ"כ בספר אבן הטוזר סי"ד סי' ל"ו ס"ג

לענין ל"ם בר ל"ם דבדבר חריף לא שייך ל"ם בר ל"ם בדבר חריף תוליא כל המעם מן הכלי אבל מ"מ מינו מבליע בכלי רק קלת מעם דבזה שוה דבר חריף לבאר דבריהם והבינא דאיה לדבר וע"ש וכ"כ אק יעקב בה' פסח סי' המ"ז ס"ק ל"ם וס"ק יו"ד בשם או"ה לענין ביסר פ"ם וכ"כ בעור מ"ה סי' תס"ז בתבים שנפלו לתוים טובים נתחמלו והמים מותרים וכ"כ הע"ז שם ס"ק י"ב שנאסרו ואינם אוסרין בשנון וזה ג"כ ראיה למאי דפי' לעיל דכל הדברים הנמוים כאן לענין תרומה מפי הקבלה נתחדו שאין דינה כבאר איסורים ולכך אין לתתוה מה שתמה בזה הוי"ש. וכאיתי בתבונת מודע ביסודא תלק י"ד סי' מ"ב דשתו לישב תמיהת הוי"ש דשם דתנן הכא לענין כנוס בקיס לסו לחל"ל שים מינים שאין מועיל בהן כבישה ליתן טעם ומתני' בירקות מיירי ותבינ מיני ירקות אלו אין בהן דין כבוש. ואלכך אין זה ענין לשם דפליגי נתמ' מלין אי כבוש כמבושל או לא. דאיכא מיירי בדבר דשייך בו דין כבוש אם נידון כמבושל. ואין ה"ב דיש כמה דברים דלא שייך בהו דין כבישה כלל. והפוסקים שסתמו שבכל דבר דיינינן דין כבוש דאתן לא ידענן מה הם הדברים באין מוסג בהן ואחלינן לומרא. אלו תוקף דבריו ז"ל. ופליין אינו מיושב דהא הכא כל הנכבשים מותרים משמע כל הירקות שיין בזה וה"ל לפוסקים לכתוב כן ירקות ואינו כה' פסח שהפוסקים אסרו מכוח כבוש. ועוד פליין אינו מיושב למה נשתנה הדין כאן בדבר חריף שעתן עשם ואינו מקבל מעם הפך מעאר איסורים. וכן למה לא כתבו הפוסקים דבגל ובדברים המבובלות אין אוסרין זא"ה דר"פ דלכאורה בכבישה נמי מיירי דאי בשנון בלא כבישה קשיא בפי הכן תמיד אינו אסור בלינו וכן החילוק בין שלם לחתוך בר"פ ובמ"ז נזיתים לא מינו דבוותה ולכך נראה ייתר כדפי': **יא** עם התרדין. פי' הר"ב תרדין של תרומה ושל כלאי הכרם וכ"כ הר"ם. אבל הרמב"ם לא הזכיר כלאי הכרם. וכן בתוך כל המתבשלים זע"ז. שפי' הר"ב כל איסור ואיתר כו' וכ"כ הר"ש וגבי כבד נמי כתבו כבד של פרפה עם כבד של איתר. בטלם פירשו הרמב"ם דלא מייירי אלא בתרומה וכל המתבשלין זרעים של תרומה ושל חולין לא נאסרו מון אם ביטל זרעים של תרומה עם הבשר יאסר הבשר לזרים וכן כבד בבשלה עם ירקות של תרומה לא נאסרה הבבד ע"ש

כרוב של *)שקי. הגדל בארץ יבשה שלריך להשקותה אם **)[שלקו] עם כרוב של תרומה הגדל בארץ לחה. שאין לריך להשקותה אסור. דשל שקי מחמת יבשותו הוא בולע: ר"ע אומר. כל איסור והיתר המתבשלים זה עם זה והם מין אחד מותרים שאין נותנים טעם זה בזה חוץ מבשר אסור והיתר שנתבשלו יחד דאסור. ולית הלכתא כחד מהנך תנאי. אלא כתנא קמא בלבד. דאמר כל הנכבשים מותרים חוץ מן החמיצה. אבל מבושלים או שלוקים כולן אוסרים: הכבד אוסרת. כבד של טריפה שבשלה עם היתר אוסרת כל המתבשל עמה: ואינה נאסרת. אם נתבשלה עם דבר אסור. דמתוך שהיא טרודה לפלוט תדיר רבוי דם שבה לא בלעה והלכתא כבד שנתבשלה אפי' היא של היתר אסור לאכלה. ואוסרת כל מה שנתבשל עמה לפי שהיא מלאה דם. ופולטת ומוזרת ובולעת מהדם שפלטה. ואין לה תקנה בבשול. אלא א"כ שהבהב באור תחלה יפה. וכן נהגו העם: יב בתבלים אסורים. כגון הבלין של תרומה או של ערלה וכלאי הכרם: אפילו חלמון. האודם של ביצה שהוא מבפנים. וכל שכן החלבון שהוא מבחוץ: מי כבשים ומי שלקות. שנכבשו או נשלקו בהן תרומה אסורים לזרים:

נותנין את הטעם. רבי שמעון אומר כרוב של שקיא מז) . עם כרוב של בעל מח) אסור. מפני שהוא בולע מט) . רבי יהודה אומר כל המתבשלין זה עם זה נ) מותרים נא) . אלא עם הבשר נב) . ר' יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת נג) . מפני שהיא פולטת ואינה בולעת נד) : יב ביצה שנתבשלה בתבלין אסורין נה) אפילו חלמון נו) שלה אסור. מפני שהוא בולע. מי שלקות. ומי כבשים נז) של תרומה. אסורים לזרים:

תוספות יום טוב

[*כרוב של שקיא וכו'. פירש הר"ב אם בשלו וכו'. והגהתי שלריך להיות אם שלקו וכו'. וכן לשון הרמב"ם]: [*של בעל. פירשתי במ"ש פ"ב דשביעית]:

חיג. יא את ניכוסי נ"נ. ר' יהודה ניכוסי ר' עקיבה וכ"ם נד"ם וכ"ם נ' מ"ג. יב שנתבשלה נד"א שנתבלה. שלקות ומי כבשים ניכוסי בבשים ומי שלקות.

ציונים

יא ר"י בן נורי. חולין קי: פיי' פ"ע מהל' מאכלות אסורות א"ח סמנ נאמרים קנ. סוס"ע יו"ל סי' ס"ע ס"ע: ר"ב ביצה. ביי' פפ"ש מהל' תרומות ה"ה: מי שלקות. שם סי"ל:

תוספות חדשים

כמוס אינו ממבשל כו' עכ"ל. אמר המגיה נראה ליישב קושית התי"ט דהא דאמר

ראשון לציון

דקאמר שלוקה אוסרת ונאסרת ע"כ וכן פירש"י והרא"ש בנדרים מט. דשלוק מבושל

תוס' אנשי שם

ר"ב ד"ה ר"נ"ב' וכן מין מ' כו'. א"ה משמע דהוכרח לפ' כן משום דק"ל דאין סברא לומר דיסכון שנכ בבשול אין נותנין טעם זב"ז. דבשלמא בהא דר"י ור"ש דמייירי בירקות בקטן לבלוע. אין כ"כ קובעת אם סוברין דאפי' בשלוקה אינן בולעין. אבל בהא דר"ע דל"ל דמייירי דוקא בירקות מדקתני אלא עם הכבד דמשמע דמייירי בכל איסור ואיתר המתבשלין זע"ז. לכן הוכרח לפ' דמייירי במב"מ דוקא דבזה י"ל דבמ"ל לר"ע אליא שיקבל דבר טעם מחבירו המתבשל עמו ויהיה בהטעם הטוב יותר מבמשמשות הסיתר אלא בשר דוקא. וכיון דמלאו ודאי בעל ולא הוי אלא ס' דרבנן אם יש ס' כנגד הטעם לכך סרי. ודוקא בבשול אבל בשלוקה מודה לת"ק דאסור אפי' כמין במינו ופליג אדר"י ור"ש. ומה"ע עמו דמפרש דמייירי במ"מ הוכרח לגרום בשבתינו ר"ע ולא ר' יהודה דהא ר' יהודה ס"ל דמב"מ לא בטיל במ"ש הר"ב בת"מ. ולפ"ז לריך לגרום בדברי ר"ע חוץ מן הבשר וכן מלאתי לשון בירושלמי בשבתינו משמע. אף שבסדר המבנה שם ג' כמו שהוא לפנינו. לשון אלא עם הבשר משמע דברים אחרים עם הבשר ולא מב"מ. אבל הר"מ מפ' גם בדר"ע דמיירי במין בבמ"מ. ומ"מ י"ל גם לדידיה דב' חוץ מן הבשר דהא מפ' שהבשר טולע טעם מן הירק של תרומה ולשון אלא עם הבשר משמע שהמתבשלין עם הבשר נאסרין מהבשר האסור. ומ"ש דמשמע דס"ל דבשול הוא יותר משלוקה:יב בשבע' מי שלקות ומי כבשים. ג' ע"ח ס"ש לשיטת הירוש' דלעיל אבל הר"ב דאזיל בשיטת הבבלי העתיק מי כבשים ומי שלקות דאל"כ הו"ל זו ואל"כ זו. (מ"ל):

משנה ראשונה

ומכאן נמי ראיה למאי דפי' לעיל דתרומה בלבד נשתנה דינה: עם כרוב של בעל. אוכחא דתלמא עקא וכ"ש אם בעל כרוב

מלאכת שלמה

**) כדו"ש בשלו.

הבני אסור וכי תכן אלא עם הבשר לאו בשר הראשון עם הירק קאמר דהסוא פסיעת דאסור לזרים אלא בשר שני קאמר ואע"ג דבר בר כ"ע הוא ע"כ. ועוד אמרו' התם אפי' חסיף בחסיף דמין במינו הוא ולכא למיקס אטעמא ר' עקיבא מתיר דבטל ברוב מן התורה ועוד דתרומה שבל בעל תרומה שאסור לאכול הכרובים של שקיא שהן חולין לפי שקלמי הכרוב רפים ובולעין לחלותיה הכרובים האחרים שהן תרומה והוסיף ר' עקיבא ואמר אפי' המבושלין כמו הזרעים וחולתן כשמבשלין תרומה עם חולין לא יאסרו החולין אלא אם נתבשלו בשר עם ירק של תרומה אז יאסר הבשר לזרים לפי שהוא מושך את הירק ומתקן טעמו וזה ברור והוסיף ריב"ל ע"ז ואמר הכבד כשיתבשל בירק של תרומה אינו נאסר לפי שהוא פולט ואינו מושך כלל ודבריהם כולם בדיעבד אבל לכתחלה כולן אסורין עכ"ל ז"ל והבינ כל פירושו ז"ל הר"ן ז"ל בפ' גיד הנשה וכתב שם שרב אלפס והרמב"ם ז"ל סוברין דבולה סוגיא דשתם בפ' גיד הנשה אליבא דר"י בן מרי אחמר אבל רבנן פליגי עליה וסברי דכבד נאסרת ולפיכך לרבנן אין הכבד מותרת בבשול אפי' בפני עצמה אלא בחליטה בחומץ או ברותחין ולדידן דלא בקיאינן בחליטה לית לה תקנתא אלא בצלי ע"כ. וכתב עוד שם דלמאי דמוקמינן לה בגמ' בכבדא דאיסורא דהוה קשה דהיכי תני עלה ואינה נאסרת לומר שלא תהא בולעת שמניות דאיסורא האי כבד דהיתרא והדבר נראה לענין בהסך שהכבד בולעת שמניות ביותר אע"פ שמרוב למיפלט עם פי' הרמב"ם ז"ל לא קשה מידי דה"ק כבד דאיסורא אוסרת ירקות של תרומה ואין כבד של היתר נאסרת מחמתן ע"כ כוונת לשונו ואינו אלא מה שהשינה דעתי. ותימה בעיני דממחני' משמע דשקיא הוי לשון יונים ואינו אלא מתרגמי' את נוטות עליות ואת נוטות תחתיות יש בית שקיא עלאה ויש בית שקיא תחתאה וה"ר יהוסף ז"ל הגיה שקי ומחק האל"ף ונקד ליר"י וחירי"ק. ובירושל' ר' אבא בשם ר' יוחנן מודה ר' עקיבא לחכמים בבשר שהוא אסור פי' הר"ש שירילי"ו ז"ל כגון בשר שנתבשל בירק חסיף של תרומה והדר נפל אלא בשר בצלע שעם התרומה בקדרה רותחת שיש בה בשר של חולין אפי' הבשר הזה

יבין תפארת ישראל בועז

דאפי' שלוק אינו אוסר בשאר ירקות רק בתרדין תרומה:מו) ר"ל קאהל הגדל בארץ יבשה שלריך להשקותה והוא חולין:מח) שלקו עם כרוב הגדל בארץ לחה שדי לה בנשמים [דהמעבר נקרא בעל של בארץ שאל ידו יולדת גדולי קרקע] : מט) ר"ל של שקיא מוה לבלוע : נ) כל גידולי איסור והיתר שנתבשלו זע"ז : נא) דאינן בולעין זמ"ז (ב) : נב) שבטבעו לפלוט ולבלוע. ולא קיי"ל כחד מהנך תנאי : נג) כבד טריפה שבשלה עם היתר אוסרתו. ואם ביטל כבד כשירה עם איסור אינה נאסרת : נד) דמטרוד לפלוט דם לא בלעה והכי קיי"ל. ואנן מוהגין להחמיר אפי' כשירה שבשלה לבדה אם לא אלא' החילה [י"ד סע"ג] דהרי אף שבביטול אינה נאסרת. עכ"פ בשליקה נאסרת ולא בקיאינן בין שליקה לביטול. מיהו לפ"ז בנכבשה במים מעל"ע ויש במים ס' עגלה מותרת כשיאלאה הרי כבוש גרע טפי אפי' מביטול וגם הכלי שנכבשו בתוכו מותר. דהרי יש ס' נגדה [פ"מ שם ובנ"ל ובמ"ר ובהו"ר פי' כ"ז ממחרי] . נה) כתרומה וערלה וכ"כ : נו) דאטעמר וכ"ש החלבון שהוא בחוץ : נז) מים שכבשו או שלקו בהן ירקות תרומה :

של שקיא עם ירק אחר של תרומה שאינו מינו כ"ש שבולע דפשיטא דשם נבלוע מן אינו מינו יותר כדפי' הר"ב בסמוך נבי כל המתבשלין זע"ז מותרים דדוקא מין במינו : יב אפי' חלמון שלה אסור. קנת קשה דמאי קמ"ל פשיטא דאפי' מחיכה עבה ביותר שלה אסורה. ונראה דמיירי שהבילה היא בקליפתה הרחוקה ואחי לאמתומי שאין הקליפה מגנת ובולעת דרך קליפתה ואפי' החלבון שאינו טונף בקליפה אסורים. וזה כמ"ש הרשב"א והובא בי"ד סי' ל"ה דקליפת הבילה נקובה היא ובולעת : ומי כבשים של תרומה. ופי' שנכבשו בהן מקיות של תרומה כדלעיל מ"י ואם אחר וכבש בהן ירקות של חולין אסורין כדלעיל מ"ז :

דאמר ר"י בנבלי כבוס לינו כמבושל כיון דאינו כמבושל ממש אלא כרוחה דגלי וסליג על שמואל דאמר דכרי הוא כמבושל ממש וכן מוכח לשון מדשני בלישנא ואמר מלין אינו כרוחה ומעטו במחלוקת עדיף וכה"ג מדייק בש"ס דף ל"ז ע"ב ע"ש א"כ לא קשה אדר"י דכירוחלמי דהתם אמר דבכוס כרי הוא כרוחה עכ"פ ושפ"ר יש לתרץ דלא סתרי מתניתין דבניעים אתרומה דבניעים הוא דאוריתא לכן כתם רבי דבכוס אוסר לף שאינו אלא כרוחה דגלי אבל יבק של תרומה דהוא מדרבנן סתם דאינו אוסר כיון דלא הוי אלא כרוחה דגלי דאינו מתפשט סעם אלא כדי קליפה וכיון דא"א לקלוף כל עלה ועלה של יבק בעלה הקליפה באיסור דרבנן ומאלתי אין לי לסברא זו לאתם משנה פרק ט"ו מכלי מתכות אסורות דנור סתמתיו זכן יבק גבי שמנו של גיד ודו"ק :

ראשון לציון

מבושל יותר מדאי אבל הר"ן כתב שם בשם ל' הגדר מן המבושל מותר בגלי ובלוק שאינם בכלי לשון מבושל שלוק בשיל ולא בשיל דבני דשליקה נמי משמע מבושל יותר מדאי כדאמר בפ' כל הבשר גבי בכד מ"מ שלוק דהכא בשיל ולא בשיל הוא דגמרים שלוק אחר לשון בני אדם תבשיל שנתבשל יותר מדאי בכלל מבושל הוא ע"כ וכדברי הר"ן מסמע נמי בפ"ך י"ד ר"ם רע"ז ע"ש ובזה יתיישב קלת תמיהת התי"ט :

יהוסף ז"ל : ובירוש' פריך עלה דמתני' מסתיא דתנן בפ"ז דמס' מקואות אלו פוסלין ולא מעלין המים בין ממאים בין מהורים ומי בכבשים ומי שלקות והכי פריך הכא את עביד לה אוכל דקתני אסורין לזרים אלמא דמי בכבשים נהפכו למיץ של איתים הכבושים בהם דקרוי אוכל דהא אין קרוי משקה אלא ז' משקין והתם נבי מקוה את עביד להו כמים בעלמא דאילו הוו מי פירות הא קתני דלא פוסלין ולא מעלין ומשני כאן בקשין כאן בדרכין כלומר כשהיו איתים או הירקות בתוך מי הכבישה עד שנתרככו כלומר שנפשטו בהכהו אמרי' דפעל בהן הכבישה ואסירי נבי תרומה ונבי מקוה ומי הגיבי מי פירות ולא פוסלין ולא מעלין וכי קתני נבי מקוה דפוסלין בקשין שעדיין שמרלין האיתים בקשיין ובחזקן בעניין שלא פעל בהן הכבש ולא הוי כמו מים בעלמא . ומאי דהדר קאמר בירושלמי

הלכתא גבירתא כללא דפרק י

פרק י משנה א עדשים חולין חמין וגנובים שנתן לתוכן בצל תרומה שלם. הערשים מתחרים לזר . אף דבכל דוכתא חם בחם בלא רוטב אוסר כדי נטילה: עדשים חמין שאני . דמבטן לצפר מעם הבצל לתוך עצמו ואינו פולם. ורק כשהבצל התוך . מעם הכוך העדשים. דרק אם לא יגיע בם מעם הבצל שרי :

משנה ב תפוח תרומה מרוסק. שהוסיף בו עיסה. אין התפוח המחמיץ מתבטל כלל . אע"ג דהתפוח תרומתו רק מדרבנן . שעורים תרומה שנפלו לתוך מים . אע"ג שעיכר שפלטו השעורים לתוך המים . כגון שהבאישו . אפ"ה המים מתחרים מדרו"ל נ"מ לפנם . ושרי אפילו בתרומה דאו' . ואע"ג דחז"ל השביח ולבטוף פוגם . ובכה"ג אסור בשאר אסורים . הכא בתרומה בזה"ז דרבנן ודמיע נמי מדרבנן . ל"ג דבנן בהשביח ולבטוף פתם :

משנה ג פת חולין חמה שנתנה ע"ש חבית יין של תרומה . אם הוא פת שעורים שמבעו לשאוב ממשות היין . אפילו חד לרישותא שרק הפת חם . והחבית סתום נאסר . ואם פת חטין הוא . לא נאסר רק בב' לרישותא . שהפת חם . ומונח על פתח המגופה הפתוחה.. [ולהרמב"ם (שם"ו מתרומות) בחטין מותר בכל גוונא . וצ"ל מדתתרומה בזה"ז דרבנן ודמיע דרבנן . ל"ג דבנן בשאיבתו] :

משנה ד תנור שהסיקו בכמון תרומה . ואפה בו פת . אף שיש בהפת ריח כמון . ריחא לאו מלתא . ומותר :

משנה ה פענבל תרומה שמחובר בשרביטין ונפל לתוך יין א"צ ס' רק נגד הזרע ולא נגד השרביטין שאינן בכלל תרומה :

משנה ו וכ"ב פענבל מבל . א"צ ליתן תרומ"ב רק מהזרע ולא מהשרביטין . ורק כשהחריש התרומ"ע עם השרביטין . צריך ליתן גם השרביטין לבחן :

משנה ז זיתי חולין וזיתי תרומה שכבשן יחד . אם שניהן פצועין . או שרק החולין פצועין . או שכבש זיתי חולין במשקה תרומה . אסורים לזר אבל בשניהן שלמין . או שרק התרומה פצועין . מותרים . ששלמין אינן בולעות . [וע"ל דרק בזיתים אמרינן כן ולא בשאר פירות] :

משנה ח דגים טמאים שמלחן או כבשן עם דגים טהורים בטל הטמא בס' [ש"ך י"ד סע"ג סק"ח. ולרמב"ם (ספט"ו ממאכלות) מדציר חריף צריך ר' לבטלו. ולא זכיתי לידע מג"ל לרבינו שיעור זה דהוא דלא כמאן במשנתנו]. **משנה ט** ציר חגבים טמאין שיצא מהן בשמלחן . מותר . וכ"ש בשכבשן עם היתר . ומלחן יחד . שמותר :

משנה י אע"ג דכבוש כמבושל בכל איסור . אפ"ה ירק תרומה שכבשו עם חולין מותר . מדהו"ל תרי דרבנן . דתרומת ירק דרבנן . ודמיע נמי מדרבנן . ורק בצלים וכרומה דחריפי טובא ותק תרומה שכבשו עם חולין נאסרו באין ס' :

משנה יא כבר איסור שבשלה עם היתר צריך ס' נגד הכבר . אבל כבר היתר שנתבשלה עם איסור מותרת . דמדטרידה לפלוט דמה לא בלעה. ואפי' דם עצמה שפולטה אינה בולעת מה"ש . רק לדידן אפילו בבשלה לבדה נאסרה . דנהי דבבישל אינה בולעת . בשליקה דהיינו בישול מרובה בולעת . ואנן לא בקיאינן בין שליקה לבשול :

משנה יב ביצה שנתבשלה בקליפתה עם תבלין אסורים אפי' באיסור דתרו' . אפ"ה נאסר אפי' חלמון שלה . מים שכבשו וכ"ש שבשלו בהן ירקות תרומה . אף שתרומת ירקות הוא מדרבנן . אסורים לזרים :

תרומות בצל פרק יא

ר' עובדיה

פרק יא א אין נותנין דבלה וגרוגרות . של תרומה: להוך *)המוריים. סומן של דגים: מפני שהוא מאבדן. שכן דרך דבלה וגרוגרות הנתונים במוריים לשחנן ולהוציא את מימיהן ואחר כך משליכן: אבל נותנים את היין למוריים. רגילים היו לתת יין למוריים שלא היה בו שמנונית כל כך *)כדי למתקן ולתת בו טעם. הלכך מותר ליתן יין של תרומה לתוכו. ולא אמרינן לעבורי זוהמא בלבד הוא נותן את היין והוי כמאכלו: אין מפטמין את השמן. של תרומה בעקרי בשמים שבולעים את השמן ואזיל לאבוד. אי נמי דלא חזי השמן לאכילה כשהוא מפוטם: יינומלים. נותנים לתוך היין דבש ופלפלין: ממעיטו. שמתחסר ומתמעט על ידי הבשול. ואית דמפרשי שממעיטו משותיו. שאין בני אדם רגילין לשתות יין מבושל כמו חי: מפני שהוא משביחו. ומתקיים יותר. ואין הלכה כרבי יהודה:

ציונים

א אין נותנין . פיי' פי"ח מכלי תרומות ה"ג : אין מבשלין . תוס' פסחים דף קס. והכל"מ פ' המוכר פירות פי"ח ה' ומעוקי יוסף סס ד' ר"ח מיי' סס ס"ד :

חדושי מהרי"ח

פי"א משנ' א [תי"ט ד"ה] ר' יהודה מתיר מפני שהוא משביחו ולא קשיא אדסיף פ"ב כו' . עכ"ל

תוס' אנשי שם

פי"א א בר"ב ד"ה אין מפטמין כו' שבולעין כו' . ל"ל דנ"מ בין כ' טעמים אלו כשמבשלים תחלה עקרי בשמים במים כמו שנעשה בשמן המשחה שלא אין עקרי בשמים בולעים את השמן דלטעם הראשון שהוא טעם הר"ש מוחר ולטעם הב' שהוא טעם הרמב"ם אסור . (שם"מ) : ד"ה מפני שהוא משביחו דמתקיים יותר כ"ל וכ"ה בר"ם. (לה"מ) : הוי"מ ד"ה ר"ע כו' אדסיף פ"ב מ' . דהכיא דהתם ר"י כמ"ש המיי"ם

משנה ראשונה

פרק יא א מפני שהוא מאבדן. פי' הר"ב שרגילין לשותן וכו' פ"כ. ונלאו שמעמא שמאבדן ליכא איסור בשמיעה אפ"ג דלמלי'

פי"א א תרומה : ב) שומן דגים : ג) כשמחנן למוריים ומשליכן משא"כ כשאכלן שרי : ד) דלא לעבורי זוהמא לבד עביד כ"א גם לטעמ' : ה) ווירלגן : ו) של תרומה בבשמים חולין דבלעי לשמן ולבסוף ישליכם . א"נ דשמן מפוטם לא חזי לאכילה כ"א לסיכה ונמלא מאבד לתרומה : ז) האגיג ווין במשיב בו דבש ופלפלין ושותה הכל ביחד: ח) מתחסר בבשלו א"ל שאין רוב בנ"א רגילין לשתותו מבושל : ט) ר"ל מתקיים

תרומות אין נותנים פרק יא

מברטנורה

פי"א א רבי יהודה מתיר מפני שהוא משביחו. ולא קשיא אדסיף פרק ב דאין תורמין מן המבושל

תוספות יו"ט

פרק יא א אין נותנין דבילה וגרוגרות א) לתוך המוריים ב). מפני שהוא מאבדן ג). אבל נותנין את היין א) למוריים ד). ואין מפטמין ה) את השמן ו). אבל עושים את היין א) יינומלים ז). אין מבשלים יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו ח). רבי יהודה מתיר. מפני שהוא משביחו ט):

חלופי גרסאות. א ואין נל"מ אין. יינומלין נל"ג יינומילין ונל"מ אנומלין.

דבש

מלאכת שלמה

פרק יא א לתוך המוריים. מ"ש בתוך : אבל נותנין את היין למוריים. בירוש' מוקי לה ר' יוחנן דרבי היא דתניא יין למוריים רבי מתיר דלמתוקי טעמא יהבי לי' ור"ש בר"ש אוסר דלעבורי זוהמא יהבי לי' וקא מפסיד אוכלי תרומה לפיכך אם עבר ונתנו רבי אוסר לזרים ור"ש בר"ש מתיר לזרים דלא הוא אכילה ומ"מ אפי' מאן דמתיר הכא גבי תרומה אוסר מוריים של שונדי מוכנים במס' ע"ז פרק שני מטוס חומרא דע"ז דאפי' האאתה אסורה לכתיב ולא ידבק ביכך מאומה מן החרם : מפטמין . מרקחין את הבשמים

סתוניות

*) בד"ו המוריים בכל המשנה *) נ"ל למתקו

תרגום רוקח בירושלמי מפטם : יינומלין . יין דבש ופלפלין וגלע"ד שהוא טעריקון יין מילי דהיינו דבש . לין ר"ל פלפלין ע"כ ואית דגרסי ייגמלין . והוא נקרא ג"כ קונדיטון כדאי' במדרש בפרשה בחדש הבשלים ממלה תורה לקונדיטון מה הוא יש בו יין דבש ופלפלין אף ד"ת כן ע"כ . והביאו הר"ן ז"ל בפ' אין מעמידין דף שנ"ח ע"ב . ובתוספות הרשב"א ז"ל סי' תשס"ו : אין מבשלין וכו' . פי' הר"ש ז"ל אין מבשלין יין של תרומה דרך לבשלו כשהוא תירוש ונותנין בו דבש ומתעלה ע"כ : ור' יהודה מתיר מפני וכו' . נראה דקאי

יכין תפארת ישראל יכין

ב סתוניות. ענבים שאינם מתבשלים עד ימות הגשמים ורגילים לעשות מהן חומץ: ושאר כל מי פירות. חוץ מיין ושמן: מחייב קרן וחומש. לזר האוכלן בשוגג בתשיב להו משקה תרומה ממש: ורבי יהושע פוטר מחומש. אבל קרן חייב. ולכתחלה לאסורים לזרים: מטמא משום משקה. טומאים וטמאים ומכשירים זרעי' לקבל טומאה' כשאר משקים דכתיב (ויקרא יא) אשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה: כמוני פטמין. כפטם הזה שמונה לרוחות בשמים שלו שלא בדקדוק וחוזר ומוסיף עליהם אבל חכמים

ב דבש תמרים [1]. **ויין תפוחים** [2]. **וחומץ סתוניות** [3] **ושאר כל מי פירות של תרומה** [4] **רבי אליעזר מחייב קרן וחומש** [5]. **ורבי יהושע פוטר** [6]. **ורבי אליעזר מטמא** [7] **משום משקה** [8]. **אמר רבי יהושע לא מנו חכמים שבעה משקים כמוני פטמים** [9] **אלא אמרו**

המטשל על שאינו מבושל משום דאתה מן הרע על היפה. דמשני בירושלמי תמן תגין בבעלים והכא בכהן. דלכהן התירו לבשל שמשביחו דמתקיים לו. אבל בעלים לריכין לתרום מן היפה ושאינו מבושל יפה לשחייה ולא חייסינן במתקיים: **ב דבש** וכו'. אם עבר ועשה דבש מתמרים וכו'. עיין לקמן: ["ושאר כל מי פירות. כתב הר"ב חוץ מיין ושמן. כדפירש ברש מתני' לקמן. עיין שם]: **כמוני** פטמין. מוסב על חכמים לפיכך אמר מוני לשון רבים. והכי אסברה לה הר"ש בלשון רבים.

כדקדוק שבעה והל"ל

ח"ג. **ב** סתוניות נד"פ כתוניות ונגלטא ספוניות. ושאר כל מי נד"פ ושאר כל מיני ונגלטא ושאר מי ומשלין ושאר מיני. ור"א ניחוש' ר"א. כמוני נד"ל כמיני ונג"ל במיני. פטמים נד"פ בשמים.

מלאכת שלמה

שהוא מעשר מן התמרים על הדבש לפי תמרים. תמיה ר"ל אומר לא שר' אליעזר מחייב במעשרות אלא שר"א אומר שלא יאכל מן התמרים עד שיעשר על הדבש מילתי' אמרה שהוא מעשר מן התמרים לפי דבש ולפי תמרים ע"כ. אבל נפי' הר"ש ז"ל הלשון כך תניא דבש תמרים ר"א מחייב במעשרות אר"ג מודה היה שזה פטור מן המעשר אבל הי' אומר ר"א לא יאכל מן הדבש עד שיתקן התמרים ע"כ וכ"ה ג"כ בתוספתא פ"ח דתרומות: וחומץ סתוניות. יש גורסין וחומץ סתוניות לשון סופי ענבים: ר"א מטמא משום משקה. תניא ר"ל אומר לא שר"א ממטא משום משקה על מה נחלקו על שנפל לתוכו משקה שר"א ממטא משום משקה והכמים אומרים הולכין אחר הרוב. על דעתיה דר"ל ר"מ ורא"י ור"א שלשתן אמרו דבר אחד ר"מ דו אמר אין מי פירות בטלין לעולם ראב"י דתנן בפ' בתרא דמכשירין ראב"י אומר ליר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא שמא והדין ר"א דהכא. מ"מ דר"א דכתיב וכל משקה מ"מ דרבנן דכתיב אשר ישתה וא"ל אשר ישתה מיבעי ל' פרש למשקה סרוח א"ל הכמים משקה סרוח אין הפרות והשופות ממנעין מלשתות מהן והלכך ממי מכשירין ומודה ר"א לחכמים במי יס הגדול שאפי' הם סרוחים מכשירין דהכתוב קורא לאותם מים שנאמר ולמקוה המים קרא ימים. ומודה ר"א לחכמים במי תרדים ומי שלקות שאינם מכשירין דהנהו אפי' לבהמה לא חזו ע"כ. וכפ' כ"מ אמר מר בר רב אמי דאין מברכין על דבש תמרים רק שהכ"ב דזיעה בעלמא הוא דאין לך פרי הגיתן למשקה אלא זיתים וענבים בלבד כדעת ר' יהושע: כמוני פטמים. מראה דפטמים בשב"א הפ"א גרסי' לה דקאי אמיני בשמים ומוני דנקט ביו"ד לשון רבים אפטמים הרבה דבע"ת. ר"ל מוכרי הבשמים או רוקחי הגורקחת. אבל בתוי"ט כתוב כמוני פטמים מוסב על חכמים כו'. אמנם לא משמע מתוך לשון רש"י ז"ל דמוני דהוי לשון רבים קאי אחכמים כדפי' הוא יל"ו אלא דה"פ חכמים שמנו בקצרה ובדקדוק מנו ולא כדרך הרוכלים והפטמים שמונים הבשמים שלהם בקול רם להשמיעם לקונים שפעמים מוסיפין ופעמים גורעין ופעמים מזכירין בהכרזתם שם בשמים אחרים שלא הזכירו עדיין כלל במנוי זה. ובירוש' ר' יוחנן בשם ר' שמשון ב"י אם יאמר לך אדם שמונה משקים הם אמור לו הרי שלו ומים מין אחד הם ומנו

אותם

ציונים

ב דבש תמרים. מרבוס נת. הולין קב: פיטר. מיי' שם פ"ג: שבעה משקין. מיי' פ"א מהל' מ"ר הל' ג' ד:

ראשון לציון

פי"א מ"ב [מתני'] ורומץ סתוניות. בנרכות לת. אותה סתוניות. ופירש"י סוסי ענבים שאין מתבשלים עולמית ושוין מהן חומץ אבן כהולין אי' סתוניות ופירש רש"י סתוניות ענבים המגלאים בגפנים בימות החורף שאין מתבשלין לעולם ושוין מהן חומץ ע"כ:

הדושי מהרי"ח

עכ"ל. ויש לדקדק תרצת לדר' אבל לרבנן קשיא דשם סברי דהורם מן המבושל דר"י קאמר שם לפי' הר"ש והירוש' וכמו שכתב כאן אבל לרבנן תורמין מן המבושל משני שהוא מתקיים וכאן אוסרין לבשל אפי' לכהן יין של תרומה ונ"ל דבאמת שני הטעמים איתנהו מה שאין מבשלין הן שמחמרו וממעטו והן שממעטו משהיו אף שנראה שפליגי בזה שני אמוראים בירושלמי מר אמר חדא ומר אמר חדא נמצא דבשל בהן יש חדא למעלותא דהיינו שהוא מתקיים וחדא לגרעותא שאינו יפה כ"כ חדרי הם באמת אוברים שם שהורם מן המתקיים כנ"ל ואף שי"ל שהישראל ידע שבשלו במדה וידע כמה נחסר י"ל באמת לרבנן אף שידע כמה נחסר לא התירו אלא לפי מדה ואף שאינו יפה כ"כ לשתיה הואיל ומתקיים אבל לא לפי חשבון וק"ל:

תוס' אנשי שם

התוי"ט שם ומש"ה לא מלי לעטוי דסכא בדליכא כהן דהורם מן המתקיים דהא ר"י אית ליה כתם דלעולם תורם מן היפה. (ש"ל): **ב** בשאר כל הפירות כו'. ומה שפרט אלו הג' מינים לפי שרגילין לעשות מהן משקי יותר מכלל פירות. (הרא"ש): במשנה ור"י פוטר. בחולין משקי' דנהא קמשלגי דלכ"ע אי לאו קרא לא הוה אמרי' דמשקין כמותן בכל מילי אלא דבכורים מרבי' משקין מיתורא דבתיב. ותרומה ילפי' מבכורים בנקם שהבכורים מקרלים תרומה דכתיב ותרומת ידך ואמרי' דאלו בכורים. ומ"מ לענין להתחייב בתרומה דוקא משקין דתירוש ויצהר מיירין אבל שאר משקין פטורין אע"פ שהם מפירות החייבין מחלו' כגון משקה היולא מדגן דהכי כתיב קרא. ולהכי ס"ל לר"י דלא ילפי' תרומה מבכורים לענין משקין כמותן אלא בזולא מזיתים וענבים דס"ל דון מינה ואוקי באתרה דמה משקין דקדשי בתרומה תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא אף משקין דקדשי בתרומה תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא והדר ילפי' בכורים מתרומה דגם בבכורים אין משקין כמותן אלא בתירוש ויצהר וכן עולה ילפי' פרי פרי מבכורים ל"ה ס"ל דון מינה ומינה ובכורים ומ"ג דלק' אתיא בר"י וה"ה בכל איסורין ילפי' מתרומה. ולר"י דקי"ל כוותיה אין משקין היולאין כמותן אלא בזיתים וענבים מלבד בהני איסורים דכתיב בהו רבוי בסדיא לאסור משקין היולאין בשאר מילי כגון חלב ושבים וחמץ ומצה. ואפי' למ"ד טעם כעיקר דאורייתא לא

יכין תפארת ישראל יכין

מהקיים טפי. אף דהי מדיף טפי כספ"ב מ"ד ה' ו' ודו"ק: ו) בעבר ועשה מהן דבש: יא) וויינטער טרוינבען. שאין מתבשלים עד החורף ולכן עושים מהן חומץ: יב) חוץ מיין ושמן: יג) לזר האוכלן דתשוב משקה: יד) מחומש אבל קרן משלם ולכתחילה מודה דאסור. וטעמי דאמרי' בפ"ג אין מעמין פירות מבריתן. היינו לעשות מן אוכל משקה. אבל הכא מוריים נמי אוכל הוי. והא דטהרין יין למוריים אע"פ דמשנה אם המשקה לאוכל. אפשר דמשקה אוכל שרי. ועוד כיון דבעינו שתהא אין זה משנה אלא כ"ש פושט מעשה בגופו: ואין מפשמין אם הטמן. לפי' אחרון שכתב הר"ב דלא חזי לאכילה וכ"כ הרמב"ם. ומשמע דחזי לשיכה לבד וכ"מ פ"ק דדמאי מ"ב. ואע"ג דשמן תרומה הטומד לאכילה מותר לשון כדתנן פ"ח דשביעית מ"ב. הכא שמשנהו ומוציאו מכלל אכילה אסור כמו משנה פירות מבריתן: **ב** ר"א מחייב קרן

משנה

ראשונה

ותמש. פי' הר"ב דתשיב להו משקה תרומה ממש ס"כ ותשמש דר"ו לא תשיב להו משקה. ואיהו כן דלכ"ע תשיב משקה אלא דר"א סבר משקה היולא מהו הם כתותן ור"י סבר אינם כמותן ואמר בפ' הטור והתופב ד' ק"ד דר"א ס"ל דון מינה ומינה ור"י סבר דון מינה ואוקי באתרה דבתרומה לא קדים אלא תירוש ויצהר. ומשמע דקי"ל דון מינה ואוקי באתרה בכל דוכתא בשעת ר"י וה"ל כתם לן תנא פ"ת דיבמות מ"ג. ועי' רפ"ד דבכורות ופי"ג דתענית מ"ה: ממטא משום משקה. פי' הר"ג שמאלה ומשמאלין ומכשירין כו'. דס"ל לענין טומאה נמי אין

בתרומה דוקא משקין דתירוש ויצהר מיירין אבל שאר משקין פטורין אע"פ שהם מפירות החייבין מחלו' כגון משקה היולא מדגן דהכי כתיב קרא. ולהכי ס"ל לר"י דלא ילפי' תרומה מבכורים לענין משקין כמותן אלא בזולא מזיתים וענבים דס"ל דון מינה ואוקי באתרה דמה משקין דקדשי בתרומה תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא אף משקין דקדשי בתרומה תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא והדר ילפי' בכורים מתרומה דגם בבכורים אין משקין כמותן אלא בתירוש ויצהר וכן עולה ילפי' פרי פרי מבכורים ל"ה ס"ל דון מינה ומינה ובכורים ומ"ג דלק' אתיא בר"י וה"ה בכל איסורין ילפי' מתרומה. ולר"י דקי"ל כוותיה אין משקין היולאין כמותן אלא בזיתים וענבים מלבד בהני איסורים דכתיב בהו רבוי בסדיא לאסור משקין היולאין בשאר מילי כגון חלב ושבים וחמץ ומצה. ואפי' למ"ד טעם כעיקר דאורייתא לא

והר"ב ממשך בפירושו אחר לשון הרמב"ם דאסברה לה בלשון יחיד. [*וכמ פעמ תרמית כתרגום ירושלמי אשר ירקח די יפעמ]: **שבעה** משקין. עיין בפירוש הר"ב משנה ד בפרק בתרא דמכשירין: [*ושאר כל המשקין טהורים. עיין בפירוש הר"ב במ"ז פ' אחרון דמקוואות]: **ג אין** עושים חמרים לבשם וכו'. מפוס דאשבי אילטריך למתניתא. הר"ש: אין סופגים וכו'. הך והיא דבכורים מוקי לה בפרק הטור והרומב דף קך כר"י. [*ובפירוש שהזכרתי כתוב כן על אכל שאר פירות וכו'] ומלא סופגים מפורש במ"ה פ"ו דזבחים: ואין מביאין בכורים. עיין בכוף מסכת חלה: ואינו ממעט משוס משקה. משקים היוצאים מן הפירות. רמב"ם: **ד** עוקצי תאנים וכו'. בירושלמי רבי זעירא בשם ר"א ס"ל אומר מתניתא במובלעים באוכל. כן כתב הר"ש. והרמב"ם בפרק י"א כתב אע"פ שאין בהן אוכל: [*והבליסין. כתב הר"ב פירש הרמב"ם כו' ולא פירש כן הר"ב בסוף פרק קמא דעוקצין

בדקדוק מט שבעה משקים שאלו בלבד ממאים ומטמאים ומכשירים הזרעים לקבל טומאה ואין להוסיף עליהם. ושבעה משקין שמנו חכמים הם מים של יין שמן. דבש דבורים. חלב. דם. והלכה כרבי יהושע: **ג** אין עושין תמרים דבש. אם הם של תרומה. אלו של מעשר שני. שהתמריס אוכל והדבש משקה ואין מחזיריס האוכל משקה: אלא בזיתים וענבים בלבד. דבפירוש אמרה הורה בהם (במדבר יח) כל חלב יהוה וכל חלב תירוש: אין סופגים את הארבעים משום ערלה. פירות של ערלה שסחטן והוציא מהן משקה אין לוקה מן ההורה השותה אותו משקה אלא בזיתים וענבים בלבד: ואין מביאים בבורים משקין. דכתיב (דברים כו) את ראשית פרי האדמה. פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה: אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. דגמר בכורים מתרומה: ואין מקריבים על גבי המזבח. אלא שמן למנחות ויין לנסכים: **ד** עוקצי תאנים. שבהם תאנים מחוברים לאילן: הבליסין.

רמב"ם

שבעה משקין טמאים[ח]. ושאר כל המשקין טהורין[ט]: **ג** אין עושין תמרים[א] דבש. ולא תפוחים[א] יין. ולא סתוניות[א] חומץ. [ב] ושאר כל הפירות אין משנין אותם מברייתן. בתרומה ובמעשר שני. אלא זיתים וענבים בלבד. אין סופגין ארבעים משום ערלה[בא]. אלא על היוצא [ב]מן הזיתים ומן הענבים[בב]. ואין מביאין בבורים משקין. אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואינו מטמא משום משקה[בג] אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואין מקריבין על גבי המזבח. אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים: **ד** עוקצי[בד] תאנים וגרוגרות והבליסים[בה] והחרוביו[בו] של תרומה אסורים לזרים:

גרעיני

מלאכת שלמה

אותם חכמים שיש אילו הוה לון חורן לא הוון מנויה: ושאר כל המשקין טהורין. משמע אפי' מלקבל טומאת עצמן: **ג אין** עושין תמרים דבש. דמסקידן הוא: ובמעשר שני. דגבי מע"ש כתיב ואכלת ודרשי' ולא להפסד. הר"ש שירליי"ז ז"ל: אין סופגין ארבעים משום ערלה וכו'. ה"ר יהוסף ז"ל הגיה משם ערלה בלא ו"ו. וכפ' הטור והרומב מוקמי' דפלוגתא דר"א במתני' לעיל בדון מינה ומינה דר"א ס"ל דון מינה ומינה דון מינה דמה בכורים משקין היוצאים מהם כמותם לענין שאם הביא ענבים ודרכן הוו בכורים דילפי' לה מרבויא דתביא מארבע אף תרומה משקה היוצא מהן כמותן. ומינה דמה בכורים אפי' שאר מינין אף תרומה נמי אפי' שאר מינין ור' יהושע סבר דון מינה ואוקי באתרה. דון מינה דמה בכורים המשקין היוצאין מהם כמותם אף תרומה משקין היוצאים מהם כמותם ואוקי באתרה דמה משקה דתרומה תירוש ויצהר אין מידי אחריני לא אף משקין היוצאין מהן כמותן תירוש ויצהר אין מידי אחריני לא ומתני' דקתני אין סופגין מ' משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים ואין מביאין בכורים וכו' ר' יהושע היא דאמר בתרומה לא מיתסרי ואתו בכורים ונמרי מתרומה בהיקשא דאיקרו תרומה ואתיא ערלה וגמרה מבכורים מנ"ש דפרי פרי ע"כ: אין מביאין

בבורים משקין וכו'. בירוש' מפ' דה"ק אין עושים בכורים משקין ומיירי בכהן שניתנו לו וע"ש. ה"ר יהוסף ז"ל: ואין מטמא משום משקה. גם פה מחק הוי"ו ה"ר יהוסף ז"ל. והפי' משקה היוצא מן הפירות והא נמי ר' יהושע ס"א כדלעיל. ובירוש' דפרקין ודס"פ בתרא דחלה מפ' דהא דתקן ואין מביאין בכורים משקין אבל אם נקבן משעה דאשורה ע"מ להביאן משקין ודרכן יכול להביאן ומרבי לי' מקרא דתביא. תניא זיתים של תרומה טהורים יעשו שמן. סמאים לא יעשו שמן. וענבים בין סמאות בין טהורות לא יעשו דברי ר"מ ר' יעקב אומר מטמו לא נחלקו ר"א ור"ע על זיתים טהורים שיעשו על מה נחלקו על הסמאים שר"א אומר לא יעשו ור"ע אומר יעשו וענבים טהורות יעשו סמאות לא יעשו א"ר יהודה מודים ר"א ור' יהושע בזיתים טהורים שיעשו על מה נחלקו על הסמאים שר"א אומר לא יעשו ור' יהושע אומר יעשו וענבים בין טהורות בין סמאות שיעשו אמר רבי מודים ר"א ור"ע בזיתים טהורים שיעשו וענבים סמאות וזיתים סמאות שלא יעשו ועל מה נחלקו על ענבים טהורות שר"א אומר לא יעשו ור' יהושע אומר יעשו: **ד** עוקצי תאנים וכו'. כתב ה"ר יהוסף ז"ל הכי פירושא דהאי מתני' עוקצי תאנים ועוקצי גרוגרות ועוקצי כליסין ועוקצי חרוביו שהן תרומה כולן אסורין לזרים

כן

יכין

בשמים שלא שלא בדקדוק: יח) מכשירי ומק"ש ומטמאין: יט) לאמקש"ו כלל [וע' רמב"ם ולאב"ד פ"ח מאכלין פ"ד]: ב) וכ"כ שאר וכו': כא) בשמחו לפרי ושחה מה שמחו: כב) ומה שהקשו בתו'

משנה

אין משקה מקבל טומאה אלא אינו שבעה והיא שמת הרמב"ם רים ה' ט"ח: **ג אין** עושין תמרים דבש. פי' הר"ב אם הן של תרומה. ונראה דה"ה בשהן מעכל אינו רשאי לעשותן משקה דהא לר' יהושע משקה היוצא אינם כמותן. וכסוגיא דהכול והרומב משמע דהא דאמרי' הכא אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים היינו אם הבית בכורים וקבא עליהן שם ואח"כ דרכן. אבל דרכן מתחלה ואח"כ קרא שם אפי' זיתים וענבים לא יביא דאמר אתם פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה וכ"כ רש"י שם בהדיא וכיון דתרומה נמרי לה אתם מבכורים א"כ כי היכי דהתם אמיר מפי כשפירים בעבלו ה"ה הכא: **בתרומה** ובמעשר שני. וה"ה בפירות שביעית כמ"ש מוי"ע בשם הרמב"ם רפ"ח דשביעית: **משום** ערלה. וה"ה בתרומה ובכורים ומעשר שני

תפארת ישראל

אינו עושים תמרים דבש. פי' הר"ב אם הן של תרומה. ונראה דה"ה בשהן מעכל אינו רשאי לעשותן משקה דהא לר' יהושע משקה היוצא אינם כמותן. וכסוגיא דהכול והרומב משמע דהא דאמרי' הכא אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים היינו אם הבית בכורים וקבא עליהן שם ואח"כ דרכן. אבל דרכן מתחלה ואח"כ קרא שם אפי' זיתים וענבים לא יביא דאמר אתם פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה וכ"כ רש"י שם בהדיא וכיון דתרומה נמרי לה אתם מבכורים א"כ כי היכי דהתם אמיר מפי כשפירים בעבלו ה"ה הכא: **בתרומה** ובמעשר שני. וה"ה בפירות שביעית כמ"ש מוי"ע בשם הרמב"ם רפ"ח דשביעית: **משום** ערלה. וה"ה בתרומה ובכורים ומעשר שני

יכין

[פסחים דכ"ד ב' ד"ה אלא] הרי עשה כעיקר דאו' והיחו בתימה כ"ל דהיינו רק לאסור אבל לא לחייבו מלקות: בג) שלא מפרי: בד) שטיעל: בה) ליסער ערבזען. וי"א מין תאנה: בו) באקסהארן:

ערן

ראשונה

בטולא איכא מלקות בתרומה וכיוצרים אם אכלן זר בתנאי וכן ביוצרים עד שלא קבל עליהן ובתעשר שני שאכלן חוץ לחומה בטולא אין חייבין על מי פירות אלא היוצא מן הזיתים וענבים. אלא נקט ערלה דבהיתר נעשה. לאפוקי הני שאסור לשותן לכתחלה כדאתמר דאפילו בשבלן אסור לשותן מבלייתן: **ד** אסורין לזרים. נראה דאפי' אין בהן אוכל נאכו עליהן כואל ומובלעין באוכל ובשאלם הבוקן שפתים שנשלם עמו קצת מן האוכל והלכך לא דמו לגרעינים דלקמן דגרעינין אין נאכלים ונופלין מאליהן ונראה דהיינו דתניא תנא עוקצי תאנים וגרוגרות וכליסין וכו' ולא תני עוקצי פירות סתם. כיון דעשמת הוא שמא יתלוש מן האוכל עם העוקץ. ולא נאכו אלא בהני דשכיחי לאכלן בעינייהו. אבל זיתים וענבים דרובן דלריכה קיימין לא שכיח לאיכלינהו בפירות ולא

מיב בחומש דהא ודאי ל"ל בתקנו שאכל פירות וכל המשקים יהחייבו לפרים הרומה דבלא התקנה לא היה מועיל לפרים תרומה מהמשקין כ"א מפירות וכיון דהוי תרומה מכוס תקנה הו"ל כבל הרומה הפירות דחייבין עליהן חומש. גם ל"ע מ"ש התוס' בחולין שם ק"כ: ד"ה סיכה דלאו כו' ואי שבל אינו אפי' תרומה מהמשקין לא מיירי מתרומה אלא משקה דחיכות ול"ל דהא דשאלת לן דאסר משקין לא מחייבי בתרומה הייט כשהפירות לא נעבלו עדיין ולא נתחייבו עדיין במעשרות לא המשקין היוצאין מהן אתה יכול לאוסרם מכוס מקין היוצאין מן הכיסור שהרי לא יצאו מליכות אלא מהיתר שהפירות לא נתחייבו מעולם במעשרות. ובתיתים ויצהר הייבה הטהרה המשקין עצמן לא שהעבשים לא נתחייבו עדיין. אבל המשקין היוצאין מפירות שנעבלו כבר למעשרות דינן כמשקין דתרומה דפליגי בהו ר"ח ור' יהושע ולר"ח אסורין אף בשמשקין לא נגמ"ל עדיין ולא ולאו פס"ב דאסורין מטעם שהם משקין המבטל האסור. וע' בירוש' כהן הובא בגמ"ש ובגמ"ש ל"ע: הר"ש ד"ה בבמני פי' נתנן כו'. לע"ד גם הרמב"ם דנסבר בל' יחיד ודאי היה שונה במשנתינו כמוני ל' רבים מתמת שהוא מוסב על המכשיר שקבים רק שהוסיף הדמיון לנראה בתוס' ח' ואין בזה חלוק בין פי'

מר"ם

דמב"ם פירש שהם *) מין ממיני התאנים: **ה** גרעיני תרומה. גרעיניס שנמצאו בתוך פירות של תרומה כשהכהן אוכלם: בזמן שהכהן מכניסן. ודעתו עליהם ולא הפקירן לחכורים וכגון שהן רכין ורצוין לאכילה כגון גרעיני התפוחים והחבוסין והאגסים. או שנשאר בהם לחלוחית שבני אדם מוצצים אותן. כגון גרעיני התמרים וכיוצא בהם. אבל אינם ראויים כלל לאפילו הכהן מכניסן הרי אלו מותרים: עצמות הקדשים. בעצמות הראויין קצת לאכילה מיירי כגון ראשי כנפים והסחוסין: המורסן. של תרומה והן סובין הגסין מותר לזרים: סובין. של חטין חדשות של תרומה אסורים לזרים. לפי שהחדשות הן לחות ואינם נטחנים היטב. ונשאר קמח הרבה מעורב בסובין: ושל ישנות. של חטין ישנות. שהן יבשות ונטחנו' היטב מותרות. שאין קמח מעורב בהן כלל. ועד ל' יום נקראים חדשות: ונוהג בתרומה. בהולאת הסובין והמורסן כדרך שנוהג בחולין ואין כאן משוס מאכל תרומה כשמשליך מה שאינו ראוי לאכילה: המסלת. שקולנו את הסולת כדי לעשות פת נקיה ביותר ולא בירר מספה אחת שהיא שפה קבין אלא קב או קביס: לא ישליך את השאר. שהרי. הוא ראוי לאכילה. ומגלה מאכל את התרומה: **ן** מגורה. אוצר שאוגרים הבואה לתוכו: מכבד כדרכו. כדרך שרגילים לכבד האוצרות בעת שמפנים אותן: **ן** מטפח. מאסף

*) נד"ר שם ממיני.

ה [*וכן עצמות הקדשים. כתב הר"ב כגון ראשי כנפים והסחוסים דתנן במ"א פ"ז דפסחים ושם פירש הר"ב]: מורסן. פירש הר"ב סובין הגסים. וכן פירש במ"ע פ"ב דחלה. ובסוף פ"ז דשבת מפרש ג"כ כפירש"י: **ן** [*אלא מכבד כדרכו וכו'. דכיון שמכבד כדרכו לא מטרחינן ליה טפי *הואיל ואינו מתכוין לבטל פי' שהזכרתי. וכן פי' הר"ב במ"ח. ועי' עוד מ"ש שם בשם הפירוש הנזכר]: טוען

ה גרעיני תרומה כח) בזמן שהוא מכנסן כט) אסורות. ואם השליכן מותרות. וכן עצמות הקדשים כט). בזמן שהוא מכנסן אסורין. ואם השליכן מותרין. המורסן ל) מותר לא). סובין לב) של חדשות לג) אסורות לד) ושל ישנות מותרות. ונוהג בתרומה כדרך שהוא נוהג בחולין לה). המסלת לו) קב או קבים לסאה. לא יאבד את השאר. אלא יניחנו במקום המוצנע לז): **ן** מגורה לח) שפנה ממנה חטי תרומה. אין מחייבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת. אלא מכבד כדרכו לט) ונותן לתוכה חולין מ): **ן** וכן חבית של שמן א) שנשפכה אין מחייבין אותו להיות יושב ומטפח מא). אלא נוהג בה כדרך שהוא נוהג בחולין:

המערה

ח"ג. **ה** גרעיני גפ"ם נלעתי. שהוא גירוסי' שהן. אסורות גירוסי' הן אסורות. הקדשים גירוסי' של קדשים. ונוהג גירוסי' נוהג. קבים לסאה גירוסי' קביים סאה. את גל"ש נ"ג. **ן** לתוכה חולין גל"ג לתוך החולין. **ן** חבית גירוסי' החבית.

מלאכת שלמה

כן נ"ל **אך** קצת קשה דה"ל למימר וכליסין וחרובין וג"ע ע"כ. וכתב הר"ש שירילי"ו ז"ל ונערוך גרים כאן בגיסין בבי"ת. וכתב רבינו מאיר דנרסי' הכא והלובסין כי הסיא לקמן פ"ב דמעשרות הי' שוטה בלובסין והן מין תאנים והשוקן הוא העץ שתלוי בו הפרי ויש בו קצת מתיקות ומפ' בירוש' במובלעות באוכל דהייט מן הקשר ולפנים וכתב רמב"ם ז"ל דמשום עוקצי חרובין הוא דאסריך שהיא חוץ לעומת האוכל הוא קשה ואפי' הניית מגיעה אין בו ואינו כן לגבי דקדקו במובלעות באוכל כלומר שיגידוני באוכל שיש בהן קצת טעם ולכך פירשתי מן הקשר ולפנים דהייט לגבי האוכל דכל אלו לגבי האוכל מספיק וחזו לאכילה ע"כ אבל הרמב"ם ז"ל כתב אע"פ שאין בהן אוכל. אמר המלקט אבל כליסין בכ"ף הם מין קטניות כדמשמע בירוש' פ' האשה שהיתה אוכלת בתרומה ובגבלי ס"פ אלו טריפות: **ה** גרעיני תרומה. ס"א גלעיני בלמ"ד: **וכן עצמות הקדשים** וכו'. כתבו תוס' ז"ל בפ' המזבח מקדש דפי' ר"ת דהכא מיירי לאחר זריקת הדם דאי קודם זריקה אפי' מעילה ליכא בקדשי קדשים דאין כאן שעת היתר לכהנים ובעצמות קדשים הנאכלין מיירי דומיא דתרומה ויש עליהן עדיין בשר וקאמר דאם מכניסן ומלגיען א"כ הוא מחשבן ואכתי שם קדשים עליהם ואסורין אבל משליכי בטל שם אוכל מיניהו וכן גרעיני תרומה מיירי שיש עליהן אוכל ומיפרשא בעניין זה ע"כ וכן נראה שפי' ה"ר שמשון ז"ל ומשום מותר הם אסורין ושכן משמע מן הירושלמי: המורסן מותר. פירש"י ז"ל בפ' בהרא דכתובות מורסן הן סובין היוצאין בתחרומה דטוקלין וע"ש]: **ה** [*וכן עצמות הקדשים. כתב הר"ב כגון ראשי כנפים והסחוסים דתנן במ"ע פ"ז דפסחים ושם פירש הר"ב]: מורסן. פירש הר"ב סובין הגסים. וכן פירש במ"ע פ"ב דחלה. ובסוף פ"ז דשבת מפרש ג"כ כפירש"י: **ן** [*אלא מכבד כדרכו וכו'. דכיון שמכבד כדרכו לא מטרחינן ליה טפי *הואיל ואינו מתכוין לבטל פי' שהזכרתי. וכן פי' הר"ב במ"ח. ועי' עוד מ"ש שם בשם הפירוש הנזכר]: טוען

תוספות חדשים

משנה ז [במשנ'] ומטפח. הר"מ פירש שנשפכה ללכן ופירש לנופח מן הארץ ולא הר"ב רצה לפרש כן אגה

ראשון לציון

משנה ו [פתני'] מגורה שפנה ממנה מו'. עיי' מ"ש התוי"ט מעשרות פ"ח מ"ח ד"ה ומגורה:

תוספות רע"ק

משנה ו [אות נח] בתי"ם ד"ה אלא. הראיל ואינו מתבוין לבטל) בשו"ת הרשב"א סי' רפ"ב מוקי להך מתני' דדבא ושל

תוס' אנשי שם

הר"ש והר"מ אבל הם מתולקים בגאון מלת פטמים ובקריאתה בלבעת הר"ש הם הרוקחים וקרי פֻּטָּמִים פ"ח פתוחה ודגש כאות המשכת על מסקל נגנים ולפ"ד הר"מ הבשמים והסמים נקראו ג"כ פֻּטָּמִים ע"ש מספמין בהם

הפ"ח לפ"ז שואלת והע"ת רפויה ולדברי הר"מ יתיישב הלשון יותר כי לדברי הר"ש הלשון מסורס ומסמשו בפטמים הסמים וגם הוא הסר הנפעל אבל אמר מה מוגים ואע"פ שיש בכתוב דוגמתו אינו לכון ברור ורגיל ושוד שהפטמים בל' משמש הם המפטמים בהמות בבתרא דעולמין וכך פי' בל"מ והמפטמים בבשמים יבשים מפטמים במ"ש בוספת להבדיל ביניהם כמ"ש ביחיד ממנו המפטם את הקטרת ויחיד המפטם הבשמה יקרא פעם כמ"ש שור של שמן. (נת"ם): **ה** במשנ' גרעיני תרומה בזמן כו'. קשה דיוקא דיבא מאסיפא בסתמא אבל בכן ולא הבליכן וע"ל דזהו כוונת הירושלמי דקאמר עלה אר"י בגרעיני אכסן וקרוסומלין היא מתניתא אר"א אפילו תימא בגרעיני סרוטב בתחומרין למלמן. דר"ל מאני דהא דמשמע דיוקא דסיפא דסתמא אסורין מיירי בגרעיני אכסן שהן רכים וי"ל תוך הייטו אוכל בשר הקליפה ודיבא מאר גרעינין אבל תוך אבל מ"מ נשאר עליהן קצת לחלוחית של בשרי והלזו קרוין גרעיני הרוטב ודיבא הוא דאם נכנסה גלי לחדעתיה לאתבנה לאותו לחלוחית לף שהוא דבר

ה גרעיני תרומה. פירש זמתיים פ"ו. מ"ר שם פ"ח: וכן עצמות. נת"ם ע' גיל הכנ: סימן ל' בשם הר"ש דפנלה: סובין. מ"ר שם פ"ב: ן ונוהג בתרומה. שם פ"ה: ן מגורה. שם פ"ד: ן וכן חבית. שם:

מ"ש ונוהג בתרומה ומגורה ומטפח ומ"ש אבל הם מתולקים בגאון מלת פטמים ובקריאתה בלבעת הר"ש הם הרוקחים וקרי פֻּטָּמִים פ"ח פתוחה ודגש כאות המשכת על מסקל נגנים ולפ"ד הר"מ הבשמים והסמים נקראו ג"כ פֻּטָּמִים ע"ש מספמין בהם

הפ"ח לפ"ז שואלת והע"ת רפויה ולדברי הר"מ יתיישב הלשון יותר כי לדברי הר"ש הלשון מסורס ומסמשו בפטמים הסמים וגם הוא הסר הנפעל אבל אמר מה מוגים ואע"פ שיש בכתוב דוגמתו אינו לכון ברור ורגיל ושוד שהפטמים בל' משמש הם המפטמים בהמות בבתרא דעולמין וכך פי' בל"מ והמפטמים בבשמים יבשים מפטמים במ"ש בוספת להבדיל ביניהם כמ"ש ביחיד ממנו המפטם את הקטרת ויחיד המפטם הבשמה יקרא פעם כמ"ש שור של שמן. (נת"ם): **ה** במשנ' גרעיני תרומה בזמן כו'. קשה דיוקא דיבא מאסיפא בסתמא אבל בכן ולא הבליכן וע"ל דזהו כוונת הירושלמי דקאמר עלה אר"י בגרעיני אכסן וקרוסומלין היא מתניתא אר"א אפילו תימא בגרעיני סרוטב בתחומרין למלמן. דר"ל מאני דהא דמשמע דיוקא דסיפא דסתמא אסורין מיירי בגרעיני אכסן שהן רכים וי"ל תוך הייטו אוכל בשר הקליפה ודיבא מאר גרעינין אבל תוך אבל מ"מ נשאר עליהן קצת לחלוחית של בשרי והלזו קרוין גרעיני הרוטב ודיבא הוא דאם נכנסה גלי לחדעתיה לאתבנה לאותו לחלוחית לף שהוא דבר

יכין תפארת ישראל יכין

כז) קערן. שבתוך הפרי שראוין לאכילה: כח) אלא הפקירן הכהן: כט) הראוין לאכילה: ל) גראבע קלייע של תרומה: לא) לזרים: לב) פיינע קלייע: לג) בטחן ' תוך ל' יום משקאר הא"ל חדשות: לד) דנשאר הרבה קמח דבוק בסובין: לה) אלא הו"ל כמאבד תרומה כשמשליך מה שאינו ראוי לאכילה: לו) שלוקט הסולת הנקי מהקמח: לו) מדראוי קצת לאכילה: לח) שפייבער: לט) כמו שרגיל בחולין: מ) דמדלא חשיבי אין מתכוון לבטלן: מא) עם טפח שלו. לויפוויסטן. וכירושלמי אמרי' מדס"ל תרומה בזה"ז דרבנן לכן הקילו בכל הנך דמשנה ו'

משנה ראשונה

ולא נזרו בהו: **ה** ואם השליכן מותרין. אע"פ שראוין קצת לאכילה דמדאוריתא אין נוהג תרומה אלא באוכל גמור ולא בחה שהוא אוכל ע"י הדחק כמ"ש הר"ב ריש מס' מעשרות אלא חכמים גזרו בהו אבל אוכל גמור אבל כשמשליכן ודאי הו לא מיתלפי באוכל גמור: **ן** אלא מכבד כדרכו ונותן כו'. הטעם כמ"ש הר"ש באין מתכוון לבטל וכ"כ הפוסקים כי"ד סי' פ"ד גבי דבש וכיוצא דוכתי ומיהו מועש ואסור ואם לא כוכן בטל במשהו ומותרין ור"ל הוסיף על מלתיה דר"י דאפי' תימא סיפא ממי בגרעיני הרוטב מיהא דיבא מיירי בפירות שאין בגרעיניו אלא קצת לחלוחית שצריך מעילה כדי להפרים אותו לחלוחיו ונסיפא מיירי במתוקרין לגמרן כלומר בפירות בדרכן שנשאר בהן מעט ומתוספת קצתי גרעיני זיתים גרעיני תמרים וגרעיני תרודין כולם אע"פ שאין מתוקים אסורים ומאר כל הגרעינין מבוטלין אסורין אבל מבוטלין מותרין. ואיכא מתוספתא דייתא לר"ל דמיירי בגרעיני זיתים בשהן לחין ורטובין שנשאר מתיקות וממשות דובשן ושמן ע"ג הגלעינין ואלו הם הן המתוקרין לגמרן דקאמר ר"ל ומ"ש תני בהו אע"פ שאינו מבוטל אסורין דבהא מיירי סיפא דמתני'. וסיפא דקתני ונשאר כל הגרעינים כו' מיירי בגרעיני לגמרן והיינו פי' דיבא דגר' עפ"ז דברי הר"מ בפ' ומתבוא ע"ש: בטבינה **ואם** השליכן מותרות. נ"ל הטעם בזה ובהא דלק' מ"ו וח' משום הא דאמרי' בכריתות ג. בהן בשר בשמן של תרומה ישראל מתעבל בו ואינו תושש כו' כיון דהלל הא אתחיל ונמה אלא דמקשה בג"ב פ"ומה דהכליכה ומילה דהכא אדהתם וע' מנחות ס"ע הד"ה ושל ישמעל כו' ל' יום כו'. זהו דעת ר' אחא גיורא אבל הת"ק אליג ואמר כל שהבריאה מגילין לאכוע נקלאין

ח [*נותן לתוכה חולין. אף כי עדיין יש טפות של תרומה אין לחוש הואיל ואין מתכוין לבטל. מהני שני בני משמע דדבר שאינו נחשב בעיני המבטל ושאין כוונתו לבטל. לכתחלה [מותר ואף] (אף) בתוספתא התיר עד כאן לשון הפירוש שהזכרתי): הרכינה. פירש הר"ב הטה. תרגום הטי גא כדך (גרפשית כד) ארכיני כעין. ומיירי שעדיין לא נתן בתוכה חולין אלא דהוה אמינא שהן חולין מפני שהכית דעתו מהן. הרמב"ם. [*ועיין מ"ש במשנה ח פרק ה דב"ב]: *) הרכינה. כתב הרמב"ם ואם הניח ככד ולא נתן בו חולין אחר שעירה אותו והטהו על לדו ונתמלא ונתכנס בו בוס שלמים הרי זו תרומה. ולא נאמר כיון שעירה ממנו כל מה שיש בו שפה אחר מפה שלם טפין. כל מה שנתלא בו אח"כ חולין. לפי שהסיח דעתו ממנו עכ"ל. ומזה תבין פי' הכ"ב על נכון כי דבריו לקוחים מדברי הרמב"ם: ובמה תהא בתרומת מעשר. כתב הרמב"ם וזכר בכאן זה הדין לפי שקדם לו הדבר בשיעורין הקטנים מן התרומה שאינן ראוין לחוש בהן מפני מיעוטן כמו הגרגרים שנשארו באוגר ובלחלוחית שנשארה בכד וג"כ זכר שיעור תרומת מעשר [של דמאי] שאין לחוש חייב לערוה ולהוליכה לכהן מפני מיעוטה: ויוליכנה לכהן. כלומר שאינו רשאי להניחה במקום הפקר אבל לא שמחוייב הוא להביאה אל הכהן. דהא פסק הרמב"ם מהתם דסוף פרק הזרוע דחולין [ד' קלד:] דאין ישראל חייבים להטפל ולהביאה מן הגורן לעיר וכו'. בפרק י"ב סימן י"ז ומשנתנו פסק בפרק ג' סימן ט"ז: [*אחד משמנה לשמינית. והוא הקרטוב. ולרכן להפליג במדה זו מפני קטנותה.

ח המערה מב) מכד לכד ונוטף שלש טפים מג). נותן לתוכה חולין מד). הרכינה מה) ומיצה מו) הרי זו תרומה. וכמה תהא בתרומת מעשר של דמאי מז) ויוליכנה לכהן מח). אחד משמנה לשמינית מט):

כרשיני

ח"ג. ח נותן לתוכה חולין נל"ל ונותן לתוך החולין וכ"ה נפשב"ג. ומיצה ניזופ"ל ומיצת. וכמה תהא נל"ם כמה יהא.

ח המערה. פס הפ"ר: הרכינה ומיצה: נ"ב פ"ר: אחד משמנה. מיי' שם פ"ב הפ"ז:

תוספות חדשים

אלא שלא פירש כן מדלא קתני כשכרה כמו בשנת עיין בר"ש מ"ח ואינו מוכרח דנפ"ח מ"י תענ ג"כ שנשפכה ותתם ע"כ פירושו שנשברה ואם כן ה"ב הכא:

חדושי מהרי"ח

משנה ח(תוי"ט ד"ה)נותן להוכה חולין אף כי שריין כו' ושאין כוונתו לבטל לכתחלה כו' עכ"ל. נראה שחבר תיבת מותר וצ"ל ושאין כוונתו לבטל מותר לכתחלה:

שם [תוי"ט ד"ה] אחד משמנה לשמינית והוא הקרטוב ודרכן להפליג כמדה זו מפני קטנותה כו' עכ"ל. כאן ודאי אין להפליג דהא שחות סזה אין צריך ליתן לכהן

תוספות רע"ק

ושל אח"ז בתרומה דרבנן דוקא ש"ש דמסיק דמדברי הרמב"ם ז"ל נראה דפירש בתרומה דאורייתא וכן נ"ראה דעת מקצת מרבותיו ז"ל ולדשתם משהו בעין כיוצא בכענין גרגרי תרומה שבמגורה ומפיחת שמן שבכד שאין דרכן של ב"א ללקט ולשפח מבפלין לכתחלה עכ"ל. ויעיין בתרשב"א במשפטת הבית בית ד' שער ד' בדיני הבשר כלים דף קכ"ה שכתב דדוקא בתרומה הקילו בה אבל לא בשאר איסורין גמורין בנבלה ע"ש:

תוס' אנשי שם

נקרלין הדשה וכ"ם הרמב"ם והר"ם לא הכרע בלום ולפ"ז ק"ק על הר"ב מנ"ל לפסוק כיתידלה. (כ"ר): ח נותן כו' מהני שני בני כו'. ל"ה. לע"ע.דברי הר"ם שהולא במ"ם כאן שכ' דאין לגמוד שמוחר לנעל לכתחלה גם בכוס מהך דהכית דמשנה דלעיל דהתם לא אייתי כרוכה לתת לתוכה חולין ע"ם. ולמה לא לגמד כן מהך דכד שנמשכיתו. והן אמת שהתוס' והרשב"ם בב"ב מפ' דמשניתו מיירי ביד ישראל בתחלת הפרשת התרומה דאינו חל שם תרומה על הנשאר אחר הפרשת ג' מיסין. ולק בהרכינה חל שם תרומה גם על המיעוט ובמעבר אפילו בהרכינה אינו חל שם מעשר על המיעוט דמסרכה במעשר מע שכרותיו מקולקלים והחולין לא מיזה. אבל בתרומה ביד כהן אסור לתת לתוכה חולין עד שיקנה היטב ע"ם. אבל הר"ם מפ' ובמשנתו בתרומה ביד כהן בכר"ב. ול"ע: ד"ה הרכינה כ' הרמב"ם ט'. כל זה בדבר מתוס' סמניה הוא ולא הש לקמיה כי התו"ע בקדישו בדבר דלעי' וכ' מה שהיסר הר"ב. (כ"ד): ר"ה ויוליכנה לכהן כו' ומשמעו פסק כו'. משם ר"מ' דלהרמב"ם דוקא תנן ויוליכנה שכרי כ' בהדיא תמ"ע שהיה בה כו' מוליכה לכהן. ואע"ג דתרומה אין הדין כן. שאני תרומה דיודע הוא אבל מי יש גוזן ויכול לילך לשם ולפיכך עליו לאתת ולעטול אותה ואם לא יוא מפרש לאתה בשל סדנן ומיתה נגרן כמ"ש הרמב"ם שם אבל התמ"ע היא אבל הנוים ואין הכהן יכול לידע בכית אחה עי יש תמ"ע ובאחה בית אין כו וכ"ם בתמ"ע של דמאי שמעתו ביד כל אלוקחים מן השוק ואע"ג

שכו

לא חולין ע"י לוקן אינה צריכה רחיצה כמו המערה מכד אל כד ע"כ בקצור מופלג ורחיצה בכתיבת יד באורך. ובכסף משנה הערתיקה שם בקצור מעט. ובחדושי הרשב"א ז"ל פ' הספינה דף פ"ז כתוב בסוף דבריו למדנו מענין המשנה שמאחר שעירה בחבית ויסף ג' טפים הבאר בטל הוא בלופני החבית לענין זה שמותר להרבות עליו חולין והוא בטל בהן ואינו מדמע קל הוא שהקלו חכמים בדבר מפני שאי אפשר להסרים על הלבור יותר מדאי ע"כ.ועי' בפי' הר"ש ז"ל שכתב דיש לגמוד ממתני' דלעיל דקתני מגורה שפינה ממנה וכו' אין מחייבין אותו וכו' יש לגמוד דהני נתות שדרך בהן עובד כוכבים כשבא ישראל לנגבן מכבד כדרכו ואין מחייבין אותו לנקט תרגים שבין הנתות ומיהו כוס שפינו ממנו יין אבל לא שדי לתרמי בי' חמרא אע"ג דתנן נבי חבית תרומה דלא חייבוהו לנפח ל"ד דהכיא לא אייתי ברוכה לתת לתוכה חולין ולהאכיל לזרים אלא לענין איסור תרומה אייתי וכו' כדכתיבנא לכולה מלתא לעיל: הרכינה ומיצתה. מאי דקשה אמתני' מהכיא דהרכינה ומיצה הרי הוא של מוכר דתנן בפ' המוכר את הספינה וכתב שם דטעמא דהוי התם של מוכר מפני שמחייבים הלוקח ממנו שטורח לו להמתין עד שיתמלא אבל הכא גבי תרומה דלא שייך יאוש תנן דהוי תרומה ואסורה לזרים ע"כ אבל אי לאו משום טעם יאוש התם ממי המצוי היה רואו לתתו לנוקח כמו הכא שניתן לכהן וה"ל משני הכא בירושלמי: במה תהא בתרומת מעשר של דמאי. מפרש בירוש' דקאי אהרכינה ומיצתה כמה תהא תרומת המצוי ויתחיבנה אחד משמונה וכו' הר"ש שיריליי"ן ז"ל. ואית דגרסי כמה יהא וכו': תרומת מעשר של דמאי. מש"ה חני תרומת מעשר דמלי למתני בה של דמאי דאילו תרומה גדולה ליתה בדמאי דלא נחשדו

עמי

יכין תפארת ישראל יכין

ו' ז' ח': מב) מריק משקה תרומה: מג) טפה אחר טפה כדרך הכלי כשהורק: מד) וא"ל לקנחה: מה) ר"ל ואם הטה החבית אח"כ: מו) ומילה וכינם מה שנשאר בו אחר הטפת ג' טפים הנ"ל: מז) שהפרשתה בספק וטמאה מסומא' ע"ה: מח) אפי' הרומה דאוריי' והיא שהורה א"ל להטריח א"ע להביאה לכהן אלא הכהן

משנה

חולין ועוד דלא קתני שנשפו שלם טיפין כדלקמן אלא הכא שנשפכה לארץ אייני כהכיא דפ"ח מ"י. ואין מחייבין אותו לגיות מטפח כולו מן הארץ אלא תלג לגיבוד. והשתא בהא אינא רבותא אפי' אמ"ג דודאי אולכת לגיבוד אבל לעיל אינו אלא אפק אכילת האיסור אחר ביטולו בכדי לעיל. ושוב ראיתי שכן מפרש הרמב"ם כאן שנשפכה לארץ. אבל הר"ש משמע כאן דמשפכו מטפח מן החבית ובמשנה דלקמן חזר וכתב שיש לפרשה שנשברה ונשפכה לארץ: ח הרכינה

ראשונה

ומילה. ולפיל במגורה לא תני אם ליקנו המעיס אחר הכיבוד הרי הן תרומה דתלתא דפסיעא הוא כיון שליקנו בידים וכבא קמ"ל אלא נתבטל שיתמלא היין אלא הכיבה אלא לשם מיטי ונתמלא מאליו ס"ז תרומה. וכ"ל מלשון הרמב"ם בתבורו שלא כתב הרכינה אלא הניח ככד עד שנתמלית וכן בפירושו. והתו' בפ' הספינה ד' פ"ז כתבו מימה אמאי הרכינה ומילה הוי תרומה והא אינו חייב לתבוא אלא א' ממתנים א"כ כמו אותן מדות דחולין דהא התבוטה ואל חולין

כיו

ר"ל דמה זה ליתא בד"ם ודל"ק.

ה"ר שמשון ז"ל דמדלא קתני חבית של שמן שנשברה משמע דלא מיירי שנשפכה לארץ וגם לא איירי ברוצה לתת לתוכה חולין ולהאכיל לזרים מדלא קתני ונתן לתוכה חולין כדקתני בגבא דמגורה שפינה ובגבא דמערה אלא לענין איסור תרומה מיירי דלא חייש' במה שמתייבש השמן והולך וכלה ע"כ אלא שתקנתי הלשון כפי עניות דעתי: ח המערה מכד לכד ונוטף שלש טפים נותן לתוכה חולין. כך נ"ל. אבל בספר ירחים סימן קמ"ו מלאתי כתוב ואין לטעות ולהבית דאיים שאין להקפיד ולבטל איסור לכתחלה בבטול מפיחת הדס דתנן בשלהי תרומות המערה מכד לכד נוטף שלש טפים ונותן לתוכה חולין דהתם בתרומה גדולה איירי שאין קדושה אלו' אלא בדעת התורם ואמור רבנן שאין דעת התורם על טפיחת כלי אחר נפיפת שלש טפים ע"כ. נסוף הלכות תרומות כתב הרמב"ם ז"ל קדרה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בטלן טעם ואם שפך הקדרה במים או ביין ה"ז מותר לבשל בה בשל במקלת הכלי אין צריך לשפוך את כולו אלא שופך את מקום הבשול בלבד ע"כ. וכתב בהשגה לחכמי לוניל שמזו המשנה דייק שאין צריך הנעלה לכלי של תרומה כדי לבשל בו חולין אלא שטיפה בלבד וק"ו הדברים אם היין או השמן הנשאר בדופני הכד אינו מדמע אע"פ שאינו הרכין הכד על גדו היה מתמלא תרומה המדמעת וכל האתאחין הנשאריס שם הן עצמן של תרומה ק"ו הדברים לקדרה שנבלעה התרומה בחרסיה שאין בו ממש ודאי אלא הוא עין תרומה אלא המיס שנתבלה בהן התרומה אם הנבלעים בקדרה ואין לאותו היוצא אם יצא לא לא ממש ולא טעם ולפיכך אני אומר שאין הקדירה צריכה אלא רחיצה בלבד ולא הצריכתי רחיצה אלא מפני שהיא ע"י האור להחמיר אבל ליתן

ח המערה. פס הפ"ר: הרכינה ומיצה: נ"ב פ"ר: אחד משמנה. מיי' שם פ"ב הפ"ז:

תוספות חדשים

אלא שלא פירש כן מדלא קתני כשכרה כמו בשנת עיין בר"ש מ"ח ואינו מוכרח דנפ"ח מ"י תענ ג"כ שנשפכה ותתם ע"כ פירושו שנשברה ואם כן ה"ב הכא:

חדושי מהרי"ח

משנה ח(תוי"ט ד"ה)נותן להוכה חולין אף כי שריין כו' ושאין כוונתו לבטל לכתחלה כו' עכ"ל. נראה שחבר תיבת מותר וצ"ל ושאין כוונתו לבטל מותר לכתחלה:

שם [תוי"ט ד"ה] אחד משמנה לשמינית והוא הקרטוב ודרכן להפליג כמדה זו מפני קטנותה כו' עכ"ל. כאן ודאי אין להפליג דהא שחות סזה אין צריך ליתן לכהן

תוספות רע"ק

ושל אח"ז בתרומה דרבנן דוקא ש"ש דמסיק דמדברי הרמב"ם ז"ל נראה דפירש בתרומה דאורייתא וכן נ"ראה דעת מקצת מרבותיו ז"ל ולדשתם משהו בעין כיוצא בכענין גרגרי תרומה שבמגורה ומפיחת שמן שבכד שאין דרכן של ב"א ללקט ולשפח מבפלין לכתחלה עכ"ל. ויעיין בתרשב"א במשפטת הבית בית ד' שער ד' בדיני הבשר כלים דף קכ"ה שכתב דדוקא בתרומה הקילו בה אבל לא בשאר איסורין גמורין בנבלה ע"ש:

תוס' אנשי שם

נקרלין הדשה וכ"ם הרמב"ם והר"ם לא הכרע בלום ולפ"ז ק"ק על הר"ב מנ"ל לפסוק כיתידלה. (כ"ר): ח נותן כו' מהני שני בני כו'. ל"ה. לע"ע.דברי הר"ם שהולא במ"ם כאן שכ' דאין לגמוד שמוחר לנעל לכתחלה גם בכוס מהך דהכית דמשנה דלעיל דהתם לא אייתי כרוכה לתת לתוכה חולין ע"ם. ולמה לא לגמד כן מהך דכד שנמשכיתו. והן אמת שהתוס' והרשב"ם בב"ב מפ' דמשניתו מיירי ביד ישראל בתחלת הפרשת התרומה דאינו חל שם תרומה על הנשאר אחר הפרשת ג' מיסין. ולק בהרכינה חל שם תרומה גם על המיעוט ובמעבר אפילו בהרכינה אינו חל שם מעשר על המיעוט דמסרכה במעשר מע שכרותיו מקולקלים והחולין לא מיזה. אבל בתרומה ביד כהן אסור לתת לתוכה חולין עד שיקנה היטב ע"ם. אבל הר"ש מפ' ובמשנתו בתרומה ביד כהן בכר"ב. ול"ע: ד"ה הרכינה כ' הרמב"ם ט'. כל זה בדבר מתוס' סמניה הוא ולא הש לקמיה כי התו"ע בקדישו בדבר דלעי' וכ' מה שהיסר הר"ב. (כ"ד): ר"ה ויוליכנה לכהן כו' ומשמעו פסק כו'. משם ר"מ' דלהרמב"ם דוקא תנן ויוליכנה שכרי כ' בהדיא תמ"ע שהיה בה כו' מוליכה לכהן. ואע"ג דתרומה דיודע הוא אבל מי יש גוזן ויכול לילך לשם ולפיכך עליו לאתת ולעטול אותה ואם לא יוא מפרש לאתה בשל סדנן ומיתה נגרן כמ"ש הרמב"ם שם אבל התמ"ע היא אבל הנוים ואין הכהן יכול לידע בכית אחה עי יש תמ"ע ובאחה בית אין כו וכ"ם בתמ"ע של דמאי שמעתו ביד כל אלוקחים מן השוק ואע"ג

שכו

מעם לריך לחזר לאחר כהן: **ט** כרשיני תרומה. עקרם למאכל בהמה דאי עקרם למאכל אדם היה אסור להאכילן לבהמה. ומכל מקום חזו קלת למאכל אדם. דאי לא הוו חזו כלל לאדם. לא היו מפרישים עליהם תרומות ומעשרות. דמידי דלא חזי לאדם אין מפרישין עליו תרומות ומעשרות: מאכילין אותן. כיצים לבהמתן: מאכילה כרשיני תרומה. הואיל וגוף הבהמה לכהן אע"פ שמזונותיה על ישראל. ואין כאן משום גזל. שאם היה רוצה היה נותן התרומה לבעל הפרה ואינו סהדי דיאמר ליה לבעל הפרה שיתן לה כרשיני תרומה כדי שיאכילנה בריות. והוי כאילו זכה בהן כהן. והוא מאכילן לבהמתו: לא יאכילנה כרשיני תרומה. כיון שנוף הפרה לישראל. דכתיב (ויקרא כב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. ונפש אפילו נפש בהמה במשמע. ואמר רחמנא קנין כספו דכהן ליכול בתרומה. קנין כספו של ישראל לא ליכול בתרומה: ישראל ששם פרה מבהן. שקבל פרה מכהן בשומא. כפי מה שהיא שוה עכשיו כך וכך דמים. ויטפל בה ישראל לפטומה. ומה שיגביה על השומא יחלקו הריוח ביניהם: לא יאכילנה כרשיני תרומה. שכיון שקבלה הישראל בשומתה כפי מה שהיא שוה. נעשית פרתו של ישראל ואינה אוכלת בתרומה: וכהן שקבל פרתו של ישראל. בשומא בדרך זו: מאכילה כרשיני תרומה. מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משעה שקבלה עליו בשומא: י שמן שריפה. שמן תרומה שנטמאת. ואמאי קרי ליה שמן שריפה. הואיל ולשריפה עומד:

מלאכת שלמה

עמי הארץ עליה: **ט** כרשיני תרומה. אע"ג דשריא בהנאה לישראל מדאתנן מערבין לישראל בתרומה אומר ר"ת דהנאת בלוי אסירא כשנעשית בשביל ישראל כגון אכילה והלוקה וכלאסרינן בסמוך להדליק במנורות האפלין שלא ברשות כהן ר"ל שמשון ז"ל. וכתב הר"ם שיריט"ו ז"ל ומקשו הכא דכיון דסיפא דרישא תני אע"פ שמזונותיה עליו וכו' משמע דברישא דרישא סתמא קתני בין מזונותיה על השוכר בין אין מזונותיה עליו ותימה דכיון דמזונותיה על השוכר לדברא דמתונא איכא ואמאי מאכילה הרומה שהיא ממונו של כהן ואיה נראה לתרץ דמתני' בדיני תרומה הוא דקא מיירי בדברא דממונא לא קא מיירי. אבל רש"י ז"ל כתב בפ"ק דע"ז וז"ל יאכילנה כרשיני תרומה ואע"פ שמזונותיה על השוכר אינו גזלן אם האכילה תרומה לפי שתרומה ממון שאין לו תובעין היא שהרי נותנה לכל כהן שירצה ואם רצה היה יכול ליתנה לכהן זה שהשכיר לו פרתו ואותו כהן מסתמא ניחא ליה ומחיל אם האכילה כרשיני תרומה הרבה דמה לו להקפיד והלא אינה המיוחדת לו לפיכך שריא שיודע שנתן לבהמתו מאותן כרשיני בעין יפה יותר משאילו הוא שלו וניחא ליה ואינו גזלן ח"ל שאפילו מבית אבי אמו כהן והשתא הוא ממונו מאכילה ע"כ. שאם פרה מכהן. שנשאלה ממנו ואם אותה בדמים שאם תאבד או תמות משלם דמה וכשישראל שם אותה מכהן קיימא ברשות ישראל וכשהכהן שם אותה שכן אמרו אפילו חסר קרטוב. בפרק ג דמקואות ופרק יב דמכות: **ט** ישראל ששם פרה. דשמין פרה וחמור וכל דבר שעושה ואוכל. כדתנן במשנה ה פרק ה דבכא מציעא: **ששם.** בשי"ן ימנית. ועיין מה שכתבתי במ"ה פרק יא דכתובות:

ראשון לציון

ט ישראל ששכר. יעבות סו: ס"ח פו. מיי' שם פ"ם ה"ח: וכהן ששכר. טוש' שנם דף ט ופסחים דף לו ונ"ל דף מ: ישראל ששם. מיי' שם ס"מ: ו מדליקין. טוש' פסחים ל' לל ר"ם תלמוד לבבל"ב. מיי' שם פ"ל ה"ח:

ר"ש

ט כרשיני ג) תרומה מאכילין אותם לבהמה ולחיה. ולתרנגולים גא). ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה גב). וכהן ששכר פרה מישראל אף על פי שמזונותיה עליו. לא יאכילנה כרשיני תרומה גג). ישראל ששם פרה מכהן גד) לא יאכילנה כרשיני תרומה גה). וכהן ששם פרה מישראל מאכילה כרשיני תרומה גו): י מדליקין שמן שרפה גז) בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות גח) האפלין. ועל גבי החולין חא. **ט** מאכילה נפ"ז יאכילנה ונ"ל ה"ז יאכילנה וכ"ה ניכמות. וכהן גד"ם כהן וכ"ה ניכמות. וכהן ניכמות אבל כהן. מאכילה ניכמות יאכילנה: י האפלין ניכמות אפלין.

תוספות רע"ק

משנה י [אות נט] בתי"מ ד"ח ועל.בפרש בירושלמי) ובתוס' פסחים דף

תוס' אנשי שם

דסוס פלי כל מי פ"ל לכודיע לכהן ויבוא ויטול י"ל דכיון שכם בעיר ואין לכם מזונות כ"כ שפיר דנכון עליהם שיוליטם לכהן משום כבוד כהונה. ודע שהרמב"ם שם לא הבחיק ממ"ע של דמאי אלא תמ"ע סתם ומע"ם כל"ע שם. (כ"ד):

ט בר"ב ד"ח כרשיני ס' היה אסור כו'. בכפרא פ' אמור שם יאכלו בלחמו הם אוכלין ואין בהבמה אוכלת יטל לא שאכל בכרשינין ת"ל נפש ולא בפירש" בנשמים פ"ב שכ' שאין יכול לאכילה לא לאדם ולא לבהמה ציש דמשמע דאבל לבהמת כהן שרי וכ"כ ג"כ שם י"ב ד"ם מאכילות כו' וכ"מ ג"כ ד' הרמב"ם והחמוך שכתבו שאמת דכהן מותר לאכיל בהמתו תרומה ולא נקפו כרשינין וצ"ע. (לה"מ). וכ' ש"ל כ' דעמת דאסור לאכיל שאר דברים לבהמה לא משום דאסור להאכילה תרומה אלא משום הפסד תרומה כיון דמזי לאדם ומאחר דקי"ל דבכ"ד שמיותר למאכל אדם אסור להאכיל לבהמה משום הפסד אוכלין מש"ה לא חש הרמב"ם לפרש בתרומה דדוקא כרשינין הוא דשרי דפשיטא הוא דאמו מי גרע מאכל אוכלין דחולין ע"כ: בא"ד דחזו קלת כו'. שאוכלין אותן בשני רעבון. הרמב"ם בפ"ב דה"ת והוא מירושל' סוף מס' חלה. (לה"מ):

במשנה ולתרנגולים. ומדלא קתני ולשופות כדרכו בכ"מ נראה דלא אתיא לשופות דומיא דתרנגולים דהכהן נהנה בשם שהם אוכלין אבל לשופות שאין מזונותיהם עליו ואינו נהנה אח"כ מהם אסור דהוי כמאבדה בידים. אי אפשר דלרבותא קתני תרנגולים דאע"ג דאיכא לגבי שומאה דמש"ע אין הבהמים הראים לגדלם בא"י מפני הטהרות כדהכן בפ"ז מ"ז דנ"ק שרי להאכילם כרשיני תרומ' כאותו

ציונים

ט ישראל ששכר. יבמות סו: ס"ח פו. מיי' שם פ"ם ה"ח: וכהן ששכר. טוש' שנם דף ט ופסחים דף לו ונ"ל דף מ: ישראל ששם. מיי' שם ס"מ: ו מדליקין. טוש' פסחים ל' לל ר"ם תלמוד לבבל"ב. מיי' שם פ"ל ה"ח:

ראשון לציון

משנה ט [במתני'] ולתרנגולים.ל"ל הרמב"ם תרנגולין יחוש שם שפל על הזכרי' ועל הנקבו' מזה סמין

חדושי מהרי"ח

לכתן כמו שפי' הרע"ב רק אפשר כונת הרב חוי"ם דלמה

תוספות רע"ק

משנה י [אות נט] בתי"מ ד"ח ועל.בפרש בירושלמי) ובתוס' פסחים דף

תוס' אנשי שם

דסוס פלי כל מי פ"ל לכודיע לכהן ויבוא ויטול י"ל דכיון שכם בעיר ואין לכם מזונות כ"כ שפיר דנכון עליהם שיוליטם לכהן משום כבוד כהונה. ודע שהרמב"ם שם לא הבחיק ממ"ע של דמאי אלא תמ"ע סתם ומע"ם כל"ע שם. (כ"ד):

ט בר"ב ד"ח כרשיני ס' היה אסור כו'. בכפרא פ' אמור שם יאכלו בלחמו הם אוכלין ואין בהבמה אוכלת יטל לא שאכל בכרשינין ת"ל נפש ולא בפירש" בנשמים פ"ב שכ' שאין יכול לאכיל לא לאדם ולא לבהמה ציש דמשמע דאבל לבהמת כהן שרי וכ"כ ג"כ שם י"ב ד"ם מאכילות כו' וכ"מ ג"כ ד' הרמב"ם והחמוך שכתבו שאמת דכהן מותר לאכיל בהמתו תרומה ולא נקפו כרשינין וצ"ע. (לה"מ). וכ' ש"ל כ' דעמת דאסור לאכיל שאר דברים לבהמה אלא משום דאסור להאכילה תרומה אלא משום הפסד תרומה כיון דמזי לאדם ומאחר דקי"ל דבכ"ד שמיותר למאכל אדם אסור להאכיל לבהמה משום הפסד אוכלין מש"ה לא חש הרמב"ם לפרש בתרומה דדוקא כרשינין הוא דשרי דפשיטא הוא דאמו מי גרע מאכל אוכלין דחולין ע"כ: בא"ד דחזו קלת כו'. שאוכלין אותן בשני רעבון. הרמב"ם בפ"ב דה"ת והוא מירושל' סוף מס' חלה. (לה"מ):

במשנה ולתרנגולים. ומדלא קתני ולשופות כדרכו בכ"מ נראה דלא אתיא לשופות דומיא דתרנגולים דהכהן נהנה בשם שהם אוכלין אבל לשופות שאין מזונותיהם עליו ואינו נהנה אח"כ מהם אסור דהוי כמאבדה בידים. אי אפשר דלרבותא קתני תרנגולים דאע"ג דאיכא לגבי שומאה דמש"ע אין הבהמים הראים לגדלם בא"י מפני הטהרות כדהכן בפ"ז מ"ז דנ"ק שרי להאכילם כרשיני תרומ' כאותו

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

שאילנה ברוח: נג) דאין אומרים שכירות ליומא ממכר הוא רק גבי אונאה בשכירות מדכתיב גבי ממכר יתירה [כתו' ב"מ דל"ו ב' וע"ז דע"ז א'] : נד) שמה כמה שוה עתה בכחיבותה ומפטמו' ישראל וחולקין אח"כ השבח : נה) דהו"ל כבהמת ישראל : נו) דמדשמה נעשית כשלו : נז) תרומה שמאה שעומד לשריפה : נח) גאסטון :

משנה **ראשונה** **כשהכהן**

היו בלא הרכבה ומילה. וי"ל בשקרא שם נמר בדעתו שתהא טולה תרומה וכו' וע"ם נפ"ז מ"ם דבמנורה בפינה לא לריך למיתני טולה תרומה: **ט** כרשיני תרומה. פי' הר"ב עיקרם למאכל בהמה. וכן מוכח פ"ב דמעשר שני דכרשינין ותלתן עיקרם למאכל בהמה. וא"ש דמ"מ חזו קלת לאדם דאל"כ אין מפרישין עליהם תרומה ע"כ וכ"כ הר"ש ולריך לחלק מ"ש מהא דאמר בריש מס' מעשרות פפיתי סמיס וקולה פטורין ממעשרות שאינם אוכל אע"פ שנאכלין ע"י הדחק: **ישראל** שם: פרה מכהן. פי' הר"ב שקבלה בשומא כפי שהוה עכשו ויחלקו הריוח ע"ש משמע שהפרה טולה של ישראל בחמריותו והלוך ה"ל פרתו של ישראל וזה נקנה בחמס ב"מ פ"ה לאן בדגל. וצ"ע דקבלה ע אסור הסם בכל ענין משום לבית וכן הקשה הר"ם וכתב שלריך להסמיך בשואל. אבל הרמב"ם בפירושו ובחבורו נראה מתפרשה ג"כ כהר"ב שאין לכהן בה אלא חלק הנאה ולכך הרי היא

הזמן המועט שמתעכבין בביתו משלקחה עד שיסחטם. ועי' מש"ל. (הו"ע) : בשש' פרה. מדלא תני בהמה סתם ואינו פרה דהיא בהמה עיאורה ל"ל דאמר לו דאין נכון להאכילה ל"ה לאין מקור. ואפשר דמה"ע אע"ג דאמר לו הרי הוא כדרכו לגלות אבהמה ואיה דנטהורים דומיא דתרנגוליס אייר. ואפשר דלפי' ליסור יש בדבר כי בזיון גדול הוא לתרומה שתאכל ע"י דבר ממא אע"ג דנאכל בבהמה היא. (הו"ע) בנשמה

[ר"ש מתיר. כתב הר"ב והלכה כר"ם. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. וכן בחיבורו פי"א מה' תרומות וכתב שם הכ"מ בירוש' איכא כמה אמוראי דפסקו כר"ם דמתיר כאן וכאן. ואף דאיכא מאן דפסק כרבי יוסי. הוא יחידאה. ועוד דבדרבנן נקטינן לקולא עכ"ל. וכפי שהזכרתי כתב וז"ל. וגראה לי דהלכה כר"ם אף כי ר' יוסי פליג עליה דהא ר' יוסי יחיד לגבי בית המשתה. דרבי יהודה סבר כותיה. אבל ר"מ במקום ר' יהודה ליתא. עכ"ל. דר"מ ור' יהודה הלכה כר"י בפ' מי שהוציאוהו במס' עירובין דף מז]:

ברשות כהן נפ). **בת ישראל שנשאת לכהן והיא למודה** פ) **אצל אביה. אביה מדליק ברשותה. מדליקין בבית המשתה** סא). **אבל לא בבית האבל דברי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר בבית האבל. אבל לא בבית המשתה** סב). **רבי מאיר אוסר כאן וכאן** סג). **רבי שמעון מתיר כאן וכאן** סד):

סליק מסכת תרומות

חלופי גרסאות. למודה גילוסי' לימודה לבא. אביה נד"פ נ"ג וגילוסי' ואביה: ור' יוסי גילוסי' ר' יוסי. ר' שמעון גילוסי' ור' שמעון.

מלאכת שלמה

בת ישראל. עם הי"ש: מתיר כאן וכאן. עם:

תוספות חדשים

מ"י [במשנה] בת ישראל כו' ברשותה. נראה דדוקא נכרי"ג הוא דאמרי מכום דגר לאחד גר למאה אבל לאכול מידי דתרומה בבית אביה אסורה דכיון דגייסי בה חייסין שמא יבואו לאכול עמה ובהיות דאמרי' אסוסה לא תאכל בתרומה שמא יאכלו לה כוס וכו' ואפשר דסייג דקמ"ל במ"ם והיא למודה ולא קנאי והלכה (ס"ל):

[הוי"ט ד"ה]ר"ש מתיר כו' במקום ר"י ליתא עכ"ל. וק' דבנ"ק ד' כ"ד ע"א ליתא כוליא כה"ג ופסק ר"ג כר' והקשה לבא נימא הלכה כר"ם כו' ואי' בר"י נימוקו עמו ע"ש. (ממשרים"ח ז"ל):

תוספות רע"ק

דף ל"ד ע"א בתבו וז"ל ובמסכת תרומות אמרינן מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בשמן של תרומה שנטמא ברשות כהן עכ"ל. הרי דס"ל דברשות כהן קאי גם אריש ועיין במ"ל פ"ב הי"ד דתרומות:

חדושי מהרי"ח

דלמה אמרה המשנה אחר משמונה לשמינית הול"ל בקיצור קורבב ותירץ הרב דאז ה"א להפליג ואפי' פחות צריך ליתן לכהן כמו שם שהם להפליג ואפילו פחות. לכן כתבה המשנה בפי' אחר משמונה לשמינית דוקא אבל בפחות לא:

משנה י [חוי"ט ד"ה]ר"ש מתיר כתב הרע"ב הלכה כר"ש כו' ובפי' שהזכרתי כתב וז"ל ונ"ל דהלכה כר"ש אף כי ר' יוסי פליג עליה דהא ר' יוסי יחיד לגבי בית המשתה דר' יהודה סבר כוותיה אבל ר"מ במקום ר"י ליתיה כו' עכ"ל. ולא הבנתי בלל זאת הסברא כי לדעתי פשוט אי משום הא הלכה כר' יוסי דהא שם בעירובין דף מ"ו ע"ב ר"מ ור"ש נשארו בתיקו הלכה כדברי מי נמצא שקולים הם וכר' יוסי הלכה כנגד כל אחד ואחד בפני עצמו נמצא לא יותר טוב שנאבר כסדר שהלכה כר' יוסי בבית האבל כנגד ר"י שכיותר מה תאמר הלא ר"מ סובר ג"כ כר' יהודה שאסור ז"א כנגד ר"מ יש ר"ש והם שניהם שקולים ור' יוסי כנגד ר' יהודה הלכה כמותו וכן בבית המשתה הלכה כר' יוסי שאסור נגד ר' יהודה מה תאמר הלא ר"ש סובר כר' יהודה הלא ר"מ סובר כר' יוסי וה"מ ור"ש שקולין והדרינן להא שהלכה כר' יוסי נגד ר' יהודה כנ"ל פשוט רק מטעם שכתב הכסף משנה יכול להיות כר"ש וק"ל. עוד אחר זה מצאתי בעירובין שפוסק כר' יוסי אפי' מחבריו פי' אפי' היכא שרבים חולקים עליו א"כ פשיטא שהיה יכול לחזות הלכה כר' יוסי כנ"ל:

יכין תפארת ישראל יכין

נט) כשהכהן שם והתרלה. ומחולין לחוד קאי אבל קמייתא אפי' שלא ברשות כהן: ס) רגילה: סא) של ישראל שכהנים אוכלים שם: סב) לה"ק במשתה שלובשין בנקיות לא חייבי ביטלעלו הגר למקום שאין שם כהן מירתתם שיתגלגלו. מה שאין כן בבית אבל. וגר' יוסי אדרבה בבית אבל רגילים ליסב בדד דומס ולא יוציאו הגר. משא"כ בשמתה רגילים להוציא הגרות ולטלטלן: סג) ס"ל כחומרות שתיהן: סד) כ"ל בקולות שתיהן. והכי קיי"ל דמדהוא מדרבנן אזלינן לקולא [רכ"מ פי"א מתרומות]: **נשלמה מסכת תרומות**

משנה ראשונה

ברשות כהן. פי' הר"ב בשם שם כהן וכ"כ הר"ם והרמב"ם מפרש ברשות כהן כפשטיה שיהא לנו כהן. ובמקום נחלוקת דבית המשתה ובית האבל איט מפרש הטעם שמא יעלמו למקום שאין שם כהן. אלא שמא יעלמו לדבר אחר שלא להדלקה ע"כ וכ"ל שדבר אחר איט ברשות שלא הרשם אלא להדלקה. ומיהו מדקתני בשמון גבי בת ישראל והיא למודה אלא אבי' משמע כפי' הר"ם והר"ב ולהרמב"ם ס"ל דישראל לא שבי ברשות כהן אלא לגרכי בנים והתם אביה מדליק אע"פ שעוכך ימיד הוא אלא משום שלמודה ומיקרי לשותה ולעוכך עלמה היא ההדלקה:

הלכתא גבירתא כללא דפרק יא

פרק יא משנה א דבילה וגרוגרת תרומה. אסור לסדום שרף שלהן למאכל ולהשליך השאר. מדמפסיד ע"ז התרומה. אבל יין מותר לערבו בחבשיל. אף שעי"ז מחליש כח היין. אפ"ה כך דרך הנאתו גם בחולין. וכן אין מפסמין שמן בבשמים תרומה. דאחר שקלם השמן ריח הבשמים משליך הבשמים לאבוד. אבל יין שרי לבשבו בהן מדנשתה עם הבשמים. אין מבשלין יין תרומה מדנהנים:

משנה ב כל מי פירות חוץ מיתים וענבים לא נקראו משקה לשום דבר ולהכי בעבר ועשה מתמרי תרומה דבש או מתפוחי תרומה יין. או מסרוניות תרומה חומץ. וכן שאר מי פירות. אינן רק כוינה בעלמא. והשאחן תרומה פטור מחוסש. וגם אסק"פ. וגם אין מכשירים רק ז' משקין יד דם שהט:

משנה ג תרומה או מעשר שני אם תמרים אסור לסדם מהם דבש. ואם הם תפוחים אסור לסחם יינן. וכשהן סתוניות ג"כ אסור לסחטן. מדמשליך השאר ומפסיד התרומה. דרק זיתים וענבים מותר לסחטן ולהשליך השאר. וכן אין חייבין מלקות בערלה וכ"כ רק בשתה משקה היוצא מזיתים וענבים. ולא על מי שאר פירות. וכן אין מקריבין ע"ג מזבח רק משקה היוצא מזיתים וענבים:

משנה ד שקצי פירות תרומה כגון שרביט תלתן (פ"י מ"ו) כיון שקבלן הכהן בתורת תרומה ועמר. אסור לזרים מדחזי עכ"פ להסקה:

משנה ה גרעיני פירות תרומה. אם כנסן הכהן אסורים לזר. ואם השליכן מותרים. וכן עצמות ק"ק. אם כנסן הכהן אסורות לזר. ובהשליכן מותרות. מירסן הגם מחיטי או שאר תבואת תרומה מותרות לזר. אבל סובן הדק שלה. רק בתבואה ישנה מהרות. אבל של תבואה חדשה אסורות. וכן כל שמשליך בפירות חולין לאיבוד כפסולת. מותר להשליך גם בתרומה. ורשאי לסלת היותר נקי שבקמח. אף שהנשאר אחר שהניסו לא יהיה ראוי כ"כ לאדם. ואעפ"כ מדחזי קצת לא ישלינני רק יניחנו במקום צנוע עד שיתרקב מעצמו:

משנה ו אוצר שפנה משם ג'עיני תרומה א"צ ללקט כל גרעין וגרעין שברצפה. אלא מפנה כדרכו ונותן לשם חולין וכיון דאין מחכוון לבטל. אין כאן משום מבטל איסור לכתחילה:

משנה ז וכן אם נשפך חבית תרומה אין חייב לטפח מחקרקע בידים. רק מה שהיה במפח בחולין כה"ג:

משנה ח וכן הטערה משקה תרומה מכלי לכלי. כיון שנטף לבסוף ג' טיפות מהכלי שהריקו. נותן לתוכה חולין. מדאין מכוון לבטל. ורק אם הריכון והטה הכלי אח"כ והתכנבו בתוכה משקין. הר"ז תרומה. תרומ"ע של דמאי אם יש בה כשיעור חלק שפ"ד שבבריצה. אסור לאכדו בידים. ורק בודאי אפילו בפחות מכאן אסור לאכדו:

משנה ט וויקקען של תרומה אף דראוי קצת לאדם מותר הכהן להאכילה לבהמה. ישראל ששכר פרה מכהן. מותר להאכילה כרשיני תרומה. אף שישראל חייב במונותיה. ניחא ליה לכהן בהכי. כדי שיאכילנה ברווח. וחשב ליה כאילו קבל הוא הכרשינים. אבל כהן ששכר פרה מישראל. אסור להאכילה כרשיני תרומה אף שמזונותיה עליו. מדענ"פ משמינה ע"ז. מיהו בשומא הדין איסא. דישראל ששם פרה מכהן אסור להאכילה כרשיני תרומה. וכהן מישראל מותר להאכילה כנ"ל. דשוט' דינה כמכירה:

משנה י שמן תרומה שנטמא מותר להדליקו בבית הכנסת ובבית המדרש ובמבואות האפלין. מדאפשר שיבא שם כהן. וודאי ניח"ל לברנים בזה. אבל אצל חולה דוקא כשתרצה הכהן שרי להדליקו. וכ"כ בת ישראל שנשאת לכהן. ובאה כארוה אצל אביה מותר אביה להדליק הנ"ל כשתתרצה היא. וכ"כ מותר להדליק בבית האבל או בבית המשתה כשמצוי שם כהן:

כתב הרמב"ם סידר אחר תרומות. מעשר ראשון. מפני שהוא במעלה שניה לתרומה בדין הפרשה:

פרק א **א כלל** אמרו במעשרות כל שהוא אוכל. למעוטי סטים שקורין בערבי י"ל וקולה שקורין בערבי אלעפו"ר. שאלו אינו אוכל. אע"פ שהן נאכלים ע"י הדחק. ואינם חייבים במעשרות: ונשמר. למעוטי הפקר שאין לו בעלים שיטמרוהו: וגדוליו מן הארץ. למעוטי כמהין ופטריות וכל הני ילפינן מקרא דכתיב (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת זרעך וכו'. את כל תבואת. דומיא דתבואה שהיא אוכל. זרעך המיוחד לך פרט להפקר שאין לו בעלים מיוחדים. זרעך דבר שזורעים אותו ומלמית. פרט לכמהין ופטריות שאינן מזרעות: כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל. כגון ירקות שמיד כשהן גדלים ראוין לאכילה ומשמרין אותו עד שיגדל ויוסיף אוכל: חייב קטן וגדול. שהרי ראוין לאכילה בין גדולים בין קטנים: וכל שאין תחלתו אוכל. כגון מיני פירות: אינו חייב עד שיעשה אוכל.

פרק א **א ונשמר**. פי' הר"ב מדכתיב זרעך המיוחד לך. וכן פירש הרמב"ם ולעיל בפ"ק דפאה משנה ו' דרים מדכתיב (דברים יד) וכא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך. וכן פי' ריש פ"ט דשביעית ובפ"ק דתרומות משנה ה. ובפ"ק דחלה משנה ג. וכן כתב הר"ש בכאן ובחלה בשם ירושלמי. ובשביעית: כל שתחילתו אוכל. פירש הר"ב כגון ירקות. והא דמתוייבים במעשרות ולא בפאה כתבתי במשנה

מסכת מעשרות

פ"א **א כלל** אמרו במעשרות[א]. כל שהוא אוכל[ב]. ונשמר[ג]. וגדוליו מן הארץ[ד] חייב במעשרות[ה]. ועוד כלל אחר אמרו כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל[ו]. אע"פ שהוא שומרו להוסיף אוכל[ז]. חייב קטן וגדול. וכל שאין תחלתו אוכל. אבל סופו אוכל[ח] אינו חייב עד שיעשה אוכל[ט]:

מאימתי

ח"ג. א במעשרות כשנגמר במעשר וכן בשמון. וגדוליו כשנגמר ונגדלו וכ"ש בג"פ. שתחלתו ג"פ שהוא תחלתו. שהוא שומרו בירושלמי ששומרו.

מלאכת שלמה

פרק א **א כלל אמרו במעשרות** וכו'. בגמרת שבת ר"פ כלל גדול נותן טעם לאמלי לא תני כלל גדול כמו שבת ושביעי' ובר"פ כלל גדול בשבת האמרתי ע"ש: במעשרות. מעשר ראשון ומעשר שני וגם מעשר עני: כל שהוא אוכל לאדם. למעוטי לא הביא שלים דלא חשיב לאוכל כדמפ' במתני' הר"ש שירלי"ו ז"ל והאריך ז"ל להכריח על פי סוגיית הירושלמי וגם ממקומות אחרות דכל אוכל ונשמר וגדולו מן הארץ ומכניסו לקיום דמדאורייתא חייב במעשר ובתרומה והביא ראיות לזה מכמה דוכתי ויישב כל הנהו דוכתי דמשמע מיניהו דזיתים* ועגבים ודגן הוו לבד מדאורייתא והיא דעת הראב"ד ז"ל בהשגות גם דעת רש"י ז"ל בפ' שני דכתובות ובפ' הערל ובפ' העור והרשב"ם וכן דעת התוס' בפ' מעשר בהמה וגם דעת ר"ש ז"ל והר"ז הלוי ז"ל וכ' בסוף דבריו ושוב מצאתי להראב"ד ז"ל שחזר בו וכתב בסוף ימיו זה הלשון אבל שאר מיני תרומה מוהגת בהן וכן מעשרות אבל אין חייבין על תרומתן מיתה ולא על אכלן וחוץ מזה ומזה לף אם נאמר שאין חייבין מן התורה אם קרא עליהן שם ש עליהן קדושת תרומה מן התורה ומדמעת כשל תורה וכמשנת ביכורים פ' שני שינו הומר בתרומה שאין בבכורים שהתרומה אוסרת את הגורן וטהגת בכל הפירות מה שאין כן בבכורים וכל מה שאנו בהן דבר תורה דוק ותשכח ע"כ. ולזה הסכמתו אנו שומעין וכיון לחזקי' הגלך שאר פירות

הגהה מצאתי בפי' הרמב"ן ז"ל לומש בפ' ראה שבתא ח"ל הדבר המתבאר בגמרא מ' התלמוד הבבלי וירושלמי והוא פשוט אל מקרא כך הוא שאפי' זיתים ועגבים מעשר אלהן אינו מן התורה עד שיעשו פירות ויגדלו ותהי' בזה מהר שבנר עשו בו מגדולו שתבכרו' ע"כ:

יכין

פ"א א) ה"ה תרומות: ב) למעוטי סטים [ווייזשקרייע ששמין ממנו אינדיג] וקולה [והוא ג"כ מין עשב לגמוע] אף שנאכלים ע"י דחק: ג) למעוטי הפקר אפי' הפקיר שבלין ומרחן הזוכה. וכ"ש בנחמרחו ברשות הפקר. אבל במרח קודם שהפקיר חייב במעשרות [ירושלמי הכא ופ"ג דמאי מ"ג וג'] : ד) למעוטי כמהין ופטריות [מיני שוואממען] ומאויר

תפארת ישראל

יכין

משנה ראשונה

פרק א **א כל** שהוא אוכל. פי' הר"ב למעוטי ספיחי סטים אע"פ שנאכלין ע"י הדחק פטורין ע"כ ומלינו אוכלין ע"י הדחק מחייבין כדאמרי' בכרשינין ותלתן פ"ב דמעשר שני ופ"ז דתרומות מ"ע. וע"ל דסני תניני כפי הרמב"ם פ"ב מה"ת כ' בכרשינין בשני רבנן ובפ"ב מה' מעשר

מנכנסות לשם ושמא יבואו לידי פשיעה. (הרמב"ם). ולפ"ז מאן דאמר בהני דוקא הוא דאסר ור"ש דשרי בשאר מקומות ור"ל בדאיכא כהן בהדייהו. (ש"ל): **סליק מסכת תרומות**

פרק א **א** בר"ב ד"ה **ונשמר** למשנני הפקר. אפילו שם קודם מירוח. ובפקיר שבלים וזכה ועבר והפרים מהן תרומה אינה תרומה כלל. ובהפקיר קמה אפ"ה שפטור מלהפרים אם עבר והפרים ה"ז תרומה. וה"ע דכשהיתה ביד הפקר בשבלים שאז אם היה מפרים מהן תרומה היתה תלה ומצאת קשה עליהן אם חיוב הלכך כשהפקירן נפטרו לגמרי. משא"כ קמה שאין התרומה תלה בחיוב ולא היה עליה שום חיוב עדיין הלכך אפילו כשהפקירן לא פקע מהן החיוב לגמרי ואם תרם ת"ת. (הר"מ והראב"ד בפ"ג סי"ב מתרומות. מהירוש'): תוי"ט ד"ה **ונשמר** כו' ולעיל בפ"ק כו'. בני הראיות הנם בירושלמי והר"ב שינה סכא משאר המקומות. וכתב ראיה זו על כי בפסוק זה נכלל כל דיני המעשר דמוכרח הכא. משא"כ בפסוק ובא הלוי דאין לומדין מפסוק כ"א דין הפקר. ולמדת הוא דעדיין צריכין אנו למהדני למה נצטרכו שני הראיות. אבל בוודאי הר"ב דשינה הכא מכל המקומות לע"ד זו סיתה ודאי. (הו"ע). והלא"מ כתב ותני קראי מהא להפקיר וחזר הוא עצמו וזכה בו. ומה קרא לזכה בו אתר וכ"כ הר"ש לעני בפ"ק דפאה מ"ו ע"ש: במשנה **וגדוליו** כו' שאינו בדרכו. (הו"ע). וקבה דנפ"ג מ"ע מיתת הסיאה והאוזנים ובאחר אם סיו כשמרין חייבין. והכיא שם פתו"ט בשם הרמב"ם שהם טומחין בלי שומרין אותן אלמא אפי' דבר שאינו זורע חייב במעשר. אבל הר"מ כתב בפיה"מ דגידולו מן הארץ ילפי' מדכתיב דגדל תיכשר ונהרב מה' אלו גדולי קרקע אף כל גדולי קרקע ע"ש ומתילה ה"ל שיהיו מזרעים דוקא. (מש"ה):

ציונים

א כלל אמרו. שבת כח. נזה כו כל שחוא. מיי' פ"ג מהלכות מלוחות הל"ח: כל שתחלתו. מיי' פ"ב מהלכות מעשר הל"ד: וכל שאין. שם ה"ג:

תוספות חדשים

פ"א משנה א [הר"ב ד"ה] **כלל** כו' למעוטי סטים עכ"ל. לא כתב סטיתי סטים כמ"ש פ"ה מ"ד דפאה וזה דלא כפירש"י דסטים אוכל גמור הוא וג"כ דלא כפירוש הר"ש והתוספות דסטים לא הוי אוכל כלל דהא כתב הכא דנאכלים ע"י הדחק וע"ל דש"ל בהתוספות דהגולן דדרך לנקות בג' או ד' בציים לכך נקו ספיחים ובאמת הוא סטים בעצמו או אפשר שע"ל בהר"ב סטיתי סטים וכן הוא בר"ש ע"ש:

תוס' אנשי שם

י במשנה **בבתי** פנסיות כו'. לא מנני בהכ"ל דסתם מרות בהכ"ל שיש להאיר אלא לכבוד וא"כ אין עקרם ליהנות הזרים דפטיטא דמותר אלא אפילו בהא"ד שעשויים ליהנות לראות מה שעומדין ואפילו מבואות האפלין שהוא להשמיש הרבות. (ש"ל): בר"ב ד"ה **ברשות** בהן הייט בכיס כו'. וקשה פשיטא דהא אפי' אלא לאורך מאוה אמרו בירושלמי כהן שהולך לעשות השמנו אצל ישראל מליץ בשבילו שמן תרומה ואם טולך אין יקוים לבבותו. אלא ע"ל ברשות בהן שמזהה לבהן ע"י אחר כדמפ' בירושלמי ומזעל ממנו רשות שיבפנו לאן אפי' אין בהן כאן כי ממון בהן הול. והייטו דמפ' בירושלמי ע"ג המולים ברשות בהן הא לבסל"ע ולבהמ"ד ומבואות האפלין אפי' אלא ברשות בהן ושעמא ע"ל דהתם א"ל אלא יהנה בהן ואיהו אלא לדבר מצוה צריך פרתי רשות בהן ואיהא בהבהן שם לפרקים בגון בני בת ישראל דסיפא. (לח"מ): בחו"ח ד"ה **בת** ישראל כו' חייבי שמא כו'. גזר' כזו לא מצאת בגמ' ואין לחדש גזרות מדעתינו בש"ס הריב"ם וכ"ש בשא"ת סי' י"ב ע"ש. ולא מצינו רק בתרומה ומתני' דנקט מדליק כו' הוא לרבותא דאפילו שריים בהיום בזה מ"מ מותר דבר לא' כו' אבל שתאכל תרומה בבית אביה זה מ"ל לפנים (כי"ב) במשי' **בבית** המשתה כו'. מה שחוצקים כלם בבית האכל ובבית המשתה לרוב משמוש ועסק בג"ל בתחורות

במשנה ד פ"ח דפאה: **ב** [*חייבות במעשרות. פירוש כשאוכל קבע. אבל ערלי רשאי עדיין לאכול עד שיגיע זמנים אחרים כדתנן לקמן במשנה ה]: [*משיבחילו. מ"ש הר"ב ודוגמא לזו וכו'. משנה ז' פ"ה דנדה. ומה שכתב הר"ב ומפרש שם בגמרא הוא שם דף מו]: **והאבשים** משהבאישו. [והוא הפוך כמו כשב בנם שמנה שלמה עיין מ"ש במשנה ח פרק ד דשביעית: **והאוג**. עיין במשנה ה פ"ק דפאה. וריש דמאי דפי' הר"ב עוד פי' אחר: **הפרישים**

ב מאימתי הפירות חייבות במעשרות (י). **התאנים** משיבחילו (יא). **הענבים והאבשים** (יב) **משהבאישו** (יג). **האוג** (יד) **והתותים** (טו) **משיאדימו**. **וכל האדומים משיאדימו**. **הרמונים** משישמסו (טז). **התמרים** משיטילו **שאור** (יז). **האפרסקים** (יח) **משיטילו גידים** (יט). **האגוזים משיעשו מגורה** (כ). **ר' יהודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה** (כא): **ג החרובין** (כב) **משינקדו** (כג). **וכל השחורים** (כד) **משינקדו**. **האגסים** (כה) **והקרוסטומלין** (כו) **והפרישים**

דכתיב (ויקרא כו) מזרע הארץ מפרי הארץ עד שיגדל ויעשה פרי: **ב** מאימתי הפירות חייבים במעשרות. דתחלתן אינן אוכל וצריך ליתן שיעור לכל פרי ופרי מאימתי יגיע זמנו להיות ראוי לאכילה: משיבחילו. תחילת בשולם קרוי בוחל ודוגמא לזו תחילת ימי הנעורים בחשה קרוי בוחל. ומפרש בגמרא משילבן ראשיהם זהו התחלת בשולם: האבשים. מין ממיני הענבים הרעים כמו ויעש באושים (ישעיה ה): משהבאישו. שנתבשלו כל כך עד שהחרלנים שבפנים נראים מבחוץ מחוץ הקליפה ואשכול שיש בו גרגיר א' שהגיע לשיעור זה הוי כולו חבור למעשרות: והאוג. אינן שפירותיו אדומים וקורין לו בלע"ז (ה) קורניאול"ה: והתותים. בערבי תו"ת ובלע"ז

(כ) מורא"ש: משישמסו. משיתמעך האוכל מתחת ידו ואם הגיעה אפי' פרידה אחת של רמון לשיעור זה כל הרמון חייב במעשרות; משיטילו שאור. משיפתחו כשאור שיש בו סדקים: משיטילו גידים. כשמתחילים להתבשל נראים בהם כמין גידים אדומים: משיעשו מגורה. משיבדל האוכל מן הקליפה החיצונה ויהיה האוכל כאילו מונח במגורה דהיינו אוכל: משיעשו קליפה. הקליפה התחתונה הסמוכה לאוכל ואינה נעשית אלא אחר גמר בשול הפרי. ואין הלכה כר' יהודה: **ג** משינקדו. משיהיה בהם נקודות שחורות. כי בגמר בשולם הם מתחילים להשחיר: וכל השחורים. כגון ענבי הדס וענבי סנה: אגסים. בערבי אג"ס ובלע"ז (ג) פירא"ש: קרוסטמלין. תפוחים

(ה) קארנעלקירשע. (ו) מוילבעער. (ז) בירן. **קטנים**

מלאכת שלמה

להוסיף אינו חייב קטן וגדול ונמצא תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן דהיינו לא נפרי להו להוסיף אוכל למתקשות כעין הלכך פטורות ומתני' דלא כרבן גמליאל דחייב להו אוכל ומחייבן במעשרות לקמן בפ' הכונס ושור לאפוקי נמי מר' יהושע בן קפוסאי דמסמע בברייתא דמחייב להו במעשרות מספק קמ"ל מתני' דפסור אפי' על הספק וכל הגדה זל"ל הא' יהוסף זל"ל שאין תחלתו שאין תחלתו אוכל אפי' כגון כל הפירות וכל אוכל סופו אוכל* מפ' מיי הבואה וחרשים כמזכר לקמן ע"כ: בירושלמי כגון כל הני דקתני בתרא מאימתי הפירות חייבות במעשרות וכו' תניא כל שתחלתו אוכל ואין סופו אוכל חייב בתחלתו כגון ערוגה מליאה כרוב דהוי ירק וחזי לאכול מיד והוא מקיימו לזרע בטלה דעתו ואם בא אח"כ ונקטו ממנו ירק חייב במעשר: **ב** מאימתי הפירות חייבים במעשרות. לדעת הסוברים דמדאורייתא לא מיחייב רק דגן תירוש ויצהר לחודייהו הכא מדרבנן בעי לאפרושי: התאנים משיבחילו. מפ' בירוש' דהיינו משיאדימו פיהם. ומצאתי שנקד החכם הר"מ דילונזאנו ז"ל מִשֶׁיִּבְחַלּוּ הין"ד בשב"א והכי"ת בפת"ח והחי"ת בשב"א פת"ח וכ' ה"ר יהוסף ז"ל וז"ל התאנים משיבחלו וכו' כאן לא אמר וכן כיוצא בהן כי כבר אמרו במסכת שביעית פ"ל ואין צריך לחזור ולאמרו כאן ומה שאמר כאן הוא דין תאנים משיבחלו וכן דין הענבים משהבאישו וכן דין הזיתים אע"פ שכל אלה נזכרו שם אפשר לתרץ כי עיקר הדין הוא כאן ועל כן לא חשש אם הזכירן כאן בכלל האחרים וגם יש לומר שיש בו עוד כי גבי שביעית הזכיר ג' פרקים בכל אחד דתנן הפנים משהזדיחו אוכל בהן פחו בשדה בחלו כוסם לחוך ביתו וכן כיוצא בו ובשאר שני שבוע חייבים במעשרות ויש לטעות שם ועל כן חזר להזכיר זמנם כאן עכ"ל ז"ל. וכפי יוצא דופן דף מ"ז גרסי' משילבינו ראשיהם

ציונים

ב מיאמתי. נדה מז. פיי' שם ה"ה ג' החרובין. מיי' שם:

חלופי גרסאות

ב הפירות נד"ם פירות. חייבות בירושלמי חייבין. משיבחילו נד"ב משבחלו ונגלה משיבחלו ובירוש' משבחילו ונגנ' ד"ם הגיה מד"ל שב' משבחלו בו האנים וגי"ב בפפנים. הענבים והאבשים בירוש' והענבים והבאושים. האפרסקי' בירוש' הפרסקים. גידים נד"ם גרים. ג משינקדו נד"ג משינקרו וכן נפמוך וכ"ה נד"ל. האגסים בירושלמי והאגסיסים: והקרוסטומלין נד"ג והקרסטומלין ונד"ם והקרוסטמולין ובירושלמי והקרוסטמלין וכ"ה נד"ם.

תוספות רע"ק

פ"א משנה ב [אות א] **מאימתי** הפירות חייבות במעשרות) הייגו דמקרי

תוס' אנשי שם

ב-ב ר"ח משהבאישו כו' כולו חבור כו'. ר"ל כל הרמון של אותו הענן הכי אית' בירוש' ופסקו הרמב"ם בפ"ב מכל' מעשר ומשמע כתם דה"ה לרמון וכן משמע בירושלמי כ"כ בכ"מ בהם. (הו"ע). והכ"מ כתב דוקא באכול אבל ברמון דוקא אותו הרמון הוי כולו חבור ע"ש בשב"ש ובל"ל אדומים. ל' הר"מ כל מה שעבנו לשון אדום כשיגמר בשולו חייב במעשרות תיכף שיתחיל להתאדם ע"כ. ל"ש לפה הגיה האוג והתותים מכלל האדומים. והתרוזין מכלל האגוזין. והאגסים והקרוסטמלין והפרישין והעוזרדין מכלל הלגמים: בר"ב ר"ח משיבחו משיתמעך כו'. כך מפרש בירוש' בכם ר' יוסף. אבל הר"מ פי' וז"ל משיגיע משקה מגרעיני הרמון בין הלגעות מגזרת אחיו המכו את לבבנו. המכו מלה מוסלת. אבל המבול הגדול ותם הטמם ומם ע"כ. ומשמע שבתחלה הגיע המקרא שהגיעו בגמ' לאור המלה האלת. וכתב שהיתר נכון הוא להגיע המקרא האחר. והנה לפנינו בירושל' הגיעו קרא דאחינו המכו לפי' האחר

משנה ראשונה

אוכל בעינן דומיא דתבואה וכשהוא מין אוכל חייב אע"פ שאינו ראוי עכשו קמ"ל. וה"ה מה שתחלתו אוכל ואין סופו אוכל חייב בתחלתו כמו מקדים המביא בת"ד. ומ"ש הר"ב התחלתו וסופו אוכל כגון ירקות. כלומר אבבפה מינים דלקמן מ"ל. ומ"ש אין תחלתו אוכל כגון פירות האילן. כלומר כל תפוחים ואתרוגים אמרי' לקמן שם חייבין גדולים וקטנים: **ב** מאימתי הפירות חייבות. אע"ג דבבר תני בן מעשיו אוכל. הכא אתי לפרושי דלא בפי' אוכל נמור שנגמר אלא דחזי קלת לאכילה חייבות כשאוכל קבע ומפמא דדרך בני אדם לאוכלן קודם נמרן ופי' פ"ד דשביעית מ"ע בפי' הר"ב. אבל הרמב"ם פ"ב מה' מעשר דין ד' כתב אינו היא עונת המעשרות מגיעו הפירות להזיע ונגמות בכל לפי מה שהוא הפרי כולל שתחלים מעיכתו וכו'. והכ"מ הגיה לו לאיה מהא דתלהן משתמתת וכ"ע בהוא לאיה לפשוט מדלא תני לה אלא בבי תלתן ואפשר דהני יש להם סיומן מתי לומת ותלתן אין לו סיומן אחר וכה"ג כתבו ההו' פ"ק דר"ה ד' י"ב: **העגבים** והאבשים. כמו' פ"ק דר"ה ד' י"ב הקשו דבבי תבואה וזיתים דתני לקמן משיכניסו בלים ויליף לה הכם מקרא וא"כ אמאי לא יליף כל הפירות מהכם. ונשלמא בטלה י"ל דעיקר מעשר דידהו מדרבנן אבל ענבים דאורייתא הוא כמו תבואה וזיתים וע"ש הירושלם ומה שכתבנו בזה בפ"ד דשביעית: **ג** משינקדו. מ"ש הר"ב בגמר

קטנים הדומים לעפלים שקורין מילין: פרישין *)קונדוגיי"ם (ה) בלע"ז. ובערבי ספרג"ל: עוזרדין. בערבי זערו"ד ובלע"ז (ג) סורב"ם: משיקריחו. פירות הללו בקטנן מכוסים שערות דקות כמין טוה **)וכשיתחילו להתבשל נקרחים מעט מעט וכגמר בשולם טופל הכל: התלתן משיצמח.***)משהיה נגמר בבשולו עד שאם היו זורעים אותו היה צומח. וסימן לידע מתי הגיע לשיעור זה נתן אותו לתוך המים וכל פרידה שמוקעת רובה במים בידוע שאם יזרענה תצמיח. ודרשינן לה מדכתיב (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת זרעך. דבר שהוא נזרע ומצמיח: משיכניסו שליש.

תוספות יו"ט

שנהגלו שלש ממה שנתידן להגדל. אי נמי כשבא לעלרן ולסותנן מוליא תחן עכשיו שלש ממה שמוליא כשנתבשלו יפה: ד ובירק הקשואים והאבטיחים. הכי קאמר ד' מינים הללו בירק שהן הקשואין והאבטיחים והדלועים והמלפפונות. ובפירות האילן התפוחים והאתרוגים חייבים בין גדולים בין קטנים לפי שהחלתן אוכל וסופן אוכל והן נאכלים בין גדולים בין קטנים: רבי שמעון פוטר את האתרוגין בקטנן. דסבירא ליה שאין נאכלים קטנים. ולא הוי תחלתן אוכל. ואין הלכה כרבי שמעון: שקדים המרים. נאכלים בקטנן ואין נאכלים בגדלן. ושקדים מתוקים איפכא:

והפרישים (ו) והעוזרדים (ח) משיקרחו (ט). ובל הלבנים (י) משיקרחו. התלתן (יא) משתצמח (יב). התבואה והזיתים משיכניסו שליש (יג): ד ובירק (יד). הקשואים (טו). והדלועים (טז). והאבטיחים (יז). והמלפפונות (יח). התפוחים. והאתרוגין. חייבים גדולים וקטנים (יט). ר"ש פוטר את האתרוגין בקטנן (כ). החייב (כא) בשקדים המרים פטור במתוקים (כב). החייב במתוקים פטור במרים:

ג הפרישים והעוזרדין. עמ"ש במשנה ג פ"ק דכלאים: משיכניסו שלש. ועיין בפירוש הר"ב במשנה ג פ"ק דחלה. [*ומ"ש שם בס"ד] ומ"ש הר"ב כשבא לעלרן ולסותנן. לענין זיתים כ' כן. ולענין תבואה' כשבא לטוחנן: ד החייב וכו'. שטיה בפ"ק דחולין:

ח"ג. והעוזרדים בל"א והחוזרדין ובירושלמי והחזרדין וכ"ה בל"ש. משתצמח בל"ג כדי שתצמח וכ"ה בירושלמי. משיכניסו בר"ה משיביאו. ד פטור במתוקים מירושלמי פטור מן המתוקים. פטור במרים בירוש' פטור מן המרים וכ"ה בל"ג ולא.

איזהו

*) כל"ז קונדוגיי.**) כל"ז וכשמתחילין. ***) כל"ז משיהיה.

תני ר' חיננא בר פפא תרוין אלשולן כלפי מעה הוא חנטתן: הפרישין. ספרגלין ולמה נקרא שמן פרישין שאין לך מין שהוא פרוש לקדרה אלא מין זה בלבד: והעוזרדין. הגיה ה"ר יהוסף ז"ל והחזרדין בחי"ת ושתי ריש"ן וכ' ס"א והעזרדין בעי"ן ושני ריש"ן וכן בפ"ק דכלאים סימן ד': משיקרחו. בגמר בשולן מופל השער כולו והם לבנים: ובל הלבנים. מפ' בירושלמי כגון אילין מרפייתא ולא איתפרש: התלתן משתצמח. הסכימו התוס' ז"ל דכל הני שיעורי דמתני' הוא הבאת שלש של אותם פירות השמויין והא דלא קתני משיגיעו שלש כדקתני גבי תבואה וזיתים משום דבכולהו אפשר ליתן בהן סימן חוץ מתבואה וזיתים וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ' שני דהלכות מעשר איזהו שעת המעשרות משיגיעו הפירות להזריע ולגמות הכל לפי מה שהוא הפרי כיצד התאנים וכו': התבואה והזיתים וכו'. ופי' רש"י ז"ל שם בר"ה דגן וזיתים קרויין תבואה כדכתיב כתבואת גרן וכתבואת יקב ע"כ וכתבו עליו התוס' ז"ל דאי אפשר לומר כן הא דא"כ לא ליתני זיתים ולהוו בכלל תבואה כמו שעשה דתרוייהו בכלל תבואת יקב ויינו ושל דשיעור אחר תנא גבי שעשה בפ"ק דמעשרות הענבים והאוכשים משיבאשו והעלו דכל הני שיעורי דמתני' הוא הבאת שלש וכו' כדכתיבנא לי' כבר. ועיין עוד בפי' ה"ר שמשון ז"ל פ' שני דשביעית משנה ז'. ובירושל' רבי חיננא בשם רבי זיתים ושעשה שלא הביאו שלש אף המשקים הוצאתן מהן להכשיר אין מכשירין: ד ובירק וכו'. בירושלמי פריך לדקתני בפ' בתרא תנן הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב וכו' אלמא דגבי ירק נמי בעינן עונת המעשרות ומתני' קתני חייבים גדולים וקטנים ומסיק ר' זירא לשונא אפי' בירק בעינן עונת ותחלתו לאו דוקא אלא בערך אלא בעינן בירק שלש קתני קטנים נמי חייבים ושונתן היא עד שיגיע שלש עלין מוכדלין זו מזו ומרוכזין וכן פסק הרמב"ם

מלאכת שלמה

הגה"ה וז"ל שם בפ' שני ושאר סיקן שאין ראוי להכילה עד שיגדיל ויהו חייב עד שיהא ראוי לאכילה ע"כ:

ז"ל*: התפוחים והאתרוגים. ירוש' מאן דיפרש לתפוחים דקתני במתני' הייהו תפוחים דעלמא ולאו דר"ש פליג נמי עלי' דת"ק בתפוחים ופוטר אותן ג"כ בקונטן כדמוכח בברייתא והא דלא נקט אלא אתרוגין אליבא דרבי עקיבא דאמר בגמרא דילן בפ' לולב הגזול דאתרוג הבוסר פסול לולב נקט הכי ומאן דיפרש דמתני' בתפוחים קטנים שדומין לעפלין מיירי לא פליג ר"ש בההוא מילא כדקתני בברייתא ולשון הרמב"ם ז"ל שם פ' שני התפוחים והאתרוגים משיתעגלו מפני שהן ראויין לאכילה בשהן קטנים ע"כ. ובסוכה פ' לולב הגזול דף ל"ו תניא אתרוג הבוסר ואפי' יש בו שיעור ר' עקיבא פוסל ותכמים מכשירין ואמר רבה התם דר' עקיבא ור"ש אמרו דבר אחד ודאי לי' אביי דילמא לא היא ע"כ לא קאמר ר' עקיבא אלא משום טעמא דבעינן הדר לענין מצוה וליכא אבל לענין מעשר כרבנן ס"ל א"כ ע"כ לא קאמר ר"ש לענין מעשר אלא משום דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך כלדך שבני אדם מוציאין לזריעה ואתרוגים קטנים שטעשים אינם נומחין אבל תפוחים קיים לי' דלגבי"פ אלא בישלו כל צרכן נומחין ובקטני קטנים אפי' בתפוחים ולאי פליגי הוא"ל ושעמא משום מוציאין לזריעה הוא ומעמא דת"ק דתני רישא כל שתחלתו וסופו לאוכל ותו לא מידי לאין לדון אחר דבר זה דלא סבר ר"ש כר' עקיבא ולא רבי עקיבא סבר כר"ש ע"כ. ובירושלמי ג"כ אמר ר' אלעזר אתיא דר"ש בשיטת ר' עקיבא דבו כמה דר' עקיבא אומר אינו פרי כן ר"ש אומר אינו פרי ומסיק מתבארא ר"ש יודה לר' עקיבא לענין לולב דכתיב פרי עץ הדר ואינו פרי ר' עקיבא לא יודה לר"ש דהרי מטמר והרי גדל בספוס והרי עשוי כבלור הרי הוא פסול לולב וחייב במעשרות: החייב בשקדים וכו' החייב במתוקים. והיינו משישאו מגורה לרבנן ולר' יהודה

מעשו

יבין תפארת

שאין עליהן שער בקטטתן. אבל הכל ע"כ שם עליהן שער ושייך בהן קרחה כדמסיק: בו) קוויטען. ונקראין פרישין שאין לך פרי עץ שהוא פרוש מלאכלו הי רק זה וכירוש': כח) שפיילינ: כט) מבנקרח השער בעליהן: ל) פירות הלבנים. לאו דוקא לבנים כשלג. רק ר"ל שאינן אחורים או אדומים: לא) פעעכטל: לב) משזרעו ונומח. [תמוה מ"ש דנקט כה"ג רק גבי תלתן. הרי כל המינין פטורים ממעשרות עד שרלוויין לזריעה [כסוכה דל"ו א.] וכ"ל דלהכי נקט בירושלמי שבתלתן יש סי' כשמתנו למים נשקע רוב הגרעין. וכ"ל דבכל המינין יש להן סי' שבמשנה מתי רלוויין לזריעה

ישראל יבין

אבל להלתן אין כל הגרעינין שוין. ולהכי קאמ' „משתצמח" וכ"ל שצריך לבדוק כל א'. וכ"ל שקושיתו זה דחק לרש"י [ר"ה ד"ב ב'] לפרש משיהחה זרע בגדולין ור"ל דאז ראוי לזריעה] : לג) שלש גידולן וכן הוא בכל המינין הנ"ל. רק שבמינין הנ"ל יש סי' [וכ"כ הר"ש והרא"ש בכא ותוס' ר"ה הנ"ל] : לד) כ"ל אבל ד' מינין ירק אלו הקשואין וכו' : לה) גורקען : לו) קירבישס : לז) מעלאנגען : לח) ליטרלאנגען קירבים : לט) משמע מכאן דתפוחים ואתרוגים גם בקטנותן חזי לאכילה וכ"מ לברכה. ותמ"ה לר"ש פטור באתרוגים מדאינו מאכל גמור [ועיין עיבור דכ"מ ע"ב] ודו"ק : מ) דס"ל דאין נאכלים בקטנותן : מא) במעשר : מב) דמרים נאכלים בקטנותן

משנה ראשונה

בגמר בישולם מתחילין להשמיר פ"כ אינו מדוקדק ולשון הר"ש בגמר בישולם הם שמוציא: משתצמח. פי' הר"ב שעשרנין אותו ואותה וכ"כ הר"ש עכ"ה בירושלמי

---

*) קוויטן. (ג) שפיילינגבעער.

ציונים

התלתן. ל"ה יב. מיי' שם. וס"ב מהלכות תרומות ה"ח: התבואה. מיי' שם וס"ב מהלכות תרומות ה"י. טור' כ"ה ח': ד ובירק. מיי' פ"ג מהלכות מעשר ה"ה: ר"ש פוטר. מיכה לג: החייב בשקדים. מולין פה: ל"ש: פ' כילד מגולכין ס' ג' ונה' הרשב"א ז"ל ס מן הכ"ח. מיי' שם וס"ח ה"ט:

תוספות חדשים

מ"ג[בכשנה] משיכניסו שלש. עי' בהרע"ב ועי' בבכורים פ"ד מ"ע בר"ש שכתב שם כן א"ל בכשבא לעלרן כו' ועי' בגא"ש שם שהתוד זה הפי' מדתנן הכא משיגיעו שלש. ולא ידעתי מאי שהיה הוא דהרי הרע"ב פי' הכא ג"כ כמו שם וא"ל כוונת הרה"ש לענין מעשר ל"ל למיהלו במקום שזרע דכפיות גם כן מיירי במעשר:

תוספות רע"ק

דמקרי אוכל ומחייבין במעשרות לכשיגמרו מלאכתן אבל לענין שנת המעשר אזלינן בתר חנטה כדאיתא בבס' ר"ה דף ט"ו ע"ב ומזה תמוה לי על הרמב"ם שם דבס"ב ה"ה מהלכות מעשר כתב איזה היא עונת המעשרות משיגיעו וכו' כיצד התאנים וכו' ובפ"א מהלכות מעשר שני כתב בא' בתשרי הוא ר"ה למעשר תבואה וכו' ובפ"ו בשבט הוא ר"ה למעשר אילנות כיצד וכו' וכן פירות האילן שבאו לעונת המעשרות קודם ט"ו בשבט וכו' דמשמע דעונת מעשרות דפרקין היינו ג"כ לענין שנת המעשר וכ"כ רש"י ז"ל ר"ה דף י"ב ע"ב ד"ה משתצמח ובד"ה וזיתים. והא לענין שנת המעשר אזלי' בתר חנטה ואיך תולה הרמב"ם שנת המעשר בעונת המעשרות הן אם הכוונה לענין נמר המלאכה הן לענין עונת המעשרות דפרקין הא תליא רק בחנטה. והרמב"ם לא חביא דין זה דאזלינן בתר חנטה רק בדרך שלילת בשם בהלכה ג' והחרובים אינם שחנטו דמשמע דבשאר אילנות אזלינן בתר חנטה וה' יאיר עינינו

תוס' אנשי שם

האחר שאמרו שם בשם ריב"ל משיכניסו מתלה וכמו שכתב הר"ב והוצתן במ"ש כאן. ול"ל שני' הר"מ היתה בכא דריב"ל ביבושל' משיכניסו משקה בו. ממו את לנכנו. פייגן לנכנא. ועי' בערוך ערך מס והבאה שם ובכנ"ל כאן: בא"ד פרידה ל'. פי' גרגיר ל' ועי' במ"ו. (נ"ד): ג בר"ב סד"ה

התלתן כו' זרע ומצמיח. מלשון הר"מ משמע דכל השיעורים שנאמרו בפירות עומדת משום שקושה שהגיעו לשיעורים הללו אי זרע ליה לא נמח ומה שהתנה בתלתן שיהיה ראוי לצמיחה הוא מלאו בו חכמים נגד אומר כיון שהגיע לשיעור זה ראוי לצמוח לפיכך תנן משיהיה ראוי לצמיחה ור"ל ע"י נסיון כמ"ש הר"ב. (מל"מ). ה"ה ולכאו' מ"מ נ"ל דעיקר הטעם משום דעד שהגיע לשיעור הזה אינו אוכל כמ"ש במשנה א' וכ"מ גם מהר"מ והא דלא זרעו ליה לא נמח אינו אלא שאינו אוכל ואינו מתי אינו נחשב אוכל ואינו מתי אינו אלא שאינו אוכל ד' ל"ו מלאה דרש"ש דמ"ד ס"ל עשה דזרע ומצמיח ולכך

מוער

ה איזהו גרנן למעשרות. לימוי הוקבעו הפירות למעשר. ואסור לאכול מהן ערלי כמו התבואה בגורן שאף על פי שהגיעו הפירות לעונת המעשרות עדיין מותר לאכול מהן ערלי עד שיהא גרנן למעשרות: משיפקסו. מבינעל פיקס שלהם. והוא שער הטומח בהן כשהן קטנים וכשנתבשלו כל גרגן טוסר: משיעמיד ערימה. שיעשה מהן כרי: משישלק. שילוק לאכזיית כמו פיקום לדלועים: מוקצה. לפי שאין עושים ערימה מן האכזיתים אלא שוטחים אותם ומקום שטוחים בו הפירות קרוי מוקצה: ירק

ה איזהו גרנן למעשרות[מג]. **הקשואים והדלועים משיפקסו**[מד]. **ואם אינו מפקם. משיעמיד ערימה**[מה]. **אבטיח משישלק**[מו]. **ואם אינו משלק. עד שיעשה מוקצה**[מז].

ח"ג. ה איזהו נימוס' ואיזהו וכ"ה נג"ס. גרנן למעשרות נג"ה גרנו למעשר. הקשואים והדלועים נג"מ בקשואים ובדלועים. ואם אינו מפקם נג"ה ושלא פקסו. עד שיעשה מוקצה נג"מ משיעשה מוקצה וכ"ה בירושלמי.

מלאכת שלמה

משיעשו קליפה כדתנן לעיל. ובפ"ק דחולין כתבתי דר' שמעאל ב"ר יוסי סבר דזה וזה לפיסור ואמרי לה זה וזה לחיוב וכן הוא ג"כ בפ' בכל מערבין דף כ"ח אבל בירושלמי תניא ר' שמעאל ב"ר יוסי אומר משום אביו שקליס המרים אלו ואלו פטורים ומתוקים אינם חייבין עד שתפרוס קליפתן החיצונה הירוקה שמפלת מהן והורה ר' חנינא בצפורי במתוקים משתפרוס קליפה החיצונה כר' שמעאל ב"ר יוסי וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"א דהלכות מעשר סי' ט' ובכ' שני סימן ח'. וז"ל ה"ר יהוסף ז"ל פי' כי אין אוכלים בשקדים המרים אלא הקליפה שלה ועל כן כשגדלו שיעשה הקליפה הן פטורין כי אין חייב במעשר אלא הקליפה ובמתוקים הכרי חייב והקליפה פטורה ועל כן כשהן קטנים שאין עיקר אוכל שלהן אלא הקליפה הן פטורין עכ"ל ז"ל: **ה איזהו גרנן למעשרות**. ס"א של מעשרות ומלאתי כתוב בשם רבינו יצחק מסימפונט ז"ל הבדל בין משנה דמתימתי הפירות חייבות במעשר למתני' דמתני' קמייתא מפרש מתימתי אסור למכרן למי שאינו נאמן על המעשרות ומלא אם הי' האילן שבורך לקוצו אסור לקוצו בשביעית ומלא אם קצרן ועשה מהן גרן נתחייב הא קודם לכן מותר למכרן למי שאינו נאמן על המעשרות ומותר לקוצן בשביעית ואם קצרן ומירחן אפי' העמיד ערימה לא מתחייב במעשר ובמשנת אחיהו גרנן מיירי דשרי אדם לאכול מפירותיו ערלי ומאימתי מיתסר בהו כל חד וחד לפום מאי דפרים במתני' הקשואים וכולי' ע"כ אלא שתקנתי והגהתי הלשון כפי עניות דעתי וז"ל הר"ש שיריליי"ז ז"ל עד השתא מיירי מתני' אימתי קרוי פרי לחייב במעשרות דהיינו שיהא קרוי אוכל או פרי לגבי מעשרות כתיב פרי מפרי הארץ וכתיב ואכלת והשתא איירי בדינונם אותן שדרכן לעשות להן קנון ודינון לפירות דינון קינון כרי כמו שפי' רש"י ז"ל בפ"ק דביצה וגבי תבואה כתיב לגבך ואפי' גבי ירק דסבלו הוי מדרבנן תקון כי' דינון כדתנן ירק הלפגד משיתגד וכל דתקון רבנן כעין דאוריתא תקון ועד שלא נעשה דינון תנן בפ"ק דחולין: נ"ל איזהו גרנן. ניצה יב: ב"מ פה: ת' הרשב"א ז"ל פיסון שבת ומיכן פ:פ"ב. מי' פס פ"ע ה"ח:

תוס' אנשי שם

פומר בתרגומי' אף דחולין נאכילה. אבל ת"ק ס"ל רק עצם דחלוין נאכילה לבד מחייב בתרגומים. ולפ"ז כל הני המצחיב אפשר דלו זרעו ליה נמח ומ"מ מודה ר"ש דיין דאינן דחוין נאכילה פטורין:

ה ב"ב סר"ה בשיפקסו כו' עשר. מל' זה משמע לכאו' שמפ' בגמ' מבינעל כ"ל ולם אינו מפקם ר"ל שעדיין לא מתבשלו כ"ל וכ"מ מלבון רש"י בביצה שם ומדוקק לפ"ז ל' יפקסו ל' רבים דקאי לפירות וכמ"ש ר"א בגמ' מבינעל פיקס שלהן אבל לפ"ז הול"ל נמי בסיפא ואם לא פקסו ומלאתי דביצה שם דג' כן בתמת. ולפ"ז יהיה נקודת כולם מהבינעל כְּשֶׁיַּפְקִיסוּ מִשֶּׁיִּלְקוּ מִשֶּׁיַּאֲבִיר. אבל לפ"ז לא דמי לגרן דקשואין ודלועין לגרן דשאר פירות שאלו מלאכה שבתו. והר"ש סיים בזה"ל וכשהולכם ביטוים עדיין טוה עליהן והמוכר בשוק מסור הבולה ונקרא פקס ופעמים שמכרין בפקוסן מש"ה תני ואם אינו מפקס ע"כ. ולפ"ז גם כאן ר"ל כְּשֶׁיַּפְקִיסוּ ע"י הבעה"ב. אבל בס' מ"ש משמע דמפ' דקאי אבעה"ב ונקודתם מהבינעל כְּשֶׁיִּלְקוּ מִשֶּׁיַּאֲבִיר. אבל לפ"ז הו"ל לנחם כְּשֶׁיַּפְקִיס. ועי' בר"מ שפסק אם היה מפקס מ' מ' אינו נקבע למעשר עד שיפקס כ"ל וכ' בכ"מ דה"מ בשאין כוונתו לגמור כולם עתה הלכך בשנין שיגמור כ"ל אבל אם כוונתו לגמור כולם מבתחילה לגמור מ' נשבלו כולם. מ"נ ה"מ אם היה מפקס קודם הכניסן לבית אבל אם הכניסן לבית ואח"כ מפקס כיון שבתחילה לפקס מ' נקבע הכל למעשר ומשמע מהר"מ דה"ה תבואה שהכניסה קודם מירוח אם מרחה אח"כ נקבעת למעשר אבל דעת הרוב' והר"ש דוקא קטואין שדרכן להכניסן לבית קודם הפיקום אבל תבואה שאין דרך להכניסה לפני המירוח הו לא מהני בה מירוח כלל. ודע שעיקר דין זה דלכה"פ בקשואין מהני הפקום אחר שהכניסה לבית כוכיה הרוב' בנ"מ ד' פתח מדקתמר בתם לא משיפקסו בבית וכתבו דאין לפרש מש פקסו ואח"כ הכניסן לבית דהא ליתא לא מצמע הכי ושוב דפרינן עד שיפקסו כו' ועי' בלח"מ שב' ע"ז וז"ל אינו מוכרח כלל ולשנא קלינא נקט לחידי דהוה בעי למימר משיפקסו בשדה [illegible] מ' מיפקסו בבית והמכוון מבואר דה"ק משיפקסו ולולו פה"ב דתרתי בעינן ופרינן עד שיפקסו הו"ל דהוה מצמע שאפי' הכניסן לבית אינן חייבים עד שיפקסו אחלה [illegible] ב' כיבסה נב"ה ולא הוכל לבנין אין לפשר לפרש כוונה הגמ' כדבריהם ז"ל דבעי דוקא שיפקסו תוך הבית אלו לא כבי בלא"ה ולם נקבו בשדה והכניסן מי ימא דלא הוה גרנן עכ"ל: במשנת כישיעמיד ערימה. לפי סדר הגי' במשנתינו היה הגרנון לגרום עד שיעמיד ערימה וכן לק' במ"ר ואם אינו מפקל עד שיעמיד ערימה וכ"ה גי' הר"ב אבל ביזוסלמי גי' נבולנו במ"ש כמ"ש בפ' מ"ש. וכר"מ בתבואה העתיק ג"כ כולם במ"ס מלבד בילקוט כ"ל דירק וכלבה וכשמיד ערימה דבלנים ודתבואה וכשמרת דקטניות שבתחיק בעד וא"ש:

יכין תפארת ישראל יכין

בקטניהן ולא בגדלן ומהוקים להיסך: סג) לאסור גם אכילת ערלי כבראה פני הבית אז יתרע בהם ל' מהדברים שקבעתי למעשר כדלקמן סי' כ"ג [וש' בע"ז דכ"ו ג' ותוס' שם] אז כשמוליכן לבוק וכדמסיק: סד) מביקה האדם פרח שברחם הפרי. ואגה בקשואים ודלועים שיצא במדינתינו

משנה

יהיב שיעור אימתי הם אוכל בתחלתן משמע כל שניכר הפרי מיד הוו אוכל וזה כ"ל טעם הרמב"ם בתבורו פ"ב בכ' בתפוחים ואתרוגים משיתפגלו מפני בלאוין לאכילה בשהן קטנים ע"כ ומשיתפגלו היינו שניכר הפרי. ובכפ"ה דבביעי כתבנו שעת הרמב"ם דכל השיעורים הבאיים כאן לענין שתתחייבים במעשר. זה השיעור עצמו נאמר לענין מנהג פנים נאמר בשעה שניכר לביעור זה בשנה שלישית ושנית מתעשרין מעשר עני ואמאר פנים מתעשרין מעשר עני. וכן אם הגיעו לביעור זה בשנה השביעית עובר בהן דין שמטה ואין מתעשרין כלל. וכ"כ מפי' רש"י בפ"ק דר"ה שם לענין תלמן ותבואה. וכ"ש דבפירות האילן הא קי"ל בכל דוכתא דאזלינן בתר הנאה. וכ"ל דהייט בגוטן חילוטת בלא קנט התנה בתשמיטין הימנו עוכתן למעשרות ממילא הוי שיעורייהו בתר חנטה למעשר ולשביעית. וכ"ש דהא הכמע דהכא תניב כולם לו דונן ואם הייט אומרים דאותן שמיינן בקטנן הייט התפוחים ואתרוגים ושקדים המרים הייט משהגיעו הוי מ"ש קלת. אבל כיון דבשבת חנטה אין לחוין לאכילה כ"ש: **ה איזהו גרנן**. נראה דמדאוריתא אין חיוב מעשר אלא אחר גמר הפירות דכתיב בדגן מן הגורן וכמלאה וגו' והא דאסור לאכול קנט קודם נתכן משמע דמדרבנן הוא דמדאוריתא אין חילוק בין קנט לערלי וכן פירש"י בבכורות ד' ל"א ולכך לדקדק אסור אכילת קנט אי בעינן דוקא תאר אז מקת נקובנו דומיא דערלי אחר גמר מלאכה או דלמא בכל ענין אסרו. ונראה

ראשונה

דבכל ענין אסור דקודם גמרו לא מהני לאיית פני הבית כדאמרי' פ"ק דפסחים ד' ע' המכנים תבואה נמוץ אלא פטורה אפי' מרחה אח"כ והביאה הר"ש כאן וכ"כ הרו' בב"מ ד' פ"ב ע"ב והוכיחו כן מסוגיא דפסחים דאפי' מרחה אח"כ פטורה. והרמב"ם בתבורו פ"ג דין ד' כתב אם התחיל לגמור מלאכתן מאחר שנכנסו לבית חייב לעשר ע"כ ואח"כ כתב דין ו' כשזרם מעט מעט אחר שהכנים לבית פטור לעולם מן המעשר שהרי אינו מתחיל לגמור הכל ע"כ נראה שהוא סובר שים חילוק בדבר אם כוונתו בשתתחיל לגמור הכל חייב. ואם כוונתו לגמור מעט מעט אפי' גומר הכל בדרך זה כיון שהתחלתו לא היה לגמור הכל פטור ומיושב זה קושית הרא' דהא דאמר פ"ק דפסחים הנר שמת ואינה מגורה מלאה פירות הוי ספק עבל שמא הכניסה נמוץ אלא הייט אכ"פ שעשאו הם ממורחין כולם שמא כשהתחיל ע"מ לגמור מעט מעט הי' ופשוטין לעולם והא דאמר התם הפילו הם בני יומן כלומר שהיום גמר הכל אבל התחיל מעט מעט: הקישואין והדלועין. נראל בני עונת המעשר אבל אדבבה מיהו ירק קישואין ודלועין ואבטיחין ומלפפונות. והכא לא תני מלפפונות אפשר דהם בכלל קישואין כדתנן בפ"ב דתרומות הקישות והמלפפון מין אחד. והא דתנן לקמן בכלבה עד שיתפה. פי' הר"ב בכלבה אל יבא לקמן פ"ב מ"ד הוכחנו דבכלבה אל התאנים דוקא הוא: **ואם אינו מפקס**. למאי דכתב הר"ב כשמתבשלין

בקטניהן ולא בגדלן ומהוקים להיסך: סג) לאסור גם אכילת ערלי כבראה פני הבית אז יתרע בהם ל' מהדברים שקבעתי למעשר כדלקמן סי' כ"ג [וש' בע"ז דכ"ו ג' ותוס' שם] אז כשמוליכן לבוק וכדמסיק: סד) מביקה האדם פרח שברחם הפרי. ואגה בקשואים ודלועים שיצא במדינתינו

משנה

יהיב שיעור אימתי הם אוכל בתחלתן משמע כל שניכר הפרי מיד הוו אוכל וזה כ"ל טעם הרמב"ם בתבורו פ"ב בכ' בתפוחים ואתרוגים משיתפגלו מפני בלאוין לאכילה בשהן קטנים ע"כ ומשיתפגלו היינו שניכר הפרי. ובכפ"ה דבביעי כתבנו שעת הרמב"ם דכל השיעורים הבאיים כאן לענין שתתחייבים במעשר. זה השיעור עצמו נאמר לענין מנהג פנים נאמר בשעה שניכר לביעור זה בשנה שלישית ושנית מתעשרין מעשר עני ואמאר פנים מתעשרין מעשר עני. וכן אם הגיעו לביעור זה בשנה השביעית עובר בהן דין שמטה ואין מתעשרין כלל. וכ"כ מפי' רש"י בפ"ק דר"ה שם לענין תלמן ותבואה. וכ"ש דבפירות האילן הא קי"ל בכל דוכתא דאזלינן בתר הנאה. וכ"ל דהייט בגוטן חילוטת בלא קנט התנה בתשמיטין הימנו עוכתן למעשרות ממילא הוי שיעורייהו בתר חנטה למעשר ולשביעית. וכ"ש דהא הכמע דהכא תניב כולם לו דונן ואם הייט אומרים דאותן שמיינן בקטנן הייט התפוחים ואתרוגים ושקדים המרים הייט משהגיעו הוי מ"ש קלת. אבל כיון דבשבת חנטה אין לחוין לאכילה כ"ש: **ה איזהו גרנן**. נראה דמדאוריתא אין חיוב מעשר אלא אחר גמר הפירות דכתיב בדגן מן הגורן וכמלאה וגו' והא דאסור לאכול קנט קודם נתכן משמע דמדרבנן הוא דמדאוריתא אין חילוק בין קנט לערלי וכן פירש"י בבכורות ד' ל"א ולכך לדקדק אסור אכילת קנט אי בעינן דוקא תאר אז מקת נקובנו דומיא דערלי אחר גמר מלאכה או דלמא בכל ענין אסרו. ונראה

ירק הנאגד. סדרכו למכרו לגודות: ואם אינו ממלא את הכלי. סדרכה למלאות שיש לו בלשה כלים. אוכל מכל אחד ערלי עד שימלא את האחרון: בלבלה. המלקט ירק לתוך הכלבלה דהיינו סל: שיחפה. את הירק בהולין לו בעלין שדרכן לכסות בו: בד"א. זהו גרסן למעשרות: במוליך לשוק. מכור דלאו בדעתו הדבר תלוי שמא ימלא לקוחות ויהיו הפירות מבולים שהמוקח קובע למעשר: אבל במוליך לביתו אוכל עראי עד שמגיע לביתו. בדעתו תלוי הדבר ולא יהיו הפירות מבולים עד שיגיע לביתו שהמבל אינו חייב במעשר עד שירלה פני הבית דכתיב (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית

ירק הנאגד (מז) משיאגד. אם אינו אוגד עד שימלא את הכלי (מח). ואם אינו ממלא את הכלי עד שילקט כל צרכו (מט). בלבלה (נ) עד שיחפה (נא). ואם אינו מחפה עד שימלא את הכלי. ואם אינו ממלא את הכלי עד שילקט כל צרכו. בד"א (נב) במוליך לשוק (נג). אבל במוליך לביתו. אוכל מהם עראי עד שהוא מגיע לביתו (נד):

הפרד

ח"ג. אם אינו אוגד בגיגה ושאינו נאגד. עד שימלא נד"ם משימלא וכן בכמוך וכ"ה בירושלמי וכ"ה נר"ה. עד שילקט בירושלמי משילקוט וכן בכמוך. עד שיחפה ואם בירושלמי משיחפה אם. עד שילקט נר"ל עד שילקוט ונר"ם משילקט.

מלאכת שלמה

ירק הנאגד משיאגד. מלאתי מבוקד מהר"מ די לונזאנו ז"ל מִשֶּׁיֵּאָגֵד כמו שֶׁיֵּאָכֵל. וכן ג"כ נקד ה"ר יהוסף ז"ל ועוד כתב ז"ל מתני' בירק שעיקר זריעה שלו לירק אבל בדבר שזורעין אותו לזרע תכן לקמן פ"ד אין מתעשר זרע וירק אלא שיתלייס והגריב בלבד ע"כ. כל עד דקתני במתני' איכא מאן דגרים לי' במ"ם משיחפה משימלא משילקוט משימרת וכן כולם: בלבלה. יש ירק שאין דרכו לאוגדו אלא להניחו בבלבלה כגון כוסבר ועוד גרלה דמייתי בפירות האילן שמתגין אותם בבלבלה כדתניא בברייתא הנודר מן הבלבלה ושיו בעת שבע לאוכה ודרך לכסותה בעלין ובהולין וז"ל החכם ה"ר יהוסף ז"ל בלבלה משיחפה פי' נעיל אמר זמן ירק הנאגד וכו' וכאן אומר ירק המלקט בבלבלה שאין דרכו לאגד והה"ע כל המלקט בבלבלה כגון תאנים וענבים וכו' ע"כ. ומלאתי כתוב בספר חבדים אע"ג דסתם בלבלה הוי של תאנים כדמשמע בפ"ח דבדרים כתב הרמב"ם ז"ל בחבורו בבלבלה עד שיחפה הפירות וכן כתב גם בפי' המשנה משיחפה פי' משיכסה כמו שדרך בני אדם האוספים את הפירות שמכסים אותם בעלי האילן ודומיהן עכ"ל ז"ל ועשה הרב שפי' בבלבלה שהוא כל פירות האילן היינו משום דבמתני' בא לומדנו גמר מלאכת כל הפירות לאילן ולאדמה ואיך נאמר שאינה גמר מלאכת התאנים בלבד ולא

מלאכת פירות האילן רק החרובין שפירש אח"כ גמר מלאכתן ושוב כי היכי דשאינה גמר מלאכת התאנים שלחים ובגשים דקתני בסיפא הגרוגרות משידוש דהיינו תאנים יבשים וברישא בלבלה משיחפה דהיינו תאנים לחים למה בענבים לא עשה כן אלא אמר בסיפא המוקים משיעמיד ערימה ובענבים לחים לא אמר איזהו גמר מלאכתן ועוד למה שאינה יין ושמן ולא שאינה זיתים וענבים עצמן אלא ע"כ בלשון בלבלה עד שיחפה ששאינה התנא בו בלבלה כל הפירות של האילן זיתים וענבים ותמרים ושאר כל פירות האילן שכולן דרכן לקטן בבלבלה רק בחרובין שאין דרכן בכך שאינה גמר מלאכתן בפני עצמן. עכ"ל החכם ה"ר אלעזר אזכרי ז"ל: אבל במוליך לביתו. וה"ה לאחרו ולגבי שוק לא אמרי' עד שהוא מגיע לשוק דלאו בדעתו הדבר תלוי שמא ימלא לקוחות מיד בפתח הגנה ונשבלו מיד. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל נ"ל דהאי בד"א אינו אלא על אלה שמזכרו לפניו ול"ע וכ"ל להבינא ראי' מדלא קאמר לי' בסוף הפרק אכולה מתני' ותו דהא תנן אע"פ שמרח טומל מן הקופעים וכו' ותנן נמי אע"פ שקיפה קולם מן הגת וכן הכן אע"פ שירד טומל מן העקל וכו' וכבל אלה אין שייך לומר לא מוליך לשוק ולא מוליך לביתו כי הרי כל אלה עדיין לא נתמרחו על כן נ"ל דאינו חוזר אלא על ירק הנאגד ושל בלבלה כי אלה אין לחם גרן בשדה כי אין רגילין להניחם

יכין

מו) שדרכו להאגד: מח) בממלא הרבה כלים משדהו. אוכל ערלי עד שימלא האחרון: מט) כל מה שרולה לקנט: נ) ר"ל אם מוהן כל הפירות לסל א' גדול. ואמרי' בירו' פ"ב סתם בלבלה' קבין וגדול' סא' קטנה ג' קבין: נא) שמכסה הפירות עם עלי אילן שלא יכמושו כשנאתן לשוק נאסר באכילת ערלי אף שלא מלאהו: נב) דהו גרסן: נג) דלאו בדעתו הוא לשמא ישמא לוקחין מיד ונשבלו דכבוש. שבת. מקה. חלר. הרומה. אור. מלה. [וסי' ב ש מ ח ת א ם] כל א' מאלו קובע למעשר. אבל רק כשנגמרו מלאכתן שנזכרו לקמן [מ"ח רמב"ם פ"ג ממעשרות ה"ג] דג' פרקים יש לחיוב מעשר. וסימנך ע נ ק. (א) ע ו נ ת ה מ ע ש ר. והן הנזכרים בפרקן ממשנה ב' ולהלן דכולן אם תלשן קודם לשונה שנזכר בכל א' וא' פטור ממעשרות. (ב) נ נ מ ר מ ל א כ ת ן. דאם תלשן אחר שונת המעשר הכ"ל. מותר לאכול מהן ערלי עד שיגמר מלאכתן וכפי המבואר בכל א' וא' בפרקן ממשנה ה' ולהלן והייט גרסן למעשרות. וכשנגמר מלאכתן והוא רולה להוליכן מהשדה לשוק. גם ערלי אסור לאכול מהן. (ג) ק ב ע ל מ ע ש ר.

תפארת ישראל

דאם אין רולה למכרן בשוק אלא להוליכן לביתו אז גם אחר שנגמר מלאכתן מותר לאכול מהן ערלי. עד שיוקבע למעשר ע"י א' מסז' דברים שזכרנו כבוש שבת וכו' [רמב"ם רפ"ג ממעשרות]. ולהראב"ד שם בדגן הירוש ולחר. אף שרולה להכניסן לביתו כיון שנגמר מלאכתן אסור לאכול מהן ערלי. דהייט. בתבואה משימרת ויחליק פני הכרי אחר שדשו. והיין משיקפה. והשמן משירד לעוקה [בפרקן משנה ז']. וכל מקום שאדם מותר לאכול מהפירות ערלי. מותר להאכיל לבהמה אפי' הרבה דהייט קבע. וכל מקום שאדם אסור לאכול אפי' ערלי. עכ"פ מותר להאכיל לבהמה ערלי [רמב"ם פ"ג ממעשר ה"כ]. מיהו כל ז' קביעות אלו מדרבנן ואין לוקין כשאכל הטבל אחר שהוקבע בא' מהנך. דמן התורה לא הוקבע לתרומה ולמעשרות. רק כשהכניסו לתוך הבית ממש. שנאמר בערתי הקדש מן הבית. וכשאכל הטבל אח"כ לוקה אפי' כשאכל רק כזית ערלי [רמב"ם פ"ד ממעשרות]: נד) דבדעתו הוא שלא שיהו טבל עד שיבאו לאחר:

גראנאטאפעל

משנה

כשמתבשלין כ"ל טשר הפיקס משמע שנשר מעצמו וא"כ לא שייך אינו מפקס וכ' הר"ם כשהם מתבשלין כ"ל טשר וכשהם ביטוים ואינם בשלולין טומל הפיקס בידיו ונפטמים נמכרין עם הפיקס ומפי' הרמב"ם משמע שלעולם אין נושרין אלא ביטלין וכן נראה דמעמא דטולהו דמשעשה להן כן מתוחה שעה קפיד עליהו: ואם אינו ממלא. פי' הר"ב שרולה למלאות שנים וכו' אבל הר"ם פי' שהוא בכפר קטן ואין כלי אלא נמכר בו ביום: בד"א במוליך לשוק. ים לחמוה לחה הפסיק לשעות דין זה אחר נוכן הירקות ובדיין הולך ומפרש אח"כ נוכן שאר כל הפירות. וכ"ל לשיטתי דין זה אחר כל הפירות דפשיטא שדין זה לאלק בין שוק לבית ולא בירקות לאוד אחיתי אלא בכל המינים וגם הרמב"ם כתבו בחבורו רפ"ג לענין תבואה ואמאי תני לה תנא

כמו"ם עם הפקוס דהכי הוא סתמא דמלתא כמוליכן לשוק אבל במוליך מן השדה לביתו לאכתי לא הוי לחו רחיים פה"ב אוכל מהן ערלי אע"פ שפקעו עד שיגיע לביתו ויכלו פה"ב והמקבן הוא דהוה ס"ל כפי' המפרשים לשוק אבל אלו משום מקה אלא מעשה גרן לחוד דדוקא כמוליכו לבית רחיים פה"ב עם הגרן ולפוס המקבן בחמה כן הוא דלא בעי' רחיים פה"ב אפילו במוליך לשוק אלא בזיתים ובענבים

תוספות חדשים

משנה ה [הר"ב ד"ה] ואם אינו ממלא כו' כ' או ג' עכ"ל. וכן יש לפרש בכלי ג' אם אינו ממלא אותו עד שילקט כה כל צרכו וכ"ה בכמב"ם פ"ב מס"מ ה"ע וכ"מ בר"ם לקמן גבי בלבלה:

תוס' אנשי שם

בתו"ה ד"ה בד"ב ד"ח ואם אינו כו' וכן י"ל בכלי ג' כו'. ולפ"ז הפיקר אלוי בלוקוט כ"ל בין בהרבה פלים בין בכלי ג'. ול"ל ל"ע למה תנא כלל ממלא את הבלינתי"ם ד"ה בד"א בו' שמא ממלא כו'. לא אוכל להבין היכן מלינו כיו"ב שהמוקח יקבע למפרע והא בכולה מבלתין מוכח אפכא וביתוד בפ"ב דהמעלה פירות למכור אוכל עד שמגיע למקום שהולך לו שבוקת (ע"ש במ"ם בשם הרב"ם) ואע"ג דמבירוטלי יצא להם רבר זה להמפרשים ז"ל מ"מ נ"ל דלפי שעת גמרא שלנו אין לנו לריכים לכן ותתבאר המשנה בריוח ואתי נמי שפיר הא דמתקבו הר"ם והרא"ש ז"ל דלא בלקח לבו שפיר אלינא סוגיא דידן דפ' הפועלים דאוקימנא למתני' משיפקבו בביה דאיתא סיפא בד"א במוליך לשוק אלמא מוליך לשוק מיתייב בלי ראיית פה"ב. והיא באמת פלילה גדולה לא אוכל לה ולא אדע במה מתפיים הר"ם שב' ולמסקנא דלא אמרו אלא בזיתי' וענבים ימתא ומלי ישראל וכי אפשר להעשות כל אותה הסוגיא שנה המקבן גם האילן ובעל המסקנא כולם נמחבטו מ"ל ולא ידון לאוף כוונת המשנה שבוכיחו מאמר שהרי מפורש בה לפי דברים דמוליך לשוק לא בעי ראיית פה"ב ואיך לא נסתייע ממנה בעל התלמוד כלל להכרית המסקנא ולא בדרך אגי"א אלא דבר הוא שאין הדעת סובלתו. גם בפי' הרא"ש נדחק מאד לקיים אותם סוגיא דפירשו בבית שבשדה ע"ש ולחיי יודע מה נסתייע מאותה שבינו המעלה. דהא מהתם אבכא שמעת לה דהמעלה פירות למכור לא סובלו בבית לחון ואילו סבא במוליך למכור מיד סובלו. אבל לע"ד פשוט דאליבא דגמרא דילן ה"ל דמתני' בד"ל דמשיפקבו הוי"ל גמ"ל ובגן לאסור אחילת ערלי כמוליך לשוק מביתו דהייטו נמי משיפקבו דרישא דאוקימנא בביה דביתו של אדם טובל בודאי ולא משום מקה העתיד לאחר לי' אלא משום דראה

ציונים

ירק הנאגד. ל"ה יבן. תולין ז. מיי' פס ס"ע: בלבלה. מיי' פס פ"ו: בד"א. בס פ"ב

בדעתו הדבר תלוי] המוליך לשוק לא בדעתו וכו'] : ן ["הצמוקין. העגבים היבשים. הרמב"ם והר"ש] : ["משיעמיד ערימה ברחש גגו. שדרך להעמידם ברחש הגג ליבשם כדתנן לקמן פ"ג [מ"ד] החרובין עד שלא כנסן לרחש הגג ל' הפי' שהזכרתי] : ["משיפקל. כתב הר"ב כמו משיקלף בחלוף [כמו] שמלה שלמה. ל' הפירוש שהזכרתי] : משימרח. עיין מ"ש במשנה ו פ"ק דפאה : ן ["משיקפה. פי' הר"ב משיסיר החרלנים וכו' בתוך הכור וכו'. ועיין מ"ש במשנה ז פ"ז דבכא מציעא] :

ן הפרד נח) והצמוקין נו) והחרובין משיעמיד ערימה מה). הבצלים משיפקל נו). ואם אינו מפקל. משיעמיד ערימה מה). התבואה משימרח נח). ואם אינו ממרח. עד שיעמיד ערימה. הקטניות משיכבור נפ).

ואם אינו כובר עד שימרח. אע"פ שמרח נוטל מן הקוטעים פ) ומן הצדדים פא) וממה שבתוך התבן פב) ואוכל : ן היין משיקפה פג). אע"פ שקפה קולט פד) מן הגת העליונה פה) ומן הצנור פו) ושותה. השמן משירד לעוקה

ח"ג. ן משיפקל נד"ם משיקפלו וגירוסלמי משיפקילו . מפקל נד"ם מקפל . עד שיעמיד נד"ם משעמיד וכ"ה גירוסלמי .

מלאכת שלמה

להניחם בשדה אלא אם מוליכין אותם לשוק או לבית עכ"ל ז"ל : ן והפרד וכו' משיעמיד ערימה. מפ' גירוסלמי משעמיד ערימה אפי' ברחש גגו ואע"ג דהעבירן דרך חצרו מקלה אינם דעתי' מיניהו שלא נאכלן עד שיעמקו שם ברחש גגו וכ"ש אם העמיד ערימה בשדה דודאי מהני לחייבם במעשר : משיפקלו. בקצת ספרים מצאתי כתוב משיפקילו ומפ' גירוסלמי מן די ירים פודגרא ופי' רמב"ם ז"ל שעוקרים הבצלים עם השרשים ומסירין מעליהן הקליפות הרעות והשרשים ע"כ וכודגרא הוא חולי הרגלים. וי"מ משיפקילו משיעשה אותן מגולה : משימרח. שמיפה פני הכרי ברחת ומחליק אותו דומיא דממרח דרשי' . ופריך גירוסלמי והא תני ר' יעקב בר סוסאי מאימתי הוא תורם את הגורן משתעקר האלה פי' בערוך אלה כמו עלתא כלומר התבואה ומשני דברייתא מיירי כשאין דעתו למרח : הקטניות משיכבור . תניא אבל כובר הוא מקלת ותורם מן הכבור על שאינו כבור ולא הוי מן החיצב על הפיטור מ"מ דכתיב והאלפים והעיירים עובדי האדמה בגיל חמץ יאכלו פי' מלמדי השוורים לחרוש והחמורים שהן עובדי האדמה בגיל חמץ משמע לי' בגיל בעבר יאכלו וכיון דבר אוכלין הוי כגמר מלאכה . ועוד תניא בתוספתא הקטניות משיכבור ונוטל מתחת הכברה ואוכל ופסקה שם הרמב"ם ז"ל : ואע"פ שמרח. אתבואה קאי כיון דקאתי וממה שבתוך התבן ועוד דלקטניות תני גירוסלמי בברייתא אבל קולט הוא מתחת הכברה ואוכל כדכתיבנא לה בסמוך והפירוש דהדקין שנופלין למטה עם העפרורית אכילת ערלה בהו שרי דאינם בכלל גמר מלאכה : מן הקוטעים . נראה לע"ד דגרסי הכא וגם לקמן בפ' בתרא סי' ד' הקטועים הסי"ת קדש הוי"ו ואי גרסי' הוי"ן קודם הסי"ת צריך להיות הקו"ף בנקודת שורק והסי"ת בפת"ח ובדגש ויהי' כמו המקוטעים.והכי מסתברא טפי שכן הגירסא גם כן ברמב"ם וגם בספ"ד דהלכות תרומות וי"ם שכתוב בהן הקיטעין ביו"ד אחר הקו"ף: ן היין משיקפה. נלע"ד בדפת"ח היו"ד גרסינן לה לפי הפי' שפי' רבינו שמשון ז"ל משיסיר החרלנים וכו' וכמו שהעתיק רבינו עובדי' ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל פי' משיקפה פי' משיעלה עליו קלף משמע דגרסי' בחיר"ק תחת היו"ד . וה"ר שלמה מיריליי"ו ז"ל פי' משיקפה שנפסן החרלנים על היין שכבור ובפ' ר' ישמעאל דע"ז דף נ"ו ובפ' הפועלים דף נ"ב פליג ר' עקיבא בברייתא ואמר משישלה בחביות כדלתיתא התם : אע"פ שקפה. הר"מ די לומאנו ז"ל נקד שקפה הקו"ף בחיר"ק וכן ה"ר יוסף ז"ל הגי'

יכין תפארת

נח) גרמנאטאפפעל מחובר יחד מכמה חלקים כמו קאמבוליך . ומפרידין החלקים כדי שיתיבשו היטב וכל חלק כשנפרד נקרא פרד : נו) רמזינגן : נז)משיקלף הקליפות הרשת מעליהן : נח) שיחליק פני הכרי : נט) דרך קטניות לעקרן עם עפר וטובן בכברה לנקותן : ס) שבלין קטועים שלא

משנה

כשאוכלן בשמן זה . ולכך מיד שנשן דעתם למוכרן מקפיד עליהן שלא לאכול מהם וכל מה דאכיל תעוב הוא אלא וקונם מיד : ן הפרד והצמוקין. הרבה פירות נשב לכיל בענין טוגת המעשרות ולא הזכירם כאן אימתי נגמן וכל הפירות דחשיב לכיל במ"ב לא הזכיר כאן . ונראה דלא הזיב הכא אלא הפירות שדרכן אחר גמר ביעולן לתקנן כגון הקטופין ודלועין צריכין פיקום ושיזוק או להשמידן עכשיו וכן טולהו דחשיב מתוקנין המיקון שדרכן לתקנן בשמן זה ולריך לאתיבן : ואובל. תניא בברי אלא אוקבאו. הר"ם : ן היין משיקפה . פי' הר"ב שיקפה בטור . הכי מוכח מדקתני שיפא קולט מן הגת העליונה . ומן התחתונה אסור להתחתונה הוא הטור כמ"ש הרמב"ם כאן בפירושו בהוא יקב בלשון מקלא וכן פי' רש"י בשמעתא פי' ה' שהיקב הוא הטור שלפני הגת וכ"כ התו' בפ"ז ד' ל"ז . ומדאסר מן הטור אלמא קפיד דטור קונם : ושותה. הייט שתיית ערלה לר' מאיר כשמכנים ראשו וזונו לגת ותון לגת הוי קנס ואסור . ולחכמים כשמוצו בשמין הוי קנס ואסור בכל ענין ובשאר הוי ערלה ומותר אפילו חון לגת כדלקמן פ"ד מ"ד . והקשו התו' בפ"ז ד' ל"ז האי גת היכא קאי אי בשדה אפי' מן הטור מותר לשתות דהא לא ראה פני הגת ואי דקאי בגת לעולם לא יוקבא למעבד כמו תבואה שבכיסה בשמן . ותירלו דה"ק מן הגת מותר להכניסו לגת לשתות ערלה שאין הגת קונם דבר שלא נגמר . ומן הטור אסור להכניסו לגת לשתות ומ"ם

יכין ישראל

מדושו היטב : סא) שבלדדי הכרי : סב) שלא מרח היטב דכל אלו לא נקבעו עדיין למעשר וכ"כ במ"ז : סג) לאיבור זיך נערען . שיעלה היין שבטור ברתיחתו החרלנים והזגים המעורבים בו : סד) מוחר לקלוט : סה) מיין שלא יחד עדיין לבור : סו) רעגען שבו ירד היין לבור : בור

ראשונה

בחטטו פ"ג דין י"ג כ' לאיזהו ממרח זה המיפה פני הכרי על חבואה ברחת אחר בטחרין כל מעשיה ואם היו ממרח עד שיעמיד ערימה ע"כ . וזה כדברי הר"ב כאן וכן משמע לשון המשנה בסמוך אפ"פ שמירה טעל מן הגדדין ומה שבאוך התבן משמע מן הגדדין אינו בתוך התבן שבכר בברר אלא שלא נתמרח פס הכרי ס"מ דבוקר מיירא הוא העמדת הכרי ויפויו . ולפ"ז לשון עד שיעמיד ערימה אינו ומש"ל ובפ"ק דבילה ד' י"ג מפקם קיבון הכרי הוא המירוח והדיבון : מיושב . ומש"ל בפ"ק שלא הוקבאו. הר"מ : ן היין משיקפה . פי' הר"ב שיקפה בטור . הכי מוכח מדקתני שיפא קולט מן הגת העליונה . ומן התחתונה אסור להתחתונה הוא הטור כמ"ש הרמב"ם כאן בפירושו בהוא יקב בלשון מקלא וכן פי' רש"י בשמעתא פי' ה' שהיקב הוא הטור שלפני הגת וכ"כ התו' בפ"ז ד' ל"ז . ומדאסר מן הטור אלמא קפיד דטור קונם : ושותה. הייט שתיית ערלה לר' מאיר כשמכנים ראשו וזונו לגת ותון לגת הוי קנס ואסור . ולחכמים כשמוצו בשמין הוי קנס ואסור בכל ענין ובשאר הוי ערלה ומותר אפילו חון לגת כדלקמן פ"ד מ"ד . והקשו התו' בפ"ז ד' ל"ז האי גת היכא קאי אי בשדה אפי' מן הטור מותר לשתות דהא לא ראה פני הגת ואי דקאי בגת לעולם לא יוקבא למעבד כמו תבואה שבכיסה בשמן . ותירלו דה"ק מן הגת מותר להכניסו לגת לשתות ערלה שאין הגת קונם דבר שלא נגמר . ומן הטור אסור להכניסו לגת לשתות ומ"ם

ציונים

ן הפרד . ירושלמי בפ"ק דמעשרות . מיי' שם הי"ב : התבואה משימרח . פ' הרמב"ם שם הי"ב : ן היין משיקפה . ג"מ שם: ע"ז ט. מיי' שם הי"ד : השמן . מיי' שם הט"ו :

תוס' אנשי שם

ועגבים דלאכילה דל"ל גרן אבל בכל הני דמשתיהו דלים להו גרן בגורן לחודה מקבעו במוליך לשוק ורק במוליך לבית בעינן אפי' בהני דאיתיה שב"ב לדעת הר"מ . והאי דר"ל דתנן במתני' אכולי' פרקין קאי ולדעת הראב"ד ז"ל להמסקנא הכי דבני גורן נקבעו ע"י גמ"ל אפילו דעתו להוליכן לבית והייטו בכל הגן שבעו במ"ו ז' ס' דהבד"ל לא קאי אלא אהני דמשתיהו אבל איתיר כולהו בני גרן מיהו בדגן מיכום ויאבר דנקטינהו הראב"ד לדוגמא (אף כי הרב בכ"מ לא הבין כן) ולכאו' לפלוגי ביניהו כדמפלגינן בהני דמתני' דאין גרגן גמ"ל דוקא מש"ה לא תניב גרן במוליך לביתו. (לח"ם): ן בר"ב ד"ה כמשימרח כו' ומיפה כו'. נלע"ד דהכא דוקא שייך לפרושי הכי דהא תנן ואם אינו ממרח עד שיעמיד ערימה וע"כ הוא מכמיפה פני הכרי ואם אינו מיפה עד שיעמיד ערימה דהייטו הכרי עצמו . אבל בפאה דלא תנן אלא עד שיתרח בלבד מב"ה פי' הר"ב שם שיעשה הכי ולכאו' אינו אלא אל תבואה דפעמים גומרו בהכי היכא שאינו מיפה כדתני' הכא ולשון מירוח ר"ל ג"כ העמדת הכרי. ולאפוקי מהרב הו"ע שלא לרייק מלשנא דעד שיעמיד ערימה דהעמדת ערימה דתבואה מאותרת לחירות מדלא תנן משעמיד ע"ש ואחר המחילה ליתא דהעמדת ערימה בכלל המירוח הוא כדאמרן ולענין דיוקא כבר הוא ז"ל כי בבעבה הירושלמי גרס משעמיד ואמנם אם באנו לייסב גי' הספר מכל מקום אמר דפעמים עוברין כל התבואה שבגלגולו הבדה בכרי אי' ולפעמים בב' מקומות דהייטו ב' גרגות ובדהנן בפאה ומש"ה קאי בלא מיפה פני הכרי מיד לאחר כרי מייב ואם אינו מיפה אבתי אינו מייב אפשר דטעמא אלא דיפה לפי שעדיין רוצה לגבור על אותו כרי תבואה עוד עד שיעמיד ערימה דהייטו כל התבואה שבבה בתו כיון שאינו מיפה מייב מיד יעלו אחיעתיה שאינו רוצה ליפות ובכר נגמ"ל. (ש"ל): במשנה אע"פ שמרח כו'. כ"מ דעדיין לא גמ"ל של אלו אע"פ שהכרי נמרח והיומה דבפ"ה מ"ד תנן שהחרוס בלבו על הקוטעין כו' ולפי משמעותו כו"ל דגרס מדבר שנגמ"ל דבר שלא גמ"ל דלכתחלה אסור . ואפשר לומר דהוא"ל והתרומה קובעת למעשר מדעתן דעתו לתרום ועדיין לא בירר אלו הקוטעין כו' ס"מ דאינו רוצה לברכם עוד ומש"ה אם אם יבברם אח"כ הו"ל כמלך אבל כ"ז שלא נתן דעתו לתרום ועיינו בזוהר אחם ויתרחם כדי לבוא הבזמנה א' על כולם ולכן כ"ז שלא נמרחו לא נגמ"ל מכרי ומדי לאסול מהם עלאי אבל משנתרמה הכרי נקבעו אף הם ע"י התרומה המונלת אף להם ונעבלו למעשרות. (הו"ע) : ן בר"ב ד"ה משיקפה משיסיר . ע' כס"מ פ"ם בכס הר"מ ובכ"מ רש"י ז"ל בע"ז . ונ"ע דבכ"מ משמע בהדיא כפי' הר"ב והר"ב ז"ל דקאמר בתחלה דבגרגא דגריך הוא דמקפה ע"ם ומלאתי שמעיר בזה הרמ"ם בהגהותיו לע"ז בפ : בא"ד בתוך טור כו' . בע"ז שם איתא ר"ע פליג וס"ל משישלה בחביות וכותי' פסק הר"מ בתמורו כאן כמ"ש הכ"מ ע"ש : במשנה קולט מן הגת כו' . תימה אלא גם היכא קאי אי בשדה לשתות ערלה

ה) בדיא לפרך . כ) בדיא ברוח . ג) בדיא ומיפה . ד) בדיא לבברה. ה) בדיא הקוטעים ו) בדיא ומן .

מקלה מן הגטר לבור. והיין שבגת לו שבגטר עדיין לא נגמרה מלאכתו: לעוקה. נומא שלפני בית הבד שהשמן יורד לתוכה: עקל. כלי עשוי מחבלים שלובים הזיתים לתוכו כשמכבדים הקורה עליהם: ממל. הרכב העליונה שמוחנין בה הזיתים: מבין הפצים. שמן היולא מבין הגסרים: חמיטה. היא עונה דקה וכשמוליאין אותה מן התנור רגילים להחליק פניה בשמן וקמ"ל דלא חשיב כמבושל. שהאש קובעתה למעשר ואסור לאכול ערלי מכל הבואה ופירות וירקות שהבשלו באור אבל האי לא חשיב בישול: וכן לתמחוי. דכלי שני הוא ואינו מבשל: אבל לא יתן. שמן לקדרה ולאילפס כשהן מרתיחים. אע"פ שהעבירן מן האור ויאכל אכילת ערלי דכל זמן שהיד כולדת בהן חשוב כמבשל וקבעי למעשר: לכל הוא נותן. לכל אלפסין רותחין. ולכל קדרות רותחות הוא נותן לאחר שהעבירן מן האור ואינו קובע למעשר: חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר. שהריפסו של חומץ וציר מסייע לבשל. ואין הלכה כרבי יהודה: דן העגול של דבילה. רגילין להחליק פניו במשקין והוא גמר מלאכתו לעוקה [סז]. אע"פ שירד נוטל מן העקל [סח]. ומבין הממל [סט] ומבין הפצים [ע]. ונותן לחמטה [עא]. ולתמחוי [עב]. אבל לא יתן לקדרה ולאלפס כשהן רותחין [עג]. רבי יהודה אומר לכל הוא נותן [עד] חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר [עה]: דן העגול [עו] משיחליקנו [עז]. מחליקים בתאנים ובענבים של טבל [עח] רבי יהודה אוסר. המחליק בענבים [עט] לא

תוספות יו"ט

ונותן לחמטה ולתמחוי. פירש הר"ב שהאש קובעת למעשר. וכתב הרמב"ם הטעם שאין המנהג שיבשל אדם ויאכל ותקרא זאת האכילה אכילת ערלי כו' עכ"ל. פי' שאין מנהג שמה שיבשל שיקרא זה אכילת ערלי זה אינו מנהג לפי שבין שבישל אז אינו ערלי אלא קבע וק"ל:

ציונים

אבל לא יתן. פי' אם פרק ה הלכה ט"ז: ן הענטל. פי' אם פ"ג הל"ז: מחליקן. אם פ"ז ה"ל: המחליק. אנא קפה:

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה ז [ת"ם ד"ה] ונותן לחמטה ולתמחוי. פירש הרע"ב כו' וכתב הרמב"ם הטעם שאין המנהג שיבשל אדם ויאכל ותקרא זאת האכילה אכילת ערלי כו' עכ"ל. פי' שאין מנהג שמה שיבשל שיקרא זה אכילת ערלי זה אינו מנהג לפי שבין שבישל אז אינו ערלי אלא קבע וק"ל:

תוספות רע"ק

משנה ז [אות ב] ריא"). הני אליבי ג"כ בפ"ג ס"ח רשבת:

תוס' אנשי שם

לא ראה פה"כ כו' וי"ל דמיירי בגת שבבית ולא דמי לתבואה שאין דרכם להכניסה במוך אבל יין דרכו להכניסו בענבים. (הוס') ואפשר נמי לומר דסבא מייירי בעושה בבדה למכור בשוק וכדמפ' מתני' דלעיל בד"מ במולך לשוק כו'. (ע"ח): בר"ב סד"ה לא יתן כו' כמבשל וקבע למעשר. ופי' הר"מ ז"ל שאין המנהג שתקרא אכילת בשול ערלי ע"כ וק"ל דהא בהדיא כתב בתנורו רפ"ג דאין האש קובעה אלא בדבר שנגמ"ל ואי איתא אפילו בדבר שלא נגמ"ל קובעת. אבל הר"ם אמבארה לן בפיר דה"מ דקבע דבין דמתבשל הבשל בגמ"ל אבל דברי הר"מ נ"ע דסתרי אהדדי וגם לא נודע מיהו יצא ט"ל שהאש אינה קובעת אלא כדשגמ"ל ואם ואלי מתני' קשיתה. ועי"ל פ"ד מ"ח. (נה"ש):

יכין — תפארת ישראל — יכין

סו) בור שיוד בו השמן כשנעלר: סח) של מעוקב שמשימין בו פסולת הזיתים כשנעלרו ושמן שנשאר בהן זוחל ויולא מעקבי הסל: סט) הוא האבן שמשים בסל להכביד על הזיתים ולכבשן: ע) מה שמבשל בין נסרי הגת שנעלרו שם הזיתים: עא) שונה קטנה חמה. ולא לדבר עב משמר חומו לאחר שלוקו מאש ודיו ככלי ראשון [כי"ד י"ד] כ"ל דהכא בעונה דקה וקטנה מייירי: עב) קער' גדולה שעירה בו הבשיל חס. ולא לאש קובע למעשר הכא כלי שני הוא: עג) שהעבירן מאש: עד) אף לכלי ראשון בהעבירן מאש: עה) הרחיפותן מסייע לבשל אף אחר שהעבירן מאש. ואיר הוא מיס היולאין מדגיס מלוחים או בשר שמלח: עו) האיס דרוסין יחד בעיגול: עז) גלעטטען. שמחליק פניו במשקין אז הוקבע למעשר: עח) מותר לשפשף פני העגול בתאנים וענבים של טבל כדי שיתיפה העיגול ולא הו"ל כמפסיד העבל דאסור. א"ל מותר לשפשף עיגול חולין בענבי טבל. דלא חשיב המשקה היולא מהן: עט) ולא נקט תאנים. דהרי משקה

משנה

וע"ש עוד ולע"ד נראה דמייירי אפי' איט מכניסו לגיה והא דלא כתיב אף מן הטור דלא פסיקא ליה דלר"מ כל מון לגת הוי קבע ואשור ומיהו נראה דהא דאסר ר"מ מון לגת דהוי קבע שאין בדעתו להחזיר המותר וכן פי' רש"י בשבת ל' י"א. וה"ה בטור לפי סברא ז כשלא ראה פני הגת לא נקבע ה"ל טור בגת ואף בטור מותר כשראהו וחזרו בטור אף לר"מ ומיהו ז"ש מן הגת מותר להכניסו לגיה ודאי לחכמים קאמרי ומה שכתבו דבגיה לא יוקבע לעולם אחלו לשעמייהו. ולהרמב"ם איט כן כדפי' במ"ה: נוטל מן העקל ומבין הממל ומבין הפצים. דהני שלהו לא נגמרה מלאכתן עדיין שלא נאו לעוקה. ומשמע כאן דהאש קובע אף בדבר שלא נגמר מלאכתו מדקתני שלא יתן לקדרה ופי' הרמב"ם שכיון שבישל איט ערלי ע"כ וכ"כ הר"ש כיון שנתבשל חשוב כגמר מלאכה כאילו יצא לעוקה. א"ל אמו למיכל אכילת קבע ע"כ. אבל הרמב"ם כתבו פ"ג דין ב' כתב בהדיא שהאש קובעת אלא בדבר שנגמר מלאכתו כמו שאר כל הדברים הקובעין. וכ"ל דהא דקתני הכא ונותן לחמטה אבל לא לקדרה לאו אלגלגל קאי כמה שבשל מן העקל ומבין הממל דהוא אפי' לקדרה שני דלא נגמר מלאכתן אלא מלהה

[משניות זרעים ח"ב] יג 13.

ציונים

הגרוגרות משידוש. יהוס׳ ביצה ל״ב במכ״ת. מיי׳ פס פ״ב מס״ז:

חלופי גרסאות

ח הגרוגרות ניהוגלמי וגרוגרות. בחבית נמשנ״ג בחסית. ונפתחתה ניהוגלמי ונפתחתה. ר״י בנ״ק ור״י.

חדושי מהרי״ח

משנה ח [תוי״ט ד״ה] ר׳ יוסי מתיר כתב הר״ב ואין הלכה כר׳ יוסי כו׳ ותימה דבירושלמי ט׳ ע״ל.עי׳ מה שכתב בספר משנה למלך שם וא״כ פסק כגמ׳ דידן ואינו תימה:

תוספות רע״ק

משנה ח [אות ג] בר״ב ד״ה לא הוכשר. ובמשקה השמר לצחצח) וכ״כ הר״ש וקשה לי דהרי זה רק לאוקימתא דשבת (דף קמ״ה ע״ח) גבי חולב לקדירה שיש בה אוכל דמשקה הבא לאוכל לאו כאוכל דמי אבל למאי דק״ל כר״ח חולב אדם עז לקדירה דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי כמ״ש הרי״ף יהרמב״ם פ״ח דשבת ע״כ שנמא דת״ק דהבא ולא הוכשר משום דכאוכל דמי ואפשר דר״ש והרע״ב פ״ל כתוס׳ שם בשם ר״ח. דקי״ל דאין חולבין לקדירה דכמשקה דמי. אחר כך ראיתי בהרשב״א בחי׳ לשבת דני׳ הגאונים דכ״ע כאוכל דמי ע״ש:

כירה משנה ה וכן במ״ד פ״ו דנדרים: **ון**[״ומגורה. פירש הר״ב אומר [והר״ש מפרש שהוא שם כלי שעושין הענבים בתוכו] ועי׳ בפי׳ [הר״ב] לפי״ל דתרומות משנה ו): ["רבי יוסי מתיר. כתב הר״ב ואין הלכה כר׳ יוסי. וכן כתב הרמב״ם בפירושו ובחבורו פ״ג מהלכות מעשרות ג״כ כתב לדברי ת״ק. ותימה דבירושלמי הביאו הר״ם מסיק ר״ל דתנא קמא ר״מ היא דלא תסבר סתמא ור׳ יוסי והלכה כסתמא לפוס כן לריך מימר ר״מ היא. דר״מ ור׳ יוסי הלכה כר׳ יוסי עכ״ל. ואין לנו לומר אלא דבגירסת הרמב״ם לא היה כן. והר״ב נמי אף שראה לפירוש הר״ם נשה בפסקי הלכות ברוב המקומות אחר הרמב״ם. ולכך סמך גם כאן יותר על דבריו וגרסאותיו גראה לי]

לא הוכשר ב) רבי יהודה אומר הוכשר. **הגרוגרות** פא) **משידוש** פב) **ומגורה** פג) **משיעגל. היה דש בחבית** פד) **ומעגל במגורה נשברה החבית. ונפתחה המגורה. לא יאכל מהם עראי. רבי יוסי מתיר:**

הענבים על עגול של דבילה: לא הוכשר. העגול לקבל טומאה דלא חשיב משקה זה שיולא מן הענבים. ®ובמשקה הטומד לאחלא פליגי [בה] ת״ק ור׳ יהודה לי לא: משידוש. מיבשים התאנים ואח״כ דשים אותם במקלות להוך החבית. או מעגלין אותה בידים לתוך האולר. ודישת החבית ועגול המגורה הוא גמר מלאכתן: לא יאכל מהן עראי. דקא סבר לא עליון לריך לתחתון. ולא תחתון לריך לעליון וכבר נגמרה מלאכתן. ור״י סבר עדיין לריכין זה לזה ולא נגמרה מלאכתן. ואין הלכה כר׳ יוסי:

מלאכת שלמה

דרבנן אזלי לטעמייהו ור׳ יהודה לטעמי׳ תנא לי׳ הכא. ובמבת פ׳ כירה פי׳ רש״י ז״ל דבמתוס מיירי שמחליק הכלכות ואין זה ענין משתנו: ומגורה משיעגל. עניינו כשרולה להכניסן באולר משיתחיל להחליקן על פי האולר ולהשוותם ומעגילה שם הכלי המחליק שנו מחליקין הקרקע והגגות. הרמב״ם ז״ל: **נשברה החבית ונפתחה המגורה.** אית דגרסי **וְנִפְתְּחָה** אמנם אני רואה שם בפ״ג דהלכות מעשר סימן מ״ז אם נפתחה ובקלת דפוסים תסרים שם ד׳ מלות והגיהוס מספרים מדויקים אם נפתחה: **לא יאכל מהן עראי ור׳ יוסי מתיר.** מפ׳ בירושלמי דת״ק דר׳ יוסי הוא ר״מ והא קמ״ל דהלכה כר׳ יוסי ולא תימא סתמא ור׳ יוסי הלכה כסתמא וכתב ה״ר שלמה שילינ״ע ז״ל והרמב״ם ז״ל פסק כר׳ מאיר ולא ידעתי למה:

יכין תפארת ישראל יכין

שלהן אינו מכשיר: פ) דהמשקה היולא שמלאתו בהן לא חשיב. וכ״ל טעמא משום דלא היה עליו שם משקה מעולם דתיכף כשילא מהענב נבלע בהענבול. ולפסר דזהו כוונת הש״ס דקתמר דפליגי במשקה הבא לאיכוד [עיי׳ שבת קמ״ה ע׳]: פא) תאנים יבשים: פב) משידושם לתוך החבית הוקבעו למעשר: פג) באינו רולה לדושן. רק מעגלן לקיוס באולר ואין זה עגול דלעיל דהתם שלוקח תאנים רבים וכובשן יחד בעיגול כעין כבר עגול אז לא הוקבע למעשר עד שיחליקו. אבל הכא שאוסף כל התאנים באולר בכרי הוקבעו למעשר כשיגעל פני הכרי: פד) אז:

משנה ראשונה

קשה דלא פליג כ״י בתרומה ושוד דבסיפא נבי מחליק בענבים מפ׳ סר״ב במשקה השומד לאחלא פליגי והכא תפסם לאזלו לאיכוד. ושם בשבת משמע דמשקה הכי הוא דמחליק לא אזל לאיכוד אלא משום דלאחלא הוי פליגי ויותר נראה דמתני׳ לא מייני מאיסור אכילת שבל דוקאי מעבר משקה שבא להחליק מחייבת מהר ולית ביה בעמא לאיסורא. והא לאסר ל״ו משום שמפסיד הענבל והנאת כילוי אסור נבי שבל כדאמר בשבת ד׳ ל״ו וכ״כ התו׳ שם והכל״ם פ״ו דתרומות מ״י דהנאת כילוי אסור ות״ק סבר אאין זה הפסד שמייפה בו את הענבל. ואח״ז נאיתי בהטור הרמב״ם כפ״ו שכ״כ בהדיא:

הלכתא גבירתא כללא דפרק א

פרק א משנה א כל גדולי ארץ שיש בהן ג׳ תאנים. דהיינו א) שנאכל שלא ע״י הדחק. ב) ששואב גדולו מהארץ. ולמעוטי מיני שוואמטען דמאוירא קרבו חייבים בתרומ״ע. וי״א דרק דגן תירוש ויצהר חייב מדאו׳ בתרומ״ע. ויעוד יש ג׳ מדות בומן חיובן לתרומ״ע. א) כל שמיד שצמח ראוי לאכילה. אע״ג שאינו רגיל להלשו עדיין כדי שיגדל מטי. אסור לאכלו קבע כשיגמ״ל למעשר. עד שיפריש תרומ״ע בין שהוא גדול או קטן. ב) ובלא חזי לאכלו רק כשיגדל. מותר לאכלו קבע רק כשהוא קטן ולא כשהוא גדול. ג) ובלא חזי לאכול רק כשלא נתבשל כל צרכו. ולא כשנתבשל כל צרכו כגון שקדים המרים. פטור ממעשר בין גדול או קטן [רמב״ם פ״ב ממעשר ה״ח]:

משנה ב אלו גדולי אילן אסור לאכלן קבע קודם שיפריש תרומ״ע. תאנים משלבין ראשיהן. וענבי גנה וענבי שדה. משיראו הגרגרים מתוך הקליפה. האהנבוסטען ומיילבערן משהתרככו. והמרים משיתנפחו כשאור. אפרסקין משיטילו גידין ארומין על פניהם. ואגוזים משיבבל הגרעין מהקליפה:

משנה ג וחדובן משיתנקדו: וכן כל פרי שמשחיר כשיתבשל באילן. אנפים וקרוסטומלין. ושפיידלינגא. משנקרח שערן. וכן כל פרי שאינו משחיר אי מאדים כשיתבשל באילן. כל הנך הן סימן שכשיזרעום שוב יצמחו. ורק שבת לין אין בו סימן. וצריך לבדוק כל א׳ אם זרעו שוב יצמח. וכ״כ תבואה וזיתים צריך לבדוק כל א׳ אם יש בו שליש גידולו:

משנה ד וגדולי קרקע. קשואין וקורבים. וציטראנגן קירבים. ותפוחים ואתרוגים כולן ראויין לאכול מיד כשיתראה הפרי. ואסורים קבע בין גדולים ובין קטנים. שקדים מתוקים רק גדולים אסורים קבע. אבל מרים פטורים בין גדולים ובין קטנים:

משנה ה מיהו אנפ״כ מתר עדיין לאכלן עראי. עד שתגמר מלאכתן. והיינו קשואין. דלועי׳ ואבטיחין. משיעקר הפרח הראשון. ומין שאין פרח בראשן משיצברם בכרי. ומין דלועים שאין פרח בראשן. משישמחם להתיבש. ירק שדרכו להאגד משיאגד. ובאין דרכו להאגד. משימלא הכלי ממנו שמוליכו בו לשוק. ובאין ממלא ממנו הכלי. משילקט ממנו כל מה שרוצה לילקט ממנו השתא. פירות שמטלאן בכלכלה מותרים עראי עד שיחפה הכלכלה. ואם אינו מחפי עד שימלאו. ובאינו ממלאו עד שילקט כל מה שרוצה ללקט השתא. **וכל** זה בסלקט למכור בשוק. אבל בלוקט להביא לביתו אף שעשה לו הנך מותר לאכול עראי. עד שיביאן לביתו. או שיהיה בהן א׳ מהו׳ דברים **כשמרח אם** (עי׳ סי׳ נ״ג):

משנה ו הפרד והצטוקים **ו**חרובים שרוצה להוליכם לשוק מותרים עראי עד שיצברן בכרי. והבצלים משיקלוף קליפתן הראשון. ובשלא מקלפן משיצברו בכרי. התבואה משימרח הכרי ואם אינו ממרח עד שיצבור הכרי. קטניות משיכברם מהעפר שבהן. ובאינו כובר משימרח הכרי. מיהו אף שמירח. אוכל עראי משבלים קטומים ומצדדי הכרי וסגרעינים שמונחים תוך התבן:

משנה ז דיין משיצופו החרצנים והגזם על פני היין שבבור שלפני הגת. ואע״פ מותר עדיין עראי ביין שבגת העליון ושבצנור שלא ירד עדיין לבור. השמן משירד לבור. ואע״פ מותר עראי מהשמן שוב מנקבי הסל שמניח בו הזיתים אחר שנכבשו ונעצרו. ומהשמן שבין אבנים ודפים של כבישה. ומושח בו עוגה קטנה ודקה אף שחמה קצת או לקערת הבשיל אף שרותה. הרי הו״ל בלי שני:

משנה ח עגול דבילה שבדעתו להוליכו לשוק. אוכלו עראי עד שיחליק פניו בפירות רטובים. מותר להחליק העגול בפירות טבל ואין חרשש להפסד טבל. וכ״כ מחליק עגול דולק מתוקן עם פירות טבל. דלא חשיב הרטיבות הוצא מהפרי משקה גם לענין הכשר. גרוגרות מותרים עראי כשמוכנים בשדה לשוק עד שיחרשש בחבית. ובצוברם משיעגל הכרי. ואם בעודו דשן בחבית נשבר או בעודו מעגל הכרי. נתבלבל הכרי אסור הנראי:

פרק ב **א היה** עובר בשוק. עם הארץ החשוד על המעשרות: אוכלין ופטורים. דאימור לא רלו פני הבית ולא הוקבעו למעשר. ואע"ג דמכר קובע למעשר. האי מתנה היכי להו ומתנה אינה קובעת: מתקנים ודאי. שהנותן לא עשר דסבר הוא שיאכלו בשוק ולא בעי עשורי. וכיון דהכניסום לבית הוקבעו. ודוקא שנתן להם דבר מועט שראוי לאכלו בשוק. אבל אם נתן דבר מרובה לו שהיה המקבל אדם שאין דרכו לאכול בשוק. לו *) הדבר הניתן אינו נאכל כך כמות שהוא. בכל אלו הוי כאומר הכניסו לבתיכם. ואסור לאכול מהם ערלי. *דמסתמא כבר הוקבעו למעשר: אין מתקנים אלא דמאי. ונותן

פ"ב **א אוכלים** ופטורים. פי' הר"ב דאימור לא רלו פני הבית ולא הוקבעו למעשר. דאילו רלו פני הבית ע"י בעל הבית והוקבעו למעשר טבל להו ואסורים לכל אדם ועיין לקמן. [*ומ"ש הר"ב ומתנה אינה קובעת וכך כתב בפ' דלקמן מסנה ב ועיין שם]: והכניסו לבתיכם. דוקא לבתיכם דאילו לביתי אין בית אחר מובל כדלקמן

פרק ב **א היה עובר בשוק** א) **ואמר טלו לכם תאנים. *אוכלין** יפטורין ב). **לפיכך** ג) **אם הכניסו לבתיהם** ד) **מתקנים ודאי** ה). **טלו והכניסו לבתיכם. לא יאכלו מהם ערלי** ו). **לפיכך** ז) **אם הכניסו לבתיהם אינם מתקנים אלא דמאי** ח):

היו

*) נדר שהנדר.

מלאכת שלמה

פרק ב **א** הי' עובר וכו'. כתב ה"ר יהוסף ז"ל נ"ל נדקדק מדתנן הי' עובר בשוק שמדבר במוליך לביתו. טלו לכם תאנים פי' דוקא בדבר מועט מותרין הן לאכול אבל כשאוא מתנה מרובה אסור לאכול עד שיעשר והייט הא דתנן לקמן פ"ד ר' יהודה אומר אף הנוקט כלכלה שלה לחברו לא יאכל וכו'. לא יאכלו מהם ערלי פי' כי כיון שאמר הכניסו לבתיכם. ואכלו הרי הוא כאילו אמר להן אני תיקנתים והרי אינו נאמן לתקן כראוי ובודאי מטל מהן תרומה והתרומה קובעת בכלכלת תאנים כדתנן לקמן. אינם מתקנין אלא דמאי פי' מפני שאין עם הארץ חשוד על התרומה עכ"ל ז"ל. וז"ל הרמב"ם בפי' המשנה כשזה המוכר המסבב מכריז טלו לכם תאנים מותר לאכול מהם ערלי לפי שנאמר לא רלו פני הבית ולפיכך אין מכריז עליהן אלא לאכלן בלבד ערלי והוא כנותן המתנה ואין המתנה קובעת למעשר כמו המכר ואם הביאן לביתו צריך להוציא מהן המעשרות החייבות לטבל ואם אמר טלו והכניסו לבתיכם נאמר שהם רלו פני הבית ולפיכך לא יאכל מהן ערלי ואינו נאמן באמרו הכניסו לבתיכם שעניינו שהן משושרין ולפיכך יוצא מהן חוקי הדמאי לפי שהוא ספק שמא אמר אמת באמרו שהן משושרין או אמר שקר ומה שאמר לא אמר אלא כדי שיתקבלו עליהן לוקחין וכל זה כשהמוכר עם הארץ עכ"ל ז"ל ובאחרונה

פ"ב **א** בשמנה היה עובר בשוק. תמהני מהרמב"ם שפי' היה עובר המוכר דהא בפרקי' דלעיל אמרי' דמוליך לשוק למכור הוקבעו מיד שנמ"ל. אלא מיירי בזמן שרוב בע"ל מכניסין לבתיהן בירושלמי ודוקא עובר דאילו עומד אע"פ דרוב מכניסים לבתיהם. אלו ודאי הוקבע כי הוא מן המיעוט המוליכין לשוק למכור שהרי עומד שם עמהם ובשוק הנקבע דמתחא אמטי' דאע"פ דמקום מיוחד למכור הוא הואיל ואינו עומד אלא שוכר אמרי' דמן רוב ההולכים בתיהם הוא. (הו"ע). ותמוה לשון הר"מ בתחילה דהכניסו לבתיהם מחלק בין רוב מכניסין לבתיהם ובין רוב מכניסים לשוק משמע דבריהם אין תלוק דלעולם אוכלין ופטורין ואמאי היכא דרוב מכניסין לשוק כבר הוקבעו (רש"ם) ור"ב"ה מתקנים ודאי כו' דמסתמא כבר הוקבעו למעשר. ע' בתוי"ט בשם הכ"מ. אבל נ"ל שפירוש בירוש' וכ"ם הר"מ שאם הין שנים לזה אמר טול ואכול ולזה אמר טול ואכלם זה אוכל ופטור וזה אוכל וחייב. וכ"מ ממ"ב לפי' הכ"מ שם ע"ש ואין אפשר לחלק בתאנים הללו ע"פ דבריו לזה לו לזה. ולכאו' משמע מהירושל' דכשאומר טול והכנס לא הוי כאומר הכי אעשר על לו שתקח ממני דמודה דלא עשר עדיין ולא הקבעו אלא שאומר לו שאפי' כשיוקבעו מתכניסן לביתך אני מעשר בשבילך וא"כ אמי שפיר דלזה שא"ל טול ואכול ולא הכניסו לביתו יעשר ודאי ובשוק פטור לגמרי כיון דרוב מכניסין לבתיהן. וזה שא"ל הכנס מהסתמינן לי' שיעשר אלא שלא יעשר כראוי אלא ת"ג בלבד ולכך אסור בשוק דודאי מרס ומרומה קובעת במ"ש המ"ש בשם הכ"י ז"ל. ובביתו אינו מעשר אלא דמאי דשמא עשר כראוי ועפ"מ שם ודו"ק: תי"ם ד"ה והכניסו כו' דאילו כו'.

לא

יכין — תפארת ישראל — בועז

פ"ב א) ע"ה החשוד על מעשרות. ומיירי באינו מוליכן למכור דאל"כ כבר נקבעו כפ"א מ"ג: ב) מיירי ברוב בני עיר מכניסין לבתיהן תלינן דלא רלו פני הבית ולא הוקבעו. דאל"כ לא היה מכשילן ואף דבכל דוכתא מתנה כמכר [כב"מ דע"ז ומגילה דכ"ז ב'] והכי מקח קובע למעשר [כב"מ דפ"ח מ'] במעשר פירות דרבנן הקילו בירושלמי הכא (**א**) : ג) דלה לומר מדאמר טלו וכו' : ד) ונקבעו למעשר ברלוי פני בתיהם : ה) דטלו וכו' ערלי משמע. והנותן שנתן שלא יאכלו רק מעט דרך ערלי ולא עשר מיהו בנתן להם הרבה שאין דרך לאכול כ"כ בשוק. או שהמקבל נכבד שאינו אוכל בשוק. או שהפירות אינן נאכלים חיין. אף שאמר טלו וכו' מעשר בביתו רק דמאי : ו) דמדקאמר הכניסו משמע שאומר שגם קבע יורשו לאכול מדכבר עשר. א"כ כבר הוקבעו למעשר. ופלגינן דבוריה דמהמינן לי' בהאי שהוקבעו. ולהכי אסורים ערלי ולא מהמינן ליה במה שעשר להכי חייבים להפרים דמאי : ז) מדאמר הכניסו משמע שיאכלו קבע ומאן עשר מה"ש : ח) וטהן רק תמ"ע לכהן והמעשרות טולל לעלמו

משנה ראשונה

פרק ב א אוכלין ופטורים. פי' הר"ב דאימור לא רלו פני הבית וכו'. וקשה כיון דלאיים פני הבית הקובעת מן הסורה היכי תלינן בדאוריתא לקולא. ועוד אם דעתו להוליכן לשוק קובעת למוכרן אמרי' בפ"ק מ"ה שנקבעו מיד אפי' קודם ביאתו לשוק. וכ"נ ניחוש שמא היה דעתו מתחלה למוכרן ונקבעו והיכי תקילון מספק ונראה דמשנה ז מתפרשת פ"פ מתני' דפ"ב דמכשירין מ"ו דהתם אינן דיש חילוק בין אם בני אדם מכניסין לבתיהם ובין מוליכין למכור בשוק שאם מכניסין לבתיהם כלומר שאין דרכן למכור פירותיהן אלא מכניסין למאכל ביתם. אז הפירות הנמצאים בדרך ודאי לא רלו פני הבית שאם היו בבית אין דרכן להוציאן שהרי אין מוליכין למכור וא"כ קודם כניסתן לבית נפלו. ואם הרוב מוליכין לשוק ודאי כבר נקבעו ממ"נ אם היו בבית נקבעו. ואפי' לא היו בבית נ"כ משנתן דעתו למוכרן נקבעו. והשתא מתני' דהכא אייירי כשמכניסין לבתיהן. והשתא שהם בשוק ודאי לא היו מסולא בבית שהרי אין דרכן להוליך למכור וזה שבולה ליתן מתנה נ"כ מן הבית היה יכול ליתן ולמה הוציאן לשוק אלא ע"כ שלא נתן עדיין לבית ובמתכוון הוליכן לשוק בעוד שלא רלו פני הבית נייחות כח המתנה ולפוטרה ממעשר ולפיכך אוכלין ופטורים. ואם הכניסו לבתיהם מתקנים ודאי דהשתא הוקבעו. ואין לומר שמא מששן ע"ה קודם שנקבעו. שאין דרך כלל לעשר קודם קניטותן וכה"נ פי' רש"י והר"ב מתני' דמתני'

פ"ב (**א**) ומכאן משמע דאף תרומ' תאנה מד"ס ודלא כרב"מ פ"ב דתרומה וכן מוכח נמי מביאה (ד"ג ב') דמביא ראי' מגיטרא קניטות דדבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בטיל. ועתוס' ב"מ דפ"ח א' ד"ה הכא :

פרק ב א אוכלין ופטורים. פי' הר"ב דאימור לא רלו פני הבית וכו'. וקשה דלאיים פני הבית הקובעת מן הסורה היכי תלינן בדאוריתא לקולא. ועוד אם דעתו להוליכן לשוק לאוכלן אמרי' בפ"ק מ"ה שנקבעו מיד אפי' קודם ביאתו לשוק. וכ"נ ניחוש שמא היה דעתו מתחלה למוכרן ונקבעו והיכי תקילון מספק ונראה דמשנה ז מתפרשת פ"פ מתני' דפ"ב דמכשירין מ"ו דהתם אינן דיש חילוק בין אם בני אדם מכניסין לבתיהם ובין מוליכין למכור בשוק שאם מכניסין לבתיהם כלומר שאין דרכן לאוכל פירותיהן אלא מכניסין למאכל ביתם. אז הפירות הנמצאים בדרך ודאי לא רלו פני הבית שאם היו בבית אין דרכן להוציאן שהרי אין מוליכין למכור וא"כ קודם כניסתן לבית נפלו. ואם הרוב מוליכין לשוק ודאי כבר נקבעו ממ"נ אם היו בבית נקבעו. ואפי' לא היו בבית נ"כ משנתן דעתו למוכרן נקבעו. והשתא מתני' דהכא אייירי כשמכניסין לבתיהן. והשתא שהם בשוק ודאי לא היו מסולא בבית שהרי אין דרכן להוליך למכור וזה שבולה ליתן מתנה נ"כ מן הבית היה יכול ליתן ולמה הוציאן לשוק אלא ע"כ שלא נתן עדיין לבית ובמתכוון הוליכן לשוק בעוד שלא רלו פני הבית נייחות כח המתנה ולפוטרה ממעשר ולפיכך אוכלין ופטורים. ואם הכניסו לבתיהם מתקנים ודאי דהשתא הוקבעו. ואין לומר שמא מששן ע"ה קודם שנקבעו. שאין דרך כלל לעשר קודם קניטותן וכה"נ פי' רש"י והר"ב מתני'

ציונים

א הי' עובר. הי' פ"ה מהלכות מעשר ה"ז

תוספות חדשים

פ"ב משנה א [הר"ב ד"ה] אוכלין ופטורים דאימור כו' עכ"ל. משמע דהוא ספק וקשה דאם כן אמאי פטורים מיהו בזה י"ל דאוכלים ופטורים משום שהוא ס"ס אבל מ"מ קשה לפי זה אמאי אם הכניסו לבתיהם מתקנים ודאי שמא רלה פני הבית וכבר עשר אבל מדברי הר"מ בפי' משמע שהוא ודאי שלא רלה עדיין פני הבית וכ"מ בכ"מ פ"ה מה"מ ה"ז ע"ש ואפשר שגם בהרע"ב נ"ל לפי שמאמר לא רלו כו' כמו בפי' הר"מ. (הר"ז) ופי' בפי' הר"מ ברש"י דמאי

תוספות רע"ק

פ"ב משנה א [אות ד] אוכלין ופטורין) הייטו עראי: [אות ה] שם בהרע"ב ד"ה מתקנים ודאי כו' ואסור. דפסחא וכו') דהרי כאילו אמר לו שכבר נתחייב במעשר אלא שהוא עישר ואנו מאמינים אותו במה שאמר שכבר נתחייב במעשר לפיכך לא יאכלו מהם עראי שאין אנו מאמינים אותו במה שאומר שעישר הכ"מ פ"ה דמעשר:

תוס' אנשי שם

פ"ב א בשמנה היה עובר בשוק. תמהני מהרמב"ם שפי' היה עובר המוכר דהא בפרקי' דלעיל אמרי' דמוליך לשוק למכור הוקבעו מיד שנמ"ל. אלא מיירי בזמן שרוב בע"ל מכניסין לבתיהן בירושלמי ודוקא עובר דאילו עומד אע"פ דרוב מכניסים לבתיהם. אלו ודאי הוקבע כי הוא מן המיעוט המוליכין לשוק למכור שהרי עומד שם עמהם ובשוק הנקבע דמתחא אמטי' דאע"פ דמקום מיוחד למכור הוא הואיל ואינו עומד אלא שוכר אמרי' דמן רוב ההולכים בתיהם הוא. (הו"ע). ותמוה לשון הר"מ בתחילה דהכניסו לבתיהם מחלק בין רוב מכניסין לבתיהם ובין רוב מכניסים לשוק משמע דבריהם אין תלוק דלעולם אוכלין ופטורין ואמאי היכא דרוב מכניסין לשוק כבר הוקבעו (רש"ם) ור"ב"ה מתקנים ודאי כו' דמסתמא כבר הוקבעו למעשר. ע' בתוי"ט בשם הכ"מ. אבל נ"ל שפירוש בירוש' וכ"ם הר"מ שאם הין שנים לזה אמר טול ואכול ולזה אמר טול ואכלם זה אוכל ופטור וזה אוכל וחייב. וכ"מ ממ"ב לפי' הכ"מ שם ע"ש ואין אפשר לחלק בתאנים הללו ע"פ דבריו לזה לו לזה. ולכאו' משמע מהירושל' דכשאומר טול והכנס לא הוי כאומר הכי אעשר על לו שתקח ממני דמודה דלא עשר עדיין ולא הקבעו אלא שאומר לו שאפי' כשיוקבעו מתכניסן לביתך אני מעשר בשבילך וא"כ אמי שפיר דלזה שא"ל טול ואכול ולא הכניסו לביתו יעשר ודאי ובשוק פטור לגמרי כיון דרוב מכניסין לבתיהן. וזה שא"ל הכנס מהסתמינן לי' שיעשר אלא שלא יעשר כראוי אלא ת"ג בלבד ולכך אסור בשוק דודאי מרס ומרומה קובעת במ"ש המ"ש בשם הכ"י ז"ל. ובביתו אינו מעשר אלא דמאי דשמא עשר כראוי ועפ"מ שם ודו"ק: תי"ם ד"ה והכניסו כו' דאילו כו'.

ב היו יושבין בשער או בחנות טלו לכם תאנים (אוכלין ופטורין יא). ובעל השער ובעל החנות חייבין. רבי יהודה פוטר (יב) עד שיחזיר את פניו (יג). או עד ששנה מקום ישיבתו (יד): **ג** המעלה פירות מן הגליל ליהודה (טו) או עולה לירושלם. אוכל מדם (טו) עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך (יז). זכן

כדלקמן: **ב** ואמר טלו לכם וכו'. פירש הר"ב בעל הסער וכו'. וכן כתב הר"ם. וגריסין לומר שהפירות מונחים בשוק דאילו הפירות גם כן בשער או חנות א"כ טבולים והוקבעו למעשר ואסורין גם לאחרים כדפרישית לעיל. וה"ה דהוי מלי למתני היו יושבים בבית אלא שדרך המוכר פירות בשוק שהוא יושב בשער או בחנות לא בבית והרמב"ם בפ"ה מהלכות מעשר כתב אנשים שהיו יושבים בשער או בחנות ואמר להם וכו' ובעל השער או בעל החנות לא יאכלו וכו' שנמצא כאומר אילו טלו והכניסו לבתיכם שהרי הם בבתיהם עכ"ל. ואתי שפיר לישנא *)[דאמר טלו וכו'. דקאי אשוכר בשוק כבמתני' לעיל. וכן דקתני ובעל השער וכו'. חייבין] שהוא לשון רבים [*דלהר"ב הל"ל והוא חייב כדקתני ואמר בלשון יחיד]: ורבי יהודה פוטר. פי' הר"ב ואחר הקובעת למעשר היא כל שאין אדם בוש ולאכול בתוכה: עד שיחזיר פניו. במקום שיושב ומוכר הוא בוש ולאכול בלא חזרת פנים. אבל במקום שאינו יושב ומוכר אינו בוש וקיימא לן מקום שהוא בוש פטור מקום שאינו בוש חייב ואין הלכה כרבי יהודה: **ג** המעלה פירות מן הגליל. ליקט פירות בגליל כדי למכרן ביהודה לא הוקבעו למעשר. אפי' לן בדרך עד שיגיע ליהודה שדעתו

*) בד"פ דהיו יושבין

וקאמר בירושלמי דבמולוך לשוק אינן מתקנין אלא דמאי כי אין ע"ה חשוד למכור טבל גמור עכ"ל ז"ל: **ב** היו יושבין בשער או בחנות וכו'. פי' אנשים אחרים זולת בעל השער או בעל החנות ומי שהיה עובר בשוק אמר להם טלו וכו' ולפיכך בעל השער ובעל החנות חייבין לעשר שנמצא כאומר להם אילו והכניסו לבתיכם שהרי הם בבתיהם כך מתבאר שם פ"ה. וגם הר"ר יהוסף ז"ל פי' וז"ל ואמר טלו וכו' פי' אותו שמעביר התאנים בשוק אמר כן כ"ל לפרש עכ"ל ז"ל. שוד כתב ובעל השער ובעל החנות חייבין כ' דסתם שער וחנות כלים שבתוכן שמורים הם ע"כ: ר' יהודה פוטר עד שיחזיר את פניו או עד ששנה מקום ישיבתו. דהייבו מקום שיושב בו למכור בחנות ובשער נמי שנה מקום ישיבתו שיושב בו לראות הרבים: **ג** המעלה פירות מן הגליל. ס"א מגליל כ"כ ה"ר יהוסף ז"ל. ופי' הר"ם שירילי"ו ז"ל המעלה פירותיו שליקט מהדהו בגליל כדי למכרן ביהודה ואמרי' לעיל בפ"ק דמולוך לשוק דשבנו הפירות מיד משום שמא ימצא לקוחות מיד וגזור רבנן שלא יאכל המוכר אלו לקח שמא יחזור בו למכרן וקיימא לן דמקח טובל ואכל כיון דאין דעתו למכרן אלא ביהודה או בירושלים אפ"ם שהוא נכנס בהן לבתיה ולחצרות בדרך לא היטבנו ויכול לאכול מהן ערלי: וכתב ר"י ז"ל והוא כשלקטן משעה ראשונה להוליכן למכרן ביהודה או בירושלים ואם אינו מוכרן עם מחזיקן לביתו וזה שהגאי לקטן ואפי' לן בדרך או שבת אינם מעכבין ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל ליקט פירות בגליל כדי למכרן ביהודה וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו ~~נראה~~ דהא לעיל תנן דמולוך למכור אסור לאכול מהם משלקט כל

מלאכת שלמה

דברי

יכין

לעצמו דהמע"ה: ט) בעל השער או חנות שהי' מוליך פירות ואמר וכו': י) שיש לי בשוק. דאילו כבר היו בחנות כבר הוקבעו וחייבים: יא) אפי' בשער וחנות דמדאכו בהן מקודם. ביתו אינו טובל רק לו ולא לאחרים: יב) אף לבעה"ב מדיושב ומוכר שם בשער וחנות הוא בוש לאכול במקום שיושב ומוכר ואחר שבוש לאכול שם אינו קובע [כפ"ג מ"ה ואילה"ק דהתם כ' הר"ב דקיי"ל כר"ב והכא כ' דאין הלכה כר"י כ"ל דהכא מיירי בחנר שאינו

תפארת ישראל

בוש מל"ע רק משום שמוכר שם ובהא לא קי"ל כר"י]: יג) במקום שיושב ומוכר: יד) אף שפניו נגד הבאים לקנות [כן נ"ל ודו"ק]: טו) שלקטן בשדהו בגליל ומעלן ליהודה. ול"ל דמיירי שאינו רוצה למכרן עד יהודה דאל"כ הו"ל כמוליכין לשוק דהוקבעו מיד כפ"א נ"ג [א"נ מיירי שדר ביהודה או בעיר שביהודה ומעלן לאכלן בביתו]: טו) ערלי: יז) אף שלן בדרך פטור עדיין מלעשר ואוכל ערלי עד שיכניסן לבית שאם מגמת דרכו. ואם הוליכן

יכין

משנה ראשונה

דמתני' דהכא פלינא ובגמא דזולתי לא עשיניהו אפי' אחר נתר מלאכה כל זמן שלא נקבעו. וכן כך וכן כך יש לחתוה שלא הרב משנה למלך פי"א מה' מעשר דין כ' עלידה לומר לעוקה מע"ה קודם נתר מלאכה פטור ממעשר דמאי אף בהוליכת קנס ע"ש. וזה דלא כמתני' דהכא ודלא כסוגיא דעלה ועוד אחרכא בזה פ"ב דמכשירין מ"י: **ב** ובעל השער ובעל החנות חייבין. פי' הר"ב דביתו של אדם מוכן לו אבל לא לאחרים וכ"כ הר"ש בפ"ה דקדק וכתב אם אינו אין הטבל נקבע כדי שיכנסו לביתו ע"כ: **או** עד ששנה מקום ישיבתו. לכאורה הוי זו ואינ"ל זו שאם חזרת פנים לגד קובע כ"ש אם משנה המקומו לגמרי. ואפשר לגדרון קאמר דבחזרת פנים הבאים נקבעו בשעה שאוכלין. וכשמשנה המקומו מיד כשנכנסו הפירות בפתח החנות נקבעו בכל התנות שפל המקום ישיבתו: **ג** אוכל מדם עד שמגיע למקום שהוא הולך. דמיירי בדעתו שלא לאכלן במקום אחר רק ביהודה

דבריו מרישא אם הכניסו לבתיהם ולאי דוקא לבתיהם אבל אם הכניסו לביתו של אדם אחר טובל. (לה"מ): **ב** תוי"ם ד"ה ואמר כו' מונחים בשוק כו'. ודקתני אוכלין ופטורין ר"ל מותר להם להניח הפירות אל תוך השער או החנות ולאכלן שם דבשו של אדם אחר אינו טובל דבעי שיהא פה"ב של בעל הבית שיהא אוכלין ופטורין הפירות הם של המביאים ובעל השער ובעל החנות חייבים כשמביאים אל תוך השער והחנות דביתו טובל לו. (לה"מ): בא"ד ודה"ת דס"מ למתני' כו'. לעולם פטור דקתם שער ותנות מטום ר' יהודה דפליג עלה ואלו בבית לכ"ע חייב. (לה"מ וכ"כ הלח"מ): בא"ד שדרך המוכר כו'. תמוה דהא ע"כ הכא לא מוכר פירות בשער ובחנות עסקי' דא"ה פשיטא שהפירות המונחים בשוק הוקבעו לכ"ע דוזולתי הוכלו למוכרן בשער ובחנות דליכא לו למיתלי בזרוזא דמכניסין לבתיהן דהא חזינן דהאדם הזה הוא ממיעוטא שבכל הבאים פירות לשער ולחנות ויושב ומוכר אלא מיירי במוכר פירות אלא בשוכר בחנות אחרות עסקי' ושפיר תלינן בפירות המונחים בשוק שלא הוכלו למכור כנ"ל במ"ל. וכ"ע: בא"ד הו"ל והוא חייב כו' גם הו"ל היה יושב בשער בל' יחיד. (לה"מ): **ב** בשנה מן גליל ליהודה. הא דלא הגן כתם המעלה פירות ממקום למקום (כמו שהוא לשון הרמב"ם ז"ל) אלא פירש מגליל ליהודה או שעולה מיהודה לירושלים. קמ"ל בזה דהגן דהגומר פירותיו למכור שהוקבעו מיד אינו אלא כשבוקה לשוכרם באותו מקום או אפי' במקום אחר סמוך לאותו מקום ואינו מקום מכוייס אבל כשדעתו להוליכם למכור למדינה אחרת כגון מגליל ליהודה או אפי' באותה מדינה במקום מכוייס כגון מיהודה לירושלים לא הקבעו ע"י כוונתו עד שיגיעו לאותו מקום ושעמת דהאי מלתא הוא מסוס דלא אסרו לאכול ערלי לגומר פירותיו למכור בשוק אלא מטום קונים קודם בואו לשוק הוא מוכר במ"ם הר"ב בפרק דלעיל ואין זה אלא כמי שדעתו למוכרם באותו מקום או במקום הסמוך לו דאז ודאי אמרי' שאם ימצא קונים קודם בואו לשוק בדעתו מקום הסוק אז אינו מקום בלתי מכוייס הסמוך אלא על כי ידע שאם ימצאו הקונים דשם שכיחי אבל כשאמר בלבו להוליכם למדינה אחרת או אפילו לעיר אחרת מכוייסת כגון מדינה כירושלים אז הו"ל כאילו נמכרם להוליכם לביתו שבדעתו הדבר תלוי

כי

ב היו יושבין. שם פ"ם: ובעל החנות. שם פ"ל פ"ל: ג המעלה. שם פ"ל:

חלופי גרסאות

ב מקום נד"ם את מקום. ג מן דגליל ליהודה מגליל.

תוספות חדשים

משנה ב [תוי"ם ד"ה] ואמר כו' שהרי הם בבתיהם עכ"ל. והא דלא כתב כשבאו בהרי הכניסו לבתיהם דא"כ היו לריכים לעבר ולחי וע"כ כ' דהוי כאומר טלו כו' ואינן מעשרים אלא דמאי ולמד כן מהירושלמי ומע"ש בתוספי על הרמב"ם בפ"ד: משנה ג [במשנה] **או** עולה לירושלים. מלה דאינעריך לאתמעינן דאע"ג דאין עיקר הליכתו להעלות הפירות אלא לעלות לרגל ולגבי מולך עמו פירות למוקדש אפ"ה לא נקבעו עד שיגיע שם:

חדושי מהרי"ח

פ"ב משנה ב [תוי"ם ד"ה] **ואמר** טלו לכם. פי' הרע"ב בעל השער כו' וצריכין לומר שהפירות מונחים בשוק כו' עכ"ל. ונדיין קשיא דבפרק א משנה ה בר"א במוליך לשוק וע"ש בר"ב ובתוי"ם ובר"ש נמצא כאן שהפירות הוא מובר כבר אסור לאכול מהם עראי דלאו בדעתי' תליא מלתא כי שמא יקנו ממנו רק אשר לומר דהלא בלא זה יש לדקדק הא הינח דהלוקח לא יאכל עראי דמקח קונע אבל בעה"ב למה לא יאכל צ"ל ע"כ דשמא כשיאכל בעה"ב אז יראה הלוקח שאוכל בעה"ב ויאכל הוא נ"כ ולא נזרו אלא בבעה"ב שהוא תדיר אצל הפירות אבל אם נותן במתנה לאחרים מותרים לאכול ולפ"ז נוכל לומר דה"מ דבעל השער וכו' חייבים כנ"ל משום מקח הלוקחים ולא כמו שפי' שם משום בית שלו ור"י אשר פליג אמשנה דלעיל אבל לדידי כל הסוגיא דהוקה ולא יכולתי לירד לסוף דעתם במשנה הנ"ל ובאן ודו"ק:

תוס' אנשי שם

לא אבין איך מדייק כן מלי לבתיכם דאיך יאמר לסם הכניסו לביתי אם נתן לסם במתנה ויותר ס"ל להעמיד

מוקר לסם להניח הפירות אל תוך השער או החנות ולאכלן שם דביתו של אדם אחר אינו טובל לו אלא כשהוא לבדו ובעל השער ובעל החנות חייבים כשמביאים אל תוך השער והחנות דביתו טובל לו. (לה"מ): בא"ד ודה"ת דס"מ למתני' כו'. לעולם פטור דקתם שער ותנות מטום ר' יהודה דפליג עלה ואלו בבית חייב. (לה"מ וכ"כ הלח"מ): בא"ד שדרך המוכר כו'. תמוה דהא ע"כ הכא לא מוכר פירות בשער ובחנות עסקי' דא"ה פשיטא שהפירות המונחים בשוק הוקבעו לכ"ע דוזולתי הוכלו למוכרן בשער ובחנות אחרות עסקי' ושפיר תלינן בפירות המונחים בשוק אלא מטום מיוחד בזה הוא ממיעוטא שבכל הבאים פירות לשער ולחנות ויושב ומוכר אלא מיירי במוכר פירות אלא בשוכר בחנות אחרות עסקי' ושפיר תלינן בפירות המונחים בשוק אלא הוכלו למוכרן בשער בל' יחיד. (לה"מ): **ב** בשנה מן גליל ליהודה. הא דלא הגן כתם המעלה פירות ממקום למקום (כמו שהוא לשון הרמב"ם ז"ל) אלא פירש מגליל ליהודה או שעולה מיהודה לירושלים. קמ"ל בזה דהגן דהגומר פירותיו למכור שהוקבעו מיד אינו אלא כשבוקה לשוכרם באותו מקום או אפי' במקום אחר סמוך לאותו מקום ואינו מקום מכוייס אבל כשדעתו להוליכם למכור למדינה אחרת כגון מגליל ליהודה או אפי' באותה מדינה במקום מכוייס כגון מיהודה לירושלים לא הקבעו ע"י כוונתו עד שיגיעו לאותו מקום ושעמת דהאי מלתא הוא מסוס דלא אסרו לאכול ערלי לגומר פירותיו למכור בשוק אלא מטום קונים קודם בואו לשוק הוא מוכר במ"ם הר"ב בפרק דלעיל ואין זה אלא כמי שדעתו למוכרם באותו מקום או במקום הסמוך לו דאז ודאי אמרי' שאם ימצא קונים קודם בואו לשוק בדעתו מקום הסוק אז אינו מקום בלתי מכוייס הסמוך אלא על כי ידע שאם ימצאו הקונים דשם שכיחי אבל כשאמר בלבו להוליכם למדינה אחרת או אפילו לעיר אחרת מכוייסת כגון מדינה כירושלים אז הו"ל כאילו נמכרם להוליכם לביתו שבדעתו הדבר תלוי

שדעתו למכרם שם: וכן בחזרה. אם קודם שהגיע ליהודה נמלך להחזירן לגליל. אוכל מהן עראי בדרך עד שיגיע לגליל: עד שהוא מגיע למקום השביתה. למקום שהוא רוצה לעות שם בשבת. ומיד כשיגיע שם הוקבעו פירותיו למעשר. אע"פ שעדיין לא הגיעה שבת. ואין הלכה כר"מ: והרובלין המחזרין בעיירות. למכור בשמיס ותמרוקי הנשים ומוליכין עמהם פירות אוכלים מהן עראי עד שיגיעו למקום הלינה וכשמגיעים שם הוקבעו הפירות למעשר: ר' יהודה אומר בית ראשון. שבעיר שהוא לן שם. קובע למעשר ואפילו הוא לן בקלה האחר של העיר לפי שאדם רוצה לפנות כליו בבית ראשון שהוא פוגע כדי ללון שם ואין הלכה כרבי יהודה: ד' עד שלא נגמרה מלאכתן. שלא הגיע גרנן למעשר. כל פרי ופרי. כפי מה שמפורש לעיל: ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי. עד

מלאכת שלמה

כל ארבו אלא מיירי שיש לו שדה בגליל וביתו ביהודה או שקנה בגליל במחובר לקרקע או שעולה לירושלים לרגל ע"כ: עוד בפי' ר"ע ז"ל אם קודם שהגיע ליהודה נמלך וכו'. וכתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל אין הלשון משמע כן אלא פירשו שחזר מירושלים לביתו ועוקר מירושלים עמו פירות להוליך לביתו וע"ע ע"כ: וכן ביהודה. צריך להגי' וכן בחזרה. ופי' הר"ש מירוליי"ו ז"ל וכן בחזרה אם הי' לו שדה ביהודה ואחר שמכר פירות גליל שם אסף פירותיו מן השדה שביהודה והוליכן לגליל כשהחזר לביתו כיון דמנמתו היא לגליל לא הוצבו וקמ"ל דלא גזרינן כיון שזה היה הולך ליהודה וחזר לגליל מיחזי שהחליף שחירתו פירות בפירות וה"ל מקח קמ"ל דלא גזרינן: ר"מ אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה. מפ' בירושלמי אם נמלך בדעתו לבטה ולנוח במקום אחד לילה ויום שאינה יום שיהי' הוצבו דכשהוא שובת לילה ויום שמא יזדמנו לו שם לקוחות והכי תני לה בתוספתא בהדיא ר"מ אומר עד שיגיע למקום השביתה ואפי' שבת ביום השני הייב לעשר. פי' דאילו הגיע השבת נעצבו דהא שבת קובעת למעשר אפי' בדבר שאינו מיוחד לשבת ואם מייחדו לשבת נשבל ונקבע למעשר אע"פ שלא הגיע שבת כדתנן לקמן פ"ד: והרובלים המחזרין. פ"א המוכלין והמחזרין כן כתב ה"ר יהוסף ז"ל: עד שהם מגיעין למקום הלינה. מפ' בירושלמי המקום הלינה היינו ביתו כגון אילין דכפר חגיא דאינון נפקין ומסבבין ד' וה' כפרים ובאין ויושבים בבתיהם: ר' יהודה אומר הבית הראשון הוא ביתו. פי' הבית הראשון שבעיר אע"פ שלא לן שם קובע למעשר וכו' כך הגי' החכם הר"ם אומגא ז"ל פי' ר"ע ז"ל שכן הוא ג"כ בפי' הר"ש ז"ל: ד' פירות שתרמן. כיוס טוב פ' המביא מוכה דמ"ש דשבת דחשינא אכילתה דקבעה בשלא נגמרה מלאכתם אלינא דר'

יבין תפארת ישראל יבין

הוליכן למכור שם בשוק. כיון שהגיע לעבור העיר הרוא אסור: יח) אם קודם שהגיע למנמת דרכו נמלך ונחזר*) לגליל מותר לאכול מהן עראי עד שיגיע לבית מדורו בגליל כשיכניסן לשם נתחייב: יט) ר"ל ויד שיכניסן לתוך הבית ברוצה לעות שם בשבת. ואף שלא הגיע עדיין שבת חייב דבחל שבת הוקבע אף שאינו לעורך שבת: כ) המשבבים בעיירות עם בשמים וקבלו במתנה פירות שלא הוקבעו עדיין דאי בקבו הוקבעו במקח:בא) ר"ל

*) ג' וכן בחזרה כגי' הר"ב

במוליך למוכרם שם בשוק. כיון שהגיע לעבר העיר הרוא אסור: יח) אם קודם שהגיע למנמת דרכו נמלך וחזר*)לגליל מותר לאכול מהן עראי עד שיגיע לבית מדורו בגליל כשיכניסן לשם נתחייב: יט) ר"ל ויד שיכניסן לתוך הבית ברוצה לעות שם בשבת. ואף שלא הגיע עדיין שבת חייב דבחל שבת הוקבע אף שאינו לעורך שבת: כ) המשבבים בעיירות עם בשמים וקבלו במתנה פירות שלא הוקבעו עדיין דאי בקבו הוקבעו במקח:בא) ר"ל

משנה ראשונה

קבע אמי לא אחפרם מאי דעותא דכלבא. ולא מצאתו באור דברים אלו לשום מפרש לא מתבר. ומה שמאלה לפ"ד בזה הוא ע"פ מה שכתבנו בפ"ק דשיקר מצות תרומה ומעשר מדאורייתא הוא מדבר הנמוד כדכתיב כדבון מן הגורן וכן משמע במתני' פפ"ק דתרומות ומיהו אם הקדים ותרם עד שלא נגמרה אמי הוא תרומה בדיעבד' אבי מעשר שהקדימו בשבלים דשפיר דמי בפפ"ז דבכורות וכ"כ הר"ש פפ"ק דתרומות. ואשכחן בפ"ק דגמר מלאכה תני בבעלים אי בגי דעתי' דתביני לי' כגמר מלאכתן אבאמר אמרה אלא בגלי דעתי' דתביני נגמרו לדידי' ולכך קבעה דבחר לידי' אחלוין. והכמים שבבי דלאו גילוי דעתא איכא דשמא שבת אי לא ידע בשיקר מצותו אחר גמרן. והא דחכמים מודו בכלבלת תלתים הייבו משום דסהם תלתים נגמרו מלאכתן אלא במקום שבוד בני אדם דורסין לעשות גרוגרות אי קליטות וכבי איכא בהדיא בגמ' דבילה ד' ל"ה ע"ב. וכ"כ רש"י ותו' בהדיא בסוגיא שם. ואותן שמכניסין התלתים בכלבלה אין דעתן לגרוגרות דכל שרוצה ליבשן בוצמן בהתה אי במוקדה ואין מכניסן לכלבלה אלא ח"כ דעתו לאכלן אי לזמוכרן לאכילה וכן משמע בהר"ש פ"ד מ"ב שכתב כלבלה קובעת לאפוקי מוקדה וכיוצא בזה בינו בני זיתים וענבים פ"י דשרות מ"ד בהדיא דמתיבתן בשלים הוא סימן שרוצה לאוכלן כמות שהן. אמר לדורכן ומתן בשביע וע"ש. וה"נ בני תלתים דקשה כלבלה לאכילה וגמרה מלאכתן והא דתניא הכא כלבלה אלא גמרה מלאכתו ל"ל דהייבו לתנן בפ"ק מ"ה כלבלה עד שיחפה דאע"פ שבתנם לכלבלה מייתי' דלמא מימלך ומפיק לה לדריסה אח"כ מחפה בשלין ובהאלין אי ממלא אם הכלי אי מלקה כל לדה כדאמר התם דבכל הני גילוי דעתא אובא איכא ותו לא מימלך וחייבו עשמא דמודו חכמים בכלבלה דהא קמתא נתי כגמרו מלאכתן חשיבי דכלבלה מוכחא עליהן אי לאו דחייבי' דמימלך

ואיכן בדרך אין קובעין ואין השבת קובעת אלא במקום שמתחלה הוא רוצה לשבות. (פ"מ. וכ"ה בפ' הר"י ברמ"ל ע"ש): במשנה למקום

ציונים

והרובלין. שם פ"ב: ד' פירות שתרמן. ביפה לה.:

תוספות חדשים

בשבו' ובן בחזרה כו'. ברטנורא מבואחרת דאמ"ג דמתנעלה

תוס' אנשי שם

כי ודאי לא ימכרם בדרך אף אם ימצא קונים כי לא נתן עיניו באותה המדינה ובאותה העיר בשביל הקונים בלבד אלא שמושב שם ימכרם ביוקר וירוים יותר ממה שימכרם בדרך ומש"ה אדי ליה לאכול עד שיגיע לאותו מקום ומשגיע לשם אע"פ שלא נכנס בבית ולא סלך בשוק למקום שמוכרין שם מיד נאסר לאכול מהם כי מסם ואילך לאו בדעתו הדבר תלוי הואיל שבאותו מקום שעתה הוא שם דעתו למוכרם ושמתא א"ם ב"ל דבמ"ש וכן בחזרה הממיעתו הדוש גדול דאע"ג דחזר כו מלהוליכם באותו מקום לא אתרי' דמשם ואילך לאו בדעתו הדבר תלוי ויתכרם בדרך לכל שוחל דלא כן הוא אלא למקום אחר יוליכם אי יחזירם לביתו ובהגיעו לאותו מקום אחר אי לביתו אי קבעו. (הו"ע): בר"ב ר"ה וכן בחזרה אם קודם שהגיע כו'. לכאו' תמוה כיון דלא הגיע ליהודה א"כ עדיין עומד בגליל ומה זה דקאמר אוכל כו' עד שיגיע לגליל. אמנם נמ"ש בהור"ע פ"ע דשביעית מ"ב בשם הסו"ר דעבה"ר דשם הוא מנוף ר"ש מעבר המערבי ע"ש אשבר נומר דהוא מפסיק בין גליל ליהודה וכ"מ מדאמרינ יהודה ועה"י והגליל דכסדר הוה עומדין ועי' תגינה כ"ה דלמעה בל מומים מפסקם בין גליל ליהודה. (רש"ש): במשנה למקום השביתה. עי' בר"ש שהגיה מירושלמי הכל מודים אפילו ר"מ בגיעה שאינה שובת מה בין ליגה מה בין שביתה בכ"מ אדם לן ואין אדם שבת בכ"מ בלו. בשלן בל כרחו לן ולא בשביל לאכול פירותיו אבל בשבת אדי שביתה שמא יקדמנו לו לקוחות ולכך נעבלו ע"כ ולפ"ז למקום השביתה דקא"ל לעיר שרוצה לשבות בה אפילו לא נכנס לבית עדיין דיקא נמי דקתני למקום ולא קתני לבית דאין כאן דין בית כלל. (הו"ע): תוי"ט פר"ה ר"מ וכו' בב' מעבר בפ"ה. שם הוא דין אחר ובייתהן לעורך השבת מיירי ונלמד מכלבלת שבת דלק' פ"ד. ודינא דר"י פסק הר"מ בפ"ב ה"ד. ומתני' ה"ש דאוכל עד שהוא מגיע למקום שהולך אע"פ שבת בדרך משום דבדין זה בתר דעתו שבתחלה אזלי' דהוא רוצה להגיעו למקום שהולך ולפיכך אין השבת קובעת כמו שהבתים והחצרות שמכניסין אליה. הלא בדין קבישות

דברי ר' נחמיה הן במשנה ה פ"ג. ובירושלמי ר' יהודה ור' נחמיה אמרו דבר אחד: ג ר"מ אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה. פירש הר"ב אע"פ שעדיין לא הגיע השבת. דאילו הגיע השבת נעבלו אע"פ שלא יחדם לצורך השבת. הכי מסיק ר' יוחנן בירושלמי הביאו הר"ש. וכ"כ הרמב"ם בהלכות מעשר סוף פרק ה': [ד"רבי יהודה אומר הבית הראשון וכו'. לשון הר"ם כלומר מכיון שמגיע לבית הראשון שבעיר נעבלו הפירות אע"פ שלא לן שם

וכן ביהודה יח). **ר"מ אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה** יט). **והרובלין המחזרין בעיירות** כ). **אוכלים עד שמגיעים למקום הלינה** כא). **ר' יהודה אומר בית הראשון הוא ביתו** כב): **ד פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן** כג). **רבי אליעזר אוסר מלאכול מהם עראי** כד).

יח) ביהודה נמצא"ג בחזרה וכ"ה בירושלמי. והרובלין בירושלמי הרובלין. שמגיעים בירושלמי שהן מגיעין וכ"ה כד"ם. הבית שם בית. ד מלאכול בגיפה לאכול.

וחכמים

דמר"ש דבכל מקום שבת אינה קובעת אלא במקום שמתחלה הוא רוצה לשבות. (פ"מ. וכ"ה בפ' הר"י ברמ"ל ע"ש): במשנה למקום

סס וכו'): ד רבי שמעון מתיר. ומפרש בירושלמי טעמו מקל וחומר ומה בשעה שיש עליה זיקת שלש מעשרות כלומר תרומה ומעשר ראשון וכו'. [ועיין מ"ש ריש פרק ד דדמאי] אם מר מותר בשעה שאין עלי' אלא זיקת שני מעשרות לא כל שכן ורבנן מסתברא דטעמייהו דסברי דכשכונסין תאנים בכלכלה יש שמניחין אותן כך והוה גמר מלאכה אע"ג דלאו כולי עלמא עבדי הכי אלא מחליקי' אותן כבסוף פרק דלעיל: ה ותן לי בו חמש תאנים. רבי מאיר איירי דבעל הגינ' יהיב ליה וליקט אחת אחת. וכדמפרש הר"ב דבליקט הקונה אחת אחת מודה ר"מ. דאוכל אחת אחת. והלכך נקט נמי חמש תאנים. ואע"ג דדרך לקנות באיסר עשר תאנים או יותר. ואפי' שיבור הקונה כבשמוך. אלא דהכא דקונה על מנת שבעל הגינה בעצמו יתן לו איזה שירלה הוא על כרחין משום שתאני גנתו חשובים מאד. ולפיכך קוני' חמש בלבד באיסר: ואם ליקח חייב. פירש הר"ב שלקח שתים. בגמ' פ"ז דב"מ [דף פט] אסמכינן אקרא. כי קבלם כעמיר גרנה (מיכה ד) פירש"י אין נורן בלא קבון. ואין

מלאכת שלמה

מעשרות לא נגמרה מלאכתן חשיבי: בפי' ר"ע ז"ל וחכמים מתירין דסברי אין תרומה טובלת אא"כ תרס מתוך הכלכלה. וכתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה אלא שהענין הוא שחכמים אינם פוטרין אלא בדבר שהוא חסר מלאכה בעצמו של פרי כגון תאנים למוקלה ועבבים לגת אז הן פטורין אע"פ שתרמן אבל בכלכלת תאנים שהמירות שלה משיחפה שאינו מלאכה בגוף התאנים אמרי' שהתרומה קובעת כן יש בירושלמי והפי' של זה המפרש אינו מכר כלל במשנה עכ"ל ז"ל: בכלכלת תאנים שתרמה ר"ש מתיר. יהוס' ה"ר אלעזר לאו דוקא כלכלה של תאנים דה"ה כלכלה של כל דבר דכלכלה מוכחת עליהן שאין בדעתו לעשותם גרוגרות לאין דרך להמיתן בה אלא לאכילה ואפי' פירות לאין דרך לעשותם נמי פליג ר"ש כגון שקדים וכיוצא בהן: ה ואם ציר חייב. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ג"ל שר' יהודה סובר בכל אלה שמותר ליקח מ' ביימינו

יכין תפארת ישראל יכין

בה) דתרומה קובעת רק בגמ"ל: בו) והרי לא נגמ"ל עד שילקט כל לרבו כפ"א מ"ה: בז) ס"ל תרומה אינה קובעת ומותר לאכול מהן ערלי קודם שנעשר אף שכבר תרס. דס"ל ק"ו מה כשיש עליה ג' זיקות הייט ת"ג ומע"ר ומע"ר שני מותר לאכול ממנו ערלי. כ"ש כשתרס כבר שאין עליה רק ב' זיקות לא כל שכן. ורבנן ס"ל דכשתרס שאני דהו לא יוסיף ואם כן נגמ"ל: בח) דאף דשיעורה עד שילקט כ"ל הכא שכבר תרס. ודאי לא יוסיף ללקט לערב טבל בחולין: בט) דמקח קובע בחולין. אפי' לא נגמ"ל ולהכי דוקא בלקטן המוכר: ל) שנתן לו המוכר ב' כאחת הו"ל כגורן. מיהו מדאורי' רק בעל השדה שאוכל פירותי' חייב לעשר ולא לוקח כרמב"ם רפ"ב ממעשרות. שלאמר

משנה ראשונה

דתימלן והשתא שתרמן מהני גילוי דעתא דתרומה דהו לא מימלך שאין דרך לתרום אלא אחר גמרן וכיון דאיכא תרתי כלכלה ותרומה ודאי נגמרה מלאכתן ולר"ש אפי' כלכלה ותרומה לא השיב גילוי דעת עד שיחפה או ימלא את הכלי כדאמרי' בפ"ק ומלאה הא דתנן בפ"ק כלכלה עד שיחפה. הייטו בתאנים כדמוכח הכא וכן בפ"ד מ"ב. ותדע דהא בתאנים לא תני לן בפ"ק זמן גרגן אימתי והיכי תני הכא כלכלה אלא נגמרה מלאכתה והא לא ידעינן מה הוי גמר מלאכה בהו אלא מכלכלה דפ"ק דמיך דבשיחפה או ממלא הוי גמר מלאכתן ובמקום שרובן דורסין בשמחפה או ממלא ניכר דלאכילה בעי לאו. אבל הר"כ פי' שם כלכלה ביוק. ולפר"ב כדפי'. ומ"ש הוי"ש כאן דלכ"ע המלקה הוא גמר של תאנים. לא כשיטת דבני פיגולי דבלה מיתני בפפ"ק: ה לא יאכל עד שיעשר. פי' הר"ב דוקא שהשותן מלקט ושתן לו אבל בשהקונה מלקט מודה ר"מ דאוכל אחת א' ע"כ. ומתני' נמי דיקא דהכא דאמר מן לי פליג ר"מ ובמתני' דלקמן דאמר שאכול לי לא פליג ואני אתמה מנגמר ואוכל ט' והיינו דהכא זה שתן לו כדאמר הן לי והתם מלקט לעצמו דאמר שאכול לי. ומעם חילוק זה נראה דב"ש סברי אין מקח קובע בפחות משתים והלכך בשהקונה מלקט אחת אחת ואוכל דאמוקה עד שלא באה הפגיה אין כאן קביעות מקח. ומיהו בשהשותן שתן לו אחת אחת כיון שביד השותן מוכנים הכנה יחד ס"ל לר"מ דהוי כאילו הם לפני הלוקח ביחד כיון דאמר הן לי אינה שוויי' וידו כידו. ומיירי שכבר הם תלושין והם ביד המוכר דמשיב להו ר"מ כמו יד הלוקח וכי א"ר מאיר דאוכל אחת אחת בשלוקט הקונה אחת אחת מן המוכר ואוכל לאשון דאשון שלא היו שתים יחד מונחים מעולם לפניו וכדאמרי' דלקמן מנגרגר ואוכל פורט ואוכל. ונראה דה"ה דמודה ר"מ אפי' שהמוכר נותן לו אחת אחת בשתים תלושין בידו אלא מלקט מן המחובר. אלא שאתה דמלתא המוכר יש בידו הכנה תלושין וגם מחובריו וזה שאחת הן לי ולא אחר לקח לי להלושין נחבוון. וי"ל ס"ל לא אמרי' יד המוכר כיד הלוקח. ובזה מיושב לישנא דאמרי' דאסברה לן בחתם אחים לעניין פלוגתייהו שני לאיתני בתאנה אחת בא"ל הן לי תאנה אחת בפרוסה דלר"מ

ציונים

מתירים. מיי' שם ה"ל: אוסרים. שם: ה אוכל א' א'. שם פ"ה ה"ב:

תוספות חדשים

דאתבטלה דעתו דמעיקרא ולימא דסתמא הו לא יהא סדר תלוי בדעתו ויוקבנו מיד קמ"ל דאפ"ה לא הוקבנו:

חדושי מהרי"ח

משנה ד [תוי"ט ד"ה] ר"ש מתיר ומפרש בירושל' כו' יש שמניחין אותן כך והוי גמר מלאכה כו' עכ"ל. ויש לדקדק דא"כ אפי' לא תרס נמי אלא צ"ל דבשלמא כשלא תרס אז אין הוכחה שרוצה להניח כך אבל כשתרס אז מוכיח שרוצה שיניח כך דאל"כ למה תרס הלא בלא זה יכול לאכול עראי אבל בלא כלכלה רק הרבה פירות אינה הוכחה גם מה שכתב הרב תוי"ט אלא מחליקין כו' זה דוקא בענבל של דבלה שנדרסו אבל אין סברה שמחליקין תאנים שלא נדרסו:

תוס' אנשי שם

רבית חייביו וסרכא דרשא נקט. (הו"ע) עי' כר"ש נסס ירושל' (הובא במל"מ כאן) דמסתע דמקום הליגה ממש אינו מובן לכ"ע אבל מכר"ב משמע דמק' מקום הליגה ממש וכ"מ בר"מ בחבורו. וצ"ל דמפרשים הירוש' כפי מכו מקום הליגה של הרוכלין המחזירין תמיד ממקום למקום. ביאו. כלו' שאינו הרוכלין מקום הליגה הוא כביתו לפי שאינ' קבועה בשום מקום לפיכך בית שלנין בו קובע ומלתי' דר"ל שם בירוש' הוא ענין בפ"ע שהולך על חי' זה ומפ' למסחרים בכנגן אלו שלנין בבתיהם ופסק בסתמא דהש"ס ומשמעות לישנא דמתני'. (פ"מ): ד במשנה וחכמים אוסרין. ן' דהייט חכמים דדיקא וחכמים מתירין מון מכלכלת תאנים וא"כ לא הו"ל אלא סברת ר"ש ולימא ור"ש מתיר אף בכלכלה וזו לא ומיתי להכ"ד שהרגיש בזה ופי' דה"ק הון מכלכלת תאנים שכלכלה תאנים וכו' ואין ישנו ישוב דרבנן דרישא בני פלוגתייהו דר"א קדימי טובא לרבנן דר"ש ואין בידי לישב אלא דרבי שמע הגר ב' פלוגתי מתני גבי הגיהנו כדשמעינהו דמייב אדם לומר כלי רגו. (ש"ן): ה במשנה הילך איסר. נזה הלשון אשמעי' דסיכת דמקח קובע אפילו בלא משיכה אלא נמחיצה דמים לגד הוקבנו מיד כדאיתא בירוש' וכ"ש כר"מ ברפ"ה. (ש"ן): בפשנה אוכל אחת אחת מיירי בלוקטן א' א' מן האילן כדמוכח מפי' הר"ב דאי בשתן לו מתוך הכלכלה אחר שהוקבנו נגרן ודאי

משנה

ראשונה

לא יאכל ולר"מ אין לידוע בפחות משתים. ולמאי דפי' ניחא דבתאנה אחת ר"מ נמי מודה דאין כאן לידוע לוקח אפי' ביד המוכר. ובזה נ"ל לפרש לשון הירושלמי הביאו הר"ש מ"ל ל"י לר"מ אי אמה מודה בלוקח ונותן לבנו שפטור מה לי לבנו ומה לי לאחר פ"ב דב"ב סתומים. וי"ל דס"ל שעמא דר"י דלא חשיב יד מוכר כיד לוקח דמסברא אינם לן למימר ידו כידו דהא לענין מעשר ק"ל דמעות קונות ולא בעי משיכה כמ"ש הרמב"ם רפ"ה. אלא כיון דקביעות מקח דרבנן הוא מיקל ר"י כיון דמדיני מכירה משיכה בעינן ואי הדר בי' המוכר קודם משיכה לא כייפינן ליה לקיים המקח. והלכך כל כמה דליכא שתים ביד הלוקח אי הדר בי' המוכר לא יהיב ליה אין כאן קביעות לוקח והלכך לא אמרי' ידו כידו דלא סמכא דעתי' דלוקח עד דאתו לידיה. ומייתי כ"י דאי' ממוכר לבנו דסתם אי הדר ביה אתה אין דרך הבן להקפיד על אביו ופטור הבן דליכא קביעותא דלא סמכא דעתי' דבן. וה"נ באחר דלענין חזרה אין חילוק דבאחר נמי מדין המכירה אלי הדר בי'. וי"מ סבר דלא חייש' כלל לחזרה דשתים ישראל לא ידבנו כזב: ר"י אומר אוכל אחת אחת פטור ואם ליקח חייב. והא דא"ל יהודה בפ"ב נקנות פטור ומשמע אפי' בלידוף שתים. דוקא לקנות שאין מקח קובע בדבר שלא נגמר וכיון שאין בו דין מקח אפי' בשתים מותר. והכא בלוקח לאכילה בשנגמרה מלאכתן קבע בלידוף שתים דפחות משתים אינו קביעות מקח אפי' לר"מ כדפי' לעיל דהכא לא פליגי אלא דר"מ הלידוף שביד המוכר מהני. וה"ק דפליג עלי' דר"י בפ"פ נמי ר"מ הוא כדאמר בירושלמי וכיון דלר"מ מקח קובע בדבר שלא נגמר משום מדותיו דבין בנגמר ובין לא נגמר אמור בלידוף שתים והיינו דאמר בפ"ק בין לאכול ובין לקנות חייב ודוקא בלידוף שתים כתו לאכול דהכא. ולא כתו"ש בפ"פ שכתב בהפך דר"י דפטור דהתם בלקנות היינו בחתם אחת ובלידוף שתים מודה דחייב כדאמרי' דמתני' דהכא ס"ב. וא"א לומר כן דאי פלוגתייהו דפ"פ בחתם אחת ומחייב ר"מ. והכא הא ר"מ נמי פטר בחתם אחת כמ"ש הר"ב דבשהקונה מלקט מודה ר"מ. וכ"ש למאי דפי' לעיל דבתלושין ביד המוכר אפי' המוכר נותן לו מודה ר"מ דאחת אחת מותר וכיון

מתייב

שהקונה ליקט ואכל מודה רבי מאיר דאוכל אחת אחת: אמר רבי יהודה מעשה בגנת ורדין וכו'. והתם בעל הגינה היה מלקט שלא היו מניחים ליכנס שם אדם מפני הורדים ואעפ"כ לא הופרש ממנה תרומה ומעשר מעולם. והלכה כרבי יהודה: ן שאבור. שאכרור ואכחר: בורר ואוכל. תולש אחת אחת ואוכל אבל אם תלש וניקף שתיים חייב: מגרגר. מלקט גרגיר גרגיר ואוכל: פורט. בעוד הרמון במחובר פורט ממנו גרגיר גרגיר ואוכל: ובאבטיח סופת ואוכל. גרסינן. כלומר תוחך חתיכות דקות ואוכל: ן לקצות בתאנים. לעשות קליעות. יש מפרשים לשטחן ליבש. וי"מ לחתכן במקלטות שרגילים לחתוך בהם התאנים: ואמר לו ע"מ שאוכל תאנים. ולא היה צריך לתנאי זה דבלאו הכי אוכל בדין תורה דכתיב (דברים כג) כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וגו' ובפועל הכתוב מדבר הלכך לא הוי כמקח

אמר ר' יהודה מעשה בגנת ורדים שהיתה בירושלם והיו תאנים נמכרות משלש ומארבע באיסר (לא) ולא הופרש ממנה תרומה ומעשר מעולם (לב): ן האומר לחברו הילך איסר זה בעשר תאנים שאבור לי (לג). בורר ואוכל. באשכול שאבור לי. מגרגר (לד) ואוכל. ברמון שאבור לי. פורט (לה) ואוכל. באבטיח שאבור לי. סופת (לו) ואוכל. אבל אם אמר לו בעשרים תאנים אלו. בשני אשכלות אלו. בשני רמונים אלו. בשני אבטיחים אלו. אוכל כדרכו ופטור. מפני שקנה במחובר לקרקע (לז): ן השוכר את הפועל לקצות עמו בתאנים (לח). אמר לו על מנת שאוכל תאנים (לט). אוכל ופטור.

ואין קטן פחות משתים. ועיין מ"ח פ"ג: [*אמר ר"י מעשה בגנת ורדים. כתב הר"ב והתם בעל הגינה היה מלקט וכו'. ומתן ללוקחים אחת אחת לשון הפירוש שהזכרתי]: ן בעשר תאנים. אבל בירושלמי [*וכן במשנה דפי' שהזכרתי] בעשרים כמו בסיפא וכן העתיק הרמב"ם בפרק ה'. וזה שהקדים תאנים לאשכול שלא ככתוב כתבתי במשנה מ פ"ו דברכות [ודע כי טעות יש שם. וכל"ל שם וכן בבבורים שמתבכר תחלה וכו']: מגרגר ואוכל. פירוש בעודו במחובר כמ"ש הרמב"ם בפירושו ובחבורו שלא יכרות האשכול כולו. כדי שלא יתחייב במעשרות שהרי לא קנה אלא הגתלש משא"כ בסיפא דאמר אלו במחובר קנה. ותמן ברישא פ"ה דקונה במחובר לא נקבע למעשר והר"ב שפי' במחובר גבי רמון. הוא הדין לאשכול ואבטיח. והר"ש כתב במחובר גבי רמון ואבטיח ויותר היה נכון לפרש באשכול שהוא הראשון ומינה לאיך כמו שעשה הרמב"ם בפירושו: [*מפני שקנה במחובר לקרקע. ונעשה כבעל הגינה דתנן לעיל בפרק קמא דאוכל מהן ערלתי עד שמגיע לביתו ועוד תנן לקמן [ברישא פ"ה] במחובר לקרקע פטור. לשון הר"ם]: ן השוכר את הפועל לקצות וכו' ובע' אוכל ופטור וכו' ולאחר הקליעה חייב. סתמא

חי"ב. תאנים בירושלמי תאניה וכ"ה בנ"ס. משלש ומארבע ב"ס מארבע ומשלש. הופרש בירושלמי הפרישו. ממנה נ"ס נ"ב. ן בעשר נ"מ וב"ס בעשרה ובירושלמי בעשרים וכ"ה נ"ס. סופת ס"ש כופף. ופטור נ"ב פטור. ן עמו נ"ס נ"ג וכ"ה בירושלמי ובגנת מניפא שם. אמר לו ע"מ שאוכל תאנים בגנת מניפא נ"ג נ"ה. אוכל בירושלמי הוא אוכל ובנ"מ שם ה"ז אוכל ופטור מן המעשר.

מלאכת שלמה

בימינו ואחת בשמאלו וכו' וע"ע וכן בכל מקום עכ"ל ז"ל: והיו תאנים. י"ם והיו תאניה: ולא הופרש ממנה וכו'. פי' ואע"פ שלשם הי' בעל הגן לוקחם כי לא היו מניחים שום אדם לעלות על האילנות בעבור הורדים ה"ל יהוסף ז"ל. וגנת ורדים זו שהיתה בירושלם מפני שהיתה מימות עניאים הראשונים הנימוה הלא קיימת לן דאין מקיימין בירושלם אילנות וכדאיתא בס"פ מרובה עשרה דברים נאמרו בירושלם חדא מיניהו אין עושין בה גנות ופרדסות חוץ מגנת ורדים שהיו בירושלם מימות עניאים הראשונים ופי' רש"י ז"ל גנת ורדים כך שמה והיא היתה צריכה לקטרת והיינו כפת הירדן ע"ם שדרך הורד לינדל על שפת הירדן ע"כ: ן בעשרים תאנים שאבור לי. גרס' כמו בפיס' וכן הוא בירושל' וגם כרמב"ם ס"ה. ומ"מ אי גרסי' עשר לאו לענין דינא נקט עשר אלא דאורחא דמילתא דשקונה בורר קונה ביוקר מעט יותר מן המנהג כך נלפ"ד: פורט. כמו פורד בדלי"ת: סופת. גרס' וכן הוא בערוך וכן בע"ז שפת לה נוהה ולשון סוף הוא. הר"ש שיריליי"ז ז"ל. אבל ה"ר שמשון ז"ל גרסה דגרים כופף ואוכל* שפירש הגרה ואמי מ"מ סופף בב' פיסין וכן

בפירקי' דלקמן פי' ס' וכתב פ"ל יהוסף ז"ל שכן הוא גרוב הספרים ע"כ וכתב עוד באשכול שאבור לי מגרגר פי' כיון שהוא עצמו טוחן מן האילן וג"ל דר' מרפון דלקמן פ' שניי חולק גם בכאן וסובר שבטל כל האשכול וכ"ע ע"כ:

כלומר כופף עץ שהאבטיח מחובר בו עד שהוא מגיע האבטיח לתוך פיו ונוסך ואוכל שאם הי' תולשו הי' מתחייב ולא דמיא הך מילתא לפלוגתא דר' מרפון ור' עקיבא לקמן בפ' ב' גבי גפן שהיא נטועה בחלר: בפי' ר"ע ז"ל פורט בעוד

הרמון במחובר. גרסה דנקט לפרש מחובר גבי רמון לרבותא אע"ג שהוא פורח גדול במחובר יותר מן האבטיח ומן האשכול ומעשה זה ג"כ נקט ה"ר שמשון ז"ל בפירושו רמון ואבטיח שאינם ים פורח בהם במחובר וכל שכן אשכול דאין בו פורח כלל: בשני אשכולות אלו. כאן אומר בשני אשכולות ולעיל אמר באשכול כי בכאן בא לומר שאפי' שנים פסולים ולעיל אמר שאפי' אחד אסור ליטול את כולו. ה"ר יהוסף ז"ל. ועיין במה שכתבתי שם פ' ג' סי' מ' בענין זה בשם הר"ש שיריליי"ז ז"ל: ן א"ל ע"מ שאוכל תאנים. בירוש' פריך אמאי תנא הכא ע"מ אפי' אלא ע"מ נמי דיכין דזכתה לו תורה מה צריך תנאי ומשני

יכין

שנאמר עשר העבר תבואת זרעך ואכלת [נ"מ דפ"ח ב']: (לא) והתם המוכר לקטן דלא הימו לקוטים לכנס לגינה מחשיבות הוורדים: (לב) מדאכלום מ' מ': (לג) שאבור ואלקט מהאילנות: (לד) מלקט במחובר גרגר גרגר מאשכול שבורר: (לה) עיי' פ"א כ"ד. דמדאין המקח נגמר עד אחר שתלשו מקח בתלוש קובע למעשר ואף לאכלו ע"מ' והרי כשהלש

משנה

מחייב בס"פ. וכ"ם מי מתני' דהכא בגמרא מלאכתן היא קניא מפי דכ"ב כשלא נגמרה מלאכתן דמותר לר"מ. אלא ודאי כדפי' דהכיא דס"פ בלא נגמרו ולר"י מותר אפי' בשתים. וי"מ בשתים אוסר כמו הכא בנגמרו דלר"מ שוין נגמר ולא נגמר. וכ"כ רש"י ומו' במס' ב"מ דפ"מ דבלא נגמרו אסור בירוף שתים וכ"כ הלמו' ר' פ"ח. והייט ע"כ אליבא דר"מ כ"כ. דאילו לר"י הא אין המקח קובע בדבר שלא נגמר ואפי' בירוף שתים לא שמעי' ליה דקבע. אלא לר"מ כ"כ. אלמא דבאחת אחת לר"מ נמי לא כדפי'. ופשעא דמתני' דהכא

יכין

תפארת

ישראל

יכין

מיתה מהן נגמ"ל מדאין לו גמ"ל אחרת. אבל לגרגר ולפרוט מותר דבכה"ג לא נגמ"ל גם לקוטה והרי כל ז' הדברים [פ"א נ"ג] אין קובעים רק בנגמ"ל [ועי' רפ"ג]: לו) חותך חתיכות דקות ממחובר: לז) דמדקנה במחובר הו"ל כבעל גינה דאוכל ערלתי עד שיגיע לביתו כפ"א מ"ה ומקח לא קבע במחובר: לח) ר"ל לשטח פירות וליבשן במוקלה שאחורי בתים: לט) ר"ל

ראשונה

נמי בנגמרו דסתם תאנים נגמרו הן ועוד דאין אדם לוקח חמש תאנים לקיות וכן מתני' דלקמן אשכול ואבטיח ורמון לאכילה קא בעי לבו ובנגמרו הוא דאסר ר"י שתים שתים ובס"פ בלא נגמרו מותר לר"י אפי' שתים. ולר"מ בין נגמרו ובין לא נגמרו אסור בירוף שתים: ן שאבור לי. הכא פליג ר"מ מטום שהקונה מלקט לעצמו כדאמר שאבור לי כדפי' לעיל: שקנה במחובר. ומחובר לאו בר עבודי הוא כדתנן פ"ק דתרומות וכיון דבשפה שקנה המקח אין בו דין מעשר לא קנה. ולא דמי לבעל עד שלא נגמר דבדיפבד חייל המעשר ואפי' לכתחלה

לא ייחדן בשעת המקח אע"פ שכם מחוברים לקרקע ה"ם כמי שקנה בתלוש כו' וזו היא שעיקר האומר לחברו כו' שאבור לי כו' והתי במחובר קא מיירי אלא שלא ייחד הפירות שרוצה ליקח כו' שיחד הוא מבואר בפירוש המקח שהוא על המחובר בחמרא אלו יוסר מאמרו שאבור לי כו' עכ"ל: בא"ד ויותר סיה וכו'. על הר"ש לק"מ דדייק עפי' לפ' בכלהו תלת דבאשכול נמי ב' וז"ל מגרגר שתולש ח' מ' דאם תולש כל האשכול חייב ואפילו ב' גרגרין יחד חייב דבירושל' וכו' ע"כ ומה לו לפ' יותר מזה ועל הר"מ בחבור פ"ה ק"ל אמאי הסמיך דין זה דאחשבת בירוש' דאפילו ב' גרגרין יחד חייב וי"ל דבבר רמזו במה שהוסיף בלאשבו

ציונים

ן האומר. שם: ן השוכר. נ"מ נב. מ' פרשב"ל ז"ל סימן שם"ל. מי"ר שם פ"ש:

ראשון לציון

פ"ב משנה ו (תי"ם ד"ה) בעשר תאנים כו' הע כי עשות יש שם כו'. לפי הדפסם שם לא נמצא שום טעות (וגם לא ידעתי דנטר עד הכא. ואם לפניו היה התם טעות ה"ל להגיה במקומו שם):

תוס' אנשי שם

ודאי לא קאמר ר"י אוכל מ' מ' ופעור מאחר שבבר נגמ"ל ואתברו ע"י מקח אף באכילת ערלי לכ"ע ואפילו בזמן שהקונה עצמו בורר ע מתוך הכלכלה ל"ל דהוה פליג ר"י וכ"ם דלא מודה ר"מ בכה"ג. והתם אמינ' מהך מתני' מלאת הדחת דאם לא נגמ"ל גיזוף שתים תבוב כגוכן ליאבר ע"י מקח. ועתמא דר"מ נראה מבוס דס"ל כיון שקונה ס' ביחד הוי בגירוף ובמא בקונה מ' מ' מודה ר"מ דפעור אבל בירושלמי משמע דר"מ מחייב מטום דס"ל מקח טוכל אף בדבר שלא נגמ"ל ולפ"ז הא דנקט כ' מתנים לא דוקא אלא אורחי' דמלאת נקט מ"מ קניא דודאי הוי' רבותא טפי אי לשמעי' דאפי' בקונה מ' מ' חייב ודאמא לחדיעך כתו דר"י קנאי. (לח"ם). ל"ם פי' בפ"מ בכוף פירקין דס"ל בהיסך דבלא נגמ"ל לא מהני גיזוף כלל ובכא ל"ל דהוי נגמ"ל דאף דמיירי במחובר מ"מ הומ' בתלישתן נגמ"ל ודוקא בנגמ"ל מהני גיזוף וכה"ג לק' פ"ג מ"ח וט' לענין חגר ופ"ד מ"ג לענין מלח. ולכאו' גם לסברא זו בקונה כ' מן התלוש חייב לד"ה אפילו באוכל מ' מ' דכיון שחל הקנין אמנים נגעכם לגוכן קודם שהספיק לאכול ומו לא מהני אכילתו לפטורו דדוקא בשהיו במחובר בעת הקנין והקנין היגו חל אלא לאחר התלישה וא"כ בתלוש מ' מ' ואוכל הרי מעולם לא נמלאו בגיס הקנין. אבל בס' כו' פ' פ' ג' כ' דמשמעו בתלוש מעיקרא קמיירי שאין נחיסה אלא בתלוש ע"ש ומשמע דאפילו בכה"ג בעינן גירוף בעת שאוכלים עם הגמ"ל וכ"מ לק' פ"ג מ"ב ע"ש: ן הוי"ם ד"ה מגרגר כו' אלא הנתלש כו'. ע' בכו"פ שם סב' וז"ל בשהמקח קובע למעבר צריך שיהיה בו תנאי והוא שהפירות שהוא קובע שיהיו תלשים בשעת המקח שאינו הם מחוברים היה בשאי לקוננן ולאכול מהם עראי אי' אבל יהיה אם אם הלוקח ייחד ויין וקבע מה שלוקח מן הפירות בעוד שמחוברים לקרקע כו' אבל

מלאכת שלמה

כלומר כופף עץ שהאבטיח מחובר בו עד שהוא מגיע האבטיח לתוך פיו ונוסך ואוכל שאם הי' תולשו הי' מתחייב ולא דמיא הך מילתא לפלוגתא דר' מרפון ור' עקיבא לקמן בפ' ב' גבי גפן שהיא נטועה בחלר: בפי' ר"ע ז"ל פורט בעוד

הרמון במחובר. גרסה דנקט לפרש מחובר גבי רמון לרבותא אע"ג שהוא פורח גדול במחובר יותר מן האבטיח ומן האשכול ומעשה זה ג"כ נקט ה"ר שמשון ז"ל בפירושו רמון ואבטיח שאינם ים פורח בהם במחובר וכל שכן אשכול דאין בו פורח כלל: בשני אשכולות אלו. כאן אומר בשני אשכולות ולעיל אמר באשכול כי בכאן בא לומר שאפי' שנים פסולים ולעיל אמר שאפי' אחד אסור ליטול את כולו. ה"ר יהוסף ז"ל. ועיין במה שכתבתי שם פ' ג' סי' מ' בענין זה בשם הר"ש שיריליי"ז ז"ל: ן א"ל ע"מ שאוכל תאנים. בירוש' פריך אמאי תנא הכא ע"מ אפי' אלא ע"מ נמי דיכין דזכתה לו תורה מה צריך תנאי ומשני

לא

ראשונה

נמי בנגמרו דסתם תאנים נגמרו הן ועוד דאין אדם לוקח חמש תאנים לקיות וכן מתני' דלקמן אשכול ואבטיח ורמון לאכילה קא בעי לבו ובנגמרו הוא דאסר ר"י שתים שתים ובס"פ בלא נגמרו מותר לר"י אפי' שתים. ולר"מ בין נגמרו ובין לא נגמרו אסור בירוף שתים: ן שאבור לי. הכא פליג ר"מ מטום שהקונה מלקט לעצמו כדאמר שאבור לי כדפי' לעיל: שקנה במחובר. ומחובר לאו בר עבודי הוא כדתנן פ"ק דתרומות וכיון דבשפה שקנה המקח אין בו דין מעשר לא קנה. ולא דמי לבעל עד שלא נגמר דבדיפבד חייל המעשר ואפי'

לכתחלה

על

ציונים

ח הר"ר עושה בלבסים. נדרים נ: הרי"ם שם הי"ג: אבל מונע. ב"מ נא. פ"ז מ"ד: המחליף. ביצה לה:

תוספות חדשים

משנה ז [תוי"ט ד"ה] השובר כו' כתמה דלא כר"ש עכ"ל. ולפע"ד י"ל דאתיא כר"י וכמ"ש דכנו אוכל וחייב כגון דליכא שום דכה"ג מודה ר"י כמ"ש התי"ט עצמו סוף פרקין פ"ש. (רמ"ז הכהן בלוך). ועי' פ"ג מ"ח מה שכתבתי כזה: [תוי"ט ד"ה] אן כו' אוכל האב כו' עכ"ל. התוספות כתבו זה לפ"ד שם דפועל מבלו הוא אוכל אבל למסקנא דמבל שמש הוא אוכל דכתב התי"ט בפ"ז דב"מ י"ז ולדידיה זכי דתמצא אבל לא לגבו מ"ב הוי מקח מור לכך כתב הרמב"ם הר"ב כתם דהוי מקח (ממהורה"ת ז"ל):

משנה ח [תוי"ט ד"ה] ר"י כו' וכלה לדברי ממ"ב ג' עכ"ל. ולפע"ד ז"ל דהא דיכוף כובע סיטו שלקח לאכלו דלון עיטו לגמרו של מלאכה ויכוף חביב גוזן כדאיתא ב"מ פ"ע ע"ב וע"ש בתוס' ד"ה שתים אבל קונה לקנות מאי מהני ליכוף כיון דדעתו לקנות וכפ' דלקמן בפועל דעתו לאכול מיד כ"מ ברמב"ם פ"ם מה"מ ה"ל שכתב דין אינוף ובה"ד כתב כתם דזה

תוס' אנשי שם

על ר' המשנה דקבני בורר ואוכל והוא ז"ל כתב בורר מ' מ' ומינה דה"ם לאינך דה"ג מגבר ל' מ' דוקא וממילא דמ"ם אח"כ ואם קנן את המאכל לא דוקא כל המאכל. (מ"ל): ן הו"ח ד"ה תוי"ט ד"ה השובר כו' ולפע"ד ל' כו'. מ"ה התי"ט לשיטתיה במשנה הסמוכה דלקנות פטור ר"ל דוקא מ' מ' וע"ז קאמר ר"י סתם פעיר מ"ב פטיעה דהיכא דהני כתם חייב ר"ל אפילו בא' מ' ועכ"ב מהני דלא כר"י וסתו"ת לשיטתיה שם דלקנות פטור ר"ל לגמרי בסיל ר"ל דחייב סתם ר"ל בגירוף שהים. ע"ש: ן בתו"ח ד"ה תוי"ט ד"ה ר"י כו' ולפע"ד ז"ל כו'. והגרי"ב כהב דברי התוי"ט מ"ם ופי' הר"ב שפי' זה לאכול וזה לקנות. אכול בתמרים הלחים שלי ואני אוכל בקיעות שלך כו' ושייך בזה לוקח עיטו במקחו וע"ז קאי התוי"ט וכר כזה מה שהגיע בגליון הורלדנא. עכ"ל. מ"ה לפ"ז ומלא דין מקח ג' תלוקות. בדבר שנגמ"ל לגמרי אפילו מ' מ' אסור ובדבר שלא נגמרה מלאכתו ודעתו לאכול דשייך בזה עיטו במקחו אסור בגירוף. ובדעתו לקנות אפי' גירוף לא מהני ושרי. ולמסק"ל במ"ה בסם הפ"מ אין כאן רק ב' תלוקות דבנגמ"ל כין ע"י המוכר ובין ע"י שבלוקח עיטו במקחו אינו אסור אלא בגירוף ובלא נגמ"ל כלל שרי אפי' בגירוף ומשמיטו דוקא בגירוף מייני דבלא גירוף אפי' לאכול פטור. וכ"מ בכ"מ דקמא

סהמא דלא כר' יהודה דסוף פרקין שסובר דכל מקח דלקטת פטור. ועיין עוד לקמן בסמוך: **או שיאכל בני בשבכרי.** פי' רש"י בבבא מציעא ל' לב בשכר שקצלת לי. והתוס' מפרשים בשבכרי היינו חתתי וחייב אפי' על מה שהיה אוכל האב. לא בלבד על מה שיאכל הוא יותר מן האב. מבוס דמיתי כמקח: **ן היה עושה בלבסים** וכו'. בירושלמי וכתבו הר"ש מוקי למתניתין כשלבסים ותאנים מורכבים ביחוד אחד ואפי' הכי לא יאכל דאי לא תימא הכי הא תניא חדא זמנא [בפרק ז' דמציעא] [דף לא] העושה בתאנים לא יאכל בענבים ותני עלה היה אוכל ביחוד זה לא יאכל ביחוד אחר. ועיין מה שכתבתי בפ"ז דמציעא: **רבי יהודה אומר** וכו' ולקצות

על מנת שאוכל אני ובני ביתי. או שיאכל בני בשבכרי (פ). **הוא אוכל ופטור. ובנו אוכל וחייב** (מא). **על מנת שאוכל בשעת הקציעה** (מב) **ולאחר הקציעה. בשעת הקציעה אוכל ופטור. ולאחר הקציעה אוכל וחייב. שאינו אוכל מן התורה** (מג). **זה הכלל האוכל מן התורה פטור. ושאינו אוכל מן התורה חייב: ן היה עושה בלבסים** (מד) **לא יאכל בבנות שבע** (מה). **בבנות שבע לא יאכל בלבסים. אבל מונע הוא את עצמו עד שמגיע למקום היפות** (מו) **ואוכל. המחליף עם חברו זה לאכול. וזה לאכול** (מז) **זה לקצות. וזה לקצות** (מח). **זה לאכול. וזה לקצות. חייב** (מט). **ר' יהודה אומר המחליף**

ח"ג. ביתי נל"ם נ"ג וכ"ה בירושלמי. ופשוט נל"ם פטור וכן בסמוך. וחייב נל"ם חייב וכן בסמוך. בשעת הקציעה ולאחר הקציעה נל"ם נ"ג. ולאחר נל"ם לאחר. וחייב נל"ם ונ"ל חייב. התורה זה הכלל נל"ל ונ"ל התורה חייב זה הכלל. ן בלבסים נגדלים בכלופסין וכן בסמוך. הוא כנגא מציעא נ"ג. היפות בגנא מציעא יפות. המחליף בגיטה המחליף פירות.

התחזו' במקצועות ואני אוכל בקיעות שלך: זה לאכול וזה לקצות. אכול אתה בתאנים הלחים שלי ואני אוכל בקיעות שלך: זה לקצות וזה לקצות. אכול אתה בקיעות שלי הטבוחות ליבש או

מלאכת שלמה

ומשני דלרבותי' נקטי' דאפי' אמר לו ע"מ לסוי מקח אפ"ס אחת אחת שרי וסתם לן הגא כר' יהודה: **שאוכל אני ובני ביתי.** צריך למחוק מלת ביתי. וכתב ה"ר יוסף ז"ל שיש ספרים דגרסי אני ובני עמי: **או שיאכל בני בשבכרי.** דאיתי מוגה משבכרי ולפי מה שפירשו התוס' בפ' הפועלים דף נ"ב נראה דלא יתכן שהם ז"ל כתבו בשבכרי היינו חתתי ע"כ. וגם רש"י ז"ל ה"ר יוסף ז"ל לא יאכל בבנות שבע פי' תע"פ שהן לו בעל השדה רשות לאסור משום מעשרות כשהוא מלרף שנים יחד כן נ"ל ע"כ: המחליף פירות. והיינו מקח: זה לקצות. לייבשן ולעשותן קציעות דהייט לא נגמרה ולא זו אף זו קתני. הר"ם שירלי"ו ז"ל: זה לאכול וזה לאכול. שזה מוכל מזה תאנים וזה מזה וכן אם זה מוכל מזה תאנים לקצות וזה מזה לקצות והוי כמקח וחייב. ויש גורסין זה לוכל וזה וכולא כמו לאכול אלא שהוא לשון ירושלמי: בפר' ר"ע ז"ל ואני אוכל בקיעות שלך וכו'. כתב ה"ר יוסף ז"ל דבר זה מגומגם כי לקצות אינו משמע לאכול בקיעות ע"כ נ"ל דה"ם דמתני' המחליף עם חבירו אע"ל קח אתה מתאנים שלי ואני אקח את שלך זה לאכול וזה לאכול לומר שאינם רוצים לאכלם בלי קליעה לו אשאינם רוצין להניחם לעשות מהם קליעות לו זה לקצות וזה לאכול חייב וכו' עכ"ל ז"ל:

יבין — תפארת ישראל — יבין

אף שא"ל כן לא הו"ל מקח דהרי בל"ז נמי לאכל מד"ת: מ) ר"ל בשכר עבודתי א"ל תחת אכילתי: מא) דאכילת בנו כמקח. ואילה"ק היכי מיירי אי כבר נגמר מלאכתן. הרי בכה"ג אין פועל לאכל [בב"מ דפ"ט א'] ומ"ע דרישא. ואי בלא נגמר גם מקח אינו קובע [בביצה דל"ה ב]. נ"ל דמיירי דבבר הם בחצר. ואפ"ה לא הוקבעו מדהכיסן לקלות [בלקחן דפ"ג]. מיהו לגבי מקח קובע חצר בכה"ג אף שלא נגמר מלאכתן דלוקח עיטו במקחו. דברלוויים לאכילתו הו"ל לפניו כנגמר מלאכתן [בב"מ דפ"ה א' והו"ע פ"ג

משנה

לבתאנה יש שמעשרין כדפי' בר"פ: **ן בשעת** הקציעה ולאחר הקציעה. ואם אמר אוכל אחר הקציעה תחת מה שהי' לו לאכול בשעת הקציעה משמע דלא הוי במקח דומיא דמוגע פלמו עד שמגיע ליפות דלקמן. ולא דמי לאומר שיאכל בני בשבכרי דהיינו תחתי לפי' התו' דהוי כמקח דהתם בחין אוכל בפלמו. ולהכי הני בני בנו פרתי אני ובני. אי שיאכל בני בשבכרי. והכא לא הני בשבכרי דהיינו תחת שעת הקציעה שזה מומר: **ולאחר** הקציעה אוכל וחייב. כתב הרו"ע הא

אף שמ"ל כן לא הו"ל מקח דהרי בל"ז נמי לאכל מד"ת: מ) ר"ל בשכר עבודתי א"ל תחת אכילתי: מא) דאכילת בנו כמקח. ואילה"ק היכי מיירי אי כבר נגמר מלאכתן. הרי בכה"ג אין פועל לאכל [בב"מ דפ"ט א'] ומ"ע דרישא. ואי בלא נגמר גם מקח אינו קובע [בביצה דל"ה ב]. נ"ל דמיירי דבבר הם בחצר. ואפ"ה לא הוקבעו מדהכיסן לקלות [בלקחן דפ"ג]. מיהו לגבי מקח קובע חצר בכה"ג אף שלא נגמר מלאכתן דלוקח עיטו במקחו. דברלוויים לאכילתו הו"ל לפניו כנגמר מלאכתן [בב"מ דפ"ה א' והו"ע פ"ג

מ"ל]: מב) בשעה מלאכה: מג) דאחר גמר עבודתו אינו אוכל מד"ת והו"ל מקח: מד) תאנים רעים: מה) תאנים יפות. ולולא הירושלמי היה כ"ל דהכא לענין מעשרות מיירי. דאפי' מהרלה הבעה"ב אינו רשאי לאכול מהרו"ל חליפין דהיינו כמקח והוקבע למעשר: מו) פועל שעשה ברעות ויפות מונע א"ע כשעובד ברעות. ואוכל כשיגיע ליפות נס מה שהי' לו לאכל ברעו': מז) אכול בתאנים שלי ואני בשלך: מח) אכול בתאנים שלי הטבוחי' ליבש ואני בשלך: מט) דחליפין כמכר: זה

ראשונה

דלא כר"י דלקלות פטור פ"כ. וקשה דכרי פלמו שכתב בפ"פ דמודה ר"י בתאנים שהיא חייב וא"כ מיהוקמא אף כל"י ובתאנים. ומיהו כבר כתבנו מדבריו בפ"פ אין מתווכין דבתמה לר"י דס"פ אף בתאנים מותר. ופלוגתא דר"י דס"פ אהך דהכא נמי קאי: **ן לא** יאכל בבנות שבע. ואם התנה לאכל בבנות שבע הוי כמקח דמין אחר חשיב וא"ד לאוגע פלמו עד היפות שהכל מין אחד: **המחליף.** הא דנקט מחליף ולא לוקח לקלות. לרבותא דר"י אני לה כשזה טעל מחבלו לאכול

יבין

מ"ל]: מב) בשעה מלאכה: מג) דאחר גמר עבודתו אינו אוכל מד"ת והו"ל מקח: מד) תאנים רעים: מה) תאנים יפות. ולולא הירושלמי היה כ"ל דהכא לענין מעשרות מיירי. דאפי' מהרלה הבעה"ב אינו רשאי לאכל מהרו"ל חליפין דהיינו כמקח והוקבע למעשר: מו) פועל שעשה ברעות ויפות מונע א"ע כשעובד ברעות. ואוכל כשיגיע ליפות נס מה שהי' לו לאכל ברעו': מז) אכול בתאנים שלי ואני בשלך: מח) אכול בתאנים שלי הטבוחי' ליבש ואני בשלך: מט) דחליפין כמכר: זה

ולקצות פטור. פירש הר"ב דאין המקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו [*ועיין מ"ש ברש פרק דלקמן. ומ"ש הר"ב] והלכה כרבי יהודה. וכן פסק הרמב"ם וטעמא דמתני' דלעיל סתמא ואחר כך מחלוקת דהכא ובכי הא לית הלכתא כסתם. ועוד דבירושלמי איתא דרבי אליעזר דבמתניתין ד' ורבי מאיר דפליג אדר' יהודה. אמרו דבר אחד. דכמו דאמר רבי אליעזר דתרומה קובעת בדבר שלא נגמרה מלאכתו. כך אומר ר' מאיר דמקח קובע בדבר וכו'. והשתא כמו שאין הלכה כר' אליעזר דחכמים פליגי עליה. הכא נמי לית הלכתא כר' מאיר. ועוד

ר"ע מברטנורה

הוי מקח וקובע למעשרות: המחליף לאכול חייב. ולקצות פטור ג): דר' אליעזר ור' מאיר הויין כשיטה המחליף לאכול חייב לקצות פטור. דאין דלית הלכתא כחד מנייהו ובכ"מ פ"ה מקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו. הלכך קציעות הללו שלא הביא עוד ראיה מסוף פרק המביא דמסכת בילה. ומיהו נראה נגמרה מלאכתן אין המקח קובע בהן והלכה כר"י: לי דאף לר' יהודה ע"כ לא פטר בלקצות. אלא כשאוכל אחת אחת. ולא לירף שתים לגירוף קובע למקח. כדלעיל מ"ה. וראיה לדברי ממשנה כ' [*וג'] דפ' דלקמן. דמקח דפועל אינו פוטר אלא אחת אחת. ועיין שם [*גם עיין מ"ש בסוף משנה א דפרק דלקמן]:

יכין תפארת ישראל יכין

ג) זה שאוכל בהשעוותי' פטור דאין מקח קובע בלא נגמר מלאכתו מיהו בגירף הו"ל כגורן:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ב

פרק ב משנה א ע"ה שטוליך פירות לביתו. ובדרכו אמר להפועלים בו מלו לכם פירות. מדטוליכן השתא מסתמא לא ראו עדיין פני הבית. ולפיכך אוכלים עראי כהבצה"ב ופטורים. ורק כשהכניסו מהן לבתיהם אסור גם עראי מדראו הפירות פני בתיהן. ומעשרין ודאי. מדא"ל מלו. משמע רק מעט ועראי. א"כ מודה שלא נשרן עדיין. אבל באמר מלו והכניסו לבתיכם. משמע ודאי שאמר שעישרן מדהוקבעו בתרומה שהפריש. והרי ע"ה נאמן על הת"ב. ולפיכך אפילו חוץ לביתם אסורים לאכול עראי. מדלא המנינן לע"ה שכבר עישר. ורק מדאמר שעישר אפילו כשיכניסו לבתיהם מעשרים רק דטאי:

משנה ב ואם אמר כך לאותן שיושבים בחנותו או בשער ביתו. מותרים להכניסן לביתו ולאכלן שם עראי. דאין פני הבית קובע רק לבעליו ולא לאחרים:

משנה ג המוליך פירות משדהו למקום הרחוק משדהו לאכלן שם. אע"ג שבדרכו לן בכמה בתים מותר לאכלן שם עראי עד שיבא לבית מנמתו. וכן אם קודם שבא למקום מנמתו נמלך להחזירן מותר לאכלן עראי עד מקום שדעתו לחשתות עמן שם. רוכלין המחזירין בעיירות עם בשמים וכדומה ועמהן פירות שמשדותיהן לאכילת עצמן. אוכלים מהן עראי עד שיכניסום למקום ליינן:

משנה ד גם תרומה קובע למעשר רק לאחר שנגמ"ל. רק כשתרם קודם שנגמ"ל מותר לאכלן עראי. רק בכללת תאנים אף שלא חיפן וכו' [כפ"א מ"ה] א"כ לא נגמ"ל עדיין. עכ"פ כיון שתרמן גילה אדעתיה שחושב לכלי זה כנגמ"ל מדלא חכר רק מעשת מעם:

משנה ה נתן לבעל הגנה מעות שילקט לו ה' או ו' תאנים אף שליקטן המוכר לא נגמר המקח עד שליקט כל המספר שלקח. לפיכך מותר הלוקח לאכול א' א' כשיקבלה. רק בשגירף אפי' רק ב' ביחד זהו גרגן אצלו ואסור עראי:

משנה ו ואם התנה הלוקח שיבחר הוא ויקטן הוא בעצמו. כיון שהמקח נגמר רק בתלוש. לפיכך רק בקנה מסמו כמה תאנים שלא נגמר המקח עד שילקט כל המספר שלקח. מותר לאכול א' א' כשלקט' וכלעיל. אבל בלקח מסמו רק אשכול א' או רמון א' או אבטיח א' תיכף כשתלשו הו"ל נגמר המקח ואסור לאכלו עראי. אבל מותר לחתוך קצת מהפרי שמחובר. ולאכלו. מיהו בקנה אותן במחובר כגון שאמר פרי זה וזה. כל קנין במחובר הו"ל כבעל השדה ומותר לאכול עראי אפילו הרבה ביחד. דקנין במחובר אינו קובע:

משנה ז פועל ששכרו ליבש תאנים. שאוכל מן התורה בשעת מלאכתו. אוכל כמה שירצה ופטור ממעשר. אבל בהתנה עמו שיאכל מה שלא זכתה לו תורה. כגון שיאכל גם בגו. או שיאכל בגו בשכר מלאכת האב. או שיאכל הפועל גם שלא בשעת מלאכתו.כל אבילות הללו הו"ל כקנין.ואע"ג דגם קנין אינו קובע רק בנגמ"ל. והכא ע"כ שלא נחשב נגמ"ל. דאל"כ גם הפועל בשעת מלאכתו אינו אוכל מה"ת. אפ"ה לגבי לוקח תיכף כשגירף ב' יחד מחשב נגמ"ל. דזהו גרגן אצלו:

משנה ח היה הפועל עושה ברשות לא יאכל ביפות וכן איפכא עד שיעשר. ורק בעושה בשתיהן. רשאי לוכב א"ע בשעה שעושה ברשת. ולכשיגיע להיפות רשאי לאכול שם גם מה שהיה ראוי לאכול בהרשות ופטור ממעשר: המחליף עם חברו תאנים בתאנים. הרי כל חליפין הו"ל כמכר שקובע רק בנגמ"ל ולפיכך זה שהחליף כדי לאכול מיד התאנים שיקבל. אסור לאכול מהן עראי. אבל חברו אם החליף כדי ליבש תאנים שיקבל הרי לא נגמ"ל. ומותר לאכול מהן עראי קודם שייבשן. ורק בגירף ב' יחד לאכלן זהו גרגן אצלו ואסור בהן עראי:

הוא לגבי הא' נמי לא קמ"ל: המחליף לאכול חייב. בסתים שהיה כדלעיל מ"ה ולקצות פטור אפי' בסתים ות"ק מחייב בלקטות כמו לאכול ולוקח בסתים כדפי' בתי"ה:

פרק ג **א בניו** ובני ביתו אוכלים ופטורים. בירושלמי פריך ואין להם עליו מזונות. כלומר ומאי שנא מפועלים דסיפא. ומשני כמאן דאמר אין מזונות לאשה מדברי תורה [ועיין מה שכתבתי במשנה ד פרק ד דכתובות] כלומר הואיל ואכילתה היא אלא מתנאי בית דין לא דמי לתנאי דפועלים לפי שבית דין שהתנו ותקנו מזונות לאשה. לא תקנו אלא שלעניין מעשרות לא תהא אלא כמתנה: [*הפועלים וכו' אוכלים]

ר"ע מברטנורה

פרק ג **א המעביר** תאנים. דרך חלרו להוליכם למקום שעושים הקציעות: אוכלין ופטורין. דאלר אינה קובעת בדבר

פרק ג **א המעביר תאנים בחצרו** לקצות א). בניו ובני ביתו ב) אוכלים פטורין ג). הפועלים שעמו ד) בזמן שאין להם עליו ח"ג. א אוכלים ופטורין בגיגר אוכלין מהן עראי ופטורים מן המעשר. הפועלים בירושלמי והפועלים וכ"ה בד"ם.

מלאכת שלמה

פרק ג **א המעביר** תאנים וכו'. פי' רש"י ז"ל המעביר וכו' הטופח תאנים בחצרו ע"כ וכתב הר"ם איריל"ו ז"ל ואין פי' זה נכון דאי הכי ליתני המגיע תאנים לחצרו כיון דטופח אותם שם בחצר ושוב דבירום' דייק הא שלא לקצות חייב ומתני' רבי וימרא דרבי אבי תנינן לה הביא תאנים מן השדה והעבירן בחצרו לאכלם בחצר גנו רבי מחייב ורבי יוסי בר יהודה פוטר ומתני' משום דלקצות אינהו מני אכלי בחצר אלא ה"פ המעביר תאנים הרבה בחצרו דאית בהו גרן והעבירן בחצר דרך העברה לעשותן קציעות במקום המיוחד לו בחצר גנו והיינו מוקצה ותנן דבניו אוכלין שם ואפי' בחצר וכ"ם בגנו דהיינו במקומו לכ"ע ובחצר בניו וכו' אליבא דרבי פטורין מלעשר דאין חצר קובעת בראיית פנים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו אבל הוא לא וכן מצאתי שפירש ר"י עכ"ל ז"ל. ובערוך פי' לקצות ליבש פ"א לקצות לעשות מהן קציעות שקציעתן זו היא גמר מלאכתן והאיל ועדיין לא עשאן קציעות אוכלין מהם ערלאי ופטורין. ופירות שלא נגמרה מלאכתן קרי מוקצה כדתנן שומר אדם על המוקצה וכו' ע"כ: בני ביתו. אשתו ובירושלמי פריך כיון דיש לה

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ג א) שהעבירן דרך חלרו למקום שמיבשים אותן שם: ב) ר"ל אשתו וכמ"ד אין לה מזונות מד"ת וגם בניה אפי' קטנים אינו חייב לזונם מדאו' ורק מתקנות אושא [בכתובות דמ"ע ב'] והו"ל כמתנה: ג) דאלר אינה קובעת בדבר שלא נגמ"ל. מיהו הוא עצמו אסור לאכול ערלאי רק במקום שמיבשו' [פ"ד מ"כ] מדבידו ליילך דמדאכל גלי דעתי' דנמלך על אלו שאוכל ונגמ"ל וקבעו האלר: ד) שאסרן להעבירן לקציעות שאינן אוכלין

אינו מפרש מעביר להוליכן אלא פי' מעביר שמעמן כו' דלדיקא אין מילוק בין העבירן או שמען דאידי ואידי קובע אי לאו משום שדעתו לקצות ונראה דגיהו ס"ל כמ"ד בניו וב"כ לאו דוקא דה"ה הוא עצמו אוכל ופטור כשולא בירושל' וכמו שנפרש בסמוך: בניו וב"כ אוכלין ופטורין. פי' הר"ב אבל הוא עצמו לא שבידו ליילך ע"ש וכ"כ הר"ם ומבבא בירושלמי. שולא פליג ואמר הוא עצמו

ציונים

המחליף לאכול. מיי' שם ה"ד:

חלופי גרסאות

המחליף נגיה ל"ב.

תוספות חדשים

שלקח להקנות לא נקנה למעשר וזה ברור עכ"ל. (מהורמ"ם הכהן בלוך). גם לפענ"ד דמוכח דלא כתי"ט דהא כתב הר"ם פ"ה פ"א לקח ממחובר לקיקט פטור דסתמא הר"מ דאל"כ ת"ל שלא נגמרה מלאכתו והוא מירושל' ונ"ל כתי"ט ל"ל שפיר הר"ל ונקט מחובר דפטור אפילו גירף כדלעיל מ"ו ועי' ביאה (דף לה) ונמ"ש שם דמסתמא דאפילו גירף פטור בלקטת ופיין הר"מ דף פ"ח ע"ל בהו' ד"ה בעי"ה. (הר"ן). ומי' לקמן

תוס' אנשי שם

דתנא דמקח קובע ר"ל ע"י לירוף זמנין דמפרש סכי בהדיא ומנין דתנא סתמא וכוונתו.ג"כ דוקא ע"י לירוף: תוי"ט ד"ה ר"ש כו' אלא כשאוכל מ' מ' כו'. והמחליף לאכול חייב אפילו בא' א' דבנגמ"ל לא בעי לירוף והא דנמ"ה בעי ר"י לירוף משום דהוי לא נגמ"ל והוי בלקטת דהכא ומתמ"ש.

משנה ראשונה

לאכול מיד ומכרו טפל ממנו לקטת זה חייב וזה פטור ולא אמרי' מדלגני האי לאו מקח

ציונים

א המעביר תאנים. ביפה לד:

תוספות חדשים

פ"ג משנה א [תי"פ ד"ה] בניו כו' ואין להם מזונות

ראשון לציון

פ"ג משנה א [תי"פ ד"ה] בניו ובני ביתו כו' ומשני כמאן דאמר אין מזונות

משנה ראשונה

פרק ג א המעביר תאנים. פי' הר"ב להוליכן כו'. ומשמע שבדרך הליכתו העבירן בחצר ונקמן מ"ו ומשמע מ פ י ר ו ש ו שבהעבר' בעלמא דרך החצר ואין דעתו להניחן שם אינו קובע. ול"ל הא דאמר להניחן בגנו שאינו קובע. והכא מיירי שמוליכן לחצר אחר לקצות. ומיהו פירושו דנקמן אינו מחוור ועיקר דאפי' דעתו לגנו וכ"ש לחצר אחר קובע כדפי' שם וכן כ"מ' בתמ' בילה

מזונות כו' עכ"ל. אי"ה הגיסה בירושלמי הכי נימא בגיו ובני ביתו כו' ופי' המפרש כלומר בני ביתו היינו אשתו ע"ש:

[תי"ט ד"ה] הרי אלו כו' קובע המאכר לחין עיניו לקנות עכ"ל. וק' דהא הכר אחרת היינו

ראשון לציון

מזונות לאשה מדברי תורה. הרמב"ם בירושלמי ומה שפירש בו ר"ל פענקלן ירמה טיסן ממ"ש התוי"ט. אבן מסיחים ריש פ"ז דכתובות ופ"ש פירוש

תוס' אנשי שם

פ"ג א בר"ב ד"ה אוכלין כו' הוא אסור כו'. וספ"מ סוכות מכר"מ דגם הוא אוכל ופטור אפילו אלא במקום שעשים הקליעות קודם שהוכלו למוקלה. אלא שאחר שהוכלו למוקלה אז בין הוא בין בניו אינן מותרין לאכול אלא במוקלה אבל אם נעל מן המוקלה והולך לאמקום אינו אוכל מהן ערלאי שהרי נגמ"ל אם"ש אלא יבאו כ"ל ע"ש: שם ד"ה אבל אם יש כו' אלא להעבירן כו'. הקי' בס' אחר אחרים בין דעדיין לא נגמרה מלאכתן לאעשר אוכלין מה"ת כדתנן בפ"ז דב"מ ב"ב ויותר יש לתמוה על התוי"ט שכ' וז"ל דהא דפי' בכוף מ"ז וכו' מיהו בשעת גמ"ל בעינן ולא להעבירן ע"כ הה אינו דגבי מחובר תנן התם דאינו אוכל אלא בשעת גמ"ל אבל בשאין בתלוש תנן עד שלא נגמ"ל לאעשר עכ"ל. ובאמת נעלם מהתוי"ט דברי הר"מ בפ' מ"ג וז"ל אמרו לעשות בחיתים אינו ר"ל בלקיעתן לא בטלטלן ממקום למקום אלא בשעודם האילנות ע"כ הרי מבואר שבטלטולם ממקום למקום אוכלין מדאוריי'. (מש"מ). וז"ל הלח"מ נראה דכל הנך מתני' דקתני הכא כולם מיירי שעשין בדבר שאוכלין מה"ת דהיינו דרך מעשה מיירי ששכין לקנות וכן בסיפא המוליח פועלים לבדה לגרוף אין מכך דהגיה דהשוכר את הפועל לעבות בזיתים דמוקי בירושלמי במלאכה שאינו אוכל כדפי' ר"ב שם ומשמע דהכך מתני' מיירי בעושה מלאכה דאוכלין מה"ת ומה"ה בזמן שאין להם מזונות אוכלין מה"ת ופטורין אבל בזמן שיש להן מזונות דהיינו שקנן עמהם שיאכלו אז לא יאכלו כדברכי' בגמ' פ' הפועלים פ"ט: קנן הפועל אוכל אי' אי' ואם נירף חייב לא קנן מגרף ואוכל כל מה שירצה וסוא שלא יספות במלה ופירש"י קנן ע"מ שיאכל ובקשו עליו בטוס מאי לריך קנילה כיון שאוכל מה"ת ופי' עמו בדבר הקוב. ולפירש"י אחיה מתני' כפשטה בזמן שיש להן מזונות אלא"ה היה אוכל מה"ת מ"מ כיון שהתנו שכרי אינו דלאו מה"ת דאסור לאכול אף לאחר שנגמ"ל (ע"ש דבדרש תנן בפ' דלעיל מ"ז דסיכה דאוכל מה"ת בהגאי אלו אינו מגיע דגם בפרש"י ועוד דלפרש"י לא היה לריך הירוש' לאוקומי מ"ג בשאינם אוכלין מה"ת) עוד נ"ל בזמן שיש עליהן מזונות היינו ממש באוכלין כשודקן אבל בעה"ב לא יאכלו מזה שפובע מוכו מעבל עכ"ל: הרי"ם ד"ה הרי אלו לא יאכלו כו' ואוכלו אבל שאין להם מזונות אוכלין מה"ת ד' פ"ש ופ"ם לפועלים בזמן ש"ל שאין מזונות שאינם יכולין לגרף שיש שיש מזונות אלא אוכלין מה"ת אוכלין שיש שיש והוא שלא יפסדו במלה. (נ"ד):

נפו"ת

אוכלים ופטורים. אם נתן להם כדפירש הר"ב במתניתין דלקמן]: הרי אלו לא יאכלו. מה שפירש הר"ב דלא שכרן אלא להעבירן וכו'. דהא דפירש בסוף [מ"ז] פ' דלעיל דפועל אוכל מן התורה בתלוש אלא גנמרה מלאכתו. היינו אלא גנמרה מלאכתו למעשר. ומיהו בשעת גמר מלאכה בעינן ולא להעבירן וכו'. ועיין בפרק השוכר את הפועלים משנה ב. ומה שפירש עוד הר"ב ולגבי לוקח חשיבי גנמרה מלאכתו לוקח עיניו במקחו וכן פירש הר"ש. וכלומר ולא הולה עיניו בדבר אחר לגמרו של המלאכה אלא אוכלו כך כשהוא לוקחו. וכן נראין דברי התוספות דפרק הפועלים דף פח בדבור המתחיל בעל הבית וכו' לוקח הולה עיניו במקחו ואוכלו אינים בלא ספיחה. והכא נמי הולה עיניו במקחו וכשהוא בחצר הראוי לקבוע נקבע. ואין עיניו למקוס הראוי לקלות. ואחיה נמי כר' יהודה דהלכה כמותו בסוף פרק דלעיל דאומר דלקלות פטור. משום דאף ע"ג דעיניו במקחו אינו משיגל אלא כשהמקח הוא בדבר השייך בו קביעות מלבד המקח כגון הכא בחצר. דחצר בעלמא קובעת. אלא דהכא אינו קובע משום דלקלות הכניסה. וכי מכרס קובע החצר דאין עיניו לקלות אבל לקלות דרבי יהודה הוא כשאין דבר שיקבעהו בלאו הכי:

אוכלין

מלאכת שלמה

עליו מזונות הא דמיא לפיפא דפועלים דקתני בהו הרי אלו לא יאכלו ומשני מיתוקמא כמ"ד אין מזונות לאשה מד"ת וקשה מכאן לתוספות דפ' מי שמתו דף כ"ה שהקשו שם לרש"י ז"ל דלא אשכחן אשתו דקרו בני ביתו. ושם ביום טוב דף ל"ה נמי מייתי לה ותני עלה ר' יעקב [פגה"ס עיין לעיל בירוש'] מחייב ור' יוסי בר יהודה פוטר: בפי' ר"ש ז"ל אבל הוא אסור לאכול אלא במקום שעושים וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו אמת וע"ע בירוש' ע"כ. וכתב עוד בזמן שאין להם עליו מזונות ס"א והפועלים שעמו בזמן שיש להם עליו מזונות וכו' ואם אין להם עליו וכו' ע"כ ומלת אוכלין ופטורין דבמתני' דהכא מתקן מן הממנה: אבל אם יש להם עליו מזונות הרי אלו לא יאכלו. פי' הרמב"ם ז"ל דטעמא הוי משום דאין פורעין חוב מן הנכסי וקשיא לאכלו לא נגמרה מלאכתם הם וקתני סיפא דבר שלא נגמרה מלאכתו לאוכלין אחת אחת ונראה לפ' לשיטת הרמב"ם ז"ל לשונם לדידהו חשיבא דמכח בעל הבית הוא לאחו וכיון דקנן להם מזונות ונתן להם מן התלוש ה"ל כאילו חילק התלוש הללו לקלות והללו לאכול עתה ולא חייל בהני דאכלי הבחא שמא לקלות וגנמרה מלאכתן עיניהו ואחר של אדם קובעת ע' בדבר שנגמרה מלאכתו ושם סבל חל בהן סילוק אפי' אחת אחת לא יאכלו דהא אית

בדבר שלא נגמר' מלאכתו אבל הוא אסור לאכול אלא במקום שעושי' הקליעות משום דבמקומו נכר שלא נגמרה מלאכתו. ושלא במקומו אינו נכר. ובניו מותרין אפילו במקום שאין עושין בו הקליעות. שאין תלוי בהם לימלך וכיון שדעת אביהן לעשות מהן קליעות מותרין אבל הוא שבידו לימלך אינו מותר אלא במקום שעושים הקליעות: אבל אם יש להם עליו מזונות הרי אלו לא יאכלו. שקלן להן. דאינן אוכלין מן התורה. כיון שאינו גמר מלאכה דלא שכרן אלא להעבירן עד מקום שעושים הקליעות: הרי אלו לא יאכלו. דהוי מקח. ולגבי לוקח חשיבי כגנמרה מלאכתן

מזונות ה) אוכלין ופטורין ו). אבל אם יש להם עליו מזונות הרי אלו לא יאכלו ז):

המוציא

ח"נ. אוכלין ופטורין בירושלמי ל"ב.

יכין

מד"ת מדאין מלאכתן זה גמר מלאכה: ה) אלא פסק להן: ו) בתנן להם דמתנה אינה קובעת בפירות כפ"ב ב': ז) דהו"ל כמקח ולגבייהו הו"ל

תפארת ישראל

יכין

כגמ"ל כפ"ב סי' מ"ח. ואפי' אלא בלירוף דברי במשנה ב' דהם שאני שהן עדיין בשדה משא"כ הכא שהן כבר בחצר שקובע למעשר אלא

מדהשבירן

משנה

עלמו ג"כ מותר. ולא מפרש שם אחאי נקט בניו וב"ב. ונראה דעולא לשמא ימנך לא חיים והא עלמו פשיטא דמותר מכל בניו וב"ב שמתוכין עניו ואוכלין מעלו וסד"א דכשוחפין דמו בחתים אלו שיש להם חלק מאילתן בחתים הללו. ועל חלקן לא תסני מחשבתו לקנות שהם רוצין לאכול מיד ולדידהו כגמרה מלאכתן ואחר קבעה קמ"ל דאפי' הן פטורין שהרי אין מתוויב להאכילן מן הדין ובדרך מתנה מאכילן ומתנה אינה כמכר ובמכר דידי' בגירוי ומהני מחשבה דידי' לקנות גם לדידהו וכן מוכח בירושלמי דפרק ואין להן מזונות בחתי'. ומשני כמ"ד אין מזונות לאשה מן התורה ע"כ. כלומר דאי היה מחויב להן מן התורה הוו כמו יש להם חלק ולאו כל כמיני' לחשוב על חלקן דלאו בדידי' תלי קמ"ל דאין להן חלק מן התורה ומנפשי' יהיב להו ובמכר דידי' בגירוי. וסיימו נמי דין הפועלים דקתני סיפא אם אין להן מזונות בחוב אלא דמנפשיה יהיב להו מדידי' קאתי ופטורין. ואם יש להן עליו מזונות שבתחייב להן מדידהו קאתי ומחשבה דידי' לא פעולא בלהן. וא"ע על הר"ש והר"ב שכתבו אם יש להן מזונות אינן אוכלין מן התורה וכו' לא יאכלו דהוי מתנה ולוקח עיניו במקחו וכו' ע"כ. דאין נורך לכ"ז דאפי' בלא מתנה אלא מתנה אינו אוכלין מן התורה אפילו דמ"מ יש להן חלק בחתים ומתחייב בחיילתן מדידהו קאתי ולא מהני מחשבה דידי' על חלקן ונקבעו בחצר. ובאמת נראה דכאן יש להן מזונות מן התורה כשאינן להעבירן דהא פועל אוכל בחלוש עד שלא נגמרה מלאכתו וכאן מדעתו לקנות עדיין לא נגמרו. והר"ב שכתב שלא שכרן אלא להעבירן כו'

אחר

בשם ר"ת קנן פ"מ שיאכל ליטרא לו דבר קנוד כיון שאוכל דבר קנוד הוי בלוקח שאם ליקח נקבע וכ"כ המיימוני וסמ"ג וסמתא לפי' מייתי מתני' שיש להן מזונות מתגלה שלהם שהתנו עמו בדבר הקוב. ולפירש"י אחיה מתני' כפשטה בזמן שיש להן מזונות בקנן ואפ"ה אינו אוכל מה"ת מ"מ כיון שהתנו שכרי אינו דלאו מה"ת דאסור לאכול אף לאחר שנגמ"ל (ע"ש דבדרש תנן בפ' דלעיל מ"ז דסיכה דאוכל מה"ת בהגאי אלו אינו מגיע דגם בפרש"י ועוד דלפרש"י לא היה לריך הירוש' לאוקומי מ"ג בשאינם אוכלין מה"ת) עוד נ"ל בזמן שיש עליהן מזונות היינו ממש באוכלין כשודקן אבל בעה"ב לא יאכלו מזה שפובע מוכו מעבל עכ"ל: הרי"ם ד"ה הרי אלו לא יאכלו כו' ואוכלו אבל שאין להם מזונות אוכלין מה"ת ד' פ"ש ופ"ם לפועלים בזמן ש"ל שאין מזונות שאינם יכולין לגרף שיש שיש מזונות אלא אוכלין מה"ת אוכלין שיש שיש והוא שלא יפסדו במלה. (נ"ד):

נפו"ת

מלאכתן שהלוקח עיניו במקחו: **ב** המוציא פועליו לשדה. למלאכה אחרת ולא ללקוט פירות דהשתא אין אוכלין מן התורה: אוכלין ופטורין. אם נתן להם דמתנה אינה כמכר: ואם יש להן עליו מזונות. שקצן להן: אוכלין אחת אחת וכו'. דלא הוי קבע: ולא מן המוקצה. כרי של תאנים: **ג** לעשות בזיתים. לעדור ולקשקש אחת הזיתי' ולא ללקוט דהשתא אינו אוכל מן התורה: ואם צירף. שניס ביחד חייב דהוי קבע: לנכש בבצלים. לתלוש העשבים הרעים הגדלים בתוך הבצלים: מקרטם. מחתך ודומה לו יכרסמנה חציר מיער (תהלים פ): ואם צירף חייב. לנכש [ד] בבצלים. אמר לו ע"מ לאכול ירק [ה] מקרטם [ו] עלה עלה ואוכל

ב המוציא פועליו לשדה [ה]. בזמן שאין להם עליו מזונות [ה]. אוכלין ופטורין [ו]. ואם יש להם עליו מזונות [ז] אוכלין אחת אחת מן התאנה [יא]. אבל לא מן הסל ולא מן הקופה [יב] ולא מן המוקצה [יג]: **ג** השוכר את הפועל לעשות בזיתים [ח]. אמר לו על מנת לאכול זיתים [ט] אוכל אחד אחד פטור [יא]

ח"ג. **ב** להם בירושלמי ל"ג. ואם בירושלמי אבל אם, הקופה בירושלמי הקופות. **ג** לעשות בירושלמי לעשות עמו. לאכול כל"ם שאוכל. אחד אחד פטור בירושלמי אחת אחת ופטור.

הרמב"ם מקרטם כמו מקרסס ומקרסס כמו מכרסס ע"כ. וז"ש הר"ב ודומה לו יכרסמנה וכו': ["עלה עלה. לבדו מן המחובר ולא יחזו

מלאכת שלמה

הכניסן לתוך ולתוך בתוך שרי דסבר דתוך לא קבעא אפי' להטהו כיון דהתחיל בהיתר ולענין הלכה קיימא לן כרבי מחבירו הילך בעל הבית שהעביר תאנים בתוכו לתוך ברשה גנו וכן בניו בני דעה ואשתו וכ"ש פועלים שהכניסום במזיד ולתוך שם אסור לאכול מהם ערמי והיינו מתני' דקתני בה תנהה דמעביר הא הכנסה ושלא לקות כולהו מיתייבי. העבירום לקלות פועלים דפסקו להם מזונות אסורין ולא יאכלו אפי' אחת דתוך הביאה כדידהו והיינו מתני' דהפועלים. העבירום בניו ואשתו לקלות בגנ הם מותרין לאכול מהן ערמי דנחית עליהם שמא לקלות והוי דבר שלא נגמרה מלאכתו. בעל הבית עצמו שהעבירן בתוך לקלותן בגנ ובא בעל הבית לאכול מהן בתוך פלוגתא דרבי ורבנן בירושלמי ורב סבר כרבי ור' אלעזר סבר כרבנן וקיימא לן כרב ואסור לאכול מהם ערמי עד הגנ ואין מכל זה בהלכות הרמב"ם ז"ל כלום. הר"ש שיריט"ו ז"ל: **ב** המוציא פועליו לשדה וכו' אוכלין ופטורין. מידי דהוה אשוכר בשוק דפירקין דלעיל דאמרי' מתנה אינה כמכר: ואם יש להן עליו מזונות אוכלין אחת אחת. דלא הוי קבע כר' יהודה דלעיל בפ' שני א"כ אפי' כר"מ דע"כ לא אסר ר"מ התם אלא לפי שהקלים לו את האיסור.

הר"ש ז"ל: **אבל לא מן הסל**. פי' כי כבר נגמרה שם בסל והמוקצה קובע עם הארוך. ס"ל יהוסף ז"ל: **ולא מן המוקצה**. בירושלמי פריך דהא לא נגמרה מלאכתו ומאי מהני ההוא גרן אדרב המוקצה מוכיח דלא נגמרה מלאכתן ומשני מוקצה עשו אותו כמעורף וטעמא דכיון דקצץ להם מזונות ואכיל מן המוקצה חשיב כאילו ייחד לו מה שהוא אוכל והוי נגמרה מלאכתו וגרן: **ג** השוכר את הפועל לעשות עמו בזיתים וכו'. פי' ר"ע ז"ל לעדור ולקשקש תחת הזיתים וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל בירושלמי אינו מפ' כן אלא מיירי ששכרו לנכש בזיתים דומיא דסיפא דבצלים ואפ"ה סברא מתני' דאוכל אחת אחת עכ"ל ז"ל. עוד כתב אוכל אחת אחת ופטור ס"א אחד אחד ע"כ: **ואם צירף חייב**. ירושל' תני דבי רבי אוכל כדרכו ופטור ואפי' בצרוף ובקצץ ופליג אמתני' ומוקי התם פלוגתייהו בששכרו לנכש עמו בזיתים דהיינו לסקל מעל האילן הזיתים הרעים אבל יכתשו היפים והשתא הוי דומיא דסיפא לנכש בבצלים וכו': **לנכש בבצלים**. י"מ לעקור הבצלים הרעים מבין היפים ול' ביכוש מורה יותר דהיינו לתלוש העשבים הרעים כדפי' ר"ע ז"ל: ניכוש. הוא הפירה סביב האילן הרמב"ם ז"ל: **ואם צירף חייב**. תניא בתוספתא לא יחזו קלח בידו

יכין תפארת

מדהעבירן לקלות לא הוקבעו רק מדאיכא תרתי חדר ומקח הוקבעו: ח) למלאכה שאין אוכלי' ע"י מדין תורה: ט) אפי' הלם הבטע"ב הרבה ונתן להם מתנה אינה קובעת: י) דהו"ל כמקח: יא) דהו"ל ערמי ומקח אינו

משנה

אחר אם יש להן מזונות לא יאכלו דהוי תורא מוט מן הסבל. ובתבורו לא בעתיק כלל משנתינו זו. וכ"ל שהוא מפ' מתני' בניו וב"ב אוכלין ופטורי' דה"ה הוא עצמו כמולא בירושלמי דאפ"ב דרב פליג ומתמיר. כיון דמידי דרבנן הוא דמלחוייתא אין חדר קובע בדבר שלא נגמר אלא מדרבנן אסר כב דאינו יכיר שלא נגמר ואתו לאקלוי אף בנגמר ומולא לא חייש. פסק לקולא בדרבנן. ואמר"ב דאמר תו בירושל' דרבי נמי סבר אין אוכלין על המוקצה אלא במקומו. הרמב"ם מפרש הך מלתא בענין אחר דהיינו לאחר שנטלן מן המוקצה למקום אחר כמ"ש בפ"ג דין י"ז. וכיון דפסק כמולא אין כאן חידוש במשנה זו אלא שאין חדר קובע בדבר שלא נגמר וזה כבר כתבו בפ"ב. וקיפא נמי הפועלים שעמו בזמן שאין להן מזונות אוכלין ופטורין נמי מה"ע הוא שאין חדר קובע כמו בריש. ואם יש להן מזונות לא יאכלו מפרש משום שפורש חוב בעבל. וזה נ"כ כתבו בפ"ה דין י"ג אמתני' דלקמן. וכיון שלא מצא במשנתינו חידוש לא העתיקה כלל: **ב** בזמן שאין להם עליו מזונות אוכלין ופטורין. פשטא דמתני' משמע אפי' מפירות שנגמרה מלאכתן אוכלין אפי' שתים שתים דהא אין כאן חדר ולא מקח לקנות ומותרין לאכול ערמי בכל מיני ומשמע מדקתני קיפא אחת אחת מכלל דאיתא אפי' שתים מותר. אבל הרמב"ם בתבורו פ"ה דין י"ג כ' אוכלין ופטורין והוא שלא נגמרה מלאכתן ע"כ ואינו יודע טעמו: אוכלין אחת אחת מן התאנה. י"ש מאי קמ"ל הא תניא לה בפרקין דלעיל המקח קובע בזיתים ובאתת לא לר"מ אפי' בלא נגמרה מלאכתן ולר"י בעצמו כדפי' בפ"ב מ"ה והא תו למה לי. וגם מה שחילק לומר דמן התאנה אוכלין ולא מן הסל עצמה נשי. וי"ל דהכא אתי לפרושי הא דאמרי' אוכל אחת אחת מן התאנה ולא מן הסל אלא מלתא אפי' יש בידו שתים או יותר ונותנן בפיו אחת אחת דנמצינו תנא מלתא אפי' יש בידו שתים או יותר ונותנן בפיו אחת אחת

ישראל יכין

קובע בלא נגמ"ל אם לא שיסייעו ד"א הקובע כחדר במ"א: יב) פאם: יג) מלבור הכרי דלגבי לוקח הו"ל כמולוך לשוק פ"א מ"ה דהוקבע: יד) יעמטן דג"כ אינו אוכל מד"ת מדאיתא נמ"ל: טו) מובר עליס ממחובר: דכל

ראשונה

מותר ושתים יחד אסור. אלא מיקר בתלישתן תני שלא יהו מונחים לפניו אי בידו שתים יחד אחת היו בידו שתים הוי קבע לענין מקח אפי' אוכלין ממוך ידו אחת אחת אסור דסכנת שתים הוי קבע והיינו דתני אוכלין אחת אחת מן התאנה. פי' מן אילן התאנה תולש אחת ואוכלה ואח"כ אחרת ואוכלה אבל לא יתלוש שתים יחד אפי' לאוכלן אחת אחת דמיד שתלשן ויש בידו שתים מוכיח לאכילה הוי ניכוש והיינו דקתני אבל לא מן הסל והקופה שאם הניח בעה"ב לפניהם סל אלא פירות לא יאכלו אפי' אחת אחת כיון דאיכא ניכוש בסל ובקופה והכי משמע נמי בפ"ב מ"ו דאחת אחת בתלישתן תני דהכי אמר הכם מנגבר בתשכול ופורש ברמון וכו' והשתא ניחא דפריך בירושלמי מן הסל ומן הקופה ניחא מן המוקצה אמאי כדאמר תמן מלקט אחת אחת ואוכל ואם ניכר אף הכא כן א"כ יאמר מוקצה עשו אותו כמלוף ע"כ. פי' דסתם מוקצה אין ראוי לאכול שלא נגמר מלאכתו דלאמרי' בר"פ במקומו ניכר שלא נגמר מלאכתו וכו' וכיון דקתמי' לא נאכילה קאי כל המונח במוקצה הרי הוא כמחובר באילן שאינו מוכן לאכילה עד שיתלש וא"ב כי היכי שאוכל אחת אחת מן התאנה ה"נ מותר לאכול אחת אחת מן המוקצה ואמאי קאמי' מן התאנה אבל לא מן המוקצה. ומשני מוקצה עשו אותו כמלוף כלומר כיון שנתנו דעתם לאכול מן המוקצה עשו אותו כאוכלין שבסל וקופה שהן עומדין לאכילה וניכוף הסל אוסרן ה"נ במוקצה דבתר מחשבתן אזלי': **ג** אוכל אחד אחד פטור וכו'. וכתב הרא"ש לא ידענא מאי קמ"ל הא תני לה בריש ומלתא דהכא דייק מאי דתני ע"מ לאכול זיתים ע"מ לאכול בצלים ולא תני כדלעיל אם יש להם עליו מזונות אלא דאם קצץ לו מזונות אעפ"ם אין זיתים ובצלים בכלל דזיתים כמות שהן אין דרך לאוכלן ולא חזי אלא ע"י כבישה ואמתי' בתירוצין אמרה יונה יפו מזונותי מרוזין כזית וכו' וכן בצלים

תוספות יום טוב

ב המוציא פועליו. מיי' פ"ה מהלכות מעשר הי"ג: **ג** השוכר. שם ה"י: לנכש. שם הי"ח:

תוספות חדשים

אינו קובע ולפי שאחר בעל הבית קובע לכל אדם ס"מ אם קובע לבעל הבית הוקבע לכל אדם אבל הכא דלבעה"ב אינו קובע ודאי אף כאחר בני אדם אינו קובע אבל לפעד"ב דיש לתלק בפשיטות דהכא הלוקח עיניו במקחו לאכול מיד ור"י דאמר לעיל לקנות פירות פירוש שקונה לעשות קליעות וכ"כ מדברי הרמב"ם בפ"ה מה"מ ה"ד שכתב לקח להקלותו וביים עוד זה שלקח להקלות ע"ש שבג' זה הוא שקונה לעשות קליעות וע"כ לא שייך התם עיניו במקחו כי"ל ולפ"ז נסתר מ"ש תוי"ט פ"ב מ"ז דהשתא דלא כר"י ע"ש די"ל דאתיא כר"י ושם הלוקח עיניו במקחו לאכול אבל ר"י מיירי שהחליף להקלות. (הר"ן):

ראשון לציון

פירש הגאון בעל קרבן העדה ומצא על פירש רא"ש בירושל' דמעשרות ניחא דעת התוי"ט ולכ' בדברי הרמב"ם בענין זה בהכתי באריכות במיני תרגימא פ' משפטים שמרם כסותה וגו' בס"ד:

תוס' אנשי שם

בהו"ח ר"ה הוי"ם ר"ה הדרי אלו כו' אכל לפע"ד וכו'. א"ה לדעת התוי"ט כאן לא יאכלו אפי' א' א'. משא"כ במ"ב דלק' ובהא דלקות דס"ם הקודם מותר א' א' ואסור בלוקח שתים. ולהתו"ת בהא דס"ם דלעיל מותר אפי' בלוקח שתים וכאן אסור בלוקח שתים ושרי בא' א' כמו במ"ב דלק' ולכאו' ליתא דמשמעיה דיקא בהתי"ט דיש חילוק בפועלים בין חדר לשדה. והכ"מ כ' בטעמא דמשנתינו לפי שאין פורעין חוב מן הטבל ובאמר הפ"מ דהכ"מ לא ס"ל להלכה הא דלוקח עיניו במקחו וא"כ אין המקח קובע בדבר שלגנמ"ל ולפיכך אינו לתת טעם אחר. וכתו' שמוה דבפ' דלעיל מ"ז בפועל כ' הכ"מ טעמא דמקח וע"כ דס"ל טעמא דלוקח עיניו במקחו. ומה שביאה לתת כאן טעם אחר ל"ל משום דהתם בפסיס התנאי על אכילת התאנים עצמן דמי ממש למקח והאיסור הוא על הפועל שלא יאכל עד שיעבר אבל המעשר הוא אל הפועל בודאי כיון שהוא יודע שהוא טבל ופ"מ כן לקח אבל כאן דלא היה התנאי אל אלא הפירות אלא על המזונות שהוא חייב לו והוא עתן לו תמורת המזונות פירות שיין יותר לומר לשון פורע חוב מן הטבל שאיסורו ג"כ מטעם אכילה ומקח דבלשון זה מוכן שהמעשר הוא מבל בעה"כ כיון שחייב לו מזונות מוקצים. ודברי הפ"מ צ"ע:

ד מצא . נ"מ כפה מ"ו שם פ"ג הכ"ח: וכן תאנה . מ"ו שם הכ"ל . ופפ"ד מהלכות גזילה ואבידה הפ"ו . פוד וכו"מ מ"מ פ"ומן לם פפ"ד ו: מצא גרוגרות מ"ו פ"ג מהלכות מעשר הכ"ח :

תוס' אנשי שם

ד במשנה ובזיתים ובחרובין חייבין . נפ' אלו מלאות דכ"ח הגי' בזיתים ובחרובין אסור וכ"ל עיקר דל"ל אסור מכוס גזל דלא מיישבי מכוס דמזוטו מוכיח עליו ואי גרסי' לשון חיובא משמע דמוהר ליעלם אלא דחייבין לעשרם דומיא דמייב דסיפא דגרוגרות וזה אינו אכל הכ"ם גרים חייב ואסור וכ"ל לגי' זו דלא תם תנא למיהני תרוייהו מכוס דליכא למיעבי דהא בהא תליא ס"ם הני חיובא דמעשר לבד שהוא עיקר מכלהין וממילא דלאו הפקר הוא ואסורות מכוס גזל . (ע"ל):בר"ב ד"ה ובזיתים ובחרובין כו' שמרמיתו מוכיח כו' . ואפילו שוברי דרכים דלא מעלי לא יאכלו אלא בחיון זה ולא יקבוס והאמת אומר שאפילו הוא ידע כנפילתו לא היה מחייבם אבל אפי' אם היה מחייבם בכסיס יודע היו אסורין מכוס יפל"מ דזיתים ומחרובין לא עבידי דנתרי הוס' בב"מ סם וע' במלחמות שם: בא"ד נמאסת ולא ידיעה כו' . ולפיכך שוברי דרכים דלא מעלי לא יאכלו בה אלא בעוברי דרכים ומחייבם הבעלים שבטר בלקחם שוברי דרכים דלא מעלי אבל בחמת הדין לתלות בה דמוכח ולפיכך פטור מן המעשר דכיון שהוא מחיון זה הרי הופקר קודם גמ"ל. (תוס' שם): תי"ם ד"ה ובזיתים כו' יעשר דמאי בלבד ט' . דעת הר"מ דמדינא אין לו להלות בחיון זה דוקא דיש לספק שמא משוברי דרכים נפל וכבר עמ"ל ולא מכאי בהו שוב הפקר לשוברן מן המעשר חה דוקא בהתה אבל בקליות הרי הן בעצמן נכרין אלא נגמ"ל עוד ואפי' אם משוברי דרכים נפלו הרי הופקרו קודם גמ"ל . וכן פ' בתבורו דין הקליות בה' כ"ל ודין התאנה בה' כ"ד ולפ"ז לשון ופטורות מן המעשר אינו מתפרש לענין קליות ותאנה כשוב שבקליות ל"ל פטור לגמרי ובתאנה ל"ל פטור מודאי ותיב בדמאי ונ"ע אח"כ מלאתי בפ"ל שבעיר בזה וס"ל דגם הקליות אין נכר בהן שדאי לא נגמ"ל ואם נתלה בשו"ד יעשרן לעבר דמאי וכ' דגם הר"מ בתבורו הרי ס"ל ובדין הראשון העתיק ל' המשנה ומתך על מה שיפרש אח"כ בדין בשני דממילא נשמע

ד ואפילו בצד שדה קציעות . דמוכחא מלתא דמהך שדה נפול אפי' הכי מותרות משום גזל דמסתמא נתיאשו הבעלים מהן: ופטורות מן המעשר . כדין הפקר : ובזיתים ובחרובים חייבין . לפי שאין הבעלים מתיאשים מהן שמרחיקו עליו שמאינו זה נפל . אבל תאנה עם נפילתה נמאסת ולא ידיעה מאי זה אינו היא: אם דרסו רוב אדם . אם רוב אנשי אותה העיר דרסו כבר הגרוגרות שלהן בשדותיהן אית לן למימר זו מן הדרוסות הן וכבר נגמרה מלאכתן וחייב לעשר: פלמי

מצא

חיג . ד קציצות נל"מ קציעות וכן נפמוך וכן הוא נכ"מ . אפילו נכ"מ ואפילו . שהיא נוטה נכ"מ הנוטה . על דרך נל"ל על הדרך וכ"ה נמכ"ג ונל"ם לדרך וכ"ם נכ"מ . התחתה תאנים נכ"מ תאנים תחתיה . ובזיתים ובחרובים נל"ם הזיתים והחרובין וכ"ה ניומנמי ונכ"מ בזיתים ובחרובים . חייבים נכ"מ אסור .

יחזא הקלח לתוך ידו ואוכל. פירוש שהזכרתי] : ד קציצות . כן גירסת הספר . והרמב"ם מפרש גרגרים תלושים מחיזו אינן שיהיו . והר"ש מפרש שם הכלי שקוללין בו האנים נקרא מוקלה כדתנן בפ"ח דשביעית [משנה ו] והוא כלי ברזל ועל כן קוראין לאותן קליות . וגירסת הר"ב כעוסתא אחרינא דגרס קליעות וכן הגירסא במשנה י פרק ד דתרומות . וכן הוכלה משנה זו בגמ' בבבא מציעא פרק ב דף כא ופירש רש"י תאנים שקוללין אותן באזמל ומוהל שלהן זב ושומטן בשדה ליבש . ע"כ . וגרלה לי שנקראו קליעות על שם המקלעות שהם כמחללאות שעליהן מיבשים אותם כדפי' הר"ב במשנה ד פ"ח דנדרים : [מותרות משום גזל וכו' . ודוקא שמצא בדרך שאז ידוע שהבעלים נתייאשו לפי שרגילים מצוים שם אבל אם מצאן ביום לבדן חבירו אסורין משום גזל דלא מתיאש שיודע שחבירו ימצאם. לשון הפירוש שהזכרתי] : ובזיתים ובחרובים . פירש הר"ב אבל תאנה עם נפילתה נמאסת ולא ידיע מאיזה אינן היא . שהתאנה מתלכלכת ומשתנית בצורתה כשמצא אותן תחת התאנה אינה מכיר אם מזו התאנה נפלו ונשתנו ומפני זה אינן דומים לשאר התאנים שבתאנה או אם בא ממקום אחר ואין לבעל התאנה בהם זכות ולפיכך אין בהם משום גזל ופטורים מן המעשר אבל יעשר דמאי בלבד הרמב"ם . [*ומיהו לאו כדמאי ממש אלא כלומר בספק וצריך שיפרש ג"כ מה"מ אע"פ שי"ל דפטור מתרומה משעמא דמתניתין ד פ"ה ע"ש . והר"ב שמפרש דפטור כדין הפקר כ"פ הר"ש גם רש"י ותוספות פרק ב דבבא מציעא [ל' כא] : מצא גרוגרות אם דרסו וכו' . דגרוגרות קרויין כשיבשו קודם שנדרסו כדפי' הר"ב במשנה ד פ"ב דתרומות : אם דרסו רוב בני אדם . פירש הר"ב בשדותיהן דמסתמא בבתים נדרסות ולהכי הולך למוקים למתני' כשרוב דורסים בשדות דהא בגמרא בשדות עסקינן. הר"ש בשם הירושלמי [*וכפירוש שהזכרתי כתוב וז"ל וכשרגילים לדרוס בשדה שהרי בשדה מצאה שאינו מצאה בבית אסור משום גזל ע"כ] : ואם לאו פטור . ירושלמי רבי זעירא בעי ואינה ניכרת אם דרוסה היא אם לא בתמיה . ומשני אמר ר'

מלאכת שלמה

קציצות. בשב"א תחת הגי"ן ואיר"י תחת הגי"ן שהוא סמוך . פי' אפי' מצאן אצל שדה שיש בה קליעות : שהיא נוטה לדרך . מפ' בירושלמי דוקא לדרך משום דידע דעוברי דרכים יטלום מה שאין כן כשנופה לשדה חבירו : מותרות משום גזל . יש גורסין אין בהן משום גזל וכן הגי' ה"ר יהוסף ז"ל . ופעמא דקליעות אינם לחשיבי ממשמש בהו וידע מיד ותאנה ממי מידע ידיע דהרא ועם נפילתה נמאסת ומפקר לה משום דלא ידיע מאיזה אינן היא אי מאילו שהן תחתיהן אי מעלמא ואיכא מאן דמפ' דכיון שהיא נופלת מתלכלכת ונמאסת בעיניו ומפקירה : בזיתים ובחרובין . ה"ר יהוסף ז"ל הגי' הזיתים והחרובין : ואם לאו פטור . לפעמים שהרגל דורסה והיא אינה דרוסה ונראית כדרוסה ע"כ עם פי' הרש"ש ז"ל . וז"ל ה"ר יהוסף ז"ל פי' גרוגרות היינו תאנים יבשים

יכין תפארת

טו) דכל נרוף קבע דאסור אפי' בלא נגמ"ל : יז) תאנים כשהגלגו מאילן והן עדיין רטובים נקראים תאנה . וכשיבשו אח"כ על מחללאות של גמי להתיבש ונקמטו קלת פניהן למעלה מדהתחילו להתיבש קלת נקראו קליעות או קליעות דעי"ן וי' מדומין קלת במכתב מתחלפים לפעמים . אמנם כשמתייבשו לגמרי נקראים גרוגרו' וכשנדרסו יחד ככר ענול נקראים דביל: יח) שמוחים שם בשדה על מחללאות להתייבש דמוכח קלת דמשדה זו הן אפ"ה לא הוה גזל : יט) דתאנה בנפילתה נמאסת והפקירו' הבעלים

משנה

בגנים אין דרך לאוכלן בשין אלא לגפת את הפת או לאכל את התבשיל . וכיון דלאו לאכילה קיימי בני משעטת סתם אין אנו בכולן ואם בא לאכול אין זה מקח אלא מתנה ולא קנינא . ולהכי בפירוש פירש ע"מ לאכול זיתים וגבלים כמו שהן : ד וכן תאנה . משמע דקליעות ותאנים דין אחד להם לענין גזל מוחרין ופטורי' מן המעשר משום הפקר . וז"ל דתאנים נמי כשלא נגמר ביעונן עדיין מייבי והלכך ההפקר פוטרן דאילו לאחר גמרן אין ההפקר פוטר כדאמר פ"ק דפאה מ"ו א"ל במקום שהרגל דורסין דסתמן לא נגמרו שמתיבש לדורסן . וע' עוד מזה במו' פ' אנו מציאות . אבל הרמב"ם בתבורו פ"ג מהלכו דין הקליעות לתאנים דבני קליעו' כתב סתם פטורות מן המעשר . ובתאנים כתב שסם ספק

יכין ישראל

ולהום' [נ"מ כ"א ב] בנפילתה משתנת צורתה שע"י הי' ניכר שמאילן זה נפלה ונתיאשו הבעלים. וגזה ובזה תלין שמשוברי דרכים נפל : ב) כהפקר שהופקר קודם שנגמר מלאכתן למעשרות [ופי' מ"ש בפ"ד פאה פ"ד סי' ל"ח] : בא) ר"ל הוה גזל שע"י צורתן ניכר שמאילן זה נפלו. ומדאילן הפקר חייבים נ"כ בתרומ"ע : בב) תאנים יבשים : בג) שרוב בני עיר כבר עשו ענולי דבילה : בד) דאמרי' זו מהדרוסות וכבר נגמ"ל ואע"נ דנתייאשו הבתה בעליו . והו"ל הפקר עכ"פ הרי הופקר אחר שנגמ"ל : בה) דאין

מחזיקין

שמא מאילן זה נפלו או ממקום אחר וכבר נתעשרו ע"כ וכ"כ בפירושו שבתאנים בספק ומעשר דמאי והלאחר"ד הגיע פליו דה"ל לומיר שמא הפקירו . ובאמת בגמ' מוכח דאין כאן ספק שמא ממקום אחר הן אלא ודאי מאילן זה ובודאי נתייאשו וכמ"ש הר"ב והר"ש כאן. וזה קשה גם להאחר"ד שבתב שמא ודאי . ואיכא נ"מ לדינא דבספק מעשר דמאי ובודאי פטור . וצ"ל דהרמב"ם ס"ל כה דאהמר בגמ' משום ייאוש והפקר היינו לדחויי אלא דאיקשי לרבא אבל הלכה דקי"ל כאביי ליתא לן לאיתר משום הפקר דסתם תאנים נגמרו מלאכתן כדפי' בפ"ב ולאחר גמר אין בהפקר פוטר ומיהו משום ספק שמא ממקום אחר פטורות מודאי ומעשר דמאי : ופטורות מן המעשרות . אפי' באכילה קבע

משום

כמ"ל בראשון שאינם תחת האילן ממש דבפי אינה נבפוקי בהו שמעו"ד נפלו : בא"ד מעשמא דמתני' ד' פ"ה כו' . לא דמי דהכורס אין בגנו על הדרים אלא לפי שהן ואין נאדם אחר זכות בהן אבל פטיטה דאין בגנו על מה שאינו שלו ולא עוד אלא אפילו היה בגנו עליהם אין שם תרומה ומעשר אבל כלל על מה שמפרש כנגד אלו שאינן שלו ואבל המתייבש במעשר מבפק לה"מ הוא דשמא מאחריני נפל והופקר אחר גמ"ל כנ"ל אע"ב אינן של בעל האילן . (הה"ם) : תוי"ם סה"ה אם הדסו כו' משום גזל . כ"כ הרא"ש . ופיש ובין שאין דרך לדרסן אלא בבית ודאי אלו לא הדסו ע"כ . ומשמע דמשאתינו מיירי שמלאה בשאין שאין לבסתפק שמא נאחסה פה"ב דודאי לא נאחסה פה"ב וה"ל שיש בה חיוב מעשר ואינה נפטרת מעשר הפקר ודינו מבואר בפ"ב דמבשרין מ"ו ע"ש : במשנה ואם לא פטור . נ"מ דבמלאה על מחלה הו"ל

לאיתם

פלחי דבילה. אחר שנדרסו בענבול מחלקים הענבול לכמה פלחין ושם בפלח הרבה דבלות דבוקות זו בזו: עד שלא כנסן לראש הגג. לעשות מהן עריסה שהוא גרגן של חרובין למעשר כדתנן בפ' קמא: מוריד מהן לבהמה. אבל הוא לא יאכל שאין אוכלים על המוקלה אלא במקומן כלומר הפירות שנטחנין אותם ליבש שלא נגמרה מלאכתן אין אוכלים מהן אלא במקומן דשלא במקומן אינו ניכר שלא נגמרה מלאכתן ומיהו כשמאכיל מהן לבהמה אפי' שלא במקומן. מתוך שאין החרובין מאכל בהמה מידע ידיע דלא נגמרה מלאכתן ולא יבשו כל צרכן: מפני שהוא מחזיר את המותר. למקוס שנטחנין שם ליבש וכל היכא דמותרו חוזר לא

מצא פלחי דבילה (יז) חייב. שידוע שהן מדבר גמור (יח). והחרובין (יט) עד שלא כנסן לראש הגג (כ). מוריד מהם לבהמה (כא) פטור. מפני שהוא מחזיר את המותר (לא): ה איזוהי חצר שהיא חייבת במעשרות. רבי ישמעאל אומר חצר הצורית (לב). שהבלים

נשמרים

יח) שידוע שהן מדבר גינוסלמי בידוע שמדבר. יט) והחרובין גינוסלמי החרובין וכ"ה נד"ם. כ) פטור גינוסלמי ופטור. כא) איזוהי גינוסלמי ואי זו היא. כב) חצר שהיא חייבת במעשרות ר' ישמעאל אומר חצר צורית שחייבת במעשר ר"ש. כג) הצורית נל"ם הצורים.

טבל: ה איזו היא חצר שחייבת במעשר. שקובעת למעשר כמו בית: חצר צורית. שכן בלור היו משיבין שומר בפתח החלר:

מלאכת שלמה

יבשים שנדרסו בחבית ונתפרדו אח"כ ואלה הגרוגרות דמתני' אינם נכרים אם נדרסו ברגל אדם ונעבור זה הם גרגין כגרוגרות או אם נדרסו בחבית ונתפרדו והרי הן גרוגרות ממש וכבר נתחייבו לתנן הגרוגרות משידוח ע"כ. עוד כתב בכל הספרים מלאתי אם דרסו רוב אדם ואין שם מלת בני: מצא פלחי דבילה. בירושל' מפ' לה במקום שאין רוב דורסין בנתים לאי רוב דורסין בנתים לא בעינן טעמא דדבר גמור דתיפוק לי דרלו פני הבית וגם אין רוב דורסין בשדות הילכך הני פלחים כיון דאית בהו דבר גמור וספק דאיית פני הבית נטענו אבל במקום שרוב דורסין בשדות אותם המישוש שתידין לדרוס בנתים בטלין ואינו חייב לעשר: עד שלא כנסן לראש הגג מוריד מהם לבהמה. לשון המשנה נקט הרמב"ם ז"ל שם פ"ג ונלע"ד שר"ל עד שלא גמר לנוסנן ולהעמידן עריסה מוריד מהן לבהמה וכו' ומ"מ קשה לע"ד דהא"ל לאיתני בראש הגג בני"ת: מוריד מהם לבהמה. פי' רבינו שמשון ז"ל ולפיכך הוא מאכיל אותן לבהמתו דלאחר שיבשו כל צרכן אין להאכילן לבהמתו פי' אין רגילות להאכילן לבהמתו ואיכא מאן דאמר דמוריד מהן לבהמה לאו דוקא דה"ה לאדם והא דנקט בהמה כדאמר בירושלמי לפי שאין דרך ושבח

יבין תפארת ישראל בועז

מחזיקין איסור לומר שכבר נגמ"ל ונתחייב [פי' י"ד ק"ז בגמ"ח]: בו) חתיכי מעינולי דבילה: בו) ואע"ג דיש ספק שמא נתעשר כבר. עכ"פ מדנגמ"ל הו"ל חיוב ודאי ופטור ספק. ואין ספק מוציא מידי ודאי [כנדה דע"ז א']: כח) לא מיירי במליחה. רק ר"ל כל אדם שיש לו חרובין בגג שהעלן לשם ואפילו דרך שער החצר שכבר נתחייבו עכ"פ מדדעתו להעלם לגג ליבשן לא נגמ"ל עדיין ולא הוקבעו בחצר [כי"פ]: כט) כלומר בראש הגג: ל) נראה לי דמדקתני מוריד משמע דכבר הם בגג אלא שלא נתיבשו כל צרכן ולהכי לא לברן וכנסן שם עדיין. מיהו חוקא לבהמה מותר דמדאין חרובין מאכל בהמה ניכר כשמאכילה שלא נתיבשו כ"ל דאל"כ הי' אסור להאכילן לבהמה [כתוספת ד"כ ע"ב]. אבל לאדם אסור רק במקום שמיבשין דשם ניכר שלא נתיבשו כ"ל ואף ע"ג דכמ"ח בני בית מוחרים ל"ל דהם ה"ט דלא נתיבשו כל עיקר וניכר לכל: לא) רלה לומר אפי' מוריד הרבה לבהמה והו"ל כקבע עכ"פ מדראוי' להחזיר המותר שהרי קרוב החצר לגג [פי' תוספתא] וגם לא נשמא מה שנטל בכה"ג לא הו"ל כקבע כפ"ד מ"ג (א):

לב) ר"ל שקובעת: לג) במדינת צור יושב שומר בפתח החצר. מדהו כל יושביה שרים יושבים בפלטיות כגראה מישעיה [כ"ג] ויחזקאל [כ"ז] לכן

משנה ראשונה

מפני

מפני הפקר. לאינו ברגא"ה מותר עד שלא נגמר מלאכתן כדאמרי' בפ"ק והייט דקתני בזיתים ובחרובין חייבין דוקא באוכל קבע אבל ערלי מותרין דמאילן זה נפול ופדיין לא לאו פני הבית אלא דאכילת קבע אסור מדרבנן אפי' קודם לאיית פני הבית בת"ם הכ"מ פ"ג דין ד' בשם רש"י. ואין לפרש זיתים וחרובין חייבין אפי' ערלי כזיכרים המונח לביתו דכיון דבעלים לא נתיאשו אין הפירות שלו ולא מסתבר שיקבעו על ידו. ומיהו אפשר מ"מ נקבעו כיון דקי"ל בימו של אדם מוכל לו כמ"ש הכ"ב פ"ב מ"ב. אפי' הבנים פירות שאינם שלו כיון שהבית שלו נקבעו מידי דהוי דקבע פירות תבואה שלא מדעתו נקבעו כמ"ש הרמב"ם פ"ד דין ז'. וכן נראה דנפרשי מיירי כדקתני בסיפא בגרוגרות חייבין אע"ג דכדוסות וכבר נגמרה מלאכתן. ומי נקבע אפי' לא נגמרו

ציונים

חרובים. שם פ"ב: ה איזהו. נדה פה שהכלים

תוספות חדשים

משנה ד [תוי"ט ד"ה] מוריד כו' מאכל בהמה כ"ל. ולא ידעתי מל"ל זה ד"ל דגם בנינו וב"ב אוכלים ומ"מ אינעריך לטעמא דמאכל בהמה מטוס דשריגן לו בעלמו לחוריד לבהמה ואפי' קודם שהוכלו למקומן אסור לו ליתן לבהמה רק הן עלמן יכולין ליקח ואה"ל דאפי' אחר שהוכלו למקומן יכולין לחוריד בעלמן וכ"מ מדברי הר"ם שכתב ולעולא דכוכר דגם הוא מותר לא קשה ממתני' דחרובין דבהמה לאו דוקא ע"ם ואם איכא בלא"ה לק"מ דהא עולא מייני קודם שהוכלו למקומן וגם מירובל' דמקשי לרב ממתני' דחרובין משמע בן כמ"ם. (רמ"ז הכהן בלון):

תוס' אנשי שם

לאיתם שמא כבר נגמ"ל ולחייבו בדמאי. ואולי מייני ברוב מבמיסין לשוק דאפילו ודאי נגמ"ל אין כאן רק חיוב דמאי ובספיקא כי כאי לא גזרו אבל ל"ע דמ"ם מתלה על מתלה דדריסה למתלה על מתלה דמכניסין לשוק דאסור אפילו בערלי כפ"ב דמכשירין מ"ו ושמ"ם: תוי"ם ד"ה כיפני שהוא כו' שערלי מאכיל כו'. ע' בפני משה שמה על דעת הר"ב דמייני בלא נגמ"ל א"כ גם קבע מי דהא קי"ל קבע דבהמה בערלי דאדם דמי כפ"ח דפאה מ"ו ושוד דסברא דמותרו תוזר ר"ל הוא דס"ל סכי נק' בפ"ד מ"ג והתם פסקי' דלא כר"ח גם מ"ם שאין החרובין מאכל בהמה מבואר בירוש' הסכן. והעלה דהעיקר דמייני בחרובין שנגמ"ל וכונסין אותן לראש הגג כדי לייבשן ביותר ועד שלא כנסן הכל לראש הגג מוריד לבהמה מפני שכ"ז שלא כנס הכל מחזיר המותר ובבהמה כ"ע מודו דכל שמחזיר את המותר לא הוי קבע ועדלי דבהמה מותר לעולם אף במקום שאסור ערלי לאדם כדעת הר"מ בחבורו. משל"כ אינו הוא קבע הוא אסור אפי' לבהמה משום דנגמ"ל ואסור לאדם אפי' ערלי ע"ם:

יבין תפארת ישראל בועז

פ"ג (א) כך פירשתי לדעת רבותי. אבנם תמיהני לכיון דניכר דלא נגמ"ל כסי' ל' ח"ב בלא נגמ"ל גם קבע שרי דסרי קיי"ל דקבע דבהמה כערלי לאדם דמי כפ"ח דפאה מ"ו ואת"ל רמב"ם לשמתי' דס"ל (פ"ג דמעשר ה"כ) דאכילת קבע בבהמה אסור. (וכבר תמה רכ"מ פלגו שם ה"ו) עכ"פ לר"ש ור"ב לשמתיי' ספ"ח דפאה ק'. ואת"ל שאני הכא כיון דגם ערלי לאדם אסור לכי הות חד דרב' דרק ערלי דבהמה שרי עכ"פ הר"מ סתר ח"ע דפ' כסתם משנה דהכא ולקמן פ"ד מ"ג פ' דלא כר"ח ודוחק לחלק לדוקא בבהמה מטעל סברת שמחזיר את המותר ולא לגבי אדם. ולפע"ד אין פירוש שהוא מחזיר המותר דהכא שוה לזה דפ"ד מ"ג דהכא ר"ל מפני שלא נתיבש כ"ל דהרי אם כי' מותר הי' מחזירן לגג להתיבש סיפר להכי מותר להאכיל לבהמה אפי' קבע. אבל עדיין אף שהוא יודע שלא נתיבשו כ"ל אין לן הוכחה על זה להרואין אם לא שהחרובין אינן מאכל בהמה עי"ז הכל יודעין שלא נתיבשו כל צרכן ויחזיר את המותר. אבל בגגמרו כ"ל שאין מחזיר המותר להתיבש בגג אסור קבע לבהמה:

כל שאחד פותח ואחד נועל. כגון שיש בחצר שני בתים לשני בני אדם וכשאחד מהן פותח פתח החצר. בא השני ונועל. וכשאחד נועל השני מותר בידו ופותח. נמצאת חצר שאינה משתמרת: ואין אומרים לו מה אתה מבקש פטורה. ואע"פ שאינו בוש לאכול בתוכה: והחיצונה פטורה. כיון שיש לפנימית דריסת הרגל עליה אינה משתמרת. וקיי"ל הלכה כדברי כולן להחמיר: ן אע"פ שהן של חצר החייבת. והעלה הפירות לגג דרך חצר לעפ"כ לא טבלי הואיל ובשעה שהכניסן לחצר היה בדעתו להעלותן ולאכלן בגג. וה"מ בשיש בגג ד' אמות על ד' אמות. אבל אם אין בגג ד' אמות על ד' אמות בטל לגבי חצר: בית שער. אצל פתח החצר: אכסדרה. מוקפת משלש מחיצות ומקורה למעלה: מרפסת. מקום לפני העליות ויוצאים מן העליות למרפסת. ומן המרפסת יורדים בסולם לחצר: ן הצריפים. אין להם גג אלא הקורות למעלה טוגעות זו בזו. והולכים ומתרחבים למטה: והבורגנים. כמין שובכים עשויין בשדות לאצור בהן פירות: והאלקטיות. סוכות שעושים בימות החמה לצל. תרגום קין קייטא: סכת גינוסר. יש כגרת מתרגמינן *) ניטסר והוא מקום בארץ הגליל שפירותיו מרובים וטובים ויושביו עושים סכות ודרים שם כל זמן הפירות: אע"פ שיש שם רחים ותרנגולים. לא הוי קבע:

תוספות יום טוב

רש"י בבילה ס"פ המביא דף לה: ה [*רבי יהודה אומר וכו'. וכתב הר"ב וקיימא לן הלכה כדברי כולן להחמיר. בס"פ יולא דופן הר"ם] רבי

נשמרים בתוכה. רבי עקיבא אומר כל שאחד פותח ואחד נועל לה) פטורה. רבי נחמיה אומר כל שאין אדם בוש מלאכול בתוכה חייבת. רבי יוסי אומר כל שנכנס לה לה) ואין אומר מה אתה מבקש פטורה. רבי יהודה אומר שני חצרות זו לפנים מזו הפנימית חייבת. והחיצונה פטורה לו) ן הגגות פטורין. אף על פי שהם של חצר החייבת לו). בית שער לח) אכסדרה לט) ומרפסת מ) דרי אלו כחצר. אם חייבת חייבין. ואם פטורה פטורים: ן הצריפין מא) והבורגנין מב) והאלקטיות מג) פטורין. סוכת גנוסר מד). אף על פי שיש בו רחים ותרנגולים מה)

פטורה

ח"ג. מלאכול בל"ם לאכול וכ"ה בנגה. שנכנס בנגה שנכנסים. ואין אומר בל"ג ואין אומר לו וכ"ה בירושלמי ובנגה ואין אומרים לו. שני בל"ם שתי וכ"ה בירושלמי ובנגה: ן הגגות בירושלמי הגגות. החייבת בירושלמי חייבת. אכסדרה בירושלמי ואכסדרה: ן והאלקטיות בל"ם והאלקטיות. גנוסר בל"ג גניסר וכ"ה בל"ב. בו בירושלמי בה.

מלאכת שלמה

ז"ל בשם ר"ת ז"ל. ואיתה בגמ' נלה פ' יולא דופן דף מ"ז ושם פי' רש"י ז"ל בהלכה כדברי כולן להחמיר שני פירושים וז"ל כדברי כולן להחמיר דאם יש בה אחד מכל אלו חייבת אם יש שם שומר חייבת כר' ישמעאל אע"ג דאחד פותח ואחד נועל פי' שאין השומר קבוע לפתוח ולנעול אלא זה פותח וזה נועל ואי ליכא פותח ונועל חייבת כר' עקיבא ואע"ג דליכא שומר ואם אומר לו מה אתה מבקש חייבת ואע"ג דלית בה אחד מכל הני לימא אחרינא הלכה כדברי כולן להחמיר כיון שאין אדם בוש לאכול בתוכה חייבת פי' דקובעת למעשר ואין אוכלין מפירות הנכנסין לה עד שיתעשרו ומ"מ להפרים מהן על מנת לאחר אסור עד שיסי' לה שומר קבוע ע"כ. ופי' הר"ם שיריליי"ו ז"ל דמתני' קאי אדרים פירקין דקתני המעביר תאנים בחצרו לקלות פטורין הא שלא לקלות חייבין דהכי קובעתן. ובירוש' תני ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא כל שאחד פותח ואחד נועל בשני שותפין לא בשני דיורין והתם מפ' מה בין שותפין לדיורין עיין בה"ר שמשון ז"ל: כל שאין אדם בוש וכו'. לעיל בפ' שני סימן ב' כתבנו דס"ל לר' נחמי' כר' יהודה דהתם: ר' יהודה אומר שתי חצרות וכו'. ירושלמי ר' בון בר חייא בעא קומי ר' זעירא מה בא ר' יהודה להוסיף על דברי ר' עקיבא רבו א"ל ולא כלום ודבריו ממש הן דברי ר' עקיבא. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל נ"ל דר' יהודה לא קאי אגעיל ולא פליג אלעזר אלא מילתא בחצי נפשה קאמר ע"כ: שד כתב שתי חצרות פי' שתי חצרות שיש להם בתים סביבות כל חצר וחצר ע"כ.

ן הגגות פטורין וכו'. ולוקח בגג שיש בו ד' אמות דכמו שאין הבית מוכל אע"כ יש בו ד' אמות על ד' אמות אף הגג אינו פוטר עד שיהא בו ד' אמות על ד' אמות. ובירוש' גרסי' תו אפי' בגג מבואר פי' שכל סביבותיו חצר פטרה מתני' ופרכינן בשלמא אי מיירי בכל גגין דעלמא מצינן למימר שהעלן לגג מאחורי הבית או נפלו לו בזריקה שם אבל השתא דמיירי נמי בגג מבואר אי אפשר שכלו הפירות לגג אלא שדרך חצר הכיסן וכיון דחצר חייבת הא נטבלו ומ"מ דמתני' ומשני מתני' מיתוקמא כר' יוסי ב"ר יהודה בפשיטות דאמר לעיל ברים פירקין בברייתא הבית תאנים מן השדה והעבירן בחצרו לאכלן ברשם גנו רבי מחייב ור' יוסי ב"ר יהודה פוטר אבל לרבי לא מיתוקמא מתני' אלא בשני בדעתו לעשותן מוקצה ולא שבלו בחצר ואח"כ נמלך לאכלן כשהעלן ברשם גנו: בפי' ר"ע ז"ל והעלה הפירות לגג דרך חצר וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו לרבי אלעזר החצר מוכלת ואעפ"י שהיינו למעלה המעביר תאנים בחצרו לקלות בגינו ובני ביתו אוכלין הייו דוקא בשהעלן לקיישות שלא יגמרה מלאכתן אבל המעביר תאנים לאכול בגג בודאי חייב ומה שפי' הוא דעת ר' יוסי ב"ר יהודה אלא המשנה מדברת שהעלה אותן לגג שבחצר דרך חצרו לקלות ואח"כ נמלך לאכלן פטור כי החצר לא קבעה בדבר שלא יגמרה מלאכתו ועיין בירוש' עכ"ל ז"ל: ן הצריפין וכו'. ובירושלמי מפ' דהבורגנין שובלין לבעלי הבורגנין לגידולו חשיב קבע וכתבינא בית ספר ובית תלמוד שובלין לשוכר ולמשנה אבל לאחרים

*) בל"ז יש גיוסר.

יכין תפארת ישראל יכין

מפני כבודם היה גם בית שער לחצר שלהן שהשומר יושב בתוכו: לד) שדרים שם ב' בג"א שא' יכול למחות על מעילת חבירו הו"ל אינה משתמרת: לה) אדם נכרי: לו) מדים לפנימי דריסת רגל אחיצונה הא"ל אינה משתמרת. והנה בש"ם נלה [דף מ"ז ב'] משמע דמר מה דשמיע ליה קאמר ומר מה דשמיע ליה קאמר. ואין מ' מהן מוסיף לו גורע מדברי חבריו כלום והיינו מדקאמרי' התם הלכה כדברי כולן להחמיר ור"ל כשים בהחצר מ' מהנך ואף שאין בו אינך הרי קובע למעשר: לז) אפי' העלן בגג דרך החצר. מיהו נגג שאין בו ד' אמות על ד"א בטל לגבי חצר: לח) שאינו פתח החצר:לט) מוקף ג' מחיצות ומקורה למעלה:מ) גאלגריא שהרבה עליות פתוחים לשם וממנה יורדים בסולם לחצר: מא) היטטא שהכתלים טוגעים זב"ז ברחבן ומתרחקים זמ"ז למטה: מב) וואכטיטטא לשומר הפירות בשדה: מג) זאממערהויז עשוי לצל בחמה. ודפוסיו דקים מדהם עשויי רק מערבי נחל: מד) חוף יש בגרת וים שם רבוי פירות והשומרים יושבים בסוכה זמן רב בשנה: מה) ועי"ז ניכר כי שם

מדוכו

נחצר אבל אם הם שנים שהרבות לכל אחד לפתוח ולנעול ופעמים כשזה פותח זה טעל פטורה וכן פי' רש"י במס' נלה דאפי' שיש השומר קבוע לפתוח ולנעול לר"ש פטורה. אבל הרמב"ם בתשובה פסק כתוספות. נראה דס"ל דלא פליגי אלא דר"י אייתי בהכלים שמרים ע"י שומר וה"ש אייתי שהם כשמלים ע"י פותחת ובה אמר כשאחד פותח ואחד טעל פטורה. וי"ל דמודה לי' ר"י בשא. ומשמע לו פי' זה מדאמר בגמ' הלכה כדברי כולן להחמיר מדלא אמר הלכה כמחמירין. מכלל שיש בדברי כל אחד להחמיר דלא פליגי. ור' ישמעאל מחמיר בשומר. ור"ש מחמיר בבעולה ע"י פותחת ומיקל באחד פותח ואחד טעל ובקולא אין הלכה כמותו אלא בחומרא ורש"י מפרש שם פעמים שהחומרא היא בשאינה קובעת לענין לפטור בה טעל אחר וש"ם: ר' נחמי' אומר כל שאין אדם בוש. נראה לאיסור לית לי'. הך דר"י ור"ש דתליא בכלים שמרים בתוכה אלא בנוש לאכול תני ומשתבחת משום דהא דאחד קובעת ובקולא בשמע דוקא בית כדאמרי' בפ"ק מ"ש בדכתיב בערתי הקודש מן הבית וכתבו התו' בג"מ דפ"ח דאחר קובעת מדבנגן והשתא י"ל דטוהרו תנאי מודו דבמינן מיהת אחר דומיא דבית וס"ל לר"ש וכ"ע דלענין שמירה בעי' דומה לבית וכ"ל משמע לי' לענין מעשיה לרבו אחיו בוש שם כמו בבית וכ' יוסי משמע נמי דקאי בשעת ר' נחמי' אלא שלא יהא הפקר ליכנס בה שלא ברשות ואע"פ שהוא בוש לאכול בתוכה אם אומרים לו מה אתה מבקש חייבת ואם אין אומרים לו אע"פ שאינו בוש פטורה ולכך פסק הרמב"ם כתרוייהו לאומרא אם אינו בוש חייבת ואם אומרים לו ג"כ חייבת. וזה דלא כהר"מ שכתב כשאין אומר לו מה אתה מבקש לכ"ע פטורה דהא אינה משתמרת ע"כ ולא חיל דבר שמירה: ר"י אומר שתי חצרות כו'. ס"ל כר"ש הלכך המיצוה פטורה כיון שהיא רשות לשניהם זה פותח וזה טעל. והכי אמר בתוספתא דר"י בר"ש. וע"ל משום דר"י מפרש מפי מדר"ש חני לי' ומשום דר"י הוא חבנו של ר' יוסי ור"ש חני לה בלשון פלונתא בנתלק על חבנו לומר דבשמיעה תנא ואפי' זה פותח וזה טעל הוי אינו נשמר: ן הגגות פטורין. מ"ש הר"ב אפי' טעיין

סכת היוצרים. רגילים לעשות שתי סכות זו לפנים מזו. בפנימית מלגיע קדרותיו ודר שם. ובחיצונה עושה מלאכתו ומוכר קדרותיו: כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים. וסוכה פנימית אין היולר דר בה בימות הגשמים הלכך פטורה ואין הלכה כרבי יוסי: רבי יהודה מחייב. רבי יהודה לטעמיה. דסבר סוכה דירת קבע בעינן וחייבת במזוזה. ואין הלכה כרבי יהודה: **ח** תאנה שהיא עומדת בחצר. אינן של תאנה שהוא עומד בחצר וחצר קובעת למעשר: ואם צירף. שתים חייב: ר"ש אומר אחת בימינו. אפי' ג' כהאי גוונא לא הוי לירוף ושרי ואין הלכה כר"ש: עלה לראשה. לראש התאנה: ממלא חיקו ואוכל. שם. ובלבד שלא יוריד לאחר: **ט** נוטל את האשכול. ואוכל כדרכו ואין צריך לגרגר וכן ברמון אין צריך לפרט וכן באבטיח א"ל לספות דסיימו לאחוך חתיכות דקות:

פטורה מו). סוכת היוצרים מז) הפנימית חייבת. והחיצונה פטורה. רבי יוסי אומר כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים פטורה מח). סוכת החג בחג. רבי יהודה מחייב מט). וחכמים פוטרין: **ח** תאנה נ) שהיא עומדת בחצר נא). אוכל אחת ופטור נב) ואם צירף נג) חייב. רבי שמעון אומר אחת בימינו. ואחת בשמאלו. ואחת בפיו נד). עלה לראשה נה). ממלא חיקו ואוכל נו): **ט** גפן שהיא נטועה בחצר. נוטל את כל האשכול. וכן ברמון וכן באבטיח. דברי ר"מ. רבי

מלאכת שלמה

לאחריה לא: והחיצונה פטורה. ואע"ג דתנן בריש בית שער אכסדרא אם חייבת חייבין וסכא תהוי חיצונה כבית שער לפנימית ותסבול למעשר בסוכה פ"ק פריך לה גבי ענין מזוזה ומשני משום דלא קבועא כלומר לא זו ולא זו דבר קבוע ואין הפנימית חסוכה לרוות לה בית שער והכי ממי ימא לגבי מעשר. כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים דלא הוי בית בלאו הכי ובפ"ק דיומא דף י' פריך והא כתיב והכתי בית החורף על בית הקיץ ומשני בית קיץ ובית חורף איקרו בית סתמא לא איקרו: כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ס"א כל שאינה דירת החמה או דירת הגשמים וס"א כל שאינה לא דירת החמה ולא דירת הגשמים וכו': סוכת החג בחג. ירושלמי תניא (גריך לע"ד עיון) רבי אומר ד' אמות אע"פ שאין שם ד' דפנות ר"ש אומר ד' דפנות אע"פ שאין ד' אמות ר' יהודה אומר ד' אמות וד' דפנות תניא וכן הי' ר' יהודה מחייבה במזוזה ובעירוב מסתברא ר' יהודה לאילין דבנן דאי לית בה ד' אמות וד' דפנות לא סבלא ודבנין אילין לא יתבן לר' יהודה אע"פ שיש ד' אמות וד' דפנות שהיא פטורה מן המזוזה ואינה סובלת למעשרות וכתב

יכין תפארת ישראל יכין

מדורו ביום ובלילה. וג"ל דמדקתני שיש בה משמע דרק אסוכת נטסר לבד קאי. אבל לריפין ובורגנין ואלקטיות מדאינן סוכות רק בגין ממש לפיכך אם יש בהן תנור ותרנגולים חייבין. ולהכי אלטריך הנא למנקט כולהו. מיהו בלא זה אלטריך הנא למנקט כולהו דלריפין ובורגנין ואלקטיות על כל פנים להיוסבין בהן קובעין כדקאמר בירושלמי. אבל סוכת נטסר מדאינה רק סוכה

מטמא דאפי' להיוסבין בהן אינן טובלין. וג"ל דמה"ט פלגינהו הנא להרתי בבי: מו) דלא הוה קבע: מז) טאפסר. יש לו ב' סוכות זו לפנים מזו בחיצונה עושה קדירות ובפנימית שדר אם מלגינן: מח) ובסוכה פנימית אינו דר ביה"צ: מט) ממש"ל סוכה דירת קבע בעינן קבע למעשר: נ) אינן תאנה: נא) הקובעת: נב) ב' כאחת: נג) רלה לומר אפי' כה"ג אינו לירוף: נד) של אילן: נה) אם: נוקע

להיתן בגג ואפי' הכתיבן לאחר בשבתה קובע לרבי בירושלמי וגם הרמב"ם בחבורו הסמוך המשנה כלשונה ולא כתב אפי' הבעינן דבר הלאר לגג. ואחרינה מתני' ס"ל דאי בתאר נעבנו: **ז** כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים שבפנים לאחר ובסתיבן לגג ע"כ כבר היו בתאר ופרוך עולה בירושלמי והלא בתאר נעבנו ומשני שדעתו לקלות הא לא"ה ודאי בתאר נעבנו: **ח** תאנה שהיא עומדת בחצר. ולא"ק פנימית חייבת סוכת אילן ודירת החמה היא. ואע"ג דתאר אינה לדירה כלל וחייבת. סתם בסמוכה לביתו וכל תמיכו בתאר כדירה דמי: מיקרו כל שמוכנים בידו שתים יחד לאכילה ואין היתר אלא כשמוכן מן המחובר אחת ואוכלה ואח"כ תולש השניה ולהכי אסכנה לן הכא בתאנה המחוברת: ר"ש אומר אחת בימינו וכו'. פי' הכ"ב לאפי' ג' כה"ג לא הוי לירוף ושרי ע"כ הכ"ם והרמב"ם ולא אתפרש עעמי' מה לי שלשה בידו אחת מו אחת בשמאלו ואחת בפיו. ועוד יש לחמוה דכתה מסניות דפרקין ובפ' דלעיל דתני דלירוף שתים קובע ולא תני פלוגתא דר"ש אלא הכא ואין לחלק בזה בין חצר ובין מקום. ונראה שהתו' כתבו בב"מ ד' פ"ח הא לירוף שתים קובע לגבה"ב בתאנה המחוברת היינו כשאין דעתו לקלקל מבשו אלא מה שאוכל דאפיב בתר מלאכתן עד שילקט כל. התאנה הרי לא נגמר מלאכתן שתים אחר קובע כשלא נגמרה מלאכתו כ"כ וכ"כ הרא"ש כאן. והשתא אם דעתו של בעה"ב לקלקל שבריר האחים לאכילתו בעשר הראשונים שליקט י"ל דאפילו לא נגמר מלאכתן עד שילקט כל הבשרים. אלא דמשמע כל שמלקט כדי לאכול אלו הראשונים שמלקט כולהו ולאוין מיד לאכול אפילו כשאין דעתו לאכילה אלא לאסוף הפירות כל שלא ליקט כולם לאסוף לביתו הוי בלא גמרו. וכראה דסברת ר"ש אינו כן אלא כל שיכול לקלקל בבת אחת לאכילתו אפילו גמרו מלאכתן. והייתו שיכול לתלוש שתים בשתי ידיו ואחת בפיו ואם דעתו לתלוש אפילו אינם הראשונים כלא גמרו ויתכן דס"ל לר"ש דשלש האחים הם שיטר אכילה בבת אחת ואם תולש כאחד דהיינו אחד בימינו וא' בשמאל וא' בפיו הרי גמרה מלאכתו וגמר מלאכה הוי ואסור בלא מעשר אבל אם תולש אחת אחת או שתים ואחת הראשונים לא גמרו מלאכתן ומותרין בלא מעשר אלין בחצר קובעת דבר שלא גמרה וכן מבשר בירוש' דתני ר"א בר"ש אומר שלש בשמאלו ושלש בפיו ר"א בר"ש משום דהוי אכלן (פי' אוכל הכבה) הוה מעשר בגמרי ע"כ משמע דבשיטור אכילתו שיכול לאכול ולתלוש כולם כאחת מעשרין ודיותר מכן חשיב להו כלא גמרו. והשתא ניחא דתני לה הכא בני חצר ולא לעיל דאיירי במקום. משום דבחצר לא אשכחן פלוגתא בתחני' וכ"ע ס"ל דאין קובעת אלא בדבר שגמרה מלאכתו אבל בני מקום פליגי בה בפפ"ב בני לקלות דאיכא תנא דסבר מקום קובע בדבר מלאכתו ואפשר דר"ש ס"ל כמי שותי' ואין נפקותא אתם אי גמרו אי לא: **ממלא** חיקו ואוכל. לא שיאכל כולם בבת אחת דהוי אכילת קבע ואסור אפי' בלא קביעות אחר המעשר. אלא ממלא חיקו ואוכל מעט מעט דסיימו ערלי: **ט** נוטל את כל האשכול. לכאורה משמע דר"ש מתיר אפי' שתים שתים ופליג אבל הני מסניות דלעיל דאסרי ומלתא דתמיהא היא בכולהו דלעיל לא תני פלוגתא דר"ש כל הסתא. והכ"ם כתב דבמקום מודה ר"ע ולא פיקח לנו הטעם לחלק בין חצר למקום. ועוד דבסיפא דסבר הרמוטה בחצר משמע דלא פליג בה ר"ש וכן בתחנה דמתני' דלעיל. ויותר קשה לתי לר"ש אפי' שתים מותר ואלא בכמה אסור לדידי' אם לא שאמר דפליג בעיקר קביעות וס"ל לחצר לא קבעא ואם א"א שלא מצינו מתלוקת בזה. והכה מסכתינו סתומה ואין פוסק לה. **והגלע"ד** דודאי לא פליג ר"ש אכולהו מסניות דלעיל ומודה בין בחצר דבתים שתים לא יאכל. והכא הא דאמר טעל את כל האשכול הייט בשם תולש את האשכול מן הגפן אע"פ שבאשכול יש שם הרבה ענבים לא חשיבי כמו שבידו שתים שתים כיון בשענבים עדיין מתוגרין באשכול ואין דרך אכילתן בשותן באשכול אלא מלקטן מן האשכול בלילקוט ענבים אלי

הקביעות

ז [*רבי יוסי אומר כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים וכו'. לשון הפירוש שהזכרתי נראה לי טעמי' כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף י) דבית שתמא לא מיקרי אלא בית קין ובית חורף ולפיכך לא מבולה עכ"ל]: [*רבי יהודה מחייב. כתב הר"ב רבי יהודה לטעמיה דאמרי' בפ"ק דיומא (דף י) הר"ם]: **ט** [*נוטל את כל האשכול וכו' דברי רבי טרפון. ומודה ר"ע גבי מקח דתנן בפ"ב (משנה ו) מגרגר באשכול וכו'. הר"ם

תוספות רע"ק

פ"ג משנה ח [אות ו] ואם צירף חייב) בפ"ז דב"מ דף פ"ח ע"א כתבו התוס' דהבא מיירי דאין הבמה"ב רוצה ללקוט יותר משה"ה הוי כנגמר מלאכתו אבל אם רצה ללקוט יותר אינו חייב. ומ"מ בשבר פועל לכך ללקוט הרבה וקצץ לו מזונו' הבא דאינו אוכל מדינא חייב בצירוף ב' דלוקח דעתו אתאנה ותתי כנגמר מלאכתו:

תוס' אנשי שם

ו"ע דאפי' בית גמור דוקא לגעה"ב קובע ולא לאחרים ועי' כ"מ פ"ד מ"ג בשם סל"י קורקס והפ"מ ב' דהא דבית אחר אינו עובל הוא דוקא כמעבירי דרך הבית לו אחר בהעברה בעלמא אבל במכניס אפילו לשה מוכל וע"ש שהאריך: **ח** בשבתה תאנה שהיא עומדת בחצר כו' חייב. דתלר קובעת ואם יקבה לך מ"ש ממכניס תבואה בתון בלא עמ"ש רים מכלתין מ"ה. ועי"ל משום דלאלו של אילן רשות אחרת היא כדמוכה בסיפא והכא אוירי במקרע בראשו שלאילן ואח"כ הוריד לאחר לאכי חייב ודוק. (לח"ם). ועי' ב"מ פ"ח ע"א הד"ה עד שילאה:

חלופי גרסאות

פטורה מירושלמי פטורין.

משנה ראשונה

הבעינן דרך האחר כו' לא ידעתי היכן מצא כן וכירושלמי לא פטר בכה"ג אלא אם כן שנאחר הי' דעתו לקלות וכהיא דר"פ ובלאו הכי אחר קובע לכולם אפי' דעתו

סכת היוצרים. סוכה מז: מיי' פט הי' ו': סוכת החג. יומא י: פיטרין. מיי' פט ה"ל. **ח** תאנה. תוס' ר"מ אחת מיי' פט הפ"ו ופ"ז ה"ו:

הר"ם]: הסיאה וכו' שבחצר. ודרך אלו העצים שלומחין בגטא וכבתים מבלי שזרעו לותם. הרמב"ם: י ["ונוטה לגנה. טף ל' מן התאנה. הר"ם]: ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העיקר. כתב הר"ש כתם מתני' ר"מ בפרק המוכר שדהו וכו' כל שהוא לפניס מן החומה הרי הוא כבתי ערי חומה חוץ מן השדות. ר"מ אומר אף השדות עכ"ל. וחמיהני דאין בין ר"מ לת"ק אלא מצולה וחולסי' כדפי' הר"ב שם ותלמוד ערוך הוא בפ' הגזכר דף לב ת"ר בית אין לי אלא בית. מנין לרבות בתי בדים. ובתי מרחצאות. ומגדלים. ושובכים. ובורות. ושיחין ומערות. ת"ל אשר בעיר. יכול שאני מרבה אף השדות. ת"ל בית דברי ר' יהודה. ר"מ אומר בית אין לי אלא בית. מנין לרבות בתי בדים וכו'. ואפי' שדות. ת"ל אשר בעיר. ואלא הא כתיב בית אמר רב חסדא חולסית ומצולה איכא ביניהו.

ר"ע אומר וכו'. והלכה כר"ע: כוסבר. כך שמה בערבי והוא זרע גד ובלע"ז (ה) קוליינדר"ז: מקרסם. ממחך: סיאה. בערבי פודל"ג ובלע"ז (ב) פולי"ז:(ג) אזוב. בערבי זעת"ר: והקורנית. בערבי חמ"א ובלע"ז (ד) שדריא"ה: אם היו נשמרים חייבין. דאין חייב במעשר אלא אוכל ונשמר: י אוכל בדרכו. מן הגוף העומד בגנה: אוכל אחת אחת. מן הגוף הטוטה לחצר: ואם צירף. שניס חייב: הכל הולך אחר העקר. דשדינן טופו בתר עקרו. שהוא מקום יציקת האילן: ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העקר. אף הגוטה חוץ לחומה אם לא נאלו בתוך הסנה נחלנו לגמיחות כאילו היה בתוך החומה הולא ועקר האילן בתוך החומה

ר"ע אומר מגרגר באשבולות (ט). ופורט ברמון (י). וסופת באבטיח (יא). כסבר (יב) שהיא זרועה בחצר. מקרטם (ג) עלה עלה ואוכל (יג). ואם צירף חייב. הסאה (יד) והאזוב (טו). והקורנית (טז) שבחצר. אם היו נשמרים (יח) חייבין: י תאנה (ז) שהיא עומדת בחצר. ונוטה (יט) לגנה. אוכל בדרכו (כ) פטור. עומדת בגנה ונוטה (כא) לחצר. אוכל אחת אחת (כב) פטור. ואם צירף (כג) חייב. עומדת בארץ (כד) ונוטה (כה) לחוצה לארץ. בחוצה לארץ ונוטה לארץ. הכל הולך אחר העקר (כו). ובבתי ערי חומה (ז) הכל הולך אחר העקר (כז). ובערי

והתנית [בגיחותא] חולסית ומצולה. ר"מ אומר כבתים. רבי יהודה אומר כשדות. ופירש"י ושדות ממש לא קאמר ר"מ. דהא בית כתיב ביה

מלאכת שלמה

מרפון כר' אליעזר דהי' אוכל באשכול או דר' מרפון עביד עקיצת האשכול כתחילתו דכיון דשריא התחלה שרי ממי לאגמרר' אילא ר' ייסא בשם ר' יוחנן או דר' מרפון כר' אליעזר או דר' מרפון עבד אכילה שיש בה שתים ושלש אכילות באכילה אחת הלכך כל האשכול וכל האבטיח וכל הרמון כתאנה אע"ג דאית בהו כמה אכילות ומ"מ דר' אליעזר משום שהתחיל בו בהיתר תניא א"ר נתן וכו' דלעיל פ"ח דתרומות סי' ג': ר' עקיבא אומר מגרגר באשכול. לעיל פ' סי' עובר גבי מקח תנן הכי ומודה התם ר' מרפון ה"ל אבל הר"ש שיריליו ז"ל כתב וי"ל דתני פלוגתא גבי חלר וכ"ש גבי מקח דחלר רמוז בתורה דכתיב בשעריך א"ל סתמא דהסיא כרבי דאמר דמים הציבי מחלר ע"כ: מקרסם. ס"א מקרסם וכן ברמב"ם ספ"ד: אם היו נשמרין חייבין. נשמרין לאדם דהכי חשב עליהן לאדם הוו לאדם חשב עליהן לבהמה הוו לבהמה ובירושל' ר"פ הפיגם משמע דנשמרין דקתני דחייבין הייט דוקא בחלר אבל בגנה אפי' נשמרין ממי פטורין ובגדה פ' בא סימן דף כ"א מייתי לה ופריך ה"ל אילימא

תוס' אנשי שם

י בר"נסר"ה אוכל בדרכו כו' העומד בגנה. ר"ל האיש העומד בגנה אוכל כדרכו דל"ל דהעומד מוסב על הגוף דא"כ הוליל הטוטה לגיכה כל המסנה אלא ודאי כמ"ש וכ"ה בר"ש וקמ"ל דלא ניזיל בתר עקרו ומהשוב המקום שתחת הגוף כאילו היא תלר ביקבע לאעבר לאומרא כי היכי דאמרי' לענין עני מקום ובירושלים. ומ"ש בד"ה אוכל אחת כו' הטוטה לחלר הוא בל"ש ט"ס ול"ל העומד בחלר כמ"ש ל' הר"ש: בר"ב ד"ה הכל כו' איקת האילן. ואם יהיה עיקר האילן בחו"ל אינ מייב במעשרות אע"פ שיהיה הגוף והפרי טוטה לח"י ואם העיקר בא"י והגוף טוטה לחו"ל חייב במעשר. (הר"מ):

משנה ראשונה

הקבשות. שלריך לנקב מן האשכול אחת אחת ושתים לא דקבעא להו. אבל בעולת האשכול בידו לא חשיב כבעולת ענבים

יכין — תפארת ישראל — יכין

נו) לוקט גרגר גרגר מהאשכול במחובר: נז) עי' פ"א סי' כ"ד: נח) חוקך תחיכו' דקיא מהאבטיח במחובר. מיהו בהוקבע וודאי ע"י מקח לכ"ע לריך לגרגר באשכול וכו' [בלעיל פ"ב מ"ז]: נט) קאריאלדער: ס) חוקך עלים ממחובר: סא) הכא לכ"ע אסור לגרף משום דכל עלה ועלה נפרד לעצמו משא"כ באשכול ואיכ דלעיל לר"ש.וא"ל עוד דמיירי שזרעם לזרע וירק.דאל"כ הרי העלים פטורים לגמרי ממעשר [בלקמן פפ"ד]: סב) ווילדער דאסמארין:

סג) חיזקף: סד) ליטווערקרויט וי"ח ווהלגעמומה קרויט. ואילו ג' מינין נדלין בלי זריעה [עי' מה דכ"א ב']: סה) שאינן הפקר מדדרך אלו שנדלו בלי זריעה: לפיכך לריך שיהיה דעת בעה"ב לבלי להפקירם. ומה"ט נקט שעומדים בחצר לרבותא דיוקא שבאין בעה"ב מקפיד אף בעומדים בחצר. כל הפקר פטור ממעשר [כרפ"א]: סו) עקף מ' ממנה: סז) מהענף: סח) בא"י: סט) דשדינן טופו בתר עיקרו: ע) דהמוכר בית חצר

(ה) קאריאנדער. (ב) לאווענדיל. ווילדער ראזמארין. (ג) איזאפ. עי' ב"ח מ"ח דכלאים. (ד) שטענדלוואריע.

עיקר

ציונים

ט מגרגר. מיי' פס פ"ב הי"ז: כסבר. שם הי"ח: הסיאה. נזה נא: י תאנה. פ' כרמב"ח ז"ל פ"ס בפ"א. מיי' שם הפ"ז: עומדת בארץ. מיי' פ"א מהלכות ממרות ה' כ"ד:

חלופי גרסאות

ט באשבולות נר"ע באשכול וכ"ה נמסנ"ג. כסבר נר"ש כוסבר: י ונוטה נר"ע נוטה וכ"ה נמסנ"ג. אוכל נר"ע ראוכל. פטור נמסנ"ג ופטור. פטור נירושלמי נ"ג. בחוצה נר"ש או בחוצה. ובבתי כו' כל אחר העקר נר"ש נ"ג כ"ז.

תוספות חדשים

משנה י [חוי"ש ד"ח] ובבתי כו' ותמהני כו' עכ"ל. עי' בזה בספר נת"ש שהאריך לישב הר"ש והשיג הראות על חוי"ש הנ"ל:

חדושי מהרי"ח

פ"ג משנה ס [חוי"ש ד"ח] הסיאה וכו' שבחצר ידרך אלו העשבים שצומחין

מלאכת שלמה

דזרעינהו מתחילה לאדם לריכא למימר אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה וקתני אם חזר ושמרן לאדם חייבין ומסיק רב אשי שעלו מאליהן בחצר עסיקינן ואמאי לאדם וה"ק אם החזר משמרת פירותי' חייבין ואם לאו פטורין מ"מ דמחשבת חבור לאו שמה מחשבה וכתבו התוס' ז"ל הא דקאמר שבחצר לפי מאי דמסיק שעלו מאליהן אתי שפיר משום דבחצר אין דרך לזרוע אלא בגנה ועוד דבחצר סתמו לאדם לפי שרוחה ויודע מתי לנקמן עד שלא יתקנו ע"כ. אבן הרמב"ם ז"ל פי' שבחצר. דרך אלו העשבים שצומחין בגטא וכבתים מבלי שזרעו אותם ע"כ: י תאנה שהיא עומדת בחצר ונוטה לגנה אוכל בדרכו ופטור עומדת בגנה. כך מלאתי מנוקד הגיגל בספ"ח דנ"ש: אוכל בדרכו ופטור. מפ' בירושלמי אותו הגוף הטוטה לגנה אוכל כדרכו כשעומד בגנה: ואם צרף חייב. בעומד בחצר: עומדת בארץ ונוטה לחוץ לארץ או בחוץ לארץ ונוטה לארץ. כך הגי' ה"ר יהוסף ז"ל וכתב ס"א חולה: ובבתי ערי חומה. מכר אילן בבתי ערי חומה י"ש לגרסי בהו בגא דובירושלמי הלך אחר

החומה הוא: ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף. אף אחר הנוף קאמר שאם עקרו בפנים בתוך תחום ערי מקלט. ונופו נוטה חוץ להחום כי היכי דבעקרו לא מלי גואל הדם קטיל ליה לרוצח. בנופו נמי לא מלי קטיל ליה. דשדינן נופו בתר עקרו. ואי עקרו בחוץ ונופו בפנים. כי היכי דבנופו לא מלי קטיל ליה. בעקרו נמי לא מלי קטיל ליה. **ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף** (עא). היינו נמי לחומרא. דשדי עקרו בתר נופו לחומרא. וכן בירושלם הלך אחר הנוף לענין מעשר שני. היינו נמי לחומרא. דעקרו בחוץ ונופו לפנים. כי היכי דבנופו לא מלי פריק דאין מעשר טהור נפדה בחוץ ירושלם בעקרו נמי לא מלי פריק ליה ואי עקרו בפנים ונופו לחוץ כי היכי דבמקום נופו לא מלי אכיל ליה בלא פדיה. שהרי הוא חוץ לירושלים. ה"ג במקום עקרו אע"פ שהוא בפנים לא מלי אכיל ליה בלא פדיה:

ביה אלא חולסית ומלולה קא מרבי דלאו בני זריעה ניהו ורלוין לבנין [זכן] ל' הר"ב שם. והשתא דשמעינן דר"מ גופיה לא מרבה אלא הרלוי לבנין. מאי דוחקין לאוקמא מתני' דוקא כר"מ. עוקמא ככולי עלמא ונעמא רבא איכא דאילון מישך שייך לבית שכן דרך ליטע אילנות בחלר הבית. גם דרכן היה להיות להן גנות ופרדסים סמוך לחלרותיהן כדמוכח בפרקין. ולפיכך כל חלר וגינה ושיח בהם הרי הם בכללות בית. ולא לר"מ בלבד אלא אף לרבי יהודה ומתניתין ככולי עלמא. וז"ל הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות שמטה ויובל. כל שהוא לפנים מן החומה כגון הגנות והמרחלאות והשובכות הרי הוא כבתים שנאמר אשר בעיר. אבל השדות שבתוך העיר נגאלין כדין השדות שחוץ לעיר. שנאמר וקם הבית אשר בעיר. בית וכל הדומה לבית. לא השדות ע"כ. ומדלא פסק לחולסית ומלולה. שמע מינה דכתנא קמא פוסק. וכן כתב הכ"מ דפוסק כת"ק ואפ"ה כתב גנות. אלא ש"מ דגם הרמב"ם סובר דגנות כולי עלמא מודו בהו. ועוד דאי איתא דגנות לרבי יהודה לא לימא גמרא דגנות נמי איכא ביניהו ואף ע"פ שגמלא בתוספתא והגנות והפרדסים שבתוכה ר"מ אומר הרי הן כבתי ערי חומה. והכמים אומרים הרי הן כשדות ע"כ. הך תוספתא לאו דסמכה ולא מינה פסק הרמב"ם הכין. דאי הכי תקשה לך דשביק חכמים ופסק כרבי מאיר. וכי תימא מתני' דהכא סתמא כר"מ. ליתא. דהא איכא לאוקמי מתני' באילון הטומד בחלר ואחר לכולי עלמא יש לו דין בית כמו שפנינו במשנה ו דפ' המזכר ואלו הן בתי ערי חומה ג' חצרות של שני שני בתים וכו' וע"ש. ועוד דכיון דגמרא לא מפני לה גנות איכא ביניהו שמע מינה דסבירא ליה דמשבשתא היא וכן בדקתי בירושלמי ובספרא ומלאתיה שנויה כמו בגמרא דבבלי שהשתקתיה. אלא עיקרן של הדברים שהרמב"ם שפוסק בגנות דיש להן דין בית משום דסבירא ליה דגמ' דידן סברה דלא פליגי בהו. וכולי עלמא סברי דיש להם דין בית ומהטעם שכתבתי. והדרן למאי דאמרן דמתניתין ככולי עלמא. ולא ידעתי למה השמיטו הרמב"ם בפ' המזכר לגבאת זו. דבתי ערי חומה הכל הולך אחר העיקר: **ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף**. משום דבכולי גמרא שדינן נוף בתר עיקרו. אלעזריך למימר דלענין

מלאכת שלמה

אחר הנוף קודם בבא דבערי מקלט הלך אחר הנוף ונם לא גרסי' מלא הכל בהני תרי נאחי רק הלך אחר וכו': בפי' ר"ע ז"ל כי היכי דבעיקרו לא מלי גואל הדם וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה ואינו דעת המשנה וע"ע

במס' מכות פ' שני ע"כ: עוד בפי' ר"ע ז"ל כי היכי דבנופו לא מלי פריק וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל נקמן במסכת מעשר שני פ' שלישי לא אמרי' כן וגם שם לא פירש כן וכן כ"ל לפרש כאן הכל הולך אחר הנוף כלומר אף אחר הנוף שאם

יכין — תפארת ישראל — יכין

חצר וגינה או אילן שבתוך ערי חומה יטול לגאלה מיד ובלא גאלה תוך שנה ראשונה מותלטת לעולם ביד הלוקח משא"כ שמכרם חוץ לחומה יטול לגאלן עד היובל. ובלא גאלן יצאה ביובל: עא) אף אחר הנוף דאם העגף והעיקר א' תוך החום עיר המקלט וא' חוץ להחום מיד כשהגיע הרוצח

תחת

למעשר ולערי חומה דהתם אנו דנין על גוף הנוף ופיכומיו ודאין להו בתר עיקרן אבל בהני אנו דנין על הרוצח השומד תחת הנוף או פירות מעשר שני שבאו תחת הנוף ואינם ענין ושייכות אל העיקר ומסברא אית לן למימר דכנוף לענין מידון אחר המקום שהוא בפנים מידון כלפנים ובחוץ כלחוץ וכי קתני לן בתחני' פ"ג דמעשר שני מכנגד החומה ולפנים כלפנים כו'. ובמס' מכות כתי להו מתני' דהכא ודמעשר שני אהדדי. ומשני הא כבנן והא ר' יהודה דתניא ר"י אומר באילון הלך אחר נופו ומתני' דהכא כר"י ואמר החם דר"י נמי אחר הנוף לחומרא אזיל ולא לקולא כמ"ש הר"ב כאן. ורב אשי מסיק התם מאי אחר הנוף אף אחר הנוף. וכתב הר"ם כאן שיש לפרש דרב אשי אתי לשנויי דלא אמתני' דהכא אמתני' דמעשר שני דהכא אף אחר הנוף דבין נוף ובין עיקר מכנגד החומה לפנים כלפנים ואוכלין שם מעשר שני ולא פודין ומכנגד החומה ולחוץ בין נוף ובין עיקר כלחוץ פודין מעשר שני ולא אוכלין עכ"ל. והשתא לתרתי שיטוי משמע דהלכתא כמתני' דמעשר שני דבבנן אתיא והך דהכא כר"י לפוס שיטוי קמא. ולשיטוי בתרא כפי פי' הר"ם אחר הנוף דהכא הייטו כנגד החומה דהתם ופשיטא דהלכתא הכי מכנגד החומה ולפנים בין נוף ובין עיקר כלפנים ומכנגד החומה לחוץ בין נוף ובין עיקר כלחוץ. וקשה על הרמב"ם שכתב בפ"ב מהל' מעשר שני עיקרו בפנים ונופו לחוץ אין אוכלין מעשר שני אחת הנוף ולא פודין ע"כ ומשמע דפסק כר"י אליבא דשיטוי קמא ולא כבבנן. וכתב הכ"מ שבשיטוי אפרש דרב אשי אתי לשנויי דמתני' דבבנן דהכא דקתני אחר הנוף לחומרא שאין פודין בנוף שחוץ לחומה דהוי כבנכנס לירושלים הוא והייטו אחר העיקר. אבל ר"ל דהרמב"ם אפרש דרב אשי אחר אף אחר הנוף הייטו לחומרא וכפי' רש"י. ומיהו לאו אליבא דר"י אלא נב לבבנן וס"ק מתני' דמעשר שני דקתני מכנגד החומה וכו' הוא מעיקר הדין דאוריתא ומתני' דהכא אף אחר הנוף להחמיר מדבבנן. ולא פי' זה ממתני' דמעשר שני בתר דין אילון הטומה חני התם בתי הבדים שפתחיהן לפנים וחלון לחוץ או פתחיהן לחוץ וחלון לפנים ר"ה אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים ומכנגדה ולחוץ כלחוץ. ואמר אבא ביר' יוסף לי' אלעזר אחר לחומרין. בלומר דמ"מ מדבבנן אתי לחומרא ופסקה ג"כ הרמב"ם שם ומשם למד להך דהכא דרב אשי אמר אי"ק דמתני' דהכא מדבבנן להחמיר ואיתא נמי שנפ"מ מהל' רוצח פסק ג"כ לענין ערי מקלט שאם עקרו בתוך החומה ונופו חוץ לחומה משגיח אחת נופו נקלט. וכשפיקרו שוץ לחומה ונופו בפנים משגיח לעיקרו נקלט ע"כ ונם שם הקשה הכ"מ דדוקא לר' יהודה צריך לשטוי אף אחר הנוף אבל לרבנן מתני' כפשטא אחר הנוף דוקא דהתפרש מעמא שם בגמרא דמשום נופו מיתדר לי' בעיקרו לא מיתדר לי' עכ"ד. ולמאי דפי' ל"ק דהרמב"ם מפרש דרב אשי אתי למימר דהני מדלאוריתא אחר הנוף דוקא אבל מדרבנן מחמרי למיזל לחומרא כדפי'. ונ"ל שמה שהופש הכ"מ דהך שיטוי נופו מיתדר לי' כו' הוא הלכה דאע"ל אינו נלחה דאם בתר הכי פריך הכ"ם בפשיטות עיקרו בפנים ונופו לחוץ כי היכי דבנופו מלי קטיל ליה בעיקרו נמי מלי קטיל ליה הא נופו קאי ומתני קושיא הא נזרת הכתוב הוא דאפי' נופו קאי מלי קטיל ליה אלא ע"כ דשיטוי קמא לימא כדפי' רש"י וכ' בהרמ"א. וכ"ל דאע"ב דלא דמי לה הש"ם בפירוש להך סברא דבנופו מיתדר ליה. משום דמתילא מידמי ואמו משום דלא מיתדר ליה התם והא כל העיר קולטת אפי' טומד בחוץ בתקום דיבה ואפי' תחומה קולט והייטו דפריך והא נופו קאי. ויש לדקדק מאי שנא לענין נמי פרי חומה ולענין מעשר שני דאזלי' בהו להחמיר אחר הנוף מדרבנן אע"ג דמדלאוריתא אזלי' כנגד החומה. ומ"ש לענין מעשר דהולכין אחר העיקר לגמרי ולא אזלי' אף לחומרא בתר נוף. וי"ל דלענין מעשר דמדלאוריתא כולו בתר עיקר ליכא לימעבי אבל סבי כיון דמדלאוריתא כנגד החומה והנוף חלוק מן העיקר שאם הנוף בחוץ פודין תחת הנוף ולא אוכלין ובעיקר בפנים אוכלין ולא פודין איכא לימעבי מאן דאמי דבנוף פודין אתי לחימר דה"ל בעיקר לו מאן דאמי דבעיקר אוכלין סבור דה"ל בנוף אין נראה לבם לחלק באילון אחד שיהא חלוק קצתו מקצתו ולכך אזלי' בהו בכל ענין לחומרא. אלא שבתו' בתוכות כתבו דדוקא עיקר אחר הנוף נמשך להחמיר ולא הנוף אחר העיקר שאם נופו בפנים ועיקרו בחוץ מותר לאכול תחת הנוף ולא שדינן לי' בתר עיקר אפי' להחמיר דלעולם הנוף דינו כמקום שהוא עומד וכ"כ ג"כ בתקצה לענין ערי מקלט בשם הר"מ דאם נופו חוץ לחומה ועיקרו בפנים מלי קטיל ליה נופו ע"ש. ואיתו מובן לע"ד דמה שברא יש לאלן אחר הנוף לגמרי ולא אחר העיקר דבכל החומה אזלי' דוקא בתר עיקר ומה"מ אחר בגמ' דר"י דאחר אחר הנוף דוקא להחמיר ולא להקל דאין סברא לילך אחר הנוף לגמרי אעפ"ש דלא מסברא דפליגי כולי האי וכו' כלומר לילך אחר הנוף לגמרי ודאי ליכא למ"ד ומוד דכיון דהשו הכמים להחמיר משום עשותא כדפי' נמה לא נחמיר לילך אחר העיקר ג"כ להחמיר ונם הרמב"ם שפ"ב מהל' מעשר שני כתב שאם הנוף בחוץ אין פודין שם שהוא בנכנס לירושלים וכן בפ"ח מהל' רוצח כתב שאם נופו בחוץ משגיח לנופו נקלט ע"כ וכ"כ הר"ב כאן נבי ערי מקלט דבתר עיקרו אחר לחומרא וכ"כ הר"ם דלא מיבעיא דאזלינן בתר עיקר לחומרא אלא אף אחר הנוף. ובבי מע"ש אלא אזכינו דאזלינן אחר עיקר אלא אף אחר הנוף. ונבי מע"ש אלא אזכינו דאזלינן אחר עיקר אלא אחר הנוף בין לענין פדיון בין לענין אכילה. משום

דשאם

ציונים

ובערי מקלט. פסוק יב: פי' ת"ל מהלכות רוצח ופ"ל הי"ל:

חלופי גרסאות

ובערי נל"ם ערי. וגירוסלמי בערי ובפסוק ג' מיהמלים קולש נפני מקלט:

חדושי מהרי"ח

שצומחין וכו' מבלי שזרעו אותם עכ"ל. וקשה הלא בפ"א משנה א' כתב רע"ב פרט לכמהין ופטריות שאינן נזרעות אבל באמת ששם פי' רע"ב כמו שפי' ר"ש. אבל בפי' הרמב"ם שם פרט לכמהין ופטריות דבתיב היוצא מן חשדה וכו' ע"ש וא"כ פי' כמו שאמר הגמ' שלנו דכמהין ופטריות מאורא גדלי ולא מארעא ואינה תלוי בחמה שאינם נזרעים וחדב תוי"ם שהביא כאן דברי הרמב"ם ולעיל ראה לפנינו פי' רע"ב על פי' הר"ש ולא הביא שם דברי הרמב"ם היה לו לחדיר זה וק"ל:

משנה ראשונה

מיקר כיון שאנו דנין על הנוף עלמו לא על הפירות אנו וכיון שסם מוחן ונידונין מן הפיקר בתרי' שדינן לי' מעמ"ל בפרי מקלט ומעשר שני דבסמוך והא דאמר פ"ב דכ"ב כ"ו ב' דפד' מעשר אמה יפקי סתם בפרטים והכא בפנפים לא אכיח כלל חוץ לעשר אמר: **ובערי מקלט** הלך אחר הנוף וכן בירושלים. דסני לא דמו

ובירושלים. מיי׳ פ״ב מהל׳ מ״ש וא״ל כמ״ש:

תוספות רע״ק

משנה י [אות,ז] בהוי״מ סד״ה ובירושלים. קודם שיכנס לעוף) וס״מ קשה לי דמהיכן הכרי׳ רש״י כן דלמא מה דאמרי׳ בלא פדייה היינו כשעשאו דלא מצי לאכול בפנים בעיקרו בלי שפודה תחלה שם בעיקרו. דנהי דלא מצי לפדות שם לחוציאו אבל מ״מ י״ל דיכול לפדות לאכלו שם. דבמע״פ אם תתפוס החומרא לדונו בכחוץ מהני הפדיה ואם תתפוס החומרא לדונו בפנים ולא מהני הפדיה מסילא מותר לאכלו כיון דהוי בפנים. ולא אזלינן בתר תרי חומרי דסתרי אהדדי לאסור לאכלו דהוי כבכחוץ והפדיה לא מהני דהוי בפנים וצ״ע:

משנה ראשונה

דהתם איכא תומכת גבי עוף בשני הלדים וקפיץ עוף לתודי ומיהו פגיעת דב״ש אחר עיקר. ויש לדקדק הא דאמרי׳ פ״ק דשבת דף ז׳ זרק ומת פ״ג ז״ז כל שסות רבי מחייב ומכמיס פוטרין ומוקי לה אחיי בחילון המומד ברה״י ונופו נופה לרה״ר דרבי סבר שדי נופו בתר עיקרו ומכמיס פטרי לא אמרי שדי נופו וכו׳. ואתמי לא פטי לה סכה דלענין שבת הלך אחר הנוף. ואין לומר בפלוגתא לא אייני דהא ר״מ ור״ל ס״ל דמטה:

דלענין מקלט זימנין דשדין עיקר בתר עוף אף על גב דבתר עיקרו נמי שדין כמ״ש הר״ב: **ובירושלים** הכל הולך אחר הנוף. מה שפי׳ הר״ב כי היכי דבנופו לא אמי פריק וכו׳. לריך עיון לקמן בפירושו פ״ג דמסכת מעשר שני מ״ז.

ומ״ש הר״ב כי היכי דבמקום נופו לא אמי אכיל ליה בלא פדייה וכו׳ הכי נמי במקום עיקרו וכו׳ בלא פדייה. וז״ל רש״י במסכת מכות דתשדי שאם הי׳ הנוף בפנים אע״פ שהעיקר בחוץ דין הנוף כלפנים והה״ל להפך שאם העיקר בפנים והנוף בחוץ דין הנוף כחוץ עכ״ל ע״ז: **ובירושלים הלך אחר הנוף**. לענין מעשר שני ובכוריים שעשויים מחיצה ומפ׳ בפ׳ אלו הן הגזלין דתך מתני׳ ר׳ יהודה היא דס״ל באילן הלך אחר נופו ולחומרא וכו׳ כדמפ׳ ר״ש ז״ל ובהאי פיקוחא מיתרצא מתני׳ דפ״ג דמסכת מעשר שני המתחלת אילן דלא פליגא אמתני׳ דהכי׳ רבנן היא וכתב ה״ר שמשון ושוד י״ל דרב אמי דמכות קאי לשמוי דלא תיקשי מתני׳ דמעשר שני וה״ק ובירושלים הלך אחר הנוף דבין נוף ובין עיקר מכעבד החומה ולפנים כלפנים ולוכלין שם מעשר שני ולא פודין. מכעבד החומה עיקרו בתר נופו ואסור לאוכלו בעיקרו אלא א״כ פדאו מקודם שנכנס ע״כ. כלומר דלא מלי להביאו לעיקרו לאכלו שם כמו שאוכל בשאר ירושלים אא״כ פדאו קודם לכן בעוד שלא בא לעוף משום דשדין עיקרו בתר נופו וכחוץ לירושלים פדייה. אבל מכיון דשדין נמי נופו בתר עיקרו. לכך צריך שיהיה נפדה *קודם שיכנס לעוף:

שלמה

ולחוץ בין עוף בין עיקר כלחוץ ופודין מעשר שני ואין אוכלין ע״כ וזה הפירוש תפס ה״ר שובלי׳ ז״ל שם לעיקר ובירושלמי משמע דס״ל דובירושלים הלך אחר הנוף הייט בין לקולא בין לחומרא דגרסי׳ התם עלה דמתני׳ ובירושלים הלך אחר הנוף א״ר חיננא והא שעלה דרך הנוף אי בתר עוף שדין לי׳ ואי עוף לחוץ הוא אבל אם עלה דרך העיקר שאוא בפנים והוציאו לחוץ כבר קלטו העיקר ואין פודין אותו ומתני׳ ב״ש היא דתנינן ממן פ״ג דמסכת מעשר שני בש״א הכל כלפנים נבי בתי הבדים ואילן וה״ל אם עלה דרך העיקר הכל כלפנים. תמי החזיר את הנוף מבפנים הכל כלפנים:

יכין תפארת ישראל בועז

תחת אותו שחוץ לתחום אסור לגולל הדס להרנו: עב) לענין מעשר שני דבאם כבר הביאו להוך ירושלים אינו רשאי להוציאו אפי׳ כשיפדה אותו וכשעדיין המע״ש בחוץ אינו רשאי לאכלן בלי פדיי׳: **עג)** אף אחר הנוף וכחומרות שתיהן דבאם עיקרו ונופו לא בפנים ולא׳ בחוץ אינו אוכל אלא שתיהן המעשר שני בלי פדיי׳ כאילו עדיין הוא בחוץ. אבל אינו רשאי להוציאו מהם אפי׳ בפדיי׳ כאילו כבר הגיע לפנים והיינו כר״י אבל לא קיי״ל כן רק כרבנן [במעש״ג פ״ג מ״ז ושי״ש] כך מתבאר [מכות די״ב ב׳] **(ב)**: ולקנות דרבנן (כב״מ דל״ג ב׳) בכה״ג ל״ג. וכן משמע מלשון הש״ס הכי (מכות די״ב ב׳) וז״ל כי היכא דבנוף לא אמי אכיל ליה בלא פדייה ה״ל בעיקר משמע דרק לאכילה דמי עיקר לנוף ולא להבאה. ולפי׳ זה תו לא הו״ל תרי חומרי דסתרי אהדדי ולדרבנן זו החומר׳ מוכרחת אפילו נימא דש״מ אינו בשלא הגיע עדיין לירושלים וכדעת מרן. דהרי אי בשלא הגיע עדיין לירושלים והגיע תחת העיקר שבפנים אסור לאכלו בלי פדיי׳ ממילא בשכבר נכנס לירושלים אסור להביאו ולאכלו שם. וא״מ בתר רש״י נפרש בכה״ג לאשמעינן דבאלה לחודה בלא אכילה שרי דאי הוה נקט רש״י דבשלא נכנס עדיין מותר לפדותו ולאכלו שם. אלאחי לא הוה ידעינן דמותר להביאו לשם בשכבר נכנס והרי מלשון הש״ס משמע דהכא׳ לחודא שרי וכמבואר לעיל ותו דאי הש״ס מיירי בשלא נכנס עדיין אפי׳ הו״ל כי היכא דבנוף פריק ואכיל ליה ה״ל בעיקר ושמעת מינה תרתי הקולא דמותר לפדותו שם והחומרא דאסור לאכלו שם אלא הכי רק קא׳ לא מלי אכיל ליה בלא פדיי׳ ש״מ דבכבר נכנס מיירי ובכר פדאו קודם שנכנס:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ג

פרק ג משנה א הבניא פירות לביתו ע״מ ליבשן בגג. מותרים בני ביתו שפטור לזונן מדאורייתא לאכול מהן בביתו כל מה שירצו בלי מעשר. דמדלא נגמ״ל אין החצר קובע. ודק הוא עצמו אסור לאכלן רק במקום שמייבשן. דאותן שאוכל בביתו. הרי נמלך בהן. וגגמ״ל והוקבעו בביתו. אמנם הפועלים ששכרן להעלותם מהבית לגג הרי מדלא נגמ״ל אין אוכלין מן התורה. ואם אפ״ה הרשן הבעה״ב לאכול מהן. פטורים מלעשר. דמתנה אינה כמקח לקבוע למעשר. **מידו** בתתנו שיאכלו ה״ל כמקח דקובע. ואף דבכה״ג דלא נגמ״ל בלא צירוף שרי כמ״ב. הכא דאיכא תרתי חצר ומקח גם בלי צירוף אסור:

משנה ב ואם הפועלים והפירות הנ״ל שעתיד לייבשן עדיין הן בשדה. והבעה״ב הרשן לאכלן במתנה. אוכלין כל מה שירצו. אבל בהתנו מותרים רק לאכול א׳ א׳ בלי צירוף. ואפ״ה מחסל או מתקיפה. או מסקום הייבוש אסורים אפילו א׳ א׳ דמקח קבען והו״ל כלשוק דמחשב נגמ״ל:

משנה ג פועל ששכרו לעשות בזיתים באופן שאינו אוכל מה״ת. ותתנה הפועל לאכול בשעה שלוקטן. הו״ל כמקח דאינו קובע רק בנגמ״ל והרי עומדין לכובשן. ולהכי מותר לאכול מבלי שיעשר אבל רק א׳ א׳. וכ״כ ששכרו לנכש בצבלים. ותתנה עמו לאכול עלי בצלים בשעת מלאכתו. מותר לאכול עלה עלה לכשיתלשו. ואף שמכשיר ירק מד״ס. אסור לצרף:

משנה ד המוציא תאנים קודם שנתיבשו כראוי. או בעודן רטובים תחת אילן תאנה. אין בהם משום גזל מדאין בהן סימן. ופטורים ממעשר מדמשפקרו קודם שנגמ״ל. משא״כ זיתים והרובן וכדומה שמצאן. הרי נברים ע״י סי׳ שמאילן זה נפלו חייב להחזיר. **מצא** גרוגרת יבשה. במקום שנהגו לדרסן **יחד** לכבר דבלה. אם כבר דרסו רוב בני העיר. אמרי׳ דגם זו נפל מהדבלה שכבר נגמ״ל. ונתחייב בחומ״ע. ובספק פטור מדהו״ל ספק אם נתחייב בקביעות. ואין מחזיקין איסור. אבל במצא דבלה הרי כבר נגמ״ל. וס׳ אם נתעשר. ואין ספק מוציא מידי וודאי [א״נ בריש יש ס״ם. משא״כ בביאה רק ס׳ א׳ הוא בדאו׳ דלחומרא]. מי שהרוביו שבגג לא נתייבשו עדיין כל צרכו. מותר לחודרן משם להאכילן לבהמה אפי׳ קבע. אף דלאכילת אדם אסור להורידם משום מראית עין שמהמת שנתייבשו קצת יחשבו שנתייבשו כ״צ. אפ״ה לבהמה שרי. דאין כאן חשש מ״ע. מדאין מאכילין לבהמה חרובין שנתייבשו כ״צ.

משנה ה אין חצר קובע למעשר עד שיהיה בה א׳ מד׳ דברים. א) שחכלים נשמרים בתוכה. ב) שאין אדם בוש לאכול בתוכה. ג) שנכרי שנכנס לתוכה ישאלוהו מה מבקש. ד) כשהיא של שותפים הא׳ מיחה לחברו לבלי יניח הפתח פתוח. ב׳ הצרות פתוחות זו לזו. שער החיצון קובע לשניהם. [ולרמב״ם (פ״ד ה״י ממעשר) שתיהן קובעות. לכאורה הבמה כיון דשער החיצון קובע לפנימי ל״ל קביעות הפנימית. ודוחק לומר דמיירי בהכניסן לתוך חצר החיצון דרך גג. רק צ״ל דס״ל לרבינו דאין שער החיצון קובע לפנימי. מדרשינו להכניסו לפנימי. ולא נרע מפ׳ בכה ג]:

משנה ו אם בשעה שמבניסן בשער ביתו היה בדעתו להעלותן לגג. לא חוקבעו לא בחצר ולא בגג. ודק כשאין בתגג דחצר ד״א על ד״א על בית שיש בו כך. כגון שהגג מתקצר ועולה בשפוע כזה* שמקיפו. בית שער. אכסדרה. ומרפסת. הקובעת קובעין. ואם לאו אין קובעין:

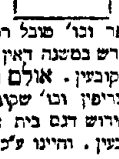

משנה ז צריפין שבחוליו משופעין. וראשן וכ״כ סוכה העשויה לשמור משם ובית קיץ אינן קובעין אפי׳ לבעלן [כך הגי׳ דמוכיח כן מדקאמר בבריתא רק בית הספר וכו׳ מובל רק לבעליו ולא אשמעינן רבוהא ספי דאפי׳ צריפין וכו׳ דמפורש במשנה דאין קובעין אפ״ה קובעין לבעלן. ש״מ דצריפין וכו׳ אפילו לבעלן אין קובעין. **אולם** נר״ש ובר״מב״ם [פ״ד ה״ד מפנשנר] נראה שגרסתן בירושלמי בצריפין וכו׳ שקובעין לבעלן. ותסוה דהרי בירושל׳ שם פ״ב [דמ״ה ב׳] אמריינן בפירוש דגם בית אינו קובע רק לבעליו א״כ ק׳ אוקמתי בפתניתין דצריפין אינן קובעין. והיינו ע״כ לאחרים. והרי גם בבית כך הדין [כפ״ב מ״ב]. לאשמעי׳ רבוהא ספי דצריפין וכו׳ גם הן עכ״פ לבעלן קובעין. **ואפשר** דר״ל דבית קובע לבעליו אף כשאין דר בו. וצריפין וכו׳ קובע לבעליו. רק כשדר בו]. **סוכת** גנוסר שדר בו רוב ימי השנה. אע״ג שיש בה תנור ותרנגולת וכדומה שניכר שדירתו קבוע שם. אפ״ה אינה קובעת לו. מדאינו דר שם גם בחורף. וכן סוכת הרגן אפי׳ בחג אינה קובעה:

משנה ח עץ תאנה השמדת בחצר. לוקט א׳ א׳ ואוכל. אבל לא יצרף. אבל בעלה לגג. לוקט מראש האילן שם ואוכל אפילו בצירוף. דאין אויר חצר קובע. סיאה ואוזב וקורנית שגדילין מצמן בלי זריעה אפי׳ בשגדלין בחצר. דוקא כשבעה״ב מקפיד לבלי להפקירן. אסורים קבע:

משנה ט גפן ורמון ואבטיח שנטועין בחצר. לא יתלוש כל הפרי וכל האשכול ויאכל. אלא תולש גרגר גרגר מאשכול והוחך קצת מכל פרי ואוכל [כפ״ב מ״ז]. וכן כשבר שנטוע בחצר. מותר רק לתלוש עלה עלה ואוכלה דכשצירף חייב:

משנה י עץ פרי העומד בחצר ונופו לחוץ. מוהר לאכול מהענף בחוץ אפילו בצירוף. ובעומד בחוץ. ונופו בפנים. מוהר מהענף רק א׳ א׳ בלי צירוף. אילן ורעפר. א׳ בארץ וא׳ בחו״ל הכל הולך אחר העיקר מקום יניקתו לענין חיוב תרו״מ. וכן בבתי ערי חומה. אם העיקר בפנים. גם בסכר ענף שברוץ. נדון הענף כבפנים. ויכול לגאלו מיד. ובלא גאלה תוך שנה ראשונה. מחוללת ללוקח לעולם. ובשהעיקר בחוץ והענף בפנים. ומכר הענף. אינו רשאי לגאולה תוך ב׳ שנים ראשונים. ואח״כ נואלה עד היובל. ובלא גאלה עד אז חוזר לבעלה בחנם. ובערי מקלט בין שרק העיקר או הענף תוך תחום העיר. בשני תחת הא׳ שבחוץ אסור להרגו. ובמע״ש כל שא׳ בפנים וא׳ בחוץ. מבנגר הרוב ולפנים כלפנים וכנגדה ולחוץ כלחוץ (כמע״ש פ״ג מ״ו):

פרק ד א הכובש. ירקות לו זיתים בחומץ לו ביין וכן השולק לו המולח לף בשדה חייב. שהאור והמלח והמקח והתרומה והשבת והחלר המשתמרת כ"ל מלאו קובע למעשר: המכמן באדמה. המטמין פירות תחת הקרקע כדרך שרגילין להטמין פירות שאין מכושלים כל צרכן כדי שיתבשלו: והמטבל. פירות במלח לו בציר לו בחומץ וחוכל פטור. ואינו קובע למעשר. כמו הכובש לו המולח. אלא לוכל מהן לאכילת ערבי ופטור מן המעשר: הפוצע זיתים. ממעך וכותש לותם כדי שיצא השרף דהייגו המריחות שלהן: הטוחט זיתים על בשרו. לסוך גופו: לתוך ידו חייב. דמה שנתן לתוך ידו נחשב כאילו נתן לתוך כור קטן דהייגו החפירה שהיין והשמן יורדים בה: המקפה לתבשיל. הטולה פסולת

פ"ד א הכובש וכו'. פי' הר"ב שהאור והמלח וכו'. ולא נקט כבישה כמו הירושלמי דלא נקט נמי כבישה בהדי דברים דקתניב. וזה הדרך כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות מעשר. והשיג עליו הראב"ד וז"ל ולמה לא מנה הכובש לע"פ שלא כבש אלא בחומץ שהמשנה מנאן שנים ע"כ. וכתב הכ"מ וז"ל שעמו דקתני הכובש המולח משמע דכובש בחומץ קובע. [*"וי"ל לדעת רבינו שמאחר שלא אמרו בירושלמי חומץ קובע] כמו שאמרו מלח קובע על כרחיו לומר דחומץ אינו קובע. והא דקתני מתניתין הכובש המולח חדא קתני ופירושא קא מפרש הכובש ומאי כובש הייגו המולח ולאפוקי כובש שלא במלח. אי נמי כובש הייגו שישרה אותם במים ומלח. וכן פי' רבינו בפי' המשנה ע"כ ולגירסת הספרים שלנו דגרסינן הכובש השולק המולח אין לפרש פירוש הראשון. וי"ל שהגשון שבירו' ברייתא היא ויכולה להלוק עם המשנה ומ"מ ודאי דהלכה כמתני'. ולפ"ז שלא בדקדוק כתב הכ"מ ואחמר עלה בירושלמי. דלאו מימרא היא. ומיהו בירושלמי מסיים דא"ר יוחנן מקח וכו'. ואי ברייתא היא לא מסייעא לה מר' יוחנן ובודאי שמפני כן הוא שכתב הכ"מ דאחמר. אבל הר"ש הפתיק א"ר יוחנן וכו'. ["ומ"ש הר"ב שהאור וכו'. ירושלמי. ומ"ש והתרומה. נראה לי דהייגו דוקא כי הא דתנן בפ"ב מ"ד ועיין מ"ש בסוף פ"ד דביצה בסוף ד"ה ע"ש וסי'] ומ"ש הר"ב והשבת. עיין סוף פ"ד דביצה: ["השולק וכו' חייב. מטעם שהאור מחייב כדברי הר"ב. ומדלא קתני המבשל משמע דלרבותא קתני השולק שהוא פחות ממבשל וסייעתא למה שרצה הר"ש לפרש בפ' עשירי דתרומות מ"ח [והבאתי לשונו במ"י שם] אלא שהקשה שם מסוגיא דפרק כל הכסר °ולריך לי עיון]: ["המולח. עיין במ"ג]: ["המקפה לתבשיל פטור. כתב הר"ב ואינו מלאכת שלמה

פרק ד א הכובש. ומעמא דכבוש טובל משום דדינו כמבושל ומבושל קתני דקובע כדתנן השולק ותני בשול זוטא והדר תני בשול רבא ובירוש' מפ' דבעינן שיכנס כל צרכו אבל שולק אי בעינן עד שיסלוק כל צרכו בעיא היא התם ע"ש: הטולח בשדה חייב. כלומר אפי' בשדה שהאור מובל והמלח מובל והמקח סובל וכן התרומה והשבת והחלר וכולהו תנהו אור ומלח בהאי מתני' מקח מתני' דלעיל פ' שני האומר לחבירו הילך איסר זה וכו' ומתני' דסמלליף ומי והרומה מתני' דפירות שתרמן שבת בפירקין מתני' דתיבוקות כלכלת שבת וכו' חלר כולי' פירקין דהמעביר והרמב"ם ז"ל ס"ל דמולח אינם קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וכולן מדרבנן אע"ג דחלר ושבת ומקח דמיזי בקרקע חלר דכתיב בשעריך שבת ומי וקרלת לשבת עונג מקח גבי פועל דכתיב לי' מכנפך מה נפשך לוכל ופסור אף נפשו של פועל לוכל ופסור דה"א דליחייב כיון דאכיל בשכרו ה"ל לוקח ומהאי קרא סוס ס"ד פרק הפועלים לוקח הוי דאוריתא ואסיקנא דלוקח דרבנן ולית לך מן התורה אלא שילאה פי הבית דרך שער בדאיתא פ' הפועלים ורים לקים ס"ל בירושלמי דחלר המשתמרת הוי בבית ומדאוריתא קבעא: המכמיר באדמה פטור. שטומן הזיתים באדמה כדי שיתחממו ויתבשלו כמו כתנור ובמרו ואית דגרסי המכמין באדמה תרגום לא אדה לא כמן כלומר מטמנין ע"ש שהאורב מטמין עצמו: המקפא לתבשיל. המבשל ביין קרוי מקפא והוא המותן יין לתוך תבשיל שצריך לו יין דוקא ובתבשיל לוגן מוקי לה בירושלמי הר"ש שיריי"ז ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל המבשל בשדה ס"א המטמין בשדה ע"כ. עוד כתב על מה שפי' ר"ש ז"ל ואם אחר שנתן יין בתבשיל הסיר מעליו וכו' כתב פי' זה אינו נראה דאין לשון המקפה לתבשיל משמע כן אלא נראה דה"ק המקפא לתוך התבשיל לומר שלוקח יין מן הבור ומסנן אותו לדך בגד לתוך התבשיל הוי פטור

פרק ד א הכובש. ירקות לו זיתים בחומץ לו ביין וכן השולק לו המולח לף בשדה חייב. שהאור והמלח והמקח והתרומה והשבת והחלר המשתמרת כ"ל מלאו קובע למעשר: המכמן באדמה. המטמין פירות תחת הקרקע כדרך שרגילין להטמין פירות שאין מכושלים כל צרכן כדי שיתבשלו: והמטבל. פירות במלח לו בציר לו בחומץ וחוכל פטור. ואינו קובע למעשר. כמו הכובש לו המולח. אלא לוכל מהן לאכילת ערבי ופטור מן המעשר: הפוצע זיתים. ממעך וכותש לותם כדי שיצא השרף דהייגו המריחות שלהן: הטוחט זיתים על בשרו. לסוך גופו: לתוך ידו חייב. דמה שנתן לתוך ידו נחשב כאילו נתן לתוך כור קטן דהייגו החפירה שהיין והשמן יורדים בה: המקפה לתבשיל. הטולה פסולת

פרק ד א הכובש א) השולק ב) המולח ג) חייב ד). המכמן באדמה ה) פטור. המטבל בשדה ו) פטור. הפוצע זיתים ז) שיצא מהם השרף ח) פטור. הטוחט זיתים על בשרו ט) פטור. אם סחט ונתן לתוך ידו י) חייב. המקפא לתבשיל יא) פטור יב)

א המולח נגמר"י. המולח בשרה יכ"ה בירושלמי ונמצא"ג. המכמן בירושלמי המכסר ונל"ם המכמיר. אם בירושלמי ואם. המקפא נמצא"ג, המקפה.

פ"ד א הכובש וכו'. פי' הר"ב שהאור והמלח וכו'. ולא נקט כבישה כמו הירושלמי דלא נקט נמי כבישה בהדי דברים דקתניב. וזה הדרך כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות מעשר. והשיג עליו הראב"ד וז"ל ולמה לא מנה הכובש לע"פ שלא כבש אלא בחומץ שהמשנה מנאן שנים ע"כ. וכתב הכ"מ וז"ל שעמו דקתני הכובש המולח משמע דכובש בחומץ קובע. [*"וי"ל לדעת רבינו שמאחר שלא אמרו בירושלמי חומץ קובע] כמו שאמרו מלח קובע על כרחיו לומר דחומץ אינו קובע. והא דקתני מתניתין הכובש המולח חדא קתני ופירושא קא מפרש הכובש ומאי כובש הייגו המולח ולאפוקי כובש שלא במלח. אי נמי כובש הייגו שישרה אותם במים ומלח. וכן פי' רבינו בפי' המשנה ע"כ ולגירסת הספרים שלנו דגרסינן הכובש השולק המולח אין לפרש פירוש הראשון. וי"ל שהגשון שבירו' ברייתא היא ויכולה להלוק עם המשנה ומ"מ ודאי דהלכה כמתני'. ולפ"ז שלא בדקדוק כתב הכ"מ ואחמר עלה בירושלמי. דלאו מימרא היא. ומיהו בירושלמי מסיים דא"ר יוחנן מקח וכו'. ואי ברייתא היא לא מסייעא לה מר' יוחנן ובודאי שמפני כן הוא שכתב הכ"מ דאחמר. אבל הר"ש הפתיק א"ר יוחנן וכו'. ["ומ"ש הר"ב שהאור וכו'. ירושלמי. ומ"ש והתרומה. נראה לי דהייגו דוקא כי הא דתנן בפ"ב מ"ד ועיין מ"ש בסוף פ"ד דביצה בסוף ד"ה ע"ש וסי'] ומ"ש הר"ב והשבת. עיין סוף פ"ד דביצה: ["השולק וכו' חייב. מטעם שהאור מחייב כדברי הר"ב. ומדלא קתני המבשל משמע דלרבותא קתני השולק שהוא פחות ממבשל וסייעתא למה שרצה הר"ש לפרש בפ' עשירי דתרומות מ"ח [והבאתי לשונו במ"י שם] אלא שהקשה שם מסוגיא דפרק כל הכסר °ולריך לי עיון]: ["המולח. עיין במ"ג]: ["המקפה לתבשיל פטור. כתב הר"ב ואינו מלאכת שלמה

פרק ד א הכובש. ומעמא דכבוש טובל משום דדינו כמבושל ומבושל קתני דקובע כדתנן השולק ותני בשול זוטא והדר תני בשול רבא ובירוש' מפ' דבעינן שיכנס כל צרכו אבל שולק אי בעינן עד שיסלוק כל צרכו בעיא היא התם ע"ש: הטולח בשדה חייב. כלומר אפי' בשדה שהאור מובל והמלח מובל והמקח סובל וכן התרומה והשבת והחלר וכולהו תנהו אור ומלח בהאי מתני' מקח מתני' דלעיל פ' שני האומר לחבירו הילך איסר זה וכו' ומתני' דסמלליף ומי והרומה מתני' דפירות שתרמן שבת בפירקין מתני' דתיבוקות כלכלת שבת וכו' חלר כולי' פירקין דהמעביר והרמב"ם ז"ל ס"ל דמולח אינם קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וכולן מדרבנן אע"ג דחלר ושבת ומקח דמיזי בקרקע חלר דכתיב בשעריך שבת ומי וקרלת לשבת עונג מקח גבי פועל דכתיב לי' מכנפך מה נפשך לוכל ופסור אף נפשו של פועל לוכל ופסור דה"א דליחייב כיון דאכיל בשכרו

ציונים

א הכובש השולק. מ"מ' פ"ג מהלכות מעשר ה"ג ול ופ"ה פ"ב: המולח. מיי' שם פ"ג ה"ג ול ופ"ה ה"ח: המכמן. מיי' שם פ"ה ה"ג: המטבל. שם ה"ח: הפוצע. שם: הטוחט. שם פ"ג ה"ח:

תוספות חדשים

פ"ד משנה א[הר"ב ד"ה] **הכובש** כו' והתרומה כו' עכ"ל. נראה דדוקא בדבר שנגמרה מלאכתו והא דפליגי ר"ש וחכמים בכלכלת תאנים לעיל פ"ג מ"ד בשלא נגמרה מלאכתו כדפי' הר"ב שם וכ"מ בגמ' דבילה (דף לה) דכולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו וכן פי' הרמב"ם שם ע"ג. מה"מ בכל השאר דברים שכתב הר"ב הוה מכלכלת תאנים כ"ל דלא כמ"ש התי"ט דאיכי דוקא בכלכלה. (ממהורש"ח ז"ל):

חדושי מהרי"ח

פ"ד משנה א [תי"ט ד"ה] **השולק** וכו' משום שהאור מחייב כו' ומדלא קתני המבשל משמע דלרבותא כו' עכ"ל. נראה חצות המשנה כך הוא הכובש משום דכבוש הוא כמבושל ופשיטא מבושל מטש ודוי כבוש רבותא ולא מיבעיא מבושל אלא אפילו שלק שביישל יותר מדאי וה"א שנתקלקל האויל ובשל יותר משיעורו אם"ה קובע ולא קשיא קושית התוי"ט ואם נאמר מחסת הסברא הנ"ל דשלוק ברע מבבוש דוי כל המשנה ברוך לא זו אף זו לא זו הכובש אלא אף השולק ולא זה שהוא באור אלא אף

תוספות רע"ק

פ"ד מ"א [אות ח] בתי"מ ד"ה השולק. וצל"ע) ועי' בתי"ט פ"ו ס"ט דגזיר:

תוס' אנשי שם

פ"ד א בר"ב ד"ה **הכובש** כו' בחומץ כו' ולשון סר"ם ביין לא בשמן: בתוי"ט ד"ה **הכובש** כו' ולא נקט כבישה כו'. עכ"ל הר"ב הקשה דהא מפ' סתומה בחומץ. והמ"מ תמה דסר"ם נפ"ה הי"ד הזכיר דין הכבושה. ומשמע בסתם כבישה דבכ"מ. ע' לח"ם שכ' הא דלא מנה הר"מ כבישה אל"ל דלאו משום דס"ל כבישה בחומץ אינו קובע כ"ל בשלא נבדו. אלא משום דלא אינשי ליה כיון דבכתם ה"ה בחומץ כ"ס בכלל ביטול כל מין בטל שיטי' והרמב"ם דלבו לקבל הלשון הכ"מ ותע דאפי' לבתנת הכ"מ בדעת הר"מ אמתי קשיא מ"ט לא שנה בכובש דאפי' היתה דס"ל שאין כבישה קובעת אלא בשלא מ"מ היא

יבין תפארת ישראל יבין

פרק ד א) טבל שהגיע לעונת המעשרות כפ"א י' ולא הוקבע עדיין ע"י חלר וכדומה וכבשו שיעור כבישה כתרומות פ"י סי' מ"ב: ב) המוה למה דקיי"ל דבשול אין חמימותו חזק כשלוק. [כתולין דק"י ודלא בירושלמי פ"י דתרומות מ"י דס"ל אוסכא] ל"כ ל"ל שלוק אבל אפי' בשול קובע כפ"א מ"ז [ועיין שך י"ד [כסי' י"ז דבשול ולא בשול אמי מקרא במחמיתין שלוק] ותו שלוק ל"ל כלל. הרי כ"ש הוא מלכתו. וי"ל דקמ"ל דאפי' נתכוון לשלקו הרבה ולא נגמר שלוקו נמי קובע [ויתוש' שכא] ולהכי נמי לא תנא הכבוש והשלוק והמלוח ודו"ק: ג) הרבה ביחד: ד) ר"ל הוקבע למעשר עיי' פ"א כ"ג: ה) ר"ל פירות שלא נתבשלו בחלון כל צרכן טומנם בארץ והן מתחממין ומתבשלים: ו) טובל פירות לא' לא' במלח ואוכל: ז) ממעך וכתשם למתקם: ח) אמר: ט) לסוך בשרו: י) שכנס בחפניו השמן היולא: יא) הסיר החרלגים הלפים מעל היין לאחר שנמנו בתבשיל. והרי כשיקפאנו נגמרה מלאכתו כפ"א כ"ג: יב) ר"ל לא הוקבע עי"ז מדכבר מעורב

משנה

פרק ד א הכובש. ובירושלמי תניב שאם דברים הקובעין שכתב הר"ב כאן ולא מנה כובש. נראה דס"ל כובש בכלל מבשל כדאמרי' בחולין ד' ל"ג כבוש כמבושל וכן נראין דברי הרמב"ם שכתב"ג לא מנה כובש. אבל בפ"ה דין י"ד כתב אחד המבשל ואחד הבולה ואחד הכובש קובעין ע"כ. ומ"ש הר"ב בשאר דברים קובעין מפיים הרמב"ם בחבורו בפ"ג וכולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתן פ"כ. ול"ש מ"ש הר"ב נבי המכמן באדמה דמייני בפירות שלא נתבשלו כל צרכן וכ"כ הרמב"ם. וא"כ מאי איריא מכמן באדמה דמייני בפירות שלא נגמר מלאכתן. אבל הר"ש פי' המכמן עומן זיתים בחלון כדי שיתחממו ויתבשלו. ולפי' הרמב"ם נראה דהכא בשלא נקבע מייני שלא דאה פני הבית ומותר באכילת ערבי ולא באכילת הבע. וקמ"ל דסותם על בשרו ואוכל ממנו אינו אכילת קבע ומתוך שלא נגמר מלאכתן. אבל הר"ש פי' המכמן עומן זיתים בחלון כדי שיתחממו ויתבשלו ולא נגמר מלאכתן. ולפי' הרמב"ם אינו כטוב שיטי' והרמב"ם דלבו לקבל הלשון הכ"מ ותע דאפי' לבתנת הכ"מ בדעת הר"מ אמתי קשיא מ"ט לא שנה בכובש דאפי' היתה דס"ל שאין כבישה קובעת אלא בשלא מ"מ היא

ראשונה

הוי יבש בכור וקובע אבל קותם על בשרו לא תניב כיוכל לבור. ו"מ אם בא לאכול מרלי מן הטמן שסתם על בשרו אסור ומתוך יבש מייב. ולפ"ז ל"ל דמייני שהוא בחלר או בבית ובקבע בראיית פני הבית דאל"כ אפי' נגמר מלאכתו אינו קובע אלא בחלר או במקח או בחלר דבר הקובע בדאמרי' בפ"ק. ומיהו לא משמע דמייני בחלר או בבית דכולה מתני' מייני בדברים הקובעין אף בשדה. ומדברי הרמב"ם נראה דהכא בשלא נקבע מייני שלא דאה פני הבית ומותר באכילת ערבי ולא באכילת הבע. וקמ"ל דסותם על בשרו ואוכל ממנו אינו אכילת קבע ומתוך ידו הוי קבע ע' בחבורו פ"ג דין י"ע. ונראה דמתוך ידו דנקט דומיא דעל בשרו דיישא. וכ"ש לסוך בלי דחייב: **המקפה** לתבשיל פטור. פי' הר"ב דקפוי ערבי הוא זה ואינו קובע למעשר כשאר מקפה יין בפלגתא פ"כ והייגו הא דתנן בפ"ק מ"ז הייגו מטיקפה והתם במקפא את הבור ובכא לא הקפה אלא את התבשיל הוי קפוי ערבי. כך נראה לפי פירושו. אבל לא יתכן כלל דאם יין זה עדיין לא

מעשר

מלאכת שלמה

ה"ל לוקח ומהאי קרא סוס ס"ד פרק הפועלים לוקח הוי דאוריתא ואסיקנא דלוקח דרבנן ולית לך מן התורה אלא שילאה פי הבית דרך שער בדאיתא פ' הפועלים ורים לקים ס"ל בירושלמי דחלר המשתמרת הוי בבית ומדאוריתא קבעא: המכמיר באדמה פטור. שטומן הזיתים באדמה כדי שיתחממו ויתבשלו כמו כתנור ובמרו ואית דגרסי המכמין באדמה תרגום לא אדה לא כמן כלומר מטמנין ע"ש שהאורב מטמין עצמו: המקפא לתבשיל. המבשל ביין קרוי מקפא והוא המותן יין לתוך תבשיל שצריך לו יין דוקא ובתבשיל לוגן מוקי לה בירושלמי הר"ש שיריי"ז ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל המבשל בשדה ס"א המטמין בשדה ע"כ. עוד כתב על מה שפי' ר"ש ז"ל ואם אחר שנתן יין בתבשיל הסיר מעליו וכו' כתב פי' זה אינו נראה דאין לשון המקפה לתבשיל משמע כן אלא נראה דה"ק המקפא לתוך התבשיל לומר שלוקח יין מן הבור ומסנן אותו לדך בגד לתוך התבשיל הוי פטור

ראשונה א מ"ש כמים ולא במלח לגבו והו"ל לאמרי' נמי הא דמים עם מלח נמי קובעין אלא ודאי כדאמרן עכ"ל. והתיתה שנם ממש מעלם שהר"מ הזכיר דין הכבושה. אבל דברי הר"מ מיושבים היטב שלעיין לא ה"ל לאסם בטם בפ"ו שהיא בכלל האור בכלל בשל ושלוקה וכבושה: בר"ב ד"ה והמטבל פירות במלח. וסיא כמו הסופת במלח דפ' הפועלים שדיו

פסולת שמעלה היין בעת ריתיחתו נקרא מקפה ואם אחר שנתן יין בתבשיל הסיר מעליו החרגנים והזגים הללו למעלה קפוי ערלי הוא זה ואינו קובע למעשר כשאר מקפה יין בעלמא. ובתבשיל לוגן חיירי. דלי בתבשיל רוחח הא אמרי׳ שהאור קובעת למעשר ובלא הקפלה היה נקבע למעשר מחמת האור: לקדרה. רקנית קודם שנתן לתוכה התבשיל נתן בתוכה יין והקפהו הוה ליה כמקפה בבור קטן וחייב:

תוספות יום טוב

ואינו קובע למעשר כשאר מקפה יין בעלמא. דתנן במשנה ז פ״ק] : ב [*בלבלת שבת וכו׳. ונגיע בפ״ד ממס׳ עדיות סוף משנה י] : [*ר׳ יהודה אומר אף הלוקט בלבלה לשלוח לקדרה יג) חייב. מפני שהוא כבור קטן יד) : ב *תינוקות טו) שטמנו תאנים טו) לשבת. ושבחו לעשרן יז). לא יאכלו יח) למוצאי שבת עד שיעשרו יט). בלבלת שבת כ) בית שמאי פוטרין. ובית הלל מחייבין כא). רבי יהודה אומר אף הלוקט את הבלבלה לשלוח לחברו. לא יאכל יח) עד שיתעשר כב):

הנוטל

ח״ג * לקדרה נירושלמי ולקדרה: ב לעשרן וכו׳ נגיעה ולא עשרו לבו״ש לא יאכלו אלא א״כ עשרו. למוצאי נירושלמי מוצאי. שיעשרו נל״ג שיתעשרו וכ״ה נל״פ. שבת נעדיות השבת. הלוקט את הבלבלה נל״פ הלוקט בלבלה וכ״ה נירושלמי. לשלוח נל״פ לשלוח וכ״ה נירושלמי. שיתעשר נל״פ שיעשר וכ״ה נמשנ״ב.

מלאכת שלמה

פטור לע״פ שע״י סנגד הקפה את הגרעינים אפ״ה פטור כיון שנפל לתוך התבשיל ואין בכאן יין קפוי ע״כ: לקדרה חייב. ירושל׳ מ״ר מלעזר לקדרה ריקנית היא מתני׳. מתני׳ לא אמרה כן אלא שיש בקדרה תבשיל משמע דהא נבי תבשיל קתני לה ע״כ וכדאיי׳ זו משמע דעת הרמב״ם ז״ל שלא כתב בלשונו אוקמתא דריקנית וז״ל שם וכן מטל מן היין ונתן לקדרה לתוך התבשיל לוגן ואוכל אבל לא לתוך הקדרה אע״פ שהיא שונגת מפני שהיא כבור קטן ע״כ. אבל בפי׳ המשנה כתב ואמרו לקדרה חייב ואפי׳ אין שם לא תבשיל ולא אם ע״כ: ב תינוקות שטמנו וכו׳. וכתב הרכב הר״ם ז״ל עיין בפי׳ הר״ם ז״ל ושם מפורש דפלוגתא דר׳ יוחנן ורש״י לקש בפירות שלקטן שלא לעורך שבת אם שבת קובעת אם לאו ושם מפורש הענין כולו ע״כ: ה״ג לא יאכלו למוצאי שבת עד שיעשרו. היו״ד בלירי והאל״ף בקמ״ץ והכ״ף בשו״א חטוף וכן ג״כ מלת שיעשרו הין״ד בגיר״ והטי״ן בקמ״ץ והטי״ן בחטף והטעם מובן וכן נקד ה״ר יהוסף ז״ל: בלבלת שבת. ירושלמי ר׳ אלעזר בן אנטיגנוס בשם ר׳ אלעזר בר יאלי תפתר בבלבלה של מינן תאנה המיוחד לאכול מפירותיו בשבת מפני יופיין וטעמן ומש״ה כיון שנקטן בבלבלה קבעה וכן פסק הרמב״ם ז״ל וז״ל תאנה המיוחדת לו לאכול בשבת ולקט ממנה בבלבלה לא תאכל עד שיעשר הואיל ופירות אלו מיוחדין לשבת והשבת קובעת ע״כ ומשמע מדבריו ז״ל דאפי׳ ליקט הבלבלה לאכלה בחול: וכתוב בתוס׳ יום טוב*) תמהני אמאי לא אתייא מתני׳ בעדויות גבי קולי ב״ש וחומרי ב״ה ולא

*) כ״ה בד״פ וכ״ס שם ואולי שנאי שלא שמיה שם וקיי״ל ב״ש במקום ב״ה אינה משנה כמ״ש הר״ב ברפ״ג דיבמות לפ״ז על ששסק הרמב״ם בספ״ה מס״מ וז״ל תאנה שהיתה מיוחדת לו לאכל פירותיה בשבת וליקט ממנה בבלבלה וכו׳ כ׳ עלה הכ״מ שהוא מן הירוש׳ כלומר דאילו משנתינו ב״ש במקום ב״ה הוא. אבל הרמב״ם עצמו בפירושו כתב שזה הירושלמי הוא פי׳ המשנה עצמה. וע׳ במס׳ מע״ש פ״ב מ״ח וש״ד מ״ח עכ״ל שם:

יכין תפארת ישראל יכין

מעורב הוא ובתבשיל קר מיירי דאל״כ הוקבע ע״י האור. כך כ׳ הר״ם והר״ב. אבל אי״ל דכמו דקפוי אינו קובע בתערובות כ״כ בישול ליתא דהרי קובע בטהן לקדירה וללפס [כדלעיל פ״ח מ״ז] : יג) קדרה רקה בלי תערובות תבשילי: יד) דהו״ל כמקפ׳ לבור קטן והוקבע: טו) אפי׳ היטוקות: טז) כולה מתניתין דפרקן מיירי בלא הוקבעו ע״י אור וכדומה : יז) מערב

משנה

לא נקפה מן הבור הרי לא נגמרה מלאכתו כדאמרי׳ בפ״ק דגמר מלאכתו משיקפה ואיכו אמר בירושלמי דבתבשיל טון דוקא דאינו דומה האור קובע וכ״כ הר״ב. והיאך קובע עד שלא נגמרה מלאכתו והא קי״ל דכל הקובעין אינם אלא אחר גמר מלאכה ונראה כפי׳ הרמב״ם דהכא ביון שנגמר מלאכתו שקפאו בבור ומ״מ לא נקבע ס״ל דאיתיה פני הבית ולא היו כאן אחד מדברים הקובעין ומש״ה מותר לאוכלו ערלי ולקמאר דאם לא ליתא לתבשיל תבוא ערלי ותותר ולקדרה דקנית הוי קבע והייטו דאמרי׳ דבלוקן מיירי דאילו רותח נקבע ואסור אף ערלי. ומקפה דמתני׳ אינו כאן דפ״ק אלא שנותן ביון בשם רותח בתבשיל והרותח נקרא מקפה וכ״כ הרמב״ם בהדיא בפירושו גם בתוכו פ״ג דין י״ט. ומיהו ליענא דמתני׳ מפני שהוא כבור קטן משמע יותר כפי׳ הר״ב משום דקפוי דבור קובע ואילו להרמב״ם מה מעין בור לכאן. ונראה ליישב פי׳ הר״ב דאיהו נמי ס״ל דלתבשיל פטור משום דאכילת ערלי הוי אלא דלדידי׳ מתני׳ מיירי בבית ואילו היה ביון זה קפוי דבור הוי קבועות ואסור אף ערלי אלא כיון שלא נקפה בבור לא נקבע ולתבשיל פטור דאכילת ערלי הוא ומותר ולקדרה דהוי כקפוי דבור חייב דהא איכא לאיתי פני הבית ונמר מלאכה. ות״מ דוקא בתבשיל טון דאייר דאי בגת הארר קובע אע״פ שלא נקפה ולא נגמרה מלאכתו כדלקמן מ״ד דאפי׳ בל בגת שלא נגמרה מלאכתו אסור בתמין והטעם כיון שבישל אינו ערלי וכ״כ הרמב״ם בהדיא בפ״ק מ״ז ותמני׳ דהתם נמי מוכחא הכי דאפי׳ מן הנקל ומן המתל אסור ליתן לקדרה. ומא דאמרי׳ דכולם אין קובעין אלא אחר גמר מלאכה התם לענין לאסור אכילת ערלי ומתילא בחור לא בייך זה דכל בישול הוי אכילת קבע ולקמן מ״ד כתבנו שמן הירושלמי למד כן. וא״ת אפי׳ לקדרה אמאי חייב נהי דהוי כקפוי דבור כיון שנכנס לבית קודם גמר מלאכה אפי׳ נעתר אח״כ בבית אינו נקבע כמו תבואה שהכניסה במון שלא ע״ל דל״ד זה לתבואה שמון שמילא הל״ם בפ״ק מ״ה. ועוד כתבנו שם לדהרמב״ם מהני גמר אח״כ לאהוי קבע אם התחיל לגמור הכל וכ״ש. וא״ת קשה לפי׳ הר״ב דהא דתני בבור קטן הייטו לומר דזה הוי כמקפה דבור. א״כ הא דתנינא לה בגמ׳ בפ״ז דף ל״ז אי

ראשונה

קפוי דבור לו קפוי דתנינ תיפשוט ליה מדהכא. ודע דגמס׳ ביצה ד׳ ל״ד ע״ב פי׳ כש״י הא דשבת קובעת לאכילת שבת תשובה ועולי שלה הוי קבע ע״כ. ואפ״ה מיבעיא לה הכא אי דוקא כשנגמרה מלאכתו קובעת לו אפי׳ בלא נגמרה. ולפוש מעמא דערלי שלה הוי קבע מאי מנפי להו פשיטא דאפי׳ לא נגמרה מלאכתו אסור דכל אכילת קבע אסור אפי׳ בלא נגמרו וכדאמרי׳ הכא גבי בישול וכ״ש למאי דקי״ל דהלכה דכולן אין קובעין אא״כ נגמרו דקשיא. וקי״ל דאכילת שבת אינה תשובה אלא כשנגמרו וכל זמן שלא נגמרו לא תשיב קבע אבל בישול אינו כן דכל בישול הוי קבע אפי׳ בשלא נגמרו: ב תינוקות שטמנו תאנים לשבת. פי׳ הר״ב ומתשבחן ביכרת מתון מעשיהן ע״כ. ומפרש בירושלמי כגון שלקטו עם דמדומי חמה. פי׳ כפ״ם עם השמש קודם בין השמשות שאין זה אלא לשבת. והא דקתני לא יאכלו למוצאי שבת ומשמע קודם שבת מותרין. תלתא דפסיקא נקט דלא״ש לכ״ע אסורין וקודם שבת הוא מהלוקת ב״ש וב״ה דבמסוך. א״כ דוקא בבלבלה ב״ה מחייבין קודם השבת דשמש בלבלה מיוחדת לאכילה ותו לא מיתלן עליהן ליתנם לתוקלה כדפי׳ פ״ב מ״ד וכ״מ בהר״ם. וי״ל דהיינו נמי טעמי׳ דל״ו בבלבלה דוקא משום דאיכא תרתי דשמש בבלבלה ותו לא מיתלן וגם שאפשר לשלחן לחברה לא סביר דמיתלן ובכה״ג מיקרי דבר חשוב כמו לשבת. כך נראה הענין לפי דעת המפרשים ז״ל. ומ״מ דאוק הוא דבבלבלה מכילתן שמיעה בן דתאנה אינה קובעת כמכר ולא אשכחן דפליג ר״י דבבלבלה קובעת ושולה נמי משמע דתאנה היא. ולכך נלע״ד דודאי תאנה אינה קובעת וה״ה שולה לחברו ושולה שמעתא דר״י לא משום קביעות הוי אלא משום דקי״ל דאסור לשלוח לחברו לשלוח בגל לחברו אפי׳ בל דמאי כדתנן פ״ג דדמאי מ״ג ואפי׳ בענין שמותר למכור לו לו ליתן לו אלא פ״י שליח. אסור פ״י שליח וכ״כ הרמב״ם בהדיא פ״ו מהל׳ מעשר דין ו׳. ומיהו בדברים שלא נגמרו מלאכתן קי״ל ר״ש דלקמן הלוקט לשלוח לחברו פטור. והטעם דבשלא נגמרו מידם ידיע לחברי דמבל הוא שאין דרך לעשר קודם גמר מלאכה כדפי׳ הש״ו בביצה ד׳ ל״ד בתאנה שומד אדם בל המוקלה. אבל בבלבלה דמוכח דעתרה מלאכתן בהרוצה לשלוח לחברו

חדושי מהרי״ח

אף המולח רק שהוא נגד הסברא שאעפ״כ שולק היה באור וכבוש לא היה באור נמצא היה לו לשנות השולק הכובש המולח נוכל לומר דאז הייטו אמרי׳ הדא קתני כמ״ש הרב תוי״ם בד״ה הכובש בשם הכ״מ דהייטו הכובש במלח לכן הפסיק בשולק ביניהם לומר דכובש הייטו בייטן הנ״ל וק״ל:

תוספות רע״ק

משנה ב [אות טו] במשנה תינוקות שטמנו] לר׳ יוחנן דאסר שבת מובלת בכל ענין אפילו לא יחדו (הובא בתוי״ם לעיל פ״ב מ״ג) הא דנקט הבא שטמנו תאנים לשבת לרבותא דאע״ג דמ״ש הוא דלא יאכל אבל בע״ש שרי. חר״ש בשם הירושלמי: [אות י] שם בהרע״ב ד״ה תינוקות. הניכרת מתוך מעשיהן) הייטו שליקטו עם דמדומי חמה. ירושלמי: [אות יא] שם בהרע״ב ד״ה וב״ה. דיכין שיחדה לשבת) הר״ש כתב בדבר שאינה מיוחדת לה אין שבת מובלת כגון בפירות מוקצה אבל שובלת בבלבלה שנתייחדה לה עכ״ל ולכאורה זהו לדעת ר״ל אבל לדעת ר״י בירושלמי וכדפסיק הרמב״ם שבת מובלת אף בלא יחדו לשבת:

תוס׳ אנשי שם

שדיו דוקא בתאיס קנעה ספיקה אבל שולת לפי׳ בל׳ קונע וכן מלינו לענין שבת מלוק בין המולת והטובל בשבת דק״מ ע״ב (והוא בס״ע אי״ה סי׳ שכ״ח ס״ג ע״ם). (פו״ה). ועי״ל במ״ג: ב בר״ב ד״ה וב״ה מחייבין כו׳ שיחדה כו׳. ע׳ תוי״ע והכריו ל״ע דהכא מיירי לענין שיהיה חייב מיד בע״ש. (לה״מ):

לשלחה הוא מקפיד עליה כמו בכלכלת שבת. ואין הלכה כר"י: **ג המעטן**. מקוס שעוברין שם הזיתים כדי שיתרככו ויהיו ראויות להוציא שמן: **טובל אחד אחד במלח**. שאין קובע אלא במלח ובירוק זיתים. הלכך אם מלח ואתן לפניו חייב: **מן המעטן הטהור חייב**. וכגון שהאדם הטולן טמא שא"א לו להחזיר את המותר שכבר נטמאו כל אותן שנטל בידו: *) **מן הטמא פטור**. שכיון שהמעטן כולו טמא [והאדם הטולן טמא הרי הוא מחזיר את הטהור]: **ד שותין על הגת**. וכגון

*) נדא ומן שהכנים

ג הנוטל זיתים מן המעטן (כג). **טובל אחד אחד במלח ואוכל** (כד). **אם מלחו ונתן לפניו** (כה) **חייב. רבי אליעזר אומר מן המעטן הטהור חייב** (כו) **ומן הטמא פטור. מפני שהוא מחזיר את המותר** (כז): **ד שותים** (כח) **על הגת** (כט). בין

ח"ב. **ג** אחד אחד בגיגה אחת אחת. אם מלח נד"ם ואם מלח ובגיגה ואם טבל. לפניו בגיגה לפניו עשרה. ומן הטמא נד"ם מן הטמא ובגיגה מן המעטן מסא.

כתבו הוא: לא גמי כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ. לו שנתן לו חבירו: [*ומן הטמא פטור. מ"ש הר"ב והאדם הטולן טמא. הכי איתא שם בסוגי'. אבל כ"ל דלאו דוקא. רק כדי שיהא ריש וסיפא בחד גוונא דבתרוייהו האדם טמא. קאמר [בגמ' מעטן טמא] וגברא טמא וכן כ"ל מהוך פירש"י להתם]: מפני שהוא מחזיר את המותר. עיין מ"ש במ"ל פרק דלעיל: ואם

מלאכת שלמה

דק דהא מתניית היא התם סמוך לסוף הפרק ההוא שהוא פרק רביעי בתר בבא דסדין בגיגית. אחר זמן בא לידי גם פי' חלק שני ומצאתי שכתב שם בעדויות פ"ד סי' י' דמה שכתב כאן פעות הי' בידו: **ג הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחת אחת במלח**. שאין קובע אלא במלח וירוק זיתים אבל מלח לבדו או ירוק לבדו לא קבע: **ר' אליעזר אומר מן המעטן הטהור חייב**. לעשר ברלה דגרסי' המעטן כמו המעבד דהיינו האומן שעוטן ומיירי דהאדם האוכלן הוא טמא כדאיתא בפ' המניח ומש"ה במעטן טהור חייב במלח ונתן לפניו דאין ראוי להחזיר מותרו לגברא האוכלן טמאן מן המעטן הטמא פטור דשניהם טמאים וראוי להחזיר המותר וכי שקליהו מעיקרא אדעתא למיכל פורתא אהדורי שקליהו ורבנן פליגי עלי' דר"א וסברי דאפי' במעטן טמא אם מלח ונתן

יכין

הכא לא דמי לשאר מתנה מדשלחו לביתו דרך כבוד הביאה עפי' כג) קאדב שבו יתרכבו הזיתים בלבורן: בד) דלקף ע"ג דמליחה קובע [כפ"ח ל"ג] ה"מ בשאר' קלת במלחו דעי"ז מתרככת גוף הפרי. אבל בטובלו במלח ואוכל לטעמא בעלמא הוא דעביד דלא מסתבר שכדאי לאכול מהן ערלי אסור לו לאכלן רק הפל בלי מלח. ומה"ע לא נקט הכא אם לירף חייב [כגעיל פ"ג מ"ו] דהכא אפילו

משנה

נאבדו צריך לשמרן אמ"פ שלא נקבעו בידו ולא ראו פני הבית אסור שמא יאכל חברו מהם אכילת קבע וסבור שהמשלח שיתנו כיון שנגמרו. ומוד שחברו יכניסם לביתו ויקבעו וס"ל לר"י אפי' לא שלחם ובא לאכול מהם עדלי אסור כיון שכבר הל עליו חיוב מעשר אפי' נמלך מן הבלימות אסור ובשא פליגי הכמים דלא נזרו בנמלך אבל אם בא לשלחן מודים דחייב לעשר. אבל בעתן מתנה שלא ע"י בליות לכ"ע פטור כדאמרי' מתנה היא כמכר: **ג הנוטל** זיתים מן המעטן. הכא אתי לאמתויי' דמלח נמי דוקא בירוק זיתים קובע כמו חלר ומקא דתני לה לעיל. והא דתני לה בהאי לישנא הטולן מן המעטן ולא תני המולח זיתים ואוכל אחת אחת אסור ואם לירף אסור כדתני לעיל ואי משום ר"א דמפליג בין מעטן טהור לטמא בלא מעטן ס"מ לתיתני ר"א אומר בטהורים חייב ובטמאים פטור מפני כו' וכ"ל משום דלר' יהודה דספ"ב לא מהני לירוף זיתים בדבר שלא נגמרה מלאכתו ואין המקא קובע ולא האדם וה"ה לכולהו כדפי' בר"פ. וא"כ קד"א דזיתים שבמעטן הטולדים להוציא שמן הרי לא נגמרו מלאכתן כמו תאנים שבמוקצה ברפ"ג ואפי' לירוף זיתים לא מהני המלח לקבוע. קמ"ל דזיתים במעטן לא דמו לתאנים שבמוקצה דתאנים במוקצה מתקלקלין עד דלא חזו לאכילה כדאמר בפ' כיצה ל' מ"ה ובכמה דוכתי דקנו לה דהיינו בדים והלכך ודאי מיקרי לא נגמרה מלאכתן דלא חזו. אבל זיתים שבמעטן אי בעי להו לאכילה מצי אכיל מיניהו ואלו שבטול מן המעטן לאכילה הוי נגמר מלאכתן וקבעו במלח וירוף: **מפני שהוא מחזיר את המותר**. ומשמע דהכמים פליגי בהא וכ"כ הרמב"ם מין הלכה כר"א. ואע"ג דחכמים נמי ס"ל דמחזיר את המותר לא שבטל כמתני' דלקמן. אתי התם דמתני מקלקלין את היין ולא חזי לשתי' אבל מה שמעטת זיתים שבמעטן אינו קלקול שיכול לאוכלן בטומאה. וכ"ש שדעתו להוציא מהן שמן ביהא השמן טהור אפי' הזיתים ממלין שבתוכן פחות פחות מכגיגה כדאמר בפ' כל שעה ד' ל"ג. ובני מרוניו דתני לעיל בפ"ג מ"ד נמי תפני המחזיר את המותר התם נמי לאחר שבנקבן אינו מחזיר משום קלקול הטרמה כדפי' שם:

תפארת ישראל

יכין

טבל ב' במלח ואכלן ביחד מותר. ורק במלח ונתן לפניו בשהוי קלת אסור [וזה דלא כהר"ב. וכן אמת דבירושלמי משמע קלת כהר"ב. אבל יש ליישב נמי לשון הירושלמי בשבדא הישרה הכ"ל ודו"ק]: **כה**) ר"ל ב' ביחד: **כו**) מיירי שנטלן טמא [ואעפ"כ לא שיש בטולתו זיתים שבמעטן שנטלן בפשוטי כלי עץ שאמק"ש] ולא שיהו מחזיר המותר אלא יטמא זיתיו להכי קבעתן בטולתו: **כז**) ואפי' לרפן הו"ל ערלי: **כח**) יין: **כט**) אבל חוץ לגת

ראשונה

מחזיר את המותר. וכל היכא דמצי לאהדורי לא מהני לירוף שתים דהוי כאילו לא נעלן מתחלה ואין כאן לירוף. ולעיל נמי מתבר בטולתו דתני התם לירוף שתים הוי קבע התם לא שייך מחזיר את המותר דא"א לעשות הטולן מתבר: **ד שותים** על הגת. פי' הר"ב אבל חוץ לגת הוי קבע ואסור. והטעם דחוץ לגת חביב קבע פי' רש"י בשבת ד' י"ח כאילו מחזיר את המותר. ולמאי דמשמע בתמני' לעיל דשריותא דמחזיר את המותר לענין לירוף שתים דאי אינו מחזיר הוי לירוף. ואי מחזיר כמאן דלא שקיל דמי ואין כאן לירוף וכ"ש מפירש"י ותו' בגיגה דיש דף ל"ה וא"כ ה"ל דמי לענין קבועות של שתים תייבי הכא. ול"ל דהגת עומד בתוך הבית ולחייב פני הבית קובעת. דהא אפי' שתים לא מיקבעי אלא ע"י חבר או מקא כדמוכח לעיל. ובירושלמי אתר בהדיא הכי במתני' לעיל דזה וזה בביא מלח וירוף שתים. וה"ל מייבי שעומד בבית ומיקבע. ואע"ג דקודם גמר מלאכה אפי' חבר וירוף שתים לא קבעי והכא היין שבגת קודם גמרו הוא דהא גמרו הוא משיכל לבור ויקפה לעיל בפ"ק מ"ז. ונראה דר"מ לשמעיה דס"ל בפ"ב דאפי' קודם גמר מלאכה קבע. אלא של"ע לאחביה לאמרי בתמני חייב שאינו מחזיר את המותר. ומה בכך כאי דאינו מחזיר מהני לאיהו לירוף שתים הא מ"מ קודם גמרו אינו נקבע. ול"ל דאחביה לדבריו דר"מ קאמרי לדידן אפי' לירוף לא קבע. ולדידן דאמרת דקודם גמרו נמי הוי קבועות אודי לן מיהת דבגמרו אינו נקבע שמחזיר את המותר ולירוף לירוף. כך כ"ל פי' משנה זו. **אלא** שמפני רש"י בשבת נראה דהכא בלא בית ובלא שום דבר הקובע אסור לר"מ חוץ לגת משום דהאהילה לא השתיה עצמה מיקרי שתיית קבע וכל תנילת קבע לעולם אסור אפי' קודם גמר מלאכה וכן פירש בהדיא דכל הגת הוי שתיית מלאי ופעור מתעבר כל זמן שלא ירד לבור שהוא גמר מלאכתו אבל להוציאו משם הוי קבע אלין בדבתו להחזיר המותר ואע"ג דלא גמר מלאכתו לשמעיה אסור עכ"ל. ולא אוכל לשמוך ע"ז דהא בכל הני משניות דלעיל דמיירי בהו נבי תולש מן המתבר אמת אמת פשוט ואם לירף שתים חייב ובמתבר מ"מ להחזיר המותר

ציונים

ג הנוטל זיתים. ביאה לה: ירושלמי פ"ב ופ"ג דבכורים מ"ו: שם הי"ח: **ד** שותין. שנפ ר"ש: פירוש לפנ:

חדושי אהרי"ח

משנה ג [במשנה] מפני שהוא מחזיר את המותר. ובפי' של הרמב"ם שאין הל' כר"א ע"ש וקשה הלא במשנה ד' פסק כחכמים ופי' רע"ב משום מותר חוזר אבל באמת הרמב"ם פי' במשנה ד' על הזיתין חייב משום אור קובע וגם הר"ש כך נוטה רק שאה"כ כתב דבמסכת שבת גרפי' בספרים

תוס' אנשי שם

ג בר"ב ד"ה **טובל פי'** הלכך אם מלח כו'. משמע דמש' דאין מלוח בין מלוח ומוכל אלא דמליחת ל' ל' מבילה קרי לה. ונתן לפניו פירש לירוף שתים וכזה אפי' בטובל אסור ומ"ש ואם מלח ונתן לפניו ל"ל דה"א טבל ונתן לפניו ובגיגה שם ג' ואם טבל וע' בירושלמי כובא בר"ם וכס"ל דמקשה אם מלח ל"ל לירוף ואם לירוף ל"ל מלח ומבני אלא ע"י זה וע"י זה. וע' בפ"מ שם ובלח"מ שנדחקו בפירושו. ומש"ל במ"א בשם הכו"פ ל"ל דה"ם ל"ל מולח ולירוף נמולח אפי' בא' ל' טובל ובלירוף אפי' בפסילה לאוד טובל כדאי' בר"מ שם דבשתים קבעא ספיתא ומצי דהכי הוא באמת ומתני' לא לא קתני וכ"ל ואם מלח ונתן לפניו בספיתה ולירוף אפי' הכא דמצי להחזיר את המותר ואיהו ס"ל דהיכא דמותרו חוזר לא קבעה ספיתה ולירוף. אבל בלא ספיתה לכ"ע אפי' היכא דלא מצי להחזיר את המותר פטור דלירוף לחוד לא קבעה לכ"ע. אם לא שלקח הרבה ביחד דאז הוי קבע היכי דלא מצי להחזיר את המותר ובזה היכא דמותרו חוזר לא קבע לכ"ע ואפ"ה אתיא מתני' דלא' תליבא דכ"ע ומרבינו ס"ל כאן מבמע לכאורה דמש' ונתן לפניו דל"ל לא שנתן לפניו הרבה ואפי' בלא טבל כלל חייב ולא מפליג בין מותרו חוזר לאינו חוזר ואתא פליג ר"א וס"ל דבמותרו חוזר לא הוי קבע אבל ע"י בשיתה לכ"ע לא מסני מותרו חוזר למפעדי'. ועמ"ש במבנה דלק' בשם הס"ל. וע' בלח"מ שם' לדעת הר"מ שכ' שבל הבשה דברים שבכלון המלח אינן קובעין אלא בדבר שנמ"ל והא מעטן לא גמ"ל והמלח קובע וע"ש תוי"ט ר"ה כאן המעטן כו' אפשר לי לומר דרש"י ה"ק כו'. אי אפשר לומר כן דרש"י מסיים ויכול לשלחו משם אלמא מבמע דבשלחו שם עמלים כמו שהביאו

התוס'

ג הנוטל זיתים מן המעטן (כג). **טובל אחד אחד במלח ואוכל** (כד). **אם מלחו ונתן לפניו** (כה) **חייב. רבי אליעזר אומר מן המעטן הטהור חייב** (כו) **ומן הטמא פטור. מפני שהוא מחזיר את המותר** (כז): **ד שותים** (כח) **על הגת** (כט).

ג [*מן המעטן הטהור חייב. פי' הר"ב וכגון שאדם הטולן טמא וכו' שכבר נטמאו כל אותן שנטל בידו. וכשמחזירים מתערבים הטמאים עם הטהורים ומטמאין הסמן. וא"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא [טימא] אלא מקוס מגעו ויכול לסלקן משם כך פירש"י בפ"ד דבילה דף לה בדבור המתחיל הכי גרסינן רישא וכו' ומסיימי התוס' ויכול לסלקן מלמעלה שלא יגע באחרים ע"כ. כלומר אע"פ שמתחלה כשנטלן לא היה מדקדק ליטול מלמעלה. אבל אפשר לי לומר דרש"י ה"ק דהתחלה דקדק שלא טימא אלא מקוס מגעו כלומר שאין שנגע בהן ונטלן. ועוד כתבו הוא: לא גמי כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ. לו שנתן לו חבירו: [*ומן הטמא פטור. מ"ש הר"ב והאדם הטולן טמא. הכי איתא שם בסוגי'. אבל כ"ל דלאו דוקא. רק כדי שיהא ריש וסיפא בחד גוונא דבתרוייהו האדם טמא. קאמר [בגמ' מעטן טמא] וגברא טמא וכן כ"ל מהוך פירש"י להתם]: מפני שהוא מחזיר את המותר. עיין מ"ש במ"ל פרק דלעיל: ואם

מלאכת שלמה

לפניו חייב ובירוש' מוקי פטנתייהו בשיש לו מעטן טהור ולהבדו מעטן טמא והאומן טמא ר' אליעזר סבר הטיבי כאילו אית לי' טהור וטמא דאדם מחזיר מותרו על מעטן הבדו ורבנן סברי אין אדם מחזיר מותרו למעטנו של חבדו אלכך אכילת קבע חשיבא וחייב. הר"ש שירלי"ן ז"ל. ונלע"ד שמינו מוכרח לגרוס מעטן כמו מעבד. וגראה שנדחק לכתוב כן כדי לרמוז מה שכתבו תוס' ז"ל שם פ' המניח וז"ל רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למיהדר וא"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כו' (כמ"ש התי"ט): מפני שהוא מחזיר את המותר. פי' כי כל דבר שלא נגמרה מלאכתו ממש אינו שום לו דבר אחר שאסור לאכול ממנו וכשהוא יכול להחזיר את המותר פטור: **ד שותין על הגת** וכו'. ופי' ה"ר יהוסף ז"ל דוקא על הגת הוי ערלי ולא חוץ לגת. ופי' רש"י ז"ל ר"א בר יהוסף

יכין

תפארת ישראל

יכין

ג הנוטל זיתים מן המעטן טובל אחד אחד במלח ואוכל (כד). **אם מלחו ונתן לפניו** (כה) **חייב. רבי אליעזר אומר מן המעטן הטהור חייב** (כו) **ומן הטמא פטור. מפני שהוא מחזיר את המותר** (כז): **ד שותים** (כח) **על הגת** (כט).

משנה

ראשונה

יכין

ציונים

ג הנוטל זיתים. ביאה לה: ירושלמי פ"ב ופ"ג דבכורים מ"ו: שם הי"ח: **ד** שותין. שנפ ר"ש: פירוש לפנ:

חדושי אהרי"ח

משנה ג [במשנה] מפני שהוא מחזיר את המותר. ובפי' של הרמב"ם שאין הל' כר"א ע"ש וקשה הלא במשנה ד' פסק כחכמים ופי' רע"ב משום מותר חוזר אבל באמת הרמב"ם פי' במשנה ד' על הזיתין חייב משום אור קובע וגם הר"ש כך נוטה רק שאה"כ כתב דבמסכת שבת גרפי' בספרים

תוס' אנשי שם

ג בר"ב ד"ה **טובל פי'** הלכך אם מלח כו'. משמע דמש' דאין מלוח בין מלוח ומוכל אלא דמליחת ל' ל' מבילה קרי לה. ונתן לפניו לירוף שתים וכזה אפי' בטובל אסור ומ"ש ואם מלח ונתן לפניו ל"ל דה"א טבל ונתן לפניו ובגיגה שם ג' ואם טבל וע' בירושלמי כובא בר"ם וכס"ל דמקשה אם מלח ל"ל לירוף ואם לירוף ל"ל מלח ומבני אלא ע"י זה וע"י זה. וע' בפ"מ שם ובלח"מ שנדחקו בפירושו. ומש"ל במ"א בשם הכו"פ ל"ל דה"ם ל"ל מולח ולירוף נמולח אפי' בא' ל' טובל ובלירוף אפי' בפסילה לאוד טובל כדאי' בר"מ שם דבשתים קבעא ספיתא ומצי דהכי הוא באמת ומתני' לא לא קתני וכ"ל ואם מלח ונתן לפניו בספיתה ולירוף אפי' הכא דמצי להחזיר את המותר ואיהו ס"ל דהיכא דמותרו חוזר לא קבעה ספיתה ולירוף. אבל בלא ספיתה לכ"ע אפי' היכא דלא מצי להחזיר את המותר פטור דלירוף לחוד לא קבעה לכ"ע. אם לא שלקח הרבה ביחד דאז הוי קבע היכי דלא מצי להחזיר את המותר ובזה היכא דמותרו חוזר לא קבע לכ"ע ואפ"ה אתיא מתני' דלא' תליבא דכ"ע ומרבינו ס"ל כאן מבמע לכאורה דמש' ונתן לפניו דל"ל לא שנתן לפניו הרבה ואפי' בלא טבל כלל חייב ולא מפליג בין מותרו חוזר לאינו חוזר ואתא פליג ר"א וס"ל דבמותרו חוזר לא הוי קבע אבל ע"י בשיתה לכ"ע לא מסני מותרו חוזר למפעדי'. ועמ"ש במבנה דלק' בשם הס"ל. וע' בלח"מ שם' לדעת הר"מ שכ' שבל הבשה דברים שבכלון המלח אינן קובעין אלא בדבר שנמ"ל והא מעטן לא גמ"ל והמלח קובע וע"ש תוי"ט ר"ה כאן המעטן כו' אפשר לי לומר דרש"י ה"ק כו'. אי אפשר לומר כן דרש"י מסיים ויכול לשלחו משם אלמא מבמע דבשלחו שם עמלים כמו שהביאו

התוס'

ה [ד]ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. משמע אפי' אחת אחת דאי תימא דוקא בזריקה ונתן לתוך ידו קשי' ריש"א. וכן כ"ל שהוא דעת רש"י שפי' בפ"ק דבילה דף יג ע"ב וז"ל חייב במעשר דהוה ליה קבע ע"כ. אלא שהרו' כתבו עליו דלא נהירא דבסמוך משמע שהכניס שם ראשו ורובו דליכא למגזר שמא יביא הכלי אליו ושתה חוץ לגת דחוץ לגת הוי קבע ואסור לשתות: בין על החמין. בין שמגז היין בחמין בין שמגזו בצונן: ר"א ב"ר צדוק מחייב. דגזר שמא יוציא מן היין חוץ לגת: על החמין חייב. שהוא קובע לפי שהיו יכול להחזיר המותר שיקלקל היין שבגת אבל מגז בצונן פטור שיכול להחזיר המותר והלכה כחכמים:

ה המקלף. מסיר קליפתן: מקלף אחת אחת. שעורה אחת. ודוקא כשאיט סמוך לגורן אבל אם היה סמוך לגורן אפי' קילף יותר פטור מפני שהוא מחזיר את המותר: **המולל** מלילות. המהבהב שבולין באור ומומעכן בידו להסיר הפסולת: מגפה. להפריח המוץ: מיד ליד. מגערן

בין על הרמין [ל] בין על הצונן פטור דברי רבי מאיר. רבי אלעזר ברבי צדוק מחייב. והב"א על הרמין חייב [לא] ועל הצונן פטור: **ה** המקלף [לב] שעורים. מקלף אחת אחת ואוכל. ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב [לג]. המולל מלילות של חטים [לד] מנפה מיד ליד [לה] ואוכל

תקשה חי"ג. **ד** על החמין נד"ג על חמין וכ"פ מגפ"ג ונפילוגין בחמין. בין על הצונן נפילוגין ובין בצונן. פטור נד"ג ופטור וכ"ה בירושלמי וגפ"ג ונפילוגין. אלעזר מגפ"ג אליעזר. ועל נד"פ על כ"ה נגיעה. פטור בגפ"ג ונפילוגין פטור כפני שהוא מחזיר את המותר: **ה** שעורים נד"פ בשעורים וכ"ה בירושלמי. ואם נד"פ אם. מנפה מגפ"ג מנפה וכ"ה נגיעה. מיד ליד נגיעה על יד על יד.

מלאכת שלמה

לדוק מחייב דס"ל דמיגה שמגז במים משויא לי' קבע ולא אהני לי' עמידתו על הגת ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל לפי שאינו יכול להחזיר המותר שיקלקל היין שבגת. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה דאין פעם אחרת מחייבת מחייבת כי היא עושה אותה קבע כי השותה עדלי איט מוגז אותו אך פעם אחרת המותר פוטר ע"כ: וחכמים אומרים על החמין חייב ועל הצונן פטור. מפ' בירוש' על החמין חייב שהוא קבע דהא אינו יכול להחזיר המותר שמקלקל היין ואפי' על הגת שתי אמור ועל הצונן פטור שהוא עדלי דיכול הוא מחזרתי ואפי' תון לגת שרי ע"כ משמע דלא גרסי' במתני' מפני שהוא מחזיר את המותר וכן במשניות מדוייקות איט וכן כתב הר"ם ז"ל ג"כ ובכל הספרים גרסי' בפ"ק דשבת מפני שהוא מחזיר את המותר ופירוש בעלמא הוא ע"כ: **ה** המקלף וכו'. כתב ה"ר יהוסף ז"ל ע"ע מה יש בו שמחייב במעשר אם מה הוא המירות שלו ואפשר לומר דהסרת הקליפה בשעורים אם מנפח בחטים הוי מירוח ע"כ: מקלף אחת אחת וכו'. בירוש' מפ' דסיפא דוקא

תוספות רע"ק

משנה ה [אות יב] בהרע"ב ד"ה הבולל. ומסתכן) שמשמשען ביד מל' הכתוב מולל ברגליו (משלי ו'):

תוס' אנשי שם

הוהו' ושוד שבתנו הוהו' שם וז"ל ומ"מ אינו ראוי להחזיר המותר לפי המתרצים הטמאים עם הטהורים כך פי' הקונטרס ע"כ ומיהא מני שמעי' דגאלו שם עמאין ולפיכך אינערך לפרש דמ"מ אינו ראוי להחזיר וכו' וגם הרמ"ז הביאו להתי"ט בזה וכ' דאינגא דבלבון רש"י אינו כך אבל הוהו' שבתנו בעמו ודאי שכך היה אגלם כו'. וכשנו הוא. (נ"ה):

ד ב"ב ד"ה שותין כו' דליכא למגזר כו'. ע' בפרק בתרא דעירובין מ"ו ובהו"ע שם: ד"ה על החמין כו' להחזיר המותר כו'. הכי איתא בגמ' פ"ק דשבת דף י"ח ומזה ק"ל על הר"מ מכ' וחכמים אלמו על העיקר כי בחמין נקבעו למעשר פמו שבארנו שבאור קונבעת וכו' ונקשה אמאי בתיב לעומת דגמ' ויתיה לי עם מה שכתבתי להר"ם נפי' מתני' שכתב ובכל הספרים גרסי' בפ"ק דשבת מפני שהוא מחזיר את המותר ופי' הוא ע"כ ונראה דר"ל שאינו מן הגמ' אלא פי' הוא מלאה מפ' שכתב בספר וה"כ הרמב"ם מפרש לה בענין אחר. וא"מ ק"ע על מרן הכ"מ שם שהבאה שהם על דברי הרמב"ם דבפ"ק דשבת מפ' דטעמא דפטור על הצונן מפני שהוא מחזיר את המותר וכו' ע"ש ואדרבה הו"ל לתר' מיהא להרמב"ם כדאמרן. אלא שיהא לאמיל על הך טעמא דהר"ב דנראה דרבנן אמי אים לה הך טעמא דהחזרת המותר לפטורא דהרי במתני' דלעיל ס"ל דרבנן דהייב אפי' במותרו הוזר דפליגי עליה דר"א בהא וקשה דרבנן אדרבנן גרס כי דייקינן שפר לק"מ דהכא שהיה דהיינו מעבו יין על הגת ואין שם דבר הקובעו ומפ"ם שפרי הכא היכא דמותרו מוזר אבל לעיל דמלקף ומולל בכה"ג אית לה לרבנן דלף במותרו הוזר קבע דמלא ל' מן הדברים הקובעין. ושוב ראיתי לבעל הו"ע שכ' על הך פי' דהר"ב וז"ל ועיל דקמסלגי בהא אר"א מוקים לה בירושל' כשמעטן שלו ... ובל הבירו מומא דלרבנן אין אדם מחזיר לבל הבירו וכ"ל דמעטן אם מלא ומקן לפניו אינו חייב ע"כ. ולפ"ז נמי אם יכול להחזיר המותר ודבר זה נ"ש מוכח ... [illegible] מחזיר הוזר זה בלל אלא פסק בהם בפ"ה דבבל מעטן אם מלא ומקן לפניו חייב ע"כ. (מ"ל). ועמ"ש בהמה הקודמת. ול"ל בלתי"ם כ' הר"ב שהוא קובע לפי שאין יכול להחזיר המותר וק"ל דקשה לי מ"ש בהאור קונבעת. וי"ל דאין האם קובעת אלא בנשבל ובאיקה דרוהתין בן מיקר אלא מוסרין ולא קבעי אל"כ אפי' מייני בחמין בבלקן מן בהם מ"מ כלי שני אינו מבעל ובכי אחמה נמי לבדיה בפ"ק מ"ם. שוב ראיתי בפי' הר"מ דטעמייהו דהכמים הכא נשבר בהאור קונבעת וכן פסק הלכה כוותייהו והוא דלא כפסק מהני' דהתם דעמו לגמרו ובכי קי"ל. וע"ע. ע"כ:

ה בר"ב ד"ה **מקלף** אחד כו' כמוך לגרן כו'. הר"מ בתנורו לא הביא זה מכוח הסברת המחזיר את המותר מכוח לי' עלמי ל"ל הוא דס"ל דאין הלכה כמותו. (פ"מ): תי"ם ד"ה **ואם** וכו' דאי תימא וכו'. פי' לפירוש

יכין

לגת הוה ליה קבע: ל) שמגזו בחמין אף על גב דאור קובע כסי' י"ב כ"ל דזהו ברוחה שהיד כולדת בו כפ"ל מ"ז [וכן משמע שבת די"ח ב' ודלא כרמב"ם הכא]. ועיי' מ"ש בס"ד לעיל סי' י"ב: לא) דאינו מחזיר המותר אלא יקלקל יין שבבור: לב) מבשלנו:

משנה

המותר. ואי ס"ד דכל שאינו מחזיר הוי אכילת עצמה אכילת קבע א"כ אפי' בלא חגר ובלא מקח אסור אפי' לא נגמרה מלאכתו ובהדיא אמרי' לעיל בטולהו דוקא בתיים בתיים עם אגר לו מקח לו מלא קבעי וכן פי' רש"י פלמו בר"מ דפ"ע ס"ב דשמים מכי מעי להו מלאה דהשיטה כגון קנילה לו מקח חיל מגייהו שם נוכן מ"כ. וגם לא מסתבר כלל דאכילת קבע תיקלא משום שאין מחזיר את המותר ונמחני' דלקמן שמי שעורים אסור בלא מעשר ופי' הר"ב שאינו בתוך לגורן דוקא שאינו מחזיר את המותר ע"כ והיאך אפשר שתהא אכילת קבע שמי שעורים. אלא ודאי דאכילה עצמה אינה קבע אלא דנקבע ע"י חגר לו מקח ונגמר מלאכתו אמי בעינן כדלעיל. וא"כ אאן בגת אלא נגמרה מלאכתו אמאי אסור בשאינו מחזיר את המותר אלא ע"כ כדפי' דר"מ לעמתי' ודברי רש"י ז"ל. ובריותר אני מתיה על דברי הרמב"ם בתנורו ס"ג מהל' מעשר דין י"ב שכתב כיצד היא אכילת עדלי כגון שהי' מקלף שעורים מקלף אחת אחת ואוכל ואם קלף וכגם לתוך ידו חייב לעשר ע"כ מבואר בהדיא שסובר כל שבגם יותר מאחת הוי אכילת קבע. וא"ל להתמידה שהני הלכה פסוקה היא בכמה משניות דשתים בתים בלא דבר אחר שקובעתן מותר. ופשיטא דאכילת קבע אסור מיד שהגיע לעונת המעשרות אפי' בלא דבר הקובע אותה. וגם א"ל דשמי שעורים יהו אכילת קבע. וכגוני תלמודא משמע דאכילת קבע היא שקובע עצמו לאכול כדי שבעו ופפ"ב דסוכה מ"ה פי' הר"ב דאכילת עדלי אפי' יותר מכבילה היא שאינה אלא להסיר לעצמו ודעתו לסעוד אח"כ ס"ם. ודעתי קלרה להבין דברי דבוריו. ונהגור לפי טעמא דהר"ב דנראה דרבנן אמי אים לה הך טעמא דהחזרת המותר לפטורא ודהי במתני' דלעיל ס"ל

תפארת ישראל

ראשונה

אלא נגמר מלאכתו דר"מ לטעמיה ומרמים אמי לדבריו דר"מ קאמרי וחכמים גופייהו ס"ל אף בחמין פטור דהיינו שבגת לא נגמר מלאכתו ואינו נקבע. וכולה מתני' בשתיית מדאי יתיר. אמנם מדברי הרמב"ם נראה שמעם המתניי שייכ לחכמים מפני שבנשבל קובע ואינו לעמתיה שכתבנו לעיל שהוא סובר דנשבל קובע אפי' דבר אלא נגמר מלאכתו והעמם דחשיב כשהיית קבע דיין שנשבל אינו מנאי. וכ"כ בתנורו פ"ה דין ע"ז מגז יין בתים חמים נקבעו ואין ל"ל אם בשבל היין ואפי' בגת אסור לשתות ממנו עד שיעשר ע"כ ונראה שלמד כן מן הירושלמי באינו מפרש טעם הנוגן דפטור שמחזיר את המותר אלא מפני שלא נגמר מלאכתו ונחמין הוי קבע. משמע דבנשבל קובע אפי' לא נגמרה מלאכתו ומשמע לפ"ז שעמא דר"מ דמחזיר אף בחמין דס"ל אין בנשבל קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ואפ"ג דבמקח ס"ל דקובע אף בדבר שלא נגמר בנשבל וג"כ כיון דבנמ' שלנו בשבת דף י"ח ובמס' בילה ד' ל"ה מפרש הדיא שעמא למתני' מפני שמחזיר המותר ולפי טעם זה אין הכרח לומר דנשבל קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו ס"ל לתפוס כגמרא דידן ואפשר דמתני' ז' דפ"ק מכייב בירושלמי ומס כ' הרמב"ם בסדיא טעם זה כיון שנשבל אינו עדלי ובחכמים דפ"ג כ' שאם דברים קובעין ומחייב האור ומכיים וכולם אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתן ס"כ נראה כדברים מתני' זא"ז וי"ל בדוחק ויש לתמוה על הכ"מ פ"ה דין ט"ז שהרמב"ם כתב טעם מסקתינו בנשבל קובע. והכ"מ הביא עליו טעם גם' דידן שמחזיר את המותר ואין זה טעין לזה ובכמ"ג דחלה מוכח נמי דהאור ובנשבל אינו קבע בדבר שלא נגמר: **ה** המקלף שעורים. הכא הדר ומני לן תילוק בין אחת אחת לגירוף בתים. ולא אתפרש לתלי לדיכא דהא תניא לה זימני

יכין

לג) ובהיה רק ג' גרעיגין קלופין יחד חייב [כך כ' בירושלמי ואתמיהתי לרש"י שכ' דבר' חייב]. מיהו בשמוך לגורן אפי' לירק לתוך ידו מותר מדמחזיר המותר: לד) משפשף הבגלים בין אצבעותיו להסיר המוץ מעליהן: לה) מגערן מיד ליד אחרת ומנפח להפריח

ישראל

לג) ובהיה רק ג' גרעיגין קלופין יחד חייב [כך כ' בירושלמי ואתמיהתי לרש"י שכ' דבר' חייב]. מיהו בשמוך לגורן אפי' לירק לתוך ידו מותר מדמחזיר המותר: לד) משפשף הבגלים בין אצבעותיו להסיר המוץ מעליהן: לה) מגערן מיד ליד אחרת ומנפח להפריח

יכין

לגת הוה ליה קבע: ל) שמגזו בחמין אף על גב דאור קובע כסי' י"ב כ"ל דזהו ברוחה שהיד כולדת בו כפ"ל מ"ז [וכן משמע שבת די"ח ב' ודלא כרמב"ם הכא]. ועיי' מ"ש בס"ד לעיל סי' י"ב: לא) דאינו מחזיר המותר אלא יקלקל יין שבבור: לב) מבשלנו:

מנערן מידו לחת לידו האחרת: ירקה פטור. שהזרע עיקר וירקה לא חשיב אח"כ כוון לירק: מתעשרת זרע וירק. חייב לעשר בין אכלה זרע בין אכלה העלין ירק כמות שהן:השבת.כך שמה בערבי ובלע"ז (א) חמיט"ו: וזירים. זמורות ואפי' זרעה סתם מתעשרת זרע וירק וזירים לפי שהשבת עושה זמורות ארוכות אבל הכוסבר איה מתעשרת זירים אח"כ זרעה תחלה לזירים: אינו מתעשר זרע וירק. אם זרע סתם ולא פירש: השחלים. בערבי חב אל שחר ובלע"ז (ב) קרישון: הגרגיר. כך שמו בערבי ובלע"ז (ג) אירוג"א והלכה כחכמים:ך התמרות של תלתן. יש מפרשים לולבי תלתן כעין שיש לגפנים והן נאכלים. וי"מ כשמתחיל הגבעול לגמות גרלה במקום למיתתו כמין גרגיר עב ונקרא תמרה כדאמרי' [סוכה נג.] גבי הדס נקטם ראשו.ועלתה בו תמרה. וכתלתן וחרדל ופול הלבן חשובין לולבי: הצלף בלע"ז (ד) קאפר"ו: תמרות. לולבין שבו. ויש מפרשים הפרח: אביונות. הוא עקר הפרי. וקפרסין הוא שומר הפרי: ר"ע וכו'. והלכה כרבי עקיבא:

ואוכל. ואם נפה ונתן לתוך חיקו חייב (ה) כסבר (ו) שזרעה לזרע ירקה פטור. זרעה לירק מתעשרת זרע וירק (ז). ר' אליעזר אומר השבת (ח) מתעשרת זרע וירק (ט) וזירין (י). וחכמים אומרים אינו מתעשר זרע וירק אלא השחלים (יא) והגרגיר (יב) בלבד: ן רשב"ג אומר. תמרות (יג) של תלתן (יד) ושל חרדל (טו) ושל פול הלבן (טו) חייבות במעשר (יז). רבי אליעזר אומר הצלף (יח) מתעשר תמרות (יט). ואביונות (כ). וקפרס (כא). רבי עקיבא אומר אין מתעשר אלא אביונות מפני שהן פרי:

ה"ג. נפה נמצא נפה וכ"ה בגיה. כסבר גירושלמי כוסבר וכ"ה נל"ס. מתעשרת גירושלמי מתעשר. אליעזר נל"ב אליעזר וכ"ה גירושלמי. וזירין נל"ב וזרים. והגרגיר גירושלמי והגרגר.
ן רשב"ג נל"ס ר"ג וכ"ה גירושלמי.תמרות נל"ב התמרות.במעשר נל"ס במעשרות.הצלף. נגרסת צלף. וקפרס נגרסת וקפריסין. אביונות נגרסת אביונות בלבד.שהן נגרסות שהיא.

מלאכת שלמה

ז"ל מנפה על יד על יד בה"א גרסי' ובערוך פי' מטעמא מיד ליד שתנך לה הקליפה מלשון נפה וכן גרסת הרמב"ם ז"ל: ואוכל. בלא מעשר: לתוך חיקו. בשולי בגדיו שקורין פלדאש בלעז ע"כ וכן פי' רש"י ז"ל שם בי"ט פ"ק מלת חיקו ושם בי"ט דף י"ב לעמן שבת וי"ם פי' רש"י ז"ל דגבי שבת גרסי' מנפה מיד ליד וגבי יום טוב גרסי' על יד על יד ר"ל מעט מעט אבל גבי מעשר משמע דהכל אחד ע"ש אבל יותר כמון דגרסי' הכא ממי מיד ליד כמו גבי שבת: ואם נפה ונתן לתוך חיקו חייב. הא כל ידו שריא וכר' אליעזר ולא כהאמר אמורא דבירוש' דסברו למימר דמנפה על יד על יד דקתני מתני' סיינו דוקא בקשרי אגבעותיו והכי ממי מסיק התם בבבלי ביום טוב ר' אליעזר דכיון דמשמי מנפה בידו אחת ובכל כחו בשבת ומרי: זרקה פטור. שהזרע לעולם עיקר עד שיכוון לירק: ר' אליעזר אומר השבת וכו'. ר' אליעזר ביו"ל ומייתי לה.בע"ז פ"ק דף ז' ומפ' התם דדוקא בשבת הגדל בגנה הוא דרחוי לאכול זרע וירק וזירין אבל הגדל בשדות מודה ר' אליעזר לרבנן דאם סיימו לזרע דאין מתעשר ירק וכ"ש זירין ורבנן פליגי עלי' וסברי דאין לך דבר שזרעו לזרע בלחוד דמתעשר זרע וירק אלא שחליים וגרגיר בלבד.ויש מנקדין שבת הש"ן בשב"א והכי"ת בפת"ח: שיחלים. בירוש' בלעז ובשם רבינו הלל מלתי שהוא רשד בערבי ובלעז מפסווירסו. וכפ' בכל מערבין דף כ"ח תניא השיחליים והגרגיר שזרען לירק מתעשרין ירק וזרע זרען לזרע מתעשרי' זרע וירק ופי' ר"י דלהכי תני הכי ולא ערבינהו לאשמועי' דהיכא דזרעה לירק הוי ירק ומתעשר הכל לאחר לקיסה

*) נד"ח דכמלרף

כירק בין ירק בין זרע ואם זרע לזרע מתעשר הכל אחר זמן הראוי למעשר זרע ולא בחר לקיסה ע"כ וכן פי' הר"ם ז"ל ומעשר זרע הייט אחר גמר הפרי כדקיימא לן בפ"ק דר"ה: ן רבן גמליאל אומר וכו'. גרסי' ואית דגרסי רבן שמעון בן גמליאל: תמרות של תלתן. הם הלולבין הרכים שמוליאין המילות בימי ניסן וכל זמן שהן זקופין למעלה כתמר קרויין תמרות ויש בני אדם אוכלין אותן כן פי' בערוך וכן פי' ג"כ רמב"ם ז"ל והן דברים נכונים ולא כפי' רש"י ז"ל בפ' כילד מברכין. ובפי"א דמסכת פרה תנן בהדיא גבי אזוב דתמרות הוו אותן שלא הגיע כל עיקר: תמרות של תלתן. אפי' שזרען לזרע מיירי כדמפ' בירוש': חייבות במעשר. ורבנן פליגי עלי' ואמרי דאין תשובות אוכל ובטלות הן לגבי הזרע: רבי אליעזר אומר הצלף וכו'. כתב רמב"ם ז"ל דמשם"ה שנה דר' אליעזר בהדי תמרות תלתן משום דר"א ס"ל כב"ש דאמרי בברייתא דמייתי בירוש' דלעלם הוי ירק ותשיבי תמרות אוכלא זר' עקיבא סבר כב"ה דסברי מין אילן הוא ותמרות וקפריסין לאו פרי הוא אלא דומיא דקורא וקליפין בעלמא הן ואין חייבות הר"ם שירגיי"ו ז"ל ולא משמע כן פי' המשנה דבפרה פי"א כמו שכתב הוא ז"ל דאתם לא קתני אלא אלו הן היונקות נבטלין שלא נמלו: אביונות. כתב הראב"ע ז"ל כי גמילת פרח הצץ כמו קשור ובדברי חכמי ישראל אביונות ע"כ: בסוף פי' ר"ע ז"ל והלכה כר' עקי' ע"כ. אמר המלקט משמע אפי' בארץ וכן הדין לערלה ולוקא בחו"ל אבל בארץ אף התמרות חייבות בערלה:

יכין

להפריח המוץ: לו) ת"ל דמה"ט הקילו בחטין טפי מבשעורין דבשעורין אמרינן בירושלמי רק ב' ביחד שרי לאכול ולא ג' ובחטין קאמר התם דנס ג' ביחד שרו לאכילה אבל לא ד'. וה"ט משום דשעורים כשנטלן כבר היו מתוקנים במקלת שכבר הושו משבולת שלהן להכי כשקלף הו"ל כקבע. אבל החטין שנטלן מלילות דהייט בטודן בשבלין וכמ"ש וקטפת מלילות

תפארת ישראל

יכין

משנה

ראשונה

פנגא. ועוד דדייק למיתני המקלף והמהבהב ולמה דקדק לומר כן. והגלע"ד דה"ל משנה זו הולכת על הטיקרים הקודמים שלרוב שלבה תמלים לקניות שיאסר לאכול ממנו ערלה. המחמד שבגמרה מלאכתו. והשני שיבא לו דבר הקונה תלר מו מקה לו מלא וכו'. והשלישי שיאכלנו בלילוף שמים. והשתא י"ל דמתני' דהכא שזה המקלף והמהבהב הוא בתוך חלר לא בית ואמי למיפר דבלילוף שמים אסור הכא אפי' לא נגמרו מלאכתן שזמן גמר מלאכה של מבושה אמרי' בפ"ק בשיטה לו יעמיד עדיפה ושמם מבושה טומדת לעמון לאפות ולבשל. אבל אין טומדת לכוס לאכול שעורים שלמים לו חטים. ומי שבולה לכוס שלמים דרכו לאכול השעורים ע"ש שקולפן עד שיהו נקיים לגמרי וכן החטים אוכל ע"י הבהוב. וקודם שגא למרח כל המבושה לו להעמיד עדיפה מפרים לעצמו כמה גרסיינן קב לו קניים לאכלן חיים בלא עמיפה לו בישול. וכיון שאלו הגרסיינן מיוחדים לאוכלן כמו שהן שוב אין תלוין בגמר מלאכת שאר המבושה שאלו כבר נגמרה מלאכתן וכ"כ המוס' בב"ת ד' פ"ח גבי לוקח מיהו דזה שייך נמי גבי בכה"ב כשמולש מן האילן כדי אכילתו לבד ואין בולה עכשו לתלוש כל הפירות המרי' באלו שתלש עיניו באכילתו ומשיבי עצמו מלאכתן. והיינו נמי דקמ"ל תנא דתתמי' הכא זה שמקלף ומהבהב ובולה דעתו שמייחד אלו לאכילה מיד. שני

תוספות יו"ט

תקשה קושייתו על התוס'. וכ"ל דתנא אורחא דמלתא נקט*) דכשמלטרף עתנס לתוך ידו והרבה דנקטי התוס' לאו דוקא דבאתי' חייב והרמב"ם בפ"ג מהל' מעשר הטעיק המשנה כלשונה]:

חדושי מהרי"ח

פשני שמתחר חזור אבל לי נראה כמו שכתבתי דאינו נורם דא"כ קשה כנ"ל וגם לפי דברי הב"ם צ"ל שהור בחבורו

תוס' אנשי שם

לפירוש דלכאורה מסמע ממלי דקתני ואם קלף ונתן לתוך ידו דר"ל אם קלף הרבה שעורים ביחד בהות דרך דגון וגם נתן בידו כולם כא' דהוי דרך קבע אז הוא דמייב ועי"ז בא רבינו התי"ט לאוכיח בתיבו כן דא"כ קשיא דמדקתני קולף מ' מ' ואוכל מיד משמע דהרתי בעי לפעורא ביקלוף מ' מ' בלא כדרך דיגון וג"כ מיאכל כ"א מיד אבקלפו קודם שיקלוף הבני כדי בלא יהא אכילת קבע הכי דבהדא לתיובא סבי ואיכ סיפא דקתני ואם קלף ונתן לתוך ידו הייטו הרבה דרך קבע בהא סבי לתיובא ונע"כ מלי דתנן ואם קלף ר"ל אפי' קלף מ' מ' בלא בדרך דיגון אפ"ה מייב מעשה קביעותא. והוכיח הרי"ט שכן דעת רש"י דבילה מדקא יהיב עעמא דהו"ל קבע ס"מ שזהו עיקר הממייבו לפי שנתן הרבה לתוך ידו דהו"ל קבע ולעולם אפי' לא קלפם בליחוף בלא מ' מ'. וע"ל כתב בלא שבתוס' הוכיחו שעשה החוב דבשפא לפי שקולף הרבה בייחד הייטו דרך דיגון וא"כ לדידהו הדלא קושיא דמשיבא מסמע דבעי' מתני לתיובא דהייטו דרך דיגון ואכילת קבע דהייטו נתן לתוך ידו ומריבא מסמע מיבא דבעינן הרבי לפעורא ולא בלר לה חדא הייב. ואהא מיבן דאפ"ל דבהדא סבי לתיובא ותנא דנקט ונתן לתוך ידו אורחא דמילתא קתני אבל לא בעי' זה שעשה בחוב דבל"ז מייב מכי קלף הרבה בייחד דבסבי מיירי מתני' לדידהו. ולענין דינא אין תוכן בין רש"י ותוס' כלל זוכי תוכה הרי"ט. והכ"ל לא ירד לסוף דעתו. (ב"ל). וע' בתפל"י בב' דאבמיעתי' לסתי"ט מ"ם בירושלמי דבשעורים בשים מוסר כו'. ובמתב"ת אבמיעתים לדידי' שבר"מ הביא מבמתיו בלוחה בשבע לשונה מסמע ולהי דשתים אבור. וע"כ דבבירה ליה שבתוספתא שבבא בירושל' תולקת על מבמתיו ופסק כמשבתיו וע' בפ"מ שם אם דס"ל דבתוספתא מייריי באדם שדרכו בכך ב"מ"ש

כסבר. מי' פ"ב מהלכות תרומות ס"ה: ראו"א. פ"ו ז: אינו מתעשר. מי' שם. ובתוס' נמה דף נ"ו: תמרות. מי' שם ס"ל: ראו"א הצלף. בנרטת ע. ותוס' חולין דף ו. אין מתעשר. מי' שם:

ציונים

(א) ענעס. (ב) גארשענבראנענקראש. (ג) ווילדערוואהלגטוטה. (ד) קאפערבוים.

בחבורו מכה שפי' בפירושו ולדידי לא חזר ע"ש והא דפ' דלעיל משנה ד' קתני מפני שהוא מחזיר את המותר עי' בפירוש הרמב"ם שכתב פי' ענינו שמחזיר לגג ליבש והוא ראיה שעראי מאכל וא"כ אינו דומה לכאן והר"ש שכתב שם כל היכא דמותרו חוזר לא מבול כדאיתא בביצה דף ל"ה ע"ש הוא תמוה לכאורה דהא בגמ' שם אליבא דר"א הוא כן אבל לא לחכמים ע"ש כל העמוד גם תוס' כותבין שם בפי' דלרבנן אפילו מותרו חוזר מבול ע"ש רק אפשר לומר זה כוונת ר"ש באמת שהמשנה ד' ם' דלעיל היא באמת אליבא דר"א דפ' זה משנה ג' וא"כ הוה סתם בפ' ג' משנה ד' ואח"כ מחלוקת בפ"ד מ"ג ואין הלכה כסתם ומה שכתב הר"ב במשנה ה' אבל אם היה סמוך לגורן כו' מפני שמחזיר את המותר זה לא נזכר לא ברמב"ם ולא בר"ש והש"י יודע האמת הדו"ק:

כללא דפ"ד מ"א כובש שולק מולח בשבל. הם בכלל בשול שקובע לאסור גם אבילת עראי. אבל מטמן בארמה ונתחמטו שם. לא נקבעו. טבל פירות במלח בשדה. או מיגך זיתיו לרכבם. מותר לאכלן עראי. אסור לסחט שמן זיתיו תוך ידו. נתן תירוש עם חרצנים תוך מאכל. והקפא החרצנים שעלו מהמאכל.

לא קבעו הקפוי. [עפ"א פ"ז] אבל בנתנו לקדרה ריקנית. כשיקפאנו חייב:

משנה ב אפילו תינוקות שהבינו פירות לשבת. הוקבעו לאסור אכילתן עראי. ואפי' בפ"ש שאח"כ. מיהו מותר לאכלן עראי קודם שבת. אבל גדול שהבין פירות לשבת אסור לאכלן עראי. אפי' קודם שבת:

משנה ג זיתים שמונחין במצמן שיתרכבו. לכבשן. מותר ליטול משם א' א' למבלו במלח ולאכלו ואפילו בצירף ב' ב' שרי. ובלבד שלא ישתתם במלח:

משנה ד מזג יין במים צוננים פטור. ואם בחמין. ואפי' עשה זה על הגת הוקבע:

משנה ה המקלף שעורים קולף גרעין גרעין ואוכל. ואם כנס ג' חייב. ובחטים שאין צריך רק מלל. ג' שרי ד' ביחד אסור. כסבר. שבת. שחליים. תרגר. אם זרק לירק. עליון וזרע חייבין במעשר. נזרעו לזרע. ירקן פטור. אבל שאר ירקות זרען פטור:

משנה ו תמרות של תלתן. חידל. פול הלבן. צלף. וכן קפריסין של צלף. כולן שזרען לזרע. פטורים ממעשר. מראין התמרות הללו או קפריסין גוף הפרי. ורק בזרען לירק חייבים. אבל אביונות של צלף. בכל גונא חייבים מדהן גוף הפרי:

תוספות יום טוב מעשרות העוקר פרק ה ר' עובדיה מברטנורה

ציונים

א העוקר שתלים. מי' פ"ל מעלכים מעשר ה"ג: לקח במחובר. שם פ"ה ה"ל:

חלופי גרסאות

א ונטע בד"ג. ונטע וכ"כ בירושלמי. לתוך בד"ם בתוך וכן בפ"ב. פטור בד"ם ל"ג.

תוספות חדשים

פ"ה משנה א [תי"ם סד"ה] ונטע לתוך שלו כו' וכוה בירושלמי עכ"ל. מדלא פי' דפטור אחר נטיעה בתכילת

תוס' אנשי שם

פ"ה א תוי"ט ד"ה העוקר כו' מלי מעשר שיך כו'. כ' הכ"ד. הא ל"ק דפסיקא דהכ"ב בנטיעות שם בהם פירות מיירי וכדמוכח נמי בד"ה פטור דב' אפי' רלו פה"ב. אבל הא קשיא דאי לענין מעשר לאכילה מאי איריא דתני העוקר כו' ונטע כו' ליתני העוקר שתלים מתוך שלו פטור (א"ה משמע דמפרש בדעת הר"ב דמפ' למשנתינו הכי העוקר מתוך שלו לנטוע בתוך שלו פטור מלפפרש ממה שאוכל קודם שנטע ועמ"ש כתו"ת) וכרמב"ם מפ' משנתינו בענין אחר כו' ומתוך מה שכתבתי יתבאר לך בא"ל לומר שיש הסמוך בדברי הר"ב כמ"ש התי"ט מפני שאין החלוק הכי הרמב"ם וכו"ש אלו בפי' מלת שתלים לבדו אלא תלוקים הם בכל הענין כולו ע"כ ושרי ליה מארי' ותלה בוקי סריקי באמת העולם לומר שהם מפ' הרמב"ם לענין פטור לאכילה ואילה לומר כן דממ"א אם לא הביאו לשון"מ פסיקא דפטורין ואם הביאו פסיקא דחייבין אם רוצה לאכול קבע ועראי ודאי מותר עד שיגמור מלאכתן כל הד דיני' כדלעי' פ"ק וכל זה יהוא ומה ענין זה לכאן דהכא לכל הפירושים לא מיתני' אלא לענין דפטור מלעשרם קודם שנעשה שיש

ולא מיקרי זורע את הטבל אלא דהלוקים בענין פי' שתלים דלהרמב"ם מיירי בתלעות שיש בהם פירות ומעוברים בהן ולכך מקרי לא נגמ"ל כיון שלא נתלבו הפירות ולפיכך מותר לנטעם אף לרבנן ולהר"ם מיירי במיני זרעים בגון בצלים וכדומה ואפילו כבר הביאו לשון"מ מ"מ כיון שעוקרין ותולשין ע"מ לחזור ולנטתן במקו"א כדי שיתעבו ויתגדלו אחתי מקרי דלא נגמ"ל ומותר לנוטעו ואין חלוק לדינא בין ב' הפירושים ומדע שהרמב"ם בחמורו פ"ו אחר שפסק למשנתינו בשתלים שיש בהם פירות לפת ונעטות (דהייט מיני זרעים) ושתלם במקום אחר אם נתחזק לוטסיף בגורן מותר ע"כ והייט פי' משנתינו להר"ם והעיקר כדברי התוי"ט שיש חסרון בדברי הר"ב. (ע"ל): במשנה לתוך שלו. דוקא אבל בתוך שדה חבירו אסור. רדב"ז בחדושיו להר"מ:

תוי"ט

פ"ה א [*העוקר שתלים. פי' הר"ב נטיעות אחר שלמחו וכו'. ותמיה לי מאי מעשר שיך בנטיעות. וכ"ל שיש חסרון בדברי הר"ב ושני פירושים הם. הא' הוא פירוש הרמב"ם שמפרש למשנתנו שמותר לאדם לעקור שתלים ולנטעם בקרקע שלו אע"פ שיש שם פירות וכ"כ בחבורו פ"ז מהלכות מעשר העוקר שתלים שיש בהן פירות ונטעם לאכות בדבור דלקמן בס"ד. והפירוש השני הוא פי' הר"ש שכ' העוקר שתלים דרך הגנים כשזורעים בצלים וכרשים כשלומחין מעט תולשים אותם ונוטעים אותם במקום אחר ומתעבין וגדלין יותר ע"כ. וע"פ הדברים האלה נראה לי שכן צריך להיות בפי' הר"ב העוקר שתלים נטיעות אע"פ שיש בהם פירות. לי נמי העוקר שתלים הייט בצלים וכרשים שדרך הגנים אחר שלמחו [וכו'] כך נ"ל שצריך להיות. ואולם לפי שהחסרון גדול לא שלחתי יד להגיה]: ונטע לתוך שלו פטור. כתב הרמב"ם אע"ג דכפ"ק דפאה אין הלכה כר"ע דאמר נוטל אדם מן הגורן וזורע עד שימרח הכא חכמים מודים לו והחילוק ביניהם. חטים נגמר מלאכתן. שתלים לא נגמר מלאכתן. ונטע לתוך שלו. ס"א בתוך: פטור. ואפי' לסתמא דפליג אר' עקיבא בפ"ק דמסכת פאה מדתנן ונוטל מן הגרן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי ר' עקיבא הכא מודו לי' חכמים משום דשתלים לא נגמרה מלאכתן אבל התם הרי נגמרה מלאכתן וה"ג מודה ר' עקיבא לחכמים בלפת ונעוות דבשמוד משום דהתם ברי ר' עקיבא לזרוע

פרק ה א העוקר שתלים וכו'. ונוטע לתוך שלו. ס"א בתוך: פטור. ואפי' לסתמא דפליג אר' עקיבא בפ"ק דמסכת פאה מדתנן ונוטל מן הגרן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי ר' עקיבא הכא מודו לי' חכמים משום דשתלים לא נגמרה מלאכתן אבל התם הרי נגמרה מלאכתן וה"ג מודה ר' עקיבא לחכמים בלפת ונעוות דבשמוד משום דהתם ברי ר' עקיבא לזרוע

פרק ה א העוקר שתלים א) מתוך שלו ונטע לתוך שלו פטור ב). לקח במחובר לקרקע פטור ג).

פרק ה א העוקר שתלים. נטיעות אחר שלמחו וגדלו קלת עוקרין אותן ונוטלין אותם במקום אחר והם מתעבים ומתרחבים ומתגדלין שם: פטור. אפי' רלו פני הבית מפני שעדיין לא נגמרה מלאכתן: לקח במחובר לקרקע. הקונה פירות כשהן מחוברין פטור. שאין המקח קובע למעשר אלא בקונה בתלוש לא במחובר

מלאכת שלמה

פרק ה א העוקר שתלים וכו'. ונוטע לתוך שלו. ס"א בתוך: פטור. ואפי' לסתמא דפליג אר' עקיבא בפ"ק דמסכת פאה מדתנן ונוטל מן הגרן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרח דברי ר' עקיבא הכא מודו לי' חכמים משום דשתלים לא נגמרה מלאכתן אבל התם הרי נגמרה מלאכתן וה"ג מודה ר' עקיבא לחכמים בלפת ונעוות דבשמוד משום דהתם ברי ר' עקיבא לזרוע

דהא כי מלקטן אח"כ עושה גרן ואין נפקעין מן המעשר לעולם אבל אלו לזרע שוב אין לסה גרן דליחייבו ואי שריגן לנוטען אלו מפקיעין אותן מן המעשר בידים מש"ה מודה ר"ע הכא: **בפי' ר"ע** ז"ל לקח במחובר לקרקע הקונה פירות כשהן מחוברין וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה דלא שייך לומר דרישא וסיפא מיירי בשתילין ומנעוות בפירות על כן נראה דכולה מיירי בשתילים

פי'

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ה א) ספלאנטען של ירקות שראוי לאכלן. דרך הגנים לעקרן ולשתלן במקום אחר כדי שיתעבו יותר: ב) ר"ל מותר לאכול עראי אף שהוקבעו למעשר קודם שחזר ונטען כגון שראוי פני החאר שהכניסן לתוכו קודם שזרען. אפ"ה כיון שדעתו היה לזרען בשע' שעקרן ולא לאכלן לא הוקבעו באחר [ועיין רפ"ג ושם סי' כ"ז]. דהרי גם החאר אינו קובע רק בנגמר מלאכתו והרי כיון שדעתו לחזור ולנטען הרי לא נגמ"ל. ולפיכך אפי' היו אותן שתילין ממיני בצלים שמדאין זרען כלה אם זרע מהן עבל אסורים הגדולים [כתרומות פ"ט מ"ז] אפי' באכילי עראי הרי לא נקרא

משנה

פרק ה א מתוך שלו ונטע לתוך שלו. הא דצריך למימני שהכל בתוך שלו. לגלוי מלתא דמשום שלא נגמר מלאכתן מותר. וכיון שהכל בתוך שלו אין דרך לעקור ולחזור ולנטע אם לא להשניחן כשלא נגמרו אבל אם קבע שתילין ממקום אחר ליטע בשדהו פעמים שאפי' נגמרו מלאכתן עושה להרבות את שדהו בנטיעות וכן במוכר מתוך שדהו לאחרים משום רווחא דמתון עביד אפי' נגמרו אבל מתוך שלו לתוך שלו מ"ב שלא נגמרו. והייטו דאמר בירושלמי דהיא דספ"ק דפאה דאסור לזרוע בחמים שנגמרו ושתילים לא נגמרו. וחמים נגמרו לאו דוקא דהא קודם מירוח עדיין לא נגמרו. אלא שהגיעו לגורן וקרוביים ליגמר והרמב"ם כתבו פ"ו כתב דבשתילין מוחר שלא אבף הפירות פ"כ והייטו כדפי' שלא הגיעו לגורן. ולכך בפ"ק דפאה דייק תמא התם ותני טובל מן

דלקח

הגורן וזורע כו': **פטור**: פי' הר"ב אפי' דאה פני הבית שעדיין לא נגמר מלאכתן ע"כ וכ"כ הר"ש. לאו דמשום שלא נגמרו אין הבית קובע. דהא קיפא לקח במחובר פטור אתיא כר"ת דמקח קובע אף בדבר שלא נגמר וה"ה לאחר כדאמר בירושלמי בהכניסו לאחר בית שמיכה אסור לר"מ ומייתי לה תוי"ט בסמוך. אלא אפי' לר"מ דקובע הייטו לאכילה. אבל לזריעה לא שייך קביעות כלל דזורע פטור מן המורה אלא דרבנן גזר ובלא נגמרו לא גזר: לקח במחובר פטור. פי' הר"ב שאין מקח קובע במחובר ע"כ. ותמה תוי"ט דתיפוק ליה משום שלא נגמר. ולאו קושיא היא דקמ"ל כשלוקח לאכלן ובשפת אכילה הן תלושין ונגמרו אפ"ה לא נקבעו כיון דחייל המקח במחובר ולא נקבע בשעת המקח מו לא קבע אח"כ. והירושלמי דמוקי לה כר"מ וכמ"ש הר"ש. משום דמשמע ליה

דלקח

יכין תפארת ישראל יכין

עליהן שם טבל מעולם ומותר לאכול ערלי מגדולים הגיי'. **ואע"ג** דלא קיי"ל כר"ע [ספ"ח דפאה] אלא גם קודם שנתמרח בכרי אסור לזרוע טבל מד"ס. י"ל התם אע"ג שלא נתמרח עדיין עכ"פ כל שאר מלאכתו נגמר ואינו חסר רק מרוח כרי. אבל הכא מדדעתו לחזור ולנטעו לא עשה שום דבר לגמר מלאכתו ובכה"ג גם רבנן מודו [זה כונת הירושלמי]. ולפ"ז דשתלים אינן בר עשורי [כקו' רתוי"ט] נ"ל דמייירי בשתילי שתלים ורגיל כפ"ד מ"ה: ג) דאין מקח קובע רק בקנה בתלוש. ור"מ היא דס"ל מקח קובע אפי' בלא גמר מלאכתו [כפ"ב מ"ט] דאל"כ בל"ז לא הוקבע:

דהוה

ראשונה

פרק ה א מתוך שלו ונטע לתוך שלו. הא דצריך למימני שהכל בתוך שלו. לגלוי מלתא דמשום שלא נגמר מלאכתן מותר. וכיון שהכל בתוך שלו אין דרך לעקור ולחזור ולנטע אם לא להשניחן כשלא נגמרו אבל אם קבע שתילין ממקום אחר ליטע בשדהו פעמים שאפי' נגמרו מלאכתן עושה להרבות את שדהו בנטיעות וכן במוכר מתוך שדהו לאחרים משום רווחא דמתון עביד אפי' נגמרו אבל מתוך שלו לתוך שלו מ"ב שלא נגמרו. והייטו דאמר בירושלמי דהיא דספ"ק דפאה דאסור לזרוע בחמים שנגמרו ושתילים לא נגמרו. וחמים נגמרו לאו דוקא דהא קודם מירוח עדיין לא נגמרו. אלא שהגיעו לגורן וקרוביים ליגמר והרמב"ם כתבו פ"ו כתב דבשתילין מוחר שלא אבף הפירות פ"כ והייטו כדפי' שלא הגיעו לגורן. ולכך בפ"ק דפאה דייק תמא התם ותני טובל מן

פי' הר"ב שאין מקח קובע למעשר אלא בקונה בתלוש . וכן פי' הרמב"ם . ותמיהה לי דתיפוק להו שאינו נגמר למעשר . אבל הר"ם כתב לקח במחובר פטור דאין מקח קובע במחובר . אבל תלוש דומי' דמחובר קובע אע"פ שלא נגמרה מלאכתו וסתמא כר"מ דלעיל בפ' שני ע"כ . ור"ל במשנה ה וכן הוא בירושלמי דהכא ואכתבהו בסוף דבור המתחיל לקט לשלוח וכו'. ועיין פ"ב משנה ו] : ["לקט . פי' הר"ב שתילים . וכן כתב הר"ם בשתילין אילרי . ובסוף דבור דלקמן תמצא הטעם למה פירשו כן] : לקט לשלוח לחברו פטור . ר"ע מברטנורה

במחובר : לקט . שתילין לשלוח לחברו פטור : אם יש כיוצא בהם נמכרים בשוק . חביבי כאילו נגמרה מלאכתן ואין

לקט [א]) לשלוח לחברו פטור [ה]). ר' אלעזר בן עזריה אומר אם יש כיוצא בהם נמכרים בשוק הרי אלו חייבין [ה]) : העוקר

וכן גירסת הר"ב והר"ש . וא"כ מתני' כר"י דפרק דלעיל משנה ב דמחייב בלוקט כלכלה לשלוח וכו' . דאילו לרבנן אפי' כלכלה פטור והוי מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם . ולעיל פסק הר"ב דאין הלכה כר"י וכ"ע . אבל הרמב"ם בחבורו פ"ה כתב לו שלקח וכו' . וכתב בפירושו מי שקנה תלוש וכו' . והשתא הוי דומיא דלקח במחובר ואינו ענין לדר"י דלעיל . [*ורליתי בירושלמי לקט לשלוח לחברו פטור . רב אמר הוא אסור לוכל רב שימי אמר קומי רבי יוסי בשם רבי אחא . מה דאמר רב בשסנסיסו לאחר בית שמירה כר"מ . א"ר מנא מתני' אמרה כן . לקח במחובר לקרקע פטור הא בתלוש חייב . מלן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן לא ר"מ . רבי חייא בשם ר' יוחנן דר' יהודה היא . ותני כן ר' יהודה אומר בשם ר"א בן עזריה אף השולח לחברו עטין ושתילין וחבילי תלתן לא יאכל עד שיעשר שכן דרך בני אדם משלחין לחבריהם טבלים בדברים הללו ע"כ . וא"ל דהני תרי אוקימתות איכא ביניהו נמי דלאוקימתא קמא מיירי במקח והוא פי' הרמב"ם . ולאו"ג דנקט לקט במשנה דהתם כך היא הגירסא ג"כ לקמן . ואפ"ה הפירוש שלקט לאחר שלקח ממנו במקח שכן בפ"ב משנה ה דשנה התם הא דר' מאיר ושם אמרו בירושלמי מה פליגי בלוקט ומוכן לו אבל בלוקט לאכול וכו' וכן בכל אותה פיסקא . והכי נמי מתני' דהכא דקתני לקט משמעה לקט לעורך הקונה ומהדר תרישא דלקח במחובר וכו' וקאמר שאם לקט לשלוח לחברו שקנאה ממנו . ולאוקימתא בתרא אתיא כפשטא דלקט

מלאכת שלמה

בשתילים דלעיל וה"ק לקח שתילים במחובר לקרקע ואח"כ חזר ואמר לקח שתילים לשלוח לחברו וכו' אך קנת קשה למה הוצרך לומר ששתילים פטורים הרי אפי' פירות נמורין פטורין אך אפשר לתרץ דמשום לפת ונמוחת דלקמן שחייבין הוצרך לומר הדין בשתילים דפטור עכ"ל ז"ל לקט לשלוח לחברו פטור.יש גורסין לקח לשלוח לחברו וכו' והיא גרסת הרמב"ם ז"ל בפירושו וגם שם פ"ה ומעשה מקח במחובר לקרקע פוטרו כדרישא . ובירושל' דייק דהא אחר דהיינו מי שמתלחו לו חייב לעשרן אפי' שאין כיוצא בהן נמכרין בשוק ואתא ראב"ש למימר דדוקא אם יש כיוצא בהן נמכרין חייב מי שמתלחו לו שכן דרך בני אדם משלחין לחבריהם עבלים בדבריהם הללו ואם לאו פטור ותני כן ר' יהודה אומר משום מקח במחובר לקרקע פוטרו כדרישא . ובירושל' דייק דהא אחר דין השולח לחברו עטין ושתלין והוצי פשתן לא יאכל עד שיעשר ודאי שכן דרך בני אדם משלחין לחבריהם עבלים בדברים הללו . וכתב ה"ר יהוסף ז"ל אם יש כיוצא בהן וכו' פי' אם יש שתילים כיוצא בהן נמכרין לאכילה חייב וא"ל דראב"ש קאי אכל אלה הנבות שבכאן וא"ש ע"כ . עוד כתב בדוב הספרים גרסי' לקח לשלוח לחברו אך בם"א גרסי' לקט וא"ש כי לעיל בפי פירות קאמר רבי יהודה

יכין תפארת ישראל

ד) דהוה ליה כנותן מתנה במחובר דפטור ואף על גב דמתנה בגלא זה פטור ממעשר [כפ"ב סי' ג'] על כל פנים במשלח לביתו

משנה

דלקח במחובר בשתילין מיירי דהא קיפא לקח לשלוח לחברו ומי בשתילין ומדלישא וכיפא בשתילין תלושין ומי בשתילין ופפיר קשיא ליה מתי איריא מחובר אפי' שתילין תלושין ומי הא לא נגמרו אלא כר"מ אתיא: לקט לשלוח לחברו פטור.פי' הר"ב בשתילין מיירי וא"ל משום שלא נגמרו פטור דאילו נגמרו היינו לוקט כלכלה דמחייב ר"י כפ' דלעיל מ"ב ושם כתבנו דעיקר האיסור הוא בנגמרו שאסור לשלוח עבלים שמא יאכלם תכרו בעבלן בסבור שהמשלח עושרן אבל לא נגמרו מידע ידיע שלא נתעשרו ומודה ר"י דפטור . וכבר בנגמרו לא צריך למיתני דהא תמי לה התם דפליגי . אלא הכא משום פגומתא דראב"ש תני לה דאפי' בלא נגמרו אסר . ומעמא דראב"ש דבשתילין גזרו אף בלא נגמרו כדאמר בירושלמי שכן דרך בני אדם משלחין לחכריהם עבל בדברים הללו ע"כ כלומר שהעם נהגו להקל בהלו לשלחם עבל וגזרו בהו אף בלא נגמרו אבי נגמרו דעבדי איסורא . וכתב הר"ם דזה שכתבתו לו חייב לעשרן ע"כ . אבל כמלך ולא שלחן הוא מוהר לאכול מהן עדאי דהא לעיל בפי כלכלה נמי לא גזרו חכמים אבו לא כמלך וא"ש הכא דכולי האי לא גזרינן לא נגמרו אבו נגמרו ולא שלחן אבו שלחן . ומיהו יתכן יותר לפרש דהמשנה קאי דאם כמלך חייב. דאילו מי שכתבתה לו פטיעת דחייב אם יקבנו אלו דהא יודע שלא בטבון המשלח ואפי' בשאר כל הפירות ומאי איריא סני . ואי חייב אפי' אוכל עדאי וכשלא נקבנו אלו לא מסתבר דלמה נתחייב בו יותר מפירות שלו . אלא אמשלח קאי ונגמלך וכן מבטא הלשון לקט לשלח אע"פ שלא שלח ומבוס דאליבא דר"י דמחייב לעיל בכלכלה לדידי' תני הכא דבלא נגמרו דהכא לגמ' דיהן לאו כר"מ הוא אלא הכא במחובר שנגמל אחיריו כו' ע"כ . והנה מה שכתב לפרש בירושלמי לע"ד ניתא . הדא דמפטם דברי הירושלמי אין בראה כלל דמתיא לתקנויי לרב ואו אם איתא דרב שימי אם לתרץ לא הוצ"ל רב שימי אמר אלא אמר רב שימי דהאמר נמי אח"כ א"ר מונא ומ"ש לפ' במימרא דר"ה דמלתא בתפי נפשה היא דאי הוי משיקרו חדא לדידיה ל"ל כמ"ש הוא דתסר הפסקא דאב"ש ש' קודם ר"ח ואו אם איתא דמ"ש דר"י היא ר"ל ר"י דבריתא הוצ"ל דתני כן ר"ח וכו' ולא ותני כן ועוד שדבר הפל היא לומרו דר"י היא כיון דבריתא נמי ר"י אמר כן בשם דאב"ש דאב"ש היא

חלופי גרסאות

לשלוח בל"ג לשלח וכ"ש בירושלמי . פטור בל"ג ל"ג .

תוספות חדשים

בתחילת ערלה כמו לקח במחובר אבל תחלה אסור לזרוע עד שיעשר ולא הוה צריך לחלק בין שתילים לחיטים ש"מ דס"ל דלרבנן לחיטו זרעו קודם מדות אסור הבדולין וכ"כ מדברי הרמב"ם פ"ו מה"מ בל"ז ע"ש ודלא כדברי הר"ן שכתבו בתי"ע תרומות פ"ע מ"ו ע"ש:

תוס' אנשי שם

תוי"ם ד"ה לקח כו' ותמיהה לי כו' . למ"ש הרמב"ם בפי' המשנה בפפ"ב דבמקח מי שלוקח לאכילה הוי דבר שנגמ"ל ותייב ולפ"ז ל"ש הא דס"ב מ"ו דאם אמר בשני תשבותות אלו כו' פטור מפני שקנה במחובר לקרקע משמע דוקא במחובר לקרקע הוא דאוכל כדרכו ופטור וכמתני' דהכא והייגו משום דאוכל תיכף והוי אלו דבר הגמור אך מפני שקנה במחובר לקרקע הוא דפטור ואם היה תלוש היה חייב ל"כ אין מקום לקושיא התי"ע דהכא אף לר' יהודה אם רוצה לאכול תיכף כמות שהוא חייב משום שהמקח קונה דהוי דבר הגמור ודוקא בלוקח הוא דפליג ר"י בפפ"ב כמ"ש הר"מ שם וא"ל לאוקמי דוקא הר"מ.(מש"ח): ד"ה לקט לשלוח כו' וא"ל דהני תרי כו' . כאן כאריך הב"ד והמלית דבריו להקשות על התי"ע דא"ל לפרש הירושלמי דתרי אוקימתא היינו דהכר"ם מפ' כאוקימתא הר"ש מפ' דסתמא הר"מ והעתיקו התי"ע לעי' וגם ל"ל עומר דהר"מ כאוקימתא קמא דהר"מ לא הזכיר ל"מ כלל ושדר הו"ל לפסוק דמקח קונה בדבר שלא נגמ"ל ותו דמן הירושלמי מוכח דמתני' בשתילים והר"מ מפ' בסתם פירות ולכך פי' הירושלמי דאין כאן כ' אוקימתות אלא דמשיקרא פריך ממתני' אדרב ותי' רב שימי דלא דרב בשבמיכו לאחר ופריך הר"מ בתמי' דקונע תנר אפי' בדבר שלא נגמ"ל ומשני ר' מנא מתני' אמרה כן וכו' והא דאמר בתר הכי ר"ח בשם ר"י לא לאפלוגי אדרב ור' מנא אתי אלא מלתא אחריתי היא ואתא למימר דהא דאמר ראב"ע במתני' דר' יהודה הוא דאמר כן משמי' דתני כן רי"ל בשם ראב"ע וכו' וכ' עוד הר"מ לא חזיל בהגיית הירושלמי לא בפי' ולא בחבורו משום דבגמ' דיהן פ"ם המניח אמרי' דסוגן לקוכין אלא בדבר שנגמ"ל ומתני' דהכא לגמ' דיהן לאו כר"מ הוא אלא הכא במחובר שנגמ"ל אחיריו כו' ע"כ . והנה מה שכתב לפרש בירושלמי לע"ד ניתא . הדא דמפטם דברי הירושלמי אין בראה כלל דמתיא לתקנויי לרב ותו אם איתא דרב שימי אם לתרץ לא הוצ"ל רב שימי אמר אלא אמר רב שימי דהאמר נמי אח"כ א"ר מונא ומ"ש לפ' במימרא דר"ה דמלתא בתפי נפשה היא דאי הוי משיקרו חדא לדידיה ל"ל כמ"ש הוא דתסר הפסקא דאב"ש ש' קודם ר"ח ואו אם איתא דמ"ש דר"י היא ר"ל ר"י דבריתא הוצ"ל דתני כן ר"ח וכו' ולא ותני כן ועוד שדבר הפל היא לומרו דר"י היא כיון דבריתא נמי ר"י אמר כן בשם דאב"ש דאב"ש היא

יכין

המהנה דרך כבוד חייב במעשר [כפ"ד מ"ב] ולהכי קאמר הכא דבלקטו במחובר אדעתא דהכי פטור נס לר"י התם: ה) דהו"ל נגמ"ל : ריגמן

ראשונה

מודה ומלה קתני דראב"ע מחייב והייגו כמו בכלכלה לר"י דאיתו גזר התם אמו לא מלך כדפי' שם. והרמב"ם ז"ל לקח לו שמה אחרת דלקט לשלוח לחברו במקח מיירי דאמ"ב דלקח לעצמו לאכילה קמקח קובע אבל לשלוח לחברו לא דאין המקח קובע אלא בלוקח לאכילה כ"כ בפירושו . ונם בחבורו כתב בכפ"ה לקח תלוש לשלוח לחברו לא נקבנו ולפ"ז לא מייר מתני' בשתילין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו כמו כלכלת אתנים . ומשמע דאמתיא כהכמים דר"י דפ"ד דפסחי . ול"ע דבירושלמי משמע כפי' הר"ב. ומו"ע ולא להשוות הירושלמי לשטת הרמב"ם . ולא ידעתי לסוף דעתו דהא מיקר דברי הירושלמי הם אליבא דרב דאמר הוא אסור לוכל . ולא כסתם מתני' דקתני פטור . ופליגי התם לאוקמי תלתי' דרב דלא פליג אסתם מתני' ורב שימי מוקי מילתיה דרב כשהבטיחו לאכל כלומר מתני' דפטרא כשאין שם קביעות תנר . ורב מייירי שנקבנו בתנר ובר"מ דאמר מקח קובע בדבר שלא נגמר ה"ה אבר ור' חייא מוקי מלתיה דרב אפי' כר' יהודה דאין קביעות בדבר שלא נגמר ורב דמחייב אליבא דראב"ע אמרה דפליג אסתם מתני' דשתילין ושבנים המיירי שפי שדרכן לשלוח עבלים ונגמרו ונהי דבשאר פירות שלא נגמרו מלאכתן לא נקבנו אלו נקבנו ומייירי כ"י אבר או ע"י מקח . ואפשר נמי דשוקי כולה מתני' כלאב"ע וה"ק לקח לשלוח לחבנו אם אין כיוצא בהן נמכרין אבל אם כיוצא בהן נמכרין מחייבין . כך כ"ל בנוב כפי' הירושלמי ודברי תוי"ע אין מחווין כלל וא"כ אדרבה מוכח דמתני' דלקט לשלוח לחבנו בשתילין מייירי כפי' המפרשים

ב העוקר לפת. פס פ"ו ה"ג: בצלים. פס פ"ח מ"ח וס"ע: מהלכות טומאת אוכלין ה"ט: ג לא ימכור. פס פ"ב מהלכות מעשר כ"ו:

תוספות רע"ק

פ"ה משנה ג [אות יג] [במשנה] **לא** ימכור אדם את פירותיו) בירושל' פירש לא ימכור שדהו משבאו לעונת מעשרות לפי שאינו נאמן דעובר משום לפני עור. הר"ש:

תוס' אנשי שם

היא. אלא מתוודיתא דבר אלא לאפוקי אלא לפרושי וסיימו דמתני' לאמרה דאם סמעון נקח בתלוש מראובן שהוא בעל הבית כדי לעלות לגוי שמעון זה פטור מלעשר אע"פ שקנה בתלוש לפי שאין המקח קובע אלא כשקונה לעצמו הבאתא דמתני' רב דדוקא שמעון המבלה פטור מלעשר אבל לוי הייב לעשר וז"ב הוא כלומר מכיון דאסור לוקל והנה משמע ליה לירושל' דמתני' בשתלין לאיירי ולא בפירות גמורין ומ"ב היכי קאמר רב שלוי אסור לוקל והלא עדיין לא נגמרו מש"ה בא ר' שימי לומר שהו דוקא כשהכניסן לאגר כו' ומדר פרין והלא אף אגר אינה קובעת כשלא נגמ"ל ומי אפשר דרב ר"מ ומשני מתני' אמרה כן כו' ובאר הכי אמרי' ר"מ בשם ר"י דאפי' נקט נמו בלוקח איירי אלא כפשטא דמתני' שאם נקט בעל השדה שתלין לעשות לאגרו אע"ג דמקפיד עליהו לא קבעי לפי שלא נגמרו ור"י דפרק דלעי' הוא דמחייב בכלכלה דוקא לפי שנגמרו והכא אפי' מי שנשתלמו לו פטור ואע"פ מחייב לזה שנשתלמו לו וכו'. ומינו למדין שדברי הר"מ בפי' ובהגורו כאוקימתא קמא דמתני' מיירי במקח אלא שסובר דאם דמוקי לה כר"מ משום דיש"ל לאוקמי בשתלין כמו כרישא. אבל לדידן דקיי"ל דלא כר"מ מוקמי למתני' בפירות גמורין ואתא מלתא דרב כשבאה דדוקא שמעון אבל לוי פטיעת דחייב אם מכניסן באגר כו' כיון שהם פירות גמורין ולעולם דלאו ר"מ היא. ובא דקתני רישא לקח במתוכר כו' דדייקי' כא הלום כה"ג חייב י"ל דה"ק לקח במתוכר כגון שאינו מלא חיוב אבל אם מכניסן באגר אפילו לוי חייב כו' ומ"ש לפי שלא נגמרו אלא שבאה לעונת מעשרות לפי שאינו נאמן אינו מובן דמשום לפני עור. הר"ש:

תוס' אנשי שם

היא. אלא מתוודיתא דבר אלא לאפוקי אלא לפרושי וסיימו דמתני' לאמרה דאם סמעון נקח בתלוש מראובן שהוא בעל הבית כדי לעלות לגוי שמעון זה פטור מלעשר אע"פ שקנה בתלוש לפי שאין המקח קובע אלא כשקונה לעצמו הבאתא דמתני' רב דדוקא שמעון המבלה פטור מלעשר אבל לוי חייב לעשר וז"ב הוא כלומר מכיון דאסור לוקל והנה משמע ליה לירושל' דמתני' בשתלין לאיירי ולא בפירות גמורין ומ"ב היכי קאמר רב שלוי אסור לוקל והלא עדיין לא נגמרו מש"ה בא ר' שימי לומר שהו דוקא כשהכניסן לאגר כו' ומדר פרין והלא אף אגר אינה קובעת כשלא נגמ"ל ומי אפשר דרב ר"מ ומשני מתני' אמרה כן כו' ובאר הכי אמרי' ר"מ בשם ר"י דאפי' נקט נמו בלוקח איירי אלא כפשטא דמתני' שאם נקט בעל השדה שתלין לעשות לאגרו אע"ג דמקפיד עליהו לא קבעי לפי שלא נגמרו ור"י דפרק דלעי' הוא דמחייב בכלכלה דוקא לפי שנגמרו והכא אפי' מי שנשתלמו לו פטור ואע"פ מחייב לזה שנשתלמו לו וכו'. ומינו למדין שדברי הר"מ בפי' ובהגורו כאוקימתא קמא דמתני' מיירי במקח אלא שסובר דאם דמוקי לה כר"מ משום דיש"ל לאוקמי בשתלין כמו כרישא. אבל לדידן דקיי"ל דלא כר"מ מוקמי למתני' בפירות גמורין ואתא מלתא דרב כשבאה דדוקא שמעון אבל לוי פטיעת דחייב אם מכניסן באגר כו' כיון שהם פירות גמורין ולעולם דלאו ר"מ היא. ובא דקתני רישא לקח במתוכר כו' דדייקי' כא הלום כה"ג חייב י"ל דה"ק לקח במתוכר כגון שאינו מלא חיוב אבל אם מכניסן באגר אפילו לוי חייב כו' ומ"ש לפי שלא נגמרו אלא שבאה לעונת מעשרות לפי שאינו נאמן אינו מובן דמשום לפני עור. הר"ש:

ב העוקר לפת ו) וצנונות ז) מתוך שלו ונוטע להוך שלו לזרע ח). חייב ט) מפני שהוא גרנן י). - בצלים משהשרישו בעליה יא) טהרו מלטמא יב). נפלה עליהם מפולת והם מגולים יג). הרי אלו כנטועים בשדה יד): **ג** לא ימכור אדם את פירותיו טו) דקעבר

משבאו

ח"ג. **ב** לפת וצנונות נד"ס צנונות. מתוך דיוסלמי לתוך. גרנן נד"ס גרנו. משהשרישו נד"ס שהשרישו וכ"ה בירושלמי.

ואין הלכה כראב"ע: **ב** ונוטע בתוך שלו. לזרע [שיתבשל] בהם הזרע במקום נטיעתן: מפני שהוא גרנן. עקירתן הוא גרנן שאין להם גורן אחר להתחייב במעשר דזרען פטור מן המעשר דכתיב (ויקרא כו) מזרע הארץ ולא כל זרע פרט לזרעוני גינה שאינן נאכלין ונמצא שנגמרה מלאכתן ואסור לנוטען עד שיעשר: טהרו מלטמא. דכזרועין דמו והתורה רבתה בטהרת זרעים דכתיב (שם יא) על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא אבל לכל שאר מילי כתלושין דמו ובחזקתן הן למעשר ולשביעית ואפילו לטהרת טומאה דוקא השרישו בעליה שיש התחיתן עפר המעזיבה אבל השרישו בקופה בקופה כתלושים דמי אף לענין טומאה: והן מגולין. הענין שלהן כדרך גדילתן כנטועים בשדה דמו והתולש מהן בשבת חייב וחייבין בשביעית וכמעשרות: **ג** לא ימכור אדם פירותיו וכו'. דקעבר

פסקו דלא כותיה דהכי נמי לאוקימתא קמא פסקינן בפרק ב דלא כרבי מאיר אע"ג דהכא סתם כותיה אלא שעת ירושל' דמדמפרש דאתי' כר"פ תו לא הוה כסתמא. וכדכתיבנא לירושלמי בפרק קמא משנה ח בדבור המתחיל רבי יוסי מתיר אלא דלריך עיון טובא אם כך היא הסיעה לעולם דדלמא דוקא התם דאמר הירושלמי להדיא לפוס כן אמר דתנא קמא רבי מאיר היא דלא תסבור בתמא ורבי יוסי והלכה כסתמא וכו' כמ"ש לכוטו לעיל בס]: **ב** טהרו מלטמא. פירש הר"ב אבל לכל שאר מילי כתלושין דמו [ובחזקתן] הן למעשר ולשביעית. ולא נקט שבת לפטור כמו דנקט בסיפא שבת לחובה. ובירושלמי רבי יוחנן בשם רבי יאשי עריסה של בצלים שהשרישה שתלם מהם בשבת פטור

מלאכת שלמה

שתלין והוי שעמא משום דלא נגמרה מלאכתן ע"כ: **ב** ונוטע להוך שלו לזרע חייב. פי' הרמב"ם ז"ל ליקח ממנו הזרע: חייב. דמפקיע מידי מעשר הוא דתנן בסוף פירקין דזרע לפת וצנוטות ושאר זרעוני גנה שאין נאכלין פטורין מן המעשרות דלא הוו אוכל וכיון דהוו שבתא לאכילה חייבין ובירושל' פליגי אמוראי כשנטען נאכול אי פטור אי לא ור' יוחנן ס"ל דבין לזרע בין לאכול חייב ולדידי' מפני שהוא גרנס דקתני מתני' ר"ל דפעמים שתולשן בשבת שניי' שדיה מעשר שני ונוטען ועתיד לחזור ולתולשן בשלישית שדיה מעשר שני ונמצא מוציאן

ממעשר שני ומכניסן במעשר שני אז אי שני אי אפשר מן העני לשני: מפני שהוא גרנן. כתב ה"ר יהוסף ז"ל ס"א גרנן וכתב עוד פי' כי עתה הן ראויין לאכילה ואח"כ יתקלקלו ואע"ג דתנן במס' פאה ונוטע מן הגרן וזורע ופטור מן המעשרות עד שימרה כ"ל לחלק כי לשם לא שעקר לעיל ועל כן הוי גרנן כגורן שאר האוכלים ולא משעה שתלש אבל הלפת וצנוטות מתחלה נעקרו לכך אלא יהי' להם גרן אחר אלא זה ועל כן חייבין וע"ע ע"כ: **ג** לא ימכור אדם את פירותיו וכו'. ומפ' בירוש' שאפי' שמוכר שדהו עם פירותיו לא אמרן לפירות מפלה ביומו

פניה

יכין

ו) ריבבון: ז) רעטעיג: ח) שיתרבה הזרע במקום הנטיעה הכ': ט) לעשר קודם שיחזור ויטעון: י) ר"ל עקירתן הוא גרנן למעשר דהרי הפרי יפסד בנטיעה ב' וזרע גינה שלמת ג"כ פטור ממעשר: יא) לרבותא נקט עלייה אע"ג דשם לא על קרקע עולה מוכחים והם

תפארת ישראל

המפרשים ז"ע. ושמת הרמב"ם ל"ע: **ב** לזרע חייב. כלומר כיון שאין נתכוון שיוציאו בנופן שיגדל הירק יותר ממנה שהיה נגמר מלאכתו ונעקר הוא ואסור לאוכלו. אבל אם נתכוון להוציא בנופן הרי הם כשתלין דלעיל שלא נגמר מלאכתן: **משהשרישו** בעלייה נקט בעלייה שדרך בעה"ב ליתן עם תפלין וזה ג"כ נתן הבצלים עם הלפתנין ולא לשם זריעה והלכך לכל מילי כתלושין דמי בר לענין טומאה ולפ"ז משמע דה"ה שתן בשדה אלא לשם זריעה והשרישו נמי כך דינם כמו השרישו בעליה ולא נקט עליה אלא שדרך בעה"ב לשמור אם פירותיו. ומיהו אם לא השרישו כן אמרן ובין בעליה אפי' מעומאה לא בהכו דזרע זרוע ומשמע הבנשה כדאמר בפסחים דף כ"ה כתיב הזרע וכתיב המלאה הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה. וכן משמע בפ' האחד ד' ל"ו דבמי רבא חטים וזרען בקרקע ולא השרישו כמנהי בכלא דתו א"ד נמלן אבד קרקע ומשפחם לענין אוכלא ובנוטה ולענין עומר מיבעי ליה ולא קאמר נמי לענין עומאה משמע דבלא הבנשה לא בעלו כלל ומשמע דלענין שבת נמי התולשן פטור וכ"כ פוי"ש מן הירושלמי אבל מדברי התו' בשבת גבי הטומן לפת וצנוטות דפס"ק דכלאים נראה דאפי' אין מתכוון לזריעה אם השרישו אסור ליטלן בשבת וכ"כ מדברי הפוסקים בא"ח סי' ש"ח ס"ח. ומסברא נ"כ נראה כן דאמנו זרעים של הפקר המתוברין יהא תותר לתולשן הואיל ולא נתכוון בהבנשתן. ואפשר דהטומן את שלו אחרי שאינו רואה

ג העוקר לפת. פס פ"ו ה"ג: בצלים. פס פ"ח מ"ח וס"ע: מהלכות טומאת אוכלין ה"ט: ג לא ימכור. פס פ"ב מהלכות מעשר כ"ו:

יכין

מעשרים בקרקע עליה. אפ"ה הוי כאילו הכו שרשים בקרקע ומחובר: יב) כ"ל אפי' היו טמאים כטהרו אבל למעשר ושביעית כתלושין דמי והתולשן בשבת נמי פטור ודוקא בעפר שבעליו אבל בהשרישו בכלי אפילו לטומאה הו"ל כתלוש: יג) העלין נשארין מגולין: יד) לכל מילי: טו) אפי'

ישראל

ראשונה

בהשרשה ולא ניחא ליה שיעריסו שנפסדין בכך. ל"ע: **בעלייה**. פי' הר"ב דוקא בעלייה שיש מתחיה עפר המעזיבה אבל בקופה לא עכ"ד. מלשון משמע דשריותא דקופה הוא כשאין בה עפר ואם יש בה עפר הרי היא בעלייה. ונפס"ב דעוקרין פי' הר"ב בהיא דהכתוב בעלין שאינו נקוב כתלוש הוי לענין טומאה ואסור עלין שזורכין בטוכה הוא שם העפר. ואין לומר דקופה שכתב הר"ב בקופה מיירי ואע"ג דבכל דוכתא קופה הוי כמחובר לגמרי בפפ"ז דכלאים ופפ"ו דשבת. הייט כשהוא בהשרשתן אבל אינו מחובר הוי כתלוש לגמרי אף לענין טומאה. דלא מסתבר לחלק כיון דקופה כזרוע בקרקע דמי אפי' אין דולה בהשרשתן לענין טומאה מיהא אחמי גרע יתעלייה. ונראה דקופה שאינה נקובה אפי' יש בה עפר קאמר הר"ב דכתלוש לגמרי דמי וה"ק דוקא בעלייה מהני עפר המעזיבה ונקופה לא מהני והשרשה דעליו' שמחובר לקרקע כקרקע דמי. ולענין הר"ש דוקא השרישו בעליו' אבל השרישו בקופה לא' ולא הזכיר בוש שם עפר המעזיבה וזה משמע כדפי' ונראה עוד דהשרישו בעליה תשוש שרואה את האויר מתרגש רוחות הוי כמחובר אבל בקופה אינם רואים את האויר ובקופה נמי אם מלאה עפר פר שפתה מביב כמחובר כדאמרן שפ"ב דשבקין: **נפלה** עליהן מפולת. ומחוך זה הסיח דעתו מהם ונשתנו אם עד שהשרישו כיון שהעלין מגולין והיה ישב ליעלן ע"ו העלין הוי כמו גילוי דעתא שאינו מקפיד אם ישרישו אם סלוך הרי הם כנטועין

ב) העוקר לפת. פס פ"ו ה"ג: בצלים. פס פ"ח מ"ח וס"ע: מהלכות טומאת אוכלין ה"ט: ג) לא ימכור. פס פ"ב מהלכות מעשר כ"ו:

תוספות רע"ק

פ"ה משנה ג [אות יג] [במשנה] **לא** ימכור אדם את פירותיו) בירושל' פירש לא ימכור שדהו משבאו לעונת מעשרות לפי שאינו נאמן דעובר משום לפני עור. הר"ש:

תוס' אנשי שם

היא. אלא מתוודיתא דבר אלא לאפוקי אלא לפרושי וסיימו דמתני' לאמרה דאם סמעון נקח בתלוש מראובן שהוא בעל הבית כדי לעלות לגוי שמעון זה פטור מלעשר אע"פ שקנה בתלוש לפי שאין המקח קובע אלא כשקונה לעצמו הבאתא דמתני' רב דדוקא שמעון המבלה פטור מלעשר אבל לוי חייב לעשר וז"ב הוא כלומר מכיון דאסור לוקל והנה משמע ליה לירושל' דמתני' בשתלין לאיירי ולא בפירות גמורין ומ"ב היכי קאמר רב שלוי אסור לוקל והלא עדיין לא נגמרו מש"ה בא ר' שימי לומר שהו דוקא כשהכניסן לאגר כו' ומדר פרין והלא אף אגר אינה קובעת כשלא נגמ"ל ומי אפשר דרב ר"מ ומשני מתני' אמרה כן כו' ובאר הכי אמרי' ר"מ בשם ר"י דאפי' נקט נמו בלוקח איירי אלא כפשטא דמתני' שאם נקט בעל השדה שתלין לעשות לאגרו אע"ג דמקפיד עליהו לא קבעי לפי שלא נגמרו ור"י דפרק דלעי' הוא דמחייב בכלכלה דוקא לפי שנגמרו והכא אפי' מי שנשתלמו לו פטור ואע"פ מחייב לזה שנשתלמו לו וכו'. ומינו למדין שדברי הר"מ בפי' ובהגורו כאוקימתא קמא דמתני' מיירי במקח אלא שסובר דאם דמוקי לה כר"מ משום דיש"ל לאוקמי בשתלין כמו כרישא. אבל לדידן דקיי"ל דלא כר"מ מוקמי למתני' בפירות גמורין ואתא מלתא דרב כשבאה דדוקא שמעון אבל לוי פטיעת דחייב אם מכניסן באגר כו' כיון שהם פירות גמורין ולעולם דלאו ר"מ היא. ובא דקתני רישא לקח במתוכר כו' דדייקי' כא הלום כה"ג חייב י"ל דה"ק לקח במתוכר כגון שאינו מלא חיוב אבל אם מכניסן באגר אפילו לוי חייב כו' ומ"ש לפי שלא נגמרו אלא שבאה לעונת מעשרות לפי שאינו נאמן אינו מובן דמשום לפני עור. הר"ש:

תוס' אנשי שם

היא. אלא מתוודיתא דבר אלא לאפוקי אלא לפרושי וסיימו דמתני' לאמרה דאם סמעון נקח בתלוש מראובן שהוא בעל הבית כדי לעלות לגוי שמעון זה פטור מלעשר אע"פ שקנה בתלוש לפי שאין המקח קובע אלא כשקונה לעצמו הבאתא דמתני' רב דדוקא שמעון המבלה פטור מלעשר אבל לוי חייב לעשר וז"ב הוא כלומר מכיון דאסור לוקל והנה משמע ליה לירושל' דמתני' בשתלין לאיירי ולא בפירות גמורין ומ"ב היכי קאמר רב שלוי אסור לוקל והלא עדיין לא נגמרו מש"ה בא ר' שימי לומר שהו דוקא כשהכניסן לאגר כו' ומדר פרין והלא אף אגר אינה קובעת כשלא נגמ"ל ומי אפשר דרב ר"מ ומשני מתני' אמרה כן כו' ובאר הכי אמרי' ר"מ בשם ר"י דאפי' נקט נמו בלוקח איירי אלא כפשטא דמתני' שאם נקט בעל השדה שתלין לעשות לאגרו אע"ג דמקפיד עליהו לא קבעי לפי שלא נגמרו ור"י דפרק דלעי' הוא דמחייב בכלכלה דוקא לפי שנגמרו והכא אפי' מי שנשתלמו לו פטור ואע"פ מחייב לזה שנשתלמו לו וכו'. ומינו למדין שדברי הר"מ בפי' ובהגורו כאוקימתא קמא דמתני' מיירי במקח אלא שסובר דאם דמוקי לה כר"מ משום דיש"ל לאוקמי בשתלין כמו כרישא. אבל לדידן דקיי"ל דלא כר"מ מוקמי למתני' בפירות גמורין ואתא מלתא דרב כשבאה דדוקא שמעון אבל לוי פטיעת דחייב אם מכניסן באגר כו' כיון שהם פירות גמורין ולעולם דלאו ר"מ היא. ובא דקתני רישא לקח במתוכר כו' דדייקי' כא הלום כה"ג חייב י"ל דה"ק לקח במתוכר כגון שאינו מלא חיוב אבל אם מכניסן באגר אפילו לוי חייב כו' ומ"ש לפי שלא נגמרו אלא שבאה לעונת מעשרות לפי שאינו נאמן אינו מובן דמשום לפני עור. הר"ש:

דקעבר משום ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט) : ואם בכרו . אם יש בהן בכורות שהגיעו לעונת מעשרות והשאר לא הגיעו טוענן ומוכר לא השאר : **ד** תבנו . שבולין שגדושו ופעמים נשאר בהן חטין: נפתו. פסולת של זיתים: וגיו. פסולת של ענבים: להוציא מהן משקין. לגפתו וזגיו קאי: על הקטועין. שבולת קטועות שלא גדושו : ועל הצדדין . לדי הכרי . וכן התורם בבור בגבו על מה שבחרלמים ועל מה שבזגין. והתורם בבית הבד בלבו על מה שבתוך הגפה: **ה** הלוקח שדה ירק.מן הגכרי: בסוריא. הם חלות שבכם דוד כגון דמשק וחרם מהרים וחרם טובה ובמקלה דברים עשאום כאלו ישראל ובמקלהן לא : אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב. הוחל ובשעה שבאים לידי חיוב ברשותו של ישראל הם . אבל אם הגיע עת החיוב ברשות העובד כוכבים פטור לגמרי זה עשו סוריה ככבוש יחיד ולאו שמיה כבוש : ולוקט בדרכו . ופטור מלעשר אף

מלאכת שלמה

תניא ר"ש מתיר מפני שהוא אומר לו לכהן ולוי הרי מכרתי את שלי לא ותבע את שלך : ולא בשביעית . כגון פירות האילן דשרו בשביעית ומוכר שדהו עם פירותיו לפירותיו הפקר הן לי ממי שמכרן בשביעית קודם שנת המעשרות . וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ל"ל דגם בשביעית אינו אסור אלא מצאתו לעונת המעשרות ע"כ : **ד** חזגיו . קרוס של פסולת ענבים קרוי חזגין : להוציא מהן משקין. פי' דוקא להוציא מהן משקין' אסור אבל לעצרם מותר לאוכרם ע"כ : שהתורם בלבו על הקוטעין. דתניא בתוספתא דתרומות התורם את הגרן לריך פטור ואינו רוצה בהפרשתן: **ד** להוציא מהן משקין. פירש הר"ב לגפתו וזגו קאי. וסיים הרמב"ם והשיור להוציא משקים מן הגפת ומן הזגים ולקוט חטים מן התבן : שהתורם בלבו וכו' . ואם אין בלבו תגאי בית דין הוא. כ"כ הר"ש בשם התוספתא. ודוקא בתרומה הגיטלת בחומר אבל מעשר הא קחזין שלא עושר כפי המדה על אלו הדברים : **ה** ולוקט כדרכו והולך . פי' הר"ב אבל פועלים לא יעבור . דחייש' דלמא

משבאו לעונת המעשרות [מז]) למי שאינו נאכן על המעשרות . ולא בשביעית למי שהוא חשוד על השביעית [יח]). ואם בברו [יח]). נוטל את הבכורות ומוכר את השאר :

ד לא ימכור אדם את תבנו [יט]) . ואת גפתו [כ]) . ואת זגיו [כא]) . למי שאינו נאכן על המעשרות להוציא מהן משקין [כב]) . ואם הוציא חייב במעשרות . ופטור מן התרומה . שהתורם בלבו על הקטועים [כג]). על הצדדים [כד]). ועל מה שבתוך התבן [כה]): **ה** הלוקח שדה ירק בסוריא [כו]). אם עד שלא בא לעונת המעשרות [מז]) חייב. ומשבא לעונת המעשרות פטור [כז]).ולוקט בדרכו והולך [כח]).

ציונים

ד לא ימכור . סם : ופגיר מן התרומה . סם פ"ק מ"ז תרומות סכ"א : ה הלוקח . ירושלמי פ"ק דמעשרות . מיי' סם פ"א הל"ז. טור וכו"ש ז"ל סימן בנא פעיף ז :

הלופי גרסאות

ג משבאו נד"ל עד שלא באו . ולא בשביעית כו' על השביעיות נד"ם ל"ג כ"ו : ד זגיו נד"ב וזגיו וכ"ם ביירושלמי . הקטועים על נד"ב ונד"ו הקוטעים ועל וכ"ם ביירושלמי ונמצא"ב : ה בא ביירושלמי באו . ומשבא נד"ם משבא וירושל' ומשבאו .

תוס' אנשי שם

ע"מ במכר לאין אנו לתלאין לרמאין בדינ'. (הר"ב מייר'): במשנה ולא בשביעית. מפ' הר"מ מבמע דקאי ג"כ לאמהגיעו לעונ"מ ורמז להא דתנן פ"ד מ"ט דשביעית כעונה לעשר כך שונה לשביעית . ותמהני מה כתב הא התם לא אמרי' כן אלא לענין הוצר דאין מוציא בהכלה אלא לאחר שבאו לעונ"מ ולא קודם משום דבסד פרי וכתיב לאכלה ולא להבסד אבל ודאי הקדושת ז' חל עליהן אף קודם שבאו לעונ"מ רק בלא ניתוסף עליהן עוד לאסור לאכילה וא"כ אמאי יוחנו למכרן לע"א . גם תמוה למה בשביעית הר"מ בתורי דין זה בה' שביעית. ולכאו' היה לאפסר לפ' דקר לבור למכור לחי בה"ש על המעשרות מבאו לעונת המעשרות ולא לאחוב על הבשביעית בשביעית אף קודם שבאו לעונ"מ . ומוה היה מוזכר שלא הבין הר"מ דין זה סמך אמה שבשביעית באפילו דמי פירות בשביעית אין מוסרין לע"ה יותר מפ' בעונות וכן הדין בפירות . וכ"ע : בר"ב ד"ה ואם בכרו פי' והשאר לא הגיע כו'.ר"ל באופן שלא נתחייבו בביכול אלו בבכרו בגון בפסח אחר שאינו נאותו הרות שבו גפן שיש בו אשכול שהגיע בו גרגיר א' לעונ"מ כמש"ל בפ"ח מ"ב. (הדב"ו) : **ד** בשבשנה ואם הוליא כו' . לשון הר"מ פ"ב ה"ו שהמשקין הוצאין כו' הרייטו ו' במקום ש' ומש"ם בפי"ח דמעות מ"ב . (הר"מ) : **ה** בר"ב ד"ה אם עד שלא בו' לכבוש יחיד כו' . ויש קנין לכנעני להפקיע מיד מעשר. אבל בא"י פסק הר"מ בפ"ח מתרומות הי"ב דבשלא נאו לעונ"מ מייב בכל ולעיל ליקן הרומ"ע לכהן ולוי ובכאו לעונ"מ מייב להפריש הכל ותתרומה נוהן כולה לכהן ומעשר ותמע"ש נוהן לפי חשבון שעל מה שגדל ברשות העובד כוכבים א"ל אלא להפריש אבל א"ל ליהן לכהן ולוי מפני שהוא אומר לחם אני נתתי מהם לא שאין אתם יכולין לעשות ממנו כלום

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

במחובר : טז) כפ"ב מ"ב : יז) דאינו מהר בדינו שאסור לבחורה ולמלוגמא וכדומה דרק לאכילה נתנה . וגם אסור לאכלן אחר הביעור והמוכר לחשוד בהנך עבר אלפני עור וגו' ועי' שביעית פ"ד מ' : יח) בים מהפירות שהגיעו ויש שלא הגיעו לעונת המעשרות: יט) אחר הדים מעשר שם גרעינים : כ) פסולת הזיתים אחר שנעצרו : כא) הילזען של ענבים : כב) מגפת וזגין: כג) שבולות קטועין שלא גדושו : כד) גדי

משנה

כגעוטין בבדה אפי' אינו רוצה בהפרשתן כאינו רוצה דמי שהיה לו ליטלן. וע' במגן אברהם ס"ס ש"ז : **ג** ואם בכרו טולל את הבכורות וכו' . נראה דקמ"ל תשום דקי"ל לגבל בנפ"ק דאפי' לא הגיע כל האחטל לעונת המעשר אלא נראה אחד כולו חבור . וכן בתמון אפי' הגיעה פרידה אחת כולו חבור במ"ש הר"ב בס מ"ב וכ"כ הרמב"ם בחבורו פ"ב דין ה' . וקמ"ל הכא דדוקא לענין אכילה אסור לאכול כולו דהוי חבור אבל במכירה אין אסור אלא מה שעכיר לבד : **ד** להוציא מהן משקין . כלומר אם פיכם הלוקח שדעתו על המשקין אסור ובשאם מומר בהיתר דמ"ה בשביעית מ"מ : ואם הוליא חייב במעשרות . כשאוכל אכילת קבע אבל ערלי מותר שאלו לא הוקבעו בקביעות הראשונים כדאמר פ"ק מ"ו : שהתורם בלבו על הקטועים . ואם אין בלבו תנאי ב"ד הוא כדאמר בתוספתא ודוקא תרומה הגיטלת בחומר אבל מעשר שמעשר במדה הרי לא עישר על מה שנתחייב כפי המדה כ"כ תו"ע . ואע"ג דתרומה נמי בעי שיעור עין יפה וכעה וביעוי זהו מדבריהם ובאלו הטעמידוה על דין תורה דאמר אחת פוטרת הכרי ות"מ לריך עשר לחם תיקנו חכמים להקל כאן בתרומה ובעלמא לא תליגו בה"ש אלא לעשות סיג וגדר אבל הכא קולא היא . ונראה שאמר לענין תרומה שמא יעמוד הכרי קודם הפרשת תרומה ונמצא מעמא את התרומה והיינו נמי מעמא שתיקנו אלא להשמות התרומה וא"א לגזול שתיעקר אא"כ נחרס במ"ש הר"ב רפ"ו דדמאי. נמי משום משום מומאה הוא . וכה"ג מלינו שתיקנו לענין חלה רפ"ב דחלה וכן פי' מ"ו פ"ד דחלה : **ה** בסוריא. פי' הר"ב בעשו סוריא ככבוש יחיד וכו' . ומשמע דגמ"ל אפי' בחו לעונת המעשרות בכבוש עובד כוכבים חייב וסברת תמני' אין קנין לכנעני בא"י להפקיע מן המעשרות וכפסק תמני' דפ"ד דפאה מ"ע ופ"ה דדמאי מ"ע ושם כ' הר"ב דהיא כסברת ר"מ ואינה הלכה . והכא אפ"ב דכתב תמני אייני בה אין הכרע דסברי נמי כר"מ דאינהו בין בסוריא ובין בא"י אמרי מלחייהו וג"ש שכתן כ' הרמב"ם בפירושו הלכה בפסק בלבד ע"כ מוכח דס"ל אין קנין ובפאה ובדמאי כ' שאין הלכה כר"מ . אבל בחבורו פ"א מהל' תרומות פסק כפסק משניות באין קנין לכנעני בא"י ויש לו קנין בסוריא : **ולוקט** כדרכו והולך. פי' הר"ב ופטור לעשר אף מה שמוסף ברשותו ע"כ . ונשון הכרי: בה) ועל שבנפת ושבזגין ואפי' לא נתסון לכך תנאי ב"ד הוא. ודוקא בתרומה שנטלה בחומר. אבל במעשר שניטל במדה הרי לא עישר במדה על הכלאו בלאו מדלא ידע כמה הוא: בו) זריעין שכבר דהמע"ה והוא בגבול מזרחית לפוניה לא"י בקלת דברים דינה כא"י עי' דמאי פ"ו ל"ב והכא מיירי בלקחה מעובד כוכבים : בז) דבשעת חיובה היה ברשות עובד כוכבים . והרי בסורי' לכ"ע יש קנין לעובד כוכבים להפקיע ממעשר:בח)אף במוסיף

ראשונה אה"כ

כדרכו אינו מיושב דה"ל למיתני ולוקט את כולו . ואפשר לפרש דלוקט כדרכו היינו שהשאיר לוקט בעלמא כדרכו בשדה שלו ואפ"ה פטור דלא תימא דאינו פטור אלא כשבאתו עובד כוכבים . ונראה דלא ניחא לפרש כן דמסברא ידעינן דמיירי בשבאתה ישראל ואפ"ה פטור דמי גמרה עובד כוכבים מאי איכא סוגיא אפי' בא"י פטור ולא צריך למיתני' וכ"כ הרמב"ם בהדיא פ"ח מה"ת שם דין ד"ד שאם קנה ישראל משובד כוכבים פירות אחר שבאו לעונת המעשרות ומתחן עובד כוכבים בדשות ישראל פטורין הואיל וכה לעונת מעשר ברשות עובד כוכבים ומתחן העובד כוכבים ע"כ . ונראה דהאי דינא איתא לאפ"ד למתני' בתנאות ד' ס"ו וס"ז מירות עובד כוכבים אינו פטור דהתם כשבגדלו ברשות ישראל . אבל כשבאו לעונת מעשר ברשות עובד כוכבים ומתחן הוא ג"כ לכ"ע פטורין . והלכך אפי' דהכא מתני' אתיא הר"מ דאין קנין לעובד כוכבים כדפי' לעיל והתם בתמ' מנחות ל"מ וכ"ל סברי מירות עובד כוכבים אינו פטור . אפ"ה לא צריך למיתני דישראל בעצמו מותר לגמרה . דפשיטא הוא דאי גמרה ביד עובד כוכבים אפי' בא"י פטור לכ"ע ולכך הוצרך לפרש לוקט כדרכו לענין דפטור אף על המוסף ברשותו ובזה ל"ל לפרש הא דפליגי ת"ק וד"ל לענין שבירות פועלים דאמתא אסור לת"ק וי"ל דיון דת"ק ר"מ הוא כדפי' . וכ"מ וכ"ל סברי בתמ' מנחות מירות עובד כוכבים אינו פוטר והלכך אפיר אמר הכא משנה לעונת המעשר ברשות עובד כוכבים פטור אבל לא יקבור פועלים היינו פועלים עובדי כוכבי' דמתן דחזי לאוכל אלא מעשר סבר משום מירות העובד כוכבים הוא דפוטר ואתי לתיעבד נמי בפירות שקנה עד שלא באו לעונת המעשר לפומרן ע"י מירות עובד כוכבים ובאתמא מירות עובד כוכבים אינו פוטר . וכ"ל מתיר דלא גזר . וימא דשמא דהרמב"ם בחבורו לא מייתי דין דשבירות פועלים דאינו פסק דמירות עובד כוכבים פוטר ולכא למיגזר דאין ה"ג דפטור בכל ענין . ואע"ג דתמני' לא נקט אלא לקיומה היינו נמי בחר המלאכה כמ"ש התוס' בפ"ק דר"ה סוף דף י"ג דיוק לקיומו מיד בגמר פרי.ודע שזה שאמרנו דפועל עובד כוכבים שמלקט בישראל נקנה מירות עובד כוכבים ופוטר כן נראה ג"כ מדברי הרמב"ם שכתבנו שאם מתחן עובד כוכבים ברשות ישראל תניא ליה מירות עובד כוכבים וכו' מסתברא דהא

דלמא אתי למעבד הכי אף בשדה וכו'. וכ"כ הר"ם. ולא אתברר לי מאי איכפת לן בלקיטת פועלים אף בשדה שלקח וכו' והרמב"ם בפרק קמא מהלכות תרומות השמיטו הך דולוקט כדרכו משמע דפוסק כר"י וזה ג"כ תמוה. ובפירוש המשנ' פסק הל' כסתם בלבד. וע' עוד בסמוך:

אמר רבן שמעון בן גמליאל וכו' אם עד שלא בא וכו'. טעמא המשנה בדפוס הירושלמי אע"פ שלא בא. [*ובמשנה דפירוש שהזכרתי הנוסחא אף עד שלא בא]. ומה שפסק הר"ב כרבן שמעון בן גמליאל ובשאר המחלוקת לא הזכיר פסק הלכה זה דבר תימה. והרמב"ם בפירוש המשנה פוסק הלכה כסתם בלבד ובחבורו פרק קמא מהל' תרומות פסק כרשב"ג. ונעמא דאמרינן בירושל' דאתא כשיטת רבן גמליאל דבמשנה ז פרק ד דחלה. וסתם תנן דנהגו כמותו ועוד כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתו וכו'. כך כ' הכסף משנה. ובענין כל מקום ששנה וכו' אכתוב בזה במשנה ז פרק ח דטירוכין: [*רבי אומר אף לפי חשבון. פירש הר"ב כגון אם הביאו שלש ביד הנכרי וכו'. ומסיים בפירוש שהזכרתי ולפי שאין לך כל תנה וחנה שאין בו משני חלקיו. מפרים מהכל וחלק השלישי מוכר לכהן או לזרע עכ"ל]: ן [*פטור. כתב הר"ב ואע"ג דשמריה יהבו בהו טעם. וכל איסורים שבתורה בטותן טעם וטבל חמור דבמינו במשהו [כדפירש הר"ב במ"ה פ' בתרא דע"ז]. הר"ם]: רבי יהודה מחייב. וכ' הר"ם אמרו בירושלמי דהיינו במעשר אבל בתרומה לא כדאמר לעיל [במשנה ד] החורש בלבו על הכל. ופסקו הרמב"ם בפ"ב מהל' מעשרות. [*ועוד כתב הר"ם דעד כאן לא מחייב רבי יהודה אלא דלמא אתי לאפרושי מן המיוב על הפטור ומן הפטור על המיוב

מלאכת שלמה

כשלקחה אחר שלש ולא יוריד פועלים לה דמיחזי כאילו הוא בעל הקרקע ולא פסרי רבנן התוספת במתני' אלא כשלא קנה קרקע. הר"ם שיריי"ו ז"ל: בזמן שקנה קרקע. לסבר רשב"ג דסוריא לחיובה מדרבנן בעינן תרתי קודם שלש ושיקנה הקרקע דאי לא קנה קרקע אע"פ שקנה עד שלא בא לעונת המעשרות פטור. ובירושל' א"ר אבין רשב"ג בשיטת ר"ג זקנו דתנן בפ"ד דחלה ישראל שהיו אריסין לעובדי כוכבים בסוריא ר' אליעזר מחייב פירותיהן במעשרות ובשביעית ור"ג פוטר וכתב הר"ם שיריי"ו ז"ל זקנו פי' אבין: רבי אומר אף לפי חשבון. מפ' בירושלמי על רישא דהעתיק ר"ע ז"ל והוא פי' ר"י ורבינו שמשון ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל משמע קצת דלא גרים אף. וז"ל ואמר רבי שהוא חייב אע"פ שלא קנה קרקע אבל לפי חשבון והוא חולק ג"כ על הסתם כילד וכו' עד והלכה כסתם בלבד. וז"ל ס"ר יהוסף ז"ל פי' אלעזר קאי דתנן

אף מה שנוסף ברשותו אבל פועלים לא יסכור. דחיישינן דלמא אתי למעבד הכי אף בשדה שלקח עד שלא בא לעונת המעשרות. ורבי יהודה לא גזר: פטור. כיון שאין לו בגוף הקרקע כלום: רבי אומר אף לפי השבון. אמילתיה דתנא קמא קאי והכי קאמר כי היכי דמחייב אם לקח עד שלא בא לעונת המעשרות לעשר על הכל הכי נמי מחייב אם הגיע לעונת מעשרות לעשר לפי חשבון שנוסף ברשותו כגון אם הביאו שלש ביד הנכרי חייב לעשר על שני שלישים שנוסף ברשותו והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: ן המתמד. הנותן מים בתרלנין ובזגין או בשמרים נקרא מתמד והכא מיירי בנותן מים בשמרים דוקא: ומצא כדי מדתו. לאו דוקא כדי מדתו דאפילו נתן ג' כדות של מים ומלא ג' וחלי פטור עד שיתן ג' וימלא ד': פטור. ואע"ג דשמרים יהבו בהו טעם פטור דטעם שמרים של טבל לא חשיב טעם גמור אלא קיוהא בעלמא: רבי יהודה מחייב. דסבר לי אפשר שיצאו כל המים

ר' יהודה אומר אף ישבור פועלים וילקט[מב]. אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים[מג] בזמן שקנה קרקע. אבל בזמן שלא קנה קרקע. אם[מד] עד שלא בא לעונת המעשרות פטור. רבי אומר אף לפי חשבון[מה]: ן המתמד[מו] ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו[מז] פטור[מח]. ר' יהודה מחייב[מט].

מצא

ח"ג. אם עד שלא בא וגימ"ל אף שלא. ן ר"י בבה"מ מעשיריים ור"ל.

יכין תפארת ישראל

תה"כ ברשות ישראל: כט) אף דאוסף מילתא ל"א שיחבדוהו שלקחה קודם שהגיע למעשרות. וי"א לחומרא דצריך לסבור פועלים לעזרו לקטר מיד ולא יתעכב בדבר הרבה ומסתבר כפי' קמא מדקאמר ר"י מלת אף: ל) דבקנה קודם שונת המעשרות חייב: לא) ר"ל אפילו אם וכו': לב) המי אף אדברי ת"ק קאי ובבירא ליה אפי' בבאו לשונת מעשרות ביד עובד כוכבים צריך לתרום על הנוסף ברשות ישראל לפי חשבון ומדאין

יכין

ברירה יתרום על הכל ולמטל בהביא שלש ביד העובד כוכבים ישלם לו כהן שלש תרומתו. ולרב"א ה"פ אף שלא בא לעונת המעשרות א"ל להפרים רק לפי חשבון ולקולא פליג: לג) נתן מים על שמרי יין טבל, לקיטו טעם היין: לד) ל"ד דאפי' שהות יותר ממי דיין במים בטל בשאר חלקים [כב"ב דל"ז]: לה) דטעם שבשמרי' אינו אלא קיוהא בעלמא: לו) דוקא במעשר אבל תרומה מדבעלת באומד כבר הוסיף גם על אלו כסי' כ"ה:

לים

משנה ראשונה

להא ק"ל אין שליחות לעובד כוכבים והוי כאילו מירח לעצמו. אלא שהכ"מ בפ"א מהל' תרומות דין י"א הביא שכתב א"ח בשם הראב"ד אם קנה מעובד כוכבים שבנים לנוכך מלות ומרמן עובד כוכבים בשביל ישראל חייב בתרומה דשלוחו של אדם כמותו אבל אם מרמן המוכר עובד כוכבים פטור ע"כ ואיני יודע מנין לו להרב ז"ל נחלק בין מוכר עצמו לעובד כוכבים אחר. ומ"ש דשלוחו כמותו יש לנתבם בו דהא אין שליחות לעובד כוכבים. עכ"ד הכ"מ. וכ"ל שהראב"ד הוליא דין זה ממתני' דפ"ב דפאה מ"ז שדה שקלרוה עובדי כוכבים פטור ומפרש בירושלמי שקלרוה לפלמן דאי לישראל הוי כקלרוה ישראל וכ"כ הר"ב שם גם הרמב"ם. אלמא דמחייב שלוחו. ומשמע ליה להראב"ד דהיינו מדרבנן דאי אמרת פטור בקלירתו בעל דין פאה שבל אחד יקלר ע"י עובדי כוכבים וכן בתרומה ימרח שבל ע"י עובדי כוכבים. והיא סלתה הנזרה שהחברה בגת בתנאות דס"ז

לחלק מה שנוסף ברשותו אבל פועלים לא יסכור. דחיישינן דלמא אתי למעבד הכי אף בשדה שלקח עד שלא בא לעונת המעשרות. ורבי יהודה לא גזר: פטור. כיון שאין לו בגוף הקרקע כלום: רבי אומר אף לפי השבון. אמילתיה דתנא קמא קאי והכי קאמר כי היכי דמחייב אם לקח עד שלא בא לעונת המעשרות לעשר על הכל הכי נמי מחייב אם הגיע לעונת מעשרות לעשר לפי חשבון שנוסף ברשותו כגון אם הביאו שלש ביד הנכרי חייב לעשר על שני שלישים שנוסף ברשותו והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: ן המתמד. הנותן מים בתרלנין ובזגין או בשמרים נקרא מתמד והכא מיירי בנותן מים בשמרים דוקא: ומצא כדי מדתו. לאו דוקא כדי מדתו דאפילו נתן ג' כדות של מים ומלא ג' וחלי פטור עד שיתן ג' וימלא ד': פטור. ואע"ג דשמרים יהבו בהו טעם פטור דטעם שמרים של טבל לא חשיב טעם גמור אלא קיוהא בעלמא: רבי יהודה מחייב. דסבר לי אפשר שיצאו כל המים

חדושי מהרי"ח

פ"ה משנה ה [תוי"ט ד"ה] ולוקט כדרכו והולך. פי' הר"ב כו' ולא אתברר לי מאי איכפת לן בלקיטת פועלים כו' עכ"ל. וא"ל כי שמא יקצץ חפועל

תוספות רע"ק

משנה ו [אות יד] הרע"ב ד"ה פטור. לא השיב טעם נמור) והרמב"ן בחידושיו לב"ב כ' לתרץ דשמרים לאר טבל הוא. ואינו אוסר מדין טבל כיון דפטולת אוכלים בעלמא הוא דאפילו בפטולת של תרומה שניגו (פי"א מ"ה דתרומות) המורסן מותר מובין של חדשות וכו' ורק כשנתבר חשמרים ונעשים יין עכשיו הוא שנקבע למשהר סדרין יין מש"ה אינו חייב אלא בנתן ג' ומצא ד' דמקרי יין עיי"ש

תוס' אנשי שם

כלום וכן בקנה פלוס שלא נתמרח עדיין חייב להפרים מכל מה"ם וה"ל ליתן לכהן אלא כת"ג והתמ"ע מוכר לכהן והמע"ר טעל לעצמו כמ"ש בהי"ח שם: תוי"ט ד"ה ולוקט כו' ולא אתכלל כו'. ואחבר לומר דמ"ש הר"ב דהחיישי' וכו' ל"ל דולקט כדרכו ולא יעבר אף בשדה שלקח עד שלא בא לעונ"מ אבל כיון שלא הותר בא לעונ"מ רק לקוט כדרכו ולא לסבור פועלים חיכא סיכירא אלא בא לעונ"מ שלא יקוט כדרכו. (לה"מ):

המים לתוך אלה נשאר חצי כד של מים בתוך השמרים ונמצא שאלו הג' כדות וחצי שילאו יש בהן כד ח' של יין ושנים וחצי מים. והוו כיין מזוג שכן דרך מזיגת היין ואין הלכה כר' יהודה: מצא יותר מכדי מדתו. והוא דרמת תלתא ואשכח אדבעה: מוציא עליו ממקום אחר. אף ממקום אחר כלומר לא מיבעיא מיניה וביה דשרי אלא אף ממקום אחר יכול לעשר לפי חשבון היתר על מדתו: ן שלנו. ליצת לילה: הערימה החייבת. הכרי שנתחייב במעשר כהיא דתנן בפרק קמא ואם חיטו ממרח מסיעמיד ערימה: ך שום בעל בבי. סוס תריף שהאוכלו בוכה ועיניו זולגות דמעות ול"ג סוס הגדל בהר הלבנון שכן בערבי קורין ללבנון *)בע"ל: רכפא. *סס מקום: גרוסין הקילקין. גריסין של פול הבאים מן הקלקי סס מקום וסן מרובעות כדתנן בנגעים כגרים הקלקי המרובע: ועדשים המצריות. ראשן אחד חד והמיונין הללו כולם הם מדבריות וחזקתן מן הספקר לפי שאינן נזרעים בגיגה *לפיכך פטורים מן המעשרות: אף הקורקם. בערבי קלקא"ם והוא מן ממיני הכרוב: הקוטנים. ממיני העדשים והלכה כסחס משנה: ונלקחים מכל אדם. אף מן החשודים למסור פירות שביעית: זרע הלוף העליון. אני שמעתי הלוף השוטה. אבל זרע הלוף הפקח חייב. ורמב"ם פי' שהמשנה

*)בד"ו בעל בין והוא ע"ם ול"ל בעל בין.

מצא יותר על כדי מדתו (לו). מציא עליו ממקום אחר (לח) לפי חשבון (לט): ן תורי הנמלים שלנו (מ) בצד הערימה החייבת (מא) הרי אלו חייבים (מב). שידוע שמדבר הגמר גורדין כל הלילה (מג): ך שום בעל בבי (מד). ובצל של רכפא (מה). וגרוסין (מו) הקילקין (מז). והעדשים המצריות (מח). ר' מאיר אומר אף הקרקם (מט). ר' יוסי אומר אף הקוטנים (נ). פטורים מן המעשרות. ונלקחים מכל אדם בשביעית (נא). זרע לוף העליון (נב). זרע כרישים (נג). זרע בצלים.

ח"ג. יותר מל"ו ול"ו יתר וכ"ה נמצא"ב. כדי נל"ם נ"ג וכ"ה ניטולמי. ן חורי נל"ם חרדי וניטולמי חורדי. הנכ"ר ניטולמי גמור. גורדין נל"ם היו גורדין וכ"ה ניטולמי. ך רכפא נל"ג רכפה וניטולמי רכפא. וגרוסין נל"ם והגרוסין. והעדשים נל"ם ועדשים וכ"ה ניטולמי. הקרקם נל"ג הקרקיים וניטולמי הקריקם. הקוטנים ניטולמי הקרטנים ונמצא"ב הקוטניות.

זרע

תרומה לא דתיקן לעיל בפירקי' שהתורם בגנו על הקוטנים ועל הגדלין ועל מה שבתוך התקן ותני עלה ועל הזגין וכתבתי קלת ממנו בסמוך בשם הר"ש ז"ל: מוציא עליו ממקום אחר. פי' מחבית אחרת של יין מוציא התרומה והמעשרות לפי חשבון של היין שניתוסף על המים בתמד ואין צריך להוציא על שיעור של כל התמד כי אינו אלא מים אבל אם בא להוציא מהתמד עצמו תרומה ומעשרות בודאי צריך להוציא מכל התמד כיון שהוא מוציא תמד עכ"ל ה"ר יהוסף ז"ל: ן חורי הנמלים וכו'. ברמב"ם פ"ג מה' מעשר סימן כ"ג כתוב חדרי הנמלים בלו"ת ורי"ש. וה"ר יהוסף ז"ל הני' חורני בב' ריש"ן וכן הגי' במתני' דכסף"ד לפלה: ך שום בעל בבי וכו'. ולפי' הפירוש הנני שהביא ר"ע ז"ל נראה דגרסי' בעל בכי הבי"ת של בעל בשב"א והכ"ף של בכי דעושה. וכ' הר"ש שיריט"ז ז"ל לפי שיש שומים ובצלים וגרוסין ועדשים בארץ ישראל להיותו לכל אחד כיונת בו הוצרכו ליתן סימן בפשוטים הבאים לארץ לא חייבו חכמים פירות מע"ל הבאים לארץ במעשר אלא אותן שדומתן בארץ אבל אגרין וספסקין ואיטרבלין כולן אין נדלין בארץ ולא הוצרכו ליתן בהן סימן דודאי כולהו מיני מתו"ל הם ע"כ וכן כתב ה"ר שמשון ז"ל והוא דרך התוספתא: רכפא. פי' הרמב"ם ז"ל בלשון שהוא בגן שאין לו אלא גלד אחד חריף מאד כשיקרב אל העין מדמע דמעות רבות תרגום הערת מים רכפת מיא: אף הקוטנים. פי' בערוך אחד ממיני קטניות

מלאכת שלמה

להודיעך כחו דר' יהודה דאפי' בכדי מדתו נמי מיחייב במעשר ואע"ג דקיי"ל דסבל במסהו והכא פעמי רבנן תרלו חוס' ז"ל שם בבתרא ובהולין דסכא בשמרים אינו אלא קיזהא בעלמא וכן חיבן ג"כ ה"ר שמשון ז"ל. וכירוש' מפ' דבעי ר' יהודה החמיץ וכן מפ' לה רב נחמן בספ"ק דחולין אבל בעלא החמיץ ר' יהודה מודה דלאו פירא הוא ורבנן אפי' בשהחמיץ פליגי אבל ר' אלעזר אמר התם דס"ל דאפי' בלא החמיץ מחייב לי' ר' יהודה במעשר. וכירושלמי דריש דמאי דף כ"א גם שם בבבלי ר"פ אלו שובדין רמי דר' יהודה אדר' יהודה דתניא אמר ר' יהודה בראשונה הי' חומץ שביהודה פטור מן המעשרות שהיו עושין יינם בסהרה לנסכים ולא הי' מחמיץ והיו מביאין מן התמד ובשאו שהיין מחמיץ חייב הרי שפוטרו מן המעשר מפני שהוא הי' בא מן התמד וכאן הוא מחייבו ומשמי ר' אלעא שמעת דר' יהודה לפטר חומץ התמד שבארצות יהודה לא מפני שאינו יין אלא לפי שבאיתן ארצות מפני הנסכים היתה ברכה מרובה והעבים מרובות והזגין והחרלמים לא היו חבובות ולפיכך התמד הכא מהן פטור ועכשיו שאין עבים מרובות חרלמים וזגים חבובות ומחייב כהו ר' יהודה ע"כ אלא שבבבלי שם פרק אלו שובדין משני דהכא מיירי דוקא במתמד בשמרים ובריתא בדפוראני דלא תניבי: מוציא עליו. ירוש' בעי מהו מוציא לר' יהודה בכדי מדתו ורבנן במצא ל' והוא לא רמת אלא תלתא ופשיט דדוקא מעשרות הוא דמפרים אבל

יכין תפארת ישראל יכין

לו) דיש יין עפי מחלק שנים שלמים דרמת ג' ואשכח ד': לח) ר"ל אף ממקום אחר לא הו"ל כמפרים מחיוב אפטור. ומכ"ש במפרים מיני' וכי'. מיהו בין כך ובין כך אינו חייב רק במעשר ולא בתרומה כלעיל מ"ד והרי הכא שהוא בהערובות הו"ל כ"ש מהתם שהוא בעינא:לט) של היין המעורב במים. אבל במפרים מיני' וביה חייב להפרים על הכל: מ) ליצת לילה ל': מא) כפ"ל מ"ו: מב) ר"ל ההבואה שנמצא בחורין חייבת בתומ"ע:

משנה

נמי לא ממייב אלא שנתן ג' ונלאו ג' ואלו. לא משמע כן בפ' המוכר פירות ד' ל"ח אלא לרבנן קאמר התם דאפילו בג' ואלו פעמי והא דאמר כדי מדתו לרוויחך כמו דל"ו. משמע דר"ו בכדי מדתו ממש נמי מחייב וכ"כ מדברי התוס' שם דל"ו לתומרת בעלמא מחמיר בעבל. ומ"ש תוי"ע דע"כ לא מחייב ל"ו אלא מיניה וביה. לא בא כל הצורך דשהו דוקא לא"ד בלא החמיץ מחלוקת ואם יעשר ממקום אחר שמא זה קופו להחמיץ והוי יין וזה אין קופו להחמיץ ומצא מעשר מן הפטור על החיוב אז מיפטא וכדפי' רש"י בפ"ק דחולין. אבל לא"ד בהחמיץ מחלוקת וכ"כ מדברי הר"ב דמייני עיש בו פעם יין ולפ"ז אף ממקום אחר כיונא בזה מותר: ן שידוע שמדבר הגמר גורדין. ולכך אסור אפי' בתחילת עלאי ומשמע דפעמא שידוע הא מספק מותר בתחילת עלאי ול"ע הא ספק דאוריתא הוא דאי מן הגמור הוי מבטל דאוריתא. ואין לומר משום דוב וקרוב הלך אחר הרוב ומיירי שדוגן לא נגמרו. דהכא כיון דאיכא לאימר עיש כאן מעניהם

ן חורי הנמלים. פי' עם ע"ג בכ"ג: ה"ר שמ. יונתן פי' בר"ג דלמלי. מיי' ע"ג מהלכות פרומות ס' יב: הלקחים. פי' ע"ח הלקחים שמיפה ויינגל הי' ב: זרע לוף. פי' ע"ג מהלכות פרומות ה"ג. פיל ובו"ע יו"ל פימן ש"ל פעיף יז:

חדושי מהרי"ח

הפועל שיאכל בנו בשכרו ויסבור הפועל שקנה משבאו לענין המעשרות דהלא הפועל עישה הלקיטה בשעה שתגיע לענין המעשרו' וא"כ מותר לבנו לאכול בלא מעשר כדין הקינה משבא לענין המעשרות ובאמת דוא קנה עד שלא באו כו' וא"כ בנו חייב כדלעיל ס"ב מ"ז ונזר ת"ק אף שלקח משבא ומה שתמה על הרמב"ם למה פסק כר"י ולא כת"ק גם בעל משנה למלך הביא זה בשם התי"ם ע"ש אשר דהרמב"ם אינו נוטה כדבריי ר"י תיבת אף וא"כ הפי' ולוקם והולך כדרכו פי' אף שמוסיף ביני לביני פעור אף על התוספה וכמו שפי' נ"כ הרע"ב ור"י פליג ואומר שישכרו פועלים דוקא וילקטו בבת אחת דוקא כי מה שמוסיף חייב במעשר ואף שבפי' הרמב"ם לא משמע הכי אשר בחבורו חור בו א"כ שפסק כת"ק שאיך טיריאת יעשה וא"ל א"כ היינו רבי במו שפירש הרע"ב ויי' בפי' הרמב"ם שבתב דרבי איירי בפירות שלא הגיעו לענין המעשרו' וא"כ אינו ענין לרבי ר"י גם מדברי רבי שר"י לפי פי' הרמב"ם נוכל לומר אף נגורם בדברי ר"י אף מ"ם יכול להיות שר"י מחמיר שדווקא ישכור פועלים ע"ש ודו"ק:

תוספות רע"ק

משנה ה [אות טו] בהר"ב ד"ה רכפא שם מקום) והרמב"ם כתב עוד דנקרא כן על שם שהוא חריף מאד כשיקרב לעין האדם מדמעת דמעות חרבה ותרגום חשרת מים(שמואל ב' כ"ב) רכפת מיא: [אות טז] שם ד"ה ועדשים. לפיכך פטורים מן המעשרות)וכ"כ הרמב"ם אבל הר"ש כתב עפ"י הירושלמי דדברים אלו אינם באים רק מחוצה לארץ: ולא חייבו חו"ל פירות הו"ל במעשר אלא אותן שדוגמתן בא"י:

תוס' אנשי שם

ן במשנה שלנו.לא חוקת אלא דאורתא דמלתא נקט שבגילה דרכם לאכול לאסור לוקם כי אוכלים כל ושונאים הטוס כולו' בש"ם דחולין בהטיל משנה ד"ש כן תלמתא דעסקן בדגים טוס. (טו"ע) ופי' בגיליון

משנה ראשונה

מן הרוב ומן המעשה לא אזלי' בה"ג בתר רוב נתר. וכימול לא שייך כאן דמבטל אוסר בכ"ם. אלא הכא פעמא מעשה מצוה רחה פני הבית ומן המולה לא נקבע אלא מדרבנן אחרו אכילה קבע בדבר הגמור אפי' לא רחה פני הבית ומיני הגמלים נמי לפנין אכילת קבע קאתר תשוב שיזוב שמן הגמור אסור ומספק מותר דספק דרבנן הוא. ומ"מ אינו מיוחב דבכל הני דבר בים לו מתיזין ולא אמרי' בה ספק דרבנן נקולא וי"ל בתר"ש ופפקו מותר לכך הני שיזוב. וב"ל דה"ג מיינין במעשר לחוד ולא בתרומה שבבר תרם על הכל כדלעיל מ"ד ופוד דמ"ה לגוכן אמיפקר אמ"ב נתרם כדלעיל: גורדין כל הלילה. מלאה דקמ"ל אם הטמיד הפרימה בלילה ובבקר מצא בחוכין הכל מייב אפי' הוא מרובה שכל הלילה גורדין: ך שום בעל בבי. כל הני פי' הר"ב מעמייהו שחוקתן מן הספקר וכ"כ הרמב"ם. ובריש דמאי פשיב נמי אחריני שחוקתן מן הספקר. ופוד כפ"ע דבגיטים

כתב הר"ב כדתנן בנגעים. רפ"ו]: [*שאף על פי שאביהן תרומה. כהיא דתנן ברים פרקין העוקר לפת וגמוטת מתוך שלו וטמע לתוך שלו לזרע חייב מפני שהוא גורמו. ואם עשאן תרומה ונטען לזרע הזרע נאכל לזרים. הר"ם]: סליק מסורסת זרע העליון של לוף ולוף הוא ממיני הבצלים: שאע"פ שאביהן תרומה. אע"פ שאחד מכל אלו זרעוני גינה שאינם נאכלים הן תרומה וזרען. הרי הגדולים נאכלין ולא אמרינן גדולי תרומה תרומה אלא כשהזרע הזרוע הוא מדברים הראויין לאכילה. שאביהן הזרע שהוא אב למה שגדל ממנו:

זרע לפת וצנונות. ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים. פטורים מן המעשרות. ונלקחין מכל אדם בשביעית נו). שאע"פ שאביהן תרומה נה) הרי אלו יאכלו:

סליק מסכת מעשרות

מלאכת שלמה

קטניות הוא ושמו בלשון ישמעאל סגיר אל דאלאב פי' שהעוקן שלו קצר יותר מעוקן הקרקס ע"כ: ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלין וכו'. ירושלמי חי עלה ר' יוסי אומר אף זרעוני שדה כגון זרע אספים וזרע קולה וזרע ביקיא ופי' הראב"ד ז"ל בת"כ דומה כי ביקיא מין ממיני הגבעים: שאע"פ שאביהן תרומה. בפי' הרמב"ם ז"ל גם בקנת ספרים גרסינן ואע"פ וגראה דלא ממי גרסינן שאע"פ הוא כמו ואע"פ כדאשכחן ברים ביצה דקאמר בגמרא שאפר כירה הוא כמו ואפר כירה ופי' הר"ש שיריע"ו ז"ל ואע"פ שאביהן תרומה דאביהם נופי' הוה תרומה ונטען לזרע ותנן ברים פירקין העוקר לפת וגמוטת מתוך שלו ומוטע לתוך שלו לזרע חייב מפני שהוא גרגן והכי אם עשאן תרומה ונטען בדיעבד לזרע הגדולין נאכלין ע"כ וכן פי' רבינו שמשון ז"ל:

סליק פרקא וסליקא לה מסכת מעשרות. ובעזרת האחד ואין שני נתהיל במסכת מעשר שני

יכין תפארת ישראל יכין

נד) הא דפליג להו תנא לב' בבי הייבו משום דרישא כולן מיני פירות ופטורים מדגדילין בהפקר. אבל סיפא פטורין מדכולן מיני זרע שאין נאכלין. אבל נ"ש למה לא כלל תנא הכא גם הכך דתני ברים פ"ט דשביעית. וגם התם לא כלל הכך דתני הכא: נה) ר"ל כמ"א שהמתלים שבעני הזרע היו הרומה והן אבי הזרעים האלו. והרי גדולי תרומה תרומה כפ"ט דהרומה מ"ד אפ"ה אלו מוהרים לזרים:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ה

פרק ה משנה א אם בשעה שעקר השתילין היה בדעתו לחזור ולנטען כדי שיתוספו בעביין אפי' הכניסן ביני וביני לביתו לא הוקבעו. ומותרין אכילת ערלי הן והגדולין. דרק כשכבר רוב מלאכתו נגמר אסור לזרע סבל. ולא כשעקרו כדי לשתלן. ולא התחיל כלל בגמ"ל. וגם מקח קובע רק בלקח בתלוש. אבל בלקח במחובר מותר לאכלו עראי כשיתלשו. וכ"כ כשלקח במחובר במחשבה לשלחן מתנה דחייב במעשר לר"י [ב"ר מ"ב]. כיון שבשעה שתלשו מתחוב־ ההכנן כך. לא הוקבע:

משנה ב העוקר פרי ארמה לשוב לנטען לא להתחבות הפרי כ"א להרבות זרע הו"ל כזורע תבואה שנגמ"ל. ואסורים הגדולין עראי. בצלים תלושים שנשתרשו בקרקע עלייה. נחשבים כמחוברים בקרקע רק לענין שנטהר טומאה שבהן מעיקר'. אבל למעשר ולשביעית ולשבת כתלושין דמו. במר"א כשגוף הפרי מגולה. אבל בנפלו עליהן מפולת ונתכסה גוף הפרי. זרק העלים נשארו מעולים אף שהם בעלייה. נחשבים לכל מילי כמחוברין. ובתושרשו תוך כלי ריקם לכל מילי נחשבו כתלוש:

משנה ג פירות עד שלא הגיעו לעונת המעשרות [פ"א מ"כ] מותר למכרן לחשוד למעשרות או לשביעית. ומשהגיעו לעונה זו אסור למכרן לחשוד לכך או לכך. ואם קצת משדותו הגיעו וקצת לא. הר"ז מלקט תחלה אותן שהגיעו. ואח"כ טובר השאר לזה או לזה:

משנה ד תבן שאחר הרישה נשאר בשבליו קצת גרעינים. ותבת שנשאר בו קצת שמן; וזגין שנשאר בו קצת יין. לא ימכרם לחשוד למעשר. דרוצא מתוך חייב במעשר. אבל פטור מתרומה. דתנאי כ"ד הוא שת"ג שתרם קודם שמכר אלו יהי' חל גם על הנך שנשארים בהפסולת שימכור. משום דת"ג נתרמת באמד. אבל מעשר שנפרש לפי מדה. א"א שיחול גם על הנך שלא ידע כמה מאבל יש בהן:

משנה ה ישראל שקנה בצוריא שדה מעובד כוכבים. עד שלא באו לעונת מעשרות בשיגיעו ביד ישראל חייב במעשר. ומשבבר הגיעו ביד העובד כוכבים פטור ממעשרות. דבצוריא יש קנין לעובד כוכבים להפקיע מחיוב מעשר. ומיתר אף לקצרה ע"י פועלים רבים אף דאיושא מלתא לא חיישי' שיחשדוהו שקנאו קודם שהגיעו לעונה. מיהו אם לא קנה ממנו רק הפירות אף שקנה אותן במחובר אפי' הגיעו לעונה הנ"ל ביד ישראל. וגם קצרן ומרתן ישראל פטורים מתרומ"ע:

משנה ו נתן מים על שמרי יין. אם נתן ג' מדות. ומצא אח"כ ד'. יעשר על חלק הד' ממק"א מיין ממש. ואם מעשר מיניה ובית מעשר כולו. ואם מצא אח"כ יותר רק אחות מחלק הד' שנתן פטור מתרומ"ע:

משנה ז תבואה שנמצא בחורי נמלים בצד תבואה שנטרחו לא אזלינן בתר רוב התבואה שלא נטרחה רק בתר קורבה. דמסתבר. שמטורה הביאו. ואפי' לא שהה שם בחור רק לילה א'. והחור מלא. תלינן שכל הלילה נדרו הכל לשם:

משנה ח כל פרי שגדל מעצמו בלי זריעה. כגון שום בעל בבי ובצל רבא וגריסין קלקין ועדשים מצריות וכל כדומה להן שגדל מעצמו. וכן זרע עלין של לוף. וזרע כרישין. וזרע בצלים. וזרע לפת וצנון. וכן כל נרעיני זרע שאינן נאכלין. כולן פטורים מתרומ"ע. ונלקחים אפי' מחשודים לשביעית. ואפי' הי' הפרי תרומה. וזרעה וצמח ממנה זרע זו שאינו נאכל לכל אדם. אסור רק הפרי שגדל מהתרומה שזרע ולא חזרע שצמח ממנה:

נשלמה מסכת מעשרות

מזעוס

יעלקחים. פי' פ"ת מבלבוס שמיקה ויוכל לו"ע: שאע"פ. עם פ"ת מהלכות תרומות הכ"ב:

תוס' אנשי שם

ברדב"ז לכר"מ כלן: **ח** בר"ב ד"ה שאע"פ שאביהן הו' שאביהן הזרע הו'. כ"ש כר"מ ותמוה כיון דהם פטורין מתומ"ע אין שייכא בהם תרומה וכ"ל דאף שהם פטורין מ"מ אם קרא עליהם שם תרומה אסור לזרים וכה"נ מצינו לענ' פ"י דתרומות מ"ז בעני תלמן. ודע דבירושל' בשוכדא דכאי איתתא הביאו הר"ם מבשע כפי' הרמב"ם מ"מ בתמוה כראה שחזר בו לפי' הר"ם. (רש"ם):

משנה ראשונה

תביב נמי תמרינו. ונ"ע תמלי לא תביב טולהו בחדא. ובתס' שביעית פי' בזה. ומיהו הר"ש לא פי' מפס הני דהכא בריש משוס הפקר אלא לפי פירוש שהם על מו"ל:

כתב הרמב"ם סידר אחר מעשר ראשון מעשר שני על סדר מעלתם.

מסכת מעשר שני

פרק א מעשר שני אין מוכרין אותו (א). ואין ממשכנין אותו (ב). ואין מחליפין אותו. ולא שוקלין כנגדו (ג). ולא יאמר אדם לחברו בירושלם הילך יין ותן לי שמן. וכן שאר כל הפירות (ד).

מלאכת שלמה

פרק א אין מוכרין. ופי' ה"ר יהוסף ז"ל פי' אין מוכרין הייטו שמוכרו בדמים ואין מחליפין ר"ל שמחליפין באוכל אחר ע"כ: אין מוכרין. בין הפירות עצמן בין הסלעים שנתפס קדושתו עליהם וכל למכרן במעות או בפירות נפחות בשביל טורח הדרך. וכירושלמי אין מוכרין אותו מפני שכתוב בו קדושה וכל מעשר הארץ וכו' קדש לה'. אין ממשכנין אותו מפני שכתוב בו ברכה לכתיב בפרשת ראה בני מעשר שני כי יברכך ה' אלהיך וקיימא לן בגבא מציעא דאין ממשכנין אלא בפחות שבכלים בדכתיב יוציא אליך וכיון לכתיב ביה ברכה הוא חשוב וכבד בעיני המקום והאי טעמא איצטריך לר' יהודה דס"ל במתני' דבפ' האיש מקדש דמעשר שני ממון הדיוט הוא דאיצ"ל לר"מ כיון דממון גבוה הוא דאיצ"ל דאין ממשכנין אותו פשיטא דאין ממשכנין ואפי' ממשכנו אינו משכון דלאו דידיה דהאי הוא ולאו דידיה דהאי הוא. ר' יוסי בשם ר' זעירא ור' יודן בשם ר' אילא לעולם ר' יהודה מודה למתני' ומעמא מפני פלפולו פי' הרש"ם ז"ל שלא יטעה נמי כי מחללו על הכסף לאכול הכסף דלא ידע דמוכרו אין הממה מחולל וכי מחללו הממה מחולל. ור' יוסי בשם ר' אחא דברי הכל היא ומעמא כדי שיהו הכל זקוקין למחילתו פי' שלא יתבטל אדם מלעלות לירושלם דרחמנא אני מעמא למען תלמד ליראה וגו' ואם ימצא מי שישלה פירותיו ויתן לו כאן משות לאכילה יתבטל עליותיו: אבל

פרק א אין מוכרין. כפ"כ דקידושין ד' כ"ג יליף מקרא דכתיב ביה קודש לה' הוא ס"כ. כפ"כ דקידושין ד' כ"ג יליף מקרא דכתיב ביה קודש לה' הוא בהויתו יהא ולכאי אמר ר"מ הטם דהמקדש בו אמה בין שוגג בין מזיד לא קידש. ומי לאו קרא דבהויתו יהא לא הוה אסור במכירה אע"ג דממון גבוה הוא כמ"ש הטוב' יפיפים בקידושין ד' כ"ב דהמקדש בחלקו אינה מקודשת אע"ג דאית ביה ס"פ שיכול למוכרו לגבן מ"מ כיון שהוא ממון גבוה אינה מקודשת ע"כ אלמא ממון גבוה מותר במכירה ונבי בכור שמוע כתב רש"י בחמ' המוכר ד' ז' שאינו נמכר דבזמן קדשים הוא לעצמו קטורה בדבר שקרב לחצבת ע"כ ואי"כ מעשר שני שאינו קרב מותר אלא כולה מעמא הכא משום בהויתו יהא. ולא כתוי"מ פ"ב דקידושין מ"ח שכתב דבהויתו יהא לא אילצריך אלא לר"י אבל לר"מ הא ס"ל ממון גבוה הוא עכ"ד. וא"א לומר כן דאי אית ליה לר"י בהויתו יהא אמאי אמר בהמקדש בו אמה במזיד קידש. הא מדאורייתא אין לחלק בין שוגג למזיד ובהדיא אמר הטם בגמ' לר"י שגגת מעשר לא קידש לאיסי לא ניחא לה משום מכמה דאומה. אלא ודאי דבהויתו יהא ר"מ דיש לה ובאלו הך דרשא אע"ג דממון גבוה מותר למוכרו כדפי'. ובלאה דשלהו הגך דקתני אין ממשכנין ואין מחליפין כולהו מדרשא זו אמו דבהויתו יהא שלא ימכור ולא יחליף ולא ימשכן. ול"ש על דברי הר"ב דנבי מתנת הגס כ' דמתנה ממש לדברי האומר מתנה כמכר אסור ובירושלמי נמי בפי' למימר ר"ת היא דאמר מתנה אינה כמכר ומש"ה מיתר במתנת הגס ומסיק דאפי' כדברי הכל אמינא ובמחמיו ס"ש ולא ידעתי מאי אולמי' דמכר ממתנה הכא לא מכר כתיב ולא מתנה אלא מדכתיב הוא בהויתו יהא אימסטו כולהו מכר ומתנה ומחליפין וכן מוכח בסדיא בקידושין ד' כ"ד דפריך הטם בפשיעות אי ר"מ האמר ממון גבוה הוא מי מצי יהיב ליה במתנה. אלמא אע"ג דר"מ ס"ל מתנה אינה כמכר בעלמא הכא פשיעא דמתנה ומכר שוין וכן

פרק א אין מוכרין אותו. פי' הר"ב הטם מתני' כר"ת דאמר ממון גבוה הוא ס"כ. כפ"כ דקידושין ד' כ"ג יליף מקרא דכתיב ביה קודש לה' הוא בהויתו יהא ולכאי אמר ר"מ הטם דהמקדש בו אמה בין שוגג בין מזיד לא קידש. ומי לאו קרא דבהויתו יהא לא הוה אסור במכירה אע"ג דממון גבוה הוא כמ"ש הטוב' יפיפים בקידושין ד' כ"ב דהמקדש בחלקו אינה מקודשת אע"ג דאית ביה ס"פ שיכול למוכרו לגבן מ"מ כיון שהוא ממון גבוה אינה מקודשת ע"כ אלמא ממון גבוה מותר במכירה ונבי בכור שמוע כתב רש"י בחמ' המוכר ד' ז' שאינו נמכר דבזמן קדשים הוא לעצמו קטורה בדבר שקרב לחצבת ע"כ ואי"כ מעשר שני שאינו קרב מותר אלא כולה מעמא הכא משום בהויתו יהא. ולא כתוי"מ פ"ב דקידושין מ"ח שכתב דבהויתו יהא לא אילצריך אלא לר"י אבל לר"מ הא ס"ל ממון גבוה הוא עכ"ד. וא"א לומר כן דאי אית ליה לר"י בהויתו יהא אמאי אמר בהמקדש בו אמה במזיד קידש. הא מדאורייתא אין לחלק בין שוגג למזיד ובהדיא אמר הטם בגמ' לר"י שגגת מעשר לא קידש לאיסי לא ניחא לה משום מכמה דאומה. אלא ודאי דבהויתו יהא ר"מ דיש לה ובאלו הך דרשא אע"ג דממון גבוה מותר למוכרו כדפי'. ובלאה דשלהו הגך דקתני אין ממשכנין ואין מחליפין כולהו מדרשא זו אמו דבהויתו יהא שלא ימכור ולא יחליף ולא ימשכן. ול"ש על דברי הר"ב דנבי מתנת הגס כ' דמתנה ממש לדברי האומר מתנה כמכר אסור ובירושלמי נמי בפי' למימר ר"ת היא דאמר מתנה אינה כמכר ומש"ה מיתר במתנת הגס ומסיק דאפי' כדברי הכל אמינא ובמחמיו ס"ש ולא ידעתי מאי אולמי' דמכר ממתנה הכא לא מכר כתיב ולא מתנה אלא מדכתיב הוא בהויתו יהא אימסטו כולהו מכר ומתנה ומחליפין וכן מוכח בסדיא בקידושין ד' כ"ד דפריך הטם בפשיעות אי ר"מ האמר ממון גבוה הוא מי מצי יהיב ליה במתנה. אלמא אע"ג דר"מ ס"ל מתנה אינה כמכר בעלמא הכא פשיעא דמתנה ומכר שוין וכן

פרק א אין מוכרין אותו. פירש הר"ב וסתם מתני' כר"מ. וכן פסק במ"ג ד דפ"ד. וב"ה נמי סברי דממון גבוה הוא במ"ג פ"ה ומ"ז פ"ז דפאה. ועיין פרק ז דפסחים מ"ג ומ"ם שם. ועוד במ"ו פ"ד דמכילתין: **ואין** ממשכנין אותו. מפני שכתוב בו ברכה. ירושלמי: ["ולא שוקלין כנגדו. פירש הר"ב שלא של חולין וכו'. וכל שכן פירות נגד פירות. וכן פי' הר"ם לתרוייהו. וכתב עוד דמוכח בפ' במה מדליקין דאין שוקלין שלא וכו' ואפי' לחלל עליהן מעשר שני שמא לא יכוין משקלותיו ומפיק ליה לחולין. ע"כ]: מתנת

יכין תפארת ישראל בועז

פ"א (א) אפי' בירושלים או אפי' להוליכו לירושלים ומתני' ר"מ היא (א) וכדקיי"ל דמע"ם ממון גבוה אבל בשדמתו להעלות המעות לירושלים מותר למכרו וכלקמן (פ"ד מ"ז): ב) בין ע"י ב"ד בין ע"י עצמו מדכתיב בו ברכה: ג) שלא חולין נגד שלא מע"ם דה"ל בזוי מלוה. וכ"ם נגד פירות מע"ם גופייהו דלא: ד) אף דשמיהן מעשר. אף דמע"ם שלהן

פ"א (א) וז"ל משמע דס"ל כו' וכ' ע"ש עכלה"ש. ואנא מרתתא כולה נופלי להשיב על ד"ק. וכי התם אמרי' לכ"ע ממון גבוה רק לכ"ע פסור מהלה קאמרי' והטעם משום דהעיסה לא חזי ליה ולא מקרי עריסותיכם. אבל לענין לאכרה ק"ו הוא מתרומה וכמ"ש ירושלמי הכא וכ"כ תו' [נכורות ד"ה ב'] ד"ה תנן ותו' [קדושין דל"ג ב'] ד"ה איהי.הוכיחו וברו כשמלה חדשה דבשהדרין רק לענין חלה מיירי. השבני רבינו הנג"י וז"ל גם רש"י במקומו כ' ב' הפירושים אם מעשה ממון גבוה אם מעשה היתר אכילה. אמנם תוי"ם סוכה פ"ב מ"ג הוכיח ממאי דמותיב בשהדרין שם אחך דלעיל ממעשר שני וכחני קודש ינגוז א"כ מוכח דהטעם דחוץ לירושלים פטור מחלה הוא משום דממון גבוה דאל"כ אין שייכות לאפרך עלה ממע"ם בעיר הנדחת עכלה"ש. והתינוק שמגלה בלב העיס' עלובה עריסה אי בעית אימא לאך ניסא עדיין בן זומא מבחון דלשע"ד שפיר ים לייסב קו' הש"ם התם דהכי מקשי דאי אימא דלענין חלה לא מקרי מע"ם בגבולין עריסותיכם ה"כ לענין עיר הנדחת לא מקרי שלה ולא גרע ממחובר דקאמר התם [ע"ש] שאינו בדין עיר הנדחת מדכ' תקבון ואספת שאינו מחוסר רק קבילה ושריפה אלא זה שמחוסר חלישה קבילה ושריפה ס"ל מע"ם מחוסר פדייה קבילה ושריפה אח"כ מצאתי שנם תוס' נכורות הנ"ל כתבו כזה:

משנה ראשונה

פרק א אין מוכרין אותו. פי' הר"ב הטם מתני' כר"ת דאמר ממון גבוה הוא ס"כ. כפ"כ דקידושין ד' כ"ג יליף מקרא דכתיב ביה קודש לה' הוא בהויתו יהא ולכאי אמר ר"מ הטם דהמקדש בו אמה בין שוגג בין מזיד לא קידש. ומי לאו קרא דבהויתו יהא לא הוה אסור במכירה אע"ג דממון גבוה הוא כמ"ש הטוב' יפיפים בקידושין ד' כ"ב דהמקדש בחלקו אינה מקודשת אע"ג דאית ביה ס"פ שיכול למוכרו לגבן מ"מ כיון שהוא ממון גבוה אינה מקודשת ע"כ אלמא ממון גבוה מותר במכירה ונבי בכור שמוע כתב רש"י בחמ' המוכר ד' ז' שאינו נמכר דבזמן קדשים הוא לעצמו קטורה בדבר שקרב לחצבת ע"כ ואי"כ מעשר שני שאינו קרב מותר אלא כולה מעמא הכא משום בהויתו יהא. ולא כתוי"מ פ"ב דקידושין מ"ח שכתב דבהויתו יהא לא אילצריך אלא לר"י אבל לר"מ הא ס"ל ממון גבוה הוא עכ"ד. וא"א לומר כן דאי אית ליה לר"י בהויתו יהא אמאי אמר בהמקדש בו אמה במזיד קידש. הא מדאורייתא אין לחלק בין שוגג למזיד ובהדיא אמר הטם בגמ' לר"י שגגת מעשר לא קידש לאיסי לא ניחא לה משום מכמה דאומה. אלא ודאי דבהויתו יהא ר"מ דיש לה ובאלו הך דרשא אע"ג דממון גבוה מותר למוכרו כדפי'. ובלאה דשלהו הגך דקתני אין ממשכנין ואין מחליפין כולהו מדרשא זו אמו דבהויתו יהא שלא ימכור ולא יחליף ולא ימשכן. ול"ש על דברי הר"ב דנבי מתנת הגס כ' דמתנה ממש לדברי האומר מתנה כמכר אסור ובירושלמי נמי בפי' למימר ר"ת היא דאמר מתנה אינה כמכר ומש"ה מיתר במתנת הגס ומסיק דאפי' כדברי הכל אמינא ובמחמיו ס"ש ולא ידעתי מאי אולמי' דמכר ממתנה הכא לא מכר כתיב ולא מתנה אלא מדכתיב הוא בהויתו יהא אימסטו כולהו מכר ומתנה ומחליפין וכן מוכח בסדיא בקידושין ד' כ"ד דפריך הטם בפשיעות אי ר"מ האמר ממון גבוה הוא מי מצי יהיב ליה במתנה. אלמא אע"ג דר"מ ס"ל מתנה אינה כמכר בעלמא הכא פשיעא דמתנה ומכר שוין וכן

משמע פ"ז דפאה מ"ג דמשיב הטם כמה מילי שאין שוטין בהן סמוכה. ולא חביב מעשר שני מכוס המע"ם לאו משום סמוכה אסור דאפי' במתנה אינו נהנה אסור ומ"ת אמאי לא מני במתני' אין שוטין אותו במתנה. י"ל מני ושייר ושייר נמי שאין מקדשין בו את האשה. והרמב"ם בהגהות פ"ב דין י"ח חביב נמי הא שאין מקדשין בו אשה וסכ"מ כ' שם שביא משנה ברים מעשר שני פ"ב אבל שיטפי' כ"כ. אבל פשוט הוא דאפי' אם קידש בו בדיעבד פליגי בתס' קידושין. והך פלוגתא דמייתי דירושלמי דר"מ וחכמים פליגי לענין מתנה כמכר. נראה דהייטו מתני' ספ"ח דבכורות נענין אם מוחזקת המתנה ביובל: **אין** מוכרין. פי' הר"ב אפי' להוליכו לירושלים. כלומר דאינו מוכרו בחוצה חולין לא לריכא למימר. ומיהו יש לד מכירה דשרי אם מוכרו שיתחלל המעשר על הדמים שנתן לו המוכר מומר כמ"ש הכ"ב פ"ד מ"ו וכ"כ הר"ם שם דדוקא להוליכו לירושלים אסור דהמעשר בקדושתי' קאי אבל דרך חילול המעשר נעשה חולין ביד הלוקח ע"כ. וא"כ הא דאין מחליפין נמי בכה"ג הוא שאומר לחברו הא לך יין להוליכו לירושלים וזה נותן לו שמן חולין תחתיו. ומשמע בירושלמי דמוזל נכיה בשכר טרחו להוליכו לירושלים והוי סחורה שמרויח בו והלכך אסור. והתפרסים שלא כ"כ אפשר דס"ל דירושלמי איתא דמלתא קאמר שאין זה מעשי לעבוה חנם להוליכו. ואין ה"נ אפי' בלא ריוח אסור וכן מיקר דפי' לעיל ונראה דהשתא א"ש הא דקתני סיפא לא יאמר לחברו בירושלים הא לך יין וכו' דלהכי הני בירושלים דהתם מייני שמיהם הם מעשר וכאן לאוכלן בירושלים דהוי לבתחא דמרישא לא שמעינן אלא שהלוקח מוליך לירושלים והמוכר נוטל מן הלוקח דמים או פירות בחוצה חולין לעשות בהן מה שרולה דהוי כסחורה אבל בירושלים שמיהם לאוכלן בקדושת מעשר מתבטלים אלא זה חפץ בשמן וזה ביין וקמ"ל דאפ"ה אסור וכ"כ הרמב"ם פ"ג דין י"ח בהדיא כיולד אין מחליפין לא יאמר הא לך יין ותן לי שמן מעשר

פ"ב

ציונים

א מע"ש אין מוכרין. תוס' ספחים פב: מיי' פ"ב מהלכות מע"ש הי"ז: ולא שוקלה. שם נב: מיי' שם הי"ש: ולא יאמר. מיי' שם הי"ח:

חלופי גרסאות

א שאר כל ירושלמי בל שאר.

תוספות חדשים

פרק א משנה א [בכשנה] אין מוכרין לותו. פי' שיפלר בקדושתו והלוקח יוליכנו לירושלים אבל אם מוכרו שיצא לחולין והמעות יקבל קדושתו שוכר ומי' בפ"ד מ"ו ומ"ם הר"ב שם. (ממהורש"ת ז"ל):

אסר המגיה

.וכ"ה בר"ם לקמן מ"ו ולפ"ז מה שכתב הר"ם וכרע"ב אפילו להוליכו לירושלים צריך לפרש ל"מ להוציא לחולין וגם המעות לא יעלה ומי' בר"ם לקמן משנה ה ו:

תוספות רע"ק

פ"א משנה א [אות א] בהרע"ב ד"ה **מעשר שני**. וסתם מתני' כר"מ) משמע דס"ל דלרבנן אף חוץ לירושלים מוכרין אותו רע"ב דס"ל להר"ב דלרבנן אף חוץ לירושלים ממון הדיוט הוא. ועי' בתי"ם (פ"ג מ"ה דמוכה בר"ה בירושלים) דכ' בפשיטות דמוכה בשנהדרין ד' קי"ב דחוץ לירושלים לכ"ע ממון גבוה הוא רע"ע:

מתנת חנם. [כתב הר"ב כגון וכו' אבל לתת לו מתנה וכו' אסור]. וכן פסק במ"ג פ"ד ועיין במ"ג ה דפ"ה. [*ומ"ש הר"ב כגון שמזמינו וכו' אבל לתת לו ממש לדברי האומר מתנה כמכר אסור. וכ"ל דדוקא *)(לעניים) לתת במתנה מעשר שני פליגי אבל אפשר ויכול להיות דלקבוע למעשר טולי עלמא מודו דאין מתנה קובעת כמכר. וכשני סתמות היינו משנה ראשונה דפ' שני דמעשרות. ומ"ב פ"ג דמעשרות]: **ב** [*תמים חי. פירש הר"ב והוא הדין נמי שחוט. עיין מה שכתבתי בריש פרק ה דבכורות]: **הבכור מוכרין אותו תמים חי.** וכתב הרמב"ם ומה תאמר כיון שהבכור לכהן מה תועלת לזה שקבלו. הנה התועלת גלויה ומפורסמת כי אם נפל בו מום והוא אלמו יאכל אותו הקונה אותו עכ"ל. [*ומתני' בזמן הזה. דבזמן המקדש אין מוכרים מלאכת שלמה אבל נותנין זה לזה מתנת חנם. מתני' כפשטה אתיא הר"מ דס"ל כפ' יש בכור אין מתנה כמכר ואפי' לחכמים דפליגי עליה התם מיתוקמא בזמזמינו על שלחנו וד' מנא אמר מתני' ר' יהודה היא דס"ל ממון הדיוט ודלא כר"מ. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל על מה שכתב ר"ש ז"ל שמזמינו על השלחן כתב אין לשון המשנה משמע כן וגם בירושלמי אינו כן ע"כ: **ב מעשר בהמה** וכו'. לשון הרכב הר"ם ז"ל בבכורות פ"ה תנן כל פסולי המוקדשים נמכרין באיסליז ונשחטים באיסליז ונשקלין בגיורא חוץ מן הבכור והמעשר משמע הא בבית נמכרין וכבר תנן דאין מעשר נמכר כלל וגמרא מוקי לה התם במעשר של יתומים ומשום הכנ אבדה. אי נמי בהבלעה שמכרו כולו עורו ובשרו וגידו וחלבו וקרניו ע"כ. עוד כתב על מה שפי' ר"ע ז"ל ואיידי דבעי למיתני סיפא גבי בכור מוכרים אותו תמים הי וכו' כתב פי' דלאחר שחיסה פסיפא שאין מוכרין אותו דה"ל קדשים קלים. ויש מתלוקת בירוש' במקדש בו לאחר שחיסה אם היא מקודשת ובפ"ק דתמורה אמרי' לא שנו אלא בזמן הזה ולפי זה לא שייך למיתני בבכור תמים חי ושחוט דא"ל בעל מום אכל בפ' כל פסולי המוקדשין מסקינן דגזרה דרבנן היא ורבנן הוא דגזור לאחר שחיסה אמו לפני שחיסה כדאיתא התם ודוקא בבשר גזור שהוא דבר הנישוס מחיים פי' דמחיים בני אדם שמין כמה שהם הבשר שכל חשיבות הבהמה אינו אלא בשביל הבשר אבל העור דאינו נישוס מחיים לא גזור רבנן שלא יסכר ואפי' בשר בהבלעה ע"י עורו וגידו וקרניו שרי: ואין מקדשין בו את האשה. תניא אבל מקדשין בגידיו ובקרניו ובסלפיו ובעצמיו תנ"א דקדושין הוי כמכר אבל נותנים זה לזה מתנת חנם. כגון שמזמינו לאכול עמו על שולחנו ודברי הכל היא אבל לתת לו מתנה ממש לדברי האומר מתנה כמכר אסור: **ב** אין מוכרין אותו. דגמרינן גאולה גאולה מחרמים נאמר במעשר (ויקרא כז) לא יגאל. ונאמר בחרמים (שם) לא ימכר ולא יגאל מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו: תמים חי. והוא הדין נמי שחוט שנאמר לא יגאל אינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תמים ולא בעל מום. אלא תמים חלבו ודמו קרבין על גבי המזבח. והבשר אוכלין אותו הבעלים בירושלים. ובעל מום אוכלים אותו הבעלים בכל מקום. ואיידי דבעי למתני סיפא גבי בכור מוכרים אותו תמים חי תני נמי ריסא תמים חי: ואין מקדשין בו את האשה. דהוי כמכר: הבכור מוכרים אותו תמים חי. משום דבבכור כתיב במדבר

אבל נותנים זה לזה מתנת חנם (ה): ב מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי (ו). ולא בעל מום *חי ושחוט ואין מקדשין בו האשה (ז). הבכור מוכרין אותו תמים חי (ח).

ובעל

ח"נ. מתנת ירושלמי מתנות. **ב** חי נגר"ם וחי. מקדשין נד"ל מקדישין. האשה נד"ל וד"ל את האשה וכ"ה נמצ"ג. הבכור נג"ל ונסמוכה בבור. תמים נג"ל ונתמוכה תם. חי נג"ל חי ולא שחוט.

מלאכת שלמה

אבל נותנין זה לזה מתנת חנם. מתני' כפשטה אתיא הר"מ דס"ל כפ' יש בכור אין מתנה כמכר ואפי' לחכמים דפליגי עליה התם מיתוקמא בזמזמינו על שלחנו וד' מנא אמר מתני' ר' יהודה היא דס"ל ממון הדיוט ודלא כר"מ. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל על מה שכתב ר"ש ז"ל שמזמינו על השלחן כתב אין לשון המשנה משמע כן וגם בירושלמי אינו כן ע"כ: **ב מעשר בהמה** וכו'. לשון הרכב הר"ם ז"ל בבכורות פ"ה תנן כל פסולי המוקדשים נמכרין באיסליז ונשחטים באיסליז ונשקלין בגיורא חוץ מן הבכור והמעשר משמע הא בבית נמכרין והכא תנן דאין מעשר נמכר כלל וגמרא מוקי לה התם במעשר של יתומים ומשום הכנ אבדה. אי נמי בהבלעה שמכרו כולו עורו ובשרו וגידו וחלבו וקרניו ע"כ. עוד כתב על מה שפי' ר"ע ז"ל ואיידי דבעי למיתני סיפא גבי בכור מוכרים אותו תמים הי וכו' כתב פי' דלאחר שחיסה פסיפא שאין מוכרין אותו דה"ל קדשים קלים. ויש מתלוקת בירוש' במקדש בו לאחר שחיסה אם היא מקודשת ובפ"ק דתמורה אמרי' לא שנו אלא בזמן הזה ולפי זה לא שייך למיתני בבכור תמים חי ושחוט דא"ל בעל מום אכל בפ' כל פסולי המוקדשין מסקינן דגזרה דרבנן היא ורבנן הוא דגזור לאחר שחיסה אמו לפני שחיסה כדאיתא התם ודוקא בבשר גזור שהוא דבר הנישוס מחיים פי' דמחיים בני אדם שמין כמה שהם הבשר שכל חשיבות הבהמה אינו אלא בשביל הבשר אבל העור דאינו נישוס מחיים לא גזור רבנן שלא יסכר ואפי' בשר בהבלעה ע"י עורו וגידו וקרניו שרי: ואין מקדשין בו את האשה. תניא אבל מקדשין בגידיו ובקרניו ובסלפיו ובעצמיו תנ"א דקדושין הוי כמכר

יכין

רק מד"ם: ה) דוקא במזמינו על שולחנו דהל"כ אסור דמתנה כמכר כפ"ב דמעשר פי' ב'. וג"ל דלהכי קתמר מתנת חנם. והרי הוי סני בשיאמר במתנה אלא קמ"ל דרק במתנה שהיא חולין חנם דלא עביד זל"ז ניית נפשי' שרי. הא במתן זה לזה. ושוב חברו לו [במגילה ד"ז ב] דמחלפי שעותייהו אהדדי הכא אסור: ו) ה"ה המים שחוט. דבנקרב בבמה"ק. אף שהבשר לבעלים אסור להם למכרו ובשחטו בחוץ הרי אסור בהנאה רק לידי דתנא סיפא בבור חי נקט נמי במעשר חי וה"ה דאין ממשכנין

תפארת ישראל

ע"כ ובתנם דתק הר"ב לפרש בסיפא אפילו בירושלים שקוטין בדמיו וכו': **מתנת חנם.** משום דמתנה ממש אסור אלא בזמזמינו לאכול קרי לה מתנת חנם שדרך האדם להכניס אורח לאכול בלא שום קבלת שובה וזה מתנת חנם וכמו שפי' רש"י נפ' ואתחנן שהנדיקים אינם מנקבים אלא מתנת חנם כלומר שאין הפסד כ"ה צריך לעובתנו ומה שמותן הוא מתנת חנם. אבל מתנה ממש שנתן אדם לחבירו אינה קרויה מתנת חנם דאי לאו דהוי ליה הנאה מיניה לא הוי יהיב ליה: **ב מעשר** בהמה אין מוכרין אותו. והא דלא תניב מעשר בהמה בפ"ז דשביעית גבי דברים שאין עושין בהן

יכין

מתנה. דהתם דוקא בדרך סתורה לגיות אסור אבל בנמתיהו לאכול בנמדמן לו מותר. ומעשר בהמה בכל ענין אסור דילפי' מתרומה: ואין מקדשין בו את האשה. פי' הר"ב דהוי כמכר וכ"כ הרא"ש. ותימה על פי' רש"י נפ' נאשים הנז דף קנ"ז כתב דמעשר הוי נכסי בעלים לקדש בו אשה דוקא המקדש בחלקו אמר בקידושין אינה מקודשת דמשלחן גבוה קא זכי אבל מחיים דידיה הוא ע"כ וע"ל אלא היה בגיכסתו כאן אין מקדשין בו וכ"כ מלשון הרמב"ם בתמורה פ"ו מהל' בכורות שהשמיק מבגיתיו זו ולא כתב שאין מקדשין בו אלא נבי מעשר שני כתבו כתש"ל: **הבכור** מוכרין אותו. דוקא בזמזמן אבל לעשות בו תמורה

ראשונה

תמורה. דהתם דוקא בדרך תמורה לגיות אסור אבל בזמזמן לו מותר. ומעשר בהמה בכל ענין אסור דילפי' מתרומה: ואין מקדשין בו את האשה. פי' הר"ב דהוי כמכר וכ"כ הרא"ש. ותימה על פי' רש"י נפ' נאשים הנז דף קנ"ז כתב דמעשר הוי נכסי בעלים לקדש בו אשה דוקא המקדש בחלקו אמר בקידושין אינה מקודשת דמשלחן גבוה קא זכי אבל מחיים דידיה הוא ע"כ וע"ל אלא היה בגיכסתו כאן אין מקדשין בו וכ"כ מלשון הרמב"ם בתמורה פ"ו מהל' בכורות שהשמיק מבגיתיו זו ולא כתב שאין מקדשין בו אלא נבי מעשר שני כתבו כתש"ל: **הבכור** מוכרין אותו. דוקא בזמזמן אבל לעשות בו תמורה

אסור

(פ"מ). ה"ה גם הר"מ הביא בתמורה ע"ל דהתם דוקא בשני דברי חע"ג דבמתנה פוסק כמתן דאסר ולא זכיתי למצוה חנוק עשה בימים. ומצאתי בתשובת דוד בהוספתא כאן שהגיגים כזה אבל גם בישנו לא מצאתי קורת רוח ופ"ג ופע"ג: תי"ם ד"ה **מתנת** חנם וכו' וכן פסק כו'. דבמגלה ד' כ"ז ע"ב ובגיגא והלכה כרבינא דמתנה כזביני וכב"מ ד' ע"ז נמי אמרי' מתנה כמכר. ואין לתמוה דפליגי ר"ל ורבינא נמה דפליגו בירוש' ר"מ ור"ש ולא אמר כתנאי דמעשר הרבה בפ"ם כיון"ב. (מר"ל): **ב** תי"ם סד"ה **תמים** כו' פ"ם דבכורות. פס הבית מסקנת הגמרא דלא יגאל לא קאי אלא לתמיים ולכ"ש בקדושין דאפי'

ציונים

ב מעשר בהמה. מיי' פ"ע מהלכות בכורות ה"ו ו: הבכור. ב"ק יב: המוכר ז: ירושלמי פ"ע דקדושין. מיי' שם פ"ח ה"ע סמג לאוין שמג שור ובו"ע יו"ד סימן שי פעיף ו:

תוספות חדשים

[תי"ם ד"ה] מתנת חנם כו' וע"ל כו' כ"ע מוהו עכ"ל. תמתמיעתים דר' יוסי גוסיה דמוקי מתני' דסכלא כד"ב מיהו גוסיה אמר בירושלמי ריש פיק ב' דמעשרות דהתם נ"ב כד"ה ולענין קניות מעשר הקילו עיין שם בהר"ם שכתבו ובמוחל פלא הסם וכ"ל דגם מתני' דכתם דוקא כר"מ ע"ש:

הדושי מהרי"ח

*א משנה א [תוי"ט ד"ה] מתנת חנם. כתב הר"ב כו' וג"ל דדוקא לענין כו' כצ"ל: משנה ב [תוי"ם ד"ה] הבכור מוכרין אותו תמים חי וכתב הרמב"ם ישמא תאמר כיון שהבכור לכהן מה תועלת לזה שקנאו בו' עכ"ל. וא"ל שלוקחו ומוכר לכהן אחר ביותר ממה שנתן ויריויח דהא תנן בשביעית

תוספות רע"ק

משנה ב במשנה [אות ב] חי ושחוט) הייתי מדרבנן גזירה אטו קודם שחיסה:

תוס' אנשי שם

פ"א **א** בר"ב ד"ה אבל נותנים כו' שמזמינו כו'. יש לתמוה הרבה על סירוש זה דהכי דלריעה הזמנה לא כמתנה ממש חבינא דבהדיא תנן הכי לק' בכפ"ג אלא לומר לו הבלס שנאכלם כו' מ"מ לא מתני' מתפרשא בכה"ג ולא סגית סירוש' דהיכי מליט לפרש משנתינו דבמזמינו מיירי הא מתני' זה לזה קתני והכי הו"ל לאכל עמן לאחו מתנת חנם ושוד כהי דנהמוק לפרש מתני' דהכא בכה"ג מה נעני לתן בירושלמא דמתני' דפ"ג דרשם ליכא לפרוכי בהמזמינו דהא בבר תני בהיא מתני' בוסה דהבלס שנאכלם מוחר דהייט הזמנה וכן לא לפרש סירושלמי דבמזמינו קאמר כו' אלא דכוונת סירושלמי לומר דבכל מודין דמתנה מוחרת נמע"ם אף במתנה ממש. אבל למאי דאיתא בש"ם דתן בקידושין ד' ל"ד ובתק הפודה מע"ם ס' כ' כין שניתן לו במתנה מני לי ר"מ מי מני יהיב ליה במתנה האמר מע"ם ממון גמור הוא כו' כגון דיהיב בעבדי כ' מבוה דס"ל דמתנה כמכר גם לענין מע"ם והכתא מתני' דהכא דמ"ל לפרש בשבנו דבא דומיא דריבא דאין דהליפין קאי וקמ"ל דאין אסר אלא עומר הילך יין והן לי שתן אבל אומר הילך יין שאין לי שתן ולא הוי אליפין כיון שאינו יכול לכוליה ממנו בדין ומתנה כה"ב. ברי כמבואר בתוספתא וכיולו הר"ם. (פ"מ). ה"ה גם הר"מ הביא בתמורה ע"ל דהתם דוקא בשני דברי חע"ג דבמתנה פוסק כמתן דאסר ולא זכיתי למצוה חנוק עשה בימים. ומצאתי בתשובת דוד בהוספתא כאן שהגיגים כזה אבל גם בישנו לא מצאתי קורת רוח ופ"ג ופע"ג: תי"ם ד"ה **מתנת** חנם וכו' וכן פסק כו'. דבמגלה ד' כ"ז ע"ב ובגיגא והלכה כרבינא דמתנה כזביני וכב"מ ד' ע"ז נמי אמרי' מתנה כמכר. ואין לתמוה דפליגי ר"ל ורבינא נמה דפליגו בירוש' ר"מ ור"ש ולא אמר כתנאי דמעשר הרבה בפ"ם כיון"ב. (מר"ל): **ב** תי"ם סד"ה **תמים** כו' פ"ם דבכורות. פס הבית מסקנת הגמרא דלא יגאל לא קאי אלא לתמיים ולכ"ש בקדושין דאפי'

(במדבר יח) לא תפדה אבל נמכר הוא: ומקדשין בו את האשה. דממונו של כהן הוא ומותר למוכרו: אסימון. מטבע שאין עליו צורה ואין מחללין עליו מעשר שני דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך כסף שיש עליו צורה: ולא על המטבע שאינו יוצא. דכתיב (שם) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך. פרט לכסף שאינו יוצא שאינו יכול לקנות ממנו מה שהוא רוצה: ולא על המעות שאינן ברשותו. כגון שנפל כיסו ליס הגדול אינו יכול לפדות מעשר שני על מעות שבתוכו שהוא צריך לשכור מי שבטו על פני המים להוציאו: ג הלוקח בהמה לזבחי שלמים. ממעות מעשר שני שכך הוא עיקר מצות מעות מעשר שני לקנות מהם שלמים דילפינן שם שם לגזרה שוה מהר עיבל: וחיה. שאינה ראויה להקרבה וקנאה ממעות מעשר שני לאכול אותה בשר תאוה כלומר חולין: יצא העור לחולין. וא"ל לאכול דמיו בירושלים: יצא הקנקן לחולין. ובעל מום חי ושחוט. ומקדשין בו האשה (ב). אין מחללין מעשר שני על אסימון (ג). ולא על המטבע שאינו יוצא (ד). ולא על המעות שאינן ברשותו (ה): ג הלוקח בהמה לזבחי שלמים (ו). או חיה לבשר תאוה (ז). יצא העור לחולין. אע"פ שהעור מרובה (ח) על הבשר. כדי יין שתומות. מקום שדרכן למכור שתומות (ט). יצא קנקן לחולין (י). האגוזים והשקדים. יצאו קלפיהם לחולין. התמד (יא) עד שלא החמיץ מוכרים אותו תמיס שעומד לקרבן ואין לכהן זכות בו. כדאותא פ"ק דתמורה הביאה הר"ם *ומשום הכי לא מצי קהני שחוט דתמיס שחוט בזמן הזה יקבר כדתנן ספ"ה דבכורות]: ג [*יצא העור לחולין. לשון הר"ם וכולהו נפקא לן בריש פ"ב דעירובין דהניא בן בג בג [אומר] בבקר מלמד שלוקחים בקר על גב עורו [וילא העור לחולין ואין צריך למכרו ולחזור ולהלבו בירושלים] ובגלן מלמד שלוקחים לאן על גבי גיזתה [פירש"י אצ"ג דאיכא תרתי עור וגיזה דנפקו לחולין ע"כ] ביין מלמד שלוקחים יין על גבי קנקנו. ובשכר מלמד שלוקחין תמד משהממין. ומיתורא דבי"ת דרים. וכך מסקי התוספות דהתם דמיתורא דביתי"ן דרים. דפרטי צריכין לכלל ופרט וכלל כדפי' הר"ב לקמן משנה ה וכתב עוד הר"ם דהיה לבשר תאוה דנקטה לגב העור וקליפי אגוזים ילפינן במה מליגו: מקום שדרכן למכור שתומות*). [*כלומר שמוכרין הקנקן עם היין. לשון הפירוש שהזכרתי]: התמד. פי' הר"ב פסולת של ענבים ולאי נותן עיניו בעורות או בקנקנין נעשה כקונה זה בפני עצמו ולא יצאו לחולין: התמד. פסולת של ענבים

אינו

ח"ג. ומקדשין נד"ס ומקדישין. האשה נד"ס את האשה וכ"ה מיגו"ל ובנ"ק שם. אין מיגו"ל ואין: ג או חיה נד"ס וחיה וכ"ה מיגו"ל. תאוה נד"ס התאוה וכ"ה מיגו"ל. למבור נכהד"י לימכר וכמו נמ"ל וכ"ה נד"ס.

מלאכת שלמה

כשמוכר לו הכבור תם כי היכי דליתיב ליה בכורות שיולדו לו בעדרו דבכור הם בזמן הזה אין מי שיקנו אלא בזול דבני עוקא לשהייה עד שיומם הלכך הוי האי כהן דמוזל גביה דישראל ככהן המסייע ואסור ורב אמי פליג עליה התם: ומקדשין בו את האשה. מ"ר יהודה בן פזי בשם גרמיה בין חי בין שחוט דכתיב יהיה לך אפי' לאחר שחיטה אבל בשם ר"י בן לוי אמר דלוקח כשהוא חי מקדשים בו דאית ליה לכהן זכייה בנויה אבל אם נשחט ומרק דמו ע"ג המזבח הוי קדשי מזבח ושלהן גבוה הוי ואין מקדשין בו וליף לה מקרא דכתיב כחזה התנופה מה חזה התנופה נאכל לזכרים ונקבות דכתיב בפ' שמיני גבי חזה התנופה אתה ובניך ובנותיך אף בבכור כן אבל לא לדבר אחר ובגמ' דילן בפ' האומר מפיק לה מקרא דכתיב לאם מה אם לאכילה אף הוא שמי הוי לאכילה ולא לדבר אחר ועיין במה שכתבתי בפ"ק דב"ק סי' ב' בשם הרא"ש ז"ל דמשמע מיניה דמתני' ר' יוסי הגלילי היא בלבד דסבירא ליה דבכור ממונו דכהן הוא לקדש בו את האשה אבל לרבנן כהן שקדש את האשה בבכור חי לא הוי מקודשת ע"כ ועיין במ"ש לעיל בשמון בשם ה"ר שמשון ז"ל: אין מחללין מעשר שני על אסימון. מתני' דלא כר' יוסא דתנן בפ"ג דמסכת עדויות מחללין מעשר שני על אסימון דברי ר' יוסא וחכמים אומרים ומעמיה דר' יוסא דלא דרים וצרת אלא כפשטיה שהוא צרור בסודר: ולא על המעות שאינם ברשותו. כגון שנפל כיסו ליס הגדול אבל אם הם בביתו כיון שהם במקום המשתמר ברשותו קרינן בהו והיינו דתנן לקמן פ"ד היה עומד בגרן ואין בידו מעות אומר לחברו הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה חוזר ואומר הרי הן מחוללין על מעות שבבית: ג הלוקח בהמה וכו'. ואלי דנקט הכא הלוקח ליעבד גבי בהמה לזבחי שלמים אגב היה נקט ליה דעיקר מעשר שני לשלמים הן: האגוזים והשקדים יצאו קליפיהם לחולין. הא אתי מקל וחומר מאלן אגב גזותיה דמרבינן ליה מבי"ת דובאלן דהא נזה דלמינן קיימא ומזדבא אלן לאודיה וגיזה לאודה ויולאה לחולין הני דלעולם ממכרין כן לא כ"ם. ועיין בר"פ בכל מערבין: התמד. עיין לעיל פ"ה דמעשרות

יכין — תפארת ישראל — יכין

כהן למכרו [נ"ק דיי"ג]: ט) דממון כהן הוא: י) מטבע בלי צורה: יא) של מדינה אחרת אם המלכיות מקפידות אלא יהיו כאן אותן מעות. או דממעו לזזיי להתם בדוחק ולית לי' אורחא למיזל להתם. וכ"ם באין יוצאין כלל: יב) שנפל המעות ליס אף שיכול להעלותו ע"י השט במים: יג) ממעות

משנה ראשונה

אבור כדאמר התם במס' שביעית: ולא על המעות שאינם ברשותו. פי' הר"ב כגון שנפל כיסו ליס. וה"ה אם יש לו מעות במדינות רחוקות. גמרא פ' הגוזל קמא ד' ל"ח. אבל פקדון שבמקום קרוב כברשותו דמי. וגרלה דמלוה ביד אחרים נמי מיקרי שאינם ברשותו דהא מלוה להוצאה ניתנה וליתנכו לזרי בעיון. והא דלא פירכו מעות שאינם ברשותו הייגו מלוה. דהא פשיטא הוא כיון שיש לאחרים בהן רשות. וכיון שבים הוי רשותא שפי שאין לאחר בהן רשות ומיומדים לזה אפ"ה אסור: ג בהמה לזבחי שלמים. פי' הר"ב שיקר מצה לקנות בהן דילפי' נ"ם שם שם כו' וכ"כ הרא"ש. מלשונם משמע דמצוה מדאורייתא היא מכח הך ג"ש. ואינו כן דג"ש אינה אלא שיכול לקנות בהם שלמים משום דשאר קרבנות מוכח אין באים מן המעשר אלא מן החולין ושלמים מותר. אבל אינה מצוה וכן אי' רש"י בהדיא במנחות ד' פ"ב דג"ש היא שיכול לקנות שלמים וכ"כ הרמב"ם בפירושו כאן אלא דתמהים גזרו שלא יביאו אלא שלמים כדפי' הר"ב ולשון הרש"י בפסחים ד' ז' ובנ"מ ד' כ"ו דעיקר אכילת מעשר שני שלמים היו מביאין ע"כ והיינו מדרבנן ומיהו במנחות ד' פ"ב הביאו התו' שדרשו בספרי ואכלת מעשר יכול יקח בהמה למעשה כמו שאמר כאן שמחה וכו' מה להלן שלמים וכו' משמע אין מחללין. מיי' פ"ל מהלכות מע"ש ה' פ' י' יא. סמג עשין קנ"ז טור ושו"ע יו"ד סימן שלא סעיף קלא: ג הלוקח. מיי' שם פ"א ה"ט: כרי יין. שם ה"ב: האגוזים. שם ה"ל: התמד. מולין כה. מיי' שם פ"ז ה"ז:

הדושי מהרי"ח

פ"ז מ"ג שאין עושין סחורה בבכור ופי' שם הר"ש שאפשר שאם לוקח בזול ומוכר ביוקר הוי סחורה והרמב"ם כתב בפשיטות שם בשבשנה ד' לקח בכור למשתה בנו כו' ומיתר למכרו בין תמים בו' רק שלא יחזור בו עכ"ל ומשמע שלא יחזיר כדי להשתכר והר"ש כתב שם בפי' במשנה ד' שלא יוריח בו כלום ע"ש וק"ל:

תוספות רע"ק

[אות ג] שם בתי"ש סוף ד"ה הבכור וכו' ומש"ה ל"ם קדני שחום) לכאורה דשחוט בזמן הבית יכול למכור דמה דאין מוכרין חי תמים משום שעיסר להקרבה ואין זכות לכהן בו היינו קודם הקפרה כמ"ש רש"י להדיא אבל אחר ההקפרה רוצה בו כהן יכול למוכרו. ומ"מ אינו מוכרח דהא ליבא דמוקי מתני' בזמן הבית הא דקתני חי אבל שחוט לא. צ"ל המעם כמ"ש רש"י דלאו אורח ארעא לעשות סחורה בדבר שקרב למובח. א"כ י"ל דבחך סבריא לא פליג ר"ג אלא דס"ל דגם חי א"י למוכרו דאין לכהן זכות עד אחר ההקפרה. ובאמת קשה לי בתוניין (תמורה דף ז' ע"ב) דפריך דבא לר"ג

תוס' אנשי שם

דאתי' הבעלים בחלוקה בשלמים לאחר שחיטה מכלהן גבוה זכו ממילא אף במעשר נמי דלאחר שחיטה אין בו ליס דלא יגאל מ"מ לא יצא מדין שאר קדשים דמשיג זכו לאחר שחיטה. מיהו לתוס' ומרמ"ם דס"ל דדוקא בחמתם כהונה שייך משלהן גבוה זכו ולא בחלק הבעלים. טעמא דמעשר תם שהוא אינו ממכר מכוס בזוי קדשים ובכור ע"כ צריך לעשות זה דל"ל דמש"ל זכו דזה שייך במידי דל"ל חמיים בשאר קדשים קלים אבל בכור קודם שהי' במומה נמי לבעלים ובבעל מום מי כתב הר"מ דהוא מדרבנן אבל מדברי הר"ב כאן משמע דהוא מדאורייתא אלא יגאל וכ"מ בתמורה שם. ובע"מ שהוא מכוס גזירה לגבו מחיים דהוי דאורייתא וא"ם דלא הוי גזל"ג. (מר"ג): ג במשנה קנקן. פתח בכד וסיים בקנקן דגרלה מזה דהייגו כל הייגו קנקן וכ"מ למו"מ וכ"ש אם הוא דבר אחת ושמ"ם בשפ"ג. (הר"מ) גר"ב

יכין — תפארת ישראל — יכין

מע"ם דבך מלוהו לקנות במעותיו בהמה לשלמים. או חי' שאינה בת הקרבה לבשר תאוה ר"ל לחולין: יד) שבוה יותר: טו) ר"ל שמוכרין הקנקן עם היין: טז) ואם המוכר לא הלוקח לאומן מעבד עורות לא יוצר חרם ודהי מוחנים טפי בשביל אלו. ולהכי צריך למכרם לאכלן בירושלים: יז) מים

מע"ג

ראשונה

דמדאורייתא מלוה בשלמים. וי"ל דאסמכתא בעלמא הוא ומיה ומוף שאין כאלו לשלמים מותר ליקח לכתחלה כמ"ש הרמב"ם בהבורו פ"ז דין י"ב: אי חיה לבשר תאוה אלא הטור לחולין. תימה על התו' בתמורות ריש ד' פ"ב שבאו לאוכים דין זה דנתיב לבשר תאוה אלא עור לחולין מדיוקא דמתני' דלקמן ונעלם מהם משנה יז: בדי יין שתומות. הא דנקט לה בלישנא דשתומות ופתומות ולא אמי שמכנן עם הקנקן לא הקנקן בפני עצמו. דהא בהא תלוי דשתם יין מיד כשמכניסין אותו לתבית דרך לסותמו במנופה אלא יפיג ריחו ומעמו אם לא שאין דעתו לקיום אלא לעבודתו לבלי אחר חיו סותמו במנופה שמשמרך לחזור ולפותחו והלכך כשדעתו למוכרו עם הקנקן מוכר שהוא שהרי אין עמיד לעבודת היין מכלי זה אבל כשאינו מוכרו עם הקנקן שהלוקח מכניסו בקנקן אלו לכך אינו שותמו המוכר מתחלה והייגו דלכן למכור פתומות ואלו דוקא פתומות אלא כשאינו שותמו במנופה אלא מכסה בכיסוי שלאי פתומות אלא יין. והייגו נמי דתנן בפ"ג מי"ב דיש מילוק דין בין מד אלא נפן ובין מנפנפן ומש פי': יצא קנקן לחולין. פי' הר"ב שאם המוכר לא הלוקח לאומן ומקפיד לא יצא לחולין. וקרא דבנקר ובגלן דיליף מינה בעיבוגין אלוקחין בשר אגב הטור ויין אגב קנקנו. מייר

אינו נלקח בכסף מעשר. לשון הר"ב דחשיב כמו מיס. ואלו בעינן פרי מפרי וגדולי קרקע. ולקמן במשנה ה הביא הר"ב. וכן הרמב"ם ברייתא דממעטין מיס ומלח מגדולי קרקע ופירש הרמב"ם שהמיס יסוד פשוט הם. והמלח אדמה שרופה ע"כ. אבל הך דהכא ברייתא בפרק בכל מערבין דף כ"ז. ובפרק מרובה דף סג. והכי נמי איתא פ' ג' מיעים דף לה. ולריך לומר דהך ברייתא דברה שאע"פ שהמיס נקיים מתחת לארץ ככתוב במעשה בראשית ולא מקרקע גדלי מ"מ הואיל ונובעים הם מהארץ ונראין לעין כאילו גדלים ורבים מן הקרקע אלטריך למעוטיהו משום דלא הוו פרי מפרי. *וכן לאותו המלח שהוא מיס שרופים [*ומ"מ קשיא בין להר"ב בין להרמב"ם דלא ה"ל להביא ברייתא זו דממעטת אף דגים דממיס גדלים ומזונים. אלא הברייתא דדרשה ברבוי ומיעוט דלא ממעט אלא מיס ומלח כדאיתא התם לחד מ"ד. ומיהו לדידיה נמי כשים במיס ומלח המעורבים שומן דגים מותר ואע"ג דלא קתמר טעמא מ"מ פרי מפרי הוא והייט טעמא דרש"י שכתב במתני' [נדרים"ג דשירובין] דמיס ומלח אסור דלאו פרי מפרי הוא ולא כתב לגדולי קרקע. וכן בגמ' אדאמרינן דמיס ומלח מעורבים נמי לא דבעינן פרי מפרש רש"י דדרים כגון ופרע. וכ"ל דזה שאמרו במתני' דלאו פרי מפרי הוא. לא דמאן דדרים ברבוי ומיעוט סבירא ליה שלריך פרי מפרי אלא דממילא כך הוא]: **וגידולי קרקע.** עיין מה שכתבתי במ"ב פ"ז דבבא מליעא: **ד אין העור יולא לחולין.** פי' הר"ב דלא קנה מעשר. ועיין בפירושו משנה לקמן: **לא** יולא קנקן לחולין. ויאכל כנגד שלמה

אינו נלקח בכסף מעשר יח). **ומשהחמיץ נלקח בכסף מעשר** יט): **ד הלוקח חיה לזבחי שלמים** כ). **בהמה לבשר תאוה** כא). **לא יצא העור לחולין** כב). **כדי יין פתוחות. או סתומות. מקום שדרכן ליסבר פתוחות** כג). **לא יצא קנקן לחולין. סלי זיתים. וסלי ענבים עם הכלי** כד). **לא יצאו דמי הכלי לחולין:**

הלוקח

ח"ג. נלקח נחולין ניקח וכן נסמוך. ומשהחמיץ נחולין משהחמיץ וגר"ש ג"ג מבאן עד סוף המשנה: **ד** בהמה נד"ש ובהמה וכ"ה בירושלמי. תאוה כד"ם התאוה וכ"ה בירושלמי. לחולין נד"ג לחולין אע"פ שהעור מרובה על הבשר וגו' מופנם היא ממ"ג. שדרכן נכהל"י שדרכו וכ"ה נמפנ"ג. זיתים נד"ם תאנים וכ"ה נמפנ"ג. יצאו נמפנ"ג יצא. הכלי נד"ם הסלים:

לא יצאו דמי הכלי לחולין. לפי שדרך למכרן בלא הכלי:

*) נד"ו בהורה.

הלוקח

מלאכת שלמה

דמעשרות סי' ו' ומדברי הרמב"ם ז"ל שם בפ"ז נראה דבחדא סגי לו החמיץ לו רמא תלתא ואסכא ארבעה. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל החמד עד שלא החמיץ ל"ל לפ' דמייתי להאי עניינא הכא משום דלעול קאמר שמותר לקנות בהמה שיש בה בשר ושור בשעות של מעשר שני אע"פ שהשור נבדו אסור לקנות בשעות מעשר שני וכן התמד ג"כ אע"פ שהמיס אסור לקנות בדמי מעשר שני מ"מ ע"י היין שיש בו מותר לקנותו והייטו כשהחמיץ שאין בו טעם של יין אע"פ שהמיס מרובים על התמד עכ"ל ז"ל: **ד הלוקח חיה** וכו' **לא יצא העור.** מפרש ליה רבי אלעזר הקפר במנחות דרופא לומר לא קנה מעשר וכן ר' אמי וכן פסק הרמב"ם ז"ל אע"ג דר' יוחנן רבם פליג עליהו ומפ' למתני' כפשטה.

מלאכת שלמה

ולדידהו צריכין אנו לומר דבדין הוא דבעי למיתני נמי הכא לא קנה מעשר כדקתני גבי הלוקח מיס ומלח אלא אגב ריפא דקתני יצא השור לחולין הני סיפא נמי לא יצא השור לחולין. וכן מצאתי אח"כ שפירש ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל. ונלע"ד דלדידהו נרסי' דהאי בבא לא יצא השור היו"ד והגד"י בנקודת צירי כלומר לא יבא לצאת לחולין דמעיקרא לא הל עליה קדושת מעשר: **לא יצא** קנקן לחולין. וכן ג"כ בסיפא לא יצאו דמי הכלי כלומר ולריך לאכול כנגדן: **סלי תאנים.** היא גרסת ה"ר שלמה שיריליי"ז ז"ל שכך פירש סלי תאנים וסלי וכו' בלחין מיירי דאילו קופה של גרוגרות הא מפליג לעיל בין דרוסות לשאינם דרוסות ע"כ וכן הוא הגרסא בירושלמי וכן הניח ה"ר יהוסף ז"ל

ציונים

ד הלוקח. מנחות מג. מיי' שם פי"ט: כדי יין. מיי' שם פ"א ה"ג:

תוספות חדשים

משנה ד [במשנה] לא יצאו דמי הכלי לחולין. לא ידעתי אמאי שיה בלשון ולא הנח לא יצאו הכלים לחולין כמו בקנקן:

תוספות רע"ק

לר"ג מדקתני חי. חי אין שחוט לא. ואי בזה"ז מי איכא תם שחוט הא כי היכי דהוא סבר לנפשיה דתם שחוט אין מוכרין דהוי בזיון דלמא גם ר"ג סבר כן. והכי קתני דמוכרים תם חי הינו דלא משכחת מכירה רק בחי דמשכחת בזה"ז אבל שחוט אין מוכרין בשום פעם ואשמעינן דאף בזמן הבית א"י למכור אף דאחר הקטרה זכה הכהן מ"מ אין מוכרין משום דהוי בזיון וצ"ע: משנה ג [אות ד] [חוי"פ ד"ה] אינו נלקח. וכן לאותו המלח) עי' בשבת דף ע"ג ע"ב דאמרינן האי מאן דאנוף מילחא ממלחתא דאינו הייב משום מעשר דאין עיטור אלא בנד"ק. ופירש"י שם שצבר מלח ממשרפות הטים וכו'. הרי מבואר דמלח לא מקרי נד"ק. ודוחק לחלק דלענין

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה נקח כו' והוא דרמא כו'. ע' בפ"ק דחולין מ"ז דמפ' לחיסך ועפ"ע סס והנ"ל סס כ' דהדר בי' הר"ב מפי' הכא ופי' בהתוס' ע"ם ואני אומר שאין כאן חזרה דאיכא למידק דלעי' במעשרות פי' רי"ב פלוגתייהו דר"י וכנגן בתמד דשמרים והכא בדמלגים ושל שמרים עדיף מכל תרלמס וכיון דהר"ב מוקי פלוגתייהו בדרווקא ולא פי' בהתמין ש"מ דרולה לפרש כר"ח דהולין דפלוגתייהו בכלא החמין חבל בהתמין אפילו לא מצא אלא כדי מדתו חייב לכ"ע מיהו הייטו דוקא בדרווקא אבל בדפולגי דגרע מיעס לריך תרתי לעיולתא בהתמין ודאשכח ד' ומשום דמתני' חזרה וגמרא בחולין לכן פרכה נתרי לתני דלמעני' דהוסא

בכל תדא ומפ"ה הכא פי' בדפולגי והתנה בזה שלריך תרתי ליקרא יין בהתמין ודאשכח ד'. ודחולין פי' אפי' בדרווקא מפ"ה פי' כשלא מצא אלא כדי מדתו ובדבנן אליבא דר"ח. (ב"ל). ועפ"ה כאן: הי"ם ד"ה אינו נלקח כו' וז"ל דהך ברייתא סברה כו'. ע' ברס"י ל"ק ס"ג סב' פרי מפרי למעט פרי מפרי דס"ש מיס גדולי קרקע וכדאי' ברכות מ' אבל אינם פרי מפרי ואי ס"ל לתי"ש דכמהין הוי פרי מפרי כמ"ש לק' אכתי היינו אינו מספיק דאי לכך כתבה ברייתא למעט פרי מפרי דס"ש מיס גדולי קרקע אי הכי לאתרי דגים שהם פרי מפרי וגגמ' משום דתנא דברייתא ל"ל דגים. וע' בירושלמי סוף סוגיא עוד טעם למה פורט פרי מפרי. (מר"ג): בא"ד מ"מ פרי מפרי הוא. כ"ז ל"ש דלא מצינו דברייתא דאתיא כריב"ג דבעי פרי מפרי וקרוב לומר דלא בעי דלא ממעט רק מיס ומלח פרי מקרי ולא זייש כדאיתא בירושלמי ל'. ומ"ש רש"י במתני' דלא פרי מפרי ובד' ל"ז פירא בעינן מכלל ופרע. למסקנת הש"ס כ'. אבל ריב"ג דדרש בכדי ומיעטן ומרבה הכל כל פרי דזיין בכלל ועל הר"ב לק"מ דנקט הכלכתא דבעי פרי ממעטינן כמהין ופטריות כמ"ש רש"י בב"ק אבל לרמב"ם פ"ו דמעשר מיס ומלח כמהים ופטריות אין לוקחין לפי שאין גידוליהן מן האחד קשה לאיזה טרך לומר פרי מפרי. ובירושלמי אמר לר"ע דבעי פרי מפרי דגים כמהין ופטריות נמי פרי מפרי הוא וכן בהוס' בירושלמי אבל ר"י ממעט דגים בלא הדר וכמהין שבגרלו מן הלויר. והר"מ לא פסק כר"ע דש"ס אלו לא הביאו אלא מביא ב' ברייתות דממעטו דגים. ורבינו לא אמר כמהין ופטריות אולא ביניהו מעמט דאין סברא להתירם דלאו גדולי קרקע ניהו ובלאמר בברכות שם נמי דמיכרא רבו מתרעא מיקן לא יקבי מתרעא. (מר"ג): בא"ד ונ"ל דזה שכתבו במתני' וכו' כל"ל ואהרמב"ם והר"ב קאי. (ב"ד): **ד** במשנה **בהמה.** הכא לא קתני לו בהמה כמו במתני' דלעי' משום דלעי' הכל נמשך אחר"ז דמשיקרא נשיש הכי מבא"כ הכא דוקא אתלה לא הין בנים אלא הלוקח חיה לזבחי שלמים ואח"כ כשנגדו ממ"ש הר"ב הוסיפו בבא זו בהמה לבשר תאוה. (ש"ל): במשנה **סלי זיתים.** הא דלא מני סלי תאנים וכמ"ש בדמאי כפ"ב וגם למה הולרך לאתני שם הכלי היינו משום דהכל לורתי' בהכי והוי כמו קינקן רק דרך סלי זיתים וענבים לאתיהם שוד בתוך כלי משום שהוא לשמה ופעמים שהמשקה מעפשן בהם דרך הכל לכן אמר שם הכלי וכסלי תאנים אין דרך לגנות הכל עוד בכלי. (רי"ב): בתו"ח ד"ה במשנה **לא** יצאו כו' לא ידעתי כו'. ול"ל דפי' דהמשנה שכנגד הכלים קדושת מעשר עליהם ביד המוכר

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

שע"ג חרלמים וזגים ושמרי יין: יח) דהו"ל כמיס והרי בעינן פרי מפרי וגדולי קרקע: יט) והוא דרמי ג' ואשכח ד': כ) והרי לא חזי לקרבן: כא) דאסור מד"ס שלא יבריח מעות מע"ש מע"ג מזבח. ואע"ג דהתורה התירה להבריחן לקנות יין ושמן ופירות וחיה ועוף וגם בהמה לבשר התורה אפ"ה יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה [יבמות דף ל' ע"א] ולפיכך גם בהמה וחיה ועוף בעלת מום אסרו. ואמרי' עוד בירושלמי דהא דאסרו רק בע"ח היינו שמא יגדל מהן עדרים. וכן הוא בבבלי [טוכה מ"א א'] מיהו קיי"ל דחיה ועוף שאין קריבים

משנה

מייבי נמי באומן ומקפיד וקרא קמ"ל דאומר להוליא בהן מעות מעשר אע"פ שהטוב והקנקן לאו לאכילה ניהו אפ"ה בהבלעה מותר ות"מ לא יצאו העור וקנקן לחולין וכ"כ הטו' בתנחומא ד' פ"ב. ואין לפרש דקרא באינו אומן. דמשמע דלשאר לא לריך קרא כיון שאינו מקפיד ולא שקיל דמי בעד העור והקנקן פשיטא מותר ליקח [רמב"ם מעש"ש פ"ב הל"ב]. ולא חייטינן לגיגדל מהן עדרים מדקונה לוהם בירושלים. מיהו במחלנן חוץ לירושלים רק על שחוטין מחלנין ואפי' על בהמה שחוטה שרי להלל: כב) משום דלא חל המקח כלל. ואת"ל ח"כ יחזרו הדמים למקומן. י"ל דהכא מיירי שברח המוכר דיאכל כנגדן כמ"ז ואז וודאי רשאי לאכול היא גופה בקדושת מעשר. אפילו הכי איכא כאילו קנאה בתחלה לעוכר מעשר ולא נפק העור לחולין כ"כ ע"ר אאמ"ו הגאון זצוק"ל [ועיין קדושין דף נ"ז א'] : כג) דלרך למכרן בלי הכלי לא דמי תו לבהמה דדרך למכרה עם עורה: **ראשונה**

דבריו ומיהו אפשר דקרא אלעניך אע"פ שאינו אומן שמ"מ היין ממכר ביוקר אגב הקנקן וכן פי' רש"י בירושלמי. ומשמע דאפי' אינו אומן א"ל שלא יחשוב דמים כ"ש לעור ולקנקן ומבליע בדמי היין: **ד** לא יצא העור לחולין. פשטא דמתני' משמע הואיל ועשה שלא כדין קנסינן ליה שלריך לאכול דמי העור

המוקח

המוקח

קדושת

המוכר

ה הלוקח מים ומלח וכו'. מים ומלח אין *)נקנים בכסף מעשר שני דכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל. בבקר ובצאן ויין ובשכר פרט. ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כענין הפרט. מה הפרט מפורש דבר שהוא אוכל וגדולי קרקע. דבקר וצאן גדולים מן הצמחים שהם גדולי קרקע. ותלוש. ודבר המתקיים עד שמוליכן לירושלם. אף כל דבר שהוא אוכל וגדולי קרקע ותלוש. ודבר המתקיים. יצאו מים ומלח שאע"פ שהן אוכל אינן גדולי קרקע. יצאו פירות המחוברים לקרקע. שאינן תלושים. יצאו פירות הארקניס קודם שיגיעו לירושלם שאינן דבר המתקיים. שכל אלו אין נקחים בכסף מעשר: לא קנה מעשר על הדבר הקנוי ולא יצאו המעות לחולין: הלוקח פירות שוגג. שלא היה יודע שמכסף מעשר הוא קונה: יחזרו דמים למקומן. המוכר לוקח פירותיו

ה הלוקח מים ומלח. ופירות המחוברים לקרקע. או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלם. לא קנה מעשר (כד). הלוקח פירות שוגג (כה). יחזרו דמים למקומן (כו). מזיד

מלאכת שלמה

*) בד"ו נקחים.

ז"ע: **ה** הלוקח מים ומלח וכו'. והני מים ומלח ופירות המחוברין לקרקע. לא שנא שנקחן בירושלם ל"ם חוץ לירושלם ל"ם בשוגג ול"ם במזיד: הלוקח פירות שוגג וכו' מזיד יעלו ויאכלו במקום. וקתני הלוקח דיעבד אין לכתחלה לא לפי שאין מתלגין מעות על הפירות בתחוק מקום אלא שרי קרא לפדות הכסף במידי דאכילה אלא הוך העיר אלא הכסף עצמו מוליכין כדכתיב ונתת הכסף בידך והלכת אל המקום וכתב הכי ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך

יכין — תפארת ישראל — יכין

כד) והמקח בטל והמעות בקדושתן: כה) חוץ לירושלים ולא ידע שמעות מע"ש הן: כו) דהו"ל מקח טעות מטורח ההעלאה לירושלים: ר"ע

משנה

בקדושת מעשר ולא יצא עוד לחולין. אבל הבשר עצמה שחטה ואוכלה בקדושת מעשר דמשום שחטה עליה לבשר תאוה לא נפקלה ממעשר. וכן מה לזמני שלמים כיון דלא חיילא קדושת שלמים אקדושת מעשר כדאמר בפ' התודה ד' פ"ב ה"ז כמי שלא אמר כלום ושוחטה ואוכלה בקדושת מעשר אלא שאין העור יוצא לחולין מאי לאו דקני שלמים אלמא דחייל קדושת שלמים אמעשר ומשני לא קנו שלמים ומאי לא יצא לחולין היינו בתורת לצאת עור לחולין משמע דה"ק דאילו קנה שלמים והוה חיילא קדושת שלמים היה הבשר שלמים כלל וכן פי' הר"ם כאן. ומשמע דבתורת שלמים היינה. אבל אוכלן בתורת מעשר אלא שאין העור יוצא לחולין והיא ג"כ תורת מעשר עליה. וב"ג מדברי הרמב"ם פ"ז דין י"ח שכתב לקח היה לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאוה ה"ז כמי שקנה שור לחרישה ולא קנו שלמים ע"כ משמע דמעשר קנו אבל מפי' רש"י שם נראה דאף מעשר לא קנו ולריך למכור המיה והבהמה ולקחת בדמיהן מעשר ול"ג מדברי הרמ"ם דאף שם ואחריהן נמשך גם הר"ב כאן. ובאמת מן הסוגיא אין הכרע לומר כן ול"ע. וגם הא דתנדמי לה בגמ' שם דעשה כמי שקנה שור לחרישה משמע דכולה לענין קדושת שלמים קאמר כמו בני שור לחרישה אין שם ענין לקדושת שלמים ה"נ בזו לא חייל אבל לאוכלן בקדושת מעשר לא נפקלו אף קונה שור לחרישה. ומתני' נמי דקתני לה דומיא דבהי היין פתאומה וסלי זיתים דלא יצאו דמי כלי לחולין. אבל הפירות עצמן הן מעשר וה"ה בריבה. וצ"ע למה השמיט הרמב"ם הך דתסיים במתני' שלא יצא העור לחולין. ואין לומר דאיהו מפרש הא דאמר בגמ' היינו בתורת לצאת העור לחולין בתורת שלמים שהרי לא קנו שלמים וכדמפרש הר"ם וכיון שלא קנו שלמים לא ענינו ולא מידי הרי הקונה היה לבשר תאוה שיצא העור לחולין ואין עליה תורת מעשר ומתני' דקתני לא יצא לחולין מדין שלמים מיירי והשתא לא הולרך לכתוב שלא יצא לחולין שכבר כתב לא קנו שלמים. אבתי בבהמה לבשר תאוה מאי איכא למימר דהתם ע"כ לא יצא לחולין ויש עליו קדושת מעשר קאמר. ולמה לא הביתיקו הכא ז"ל. ואפשר שסמך עצמו על מה שיכתוב בכפ"ח דבהמה לשלמים ואיה לבשר תאוה יצא עור לחולין. ושמעינן דבענין אחר לא יצא לחולין. ודומה: **ה** הלוקח מים ומלח. פי' הר"ב דיליף בכל ופרט וכ"כ הרמב"ם. ע"פ דא"ל אמאי לא תשיב דגים דאמר התם דלא בידוני קרקע ניהו. והר"ם לא כתב עצמה דכלל ופרט אלא מים ומלח לאו מזון הוא אפי' לת"ד התם בדבני ומיטוב. ומחוברין משום דמחובר לקרקע כקרקע ואין קרקע ניקח בכסף מעשר. וע"פ שהרמב"ם בהטוו פ"ז כתב ג"כ הטעם שאין דומין לגאן ובקר אלמא דמכלל ופרט ממעט לזו ולא תשיב התם דגים שאין ניקחין: **פירות** שאינן יכולין להגיע לירושלים. והוא שקנאן חוץ לירושלים. הר"ם: לא קנה מעשר. פי' הר"ב ולא יצאו המעות לחולין ע"כ. והדין כאן כמו בעבדים. קרקעות דלקמן אי מיתי למוכר יחזיר הדמים ואי ליתיה. הלוקח יאכל כנגדן. אבל בירושלמי דמי דאיכא אהדדי דהכא הני לא קנה מעשר ולקמן בני עבדים וקרקעות הני יאכל כנגדן. דמשמע ליה לישנא דלא קנה שאינו קנין ומוזר

יכין

כד) והמקח בטל והמעות בקדושתן: כה) חוץ לירושלים ולא ידע שמעות מע"ש הן: כו) דהו"ל מקח טעות מטורח ההעלאה לירושלים:

ראשונה

המקח. ומשני כאן דרך מקח וכאן דרך חלול. ועוד משני הא בדאיתי' לשוכר והא בדליתי'. וע"ש כיון דליתא מתני' דהכא ואך דעבדים וקרקעות דין אחד להם אמאי אסברה לן הכא בדאיתי' ויחזיר הדמים והתם בדליתי' ויאכל כנגדן ליתני לידי ולידי בדאיתי' ויחזיר. או לידי ולידי בדליתי ויאכל כנגדו. וכן קשה למיליק דדרך חילול או דרך מקח. אבל בגמרא דילן מוכח דמלשון לא קנה ליכא לאוקומי די"ל לא קנה ויאכל כנגדו. ולהכי לא פריך כפ' האיש מקדש מהך דהכא אלא מסיפא דקתני בהדיא יחזיר הדמים והתם תני גבי עבדים יאכל כנגדן ומוקי לתתני' דעבדים כשבבת המוכר והשתא מתני' דהכא ומתני' דעבדים שוין הם ובתרוייהו נין דרך מקח וכין דרך חילול או יחזיר הדמים אי איתי' למוכר או יאכל כנגדן אי ליתיה. ולאיתי כפ"מ פ"ז דין י"ד שכתב ומ"ה אי דרך חלול הו"ל מזיד ולאמאי יחזיר הדמים או יאכל כנגדן הא מעשר מזיד מתחלל. וי"ל דלאו מדינא אמתי' יאכל כנגדו או יחזיר הדמים אלא משום קנסא כדאמר פ' האיש מקדש עכ"ל. ודבריו נפלאו ממני דלא שמעינן בשום דוכתא דמעשר מזיד מתחלל אלא בפירות הרלוין כדאמר בקיבה יעלו ויאכלו במקום. אבל מתני' שאין רלוין אין כאן חילול. ומה שמתבאר משום קנסא הוא תמוה לדבריו שמתחלל אמאי ליקנסי' דהתם לא אמר אלא היכא דאיכא איסורא התם קנסינן. והכא אי מתחלל ליכא איסור. וגם בפירות הירושל' דעתו לפרש דרך חילול מוקים לתתני' דלקמן דיאכל כנגדן. גם זה לא מסתבר דאדרבה דרך חילול מקרי מעות יותר ואין כאן מקח כדפי'. ומ"ת כיון דמתני' דהכא ומתני' דעבדים שוין הן אמאי שני תנא דמתני' בלישנא דהכא תני לא קנה מעשר והתם תני יאכל כנגדן. וי"ל דהתם שאין עליהם עם אוכל לגמרי לא לריך למיתני לא קנה מעשר אלא נתפסו בקדושת מעשר שהוא פשוט. והכא שהם אוכל קמ"ל דאפ"ה אין עליהם קדושת מעשר. ומקנתא מה יעשה לא תני הכא דסמוך אדהתם: שוגג יחזרו דמים. פי' הר"ב דמקח מעות הוא ובטל המקח. ובלאה דלא מייתי הכא שהלוקח תובע להחזיר לו מעותיו. אלא אפילו מתרלים שניהם במקח כייפינן להחזיר משום דאיכא איסורא שהמוכר סבור שהמעות מולין הם ולא ידע אלא נתחלנו כיון שזה לא נגם מעשר נתנם ונמלא משתמש בהן באיסור. ולייטו דבפ' האיש מקדש קרי לאחרת המקח קנס דקנסינן ליה למוכר. ואמאי הוי קנס והא דיבא הוא דבטל מקח. אלא משום דאפי' לגו שניהם בקיום המקח כייפינן לה הלכך ודאי קנס הוי ומדע דבלא תובבא מייתי דאי לוקח בתובבא תיבא דבהא מהימנן לוקח דלאו מזיד הוי שאין לך אדם לוקח פירות חוץ לירושלים לקבל טורח הדרך. מ"מ אכתי מאי מוכר לאיתיר מעולם אין אלו המעות של מעשר שני אלא של חולין והלוקח רוצה לחזור בו אומר של מעשר היו. ודוחק לאוקמי שיש לו עדים וגם אין מאוי שיהא עדים יודעין זה. אלא ודאי באיתו תובבא מייתי ותה לו לשקר. ובהכי ניחא הא דפריך התם בקידושין אמתני' דלקמן גבי עבדים וקרקעות דמתני אם לקח יאכל כנגדן ואמאי לא אמרי' יחזיר הדמים כי הכא ואמאי קרינא דלאמא התם במזיד דבמזיד אמרי' הכא המקח קיים ויאכלו בירושלים והתם המקח קיים ויאכל כנגדן. וכש"י פי' דאין ב"ג מתחזיר אמזיד פריך ואיתו מוכן ול"ל כוונתו דמדר' יהודה פריך דא"ל יהודה התם שאם מתכוון לחזיר מעות מעשר

נקנה בירושלים מייתי שהרי אחר והלכת אל המקום כתיב ומדבריהם למדנו שאף בירושלים אינו יכול להוציא דמי מע"ש כ"א בדבר המתקיים ומדקדוק ל' הר"מ בפ"ז מה' מ"ש נראה דהכי ס"ל אבל הר"ם פי' דאין זה אלא חוץ לירושלים ואין תמוה למה נשנה בהדי מים ומלח דאייתי אפי' בירושלים ולא בהדי לוקח פירות שוגג כו' דאייתי חוץ לירושלים שהרי לא דמי לוקח פירות שיכולים להגיע דבהם יש הפרש בין שוגג למזיד מש"ל כאלו דומו למים ומלח שבכל ענין לא קנה מעשר ונראה דסדרן עם הר"ם אבל עדיין צריכין לאו למודעי אם י"ל קנה לגירות אחר ל"ל דין זה אי אי דיינינן הוא לפי ריחוק המקום בירושלים ולפי מין הפרי ומראה לכאורה הוא דיינינן הכל לפי המין ולפי ריחוק המקום אבל אין בידי להכרעת זה כי יש לדחות והדבר צריך ישוב. (הו"ע): תוי"ט ד"ה יחזרו כו' כגון. אין סהדי כו'. ע' בט"ז חו"מ ס"ס ע"ה וכש"ך סי' ע"ב ויש להוכיח מזה דהוי כמו אינו יודע אם פרעתיך וחייב. ואף בל"ז מתא דמספיקא לא יאכל המוכר איסור בדמי מעשר ואם יגלה להעלות הדמים לירושלים מע"ב וזה מדוקדק בלשון המשנה יחזרו דמים למקומן. (רי"ב): בתו"ח ד"ה תוי"ט ד"ה יחזרו כו' אין סהדי שלא הי' לוקח מפני טורח הדרך מ"מ אמאי לא מיתא אין סהדי שלא היה שמש

מיכור

ציונים

ה חלוקה פים. מיי' פט פ"ז: הלוקח פירות. שם הפ"ז ופ"ד ס"ו:

חלופי גרסאות

ה המחוברים נל"ס מחוברין.

תוספות חדשים

משנה ה [תוי"ט ד"ה] יחזרו כו' נאינו מאמינו עכ"ל. ועדיין קשה נאינו מאמינו דבכי אין סהדי לא שייך בקרקעות ויגלה בהם. (ממהורש"ת ז"ל): [תוי"ט ד"ה] יחזרו כו' לוקמי' באינו מאמינו עכ"ל. ואין דיוק זה אלא לפ"ד הר"ב

חדושי מהרי"ח

משנה ה [תוי"ט ד"ה] יחזרו דמים למקומן. פי' הר"ב כו' לוקמי' באינו מאמינו כך נראה לי עכ"ל. לולא דברי הר"ב הייתי תופס בברתו דגבי פירות אגן סהדי דהוי שוגג דאל"כ למה לו למשאי הדרך וכן גבי בהמה עד שיאמר מזיד הייתי אבל גבי עבדים יכול באמת המוכר לו' אינו מאמינו שהוא עשה במזיד או שלא ידע שאסור ליקח עבדים אפילו בירושלים או שעשה במזיד גמור ולכך לא מפליג גבי עבדים וכו' בין שוגג למזיד וק"ל:

תוספות רע"ק

דלענין שבת דבעי' גד"ק ממש ובע"ח לא מקרי גד"ק בכ"ש חוט' ד"ח מפרק מש"ה גם מלח לא מקרי גד"ק. משא"כ לענין מעשר דבע"ח הוי גד"ק דלכאורה

תוס' אנשי שם

המוכר לכיון דבשום מקום אין דרך למוכרן עם הכלים כו"ל כקונה מדמי מעשר הכלים בפ"ע ודייניהו כלוקח מים ומלח כו' במשנה לקמ' דלא קנה מעשר ולא יצאו המעות לחולין מש"כ בכדי יין כו' לפי שם מקומות שמוכרן ביחד עם היין הו"ל כמו בהבלעה דשרי רק דקיבו לוקח שיאכל כנגדן. (רש"ש) וכ"כ בהו"ע: **ה** במשנה שאינן יכולין להגיע לירושלים. לא יכולתי לעמוד על אמתת הענין בזה כי הר"ב והר"מ הביאו לזה מן הברייתא דוגמת הכסף כלל כו' והוסיפו בה ענין דבר המתקיים וזה הסדר לא נזכר בשום א' מהמקומות אשר הובאה ברייתא ע בגמ' והנה פשטא דקרא

תוספות יום טוב

כנגד דמי הקנקן הר"ש. ועיין מ"ש ברש פ"ג: **ה** הלוקח מים ומלח. פירש הר"ב שאינן גדולי קרקע. עיין מ"ש במ"ג: [יחזרו דמים למקומן. פי' הר"ב משום דהוי כמקח טעות שאם היה יודע וכו' כלומר אין סהדי וכו' ומשום הכי לא מצי המוכר לטעון דלמא מזיד הוא. אבל אין לפרש במאמינו. דא"כ במתני' דלקמן דמוקי לה הר"ב בברח או במזיד לוקמיה באינו מאמינו. כך נראה לי]: ואם לא יצאו לחולין. ולא יצאו לחולין מעות על הפירות בתחוק מקום דלא שרי קרא לפדות הכסף במידי דאכילה אלא הוך העיר אלא הכסף עצמו מוליכין כדכתיב ונתת הכסף בידך והלכת אל המקום וכתב הכי ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך

[*ואם אין מקדש ירקבו. עיין בפירוש הר"ב במ"ז פ"ח דעדיות. ומ"ש שם בס"ר]: ן [*תקבר. אם מתה. הרמב"ם. וכך תנן להדיא בפ"ג משנה יח]: **על** ידי עורה. פירש הר"ב עם עורה. ולא דמי למתני' ג דילא העור לחולין דהתם לזבחי שלמים נקנית ונתן עינו בבשר. אבל הכא דתקבר נמלא שהוא כאילו לא נתן עיניו בבשר ועיין במשנה יא פ"ג: ן יאכל כנגדם. שיחלל אלו המעות על לוקן שביד המוכר וכולה מלתא משום קנסא כדמוכח בגמרא

מזיד יעלו ויאכלו במקום כז). **ואם אין מקדש ירקבו** כח): ן **הלוקח בהמה שוגג** כט) **יחזרו דמיה למקומן** לו). **מזיד תעלה ותאכל במקום** לא). **ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה** לב): ן **אין לוקחין עבדים. ושפחות. וקרקעות. ובהמה טמאה. מדמי מעשר שני. ואם לקח יאכל כנגדן** לג). **אין מביאין**

קיני

מלאכת שלמה

נפשך וגו': ן הלוקח בהמה וכו'. כתב ה"ר שמשון ז"ל דנפ' הים מקדש (ד' כ"ו) תניא א"ר יהודה בר"א במהכוון ולקחה מתחלה לשם שלמים אז במזיד תעלה ותאכל במקום אבל לקחה מתחלה לשם חולין במזיד דילהו מתכוין להוליא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיה למקומן שוגג דמקח טעות הוא מזיד דקנסינן ליה למוכר דלאו עכברא נגב אלא חורא נגב וכתוספתא מסייע בה אם היתה בעלת מום בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיה למקומה אם היו פירות ממאים בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיה למקומן ע"כ. ועיין במ"ש שם בפ' הים מקדש סימן ח'. וכתב הר"ש שירילי ז"ל הלוקח בהמה תמימה דחזיא לקרבן וחזן לירושלים דיעבד אין לכתחלה לא ועוד דתכחים גופה בדרך ועוד דחיישינן לנגדו עבדים והכי תניא בהים מקדש בהדיא אין לוקחין בהמה ממעות מעשר שני ואם לקח בשוגג וכו' וסתמא דמתני' ר"מ היא למאי דנרסי' מתחלין דיעבד על בהמה היה ושוף בין חיים בין מתים דברי ר"מ דלא חיים דילמא יגדל מהם עבדים בדיעבד והכמים אומרים אין מתחלין ע"כ וקל להבין אמאי לא עביב בבא פירות עם בבא דבהמה חדא משום דבעי לאשמועי דבהמה תקבר עם עורה ועוד משום דגבי בהמה איכא פלוגתא: ן אין לוקחין עבדים ושפחות וכו'. ס"א ל"ג שפחות והתם בקדושין ממי ל"ג שפחות: וקרקעות. אפי' פירות המחוברין לקרקע תנן לעיל דלא קנה מעשר וכ"ש קרקע עצמו וקושיא זו פריך לה בירוש' ומשני תרי שיטוי חד מיניהו דמתני' דהכא בדרך מכירה ומש"ה כיון שמכר לו הקרקע דרך מכירה מתחלל והמשות קנויין אצל המוכר והלוקח יאכל כנגדן ומתני' דלעיל מיירי ע"י חלול שאמר הרי משות אלו מחוללין על פירות המחוברין וה"ה דבהמה ממאה אי קנאה בחלול דודאי אינו מתחלל אלא דוקא במקח וממכר וגם

יבין תפארת ישראל יבין

בו) ר"ל בירושלים: בת) דהקנוי בכסף מעשר כסהוא טהור אינו נפדה חוץ לירושלים: בט) ואפי' הומס [כפ"ג מ"י]. וכ"ל דכסהוא הם יקדישו שם לשלמים ויאכלו. דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתן שנזרו שלא

משנה ראשונה

מעשר לחולין בין שוגג ובין מזיד יחזרו דמיה. וה"נ שקנה בהמה ממאה ועבדים הוי מתכוין להוליא לחולין וכ"כ הר"ש כאן. ומ"מ לא יתכן דא"כ משמע דהלכה כר"י מדפריך הש"ס מיניה והרמב"ם לא הפתיק בתכובו מילתי' דר"י. וסיה נראה דדוחק לגמרא לאוקמי למתני' דלקמן במזיד כיון דקודם לזה מתלק תנא דמתני' בין שוגג למזיד. והתם תני סתם ולא חילק משמע דבכל ענין חייבי משוגג אשוגג פריך. ומיהו למאי דפי' לעיל ניחא דפשיטות דאפי' תוקמה במזיד קנינא ליה דהכי אמרי' במזיד המקח קיים הייט משום דליכא איסורא שהמעות חולין הם ביד המוכר והפירות יאכלו במקום. אבל בני עבדים וקרקעות שהמעות לא נתחללו וכל דאיכא איסור בעמות והמוכר ישתמש בהן באיסור בייפינן לבעל המקח פריך שפיר דהתם נמי יחזרו דמיה: ן הלוקחה בהמה. קשה אמאי צריך למתני' בהמה הא אמרי' לה בהדיא בפ"ג מי"ח. וכ"ל דתני תו בהמה משום דבבהמה איכא איסור לגוקמה חוץ לירושלים במיה שמא יגדל עבדים כדאמר בפ' גולב הגזול ד' מ' ולהכי תני הלוקח המשמע דיעבד אין ולכתחלה לא. ומינה שמעינן דס"ה הלוקח פירות לעיל לכתחלה לא. וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפ"ד דין ו' שאין מחללין משות מעשר על הפירות. וכ"ל בפירות המעם שמא יקבו לו יגנבו בדרך ומעות עוד לשומרן יותר. וכן פי' רש"י בפ' הים מקדש בהמה שמא תכחים בעורה הדרך. ומ"מ קשה דהכא קתני מזיד תעלה ותאכל. ובפ' גולב הגזול אמרי' דאפי' דיעבד בבהמה לא קנה מעשר. וכבר הקשו כן התוס' שם ונראה מדבריהם דהיה לגולב הגזול דוקא בנפלי מומין שאינם ראוין לקרבן גזלינן שמא יגדל עבדים. אבל תמימין וכ"ש כשקונה לשם שלמים מותר ובהכי מיירי מתני' דהכא. אלא שקשה על הרמב"ם שפ"ד שם כתב סתם אין מחללין על בהמה חיה ועוף חיין ואם חלל לא קנה מעשר שמא יגדל עבדים. ולא חילק בין תמימין לנפלי מומין. ובפ"ז הפתיק משנתינו זו שסתם. וזה ל"ע: ן יאכל כנגדן. מ"ש הר"ב דמיירי בבבת המוכר הכי מוקי לה בקידושין אבל מ"ש עוד דמיירי במזיד ואפילו לא בבא. לא נסיבה כלל דדוקא בפירות ובהמה הראוין להתחלל על המעות ובמזיד הכי נתחללו המעות ואיכא איסור בעל המוכר לא שייך קנס. אבל הכא שאין קדושת המעות חל על אלו והמעות בקדושתן ביד המוכר לשלם יחזרו הדמים כדפי' לעיל וכ"כ הרמב"ם בהדיא בהלכו דכשלא בבא אין חילוק בין שוגג למזיד. ומ"ש מוי"מ בשם רש"י דקידושין דכולה מלתא שיאכל כנגדן משום קנסא. לא נמצא כן בפי' רש"י וגם לא יתכן כאן ענין קנס דדוקא אי שיתני למוכר שייך קנס דאפילו שיכסה כוונן שיאכל הלוקח כנגדן אין שומעין

מעשר לחולין בין שוגג ובין מזיד יחזרו דמיה. וה"נ שקנה בהמה ממאה ועבדים הוי מתכוין להוליא לחולין וכ"כ הר"ש כאן. ומ"מ לא יתכן דא"כ משמע דהלכה כר"י מדפריך הש"ס מיניה והרמב"ם לא הפתיק בתכובו מילתי' דר"י. וסיה נראה דדוחק לגמרא לאוקמי למתני' דלקמן במזיד כיון דקודם לזה מתלק תנא דמתני' בין שוגג למזיד. והתם תני סתם ולא חילק משמע דבכל ענין חייבי משוגג אשוגג פריך. ומיהו למאי דפי' לעיל ניחא דאפי' תוקמה במזיד קנינא ליה דהכי אמרי' במזיד המקח קיים הייט משום דליכא איסורא שהמעות חולין הם ביד המוכר והפירות יאכלו במקום. אבל בני עבדים וקרקעות שהמעות לא נתחללו וכל דאיכא איסור בעמות והמוכר ישתמש בהן באיסור בייפינן לבעל המקח פריך שפיר דהתם נמי יחזרו דמיה: ן הלוקחה בהמה. קשה אמאי צריך למתני' בהמה הא אמרי' לה בהדיא בפ"ג מי"ח. וכ"ל דתני תו בהמה משום דבבהמה איכא איסור לגוקמה חוץ לירושלים במיה שמא יגדל עבדים כדאמר בפ' גולב הגזול ד' מ' ולהכי תני הלוקח המשמע דיעבד אין ולכתחלה לא. ומינה שמעינן דס"ה הלוקח פירות לעיל לכתחלה לא. וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפ"ד דין ו' שאין מחללין משות מעשר על הפירות. וכ"ל בפירות המעם שמא יקבו לו יגנבו בדרך ומעות עוד לשומרן יותר. וכן פי' רש"י בפ' הים מקדש בהמה שמא תכחים בעורה הדרך. ומ"מ קשה דהכא קתני מזיד תעלה ותאכל. ובפ' גולב הגזול אמרי' דאפי' דיעבד בבהמה לא קנה מעשר. וכבר הקשו כן התוס' שם ונראה מדבריהם דהיה לגולב הגזול דוקא בנפלי מומין שאינם ראוין לקרבן גזלינן שמא יגדל עבדים. אבל תמימין וכ"ש כשקונה לשם שלמים מותר ובהכי מיירי מתני' דהכא. אלא שקשה על הרמב"ם שפ"ד שם כתב סתם אין מחללין על בהמה חיה ועוף חיין ואם חלל לא קנה מעשר שמא יגדל עבדים. ולא חילק בין תמימין לנפלי מומין. ובפ"ז הפתיק משנתינו זו שסתם. וזה ל"ע: ן יאכל כנגדן. מ"ש הר"ב דמיירי בבבת המוכר הכי מוקי לה בקידושין אבל מ"ש עוד דמיירי במזיד ואפילו לא בבא. לא נסיבה כלל דדוקא בפירות ובהמה הראוין להתחלל על המעות ובמזיד הכי נתחללו המעות ואיכא איסור בעל המוכר לא שייך קנס. אבל הכא שאין קדושת המעות חל על אלו והמעות בקדושתן ביד המוכר לשלם יחזרו הדמים כדפי' לעיל וכ"כ הרמב"ם בהדיא בהלכו דכשלא בבא אין חילוק בין שוגג למזיד. ומ"ש מוי"מ בשם רש"י דקידושין דכולה מלתא שיאכל כנגדן משום קנסא. לא נמצא כן בפי' רש"י וגם לא יתכן כאן ענין קנס דדוקא אי שיתני למוכר שייך קנס דאפילו שיכסה כוונן שיאכל הלוקח כנגדן אין שומעין

פירותיו ומחזיר הדמים משום דהוי כמקח טעות שאם היה יודע הלוקח שהם דמי מעשר לא היה לוקח בהם פירות הללו משום מורת הדרך וכיון דשוגג הוא בטל מקח: מזיד. שידע שכשף מעשר הוא: יעלו ויאכלו במקום. אשר יבחר ה' כלומר בירושלים: ואם אין מקדש ירקבו. שהדבר הקנוי בכסף מעשר אינו נפדה טהור בריחוק מקום כדתנן לקמן בפ"ג: ן תקבר ע"י עורה. עם עורה לפי שגם עורה אסור: ן אין לוקחין עבדים וקרקעות. לפי שאינן אוכל ורחמנא אמר (דברים יד) בבקר ובצאן ואכלת שם: יאכל כנגדן. כנגד מעות מעשר

שמי

מלאכת שלמה

נפשך וגו': ן הלוקח בהמה וכו'. כתב ה"ר שמשון ז"ל דנפ' הים מקדש (ד' כ"ו) תניא א"ר יהודה בר"א במהכוון ולקחה מתחלה לשם שלמים אז במזיד תעלה ותאכל במקום אבל לקחה מתחלה לשם חולין במזיד דילהו מתכוין להוליא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיה למקומן שוגג דמקח טעות הוא מזיד דקנסינן ליה למוכר דלאו עכברא נגב אלא חורא נגב וכתוספתא מסייע בה אם היתה בעלת מום בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיה למקומה אם היו פירות ממאים בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיה למקומן ע"כ. ועיין במ"ש שם בפ' הים מקדש סימן ח'. וכתב הר"ש שירילי ז"ל הלוקח בהמה תמימה דחזיא לקרבן וחזן לירושלים דיעבד אין לכתחלה לא ועוד דתכחים גופה בדרך ועוד דחיישינן לנגדו עבדים והכי תניא בהים מקדש בהדיא אין לוקחין בהמה ממעות מעשר שני ואם לקח בשוגג וכו' וסתמא דמתני' ר"מ היא למאי דנרסי' מתחלין דיעבד על בהמה היה ושוף בין חיים בין מתים דברי ר"מ דלא חיים דילמא יגדל מהם עבדים בדיעבד והכמים אומרים אין מתחלין ע"כ וקל להבין אמאי לא עביב בבא פירות עם בבא דבהמה חדא משום דבעי לאשמועי דבהמה תקבר עם עורה ועוד משום דגבי בהמה איכא פלוגתא: ן אין לוקחין עבדים ושפחות וכו'. ס"א ל"ג שפחות והתם בקדושין ממי ל"ג שפחות: וקרקעות. אפי' פירות המחוברין לקרקע תנן לעיל דלא קנה מעשר וכ"ש קרקע עצמו וקושיא זו פריך לה בירוש' ומשני תרי שיטוי חד מיניהו דמתני' דהכא בדרך מכירה ומש"ה כיון שמכר לו הקרקע דרך מכירה מתחלל והמשות קנויין אצל המוכר והלוקח יאכל כנגדן ומתני' דלעיל מיירי ע"י חלול שאמר הרי משות אלו מחוללין על פירות המחוברין וה"ה דבהמה ממאה אי קנאה בחלול דודאי אינו מתחלל אלא דוקא במקח וממכר וגם

אלא יחזרו הדמים דוקא דקנסינן למוכר לאיסורא גביה כדאמר התם. אבל בעבבה המוכר פיקר הדין הוא שיאכל כנגדן שיתחללו המעות שביד המוכר וזה יאכל מעותיו בקדושה ומה ענין קנס לכאן. וג"ל הא דאמרי' בעבבה המוכר לא יחזרו הדמים היינו בבהמים ג"כ ביד המוכר שהוליכן עמו. אבל אם היה הדמים ביד אחרים כופין אותן להחזיר הדמים כדי שלא ישתמשו בהן באיסור דכל היכא דאיכא איסורא התם קנסינן ולזה נתכוון רש"י בקידושין שכתב בעבבה המוכר בבהמים בידו ע"כ. כוונתו כדפי'. ועוד ל"ל דדוקא בעבבה המוכר עם המעות אבל לא בבא המוכר אלא המעות נתחללו שהוליאם המוכר בבר אחרי' שיחזיר דמים אחרים וכ"ש הוא כיון דבבר עבד איסורא קנסינן ליה. ואע"ג שאין מקנה לאותן המעות שבבר נאכלו כיון שאינם בעולם אין מועיל להם חילול שאין מחללין דבר שאינו ברשותו כמ"ש התוס' בקידושין. מ"מ קנסא מיהא לא פקע דהא עבד איסורא. ומיהו לפי' הרל"מ שכתבו התו' שם דהכא מחללין אפי' על שאינו ברשותו אזכות הוא לבעל המעות שיתחללו ולא ישתמש באיסור וזכין לו שלא בפניו. א"כ ה"ג אפי' נתאכלו המעות כל היכא דאיתהנא זכות הוא להאי גברא ומחויב המוכר לחלוק על משות אלו דאיסורא גניבה הוא. אלא אע"פ אי איתא דאפי' ליתנהו לאותן המעות קנסינן למוכר שיחלוש בתשומיו: א"כ כי נמי בבא המוכר עם המעות יש לג"ד לידל לנכסיו ליקח ממעותיו לחלוק. ואפשר דהיכא דליתיה למוכר לא קנסינן שמא כבר חילק בעצמו. וגם י"ל דדוקא בשהמעות בעין שייך קנס כדי לאפרושי מאיסורא אבל בדלא ידעינן היכן הם כולי האי לא קנסו. ול"ע: אין מביאין קיני זבים. פי' הר"ב דבבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ע"כ וכ"כ הר"ש והרמב"ם כ' שכל אלו אין באכילה לבעלים. ובין לשטה הר"ש והר"ב ובין לשטה הרמב"ם בדיעבד מיהא נתחללו המעות כיון דמ"מ קנה הן דבר מאכל אע"פ שעשה שלא כדין שאינו ראוי לעצמו או מה שפעבר הן דבר שבחובה. מ"מ כיון שראוין לאכילה נתחללו המעות וזה שעשה שלא כדין יחזר ויאכל כנגדן. ולכך כתב הרמב"ם דמתני' מיירי במזיד אבל שוגג יחזרו הדמים למקומן. פי' כיון ששגג ולא ידע שהמעות הן מעשר לא נתחללו דשמות הוא שאילו היה יודע לא היה קונה בהן אלו שלא כדין. והייט דלא עביב אמר דמתני' למתני' הני בהדי עבדים וקרקעות בבבא אחת. ולא דמי דהתם בין בשוגג ובין במזיד יחזרו הדמים שהכי אין מילוי שייך התם כלל. ולא משכחת התם יאכל כנגדן אלא בלילתיה למוכר. אבל הכא אפי' איתיה למוכר אם עשה במזיד יאכל כנגדן. כך נראה לפי שעת הרמב"ם. ומ"מ נ"ע דבמזיד שנתחללו משות ואלה קדושת מעשר על הדבר הקנוי אתי מהני

שיאכל

יבין תפארת ישראל יבין

יקנו בהמת חולין בירושלים ממעות מע"ש כירושלמי פ"ח: ל) ר"ל עם עורה כשהמות: לא) ר"ל כפי מה שהוליא ממעות מע"ש יאכל משלו בקדושת מע"ש ומיירי בבבת המוכר לו בקנה במזיד. דאל"כ הרי

המקח

שני שהוציא בדברים הללו יוציא משלו ויקנה דבר שהוא אוכל ויאכל בקדושת מעשר בירושלים. והכא מיירי כשברח המוכר ומשום הכי לא חנא יחזרו דמים למקומן. *אי נמי מתני' איירי במזיד. אבל שונג יחזרו דמים למקומן: קיני זבים וקיני זבות. שהי תוליים או שני בני יונה שמייבין הזבים והזבות להביא וקיימא לן דכל דבר שהוא חובה אינו בא אלא מן המולין שאין אדם פורע חובו במעות מעשר שני: קיני זבים לב). וקיני זבות לב). וקיני יולדות לב). חטאות ואשמות: מדמי מעשר שני. ואם הביא יאכל כנגדם. זה הכלל כל שהוא רוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני יאכל כנגדו:

תוספות יום טוב

רש"י פ"ב דקדושין ד' ט: ["זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה וכו'. עיין במשנה יב דפ"ה. וגם עיין ברש פ' דלקמן]:

חלופי גרסאות

חטאות ואשמות. מיהמני נ"ב. זה הכלל נד"ם נ"ב מכאן עד סוף המשנה.

תוספות חדשים

משנה ז [הר"ב ד"ה] יאכל כנגדן כו' מ"מ מתניתין איירי במזיד עכ"ל. וכ"ה בפי' הר"מ וכ"ע דקדושין נ"ב ע"א ובתוספתא שהביאה הר"ם מבואר בסדיה דבכאן אפי' במזיד יחזרו דמים למקומן אם לא שברח ולאיבי בחבורו פ"ז שהרמב"ם חזר בו וכתב בין בשונג בין במזיד דוקא כשברח אבל לא ברח יחזרו דמים למקומן ע"ש והוא ע"פ הוס' וגמ' סנ"ל ודברי הר"מ בפירושו ודברי הר"ב נ"ע. (הר"ז):

ראשון לציון

פ"א משנה ז [במשנה] זה הכלל כו'. עיין תו"ע לקמן סוף משנה ה' ד"ה זה הכלל וגעי טעמא שלא הקדיש לכתוב הכא במוקדש גם כן פפי:

תוספות רע"ק

משנה ז [אות ה] בהרע"ב ד"ה יאכל כנגדן. א"נ מתני' איירי במזיד) וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה. אבל תמוה לי דהא בפ"ב דקידושין דף נ"ו מסקינן דאפילו מזיד יחזרו דמים למקומן דקנסוהו למוכר דלא עכבוה גנב אלא חוא גנב וקנסוהו דאיסורא איתא גבי' ומוקי מתני' דהכא כשברח המוכר והרמב"ם בחבורו (פ"ז מהל' מעשר שני) כתב באמת דבין בשונג בין במזיד יחזרו דמים למקומם והיינו כסגיא הנ"ל וצל"ע:

יכין

המקח בטל: לב) ב' תוריס או ב' בני יונה שמקריבין כשיטהרו וכל דבר שבחובה אינה בא רק מחולין. והרי קיי"ל דמע"ש ממון גבוה הוא.

תפארת ישראל

מיהו כ"ש עולות שלא יביא מדמיה כולה כליל. והרי מעש"נ ניתן רק לאכילה שתיה וסיכה. אבל שלמים כך מצותו שיביא בדמי מעש"נ שלמים:

משנה

שיאכל כנגדן אם נאכל משנה אינו על מעות הראשונות כדלעיל. הכא הראשונה כבר נתאכלו ואם נאכל דברים הנקנים על המעות שיאכל. הא לקוח בכסף מעשר אינו נפדה בריחוק מקום. אם לא שנאמר דיאכל כנגדן לאו משום חיוב הוא אלא קנסא בעלמא שלא יהא מועל כשבר. וכן משמע בפ"ח דשביעית דהתם אני לה נמי לענין שביעית והתם לא שייך חילול כדאמרי' בפ' לוקח הגזול ד' מי אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. ומיהו לפי סוגיא דקידושין נראה לומר דהך דקיני זבים דוקא בשונג אייבי וכשברח המוכר כדאמרי' בגמ' דלעיל דהשתא יאכל כנגדן דומיא דלעיל לאכל המעות שביד המוכר אלא דלעיל בין שונג ובין מזיד והכא דוקא בשונג. ואני שביעית אין אכילה כנגדן לענין חיוב אלא מקום קנס: **וחטאות** ואשמות. ושולות לא קתני דעולות כיון דלאו לאכילה ניתנו דמו לנדבים וקרקעות דלעיל דבין בשונג ובין במזיד יחזרו הדמים אלא מ"כ ברח המוכר כדפי' לעיל. ומ"מ הרמב"ם בחבורו כתב עולות ג"כ כאן: כל שהוא חוץ לאכילה. בין שאינו ראוי לאכילה כלל כמו עצים וקרקעות. ובין שהוא ראוי לאחרים ולא לנעלים כמו חטאות ואשמות. ואפי' ראוי לכל אדם אלא שהתורה מיעטתו מדין מעשר שני כמו מים ומלח ופירות המתוברין דלעיל בטולם יאכל כנגדן. ומיהו כל חד כדיוקי' כדפי' לעיל:

ראשונה

הלכתא גבירתא כללא דפרק א

פרק א משנה א קיי"ל מעש"נ ממון גבוה הוא. לפיכך בין חוץ לירושלים או בירושלים. אין מוכרין אותו אפי' ע"מ שיעלין הלוקח לירושלים [אבל ע"מ להעלות חטעות לירושלים מותר]. וגם אין ממשכנין אותו בין ע"י בעליו בעצמו או ע"י ב"ד. ואין מחליפין אותו בין בשניהן מעות או שניהן פירות וגם ליתנו במתנה אסור. וכ"ז אפי' במעשר פירות שמר"ם מיהו במזומנו על שולחנו מותר:

משנה ב מעשר בהמה תם אסור למכרו בין חי ובין שחוט ששחטו בבהמ"ק ונורק דמו. וכ"ש בשחטו תם בחוץ. הרי אסור בהנאה. וכן כשהוא בעל מום לא ימכרו חי ושחוט ואין מקדשין בו אשה. דכל מה שאסור במעש"נ אסור נ"כ בו. ורק בכור בזה"ז מותר למכרו תמים חי. שיאכלנו הלוקח מהכהן כשיומם. וכ"כ בשחוטם מותר הכהן למכרו חי ושחוט. או לקדש בו אשה. דממון כהן הוא. **אין** מחללין מעש"נ על מטבע שאין עליו צורה או של מדינה אחרת שאינו יוצא כאן. או על מטבע שנפלה לנהר עמוק. אף שיכול להעלות על ידי שם:

משנה ג לקח במעש"נ בירושלים בהמה לשלמים. או היה לשחטה. הוער חולין. אף שהשור שוה מאי מהבשר. וכן בשקנה כדי יין סתומות במקום שדרך למכור סתומות. היינו עם הקנקן. יצא הקנקן לחולין. ודוקא שאין הסכר או הלוקח תגר או אומן. שאלו וודאי מקפידין על דמי העור. וכבר השבורו ישה במקחם. וצריך הלוקח לאכול כדמי העור והקנקן בתורת מעש"נ. וכן בקנה במעש"נ אגוזים ושקדים יצאו קליפיהן לחולין. נתן ג' מרות מים על זגין או שמרי יין. ומצא ד' מרות. או רק אם החמיץ מותר לקנותו במעש"נ:

משנה ד הלוקח היה לשלמים או בהמה לאכלה חולין. והרי כל זה אסור. אם המוכר כאן. המקח חוזר. אם הלך למדה"י יאכלם בתורת מעש"נ. ונגד עורם יאכל שוויים בתורת מעש"נ. **סלי** זיתים וענבים אין דרך למכרן עם הסלים. לכן בקנה אותם במעש"נ יאכל נגד שויי הסלים בתורת מעש"נ:

משנה ה לקח מים ומלח או פירות מחוברים. או פירות שוודאי יתרקבו קודם שיגיעו לירושלים. הפירות חולין והמעות בקדושתן. מרהמקח בטל. וכן הלוקח שום פירות במעש"נ. ששכח שהן מעות מעש"נ. המקח בטל. ואם קנה אותן במזיד. חייב להביא אותן הפירות לירושלים. דפירות שנקנו במעש"נ אינן נפדין. ולכן באין מקדש ירקבו:

משנה ו לקח בהמה בשונג רוץ לירושלים. הו"ל מקח טעות. ואם במזיד חייב להעלותה ולהקריבה שלמים; ואם בעל מום היא. יאכלנה בירושלים. ובאין מקדש יקיימנה עד שתמות ויקברנה עם עורה:

משנה ז לקח במעש"נ עבד. שפחה. וקרקע. בהמה טמאה הר"ז מקח טעות. ובאין המוכר כאן. יאכל כנגדם בתורת מעש"נ. **אין** מביאין בדמי מעש"נ קני זבים וזבות נדות ויולדות חטאות ואשמות [וכ"ש עולות שכולן כליל]. **ואם הביא** יאכל כנגדן. וכן כל דבר שאינו מאכילה שתיה וסיכה שקנה מעש"נ יאכל כנגדו:

ציונים

א כ"ש ניתן. כה"ג ענינים ע"ח מ"ג. פיי' פ"ג מהלכות מע"ש מ"י: לאכול. מיי' שם מ"ל: אין מפטמין. כה"ג פירושים רפ"ל: נפל לתוכו. פיי' שם מ"ג: עיסה. פיי' שם מ"ד:

תוספות חדשים

פ"ב משנ' א[הר"ב סד"ה] ואין לוקחים כו' ולמטונגים עכ"ל. סיים סר"ם ומפסיד בדמים שמוכרין ביוקר עכ"ל. ולפי זה ניחא דטולכו לפרש טעמא דאין מפטמין כו' שהפרשים אין נאכלין ולא פיקשו ג"כ דבעינן דבר הטוב לכל נפש משום דהתם אין הפסד למעשר נמה שנתייקר בשביל הבשמים דמוקן בשמיים שלו כתנם ועל פי זה הוצרכו לפרש הטיקרין בולען אבל הר"מ לפירושו פירש בלתה בשביל הבשמים

ראשון לציון

פ"ב משנה א [הר"ב ד"ה] **מעשר** שני ניתן לאכילה כו' דכתיב בבקר ובלילה כו' ושתיה בכלל אכילה כו'. מגופיה דקרא דכתיב וביין ובשכר דהיינו משקין שאתין לה מלי למילף דמעשר שני ניתן לשתיה דאיכא למימר יין דאכלה ע"י אינגרון ושכר הייט) דבילה קטילת עיין יומא עו.:

[תוי"ט ד"ה] **אבל** מפטם הוא את היין כו' ובקדקתי (בכוף פרק) [בספרי] הרמב"ם כו' מנות בס"פ אין להם מוכן קלת וכן ל"ל ובקדקתי בספרי הרמב"ם כו':

חדושי מהרי"ח

פ"ב משנה א [תוי"ט ד"ה] **ולשתיה**. פי' הרע"ב כו' דפ"כיגן דלמא על ידי אינגרון כו' עכ"ל

תום' אנשי שם

פ"ב א ברל"צ ד"ה בר"ב ד"ה מע"ש כו' מגופיה דקרא כו'. א"ה דברים אלו תמוהים ופשוט דנאמת הא דמע"ש ניתן לשתייה אלא משום דשתייה בכלל אכילה יליפי' לה אלא מגופיה דקרא ומג"ש דבכר שכר מגיר אלא הוי דבילה קטילת ואחרבה הא דשתייה בכלל אכילה יליפי' מהא דמייתי במיני דשתיה וכתיב ואכלת ובכר"ב אלמא נקט דמדכתיב כאן ואכלת יליפי' לשתיה בכלל אכילה בכל מילי: בר"ב ד"ה אין מפטמין כו' משום דבלעי וכו'. עיי' כפי"ל דהרומות כתב עוד טעם אחר ולא ידעתי למה הסמיטו כאן. (שה"מ): במשנה **אבל** מפטם. מדל"ת נמי דלוקחין יין מפטם משמע לכאו' דזה באמת אסור ולעטם הר"ם ניחא אבל לרע"מ קשה (הרב"ם): בתו"ח ד"ה תי"ט ד"ה **אבל** מפטם כו' וכ"ל כו'. א"ה דברי מתין לפי' הר"ב כאן דמפטם את היין ייומלין ובדרומות אינמא בחמה גופיה אבל עושין את היין ייומלין ולכך לא כתב גם התי"ט שם כלום דטעם פשוט כמ"ש בתו"ח. אבל כאן נקט מפטמין מתמא. דעה התוי"ט לפרש כהך דאין מפטמין אה השמן דאשיגו בפטוס כי כאי דמשליכין הבשמים שרי. וגם הר"ב לא כ' ייומלין בדאקא אלא סיים וכיו"ב. ועי"ב מוכרח התוי"ט כאן לפרש דיין אלי שאין עצבו לחות נגלע בהבשמים שיפטמו אותו בסם אלא שהם מותנין עמם בו: **תוי"ט ד"ה אבל** כו' ולא מצאתי כו'. ראה דשמן

יכין **תפארת** **ישראל** **בועז**

פ"ב א) שאם מתקלקל המאכל איני חייב לאכלו גם אינו רשאי לאכול מי דבר שדרכו לבשלו: ב) וב"ל דדוקא סיכה ביין אסור אבל בלא"ה שרי מדעדיף משתיה [בפסחים דף כ' ע"ב]: ג) לשון לתוכו עקרי בשמים דהשמן הבלע בהן אזיל לתיבוד: ד) דאינו שוה לכל נפש: ה) מדשתי ליה כולו עם הבשמים הרי נהנה מהבשמים גופייהו [בתרומות רפי"א]: ו) ליין מע"ש תוץ לירושלים: ז) דאם היה שוה ב' סלעים והדבש סלע והשביח ועמד על ו' סלעים. פירוש בד' סלעים: ח) מין בלל שאלאטטען בל"ל

רק מד"ם מדפלגי בה בירושלמי דיש דמאי לגר' בון אפי' מע"ש ודאי ואפי' הרבה מותר לאכלו להכי הם אמרו דאע"ג דהא דסיכה כשתי' אינו רק מד"ם ורק ביו"כ ותרומה ואסורי הנאה כתום' (יומא דע"ז א') במע"ש דגם לאכלו אינו רק מד"ם הקילו בו בסיכה ולהוי כשתי':

פרק ב א [*ולשתיה. פי' הר"ב דכתיב בבקר ובלילה ובין ובשכר ואכלת שם. ושתיה בכלל אכילה. ומיהו בר"פ יום הכפורים [עו.] לא קיימא להך דרשא דפרכינן *דלמא ע"י אינגרון פירש"י מין מאכל שנתנין בו יין. ומסיק אלא יליף שכר שכר מנזיר מה להלן יין אף כאן יין]: [*לסיכה. עיין במתני' דלקמן]: [*אבל מפטם הוא את היין. נראה לי לפי שאין היין נבלע בהם אבל הם נותנים טעם טוב ביין. ודקדקתי (בס"פ)[בספרי] הרמב"ם ולא מצאתי שהעתיק לכל זו הבבא מן [מין] מפטמים וכו' עד הכא בפ"ג מהל' מעשר שני והכסף משנה לא העיר בזה ול"ע

פרק ב א מעשר שני ניתן לאכילה ולשתיה *לסיכה (א), לאכול דבר שדרכו לאכול א). לסוך דבר שדרכו לסוך. לא יסוך יין וחומץ ב). אבל סך הוא את השמן. אין מפטמין שמן של מעשר שני ג) ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפוטם ד). אבל מפטם הוא את היין ה). נפל לתוכו ו) דבש ותבלין והשביחו ז). השבח לפי השבון ח). דגים שנתבשלו עם הקפלוטות ח) של מעשר שני והשביחו. השבח לפי השבון. עיסה של מעשר שני שאפאה והשביח

השבח

א ולשתיה בד"ק ושתייה. לסיכה בל"פ ולסיכה ולרחיצה וב"ש בהגהות שטוקית מהירושלמי שמתיה הוא ע"ש. לאכול בכמא"י ולאכול וכ"ה נמצ"ע. לסוך בל"ג ולסוך וכ"ה בירושלמי. בדמי בל"ת מדמי. נפל לתוכו בירושלמי נתן לתוכו. והשביחו בירושלמי והשביח. והשביח בנהל"י והשביחה וכ"ה נמצ"ע.

מלאכת שלמה

פרק ב א מעשר שני ניתן לאכילה וכו' לסיכה. איכא מאן דיליף לה בירושל' מדכתיב ולא נתתי ממנו למת אם אינה למת אינון ותכריכין לחי הוא אסור פי' לקות מדמי מעשר מלבושין לחי הוא אסור כ"ש למת אלא איזהו דבר שמותר לחי ואסור למת זו סיכה: לאכול דבר שדרכו לאכול ולשתות דבר שדרכו לשתות ולסוך דבר וכו'. כל"ל. ובברייתא מפ' כיצד נשתות דבר שדרכו נשתות אין מחייבין אותו נשתות לא מינגרון ולא אלא סיגרון ולא יין בשמריו אבל סך הוא את השמן אלא"ד דהא דלא קתני אבל סך הוא בשמן אגב סיפא דבעי למיתני אבל מפטם הוא את היין ועיין במ"ש ס"פ ח' שרצים: דגים שנתבשלו עם הקפלוטות וכו'. פי' בערוך כרישין שיש להם ראש שמן. מלאתי ממוקד הקפלוטות הקו"ף בעיני והפ"ת קמולה. ובירושלמי מסיק "דמתני' דלא כר' יהודה דאמר לעיל בר"פ עשירי דתרומות גבי בגל שאינו אלא ניטול את הזהמא וה"ה קפלוטות בדגים ואין כאן שבח: זה

פרק ב א מעשר שני ניתן לאכילה ולשתיה. דכתיב (דברים יד) בבקר ובלילה ובין ובשכר ואכלת שם ושתיה בכלל אכילה. *ויסיכה כשתיה דכתיב (תהלים קד) ותבל כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו: לאכול דבר שדרכו לאכול. שאם קנה צלסף מעשר פת ונתעפשה. יין וחקרים. תבשיל ובגאם. אין מחייבין אותו לאכול דבר שאין דרכו לאכול כדי שלא יפסדו מעות של מעשר שני. אי נמי בקש לאכול תרדין לחין חיין או לכוס חטין חיות אין שומעין לו כיון שאין דרכן לאכלן כך: אין מפטמין את השמן. לפיס בחוטו עקרין ולאשי בשמים משום דבלעי השמן ואזיל לאבוד שהפרשים אינן נאכלין: ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפוטם. משום דבעינן דבר הטוה לכל אדם וזה אינו אלא למפונקים ולמטונגים: אבל מפטם הוא את היין. לעשותו יומולין וכיולא בהן: נפל. לתוך יין של מע"ש כשהוא חוץ לירושלים דבש ותבלין והשביח חולקין את השבח לפי חשבון כגון אם היין שוה ב' סלעים ודבש ותבלין שוין סלע והשביחו ועמדו על ד' סלעים פודה את היין בב' סלעים ושני שלישי סלע: קפלוטות.

כריתי

יד

תוספות יום טוב

פרק ב א [*ולשתיה. פי' הר"ב דכתיב בבקר ובלילה ובין ובשכר ואכלת שם. ושתיה בכלל אכילה. ומיהו בר"פ יום הכפורים [עו.] לא קיימא להך דרשא דפרכינן *דלמא ע"י אינגרון פירש"י מין מאכל שנתנין בו יין. ומסיק אלא יליף שכר שכר מנזיר מה להלן יין אף כאן יין]: [*לסיכה. עיין במתני' דלקמן]: [*אבל מפטם הוא את היין. נראה לי לפי שאין היין נבלע בהם אבל הם נותנים טעם טוב ביין. ודקדקתי (בס"פ)[בספרי] הרמב"ם ולא מצאתי שהעתיק לכל זו הבבא מן [מין] מפטמים וכו' עד הכא בפ"ג מהל' מעשר שני והכסף משנה לא העיר בזה ול"ע

פרק ב א מעשר שני ניתן לאכילה ולשתיה *לסיכה (א), לאכול דבר שדרכו לאכול א). לסוך דבר שדרכו לסוך. לא יסוך יין וחומץ ב). אבל סך הוא את השמן. אין מפטמין שמן של מעשר שני ג) ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפוטם ד). אבל מפטם הוא את היין ה). נפל לתוכו ו) דבש ותבלין והשביחו ז). השבח לפי השבון ח). דגים שנתבשלו עם הקפלוטות ח) של מעשר שני והשביחו. השבח לפי השבון. עיסה של מעשר שני שאפאה והשביח

השבח

א ולשתיה בד"ק ושתייה. לסיכה בל"פ ולסיכה ולרחיצה וב"ש בהגהות שטוקית מהירושלמי שמתיה הוא ע"ש. לאכול בכמא"י ולאכול וכ"ה נמצ"ע. לסוך בל"ג ולסוך וכ"ה בירושלמי. בדמי בל"ת מדמי. נפל לתוכו בירושלמי נתן לתוכו. והשביחו בירושלמי והשביח. והשביח בנהל"י והשביחה וכ"ה נמצ"ע.

מלאכת שלמה

פרק ב א מעשר שני ניתן לאכילה וכו' לסיכה. איכא מאן דיליף לה בירושל' מדכתיב ולא נתתי ממנו למת אם אינה למת אינון ותכריכין לחי הוא אסור פי' לקות מדמי מעשר מלבושין לחי הוא אסור כ"ש למת אלא איזהו דבר שמותר לחי ואסור למת זו סיכה: לאכול דבר שדרכו לאכול ולשתות דבר שדרכו לשתות ולסוך דבר וכו'. כל"ל. ובברייתא מפ' כיצד נשתות דבר שדרכו נשתות אין מחייבין אותו נשתות לא מינגרון ולא אלא סיגרון ולא יין בשמריו אבל סך הוא את השמן אלא"ד דהא דלא קתני אבל סך הוא בשמן אגב סיפא דבעי למיתני אבל מפטם הוא את היין ועיין במ"ש ס"פ ח' שרצים: דגים שנתבשלו עם הקפלוטות וכו'. פי' בערוך כרישין שיש להם ראש שמן. מלאתי ממוקד הקפלוטות הקו"ף בעיני והפ"ת קמולה. ובירושלמי מסיק "דמתני' דלא כר' יהודה דאמר לעיל בר"פ עשירי דתרומות גבי בגל שאינו אלא ניטול את הזהמא וה"ה קפלוטות בדגים ואין כאן שבח: זה

יכין **תפארת** **ישראל** **בועז**

פ"ב א) שאם מתקלקל המאכל איני חייב לאכלו גם אינו רשאי לאכול מי דבר שדרכו לבשלו: ב) וב"ל דדוקא סיכה ביין אסור אבל בלא"ה שרי מדעדיף משתיה [בפסחים דף כ' ע"ב]: ג) לשון לתוכו עקרי בשמים דהשמן הבלע בהן אזיל לתיבוד: ד) דאינו שוה לכל נפש: ה) מדשתי ליה כולו עם הבשמים הרי נהנה מהבשמים גופייהו [בתרומות רפי"א]: ו) ליין מע"ש תוץ לירושלים: ז) דאם היה שוה ב' סלעים והדבש סלע והשביח ועמד על ו' סלעים. פירוש בד' סלעים: ח) מין בלל שאלאטטען בל"ל

רק מד"ם מדפלגי בה בירושלמי דיש דמאי לגר' בון אפי' מע"ש ודאי ואפי' הרבה מותר לאכלו להכי הם אמרו דאע"ג דהא דסיכה כשתי' אינו רק מד"ם ורק ביו"כ ותרומה ואסורי הנאה כתום' (יומא דע"ז א') במע"ש דגם לאכלו אינו רק מד"ם הקילו בו בסיכה ולהוי כשתי':

משנה **ראשונה**

פרק ב א ולסיכה. פי' הר"ב דסיכה כשתיה דוקא לקולא אמר דהוי כשתיה אבל המעשר שנטמא אע"ג דאסור באכילה מותר לסוך ואפילו תרומה טמאה מותר בסיכה וכ"מ בהדיא ממ"ש סמו' ביומא ד' פ"ז שכל שאינו איסור הנאה מותר בסיכה חוץ ממרומה לזר דכתיב ולא יחללו ע"ש. שוב ראיתי הגמוד ערוך ביומא ד' ע"ד מיני למעשר שני אמת שמותר לסוכו שנאחר ולא נתתי ממנו למת הא לחי כו'. וכתבו התו' דסד"א דאסור משום דהוי כמבער בעמא ע"כ ומוכח מזה דבתרומה טמאה פשיטא דמותר. ולא הבנתי מ"ש הכתוב' בעצת ד' כ"ד בשם ריב"א דבתרומה טמאה אסור כל הנאות חוץ מהנאת ערפה ע"כ דמל"ל הא מדברה סיכה נמי מותר ובפ"ק דפסחים שרי

תוספות

פ"ב משנה א [אות ו] (במשנה) **לסיכה**). ל"ל אמאי שייר הבערה לדעת הרע"ב והר"ש פ"ח מ"ב דשביעית ועמ"ש שם בגליון: [אות ז] שם בהרע"ב ד"ח מ"ש. וסיכה בשתיה) ע' בתי"ם רפ"ו דתרומות. וכאן קשה איך הקילו בקום ועשה לסוך בס"ש. והרמב"ם והר"ש נקטו דרשא דר"א בירושלמי מרכתיב ולא נתתי ממנו למת. אם להביא לו ארון ותכריכים לחי אסור כ"ש למת. אלא

ראשונה

לה בזילוף נמי. ודין זה של מעשר שנמא שמותר בסיכה כעת לא מצאתיו בתבור הרמב"ם: **השבח** לפי חשבון. פי' הר"ב לפי המעות. ואפ"ג דבני שותפין חולקין לפי מספר השותפין ולא לפי המעות כמ"ש הר"ב פ"ו דבכורות מ"ד. הא מקיק התם דאם השביחו המעות תחתת עצמן חולקין לפי המעות וה"ל מחמת עצמן הוי: **שאפאה** והשביח השבח לשני. דאמ"נ שנשתה לשבח בטעם שאין טעם עיסה כטעם הפת וגם הוחיר במדה שמחוך האפייה הפת תופח וגדל מ"מ אין הענן משביח ושוהן טעם אלא גורם בטלמא הוא ודמי לשנעם תרומה אי עבל הסגידולין מותרין אלא בתרומה גזרו בה מדרבנן ומדאורייתא הכל מותר שאין כאן נתינת טעם אלא גורם. וכיוון טעמא נמי

רע"ק **דבאיסור**

איזה דבר מותר לחי ולא למת הוי אומר זה סיכה. ובסוגיין דיבמות דף ע"ד דרשינן להאי קרא דלא נתתי ממנו במ"ש שנטמא וקאי אדלעיל ולא בערתי ממנו בטמא. והייקינן מינה דמ"ש שנטמא מותר בסיכה מ"ש וא"כ אין ראיה דמ"ש (מדור) לחי מותר בסיכה וצ"ע: [אות ח] שם בתי"ם ד"ה **ולשתיה**. דלמא ע"י אינגרון) לאו משום הך קושיא. לא קיימא הך דרשא דעל זה אינו

דשמן

כרתי פורו"ם בלע"ז (ה): השבח לשני. ופורה את הפת בשוויו ואין חולקין השבח לעניים של חולין. אלא כל השבח למעשר שני לפי שאין שבח עניים נכר בפת: כל ששבחו נכר. שבח החולין נכר במעשר שני שהוסיפו החולין על המעשר במדה ובמשקל אבל אם לא הוסיפו אלא בטעם אע"פ שנתעלה בדמים מחמת הטעם אין זה שבחו נכר: קסבר לא ניתן (ה) ליתן אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים (יא). **ב** ר"ש אומר אין סכין. **ב** ר"ש אומר אין סכין. **ב** רבי שמעון אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים. **ב** חכמים מתירין. אמרו לחבירו בירושלים שהוא מקום מיוחד להוציא מעשר שני שימשח אותו בשמן של מעשר שני ושתמשח יד משחו ותהיה שכרו על המשיחה שמשחו ואינו מותר שיתחכר אדם ממעות מעשר שני וחכמים מתירין זה כי הם אומרים שאין דמים למשיחת ידו ואין מקפידין בזה. וכן אמרו בגמרא מה הקילו בתרומה כהדא דתניא סך כהן שמן תרומה ומביא ישראל על גבי מעיו ואינו חושש ע"כ. ועם זה מתישב

ל"ע]: **השבח לשני. זה הכלל כל שבחו ניכר ומ'. לא דמי לשבח עניים דמשנה ה פ"ג דערלה. ומשנה ה פ"ג דע"ז. דיש שבח עניים בפת [*שהם איסורי הנאה ועיין מה שכתבתי שם]: ב** ר"ש אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים. פי' הר"ב קסבר לא ניתן לסיכה. וכן פי' הר"ם. והקשה הרמב"ם דא"כ מאי לימר ר"ש אומר אין סכין מעשר שני ולמה לו להזכיר בירושלים לו הוה ליה למימר מעשר שני לא ניתן לסיכה. ומפרש הר' שמעון אומר שאסור לאדם לומר

השבח לשני (ה). זה הכלל כל ששבחו נכר (ו). השבח לפי החשבון. וכל שאין שבחו נכר השבח לשני: ב רבי שמעון אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים (יא). וחכמים מתירין.

מלאכת שלמה

זה הכלל כל ששבחו ניכר. פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש דר' יוחנן ס"ל דניכר בכמות בעינן דהיינו במדה ובמשקל וריש לקיש ס"ל דניכר באיכות דהיינו בטעם סגי אע"ג דלא אותיה במדה. ולשון הרמב"ם ז"ל שם פ"ג כפי מה שפירשו בכסף משנה כילד השבח לפי חשבון יין של מעשר שני ששוה שלשה זוזים שנפל לתוכו דבש ותבלין שוה זוז אחד והוסיפו במדתו והשביחוהו והרי כל שוה חמשה ממנו שהשבח הוא זוז באותו זוז יטול בעל המעשר שלשה חלקים ובעל התבלין רביע ממנו לבעל המעשר ד' זוזים פחות רביע ולבעל התבלין זוז ורביע וכן על דרך זו בשאר הדברים ע"כ. וזה הכלל אי לא מרבינן מינים מידי בעינן למימר דלסימנא בעלמא נקטיה וכדכתיבנא בפ' הקורא את המגילה שומר סימן ג'. וכתוב בתוספות יום טוב דסכא מיירי בשאין שבח עניים בפת פי' שאין אנוקה כנגדו כלומר שלא היה מבעיר עניים בפי התנור כנגד הפת אבל בפ"ג דערלה משנה ה' מיירי בשאנוקה כנגדו דמשמע דהנה מן האיסור בשעה שהאיסור בעין ע"כ בשמני לשון ובקיאור ולפי זה מוכל לומר דזה הכלל נאתויי שאם אנוקה כנגדו השבח לפי חשבון דהיינו ממי שבחו ניכר: **ב** ר"ש אומר אין סכין וכו'. כתב ה"ר יהוסף ז"ל כ"ל דר"ש לא פליג אלא בשמן שהוא עצמו מעשר ולא בלקוח בכסף מעשר וכן מצאתי במסכת מנחות פ"ז לא יביא מחמי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני ועיין ביהוס דקאמר כאן הביא ר"ש פרכא מדבר שהוא מדרבנן על דבר שהוא דאורייתא כראה דהא אפי' בירושלים נמי הוי הדין כן ומתני' לא מיירי אלא בירושלים דוקא דהא תנן דנים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר וחוץ לירושלים אין מבשלין קודם

תפארת ישראל

מדל"ב בהו ל' אכילה [בפסחים דכ"ד] ס"מ אף שאינו אכילה עכ"פ הנאה הוא. כ"כ ע"כ **אאבי"ו** הגאון זצוק"ל]: י) דלא לומר שהוסיף המעשר עי"ז במדה ומשקל משא"כ בהוסיף רק בטעם: יא) דלא ניתן רק לאכילה: דמותר

ראשונה

שהגדיל המעשר ונתוסף על מה שהיה מתחלה. אלא בשמה שקיבל הטעם מן המולין באותה שעה הותיר במדה כלומר שהיו יחד בקדרה כשנתבשלו והרי הטעם הזה בא מן המתוק ויכול הוא שהמולין שביבשו את המעשר כמו דגים שנתבשלו עם הקפלוטות. ונאפוקי אם רקח המעשר דבר שדמיו יקרים והשביח המעשר בדמיו שכתב הרמב"ם בפירושו שהשבח לשני בלבד. שמעולם לא בא לכלל תערובת אלא הוסיף בכמות התבשיל דבר. כלומר בשעת ביטול לא הוסיף בקדרה כלום. ומיקרי אין שבחו ניכר וכן משמע ביטול' דאמר לת"ד שהותיר בתחה פתר מתני' דנים שנתבשלו עם קפלוטות שביטל שביטן כאחת ע"כ והשמא משכחת לה בכה"ג הותיר המדה בלבד ואין שבחו ניכר שאמר הרמב"ם השבח לשני לאו אלא השביח כלל כמו תערובת יין שאין כאן שבח כלל. אלא ודאי בשנין בים שם שבח אבל אין שבחו ניכר. ומשכחת לה באותה שעמיד בפ"ב דבילה מ"ו בתרן שפשת מתובה היא נאפת יפה. ובכה"ג אם אפה עם של מעשר ושל חולין כאחת בתנור. הרי השביחו המולין למעשר באפייתו והותירו במדה שביחד נאפו אבל אין זה שבח ניכר ובל השבח לשני. וס"ז כמו עיסה שאפאה בעצים חולין: **השבח** לפי חשבון. והדנים שקבלו טעם מן הקפלוטות והשביחו אין לכן תקנה בפדיון דלא שייך פדיון בדבר שאין בו ממש וצריך לטולינן לירושלים כיון בים בהן טעם מעשר אסור לאוכלן בנטולין בדמיה ס"ל דמולין חושש לשאור ותבלין שבה משום מעשר ומעשר שביעית. הר"ם: **ב אין** סכין. בירושלמי מוכח להדיא כפי' הרמב"ם דמייתי הכא הסיא דסך כהן בשמן תרומה ויבהל מתעגל ע"ג ואינו חושש וסיא הוא בא"ק דכריתות ד' ז' ומפרש הסם דכתיב ומתו בו כי יטמאו והא כבר מיתחלא. פי' שבבר סך בה כהן את בשרו ונטלה. ולפ"ז משמע דה"ל לכותה דהכתים מתירין אחר שטבו הבעלים מותר לומר לאדם לשפשף את בשרו בשמן שעל בשרו כדי שיבלע השמן בבשרו

יבין

בל"א. וי"א מין כרתי אשלויך בל"א: מ) ופורה הפת בשוויו. ואינו מנכה דמי עניים דאין שבח עניים בפת רק באיסורי הנאה מדהו"ל עכ"פ כהנאה בלי אכילה [ואפשר דמה"מ נמי נק בטו"מ ומבלה וכ"כ אסור אלא כדרך אכילתן

משנה

דבאיסור הנאה אוסרין העניים לחמרי' יש שבח עניים בפת דבזרעם נמי איסור הנאה אוסרין הגידולין דמ"מ נהנה כדאמרי' ספ"ק דערלה: **השבח** לשני. ואין מנכה אלא דמי עניים כמו שהיו שוין ואין נסם מלק בשבח: כל ששבחו ניכר. פי' הר"ב שהוסיפו החולין על המעשר במדה ובמשקל אבל אם לא הוסיפו אלא בטעם וכו'. לכאורה תמוה שהוסיפו במדה היינו שהגדיל המעשר במדה ע"י החולין. וע"ע דבדנים וקפלוטות אע"פ שנתבשלו ביחד כיון שעני מינים הם הקפלוטות לא הגדילו לאין הדנים מתפרנסין בהם וכל מד לתודיה קאי. אע"פ שקבלו מהם טעם אבל לא הוסיפו במדה. דבשלמא דבר ביין שא"א להפרים עוד זה מזה הייט הגדיל המדה. אבל דנים וקפלוטות מפורדים הם כל אחד עומד בפני עצמו. וכ"ת דמיירי נמי שנתערבו וא"א להפרידן כגון שנתפרנו הדנים לפיכורין ונכנסו לתוך הקפלוטות לא משמע מלתא הכי דה"ל לפרושי בהדיא. ועוד דאי הכי אדמני קופת עיסה שאפאה וכו' ליפלוג בדידיה שאם לא נתפרנו השבח לשני. גם מ"ש הר"ב שאם לא הוסיפו אלא בטעם אין זה שבחו ניכר. ולא פירש אם הוסיפו במדה לבד ולא בטעם מה דינו. וז"ל הרמב"ם בתבורו פ"ג דין י"ד זה הכלל כל שבחו ניכר אם הותיר במדה השבח לפי חשבון. ואם לא הותיר המדה השבח לשני בלבד. וכל שאין שבחו ניכר לפי' הותיר המדה השבח לשני בלבד ע"כ. ומשמע סוף לשונו שאם אין שבחו ניכר אע"פ שהותיר במדה. היינו כגון שנתערב יין חולין לתוך יין מעשר שאין כאן שבח טעם אלא שהותיר המדה. אבל אין הדעת נותנת לומר השבח לשני ולמה יפסיד בעל המולין את שלו דאפי' בשבחו ניכר לא אמרו אלא בעובדא מה שהשביחו והוקרו. אבל הקרן של המולין לא נהפך לטולם כמעשר. וא"כ בתערובת יין ביין כשאמה אומר השבח לשני בלבד אחה מפסיד את המולין כולו. וכבר הביאו הראב"ד בזה. ומה שנלע"ד בזה פירוש הראיה במדה אינו

יבין

דמי עניים דאין שבח עניים בפת רק באיסורי הנאה מדהו"ל עכ"פ כהנאה בלי אכילה [ואפשר דמה"מ נמי נק בטו"מ ומבלה וכ"כ אסור אלא כדרך אכילתן

משנה

דבאיסור הנאה אוסרין העניים לחמרי' יש שבח עניים בפת דבזרעם נמי איסור הנאה אוסרין הגידולין דמ"מ נהנה כדאמרי' ספ"ק דערלה: **השבח** לשני. ואין מנכה אלא דמי עניים כמו שהיו שוין ואין נסם מלק בשבח: כל ששבחו ניכר. פי' הר"ב שהוסיפו החולין על המעשר במדה ובמשקל אבל אם לא הוסיפו אלא בטעם וכו'. לכאורה תמוה שהוסיפו במדה היינו שהגדיל המעשר במדה ע"י החולין. וע"ע דבדנים וקפלוטות אע"פ שנתבשלו ביחד כיון שעני מינים הם הקפלוטות לא הגדילו לאין הדנים מתפרנסין בהם וכל מד לתודיה קאי. אע"פ שקבלו מהם טעם אבל לא הוסיפו במדה. דבשלמא דבר ביין שא"א להפרים עוד זה מזה הייט הגדיל המדה. אבל דנים וקפלוטות מפורדים הם כל אחד עומד בפני עצמו. וכ"ת דמיירי נמי שנתערבו וא"א להפרידן כגון שנתפרנו הדנים לפיכורין ונכנסו לתוך הקפלוטות לא משמע מלתא הכי דה"ל לפרושי בהדיא. ועוד דאי הכי אדמני קופת עיסה שאפאה וכו' ליפלוג בדידיה שאם לא נתפרנו השבח לשני. גם מ"ש הר"ב שאם לא הוסיפו אלא בטעם אין זה שבחו ניכר. ולא פירש אם הוסיפו במדה לבד ולא בטעם מה דינו. וז"ל הרמב"ם בתבורו פ"ג דין י"ד זה הכלל כל שבחו ניכר אם הותיר במדה השבח לפי חשבון. ואם לא הותיר המדה השבח לשני בלבד. וכל שאין שבחו ניכר לפי' הותיר המדה השבח לשני בלבד ע"כ. ומשמע סוף לשונו שאם אין שבחו ניכר אע"פ שהותיר במדה. היינו כגון שנתערב יין חולין לתוך יין מעשר שאין כאן שבח טעם אלא שהותיר המדה. אבל אין הדעת נותנת לומר השבח לשני ולמה יפסיד בעל המולין את שלו דאפי' בשבחו ניכר לא אמרו אלא בעובדא מה שהשביחו והוקרו. אבל הקרן של המולין לא נהפך לטולם כמעשר. וא"כ בתערובת יין ביין כשאמה אומר השבח לשני בלבד אחה מפסיד את המולין כולו. וכבר הביאו הראב"ד בזה. ומה שנלע"ד בזה פירוש הראיה במדה אינו

ציונים

ב מתירים. שם סכ"ע •

חלופי גרסאות

השבח. ביבוזלמי נ"ב.

תוספות חדשים

והבשמים משל"כ בשמן וכ"מ ברמב"ם בתבורו בפי"ח מהלכות תרומות ע"ש. (ממהרש"ם ז"ל):

חדושי מהרי"ח

עכ"ל. נראה דגם הרע"ב לא נתכוון מדכתיב ואכלת דא"כ הו"ל להר"ב לומר דכתיב כו' ובשכר ושתיה בכלל אכילה דכתיב ואכלת כמו שאמר שם הגמרא ועכ"פ היה לו להר"ב לומר דשתיה בכלל אכילת והר"ב כ' ושתיה אלא ודאי הר"ב לא הביא על השתיה מזה הפסוק רק על אכילה ועל שתיה כתב דזה קיל ושתיה בכלל אכילה אי מב"ש שכר שכר או כמו שמביאה התוס' לטאן דלית ליה ג"ש שארי לימודים ע"ש ודו"ק:

תוספות רע"ק

אינו מספיק גם הלימוד שכר שכר מגזיר דמ"מ דלמא ע"י אינגרון. אלא ע"י אינגרון לא מיירי דשכר מירי דמשכר וע"י אינגרון לא משכר ואך דלמא מיירי בדבילה קעילית דמשכר. ועלה מתרצי' דיליף שכר שכר מגזיר דמיירי מין. וכיון דמיירי במידי דמשכר ע"כ לא ע"י אינגרון עיי"ש:

תוס' אנשי שם

דסמך על מה שכתב כתר כה' תרומות פי"ח שהרי דין התרומה ומע"ש שוה בכלו הענינים ומה גם דממה שפ' שם יין של מעשר שנפל לתוכו דבש ופלפלין והשביחו השבח לפי חשבון ש"מ ממילא שמותר לעשות היין שהרי משביחו ומדשוה לתרומה ביין ה"ה בשמן דמ"ש. (ז"ל). א"ה לפיזו נמלא שם דין הפטוס בהי"ח. והרדב"ז הרלה מקומו מבלן. ומק דין שאין לוקחין בדמי מע"ש שמן מפוטם לא הובא שם בפ"ז:

בר"ב ד"ה **השבח** לשני ופורה את הפת בשוויו כו'. לכאו' י"ל דרך הביאור משבח הפת על מחיר העיסה והעניים הוא לשני אבל מחיר העניים יוכה כשפורה ונזה לא יהיה מקום לדברי התי"ם (ובלח"ם ג"כ ל"ד לשם דלף ד"ה עניים בפת הכא שבח ניכר בעינן) עי' לק' רפ"ד ודש נאלה. (רש"ם)

ג"כ דחכמים דמתני' לאו הייגו ת"ק כלומר מתניתין דלעיל: מה לא אם הקל. פי' מה זה לא כך. אם הקל וכו'. [וכסדר משנה שבירושל' לא גרס אם. ומעתתי לגרום מה אם לא. וה"פ מה אם דקאמרת כלומר אם הקל וכו'. לא הקל וכו' ל"ג תיבת מה וכדתנן בפרק דלקמן משנה י ועי' במשנה ב]: ג [תאכל למחונים. כתב הר"ב כשהן ירקות לחין וכו'. שאלו רוב מאכלן לבהמה. ואם יטמאו יפדו אותם לבהמה ואין פודין מעשר שני לבהמה כ"כ בהשגת הראב"ד פ"ב מהלכות מעשר שני. אע"פ שמפרש לחין לאו לדיוק דלאפוקי יבשין אלא איפכא לאפוקי שלמרך דוקא לאכלן לאכילה מצוכחת טפי כגון מלילות או ע"י תבשיל או ע"י עיסה. ופי' הר"ב הוא פי' הרמב"ם שבפירוש המשנה אבל בחבורו פי' בענין אחר]: יתחלקו

אמרו לו לר' שמעון אם הקל בתרומה חמורה יג). לא נקל במעשר שני הקל. אמר להם מה לא אם הקל בתרומה החמורה מקום שהקל בברשינים יג) ובתלתן יד). נקל במעשר שני הקל מקום שלא הקל בברשינין ובתלתן טו): ג תלתן של מעשר שני תאכל למחונים טו): ושל

ניתן שמן של מעשר שני לסיכה אלא לאכילה בלבד: אם הקל בתרומה. שאתה מודה דמותרת בסיכה כדתנן בפרק שמיני דשביעית וכן בתרומה. וכן במע"ש. ולא קא מפלגת בתרומה: שהקל *) בברישין ובתלתן. של תרומה יותר מבמעשר שני כדבעינן למימר לקמן הלכך דין הוא גמי שנקל בסיכה גבי תרומה ואין הלכה כר"ש: ג תאכל צמחונים. כשהן ירקות לחין ולא יניחם עד שיגדלו ולא

*) נד"מ בברשינים.

ח"ג. ב אם בירושלמי ל"ג. חמורה בד"ם ל"ג. לא אם בד"ב ד"ל אם לא. ובירושלמי ל"ג מלא אם וב"ה בד"מ. ובהגהת ד"ם הגיה ל"ל לא. החמורה בד"ם חמורה. מקום בד"ם ל"ג.

תוספות חדשים

משנה ג [בר"ב ד"ה] **תאכל** למחונים כו' עד שיגדלו עכ"ל. וקשה דהיאך שייך מעשר שני קודם שנגמרו ונחלטו ושוב אם צריך לתלטן בשביל המעשר מ"כ כבר מתחייבו בתרומה מקודם אבל מדברי הרמב"ם והתו"ד נראה למחונים לחין שיהיו לאחוקי יבשים אבל שדאי בבר גדולו כל לרכם. (ממהורים"ח זצ"ל):

תוס' אנשי שם

ג בתו"ח ד"ה בר"ב ד"ה **תאכל** כו' וקשה כו'. ולע"ד דהא יש לפ' ד' הר"ב דאיירי שזרע תלתן של מע"ש כמ"ש הר"ש גם מ"ש דמדברי הר"מ נראה כו' לא ידעתי מאין נראה לו כן דהא בחב וז"ל ובתרומה אסור (ל"ל מותר וכן הני' בש"ל) לו להניחם עד שיגדלו עכ"ל דסיימו ממש בלשון הר"ב רק דהר"ב נקט שיגדלו גבי מע"ש ויתיבשו גבי תרומה והרמב"ם בהיפך וסיימו הך. (לה"מ):

תי"ם ד"ה **תאכל** כו' ואם יטמאו שמא יפדו כו' כנ"ל (ב"ד). ה"ה ז"ל הראב"ד שם על מ"ש הר"מ תלתן של מע"ש מותר לאכלם למחונין שכך היא רואה לאכילה. אמר אברהם כמדומה לי שהעשו הירוש' שאמר בגמ' בינו מתני' מותר לאכלה למחונין ולמי אומר שלא כאן להוציא המצוה מבשומה אבל אמרו שבאכילת למחונין אין בו הפסד אוכלין אע"פ שיש בהם שנת אכילה עוד מזה לאוכלן מלילות או ע"י תבשיל או ע"י עיסה אעפ"כ כיון באכילת כשין למחים רגים יאכלו כן ולא בענין שיגמלו וכן בברשינין וזה אומר במע"ש מבתומה וג"ל הטעם שלא רוב מאכלן כו' ע"כ והנה תחלת דבריו מורין שבבין בדעת הר"מ שבא לבקל מותר לאכלה למחונין. והוא ס"ל דיאכל למחונין דוקא. ומ"ש המכיים אבל אמרו כו' ר"ל ראע"ג דאסור להניחם עד שיגדלו ולא יהיו ראויים לאכילה מ"מ בעודם למחונים מותר לאכלם כך וא"ל לאכלם דוקא אכילה מבשמת ע"י מלילות או תבשיל או עיסה אלא יאכלו כן אבל לא אבין לפ"ז מה שייים ולא בענין שיגמלו כו' וזה תומר כו' דמשמע דבתומר הוא דוקא לענין עומאה ולא לענין אכילה למחונים אם לא שנאמר דס"ל דגם תרומה אסור להניחם עד שיגדלו ולא יהיו ראויים לאכילה ודעת הרדב"ז בהפך שדעת הר"מ דדוקא למחונין מותר לאכול והראב"ד ס"ל דאם רצה מותר לאכול למחונין. ולפ"ז ת"ם בפשטות מה שייים הראב"ד דבתומר הוא לשון

יבין תפארת ישראל יבין

יב) דמותר בסיכה אע"ג דאמור דאסור לזרים בפרק ח' דשביעית: יג) וויקקען: יד) פענכעל: טו) דבמע"ש הוא חוקה לאכילה ולא יהיו ראויים לבהמה. אבל בתרומה מותר בחפיפה ואפילו בטומאה מותר לאכלו. ואפילו לבהמה [בתרומות פ"א מ"מ]. [וקש"ל אמאי לא תפיג קולא לתרומה שמותר לאכלה משא"כ מעש"ש כרפ"א וי"ל]: טו) מיד כשלמתו ולא יישנם לעשותם

משנה

היפך וזה נהנה במשיחת ידו אם"פ שמעשר שני אסור ליתנו במתנה זה מותר שכבר בטל מקדושתו בסיכה שבתחלה. וכ"ש אוסר דחביב ליה כמתנה. והייט דמייתי כ"ש ראיה מכרשיין ותלתן שהקילו בתרומה להשתמש בהן לחוף לאכלן ובמעשר לא הקילו לחפיפה אלא לאכילה דוקא כדאמר לקמן יאכלו למחונים. אלמא דבמידי דלית בה חשיבות אוכל הקילו בתרומה יותר. וה"ה הכא אע"פ שידה מחשיבותו כשסכו בו הבגדים אפ"ה אסור נמתנה במעשר אע"ג דבתרומה מותר. אלא דמלשון הרמב"ם משמע דפליגי אפי' שימשה לאחר ידו תחלה כדי לבוון לבגדים בה משום שאין מקפידין בכל משיחת יד ומותר לבהמים. ונמ"ז לא ס"ל הא דמייתי מכאן שכן בתרומה דהתם הא אמרי בה מעמא דכבר מיתחלא. ואפשר דהרמב"ם מפרש כבר מיתחלא ואין מקפידין עוד בה. ות"מ ל"ע דה"ל לפרש דוקא מן המתן שכל הבשר מותר לאכלו ולא בתחלה. וגם מ"ש הרמב"ם הטעם שבכסו הוא משיחת יד. לא נראה לאפילו לא

מלאכת שלמה

א"ל לר"ש ומה אם הקלנו בתרומה חמורה לא נקל במעשר שני הקל אבר להם לא אם הקלנו בתרומה חמורה שכן הקלנו בברשינין ובתלתן נקל במעשר שני שכן לא הקלנו בו בברשינין ובתלתן. כך מצאתי נוסחת המשנה בספר כתיבת יד: ג תלתן של מעשר שני וכו'. בפ' שני דהלכות מעשר שני סי' י"ד חזר בו הרמב"ם ז"ל ממה שפירש כאן שבאן פירש תאכל למחונין עניינו שיאכלו כשהן לחין. [הג"ה בירוש' לא פי' כן ועי"ש ה"ל יהוסף ז"ל] כמו ירקות ואין מותר לו להניחם שיתיבשו וכו' וכן פירש נ"כ גבי כרשיני מעשר שני שנ"כ הקפיד עליהם שתהא שיאכלו למחונים ממעות מעשר שני קודם שיתיבשו ויפסלו מאוכל אדם אבל שם כתב תלתן של מעשר שני מותר לאכלה למחונים שכך היא ראויה לאכילה וכן כרשיני מעשר שני יאכלו למחונין ע"כ ושם הביאו הראב"ד ז"ל. וכתב שם מהרי"ק ז"ל דמה שנראה שנשנית משנתנו לענין חומרות שיש במעשר שני מתרומה לא לענין אכילת למחונין אלא לענין שאר דברים דקתני התם עכ"ל ז"ל ובעניות דעתי איני מבין מה הם שאר דברים דקתני הכא גבי תלתן דלא מצינו דנכנסים לירושלם דקתני גבי כרשיני מעשר שני קפי' נמי אתלתן אלא אם נאמר שכוון למה שכתוב בסמוך בס"ד בשוף דברי ה"ר שמשון ז"ל ובדברי הר"ש שיריליו ז"ל ומ"מ עיין במה שכתבתי לקמן בפירקין סוף סימן ד'. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ג"ל לומר טעם למה הקלו חכמים בתרומה של כרשיני ותלתן יותר ממעשר משום דתרומה אי אפשר לה להשתנות אבל מעשר אפשר נהלו ובמימים אחלו הקלו משום שהמעשרות שלהם אינם מן התורה דאינם אוכל ותקן כולל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל וכולי' עכ"ל ז"ל. עוד כתב פי' תאכל למחונים כי אז הן ראויין לאדם ומעשר שני לא ניתן אלא לאכילת האדם אבל התרומה מותר לעשות בה כל צרכו ולהאכילה לבהמתו וכן הטעם של כרשיני וג"ע ע"כ. עוד כתב וז"ל כל מעשיהן בטומאה פי' כי אינם אוכל אדם ואינם מקבלין טומאה מן התורה ע"כ: **תאכל צמחונין**. תלתן לשון נקבה היא ופי' ה"ר שמשון ז"ל כשזרע

ג תלתן. שם פ"ב פ"ו:

יבין תפארת ישראל יבין

אוכר לאכול בתבשיל אם בעיסה דמדעיקרן מאכל בהמ' שמא יתעמא בהמשך הזמן ויבאה לבהמה. ואין פודין מע"ש להאכיל לבהמה. משא"כ תרומה אין לחוש לזה דהרי אין לו פדיון [כפו' ביה דכ"ז ב'] ולהיסק תחת תבשילו א"ל פדיון כ"כ ע"ל אאמ"ו הגצוק"ל. ולרמב"ם [פ"ב ה"ד] כ"ל מותר לאכלה למחונים וא"ל להמתין עד שיתבשלו בגדולין יפה. וכן משמע בירושלמי

ראשונה

א"ל בתוכת שכר מתנה נמי אסור במעשר. ואי ס"ל דהא דמיא לתמיהו לאכול עמו דשרי ה"ל לסוך עמו. א"כ בתוכת שכר נמי כדלקמן רפ"ג. ושוב ראיתי שהרב מגנה לעלן פ"ח מה' תרומות עמוד על כ"ז וכתב בג"ם: שכבן הקל בכרשיני. לאחר דפי' הרמב"ם עשמא דמותר לאכמים משום דלא קפדי מה איכוי. ה"מ לאחוי מהא דתנן גפ' במלא דתרומות מנורה שפנה ממנה תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב ומלקט כו' וכן המפרה מכד כו' אלא דבהיא לא שמעינן בהדיא דמעשר כה"ג אסור לבכי מייתי מכרשיני: ג תאכל למחונים. פי' הר"ב דוקא למחונים דלאוין ולא יניחם עד שיגדלו וכ"כ הרמב"ם. וזו היא המורגת במעשר שני דבתרומה מותר להניחם עד שיגדלו אבל הר"ש מפרש בהפך דמשהגדילו ראוין יותר וקולא היא במעשר שמותר בלמחונים והא דתנן לעיל שהמתינו במעשר בתלו. הייגו לאחר שהגדילו דבתרומה משהגדילו לכ"ה כל מעשיה נמומאה. ובמעשר לא התרגו אלא למחונין אבל משהגדילו כל

תפארת לשון

מעשיה

ולא יהיו רשויות לאכילה אבל בתרומה האכל בין במחוסרין בין יבשים: ב"ש אומרים כל מעשיה בטהרה. אע"ג דתלתן לאו אוכל גמור הוא ואין תרומה טהורה בו אלא לפי שנאכל לקלת בני אדם הילך ואכל בטומאה מ"מ לב"ש צריך שיהיו כל מעשיה בטהרה וכגדילת ידים כדין כל שאר אוכלים של תרומה שהטוגע בהם צריך נט"י אחלה. וטעמא כדי שידעו שהם תרומה ולא יאכלו לזרים: חוץ מחפיפתה. שבלא נט"י יכולים לחוף בהן ראשן וכך היה דרכן

ושל תרומה. בית שמאי אומרים כל מעשיה בטהרה (יז) חוץ מחפיפתה (יח). וב"ה אומרים כל מעשיה בטומאה (יט) חוץ משרייתה (כ): ד' ברשיני (כא) מעשר שני יאבלו צמחונים (כב). ונכנסים לירושלים ויוצאין (כג).

נטמאו

דרכן לחוף ראשן בחלתן: כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה. במים. שצריך לשרותן בטהרה. שאם שורה אותן בלא נט"י שריתן מכשירתן לקבל טומאה. והוא מטמאן מיד בידיו. ואסרו זה בלבד משום היכר כדי שידעו שהיא תרומה: ד' ברשיני. בלבון ערבי כרסב"ל ואינם מאכל אדם אלא מדוחק בשעות רעבון: ונכנסים לירושלם ויוצאים. אע"ג דבשאר פירות קיימא לן דמעשר שני הנכנס לירושלם אין יכולין להוציאו משם. בכרשינין הקלו:

יתחלקו

מלאכת שלמה

אותה במים ומייבשין אותה בחמה כל אלו בידים מסואבות מה שאין כן במעשר שני כלתנן לעיל וחפיפה ושרייה ומגיגה וטליה היינו בזרע. ומחוסרין היינו כשיבשים ירק. ושוב היתרא דתרומה היינו בידים מסואבות ואיתרא דתלתן אין שנוי בו היתר בידים מסואבות ואילך נסמך זו לזו ועוד דקתני לה ממי גבי כרשינין ובגי קולי קתני לה דקתני גבה ונכנסין וכו' ואכלת בידים מסואבות אלא ה"ק תנא דמתני' כשאנו התלתן של מעשר שני במים אין לה קולא אחרת לאכלה בידים מסואבות אלא שתמנע ואתאכל למחוסרים שנותנין אותה בשמש אחר הטרייה ואחר שמתגנבת עומחת למחוסרין אבל קולא אחרת בידים מסואבות דהיינו חפיפה ומגיגה ושרייה כל הני אסירי לכ"ע וזהו מותרת ליאכל למחוסרין דקאמר היתר הזה גבי מעשר שני יש לה בידים מסואבות אבל היתר אחר בידים מסואבות אין לה וגבי תרומה שנינו בה קולות אחרות דהיינו לב"ש חפיפה ובית הלל אף מגיגה וטליה וכי תימא אמאי לא רמו חומרא דמגיגה וטליה וחפיפה אלא במעשר שני ולא בתרומה דהא איסור אכילתן בטומאה תלוייהו כי הדדי ניהו שתי תשובות בדבר חדא דמעשר שני לכל מסור ואם אינו מתירין בו לדבי טומאה דהיינו טליה ומגיגה וכו' אתו למיסעי ממי אפי' בשרים שבעלמא ושוב יש לומר הגהה עיין בפירוש ר"ע ז"ל בפרק בתרא דבכורות גבי תרומה כתיב" נסמן בה דתרומות סימן ט':

דמיניה מרבינן אכילת כרשיני תרומה לבהמה ואין טומאה מצויה בהן לבהמה בהמה אין אדם עושה תקונים וגרסי' ממי בירושלמי פ' בתרא דחלה אין אדם מצוי לטמא אוכלי בהמתו הלכך אפי' לא טעי בתרומה בשרייה הוא ומאי להאכילן לבהמה אין חשש אבל גבי מעשר שני דאין אוכלין הכרשינין דיליה אלא אדם לכתיב ואכלת הלכך מחמירינן גבי טומאה דילהו ולריך תקנה שלא תפול בהן טומאה כלל כ"ל. ומצאתי להראב"ד ז"ל בהשגותיו לרך אחרת אבל מ"מ יומה לדרכי קלת עכ"ל ז"ל: ושל תרומה בש"א וכו'. כתוב בספר כריתות בלשון לומדים שער ב' סי' כ"ז פעמים מזכיר בלשון המשנה דברי הגא ואח"כ עלם הדבר ואח"כ משפטו כמו שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן שמאי שם התנא כל הנשים שם הדבר הטעא המשפט דיין שעתן שם המשפט הכשרא על כל הנשים וכן שמאי אומר מקב לחלה ובה"א מקביים וכן הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה ושמאי אומר ע' קבין. ופעמים מזכרת המשנה עלם הדבר ואח"כ שם התנא ואח"כ משפטו כמו ביאה שעלתה בי"ם בש"א תאכל ובה"א לא תאכל ביאה עלם הדבר הטעא המשפט ב"ש שם התנא

ובה"א. שם פי"ב מהלכות מעשרות ה"ז: ד' ברשיני. שם פ"ב מהלכות מע"ש ה"ל:

תוס' אנשי שם

לענין טומאה. ועפ"ז הגני תמה על כתוי"ט בהביא סוף דברי הראב"ד שהוא מ"ש ול"ל הטעם שאלו רוב מאכלן כו' אדברי הר"ב בתאכל למחוסים. ואין לזה מקום כאן אלא אדה דבטומאה הקלו בחרומה ולא נמש"ם שלא מזכר זה בדברי הר"ב כלל. וכן מ"ש ואעפ"כ מפרש דלתין כו' לגי' הב"ד לא אפ"ם במפ' דלתין כו' לגי' הש"ל. לא אבין דמאי אפ"ם הוא אדרבה כיון דמפרש דלתין ל"ד מוכרח לפרש דהמומר הוא לענין טומאה. ועוד דממ"ש בדעת הראב"ד דלתין ולא לאבוקי יבבין מצמע דס"ל דהדב"ז שוב מלאתי בהתפל"י שמפרש הטעם הראב"ד קאי אהא דתאכל למחוסים ע"ש. אבל מלבד שהוא דוחק אין זה מעלה ארוכה לתי"ט דא"ו ס"ל בדעת הראב"ד דלתין לא דוקא ושב"ז הטעם מוסב אהך דטומאה. ואפ"ז דעת הר"מ דלמחוסין דוקא וא"כ תמוה מה שסיים. אבל בהגהו פי' בענין אחר דהא לפ"ז דבריו שבתחלה אין לדבריו שבסיומו. ולע"ב: בר"ב ד"ה בש"א פי' לאכל בטומאה כו'. כ"כ הרא"ש ולשיטתי' אזיל דמפ' ומאכילין בטומאה דלק' בא"ד דר"ל לאדם ובהיפך דאכילה קולא ורק בחלת המלאכות הלריכו עיכרה משום היכר ולב"ה די בהיכר הסריי' לחוד אבל הר"מ בפי' מפ' שאינו ר"ל אלא לענין איסור גרם טומאה לתרומה שב"ה מחירין אע"פ שיבא אותה לשריפה ל"ח להכי לפי שאינה מאכל מוקדש על שריפתה ורק בשריי' הוא בטומאה בידים ואסור וב"ש סברי שלטולם אסור לגרום לה טומאה ורק בחפיפה ר"ל שמותר לרחוץ גופו בה בטומאה לפי שהיא בגר נפסדת ואינו רחוי' לאכילה ומ"ש בא"ר ומאכילין ר"ל לבהמה דמותר להאכיל בטומאה אפי' לב"ש. ומפי' הר"מ מבמע דדוקא בשאם בידים מותר אבל בטומאה ממש אסור אבל מבאינמת ל' תצורו מבמע דאפי' בטומאה ממש מותר להאכיל לבהמה. ועפ"ז תראה שבר"ב אדברי לפירושו אני מרי דכאן פי' בהרא"ש ולק' בא"ד פי' ומאכילין לבהמה בבר"מ ואולא תמוה ולא מלאתי לע"ע מי שבעיר בזה וגם הפי"ע מחל לו ע"ז ול"ע:

ד"ס

יבין תפארת ישראל יבין

בירושלמי. וטעמא דקמ"ל דאין בזה משום הפסד מאכיל: יז) דסף דאינו נאכל רק ע"י דחק ומס"ה נאכל גם בשעתא. דלא חל עליה שם תרומה ממש מדאינו אוכל ממש מ"מ צריך טהרה נט"י כשיגע בה לטיכירא דאסור לזרים: יח) לחוף בהן הראש דברי בלי נט"י: יט) ליגע בה בלי נט"י: כ) דמדאוסר בשריי' הרי יטמאו בידי'. ונם זה רק לטיכירא: כא) כרשיני' הם וויקקנן בל"א [כתרגומא פי"ח מ"ע]. והן שפי מאכל אדם מתלתן הנ"ל

משנה

מעשיה בטהרה ע"כ. ומשמע דאינו מפרש מתני' דס"ק שלתן של מעשר שנאכל במחוסין ושל תרומה אף מתגדל בשרייתו פליגי ב"ש וב"ה. אבל מעשר מתגדל לא פליגי דכל מעשיה בטהרה וכדאמרן דמשמע דאי אוכל שפי: כל מעשיה בטהרה. פי' הר"ב אפ"פ שנאכל בטומאה מ"מ כל מעשיה בטהרה וכ"כ הר"ש והרא"ש. ואינו מוכן דהיאך הקילו בחכילת תרומה בטומאה מפי מעשיה. והרמב"ם כתב כל מעשיה מה שהמתפקנן ממנו לתאכל או שהיה צריך להיות

ראשונה

בטהרה כדי שלא תטמא ותיטרף אין מתפיפתה לפי שהיא בבר נפסדה ואין ראויה לאכילה. וב"ה לא חשו אם תיטרף אינו אוכל. אבל בשרייתה שהוא תחלת הדבר המביא לידי טומאה יזהר בה בטהרה שאל"כ מטמאן בידים: ד' ונכנסין לירושלים ויוצאין. וגבי מלתן לא תני הך לביל. וגראה דהיינו דאמרו בירושל' אהא דנכנסין ויוצאין ובלבד בעיסה ע"כ וכ"כ הרמב"ם בפירושו שאם עשה מהן עיסה נכנסת ויוצאת. ופי' הר"מ כשנעשית עיסה היא נרופה יותר.

אתלתן

ד יתחלקו לעסיות. מה שפי' הר"ב דאוכל פחות מכבילה לא מיטמא מאחרים. עיין מ"ש ברש פ"ב דטהרות: **ושפין**. פירש הר"ב על הבשר. שכך היה דרכן דומיא דחפיפה דלעיל: **ומאכילין**. פירש הר"ב לבהמה. וכן פי' הרמב"ם ושאני תרומה ממעשר שני דתרומה נאכלת לבהמה דאתרבי מקנין כספו וכדתנן במ"ט מפר' בתרא דתרומות: מה

נטמאו רבי טרפון אומר יתחלקו לעסות (כג) **והכמים אומרים יפדו. ושל תרומה בית שמאי אומרים שורין ושפין בטהרה** (כד) **ומאכילין בטומאה** (כה). **ובית הלל אומרים שורין בטהרה** (כו). **ושפין ומאכילין בטומאה** (כז). **שמאי אומר יאכלו צריך** (כח). **רבי עקיבא אומר כל מעשיהן בטומאה** (כט):

מעות

ח"ג. **ד יתחלקו** ביולשלמי יתפרדו. לעיסות נד"ם לעסיות וכ"ה ביולשלמי. שמאי אומר יאכלו בעדיום נמשנ"ג ב"ש אומרים יאכל וכ"ה נד"ם.

לריך של מנחות [פסחים כ.] שהוא מקום של המנחה שלא הגיע בס שמן כלומר יאכלו יבשים שלא יהא עליהם משקה בשעת אכילה כדי שלא יהי' מיכר שהוכשרו לקבל טומאה: **מלאכת שלמה** מה

מהיות: **נטמאו** ר' טרפון אומר יתחלקו לעיסות. מפ' בירוש' דבשנטמאו בעודן ארשוים מודה ר' טרפון דאין מחמירין עליהם ובפדין דשא חזו לבהמה אלא מיירי דוקא שנטמאו אחר שנעשו עיסה ואם יש לו עיסות אחרות של מעשר שני אז צריך לאכלה דמאחר שהן עיסה מסתמא הושב עליהן לאדם כגון בשבת בצורת כאותה של דוד המלך. ופי' ה"ר יוסף ז"ל ויוצאין פי' מותר לטוציאו לאיזה צורך אבל לא שיניחו במוך אלא שיחזירו לירושלים אח"כ ומטעם זה לא מוחכר דין זה למעלה בתלתן כי התלתן אין בו צורך לטוציאו אבל זה צריכין לפעמים לטוציאו כדי לאפותו כי אין עושין תנורים בירושלים ע"כ. עוד כתב ז"ל יתחלקו לעיסות דין זה לא מוכר לעיל גבי תלתן כי התלתן אין יכולין לחלקו כי אין עושין ממנו עיסה ע"כ. עוד כתב ומאכילין פי' לבהמה והיינו לתנן ומאכילין ולא קתני ואוכלין בטומאה עכ"ל ז"ל: **בפי' ר"ע** ז"ל דאוכל פחות מכבילה אינו לא מיטמא מאחרים ולא מטמא אחרים. אמר המלקט מפי' הרמב"ם ז"ל כאן וגם מכמה מקומות בפירוש המשנה וגם מפי' ה"ר משמשון ז"ל משמע דדוקא לא מטמאי אחרים בפחות מכבילה אבל מקבלין טומאה בכל שהוא ושיין עוד במה שכתבתי על זה ברש"ם דתרומות: **יפדו** ואפי' נטמאו כשהן עיסה ונמצאות לו עיסות אחרות: **ומאכילין בטומאה**. יש מי שפירש מאכילין לכהן טמא: **שורין בטהרה**. כשנורין אותם במים לא יהא בידים מסוכנות משום דים קטניות אחרות דבעי שרייה ומי לשיר הפסלת מהן כמו עדשים כדאיתא במסכת ביצה פ"ק וא"כ לא מוכחא מילתא דמאכל בהמה ניטמו אבל הפשפוף אינו נוהג במין קטנית אחרת אלא בכרשינין הלכך יליפא מילתא דכרשינין הוו ומאכל בהמה ניטמו דשרו בטומאה: **יאכלו צריך**. לשון יובש כמו לריך של מנחות בלא שמן ולבונה אבל הרמב"ם ז"ל פי' דאוכל בטומאה חוץ מסרייתה רק התם והכא נקטו לאוכלן לשמא דב"ם. אלא דלב"ם לאומרא ולב"ה לקולא: כז) ביובש שלא יוכשרו לק"ט. משא"כ לב"ש וב"ה לעיל כשילכה אדם לאכלן מותר לשרותם רק לריך לשרותן בטהרה. ואילה"ק לשמאי וכי חמירי הכא שאינן אוכל והתרומה רק מדיוכל לאכלן ע"י דחק מתרומה דלו' דמותר לשרותו בטהרה י"ל דס"ל היא הוטתא דמדקלא חיישי' שלא יהא מזהר בה מלהטמא והאכילה עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה [כתובות דף ו' ב']: (כח) אפי' הסרייה: ויתנה

יתחלקו לעסיות. ואינו כשאר מעשר שנטמא שפודין אותו ואפי' בירושלם. אבל כרשינים נפי שאינן נאכל אדם אין פודין אותן דסבר ר"ט אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הלכך יתחלקו לעסות בהורות של מעשר שני וישמו בכל עסה ועסה מן הכרשינים הללו שנטמאו פחות פחות מכבילה דאוכל פחות מכבילה אינו לא מיטמא מאחרים ולא מטמא אחרים: **ומאכילין** לבהמה: **יאכלו צריך**. לשון יובש כמו לריך של מנחות [פסחים כ.] שהוא מקום של המנחה שלא הגיע בס שמן כלומר יאכלו יבשים שלא יהא עליהם משקה בשעת אכילה כדי שלא יהי' מיכר שהוכשרו לקבל טומאה: **כל מעשיהם בטומאה**. ואפי' הסרייה. ואין הלכה כרבי עקיבא: **מה**

נטמאו רובן בלשון. אח"כ דקדקתי בערוך שבגיסם הביאם בערך לרד בדלי"ת לריך דמתני' ולריך דמנחות וגם דשופר הביאו בסמוך לסם בערך לרוד בדלי"ת וכתב ושייך בלריך דמה המורסן עב במינו אף זה השופר עב במינו ע"כ. ומעמא דשמאי דאמר דאינו"ב דברינן ידים מסואבות אבל דלישמאו [עיין בלשון הר"ם] הן עצמן לא שרי שמאי לאכלן משום"ה אין אוכלין אלא לריך כן פי' ה"ר שמשון ז"ל אבל הראב"ד ז"ל וגם הר"א ז"ל פירשו שנשמור אותן מן הכשר ואפי' שרייה בטהרה לא שרינן דסוף סוף מאכל אדם נינהו הלכך ישמור אותן שלא יבשרם שלא יהו מוכשרין לא יזהר בטומאתן לפיכך אוכל אותן ביובש כגון קלי: **ר' עקיבא אומר כל מעשיהן בטומאה**. מפ' בתוספתא ומייתי לה בירוש' דה"ק כך היו שונין ב"ה כל מעשיהן בטומאה לכיון דמאכל בהמה נינהו לא גזרי בהו כלל דתניא בתוספתא כרשיני תרומה בש"א שורין בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה וב"ה שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה דברי ר' יהודה ר"מ אומר בש"א שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה וב"ה כל מעשיהן בטומאה א"ל ר' יוסי כמשכתך בבית הלל היתה משנתו של ר"ע בבית הלל לפיכך היה אומר ימתו לכל כהן ואפי' ע"ה ומשמע דשאר תנאים בבית הלל לא היו שונים כן אלא כמשנתנו* [הגה"ה ע"ע לע"ד אם אין טעות]. וכו' יוסי אז כמשנת ר' יהודה ותלתא תנאי נינהו אליבא דב"ה וגראה דלא פליג ר"ע אלא דוקא בכרשינין ולא אתלתן דבעדויות לא תני לה אלא בכרשינין בלבד ולא תניגן התם מתניתין דתלתן כי היכי דקאי ר' עקיבא עלה ועוד דר' מאיר שונה בתלתן דב"ה בשו שהרה בשרייה ובשלייה דוקא שרו במומאה וגבי כרשינין שונה בב"ה דכל מעשיהן בטומאה אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפ' י"ב מהלכות תרומות כר' עקיבא וכפשטה דמתני' דהכא דמשמע דר' עקיבא קאי אתרוייהו ומשמע בירוש' בפ' בתרא דחלה דבי פליג ר' עקיבא אפי' בכרשינין לאדם פליג וכ"ם בכרשינין לבהמה ומעמא דאין טומאה אלא באוכלי בהמה. ה"ר שלמה איריל"ו ז"ל. אבל ה"ר שמשון ז"ל כ' לשון תוספתא דפלוגתא דר"מ ור' יהודה

משנה ראשונה

וכתלתן אין עושין עיסה לעולם. והלכך לא תני אמי גבי תלתן פלוגתא דעמאו דלא שייך בה לר' עקיבא **יתחלקו לעיסות**: פי' לעיסות של תאנים ושמרים הראוין לאכול אדם ואינן יאכלו הכרשינין ג"כ ויפדה אותם למאכל אדם. כ"כ הר"ש: **וחב"א יפדו**. פי' הר"ב ר"ש סבר אין פודין כו' להאכיל לכלבים. ומשמע דחכמים ס"ל נהי דבעלמא אין פודין הכא לאיון בדוחק לאדם ופודין ופי' נפ"ג מי"א ומ"מ ג"ם אדמיפלגי בעמא ליפלגו בפהור מון ניזוקלים. **ושמא מון** ניזוקלים מלוים הרבה בני אדם אוכלין מדוחק. ובירוקלים שהכל מביאין שם מעשר הרבה אין מלויין לאלו אוכלין. ופי' בהשגת הראב"ד פ"ב דין י"ד גבי תלתן והביאו מו"ם בתהני' לעיל: **ושפין** בטהרה. ולעיל גבי תלתן שרו ב"ש מפיפה בטומאה. ל"ל דחפיפת הרלאם נרועה יותר מציפת בבר דבשאם מתים עפי ונפסד והר"ם פי' שפין אינו חפיפה אלא כתיפה כמו ואכות אותו ת ר ג ו מ ו ושפים: **ומאכילין** בטומאה. ולעיל במעשר שני מוכח בין לר"מ ובין לחכמים אין מאכילין לבהמה אפי' אחר פדיון. וכתב תוי"ט דתרומה מאכילין ולא מעשר. אבל בר"פ מוכח דבבר שאין דבר בני אדם לאוכלו אין מחייבין אותו לאכול וכ"כ דחזי בדוחק דאל"כ פשיטא. ושוב דאין מוהב בו מעשר וכיון דאין מחייב לאוכלו מותר ודאי להאכיל לבהמה. וגראה דודאי בין תרומה ובין מעשר כל דלא חזי לאדם אלא בדוחק מאכיל לבהמה. אלא שאין דרך להאכיל לבהמה מה שראוי לאדם אפי' בדוחק. והכא בתרומה שכפלה לגמרי מאוכל אדם מייתי ואפ"ה מקבלת טומאה לראב"ד עפ"ת דטהרות מ"ז וה"ה במעשר כה"ג מותר אלא דבמעשר לא שייא שאין מגיעין אותו ליפקל מלבא דבהא מעשר חמיר מתרומה כדלעיל: **יאכלו צריך**. פגומר אף להאכיל לבהמה לריך לריך ובעהרה וכ"ש שקורין ושפין בטהרה. וכ"ש דמעני'

יכין תפארת ישראל בועז

בג) פחות פחות מכבילה שלא יטמא לעיסה משא"כ שאר מעשר שני שנטמא נפדה אפי' בירושלים אבל זה מדעיקר מאכלו לבהמה ס"ל אין פודין מעשר שני לבהמה (ב): כד) דדרך לשרותו במים ולשפכם על בשרו לריך שיהיה בטהרת נטילת ידים ככל תרומה: כה) לבהמה. דתרומה מותרת לבהמה משא"כ מע"ש: כו) הוה מלי למיקרא כבתלתן כל מעשיה בטומאה חוץ מסרייתה רק התם והכא נקטו לאוכלן לשמא דב"ם. אלא דלב"ם לאומרא ולב"ה לקולא: כז) ביובש שלא יוכשרו לק"ט. משא"כ לב"ש וב"ה לעיל כשילכה אדם לאכלן מותר לשרותם רק לריך לשרותן בטהרה. ואילה"ק לשמאי וכי חמירי הכא שאינן אוכל והתרומה רק מדיוכל לאכלן ע"י דחק מתרומה דלו' דמותר לשרותו בטהרה י"ל דס"ל היא הוטתא דמדקלא חיישי' שלא יהא מזהר בה מלהטמא והאכילה עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה [כתובות דף ו' ב']: (כח) אפי' הסרייה:

ה מה שליקט ליקט למעשר. כל מה שמלקט הכל למעשר עד שישלים דמי מעשר. ויהנה ויאמר אם כל מה שלקטתי הם מעות מעשר מוטב ואם לאו אותם של מעשר שנאחרו יהיו מחוללין על אלו: ואם בלל והפן. ואם לא ליקט אותן אחד אחד מכאן ומכאן אלא שהיו בלולין ומעורבים ולקח אותם אלא הפנינו: לפי השבון. שאם לזה מנה ולזה מאתים. נוכן לזה של מנה שלים ולזה של מאתים

ה מעות חולין ומעות מעשר שני שנתפזרו מה שלקט לקט למעשר שני. עד שישלים (מ"ב). **והשאר חולין, אם בלל והפן** (ל). **לפי השבון** (לא). **זה הכלל** (לב). **המתלקטים למעשר שני** (לג). **והנבללים לפי השבון:** סלע

חלופי גרסאות. ה מה נל"ג פי.

ה מה שלקט לקט למעשר שני. פי' הר"ב ויהנה ויאמר וכו'. וכך כתב הר"ם מירושלמי. וכן פסק הרמב"ם ריש פ"ו. וקשיא לי דהא בפ"ק דדמאי תנן במשנה ב. למעשר שני דדמאי מחללין כסף על כסף. נחושת על נחושת. משמע דאילו ולאי לא. וכ"פ שם הר"ב. וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהלכות מעשר שני. ולפשר לומר כדפי' הר"ב שם דשל שני מלכים והשני חריף מחללין. והתו' דפ' הזהב דף מד כתבו דשאינו חריף על חריף מחללין. והשתא הכא דמעות הרבה הוא ומסתמא יש ביניהם החריפים יותר מהאחרים ויחלל על החריפים דוקא. וסמך התנא למתניתין דלעיל ולמתניתין דלקמן ושם לפרש עוד. ובפ"ק דפסחים דף י תניא הניח מנה וגמלא מאתים חולין ומעשר שני מעורבים דברי רבי. ופי' רש"י ומביא סלעים בשוה מנה וכו' וכתבו התו' ובתוס פי' כן דמיניהו גופייהו היה יכול ליקח שיעור מעות מעשר ואומר אם אלו מעות וכו'. ור' יצחק בן אברהם הקשה על פי' רש"י דאיך יכול לחלל אסלעים ובפ' הזהב אמר טיבעא אטיבע' לא מחללין ושם פירשו עכ"ל. הא קמן דאע"ג דבהזהב פירשו דבשאינו חריף על חריף מחללין ובזה מתורץ קושית ר' יצחק בן אברהם. אפ"ה כתבו דמיניהו גופייהו וכו'. אלא משום דבהרבה מעות משכחת להו החריפים יותר מהאחרים שבהם. ואולי לדעת רש"י למנקט מלתא דפסיקא ומביא סלעים וכו'. משום דהא אפשר דכל המעות בויס הם. ובמס' בילה פ"ק דף י מחולפת הסיטה אהא דתניא הניח מנה וכו'. דרש"י פי' נוטל היפה וכו'. והתוס' תמהו דהא אין מחללין כסף על כסף וכו'. ופירשו דהתלה מחלל על פרוטות ואחר וכו': אם בלל והפן וכו'. פי' הר"ב שהיו בלולין ומעורבין ולקח אותם וכו'. וכך פי' הרמב"ם בחבורו ריש פ"ו. והמעם גרלה משום דכיון שהם בלולים ומעורבים א"א לומר שמה שחופן בתפניו הכל של מעשר דדוקא כשליקט אחד אחד י"ל שכל אחד שלוקח הוא של מעשר [*ומ"מ איכא בין פירוש הר"ב לפירוש הרמב"ם שהרמב"ם כתב ובללן והפן ול' המשנה כותיה דייקא. מה שאין כן לפירוש הר"ב שפירש שהיו בלולין וכו'] ודע גם בהך סיפא צריך להתנות כמו בריסא. וכן כתב הרמב"ם בפירושו ובחבורו: זה הכלל וכו'. בפ"ז דתרומות איתא נמי כללא כהאי גוונא. ועיין מה שכתבתי שם:

מלאכת שלמה

יהודה בין דתלתן בין דכרשיני בגוונא אחרינא וכתב בסוף דבריו והשתא שתם מתני' בין דתלתן בין דכרשיני ר' יהודה היא ע"כ. ובמה שכתב הרש"ם ז"ל דהרמב"ם ז"ל פסק כר' עקיבא בהלכות תרומות פי"ב ז"ל שם התלתן והכרשינין של תרומה הואיל ואינו מאכל אדם ס"ל מותר לעשות כל מעשיהם בטומאה ואינו מהר אלא בעת שרייתו במים שאם שרה אותם בטומאה הרי טימא אותם בידים אבל אחר השרייה אינו מהר אלא בעת שהם הכרשינין ולא בעת שמאכילין לבהמה לפיכך מותרין תרומת תלתן וכרשינין לכהן ע"ה ע"כ. וכתב שם ג"כ מהרי"ק ז"ל דהיינו כב"ה אלא שכתב בסוף דבריו לפיכך מותרין תרומת תלתן וכרשינין לכהן ע"ה פסק כר"ע דתנן בפרק בתרא דחלה סימן ט' כרשיני תרומה ר' עקיבא אע"ג דרבים פליגי עליה אבל בתחלת דבריו פסק כב"ה בין בתלתן של תרומה בין בכרשיני תרומה וכדמשמע פשטא דמתני' וא"מ אפשר להיות דר"ע קאי אתרוייהו בין מכרשינין בין מתלתן ובזה מהרי"ק ז"ל והר"ם שירילי"ו ז"ל סוין: **ה** מה שליקט ליקט למעשר שני עד שישלים. פי' ה"ר יהוסף ז"ל פי' משום הפסד המעשר תקנו זה כי אמא לא ימצאו כל המעות וא"כ יפסיד המעשר ובעבור זה תקנו שבראשון יהיה למעשר עכ"ל ז"ל. ירום' א"ר זעירא וצריך להתנות ולומר אם אלו שלמען שני יהיו אלו

תוספות יום טוב

בט) ויהנה ויאמר אם כל מה שלקטתי כבר אינו מע"ש אזי יהי' המעשר מחולל על אלו שלקטתי כבר ואז מה שילקט אח"כ הא"ל חולין. ואף דאין מחללים מע"ש אחולין בשביאם מין מטבע א'. נראה לי הכא דהמעשר אינו בעין הא"ל אותן שהגביה כבר כחריפי עפי והרי בא' מהמטבעות חריף עפי מחללין כהו' [נ"מ דמ"ד]. ועוד שאני הכא דלא אפשר היכא דאין לו מין מטבע אחרת לחללו: ל) שלא לקטם א' א' שיהיה אפשר לומר כל א' שליקט של מעשר הוא רק עירבן

יכין תפארת ישראל יכין

יחד ולקטן מלא הפנינו ונאבד קלה מהתערובות: לא) דבריה זה ק' וזה ר' טעל בעל הר' ב' חלקים מהנלקטים: לב) לאתויי בהיו מ' מעשר וי' חולין ולקט י' נעשים מעשר ואם אח"כ בלל הנשאריס מחשבין מהנבללים חלק ה' לחולין כשעת פיזור. ואע"ג דהשתא רק חלק ד' הוא חולין עכ"פ י' שלקט תחלה לאו וודאי מעשר הי': לג) ל"ל דכל הנלקטין ה"ל כט' חיות וכי' דהיינו כקנטר. ואילה"ק אם חולין ריבא ניזל בתר רובא וימא כל דפרים מרובא פרים דיש לומר דבר שיש לו מחירין הוא דהרי אפשר

אלא לו ממעשר לו מחולין ופשק הוא ואזלי' לחומרא והרי הוא של מעשר. אבל הנבללים היינו שליקט שנים יחד כיון דאיכא למימר שמא כולם משל חולין. לו שמא אחד חולין ואחד מעשר. והוי הרי שפיקי וכל הרי שפיקי אזלי' לקולא בכל דוכתא. וכיון דשקא כא מעשר ממילא אזלי' כפי חשבון. וביומלמי אמר הא דהמתלקט למעשר דוקא שליקט מכאן ומכאן אבל ליקט מלד אחד הוי כבלל וחפן ולפי חשבון ע"כ ופשקה הרמב"ם בחבורו כפ"ו. ובי"ל דה"פ דוקא אם נתפזרו לכאן ולכאן. אבל נפלו כולם במקום אחד אפי' מלקט לפי חשבון והטעם בזה כיון שכולם במקום אחד הרי הם כאילו לא נפלו אלא מונחין בכיסן וכשנתקבו לו נאבדו מקצתן ודאי הולכין לפי חשבון דשלהו בחזקת שותפות קיימי ומה שנתקבל נתקבל לפי חשבון דכולהו כגוף אחד חשיבי. אבל כתפזרו אזלא לה חזקת השותפות. ודבכי הר"ב בזה שכתב אם בבל וחפן שליקט לותן אחד אחד מכאן ומכאן אלא היו מעורבין ולקח מכן אלא תפניו ע"כ. אינו מדוקדק דמאי איכא שלקח אלא תפניו לפי' ליקט אחד אחד הולכין לפי חשבון כיון שלא ליקט מכאן ומכאן אלא כולן מלד אחד כדפי': זה הכלל המתלקטין כו'. פי' בהוי"ע. ולעד"ל דכללא לאתויי נמי עניבו המעות והתיזים הנגב אם המיזין אחד לאחד לחשבון. וכל זה במעות מעשר ומעות חולין. וכ"ם מעות הקדש ומעות חולין אבל של הדיוט ושל הדיוט כגון שהיו מעות פקדון בידו ובילכן עם שלו ונתפזרו בין מתלקטין וכין נבללים לפי חשבון כת"ם בה"מ סי' רל"ב ס"י בהר"ם: **והנבללין** לפי חשבון. פי' הר"ב שאם לזה מנה ולזה מאתים כו'. ופשר' נמ"ד גבי שופפין חולקין לפי מספר השותפין ולא לפי המעות. דיינו בכגונא ונתנו במעות אבל הבינו המעות מחמת עלמן לו פחתו הולכין לפי חשבון המעות כדפי' בר"פ. ומ"ה אכתי אמאי הולכין לפי חשבון נימא כל דפרים מרובא פרים ואם לזה מנה ולזה מאתים אם שאחד מאתים אסר. וי"ל הא דאמרי'

ציונים

ה מעות. מוי' פ"ל פ"ג מ"ש הל"ח:

תוספות חדשים

משנה ה [הוי"ם ד"ה] זה הכלל כו' כה"ל כו' עכ"ל. ול"נ דבא לרבות לפיש בלאם אחד בפעם אחת שתהא לקט ואח"כ בלל פירות שהיה תהא ממשים בלעים מ' מעשר וי' חולין ולקט י' נעבית מעשר ונשאריס מ' ובלל מהשבון רק המשית לחולין כפי שהיה בעת הפיזור ולא כשהיה בעשת בלילה שהיה חולין רביעית מכוס דמה שלקט תהא לא היה ולאי מעכר רק לאומרא כמ"ש התו"ע ולכן צריך להתנות כמ"ש הרע"א אבל לקולא לא אמרי' שהיה הכל מעשר רק לפי חשבון הפיזור ודו"ק.

(מהורש"ת ז"ל):

חדושי מהרי"ח

משנה ה [הוי"ם ד"ה] מה שלקט לקט למעשר שני פי' הר"ב כו' וקשיא לי דהא בפ"ק דדמאי תנן כו' עכ"ל. ול"נ דהכא יכולין לומר כל מה שלקט הוא של

תוס' אנשי שם

ה הוי"ע ד"ה מה שלקט כו' וקשיא לי כו'. כן הקשה הרא"ש כאן ועי' בר"ש במשנה הבאה במשנה זה הכלל כו'. נ"ל דלפי מה שמדמה בהגהת מהרכי בב"ב מעות צדקה למע"ש לכמה דברים אף לענין זה דינא הכי.

(נת"מ):

משנה ראשונה

דמתני' דלמיל דכל מעשיה בטהרה אלא דהכא מקילי ב"ש בהלכה בהמה דקברי כיון שיחדה לאכילת אדם איכא היכרא ולא יאכלו זרים. ומתי מיים. וכ"ע פליג אמולו ואמר כל מעשיהן בטומאה ובתלתן לא פליג לפיל דתלתן אין דרך להאכיל לבהמה לעולם. אבל כרשיניכון לבהמה: **ה** מה שלקט לקט למעשר שני. ליקוט מיקבי שמלקט אחד אחד עד שליקט הכל ומלא שהן מסריס ממנינם. אמרי' המתלקט למעשר והמאר חולין והמלין מסרו. והטעם דקלא אחד המתלקט כ"כ היו בא

ן אלא חוזר ומחללם על הכסף. וכ' הר"ב ולפי קשיא יקח מ' משני סלעים וכו' לפי שריית וכו' חייסינן דלמא אתי למשקל חד מינייהו בלא תגלי. וכן כתב הר"ש [*והוסיף ולפי מלרכת ליה להביא כסף אחר מעלמא ולחלל עליו אלכתי גזרינן דלמא אתי למשקל חדא מהני בלא תגלי ע"כ] ובמשנה דלעיל כתבתי דאיכא דסבר דמיניהו גופייהו יכול להתנות י"ל דטפי יש לחוש בשני סלעים מבהרבה מעות דיותר יזכור בתגלי כשלוקט הרבה משיקח מ' משנים. ועוד י"ל דבשני סלעים מסתמא אין אחד חריף מהשני. משא"כ בהרבה מעות דמשכחת בהו חריפים ושאינם חריפים. וכדכתבינן לעיל ודברו חכמים בהווה: **ן לא** יעשה אדם סלעיו דינרי זהב. פי' הר"ב שמא יסהה עליותיו עד שיחליף סלעיו. לישנא דגמ' פ' הזהב דף מד דזימנין דלא מלו זוזי בדינרא: **ח ב"ש** אומרים כל הסלע מעות. פי' הר"ב יכול הוא לפרוט כולן וכו'. וכן פי' רש"י בפרק הזהב דף מה והקשו עליו

ן סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו לד) **מביא בסלע מעות** לה) **ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת על המעות האלו. ובורר** לו) **את היפה שבה** לז) **ומחללן עליה** לח). **מפני שאמרו מחללין כסף על נחשת מדוחק** לט). **ולא שיתקיים בן** מ). **אלא חוזר ומחללם על הכסף: ן בית שמאי אומרים לא יעשה אדם את סלעיו** מא) **דינרי זהב** מב). **ובית הלל מתירין. אמר ר"ע אני עשיתי לרבן גמליאל ולרבי יהושע את כספן דינרי זהב: ח הפורט סלע ממעות מעשר שני** מג). **בית שמאי אומרים כל הסלע מעות** מד).

ן שני סלעים: **ן** שנתערבו. ורולה להוליא של חולין חוץ לירושלים: מביא בסלע מעות. של נחשת שם עליהם לורה ששוין סלע של כסף: ובורר את היפה שבהן. שבשני הסלעים ומחלל אלו המעות עליה והסלע השני והמעות כשאריה חולין: מדוחק. כשהוא דחוק ואינו יכול לעשות בדרך אחרת: ולא שיקיים בן. שיאחיר המעות של נחושת מעשר. אלא חוזר ומחללם על הכסף. ולפי קשיא ולמה מביא בסלע מעות יקח אחד משני סלעים שנתערבו ויאמר אם זו היא של מעשר מוטב ואם לאו הרי השני שהיא של מעשר מחוללת עליה. לפי שריית ליה ליקח אחד מהן ולהתנות. חייסינן דלמא אתי למשקל חד מינייהו בלא תגלי: **ן** לא יעשה אדם סלעיו דינרי זהב. סלעים של כסף שם לו ממעות מעשר שני לא יעשה אותם דינרי זהב שמא יסהה עליותיו עד שיחליף סלעיו ויתבטל מלעלות לרגל וב"ה סברי לא גזרינן: **ח** הפורט סלע ממעות מעשר שני. מי שיש לו מעות נחשת של מעשר שני ובא לפורטן בסלע

ב"ה

כסף להעלות לירושלים מפני משאוי הדרך: ב"ש אומרים בכל הסלע מעות. אם בא לפרטן*) יכול לפרוט כולן ולתת בשביל כל הסלע:

*) בד"ו יכול הוא כו' ולתת מעות בשביל

ב"ה

מלאכת שלמה

ירושלמי דמייתי התם דר"ל דכי קתני מתני' אם בגל וחפץ לפי חשבון לא דבעינן להו לתרווייהו אלא בחדא מיניייהו בלחוד שני שאם בגל תחלה אע"פ שלא חפץ אלא נעל אחד אחד הולכין אחר הרוב לפי חשבון הלכך מעות מעשר שני וחולין שנתפזרו ולקט מ' אחד לא אמרי' לפי חשבון כיון שמתחלה לא היו משורבין ובשעת נטילה לא חפץ ליקח הרבה בבת אחת ע"כ: **ן** סלע של מעשר שני וכו'. שנתערבו. ורולה להוליא של חולין חוץ לירושלים עכ"ל ר"ע ז"ל וכתב עליו הר"ם ז"ל ג"ש אמאי נקט חוץ לירושלים וה"ר שמשון ז"ל לא כתב כן ע"כ: **מביא בסלע מעות**. ירוש' תניא בן עזאי אומר בשתי סלעים צריך להביא פרוטות פי' שאם אתה מתיר לו בדמי סלע אחד שמא יפסדו הסלעים של כסף לגרכיו ונמצאו אלו שניהם מחוללין ויקיים בן שיהא קדושת המעשר על הפרוטות ויחלידו ונמצא מעשר מפסיד ועוד שיהא עליותיו שהן משא כבד ומתוך שאתה קונם לאותו שיביא פרוטות בדמי שני סלעים ידחוק עצמו ויחליף אחד מן הסלעים על סלע הכסף כדי שלא יהיו שניהם קדושים בספק ולכך יחמיר על עצמו ויהא הכסף של מעשר שני ויהא זריז וקל לעלות שאין לו משא כבד של נחשת: **בפי' ר"ע ז"ל ולפי קשיא כו'**. ורש"י ז"ל פי' שם פ' הזהב דף ל"ו מפני שאמרו מחללין כסף על נחושת מדוחק אבל כסף על כסף לאו דרך חטל הוא ולפי' מדוחק נמי לא וכיון דאף כסף על נחשת לא התירו אלא בדוחק הלכך לא שיקיים בן שבזיון מעשר הוא ועוד שהפרוטות מחלידות ע"כ: **ן בש"א לא יעשה** וכו' **וב"ה מתירין**. קסברי הכסף כסף ריבה דכסף יתירי כתיבי בפרשה וב"ש סברי הכסף כסף ראשון ולא כסף שני לישנא אחרינא דב"ש סברי כספא שבעא ודהבא פירא ושבעא אפילו לא מחללינן דכתיב וצרת הכסף וב"ה סברי כספא פירא ודהבא שבעא ופירא אפילו מחללינן והתם ר"פ הזהב פרכי' בשלמא להך לישנא דאמרת דמדאורייתא מישרא שרו ובדרבנן פליגי דב"ש סברי דרבנן הוא דגזרו ביה שמא יסהה עליותיו שיהיו לו סלעי מעשר עד שיגיעו לדמי דינר זהב בשנה שניה שימכור מעשרות שנה הבאה וב"ה סברי לא גזרי שמא יסהה עליותיו דכי לא מלו נמי בדינרא אסוקי מסיק לה שאין משאן כבד הייגו דקתני יעשה ולא יעשה ולא קתני לשון חלול דקסברי יש חלול. אבל חכמים החמירו עליו. אלא להך לישנא דאמרת דמדאורייתא פליגי אי משום טעמא דכסף שני אי משום דדהבא פירא הוא דהוי כיון דאיסורא דאורייתא ולא מיתפסי בקדושת מעשר הכי איבעי ליה למיתני בש"א אין סלעי מעשר שני מתחללין על דינרי זהב ובה"א מתחללין וקאי בקושיא: בכספן דינרי זהב. כספן שהיה להם ממעות מעשר שני ואתא לאמוראי דאפי' לכתחלה ואפי' לאדם חשוב שרו ב"ה דרבן גמליאל מב"ה קאתי ועשה מעשה בעצמו ולא חש לדבית שמאי כלל: **ח הפורט סלע ממעות** וכו'. והאי הפורט ר"ל המגרף ואיידי דתני סיפא הפורט דדוקא הוא תני נמי רישא הפורט. וכתוב במסר"י קולון ז"ל שרש ל"ה דפשיטא הוא דלשון משות כולל בין מעות של נחשת בין מעות של כסף בין מעות של זהב שהרי בכל התלמוד בכמה דוכתי במשנה ובגמ' מזכיר שם מעות סתם במקום אשר אין לחלק כלל בין זהב וכסף ונחשת ואע"ג דתנן במעשר שני פ' שני הפורט סלע ממעות מעשר שני ב"ש אומרים בכל הסלע מעות וב"ה בשקל כסף ובשקל משות ואותם מעות של נחשת הם כדמשמע בהדיא ר"פ הזהב וכן בכמה מתניות שונה שם מעות שהן מעות של נחשת מ"מ נלע"ד דאע"ג דבמקום דמוכיח הלשון שהן של נחשת כי התם דקתני הפורט סלע דמשמע שהוא מחליף הפרוטות של נחשת לסלע דשייתא דסתם פרוטות של נחשת הוא שונה התנא מעות במקום פרוטות של נחשת מ"מ היכא שאוזכרו מעות סתם יש בכללן בין מעות של כסף בין מעות של זהב לכולהו מעות איקרו ותלע דכן הוא שהרי שניו שם פ' חמישי כילד פודין נטע רבעי מניה הכל על פי שנשה ואומר כמה אדם רולה לפדות לו בסלע ע"מ להוליא יציאות מביתו ומניח את המעות ואומר כל הנלקח מזה מחולל על מעות אלו הרי לך בהדיא דסלע קרא מעות והכא דבר פשוט הוא דסלע של כסף הוא ומזה אין צריך ראיה אלא ע"כ ג"ל כדפרישית ע"כ בקיצור: בש"א בכל הסלע מעות. אם בא לפורטן וכו' עד סוף פי' ר"ע ז"ל. אמר המגלקט כן פי' רש"י ז"ל והקשו תוס' ונס ה"ר שמשון ז"ל על פי' זה דלפי זה הטעם הוו

ג"ה

יכין תפארת ישראל יכין

אפשר לחלון אמין מעבע אחר. מ"ג מעבע דבר חשוב הוא ולא בעל [ועי' תוס' מעילה כ"א ב' ד"ה פרועה]: (לד) ורולה להוליא החולין חוץ לירושלים: (לה) פרוטות נחושת: (לו) ואח"כ בורר וכו': (לז) שבב' הסלעים: (לח) ר"ל וחוזר ומחלל הנחושת על הסלע שבירר ושארו הסלע הב' והנחושת חולין. ומ"ת כיון דא' מהן יפה טפי ל"ל נחושת יקח היפה מיד ויתנה אם אינו של מעשר יסי' אותו של מעשר מחולל עליו. דהרי היפה הוא חריף טפי. ולהכי מפסיק לחלל החלה אנחושת להיכירא שלא יטעה ליקח מ' מהתערובות בלי תגלי: (לט) בשעת הדחק: (מ) שיאחיר הנחושת למעשר: (מא) של מע"ש: (מב) שלא יתעכב עבור זה ויתבטל מלעלות לרגל: (מג) מעות נחושת מע"ש רולה להחליף חוץ לירושלים על סלע כסף מפני משא הדרך דחוץ לירושלים מחליף נחושת על כסף ולא איפכא ובירושלים הדין בהיפוך. אבל כסף על כסף כאן וכאן אסור: (מד) בעד כל המעות

הנחושת

לאמר דלמסקנא עבעא אפילא מחלין נמי מדאורייתא. והלכך אע"ג דהכא פירא הוא לבני כספא כדתנן הזהב קונה את הכסף אפ"ה מחלין לי לא משום שמא יסהה. ות"ש סלמב"ם בתמרו פ"ד דין ו' אין לוקחין פירות במעות הייגו מדבנן שמא יגנבו לו יקקבו כדפי' בפ"ק מ"ו: **ח הפורט סלע**. הכא לא גזרו ב"ש שמא יסהה עליותיו

בזיתמין

ציונים

ן סלע. נ"מ נד: נה. תוס' שם ד' סה. מיי' שם ה"ב: **דבורר**. ירושלמי פ"ה דכ"ש: **מחללין כסף**. מיי' שם פ"ד ה"ז: **ן ב"ש**. נ"מ מלו מתירין. מיי' שם פ"ה ה"ב: **ח הפורט**. נ"מ מה: תוס' שם נב: עדיות פ"א מ"ב. נטורות מ: קדושין יא:

חלופי גרסאות

ן ואומר סלע ט' נב"מ ואומר כל מקום שישנה סלע של מע"ש מחוללת על מעות הללו. שבה בתפא"ג שבהן וב"ה בירושלמי ובנ"מ. ומחללן נב"מ ומחללו. ולא שיתקיים נד"ם לא שיקיים וב"ה בירושלמי ובנ"מ. חוזר נב"מ שחוזר: **ן** את נד"ם ל"ג וב"ה נב"מ. סלעיו נב"מ סלעין. דינרי נל"ג דינר. **ח** כל נד"ם בכל וכן נמ"ש וב"ה בירושלמי ובנ"מ.

חדושי מהרי"ח

של מ"ש והחלול הוא לרווחא דמלתא ואף בבלל וחשן יכול לומר שלא נלקח רק

תוספות רע"ק

משנה ו [אות ט] [במשנה] **מביא** בסלע מעות) לאו דוקא אלא

תוס' אנשי שם

ן הר"ב סד"ה **לא** יעשה כו' לא גזרינן. וק' דזה

משנה ראשונה

דאמרי' מנוכא פרים דוקא בדבר מסוים כגון חפצים וכלים דאיכא קפידא בין זה לזה. אבל מעות שטלם בוין חשיב הכל כגוף אחד שהם שוחפין בו שנתפסל קלתו הוי לפי חשבון. וכן מפורש בת"מ פי' נ"ב ס"י בהג"ה: **ן מביא** בסלע מעות. ולריך נמי להביא חומשו דעל חלול שני נמי מוסיף חומש אלא לא חש להזכיר החומש. תוס' ב"מ דנ"ד: **ולא** שיתקיים בן. דבזיון מעשר הוא ושוד שהפרוטות מחלידות. **תי'** בנ"מ ריש ד' ו'. הכמב"ם פ"ב דדמאי כ' שהמוכר לחברו ונלת הכסף פ"כ ואני תמה על תהרב"ם ז"ל בתמ' בילה ד' י' שכתב דלא בעי מעלה הפרוטות לירושלים אלא עלה שונה קמ"ל עכ"ד ונעלם ממנו מתני' דקתני ולא שיתקיים בן דאין לפרש אינו לריך לקיימן דמהיכי תיתי שלריך אלא כ"כ אינו רשאי לקיימן וכדברי רש"י והרמב"ם: **ן בש"א** לא יעשה אדם סלעיו דינרי זהב. פי' הר"ב שמא יסהה עליותיו. הכי הוא תסקנא דב"מ ולא כדש"ד התם משום דבעבעא אפילו לא מחלין דהאי עבעא קאי התם בקשיא דא"כ מחלין ולא מחלין מינבעא ליה ונראה דלמסקנא עבעא אפילא מחלין נמי מדאורייתא. והלכך אע"ג דהכא פירא הוא לבני כספא כדתנן הזהב קונה את הכסף אפ"ה מחלין לי לא משום שמא יסהה. ות"ש הרמב"ם בתמרו פ"ד דין ו' אין לוקחין פירות במעות הייגו מדבנן שמא יגנבו לו יקקבו כדפי' בפ"ק מ"ו: **ח הפורט סלע**. הכא לא גזרו ב"ש שמא יסהה עליותיו

ובה״א אומרים. לא יפרוט אלא חליין שהפרוטות יוצאות בירושלים וכשיבא שם יהיה צריך לפרוטות מיד לקנות לרבי סעודה ואם ירצו הכל אזל שולחני לפרוט יוקירו הפרוטות ונמצא מעשר שני נפסד. לפיכך ישאו פרוטות עמהן להוציא במקצת ולכשיבא יפרוט בכסף שבידו מעט מעט: שקל. הוא חצי סלע:

אין מחללין בכסף ופירות על כסף. מי שיש לו חצי דינר כסף של מעשר ופירות של מעשר שוין חצי דינר לא יצרפם יחד להגלם על דינר: **והכמים מתירין.** בכי האי גוונא ע״י צירוף פירות כיון שאין לו אלא חצי דינר כסף אבל לחלל דינר כסף ופירות שוין דינר על חצי סלע שהוא שני דינרין

ובה״א אומרים שקל כסף ושקל מעות (מה). **רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף** (מו). **והכמים מתירים** (מז):

הפורט

מ״ש הכ״מ דכשהפירות מועטים פחות מדינר אינם ראוים ליפדות בפני עצמם. ולפיכך הם נפדים עם הכסף. והרלב״ד מפרש דהואיל והפירות מועטים ואין מתפיסים סלע מצרפים אותם עם המעות ומתפיס סלע עליהם. אבל אם יש בפירות דבר הראוי לין זוקקים כסף עמהם לחללם על כסף אחר שאין מחללין כסף על כסף. ע״כ [*בהשגותיו. אבל בפירושו למסכת עדיות פ״א משנה ט מפרש מע״ה ועש״מ]. והתוס׳ בפ׳ האחב דף מה. העתיקו המשנה בזה הלשון. ר״מ אומר אין מחללין כסף על כסף. **וחכמים מתירין.** גרתה ודאי שגירסת אחרת נזדמנה להם:

מלאכת שלמה

ב״ה לחומרא וקשה דה״ל למתניה בעדויות גבי קולי ב״ש והומרי ב״ה והיא איכה שמיים התם רק בפ״ק דאכתי לא נתת תנא לאשמועי קולי ב״ש והומרי ב״ה. והר״ש שירילי״ו ז״ל תירץ בעל רש״י ז״ל דהא דפרכינן בכל דוכתא וליתנייה גבי קולי ב״ש והומרי ב״ה לאו למימרא דבאותו פרק שמתחיל אלו דברים מקולי ב״ש והומרי ב״ה דוקא קאמר דליתנייה שם דהא כמה תנאי פליגי על אותן המטיין שם ומוסיפים עליהם בפירקי אחריני אלא בעדויות בלולה מסכת הוא דקאמר אבל מה שהוקשה לי בדבריו ז״ל הוא דאי מעמא דבית הלל משום שיוקירו הפרוטות בירושלים ונמצא מעשר שני מפסיד וכו׳ מאי שייכא הכא פלוגתא דר״מ ורבנן וכי תימא מילתא באנפי נפשה היא ליתא דהא בעדויות קתני לה בהדי פלוגתא דב״ש וב״ה דומיא דסיפא דפרט בירושלים דפליגי על ת״ק דב״ה כל הכהו תנאי ודמיין לרישא עדויות דאשכחן רבנן דפליגי על ב״ה ובית שמאי ואמרי לא כדברי זה ולא כדברי זה ואף שהיו ב״ד של אחריהם הנהו תנאי וה״נ נפרש הכא ועוד לדידיה תימא דהיכי אמרי׳ בירושלמי דיגר כסף ודיגר פירות דברי הכל אסור מ״מ דרבנן נכך גרתה לי דטעמא דב״ש היינו דסברי דיכול אדם לגרף חוץ לירושלים אף אם יש בידו כל אך הסלע מפרוטות ובא לגרפן בסלע שיכול וכ״ש אם יש בידו חצי סלע מעין של כסף וחצי סלע בפירות או בפרוטות דשרי לגרפן בסלע וב״ה פליגי עליהם בכל שיעור סלע מפרוטות כיון דעבד בזיון למעשר שני דפריק פירות כ״כ בנחשת עד שיעור סלע ולא חיים בפרוטות מחלידות הנחשת בפוחז דרכו ללכת לא שריקן

ב״ה לחומרא וקשה דה״ל למתניה בעדויות גבי קולי ב״ש והומרי ב״ה והיא איכה שמיים התם רק בפ״ק דאכתי לא נתת תנא לאשמועי קולי ב״ש והומרי ב״ה. והר״ש שירילי״ו ז״ל תירץ בעל רש״י ז״ל דהא דפרכינן בכל דוכתא וליתנייה גבי קולי ב״ש והומרי ב״ה לאו למימרא דבאותו פרק שמתחיל אלו דברים מקולי ב״ש והומרי ב״ה דוקא קאמר דליתנייה שם דהא כמה תנאי פליגי על אותן המטיין שם ומוסיפים עליהם בפירקי אחריני אלא בעדויות בלולה מסכת הוא דקאמר אבל מה שהוקשה לי בדבריו ז״ל הוא דאי מעמא דבית הלל משום שיוקירו הפרוטות בירושלים ונמצא מעשר שני מפסיד וכו׳ מאי שייכא הכא פלוגתא דר״מ ורבנן וכי תימא מילתא באנפי נפשה היא ליתא דהא בעדויות קתני לה בהדי פלוגתא דב״ש וב״ה דומיא דסיפא דפרט בירושלים דפליגי על ת״ק דב״ה כל הכהו תנאי ודמיין לרישא עדויות דאשכחן רבנן דפליגי על ב״ה ובית שמאי ואמרי לא כדברי זה ולא כדברי זה ואף שהיו ב״ד של אחריהם הנהו תנאי וה״נ נפרש הכא ועוד לדידיה תימא דהיכי אמרי׳ בירושלמי דיגר כסף ודיגר פירות דברי הכל אסור מ״מ דרבנן נכך גרתה לי דטעמא דב״ש היינו דסברי דיכול אדם לגרף חוץ לירושלים אף אם יש בידו כל אך הסלע מפרוטות ובא לגרפן בסלע שיכול וכ״ש אם יש בידו חצי סלע מעין של כסף וחצי סלע בפירות או בפרוטות דשרי לגרפן בסלע וב״ה פליגי עליהם בכל שיעור סלע מפרוטות כיון דעבד בזיון למעשר שני דפריק פירות כ״כ בנחשת עד שיעור סלע ולא חיים בפרוטות מחלידות הנחשת בפוחז דרכו ללכת לא שריקן

לא יפרוט אלא חליין שהפרוטות יוצאות בירושלים וכשיבא שם יהיה צריך לפרוטות מיד לקנות לרבי סעודה ואם ירצו הכל אזל שולחני לפרוט יוקירו הפרוטות ונמצא מעשר שני נפסד. לפיכך ישאו פרוטות עמהן להוציא במקצת ולכשיבא יפרוט בכסף שבידו מעט מעט: שקל. הוא חצי סלע:

אין מחללין בכסף ופירות על כסף. מי שיש לו חצי דינר כסף של מעשר ופירות של מעשר שוין חצי דינר לא יצרפם יחד להגלם על דינר: והכמים מתירין. בכי האי גוונא ע״י צירוף פירות כיון שאין לו אלא חצי דינר כסף אבל לחלל דינר כסף ופירות שוין דינר על חצי סלע שהוא שני דינרין

עליו התוס׳ דבמס׳ עדיות פ״ק תני ליה בהדי דבריה דב״ש לחומרא. לכך נראה דב״ש דוקא בכל הסלע קאמרי ולא יחליף ב׳ וג׳ פעמים שבכל פעם משתכר החטוי ונמצא מפסיד מעשר שני. ועוד י״ל דהכא דוקא יתן בכל הסלע מעות שלא יתעפשו בדרך קודם שיגיעו שם ע״כ. והר״ש כתב תירוץ אחר ועיין לקמן בסמוך: **והכמים מתירין.** פי׳ הר״ב כיון שאין לו אלא חצי דינר כסף. משמע דטעמא דשריותא הוא משום שאין לו בדינר כסף ואילו בפירות לא איכפת לן. ובירושלמי איפכא. דאמר ריש לקיש מה פליגין ר״מ ורבנן בפירות שאין בהם כדי כסף. אבל בפירות שיש בהם כדי כסף. אף רבנן מודו. והרמב״ם סוף פ״ה מהלכות מעשר שני יביא טעמא כפי

יכין תפארת ישראל יכין

הנחשת של מע״ש יפרוט סלע כסף שלא יתעפשו הפרוטות בדרך: מה) שאם יבואו הכל עם סלעים לירושלים וירצו לקנות לרבי סעודה בפרוטות ירצו כולם אזל שולחני לפרוס ויתיקרו הפרוטות ויפסיד למע״ש והוס׳ [נ״מ דמ״ד] הקשו על פירוש רש״י זה דמ״כ הו״ל מקולי ב״ש ומחומרי ב״ה ולא כתבה בעדויות [פ״ד]. להכי פירשו דב״ש מחמרי ואמרו דדוקא בכל המעות סלע כדי שלא יתעפשו ולב״ה גם בעד חליין שרי דלא חייש

משנה ראשונה

דזימנין דלא מצו ליה פריטו בסלע. דסלע אחד דבר מועט הוא ומצוי תמיד ולפ״ז סלע אחד דוקא. וכן במתני׳ דלקמן: ובה״א שקל. והני מתני׳ דפליגי עליה במתני׳ דלקמן ואמרי שאפה דיגרין כסף. או מרבע מספרי כסף. הכא לא פליגי דדוקא התם שטעל פרוטות מן הסולחני והוא צריך ליתן שכר לשולחני בחילופו כדרך שנותנין קלגון לפרוטות וכל שמחליף יותר יתן שכר יותר. והלכך אמרי׳ התם שלא יחליף אלא מעט ולא יפסיד קלגון מרובה שמא לא יוצא כל הפרוטות ומפסיד הקלגון חנם. אבל הכא אדרבה הפרוטות בידו פשיטא שאין מתייבין אותו להחליפן על כסף וליתן שכר לקלגון מספק שמא לא יוצא כל הפרוטות המספק אין לו להפסיד מעות מכשר כמו במתני׳ דלקמן: ר״מ אומר אין מחלין כסף ופירות. יש לדקדק מה ראה להפסיק בפלוגתייהו דב״ש וב״ה בדיני הפורט והכיים בינייהם פלוגתא דר״מ וחכמים. ונראה דמשום זה גורם הכאב״ד בפ״ק דעדויות כסף פירות בלא ו״ו ומפרש דה״ק כסף הכא מכח פירות אין מחלין דדרים הכסף כסף ראשון ולא כסף שני והשתא פליג אב״ש ובה״ה דלעולם דשרי לחלל פרוטות שהם כסף שני וחכמים מתירין אפי׳ מב״ש וכ״ה דאיתנו שרי בכרוטות וחכמים אף

יכין תפארת ישראל יכין

לעפשו. ולרב״א לב״ש דוקא כל המעות שיתן בעד הסלע יהיו של נחשת ולב״ה גם אם יהיו חצי המעות של כסף. ורק החצי של נחשת שרי להחליף על סלע כסף. וי״ל אף דאסור להחליף כסף אכסף הכא אכולו להו עם נחשת שרי. א״כ חוץ לירושלים מיירי וכן נלפע״ד מדלא נזכר מלת ירושלים רק במשנה ט׳ לקמן: מו) בשם לו בחצי דינר פירות וחצי דינר מעות מע״ש לא יחללם על דינר שלם: מז) דמדהפירות מועטים

משנה ראשונה

כסף על כסף מתירין פ״ב. ואפשר משום ב״ב נירסת התוס׳ בב״מ שהמתיקו מחצי כסף על כסף ולא הזכירו פירות. ומ״מ פי׳ זה דוחק הוא דמאן לימא לן דפרוטות דב״ש וב״ה הם כסף שני שמא המעשר עצמו מילנו על פרוטות הללו. ועוד דלתה ליה לר״מ לפרש כסף הכא מכח פירות ליתני סתם אין מחלין כיון דמלעיל קאי. ומילתי׳ דחכמים נמי לא מסייעת דשמו בכסף ממש כיון דכסף דר״מ היינו פרוטות. ולמד״ל משום דטעמא דב״ה לחתני׳ שקל כסף שלא יחליף יותר משום הפסד הקלגון הוא כדפי׳ לעיל. וסמיך לה פלוגתא דר״מ וחכמים דטעמייהו פתי משו״ה הוא דכשמחליף כסף ופירות על הכסף הקלגון שעתן לשולחני בעבור הפירות בדין הוא לתקן משהו אבל אם מצרף להם הכסף והשולחני טועל שכר גם בעבור הכסף. זה מפסיד בתנם דמה ריות יש לו שטועל כסף ונותן כסף. וחכמים מתירין משום דמיירי בפירות שאין בהן כדי כסף כדאמר בירושלמי שא״א להחליף הפירות לבדם בלא הכסף והוי כל הקלגון בעבור הפירות ושרי והכי מוכחא מתני׳ נופה דאתו במופעני עסקינן ולמה לו להחליף כסף בכסף. אלא שא״א לו להחליף הפירות בלא הכסף. וכ״ת אפי׳ כב״ג אסר להשולחני אינו עולה בחנם בחשבון הכסף ג״כ ונמצא מפסיד

מגס

ציונים

ובה״א. פיי׳ שם פ״ו: מתירין. שם פפ״ו:

חלופי גרסאות

שקל. כסף ושקל. בירושלמי בשקל כסף ובשקל וכן נמ״ש וכ״ה בנ״מ. ופירות. מפי׳ מלאב״ד בפירות נלאה בנ׳ פירות. הכסף. בנ״ם כסף וכ״ם בירושלמי.

חדושי מהרי״ח

רק כפי מעשר שני רק שהדין הוא לפי השבון לכן יכול לחלל מיניה וביה ואפילו לא תאמר סברה שה״ב לפי תירוץ של תוס׳ דביצה דף ו׳ ע״ש שהביא כאן הרב תוי״ט באמת נראה לומר דגם כאן מיירי כך שבתחילה מחלל על פירות נחושת וסמך המשנה ה׳ על פ״ו סלע של מעשר שני ושל חולין מביא בסלע משות וכו׳ והוא הדין לעיל ודו״ק:

תוספות רע״ק

דצריך בסלע וחומשו של קרן. דהיינו אם הסלע של מעשר הוא כולו קרן צריך להביא בסלע וחומשו מעות דעל הקרן שני נ״ב מוסיף חומש. ואם בסלע הראשון היה קרן וחומש של השירות מ״ש. מוסיף חומש כפי הקרן שיש בסלע אבל לא על החומש שיש בסלע כי אין מוסיפין חומש על חומש. בב״מ (דף נ״ד ע״ב) ותוס׳ שם:

תוס׳ אנשי שם

הקוקיתא הוא בב״מ התם למאי דס״ל לר״י ור״ל כילוותי׳ דהיני דכספא הוי פירא לגבי הכא אבל למאי דקי״ל דקוקיתא דרבי דהכא פירי וכספא טבעא מדינא אסור לחלל כסף על דיגרי זהב וקשיא על ב״ה למאי מתירין ולאיתי להר״מ כפ״ה הי״ג ממע״ש שב׳ מעות מע״ש מחלגין על דיגרי זהב הייגו פרוטות של מע״ש שהן נחושת דהוי פירא לגבי דהכא וכספא כדאמי׳ התם והא דבמע״ש איתא הפרטו סלע כו׳ דאלמא דמותר לחלל כסף על פרוטות הייגו דוקא בירושלים דשם מותר ליקח בעד כסף פירות כדאיתא בבמ׳ אבל להר״ב דמס׳ סלעים של כסף קשיא ולאיתי בסרא״ש בב״מ שם שב׳ דלפי המסקנא דקוקיתא דרבי לא פליגי ב״ש וב״ה בדבר זה ואסור לב״ש לחלל סלעים על דיגרי זהב ומשהיגו בשיטת לפי סוגיית ילדותו דרבי ולדעתי דבר קשה לתמוך משנה שלמה לפי התמה ונראה לע״ד דפלוגתייהו הוא במעות מע״ש של דמאי דאיתא בפ״ק מ״ב דמחלגין כסף על נחשת ונחשת על הפירות ופליגי אם מותר לחלל על דיגרי זהב משום

גזירה

ת בית שמאי אומרים כל הסלע מעות. לפירוש הר"ב וכפירש"י בפרק הזהב הוי מתני' בית שמאי לקולא וכ"ה לחומרא וקשיא דבעדיות פ"ק תני לה בסדר הני דב"ש לחומרא. והר"ם מפרש דה"ל ב"ש לחומרא וסברי דדוקא יחליף בכל הסלע מעות אלא יעברנו לקטנות ב' פעמים ויתן שתי קולבנות. וכתב עוד דסוגית הירושלמי כפירוש רש"י והר"ב: **הדנין** לפני חכמים. כתב הר"ב שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא. וחנן המגרי. וכ"כ הר"ש. וכסוף פ"ק דסנהדרין [דף יז:] תניב נמי חגגיא בן חכינאי. והו רב נתמן בר יצחק מתני ה' שמעון בן נגס. ופי' רש"י שם שכל אלו לא באו לזקנה. ויושבין בקרקע ומשיבין תשובות קושיות לזקנים

ת הפורט סלע של מעשר שני בירושלים (בית) בית שמאי אומרים כל הסלע מעות (בית). ובית הלל אומרים שקל כסף ושקל מעות (ג). הדנין לפני חכמים (גא) אומרים בשלשה דינרי כסף ודינר מעות (גב). רבי עקיבא אומר שלשה דינרין כסף ורביעית מעות (גג). ר"ט אומר ארבע אספרי כסף (גד). שמאי אומר יניחנה בחנות ויאכל כנגדה (גה): **ו מי** שהיו מקצת בניו טמאין ומקצתן טהורים (גו).

מגיה

לא יקח אלא ברביעיתו מעות של נחשת וג' חלקים כסף שנמצא לוקח מעות אחד משה עשר בסלע בלבד: ארבעה אספרי כסף. הדינר ה' אספרי ומטבע הוא בארץ יון ועד היום קורין לו אספרו. נמצא הסלע עשרים אספרי. וכשהוא מחלל הדינר יחללנו על ד' אספרי כסף *) ואספר א' נחשת. נמצא לוקח נחשת ה' מעשרים בסלע בלבד: יניחנה בחנות ויאכל כנגדה. לא יחלל כלל על פרוטות שמא ישכח ויעשה אותן חולין. אלא יניח הסלע אצל החנוני ויאכל כנגדה עד שתכלה. ואין הלכה אלא כדברי ב"ה בלבד: **ו** מקצת בניו טמאין ומקצתן טהורים. ורואה שיאתו יחד מכד אחד והטמאים אסורים בין הקטן בדמי מעשר:

*) בד"ו ואספרו.

מלאכת שלמה

פירות ולא חשיב אלא כמו פירות לחודייהו ע"ג כסף כל"ל עכ"ל ז"ל: **ת ובה"א** בשקל כסף ובשקל מעות. פי' רש"י ז"ל לא יחליף בפרוטות אלא חציין כו'. וכתב הר"ש שירילי"ו ז"ל לפי שיטת רש"י ז"ל לי' נמי משום סחורה דדרך הוא להחליף כל הסלע בפרוטות דאין מפסיד אלא מדרבה מרויחין לפעמים וס"ל לב"ה דאסיר משום סחורה וסוו ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ע"כ: הדנין. מפ' להו ספ"ק דסנהדרין בן עזאי בן זומא חנן המגרי וחגגיא בן חכינאי רב נחמן בר יצחק מוסיף אף שמעון התמני: ר' עקיבא אומר שלשה דינרי כסף וברביעית כסף ברביעית מעות. כך ל"ל. אבל הר"ש שירילי"ו ז"ל גרים וברבעת כסף וברבעת מעות בוי"ו ובלא יו"ד כלל*. ופירש ור' עקי' מחמיר אפי ולא שרי אלא שמיניה סלע בפרוטות ע"כ ולדידיה הוי רבעת מין מטבע שהוא חצי דינר דהייגו שלשה מעין וכן נראה שמפרש הרמב"ם ז"ל שכתב ור' עקיבא סבר דבשמיניה סלע בלבד יחליף משות והוא הרמב"ם ז"ל כתב ד' אספרי כסף אינו יודע כמה אספרים יש בסלע ע"כ. ובערוך ורבינו האיי אמר אינאפרי גרסי' והן חתיכות של כסף ע"כ אבל ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל כתב ד' אספרי כסף פי' דהייגו מעין בלשון יון ור' מרפון לא שרי אלא שתי מעין להחליף בפרוטות לחוד וה"ק הדינר הנני של שקל הנני יקח בו ד' אספרי כסף בכסף וכשאר שני מעין שיחליף בפרוטות לחוד וכל חד וחד אתי למשופי משישרא דחברי' שמאי אומר וכו' פירשתי משניות אלו לפי דרכו של רש"י ז"ל לסובר דרישא דתני ממשות הוא שיש לו פרוטות ומחליפן כדי לקבל סלע כסף והכי מפרש לה בירושלמי דמקרא הוא דבעי למימר והא דקתני הפורט רולה לומר שמוסר סכום פרוטותיו לקבל הסלע ופירוש הגמרא יש לנו לקבל דאינהו הוו בקיאי בפירוש המשניות יותר מדורות אחר באו לאחריהם ועוד דלהכי תני ממשות לומר דמשות היו בידו וסיפא לא הני ממשות דהסלע הוא דבא להחליף ושל סובר רש"י ז"ל דהני תרתי מתני' קולי ב"ש וחומרי ב"ה הוו ולא קשה דאמאי לא תני לה בפ' קולי ב"ש וחומרי ב"ה דהא בבא דלקמן דקתני

*) בד"ו וברבעית.

דמחמרי ב"ה ואמרי לא שמעינו אלא בבאה מן הקיר עד סוף הפרק לא קתני להו התם ונעמא דלא תני התם אלא אותם דלא חזרו ב"ה והודו לב"ש אבל הך דחזרו לא וס"ל לא קתני התם אלא אותם דשאר תנאים לא חלקו עלייהו דב"ש וב"ה והכי חלקו עליהן שמאי גופיה ושאר תנאים כגון הכא דחלקו עליהן דנין לפני חכמים וכו' ושמאי גופיה ודלעיל פליגי ר"מ ורבנן עלייהו דב"ה וכבר כתב רבינו שמשון ז"ל לבירום משמע כדברי רש"י ז"ל ועוד הוכחת מחלוקת התנאים בתרי באבי הוכחה גמורה היא ובתוספות שנאן חזרו והודו לרש"י ז"ל מן המעם הזה ונקטינן השתא דאיכא תלתא גווני קולי ב"ש וחומרי ב"ה שניין בעדויות הלא גוונא דפליגי עלייהו תנאי דמחמרי אפי מיניהו והייט המו לתנינן הכא ושניין אגבן המו דפליגי עלייהו נמי דמקילין אפי מיניהו אלא שחזרו בהן והודו והדר תני חומרי דב"ה דלא איפליגו עלייהו תנאי כלל פירקא באנפי נפשיה והדר תני כלותתי אחריני דחומרי ב"ה נמי ניעמו אלא דהוו אליבא דחד תנא כגון ר' יהודה שהיה שונה שנה דברים על אותם שלמעלה ור' יוסי נמי היה שונה כך וכך על אותם שלמעלה ותנאי אחריני דלא מנו אלא עשרים וד' ותו לא הוו סברי דבאחר מילי לא אפליגו ב"ש וב"ה עלייהו אלא כולן היו שוין בדברים ההם ומהמירין היו. עכ"ל ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל: **ו מי** שהיו מקצת בניו טמאים וכו'. וכתוב שם בכסף משנה לפרק הירום' ולהשיב בעל הרמב"ם ז"ל להגנת הראב"ד ז"ל דה"פ מה אנן קיימין אם באומר מכבר כלומר אם באומר מעכשיו הרא מחוללת סלע זו על מה שיהיו טהורים משקה מעורב ומגאלו שמאין שותין מעשר שני ואם באומר לכשיהיו תהא מחוללת עליו למפרע חולין שהו שבשעה ששתו עדיין לא נתחלל והיאך יתחלל לאחר שכבר שתו אותו אלא באומר מכבר לכשיהיו כלומר סמוך לעת שמתחילין לשתות תהא סלע זו מחוללת עליו להשתתף חל החלול קודם שיתחילו לשתות ולא מופלא אלא סמוך ביותר בשעה שפירש היין מן הכד לפיכם להשתת אינו ענין לבירור ע"כ. ובירום' מפ' בשמאלין שומאת מת דאין מטמאין כלי חרס אלא מאוירו פי' שיכניסו ידיהן לתוך האויר ואינם מטמאין במשא ומפורש בפ' העור והרוטב דהיסבא מטעם משא הוא שמא הלכך כיון דאין להם היסבא אלו שמאים לערות מן הכד לתוך כוסן ובלבד אלא יכניסו לתוך חללו של כלי חרס

דאין

ת הפורט. נ"מ שם: עניות עם פ"י: ובה"א. מיי' שם ס"ה: הדנין. סנהדרין יז: ו מי שהיו. מיי' שם פ"ח הפ"ו:

חלופי גרסאות

ת דינרי נל"נ דינר ונל"ש ונ"ל דינרים. ודינר נל"ם ובדינר וכ"ה נירושלמי. שלשה נל"ם בשלשה וכ"ה נל"ש ונ"ל. ורביעית מעות נל"ש ורביעיות מעות ונמצא"נ וברביעית מעות וגירושלמי וברביעיות ונ"ג אלא מעות ונל"ם וברביעית כסף ברביעית מעות ונל"ש וברביעית כסף ברביעית מעות. ארבע אספרי נל"ם ארבעה אצבעי: ו ומקצתן גירושלמי ומקצת בניו.

תוספות חדשים

משנה ט [חר"ב ד"ח] בית שמאי אומרים כו' כל הסלעים שבידו כו' וכ"ה כו' אלא תניין עכ"ל: וכן הוא ברש"י פ' הזהב דף מ"ה ע"א ומשמע דאם יש לו מאה סלעים יחליף ממשים אבל מדברי הר"ם שכתב דב"ש נאומרא אלא יעמוד ליתן ב' קלבונות משמע דדוקא בסלע אחד מייני וכן משמע ברמב"ם פ"ה מהמ"ש ע"ש וכן משמע במהרי' מדברי שאלי תנאים לב"ה לא יחליף אלא חצי סלע ואם אח"כ יעמוד יחזור ויחלל חצי השני ואח"כ עוד סלע אחד:

תוס' אנשי שם

גזירה דישבה עליותיו. (מס"מ). וע' במאור ומלחמות בנ"ש שם ובס' פ"י שם: **ת** חוי"ש סד"ה ב"ש כו' כפירש"י וסר"ב. וגם לא כן מתוך המשנה דכל הני תנאי סולכין ומתמירין. (הרא"ש):

משנה ראשונה

מגס: **ת הפורט** סלע. חוקא סלע אחד דיוקא מכן מדו ב"ש: **ובה"א** שקל כסף. פלוגתייהו הכא נמי משום הפסד הקלבון אלא יחליף הכנה ליתן קלבון מרובה אמא לא יעמוד להוציא הכל. וכולהו תנאי מחמרי ומתפפיין אחד מחכרו לפי הסיעור שכל אחד מעבר כמה יעמוד להוציא מה מעבר הכי ומה מעבר הכי. ופעמא דשמאי דלא אזיל בתר שיעור כלל שאינו ידוע אלא יניחנה בחנות ולא יפסיד כלום. ולא"ז אין לריך לעבוד שכתב הכ"ב והוא מן הירושלמי שמא ישכח ויפסם חולין. אלא דהכי פרוש אלא יפסיד הקלבון ואדרבה לריך מעם לכולהו חנאי ה"ש לא אמרי כשמאי. ול"ל שחשו שמא יעבור בחשבונו עם החנוני בשיקח מעט מעט:

יכין — תפארת ישראל — יכין

אינן כדי פדיון לבדן. אבל בדינר פירות דיש בהן כדי פדיון לבדן לכ"ע אין מצרפין עם כסף לחלק יחד על כסף: מח) אפרוטות לערכי סעודה: מט) שיחליף הכל בפ"א אלא יעמוד כל פעם שיחליף ליתן קלבון לשולחני ויפסיד המעבר: נ) שמא לא יסחה בירושלים עד שיוציא כל הפרוטות וכשיפקידם בעיר עד הרגל האחר יתעפשו ולהחליפם בסלע א"א שיצטרך ליתן שוב קלבון להשולחני: נא) כך מקרא"ם שמשון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנן המגרי ושמעון בן נגס וחגגיא בן חכינאי אלא באו לכלל זקנה ויסבו בקרקע לפני רבותינו ודנין ומשיבין קושיות [בסנהדרין די"ז ג'] : נב) ר"ל חלק הד' יחליף אפרוטות: נג) ר"ל רביעית מדינר הד' ור"ל ג' מע"ז יחליף: נד) הדינר הוא ה' אספרים ר"ל חלק הכ' מהסלע יחליף אפרוטות: נה) ולא יחלל כלל שמא ישכח ויוציאם לחולין: נו) ורואה

שיפרו

מניח את הסלע ואומר מה שהטהורים שותים סלע זו מחוללת עליו. נמצאו טהורים וטמאים שותים מכד אחד (ז):

מניח את הסלע ואומר. מה שיש בו הטהורים מן היין לכשיבא תהא סלע זו מחוללת עליו מעכשיו. נמצא מה שבא טהורים היה מעשר. ומה שבא טמאים היה חולין. ואינן חולין ומעשר שני מעורבים זה בזה. שאין היין קדוש בקדושת מעשר. אלא לכשיבא מחר היין שבא בלבד להיות מעשר למפרע:

עליו נכתב"י על זו וכ"ש נמצא"נ. נמצאו נמצא"נ ונמצאו.

לזקנים והייבו דבין בהלכה: ר' מה שהטהורים שותים וכו'. פי' הר"ב שאומר לכשיבא תהא וכו' מעכשיו. פירש הכ"מ סוף פרק שמיני דהשתא חל החלול קודם שיתחילו לשתות ולא מופלג אלא סמוך ביותר בשעה שפירש היין מהכד לפיהם ואינו עכין לדין ברירה. ואתיא מתני' ככולי עלמא. ולא כמ"ש הראב"ד דמתני' כר"מ דסבירא לי' דאף בדאורייתא יש ברירה. ולא קיימא לן הכי כמ"ש הר"ב במ"ד פרק ז דדמאי. ועיין שם במ"ב: **נמצאו** טהורים וטמאים שותים מכד א'. וכתב הרמב"ם והוא שיהיו טמאים בשאר טומאות מלבד זיבות ושיהיה הכלי מחרש ובתנאי אלא יבא בין. וכלי חרש אינו מטמא מגבו. אבל אם היו טמאים בזיבות מטמא בהיסט. עכ"ל. ותתן שותים רוצה לומר זה אחר זה בתחלה הטהורים ואח"כ הטמאים אבל הטמאים רשאים להשקות לטהורים ע"פ אלו התנאים:

מלאכת שלמה

דאין כלי חרס מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו דאילו הוו טמאים טומאת זיבה הא מטמאין בהיסטן ואין הקנה אלא שיערה אחר לטמאים וכן בפי' הרמב"ם ז"ל: מה שהטהורין שותין סלע זו מחוללת עליו. על יין שותין דאמרי' בפ' הערל דמעשר שני בין אכלו בטומאת הגוף בין אכלו בטומאת עצמו לוקה ויליף לה התם מקראי ומש"ה תני הכא כדי שלא יכשלו לאכלו בטומאת עצמו וטמאים נמי לא יכשלו לשתות מעשר שני טהור בטומאת הגוף אומר מה שהטהורין שותין ממנו תהא סלע זו של מעשר מחוללת עליו ונמצא מה שבא טהורין היה מעשר ומה שבא טמאים היה חולין: שותין מכד אחד. ואינם חוטאים הר"ש שיבילי"ן ז"ל. וכתוב בתוס' י"ט ודתנן שותין ר"ל זה אחר זה

בתחלה הטהורים ואח"כ הטמאים אבל הטמאים רשאין להשקות לטהורים על פי אלו התנאים ע"כ פי' שלא יגעו בין ושיהיו טמאים בשאר טומאות מלבד זיבות ושיהיה הכלי מחרש ובד"א בשאין אחר מערה אבל אם אחר מערה אפילו טמאים טומאת זיבה. וז"ל ה"ר יהושף ז"ל ונמצאו טמאים וטהורים שותין מכד אחד לאו דוקא מכד אחד כי איכא שותין מן הכד עצמו כי אם היה כן היו מטמאין את היין ואסור לשתותו בתורת מעשר שני אלא מיירי שמערים מן הכד לכוסן וכל אחד יש לו כוסו בפני עצמו ומיירי כמי שהן טמאים טומאת מת ולא טומאת זיבה כי הטמא טומאת זיבה מטמא את הכלי בהיסט אך כשיש אחר שמערה לכוסות מותר אפילו בטומאת זיבה עכ"ל ז"ל:

יכין

שיערו כל א' לכוסו מכד א' של יין ומה שיבא הטהורים ירצה שיהיה ממולא על מעות מע"ש שבידו והרי טמא אסור במע"ש: נז) מוקי בירושלמי שהיה היין בכלי חרס שאינו מק"ע מגבו מידי הטמאים ועירו כל א' וא' לתוך כוסו שלא נגעו בין וטמאוהו והטמאים היו בשאר טומאות דאי

תפארת ישראל

יכין

בטומאת זיבה הרי טמאו ליין בהיסטו כשעירו מהכד לכוס ואע"ת על כל פנים הרי המעשר והחולין מעורבים ואיך יאמר הטמאים י"ל דמיירי שאמר שלא יהי' היין שבא הטהורים מעשר עד אחר שיהיה מעורה בכוסותיהן:

משנה

ר' נמצאו טהורים וטמאין שותין מכד אחד. משנה זו צריכה באור. דלכאורה משמע שהטהורים וטמאים שותין יחד כאחד מתוך הכד אלו מלד זה ואלו מלד זה. והא לא יתכן שסברי הטמאים שטמאין כל היין בשתייתן נמצאו שבא הטהורים מעשר עמא ואפי' אומר מעכשיו לכשיבא דהשתא בשעת שתיה עדיין אינו מעשר ואינו אלא חולין. מכל מקום אין נכנסה להתיר לכתחלה לעמא היין שקופו שיהא מעשר למפרע בשעת שתיה. אבל הכא לא איירי אלא שבותין הטהורים ואח"כ הטמאים. אי שמטרין לתוך הכוס אלו לכוס אלהם ואלו לכוס אלהם וכל עצמו לא בא אלא ללמדנו שאלו מוצאין שהיין שבכד יהא אלו מעשר ואלו חולין ואע"פ שהמשקה כולו מעורב ומשכחת לה שאין קורא לו שם מעשר עד אלא אומר מעכשיו לכשיבא שאין אל המעשר עד אלא כשבא אל המעשר למפרע כמ"ש הר"ב וכ"כ הראב"ד בהשגה שפ"ח. ולפ"ז צ"ל דמתני' אתיא כת"ד יש בריכה ואינה הלכה כמ"ש הר"ב פ"ז דדמאי מ"ב וע"ש אלא כתב כן הכ"ב כאן שאינה הלכה וכן שהרמב"ם בפירושו ובמבורו לא הזכיר זה שאומר מעכשיו לכשיבא. והכ"מ כ' שהרמב"ם

ראשונה

מפרש דמעכשיו היינו קודם שבא ולא מופלג אלא סמוך לשתיה בשעה שפורש המשקה מן הכד לפיהם וא"צ כאן דין בריכה עכ"ד. ולא שמעתי על סוף דעתו ממ"כ אי בשעה שפורש המשקה לפיהם עדיין מקצתו טובע במשקה שבכד מתערב המעשר עם החולין והרי הכל מעשר. ואי איתו טובע בשעה שפירש מאי קמ"ל ה"ז דומה כמו שמעורה מן הכד לכוס וקולא מעשר על מה שבכוס. ואתיא עיקר חידוש דידיה הוא אפי' שמתערב המשקה אפ"ה תליו מעשר וחליו חולין. וע"ל דמפרש הרמב"ם דנהי דעיקר חידושא דמתני' שהמשקה המעורב יהא חליו מעשר וחליו חולין. כיון דהך לא משכחת לה אלא למ"ד יש בריכה לדידן דקי"ל אין בריכה אזל ליה האי חידוש דלדידן לא משכחת לה כלל ולכך לא הזכיר דאומר מעכשיו לכשיבא. ומ"מ לא ראה להשמיע המשנה לגמרי משום שיש בה עוד חידוש אחר דשמאים וטהורים שותין מכד אחד ולא גזרי' שמא יגעו הטמאים במשקה או אפו שמא בזיבה שיטמא הכד בהיסטו כדאשכחן רפ"ת דחולין גבי בשר וחלב שאפי' על בגלון אחד אסרו בתכיכין זא"ז:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ב

פרק ב משנה א מותר ליקח במעות מע"ש רק דברים שראויין לאכילה ושתיה וסיכה. ויין וחומץ אינן ראויין לסיכה. **אין** לפדם שמן מע"ש מדמשליך העפרי בשמים עם הבלוע בהם. גם אין ללקחו במעות מע"ש מדלא חזי לבל אדם. אבל יין מע"ש מותר לפדמו מדשותתו עם הבשמים וגם ניקח במעות מע"ש. **מע"ש** שנתערב במאכל חולין חוץ לירושלים. והשביה ע"י תערובתו - אז ומשכחת לה שאין קורא לו שם מעשר מיד אלא אומר מעכשיו לכשיבא שאין אל המעשר מיד אלא כשבא אל המעשר למפרע כמ"ש הר"ב וכ"כ הראב"ד בהשגה שפ"ח. ולפ"ז צ"ל דמתני' אתיא כת"ד יש בריכה ואינה הלכה כמ"ש הר"ב פ"ז דדמאי מ"ב וע"ש אלא כתב כן הכ"ב כאן שאינה הלכה וכן שהרמב"ם בפירושו ובמבורו לא הזכיר זה שאומר מעכשיו לכשיבא. והכ"מ כ' שהרמב"ם

מחולל על המע"ש. אבל אם חפצם חברה ביחד. ואבדו קצת מהתערובות. יחשב הנחסר לפי חשבון. ואם קצת מהתערובות לקח א' א'. והנשאר חצן. וחסר קצת מהתערובות. כגון שנתערב כ' מעשר וי' חולין. ולקח י' א' א' וחצן י"ב. ונחסרו ח'. הרי י' הנלקחים תחלה כולן מע"ש. והי"ב שחצן יחשב ח' מהן למע"ש וד' לחולין. מרבתחלת הפזור היה המע"ש כפל מחולין:

משנה ו סלע מע"ש שנתערב בסלע חולין שרוצה להוציאו חוץ לירושלים. מביא בסלע א' פרוטות נחושת. ויאמר. הסלע מע"ש שבתערובות זה יהיה מחולל על פרוטות אלו. ואח"כ יחזור ויחלל הפרוטות על הסלע היותר טובה שבב' הסלעים שנתערבו. דאע"ג דאסור לחלל מע"ש כסף על נחושת. ברוחק שרי. רק צריך שוב לחללו על כסף:

משנה ז מותר לחלל סלעים על דינרי זהב ולא חיישינן שיתעכב עי"ז מלעלות לירושלים:

משנה ח אף דאסור להחליף כסף מע"ש על כסף חולין. אפ"ה כשיש לו חצי משות כסף. וחצי נחושת. מותר להחליפן יחד חוץ לירושלים על סלע שלם. אסור להחליף פירות וכסף על סלע כסף. ורק כשאין בהפירות לבדן שוה דינר. אז שרי לפדותן בצרוף על כסף:

משנה ט כשמחלל סלע מע"ש בירושלים. פורש רק חציי' בפרוטות נחושת:

משנה י היה לו סלע מע"ש בירושלים. וכד חרס יין חולין. ובני ביתו מקצתן מהורים ומקצתן נטמאו במת ונעשו אה"ט. או שהכלי שהיין בתוכו הוא כלי שפף שיטמא מאה"ט שינע בו מגבו. אבל מטמאים הנ"ל אינן רק ראשון לטומאה. יאמר כל מה שימזגו וישתו מכוסם בני ביתי הטהורים יהיה מחולל על סלע מע"ש זה. וישתו הטהורים והטמאים כל א' מכוסו מיין זה:

פרק ג א אבל נותנים זה לזה מתנת חנם. קלת קשה דהוה
זו ואין לריך לומר זו דהא אם מוחר לומר
העלם וכו' כ"ש שמותר להזמינו בלא העלם. וע"ק דהא כבר תנא
ליה בריש פרק קמא. ונראה לי דה"ק אלא אומר לו העלם וכו'. דהוי
כמזמינו והרי אמרו אכל וכו': **ב לא**
נקל בתרומה. מה שפירש הר"ב שלא
כל הדברים המטמאים את הקדש
מטמאים את התרומה. כדתנן [במשנה
ג] ד וה דפ"ב ממס' טהרות: **ג והלה**
עושה לרבו במעות. ואין כאן שום
מתנה דאין אחד נותן לחברו כלום. אלא
שקדושת המעות חל על אלו הפירות
ואחיה כבולי עלמא. עיין בפסק הר"ב
במ"ג פ"ה: והלה. נראה לי שגנזר מן
הלנו והוא מהכפולים והלמ"ד דגושה:
מעות

פרק ג א לא יאמר אדם לחבירו העל
את הפירות האלו לירושלם
לחלק א) **אלא אומר לו העלם שנאכלם**
ונשתם בירושלם ב). **אבל נותנים זה לזה**
מתנת חנם ג): **ב אין לוקחין תרומה בכסף**
מעשר שני. מפני שהוא ממעט באכילתו ד).
ורבי שמעון מתיר ה). **אמר להם רבי שמעון**
מה אם היקל בזבחי שלמים ו) **שהוא מביאן**
לידי פגול ונותר וטמא. לא נקל בתרומה.
אמרו לו מה אם היקל בזבחי שלמים שהן
מותרים לזרים ז) **נקל בתרומה שהיא אסורה לזרים: ג מי שהיו לו מעות**
בירושלים וצריך לו ח). **ולחברו פירות** ט). **אומר לחברו הרי המעות האלו מחוללין**
על פירותיך. נמצא זה אוכל פירותיו בטהרה יא). **והלה עושה צרכו במעותיו.**
ולא

ח"ג. א העל נמצא"ג העל לי ונפ"ז העלה לי. את הפירות האלו נע"ז פירות הללו. שנאכלם ונשתם נד"ם שנאכלם ושנשתם וכ"ה בירושלמי ונע"ז לאוכלם ולשתותם. מתנת נד"ל ודל"ו מתנות וכ"ה נמצא"ג ונע"ז מתנה של: ב שני נד"ל ודל"ו ל"ג ונ"ה נמצא"ג. מפני נד"ם ל"ג. באכילתו נזנמים באכילתה. ור' נד"ם ר'. לא נקל בירושלמי לא יקל. מה אם נד"ם לא ובירושלמי מה לא וכ"ה נד"מ. שוק נד"ג שכן וכ"ה בירושלמי: ג וצריך בירושלמי וצרך. לו נד"ם להם וכ"ה בירושלמי ונד"מ.

*) נד"ו כמזמינו.

פרק ג א לא יאמר. לחלק. שתטול חלק בהם לפי שעליו מוטל
להביא מעשרו לירושלם. ומלת פורש היכו
ממעשר שני: העלם שנאכלם ונשתם. דנראה*) דמזמינו לאכול עמו
וזה מותר: אבל נותנים זה לזה מתנת חנם. מפורש לעיל בדפ"ק:
ב מפני שהוא ממעט באכילתו:
דתרומה אסורה לטבול יום ולזרים:
ורבי שמעון מתיר. דסבר מותר
להביא קדשים לבית הפסול: מה אם
היקל בזבחי שלמים. שקונים שלמים
בכסף מעשר שני. ואע"פ שממעט
באכילתו שיכולין לבא לידי פגול ונותר
ומומא לא נקל בתרומה לקנותה בכסף
מעשר שני שאין בה דין פגול ונותר ולא
דין טומא שלא כל הדברים המטמאין
את הקדש מטמאין את התרומה. ואין
הלכה כרבי שמעון: **ג** מי שהיה לו
מעות. של מעשר שני וצריך לקנות מהם
דברים של חולין שלא לאכילה ושתיה
וסיכה: ולחבירו פירות. של חולין
ורולה לעשות עמו טובה שיתחלו
מעות מעשר חבירו על פירותיו: אובל
פירותיו בטהרה. שחלה קדושת מעשר
על הפירות וצריך לאכלן בטהרה.
ולא

מלאכת שלמה

פרק ג א לא יאמר אדם וכו'. לחלק בנקודת סגול נרסי' הא"ת והלמ"ד
וכדפי' ר"ע ז"ל. ופי' הרמב"ם ז"ל שאין שום בעיון אלא נקיות לשון
דבין שיאמר שנאכלם שיורה שהוא יתן לו חלק מסוים ובין שיאמר לחלק שיורה
שהוא יתן לו חלק אבל ברבו מאמרם לחלק מפני שיהיה כמי שנתן פירות מעשר
שני שכר למי שהעלם וזה אסור לפי שהוא בעצמו חייב להביאם שם ע"כ.
ובירוש' קאמר שהוא מהלכות של עמשש כלומר שאין לו טעם. ועיין במה
שכתבתי בפ"ה דשביעית סימן ד': **וְשֶׁנִּשְׁתַּם בירושלם**. נרסינן: אבל
נותנין זה לזה מתנת חנם. קשה לע"ד דהכא שייך למיתני לו נותנין זה
לזה מתנת חנם דכיון דתנא חד נוונא להתרא שייך למיתני לו דהוא נמי נוונא
אחריתא להתרא ולע"ד דבקושטא אחריתי יתורלו שתיהן והוא דהכא שייך
למיתני לו נותן לו מתנת חנם אלא על כרחנו צריכין אנו לומר דאשגרת לשנא
דתנא לעיל דפ"ק נקט נמי הכא: **ב מפני שהוא ממעט באכילתו**.
נרסי' והקפידא הוא משום מעשר שני דמעיקרא שרי לזרים ולטבול יום והשתא
אסור ובירוש' פריך אמאי לא תנו נמי דהא ממעט באכילת תרומה דמעיקרא
שריא לאונן ואומה נמי לא בעיא והשתא אסורא לאונן ואומה בעיא ומשני
אבכא תני מפני שהוא ממעט באכילתו ובאכילתה ומתניתין חדא מיניהו נקט.
ובפ' התערובת דף ע"ו מייתי בריתא דנרסי' בה באכילתה משמע דתרומה
קפיד כדפי' שם רש"י ז"ל. והיינו האי תנא דהכא דהיינו אף למישוט אכילת
תרומה וקושיית התוס' שהקשו לרש"י ז"ל אינה קשיא דמתני' מודה לברייתא
אלא דחדא מינייהו נקט והא דנקט התם הסיא ברייתא ולא נקט מתני' משום
דקאי אהך ברייתא דהניא התם שביעי' אין לוקחין בדמיה תרומה מפני שממעט
באכילתה ומשום דלעיל חיים לדין תרומה מייתי נמי ברייתא דחיים לה הר"ם
שירלי"ו ז"ל. והרמב"ם ז"ל נראה קצת דברים במתני' שהוא ממעט באכילתה
שפירש שממעט באכילת מעשר ונם ממעט באכילת תרומה וכ"כ בחבורו ומהתם
אין ראיה לומר דהכי הוה גרים במתני': ונותר. כגון אם הותיר מהן אחר
שני ימים ולילה יש בהן כדת מה שא"כ במעשר שני: ויוצא. נרסי' ול"ג ומומא
דהא גבי מעשר שני נמי אית בהו איסור שמא בין טומאת הגוף בין טומאת
עצמו כדאיתא בפ' הערל. ויולא חוץ לתומה אסור באכילה דנפקא לן מובשר
בשדה וכו' ואפי' חוץ למקומו כדאיתא בזבחים מה שא"כ במעשר שני דיולא
חוץ לתומה יכול להחזירו ושרי כדאיתא בר"פ בהמה המקשה ושוב מצאתי בפ'
התערובות בתוס' דלא נרסי' ומומא. ור"ש אזיל לטעמיה דתנן התם פ'
התערובות אמר שתערב בשלמים ר"ש אומר שניהם יחתטו בנפשן ויאכלו כחמור
שבהן אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול: שבן מותרים לזרים. ולית
בזה מישוט אוכלין אע"ג דאית בהו מישוט זמן: נקל בתרומה שהיא אסורה
לזרים. ולא אמכתן דהתיר הכתוב במישוט אוכלין. הר"ם שירלי"ו ז"ל: בפי'
ר"ע ד"ל שלא כל הדברים המטמאין את הקדש וכו'. פי' כי הסנינים פסול בתרומה
והרביעי נקדש כדתנן בפ' חומר נקדש: **ג מי שהיו לו מעות** וכו' **וְצָרִיךְ**
לָהֶם. נרסינן בלי יו"ד ולכוותה כתבתי נ"כ בפ"ז דשביעית סימן ד': והלה.
יתכן

פ"ב א) ותטול חלק במע"ש בשכר הבאתו דהו"ל כפורע חובו ממע"ש
דהוא מחוייב להביאו: ב) דאין זה שכר הבאתו רק מחמינו לאכול:
ג) תמוה דכבר תנא ליה בפ"א מ"ח וכ"ל דבפ"ח מ"ו מיירי רק בירושלים התם
הו"ל מתנה כמכר דאי לאו דעביד ליה ניחא נפשה מקמי הכי לא הוי יהיב
לי' מתנה והו"ל כפורע חובו ממעשר שני מבה"כ הכא שהוא חוץ לירושלים
אדרבה איהו עביד לנתן טובתה בטרחת העלאה סד"א מותר במתנה
דאין המתנה שכר ההבאה אלא ההבאה כדי שיאכל [ולאי' לדברי בפ"ד מ"ג
ומ"ה] וקמ"ל נמי אף דאה"כ בירוש' חוזר המביא לחזור להזמינו אמנ"ש
אפ"ה שרי ומפ"ה נקט זל"ז דמשמע דשניהן טהנין וקמ"ל דלא הוה כהערמ':

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

ד) דתרומה אסור לזר ולטבו"י. וכ"כ ממעט עי"ז אכילת התרומה
דמותרת לאונן ומותר גם להאיתה מירושלים ולאכול בחוץ והשתא כשקנה
אותה במעות מע"ש אסור בשניהן: ה) דס"ל מותר להביא קדשים לבית
הפסול: ו) דזה עיקר מעות מע"ש לקנות עבורו שלמים: ז) דאע"ג
דאימורין וחזה ושוק אסור לזרים הרי רוב הבשר מותר לזרים ולא גרעו
אימורים מעור וקרקן [ועיין פ"ח מ"ג]: ח) מע"ש: ט) לקנות דברים שאין
אכילה שתיה וסיכה: י) חולין וחבירו מהרלה להיעיב עמו בדבר שאין לו
הפסד. וכ"ש בשם לעצמו פירות שרבאי לעשות כן וכמבואר במ"ד [וכ"ד מ"ח]
אלא נקט פירות של חברו משום סיפא דבע"ה לא יעשה כן: יא) כמע"ש:
דתשוב

שלמים אמאי שרי ואמרו לו שלמים שאני שמותרין לזרים אפ"ג דאיכא משום פיגול ונותר. לא מייתי להכי דכל הני אסורין הם מדאוריתא אלא יפגל ושלא יוחיר ממנו ושלא יטמא ובאיסורא מיהר זהיר. אבל בתרומה אי לא משכח לה מאכלין אחי אית ליה למיעבד ואפ"ג דכל הנשא דמביא לבית הפסול הוא משום נותר בהסיא דפ"ח דזבחים וכן בפ"ח דשביעית מ"ז מייתי' לפסול עומאה ולא אמרי' באיסורא זהיר ופי' נכוף מם. נגעים ובפסחים ד' פ"ע וכן בזבחי מובא ובראה לה"ק בזבחים לא יבאו לידי נותר יפקנו ממילא ואיהו לא עביד בידים בשמם לקיחתו לא אמר. אבל תרומה בשמם לקיחתו ממנה באכילתו ממנה הוא אתביא לידי פסול וכן בפ"מ דזבחים אם נאמר יאכלו בשבן ממנה באכילתן ויבא לידי נותר בגרמה דיליה וכן בפ"ח דשביעית בשיבאל עם התרומה מתעבר מיד באכילתן ולא כפי' הר"ב שם: **ג אומר** לחבירו מעות אלו מחוללין על פירותיך. קשה אמאי קמ"ל. ומאמר טולה משום סיפא אינעבריך
אלא

ולא יאמר כן לעם הארץ. שהוא חשוד לאכול פירות מעשר בטומאה: אלא בדמאי. כגון אם היו לוקחין מעות מעשר שני של דמאי אז מותר לומר כן אפילו לעם הארץ דשמא המעות אינן מעשר: **ד** ומעות במדינה. ומעות של מעשר שני חוץ לירושלם וצריך להן וקמ"ל שא"ל שיהיו הפירות והמעות במקום אחד. ועוד אשמעינן במתני' דאע"ג דפירות מעשר אין יכולין לפדות בירושלם מעות מעשר מתחללין הן בירושלם: **ה** מעות. של מעשר שני: נכנסות לירושלים ויוצאות. שאין המחילות קולטות מעות כדרך שקולטות פירות: אף פירות הנכנסים יוצאים. ודוקא להוציאן כדי לטוחנן ולאפותן ולהחזירן אח"כ לירושלם שרי רבן שמעון בן גמליאל לפי שיותר היו מוצאין לטחון ולאפות חוץ לירושלם מבירושלם עצמה ואנא קמא אסר נמי בהא. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: **ו** שנגמרה מלאכתן. למעשר כדתנן בפ"ק דמעשרות איזהו גרגן למעשר: ועברו בתוך ירושלם. בעודן טבל יחזור מעשר שני שלהן דקסבר מתעה שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וקלטוהו מחיצות למעשר שני: ושלא נגמרה מלאכתן. כגון שלי ענבים לגת וכו' אבל שלי ענבים לאכילה נגמרה מלאכתן: למוקצה. מקוס שסומחין בו תאנים ליבש קרוי מוקצה: רבי שמעון בן יהודה אומר וכו'. סבר דלב"ה מתעה שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין. אי נמי אפי' כמי שהורמו דמיין הכי מילי [לענין] שאר דברים אבל לענין קליטת מחיצות דרבנן. מקילין ב"ה. ואין הלכה כר"ש בן יהודה שלא נחלקו ב"ש וב"ה אלא על פירות שלא נגמרה מלאכתן כדברי ת"ק

ולא יאמר כן לעם הארץ (יב) אלא בדמאי (יג): **ד** פירות (יד) בירושלם. ומעות (טו) במדינה (יה). אומר המעות ההם מתולין על פירות האלו. מעות (יו) בירושלם. ופירות (יז) במדינה. אומר הרי המעות האלו מתולין על פירות ההם (יח). ובלבד שיעלו הפירות ויאכלו בירושלם (יט): **ה** מעות (כ) נכנסות לירושלם ויוצאות (כא). ופירות נכנסין ואינן יוצאין. רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הפירות נכנסין ויוצאין (כב): **ו** פירות שנגמרה מלאכתן (כג). ועברו בתוך ירושלים (כד). יחזור מעשר שני שלהן ויאכל בירושלים (כה). ושלא נגמרה מלאכתן (כו). סלי ענבים לגת. וסלי תאנים למוקצה (כז). בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ובית הלל אומרים יפדה. ויאכל בכל מקום. רבי שמעון בן יהודה אומר משם רבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום. ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן. שב"ש אומרים יחזור מע"ש שלהם ויאכל בירושלים. וב"ה אומרים יפדה ויאכל בכל מקום (כח).

ד מעות בירושלים ופירות במדינה וכו'. כתב הר"ב אשמועינן דאע"ג דפירות מעשר אין יכולים לפדות בירושלים מעות מעשר מתחללין הן בירושלים. פלומר ואף על גב דהפירות שמתחללין הם חוץ לירושלים שלא שמעינו ממתני' דלעיל אלא שהפירות של חבירו הן בירושלים. וכ"כ שם הרמב"ם בהלכה וה"א דוקא כשהפירות בירושלים שרי מטוס דמידי דהוי כקול פירות בירושלי' שהמעות נתנין לקנות בהם כל מידי דמיכל אבל כשהפירות חוץ לירושלים אימא לא. קמ"ל: **ה** [*רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו'. כתב הר"ב דאין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. וכן כתב הרמב"ם ועיין מ"ש במ"ז פרק שמיני דערכין]: **ו** יחזור מעשר שני וכו'. פירש הר"ב דמתעה שלא הורמו כמו שהורמו דמיין. עיין מה שכתבתי

והדמאי

יג) ד המעות נכנסו הרי המעות וכ"ה נמצא"ג ובירושלמי: ה לירושלם נד"ם בירושלם. ופירות בירושלמי פירות. יד) לגת נד"ם נ"ג. בש"א כו' בירושלמי נחלקו מעשה זו לשמים ובלון מתחיל מ"ז ויש נפוקין י"ל מעניות ובגם בש"א מע"ש יעלה ויאכל כו'. אומר משם ר' יוסי נד"ם משום ר' יוסי אומר. מלאכתן נמכוס מלאכתן ועברו בירושלים וכן נמצון. ועל נד"ם על. יחזור נמכוס יחזיר.

מלאכת שלמה

יתכן שהוא מעשון הלאה וכן גם כן בלשון הכמים להלן וכמו שאתה אומר על המקום שהוא רחוק קצת ממקום זה לשון הלאה כך אתה אומר על אדם אחר נפרד מחברו שהרי הם שני גופים מוחלקין לשון הלא. כך נלע"ד: ולא יאמר כן לעם הארץ. מפ' בירוש' דאין מוסרין ודאי לעם הארץ שאינו מחר בו: **ד** פירות בירושלם ומעות במדינה. טולה מתני' כשים לו מעות וצרך להן ולחברו פירות. ה"ר שמשון ז"ל: שיעלו הפירות. בנקולת ליר"י גרסי' לה ליו"ד כמו ויאכלו. אך ה"ר יהוסף ז"ל כתב בספר אחד היה נקוד שיעלו ע"כ: **ו** ועברו בתוך ירושלם יחזור וכו'. מפ' בירוש' א"ר יוסה בדין היה לאפי' בתים שבירושלם לא יפדיו שהן של כל ישראל וקיימא לן דבית שאינו שלו אינו מוכל לו אלא דוקא בתים שבירושלם לא שבלן וכ"ש העיר נופה אלא זאת אומרת ירושלם עצו אותה כהלר בית שמירה שלו מה חלר בית שמירה שלו מובלת אף ז מובלת וכל הטומל ליעשר כמעשר דמי וכמי שהורמו דמי וקלטוהו מחיצות: ר' שמעון בן יהודה אומר וכו'. ובירוש' מייתי בריתא אליבא דר"ש בן יהודה מאי מהדרו ב"ש לב"ה וב"ה לב"ש ע"ש. והביאה רבינו שמשון ז"ל בלשון אחר כדלאיתה בתוספתא

וז"ל ר"ש בן יהודה אומר בשם ר' יוסי כך אמרו ב"ה לב"ש אי אתם מודים בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהן ויאכל בכל מקום אף פירות שנגמרה מלאכתן כיולא בהן א"ל ב"ש לא אם אמרתם בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיכול להפקירן להוליאן מידי תרומה ומעשרות א"ל ב"ה אף פירות שנגמרה מלאכתן יכול הוא לעשותן תרומה ומעשר על מקום אחר פי' לתרומה ומעשר לא בעו חומה ע"כ בקיצור. וכתב שהוא יותר עיקר וחזר וייחב גם גרסת הירוש' ע"ש: שיפדה מעשר שני שלהן. עדיין יש לו פדייה לכיון דלא נגמרה מלאכתן טולהו מודו דלא קלטו ליה מחיצות: יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירוש'. דקסברי ב"ש כמי שהורמו דמיין ורלו פני החומה ואין לו פדייה: יפדה ויאכל בכל מקום. דכיון דהוו בעבלייהו לאו כמי שהורמו דמיין ולא קלטו ליה מחיצות דקליטת מחיצות מדרבנן היא וכי נזור רבנן כי איתיה בעיניה בעבלייה לא נזור רבנן: בפי' ר"ע ז"ל אי נמי אפי' כמי שהורמו דמיין ה"מ וכו'. אמר המלקח לשון הר"ש ז"ל ר"ש בן יהודה בשם ר' יוסי סבר מתעה שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין דמוקי פלוגתייהו בגמרא מלאכתן ואמרי ב"ה יפדה ויאכל בכל מקום ודוקא לענין מחיצה לקלוט דרבנן אבל

ת"ק

יכין תפארת ישראל יכין

יב) דחשוד לאכול מעשר שני בטומאה: יג) שהמעות ממעשר שני דמאי דרוב ע"ה מעשרים הם ומצלא שיש כאן ס"ם שמא מעות הללו אינן מעשר דכבר עישר הע"ה ושמא זה הע"ה שחילון על מעותיו יאכל פירותיו בטהרה: יד) חוץ לירושלים והוא צריך להמעות וחבירו רוצה להוציא עמו: טו) דאף דפירות אינן נפדין בירושלים מעות מתחלל שם: טז) ר"ל הן עצמן דלא עדיף מלוקח מזיד [פ"א מ"ב] דיעלו ויאכלו במקום: יז) דמעות אין נקלט במחיצות: יח) ודוקא כדי לטחנן ולאפותן בזול ולהחזירן אחר כך: יט) למעשר כפ"ק דמעשר והן עדיין טבל למעשר: כ) בעודן טבל: כא) דמתעה שלא הורמו כהורמו דמי: כב) כגון סלי ענבים שהעבירן בירושלים להביאן לגת שהי' חוץ לירושלים בלד אחר מהעיר: כג) ר"ל למקום שמתיבשין שם. אבל סלי פירות לאכילה הו"ל גגמרה מלאכתן: כד) דכיון דקליטת מחיצות מדרבנן ס"ל דל"א נבי' דלא הורמו כהורמו דמיין

נכסף ואי אתה פודה בקירוב מקום הלכך משאיר שקלו מכמים מיניהו דין פדייה אפי' חוץ לירושלים. והיינו טעמו דרבנ"ג דשרי לטרף מחיצה ואפי' לענין נזרה פינה אלא לפדותו והלכך המעות יוצאות דלא שייכא בהו נזרה: **ו ועברו** בתוך ירושלים יחזר וכו'. משמע שהעבירן דרך ירושלים ואוליאן חוץ לירושלים. וקשה דלמה ליה למתני' הכי אמתני' דמי סר"ל כשאר מעשר שלא

ציונים

ד פירות. שם ס"ע: ה מעות. מיי' שם פ"ג ה"ע: ו פירות. שם ה"י: יפדה מיי' שם פ"ע. ר"ש בן יהודה. פסח כ.:

תוספות רע"ק

משנה ד [אות יא] במשנה ומעות במדינה) עי' בתר"ם פ"א מ"ג דשקלים:

תוס' אנשי שם

ה במשנה ופירות נכנסין ויוצאין. פירות הם לי' זכר כדאמרי' פירות מטוקים לכך נקט נכנסים ויוצאין בלשון זכר. (ש"ל): ו במשנה סלי ענבים. בכ"מ מקדים תאנים לענבים מפני שקולמין להתבשל ולאין כתליף בסדר מפני שהגפ קודמת למוקצה. (רמ"ז)*

משנה ראשונה

שלא יאמר כן לע"ה. ומוד י"ל דקמ"ל שמותר להאכיל מעשר שלו טולו לאחרים ולא תימא דחייבים הבעלים דוקא לאכלו: ולא יאמר כן לע"ה. ומלאה דהא דשריק למיל לומר לאחיכו הבל פירות הללו ליכולים וכן מזמינו לאכול עמו דוקא לחבר ובע"ה אסור: אלא בדמאי. ובדמאי מעשר נ"כ לאכל פירותיו חוץ לירושלים מל מעות של ע"ה כדתנן פ"ד דמעשר יום מ"ה: **ד** פירות בירושלם. כתב הר"ב דקמ"ל שא"ל שיהיו הפירות והמעות במקום א'. וכ"כ הרמב"ם והרא"ש וקלת קשה דמהיכי תיתי שיהיו במקום א'. ומלאה דמטוס קיפא מעות בירושלים שמתחלין מל הפירות שבמדינה אד"ל דדוקא בהם במקום אחד שרי ובלא"ה אסור שמא תבלו אותן הפירות ואין כאן תחול קמ"ל דבחזקה שהן קיימין כדאמרי' פפ"ג דגיטין. ועוד קמ"ל דלא חייש' כשמתחלל מל הפירות שבמדינה והם בביתו שמא יאכלוהו שם אשתו ובניו בתורת מתנה ולפ"ז ריעשא פירות בירושלים לא מריכא אלא טלה מיידי דקיפא הרי לה: **ובלבד שיעלו הפירות.** אבל אין נפדין שהלקוח אינו נפדה כדלקמן מ"ו: **ה** ופירות נכנסין ואין יוצאין. מלמה דקיקר גזרה דקליטת מחיצות כדי שלא יבא לפדותו בתוך ירושלים דאסור מדאורייתא דכתיב כי יחתך ממך המקום ונתת נזרה פינה אלא לפדותו אם טוטר להוציאן בעבלן לאין דלמ"ד כמי שהורמו דמי קלטוהו מחיצות ואסור. ודוחק לומר דלרבותא הרי לה דאפי' דיעבד יטטר דהא שביעא כיון דכתו שהורמו דמי סר"ל כשאר מעשר שלא

שכתבתי במשנה ג פ"ד: והדמאי. פירש הר"ב טבל של דמאי. דאילו מעשר שני של דמאי לא. כן הוא בירושלמי שכבר תפסתו מחילה. והשתא הא דפירש הר"ב בפ"ק דדמאי מ"ב הדמאי כו' נכנס לירושלים ויוצא ומשמע שם מדבריו דבמעשר עצמו מפרש. קשיא מירושלמי דהכא. ובפי' הרמב"ם דהתם והכא במעשר של דמאי אך בתחורו פ"ב כי' ט' וכי' י"א פסק כהך ירושלמי: נכנס ויוצא ונפדה. כתב הר"ב והך סיפא לתנא קמא אליבא דלהנא קמא לבית שמאי כ"ם דאלטריך. ולשון הר"ם ונקט הך סיפא דאפילו תנא קמא מודה: ן מכנגד החומה ולכנים כלפנים וכו'. פירש הר"ב דבין טוף ובין עיקר וכו'. והייט דתנן במס' מעשרות פ"ג ובירושלים הולך אחר הגוף וכו' אף אחר הגוף. עד כאן. ותימה דהתם לא פירש כן אלא דאלינן בתרוייהו לחומרא. ע"כ. ומס פירש הר"ם כמ"ש הר"ב שם ורמי עלה מתניתין דהכא ובני לה אליבא גמרא דמכות דף יב דמתניתין דהתם רבי יהודה. ומתניתין דהכא רבנן. אי נמי דרב אשי דמשני התם ובאמר מאי אחר הגוף אף אחר הגוף קאי לשטוי דלא תקשה מתניתין דמעשר שני והכי קאמר בין טוף ובין עיקר מכנגד החומה ולפנים כלפנים וכו'. כדכתב הר"ב במתני' דהכא. והשתא תפיס הר"ב הכא אליבא דרב אשי. אבל שכתב והייטו דתנן במסכת מעשרות וכו'. אבל לפירושו דלעיל לא הייטו הך אלא הא ר' יהודה והך דהכא רבנן. והרמב"ם מפרש נמי לתרתי מתני' מחדא ועיפ סיטיא דרב אשי. אלא דמפרש דמתני' דהכא לענין אכילה דוקא לפנים מן החומה אוכלין. ומתניתין דלעיל לענין פדיון וקאמר אפילו בגוף שחוץ לחומה אין פודין אותו

מלאכת שלמה

אבל לענין שאר דברים סבר כמי שהורמו דמיין כדאיתא בפ' בתרא דמכות ע"כ: והדמאי נכנס ויוצא. מפ' בירוש' טבל של דמאי נכנס ויוצא ונפדה אבל מעשר שני של דמאי נכנס לירושלים אסור להוציאו לכתחלה אלא אם יצא מותר בפדותו בתוך דלא קלטוהו מחיצות וכדי תנן נמי בפ"ק דדמאי ואיתה נמי בפ' הזהב ומכאן נראה בגרסת הרמב"ם ז"ל בפ"ק דדמאי דגרים ונכנס לירושלים ויצא דהייטו דיעבד ולא גרסי' ויוצא הר"ם שיריל"ו ז"ל. ועיין במ"ש שם פ"ק דדמאי סימן ב' דהרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה מפ' דהא דקתני מתני' והדמאי נכנס ויוצא ר"ל מע"ש של דמאי הפך ממה שפירש בחבורו שם ע"ש: בפי' ר"ע ז"ל לת"ק אינטריכא הך ואליבא דב"ה פי' וכ"ש לת"ק אליבא דב"ש ולא אתא למעוטי אלא אליבא דר"ש בן יהודה דלא אינטרי' למתניית דהשתא ומה טבל

ת"ק: והדמאי. *טבל של דמאי: נכנס. לירושלים: ויוצא ונפדה. חוץ לירושלים אחר שיצא. ואין צריך לחזור. והך סיפא לתנא קמא אינטריך ואליבא דבית הלל: ן בפנים. מן החומה: ונוטה לחוץ. לחומת ירושלים: מכנגד החומה ולפנים כלפנים. דבין טוף ובין עיקר מכנגד החומה ולפנים כלפנים ואוכלין שם מעשר שני ולא פודין ובין טוף ובין עיקר מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ פודין שם מעשר שני ולא אוכלין. והייטו דתנן במס' מעשרות פ"ג ובירושלים

בתי

והדמאי (כח) נכנס ויוצא ונפדה (כו): ן אילן שהוא עומד בפנים (כז) ונוטה לחוץ. או עומד בחוץ ונוטה לפנים. מכנגד החומה ולפנים כלפנים. מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ (כח).

יכין תפארת

דמיין: כה) טבל של דמאי אף שנגמ"ל. אבל מעשר של דמאי כבר קלטוהו מחילה ואסור להוציאו [רמב"ם פ"ב ממע"ש הל"ט וי"א]: כו) אפילו לת"ק:

משנה

שיצא שצריך להחזיר. ומלאה לומר דאדרבה כל זמן שהוא מבל מותר להוציאו דלא שייך לומר קלטוהו מחיצות שמא לא יבא לידי מעשר שני לעולם אם יפרש עליו ממקום אחר ואינו יהיו תולין הכל. אי יפקה המבל תרומה ומעשר למקום אחר ולא יפקה מעשר שני. והכי איתא בהוספתא הביאה הר"ש דהייטו מעמא דר"ש בן יהודה אליבא דב"ה דסבר אף בנגמרה מלאכתן דשמא לא יבאו לידי מעשר שני לאוכלם פ"ם. והשתא א"ש דנקט פלוגתייהו דוקא כשהוציאן והפנים מהן מעשר שני דאינגי מלתא בתפרא דקלטוהו מחיצות ולא מלאכתה לה אלא לאחר שיצא והפנים דאילו הפרים בפנים מיד קלטוהו לכ"ע. אלא דבירושלמי משמע דאחר שנגמרו שלאכתן היו יכול להפרים עליהן ממקום אחר וכן פסק הרמב"ם פ"ב דין יו"ד בהדיה. ולפ"ז ל"ל דמשום דבוטה נקט הכי ולא מבטיח להוציאן דאחרת אלא אינו אוצרן יחוד. ומשום דאכמי לא אשמועי' תנא עיקר דין זה דמעשר שני שיצא צריך להחזירו אני לא הכא ונראה מהכאן הוא שהבאר הרמב"ם פ"ב מעבר והוציאן יחזרו ויאכלו בירושלים והרב בתשובה לאלף הראה מקומו בתוליין ד' ס"ת ולכ"ד משמעתא היא ודברי הו' שם בתוליין ג"כ ל"ע בזה אבל אין לפרש דלהוציאן לכתחלה אסור אף בלא נגמרו דכל כס"ג הו"ל לפרושי בהדיה ונם לא מתבאר דהני ודאי לא שייך בהו קלישת מחילה שמא לא יבאו לידי מעשר לעולם כלפי': ן מכנגד החומה ולפנים כלפנים. פי' הר"ב והייטו דתנן במס' מעשרות ובירושלים הלך אחר הגוף ע"כ וכ"כ הרא"ש כאן והר"ם במס' מעשרות. ולפ"ז המשניות לא פליגי והלכתא דאוכלין כנגד החומה כדהכא. ונם לפי פי' רש"י דלא אחר הגוף דמתני' דהתם אחזיא כר"י ודאי דהלכתא כרבנן וכמתני' דהכא. ול"ע מל הרמב"ם שפסק כפ"ב דהולכין נמי אחר הגוף להתיר שאם טפו במתן אין אוכלין התחיו ואין פודין. ופשטא דמתני' דמשנה דפודין דכל מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ. ומתוך הסברא נמי לא שייך לומר הכא גילך אחר העיקר או אחר הגוף דוקא כשאינו דין על גילוין של אילן זה כיון עומד בארץ ופשה לא"ל אם פירותיו מיוחדין במעשר שייך לומר הולכין אחר העיקר שהשם יוקרן וחשובין כאילו נגלין שם וכדאמר התם בתס' מעשרות דבזה הולכין אחר העיקר. אבל כאן דלא נגילו עסקינן אלא פירות דאתו מעצמה ומוכחין בעיקרו או בטוטו. פשיטא דאזלינן בתר

יכין ישראל יכין

כז) מן חומות ירושלים: כח) דרך חוץ החומה אכיל מע"ש. ואף דבפ"ג דמעשר סי' ע"ג לא תני הכי התם ר"י והכא רבנן [כמכות די"ב ב']. וצ"ל

ראשונה

מקום הנחתן ובלקחמי מכנגד החומה הולכין. ומ"ש הכ"מ דהרמב"ם מפרש מתני' דהתם לענין פדיון אילן פודין בגוטו שבחוץ. לא יתכן דהא התם אחר הגוף קתני. ואדרבה הא דאין פודין מקום דאחר העיקר שדינן ליה. ובלע"ד דהרמב"ם לא נימא ליה לפרש כפי' הר"ש והר"ב דאחר הגוף דהתם הייטו מכנגד החומה דהכא. דכיון דהולכין אחר החומה הו לא שייך לחיתר אחר הגוף אי אחר העיקר שהכי אין אנו מבינתין לא בגוף ולא בעיקר אלא בחומה נבד. ולא נימא ליה נמי בפירש"י דרב אשי מוקי מתני' דהתם כר"י דא"כ קתני מעשרות אחדדי. אלא מפרש דרב אשי סבר דודאי מדאורייתא עיקר הדין כמתני' דהכא אלא דמתני' דהתם להחמיר מדרבנן אמרה דאלו בחומה לבד מעשרין אלא אף אחר הגוף שהוא חוץ לחומה נידון כאילו הוא תוך החומה לענין אילן פודין הואיל ועיקרו בפנים הרי כאילו ככנס. אבל איפכא בשהגוף בפנים אין דין אותו כאילו הוא בחוץ שלא נאחזו אלין דרך מעשר לגמרא אלא ליכנס וכיון דכל עיקר הך מלתא נזרה דרבנן מתבטלא שלא בחמירו אלא שהגוף יחשב כנכנס ולא כיוצא. ויותר נראה דהרמב"ם לא תפיעות דרב אשי הוא אם אלא מירושלמי דבני בתי הבדים בשמוון דאמר התם דאמ"ב דבתר פתחן אזלי' מ"מ ניחוש נם אלין לחומרא. וה"ה בני אילן הולכין אחר הגוף לחומרא אלא ש"ש דבני בתי בדים כתב שם דמדרבנן אחמיר אף באלין בפנים ופתחן לחוץ אלין פודין באלין ונם אין אוכלין אלמא דיחון נמי כיוצא מדרבנן ומ"ש מאילן: מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ. הכא לא מני אלא שאחד מהם בפנים או עיקרו או גופו והשני בחוץ. וכן בבתי הבדים לא מני אלא פתחן בפנים וחלאן בחוץ או גופו אלא מני נמי פתחן בפנים ובחוץ וחלאן בפנים ובחוץ מה דינו. ובאילן עיקרו ונופו בחוץ ובפנים נמי לא מני הכא כדאמר לקמן בני לבמות בעיות בקודם ובחול ופחותות לקודם ולחול. משום דבני לבמות בשהגה דינו דאי פתחן לבד אחד לבד אזלי' בתר פתחן לחוד. וכשפתחן בשניהם הולכין כנגד החומה. אבל באילן ובתי הבדים דאפי' באחד מהן לבד בבפנים ובשני בחוץ אין הולכין רק כנגד החומה הו לא צריך למימר כשבשניהם לבאן ולבאן דהולכין כנגד החומה דב"ש הוא. ומיהו נ"ש לפי שעמ ירושלמי והרמב"ם דלחומרא אזלינן אחר הגוף שחוץ לחומה. וכן בבתי הבדים כשאלין בחוץ. אי אמתריכן

נמי

ציונים

והדמאי. דמאי פ"ל מ"ב מ"ו עם: ן אילן. מעשר יב. פי"ו שם מ"ו:

חלופי גרסאות

ן ונוטה לחוץ נד"ם ונוטה לחוץ כלחוץ ומה שנכנסים ניפה. בחוץ נד"ל לחוץ וכ"ה בירושלמי.

תוספות הרשים

משנה ו [תוי"ט ד"ה] והדמאי כו' ק' מירושלמי עכ"ל. לא ידענו היאך משמע שם בסר"ב דאיירי במעשר הא דבריו שם כדברי הר"ש וכר"ש ע"ב ל"ל שמפרש התם בטבל דמאי דשיים שם בהר"ש ואיכא דבני אפילו טבלי בב"ג דמ"ש ע"ל ואין לומר דכוון לרשב"ג דמ"ש כלון הלכב"ג לא הוזר אלא לחוצה לעזרה ולא לפנים כמ"ש הר"ש כאן בשם הירוש' ל"ו מפרש התם בטבל דמאי וכוונתו לרשב"ג דמתיר כאן בטבל ודאי ול"ב גם הר"ב בסמוך שם אחר פירוש הר"ש ל"ל דמפרש התם בטבל דמאי כל"ל לפי' הר"ש והר"ב מיהו כ"ל דאפי' לפ"ד הירוש' מלינן לפרוש שם במעשר דמאי דהא לא אמרת התם ומפרש ויש לפרש

תוספות רע"ק

משנה ו [אות יב] בהרמ"ב ד"ה והדמאי שבל של דמאי) משמע דוקא טבל אבל מ"ש של דמאי אינו נכנס ויוצא ומש"ה הוצרך לפרש דהך סיפא לת"ק איצטריך וכ"ב הר"ש בפשיטות ואף שהרמב"ם בפי' כתב כי מ"ש של דמאי נכנס ויוצא מ"מ בחבורו חזר בו שכתב (בפ"ב ה"מ) מ"ש שנכנס לירושלים אפי' של דמאי אסור להוציאו וכתב הכ"מ להדיא מפרש בירושלמי דאיתא התם א"ר זעירא ובלבד בפירות שהן טבולין לדמאי הא דמאי עצמו כבר הפסקן מחיצות:

תוס' אנשי שם

ן בשבשנה אילן כו'. והקשו בתוס' מכות יב. תומה דבשלוי כיצד אוכלין תמרי' דגנין לא נתקדשו ול"ב הוא מע"ש אין אוכלין על אילן ו"ל דמיירי שנעשו מוטעין בלאן בהם ד' ולא תכיר והוי כאילו עומד בארוב נגד הקרקע ועי"ל דמיירי באילן שנעשו מרובין ואויר ירושלים ירושלים ע"כ ופי' ל"ל שכוונת התוס' שאפי' באילן שנעשו מרובין נמי דינו כאויר ואינו דומה לענין דהתם אמרי' גוד אסיק מחיצתא ודינם כמו עליות אבל אילן שאין לו מחיצות דינו כאויר ומה שביים ואויר ירושלים כירושלים קאי נמי אחיצות הראשון. כ"ל פשוט בכוונת דבריהם ולא כמהרש"ל שם. (אמתחת בנימין). ושמלית פי"ל משנות: במשנה מכנגד החומה כו'. הכא לא נחית אלא

תפארת ישראל

מחילה: כו) אפילו לת"ק: כז) אם אינו נגמר מלאכתו: כח) אם אינו נגמר מלאכתו: כט) אם אינו נגמר מלאכתו: ל) אם אינו נגמר מלאכתו: לא) אם אינו נגמר מלאכתו: לב) אם אינו נגמר מלאכתו: לג) אם אינו נגמר מלאכתו: לד) אם אינו נגמר מלאכתו: לה) אם אינו נגמר מלאכתו: לו) אם אינו נגמר מלאכתו: לז) אם אינו נגמר מלאכתו: לח) אם אינו נגמר מלאכתו: לט) אם אינו נגמר מלאכתו: מ) אם אינו נגמר מלאכתו: מא) אם אינו נגמר מלאכתו: מב) אם אינו נגמר מלאכתו: מג) אם אינו נגמר מלאכתו: מד) אם אינו נגמר מלאכתו: מה) אם אינו נגמר מלאכתו: מו) אם אינו נגמר מלאכתו: מז) אם אינו נגמר מלאכתו: מח) אם אינו נגמר מלאכתו: מט) אם אינו נגמר מלאכתו: נ) אם אינו נגמר מלאכתו: נא) אם אינו נגמר מלאכתו: נב) אם אינו נגמר מלאכתו: נג) אם אינו נגמר מלאכתו: נד) אם אינו נגמר מלאכתו: נה) אם אינו נגמר מלאכתו: נו) אם אינו נגמר מלאכתו: נז) אם אינו נגמר מלאכתו: נח) אם אינו נגמר מלאכתו: נט) אם אינו נגמר מלאכתו: ס) אם אינו נגמר מלאכתו: סא) אם אינו נגמר מלאכתו: סב) אם אינו נגמר מלאכתו: סג) אם אינו נגמר מלאכתו: סד) אם אינו נגמר מלאכתו: סה) אם אינו נגמר מלאכתו: סו) אם אינו נגמר מלאכתו: סז) אם אינו נגמר מלאכתו: סח) אם אינו נגמר מלאכתו: סט) אם אינו נגמר מלאכתו: ע) אם אינו נגמר מלאכתו: עא) אם אינו נגמר מלאכתו: עב) אם אינו נגמר מלאכתו: עג) אם אינו נגמר מלאכתו: עד) אם אינו נגמר מלאכתו: עה) אם אינו נגמר מלאכתו: עו) אם אינו נגמר מלאכתו: עז) אם אינו נגמר מלאכתו: עח) אם אינו נגמר מלאכתו: עט) אם אינו נגמר מלאכתו: פ) אם אינו נגמר מלאכתו: פא) אם אינו נגמר מלאכתו: פב) אם אינו נגמר מלאכתו: פג) אם אינו נגמר מלאכתו: פד) אם אינו נגמר מלאכתו: פה) אם אינו נגמר מלאכתו: פו) אם אינו נגמר מלאכתו: פז) אם אינו נגמר מלאכתו: פח) אם אינו נגמר מלאכתו: פט) אם אינו נגמר מלאכתו: צ) אם אינו נגמר מלאכתו: צא) אם אינו נגמר מלאכתו: צב) אם אינו נגמר מלאכתו: צג) אם אינו נגמר מלאכתו: צד) אם אינו נגמר מלאכתו: צה) אם אינו נגמר מלאכתו: צו) אם אינו נגמר מלאכתו: צז) אם אינו נגמר מלאכתו: צח) אם אינו נגמר מלאכתו: צט) אם אינו נגמר מלאכתו: ק) אם אינו נגמר מלאכתו: קא) אם אינו נגמר מלאכתו: קב) אם אינו נגמר מלאכתו: קג) אם אינו נגמר מלאכתו: קד) אם אינו נגמר מלאכתו: קה) אם אינו נגמר מלאכתו: קו) אם אינו נגמר מלאכתו: קז) אם אינו נגמר מלאכתו: קח) אם אינו נגמר מלאכתו: קט) אם אינו נגמר מלאכתו: ר) אם אינו נגמר מלאכתו: רא) אם אינו נגמר מלאכתו: רב) אם אינו נגמר מלאכתו: רג) אם אינו נגמר מלאכתו: רד) אם אינו נגמר מלאכתו: רה) אם אינו נגמר מלאכתו: רו) אם אינו נגמר מלאכתו: רז) אם אינו נגמר מלאכתו: רח) אם אינו נגמר מלאכתו: רט) אם אינו נגמר מלאכתו: ש) אם אינו נגמר מלאכתו: שא) אם אינו נגמר מלאכתו: שב) אם אינו נגמר מלאכתו: שג) אם אינו נגמר מלאכתו: שד) אם אינו נגמר מלאכתו: שה) אם אינו נגמר מלאכתו: שו) אם אינו נגמר מלאכתו: שז) אם אינו נגמר מלאכתו: שח) אם אינו נגמר מלאכתו: שט) אם אינו נגמר מלאכתו: ת) אם אינו נגמר מלאכתו: תא) אם אינו נגמר מלאכתו: תב) אם אינו נגמר מלאכתו: תג) אם אינו נגמר מלאכתו: תד) אם אינו נגמר מלאכתו: תה) אם אינו נגמר מלאכתו: תו) אם אינו נגמר מלאכתו: תז) אם אינו נגמר מלאכתו: תח) אם אינו נגמר מלאכתו: תט) אם אינו נגמר מלאכתו: תי) אם אינו נגמר מלאכתו: תיא) אם אינו נגמר מלאכתו: תיב) אם אינו נגמר מלאכתו: תיג) אם אינו נגמר מלאכתו: תיד) אם אינו נגמר מלאכתו: תיה) אם אינו נגמר מלאכתו: תיו) אם אינו נגמר מלאכתו: תיז) אם אינו נגמר מלאכתו: תיח) אם אינו נגמר מלאכתו: תיט) אם אינו נגמר מלאכתו: תיי) אם אינו נגמר מלאכתו: תייא) אם אינו נגמר מלאכתו: תייב) אם אינו נגמר מלאכתו: תייג) אם אינו נגמר מלאכתו: תיד) אם אינו נגמר מלאכתו: תיה) אם אינו נגמר מלאכתו: תיו) אם אינו נגמר מלאכתו: תיז) אם אינו נגמר מלאכתו: תיח) אם אינו נגמר מלאכתו: תיט) אם אינו נגמר מלאכתו: תכ) אם אינו נגמר מלאכתו: תכא) אם אינו נגמר מלאכתו: תכב) אם אינו נגמר מלאכתו: תכג) אם אינו נגמר מלאכתו: תכד) אם אינו נגמר מלאכתו: תכה) אם אינו נגמר מלאכתו: תכו) אם אינו נגמר מלאכתו: תכז) אם אינו נגמר מלאכתו: תכח) אם אינו נגמר מלאכתו: תכט) אם אינו נגמר מלאכתו: תל) אם אינו נגמר מלאכתו: תלא) אם אינו נגמר מלאכתו: תלב) אם אינו נגמר מלאכתו: תלג) אם אינו נגמר מלאכתו: תלד) אם אינו נגמר מלאכתו: תלה) אם אינו נגמר מלאכתו: תלו) אם אינו נגמר מלאכתו: תלז) אם אינו נגמר מלאכתו: תלח) אם אינו נגמר מלאכתו: תלט) אם אינו נגמר מלאכתו: תמ) אם אינו נגמר מלאכתו: תמא) אם אינו נגמר מלאכתו: תמב) אם אינו נגמר מלאכתו: תמג) אם אינו נגמר מלאכתו: תמד) אם אינו נגמר מלאכתו: תמה) אם אינו נגמר מלאכתו: תמו) אם אינו נגמר מלאכתו: תמז) אם אינו נגמר מלאכתו: תמח) אם אינו נגמר מלאכתו: תמט) אם אינו נגמר מלאכתו: תנ) אם אינו נגמר מלאכתו: תנא) אם אינו נגמר מלאכתו: תנב) אם אינו נגמר מלאכתו: תנג) אם אינו נגמר מלאכתו: תנד) אם אינו נגמר מלאכתו: תנה) אם אינו נגמר מלאכתו: תנו) אם אינו נגמר מלאכתו: תנז) אם אינו נגמר מלאכתו: תנח) אם אינו נגמר מלאכתו: תנט) אם אינו נגמר מלאכתו: תס) אם אינו נגמר מלאכתו: תסא) אם אינו נגמר מלאכתו: תסב) אם אינו נגמר מלאכתו: תסג) אם אינו נגמר מלאכתו: תסד) אם אינו נגמר מלאכתו: תסה) אם אינו נגמר מלאכתו: תסו) אם אינו נגמר מלאכתו: תסז) אם אינו נגמר מלאכתו: תסח) אם אינו נגמר מלאכתו: תסט) אם אינו נגמר מלאכתו: תע) אם אינו נגמר מלאכתו: תעא) אם אינו נגמר מלאכתו: תעב) אם אינו נגמר מלאכתו: תעג) אם אינו נגמר מלאכתו: תעד) אם אינו נגמר מלאכתו: תעה) אם אינו נגמר מלאכתו: תעו) אם אינו נגמר מלאכתו: תעז) אם אינו נגמר מלאכתו: תעח) אם אינו נגמר מלאכתו: תעט) אם אינו נגמר מלאכתו: תפ) אם אינו נגמר מלאכתו: תפא) אם אינו נגמר מלאכתו: תפב) אם אינו נגמר מלאכתו: תפג) אם אינו נגמר מלאכתו: תפד) אם אינו נגמר מלאכתו: תפה) אם אינו נגמר מלאכתו: תפו) אם אינו נגמר מלאכתו: תפז) אם אינו נגמר מלאכתו: תפח) אם אינו נגמר מלאכתו: תפט) אם אינו נגמר מלאכתו: תצ) אם אינו נגמר מלאכתו: תצא) אם אינו נגמר מלאכתו: תצב) אם אינו נגמר מלאכתו: תצג) אם אינו נגמר מלאכתו: תצד) אם אינו נגמר מלאכתו: תצה) אם אינו נגמר מלאכתו: תצו) אם אינו נגמר מלאכתו: תצז) אם אינו נגמר מלאכתו: תצח) אם אינו נגמר מלאכתו: תצט) אם אינו נגמר מלאכתו: תק) אם אינו נגמר מלאכתו: תקא) אם אינו נגמר מלאכתו: תקב) אם אינו נגמר מלאכתו: תקג) אם אינו נגמר מלאכתו: תקד) אם אינו נגמר מלאכתו: תקה) אם אינו נגמר מלאכתו: תקו) אם אינו נגמר מלאכתו: תקז) אם אינו נגמר מלאכתו: תקח) אם אינו נגמר מלאכתו: תקט) אם אינו נגמר מלאכתו: תר) אם אינו נגמר מלאכתו: תרא) אם אינו נגמר מלאכתו: תרב) אם אינו נגמר מלאכתו: תרג) אם אינו נגמר מלאכתו: תרד) אם אינו נגמר מלאכתו: תרה) אם אינו נגמר מלאכתו: תרו) אם אינו נגמר מלאכתו: תרז) אם אינו נגמר מלאכתו: תרח) אם אינו נגמר מלאכתו: תרט) אם אינו נגמר מלאכתו: תש) אם אינו נגמר מלאכתו: תשא) אם אינו נגמר מלאכתו: תשב) אם אינו נגמר מלאכתו: תשג) אם אינו נגמר מלאכתו: תשד) אם אינו נגמר מלאכתו: תשה) אם אינו נגמר מלאכתו: תשו) אם אינו נגמר מלאכתו: תשז) אם אינו נגמר מלאכתו: תשח) אם אינו נגמר מלאכתו: תשט) אם אינו נגמר מלאכתו: תת) אם אינו נגמר מלאכתו: תתא) אם אינו נגמר מלאכתו: תתב) אם אינו נגמר מלאכתו: תתג) אם אינו נגמר מלאכתו: תתד) אם אינו נגמר מלאכתו: תתה) אם אינו נגמר מלאכתו: תתו) אם אינו נגמר מלאכתו: תתז) אם אינו נגמר מלאכתו: תתח) אם אינו נגמר מלאכתו: תתט) אם אינו נגמר מלאכתו: תי) אם אינו נגמר מלאכתו: תיא) אם אינו נגמר מלאכתו: תיב) אם אינו נגמר מלאכתו: תיג) אם אינו נגמר מלאכתו: תיד) אם אינו נגמר מלאכתו: תיה) אם אינו נגמר מלאכתו: תיו) אם אינו נגמר מלאכתו: תיז) אם אינו נגמר מלאכתו: תיח) אם אינו נגמר מלאכתו: תיט) אם אינו נגמר מלאכתו: תכ) אם אינו נגמר מלאכתו: תכא) אם אינו נגמר מלאכתו: תכב) אם אינו נגמר מלאכתו: תכג) אם אינו נגמר מלאכתו: תכד) אם אינו נגמר מלאכתו: תכה) אם אינו נגמר מלאכתו: תכו) אם אינו נגמר מלאכתו: תכז) אם אינו נגמר מלאכתו: תכח) אם אינו נגמר מלאכתו: תכט) אם אינו נגמר מלאכתו: תל) אם אינו נגמר מלאכתו: תלא) אם אינו נגמר מלאכתו: תלב) אם אינו נגמר מלאכתו: תלג) אם אינו נגמר מלאכתו: תלד) אם אינו נגמר מלאכתו: תלה) אם אינו נגמר מלאכתו: תלו) אם אינו נגמר מלאכתו: תלז) אם אינו נגמר מלאכתו: תלח) אם אינו נגמר מלאכתו: תלט) אם אינו נגמר מלאכתו: תמ) אם אינו נגמר מלאכתו: תמא) אם אינו נגמר מלאכתו: תמב) אם אינו נגמר מלאכתו: תמג) אם אינו נגמר מלאכתו: תמד) אם אינו נגמר מלאכתו: תמה) אם אינו נגמר מלאכתו: תמו) אם אינו נגמר מלאכתו: תמז) אם אינו נגמר מלאכתו: תמח) אם אינו נגמר מלאכתו: תמט) אם אינו נגמר מלאכתו: תנ) אם אינו נגמר מלאכתו: תנא) אם אינו נגמר מלאכתו: תנב) אם אינו נגמר מלאכתו: תנג) אם אינו נגמר מלאכתו: תנד) אם אינו נגמר מלאכתו: תנה) אם אינו נגמר מלאכתו: תנו) אם אינו נגמר מלאכתו: תנז) אם אינו נגמר מלאכתו: תנח) אם אינו נגמר מלאכתו: תנט) אם אינו נגמר מלאכתו: תס) אם אינו נגמר מלאכתו: תסא) אם אינו נגמר מלאכתו: תסב) אם אינו נגמר מלאכתו: תסג) אם אינו נגמר מלאכתו: תסד) אם אינו נגמר מלאכתו: תסה) אם אינו נגמר מלאכתו: תסו) אם אינו נגמר מלאכתו: תסז) אם אינו נגמר מלאכתו: תסח) אם אינו נגמר מלאכתו: תסט) אם אינו נגמר מלאכתו: תע) אם אינו נגמר מלאכתו: תעא) אם אינו נגמר מלאכתו: תעב) אם אינו נגמר מלאכתו: תעג) אם אינו נגמר מלאכתו: תעד) אם אינו נגמר מלאכתו: תעה) אם אינו נגמר מלאכתו: תעו) אם אינו נגמר מלאכתו: תעז) אם אינו נגמר מלאכתו: תעח) אם אינו נגמר מלאכתו: תעט) אם אינו נגמר מלאכתו: תפ) אם אינו נגמר מלאכתו: תפא) אם אינו נגמר מלאכתו: תפב) אם אינו נגמר מלאכתו: תפג) אם אינו נגמר מלאכתו: תפד) אם אינו נגמר מלאכתו: תפה) אם אינו נגמר מלאכתו: תפו) אם אינו נגמר מלאכתו: תפז) אם אינו נגמר מלאכתו: תפח) אם אינו נגמר מלאכתו: תפט) אם אינו נגמר מלאכתו: תצ) אם אינו נגמר מלאכתו: תצא) אם אינו נגמר מלאכתו: תצב) אם אינו נגמר מלאכתו: תצג) אם אינו נגמר מלאכתו: תצד) אם אינו נגמר מלאכתו: תצה) אם אינו נגמר מלאכתו: תצו) אם אינו נגמר מלאכתו: תצז) אם אינו נגמר מלאכתו: תצח) אם אינו נגמר מלאכתו: תצט) אם אינו נגמר מלאכתו: תק) אם אינו נגמר מלאכתו: תקא) אם אינו נגמר מלאכתו: תקב) אם אינו נגמר מלאכתו: תקג) אם אינו נגמר מלאכתו: תקד) אם אינו נגמר מלאכתו: תקה) אם אינו נגמר מלאכתו: תקו) אם אינו נגמר מלאכתו: תקז) אם אינו נגמר מלאכתו: תקח) אם אינו נגמר מלאכתו: תקט) אם אינו נגמר מלאכתו: תר) אם אינו נגמר מלאכתו: תרא) אם אינו נגמר מלאכתו: תרב) אם אינו נגמר מלאכתו: תרג) אם אינו נגמר מלאכתו: תרד) אם אינו נגמר מלאכתו: תרה) אם אינו נגמר מלאכתו: תרו) אם אינו נגמר מלאכתו: תרז) אם אינו נגמר מלאכתו: תרח) אם אינו נגמר מלאכתו: תרט) אם אינו נגמר מלאכתו: תש) אם אינו נגמר מלאכתו: תשא) אם אינו נגמר מלאכתו: תשב) אם אינו נגמר מלאכתו: תשג) אם אינו נגמר מלאכתו: תשד) אם אינו נגמר מלאכתו: תשה) אם אינו נגמר מלאכתו: תשו) אם אינו נגמר מלאכתו: תשז) אם אינו נגמר מלאכתו: תשח) אם אינו נגמר מלאכתו: תשט) אם אינו נגמר מלאכתו: תת) אם אינו נגמר מלאכתו: תתא) אם אינו נגמר מלאכתו: תתב) אם אינו נגמר מלאכתו: תתג) אם אינו נגמר מלאכתו: תתד) אם אינו נגמר מלאכתו: תתה) אם אינו נגמר מלאכתו: תתו) אם אינו נגמר מלאכתו: תתז) אם אינו נגמר מלאכתו: תתח) אם אינו נגמר מלאכתו: תתט) אם אינו נגמר מלאכתו: תי) אם אינו נגמר מלאכתו: תיא) אם אינו נגמר מלאכתו: תיב) אם אינו נגמר מלאכתו: תיג) אם אינו נגמר מלאכתו: תיד) אם אינו נגמר מלאכתו: תיה) אם אינו נגמר מלאכתו: תיו) אם אינו נגמר מלאכתו: תיז) אם אינו נגמר מלאכתו: תיח) אם אינו נגמר מלאכתו: תיט) אם אינו נגמר מלאכתו: תכ) אם אינו נגמר מלאכתו: תכא) אם אינו נגמר מלאכתו: תכב) אם אינו נגמר מלאכתו: תכג) אם אינו נגמר מלאכתו: תכד) אם אינו נגמר מלאכתו: תכה) אם אינו נגמר מלאכתו: תכו) אם אינו נגמר מלאכתו: תכז) אם אינו נגמר מלאכתו: תכח) אם אינו נגמר מלאכתו: תכט) אם אינו נגמר מלאכתו: תל) אם אינו נגמר מלאכתו: תלא) אם אינו נגמר מלאכתו: תלב) אם אינו נגמר מלאכתו: תלג) אם אינו נגמר מלאכתו: תלד) אם אינו נגמר מלאכתו: תלה) אם אינו נגמר מלאכתו: תלו) אם אינו נגמר מלאכתו: תלז) אם אינו נגמר מלאכתו: תלח) אם אינו נגמר מלאכתו: תלט) אם אינו נגמר מלאכתו: תמ) אם אינו נגמר מלאכתו: תמא) אם אינו נגמר מלאכתו: תמב) אם אינו נגמר מלאכתו: תמג) אם אינו נגמר מלאכתו: תמד) אם אינו נגמר מלאכתו: תמה) אם אינו נגמר מלאכתו: תמו) אם אינו נגמר מלאכתו: תמז) אם אינו נגמר מלאכתו: תמח) אם אינו נגמר מלאכתו: תמט) אם אינו נגמר מלאכתו: תנ) אם אינו נגמר מלאכתו: תנא) אם אינו נגמר מלאכתו: תנב) אם אינו נגמר מלאכתו: תנג) אם אינו נגמר מלאכתו: תנד) אם אינו נגמר מלאכתו: תנה) אם אינו נגמר מלאכתו: תנו) אם אינו נגמר מלאכתו: תנז) אם אינו נגמר מלאכתו: תנח) אם אינו נגמר מלאכתו: תנט) אם אינו נגמר מלאכתו: תס) אם אינו נגמר מלאכתו: תסא) אם אינו נגמר מלאכתו: תסב) אם אינו נגמר מלאכתו: תסג) אם אינו נגמר מלאכתו: תסד) אם אינו נגמר מלאכתו: תסה) אם אינו נגמר מלאכתו: תסו) אם אינו נגמר מלאכתו: תסז) אם אינו נגמר מלאכתו: תסח) אם אינו נגמר מלאכתו: תסט) אם אינו נגמר מלאכתו: תע) אם אינו נגמר מלאכתו: תעא) אם אינו נגמר מלאכתו: תעב) אם אינו נגמר מלאכתו: תעג) אם אינו נגמר מלאכתו: תעד) אם אינו נגמר מלאכתו: תעה) אם אינו נגמר מלאכתו: תעו) אם אינו נגמר מלאכתו: תעז) אם אינו נגמר מלאכתו: תעח) אם אינו נגמר מלאכתו: תעט) אם אינו נגמר מלאכתו: תפ) אם אינו נגמר מלאכתו: תפא) אם אינו נגמר מלאכתו: תפב) אם אינו נגמר מלאכתו: תפג) אם אינו נגמר מלאכתו: תפד) אם אינו נגמר מלאכתו: תפה) אם אינו נגמר מלאכתו: תפו) אם אינו נגמר מלאכתו: תפז) אם אינו נגמר מלאכתו: תפח) אם אינו נגמר מלאכתו: תפט) אם אינו נגמר מלאכתו: תצ) אם אינו נגמר מלאכתו: תצא) אם אינו נגמר מלאכתו: תצב) אם אינו נגמר מלאכתו: תצג) אם אינו נגמר מלאכתו: תצד) אם אינו נגמר מלאכתו: תצה) אם אינו נגמר מלאכתו: תצו) אם אינו נגמר מלאכתו: תצז) אם אינו נגמר מלאכתו: תצח) אם אינו נגמר מלאכתו: תצט) אם אינו נגמר מלאכתו: תק) אם אינו נגמר מלאכתו: תקא) אם אינו נגמר מלאכתו: תקב) אם אינו נגמר מלאכתו: תקג) אם אינו נגמר מלאכתו: תקד) אם אינו נגמר מלאכתו: תקה) אם אינו נגמר מלאכתו: תקו) אם אינו נגמר מלאכתו: תקז) אם אינו נגמר מלאכתו: תקח) אם אינו נגמר מלאכתו: תקט) אם אינו נגמר מלאכתו: תר) אם אינו נגמר מלאכתו: תרא) אם אינו נגמר מלאכתו: תרב) אם אינו נגמר מלאכתו: תרג) אם אינו נגמר מלאכתו: תרד) אם אינו נגמר מלאכתו: תרה) אם אינו נגמר מלאכתו: תרו) אם אינו נגמר מלא

ובירושלם הולך אחר הגוף. כלומר אף אחר הגוף: בתי הבדים. שעוגרים בהם שמן ורגילים היו לעשות בתים הללו בחומת המדינה: שפתחיהן לפנים. מחומת ירושלם והללן חוץ לחומת ירושלם: מכנגד החומה ולפנים כלפנים. ואוכלים שם מעשר שני וקדשים קלים. ואין פודין שם מעשר שני: מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ. ואין אוכלים שם מעשר שני וקדשים ופודים שם מעשר שני: **ח** הלשכות בנויות בקודש. בעזרה: ופתוחות לחול. להר הבית: וגגותיהן קודש. והוא סרו גגותיהן שוות לקרקע העזרה. כגון שהיתה הלשכה בשפוע ההר שאם אין גגותיהן שוות לקרקע העזרה קיימת לן דעליות וגגות לא נתקדשו: תוכן קודש. לשחיטת קדשים קלים ולאכילת קדשי קדשים ולהתחייב עליהן

מכנגד הקודש ולקודש. קודש. מכנגד החול ולחול. חול:

ברתי הבדים [מ"ב] שפתחיהן לפנים [מ"ג] והללן לחוץ. או שפתחיהן לחוץ והללן לפנים. ב"ש אומרים הכל כלפנים [מ"ד]. ובית הלל אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים [מ"ה]. מכנגד החומה ולחוץ בלחוץ [מ"ו] **ח** הלשכות [מ"ז] בנויות בקודש [מ"ח] ופתוחות לחול [מ"ט]. תוכן חול וגגותיהן קודש [נ"א]. בנויות בחול ופתוחות לקודש. תוכן קודש וגגותיהן חול [נ"ב]. בנויות בקודש ובחול. ופתוחות לקודש ולחול. תוכן וגגותיהן

מעשר

ה"ג. שפתחיהן לפנים נד"ם שפתחיהן לפנים בש"א ומה שגיגים ליתא: **ח** הלשכות בנויות נפפתים הלשכות הבנויות.

ומכנגד החומה ולחוץ אין אוכלים שם ואין פודין שם להחמיר. היה הללו לפנים ופתחיהן לחוץ מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ פודין בו ואין אוכלין. ומכנגד החומה ולפנים אין אוכלין שם ואין פודין להחמיר ע"כ. ואע"ג דהשתא נמי אין שייס מקדש וירושלים מ"מ איכא בתרוייהו נפקותא בענין פתיחתן להיכן הוא. וכתב הכ"מ דדברי הרמב"ם מהירושלמי והעתיקו לירושלמי וכתב שמתוך דברי הרמב"ם נראה שאין נוסחא של ירושלמי הזאת מכוונת וים בה טעות סופר וק"ל עכ"ל. ולי נראה כללו הא דהרמב"ם אין הנוסחא מכוונת וק"ל אם הענין שם ואין להאריך כאן. אך לפי שהרמב"ם בפירושו לא כתב כלום מן הירושלמי אלא הניח המשנה כפשטה. ואחריו נמשך הר"ב. אפשר לי לומר שכשחיבר פירוש המשנה לא היתה לו אלא הנוסחא זו המסובכת ואח"כ בחבורו נזדמנה לו נוסחא הנכונה ואליבה הוא שכתב כן בחבורו] **מכנגד** החומה ולפנים וכו'. מ"ש הר"ב וקדשים קלים. מהירושלמי. ודלא פירשו כך גבי חילן. משום דבשר אין רגילין לאכול תחת חילן שהוא טומד בחויר השמים אבל פירות ומאר דברים הנלקחים בכסף מעשר שאינו בשר רגילין לאכול בחויר השמים תחת חילן: **ח הלשכות** בנויות בקודש ופתוחות לחול. כה"ג דתנן במשנה ו פרק ב דמדות דבנויות בעזרת ישראל ופתוחות לעזרת נשים. [*והכא שפירש הר"ב ופתוחות לחול להר הבית והוא לשון רש"י דפרק כילד בולין דף פו. א"כ בעזרה שבהבו הר"ב כאן ורש"י שם הוא בעזרת נשים

מלאכת שלמה

מחיצות איכא בעלמא בין בפנים בין בחוץ חדא נקולא וחדא לחומרא חומר בפנים מבחוץ שבחוץ יכול לפדותן בפנים אינו יכול לפדותן דקלפי ליה מחיצות וחומר בחוץ מבפנים דבחוץ אינו נאכל בלא פדיון ובפנים אוכלו בלא פדיון וא"כ פליגא אהכיא דמשבת מעשרות בש"ם המעביר דתנן התם וירושלים הלך אחר הגוף ואמרי' התם בירוש' דאי עיקרו לפנים והעלהו לדרך עיקר לכבר קלטו עיקר ומוקי לה בש"ם דהכא. ובפ' אלו הן הגולין דמיקן להו אהדדי ומסני דמתני' דהכא כרבנן ומתני' דהתם כר' יהודה ור' יהודה אית ליה גבי מעשר שני דבמערה הלך אחר פתחה ובחילון הלך אחר גופו*: בש"א הכל בלפנים. דכשפתחן תוך ירושלם דמעשר שני הנכנס בו דרך פתחן נכנס קולפין אותו פתחן ובשפתחן לחוץ כיון דכל חלון לפנים אין דרך להניח מה שמכניסין לבית בפתח אלא להכניסו לחלון וקלטו חלון והוציא וחלון לפנים כלפנים הן ואוכלין שם קדשים קלים ומעשר שני בלא פדייה וכ"ש שאין פודין שם. מכנגד החומה ולפנים כלפנים כשכל חלון לחוץ אע"ג דפתחן לפנים פשיטא דהן כלחוץ אלא כשחיין לפנים

הגהה לבון פתכס הר"ם ז"ל פירש ר"ע ז"ל והיינו דתנן במסכת מעשרות וירושלים הלך אחר הגוף כלומר אף אחר הגוף שם פי' דאלוי' לחומרא וע"כ בפירושו ז"ל וא"כ איך ילדק עם מה שפירש כאן דאלוי' אחר החומה ואין מסגיתן לא בעיקר ולא בגוף בין לקולא בין לחומרא וי"ם ז"ל הכיא בפירושו הסוגיא דפ' אלו הן הגולין ע"ם בפירושו וגם בפי' הרא"ש ז"ל ועיקר הדברים שם אני תירוצים בגמ' תירוץ רב הונא הוא במשנה זאת היא דבנן והכיא דמעשרות היא ר' יהודה עוד יש תירוץ רב אמי שם בגמ' וכפי פי' ר"ם ז"ל הוא דבנן היא ופי' הק

ובה"א. מיי' שם הפ"ו ה הלשכות. פפחים פ. יומא כה. זבחים נו. בריתות. מעש' ומע' דש"מ מיי' פ"ו מהלכות בית הבחירה ה"ז ה ז

תוספות הרשים

לפרש נכנס ויוצא כדי לעמוד ולהחזיקו מבא"כ ודאי אבור ובח"ק דמ"ה דכאן וקמ"ל התם דבדמאי מודה. (הר"ן). אבל לפי' הר"ם והר"ב שמפרשי ומפרה ח"ה לומר כן:

תוס' אנשי שם

אלא לאמתי' הדין מדבריה שחיין בפנים וחיין בחוץ ולא נהיה כאן הבמעגו הגדול בכין פנים לחוץ והלכך לא תנא הכא הא דתנן בפ"ו דפסחים דחלוטת ושוני המומה כלפנים. ומנך אתא דבבר שנה התם. וכיה בזה תמיהת הכ"ר. (ס"ל): **ח** הר"ש ד"ה הלשכות כו' הוא בעזרת נשים כו'. ודבריו המוכים דלי בגוי בהר הבית ופתוח לע"ע היכר כתב הר"ב דחייבין מבוא עומאה הא הטו"ע הבית בעצמו אחין חייבין מבוא עומאה רק במחנה בכיה ע' בפ"ק דכלים מ"ה והו טילף מחיר לבחנו שם בחתנה נויה בהוא ע"ג הא ובהמו פתח אהל מועד כתיב כמבואר בגמ' בזבחים שם ומה שהוכיח מה' הר"ב שכ' שפתוחות להר הבית וע"ג מפסיק בין הר הבית לעזרת אנשים זה ליו דאין ע"ג מפסיק רק בלד מזרח העזרה אבל לצפון ולדרום היה הר הבית מקיף לעזרת אנשים בלי הפסק מע"ג. (עש"ת):

משנה ראשונה

מתי כ"ב אף אם עיקרו וטיפו בפנים ובחוץ וכן בפתחן והללן גבי כהי בדים אם דלמא בכה"ג לא סחמינו: **ובה"ה** אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים. פי' הר"ב ואוכלין שם מעשר שני וקדשים קלים וכו' וה"ה בחילן דלגויל והר"ש כתב גבי חילן כלפנים לאכילת מעשר וקדשים ובילוח מלוטים ע"כ. ובמנס נדחק בתוס' יום טוב: **ח בנויות** בקדש ופתוחות לחול. הכא גבי לשכות אחלי' לכ"ע בתר פתחן. וכירושלים בתמני' דלגויל גבי בתי הבדים לא אחלי' בתר פתחן לפי פי' הר"ב לגויל וכן מסמע בתמ' מכות די"ב דמייתי בריתא ר"י אומר בתפרה הלך אחר פתחה ומשמע התם דיחידאה היא וחכמי' פליגי והתם לפנין ירושלים מייתי אלא שמדברי הרמב"ם משמע גם בבתי בדים קפדינן אפתחן ולא אחפרם מכן

ע

תפארת ישראל

ונ"ל דמדלא קאמר כפשוטו לא יאכלנו אלא לפנים מהחומה ס"מ דהכי מייתי ביושב על הלילן ואוכל אחין שם מחילת החומה: בט) לעולר הטמון והיו בנויין בחומת ירושלים: ל) אוכלים שם קדשים קלים ומע"ש ואין פודין שם מע"ש להאיאו. מיהו בתוספתא קאמר דלב"ש רק לחומרא קאמר כלפנים דהיינו אלא יפדו ולא יוציאו משם. אבל אסור לאכלו שם: לא) ולא מתלקינן לאין פתוח [במשנה פ'] דהכא כך התנו בשעת בנין

יכין

אמה שבין בפתח. ולרמב"ם [פ"ג ממשנ"] **יש פי' אחר**. ולוטו מסכים לגרס שלפניו. א"נ דלרמב"ם משמתינו מיירי בפתוחות לזה ולזה: לב) חדרים: לג) בחומת העזרה: לד) להר הבית: לה) לשחיטה ק"ק ולאכילה ק"ק ולהתחייב בנכנס שם בטומאה. והוא שהיה הגג לקרקע העזרה כגון שהיה הלשכ' בנוי בשפוע ההר דאל"כ קיי"ל גגות ועליות לא נתקדשו: לו) אף שהגג שוה לקרקע העזרה:

יכין

החומה אלא נגיע בפתח. ולרמב"ם [פ"ג ממשנ"] **יש פי' אחר**. ולוטו מסכים לגרס שלפניו. א"נ דלרמב"ם משמתינו מיירי בפתוחות לזה ולזה: לב) חדרים: לג) בחומת העזרה: לד) להר הבית: לה) לשחיטה ק"ק ולאכילה ק"ק ולהתחייב בנכנס שם בטומאה. והוא שהיה הגג לקרקע העזרה כגון שהיה הלשכ' בנוי בשפוע ההר דאל"כ קיי"ל גגות ועליות לא נתקדשו: לו) אף שהגג שוה לקרקע העזרה:

עליהן משום טומאה: ט באב הטומאה. סרן וגבילה וכיוצא בהן: בולד הטומאה. כלי ולד הטומאה דתנן במתני׳ לתו ולד הטומאה שנגע באב הטומאה שהוא טמא מדאורייתא אלא בולד הטומאה דרבנן כגון שנגע בכלים שנטמאו במשקין: יפדה. דמעשר שני שנטמא פודין לאוכל אפילו בירושלים דכתיב (דברים יד) כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה כדכתיב (בראשית מג) וישא משאות מאת פניו אליהם: ויאכל הכל בפנים. אלא יאמרו רואו מעשר שני שנכנס לירושלים ואלא מפני שיש קול למעשר היוצא. אבל אין לחוש כשפורים אותו שמא יאמרו רואו מעשר שני שנפדה בירושלים שאין קול לפדוי: חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ. שכיון שנכנס כשהוא טמא אין המחילה קולטתו: חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים. אבל נטמא בולד הטומאה בחוץ אע״פ שבולד הטומאה של דבריהם נטמא ומן התורה טהור הוא יאכל בחוץ. ובירושלמי מוקי לה כגון שהכניסו על מנת שלא יקלטוהו מחיצות. אבל אם לא

תוספות יו״ט

נסים שהוא בין הר הבית ועזרת אנשים] : ט באב הטומאה. פירש הר״ב סרן וגבלה וכיוצא בהן. השמון בריש מס׳ כלים: י [*רבי יהודה אומר יקבר. עיין במשנה דלקמן] :

ט מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא בין שנטמא באב הטומאה לה). בין שנטמא בוולד הטומאה לח). בין בפנים כז) בין בחוץ לט). בית שמאי אומרים יפדה ויאכל הכל בפנים מ). חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ מא). ובה״א הכל יפדה ויאכל בחוץ. חוץ משנטמא בוולד הטומאה בפנים מב): י הלקוח בכסף מע״ש שנטמא מג). יפדה. רבי יהודה אומר יקבר. אמרו

ח״ג. ט יפדה ויאכל הכל נ״ל יפדה הכל ויאכל ובירושלמי הכל יפדה ויאכל וכ״ה נל״מ ול״ל.

התנה הואיל וגכנס והרי הוא טהור דאורייתא יאכל בפנים: י הלקוח בכסף מעשר שני. פירוש שנקט מדמי מעשר שני: יקבר. הואיל

מלאכת שלמה

וכתב ה״ר שמשון ז״ל בפ׳ איזהו מקומן מסיק בגמרא בחול ופתיחות לקדש דאין שוחטין ואין חייבין ואלו דאוכלין לפי שהתורה רבתה אכילות הרבה לכתיב בחגר אהל מועד יאכלוה ע״כ: ט בין בפנים בין בחוץ. בין שנטמא בפנים בין שנטמא בחוץ נאכלו כ״ש וכ״ה: בש״א הכל יפדה ויאכל בפנים חוץ וכו׳. כל״ל. ומתני׳ ר׳ יהודה היא אבל ר״מ מוקי פלוגתא דב״ש וב״ה בגוונא אחריתא בתוספתא דספ״א דמעשר שני ור״ש בן אלעזר מוקי לפלוגתייהו בגוונא אחריתא ור׳ אליעזר ור׳ עקיבא אית להו סברות אחרות כהנהו סברות דאית ליה לכל חד מינייהו בפ׳ בתרא דשקלים גבי בשר קדשי קדשים: בפני׳ וכתב ה״ר שמשון ז״ל בפ׳ איזהו מקומן מסיק בגמרא בחול ופתיחות לקדש דאין שוחטין ואין חייבין ואלו דאוכלין לפי שהתורה רבתה אכילות הרבה לכתיב בחגר אהל מועד יאכלוה ע״כ: ט בין בפנים בין בחוץ. בין שנטמא בפנים בין שנטמא בחוץ נאכלו כ״ש וכ״ה: בש״א הכל יפדה ויאכל בפנים חוץ וכו׳. כל״ל. ומתני׳ ר׳ יהודה היא אבל ר״מ מוקי פלוגתא דב״ש וב״ה בגוונא אחריתא בתוספתא דספ״א דמעשר שני ור״ש בן אלעזר מוקי לפלוגתייהו אבל בתמורה כתב הכר״ב (וע׳ בפ״מ בירושלמי כאן דמפ׳ דמתלוקת ר״י ובר קפרא הוא אם ראשון עושה שני מה״ת ע״ש) והתו״ה כתב ח״ל והר״ש כ׳ כו׳ וכ״כ הרמב״ם כו׳ דמה״ת אוכל אם משקה כו׳ והוא תמוה דהמעיין בהר״מ שם יראה דאין דבריו דברי הר״ש וכן לא ידעתי מה עמין הא דאוכל ומשקה אין מעמאין ד״א מה״ת לכאן דולד הטומאה סתם תנן ויכול להתפרש באדם שנגע בשרץ דטמא מה״ת וג״ע: בא״ר שנגע בכלים כו׳. ק״ל דא״כ הו״ל כלים שייס דגרת משקין כך הוא שהם לעולם תחנה וכשנגעים בכלים נעשים שניים מדרבנן כמ״ש הר״מ בפ״ז מה׳ אה״ט ה״ב וא״כ אין שני עושה שלישי אלא בתרומה ומעשר דינו כחולין כמ״ש הר״מ שם ספ״ח ולא ידענא מהיכן הוציא הר״מ דבר זה דהר״מ לא פי׳ מידי וכר״ש לא כתב אלא לשון הירוש׳ דמוקי לה בר קפרא בולד הטומאה מדברייהו והא א״ש דר״ל כגון שנטמא המעשר נוגעים במשקין שאין דמשקין תחלה והמעשר משנה שני ובהכי מתרץ נמי דברי הר״מ בתחורו פ״ב מה׳ מע״ש דאכל בכלים שנטמאו במשקין כמ״ש הר״ב לא מתוקמא דלא ומתני׳ נמי לא קתני אלא בולד הטומאה ולפי הא״ל ולד דולד ולא ידענא אמאי לא הטיר בזה אתי״ש ז״ל ולדידי נ״ע. (ס״ל): ד״ה ויאכל ט׳ אלא יאמרו כו׳. משום דטמא באה״ע בפנים צריך להר דטמא בלא הך גזירה היה מותר להוציא לחון כיון דהוי טמא דאורייתא ויכול לסדרם מדאורי׳ אבל בטמא בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ אלא הך טמא אסור לאכלו בחון כיון דמדאורי׳ טהור גמור הוא ואינו יכול לסדרם ונהי דהתמירו חכמים להכריס סדרון ולאכול בכף הסדרון בירושלים בטהרה מ״מ לא הקלו ודאי להוציא הפירות מקדושת המעשר להוציאו לחון. כן היה נראה לאחרה. ואפשר דלמאי דאמרי׳ מחילה לקולא דרבנן גם בטמא בולד הטומאה אלולי הגזירה היה מותר להוציא דסה״ל אמרו וסה״ל אמרו לסדרו מדאורי׳ אלא דאמרו דאם המעשר לחולין נגמרי על ידי הסדרון: ד״ה חוץ מטמא בולד כו׳ על מנת שלא יקלטוהו כו׳. עמ״ש מה שהקשה בשם הר״ש על זה. והרא״ש כתב דלא

יכין תפארת ישראל יכין

לז) כמה וסרץ וכדומה ואפי׳ בטמא במה שנגע בהן: לח) אלו בולד טומאה דאו׳ רק ר״ל בולד הטומאה דרבנן כגון שנגע בכלי שנטמא במשקין דדוקא בולד בכה״ג מודו ב״ה: לט) ר״ל שנטמא בחוץ ואח״כ הכניסו: מ) ר״ל הפירות והפדיון דמע״ש שנטמא נפד׳ לפי׳ בירושלים ואע״כ לאכל רק בפנים שלא יאמרו רואו מע״ש יוצא מירושלים ולא חיישי׳ שיאמרו רואו מע״ש נפדה בירושלים דמין קול

משנה

לו) דפשמא דמתני׳ לא משמע הכי וגם בירושלמי לא מיכרעא. ואפשר לומר דבקדושת עזרה לבכי אזלי׳ אתר פתחן דאשכחן דקפיד רחמנא אפתחן כדאמרי׳ במס׳ זבחים ד׳ ל״ה שלמים שנאכלו קודם פתיחת דלתות האיכל פטולין שנאמר ושחטו פתח וגו׳ וה״ג תנן בפ״ב דתמיד לענין כל הקדשים ומיהו לפי מה דמפרש בגמ׳ דזבחים ד׳ כ״ו דהא דהולכין אחר פתחן אינו אלא לאכילת ק״ק למוד מקום דהכי קרא באהל אהל מועד יאכלוה אבל אין שוחטין שם ואין חייבין עליהן משום טומאה. ג״כ מעיקרא לק״מ דאין ה״נ לא אזלינן גם בלשבות אחר פתחן אלא הוכן קדש דקתני לאכילה למוד דרבי׳ קרא. ומדרבנן אמרי׳ התם דס״ה דאסור לישנם בטומאה. ובנתי הבדיל לעיל נמי מחמירין מדרבנן כה״ג. אבל למייב על הטומאה לא אפשר דמעיל מלין לעזרה וכן בשחוט שם הוי קדשים בחוץ: ט ב״ש אומרים יפדה ויאכל הכל בפנים חוץ כו׳. כי הך פלוגתא דפליגי ב״ש וב״ה הכא פליגי נמי פ״ה דשקלים מ״ו לענין שריפת קדשים שמאין. וכמו דפליגי הכא בר קפרא ור׳ יוחנן בירושלמי דבר קפרא סבר אב מן התורה ולד מדברייהו ול״ו אחר זה וזה דבר תורה. ה״נ פליגי התם. וכולה סוגיא דירושלמי דמקשי לתר ולמר ה״ל מיתה התם. ונראה דבר קפרא ור״ו לא פליגי בעיקר הדין אי ולד מטמא אחרים מן התורה דבו״ע סברי דשני ושלישי הם טמאין באוכלין ומשקין מן התורה כמ״ש הרמב״ם פ״י מהא״ס דין ט׳. אבל פלוגתייהו הכא באיזה ולד פליגי ב״ש וב״ה שיש ולדות שאין מטמאין אחרים מן התורה שאין אוכל מטמא אוכל מן התורה אלא משקה וכמ״ש הר״ב פ״ק דפסחים מ״ז וכן המשקה אין מטמא שום דבר מן התורה כמ״ש הרמב״ם רפ״ז מהא״ס אבל אדם וכלי שנגעו באב הם לחטוא אוכלין ומשקין כלשון הרמב״ם שם בפ׳. והיינו פלוגתייהו דבר קפרא ור״ו הכא. דבר קפרא מוקי פלוגתא דב״ש וב״ה בולד על דבריהם שנטמא המעשר פ״י אוכל ומשקה טמא. ור״ו מוקי לה בולד של תורה שטומאתו של המעשר פ״י לפדוי׳ יש קול ליולא: מא) דבכה״ג הו״ל תרתי לריעותא ואין מה לה קולטתו ולהכי בכה״ג יפדה ורשאי לאכלו גם בחון: מב) ס״ל דוקא בתרתי למעליותא מחילה שנטמא רק בולד הטומאה שמד״ס וכבר נכנס. מיהו דוקא בהכניסו ע״מ שלא יקלטוהו מחיצות דאל״כ אפילו בנטמא בולד בחון מחילה קולטתו כשהכניסו. [ועיין שלים פ״ח מ״ד ומ״ו דפליגי בכה״ג בדומה לזה]: מג) בין בפנים ובין בחוץ: ר״ל

ראשונה

אדם וכלי ובה״ב כאן מפרש כגר קפרא בולד מדבריהם. אלא מ״ש עוד בגון שנגע בכלים שנטמאו במשקין. זה איזו מהירושלמי אלא מדנפשי׳ כ״כ וגם הרא״ש בפירושו כ״כ ולהנם דאמר דאפי׳ נטמאו מאוכלין ומשקין אין טומאה ע״ז אלא מדרבנן כדפי׳. ונפ״מ דשקלים מ״ז כ׳ הר״ב סתם דבולד הטהור מדאורייתא ולא באר יותר אבל בוודאו כדהכא שמייני ע״י ולד של דבריהם. וחוי״ע שם שנג בדברים אלו. ודע דבשקלים שם תני תו פלוגתא דר״א וב״ע דפליגי אב״ש ואב״ה דר״א סבר אין חילוק בין טמאה בפנים ובין טמאה בחון אלא בין אב לולד. וב״ע סבר אין חילוק בין אב לולד אלא בין פנים לחון ומקום טומאתו שם שריפתו ונראה דהכא תרתי ר״א וב״ע דטמאתיהו אתם מקום דזולת מלאת לאכלם טומאה לגבוה לו להטהרה שם: ויאבל הכל בפנים. פי׳ הר״ב שלא יאמרו רואו מילא וכו׳. תמשע מלשון דמעיקר הדין לא שייך קליפת מחילה בטמא שנפדה אלא דמיישי׳ שמא יאמרו שהם אין יודעין שטמא ונפדה. אבל לא יאכל א״כ בטמא באב בחון שכתב כיון שנכנס כשהוא טמא לא קלטוה מחיצות. אלכתי נימוס שמא יאמרו שלא ידעו שטמא. ודוחק לומר דטומאה באב בחון אלא אית ליה. אלא נראה שמא יאמרו לאו דוקא דב״ש סברי כל שקלטוהו מחיצות כשהוא טהור אפי׳ נטמא אח״כ ונפדה בחיקורו אפ״ו וכן נטמא בולד כיון דמדאורייתא טהור קלטוהו מחיצות אבל נטמא באב בחון לא קלטוה מחיצות. וב״ה סברי דכל שנטמא לא שייך ביה איסור מחילה אלא שיש חילוק בטומאתו ולד בין נטמא בפנים לנטמא בחון ופריך פ״ז בירושלמי אי טומאתו ולד שייך ביה איסור מחילה כיון דמדאורייתא טהור א״כ נטמא בחון נמי ומוקי לה בהכניסו ע״מ שלא יקלטוהו כמ״ש הר״ב ומיהו אכתי לא מתישב דנטהור נמור מי מהני כי׳ תנאי וה״ל מדאורייתא טהור ופריך לה בירושלמי ומשיק הרא״ש כיון דקליטת מחילה דרבנן בנטמא בחון לא גזור ב״כ ולפ״ז הו לא צריך לאוקמי שהכניסו ע״מ שלא יקלטוהו: י ר״ו אומר יקבר. ומ״מ הא

ונעמרה מליתו וקנה פירות ממעות מעשר שני שוב לא יפדה: שכן נפדה טהור ברחוק מקום. שמעשר שני פודין אותו כשהוא טהור חוץ לירושלם כדכתיב (דברים יד) וכי ירחק ממך המקום וגו'. אבל הלקוח בכסף מעשר אינו נפדה חוץ לירושלם כשהוא טהור. דתנן לעיל בפרק קמא מזיד יעלו ויאכלו במקום ואין הלכה כרבי יהודה: **יא** על ידי עורו. עם עורו: ר' שמעון אומר יפדה. ©וכהא קמיפלגי דתנא קמא סבר אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. ורבי שמעון סבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. ואין הלכה כרבי שמעון: לקחו חי ושחטו ונטמא יפדה. הכא לא פליג רבי יהודה כדפליג לעיל בפירות הלקוחים בכסף מעשר וטמאו דכיון דלקחו חי אין לו ריחוק מקום לפי שיכול להוליכו בכל מקום שירצה הלכך הוי כמעשר שני עצמו. ונפדה כשנטמא. כדרך שנפדה מעשר שני כשנטמא: רבי יוסי אומר יקבר. דמחמיר טפי מר' יהודה וסבר דאע"פ שקנאו חי דינו כפירות הלקוחים בכסף מעשר: לקחו שחוט ונטמא הרי הוא כפירות. וכי היכי דאיפליגו תנא קמא ור'

תוספות יו"ט

יא יקבר על ידי עורו. עיין מה שכתבתי במשנה ו פרק קמא: המשאיל

אמרו לו לרבי יהודה ומה אם מעשר שני עצמו שנטמא הרי הוא נפדה. הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא אינו דין שיפדה. אמר להם לא אם אמרתם במעשר שני עצמו שכן הוא נפדה בטהור ברחוק מקום מד) תאמרו בלקוח בכסף מעשר שאינו נפדה בטהור ברחוק מקום מה): **יא** צבי שלקחו בכסף מעשר ומת. יקבר על ידי עורו מו). רבי שמעון אומר יפדה מז). לקחו חי ושחטו ונטמא יפדה מח). ר' יוסי אומר יקבר מט). לקחו שחוט ונטמא הרי הוא כפירות נ):

המשאיל

חיג. ו ומה נל"ם מח וכ"ה נל"מ ול"ל. הרי הוא ניחוסלמי הרי זה. בטהור נל"ם פרור ונל"ל ובטהור וכן נסמון. ברחוק ניחוסלמי וברחוק וכן נסמון. בכסף ניחוסלמי מכסף. מעשר נל"ם מע"ש: **יא** הוא ניחוסלמי הוא לו.

מלאכת שלמה

דנספרי מפיק מעמא דר' יהודה משום דכתיב הכסף כסף ראשון ולא כסף שני וא"ת דברים פיכי' אמרי' כסף ראשון ואפי' כסף שני וי"ל דה"מ כסף על כסף אבל לחלל שני פעמים פירות על כסף לא וא"ת למה לי קרא בספרי הא טעמא אחריתא איתא ליה לר' יהודה במתני' וי"ל דאסמכתא בעלמא הוא א"כ מרח וכתב לה קרא ע"כ. וסס בספרים כתבו דלר' יהודה דדרים כסף ראשון ולא כסף שני לכך אינו נפדה טהור בריחוק מקום ולא טמא בקירוב מקום דתרוויהו מחד קרא נפקי מגא תוכל שאתו ורבנן לא דרשי כסף ראשון ולא כסף שני וסברי דלקוח טהור נפדה בריחוק מקום וה"ה טמא בקירוב מקום ומתני' דפרכינן מינה נפ' איזהו מקומן דאשכחן דשפל המור וכו' מדקתני הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה דשמעת מינה נטמא אין לא נטמא לא והיינו בריחוק מקום דכה"ג מעשר עצמו נפדה ובעינן אחר לא הוי שפל המור מן העיקר אלמא לקוח לרבנן ממי אינו נפדה טהור בריחוק מקום תירץ ר"י דהתם נפ' איזהו מקומן מיירי מדרבנן ע"כ. ועיין שוד שם נפ' איזהו מקומן בדבריהם ז"ל. ואע"ג דמדקאמר תאמרו בלקוח וכו'. משמע דחכמים מודו ליה לר' יהודה בזה כגון זו אשכחן בפ"ק דתמורה גבי והלא במוקדשין האומר רגלה וכו' כמו שכתבתי שם בתמורה סימן ג' ובר"פ בהמה המקשה ע"ש. ועיין במ"ש לעיל פ' שני סימן ז' גבי הכסף כסף: הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא אינו דין שיפדה. כדתניא בתוספתא א"ל התחמיר בטפלה יותר מן העיקר וקשיא לדידהו נמי תיקשי מאינו שפל המור מן העיקר דמעשר נופים נפדה טהור בריחוק מקום ולא לקוח ותירץ רבינו שמשון ז"ל דמעשר עצמו נפדה כדי לקנות בדמיו בירושלם גרבי שעורה כדכתיב בקרא אבל אם לקח פירות חוץ לירושלם כדי לאכלם בירושלם ה"ז כאילו קנאם בירושלם דלא

יכין — תפארת ישראל — יכין

מד) ר"ל נפדה אפילו כשהוא טהור אם הוא חוץ לירושלים: מה) כפ"א מ"ח דאמרינן במזיד יעלה ויאכל במקום: מו) עם עורו דאין פודין קדשים לאכול לכלבים וכך יין שאוס שקנה במע"ש ונשפך פודהו: מז) דס"ל פודין קדשים להאכילן לכלבים: מח) ובכה"ג מודה ר' יהודה דפליג במשנה י' דהכא שאני מדהיה יכול להוציאו כשהי' חי משא"כ בפירות: מט) ס"ל דדינו כפרי לקוח ממע"ש: נ) ופליגי רבי יהודה וחכמים

כבמשנה

משכח אינם ואכיל ליה. דיינו בנכרפין שיכול לבערו בשבת והכא דלא אפשר בשבת ע"כ צריך לקוברו ואין כאן מקנה לומר מניחן שיקברו דחייבי' דלמא אתי לתיכל מינה וכתב"ש כפ"ה דתרומות והכא אפילו בדבר שאין דרכו להאכל מי צריך לקוברו דדוקא בתרומה ממה כשאין להניחן עד שיקברו דליכא תקלה דתרומה ממהה מותר בסיכה אבל מעשר שני ממה דאסור בסיכה ובכל הנאת כיוצ' כמו שאסור לבער לפי' אין נאכל מי איכא תקלה דסיכה ובאר הגאה ואע"ג דבפ"ק מ"ה אמרי' אם אין מקדם יקברו אתם שהמעשר עאול לא מזלזלינן ביה לקוברו דמהרה ינבה בהמ"ק ויהא נאכל. וכן נקמן פ"ה מ"ז אבל ממה שלטולה אינו נאור יקבר. ובוב נאיתי שזה שכתבנו שמעשר ממה אסור בסיכה כמו בביטור אינו כן דבסדיא אתר בגמ' ביבמות ד' ע"ד מנין למעשר שנעמא שמותר בסיכה דכתיב ולא נתתי ממנו לאת הא לאי דומיא דמת שרי ע"כ. ולא נמצא שם תוכן ע"ז. אבל לא מצאתי בתבורו של הרמב"ם שהשתיקו ולא"ש. ונפ"ז צריך יבוב בתני' אתמי יקבר ולא שרי לאוכלו בהנאה או לאתכל בהנאה ממנו בשבת ביצירו אסור בהלכת הגר וביולה בו אבל לטורפו דרך הפחתה לא לאשכח. ואיתא נמי דצריך קבורה ולא שרפה דהני דלבערו אסור הא בכל דוכתא משמע דוקא בשהנאה ממנו בשבת ביצירו אסור בהלכת הגר וביולה בו אבל לטורפו דרך הפחתה לא לאשכח. ואיתא בסוף תמורה שם קולא בנכרפין אפשר מותר ונקברין אפשר אסור ולמה נאמיר במעשר שני ע"ב דבכל הנכרפין לא חייבי' מעשר שני קיל הא לאינשי כיון שנאכל לגרים ומתון הדיוט הוא לר"ש וכה"ג פי' הר"ב בפ"ה דתרומות לענין דימוע ומ"ת לשעת הרמב"ם בפ"ה דתרומות בדבר שאינו נאכל מי מניחן עד שיקברו. קשה אמאי פסיק ואני הכא יקברו ולא תני יקברו כי אתם ועוד דגבי גבי בתני' דלקתן משמע דאפי' אינו נאכל מי יקבר. וכ"ש דקשה עפי' הר"ם והר"ב שם דגבי יקברו לא חייבי' לתקלה כלל ועי' בתי"ם בפ"י דהנהדרין. ודע ז"ש דתרומה ממאה מותר בסיכה משמע כן להדיא בתו' דיומא ד' פ"ח דתרומות בדבר שאינו נאכל מי מניחן עד שיקברו. קשה אמאי מנין למעשר שני ממה שמותר בסיכה כתבו התו' דס"ד דאסור דהוי כמו ביטור מ"ב גבי תרומה פסיקא דמותר אלא דבשבת ד' כ"ד ע"ב כ' התו' בשם ריב"א דאסור בכל הנאות רק הנאת שריפה בתרומה ממאה ע"ש ואינו יודע ליישבו הא זילוף נמי מותר בה בפ"ק דפסחים: א"ל לר"י ומה אם מע"ש בעצמו שנעמא כו'. לאו ק"ו נמור הוא דאדרבה מעשר עצמו אינם למיתפס פדיונו אבל לקוח לא אינם למיתפס פדיונו והכי אמר בהדיא בגמ' זבחים ד' מ"ע לר"י. אלא עיקר עשמיה דר"י הכא דדרים כסף ראשון ולא כסף שני כמ"ש הר"ם דדרים הכי בספרי וכ"כ התו' שם בזבחים ולית לר"י הכא הכסף כסף ריבה כדאמר בפ' האשה נגמרה מעותה כמ"ש הר"ם והר"ב. ומכמיס דכשי נמי הכא הכסף ריבה והלכך אמרו לר"י אמאי לא דרשת הכסף ריבה דגלי קרא דאינים לתפוס פדיונו והוי ק"ו מעליא. ואמר להם דק"ו פריכא הוא והלכך דרשי' כסף ראשון. ומיהו יש לדקדק הא דאמר אם אמרתם במעשר עצמו שכן נפדה בטהור. ונילף היא נופה בק"ו מה מעשר עצמו נפדה בטהור הלקוח אינו דין שיפדה. וליכא למימר שאמי לקוח שנגמרה מעותו והוי כאילו קנאו בינוסלים שאין לו פדיון כמ"ש הר"ם והתו'. דהא נגמרה מעשר עצמו נמי נפדה אפי' בינוסלים ונילף נמי לקוח שיפדה. ופ"ל דמ"מ הוי פריכא דלקוח לא היה לו שפת פדיון משולם: **יא צבי** שלקחו בכסף מעשר. פי'

תפא"ב

ציונים

יא צבי. מי' עם פ"ח כ"ל

תוספות חדשים

כ' דולב העומאה מגע שרץ ונבלה וכן כ' הרמב"ם בפ"ב מה' מעשר שני דאין הטורה אוכל לא מקנה שנגעו באב הטומאה אין מעמאין דבר אחר כמה שכתב הרמב"ם בפ"ז מהלכות תרומות הטומאה ע"ש. (שם):

תוספות רע"ק

משנה יא [אות יג] בהרע"ב ד"ה ר"ש. ובהא קמיפלגי) והר"ש כתב ומפרש בירושלמי ר'

תוס' אנשי שם

לא קשה טולי מאי דהא אמרי' בפרק שהכל דאמרינן דמחלוקת לקנות וכיון שנעמא בהון אינו בטומאה דרבנן לא גזרו ע"כ:

משנה ראשונה

הא ר"י ס"ל בפ"ב דקידושין מעשר שני ממון הדיוט הוא אלא שחייב לאוכלו בירושלים וזה שאינו ראוי לאוכלה אמאי לא שרי לאוכלו ויהיה בדמיו אלא דכיון דאמר לא אמרתם במעשר שני עצמו שכן הוא נפדה בטהור ברחוק מקום מד) תאמרו בלקוח בכסף מעשר שאינו נפדה בטהור ברחוק מקום מה) אלמא דאי לא אמרתם אמרתם דאינו נפדה אלא בטהור ברחוק מקום אבל בקרוב אינו נפדה אמאי לא אמרי' דאינו נפדה אלא בטהור ברחוק מקום אבל בקרוב א

יב [*המשאיל קנקנים למעשר שני. וז"ל הרמב"ם בפ"ח מהלכות מעשר שני מי שהיה לו יין של מעשר שני והשאיל קנקניו לאותו מעשר]: [*זלף. פירש הר"ב הכנים וכו'. עיין מ"ש במ"ג פרק יט דשבת]: [*זלף לתוכן סתם. פירש הר"ב שהכנים להוכן יין של מבל וכו'. וכן פירש הר"ם. ואין מעם יפה להלק בין רישא לסיפא אבל הרמב"ם פירש אף הסיפא בגוונא דרישא וז"ל ואם נתן לתוך הקנקנים יין מעשר שני סתם ולא פירש שנתן אותן הקנקנים שהורת שאלה כל זמן שלא סתם פי הקנקנים הרי נתנם למעשר כו' ע"כ. נ"כ חסר ובפי' הרמב"ם אשר לפני כל זמן שלא סתם פי הקנקנים אותן הקנקנים הן ברשות המשאיל אבל אם סתם פי הקנקנים הרי נתנם למעשר כו' ואפשר שהיה כך הגירסא לפני הרב תוי"ט בפי' הרמב"ם שלפניו ולא חסר וה"פ ואם נתן כו' ולא פי' כל זמן שלא סתם פי הקנקנים פי' בל זמן שלא נפן לא פי' שנהגם בהורת שאלה ונפן אם נתנם למעשר לאפוקי אפילו אם זלף לתוכן סתם וכל זמן שלא נפן עדיין אשר שהיא לשם שאלה אף שנפן אח"כ לא קנה מעשר ודו"ק:]

יב המשאיל קנקנין למעשר שני (נא) **אף על פי שנפן** (נב) **זלף לתוכן סתם** (נג) **לא קנה מעשר** (נד). **עד שלא נפן** (נה) **לא קנה מעשר** (נו). **משנפן קנה מעשר** (נז). **עד שלא נפן עולות באחד ומאה** (נח).

יב המשאיל קנקנים למעשר שני. וז"ל הרמב"ם בפ"ח מהלכות מעשר שני מי שהיה לו יין של מעשר שני והשאיל קנקניו לאותו מעשר]: [*זלף. פירש הר"ב הכנים וכו'. עיין מ"ש במ"ג פרק יט דשבת]: [*זלף לתוכן סתם. פירש הר"ב שהכנים להוכן יין של מבל וכו'. וכן פירש הר"ם. ואין מעם יפה להלק בין רישא לסיפא אבל הרמב"ם פירש אף הסיפא בגוונא דרישא וז"ל ואם נתן לתוך הקנקנים יין מעשר שני סתם ולא פירש שנתן אותן הקנקנים שהורת שאלה כל זמן שלא סתם פי הקנקנים הרי נתנם למעשר כו' ע"כ. נ"כ חסר ובפי' הרמב"ם אשר לפני כל זמן שלא סתם פי הקנקנים אותן הקנקנים הן ברשות המשאיל אבל אם סתם פי הקנקנים הרי נתנם למעשר כו' ואפשר שהיה כך הגירסא לפני הרב תוי"ט בפי' הרמב"ם שלפניו ולא חסר וה"פ ואם נתן כו' ולא פי' כל זמן שלא סתם פי הקנקנים פי' בל זמן שלא נפן לא פי' שנהגם בהורת שאלה ונפן אם נתנם למעשר לאפוקי אפילו אם זלף לתוכן סתם וכל זמן שלא נפן עדיין אשר שהיא לשם שאלה אף שנפן אח"כ לא קנה מעשר ודו"ק:

**אף על פי שנפן זלף לתוכן סתם לא קנה מעשר. עד שלא נפן לא קנה מעשר: עד שלא נפן. אם קרא לו שם מעשר קודם שסתמן במגופה: אם משנפן. אם לאחר שסתמן במגופה קרא שם מעשר: קנה מעשר. נתפס הקנקן בקדושת מעשר וטעון חלול כמו שהכנים לתוכן יין של מבל קודם שקרא לו שם

פיהן סתום במגופה חשבינן להו כאילו כולן מעורבות זו בזו ושולות באחד ומלא כדין תרומה שנתערבה בחולין: *משגפן מקדשות בכל שהן. ואפילו אחד באלף אינן עולות וימכרו כולן לכהן בדמי תרומה חוץ מאחת שבהן שנטולה הכהן בלא דמים: עד שלא גפן תורם מאחת על הכל. דחשיב מוקף:

יג מפתח ומערה לגת. אם בא לתרום מאחת על הכל אחר שגפן צריך לערותן לגת: ואינו צריך לערות. דסגי להו בפתיחה כדמעיקרא: בד"א. דאם לאחר שגפן קרא שם קנה מעשר את הקנקנים: במקום שדרכן למכור סתומות. דבכי האי גוונא בירושלם הקנקן פתוחות. ואין הקנקן מפל ליין לא קנה קריאת שם מעשר לקנקן. וכפירוש הר"ב כן פירש הר"ם. וקשה דלפירושם לא ילא לחולין דהכן קאי אקונה במעות מעשר בירושלים דפ"ק ועיקר דינא דאתן קיימין ביה חבר מן הספר [*ועוד דבמה דברים אמורים לא קאי אדסמיך ליה]. והרמב"ם מפרש לכולה מתני' לענין המוכר ליין במעות מעשר שני דלבית שמאי כשפותח ומערה גילה דעתו שאינו מוכר הקנקן ולא הקנקן לחולין ולבית הלל סגי בפתיחה לגלות דעתו שאינו מוכר הקנקן. ובמה דברים אמורים במקום שדרכן למכור סתומות. אבל במקום שדרכן למכור פתוחות מודים בית הלל דכשלא ערה מכר ג"כ הקנקן. ותימה ממתני' ג בפ"ק סתומות במקום שדרכן למכור סתומות ילא קנקן לחולין. ופירש שם לענין שלא קנאו בדמי מעשר שני לקנקן והכא הוי הדין דדוקא כשפתחו אף לבית הלל. [*ועיין עוד לקמן]. ובחבורו ריש פ"ח מפרש לענין דהכן בפ"ק כדי יין סתומות מקוש שדרכן למכור סתומות ילא קנקן לחולין. וקאמרי ב"ש דלא מקרי פתוחות אלא עד שיפתח ויערה לגת. וב"ה קאמרי אאין צריך לערות וקאמר מתני' בד"א שצריך לב"ה מיהא לפתוח במקום שדרכן למכור סתומות אבל במקום שדרכן למכור פתוחות אפילו מכרן סתומות לא ילא הקנקן לחולין. והשיגו הראב"ד דמשמע דמפתח ומערה כדי שלא ילא לחולין. וכן כתב הרמב"ם

ומשגפן מקדשות בכל שהן נט). עד שלא גפן תורם מאחת על הכל ס). ומשגפן תורם מכל אחת ואחת: יג בשא מפתח ומערה לגת סא). ובית הלל אומרים מפתח ואינו צריך לערות. במה דברים אמורים סב) במקום שדרכן למכור סתומות סג).

אבל

מלאכת שלמה

המלקח כן פי' ר"ם ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל פירש זולף לתוכן סתם מעשר אלא שלא פירש שנתן אותן הקנקנים בתורת שאלה למעשר וכרישא דלא פליג בין גפן ללא גפן מיירי שפירש בהדיא שהן לבד מושאלים למעשר שני וכן פירש ר"ם ג"כ. הרש"ם ז"ל. ושוד פירש ז"ל משגפן מקדשות בכל שהן כדתנן בפ"ג דערלה וחביות סתומות בהדי דברים שאוסרין בכל שהן. על שלא גפן פי' קרא שם והכי מיפרשא טולה מתני' בירושלמי. תורם מאחת על הכל בדין תורם מן המוקף מיירי וא"ל אם בא לקרות שם בחביות של יין אם עד שלא סתם את פיהם בא לקרות שם תרומה ולהורמן תורם מאחת על הכל דכיון דפתוחות הן רשויות

יכין תפארת ישראל בועז

קנקן תרומה בק' חולין: נט) דמדחשיב לא בטל אפי' באלף וימכרם לכהן בדמי תרומה חוץ מאחד שנטל הכהן בחנם: ס) והשיב מוקף (א): סא) לפע"ד קאי אזולף לתוכו סתם שמחלק בו במי"ב בין גפן ללא גפן רק אגב גרדא נקט כל הנהו גוונא דמחלק נביהו ג"כ בין גפן ללא גפן והשתא הדר לקמייתא דהא דבגפן קנה מעשר פליגי ב"ש וב"ה דלב"ש בראה לקרא שם אחר שגפן ולא יהיו הקנקנים נקנים למעשר צריך לערות לגת קודם שיקרא שם כיון שכבר גפן וכבר היו ראויין שיהיו נקנין למעשר להכי צריך מעשה רבה שיתבטל מעשה ההגפה ולב"ה סגי בפתיחה כמעיקרא [ולפע"ד זה דעת ריב"ל בירושלמי דקא' על הראשונה דמשנה יע"ש]: סב) דלב"ה בפתיחה סגי: סג) ר"ל עם הכלי דמסוס דכשמוכר עם הכלי מוכרן סתומין שפיר גלי דעתי' בפתיחה שאינו רוצה להחליט

פ"ג (א) אבר האזוב אשר בקיר מי"ג המשנה החמורה. הרגה יגיעה ועמל היה לי להבין דעת רבותי ז"ל בפירושם אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני בשוותי. ומאן יהיה לן גברא דפרזלא להבין ד"ק. דלר"ב דפטנת' דב"ם וב"ה ברישא מיירי לענין לתרום ממוקף וכמדומה זה דעת ר' בא בירושל' דקאמר על הסניי' קאי יע"ש. אבל לפי הנמסר לנו חלוקי המפרשים לפי דעת זה סכינא חריפא פסקי לנבי דתרומה מהלדי מפי הו"ל להתחיל מי"ג עם בד"א וכו'. ב' ק' תו דהרי כל הכנות פתמה קתני ואיך ימא דרישא מיירי בתרומה ובד"א מיירי בפולה מעשר. ואבל אם רצה וכו' מיירי בקונה מע"ש בירושלים אתמהה. ג' הדין דלא ילא קנקן לחולין קאי אקונה במעות מע"ש בירושלים. ועיקר דינא דאתן קיימין ביה דלא קנה מעשר חבר לגמרי מהספר בקו' רחוי"ט. ד' לר"ב ולאב"ד ז"ל סיכן מינו לשון להתמיר דלהו משמע לשון קמלגות וכילות כדפרשו רבותי הכ"ל בלבל אם רצה להחמיר וכו'. ה' היותר תמוה שבכולם פי' הר"ב בדברי ר"ם שכל עיקר הענין חבר מהספר וגם חבית למה לי כלל והר"ב הוצרך להגיה במשנה ולא הועיל לענין בדעת כמוני. והרמב"ם מפרש כולה מתניתי' במוכר יין בירושלים למע"ש גם זה תמוה דהא מאן דכר שמי' מלבד הקו' שהקשה רחוי"ם עליו יע"ש. ומרוב שיחי ולעברי אמינא אפתח אלא פתח' לנפשי הצעוב' ול' אלדי' ישזור לי בו בטח לבי ואזרתי ונעזרתי. ימלא פי תהלתו:

משנה ראשונה

אי לאו מדלבנן גזרה אטו קנה סתומות במקום שדרכן למכור פתוחות כדפי' לעיל והתם נופה כמי אין קדושה בנוף הקנקן. אלא שצריך לאחוז כנגדו וכ"כ הר"ם עצמו בפ"ק מ"ד. וי"ל דה"כ קנה מעשר שצריך לאחוז כנגדו ומיגול לאו דוקא: ומשגפן מקדשות בכ"ש. והייט חביות סתומות דתנן פ"ג דערלה מ"ח. הר"ם. וי"ל דחביות סתומות שאמרו הייט בחביות שלהן שכל החביות של יין שלהם מלא אחת להן ושיעבו חכמים שבמדה זו מיקרי דבר חשוב וכ"כ בי"ד פי' קל"ד ס"ב בהג"ה דוקא חביות גדולות ופחות מכן אינו חשוב והלכך עד שלא גפן הייט שדעתו שלא לקיימו בכלי זה ופתיח לערותו לכלי אחר לא הוי דבר חשוב שמא יערה לכלים קטנים. ומשגפן דגלי דעתי' דלקיימו בכלי זה פשוי וכוי דבר חשוב והייט נמי משמע דעד שלא גפו מוכר מאחת על הכל

ציונים

תורם מאחת. שם פ"ג ס"ח. יג ובה"א. שם פ"ח מסכ' פע"ם ס"ב נ:

חלופי גרסאות

ומשגפן בל"ם משגפן וכן בפמוך וכ"ה בירושלמי. יג מפתח בד"ע ובל"ע מפתיח ובל"ם ומשגפ"ג. לסכור בל"ע ול"ע ליסבר וכן בפמוך וכ"ה במשנ"ג.

תוספות חדשים

משנה יג [הוי"מ ד"ה] במקום כו' וכמבב"ם מפרש כו' ותימה ממ"ג בפ"ק כו' דדוקא כשפתחו אף בכ"ה עכ"ל. ולא ידעתי מאי קשיא ליה דלעיל אמרינן המוכר אינו מקיפ' על הקנקן כלל ולא קיבל עטרו משות אלא נתן לו במתנה ולכך דוקא במקום שדרכן למכור סתומות וכשהומות אמרינן כן ויוצא לחולין אבל כאן מיירי לענין מכירה דיצא לחולין הייט שלא מכר לו ולריך להחזיר למוכר וע"כ דוקא כשפתח גלי דעתיה שרוצה שיחזיר לו ולק"מ ודו"ק בפי' הרמב"ם ובתמוכו ובלאה שהוא כן. (הר"ז):

תוספות רע"ק

לת"ק יקבר הא אפשר לפרוחו להמיקו. ולפירוש הר"ש דמטעם העמדה והערבה הוא ניחא הכל: משנה יב [אות יד] בהרע"ב ד"ה משגפן מקדשות בכ"ש) דהביות סתומות מקדשות בכ"ש כראיתא פרק בתרא דערלה ס"ו:

תוס' אנשי שם

יג תי"ש ד"ה במקום כו' והשיגו הראב"ד דמשמע דמפתח כדי כו' כל"ל ולמתוק מיצת ומערה וכלו' דמדברי הר"מ נראה שהמוכר פותח כדי שלא יצא הקנקן לחולין והשיגו הראב"ד דמה הנאה י"ל למוכר שבריכוהו לפתות שלא יצא הקנקן לחולין ולא ידענא אמאי הבמיש תוי"ט עוד קושיא אחרת שהקשה הראב"ד ז"ל ולא עוד אלא אם פתח הפסיד (פי' נקוקה) שלא יצא לחולין ויאכל כנגד קנקנו (כ"ד)ו

מעשר שני לא יאמר פרק ג

הרמב"ם שם בהדיא ולמה זה כי מה הנאה יש לו במה שלא יצא לחולין. וכתב הכ"מ וי"ל דלא משום שיהא לו הנאה בדבר אלא אם רצה שלא יצא הקנקן לחולין פותח וכו'. ובשם ספר הבתים מלאתי ירא כי דעת הר"ב כדי שלא יצא לחולין שלא יהא נגלע עם היין שכיון שפתחן גילה דעתו שאין רצונו למכור הקנקן. עכ"ל: [*אבל אם רצה וכו' יצא קנקן לחולין. לשון הר"ב ואפילו הקנקנים שהומות. מדברי הרמב"ם שבפירושו העתיק כן. וכבר כתבתי לעיל דמגריך לבית הלל שיפתח ואז יצא הקנקן לחולין. והקשיתי לשאול דהוא דלא כשתמא

אבל במקום שדרכן למכור פתוחות סד). לא יצא קנקן לחולין סה). אבל אם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה סו). יצא קנקן לחולין סז).

דפ"ק. והר"ב דלא פי' כן בדב"ה כדפי' הרמב"ם הוה ליה לכתוב רבי ואפי'

מלאכת שלמה

ומכרן פתוחות יצא קנקן לחולין ואינו צריך לערות ואז ימכור לפי שכיון שפתחן גילה דעתו שאין רצונו למכור הקנקן ואם מכר במדה ואמר מדת כך וכך בכך וכך דמיס יצא קנקן לחולין ואפי' היו פתוחות ודברי ר"ש אמת ואין חולק הרמב"ם ז"ל. ובחכורו רפ"ח מפרשה כו' כמ"ש בתי"ש. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ברוב ספרים גרסי' אבל במקום שדרכן לימכר פתוחות יצא קנקן לחולין ועל כן נראה לי לפי כמו שפירשתי למעה דיצא זה הקנקן שזיף לתוכו שתם לחולין ואע"ג דלעיל תנא לא קנה מעשר וא"כ ה"ל למימר נס כאן לא קנה מעשר מ"מ לשון יצא קנקן לחולין נמי אתי שפיר כלומר אע"פ שקרא שם לקנקן שתם מ"מ היין לוקח נתקדש אבל הקנקן יצא לחולין עכשיו ומותר לגריף היין ממנו ולהשתמש בו ואין צריך לחלל את הקנקן אם בא לחלל את היין. ולפשר לומר נמי דאיידי דתנא בסיפא לשון יצא קנקן לחולין תנא נמי ברישא הכי אך אין פירושם שוה כי זה פירושו לא קנה מעשר וזה פירושו יצא לחולין אחרי ששתו את היין ואינו תימה כי במקום שנתן מעות של מעשר שני בעבור הקנקן אין שייך לומר שיצא לחולין תכף קודם שישתו את היין אבל המשניות אין שייך לפרשו אלא יצא לחולין תכף כי מה שיצא לחולין אחרי שתיית היין אין ז"ל דפשוט הוא כיון שלא נתן מעות בעבורו עכ"ל ז"ל: ואם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה יצא הקנקן לחולין. לא בעי למימר שימכור מעשר שני במדה דאין מעשר שני מוכרין אותו ואין מחליפין אותו אלא משום דאמרי' בירושלמי כדברישית דפ"ק דאם היה המוכר או הלוקח אומן עשה לוקח קנקן בפני עצמו ויין בפני עצמו ואין יוצא הקנקן לחולין מידי דהוה אמוכר במדה וה"ה בנבולין אם הוא אומן דמשנפן קרא שם לא קנה מעשר דכל היכא שבירושלם אין הקנקן שפלה ליין בנבולין נמי לא קנה מעשר והשתא ה"ק אם רצה להחמיר על עצמו זה באומן שדינו כמוכר במדה והוא מוצא שיהא דינו שהדיוט ואז דינו שיצא קנקן לחולין בירושלם אשתא נמי בנבולין קנה מעשר עכ"ל ז"ל. עוד כתב על מה שכתב רש"ש ז"ל סא"ל ר' במשנה אומר וכו' ל"ש מה דתקו לגרוס כן ע"כ:

הקנקן טפלה ליין כדתנן לעיל בפ"ק הלכך בנבולין נמי קנה מעשר אבל במקום שדרכן למכור פתוחות לא יצא הקנקן לחולין בירושלם הלכך [בנבולין] נמי לא קנה מעשר: אבל אם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה. הקונה יין ממעות מעשר שני בירושלם וכשבא המוכר למכור רצה לדקדק על עצמו ואמר כך וכך יין במדה אני מוכר לך בכך וכך משות: יצא קנקן לחולין. ואפילו הקנקנים סתומות

שלמה

אותו מקום שנפן מנהגו שהקונים יין בתביות דרכן לקנותן סתומות ואין צורך להם לבודקן שמוחזק אותו מקום שהיין הוא טוב הלכך בטל הקנקן לגבי היין אבל אם המקום אינו מוחזק שיהא טוב ואין אדם בטוח בתבית לנוקמה סתומה אע"פ בודקה ופותחה וטועמה לא מהני אפי' שקרא שם אחר שנפן ולא יצא קנקן לחולין כלומר לא קנה מעשר ואין צריך להתפיס משות בנבולין אלא בכדי הנהה ה"ר יהוסף ז"ל כתב ברוב ספרים ל"ג מלת לא אלא סא אבל מקום שדרכן לימכר פתוחות יצא קנקן לחולין ואם רצה להחמיר וכו' ע"כ. עוד כתב הפי' יצא זה הקנקן שהשאיל אפי' משנפן לחולין כיון שדרך הוא שמוכרין הקנקנים פתוחות והרי הקנקן נקנה בפני עצמו ואינו טפל ליין ח"ל גם כאן גבי שאלה לא הוי הקנקן טפל ליין אך לספרים דגרסי לא יצא הוי פירושו מנומנם ע"כ:

במדה דהא אין מעשר שני ממכר כדתנן ברים מכלתין ופירש הוא פירוש דחוק מאד ואין דבריו נראין ועוד קשה לקתני בהדיה ר"ש אומר אף וכו' משמע דדמי רישא לסיפא ולא קנקן לחולין דקתני ר"ש על כרחין לא קנה מעשר הוא דקאמר כדמוכח בירושלמי ובתוספתא הלכך רישא נמי צריך לפרשה כן לכך הנכון דברי הראב"ד ז"ל שפירש בהשגותיו כך בירושלים קיימא וה"פ שמדקדק המוכר בירושלם היין שמוכר לוקח שנותן לו שם משות מעשר שני מדקדק עם הלוקח שישנו כל משותיו של הלוקח מדות היין ואינו מצליח לו הקנקן בשיטור המשות כאילו בא למסור במדה מכירה בזאת הרי הקנקן חולין שלא חלה עליו קדושת המשות ומני הלוקח ליקח משות בקנקנים קודם שישתה היין לפרוש חיבו בהן דלא תפסן המעשר ואומר דתקדשו ואינו יכול למכרן עד שישתה היין דדרשא דביין דדרשינן בירושלמי לעיל נפ"ק יש בה קולא וחומרא לוקחן קנקן אגב יין ונתקדש ואינו יכול למכרו לקנקן ולפרוע חוב במעותיו דמעשר שני הוא וכששתה היין יצא קנקן לחולין דשמירה הוא ליין וכיון דיין אזל ליה בטל הוא ואין צורך להטול כנגדו וכי קתני הכא יצא לחולין היינו לגבי קדושה דהתם דעד שלא נשתה היין יכול לפרוע חובו ולקיימית מכירה שהקשה רבינו שמשון ז"ל איזה קושיא דכיון דתני מכירה ולאי בירושלם קא מיירי דמוכר חוליז הוא דקא זבין ליה וביד הלוקח הוא דתפס וא"ת היכי תני מתני' תרי לשני הפוכות זו מזו ואינהו חדא ודמיין אהדדי מעיקרא תני לא יצא קנקן לחולין והיינו לא קנה מעשר והשתא תני יצא קנקן לחולין דהיינו לא קנה מעשר תשובתך ברישא אין שם מוכר אלא בעל היין שבא להתפיס הקדושה אין צריך להוציא קנקן לחולין ובסיפא דאיכא מוכר דרצה להחמיר על עצמו ולתת לו יין בשיטור המשות ודקדק בסך המשות ומתכוון שיהא הקנקן חולין ובדעתו יצא הקנקן מוך מן הדמיס ומתנה הוא דיהיב ליה מוכר ובערך המוכר קתני יצא לגומר המוכר הוציאו כדבריו ולא החולין נשאר הקנקן שלא חלה עליו קדושת המשות מה שאין כן ברישא דליכא מוכר ולרבינו שמשון ז"ל שפירש דמלא יצא מולד יצא אתי שפיר והשתא אתי ר"ש שפיר לאשמועי דאף יש דין אחר

להחליט הכלי למעשר: סד) ר"ל שאין דרך למכור הכל. דשם אין הפתיחה הוכחה שאין רוצה להחליט הכלי. דהרי במקום זה בין כך וכך אין דרך למכור הכלי עם היין. ולהכי לא מתבטל בפתיחה שתימתו דמעיקרא. ודמיא מהניהי' לפ"ה מ"ב דבדרכן למכור פתוחות וקנה פתוחות אין הקנקן טפל ליין ובדרכן בפתוחות אפילו בקנה סתומות אין הקנקן טפל: סה) גם לב"ה עד שיערה לגת קודם שיקרא שם: סו) כ"ל דר"ל דמדמותר למכור מע"ש בשדעהו להתפיס המשות בקדושת מעשר [כפ"ד מ"ו וכ"ב שם] וזה שהיה לו עבל בקנקנים סתומות פתחן קודם שקרא שם משום שרוצה להחמיר ע"ע למכור המע"ש אח"כ במדה שלא יתאחר המע"ש: סז) ר"ל דבכה"ג בפתיחה לחודה סגי. אפי' בדרך למכור פתוחות מדפתחן על דעת

יכין תפארת ישראל יכין

אם הקנקן שנפן לחולין ואינו צריך לערות ואז ימכור לפי שכיון שפתחן גילה דעתו שאין רצונו למכור הקנקן ואם מכר במדה ואמר מדת כך וכך בכך וכך דמים יצא קנקן לחולין ואפי' היו פתוחות ודברי ר"ש אמת ואין חולק הרמב"ם ז"ל. ובחכורו רפ"ח מפרשה כו' כמ"ש בתי"ש. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ברוב ספרים גרסי' אבל במקום שדרכן לימכר פתוחות יצא קנקן לחולין ועל כן נראה לי לפי כמו שפירשתי למעה דיצא זה הקנקן שזיף לתוכו שתם לחולין ואע"ג דלעיל תנא לא קנה מעשר וא"כ ה"ל למימר נס כאן לא קנה מעשר מ"מ לשון יצא קנקן לחולין נמי אתי שפיר כלומר אע"פ שקרא שם לקנקן שתם מ"מ היין לוקח נתקדש אבל הקנקן יצא לחולין עכשיו ומותר לגריף היין ממנו ולהשתמש בו ואין צריך לחלל את הקנקן אם בא לחלל את היין. ולפשר לומר נמי דאיידי דתנא בסיפא לשון יצא קנקן לחולין תנא נמי ברישא הכי אך אין פירושם שוה כי זה פירושו לא קנה מעשר וזה פירושו יצא לחולין אחרי ששתו את היין ואינו תימה כי במקום שנתן מעות של מעשר שני בעבור הקנקן אין שייך לומר שיצא לחולין תכף קודם שישתו את היין אבל המשניות אין שייך לפרשו אלא יצא לחולין תכף כי מה שיצא לחולין אחרי שתיית היין אין ז"ל דפשוט הוא כיון שלא נתן מעות בעבורו עכ"ל ז"ל: ואם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה יצא הקנקן לחולין. לא בעי למימר שימכור מעשר שני במדה דאין מעשר שני ממכר כדתנן ברים מכלתין דאין מוכרין אותו ואין מחליפין אותו אלא משום דאמרי' בירושלמי כדברישית דפ"ק דאם היה המוכר או הלוקח אומן עשה לוקח קנקן בפני עצמו ויין בפני עצמו ואין יוצא הקנקן לחולין מידי דהוה אמוכר במדה וה"ה בנבולין אם הוא אומן דמשנפן קרא שם לא קנה מעשר דכל היכא שבירושלם אין הקנקן שפלה ליין בנבולין נמי לא קנה מעשר והשתא ה"ק אם רצה להחמיר על עצמו זה באומן שדינו כמוכר במדה והוא מוצא שיהא דינו שהדיוט ואז דינו שיצא קנקן לחולין בירושלם אשתא נמי בנבולין קנה מעשר עכ"ל ז"ל. עוד כתב על מה שכתב רש"ש ז"ל סא"ל ר' במשנה אומר וכו' ל"ש מה דתקו לגרוס כן ע"כ:

משנה ראשונה

הקנקן שפלה ליין הלכך בנבולין נמי קנה מעשר וכו' וכ"כ הר"ש. ואינו מובן דלהדבה ליתא כי איכו דהתם אין הקנקן נגרר אחר היין לגיות מעשר כמוהו ה"נ אינו מעשר ולהדבה כ"ש הוא דהתם אע"פ שנתן דמי מעשר על היין עם הקנקן אמרי' דהדמים אינם אלא בכד היין והקנקן אינו בדמי מעשר. והכא שלא נתן דמים למה יחול מעשר על הקנקן. ועוד דבכא זו תפרש הר"ב דקאי אמשנה קנקנים דלעיל. ומליעתא אם רצה להחמיר מפרש לה במוכר וסיפא מילתיה דר"ש הדר מוקי לה במשנה. ועוד הקשה תוי"ט ב"כ על פי' זה. וגם פי' הרמב"ם בפירושו ובתשובתו דחוק מאד כמ"ש תוי"ט. וגם כיון דלפי פירושו אין משנה זו מיון לכאן ובפ"ק ה"ל למיתני'. ויותר קשה לפי שאתו בתחלה דה"ל מקולי ב"ש ומחמרי ב"ה דבב"ש אינו חשוב פתוחות שלא יצא לחולין עד שיפתח ויערה. ובב"ה חשיב פתוחות בפתיחה לחוד ואינו יוצא לחולין ונתנא לב"ש הוי קולא בפתיחה לבד חשיב כסתומה ויצא לחולין. אחתם נראי דבריהם ז"ל יש לפרש בפשיטות דהא דתני בד"א אלא קאי אמשנה קנקנים עד שלא נפן דאמרן דלא קנה מעשר ומלה אמר זה דוקא במקום שמוכרין סתומות. וכשעם כדפי' במתני' לעיל דעיקר הך מלתא דמשנפן קנה מעשר את הקנקנים שומכת בעלמא שהא דמדינא אין סכנה כלל לאיל שם מעשר של הקנקן שהיא רואי למעשר אי לא מקום גזרה אמו מכירה כדפי' לעיל. ועוד שלא נפן לא נזרו אמו מוכר חבית פתוחה. כיון

דרך

סתומות: הכי גרסינן ר"ש אומר אף האומר לחברו יין זה אני מוכר לך חוץ מקנקנה יצא קנקן לחולין. וכירושל' מפרש לה דר"ש קאי אהא דתנא לעיל דאם מסגפן קרא שם מעשר קנה מעשר. ואשמעי' ר"ש דוקא שקרא שם מעשר לכל היין שבקנקן. אבל אם אמר כל היין מעשר חוץ מרביעית אע"פ שכשבא למדוד לחברו אתו רביעית. אמר לו יין זה אני מוכר לך חוץ מן הקנקן שאני רואה לשייר בשביל מעשר שבתוכה אפ"ה לא נעשית הקנקן טפלה למעשר. וילא קנקן לחולין ולא קנה מעשר:

ואפי' הקנקנים פתוחות. אבל הואיל ודבריו מל' הרמב"ם הן והחס ודאי הלשון סתומות לכך לא הגהתי. ודברי הר"ם דחוקים דמפרש דקאי אמסגפן קרא שם וקאמר דאם מוכר במדה דהיינו כאומן דכתב הר"ב בפ"ק דקפיד אכלי והלכך אף אם מסגפן קרא שם יצא קנקן לחולין דהא קפיד אכלי אלא אם כן שרולה להחמיר] [ע"ע]:

רבי שמעון אומר אף האומר לחברו חבית זו אני מוכר לך חוץ מקנקנים סח). יצא קנקן לחולין:

מלאכת שלמה

אחר בטוקת יין בירושלים במעות מעשר שני להמוכר לחברו חבית של יין של חולין בירושלים בדמי מעשר שני וא"ל כל חבית זו אני מוכר לך בדמי מעשר שני שאתה נותן לי חוץ מקנקנה לשיינו חוץ משיעור קנקן שאני טולל בה יין היומה שאני מפקיד בה אלגך להיות חולין בשוליה לעצמי יצא קנקן לחולין כלומר יצא חבית לחולין ואגב ריסא דתנא קנקן קאתי ההא קנקן לכיון דמשייר לנפשיה שיעור קנקן אע"ג דמוכרה סתומה כסתומה דמי ויצא לחולין ולא קנה מעשר ודקדקו מכאן בירושלמי דאף אם אמר לו המוכר רביעית חולין יש לי בחבית זו יצא קנקן לחולין ולא קנה מעשר כדאיתא בתוספתא אף אם בירושלים דרכן לימכר סתומות דדוקא כשמכר לו כל יין שבחבית הוא דתנן בפ"ק דקנה מעשר עכ"ל ז"ל. ובמשנת החכם הר"ר יהוסף אבכמי ז"ל מצאתי מוגה אבל במקום שדרכן לימכר פתוחות יצא קנקן לחולין וכו' ועבר הקונמוס על מלת לא. כמו שכתבתי כבר. ומצאתי שכתב עוד אבל אם רצה להחמיר וכו' כ"ל ליישב משנה

זו ולומר חסורי מחסרא וה"ק בד"א בזמן שלא פירש אבל אם רצה להחמיר וכו' וקאי אמתני' דפ"ק דתנן כדי יין פתוחות או סתומות מקום שדרכן לימכר סתומות לא יצא קנקן לחולין ופירושו שכיון שהא פתוח הוי כאילו קנה הקנקן בשני עצמו במעות של מעשר ועל כן צריך לאכול כנגד הקנקן ושלא קאי אמי אבל לומר שאם המוכר אמר לנוקח איני רואה להמשתתף אלא הריני מוכר לך את היין לפי מדתו והקנקן הרי הוא לך בתנאם שאיני מבקש ממך אלא דמי היין לפי מדתו יצא הקנקן לחולין אחרי שאתה היין ואין צריך לאכול כנגדו. ובא ר"ש והוסיף לומר על מה שאמרנו לעיל בד"א במקום שדרכן לימכר סתומות וכו' שר"ל שהמשאיל קנקניו למעשר אע"פ שקרא לו שם אחרי שנפן מכל מקום יצא הקנקן לחולין ובא ר"ש לומר שאף האומר חבית זו אני מוכר וכו' יצא קנקן אע"פ שהוא סתום ולא אמרי' שכבר הקדישו היין ויהיה אסור להוציא ממנו עכ"ל ז"ל:

יכין תפארת ישראל בועז

דעת להוריקן לגמרי: סח) בירושלמי גר' חוץ מקנקנה וכ"ל דה"פ דר"ש קאי אהא דתנא מסגפן קרא שם קנה מעשר וקאמר ר"ש אם מתחלה כשהיה יין של טבל בחבית אמר לחבירו חבית זו מכור לך חוץ מקנקן מעשר שאקח ממנה. [ומיירי בשמוכר לחבר לצורך דאל"כ הרי אסור למכור טבל כדאמרי פ"ה מ"מ]. אע"פ שאח"כ מילא להקנקן מהחבי' וקרא שם אחר שגף הקנקן אפ"ה יצא קנקן לחולין משום דבשעה שמילא הקנקן לא היה כדי למלאות המע"ם בו לחוד ושיהיה הקנקן טפל ליין רק גם משום תנאי שרי' לו עם חבירו ליקח רק מדת קנקן א' מהחבית ובכה"ג לא נתבטל הקנקן ליין (ב):

(ב) ונלפע"ד דמהא מוכיח הירושלמי שפיר דכמו דבהא אף דע"כ היה צריך למלאות המעשר בקנקן. עכ"פ כיון שהיתה שמי כוונתו משום תנאו שאם בא חבירו ליקח מדת קנקן א' לא נעשה קנקן בסים למעשר ה"ה וכ"ש בהי' בקנקן מעשר גם רביעית יין חולין. נ"כ לא נעשה הקנקן בסים להמעשר: כדאמרי פ"ה מ"מ]. אע"פ שאח"כ מילא להקנקן מהחבי' וקרא שם אחר שגף הקנקן אפ"ה יצא קנקן לחולין משום דבשעה שמילא הקנקן לא היה כדי למלאות המע"ם בו לחוד ושיהיה הקנקן טפל ליין רק גם משום תנאי שרי' לו עם חבירו ליקח רק מדת קנקן א' מהחבית ובכה"ג לא נתבטל הקנקן ליין (ב):

הלכתא גבירתא כללא דפרק ג

פרק ג משנה א לא יאמר לחברו העל פירות מע"ש שלי לירושלים ונחלקם שם. רק יאמר הבלם שנאכלם ונשתם שם. וכ"כ מותר ליתנם לו בסתנה חוץ לירושלים והמקבלם יחזור ויזמינו בירושלים:

משנה ב אין ליקח תרומה בדמי מע"ש. מדמסעם באכילת מע"ש לזר ולסבו"י. ומסעם גם לאכילת תרומה לארגן ומלרוציאה חוץ לירושלים:

משנה ג מותר לומר לחברו בירושלים מעות מע"ש שלי יהיה מחולל על פירותיך. וזה אוכל הפירות בתורת מע"ש. וזה מוציא מעותיו לחולין. ורק לע"ה שאינו יודע לוחר בדיני מע"ש לא יאמר כן. ורק במעות מע"ש דמאי מותר לומר כן גם לע"ה. מדהי"ל ס"ס.

משנה ד מותר לחלל מעות מע"ש שחוץ לירושלים על פירות חולין שבירושלים. או מעות מע"ש שבירושלים על פירות חולין שחוץ לירושלים. רק שצריך להעלות אלו הפירות עצמן לירושלים:

משנה ה מעות מע"ש נכנסות לירושלים ויוצאות. אבל פירות מע"ש או פירות שנקנו במע"ש. משנכנסו לירושלים אסור להוציאן:

משנה ו פירות שנגמ"ל [כפ"א דמעשר] ונכולים למע"ש. ועברו תוך ירושלים ויצאו. אסור לפדות מע"ש של טבל זה כשיפרישו. אלא צריך להכניסו המע"ש בעצמו לירושלים. תם לא יעשו על טבל זה מע"ש ממקום אחר. רק טבל למע"ש של דמאי כה"נ. מותר להוציאו. ורק מע"ש דמאי אסור להוציאו. דכבר קלטוהו מחיצות:

משנה ז אילן שעומד לפנים מחומת ירושלים. ונופו נוטה לחוץ או איפכא. מותר לאכול המע"ש רק מכנגד החומה ולפנים. וכ"כ בית שבחומתה שבולם לפנים ולחוץ. בין שפתחו בפנים או בחוץ. מותר לאכול תוך הבית מע"ש רק מכנגד החומה ולפנים:

משנה ח לשכות הבניות בקדש ופתוחות להול. תוכן וגגותיהן חול. ורק אם גגותיהן שוה לקרקע העזרה. אז גגותיהן קדש לשחיטת ואכילת ק"ק ולבלי ליכנס שם בטומאה. אבל כשבני בחול ופתוחות לקדש. אז תוכן קדש. וגגותיהן בכל בוני חול. ואם בנויות בקדש ובחול. ופתוחות לקדש ולחול. תוכן וגגותיהן. כנגד הקדש קדש. וכנגד החול חול:

משנה ט פירות מע"ש בירושלים שנטמאו. אם נטמאו בחוץ בין שנטמאו באה"ט או בולד. יפדו ויאכלו הפירות גם בחוץ. אבל בנטמאו בפנים. דוקא בשנטמאו באה"ט מותר לאכול הפירות בחוץ לאחר שיפדו. אבל אם נטמאו בפנים בולד הטומאה גם לאחר פדיונם אסור לאכלן רק בפנים:

משנה י לקוח במע"ש שנטמא רשאי לפדותו ק"ו ממע"ש עצמו:

משנה יא חיה ועוף שלקחן במע"ש בירושלים ומתו יקברו עם עורן. אבל בשחטן ונטמאו. או לקחן שחוטים ונטמאו יפדו. כפירות מע"ש שנטמאו:

משנה יב נתן יין מע"ש שלו לתוך קנקניו. אע"ג שפתם הקנקנין ונתקיים שם היין בתוכן ימים רבים גם בלעו מהיין. אפ"ה נשארו הקנקנים חולין. ורק אם נתן סבל להקנקנים. אז אם נקרא להיין שם מע"ש בשרד הקנקן פתוח. לא נקנה הקנקן למע"ש. אבל אם סתם הקנקנים. ואח"כ קרא לתוכן שם מע"ש. הו"ל כקונה במקום שדרך לסכור פתוחות. ונקנה הקנקן למע"ש. וכ"כ דקני ליה מתמיר על עצמו משום שדרך הכל לסכור חבית שלא בלא מדה שהיו ידועות לכן במדה וכל חביותיהן היו שוות אפי' לפעמים אין החבית מלאה לגמרי אם אסר ממנו בלא החביות אין הכל מקפידין. וזה מתמיר על עצמו לסכור במדה משום איסור אוכלה. וג"ל הא דלא תני דמי מתמיר על עצמו לסכור במדה לעיל בפ"ק גבי מוכר לאשמעינן דבכה"ג אין חילוק בין דרכן בפתוחות או בסתומות יצא הקנקן לחולין. משום דגבי מוכר מלתא דפשיטא הוא כיון שמתכם בהדיא. והכא גבי משאיל אשמעינן דכל שמתמיר על עצמו בסיכה אפי' בתשאיל יצא לחולין וקמ"ל דעיקר חומרא בתשאיל דגרי' משום מוכר וכדאפי': ר"ש אומר אף אפילו מוכר וכדאפי': ר"ש אומר אף אפילו מוכר שמתמיר לסכור מן הפקיד בחביות יין חולין בקנקן לא קנה המעשר את הקנקן אע"פ שכל שאר היין קרא עליו שם מעשר מסגפן. ופ"ש זה מפרש הר"ם מילתיה דר"ש גמי בכה"ג וכדמפרש הר"ב. ודחיקא מלתא מונא דהא ר"ש לא אייתי הכא בחביות חולין ומתן דכר שמיה. ועוד עיקר הדין דתוספתא אינו אמתי שדינן לקנקן בחר מיעוט המולין ולא בחר רוב המעשר. וכ"ש לפי פי' הר"ם שאם נא לסכור בחביות ואומר בפירוש שהקנקן יהא למעשר אפ"ה יצא לחולין ומשמע בפי' המעשר שבקנקן התנה ואתר מין מחיצות שנו שיהא חולין והשתא דבריו מוכיחין שעל היין לבד נתכוון שיהא מעשר דהוי כאומר כל היין מעשר חוץ מרביעית. וכשמתכוין היין בהדיא ליכא מאן דאמר שהקנקן חולין דהיינו דיעא דמתמי' דלעיל המשאיל קנקנין שפיכים שבעות שאלה נתכוון אלא על היין וכ"ל דכוותיה וכל הא דאמרי' הקנקנים מעשר אינו אלא בזילף שתם כדאתמרן לעיל. והשתא אפי' לומר אח"כ כשבא לסכור בחביות הרביעית שהקנקן יהא למעשר לא אמר כלום כיון שמתחלה לא נתפס עם היין בשעת קיבלתה הסם הו לא חייל עליה מעשר דקנקן לאו בר מעשר הוא. ויש נדקדק דהיכי אלי אמר בכל מעשר חוץ מרביעית הא הכל מעורב והחולין עלמן נעשין מעשר וכמ"ש הר"ם ק"פ דלעיל גבי מי שהיו בניו מקנמן שמתים. ובראה דאין ר"ל שבכל נעשה מעשר ואיהו הוא דעפי וסבר דאנא מהני ומ"מ הא מזיון דאיהו ליין איכוון ולא לקנקן. והא דפי' הר"ב אם בא לסכור אותו רביעיות. לאו דאלי עביד הכי

למוכרו

מקנקנים נע"ג וכ"ל מקנקנים וכ"ה נמסנ"ג וכ"ל מקנקנה וכ"ה בל"ש.

חלופי גרסאות

משנה ראשונה

שדרך הכל לסתום במנופה אלא יפנו היין מעמו. וזה אלא אעפ כן גבי דפסיה שאינו מיימר הקנקן לקיים בו היין תמיד ולמתו לעבדותו לבלי אחר וכה"ג הוי כמפרש אלא קרא שם מעשר על הקנקן ומפרש בהדיא לא נזרו דלא נזרו אלא בזילף לתוכו סתם כדמתיני התם בהדיא. והשתא מ"ש דהה לא שייך אלא שדרך הכל לסכור סתומות וחס שפיה איכא ודאי גילוי דעתא שאינו מעוי לקיים היין בתוכו אבל בהכל מוכרין פתומות ואין מקפידין לקנות אין כאן שיטוי ולא גילוי דעת ולא יצא הקנקן לחולין דשייך הסתא נמי לתיגזל בתשאיל אבו מוכר כדגזרי' מסגפן. והשתא מ"ש נמי הא דקתני אבל אם רצה להחמיר על עצמו כו' דאתי למימר דאפי' מקום שדרכן לסכור פתומות דאתרי' עד אלא נפן הוי כמו מסגפן וקנה מעשר את הקנקנים. אם דבר של המים הזה שהשאיל הקנקנים כל פעם שמוכר יין וקנקנים אומר לנוקח בשעתם כך וכך יין במדה אני מוכר לך כיון שמפרש רק מכירת היין אין הקנקנים בכלל המקח ואם אדם קונה מזה יין וקנקן בדמי מעשר שני אפי' בכל דרכן בפתוחות בזה יצא הקנקן לחולין שהרי פירש שהדמים שמקבל אינם רק בעד היין. והלכך הכא בתשאיל אמי לאוכם לא קנה מעשר לקנקן דכל פיקר חומרא דהתמירו להתפס שם מעשר לקנקני' נזרה אמו מכירה ובכה"ג בתכירה גופה יצא הקנקן לחולין ומשמע דבכה"ג אפי' מסגפן לא קנה מעשר. ונראה דהא

למוכרו לעם מולין. אלא סכל לפי כוונתו אומר עמם היה מוכרו לפי דעתו היה אומר כן אפ"ה לא קנה מעשר וכדפי'. זהו ל"ל בטעם סתוספתא ויכוח'. ומ"מ מילתי' דל"ם לא משמע יין כמדה פשיטא דאין ממנו והא מזיק שעמן לו גם הקנקנים ומתכוון להוציאו שליך לאכול נגד הקנקנים לא אמרינן הכי אלא לקולא מפרשינן דה"ק מון מקנקנים שאינם בכלל דמי המכירה אלא במתנה ויצאו לחולין:

וכ"כ קנקן תרומה שנתערב בקנקני חולין. דיוקא בפתוחים בפל בק"א. אבל בסתומים וש"ל דבר חשוב דאפי' באלף לא בטל. וכ"כ לענין תרומ"ע. בכולם פתוחין תורם מא' על כולן. ובסתומים צריך לתרום מכל א' וא':

משנה יג נתן טבל למעש"ג לתוך קנקנים. ורוצה לתרום מא' על הכל. אע"ג שכבר פתח הקנקנים. אפ"ה סני בשיפתחם לחוד קודם קריאת שם. ולא נקנו הקנקנים למעשר. ודיוקא בדרך המקום למכור סתומות. ולהכי כשפתחן קודם קריאת השם גלי דעתי' שאינו רוצה להקנותן למעש"ג. אבל בפקום שנהגו למכור פתוחות. אפי' פתחן קודם שקורא שם. לא יצא הקנקן לחולין. עד שיחזור ויערה כולן לתם. ורק אם דעתו אז למכור אח"כ המעש"ג במדה אז אפי' במקום שנהגו למכור פתוחות. גלי דעתי' בפתיחה לחוד שיצא הקנקן לחולין: ולכאורה נ"ל דכיון דרק במחשבתו תליא. א"כ כל זה מיירי בסתמא. אבל בפירש שאין דעתו להקנות הקנקנים למעשר מודי:

תוספות יום טוב — מעשר שני המוליך פירות פרק ד — ר' עובדיה מברטנורה

ציונים

א המוליך. מיי' פ"ל מהל' מע"ש הל"א: המביא. שם הל"ג: **ב** פודין. שם הל"ב: ואין פודין. שם ה"ב: שאין דמיו ידועים. פנ"מ יד: פ"ש:

תוספות הדשים

פ"ד משנה ב [הר"ב ד"ה] ע"פ שלשה כו' אפילו אחד מהם שוכר טוכרים אפי' אחד מהן בעליה עכ"ל. וג' הר"מ בפי' ואפי' יהיה אחד מהם שוכר טוכרים לו בעל הממון וכ"כ בתמנו פ"ד הל' ד' ע"ש ולשון

תוספות רע"ק

פ"ד משנה א [אות טו] [במשנה] כשער מקומו) ודוקא בודאי אבל בדמאי פודין כשער הזול ירושל' ופסקה הרמב"ם: משנה ב [אות טז] [במשנה] אכסרה) חיבה זו מצינו ג"כ סב"ב דדמאי:

תוס' אנשי שם

פ"ד א במשנה כשער מקומו. וכן אם הפירות במקום אחד ומטעות במק"א הולכין אחר מקום הפירות. (הרא"ש). וע' במ"ם לענין דמ"ל. והא מירושל' וכ"פ הר"מ. וצ"ע דלא תניב ליה בפ"א דדמאי. (רש"ם): ת"ם ר"ה ויציאות כו' דה"ק כו'. ולא ק"ו הוא הטתא מן הגרן לעיר דבתחילה עביד יציאות מביתו ממקום למקום דבאיסורא עביד מבני ומש"ה לא הוצרכו התנא והרמב"ם לפרש. (ש"ל): **ב** במשנה בכמות כו' ולא כמות כו'. מדתני דבר והפכו מלתה דדוקא צריך לפדותו כך ולא כך דהוא"ל ונאמר בו ברכה כמ"ש התוי"ט בפס סיומ' אינו נכון להראות בו צרות עין עד שילמדו ממנו להוקיר את הטער. (הו"ש): במשנה שהשולחני. אעריך דסל"ת דברכה לא כתיבא אלא בפדיון מעטר שני גופיה. (ש"ל): במשנה עד אחד. מוכל לומר דלא לרמות דלא תימא דכי היכי דמכסרינן בשלוח דמיו ידועין אם אחד מהן בעל הממון או נכרי ה"נ ניתכסר פ"ב עצמו או ע"פ נכרי אחד מש"ה תני עד שיהא ראוי להעיד על אותו דבר. (ש"ל):

נר"ב

תוספות יום טוב — מעשר שני המוליך פירות פרק ד — ר' עובדיה מברטנורה

פרק ד א ויציאות מביתו. מסתברא דהוא הדין ממקום הזול למקום היוקר דרישא. דהא הכא נמי הוי ממקום הזול למקום היוקר. וכ"ם ממקום היוקר למקום הזול ברישא דיציאות מביתו. והרמב"ם סוף פ"ד מהל' מעשר שני הטעתיק המשנה כלשונה: **ב** פודין מעשר שני כשער הזול. בירושלמי מתני' ד' למה פודין אותו כשער הזול. מפני שכתוב בו ברכה: על פי עד אחד. לשון הר"ב בשומת לוקח אחד. וכן לשון הר"ש. וכלומר סוחר בקי בשומת. וכן פירש רש"י בפ"ק דסנהדרין דף יד ע"ב ת"ל מעשר שני שאין דמיו ידועים פודין אותו בשלשה לקוחות. פירש"י סוחרים בקיאים

פרק ד א המוליך פירות מעשר שני ממקום היוקר למקום הזול א). **או** ממקום הזול למקום היוקר. פודהו בשער מקומו ב). המביא פירות מן הגרן לעיר. וכדי יין מן הגת לעיר. השבח לשני ג) ויציאות מביתו ד): **ב** פודין מעשר שני בשער הזול. כמות שהתנוני לוקח. לא כמות שהוא מוכר. כמות שהשולחני פורט ה). ולא כמות שהוא מצרף ו). ואין פודין מע"ש אכסרה ז). את שדמיו ידועים יפדה על פי עד ח) אחד. ואת שאין דמיו ידועים יפדה על פי שלשה ט).

חיב. א פודהו נל"ם פודה. כשער בירושלמי בשער ונל"ם ונל"ק כשעת וכ"ם נפי' הכ"ג שם. ב לא נל"ם ולא. כמות שהשולחני נל"ג ל"ב מלא כמות. ולא בירושלמי לא. ואין בירושלמי אין. את שדמיו כו' נל"ם את שאין דמיו כו' ומה שנינוסיס ל"ג. יפדה בירושלמי נפדה וכן נפמון. עד נל"מ נ"ג.

פרק ד א המוליך. דוקא עבר והוליך דלכתחילה אסור להוליכו ממקום למקום אלא פודהו במקומו או מעלהו לירושלים: בשער מקומו. כשער המקום שהוא בשעת פדיון בין לקולא בין לחומרא: השבח לשני. מה שטוין בעיר יותר הריוח של מעשר שני. ומה שהוצא להביאן מן השדה לעיר ישלם מביתו: **ב** פודין מעשר שני. יכול לפדות אם ירצה כשער הזול כדמפרש ואזיל: כמות שהתנוני לוקח. שהוא לוקח בזול כדי להשתכר: לא כמות שהוא מוכר. שהוא מוכר ביוקר ביותר ממה שקנה: כמות שהשולחני פורט. הבא לחלל פרוטות של מעשר על שלש. מחשב השלש בפרוטות הרבה כשולחני הזה כשבא ליקח פרוטות מבני אדם ולתת להם שלש שהוא לוקח פרוטות הרבה: ולא כמות שהוא מצרף. כשמצרף השולחני פרוטות לתת לבני אדם בתוך השלש נותן להם פחות: אכסרה. בלא מדה ובלא משקל אלא כמה לתה נותן בכרי זה או במטוה חפצים הללו: על פי א'. בשומת לוקח אחד: על פי ג'. שמאים בקיאין ואפי' ג' מהן עובד סוכבים ואפי'

מלאכת שלמה

פרק ד א המוליך פירות וכו'. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל גרוב הספרים גר' המוליך פירות למעשר שני בגמ"ד ע"כ. ודוקא כשמוליכן לפדותן שם אבל אם הוליכן להנותן ואח"כ נמלך לפדותן אין לאן איסור כלל. ודוקא בפירות מעשר שני של דמאי אבל פירות מעשר שני של דמאי פודין אותן כשער הזול. וכתב ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל בירושלמי מפ' דדוקא דיעבד ואפי' ממקום הזול לפדותן במקום היוקר ביוקר אסור לכתחלה לגזרינן הא אמו הא ע"כ: יציאות. כמו הוצאות. ורלאיתי שהמ' ה"ר יהוסף ז"ל מתק היו"ד השניה ונקד היו"ד הראשונה בשב"א והוי"ו בחיר"ק והגל"י בקמ"ץ: **ב** פודין מעשר שני בשער הזול וכו'. וכירוש' מיכא תנא דם"ל דדוקא פודין כשער הזול ולא כשער היוקר ע"כ: את שדמיו ידועים נפדה על פי אחד ואת שאין דמיו ידועים נפדה על פי שלשה. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: על פי עד אחד. לא גרסי' מלת עד וכן בירוש' ליתה ולא כמפרשים והכי גמי מסתברא וכמו שנכתוב בסמוך בס"ד. וגם ה"ר יהוסף ז"ל מחקה. ופי' הר"ם שירילי"ו ז"ל אמתני' פודין מעשר שני כשער הזול אלא על פירות מעשר כשבא לפדותה בכסף אין לשערה כפי מה שירויח ההנוני אלא כפי מה שיקחנה מן הגגנין בדרך הנוני ליקח בזול הכייט בין בשעת הזול

יכין — תפארת ישראל

פ"ד א) דוקא עבר והוליך דלכתחילה פודהו במקומו או מעלהו לירושלים: ב) מקום הפדיון אף שהוצרך הוצאות הדרך מכיסו א"א הכבח לפי חשבון רק בשבח המכר כפ"ב מ"א כ"כ ע"ל הגזטק"ל. וכ"ם אי נימא דגם ברישא אינו מוכה ההוצאות כמו בסיפא וכן מסתבר. א"כ אם ההוצאות עצמן אינו מוכה מכ"ם

משנה

פרק ד א המוליך. פי' הר"ב דוקא עבר והוליך דלכתחלה אסור כו' וכ"כ הרמב"ם ולאו מלשון המוליך משמע לה הכי דאלא מעתה סיפא דתני המביא פירות מן הגורן כמי נימא הכי וזה ודאי אינו. אלא דינא בעלמא קאתני דהאי המוליך צריך לפדות דיעבד. ונראה הא דלכתחלה אסור שבאלה כמוליכו למוכרו ומעשר שני אינו נמכר. ומוד ל"ל דמתני' משמע לה כמי דלכתחלה אסור מדקתני ברישא ממקום היוקר למקום הזול והדר ממקום הזול למקום היוקר דסוי ז ומל"ל ע ומיפכא הו"ל לתיתני דבך לא ז אף ע. אלא המוליך משמע דיעבד הא לכתחלה לא ולענין איסור לכתחלה הוי לא ז

יכין

ב) בלא יבא שבח כענדן: ג) אף שבעיר שוה יותר: ד) ר"ל כספדהו אינו מוכה הוצאות הדרך: ה) ר"ל שבא לחלל פרוטות מע"ש על שלש כסף מחשב כמו שלוקח שולחני כשמחליף שלש שלו: ו) כשמצרף שולחני פרוטות לתתם בעד שלש נותן פחות: ז) ר"ל באומד שלא במדה משקל ומנין: ח) לאמתי' מיותר: ט) בקיאין בשומ' ואפי'

ראשונה

אף ז' השבח לשני. שכל שאין שבחו ניכר השבח לשני כדלעיל רפ"ב אלא דהתם לא אמי יציאות מביתו דהשולחה הייטו הקרן דמי עליה מוכה מדמי מעשר והכא אפי' ההוצאה אינו מוכה ונעמא דהכא בעדיין לא חל שם מעשר בשעת הוצאה עד שיגיעה פני הבית כדפי' פ"ה מ"ד: **ב** ואין פודין אכסרה. ואם הוא דבר שדרכו לימכר אכסרה נראה דמותר עי' רפ"ב דדמאי: עי"פ עד אחד. ובזו לבין עצמו לא אמ"פ שדמיו ידועין. משום חשדא והייט דקרי ליה עד. ומי' כפי"ם דשבח בני תכסנו ע"פ עדים דאינבית לה מיהו ואחד אז מיהו ומרי ולא פשיט ליה מהכא דבחד סגי אפשר דשאר אינה הסמורה: ואת שאין דמיו ידועים

ואפי' אחד מהן בעלים: *) קרם. התחיל להחמיץ וגירסא אחרת שקסם ודוגמתו בבבא בתרא פ"ו מ"ב עשר קוסמות. ופירש הר"ם כמו פריו יקוסם ויבש ליחזקאל (יז ט) וכ"פ שם הרשב"ם: שהחליאו. ל' הרמב"ם עניינו שכהו או הפלה תלולה ונשתנו מראיהן והוא כמו החלידו:

בגון היין שקרם יא). ופירות שהרקיבו. ומעות שהחליאו יא): ג בעל הבית אומר בסלע. ואחר אומר בסלע. בעל הבית קודם. מפני שהוא מוסיף חומש יב). בעל הבית אומר בסלע. ואחר אומר בסלע ואיסר יג). את של סלע ואיסר קודם. מפני שהוא מוסיף על הקרן יד). הפודה מעשר שני בין שהוא שלו. ובין שנתן לו במתנה טו):

ג בסלע ואיסר. מה שפי' הר"ב שהאיסר אחד משמה ותשעים בסלע. תמלא מפורש בפרק הזהב משנה ה. ואע"ג דאיכא מטבעות פחותות מאיסר כמו מסמס קונטרק ודומיהן כדתנן בגמ' פ"ק דקדושין דף יב ע"א. אפילו הכי דוקא איסר שהוא דבר חשוב קלת. ועי' בפרקין משנה ח. וכפ"ז דעירובין משנה י. ובפירוש הר"ב מ"ו פרק ג דסוכה ובמ"ב פרק ג דחולין: מפני שהוא מוסיף על הקרן. ופירש הר"ב דתוספת דקרן עדיפא מפני שיכול להעריס על החומש. ירושלמי. והר"ם

מערימין

יא) שקרם בל"ם שקסם. שהחליאו בל"ל שהחלידו וכ"ה בפיה"מ: ב ואחר בירושלמי ואחד. ואחר בעירובין ואחד וכ"ה בירושלמי. את בעירובין נ"ב. שהוא מוסיף בעירובין שמוסיף. חמישית בל"ם חמישיתו וכ"ה בירושלמי ובקדושין. שהוא שלו בקדושין משלו. ובין בל"ם בין וכ"ה בירושלמי ובקדושין:

הביא בבלי דרש פרק המקדיש שדהו דמס' ערכין דיהיב טעמא דפדיית הקרן עדיף שהוא עיקר מצות פדייה ולא קפדינן בתוספת החומש דהגאת התוספת שלו הוא שהוא אוכל הכל בירושלים: ובין שנתן לו במתנה. פירש הר"ב הטבל שהפרישו ופו'. בפרק האיש מקדש דף כד ע"ב. ויהיב טעמא דסבירא ליה דמתנות שלא הורמו ללו הורמו כמי שהורמו דמיין. וכן פסקה הרמב"ם ברים פ"ה מהלכות מעשר שני. וקשה על פסקם דלעיל משנה ו פ"ג כת"ק דלב"ה מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין. ומלאתי לבעל כ"מ בפ"ג סי' י"ז שכתב וז"ל ויש לתמוה איך פסק רביו שאם נתן לו את הטבל נקנה לו הרי הוא ז"ל פסק בכמה דוכתי דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין. ותירץ הר"י קורקוס ז"ל שסובר רביו דדוקא להאי מלתא אמרו לאו כמי שהורמו דמיין דעד כאן לא אמר ר"מ מעשר שני ממון גבוה אלא דוקא כשהורם ונקרא עליו שם מעשר

מלאכת שלמה

הזול בין בשעת היוקר ותניא בתוספתא הפורש דינר כסף למעשר שני כמות שהחטטי לוקח ולא כמות שהוא מוכר פי' כשבא לפרוש הסלע על פרוטות ולוקח מגודות ירק יהלך סך מגודות על סך פרוטות וסך המגודות היינו מה שהחטטי לוקח מן הגגים ולא כדרך שהוא מוכר. כמות שהשלחני פורש כשבא לחלל מטות כסף או פרוטות על סלע וכשהשלחני מחליף הסלע לפרוטות או למעות נקרא פורש ואז מקבל הפרוטות כשער בית המטבע ח' באיסר או שש באיסר וכשרוצה להחליפן בסלעים לתנשים דרך הוא לתת מעה פחות לפורשים וכשמקבל הסלע נקרא מצרף לשון צרוף שהלקיש רבים מקבץ בידו להלק אחד וקתני הכא דאדם שים לו מטות ממעשר שני שיעור סלע ובא להלל המעות בסלע מוכה מעות בסלע כמות שהשלחני לוקחן לעצמו דהייטו כשלוקחן מבית המטבע לפרוש ולא כמו שמוכרן והכי תניא בתוספתא המצרף דינר זהב למעשר שני כמות שהשלחני פורש ולא כמות שהוא מצרף. אין פודין מעשר שני אכסרה בשומא בלא מדה ובלא משקל פירות שהרקיבו או מעות שהחלידו כדתניא בתוספתא אין פודין מעשר שני אכסרה כיצד היו לו פירות מרקיבין ומעות מחלידין לא יאמר כמה אדם רוצה ליתן בעובר זה וכמה אדם רוצה ליתן בכרי זה אלא יאמר כמה אדם רוצה ליקח לו פירות בסלע כמה אדם רוצה ליקח לו מעות בדינר. פירש ר"י ז"ל אומר כמה מעות תלולות אדם רוצה ליקח בסלע ומחלל עליהן פירות ששוין סלע מאחר שאמרו לו כי אלו המעות שוין סלע וכן כמה פירות מרקבין אדם לוקח בסלע. על פי אחד לוקח אחד בקי בשומא. על פי שלשה מפ' בירור' על פי שלשה לקחות דהייטו סוחרים בקיאין במקח

בקיאים בשומא: שקרם. כתב הר"ב גירסא אחרת שקסם ודוגמתו בבבא בתרא פ"ו מ"ב עשר קוסמות. ופירש הר"ם כמו פריו יקוסם ויבש ליחזקאל (יז ט) וכ"פ שם הרשב"ם: שהחליאו. ל' הרמב"ם עניינו שכהו או הפלה תלולה ונשתנו מראיהן והוא כמו החלידו:

ג בסלע ואיסר. מה שפי' הר"ב שהאיסר אחד משמה ותשעים בסלע. תמלא מפורש בפרק הזהב משנה ה. ואע"ג דאיכא מטבעות פחותות מאיסר כמו מסמס קונטרק ודומיהן כדתנן בגמ' פ"ק דקדושין דף יב ע"א. אפילו הכי דוקא איסר שהוא דבר חשוב קלת. ועי' בפרקין משנה ח. וכפ"ז דעירובין משנה י. ובפירוש הר"ב מ"ו פרק ג דסוכה ובמ"ב פרק ג דחולין: מפני שהוא מוסיף על הקרן. ופירש הר"ב דתוספת דקרן עדיפא מפני שיכול להעריס על החומש. ירושלמי. והר"ם

ציונים

ג במה"ב. מעכין מז: פיי' שם פ"ה מ"ה: התודה מע"ש. קדושין נה: מי' שם ה"ה. ממג פיגין קט טול ובו"ש ו"ד פי' שלא פ"ב נא:

תוספות חדשים

ולשון זה משמע דאחד נכרי וגם אחד בעל הממון לא ודלא כהמפרש בירושלמי דמפרש דג"ר מרי ס"ם ופירוש הירושלמי כתבתי בהגהותי על הרמב"ם בפ"ד: משנה ג [תוי"ט ד"ה] בסלע ואיסר כו' דוקא איסר שהוא תבוב קלת עכ"ל. וג"ע דאפילו הכי איסר הבוב לענין שביעית פ"ט דשביעית מ"ח ועיין מה שכתבתי שם בשם הרמב"ן והרשב"א וע"ל ע"ל דאיסר לאו דוקא ונקט איסר משום פיכא דלישנא דמ"ח לקמן ובם נקט איסר כדי שבעיית איסר עם חומשו יעלה לפרוטה וע"ש בהרא"ש ולפ"ד רש"י כ"מ דל"ם ע"א דאיסר הוא מטבע של כסף הקטנה בלא"ם ניחא ואמ"ב מלאחי ברמב"ם לפרק ה' מהלכות מעשר שני הלכה ז' שכתב ואחד אומר בסלע ופרוטר ע"ש. (הר"ר):

חדושי מהרי"ח

פ"ד משנה ג [תוי"ט ד"ה] ובין שנתן לו במתנה. פי' הרע"ב הטבל קודם שהפרישו כו'. עי' עד לפוף הדוי"ם ויש לדקדק הו"ל להגמ' לומ' דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין והבא איירי שנתן לו במבלן עד שלא נגמרה מלאכתן כמו שהוא לב"ה פ"ג מ"ו ופשיטא יש לדקדק על הרמב"ם כך דהוי לי' לאוקמי הכי אלא נצטריך לחירוץ ר"י קורקוס וכ"ל רזה אין סברה לפ"ד מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין לחלק (הוה) בין נגמרה מלאכתן או לא (דמי) ועד כאן לא קאמר החילוק זה לעיל מ"ק אליבא דב"ה פ"ג מ"ו אלא לענין קלישת מחיצות דוהו דרבנן כמו שכותב שם הרע"ב

תוס' אנשי שם

ג בר"ב ד"ה מפני שהוא מוסיף כו' יכול להעריס כו'. ונריך ביאור דמאי מכני שיכול להעריס הא לא קא מעריס ואמאי מפסדי' למע"ם כולי האי. גל' פירוש שהביא הר"ם כך הוא מ"ר טון והוא שיכול להעריס עליו ולפוערו מחומש וזה מבואר שכך מוכח דלא שם של סלע ואיסר קודם אלא כשבעל הבית יכול עדיין להעריס עליו ולפוערו מחומש. דהייט שכשאומר בסלע רוצה הוא לפחות אבל אם כמשות ביד שיפדנו הוא עצמו (ופשיטא דבתחילה לא מתחיי בחומש

יכין

ואפי' מ' עובד כוכבים או בעלים: י) שהתחיל להחמיץ: יא) שהחלידו דבשמא כשלא נתקלקלו היין והפירות והמעות הרי שער שלהן ידוע. משא"כ כשנתקלקלו צריך לאמוד כמה נבר הקלקול ואין דמיהן ידוע: יב) מלבר דבאמר ד' נותן ה': יג) הוא מ' מל"ו בסלע אבל בפחות מזה

משנה

יחוסים יפדה על פי שלשה. ובהקדש אין מיעוט ולטולם בפי שלשה בפ"ק דסנהדרין: ג שהוא מוסיף על הקרן. פי' הר"ב וקרן עדיף שבל החומש יטול להעריס כדלקמן פ"כ והייט כדתני לקמן אומר לבו הילך מעות ופדה לך כו' אע"ג דהכא חזיק שאינו מעריס שהרי הוא אומר בסלע ונומנו הוא עצמו. גם זה שייך הערמה שמא קיבל המעות מאחר וכשפודה לעורך אחר

תפארת ישראל

לא: יד) דשיתרבה הקרן עדיף דאחומש יכול להעריס כלקמן ותו דלא קפדינן אתוספת חומש. דהרי כל הגאת התוספת שלו הוא שאוכל בירושלי': טו) הטבל דמעשר אסור ליתן במתנה כרפ"ק. ואי"ל דמיירי הכא בהורישו דבש"ם [קדושין נ"ד כ'] משמע דגם להורישו בפה אסור מדאיתו שלו: כדי

ראשונה

איזו מוסיף חומש כדאמר בירושלמי הביאו הר"ם לקמן פדה לי משלך פדה לך מעני איזו מוסיף חומש. ועוד אע"פ שאמר ליקח בסלע יכול לחזור בו ולהעריס אח"כ דדוקא גבי הקדש אמרי' פ"ח דערכין ממכבין מנכסיו ולא במעשר שני: ובין שנתן לו במתנה. פי' הר"ב כשהוא מבל ומי. וקשה אי בטבל מאי איכא דנקט מתנה ליתי מכר דהוי בטמא אפי' דאילו מתנה איכא מ"ד דאיכא

ואפילו לר"י דלק' מ"ז דס"ל מ"ל לפרש דיינו כמחלל בודאי אלא שלא פ' מל איזה מעות אבל הכא מיירי בשומא לאור שמעון אם המעשר בכמה הוא שוה לפדותו ומי שיכון יותר הוא יפדנו ויחללנו) אלא בודאי בא"ר בנ ובתו וכו' בהערמה דלא צריך לאוקמי חומש מע"ש של סלע ואיסר ודאי קודם שהוא מוסיף על הקרן בודאי אבל בשפודהו בעצמו ומאם לחוסיף חומש בל"ם שהוא קודם כדי שבאכר מע"ש ובריאה בשם ל"ש קודם

כדי

מעשר להא מדכתיב לה' הוא יליף וקרא אחר שהורם ונקרא מעשר משמע עכ"ל: **ד מערימין** על מעשר שני. בירושלמי למה מערימין עליו מפני שכתוב בו ברכה: **ה** ואין בידו מעות. דאילו היה לו מעות עדיף טפי דהוה לי' ככרי אגל הפירות ואגב סודר לא יוכל להקנות לו מעותיו. דאין מטבע נקנה בחליפין. גמרא פרק הזהב דף מו ע"א: לחבירו. שהוא אוהבו ויודע בו שאינו עושה אלא להפטר מן התומ". רש"י שם דף מה: **ורזיר** ואומר הרי אלו מחוללים וכו'. שאין צריך שיהיו המעות והפירות במקום אחד כדתנן במ"ל

ד מערימין על מעשר שני (מו). **כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים. לעבדו ולשפחתו העברים** (יז). **הילך מעות אלו** (יח) **ופדה לך** (יט) **מעשר שני זה. אבל לא יאמר כן לבנו ולבתו הקטנים. ולעבדו ולשפחתו הכנענים. מפני שידן בידו** (כ): **ה היה עומד בגורן ואין בידו מעות** (כא) **אומר לחברו הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה** (כב). **רזיר** (כג) **ואומר הרי אלו מחוללין על מעות**

לן כמאן דאמר ממון גבוה הוא ואינו ניתן במתנה: **ד** לעבדו ולשפחתו העברים. שאין נופן קנוי: ופדה לך. בהן מעשר שני לעצמך: מפני שידן בידו. דמה שקנה עבד קנה רבו. ובנו קטן נמי זכייתו לאביו דמליאת קטן לאביו: **ה** היה עומד בגורן. ורוצה להעביר ולפדות מעשר שני בלא חומש: ואין בידו מעות. כדי שיתנם לחבירו שיפדה בהן המעשר בלא חומש: הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה. ודוקא

מלאכת שלמה

ליה קודם שקרא לו שם הרי הוא לך במתנה ע"מ שתעשה אותו מעשר על פירותי. כן נ"ל וע"ע ע"כ: **ד ושפחתו העברי'**. בגבלי ובירוש' דייק המי שפחתו היכי דמי אי גדולה שהביאה שומנין מאי בעיא נביה הא קנתה עצמה בשומנין ואי בקטנה קטן מי אית ליה זכייה ובגבלי משני דמתני' מיירי במעשר שני דעליון שאינו נקוב דלא מיחייב אגא מדרבנן ומשום הכי אוכה. ובירוש' מוקי לה כרבנן דאמרי בשם רב נחמן דקטן שנתחנן לו אגח ומצניעו ומחזירו לאחר זמן נאנו גזל אוכה לעצמו ואין אוכה לאחרים. ואיכא מאן דאמרי דבשיטת הפשוטות קתני הכא דתנן בפ' הניזקין הפשוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין והכא נמי נבי מעשר שני לא פליג רבנן בזכיותיו ואפי' דאית ליה אב והא דתני שיטא אבל לא יאמר כן לבנו ולבתו וכן נמי תנן בפ' חלון התם מיירי בקטן שאין לו דעת כלל כגון צרור ומופלו אגוז וזורקו. וכמו ובתו הגדולים פליגי בה אמוראי בפ"ק דב"מ איכא מ"ד דגדול גדול ממש ואיכא מ"ד כל שאינו סומך על שלחן אביו זהו גדול: ופדה לך. לעצמך בירוש' מפ' דאי פדה לך קאמר דבחדא מני אם פודה לעצמו אע"פ שפודה במעות של בעל הבית מ"ע פדה לי במעות שלך שנתתי לך מיד מוסיף חומש דבעינן הוא וסליוהו משלו ומפיק לה מקרא דכתיב ממעשרו חמישיתו יוסף עליו משמע כי היכי דלאיתה כמכר ובני כמ"ש הכ"ב רים פ"ק. ולמאי דפי' שם דגבי מעשר מתנה ומכר שוין ותכוייהו אמיני מדינא אפי' אין מתנה כמכר ניחא: **ד הילך** מעות אלו ופדה לך. נראה דכל אני בסמוכין על שלחנו מיירי ולא כי הא דפי' הכ"ב פ"ק דב"מ מ"ה דגדול וסמוך על שלחן אביו הוי כקטן דדוקא לענין מציאה דיש אבל בעלמא לא חליא בסמוך על שלחן אביו אגא גדול ממש אע"פ שסמוך אין ידו כידו וכ"כ תוי"ט פ"ז דמידוזין מ"ו לענין עירוב. ומתני' דהכא מוכח כן דאין בגדול שאינו סמוך על שלחנו מיירי מה שעמה היא זו שמרויח המומ' ומפקיד יומר שהרי כל המעשר אוכל בנו הגדול אבל בסמוך עליו ודאי מרויח שהרי צריך להאכילו. ולאיתי שכן פי' רש"י בהדיא בניעין ד' ס"ה בנו ובתו הגדולים הא"ל אמרים לגביה ובסמוכים על שלחנו ושלהם שלו שהם מוזרין וטומנים לו פ"כ. אגא שלריך לייסב לאלו צריך לומר שהם מוזרין וטומנים לו. ונראה משום דבסוגיא דהתם בני לאוהבי ממתני' דקאן אוכה לאחרים מדקתני שפחתו ופ"ם. ומשמע דמפרש הש"ס למתני' שהם פודין בשביל הבעה"ב ולא לעצמן וכבר הקשה הר"ש דהא פדה לך קתני הייטו אוכה לעצמו ומסיק דהש"ס מבריתא מיימי ולא ממתני' ובבריתא גרסי' ופדה בהן ואינה כפין משמיטו ע"כ. ולפי אותה גירסא מפרש רש"י כמו שהם מוזרין וטומנין לו. ומ"מ כיון שהוא צריך ליתן להם המעות במתנה דאל"כ כשהם פודין לו במעות שלו הוי כפודה הוא עצמו ומייב בחומש דהוי פדה לי משלי לכך מוקי לה רש"י נמי בסמוכים על שלחנו דבכה"ג קיים בהו שיחזרו ויתנו לו דאי לאו הכי אין זו תקנה שמתה לא יכלו לחזור וליתן לו. והשתא גירסת רש"י בגמ' נמי ופדה בהן בהר"ש ואם אינם מתנה במתנה דהוי כפודין לו משלהם והייטו דדייק מינה בגמ' התם דקאן אוכה לאחר דהא בשפת הפדיון מ"כ צריך שיהא דעתו שפודהו לאוכן כמה"ב ואוכה לו שהם אין דעתו לכך בשפת הפדיון המעות שלו והפדיון שלו ומייב בחומש אבל לפי גירסת המשנה כאן ופדה לך מ"כ מיירי שאינו סומן לו בתמנה דאי מתנה לו אינו יכול לפדות לעצמו דהוי כפדה לך משלך. ומה לא"ש מל לשון הרמב"ם בתנורו פ"ה דין מ' כתב מותר להבנים מל מעשרו כיצד אומר לבנו ובתו הגדולים הא לך מ' מעות ופדה לך מ' נתן לעשתו הבנים סומל ומנה הוא אין הקנון אוכה לאחרים אבל

ציונים

ד מערימין. ניעין פה. מ"י' שם פ"ה ה"מ פ: **ה** היה עומד. נ"ש מכ: מוס' מנחות יק ה מ"י שם ה"י. מפנ עפין קנוי:

חלופי גרסאות

ד ולבתו גנעיין ובתו. ולשפחתו גנעיין ושפחתו. הילך גנעיין הא לכם. אלו גנ"ש האלו וכ"ה בירושלמי וגנעיין הללו. ופדה לך גנעיין ופדו בהן. מעשר בירושלמי את מעשר. שני גנ"ש נ"נ וכ"ה בירושלמי. זה גנעיין זה גנעיין יאוכלו בלא חומש. ולעבדו גנהנ"ל לעבדו וכ"ה נמסנ"ע. שידן גנ"ש שהן. **ה** הפירות גנ"ש פירות וכ"ה גנ"ש. האלו גנ"ש הללו. חזור גנ"ש וחזור וכ"ה בירושלמי. ואומר בירושלמי ואומר לו. אלו גנ"ש הן וכ"ה בירושלמי וגנ"ש.

ראשון לציון

פ"רש"ר[מתני'] **מערימין** על מ"ש. ז"ל התי"ט רים פ"ה דמתוכה מערימין מתבולות הסיחר תקרא ערמה ומלינו לסיכר תקרא מגמה כו' ולא ידעתי למה לא כתב דברים האלו הכא כמוקדם:

חדושי מהרי"ח

הרע"ב ע"ש ותם אמרו אבל כאן דהוי ממון גבוה מן התורה אין לחלק וא"כ ע"כ צריך לתירוץ הר"י קורקוס ודוק: **מ"ד** [במשנה] **מערימין** על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים ולעבדו ולשפחתו העברים כו' אבל לא יאמר כן לבנו ולבתו הקטנים ולעבדו ולשפחתו הכנענים כו' עכ"ל המשנה. לא ידעתי למה לא מביא המשנה דין אשתו ובירושלמי פ"ו משנה ו מביא ג"כ לענין זכות עירוב אשתו עיין שם ובאמת עיין בתוספתא פ"ש פ"ד מובה דאשתו פודה מעשר שני בלא חומש וקשה לי אל הרמב"ם בפ"ה מהל' מעשר שני מביא כמה דינים מהתוספתא פ"ש ולא הביא דין

תוס' אנשי שם

כיון דלא קמפסיד מע"ש מידי אף אם יפדהו בהעברתה ודילמא נאמת בני לאוהבי מומ' ולא תערומי קמערים להכי איהו קיים עפי כל"ל ברור ואפשר להסכימו עם מ"ש בתלמודנו פ' המקדש. (נת"ש):

ד במשנה **ולשפחתו**. לא הני נמי לאשתו משום דאיכא פלוגתא בקדושין כ"ד אם לאשה פודה מע"ש בלא חומש דאיש אמר רחמנא ולא לאשה. ע"ש בתוס'. (רמ"ז): **ד**הי"ם ר"ה ואין בידו כו' נקנה בחליפין כו'. והתוס' הקשו איקנה לו בלודיאה ולא פרנו כלום ומזל"ן דהסיל דלודיאה לא כ"ש ידמי ומאיר דבכ"ב ד' קמ"ש משמע דהכא לא היה יודע שאם מ"ש (רמ"ז):

יכין **תפארת** **ישראל** **יכין**

מו) כדי שלא ליתן חומש: **יז**) שאין נופן קנוי וכ"ש לאחר. ושפחה עבריה דקאמר הכא הייטו קטנה ובמעשה"ל דרבנן [בגיטין ס"ה א']: **יח**) במתנה: **יט**) לעצמך: **כ**) וזכייתן שלו הוא: **כא**) להתם לחבירו

משנה ראשונה

לאיתה כמכר ובני כמ"ש הכ"ב רים פ"ק. ולמאי דפי' שם דגבי מעשר מתנה ומכר שוין ותכוייהו אמיני מדינא אפי' אין מתנה כמכר ניחא: **ד הילך** מעות אלו ופדה לך. נראה דכל אני בסמוכין על שלחנו מיירי ולא כי הא דפי' הכ"ב פ"ק דב"מ מ"ה דגדול וסמוך על שלחן אביו הוי כקטן דדוקא לענין מציאה דיש אבל בעלמא לא חליא בסמוך על שלחן אביו אגא גדול ממש אע"פ שסמוך אין ידו כידו וכ"כ תוי"ט פ"ז דמידוזין מ"ו לענין עירוב. ומתני' דהכא מוכח כן דאין בגדול שאינו סמוך על שלחנו מיירי מה שעמה היא זו שמרויח המומ' ומפקיד יומר שהרי כל המעשר אוכל בנו הגדול אבל בסמוך עליו ודאי מרויח שהרי צריך להאכילו. ולאיתי שכן פי' רש"י בהדיא בניעין ד' ס"ה בנו ובתו הגדולים הא"ל אמרים לגביה ובסמוכים על שלחנו ושלהם שלו שהם מוזרין וטומנים לו פ"כ. אגא שלריך לייסב לאלו צריך לומר שהם מוזרין וטומנים לו. ונראה משום דבסוגיא דהתם בני לאוהבי ממתני' דקאן אוכה לאחרים מדקתני שפחתו ופ"ם. ומשמע דמפרש הש"ס למתני' שהם פודין בשביל הבעה"ב ולא לעצמן וכבר הקשה הר"ש דהא פדה לך קתני הייטו אוכה לעצמו ומסיק דהש"ס מבריתא מיימי ולא ממתני' ובבריתא גרסי' ופדה בהן ואינה כפין משמיטו ע"כ. ולפי אותה גירסא מפרש רש"י כמו שהם מוזרין וטומנין לו. ומ"מ כיון שהוא צריך ליתן להם המעות במתנה דאל"כ כשהם פודין לו במעות שלו הוי כפודה הוא עצמו ומייב בחומש דהוי פדה לי משלי לכך מוקי לה רש"י נמי בסמוכים על שלחנו דבכה"ג קיים בהו שיחזרו ויתנו לו דאי לאו הכי אין זו תקנה שמתה לא יכלו לחזור וליתן לו. והשתא גירסת רש"י בגמ' נמי ופדה בהן בהר"ש ואם אינם מתנה במתנה דהוי כפודין לו משלהם והייטו דדייק מינה בגמ' התם דקאן אוכה לאחר דהא בשפת הפדיון מ"כ צריך שיהא דעתו שפודהו לאוכן כמה"ב ואוכה לו שהם אין דעתו לכך בשפת הפדיון המעות שלו והפדיון שלו ומייב בחומש אבל לפי גירסת המשנה כאן ופדה לך מ"כ מיירי שאינו סומן לו בתמנה דאי מתנה לו אינו יכול לפדות לעצמו דהוי כפדה לך משלך. ומה לא"ש מל לשון הרמב"ם בתנורו פ"ה דין מ' כתב מותר להבנים מל מעשרו כיצד אומר לבנו ובתו הגדולים הא לך מ' מעות ופדה לך מ' נתן לעשתו הבנים סומל ומנה הוא אין הקנון אוכה לאחרים אבל

ד לעבדו ולשפחתו העברים. שאין נופן קנוי: ופדה לך. בהן מעשר שני לעצמך: מפני שידן בידו. דמה שקנה עבד קנה רבו. ובנו קטן נמי זכייתו לאביו דמליאת קטן לאביו: **ה** היה עומד בגורן. ורוצה להעביר ולפדות מעשר שני בלא חומש: ואין בידו מעות. כדי שיתנם לחבירו שיפדה בהן המעשר בלא חומש: הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה. ודוקא

מלאכת שלמה **שבבית**

דמומ' שלו הדמים של הפדיון הן שלו: **ולא לעבדו ושפחתו הכנענים** בירוש' רמי עלה דמתני' מהיכא דתקן במציעא פ' השואל. השואל את הפרה ואל שלהה לי ביד בכך ביד עבדך ביד שלוחך ושלחה ומתה חייב אלמא שהעבד זוכה מרבו לאחר דהשתיגן ליה דעבדו של משאיל זוכה לשואל הלכך כי נאנסה ברשות שואל נאנסה ובמתני' אמרי' ליד עבד כיד רבו ומשני ר' אלעזר דהתם מיירי בעבד עברי ור' יוחנן אמר אפי' בעבד כנעני תפתר באומר לו שואל למשאיל פתח לה והיא באה מאליה דכיון דאל"ל כן הא קבלה עליה מכי יצאת מן הבית. ואיכא מאן דמשני דמתני' דהכא ודפ' חלון כר"מ דס"ל בפ"ק דקדושין דאין קנין לעבד בלא רבו והיא דהתם פ' השואל כרבנן דפליגי עליה דר"מ התם במתני' דבקדושין וס"ל דיש קנין לעבד בלא רבו ופרכי' ואי מתני' דבפ' חלון כר' מאיר ליד עבד כיד רבו והא ר"מ נמי סבר ליד אשה כיד בעלה והיכי מצי מזכה בידה לאחרים והא לא נפיק מידו דבהרוייהו פליגי ר"מ ורבנן בפ"ק דקדושין והיכי קתני התם בעירובין וע"י אשתו ומשני דהתם ר"ש בן אלעזר אליבא דר"מ דס"ל דר"מ עכיל יל עבד כיל רבו ולא עביל יל אשה כיל בעלה: **ה הרי פירות האלו**. של מעשר שני נהנין לך במתנה ומכיון שקנאם זה במתנה נעשה הראשון ככרי אגלא ויכול לפדותן בלא חומש. ותוזר

ד מערימין. ניעין פה. מ"י' שם פ"ה ה"מ פ: **ה** היה עומד. נ"ש מכ: מוס' מנחות יק ה מ"י שם ה"י. מפנ עפין קנוי:

חלופי גרסאות

ד ולבתו גנעיין ובתו. ולשפחתו גנעיין ושפחתו. הילך גנעיין הא לכם. אלו גנ"ש האלו וכ"ה בירושלמי וגנעיין הללו. ופדה לך גנעיין ופדו בהן. מעשר בירושלמי את מעשר. שני גנ"ש נ"נ וכ"ה בירושלמי. זה גנעיין זה גנעיין יאוכלו בלא חומש. ולעבדו גנהנ"ל לעבדו וכ"ה נמסנ"ע. שידן גנ"ש שהן. **ה** הפירות גנ"ש פירות וכ"ה גנ"ש. האלו גנ"ש הללו. חזור גנ"ש וחזור וכ"ה בירושלמי. ואומר בירושלמי ואומר לו. אלו גנ"ש הן וכ"ה בירושלמי וגנ"ש.

ראשון לציון

פ"רש"ר[מתני'] **מערימין** על מ"ש. ז"ל התי"ט רים פ"ה דמתוכה מערימין מתבולות הסיחר תקרא ערמה ומלינו לסיכר תקרא מגמה כו' ולא ידעתי למה לא כתב דברים האלו הכא כמוקדם:

חדושי מהרי"ח

הרע"ב ע"ש ותם אמרו אבל כאן דהוי ממון גבוה מן התורה אין לחלק וא"כ ע"כ צריך לתירוץ הר"י קורקוס ודוק: **מ"ד** [במשנה] **מערימין** על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים ולעבדו ולשפחתו העברים כו' אבל לא יאמר כן לבנו ולבתו הקטנים ולעבדו ולשפחתו הכנענים כו' עכ"ל המשנה. לא ידעתי למה לא מביא המשנה דין אשתו ובירושלמי פ"ו משנה ו מביא ג"כ לענין זכות עירוב אשתו עיין שם ובאמת עיין בתוספתא פ"ש פ"ד מובה דאשתו פודה מעשר שני בלא חומש וקשה לי אל הרמב"ם בפ"ה מהל' מעשר שני מביא כמה דינים מהתוספתא פ"ש ולא הביא דין

תוס' אנשי שם

כיון דלא קמפסיד מע"ש מידי אף אם יפדהו בהעברתה ודילמא נאמת בני לאוהבי מומ' ולא תערומי קמערים להכי איהו קיים עפי כל"ל ברור ואפשר להסכימו עם מ"ש בתלמודנו פ' המקדש. (נת"ש):

ד במשנה **ולשפחתו**. לא הני נמי לאשתו משום דאיכא פלוגתא בקדושין כ"ד אם לאשה פודה מע"ש בלא חומש דאיש אמר רחמנא ולא לאשה. ע"ש בתוס'. (רמ"ז): **ד**הי"ם ר"ה ואין בידו כו' נקנה בחליפין כו'. והתוס' הקשו איקנה לו בלודיאה ולא פרנו כלום ומזל"ן דהסיל דלודיאה לא כ"ש ידמי ומאיר דבכ"ב ד' קמ"ש משמע דהכא לא היה יודע שאם מ"ש (רמ"ז):

יכין **תפארת** **ישראל** **יכין**

מו) כדי שלא ליתן חומש: **יז**) שאין נופן קנוי וכ"ש לאחר. ושפחה עבריה דקאמר הכא הייטו קטנה ובמעשה"ל דרבנן [בגיטין ס"ה א']: **יח**) במתנה: **יט**) לעצמך: **כ**) וזכייתן שלו הוא: **כא**) להתם לחבירו

משנה ראשונה

לאיתה כמכר ובני כמ"ש הכ"ב רים פ"ק. ולמאי דפי' שם דגבי מעשר מתנה ומכר שוין ותכוייהו אמיני מדינא אפי' אין מתנה כמכר ניחא: **ד הילך** מעות אלו ופדה לך. נראה דכל אני בסמוכין על שלחנו מיירי ולא כי הא דפי' הכ"ב פ"ק דב"מ מ"ה דגדול וסמוך על שלחן אביו הוי כקטן דדוקא לענין מציאה דיש אבל בעלמא לא חליא בסמוך על שלחן אביו אגא גדול ממש אע"פ שסמוך אין ידו כידו וכ"כ תוי"ט פ"ז דמידוזין מ"ו לענין עירוב. ומתני' דהכא מוכח כן דאין בגדול שאינו סמוך על שלחנו מיירי מה שעמה היא זו שמרויח המומ' ומפקיד יומר שהרי כל המעשר אוכל בנו הגדול אבל בסמוך עליו ודאי מרויח שהרי צריך להאכילו. ולאיתי שכן פי' רש"י בהדיא בניעין ד' ס"ה בנו ובתו הגדולים הא"ל אמרים לגביה ובסמוכים על שלחנו ושלהם שלו שהם מוזרין וטומנים לו פ"כ. אגא שלריך לייסב לאלו צריך לומר שהם מוזרין וטומנים לו. ונראה משום דבסוגיא דהתם בני לאוהבי ממתני' דקאן אוכה לאחרים מדקתני שפחתו ופ"ם. ומשמע דמפרש הש"ס למתני' שהם פודין בשביל הבעה"ב ולא לעצמן וכבר הקשה הר"ש דהא פדה לך קתני הייטו אוכה לעצמו ומסיק דהש"ס מבריתא מיימי ולא ממתני' ובבריתא גרסי' ופדה בהן ואינה כפין משמיטו ע"כ. ולפי אותה גירסא מפרש רש"י כמו שהם מוזרין וטומנין לו. ומ"מ כיון שהוא צריך ליתן להם המעות במתנה דאל"כ כשהם פודין לו במעות שלו הוי כפודה הוא עצמו ומייב בחומש דהוי פדה לי משלי לכך מוקי לה רש"י נמי בסמוכים על שלחנו דבכה"ג קיים בהו שיחזרו ויתנו לו דאי לאו הכי אין זו תקנה שמתה לא יכלו לחזור וליתן לו. והשתא גירסת רש"י בגמ' נמי ופדה בהן בהר"ש ואם אינם מתנה במתנה דהוי כפודין לו משלהם והייטו דדייק מינה בגמ' התם דקאן אוכה לאחר דהא בשפת הפדיון מ"כ צריך שיהא דעתו שפודהו לאוכן כמה"ב ואוכה לו שהם אין דעתו לכך בשפת הפדיון המעות שלו והפדיון שלו ומייב בחומש אבל לפי גירסת המשנה כאן ופדה לך מ"כ מיירי שאינו סומן לו בתמנה דאי מתנה לו אינו יכול לפדות לעצמו דהוי כפדה לך משלך. ומה לא"ש מל לשון הרמב"ם בתנורו פ"ה דין מ' כתב מותר להבנים מל מעשרו כיצד אומר לבנו ובתו הגדולים הא לך מ' מעות ופדה לך מ' נתן לעשתו הבנים סומל ומנה הוא אין הקנון אוכה לאחרים אבל

ד לעבדו ולשפחתו העברים. שאין נופן קנוי: ופדה לך. בהן מעשר שני לעצמך: מפני שידן בידו. דמה שקנה עבד קנה רבו. ובנו קטן נמי זכייתו לאביו דמליאת קטן לאביו: **ה** היה עומד בגורן. ורוצה להעביר ולפדות מעשר שני בלא חומש: ואין בידו מעות. כדי שיתנם לחבירו שיפדה בהן המעשר בלא חומש: הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה. ודוקא

מלאכת שלמה **שבבית**

דמומ' שלו הדמים של הפדיון הן שלו: **ולא לעבדו ושפחתו הכנענים** בירוש' רמי עלה דמתני' מהיכא דתקן במציעא פ' השואל. השואל את הפרה ואל שלהה לי ביד בכך ביד עבדך ביד שלוחך ושלחה ומתה חייב אלמא שהעבד זוכה מרבו לאחר דהשתיגן ליה דעבדו של משאיל זוכה לשואל הלכך כי נאנסה ברשות שואל נאנסה ובמתני' אמרי' ליד עבד כיד רבו ומשני ר' אלעזר דהתם מיירי בעבד עברי ור' יוחנן אמר אפי' בעבד כנעני תפתר באומר לו שואל למשאיל פתח לה והיא באה מאליה דכיון דאל"ל כן הא קבלה עליה מכי יצאת מן הבית. ואיכא מאן דמשני דמתני' דהכא ודפ' חלון כר"מ דס"ל בפ"ק דקדושין דאין קנין לעבד בלא רבו והיא דהתם פ' השואל כרבנן דפליגי עליה דר"מ התם במתני' דבקדושין וס"ל דיש קנין לעבד בלא רבו ופרכי' ואי מתני' דבפ' חלון כר' מאיר ליד עבד כיד רבו והא ר"מ נמי סבר ליד אשה כיד בעלה והיכי מצי מזכה בידה לאחרים והא לא נפיק מידו דבהרוייהו פליגי ר"מ ורבנן בפ"ק דקדושין והיכי קתני התם בעירובין וע"י אשתו ומשני דהתם ר"ש בן אלעזר אליבא דר"מ דס"ל דר"מ עכיל יל עבד כיל רבו ולא עביל יל אשה כיל בעלה: **ה הרי פירות האלו**. של מעשר שני נהנין לך במתנה ומכיון שקנאם זה במתנה נעשה הראשון ככרי אגלא ויכול לפדותן בלא חומש. ותוזר

ודוקא שנתן לותם לו בטבלן קודם שיפרים מעשר שני כדפרישנן לעיל: ן משך ממנו מעשר בסלע. המוכר מעשר שני כדי שיתחלל על דמי המכירה ויהיו המעות נתפסים בקדושת מעשר דבכי האי גונא שרי למכרו. והא דתנן בפ"ק לין מוכרין לותו היינו להוליכו לירושלים. ולא שיהיו המעות נתפסים בקדושת מעשר. וכשמשך המעשר לקנתו היה שוה סלע ולא הספיק ליתן הדמים עד שעמד בשתים שהמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו למוכר: נותן לו סלע. לפי שקנאו במשיכה ומרויח הלוקח סלע שנתייקר וצריך לפדותו כשער של עכשיו בשתי סלעים שהמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו למוכר והסלע אחד של מעשר שני שלו ואוכלו בירושלים: עד שעמד בסלע. וצריך ליתן למוכר שני סלעים שקנאו במשיכה והוא נפדה בסלע

במ"ד פ"ג: ן נותן לו סלע. פי' הר"ב לפי שקנאו במשיכה וכו'. והמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו וכו'. והוא דעת הרא"ב"ד בהשגה פ"ח ז"ל ואומר לי לבי שכל המשנה הולכת על מידת הדין שהמעשר היו מתחלל אצא בשעת מתן מעות. מיהו המוכר והלוקח נידונין כשעת משיכה וכו' ע"כ. ויצא לי מזה דמתני' אתיא אליבא דהלכתא כרבי מאיר דסבירא ליה ממון גבוה הוא והלכך היו מתחלל אצא בשעת כסף כדין ממון גבוה במשנה ו פ"ק דקדושין אצא שאינו כהקדש גמור. והמוכר והלוקח נידונין כשעת משיכה. ואף דברי הר"ש כן הוא. שכתב ואם הוי משיכה דמעשר כמשיכה דהקדש דתנן בפ"ק דקדושין [דף כח] רשות גבוה בכסף. מפרש בגמ' כיצד. ע"כ. ואילו סבר הר"ש דמתני' דלא כר"מ אצא כרבי יהודה דסבירא ליה ממון הדיוט הוא למה לו לפרש כך דלא הוי משיכתו כשל הקדש

שבבית: ן משך ממנו מעשר בסלע כד). ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים כה). נותן לו סלע כו) ומשתכר בסלע כז). ומעשר שני שלו כח). משך ממנו מעשר בשתים. ולא הספיק לפדותו עד שעמד בסלע כט). נותן לו סלע מחולין ל) וסלע של מעשר שני שלו לא). אם

דמשיכה חיתי שיהיה כהקדש אם ממון הדיוט הוא. אצא ודאי שבא לפרש מתניתין דממון גבוה הוא ואפילו הכי לא דמי ממש להקדש. והוא דעת הראב"ד שלא אמר שהמשנה הזאת אינה הלכה דהא אפסיק הלכתא בגמ' דממון גבוה כמ"ש לעיל. אצא אחיא נמי כר"מ. והא דבפרק האיש מקדש דף נד ע"ב מוכיח דמתני' כרבי יהודה דאילו לר"מ ונתן הכסף וקם לו כדין הקדש. ולא נחת תלמודא לדחות ולפרשה אפילו כר"מ וכדפרישנא. משום דהחס להכי בעי למימר דכרי"ה. כי היכי דתשכח דסחס תנא לן כרי"ה ולא לפסוק כר"מ. והגמ' מסיק דאפ"ה הלכה כר"מ משום דהכן בבחירתא כותיה הלכך לא חש לדחות ולומר דמתני' אפי' כר"מ. ובזה מסולקת תמיהת הכסף משנה דבגמרא מתניתין כרבי יהודה. והרמב"ם פסקה. וכתב דהרמב"ם שינה בפירושה דלא הוי ענין לממון גבוה או הדיוט. ויש לי להקשות עליו דהא גמרא מפרשה כרבי יהודה. אצא על כרחך לומר דגמרא לא נחת לפרשה בענין אחר מהטעם שכתבתי. ואי הכי מעיקרא לאו קושיא היא דאיכא לפרשה לענין ממון גבוה. ואפ"ה אתיא כרבי מאיר וכדכתבינן. אצא דבגמרא לא צריכא לנחותי בפירושה: וסלע של מעשר שני שלו. מ"ש הר"ב ואין זה כפורע חובו וכו' לפי שבתחלת המקח וכו'. תימה דכלפי לייא. הא איפכא הוא. דאם בתחלת המקח

שוה

מלאכת שלמה

ומוזר ואומר הרי פירות של מעשר שני יהיו מחולין על מעות שיש לי בבית ויקנה המעשר הזה את המעות ויצא לחולין והא דקא אין בידו מעות היינו דאם יש בידו שם בנורן לא היה אומר שתצא לעשות כן אצא המעות הללו היה מוטר לחברו ומקנה לותן לו במשיכה וחברו זה פודה את המעשר להכי עדיף ספי שאינה נראית הערמה כ"כ לספר מן התומם. והאי גרן מוקמינן ליה בתם כפ' הזהב בגרן שאינה שלו דאי בגרן שלו יתן לו בעל המעשר קרקע בחזקה ואגבן המעות ומשיחזיק זה בקרקע יהיו המעות קנויות לו בכל מקום שהן כדתנן בפ"ק דקדושין נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה וחברו זה יאמר הרי הפירות הללו מחוללין על מעות שיש לי בביתך דהכי עדיף דהוי נכרי אצא ודאי דגרן אינה שלו וסודר נמי ליה לאי הוה ליה סודר הוה מקני ליה מעות אגב סודר ודחינן ואיכפל תנא לאמוראי גברא ערטילאה דלית ליה ולא כלום אצא לאו ש"מ בגרן שאינה שלו אבל סודר יש לו ואפ"ה הפירות צריך ליתנם לו במתנה שאין המעות נקנין בחליפין ש"מ וז"ל הר"ש ז"ל ברישא הזהב דייק מהכא דאין מפבע נקנה בחליפין דמשמע טעמא דאין בידו מעות הא אם יש בידו מעות יהיב ליה ליתאך ופריק דהכי עדיף ספי דס"ל נכרי ואי אמרת מפבע נקנה בחליפין ניקני ליה אגב סודר ע"כ. והני פירות אינעית למימר שצא נתנם לו בשדון מבל אצא פירות מעשר שני ממש צריך לומר דמתני' ר' יהודה דס"ל מעשר שני ממון הדיוט הוא: בפי' ר"ע ז"ל ודוקא שנתן לותם לו בטבלן וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה אצא כפשוטו הוי ע"כ: ן משך הימנו וכו'. ובקדושין פ' האיש מקדש דייקינן מדקתני ומשתכר בסלע ש"מ דסתם לן תנא כר' יהודה דאמר מעשר שני ממון הדיוט הוא: נותן לו סלע. לפי שקנאו במשיכה עכ"ל ר"ע ז"ל והוה משמע שהוא פי' רש"י ז"ל אך בפשיטות אתי פירוש ר"ע ז"ל כפי' הר"ש והראב"ד ז"ל. ולפי זה מתני' דלא כרשב"ג דמתני' משמע מינה דאינו פדוי אצא דוקא בשעת מתן מעות ואינו קאמר בברייתא לעולם משיכת מעשר שני הוא פדיונו. ופי' הרמב"ם ז"ל קצת בזו ההלכה פדייה לאחיות הזהב של מעשר שני אע"פ שאותן הדמים יצאו לחולין בלי ספק

ן משך מבנו. קרושין מז: יחזקאל פ"ק דמבלנדין. פיי' שם פ"ח פ"ק מ:

חלופי גרסאות

שבבית נג"מ שיש לי בבית: ן ממנו נג"מ הימנו ומן. בכמוך וכ"ה בקרושין. מע"ש ובע"ש פ"ק וסלע מע"ש ובע"ש בסלע וסלע של מע"ש. מחולין נד"ם נ"ב.

חידושי מהרי"ח

דין אשתו ובושאי כליו לא העירו על זה וצ"ע: [בתוי"ט] ד"ה וסלע של מעשר שני שלו וכו' תימה דכלפי לייא וכו' עד נמיראא. ול"נ הרע"ב לא בא ליתן טעם שאין זה אסור ללוקח מפני שפורע חובו בט"ש שזה אינו מתורץ ג"כ לירושלמי שחביא הרב הוי"ט דהרי לא היה חייב לו מעשר שני רק חולין וששיטא בהיום שאין צריך לחלל רק בסלע והיאך יפרע בט"ש אלא הרע"ב בא ליתן טעם ואין זה כפורע חובו בט"ש פי' והוה נוילה למוכר דסלע של חולין שוה יותר מסלע מעשר שני שאינו נאכל אלא בירושלים לזה נותן הר"ב טעם לפי שבתחילת המקח היה שוה לכך שיאכל המוכר בירושלים שתי סלעים ואין הפסד למוכר כלל בשלמא אם היה עדיין שוה ב' סלעים אז היה צריך ליתן ב' סלעים ממעות חולין לחללו. ונראה דהירושל' מדוקדק לזה הפי' דמשעה ראשונה ט"ש חייב פי' להמוכר אינו חייב רק מעשר שני שאע"פ שצריך ליתן חולין היינו לחלל המעשר שני אבל להמוכר אינו חייב רק מעשר שני. אלו היה חייב מעשר שני ונתן ט"ש יאות. אחר זה ראיתי בר"ש שכתב בזה הלשון לא נחשב כפורע חובו כו' שמשעה ראשונה מעשר שני חייב לו ע"ם כן משכו ע"כ נמצא ה"פ שהוא עשה משיבה שיאכל המוכר ב' סלעים בירושלים ואם יתן לו סלע שני של חולין אזי לא יאכל המוכר אלא סלע אחד בירושלים וכוונת הלוקח היה שיאכל שני סלעים לכן נותן לו השני ממעשר שני נמצא ודאי דברי הר"ב לקוחין מדברי הר"ש וכפי חבנת התוי"ט אבל הם ממש כדברי הר"ש ואין לחמוה על הרע"ב

משנה ראשונה

מעותיו מעשר ואע"ג דיכול זה לחזור ולומר לחבכו הרי מעותיך מחולין על מעות שיש לי בבית לא שפיר לתיעבד הכי שאין מחלין מעות על מעות אצא מדוחק כדלעיל פ"ב מ"ה ות"ו:

יכין

כד) דמותר למכור מעשר שני בשדעתו להתפיס המעות בקדושת מעשר שני: כה) דהוקר השער קודם שנתן המעות. והרי תף על פי שקנאו על כל פנים המעשר לא יצא לחולין עד שישלם כדין תורה דמעות קנויות: כו) מדקנה במשיכה: כז) ר"ל הלוקח

תפארת ישראל

מרוויח הסלע הב' לעצמו: כח) דאף דצריך לפדותו בשער של עכשיו. דלענין איסור אתריגן כדין הורה דהוקא מעות קנויות. עכ"פ הסלע השני של לוקח: כט) והרי צריך ליתן למוכר ב' סלעים מדמשכו כבר: ל) וכו' שני להפקיע קדושת הפירות: לא) ר"ל סלע ב' נתן לו ממעות

יכין

מעשר

ציונים

ציונים

ן הפודה. מיי' עם כ"מ. סמג עם טור ושו"ע יו"ד סימן שלא סעיף קו: היה מדבר. קדושין ג. ירושלמי פרק המקנא. מיי' פ"ג מהלכות איסורי המזבח ה"ח ופ"ח מהלכות גירושין ה"ח סמג עשין מח טור ושו"ע אה"ע סימן כז וסימן קו סעיף ג ובתשובת הרשב"א סי' תקן וקי"ב

חלופי גרסאות

מדמאי נד"ע מדמיו וכ"כ בירושלמי. ן האשה בקדושין אשה. ונתן נד"ע נתן וכ"כ בירושל. לה גיטה וקדושיה בירושלמי לה קדושיה.

תוספות חדשים

משנה ו [תוי"ט ד"ה] וסלע של מע"ש כו' יפה היה עושה עכ"ל. ולפענ"ד לפרש דהירושלמי רוצה לדייק מהאן דמותר לפדות מע"ש ממעשר ועי"ז הי' דשאני הכא שמעשר ראשונה מעשר שני חייב ולאו חייב היה

חדושי מהרי"ח

הרע"ב. ועוד יש לחלק בין זה לפורש חיבור. דק קצרה הדרישה ודו"ק: משנה ו [ברע"ב ד"ה] אם היה עם הארץ כו' לפי שאין מוסרין דמי מעשר שני לע"ה כו' עכ"ל. יש לדקדק היאך הוא מוסר לו סלע הראשון שנתעשר למעשר שני לידי ע"ה או הנע עצמך אם היה מושך ממנו בשתים ושוה שתים נמצא היה נהנה שנים למעשר שני ומנ"מ סלע א' או ב' ונ"ל דבשלמא סלע א' הוא בידו של ע"ה שמעשר שני שלו דהיינו הפירות אם

תוס' אנשי שם

ן במשנה נותן לו מדמאי. וק"ל דהא כפ"ל דדמאי מ"מ תקן דיוכל כנגדו וכן ק' הא דלעיל פ"ג מ"ג. (רש"ם): ן במשנה גטה וקדושיה. נקט כסדר המשנה דסקדיש גיטין לקדושין בסדר המסכתות וכדלמרי' כל שאינו יודע בגיטין גיטין וקדושין וע' ריש מסכת קדושין והרמ"ן כ' כאן עוד טעם דלא מכני הוא ל"מ נעם דבע"כ אלא אפילו קדושי' דבגיטין שיהיו מדעתה אפ"ה דיו ואין זה עולה לכל שאינו יודע בגיטין גיטין כו'. (ב"ד): הוי"ט ד"ה היה כו' אם מעגין וכו'. כלו' אם מעגין לעגין לאחן כעי שיהיו עכוקים באותו עגין ופירש"י בפ"ק דקדושין דף ו' באותו עגין שיהיו עכוקים בדבור עבקי קדושי' עד שעת נתינה ומעגין לעגין באותו עגין שפסקו לדבר בקדושין ממש וסיו מדברים בדברים אחרים ומיהו לדבר ארבי זיווגם כו' כמו כמה יש לך נדוניא וכמה שדות להפרנס מהם. (ב"ד): בא"ד דאיכא מדלא ערבינהו ומעינהו ספודה מע"ש ולא קרא שם וכן

שהה שני סלעים ונכשיו נותן סלע האחד ממעות מעשר שני שלו הוי פורע חובו ממש ממעות מעשר שני. ולשון הירושלמי בדפ"ק במשנה הראשונה מעשר שני חייב אינו חייב היה לו ונתן לו מעשר. יראה. ונראה לי דהכי פירושו דמהשתא איגלאי למפרע שמשנה הראשונה לא היה חייב אלא מעשר שני. לפי שלא נתחלל מעשר במשיכה עד שיתן דמיו. ואילו היה חייב לו מעשר ונתן לו. יפה היה עושה. [*וכתב הר"ש והאי שלו אינו כשלו דרישא אלא כלומר מלבד סלע של חולין שנותן למוכר. נותן לו סלע עדיין של מעשר שני שלו. ותרוויהו אנותן לו קאי עכ"ל]: ן היה מדבר וכו' [*רבי יוסי אומר דיו. פי' הר"ב כיון שעסוקין באותו ענין וכו']. וכתב הר"ש וכה"ג י"ל בפדיון מעשר שני עכ"ל. ואף בגליון ספרי הרמב"ם פ"ד אמר המגיה והוא שעסוקים באותו ענין. או מענין לענין ובאותו ענין. ע"כ. ומיהו לכאורה כ"ל דאיכא לחלק דדוקא בקידושין ובגירושין צריך שיהיו עסוקים וכו'. משום דבענין דעת האשה שאין האשה מתקדשת בעל כרחה. כדתנן ברים קידושין. ובגירושין שמתגרשת בעל כרחה. כדתנן בר"פ ארבעה טעה דיבמות. מ"מ גט פסול הוא לדעת הרמב"ם בפ' י"א מהלכות גירושין [ה' י"א] כלומר דמדאורייתא הוי גט. ורבנן החמירו שצריך שידבר עמה וכו'. אבל בפדיון שאין כאן דעת עצמו של הפודה בלבד. אינה

מלאכת שלמה

לא משתמע הכי: אם היה עם הארץ נותן לו מדמיו. גרסי' בשקל ותקח מפריו וקרי ליה הכי דמאי שלו אע"ג דחבר ביהו תרין מה שעם האדון הוא לומר לאכול דעמי האדון אוכלין דמאי דחשודין הן עליו. הר"ש שירילי"ו ז"ל. וה"ר יהוסף ז"ל לא נקדו אלא כתב בכל הספרים מצאתי מדמיו ע"כ: ן צריך לפרש. לומר זהו פדיון מעשר שני ואם לאו לא יצא מעשר לחולין: גיטה וקדושיה. פי' גיטה לו קדושיה: דיו. בגמ' נס בירושל' מפ' ובלבד בסלע א' כשער של עכשיו. הלכך נותן לו דמי סלע מדמי חולין שלו וכו' נפדה המעשר. והסלע השני נותן לו מדמי מעשר שני שלו. ואין זה כפורע חובו ממעות מעשר שני. לפי שבתחלת המקח היה עומד לך שיאכל המוכר שתי סלעים בירושלים אם לא הוזל: אם היה עם הארץ נותן לו מדמיו. ואם היה המוכר עם הארץ נותן לו שתי הסלעים מדמי החולין שלו. לפי שאין מוסרין דמי מעשר לעם הארץ. ואיה דגרסי מדמאי אם יש לו דמי מעשר של דמאי נותן לו סלע א' מאותן דמים דמוסרין דמי דמאי לעם הארץ: ן ולא קרא שם. לא אמר זה פדיון מעשר שני: צריך לפרש. ולומר זה פדיונו והלכה כר' יוסי: ולא פירש.

המניח

לא אמר ה"ז גיטך לו הרי את מקודשת: ר' יוסי אומר דיו. כיון שעסוקים באותו ענין ומתוך אותן הדברים עמד וגירש לו קדש אין צריך

שלמה

שעסוקין באותו ענין. וכ' אלעזר בר"ש ס"ל אפי' אין עסוקין באותו ענין אלא מענין לענין באותו ענין. וכתוב במהר"י קולון ז"ל סוף שרש קע"ח וז"ל ואפי' לר"ש בן אלעזר ולרבי בעינן שיהיו מדברים בענין הקדושין ממש כדגרסי' שם כתנאי רבי אומר והוא שעסוקים באותו ענין ר"ש בן אלעזר אומר אפי' מענין לענין וכו': צריך לפרש. זה גיטך לו זה קדושיך. ונראיה דאי תנא מעשר שני ה"א בהא קאמר ר' יוסי דאיסור לאו הוי אכל גבי גיטין וקדושין דאיסור כרת

יבין — תפארת ישראל — יבין

מעשר שני: לב) ר"ל אם המוכר עם הארץ: לג) ר"ל מעשר שני של דמאי. דאין נותנין לעם הארץ מעשר שני וודאי: לד) שלא אמר זה פדיון מעשר שני: לה) להכי לא נקיט קדושיה וגטה כדי

משנה

ן אם היה ע"ה נותן לו מדמיו. פי' הר"ב נותן לו שני סלעים מדמי חולין וכו' עכ"ל. ונראה דדוקא הכא בסיפא שנטלא אחד נפדה המעשר והלכך אינו דאמר ליתן לו הסלע הבאי של מעשר שאסור למוסר מעשר שלו לע"ה. אבל בריאה שמתחלל המעשר שביד ע"ה ונותן לו מעות אע"פ שהמעות נעשין מעשר אבל ע"ה אין זה כמוסר לו מעשר כיון שהע"ה נותן לו מעשר ושלו הן המעות ואין זה מוסר לע"ה אלא מה שהוא של ע"ה ומשלו נותן לו ומה לי שהפירות מעשר הם ביד ע"ה או המעות. והא דברפ"ע דשביעית אסור למוסר לו דמי שביעית אע"פ שמקבל ממנו פירות שביעית. שאני התם שהדמים לבולם נכתבה קיימי בפי מפירות וכיון שאסורה לאכול בדמי שביעית הוי כמותן מבטול. אבל מעשר אין מילוק בין פירות לו מעות. ותא"ל דגבי שביעית נמי לא מילקו בין פירות למעות כדתנן התם פ"ז מ"ב ר"מ אומר דמיהן מתבערין עד ר"ה אמרו לו הן אין ביעור וק"ל לדמיהן וכתב הר"ב שם דר"מ מתמיה בדמיהן יותר דפני עצמו מיבער ולא אתי למיעבד בהו סתורה ודמים לא מיבערי כו'. ומשמע דלהבמים לא בהמיהו יותר בדמיהן. התם באיזו תשוב לשביעית אלא דמיהן שמא ישכח שהן שביעית ומיים ר"מ בדמיהן מפי דלא מיבערי ואבמים לא מיהני כלל. אבל הכא דע"ה חשוב הוא בשביעית לענין סתורה איכא להתמיה בדמים יותר ואין מוסרין לו דמים אפי' נגד פירות שמקבל ממנו. ובמעשר דליכא סתורה בה"ב שני כיון שאינו נותן לו אלא מה שהוא שלו ועי' בהר"ש פ"ד דמעשר שם שכתב סברת זו בדמעות איכא למימר מפי דלמא אתי לזלזולי ומשיק לסו: ן ר' יוסי אומר דיו ר"י אומר צריך לפרש. לריך פעם במאי קמפלגי ונראה דתרוויהו ס"ל דפדיון מעשר הוי כמו הפרשת המעשר בתחלתו ופליגי נמי בעיקר הפרשתו דלמר דיו בשמיקה ולמר לריך לפרש והכי אמרינן וגם בתחומה בכולהו פליגי דלמר בשמיקה סבי ולמר לריך לפרש והכי איתא בהדיא בתוספתא פפ"ד הפרשת תרומה ומעשר ומעשר שני ולא קרא לזה שם ר' יוסי אומר נתקדשו רי"א לא נתקדשו. וס"ל דפלוגתייהו בהא דתניא במס' שבועות ד' כ"ו מולא בפתיח תמורה אין לי אלא טולא בשפתיו נמר בלבו מנין ת"ל כל נדיב לב. ופי' רש"י כל נדיב לב הניאו לב בתרומת המשכן ובני קדשים כתיב וכל נדיב לב שולות וס"ל לר' יהודה דתרומה מקדשים לא יצאי' כמ"ש התו' שם

ותרומת גורן מתרומת המשכן נמי לא יצאי' דזה קדשי שעה וזה קדשי דורות והלכך אין לנו בני תרומת גורן דבלב מהני אלא כדכתיב מולא בפתיך ובו' ור' יוסי ס"ל שם תרומה חד הוא וילוף מתרומת המשכן. ומזה ראיה לאמר דפי' פ"ב דתרומות מ"ח דבריקר דרבה דבלב מהני מוכל נדיב לב אתי והיא כסברת ר' יוסי הכא ולא כמ"ש התו' בשבועות דתרומת גורן מוקמינא יצאי' ונם הרמב"ם פ"ד מה"ת דין כ"ז כ"ל ולא"ד לא משמע כן דהא מתבנה דקא דבור הוי גבי פיגול כדאי' רש"י ותו' בזבחים ד' מ"ח ובפסחים ד' ס"ב וכ"כ תוי"ט בפ"ב דבכ"מ. ותתני' נמי משמע הכי דלא מסתבר דפליגי ר' יוסי ור"י במשמעותא דומבב. ולפ"ז משמע דמעשרות כולהו נמי מתרומה יצאי' להו דכולהו שם חד הוא כדכתיב את מעשר בני ישראל אבר ירימו לד' תרומה ועי' בתוי"ט פ"ק דתרומות סוף מ"ה והייגו דבמוקפתא פליגי בכולהו וזה דלא כדמשמע מדברי התו' גיטין ד' ל"א ד"ה במתנה. והייגו נמי דתנן פ"ק דתרומות האלם שהרם תרומתו תרומה סתמא כר' יוסי וה"ה במעשר וכ"כ הרמב"ם פ"א מהל' מעשר דין ז' כל שאמרנו בתרומה אם הרם תרומתו תרומה כך במעשר כו' והייגו נמי דמתי לן הכא פלוגתייהו גבי פדיון מעשר שני ולא תני לה בעיקר הפרשת תרומה ומעשר כדתני בתוספתא. דמתיך אהא דסתם לן כר' יוסי בתרומה שהאלם תרומתו תרומה וקבלת ר' יהודה דאפי' בפדיון מתמיר שמעינן מ"ש בעיקר הפרשתן מתמיר. **והשתא** משמע ודאי דגבי פדיון מעשר לא בעינן עסוק באותו ענין הכא קרא דנדיב וכל נדיב לב. ונראה דבקידושין וגירושין נמי מדאורייתא לא בעי' עסוקין באותו ענין אלא מדרבנן כדי שידעו האשה והעדים לשם מה הוא נותן לה ונהי דבגירושין לא בעינן דעתה עדים מיהא בעי דאין דבר שבערוה פחות משנים ותוי"ט נדחק בחתם בזה. **ובעיקר** שעמייהו דר' יוסי ור"י גבי קידושין. אפשר דר' יוסי סבר קידושין הוי לשון הקדש כדאמר רפ"ק דקידושין דאשר לה אש"ש כהקדש וגבי קדשים גבי קרא כל נדיב לב כדאמרן. ור"י סבר לשון קידושין אינו הקדש אלא מיועדת ומזומנת. א"כ ר' יוסי סבר כי יקח איש אשה מה דהכתי קיימה בכסף פשטיה דקרא משמע קיימה מתם וקיימת האדם שיהיו בהנאת הבריה ולכך תכונתו ודבר אלא ונקיב כמו שפי' רש"י בתוספ' פ' מקץ: **היה** מדבר עם האשה. דיבר עם האשה לא קאמר אלא היה מדבר לאשמועי' דאפי' דיבר פחות מאחמול מעשקי קידושי'

ראשונה

כאותו

גריך לפרש. והלכה כר' יוסי: **ח המניח איסר.** להיות מחלל עליו פירות מעשר שני. וכבר חלל ואכל עליו עד חציו והלך למקום אחר והולך האיסר עמו. ומה הוא שוה פונדיון. ובתחלה לא היה יולא אלא בחצי פונדיון. שהפונדיון ב' איסרין נמצא לפי מה שהוא יולא עכשיו שנשאר בו איסר של חולין לפיכך אוכל עליו עוד איסר: אוכל עליו עוד פלג. חצי איסר. ולא אמרינן כיון שאינו שוה אלא איסר הרי אכלו כולו: המניח איסר של מעשר שני. להיות אוכל עליו חולין שלו בקדושת מעשר ואכל עליו עד אחד עשר באיסר ואחד ממתה באיסר. יצא כל האיסר לחולין. פי' אם היה אותו איסר ממעות מעשר שני של דמאי ואכל עשרה חלקים מאחד עשר חלקים שבו כגון שאחד עשר רמזים שוין איסר. ואכל עליו עשרה רמזים ונשאר בו עדיין חלק מאחד עשר בקדושת מעשר יצא כולו לחולין. ואם היה האיסר ממעות מעשר שני של ודאי ואכל עליו עד שנשאר

ח המניח איסר (לח) **ואכל עליו חצי. והלך למקום אחר** (לט). **והרי הוא יוצא בפונדיון** (מ). **אוכל עליו עוד איסר** (מא). **המניח פונדיון** (מב). **ואכל עליו חציו. והלך למקום אחר. והרי הוא יוצא באיסר. אוכל עליו עוד פלג** (מג). **המניח איסר של מעשר שני** (מד).

מלאכת שלמה

כרת הוא אימת מודי ליה לר' יהודה ואי תנא נימין וקדושין ס"א בהא קאמר ר' יהודה אבל במעשר שני אימת מודי ליה לר' יוסי צריכא: **ח המניח איסר הנהה** ל"ל דס"ל סמיה איסר במדינה ואלך לירושלם ואכל שם על אותו איסר פירות שוה חצי ואח"כ הלך לעיר אחרת עם האיסר וכמיה לת האיסר באותה העיר וחזר לירושלם ועכשיו הוא רוצה לאכול פירות בירושלם על סמך אותו האיסר אוכל עליו עוד איסר וכו'. אך ל"ש אם שמין את האיסר כמה שהוא שוה בירושלם או כמה שהוא שוה במקום שהוא בו עכ"ל הרי"א ז"ל. עוד כתב המגיד איסר של מעשר שני אוכל עליו אחד עשר איסר ואחד ממתה באיסר כש"א בודאי אחד עשר וכדמאי עשרה פי' בודאי הוא מותר לאכול עליו אחד עשר איסר וכו' כמו שאמרנו אבל כדמאי יש לחוש שמא אותו העם הארץ נתשד על הראשונה ולא על הבאה ואל כן צריך להפרים מעשר שני אחד מעשרה וה' יהיר עיני עכ"ל ז"ל. עוד כתב על מה שפי' ר"ע ז"ל יאכל עליו עד אחד עשר באיסר וכו'. כתב פי' זה אינו נכון כלל ואין דרך ובייחוס לדברי המשנה עצמו וכ"ל לפרש הר"ק המניח איסר של מעשר כלומר מי שיש לו פירות טבל בלומר והוא לוקח איסר של כסף ומניח אותו ומחלל עליו את המעשר שני של אותו האיסר כמה פירות הוא רשאי להפרים מהאוצר על סמך אותו האיסר של מעשר שני אחד עשר איסר ואחד מעשרה באיסר ואחד ממתה באיסר כלומר מותר ליקח מן האוצר פירות שכן שוין ל"ח איסר ואחד מעשרה באיסר כלומר ופירות שכן שוין עשירית איסר ופירות שכן שוין אחד ממתה באיסר כי מאלה הפירות יעלה למעשר שני איסר כי התרומה כבר הופרשה מהכרי קודם שנעשה אוצר כי אסור לגרן שתעקר עד שיפרישו ממנה תרומה והרי כשהוא נא להפרים מעשר ראשון מאלה האחד עשר איסר הוא מפרים איסר ועשירית של איסר וא"כ לא יצאו עשרה שלימים להפרים מהם מעשר שני ועל כן צריך ליטול עוד עשירית של איסר כדי שיצאו עשרה שלימים להפרים מהם איסר שלם למעשר שני אך מ"מ אפי' יש בכאן ל"ח איסר ועשירית של איסר יצאו עשרה שלימים למעשר שני ע"כ. ותבר מאי שורה: **מעשר ראשון הפרים עליו תרומת מעשר ממקום אחר ועירב הפירות עם שאר פירותיו נמצא בידו תרומת מעשר ראשון ואם לוקח אחד עשר ותשיעית ואם לוקח אחד עשר ותשיעית ע"א אותו לבור של פירות צריך לתקן אותו דמאי חוץ משוה י"ח איסרין ותשיעית איסר שהן בתורת מתוקין. בש"א הכל עשרה כלומר נאמן על השני ואין נאמן על הראשון ואע"פ שרואהו פודה פירות מעשר שני אמת לא הפרישו לראשון וצריך אחבר להפרים מעשר ראשון. ובה"א בודאי אחד עשר אם ראה אחבר שהופרש אותו מעשר שאבל מפירות שהיו ודאי עבל אוכל עליו י"ח כדפרישית וכן תשיעית אלא שלא חס לתתריך אבל אם בפירות דמאי עושה כן אינו אוכל כי אם עשרה [ובלשון הרש"ש ואין] דאין נאמן על הראשון עכ"ל ז"ל. והקשה הרא"ש ז"ל ולבי מהסס כיון דתיקן ע"ה זה קלת מפירותיו ולכך אנו מאמינין לו דקלת מפירותיו מתוקנין א"כ אותו שכרי שערב בו אנו פירות המתוקנין יהיה כולו בחזקת מתוקן דמה הרווח בתקון אלו הפירות מושמין וחוזר ומערבן עם הטבל זהו מה שהקשה על פירושו ז"ל והו קשה לי מה שייך להזכיר ודאי ודמאי בפירות שביד ע"ה ושוד קשה לי דבמתני' קתני אחד ממתה באיסר ובפירושו אחד ממתה של כל האיסרין ה"ל למיתני ועוד דדתיק**

ציונים

ח המניח. פי' פ"מ מהלכות מע"ש פ"ו:

חלופי גרסאות

ח חצי ומצנ"ג חציו. פונדיון בירושלמי בפונדיון.

תוספות חדשים

היה פירש סתם טוב ונתן לו מעבר יאות פירוש שפיר דאית מדייק דמותר לפרוע אבל כאן מייירי שמייב לו מעשר ולא מוכח מכאן לתוב דעלמא וכן מצאתי במפרש שפירש קו: משנה ח [במשנה] המניח איסר. פי' הרא"ש והר"ב באיסר של חולין. והוצרכו לפרש כן משום דקתני והלך למקום אחר כו' אוכל שם עליו עוד ואלו באיסר של מע"ש אינו אלא בירושלים ובלמות ס"ב בירושלים באיסר של מעשר שני אלא שהוצל אחר"כ

הדושי מהרי"ח

אם היה מחלל על מעותיו היה בידו או אם היה שוה שתים והיה מחלל על שתים היה בידו ג"כ לכן מותר לחבר ג"כ למפוד לו אך הנ"ל אבל בשמעתא שני בשעת פדיה אינו שוה רק פלג א' נמצא אפילו אם היה ע"ה מחליף בעצמו לא היה בידו מות מעשר שני רק פלג לכן ג"כ חבר אינו יכול למסור לו רק פלג אחת מחולין שיהא נתפס למעשר שני מחולין דוקא ולא מעשר שני שאין למסור לע"ה מעות מ"ש מה שאין יכול לעשותו ודוק:

תוס' אנשי שם

וכן אם כי' מדבר עם האשה כו' ועוד ליגא דמתני' דיוקא דלא קתני היה פודה מע"ש ופדה כו' כדקתני גבי אמה כו'. (הו"ע). וגל' דאפי' המגיה שם מודה בהא ומה שהגי' שם הוא על דברי הרמב"ם דהתם קאי על הפודה מע"ש של אחרים שברי כ' הרוצה לפדות פירות מע"ש פודה אותן בדמיהן ואומר כו' ואם לא פירש וכו' ודיו ומדקאמר בדמיהן משמע דמיירי בשל אחרים ואינו בדיה צריך להוסיף תומש ודין הפודה את שלו כתבו הרמב"ם בפ' שלחן ע' שכ' הפודה מעשרו לעצמו וכו' ה"ז מוסיף עליו חומש וכו' ע"ש אבל בהא מיירי בפודה של אחרים וכוי דומיא דגיעון וכו' ויפה הגי' המגי' שם דצריך ביסיו עטוקין באותו ענין וסר"ם ג"כ ז"ל דווקי בוותו משום דמתני' סתמא קתני הפודה מ"ש וכו' דמשמע אף בפודה של אחרים ובהא ודאי דצריך שבטוקים ולא תם הר"ם לאחריך ולפרש שדבריו דוקא בפודה של אחרים שהוא פשוט. (ש"ע)

יכין

באותו ענין: לח) להיות מתחלל עליו פירות מע"ש שיאכל: לט) והולך האיסר עמו: מ) והוא ב' איסרין. סד"א שיאכל עוד עליו איסר וחצי: מא) דחציו כבר נתחלל והחצי השני לבד הוא חולין עדיין. ולא אמרי' הרי לא היה רק חצי איסר דמי מע"ש ויאכל עליו עוד איסר וחצי. אלא אמרי' דכמו שהרווית חצי איסר של חולין להיות איסר הרווית נמי חצי איסר של מעש"ש להיות איסר: מב) ר"ל עוד חצי איסר דהרי רק חציו מתחלל. והכא קמ"ל דגם לתומרא אמרינן כן (א): מג) לאכול עליו חולין

תפארת ישראל

מק' מיירי בדמאי ושיהיה י"א דב"ש ולא כי"א דת"ק ועוד הרבה דקדוקים מלבד סקופיא הגדולה דאם רבינו הגדול בידו סחוקה כתו במתניו לפרש המשנה הקדושה ולא כפי' הירושלמי. אבל אין יתמי דיתמי טוב לנו לאכול פת חריבה ושלוה בה בפי' הירושלמי המקובל שהיו סמוכים וברא' למלאכי שרת האתיים בעלי המשנה וברי הירושלמי אמרי' להדיא דפלוגתייהו דב"ש וב"ה תני' בפלוגתא דר"א וחכמים פ"ד מ"ג דדמאי אי נאמן לראשון נאמן לשני

בועז

פ"ד (א) אמר הצעיר עלה נלף המשנה חמורה הזאת מרפסי אינרי ראיתי הבריס והכם רושעים רבותינו שבגולה נ"ע מקבי אקרייתא מרי פלוגתא זה פוטה לברמו סבסטי וזה פוטה לזיתו סבטופי. רבינו הרא"ש ז"ל עומד בקרן זוית ומתפלל עליו שיאיר ד' עינינו להבין המשנה הזאת ולא פירשה לנו. רבינו כ"מ מבטיח לנו שאני עתיד לפרשה לנו. ואני בעיני הסרוסות אנה אני בא. שבתי וראה שפי' הר"מ דנקטה הר"ב מלבד מלחמות תנופה שנתקשה בה הרא"ש והו"ע כל המשנה היא מלתא בלא טעמא גם היא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ולא נשנה בעדות גם הלחן והדחק דומא לאוכל עליו אחד עשר באיסר ר"ל עד אחד עשר ודומא די"א באיסר מיירי בודאי ומ' אחד עשר באיסר ר"ל דב"ה אלא כי"א דת"ק ועוד הרבה דקדוקים מלבד סקופיא הגדולה דאם רבינו הגדול בידו סחוקה כתו במתניו לפרש המשנה הקדושה ולא כפי' הירושלמי. אבל אין יתמי דיתמי טוב לנו לאכול פת חריבה ושלוה בה בפי' הירושלמי המקובל שהיו סמוכים וברא' למלאכי שרת האתיים בעלי המשנה וברי הירושלמי אמרי' להדיא דפלוגתייהו דב"ש וב"ה תני' בפלוגתא דר"א וחכמים פ"ד מ"ג דדמאי אי נאמן לראשון נאמן לשני

משנה ראשונה

קידושי' ומתן לה למחר בשתיקה אינו כלום אלא דוקא שמתוך הדברים שמדד וקידש כמ"ש הר"ב והיינו היה מדבר בשטוח מדבר נתן לה: **ח אוכל עליו עוד איסר.** כתבון בר"פ המולך מעשר שני ממקום למקום פודהו בשער מקומו ודוקא אכל אלא אכל כנגד כולו כגד נתפס למעשר כולו וסיוקר והוא כל

נמעשר

אוכל מ"ע וה"ש ואכל מ"ע נמשכ"ע. אחד עשר באיסור בירושלמי אחד עשר איסור.

תוספות חדשים אח"כ וכ"כ הרמב"ם בפירושו פ"ח ה"ו מהמ"ש ע"ש והוא דין איסור של תולין אם סולל אחר כך במקומן:

החלי הוא *)[*ערשאי]לאכול כפי שיו עכשיו.אבל מה שאכל עליו והוא החלי כבר נתחלל**) [*ונתפס למעשר]. ומה ששוה עכשיו אותו החלי [*השני לבדו] מן המולין הוא: **ואחד** ממאה באיסור. פירש הר"ב מפירוש הרמב"ם הוא. ולא פירשו טעם לאחד ממאה באיסור. ואולי דכשיון תרומה נגעו בו הוחיל ואקרי קדש כמו תרומה וכמו שבתרומה כשיש כאן חלק אחד ממאה ונפל למאה בטל אובל עליו אחד עשר באיסור מד). ואחד ממאה באיסור מה). בישא הכל עשרה מו). ואם נשאר בו אחד ממאה כגון שמאה תאנים נמכרים באיסור ואכל עליו תשעים ותשעה יצא כולו לחולין: וב"ש אומרים הכל עשרה. אחד ודאי ואי' דמאי בשלא נשאר באיסור אלא עשיריתו יצא לחולין. כגון שהיו עשרה רמונים נמכרין באיסור. ואכל עליו תשעה יצא לחולין. ואם נשאר בו יותר. כגון שלא אכל אלא שמנה צריך לאכול כנגדו: וב"ה

במיעוטו במקום שאין כאן גזל השבט. כדתנן במשנה ד פ"ה דתרומות. והכא גבי מעשר שני דלא שייך גזל אמרו דכל אחד ממאה שלא אכל נתבטל ואע"ג דבתרומה בעינן מאה ואחד הקילו במעשר ואמרו מספר שלם. כך נראה בעיני: ב"ש אומרים וכו'. תימה דלא תנן לה בעדיות

*) נד"פ שמתייב. **) נד"פ ויצא לחולין:

מלאכת שלמה

אנפשיה לומר מנגלו ומנכר ושוד קשה טובא דלדיליה בר קפרא דאמר כירום' בין בודאי בין בדמאי אחד עשר הן מותרין כמאן לא כת"ק ולא כב"ש ולא כב"ה לכך נראה שמוכרח אני לפרש פירוש אחר במשנה זו ובקשתי בפי' הרמב"ם ז"ל במשניותיו ורציתי שאיטו על דרך פירוש כלל ונראה בעיני לפ' משנה על דרך פירוש' כן ע"ה שהיה לבו תבר איסר של מעשר שני וכגון שראה שאביו היה לו כרי שבול למעשר ראשון ולמעשר שני ושמע לו שאמר קדושת מעשר שני של כאן תהא מחולת על איסר זו ומת אז הלך לו ומפרש תנא דילן כמה פירות יהא בכרי שיכול לאכלן אחבר וקתני שיכול לאכול אחבר אפי' אם שוין פירות שבכרי י"א איסר יכול לאכלן כולן ואפי' שיעור התרומת מעשר של מעשר ראשון דאסורה לזרים דהוא אחד ממאה שבכרי ג"כ יכול לאכול ושעמא דכיון דתרומת מעשר נטלה שלא מן המוקף כדאיתא פ' אין תורמין נאמר דהיתם עליו תרומת מעשר ממקום אחר וא"כ הוו להו מתוקנים עד י"א איסרין כילד היה ככרי שוה י"א איסרין ותשיעית איסר הפרים מעשרה אחד למעשר ראשון ומשוה איסר ותשיעית איסר הפרים תשיעית איסר דבאיסר יש תשע תשיעיות נמצא איסר ותשעי' איסר עשר תשיעיות מהם הפרים תשיעית איסר למעשר ראשון כשארו שמה עשרה איסרין שבולין למעשר שני ומהן הפרים פירות שוין איסר וחצי על איסר נמצא השתא איסר כולו קדוש למעשר שני וקשבר האי תנא דנאמן על השני נאמן על הראשון ואע"ג דלא ראה את אביו שנשאר בו אחד ממאה כגון שמאה תאנים נמכרים באיסר ואכל עליו תשעים ותשעה יצא כולו לחולין: וב"ש אומרים הכל עשרה. אחד ודאי ואי' דמאי בשלא נשאר באיסר אלא עשיריתו יצא לחולין. כגון שהיו עשרה רמונים נמכרין באיסר. ואכל עליו תשעה יצא לחולין. ואם נשאר בו יותר. כגון שלא אכל אלא שמנה צריך לאכול כנגדו: וב"ה

בעדיות

אינפשיה לומר מנגלו ומנכר ושוד קשה טובא דלדיליה בר קפרא דאמר כירום' בין בודאי בין בדמאי אחד עשר הן מותרין כמאן לא כת"ק ולא כב"ש ולא כב"ה לכך נראה שמוכרח אני לפרש פירוש אחר במשנה זו ובקשתי בפי' הרמב"ם ז"ל במשניותיו ורציתי שאיטו על דרך פירוש' כן ע"ה שהיה לבו תבר איסר של מעשר שני וכגון שראה שאביו היה לו כרי שבול למעשר ראשון ולמעשר שני ושמע לו שאמר קדושת מעשר שני של כאן תהא מחולת על איסר זו ומת אז הלך לו ומפרש תנא דילן כמה פירות יהא בכרי שיכול לאכלן אחבר וקתני שיכול לאכול אחבר אפי' אם שוין פירות שבכרי י"א איסר יכול לאכלן כולן ואפי' שיעור התרומת מעשר של מעשר ראשון דאסורה לזרים דהוא אחד ממאה שבכרי ג"כ יכול לאכול ושעמא דכיון דתרומת מעשר נטלה שלא מן המוקף כדאיתא פ' אין תורמין נאמר דהיתם עליו תרומת מעשר ממקום אחר וא"כ הוו להו מתוקנים עד י"א איסרין כילד היה ככרי שוה י"א איסרין ותשיעית איסר הפרים מעשרה אחד למעשר ראשון ומשוה איסר ותשיעית איסר הפרים תשיעית איסר דבאיסר יש תשע תשיעיות נמצא איסר ותשעי' איסר עשר תשיעיות מהם הפרים תשיעית איסר למעשר ראשון כשארו שמה עשרה איסרין שבולין למעשר שני ומהן הפרים פירות שוין איסר וחצי על איסר נמצא השתא איסר כולו קדוש למעשר שני וקשבר האי תנא דנאמן על השני נאמן על הראשון ואע"ג דלא ראה את אביו

יכין — תפארת ישראל — בועז

תולין: מד) איסר כך גרס בירושל': מה) כ"ל דמיירי שהי' לו דמאי שקנה מע"ה דמפרים ממנו מע"ר והוא שלו רק שמפרים ממע"ר תרומת מעשר ונותנו לכהן. ואח"כ מפרים מע"ש ומעלהו לירושלים כמ"ש ריש דמאי וע"ש. ולפ"ז אם הניח איסר להיות פדיון למע"ש שבדמאי זה נאכל מתבואה זו חוץ לירושלים מה שהוה י"א איסרין ודאי מק' באיסר. כילד דהרי כשהניח האיסר לפדיון המע"ש הותרו לו י' איסרין בתבואה זו. אמנם גם המע"ר שהיה צריך להפרים מהדמאי קודם המע"ש ג"כ מותר לו לאכלו. והרי אם ישארו לו י' אחר שנטל המע"ר ע"כ שהיה לו מקודם י"א איסרין ותשיעית האיסר. והיה מעשר ראשון שלהם איסר א' ותשיעית איסר ונשארו לו י' איסרין חזר ונתן 1/9 איסר לכהן להיות תמ"ע על האיסר מע"ר שמקיים לעצמו נמצא שנשאר לו י"א איסרין שמותר לאכלם בלי פדיון חוץ לירושלים דהרי איסר א' הוא מעשר שכבר הפרים עליו תמ"ע וממעשר זה א"ל ליתן מע"ש. וי' איסרין הנשארים הנטולים למע"ש הרי כבר הניח איסר א' להיות פדיון בעד איסר א' מע"ש שחייב מי' איסרין הללו ולא חייבו' שמא הפרים הע"ה כבר המע"ר ולפ"ז היה צריך הקונה הזה ליתן מע"ש מכל 11 1/9 איסר הללו ורצוי להיות פדיון המע"ש 1 1/9 איסר. והרי הוא לא הפרים רק איסר א' לפדיון. ליתא דאי נמי הכי הוה היה הכל חולין דס"ל לת"ק כחכמים דר"א דמאי פ"ד מ"ג דאמרינן התם בירושלמי דס"ל הנאמן לראשון נאמן לשני ואם הפרים הע"ה מע"ר גם המע"ש הפרים. ומטעם זה גם אותו תשיעית האיסר מלגיו שהוא עשירית איסר מלבר שקבלו הכהן לתנ"ע לא חיישינן שמא כבר נתן הע"ה המע"ר. ולפ"ז היה צריך הכהן להפרים מהמע"ש זה שקיבל מהקונה עשירית העשירית האיסר שהוא א' ממאה באיסר להיות מע"ש לא חיישינן להכי. נמצא שעל סתך איסר א' שהניח נאכל חוץ לירושלים י"א איסר ודאי מק' באיסר. ואם היה כהן הקונה מע"ה הדמאי. אוכל הדס א' כל הי"א איסרין ואחד מק' באיסר חוץ לירושלים [מיהו לא צריך הנא לאמעי' דמותר לכהן לאכול חוץ לירושלים כל עשירית איסר שקנו הא מלתא דפשיטא היא דשאר התמ"ע ממ"ע מותר לאכלו חוץ לירושלים והו"ק] וכ"ש אם וודאי לו שלא הפרים הע"ה מע"ר ורק על מע"ש מסופק אם הפרישו. כ"ש שמותר לאכלו י"א חוץ לירושלים. דהרי אז אין המע"ר משועבד למע"ש כלל: מו) ר"ל אפי' בברי לו שלא הפרים הע"ה מע"ר

משנה ראשונה

למעשר: אוכל עליו אחד מעשר באיסור. לפי' הר"ב איטו אוכל אלא עשרה ומלק האחד מעשר יוצא לחולין. וא"ל דה"ק אוכל עד אחד מעשר ולא עד בכלל. וכן אחד ממאה אוכל ג"ע ומלק המאה חולין אלא עד אחד ממאה קאמר. וכן לב"ש הכל עשרה עד עשרה. וכו לב"ה בודאי אחד עשר הייטו עד אחד מעשר שלק אחד מעשר עצמו חולין ובדמאי עשרה נמי עד עשרה שאם אכל תשעה ומשהו יוצא לחולין כיון שלא נשאר עשירית איסר. ולא ידעתי למה כתב הוי"ע שאין י"א דב"ה כי"א דמ"ק. הא אידי ואידי מדא הוא. ומ"מ עיקר פי' הר"ב דמוק הוא דתי קתני עד. ושוד דהוי מקרי ב"ש אמ"ש הוי"מ. ושוד דלב"ש הכל עשרה. אחמי יוצא עשיריתו לחולין נמי ודאי כיון דאיכא ב"ש עם מותשו. ובדמאי אמי אירע עשרה אפילו תשיעיתו אין בו ב"ש וכן לב"ה לאחמי בדמאי עשרה אפילו תשיעיתו נמי. ושוד בעיקר הדין דס"ל בודאי אפי' אין בו ב"ש

מעשר

לשני ובירושלמי שם. ונכון פירוש לפי' הר"ש והנה כסו פי פרושו שבושי הדפוס עד מאד וכפי הנראה בדבריו הקדושים מסכימים לפי' הירושלמי. אולם גם עליו יורו המורים מעל המומה הרא"ש ז"ל נשה בכילון דמה דמאי וודאי שייך בע"ה ומה הרווח הע"ה בתיקון אם חזר ועירב המתוקן בשבל. ורתוי"ט מצד בקשת דלף לפי שיטת הר"ש דגרסי' בירום' י"א איסר ודאי מק' באיסר עכ"פ

דדמאי

וב"ה אומרים בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה. אם נטמא על האיסור של ודאי אחד מעשרה חייב לאכול עליו עוד*) [אחד] לפי שכל מה שהוא פחות משוה פרוטה אין חושבין לו. לא לענין גזל. ולא לענין מהנה מן ההקדש. ופרוטה היא אחד משמנה באיסור האטלקי. נמצא עשירית האיסור הוא שמנה עשיריות של פרוטה דהייגו פרוטה פחות חומש. נמצא כשחוסיף עליו חומש דהוא רביע מצאו הייגו חומשא מצבר. יהיה [בין] הכל פרוטה. ולפיכך חושבים לה. ואם יהיה פחות מעשיריתו אין חושבים לו שאפי' עם תוספת החומש יהיה בו פחות משוה פרוטה ולפיכך אמרו בודאי אחד עשר. ובדמאי עשרה. לפי שאין חייבין חומש על הדמאי.

*) נו"ל שנים. ועשיריתו

ובה"א בודאי אחד עשר מ"). ובדמאי עשרה מ"): דברי חד תנא. וכ"ש הכא שהן דברי כל שני תנאי' שיש לכל אחד לדבר כלשונו ורביו הקדוש העתיק לכל א' וא' כדבריו. וכדתנן פ"ק דעדיות מ"ג. אבל הר"ש פירש לכל המשנה בענין אחר. וז"ל המניח איסר של מעשר שני בחבר שראה עם החרש שאכל מעשר שני [על] איסר אחיו [ובשתמא] כמו כן הפרש מעשר ראשון ואמרי' בירושלמי ר' חנינא בשם רבי יוסה דר' אלעזר אמר הנאמן על השני נאמן על הראשון. הלכך כשראהו מחלל פירות מעשר שני על איסר. ועירבן עם פירותיו תלינן דכמו כן הפרש הראשון ותרם עליו תרומת מעשר ממקום אחר [ואח"כ] עירבו וגמלו בידו פירות מהוקנים שוה אחד עשר איסר ו' ממאה באיסר [פי'] א' ממאה בכל איסר ואיסר של אחד עשר. דהייגו

מלאכת שלמה

עשרה אלימין מבולין למעשר שני אלא בבכי אפ"ה משום דלב"ם לא שרי אלא דוקא עשרה קתני בבית הלל י"א דשרו ואע"ג דלאו מכוון בחשבון כי היכי דשריגן אחד ממאה דהייגו תרומת מעשר כיון דלא בעיא מוקף ה"ל למרי' החשיעית אכלו העכברים לו נתנו לאחר ואע"ג דעתה אין כאן אלא י"א שריגן ליה ולהכי לא תני בר קפרא אלא י"א ושמואל פריך עלה בירושל'. הכל בעשרה בין בודאי בין בדמאי אינו אוכל הכרי אפ"כ אין בו פירות אלא שיעור עשרה איסרין ולא יותר דהשתא מוכח דאין שם שיעור פירות אלא שיעור איסר למעשר שני שקרא שם והניח אבל אי הוו שיעור י"א הא איכא הכא פירות מבולין וקסבר נאמן על השני ואין נאמן על הראשון. ובה"א בודאי אחד עשר בספירות הוו מבטלו של אביו לו אין חשוד להקדיש וכיון שהקנם לשני פשיטא דנאמן על הראשון ואפי' אחד עשר שריין וכדפרישית אבל בדמאי שידע הבן החבר שלקחן ע"ה אביו מע"ה אחר אע"ג שהפרים מעשר שני וחלנו לי

יכין

מע"ר דלא מבעיא במסופק על מע"ר ומע"ש דאיכא למימר שמא כבר הפרים הע"ה מע"ר ולא מע"ש דהנאמן לראשון אינו נאמן אשני מדעריתי לי' מלתא לאסוקי [ממות די"ז א' ורש"י שם]. והייגו כר"א דרבנן דמאי פ"ד מ"ג [וע"ש בירושל' הכא דקא' דב"ל כר"א דנאמן לראשון נאמן אשני ואיתא דהכי ס"ל לרבנן בחס יע"ש] ולהכי שמא כל מה שקנה מהע"ה מבועבד רק למע"ש וא"כ כשיניח איסר אינו אוכל רק י' אלא אפילו וודאי לו שלא הפרים הע"ה מע"ר. אפ"ה משום לא פלוג בתבואה הניקח מע"ה אינו אוכל רק י': מז) ר"ל בוודאי לו שלא הפרים ע"ה מע"ר רק על מע"ש מסופק אי אוכל י"א. ולא נקטו ב"ה א' מק' כת"ק דבשלמא ת"ק דאיירי ממי בדמאי שפיר קמ"ל דהכהן שקבל אותו א' מק' לתמ"ע א"ל לחוש שמא כבר הפרים הע"ה התמ"ע. אבל ב"ה דבודאי טבל למע"ר מיירי סגי להו למנקט דאוכל י"א ולא גזרינן כב"ש אטו בחשוד הע"ה בתרתי. ואו מדהו"ל המע"ר חולין גמורים שטהור ליטרול לאכלו ולהן דמי' לעו' [פרשיון ד"ל ע"א] סד"א דאיכא למגזר גבי' עפי קמ"ל דלא גזרי' אבל התמ"ע שאותו לכהן מלהא דפשיטא היא דמתמ"ע וודאי א"ל להפרים מע"ש (ב): מה) ר"ל במסופק אשניהן אוכל רק י' דהנאמן לראשון א"כ אשני כלעיל סי' מ"ו:

תפארת ישראל

ק' הרי הר"ש מפרש א' מק' ר"ל א' מק' מי"א איסרין ואיך אמרה המשנה א' מק' באיסר. הן אמת דלפע"ד אפשר לומר דלפי שיטת הר"ש הא' באיסר דנקט תנא ר"ל כמו אוכל בכסף תשברי ה"ל ה"פ אוכל י"א איסרין וא' מק' מי"א איסרין בשביל איסר א' שהניח. ואע"ג דכבר תני ליה שהניח איסר א' הדר תו תני לי' לאשמעי' הרבות' דבשביל איסר א' אוכל יותר מי"א איסרין ועם כל זה לא נח' דעתי העלונה. דמלבד קושיות הרא"ש ק' נמי ב"ש הייגו ת"ק. ותו למה לא נקטו ב"ש ג"כ הא' א' מק' דנקט ת"ק ושוד בה. ומרוב לערי ואגמותי שמתי בעפר פי ועינו לשמים בעלית לחיות עמי במסילה שלה. באתרין דזקוקין לטוד שייל לבר נפתי לתמן ויוסיע לו שרגים שהב חסדו ואמתו. ברוך המאיר עיני הכבויים: (ב) והשתא נפתח לן שערי אורה להבין הירושלמי. אשר ידוע שכל דברי הירושלמי פתומים ומתומים דרך חידה כמ"ש הירושלמי בשלמא סוף דמאי ה"ל דקתמר התם טופל ב' תשוען ותשוב תשוב. ופריך התם וגימא תשע עשרה אר"ז דברי חכמים וחידותם להורות מתן שכל דברי הש"ס ההוא ליתמא קלילא ודרך חידה וכ"כ הר"ש ריש מע"ש דאמרי ירושלים היו חכמים גדולים להבין ברמז רצון המדבר [וכב"ק ד"ו ב'] וז"ל הירוש' הכא אר"ש שמעון תני אין יסוד חדא מיו"ד צריך למוסב חדא לך' אין יסוד חדא לך' צריך למוסב חדא לאלף אין יסוד חדא לאלף צריך למוסב חדא לי' אלפים עכ"ל. ונתקשו בה רבותינו הר"ש וכ"מ ותוי"ט והיתיהו בהפלא פלא בלי פירוש. ובפרמות רכ"מ שכ' שיהיה פירושו מונח עד שיבא אליהו ז"ל. ולפי דברינו הדברים מבוארים לפע"ד. דלכאורה ק' למה נקט מתניתין במניח איסר לפדיון כמה אוכל עליו. ספי הו"ל לתנא למנקט במניח מע"ש גופא כמה יאכל עליו מהטבל. אלא קא' הירושלמי דא"א לתקן טבל זה שקנה מע"ה. אם לא שיפדה מע"ש שלו

בועז

מע"ר דלא מבעיא במסופק על מע"ר ומע"ש דאיכא למימר שמא כבר הפרים הע"ה מע"ר ולא מע"ש דהנאמן לראשון אינו נאמן אשני מדעריתי לי' מלתא לאסוקי [ממות די"ז א' ורש"י שם]. והייגו כר"א דרבנן דמאי פ"ד מ"ג [וע"ש בירושל' הכא דקא' דב"ל כר"א דנאמן לראשון נאמן אשני ואיתא דהכי ס"ל לרבנן בחס יע"ש] ולהכי שמא כל מה שקנה מהע"ה מבועבד רק למע"ש וא"כ כשיניח איסר אינו אוכל רק י': מז) ר"ל בוודאי לו שלא הפרים ע"ה מע"ר רק על מע"ש מסופק אי אוכל י"א. ולא נקטו ב"ה א' מק' כת"ק דבשלמא ת"ק דאיירי ממי בדמאי שפיר קמ"ל דהכהן שקבל אותו א' מק' לתמ"ע א"ל לחוש שמא כבר הפרים הע"ה התמ"ע. אבל ב"ה דבודאי טבל למע"ר מיירי סגי להו למנקט דאוכל י"א ולא גזרינן כב"ש אטו בחשוד הע"ה בתרתי. ותו מדהו"ל המע"ר חולין גמורים שטהור ליטרול לאכלו ולהן דמי' לעו' [פרשיון ד"ל ע"א] סד"א דאיכא למגזר גבי' עפי קמ"ל דלא גזרי' אבל התמ"ע שאותו לכהן מלהא דפשיטא היא דמתמ"ע וודאי א"ל להפרים מע"ש (ב): מה) ר"ל במסופק אשניהן אוכל רק י' דהנאמן לראשון א"כ אשני כלעיל סי' מ"ו:

משנה

דדמאי וע' בתוי"ט שם מ"ג. ואי אמרי' אינו נאמן על הראשון צריך שיבר הזה לספרים מתבטלה זו ת"ת כדרך כל דמאי ולפ"ז הא דאמרי ב"ש הכל עשרה לאו שיכול לאכול כולם אלא כלומר אין הסיקון זה שסיקון ע"ה אלא לעשרה והייט ממעשר שני לבד ואין ה"ב שהחבר צריך ליתן ביד מן אלו עשרה ת"מ שבהם. ובה"א בודאי אחד עשר שמקשמת גם האחד עשר מתוקן גם מעשר ומ"מ. ומ"מ גם לפי' זה לשון המשנה דחוק דלמה ליה למימני אחד עשר באיסר. מאי באיסר אחד עשר איסרין מיבעי ליה למימני. וגם אחד ממאה באיסר עשירית איסר ה"ל למימני בכך הוא החשבון כשיטתן מעשר שני איסר אחד כבר נתן מעשר ראשון מתחלה כשיטו י"א איסרין והפרים עליהן איסר אל עשרה ועשירית איסר אל האחד ופירבן עם הפירות שלו שמעשר עשר ממקום אחר נמצא יש כאן י"א

ראשונה

איסרין ועשירית איסר ולא כתוי"ט דמשמע שהבין שהעשירית הוא משום תרומת מעשר והא תימה דמ"מ מאי בעי הכא ואיך יעבדנו עם פירותיו ותרומה אשורה לזרים אלא כדפי' ומ"מ לשון המשנה אינו מתיישב כלל. ויותר קשה מה שקשה הרא"ש הא דממלקי ב"ה הכא בין דמאי לודאי. והא דמאי לא תשבחה ליה הכא כלל שע"ה הזה שעשר ע"ב פירות שלו שם שאם קנה מחבנו ע"ה אין דנכו לעשר דמהיתן ליה וכיון דהפירות שלו ע"ב ודאי שם ואין כאן דמאי. ושוד לשון המניח איסר לא משמע שהיולו כבר אלא מניח לאכול עליו מעט מעט. כליפנא דרישא. ומאחר שלא נתברר לנו פי' משמעותו בדברי הראשונים ז"ל אפשר לפרשה מה דתניא בפ' הזהב ד' כ"ג ממשמרו ולא כל מעשרו פרש למעשר שני באין בו ש"פ איתמר רב אחאי אמר אין בו רב אסי אמר אין בתומתו ר' יוחנן אין בו כ"ל

תוספות יום טוב

[תי"פ ד"ה] ובה"א סי' ותמיה לי סי' כי"א תמ"ק עכ"ל. לא שנתי קושייתו דהא שום ממש לא"ק דגם לב"ה אם נטמא ל' מי' מייב לאכול עוד וג"ע. (הר"ן):

חדושי מהרי"ח

משנה ח [תוי"פ ד"ה] וב"ה אומרים בודאי י"א פי' הר"ב כו' ותמיה לי דאין י"א דב"ה כי"א דת"ק כו' עכ"ל. ואני בעניי לא הבנתי כלל התמי' שלו דהלא פשש כמו שאומר הת"ק אוכל עליו י"א באיסר פי' שאוכל עליו עשרה חלקים וחלק י"א יוצא לחולין רק משום דהלכה כב"ה בא ליתן טעם לחלק בין י"א דהייגו שאכל עשרה חלקי' דיצא לחולין חלק הי"א ובין אם אכל פחות דהייגו השעה חלקים אבל וחלק עשירי לא אכל דלא יצא לחולין וצ"ע גדול:

תוס' אנשי שם

ח בר"ב ד"ה ובה"א כו' פחות מפ"פ כו'. והמל"ם הקשה דלוק מוגלגין בו לחולין לכתחלה לחולין פחות מכ"פ הא אמרינן בפ' הזהב מ"ם שאין בו ב"פ אומר הוא ושמש מתולל על משנת הראשונות ועוד דמ"ם אין מוסיפין תומם בפדיונו אלא בפדיון לחשון וכשמתחלל איסר זה ל"ל לחוסיף תומם ע"כ והנך קבועים אלימי טובא לכאורה איכא כי משיינן בהו לא קשיין לגמרי הלדרכה מהתם מוכח דמשם שאיר קאמר דטעמא מאי אומר הוא ושומטו מתולל על משנת הראשונות משום דאי"ל לאמלם מעותיו והכא מיי איסר זה כשמולגו מתחלה על מ"ם בודאי פדאו בריות אלא פדה מע"ם באיסר שלם אלא בפשות מע"ם כשנתייר חלק י"א שלא אכלו בקדושת מעשר הי"ה מולין (אע"ג דמדרבנן איתפיס לי' כולה לאכלו לכתחלה כולו מעשר כדמכמע מפירש"י בפ' הזהב מ"מ הכא מיירי בדישבד שלא קנה פירות בכולו ודוק) לפי שהתחלה לא נמצא הפדיון ומדאורי' לא נתפס כולו רק כנגד הפירות של פע"ם ולא דמי למע"ם פחות מפ"פ דודאי לא סגי בלא חיוב. והקשיא הב' אפשר לתרץ דבר"מ לא קאמר דברר תומם אלא דמ"ם דבר חשוב הוא כשיש בו ובמעשר פרוטה כי היכי דלא ליתי לזלזולי בי' ואתי לאחלופי בפרוטה (כיון דשייך בי' תומם בפדיון לחשון מבא"ב בדמאי). (לח"ם):

ציונים

ובח"א. פי' שם ס"ק

תוספות חדשים

[תי"פ ד"ה] ובה"א סי' ותמיה לי סי' כי"א תמ"ק עכ"ל. לא שנתי קושייתו דהא שום ממש לא"ק דגם לב"ה אם נטמא ל' מי' מייב לאכול עוד וג"ע. (הר"ן):

חדושי מהרי"ח

משנה ח [תוי"פ ד"ה] וב"ה אומרים בודאי י"א פי' הר"ב כו' ותמיה לי דאין י"א דב"ה כי"א דת"ק כו' עכ"ל. ואני בעניי לא הבנתי כלל התמי' שלו דהלא פשש כמו שאומר הת"ק אוכל עליו י"א באיסר פי' שאוכל עליו עשרה חלקים וחלק י"א יוצא לחולין רק משום דהלכה כב"ה בא ליתן טעם לחלק בין י"א דהייגו שאכל עשרה חלקי' דיצא לחולין חלק הי"א ובין אם אכל פחות דהייגו השעה חלקים אבל וחלק עשירי לא אכל דלא יצא לחולין וצ"ע גדול:

תוס' אנשי שם

ח בר"ב ד"ה ובה"א כו' פחות מפ"פ כו'. והמל"ם הקשה דלוק מוגלגין בו לחולין לכתחלה לחולין פחות מכ"פ הא אמרינן בפ' הזהב מ"ם שאין בו ב"פ אומר הוא ושמש מתולל על משנת הראשונות ועוד דמ"ם אין מוסיפין תומם בפדיונו אלא בפדיון לחשון וכשמתחלל איסר זה ל"ל לחוסיף תומם ע"כ והנך קבועים אלימי טובא לכאורה איכא כי משיינן בהו לא קשיין לגמרי הלדרכה מהתם מוכח דמשם שאיר קאמר דטעמא מאי אומר הוא ושומטו מתולל על משנת הראשונות ועוד דמ"ם אין מוסיפין תומם בפדיונו אלא בפדיון לחשון וכשמתחלל איסר זה ל"ל לחוסיף תומם ע"כ והנך קבועים אלימי טובא לכאורה איכא כי משיינן בהו לא קשיין לגמרי הלדרכה מהתם מוכח דמשם שאיר קאמר דטעמא מאי אומר הוא ושומטו מתולל על משנת הראשונות ועוד דמ"ם אין מוסיפין תומם

דהיינו [חלק תשיעי] באיסר שכך עולה החשבון שהרי ממה נפשך כיון שהמעשר שני איסר א׳. נמצא שלאחר שהופרש מעשר ראשון נשאר עשר איסרין. הוסף על העשרה מעש״ר שהופרש [ממקום אחר כן הוא בהר״ם] היינו ט׳. וח׳ מתשעה באיסר תשיעית מלגו דהוא עיסור מלבר [שחרש מהמעשר]. ונמצא בין הכל י״א איסרין וח׳ מע׳ באיסר ואותו א׳ מע׳ באיסר הוא א׳ ממאה שבכל. דכשהחלוק כל איסר ואיסר לע׳ חלקים נמצא הי״א ל״ע חלקים. והיינו דקתני אחד ממאה באיסר כלומר אחד ממאה על כל א׳ וא׳ מלבר דהוא אחד מע״ע על [כל] אחד מלגו. וכשתגרפם עולין לאחד מתשעה

ר׳ עובדיה מברטנורה

באיסר. ב״ם אומרים הכל עשרה. ט כל המעות הנמצאים (מש) הרי אלו חולין(ג). ועשיריתו הוא פחות משויה פרוטה כלומר נאמן על השני ואין נאמן על הראשון. וכה״א בודאי אחד עשר. כלומר כשראה שהפרים מעשר שני מפירות שהן ודאי טבל אוכל עליו אחד עשר כדאמרינן. אבל בפירות דמאי אם ראהו עושה [כן בפירות דמאי] אין אוכל אלא

אפילו

ח״ג. ט הנמצאים נד״ם הנמצאות.

והלכה כב״ה: ט כל המעות הנמצאים. בכל מקום בין ברגל בין בשאר ימות השנה. ובירושלם בשאר ימות השנה חוץ מימות הרגל: הרי אלו חולין. ואין חוששין להם

עשרה ואין נאמן על הראשון עכ״ל. והעתיקו ג״כ הפי׳ שהזכרתי ומתוכו הגהתיו. ובהא דבית הלל אומרים בודאי י״א וכו׳ ומסיים וז״ל והאחד ממאה. ולא חס להזכיר כי אם הכלל עכ״ל. אך קשיא לי היאך קאמרינן שאוכל שום אחד עשר וכו׳ וכלומר והעותר על זה הסיעור לא יאכל לפי שהשאר אינו בחזקת מתוקן. וא״כ מעוררים טבל ומתוקן והיאך יוכל לאכול כלום מהם (וב״ם) [וכל שכן נב״ם] דאינו נאמן על הראשון היאך יאכל עשרה. משום דנאמן על השני והרי טבל דהראשון מעורב בו. וג״ל לתרץ דהכי קאמר אחד עשר וא׳ ממאה יאכל בלא שום תיקון אבל האחרים המעורבים בו צריכין תיקון כשאר דמאי ויעשה התיקון קודם שיאכל כלום ולבית שמאי צריך ג״כ לתקן אלו העשרה ג״כ תיקון דמאי. כן נראה לי ליישב והוא נכון. ולכן העתקתיו. כי על פירוש הרמב״ם יש לדקדק כמו שכתבתי בדבור המתחיל ואחד ממאה וכו׳ ודברים זה הדבור והישובים שכתבתי אינם מחוורים כל כך. ואע״פ שראיתי בכ״מ סוף פ״ח שכתב וז״ל הגה ר״ש פירש משנה זו ע״פ הירושלמי. והקשה עליו הרא״ש ור״ש עלמו נתקשה בפירוש הירושלמי. ופי׳ רבינו [הייגו הרמב״ם] במשנה מחוור. והר״ר עובדיה ז״ל לא כתב אלא פירוש זה אע״פ שבמקומות אחרים דרכו למשוך אחר פירושי רבינו שמשון עכ״ל. הגה לא גלה קושית הרא״ש אולי היה לה תירוץ כמו שמלינו בכמה מקומות להאחרונים שמתרלים לקושית הראשונים. וח״ש שהר״ש עלמו נתקשה וכו׳. לא על הירושלמי הזה שבפירושו הזה אלא אח״כ הביא ירושלמי שמדבר מזה הענין ומחדש בו דברים על זה הירושלמי הוא שנתקשה הר״ש ואנכי לא ידעתי איך יפרשהו הרמב״ם ג״כ. והקרוב אלי שהיא קושיית הרא״ש ג״כ. ומשום כך לא הוצרך הס״מ לגלותה מכיון שהיא מגולה בדברי הר״ש עלמו. ומה שהר״ר עובדיה כתב לפירוש הרמב״ם אולי מפני שראה בפירושו שסיים בזה הלשון דהוא ענין המאמר וכותבו והוא ענין מופלג מאד. ועוד [ל״ל ועד] שכ״מ מביא ראיה מהר״ב אביא אני בהפך מהפירוש שהזכרתי שבכמה מקומות כותב לפירוש הרמב״ם ולא לפירוש הר״ש ובכמה מקומות שכותב לפירוש הר״ש וכותב ג״כ לפירוש הרמב״ם. ובכאן לא כתב אלא לפי׳ הר״ש]:

ט [*המעות הנמצאים וכו׳. ועיין במ״ב פ״ז דשקלים]: [*הרי אלו חולין אפילו דינר זהב וכו׳. כתב הר״ב אע״פ שאין דרך וכו׳. ומסיים

מלאכת שלמה

לאחד מעשרה חייב לאכול עליו עוד שנים ע״כ. אמר המלקט מלת שנים אינם מוזכרת מפי׳ הרמב״ם ז״ל שמשם העתיק ר״ע ז״ל כדמתיבנא ובתוס׳ יום טוב הגיה אחד: ט כל המעות הנמצאות וכו׳. ובקצת מוסחאות הנמצאות בירושלם:

יכין — תפארת ישראל — בועז

מט) בכל מקום. ובירושלים כל השנה חוץ מברגל: ג) ואין חוששים שמא מע״ש

מתבואה זו שקנה מהע״ה. ואם יסוד א׳ מק׳ לתמ״ע מכל התבואה שקנה. הרי צריך למיסב מן התמ״ע א׳ מאלף שבכל התבואה שהוא שיעור מע״ש שבתמ״ע שמוחן

משנה ראשונה

אמר אין בתומשו ומסיק הש״ם בת״ד אין בתומשו. ופי׳ רש״י דמייירי לענין שיקר פדיונו דפחות משו״פ לא אלים למיתפס פדיונו וכ״כ התוס׳ דאין נאכלים לענין תוספת תומת ממעט פחות משו״פ דשבבה לאוקמי קרא בשיקר הפדיון דפחות משו״פ לא תפיס פדיון אבל למ״ד אין בתומשו קשה דפסי ה״ל למידרש דאינו מוסיף תומת עכ״ל התוס׳. אבל הרמב״ם בפ״ה דין ד׳ מפרשה לענין תוספת תומת וכלשה דאינו מפרש דפלוגתא דתמוראי היא דמ״ד אין בו ש״פ אינו בר גאולה ולא תפיס פדיון אבל בתומשו לא קפיד דאפילו אין בתומשו פרוטה יש בו תוספת תומת כיון דבקרן איכא יותר מפרוטה. ומ״ד אין בתומשו מפרש קרא לענין תוספת התומת אשם אין בתומשו ש״פ לא תפיב ואינו מוסיף ולא״ה בשיקר דין דפחות מש״פ אינו בר גאולה ולא תפיס פדיונו י״ל דס״ל מודו בה דבשה לא פליגי. ואין לומר דהרמב״ם מפרש בין מ״ד אין בו ובין מ״ד אין בתומשו תרוייהו לענין תוספת תומת אינו. אבל בשיקר פדיונו אפילו פחות מש״פ תפיס. כיון דלרמ״ו ותוס׳ פדיונה לאו בהכרח לתרוייהו פחות מש״פ אלא בר פדיון הוא אין לו להפליג מחלוקת כ״כ אלא בלפי׳ דמ״ד אין בו מפרש קרא בשיקר הפדיון ובתומשו לא קפיד. ומ״ד אין בתומשו מפרש דקפיד ביהא בתומשו ש״פ דפחות מכן לא תפיב למיהוי תוספת הה״ה דבשיקר פדיונו פחות מש״פ לא תפיב ולא אלים לתפוס פדיונו. אלא שהרמב״ם בתבונו לא כתב דין זה דפחות מש״פ אינו בר פדיון ונראה משום שאין דרכו לכתוב מה שאינו נמצא מפורש והי״ב כיון שאינו מפורש בגמ׳ דלענין פדיון מייירי לא הנתיקו אבל לדינא מודה לרש״י והתוס׳ ומ״מ אין לפרש אלא כפי׳ רש״י והתוס׳ דלענין שיקר הפדיון פליגי דהכי איתא בהדיא בגמ׳ דפ״ח דשבועות ד׳ כ״ז פלוגתא דחכמים ור׳ יוסי דלחכמים אין פודין אלא בשיקר שיש בתומשו ש״פ ולר״י אע״פ שאין בתומשו ומ״מ בהא איתא ר״ל דב״ע מודו דפחות מש״פ לא אלים לתפוס פדיונו. והשתא שליק לן פירושא דמתני׳ הכא שפיר כשאינה אסור בל מעשר שני ודאמר לאכול עליו מעט עד שיתגלה כולו. ופליגי אם מחלק אכילתו לפרוטות הרבה עד שאין בפרוטה שיעור פרוטה אי שני למיסב הכי לו אסור דפחות מפרוטה לא אלים לתפוס כדאמרן. וקאמר ר״ק שאוכל עליו אחד מעשר באיסר דאינו בא לגלות עשר

תוס׳ אנשי שם

דלדבריו ת״ק כיון דלא ידעינן מעצמא ע״כ הוא דוקא דאם כשאר בו מקרובת מעשר מעט יותר מהלק י״א אפי׳ משומא המיעוטא מ״מ לא יאכל לגולין ולב״ה דאמר נמי בודאי י״א כיון דידעינן בים טעמא דהיינו שלא יבאר עם המומם ש״ם ע״כ אם אכל עד שיבאר בו קלת פחות מעשירי. אע״פ שהוא יותר מחלק י״א מ״מ יאכל לגולין כיון דאין בו ש״ם וא״כ אין י״א דב״ה כי״א דת״ק. (אמתחת במיון): בא״ד הגה לא גלה בו. עתה כבר זכינו לפי׳ הרא״ש ע׳ עליהם בהם מענין קובות התוי״ט הנ״ל. (לה״מ): וכס׳ הו״ע כתב נלע״ד לפי׳ מאמר זו על עקביפי׳ הר״ש ז״ל אבל בדרך אחר אשר אל ידו יתכן לוכנת דמתני׳ על בוריו ויתיישב נמי מה שהקשה התוי״ט אמאי לא נשנית בעדיות גבי קולי ב״ש ותומרי ב״ה וע״פ הירושלמי הביאו הר״מ דב״ם ס״ל כר״ת דהנאמן על הבני נאמן על הראשון ושוסי. המנית אוסר של מע״ש. פי׳ הכא מע״ש מה שלא עשה כן במתני׳ לענין לחמוז דכל מה שמתיר ע״ה להבר לאכול מפירות ע״ה אינו אלא מתיקון מע״ש אבל לא מתמ״ע דבשאינו נאמן על הראשון צריך להקנו וה״ק ע״ה המנית אוסר של מע״ש שעליו תולל הפירות באיסר לאכל עליו אחבר הידוע זה י״ל איסרין של פירות הע״ה ואלו סי״ל הס עם אותו האוסר פירות הממולל והיינו דקתני י״ל באיסר ועוד יכול לאכול מ׳ מק׳ מלבר שבל כל אלו סי״ל שהות אלק מ׳ מאיסר בשבאלק אלו הי״ה אוסרים להשעיות אוסר עולה ל״ע ובמוסיף עוד השעיות אוסר הם ק׳ השעיות נמצא שלי מק׳ שבהם מלבר הוא תשעית אוסר ובמ״ם התי״ע הבנון זה בשם הר״ם וזה הא׳ מק׳ שהיא השעיות אוסר הוא בטבול המע״ר הצריך לאוסר של מ״ם עצמו והיינו דקתני ואי׳ מק׳ לאוסר פי׳ בטבול האוסר וכ״ל יכול התבר לאכול בלי שיתקנו למע״ם המתוקן ועומד הוא שהרי בספרים פירות באיסר מ׳ תקון מ׳ אוסרים ואותו אוסר עצמו אבר אלו עתה הם עבדה והנאמן על הבני אינו נאמן על הראשון ולכן אמרי׳ בנמצא בידו אף המע״ל הצריך לאלו העבדה והוא אוסר מ׳ מעשר הם׳ והשעיות

אוסר

פעמים שיאמר בכל פעם עשירית האוסר יהא מחולל על פירות אלו ס״ל דודאי שרי מע״ב דבשיריתו הוא פחות מפרוטה כיון שנגורם לבא לידי פרוטה עם תוספת המומם חשיב כמאן דאית ני׳ פרוטה ובר פדיון הוא אלא אפי׳ אחד עשר באיסר שיחלל אחד מי״א בו בכל פעם אע״ב דאפי׳ עם תוספת המומם לא תעי לפרוטה שרי הכא דדוקא מעשר שמתחלתו אין בו ש״פ לא אלים לתפוס אבל זה שמניח איסר שיש בו כמה פרוטות אלים קדושתי׳ אפי׳ מחלקו אח״כ ותחלתו מעט לא פקע קדושתי׳ ונקדושתי׳ קאי בין לענין פדיון ובין להוסיף בליו תומת דבתר תחלתו אזלינן והיינו דקאמר לא תיבעיא אחד מעשרה דמומר אלא אפי׳ אחד מי״ח ואפי׳ אחד ממאה מומר. וב״ם אומרים הכל עשרה דגזרי הא אמו מעשר שאין בתחלתו ש״פ דאתו למימר נמי דבר פדיון הוא והלכך דוקא אחד מעשרה דמעט עם המומם לפרוטה מיחר ועפי לא. ואע״ג אאפי׳ בדמאי משמע דשנו ב״ש אחד מעשרה ובדמאי ליכא תומת בדמאי שעמא אחכיא הוא דעיקר תומרא דב״ם הוא משום גזרה אמו שאין בתחלתו ובדמאי דעיקרו דרבנן לא גזרו ובדין הוא דאפי׳ אחד ממאה מומר בדמאי אלא כעין דאוריתא תיקון. וב״ה אומרים בודאי אחד עשר דס״ל כת״ק כיון דתחלתו בר פדיון הוא אע״פ שתחלתו מעט מעט בקדושתי׳ קאי והלכך בודאי אחד עשר נמי מומר וה״ה אחד ממאה דכמ״ק ס״ל ובדמאי פליג את״ק כיון דתחלתו נמי לא אלים קדושתי׳ מדאוריתא ושיקרו מדרבנן לא שייך למימר דלא פקע קדושתיה כיון דשבשיו לית ביה ש״פ לא אלים קדושתיה דמעיקרא לגמרי׳ אבל אם אחד מעשרה לא יאכל בר פדיון הוא ובדין הוא דלא יאכל עליו אלא אחד מעשרה שהוא שיעור פרוטה אבל לא התירו בדמאי כדאמר בירושלמי הביאו הר״ם פ״ק דדמאי מ״ב בדין הוא מעשר שני של דמאי שיפרים עליו תומת ולמה אמרו לא יפרים אם אתה אומר מפרים אף הוא אינו מפרים כל שיקר ע״כ. וה״ל דכוותיה אם אתה מתחיל עליו אלא לאכול מעט מעט אף הוא אינו מפרים. וסלקך הקילו בשיעור עשרה דדשותיה בודאי איכא ביה פדיון עם המומם: ט כל המעות הנמצאים. נראה דה״ה פירות הנמצאים הם מולין ונקט מעות משום דנשי נאיתני אפילו דיגר זהב וכו׳

:אסור

אפילו דינר זהב עם הכסף ועם המעות מצא בתוכן (נב) חרש וכתוב עליו מעשר. הרי זה מעשר (נג): **ר' המוצא כלי וכתוב עליו קרבן.** ר' יהודה אומר אם היה של חרס (נד) **הוא חולין. ומה שבתוכו קרבן** (נה). **ואם היה של מתכת הוא קרבן. ומה שבתוכו חולין. אמרו לו אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן** (נו): **יא המוצא כלי** (נז) **וכתוב עליו קוף קרבן. מ' מעשר** (נח). **ד' דמאי. ט' טבל. ת' תרומה. שבשעת סכנה** (נט) **היו כותבין ת' תחת תרומה** (ס). **רבי יוסי אומר כולם שמות בני אדם הם** (סא). **אמר רבי יוסי אפילו מצא חבית והיא מלאה פירות. וכתוב עליה תרומה. הרי אלו חולין.**

שאני מלאכת שלמה

ת"ג. דינר בל"ם דינרי וכ"כ בירושלמי. ר' היה בל"ם ל"ג וכ"כ בירושלמי. הוא חולין בל"ם הוא של חולין. לקרבן בירושלמי בקרבן. **יא** המוצא ביומות מצא. דמאי ביומות דמוע. סכנה בל"ם הסכנה וכ"כ ביומות. אומר כו' ביומות אומר אפילו מצא כו' ומה שבעמיים ל"ג. כולם בירושלמי וכולן. בני ירושלמי ל"ג. והיא מלאה פירות ביומות ל"ג.

יא המוצא כלי וכו'. ומה בגמרא הגרסא הלי"ת דמוע ר"ל חולין ותרומה שתערבו ואין נאכל אלא לכהנים: תיו תחת תרומה. ומשמע דאפי' שלא בשעת הסכנה הוי הדין כן מאחר שלפעמים עושין כן גם שלא בשעת הסכנה משום רגילות דשעת הסכנה ע"כ מן מהר"י קולון ז"ל שרש קס"ח: ר' יוסי אומר כולם שמות בני אדם הם. ק' קהת מ' משה ד' דוד ע' מרפון ת' תחן

יכין **תפארת ישראל** **בועז**

מע"ם הן: נא) דאין דרך לערבם ומסתבר דמע"ם הן ולהכי כרכם יחד דאלא לדינרי זהב ומה שלא הגיע לדינר זהב חולל על כסף והשאר היו פרוטות אפ"ה שרי: נב) תוך המעות: נג) ול"א שחרס זה הוא מכלי שהיה בו מעשר וכשבר ונתן חרסו לכיסו לשום כוונה: נד) דאין דרך להקדישו: נה) ר"ל הקדש. דמה שכתוב עליו אתוכו קאי: נו) דמחריס שלא ימעלו בהקדש להכי לא חיישינן דשעה אלא הכל הקדש. מיהו בכלי חרס מודו דרך תוכו קדוש: נז) שום כלי: נח) ר"ל מעש"כ דליכא לספוקי במע"ר או במעשר עני. דהרי אלו אין בהם שום קדושה ול"ל לכתוב עליו אלא ודאי שלא יכשל אדם במה שבתוכו כתב כן: נט) שנזרו לבטל המצות: ס) וה"ה לאיך: סא) ר"ל דאפי' שמות בנ"א ולדבריהם דרבנן קאמר

משנה ראשונה

וכתוב עליו מעשר. אפי' לר' יוסי דלקמן מי"א דאמר שמא אשתקד היה וכו' י"ל דדוקא התם איכא למימר דלא גזיר הכתב דאשתקד דדלמא איתפלי א"נ נפגמיא שבקיה. פי' נפגמיא לשימוש מיבדלו ממנו בני אדם כדאמר ביבמות ד' קע"ו אבל הכא שהחרס הזה הוא בכוונה לתוך המעות הללו ולא שייך הכא אישתלי כיון דעביד בידים ופגמיא נמי לא שייך דלכתחלה בכוונה אין דרך לשיעבד משום פגמיא אלא שאם היה כתוב בכר לא מיישב לאותקו ובשבקי' לשם פגמיא. והדבר מדאמר רבי יוסי לקמן שמא אשתקד הי' סו' ולא אמר שלא היה מטולם תרומה כאן אלא לפגמיא כתב ש"מ דבתחלה אינו טושה לפגמיא: **ר' ר'** יהודה אומר אם היה על חרס וכו'. קלא קמה כיון דהך ריעא חכמים נמי מודו בה כמ"ש הר"ב ואתאי תני לה משמא דר"י והכי הו"ל למיתני המולא כלי וכתוב עליו קרבן אם היה על חרס הוא חולין ומה שבתוכו קרבן ואם היה על מתכת כ"י אימר הוא קרבן וכו' ומכ"ש אין דרך כו'. ומלה משום דר' יוסי דלקמן מי"א לא מודה בריעא דהוא חולין ומה שבתוכו קרבן דלדידיה הכל חולין שאני אומר אשתקד היה בו קרבן ולהכי לא בעי למיתני ריעא בפתם דלא אמיא כל"ב וכי היכי דלא ליהוי פתם ואת"כ מתלוקת לכאי מני לה בדר' יהודה: **ומה** שבתוכו קרבן. ומלה דאפי' מלאו מיקן וכתוב עליו קרבן הוא חולין ותלינן שאשתקד היה בתוכו קרבן ואפי' לחכמים דפליגי בהא לקמן ואמרי דמיגבר הוא גזיר ליה. הכא מודו כיון שאין דרך להקדיש חרסין. ועוד דכי אמרי מיגבר גזיר ליה היכא שמוזר ונותן לתוכו חולין קפיד לגבור הכתב שלא יעבור ומה שבתוכו קדש. אבל בשהוא ביקן אמרינן בשביעה הקרבן מתוכו לא דלה עוד ליתן בתוכו בוש דבר ולא מיישב למיגבר הכתב שהרי לא יעבור לומר שהקדש מרסין: **יא שבשעת**

ציונים

י' אין דרך. שם ה"ח: יא המוצא. יומות שמה פוס' נ"ע נח: מ"י' עב.

ראשון לציון

מי"א [מתני'] ד' דבאי. שם ביומות איתא דמוע ופיכ"ש חולין ותרומה שנתערבו אינו נאכל אלא לכהן וכן פירש הר"ש:

תוס' אנשי שם

אינה מעשר התעה תשעה שבאיסור עצמו שהפרים מתחלה נמ"ם בין כולם הם י"א אוסרים ותשעה אוסר בא"ל לתקנם נמע"ם כי העברה מתוקנים ועומדים הם והיתוכף למעש"ר ח"ל תקון נמע"ם כי הראשון קודם לגני. ובש"ח הכל עברה בין ודאי ובין דמאי אין יכול התבר לאכול בלא תיקון נמע"ם כ"א עברה אוסרים כי הנאמן על הבני נאמן על הראשון ואמרי' שבבר נתנו לזוי ולא נמצא בידו בלל ולכן אין בידי הע"ה פירות שא"ל לטולה עליהם מע"ם כ"א עברה אוסרים ונמצא דב"ם מתמיר מב"ם אלא שהבר כבראה ודאי אינו יכול לאכול אלא בלי תיקון מע"ם כ"א עברה אוסרים משא"כ לב"ה וא"ל דכי איתבול בביתא"ר לענין מע"ם ולענין אכילה חבר איתבול בבראה מלאכת דמהני' דנמצא כ"ם מתמיר כמ"ם ומש"ה לא נאמרה בעדות גבי קולי כ"ם ותומרי כ"ה ובה"ח בודאי י"ל דהך לישנא ס"ל בת"ק דנאמן על הראשון כשאנו יודעים שהמע"ם שתלו הע"ה היה מפירות בדוחין בודאי לא מתקנו מתחלה כיון שמתקנים הוא עתה ומ"מ לא רצו ב"ה להתיר לתבר לאכול המע"ר בלריך לאוסר המע"ם עצמו בלי שיתקנו נמע"ם כמו שהתיר הת"ק מפני שהתעשית אינר אינו דבר מבריים כי הוא פחות מפרוטה שהאוסר ר' פרוטות ואהני לעשות בקל. ובדמאי דהיינו פפירות אלו לקחם מע"ה אחר ונמצא שזה המע"ם עצמו שהוציא מספק הפרישו אחרי' ודאי הוציא ואחיר כ"כ במספק הוציא מע"ם הוציא נמי אף המע"ר ואתנו לזוי ולכן לא נמצא בידו כ"א עברה כב"ם ודין המ"ע לא נזכרה בלל במתני' ואפשר דב"ה מתמיר בה בכל ענין עכ"ל:

יא במשנה מ' מעשר. פי' מע"ם וכ"כ הר"מ בפ"ו ומע"ב דאיכא נמי מע"ר תלינן שפי במע"ם משום דאל"כ נמאי נ"מ כי עליו מעשר כרי מע"ר הוא כתולין גמורין ואי משום דמע"ב שבו לא היה כותב מעשר ראיכא לאמעמע נמי מעשר מתוקן דהיינו שבעלה הרומתו ואפשר לבא לידי הקלה אלא היה כותב ת"מ או פ"ע דיל מעשר שבל. (ש"ל):

תפארת ישראל

שנתן לכהן והרי הכהן אינו מחוייב להעלותו [כתרומות פ"ה מ"א] ועליה דידי' רמי' להעלות מע"ם שלו [כר"ב רפ"ג מ"א] ובמה יתקן אותו עשירית של א' מק' שקבל הכהן לתמ"ע מתבואה פטורה ומשערת כבר א"א להפרים עליו ואם יסוב הוא נאלף מתבואה החייבת לתקן המע"ם שבתמ"ע שביד כהן. הרי צריך לחזור ולתקן אותה ההפרשה בא' מי' אלפים דשמא התמ"ע שקבל הכהן אינו זקוק כלל למע"ם והא' מאלף שהפרים בבל גמור הוא וצריך לחזור ולתקנו וכן לעולם שא"א לתקן התמ"ע שביד כהן כ"א על ידי פדיון ודו"ק בדוק אתה ד' יוצר המאורות:

בועז ראשונה

הסכנה היו כותבין כו'. כלומר ומשום שבת הסכנה אורגנו בכך לעולם לכתוב אות אחת מן השם. וא"ת כיון דאיכא גזיר המיתני בשמות בני אדם אמאי תניא לחומרא ויצא בתר רובא שרוב הפירות שבטולם היתר הם. ועוד גבי דמאי ע"כ מתחת יד חבר יצא בשאר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וע"ש עם אדם הוא. מזקה כל חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן וע"ש עם אדם הוא. וי"ל דהכתיב ס"ל דשמות בני אדם ודאי אין כותבין אות אחת שהרי מתבטלין להיות סימן בכלי זה הוא אינו ואות אחת אינו סימן אשם שמו דוד וכתב דל"ת אין זה סימן ביבא אינ אחר שמו דמלא ויאמר שלו הוא וכ"כ שכתבו אות אחת לסימן המלוה ומשום שבת הסכנה. ונראה שעמדו דל"ר דלמולם תלינן להיתרא דבתר רובא אזלי' ואע"פ שאות אחת אינו סימן אמרי' שלא לגמור אם הפס טולו ולא הפיק: ר' יוסי אומר טולם שמות ב"א. כתב הר"ש לדבריהם דרבנן קאמר הכי ע"ם ולמאי דפי' לעיל מ"ע דדוקא שכתוב על הכלי א"ל יוסי דלמא לפגמיא שבקי' אבל כתוב על המרס המונח בתוך הפירות מודה ר"י. מ"כ שפיר י"ל הכא שעמא דנפביה קאמר וז"מ אפי' מלא חרס בין הפירות וכתוב עליהן אות אחת אמרי' שם אדם הוא: **א"ר** יוסי אפי' מלא חבית והיא מלאה פירות. הלשון קשה דלא הו"ל לתיתני אלא א"ר יוסי אפי' כתוב עליה תרומה ה"ל חולין ולמה הארין לומר אפי' מלא חבית מלאה ט' הא מ"ק ומי בהכי מייירי ואפשר דר"י הכא קאי בשעת ר' יהודה דלעיל דהכלי מתכת שכתוב עליו קרבן הוא קרבן ומה שבתוכו חולין ות"ק סבר בהתמי' דלעיל שאין דרך להכניס חולין לתוך קרבן והכל קרבן ולהכי נקט הכא המלאה כלי חרס ואפי' כלי מתכת מה שבתוכו קרבן או תרומה. ועלה אתי ר"י ואמר דלא מיבעיא בכלי מתכת שאין מה שבתוכו קרבן דקרבן קאי אכלי אלא אפי' מלא חבית ופתם חבית שבתשבה הוא של

מרס

כמ"ו חובל קין: תרח. תודוס אים רומי. רבי תנחום. וכתב הר"ם ולדבריהם דרבנן קאמר להו דלדידיה אפילו כתוב בו. קרבן. תרומה. כל התיבה שלימה. הא קאמר בסיפא אשתקד היתה מלאה פירות ופינה.

עד כאן:

שאני אומר אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופנה סב) : יב האומר לבנו סג) מעשר שני בזוית זו. ומצא בזוית אחרת. הרי אלו סד) חולין. היה שם מנה סה) ומצא מאתים. השאר חולין סו). מאתים סח) ומצא מנה. הבל מעשר:

חיב. היתה מלאה פירות תרומה נינמות היה מלא תרומה. ופנה נ"ל ופינה וכ"ה נימחקמי ונינמות; יב ומצא נימחקמי ומצאר. חיו ז נימחקמי הרי. שם טנה נד"ל וד"ו מאה וכ"ה נמחק"ל.

מלאכת שלמה

ה"ר יהוסף ז"ל מלת והיא: אשתקד. שנה שעברה כמו שתא קדמייתא ואתתדא ר"ל שתא דא ובתוספתא מודה ר' יוסי שאם כתוב על פי המעופה של החבית אז בכייר על פי חבית אם תרומה ה"ז תרומה ואם מעשר ה"ז מעשר לכיון דמלת הכי על פי המעופה ודאי לא פיסה אותה להא בכל שנה עושין לחביות מעופות חדשות. ובירוש' תניא מלת כלי כתוב עליו אל"ף או דל"ת או תי"ת או פי"ת אז רי"ם אז מ"ם אז תי"ו כל אלו ר"ל תרומה ולמעשי חולין. אל"ף לנקרלת התרומה ראשית. דל"ת דמאי ויש בה תרומה. תי"ת חלבו ותרומה קרויה חלב דכתיב כל חלב יאהר וכל חלב תירוש ודגן. פי"ת פוטו ותרגום חלב אלרן פוטא דארעא. רי"ם ראשית דהייט תרומה. מ"ם מעשר ויש בו תרומה ויש לספק שמא מעשר שני הוא ופטור תומה. תי"ו תרומה. ואם היה כתוב בו בי"ת פ"א בי"ן ר"ל מעשר שני בי"ת ע"ם שהוא שני. פ"ת ע"ם דבעי פדיון. בי"ן שקרוי שני. וכן ג"כ אם היה כתוב עליו יו"ד מ"ם מעשר כמשמעו. וכן ג"כ אם היה כתוב עליו עיר ה"ז מעשר שני שטעון עיר. ואם היה כתוב עליו מעשר עיר סימן הוא שנפלה ונאכל בכל עיר חוץ למחילה: ה"ר יהוסף ז"ל מלת והיא: אשתקד. שנה שעברה כמו שתא קדמייתא ואתתדא ר"ל שתא דא ובתוספתא מודה ר' יוסי שאם כתוב על פי המעופה של החבית אז בכייר על פי חבית אם תרומה ה"ז תרומה ואם מעשר ה"ז מעשר לכיון דמלת הכי על פי המעופה ודאי לא פיסה אותה להא בכל שנה עושין לחביות מעופות חדשות. ובירוש' תניא מלת כלי כתוב עליו אל"ף או דל"ת או תי"ת או פי"ת אז רי"ם אז מ"ם אז תי"ו כל אלו ר"ל תרומה ולמעשי חולין. אל"ף לנקרלת התרומה ראשית. דל"ת דמאי ויש בה תרומה. חי"ת חלבו ותרומה קרויה חלב דכתיב כל חלב יאהר וכל חלב תירוש ודגן. פי"ת פוטו ותרגום חלב אלרן פוטא דארעא. רי"ם ראשית דהייט תרומה. מ"ם מעשר ויש בו תרומה ויש לספק שמא מעשר שני הוא ופטור תומה. תי"ו תרומה. ואם היה כתוב בו בי"ת פ"א בי"ן ר"ל מעשר שני בי"ת ע"ם שהוא שני. פ"ת ע"ם דבעי פדיון. בי"ן שקרוי שני. וכן ג"כ אם היה כתוב עליו יו"ד מ"ם מעשר כמשמעו. וכן ג"כ אם היה כתוב עליו עיר ה"ז מעשר שני שטעון עיר. ואם היה כתוב עליו מעשר עיר סימן הוא שנפלה ונאכל בכל עיר חוץ למחילה:

היתה מלאה פירות תרומה. מחק הר"ר יהוסף ז"ל מלת פירות: יב הרי שם. כל"ל. ובירוש' דפירקי' ודפ"ק דבילה איכא מאן דבעי לאוקומי מתני' כרבי דתניא הניח מאתים ומצא מנה ומנה נוטל דברי רבי וחכמים אומרים הכל חולין וכן נמי הכיא מתני' דבילה דקתני שנים ומצא שלשה אחורין שלשה ומצא שנים מותרין הא סיפא כרבי וכיון דמתני' יחידאה היא פסק הרמב"ם ז"ל שאם אמר לו הרי שם מאתים ומצא מנה הרי הוא חולין והייטו כרבנן ואיכא מאן דמוקי למתני' ככולי עלמא דכי אפלינו רבי ורבנן הייטו כשהוא הניח והוא מצא לכיון דאינו זוכר כלל איכא למימר בודאי כולהו חולין אבל הכא במשנתנו אבין הניח ובטו מצא ומי יימר דאם אבין מצאם שאבדו היה נותן אל לבו ומכר שנטל מהן והניח מהן הלכך מודו הכא דהוי הבאר מעשר. וכתב ה"ר שמשון ז"ל ושתם מתני' רבי דפרק קמא דפסחים ומ"ל בפ"ק דבילה מתלוקת בכים אחד אבל בשני כיסין דברי הכל מנה מונח ומנה טמל מיתוקמא מתני' לכולי עלמא בשני כיסין ע"כ:

יכין תפארת ישראל יכין

קמא' דלדידיה אפילו כתוב תרומה בפירוש אפ"ה שרי וכדמסיק: סב) ואנ"ג דבספיקא דאוריתא לא אמרינן שאני אומר כפ"ק דפסחים הכא שאני דליכא חזקת איסור והא דקאמר אשתקד היינו משום דלשמים זמן מוטעו לא היה כותב עליו תרומה. אלא אמרינן דאשתקד לשנה אלימה זימן אותה לתת לתוכה תרומה. ורבנן ס"ל אי הכי מגרר הוה גריר והכל חולין: אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופינה. ורבנן סברי אם איתא דפינה לתרומה מגרר הוה גריר לה ולא היה מניח שם תרומה כתוב שם. ואין הלכה כרבי יוסי: יב הרי אלו חולין. מה שמצא הוו חולין שאני אומר מעשר שני ניטל: הרי שם מנה. אמר לו אביו הרי שם מנה של מעשר שני ומצא מאתים. מנה מעשר ומנה חולין. ולא אמרינן המנה של מעשר ניטל ואלו אחרים הן: מאתים ומצא מנה. אמר לו אביו הרי שם מאתים ומצא מנה המנה שמצא מעשר:

תוספות חדשים

משנה יא [בפ' הר"ב ד"ה] אשתקד וכו' מגרר ע"כ. מפירוש הר"ם ומפרש הר"ם ז"ל סבר אישתר אתתא אתתא לא לפרוש אבקים כדי שיכלו מכן בני ביתו ע"ם פירוש אלא לפסוקה: [תוי"ם ד"ה] שבשעת הבכנה כו' לדלדיה אפילו כתוב בו קרבן תרומה כו' ופינה מכ"ל. ומ"ם דאפילו כתוב קרבן אמרי' ספינה ל"ל המיירי בכלי של חרס דבטל מתכת מסתמא ס"ל לר' יוסי כחכמים. דמ"ו דהכלי עם הפירות קרבן אלין דבר כו' ופ"ל נקט רבי יוסי אפילו כו' וכתוב עליו תרומה ולא נקט קרבן משום דמיירי אפי' בהתכת ולא"ה אל"ל לדבריהם דרבנן קאמר דגם לדלדיה ל"ל כן לענין הכלי דאם כתוב קרבן הוי ודאי קרבן ואפילו לרבי יהודה דמ"ל אבל אם כתוב ק' סובר רבי יוסי דשמות ל"ל כן כל"ל (הר"ן). והו"ק: משנה יב [הר"ב ד"ה] מאתים כו' ומצא מנה ס"ו מעשר. מסיים הר"ם דמנה חומה ומנה מוטל. ושתם מתני' רבי דפרק קמא דפסחים ומ"ל בפ"ק דבילה מתלוקת בכים אחד אבל בב' כיסין ד"ה מנה מונח ומנה מוטל מיתוקמא מתניתין בכ"ע בב' כיסין:

משנה ראשונה

מכם דהשתא ודאי קרבן על שבטוטו קאי אפ"ה מוטר שמא אשתקד וכו': יב הרי אלו חולין. פי' הר"ב שאני אומר מעשר שני ניטל פ"כ. אע"ג דלא אמרי' שאני אומר לשקל אלא בדלכנן ומעשר דאוריתא הוא. שאני הכא כיון דשיה האחר לעולם לא היה בחזקת איסור לא מחזקינן איסורא דהא כוב מעות בעמעולם חולין ניהו ול"ל דה"ם אם אתר לו מנה לבן בזוית זו מעשר ומצא שם מנה אמור הרי אלו חולין דמנה אמור לא היה בחזקת איסור מעולם. והייטו דנקט הכא האומר לבנו ולא אמי הנית מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית אחרת וכיי נקט לה לבנה דמלינתא וכיפא בפ"ק דבילה ל' י'. אלא דבוהא אי לאמי' בנו מתמה נכון בחזקת חולין מיד ואין לדיך לאור ולשמול אם אביו אע"ג דבעלמא אין קומכין על החזקה בשמעי' בחפצר לנרמו הכא אין בוחלין כדי להחזיק איסור דאחזקי איסורא לא מחזקינן: השאר חולין. ודיכם כמו סלע של מעשר ושל חולין שבתפנכו לעיל פ"ב מ"ו:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ד

פרק ד משנה א אסור להוליך פירות מעש"נ ממקום לפדותן במק"א. ואם הוליכן ורוצה לפדותן. פודן בשער מקום הפדיון בין לקולא בין לחומרא. ולא יבנה מדמי הפדיון הרוצאות הבאה לכאן. וכן בבביא מגרר לעיר המעש"נ אף שרשאי להביאן לשם. פודדו כבעיר ביוקר. ואינו מנכה ממני הרוצאות התבאה:

משנה ב פודה מעש"נ בשער שהחזיקוני לוקח. ולא בבשער שמכרן. ובמחלל פרוטות על סלע. מחלל כמספר הפרוטות שהחזיקוני לוקח בעד סלע. ולא כמספר שנותן בעד סלע. לא יפדה מעש"נ באומר רק במדה משקל ומנין. ואם הפירות בריאים. סגי בשיפדה ע"י אדם א' שיודע כמה השער. אבל באין דמי הפירות ידוע. כגון שהורקבו קצת או שהפרוטות הוחלדו קצת. פודה ע"י ג' בני אדם הבקיאים בשומא:

משנה ג כשהמעש"נ נפדה ע"י בעליו. ואפי' ניתן לו במתנה או ירשו. הר"ז מוסיף חומש מלבד. החיינו שנותן ה' בעד השוה ד'. ולפיכך בהוא ואחר רוצה כ"א ליתן סלע. הבעלים קודמים מדמוסיפים חומש. אבל אם האחר נותן רק פרוטה מפי מסלע הוא קודם אע"ג שהוספת החומש הוא מפי מהפרוטה. עכ"פ הפרוטה מוספת בקרן:

משנה ד רשאי להעדים בפדיון מעש"נ שיתן מעות אפי' לבניו הגדולים ולעבדו ושפחתו העברים. שיפדו המעש"נ לעצמן. מדאין מוסיפין חומש. אע"ג שיודע שאחר שיפדורו יהזירו לו הפירות. אבל לבניו הקטנים או לעבדו ושפחתו הכנעניים אסור להעדים כן דידן כידו:

משנה ה המעדים לפדות כלעיל ע"י אחר. רק שלהאחר אין לו מעות לפדות. וגם הבעלים אין לו מעות כאן רק במק"א. והרי אינו יכול להקנות המעות לחברו לפדותן. אומר לחברו הרי פירות מעש"נ אלו לך במתנה. וקנה אותן אג"ק והחזר הוא ופודה המעש"נ במעותיו שבמק"א. וא"צ להוסיף חומש:

משנה ו משך מחברו מעש"נ בסלע. וקדם ששילם נתייקר ועמד בב' סלעים. א"צ ליתן לחברו רק הסלע שפסק. מדקנה ממנו במשיכה. אבל קרושת מעש"נ לא נפקע מהפירות עד אחר ששילם. להני הסלע האחר יאכלו הלוקח בתורה מעש"נ. וכ"כ בקנה ממנו מעש"נ בב' סלעים ומשך; וקדם ששילם הזול ועמד בסלע. הרי הלוקח נותן לבוכר רק סלע א' מחולין שנעשה מעש"נ. והסלע הב' נותן להמוכר ממעות מעש"נ שלו. ואם המוכר ע"ה שאסור ליתן לו מעות מעש"נ וודאי. אז יתן לו סלע מעש"נ של דמאי:

משנה ז הפורה מעש"נ צריך לכתהלה שיאסר בפיו. מעש"נ יהי' פדוי בזה. ובדיעבד סגי בהשב כן. וכ"כ בהיה מדבר עם אשתו בענין ניטה. או אפי' עם אשה אחרת בענין קדושין. צריך שיאמר לה בשעת נתינת הגט או הקדושין הרי את מגורשת או מקודשת. ואם נתן לזו ולזו אח"כ בשתיקה מהני:

משנה ח המניח איסר חולין לאכול עליו מעש"נ. ואכל עליו בכחצי איסר. ונתיקר האיסר עד ששוה השתא ב' איסרין. האיסר הרווח הוא לחצאין. ולפיכך איסר א' שיך למעש"נ. והאיסר האחר שיך להולין. ורשאי לאכול עליו עוד בעד איסר שהוא חצי פונדיון. והולל הפונדיון ושוה רק איסר. הרי האיסר הפסד לחצאין. ורשאי לאכול עליו עוד בחצי איסר פירות מעש"נ. הבניח איסר לאכול עליו מעש"נ של דמאי. הרי הדין כך. אם וודאי לו שלא הפריש ע"ה מעש"ר. ורק מסופק שאשר שהמעש"נ שמקיימו לעצמו. הפרישו הע"ה. הרי הפירה הזה אוכל על אותו איסר שהניח. מדמאי זה. שוה י"א איסרין. דהייטו איסר א' מעש"ר. שכבר הפריש עליו הלוקח זה הרומ"ע ונתנן לכהן. והאיסר הזה פסור ממעש"נ. דהרי יודע וודאי שלא הפריש הע"ה מעשר. ועוד ראוי לאכול ר' עשרין מדמאי זה. מדבבר שהפריש האיסר למעש"נ שהייב בי' איסרין אלו. ולא גזרי' בדמאי זה שידענן וודאי שהע"ה לא הפריש מעש"ר. אמר במסופק גם בו. אולם במסופק באמת גם במעש"ר שאשר שהפרישו הע"ה. או בשהניח איסר לאכול עליו מעש"נ מסבל זה. אינו אוכל ממנו על סמך איסר זה רק שוה י' איסרין. מראיכא לספוקי שמא כבר הפריש הע"ה מעשר. ונמצא שגם מהאיסר הי"א שבמבל זה שהפריש מספק למעשר ליתן מעש"נ. ולכן על האיסר שהניח אינו אוכל ממבל זה רק שוה י' איסרין. ובעד האיסר הי"א צריך להפריש לבד עשירית איסר למעש"נ:

משנה ט כל מעות הנמצא בכל מקום. ואפי' בירושלים שלא בימי הרגל. ואפי' מעורב שם מעות זהב וכסף ונחשת שאין דרך להניחם יחד רק כשהן ממעש"נ. אפ"ה הכל חולין. וכן כשמונח שם חרס תוך המעות. וכתוב עליו מעשר. ותלינן שהחרס הוא מכלי שהיה בו מעשר ונשבר. והה המעות חולין [ובנייר דגני מסופק]. אבל כמצא בירושלים בשעת הרגל. שהכל העלו לשם מעש"נ שלהם. מעות שמצא מעשר:

משנה י מצא כלי שפה וכתוב עליו מלת קרבן. הוא ומה שבתוכו הקדש. ורק אם הוא כ"ח. רק מה שבתוכו קדוש:

משנה יא מצא כלי וכתוב עליו מ' ה' מעשר. ד' דמאי. ת' תרומה. ט' מבל. ק' קרבן:

משנה יב הניח מעש"נ בזוית זו. ומצא כמה בזוית אחרת. מה שמצא הוא חולין. הניח ק' ומצא ר': ר' ומצא ק': אפ' הוי בב' כיסין. הכל חולין. אבל בא"ל אביו הנחתי כאן ק' מעש"נ ומצא ר'. אז רק הנותר חולין. ורק בהניח ר' ומצא ק' ה"ו חולין:

ציונים

יב האומר. מיי' עם. מ"ע:

תוספות חדשים

משנה יא [בפ' הר"ב ד"ה] אשתקד וכו' מגרר ע"כ. מפירוש הר"ם ומפרש הר"ם ז"ל סבר אישתר אתתא אתתא לא לפרוש אבקים כדי שיכלו מכן בני ביתו ע"ם פירוש אלא לפסוקה: [תוי"ם ד"ה] שבשעת הבכנה כו' לדלדיה אפילו כתוב בו קרבן תרומה כו' ופינה מכ"ל. ומ"ם דאפילו כתוב קרבן אמרי' ספינה ל"ל המיירי בכלי של חרס דבטל מתכת מסתמא ס"ל לר' יוסי כחכמים. דמ"ו דהכלי עם הפירות קרבן אלין דבר כו' ופ"ל נקט רבי יוסי דאפילו כו' וכתוב עליו תרומה ולא נקט קרבן משום דמיירי אפי' בהתכת ולא"ה אל"ל לדבריהם דרבנן קאמר דגם לדלדיה ל"ל כן לענין הכלי דאם כתוב קרבן הוי ודאי קרבן ואפילו לרבי יהודה דמ"ל אבל אם כתוב ק' סובר רבי יוסי דשמות ל"ל כן כל"ל (הר"ן). והו"ק: משנה יב [הר"ב ד"ה] מאתים כו' ומצא מנה ס"ו מעשר. מסיים הר"ם דמנה חומה ומנה מוטל. ושתם מתני' רבי דפרק קמא דפסחים ומ"ל בפ"ק דבילה מתלוקת בכים אחד אבל בב' כיסין ד"ה מנה מונח ומנה מוטל מיתוקמא מתניתין בכ"ע בב' כיסין:

משנה ראשונה

מכם דהשתא ודאי קרבן על שבטוטו קאי אפ"ה מוטר שמא אשתקד וכו': יב הרי אלו חולין. פי' הר"ב שאני אומר מעשר שני ניטל פ"כ. אע"ג דלא אמרי' שאני אומר לשקל אלא בדלכנן ומעשר דאוריתא הוא. שאני הכא כיון דשיה האחר לעולם לא היה בחזקת איסור מעולם לא מחזקינן איסורא דהא כוב מעות בעמעולם חולין ניהו ול"ל דה"ם אם אתר לו מנה לבן בזוית זו מעשר ומצא שם מנה אמור הרי אלו חולין דמנה אמור לא היה בחזקת איסור מעולם. והייטו דנקט הכא האומר לבנו ולא אמי הנית מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית אחרת וכיי נקט לה לבנה דמלינתא וכיפא בפ"ק דבילה ל' י'. אלא דבוהא אי לאמי' בנו מתמה נכון בחזקת חולין מיד ואין לדיך לאור ולשמול אם אביו אע"ג דבעלמא אין קומכין על החזקה בשמעי' בחפצר לנרמו הכא אין בוחלין כדי להחזיק איסור דאחזקי איסורא לא מחזקינן: השאר חולין. ודיכם כמו סלע של מעשר ושל חולין שבתפנכו לעיל פ"ב מ"ו:

פרק ה א כרם רבעי מציינין אותו. טוים אלו ליון וסימן שיכיר שהוא כרם רבעי וטעון פדיון: בקוזזות. גבשושית ורגבי אדמה סימנא כאדמה מה אדמה דאיכא הגאה מינה שהיא עשה פירות אף האי נמי כי מפרקי שרי לאתהניי מינה: ושל ערלה בחרסית. באדמה שעושי *) ממנו כלי חרס שימנא כחרסית זו דליים בה הגאה דכשורעים בה אינה מוציאה כדי נפילה. אף זו אין בה הגאה: ושל קברות. שלא יכנס שם כהן ונזיר: בסיד. סימנא שהסיד לבן כעצמות: וממחה ושופך. ממחה את הסיד במים כדי שיתלבן יותר. ושופך על הקבר: במה דברים אמורים. דעבדי הכירא לכרם רבעי. ולערלה: בשביעית. שהכל הפקר וטעלים בהיתר. אבל בשאר שנים שבאים לגזול הלעיטהו לרשע וימות ויקחוס להכול באסור: והצנועים. המדקדקים על עצמם *כשהיה להם כרם רבעי בשביעית היו

*) בד"ו ממנה.

פרק ה א כרם רבעי א) מציינין אותו בקוזזות אדמה ב). ושל ערלה בחרסית ג). ושל קברות ד) בסיד ה). וממחה ו) ושופך. אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים ז) בשביעית ח). והצנועים ט) מניחין את המעות

ח"ג. א מציינין נב"ק היו מציינין. בקוזזות נב"ק בקוזזות וכ"ה נב"ל ד"ל.

פרק ה א כרם רבעי. עיין מה שכתבתי במשנה ו פרק ז דפאה: ושל ערלה. כתבו התוספות פרק מרובה דף סט וז"ל קלח קשה דלא נקט ערלה תחלה ע"כ. ולא החליטו הקושיא לפי שיש לומר דעיקר פרקין בדיני רבעי מיירי משום דשייכי למעשר שני האוכל ואקרי קדש כמוהו. אלא אגב שהזכיר דין הליון מבאר גם כן דין ליון ערלה וקבר. ולפיכך הע"פ שהערלה קודם בזמן לרבעי הואיל ולא נשנה בכאן אלא אגב לא רצה להקדימו. כך נ"ל: בחרסית. כתב הר"ב דכשורעים בה אינה מוציאה כדי נפילה. כלומר כדי זריעה כלישנא דמתניתין ה פרק ט דבבא מציעא ודלא כלישנא דמתניתין דרים פרק ה דפאה ודברי הר"ב הללו הם דברי הרוש' דפ' מרובה [דף סט.] ופ' כסוי הדם [דף פת.] וטעמייהו דלא הקשה לאמהני' דכוף פ' כסוי הדם דמשמע דחרסית מגדל למחיה [*וע"ש]. אבל לפי מ"ש הר"ב שם כפירוש הרמב"ם דמתחלה קודם שנעשית חרסית ראוי לגדל למחיה. אינו צריך למה שכתב כאן. ועוד דהכא מפרש באדמה שעושין ממנו כלי חרס משמע שהיא גרועה לגמיחה משאר אדמה. ולפירושו דהתם משמע דמגדלת למחיה כמו שאר אדמה: במה דברים אמורים בשביעית. פירש הר"ב

מלאכת שלמה

פרק ה א כרם רבעי. בקמ"ץ הבי"ת וכדתנן ברים מסכת פרה ובהב ה"ר שלמה: ב' שיריל"ו ז"ל אלו דתנא הכא בהאי מסכתא כרם רבעי אע"ג דבדין הוא דבמסכת ערלה הוה ליה למתניה משום דבעי למיתני ביה שיש לו תומם וכבית הלל וטעמא משום דגמר קדש קדש ממעשר שני ובעי חומר ובעי ולוי ובעי פדיון וכסף שיש בו טרם כמעשר שני אלא שאין בו לאו אלא עשה לכתיב יהיה כל פריו קדש הלוים לה' ולהכי תני ה"ל כרם רבעי מקמי ערלה דעיקר פירקין הוא כרם רבעי ואגב תני נמי ליון דערלה. בקוזזות כמו קטנות התיכות עפר ע"כ ובירוש' נרסי' זוגא שאל לרבי מה ניתני כרם רבעי לו נטע רבעי אמר ליון פוקו שאלון לר' יאתן דבתנית ליה כל מתניתא פי' שבתנתי ודקדקתי עמו כל המצוות כמו שנמסרו נפקון ושאלון ליה אמר ליון קדמאה כרם רבעי נבד. וממתני' קמייתא ואילך נטע רבעי תנן. פי' בברכות פ' כ"מ דף ל"ו פליגי ר' חייא ור"ש [ברבי] חד תני כרם רבעי וחד תני נטע רבעי דמ"ש כל היכא דאיכא ערלה אינו רבעי ואלו פירות שאילו דבעולם בעי פדיון בשנה הרביעית ונרסי' נטע רבעי ומ"ש מהי דבעולם אינו רבעי אינו מהו אלא בכרם ובעמיה מפ' התם דיליף נ"ש מאמר כאן להוסיף לכם תבואתו ומאמר להלן ותבואת הכרם מה להלן כרם אף כאן כרם ואיכא מאן דדרים ליה מהלוים דבר המשון שירה משון חלול וזהו יין. ור' יאחן רבא ס"ל כמ"ד נטע רבעי אלא דאין הגדא דשוברי דרכים שיכשלו אלא בכרמים שמסתרגין על הגדרים ולוקחין שוברי דרכים הפירות ונכשלין אבל באילנות שהן גבוהין ושוד שאין מסתכלין ליכא הגדא. וכתב הר"ן ז"ל בפ"ק דר"ה ולענין רבעי אינו מהו בהו"ל אלא בכרם אבל בשאר אילנות לא דהא איכא דתני נטע ואיכא דתני כרם וקיימא לן דכל המיקל באסרן הלכה כמותו בהו"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' עשירי מהלכות מאכלות אסורות שאין רבעי מהו בהו"ל כלל ואפי' בכרם אלא אוכל פירות שנה רביעית בלא פדיון כלל ע"כ. ומהאי טעמא נמי כתב שם דדעת הרמב"ן ז"ל דערלה לא נהגא בהו"ל בהברכה

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ה א) שגדלו בו פירות בשנה ד' משנטעו שצריך להעלותן לירושלים לו לפדותן כמע"ש וחושש שיכשלו בהם בג"ל בשביעית שמופקרים הפירות לכל אדם. ומשהפקא לן לו הגא נטע לו כרם רבעי. ולקן קיי"ל דבהו"ל כל הפירות פורה בלא ברכה ואחר שיתלבן אפי' הן הרבה לוקח רק שה פרוטה דהיינו מטבע לו פירות שווי חצי פעורה כסף. ואומר זה יהיה פדיון על פירות אלו ושוהק הפדיון ומעולו לנהר [י"ד כ"ל ס"ו

משנה

פרק ה א והצנועין מניחין את המעות. פי' הר"ב בשהיה להם כרם רבעי בשביעית וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובמהרו. אבל המוש' במרובה הקשו פ"ז לו שביעית טוב בכרם רבעי כדמשמע מתני' ל"כ הם שכין מן ההפקר ואין יכולים הבעלים לגזול ולכך ל"ל דהלעטים בשאר שני שנוע

ראשונה

היו מושין כן עכ"ל. ואפשר דס"ל להרמב"ם והר"ב כתב תימוא דמשיק מאן תנא לעופין ר"מ הוא דבבר מעשר שני ממון גבוה הוא ואפ"ה לענין פדיון מוקמי' לחמנא בכרמו דמוסיף חומש וה"ל לענין מילוא אע"ג דאינו בכרמו מלי מחלל. ובשביעית נמי אע"ג דזכו בו אחרים מן ההפקר לענין מילוא מוקמי' בכרמים

א כרם רבעי. כ"ק פפ. פ"ה ע"ש מאלמים פפ"ש ה"ש: ושל קברות. פי' פ"ש מהל' פומאה מת ה"ש: בד"א. בי' פ"ש מאלמים מפ"ש ה"ש: הצנועים. כ"ק פת.:

ראשון לציון

פרק ה מ"א[הוי"ם ה"ה] בחרסית כתב הר"ב דכשורעים בה אינה מוציאה כדי נפילה כו'. כמוהם הר"ב ותוס' ז"ל כך נדפס כ"ק ס"ם ע"ל וכן נשן הר"ם אבל מל מגלין נדפס בכם מסר"מ הל"ל אינה מוציאה יותר מכדי נפילה:

תוספות רע"ק

פ"ה מ"א [אות יו][בהר"ב ד"ה] **והצנועים.** בשהיה להם כרם רבעי בשביעית) בתוס' בפרק מרובה דף ס"ם הוכיחו דע"ב לא מיירי בשביעית דאי בשביעית כיון שזכו מן ההפקר לא היו יכולין לחלל ע"ש (ודע' בפ"י שם) ולע"ד י"ל דהצנועים קאי בין אשביעית בין בשאר שני שבת ובשביעית אף דזכה מן ההפקר פ"מ הוא יכולים להם שיחלל זה ולא יאכלו בלא חילול וזכין לאדם שלא בפניו אלא דבשאר השנים ליכא למימר מדין זכין לאדם דהא הוזכה נטעת א"י לחלל כיון דלא קנהו. וכיון דאיהו לא מצי עביד שלוחו נמי לא מצי עביד בשביעית אף הבריח בסתיא דבב"ק הל"ל דס"ל להצנועי' דגזל ולא נתייאשו הבעלים הנגזל יכול להקדישו ולחללו וכמ"ש להריא הוס' בקידושין דף נ"ו סוף ע"א. והא דאמרי' בהוני' דבב"ק מאן תנא צנועין דשב"נ והאמר רבב"ח א"י כ"ם ששנה רשב"נ במשנתנו הלכה כמותו. והא לרשב"נ אין עושין הת"יקון רק בשביעית

תוס' אנשי שם

פ"ה א בר"ב ד"ה ושל ערלה כו' סימנא כו'. כ"ה בגמ' דדין ב"ק שם אבל בירושלמי נתן טעם אחר כרם רבעי בקוזזות אדמה שהוא נטעה של ערלה בחרסית שהוא יותר מכלן ובל קברות בסיד שהוא יותר מכלן ונטעם זה נוון הר"מ בפי' ובקבורו. (לה"מ): ד"ה ושל קברות אלא יבגם כו'. מסקנא לשון המשנה משמע דס"ל וכרם של קברות מציינין אותם בסיד משום דקבר נאסור בהאלה ומשיחם הר"ב משמע דבקברות בעומא אירי ולא כ"ל ויון של הקבורות בסיד ח"ל הרמב"ם ושל קברות בסיד עניו כי ליון הקברות צריך שיהיה בסיד ע"כ. (נ"ד): סד"ה **וממחה** ס' של סקנר. וכרס"ל דשקלים כ' כביעות הקבר וזה נמון וכמ"ש הר"ש

הר"ב אבל בשאר שני שבוע הלעיטהו וכו'. גמ' דפרק מרובה [*ובמשנה של הפירות שהזכרתי הוא כן במשנה עצמה] ופסקה הרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ע מהלכות מעשר שני. ועיין מה שכתבתי במ"ה פ"ג דדמאי: **הנלקט**: פירש הר"ב לכשיהא נלקט. כ"פ התוס' במרובה. דאי לא תימא הכי לא הוה תקנה להנאכל בין לקיטה לאמירה. וכן כתב הר"ש. וכתב עוד ולא שייך בריה בענין זה [כלומר דהא קיימא לן דבדאוריתא אין בריה כמ"ש הר"ב מ"ד פ"ז דדמאי] הואיל ואינו חל החלול עד שיתלקט. [*וכתב בפירוש שהזכרתי ומה שלא היו מחללים כל הכרם בפעם אחת. שפעמים היו רוצים להוליך מותר הפירות [לאכול] בירושלים ע"כ]: **ב כרם** רבעי היה עולה לירושלים. כתב הר"ב מתוך שיאכל כל אדם נטע רבעי שלו וכו' לפי שסובר דכרם רבעי לאו דוקא אלא הוא הדין כל נטע וכדתניא לקמן במ"ד כילד פודין נטע רבעי וכו' וכמו שכתבתי כבר במשנה ו פרק ז דפאה. [*וכן כתב עוד במשנה ה פרק ד דעדיות] וכן במסכת בילה פרק קמא דף ה כתב רש"י אהך מתני' דהכא פלוגתא דפ' כילד מברכין [דף לה.] אית תני כרם. ואית תני נטע. וכלומר דלדתני נטע הכי נמי בנטע איירינן וכן סתם מתניתין ו פרק ב דבכורים כמאן דאמר נטע רבעי. אבל הרמב"ם בפ"ט מהלכות מעשר שני כתב נטעים של כרם רבעי עולין וכו' ואחר כל הפירות אפילו בזמן בית המקדש נפדין סמוך לחומה. וכתב עליו הכסף משנה בירושלמי שמתחלה לא גזרו אלא על הנטעים עכ"ל. וז"ל הירושלמי א"ר הילא בראשונה היו עושין יין בטהרה לנסכים. ולא היו עונשים מלויות התקינו וכו'. ולדע"י והר"ב

מלאכת שלמה

לא היו יכולין לאכל ע"כ. ופירוש והלעיטם אנשים כסרים אין מניחין שלא למעשן מלאכול: **כל הנלקט** שכבר נלקט דס"ל לרשב"ג כר' יהודה דתניא התם פרק מרובה בתר דאפכינן לה להתיא הכי ר' דוסא אומר שחרית בעל הבית אומר כל שיתלקטו עניים היום יותר מכדי דיום כגון שלשה שליש שלישים נלקט יהיו הספר כדי להפסר מן המעשר ולא יכולו עניים לאכול בלתי מעושר דבר שהוא חייב במעשר ר' יהודה אומר לעשותו ערב דוקא אומר בעל הבית כן אחר שנלקטו משום דר' יהודה לעשמיה לית ליה בריה גבי הייא דלוקח יין מבין הכותים ובמתני' ומי שבר לשנשין כל הנלקט קאמרי אחר שנלקט דהלום הוא ואע"ג דליתיה ברשותיה מיפריק ותפיס והלי שטעין רשב"ג קאמר ליה הכי משמע שם בפ' מרובה והכי מוכח בירושל' וי"מ התם דהנלקט ר"ל המתלקט ורשב"ג אתי כר' דוסא דאמר שחרית בעל הבית אומר כל מה שיתלקטו עניים יותר מכדי דיום כגון שלשה שליש שלישים דלא הוו נלקט יהא הספר להפסר מן המעשר דס"ל דיש בריה ואע"פ שאין בעל הבית יודע בשחרית דשמא לא יתלקטו יותר מכדי דיום. ועיין במה שכתבתי ר"פ מרובה ועיין נ"כ במסקנא שם בגמרא דמשמע דר' יהודה נמי אית ליה בריה ונעמא דלוקח יין מבין הכותים משום שמא יבקע הגוד ולא משום בריה ולא תיפוק: **ב כרם רבעי** היה. מלת היה מחקה ה"ר יהוסף ז"ל. גם מלת אחד מחקה גם מלת אחד היה דבסוף מתני' מחקה והוגה כך ותנאי אימתי שיבנה וכו' וכתב שכן מצא בכל הספרים ע"כ. והיא אחת מט' תקנות שתיקן ריב"ז אליבא דרב פפא וכן מפורשות פ' בתרא דר"ה. ולעיל בפירקי' כתבנו דר' יצחק רבא גרים מתחלת משנה זו ואילך נטע רבעי אלא בירושלמי עלה דמתני' משמע דדוקא בכרם תקינו הכי משום דיש בהם אכילה למזונא אבל בשאר פירות אפי' בזמן הבית נפדין ואפי' סמוך לחומה וכן פסק הרמב"ם ז"ל שם בפ"ט: לוד מן המערב. מתני' דקתני דמן לוד עד ירושלם מהלך יום אחד פליגא על הא דאמרינן בירושלמי בות לוד היו לבות שיסתן ושולות ומתפלות ויורדות עד שלא יתמלו ואפי' תימא ליה פליגא מהלות היו וגנגזו הלא הוא דכתיב נדר דרכי בגזית נתיבותי שוה: **בפי' ר"ע ז"ל** מתוך שיאכל כל אדם נטע רבעי שלו יתמלא השוק שאר פירות. כתב ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו בלשון הגמרא שאמרו כדי לעטר שוקי ירושלם ולפי זה היה צריך לומר כדי שיתעטרו שוקי ירושלים

ציונים

ב כרם רבעי. ריש פ. ל"ה לה: שם' פנחלין דף נפ: פיי' עם ה"ב:

תוספות רע"ק

בשביעית ומתני זכי' צ"ל דס"ל להש"ס דמה דארשב"ג דהצנועין עושים לפנים משה"ד בתרתי. דאף בשאר שני שבוע עושים תיקון נ"כ על אופן שכיחים הטעות זכו' ובלא"ה צ"ל לדברי תוס' בב"ק הנ"ל דאית להו דצנועים קאי רק על שאר שני שבוע ואיך אשר לומר דבולה רשב"ג. הא לרשב"ג בשאר שני שבוע ל"צ תקון אע"כ כפי הנ"ל דהצנועין עושים כן בשאר שני שבוע אף דלא דמי כ"כ לדברי תוס' בב"ק לפי הצד דבולה רשב"ג מוכרחים לומר דהצנועים עושים לפנים משה"ד לעשות תיקון בשאר שני שבוע. אבל לתוס' קידושין דגם בשביעית מתני' החלל מדין זכי' מדין יקשה מנ"ל להש"ס לסברך כיון דרשב"ג קאמר לה י"ל דקאי רק אשביעית ואין ס"ס ההכרח לומר לפי דברי תוס' בקידושין דס"ל להש"ס בהחלם דהצנועין קאי גם אשאר שני שבוע אף לרשב"ג. ובזה מישב היטב דברי הרמב"ם דפסק כהצנועים והרי קי"ל כר"י דגול ולא נתיישאו הבעלים שניהם אינם יכולים לחקרישו. והשיגו בזה הרמב"ן בחולדות אדם סי' קנ"ו ולפמ"ש ניחא. והרמב"ם דקדק וכתב והצנועים מניחי' את המעו' בשנת השמיטה וכו' ובשמיטה אשר לקיים ההלכה כצנועים כיון דהזוכה זכה מן ההפקר ויכול לחללו גם הבעלים יכולים לחללו מדין זכין לאדם אף די"ל דהרמב"ם נקט בשנה שמיטה משום דבשאר שנים הלעיטהו לרשב"ג ויסות ס"ט נב"פ ממילא מיושב קושית הרמב"ן וכו' דבב"ק הוא רק בשאר שני שבוע וכמו שצ"ל כן לדברי תוס' קידושין הנ"ל כן נראה לפע"ד נכון בעזה"י [אות יח] [בתוי"ם ד"ה] **הנלקט**. וכתב בפירוש וכו') דברים אלו הם בתר"ש

תוס' אנשי שם

הר"מ בפ"ח מהט"מ וז"ל אין מעמידין את הגיון ע"ג הטומאה אלא יהיה עודף מכאן ומכאן בידי הטומאה שלא לבפסיד את המכרות והוא מן הגמ' דפ"ק דמו"ק וכמ"ש הכ"מ שם. (ב"ה): **ב** במשנה **אילה** מן הדרום. בגילה וכ"ה נדפס בטעות עלה מן הכפור. ודע דאילה היא לי' מערי אדום וכנראה דברים כ' ובמלכים לי' ט' נקרא בשם אלעת ואילת

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

רבעי: ו) לכשילקט דאלת"ה לא נתקן מה שנאכל אחר ממירתו. והא דלא פדו כל הכרם מיד משום דהיו רוצים להוליך הפירות עצמן לירושלים: יא) ר"ל

משנה

כרבעי': **כל הנלקט** מזה יהא מחולל. ולא היו מחללין כל הכרם שפעמים היו רוצין להוליך הפירות לירושלים כ"כ התו' בב"ק אבל הרמב"ם כתב שאין יכולין לחלל במהובר כמו מעשר שני והתו' סוכיתו מירושלמי ג"כ שאין פדיון במהובר אבל כתבו שהטעם הוא משום שאין דמיו ידועין והלעיטם משום מכשול דגיס לא חבו. כ"כ הכ"מ: **ב כרם** רבעי היה עולה לירושלים. ונראה לומר לא תיקנו גם במעשר שני תקנה זו שיהא עולה לירושלים. ונראה כיון דעשה התקנה היא משום לעטר שוקי ירושלים או משום נסכים ותכוייהו לא שייכי במעשר דהא קיי"ל בדפ"ק שאין מוכרין לאותו וכיון שאינו נמכר אלא כל אחד אוכלו בביתו אין כאן עיטור שוקים שאינו כא לידי מנוסים לעטר השוקים ולא לנסכים לנסכים אבל כרם רבעי אע"ג דלאיתקש למעשר לא יליף אלא לדברים המפורסים במעשר והיינו מומש ודעשור אבל איסור מכירה דילפי' במעשר מדכתיב בה' הוא בהויתו יהא לא יליפי' לרבעי דברבעי לא כתיב קדש הוא אלא קדש לאוד והכי הוא כשאר קדש דתרומה נמי איקרי קדש ומותר במכירה והא דאמרי' בפ' אלו מקדשין ל"ד לר"מ רבעי אינו נתפס בדילפי' קדש קדש ממעשר והוי ממון גבוה וכדפי' הכ"ב כ"כ לקמן מ"ה ג"ל דדוקא ר"מ הוא דס"ל הכי דר"מ לעסמיה דס"ל דפ"ד דשבועות דון מינה ומינה ודיליף רבעי ממעשר לכל מילי אף לאיסור מכירה ומתנה אבל לאכמים דפליגי התם וס"ל דון מינה ואוקי באתרה ה"ל אמרי' גבי רבעי אוקי באתרה דהוי כשאר

ראשונה

קדש ומותר במכירה והא דהכ"ב כתב במ"ה ג"כ דאינו נתנה אלא כשהוא סמוך ונם הרמב"ם בהגהו פ"ע כ"כ שאינו נתנה אלא בוסר אפשר שהרמב"ם ס"ל הלכה דון מינה ומינה ע"י בתו"ע פ' בתרא דמנחות מ"ה ולע"ד ה"ל לומר כן כאן גבי רבעי שאסור במכירה כמו מעשר דא"כ תיקני הכי שייך בה טיטול שוקים או נסכים כיון שכל אחד אוכלו בביתו ופ"כ ל"ל לענין מכירה לא ולפי' ממעשר כדפי' דס"ל דון מינה ואוקי באתרה והכי סתם לן תנא במתני' פ"ח דיבמות מ"ג ודברי הרמב"ם והכ"ב ל"ע. ונראה דכמעשר הרבעי בירושלים מוכרו שיתחלל על הדמים ובכה"ג גבי מעשר אסור שאינו נפדה בירושלים וברבעי מותר אף דלך מכירה בכה"ג. ובתבנו עוד בזה לקמן מ"ה. **ובהבי** נתנה הא דתני מעשרו הפירות שתקינו שיהא נפדה וכו' לענין שתקינו אינו מיושב דהו"ל למימרי התינו ותו"ע נלחק בזה ולמאי דפי' נתנה דבשעת התקנה היו נוהגין בו היתר מכירה לאחרים ומעשרו הפירות התקינו שיהא נפדה חוץ לירושלים דוקא ואסרו המכירה בירושלים שמא יבאו ג"כ להתיר במעשר שני דאסור מדאורייתא. ונימא נמי הא דתני ותנאי היה בדבר שלימתי שיבא ימער וכו' ומה צורך לתנאי בלא תנאי יחזרו ויתקנו בכתחלה וכמ"ש הו"ע בזה. ולמאי דפי' שהתקינו אלא יוכלו לפדותו בירושלים ים לחוש שיאחרו במלא הדין אסור לגמרי ליף ממעשר שני ושוב לא יוכלו להתיר כיון דמדאורייתא אסור לכך הוצרכו לתנאי לומר שאסור זה אינו אלא

מקנת

ים לומר שסוברים דמתחלה היתה התקנה על עובדים מעשר הנסכים . ואחר כך היה התקנה על כל הפירות שאמרו בבבלי בבילה ורלא הגה דף לא בשם רבי יוחנן כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות ומשמע בכל פירות דמה לי עיטור השוק בעובדים מה לי בשאר פירות ועוד בפירות שתמא קאמר . וגם רבי יוחנן גופיה איהו מריה דתלמוד ירושלמי . הלכך מפרשים דמתניתין דהכא הע"ג דתני כרם רבעי לא עדיפא ממשניות אחרות דתני נמי כרם רבעי . ומתני תנין בפלוגתא דתנאי דתני וכו' . וסברי דלהכי נקט ר' יוחנן סתם . דסבר כמאן דאמר דתני נטע רבעי . וה"ב שבא לפרש להלכה מפרש למתניתין כמאן דתני נטע רבעי . דהכי הלכתא . אבל להרמב"ם

ר' עובדיה מברטנורה

לפילו כרם שמוך לחומה : שאימתי שירצו . אם יתמעטו הפירות : ותנאי היה הדבר יג) שאימתי שירצו יד) יחזור הדבר לבמות שהיה . רבי יוסי אומר משחרב

שפוסק במתניתין דהכא כרם רבעי דוקא . לריך לומר דפירות דנקט ר' יוחנן הייט פירות דכרם . ["ובירושלמי דר"פ . זונא שאל לרבי מה נתני כרם רבעי . לא נטע רבעי . אמר לון פקון־באלון לר' יצחק רובא דבהנת ליה כל מתניתא . נפקין ואמלון ליה אמר לון קדמיא כרם רבעי . ותניינא נטע רבעי . וכ"ל דרולה לומר זו המשנה ומתעטה דר' יוחנן שהיתה התקנה לבסוף על כל הפירות . ומיהו י"ל נמי דר"ל מתניתין דד' וה' וי' שסש נשמו נטע רבעי . ובין כך ובין כך קשיא למה קתני פעם [כרם . ופעם] נטע . אלא ודאי דהייטו טעמא שיש פלוגתא התנאים ושנה רבי פעם כזה ופעם כזה . ובהכי נרלה לי לייסב ג"כ אמאי הסיב רבי לזונא בישאל לר' יצחק שהמשניות בחוטת ומלורפות אלו והרי רבי חברם . ואם הוא לא ידע ר' יצחק מנא ליה . אבל למה שכתבתי דרבי לא רלה לסתום כחד ומש"ה פעם תנא כרם ופעם תנא נטע . אפשר שנשכח ממנו איזו היא שנאלה כך ואיזה היא שנאלה כך . שמפני שלא היתה נפקותא להלכה מכיון שלא סתם כחד לא רלה להטריד עצמו שיהיה בקי בכך ודומה לדאמר ר' חייא לרב [שבת דף ג.] בר פחתי כי קאי רבי בהא מסכת לא תשיליה במסכת אחריתי לפי שהיה טרוד בחבור המסכת ההיא משא"כ ר' יצחק שלא הוה ליה טרדא זו ידע רבי ביה שהיו מובחנות אלו כל המשניות היאך הן שנויות אע"ג דלא נפקא מינה מידי להלכה] : ותנאי היה בדבר שאימתי שירצו יחזור וכו' . פירש הר"ב שאם יתמעטו הפירות . וכן כתבו הרמב"ם והר"ש . ולא סגי בבטול טעם האיסור . ונרלה לי טעמא מדמסקינן בפ"ק דבילה [דף ה:] דכל דבר שבמנין לריך מנין אחר להתירו . ופרש"י אפי' איכא דבר שאתה יכול להורות בו היתר ולומר אין תקנת מנין הראשון עומדת אפילו הכי אסור עד שהתירוה חכמים בפירוש בקבון חכמים ע"כ . והואיל ואין שום דבר שבמנין מתבטל מעצמו ולריך מנין אחר להתירו . חששו המתקנים שמא אותו המנין שיבא אחריהם לא יהיו גדולים מהם בחכמה ובמנין . ותנן בפ"ק דעדיות אין ב"ד יכול לבטל [דברי] ב"ד חברו אא"כ היה גדול ממנו בחכמה ובמנין . לפיכך המתקנים עצמן הטילו תנאי בדבר להחזיר לכמות שהיה לכשיתבטל הטעם . דהשתא המתקנים עצמם הם המבטלים התקנה בהתבטל הטעם . וסובר אני שמ"ש הרמב"ם בפרק ב' מהלכות ממרים אפי' בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולים לבטל עד שיהיו גדולים מהם עד כאן . שממשנה זו למד כן דמדאולרכו לתנאי שמע מינה שלריך שיהיו המבטלים גדולים מהמתקנים אפי' אם נתבטל הטעם . והראב"ד שהשיג עליו ואומר שכל שנתבטל טעם התקנה א"ל שיהיה ב"ד המבטל גדול מן המתקנים . ונרלה שמפרש למשנתו דתנאי היה שיחזור וכו' כל זמן שילו אפי' כשעדיין לא נתבטל הטעם . וא"ת בין להרמב"ם וסייעתו בין להראב"ד . מה היה לריך כלל לתנאי שהרי התקנה שיהא נפדה וכו' אינה תקנה אלא דין תורה הוא שאין לנטע רבעי אלא דין מעשר שני . ומעשר שני פודהו שמוך לחומה כדלגיל בפ"ג משנה ז ח . וא"כ זאת התקנה שיהא נפדה . אינה אלא עקירת התקנה הקודמת שיעלו לירושלים ולא יפדו . ועקרוה והעמידו הדבר על דין תורה . ומעתה ודאי הרשות נתונה לכל ב"ד שבכל דור ודור לתקן כעוד וכיסר בעוניהם לעלות לירושלים אם יום או יומים פחות ויתר כמו שהראשונים תקנו במהלך יום . ונראה לי דמהני' דייקא דתני התקינו ומאי התקינו הא לא הוה אלא בטול ועקירת התקנה הראשונה . אלא ודאי דהתקינו תקנה שיהיה נפדה ולא יעלו כלל לפי שרבו הפירות ואין קונה . וכיונא בו מצאנו לר' יהודה בסוף פ"ד דבבא מליעא [דף פ.] שסובר לא יחלק המעשי קליות וכו' . ולא יפחות השער . הרי לסברתו ראוי לתקן שלא יפחות השער . ונראה דהייטו סברת רבי יוסי שמחלק לפי שהוא סובר כחכמים דפליגי על רבי יהודה וסברי זכור לטוב להפחית השער ולפיכך אומר שהתקנה היתה מפני שחרב הבית . ולר' יוסי נמי הולרך תנאי מפני שהתקנה היתה שלא יהו רשאים להעלות כדי שלא לעטר שוקי ירושלים הנתונה בידי האויבים ואף אם יתבטל זה הטעם שיבנה בית המקדש במהרה בימינו . ולא יהו אותו בית דין שבאותו דור רשאין לבטל כי אולי לא יהיו גדולים מזה הבית דין . כי בנין בית המקדש קודם למלכות בית דוד כדאיתא בירושלמי דמתניתין . וכל שכן קודם לתחיית המתים . ומזה ודאי קשיא להראב"ד דהואיל והתנאי עצמו לא היה אלא לכשיבנה בית המקדש . וממילא בטל הטעם וא"כ מה לורך לתנאי . וגם בזה יש לי להליץ בעדו מזה הירושלמי שבית המקדש עתיד להבנות קודם מלכות בית דוד . וממילא שעד מלכות בית דוד יהיה לאויבים קלת ממשלה עליהו וכמו שהיה בתחלת בית שני . ובשלטון האויבים בנו ויהיו בירושלים . עדיין לא נתבטל הטעם לגמרי . לפיכך הולרכו לתנאי שהבית דין שבאותו דור יחזרו הדבר לכמות שהיה על פי זה התנאי . ולפי מה שכתבתי דת"ק אתיא כרבי יהודה ורבי יוסי כחכמים . יצא לי טעם נכון למה שהרמב"ם העתיק בחבורו דברי רבי יוסי ולא דברי הנא קמא . אע"ג דקיימא לן הלכה כר' יוסי מחברו ולא מחבריו . משום דרבי יוסי כחכמים דהתם דהלכה כוותייהו . ועוד נרלה לי דפסק כרבי יוסי משום דסוגיא דמסכת רחש השנה [דף לא:] מוכחת דזאת התקנה אחר החורבן היתה . ולרב פפא מתקנות רבן יוחנן בן זכאי שאחר החורבן . ולרב נחמן בר יצחק בדור שאחריו

מלאכת שלמה

ירושלים ונראה כי כיון שהיו מחוייבין להעלות הפירות לירושלים היו מעלין עמהם מעט פירות אחרים למכור בירושלים עכ"ל ז"ל : ר' יוסי אומר משחרב

יכין

לפילו כרם שמוך לחומה נפדה ולא יעלוהו שיפסידו לסוחרים בקלקול שער הפירות : יג) בתחלה כשתקנו שלריך להעלותן : יד) כשיתרבו

משנה

תקנת חכמים גזרה אמו מעשר שני ואימתי שילו יחזור כו' : ר' יוסי אומר משחרב בהמ"ק כו' . ונראה דפלוגתייהו דת"ק ור"י בטעם התקנה מפני מה תיקנו שיהא עולה דת"ק שכר הטעם כדי לעטר השוקים כדאמר בגמ' דיהן

תפארת ישראל

הפירות . והולרכו לתנאי דלא לחוי כדבר שנאסר במנין דאין ב"ד בלאחריהן יכול לבטלו אא"כ גדול מהראשונים בחכמה ובמנין . ואולי לא

ראשונה

וסלכך מסרבו הפירות אותו . וכ"ו שכר הטעם הירושלמי משום נסכים ומשחרב בהמ"ק הותר . ומיתא שהרמב"ם בחבורו הסמיק דברי ר"י דאיהו שכר הירושלמי שהרי כתב שהגזרה לא היתה אלא על עובדים והייטו משום נסכים ומה

יכין

שאימתי נ"מ אימתי .

חדושי מהרי"ת

פ"ה משנה ב [הי"ם ד"ה] ותנאי היה בדבר כו' עי' עד גמירא ותראה כמה מן הדחוקים שיש בו ול"נ לומר שמה שתני התקון שיהא נפרה סמוך לחומה זה לא היה התקנה רק שבטלו תקנתם הראשונה ומה שקרא המשנה תקנת המשנה בעצמה מפרשת מה שאני קורא תקנת משום שתנאי היה בדבר וזה תקנה משום שאם לא היה תנאי אזי כשבטלו היה בטל לשלם לכן המילו תנאי בכדי שא"כ לא יוכל לבטלו ב"ד שכמותם אם לא יהיה גדולים מהם ובזה אין קשיא בלל על הראב"ד ור' יוסי סבר משחרב בהמ"ק היה תנאי זה ולא אמר התקנה כנ"ל ודו"ק והבוחר יבחר :

תוספות רע"ק

בהר"ש כאן מ"ה ובתוס' בב"ק דף ס"ם ושם תירצו א"נ שלא היה מעיל חילול למה שנדיל אח"כ: משנה ב' [אות יט] [בתוי"ם ד"ה] ותנאי. לר"ש מתקנות ר"י בן זכאי שאחר החרבן) וים"ם קשה לי דדתם אמרי' נמנו עליך חבריך וחתירוה ואילו תקנה דהכא כפי מ"ש התוי"ם לעיל הוי התקנה שאסור להעלות הפירות וצריך דוקא פדי' וכן ברמב"ם כתב רק נפדה אפי' סמוך לחומה ולא כתב שצריכים לעשות כן :

תוס' אנשי שם

ומצריה חזר ולקחה (מלכים ב' י"ד) אבל הנזכר כאן אחרת והיא מלי' דהראשונה ותוקה מירושלים יותר מג"י ואפילו תו"מ לא הנו בבית שני מדרבנן אלא במעשר שבעל פמון ומוחזק הנקרא בכלל סורית כמ"ש הר"מ בה' תרומו' ו' ל"ומ"ם לדעת הר"מ אפי' בסורי' לא מצו.(מר"ן): תוי"ם ד"ה ותנאי כו' ולר"י נמי סולרך כו'. לבאו' לר"י בלא"ה א"ם הולרכו לתנאי דאיכא כשיבנה בהמ"ק אף אם לא יבא הכמים שבאותו זמן לתקן כלל מ"מ יהיו ממויינין מכת תקנתם הקדושה דהא ר"י לא הזכיר מלת שילו בדבריו כמו הה"ק . ול"ל דלא הנו בלל ברמב"ם ול"ם : בא"ד בנין בהמ"ק קודם כו' . כתיבה לזה מיומא ה': לע"ל נמי לכשיבא אהרן ובניו ומשה עמהם ע"ם . אמנם במ"ש בחלק א"ב פמ"ג דאיתי שכתב בשם מד' הנעלם פ' תולדות ח"ל בקיצור בנין בית המקדש קודם לקבון גליות וקבון גליות קודם לתה"מ מ' שנה . (רש"ם): בא"ד מחברו ולא מחבריו. בגמ' בכמה דוכתי איתא ואמינו

ציונים

ג כרם רבעי. קונטרס נד. פלא פ"ח מ"ג. עליות פ"ל פ"ט. מיי' פט ה"ז: כולל לגת. מיי' פט. פול ומ"ש ע"ז פיסון לגד פנ"ל:

תוספות חדשים

פ"ה מ"ג [בפשנה] כרם רבעי. בפנ"ע יז"ל פי' ר"ל ס"ת הבית דשות לו כרם רבעי ונטע רבעי נטעים כמו"ל לו לא ע"פ וש"ך דיסדה בלא ברכה:

ראשון לציון

משנת ג [הר"ב ר"ח] אין לו ביעור בשביעית וכביעית כו'. עיין כפירוש הר"ב לקמן מ"ז עד שיבא פסח של שנה הרביעית כו':

תוס' אנשי שם

ואפילו מתכריו וכ"כ בסס הכוס בנמ"ה פ"ד דתענית ומ"מ אכתי נריכין אנו לעמוד דהתי"ם מנוס דהא דהלכתא כחתים אפי' מתכריו דוקא בסבס מפורשים במשנה בנמס אבל במקום סתם משנה לא כדאכתן בכ"ד והר מייריכו בפ"ב דשבת מ"ה ועי' בכ"ק דענלה ועוד שם במ"ו. (נ"ה): ג בר"ב ד"ה ואי"ל ביעור בשנה רביעית וכביעית. עוסתא סיבנה בר"ב הוא בשנה שלישית ושביעית וכ"ה

משנה ראשונה

ומה שכתב ג"כ מעם ביעור שוקים ל"ל בסוכר עיקר הטעם מנוס נסכים אבל מנוס זה היו יכולין לתקן שיבלו לקנות מין ירושלים ולא להתיר מכירה בירושלים אבל כדי לעשר השוקים ג"כ עשו כן: היה הגמון מיוסב דכו"ל לעיתר התקנה הזאת כמ"ש מו"ע. ומיהו לפמי דפי' לעיל דתקנה הבמה היסה שיבא נפדה דוקא ולא יבלוהו מנוס איסור המכירה גזרה אבו מעבר שני והבו שלא יתמרו שמעיקר הדין אסרו המכירה שדינו לגמרי כמעבר מדאוריתא ומוב אין לו היתר לכך הולכו לתגלי לימתי שילכו כו' ומה אתי כ' יוסי לעיתר דהתגלי הוה לימתי שילכו כו' נמי לא מטעמא דאיסור מכירה כדאמר ת"ק אבל משתרב בהמ"ק ובר"י לפעמיה דאמר בפ' הערל ד' פ"א קדושה לאשונה קדשה נשמתה וקדשה לעתיד לבא דכתיב אשר יבאו אסתיך ויכשם יבוסה לאשונה ובמיה ים לכן בנינים אין לכם. ולפ"ז הולכו לתגלי משום בשמרב בהמ"ק התקינו שיהא נפדה סמוך לשומה יאמרו משום איסור אכילת מעשר ורבעי בירושלים הוא שלאחר מוכנן אין כאן קדושה ולמתי דס"ל לר"י בשמת הקדושה קיימת לעולם והולכו להתגלות שלימתי שילכו יחזור לכמות שהי' שלף לאחר מוכנן ים היתר אכילה בירושלים. וה"ק לא סבר הכי אבל אלא קדשה לעתיד לבא כדאמרן נמי בפ"ק מ"ה אם אין מקדש יבקנו ולכך אמר דהתגלי הולכך משום איסור מכירה כדאמרן. והא דקא"ל יוסי הו ומנלי סיה לימתי מיבנה בהמ"ק כו' מלתא אחריתא הוא דגם התגלי הזה היה לימתי מיבנה בהמ"ק ולא כדאמר ת"ק לימתי שילכו הייהו משיתמעטו הפירות דאיהו ס"ל מעם התקנה לאשונה נמי לא שילבו הפירות בבוקים אבל אשר משום נסכים כדפי' לעיל והלכך בנינו בהמ"ק אבל: ג ב"ש אומרים אין לו חומש ואין לו ביעור. אמ"ג דבבי איקרי קדש איהו מעמו ביעור דהאי בנמכי הקדש דכתיב בביעור לאו בכל קדש קאמר דהא הקדש ובשביעית ל"ל ביעור דלא חייבי אבל בשאר מעשרות ומעשרות דכתיב כי תכלה לעשר וגו'. וב"ה דיבבי ליקרי קדש איהו מעמו ביעור דהאי בנמכי הקדש דכתיב בביעור לאו בכל קדש קאמר דהא הקדש ובשביעית ל"ל ביעור דלא חייבי אבל בשאר מעשרות ומעשרות דכתיב כי תכלה לעשר וגו'. וב"ה דיבבי ממעשר לפנין ביעור כתי הוי כמעשר. ומ"ת נב"ש דלא יבלי ממעשר מכ"ל דבבי מוחר באכילה דאמ"נ דכתיב הילולים ודבבי' הילולים דלמא בלא תילול אסור לגמרי כמו הקדש שדה לו בית ומרוך לפדותו מן ההקדש שיהא מוחר באכילה דבל שני מכילה אסור ולא מכבי פדיון ובבבנו מהני אבל בלא פדיון לשולם אסור. ואפשר דהייהו דאמרו ביהושלתי בתם' פאה פ"ז הביאו הר"ם שם קדש הלולים הבי הוא בקדש שאומרים פליו הבל ע"כ נראה דהייהו פסח שאומרים הבל באכילתו וה"ל מוחר באכילתו. ובוב מלאתי בילקוט פ' בשלח ואיש אם קדשיו לו יהיו בנכסי רבעי נאמר בו קדש אינו יודע אם קדש בנכסים לו לכהן וכו' עד ר"י הגלילי אומר לחוסיף לכם מבואתו מוסיפין חמישית על רביעית מה חמישית בנכסים אף רביעית בנכסים פ"ב וי"ל דהייהו נמי מעמיה דב"ש. ואני אמר שבתרבות זונתן פירש ובשנה הרביעית יהיה כל פירו קדש הילולים ובשמת רביעתא יהא כל אילנייה קדש מובשמן קדש ל' מחפרק אן בהגה פ"ב וזה לא מלינו בשום מקום שיהא לכהן אכות בכרם רבעי ול"ש: ובר"ה אומרים יש לו. הייהו דילפי ממעשר. ומ"ת כיון דממעשר ילוף לא יהא לרבעי טהג בשביעית כדרך אחין

ג) בשלחריו. והמיהני על הכסף משנה שלא העיר ע"ז שפסק כרבי יוסי. ולא נהירא לומר דהרמב"ם כתב משחרב בית המקדש וכו' משום דאף לת"ק הואיל ונחרב הבית אין מעלין כדכתב בפירושו. דאין זה מדרך הרמב"ם בחבורו להשמיע דין העהג בפני הבית: ["משחרב בית המקדש היה התנאי הזה. קנת קשה דהיתה התקנה הזאת הה ליה למימר] ג כרם רבעי וכו'. משנה זו שנויה במ"ו פ"ז דפאה וע"ש: נטע

משחרב בית המקדש מו) היה התנאי הזה. ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה מז): ג כרם רבעי. בית שמאי אומרים אין לו חומש יז). ואין לו ביעור יח). ובית הלל אומרים יש לו. בית שמאי אומרים יש לו פרט. ויש לו עוללות יט). והעניים פודין לעצמן כ). ובית הלל אומרים כולו לגת כא): ביצד

ת"ג. התנאי הזה נד"ם תנאי זה. ותנאי היה נד"ם נ"ג. המקדש בירושלמי המקדש במהרה בימינו. ג כרם רבעי נד"ם נ"ג.

ולא ממון גבוה. הלכך חייב בפרט ועוללות ככל כרם דעלמא והעניים שמלקטי' הפרט ועוללות מכרם רבעי פודין לעצמן ואוכלין הפדיון בירושלים: וב"ה אומרים כולו לגת. דסברי ממון גבוה הוא כמו מעשר הלכך אין לו פרט ועוללות אלא דורכים אותו כולו כאחת ומעלה

מלאבת שלמה

משחרב בית המקדש היה התנאי הזה. שיהא נפדה סמוך לחומה וריב"ז הוא דבעלה כדאיתא בפ"ק דבילה: וחזור הדבר לכמות שהיה. שמהלך יום אחד לא יוכלו לפדותו וקסבר בית המקדש עתיד לבנות קודם מלכות בית דוד כדאיתא בירושלמי ומש"ה הוצרכו לעשות תקנה מזמן אותו הדור לבשיבנה ובירושלמי מתמה עלה והכתיב ודם ענב תשתה חמר הייהו ביאת המשיח דכתיב ביה פורה דרכתי לבדי ואח"כ תשתה חמר הייהו יין נסכים משמע דמלכות בית דוד קודמת: ג כרם רבעי בש"א וכו'. ברמב"ם פ"ט דהלכות מעשר שני סי' ד' כתב דרבעי פטור מפרט ועוללות וגם מלקט ושכחה. ומעמא דב"ש נבי חומש וביעור פליגי רבי ורשב"ג אבל בירוש' רבי סבר כיון דכתיבי בהדיא גבי מעשר שני דכתיב ואם גאל יגאל איש ממעשרו וכתיב מקנה שלם בנים תוליא את כל מעשר וגו' וסבירא ליה נמי דגמרי ב"ש קדש קדש מש"ה הוכרח לפ' דדוקא בשביעית הוא דפליגי דלא נהיג מעשר שני בו הלכך אי איתרמי כרם רבעי בשביעית ליה ביה חומש וביעור ורשב"ג סבר אף בכולהו שני נמי פליגי דב"ש לא גמרי קדש קדש ממעשר: ובה"א יש לו. נמ"ד דפליגי בשביעית דוקא טעמא דבית הלל הוא דקסברי דלאחמרת הוא דילפינן קדש קדש ממעשר אבל לקולא דהייהו לפוטרו מקדושתו דחומש וביעור כיון דלאן טוהג בה מעשר שני לא יליפי' ולמ"ד בכולהו שני נמי פליגי פעמייהו כדמפ' בפ' האיש מקדש דבית הלל גמרי קדש קדש נאמר בכרם רבעי קדש הלולים ונאמר במעשר שני וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ קדש לה' מה מעשר שני יש לו חומש ויש לו ביעור דבהדיא כתיב ביה אף כרם רבעי נמי וכתבו שם תוס' ז"ל ואח"ת למה הי' הלולים למשמע דלאחליהו הדר אכליהו תיפוק לי מהך ג"ם וי"ל דאי מג"ם לא הוה ידעינן דפדיון רבעי טהג אלא בזמן שמעשר שני טהג ולא בשנה שלישית ושביעית א"נ ה"א מאי חזית דגמרת ממעשר גילף משביעית שתופס

*) בד"ה רביעית ובביעית והוגה כן ע"פ הכ"ד ועי' בתוס' מ"ם.

דמיו אבל מאחר דגמר מהלולים שאינו תופס דמיו גמר ממעשר ע"כ: ויש לו פרט ויש לו עוללות. הך בבא בין לרבי בין לרשב"ג בכולהו שני שבוע איתה ואפי' במעשר שני נמי פליגי ולאודישך כאן דבית הלל שנוייה נבי רבעי תדע דגמרי ב"ם נטע רבעי ממעשר שני דס"ל כר' יהודה נכסיו הוי ומש"ה חייבו בחלה בירושלמי ואינבא דר' יוחנן. והוא רבנן דר"מ דמחייבי מעשר שני בחלה בגרייתא דבש"ם חלק. ואית ביה נמי קדושין ומ"כ הה"נ נבי מעשר שני גופיה דה"ל למיתני הכי דלב"ם יש לו פרט וכו' אלא משום דבבא דריש שטיה נבי רבעי תנא שיפא נמי נבי כרם רבעי אבל על כרחיך הכא ל"פ ב"ם וב"ה אלא במשמעות דקדש קדש דכתיבי במעשר שני ובכרם רבעי בהדיא דלא משמע להו לב"ם דקדש משמע ממון גבוה דלעולם נכסיו הוי ומש"ה נרבי דסבר דגמרי ג"ם פי' דדוקא לית להו בשנה שביעית דגריך חומש וביעור אבל בשאר שני שבוע הי תרתי לית להו אבל בפרט ובעוללות דלא כתיבי דב"ש ל"פ ובכולהו שני פליגי בשביעית דכבסיה לנכסיו גמורין ניהו דהא בתרוייהו כתיב קדש ובמשמעות קדש פליגי דב"ה נופייהו לית להו נבי מעשר אלא מטעם משמעות קדש דמשמע ממון גבוה וב"ם פליגי עלייהו דסברי דלא אתי לאוקמי דממון גבוה הוי אלא לענין רבעי פדיון הלולים והפדיון גריך להעלותו בירושלים כבכורים אבל לדבר אחר לא ומש"ה ר"מ דפליג עליה דר' יהודה הייהו דס"ל דמשמעות קדש משמע נמי דהייהו ממון גבוה ואין כאן קדושין כב"ה בהאיש מקדש ומילתייהו בין לענין קדושין בין לענין חלה הוי. והעניים פודין לעצמן לית ספר ס דגרסי ליה ואית ספרים דלא גרסי ליה ובפ' האיש מקדש איש בשום ספר והרשב"א ז"ל לא גרים ליה וכן משמע מן הירושלמי מדלאקשי ליה ר' זירא לרב ביבי מדיוקא דמתני' ולא מקשי ליה בפשיטותא דקתני והעניים פודין לעצמן משמע דלא גרסינן ליה במתני'. כולו לגת ואין לעניים בו לעם כדפרישית דכולו ממון גבוה הוא וכו' מאיר עכ"ל ה"ר שלמה שיריל"ו ז"ל.

אבל

יכין תפארת ישראל יכין

לא יהיה הבית דין שלאחריהן גדול בחלה יותר מהראשונים לבטל הקנהן ושיהיה חיוב דוקא להעלות: טו) ולא חשבו לקשט ירושלים שביה חויב: טז) והוצרכו להגלי זה גם כשהחרבו פירות שלא יהיו נראים כמבטלי דברי ב"ד הקודמים כך כ"ל:) כשפירהו בעה"ב א"ל להוסיף חומש כמע"ש:

יח) א"ל לבערו מהבית כמע"ש עם שאר המעשרו' בשנת ד' וז' בשמיטה כמ"ז: יט) ס"ל לב"ם דרבעי ממון בעלי' הוא. ולהכי חייב בפרט ועוללות לעניים ככל כרם כפ"ז דפאה מ"ג וד': כ) הרבעי לאכלו בירושלים: כא) ס"ל ממון גבוה הוא ופטור מפרט ועוללות ודורך הכל בגת ופירהו

אז

ט' ועלה אתי כ' יוסי לעיתר דהתגלי הוה לימתי שילכו כו' נמי לאו מטעמא דאיסור מכירה כדאמר ת"ק אלא משחרב בהמ"ק גר"י לפעמיה דאמר בפ' הערל ד' פ"א קדושה לאשונה קדשה נשמתה וקדשה לעתיד לבא דכתיב אשר יבאו אסתיך ויכשם יבוסה לאשונה ובמיה ים לכן בנינים אין לכם. ולפ"ז הולכו לתגלי משום בשמרב בהמ"ק התקינו שיהא נפדה סמוך לשומה יאמרו משום איסור אכילת מעשר ורבעי בירושלים הוא שלאחר מוכנן אין כאן קדושה ולמתי דס"ל לר"י בשמת הקדושה קיימת לעולם והוצרכו להתגלות שלימתי שילכו יחזור לכמות שהי' שלף לאחר מוכנן ים היתר אכילה בירושלים. וה"ק לא סבר הכי אבל אלא קדשה לעתיד לבא כדאמרן נמי בפ"ק מ"ה אם אין מקדש יבקנו ולכך אמר דהתגלי הוצרך משום איסור מכירה כדאמרן. והא דקא"ל יוסי הו ומנלי סיה לימתי מיבנה בהמ"ק כו' מלתא אחריתא הוא דגם התגלי הזה היה לימתי מיבנה בהמ"ק ולא כדאמר ת"ק לימתי שילכו הייהו משיתמעטו הפירות דאיהו ס"ל מעם התקנה לאשונה נמי לא שילבו הפירות בבוקים אלא משום נסכים כדפי' לעיל והלכך בנינו בהמ"ק אבל: ג ב"ש אומרים אין לו חומש ואין לו ביעור. אמ"ג דבבי איקרי קדש איהו מעמו ביעור דהאי בנמכי הקדש דכתיב בביעור לאו בכל קדש קאמר דהא הקדש ובשביעית ל"ל ביעור דלא חייבי אבל בשאר מעשרות ומעשרות דכתיב כי תכלה לעשר וגו'. וב"ה דיבבי איקרי קדש איהו מעמו ביעור דהאי בנמכי הקדש דכתיב בביעור לאו בכל קדש קאמר דהא הקדש ובשביעית ל"ל ביעור דלא חייבי אבל בשאר מעשרות ומעשרות דכתיב כי תכלה לעשר וגו'. וב"ה דיבבי ממעשר לפנין ביעור כתי הוי כמעשר. ומ"ת נב"ש דלא יבלי ממעשר מכ"ל דבבי מוחר באכילה דאמ"נ דכתיב הילולים ודבבי' הילולים דלמא בלא תילול אסור לגמרי כמו הקדש שדה לו בית ומרוך לפדותו מן ההקדש שיהא מוחר באכילה דבל שני מכילה אסור ולא מכבי פדיון ובבבנו מהני אבל בלא פדיון לשולם אסור. ואפשר דהייהו דאמרו ביהושלתי בתם' פאה פ"ז הביאו הר"ם שם קדש הלולים הבי הוא בקדש שאומרים פליו הבל ע"כ נראה דהייהו פסח שאומרים הבל באכילתו וה"ל מוחר באכילתו. ובוב מלאתי בילקוט פ' בשלח ואיש אם קדשיו לו יהיו בנכסי רבעי נאמר בו קדש אינו יודע אם קדש בנכסים לו לכהן וכו' עד ר"י הגלילי אומר לחוסיף לכם מבואתו מוסיפין חמישית על רביעית מה חמישית בנכסים אף רביעית בנכסים פ"ב וי"ל דהייהו נמי מעמיה דב"ש. ואני אמר שבתרבות זונתן פירש ובשנה הרביעית יהיה כל פירו קדש הילולים ובשמת רביעתא יהא כל אילנייה קדש מובשמן קדש ל' מחפרק אן בהגה פ"ב וזה לא מלינו בשום מקום שיהא לכהן אכות בכרם רבעי ול"ש: ובר"ה אומרים יש לו. הייהו דילפי ממעשר. ומ"ת כיון דממעשר ילוף לא יהא לרבעי טהג בשביעית כדרך אחין

ואוכל בירושלם או פודהו ומעלה הדמים לירושלם: **ד** מניח את הסל על פי שלשה. בקיאין בשומא דסתם נטע רבעי אין דמיו ידועי' לפי שצריך לחשב הילאות כדתנן הכא: לפדות בסלע. כלומר ליקח בסלע במחובר לקרקע: על מנת להוציא יציאות מביתו. שכר פעולת הכרם משנה שנקרא פרי כגון שכר שמירה ועיבור: ומניח את המעות. לפי השומא לאחר שנמנו כך וכך סלים בסלע: **ה** ובשביעית. שאין שכר שמירה ולא עבודת קרקע פודהו בשוויו: אם היה הכל מופקר. אם הפקירו הבעלים נטע רבעי שלהם אין הזוכה בו מנכה אלא שכר לקיטה ומעל' הפירות לירושלם או פודה ומעלה הדמים ולא אמרינן כיון דמהפקירא קא זכי

ד כיצד פודין נטע רבעי. מניח את הסל (כב) **על פי שלשה** (כג). **ואומר כמה** (כד) **אדם רוצה לפדות לו בסלע על מנת להוציא יציאות מביתו** (כה): **ומניח את המעות** (כו) **ואומר כל הנלקט מזה מחולל על המעות האלו בכך וכך סלים בסלע: ה ובשביעית** (כז) **פודהו בשוויו** (כח). **ואם היה הכל מופקר** (כט) **אין לו** (ל) **אלא שכר לקיטה.**

הפודה

ח"ג. **ד** יציאות נד"ל ודל"ו יצאות. ומניח נד"ל ודל"ו מניח וב"ה נמצנ"ג. בכך וכך סלים נימנלמי מכך וכך סלים ונד"א מכך ומכך סלים ונד"ל בכך סלים וכ"ה נמצנ"ג. **ה** ואם נד"ל אם וכ"ה נימנלמי. מופקר נד"ם מובקר וכ"ה נימנלמי.

ד כיצד פודין נטע רבעי. עיין מה שכתבתי במ"ע פ"ז דפאה: **על פי שלשה.** פירש הר"ב דסתם נטע רבעי אין דמיו ידועים. כלומר ולהכי תקן בסתם שלשה דמשמע דלעולם בעינן שלשה. ולעיל בפ"ד גבי מעשר שני מחלקינן בין דמיו ידועים לשאין דמיו ידועים. אלא דהכא אין לחלק משום דלעולם אין דמיו ידועים ["דמצריך לפחות הילאה. הר"ם]: [*להוציא יציאות מביתו. עיין במשנה דלקמן]: **ה שכר** לקיטה. פירש הר"ב ובשביעית אינו מנכה שכר לקיטה שכל אדם מלקט לעצמו. וכן פי' הרמב"ם וגרסה לי דטעמא דמלתא משום דאין הכל בקיאין בדיני שביעית וכשיאמר הא לך איסר ולקוט לי בו הדמים נתפסים בקדושת שביעית אלא צריך שיאמר לקוט לי כדתנן במ"ד פ"ח דשביעית. והלכך נמנעים בני אדם מלקוט

מלאכת שלמה

אבל בח"כ פרשה ג' דפרשת קדושים גרסי' והעגייס פודין וכו'. ובירושל' מפ' דלב"ש דאמרי יש לו פרש זיש לו עולות מחייבי בחלה בנבולין ור' יהודה פ"ל מותייהו ובלכתבינן. ור' יהודה דפטר סוריה מעטא רבעי בסוף פ"ג דמס' תרומות וי"ד שנה נמי של כנסם והתוק פטר להו מעטא רבעי בירושלמי אע"ג דמחייבי בערלה כדתנן נרים ערלה עת שבאו אבותיהן וכו' ס"ל כבית שמאי: **ד** ביצד פודין נטע רבעי. וכתוב בספר לקח טוב פ' קדושים תבואתו מלמד שאינו נפדה אלא תבואה שאין פודין אותו עד שיגיע לעונת המעשרות ע"כ: על פי שלשה. כתב ה"ר שמשון ז"ל דשמא הכא בעו ב"ד חשוב אע"ג דסתם נבי מעשר שני אמרי' בשלש לקומות אפי' אחד מהן עובד כוכבים ואפי' אחד מהם בעלים עכ"ל ז"ל. ועיין בסוף ספר אבודרהם ז"ל שכתב שאחר שפודה הכרם רבעי משמיט פירות הכרם כל אותה שנה לכל עובר ושב ולא יאסוף אותן לזרוכן בגת אבל אוכל מהן כשאר כל אדם ומולת מהם לזורון לכל מי שירצה ובשנה החמישית אוכל מהבעלים ולזרוכן ושאר מהם יין ומוכרו ושאר בו כרצונו שאמר הכתוב שלש שנים יהיה לכם וגו' ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו ע"כ. וקצת מהגאונים פסקו שאע"פ שפדה אותם בשנה הרביעית עכ"ז אסור לאכול עד השנה החמישית וכבר כתב הרמב"ם ז"ל בפ' עשירי מהלכות מ"א כי היא שגגת הראה וכן נ"כ כתב הרא"ש ז"ל וכן כתב נ"כ רבינו שמשון ז"ל בראש פירקין דתלמיד מושה הגיה ותלה בחילון גדול דהיינו בעל הלכות גדולות והתריב שם עיין עליו: **במה אדם רוצה לפדות לו בסלע.** מפ' בירוש' ליקח לו בסלע וה"פ דמקילין נבי נטע רבעי יותר ממעשר שני דאילו נבי מעשר שני תקן פ' המוליך המביא פירות מן הנהר לעיר השבח לשני ויציאות משלם מביתו והכא מעשר כדי שאחר

ד ביצד פודין. פיי' עפ"י ה"ל: ה ובשביעית. עפ"י:

תוספות חדשים

משנה ד [במשנה] **ביצד** פודין. כתוב ס' הכ"ל סיון פ' דבזמן הזה פודין הכל כשום פרוטה ויש לכנה לים הגדול:

תוס' אנשי שם

בר"ם ותע"ג דהביעור הוא בע"פ בל שנה ד' ח' כתובות לק' בפרקין מ"ו מ"מ הפירות מתחעברין הם מבנת ג' ו' (במ"ם הר"ב עם) ושיטת דקדק נקט בהכתיב כי תבלה לעבר וכו' בשנה הבעליות וכן כתיב מקנה בלם שנים הוא וכו' ובתוס עדת הכ"ד להגיה בדברי הר"ב דל"ל בשנה רביעית ובשביעית. (מ"ל): **ה** תי"פ ד"ה **שכר** לקיטה כו' ול"ל דטעמא דמלתא כו'. ל"ל פשוט דה"ע משום דבשביעית אלא לזכות בשדה רק כמה שלקט לעצמו ולגרטו בלבד ובשבוכר א' לקיט פ"ם באופן המוכר ודאי מוכרת הוא ליתן יותר משכר לקיטה גרידא דאמו בשוטנין עבין' שהרי אלו הפירות שזה השוכר ליקטן נדמי שכר מוצע שנתנין בשאר ימי שנוט בעד הלקיטה הבכיר עצמו יכול לזכות בהן ע"ב ודאי שהלוקט בשביעית אינו אלא מוכר ממש ולכן הלריכו להפוס לבן שאינו מלאה כמכירה וקל הוא שיקנו בו כדאי' התם מ"מ פשוט שבכר הלקיטה דשביעית מרובה משאר שני שנוט בכל מעשמא דאתכן

משנה ראשונה

שאין מעשר בשביעית. וי"ל דאשכר אין ה"ב דאינו מהב בשביעית והכי משמע בירושלמי שהביא הכ"ם פ"ה דפאה. אלא"ב פא דמוהב בשביעית הוא כמ"ם בקידושין ד' כ"ד וכר"ם בתם' פאה כ"ד דכיון דולפי ב"ה ג"ם ממעשר אא הוה לריך. לכתוב הילוים אלא דאי מג"ם לאוד ה"ל שאין רבעי נוהג בשביעית ושבית כמו מעשר לבכי כתיב הילוים ע"ב ומהכא אלפי' נמי בשביעית. ולמאי דפי' בתחני' לעיל

יכין תפארת ישראל יכין

אם מעלהו: כב) הריקן שיתן אחר כך לתוכו הפירות שילקט אח"כ: כג) הבקיאין לשום ההולאות שיולא: כד) סלי' כזה: כה) ר"ל על מנת שיתן הפודה שכר שמירה במחובר ושכר עידור ובלירה: כו) כפי שסמו: כז) שאסור לאמרו ולעדרו גם משכר לקיטה ממנעים בג"א מדאין הכל בקיאין לומר כפרק ח דשביעית משנה ד: כח) ומדא"ל לשום ההולאות דהרי גם שכר לקיטה אסור [בשביעית פ"ח מ"ד]. אין לריך גם כן לשום כמה שוין: כט) בהפקירו בעלים השדה בשאר שני שמיטה: ל) לנכות: כשעדיין

דלא יגפי' ממעשר אלא לאה שמפורש במעשר בגון חומש וביעור ולאחר מילי אמרי' אוקי באתרה שדיו כשאר קדש בלא"ם ניחא: **ד מניח** את הסל ע"פ שלשה. פי' הר"ב דסתם נטע רבעי אין דמיו ידועין שלריך לנכות ההולאה כמ"ש הר"ש. וכתו' פ"ק דשבהדרין ד' י"ד כתבו בדבני אפי' דמיו ידועין בעי שלשה מהוך שאדם לחוש לאכול פירות בעיבה ע' מיום' עפי' ע"כ. ויש לדקדק לעמם הר"ם דמשום ההולאה אין דמיו ידועין ומשמע דבמעשר שני אין מנכה דמי הבילאה ומתני' נופה נמי הכי משמע דהכא תני בהדיא ע"מ להוליא יציאות מביתו. ובמעשר שני אדרבה תני לעיל רפ"ד השבת לשני ויציאות מביתו וכן ברפ"ב כל שאין שנתו ניכר השבת לשני. ונראה הטעם דבמעשר אין שם מעשר אל במחובר והלכך הולאת שמירה ועידור שהוא במחובר לא נתפסו תפות הולאה למעשר שאין כאן מעשר ואפי' הולאת שמירה ועיבור דמשכחת לה בתלוש מ"מ אין מעשרין בשדה שאין חיוב מעשר מן התורה עד שילאה פני הבית והלכך אפי' מה שהוליא בהבאה מן הגורן לעיר תני ברפ"ד השבת לשני ויציאות מביתו דקודם כניסתו לבית אין אין מעשר אבל רבעי מתחלתו אל עליו שם רבעי ונתפסו תפות של הולאה לרבעי והיא אין שנתו ניכר השבת לשני דוקא שבת אין תולין אבל הקבן אל הקבן אל הסולין מנכה והיינו הולאה: **ואומר** כמה. כך הגרסא בספרים אבל יותר נראה אל"ל ואומדין כמה טו' וכן הסתיק הרמב"ם בחבורו פ"ש: **במה** אדם רוצה לפדות. משום דקי"ל פודין כשכר הזול כדלעיל פ"ד מ"ב לכך תני כמה אדם רוצה ליקח בשכר הזול: **לפדות.** פי' הר"ב כלומר ליקח בסלע במחובר ובכ"ב הר"ש. משום דהכא במחובר מיירי כדקתני ע"מ להוליא יציאות. ויציאות הם בעודו מחובר ולכך אין לפרש לפדות ממש דקי"ל אין פודין במחובר כדאיתא בתוספתא הבילאה הר"ש במתני' דלקמן. ולכך ל"ל דהאומר הוא אינו בא אדם ליקח במחובר אבל הפדיון הוא בתלוש דקתני כל הנלקט מזה מחולל ומשמע שכבר נלקט והרי הבעלים בבר הוציאו כל היציאות משלהם ולריכין לנכות אותם מדמי הפדיון ודמי היציאות אין ידועין והלכך אומדין כמה ילאה הלוקח במחובר ליתן ע"מ להוליא יציאות מביתו כדרך שהוליא זה וכך יתן זה בפדיונו: **ה ובשביעית** פודהו בשוויו. פי' הר"ב שאין שכר לקיטה בשביעית אל"ה מלקט לעצמו וכ"כ הרמב"ם. והיינו דעיקר מצות שביעית כך היא שלא יקוור כדרך שקוצר בשאר שנים בשכור פועלים ולקצור הרבה לאסוף לביתו אלא חובת מצות מצוה ואוכל כמ"ש הרמב"ם רפ"ד מהל' שמטה. והא דתנן פ"ז דשביעית המומר לפועל לקצ' כו' הכם במומפקר מיירי כדתוכת התם מ"ג דכל שאר ספיחים אסורין כו' בתוי"ט פ"ז דשביעית מ"ג. אבל בעכ"ב בשדה שלו אינו בשאי לשכור פועלים. והוי"מ נדחק בתם בזה. ועוד מוכח בסמוך כדפי': **אין** לו אלא שכר לקיטה. קשה דמאי פסקא ומי לא משכחת שהפקיר קודם נמר פרי וזכה בו אחר וניכם וזימר ועידר וס"ז מנכה כל יציאותיו ואחתי נקבע

מלקוט בשכר. ומיהו אכתי לא ניחא לי דמשמע מדבריהם דבשאר שני שבוע מנכיס שכר לקיטה נמי ["וכדמוכח גבי הפקר] ולא פירשו כן במשנה לעיל. ובחבורו כתב שומרים חמרים ופועלים. ואולי דבכלל פועלים הלוקטים. והר"ם כ' דיש מפרשים למהניתין לעיל ילילות מביתו. חפירה. וזמירה. ובשביעית כל הכך ליה ביה דאסורין בשביעית. ע"כ. משמע דאילו לקיטה בשביעית נמי מנכה. ותגא לא בא למעט בשביעית אלא הכך ושכר לקיטה לעולם מנכין בין בשאר שני שבוע בין בשביעית. ולקיטה בסופה מתניא ועלה קא סמיך בכולהו. ובתחלה כ' הר"ם דילילות דלעיל שילטרך לשכור פועלים ללקט ובשביעית הוא"ל ודינו להיות הפקר ואין ראוי ליתן בו שכר לקיטה פודין בשיווי אבל הפקר תחלתו היה עומד לפחות ממנו שכר לקיטה ולא פקע משום דאפקריה ע"כ: ובין שניתן לו במתנה. פי' הר"ב כשהוא סמדר דאילו לאחר שנגמר בישולו וכו' אין יכולים ליתן [אותו] במתנה. בגמרא פ"ב דקדושין דף נד כגון דיהיב ליה כשהוא סמדר. ודלא כרבי יוסי דאמר סמדר פרי לענין ערלה ומשמע דדוקא סמדר אבל בוסר לא. הואיל דלענין ערלה הוי פירי לרבנו נמי הוי פירי. ואע"ג דאתקש למעשר שני [ועיין במשנה ח פ"ק דערלה] ולענין מעשרות בוסר לא הגיע לעונת המעשרות כמ"ש הרמב"ם בפרק ב' מהלכות מעשר. י"ל דלחומרא דינו כערלה דהיתירא דאסורא דערלה ניהו ומערלה הוא בא כמ"ש בסייעתא דשמיא במשנה ח פ"ק דערלה. והרמב"ם בחיבורו כתב אינו נקנה במתנה אלא אם נתנו בוסר. וכתב עליו הכ"מ דיש לתמוה דעד כאן לא שריגן אלא סמדר ולא בוסר. ואין לומר דטעמא דשריגן סמדר משום דאינו פירי. ובוסר נמי אינו פירי שהרי שהגיע לכפול הלבן מברכין עליו בורא פרי העץ. וכ"ע. ע"כ. וכלומר ולא ה"ל לכתוב ולכתוב בוסר בכתם. דמשמע דכל בוסר אפילו הגיע כפול הלבן נקנה במתנה. ועוד קשה לי דבפרק ה מהל' מזיר כתב הרמב"ם בפירוש דבוסר הוא פירי. וכ"ל דלפי מה שכתב בפירושו ולא תתקיים המתנה במעשר אלא א"כ נתנו הפירות קודם שיבואו לעונת המעשרות דלא קשיא ולא מידי. דהא כתב בפ"ב מהל' מעשר. פירות שאין ראוין לאכילה מקטנן כגון הבוסר וכיוצא בו. אין חייבין במעשר עד שיגדלו ויעשו אוכל שנאמר (ויקרא כז) מזרע הארץ מפרי העץ עד שיעשו פרי. ע"כ. וסייעתא לדבריו בר"פ שלישי ממסכת בכורים בירושלמי הביאו הרמב"ם והר"ב בפירושם הנה הבאתי את ראשית פרי בשעת הבאה צריך שיהא פרי ולא בשעת הפרשה אלא אפי' בוסר. הרי שבוסר אינו פרי ותו כתב הרמב"ם הענבים מפירות הארץ שלהם מבחוץ. ע"כ. והשתא אם זה שירקה החרגן מבחוץ הוא הבוסר שהגיע כפול הלבן. וכמו שנראה ממה שאמר עד שיעשו פרי והרי כשהגיע לכפול הלבן הוי פרי לברכה. א"כ כמו שסותם בהלכות מעשר וקראו בוסר סתם ורוצה לומר בזה כל שלא הגיע לכפול הלבן. הכי נמי הכא לענין נטע רבעי קורא לבוסר סתם לשלא הגיע לכפול הלבן. וכן יפורש בוסר שכתב בהלכות מזיר ["כשהגיע לכפול הלבן]. ואם שירקה החרגן מבחוץ גדול יותר מבהגיע לכפול הלבן. אכתי שפיר קאמר בוסר דנקנה במתנה לפי טעמו דיהיב דלא שלא בא לעונת מעשרות לא הוי ממון גבוה. והא דבגמרא נקט סמדר לרווחא דמילתא נקט סמדר שעדיין אינו פרי כלל אפי' לברכה. דאילו בוסר שהגיע לכפול הלבן הוי פירי לענין ברכה. אע"ג דלפוס קושטא דמלתא אפי' בוסר שהגיע כפול נקנה במתנה. משום דהואיל ועדיין לא הגיע לעונת המעשרות אינו ממון גבוה. מ"מ גמרא לא נחית השתא אלא לומר דשייך מתנה בנטע רבעי ונקט מלתא דרווחא. והייט סמדר דלכולי עלמא לא הוי פירי אלא לר' יוסי. והשתא דברי הר"ב יכולין להתפרש כדברי הרמב"ם ועיין בפירושו משנה ז פ"ק דערלה ומה שכתבתי שם. [*ובדברי הר"ב במשנה ו פ"ג דטוקלין מוכח כמו שכתבתי באחרונה ועיין סוף פ"ג דגיטין]:

ערב

מלאכת שלמה

שכר עקילה נשון תלישה כמו עקון תאנה וכו' כלומר ולא יפתחו מן הסווי אלא שכר תלישה ותו לא ולא שכר חמר ולא שכר כתף לכדי לזכות מן ההפקר אלא שכר עקילה: הפודה נטע רבעי שלו מוסיף עליו חומש. דומיא דמעשר

יבין תפארת ישראל יבין

לא) כשעדיין סמדר דאחר כך אסור במתנה דקיימא לן כבית הלל סי' כ"א דממון גבוה הוא:

משנה ראשונה

שכר לקיטה. ולמאי דפי' לעיל דבשביעית פודהו בשווי היינו בשמור שאינו רשאי לשכור פועלים אבל במופקר אף בשביעית מותר לשכור פועלים כדדרשי' בת"כ והביאו הר"ב פ"ו דשביעית מ"ב מעני מיכך לא תבצר מן השמור אי אתה בוצר אבל אתה בוצר מן המופקר ע"כ והיינו ע"כ לשכור פועלים דאילו לבצור לעצמו אף בשמור מותר למאכל ביתו כדפי' לעיל. והלכך בריש בשביעית פודהו בשווי ואינו מנכה שכר לקיטה דמייני בשמור שכל אדם מלקט לעצמו ועלה מני שאם היה מופקר אף בשביעית מנכה ואינו מנכה אלא שכר לקיטה שזה מותר במופקר ע"י פועלים כדאמרי' אתה בוצר מן המופקר ובגירה ולקיטה חד הוא אלא שזה בענבים וזה בתבואה אבל שכר זמירה ועבודת קרקע אף במופקר אסור והיינו דקתני אין לו אלא שכר לקיטה. אבל הר"ב במפרש דאין לו אלא שכר לקיטה לאו בשביעית מייני אלא דאתי לאימר דרבנו טוב בהפקר ואין לו לנכות אלא שכר לקיטה והשאר כולו קדש כדין רבנו וכ"כ הר"ם. ולא יתכן כלל דמה ענין זה לכאן דהוה מייני בענין ניכוי הילילות. ועוד דמאי ס"ל משום דאפקריה פקע איסוריה. ואפשר טוענתם שהפקירו קודם שנכנסה שנה רביעית ומשום דהפקר פטור ממעשר סד"א דליפטר נמי מרבנו דילפי' קדש קדש ממעשר קמ"ל דמייב. גם זה לא יתכן דהא שביעית נמי פטור ממעשר ומייב ברבנו והא תני לה ריש"א ובשביעית פודהו ועוד אמאי נקט שכר לקיטה ליתני אין לו אלא הילילות. והטיקר כ"ל כדפי': ובין שניתן לו במתנה. פי' הר"ב כשהוא סמדר. ובפ"ק דערלה מ"ז כתב דבוסר לגו"ע שי פרי וא"כ סבא בוסר מיט ניתן במתנה. וג"ע דהא לענין מעשר בוסר

ראשונה

לאו פרי הוא בדתנן פ"ד דשביעית מ"ח וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהל' מעשר ורבנו הא ליף ממעשר. ותירץ תוי"ט דבוסר כיון דלערלה הוי פירי לרבנו נמי הוי פרי שמן הערלה הוא בא ולומרא דיינינו ליה כערלה מכ"ל אבל בפ"ק דערלה מ"ח מוכח איפכא דמבלגים וזגין ובריינין אסורין בערלה ומותרין ברבנו ופי' הר"ב שם משום דרבנו איתקש למעשר ואינו אלא בראוי לאכילה כמו מעשר ע"כ אלמא דילפי' ממעשר להקל ולא מערלה להחמיר. ומיהו למאי דפי' לעיל במ"ב דלמ"ד דון מינה ואוקי באתרה לא ילפי' רבנו ממעשר לכל מילי אלא לדבר המפורש במעשר י"ל נמי דלענין ראוי לאכילה נמי לא ילפי' מינה ובוסר אסור ברבנו אע"ג דמותר במעשר והלכך נקט הש"ס סמדר ואע"ג דהתם גר"מ קאי וכ"מ ס"ל דון מינה ומינה ניחא ליה להש"ס לאוקמי בסמדר דאתיא שפיר אפי' אמרי' אוקי באתרה ותדע דלאו לגמרו מילי ילוף ממעשר שהרי מעשר אינו במתוכר ורבנו פודין אף במתוכר כמ"ש הר"ש במתני' דהכא דמן התורה כפדה מתוכר אלא מדרבנן אסור שאין דמיו ידועין והר"ב שכתב בפ"ק דערלה גבי תרלגים וזגין דברבנו מותר דיליף ממעשר ע"כ. לא היה לריך לזה דבלא"ה מותר ברבנו דערלה נמי אינו אסור אלא מדלכתיב את פריו הערל לפריו. וברבנו לא כתיב את פריו אלא כל פריו קדש. והרמב"ם כתב דברבנו אפי' בוסר ניתן במתנה דס"ל לגמרי ילוף ממעשר ולעשותה אזל כדפי' בשמו בר"ב ולכך כתב ג"כ בפ"ע דין ב' שאין פודין אותו במתוכר כמו מעשר שאין מעשר במתוכר ע"כ וכבר הקשו עליו בזה מסוגיא דמנוגה כמ"ש הר"ש במתני' ובר"מ בשם תשובות להרמב"ן.

ולו

ציונים

חפודה נטע רבעי. קידושין נה: פיי' שם ה"ב פסב עשין קלז טור תש"ע שם:

חלופי גרסאות

בין שהוא שלו נקדושין בין משלו. ובין נד"ם בין וכ"ה בירושלמי ונקדושין. שניתן לו במתנה נד"ב ולא שנתן לו מתנה וכ"ה במשנ"ב.

חדושי מהרי"ח

משנה ה [תי"ם ד"ה] ובין שניתן לו במתנה. פי' הר"ב כו' וכ"ל דלפי מה שכתוב בפי' ולא תתקיים המתנה במעשר אלא א"כ כו' עכ"ל. אל בכרם רבעי כן הוא בפי' המשנה ע"ש: בא"ד דכל שלא בא לענות המעשרות לא הוי טמון גבוה כו' עכ"ל. ולפ"ז אינו כמו שכתבתי פ"ד משנה ג' דבאמת עד שלא בא לענות המעשרות פשיטא שיכול ליתן במתנה רק הואיל ובנם' לא אוקמי הכי רק מטעם דלא כהורבו דמי לבן פסק הרמב"ם ומטעם של ר"י קורקס רק היינו גבי מע"ש שנתן במבלי שמעורב הכל חולין ומעשר. אבל כאן שכל הכרם הוא כרם רבעי לכן ע"כ צריך לאוקמי שלא הגיע לענות המעשרות ודו"ק:

תוס' אנשי שם

דאמרן ומעתה אם היה מנכה לו שכר לקיטה בשביעית לא הי' שום מתומה לפדותו בשכר לקיטתו הא דמי שיווי גודלו מצא"כ במופקר בשם קדם והחזיק במקלת הקדם זכה בכולו ושוב אין אחר יכול לזכות בו בכלום ואין לפועל אלא שכר לקיטתו בלבד כנ"ל ברור. (לח"ש): בא"ד ובחבורו כ' כו'. נפי' כתב ג"כ פי' הילילות הרלוזות לענודת הכלם ומזמירתה מן הענבים ועבודת הילוגות ושאר סגריך בעבודה ע"כ וספיר מטמע גם בלקיטה בכלל זה. (מ"ל):

ן ערב יום טוב הראשון של פסח וכו'. דכתיב (דברים יד) מקלה שלם שנים תוליע את כל מעשר תבואתך ואמר להלן (שם לא) מקן שבע שנים במועד שנת השמטה בתג הסכות מה להלן רגל אף כאן רגל. אי מה להלן חג הסכות אף כאן חג הסכות (שם טו) כי תכלה לעשר. רגל שכל מעשרות כלין בו הוי אומר זה פסח שאין פירות של שנה שלישית נגמרים להיות נלקטים כולן עד שיבא פסח של שנה הרביעית. וכן של שנה שניה עד שיבוא פסח של שנה שביעית:

ן ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה בעור. ביצד היה בעור נותנין תרומה ותרומת מעשר תרומה ותרומות מעשר

ן ערב יום טוב הראשון של פסח. והרמב"ם כפ' אחד מעשר מה' מעשר שני הטתיק ערב יום טוב האחרון. והכ"מ הביא ראיה לגירסתו מן הירושלמי דפריך ויתודה ביו"ט הראשון של פסח. כדי שיהא לו מה לוכל ברגל ויתודה בשחרית ע"כ מלוה הוא לוכל. ואם איתא שהביעור היה מערב יו"ט הראשון הרי לא היה לו מה לאכול ברגל. עכ"ל. וא"ת מאי משני הירוש' דפריך ויתודה בשחרית דעד כאן מלוה [הוא] לוכל. הרי ביער הכל מערב יום טוב. דאין לומר דפריך אשחרית של יום טוב הראשון דאכתי תקשה ביום הראשון של חול המועד. וכ"ל דה"ק דמלוה הוא לאכול עד כאן שכל שלא יצא המועד יכול לקיים מקלה וגו' במועד. ולפיכך לא התקינו להתודות שחרית אבל לפי שביום טוב אי אפשר לבער ואשמו אם ישייר *) ביום טוב ולא יאכלנו שלא יוכל לבער ולהתודות לפיכך אמרו לבער מערב יו"ט. ומפני שעדיין לא יצא המועד והיה רואי לוכל עדיין לכך לא התקינו הוידוי עד למחה [*כדלקמן מ"י] והא דתנן במשנה ה פ"ב דמגילה כל היום כשר לוידוי מעשר הייגו שאם התודה יצא ידי וידוי אחרי שכבר ביער מערב יו"ט. אבל חכמים התקינו במחה מהמעט של הירושלמי. ולהר"ב בפירוש משנה י גירסת הספר נכונה. ואין מן הירושלמי קושיא. [*ובסדר משנה שבירושל' לקמן במשנה י לא גרסינן אלא במחה ביו"ט ולא גרסינן האחרון מזה מוכח דהכא גרס האחרון ולא הראשון אע"פ שבסדר המשנה דירושלמי גרס הכא הראשון מ"מ מתוך דלא גרס במשנה י כלום אם כן אקמייתא סתמא. וממילא דבקמייתא דהייגו הא דהכא על כרחין הגירסא האחרון. כך דן לפני בני האלוף מוהר"ר אברהם שיחיה ודבריו נכונים]: של פסח. כתב הר"ב באין פירות של שנה שלישית נגמרים להיות נלקטים כולם עד שיבא פסח וכו'. כלומר שבשיבוא פסח כבר נגמרים להיות כל הפירות נלקטים. ואין ה"ג דקודם לכן נגמרים להייגו מחנוכה וכמפורש במשנה ו פרק קמא דבכורים. אלא שצריך שיהיה במועד והמועד הקודם לחנוכה עדיין אין כל הפירות נלקטים. אבל המועד שאחריו שהוא שיבא פסח כבר נגמרים כו'. וזהו שאמרו בירושלמי

*) נד"פ ליום טוב

מלאכת שלמה

לקיחת פירות שלישית להייגו ברביעית מוציא מעשרות של שנה ראשונה ושניה ושלישית שבהיתם ולא בשרתם מן הבית עתה ברביעית תוציאם ותבערם ותתן לכל אחד שלו כדכתיב ונא שלו ויעול מעשר ראשון והגר והיתום והאלמנה ויעלו מעשר עני ולאחר שעשה הביעור בתחלת הרגל מתודה בסוף הרגל ואומר לאותה פרשה בשרה בערתי הקדש מן הבית וגו' כדכתיבי קראי ובירושלמי ליף מקראי דשתי פעמים בשבוע מתודה ומפ' בספרי שטמא ברביעית מפני מעשר עני שבשלישית ובשביעית מפני מעשר עני שבשביעית. ומעשר ראשון לבעלי לויים ומעשר עני לבעלי לעניים וקשה דהכא אמרי' דתרומה בעיא ביעור ובפ' שני דבכורים תנן ויש בבכורים ובמעשר מה שאין כן בתרומה וקא תביב ביעור וי"ל דתרי גווני ביעור איכא ביעור דהכא הייגו שצריך ליתנו לכהן ולא שהתאם עוד בבית והכהן יכול לקיימה כל זמן שירלה והתם מיירי שאוכלין אותן ומבערן מן השולם בי"ע האחרון של פסח כדתנן הכא ומעשר שני והבכורים מתבעריס בכל מקום והייגו מתבערין מן השולם ואילו תרומה לא קתני בהדייהו ומע"ש ובכורי' מתבערין מע"ש לכל אדם ובכורי' למי שיש לו איתר מאילתן והייגו הכאי חייבין לבערן לסוף הרגל בכל מקום דמע"ש ובכורי' משוים מחיצה ובין שהן תוך מחיצתן דהייגו ירושלם בין שהן חוץ לירושלם ה"ז מבערן ומשליכן ליש לו שורף וכן כתב הרמב"ם ז"ל פי"א דהלכות מעשר שני עכ"ל ז"ל: **כיצד היה ביעור נותנין**

משנה ראשונה

ולפי הענה שכתבנו במ"ב הא דמוקי בסוגיא דקידושין דיהיב לי' כשהוא סמדר היינו אליבא דר"מ דוקא דאיהו סבר דון מינה ומינה. אבל לחכמים לא שייך מיבור מבירה ומתנה בדבנו כלל ואמרי מתני' שניתן לו במתנה בפשטה לולי שדעת המפרשים אינו כן: **ן ערב** יו"ט הראשון כו'. וכן העתיקו המו' פ"ק דר"ה ד' ד' וכ"כ רש"י בשבועות ד' י"א פ"ב והרמב"ם גורס ערב יו"ט האחרון. וא"ת אמאי מיקרי הביעור מערב יו"ט ולא ביו"ט עצמו קודם הוידוי. ותו"ט כתב שא"א לבער ביו"ט. ולא ידענו לתה. דדוקא בתרומה שמאה דמלותה בשרפה ס"ל לחמו' פ"ב דביצה מ"ה דשרפתה אסור ביו"ט. אבל הכא שניתנו בכל דבר אף להשיל לים כמ"ש הרמב"ם פ"א אמאי אסור ביו"ט. ומיהו לעשות רש"י והר"ב שם דכל ביעור אסור ביו"ט אף להאכילו לכלבו דרמאנא אחשבה ומיקרי מלאכה ויאה. אבל לעשות סתו' קשה. ואין לומר דנזהו כל שאר ביעור אינו שרפה. דשרפה נופה שני מדיעה שיוכל ליהנות בשרפתה להסיקה אחת מבעילו והוי אוכל אוכל נפש כדמסקי התו' שם ובפ"ב דשבת ד' כ"ד אלא נזהו אינו קדשים והיכי ינזור שאר ביעור אינו שרפה. ונראה משום דבשעת הביעור מי שלא הפרים מעשרותיו עדיין חייב להפרים וכ"כ התו' בפ"ק דר"ה דף ד' ואין מנכיסין מעשרות ביו"ט לכך הקדימוהו לערב יו"ט. ולפ"ז נראה ניחסת הרמב"ם שיקר דערב יו"ט האחרון היה דלמה נכם להמתיק הביעור מן הוידוי. ונהכי מיעשב דחשיב ככא כולהו דשייך בהו ביעור ואמאי לא חשיב הלה וגבי וידוי אבי לה לקמן מ"י והכא אמאי שייכה. אלא דכל הני דחשיב ביעורן דוקא בערב יו"ט אבל חלה מיתר להפרים ביו"ט הלכך ביעורו אמי ביו"ט דכל שאפשר לקרב הביעור לוידוי עדיף שהוידוי מתחייב מיד אחר הביעור. **ואמ"ש** דעיקר שלוחה מערב יו"ט אין מפרישין חלתה ביו"ט. יובל לנוח עיקר

חלופי גרסאות

ן כיצד היה בעור נו"ל ונ"ל נ"ב פירוש היה בשנה וכ"ל במשנ"ב.

ראשון לציון

משנה ו [תי"ם ד"ה] **ערב** יו"ט הראשון של פסח כו'. נס פוס' דר"ה ד. ד"ה ומעשרות כו' הענינו ביו"ט הראשון של פסח כו' (וכן ברש"י בפ' התומס פ' תכת ע"ב) אמנם בספרי איתא בעיו"ט האחרון אבל בערוך ערך בער גרס עיו"ט הראשון וכן בתוס' דב"מ יא: בתוד' ד"ה עישור:

תוס' אנשי שם

ן תוי"ם ד"ה **ערב** יו"ט כו' ותא מאי כו'. כ' הב"ד דר"ל ע"ב מלוה וכו' ולפיכך בשביה מבער מעיו"ט האחרון היה משייר ב' סעודות של יו"ט ולהכי לא היה מתודה עד המחה ותמיהני על התי"ט דלא אסיק אדעתיה שישייר לאכול ביו"ט ולהכי כתב מה שכתב ע"כ ותמה אני על התכס הזה למה לא הבינה שבבר קיימו גם בזה התוי"ט שב' לק' ולר"ב בפ' מ"י אין מן הירוש' קושי' דהייגו שבר"ב במ"י כ' לכך מלאת דשיבא לא כאן קושיא התוי"ט היא לשיטת הרמב"ם שלא הזכיר שזול זה כלל אדרבה נראה להדיא בדבריו שם דס"ל דאין מצייר כלום אלא מבער הכל קודם יו"ט שב' ו"ל בד"א שבערב ומבער בשבתו אבל פירות שאינו יכול לאכול כלן קודם שיבוא יו"ט ע"כ הכי בהדיא שלא כדברי הר"ב דלק'. ושוב ראיתי דלק' הביא הב"ד ל' זה של הרמב"ם וב' דע"ש הוא ונ"ל קודם שלא יו"ט. חו קשה מן קראשונה. (ב"ל): בא"ר דא"ל דפריך כו'. כלומ' דאין לומר דהכי פריך ויתודה בשחרית של יו"ט הראשון שבבר אבל בערב ומבער עד כאן מלוה הוא לוכל דלא סגי באכילת הלילה וצריך לקבוע סעודה גם ביום הא ליכא למימר דמ"ב אבתי תקשה ויתודה ביום א' של חול"מ. והב"ד לא דק גם בזה. (ב"ל): בשנה **נותנין** תרומה כו'. נ"ע דלא קאמיב כאן כל איך דלק' משנה י. (ל"מ):

ציונים

ן ערב יו"ט. מיי' שם פי"א ס"ז ח סמג עשין קנא טור ומו"ב יו"ד סימן שנ"א שע"ד קמל. טוס' בר"ה דף ד ובינמוס דף עג וב"מ דף יא ובקרוטין דף מה:

ן ערב יום טוב הראשון של פסח וכו'. דברים יד. מקלה שלם שנים תוליע את כל מעשר תבואתך ואמר להלן מקן שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות מה להלן רגל אף כאן רגל. אי מה להלן חג הסכות אף כאן חג הסכות (שם טו) כי תכלה לעשר. רגל שכל מעשרות כלין בו הוי אומר זה פסח שאין פירות של שנה שלישית נגמרים להיות נלקטים כולן עד שיבא פסח של שנה הרביעית. וכן של שנה שניה עד שיבוא פסח של שנה שביעית: תרומה ותרומות מעשר ביום הראשון של חול המועד. וכ"ל דה"ק דמלוה הוא לאכול עד כאן שכל שלא יצא המועד יכול לקיים מקלה וגו' במועד. ולפיכך לא התקינו להתודות שחרית אבל לפי שביום טוב אי אפשר לבער וחשמו אם ישייר *) ביום טוב ולא יאכלנו שלא יוכל לבער ולהתודות לפיכך אמרו לבער מערב יו"ט. ומפני שעדיין לא יצא המועד והיה רואי לוכל עדיין לכך לא התקינו הוידוי עד למחה [*כדלקמן מ"י] והא דתנן במשנה ה פ"ב דמגילה כל היום כשר לוידוי מעשר הייגו שאם התודה יצא ידי וידוי אחרי שכבר ביער מערב יו"ט. אבל חכמים התקינו במחה מהמעט של הירושלמי. ולהר"ב בפירוש משנה י גירסת הספר נכונה. ואין מן הירושלמי קושיא. [*ובסדר משנה שבירושל' לקמן במשנה י לא גרסינן אלא במחה ביו"ט ולא גרסינן האחרון מזה מוכח דהכא גרס האחרון ולא הראשון אע"פ שבסדר המשנה דירושלמי גרס הכא הראשון מ"מ מתוך דלא גרס במשנה י כלום אם כן אקמייתא סתמא. וממילא דבקמייתא דהייגו הא דהכא על כרחין הגירסא האחרון. כך דן לפני בני האלוף מוהר"ר אברהם שיחיה ודבריו נכונים]: של פסח. כתב הר"ב באין פירות של שנה שלישית נגמרים להיות נלקטים כולם עד שיבא פסח וכו'. כלומר שבשיבוא פסח כבר נגמרים להיות כל הפירות נלקטים. ואין ה"ג דקודם לכן נגמרים להייגו מחנוכה וכמפורש במשנה ו פרק קמא דבכורים. אלא שצריך שיהיה במועד והמועד הקודם לחנוכה עדיין אין כל הפירות נלקטים. אבל המועד שאחריו שהוא שיבא פסח כבר נגמרים כו'. וזהו שאמרו בירושלמי

*) נד"פ ליום טוב

מלאכת שלמה

דמעשר שני דכתיב ביה מעשרו ודרשינן ולא של אחר: **ן ערב יום טוב הראשון** וכו'. ועיין בפ' הזרוע דף קל"א שכתבו שם הוס' ז"ל דשני דיני מעשר הם אחד מתחלק בתוך הבית ואחד מתחלק בתוך הגרנות כדמשמע בפ' בתרא דגדרים ואותו המתחלק בתוך הגרנות לדעלים בו טובת הנאה אלא באותו המתחלק בתוך הבית ובספרי מפרש להו מקראי כתוב אחד אומר מקלה שלם שנים תוליע את כל מעשר תבואתך והאחת אלמא צריך להניחו בגרן ובאין עניים ושטלין לאותו וכתוב אחר אומר כי תכלה לעשר וגו' ואמת לוי וגו' אלמא בתוך הבית מחלקו מדכתיב ואמת הא כיצד עד הפסח שהוא זמן נשמים ואם מניחו בפסד מחלקו בתוך ביתו וזהו מעשר עני המתחלק בתוך הבית מכאן ואילך שהוא ימי הקיץ מניחו בתוך הגרנות ועניים באין ונוטלין אותו עכ"ל ז"ל. והרמב"ם פי"א דהלכות מעשר שני כראה דגרים הוא ז"ל ערב יו"ט האחרון וכו'. וכן כתב שם מהרי"ק ז"ל והביא שם ראיה לגרסתו של הרמב"ם ז"ל מן הירוש' שכתבתי לקמן בתחלת סי' י'. וכן כתב הר"ר יהוסף ז"ל בשם ס"א. וכתב הר"ש שירלי"ו ז"ל וז"ל ערב יום טוב הראשון של פסח היה מעת הביעור דאם השתה מעשרותיו של שנה ראשונה של שמטה ושניה חייב להוציאן מן הבית בשנה הרביעית כדכתיב בפרשת ראה מקלה שלם שנים תוליע את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך ומפ' בירושלמי דלסוף

ן ערב יום טוב הראשון של פסח היה בעור. ביצד היה בעור נותנין תרומה ותרומת מעשר

ביו"ט וילרפה לעיסה של ערב יו"ט ויפרים על שתיהן כמ"ש בהל' יו"ט פי' הק"ו. ומ"ש הר"ב כדי שיהא לו מה יאכל ברגל כ"ש שאחר הוידוי אסור לאכול. ולא ידעתי פי' דבר זה דהא תרומה ומעשרות הטיתים לכהן ולוי ולעני מה אכילה שייך בו לבעלים. והכהן והלוי והעני גם אחר הוידוי למה אין יכולין לאכול בשלמא הבעלים שמחודין בערתי הקדש אין יכול לאכול אפי' מעשר המותר לזרים. אבל כהן ולוי ועני עצמם אוכלין לעולם והבעלים קודם וידוי נמי מה יאכלו דכר שאינו שלהן ושמא מעשר ראשון לאכול ולשלם דמים לוי: **ביצד** היה ביעור. משום דקתא כתיב בערתי הקדש וגם נתתיו לוי וגו'. שמשיגין דאיכא דבשו ביעור ואיכא דבני בנתיבה ומפרש הכא דתרומה ומעשר ראשון ועני ותרומת מעשר מעשר בנתיבה. ומעשר שני ובכורים צריכין ביעור דוקא. ואותן שמעותן בנתיבה משבחו ליד בעליהן היינו התרומה לכהן ומעשר לוי ולעני זהו ביעורו והכהן ראשי לקיימן. ואותן שמעותן בביעור מתבערין אפי' אצל הכהן והיינו דקתני שבכורים מתבערין בכל מקום כלומר אפי' ביד כהן. והיינו דקתני בפ"ב דבכורים מ"ב דמעשר ובכורים מיירין בביעור משא"כ בתרומה. היינו דתרומה בנתיבה יצא ויד כהן אין לה ביעור ואלו לעולם מתבערין מן השולם וכ"כ הר"ש ומה שראו חכמים לחלק לאלו בנתיבה ולאלו בביעור משום דכתיב בערתי הקדש ומעשר שני איקרי קדש ובכורים אע"ג דלא כתיב בהו קדש יליף לה מדכתיב הקדש הוא לאמור בפרשה שלאחריה שמדבר בבכורים כמ"ש הר"ב פ"ב דבכורים מ"ב ודרשה זו כתבה הרמב"ם בחבורו פי"א דין י"ד לענין הוידוי. ואע"ג דקודם משמע נמי תרומה דאיקרי קדש. כיון דכתיב ונם נתתיו לוי משמע נמי נתינה דכהן דלקמן מ"י ועוד דכהנים נמי נקראו לוים. ומיהא השתא לאחרי' ביכורים מתבערין

מעשיו

ראשונה

ביו"ט וילרפה לעיסה של ערב יו"ט ויפרים על שתיהן כמ"ש בהל' יו"ט פי' הק"ו. ומ"ש הר"ב כדי שיהא לו מה יאכל ברגל כ"ש שאחר הוידוי אסור לאכול. ולא ידעתי פי' דבר זה דהא תרומה ומעשרות הטיתים לכהן ולוי ולעני מה אכילה שייך בו לבעלים. והכהן והלוי והעני גם אחר הוידוי למה אין יכולין לאכול בשלמא הבעלים שמחודין בערתי הקדש אין יכול לאכול אפי' מעשר המותר לזרים. אבל כהן ולוי ועני עצמם אוכלין לעולם והבעלים קודם וידוי נמי מה יאכלו דכר שאינו שלהן ושמא מעשר ראשון לאכול ולשלם דמים לוי: **ביצד** היה ביעור. משום דקתא כתיב בערתי הקדש וגם נתתיו לוי וגו'. שמשיגין דאיכא דבשו ביעור ואיכא דבני בנתיבה ומפרש הכא דתרומה ומעשר ראשון ועני ותרומת מעשר מעשר בנתיבה. ומעשר שני ובכורים צריכין ביעור דוקא. ואותן שמעותן בנתיבה משבחו ליד בעליהן היינו התרומה לכהן ומעשר לוי ולעני זהו ביעורו והכהן ראשי לקיימן. ואותן שמעותן בביעור מתבערין אפי' אצל הכהן והיינו דקתני שבכורים מתבערין בכל מקום כלומר אפי' ביד כהן. והיינו דקתני בפ"ב דבכורים מ"ב דמעשר ובכורים מיירין בביעור משא"כ בתרומה. היינו דתרומה בנתיבה יצא ויד כהן אין לה ביעור ואלו לעולם מתבערין מן השולם וכ"כ הר"ש ומה שראו חכמים לחלק לאלו בנתיבה ולאלו בביעור משום דכתיב בערתי הקדש ומעשר שני איקרי קדש ובכורים אע"ג דלא כתיב בהו קדש יליף לה מדכתיב הקדש הוא לאמור בפרשה שלאחריה שמדבר בבכורים כמ"ש הר"ב פ"ב דבכורים מ"ב ודרשה זו כתבה הרמב"ם בחבורו פי"א דין י"ד לענין הוידוי. ואע"ג דקודם משמע נמי תרומה דאיקרי קדש. כיון דכתיב ונם נתתיו לוי משמע נמי נתינה דכהן דלקמן מ"י ועוד דכהנים נמי נקראו לוים. ומיהא השתא לאחרי' ביכורים מתבערין

לו כשתגלה לעשר את כל הפירות. יכול אפי' בחטוכה נאמר כאן מקלה וכו' מה להלן במועד אף כאן במועד: [*מעשר ראשון לבעלו. פירש הר"ב לעויס. ועיין במשנה טו]: **והבכורים**. עיין בפ"ב דבכורים משנה ב: **התבשיל**. פירש הר"ב שיש בו מפירות שביעית לו ממעשר שני וכו'. ול"ע מה ענין שביעית לכאן. ואין לומר משום דחייב נמי בביעור. מדא דאין ביעורן בזה דאך דהכא מתבערין מן העולם. ודשביעית אינו כן לדעת הר"ב כמו שהוכחתי מפירושו מ"ב וח דפ"ט דשביעית ועוד דטעמא דכתב הכא כיון דאין ממנו ניכר. אינו טולה לשביעית. *דהא גבי שביעית אזלינן בתר טעמא אע"פ שאין הממש ניכר. כדתנן התם בסוף פ"ז. והרמב"ם בחיבורו פ' אחר עשר כתב תבשיל של מעשר שני ונטע רבעי ועיין במשנה י:

מעשר (לג) לבעלים (לד). ומעשר ראשון לבעליו (לה). ומעשר עני לבעליו (לו). ומעשר שני והבכורים (לז) מתבערים בכל מקום (לח). ר' שמעון אומר הבכורים נתנין לכהנים כתרומה. התבשיל (לט). בית שמאי אומרים צריך לבער. ובית הלל אומרים הרי הוא כמבוער (מ): ן מי שהיו לו פירות (מא) בזמן הזה (מב) והגיעה שעת הבעור (מג). בית שמאי אומרים צריך לחללן על הכסף (מד). ובית

ח"נ. לבעלים נב"נ לבעליה וכ"כ בירושלמי. ומעשר עני לבעליו נב"נ נ"נ ב' מנות לו. ניתנין נב"נ ד"ה נתנין ובכ"מ נותנין וכ"כ בירושלמי: ן שעות בירושלמי שנת.

ן צריך לחללן על הכסף. פי' הר"ב דכתיב וגרת הכסף בידך הכסף בלבד מעלין. וכך כתב הרמב"ם. וג"ל לפרש דרוצה לומר הואיל ואין בית המקדש אין לך ריחוק מקום גדול מזה הלכך מחללן על הכסף וכאילו וגרת הכסף איט רשות אלא חובה. דכיון שריחוק מקום כזה שאין בית המקדש אי אפשר להעלות הפירות אלא וגרת צריך לחללן. אע"ג דפשטיה דקרא בזמן בית המקדש ואיט אלא רשות. והר"ש הביא הירושלמי בזה הלשון וגרת הכסף בידך ובלבד בידך. ובירושלמי שלפניט וגרת הכסף בלבד בידך. וג"ל דהכי פירושו דבזמן שאתה מניחו בידך כלומר במקומך ת"ל להעלותן למקום הבחירה יהיה הכסף בלבד בידך ולא הפירות אלא צריך אתה לחללן על כסף. ודייק מבידך דמיותר דהוה ליה למימר וגרת הכסף והלכת וגו' ונתת הכסף וגו'. [*ועיין בפירוש הר"ב משנה י פ"ג דב"מ]:

מי

מלאכת שלמה

נותנין תרומה וכו'. כך תניא ס"ר יהושע ז"ע: ור' שמעון אומר הבכורים נתנים לכהנים. דסבירא ליה דהואיל ותרומה קרינהו רחמנא מה תרומה לא בעיא ביעור אף בכורים: והתבשיל וכו'. ירושלמי הכל מודים בפת וזמן שצריך לבער שמן דאין מסתפקין ממנו כ"כ ופת תביב. ביין וחבלין הכל מודים שהוא כמבוער יין דשותיו מרובין וחבלין דמדרבנן מיהו: ן בש"א צריך לחללן על הכסף. לכתיב וגרת הכסף בידך ובלבד

מדרבנן

יכין — תפארת — ישראל — יכין

לב) של שני שעברו: לג) לכהן: לד) לוי: לה) לעני: לו) ר"ל מאבדן מהעולם: לז) ממע"ש ורבעי שאין ממשותן בעין: לח) עי' מ"ש בס"ד

משנה

אפי' ביד כהן וכ"ש פליג דתרומה קריי' רחמנא. ולריך עכס מ"ש דמ"ק הא הך דתרומה קריי' מ"ק נמי מודה בה כדלקמן רפ"ב דביכורים ופשיטא לן בכל דוכתא שהם נכסי כהן ונמה לא יתנם לכהן בשעת הביעור אלא כדפי' הרמב"ם שהנם לכהן אלא למ"ק לא יצא בנתינה זו אלא הכהן עצמו לריך לבערו דדרים הקדש זה קודם לחשון וכ"ש לא דרים: **ומעשר** שני והבכורים. וה"ה נטע רבעי ובכלל מעשר שני הוא ולקמן מ"ו תני מעשר ונטע רבעי וידוי ולא תני ביכורים אפשר דסתם נפלוגתא לא מייתי: **מתבערין** בכל מקום. אמר בכל מקום אבכורים לאוד קמי לומר שאפי' ביד כהן בעיל. ולענין מעשר שני לא שייך זה שאינו ניתן לכהן לעולם אלא נאכל לבעלים והאמר מבערו וכן הבחיב הרמב"ם בתחלה בכל מקום אבכורים לאיד. ואין לפרש דאמעשר שני נמי קאי וקמ"ל דאפי' פיקר מלוה לאוכלו בירושלים וכן הבכורים אפ"ה בשעת הביעור א"ל להביאו לירושלים ומתבער בכל מקום. דבאמת משמע שלריך דוקא להבילו לירושלים בשעת הביעור שהרי בידוי הוא אומר הבאתיו לבית הבחירה כדלקמן וכן פי' רש"י בהדיא בפי' ההוא שאם השאה ולא העלם לירושלים לריך להעלותם עכשו. וכן נראה שלכך נקרא וידוי שמתודה שעשה עד עכשו שלא כדין שהשאה מעשרותיו ובכאן בא לתקן את אשר עויות. ומיהו אהרי אינו מוכרח דנהי דלכתחלה לריך להעלותן. מ"מ התנא דיבא קמ"ל שאם הגיע זמן הביעור ולא העלם מתבערין במקומן וכן פי' רש"י בהדיא בפ"ק דסנהדרין ד' י"ח ובפ' הערל ד' ע"ג וחי' רפ"ג דפסחים לענין שריפת קדשים דמן התורה עשון שרפה במקום אכילתו והיכא דלא עביד שרפה במקומו ול"ע: ר"ש אומר הבכורים ניתנין לכהנים. ויולא בנתינה ש ומ"ל ביעור ביד הכהן בתרומה כיון דלא כתיב בהו קדש וקדש הקדש לא דרים כדפי' לעיל ול"ע על רש"י בפי' התורה שפירש וגם נתתיו לוי נ לנכסת תרומה וביכורים ע"כ. דהכי בברכת ר"ש ולא"ק ביכורים מתבערין ולקמן מ"ו אמר גם לנכסת תרומה וחרומת מעשר: **התבשיל**. פי' הר"ב שיש בו מעשר שני. משמע שמעורב בהבשיל מפירות מעשר ולהכי שרי לב"ה שאין ממנו ניכר כדמסיק. אבל אם הוא כולו מעשר שני מודו ב"ה שאייב לבער. אבל מן הירושלמי שהביא הר"ש נראה דאין העשר משום ממנו ניכר אלא כל דבר שאם שבה אותו יפסד הוי כמבוער והבשיל כשיעמוד ויבשהו

יפסד ולכך אתרו בירושלמי יין ותבלין של מעשר שני הן כמבוערין נתי מה"ע שמפיגין טעמן ופסדין וכ"כ הרמב"ם בפירושו מעם זה ולפ"ז אפי' כל התבשיל של מעשר הוי כמבוער לב"ה וכ"ע מלשון הרמב"ם בתחלה. וכ"ז דוקא בתבערין אבל בנתינה לכהן אין לחלק אפי' הנפסדין ניתנין לכהן וזה פשוט: ן בזמן הזה. ות"ת מאי קשבני תנאי דתתאי' אי ס"ל קדושה לאשונה קדשה לעכשה וקדשה לעתיד לבא יכול להעלות הפירות לירושלים ולאוכלן כלאחר בפ"ק דמגילה ד' י' אוכלין קדשים קלים ומעשר שני אע"פ שאין תומה. ואי ס"ל לא קדשה אין מעשר טהר שבעלה קדושה האחן דהכי אמר בפ' הערל ד' פ"ב דלמ"ד לא קדשה תרומה בזמן הזה לרבנן. ותתאי' דהכא מבחת דמלאוכייתא הוא דב"ש דהכי מקרא ונתת בידך. ושמא קרא אסמכתא בעלמא ומדרבנן פליגי לב"ש חילול עדיף אמא יבנה בהמ"ק ויעלם לקיים מצותו ולא יבית הפירות בזמא יבקנו. ושיד כיון שהגיע זמן הביעור החילול עדיף אפי' דהוי מלאת ביעור וב"ה לא חייבי דס"ל בגיזתן היא מצות הביעור ואחד כסף ואחד פירות. **וראיתי** בהגהו הוי' במשנה ד"ש ומ"ש אי לא קדשה א"כ לא מצות מעשר שבעל קדושת האחן. וי"ל דודאי קדושת בית לא קדשה אבל קדושת האחן קדשה לענין מעשרות ע"כ. ונראה כוונתם דקדושת האחן לענין מעשרות קדשה מדרבנן כדפי' ולדמשמע מתתי' פ"ב דביכורים מ"ג שהתרומה ומעשר עוהב אף אלא בפני הבית ולמ"ד לא קדשה מוקי לה מיתת מדרבנן. והכא דבפ' הערל ד' פ"ב כתבו בהפך דקדושת האחן לא קדשה לעתיד וקדושה הבית וירושלים קדשה מאשר לו תומה וכו' ע"ש. אלא דסתם כתבו אלינא דמ"ד קדשה קדושת הבית תמיד עתי מאשר לו תומה וקדשה מלאוכייתא וקדושת האחן דרבנן. ולמ"ד לא קדשה אדרבה קדושת האחן קדשה מיתת מדרבנן וסבית אין בו קדושה כלל והייטו נתי מעמייהו דתתאי דתתאי' וכדפי'. ועיד ס"ל לבעולם מתתי' נתי סברא קדשה לעתיד ואע"פ אתרו לאכול מעשר שני בירושלים דסברי כל' ישמעאל דאמר בתם' מכות ד' י"ט יכול יעלה מעשר שני בזמן הזה ויאכלנו בירושלים ת"ל לא תוכל לאכול בשערין מעשר דגנך ובכורות בקרך איתקש מעשר לבכור מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר. ומסיק דאפי' קדשה לעתיד אין בכור נאכל אלא בפני הבית כמ"ש הסו' שם וכ"ע דעת הרמב"ם שפסק פפ"ו מהל' בית הבחירה קדושת ירושלים

והבית

ציונים

ובהו"א. מ"ו שם ה"ש:

תוספות רע"ק

משנה ו (אות כ). [בתי"פ ד"ה] **התבשיל**. דהא נגי שביעית וכו') כבר הראיתי לדעת בשביעית פפ"ו ובפ"ש מ"ה דלא אזלינן בתר טעמא רק לאכלו בקדושת שביעית. אבל לא לאתחייב בביעור:

תוס' אנשי שם

ב"ב ד"ה הרי כו' כיון דאין וכו'. אבל אם כ"כ הר"ש התלה אבל מסיים אה"כ ובירושלמי אמרי' אבל מודים בפת וזמן שצריך לבער ביין ותבלין שהוא כמבוער מה פליגין בגמרא כו' משמע שי"ל פת וזמן שהוא בעין ויין ותבלין שהן בעין ופליגי בתבשיל המעשה מפירות ע"כ הרי דלפי הירושלמי אין הטעם לפי שאין ממנו ניכר דלא מיירי בתערובת כלל אלא הגמרא שכולו מפירות מע"ש והטעם דמשיב לב"ה כמבוער לא פירשו הר"ש אבל מבואר הוא כפי' הרמב"ם לפי שהם יאבד ויפסד ע"כ כלו' וע"כ בין הוים בין למחר צריך לאכלו ואל"כ נפסד ומצוה אחיל לאבוד ולפיכך הביב כמבוער וגם הר"מ נתכוון לא זכיר הערובת כלל דאפילו בעיניה תביב כמבוער מהטעם שכתב בירושלמי ומ"מ אני בעיר ולא הבא לידי פרשו הם ז"ל מ"ש בירושלמי שבכל מודים ביין ותבלין שהיא כמבוער ומיירי שהן בעין למ"ש הר"ש והרמב"ם ג"כ העתיקה שם ולא הבעם שכתב הרמב"ם דאדרבה הין מ"שמר ומתיישן יפה וכל המיושן מתבטל שפי עליה וכ"ש תבלין שהן בני קיימא ונעשה אחר לבשיה המובן כמבוערין לא מלאתי בעיני. ושייתי בפי' הירוש' למהר"ל ז"ל ובאתי שמפ' דלא כפי' הר"מ והר"ש ח"ל שם הכל מודים בפת וזמן שצריך לבער כהן נאוסים בתבשיל לפי שהן בעין וממנו ניכר. ביין והבלין הנאוסים בתבשיל שהן כמבוער מלאינם בעין כי פליגי בתבשיל כלומר בתבשיל עצמו ולא כמשורב בהן והייטו שעשה הבשיל מפירות כ"ש ס"ל דהוי בעין וא"ה ס"ל דאין זה נקרא בעין ע"כ ובאמת לפירושו נמי קשה עפי' חדא דלא ידענא מה נשתנה יין ממזן כשהם מעורבין עם התבשיל שהשמן נקרא בעין ולא כן היין ובכלומא אם היה הבמן הזה משורב עם משקה אחר היה אסור לומר לפי בעצם השמן לחיות בף למעלה ואיט מעורב לעולם עם משקה אחר כידוע אבל בהיותו משורב בתבשיל מלי רבותיה מסיין ושוב מ"ש דשלא תהיה בתבשיל של פירות מ"ש גלא שום תערובת דלא"ה אין זה נקרא בעין

כוח

ד) ולרת הכסף בידך הכסף בלבד מעלין: אחד שהן בכסף ואחד שהן פירות. טעונים גניזה ומה מועיל החלול: ח מהרו ותקנו את פירותיכם. תרומות ומעשרות לתת לאותן לרלוי להן ומעשר שני להעלותו ולאכלו בירושלים: שלא הגיעו לעונת המעשרות. כל פרי ופרי כמו שמפורש עונתו בפרק קמא דמעשרות: פטורים מן הביעור. ובראשונה היו אומרים דקודם עונת המעשרות נמי זקוק לבער. והלכה כר"ע: ט מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו. וכבר נתקנו והגיע זמן הביעור: צריך לקרות להם שם. לזכות אותן לבעלים כהך עובדא דר"ג וזקנים: עטור ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה (מח) אמר רבן גמליאל עשור

יבית הלל אומרים אחד שהן בכסף ואחד שהן פירות (מב): ח אמר רבי יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים שבמדינות מדרו והתקינו את פירותיכם (מג) עד שלא תגיע שעת הבעור (מד). עד שבא רבי עקיבא ולמד שכל הפירות שלא באו לעונת המעשרות (מה) פטורים מן הבעור: ט מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו (מו) צריך לקרוא להם שם (מז). מעשה אמר רבן גמליאל

ט מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו. פי' הר"ב וכבר נתקנו. ולאו דוקא נקט דאפילו קודם שנתקנו נמי כדלעיל שכל הפירות שלא הגיעו לעונת המעשרות פטורים. הא שהגיעו לעונת המעשרות חייבים ואע"פ שעדיין לא הופרשו. והכי איתא בירושלמי והביאו הר"ש לעיל והלא טבל הוא רבי הילא בשם [ריב"ל] שמואל זאת אומרת שהטבל קרוי קדש. ועוד דעובדא דרבן גמליאל מוכח שעדיין לא נתקנו שהרי אמר שאני עתיד לגזוד וכו': צריך לקרות להם שם. פי' הר"ב לזכות אותן לבעלים. ולא הוי כקריאת שם דבמס' דמאי שהוא לקבוע מקום בגפנו או בדרומו ושיזכיר הסכום מאה חולין וכו'. אלא הכא איט אלא לברר להם בעלים למי יתנום כך כתבו התוספות בקדושין [ריש] דף כו: עטור

ח"ג. ח שבמדינות נל"ם שבמדינה. את נל"ם ל"ג. ט לקרוא נל"ם לקרות נל"ם בירושלמי. והזקנים נל"ם וזקנים וכ"ה בקדושין וכ"מ. אמר ר"ג בקדושין אמר להם ר"ג לזקנים.

מלאכת שלמה

בידך כשתגנו ר"ל כשתקבור בידך ובלבד שיהא כסף מה שתקבור: אחד שהן בכסף ואחד שהן פירות. פי' בין שיחללנו על הכסף בין פירות עצמן מבערן ומניח הפירות במקום עד שירקבו ומה מועיל החלול. לשון הירום ולרת הכסף בלבד בידך כלומר יש זמן שתאור הכסף בלבד בידך ולא פירות דהייט בזמן הזה ע"כ הר"ש ז"ל. וז"ל הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בזמן הזה עניינו בזמן שאין בית המקדש קיים אומרים ב"ש ולרת הכסף בידך הכסף בלבד מעלין ובה"א כי זה הוא כשיש שם מקום להעלות הפירות ולאכלן בו אבל בזמן הזה שאין שם מקדש הדין הוא שיבער הפירות ע"כ: ח א"ר יהודה וכו'. ופי' ה"ר שמשון ז"ל דהא דאמרי' התם שאלה רבן גמליאל לבני גליל עילאה ותתאה דזמן ביעורא מאי לאפרשא מעמרי שבוליא וממעטי זיתייא הכוא קודם ר' עקי' ע"כ: מהרו והתקינו פירותיכם. ל"ל שלא היו צריכין להזהירם שיתנו המעשרות לבעלים כי כל מי שהיה מעשר לא היה משה' אותו בביתו כי אסור לשהותו דהא אילא כהנים ולוים ועניים והמשה' שובר משום בל תאחר וכ"ע. עד שלא תגיע פי' כי אם תגיע שעת הביעור הנשרכו לבער מעשר שני שהוא ניתן בשעת הביעור. ה"ר יוסף ז"ל: שלא באו לעונת המעשרות. לאו בהבאת שלש קאמר אלא בגרגן הוא דקאמר והשתא אתי שפיר הא דאמרי' בירוש' ממעטי זיתייא ומשומרי שבוליא דהייט קודם מירות וקודם שירד שמן

יכין תפארת ישראל יכין

בהמק"ק שוחקו ומטילו לגהר: מב) ושוחקן ומטילן לגהר. וכבי קיי"ל [י"ד ר"ל]: מג) קלרו הפירות מהר והגו הומ"ע לבעליהן: מד) והלטרכו לאבד מהשולם הבכורים ומעשר שני: מה) כפ"ק דמעשר: מו) וכבר

משנה

והבית קדשו לעתיד ובכפ"ב מהל' מעשר שני מייתי הך סיקנא דמעשר מיט עאכל אלא בפני הבית כמו בטבל. וכזה מיושב מה שהמיג הבאמ"ד שם בהל' בית הבחירה דאי קדושת ירושלים והמקדש קדוש לעולם היכי תנן לעיל בפ"ק מ"ה אם אין מקדש יבקרו ונם הכ"מ לא מלא לישב זה ותוי"ט בפ"ח דעדיות גם הוא נדחק בזה. ולע"ד נעלם מהעלם הסיקנא הזה שכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' מע"ש: וב"ה אומרים אחד שהן בכסף כו'. פי' הר"ב שפעונין גניזה וכ"כ הר"ש. ואפ"ג דבזמן הבית בגניזה לא יצא ידי ביעור אלא צריך לבערן מן העולם. בזמן הזה ס"ל דאני בגניזה. ונראה דס"ל כהראב"ד פי"א מהל' מעשר שני דודאי מעשר אינו אלא בפני הבית דכתיב לפני ה' ובזמן הזה דליכא וודאי ליכא כמי ביעור דעיקר המצוה היא הוודאי כלשון הרמב"ם בהבוכו מצות עשה להתודות כו' וכן בספר המצות מצוה קל"ח לא מצא הביעור במצות עשה אלא הודאי. והלכך בזמן הזה דליכא וודאי ליכא נמי ביעור ובגניזה בני. אבל הרמב"ם בפירושו כתב לב"ה שצריכין ביעור. ונעמיה אינו שכתב בהבוכו בוודאי טהב אף אלא בפני הבית והלכך צריך נמי ביעור. ודברי הר"ב אין מכוונים בפי' לג"ם הכסף בלבד מעלין כלשון הרמב"ם שסובר צריך וודאי וביעור וצריך שיעבור לירושלים. ונדברי ב"ה כ' שעשון גניזה ואוא כמצות הר"ש. והר"ש נעמר מזה ולא כתב לב"ם מעלין אלא בלבד בידך: ח עד שבא ר"ע ולמד וכו'. פי' הר"ב ובראשונה היו סבורין דקודם עונת המעשר נמי זקוק לבער כ"כ ולשון הר"ש שהיו סבורין דקודם מירות נמי איקרי קדש. ונקשה אין היו עושין בכך והא קודם עונת מעשר אינו ראוי לאכילה ואין בהן אבל אלא קדש. ולשון הר"ש שפי' עונת המעשר הוא מירות הוא שמוה דמירות אינו עונת מעשר

בגמרו למעשר אי שהפרישן כבר רק שלא נתנה עדיין לבעליהן: מז) ר"ל לקרות שם מי יקבל המעשרות ולזכותן לו וכדמסיק בר"ג: מח) ערב פסח היה והגיע הביעור ופירות שבביתו כבר נתן מהן ה"ג לחזקה לגורן

ראשונה

אלא גורן המעשר ועניין אחר הוא כמעשרים פ"ק דמעשרות. ונראה דהיו סבורים שאחר הביעור אל על הפירות שלא הגיעו אחר שיגיעו לעונת המעשר וינתנו אפי' אחר בעלת חייב בביעור לירושלים לבער ולהתודות עליהן אע"פ שאם אינו זמן ביעור כיון שכבר בער עליהן זמן הביעור ולכך היו שואלין מהכו והתקינו כלומר לתקן הפירות ביעור והשקאה שיעשו גידולן לגמור בזמן הביעור כדי שלא יצטרכו לחזור ולבערה באמצע הקיץ להביאן לירושלים. ולא כ"ש ולימד שעד שלא הגיעו לעונת המעשר לא אל עליהן חובת ביעור בכל ולכשיגמרו ויעשרו א"ל לבערן מיד עד זמן הביעור הבא והוא פסח הבא לאחר שלש שנים: ט צריך לקרות להם שם. פי' הר"ב לזכות אותן לבעלים כשובדא דר"ג ע"כ ואינו מיושב דבשובדא דר"ג שהיו הזקנים שמו בספינה שפיר הקנה להם הקרקע והמעשרות אבל הקרקע אבל תנא דבמי לחיתי הקנאת לבל אדם שפירותיו רחוקים ממנו ואין יכול לזכות אותם לבעלים אם אין הבעלים שמו ולא שום אדם מה יעשה. אבל הרמב"ם מפרש מי שפירותיו רחוקים וסם שבל שלא הפרשם המעשרות עדיין ואא"ל לו לקיים מצות ביעור שכ"ש יקיים מצות הפרשת מעשרות לקרות להן שם וקריאת שם כמשמעו שיאמר מעשר שלהם יהא בלשונם או בדומה. ובשובדא דר"ג נמי הפירות היו בגבל וקרא להם עכשו שם בקביעות מקום ואחר אח"כ ואמר מה שאני עתיד לגזוד. והשתא לא הזכיר קריאת השם שלא אם לשאיר אלא מצות ביעור. וכן פי' מהרש"א דבני אתו' דמס' קידושין ד' כ"ז. וכר"ב שבתב פירותיו רחוקים שבבר נתקנו. ונראה דלא ניחא לפרש בפירות בבל דמשמע דמייתי בשובדא דר"ג ושם ולאי לא הפסה ר"ג הפירות בעבלן המזקה על מבר שאינו שוליא מעמה ידו דבר שאינו משוקע

פפ"

ו ובית"א. ביי' שם פ"ו ופ"ע ס"ג ופ"ח מהלכות פ"ה פי"ח פמב לאוין קבד פוי ופו"ב ו"ל פוסן דלא פפיף ו: ח אר"י. טוס' פלהרין ל"ל: שבבל הפירות. ביי' פ"ל מהלכות מע"ש פ"ו פמב בשין קלא פוי ופו"ב ו"ל פוסן שבל"ה פפיף קבל: ט מי שהיו. ביי' שם ה"ל: מעשה בר"ג. קידושין כה: ב"מ יא. טוס' כב"ג דף לא ובפרכין דף ל: :

תוס' אנשי שם

הוא דבר שאינו שאר דאין לך בשון גדול מזה. סוף דבר ל' הירושלמי הזה לע"ל ק' לאולמו ול"ע. (ש"ל): ח במשנה ודתקינו. ותקנו לא קתני אלא והתקינו דמשמע אף ל' אומנה בלו' הזמינום שיהיו לאדם לתקן דסיינו שגיעתם לעונה"מ ועל ניוור ההמנו' קאי עד שבא ר"ג וכו' כמ"ש הר"ב. (הו"ע): ט תוי"ט ד"ה בא כו' ולאו דוקא כו'. מלאה שבר"ב אינו בגיעת הפוס' דבמ"ש דו"ל שבבריתו דהמיא הר"ג דבסמוך שבבר הפרים המעשרות קודם לאתו לדרך דהזקת הבר שאינו מוליא מתה"ל דשא"מ ולא הוה תבר אלא נתינה לבעלים ומש"ה פ' הר"ב לבולה מתני' בהכי דבבר נתקנו אע"ג דלדינא אינו לא נתקנו דין הגיע"ע אמת ולע"ד מתני' דייקא עפי בהפוס' ומהרש לדידהו מה שבקשיתי בסמוך דהול"ל לשאול א"ב להפרים שבמה אלא מיירי שבבר הפרים ואיט חסר אלא נתינה והייט דקתני לגזוד כלו' לתת לאוך בלוי של הלוי לא הענו במדה כדי להראות לו שעתן לו כדי מדהו אבל אה"ל דבשפרישם תהלה הפרישם במשקל דעדיף ספי. (ש"ל): ר"ה צריך כו' איט חייב כו'. וכ' הר"ש והשתא למ"ד מתנות אלא אומרו כמי שאמרו דמיין ניחא. אבל לא"ד לאו כמי שאומרו דמיין א"י לזכותן כדמוכח בפ' הזרע ד' ק"ל וא"ב מה הועיל לענין ביעור ושמא מקודם לכן אמר מה שאני עתיד להפרים יהא מעשר ע"כ ועמ"מ סוף ה' מע"ש:

["עשור וכו' נתן ליהושע. כתב הר"ב לוי היה וכו'. ואם תאמר הא קנסם עזרא [כמ"ש הר"ב במשנה טו] ושם לומר כר"ע דאמר קודם קנס דוקא לגוי ואחר קנס לכהן ולגוי כדאמר בפ"ב דכתובות תוס' דב"מ [יא:]]: ומקומו מושכר לו. פי' הר"ב ויקנה המעשר לגב קרקע. בפ"ק דב"מ דף יא ע"ב.

["ועיין במשנה ז פרק ה דב"ב]. ופריך וכי לא היה להם סודר לקנות ממנו המעשר בחליפין. ומסיק מתנות כהונה נתינה כתיבה בהו. חליפין דרך מקח וממכר הוא. מטלטלי לגב מקרקעי נתינה לאימתא היא. והרמב"ם בפי"א מהלכות מעשר שני כתב שאין מקנין מעשר בחליפין וכתב הכסף משנה וז"ל גרסה שלמד כן מהך עובדא וכו' ע"כ. ..אשתמיטתיה דתלמוד ערוך הוא: ונתקבלו זה מזה שכר. כתבו התוס' דאילו חליפין שכירות נקנה בחליפין והרא"ש כתב דכיון שעל ידי חליפין לא היה יכול להקנות כדמפרש בגמ'. [כמו שכתבתי] אלא היה צריך להקנות להן לגב קרקע יותר קל ליהן פרומה לשכר מקנין חליפין: י' במנחה ביום טוב האחרון. משום דאין זמן מאוחר ביום טוב אלא מנחה האחרון. ואיחרוהו לידו כל עוד שיכולים לאחרו. מעשה שירושלמי שהבאתי במשנה ו. ומכאן ראיה וגדולה היא אלי. שאין מחויבין בסעודה שלישית ביום טוב דלא כסוברים שגם ביום טוב מחויבים כמו שכתוב באורח חיים סימן תקכ"ט. שירושלמי אומר על של שחרית עד כאן מצוה לוכל: מתודין. כתב החכם מהר"ר טובדיה מלאכת שלמה

עשור שאני עתיד וכו'. מה שהיה רבן גמליאל עבל בביתו ולא תיקן אע"ג דאחזקה על חבר וכו' שמא קולם שיצא מביתו הודיעו: נתון ליהושע. לוי היה כדאמרי' בערכין ובספרי מעשה ב"ר יהושע ב"ר חנינא שהלך לסייע את ר' יוחנן בן גודגדא בהפת דלתות א"ל חזור בך אתה מתחייב בנפשך שאתה מן הממזרין ואני מן הטוערים אמרת לוי היה ואע"ג דקנסיהו עזרא למ"ד קנסא לעניים נטל בתורת עני ומה שלא נתן לו מעשר עני דאמרי' בעלמא הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם א"כ היו לו מאתים זוז ואעפ"כ מעשר דלאו דאוריתא לעני היה מוטל האיל ומתפרנס בדוחק שהיה פחמי כדאמרי' בברכות

עשור שאני עתיד למוד. מעשר ראשון שאני עתיד ליתן מפירות שיש לי בבית: נתון ליהושע. לוי היה והתרומה גדולה לא כתן עתה משום דתרומה מפרישין אותה בגורן [כדתניא] שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן נתרמה תרומה גדולה וכבר *)פירש אותה בגורן: ומקומו מושכר לו. המעשר מושכר לו ויקנה המעשר לגב קרקע: עשור אחר. מעשר עני: נתון לעקיבא בן יוסף. גבאי של עניים היה: עשור שאני עתיד למוד. מעשר מן המעשר שאני צריך ליתן לכהן מן המעשר שנתן לי רבן גמליאל: נתון לאלעזר בן עזריה. כהן היה והוא עשירי לעזרא: ונתקבלו שכר זה מזה. רבן גמליאל קבל שכר מקומו של מעשר ראשון מרבי יהושע ושכר מקומו של מעשר עני מר' עקיבא. ור' יהושע קבל שכר מקוס מעשר מן המעשר מרבי אלעזר בן עזריה ונקנה לכל אחד מקוס המעשר הראוי לו בכסף שנתן למושכיר בשכירות קרקע נקנית בכסף: י' ביום טוב האחרון היו מתודין. ולא היו מתודין בי"ט ראשון מיד אחר הביעור כדי שיהיה לו מה יאכל ברגל. הלכך ערב יום טוב ראשון היה מבער ומשייר

*) בד"ח הפרים.

עשור שאני עתיד למוד מט) נתון ליהושע נ) ומקומו נא) מושכר לו נב). עשור אחר שאני עתיד למוד נג) נתון לעקיבא בן יוסף נד) שיזבה בו לעניים ומקומו מושכר לו. אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נה) נתון לאלעזר בן עזריה נו) ומקומו מושכר לו נז). ונתקבלו זה מזה שכר נח): י' במנחה ביום טוב האחרון היו מתודין נט). כיצד היה הודוי נט).

ח"נ. נתון נקנוסין נתון לו וכן נסמוך. עשור נקנוסין' וב"מ ועשור. שיזבה נלש"ם כדי שיזכה וכ"ש נקנוסין וב"מ. י' האחרון כלש"ם ל"ע וכ"ש ביום.

מלאכת שלמה

ובתיגנה כל כך יש בידך ואתה יורד בספינה ונמ"ד קנסא לכהנים ס"פ בתר דקנסיהו אוי לף לכהן. ומתק ה"ר יהוסף ז"ל מלות בן יוסף ממשנתו: י' במנחה וכו'. וירושלמי פריך ויתודה שחרית ומשני על כאן מצוה לאכול לאחר הודוי אסור לאכול מעשר שני אם נטע רבעי. ומלאתי שכתב בתוספת יו"ט ואיחרוהו לודוי כו' ומכאן ראיה וגדולה היא אלי כו'. ונלע"ד דאי מסא לא אריה דמאן דמחייב יכול לומר לאדרב' מכאן ראיה לחיובא דה"פ כיצד אפשר לו להתודות שחרית והרי עד המנחה ומנחה בכלל מצוה לאכול ויאכל סעודה שלישית ואח"כ יבוא להתודות וכדעת קצת פוסקים אלא מהא ליכא למשמע מידי

ספורנו

עשור שאני עתיד למוד. מעשר ראשון שאני עתיד ליתן מפירות שיש לי בבית: נתון ליהושע. לוי היה והתרומה גדולה לא כתן עתה משום דתרומה מפרישין אותה בגורן [כדתניא] שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן נתרמה תרומה גדולה וכבר *)פירש אותה בגורן: ומקומו מושכר לו. המעשר מושכר לו ויקנה המעשר לגב קרקע: עשור אחר. מעשר עני: נתון לעקיבא בן יוסף. גבאי של עניים היה: עשור שאני עתיד למוד. מעשר מן המעשר שאני צריך ליתן לכהן מן המעשר שנתן לי רבן גמליאל: נתון לאלעזר בן עזריה. כהן היה והוא עשירי לעזרא: ונתקבלו שכר זה מזה. רבן גמליאל קבל שכר מקומו של מעשר ראשון מרבי יהושע ושכר מקומו של מעשר עני מר' עקיבא. ור' יהושע קבל שכר מקוס מעשר מן המעשר מרבי אלעזר בן עזריה ונקנה לכל אחד מקוס המעשר הראוי לו בכסף שנתן למושכיר בשכירות קרקע נקנית בכסף: י' ביום טוב האחרון היו מתודין. ולא היו מתודין בי"ט ראשון מיד אחר הביעור כדי שיהיה לו מה יאכל ברגל. הלכך ערב יום טוב ראשון היה מבער ומשייר

*) בד"ח הפרים.

יכין

לגורן שלא תעקר ממקומה עד שיפרישו ממנה ת"ג [ירושלמי פ"ג דמעשרות]. אבל לא הפרים עדיין המעשרות: מט) למעשר ראשון: נ) לוי היה ואף דקנסיהו עזרא שאני ר"י דלא היה עשיר ועזרא לא קנס רק לעשירים שהיה אפשר להם לעלות [עי' מ"ש בס"ד שאם פ"ה סי' ח']. ול"ל שהיה לו ר' זוז דאל"כ גם מעשר עני היה נותן לו [תוס' קידושין די"ז א']: נא) של המעשר: נב) ויקנה המעשר אג"ק (א): נג) למעשר עני: נד) נבאי עניים היה: נה) ממעשר זה שאני חייב ליתן מעשר מן המעשר לכהן: נו) כהן היה: נז) שכר המקומות דשכירות נקנה בכסף משא"כ בחליפין בסודר אינו נקנה השכירות. ומה"ע גם במתנה לא היה אפשר (ב): נח) דהי' מבערן בעוה"ע ומשייר לעצמו כדי לאכל מעש"ש ורבעי בירושלים עד מנחה של יו"ט האחרון: נט) לכתחלה הי' צריך להיות

תפארת ישראל

פ"ה (א) כתב רבינו הגאון מהו' עקיבא שליט"א [באות כ"א] ק' לי מהכא אמהרי"ם בתשו' מ"מ סי' פ"ג כו' וצ"ע עכ"ל. ולפענ"ד לתרץ קושי' הגאון נ"י דהכא שאני דהרי ר"ג היה יכול להפרים התמ"ע כניסיון דל"א והרי ר"ג הקרקע שלו היה וכיון דר"ג נתנו לר"י אלעזר דהכי ר"י שליחותי' דר"ג עבד: (ב) וא"ת עכ"פ מדאו' אין בדילה. ומה הועיל באמירה זו. ומ"ש תוס' [קדושין כ"ו א'] שכבר מופרשין היו המעשרות רק שלא היתנו בעליהן. במחכ"ר עיבור שאני עתיד למוד לא משמע כן. וכ"כ ק' לעיל [תרומות פ"ג מ"ה וש"ש ועיין עוד מ"ש בס"ד פ"ז דדמאי סי' י"ח] ובשלמא להרמב"ם [ספ"א דתרומות] דתרומת מעשר בזמן בית שני הוא דרבנן שפיר יתישב אלא להראב"ד שם דהוא דאו' ק'. וי"ל דהראב"ד ס"ל כתוס' תמורה [ד"ל ע"א] דהיכא דלא היה האיסור מבורר משיקרא אף בדאו' יש בדילה. ולפ"ז גם להראב"ד יתישב שפיר. וא"ת עכ"פ ק' להרמב"ם הכ"ל ממנחות [דל"א א'] בר"ש שנתערב לו טבל בחולין ושאל לו וא"ל דמדאו' בטל ולכי רשאי להפרים על התערובות מדמאי. וק' וא"ל כולי האי. הרי בל"ז תרומה בזה"ז דרבנן. י"ל א"כ יש בהדמאי ב' דרבנן תרומה בזה"ז דרבנן וגם רוב ע"ה מעשרין דרבנן. להכי אי לאו שיש בהתערובות לומר מדאו' בטל ברוב ליכא אלא חד דרבנן והו"ל כמפרים מפטור על החיוב ודו"ק:

משנה ראשונה

אמי' בני יומן כדאמרי' פ"ק דפסחים אבל התו' שם כתבו דשמא הזכיר ר"ג בבני ביתו שלא יאכלו ממנו: עישור שאני עתיד למוד. פי' הר"ב ותרומה גדולה כבר הפרישה בגורן. כלומר ומסתמא נתנה ג"כ מיד לכהן שאין דרך להפרישה בביתו מקום הקלה. ועוד שאם הפרה אותו רגל אחד עובר בעשה כדאמי' פ"ק דר"ה. ופל הביכורים לא קפה שודאי כבר קרא להן שם שהרי מלותן לקרות שם במקומו בקרקע. ולבערן מן הטולא אינו יכול עכשו שאינם אלא. ומוד י"ל דשמא לא היו לו כלל משנעת הפירות: י' הלין מתודין. מ"ש מוי"ט בשם ר"ע שפירוש שהודוי היא שהולכים לבער לגלות את אותם לבכורות וכו'. לא הגיעה דהא תרומה לבדה אינו מחייב להתודות ואינה מעשה ודוי אלא בכלל שאר המתנות כדתנן פ"ב דביכורים מ"ב, ואי משום בכורות הרי תרומה עיקר בזה

ציונים

עשור אחר. ירושלמי פ"ל דשלה ונמשמת הרשב"א פירון מפקל"ר ופירון אלף ונקמ"ה: ו' במנחה. מי"ו שם ה"ל מאמ ע"ב: קלא מוב ובר"ש יו"ל פירון פ"ל פ"ב קמא:

תוספות חדשים

פ"י [תוי"ם ד"ה] במנחה כו' כיו"ט עכ"ל. הייט [הפרפקים]

תוספות רע"ק

משנה ה [אות כא] [במשנה] אר' יהושע כו' ומקומו מושכר לו) קשה לי מהכא אמהר"ל מפראגי בתשו' הוה"ם (סי' ס"ג) שכתב דאף דקיי"ל קרקע בשכירות ומטלטלין במתנה מקרי אנ"ק זהו דוקא בהיה הקרקע להתקנה בקנין נמור ולא בשהקרקע רק מושכר להתקנה. והגאב"ד דברעסלא"ו בבאר פתח הבית מסתפק וכתב שלא מצא מקום מבואר בזה. ונבלאתי על הארוות האלו הא הדין מפורש בבאר בהיטב דדייקינן מינה בקדושין (דף כ"ו) דקרקע בשכירות ומטלטלין במתנה טהני. וא"כ בשאא דחזר ר"י ואמר לראב"ג מושכר לו. הרי אנ"ק שהיה לו לר"י רק בשכירות הקנה לראב"ע

מטלטלים וצ"ע:

[אות כב] שם ומקומו מושכר לו ונתקבלו זה מזה שכר) בשר"ת בני אהרן (סי' א') הביא בשם בעל העיטור אות שכירות שכ' וז"ל ור"י ששכרה לראב"ע כשנתן לו ר"ג רשות דהא קיי"ל אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר אא"כ נתנו לו הבעלים רשות עכ"ל. וכ' בתשובה הנ"ל דהבתנ"ם ס"ל כסברת הראב"ד בהשגות (פ"ם מהלכות שכירות) דאף בקרקע הדין דאין השוכר רשאי להשכיר. ואף דשמא דהראב"ד שיש בני אדם שמחריבים הבית ל"ש הכא מ"מ י"ל לא פלוג עי"ש: [אות כג] שם ברע"ב ד"ה ומקומו. ויקנה המעש- אג"ק) המדין הגר

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה ומקומו כו' אגב קרקע. כב"מ י"ל תי"ם דעוה"ג דקו"מ לאו ממון הוא להכי לא עבדו בחליפין ולכבי לא נקנו אגב קרקע כמאר מעלגלין. והכא קנו מתנה מגר דאשיו חגר שאינה משמרת קונה אם דעת אחרת מקנה לוחם וכי' המדכי אע"ג דעוה"ג לאו ממון ואין כאן דעת אחרת מ"מ הכא שהקנה להם גם הקרקע שייך דעת אחרת מקנה וא"כ קנאו מתוכת חגר דהוא מתוכת שליחות וכדמפיים ר"ח בד' י"ב. וע' כב"ע מ"מ ס' כ'. (מר"ג): במשנה לעקיבא בן יוסף. בכאן וגם בראב"ע הזכיר שם אבותם מפני שעדיין לא היו מוסמכים וכדאמרי' בפ"ק דתשביה גבי בן בתירה אבל בר"ש לא הזכיר שם אביו אלא יהושע כהה ע"ד גדול מרבן שמו. (רמ"ז): י' ח"ש ד"ה מתודין כתב התכס כו'. המתודה ומודה מה שעשה הן עוד הן רע נקרא ודוי ודאמא מי

הכרימו

ספרנו בפרשת כי תבא שהודוי על שבחטאתיו ובעוטת אבותיו הוצרכנו לבער הקדש מן הבית לבלתי תת לותם לבכורות שהיו רגילים לתרומות ומעשרות כאמרו (יחזקאל כ) ואטמא אותם במתנותם בהעביר כל פטר רחם. ויאמר וגם נתתיו ללוי כמו ואע"פ שנתתיו ללוי וזולתו כמצותיך אעפ"כ אני מתפלל השקיפה לעונה במקום ההשקפה לרעה הראוי לעוני עכ"ל: [*זה מעשר שני. עיין מה שכתבתי בשם הרמב"ם במשנה יג] : זו תרומה ותרומת מעשר. לשון הר"ם. ובירושלמי דייק מדלא תני בכורים שמע מינה ר"ש היא דתנן

ר"ע מברטנורה

ומשייר עד יום אחרון: זה מעשר שני ונטע רבעי. שנקראו קדש: זה מעשר לוי. כלומר מעשר ראשון: וגם נתתיו זו תרומה גדולה. וגם תוספת הוא משמע וגם נתתיו ללוי חוץ ממה שנתתי לכהן: מן הבית זו חלה. שהיא נתרמה אשר צויתני. הא אם סג) מן הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות.

בערתי הקדש מן הבית (דברים כו) **זה מעשר שני ונטע רבעי** ס). **נתתיו ללוי זה מעשר לוי. וגם נתתיו** סא) **זו תרומה ותרומת מעשר. לגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אע"פ שאינן מעכבין את הודוי. מן הבית זו חלה** סב): **יא** בכל מצותך

לא

ח"ג. נתתיו ללוי נד"ס וגם נתתיו ללוי וכירושלמי ונתתיו ללוי. הלקט נד"ם והלקט: יא כבל כירושלמי הכל מעשר מ' עם הקרמה.

הרמב"ם בפרק י"ל כתב אע"פ שאין לקט שכחה ופאה מעכבין: **יא** אם הקדים מעשר שני לראשון. עיין במשנה ו פרק ג דתרומות:

מלאכת שלמה **מלברכך**

מידי. ומלת האחרון מחקה ה"ר יהוסף ז"ל מספרו וכתב שכן מצא: בערתי הקדש זה מעשר שני ונטע רבעי. לתרווייהו איקרו קדש לכתיב קודש הלוים וכל מעשר הארץ מזרע הארץ העץ קדש הוא לה'. ומשמע לעל בירוש' דר' עקי' ס"ל כר"מ דסביסס ממון גבוה דאמר גבי נטע רבעי לא דברה תורה אלא כנגד היכר שלא יאמר אדם הרי ד' שנים מעשר אני בו חנם לכך נאמר להוסיף לכם תבואתו פי' שיוסיף פירותיו בחמישית ויהנם לכם כל אותן פירות של שנים שאבדו מכם לשמי וכן נראה שפירש הר"ם שירושל"ו ז"ל. ובירוש' דייק מדלא תני בכורים בהדי מעשר שני ונטע רבעי ש"מ ר"ש היא דתנן בפ' שני דמסכת בכורים וחייבין בביעור ור"ש פטר לבערה מן העולם אלא תנתן לכהן כתרומה והא דלא תני להו בהדי תרומה ותרומת מעשר משום דבכלל תרומה איתנו דבכורים איקרו תרומה כדדרשי' והתרומת ידך אלו הבכורים אבל בתוספתא מוסיף בכורים בהדי מעשר שני ונטע רבעי דליפו להו רבנן מקרא דכתיב בערתי הקדש הקדש העליון במשמע דפרשת בכורים כתיבא לעיל מפרשת ודוי מעשר: זה מעשר לוי. בירוש' מפ' דמלקרי ליה מעשר לוי ס"מ דקסבר האי תנא דמעשר ראשון לוי ולא לכהן ואיכא מ"ל דסיינו דתני גבה יותנן כהן גדול העביר הודיית המעשר: וגם נתתיו זו תרומה וכו'. ועיין ברב המגדי בסדר כי תבא שנתן טעם למה שינה רש"י ז"ל לשון משנתנו שפירש שם וגם נתתיו אלו התרומות והבכורים ולא הזכיר תרומת מעשר: והלקט והשכחה והפאה וכו'. דבכולהו כתיב לעני ולגר וגבי מעשר עני כתיב והגר והיתום והאלמנה: אע"פ שאינם מעכבין את הודוי. משמע שאם חסר ולא נתנם דיכול להתודות וקשה דהא אמרי' בירוש' שאם נשרף שבלו אסור

כגון שהפרים מעשר שני ולא הספיק להפרים מעשר עני עד שנשרף אינו יכול להתודות דהא מתודה שהפרישו כלתנן במתני' ושל הא קאמר כגון מצותך אשר צויתני אלא ה"פ דעל כל אחד מאלו אין מתודין ואין מעכבין דקאמר הייטו אע"פ שקיימין אין עכוב בודוי נומר אלא עשה מצוה אם לא התודה דלא נעי ודוי לר"ש אלא במעשר שני ונטע רבעי ולרבנן אף בבכורים. אבל קשה לי על פי' זה חדא דקתני בתוספתא דלקט שכחה ופאה אין להן ודוי ומשמע דאין להם כניסה ויליפה בודוי דאפי' לא קיימין אין בודוי מעכב עליו וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בהלכותיו המשנה כפשטה ועוד קשה לי כיון דפליגי תנאי בירושלמי על זה דאיכא מ"ד כל מצות מעכבות מצומר בודוי ואפי' אם הקדים תפלה של ראש להפלה של יד ותנא דמתני' ס"ל כמ"ד דדוקא מצות שבפרשה מעכבין מנא להו דלקט שכחה ופאה לא מעכבי כיון דכתיב בכל מצותך אשר צויתני וכ"ל טעמו של דבר דכיון דכתיב בפרשה בערתי הקדש מן הבית כל דאיקרי קדש הוא דמעכב וכל הסובל אע"ג דאין בו תרומה מעכב דדרשינן ולא יהללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה' ודרשי' בפ' הכשרפין בעתידין ליתרם הכתוב מדבר ואמיקנא בפ' יש מותרות דאפי' מעשר עני ממי שביל מה אע"פ שלקט שכחה ופאה הלא שבלו ונשרף שבלו ומי שאני דשבל היה בידו. מן הבית הלא בדין הוא דלירום לאלי דרשא מקמי וגם נתתיו אלו כסדר המקרא אלא סדר הפרשת המעשרות נקיט ואזיל הר"ש שירוש"ל ז"ל. ופי' ה"ר יוסף ז"ל וז"ל כ"ל לומר שעם שאינם מעכבין כי כל אלו אינם בכלל נתינה אלא צריכין עזיבה עכ"ל ז"ל: **יא** הא אם הקדים מעשר שני לראשון וכו'. קשה שהיה לו לומר אם הקדים מעשר ראשון לתרומה כמו שאמר במסכת תרומות

יבין

להיות בבהמ"ק ובדיעבד בכ"מ [כרמב"ם פ"ח ממע"ש]. ונקרא ודוי שבחטאת אבותיו בעבל לריך לבער הקודש מהבית דלולא כן היה הכל לבכורות. והודוי נאמר בכל לשון ולומר המקראות כמו שכתובים בתורה רק דתנא

משנה

בזה שהכהנים נכנסו התחיסם אלא הודוי היא למי שבשבה המחנות אלו ולא הפרישן או הפרישן ולא נתנם לבעליהן מיד ומעשר עני וביכורים שלא הגיע לבית הבמיקה. והלכך תרומות שהם לכהנים לא שבית דמשיר להו משום תקלה ויכול ליתנם לכהן מיד בלא עוכת. אבל מעשר שמותר לזרים אינו בהול ליתנו מיד וכ"ש מעשר שני וביכורים שאא"א לו להשלותן מיד. ואשכחן שהתורה לא דברה אלא במידי דשבית בפ' הזרוע ד' ק"ל מעשר מלמד שהמתנות דין יכול אף מזה ושוק ת"ל זה. ופי' רש"י דמזה ושוק דלכפרה וריעוי אחי לא שבית דמעכב ע"כ: זה מעשר שני: מה שהקדים הכתוב מעשר שני לתרומה ומעשר ראשון שלא בסדר הפרשתן. משום דזה שנקרא קודש עליו עיקר הודוי בערתי הקדש ותרומה אע"פ שנקראת קדש אינה בכלל שבכי בערתי כתיב ותרומה אינה מתברכת אלא ניתנת לכהן. ולכך הקדים ג"כ מעשר ראשון לתרומה שהמעשר לבהו עשון ודוי ולא התרומה כדפי' לעיל. וניחא השתא דמפרש מן הבית ע תלה בתרומה ולא אמר לה מיד אחר מעשר שני בלשון המקרא בערתי הקדש מן הבית דמן הבית הייטו תלה אלא תלה ממי הייטו תרומה שאינה עשויה ודוי בשני עצמה להכי אמר לה בסוף: **ונטע** רבעי. בירושלמי קאמר דר"ש היא מדלא תניא ממי ביכורים. ומלתא דר"ל דהכא בפלוגתא לא חייבי ולהכי לא

דרים לה הכא כוונת פרשת הודוי: ס) שאלו נקראו קודש ולריכין ביעור מהעולם שהמת כב"ה לעיל [נמ"ג]: סא) גם רבוי הוא: סב) דשאר מתנות דרך לחלקם בגורן: סג) כ"ל דבכל דבר שלא מזכר עוד אסורו

ראשונה

מעיב לה לא בהדי תרומה ולא בהדי מעשר שני ורבעי. וה"ק דאף ר"ש היא אבל הר"ש כתב דדוקא ר"ש היא ולא חשבה בהדי תרומה דהיא נמי בכלל תרומה ובקשה דא"כ אמאי תני אלא הא בכלל תרומה היא אלא ודאי אלה דמודו דבנן נמי דניתנת לכהן תני לה וביכורים דפלוגתא לא קא מייני והכי מסתברא דלא יתכן דליהוי שתמא כר"ש: **אע"פ** שאין מעכבין את הודוי. אלקט שכחה ופאה קאי כמ"ש הרמב"ם ותוי"ע. וכ"ל הטעם דהני כולהו מצותן לבוז ולא לחלק כדתנן רפ"ל דפאה ואמרי' בפ' הזרוע ד' קל"א כולהו מזיבה כתיב בהו וכיון דליתנהו בשמיה לא קיימן בהו נתתיו לגר ליתום וגו': **מן** הבית זו חלה. אשמעתא בעלמא הוא דעיקר קרא למעשר אתי דדרשי' מיני' בב"מ ד' פ"ח אין הטבל מתחייב במעשר עד שיגלה פני הבית שנאמר בערתי הקדש מן הבית. ולענין ודוי איכא לאחויי חלה מוגם נתתיו כמו תרומה ותרומת מעשר: **יא** הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות. אבל הקדים מעשר לתרומה יכול להתודות. שהמעשר הוא כתיקון אלא שבתרומה עשה שלא כהוגן שהיה לו להקדימה והודוי איכא על התרומה אלא על המעשרות כדפי' לעיל: מעשר שני לראשון. הא דאמי להך באפי נפשי' ולא בלול ליה בהדי הר דבסמוך נגי לא עבלתי דמפרש לה לא הפרשתי ממון על שאינו מינו וניחא

נגא

יבין

תפארת

ישראל

יבין

בערתי הקדש. פי' שם מ"ש וגם נתתיו. קוס' יומא דף ע: : יא בכל מצותך. מ"ר. שם ס"ב עיל ומ"ע שם פמיף קמו : אם הקרים. מ"ר פ"ל מהלכות מ"ע ה"ג :

תוספות חדשים

להפסק' דזמן שעודה ג' הוא אחר מנחה אבל להפסקים שיש *) דוקא קודם מנחה אין ראיה מכאן גם י"ל דלכ"ע אין ראיה דאי אפשר להתאחר עוד דהוידוי צריך להיות ביום וכרגל כמ"ש המו"ש במ"ו ע"ש. (ממהורש"ת ז"ל) :

אמר המגיה

מדברי המו"ש נראה דע"כ מצוה לאכול קודם על שחרית ולפענ"ד דקאי על מנחה וכן מצאתי במפרש ומ"כ יש לדייק מירוש' בהיסך דמצוה לאכול במנחה ואחר תפילה יהודה ועיין בירושלמי *) פ"ש ופ"ל הף (פר"ג)

תוספות רע"ק

חצר אינו קונה כיון דלא היה עומד בצדו ואינו משתמר לגבי השובר. ועיין בשאגת אריה (סי' ע"ו) דתמה דלפ"ז מוכח מהכא דס"ל לר"י דס"ה מטמן מדיכול להקנותו באב"ק. וכמבואר בסוגיין וא"כ איך ס"ל לר"י ס"ג דפסחים (דף מ"ג) דלא זהו חמץ שטוחרים עליו. הא כיון דס"ה מטמן הוי שלו ושובר בב"י עיי"ש :

תוס' אנשי שם

הכריחו לתוי"ע להזכיר נמי הלע"ס שוטות וחטאים בלי זה. (הו"ש):

תוי"ט ד"ה זו תרומה וכמ"ע כו'. ע"ם ול"ל זה מע"ע ונ"ל לשון הר"ש כו'. וכ"ה בפי' הר"ם(כ"ד): בא"ד אבל לרבנן דמתבעיים הו"ל למיתניהו כל"ל (כ"ד): בחמ"ד ודא דלא תנא כו'. לפניו אותה כן בהר"ש להדיא. (לה"מ) : במשנה זו חלה. ל"ל הא דדרים מן הבית המוקדם נפסון לאחרונה הוא משום דזה ולאי דדין חלה כתרומה לענין זה אע"ל לגבעים מן העולם דתרומה קריי' רחמנא לכן סמכה לדרשה דוגם נתתי לאוות דדינה כוותייהו. (רש"ם) :

מלברכך ומלהזכיר שמך עליו: והרא"ש פרק כיצד מברכין גורס ומלהזכיר [שמך] ומלכותך עליו לרבי יוחנן דאמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה אבל התוס' כתבו דאמרו תנא כי רוכלא ליתני וליזיל. ותמיהני על המזרחי ורביו בנור אריה שכתבו על מה שפי' רש"י בפרשת כי תבא ולא שכחתי מלברכך על הפרשת מעשרות סר"ל שבח והודאה דאילו טסח ברכה אנשי כנסת הגדולה תקנה ומדרבנן היא. ואמר המזרחי שזאת המשנה שאומרת מלברכך ומלהזכיר שמך מסכים עם זה הפירוש על דברי רש"י ואיך תסכים עם זה הפירוש אחרי שהגמרא מייתי למשנה זו אפלוגתא דרב ור' יוחנן בכל ברכה שאין בה שם ומלכות אלא הנכון דרש"י טסח הברכה קאמר ["וכן הוא בהדיא בפי' רש"י בפרק כיצד מברכין דף מ וז"ל ומלברך ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להפרישם תרומה ומעשר עכ"ל]. ואע"ג דמדרבנן היא אסמכוה אקרא

לא עברתי *) **ממצותך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו. ולא מן התלוש על המחובר. ולא מן המחובר על התלוש. ולא מן החדש על הישן. ולא מן הישן על החדש** סה). **ולא שכחתי לא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו** סו): **יב לא אכלתי באוני ממנו. הא אם** סז) **אכלו באנינה אינו יכול להתודות** סח). **ולא בערתי**

*) הגאון יעב"ץ כניה ממצותיך כמו שהוא במקרא.

חיג. ולא מן התלוש נד"ם לא מן התלוש וכ"ה ניכולמי. ולא מן החדש נד"ם לא מן החדש וכ"ה ניכולמי. ולא שכחתי לא שכחתי נד"ם נ"ג מנים הגה שכחתי וניכולמי נ"ג מנים לא שכחתי: יב באנינה נד"ם באנינות וכ"ה נד"ל.

מלאכת שלמה

תרומות ומפסר לחרן כי דוקא על מעשר שני היתה החשש שיקדימו ולא על ראשון כי מי שהיה עולה לירושלים היה מפרש מעשר שני ועוקר אותו עמו ים שלא הפרים מעשר ראשון עדיין וע"כ היו מפרשין מעשר שני. ה"ר יהוסף ז"ל: לא הפרשתי ממין על שאינו מינו. ונפשוטה על זה מלכתיב כל חלב יהוה וכל חלב תירוש וגו' ודרשי' ליתן חלב לזה וחלב לזה: ומלהזכיר שמך עליו. בפ' כיצד מברכין דף מ"ב דייק מהכא אביי דברכה צריכה הזכרת השם ואינה צריכה מלכות מדלא קתני שמך ומלכותך עליו ורבא פליג עליה סתם ואמר דאמרו כי רוכלא ליתנוב וליזיל וקשה דמשמע דברכת המלות דאורייתא וגראה לפ' דאמעשר שני תוך מחיצתו קאי דברכה אחרונה מוקמינן לה ובשבעת המינין דברכה אחרונה שלהן דאורייתא הרש"ם ז"ל ואיני יודע היכן מצא הוא ז"ל דרבא פליג עליה דאביי ובטוסחאות שלנו אינו מוחכר שם רבא ואין שם אלא דרב אמר כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ור' יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה אמר אביי כותיה דרב מסתברא דאחנן לא עברתי ממצותיך וכו' ואילו ומלכותך עליו לא קתני אמנם כך תרלו שם תוס' ז"ל אליבא דר' יוחנן דלאו תנא כי רוכלא וה"ר שלמה לוריא ז"ל גראה שמצא בספר כתיבת יד אחד של גמרא ור' יוחנן הני מלהזכיר שמך ומלכותך עליו וכן משמע בהרא"ש ז"ל וגם בחידושי הרשב"א ז"ל ומ"מ דברי רבא אינם שם ויתכן שטעות סופר הוא גם במה שכתב דמשמע דברכת המצות דאורייתא אין קושיא שכבר אפשר שהוא מדרבנן אלא דאסמכוה אקרא וכמו שכתוב בתוספות יום טוב: **יב הא אם אכלו באנינות אינו יכול להתודות**. דנפקא לן מדכתיב ביה ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמחת אתה וביתך בשמחה הוא נאכל ולא באנינות וכל המי לאוין דכתיבי בהאי קרא מכח עשה

מן המיסה בתוך הבית: **יא** ולא מן התלוש על המחובר וכו'. דהיינו מן המחובר על הפטור ומן הפטור על המחובר: ולא מן החדש על הישן. דכתיב (דברים יד) היוצא השדה שנה שנה ולא משנה זו על של חברתה: ולא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו. לפי שמברכים להפרים תרומה. וכן על מעשר ראשון ושני ומעשר עני ולפדיון מעשר שני ולחלה. על כולן מברכים: **יב** לא אכלתי באוני. כל יום המיתה הוא אנינות דאוריתא. ואפי' לאחר קבורה. ולילה שלאחר יום המיתה הוא אנינות דרבנן. וכן יום קבורה שאינו יום

תום' אנשי שם

יב בפשנה **הא** אם אכלו באנינה כו'. קשה דמלי קמ"ל פשיטא שקרי מעשר בשלמא על כל מצותיך אחר ביעורו אוצרך הנגא לפרש מה היא זאת המצוה אבל הכא המקרא משמש הוא ומאי קמ"ל לכן נלע"ד דהכי גרסו חשמעי' תנא נפי' זה דאם המקרא דכתוב בו ממנו גראה דאף אם לא אכל באנינות כ"א מקצתו ומקצתו אכל כתקון שא"י להתודות [קמ"ל דדוקא כי אכלו כולו באנינה א"י להתודות אבל אם אכל מקצתו כתקונו יכול להתודות. כל"ל] כי ממנו קאי אמאי דמתודה עליו והוא אותו מקצת שאכל כתקונו ולאותו המקצת קמכוין בדבורו ובכי אינו מעכב דדמי לגר ויתום ולאלמנה דאם לא נתן אלשי"ם מכין שנתן המ"ע יכול להתודות ולא מקרא מעכר דלמ"ע קמכוין ובה"ג יש לפרש בפירושים דלא בערתי ממנו בעמא וס"ס לא נתתי ממנו למת דאמ"נ דהתם הזכיר בתנא בפירושו גמי תיבת ממנו דהכי לא לקחתי ממנו לרון ותכריכין לנת הוא משום דא"א בלא"ה דאם לא יאמר כן איך יאמר לא לקחתיו לאדון והכריכין לנת והשמ"ם אינו אדון ותכריכין אלא פירות לו מעות ובלה דפיה בסוף דבריו דקתני ולא נתתיו לאונים אתרים ולא קתני ולא נתתי ממנו לאונים אתרים דהוה משמע אפילו מקצתו בעונ"ה ואין לומר אין אנו מקיימין לדבורו במקצת שכרי אפי' אין לו אלא מש"ם לבד אי בכורים לבד הוא מתודה כל הודוי כדלי' בירושי פ"ב דבכורים ובסוכו הר"ב בפי"ה מה' מע"ש ומה"ש נ"ל דהא דתנן אם הקדים מ"ש לראשון אינו יכול להתודות דדוקא הוא דעל הפרשת מ"ש קודם זמנו אפי' לא הקדימם אלא לראשון הסמוך לו א"י להתודות מפני שעליו נתתן הודוי אבל אם הקדים א' מעשר אחרתה לבנתה לבנן מ"ר לתרומה ואשלו תרומה לבכורים יכול להתודות הואיל והפרים המ"ש אחר עליו לבדו אלו מקודים בזמנו כי על שום אחת מעשר אחתות אחתות אין אלו יכולים להתודות ואע"ג דהבכורים נמי דמו למע"ש בדין זה מ"מ אין הפרשתה אלא בזמנם מעכב בהו מפני שהם קודמים לשלם ולכן אף אם הקדימם לשלם ולכן אבל הם בעת שמפרשים בתקונם הוא מפרש כי לא נעבר מהם הפרשת אחרות אחרות אשר קדמו להם אלא בהגון ולכן יכול לומר בכל מעשר אחר שיתני שהרי לא הקדימם לשום א' אבל כשהקדים המע"ש לראשון ודאי אין הי' מע"ש אחר כ"א זה אחר הקדים אבל הי"ל כבכורים אלו ואפילו אל"ל הבכורים האלו בשעת הבטול ואל"ל שום מתנה אחרת יכול לשאוזות כשכולם שהרי אינו מעכב בהם קודם בכל כמש"ל ושאר פרטי הודוי אחר אינם שייכים להם כמונה סדר הבדלות קחשביו ניה. כלל השולה שאם אחר כל המתנו' אחתות אם אין אלא בשורש הם

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

במקום אחר ורק מן פרשה זו בעלמה הוא דילפינן לה קאמר נבה הא אם וכו' [ועיין לקמן סימן ס"ח]: סד) והא דדרש מכבל מלוהך הקדמה. ומלא עברתי ממצותיך דרש מין אשאינו מינו ואיך ואימא איפכא ה"ט משום דכל מצוהיך הרבה מצות משמע דכשלתתי ב' מצות כגון מעשר

משנה

להא נמי לא הקדמתי שני לראשון. משום דכולהו הני דנסמוך אם עבר אפי' בדיעבד אינה תרומה ושייך בהו לא עברתי. ואך דהקדים שני לראשון קי"ל בתפ' תרומות מה שעשה עשוי וקמ"ל דאפ"ה אינו יכול להתודות ומפיק ליה מרינוא דבכל מצותך. וה"ה דס"מ למיתני אם מעשר מן הרב על היפה אינו יכול להתודות דלכתחלה הוא דלא ובדיעבד מה שעשה עשוי. ושוב י"ל דאך דאינו אלא לכתחלה משיק הכבל מצותך דכתיב מצותך חסר יו"ד דמשמע מצוה א' דאינו אלא לכתחלה והני הבדיעבד נמי לא שייך בהו מצותך דמשמע תנאי לכתחלה ודיעבד: **לא** הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא כו'. כל הני דתניב לא תני לה בשום דוכתא נבי מעשר דאסיקי אלא נבי בתרומה תני לה בתפ' תרומות ושמעינן דה"ה במעשר. ומכאן יצא לו לרמב"ם פ"א מהל' מעשר דין ז' שכל שאינו בתרומה אינו במעשר והכ"מ לא מצא לו מקום. והמעם בכ"ז כתפ"ם הרמב"ם בפיוטו פ"ק דתרומות מ"ה שפנין אחד טולל אותם כו' ובפ' בתרא דבכורות מ"ז כתב הר"ב דמעשר תרומה קרייה רחמנא דכתיב כי את מעשר בני ישראל אשר יניתו לד' תרומה: **ולא** מן התלוש על המחובר. **פי'** הר"ב היינו ממחובר מהן והכא לא נקט אלא הך מן התלוש על המחובר. אלא דטולהו דהתם חד מעמא לה דמן הפטור ניהו. ונקט הכא חדא דמן הפטור לא וה"ה לטולהו: **לא** שכחתי מלברכך. פפסיה דקרא משמע דאלדעיל מיניה

ראשונה

קאי לא עברתי ממצותיך מיד ולא שכחתי שונג. ואפשר דא"כ הו"ל למפרנינהו לא עברתי ולא שכחתי ממצותיך. ומדאפסקינהו ש"מ דלא שכחתי לא קאי אמצוה נופה. ועוד י"ל דדרש שכחתי מלשון שבחתי כתו שדרשו בפסוק ויבחכמו בסיר אשר כן עשו אל מיקרי ויבחכמו אלא ויבחכמו. וה"נ לא שכחתי אלא שבחתי. והא דלא תני בכל הני אם בפה אחד מאלו אין יכול להתודות בדתני ריבא בני הקדים מעשר שני לראשון. דדוקא התם צריך למיתני דאפ"ש שאינו אלא לכתחלה אפ"ה מעכב הוידוי אבל הני דבדיעבד כתב להו קצת ואפי' דיעבד לא בפה כלום לא צריך למיתני דמעכב דפשיטא דסא אין כאן מעכב כלל. אלא דנבי לא שכחתי מלברכך בדיעבד אין הברכות מעכבות הו"ל למיתני שמעכב הוידוי ומדלא תני לה ש"מ דברכה אין מעכב הוידוי כיון דפיקרה דבנגן ולא דמי להקדים מעשר שני לראשון דיש לה סמך בקרא: **יב הא** אם אכלו באנינה אינו יכול להתודות. הכא נבי אנינות ועומאה צריך למיתני שאין יכול להתודות. משום שלא אינו בהם אזהרה אחרת שאסור באנינות ועומאה. אלא מן הוידוי נופה נפקא לן איסוריהו. וקמ"ל דאזהרה היא זו ואינו יכול להתודות. והא דאמר בפ' הבכל ד' פ"ב היכן מוהר על אכילתו בעומאה דכתיב לא תוכל לאכול בשערך וגו'. דוקא שאכילה צריך אזהרה דלא בעדתי שמעת הדלקה ואיבוד ולא אכילה. ומה שפי' רש"י שם שאפי' בשמת ואינו רואי לאכילה אדא"ל שיוכל לבערו ולהדליקו לכתי כתב לא בעדתי. הך דאינו רואי לאכילה היינו אלא לאכול

תוספות יום טוב

לא עברתי. מיי' פ"ל מפלגי' מע"ש הפ"ל פוד וכו"ב שם: **לא שכחתי.** נרמת מע"ש: **יב לא אכלתי.** מיי' שם:

תוספות חדשים

משנה יא [תוי"ם ד"ה] **מלברכך** כו' ואיך תסכים כו'. ולפע"ד לא ידעתי מאי קשיא ליה דאף לי' ניחא דהתנה קאי על שבח והודאה מ"מ מוכיח הגמ' שפיר דל"ל בהשבח שם ולכ"ל יהכין של"ל שם ומלכות וכמו שאמרו שם בגמ' קודם לזה דיוצא על הפת כשאומר ברוך רחמנא מלכא מרייה דהאי פיתא וע"ש ברש"ל והרא"ש אבל מ"מ נוסח ברכה שלנו אנשי כנסת הגדולה תקנה והגמרא מביא ממשנה ו דבודאי בנוסח הברכה תקנו מה שהיה חוב לומר בשבח והודאה כל אחד לעצמו:

לא עברתי *) **ממצותך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו. ולא מן התלוש על המחובר. ולא מן המחובר על התלוש. ולא מן החדש על הישן. ולא מן הישן על החדש** ס-). **ולא שכחתי לא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו** סה): **יב לא אכלתי באוני ממנו. הא אם** סו) **אכלו באנינה אינו יכול להתודות** סז). **ולא בערתי**

*) הגאון יעב"ץ כניה ממצותיך כמו שהוא במקרא.

חיג. ולא מן התלוש נד"ם לא מן התלוש וכ"ה ניכולמי. ולא מן החדש נד"ם לא מן החדש וכ"ה ניכולמי. ולא שכחתי לא שכחתי נד"ם נ"ג מנים הגה שכחתי וניכולמי נ"ג מנים לא שכחתי: יב באנינה נד"ם באנינות וכ"ה נד"ל.

יום המיתה הוא לאיטות דרבנן: לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת. *וכהאי גונא אפי' לחי אסור שהרי אסור לקנות מלכות וכיוצא בזה ממעשר שני כדתנן לעיל סוף פרק קמא כל שהוא חון לאכילה ושתיה וסיכה אם לקח יאכל כנגדו ולא נקט הכא ארון ותכריכים אלא לאשמועינן דלא מיבעיא אם סך ממנו למת שאינו יכול להתודות דכתיב ממנו מגופו של מעשר אלא אפי' קנה ארון ותכריכים דלא נתן מגופו של מעשר בערתי ממנו בטמא. הא אם (סג) הפרישו הש"ן בחיר"ק והמ"ס דגושה: בטומאה (סד) אינו יכול להתודות (סה). ולא נתתי ממנו למת (סו). לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת. ולא נתתיו לאוננים אחרים. שמעתי בקול ה' אלהי. הבאתיו לבית הבחירה (סז). עשיתי ככל אשר צויתני. שמרתי ושמרתי (סח) בו: כדי

מלאכת שלמה

עשה כן בלין: הא אם הפרישו בטומאה. נפ' הערל אמרי' דאם אכל מעשר שני בטומאת עצמו לוקה ונפקא לן מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך ואמרי' אמי דאם אכלו בטומאת הגוף לוקה וג"ל מקרא דולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים והני לאוין דאכילה מיהו אכל איסור בהפרשה לא שמעינן דרים ליה מדקאמר לא בערתי ושמא דה"ק אף הבישול שהייתי חייב להפרישו ולבערו לא עשיתי בטומאה לפי שאסור להפרישו בטומאה ושמעת משום דמגע בו וממנו וגרלה דאזהרה זו אפקא מכלל דכתיב בכל קדש לא תגע ומעשר שני ומע רבעי מיקרי קדש ומהאי קרא דלא בערתי ממנו בטמא נפקא לן גם כן דאין מדליקין במעשר שני שמא אכל במעשר שני עהור מדליקין וכמו שפי' רבינו עובדיה ז"ל פ"א דשביעית סי' ב': לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת. משום דאינם מידי דאכילה והתורה אמרה

השקיפה

ואכלה ולא נסחורה ולא להפסד כדכר שנאמר בשביעית והכ"ל דלחי ממי מוזהר שלא ליקח מדמיו מלבושין דהא לא הוי מידי דאכילה אלא לא לערבא אלא למת מצוה דאע"ג דדחיא לכל המצות אפ"ה לא לקחתי לו ארון ותכריכין וכ"ש לחי ובירושלמי דרים לסיכה ולגלויי דסיכה מותרת לחי ואפי' הוי שמן שמא דבאכילה אסור בסיכה מותר ולא נתתיו לאוננים אחרים לא נתתי קא דרים דאי למת לאו בר קבורה מתה ומאי ולא נתתי אלא לא נתתי לאוננים אחרים וא"ת תיפוק לי דמוזהר מלפני עור לא תתן מכשול לאיבר ממי מוהרין על כך וי"ל דאתא לרבויי ואפי' אוננים על מתים דאין להם אבלות מן התורה ואינם אוננים מן הדין ואפ"ה מרבינן להו מדכתיב למת כל מת במשמע הרש"ם ז"ל. ועיין בפירוש רבינו שמשון ז"ל במה שהביא מפ' הערל דף ע"ד: שָׁמַרְתִּי וְשָׁמַרְתִּי בו. הש"ן דושמתי

בנקודת

יכין — תפארת — ישראל — יכין

שאינו יום המיתה רק דרבנן הוא: סו) גרלה לי דר"ל שהיה הטבל טהור והוא טמא ונטמא למע"ש כשהפרישו ואי"ל דהטבל היה טמא דלא בחמת מפרישו ופורחו: סח) והא דלא קאמר מלות הא אם וכו' רק בג' דברים דהיינו הא אם הקדיש והא אם אכלו באמיטות הא אם הפרישו בטומאה היינו לאשמעינן רבותא דבהקדמה הרי נתן כל מה שחייב ליתן. והא אם אכלו באמיטות אפי' בלאיטות דרבנן. והא אם הפרישו בטומאה אף על גב דקרא לא הזכיר רק

משנה

לאכול ואפי' מיתת לאכילה מק"ש שמעינן מבשור הא אין מזהירין מן הדין להכי צריך קרא אחרינא לאכילה: דאא אם הפרישו בטומאה. ל"ש הפרשה מתן דכר שמה הכא ולא שמעינן אלא ביאור ואכילה בטומאה. ודהדיא כתב הרמב"ם בתורו פ"ג דין ג' אפי' נטמאו הפירות טולן כשהן עבל מפרש מעשר שני בטומאה ופורחו ע"כ ובכפי"א הטתיק משמעיה ז' כלשונה אם הפרש בטומאה אינו מתורה. ואין לומר דנהי דהומרה לו הפרשה בטומאה מ"מ מעכבת הוידוי דמתיכא נפקא ליה הא. אלא שעיקר דין זה שכתב הרמב"ם שמותר להפרש לכתחלה בטומאה לא נודע לנו היכן מצא זה וגם הכ"מ לא מצא מקומו ומתוך הסברא היה נראה דאסור שהרי מעשרות ניטלין אלא מן המוקף וממילא מותר נמי מן הטהור על הטמא ואמה לא יפרש עליהן ממקום אחר בקרבה ואיך שיהיה לגון המשנה קשה דהיכא דמשמע הפרשה אלא בערמי: לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין למת. כתב הר"ב הא אפי' לחי אסור וכו' אלא קמ"ל לא מבעיא אם סך ממנו למת וכו' אלא אפי' ארון ותכריכין כו' וכ"כ הר"ש ונראה באור דהמורה שכתבה למת ע"כ משמע בדבר שבאי מותר כגון סיכה למת אסור ואם"כ אחתי לא לחתיתי ארון ותכריכין ליתי סיכה דמת ושמעינן מכ"ש דארון ותכריכין למת אסור דבמי נמי אסור. ונראה משום דקי"ל אם אוכל משות מעשר מון לאכילה ונשתיה ולסיכה יאכל כנגדו. ומפרש רש"י נפ' האיש מקדש ד' ל"ל שהכיל תבשות אחרות ומאכל המשות שביד המוכר על אלו ע"ש שאלא שהאוכל כנגדו הוי פדיון על הראשון וממילא יש לו כל דין מעשר ומתורה ג"כ עליו כמו על פדיון מעשר. והשתא קמ"ל קצת דאם נותנו לתרוך המת אינו מתורה אפי' אוכל כנגדו לא מהני והלכך אחי לאשמועי' דאם נתנו לארון ותכריכין ואוכל כנגדו אינ"ש שהם פדיון מעליא מ"מ אינו מתורה כיון שנתנו מתנה למת. ואי הוה אמי סיכה למת לא שמעי' הא דהא בסיכה מ"מ שיתלא השמן על המשות כיון שאינו בעולם אינו כר מיגול. ואפי' אם המוכר אינו לפניו הקשו הכו' שם שאינו יכול לאכל דבר שאינו בראוי אי לאו מעשה זכין לו אלא בפניו ופ"ש. ומ"ש שיעשה אחין יכול לאכל השמן הניסוך בכר לסכי קמ"ל אפי' ארון ותכריכין שנקט בדמי מעשר אי בחילוף המעשר עלמו והכי המעשר אי דמיו אם בעולם וזה אוכל כנגדן ומתחלין אפ"ה אינו יכול להתודות. ומיהו נפי' פי' רבינו מאיר שהביאו הרו' שם בקידושין דיאכל שנגה אינו אלא קנסא והמשות בשאינו בקדושתו ביד המוכר מ"ש אלא מעשר דמע

ראשונה — נפיס

לאכילה כנגדו לבולם אינו מתורה שהרי אינו פדיון מעשר. אלא דעיקר כלאה כפי' רש"י דמחלון דכל עיקר מעשו על הר"מ משום קושיא דאינו יכול לאכל דבר שאינו בראשונו ולמאי דתסקי התו' שם אין זו קושיא דזכין לאדם שלא בפניו א"ש וקבלה הוא כשאפשר לאכל לאה לא יאכל להניל את המוכר מן האיסור והוא יאכל כנגדו בקדושת מעשר. והא דקי"ל פ"ק דבכורות מ"ו דמעשר שני אינו חייב באחריותו היינו כשנאבד ואינו בעולם כגון שנפל ליס דומיא דמת פסר מתור דהתם. אבל אי איתי' בעולם מחייב לאלנו. ומתני' דהכא נמי דיקא וכדפי' לעיל. ועוד יש לפרש מתני' דקתא ארון ותכריכין שהם עורכי המת בהכרח וכשמונח מת מלוה אחין לו קוברין ואין בידו אלא מעות מעשר פשיטא שמחייב ליתנם לארון ותכריכין אבל לא לסיכה וקמ"ל מתני' שאפי' הוליאו במלוה כזו שחייבו הכתוב בה אעפ"כ אינו מתורה. ומצאתי סמך לזה בלשון הרמב"ם בספר המצות ל"ת קנ"ב וז"ל הזהירנו מהוציא דמי מעשר שני אלא באכילה ושתיה והוא אומרו לא נתתי ממנו למת כו' ואמנם זכר המת לחזוק כאילו יאמר אעפ"פ שהוא מנוה לא תוציא אלא במנון לבד וכשהוציא בשאלת הכתוב כאילו הוציאו לאמת אם אחין לו תוציא בזה עכ"ל: ולא נתתיו לאוננים אחרים. כתב תוי"ט לא ידעתי מהיכא מפיק לה ע"כ. ולמאי דפי' לעיל יש לישבו. דגבי ארון ותכריכין למת אפי' אם יאכל המשות ביד המוכר ויאכל כנגדו אינו מתורה אעפ"פ דלכתחלה בחי הוא מתורה כמו על פדיון מעשר. המת אינו כן. ומשמע ליה לאמת דמתני' שזה שהמחיר המת יותר משום שהקפיד הכתוב לאוכלו בשמחה דכתיב ביום ושמחת אתה וביתך וכדאמר בקמון שמחתי ושמחתי בו. וכשהוליאו לצורכי המת אינו בשמחה והמחיר בו אלא מהני ביה פדיון לענין טיידוי. ותיכה שמעי' בתכ"ם אם האכיל מעשר שני לאוננים אחרים אינו יכול להתודות שאינו נאכל בשמחה. ואפי' אי הבני שכתבנו לעיל אעפ"ג דלמלה הוציאו ואיכ מחויב בדבר אעפ"ה אינו מתורה. שמתני' נמי שלא נתנו לאוננים לשמורה הנראה שמחויב מדאוריתא מדכתיב ואם אכלים לא תאכל. אעפ"ה אינו מתורה ואי רבותא אפי' שהמעשר עלמו נאכל לחיים כדין כל שעיון המת הוא אינו מתורה: הבאתיו לבית הבחירה. מעשר ל"ש להביאו לבית אלא לפנים מן המחוה. ונראה לאיכורים קאי. ובמשנה נמי שמחתי ושמחתי בו מסיים בה הרמב"ם בתורו שאמר ושמחת בכל הטוב. והאי נמי בביכורים כתיב ונראה משום דהתם כתיב אתה והלוי והגר אשר בקרבך בשמחה כדקאמר שמחתי ושמחתי אבל בשעשר אמר ויאכלו

[משניות דרעים ח"ב] **כב** 23. ופ

ציונים

לא נתתי מסנו לאמת. פשי' ישמש פב. ב"ש נב. ע"ש פב:

הלופי גרסאות

הבאתיו נמשנ"ל הביאותיו. עשיתי כל"ם ל"ג. שמרתי נ"ל שמעתי. ושמרתי נמשנ"ל ושיטתי.

תוספות חדשים

משנה יב [במשנת] הא אם הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות. פי' אם הפרישו לאומר שהתחמם ממנו בטומאה בלי פדיון דעל זה קאי

ראשון לציון

משנה יב [תי"ט סד"ה] ולא נתתיו לאוננים כו' דלמת למת דוקא. כרמב"ן בפי' הטומם אחריך ומסיק שמעת לכל זה ע"ש:

הדושי מהרי"ח

משנה יב [תוי"ט ד"ה] ולא נתתיו לאוננים אחרים לא ידעתי ממאי מסיק דהא דלמא למת דוקא ע"כ. ואפשר לומר דהלא

תוספות רע"ק

משנה יב [אות כד] ברע"בד"ה לא לקחתי וכו' וכה"ג אפילו הכו'. ורש"י ז"ל

תוס' אנשי שם

לא קלקל במע"ש וי"ל מע"ש לא אפילו קלקל במע"ש וי"ל בכורים יכול להתודות אבל אם קלקל בלאו הנאים לא מחסר מסם אע"פ שקיים כל פרטי אחרי שהייתים לאחר שהמתה אינו מתודה עליהם. (הו"ש): במשנה הא אם הפרישו כו'. סרי"ל מ"ז סק' דלא אזכמן בשום דוכתא איסור הפרשה מ"ש בטומאה וסו"ל הא אם בערו בטומאה והמיה בתימה. וי"ל דאין שום קושי בענין שהרי כל האדם חייב לבער ולהתודות וכל מין בשור בטומאה אשור בין אכילה בין הדלקה או שום בשור אחר מן העולם וא"כ כיון שהפרישו בטומאה א"א לו להתבער אלא בטומאה ולכך כיון שהוא בעצמו הוא אלא אחר שנתנו לו מ"ח לא שאכלוהו בהמה אינו יכול להתודות דסברא רוחת היא דאסור להפרישו בטומאה ולא אינעריך תנא לאשמעי' כ"ל בכאן דדוקא בתרומה תניגן לה משום דשתבא להדלקה וכ"כ הר"מ בפי' בפי"ל כליכא דמעני' ואח"כ מלאתי לאן לי פ"ג דסוכה גבי הא דתנן של תרומה פטורים לא יטול וכו' ואל מע"ש כיחשבים לא יטול וכו' וקאמ' בגמ' דא"ל מעני' שמפסידה וא"ל מעני' שמכשילה וכי סיכי דלגיני גבי תרומה מהוכה פליגי מגי גבי מע"ש וכרי בסדיא דאסור לגרום מחקלה נמ"ש. (רע"ק) בשנה לבית הבחירה. הכחירה לא חקה דהא מנ"ש לא מצאה

יג כדי וכו'. [*אפילו במקום שאינו זבת חלב ודבש. לשון הפירוש שהזכרתי] וכתב הרמב"ם ז"ל וזה הדרש שהוא דורש בכאן זו הפרשה מלה במלה אין רצונו שיאמר אדם זה בשעת אוכלו. אבל יודיענו בכאן על דרך הפירוש עניינו זאת הפרשה אבל בשעת הקריאה אינו קורא אלא הפרשה בלשונה כמו שכתבתי ע"י הגבוה וזה מבואר מאד עכ"ל: **יד ישראל.** דאינו כהנים ולוים פליגי בהו ר"מ ור' יוסי בסיפא: **טון** [*העביר הודיות המעשר. פירש הר"ב לפי שעזרא קנס את הלוים. וגדחקו התוס' בפ"ב דכתובות דף כו ע"א למצוא קרא דמוכח מינה דעזרא קנס את הלוים ומפני כן נדחקו לפרש הכתוב בעזרא (נחמיה י) והיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר הלוים דהכי קאמר כשיבואו הלוים לחלוק בבית הגרנות יבואו הכהנים עמהם. וכו"ע דכתבתי לעיל במ"ע. אבל לראב"ע דכתר קנסא דוקא לכהן לא משמע מהאי קרא דל"ל עם הלוים דקאמר קרא היינו לקבל מהם מעשר ראשון משלהם דהא מבלהם לא קנסם עזרא כדמוכח בפ' הזרוע [דף קלא:]. וי"ל לראב"ע לא נמנעו הלוים מכל וכל מלילך לבית הגרנות לחלוק במעשר כדאמר בסמוך דלמא אקרי מעשר על מה שלוה יכול להחזיר: **יד** מבאן אמרו. מדכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו: יש להם ערי מגרש. ויכולים להחזיר על המעשרות שמביאין ממגרש הערים שלהן. והלכה כר"י: **טון** יוחנן כ"ג. שמש בכהונה גדולה אחר שמשון הצדיק: העביר הודיות המעשר. לפי שעזרא קנס את הלוים שלא יתנו להם מעשר כשעלה מן הגולה ובני לוי לא עלו עמו ולוה שיתנו המעשר לכהנים. ויוחנן כהן גדול בטל הוידוי כיון שאינו

יג השקיפה ממעון קדשך מן השמים. עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו. השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל בבנים ובבנות ע"ב) **ואת האדמה אשר נתתה לנו בטל ובמטר. ובולדות בהמה. כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש. כדי שתתן טעם בפירות: יד** מבאן אמרו ע"ג) **ישראל וממזרים מתודים אבל לא גרים. ולא עבדים משוחררים. ר' מאיר אומר אף לא כהנים ולוים שלא נטלו חלק בארץ. ר' יוסי אומר יש להם ערי מגרש** עד) **: טון יוחנן כהן גדול** עה) **העביר הודיות המעשר** עו)**.**

ח"ב. יג ובבנות נל"ג וד"ל ובנות וכ"ה נמצ"ג. בטל ובמטר בירושלמי בטל וברוחות ובמטר. שתתן בירושלמי שיתן. יד ישראל בירושלמי שישראל. וממזרים נל"ג וד"ל ממזרים. כהנים ולוים בירושלמי לכהנים וללוים. טון יוחנן בירושלמי הכל מצנע ח' עם הקודמת ואין בפרק זה רק י"ג מצנעות. הודיות נל"ל ודל"ו הודיות וכ"ה נמצ"ג וכ"ה נמצ"ב ד"ל.

יג בכולדת חיר"ק כמו ושמח את אשתו אשר לקח: **יג** השקיפה ממעון קדשך. בירושל' אמרי' אמר רב הונא בר אחא בשם ר' אלכסנדרי בא וראה כמה גדול כחן של עושי מצות שכל השקפה שבתורה אדירה וישקף על פני סדום ועמורה וגו' וירא והנה עלה קיטור הארץ וגו' וכתיב וישקף אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן וגו' וזה בלשון ברכה. עוד גרסי' בירושל' א"ר הילא כעם הוא לפני המקום מי שהוא אומר עשיתי והוא לא עשה מעתה מי שהוא מפרים מהודה מי שאינו מפרים לא יהודה ומשמי בהדא דתני עד השקיפה היו אומרים קול נמוך מכאן ואילך היו אומרים קול גבוה: עשינו מה שגזרת עלינו. והיינו דכתיב השקיפה הביטה משמים וברך אותנו:ג ברוב ספרים מה שהבטחתנו וברך את עמך וכו'. והשאר ממחק מספרו של ה"ר יהוסף ז"ל: כדי שתתן טעם בפירות. וה"ק ברך את האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ותהא ארץ זבת חלב ודבש הרש"ם ז"ל. ובתוספתא דמעשר שני זבת חלב ודבש מלמד שהמעשרות מתנין טעם ריח שומן ולבן בפירות. וז"ל הרמב"ם ז"ל שתתן טעם בפירות עניינו שיהיו שמנות וטובות הטעם על כלן: **יד** מבאן אמרו ישראל וממזרים. כל"ע: ר' יוסי אומר יש להם ערי מגרש. פי' ר"ע ז"ל ויסולין להתודות על המעשרות שמביאים ממגרש הערים שלהן. הקשה הר"ם ז"ל למה לא יתודו אפי' על מה שמביאים מערים אחרים שקנו כמו ישראל שמכר אחוזתו וקנה קרקע אחר שמתודה והר"ם ז"ל לא כתב זה ע"כ. ונראה לת"ק דמתני' ר' יוסי הוא וטעמא דר"מ ור' יוסי מפ' בירושל' דר"מ אזיל לטעמיה דאמר בס"פ שני דמסכת מכות לא היו מעלין לגויים שכר ישראל הבא לדור אצלן או רוצה שלריך לדור שם דהא כתיב ונתנה לא יהיה לו בקרב אחיו ור' יוסי ס"ל כר' יהודה דפליג התם אר"מ ואמר דמעלין להם שכר לבית דירה ניתנו והלכך נמי סבר הכא דמתודין: **טון** יוחנן כהן גדול. זהו ששימש שמנים שנה בכהונה גדולה ולבסוף נעשה לדוקי וחשמוני היה כך מצאתי כתוב. ודע כי לפי זה יש טעות בהוספתא דפי"ג דסוטה שכתוב שם אמר להם ריב"ז וכי יש שיהא וכו'. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בדפ"ע דהלכות מעשר יוחנן כהן גדול שהיה אחר שמעון הצדיק. וכתב שם בכסף משנה שנה אתא לאפוקי שלא נאמר אותו יוחנן כ"ג שמשש בכהונה גדולה שמנים שנה ולבסוף נעשה לדוקי ע"כ. ובהקדמת הרמב"ם ז"ל לסדר זה בפ' שני כתב בפירוש יוחנן כהן גדול הוא יוחנן בן מתתיהו ע"כ ויש לומרים שהוא ימי המלך המוזכר בקדושין פ' האומר שהרג חכמי ישראל וכדאיתא בפ' תפלת השחר דף כ"ט ותרי ימלי כהן גדול הוו. וז"ל הריטב"א ז"ל בפ' האומר דקדושין דף פ"א ע"ב מדקא בו מיטות פי' וזו היא מיטות שהיה לו בסוף דימלי זה הוא האומר בברכות שהוא יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה ארבעים שנה ולבסוף נעשה לדוקי ומבני החשמוני היה ואין ימלי זה ההוא שבפ' הבא על יבמתו דאמרי' תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת ביתוס לימלי מלכא עד דאוקמיה ליהוסף בן גמלא בכהני רברבי שאינו היה זה שהוא

מלאכת שלמה

ויהיב

יד ישראל וממזרים. כל"ע: ר' יוסי אומר יש להם ערי מגרש. פי' ר"ע ז"ל ויסולין להתודות על המעשרות שמביאים ממגרש הערים שלהן. הקשה הר"ם ז"ל למה לא יתודו אפי' על מה שמביאים מערים אחרים שקנו כמו ישראל שמכר אחוזתו וקנה קרקע אחר שמתודה והר"ם ז"ל לא כתב זה ע"כ. ונראה לת"ק

ציונים

יג כאשר נשבעת. מו"ל שם ספ"ו: יד ישראל וממזרים. שם פי"ג: יש להם ערי מגרש. שם: טון יוחנן כה"ג. נגעים מז פופס מז. : העביר. מו"ל שם פי"ג. טול ע"ל פיטון שלא:

תוספות חדשים

קאי אלוה לא בערתי ממנו בטמא כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהמ"ש אבל א"א לומר שהפרים המעשר מעגל שהוא עומא הא הרמב"ם פי' שם דמבל שנטמא חייב להפרים מעשר ופוזיהו והמיסני שהרמב"ם הפסיק המשנה כלשונה ולא פי' כל"ל כדרכו:

ראשון לציון

משנה טו [חוי"מ ד"ה] העביר הודיות כו' ומפני כן נדחקו לפרש כו' והיה הכהן בן אהרן עם הלוים (במעשר) הלוים כו' ל"ל בעשר הלוים כו' וכן הפסקי בתוספות:

חדושי מהרי"ח

דהלא הרע"ב כתב לא מבעי' כו' דכתב ממנו כו' וא"כ לפי האמת קשה למה באמת כתבה התורה תיבת ממנו. אלא ולא נתתי ממנו על שניהם ולא נתתי ממנו דהיינו לאוננים אחרים וגם לא נתתי לשת וק"ל:

תוספות רע"ק

ו"ל ביבמות (דף ע"ר ע"א) פי' דמיירי בס"ש שנטמא דקאי אדליל מיניה לא בערתי ממנו בטמא ומהא דכתיב ולא נתתי ממנו כלומר מעשר טמא ובבח"ג כיון שנטמא מותר לחללו וליקח ממנו חלוק ולמת אסור עיי"ש ועי' מ"ש בגליון רש"ב דטבלתין:

תוס' אנשי שם

הנאה רק בירושלים ומפשר לרמוז דבעי דוקא בפני הבית הא"כ אינו נאכל כמ"ש הרמב"ם פ"ב ושוד שהודוי ל"ל בנטמ"ק ולדעת הראב"ד פי"א אפילו בדיעבד. (ס"ל): **יד** במשנה וממזרים. ל"ל דתני ממזר מבוס דכתיב ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגוריך וזרעי' זרע המיוחס אחריך וסד"א דהייט דוקא זרע כשר קמ"ל דכיון דממזר מוקדי בס לכל דבר וכדתנן בפ"ב דיבמות מני אמר אשר נתת לנו. (רמ"ז): במשנה ולא עבדים. מספקא לי אם הנשים מחודות אף דאין יכולים לומר אשר נתת לנו וכדתנן בני בכורים פ"א מ"ה דשמא יש לאלה בין נתת לי לנתת לנו דהו"ל כפין מ"ש הפוסקים והבינאם הבי' באו"ח סי' תקס"ו דיכולות הנשים לברך על מ"ש נשים"ג קדשנו וצו כיון שהאנשים

לאמר

יכין תפארת ישראל יכין

בפיס יפות ושמחה: עב) אע"ג דסתם ברכה היינו במזון וכדקאמרי' יברכך ד' במזון הבא את את קדרים מדהוה סני בשיאמר וברך את עמך ישראל אלא ש"מ דאת ב' לשון עם הוא וה"ק וברך את עמך עם ישראל דהייטו עם ישראל קדושים דהיינו בבנים ובבנות: עג) מדכתיב

משנה

ומו לא: **יג** וברך את עמך בבנים ובבנות. היינו כדכתיב במקום אחר בזרוע פרי בטנך. ואת האדמה בטל ובמטר כדכתיב ונתתי מטר ארצכם. ובולדות בהמה דכתיב בברכה ופרי בהמתך שגר אלפיך וגו'. וכדי שתתן טעם בפירות. בזכות המעשרות כדתנן בפ' בתרא דסוטה המעשרות נעלו את שומן הלבן: **יד אבל** לא גרים. לתתי דפסק הר"ב בפ"ק דביכורים מ"ד דאין הלכה כאותה משנה אלא שגר מביא וקורא שהכרחם הוא אב לגרים וכו' פ"ם וכ"כ הרמב"ם שם. וא"כ משנה דהכא נמי אינה אלכה דחד מעמא הוא וא"ע שלא כתבו כאן כלום. ולא עוד אלא שהרמב"ם בתחלתו סוף הל' מעשר שני הפתיק מתני' דהכא שהגר אינו מתודה ובפ"ד מהל' בכורים פסק שגר מביא וקורא. וע"ש במשנה למלך שעמד בזה. ומי' בפי' הרא"ש שם במס' ביכורים שהאריך וגם המו בב"ב ד' פ"א הארכו בזה: **ולא** עבדים. ונראה דכל הני נמי דתניא פ"ק דביכורים מ"ה אפוטרופוס ושליח ואשה ומומסים ומגדמוניטם מביאין ואין קורין שאין יכולין לומר אשר נתת לי. ס"ג מה"ע נופיה אין מתודין. וא"ל

ראשונה

דהכא שאין אדמתם. וכן פלוגתא דהכא בכהנים ולוים שייך נמי התם ולא תני לה התם דשאין אדמה. והרמב"ם העתיק ג"כ התנאות כלשונם הכא והתם. מלבד דין כהנים ולוים כתבם הכא והתם וא"ע: **שאין** להם חלק בארץ. ואין יכול לומר אשר נתת. וה"ה שאין יכולין לומר אשר נשבעת לאבותינו. ובמקצת ביכורים מביאה וגם מילק עוד אם אמר מיארבאל: יש להם ערי מגרש. ומעמא דר"מ שאין אלו נתלה שנתן להם המקום אלא טוב לבני ישראל ליתן להם משלהם כדכתיב בפ' ואלה מסעי ע את ד"ו ונתנו ללוים ערים לשבת ומגרש וגו'. ומיהו בפ"ק דביכורים מ"ד מייתי הר"ב והרא"ש מן התוספתא כל הבנים מביאין ולא קורין ובני קני מותן משה מביאין וקורין שבטלו חלק בארץ דכתיב לכה אתה והענגו לך ונתנו להם דוגמה של ירמיה ע"כ משמע שאע"פ שמשל ישראל בטלו תשיב יש להם חלק. ואפשר דהיינו דר' יוסי ולא כר"מ: **טון העביר** הודיות המעשר. פי' הר"ב שלא יכול לומר וגם נתתיו לבני ע"כ אפ"ג לאשכנן בכמה דוכתי דלכהנים מיקרו לוים הכא כתיב וגם מעשר מון

מעשר

מעשר על מה שלוה יכול להתודות: **יד** מבאן אמרו. מדכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו: יש להם ערי מגרש. ויכולים להתודות על המעשרות שמביאין ממגרש הערים שלהן. והלכה כר"י: **טון** יוחנן כ"ג. שמש בכהונה גדולה אחר שמשון הצדיק: העביר הודיות המעשר. לפי שעזרא קנס את הלוים שלא יתנו להם מעשר כשעלה מן הגולה ובני לוי לא עלו עמו ולוה שיתנו המעשר לכהנים. ויוחנן כהן גדול בטל הוידוי כיון שאינו

שאינו יכול לומר וגם נתתיו ללוי: בטל את המעורבים. שהיו הלוים אומרים בכל יום על הדוכן עורה למה תישן ה' (תהלים מד כ"ד) להסוכי ים שיהא לפני המקום. עמד ובטלן: את הנוקפים. שהיו משרטין לעגל של קרבן בין קרניו כדי שיפול לו דם בעינו כדי שלא ירלאה ויהי' נוח לכפתו ולשחטו. ועמד הוא ובטלו. שברלאה כבש"מ והתקין להם טבעו' בקרקע להכנים לוחר הבהמה לחוכה. נוקפים מכין ודוגמתו אין אדם נוקף אלבעו מלמטה (חולין דף ז): היה פטיש מכה בירושלים. תרשי נחושת וברזל היו מכין בפטיש לעשות מלאכת האבד שהיא מותרת במועד. ועמד הוא ובטלם משום דאוושא מלתא טובא ואיכא זלזול מועד:

ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי. שהוא אמר לבני דורו כשם שתרומה גדולה עון מיתה כך תרומת מעשר וטבל עון מיתה. ותקן שיוציאו מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני בלבד ולא יוציאו ממנו מעשר ראשון ולא מעשר עני. שיכולים לומר ללוי אם בעני הבית ראיה שהוא טבל וטול. ומחקנה זו ואילך הלוקח פירות מן השוק לא היה שואל אם הם מתוקנים אם לאו אלא מיד מפרישים מהן תרומת מעשר ומעשר שני ואוכל את השאר. שכל הלוקח פירות מעם הארץ הם בחזקת דמאי: סליק מסכת מעשר שני

*) גד"ו אמר וכי

אף הוא בטל את המעורדים (יז) ואת הנוקפים (יח). ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלים (יט). ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי (כ):

ח"ג. ועד נד"ם עד וכ"ם נירוח' ונכוטה. פטיש מכה נד"ם מכה פטיש.

סליק מסכת מעשר שני

דזה היה מקמי דקנסינהו עזרא אך קראי לא מוכחי הכי עכ"ל. עוד כתבו שם אליבא דמ"ד דקנסא לענייס הוא עיין שם כי אין להאריך כאן בזה. וכן גם עיין בפ"ט דיבמות דף פו ע"ב בתוספות בסד"ה מ"ם וכו' שכתבו אליבא דראב"ע דס"ל דמדין תורה מעשר ראשון אף לכהן דקנסינהו לוים לגמרי ומשום הכי העביר הוידוי ע"ש. ועיין מה שכתבתי בפ"ד דקדושין במ"א בד"ה לוים וכו'): בטל את המעורדים. כתב הר"ב שאמר להם וכי ים שיהא לפני המקום גמרא סוטה דף מז ומסיימין בה והלא כבר נאמר (תהלים קכא) הנה לא יעוס ולא יישן שומר ישראל. אלא כל זמן שישראל ערוין בלער ועובדי כוכבים בשלוה לכך נאמר (שם מד) עורה למה תישן ה' עד כאן. וכתב הרמב"ם והם היו אומרים זה הפסוק כאילו היו מדברים עם הם יתב' והיו מוציאים אלו בזה הפסוק וזה מה שאינו ראוי לעשות ומומר כלפי הש"י ע"כ: ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. [*שיהא הלשון מעשה שכתוב בירושלמי עד תחלת ימיו. רבי חסידא שאל לרבי חזקיה לא מיסתברא עד סוף ימיו א"ל אף אנא סבר כן ע"כ והטעם שסותר [שאומר כנ"ל] מסתברא סוף ימיו. נראה לי שאם היה טועם המשנה בשיהא הלשון להודיע שהיה זה תחלת ימיו. אם כן הוי ליה להקדים מעשה זה קודם לכולן] ועיין בסוף פ"ק דמועד קטן: ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי. לפי שעד ימיו היו שואלין אם הוא מעושר אם לא. ומי שמדקדק על עצמו היה מניחו ולא היה לוקחו מפני שהיה צריך להוציא ממנו המעשרות. והוא תיקן שלא יוציאו וכו' כמו שכתב הר"ב ועמ"ש ברש פ"ז דברכות בשם התוספות. ועמ"ש ברש דמאי. ושם בפ"ד מ"ג: סליק מסכת מעשר שני

מלאכת שלמה

*) בפסוק ואמרתם כי מציות הלוים לא נתנה ויברכו כו'

בלער ועובדי כוכבים בשלוה לכך נאמר עורה למה תישן ה' וכן הוא אומר ובהמרותם תלן עיני. ואת הנוקפין כדתניא שהיו חובטין אותן במקלות להפילו לארץ ונוקפים לשון הכנה. ה"ר שמשון ז"ל: עד ימיו. עד תחלת ימיו ובמסכת משקין דף י"א מייתי לה ומאי דקשה אמתני' מהיא דהגיר והאמר כתבתיו שם ס"פ ראשון: ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי. ר' אמר וכי יש שהעמיד זונות ופי' הר"ש שיריי"ו ז"ל כדתנן באבות דעד הגל הזקן טולנו

זונות

יכין — תפארת ישראל — יכין

בשרש מאמר זה והוא זלזול כבוד שמים: עה) שהיו משרטין לקרבן בין קרניו שירד הדם בעינו ויהא טוח לכפותו ובטלו מדמחזי כמוס. וי"א מחשש ניקב קרום של מוח: עט) חורשי נחושת וברזל הכו בפטיש בחוה"מ במלאכת דבר האבוד ואפ"ה בטלם מדאוא' מלתא טובא איכא זלזול מועד: פ) דעד ימיו

משנה ראשונה

ממה שנתן לכהן כדלעיל ומ"מ לא מתייאב דלמא וגם קאי אמתני נתיות ולעולם שמיהן לכהן. אלא היינו טעמא דס"ל כר"ע בפ' יש מותרות ד' פ"ו דגבי מעשר לא מצינו אמרת לכהן דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום ילא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות. ומדברי התו' שם משמע דאפי' לראב"ע דפליג בשא אדר"ע. אפ"ה כל שעוקר הנתיה מלוי לגמרי לא קייש כמצותו: ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. פליגי בירושלמי איכא מ"ד עד תחלת ימיו ומסיק מסתברא עד סוף ימיו ואם לא כתוי' ש. ולריך באור מאי ס"מ בזה. ואמאי מסתבר עד סוף ימיו. ונראה דתרוייהו קשיא לן ליישבא דמתני' ואתו לתרוצי מתני'. ומ"ד עד תחלת ימיו דקשיא ליה למאי דייק למתני' בירושלים ומה לי ירושלים ומה לי שאר מקומות לכך דקדק שעד שלא נעשה כ"ג ולא היה כגול לבא למקדש אלא היה כגול בעיר ככל האדם ולייטו דקאמר בירושלים בעוד שהיה בירושלים ולא במקדש. אבל מ"ד בסוף ימיו סבר אדרבה איפכא דיקא מתני' דקתני עד ימיו היה פטיש מכה. ואמאי לא תני שבטל הכאת הפטיש כלומר' דרישא. אלא אתי למימר שאף בתחלת ימיו עדיין היה הפטיש מכה וזה מסתבר מדאני בלומר' והא דתני בירושלים משום דהגיהו דרישא הוידוי

ויהיב. כל שכן בימי עזרא שעדיין לא פשט הקנס שהיו הולכים בבית הגרנות ולכך נאמר שילכו הכהנים עם הלוים. והר"ר יוסף פי' מדכתיב במלאכי [ג] הביאו את כל המעשר אל בית האוצר דבית האוצר היה לשכה שתיקן עזרא להניח שם תרומות כהנים כדכתיב בעזרא (נחמיה י). וכיון שאומר להביא שם המעשר א"כ של כהנים הוא דקי"ל [בפ"ק דמגילה] [דף פו] דמלאכי זה עזרא. והר"ר אלחנן הקשה דבסוף עזרא משמע שהמעשר היה ללוים דכתיב (שם יג) *) ואחרע כי מתנת הלוים לא נתנה להם ויברחו איש לשדהו הלוים והמשוררים וגו' משמע שהלוים ומשוררים היו חולקים ולריך לומר דזה היה מקמי דקנסינהו עזרא אך קראי לא מוכחי הכי עכ"ל. עוד כתבו שם אליבא דמ"ד דקנסא לענייס הוא עיין שם כי אין להאריך כאן בזה. וכן גם עיין בפ"ט דיבמות דף פו ע"ב בתוספות בסד"ה מ"ם וכו' שכתבו אליבא דראב"ע דס"ל דמדין תורה מעשר ראשון אף לכהן דקנסינהו לוים לגמרי ומשום הכי העביר הוידוי ע"ש. ועיין מה שכתבתי בפ"ד דקדושין במ"א בד"ה לוים וכו'): בטל את המעורדים. כתב הר"ב שאמר להם וכי ים שיהא לפני המקום גמרא סוטה דף מז ומסיימין בה והלא כבר נאמר (תהלים קכא) הנה לא יעוס ולא יישן שומר ישראל. אלא כל זמן שישראל ערוין בלער ועובדי כוכבים בשלוה לכך נאמר (שם מד) עורה למה תישן ה' עד כאן. וכתב הרמב"ם והם היו אומרים זה הפסוק כאילו היו מדברים עם הם יתב' והיו מוציאים אלו בזה הפסוק וזה מה שאינו ראוי לעשות ומומר כלפי הש"י ע"כ: ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלים. [*שיהא הלשון מעשה שכתוב בירושלמי עד תחלת ימיו. רבי חסידא שאל לרבי חזקיה לא מיסתברא עד סוף ימיו א"ל אף אנא סבר כן ע"כ והטעם שסותר [שאומר כנ"ל] מסתברא סוף ימיו. נראה לי שאם היה טועם המשנה בשיהא הלשון להודיע שהיה זה תחלת ימיו. אם כן הוי ליה להקדים מעשה זה קודם לכולן] ועיין בסוף פ"ק דמועד קטן: ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי. לפי שעד ימיו היו שואלין אם הוא מעושר אם לא. ומי שמדקדק על עצמו היה מניחו ולא היה לוקחו מפני שהיה צריך להוציא ממנו המעשרות. והוא תיקן שלא יוציאו וכו' כמו שכתב הר"ב ועמ"ש ברש פ"ז דברכות בשם התוספות. ועמ"ש ברש דמאי. ושם בפ"ד מ"ג: סליק מסכת מעשר שני

ציונים

ושר ישרו. מ"ק יא. מ"ש שם:

תוספות חדשים

משנה טו [הוי"מ סד"ח] בטל כו' ולומר כלפי הש"י עכ"ל. וז"ל המהרש"א בחידושי אגדות במסכת סוטה פ' שגלה עמוסה וקשה דא"כ בני קרח מיסתו זה המזמור בתהלים היאך אמרו וכי ים שיהא כו' וי"ל דזה

חדושי מהרי"ח

משנה טו [ברע"ב ד"ח] ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי שהוא אמר לבני דורו כשם שתרומה גדולה כו' עכ"ל. נ"ל מלשון הר"ב שבתחילה לא היו ע"ה מעשרין כלל ואז היה צריך הלוקח לחפרוש כל המעשרות ולא רצו ליקח כלל כמ"ש תוי"ט ז"ל אבל כשהוא אמר לבני דורו כשם שתרומה

תוס' אנשי שם

גלמוו וכ"ם במעשרות שהאשים חייבות דיטולות לומר אשר מתת לו דר"ל לגלגות ומראל ועי' בכטרים פ"ח מ"ד מש"ם. (רמ"ז): טון תי"ט ד"ה העביר כו' ומש"ם העביר הודוי. כיון דנגמוו לתנו לף לוים כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם כמשקיעין אותו מלוים לאת כולו לכהנים אין זה כמאמרו. (נ' התוס' שם וכ"כ הר"ש): בר"ב ד"ה העביר כו' שאינו יכול לומר כו'. ואין להקשות מהא דכתבתי שהאשים דאפי' בשביל מע"ש לבד אז בטוים לבד מתודים דהא קיי"ל דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו ואיכא דאף אם היה הוגה ליתן ללוי לא היה יכול מתקנת עזרא שאינו ראוי מיקרי ומש"ה מעכב הוידוי. (הו"מ):

בר"ב ד"ה את הנוקפים כו' עוקפין מכין כו'. מפירש"י בסוטה מאמע אלעזר ר"י אמר שמואל שהיו משרטין לעגל והחשש משום בעל מום כמ"ש הר"ב מפ' עוקפין מל' כריתה כמו ונקף שבבי היער ובמתניתא תני שהיו חובטין אותו במקלות לאחיל לארץ כדרך שעושין לפני ע"ז א"ל עד מתי אתם מאחיזין ערופת מזבח שמא ניקב קרום של מוח לפי' זה כדי ניקוף מל' חבטה וכאלה כמו אין אדם עוקף ע"ש ורא"מ בפי' כ' בסר"ב: בתשנה לשאול. פי' המפרשים דחוק וכ"ל דעד ימיו כ"א שלקח תבואה ממ"ש היה צריך שאלת חכם אין יתגנב בהפרשה אבל הוא תיקן תקנה קטנה ודרשה ברבים ומעתה עודע לכל דינו בברעיו. (רמ"ש)

זונות הוו הרלשונים הם הסימים והשניים היו אבות ב"ל והיה יכולת ביד ב"ל לחסם ולבדוק בגרכי עבור ע"כ. עוד בירוש' אמר ריב"ע ברלשונה היה מעשר מתחלק לשנים חלקים שנים למכירי כהונה ולוים ושנים לאוצר פי' כדכתיב הביאו את המעשר אל בית האוצר ופי' ר"ל שלמה שיריני"ו ז"ל שהיו גומזים אותו שם שאם יבואו האוויים שיהא להם על מה לסמוך ושניים לעניים ולחברים שהיו בירושלים מ"ר יוסי ב"ר בון מאן דהוה סליק למידן בירושלים עד הנא לינגן הוה יהיב מן דידיה מכאן ולהיך משל אוצר משבא מעזר בן פוערה ויהודה בן פחירה והיו מעלין אותן המעשרות בזרוע ולא היו מניחין העלים ליכנס לאוצר וגמנטו העם ברלשונם זה מלהביא את המעשר עוד אל בית האוצר ועוברים על דברי הנביא והיה ספק בידו של יוחנן למחות ולא מיחה. והעביר הודיית המעשר זו לגמלי והוו להו" שתים רעות. את המעוררין ואת המוקפין לשבת. עד ימיו היה פטים מכה מסתברא על סוף ימיו דלא תהנא ימיו ליתני נמי לף הוא בטל פטים מכה וכו' אלא דכל ימיו היה מכה הוא דתנן והא נמי לגבאי. ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי לשבת. וכתוב בערוך ואם תאמר ריוודו אמאר מעשרות כל שאין מתודין על מעשר ראשון שוב אין מתודין על שאר מעשרות לפיכך בטל הודוי ע"כ:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת מעשר שני. ובעה"י שומע תפלה נתחיל מסכת חלה:

יכין תפארת ישראל יכין

ימיו שאלו אם המוכר נאמן אם לאו והמדקדק במעשיו לא נקח מאיש נאמן דהיה צריך להפרים כל המעשרות ועמד הוא ותיקן שלא יעשרו דמאי רק המ"ע ומע"ש ושאר מעשרות מפרישין לעצמו כמ"ש רים דמאי. והנה צריך ליתן טעם בד' לשונות מתהלפות דנקט תנא בד' תקנות של יוחנן כהן גדול דהיינו העביר ביטל עד ימיו וביטל. וג"ל דבוודוי נקט העביר משום דתקנת עזרא למקנס הלוים לא היה אלא בדורו דוכי משום שלא עלו הם לקנסיהו לדורי דורות [ויש לתלק טובא מקנס בינא סוכה] אלא קנס זוטא קיים גם לדור אחרון שגם אז יהיה הולה ברצון הנוהן למי שירצה יתן המעשר לכהן או ללוי. וכן כ' גם רכ"מ [מעשרות פ"א ה"ד]. ולפ"ז מי שבדורו של יוחנן היה נוהן ללוי היה יכול שפיר להתוודות לכהי נקט העביר ר"ל שלא יהיה הדבר חובה על כל אם ישראל. מה שאינו כן בעוברין וטוקפין נקט לשון ביטול מדבטלן לגמרי. מיהו דווקא בהך תרתי שהיה דבר קבוע. וודוי בכל שנת ג' ועוברין וטוקפין כל יום ויום בביהמ"ק. שייך שפיר בהו לשון העביר או ביטל אבל פטים מכה לא היה רק בעת הצורך לא שייך לומר גביה העביר או ביטל וגם לא היה שייך לומר בהו בימיו לא היה פטים מכה דגם מקודם לפעמים לא היה פטים מכה דהיינו בעת שלא היה צורך. אלא קאמר שעד ימיו היה פטים מכה לפעמים ובימיו לא היה מכה כלל. מבא"כ דדמאי קאמר שפיר התקנה שתיקן שלא יהא צריך לשאול דאילו הוה קאמר דעד ימיו היה צריך לשאול אכתי לא הוה ידעינן מה תיקן הוא:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ה

פרק ה משנה א בשנת השמטה שרגל כל אדם מצוי בגינות צריך לציין אילני פירות שמנטע רבעי. סביבו בגושי אדמה. לסימן שפירותיו כמע"ש להעלותן או להעלות פדיונן לירושלים. ואילני פירי ערלה צריך לציינן בחרסית כתושה. לסימן שפירותיו אסורים לגמרי בהנאה. וא"צ להטריח לתלשן ולבערן מהשלם. ואם יש שם קבר יסייד סביבו בסיד שנטמה יפה במים. כדי שיזהרו הטהורים מלילך שם. מיהו ברבעי נזהרים הצנועין לחגיר מצות כשווי הפירות. ואומרים כשילקטו הפירות יהיו מחוללין על מצות הללו:

משנה ב בזמן שבהמק"ק כל ענבי נטע רבעי שגדלו תוך מהלך יום סביב לירושלים תקנו ב"ד שאסור לפדותן. רק יעלו הענבים עצבן לירושלים. לבבור העיר. אבל שאר פירות פודה אפילו סמוך לחומה. ובזה"ז הכל נפדה בשווי חצי פרוטה. ושותק ומטיל לנהר:

משנה ג הפודה נטע רבעי שלו מוסיף חומש. וצריך לבערו בזמן ביעור. הכל כמע"ש בכל דיניו ואין בו לקט שכחה ופאה פרט ושוללות. אלא כולו לבעלים. דממון גבוה הוא:

משנה ד הפודה נטע רבעי אין צריך להמתין מלפדותו עד אחר שחטריה בו ולקטו. אלא בעודן במחובר מביא נ' בנ"א הבקיאין בשומא ומל ריקן. והם ישומו כמה סלים מלאים מפירות אלו יתנו בעד סלע. על מנת שיוציא הפודה שכר שמירה ועידור ולקיטה והבאה לביתו. ואח"כ יתלוש הפירות. ויודדן בסל החדא. וכפי ששמו אלו הנ' יתן לפדיון ומוסיף חומש מלבד:

משנה ה בשביעית דאסור לשמרו לא יגבה שכר לקיטה. רק ישומו לאחר לקיטה. כמה שווין בלי שום נכוי. ורק בהפקירו בעלים השדה. לא יגבה שכר שמירה רק שכר לקיטה יגבה. בין שפודה נטע רבעי שלו. או שפודהו אחר שניתן לו במתנה. צריך להוסיף חומש בפדיונו. אבל אסור ליתנו במתנה רק כשהוא עדיין סמדר. דהיינו כשאין הגרגר גדול כפול הלבן. הכל כמע"ש:

משנה ו במנחה בערב פסח של שנת ד' וז' בשמיטה צריך לבער כל המעשרות שלו. דהיינו שנותן התרומה ותרומ"ע מתבואותיו לכהן. ומע"ר ללוי **ומעשר עני לעני.** מע"ש ונטע רבעי שלו. אם הוא בירושלים מפריש לעצמו **כשישר שיכול לאכול** עד מנחה של אחרון של פסח. **והשאר** שותקו ומטיל לים. **ואם הוא חוץ** לירושלים. שותקן הכל ומטיל לים. וכ"כ בכורים שיש לו בין **בירושלים או חוץ** לירושלים. שותקן ומטיל לים. מיהו מע"ש ונטע רבעי שנתבשלו א"צ לבערן. מדאין ממשתן בעין. שחרי לכה"פ נתערבו במים כשבשלו:

משנה ז פירות מע"ש ורבעי בזה"ז. כשהגיע זמן הבער שותק. או פורן בפרוטה ושותקן. ומטיל זה או זה לים:

משנה ח פירות שלא הגיעו לשנת המעשרות (כפ"ק דמעשרות) א"צ ללקטן ולבערן:

משנה ט אם הגיע זמן הבער ופירותיו רחוקים ממנו. מוכה מתנות הנ"ל אנ"ק לכהן וללוי ולעני. או למי שוכה עבורן (אבל בכורים ומע"ש ונט"ר יבער בשיבא לביתו). ואח"כ יתוודה:

משנה י במנחה ביו"ט האחרון היה מתודה. ואומר הפרשה כמו שכתובה בתורה. או בכל לשון בערתי הקדש וגו'. ואין רשאי להתוודות אם לא שנתן תרומה ותרו"מ לכהן. ומעש"ר ללוי. ומ"ע ולקט שכחה ופאה לעניים. וחלה לכהן. ומע"ש ורבעי כבר ביער מהעולם. מיהו תרומה ולקט ושכחה ופאה אף שלא נתנו אינן מעכבין בדיעבד:

משנה יא וכ"כ אם הקדים מע"ש לראשון. אסור להתוודות. וכ"כ בהפריש כל א' מהנ"ל ממין על שאינ"מ. או מהלוש על מחובר או איפכא. או מחדש על ישן או איפכא. אסור להתוודות. רק אע"ג דצריך לברך כשמפריש תרו"מ. אעפ"כ מדברכות דרבנן. אינן מעכבות. ולפיכך גם אם לא בירך יתוודה:

משנה יב וכ"כ כשאוכל מע"ש ונטע רבעי באונינות. אפילו באונינות דרבנן.

משנה יג אחר הוידוי אומר השקיפה וגו'. וצריך שיכוין בזה שמתפלל להקב"ה שיברך ישראל בבנים ובבנות. ויברך אדמת א"י בטל ובמטר. וולדות בהמה. ובטעם טוב בפירותיה:

משנה יד מוידוי זו מוכח. דרק ישראל בהנים ולוים. ואפילו ממזרים שלהן מתודים. מדכולם נטלו חלק בא"י מאבותיהן. אבל נרים ועבדים משוחררים: אף שיש להן קרקע שקנו. לא נחלו מאבותיהם ולהכי לא יתוודו:

משנה טו יוחנן כה"ג ביטל הודיית המעשר. מדנקנטו הלוים לבלי ליתן להם מעשר. והיאך יאמרו בודוי נתתיו ללוי. ואע"ג דגם כהנים נקראו לוים (כיבמות פ"ו ב') אפ"ה בודוי צריך שיהיה כבזמן משרע"ה. וגם ביטל לומר בביהמ"ק בשיר בקול המולה עורה למה תישן וגו'. וגם ביטל מלהוציא שור הקרבן במצחו כדי להכניע גאוותו כדי שיהו נוה לשחוט. ועוד ביטל שחרשי נחשת וברזל לא ינקשו בפטישן בחומה"מ. וגם תקן שהקונה מע"ח טבל. לא יפריש רק תרו"מ לכהן. וגם מע"ש להעלות לירושלים. אבל שאר המעשרות יפריש ויקיימן לעצמו:

חדושי מהרי"ח

שתרומה כו' אז היו רוב עמי הארץ מעשרין ולכן תיקן שא"צ להפריש רק תרומת מעשר ומעשר שני ותו לא שהולך אחר הרוב ואף שאפשר שלא הפרישו רוב ע"ה רק ת"מ ומעשר שני רק שבתחילה לא היו מפרישין כלל אזי לא היו מפרישין אבל אח"כ חוצרך ע"ה להפריש מעשר כדי להפריש מעשר ת"מ אזי מסתמא רוב ע"ה נתנו המעשר ג"כ והי"ק:

נשלמה מסכת מעשר שני

כתב הרמב"ם סידר אחר מסכת מעשר שני . מסכת חלה . בשביל שאחר שמוציאין מן הזרע כל אלו המתנות שהם תרומה ומעשר ראשון ושני . ואז יטחנוהו . ועושין אותו קמח ולשין אותו . ואז יתחייב בחלה :

מסכת חלה

פרק א א חמשה דברים חייבים בחלה. החטים והשעורים . והכוסמין א) . ושבולת שועל ב) . ושיפון ג) . הרי אלו חייבין בחלה . ומצטרפין זה עם זה ד) . ואסורין בחדש מלפני הפסח . ומלקצור מלפני העומר ה) .

ואם

ח"ג . א ושבולת נד"ם והשבולת וכ"ה נמנחות שם . ושיפון ניכוח' והשיפון וכ"ה נמנחות שם.הפסח נד"ם העומר.העומר נד"ם הפסח.

פרק א א חמשה דברים חייבים בחלה . דגמרינן חלה מפסח גאמר בפסח מצוה לחם עוני (דברים טז) וגאמר לחם בחלה והיה באכלכם מלחם הארץ (במדבר טו) מה לחם האמור בפסח דבר הבא לידי חמץ אף לחם האמור בחלה דבר הבא לידי חמץ . ואין לך בא לידי חמץ אלא אלו חמשת המינים בלבד : ומצטרפין זה עם זה . להשלים שיעור העשה החייב' בחלה ולא שיצטרפו כולן יחד דמין בשאינו מינו אינו מצטרף כדתנן לקמן ריש פ"ד אלא החטים מצטרפים עם הכוסמין בלבד מפני שהם מינן והשעורים מצטרפים עם הכל חוץ מן החטין ואע"ג דכוסמין מין חטין הם לאו מין חטין דוקא אלא מין שעורים ואף מין חטים ומצטרפין עם החטים והשעורים. ובירושלמי משמע דאם נגושו יחד מצטרפין אפי' מין בשאינו מינו . אבל אם לא נגושו יחד אלא שאחר כך היו טוגטין העסות זו בזו מין במינו מצטרפין שלא במינו אין מצטרפין : ואסורים בחדש . כדכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וגמרי' לחם לחם מפסח : ומלקצור מלפני הפסח . שאסור לקצור מאחד מחמשת

מלאכת שלמה

פרק א א חמשה דברים . בספר הפרפראות כפ' שלח לך חלה תנין על ה"א לא יומר חמשה דברים חייבין בחלה ע"כ . ובירוש' מפ' אמאי לא תני חמשת המינים כי אורחי' דכולי' תלמודא . דחמשה דברים הן ולא חמשה מינין דהא שעורים ושבלת שועל מין אחד וכוסמין ושיפון מין אחד כדתנן ברפ"ק דכלאים . והקשה החכם ה"ר משה פיזנטי ז"ל דהא תנינן לה הדא זימנא במנחות החטים והשעורים והכוסמין ושבלת שועל ושיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה וכו' וא"כ למה תנינן לה תרי זימני . ותו איכא למילף דהכא תני מגיינא והתם לא תני . ותו אפי' הכא למאי איצטריך למתני מגיינא . ואיכא למימר דהתם אגב גרדא נקטי' משום עומר וחדש דמשתעי בי' ומש"ה תני הכא מגיינא והתם לא תנא מגיינא . א"ל נקט מגיינא לאשמעי' דאלו החמשה מצטרפין אידך לא כדמפ' ואזיל ומצטרפין וכו' ע"כ : ומצטרפין זה עם זה . בירוש' מפ' בגלוגל דאם שירב קמח חטין וקמח שעורים וקמח כוסמין וכו' ושאה מהן עיסה אחת שיש בה שיעור לחמשת רבעים חייבת בחלה . ודוקא חמשת מינין אלו חייבין בחלה משום דבאין לידי חמוץ אבל שאר כל המינין אינם באין לידי חמוץ אלא לידי סרחון אבל אין מחמיצין ע"כ : בפי' ר"ע ז"ל ומצטרפין זה עם זה להשלים שיעור העיסה החייבת בחלה וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה נ"ל מעות גמור כי במשנה תנן שה' דברים אלו חייבין בחלה ומצטרפין כולם

יכין

פ"א א) דיוקעל: ב) האפער : ג) רלגנגען : ד) ר"ל אפי' עשה מכל מין עיסה כפ"ע ומחזר ולם העיסות יחד עד ששבו גוף א' וכ"ש בעירבן קמח ולשן יחד מצטרפין להשלים שיעור עיסה לחלה. אבל אם רק בשני העיסות יחד אמ"ל רק חיטין עם כוסמין וכוסמין עם כולן ושיפון מצטרף עם שעורין וכוסמין ולא עם שבולת שועל וחיטין. ושבולת שועל מצטרף עם שעורים וכוסמין . ולא עם חיטים ושיפון [י"ד שכ"ד ס"ב] והכי קיי"ל : ה) גי' הרא"ש אסור בחדש מלפני עומר ומלקוט לפני פסח דביו"ט כל"ז א"א לקצור.ור"ל דכל תבואה שהשריש אחר ט"ז בניסן אסורה מלאכול

תפארת ישראל

משנה ראשונה

פרק א א חמשה דברים . נ"ש מגיגא למעוטי מאי ובמנחות לא תני בה ממנה דברים וכן בפ"ב דפסחים ופי' בקמוץ : **ומצטרפין** זפ"ז . וכתב הר"ב דבירושלמי משמע דאם נגושו יחד מצטרפין אפי' מין בש אינו מינו ואם לא נגושו יחד אלא שאח"כ טוגטות הסיעות זו בזו דוקא מין במינו מצטרפין ע"כ . ובמתמ' בירושלמי אינו כן אלא קאמר כאן בבגלול וכאן בגשון . כלומר דבגלול היינו שנגושו יחד כולן מצטרפין . ומתניתין דבא"ד בטוטות דוקא מין במינו וכ"כ הר"ש רפ"ק דכלאים . וטוגטות משמע דלא מהני אפי' במינו והכי תנן בפ"ב מ"ד הטוטה עיסתו קנין ונגעו זה בזה פעונין עד שיטוטו . ואפשר כוונת הר"ב למאי דאפקן הכא הלכה כר"ש דגיגוף כל מצרף ומלגיך הר"ב הכא נמי נגיעה בהדי גיגוף כל ולכך כתב כאן נמי טוגטות ומ"מ לא ה"ל כתוב טוגטות למוד. דבלא גיגוף כל נגיעה לא מהני . וכוב הפוסקים ס"ל דבגיגוף כל לא בעי נגיעה כלל . ומוב דאיתי לשון הר"ב פ"י דמנחות מ"ז כתב טוגטות וכן יש להגיה כאן טוגטות במקום טוגטות. ומהך דיוקא דמוקי מתני' דהכא בגיגוגו יחד . משמע דדוקא הני ממנה מהני גיגוגו יחד לגרפן אבל קמח קפניות שעיבר עם קמח ממנה מינים בשם ענין אין מצטרף אפילו קמח ממנה מינים הוא הכוב ועיבר קמח קפניות מעם וכגלם השיעור לא מצטרף. אע"ג דבכל הטוהר מ"ל חד בחרי בטל . אפשר דהכא לא שייך גיגול דבטלמא כי אמרי' המיעוט בטל ברוב המיב המיעוט כמאן דליתא לגמרי . והכא אי אפשר לית כמאן דליתא ליכא שיעורא . ובזה היה אפשר לישב הא דקתני ממנה דברים מגיגא למעוטי מאי . די"ל דאתי למעוטי הא דאפילו

ציונים

א החטים. מנחות פ"ש מ"ה. מ"ב . מיי' ז"ש מ"ל יום בכורים ה"ב כמנ פיין ק"ל טוב ושו"ע ש"ד כיין בב מ"ב ו : ומצטרפין . פ"ה כם פ"ז ה"ב ופ"ד מ"ב כיום מ"א ה"ה כמנ שם טוב ריו"ש שם פיוף נ: ואסורין בחדש. מיי' פ"י מהלכות מ"מ ה"ב ופ"ז מהלכות תמידין ומוספין ס"ב כמנ לאון קמב פיל ושו"ע שם פיין לנב פיוף ח :

תוספות חדשים

פ"א משנה א [בר"ב ד"ה] **ומצטרפין** ס' ובירושלמי ס' דאם נגושו יחד מצטרפין כי' עכ"ל. וכן בס"ע יוהה דעה סי' שכ"ד סע"ב :

תוס' אנשי שם

פ"א א במשנה חבשיבה. מגיגא אפשר דאתא למעוטי שונין דאע"ג דבבי כלאים מיגא דהיטי ניכה . מ"מ פעונין מן החלה לפי שאינם מאכל אדם כמ"ש הר"ב שם . (ס"ל) : שם הרי אלו . לאפוקי מרבינ"ן דס"ל דאוכל מין דגן הוא כדאיתא בברכות פ' ל"מ . (ס"ל) : שם ואסורים בחדש. כשיקצר ממקום שאין כלוי להבית ממנו עומר . (כמו ירחו דמוחר לקצר כפסחים דף ה:: ומדרבנן ל"ל דמחדש מבדל בדיל . אבל גוהם ן אבריו חכמים כיון דאין כאן פסידא השו דאמת אבל מיניה כמ"ש רש"י מנחות דף עח. ודף סה. גדישה לכ"ע אסור אפי' בירחו. ובזה"ז דאין עומר יתכן דקצירה בכ"מ שרי מכוס פסידא אבל גדישה דאין פסידא נראה דאף בזה"ז אסור קודם לעומר ובפוסקים ס"ל חדש בזה"ז מה"מ א"כ קשה למה לא הביאו שגדישה אסורה קודם לעומר והר"מ בפ"ז דתמידין ומוספין בבית אבל לא יגדוש ובפ"י דמ"א לא הביאו מבמע קלת דוקא מקדש . (מר"ן)) לו אם עבר וקצר במקום הראוי ולא מנעי אכילה אלא אפי' קצירה תבורה ולא זו אף זו קתני מש"ה שנה איסור הקצירה אחר איסור אחילה.(הו"ע):

הפסח. אבל כשיגיע תחלת הפסח שרי. דהכי משמע לישנא דלפני הפסח כדתנן בסוף פ"ז דנדרים. והא מלתא פשיטא דליתא. דמקרא מלא הוא (ויקרא כג) עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם. וזה בראשון לחול המועד. ואפי' למ"ד משעת קצירה. מ"מ למולאי י"ט הראשון הוא. הלכך בחדש מלפני העומר גרסינן. ופליגי התם בגמ' אי קצירת העומר אי הבאת העומר. דאי קצירת העומר לערבינהו וליתנינהו אסור בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרוייהו אקודם קצירה קיימי וזו היא שיטת רש"י וגרסתו בגמ'. ואני תמיה על הכ"מ שכפ"ז מהלכות תמידין על מ"ש שם הרמב"ם לאסור לקצור בא"י וכו' קודם קצירת העומר כתב שיש לתמוה דבגמ' משמע קודם הבאת העומר עכ"ל. ותימה דלא פליגי אלא בחדש. אבל בקצירה ודאי כולי עלמא סברי קודם קצירה. והכי דייק מתני' לפני הפסח כמו שאפרש בסייעתא דשמיא. ועוד דאי אמרת קודם הבאה תקשה דלערבינהו וליתנינהו. ואין ספק אצלי דדברי התוס' שכתבו דפלוגתייהו אמלקור העומר לומר דמסקנת הגמרא קודם הבאה. דהא אמרי' בשלמא למ"ד דקודם הבאה וכו'. אבל א"א לומר כן דאדרבה למ"ד קודם הבאה אם בקצירה אמרו קודם הבאה כ"ש אכילת החדש דיאסור קודם הבאה קשיא דלערבינהו וליתנינהו. לכך פשוט בעיני דלהוס' גרסינן איפכא בשלמא למ"ד קודם קצירה וכו'. וכן נכון להגיה בדבריהם שצריך להיות ופריך תנן אסורים בחדש מלפני העומר ולקור מלפני הפסח בשלמא למ"ד קודם קצירת העומר היינו דלא קא עריב ותני להו. אלא למ"ד קודם הבאת העומר לערבינהו וליתנינהו אסור בחדש ולקצור לפני העומר ע"כ. נמצאת למד דלא מיבעיא לפרש"י וגרסתו דל"פ בקצירה דליכא משמעותא כלל בגמ' דקודם הבאה. אלא אפי' לדעת התוס' דפליגי בקצירה. אכתי משמעות הגמרא דקודם הקצירה לפי דלדבריהם על כרחינו הגירסא בהפך וכמו שכתבתי. ולפיכך נדקו דברי הרמב"ם שכתב לאסור לקצור בא"י וכו' קודם קצירת העומר. וגרסי' מתני' ומלקור לפני הפסח. ומשום דבלאו הכי אסור לקצור בי"ט. ואי תני ומלקור לפני העומר הוה משמע דמשום ראשית קצירכם הוא דאסור. והא בלאו הכי אסור משום י"ט וכן כתבו שם רש"י ותוספות. אבל בירושלמי ואסורין בחדש מלפני הפסח. אית תנאי תני ואית תנאי תני מלפני העומר מאן דאמר מלפני הפסח מסייע לר' יוחנן. מאן דאמר מלפני העומר מסייע לחזקיה. דאמר ר' יוחנן בשם חזקיה בשעת הקרבן הקרבן מתיר. שלא בשעת הקרבן היום מתיר. ר' יוחנן אמר בין בשעת הקרבן בין שלא בשעת הקרבן היום מהיר. ופי' מלפני הפסח מלפני היום שבפסח שבו מביאין חדש למקדש. ולאפוקי מלפני העומר כחזקיה. ועיין מ"ח פ"ד דפסחים: **ואם השרישו** פירש הר"ב דכתיב אשר תזרע בשדה משעה שנזרע ונשרש בשדה. בגמ' פרק רבי ישמעאל דף עא. מדכתיב בשדה עד שיהא נקלט ונשרש בשדה. [*וכך קרא דאשר תזרע בשתי הלחם כתיב ואזריעת העומר קאי דשתי הלחם לא שרו למקדש [אלא תנאה דשרי עומר להביאו שרו שתי הלחם למקדש] כך פירש"י שם]: **ב חייב** בהכרת. [*והכי מליגו בברייתא פרק הדיינים דף לט ע"ב] ובסוף מכות דף כג ע"ב [*שם] פירש

ציונים

ואם השרישו. נ"ב נת' מיי' פ"י מהלכות מ"א ה"ל וסי"ז מהלכות תמידין ומיפסין סי"ד מור וצ"ע שם פטיף ג: ב האוכל. מיי' פ"א מהלכות תמז ומלה ה"ד סמג לאוין שם סיר וצו"ע לו"ח סימן תנג פטיף ח: בזרת חמץ. מיי' שם פ"ה ה"ל סמג שם סיר וצו"ע שם: נתערב. מיי' שם פ"א ה"ה סמג שם סיר וצו"ע שם סימן תמב פטיף ח:

ראשון לציון

פ"א משנה א [תוי"ט ד"ה] ואסורים בחדש ט' בשלמא למ"ד קודם קצירת העומר כו' אלא למ"ד קודם הבאת העומר לערבינהו וליתנינהו כו' וכ"כ בס"ז ולקן קדשים:

תוס' אנשי שם

תוי"ט ד"ה ואם השרישו כ'. אלא תמוה דבבא עומר להדיוט כ"פ רש"י שם. כנ"ל. (נ"ד):

משנה ראשונה

דאפילו מיעוט של שאר מיני' שבכלל בדוב המתשה לא מצטרף ולא שייך כאן ביטול בדוב וסיימו דקתני מתשה דבריס דלשלם אין לך מיוב אלא הני תמשה ולא מהני ליוף אחר כלל. אבל לא משמע כן מדברי הכ"מ והפוסקים ז"ל דעשה ביטול בדוב הוא דתשביון המיעוט כמאן דליתא אלא שמיעוט האיסור נהפך להיות היתר ומ"ב ה"ל שייך ביטול דמיעוט קטניות חשיב כמו ס' מינים. ולפ"ז נ"ל דמאין ביטול לא מיירי הכא אלא ליוף דמתני' במתשה על מתלה. והא דתנן פ"ב מ"ו ביטל מוסקנן מתוכן ומזר פטוריבשאינו משלים לכשיטור אע"פ שהמוסקן מועט לא בטל. התם שאני דמשביטל ומזר אין לאוי לאכילה כלל אפי' לעני כדמוכח התם. ועוד דהתם המוסקן ביכר ובניכר לא שייך ביטול:

מחמשת המינים קודם קצירת העומר. דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם שתהא מחלה לכל הנקצרים. ואתיא ראשית ראשית מחלה. כתיב התם (במדבר טו) ראשית עריסותיכם. וכתיב הכא ראשית קצירכם מה להלן מחמשת המינים. אף כאן מחמשת המינים:

ואם השרישו קודם לעומר. העומר מתירן ו) ואם לאו אסורין. עד שיבא העומר הבא ז): ב האוכל מהם כזית מצה בפסח. יצא ידי חובתו. כזית חמץ חייב בהכרת. נתערב אחד מהם ח) בכל המינים.

הרי

ח"צ. ואם נמחוק אם. השרישו נל"ע הושרשו. לעומר נל"ע העומר. ב בהכרת ניכולמי בהיכרת.

ואם השרישו קודם לעומר אסורים. דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם שתהא מחלה לכל הנקצרים. ואתיא ראשית ראשית מחלה. כתיב התם (במדבר טו) ראשית עריסותיכם. וכתיב הכא ראשית קצירכם מה להלן מחמשת המינים. אף כאן מחמשת המינים: ואם השרישו. אחד מהמשת המינין הללו קודם קצירת העומר: העומר מתירן. ומותר לקצרו אחר קצירת העומר דכתיב (שמות כג) אשר תזרע בשדה משעה שנזרע ונשרש בשדה: ואם לאו. אלא השרישו אלא אחר קצירת העומר: אסורים עד שיבא עומר הבא. של שנה הבאה: ב יצא ידי חובתו. דכתיב (דברים טז) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חמוץ אדם יוצא בהן ידי חובת מצה. דברים שאין באים לידי חמוץ אין אדם יוצא בהן ידי חובת מצה: נתערב אחד מהן בכל המינים. נתערב אחד מחמשת המינים הללו בשאר תערובות כגון כותח הבבלי ושכר המדי:

ה"ז

עליו מצות דברים הבאים לידי חמוץ אדם יוצא בהן ידי חובת מצה. דברים שאין באים לידי חמוץ אין אדם יוצא בהן ידי חובת מצה: נתערב אחד מהן בכל המינים. נתערב אחד מחמשת המינים הללו בשאר תערובות כגון כותח הבבלי ושכר המדי:

מלאכת שלמה

בשלמא למ"ד קודם הבאת העומר דעד הבאת העומר אכילה אסורה היינו דלא עריב תנא אכילה וקצירה כי הדדי משום דקצירה שריא ממילא יום טוב ואכילה לא שריא עד הקרבת העומר אלא לר' יוסי דאמר דאין אכילת חדש אסורה אלא עד קצירת העומר ליערבינהו וליתנינהו אסורין בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרוייהו אקודם קצירה קיימי אלא אי אתמר דלא תיקשי לחד מיניהו אסיפא אתמר אם השרישו קודם לעומר העומר מתירן מאי קודם לעומר ר' יוסי בר זבידא אומר קודם הבאת העומר ר' יוסי אומר קודם קצירת העומר. אח"כ מזמן לידי פי' הר"ם שיריל"ו ז"ל וז"ל ואסורין בחדש מלפני הפסח דכתיב ונחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד שיאור היום ונמר עד הקרבת העומר ואמטמי' דלהם האסור היינו לחם דהמשת המינין דנמרי' לחם לחם ממלה ובירוש' מפ' אמאי לא תני מלפני העומר כמו גבי קצירה ור' יוחנן ס"ל דה"ק ואסורין בחדש מלפני הפסח פי' מלפני ביעור ושריפת השאר מן הפסח דהייט ביום עשר דאפי' בליל עשר עשר

יבין תפארת ישראל יבין

מלאכול ומלקרה עד עומר הבא. ובזמן הזה אסורה עד תחלת ליל י"ז בניסן בא"י ועד תחלת ליל י"ח בניסן בחוצה לארץ: ו) לקצור ולאכלו אחר העומר: ז) מיהו בארצות הללו שחיי נפש תלויין בהן באכילה ושתיה התירוהו רבותינו מדהיה ס"ם. ס' שהתבואה מתשתקד וס' שנשרש קודם העומר [י"ד ל"ג ס"ג]. ואף דאינו ס"ם נמוד דמיעוט לגבי רוב כלית' דמי [ש"ך שם סק"ו] על כל פנים

מגיל

ה"ז עובר בפסח. על כל ירלה וכל ימלא אם הגיחו ברשותו: הנודר מן הדגן אסור בכל המינים. דדגן כל דמידגן משמע. וקסנים וזרעים מידי דמידגן הוא: אינו אסור אלא בהן. דדגן ותבואה אחד הוא. והלכה כחכמים: וחייבים בחלה ובמעשרות. לחיי דבעי למיתני אלו חייבים בחלה ופטורים מן המעשרות ואלו חייבים במעשרות ופטורים מן החלה תנא הכא וחייבים בחלה ובמעשרות: **ג הלקט והשכחה והפאה וההפקר. פטורים מן המעשרות.** דכתיב (דברים יד) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך ממה שיש

הרי זה עובר בפסח [פ]. **הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהם** [י] **דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים הנודר מן הדגן. אינו אסור אלא מהן. וחייבין** [יא] **בחלה ובמעשרות** [יב]: **ג אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות. הלקט והשכחה ומעשר ראשון שנטלה תרומתו** [יד]. **ומעשר שני** [טו] **והקרש**

והפאה. וההפקר [יג]. ומעשר ראשון שנטלה תרומתו [יד]. ומעשר שני [טו]

ח"ג. ג והההפקר נל"ם וההבקר וכ"ה בירושלמי.

בכל אלא אלא מלאתי כן בשום מוסם. ולפי מוסחת הספרים פליגי רבנן אדיוקא דר"מ דאיהו לא קאמר אלא הנודר מן הפת ומן התבואה שאינו אסור אלא בהן. וקאמרי רבנן דבנודר מן הדגן נמי דינא הכי שאינו אסור אלא בהן. ודברי הרמב"ם מטין ג"כ כנוסחת הספרים. שכתב ואין מחלוקת בין החכמים שהנודר מן הפת וכו'. ואולם ר"מ *) להכמים בנודר מן הדגן שחכמים אומרים אינו אסור אלא בה' מינין. ור"מ אומר שהנודר מן הדגן אסור בכל וכו'. ועוד יתבאר [זה] מדעתם במסכת נדרים ע"כ. ואני אינתא דגרסי לה הכא בהדיא מה היה צורך לראיה ממס' נדרים. [*ובמשנה של הפי' שהזכרתי הגירסא הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהן. אבל הנודר מן הדגן אסור בכל המינין חוץ מפירות האילן דברי ר"מ ע"כ. ואף מלשון הרמב"ם לא קשיא שאפשר שלא לראיה כתב ויתבאר עוד וכו' אלא לומר שכן יש עוד וכו'] : **ג הלקט** וכו'. פירש הר"ב דכתיב ובא הלוי וגו'. עיין מה שכתבתי ברש מסכת מעשרות: **ומעשר** ראשון שנטלה תרומתו. מפרש בירושלמי שהקדימו בשבלים. ועיין ברש פ"ז דברכות: **ומעשר** שני והקדש שנפדו. נראה לפרש כמ"ש הר"ב והר"ש במ"ה פ"ק

*) ל"ל וחכמים

מלאכת שלמה

נפ"ק דמגילה סימן ה': ה"ז עובר בפסח. מפ' נפ' אלו עוברין כגון דאיכא בתערובת כזית בכלי אכילת פרס ור' אליעזר מחייב עלי' בלאו דכל מחמצת והוא דבלע לי' הכי בעינן אלא שהה יותר מכדי אכילת פרס ואע"ג דלאו אורחייהו דאינשי למיכלי' הכי בעינ' באינפי נפשי' אלא בשבול הייגו דאשמעי' רחמנא ורבנן פליגי עלי' דר' אליעזר והכא סתם לן תנא כר' אליעזר ורש"י ז"ל סובר דדעת ר' אליעזר דעבר גם בכל ירלה ובכל ימלא וכ"ש דאיכא לאו באכילתן וכדפרישית ורבינו תם ז"ל סובר דלא מחייב ר' אליעזר אלא באכילה לחוד: הנודר מן הפת ומן התבואה. בירושלמי מפ' לה במקום שאוכלין כל פת: הנודר מן הפת ומן התבואה אינו אסור אלא מהן אבל הנודר מן הדגן אסור בכל דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אף הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן וכו'. כך שמעתי שהיא עיקר גירסת המשנה וכן נראה קצת שהיא גירסת ר"ע ז"ל אבל מתוך פי' הרמב"ם ז"ל משמע קצת דגרים כמו שכתוב בספרים שהרי הוא מפרש על המשנה הגרסא המובאת בפ"ז דמסכת נדרים שמי' פלוגתא זו התם בהדיא כדכתיבנן. וז"ל ה"ר שלמה מירלי"ו ז"ל דברי ר' מאיר בלומר דוקא כי אמר פת או תבואה אינו אסור אלא מהן אבל הנודר מן הדגן אסור בכל המינים חוץ מפירות האילן כדתנן בפ' הנודר מן הירק דקסבר ר"מ דדגן כל דמידגן משמע כדאיתא התם. וחכמים אומרים הנודר מן הדגן אף מן הדגן הדין כן אבל כ"ע מודו דהנודר מן התבואה דאינו אסור אלא בחמשת המינין בלבד וכבי איתא בפ' הנודר מן הירק ע"כ משמע דלא גרים במתני' רק כמו שכתוב בספרים וכן הובאה בירושלמי פ' הנודר מן הירק. והילך פי' ה"ר יהוסף ז"ל הנודר מן הדגן אינו אסור אלא

ציונים

הנודר מן הפת. נדרים נה.: הנודר מן הדגן. מיי' פ"ט מהלכות נדרים ה"ע. פרל ומ"ע יו"ד סימן רי"ז סעיף יח: ג חייבין בחלה. מיי' פ"ע מהלכות בכורים ה"ג: ופטורים. שם פ"ג מהלכות תרומות ה"ע י יח:

תוס' אנשי שם

ב בפשנה מן הפת. הקדים הפת לתבואה הקודמת לו משום דלגא"ר קתני משום דחיבוים נמי נקרא תבואה דכתיב ותבואת הכרם ופפ"ה המודר ממנה אינו אסור אלא בהן. (הו"ע):

משנה ראשונה

ב וחב"א הנודר מן הדגן וכו'. משמע דנפת ותבואה לא פליגי דאין אסור אלא מחמשת המינים. ובירושלמי אמר דפת סתם אינו אלא של חטים ושעורין. ומתני' חייבי במקום שבגילין בפת של כל המינים והנודר שם פת סתם אינו אסור אלא בחמשת המינים והביאו הרא"ש פ"ז דנדרים וכן פסקו הפוסקים. ויש לגמוד מלאודלה דתכן בשבועות פ"ג מ"ב שבועה שלא אוכל פת חטים ופת שעורין ופת כוסמין חייב על כל אחת משום דהי' כוונתו לאסור עליו המינים הללו ואם לא ס"ל לאימר וכן של שעורין וכן של כוסמין ומדלאחר פת פת דעתו לאלק. דאמו דוקא כשאסר עליו שלשה מינים בלבד והיינו חטים ושעורין וכוסמין. אבל אם אסר עליו חמשת המינים טולן אפי' אמר וכן וכן ולא פת ופת דעתו לאלק דאי כוונתו לאסור המינים הללו ואם לא ס"ל לאימר שבועה שלא אוכל פת ואם לא דהא סתם פת אינו אלא חמשת המינים ומדהזכיר טולן דעתו לאלק. וקלת יש לדקדק דמתני' דשבועות אינו במקום שסתם פת אינו אלא של חטים ושעורים מדקתני שנשבע על שלשה חטים ושעורין וכוסמין והא בתרתי נמי ס"ת לאמרינן דפת פת לאלק אלא דאי בתרתי חטים ושעורים אפי' לא אמר פת פת אלא וכן של

יכין

הא"ל שנחמעו: ט) בכל ירלה וכל ימלא בהגיחו ברשותו ולא נהבטל קודם פסח: י) משא"כ בנדר מדגן אסור נמי בקטמת וזרעים: יא) ה' מינין הא"ל: יב) ואף על גב דנסם שאר מינין חייבין במעשרות אפ"ה אינדי דבעי למתני ואלו חייבים במעשר ופטורים מחלה הדר הני הכא וחייבים וכו': יג) דוקא בהפקיר קודם מירוח אף שזכה בו גם כן קודם

תפארת ישראל

מירוח פטור ממעשרות: יד) תרומת מעשר ולא ת"ג דהקדימו בן לוי לכהן ונטל מעשרו בשבלים דאז פטור מת"ג ואפ"ה חייב בחלה ופטור ממעשרות אחרים וכ"ש דכשנטל ממנו תרומה גדולה ותרומ"ע כדינו דפטור מאחר מעשרות ורק בחלה חייב. אבל תרומה גדולה ותרומ"ע קודם הם ופטורים מן החלה: טו) ר"ל שנפדה אחר מירוח אבל בשפדה

יכין

מירוח פטור ממעשרות: יד) תרומת מעשר ולא ת"ג דהקדימו בן לוי לכהן ונטל מעשרו בשבלים דאז פטור מת"ג ואפ"ה חייב בחלה ופטור ממעשרות אחרים וכ"ש דכשנטל ממנו תרומה גדולה ותרומ"ע כדינו דפטור מאחר מעשרות ורק בחלה חייב. אבל תרומה גדולה ותרומ"ע קודם הם ופטורים מן החלה: טו) ר"ל שנפדה אחר מירוח אבל בשפדה

קודם

שעורים משכח דלאלק מישון דאמ"ב לא ה"ל לאימר אלא פת סתם ומו לא דהא סתמא נמי משמע חטים ושעורים אבל לא ניתא לי' לאמא לאימרי חטים וכוסמין. דלא ניתא לי' לשנות הסדר בכבל דוכתא חני להו בסדר זה חטים ושעורים וכו': **ג אלו חייבין בחלה.** הא דלא חייב תבואה שלא לאה פני הבית דפטורה ממעשר כדאתמי' במס' מעשרות. דסתם מדרבנן מיהא חייב ואסור באכילת קבע משהגיע גרגן למעשרות כדאיתא פ"ק דמעשרות. וכן פי' רש"י בהדיא ר"פ כילד מברכין דמדרבנן חייב: **והההפקר.** ובכלל זה נמי פירות שביעית עכ"ל דשביעית ומייתי הפקר שהפקיר קודם מירוח דאחר מירוח חייב כדתנן ספ"ק דפאה: **ומעשר** ראשון שנטלה תרומתו. פי' הר"ב שהקדימו בשבלים ע"כ דאמ"כ מאי מיהו מעשרות שייך ביה הא מעושרין כבר. ואם תאמר דילמא שנטלה תרומתו כפשטה שמתוקן כל גרנו ולענין מיהו חלה קמשמע לן דחייב שלוי ליתן חלה ממעשר שלו. ולא תימא כי היכי דאמרינן פטורה מחלה כדתנן פרק ז' דתרומות משנה ה' ואפ' מדומע פטור במתני' דלקמן הכי נמי מעשר קמשמע לן דחייב. יש לומר דהא לא נריכא דפטיעא דלהא לא דמי לתרומה דדוקא תרומה פטורה הוא ומלה נמי מיקרי תרומה קרינן בה ולא שבבר נתרמה: **ומעשר שני**

וקדש

ציונים

הנודר מן הפת. נדרים נה.: הנודר מן הדגן. מיי' פ"ט מהלכות נדרים ה"ע. פרל ומ"ע יו"ד סימן רי"ז סעיף יח: ג חייבין בחלה. מיי' פ"ע מהלכות בכורים ה"ג: ופטורים. שם פ"ג מהלכות תרומות ה"ע י יח:

תוס' אנשי שם

ב בפשנה מן הפת. הקדים הפת לתבואה הקודמת לו משום דלגא"ר קתני משום דחיבוים נמי נקרא תבואה דכתיב ותבואת הכרם ופפ"ה המודר ממנה אינו אסור אלא בהן. (הו"ע):

משנה ראשונה

ב וחב"א הנודר מן הדגן וכו'. משמע דנפת ותבואה לא פליגי דאין אסור אלא מחמשת המינים. ובירושלמי אמר דפת סתם אינו אלא של חטים ושעורין. ומתני' חייבי במקום שבגילין בפת של כל המינים והנודר שם פת סתם אינו אסור אלא בחמשת המינים והביאו הרא"ש פ"ז דנדרים וכן פסקו הפוסקים. ויש לגמוד מלאודלה דתכן בשבועות פ"ג מ"ב שבועה שלא אוכל פת חטים ופת שעורין וכן של כוסמין ומדלאחר פת פת דעתו לאלק. דאמו דוקא כשאסר עליו שלשה מינים בלבד והיינו חטים ושעורין וכוסמין. אבל אם אסר עליו חמשת המינים טולן אפי' אמר וכן וכן ולא פת ופת דעתו לאלק דאי כוונתו לאסור המינים הללו ואם לא ס"ל לאימר שבועה שלא אוכל פת ואם לא דהא סתם פת אינו אלא חמשת המינים ומדהזכיר טולן דעתו לאלק. וקלת יש לדקדק דמתני' דשבועות אינו במקום שסתם פת אינו אלא של חטים ושעורים מדקתני שנשבע על שלשה חטים ושעורין וכוסמין והא בתרתי נמי ס"ת לאמרינן דפת פת לאלק אלא דאי בתרתי חטים ושעורים אפי' לא אמר פת פת אלא וכן של

דתרומות. מעשר שני קמשמע לן כגון שהקדימו בשבלים. וכן משמע בירושלמי דהכא והביאו הר"ם. וקודם שפדאו ממון גבוה הוא דהכי הלכתא כדפסק בפ"ד דמעשר שני משנה ג. והקדש וגם מעשר שני כשמירתו הגזבר ואח"כ פדאו ומשום הכי פטורין מן המעשרות. וטעמא דחייבים בחלה משום דמשעת הגלגול הוי חיובא דחלה. וכדמפרש רש"י והר"ב במסכת מנחות פ' ר' ישמעאל לענין מותר העומר: ומותר העומר. ירושלמי מתני' דלא כר"ע בפ' ר' ישמעאל במנחות (דף סו): ותבואה שלא הביאה שלש. עי' בפירוש משנה ג פ"ק דמעשרות. [*ועיין מה שהקשיתי על פירוש הר"ב דהכא בפ"ק דמסכת תרומות

ציונים

ד' האורז. שם פ"ו מהלכות טרומות ה"ב:

תוספות חדשים

משנה ג [תי"ט ד"ה] ומותר העומר כו' דלא בר"ע מ'. ר"ל דקס"ל מותר העומר חייב בחלה ומעשרות:

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה ג [תי"ט ד"ה] ומעשר שני והקדש שנפדו נראה לפ"ר בו' והקדש ומע"ש בשמירתן הגזבר וכו' עכ"ל.ב זה לא שייך אלא נבי הקדש אבל במעשר שני מירתו בעה"ב ועי' בר"ש באריכות:

תוספות רע"ק

פ"א משנה ג [אות א] במשנה ומותר העומר) ומותר שתי הלחם ולחם הפנים כשיפדו חייבים בחלה ופטורים ממעשר־עת. רמב"ם:

תוס' אנשי שם

ג תי"ט ד"ה ומע"ש כו' והקדש כשמירתו הגזבר וכו' כל"ל ועי' בפ"ה דפאה מ"ח. (ב"ד). מ"ש טומתו מבוארת שמתק מלות וגם מע"ש דלשיטת התוי"ט בפ"ק דתרומות מ"ה מע"ש שהקדימו בשבלין פטור מתרומה בכל גווגא אפי' מדמו אחר הפדיון דמעם הפיטור לאו משום דהוי להקדש אלא דילפי' ממע"ר שפטור כשהקדימו בשבלין מקרא שהביא הר"ב שם אבל בר"ש כתן מבואר בהדיא דמע"ש שפדה ואח"כ מדת חייב ומבואר דס"ל דטעם הפטור דהוי להקדש ועי' בה' חלה למהרי"ש אלגזי כתן שהאריך בזה הלכה: בא"ד דכשיעת הגלגול כו'. אבל כשלא נפדה עד אחר הגלגול בגבולין פטור לכ"ע ובירושלמי תלוי במחלוקת ר"מ ור"י דמבואר בגמ' דסנהדרין מובא בס"ם כתן. אבל הר"מ אע"ג דסובא כר"מ דמ"ש ממון גבוה מ"מ מחייבו בחלה כיחשבים דסמן אמוראי דפ' לונג הגזול דלא תלי כלל בדין ממון אלא בהיתר אכילה כ"כ הכ"מ פ"ז מה' בכורים ה"ד בשם הר"י קורקוס וע"ש ובמהרי"ל שם:

עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר"מ וחכמים מחייבין אמר רב חסדא מחלוקת במעשר שני בירושלם דר"מ סבר מעשר שני ממון גבוה הוא וכבגן סברי ממון הדיוט הוא אבל בגבולין דברי הכל פטור ופי' רש"י ז"ל אבל בגבולין שאין לה היתר אכילה אלא בפדיי' ד"ה פטורה מן החלה דממון גבוה ל"א אבל בגבולין דאין לה היתר אכילה בשעת חיוב חלה דהייבו בשעת גלגול עיסה ולא קרינן בי' ראשית עריסותיכם אפי' פדאה לאחר מכאן פטורה מן החלה ע"כ וסתמא דהכא דקתני ומעשר שני שנפדה משמע שנפדה קודם גלגול וחייב בחלה לכ"ע והתם קאמר הנן תתם אע"פ שאינה משנה וכן איכא מובא בתלמוד בס"פ הוליאו לו וביום טוב פ' המביא דף ל"ד וכפ' כסוי הדם דף פ"ז וכפ' המוצץ דפירכו שם תוס' ז"ל וכפ' העור והרוסב דף ק"ך וכפ' כל היד דף י"ז וכספ"ק דקדושין. ועיין במ"ש התוס' על הריא דאלק בפ' שני דקדושין דף ל"ג. ואיתא להסיא ברייתא בפ' כל שעה דף ל"ח וכפ' לוגב הגזל דף ל"ה. ופי' הר"ם שיריליי"ז ז"ל ונראה לפוס נמרא דידן דמיירי שנתן את הקרן ולא נתן את החומש והוי פדוי דאין החומש מעכב ומש"ה חייב בחלה והוא דנפדה מעשר שני קודם שנאכל עיסה בענין דכי עשאו עיסה דהוי גרן לחלה חולין הוי ואע"ג דלא יסיב חומש פדוי הוא דבבולי תלמודא מוקמינן הלי מתני' כי ה"ג אבל לפוס הירושלמי דליכא לאוקומה הכי דבירושלמי פ' המוליך קאמר ר' יוחנן דאין המעשר פדוי מ"מ דאין לו תובעין וחייבי' לפשיעה טוכל נתרן דאיידי דנקט הקדש נקט מעשר והקדש מודה ר' יוחנן שתם דפדוי הוי דליכא פשיעה. והקדש שנפדה. והוא שפדאה עד שלא עשאה עיסה והקדישו קודם מירוח דגרן דכי עביד לי' גרן פטור מן המעשרות דכתיב

דתרומות. מעשר שני קמשמע לן כגון שהקדימו בשבלים. וכן משמע בירושלמי דהכא והביאו הר"ם. וקודם שפדאו ממון גבוה הוא דהכי הלכתא כדפסק בפ"ד דמעשר שני משנה ג. והקדש וגם מעשר שני כשמירתו הגזבר ואח"כ פדאו ומשום הכי פטורין מן המעשרות. וטעמא דחייבים בחלה משום דמשעת הגלגול הוי חיובא דחלה. וכדמפרש רש"י והר"ב במסכת מנחות פ' ר' ישמעאל לענין מותר העומר: ומותר העומר. ירושלמי מתני' דלא כר"ע בפ' ר' ישמעאל במנחות (דף סו): ותבואה שלא הביאה שלש. עי' בפירוש משנה ג פ"ק דמעשרות. [*ועיין מה שהקשיתי על פירוש הר"ב דהכא בפ"ק דמסכת תרומות

שיש לך ואין לו אחה חייב ליתן לו ילאו אלו שיש לו עמך: ומותר העומר. שהעומר היה בא משלש סאין ומוציאין ממנו עשרון שלש מנופה בשלש עשרה נפה והשאר נפדה ונאכל לכל אדם. וחייב בחלה. ופטור ממעשר. לפי שבשעת מירוח היה של הקדש: ותבואה שלא הביאה שליש. חייבת בחלה שאף היא באה לידי חמון. וכל דבר הבא לידי ממון לאח אקרי וחייב בחלה. ופטורה מן המעשרות. דבמעשרות כתיב (דברים יד) תבואת זרעך דבר שזורעים אותו ונומח. והאי לא זרעי ליה לא למח: תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה. דכתיב (במדבר טו) כתרומת גורן כן תרימו אותה מה תרומה אינה באה מתבואה שלא הביאה שלש אף חלה אינה באה מתבואה שלא הביאה שלש ואין הלכה כרבי אליעזר: ד' ופרנין. קורין לו בערבי כשבא"ם ובלע"ז (א) פפאור"ו:

(א) מאהן.

ופאות

והקדש (מז) שנפדו. (מח) ומותר העומר (יז). ותבואה שלא הביאה שליש (יח). ר' אליעזר אומר תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה (יט): ד' אלו חייבין במעשרות. ופטורים מן החלה. האורז (כ). והדוחן (כא). והפרגים (כב).

והשומשמין

הג. אליעזר נד"ל וד"מ אליעזר וכ"ה בירושלמי. תבואה שלא הביאה שליש נד"ם נ"ב ד' פירות אלו.

מלאכת שלמה

דנגד ולא של הקדש וגבי חלה דגרן דילה חלא בעריסה כדכתיב עריסותיכם כיון דעשאה עיסה אחר שפדאה עריסותיכם הוי ומיחייב אבל אם פדאה אחר שנלגלה פטורה כדתנן לה' בפ' אוכלין ערלי וקמ"ל אע"ג דלא יהיב חומש דפדוי מיקרי דאין החומש מעכב ע"כ ורבינו שמשון ז"ל פירש ומעשר שני והקדש שנפדו בעיסה של מעשר שני בירושלם פלוגתא דר"מ ור' יהודה בפ' כל שעה דלר"מ פטורין משום דממון גבוה הוא וכתיב עריסותיכם ולר' יהודה חייבין אבל בגבולין פטורין אפי' לר' יהודה כדאמרי' בסוף חלק ומתני' דהכא בגבולין ואפי' לר' יהודה ומפ' בירושלמי מעשר שני שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה ומן המעשרות בד"א שמירה ופדה אבל פדה ומירה חייב בכל וה"ה לענין הקדש ע"כ: ומותר העומר פטור מן המעשרות. סתם מתני' דלא כר' עקי' דמחייב לי' למותר העומר בחלה ובמעשרות במתני' דפ' ר' ישמעאל דמנחות: ר' אליעזר אומר תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה. דכתיב בתרומת גרן כן תרימו אותה וקסבר ממי ר' אליעזר דאין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ואין חייבין עלי' כרת ולע"ד דבזה יתיישב יותר לשון דקתני ר"א אומר תבואה שלא הביאה שלש וכו' אע"ג דהוה סני בדליתיה ר' אליעזר פוטר בזו אף מן החלה וכדאשכחן בפ' שני דתרומות סימן ה' וחכמים מתירין באלו דקאי אתרתי בתרייתא דקתני התם וכדכתבינן התם. ור' אליעזר ביו"ד נרסינן לי': ד' פרנין. אלדומיליראש בלעז וכל הני מין קטניות הן ומרבינן להו למעשר בירושלמי דרים מעשרות מקרא ופטורין הן מן החלה כדתנן לעיל דגמר לחם לחם ממלה והא דלא קתני הקטניות ותו לא משום דתנן בפ' שני דמסכת בכורים ד' אלונין בתר הדרשה מה אא"כ

בשאר

יכין

קודם מירוח חייב במעשרות ומיירי שהקדים ליקח מע"ש בשבלים דאז פטור מח"ג וממעשרות כל שלא פדאו. אבל בחלה חייב דחיובה בשעת עיסה והרי אז חולין גמורין הן: טו) בנתמרח ביד גזבר פטור מתומ"ע וחייב בחלה דחיובו בשעה גלגול ואז דהדיוט הוא. מיהו מעש"ר שלא נפדה והוא בירושלים ספק הרמב"ם [פ"ו מבכורים הל"ד] דחייב בחלה:

משנה

והקדש שנפדו. מעשר שהקדימו בשבלים והקדש שבלים ונפדו אחר מירוח וקודם גלגול סעיסה ומיין פרק ג' משנה ג' ד': ומותר העומר. ולא שייך לתיתני הכא שיני מנחות ושתי לחם ולחם הפנים דסגסו פטורין אפי' תחלה שכן קדושים קדושת הגוף ואין להם פדיון. ולתיתי לכתמ"ם בתבורו פ"ז דין ג' כתב מותר העומר ושתי לחם ולחם הפנים כשיפדו חייבים בחלה פ"ו. ולתני תמי' דלא שייך פדיון בפ"ו לחם ולחם הפנים אפי' נמצאו שאין פדיון אלא בנתמה בעלת מום עי' רפ"ב דמנחות וכ"כ הרמב"ם פ"ו מהל' איסורי מזבח שכל שאינו בהעמדה והערכה כגון היין והשמן והסולת וכו' אין נפדין. גם לשון כל אותן המותרות שכתב אין לו בתר הא שתי לחם ולחם הפנים הוא לבהנים ומאי מותר שייך בהו. ונראה דתייני שנעמאו עד שלא קדשו בכלי שרת לכן פדיון רפי"ב דמנחות וקרי לה מותרות משום שמבינא אחרי' המחיצה ומפרש חלה בעומתה. ונפ"ז ה"ם במנחות נמי ומיהו תנא דמתני' בחלה בעומתה לא מייתי: ר"א אומר תבואה שלא הביאה שלש פטורה. פי' הל"ב דכתיב בתרומתם נורן. אבל כל שני דרישא הלקח והשכחה

תפארת ישראל

יז) דהעומר בא מג' סאין וכשמנפהו בי"ג נפה מוציא ממנו עשרון סולת והשאר נפדה לזרים ופטור ממעשרות מדחיובן בשעת מירוח ואז הקדש היה משא"כ חיוב חלה בשעת עיסה: יח) דמדבא לידי חימון חייב בחלה דלחם מקרי ופטור ממעשר דכתיב נביא תבואת זרעך שזורע ולומח וזה לאינו לומח: יט) דאיתקש לתרומה: כ) ריש: כא) הורזע: בב) מאהן:

יכין

ראשונה

ואיתך לא מיתפרי. דתרומת גורן משמע שבאו לגורן ביד בפה"ב וכל הני לא באו לגורן של בפה"ב דלקח בכאה ופאה לקחו פנייס עד שלא באו לגורן וכן הפקר ומע"ש ושני והקדש כולהו מייני בשבלים כדאמרי' לעיל ובאו ליד הלוי והגזבר קודם הנאתם לגורן וכן המומר מתתלתו בא לידי הגזבר. ולהכך לא ממעט אלא שלא הביאה שלש. ומיד י"ל דמתוחה ממעט לה דאותן המותרות מיירן בחלה ע"כ. ולתני תמי' דלא שייך פדיון בפ"ו לחם דפסולין מלד אחר: ד' אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה. יש לדקדק אמאי לא תני הקדש הנאתו אחר המירוח שחייב כמעשר ונתגלגלה הפיסה ביד הגזבר ופדאו בפטור מן החלה כדלקמן פ"ג מ"ג דהא בתתני' דלעיל תני דכותה גבי מעשר שני והקדש שנפדו כשנתמרח ביד הגזבר ונתגלגלה ביד הדיוט פטור ממעשר וחייב בחלה. וי"ל דלא חש למיתני' הכא דסמיך אמתני' דפ"ג דתני לה התם בהדיא. ונמתני' דלעיל נמי לא תני לה אלא אחרי דתני מעשר ראשון תני נמי מעשר שני והקדש: האורז והדוחן כו'. ולא תני פירות אלו ויכל דלא איין בהו דין חלה אלין שאין מכן פיסה. ולקח קשה למה ליה לתתב כל הני

ולל

ופחות מחמשת רביעים בתבואה. תבואה שעושה פחות מחמשת רביעים קמח חייבת במעשרות והעושה שעושה מן הקמח ההוא פטורה מן החלה לפי ששיעור העיסה להתחייב בחלה היא ה' רביעים קמח ועוד. כלומר מעט יותר מה' רביעים: הסופגנים. לחם שבלילתו רכה ועשוי כספוג. פ"ה רקיקים דקים תרגוס ורקיקי מלוח ולספוגין: הדובשנים. מטוגנים בדבש ח"ג גילוסים בדבש: האסקריטין. תרגוס לפיחית לאסקריטון. ובלילתן רכה מאד: וחלת המשרת. חלה חלוטה במחבת תרגוס מחבת מסריתא: *) המדומע. סלה של תרומה שנפלה לפחות מק' סלין של חולין ונעשו כולן מדומע ואסורים לזרים ופטור

*) נד"ו והמדומע

והשומשמין נג). והקטניות נד). ופחות מחמשת רבעים בתבואה נה). הסופגנין נו). והדובשנין נז). והאסקריטין נח). וחלת המשרת נט) והמדומע ס) פטורין מן החלה:

עיסה

חלופי גרסאות. ד המשרת נד"ב .. שרה. ובי"ה נספחים.

[מתו] נקט ה' רבעים ועוד משמע שכן הלכה: והמדומע. לפי מה שכתוב בסוף פירקין דדימוע דרבנן מתני' בחלה בזמן הזה דרבנן. וכ"כ הר"ם דלי נלו הכי לא אתא דימוע דרבנן ופקעא חיובא דחלה דאורייתא וכן כתב עוד במשנה ב פ"ג ורש פ"ב דבכורים:

מלאכת שלמה

בשאר קטניות לחכי תני לה בגפי נפשייהו: ופחות מחמשת רבעים בתבואה. דוקא פחות אבל מלומלמין חייבין ה"ר שמשון ז"ל אבן ר"ע ז"ל פירש בכאן אליבא דהלכתא דבעינן ה' רבעים ועוד ובקלא מקומות לא חשש להזכיר הועוד. וכתב הר"ם שירלי"ו ז"ל בשם הרא"ש ז"ל לבאורה הי' נראה דחמשת רבעים יש למודדן בתבואה לכך היתה עיסה מדבר מלא הנעמר מן היו לוקחין ואח"כ היו סותכין בריחים ורחיתי בשבכה שנודשין קלת הקמח לשיעור החלה ותליתי הדבר בזה בשביל שנפה הקמח הוא רב מנפה התבואה וקלת משמע כך לישנא דמתני' דתנן ופחות מחמשת רבעים בתבואה אלמא דבתבואה משערינן ומיהו איכא ראי' כל כך דלפי שהחיוב החלה מיני קטניות דחייבין במעשר ופטורין מן החלה תנא בתר הכי גם בתבואה ממלא דבר שחייב במעשר ופטור מן החלה כגון פחות מחמשת רבעים ולקמן בפ' שני תנן חמשת רבעים [קמח] חייבים בחלה הן ושאורן וסובן ומורסן חמשת רבעים חייבין והתם משמע דבקמח משערינן מדהחיל קמח ועוד אי בתבואה משערינן אמאי אימעיט' לאמעטי' הן וסובן ומורסן פשיטא דסובן ומורסן בכלל כיון דבתבואה מודדין ועוד דקתני סיפא ניטל מורסן וחזר לתוכן הרי אלו פטורין ואי משערינן בתבואה אמאי פטורין הרי יש כאן חמשת רבעים תבואה בחלה אלא ודאי בקמח משערינן ואמטינן ברישא דאמר"ג דחמשת רבעים קמח בעינן סובן ומורסן מנסרף בהדי' בעוד שלא ניטל מתוכו אבל בניטל מתוכו קתני בסיפא דאין מצטרף ע"כ ואני אומר כי מנהג הנודם שנודדין הנשים משום דר' יוסי פליג בפ"ק דעדויות על רבנן דאמרי חמשת רבעים ואיהו אמר חמשת רבעים פטורין חמשת רבעים ועוד חייבין ואסמכא דמתני' לקמן בפ' שני נקיים כותי' ונרסי' בפרק כלל גדול ובפ' אלו עוברין והא אין תנן חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה וכן הגרסא נהלכות וכן הגרסא בכל הספרים

ורש"י ז"ל הוא שמחקו והתוס' ז"ל כתבו בפ' כלל גדול ובפ' אלו עוברין דבכל הספרים כתוב במסכת חלה ועוד וא"כ אתם מתני' כר' יוסי דעדויות ולכך הגהו לגדום כדי שלאחר שמילת החלה כשאר שיעור עיסה עדיין. וחייבין במעשר לענני מעשר ותרומה הטה אחת קדשה ויש בה תרומה ומעשר כדאיתא בפ' שני דקדושין. הסופגנין גרים לקים לקבר אפי' בעשו באור פטורין דמעמא דמתני' לדידי' הייבו מעשה אלפס פטורין דאור מהלך תחתיהן ור' יוחנן פליג עלי' דלאו באור מיירי דבאור סופגנין חייבין בחלה והירושלמי וגם בפ' כל שעה מפ' אליבא דר' יוחנן דהני דפטורין מיירי שאפאן בחמה או במשקה פי' דע"י משקה מודה ר"י דמעשה אלפס פטורה וכמו שנכתוב בסמוך נגי חלת המשרת. והדובשנין מפ' בירושלמי מליבא והוא לשון יון עיסה שילושה בדבש יחלב והאי נמי אליבא דר' יוחנן שאפאן בחמה אבל אפאן באלפס ביבש חייבין ושיטו משום דחלב ודבש מחברן. והאסקריטין מפ' בירוש' חלטין לשון שוק שהיו מהגין לעשותן למכור בשוק ואומר לי לבי שהן לותן שבבוסם שעושין כמין כיסין וממלאין אותן ירקות ובצלים ונותנין בהן דבש ויש שעושין מגביעה ונותנין עליהן דבש ומפגנין אותן בשמן בעת אפייתם והאי נמי לר' יוחנן שאפאן בחמה א"נ דמלוי שיקר ולחם שפל והכי אפי' בתנור מודה דפטורין ומנא אמינא לה דאסקריטין לשון תיבות קטנות ש"ם בהן אבל לפיחית בדבש מתרגמינן כאיסקריטין ונתרות הזהב מתרגמינן איסקריטין ופיחית כמו לפחת המים ובלשון לטינו הידה קטנה קורין איסקריטו. וחלת המשרת מפ' בירושלמי חליטין דמוי שחולטין העיסה במים הבעלי בתים עשירים והכי איתא נמי בפ' כל שעה זה חלוט של בעלי בתים שחולטין אותו במחבת דמחבת מתרגמינן מסריתא דכיון דע"י משקה נאפה הע"נ דאיכא אור תחתיו דכ"ע ג"ם דפטור. והמדומע תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין בעודה תבואה או בעודה קמח

דאיט

יכין תפארת

בג) כעין ליימאמנן: בד) ערבזנן. וה"ה שאר מיני שמינן מה' מיני דגן ותנא נקט רק הגך מדרגילין לעשות מהן עיסה לפת: בה) ר"ל ה' רביעיות קב והוא מדה המחקת מ"ג ביצה וחומש והוא שיעור עיסת חלה. ומדה שהיא י' על י' גודלים בגובה ג' גודלים מרובעת מחזיק כשיעור זה [י"ד שכ"ע ש"ד שק"ד]: בו) עיסה שבלילתו רכה כספוג: בז) שלום בדבש וי"א דוקא במטוגן בדבש אבל בעיסה בדבש ונאפה חייבת בחלה [וע' פ"ב סימן ט']: בח) בלילתו רכה מאד: בט) חלוטה במחבת לויבאלק בל"א ותנ"ג שבלילתו עבה אפ"ה מדשלום על דעה לבשל

משנה

וה"ג נמיתני כל שמינו מחמשת המינים והכל בכלל: הסופגנין. פי' הר"ב בלילתה רכה כספוג. א"נ לקיקים דקין כו' כ"כ כל המפרשים מלבד הרמב"ם שלא הזכיר בפירושו ולא נחבורו שבלילה רכה היו קרוי לחם אלא כל הני דמתני' מפרש שילושין ע"מ לאפותן בחמה היינו תחלתן סופגנין. וסופן סופגנין מפרש שאפאה בחמה או דשמו לחלמינה מעשה חמה במ"ש בחבורו פ"ו או לבשלה בקדרה: והדובשנין. נפי הפי' שכתב הר"ב שילושין בדבש וכ"כ הרמב"ם.

ד' מ"ו ע"א דמוכח לקיפר ועוד הא התוי"ט מביא מלק' פ"ג מ"ב ומהתם מוכח בהדיא דלקי אם היה בחולין שיעור חלה לבד מהכרומה פטורה מדקתני אחר שבלבלה חייבת. ומפשטות הסגיא דהה מוכח בהדיא דמיירי אף בהיה בחולין כשיעור הלה דאל"כ לא מוכיח הכא' מדיי. וא"ל ע' בהכריע"א ה' חלה אות ע' ואות כ' שהאריך הרבה בזה וברוב למאוק: בשמנה פטורין מן החלה. ע' במל"ם

יכין ישראל

פטור מחלה. מיהו הרבה פוסקים ס"ל דבכה"ג חייבת בחלה וכן פסקו רט"ז וש"ך [י"ד שכ"ט] להחמיר מספק. וא"כ ל"ל דמשרת דפטור מיירי באפאה בתנור. א"נ ל"ל דמיירי הכא בהחלתה סופגנין וסד"א כיון דאפאה אחר הבשול הו"ל כתחלתה סופגנין וסופה עיסה ותתחייב כמשנה ה' קמ"ל וש"ל) תרומה שנפלה לפחות מק' שאסור לזר. והכא בחלה בזה"ז דרבנן. דתל"כ הרי דמוע רק מדרבנן הוא דמדאור' בעל תרומה ברוב ואיך אתא דרבנן ומפיק דאורייתא. ואין להקשות עכ"פ היאך אתא חד דרבנן ומפיק הרי דרבנן י"ל כיון דבין כך וכך רק מדרבנן הוא לא דייקינן

כ"ל

ראשונה

ל"ע דבפ"ב מ"ב סתם לן דגילוסה נמי פירות חייבת בחלה וכן פסקו רט"ז וש"ך [י"ד שכ"ט] להחמיר מספק. וא"כ ל"ל דמשרת דפטור מיירי באפאה בתנור. א"נ ל"ל דמיירי הכא בהחלתה סופגנין וסד"א כיון דאפאה אחר הבשול הו"ל כתחלתה סופגנין וסופה עיסה ותתחייב כמשנה ה' קמ"ל (ל) תרומה שנפלה לפחות מק' שאסור לזר. והכא בחלה בזה"ז דרבנן. דתל"כ הרי דמוע רק מדרבנן הוא דמדאור' בעל תרומה ברוב ואיך אתא דרבנן ומפיק דאורייתא. ואין להקשות עכ"פ היאך אתא חד דרבנן ומפיק הרי דרבנן י"ל כיון דבין כך וכך רק מדרבנן הוא לא דייקינן

משנה

וה"ג נמיתני כל שמינו מחמשת המינים והכל בכלל: הסופגנין. פי' הר"ב בלילתה רכה כספוג. א"נ לקיקים דקין כו' כ"כ כל המפרשים מלבד הרמב"ם שלא הזכיר בפירושו ולא נחבורו שבלילה רכה היו קרוי לחם אלא כל הני דמתני' מפרש שילושין ע"מ לאפותן בחמה היינו תחלתן סופגנין. וסופן סופגנין מפרש שאפאה בחמה או דשמו לחלמינה מעשה חמה במ"ש בחבורו פ"ו או לבשלה בקדרה: והדובשנין. נפי הפי' שכתב הר"ב שילושין בדבש וכ"כ הרמב"ם.

ציונים

ופחות. שם הפ"ש: הסופגנין. פפחים לנ: מיי' שם ה"ג שולח"ע יו"ל פ"ו שבת פפיף ח: והמדומע. מיי' שם ה"ל:

תוספות רע"ק

משנה ד[אות ב] במשנה פטורין מן החלה) וכתב הר"ש ומשמע במסקנא בירושלמי הא דדמוע פטור מן החלה היינו בשאין מן החולין ה' רבעים ראם נתערב מאה תרומה בצ"ש של חולין ולקח מהן ה' רבעים קמח ונלגלן נמצא א' מק' שבהן תרומה ולכך פטורה מן החלה אבל אם אחר שתסיר א' מק' נשתיירו עדיין ה' רבעים לפי חשבון תרומה שנתערבה נתחייבת בחלה

תוס' אנשי שם

ד במשנה והקטנית. ק"ק אמו הגך לאו קטניות נינהו כדמפ' הר"מ בפ"ל ד"ב כלאים והכי הול"ל ושאר קטנית. (פ"ח): במשנה ופחות מחמשת רבעים. קשה דאמאל דפחות מפ"ל תרומה דחייבין במעשרות קאי כמ"ש הרמב"ם ז"ל אלא אפילו אחייבי שעודם בשיבר זה עדיין לא נתרמו וא"כ הוא אפילו חמשת רבעים פטורין מן החלה כי בספרכת התרומה מסם הפטורה מן החלה נותנו פחות מה"ר. וי"ל דמדוש גדול אשמעי' בהא והוא דאיתא בירושלמי דמעשה עיסה מן המגל החלה חייבת בתרומה והתרומה חייבת בחלה ופסקו הרמב"ם בפ"ו מה' בכורים ולכן אם יהיה עיסה הראת בזמן שחייבה בחלה וזולת בשעת: לגלה לא יפטר אא"כ היא פחותה משעור חלה אם היא ה"ר אע"פ שאם היה מפרש התרומה היא נותנת פחות משעור הראוי וחל עליה חיוב החלה קודם שהפרישה הרי היא מעורבת להנאים השעור כי אף היא נתחייבה בחלה ויהיה העיסה הראת חייבת במעשרות ובחלה כמ"ש בשם הירושל'. (הו"ע): תי"ש ד"ח והמדומע כו' בחלה בזה"ז כו'. אך הרמב"ם הנעתיקה שמשמעות דמשמע"ל אף בחלה לאוריי' כגון דליכא דדימוע כגון מולין דמדאורייתא נמי הוי כולל תרומה ובידוע' אינ' דמשמעל וכ' כהגא מוקמי למתני' דוקא בכבי שרוכו תרומה ובודאי דה"ע כי סיכי דלא עמיך לאוקמי בחלה בזה"ז ומיהו רובו תרומה לא דוקא דשני במחלה על מחלה דלא בחלה מדאורי' אלא בדוב חולין. (ש"ל). ומ' בתוי"ע שבכיא מיהוש' בשם הר"ם. לחאי' כוונתו דתרתי בעינן חלה דבכגון וגם דאין בחולין שיעור הלה לבד מחלק תרומה בים בו וזה אינו דע' נשם' בדה

ופטור מן החלה דכתיב (במדבר טו) תרימו תרומה ולא שכבר נתרמה: **ה** עסה שתחלתה סופגנים. כגון עסה שבלילתה רכה: וסופה סופגנים. שמטגנים אותה בשמן ודבש או מבשלה במים: תחלתה עסה וסופה סופגנים. שבלילתה עבה ואח"כ מטגנים אותה בשמן ודבש או מבשלה במים: תחלתה סופגנין וסופה עסה. בלילתה רכה ואופה אותה בתנור: *)קנובקעות. לחם שמחזירים אותו לסלתו ועושים ממנו מאכל לתינוקות: **ן** המעיסה. קמח ע"ג מים רותחים: החליטה. מים רותחים על גבי קמח ומפורש בגמ' דתרי תנאי נינהו ומי שסברה זו לא סברה זו. דתנא אחד תנא מעיסה והוא הדין חליטה. וסבר בין מעיסה בין חליטה בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין. ואידך תנא תנא חליטה והוא הדין מעיסה. וסבר בין חליטה בין מעיסה בית שמאי מחייבים ובית הלל פוטרים. ולענין פסק הלכה בין מעיסה בין חליטה אם נאפות בתנור חייבות בחלה ואם במרחשת או במחבת ובכל דבר שהאור עוברת תחתיו פטורות מן החלה:

ה עיסה שתחלתה סופגנין (א) יוסופה סופגנין (א). פטורה מן החלה (ב). תחלתה עיסה (ב) וסופה סופגנין. תחלתה סופגנין וסופה עיסה (ג). חייבין בחלה. וכן הקנובקאות (ד) חייבות: **ן** המעיסה (ה). בית שמאי פוטרין. ובית הלל מחייבין. החליטה (ו)

בית

*) כ"ה בד"ו וד"ם וד"ק וכד"ה הגיהו באלף בכמשנה:

חלופי גרסאות

ה תחלתה עיסה וט' בל"ם תחלתה סופגנין וסופה עסה או איפכא ואין זה לשון המשנה. חייבין בד"ע וד"ו חייבת וכ"ה במכ"ב ובירושלמי ובד"מ ובד"ח. הקנובקאות בדפוס ראשוני הקנובקואות.

תוספות רע"ק

מ"ה [אות ג] במשנה וסופה סופגנין) היינו דנמלך אח"כ לעשותה סופגנין אבל אם גלגלה ע"ד לעשותה סופגנין ועשאה סופגנין פטורה מחלה. הרמב"ם והרמב"ן הר"ש והרא"ש וכן פסקי' בש"ע:

תוס' אנשי שם

במל"מ מ"ם בשם הרמב"ם. וכ' במט"ע וז"ל ונעמא דבא' ליכא שחלקן המגדר לפי שאלו שבסיפא הסופגנין וכו' ליכם בכולל אלו הסמוכין בריש דקתני הכא שחייבים במעשר אלא שייכא באי דסיפא דהיינו המעשר לא עליהו אלא אחבואה או הקמח שהיו כבר ע"כ. אבל נ"ע דלפ"ז הו"ל למיתני מדומע בהדי אינך דריש: בר"ב הרמדומע כו' שכבר נתרמה. ולשון רש"י בפסחים ד' ל"ז ולא שכבר היה תרומה. (הה"מ): **ה** במשנה וסופה עסה. ר"ל שכך היתה כוונתו מתחלה בעת שהיה מגלגלה בגלגול רך לאפותה בתנור. אבל אם היתה כוונתו בעת הגלגול לאפותה סופגנין אף כי אחר הגלגול נמלך ורולה לעשותה עיסה ה"ה פטורה שכבר נפטרה בשעת הגלגול ועמ"ש בפ"ב מ"ד בכ"ל להלכה ולא למעשה. (הו"ש במ"ז). ועיין בגמ"ש בשם הרי"ן: **ן** בר"ב הד"ה החליטה כו' שהאור עוברת כו'. ובלבד ע"י משקה כל"ל בש"ם וכ"ם הר"מ בפ"ו מה' כלים והש"ע י"ד סי' שכ"ע. (ש"ג):

מלאכת שלמה

דאילו בתר גלגול חייבת כדתנן לקמן בפ' אוכלין ערלי ודוקא לפחות ממאה אבל נפלה לתוך ק' תולין הכל תולין וחייבים בחלה ע"כ מה"ר שלמה שיריו"ז ז"ל. ופירשו רש"י והר"ש ז"ל מדומע פטור מן החלה דתרימו תרומה כתיב ולא שכבר היא תרומה ע"כ וכתב עוד ה"ר שמשון ז"ל בפ"ג דמסכת עבודה יום דהתי תנא דפטר מדומע מן החלה ר' יוסי ור"ש היא דקסברי חלה בזמן הזה דרבנן כדאמרי' בשלהי פ' יונה דופן דאי מדאורייתא לא אתי דמוע דרבנן ומפקיע חלה דאורייתא אבל ר"מ ור' יהודה מחייבין המדומע בחלה דס"ל חלה בזמן הזה דאורייתא ולא מפקע לה דמוע דרבנן ע"כ ובירושלמי אמרי' דהטעמא עיסה מן הטבל בעין שהחלה יש בה חלק תרומה והתרומה יש בה חלק חלה ר' יוסי אמר כבבא קמייתא דחייבין בחלה ובמעשרות ור' יוסי אמר כבבא בתרייתא ואית לה דין מדומע דמתני' ופי' הרמב"ם ז"ל ואמרם בסוף זו המשנה פטורין מן החלה חוזר על סופגנין ודובשנין ואיסקריטין וחלת המשרת והמדומע ואמרם בתחלתה חייבין במעשרות ופטורין מן החלה טופל על אורז ודוחן ופרגין ושומשמין וקמניות ופחות מחמשת רבעים קבים בתבואה ע"כ: **ה** עיסה שתחלתה וכו'. פלי' רישא נראה שהיא משנה יתירה אע"פ שנאמר דאתת השתא לפרושי סופגנין דמתני' דלעיל: תחלתה סופגנין וסופה עיסה. כגון שבלילתה רכה ואח"כ אופין אותה בתנור ונחלקו בזה חכמי ישראל [ר"ל בתחלה עיסה וסופה סופגנין] ר"ת והרמב"ן ז"ל ר"ת מפ' למתני' דמשמעה וכבר הקשו תוס' ז"ל בפ' כילד מברכין על ר"ת מהיא דלחם העשוי לבותחן דהסיא עיסה הוא ואפ"ה פטור מן החלה משום דעשוין אותו בחמה גמלא דבתר סוף דעתו אוליון ורביו שמשון והרא"ש ז"ל והרמב"ם והרמב"ן ז"ל מפרשי לה בגמלך אבל אם מתחלה נתכוון לעשותה סופגנין אלא כדי לחמלה עשאה עבה פטור גם ר"י מסיימטנו ז"ל כך פירשה כדברי הרמב"ן ז"ל ונסוג עלמא כדברי הרמב"ן ז"ל עכ"ל הר"ש שיריו"ז ז"ל. ועיין באור מחלוקת זו בפי' הר"ן ז"ל בפסחים פ' כל שעה דף ל"ז. וכתב שם הר"ן ז"ל וכי תימא דאילו בתר גלגול חייבת כדתנן לקמן בפ' אוכלין ערלי ודוקא לפחות ממאה אבל נפלה לתוך ק' תולין הכל תולין וחייבים בחלה ע"כ מה"ר שלמה שיריו"ז ז"ל. ופירשו רש"י והר"ש ז"ל מדומע פטור מן החלה דתרימו תרומה כתיב ולא שכבר היא תרומה ע"כ וכתב עוד ה"ר שמשון ז"ל בפ"ג דמסכת עבודה יום דהתי תנא דפטר מדומע מן החלה ר' יוסי ור"ש היא דקסברי חלה בזמן הזה דרבנן כדאמרי' בשלהי פ' יונה דופן דאי מדאורייתא לא אתי דמוע דרבנן ומפקיע חלה דאורייתא אבל ר"מ ור' יהודה מחייבין המדומע בחלה דס"ל חלה בזמן הזה דאורייתא ולא מפקע לה דמוע דרבנן ע"כ ובירושלמי אמרי' דהטעמא עיסה מן הטבל בעין שהחלה יש בה חלק תרומה והתרומה יש בה חלק חלה ר' יוסי אמר כבבא קמייתא דחייבין בחלה ובמעשרות ור' יוסי אמר כבבא בתרייתא ואית לה דין מדומע דמתני' ופי' הרמב"ם ז"ל ואמרם בסוף זו המשנה פטורין מן החלה חוזר על סופגנין ודובשנין ואיסקריטין וחלת המשרת והמדומע ואמרם בתחלתה חייבין במעשרות ופטורין מן החלה טופל על אורז ודוחן ופרגין ושומשמין וקמניות ופחות מחמשת רבעים קבים בתבואה ע"כ: **ה** עיסה שתחלתה וכו'. פלי' רישא נראה שהיא משנה יתירה אע"פ שנאמר דאתת השתא לפרושי סופגנין דמתני' דלעיל: תחלתה סופגנין וסופה עיסה. כגון שבלילתה רכה ואח"כ אופין אותה בתנור ונחלקו בזה חכמי ישראל [ר"ל בתחלה עיסה וסופה סופגנין] ר"ת והרמב"ן ז"ל ר"ת מפ' למתני' דמשמעה וכבר הקשו תוס' ז"ל בפ' כילד מברכין על ר"ת מהיא דלחם העשוי לבותחן דהסיא עיסה הוא ואפ"ה פטור מן החלה משום דעשוין אותו בחמה גמלא דבתר סוף דעתו אוליון ורביו שמשון והרא"ש ז"ל והרמב"ם והרמב"ן ז"ל מפרשי לה בגמלך אבל אם מתחלה נתכוון לעשותה סופגנין אלא כדי לחמלה עשאה עבה פטור גם ר"י מסיימטנו ז"ל כך פירשה כדברי הרמב"ן ז"ל ונסוג עלמא כדברי הרמב"ן ז"ל עכ"ל הר"ש שיריו"ז ז"ל. ועיין באור מחלוקת זו בפי' הר"ן ז"ל בפסחים פ' כל שעה דף ל"ז. וכתב שם הר"ן ז"ל וכי תימא

יכין תפארת ישראל

כ"כ: לא) דהתם מפרש הא דסופגנין במשנה ד' פטור דוקא בסופה נמי סופגנים ור"ל שטגנה אחר כך במשקין בכלי או בשמן: לב) ודוקא בהיה נמי דעתו תחלה לעשותה סופגנין בסוף [שם ס"ג]: לג) בגילה עבה:

משנה ראשונה

נתרם חייב בתרומה ובחלה ומפרים חלה מן התרומה ותרומה מן החלה כמ"ש הר"ם מן הירושלמי ופירש הטעם כיון שילושה עד שלא קבל שם תרומה חייבת בחלה ע"כ ונראה דכשנקרא שם תרומה תחלה אין מקום לקדושת חלה שאין קדושה חלה על קדושה אבל עד שלא קרא לה שם חיוב חלה קדיש ותו לא פקע והיינו טעמא נמי דחלה חייבת בתרומה דחיובא דתרומה לעולם קודם לחיוב חלה. ומ"ש הר"ב המדומע שנפלה קלה תרומה לפחות ממאה כו' ומסיק הר"ם מכירושלמי דוקא כשנפל מן התערובת ממשה רבעים שנמצא אחד ממאה שבהן תרומה אבל אם נפל יותר מה' רבעים אשם מקיר אחד ממאה נשאלו ה' רבעים מולין חייבין: **ה** עיסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין. ומחלקו המפרשים בזה. כ"מ פי' הא דתחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת. לא מיבעיא אם מתחלתו לא הי' דעתו לסופגנין אלא שנמלך פעיסת דחיובא דתי' עלה משעת גלגול ותו לא פקע. אלא אפי' היה דעתו מתחלה לעשותה סופגנין בסוף לא פטרה מחשבתו כיון שבעשית עיסה וכ"כ הסוס' והרא"ש בשם ר"ת בפסחים דף ל"ז. אבל הר"ם מולק והבלה דהכל תלוי במחשבתו ומתני' דוקא בנמלך שמתחלה עשאה עיסה בסתם. ונמלך אח"כ לסופגנין והלכך חייבת אבל אם מתחלה נ"כ הי' דעתו לעשותה סופגנין בסוף ופעשאה כן פטורה והאריך הרא"ש בהל' חלה והביא ראיות בדברי הר"ם ומסיק כן להלכה וכתב כל שסופו מוכיח על תחלתו כל מודים שהולכין אחר דעתו. תחלתו וסופו ע"ד סופגני' פטור. תחלתו סתם לעיסה ונמלך לסופגנין חייבת שכבר נתחייבה משעת גלגול.

יכין תפארת ישראל

לד) שאפשר בתנור: לה) שלא עיסה על דעת להחזירו לסלתו כשיחפה כדי לעשות ממנו דייסא למאכל תינוקות: לו) קמח ע"ג מים רותחים: לז) מים רותחים ע"ג קמח ותרי תנאי נינהו דלמאן דתני מעיסה ב"ש פוטרים

ראשונה

גלגל ע"ד סופגנין ונמלך שלא לעשותה סופגנין אלא עיסה סתם חייבת. וכ"ת מ"ש משא דתנן הקדישה עד שלא גלגלה הגביר ואח"כ פדאתה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה. התם מתוסר מעשה הכא בתחבה חלה ובשנמלך מעשה מוציא מיד מחשבה כ"ל הרא"ש. ובעניותי איני יודע מאי קושיא דתחלתה סופגנין וסופה עיסה לא שייך לחיבר בשעת חובתה היתה פטורה דהך גלגול דסופגנין לא הוי גלגול לחיוב דלתם כתיב וגלגול עיסה מיקרי גלגול ולא היה לה שעת חיוב אלא בסוף כשלאופה אותה בתנור ועניד בה מעשה לתם. ומיהו לשעת הרמב"ם שכתבו בתחבי' דלכיל אתין חילוק בין בלילה רכה לעבה וכולהו פת מיקרי ותחלתה סופגנין הייטו פ"מ לבשלה או לאפות בתחבה שפיר קאי דבשעת חובתה היתה פטורה ולריך לחיוב הרא"ש. אבל הרא"ש עלמו סובר בלילה רכה הוי סופגנין ז"ל דבלילה כזו אינה בלילה החייבת: **ובן** הקנובקאות חייבות. דקד"ל דפטורה כיון שבעתו להחזירה לסולת ולבשלה קמ"ל. ומכאן נמי הביא הרא"ש ראי' לשעתו דבשעתו תלי לעיל וקמ"ל דהכא לא אזלי' בתר דעתו כיון שתחלתה וסופה עיסה: **ן** המעיסה. פי' הר"ב דנגמ' אמר מי שנתה זו לא שנה זו וכו'. וכ"ל דפלוגתייהו דהני תנאי דהו"ע ס"ל מיהו מבשל הוי וס"ל נמי תתאה נגר. ומאן דסבר דב"ה פעני בתרוייהו משום שזה בישול הוא ואינו לאם. ומאן דסבר דב"ה מחייבי משום דמייתי שאחר הבישול לשו ואפאו בתנור והוי תחלתה סופגנין וסופה עיסה דתנן לעיל דחייבת. ואידך סבר דב"ה פליגי ופעני אפילו סופה עיסה וסיוע דכתב הר"ב דהלכה אם אפאה

בתנור

עשאן לעצמו. לצורך חודתו וגזירותו: פטור. כיון דגלגלן לקדשן דכתיב עריסותיכם ולא עסת הקדש: למכור בשוק. לבני אדם שריכים לחלות תודה ורקיקי נזיר: חייב. דכל לשוק אימלוכי ממלוך לי מזבינגא מזבינגא ואי לא אכילנא להו אנא: ן נחתום שעשה שאור לחלק. ויש בו כדי חיוב חלה אלא שדעתו למכרו לבני אדם לחלקו לכמה עסות ואין בכל חלק וחלק כשיעור: חייב בחלה. שדעתו אם לא ימלא קונים שיעשנו עסה ויאפה אותה כלה כאחת: ך עסת בלבים. נעשית מקמח ומורסן הרבה מעורב בה:

בית שמאי מחייבין. ובית הלל פוטרין. חלות תודה ורקיקי נזיר (לח) עשאן לעצמו (לט) פטור (מ) למכור בשוק (מא) חייב (מב): ן נחתום שעשה שאור לחלק (מג) חייב בחלה (מד). נשים שנתנו לנחתום (מה) לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור. פטורה מן החלה (מו): ך עיסת הבלבים (מז).

בזמן

ע"כ. עוד בירושלמי ובבבלי ר' שמעון אומר משום אביו זה וזה לפיטור ואית דאמרין זה וזה לחיוב: חלות תודה ורקיקי נזיר. אע"ג דבתודה ונזיר בתרוייהו איכא חלות ורקיקים נקט תנא בכל דוכתא גבי תודה שם חלות דאיכא גבי תודה שני מיני חלות כדכתיב חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מורבכת חלות בלולות בשמן אבל המירות אין בה רבוכה כדתנן בפ' התודה סימן ב'. וז"ל ה"ר יהוסף ז"ל קשה לי למה תלה החלות בתודה והרקיקי' בנזיר הרי בין בתודה ובין בנזיר יש חלות ויש רקיקי כדתנן במתחות פ' התודה ותו התנן שם בפ' אלו מנחות ר"מ אומר כולן בחות שחיב עשרה חון מחלות תודה והנזירות וג"ע ע"כ: עשאן לעצמו פטור. ואע"ג דלא קדשי אלא בשחיטת הזבח ס"מ קדושת הגוף ושוב דאפי' לא קדשי כלל פטירי כיון דגלגלן לקדשן. ה"ר שמשון ז"ל: למכור בשוק חייב. פי' כי העושה למכור אינו מקדישם אלא בלקוחות תלוי הדבר והרי נתחייבו קודם. ה"ר יהוסף ז"ל: ן נשים שנתנו וכו'. בירושלמי פריך ואפי' אם יש בשל אחת כשיעור אמאי מיחייבי העיסות המחרות דהא ולאי מחני' ה"ק דאם יש בשל אחת כשיעור מחייב לאפרושי על הכל הלה דאי מאותה עיסה שיש בה שיעור פטיסה ומש"ה פריך דיעשה כדבר אלא נגמרה מלאכתו והוא סופו לסתור לרוף זה דס"ל אמרי' בפ' הכונס אליבא דרבנן דאמרי שותין על הגת ומעמה לסופו להחזיר את המותר לדבר אלא נגמרה מלאכתו והכא אמי מיזל בתר סוף ולא מסני מידי וכתב הר"ם שירלי"ו ז"ל ונמצא לא הם דהתם נקח היין מדבר אלא נגמרה מלאכתו דגת לא מביל על שירד לבור אין יצאה בחבית לר' עקי' אבל הכא הא נתחבר לדבר שנגמרה מלאכתו לחיוב חלה הוא בחבית משתנגל ע"כ: אם אין בשל אחת מהן בשיעור. פי' אע"פ שיש בשל כולן יחד כשיעור פטור. ה"ר יהוסף ז"ל: ך עיסת הבלבים וכו'. ומפ' בירוש' ר' חייא רבא אמר דאפילו עשאן גוסקין שלותן מוכתה דלאלש היא כיון דיחדן לבהמה אינה חייבת בחלה כדלייק ליעלא דמתני' בזמן שהרועים וכו' ולא קתני דאו' לרועים חייבת ושאינה דאו' פטורה ופיפא דקתני ואם אין הרועים אוכלין ממנה מפ' לה איהו בעשאה משעה דאמרה אלא יאכלו הרועים ממנה ולשון הרמב"ן ז"ל על פי זה הירושלמי שאפי' אם היא אלא נקי' אם עשאה לשם הבלבים פטורה ומיהו דוקא שמיכר בה שהיא לבלבים כגון שאינה ערוכה ועשוי' כצורת לחם הא לאו הכי חייבת ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל עיסת בלבים נעשית מקמח ומורסן וכו' וכתב

יכין — תפארת

פוטרים ה"ה בחלוה דפטרי ולמ"ד חלוה ב"ש מחייב הוא הדין מעיסה: לח) במיר היו חלות ורקיקין וה"ה בתודה ותני חד בהא וחד בהא [ל"ל] מהדדי. ול"ם הי' כ"ל דתודה שמלוה כדמוכח מפ"ק דפסחים [מ"ח] היו רגילין הנתחומים לעשות למכור להם נס חלות ולא חשבו שמא ישהו כמה ימים ויתעפשו מדמלויין הקונים. אבל לצורך מיני' לא אפו רק רקיקין דקין מדאינן מלויין כל כך דכל זיר חומא [כדרים ד' י"ח] להכי יש לאפו לצרכן חלות אולי יתעפשו ביני ביני ורק רקיקין מדהן דקין אינן

משנה

בחטר חייב והיינו כמאן דמחייב משום דשתה מתני' דלעיל כותבים דסופה עיסה חיינא. והכ"מ כתב הטעם דלהלכה אם אפאה חייב משום דבבייתה דפסחים תניא חכמים אומרים זה וזה לחיוב ולא נריך לזה דבלא"ה אית לן למיזל בתר תורה לחמיר וכ"ם הכא דשתה מתני' מסייעא ליה. וזה מיובב קושיית המוס' בפסחים דאמאי אמר מי שנגנב או לא שנגנב או הו"ל למימר דמ"ם עילאה נבר ומ"ם תתאה נבר. ולמאי דפי' ניחא דאי פליגי בעילאה נבר אז תתאה. מ"כ מאן דמחייב משום דלאו ביטול הוא ופבר בחיבר דמיקרי ביטול וכומאן דפבר נמי. וא"כ הוי הכי תנאי מרוויהו דלא בהלכתא דהא קתם מתני' דלעיל אפי' בחמלמה מטבלת מחייבא כיון דסופה עיסה וה"ל הכי קופה עיסה דע"כ נחפאה אח"כ מייבי דאל"כ ליכא מאן דמחייב תנא בביטול. והלכך שפיר אפי' לומר דמאן דמחייב מחייב בחרוייהו כי היכי דמקום לדידי' בהלכתא. ומ"ש הר"ב אפאה בחטר חייב וגאלפם ומלחמת פטור. כ"כ הרמב"ם בפירושו אבל בחטרו אחר בו לאפי' בחלפם ומלחמת כל בנאפה בלא מעקה חייב וכיב הפוסקים הסכימו כן: חלות תודה ורקיקי נזיר. מה שדקדק תוי"ט למה שנה כאן חלות וכאן רקיקין דשתיהם ישנם בשניהם פ"ם. כבר מלינו כן בלשון הכתוב חזה התנופה ושוק התרומה אמ"פ שתרומה ותנופה נוהג בזה ובזה מוליך ומביא תעלה ומוליך. ומיהו נקטא לא מלינו בהדיא בשוק שלריך תנופה ולא הוזכר תנופה בפ' לו אלא בחזה ולשון תרומה הנכתב בשוק אינו אלא לשון הפרשה כמו תרומה שבגורן ותרומת המשכן וכן תרגם אונקלוס מדיה דתרומתא ומקא דאפרשתא ובמילואים הלריך תנופה בשניהם בפ' ט וכפ' ותנה תנוס אבל

יכין — ישראל

מתעפשין כל כך מהר: לט) לצורך חודתו וגזירתו: מ) דבשעת גלגול הקדש היו: מא) למי שיתחייב: מב) דכל לשוק אמלוכי אמלך דאי לא מזדבן להו חולין: מג) שיש בשאור שיעור חלה רק דעתו למכרו לכמה בב"א ולא יהי' בכ"א כשיעור: מד) דאם לא ימלא קונים יאפה כולה כא': מה) קמח [י"ד שכ"ז ס"ג]. הא בנתנו לו משות חייבת כדמוכח מרישא דתני סהמא: מו) אפי' אם לא הכל עיסה א' ודוקא במקפידין זה על זה דאל"כ מ"ם מעיסת שותפין: מז) שמעורב בה קמח ומורסן: שמין

ראשונה

לדורות לא מצינו אלא בהרמב"ם פ"ט מהל' מעש"ק שלרוך תנופה בשניהם וכן מוכח במתני' פ"ה דמנחות מ"ו אבל לא ידענו מהיכא יליף לה ובהקומץ רבה ד' י"ם איכא מ"ד דומיה מעשה לא יאפי': עשאן לעצמו פטור. פי' הר"ב כיון שגלגלן בקדשו. ומ"ת היכי דמי אי קבא דשהם עליהן שם אפי' למכור בשוק היכי מצי אמר מילגא לחו אנא הא הקדש הן ואין להן פדיון אא"כ נמתאו כדפי' במ"ב. ואי לא קבא עליהן שם לעצמו מני לא קדשו. וי"ל דסתמא דמלתא לעצמו קובא שם מיד. ולמכור איט קובא שם שמא לא ימכור. והר"ם כתב טוד מ"ג אפי' לא קדשי כלל פטור כיון שגלגלן בשם הקדש כמו עשאן למכור בשוק אי לאו דתני בדעת נקומות ע"ג ולמעבריה אזיל דס"ל לעיל גבי סופגנין אפי' עשאה ודעתו לעשות סופגנין פטורה דאזלי' בתר דעתו כדפי' לעיל. ולר"ת ל"ל כתירוץ הראשון: ן לחלק. פי' הר"ב שדעתו למכרו ולחלקן לכתה אנשים ואפ"ם חייבת שמא לא ימלא קונים כו' ומשמע אפ"ם הקונים מאומנים וכולם ליקח מיד פטורה אע"פ שפדיון בשעת גלגול לא נתכבה כיון שע"מ כן גלגלה פטורה בשעת הר"ם והכא"ם דאזלי' בתר דעתו לעולם. ולר"מ ל"ל דלא מעשה שמא לא ימלא קונים חייבת אלא כיון שבדיין לא נתכבה בשעת הגלגול נתחייבה כבר ותו לא פקע. ולקא משמע כן מסיפא נשים שנתנו כו' דוקא שנתנו משלהן אבל משל נחתום אפי' עומדות וכולות ליקח פטורה אלא דבירושלמי לא משמע כן ועי' בהשגת הראב"ד ס"ב מהל' ביכורים: ך עיסת הבלבים. פי' הר"ב שנתפרש בה מורסן ואם הרועים אוכלים ממנה הייט שלא נתפרש בה מורסן הרבה וכו' ש"ב ופלוגתא הוא בירושלמי איסור עיסת בלבים ר"ל

חלות תודה. מיי' פס ס"ו; ן נחתום. מיי' שם ס"ו שור ובו"ע שם סימן שט סעיף ג: נשים. מיי' שם ס"ל סוכ ובו"ע שם סעיף ב: ך עיסת חבלבים. נ"ל כלא:

חלופי גרסאות

ן עשאן נר"ם שעשאן. ן נשים נר"ם ונשים וכ"ם בירושלמי. לחן נר"ם בחם. ך הבלבים בגיפה כלבים.

תוספות חדשים

משנה ז [במשנה] אם אין בכל אחת מהן כשיעור כו'. ואם בשל אחת יש שיעור

תוספות רע"ק

משנה ז [אות ד'] בפשנת אם אין בשל אחת מהן כשישור) ולשל הבל בב"א שלא מדעתן לשון הר"ש. משמע דמדעתן חייב. וכ"כ ב"י בשם סמ"ג ופסקי' הבי בש"ע (סי' שכ"ו):

משנה ח [אות ה'] בחרע"ב ד"ה עיסת כלבים. ומורסן) וכ"כ הר"ש בשם ירושלמי

תוס' אנשי שם

תוי"ט ד"ה חלות וכו' ולא ידענו וכו'. גדולה מזו איכא לאידך ל"ל למיתני תרתי תרוהה ונזיר ולשמעי' מהא וכ"ם לאידך דמ"ם ונלע"ד לייסב הכל דתנא תודה לרבותא דלמכור בשוק חייב ונגא נזיר לרבותא דלעלמו פטור וה"ק ל"מ נזיר דלמכור בשוק חייב דודאי כשששה לאחם הוא מתנה אי מחיינגא כו' כמ"ש הר"ב דלא שביחי כ"כ בנ"א שנדרים בנזירות וגם שייבו עכשיו קרוב להבלים לקרבן ופשיעא בהעשה למכור עושה אדעתא דהכי אאם לא ימלא יאכלם אנא אפילו תודה דשביחי טובא דלריכי תודה מאותם שלריכים לתודות וגם בנדבה וסד"א דלא אסיק אדעתיה להתנות כמ' לפי שבכור לו שימלא קונים קמ"ל דאפ"ם כל העושה לשוק מתנה. והשתא א"ם דיקא חלות בתודה דאפילו חלות שהן בלולות בשמן ואין מתקשים כ"כ מהר ועפי' כ"ד בלא יהנה שיאמר בלבו אם לא אמצא מי שיקנה היום ימלא למחר ויהיה לאוי שאינו מתקשים קמ"ל דאפ"ם מתנה ובנזיר עשאן לעצמו ה"ק ל"מ חלות תודה דלעצמו חייב שבידו להקריב בתודה היום ויהיה הלחם ראוי אלא אפי' רקיקי מיר דאוזלי קודם שיקריב יומא ומותר נזירותו ולא יהיו אלו הלחמים ראויים שוד בפרבו לאיכא בהו רקיקין שאינם אלא משותים בשמן אחר האפיה אבל בלילתן במים בלבד ומתקשין מהר ונימא דדילמא אסיק אדעתיה הך מלתא והתנה מעיקרא

כשעשאן אי גריכא גריכא ואי לא אכילנא להו קמ"ל דל"א הכי ועשה זה יתכן אף בהיתה דפסחים. (ס"ל): ן במשנה שעשאה שאור. לרמתא דאפי' שאור ממלין ושאה אותו אם. (ס"ל). בתשנה נשים. הכיר פתנא כדיני מכלתין אבל כמה פעמים על כי היא ל' מהמאת המוטלות עליה יותר מן האיש. (ס"ל). מפי' הרמב"ם נראה דגרס וכן נשים ש"ל שיעור זו המשנה כן וכן נשים שאתו כו' ויש בשל כ"א מהן שיעור אלא חייבת בחלה ואם אין בשל א' מהן כשיעור פטורה ע"כ. וגם בירושלמי בפסקא אבשים גרים הכי אע"פ שבאדר המשנה אינו כן ולא ידענו למה הסמיכו התי"ם מלבריאה בנ"א ולמאן דגרסי' ליה י"ל דקמ"ל דמתחת בהן דוקא דשמעי מיהא לחיוב דאע"פ שהוא לא בכל ביחד וכ"ל עיסה רגיס אפ"ה חייבת וכדאיתא בתוספתא ופסקה הר"מ בפ"ו. (ס"ל): במשנה לעשות להם שאור. דהייט לאלקו בלא אבל אם

עיין ריש פרק ד: **ח ומערבין בה**. פירש הר"ב עירובי חצירות. וכן פירש הר"ם. גם רש"י פירש כן בפ"ב דבילה דף כא. והרמב"ם מפרש עירובי תחומין. ומשמע לכאורה דדוקא עירובי תחומין משום דדינו שבכל מה שמשתתפים במזבי מערבין בתחומין משא"כ בעירובי חצרות שאין מערבין אלא בפת וכמפורש בריש פ"ג דעירובין ופ"ז מ"י. אבל כי דייקת בה ליתא דהא טעמא דכולהו משום דכשהרועים אוכלים ממנה הוי פת. ועוד עיין בסמוך: **ומשתתפין בה**. עיין מ"ש בסוף פ"ק דדמאי וה"ל לאכא למימר דאי לא תנא משתתפין הוי אמינא דעירובין בתחומין דוקא שאין צריך פת להכי תני משתתפי שאין צריך ג"כ פת ולמאי תני עירובין אלא ש"מ דאף לחצירות: [**"אינה חייבת בחלה**. פי'

בזמן שהרועים אוכלים ממנה (מח). **חייבת בחלה. ומערבין בה** (מט). **ומשתתפין בה** (נ). **ומברכין עליה** (נא). **ומזמנין עליה** (נב). **ונעשית ביום טוב** (נג). **ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח** (נד). **אם אין הרועים אוכלין ממנה. אינה חייבת בחלה** (נה). **ואין מערבין בה. ואין משתתפין בה.**

ואין

ח"ג. ומברכין נד"ג וד"ש מברכין. ונעשית נד"ג וד"ש ונעשית וקן נסמון ונגילה ונאפת. ויוצא בה אדם נגילה ואדם יוצא בה ובד"ש נ"ג מלא אדם. אם ביהושלמי ראם ובד"ש חסר מכלון על נאפת נמ"ם.

בזמן שהרועים אוכלים ממנה. אינה חייבת בחלה. ומערבין בה. ומשתתפין בה. ומברכין עליה. ומזמנין עליה. ונעשית ביום טוב. ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח. לילה ראשונה שחייב לאכול כזית מלה: אינה חייבת בחלה. דכתיב (במדבר טו) ראשית עריסותיכם שלכם חייבת ולא של חיה: מלאכת שלמה

מלאכת שלמה

וכ' עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו אלא לדברי רשב"ל דלר' יוחנן פטורים אפי' בזמן שהרועים אוכלים ממנה ור"י פירש באופן אחר וע"ש בירושלמי ע"כ: **ומערבין בה**. פי' הרמב"ם ז"ל עירובי תחומין ע"כ אבל נראה דלא אתי למעוטי עירובי חצרות אלא כ"ל דס"ל דבכלל שתוף מצוות הוי עירובי חצרות אע"ג דשתופי מצוות לא בעינן להו פת: **ונעשית ביום טוב**. נאפית משום חלק הרועים פי' דכיון דמזונותם עליו אמרי' דכל פתא ופתא חזיא לרועים ואע"ג דאפשר להו לכלבים בעיסה בלא אפיי' ערחינן במלאכה יתירה בזמן שהרועים אוכלין ממנה וי"ם דנרסי ונאפית ואינה נאפית ושם בפ' שני דבילה מוקי לה כגון לאית לי' נבלה דודאי אפשר לפייסן בנבלה הא לאו הכי אסור משום לכתיב לכם לכם ולא לשודדי כוכבים לכם ולא לכלבים ובירום' מוקי לה כר' שמעון בן אלעזר דאמר בפ' שני דבילה ממלאה אשה תנור פת מפני שהפת נאפית יפה בזמן שהתנור מלא ה"ר שמשון ז"ל. ועיין בהר"ן ז"ל שם פ' שני דבילה

ציונים

חייבת בחלה. מיי' עשה ה"א שור וטו"ש שם סימן ש"ל סעיף ב: ונעשית ביו"ט. מיי' פ"ח מהלכות יו"ט ה"ל. סמג לאוין עה טור וטו"ש או"ח סימן תקי"ב סעיף ג: ויוצא בה. מיי' פ"ו מהלכות חמץ ומצה ה"ל שור וטו"ש שם סימן תנד סעיף ג:

תוספות חדשים

ובשל אחרות אין שיעור ל"ל דאם יש לו פרנסה ממקום אחר מפרים ממנו לפי שיעור עיסה של אמה זו ואם לאו צריך להפרים על הכל דאוסר ועיין פ"ג מ"י. כנ"ל (הרי"ז): משנה ח [במשנה] יוצא ידי חובתו כו' אינה חייבת בחלה. וכש"ע יו"ד סי' ש"ל סעיף ט מסיים ודוקא בעיכר בה שהיה לכלבים שאינו עשויה כאכר פת. (ממהרש"ל זל"ל):

תוספות רע"ק

וירושלמי דעירב בה בורסן ב"כ דלא חוי' לרועים. והם דברי ר"ל בירושלמי: אבל הטור כתב בשם הרמב"ן דאפילו הי' סולת נקי' אם עשאה לשם כלבים פטורה. והיינו כר' בא בשם שמואל דאמר כן בירושלמי:

תוס' אנשי שם

נתנו לו קמח שיעשה להם לחלקו לחם ה"ז עיסת הכותים ונחייבה אע"פ שאין בשל ג' מהן כשיעור ולא דמי לב' נשים שעשו ב' קניס דרש"ג דהתם כ"א עשאה עיסה לעצמה. (הו"מ). ועי' בש"ח כאן: **ח** במשנה **בזמן** שהרועים ס'.יש להמוה דהר"מ הבמיע בסלכותין מלי דתינן במתני' ומערבין בה ומשתתפין בה ומזכרכין עליה ומזמנין עליה ונראה לייסב דבירום' איכא פלוגתא דר"ל ס"ל דאם ראוי לאכילת הרועים אף שעשאה רק לכלבים חייבת בחלה וכי' בא ס"ל דתרתי בעינן צריך להיות ראוי לאכילת אדם וגם צריך לעשות לאחול ממנה הרועים לאכוקי אם מתחלה עשאה רק לכלבים אף דראוי לרועים לו דאין ראוי לרועים שעירב בה מורסן הרבה דפטורה א"כ הא דתני בריש בזמן שהרועים אוכלין ממנה היינו שעשאה מתחלה שיאכלו הרועים חייבת בחלה והא דתני בסיפא אין הרועים אוכלין פירוש אין ראוי לאכילת הרועים לו אבל ראוי לרועים אלא שעשאה מתחלה רק לכלבים פטורה מתחלה ופסק הר"מ כר' בא כמ"ש הכ"מ שם. ולפ"ז הא דתנא ואין מערבין בה ואין משתתפין בה קאי רק אהאי תנוקה דאין הרועין אוכלין ממנה שעירב בה מורסן הרבה שאין ראוי אלא לאכילת אדם דאם ראוי לאכילת אדם אף שעשה מתחלה לכלבים מ"מ כיון שהוא

יכין תפארת ישראל יכין

מח) שאין בה מורסן הרבה: מט) ערובי חצירות ותחומין: נ) שתופי מצוות לחולין מחצירות למבזי: נא) המוליא ובהמ"ז: נב) דחשיבא

משנה

כ"ל אמר כל שעיכב בה מורסן מתני' אמרה בזמן שהרועים אוכלין פעמים שאין הרועים אוכלים. ר' יוחנן אמר כל שעשאה כעבין ואמי כן עשאה כעבין חייבת כלמודין פטורה (פי' כעבין ערוכה ומקופאת כגלוסקאות נאות. כלמודין כגפרים בעלמא אלא הקפיד על ערוכתה כן פי' רש"י בברכות ד' ל"ח) ר' בא בשם שמואל אמר אפי' עשאה קלוסקין והתינא אם אין הרועין אוכלין ממנה פ"כ. ונראה דלר"ל ור' יוחנן לא חייבי מתני' בחשב עלי' לכלבים ולא לאדם דר' בא הוא שחידש דבר זה דחייבי במשב אבל לדידהו חייבי שעשאה קטנה אלא שנתקלקלה לר"ל בלישה שנתעבה בה מורסן ולא חזיא לאדם ור' יוחנן בעיכרה ובזה יש חילוק דאמרלן בתמני' אם נתקלקלה הרבה דלא חזיא כלל אף לרועים פטורה ואם לאו חייבת. ור' בא הפרש מתני' אלא שנתקלקלה כלל לא בעיכרה ולא בלישה. אלא בתחבתו תלי אם חשב עליה לכלבים ולא לאדם פטורה ותחבתה זו היינו בשעת גלגול שהיא שעת החיוב של חלה ואתיא כשפה רוב המפרשים לעיל גבי תחלה עיסה וקופה קופגנין שאפי' עשאה עיסה כתקנה אלא שחשב עליה לעשותה קופגנין בכוף ועשה כן בכוף פטורה ודלא כר"ת כדפי' לעיל. והכא נמי עיסה זו מיירי שתחילה רק לכלבים נבד. ולדידה תודו ר"י ור"ל לר' בא דאילו חשב עליה רק לכלבים בתחלה ולאו פטורה אלא דלא תבמע להו לפרושי מתני' בחשב מלקתני בזמן שהרועים אוכלין משמע דבעשאה דרועים תלינ והיינו דאמר ר"ל פעמים שאין הרועים אוכלין כלומר אם משוכב בה מורסן הרבה. ולר' יוחנן אם היה עלמוד. ור' בא בתענוכת מורסן לא חייבי אי ס"ל כר"ל או כר"י. ונראה דר"י ור"ל פליגי דר"י סבר אפי' נתקלקלה בלישה דלא חזיא לאדם עשאה כעבין חייב מדלבנן דה"ל מ"ר יוחנן בגמ' דיקל מנרכין ד' ל"ח נבי לחם הנעשי לכותה ועשאה כעבין חייבת ופי' הר"ש והרא"ש בפרקין נבי קופגנין דבעשאה דר' יוחנן דכעבין מיתלפא בשאר עיסה. וי"ל לא נזר. ונסתיא דיקל מנרכין פסקו הפוסקים כר' יוחנן והילכך מסתברא דה"ל הלכתא הכי ואפי' אי מייבי מתני' בחשב עליה וכר' בא אפ"ה עשאה כעבין חייבת מדלבנן כמו לחם הנעשי לכותה דמשמע נמי שחשב עליה מתחלה לכותה. וכ"כ הטור בסוף הל' חלה בשם הרמב"ן דחשב עליה לכלבים דפטורה היינו שאינה ערוכה ונעשיה כגלוסקא לחם הא לא"ה חייב והיינו כר' בא וכר' יוחנן וכ"כ הר"ש. ודברי הר"ב שכתב דבכי ר"ל לבד שנתערב בה מורסן וכ"כ הר"ש. לפי ההלכה הו"ל לכתוב דאם עשאה כעבין חייבת דלכאורה נראה דקלקול מורסן בטעם לישה לא עדיף מחשב עליה וכי היכי דסתם חייבת בכעבין ה"ה במורסן. ואפשר דס"ל דקלקול מורסן גרם עפי' ולא מיתלפא בשאר עיסה. ודברי הרמב"ם בפירושו ז"ל דמפרש בעיכוב מורסן וגם חשב עליה לכלבים נבד. ולא הזכיר חילוק דכעבין ולמודין כלל. וקשה מרמי חדא דחשב עליה לחוד נמי פטורה

מט) שאין בה מורסן הרבה: מט) ערובי חצירות ותחומין: נ) שתופי מצוות לחולין מחצירות למבזי: נא) המוליא ובהמ"ז: נב) דחשיבא

ראשונה

בלא מורסן. ועוד למאי דקי"ל בכילד מנרכין כר' יוחנן הו"ל לכתוב דה"ל בעשאה כעבין חייבת. ובחבורו הערוך המשנה כלשונה ולא הזכיר לא חשב עליה ולא מורסן ולא חילק ג"כ בין כעבין לגמודין. וגם הרא"ש בהל' חלה לא העתיק אלא לשון המשנה וכ' הב"י בסוף הל' חלה דמשמע מזה אפי' היא כמלמו בל עלמה ולא עשה בה שום שינוי ולא שום גריעותא ולא היכר אפ"ה הוא"ל ועשאה משעה לחשובה אלא יאכלו הרועים ממנה פטורה עכ"ל. ול"ע דלדידה נראה עיקר כדברי הרמב"ן והטור. **ודע** דיש נפקותא לדידה בין חשב עליה לכלבים ובין נתקלקלה מחמת מורסן. דאי עשאה דפטורה משום תחבתה והא דקאמר אם הרועין אוכלין ממנה חייבת היינו בחשב גם לרועים כמ"ש הרמב"ם. ולא מיתיבינא אא"כ הרועים הם ישראל דעיסת עובדי כוכבים פטורה ואי משום פטורא דמורסן אם הרועים אוכלין ממנה היינו שאין במורסן מרובה דחזיא לאדם כיון דאיהו לא חשב עליה עדום לא לכלבים ולא לאדם וחזיא לאדם לא חיכפת לן ברועים אפי' הם א"י דמ"מ הא חזיא לאדם ולא נקט רועים אלא משום אורחא דמילתא שאם נתקלקלה ונותנה לכלבים ממילא מוכרח לרועים ויש מהם שאוכלים מחלק הכלבים אם הוא ראוי לאכילת אדם. וצ"ע אם חשב עליה לכלבים ונם לרועים ישראל. אם צריך שיהא בחלק הרועים לגד שיעור חלה כמו העושה עיסה עם הטובל טוכנים בפ"ג מ"ה. או אפשר דהכא אינו מקפיד אם יאכלוה הרועים כולה שהרי מוכרח לידם אע"פ שנעשתה לבעליהם: **ונאפית** ביו"ט. פי' הר"ב משום חלק הרועים ע"כ אע"ג דעיסה חייב אל עובד כוכבים וחייב אל ישראל אסור לאפות ביו"ט. מוקמי' לתתי' דהכא פ"כ דבילה ד' כ"א דאית ליה נבלה ובודאי יפיים הכלבים בנבלה וכ"כ הר"ם. והרא"ש כ' דביהושלמי מוקי לה כר"ש בן אלעזר ממלאת אשה תנור פת אע"פ שאלא לחזיא אפשר יפה. והתו' שם במס' בילה כתבו דעיסה חייב אל עובד כוכבים וכו' לא שרי לאפות מעשה זה אפשר יפה דדוקא בפת מרובה שהכל אלו שרי דבל חדא חזי ליה או דלמא מקלעי ליה אורחים אבל חייב אל עובד כוכבים אסור כ"כ. וקשה דא"כ מאי פריך ממתני' דהכא אהך דחייב אל עובד כוכבים דאסור הא שאני הכא שהכל אלו ויכול לומר דכל חדא חזי לרועים. ומאחר לצורך כלבים לא הייני מחיים מעשה הוא"ל דכל חדא חזיא ליה דמיחזי כהעלמה ולכך צריך לפטוי דאית ליה נבלה לפייסן. ונראה דמשו"ה לא הביא הר"ש ביהושלמי דיהושלמי מעשה אפשר מרובה שרי מתני' כיון דבגמ' דידן מוכח דבכלבים לא צריך היתר זה: **אינה** חייבת בחלה. לשעת הר"ש והר"ב דלא חזיא לרועים משום מורסן פשיטא דפטורה. ולשעת הרמב"ם שחשב עליה לכלבים נבד נמי פטורה כשאין אדם חולה לא קרינן בה ערכיותיכם. וכ"ל אם עשאה זו עבודה לתעבר אלא ספרים בעודה תבואה יש חילוק בין שעת הר"ש והר"ב לשעת הרמב"ם. דאי קלקול אלה דלא חזיא לאדם משום מורסן פטורה אף ממעשר דטרי דבשעת מילות

קבע גם לג' שאכלו יחד ממנה וחייבים לזמן: נג) משום רועים: נד) לילה הראשונה: נה) ודוקא באינה ערוכה בעורה לחם [שם ש"ח ס"ט]:

המוליא

מטמאה טומאת אוכלין. כיון דעל ידי הדחק נאכלת לאדם מטמאה עד שתפסל מלאכול לכלב: **ט** חייבין עליהן מיתה. זר האוכלן מזיד חייב מיתה בידי שמים דחלה לקריא תרומה ובתרומה כתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו: **וחומש.** האוכלן שוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירלה: **ואסורים לזרים.** בחנם היא שטיה דכיון שחייבים הזרים עליהם מיתה וחומש פשיטא דאסורים לזרים. ולרבי יחנן דאמר חלי שיעור מדאורייתא מצינן למימר דחנא אסורים לזרים לחלי שיעור שאין בו לא מיתה ולא חומש. אבל אסורא דאורייתא מיהא איכא: **ואין מברבין עליה** נו). **ואין מזמנין עליה** נז). **ואינה נעשית ביום טוב** נח). **ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח** נט). **בין כך ובין כך מטמאה טומאת אוכלין** ס): **ט החלה והתרומה חייבין עליה מיתה וחומש** סא). **ואסורים לזרים** סב).

והן עג מפרש למתניתין בכהן טמא שאכל תרומה טהורה. ואולי משום דאשכחן לרב דפליג בהנשרפים (דף פג:) בזר שאכל תרומה וסבירא לרבוקה משום דאתי ה' מקדשים הפסיק הענין משום הכי מפרש למתני' דלא תקשה לרב והואיל וכן הכרע ממשנתנו אי בטמא אי בזר ולא ה"ל לכ"מ בפ"ו מהלכות תרומות להביא ראיה ממנה לפסק הרמב"ם שהזר במיתה. שאין ממנה ראיה דדלמא בטמא הוא מתני' והכי איתא בהדיא בירושלמי פ"ב דכבורים מתני' פליגא על רב ומשני פתר לה בכהנים [פירוש טמאים] והא תניא חומש וכי יש חומש בכהנים. ומשני פתר לה לגדדין היא מתני'. ריש בכהנים וסיפא בישראל: **ואסורים לזרים.** כתב הר"ב בחנם היא שטיה וכו' ולר"י דאמר חלי שיעור דאוריי' וכו'. כ"כ הר"ם מטעם הירוש' דפ"ב דכבורים מתני' מסייע ליה לרבי יוחנן דאסורה לזרים פתר לה בפחות מכשיעור עכ"ל. וקשה לי דהא אף למאן דאמר דחלי שיעור דרבנן לא בחנם היא שטיה דמוקים לה מדרבנן דהא הכי נמי תני רחילת ידים דלאו דאורייתא אלא גזירה שבעית מי"ח דבר שפירש הר"ב במ"ד פ"ק דשבת. ואף דמטע פירש הר"ם לעיל במ"ד וכן בפ"ב דכבורים דהא מדרבנן וקרא דילפינן מינייהו כדפירש הר"ב בפ"ד דתרומות ורש פ"ב דערלה אסמכתות נינהו וכן כתב הרמב"ם בסוף פרק י"ד מהל' תרומות שהא מדרבנן. ושוב מצאתי כדברי בחוס' דפרק הערל (דף עג.) שכתבו בשם הערוך ערך טען דאסור לזרים אצטריך לחלי שיעור דאסור למאן דאמר מדרבנן ולמאן דאמר מדאורייתא עכ"ל. והירושלמי מצאתי בזה הלשון מתני' מסייע לר"י ואסורים לזרים פתר לה

מלאכת שלמה

דף רפ"ח ע"א נס עיין במה שכתב עליו בית יוסף בטור א"ח סוף סימן תקי"ב. ושם בע"ב פסק הרב אלפס ז"ל דלא כר' עקי' דאמר אף אשר יאכל לכל נפש אפי' נפש בהמה בשמעא אלא כר' יוסי הגלילי דאמר דכמו דממעשיהן מלכם עובדי כוכבים ה"ב ממעשיהן כלבים וכל נפש בהמה אפי' שמוזותם עליך מדשתם לן תנא הכא במתני' כותי' דר' יוסי הגלילי ואינה נעשית בי"ם כדכתיב לכם וכדכתיבנא. ומצאתי כתוב שם פ' שני דבילה דף ר"ן בספר מלחמת ה' ז"ל ושוד שאין אנו נורסי' במשנה ולאפיה אלא ונעשית בי"ם ואינה נעשית בי"ם וכן בנוסחי מסכיות הספרדיות בכולן ובנוסחת הירושלמי שלא עבר עלי' קולמוסן של מגיהי ספרים יכל מקום ששנו חכמים בלשון הזה שיקר גלגולה ולשתה הוא הנקרא עשיי' כענין ששנינו העושה עיסתו קבין ותנן נמי גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית וכו' הא למדנו לנוס לכלבים אסור בזמן שאין הכלבים אוכלין ממנה ונוסחי דגמ' דנרסי ולאפיה אורחא דלישנא נקיט והוא גופי' לשה ועריכה נמי בכולן כענין ששנינו ואין אופין גרגין שפירושו אין עושין וכן בכל מקום והכי נמי סוגיא דתלמודא בכמה דוכתי לשנויי לישנא דמתני' ולא קפדי אלא אעיקר

יכין תפארת ישראל יכין

נו) המוציא דמיו תשוב לחם רק יברך עליו שהכל [כך נ"ל דלא עדיף מאוכל קמח ברכות נ"ו ח"]: נז) היינו בשכל הג' לו ב' מהג' אכלו לחם כזה. אבל באכלו ב' לחם ממש מצערף להן הכליטי שאכל לחם זה דלא גרע משאר טעים' דמצטרף:

משנה

נחתייבה. השתא פטורה דהוי כנרקבה או כשרפה כיון שאינה מאכל אדם ואי משום מחשבה לבד אין. מחשבה דשעת גלגול מוצא מידי חיוב מעשר שנא לה קודם לכן דהא השתא נמי חזיא לאדם. וה"נ תנן פ"ק דפאה דלאחר מיכות אפי' להאכיל לבהמה אסור בד שיעבר. וקשה דאמאי לא אמי לה לעיל במ"ד בני אלו חייבין במעשר ופטורין מן המלה: **ואין** מברכין עליה ואין מזמנין. **לשמש** הר"ם ניחא כיון שאין ראויה לאכילה האוכלה במלה דעתו. א"נ דלא תשיב פה אלא כמין קנים. אבל לשעת הרמב"ם דמשום מחשבה פטורה אמאי כיון דהדר אחשבה ואכלה נמה לא יברך ומאי אולמה מחשבה קייתא מבתרייתא וה"נ אמרי' לעיל תחלתה קופגנין וקופה שיפה חייבת. ונ"ל דאין ה"נ דוקא לענין חלה מפרשינן לה כשחשב אבל אחר דיעים השטיים בתרי' לפשוט איכה אלא משום קלקול תורכן. ואפשר משום זה כ' הרמב"ם בפירושו שני הטעמים קלקול המורכן וגם חשב דלגדדין קא"ל לענין חלה בחשב אבל ולשאר דיעים בתורכן דוקא. ומיהו לענין שאין אדם יוצא בה י"ח בפסח נראה

ראשונה

שמובר הרמב"ם נמי אפי' בחשב לבד שכתב הטעם בפ"ו מהל' ממן שאין זר משומרת לשם מלה וכ"כ הפוסקים בשמו בא"ח סי' תכ"ד ומ"ל בהגהה כ' שם ש"ל עיקר בטעם הר"ם דמשום מורכן הוא ונראה דמשמע ליה דטולהו דיכי דמתני' חד טעמא להו משום מורכן בר מחלה בדפי': **בין** כך ובין כך מטמאה טומאת אוכלין. פי' הר"ב כד שתפסל מכלב כדתנינא בברייתא פ' אלו טובלין ד' נפסח אם הוא ממן עד שתפסל מכלב כדתנינא בברייתא פ' אלו טובלין ד' מ"ה וכ"כ הפוסקים בא"ח סי' תמ"ב וכ"ה בש"ע שם ס"ב: **ט ואסורים לזרים.** פי' הר"ב לחלי שיעור וכ"ה בירושלמי. ובאמת דוחק הוא לפרש כן דדין חלי שיעור הוא בכל איסורים שבתורה ומאי איריא דתני לה בני תרומה ולא בשאר איסורים. והיה אפשר לפרש בפשיטות אסורין לזרים אפי' בתרומה ואלה שאין בהן מיתה וחומש והיינו תרומת מעשר לתרן ותלת מו"ל אפ"ה אסורין לזרים כדמוכח פ"ח דתרומות מ"ג לענין תרומה ולקמן פ"ד מ"ח לענין חלה. ובראה

לגא

ציונים

מטמאה. מיי' פ"ג מהלכות פ"ח סי"ח: **ט** החלה והתרומה. כמי"ז לפ"ג דבכורים פ"ב. שם פ"ב נב.: חייבין עליה. מיי' פ"ו מהלכות תרומות ה"ד ופ"ה מהלכות בכורים הי"ל וה"ח ה"ט:

חדושי מהרי"ח

משנה ס [חוי"ט ד"ה] חייבין עליהם מיתה פי' הרע"ב כו' ותואיל וכן אין הכרע ממשנתינו כו' ולא הו"ל לחה"ם כו' עכ"ל. ז"ל הכ"מ בפ' משנה ו' זר שאכל תרומה כו' בסוף פ' הנשרפין דף פ"ב ואע"ג דרב פליג לא שבקינן מתניתא מקמי' דרב ופ' קמא דחלה כו' שנינו וחייבין עליהם מיתה וחומש פירוש מיתה במזיד וחומש בשוגג עכ"ל ולפי דברי התוי"ט הוי להה"ם להביא בחלה הראיה מהמשנה אלא ע"כ לא נעלם זה מהרב כ"ם שאין הכרע מהמשנ' כמו שהוא בירוש'

רק

תוס' אנשי שם

רוצה לערב ולשתף בו ולאוי הוא לאכילה לא ל"מ מידי מה שהוא עשאה בתחלה לכלבים כיון שנשתה דעתו לאכול ממנה ואם אינו ראוי כלל לאכילת אדם כגון כ' הרמב"ם בפ"א מהל' שירובין כל שאין ראוי למאכל אדם אין מברכין בה ואין מצטרפין בה וכן הא דתני אין מברכין עליה ואין מזמנין עליה קאי ב"ל אהאי מלוקה דאין הרועים אוכלין ממנה שערב בה מורכן הרבה אבל אם ראוי לאכילת אדם אף שעשאה מתחלה לכלבים מ"מ כיון דנשתה אוכל ממנה פשיטא דמברכין עליה ומזמנין עליה ואם אינו ראוי כלל לאכילת אדם בעצם דעתו אבל כ"א וכגון כ' בפ"ח מה' ברכות אוכלין שאינן ראוין לאכילה אין עושין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם ובפ"ה שם נמי משמע דמי שלא אכל מאכל הראוי לאדם אין מזמנין עליו ע"ש ודו"ק. (אמתחת בנימין). אלא. מפ' אין מברכין כלל. אבל לשון הר"מ בפ' אין מברכין עליה ואין מזמנין עליה נראי שהן כמו הקטנות ע"ש ומשמע דדוקא לענין המוציא קאמר כמ"ש התפא"י ז"ל: תוי"ט ד"ה אינה חייבת כו' ספרי זוטא ושל כלב ואתיא ככ"ע וכו' כמ"ל וכלו' הרמ"ם הביא בלשון ספרי זוטא דדרים מריסותיכם שלכם חייבת ושל כלב אינה חייבת ואתיא ככ"ע. (ר"ת): **ט** בר"ב ד"ה ואסורים לזרים בחנם כו'. וז"ל הר"ם בפ"ב דכבורים תנן כי הא מתני' והתם ניחא דאע"ג דתנא חייבין עליהן מיתה תנא ואסורה לזרים משום

דנמי

לה פחות מכשיעור. וגרלה בעיני שטעות סופר יש וכ"ל מתני' פליגא לר"י וקאי אדלעיל מיניה ר"מ בשם ר' יוחנן זר שאכל תרומה בעון מיתה וכו' מתני' פליגא על רב וכו'. ומשני לה כמו שהבאתיו לעיל. והשתא פריך מתני' על ר"י מדקתני ואסורים לזרים שמע מינה דאין כאן עון מיתה אלא איסור בעלמא. ומשני דר"י פתר לה לאסורא בחלי שעור. ולא קאי השתא למימרא לי מדאורייתא לי מדרבנן. אלא קאמר דהכי פתר ליישא דאסורים כי היכי דלא תקשה עליה דאין מיתה לזר האוכל תרומה: [ו"וטעונין רחיצת ידים. פירש הר"ב הבא ליגע בהן וכו'. כמ"ש הר"ב בפ"ק דשבת משנה ד בגזרה השביעית. ועי' בפרק שני דחגיגה מ"ו מ"ש שם בס"ד]: והערב שמש. עיין מ"ש ברש מסכת ברכות: המוקף. עיין מה שכתבתי במשנה ג פרק ד דתרומות: ומן דבר הגמור. עיין בפירוש הר"ב סוף פרק קמא דתרומות ומה שכתבתי שם: עד שישייר מקצת. כתב הר"ב דכתיב דאשתי ובעינן שיהו שיריס נכרין. כלומר דאי אין שיריס אין כאן דאשתי. ולשון הגמרא בפרק דאשתי הגז דאשתי ששיריה ניכרין:

והם נכסי כהן (סג). ועולין באחד ומאה (סד). וטעונין רחיצת ידים (סה). והערב שמש (סו). ואין ניטלין מן הטהור על הטמא (סז). אלא מן המוקף (סח). ומן הדבר הגמור (סט). האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום. עד שישייר מקצת (ע):

ח"ג. ואין ניטלין. נטלין נ"כ נטלין וכ"ה נ"ל ונ"ל. אלא נ"ל ואינם ניטלין אלא:

והן נכסי כהן. שיכול למכרן וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה: ועולין באחד ומאה. אם נתערבו במאה של חולין: וטעונים רחיצת ידים. הבא ליגע בהן צריך ליטול ידיו תחלה שסתם ידיים פוסלות את התרומה ואת החלה שאף היא נקראת תרומה: והערב שמש. טומאת שמש מבטל אינו אוכל בתרומה עד שיעריב שמשו כדכתיב (ויקרא כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והוא הדין לחלה: ואינן ניטלים מן הטהור על הטמא. גזרה שמא יתרום שלא מן המוקף משום דמסתפי שמא יגע הטמא בטהור ויטמאנו ואנן בעינן שהתורם יתרום מן המוקף כדתנן בסמוך: ואין ניטלין אלא מן המוקף. גרסינן ופירוש מוקף קרוב וסמוך: מן הדבר הגמור. שגמרה מלאכתן וחלה מסתגלגל העיסה: עד שישייר מקצת. *דחלה ותרומה כתיב בהו דאשתי ובעינן שיהו שיריהן נכרים:

ראשון לציון

משנה ט [תי"ט ד"ה] ואסורים לזרים כו' ונראה בעיני שטעות סופר יש וכ"ל מתניתין פליגא לר"י וקאי אדלעיל מיניה כו'. וכן הגי' ר"ת פערקלן ע"ש. אמנם בעיקר הקושיות שהקשה הפי"ט דלא בתמה היא שמיה דטקים לה מדרבנן דהא ס"ל דמיתת ידיים כו'. יל"ל דודאי דמיתת ידים איצטריך גבי חלה ותרומה למאי שאין דין דמיתת ידים בשאר דברים רק בחלה ותרומה וכן איצטריך להודיע דין דעולין באחד ומאה שאין כך בשאר איסורים שיעור זה. אבל שיעור תני שיעור אסור בסם לא איצטריך דמס"ת יגרע כח חלה ותרומה לזרים מכל האיסורין ואם בשאר איסורין פחות מכשיעור אסור (מדרבנן) ברור ממילא דגם בחלה ותרומה תני שיעור שלהם אסור. אמנם לי' יותנן דמוקי מתני' ואסורין לזרים מדאורייתא פחות מכשיעור שפיר איצטריך דלא נימא דתני שיעור דאוא ואסור מדאורייתא אף דין דומם עוכר בו לכך הודיע ואסור לזרים דוקא אבל אין בו דין מיתה ותומם (זה שדקדק הר"ב ולרבי יוחנן כו' שאין בו לא מיתה ולא תומם כו'): [תי"ט בסד"ה] עד שישייר מקצת כו' ולשון הגמ' כפ' דאשתי הגז כו'. דף קלו: וכן בסמיים לג. וכעירובין לז: ודע דתוספות בחולין קלו. (ושייך לעמוד ב') ד"ה אף דאשתי הגז כו' כתבו דיומא מכ"ל דבעינן שיריס נכרין אי מדכתיב דאשתי דאשתי הגז נמי בתיב דאשתי כו' וי"ל דהא דבעינן בתרומה שיריה נכרים משום דילפינן תרומה מחלה דחלה נקראת תרומה וחלה כתיב מראשית דמשמע ולא כל דאשתי עכ"ל. ודע דמסיק הש"ס חולין קלו: דמשנה חלה דהכא ס"ל דאמר כל גזזי דאשתי דמיהו קיימים ע"ש. וא"כ פירוש התוספות מוכרח וכן כתב בפי' הרמב"ם בזה בלשון עד שישייר מקצת פגיינו לא נקרא דאשתי אלא אם נשאר ממנו שיור והוא אמרס מראשית ולא כל דאשתי

נכסי כהן. פי' פ"ל מאכלות בעלים פ"ל: רחיצת ידים. שם פי"ח מאכלות פרומות ה"ו: והערב שמש. שם פ"ע פ"ג: מן המוקף. שם פ"ב פי"ח ופ"ה מאכלות בעלים פי"ב עוד ושו"ע יו"ד סימן שכב וסימן שלא פעיף כה כו: האומר כל גרני תרומה. חולין קלו: והלא"ש פ"ק דבילה. פי"ו פ"ב מאכלות פרומות ה"ה. פוד ושו"ע יו"ד סימן שלא פעיף כא: עיסת חלה. פי"ו פ"ה מאכלות בעלים פ"ל במע בסיון קלג פוד שו"ע יו"ד סימן שכה פעיף ח:

יכין תפארת ישראל יכין

שיעור: סג) יכול למכרן לכהן אחר ולקנות בהן מה שירצה: סד) בתערב מ' בק' בעל: סה) דסתם ידים שניות הן ומני פוסל לתרומה ולהכי אסור ליגע בהן בלי נט"י [ועי' תוס' ב"מ נ"ג א']: סו) עומא שטבל אינו אוכלן בלי הע"ש: סז) דמתוך שירא שיגעו זב"ז ויתעמא לא יקרבם יחד ויתרוס

תוספות אנשי שם

דבעי למיתני משא"כ במעשר דכרי לזר ואפי' איסורא ליכא אבל סבא קמה כו' ע"כ וכראש"ם כתב דאגב ריבעא דמתני' דבכורי' תנא נמי הכא ע"ש: ברל"צ ד"ה תוי"ט ד"ה ואסורים כו' י"ל כו'. וע' במסריע"א ה' חלה שהאריך בזה: בר"ב ד"ה והן נכסי כהן שיכול כו'. והר"מ פי' שיכול לקדש בהן אשה ועי' רמ"ז: במשנה עולין. פי' הרמ"ז דלא תני בעולין משום דצריך להעלות מ' מהן ויתקנו לכהן ע"כ ואע"ג דבכפ"ב דעדלה תנן בערלה ובכלאי הכרם שלין באחד ומאתים וא"ל להריש התם אידי דתני רישא בתרומה שלין תנא נמי כיפא עולין ואע"פ שכ' התוס' ממשה אידי אין לבעות עשות אלא בד"ם ואינם ניטלין אלא: כו'. עמ"ש רפ"ב דתרומות ולק' כפ"ב ועי' מל"מ פ"ג מתרומות הט"ז:

תוספות רע"ק

משנה ט [אות ו] בהרע"ב ד"ה עד שישייר. דחלה ותרומה כתיב בהו דאשתי) וקשה הא בראשית הגז נמי כתיב ראשית והו"ל למימר ג"כ דבעי שיריה ניכרין והו"ל למתניתין למיתשביה ג"כ ראשית הגז ולהדיא דייקי' בחולין (דף קלו) ממשנתינו

חדושי מהרי"ח

רק תחלה הביא ראיה מברייי' פרק הנשרפין דתני בחדי' זר שאכל תרומה בשתה ומשני שם גם רב תנא הוא ופליג ע"ש יכתב מסתמא הלכתא כברייתא נגד רב וא"כ ר' חייא שסידר הברייתא תלמיד רבי ידע שרבי סידר במשנה התרומה כו' חייבין עליהם מיתה ע"כ פירושם לזר כו' ולכן לא כתב הכ"מ וכן שגינו ברק קמא דחלה רק כתב וס"ק דחלה שגינו כו' דבאמת מהמשנה אין הכרע כנ"ל רק הביא מהברייתא וא"כ מן הברייי' הביא ראיה שגם במשנה חפי' חייב מיתה זר דה"ק בדבריו בחדרוש לא כתב רק שרב יטול לתרץ מן חדי"ק:

מלאכת שלמה

ואין ניטלין אלא מן המוקף. גרסי' עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט מתוך פי' הרמב"ם ז"ל משמע דל"ג גבי מוקף ואין ניטלין שכ' ושיעור שאמר כן אין ניטלין מן הטהור על הטמא ואין ניטלין אלא מן המוקף וכן ג"כ פי' הר"ש שיריל"ע ז"ל: אלא מן המוקף. עיסה בנגיעה ואמר דברים בלא נגיעה אלא שיהיו במקום אחד ה"ר שמשון ז"ל ומ"מ עיין במה שכתב בפירקי' דלקמן סי' ד'. ור"א פליג עלה בסוף פירקין דלקמן דנפלת מן הטהור על הטמא: האומר כל גרני וכו'. בחולין פ' דאשתי הגז דף קל"ו דייק הא כל גזי דאשתי דבריו קיימין* ותניא אידך לא אמר כלום אלא לאו ש"מ הא דקתני לא אמר כלום ר' אלעזר היא דמקים דאשתי הגז לתרומה דכתיב דאשתי דגנך וכו' ודאשתי גז לאתך ומתני' דדייקי' מינה הא כל גזי דאשתי דבריו קיימין רבנן היא דלא מקשי דאשתי הגז לתרומה והקשו שם תוס' ז"ל תימה

הגדה וכתוב בספר הלכות פי"ד סי' ט"ג סעיף ו' וז"ל ואע"ג דקיי"ל במקום שנאמר דאשתי דבעי' דאשתי שעורי' מיכריס כ"ל היינו בדבר שיש בו משום קדושה שיש בו חיוב הפרשה משום הפסד שיש בו לבעל הקודש מן החול כי לא רצה ה"ת שיהיו הכתות של קדש וחול משערבין לפיכך אם מפרים יותר מראשית לא עשה ולא כלום שעדיין נשאתו קדש וחול משערבין אבל הכא ליכא במתניתין

בתרומה נופה מגלן דבעינן שעורי' ניכרין אי מדכתיב דאשתי בראשית הגז נמי כתיב דאשתי ומה צריך למילף מתרומה וי"ל דהא דבעינן בתרומה שיריו' ניכרין משום דילפי' תרומה מחלה דחלה נקראת תרומה ובחלה כתיב מראשית דמשמע ולא כל דאשתי עכ"ל ז"ל. ונראה מן הירושלמי דרים פתה דלאו סתמא היא דהא פלוגתא דתנאי היא בפ"ד דתרומות דתנן התם המרבה בתרומה וכו':

שם קדושה אלא משום לגזם הכהן קפיד דאמנא המוסיף ה"ז משונה ואע"ב ולא אמרה התורה דאשתי אלא להקל על הטוהן שיוצא ידי חובתו אפי' בראשית של כל דהו דאסתם דאשתי כל דהו משמע כמ"ש ז"ל בתרומה אפי' חצה א' פוטרת כל הכרי נ"ל עכ"ל. עוד כתב שם סעיף י"ב וז"ל ויכול להפרים דאשתי הגז אפי' מחדש שגזז בשנה זו על הישן שגזז בשנה שעברה ואע"ג דגבי תרומה אין מפרישי' מחדש על הישן דשנה כתיב ואוכל למ"ד דילפי' נתינה בתינה דאשתי הגז מתרומה נ"ל אפי' למ"ד ג"ש מודה הכא דמפרים מן החדש על הישן דדוקא גבי תרומה שיש בה משום קדושה אין לומר שאין כמות הקדושות מצטרפי' אבל הכא דאלגיסת הכהן קפיד דאמנא לא יצטרפו ומטעם זה ג"כ אם היו לו ב' מיני גיזה א' רע וא' טוב לא יתן מן הרע על הטוב כמו בתרומה דהיכן דאלגיסת הכהן קפיד דאמנא יתן לו כל א' לפי שיעורו ואם יתן לו מן הטוב על הרע תע"ב עכ"ל ז"ל:

יכין

שלא מן המוקף: סח) ר"ל ואין ניטלין רק ממוקף ר"ל קרוב וסמוך ואפי' הפסק כלי שרי כרתוי"ט פ"ד דעדו"י כ"כ ע"ר זעוק"ל: סט) תרומה כשגגתי' מלאכתן כפ"ק דמעשר וחלה מסתגלגל העיסה: ע) מדכתיב נבייהו דאשתי ישייריה נכרין:

משנה ראשונה

דלא ניתא להו ביתומלמי בזה משום דבכפ"ב דכלים תני לה גמי לגבי מתני' לענין ביכורים ובכי ביכורים של מו"ל דמעמא דאין בהן איסור זרות כלל ופי' בסוף מכילתין וכ"כ הרמב"ם בהדיא רפ"ב מהל' ביכורים דביכורי מו"ל אין להן דין ביכורים והכ"מ לא הרגיש לו מקום: והערב שמש. פי' הכ"ב אינו אוכל בתרומה עד שיעריב ט' וה"ה דפסלה במגע עד הערב שמש כדתנן בסוף זבים: ואינם ניטלין מן הטהור על הטמא. פי' הכ"ב גזרה שמא יטול שלא מן המוקף וכו' כלומר אפי' נוטל מן המוקף כי הא דלקמן ספ"ב גזרו שמא יטול שלא מן המוקף. וה"ה דמה"ע כ"ש מן הטמא על הטהור דאסור אלא מדא נקט וטהור על הטמא ניחא ליה לתיתי מק"ו דפליג בסוף פרק ב' לקמן וכן בים פרק ב' דתרומות: עד שישייר מקצת. ואפי' משהו וכלבי מלפון וכבי עקיבא פרק ד' דתרומות משנה ה' שישייר שם מולין:

כללא דפ"א מ"א. החטין. שעורין. שבולת שועל. וכוסמין ושיפון הן ה' מיני דגן. ורק הן חייבים בחלה. ואפי' בשלש מכ"א עיסה בפ"ע. וחזר ולש כל העיסות יחד. וכ"ש בעירב קמחן יחד מצטרפים לכשיעור חלה. ורק הגך ה' מיני' אסורים בחדש מלקצור מלפני הפסח. ומלאכול מלפני הקרבת העומר. וכשהשרישו לפני העומר העומר מתירים. ובשהשרישו אח"כ אסורים עד אחר עומר הבא:

משנה ב ורק בהן שייך חיוב חמץ ומצות מצה. ואפי' נתערב רק קצת מחמוצן במאכל. כל שלא נתבטל קודם פסח. אע"ג דהאיכלו פטור מכרת. אעפ"כ במקיימי ברשותו בפסח עובר בבל יראה. והנודר מהדגן אסור רק בהגך ה' ורק בהגך חלה ומעש' שיון בחיוב:

משנה ג מיהו לקח שכחה ופאה. ותבואת הפקר ומעש"ר. אע"ג שלא נטל רק תרומ"ע שלו. ולא ח"ג של כרי הגבל. וכגון שהקדים לוי ליטול מעשר בשבלים קודם הת"ג. והקדש שבלו אחר שנפדה. ואפי' מותר העומר שהקדש רק לתותיר. ונגבל אחר שנפדה. וקמח שמתבואה שלא הביאה שליש בשולו. כל הגך אף שחייבים בחלה פטורים ממעשרות. ורק בהקדש פטור ממעשרות רק במרחן הגזבר:

משנה ד ואלו חייבים במעשרות ופטורים מחלה. אורז. ודוחן. ומאחן. וזעזואים. וכל מיני קטניות היינו גדולין שורע שבו נאכל. ועיסה שמה' מינים הנ"ל שאין בה שיעור חלה. או עיסת רכה כספוג. וכ"ש כשהיא כרוסב עב. ועיסה מסוננת. או שאפאה בחמה. או עיסה שנעשה מתערובות דגלין ותרומה. ולא נתבטלה התרומה בב':

משנה ה עיסה רכה כספוג דפטורה. זהו רק בשנתבשלה או נטגנה. אבל באפאה אחר כך בתנור חייבת בחלה. וכן אפי' עיסה שאפאה כדי לשחקה אח"כ ולעשותה דייסא או לחזור וללושה בשומן או משקין חייבת בחלה:

משנה ו בין ששפך רותחין ע"ג קמח. או אפי' נתן קמח קר ע"ג רותחין ולש. לא הוה כבישול קודם אפיה וחייבת בחלה. **חלות** ורקיקין של נזיר ושל הורה. ששאין למכרן בשוק חייבת בחלה. שכשלא יסכרם יקיימם לאכלן חולין:

משנה ז שאור שיעור חלה. אע"ג שדעתו למכרו פחות פחות מכשיעור חייבת בחלה. ובנתנו לו כל א' קמח פחות מכשיעור. והנחתום לש כולן יחד. וחלק לכל א' פחות מכשיעור. והן מקפידות זע"ז שלא להפסיד משלה. פטור מחלה:

משנה ח עיסה שמעורבת במורסן. אף ששאפה לכלבים. אפ"ה אם נם אדם אוכל לפעמים ממנה חייבת בחלה. ומערבין בה עירובי חצרות. ותחומין ושתופי מבואות. ומברכים עלי' המוציא. וג' שאכלוה מזמנים עליה. ונאפת ביו"ט. מדצריך לאוכל נפש. ויוצא בה יד"ח מצה. ובאין הרועים אוכלים ממנה אין בה כל אלו. ואעפ"כ מק"ם ככל מאכל. מדעכ"פ חזי לאדם [ועי' מתרות פ"ח פ"ו ורמב"ם ריש הל' אוכלין]:

משנה ט חלה ובכורים שאכלן זר במזיד חייב מיתה ביד"ש. ובשוגג משלם קרן לבעלים. והומש לכל כהן שירצה. וגם אסור בהן ח"ש. והכהן רשאי למכור ולהחליפו במה שירצה. ובכתערבו בחולין צריך ק' לבטלן. וקורם שינו בהן צריך נט"י. וסמא דאוריי' שמבל אסור לאכלן עד אחר הנר"ש ואסור להפרישן מטהורה אטמאה. וצריך להפרישן מהטוקף. ואין מפרישין תרומה רק בשנגמ"ל [כפ"ק דמעשרות] וחלה משתנגלל העיסה. והאומר כל נדרי יהיו תרומה. וכל עיסתי חלה. אינה כלום. רק לכה"פ יישיר מקצת:

ר' עובדיה **חלה פירות פרק ב** מברטנורה

פרק ב **א פירות** חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבין בחלה. דכתיב (במדבר טו) אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. שמה אתם חייבים בין בפירות הארץ בין בפירות חוצה לארץ: מבאן לשם. מא"י לחו"ל: ר"א מחייב. דכתיב (שם) והיה באכלכם מלחם הארץ בין שאתם אוכלים אותו בארץ בין שאתם אוכלים אותו בחו"ל הואיל ולחם הארץ הוא חייב בחלה: ורבי עקיבא פוטר. דשמה משמע ליה מיעוטא. שמה אתם חייבים ואין אתם חייבים בחוצה לארץ. אע"פ שאתם אוכלים מלחם הארץ. והלכה כר"ע: **ב** עפר חו"ל הבא בספינה לארץ. בספינה נקובה אייר ורבי אלעזר סותמין את הנקב

תוספות יו"ט

פרק ב **א פירות** חוצה לארץ. שנכנסו לארץ. חייבים בחלה א). יצאו מבאן לשם ב) ר' אליעזר מחייב ג) יור' עקיבא פוטר ד): **ב** עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ ה). פרק ב **ב בספינה**. פי' הר"ב בספינה נקובה אייר. ועמ"ש במ"ב פ"ק דערלה:

מלאכת שלמה

פרק ב **א** פירות חו"ל. מלאתי מוגה במתני' חייבין בחלה ובמעשרות ועיין שם ברמב"ם שנראה משם דאינו גרסא בהדיא במשנה שכתב וז"ל וכן פירות ח"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה שנאמר שמה אתם חייבין בין בפירות הארץ בין בפירות ח"ל ואם נקבעו למעשר ביד ישראל אחר שנכנסו לארץ חייבים במעשרו' מדבריה' ע"כ ותמה עליו שם בכ"מ אמאי קאמר מדבריה' ומעין בעדו ז"ל שתי תשובות אחת שבין חלה ובין תרומות ומעשרות הכל מדבריהם ואחרת שכולם מן התורה ע"ש. ופי' הר"ש שיריני"ו ז"ל פירות ח"ל תבואה של ח"ל דחמשה מיני דגן הוא דמחייבי בחלה. שנכנסו לארץ ונגמרה חיובן בארץ לר' עקי' דסבר לק' בפ' אוכלין ערלי דבתר קרמו פני' אזלינן וכבי אותה בירושלמי נכנסו לארץ הייבו דגנגל הביסה בארץ ומשמע דהך רישא בין ר' אליעזר דבתר גנגול אזלינן הייבו דגנגל הביסה בארץ ומשמע דהך רישא בין ר' אליעזר

שלמה

בין ר' עקיבא מודו בה. יצאו מכאן לשם מן הארץ לח"ל נמר גנגולן בח"ל ונמר קרמו פני' בח"ל. ר' אליעזר מחייב ור' עקיבא פוטר בירושלמי מפ' פלוגתייהו ואמאי פיטור דקאמר ר' עקיבא דוקא מלאוייתא הוא אבל מדבבן פשיטא דמחייב שהי חלות דומיא דסוריא ואמנה וכן כתב הראב"ד ז"ל עכ"ל ז"ל משמע דלא הוה גרים ומעשרות וכן בירושלמי ניתה ונראה שטעה המני' ואפשר שדברי הרמב"ם ז"ל אשר שם בהלכות תרומות הטעוה נתחוב שהיא גירסא במשנה וא"כ מיפה תימה הוא שלא הגי' נסובתרומו' כאשר הוא שם ברמב"ם. ובירו' תני זו דברי ר' מ' אבל ר' יהודה אומר פירות ח"ל שנכנסו לארץ ר' אליעזר פוטר ור' עקיבא מחייב מ"ע דר' אליעזר וכו': **ב** בפי' ר"ע ז"ל בספינה נקובה מייר וכו' וכתב ה"ר יהוסף ז"ל פי' ספינה נקובה שנקובה מן הצד למעלה כדרך הספינות ואפילו הכי כיון שלפעמים היא מפה את עצמה מן הצד הרי היא כאילו נקובה

יבין **תפארת ישראל** **יבין**

פ"ב א) דבשעת גנגול היה בח"י: ב) מארץ ישראל לחו"ל: ג) דלחם הארץ כתיב: ד) דשמה תרומו כתיב מיעוטא: ה) בספינה של עץ לריך נקובה

משנה ראשונה

פרק ב א חייבים בחלה. ומ"מ אין מפרישין משל חו"ל על של ח"י ולא משל הארץ על של חו"ל כדתנן פ"ק דתרומות מ"ה דאפי' בדיעבד אינה תרומה ומשמע דה"ה לחלה דתרומה מיקריא: ור"ע פוטר. פי' הר"ב דשמה משמע ליה מיעוטא כו'. ולכיך באור הא שמה אינעבריך לי' לחייב שם פירות חו"ל ומ"ל דלמשע פירות הארץ שיצאו ממי כיון דבהדיא כתיב מלחם הארץ כדאמר ר"מ. וי"ל דהו"מ לכתוב לחם הארץ וכתב מלחם משמע מיעוט מקצת לחם חייב ומקצת פטור הא כיצד אכלו בארץ חייב ובחו"ל פטור. והשתא לא צריך בשיפא דבשה דשמה. ומיהו י"ל דבין ריבא ובין קיפא מיירי בשאלו מתקומון קודם גנגול וכלקחתי פירות חו"ל שיצאו ולא תני עיסה שיפאה. דבריבא שנתגנגלה בארץ ותעני הטם חיובה דחלה חייבת. ודבשי לה מדכתיב שמה דאי לאו שמה הוי דבשי' דבתר גידול הפירות אזלינן כדין כל מצות התלויות בארץ דתלו בגידולן שם. והשתא אתי שמה לרבות פירות חו"ל ומשתבחת דלא מרבי אלא שנתגנגלה בארץ. ולכיך בשיפא נמי ס"ל לר"ע כי היכי דאזלי' בתר זמן חיוב לחיוב ה"ב אזלי' לפטור ומייתי נמי שנתגנגלה בחו"ל וס"ל לר"ע דבתר גנגול

מייתי

ציונים

א שנכנסו לארץ. פיי' ע"פ מהלכות תרומות הכ"ב ופ"ה מהלכות בכורים ס"ו ופי' בתשובת הרשב"א סימן נד: פוטר. מיי' שם ושם: **ב** עפר חו"ל. ניסין ז: בגייסא. טוס' נמגמות לף פד: ובתשובת הרשב"א פי' אלף קפ (רשם מגיה בשם הרים' בגיסין קפ"ז) ופי' מבין אלא נמאה שלט) מיי' פ"ח מהל' תרומות הכ"ב:

חלופי גרסאות

ב שבא בגיסין הבא.

תוספות רע"ק

פ"ב משנה א [אות ז] [במשנה] ור"ע פוטר) וכן הדין לענין תרומות ומעשרות. ודעת הרמב"ם (פ"א הכ"ב מהל' תרומות) דאף מדרבנן פטור. ודעת הראב"ד בהשגות

תוס' אנשי שם

פ"ב א חייבין בחלה. מי' נמ"ם בשם הכ"מ. וסה"מ דמה דכתיב והעלה בדעת הר"מ דבחלה מייב מה"ת ובתומ"ע מדבריהם והיינו משום דדרשא דשמה בחלה כתיב והא דפעורי' בינאו מכאן לשם אף בתומ"ע הייבו דילפי' בחלה מק"ז דיל"ל שבכאן והנקו מי' עוכ חלה ולא תומ"ע אבל בפירות מ"ל שנכנסו לא"י בדין הוא שיהא פטורין לגמרי דלא ילפי' מחלה לענין חיוב אלא מפני הרוחין שהוקנעו כאן בא"י למעשרות חייבים מדבריהם. וכ"כ גם הרדב"ז בביאורו שם ע"ש: במשנה מבאן לשם. תנא בא"י קאי מס"ה נקט הך לישנא ועי"ל דבאמרו לשם כלל ג"כ סורח לאפי' לשם פטור לר"ע. (ס"ל) **ב** במשנה עפר. לגב דתני לענ' דין פירות שנכנסו לא"י מתו"ל אני נמי דין זה תע"ב דלא שיך אלא במעשרות

אמר רבי יהודה אימתי וכו'. כתב הרמב"ם וכבר בארנו כי בכל מקום שאמר רבי יהודה אימתי שהוא מבאר למי שקדם לו ואיננו חולק עליו. ע"כ. והר"ם כתב דבפ"ק דגיטין מוכח דפליגי. ועיין שם דף ז בתוספות שכתבו דהיא דמוכח מינה דרבי יהודה דאמר אימתי שבא **חייבת במעשרות ובשביעית** ו). **אמר ר' יהודה אימתי** ו) **בזמן שהספינה גוששת** ח). **עיסה שנילושה במי פירות. חייבת בחלה** ט). **ונאכלת בידים מסואבות** י):

האשה

ח"ג. חייבת נל"ם וכן הוא נל"ג ול"ל וירושלמי וגיטין. גוששת נגיטין גוששת אבל אין הספינה גוששת פטור.

עיסה שים בה שיעור חלה במי פירות לבדם בלא תערובת מים הואיל ולא אתבריר הלכה לי חייבת בחלה לו פטורה: ונאכלת בידים מסואבות. שאין לוכל מוכשר לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים לו א' משבעה משקין **)[ומה] שלא הוכשר לקבל טומאה אין

*) כד"ו מן כחלה. **) כד"ו שמה שלא הוכשרה.

מלאכת שלמה

מיקבה מלמטה עכ"ל ז"ל: חייב במעשרות ובשביעית. מלתא מוגה חייבים גדולין במעשרות ובשביעית וכו' ובברייתא אשר שם פרק קמא דגיטין פי' שם רש"י ז"ל חייבת במעשרות שהגדרות שבארץ ישראל הרי הם כארץ ישראל ע"כ. ופי' הר"ם שיריל"ן ז"ל עפר ח"ל שבא בספינה לארץ כנען שנכנסה הספינה מן החוט ולפנים וזרע בספינה ומת ופירשו התוס' פ"ק דגיטין בספינה נקובה מיירי ודבר מוכרח הוא ובירוש' מפ' מה בין עליון נקוב לספינה דבעליון נקוב מודו כ"ע דחייב כארץ והכא פליגי ומשני ספינה עולה ויורדת היא וזה במקומו עומד והייגו טעמא גופי' דמשני בפ"ק דגיטין דע"כ ל"ק ר' יהודה התם אלא בספינה דעשוי לברוח אבל עליון שאינו לברוח לא ופי' רש"י ז"ל העשוי לברוח כלומר מפני שהיא מהלכת כל שעה. חייב במעשרות ובשביעית ואפי' אין הספינה גוששת דס"ל לרבנן דכיון דנכנסו ישראל לתוכה נתקדשה ומקדשת כל הנקעה בתוכה ובירוש' מפ' דאפי' למ"ד כנוס

יחיד לא שמי' כנוס מודי בהא לרבנן. א"ר יהודה אימתי וכו' אע"ג דבכל דוכתא אמרי' דאימתי דר' יהודה במתני' לפרש בא ולא לאוקמי הא קיימא לן דאין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בהן תנן ובברייתא קאמר בהדיא דאע"ג דנקובה היא ר' יהודה מדמי לה לעניין שאינו נקוב ובפ"ק דגיטין נמי מפ' לה דפליגי עכ"ל ז"ל: עיסה שנילושה במי פירות. תוך משבעה משקין מיירי: חייבת בחלה. דס"ל דמחברין ותמיד ליתה ואע"ג דילפינן לתם לחם מפסח ומי פירות אין מתמיליין תירן הרשב"א ז"ל דלא נמלו אלא לענני מינין הבאין לידי המון. וכפ"ג דמסכת שבת יום תנן עיסה שהוכשרה במשקה וילושה במי פירות ונגע בה שבת יום ר' אלעזר ב"ר יהודה אוסר ברחותא אומר משום ר' יאשיה פסל את כולה ור' עקי' אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו ואמרי' בירוש' ר' חייא בשם ר' יוחנן מתני' דהכא דמחייבא בחלה אתיא לפי' לר' עקיבא דאע"ג דר' עקיבא אמר שם אין מי פירות מחברין לטומאה מודה הוא הכא

יכין תפארת ישראל יכין

נקובה ואם היא של חרס א"ל שהרי נקוב. [ולשון' (מחות דפ"ד ב' ד"ה כאן) של חרס בעי נקיבה ולא של עץ]. מיהו ה"ה בהביא עפר בעליון כך דיו. רק נקבו ספינה אע"ג שעשוי לברוח. אפ"ה בנקובה דינה כא"י אם זרע בה [ועיין תוס' גיטין ד"ז ע"ב]: ו) בזרע בעפר שבספינה: ז) כל אימתי בברייתא לחלוק ובמתניתי' לפרש [כתוס' גיטין ד"ז]: ח) גושעת ודבוקה

משנה

מייירי לו בשל עץ ופי' בהר"ם שהעלה דבירושלמי דבעלה משמע דבשל חרס מייירי דבעי נקיבה לזרעים. ול"ע דבירושלמי רפ"ז דבלאים מוכח דאפילו לא בעי נקיבה לזרעים כמ"ש הר"ם והר"ב שם דשרשי הזרעים עוקבין ומפלגין עד הגפן ע"ש. ואין להקשות אי בנקוב מייירי הכא מאי קמ"ל מתני' הא תני לן בכמה משניות דעליון נקוב הוי כארץ בספ"ה דדמאי ובספ"ז דכלאים ובכמה דוכתי. די"ל דקמ"ל הכא אפי' זרע בעפר מ"ל ויונק מעפר מ"ל הואיל שהוא כארץ חשוב כארץ דומיא דמתני' דלעיל פירות מ"ל שנכנסו וכו'. ומוד דבעי לאתמוטי' הכא דבעי' גושעת לר"י ולא סבי בנקוב לחוד. אע"ג דבכל דוכתי גבי עליון נקוב לא בעינן גושעת. ספינה שאני כדאמר פ"ק דגיטין ד' ז' הואיל ומשויה לברוח שכל שעה היא ממקומה ולא כמנחת חביבי והמים שמהלכת אין להם דין א"י כמו יבשה שלכך בעי גושעת. ול"ת הא דתנן פ"ק דעדלה מ"ב הטומא בספינה חייב בעדלה אמאי לא תלינן דמשעת. י"ל דאתיא כת"ק דהכא דר"י דבכא לחלוק בה. ומיהו להרמב"ם דס"ל כ"י לפרש קשה. וי"ל דסמיך אהכא. ומיהו קשה לרי' אתם נמי בגושעת ובנקובה אמאי קמ"ל הא מני לן בכמה דוכתי נקוב הרי הוא כארץ. ובשלמא הכא אתי לאתמוטי' דעפר מ"ל אינו מעכב גם עיקר חידוש דספינה בעי גושעת אבל אתם לא תני חידי לא עפר מ"ל ולא גושעת אמאי ליכא. וי"ל דאיירו דאמר עלה בירושלמי דאתם דבאינה נקובה מייירי שאין כלי חרס עומד בפני שרשי אילן ע"כ. כלומר דבנקובה לא מיתוקמא דמתני' קמ"ל. אלא באינה נקובה ומובא קמ"ל אע"ג דבני זרעים בעי נקובה. גבי אילן לא בעי שאינו עומד בפני שרשי אילן. ולא ניחא לירוש' לאוקמי מתני' דאתם נמי בנקובה אלא דיש חילוק בין זרעים לאילן לענין גושעת. דבאילן לא בעי גושעת. דלא מיסתבר לחלק ביניהם לענין גושעת. דבשלמא לענין נקובה שפיר שייך לחלק דשרשי אילן אתם קשים קופן לנקוב ובנקוב דמו ובשרשי זרעים אין קופן לנקוב הלכך בעי נקובה. אבל לענין גושעת העפר הוא דמיה לאו כארעא סמיכתא הוי ואתן בעינן מנחת אחרת אין לחלק בזה בין זרעים לאילן. אלא שראיתי לרב משנה למלך פ"ב מהל' טומאת אוכלין דבאילן דאתם לא בעי נמי גושעת ולמד הירושלמי דס"ל בבלי חרס לא בעי נמי נקוב לענין אילן ע"ש שהאריך. ולא ידעתי לקוף דשמו מה עשה לחלק בין אילן לזרעים לענין גושעת. ודע שהתו' בגיטין יש להם שיטה אחרת דשל עץ לא בעי נקוב ושל חרס בעי נקוב ואתם ספינה בכ"מ היא של עץ והלכך ספינה דהכא

תוס' אנשי שם

במשנה ותתם סו"ל למיתנייה דאילו בחלה עכ"פ אף פירות הו"ל ממש כיון שנכנסו לארץ מייריס. (ס"ל). וזה עולה לדעת הפ"מ שכתבתי לעיל ע"ש: בר"ב ד"ה עיסה כו' פטורה מחלה כו'. עי' בתפא"י שהעיר מהך דפ"ק מ"ד ומשמע דמסיק דגם בדבש הוה כפק. אבל בת' פמ"א ח"א כו' ס"ל כי דעיסה הילושה בדבש חייב בחלה לכ"ע והא דאמרו הדובשנין פטורין מן החלה מיירי שמתחלה היתה עיסתו רכה אבל אם מתחלה היתה עבה וטופה עבה חייבת בחלה לכ"ע ועי' בפ"ת שם ס"ק כ' והפ"מ תארץ בדברי הכ"מ כאן. ע"ש: בשנה **ונאכלת**. פירוש דמייירי אפי' בחולין דפת בעי נטילה וכמ"ש הרא"ש במשנה ט' פ' הקודם וא"ע לפה הוצרך סר"מ בשי' לפרש תאכל בידים מסואבות אע"פ שהיא תרומה כו' ע"ש:

ראשונה

ודעבלה של עץ הם ובאינם נקובים ומתם עליון בכ"מ של חרס ובעו נקיבה. ולשמתם א"ש מתני' דמעבלה דקמ"ל דאפי' אינו נקוב מייב דמתם ספינה אינה נקובה דעץ לא בעי נקיבה. והא דאמר התם בירושלמי דחרס אינו עומד בפני המבריס נגלה משום דקשיא ליה אי התם בשל עץ דוקא מאי קמ"ל דבאילן לא בעי נקוב פשיטא הא זרעים נמי לא בעי נקיבה של עץ לגמרי התוס'. והלכך קאמר דלמאלם בשל חרס מייירי ולא נקט ספינה אלא לאתמוטי' דבאילן נקוב מייירי כמתם ספינה של עץ אבל הכא בשל חרס ולא ניחא ליה למתני' עליון דאין דרך ליעשה אילן בעליון אלא בספינה שדרך הפן שתול על פלגי מים. וגם בזה יש להרב משנה למלך תירוצים אחרים ומתוך זה הבנה לחלק בין זרעים לאילן לענין גושעת כדפי' לעיל. והגלע"ד כתבתי: **חייבת** במעשרות. ומ"ת במאי עסקינן אי בא לאתמוטי הנירוצים הללו בא"י. הא אפי' פירות הו"ל ממש חייבין כשנכנסו לארץ דלעיל לענין אלה וה"ה לתרומה ומעשר. ואי בלאכלם בחו"ל אפי' של א"י ממש פטורים לר"ע דהלכתא כוותי'. וי"ל דמייירי שנגמרו ונתמרחו הכל בספינה ואח"כ הביאו לחו"ל דמודה ר"ע בזה דחייבין אף בחו"ל כיון שגדלו וגמרו במקום חיוב כדפי' לעיל. אבל אין לומר דמייירי שאוכלם ג"כ בספינה. דלענין הבלה ספינה עלמה דינה כא"י אפי' אינה גושעת לר' ירמיה בפ"ק דגיטין דאמר לענין גע הואיל ואינו צריך ליניקת הקרקע לעולם הוי כא"י והה"ה הכא וא"כ אפי' פירות חו"ל ממש שאוכלם בספינה דינם כנכנסו לא"י אפי' אינה גושעת: **במי פירות**. כל מקום שהוזכר במשנה מי פירות הוא כל שאינם משבעה משקין וה"ג משבעה משקין לא מייירי בדקתני ונאכלת בידים מסואבות. וירושלמי נמי דפליגי אמוראי דאיכא דמוקי לתתני' כר"מ אים ברחותא בתמ' פטול יום פ"ג מ"ד דאמר אתם מי פירות אין מחברין אוכלין לטומאה וה"ה הכא לחלה. ואיכא מ"ד דאפי' ר"ע דפליג אתם מודה הכא. כולהו לענין מי פירות קאמרי אבל שבעה משקין כולם הרי הם כמים. והכי איתא בהדיא בירושלמי דמייתי דתני ר' יונה בהרשב"א ר' מרפון אומר נאמר כאן חלה ונאמר להלן חלת לחם שמן מה להלן העשוי' בשמן אף כאן בשמן ושמן משבעה משקין הוא ומייתי מגז"ש דכל שאינו משבעה משקין אינו מייב בחלה. ותמוה זה סתור הרא"ש לומר דאין הלכה כאתם משנה זו דבוד אמוראי מוקי לה כר"מ אים ברחותא ואתן קי"ל הלכה כר"ע. ופוד דבריהם הרשב"א מוכח נמי דמי פירות אין מחיבין בחלה. ותנו שבחב הר"ב ג"כ דמוכח קלת בירושלמי

סדים מסולתות פוסלות אותה: **ג** וקוצה חלתה ערומה. מפרשת חלה ומברכת על הפרשתה והוא שפניה של מעה טוחות בקרקע וכל ערותה מכוסה. והטגבות אין בהן משום ערוה לענין ברכה. אבל

ג האשה יושבת וקוצה חלתה יא) **ערומה** יב). **מפני שהיא יכולה לכסות עצמה** יג). **אבל לא האיש** יד). **מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה** טו) **יעשנה קבין** טו) **ואל יעשנה בטומאה. ור' עקיבא אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבים. שבשם שהוא קורא לטהורה. כך הוא קורא לטמאה. לזו קורא חלה בשם. ולזו קורא חלה בשם. אבל קביים אין להם חלק בשם** יז):

ג מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה. פירש הר"ב כגון שהוא טמא ואין שם מים וכו'. ופירש הר"ש בשם ירושלמי ברוחק ד' מילין. וכן כתב הרמב"ם בפירושו. וכתב עוד דהייטו דוקא לפניו אבל [כן הוא בירושלמי] לאחריו אין מטריחין אותו כלל לפילו בשיעור מוטעו. אבל בחיבורו איט מחלק בין לפניו ולאחריו. וכן הוא לפירוש רש"י דהטור והרוטב בדף קכג: ורבי עקיבא אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבים. עיין בפירוש משנה ה פרק ד: [*אבל קביים אין להם חלק בשם. לשון הר"ב ולא יהיה בה חלק לשם

העושה

מלאכת שלמה

הכא שמי פירות מחברין לחלה ור' חייא ור' נא בשם ריב"ל אין לך מחבר מכולן אלא שבעה משקין בלבד: **ג האשה יושבת**. פ' מי שמתו דף כ"ד ואפשר שאותה היא ברייתא ומ"מ נ"ע שם בגמ' ועיין בכסף משנה פ"א דהלכות ברכות: **בפני ר"ע ז"ל** והטגבות אין בהן משום ערוה. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה שפירש הוא מנוחמנא כי במסכת ברכות פ' מי שמתו אמרי' לימא מסייע לי' ורב הוא דאמר הטגבות אין בהן משום ערוה ומשני תרגומה רב נחמן בר יצחק כגון שהיו פני' פותות בקרקע הרי שלמ"ל אין בהן משום ערוה אין צריכין כסוי ומ"ל צריכין כסוי סבר יש בהן משום ערוה עכ"ל ז"ל: **מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבים**. כגון דרחוק הנגל או המקוה יותר מד' מילין או ד' מילין*) כדמפ' בירוש' וקסבר ת"ק דיעשנה קבין בספק ולא בטומאה ודאית דמוחר הוא שלא לטמאות התרומה ור' עקיבא סבר דטוב שיפרים הלה בטומאה ולא יפטור עיסתו מחלה לקורא שם חלה לטמאה כמו לטהורה. אבל קביים וכו' פי' אבל כשמחלקה לקב קב הוא מפקיעה מחלה ואין כאן ברכה ונוחל לכהן הלקו ומפסידו דחזיא לאור הר"ש שיריל"ו ז"ל. וכתב רבינו שמשון ז"ל מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה מפ' בירושלמי [עד ד' כו' כ"ה לפניו בר"ם] ד' מילין יעשנה בטהרה יותר מד' מילין יעשנה בטומאה ומסיק היכא דטהרא מפסיק כמי שים שם ד' מילין: **לזו קורא חלה בשם וכו'**. דקורא שם חלה לטמאה כמו לטהורה אבל עיסה פטורה אין לטמיס חלק בהם לשם ע"כ. ובירושלמי פריך תמן בפ' בתרא תנן הטוטל חלה מן הקב ר' עקיבא אומר חלה והיכי אמר הכא דקביין אין בהן חלק לשם ומשני תמן בלישבד ברם הכא

*) אלו גרס בירוש' שהוא גם בש"א כאן הד"א פחות מד' מילין יעשנה בטהרה ד' מילין יעשנה קבין ומ"ם וקסברין לאו ד' מילין הוא בגיתומא ופפ"ו א"ם מה דמסיים בירושלמי ובכיון דטהרא מפסיק כמי שים שם ד' מילין אבל אין כן דעת הר"מ בפי' ובתבורו ול"ע.

יבין תפארת ישראל יבין

יצטרך לברוף חלה טהורה [שם] : יא) תוהכת ומפרשת חלתה : יב) ומברכת אהפרשה : יג) ר"ל כשתשב בקרקע ערוהה מכוסה. דאף על גב דלענין ק"ש וכדומה כל בשרה ערוה [מ"א פי' ע"ה] ואין לחלק בין אחר לעצמה כמו דלא מחלקינן בשים בכה"ג. אלא י"ל דבברכה הקילו. מ"ל י"ל דערוה ממש שאני אבל בשרה דוקא לאחר אסור אבל לעצמה שרי [ועיין ברוש דכ"ד מ' וחו"ק]. והרי אפילו בעלה מוחר בגיעה בבשרה דכגופו דמיא [כמ"א פי' ע"ג] : יד) דערותו בולטת ואיט מהכסה בשיעב ואסור לברך : טו) שהוא לו כלי טמאים וא"א לטבול : טו) ר"ל יעשה פחות פחות משיעור עיסה שלא תתחייב בחלה טמאה וה"ה במי פירות אלא שאין מצויין כל ק : יז) ועדיף טפי לפרוש מלפטור עיסתו מכל וכל

משנה ראשונה

בילושלמי דאין הלכה כמשנתינו. אלא שהב"י ס"ם שכ"ם כתב שהרשב"א כתב שאין לדחות המשנה משום ברייתא דרשב"י וגם הרמב"ם פוסק כשמתא דמתני' וכיון שהרמב"ם והרשב"א מסכימים לדעת זו הכי נקטינן עכ"ד. ואני תמה היכן אלא בדברי הרמב"ם שמתייב במי פירות ואדרבה בתורו פ"ו לא כתב אלא מיסה שנילושה ביין ושמן ודבש ואלו לאו מי פירות היוהו אלא משבעה משקין וכהו לא אוריי ממאי' וכ"מ מזרו דמיינה בלאו. והב"י כתב דמשמע דס"ל להרמב"ם דה"ה למי בילים דאל"כ הו"ל לפרש ע"כ ואין זה מוכרח דאדרבה מדמפרש ותביב דוקא שבעה משקין משמע דמי פירות פטורה. ואפשר מדכתב דבש סתם ולא פרש דבש דבורים דוקא שהוא משבעה משקין משמע דכל דבש קאמר אפי' דבש תמרים שהוא מי פירות. ואי הוה ס"ל לפטור במי פירות הו"ל לפרש. ולפ"ז מ"ש הר"ב שאין לנוס במי פירות בלא הטבולת מים וכן לשון הרא"ש ג"כ. לאו דוקא מים קאמרי אלא ה"ה משקה אחר משבעה משקין דיש כתים ונקטו מים דסתם ניסת לתם כי כתים וכ"כ הפ"ך ס"ם שכ"מ סתם לחם איט שטוי אלא מקמת ומים וכה"ג ע"כ הוסיף לומר וכה"ג כלומר הדומה לתים שהוא משבעה משקין. ומזה אני תמה על שכתבו בהל' חלה בשם ספר בית הלל שהשתין מיסה גדולה עם דבש דבורים לתכור בשוק יש לחוש ולהפרים בלא ברכה ע"כ. והם דברים דמיוים לפ"ד כיון שדבש דבורים הוא משבעה משקין דיש מתם כתים וחייבת מדינה בחלה ומברכין עליה ובזה לא נחלק

בין שאינו לדאין הלכה כמשנתינו. אלא שהב"י ס"ם שכ"ם כתב שהרשב"א כתב שאין לדחות המשנה משום ברייתא דרשב"י וגם הרמב"ם פוסק כשמתא דמתני' וכיון שהרמב"ם והרשב"א מסכימים לדעת זו הכי נקטינן עכ"ד. ואני תמה היכן אלא בדברי הרמב"ם שמתייב במי פירות ואדרבה בתורו פ"ו לא כתב אלא מיסה שנילושה ביין ושמן ודבש ואלו לאו מי פירות היוהו אלא משבעה משקין וכהו לא אוריי ממאי' וכ"מ מזרו דמיינה בלאו. והב"י כתב דמשמע דס"ל להרמב"ם דה"ה למי בילים דאל"כ הו"ל לפרש ע"כ ואין זה מוכרח דאדרבה מדמפרש ותביב דוקא שבעה משקין משמע דמי פירות פטורה. ואפשר מדכתב דבש סתם ולא פרש דבש דבורים דוקא שהוא משבעה משקין משמע דכל דבש קאמר אפי' דבש תמרים שהוא מי פירות. ואי הוה ס"ל לפטור במי פירות הו"ל לפרש. ולפ"ז מ"ש הר"ב שאין לנוס במי פירות בלא הטבולת מים וכן לשון הרא"ש ג"כ. לאו דוקא מים קאמרי אלא ה"ה משקה אחר משבעה משקין דיש כתים ונקטו מים דסתם ניסת לתם כי כתים וכ"כ הפ"ך ס"ם שכ"מ סתם לחם איט שטוי אלא מקמת ומים וכה"ג ע"כ הוסיף לומר וכה"ג כלומר הדומה לתים שהוא משבעה משקין. ומזה אני תמה על שכתבו בהל' חלה בשם ספר בית הלל שהשתין מיסה גדולה עם דבש דבורים לתכור בשוק יש לחוש ולהפרים בלא ברכה ע"כ. והם דברים דמיוים לפ"ד כיון שדבש דבורים הוא משבעה משקין דיש מתם כתים וחייבת מדינה בחלה ומברכין עליה ובזה לא נחלק

מי שאינו כו' אפי' בשיעור מוטעם. ע"כ דבפי' ס"ל כפי' תוספות בחולין שם דל"ם אלא לפניו אבל לאחריו אפי' מיל אינו חוזר קאי גמי אגבל ומ"ם אפי' בשיעור מוטעם ר"ל בשיעור כמוטעם שבדברי חז"ל והוא מיל פא פחות ממיל חוזר אבל בנקטתו לאה שהיחולי' כאן כתב סתם כרחוק ד' מילין ואינו מהלק בין לפניו ולאחריו בגבל פשעות הס"ם בחולין וגם הוא נגד הבגבל לבשוח לאחריו כלפניו דלא בפסיד כלום בלפניו וע"כ ל"ל בפרש"י בחולין שם ובפסחים מו. דלגבל לא מיירי בדיחו ושם בגיתו אין שייך לאחריו אלא לרוח סתם ואין ד' מילין וכך פם דבריו בתבורו אבל אם בלתמת הולך בדרך בודאי היכא חילוק כמו בתפלה אפי' מיל אינו חוזר ולאחריו אבל פחות ממיל חוזר וכמ"ש בס"ד תפלה ואין הלק בדין בין פי' לתבורו. אבל בפי' שאין הלכה כר"ע אלא שיעשנה קבים חוזר בו בתבורו וכ' שיעשה ויפרים חלה בטומאה. (מר"ג). והרדב"ז כ' לחלק דבזמן שים טהרה מטומאה מת יש לבפוק כת"ק ויעשנה קבין. ובזמן דליכא טהרה מטו"מ יש לבפוק כר"ע ויעשנה בטומאה ומ"מ אע"ג דבלא"ה שטיסה שמאה מטרחינן לי' ד' מילין דכל דאפשר לתקוני מתקינן ויעסר עצמו משאר טומאות יע"ש: במשנה **ואל יעשנה בטומאה**. פי' אל יעשנה כל העיסה כיחד דפרים חלה בטומאה. לשון הריבמ"ל. והרש"ם כ' אל' זה משמע לע"ד דמייני דכשיעשנה קבין יוכל לעשותה בטהרה וכגון דהוא עצמו טהור וי"ל עריסת קטנת עטהות וגדולות עטמאות וס"ל דאסור לגרוס טומאה לחולין שבא"ל. **עכ"ל. ולפ"ז אחי שפיר פסק הר"מ** בתבורו גם אליבא דרבנן דמתני' אבל יקשה לפ"ז למה הסמיט דין משנתינו ולא סביאו: **במשנה אבל קביים אין כו' כנ"ל. (נ"ל)**

ג האשה. נרכות כה. ציי' שם פ"ב ה"א פסנ עמין קמ"ו מול ובא"ש יו"ל פיעון שכ"ה פעיב ג: יעשנה בטומאה. מיי' שם פ"ו הנ"ז ופ"מ הי"ש:

חלופי גרסאות

ג שהיא יכולה נל"ם שיכולה. עצמה נל"ם את עצמה וכ"ם וירושלמי נל"ם ול"ל. בשם פ"ל לשם ונן נמוון. חלק בשם נל"ם חלה לשם וגירושלמי חלת בשם וכ"ם נל"ע.

תוספות חדשים

פ"ב משנה ג [הר"ב ד"ה] וקוצה כו' והטגבות אין בהן משום ערוה עכ"ל. ותמיהני דאי נימא דטגבות אין בשם כו' אין צריך שיהא פניה טוחות בקרקע דבברכות כ"ד ע"א גמ' לטייע לר"מ ממתניתין דטגבות אין בהן כו' ותיבגם רבנ"י כגון שהיה פניה טוחות בקרקע וזה פסקו כל הפוסקים דלא כר"ם וגם הר"ם שהביא דברי הירוש' דאין בהם כו' סייס וכפ' מ"ם מוקי לה כגון שהיו פניה טוחות בקרקע פי' ודלא כירושלמי וא"כ הר"ב שכתב שיהם דברינו תמוהים ואף אי סוגר כירושל' א"כ לא הי' ליה לכתוב והוא שפניה טוחות בקרקע וצ"ע. הר"ח ועיין

ראשון לציון

פ"ב משנה ג [הר"ב ד"ה] וקוצה חלתה ערומה כו' והטגבות אין בהם משום ערוה לענין ברכה. עי' מה שכתב המגן אברהם ע"ז בסי' ר"ז ס"ק ה': [תוי"ט סד"ה] מי שאיט יכול לעשות כו' וכן הוא לפירש"י דהטור והרוטב דף קכב. ע"ל דף קכב ועי' רש"י בפסחים מו:

תוס' אנשי שם

ג בר"ב ד"ה וקוצה וכו' והטגבות וכו'. עי' נתו"ה וכ' הגרי"ב וז"ל מיהו לשיטת הרמב"ם ז"ל דל"ב בגמרא לימא מסייע אלא מסייע כו' כמ"ש הגר"א ביו"ד כו' שכת סק"ב והא דתרגמה רבנ"י הוא ענין בפ"ע דאף אם פני' טוחות מכל מקום ערוה הטגבות א"ל הר"ב. עכ"ל. במשנה **חלתה**. המיומדת לה שהיא אחד מנ' מעות שנתכרו לגשים א"ל יל דאגב קמ"ל דהוא, כמו תרומה שאיט תורם מי שאיט שלו ולק' מ"ה דתק חלתו אא"ל אלא כפי' זה הנני. (ס"ל): תוי"ט ד"ה

לשם. וכן פירש הר"ם ואין לשמיש חלק בה. ומסייים בה ואית ספרים דגרסי' לזו קורא חלה לשם. ולזו קורא חלה לשם. אבל קביס אין בה חלק לשם ע"כ]: **ד עד שישוטו**. עיין רפ"ד: [*אף הרודה וכו'. לדברי התוספות דפרק אלו עוברין ד' מח: גרסי' הרודה טותן לסל והסל וכו']: **הסל מצרפן**. [*טעמא מפורש בברייתא הביאה הרי"ף בפרק אלו עוברין דכתיב (במדבר טו) והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו ופירש הר"ן אלמא דזימנין דלא מחייב מעשה ומחייב בהר הבי דהוי לחם והייטו על ידי לירוף סל]. ומ"ש הר"ב דלר' אליעזר בעי נגיעה נמי. *כן כתב סמ"ג עשין סימן קמ"ח. [*והא דכתב הר"ב הלכה כר"א גמרא פ"ג דפסחים דף מח]: **ה וגזל ביד כהן**. פירש דראשית עריסותיכם כתיב: וגזל ביד כהן. ולריך להחזירה לבעלים שאם תשאר בידו יהיה סבור שעשאו פטורה: העשה

ד העושה עיסתו קבים יח). **ונגעו זה בזה. פטורים מן החלה עד שישובו** יט). **רבי אליעזר אומר אף הרודה** כ) **ונותן לסל. הסל מצרפן לחלה** כא). **ד המפריש חלתו קמח אינה חלה. וגזל ביד כהן** כב).

העיסה

הלכה כר"ע: **ד קבים**. קב קב בפני עלמו: ונגעו זה בזה. אין הנגיעה מצרפתן להתחייב בחלה: עד שישובו. שיתדבקו זה בזה כל כך שאם בא להפרישה נתלש מזו לזו: אף הרודה ונותן לסל. הרודה חלות מן התנור לאחר שנאפו וטחנם בסל: הסל מצרפן לחלה. ואף על פי *שאין טשטוש והלכה כרבי אליעזר. והא דמצרפי רבנן נשיכה ור' אליעזר נגיעה הני מילי לגרף שני עיסות יחד שאין בכל אחת כשיעור אבל לענין לתרום [מן] המוקף אף נגיעה לא בעי רק שיהיו סמוכים זה לזה. ובשאלתי פרקין דאמר רבי אליעזר עוקן פחות מכבילה באמצע כדי לתרום מן המוקף אלמא בעינן נגיעה לענין מוקף טהורה ומאמה שאני מפני שהוא דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלי מגרף: **ד אינה חלה**.

*) בד"ו שאין.

מלאכת שלמה

הכא לכתתלה. ואולי כי בזה יתורץ יתור לשון דבמילתי' דר' עקיבא: **ד העושה עיסתו קבים**. פי' הרמב"ם ז"ל קבים המזכרים בכאן בזאת ההלכה יש בהן שיעור חלה והוא חמשת רבעים המזכרים בסמוך וחמשת רבעים הם יותר מקבין המזכרים במשנת יעשנה קבין שאין כל הקבין המזכרים במסכתא זו שוין והקבין המזכרים במסכתא זו אינם קבין המזכרים שיעורם במסכתות אחרות והתרוץ ע"ז ע"ש: **קבים**. פי' קב קב בפני עלמו וקבים ביו"ד אחת גרסי' ואם יש ספרי' בשני יודי"ן מ"מ הבי"ת גרסתה בנקודת חיר"ק וכן ג"כ יו"ד שני' וכך צריך לגרוס קביים אבל מתוך מה שכתבתי מפי' הרמב"ם ז"ל מוכח דגרסי' קבין ביו"ד אחת וכן עיקר: **ד' אליעזר אומר אף הרודה וכו'**. בגלה דף ח' קא מני ואזיל דוכתי דהלכתא כותי' דר' אליעזר חדא הא ואידך בפי"ג דמסכת יבמות דתנן ר' אליעזר אומר מגמדין את הקטנה שתמאן בו מגבד ד' מקומות בסדר עהרות דהלכתא כותי' כדכתבינן בפ"ק דנדה: **בפני ר"ע ז"ל** ואע"פ שאינן מוכנות והלכה כר' אליעזר. כתב ה"ר יהוסף ז"ל בירושלמי לא פירש כן וע"ש דאיתא התם ר' יונה וכו' והן שנאמרו ואי אפשר לפרשו אלא אמילתי' דר' אליעזר וע"ש עכ"ל ז"ל. עוד כתב בירושל' פירש דנש ר"א סובר דצריך נשיכה ואינו חולק אלא דר"א סובר שהרודה אחר שקרס בתנור ונותן לסל ונשכו זה בזה חייב וחכמים פטרין בזה כיון שכבר קרס בתנור אע"פ שעדיין לא נאפה כל צרכו ע"כ. ופי' הר"ם שיריני"ו ז"ל על שישוטו שדבוקות זו בזו שאם בא להפרידן נתלש קלת מן העיסה זו בזו כדתניא בתוספתא דטהרות איזהו הנוסך התולש ממנו מנהו. הרודה הנוסח מן התנור לאחר שפייסו קרוי רודה לשון תלישת דבוק וכן רדה הדבש. ה"נ ר' אליעזר אומר הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה וכבי איתא בפ' אלו עוברין דף מ"ח ובגמ' ירושלמית דס"ל לר' אליעזר דבעינן תרתי שישוטו ויתנם לסל ע"כ. וז"ל ה"ר שמשון ז"ל ואי לא הוה גרסי' לף במלתי' דר' אליעזר ניחא דבעי ר' אליעזר תרתי לרוף סל עם שיכה ואי גרסי' לף יש לפרש דת"ק בעי שיכה בעודו עיסה לפי שרשויין להתחבר ולעשות ככר אחד אבל עשה שתי ככרות ונתנן בסל או בתנור אפי' נשכו זו בזו לא סגי בהכי לת"ק ולר' אליעזר מהני ע"כ וכתבו תוס' ז"ל בפ' אלו עוברין דף מ"ו גרלה לר"י ולר' אליעזר עם נתינה לסל בעינן נמי נגיעה בהדי הדדי משום נטילת חלה מן המוקף וכדאמר ר' אליעזר גופי' פ' כשם שתי עיסות אחת טהורה ואחת שמאה נותן פחות מכבילה באמצע כדי ליטול מן המוקף מדלא שרי ע"י לרוף סל משמע דבעי נמי נגיעה ע"כ וכן בסמ"ג עשין סי' קמ"ח וכמו שכתבתי ר"ע ז"ל וכן גרלה שפי' ג"כ הר"ם ז"ל. כתוב בתשובות הרשב"א ז"ל סי' תצ"ד שבורמי שהי' בכתבך שתמסת על שסייתי מגרף כל העיסות אחר שפייתן בפסח ומוסל מ' לחלה על כולן וכתבת דר' אליעזר לא אמר הסל מצרפן אלא לחומרא בפחות מכשיעור לחייבו ע"י לרוף אבל לקולא לא. דע לך ידידי שבכל לרפת מהגין כן וגם ספר התרומות בסק כן ע"כ. וכתב הרב בעל ספר החנוך ז"ל ושמעתי מפי מורי י"א דדוקא בשמתן הפת מן התנור לכלי שיש לו בית קבול דוקא אבל הניח אותו כשהוציאו מן התנור ע"ג לוח או על הקרקע ובכל מקום שאין לו תוך אע"פ שנתנו אח"כ בסל כבר נפסר מחלה והוו שאמרו הרודה ונותן לסל דדוקא לסל בשעת רדיי' מן התנור ואין צריך לומר שהתנור אינו עושה לרוף לחלה ע"כ: **ד המפריש חלתו קמח אינה חלה**. דראשית עריסותיכם כתיב ואע"ג דתרומה ומעשר קדשי בשבולין אע"ג דלא אתי לידי הגדה וז"ל תוספות ריש פ"ק דקדושין המפרש חלתו קמח אינה חלה מירוח שאני התם דרבי קרא* : **וגזל ביד כהן**. ואם קדש בה אשה אינה מקודשת דישראל

יכין

וכל: יח) פחות פחות מכשיעור: יט) שנתדבקו כל כך עד שכשיפרידן נשאר קלת מזו בזו. ודוקא במע"מ אבל בשא"מ לא מהני נשיכה [כפ"א מי' ד']: כ) לשון מרדה שיבער בל"א ר"ל שהוליא הלחמים מהתנור:

משנה

ולא קאמר תעשה קבין כיון דבין בזה ובין בזה אינה נאכלת לכהן ופ"ב דבומאה עדיף: **ד עד שישוטו**. ות"ת כי נשכו שני אמתי חייבין כיון שבשעת גלגול לא היה בעתו להוסיף ונתר בעת גלגול אחר כדפי' בפ' דלעיל גבי אחלתה עיסה וסופה קופגנין. והרא"ש שם גבי אחלתה קופגנין וסופה עיסה כתב אע"ג דבשעת גלגול היה דעתו על קופגנין בשעה קופה עיסה מיהת דתעשה מוליא מיד מחשבה והכא ליכא למימר הכי דהא נשכו משמע מעלמן ואין כאן בכוף לא תעשה ולא מחשבה. וי"ל דכי אמרי' דאזלי' בתר בעת גלגול בשהעיסה עלמה היא בת חיוב וחובת חלה עליה אלא שהפסוד בא לה מלד אחר שחשב על קופגנין או שהיתה בשעת גלגול בהעות הקדש. בהא אמרי' כיון שבשעת חובתה היתה פטורה בשעה לעולם. אבל פחות מכשיעור לא אחתי מעולם לכלל חיוב ולא שייך למימר בשעת חובתה היתה פטורה והשתא בשהוסיף או נשכו היא בשעת חיוב שלה וכן מתבאר בהדיא מהון דברי הרמב"ם והראב"ד פ"ז דין ח': **אף** הרודה ונותן לסל. ואו דוקא קאמר רודה דב"ש אם נתנן בעודן עיסה לסל שמלרף אלא משום דת"ק בעי נשיכה אחי ר"א לתימר דאפי' אחר אפי' דלא שייך נשיכה הכל אלרף. והלכך ס"ל לרבנה פוסקים דר"א אמי בעי דבעינן מהדדי בתוך הסל משום לירוף אבל עם הנגיעה תשיבי כמו

תפארת ישראל

בא) וקיי"ל כר"א. מיהו תוך כלי בעינן ולא עבלה שאין לה לזביז מיהו כריכ' במפה מהני בכלי [ש"ד שם שכ"א סק"ה]. ודוקא לצרפן לכשיעור אבל לתרום ממוקף אפי' נגיעה לא לריך רק שיהיו סמוכים: בב) שלריך להחזירה

ראשונה

נשיכה. וכל זה לענין לירוף כשאין בחתת מהן כשיעור דבעי חיבור מעליא שיתבטל כגוף אחד ובעי נשיכה או לירוף בל. אבל לענין מוקף דא"ל גוף אחד אפי' נגיעה לא בעי אלא בתקפיד על תערובתן כדתסיק הר"ב וכ"כ הרא"ש בהל' חלה. והתוס' בפ"ק דנדה ד' ז' כתבו בהפך לענין מוקף תמיד בעפי דבעי נגיעה ולענין לירוף לכשיעור לא בעינן נגיעה רק לירוף בל ע"ש. וגם הר"ש כתב ס"ל לפרש כן. ולא ידעתי טעם לזה דהא בני לירוף אמר ת"ק הכא בהדיא דבעינן נשיכה דוקא ובני מוקף לא מלינו בשום מקום דבעי נשיכה ומנין לנו להתמיר בני מוקף יותר. גם מן הסברא משמע דלירוף חמור בקפי'. ועוד דלירוף הכשיעור לכו"ע הוא דאוריתא ושיקר דין מוקף לרש"י אינו אלא מדרבנן כדמוכח פ"ק דמולין ד' ז' ד"ה לתרום פי' במשנה לתלן פ"ג מהל' תרומות דין י"ז. ומשנה שלמה בפ"ג דמעשר שני מי"ב עד אלא נשן תוכס מאחת על הכל אלמא דלא בעי נגיעה בכל כדברי הר"ב וכ"מ בהדיא מדברי הרמב"ם פ"ב מהל' תרומות דין י"ז וכן הכריח בס' תק יעקב בהל' פסח סי' תל"ז שכן דעת הרבה גדולי הפוסקים דלא כהסוס': **ד אינה חלה**. אבל תרומה ומעשר שהפרשן בשטלים שפיר דמו דאיסרנו מקרא במ"ש הר"ם פ"ק דתרומות ובר"פ דלקמן כתבו כאן. ומ"ש הר"ב דראשית עריסותיכם כתיב ומ"מ כשלא הפרישה

יכין

ד' אליעזר אומר אף הרודה. פרוש נפסחים דף עו מח ובלה דף ז. מיי' שם פ"ו הל' מ"ו ושו"ע שם סימן שכה סעיף ה: ר"א. פסחים מח: מגה ח. מיי' שם פו"ו ושו"ע שם: **ד המפריש**. קדושין מו: תוס' מגלה דף ו: מיי' שם פ"ח ה"ל פסב פעין קמ"ח פו"ו ושו"ע שם סימן שכ"ו סעיף ה):

תוספות חדשים

ועיין בברכות שם בהגהת הרא"ש שכתב אבל בשלה לא היה יכול לקון חלה בפני אחתו עדומה עכ"ל וכ"מ בגמרא שם דאמרו עופה בחשבו עדוה לענין ק"ש ולפי זה אוכל לפרש ג"כ בתמניתין אבל לא הלים פירוש בעלה אינו יכול לפרוש בנדה בשיטת עדומה:

משנה ד [תוי"ט ד"ה] **אף** הרודה כו' גרסינן הרודה כו' עכ"ל והרי"ף והרא"ש גרסו אף הרודה גם תוספות לא כתבו כן רק לריב"ל אבל לרבי חנינא גרסינן אף וכל הפוסקים פסקו כר"ח לכך כתבו תוס' ואי לא גרי' אף וכ"ל אם לריב"ל לא גרס וק"ל.

(ממהרש"ל זצ"ל):

משנה ה [הר"ב ד"ה] **אינה** חלה כו' כתיב שכ"ל. ואע"פ שתרומה ומעשר קדשי

ראשון לציון

[תי"ט בד"ה] **אבל** קביים כו' ואית ספרים דגרסי לזו קורא חלה לשם. וכך איתא בתוספ' פ"ח:

חדושי מהרי"ח

פ"ב משנה ד [בר"ב ד"ה] **הסל** מצרפן לחלה ואע"פ שאין נושכות. והא דמצרפי רבנן נשיכה ור"א נגיעה

תוספות רע"ק

משנה ד [אות ט] תוי"ט ד"ה **הסל** מצרפן. כ"כ סמ"ג עשין) אבל דעת הר"ש דלא בעי נגיעה מדקתני הסל מצרפן ולא אתני הסל מחברן כדדייקי' בה"ג במנחות (דף כ"ד):

תוס' אנשי שם

ד בר"ב ד"ה הסל כו' ור"א נגיעה כו'. ע' ע"ז ל"ח ס' תי"ז סק"ד שכ' דלא בעי נגיעה בכל ופי' דעת סמ"ג והוס' שכ' נגיעה לענין דבעינן מן המוקף היינו בשני שיעור חלות שלא ניעשו זע"ז עי' סי' שכ"ג ומהני שלא הניח לראיה מר"ש כאן סתומה דלא בעי נגיעה. (מר"ג): בא"ד כן המוקף אף נגיעה לא בעי. עי' תוס' פסחים מו: ד"ה הואיל דמסיק ר"י דבעי נגיעה ולא כן בתוס' נדה ז'. (מר"ג): הי"ש ד"ה אף כו' לדברי התוס' כו'. היינו ממ"ש דאי נ"ל אף א"ש ש"מ דבעי ניחא להו. (מ"ג): במשנה **העושה** עיסתו **קבים**. ר"ל שהיה בקמח כשיעור

העיסה עצמה (כג) חייבת בחלה. והקמח (כד) אם יש בו כשיעור חייבת בחלה ואסורה לזרים (כה). דברי ר' ידושע. אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר (כו) אמר להם אף הוא קלקל לעצמו (כז) ותיקן לאחרים (כח): ן חמשת רבעים קמח (כט) חייבים בחלה. הם. ושאורן (ל). וסובן (לא). ומורסנן (לב). חמשת רבעים חייבין (לג). ניטל מורסנן מתוכן. וחזר לתוכן. הרי אלו פטורין (לד):

*) נד"ו מייב.

דישראל לא נתנה לו אלא ע"ד שתהא עיסתו פטורה מן החלה והרי אינה פטורה: **והעיסה עצמה**. כלומר שעשה הישראל עיסה מן הקמח האמור: זקן זר. פי' חכם שתולין לסמוך עליו: **אף הוא קלקל לעצמו ותיקן לאחרים**. ירושלמי אית תנו תיקן לעצמו וקלקל לאחרים תקן לעצמו דמ"מ אכלה וקלקל לאחרים דליתן סברין שהיא פטורה והיא חייבת: **ואסורה לזרים**. הרמב"ם ז"ל פי' דאהלה עצמה קאי ולא אכל הקמח כמו שפירשו הר"ם והרא"ש ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל כך מצאתי בכל הספרים דגרסי ואסורה וכפי' ר"ל אותה החלה שהפרים קמח אסורה כולה לזרים אע"פ שאינה חלה ע"כ. וכתב ה"ר אליעזר ממיץ והביאו סמ"ג ואסור בשמו דלוקא דישראל לא נתנה לו אלא ע"ד שתהא עיסתו פטורה מן החלה והרי אינה פטורה: **והעיסה עצמה**. כלומר שעשה הישראל עיסה מן הקמח האמור: זקן זר. פי' חכם שתולין לסמוך עליו: **אף הוא קלקל לעצמו ותיקן לאחרים**. ירושלמי אית תנו תיקן לעצמו וקלקל לאחרים תקן לעצמו דמ"מ אכלה וקלקל לאחרים דליתן סברין שהיא פטורה והיא חייבת: **ואסורה לזרים**. הרמב"ם ז"ל פי' דאהלה עצמה קאי ולא אכל הקמח כמו שפירשו הר"ם והרא"ש ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל כך מצאתי בכל הספרים דגרסי ואסורה וכפי' ר"ל אותה החלה שהפרים קמח אסורה כולה לזרים אע"פ שאינה חלה ע"כ. וכתב ה"ר אליעזר ממיץ והביאו סמ"ג ואסור בשמו דלוקא בתומר שיחול עלי' חלה בעודה קמח הוא דאינה חלה אבל המפרים קמח ותומר כשתעשה עיסה יחול עלי' שם חלה דברי קיימין ע"כ. וברמב"ם רפ"ח דהל' בכורים נראה שפסק דלא כר' יהושע הפך ממה שפסק בפירוש המשנה: **ן חמשת רבעים** וכו'. כבר כתבנו לעי' בפ"ק סי' ד' דלש"י ז"ל הוא דגרים ככתוב בספרים חמשת רבעים קמח ולא כר' יוסי וכן כתבו ג"כ התוס' פ' כילד משתתפין דף פ"ג. ומצאתי כתוב בפי' ה"ר יהונתן הכהן ז"ל שם פ' כילד משתתפין ואמי ושוד דקתני מסוס דבעינן לה שותקות ע"כ והתם בגמרא מפ' דאמי ושוד אחד מעשרים בבילה לכל בילה: **וסובן**. כתב ה"ר יהוסף ז"ל בכל הספרים מצאתי ולא גרסי' מלת וסובן: **ומורסנן**. מורסן גרוש מכובין כמו שהוכחתי בפ' בתרא דתרומות סימן ה': **ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן** וכו'. כתב הרשב"א ז"ל מיהו דוקא להמערב הוא שאין מורסנן וסובן מלטרפין אחר שנטלו מהן אבל אם יש בלא הן ממשת רבעים חייבין ובלבד שיהא לאחר כל שכיולא בה

יכין

להחזירה לבעלים ומכרנה: (כג) שהפרים חלתה קמח: (כד) שקיבל הכהן בתורת חלה: (כה) כל הקמח נזירה שלא יאמרו לאיזו זר אוכל חלות: (כו) ר"ל ת"ח זר כדי לברר היותר חטפה ואכלה ור"ל לאחר שהפרים חלה מן חלה זו אכל להשאר דאי"ל שאכל כולה דהרי עיסה כשיעור היה וא"כ טבל הוא. א"נ מאי דקאמר ואסורה לזרים לא קאמר אים בה כשיעור אלא גם אאין בה כשיעור בהקמח וזו היא שחטף הזקן ואכלו כולו:

תפארת ישראל

(כו) דעגנים: (כח) שאחרים סומכין אהורלהו שוגגין והייט הקון שלהן שאין נעכשים מעתה מאחר שים להן התגלות שהתיר להם הזקן: (כט) ה' רביעיות קב והוא ה' לוגין דקב ד' לוגין וזה שיעור עיסת מדבר שהיה עשירית האיפה. ושטורו לדידן נתבאר בפ"א סי' כ"ה: (ל) שאור שנתן בה: (לא) קלייט דק: (לב) קלייט הגס. אם הכל ביחד חמשה וכו': (לג) שכן דרך עני לאסול פתו כך: (לד) דאין דרך לשוב להחזיר המורסן לקמח אחר שהפרישו

משנה

הפרישה מן הפיקה אלא לאחר אפוי' מהני דכבר נתחייבה בהיותה מיקה ולא פקע חיובה ועוד דהא כתיב נמי באכלכם מלחם הארץ: **ן** וחזר לתוכן הרי אלו פטורין. פי' הר"ב שאין דרך להחזיר כו'. ולכאורה היה נראה שאם נטל והחזיר אלא תדפס בעה"ב כגון שנטלו קמן או טובל טבלים ובפה"ב שאדם יודע שאין מפרישין מחיוב על הפטור גמר ויהיב לשום מתנה דקיי"ל כשמואל דאמר נמתנה מתנה ורק הכא מחשב הקלה אלא יפרש אחרת אמרו שהיה דתרומות פ"ק שאמרו דאין ת"ה מ"מ אם נתן לכהן לכאו' לא הוי גזל דיהון דהוי בתרי מני לאיה ויפרש אחרת. ול"ע: בר"ב ד"ה אם כו' שנא ליד כהן כו'. משמע דדוקא בשנא ליד כהן אסורה לזרים דאע"ג דהכהן מחויב להחזיר לנעלים מ"מ כיון שראהו שנא לידו יאמרו זר אוכל חלות אבל בשלא נא ליד כהן אפי' לר"י מותר לזרים. ואפשר עוד דאמרים דאע"ל ר"ש אר"י ומתירין לזר אפי' בשנא ליד כהן אלא בהוי גזל בידו והוי כאילו לא נא לידו כלל אבל אם נתנו לכהן לא הוי גזל בידו גם הם מודים דאסור לזר דיכון שראו שנא ליד כהן ואינו מחויב להחזיר כלל יאמרו ראוי ר אוכל תרומות כו'. ול"ע בכ"ז: ן בר"ב ד"ה חמשת רבעים כו' ולוג הו' ה' בינים כו'. כ"ה בכל הספרים וכ"ל ודלא סבטגי' שבגי' ולוג הוא. (כ"ה): בשאנה **ניטל מורסנן**. לפי מה שפי' הר"ב דמורסנן. גרע עפי מכובין י"ל דוקא מורסנן אבל כובין אפי' ניטל ומחר חייב ולמ"ש בפ"ב דשאלה מ"ו דמעשר **דבמאי דשיש פחות מ"ס יש לסקומין מ"ש יש דמ"ש**

תוספות יום טוב

העיסה עצמה. שהפרים חלתה קמח חייבת בחלה: **והקמח**. שבא ליד כהן בתורת חלה: **אם יש בו כשיעור**. חמשת רביעים קמח *) חייבת בחלה ואסורה לזרים כל הקמח שבא ליד כהן וחומרא בעלמא הוא לפי שראוי שבא ליד כהן שלא יאמרו ראיו זר אוכל חלות: **וקפשה זקן זר**. חטפה זקן זר ואכלה: **קלקל לעצמו**. דאכלה ואיטעם: **ותיקן לאחרים**. שאחרים אוכלין ותולין בו ומולאים פתח להתיר לפי שראוהו שאכל: **ן חמשת רביעים**. שלקב חייבין בחלה דכתיב (במדבר טו) ראשית עריסותיכם ועסת מדבר היתה עומר לגלגולת. והעומר עשירית האיפה הוא. האיפה שלש סאין. והסאה ששה קבין. הרי י"ח קבין באיפה. והקב ד' לוגין. הרי ע"ב לוגין. עשירית ע'. ז' לוגין. ועשירית שני לוגין הוא בילה וחומש בילה. שהלוג הוא ששה בילים. כשבאו לירושלים והוסיפו שתות על המדות נמלא ו' לוגין [הס] ה'. ולוג הו' [נ"ל ולוג הוא] חמשה בילים. שכל ששה נעשים חמשה. ובילה וחומש בילה שבשית בילה. נמלא העומר שהיה במדבר שבעה לוגים ובילה וחומש בילה. נעשה בירושלים ששה לוגין. כשבאו לגיפורי והוסיפו שתות על המדות של ירושלים נעשו הו' לוגין חמשה. והיינו חמשת רביעים קמח. ונקראו הלוגין רביעים. לפי שהלוג הוא רובע הקב. שהקב ד' לוגין: **הן ושאורן**. השאור שנותנין לתוכן: **וסובן**. הוא הגס כולן מלטרפין עם הקמח להשלים השיעור שכן שני אוכל פתו בעסה מעורבת עם סובין ומורסן: **ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורים**. שאין דרך עיסה להחזיר מורסן

מלאכת שלמה

אינה חלה ואי קשיא מ"ש חלה דכתיב עריסותיכם וקמח עדיין לא הוטבל והא דאיתנן לא הוטבל שהרי מעשר דגן וקודם דאיתנן לא הוטבל שהרי מעשר נאכול ערלאי עד שיאכלו ואם הקדימו בשבלים אמאי חייל עליהם שם מעשר דהתמנא לאמר דגן והאי עדיין לא אחרינא עשר העשר לתרן דכתיב קצר אחרינא עשר העשר את כל תבואת זרעך ואע"ג דלא אידגן איקרי תבואה וחבא ומש"ה הוי מעשר אבל גבי חלה לא כתיב כי אם עריסותיכם ע"כ:

מלאכת שלמה

בתומר שיחול עלי' חלה בעודה קמח הוא דאינה חלה אבל המפרים קמח ותומר כשתעשה עיסה יחול עלי' שם חלה דברי קיימין ע"כ. וברמב"ם רפ"ח דהל' בכורים נראה שפסק דלא כר' יהושע הפך ממה שפסק בפירוש המשנה: **ן חמשת רבעים** וכו'. כבר כתבנו לעי' בפ"ק סי' ד' דלש"י ז"ל הוא דגרים ככתוב בספרים חמשת רבעים קמח ולא כר' יוסי וכן כתבו ג"כ התוס' פ' כילד משתתפין דף פ"ג. ומצאתי כתוב בפי' ה"ר יהונתן הכהן ז"ל שם פ' כילד משתתפין ואמי ושוד דקתני מסוס דבעינן לה שותקות ע"כ והתם בגמרא מפ' דאמי ושוד אחד מעשרים בבילה לכל בילה: **וסובן**. כתב ה"ר יהוסף ז"ל בכל הספרים מצאתי ולא גרסי' מלת וסובן: **ומורסנן**. מורסן גרוש מכובין כמו שהוכחתי בפ' בתרא דתרומות סימן ה': **ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן** וכו'. כתב הרשב"א ז"ל מיהו דוקא להמערב הוא שאין מורסנן וסובן מלטרפין אחר שנטלו מהן אבל אם יש בלא הן ממשת רבעים חייבין ובלבד שיהא לאחר כל שכיולא בה

תוספות חדשים

קדשי בשבלין התם דגייס קרא כדמפרשינן בפ"ק דתרומות הר"ם ובפ"ע יו"ד סי' שכ"ז מסיים אבל אם אמר לכתעשה עיסה יחול עליה שם חלה דכיון קיימים כמ"ש הר"ב כרפ"ג:

חדושי מהרי"ח

נגיעה כו' עכ"ל. לשון ר"ב אינו מדוקדק דהא לא נזכר במשנה דבני ר"א נגיעה ואם תאמר דצירוף של היינו מסתמא נגיעה אם כן איך סיים הר"ב סוף המשנה. אלמא בלי נגיעה כו' אין הכלי מצרף הא לפי דברי הרע"ב צירוף של היינו נגיעה ומה צריך נגיעה. ונראה אם היא נגיעה א"ב נמאה מדורה בטבאה. אלא צ"ל דבאמת צירוף של לאו היינו בנגיעה רק שזהו דין בפני עצמו שלר"א צריך נגיעה ג"כ וכמו שכתב הרב

תוס' אנשי שם

כשיעור ועשה קניס כי לא לה לעשות עיסה גדולה ונגעו זר"ז אעפ"כ פטורין מן החלה עד שיבוא אע"ב דכעשה הקב הראשון בכר היה בדעתו להבלוב דאם לא הי' בדעתו אפי' נגעו אינו כלום שהרי בתר גלגול אחלי' ובכשיתה פטורה בשעת גלגול לא התחייב עוד בגלגול הקדם. וליכא למימר לאדרבה מתני' אשמעינן דהעושה עיסה פחות מכשיעור ואח"כ עושה אחרת כמוה דע"י נגוף מצטרפין ומחייב בחלה אע"ג דבשגלגל הראשונה לא היה בדעתו לצרף הפנים דא"כ הכי הוא"ל העושה עיסתו קנין אם נגעו חייבין בחלה אבל באמרו פטורין עד שיבוא ב"מ דלאשמועי' פטורה דיהיו נחת אחת אלא לאשמועי' חיובא דיהא. (הו"ע) וע"ל פ"א מ"ה: **ה** תו"ם ד"ה וגזל וסי' הכי מסיק כו'. לאע"ג דודאי גם בלא עשה זה לכתחלה פ"ל לתנו לכהן דלא הוי חלה בלי כיון דסוי מן החיוב על הפטור וכבל כרך דפ"ק דתרומות דלא סי' ת"ת ולא שת"ת אלא במפרים מחיוב דאוריתא אדרבנן כפ"ה דאמאי מ"י וי"ל דכיון דמדרבנן הוי כמו החיוב על פחיוב לכך הוי ת"ת מדרבנן משא"כ כאן מ"מ אם כבר נתנו לכהן לא הוי גזל ביה דכיון דכל כך גזל כיון דכל כך דתרומות דאין ת"ת שב' לעי' דאם נתנו לכהן לא הוי גזל בידו גם הם מודים דאסור לזר דיכון שראו שנא ליד כהן ולא הוי גזל בידו והוי כאילו לא נא לידו כלל אבל בשלא נא ליד כהן אפי' לר"י מותר לזרים. ואפשר עוד דאמרים דאע"ל ר"ש אר"י ומתירין לזר אפי' בשנא ליד כהן אלא דה

מורסן לתוכה לאחר שנטל ממנה : ן אחד מעשרים וארבעה . לפי שבעל הבית עשאו מעושה ובפחות מאחד מעשרים
ול־בעה אין בה כדי מתנה . והתורה אמרה תתנו שיהא בו כדי נתינה : והעושה למשתה בנו . אף על פי שעשה
מרובה לא פלוג בעשה בעל הבית : נחתום העושה למכור בשוק . עשאו מרובה ובאחד ממ"ח יש בה כדי מתנה : וכן
האשה העושה למכור . אע"פ
שעשתה מעוטה לא פלוג בפת העשוי
למכור : נטמאת. הואיל ולבריפה
עומדת מ' ממ"ח : ן נטלת מן
הטהור על הטמא . ולא חיישינן
שמא יגעו זה בזה : נוטל כדי
חלה. שעור חלה שלריך ליטול מן
הטהור והשמא עולל מלותה עשה
הטהורה שלא הורמה חלתה :
ונותן

תוספות יו"ט

לתרומות משנה ה ובפרק שביעי דשבת מפרש נמי כפירוש רש"י : ן שעור החלה אחד מעשרים וארבעה לח). ן מעיסה שלא הורם חלתה . כדי העושה עיסה לעצמו . והעושה למשתה בנו לט) . אחד מעשרים וארבעה. נחתום שהוא עושה למכור בשוק מ). וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק מא). אחד מארבעים ושמנה . נטמאת עיסתה מב) שוגגת או אנוסה. אחד מארבעים ושמנה מג). נטמאת מזידה . אחד מעשרים וארבעה . כדי שלא ידא הוטא נשכר : ן רבי אליעזר אומר נטלת מן הטהור על הטמא מא). כיצד עיסה טהורה ועיסה טמאה מב) . נוטל כדי חלה מעיסה של הורם חלתה מג).

ונותן

ר"ג . ן החלה נטיולין חלה . והעושה נל"ם העושה ונטיולין ועיסה . שהיא עושה נטיולין שעשתה . ן נטלת כו' נטופה חלה נטלת מן הטהורה על הטמאה ביצד שתי עיסות אחת מהורה ואחת טמאה . הורם נל"ל הורמה וכ"ה ביהלמי ונטופה ונל"ל ול"ל .

מלאכת שלמה

בה אוכלין ואפי' הרועים : ן שיעור החלה וכו' . כתב ה"ר יהוסף ז"ל נממלת עיסתה כך מלאתי בכל הספרים עיסתה וכו' ול"ל אפי' זה העיסה שעשתה לביתה וזהו שאמר עיסתה כלומר העיסה שעשתה לעצמה ולא שעשתה למכור עכ"ל ז"ל . ובבת העושה עיסה לעצמו וכן בבת האשה שהיא עושה למכור בשוק נראה דיתרות הן ועם מה שכתב הרמב"ם ז"ל נראה שמתיישב קצת וז"ל ועוד נתנו טעם אחר מפני מה נתנו שיעור לבעל הבית חלק מכ"ד לפי שעניין הוצאת החלה הוא נתון לאשה והאשה עיה רעה וכשמעריחין אותה להוציא חלק מכ"ד ולוחי שתוציא חלק ממ"ח והעושה עיסה למשהה בנו אע"פ שישורו רב והוא דומה לנחתום חייב להוציא חלק מכ"ד כדי שלא תשתנה חלת בעל הבית וכמו כן לא נתן הפרש בחלת נחתום שתהי' חלק ממ"ח ואפי' תהי' זו המוכרת אשה ותלוש בביתה כמו בבעל הבית ע"כ . וכתב הר"ש שיריני"ז ז"ל שמעתי

תוס' אנשי שם

דה"ה לטונין וכ"מ מלשון הש"ך כי' בכ"ד סק"ל. כתב מלאתי לכר"ן בפ"ב דפסחים שהעתיק למשמעותו ניעל סוכן ומוכרן והרמב"ם בחנורו התחיל בסוכן וכייס במוכרן והמוכר. (רש"ם) : ן בר"ב ד"ה א' בכ"ד כו' והתורה אמרה כו' . אבמכתא בעלמא הוא דמה"ה לפיו כשאורה פוטרת במ"ם הר"מ פ"ה דבכורים . (מר"ן) : במשנה והעושה למשהה בו . בעיבוזין ג' ועיסה למשהה בו וגי' נטוה היא דאל"ה הול"ל וכן העושה וכו' כדאמרי' בסיפא וכן האשה וכו' . (מ"ל) : במשנה נטמאת עיסתה בו'.בא דנקט הך סיפא כולה גל' נקבה ושיהה בלשון מדרשא גר' דבריתא שפי באשה בפחות מפחות נטמאת עיסתה בפחות כגון שפרבה נדה . (מ"ל) :

במשנה שוגגת או אנוסה. הר' בהו"ע ז"ל דהול"ל לאיפכא דהבתא הוי זו ואל"ל זו ע"כ ונראה לע"ד דנקט סכי לגמוח דבעי שוגגת דומיא דאשה דאין לה שום חטא בזה כדאיתא בירושלמי והביאו הר"ם דזוקא אם היתה רגילה לאפרים כדינה א' מכ"ד או סקילו עלי' אבל אם לא לעזרה לאפרים א' ממ"ח מפרשת א' מכ"ד אפי' שוגגת שלא יבא חטא נשכר כיון דרגילה לעבור על דברי חכמים לא סקילו עלי' בנטמאה . (מ"ל) : בר"ב ד"ה נוטל כו' מאותה עיסה כו' . וכ"פ כל המפרשים . ומי ק"ל אמאי לא אפי מן הטהורה ל"ל דאי אי אפי הכי אי משמע בכל פרק אף אם הטהורה כבר מתקנה ונגמרת אינו יכול ליטול שוב ממנה על הטמאה דאפי מן הטהור על הטמאה

ר"ל

יבין תפארת ישראל יבין

שהפרישו : לה) דב"ב שעיסתו מועט פחות מכ"ד אין בו כדי נתינה : לו) אף שעיסתו מרובה לא פלוג רבנן : לז) מדרגיל לעשה עיסה גדולה נם בא' ממ"ח יש כדי נתינה : לח) אף שעיסתה קטנה לא פלוג רבנן במוכר . ונקט אשה מדהכי אורחא שהאשה לשה [כשלחי מרובה בתקנת עזרא] . ואפ"ה הקילו נבה בשעשתה למכור בשוק :

משנה

ובמיעל והוחזר שלא מדעת נפה"נ והכפה"ב לא ידע כלום אפשר דהוי כלא ניעל . לולי שמשמיתה המשנה והפוסקים לא משמע כן כדפי' : ן אחד מכ"ד. פי' הר"ב דכתיב תתנו שיהא בו כדי נתינה וכ"ה בירושלמי וכ"כ הרמב"ם בחבורו רפ"ה . ותשמע מכאן דכדי נתינה זו נמקר לחכמים ושיעורו אחד מכ"ד וא' ממ"ח . וכן בפ"ח דפאה אין פוחתין לעניים בעורן כו' ומי דכתיב בה ונתת כדי נתינה וחכמים שיעורוה בכמה ואחת אחמטה אקרא ושבעו שיהא כדי שביעה . וכן בנלחמים הגז דכתיב תתן לו שיעור כדי נתינה אחת סלעים כו' כדאיתא בשולין ובהם ומי אמרכוה אקרא לעמוד לעלה . ומיהו אפי' לו לא אשכחן אסמכתא בקרא יהבי חכמים שיעורא כי הכא . וכו' בשנה לאלך פ"ו מהמ"ע דין ז' שנעלם ממנו הך דהכא : נטמאת שיעה . פי' הר"ב הואיל ונעשה כומדת א' ממ"ח . ונראה דה"ה בני תרומה אם נטמאת הבכל והוא רגיל לתרום בעין יפה א' מתרבים לו בנוטעים א' מחמשים שבשו כשנטמאת אין תורם אלא כעין נפה אחד משנים הואיל ונעשה עומד . וא"ע אלא מני לה התם בני תרומה ושמא שהתרומה דרכה להפרישה בעורן כדאמרי' א"א לעורן שיעשקר אמ"כ נמלתה כמ"ש הר"ב רפ"ו דדמאי ובעורן עדיין לא הוכשרה ולא שביאת התם עומלה ומעשה זה תרומין מיד בעורן תשש תשש עומלה כדפי' פ"ה דמעשרות מ"ל ובני חלה שהוכשרה בלישה ובנית שביה בה עומלה הלכך מני לה בני חלה . ומיהו נראה דה"ה והוא הטעם גם בתרומה וא"ע : ן ר"א אומר ניטלת מן הטהור על הטמא . פי' רש"י בפופה ד' ל' דר"א אלעזר מהדר דקתני נטמאת מזידה קנסינן לה וא"ל אליעזר דאין כאן קנס שיטול לאכוס מעיסה אחרת טהורה והתלה נאכלת . ולחכמים דלעיל אין זו מקנה דס"ל אין תורמין מן הטהור על הטמא . ולעמתיהו אחני' דס"ל פליגי בענין תרומה בנפ"ב דתרומות . ויש לדקדק דבני תרומה דמי דבכי ר"א דניטלת מן הטהור על הטמא ולא מפרש הטם כילד יטול כדמפרש הכא כילד עיסה טהורה כו' וא"ל כדפי' לעיל דתרומה דרך ליטלה בעורן מיד אלא הוכשר עדיין ויכול ליטול כדרכו אף שיעבו אחר זה בזה . והכא בחלה שהכשרה אלא שלרך לפרש כילד ובשף אחני' נפרש נפ"מ : נוטל כדי חלה מעיסה .

יבין

לט) ר"ל אפי' עיסה של עלמה : מ) מדבל"ז אחיל לבריפה . ולדיקן חלת חו"ל שהפרשת במעט סני ומוהנין בכזי' [י"ד בכ"ב ס"ה] : מא) ר"ל כפי שעור החלה שחייב מכ' העיסות יטול מהטהורה ולא הורמה חלתה אבל מתן וכו' :

מב) ר"ל אף שיש בכ"א כפי שעור חלה : מג) ר"ל כפי שעור החלה שחייב ליתן מכ' העיסות יטול מהטהורה שלא הורמה חלתה אבל מתן וכו' :

ר"ל

ראשונה

הלכה תשמע דזוקא קטני בטעל כדי חלה קודם בטוהן פחות מכביצה נאמלע. ובקבה כיון בפחות מכביצה אינו מעמת לאה יטול הלה קודם ומוסב לבריפה בתחוור דהוי מיקף לכו"ב כיון דליכא חשש עומלה . ומפי' רש"י בסוכה ד' ל' נראה בהכנים בזה ולכך מפרש דטעל כדי חלה היא חלה שחפרים כל העמלה ומקיף חלה זו לגד לעיסה עמלה פ"י פחות מכביצה ועיסה הטהורה מניחה בתקומה ואינו מקיפה אלין חפרים חלתה עכבו והייט דקתני טעל כדי חלה כדי להקיפה לעמלה אבל הרמב"ם מפרש דגם העיסה טהורה כולה מקיף וב"מ מדברי הר"ב דטעל כדי חלת שתיהן ומקיף העיסה ע"י פחות מכביצה ולא"ב אמאי הני טעל כדי חלה . ונראה דהא דלרך ליעלה קודם דמיירי' כשיהן פחות מכביצה כיון הטהורה והעמלה שמא ידבק פחות מכביצה לעיסות בשאר בכדי נשיכה ולא כל העיסות עמלות כדהנן בפ"ק דתכ' מהרות מ"ח מקבלת שאיתה חחלה והשיך לה לחבות כולן חחלות פיבשו היא חחלה וכולן שביות וכן היתה שביה והשיך לה לחבות כולן שביות פ"ב . וכ"ל אם יפיך פחות מכביצה לשהיהן הכל שמא ומצלא מעמת אם החלה . לכך הצריכו ליטול החלה ולהפרישה מן הטיסה מיד ואם יבא אח"כ לידי נשיכה החלה שמוחרת בפני עצמה היא בטהרתה ובשעת קריאת הנס. א"ל ליגע החלה בעיסה דסמוך לה ממי שפיר דמי בלא נגיעה . ואפ"ע דבעמלה וטהורה נעי נגיעה כמ"ש הר"ב לעיל מ"ל . הכא בטעיסות נוגעות סני והחלה עצמה א"ל ליגע דהא עיקר הטעם דבעי נגיעה בטהור ועמלה משום שמקפיד עליהן וכעיסיות נוגעות הא לא מקפיד והדר הו"ל חלה זו בחלה דעלמא דסני בסמוך בלא נגיעה . והר"ב שכתב שנתן פחות מכביצה וכדי חלה נתן על אותו פחות מכביצה וכ"כ הרמב"ם בפירושו . ובמגס כ"כ דאדלבה מתני' משמע דהחלה עצמה א"ל נגיעה וזהו הטעם שבפרישה מתחלה בלא יעמלה בחלה אם יבא לידי נגיעה . ואי אינא דלרך נגיעה לא הויגו בהקנתן שאם יאוכו העיסות טולן עמלין וכשנוגעת בחלה אח"כ עמלה בנגיעה אלא ודאי כדפי' . ונתבוהו לא הזכיר הרמב"ם נגיעה בחלה אלא מקרבה אל העיסה אל הנגיעה לא בחלה . אפי' בעיסה

ונותן פחות מכביצה באמצע. בין הטומאה והטהורה דפחות מכביצה אינו מטמא ומניח. חנה על אותו פחות מכביצה המחבר בין הטומאה והטהורה שאין החלה מקבלת טומאה בכך: כדי שיטול מן המוקף. שתהיה הטומאה מחוברת לטהורה ע״י אותו פחות מכביצה וכאילו הטומאה וטהורה עשה א׳: וחכמים אוסרין. ליטול מן הטהורה על הטומאה דחייסינן שמא יגע זו בזו. אלא נוטל מן המאור לעצמו ומן הטמא לעצמו. והלכה כחכמים:

ונותן פחות מכביצה באמצע (מד) כדי שיטול מן המוקף (מה). וחכמים אוסרין (מו):

ח״ג. שיטול נפוסה ליטול.

להפרים מן החייב על החייב. הר״ם: ונותן פחות מכביצה. פירש הר״ב דאינו מטמא. ופירש״י בסוטה דף ל׳ *) [דמתרוייהו] מפרש. [*ופירש הר״ב דאינו מטמא כלומר] אע״פ שהוא פחות מכביצה הרי הוא מקבל טומאה וכדתנן ברים פ״ב דטהרות. ופס אחריך בזה בפס״ד. והרמב״ם כתב שנטול מהטומאה. וכ״פ בחבורו פרק ז׳ מהלכות בכורים ופסק דאפילו כביצה שרי. וכדתני בברייתא בסוטה [*פס] בסוף פרק כפס ויהיב טעמא כדפירש רש״י פס דהעיסה הראשונה לטומאה עושה לכביצה שני וקודם שקורא פס לחלה הויא עדיין כחולין ואין שני עושה שלישי בחולין ולכביצה עצמה רשאי לטמאה דמותר לגרוס טומאה לחולין שבא״ו. ועיין מ״ם בסוף [*פרק ה] דמסכת שביעית [*ובמשנה ב פ״ד דטבול יום]. ופסק בחבורו כר״א דלא כמ״ם בפירושו כחכמים. ועיין פס בכסף משנה. ומשמעינו דסברה דוקא פחות מכביצה כדפירש רש״י פס באיזך טעמא דלמא יגע הלה בחמלעית אחר קריאת פס חלה. ותנא ברא לא חיים: כדי שיטול מן המוקף. עיין בפירוש מ״ד:

*) נד״פ כ׳ נפ״ל דאף מסטהורה מפרים ושעמא דאע״פ שהוא פחות כו׳.

מלאכת שלמה

אוכל ראשון ור׳ אליעזר דשלשתן שוין דתרוייהו נפ׳ שני דמס׳ טהרות ור׳ יוסי דברייתא דמייתי התם כולהו ס״ל דאין שני עושה שלישי בחולין והתם פריך אמתני׳ דקתני ונתן פחות מכביצה דהא הניח אליבא דר׳ אליעזר ונותן כביצה באמצע ומסיק התם דבהא פליגי דרבנן דמתני׳ סברי אסור לגרוס טומאה לחולין שבארץ ישראל אפי׳ מפוס תקנת תרומה ור׳ אליעזר סבר דמותר לגרוס טומאה לחמלעית כדי לתקן חלה בטהרה מיהו כל כמה דאפשר למשטי מלגרוס טומאה ממעטינן ותנא דברייתא סבר כיון דמותר לגרוס ל״ם שיעורא רבא ול״ם שיעורא זוטא א״כ תנא דמתני׳ סבר דילמא יגע הלה בחמלעית אחר קריאת הפס ותנא ברא לא חיים ועוד פי׳ רש״י ז״ל התם דר׳ אליעזר קאי אמתני׳ דלעיל דקתני נטמאת מזידה אחד מכ״ד כדי שלא יהא חומא נסכר וקאמר הפתא ר׳ אליעזר היכא דנטמאת מזידה תלוש אחת בטהרה והטול מן הטהורה על הטמאה מפוס דמטה לתרוס מן המוקף כיצד תעשה שיהא מן המוקף מוצלת כדי חלת הטמאה מעיסת הטהורה עד שלא הורמה חלתה ע״כ. וכתוב בתשובות הרשב״א ז״ל סימן תתל״ד קשיא לך אמאי אין הכלי מערבן לא קשיא כלל כי הירוס׳ מקפה ומתרן מפוס לאחת טמאה ול׳ מהורה וכל דבר שהוא מקפיד על העדובתו אין הכלי מערבן ע״כ. ועיין במה שכתבתי לעיל סי׳ ד׳. וכתב ה״ר יהוסף ז״ל עיסה טהורה ועיסה טמאה וכו׳ פי׳ בין מי שיש לו עיסה טהורה ובין מי שיש לו עיסה טמאה מותר לו ליטול כדי חלה מעיסה אחרת שלא הורמה חלתה ולהקיף אותה כדי חלה לעיסה אחרת שרוצה להפרים עלי׳ וליטול אותה כדי חלה וחלה על העיסה האחרת שהיא טמאה או על העיסה הטהורה שאינה יפה כזו שרוצה לעשות חלה אבל לא יקיף את כל העיסה האחרת לזו שהיא טמאה כדי שלא יבא לידי מכשול שמא יגעו זה בזה ולפי זה צריך לפי׳ דהאי ונותן פחות מכביצה באמצע לא קאי אלא על עיסה כל״ל ול״ע ואפשר לפרש באופן אחר דה״ק מי שיש לו עיסה טהורה ועיסה טמאה נוטל כדי חלה מאותה העיסה הטהורה כל זמן שלא הורמה חלתה ונותן פחו׳ מכביל׳ בין אותו שהוא כדי חלה ובין העיסה אך לפי זה הוי קשה לשון מעיסה שלא הורמה חלתה עכ״ל ז״ל:

יבין — תפארת ישראל — יבין

מד) ר״ל בין ב׳ העיסות מניח חתיכת בלא פחות מכביצה מהטמאה דאז אף שטוגע בטהורה לא יטמאו. אבל משיך לא. דהרי אז יחשבו כולן כגוף א׳ ונטמא הכל [ולא כרבע״ת מה ד׳ ז׳ א׳] [ועי׳ פס״ק דטהרות ופ״ק דעב״ו]: מה) שיגע טולן זב״ז. ואף ע״ג דבכל מוקף א״ל שיגע כפי׳ כ״א הכא מדאחד טמא כדי שלא ירחיקם ביותר הגריסו שיגעו ממש: מו) שמא יגעו זב״ז:

משנה

במהורה ומטמאה להכא וזה כדפי׳ דבטהורה ומטמאה נמי בנגיעת העיסות זו לא קני ומא דאמר נפ׳ כשם דפליגי אי שני עושה שלישי בחולין א״נ מבולין לחלה בחלה דמי כולהו לענין שיש הטהורה קאמר ולא אחלה עצמה דלא כפרש״י. ולא ידעתי לסוף דעת המוס׳ במה ד׳ ז׳ שכתבו ול״ע אי תשיב מוקף בנגיעה גדולה בלא לידוף אל אי בלא כשיכה דעתן פחות מכביצה תלינן לאימר דהייגו נגיעה אכ״ל וכיכי תלינן לאימר דהייגו נגיעה והכי נשמעו כל העיסות כמפורש בתמני׳ דטהרות. והיכי מוקי לה בגמ׳ נפ׳ כשם משוס דאין שני עושה שלישי בחולין הא אין כאן שני ושלישי שכולם הם ראשון ואפי׳ הפרים החלה קודם נגיעה כדפי׳ מ״מ העיסות עצמן טולם ראשון. ועוד דלהתו׳ משמע דהחלה עצמה צריך נגיעה משום הקפה ואי בנגיעה הכי ממטא את החלה בנגיעתה. אלא ודאי דמוקף א״ל נגיעה כלל כדפי׳ לעיל מ״ד ובטהורה ומטמאה אני בנגיעת העיסות והחלה עצמה א״ל נגיעה כלל. ובזה מיושב מה שהקשו הטוס׳ אי בגיגון מוקף בשעת קריאת הפס יעשה שלישי וכן הקשו הר״ם והרא״ש רפ״ד דטבול יום וכ״ז לשמעתא דהחלה צריכה ליגע ולמאי דפי׳ תשיקנא ל״ק: ונותן פחות מכביצה. אבל כביצה לא דמטמא העיסה הטהורה וס״ל דהטבולה לחלה קודם דמי. א״כ אסור לגרוס טומאה לחולין שבא״י כדאמר התם בגמ׳. והרמב״ם בחבורו פ״ז פסק דטבולה לחלה לאו כחלה דמי ואין בה שלישי ומותר לגרוס טומאה לחולין שבא״י ולכך אפי׳ בכביצה מותר וכן פסק פי״א מהלה״ט דין ט״ז דטבולה לחלה אין בה שלישי. וא״ע דשם דין ט׳ כתב חולין שנכנסו ל״ע תרומה הטלישי שבהן פסול. וא״כ כ״ם דטבולין לתרומה יש בהן שלישי ולא תלינו בשום מקום חילוק בין חלה לתרומה לכל הדיעות חלה דין תרומה יש לה ומנ״ל לנמרין שלישי חלוק דין מבול לחלה מבול לתרומה ולריך עפס: פחות מכביצה בחמצע. וסך פחות מכביצה פרש״י מעיסה טהורה טובלה ונעשה שני בנגיעתה לטמאה. והרמב״ם בחבורו כתב ומותר מן הטמאה וא״כ היא נ״כ לחשון שמרחשון בחה. ולא כתוי״ע שכתב להרמב״ם הוי שני: וחכמים אוסרין.

ראשונה

כתב הכ״ב והלכה כחכמים כת״ם הרמב״ם בפירושו אבל בחבורו פסק כר״א וכתב הכ״מ דבירושלמי פליגי כמלן הלכתא וכיון דמלמא דרבנן הוא פסק להקל כר״א. כוונתו דהך דלא יתנוס מעיסה על הטמאה אינו אלא מדרבנן דמייתי׳ שמא יגע ובדיעבד הוי תרומה. ומ״מ נ״ע דלפ״ז קי״ל להלכה טורמין מעיסה על הטמאה והא בהדיא פסק הרמב״ם בין בחלה ובין בתרומה אין תרומה כמ״ם פ״ה מהל׳ טיבורים דין י״ד ופ״ה מה״ת דין ז׳ וכיכי פסק הכא כר״א. ואפשר שהרמב״ם סובר כסברת הטוס׳ דהא שבתנו לעיל דמותן בחמצע הייגו נגיעה ובכל דוכתא קי״ל דנגיעה עושה הכל גוף אחד כדפי׳ לעיל. ובגוף א׳ תנן פ״ב דתרומות דחכמים נמי מודו שטורמין מן הטיבור על הטמאה כדאמר התם בטיגול של דבלה ובאגודה של ירק והלכך קמ״ל הנא הכא דלאו בגוף א׳ חייבי לחכמים ואקרי הכא משום דדוקא התם שנטמאת אחר שנעשה גוף א׳ ס״ל לחכמים טורמין אבל הכא שהנגיעה באה אחר שטומאה לא שמו ומיונה זה אמר בירושלמי התם והייגו דפליגי בירושלמי הכא דאיכא דפסק בתר דהכא כר״א דלא ס״ל לחילוק זה בין באה הטומאה קודם שנעשה גוף א׳ או לא דמ״מ כל שהוא גוף א׳ טורמין. ומאן דפסק כחכמים דס״ל חילוק זה. ומתני׳ כתי משמע דטמאת דמתני׳ דהכא משום נגיעה הוא דהכא תני כולל עיסה טהורה ומטמאה כו׳ ובפ״ב דתרומות דתני נמי פטונהייהו תני סתם כ״א אחר טורמין מן הטיבור על הטמאה ולא מפרש כולל. דהכא אתי לאתמוטינן דאפי׳ בכה״ב בטמאן באמצע ונעשין גוף א׳ אפ״ה פליגי חכמים. וא״ם דפסק הרמב״ם הכא לקולא ובמלמא אלכתא אין תורמין. וכבר כתבנו לעיל אפי׳ אי מייני בנגיעה אין כאן טומאה לחלה שהיא ניטלת מקודם נגיעה וא״ל ליגע אח״כ. ולולי דמתפיגא ל״ל ע״ם הרמב״ם בחבורו ומובן מן הטמאה לטהורה בכביל כדי לתרוס מן המוקף ע״כ תלת ומובן ל״ל ותניין כלומר מתחבר בנגיעה שאין דרכו לבטל לשון המשנה לכתוב מובן מתקו׳ טהו. אלא מצינן קאמר ומתכוון לומר דבנגיעה תייני כדפי׳ ואפ״נ דמוקף דעלמא אפי׳ נגיעה לא נמי אפשר דבטהורה ומטמאה דמקפיד נמי נגיעה. אבל אין נראה לחלק בין נגיעה לנגיעה בזה וא״ע:

כתמ״ע ופי׳ כפי׳ הר״ב דתרומות והיותר נראה שצריך לתקן לשונם כלן דהכונה דחיישי׳ שמא יתוס אחדם שלא יגעו זב״ז פי׳ ויתרום שלא מן המוקף תדע שהרי הר״ם סיים כלן כדפי׳ בפ״ב דתרומות וא״ל וחכמים לטעמייהו אתי דפליגי הכי גם בתרומה בתפ״ב דתרומות ושמתם דסס״ק דלעיל כחכמים. (רנ״ב). ותמוהין פסקי הר״מ בחבורו דבתרומה פסק כחכמים בפ״ה מה׳ תרומות ה״ז ובחלה פסק הר״מ דמטמאה בפ״ז מה׳ בכורים פ״ב. והיותר תמוה דבפ״ה הי״ד פסק דמטמאה בפ״ק ומ׳ בפ׳ דבר שמואל אלמוסב פי׳ רנ״ח שמיישב זה ע״ש:

ציונים

אוסרין. שם פ״ה ה״ל של ושי״ע שם סימן שנב:

תוספות חדשים

משנה ח [תו״ם ד״ה] ונותן וכו׳. והרמב״ם כתב שנטול מן הטמאה כו׳

הדושי מהרי״ח

משנה ח [תו״ם ד״ה] ונותן פחות מכביצה פי׳ הר״ב כו׳ והרמב״ם כתב שהוא נוטל מהטמאה וכן פי׳ בחבורו פ״ז מה׳ בכורים ה״ו עכ״ל. נראה הוא מ״ם דאם נוטל מהטמאה והטמאה היא ראשון אז כשיניח החלה על כביצה שנטלה מהראשון אף שעדיין לא קרא שם חלה נעשה העיסה שרוצה להפריש ממנה חלה שני׳ ומכא דהא נגעה מכביצה מראשון אלא ע״כ שנוטל כביצה מהטהורה ומניחה לעיסה הטמאה שהיא ראשון ונעשה הכביצה שני ואז אפי׳ מניח עליה העיסה שיפריש ממנה חלה הוי ליה שלישי וחולין הבטולין לחלה כחלה דמי וטהורה ואח״כ מפרידה וקורא לה שם חלה אלא צ״ל אבל בחיבורו פ״ז פסק דאפילו כביצה כו׳ ואז הוא כמ׳ רש״י דהיינו מהטהורה ובזה תבין כל דברי הרב תו״ם. אבל אח״כ ראיתי בתו״ם בסס שביעית פ״ח מ״ם ד״ה אבל משתמיל הסים כו׳ צ״ל כמו שהוא כאן וכן פי׳ בחבורו שלהרמב״ם מניח העיסה שרוצה להפריש ממנה חלה על הטהורה ולרש״י מניח העיסה על הכביצה וא״כ אינו דומה לרש״י שלרש״י צריך דוקא מהטהורה כמו שהוא באמת כאן לפי׳ רש״י והיה להרב הוי״ם כאן לבאר זה רק שסמך על הסבין. ולפי ענ״ד היה צריך לבאר גם ע״ש שלא הקשה לך שכאן כתבנו בחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמי ובמשנה ב׳ כותב רע״ב והרב תוי״ם דכחלה דמי ע״ש והכל נכון דו״ק:

תוס׳ אנשי שם

ע״ם והר״מ כתבו דעתיק ל׳ המשנה וכמו שם נפרש בלשון המשנה כך נפרש בדברי׳ ולא כמ״ם הכ״ד דמלשנא דמתני׳ משמע דלאו טולל מן הטהורה אלא מעיסה לחרת ע״כ. (ל״ל): תוי״ם ד״ה ונותן פחות כו׳ ופי׳ רש״י בסוטה כו׳ דמהטהורה מפרישה ופי׳ הר״ב וכו׳ כל״ל. הדא דבהדיא רש״י שם כך פי׳ והו דדברים אלו דמתרוייהו מפרשי אין לסס הנגה. (כ״ד): בר״ב ד״ה וחכמים כו׳ שמא יגע כו׳. פי׳ מאחר דבפי׳ מוקף מה שלא״כ

כללא דפ"ב מ"א. עיסה שנלושה בא"י חייבת בחלה מדאורייתא. וכל עיסה שנלושה בחו"ל חייבת בחלה רק מד"ס. ובתרוויהו אין חלוק בין שהקמח היה מגדולי א"י או מגדולי חו"ל:

משנה ב עפר הבא בספינה לא"י. והיא נוששת. וה"ה בעציץ. מה שורש בזה זכוה חייב בתרו"מ. וכ"ש בחלה. רק די"א דדוקא כשהן של עץ. בעי נקיבה ולא בשל חרס. וי"א איפכא. עיסה שנלושה בא' מו' משקין או במי פירות. יש ספק אם חייבת בחלה מיהו בנלושה במי פירות לא הוכשרה ונאכלת בירקים שניות:

משנה ג אפילו אשה ערומה. אם רק יושבת שערותה מכוסה מותרת להפריש חלה ולברך. משא"כ באיש אפי' יושב. א"א לכסות ערותו. מיהו אם א"א לעשות עיסתו בטהרה. יעשנה בטומאה ולא קבין קבין. מדמפסיד עי"ז לבחן מלהסיקו תחת הבשילו:

משנה ד העושה עיסותיו קב קב. רק אם נשכו זה לזה. או אם כולן תוך חלול כלי. ואפי' לאחר אפייה. מצטרפין לשיעור עיסת חיוב חלה:

משנה ה אם הפריש חלה קטן. בין שהחלה והעיסה שניהן קטן. או שרק א' מהם קטן. אינו חלה כלל. ומותרת לזר. וביש בחחלה עצמה כשיעור ולשה. יפריש מצנה חלה. והשאר מוהר:

משנה ו עיסה שהיא ס"ג ביציפ וחומש ביצה מה' מינים דריש מכילתן חייב בחלה. והשאור והקמח. וחסובן ומרסנן של שיעור הנ"ל מצטרף כשלא הוציאן משם. אבל ברקדן והוציא מירסנן מהוכן וחזר וערבן אפ"ג [ומשמע דהא סובין. שהוא הדק. אפי' ערבן מצטרפים]:

משנה ז מדאורייתא אין שיעור להחלה שיפריש. ומד"ס בא"י יפריש ביצה"ב א' מכ"ד. אף בלש עיסה גדולה אסור להמעיט. ונחתום שרוצה להרויח. מני בשיפריש א' מס"ח. וכן כל הלש עיסה למכור פת בשוק. ואם מיסא העיסה בשוגג או באונס. גם בע"הב מני א' מכ"ד. מדמפסיד הבעה"ב האכילה. והכוח מרויח רק הסקה. ואם מיסא במויד גם נחתום א' מב"ד:

משנה ח מדמותר לגרום טומאה לתולין הטבולין לחלה. יכול להפריש מעיסה הטהורה על הטמאה. דהיינו שפניה ביניהם כהצי ביצה. דאע"ג דאותה חצי ביצה עיסה שנוגע בעיסה הטמאה. נטמא מעיסה שהיא ראשון. ונעשה אותה חצי ביצה שני. אפ"ה אין אותה חצי ביצה חבור ומטמא להעיסה הטהורה שיפריש מצנה התרומה. דחצי ביצה אינה ממאה לאחרים. ואע"ב דעכ"פ מיסא לאותה חצי ביצה. הרי מותר לגרום טומאה לטבול לחלה [ועי' סוטה ד"ל ע"ב]:

כללא דפ"ב מ"א. עיסה שנלושה בא"י חייבת בחלה מדאורייתא. וכל עיסה שנלושה בחו"ל חייבת בחלה רק מד"ס. ובתרוויהו אין חלוק בין שהקמח היה מגדולי א"י או מגדולי חו"ל:

משנה ב עפר הבא בספינה לא"י. והיא נוששת. וה"ה בעציץ. מה שורש בזה זכוה חייב בתרו"מ. וכ"ש בחלה. רק די"א דדוקא כשהן של עץ. בעי נקיבה ולא בשל חרס. וי"א איפכא. עיסה שנלושה בא' מו' משקין או במי פירות. יש ספק אם חייבת בחלה מיהו בנלושה במי פירות לא הוכשרה ונאכלת בירקים שניות:

משנה ג אפילו אשה ערומה. אם רק יושבת שערותה מכוסה מותרת להפריש חלה ולברך. משא"כ באיש אפי' יושב. א"א לכסות ערותו. מיהו אם א"א לעשות עיסתו בטהרה. יעשנה בטומאה ולא קבין קבין. מדמפסיד עי"ז לבחן מלהסיקו תחת הבשילו:

משנה ד העושה עיסותיו קב קב. רק אם נשכו זה לזה. או אם כולן תוך חלול כלי. ואפי' לאחר אפייה. מצטרפין לשיעור עיסת חיוב חלה:

משנה ה אם הפריש חלה קטן. בין שהחלה והעיסה שניהן קטן. או שרק א' מהם קטן. אינו חלה כלל. ומותרת לזר. וביש בחחלה עצמה כשיעור ולשה. יפריש מצנה חלה. והשאר מוהר:

משנה ו עיסה שהיא ס"ג ביציפ וחומש ביצה מה' מינים דריש מכילתן חייב בחלה. והשאור והקמח. וחסובן ומרסנן של שיעור הנ"ל מצטרף כשלא הוציאן משם. אבל ברקדן והוציא מירסנן מהוכן וחזר וערבן אפ"ג [ומשמע דהא סובין. שהוא הדק. אפי' ערבן מצטרפים]:

משנה ז מדאורייתא אין שיעור להחלה שיפריש. ומד"ס בא"י יפריש ביצה"ב א' מכ"ד. אף בלש עיסה גדולה אסור להמעיט. ונחתום שרוצה להרויח. מני בשיפריש א' מס"ח. וכן כל הלש עיסה למכור פת בשוק. ואם מיסא העיסה בשוגג או באונס. גם בע"הב מני א' מכ"ד. מדמפסיד הבעה"ב האכילה. והכוח מרויח רק הסקה. ואם מיסא במויד גם נחתום א' מב"ד:

משנה ח מדמותר לגרום טומאה לתולין הטבולין לחלה. יכול להפריש מעיסה הטהורה על הטמאה. דהיינו שפניה ביניהם כהצי ביצה. דאע"ג דאותה חצי ביצה עיסה שנוגע בעיסה הטמאה. נטמא מעיסה שהיא ראשון. ונעשה אותה חצי ביצה שני. אפ"ה אין אותה חצי ביצה חבור ומטמא להעיסה הטהורה שיפריש מצנה התרומה. דחצי ביצה אינה ממאה לאחרים. ואע"ב דעכ"פ מיסא לאותה חצי ביצה. הרי מותר לגרום טומאה לטבול לחלה [ועי' סוטה ד"ל ע"ב]:

תוספות יום טוב חלה אוכלין עראי פרק ג ר' עובדיה מברטנורה

ציונים

א אוכלין עראי. מיי' פ"ח מהל' מטמאי מ"ד. סמג עשין קמא פור רצ"ב יו"ד סימן שכ ס"ד: גלגלה. מיי' שם ה"ה:

תוס' אנשי שם

פרק ג א במשנה שתתגלגל. משמע שקאי על העיסה אבל הטמאה קאי אחלה מדלא קאמר תטמאה ו"ע לומר שיהא ביניהם. וכ"כ ג' שתגלגל וקאי אחלה וכ"כ בר"מ בתחומו וכ"כ בא"ז: בר"ב ד"ה אוכלין כו' שתתרב כו'. משמע דמפ' דגלגול לחומרא לחיוב דבעיכול לתוד בגא ליפה מתדבקין לגוף ה' לכך מיד אסור בעבלי מצא"כ בשעורים עד שיגיע וחזו נקרא טמאים וי"מ דגלגול לקולא דהוא גמר הלישה ועי' בכ"מ:

תי"ם ד"ה ותטמטם כו' עשות סופר כו'. בעבור שיהא ג"כ כל הרי"ם מגיע ודבר רחוק שהש"ם שנפל בפי' הרי"ם נפל ג"כ בכ' הערוך ויותר רחוק לומר שהר"ם העתיק ג' הערוך ולא הרגיש מהש"ם שבדברו ולא ידעתי מי הכריחו לתי"ט לומר שיש ש"ם מאחר שהלכון מוכן שפיר כהוויתו דה"ק דבעיסה של חטים דרך לגוש ונגלל יפה יפה אבל של שעורים אם יגוש ויגלגלו יפה הוא מתפרד ולכך הוא משמטמט ביד כלו' מהדק ומתבר אלא הקמח בחיים ומתכו כך כלומר שאינו מגלגלו יפה. (ב"ל): בא"ד שהוכ"ל מטמט. לא ידעתי מה הרי' הביא שם בפ' תולדות ובל' תלמוד מטמטם את הלב כו' והוא גבי כותה הנבלי ר"ם אלו שבגרון ודברי הרי' שם הוא לאפוקי דלא תימא מלי' הגמרא יש"ם. וגם לשון מומטמט אחר בכל הש"ס

פרק ג א שתתגלגל בחטים וחטמטם בשעורים. והכוסמין וחיפון כשעורים. רמב"ם פרק ח' מהלכות בכורים: ["ותטמטם בשעורים. לשון הר"ב לפי שעיסת השעורים מתפרדת וכו' אלא מטמטם ביד. וכן לשון הר"ם ומסיים ושוחבו. והוא טעות סופר ולריך להיות ומערבו. ולדבריהם נראה לי דלשון מטמטם הוא מלשון אדמי כמו טמוטן פלטאלי בפרשת תולדות. ואלכתי ט' שניה למה בחה שהיה לו לומר מטמס לכך נראה לי יותר מה שכתב הרא"ם בפ'

מלאכת שלמה

פרק ג א עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים. והכוסמין כחטים ושבלת שועל וחיפון כשעורים כך כתב שם הרמב"ם ז"ל ולא כירוש' שכתוב שם דכל שאר הדברים אם מהלך בהן אחר הטמטום וכבר נתן טעם לדברי הרמב"ם ז"ל בבית יוסף שהוא סובר שהתלמוד שלנו חולק על הירוש' ע"ש וכתב הרשב"א ז"ל ואם עשה עיסה מן החטים ומשאר מינים נראה שהולכין אחר הטמטום להחמיר ומיהו עכשיו שאין אלה דאורייתא משאברת שהולכין בי' להקל ככל שפיקי דרבנן ואוכלין עראי עד שתתגלגל עכ"ל ז"ל בקיצור: גלגלה בחטים וכו'. פי' ר"ר יהוסף ז"ל בערוך פי' דגלגול הוי גמר לישתה וג"ל דגם הטמטום הוי כן אך נראה דעיסה של חטים יכולין לגגלה כשלא אותה כי אינם נדבקין בידי האדם אבל עיסת השעורים אי אפשר לגגלה אלא גמר לישתה הוי כשנסתמו נקבים דהיינו הטמטום שרגילין לטמטם בעיסת השעורים

פרק ג א אוכלין עראי עד שתתגלגל. שהתערב יפה לפי שאין שם עשה עליה קודם גלגול: ותטמטם בשעורים. לפי שעשת השעורים מתפרדת ואינה מתערבת יפה כעשה של חטים אלא מטמטם ביד: חייב מיתה. דגגורה מלאכתה ובטל הוא

פרק ג א אוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים א). ותטמטם בשעורים ב). גלגלה בחטים. וטמטמה בשעורים האוכל ממנה ג) חייב מיתה

ח"ג. א אוכלין. נ"ל ר"ל נגל הפוק. שתתגלגל ניזומאלי שתגלגל. סמנה נמצ"ג סמנו.

מלאכת שלמה

עכ"ל ז"ל: האוכל ממנה חייב מיתה. דהגלגול אלא כמו סמירוח להרומת נרן. וכתב הר"ם שירי"ו ז"ל ה"ג כין שהיא שותה את המים מגבהת אלהה ובגבד שלא יהא שם חמשת רבעים קמח וכן הגרסא בספרים ישנים והכי משמע בירושלמי דכשאינו גילום כיון דאין בו שיעור במקום שנפל בו המים ועשוי פירורין פירורין דמי לקמח ודמי לעיסה דמי לעיסה דראוי להפרים ממנה אלה ודמי לקמח דמצטרף שאר הקמח ויכול להגביה מן הגילום על שאינו גילום אבל אי בגילום איכא שיעור אינו יכול להגביה אלתה על שאין גילום לחשיב באפי עפשיה ולא מצטרף ורא' דאית לן למינרס הכי דבירושלמי פליגי בה אמוראי דאיכא מ"ד ר' עקיבא היא דאתנן לקמן בפ' בתרא הטבל אלה מן הקב ר' עקיבא אומר אלה והכא נמי כשנתן מים בקמח כיון שלא נגגל ולא טמטם פשיטא דאין כאן אלא מעט קמח גילום כדקתני ובגבד שלא יהא שם חמשת רבעים

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ג א) אתרי' העיסה גלושה יפה: ב) עיסת שעורים מתפרדת ואינה מתדבקת יפה כחטין ולכבי סני במתדבקת קלת כשדחקה ומטמטמ'

משנה ראשונה

פרק ג א אוכלין עראי. אבל קבע אסור כמו לענין מעשר דקודם נתר מלאכה מותר במרתי ואסור בקבע כדהגן פ"ק דמעשרות. ובירושלמי דהכא יהיב טעמא דבקבע אסור שמא יעבים לעשרה מן החלה ע"כ ונראה דהיינו אמי מעמא דמעשרות דהתם אמי אינו אלא מדרבנן לאסור בקבע כדפי' רש"י בברכות ד' נ"ח והיינו משום שמא יעבים. אבל הרא"ש בפירושו כתב דהכא אי לאו מעם שמא יעבים לא היה לנו לאסור אפי' קבע דקודם דגגול אין שם עיסה עליה וג"ל לתגולה קודם מיומה ס"כ. ולא הבנתי אמאי לא דמי התם אמי מדאורייתא דגן בעינן דאידגן ובשבלים לאו דגן הוא. ואדרבה הכא אמרי' משמותא המים מגבהת אלתה וכו' וכתב הר"ש דמגבהת מים קרינן בה דאמרת עריסותיכם פ"כ וב"כ הרא"ש דאמת שם עיסה עליה. ומעמא דאמר הר"ה נאלה דגמיות המים לענין אלה דמי כמעשר שהקדימו בשבלים דהוי מעשר ה"ה נאלה וקודם נתיבת מים לא דמי לתגולה בשבלים דהתם ודאי אמי לידי

פ"ג א) אתרי' העיסה גלושה יפה: ב) עיסת שעורים מתפרדת ואינה מתדבקת יפה כחטין ולכבי סני במתדבקת קלת כשדחקה ומטמטמ'

משנה ראשונה

פרק ג א אוכלין עראי. אבל קבע אסור כמו לענין מעשר דקודם נתר מלאכה מותר במרתי ואסור בקבע כדהגן פ"ק דמעשרות. ובירושלמי דהכא יהיב טעמא דבקבע אסור שמא יעבים לעשרה מן החלה ע"כ ונראה דהיינו אמי מעמא דמעשרות דהתם אמי אינו אלא מדרבנן לאסור בקבע כדפי' רש"י בברכות ד' נ"ח והיינו משום שמא יעבים. אבל הרא"ש בפירושו כתב דהכא אי לאו מעם שמא יעבים לא היה לנו לאסור אפי' קבע דקודם דגגול אין שם עיסה עליה וג"ל לתגולה קודם מיומה ס"כ. ולא הבנתי אמאי לא דמי התם אמי מדאורייתא דגן בעינן דאידגן ובשבלים לאו דגן הוא. ואדרבה הכא אמרי' משמותא המים מגבהת אלתה וכו' וכתב הר"ש דמגבהת מים קרינן בה דאמרת עריסותיכם פ"כ וב"כ הרא"ש דאמת שם עיסה עליה. ומעמא דאמר הר"ה נאלה דגמיות המים לענין אלה דמי כמעשר שהקדימו בשבלים דהוי מעשר ה"ה נאלה וקודם נתיבת מים לא דמי לתגולה בשבלים דהתם ודאי אמי לידי

בידו. ואע"ג דגם קבע הו"ל למפרי ליה דהכי אלהי לא נתחייב בחלה דלא נתגלגלה עדיין אפ"ה אסרוה אחר שהתחיל בלישה שלא יערים [יחוס]: ג) קודם הפרשת

דמעשר

הור במיתה: מגבהת חלתה. תקנת חכמים היא בעסה טהורה למהר להפרים חלה בטהרה במה תעמה העסה דעיקר מצוה *) היא להמתין עד לאחר גמר ליסה: ובלבד שיהא שם חמשת רביעים קמח. שנתערבו במים דבפחות מהן לא הגיעה העסה לכלל היות חלה. ולית ספרים דגרסי ובלבד שלא יהיה שם חצאה רביעית קמח כלומר שלא יהא חמשת רביעית קמח שלא נתערבו במים. לאם נשארו חמשת רביעיות לא נפרשו בחלה שהפרים קודם שנתגלגלו. וירושלמי תוכיח שאם אמר ה"ז חלה על האחור ועל העסה ועל הקמח הנשאר לכשתתגלגל העסה כולה תתקדש זו שבידי לשם חלה הרי זה מותר. וכן ילמד אדם בתוך ביתו לנשים לומר כן כשמפרישות חלה מיד אחר גלגול העסה קודם עריכת הלחם:

ב נדמעה עיסתה. לתערב בה תרומה בפחות ממאה חולין: משגלגלה חייבת. לכוין דגתחייבה בחלה כבר חו לא פקע ע"י דמוע: עד שלא גלגלה תעשה בטומאה. כיון דאפי' אם תעשה בטהרה אין הכהן רשאי לאכלה מפני שפסק שנולד בה. יכול לטמאתה מיד קודם גלגול: משגלגלה תעשה בטהרה. אם טולד בה ספק לאחר הגלגול אסור לטמאתה דחולין המבטלים לחלה כחלה דמו.

*) נ"ל היה. ותרומה

וה"ג מתחלה מ"ז פרק בתרא דנדה. ומ"ש הר"ב ותרומה תלויה לריכה שמור. לשון רש"י הוא דפ"ק דנדה אבל הר"ב שפסק במ"ח פ"ח דתרומות כרבן גמליאל הוי ליה לכתוב ותרומה תלויה אסור לגרוס לה טומאה. כ"ש לטמאה בידים. והכי ליתא דגמ' נדה.

מלאכת שלמה

רבעים קמח והיכי הוי חיוב חלה והא אין בגיעה כשיעור אלא ר"ע היא ור' יוחנן מוקי לה ככולי עלמא דכתיב ראשית עריסותיכם כלומר בראש עריסותיכם דהייט משתפיל לה המים וכתבו הראב"ד והרשב"א ז"ל לא שיהא עיקר הרמתה משתתן המים דא"כ יהא אסור באכילת ערלי מן העיסה משהטיל לה המים ותכן אוכלין ערלי מן העיסה עד שתתגלגל בחמים וכו' גלגלה בחמים וכו' האוכל ממנה חייב מיתה אלא ערלה דמלאורייתא משנתנה מים ראוי לחלה שאם לא כן מה ביצה לקמה התן וכאן איכא עיסה ומ"מ הוקבעה לחלה ובאכילת קבע אסור אבל לאכול ערלי שרי ולא אסיר באכילת ערלי עד שעת גלגול או ממשום הלי כדיני' והלי כדיני' שהיא ערב גמורה וצעינן שאמרו בגרן שאינו קובע לתרומה ולמעשרות ליאסר באכילת ערלי עד שימרח ע"כ עב"ל ז"ל. ועיין בפי' ה"ר שמשון ז"ל שכתב וא"ל לשעות סופר הוא בירושלמי דאדרבה מחני' רבנן ולא ר"ע ע"כ ע"ש. וירושלמי כלינ ר' יהודה בן בתירא אמתני' וס"ל דאפי' אחר גלגול מותר לאכול ממנה ערלי עד שתעשה מקרעות מקרעות והתם אפ' טעמי': כיון שהיא נותנת וס'. עיין בהר"ן ז"ל פ' האומר לקדושין דף תרמ"ט: ובלבד שלא יהא שם גרסי' ועיקר לנמלן דגרס ובגנבד שיהא שם קמח דהא הגיעה לה הלא יומא בפירקין לעיל ה' רבעים קמח חייבין בחלה: ב נדמעה עיסתה. בחשת כהן מיירי דמדומע ותרומה מיתרין לו. ותרומה פטורה מן החלה דלאיתא בספרי: עד שלא גלגלה. ס"א גלגלתה וכן בכולה מתני' בר מלגזבר: שהמדומע פטור. דקסבר חלה בזמן הזה דרבנן ואפי' דומיא דרבנן ומפקע חלה דרבנן: ומשגלגלה חייבת. לכוין דאתחייבה הו לא פקע ושוב דלא לימעה לכתחלה לאפקועה: משגלגלה תעשה בטהרה. דחולין המבטלין לחלה כחלה דמו ותרומ' תלוי' לריכ'

ציונים

כיון שהיא נותנת. מי' פס ס"ל פופ"ע פס פ"ב: ב נדמעה. מי' פס ה"ל: נולד לה. מה ו. פופ' פ"ז דף ט. הגמ"ש פ' כל שנה פי' מז: מי' פס ה"ל:

תוספות רע"ק

פ"ג משנה א [אות י] בהרע"ב ד"ה ובלבד. ועל הקסה הנשאר) ולא הוי דבר שלא בא לעולם. דכל שבידו לעשות כן ילגלגלה לאו כמחוסר מעשה דמי: [אות יא] שם בהרע"ב בא"ד קודם עריכת הלחם) מפני שמערבות קמח עם הנקרצות בשעה ששורבים אותה ועושים מהן כברות. שאותו קמח נעשה עיסה ואע"פ שאין מערבים בכל א' וא' ה' רבעים קמח ביון דבין טולה איכא ה' רבעים התנור מצרפן ואפי' התנאי אינו מועיל אם הושלכה לאור. הר"ש:

תוס' אנשי שם

כולו מג' זה ג' סמיכה וזה ג"כ כוונת הרא"ש שהביא המ"ט ודא ודא אמת היא. (רי"ב):

בר"ב ד"ה מגבהת חלתה תק"ת כו'. אף למש"ל בדעת הר"ב דגלגול הוא שאות מטמטום מ"מ משמע דמתיית המים אתות מגלגול וא"כ הי' לאסר לומר דמתני' סלא גופי' קמ"ל דאף קודם הגלגול דלא נאסרה בטרלי עדיין מותרת לגבי' חלתה וכן אפ' הראב"ד והרשב"א סוכא נמ"ש כאן. אלא דהר"ב והר"ש והרא"ש כתבו כן ע"פ דברי הירושל' פ' אלו מוכרין ועיין בפ"מ שדחה לאייתם מהירושלמי והעלה בעת הר"מ דמה"ת עיקר המצוה להפרים בחחלת העירוס אף קודם שנאסרה בעראי כדכתיב ראשית עריסותיכם פ"ם:

ב הוי"ם ד"ה עד שלא פו' פ"ה (שביעית ומעמת דמ"מ כו' כל"ל. (נ"ד):

משנה ראשונה

דמעשר שני מן הבית ז' חלה והלכך לא שייך הכא קבעות בית וה"ה לאחרא: כיון שהיא נותנת אם המים מגבהת חלתה. וכתב הר"ב בשם הירושלמי שראוי להפרים מיד ואומר ה"ז חלה על העסה ועל המים וכשתתגלגל הלה וכו' הקמח כשתתגלגל הלה וכו' ואע"ג דלפ"ז אינו אלא בכולה אינו מועיל אם הושלכה לאור. הר"ש:

תוס' אנשי שם

כולו מג' זה ג' סמיכה וזה ג"כ כוונת הרא"ש שהביא המ"ט ודא ודא אמת היא. (רי"ב):

בר"ב ד"ה מגבהת חלתה תק"ת כו'. אף למש"ל בדעת הר"ב דגלגול הוא שאות מטמטום מ"מ משמע דמתיית המים אתות מגלגול וא"כ הי' לאסר לומר דמתני' סלא גופי' קמ"ל דאף קודם הגלגול דלא נאסרה בטרלי עדיין מותרת לגבי' חלתה וכן אפ' הראב"ד והרשב"א סוכא נמ"ש כאן. אלא דהר"ב והר"ש והרא"ש כתבו כן ע"פ דברי הירושל' פ' אלו מוכרין ועיין בפ"מ שדחה לאייתם מהירושלמי והעלה בעת הר"מ דמה"ת עיקר המצוה להפרים בחחלת העירוס אף קודם שנאסרה בעראי כדכתיב ראשית עריסותיכם פ"ם:

ב הוי"ם ד"ה עד שלא פו' פ"ה (שביעית ומעמת דמ"מ כו' כל"ל. (נ"ד):

בפ' חלה ז"ל. לפי שאין מיסת השעורים נדבקת יפה לפיכך נקראת ליסתה טמטום]: ובלבד שלא יהא שם חמשה רבעי קמח. [*עיין מה שכתבתי בפרק קמא מ"ל]. וכתב הר"ב בשם הירושלמי שאם אמר הרי זו חלה וכו'. וכתב הר"ש אע"ג דחלה זו לא הוי מוקף לקמח המתערב בעיסה אח"כ. מ"מ כיון דהויא עיקר העיסה מוקף. סגי בהכי: ב שהמדומע פטור. עיין מה שכתבתי בפ"ק מ"ד: עד שלא גלגלה תעשה בטומאה. ופסק זה שנולד בה הייטו שפק טומאה לחולין דהא עד שלא גלגלה אכתי לאו מבולין לחלה נינהו. הר"ש ותוס' נדה פ"ק דף ו. ומ"ש הר"ב דטעמא משום דאין כאן הפסד כהן ומשמע דאי לאו הכי הוי אסור לעשות בטומאה אפי' לחולין שעדיין אינם מבולים לחלה. כבר כתבתי בזה בסוף פרק חמישי דשביעית דטעמא דמ"מ סופו לבא לידי חיוב חלה. ולפיכך אף למשנה אחרונה אסור לטמאו בידים. ולדברי הרמב"ם שכתבתי שם אפי' לגרוס נמי אסור: תעשה בטהרה. פירש הר"ב דחולין המבטלים לחלה כחלה דמו. מפ' בגמ' דנדה ד"ז כל שודאו מטמאת חולין גזרו על ספקו משום חולין המבטלין לחלה לאפוקי מבול יום כיון דלא מטמאת ודאו חולין לא גזרו עליו משום חולין המבטלין לחלה. כי היכי דלא תקשה אמ"ב פ"ד דמס' מבול יום.

חי"ג. שלא יהא נד"ל ול"ו שיהא וכ"ה נמבנ"ג. חמשה רבעי נד"ל חמשת רבעים וכ"ה ניחוס' ונב"ם ול"ל. ב ומשגלגלה תעשה נגהה משגלגלה תעשה.

הקדישה

מירתה. כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ה). ובלבד שלא יהא שם חמשה רבעי קמח ה): ב נדמעה עיסתה ו): עד שלא גלגלה פטורה. שהמדומע פטור. ומשגלגלה חייבת ז). נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה ח). ומשגלגלה ט) תעשה בטהרה י):

יכין תפארת ישראל יכין

הפרשת חלה: ד) כך תקנו חכמים למהר להפרים חלה שמא תטמא העיסה: ה) שלא יהא נאחר בעריבה קמח שלא מלש עדיין כדי מישור חלה. אבל בהגי' מקודם שנפרשת חלה נם אקמח שיתדבק אח"כ בעיסה מהני תגלה. מיהו חלה דידן דא"ל למהר להפרישה מחשש שמא תטמא העיסה אה"כ דהרי בלא"ה טמאה לא יפרים החלה עד אחר גמר ליסה [י"ד שכ"ז ס"ג]: ו) נתערב בה תרומה ואין ק' לבטל ובחלה בזמן הזה מיירי שהוא מדרבנן דאל"כ לא אתא דמוע דרבנן ומפקע חיוב חלה דאוריי': ז) דמדכבר נתחייב בחלה חו לא פקע ע"י דמוע דרבנן: ח) מדבל"ז אסור כהן לאכלה: ט) בנולד לה ס' טומאה משגלגלה: י) דעיסה זו המבטלה לחלה כחלה דמי שאפי' תלוי' אסור לגרוס לה טומאה

טומאה והשתא אלריך לקיים החלה עד אחר הגלגול יש לחוש לטומאה. י"ל דחשש טומאה איכא אלא בעיסה שיד הכל ממשמשין בה אחת לשם ואחת לאוכל. אבל חלה שמפרישה מכבר ומלגיסה עד אחר גלגול ניכא חשש טולי הלי. ואע"פ שבשעה שחל קדושת חלה איכא מוקפת לעיסה נית לן בה כיון שבשעת קבילת שם היתה מוקפת וכ"כ הר"ש. ולא ידענא אמאי לא מוקי לה דאין ה"ל דאחר הגלגול מביאה לחלה ומקיפה. ונראה דל"ל אם תמטא העיסה ומ"מ להקיף בעיסה דמטא ואסור בני בעיסה כדפי' בפ' דלעיל: ב נולד לה ספק טומאה. ומ"ש

דאיכא

חולין הטבולים לחלה כחלה דמו ואסור לגרום טומאה לחלה: **ג שבשעת** חובתה היתה פטורה. פי' הר"ב דגלגול הקדש פוטר דלכתיב עריסותיכם ולא של הקדש. ואע"ג דבפ' דלעיל מ"ו דריש ליה. הא אמרינן במנחות דף סז דתרי עריסותיכם כתיבי. והרמב"ם הביא ספרי. תרימו תרומה.לה שמורם ממנו קדש. והכשאר חול. ולא שזה וזה קדש: **ד** [*כיוצא בו המקדיש וכו'. משנה זו שנויה בבר בפ"ד ממס' פאה

ג הקדישה עיסתה עד שלא גילגלה ופדאתה. חייבת. משגילגלה ופדאתה חייבת. הקדישתה עד שלא גלגלה. וגלגלה הגזבר. ואחר כך פדאתה. פטורה. שבשעת חובתה יא) היתה פטורה:

ד כיוצא בו המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות יב) ופדאן חייבין. ומשבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין. הקדישן עד שלא נגמרו. וגמרן הגזבר. ואחר כך פדאן פטורין. שבשעת חובתן היו פטורין יג): ה עובד כוכבים שנתן לישראל לעשות לו עיסה. פטורה מן החלה יד). נתנה לו

מתנה

ד' עד שלא גלגלה ופדאתה. ולאחר שפדאתה גלגלה חייבת כיון דבשעת הגלגול לא היתה הקדש: שבשעת חובתה היתה פטורה. דגלגול הקדש פוטר דכתיב עריסותיכם ולא עסה הקדש: **ד** עד שלא באו לעונת המעשרות. כל אחד כמספר המפורש בפ"ק דמעשרות: וגמרן הגזבר. שגמרו בעודן תחת יד הגזבר: שבשעת חובתן היו פטורים. דכתיב דנך ולא דגן הקדש: **ה** פטורה מן החלה. שאין גלגולו של ישראל מחייב העבה של עובד כוכבים. וכן עסה של ישראל אין גלגול העובד כוכבים *)פוטרת: אם

*) נד"ל פוטרתה.

ה"ג. **ג** משגלגלה ופדאתה חייבת נד"ל וד"ל ומשגלגלה פדאתה חייבת וכ"ה מתב"ג ונירום' ל"ג ג' מלים אלו. הקדישתה נמחק הקדישה וכ"ה נד"ל. **ד** כיוצא בו וכ"ל. **ד** כיוצא בו וכ"ל כמל מעשה אל עם הקופפת. חייבין נד"ל וד"ל פטורין. ומשבאו נירום' משבאו וכ"ה נפלה. הגבהין נירום' נמרן. חובתן נמב"ג חובתה. **ה** לעשות לו עיסה נירום' עיסה לעשות לו.

מלאכת שלמה

בדאיכא שיטור אלה תעשה בטומאה ואינו מוחזר מלעשותה בכלים טמאים ולא תני יעשנה קנים אלמא דחיים להפקעה דחלה ר' עקיבא היא דאמר בפירקין דלעיל יעשנה בטומאה ואל יעשנה קנים ואיכא מ"ד דדברי הכל היא ואפי' כת"ק דאמר לעיל יעשנה קנין מיתוקמא ותיעשה בטומאה דקתני ספק טומאה קאמר כי היכי דהכן הכא יעשנה קנין דחייבו על כרתך בספק טומאה וה"ג הך דהכא ודחי לי' מכח ברייתא דלעולם ר' עקיבא היא אלא מעמא דאינו מוחזר בשמירתה דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ד' לאהרן הכהן עשה שיתן לאהרן הכהן בכהונתו וכאן הוציל ואין את יכול ליתנו לכהן בכהונתו דהא איטמית מקמי גלגול רשמי את לטמאתו. ובתוספתא תני עלה דמתני' דקתני משגלגלה העשה בטהרה והלתה תלוי' לא אוכלין ולא שורפין באיזה ספק אמרו בספק הלה וה"ם אם לאחר גלגול טלה לה ספק טומאה דלא אתי בחולין אלא בחלה תעשה בטהרה בכלים טהורים ואל יטמאנה ביד ואע"ג דחלתה תלוי' משום ספק המולד לה דקסבר אלו הנה דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו ומפרש בפ"ק דנדה מאי ספק הלה אבני ורבא דאמרי תרוייהו אלא תאמר בהוכיחות שנינו כמו שני שבילין דהתם חולין גרידי נמי מיטמו אלא בנשען דתנן זב וטהור שהיו פורקין מן החמור או טועין בדמן ממשאן בכל טמא דקיימא לן גבי זב בין מזשא בין מזשא טמא ממשאן קל טהור וכולן טהורין לגבי הכנסת וממאין לתרומה ע"כ והוכיחות הוינו ההיא דתניא בתוספתא דטהרות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחין כלומר מוכיחין לטומאה לאחד מהם טמא והא טומאה אפילו לחולין גרידי נמי מהני ואמטוני' גרייתא דתני ספק הלה דאפי' בנשען אמרו ספק אם נשען טהור על הזב במזשא קל דתנן דטהורין לגבי הכנסת דהיינו אוכלי חולין בטהרה וממאין לתרומה מדרבנן ואם הלדש הספק הזה

ד הקדישה עיסתה. מחוק פו. מיי' פס ה"ל ז: **ד** כיוצא בו. פאה פ"ד פ"ח, מיי' פ"ב מהל' מעשר פ"ח: **הקדישן עד שלא נגמרו.** מיי' פס פ"ב הל"ה: **ה עובד כוכבים.** מיי' פס פ"ז הל"ח טוש"ע יפ כי' פ"ו, כ"ל: **נתנה לו**

משנה ראשונה

וא"ת היכי משכחת ספק לי בדבר"י אמת ודאי לי בדבר"ב שהיר כתב הר"ם פ"ח דתרומות מ"ח כנון בתי חביות בבר"י וכו' ומיהו בפ"ק דנדה ד' ז' אמרי' דאפי' בספק דבבא כנון בתבה בתרה דתעשה בעבה חלה אלא תנויה משום ספק לאסון. והביא דתרומות דפליגי בקלי ליכא לאוקמתי בדבבא אלא בשתי חביות: **ג** משגלגלה ופדאתה חייבת. וכשלא פדאתה אי הויב הגזבר להפרש חלה אלא בבלוגתא שבתבתי בפ"ק דפאה בלוקח לאחר מירות דבבר"ם והרמב"ם דחייב לוקח מדאורייתא דחיוב דמעיקרא לא פקע מבמע דה"ם בהקדש לא פקע ובשבת הרמב"ם וה"ם דלוקח לאחר מירות פטור ה"ם הקדש פטור. וג"מ דאי אל איסור עבל בהקדש אסור למזבח מבוס ממשקה ישראל אי הקדש מזבח הוא. ואי הקדש לבדק הבית הוא אפשר דפטור הגזבר דהא ק"ל מתנות כהונה ומזלות ואילו אכלן בעה"ב בעבלן אין עליו תשלומין כדאמרי' בפ' הזהב ופסקה הרמב"ם פ"ח מהל' מעשרות. והשתא נמי אם הקדישן קודם שהפרים הוי כאילו הבשר"ב נזלן והקדישן והגזבר פטור. אלא במדבבי הרמב"ם שפ"ג מהל' מעשר ולאה דהקדים הבואה בעבמה ונתמיעה גם בהקדש מיבבת כדפי' במס' פאה: **ד הקדישן** עד שלא נגמרו ונמרן הגזבר. לפי לשון המשנה הו"ל למיתני הקדישן עד שלא באו לעונת המעשר ובאו ביד אחד כמפורש שם ופדיון מותר לאחול מהן עראי בלא מעשר. ונמר מלאכתן הוא כשנגמרו לגמרי כמו מירות בתבואה שקונם לאסור אף בגמרי. והשתא מתני' ה"ק הקדים עד שלא באו לעונת מעשר דלא אל אפי' מקלת מיוב ביד הדיוט ופדאן ג"כ קודם שאל עליהן שום מיוב אמנם דכל המיוב מחלמו ונמרו ביד הדיוט חייבין. וכן הקדים משבאו אלו לעונת מעשר ופדאן קודם שנגמרו דהשתא נמי תחלתן ונמרן ביד הדיוט חייבין. והדר תני הקדישן עד שלא נגמרו. הכא שבאו לעונת מעשר ביד הדיוט אלא שהקדישן קודם גמרן וגמרן הגזבר פטורין אע"פ שתחלת חיובן ביד הדיוט מ"מ פטורין דבתר גמרן אזלי' כדדרשי' בתמורות מירות הקדש פטר ולא מצי למיתני הקדישן עד שלא באו לעונת המעשר ובאו ביד הגזבר ופדאן פטורין. דלשון זה משמע דמשום שעונת המעשר היתה ביד הגזבר פטורין אפי' נמרן היה ביד הדיוט משפדאן. וזה אינו דבכה"ג חייבין נפי משנן כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' תרומות דין י"ב נפנין עובד כוכבים שלא הבאתה שלים ביד עובד כוכבים ונגמרה ביד ישראל אתן לכהן ואנוי שני שליחים וכו' ע"ש ועוד המלכה זה בפ"ד דפאה מ"ח מה שיש לדקדק בזה בלשון הרמב"ם. וכ"ז דלא הבר"ם כאן והר"ב בפאה משמע שעונת המעשר הייט נמרן חה לא יתכן: **ה עובד** כוכבים שנתן לישראל. יש לדקדק מאי קמ"ל דפטורה הא אפי' ישראל הבושה מיסה משלו לעובד עובד כוכבים פטורה דהכיונן עריסותיכם ולא לאיה ולא לעובד כוכבים וכ"כ הרמב"ם בהדיה בחבורו פ"ד דין ח' הבושה עיסה לבהמה ולאיה פטורה. וי"ל דהכא קמ"ל אפי' מכבה לו נמנה אח"כ לישראל ובל"ח כיון דנעשית בקוף של ישראל והגלגול היה ג"כ ע"י ישראל חייבת קמ"ל דלא ואילו ישראל הבושה משלו לעובד עובד כוכבים ומאן שלא ליהנה לעובד כוכבים ואוכלה בעצמו חייבת אע"ג דבשעת גלגול היה דעתו לעובד כוכבים חייבת כמו אחלתה קופגנין וקופה עיסה דאמר בפ"ק דחייבת דמתשנה דבקוף מוגלא מיד מתשנה קמייתא. אבל בשהיה של עובד כוכבים בשעת גלגול לא היה לה בשעת חיוב ולא משום תחשבה אלא מבשות שובד כוכבים מעבב ופטורה כיון שבשעת חובתה היתה פטורה כדאמרי' לעיל בהקדש. ולפ"ז נראה דקיפא דקתני נתנה לו תחנה אריבא קאי ופרוטי קא מפרש הא דאמרי' עובד כוכבים שנתן לישראל פטורה היינו שאחר שנגלגלה ישראל לעובד עובד כוכבים נתנה לו אבל נתנה לו קודם גלגול חייבת. וכ"כ ל"ל כן לאריבא קאי דאל"כ אלא בתשמעה מאי קמ"ל דגלגול עובד כוכבים בעל עצמו פטור הא אפי' גלגול ישראל בעל עובד כוכבים קאתי דישא דפטור וכ"ש הך. אלא אריבא קאי וכולה הדא מלתא הוא וכדפי'. ועוד נראה שהלבנים מבוארים כן מלשון הרמב"ם בחבורו פ"ח דין ח' אלא הבאתיק מעבתיו בשמי בנות כמו בסיה שעיה אלא שעיה אלא שעיב ואמי לה ו"ל וכן עובד כוכבים שנתן לישראל לעשות לו עיסה ונתנה לו בתחנה פד אלא גלגלה חייבת ומשגלגלה פטורה פ"כ: **לעשות לו עיסה פטורה.** וכתב הר"ם בירושלמי פרק מה בינה לעיסה מרטונה שמא חיוב חייבת. ומשמי חתן בהשום ישראל היא שמא ימלך העובד כוכבים

יכין

טומאה דדוקא למגע טבו"י אמרי' הטבול לחלה כחלה מבא"כ טומאה שמעמא גם לחולין אמרי' גבה הטבול לחלה כחלה דמי: יא) שעה הגלגול:

תפארת ישראל

יב) כפ"ק דמעשר: יג) חגב נקט לה הכא דכבר כתיב לעיל [פאה פ"ד מ"ח] ולירושלמי התם לענין הבאת שלים והכא לענין מרוח: יד) וכן ישראל שנתן

יכין

יב) כפ"ק דמעשר: יג) חגב נקט לה הכא דכבר כתיב לעיל [פאה פ"ד מ"ח] ולירושלמי התם לענין הבאת שלים והכא לענין מרוח: יד) וכן ישראל שנתן

פלה מ"ח. ועיין מ"ש שם בס"ד]: ה ["כשיעור חלה. פי' הר"ב שהן ה' רביעי'. ועיין מ"ש בפ"ק מ"ד]: ן נעשית. רולה בו נתגלגלה בחטים. ונטמטמה בשעורים. הרמב"ם: ואם ספק חייב. פי' הר"ב ומוכרה לכהן. ולכן משמע בירושלמי. ולפי מה שכתבתי בשם התוס' ברים דמאי. י"ל דלהכי מוכרה לכהן משום דהוי דבר מרובה מ' מל"ד משא"כ תרומת מעשר שהוא מ' ממלה. ועוד י"ל דהכא

ר"ע מברטנורה

אם אין בשל ישראל כשעור. שחייבין להפרים ממנה חלה. שהן ה' רביעי': ן ספק חייב. משום דהוי ספק אסורא ולחומרא ומפרים חלה ומוכרה לכהן: ואין חייבין עליה פטור. ומשגתגייר חייב. ואם ספק חייב (יח). מתנה עד שלא גלגל חייב. ומשגילגל פטור: העושה עיסה עם העובד כוכבים. אם אין בשל ישראל כשיעור חלה (טו). פטורה מן החלה (טז): ן גר שנתגייר והיתה לו עיסה. נעשית (יז) עד שלא נתגייר ואין חייבין עליה (יח). עיסה בחזקת פטורה קיימה משא"כ פירות של עם הארץ דבחזקת חייבין הן. וכה"ג איכא שיטת בגמ' פ"ק דחולין לענין ממונא. כמ"ש שם בס"ד. אלא אכתי צריכין לתירוץ התוספות שם. דאמאי פטורין ממעשרות. ואמר גן המוליא מחברו עליו הראיה:

ר"ע

תוספות

מלאכת שלמה

ואפי' יש בשל ישראל כשיעור איתך יטול ממנה חלה. ואלא אפשר שרולה העובד כוכבים אלגן באמצע וקב העובד כוכבים באמצע מפסיק ומשני כיון שמעורב הכל בגידין מעורבין זה בזה אינו בקב העובד כוכבים באמצע: ן גר שנתגייר וכו'. בפ' ר' ישמעאל מסיק רבא דאמתי דפסר נגעול העובד כוכבים ר' יוסי ור"מ היא דפסרי ממי התם בגבריתא מתרומה מירות העובד כוכבים אבל לר' יהודה ור"מ דס"ל התם דמירות העובד כוכבים אינו פוטר אף נגעול העובד כוכבים אינו פוטר: נעשית. הייט נתגלגלה בחטים וטמטמה בשעורים ואפשר דשיהה התנא לשון נעשית כלומר דאמי דאמרי' עד השתא נגעול הוא גמר עשייתה לחיוב חלה ולא כר' עקיבא. ומאי דקשה אמתני' מהאיש דגר שנתגייר והיתה לו פרה דפס' אדרוע כגר כתבתיו שם בס"ד. ועי' בתשובות הרשב"א ז"ל סי' תס"א

יכין תפארת ישראל יכין

שמתן לעובד כוכבים חייבת: טו) ה' רביעיות: טו) ובשם בחלק היסראל כשיעור לכאורה היה נראה שלא יפרים עד אחר שחלק האל"כ הרי דאו' הוא ובדאו' אין ברירה כשאני בילה. ואעפ"כ יש לעיין דעכ"פ הרי לריך לומר ברירה דהאוברר הדבר למפרע דבשעת גלגול היתה זאת העיסה שלו והיאך יפרים מפעור על החיוב ואע"ג דהא דאין ברירה הייט משום שפק ואינו מחייב להפרים רק מספק דשמא נעל העובד כוכבים כל החלק שהי' לו בשעת גלגול והיסראל נטל חלק של העובד כוכבים שפטור מחלה. עכ"פ ק' כיון דאפ"ה חייב היסראל להפרים הרי יש לחוש דיפרים מפטור על החיוב. וי"ל דהכא בזה"ז מיירי דחלה בארץ ישראל גם בזמן בית שני הוא רק

משנה

טוכבים שלא ליטלה בדס הכא בדעתו הוא תלוי ע"כ. ונראה דסובר כליטגא קמא בפסחים ד' ו' דכל דאלי מסלק ליה בזרוי חייבת ואייטו דאתר שמא יתלך שלא ליטלה ומיפייש בזרוי ואשתכח דאתלתה וקופה של ישראל היא אע"פ שבשעת גלגול היה דעתו לארנונא חייבת כמו עוסה משלו לעובד כוכבים אם נתלך ואכלה חייבת. אבל עובד כוכבים דהכא בדעתו תלי ואין דרכו לחיטקל זרוי והוי בשעת גלגול של עובד כוכבים ופטורה. ומ"מ ל"ש לפי פי' רש"י בפסחים דבהמת ארנונא הייטו עדר של בהמות שמיטתו של תלך בהוכה פוטרת כל העדר ומשמע דה"ה עיסת ארנונא דחייבת שמיטת התלך אינה פוטרת אתר עיסות. מ"ש מאי סרך בירושלמי אהך דהכא שאיטו מיון לכאן דהתם כל הפיקות של ישראל הם ואתת שנהם של תלך אין פוטר את של ישראל והכא היא עלמה של עובד כוכבים. אלא ל"ל דבירושלמי סובר דלא כפי' רש"י שעיסה זו פוטרת אחרות אלא עיסת ארנונא שזו העיסה עלמה המיוחדת להגמון חייבת ופרוך שפיר. אלא שהלא"ם פ"ק דפסחים וכן בבל' חלה לא הפתיח מילתא דירושלמי אהך גנא כמו שהפתיח הר"ם אלא אגבא דשיפא הפוטר עיסה עם העובד כוכבים אם אין בבל ישראל כשיעור פטורה ואם ביה לעיסת ארנונא וכו' משמע דאפרש דעיסה זו אליה להגמון ואליה שלו ואלגו של הגמון אינו פוטר את שלו אע"פ שאין בשלו כשיעור. וזה טעה לפי' רש"י. ונקשתי לדעת הרמב"ם מה דעתו בזה. ולא מלאתי בתכוכו דין ארנונא כלל שלא העתיקה בבל' בכורות לענין בהמת ארנונא ולא בבל' חלה לענין עיסת ארנונא. ומתוך זה ל"ל שהוא מפרש כפי' הר"ם דירושלמי דעיסת ארנונא שהעיסה עלמה היא מיוחדת להגמון וכן בהמת ארנונא שבהמה זו היא מיעודו של הגמון ופסק בכנגא דאתר בפסחים בהמת ארנונא פטורה אע"ג דמלי מסלק לי' בזרוי עיסה חייבת אע"ג דלא מלי מסלק לי'. ולכך לא הולרך לכתבה שאין בה חילוש דהא דבהמת ארנונא פטורה מלתא דפשיטא היא שכבר כתב אפי' שותפות עובד כוכבים בגבר אחד פוטר וכ"ש הן שבולה לעובד כוכבים. ועיסת ארנונא דחייבת ג"כ לא הולרך לכתוב דהייטו דין העוסה עיסה משלו לעובד כוכבים שאם נקחה לעלמו חייבת כדפי' לעיל דמחשבה מוליא מיד מחשבה וה"ג כשאכלה

מדרבנן [כמה ד' מ"ו ב']. ובאמת בזמן בית ראשון ל"ל לתקן עיסתו רק ע"י שיפרים מעיסה אחרת שודאי חייבת על חלקו שבעיסה זו [וכי' פירושיו הגיגה פ"ג סי' ל"ג דיל עוד בתי' אחר]. ולפ"ז דאמי להפרים ג"כ מינה ובה דהרי בדרבנן יש ברירה. אבל הרי כבר כ' הוס' [עירובין ל"ז ב' ד"ה מאן] דכל דעיקרו דאורייתא הו"ל כדאו'. ואעפ"כ כבר פסק הרמ"ם שיפרים מינה ובה דבלה בלח יש בילה וע"כ שיש שם קלת מחלקו של ישראל והרי מדאורי' אין שיעור לחלה וכן פסקינן [י"ד ס"ל ס"ג]: יז) ר"ל אם נתגלגל: יח) ומפרים ומוכרה לכהן. ואילה"ק מ"ש מדמאי דאמ"ג דרוב ע"ה מעשרין אפ"ה חייב י"ל התם פירות בחזקת חיוב הן

ראשונה

מייתי כדפי' רש"י. והא דלא כתב דינא דאלה אמ"ג דלא מלי מסלק לי' כדאמר בגמ'. ל"ל דאיהו מפרש כיון שמתוך אכילתו לעיסה זו מיחייב אמ"ג דלא מלי מסלק לי' כיון שאוכלה ע"כ מסלק לי' במידי אחריני או בזרוי או בעיסה אחרת דהא ליתא לה קלא לעיסה לומר שיהא לו זוקא עיסה זו וכיון דלשולא מלי מסלק לי' אפי' בעיסה אחרת ממילא נ' שאכלה אלו היא וחייבת אבל בהמה אית לה קלא ואפי' מלי מסלק לי' שמא יתן הגמון אינו בבהמה זו זוקא. והשתא נראה שיש נפקותא לדינא בין פי' הר"ם בירושלמי ובין פי' הרא"ש דלהר"ם ארנונא דבהמה אינה פטורה אלא בשהיא עלמה ארנונא היא פטורה מן הגבולה אבל בהמת ארנונא שבעדר פוטרת כל העדר לא שמעינו. ולרש"י בהמה פוטרת כל העדר. ולפי מש"ל נראה דהרמב"ם קאי בשפת הר"ם. והרא"ש משמע דס"ל ככש"י. וכמוה בסי' ש"ך כתב בשם רש"י וכן הש"ע אחריו ולא הביאו מחלוקת בזה. אפשר שסוברים דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ול"ע: עד שלא נתגלגל חייב. וה"ה אפילו ישראל שנתן לעובד כוכבים מתנה עד שלא נתגלגל פטור ומשנתגלגל חייב היסראל להפרים חלה קודם שיתנה שכבר נתחייבה בידו אע"פ שאכלה עובד כוכבים כיון שלא נתגלגל מתחלה לשם עובד כוכבים הוי כתחלתה עיסה וקופה שופגנין דחייבת לכו"ע בנתלך מדאורייתא: אם אין בשל ישראל כשיעור חלה פטורה. וז"ל דאם יש בשל ישראל כשיעור וגם של עובד כוכבים כשיעור כשמולקין בעיסה חייב היסראל להפרים משלו וגם מחלקו של עובד כוכבים משום דאין ברירה ושמא חלק שלו ביד עובד כוכבים וחייב מספק כדין הגמון עיסה שלו לעובד כוכבים אחר שנגלגה ונתחייבה בידו בדפי' לעיל. ומי' בפ"ו דאמתי מ"ז: ן בספק חייב. פי' הר"ב ספק אוסורא לחומרא ואע"ג דעיסה בחזקת פטור קיימא דעיסת עובד כוכבים פטורה אפ"ה ספק איסור לחומרא והכי איתא בהדיא בפ' אזלוב ד' קל"ד. ונראה דהייטו מדרבנן דאפי' במקום חזקה מחמריכן מדרבנן כמ"ש התוס' פ"ב דכתובות ד' כ"ג: ואין חייבין עליה פטור. פי' הר"ב אבל הקרן מפרים מספק ומוכרה לכהן וכ"כ הרא"ש ומשמע דמומר אף מהפרשה פטור אע"ג דחומרא נמי לכפרה אתי מ"מ לא מעכב וכן מוכח פ"ז דתרומות מ"ה

כדפי'

ציונים

מתנה. מיי' שם פ"ח ה"א פוש"ע שם: העושה עיסה. מיי' שם פ"ל ה"ט פוש"ע שם פ"ג. וגרא"ש פ"ק דפסחים פי' ה': ן גר שנתגייר. מולין קנ"ד. מנחות מז. מיי' שם פ"ח ה"ט פוש"ע שם ס"ד:

חלופי גרסאות

חייב ומשגילגל פטור בירושל' חייבת ומשגילגל פטורה. ן נעשית בירוש' אם נעשית ונמטמטה נעשה. ומשנתגייר בחולין וגמטמטה משנתגייר. ואם בחולין ונמטמטה נ"ב.

תוספות רע"ק

ס"ו [אות יג] שם בתו"ס ד"ה ואם ספק. וכ"מ בירושלמי) עי' ס"ש בגליון בריש דמאי בשם רש"י דסוטה. ועי' בס"ל (פ"ש ה"ב מה' מעשר) שכתב לחלק דבדמאי דס' דרוב ע"ה מעשרי' הוישי' יותר לתקלה דאכיל לרע משא"כ הבא ועיי"ש עוד לחלק בזה:

תוס' אנשי שם

ה במשנה אם אין כו'. יש לדקדק מאי אתי לאמעי' סביעת אין עיסת עובד כוכבים שסעורה מן התלה מלעריפת להפנים כשיעור ולוכל למימר דדיוקא אתי לאמעי' דאם יש בשל ישראל כשיעור דחייבת הא ממי פסיעת דהא נמ"ת תנן הטעל אחור מעיסה שלא הרמה חלה ועוקן לאוך עיסה שהרמה חלה וכו' וכמ"ש איתי מסיק כו' אפי' אין לו פרנסה ממק"מ מוליא תרומה על הכל ע"ש א"כ גם כאן לריך להאמ"ת חלה אחת אפי' על של עובד כוכבים דמ"ש מוליתי ליקוף לכן ל"ל דאתי לאמעי' דיעל דירושלמי דאם הוסיף אח"כ ישראל על חלק שלו עד שהפנים לשיעור חייב בחלה כיון דאין עיסה של עובד כוכבים יכול להפנים דאינו כר חוזבא כלל והוי חלקו של ישראל כאילו נילוס לבדו נמצא שלא בא עדיין עיסה זו לידי חיוב משולש והוי כעובה עיסתו קנין והסיקן לו נרפן בכל דחייב וכיון דחלקו של ישראל חייב חלקו של עובד כוכבים אם נתגייר אח"כ והוסיף עליהן עד שהפנים לכשיעור פטור כיון דחלקו היה מתחיל לחלק ישראל דכר חיובא הוא והוי כאילו לא כל הכשיעור ואר שנתגייר והי"ל עיסה הוא פטור ומהתימה על הראב"ד ז"ל שדחה בקש דברי הירושלמי בסברא בעלמא בלי שום ראי' והביא על הרמב"ם בפ"ז מה' בכורים ולפמ"ש י"ל ראיה מן המשנה. ול"ל שעבו בתוספות לחלק לאחר אפייה עיין בכ"מ שם ודו"ק. (אחתת בגימון): ן תי"ם סר"ה ואם ספק כו' לתירון התוס' שם אמאי דפסקינן כו' כל"ל והטעם הוא דלפי בחין במעשר חיוב מיתה לא גזרו. (ב"ד):

ר"ע אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור. לאחורה דוקא הכא פליג. והכי אמרינן בירושלמי חבריא בשם ר"א מודה ר"ע לחכמים בעיסת הדיוט שנלגולה טבלה רבי הילא בשם ר"א מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שנלגולה פוטרה. אבל הרמב"ם הביא ספרי אין מפרישין עד שתגמר מלאכתה. איזהו גמר מלאכתה. קרימתה בתנור דברי ר"ע. ע"כ. משמע דבכל חלה קאמר שזהו גמר מלאכתה. וכן מוכח יותר למעיין [שם] בספרי: ן חייבת בחלה. ויולא בה וכו'. עיין ריש פ"ק מ"א ב ד:

אם

חומש יט). רבי עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור כ): ן העושה עיסה מן החטים. ומן האורז. אם יש בה טעם דגן כא) חייבת בחלה ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח. ואם אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה. ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח:

הנוטל

חומש. זר האוכלה אינו משלם את החומש אבל הקרן משלם. דתשלומי תרומה כפרה מיהו הלכך מפרים תשלומין ומכפרים מספק. ומוכרן לכהן: אחר הקרימה בתנור. דסבר ר"ע אין גמר מלאכתה של חלה עד שיקרמו פני הפת בתנור. וזו היא עונתה לחלה הלכך אם נתגייר קודם שיקרמו פני הפת בתנור חייב בחלה. ואין הלכה כר"ע: ן אורז. לאו מין דגן הוא וכל שאינו מין דגן פטור מן החלה. ואין אדם יולא בו ידי חובתו בפסח: אם יש בה טעם דגן חייב בחלה. ואע"ג דאין

בדגן

ח"ג. ן העושה נזכרים עשה. החטים ומן האורז נזכרים חטים ומן אורז. בה נזכרים בו. חייבת נזכרים חייב. בחלה נירוש' ל"ג. ויוצא בה אדם נזכרים אדם יוצא בה.

מלאכת שלמה

תס"ל: ר' עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור. פי' דגלגול העובד כוכבים אינו פוסר אבל קרימת העובד כוכבים פוסר ירושלמי חבריא בשם ר' אלעזר מודה ר' עקיבא לחכמים בעיסת הדיוט שנלגולה טובלה כדי ל"ר עקיבא דקרימה חשיבא לאומרא הוא דקאמר ולא לקולא ר' הילא בשם ר' אלעזר מודי ר' עקיבא לחכמים בעיסת הקדש שנלגולה פוטרה וכהנא פליג עלייהו וס"ל דמירוח גופי' אינו פוסר במקום הקדש וכולהו מתני' דתני גבי תרומה ומעשר דמירוח הקדש פוטר אלא כר' עקיבא אינהו וגמר תרומה מחלה גב"ש דלאשית ראשית וכי היכי דגבי חלה בתר קרימה אזלינן ה"נ גבי תרומה ומעשר אפי' מירח בהקדש אם פדאו קודם שיקרוס בתנור חייב בתרומה אבל הכי רבנן דלעיל ס"ל אליבא דר' עקיבא דגבי מירוח מודה לפוסר ברשות העובד כוכבים ונטעמא דחלה לחוץ בה בתר קרימה דיליף מבבואכם וכשיראל נכנסו ומצאו עיסה מגולגלת ותפאה חייבין ואליבא דכהנא אתיא מלת הכל דקאמר ר' עקיבא דייקא: בפי' ר"ע ז"ל הלכך אם נתגייר קודם שיקרמו פני הפת וכו'. כתב ה"ר יהוסף: בפי' ר"ע ז"ל כ"ל דקאי אמתני' דלעיל נתנה לו מתנה ועל כל המשניות דלעיל כגון מתני' דהקדישה עיסתה ומתני' דנדמעה ומתני' דאוכלין עראי וא"ע דאמרי' בירושלמי מודה ר' עקיבא לחכמים בעיסת הדיוט שנלגולה טובלה ואמרו עוד שם מודה ר' עקיבא בעיסת הקדש שנלגולה פוטרה ע"כ: ן העושה עיסה מן החטים ומן האורז. כתב ה"ר יהוסף ז"ל כ"ל דמיירי שיש כאן בחטים כשעור ועל כן אם יש בה טעם דגן הרי נאסרה העיסה כולה מן החטים שיש בה חיוב חלה. אבל כשאין יש בה שיעור בקמח של חטים ודאי פטורה דאין האורז הפסור מצטרף עם החטים שאין בם שיעור אע"פ שנבלעו דדוקא החמשת מינים מצטרפין ע"י הבלילה והא דתנן לקמן המוסל שאור מעיסת חטים ונותן לתוך עיסת אורז וכו' והרי האשאור אין בה שיעור ואפ"ה מחייב את האורז לאו קושיא דהשאור כבר הי' חייב בחלה שבא מעיסה החייבת ועל

החמשה

יכין תפארת ישראל

כדפי' שם ובנפ"ב דתרומות: ר"ע אומר הכל הולך אחר הקרימה. נראה דאבוי' פליגו דאמרן דשעת הגלגול מחייב אתי ר"ע למימר בכולן הולכין אחר הקרימה ואני לי' בשיפא דכולהו וכל הני משניות דלקמן לא מיירי בשעת החיוב: ן אם יש בה טעם דגן. פי' הר"ב ואע"ג דרובא אורז ע"כ מדקתני בהמה משמע דכולה הני אם יש בה טעם. ולפ"ז משמע אע"ג דליכא נמי כזית דגן בכדי אכילת פרס ומסיק הכא"ש בהל' חלה דטעם כעיקר דאוריתא וכיון שיש בה אף שאין בהמעין כשעור חלה. ודוקא באורז והמעין הדין כך דאורז נגרר בתר חטי' אבל בשאר מיני' שנלגולו יחד מין פטור עם מין חיוב לריך

טעם

יכין

משנ"כ הכא שיעה בחזקת פטור קיימא: יט) באכלה זר: ב) דס"ל הקרימה בתנור הוא גמר מלאכתו לחלה: כא) ר"ל שנרגש טעם החטים

ראשונה

טעם דגן הופך החטים את האורז והוי חטים ממש והלכך יולא בה בפסח. ואכתי קשה דהא בעינן דבר הבא לידי חימוץ וכיון דובא אורז אינו בא לידי חימוץ לכך אמרו בירושלמי החטים נוכרים את האורז לבא לידי חימוץ והוא שמתבו אין לך נוכר אלא החטים את האורז בלבד פכ"ד הלכ"ח. ומשמע דמכחי בעינן טעם דגן ונבילה שאינו נוכר אע"כ יש בו טעם דגן ולא שייך גזירה אלא בהני חטים ואורז וכ"מ לקמן מ"ו. אבל הרמב"ן מפרש בהפך דהטעם

אינו

לפרים חלה מעיסה זאת אינה אלא מדרבנן דמס"ת אוקי דבר אחזקתו' ואמרי' דבשעת הגלגול עדיין היה עובד כוכבים כברשותה וכמו בהלריך מהרי"ע בח"א סי' מ"א דכל הזקה הבוף מוקמינן לשולם אחזקה קמייתא אע"ג דאיכא תרתי לריעותא בהיות המקום להרי הסר לפנין וכיון דמעיקרא אין בחלה אלא מדרבנן לא אסרו חז"ל דלהוי אלה חלה כדין חלה שאסורה לזר כ"א לענין דהזר אסור באוכלה מחוץ לאל אם אכלה בשוגג לא חייבו חז"ל בפרה דתשלומי קרן וחומש כמו שמצינו בתרומה ר"ל דאינה אלא מדרבנן אמרו' דתרומה מ"ג הכאוכל תרומה הו"ל משלם את הקרן ואינו משלם את החומש ותשלומין תולין ואם כשם שכהן למחול מוחל וה"ה הכא ואע"ג דבתמ"ע של דמאי מדרבנן חייב חומש וכתב הר"מ בפ"י מה"ת פ"ד וז"ל ומן הדין היה אין חייבין חומש על תמ"ע של דמאי אבל אמרו חכמים אם לא יתחייב עליה חומש יזלזל בה וא"כ י"ל דוקא דבני תרומה מו"ל דאין עקרה מה"ת לא התחילו מה שא"כ בדמאי דעקרה מה"ת כיון דעקר תמ"ע דוחלי בא"י הוא מה"ת התחילו בא"י כדי שלא יזלזל בה וא"כ ה"ה הכא ואע"ג דמדרבנן הוא כיון דעקרו מה"ת היה ראוי להחמיר בדמאי מ"מ י"ל כיון דדין זה דגר שנתגייר ולא עודע אם גלגל עיסה מקודם לו לא מילאה דלא שייכא היא לא החמירו חכמים לחייב חומש. וה"ה קרן ונקט חומש משום דכבר כייל לן בפ"ז דתרומות מיד כל המשלם קרן וחומש כו' וכל המשלם את החומש התשלומין תולין אם רלה שכבן למחול מוחל וא"כ הכא דקתני אין חייבין עליהן חומש ממילא ענין הקרן אמור דכיון דאינו חייב בחומש הרי עיקר תשלומי הקרן אינה משום כפרה הא הכהן יכול למחול והכא דהוי כפר ודאי דאינו חייב ליתן לכהן הבעל"ה. עכ"ל. והרמ"ם כתב דהקרן חייב לשלם כדין גזל את חבירו כיון שאכלה מיד הגר (נזה יש לדון להפוסקים דאי תפס לא מפקינן מיניה י"ל ה"מ אחר ואכלה לא מהני כיון דלא בא עדיין ליד כהן והו"ל כמגזל מתנות כהונה או שאכלן דפעור) או מיד כהן שמכרה לו כדמשמע ליעלא דתיבינן' דלא קאי אל הגר המכר בל' ע"כתוי"ט ד"ה ר"ע על כו' וכן מוכיח כו'. ומ"ת מ"מ אמאי לא תני ליה בפ"ב מאכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל וכו' כפ"א כל הולך אחר הקרימה וי"ל דכי אתחר בבהמ"ד אגר שנתגייר אתחר ולכבי תני לה אחזכתה ועמ"ס בתוי"ט בפ"ז דברכות מ"ד. (ג"ד): ן בר"ב ד"ה אם וכו' ואע"ג וכו'. והר"ל בפיפא שאין בה טעם דגן דאע"פ שיש בדגן שיעור חלה כיון ש

בדגן כשיעור חלה. ח אם יש לו פרנסה ממקום אחר. אם יש לו קמח אחר חוץ מעשה זו מביא קמח כשיעור שאם יצרפנו לשאור זה שחייב בחלה יהיה בו חמשת רביעי' שהוא שיעור חלה. ולא עשה ומערב עם העשה שיש בה השאור ומוציא ממנה כשיעור חלה שצריך להפרים *חמשת רבעים: ואם לאו. שאין לו קמח מוציא חלה *)אחת מכ"ד על כל העשה דטבל אוסר בכל שהוא במינו. ונעשי' כולה טבולה לחלה:

ט זיתי בסיק. זיתים שבטל הבית מלקט. ולקיטת הזיתים קרויה מסיקה: זיתי נקוף. זיתים שעניים מלקטים. כמה דאת אומר (ישעיה יז) כנוקף זית שנים שלשה גרגרים. והם פטורים מן המעשר

*) גד"ו אחר.

ח הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה (כב). ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה (כג) אם יש לו פרנסה ממקום אחר (כד) מוציא לפי חשבון (כה). ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל (כו): ט כיוצא בו זיתי מסיק (כז). שנתערבו עם זיתי ניקוף (כח)

חג. ט כיוצא ביכולם לבל מעשה לא' עם הקודמת ואין בפרק זה בק מ' מתניתין.

תוספות יו"ט

ח ["אם יש לו וכו'. מ"ש הר"ב כשיעור חלה. עיין מ"ש בזה בפ"ק מ"ד]: מוציא חלה אחת על הכל. עיין

מלאכת שלמה

בחמשה מינים ע"כ: ח הנוטל שאור מעיסה וכו'. ופי' הר"ש שירלי"ן ז"ל מעיסה שלא הורמה חלתה והי' בה חמשה רובעים שיעור המחייב בחלה והסרים ממנה כשיעור מועט להיותו רובע לשאור קודם שהפרים החלה בענין שהשאור הוא טבל ונתן לתוך עיסה שהורמה ואפי' שבעיסה שהורמה חלתה כ"כ גדולה שהשאור של טבל כנגדה הוי אחד למאתים ועוד. אם יש לו פרנסה ממקום אחר. מפ' בירושלמי מביא ד' רובעין ומשיך כלומר אם לא נאכלה אותה שהפרים ממנה השאור שנשארו בה ד' רובעין מביאה ומחברה בזו עד שתהא נוטלת ואפי' אם נאכלה מפ' בירושלמי דמביא עיסה של ד' רובעין שלא נטבלו משולש ומביאה אצל זו כדי שיהא מוקף אע"ג שאין בה שיעור אצל ד' רובעין וצריכין אנו לגרף הרובע של טבל שבכאן כדי שיהי' בה שיעור עיסה כיון דמשיך חבירו כאילו הרובע כמוך לה ומפרים מזו במביא כדי חלה דוקא לחמי ה' רובעים ושעמה משום דנשוך דבר תורה כדאיתא בירושל' ולפי הנראה היינו דמפרים אחד מכ"ד כשיעור עיסה ראשונה וא"ת איך מצטרף וסרי עיסה שהורמה חלתה מפסיק הא ליתא דתנן לקמן בפ' בתרא דבר שהורמה הלהו באמצע מצטרף ואם נכשך לומר והלא השאור הזה בטל במיעוטו והיאך מצטרף והלא מפרים מן החיוב על הפיכור ולדידן דאין כאן שיעור אלא עם השאור המשורב מפיכור על הפטור הוא ואין כאן חיוב תריך להיותו אומרא דטבל כדתני סיפא דמין במינו בכל שהוא סילוק באיסורו שומר בכל מקום שהוא. ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל. דאפי' החולין המתוקים הבאין להו ממי טבל ושעמה מפ' בפ' בתרא דע"ז דטבל איסורו כהיתרו מה היתרו במה שהוא כדשמואל דחטה אחת פוטרת את כל הכרי אף איסורו במשהו ל"ל דלא לימרו כיון דקיל דמן התורה ביבש חד בתרי בטיל דמקדשו ממנו אסמכתא בעלמא כדי שיחשוו ולא יקלו על גזרת המלך ואומר מה לנו ולהפרישו בטל הוא הלכך כשנתערב אפי' עם אלף לא בטיל וצריך להפרים כאילו טולו טבל וכי תימא הך טעמא שייכא לתרומה אבל לתרומת מעשר דים שיעור

ציונים

ח הנוטל שאור. מיי' פ"ח מהל' נזירות ה"ח עוש"ע שם סי"ח: ט כיוצא בו. מיי' פ"ח מהל' מעשר ה"ג ופ"ג מהל' מעשרות ה"ג:

תוספות חדשים

פ"ג משנה ח [בר"ב ד"ה] ואם לאו מו' ונעשית כולה טבולה לחלה. וכ"כ בתוס' והרא"ש ושאר פוסקים ושמוע שהוא נעשה לגמר אינו מפרים רק לפי מנין

חדושי מהרי"ח

פ"ג משנה ח [בר"ב ד"ה] אם יש לו פרנסה ממקום אחר כו' ומערב עם העיסה שיש בה השאור כו' עכ"ל. נ"ל שצ"ל ומקרב או ומצרף וכו' בשבנד דלקמן ודו"ק:

תוספות רע"ק

משנה ח [אות יד] ק"ד"ב סד"ה אם יש לו. מהשת רבעים) אי שיש לו עיסה אחרת שמחוייבת בחלה מפריש ע"ז ולא הוי כמפריש מן החיוב על הפטור שאין השאור בטל בעיסה דמעם כעיקר דאורייתא. הר"ש. ובמשנה שאה"ז בזיתי מסיק מיירי כשהטבל הרוב או דמפריש החלה מינו' תרומה גדולה ואח"כ קונה מן השוק מע"ה דהוי רק דמאי ומפריש מר"בנן על דר"בנן. או למ"ר יש קנין לעובד כוכבים קונה מעובד כוכבים. הר"ש:

תוס' אנשי שם

נאמרו ותנים לי בעעם משום שאמרו נגרר אחר התעיס ולא בטאר מינו. (מר"ן).וע"כ פ' הלכ"ר"מ"ן דפוסק כרשב"ג דגם בתנים ולוקח בעינן שם בתנים כשיעור אבל בשאר מינין בטינן שיאת רובן מן הדגן ועיין בהריטב"א שם: ח ב"ב ד"ה אם ר"ל כו' שאם יצרפו כו'. עי' בתוד"ש בשם הר"ש שאין השאור בטל בעיסה. ונעשית דשאור ועיסה הוי אינו מינו לענין זה דאינן בחר בעשה. אבל אם יש בעיסה ס' נגד השאור אע"ג דמהמן מ"מ בטל מן התורה ואינו יכול להפרים ממקום אחר אלא ע"י צירוף וכן בעיסה בעיסה אינו יכול לפרים ממקום אחר אלא ע"י צירוף אח"כ ניכח רובא דשעורא. (נב"ש): באא"ר ומערב. כ"ה גם בפי' הר"מ ולכאורה הוא ס"ס ונ"ל ומצרף וכ"ה בר"ש. ועי' במ"ש בשם הרי"א. וכ' עוד הר"ש וא"ת היאך מצטרף הרי העיסה שהורמה חלתה מפסקת. הא אתרי' בפ' בתרא דבר שהורמה חלתו באמצע מצטרפין ועוד יכול לגרפן ע"י סל ומ"ד הסל מצרף ע"כ: ד"ה ואם לאו כו' כולה טבולה לחלה. עי' תו"ת. ומ"מ אם מפרים ממקום

יכין תפארת ישראל יכין

טעם ושיעור חלה ממין החיוב אע"ג שרוב העיסה ממין הפטור חייב [י"ד סי' שכ"ד ס"ט] : כב) ר"ל שבטל השאור מעיסה שיש בה שיעור חלה. וה"ה באיזו שאור רק עיסה אחרת שהיא עבל כך דינה: כג) וה"ה איפכא [י"ד שכ"ד סי"א]:כד) שיש לו עיסה אחרת שלא נטל חלתה:כה) ר"ל

משנה ראשונה

איזו הופך את העיקר אלא הגבילה גורר את האורה להיות בחיים ובפ' לקמן מ"ג כתבנו לה' להרמב"ן : ח ונותן לתוך עיסה. מדלא קתני ומימן בה עיסה שהורמה חלתה תמצא דהכא לא' איירי מדין חימון אלא מדין תערובת בטל לחוד דומיא דענני בגיר עם מעני שוללות דבטלות ואתי לאתמוטי' דכשיש לו פרנסה שרי ואם לא אוסר בכ"ש כדאמר בס"פ. ומיהו בחימון כמי דינא הכי דאפי' נתחממה כבר בעבל ויש פרנסה אינו מוציא אלא לפי חשבון דלא אמרי' כבר נעשית טולה בטל דלא אמרי' אחיכה נעשה עבלה אלא בכשיעור כמ"ש בפ"ה דתרומות מ"ו בשם הר"ן . ולקמן נכתוב בשם הר"ש והרא"ש דחימון הוי כמזון עעם ונעשה טולה בטל דבעעם כעיקר דאוריתא ומתני' מייר שנתחמצן ול"ל לפ"ז הא דיש לו פרנסה אינו מפרים אלא לפי חשבון משום דהלך לו איסור בטל ואינני מילתא לתפרש דהחימון בהיתר הי' אבל כשלא נתחמצן איסור בטל הוי טולה בטל ומפרים מזה ע"י בשם לקמן . א"נ ה"ק אם לא נתחמצה דאז יש לו פרנסה ממקום אחר וא"ל להפרים לפי חשבון . ואם לאו בכון שנתחמצה מוציא חלה על הכל . וא"ש דלא תני מתני' שנתחמצה דסמיך אסיפא דיש חילוק ביניהן: פרנסה ממקום אחר. פי' הר"ב אם יש לו קמח שיצרפנו לשאור זה ויהא בו שיעור וכו' ע"כ וכ"ה בתוספתא. אבל אם יש בקמח שממקום אחר שיעור חלה בלא צירוף השאור אין להפרים ממנו על השאור ג"כ. שהקמח חייב מדאוריתא והשאור זה פטור מדאוריתא אע"ג דחייב מדברנן מ"מ מיקרי מחיוב על הפטור דאוריתא שבשאור נתבטל בדוב

תוספות ישראל

טוהן מעיסה ההיא כדי ל' ממ"ח בשאור . מיהו בים מעיסה ההיא שיעור חלה א"ל לרוף כל ובאין בה כשיעור לריך שלרפה בטל עם הנים הרלבו' [ש"ך סי' סקי"ט]:כו)ר"ל מפרים מינה ובה ל' ממ"ח בכל העיסה:כז)ר"ל זיתי' שהלשן בעב"ב מאיליו. המוסק בזיתי' הוא כמו בוצר בענבים: כח) שלקטו

העניים

משנה

מדאוריתא וכדאמרי' בנמנות ד' ל"ח דמחיוב דאוריתא על חיוב דרבנן אשור. ומאור זה כהי דלא בעל מעעם בטל או מעעמא דלעעמא עביד כל הני אינם אלא מדרבנן דמדאוריתא ליכא מידי דלא בעל בטל כמ"ש הפרי חדש ריש"ד ר"ש ק' מלבד עעם כעיקר דמדאוריתא לא בעל ובאשור שעיקא דליכא עעם דשה מין במינו הוא אלא מחמץ הוי כמו ל"ע ומחמץ דלא בעל אינו אלא מדרבנן וכן איסור בטל שאוסר במשהו מדרבנן הוא. ואין להפרים עליו מעיסה החייבת דאוריתא. אבל הר"ש כתב כאן דאפי' מעיסה החייבת יכול להפרים שאין השאור בטל בעעם דעעם כעיקר דאוריתא וכ"כ הרא"ש בהל' חלה דלעעמא עביד ועעם כעיקר דאוריתא ע"כ וזה משמע דס"ל דחמחמץ משום נ"מ אוסר וכשעמה בטל מנחת כהן שהביא הפר"ח סי' ל"ח. ובטל פר"ח הביא עליו בחיכוס וס"ל דלאו משום נ"מ הוא ע"ש וכתב נ"כ בריש סי' ק' דחמחמץ ומתבל איסר אלא מדרבנן וע"ש לייחב דברי הר"ש והרא"ש לפי שמתו . ועוד נראה דחמני' נופה ליקא דחמחמץ משום נ"מ בעעם כעיקר הוא דאל"כ היאך מפרים חלה אחת על הכל כיון שהשאור אין בטל עם העיסה ושני נופין הן ואמת כל החלה מן העיסה ומפטור על האור הוי . ובמחוך נגי מעני בגיר ומוגלות הקשה הר"ש ומיהו בעעם מהן יין ומחמץ דלכו"ע יש בהן בילה ואח"כ מפרים ע"כ. וכאן נגי חלה ליכא לחיתר הכי אלא ע"כ דעיסה עעמה מחחייבה מן הטורה דחמיני בחמצה ובעעם כעיקר דאוריתא ומיהו כשיש לו פרנסה לא סמכינן אחא ועדיף אפי' לאדלבה בשמפרים עליו ממקום אחר לא לגרף להפרים

עליו

עיין מ"ש במשנה לקמן: **ט מוציא** תרומה וכו'. היינו לתקן את שלו. אבל זיתי נקוף וענבי עוללות יכול לתקן בדרך אחר. כדתנן במ"ב פ"ה דפאה. וז"ש הרמב"ם בפירושו ובלי ספק שיכול לחזור וליקח ולקנות מן הענייס זיתי נקוף וכו'. הוא על הדרך שנזכר בפאה: לבל. והיינו הא דתנן במ"ז פ' בתרא דדמאי. כי כן כתב שם הר"ש. וכך הם דברי הרמב"ם ריש פ"ח מהלכות מעשר: לפי חשבון. כתב הר"ב אבל תרומה ותרומת מעשר וכו' ולריך שיתן הכל לכהן. והר"ש נסתפק בכהן אם יתן בחנם או שמוכר לו היתר לפי חשבון. וכבר כתבתי בזה ברים

ענבי בציר עם ענבי עוללות כט). אם יש לו פרנסה ממקום אחר ל). מוציא לפי חשבון לא). ואם לאו לב) מוציא תרומה ותרומת מעשר לבל לג). והשאר מעשר לד) ומעשר שני לפי חשבון לה): י הנוטל שאור מעיסת חטים לו) ונותן לתוך עיסת אורז: אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה.

חלופי גרסאות. והשאר ביומ' ושאר. ואם

המעשר: ענבי בציר. שחייבים במעשר: עם ענבי עוללות: שפטורים מן המעשר: *)אם יש לו. טבל אחר כיולא בזה מוציא ממנו לפי חשבון כשיער מה שלריך להוציא מזיתי מסיק. או מענבי בציר שחייבים במעשר: ואם לאו. אם אין לו טבל אחר רואים אותו כאילו כולו טבל ומוציא תרומה ותרומת מעשר על הכל: והשאר מע"ר ומע"ש. או מעשר עני אין מוציא אלא לפי חשבון. ולא שלא יפרים אלא לפי חשבון. דהא א"א להפרים תרומת מעשר עד שיפרים תחלה מעשר על הכל: ועוד אי לא מפרים מעשר על הכל. הרי כל מה שמעשר יש בהן חולין לפי חשבון. וגמלא מפרים מן הפטור על החיוב. אלא כל המעשרות לריך להפרים על הכל אבל א"ל ליתן ללוי ולעני אלא לפי חשבון. והשאר מערב עם פירותיו. וכן מע"ש א"ל לפדות אלא לפי חשבון אבל תרומה ותרומת מעשר שהן במיתה. כשמפרים על הכל כמלאו חולין שבהן מדומעין. ולריך שיתן הכל לכהן: י הנוטל שאור מעשת חטין. שלא

*) בד"ו אם יש אם יש. הורמה

מלאכת שלמה

ניקוף אין בהן טבל בענבי עוללות מלשון כמוקף זית כעוללות בציר וגרסא דהוו זיתים של פאה דהוו לעניים ואין לפרש דיש מין מן הזיתים מיוחדים לעניים כמו גבי ענבים עוללות דהא תניא בפ' הזרוע ל' מתנות לעניים בכרם ובתים בחלין ואם איתא שאלה בחלין נמי איכא אלא כדאמרן וכשתערבו זיתים דפטורין מן המעשר עם זיתי מיסוק לחייבין וכן ענבים עם ענבים אם יש לו פרנסה ממקום אחר מפרים לפי חשבון כדפי' רש"י ז"ל גבי חלה ואם נאו רואין כאילו הכל חייב בתרומה ומעשר ומפרים מהן לפי כולן גם מן החולין מתוקנים ואפי' הן אלף וחד פי' התוספתא דפ' בתרא דדמאי שנתקשה בה רש"י ז"ל ברים פרק ראשית הגז דף קל"ה לתניא הטבל שנתערב בחולין וכו' וטבל מן החולין כדי תרומה ותרומת מעשר שבטבל וכן מעשר טבל וכו' וטבל מן החולין כדי תרומת מעשר שבמעשר טבל פי' גם מן החולין המתוקנין וטבל תרומה ותרומת מעשר כדאמרן והתקון שב' שם הרב ז"ל הכא לא שייך דהא אפי' דלפי חולין וטבל מהן כדי תרומה ותרומת מעשר. ואחר מעשר ומעשר שני לפי חשבון המעשר ראשון שנותן ללוי וכן השני שלריך להפרים אם שנת מעשר שני היא אין מוציא אלא לפי חשבון ולא תמירי כטבל דתרומה ומע"ש דכל המעשרות נמי שבלי ה"מ טבל גופי' מקמי דנפרשי' אבל גבי תערובות לא אחמור אלא כשיעור החלקים דתמירי שאסורין לזרים אחר שהופרשו ועוד דרבו בה דין דמאי והמע"ה ומע"ר יש בו תרומה ומעשר שני קדום ואין לריך לחלוי אלא לפי חשבון ע"כ. ופי' רבינו שמשון ז"ל אם יש לו פרנסה וכו' לתחלה דורך הענבים וכותש הזיתים ועושה מן הענבים יין ומן הזיתים שמן דאמר שמואל בפ"ק דר"ה דלכל אין בהם בילה חוץ מיין ושמן ודוחק לסעמילה כמ"ד יש בילה ע"כ. עוד פירש מכח קושיית בקיאות דסיכי משכחת פרנסה ממקום אחר והא בהקומץ רבא דף נ"ח גבי ר"ש שזרי שתערב לו בטבל בחולין מסיק התם וכו' אלא תירץ דמתני' מיירי כשהטבל הוי רובא ועוד תירץ ז"ל שנויי אחריני ע"ש: מוציא תרומה ותרומת מעשר לבל. מה שפי' ר"ע ז"ל הוא פיר' רבינו שמשון ז"ל וכתב ונותן הכל לכהן או מוכר לו היתר לפי חשבון ועוד כתב דיש עוד לפרש דבלא קריאת שם מוציא תחלה כדי תרומה ותרומת מעשר על הכל אבל שאר המעשרות אין לריך להוציא כלל אלא שקורא שם לפטור או לדרומו ותלא מלקתני מתני' מוציא באותו ענין דתנן בדמאי פ"ה הרולה להפרים תרומה ותרומת מעשר כאחת ושם פירשנו אלא דשם קורא שם לכל וכאן קורא שם לפי חשבון ע"כ: י הנוטל שאור וכו'. ונותן לתוך עיסת אורז. ה"ר יוסף ז"ל הגי' ונותן לתוך האורז אם יש בה וכו' וכתב שכן מצא. ופי' הר"ש שיריו"ל ז"ל הנוטל שאור מעיסת חטים שלא נתקנה והוא טבל ונותן לתוך עיסת אורז דאין חייב בחלה ודמי לחולין מתוקנין דרישא. אם יש בה טעם דגן רבותא קמ"ל דאע"ג דאורז גריר בתר לחם והוי שאור דלטעמא עבידא אפ"ה בעינן טעם דגן דהיינו כית בכדי אכילת פרס ואז מוציא חלה אחת על הכל כלומר אף על האורז אם אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ומה שלא פירש כאן לפי שסמך על מה שאמר למעלה וכן כתב הרשב"א ז"ל. ואם לאו פטורה דשלא במיו הוי וגראה בעיני דלריך להרים משום גזל השבט. א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא לעיל בבא קמייתא ותירץ במיו ומתני' לעיל מיט

תוספות יום טוב

ל הנוטל שאור. מיי פ"ו מה' מע' בטריס הי"ח טור תש"ע סס ס"י:

תוספות חדשים

חשבון דהא יש בילה בדבר לא וא"א שלא יהא בו מעט מחיוב ואלה אין לה שיעור מן התורה כמ"ש הרא"ש בני שותפות שובד כוכבים פ"ם ועי"כ כתבו דעשית בילה בטולה ומדברי הש"ך בי"ד סי' שכ"ד סעיף קי"ח משמע שכבין דמ"ש הרא"ש ומתחכר דעשית בילה בטול' היא עשה אמתי מוחר להפרים מיינו ביה ועי"כ הארוך להקשות עליהם פ"ם ולא זכיתי לבבין דבריו כלל דלפעב"ד שבון דמה שכתב דבילה נעשית בטולה הוא טעם אמתי אינו מפרים לפי חשבון גם כל דבריו שם בש"ך זה אינו מובן כלל ודו"ק. (הר"ן). וע"ש בטור וכ"י:

תוס' אנשי שם

ממקום אחר דו' בהפרשה לפי שיעור הראוי לחוד דהא הראוי הוא הגורם ומפרים עליו ממקום חיוב גמור משא"כ כשמפרים מיני וביה כיון שאינו מפרים ממקום שחייב בחלה רק מחמת שקבלה העיסה טעם מהאור ונעשית בילה מיינא ע"כ יפרים כשיעור מן העיסה בילה דאינון כתר מעשה הפרשתו. (ע"ז). ותע"ב דנמ"ר וכמ"י אם יש בה ע"ש חייב להפרים לפי בילה אפילו בי"ל פרנסה ממקום אחר מ"מ בעיסה שבבר מתקנה אינה בדין שחייבת עוד הפעם טבל ולכי דייקא מתני' לומר לחוך עיסה שבודמה חלה לאפוקי עיסה שאין בה שיעור חלה דאז היה הדין בתחמלה שתתפבך בילה לעבל ולא תהני לה פרנסה ממקו"א. ודייק עוד לומר מעיסה שלא הורמה חלתה ולא תנן שתמת כנמ"י. משום דהוה משמע אף שלא היה בה כשיעור ונאמת לא היה גם הטאור סעור אפי' בתחמלה לעיסה בעבורו [כיון דהעיסה בבר הורמה חלתה שוב אינה מצטרפת לחיות טבל] מה שאין כן בנמ"י דייק לומתני שתמת דמיירי בכל ענין בין היה בעיסה שנטל הטאור ממנו כשיעור אפ"ה באינו ר"ע בילה ובין לא היה בה כשיעור אפ"ה בר"ע מצטרף הארז ודו"ק. (רש"ם). ועי' בה' חלה להרמב"ן שדייק בהיפך דכיון דקתני במ"י שאור מעיסת חטים ולא נקט שאור של עיסת חטים ..משמע כרש"ב דאפילו אם יש בה טעם דגן אינו מצטרף אל"כ היה בה גם שיעור דגן ע"ש וע"ע:

יכין תפארת ישראל יכין

הענייס בלקט שכחה פאה: כט) שאיך לעניים והרי של בעל הבית חייב במעשר ושל עניים פטור: ל) שיש לו טבל אחר: לא) ר"ל וחן מהטבל ההוא כפי מה שחייב מזיתי מיסוק המעורבים: לב) שאין לו טבל אחר: לג) כאילו היה כל התערובות טבל דכיון דטבל אוסר בכ"ש הו"ל כאילו הכל טבל. ואף דאין בילה ביבש הכא מיירי שדורך הענבים והזיתים ואחר כך מפרים: לד) ר"ל שאחר הע' שחייב להפרים למעשר ראשון: לה) לאו דוקא דהרי א"א שיפרים תמ"ע על הכל אם לא שיפרים מקודם נמי מעשר על הכל ותו דאי לא מפרים מעשר רק לפי חשבון החיוב שנתערב הרי במה שמפרים מעורב נמי מהפטור לפי חשבון ומפרים מפטור לחיוב אלא יפרים מע"ר ומע"ש על הכל ומפרים ממעשר זה תרומת מעשר על הכל ונותנו לכהן אבל מהמעשר אינו נותן ללוי רק לפי חשבון וכ"כ מע"ש אינו פודה רק לפי חשבון: לו) ר"ל מעיסה

משנה ראשונה

פל כל העיסה דאינגלו מילתא דבהיתר נתחמלה כמש"ל: **ט פרנסה** ממקום אחר. וכתב הר"ש דכאן אין תקנה ליקח דמאי מן השוק ולהכנס ממנו פל אלו. דדמאי פטור מע"ב והני מבילי אף לת"ב כדקתני תוליא תרומה ות"ת כו' ע"ש שהאריך וכאן אחליף הר"ש שאמנו דבפ"ק דתרומות מ"ה התם ס"ל דמן מבול לת"מ אע"פ שאינו מבול לת"ב מותר לאכול ממנו אף מ"ב על מבל אחר. ודע דאע"ב דמשכחת לה מבל דרבנן בלוקח מבל ודאי מן השוק דהא לקוח פטור מדאורייתא לכמה בבותא. וכן מעלין שאינו נקוב ותבואת חו"ל. לא שיינן לי' בהני דדמו לחיוב כמ"ש הסוס' בתרומות שם וכ"כ הר"ש בפ"ק דפאה: **תרומה** וכו' נכל. היינו אחר שעושה מן הזיתים והענבים שמן ויין כדפי' לעיל: **י אם** יש בה טעם דגן חייבת. אע"ב דבבר אינ לה לעיל הטעה פיסה מן הבצים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת. הכא שאור אינמריך לי' דשמש שאור כדי לחמץ בא וקמ"ל דהכא לא אחלי' בתר

מיט

הרמה חלתה: ואם לאו פטורה. דאין הטבל אוסרה כיון דליכא טעם: א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא. דאמרן לעיל כשאין לו פרנסה *)שמניח על הכל. הני מילי במיט. אבל אלא במיט כי האי דאמרן באורז בנותן טעם דטעמא דטבל בכל שהוא משום דכהתירו דאמה אחת פוטרת את הכרי כך איסורו. והאי טעמא לא שייך אלא מין במינו:

*) נר"ו שמניח.

יואם לאו פטורה לו). אם כן למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא. מין במינו (לח). ושלא במינו בנותן טעם:

ברים דמאי: ו הטבל אוסר כל שהוא. פי' הר"ב להתירו כך איסורו. הכי איתא בסוף ע"ז דף עג ולפי זה דוקא טבול לתרומה גדולה דאמה אחת פוטרת כל הכרי. אבל מעשר ראשון הטבול להרומת מעשר לא. ומיהו התו' הביאו ירושלמי דיהיב טעמא דטבל בכל שהוא משום דלהוי דבר שיש לו מתירין [שיכול להפרים עליהן ממקום אחר כדתנן בסמוך] ואפי' באלף לא בטיל. [וכמ"ש במ"ב פ"ב דבכורי'] וכתבו דמ"מ לריכין לטעמא דכהתירו וכו' משום דמטעם דיש לו מתירין לא היה נאסר אלא כשהבעלי' בעיר. דאז יש לו מתירין שהבעלי' יכולין להפרים. אבל אי ליכא בעיר [אע"ג שיכול ליכך למקום שהבעלים שם. מ"מ] כיון שיש טורח והוצאה. הוי כשאין לו מתירין עכ"ד. ודברי הירו' איתנהו גמי בבבלי סוף פ"ז ממס' נדרים [דף נח.]: ושלא במינו בנותן טעם. דלא אמרו דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל אלא במינו. ועמ"ש במ"ד פרק בתרא דבילה:

מלאכת שלמה

מינו הוא דהוי והכא אלא במינו הוא הלכך בנותן טעם עכ"ל ז"ל: בסוף פי' ר"ע ז"ל והאי טעמא לא שייך אלא מין במינו ע"כ. אמר המלקט דהא אין תורמין ממין על שאינו מינו וכתב רבינו שמשון ז"ל דהא דמייתי בבבלי ע"ז חמיא נמי הכי היינו מתני' דהכא ע"כ:

יכין תפארת ישראל יכין

מעיסה שהיה בה שיעור חלה אלא הורם חלתה: לז) אפילו יש בשאור שיעור חלה: לח) דהטעם שאוסר בכ"ש משום דכהתירו כך איסורו [כע"ז ד' ע"ג כ'] והכי תנה אחת פוטרת הכרי ובאינו מינו לא שייך זה. ואפי' לטעם הירושלמי הכא דטבל לא בטל מדהו"ל דבר שיש לו מתירין ונזכר זה הטעם גם בבבלי [נדרים ד' נ"ח ע"א]. ולפ"ז גם עכל של תמ"ע לא בטל עכ"פ גם דטיל"מ בטל באינו מינו [כי"ד ק"כ]. וב' הטעמים הרוויהו לריכי. דאי משום טעם קמא דכהתירו כך איסורו אד"א בטבול לתמ"ע דליכא ה"ט בטיל ואי משום דטיל"מ אד"א דבאין בעלים כאן למהטיל בטל קמ"ל. מיהו בטבול לתרמ"ע וגם אין הבעלים כאן אפ"ה לא בטל דלא פליג רבנן בהקנתייהו:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ג

פרק ג משנה א אוכלין עראי בלי הפרשת חלה. מעיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשערין. אבל באכל אח"כ בלי הפרשת חלה חייב מיתה ביד"ש. ואפ"ה תיקף שניתן הטים ונתערב בקמח כשיעור חלה. אף שלא גלוש עוד כראוי. יפריש חלה. מחשש שמא תתטמאת העיסה ביני וביני. ובהפרשה זו מתיר גם הקמח שבעריבה שאין בו שיעור חלה. ואם התנה בפירוש. חל ההפרשה על קמח שיעור חלה שבעריבה שלא נגעו בהם הטים עדיין. ולדידן שבולנו ס"מ לא הפריש לכתחילה רק אחר גמר הלישה:

משנה ב עיסת שקודם שנתגלגלה יפה. נדמעה בתרומה. שאין בחולין ק"א לבטלה. פטורה. ובנתערבה משנתגלגלה חייבת לפי שיעור החולין [וכמ"ח]. סדבבר נתחייבה. וכן בנטמאת מספק קודם שנתגלגלה. תעשה בטומאה. ולדידן דטותר לגרום טומאה להטבול לחלה [עי' פ"ב מ"ח]. גם בנולד ספק טומאת משנתגלגלה כותר לטבאה:

משנה ג עיסה שהקדישה קודם גלגול. וגלגלה הפודאה חייב. ואם משגלגלה הקדישה ג"כ חייב. ורק בהקדישה קודם גלגול וגלגלה הגזבר. הפודאה פטור:

משנה ד הקדיש פירות מחוברין קודם שבאו לעונת מעשר [פ"א דמעשר] או משבאו. הפודן ובאו אצלו לעונת המעשר: חייבת בתרו"מ. ובהקדישן עד שלא באו. ובאו לעונת מעשר ביד גזבר. ואח"כ פדאן פטורים מתרו"מ:

משנה ה עיסת עובד כוכבים שלשה ישראל פטורה מחלה. ובאיפכא חייבת. ובנתן זה לזה במתנה. תליא במי שדותה שלו בשעת גלגול: ישראל ועובד כוכבים שמשותפין בעיסה. פטור מחלה עד שיודע ודאי. שיש בחלק הישראל כשיעור חלה. ואז יפריש מינה ובה כשיעור שחייב מחלקו:

משנה ו עיסת נר שנילוש קודם שטבל אע"ג שכבר מל פטורה. ומשנתגייר חייב. והאידנא דהלה מדרבנן אפילו בא"י. גם במטופק בא"י פטור:

משנה ז עיסה הטעורבת מחטין ואורז. אם נרגש טעם החטין בעיסה. אף שאין בהחטין כשיעור חייבת בחלה. ויוצא בה ידי חובת מצה בפסח. ובספקתק הו"ל כוודאי אין בה טעם דגן. ופטורה מחלה ואין יוצא בה יד"ח בפסח. ודוקא בחטין ואורז: דכטעם דסי אהדדי. אבל שאר ד' מיני דגן שנתערבו במין פטור. אע"ג דהמין פטור רבה עליו. אפ"ה כיון שנרגש בה טעם דגן הרי טעם בעיקר דאוריי' חייבת [עש"ך ק"ל סקי"ז ורסו"ל שם]:

משנה ח עיסה שלא נישל ממנה חלה. ונתערב ממנה בעיסה שהורמה חלתה. אם יש לו עיסה אחרת. מפריש ממנה כשישר שחייב על זאת שנתערבה. ולא כשיעור כל התערובות. ואם לאו מפריש מהתערובות כאילו כולו מבל. מדנתערבה מין במינו. ואפי' בנתערב שאור ממחויב בחלה בעיסה שנפטרה כבר דינא הכי [עש"ך שכ"ד סקי"ח]:

משנה ט וכן זיתים שחייבים במעשרות שנתערבו בזיתי לקט שכחה ופאה. ונכתשו כולן ונעשו יין. אם יש לו מבל במ"א מפריש ממנו כפי חיובו שעל מין חיוב שנתערב. ואם לאו מפריש תרו"מ מכל התערובות. כאלו הכל מבל. מדהוא מין במינו לא בטל. ונתהפך התיתר לאיסור: ומהמעשר שהפריש לכל וכדאמרן. הוזר ומפריש תרומת מעשר לכל. אבל מהמעשר הנשאר שיתנו להלוי. א"צ ליתן לו רק כפי שחייב מטין החיוב שנתערב. וכ"כ מע"ש שמפריש מתערובות כפי כולו. אינו פדוה ממנו רק לפי חשבון מין המחייב:

משנה י ודוקא שנתערב המבל במינו כך דינו. אבל מבל שנתערב באינו מינו. אפי' הוא ג"כ מין מחטין מתבל ומדמע. כגון שאור חטין מבל שנתערב בעיסת ארז. אע"ג דחטין ואורז דמו אהדדי כמש"ל. אפ"ה כל שאין טעם דגן בהעיסה פטור. וכל זה מיירי כשהיה השאור מעיסה שיש בה שיעור חלה:

פרק ד **א שתי** נשים. אפי' הן ממין אחד *) פטור. ואין כשיכה ולירוף סל מלרפן כיון שמקפידות ואפי' לשו שני קבין כאחד כיון דסופן ליחלק פטורות וסתם מתני' כבית הלל דאמרי קבייס לחלה ואינה הלכה דקיימא לן דחמשה רביעי הוא שיעור חלה: ובזמן שהן של אשה אחת: סתם אשה אחת אינה מקפדת אם העסות טוגעות זו בזו: מין במינו חייב. בנשיכה או בלרוף סל:

*) כ"ה בכה"י וכתב בי' נכונה בכמיעת דמתני'. אבל גם שם נ"ש דעיסה הוא ג' קנינה. ותל"ח הביאו פטוליס בכבי' שנפיינו בסמנה.

פרק ד **א שתי** נשים א) שעשו שני קבין ב) ונגעו זה בזה ג) אפילו הם ממין אחד פטורים. ובזמן שהם של אשה אחת. מין במינו חייב ד).

תוספות יו"ט

פרק ד **א** [**שני** קבים. כ' הר"ב סתם מתניתין כב"ה וכו'. עי' מה שכתבתי בפ"ק מ"ד]: לחזה

מלאכת שלמה

פרק ד **א** ובזמן שהם של אשה אחת. סתם אשה אחת אינה מקפדת ובירושלמי אמר ר' יוחנן אשה אחת שמקפדת כגון נקי וקינר עשו אותה

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ד א) אורחת דמלחת נקט דסתם נשים מקפדות זע"ז דאשה עיני' לרה [כב"מ דפ"ז ה"ח]. וה"ה כל סתם בני אדם: ב) ר"ל דהו"ל שיעור חלה יחד: ג) ה"ה אפי' מינם יחד ונקט נגעו רק לרבותא של הדיוק דבדיוע שאינן מקפדות אפי' ע"י נגיעה מלערפי כשנשכו [י"ד שכ"ו ס"ן סק"ב]: ד) כשנשכו העיסות

משנה ראשונה

פרק ד **א** ונגעו זה בזה. פי' הר"ב אפי' לשין כאחד כיון שקופן ליחלק פטוחות פ"ב. ודוקא שקופן ליחלק בנגע אבל אם אין המלוקה בנגע אפ"פ שמלקין

ספס

ציונים

דמבטל אוסר. פ"ז ענ: פיי' שם פ"ז ה"ח:

חלופי גרסאות

ו פטורה מיהו. פטורה מן החלה. אם כן בר"ג ואם כן וכ"ה מיהו. למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא נע"ז בכמה אמרו טבל אוסר בכל שהוא. מין בנעבע"ב נ"ע וכ"ה נע"ז. ושלא נע"ז שלא וכ"ה בר"ש.

תוספות רע"ק

משנה י [אות טו] בשנה ואם לאו פטורה) אע"ג דדינא דאמתן שיש בו כדי לחמץ אע"פ שאינו נ"ס דאסור הוא נ"כ במין בשא"מ. (וכמ"ש בגליון פ"ב מ"ו דערלה) היינו דוקא בעיסה של ה' מיני דגן שהוא כר חימוץ אבל ארז ודוחן ושאר מיני קטניות דאינן באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון אין בו דין מהמץ. עי"ח יו"ד מי' צ"ח:

ציונים

תום' אנשי שם

פ"ד **א** בר"בד"ח אפי' הן ממין ל' כו' שמקפידות מי'. ר"ל דכשלא מיגשו כלי אפי' כשעכשיו אינן מקפדות אין נשיכה ולירוף סל מלרפן. אבל כשלשו כל אינן פטורין אלא כשסופן ליחלק בגלן. עמ"ש פ"א מ"ו. וז"ל דאיירי שמתחלה עשאום על דעת כן לגרף שני העיסות אחר הלישה ואפ"ה אין לירופם מועיל מהטעם שלא יגרפו העיסות בתקופם דאם לא אי' דעתם מתחלה לכך אפי' אשה אחת ואין במינו פטורים כמש"ל (פו"ע): בא"ר כב"ה ג"ל בכלל. ל"ה בעדיות פ"א (מר"ע): בתשנה שתי נשים. בירושלמי

ב איזהו מין במינו וכו'. עיין ריש כלאים וכפירוש הר"ב מ"ז פ"י דמנחות: [*ר' יוחנן בן טורי אומר וכו'. כ' הר"ב והלכה כר' יוחנן בן טורי. וכן כתב הרמב"ם. ועיעמא כתב הכסף משנה פרק ז' מהלכות בכורים] וקב

ושלא במינו פטור ה): **ב** איזה הוא מין במינו. החטים אינן מצטרפות עם הכל אלא עם הכוסמין. השעורים מצטרפות עם הכל חוץ מן החטים. רבי יוחנן בן נורי אומר שאר המינים ו) מצטרפין זה עם זה ז): שני

ח"נ. ב שאר מינים' ושאר. המינים נ"ל מינים.

ב החטים אינן מצטרפות עם הכל. אם היו שתי חטים ואחת של חטים ואחת של מין אחר מחמשת המינים ואין באחת מהן שיעור חלה וטמאות זו בזו: השעורים מצטרפות עם הכל. אף עם הכוסמין ואע"ג דמין חטים הן לאו דוקא מין חטים אלא מין שעורים ואף מין חטים והכי פרישנא לה ברישא פ"ק: שאר המינים מצטרפין זה עם זה. כגון כוסמין ושבולת שועל ושיפון והלכה כר' יוחנן בן נורי: שני

מלאכת שלמה

כשתי נשים ושתי נשים שאין מקפידות עשו אותן כאשה אחת: שלא במינו פטור. בשון אבל בבגול כל חמשה מינים מצטרפין זה עם זה כדתנן לעיל רפ"ק: **ב** השעורים מצטרפות עם הכל. ברש כלאים הקשה רבינו שמשון ז"ל ח"ל וא"ת כיון דהכל מינים כלאים זה בזה היאך מצטרפים הא תנן בס"פ שני דתרומות כל שהוא כלאים בחברו לא יתרום משה על זה ותירץ דגבי חלה הטעם תלוי לפי שעיסותיהן דומות זו לזו ושוה תירץ דכשיש בכל אחת חיוב חלה בפני עצמו אין תורמין מתוך על שאינו מינו וכן מוכח בתוספתא דחלה עכ"ל ז"ל וכתירוץ הראשון תירץ ג"כ הר"ם שיריליי"ז ז"ל והא בתוס' פ' כל שעה דף נ"ה גמרא דבחטים ובשעורים ובכוסמין וכן תירץ ג"כ הר"ן ז"ל: ר' יוחנן בן נורי אומר שאר המינים מצטרפים וכו'. דלת"ק אין מצטרפין אלא הכל דקתני אבל אאר המינים לא ואתא ריב"נ למימר דשאר מינים נמי מצטרפין. ועיין בבית יוסף יורה דעה ריש סימן שכ"ד. וע"ש בספר שלבוש סעיף כ'. וז"ל הר"ם שיריליי"ז ז"ל בירושלמי מבני דת"ק ה"ק לחטים אב ותולדותיו דהייט כוסמין ושיפון והייט דמצטרפין עם כוסמין וכי קתני ואינו מצטרף עם חטים נופייהו ולא עם שעורים ולא עם תולדותיו דוקא בחטים חמירי דשעורים קילי דמצטרפי אב ותולדותיו עם תולדת חטים אבל פשיטא דאינו מצטרף עם חטים ואפי' הולדיו עם חטים נופייהו וכי קתני השעורים עם הכל ר"ל עם כל התולדות ומידי דהוי תולדה דידי' דהייטו שבלת שועל לא מצטרפא עם חטים עצמן וכ"ש חטים נופייהו ומולד ת"ק דשעורים ושבלת שועל מצטרפין עם כוסמין ושיפון דכוסמין ושיפון

אלו חטים גמורים הייני דתולדה עם תולדה הוי דהא דאמרינן דתולדת חטים כחטים דמו היינו לגבי חטים לקולא להצטרף עם החטים עצמן אבל לא לחומרא לומר דכי היכי דחטים לא מצטרפי עם שעורין ותולדתן וכן תולדתן דשעורים עם החטים אסור ה"נ תולדת חטים לא מצטרפי עם תולדת שעורים הא ליתא דתנן השעורים מצטרפין עם הכל ואי תימא דלא מצטרפי שעורים אלא עם שבלת שועל מאי עם הכל אלא ודאי כדאמרן ועלה פליג ר' יוחנן וא"ל דת"ק דולאי אבות זה עם זה שנו חכמים ולא תולדות וכי היכי דאתה מולה דשעורים מצטרפים עם תולדת חטים ה"נ חטים עם תולדת שעורים* [הגה"ה נלע"ד אר"ל עם שבלת שועל] וכל שכן עם תולדותיו דהייטו עם כוסמין ושיפון ואין צריך לומר שעורים גופייהו דמצטרפי' עם תולדת חטים. כללא דמילתא לת"ק חטים גופייהו אין מצטרפין לא עם שעורין ולא עם תולדותם אלא עם תולדתם דחטים דהייטו כוסמין ושיפון ולא שעורים ותולדתן עם חטים דוקא אבל עם תולדת חטים שרי וריב"נ פליג דכי היכי דשעורים עם תולדה דחטים שרי ה"נ חטים דהוא אב עם תולדה דאב ועם אב לחוד הוא דלא מצטרפי עכ"ל ז"ל אלא שהלשון אינו מיושב ונלע"ד שפשוטו כך מאי דקאמר בריש מילתי' בירושלמי מבני וכו' ה"ק בירושלמי מפורש דת"ק ס"ל דחטים אב ותולדותיו דהייטו כוסמין ושיפון מצטרפין והייטו דקתני דמצטרפי' עם הכוסמין פי' עם התולדות שלו אלא דחדא מיניהו מקם וכי קתני דאב אין מצטרף אלא עם תולדותיו דוקא בחטים דחמירי אבל שעורים קילי וכו' ושאר קל לחבין: שאר המינים. ה"ר יהוסף ז"ל הגי' שאר מינים בלא ה"א על פי מספרים שהיו בידו. ובירושל'

יכין

העיסות לו מצטרף בכל: ה) [ועי' ריש מכילתין סי' ד'] והוא הדין בחדר קיבר ואחד נאה לו בא' כרכם ובשני אין בו מסתמא מקפיד אלא יהערבו אם לא נלבו יחד [שם]. מיהו בים בכ"א כשיעור מפרים מעיסה על חברתה כשנשכו ואף דבכל עיסות מפרים מזע"ז וא"ל כשיכה

תפארת ישראל

רק שיהיה מוקף הכא שאני דמקפיד אתערובתן [ט"ז שם סק"א] אבל שאר ב' עיסות בחו"ל דוקא בבלום כ"א בפ"ע צריך שיפרים מהמוקף אבל עיסה שלשה וחלקה א"ל מוקף רק שיהא שיריה מעיסה ממפרים [סכ"ג ס"א]: ו) ר"ל כוסמין ושבולת שועל ושיפון ועי' פ"א: ז) וחזקה לענין חיוב מלטרפין

יכין

משנה

הפת לאחר שנאפה חיינן. כן דקדק הגיה יוסף סימן שכ"ו. ולפי זה מה שכתב הר"ב בסמוך שתם אשה אחת אין מקפדת אם טוגשות העיסות וכו' אינו מדוקדק דקפידא לא תלי בגניעת העיסות אשה שופן ליחלק אפי' טוגשות ואפי' לשין כאחד פעורין וא"ל לכתוב שאם אשה אחת אין שופה ליחלק בעיסה. ואין להקשות כיון דאפי' לשו כאחד פעורין אמאי אני מתני' טוגשות. די"ל מכוס סיפא דשלא בתינו פעור לא שייך לשון. כאחד דאם נילושו יחד כתב הר"ב ברפ"ק דבירושלמי מחייב אפי' שלא בתינו אין בתינו. דוקא לענין ליקוף לכשיעור מיקרי כוסמין אין חטים שאינו מקפיד בנשיכתן לפי שדומין זה לזה. אבל שתי עיסות אחת של חטים ואחת של כוסמין וכל אחת יש בה שיעור אין תורמין מזע"ז וכן מפורש בירושלמי ואמר נמי דכוסמין אינו אין חטים אלא לפי שדומה לו מצטרף עמו. ולקמן במ"ד נמי איתא הכי בירושלמי בהדיא: **החטים** אין מצטרפות עם הכל. למאי דתנן בפ"ב מ"ז העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה עשרה דגן חייבת ואמרי' בתוס' זבחים ד' ע"ח דאפי' רובא אורז דעעמא לא בעיל. וא"כ קשיא הכא היכי משכחת לה שאינו מינו לא מצטרף ואמאי ניחל בתר טעמא אם הם חטים ושעורים ויש בה עשרה על אחד מהן הרי הוא כאילו אין שם אלא אותו המין לגבי וכמ"ש הרא"ש שם כיון דעשה כעיקר דאוריתא הופך הטעם את האורז והוי חטין ממש וס"ל נמחא הכי ונהי דבירושלמי שם יהיב טוב טעם לחטים גורלין את האורז כבר כתב הרא"ש שם דהולכך לזה משום דכיון דרובא אורז אינו בא לידי חימוץ שאין חימוץ אלא בחטים מינים ולהכי אתר דחטים גורלין לבא לידי חימוץ והכא חטים ושעורים מבוייהו בני חימוץ ניהו. וממ"נ איכא בעיסה זו חד טעם של חטים או של שעורים והטעם הופך להיות הכל כמותו ואמאי פטורה. ולפי פי' הרמב"ן שם נמחא דאינו לא ס"ל דטעם הופך

הטעם לאחר שנאפה חיינן. כן דקדק הגיה יוסף סימן שכ"ו. ולפי זה מה שכתב הר"ב בסמוך שתם אשה אחת אין מקפדת אם טוגשות העיסות וכו' אינו מדוקדק דקפידא לא תלי בגניעת העיסות אשה שופן ליחלק אפי' טוגשות ואפי' לשין כאחד פעורין וא"ל לכתוב שאם אשה אחת אין שופה ליחלק בעיסה. ואין להקשות כיון דאפי' לשו כאחד פעורין אמאי אני מתני' טוגשות. די"ל מכוס סיפא דשלא בתינו פעור לא שייך לשון. כאחד דאם נילושו יחד כתב הר"ב ברפ"ק דבירושלמי מחייב אפי' שלא בתינו אין בתינו. **ב** איזהו מין במינו: דוקא לענין ליקוף לכשיעור מיקרי כוסמין אין חטים שאינו מקפיד בנשיכתן לפי שדומין זה לזה. אבל שתי עיסות אחת של חטים ואחת של כוסמין וכל אחת יש בה שיעור אין תורמין מזע"ז וכן מפורש בירושלמי ואמר נמי דכוסמין אינו אין חטים אלא לפי שדומה לו מצטרף עמו. ולקמן במ"ד נמי איתא הכי בירושלמי בהדיא: **החטים** אין מצטרפות עם הכל. למאי דתנן בפ"ב מ"ז העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה עשרה דגן חייבת ואמרי' בתוס' זבחים ד' ע"ח דאפי' רובא אורז דעעמא לא בעיל. וא"כ קשיא הכא היכי משכחת לה שאינו מינו לא מצטרף ואמאי ניחל בתר טעמא אם הם חטים ושעורים ויש בה עשרה על אחד מהן הרי הוא כאילו אין שם אלא אותו המין לגבי וכמ"ש הרא"ש שם כיון דעשה כעיקר דאוריתא הופך הטעם את האורז והוי חטין ממש וס"ל נמחא הכי ונהי דבירושלמי שם יהיב טוב טעם לחטים גורלין את האורז כבר כתב הרא"ש שם דהולכך לזה משום דכיון דרובא אורז אינו בא לידי חימוץ והכא חטים ושעורים מבוייהו בני חימוץ ניהו. ומ"מ איכא בעיסה זו חד טעם של חטים או של שעורים והטעם הופך להיות הכל כמותו ואמאי פטורה. ולפי פי' הרמב"ן שם נמחא דאינו לא ס"ל דטעם הופך להיות הכל כמותו ואמאי פטורה. ולפי פי' הרמב"ן שם נמחא דאינו לא ס"ל דטעם

אלא עם הכוסמין. ואע"ג דמין חטים הן לאו דוקא מין חטים אלא מין שעורים ואף מין חטים והכי פרישנא לה ברישא פ"ק: שאר המינים מצטרפין זה עם זה. כגון כוסמין ושבולת שועל ושיפון והלכה כר' יוחנן בן נורי: שני

אלא עם הכוסמין. ואע"ג דמין חטים הן לאו דוקא מין חטים אלא מין שעורים ואף מין חטים והכי פרישנא לה ברישא פ"ק: שאר המינים מצטרפין זה עם זה. כגון כוסמין ושבולת שועל ושיפון והלכה כר' יוחנן בן נורי: שני

ראשונה

הופך את האורז אלא דהגבילה הופך את האורז להיות כמו חטים וכבי בדיק להו לחכמים אלא דלריך הש"ם למימר מעמא לא בעיל דאילו קיש בעל דבר המתבטל בעצמו היאך נורר את אחרים עכ"ד. ונימא נפ"ז די"ל אין בוש מין גורר אפי' המשא המינים אין אחד גורר את חבנו להיות כמוהו אלא חטים את שאורז וכבי מעמא לשון הירושלמי אין לך גורר אלא חטה את האורז לבד ומעם כעיקר ס"ל אין הטעם הופך את העיקר להיות כמוהו ולכך לא מהני הכא למיחל בתר טעמא. והרא"ש סוף פ' מה דחה דברי הרמב"ן וכתב באין לוקך לזה אלא דהטעם הופך את העיקר. אבל ממתני' דהכא נראה עיקר כדברי הרמב"ן. ועמא הרא"ש ז"ל. ונראה דהיינו דעשה עיסה מן החטים ומן האורז שיהא בילושו ביחד ויהבו טעמא אחדדי. והכא לאו בילושו יחד דאי בילושו יחד טוגן מלטרפין כמש"ל. אלא הכא בנשכו מייני ובנעיסה ליכא כתיבת טעם כלל. אבל קשה ע"ז מן הירושלמי בתמני' דלקמן גבי אורז ותרומה. ואי לאו הך דירושל' דלקמן אפשר לישב עוד לעמא הרא"ש לפי סברת הר"ב מיהו אהבינ"ם דאי מיכא כזית בכדי אכילת פרס מיקרי טעמו וממנו מדאור' ומוקי נמי לתמני' דלטיל בחטים ואורז שיש שם חטים כזית בכדי אכילת פרס ואורי כתו חטים לגמרי אלא דאי לאו טעמא דגריבא לא מיחייב בחלה שאינו בא לידי חימוץ ומשום בנוכר הוי כולו בא לידי חימוץ ע"ש. לפ"ז אפשר לומר דתמני' דהכא שיש בכולו טעם חטים אלא שאין שם מן החטים כזית בכדי אכילת פרס. ולהכי אינו מצטרף דאי אחלת בתר טעמא הא ליכא כזית ואי אחלת בתר רובא הא הטעם הופך את הרוב להיות כמוהו. אבל הך דירושלמי לקמן לא מתייחב גם לפ"ז: **אלא** עם הכוסמין. והשתא לא שמטינן אלא לגרפן עם החטים דכולהו לא מצטרפי לבר מכוסמין. אבל לאיפכא דאיכא מהדדי כגון שבולת שועל עם השיפון והשיפון עם הכוסמין לא אחדר ת"ק בהו ולא מידי. והייטו דבירושל'

מכל אחד ואי' על תלוקן מן הכוסמין הכרישא דכל מין ומין מתחייב לכן צריך להפרים מכל אחד ואחד על תלוקן ובסיפא דתלוקי החטים והשעורים פטורים זולת הכוסמין לבד דמחייב לכן מפרים מהכוסמין ועל תלוקן לבד וכ"מ שמפרש ר"ש בומיהו יש לפרש כו' ותמה מאכי על לשון הש"ע סי' שכ"ד ס"ס שכ' ותורם מן הכוסמין על שלשתן וגם דברי הש"ז וה"ש ממוטין דכאן אין ספק שצריך להפרים מכל אחד ואחד תלוקן

ב איזה הוא. תוס' מנחות דף ע: מי' עם ס"ג פוס"ש שם פי' שכ"ל ס"ג: ריב"נ אומר. מי' עם פוס"ש עם:

תוספות חדשים

פ"ד משנה ב [תוי"ט ד"ה] רבי יוחנן בן טורי כו' וכ"כ הרמב"ם עכ"ל. וכן הביא הש"ע בסי' שכ"ד סעיף ב' בשמו אבל הביא עוד דעה אחרת שמפרש לריב"נ בדרך אחר ע"ש.
(ממהורש"ת זצ"ל):

תוס' אנשי שם

בירושלמי אמר רבי אלעזר שתי דעות עשו אותן כשתי נשים ר"ל דלא נימא דוקא נשים אמרינן דבהמן מקפידות דאשה עייפה לה קמ"ל דלאו דוקא נשים והא דנקט נשים כאן ובשמה מקומות במכילתין משום דמצות חלה הוקלה על הנשים לתקן עיסה מעכלה ולהפרים חלה אלכך אע"פ שהעיסה היא של בעלה היא מחייב אליה להפרים חלה לפי' שלא מודעת בעלה דהא מצוה לידה והשאני לומר דלכתחלה לא מצי אלא להפרים חלה הוחיל ומצות אשתו היא. (תו"ש): **ב** בר"ב ד"ה שאר כו' כגון כוסמין כו'. מבוה דלית לן מידי אתחילת דחייב בחלה רק ה' מינים מב"ה פי' כן אבל פשעת דמתני' דקתני שאר המינין משמע שבא לרבות אזה מין אחר שלא נזכר בדברי ת"ק ולע"ד דאה"ר דהא ריב"ן ס"ל דאורז מין דגן הוא וחייבין על המנו כרת ואדם יוצא בו י"ח בפסח כדאיתא בברכות דף ל"ז אלא מבוה דבהא לא קי"ל כותיה אפילו אלא תם הר"ב לפרש כן בדבריו. (ש"ל): במשנה **עם** הכל אלא כו'. ה"מ למיתני בקלה החטים אינם מצטרפות אלא עם הכוסמין אלא אידי דבעי למיתני סיפא השעורים מצטרפות עם הכל תני נמי רישא אין מצטרפות עם הכל. (כ"ד): במשנה **עם** הכוסמין. עי' ר"ש ברים כלאים (דוכא בס"ב סמן) ומשמע מדבריו דלתורון הני נקב חטים ונקב כוסמין בנשכו זה"ר יכול להפקיר אחד של חיטים וק"ל אחרי שהיה הר"ש (והמחיקו התוי"ט) לקמן במ"ד דלמד ר"י נקב חדש ונקב ישן בנשכו זה"ר דיכול מן המעמע מק"ו מחטים וכוסמין וא"כ מוכח דבהם כה"ג אינו מפרש מזה על זה אע"פ שלא נתחייבו רק מחמת צירופן ונאמת לא הבנתי קושי' מצירוף להפרשה מזה ע"ז הא י"ל דלקמ דמצטרפין מ"מ צריך להפרים מכל אחד ואי' על תלוקן וכמו בתרם ויש"ן וא"ש דהוספתא דקתני קב חטים וקב שעורים וקב כוסמין הרי אלו מצטרפין כשהוא תורם תורם מכל א' וא' שאין תורמין ממין על שאינו מינו הרי קב חטים ואחי קב שעורים ואחי קב כוסמין טעל מן הכוסמין הכרישא דכל מין ומין מתחייב לכן צריך להפרים מכל אחד ואחד על תלוקן ובסיפא דתלוקי החטים והשעורים פטורים זולת הכוסמין לבד דמחייב לכן מפרים מהכוסמין ועל תלוקן לבד וכ"מ שמפרש ר"ש בומיהו יש לפרש כו' ותמה מאכי על לשון הש"ע סי' שכ"ד ס"ס שכ' ותורם מן הכוסמין על שלשתן וגם דברי הש"ז וה"ש ממוטין דכאן אין ספק שצריך להפרים מכל אחד ואחד תלוקן

ג שני קבין. של ח' מחמשה המינים שחייבין בחלה: **וקב אורז** **או תרומה.** שאין חייבין בחלה בחמלע: **אין מצטרפין.** להתחייב בחלה: **ד יטול מן האמצע.** ממקום שנוסכין זה את זה נמלא מפרים משתיהן: **וחכמים אוסרים.** שהרואה סבור שמותר לתרום ונעשר מן החדש על הישן ומן הישן על החדש. **והלכה כחכמים:** מן הקב. שאין בו שיעור חלה: **ר"ע אומר חלה.** והוא שהשלים על העשה אחר כן כשיעור חלה דכיון שנשלם השיעור הויא חלה

ג שני קבים [ח]**. וקב אורז. או קב תרומה**[ט] **באמצע. אינן מצטרפין** [י]**. דבר שנטלה חלתו באמצע מצטרפין. שכבר נתחייב בחלה: ד קב חדש וקב ישן** [יא] **שנשבו זה בזה. רבי ישמעאל אומר יטול מן האמצע. וחכמים אוסרים** [יב]**. הנוטל חלה מן הקב** [יג]**. רבי עקיבא אומר חלה** [יד]**.**

חיב. ג **או** קב בירושלמי וקב. באמצע מצטרפין נר"ש באמצע מצרפין. ד שנשבו. נר"ש שנגנו. ישמעאל נר"ש שמעון.

וכו' תנן לה כמ"ה פ"ק דתרומות: ר"ע אומר חלה. פי' הר"ב והוא שהשלים וכו'. דאי לא תימא הכי תקשה דידיה אדידיה ממשנה ג פ"ב דאומר

מלאכת שלמה

בין שני קבין דחטין דאיתו ממין העשיה אבל תרומה דחטים עם החטים דהא מגרדת מלטרף להכי תני אורז דאפי' דגריר עם החטים כדאתן בפירקין לגעיל דאשם יש בו טעם דגן חייב בחלה אפ"ה לא מלטרף ומיהו שמעינן דתרומה דקתני כה"ג הוא דקתני לה: **ד הנוטל חלה מן הקב** ר' עקי' אומר חלה. והא דתנן לעיל בפ' שני ר' עקיבא אומר יטשנה בטומאה ואל יעשנה קבים כבר כתבנו לשם דהכא בדיעבד ומתני' דהתם לכתחלה. וגראה דרבינו שובדי' ז"ל תירץ כתירוץ האחר אשר שם בירושלמי. וכתב הרמב"ם ז"ל דנעשה ר' עקי'

ציונים

ג שני קבים. מיי' שם פ"ח ה"א ממג עשין קמא מעש"ע שם פ"ו: ד אוסרים. מיי' שם הי"ד טוש"ע שם פ"ש:

תוספות חדשים

משנה ד [הר"ב ד"ה] **וחכמים** אוסרים כו' והלכה כחכמים עכ"ל. וכ"פ בשולחן ערוך סימן הכ"ל סעיף מ' וסיים בס"ד דמכל מקום צריך להפרים על כל אחד מעיסה אחרת אבל הוספה-הלכה (שם): [תי"ט ד"ה] **רבי** עקיבא כו' תקשה דידיה אדידיה אכ"ל. בירושלמי לא אמרו כן לתרץ קושית דידיה אדידיה אלא דרך פירוש אמרו כן ולקושיא דידיה אדידיה פירש בירושל' תמן לשנבר ברם הכא לכתחלה ע"ש וגם בר"ש מביא כן ע"ש ודלא כתי"ע:

תוס' אנשי שם

מ' מכ"ד שבו ומאי שיאמרה דבי' חלות שכר הע"ז בס"ה לגייסי רק מ' מכ"ד בכל העיסה. וכ"ז לפי' לדעת הרא"ש. אמנם ק"ל בין לפיעת הרא"ש בין לפיעתי מהא דקי"ל לענין מע"ש הן לפני ר"ה והן לאחר ר"ה אין מלטרפין אלמא כיון דאין מעכבין מזה ע"ז דאין מלטרפין וכן בס"ג לר' אליעי. אבר ע"כ נלפענ"ד דמאי דמלטרפין לחלה הוא מדרבנן בעלמא מפני שהומין מיסקן זל"ז ונראין כמין א' ומשנה מ' וכ"ג מהירושל' לקמן בס"ד דלחכמים אין חדש וישן מלטרפים משום גזירה דלמא אתי לאחרוני מזה ע"ז (כמ"ש הר"ש שם) ומשמע דשטורין לגמרי וכ"ש מלשון הטור וש"ע שם ס"ח ולא כהכ"י והט"ז והש"ך שהביאו לשון הטור וכ"ש לדעת הר"מ והר"ש. (רש"ש) ועמש"ל בס"ד:

ג תי"ט ד"ה **וקב** אורז כו' שאינו מינו אינו מלטרף כו' פי"ל וכן בכל הדבר ל"ל מלטרף במקום מלטרף. (ב"ד): במשנה **שנטלה** חלתו כו'. ובירושל' קב הקדש מלטרף קב חלה אינו מלטרף מה בין הקדש לחלה הקדש יאתי לפדות ולחיבו הלה אין יאתי לפדות ולחייבה. ומיהו הרא"ש כה' חלה אבל דבר שנעלה הלחו יאתי לחתחייב אם נתן בה שאור מעיבה אבל הרומה חלקה שאל"ל פרנסה ממקו"ל ע"ש אלא דבחלה נמי אם נתן שאור מעיבה אבל הרומה חלקה לאחר קב זה דחלה צריך שיוצא חלה על כל העיסה אפי' על שיעור קב החלה דטבל אוסר בכ"ש במינו ונעשית כולה עבולה לחלה ואפי' הסכן אינו יכול לאכול ממנה עד שיפרים חלה על הכל י"ל דבאני אתם דאין

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

מלטרפים אבל אין תרומין מזע"ז [כפ"ב דתרומ' מ"ו]: ח) **אל מין מ' חייב בחלה:** ט) שאינו חייבין בחלה וקמשמע לן תרומה אף שהוא מין החיוב מה שאין כן אורז ותנא אורז אף שעל ידי טעם דגן אפשר שיתחייב מה שאין כן תרומה דמוע פטור מחלה להכי צריך

משנה

דבירושלמי אמר מהו שיילתה. כלומר שאר המינים מאי אמר ת"ק בהו. רב הונא אמר אם אתה אומר שיפון מין כוסמין מצטרף עם החטים שבולת שועל מין שעורים אין מצטרף עם החטים ע"כ. נראה שאומר דת"ק מספקא לי' שמא שיפון מין כוסמין ומצטרף שיפון עם הכוסמין ומצטרף נמי עם החטים. אבל שיפון עם שבולת שועל לא מצטרף דשבולת שועל אפשר מין שעורים. או דלמא אין שיפון מין כוסמין ושבולת שועל אינו מין שעורים ומצטרפי כולהו אהדדי כלא"ל יותן בן טוי. וכיון דלריב"ג פשיטא לי' ולת"ק מספקא לי' מסתבר דהלכה כריב"ג. ועוד מדתניא במנחות ס"פ ר' שמעון אומר חטים ושבולת שועל ושיפון מין שעורים משמע דשיפון אינו מין כוסמין. ולכך פסק הרמב"ם כריב"ג. והר"מ פירש דהירושלמי פריך לריב"ג כיון שנשתמן מין אחד יצאו כולם עם החטים כמו הכוסמין ומשני דשבולת שועל מין שעורים וא"א להצטרף עם החטים אע"פ שהכוסמין הם מצטרפין עם החטים ע"ש. ולא יתכן לשון מהו שיילתה אינו משמע כן ועוד דעדיין לא נחית הירושלמי לפרושי מילתא דריב"ג דבתר הכי נקיט לה למילתי' ועסיק בה: **ג וקב** אורז **או** קב **תרומה.** אבל קב שעורים מצרף שני קבין חטים. הר"ש. והא דאמר בירושלמי אינו אינו מין אינו ולא תני תרומה ה"א תרומה שהוא מינו מצרף. נלע דוקא מינו אבל אין מין חיוב קאמר הייט של אמתא מינו קב תרומה. בירושלמי אינו אינו תרומה ולא תני אורז ה"א תרומה ע"י שהיא נגרדת אינו מצרף. כלומר אורז נגרר כדאתן בפ' לגעיל אם יש בו טעם דגן חייב בחלה. מכאן קשה לשטת הרא"ש שפי' דעיקר חיובא דאורז משום שיש בו טעם דגן והטעם הופך את האורז לחיות כמו חטים דטעם כעיקר וקבנא דגורר לא לריך אלא שנורכו לבא לידי חימוץ. והשתא מאי קאמר תרומה אינה נגרדת ואמאי אינה יש בה טעם חטים פשיטא דחייבת דטעם עבל שבתוך התרומה הופך את התרומה להיות כעבל ונראה ממילא איכא דהא שעורים אין הגיע לידי חימוץ הוי. והכא ליכא למימר דבגזיכה לחוד ליכא ג"ע דא"כ אורז נמי בלא טעם לא מהני גזירה אלא ע"כ דחומרא מיהא איכא כיון דע"י ליפה ונחינת טעם גורר א"כ דשותה בתרומה נמי הא גריר. ונם לפי החילוק שכתב הרא"ש שם דבני חטים ואורז דוקא דאיכא חיים חטים בבלי אכילת פרס והוי טעם וחמץ חטים. ולא לריך טעם גזירה אלא להבא האורז לידי חימוץ. גם לפ"ז

ראשונה

אינו מיושב דבתוספו' מינן שהאורז נגרר תרומה ג"כ נגרדת וכ"ש הוא שהרי מצטרפה נמי בא לידי חימוץ. ונעשה הרמב"ן מיתא דפיקר סברא היא נבי אורז דבגזירה הוסכתו להיות כמו חטים ולא משום טעם כעיקר ובדוק לה לחכמים דאין לך דבר אחר נורר אלא חטים את האורז ובדפו' כ"ז בתתני' דלעיל: **ד ונשבו** זה בזה. לכאורה משמע דוקא בנשבו פליגי אבל בילוגו יחד מודו חכמים דהא מעמא דחכמים אלא יאתרו מעברין מן החדש על הישן ואתן קיי"ל דאם בילוגו יחד מצטרפין כולם אפי' בשאינו מינו ולא הגו שיאתרו מותר לאפרים ממין כל שאינו מינו. וה"ג לא חייבי' בחדש וישן. וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם בהגהות פ"ז דין ל'. אבל בירושלמי איתא בטיפך דפריך כיון דכוסמין ותבין שני מינין הן ס"ו שדומה לו מצטרף חדש וישן לא כ"ש ואתאי אמרי חכמים ומשני כוסמין ומעיס שני מינים הם ואין חדש מועיל לומר תוכתין ממין על אינו מינו ובחדש וישן מועיל ע"כ. ונראה דמעמא אע"ג דתכוויהו אחיני דתאוריתא בשאינו מינו לא טעו דשכיח כל שעה ורואין שנזכרין בה וחדש לא שכיח כל יום לא חזו דמיזדהרי ופטו. ולפ"ז יש"ל דאפי' בילוגו יחד אסור הכא לחכמים. והא דנקט בשנו לבנותא דבטעמא לא מיכר ע"ש אסור וכ"ש בילוגו דלא מיכר מעיקרא. וכ"ל דאם אין בשאינו מינו ומצטרפין ע"י ליקוף בל מודו חכמים שנטל חצה ונטל מזה דהכא ודאי הא אז אין דאים חדש מזע"ז. והייטו דנקט חצה הכא בשנו ובכ"פ חני נגנו: **ד"ע אומר חלה.** פי' הר"ב והוא שהשלים כו'. וכתב תוי"ט דאלא"ה תיקשי דידיה אדידי' דאמר בפ"ב אל יעשנה קבין ס"ב וכתב זה משמע דירושלמי. ובאמת לא נמלא זה בירושלמי ומהך דפ"ב לא קשה כלל דהכא דוקא דיעבד הוי חלה לר"ע והתם לכתחלה אל יעשנה קבין וכ"כ הר"ש בהדיא דמהך דפ"ב מוכח דלכתחלה מודה ר"ע. אבל מ"ש הר"ב והוא שהשלים מוכח כן בירושלמי דמסיק מעמא דר"ע דדמי לאומר ה"א תרומה על פירות מתוברין לכשיגלגו ונתלגו דבריו קיימין ע"כ. משמע דה"ל בעינן שנשלם השיעור אמ"כ כמו התם דבעינן שנתלגו. וא"ת יש לדקדק במאי עסקינן הכא אי דאמר בהדיא בשטת הפרשה לכשהשלים העיסה שפיר מ"ל עקיבא ומ"ש דחכמים ואי דלא אמר מ"ש דר"ע. ונראה בדלא אמר ומ"ל לר"ע דאמ"ב דגבי תרומה אי לא אמר לכשיתלגו לא מהני. דהתם אמ"ג דמלגן אבר הכי ליכא גילוי דעתא דמשום דליטוי תרומה נמפרש עביד אלא דכל פירות עומדין ליתלגו ולא

מנחות

לו תכרון כיס שמה שמפרים כנגד הקב של חלה ונותן לכהן לאו שלו היא דגלא"ה של כהן הוא וכיון שא"א להביאו לידי חיוב בכל חלה דעלמא שמפסיד על ידי הפרשה לא תשוב להצטרף משא"כ בדבר שעלה חלתו דמפסיד ע"י שמפרים על הכל בכל חלה דעלמא. (מהריט"ש) **ד** בר"ב ד"ה **וחכמים** אוסרים כו' והכ' כתבנים. עי' תו"ת וכ"כ הר"ש שיפרים מעיסה אחרת מן החדש על החדש ומן הישן על הישן. ונראה דס"ל דיכול לפטור לאחר מן החלה אפי' בלא ירוף כשיפרים עליהם ממק"א ולא ירוף ממק"א בלא ירוף והשלמת שיעור לכלו"א כ"א מעשה לירוף וישון החדש כיון יאתרו דכשם דמצטרפין לחיוב תורמין מזה על זה ומאי אכני מה שמפרישין עליהן ממק"א ולא מכם עלמן להוליא עשית זה מדעת המעשים. וי"ל דכיון דרוחק העולם דאסרו

חכמים

דאומר אל יעשנה קבים. ירושלמי שם: ן להיות מפרישׁ עליה והולך חלת דמאי וכו'. פי' הר"ב הרולה לנום כמה עיסות של דמאי טמא יכול לקבוע חלתן וכו'. משמע דברולה לתקן עיסות הדמאי מן החלות לחיי מחני'. וכן כתב הרמב"ם בהדיה בסוף פ"ז מהלכות

אינה חלה. מיי' שם פ"ט הל"ז ופרש"ש שם פי' שכ"ש פ"ה: ה מחייבין. מיי' שם פ"ז ה"ז פרש"ש שם: ן נוטל אדם. מיי' שם ה"ג:

תוספות חדשים

[בר"ב ד"ה] אינה חלה ס' והלכה כחכמים עכ"ל. וכ"ש בש"ע סי' שכ"ז סעיף ה' (שם): ס"ה [במשנה] של זה בפני עצמו כו'. וכ"ל ה"ה אם אחת לא נעלה ג"כ פוטר ר"ע כדלעיל מ"ד אלא דיקא דנעלה מביאים לרגלא לרבנן דאע"ה ממיינין ולפילום הר"ב אזר כך כפשוט י"ל דגם לר"ע אינמרינן כין שנעלה מביאים: [במשנה] נמצא חומרו קולו. לפי פירוש הרע"ב נמ"ל

חידושי מהרי"ח

פ"ד מ"ח [במשנה] שני קבין שנטלה חלתו כו'. לבאורה

תוס' אנשי שם

חכמים להפרים חלה מינה ונה מסתמא אומרים דס"ע דאם יפרים ויטול מן האמצע א"א לעמלם כ"כ ביטול מציאם בשה ומה בטעל מא' יותר תשוב מפרים מחדש על סיכן אי אינכא ואם יטול מן סלדין מכל קב וקב בפ"ע לפי חשבון דבשיר יכול לעמלם שלא ליטול מזה יותר על זה מ"מ אכרו שמא יטולו לעטות דכיון דנעקרפו לחתחייב בחלה יטמו לומר דיכול להפרים מזפ"ז ואין הדין כן מש"ה אכרו לפרים ממנו וכלריכולו להפרים ממק"מ עליהם וכיון דרוחיס כן שכל כך הוק עבו הז"ל בעין הראשה מחדש על סיכן אפי' שמעקרפין לחיוב חלה לא יטולו לעטות דתרומין מהחדש על סיכן כיון דבדבר עצמו אחמרו שמעקרפין עבו גדר וחזוק שלא יפרים מן החדש על סיכן אי אינכא. אבל הר"מ והרמב"ן דכתבו לשון לרוף נראה דלא ס"ל הכי דע"י לרוף לכאו"א כיו"ב עדיף עפי לבטל הטעות כיון דאם עושין תקנה באופן שיהא הטעם דלא נעקרפו ב' הקבין לחיוב כ"א ע"י לרוף לכאו"א כפשוט כיו"ב. אבל הא ודאי ליכא למימר אפי' למאי דס"ל דהכמים יבולים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה דמפני הגזירה אתרו חז"ל דיעבוד דהדם ויבן אינם מעקרפין להתחייב בחלה כלל דלכתא דמחני' נא מוכח הכי דה"ב הוא הכי הו"ל למחני קב חדש וקב יש שנמנו אח"ז מעקרפין ויטול מן האמצע דבני ר"י וחכ"א אין מעקרפין דבה"ג מסתם דבעיקר הלרוף פליגי אבל

תפארת ישראל

פ"ד (א) הרמב"ם [פ"ז מבכורים] פי' דה"ק ששה אדם עיסה בטהרה ולא יפרים חלתה רק יסמוך עליה שתהי' כולה חלה על עיסות אחרות דמאי דהייטו של ע"ה שיש בהן אם הורם חלתן או לא ואע"ג דע"כ העיסות ע"ה טמאות אפ"ה מדמסיפק בהן אם חייבות בחלה מותר להפרים מטהור על הטמא. ותמוה הרי הע"ה לא נחשד על החלה כמו שלא נחשד על ת"ג. ואח"ל כרבינו קרבן אהרן דרק באכילתה אינו חשוד אחלה אבל חשוד למכור הטבול לחלה. ק' דמלבד דלא אשכחן כן [וע' דמאי רפ"ה] ק' ממי בלא

יכין

כשיעור חלה: טו) לטעמיה במ"ד: טו) חומרו של כל מ"ד במ"ד הוא קולו במ"ה וקיי"ל כחכמים [שכ"ז ס"ה]: יז) זאת היא משנה חמורה ורבו בה פירושים (א). ולפענ"ד לא נאמר לנו לומר אחר שחזרנו על כל הלדדי' אלא דמיירי שקנה עיסה מטותי דגם הנקנה ממנו נקרא דמאי והרי יש בעיסה זו ספק אמת הטותי לעצמו עשאי וכבר הפרים חלתו אומה למכרה לישראל עשאה ומדלא חיים אלפני עור לא הוה מכשולא הפרים חלתו ולפיכך החבר שלקח העיסה חייב להפרים חלתו מספק. אבל מדעיסה זו

בועז

עקי' מעם לדעת שמאי דתנן רפ"ק דעדויות שמאי אומר מקב לחלה: ה נמצא חומרו קולו. לר' עקיבא וממילא דלרבנן דבברי לעיל הנוטל חלה מן הקב אינה חלה ואין לה קדושה הוי קולו חומרו דמש"ה אחמירו הכא בסיפא דהבחא נתחייבה וקיימא לן כרבנן: ן נוטל אדם כדי חלה וכו'. כתב הר"ם ז"ל לשון

מלאכת שלמה

למפרע: אינה חלה. כיון שבשעה שהפרישה היתה העיסה פטורה. והלכה כחכמים: ה ר"ע פוטר. ואחזלא לטעמיה דהדרא והויא חלה למפרע: נמצא חומרו קולו. חומרו של ר"ע דאמר לעיל בנוטל חלה מקב דהויא חלה וקדשה גורם לו להקל ולפטור בשני קבים שנטלה חלתו של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו: ן נוטל אדם כדי חלה וכו'. הרולה לנום כמה עסות של דמאי טמא יכול לקבוע חלתן מעשה טהורה שלא הורמה חלתה ושתהיה זאת העשה הטהורה קבועה לחלה על כל עסות שיום מן הדמאי הטמא:

וחכמים אומרים אינה חלה: ה שני קבין שנטלה חלתו של זה בפני עצמו. ושל זה בפני עצמו. חזר ועשאו עיסה אחת. רבי עקיבא פוטר מו). וחכמים מחייבין. נמצא חומרו קולו מו): ן נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה בטהרה להיות מפריש עליה והולך. חלת דמאי יז).

ה"ג. ה חלתו גר"מ חלתן וכ"ה בימות'. ועשאו גר"ם ועשאן וכ"ה בימות' וגר"מ וכ"ל.

עד

עד

מפרש כך למחני' ברש לאיהו לסיעתיה אזיל דמקשה וז"ל ותימה מה היא חלת דמאי. אי בלוקח עיסה לו לחם מעם הארץ דמפרים חלה מסוס דשמא לא הפרישה עם הארץ. היכן מלינו דנחשדו עמי הארץ על החלה והלא לא נחשדו לתרומה גדולה ומאי שנא חלה דהא דנחשדו על המעשר מסוס דהוו סברי דלא הוי בביתה מסוס תרומת מעשר דאית בה כל זמן שלא קרא עליו שם מעשר. ויש לפרש דחלת דמאי הייטו חלה שהרומה מתבואה של דמאי שלקח תבואה מעם הארץ וטחנה ואפאה והפרים ממנה חלה ואותה חלה אסורה באכילה אף לכהן

יכין

אבל הכא אי חיינן שבשלים על העיסה ודאי איכא דעתא דמשום חלה עניד לה ומעיקרא אדעתא דסכי אפרים והויא חלה למפרע וחכמים ס"ל אינגי למפרע לא אמרי'. והרמב"ם בפירושו כתב עעם אחר לר"ע שעשה לדעת שמאי מעם דאמר בעדיות שמאי אומר מקב לחלה. וכוונתו דבדיעבד סתם על דברי שמאי והייטו שכתב מעם. ומ"מ לא משמע הכי דהא אפי' להקל אמרה ר"ע כדלקמן ולא יתעלם לחה המעם עעם הירושלמי: וחב"א אינה חלה. ומלאה לבמרי אינה חלה וגזל ביד כהן כדלעיל פ"ב מ"ה ולר' יהושע דמחמיר אתם שאסורה לזרים ס"ה הכא ומה דלא אני לה הכא דסמיך אחתם. ואפשר דהכא מודו חכמים נמי דחלה זו אסורה לזרים ועני קמת הכל יודעין שאין מפרישין קמה ואין שם חלה עליה. אבל הכא אין הכל יודעין שהפרשה משמת מבשיעור. ובסמוך נכתוב עוד מזה: ה שני קבין שנטלה חלתו. נראה דסך מחני' לרבותא דר"ע אני לה דסד"א דהכא מודה ר"ע דאינה חלה למפרע דהא עיקר עעמי' לעיל מדעתא הבלים גלי דעתי' דמשום חלה עניד ומעיקרא הוי דעתו לבשבשלים. והכא אי הוי דעתי' מעיקרא לחה נגל עתי חלות מע ומזו כיון שדעתו להבלים יוכל לפוענן בחלה אחת וקמ"ל דאפי' בהך פליג דהוי גילוי מילתא אלא דעתי וסבר דלריך להפרים משמיהן: נמצא חומרו קולו. ויש לדקדק מאי קמ"ל בהא. ובירוש' אית דתני חומרו קולו אתאן לר"ע ואית דתני קולו חומרו כחכמים ע"כ ואינו מוכן דפשיטא דהכי הוא ובמאי קמפלגי. ואפשר דפליגי בהא דהיינא לעיל דלחכמים לאתרי לעיל אינה חלה אי בברי לגמרי אינה חלה ומותרת לזרים כהיא דחלת קמת בפ"ב דמשמע דחכמים פליגי אדר' יהושע התם אי דלמא הכא מודו חכמים משום מלאית עין דהכא אין אדם מוסיף הוספה ומשמע אתרי דבתה מבשיעור ונמלא זר אוכל חלה ומלכן אית דתני הכא חומרו קולו ר"ע דוקא אבל לחכמים ליכא לאימר קולו חומרו דליכא קולא כלל לחכמים דמודו דאסורה לזרים. ואית תני קולו חומרו דבברי דס"ל לחכמים מותרת לזרים דלית לנו

משנה ראשונה

נחלק בין חלת קמת ובין פחות מכשיעור: ן נוטל אדם כדי חלה. נפי פי' הר"ב קשה טובא לשון המשנה שהאריך הכא בקלרה ה"ע לאיתני חלת דמאי ליעלת מן המעור על הטמא ושלא מן המוקף ופד שחסרה ולמה לי' לאיתני נוטל כדי חלה. ולא עוד אלא דנוטל כדי חלה איט מוכן כלל דאדרבה איסה זו שאיניה איט נוטל תמנה כלום ומניחה בעצלה וכשבא להפרים אח"כ חלות מעיסות הדמאי אומר הרי חלתן של אלו בעיסה שהאחתי עד שתעשה העיסה שהיא כולה חלה וכ"כ הרמב"ם בהדיה ספ"ז בחבורו. אבל לשון המשנה קשה. ומדברי הר"ם והרא"ש נראה שמפני זה נלחקו לפרש דאתני' תרי מילי קאמרה ויש"א אחר מי שאינו יכול להפרים חלה בחבור לעשה תפני לד עיסתה מפרים החלה לעשותה בעסה ואח"כ אפי' מחכרה לעיסה לית לן בה והייטו בפרישה שהיא עכולת יום כאותה שעיטו פ"ד דע"ו מ"ג. והדר אחר להיות מפרים עליה ואולך כו' מלאת אחרינא היא שאם נא להיות מפרים ממנה ואולך על עיסות דמאי עמא מפרים וכו' כפי' הר"ב. ופי' זה דחיק טובא בלשון אחני' וגם איט ענין זה לזה. וישא כבר אני לה בחמ' מ"ו בהדיה. ולולי דברי רבותינו יש לפרש בפשיטות דעיקר אחני' ודאי אחיה לאחשוני' דין חלת דמאי שאינה להיות מפרים עליה ואולך כפי' הר"ב. והא דלריך לאיתני בריש נוטל כדי חלה לעשותה בעסה מחקת חכמים היא כשמנית העיסה כולה בעצלה להיות מפרים ואולך עליה יש לחוש שמא חעמא העיסה ואפשר שהלה שיעבדך להפרים בעומאה לכך אמרנו מי שרולה להניח העיסה ימים רבים יפרים ממנה כדי חלה מיד שאם תעמא העיסה יקרא שם לחלה בעסה וכדאמרן נמי הכ"ג בפ"ג כיון שטיא טחנה את המים מנבחת חלה. וכתב שם הר"ב חקנת חכמים היא שאסור להפרים בעסה שמא העמא העיסה והכא שמנית הסיסה ימים רבים פטיעא דמיונא הוא להפרים כדי חלה מיד וגם בפ"ה דמעשרות מ"ד כתבנו לענין תרומה נמי משום נמי אחני' אין הנוגן נעקר אא"כ נתחס: חלת דמאי. הר"ם מפרש שקנה אחבר מע"ה

פני בלא"ה. אבל הכא אי חיינן שבשלים על העיסה ודאי איכא דעתא דמשום חלה עניד לה ומעיקרא אדעתא דסכי אפרים והויא חלה למפרע וחכמים ס"ל אינגי למפרע לא אמרי'. והרמב"ם בפירושו כתב עעם אחר לר"ע שעשה לדעת שמאי מעם דאמר בעדיות שמאי אומר מקב לחלה. וכוונתו דבדיעבד סתם על דברי שמאי והייטו שכתב מעם. ומ"מ לא משמע הכי דהא אפי' להקל אמרה ר"ע כדלקמן ולא יתעלם לחה המעם עעם הירושלמי: וחב"א אינה חלה. ומלאה לבמרי אינה חלה וגזל ביד כהן כדלעיל פ"ב מ"ה ולר' יהושע דמחמיר אתם שאסורה לזרים ס"ה הכא ומה דלא אני לה הכא דסמיך אחתם. ואפשר דהכא מודו חכמים נמי דחלה זו אסורה לזרים ועני קמת הכל יודעין שאין מפרישין קמה ואין שם חלה עליה. אבל הכא אין הכל יודעין שהפרשה משמת מבשיעור. ובסמוך נכתוב עוד מזה: ה שני קבין שנטלה חלתו. נראה דסך מחני' לרבותא דר"ע אני לה דסד"א דהכא מודה ר"ע דאינה חלה למפרע דהא עיקר עעמי' לעיל מדעתא הבלים גלי דעתי' דמשום חלה עניד ומעיקרא הוי דעתו לבשבשלים. והכא אי הוי דעתי' מעיקרא לחה נגל עתי חלות מע ומזו כיון שדעתו להבלים יוכל לפוענן בחלה אחת וקמ"ל דאפי' בהך פליג דהוי גילוי מילתא אלא דעתי וסבר דלריך להפרים משמיהן: נמצא חומרו קולו. ויש לדקדק מאי קמ"ל בהא. ובירוש' אית דתני חומרו קולו אתאן לר"ע ואית דתני קולו חומרו כחכמים ע"כ ואינו מוכן דפשיטא דהכי הוא ובמאי קמפלגי. ואפשר דפליגי בהא דהיינא לעיל דלחכמים לאתרי לעיל אינה חלה אי בברי לגמרי אינה חלה ומותרת לזרים כהיא דחלת קמת בפ"ב דמשמע דחכמים פליגי אדר' יהושע התם אי דלמא הכא מודו חכמים משום מלאית עין דהכא אין אדם מוסיף הוספה ומשמע אתרי דבתה מבשיעור ונמלא זר אוכל חלה ומלכן אית דתני הכא חומרו קולו ר"ע דוקא אבל לחכמים ליכא לאימר קולו חומרו דליכא קולא כלל לחכמים דמודו דאסורה לזרים. ואית תני קולו חומרו דבברי דס"ל לחכמים מותרת לזרים דלית לנו

מע"ה

אינה חלה. מיי' שם פ"ט הל"ז ופרש"ש שם פי' שכ"ש פ"ה: ה מחייבין. מיי' שם פ"ז ה"ז פרש"ש שם: ן נוטל אדם. מיי' שם ה"ג:

תוספות חדשים

[בר"ב ד"ה] אינה חלה ס' והלכה כחכמים עכ"ל. וכ"ש בש"ע סי' שכ"ז סעיף ה' (שם): ס"ה [במשנה] של זה בפני עצמו כו'. וכ"ל ה"ה אם אחת לא נעלה ג"כ פוטר ר"ע כדלעיל מ"ד אלא דיקא דנעלה מביאים לרגלא לרבנן דאע"ה ממיינין ולפילום הר"ב אזר כך כפשוט י"ל דגם לר"ע אינמרינן כין שנעלה מביאים: [במשנה] נמצא חומרו קולו. לפי פירוש הרע"ב נמ"ל

חידושי מהרי"ח

פ"ד מ"ח [במשנה] שני קבין שנטלה חלתו כו'. לבאורה

תוס' אנשי שם

חכמים להפרים חלה מינה ונה מסתמא אומרים דס"ע דאם יפרים ויטול מן האמצע א"א לעמלם כ"כ ביטול מציאם בשה ומה בטעל מא' יותר תשוב מפרים מחדש על סיכן אי אינכא ואם יטול מן סלדין מכל קב וקב בפ"ע לפי חשבון דבשיר יכול לעמלם שלא ליטול מזה יותר על זה מ"מ אכרו שמא יטולו לעטות דכיון דנעקרפו לחתחייב בחלה יטמו לומר דיכול להפרים מזפ"ז ואין הדין כן מש"ה אכרו לפרים ממנו והלריכולו להפרים ממק"מ עליהם וכיון דרוחיס כן שכל כך הוק עבו הז"ל בעין הראשה מחדש על סיכן אפי' שמעקרפין לחיוב חלה לא יטולו לעטות דתרומין מהחדש על סיכן כיון דבדבר עצמו אחמרו שמעקרפין עבו גדר וחזוק שלא יפרים מן החדש על סיכן אי אינכא. אבל הר"מ והרמב"ן דכתבו לשון לרוף נראה דלא ס"ל הכי דע"י לרוף לכאו"א כיו"ב עדיף עפי לבטל הטעות כיון דאם עושין תקנה באופן שיהא הטעם דלא נעקרפו ב' הקבין לחיוב כ"א ע"י לרוף לכאו"א כפשוט כיו"ב. אבל הא ודאי ליכא למימר אפי' למאי דס"ל דהכמים יבולים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה דמפני הגזירה אתרו חז"ל דיעבוד דהדם ויבן אינם מעקרפין להתחייב בחלה כלל דלכתא דמחני' נא מוכח הכי דה"ב הוא הכי הו"ל למחני קב חדש וקב יש שנמנו אח"ז מעקרפין ויטול מן האמצע דבני ר"י וחכ"א אין מעקרפין דבה"ג מסתם דבעיקר הלרוף פליגי אבל

האמת דקתני וחכמים אומרים מוכח בהדיה דודאי דחכמים מודים לר"י בעיקר הלרוף דמעקרפין להתחייב מה"ת אלא דאומרים מפני הגזירה להפרים חלה בלא לרוף עם כ"א כיו"ב. (מהריט"א): ה במשנה שני קבין כו'. ומיירי שבשלים עליהם מה שנתחבו ע"י חלות שנטלו מכ"א אי ר"ל דאחיר ראיה שנטלה חלתו ראחלו ב' קבין וסר"מ בחבורו מזה וכ' שפי' עיקרא מכשיעור כו' ונגעו זב"ז והרי כשביחן כשיעור כו' וכעין זה בפ"ב דעלה מ"ב. (לה"מ): במשנה ר"ע פוטר. משמע דשאר אין החלה הראשונה בעין בשעת העלמה

עד שתסרח. עסה זו ולא תהיה ראויה למאכל אדם שבדמאי הקלו לתרום מן הטהור על הטמא ובלא מן המוקף והקלו גמי לתרום מן הרע על היפה. וחלת דמאי הייט הלוקח תבואה מעם הארץ ומאכילה לעניים ולאכסניא. כדתנן מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי. וחלה שמפרישי' ממנה היא

עד שתסרח. שחלת דמאי ניטלת מן הטהור על הטמא. ושלא מן המוקף: ישראל

מאכילין את העניים דמאי. והכהן שאכל את החלה זקוק לעשר אם הוא עשיר עכ"ל. ובדומה יש לפרש תחלת דברי הר"ב גם על דרך פירוש הר"ם

מלאכת שלמה

לשון הר"ם ז"ל לעשותה נמסרה כגון שנלעסה בעריסה שהיא עבולת יום ומעל כדי חלה ולאחר שהפרים כדי חלה לפי' חוזר ונוגע בעיסה וקורא שם לימו חבור בעבול יום ולפי' שכבו וממלאת העיסה עהורה והחלה עהורה לאין לעבול יום מגע אצל הטלין. עד שתסרח מפ' בירושל' עד שתסרח מאוכל אדם ודייקינן עלה הלא אמרה שתורמין מן הרע על היפה לעומר בחלת דמאי. שחלת דמאי נטלת וכו' כלומר כמו שהקלו בה הך קולות כך הקלו בה לתרום מן הרע על היפה ופי' חלת דמאי הייט חלה שהורמה מתבואה של דמאי כו' עכ"ל הרב אגלת שקלרתיו ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל וחלת דמאי הייט הלוקח תבואה מעם הארץ וכו'. כתב על זה הר"ם ז"ל כל זה אין לו הבנה כלל ועיין בפי' הר"ם ז"ל שכתבתי ע"כ. וזה פי' ה"ר יהוסף ז"ל נוטל אדם כדי חלה וכו' פי' מי שקונה פת מן המחתוס שחשוד על החלה ורוצה להפרים עליו חלה מעיסה עהורה כיצד יעשה שהרי זה הפת אינו ודאי מבלי אגלת דמאי והעיסה היא ודאי חייבת ואסור להפרים מן הודאי על הדמאי ועל כן קאמר התנא שמותר לאדם לעשות עיסה ולינול ממנה השיעור של החלה שהיא חייבת ולהניחו בפני עצמו כדי שיוכל להפרים מאותה העיסה חלת דמאי ואחר שעשה את כל העיסה חלה יקרא שם לאותה חלה שנטל כבר כדי להוציא מן העיסה עצמה חלה שהיא ודאי מבלי וס"ק מתני' נוטל אדם כשיעור חלה מעיסה החייבת שרוצה לעשות בעהורה מאותה העיסה ימול תחלה כדי חלה כדי שיהא רשאי להיות מפרים מן העיסה על סמך אותה החלה חלת דמאי עד שתסרח העיסה כי חלת דמאי נטלת מן הטהור וכו' כן נ"ל לפי לשון המשנה ול"ע ע"כ עוד כתב ח"ל להיות מפרים עני' פי' ממנה וכך הוא לשון המשנה בכל מקום כגון במסכת נידה פ"ג המניח פירות להיות מפרים עליהן פי' מהן המניח מעות להיות מפרים עליהן מעשר שני ע"כ. עוד כתב על מה שפירש ר"ע ז"ל וחלת דמאי הייט הלוקח תבואה מעם הארץ וכו' כתב פי' זה ברלה בעיני רחוק מאוד וכי משום שיש על התבואה הזו עוד ספק איסור אחר יהיו מקילים בה יותר מבשאר עיסות שאין בהן חשש איסור תרומה ומעשרות על כן נראה בעיני דחלת דמאי הייט המוטל עיסה מן המתחוס שאינו חמון להפרים חלה ומעשרו' כמו שאמרו במסכת דמאי הלוקח מן המתחוס כיצד הוא מעשר נוטל כדי תרומת מעשר וחלה וכו' והייט הלת דמאי כלומר חלת עיסה לו פת שיש בו ספק אם נטולה ממנה חלה לו לאו ועל כן כיון שספק הוא הקלו בה ומיירי שנוטל כדי חלה מחלת דמאי עצמה ולא מעיסה שהיא ודאי חייבת וס' יאיר עינינו בדבר עכ"ל ז"ל. וכתב הר"ם שיריני"ו ז"ל מוכח בירושלמי בפירקין לגעיל שפירוש משנתנו כך נוטל אדם מעיסה שלא הורמה חלתה כדי חלה לשאר עיסות שרוצה לעשות אח"כ והייט דתנן להיות מפרים עני' והוקל שלא שאר עיסות אחרות ואין מפרים מהן כלום על סמך אותו החלק שהפרים כל זמן שיש כדי חלה דהייט אחד מכ"ל לבטל בטית והייט כל זמן שהיא יפה לאכילה ומפ' מתני' שעשה זה לעשותה בעהורה שעכשיו יש ספק בידו לעשותה בעהורה ואולי מה שיעלה אחרי כן לא יהא ספק בידו ואע"ג דשאר עיסות לא הוי מוקף כיון דחלה הראשונה קורא לה שם במוקף שרי ומהכא פריך לרש לקים לאמר דמבטל בטל ברוב ורבינו שמשון ז"ל פירשה מלעתו בדרך אחרת שלא על דרך הירושלמי ועוד קשה לפירושו מאי כדי חלה ועוד מאי להיות מפרים עני' והולך. חלת דמאי עד שתסרח אם חלה זו גדולה כ"כ שראוי' גם לשיעור עיסות אחרות והפרישה מעיסת דמאי ובא לתקן בחלה זו עיסות דמאי שכל ככרות שלוקח מע"ה יקבע חלתן בזו החלה יכול לעשות כן עד שתסרח אותה החלה מאוכל אדם דכמו שהקלו בחלת דמאי להיותה נעלה מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף כך הקלו בה גמי להיותה נעלה מן הרע על היפה והקשו רבינו שמשון והרא"ש ז"ל תימה חלת דמאי היכי משכחת לה אי לנוקח מעיסה או לתם מעם הארץ שאריך להפרים חלה משפק דשמא לא הפרישה ע"ה הא ליתא דכי היכי דלא נחשדו עמי הארץ על תרומה גדולה ס"ג לא נחשדו על חלה דשתיהן במיתה ורבינו שמשון ז"ל תירץ הכהא בתבואה שלקחה מע"ה והאכיל הלוקח מאותה תבואה לאכסניא כדתנן מאכילין את העניים דמאי וכו' ואתה לכהן עשיר שרי בהן איסור תרומה ומעשרות על כן נראה בעיני לכהן עד שיפרים ממנה מעשר ותרומת מעשר כדין דמאי. דהא דתנן בפ"ק דדמאי חלת עם הארץ והמדומע פטורין מן הדמאי [מפורש שם בס"ד] הלכך בשאר דוכתי מחייב חלת דמאי במעשרות ובאותו תיקון מצית להיות מפרים עליה וכו'. וכי תימא היכי איתרמי שהפרים את החלה עד שלא עשר את הדמאי. זמנין דמיתרמי הכי. כהתיא דאמר

בועז

זה הרי העיסה הטהורה וודאי חייבת בחלה. ואם כן איך יפרים מהחיוב על הספק פטור ואת"ל דמיירי דגם העיסה הטהורה יש בה ספק אם הופרש הלחה קשה מי ימלוד ב' ספיקות הללו זה מול זה דלמא ל' מהן וודאי וא"כ יפרים מפטור על החיוב או אסר. והר"ש ותשא כלון הר"ב ז"ל פי' דה"ק דחבר שקנה תבואה מע"ה ועשה אותה החבר עיסה והרי פירות ע"ה שמאה נמצא שעיסה זו שמא וגם וודאי חייבת בחלה. והא דקרי לה חלת דמאי לא כמו שהבין הרמב"ם שמסופק אם חייב בחלה רק ר"ל שהיא חלה מתבואה

משנה ראשונה

מע"ה ועשה עיסה והפרים חלה עד שלא תיקנה מן המעשרות שמחייב הדמאי והייט ת"מ ומעשר שני כשבא לתקן חלה זו להפרים עליה ז"ת ומע"ש יכול להפרים מן הטהור על הטמא וכו'. ולכאורה משמע שבא עתה להפרים מבטל ודאי על הדמאי. ולפ"ז נ"ל דהכי דיוכל להפרים אבל תרומת מעשר זה ומעשר שני זה לא יתכנו עד שיגיע עליהן תרומות ומעשרות כדין תורם מודאי על הדמאי כלתנן בפ"ה דדמאי. ומ"מ אינו מיובב לאכסי אמאי שרי הכא לכתחלה והתם לא שרינן אלא דיעבד דלמא מחיוב על הפטור מפרים. ובשלמא לענין מוקף ועהור על הטמא וכא על היפה דשרי לכתחלה בדמאי משום דדכוותי' בודאי בדיעבד הוי תרומה אתיא בדמאי לכתחלה ובדיעבד אינה תרומה בדמאי אמאי דדמאי מ"ג אבל מחיוב על הפטור דגבי ודאי אפי' דיעבד אינה תרומה אמאי שרינן בדמאי לכתחלה. ואפי' מדמאי על הדמאי לא שרי אתם לכתחלה דלמא הא מעשר והא לא. אלא שלאיתי שהר"ם כתב לענין שלא מן המוקף דשרי הכא בחלת דמאי אע"ג דבדמאי נופיה אסור כלומר פ"ק דמולין וכו' כ"ש. ולא בא מפש הדבר וצ"ע. והרמב"ם מפרש חלת דמאי שהעיסות שמפרים עליהן ספק אם הורמה מהן חלה או לא עכ"ל בתבורו. ונראה שאין כוונתו שיעלה על אותה הורמה החלה ובא לאותה הורמה או אפי' תרי ותרי דהוי ספק מעלה. והא דקרי ליה דמאי שרגיל התנא לקרות ספק ממוקן בשם דמאי אע"פ שאינו בא מן ע"ה וכ"כ הרב משנה לתנך בפ"ע מהל' מעשר והביאו ראיות לדבר. ולשנה זו אפשר לאפי' מעשר לאותה לדבר. אבל בספק זה מדאורייתא חייב לעשר משפק דאוקי אחזקתי' ומחיוב לחיוב הוי. ואע"פ שהקילו בו לענין רש על סיפה ופטור על הטמא ושלא מן המוקף משום דהכי גבי ודאי גמי דיעבד שרי: עד שתסרח. ודייק מינה בירושלמי הדא אמרה שתורמין חלת דמאי מן הרע על היפה ע"כ והביאו הר"ש

[משניות זרעים ח"ב] כן 27.

בועז

ע"ה ולא נקט דמאי רק לאשמעינן שמאה היא ואפ"ה מפרים עליה חלתה מעיסה טהורה. ותמוה גם פי' זה לכיון דעיסה זו ודאי ממאה טומאת ע"ה שנתרפים עליה תרומה [בסברות פ"ל מ"ה] וגם וודאי חייבת בחלה. דהרי בחבר עשה העיסה. א"כ מה הקילו גבה להפרים מפטור על הטמא. ובתו' חדשים פי' דחלת דמאי דמשנתינו הייט תרומת מעשר של דמאי שמוסיף בו שמא לא הפרים הע"ה מתבואה זו תרומ"ע ומעלה שהתרומ"ע שהפרים בחבר פטור מחלה או שמא כבר הפרים הע"ה תרומ"ע ומעלה שתרומ"ע זה

שיפרים

תוספות אנשי שם

בשלמה וק' כיון דר"ע מדמה הא דחלה להא דה"ז תרומה אלא לכשיתלשו ותחלה כמ"ש בירושל' פשיטא דלר"ע לא הוה חלה ולא חלה שם קדושה עליה כ"א אחר שיגלים השעור ולא קודם אלא דאתכי דבור של קודם הכשלמה בא"ל עוד לחזור ולקרות לה שם חלה כשעה שמגלים. ונראה דל"ע מדמי לה לאומר פירות אלו יהיו תרומה על פירות אלו מעכשיו ולכשיתלשו הה"ע הוי כאילו אמר שתהי' חלה מעכשיו לכשיגלים פשוט חלה דבכה"ג י"ל דחל קדושת חלה אפי' כשנתבו בשעת הגלמה דומיא דמ"ש התוס' בפ' האומר דל"מ באומר מעכשיו במקום דשנ"ל לע: דלא בעינן שיהיה הטבל קיים לפי דעיקר חלות הקיון בגוף הדבר א"א כ"א אחר שיגולו לעולם ובקיון הוא ע"י הטבר והטבר אינו בעין עכ"ל אמרי' כיון דעומר הקיון לאפרש שני אף דאין הטבר בעין כשבא לעולם וה"ה לענין זה. ואולם לכתת הרמב"ן דלא מהני מעכשיו דשנ"ל כ"א בגלה יוכל לאחוז בו קודם שבא לעולם אבל הטבר צריך שיהיה בעין בשעה שבא לעולם א"כ ה"ה כאן וצ"ע. (מהריט"א): ן תוי"ט ד"ה להיות מפרים כו' ובאותו תיקון מצית כו'. וקשה הא משום דמאי

ה"ל

תוספות חדשים

במ"ד דחוקא כשהגלים אח"כ כשיעור הוי חלה קשה דהייט כך ומאי קנא הכא יותר מהתם וצ"ל דה"ל דר"ע סובר שהם דוקא לתומרת הוי חלה אבל מ"מ צריך להפרים חלה אחרת קמ"ל כאן דסעור לגמרי והוי קולא. (הר"ן): וכ"מ בירושלמי ע"ש: משנה ו [הר"ב ד"ה] עד שתסרח כו' וחלת דמאי הייט הלוקח כו' מכ"ל. ובכ"י ממהורמ"ה ז"ל פירש חלת דמאי תרומת מעשר של דמאי שניד כהן כיון שאינו ודאי תרומה וחייב להפרים ממנה חלה וכן מעשר שני שפיר יפראל דקיי"ל מ"ם ודאי פטורה מן החלה לר"מ דס"ל ממון גבוה הוא כדאיתא בפרק"ם דף נג ע"ב וכשוכה דף מ אבל במעשר שני שלדמאי הוי ספק וק"ל.

חדושי מהרי"ח

לכאורה יש לדקדק דהיינו רק דמשנה ד' הנוטל חלה מן הקב והיינו בשהשלים השיעור כמו שכתב הר"ב ותו"ם ועוד למה ליה למימר שנטל מעיניהם הלא אם נטל מאחת ג"כ נשמרה הבי כמו במשנה ד' אבל נראה בשלמא בראשא איירי שנטל מקב אחד מכ"ד על מה שישלים ג"כ אח"כ הקב השני א"כ ודאי כוונתו להשלים ולכן מהני השלמה אבל במשנה ה' לקח מכל קב רק אחד מכ"ד על קב אחד ולא על הכל וא"כ לא היתה כוונתו להשלים וה"א שמודה ר"ע שאינו חלה קמ"ל דו"ק: משנה ו [הי"ד ה"ה] להיות מפריש עליה ותלך חלת דמאי כו' פי' הר"ב כו' עי' עד סוף הדבור. ול"נ פשוט דדעת הר"ב היא כמו דעת הר"ש רק שהר"ש הקשה והיאך אפשר שתיקן חלה קודם הדומה ומעשר ומתרץ דומנין דאתרמי ומביא ראי' מהא דמאכילין את העניים דמאי וכו' והיאך אתרמו עכ"ל וגם לפי' צ"ל דהקושי' היאך אתרמי דהא ע"כ כשמאכיל לעניים דמאי אז צריך להפריש חלה דפטור מלפרוש תרומה וכו' כי היא ספק אבל חלה בודאי נתחייב אצל חבר והיאך הפריש קודם תרומה אלא דאתרמי. אבל הר"ב מוקי באמת למתניתין דאיירי דמאכיל לעניים כו' ואזי מן הדין אין צריך להפריש תרומות ומעשרות רק חלה רק שבחלה עצמה יש תרומת מעשר ואסור לכהן לאכול כך ונמצא לא נשמרה עדיין העיסה שרוצה להאכיל לעניים לכן מותר להפריש בשביל זה מעיסת חולין על זה בכל הקולות משלם והייט

שטים

הר"ש. ולהרמב"ם צריך ישוב לקושית הר"ש דלא מליגו קאמר וכו' דבסוף פרק ח' מהלכות בכורים פוסק דלא נחשבו אלא בחולה לארץ לחבל בסוריא לא. ומשמע ודאי דכ"ש בא"י דלא. הר"ב חרלות שבכם דוד ואינה קדושה דוכתי. וטעמא מפרש בירושלמי דריש פ"ב לפי שהיה דוד מניח ספרי א"י ומכבס ספרי חולה לארץ. אבל אינו כבס כל ארץ כמנן לגבולותיה ואח"כ כבסן היה כבושו כמו בא"י לכל דבר. ומפרש הרמב"ם בפרק ראשון מה' תרומות כיון שהיה מלך ישראל וע"פ ב"ד הגדול היה עושה את"י הוא מכבוס מלך ישראל לו נגיע מדעת רוב ישראל באיזה ארץ שתהיה ואם יחיד לו שבנו כבשו לפי' בארץ שנתנה לאבותיהם אינה נקראת א"י כדי שיהנו בה כל המלות: ור"ג פוטר. עיין מ"ה פ"ה דמעשרות: שתי חלות. עיין במשנה דלקמן בדין שתי חלות דחולה לארץ והכי הוי דינא בסוריא לר"ג כדפסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות בכורים: חזרו לנהוג וכו'. פי' הר"ב מקום דקיימת

ז ישראל שהיו ארסין לעובדי כוכבים בסוריא יח). רבי אליעזר מחייב פירותיהם במעשרות ובשביעית; ורבן גמליאל פוטר יט). רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא כ). ורבי אליעזר אומר חלה אחת כא). אחזו קולו של רבן גמליאל כב) וקולו של רבי אליעזר כג). חזרו לנהוג כד) כדברי רבן גמליאל בשתי דרכים כה):

ח"ג. ז כדברי ר"ג נד"ל בר"ג.

רבן

דפומר סוריא ממעשרות ושביעית: וקולו של ר' אליעזר. דאומר בסוריא חלה אחת. ואמן קי"ל שעושה כקולי דמר וכקולי דמר רשע הלכך חזרו לעשות כרבן גמליאל בשתי דרכים שאין סוריא כא"י לא לענין מעשרות ושביעית כשם לעובד כוכבים חלק בקרקע.

ולא

מלאכת שלמה

מן הרע על היפה ושוב הסריך וגלאיתי לסובלו ואמהני איך שכח הרב משנת פ"ה דמסכת דמאי הלוקח מן הנחתום טפל ממנה תרומת מעשר וחלה ומוקמינן לה בנחתום העושה בעומאה דכיון דחשיד אהא חשיד ממי אהא" ושוב יש דרך אחרת כגון שלם ע"ה קב קב דפטור מן החלה ואח"כ נעמרפו בכל דע"ה דילמא כיון דלא נמיר לא חיים לגירוף כל ותלמיד חכם אית לי למיחש עכ"ל ז"ל ורבינו שמשון ז"ל עלמו אני רואה שהבינו בתוך פירושו דמתני' דהכא שקלא ומריא דאיתא בירושל' הנחה נגע"ד דנוח יתורן מה שכתב כתוס' י"ט והרמב"ם ז"ל לריך ישוב וכו':

הנהה

בירושל' הנחתום פ"ה ד"ה דמאי מ"ב מוכח דיש רע ויפה בעיסה: ז ישראל שהיו ארסין. משמע דוקא ארסין אין לו חלק בגוף הקרקע אבל אם הם שותפין בקרקע חייב הישראל בחלקו במעשר ושביעית לכ"ע. אבל הרמב"ם בפירושו כתב ואומר בכאן שאם הי' ישראל ועובד כוכבים שותפין בקרקע נסוריא כ"א מחייב כו' ור"ג פוטר מד שהיה הקרקע טלה אלו ולא נסוריא

ז ישראל. בגמ"ש פ' ר' ישמעאל דפ"ח פי' ע: פוטר. מי' פ"ח מהל' מלוטות הי"ז: שתי חלות. מיי' פ"ה מהל' בכורים הי"ח סמב שם פוש"ע שם פי' ע"ל ע"ד:

חדושי מהרי"ח

שסיים הר"ב וחלה שספרישין ממנה היא חלת דמאי פי' שהחלה היא דמאי כי יש בה להפריש תרומה ומעשר על חלה לעצמה:

[בא"ד] ולהרמב"ם צריך ישוב לקושית הר"ש עכ"ל. ואפשר לומר שמיירי שירש חבר את עם הארץ חלחם. או העיסה בשלמא על החבר הוא חזקה שאין מוציא מידו דבר שאינו מתוקן אבל ע"ה ודאי אם הוה שואלים ממנו אם הפריש הוא נאמן אבל כאן שמא עדיין לא הפריש ע"ה והיה בדעתו להפריש אח"כ כי בחבר אמרינן אפ' מת בו ביום חזקה שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן וק"ל:

תוס' אנשי שם

ח"ג לתקן רק תמ"ע ותמ"ע לף של ודאי לא בעי מוקף. וז"ל דדעתו כדעת הרלב"ד בפ"ג מה"ת ה"כ שבלוי אינו מפרש המ"ע אלא מן המוקף ורק ישראל הבורס תמ"ע תורס בלא מן המוקף ע"ם. ולכך בפ"ד דתרומות מ"ה דמיירי בישראל הבורס כ' דתמ"ע לא בעי מוקף אבל הכא מיירי שהכהן מתקן שהוא בעלים של החלה ולכך לף בחמ"ע בעי מוקף ורק בדמאי הקלו. (מש"ה): בא"ד ולהרמב"ם צריך ישוב כו'. נלע"ד דס"ל דדמאי הכא אינו כ"ל דוקא דבר הנקח מע"ה אלא דוגמא נקטיה ור"ל עיסות שם בהן ספק כגון שנכהו אם נעלו תלתן או לא ותדע דאל"כ יש יחוד לשון רב בדברי הרמב"ם שכתב בד"א בכסיו וכו' ספק אם תורמה כו' וכו"ל בקלרה בד"א בכסיו דמאי אלא דהיא נופא קמ"ל בתריסת לשון דלא הוקשי חלת דמאי סיכי משכחת לה בא"י מש"ה אסברה מהכן שהיה ספק וכו'. (ש"ל):

יכין

יח) ארץ זיריען מחרחית לפוחית לגבול א"י ועמ"ם פ"ו דדמאי סי' ל"ג: יט) מבא"כ בסנוף הקרקע שם של ישראל מודה ר"ג דחייב: כ) א' לאור וא' לכהן בכל הו"ל: כא) כא"י: כב) דפטורים ממעשר ושביעית: כג) דאמר חלה א': כד) כ"ל דר"ל חזרו חכמים והנהיגום כדברי ר"ג וכו' דכל העושה ב' קולות דסתרי אהדדי נקרא רשע [כעיתוני ד"ז א']. וקמ"ל הנא דאף בדרבנן אסור לעשות כתרי קולי דסתרי אהדדי: כה) משום דלכ"ע הוא רק

תפארת ישראל

בועז

שיפרים החבר מספק חולין גמורים הוא וחייב בחלה ומדמפרים החבר חלה זו מספק מותר לספרים מפחור על הטמא. ואלו דבריו תמוהים ביותר. דהרי העיסה טהורה שיפרים ממנה החלה ודאי חייבת בחלה והיאך יפרים מחיוב על ס' הפטור. ואת"ל דמיירי דבעיסה הטהורה גמי יש בה ספק חיוב חלה ק' קומי' הכ"ל ולהרמב"ם דמאן מפיס שיטו ב' הספקות שקולים בטוה ודלמא א' מהן וודאי חייב והב' וודאי פטור. והן אמת דבמהדורא קמא אני בתוחי תמכתי על הגאון חוס' חדשים זצוק"ל והתיגעתי לישב דברי דמיירי דהעיסה הטהורה והטמאה שניהן מתרומת מעשר א' הן ושניהן של אותו הדמאי אלא שזה נעשה בטהרה וזה בטומאה ונמצא שספק שניהן שוה. אולם השתא דקשיא לדרדקי הפיר ד' עיני ולאיתי כי בדוחתא היא ובמחב"ר הגאון הכ"ל כד נייס ושכיב אמר לה מלתא דכיון דאוקמה למסמיטו דכל העיסה הטמאה היא תרומת מעשר א"כ אסורה לכהן לאכלה א"כ תמוה למה יפרים עליה חלה כלל הרי הנגע שיפרים עליה החלה אסורה לאכילה:

משנה ראשונה

הכ"ם. ומכאן נ"ב על הרמב"ם שכ' בתבורו ספ"ה שאין בעיסה רע ויפה כדי שיכוונו מן היפה פ"כ ול"ע גם בפ"ה דדמאי מ"ב מוכח דיש רע ויפה בעיסה: ז ישראל שהיו ארסין. משמע דוקא ארסין אין לו חלק בגוף הקרקע אבל אם הם שותפין בקרקע חייב הישראל בחלקו במעשר ושביעית לכ"ע. אבל הרמב"ם בפירושו כתב ואומר בכאן שאם הי' ישראל ועובד כוכבים שותפין בקרקע נסוריא כ"א מחייב כו' ור"ג פוטר אד שהיה הקרקע טלה אלו ולא יהיה כדי שיהנו בה כל המלות: ור"ג פוטר. עיין מ"ה פ"ה דמעשרות: שתי חלות. עיין במשנה דלקמן בדין שתי חלות דחולה לארץ והכי הוי דינא בסוריא לר"ג כדפסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות בכורים: חזרו לנהוג וכו'. פי' הר"ב מקום דקיימת

ז ישראל שהיו ארסין לעובדי כוכבים בסוריא יח). רבי אליעזר מחייב פירותיהם במעשרות ובשביעית; ורבן גמליאל פוטר יט). רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא כ). ורבי אליעזר אומר חלה אחת כא). אחזו קולו של רבן גמליאל כב) וקולו של רבי אליעזר כג). חזרו לנהוג כד) כדברי רבן גמליאל בשתי דרכים כה):

ח"ג. ז כדברי ר"ג נד"ל בר"ג.

רבן

דפומר סוריא ממעשרות ושביעית: וקולו של ר' אליעזר. דאומר בסוריא חלה אחת. ואמן קי"ל שעושה כקולי דמר וכקולי דמר רשע הלכך חזרו לעשות כרבן גמליאל בשתי דרכים שאין סוריא כא"י לא לענין מעשרות ושביעית כשם לעובד כוכבים חלק בקרקע.

ולא

קרקע הכי מפ' פלוגתייהו בירושלמי בפ' בתרא דמעשרות ואיכא מאן דמפ' התם בירוש' דקים קאמר ר' אליעזר ופי' ה"ר שמשון ז"ל ומאן לפי שהיו אריסין לעובדי כוכבים א"כ אלא שתקנו בסוריא ע"כ וכתב ה"ר אלמה שיריליי"ו ז"ל וראיה מסיפא דמתני' דפליגי בכנוס יחיד שמי' כנוס דר' אליעזר שבר שמי' כנוס ושולי בבל ממי כבשוה ואית לה קדושת ארץ ישראל ומעשר ונתן לו כמו גבי ארץ ישראל ורבן גמליאל סבר לא שמי' כנוס ולא גזור אלא בקונה קרקע ותו לא. שתי חלות בסוריא כדין מהמבר ומאמנוס ולפיכ לקמן דאע"ג דהם מְצָרִים של ארץ ישראל כדאיתא במסכת שביעית פ' אלו ארלות דלא כבשוה שולי מצרים וכיון דלא כבשוה שולי מצרים לא נתקדשו כלל ודיים כתו"ל לכל דבר דהא מאכל ומעבד כדתנן התם ומש"ה ממי אמרינן של אגר אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור והכי ממי סוריא. חלה אחת דכנוס יחיד שמי' כנוס וקדושת שולי בבל ממי אית בה הלכך נאותן בהחזיקו בהן שולי בבל דמיא דתנן בהו בסמוך חלה אחת וכיון דקתני חלה אחת משמע דלאכלת כאותה של ארץ ישראל של שולי בבל דלא אשכחן חלה אחת ובארפת אלא מימי רבן גמליאל ואיכ. והרמב"ם ז"ל פי' דס"ל לר' אליעזר דאין עפרה ממא וס"ל דמיירי בסוריא סמוכה לארץ ישראל קאמר ותנן באחות דכהיא סמוכה יכול ליכנס לה בטהרה ותניא בתוספתא לריך שלא יפסיק בינה ובין ארץ ישראל אפי' אלס של טומאה. חזרו לנהוג כדברי ר"ג בשתי דרכים ודלא כר' אליעזר דשמותי הוא

עכ"ל

ולא לענין חלה. וכן הלכה: ח שלש ארצות. חלוקות בדין חלה: מא"י ועד כזיב. כלומר כל א"י עד כזיב שהיא רלוצה היולאה מעכו ללד לפון וכבשוה עולי בבל וקדשה קדושה שניה: מפרישים חלה אחת. ונתנת לכהן ואוכלה בטהרה: מכזיב ועד הנהר. ללד מזרח ומכזיב ועד אמנה ללד מערב. ואינה א"י ממש לפי שכבשוה עולי מצרים ולא כבשוה עולי בבל וקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא. מפרישין שתי חלות. הראשונה נשרפת לפי שהיא טמאה בטומאת ארץ העמים כיון שלא כבשוה עולי בבל. והשניה נאכלת לפי שאין טומאת החלה הראשונה מפורסמת שהרי אינה ארץ העמים גמורה. ואם לא היו מפרישין חלה שניה האוכלת אימרו תרומה טהורה נשרפת. אבל כשמפרישין חלה שניה ונאכלת. הרואה נותן על לבו להבין טעם הדבר או שואל לחכמים ואומרים לו: של אור יש לה שיעור. מפני שזאת הארץ היתה קדושה כבר נראית חלתה כשל תורה הלכך יפרישם כשיעור שמפרישים מעיסה טמאה א' מכ"ד או ממ"ח: ושל כהן אין לה שיעור. לפי שהיא מד"ס: מן הנהר ומן אמנה ולפנים. כלומר מתחלת הנהר ולפנים ממנה וכן מתחלת אמנה ולפנים ממנו חולה לארץ ממש ומפרישין שתי חלות ושתיהן מד"ס: אחת לאור. שהיא טמאה מלאכת שלמה

ח"ג. ח כזיב ניולו' נזיב. מכזיב ניולו' מנזיב. אמנה נל"ש אמנם וכן בפמון וכ"ה ניולו'. ועד אמנה ניולו' ומאמנם ונל"מ וד"ל וכן אמנה.

ח רבן גמליאל אומר שלש ארצות להלה (ט). מארץ ישראל ועד כזיב הלה אחת (ט). מכזיב ועד הנהר (כח) ועד אמנה (כט). שתי חלות (ל). אחת לאור. ואחת לכהן. של אור יש לה שיעור (לא). ושל כהן אין לה שיעור (לב). מן הנהר ועד אמנה ולפנים (לג) שתי חלות. אחת לאור. ואחת

עכ"ל הר"ש שירלי"ל ז"ל: ח ר"ג אומר שלש ארצות וכו'. כתב ה"ר יהוסף ז"ל ברוב הספרים גרסי' גזיב בגימ"ל: מן הנהר ומאמנה. גרסי' לן שעושה כקולי דמר וכו'. היכי דסתרי אהדדי כי הכא: וכדמסיק בפ"ק דעירובין ד"ז: ח מכזיב ועד הנהר וכו'. עיין מה שכתבתי בתרוכה ברפ"ז דשביעית: שתי חלות. ולא מליגו בתרומה שיאמרו להפרים שתי תרומות מסקין התוס' בר"פ כל הכשר בחולין [דף קד.] ובפרק עד כמה במסכת בכורות [דף כו] מבוס דבחלה יש לחוש יותר שלא השתכח תורת חלה מבוס דשייכא בכל אדם המגלגל עיסתו. אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממרחי תבואות: ואחת לכהן. פירש הר"ב לפי שאין טומאת החלה הראשונה מפורסמת וכו'. ובדין אליבי פירש בארץ העמיס טמאה ממש. וכן דברי הרמב"ם בחיבורו פרק ה' מהלכות בכורים. ועיין מה שכתבתי במשנה י: פירש הר"ב מפני שזאת הארץ היתה קדושה כבר נראית חלתה כשל תורה. ואף במקומות שכבשו עולי בבל אינה מן התורה ואפילו בימי עזרא דדרשינן בבואכם בארץ כולכם ולא בביאת מקלהכם וכדפסק הרמב"ם בפ' חמישי מהלכות בכורים. ואף הראב"ד שחולק עליו בתרומה בפרק ה' מהלכות תרומה מודה הוא בחלה. ואפילו הכי לא אמרו בארץ ישראל אלא חלה אחת הוא"ל ואין הארץ טמאה: יש לה שיעור. פירש הר"ב כשיעור

שלמה

וס"ל ומאמנה וכמו שכתבתי ר"פ שני דמסכת שביעית: מן הנהר ומאמנה ולפנים. כלומר מתחלת הנהר ולפנים ממנו עכ"ל ר"ע ז"ל אמר המלקט דאי לה"ה

ציונים

ח שלש ארצות. תוס' ר"ש בל הכשר וכ"ש עד כמה והלל"ש פ' ב' יעמפאל דע"ז מי' פ' וכ"פ בל הכשר מיכן ל מיי' עם הלי' ח ם קפ"ג עם פרש"ש עם:

תוס' אנשי שם

ח הוי"ם סד"ה שתי חלות וכו' וממרחי תבואות. והר"ש ב' בשם ירושלמי דעעמת משום דתרומה יש לאחריה מעשר וכשנריכם לספרים תרומה ב' נמצא שהתרומה הסיה עבולה למעשר ויבא לידי הקלה איסור שהתרומה גמורה היא ולא יפרים ממנה המעשר ואפ"ג דאשכחן ביבמות פ"ע דאמרי' תרומה ויחזור ויחרום הכא בתבשא מוצעת ממנו לתקן ב' תרומות מבא"כ בחלה דלא שייך למיחש לחכי דאין לאחריה כלום. ויתהא הכתה מה שקשה למה לא אמרו תרומת הו"ל נשרפת כמו בחלה דדוקא בחלה שחקנו להפרים שהיה כולו אלמרו א' נאכלת ואי נשרפת שמתוך זה ידעו למה הקנו ב' חלות ומה"ע לא אמרי' דלבעלה בכולא ע"כ: בר"ב ד"ה א' לאור שהיא טמאה. לכאו' תמיה דהא אם יש כהן שעבל לריו נאכלת א"כ אין התחרון מלחה שהיא טמאה ולמ"ש התי"ע בד"ה ואמורה לגנים כו' ושמא מכוס דבא"י כו' א"ש. (רש"ש):

יכין

רק מדרבנן לכי הפסו לקולא כר"ג דמיקל טפי מר"א: בו) ר"ל חלוקות בדיני חלה. ודע כזיב הוא מכזיב [הנקרא גיב בלשון] והנהר הוא נהר שיחר [איפאר בל"א] והר אמנה [מאנגו הלר] שלתון במערב א"י כנראה ממפת הארצות אשר לפניו. הנהר הוא במקלוע דרומית מערבית ואמנה במקלוע לפונית מערבית וכזיב באמצע ועמ"ש פ"ו דשביעית סימן ע' ובליור שם: בו) ר"ל מא"י ללד לפון ועד כזיב מדכבשוה גם עולי בבל ס"ה א"י גמור וחייבת בחלה: בח) ר"ל ללד דרום לכזיב: בט) ר"ל

משנה ראשונה

בקוריא ע"כ: ח מכזיב ועד הנהר. פי' הר"ב שאינה א"י ממש שלא כבשוה עולי בבל וכו' ע"כ ומה שאמרו בירושלמי שלא אור יש לה שיעור שהיא מדברי סוריה. כתב הרא"ש לא דוקא מד"מ אלא נראית בכל תורה הוא"ל וסיתה מתחלה קדושה וכו' וכ"כ הר"ב בסמוך. אבל הסוס' בפ' כל הכשר ד' ק"ד מפרשים דהיא א"י גמורה אלא משום שסמוכין לארץ העמים נאין יכולין לשמור עצמן ופירותיהן בטהרה ואלה שלהן טמאה ונעשוה שרפה כחלה טמאה לחוליי' דפירותיהן גדלין בא"י וכדאמר בירושלמי שהיא מד"מ ע"כ. וכ"ש דבכפ"ו דשביעית משמע דהיא דאינה כא"י גמורה לענין שביעית דהתם לא שייך טמאת שאין יכולין לשמור עצמן וכו' ועוד דבירושלמי ס"ל לא מד"מ ממש קאמר דאפי' מקום שכבשו שולי בבל כיון דליכא ביאת טולכם אינה מן התורה כמ"ש תוי"ט. והרא"ש אפ"פ שכפ' כל הכשר משמע שמפרש בהסוס' אבל בכל' אלה הכניס כפי' הר"ב וכן בפירושו לתשניות: אחת לאור. פי' הר"ב שטמאה בארץ העמיס. וכתב דאמרי' דטומאת אויר דארץ עמיס אינה אלא לאלות כמ"ש הר"ב פ' בתרא דאהלות ומה שלא אמרו אינה נגוע בפרה. מ"מ האדם שמהלך בארץ העמיס נטמא בנגעה ועל מגעו בחלה שורפי'. ובזה מיושב הא דלא תיקנו שתי תרומות בדרך שמיקנו שתי חלות. וכתב הר"ש דבירושלמי אמר בה טעם. חלה אין אמרי' כלום תרומה יש אחריה כלום דאחר התרומה יש בה דין מעשר ואי אמרת שתי תרומות אתי למיפעבדה ממעשר ע"כ וכדאמר הר"ש דבמה דוכתי אמרי' תרומה ויחזור וימרום ולא תנו שיפעבדה ממעשר ע"ש ומיהו לאתי דפי' ניחא דגבי תרומה ומעשר מפרש בתוספה קדש הכשר ואין כאן טומאה ודי בתרומה א' אבל חלה אינה אלא לאחר נישה ומיטמאת בתוס' בפ' כל הכשר דאתקו ג"כ בזה כמ"ש תוי"ע: ואחת לכהן. פי' הר"ב שאם לא יפרישו חלה שני' יאמרו תרומה טהורה נשרפת וכיי אינשלמי והוסיף עוד א"כ יפרישו לכהן ולא לאור שלא יאמרו תרומה טמאה נאכלת ע"כ. ויש לדקדק א"כ יפרישו אחת ותהא תלוי' לא אוכלין ולא מוכפין. וי"ל כיון דטמאה היא אינה נשרפה כדאמר בשבת ד' כ"ה כשם שטמאה נשרף

תפארת ישראל

מכזיב ולצפון עד אמנה: ל) מדכבשם רק מעולי מצרים ולא מעולי בבל וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא [ואפילו מה שכבשו עולי בבל אין הלחה מה"מ מדלא עלו כולן עם עזרא ובחלה נאמר בבואכם בארץ כולכם] לכן אינה טמאה כחו"ל ומפרישין ב' חלות כבחו"ל: לא) דמדהיתה זאת הארץ קדושה תחילה והשתא היא חו"ל דמיא טפי לחלה א"י שנטמא להכי אותה בל אור לריכה שיעור א' ממ"ח כשיסה טמאה שבארץ ישראל: לב) מדהיא רק מד"ס: לג) ר"ל בין הנהר לאמנה לפנים מכזיב [ועי' בציור

יכין

מכזיב ולצפון עד אמנה: ל) מדכבשם רק מעולי מצרים ולא מעולי בבל וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא [ואפילו מה שכבשו עולי בבל אין הלחה מה"מ מדלא עלו כולן עם עזרא ובחלה נאמר בבואכם בארץ כולכם] לכן אינה טמאה כחו"ל ומפרישין ב' חלות כבחו"ל: לא) דמדהיתה זאת הארץ קדושה תחילה והשתא היא חו"ל דמיא טפי לחלה א"י שנטמא להכי אותה בל אור לריכה שיעור א' ממ"ח כשיסה טמאה שבארץ ישראל: לב) מדהיא רק מד"ס: לג) ר"ל בין הנהר לאמנה לפנים מכזיב [ועי' בציור

לחתת

כשיעור שמפרישין מעיסה טמאה אחד מכ"ד לו ממ"ח. גם הרמב"ם בפירושו כתב ולפיכך צריך להאלית כשיעור שזכרנו. והוא חלק מכ"ד לו חלק ממ"ח. ודבר תמוה דמאי שנא מדין השליש דכתבו בו אחד ממ"ח. והר"ב נתן טעם דהוי דין טיסה שנטמאה באונס [כדתנן סוף פרק ב']. ואין סברא לחלק בין טומאת ארץ העמים לטומאת ארץ שלא כשבו טולי בבל. ושיהיה לנו בו ספק שמא שנחשב אותה ארץ לטמאת במזיד ויתחייב אחד מכ"ד. דלדרבה איכא מסתברא שהדר באותה ארץ יותר יחא נחשב לאונס בטומאתו. מהדר בארץ העמים. ולהרמב"ם אגל מה שאמר אחד מכ"ד לו ממ"ח לא הזכיר טעם כשיעור שמפרישין מעיסה טמאה. יש לומר שסובר דהואיל והוא מכבוש טולי מגרים אמר שיש לה דין עיסה טהורה לענין השיעור. ונתן שני שיעורים האחד לעיסת בעל הבית. והאחד לעיסת נתחוש. ומכל מקום בחיבורו פרק ה' מהלכות בכורים כתב

ואחת לכהן לד). של אור אין לה שיעור. ושל כהן יש לה שיעור לה) וטבול יום לו) אוכלה לו). רבי יוסי אומר אינו צריך טבילה.

ואסורה

טמאה בטומאת ארץ העמים ממש: ואחת לכהן. כדי שלא תשתכח תורת חלה שנתנת לכהן: של אור אין לה שיעור. הואיל ושתיהן מדברי סופרים מוטב להרבות באותה שנתנין לכהן שנאכלת ולא בנשרפת: וטבול יום אוכלה. לחלת האור של חו"ל. וטבול יום דקאמר הכא הוא כהן שטבל לקרוין. שאין חלת האור של חו"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו. אבל טמא בשאר טומאות מותר בה. הלכך בחו"ל היכא דאיכא כהן קטן שלא ראה קרי מימיו. או כהן גדול בשנים שטבל לקרוין. מפרש חלה אחת בלבד ומותרת לכהן. ואי ליכא כהן קטן או כהן שטבל לקרוין ואיכא כהן בעל קרי מפרש שתי חלות. אחת לאור ואין לה שיעור. ואחת לכהן ויש לה שיעור אחד מארבעים ושמנה כדין כל עיסה שנטמאה באונס. דטומאת ארץ העמי' טומאת אונס היא ©ואוכלה הכהן בקרוין כדי שלא תשתכח תורת חלה משראל: אינו צריך טבילה. ובעל קרי מותר בחלת חו"ל

שלמה

ומדבר אין הוא קרן דרומית מזרחית ומשמע ממתני' דלא כבשו עולי בבל אלא מכזיב ולהלן נגד דרום והשתא ה"ק כל מה שכבשו עולי בבל דהייט מכזיב ולגד דרום ועד כזיב ולא כזיב בכלל מפרישין חלה אחת ואוכלת חדא מתרי טעמי דאין בה טומאת אויר דכל שכבשו עולי בבל עטהור ואם כהנים הדרין שם אירעה להם טומאה יכולין ליטהר דהא אפילו בימי האמוראים הי' להם עדיין אפר פרה ממון הבית כדאיתא בפ"ק דנדה חבריא מדכן בגלילא וכ"ש בימי התנאים וכן כתב הס"ג בהלכות בשם ריב"ם ושוד האריך רבינו ברוך בספר התרומה. מכזיב ועד הנהר ועד אמנום והיינו משום דנהר דקתני במתני' היינו נחלה מצרים וכן פי' הרמב"ם ז"ל פ"ח דהלכות תרומות והוא בקרן דרומית מערבית כדפרישית ושורי אמנום הן הר סהר האמורים בתורה והן בקרן מערבית צפונית ומתני' מיפרשא דמין מגלת משולשת תרגום ירושלמי של הר הנהר שורי אמנום. ואחת של אור דים לה טומאת אויר ואין שום תרומה בה טהורה דדוקא כפר קרי ואשקלון וכפר סיסאי מפני שהן מוגלעות שהורות דאי לאו הכי ממאות הן של אור יש לה שיעור כי הא דתנן התחום אחד ממ"ח וכו' וטעמא דאינה קדושה כמו אותה שכבשו עולי בבל ולכך ממאות. ועד אמנום ולא אמנום בכלל דכל השפוע שפופיעים הסריס לא כבשו עולי מצרים וירום' מפ' טעמא. והנהר ואמנום ולפנים מפ' בירושלמי מנחל מצרים כל עיירות שבגנדו וכל השפוע שפופעין שורי אמנום לגד ארץ ישראל דבירושלמי קאמר דגבול קדושת הר הנהר דהייטו קו שלכוף גובהו וכל מה שפופע לגד דרום דוקא הוא דקדום ואילו כבשוה עולי מצרים הי' בו קלת קדושה אבל כיון שלא כבשו כלל דנו בה דין ח"ל ומהאי טעמא ממי תני בפ' שלש אלות דאכל ונעבד ונריש כל הנשר ממי קרי להאי גבול ח"ל כדאיתא התם אבל מ"מ כיון שהוא מגבול ארץ הניתן לנו ע"י מרע"ה עבדו בה רבנן הכרא משאר ח"ל דאילו ח"ל אי איכא כהן קטן אין צריך להפרים אלא חלה אחת ושוד דאי ליכא כהן קטן מפרים שתים של אור אין לה שיעור ושל כהן אוכלה ואפי' הוא טמא בלא טבילה ואפי' טומאה יוצאה מגופו כדאיתא בפ' עד כמה ושוד דאוכל והולך ואח"כ מפרים ואילו הכא אחמירו בה תרתי דאפי' איכא כהן קטן צריך להפרים שנים ושוד דהשנית של כהן לא יאכלנה לרבנן ואפי' הוא טמא מת שאין טומאה יוצאה מגופו אא"כ שבל ור' יוסי לא בעי טבילה אא"כ טומאה יוצאה מגופו ומנא אמינא לה דגרסינן בר"פ עד כמה אמר שמואל אין תרומה ח"ל אסורה אלא למי שטומאה

מלאכת

לת"ה טפי הוה ניחא לי' למיגרס הכא ובפ' שני דמסכת שביעית ומן הנהר ומאמנה ולמזן. וז"ל הרשב"א ז"ל בפסקי חלה ותרומה שמהנהר מאמנה ולחוץ שתי חלות גרסי' וכן היא בהלכות חלה לרב רבי משה ז"ל וכן היא שנו' בתוספתא אלא שבכל הספרים כאן ובפ' שני של מסכת שביעית גרסי' ולפנים ע"כ. וכתב הר"ם ז"ל מן הנהר ומאמנה ולפנים שתי חלות ומה שלא נהגו להפרים חלה שני עכשיו אפי' במקומות שיש כהן יש ליתן טעם משום דאין עכשיו בארץ ישראל תרומה נאכלת לכל מה שנזרו משום תרומת ח"ל גזרו ובימי הכמים היו מזין בח"ל אבל עכשיו בעלה אפר פרה ולא משתכח כהן שיהור ע"כ. וז"ל פי' הר"ם שיריי"ד ז"ל למשנתנו שלש אלות נחלה שלש אלות חלוקות בתוך ארץ ישראל אמטורה למשה רבינו בפרשת שביעית מפ' העיירות שקדשו עולי בבל מארץ ישראל וכי קתני הכא עד כזיב ולא כזיב בכלל קאמר דכזיב לא כבשוה עולי בבל כדאיתא בפ"ק דמסכת דמאי ובפ' שלש אלות עיירתי אות הארץ בגבוליה ומ"מ הגי מטריה עלמי לעיירה כאן דע דעכו מארץ ישראל דלכתיב בשופטים אשר לא הורים את יושבי עכו ומשמע בפ"ק דגיטין דעכו בעיקר לפונה* של ארץ ישראל בקרן לפונית מערבית וכזיב משוכה ממנה לגד דרום [ל' ד"ל לפון] והיא נגד חוצ מזרח ובתורה כתוב דעורי אמנום הן סוף קו מערב ומשם מתחיל קו לפון ואנטוכיא היא בקרן לפונית מזרחית דכתי' ויהי הגבול משפט הרבלה ומתורגם משפט לרבלה ותרגום ירושלמי מקלקיא לאנטוכיא וכן פירשו רבותינו כל רבלתה שבגבולים אנטוכיא בענין דאנטוכיא הן בקרן לפונית מזרחית וסיס הגדול שולה ומגיע אליהן של עורי אמנום ונכנסין תוך סיס הרבה וכל שפופע שפופעים לגד ארץ ישראל דהייטו לגד דרום אמרינן לקמן דהוי קדום והייטו לתקן משורי אמנום ולפנים ונחל מצרים הוא בגד דרומית מערבית ככתוב בתורה ונשב הגבול מעצמן נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה דהייטו מערב ומסיך לי' וגבול יש וקא מפ' חוט קו של מערב

הגהה עיין כמה שביירתי שם פ' שלש אלות בשביעית שבעתקשיו בשמו ז"ל מכתיבת יד ז"ל שם הוא מכוון עם מה שכתוב כאן בשמו ז"ל:

יכין

ציור הנ"ל] דשם ח"ל ממש. וה"ה שאר ח"ל: לד) דהרי צריך להפרים חלה גם בח"ל מד"ס שלא השתכח תורת חלה ואי יתנוה לכהן הרי מדנטמאה בטומאת ח"ל יאמרו רלינו תרומה טמאה נאכלת ואי ישרפוהו מה"ע עכ"פ מדאיתו ידוע לה שום טומאה וודאית יאמרו רלינו תרומה טהורה נשרפת לכהי תקנו ב' חלות. דעי"ז מסיק אדעתיה לחקור:

משנה

דאחת נאור שלא יאמרו תרומה ממאה נאכלת פ"כ. וקשה ג"כ דהא איהו נמי ס"ל כהר"ב דאלת האור נאכלת לכהן עהור אלמא דלא חייבי' שיאמרו טמאה נאכלת והו"ל לחיתר שלא יאמרו טמא אוכל תרומה והוא עשה שאין מאכילין אותה לטמא ונשרפת אי ליכא עהור. ועשה זה שכתב הר"ב דאחת נאור שהיא טמאה מ"ש לפי שעת סתום' והכא"ש שכתוב בסמוך דס"ל חלת

ראשונה

האור זו אסורה לשלם אף לכהנים עהורים וכל שביותא דמתני' לעבול יום ולזבים שעבלו אינה אלא בחלה שניה שהיא לכהן בזה יתכן לומר שחלת האור אסורה בהילה משום שהיא טמאה. אבל לשמת הר"ב גופי' מ"ש להעמידו: וטבול יום אוכלה. פי' הר"ב דאחלת אור קאי וכ"כ הרמב"ם ולפיהשם ר' יוסי מתיר נתי לזבים ולזבות בלא שביולה כמו בעל קרי. ויש לתמוה דאל"ל

לר'

ציונים

וטבול יום. מיי' שם וס"ע מהל' מאומות ה"ה סמג שם טוש"ע שם ס"ה:

תוספות חדשים

משנה ח [במשנה] של אור אין לה שיעור כו'. ובסימן שכ"ב הביא רמ"א דנמצן הזה אין מפרישין רק חלה אחת ובלא שיעור ונוהגין ליטול כזית:

תוספות רע"ק

פ"ד משנה ח [אות טז] בהר"ב ד"ה וטבול יום. ואוכלה הכהן בקרוין) ודעת תוספות ברפ"ח דדולין ובבכורות דטבול יום אוכלה קאי על חלת הכהן אבל של אור אסור אף לכהן טהור כיון דמקרבא לא"י מחוץ בחלת ארץ טמא. והך סוגיא דבכורות דמבואר דאי איכא כהן קטן אינו מפריש אלא חלה אחת ואי ליכא כהן קטן מפריש ב' א' של אור והב' לכהן גדול היינו בבבל דמרחקא מא"י. אבל בשקומות הסמוכים לעולם היו מפרישים ב' חלות ושל אור אסורה אף לכהן טהור והשנית נאכלת לכהן שאין עליו טומא' היוצאת מגופו:

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה ואחת לכהן כו' שתנת לכהן. בנכורות אי' שלא תשתכח תורת חלה ומפרש הר"ב בר"ל הא שתנת לכהן וא"ל דכאן לא שייך טעמא דלעי' שהוא מהיכות' שמא יאמרו עהור שרפת דטומאת חו"ל. ומשם מפורסמת אבל הר"ם כתב שאפשר לפרש שמ"ש שלא תשתכח תורת חלה היינו נמי כטעם הנ"ל שלא יאמרו טהורה נשרפת ולהאי קרי לי' קורת חלה. וכמ' ספתור ופרת משמע שטעם זה שלא תשתכח הוצרכו על עיקר חיוב הפרשת חלה בחו"ל. וכיון דמשום טעם זה לחוד חייבו בחלה הי' מותר לכהן ורק משום תשמש שלא יאמרו ראינו ח"ו נאכלת הצריכו להפרים חלה ב' ולשרפה ממנה שבכבוש הראשון הנשרפת היא החייבת והנאכלת לגלוח בחו"ל לאיסור האכלת החייבת מדרבנן והנשרפת לגלות כנ"ל: ד"ה וטבול יום כו' ואי ליכא כהן קטן כו'. ובסמי מייני מתני' דתנן ח' לאור וח' לכהן. (הר"ם):

חו"ל. ואין הלכה כרבי יוסי: ואסורה לזבים ולזבות. רבנן קאמרי לה דאינו לר' יוסי שריא לזבים ולזבות כי היכי דשריא לבעל קרי: ונאכלת עם הזר על השלחן. דלא גזרינן העלאה אטו אכילה: ונתנת לכל כהן. בין לכהן חבר בין לכהן עם הארץ. כך פי' רמב"ם. ואין שיטת הגמרא מוכחת כן אלא בין לכהן שאוכל חוליו בטהרה בין לכהן שאינו אוכל חוליו בטהרה. אבל לעם הארץ אין נותנין שום מתנה ממתנות כהונה דכתיב (דה"ב לא) לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה'. אין נותנין מנה אלא לכהנים המחזיקים בתורה ה'. וכן הא דתנן לקמן אלו נתנין לכל כהן לאו לכהן עם הארץ אלא לכל כהן שביניהם לריכים הערב שמש. ושמא יש לומר הואיל וטומאתן חמורה התמירו לאכול אפילו חלת חולה לארץ הראשונה עד שיעריב שמשן. אבל מדברי הראב"ד בפ"ה מהלכות בכורים ופ"ז מהלכות תרומה מוכח דסובר דלעולם אסורה לזבים אפי' אחר שטבלו והעריב שמשן אלא הזכיר להם שום לד היתר. ואפשר שזהו דעת הר"ב וכבר תמה הכסף משנה למה יתמירו על הזבים וכו' אחר שטבלו. ועוד קשיא לי על פירוש הר"ב שמפרש דלר"י שריא לזבים ולזבות כמו לבעל קרי. דאי הכי א"כ לפלוג וליתני הכי רבי יוסי אומר חלה אחת. ואין סברא לומר דכשאין כאן כהן כלל סבירא ליה שמשליכה לאור ומפרים אחרת ומניחה עד שיבא כהן דלמה נחמיר בחולה לארץ יותר מבארץ ישראל אם אין כאן כהן. ושמא משום דבארץ ישראל הטהורה אין יכולין לשריף החלה מוטב להניח אותה ואין להפרים אחרת. והרמב"ם פוסק דזבים וכו' מותרים אחר שטבלו כמו בעל קרי ודין אחד להם. ולדבריו נפרש דהך סיפא ר' יוסי אומרה וכן משמע בפירושו. וכן הבריתו התוספות והרא"ש דפרק כל הבשר וז"ל הרא"ש (ומותר) [ל"ל ואסורה] לזבים בירושלמי ה"ג לר"י נלרכה דאע"ג דמתירה לבעל קרי אסור לה לאכי בלא טבילה דעל כרחך בלא טבילה אייתי. דאי כשטבלו מייתי לרבנן נמי נלרכה אלא ודאי הכי נמי שרו כי היכי דשרי טבול יום לבעל קרי אע"ג דטומאה יולאה מגופו דאין לחלק אחר שטבלו בין טומאה חמורה לטומאה קלה כי היכי דפליג רבי יוסי קודם שטבל עכ"ל: ונתנת לכל כהן. מ"ש הר"ב בשם הרמב"ם הוא מהירושלמי. ומה שהקשה הר"ב נראה בעיני דלא קשיא דאף הרמב"ם לא אמר אלא במי שלא קבל עליו דברי חברות לענין טומאה וטהרה. וזה אפילו בתלמיד חכם כמו שמפורש במ"ג פרק ב דדמאי. ולמי שלא קבל עליו קרי ליה עם הארץ בהאיא מתני'. ועוד בסוף פרק ב דחגיגה בגדי עם הארץ מדרס לפרושין. והייט במי שלא קבל עליו דברי חברות אף על פי שיטבו בטהרה ובמלות כמ"ש הרמב"ם בריש פרק י' מהלכות טומאת משכב ומושב. וכן תראה מלשון הרמב"ם שכתב לפי שאינה כל כך בחזרה שלא תנתן לעם הארץ ויחוש שמא יאכלנו בטומאה כיון שהיא טמאה בארץ העמים וכן כתב ג"כ בפירוש משנה דלקמן

מלאכת שלמה

שטומאה יולאה מגופו כגון זב ומצורע ובעל קרי וה"מ באכילה אבל בנגיעה נית לן בה אמר רבינא הלך נדה קולה לה חלה ואכיל לה כהן קטן שלא ראה קרי מימיו אע"ג דהוא שמא משום ארץ העמים וטמא מת והתרומה נמי היא טמאה וה"ה כהן בר עונשין שטבל לקרויו ואפי' הוא טמא מת שרי שהרי אין האוה בא"ל ואי ליכא כהן קטן שתתקיים בו תורת הנאה שקול לה ברים משא פי' ראש המרדה שקורין פאלא ושדי לה בתורה והדר מפרים חלה אחריתי כי היכי דלא תשתכח תורת הלה ואכיל לה כהן ואפי' גדול שלא טבל ואפי' אשתו נדה למדנו מכאן שני דברים למדנו שבמקום שיש כהן קטן או גדול שטבל ואפי' לא העריב שמשו אינו מפרים אלא אחת ושוב קולא אחרת שבאותה הארץ של משה לכל הפחות בעי טבילה אלא דלא בעי הערב שמש ומר אפי' אין טומאה יולאה מגופו ומר דוקא בטומאה יולאה מגופו. גלו לבבל וכיונא בה אי דמפרים שתים שריא הבנית אפי' נמי שטטומאה יולאה מגופו ובלא טבילה וכן פסק סה"ג אלא שלא יאכל הרב ז"ל גרסא דולפנים ותהלות נאל עלה בידנו בהונן. ובטבל יום אוכלה דלא בעי הערב שמש אבל טבילה בעי ואפי' הוי

יכין — תפארת ישראל — יכין

ומה לא שרי בלי הע"ש: לח) ול"ג העלאה אטו אכילה: לט) אפי' לאינו אוכל חוליו בטהרה אבל לכהן ע"ה לא. ואמן קיי"ל מהשתא אין חלה נאכל בא"י א"ל בא"ל רק חלה א' גם אין לה שיעור ונוהגין בכזית גם

משנה ראשונה

לר' יוסי לא צריך שתי חלות אלא חלה אחת כשיעור ונאכלת אף לבל הממאים ואמאי לא תני לן הך פלוגתא דלר"י אין מפרישין אלא אחת וכבר הקשה כן בתוי"ט. אבל המוס' והרא"ש בפ' כל הבשר ובפ' עד כמה מפרשי כולה מתני' דמותרת החלה לטמאים דוקא חלה שני' הנאכלת דלא אתי אלא לריכה בעלמא שלא משתכח הקילו בה. אבל חלה הראשונה שהיא לאור אסורה אפי' לכהן טהור דדמי לחלה לחולייתא והיא עומדת ואסורה. וכל מה שהקילו לא הקילו

בכורים מותרת אפילו לזבים הייטו אף שלא טבל דס"ל דמתני' דעבו"י אוכלה בחלה הראשונה מיירי ע"ז הסיג הראב"ד וכו' שאסורה לזבים לגדולים מתני' וטבו"י אוכלה קאי על הטמאים ובס' י' ו"ל שמתני' הר"מ אפי' חלת אור לגדול שטבל ע"ז מסיג הראב"ד שכבר כתב בפ"ז דתרומות דגדול אסור בתרומת ותיקי' דלמא אחר שטבל ראה קרי אז ובאפי' במים תלוקים עמא לתרומה פ"ה דמקואות. דתרומה מ"י אכלו הגדולים שטבלו אחר זמן הבית כדאי' בפסחים ע"א ובכמה מקומות בתלמוד. עכ"ל בקצרה: בא"ד לפלוג וליתני הכי כו'. ולי קשיא גם לרבנן דסא גם לדידהו יש אוכלין מרובין לחלת חו"ל מכל מ"ל דאכלת לעמאי מנע ולעבו"י. ובתירוצי יהיישב. (רש"ם): ד"ה ונתנת כו' וזה אפילו בת"ח. ע"ש דסר"מ בדמאי פ"ב מ"ג כתב ת"ח

מ"ל

ואסורה לזבים: פיי' שם פמג שם פיש"מ שם: ונאכלת עם הזר. מוגין דף קז: תוס' ע"ז דף מז מיי' שם פ"ה ה"ב טוש"ע שם פי' שכ"ג:

חלופי גרסאות

ואסורה נד"ם מחוקה מפנה זו לפמיס וכלון ממחיל מפנה מ וכ"ה ביומ'. לנדה ביומ' לנדות וכ"ה בד"מ וכ"ל. בהן מחוגין בהן שירצה.

תוספות חדשים

[חוי"מ ד"ה] ונתנת כו' ומה שהקשה הר"ב כו' עכ"ל. וכ"כ רש"י במוגין דף קד ע"ב. והוס' שם ובדף קל ע"ב ובכבורות דכ"ז ע"ב הקשו קושיא זו ותירלו דמייתי לריכא בהן תכר לו שע"ה הוא עני ובלאו הכי מחוייבין להחיותו לו שאין הכר רולה לקבל והקשו שם דא"ל לומר כפירוש של הר"ב דבא חביב ג"כ רלאים בגז וכיונא בהן מידי דאינו שייך בה טומאה וק"ל ע"ש וכ"ל עוד דאיה מבוף מסכת בכורים דנמנה שם ג"כ פלוגתא דר"י וקאמר אין מתנין אלא לחבר והבמיס אומרים שתן לאבני משמר כו'

תוס' אנשי שם

הוי"ם ד"ה ואסורה כו' אי בדלא עבלי פסיטא כו'. נ"ל דה"ל דאדרבה זבין וזבות עדיפי דשלחי ב"ק דמלי עבול מבא"ב זבין וזבות דלא מהניא בהו עבילה סד"ל כי ליכא עהור ועב"ו אלא הכי לא תלב הלה לאריפה אלא אלבלי לה הכי בטומאה כיון דבלא"ה הלה עמאה היא והעבילה מוערא דרבנן היא סיבא דאפשר בבב"ק ודבוותי' אשכחן ספ"ב דבכרות דאע"ג דגזרו עבילה לב"ק לא התמירו בה בני זבין וזבות ומש"ה אע"ג דהנא ב"ק אינטריך ליה לאשמעינן נמי בהני. (לח"מ): בא"ד שום לד היתר. פי' דליכא שום לד היתר לדידיה היכא דאיכא כהן קטן אבל כי ליכא קטן ודאי יכול לגדול כן מבואר מדבריו שבה תרומו' ומוכרת לומר כן דאל"כ הא דתנן ובטבל יום אכלה היכא משכחת לה לדידיה אטו יעמדן לאחור ולדרוש שלא סיה זב מימיו דא"כ אאורה לו לעולם שבני לא הזכיר הראב"ד שום לד היתר אחרי יום שו יומים א"ו דכי ליכא קטן נאכלת. ומ"מ שיטתו לחוקה וע"ש בכ"מ. (ש"ל). ובמר' פי' דעת הראב"ד דמ"ש ובטבו"י אוכלה קאי על המלה הסמיה דאינו מפרישה אלא כדי שלא תשתכח תורת חלה ואותה מותרת לעבו"י ואסורה לעומת ומש"ה הסיג על מ"ש הר"מ בפ"ה דבכורים ס"א שהשמיה הנאכלת

תפארת ישראל — יכין

אין מוהגין להאכילה לקטן או לגדול שטבל לקריו מדאינן כהנים ודאין מיהו מלה בע"פ מותרת לכהן שטבל לקריו וא"ל משום דלא שכיח' ל"ג בה רבנן. והאוכלה מברך המוציא. ואח"כ אשר קדשנו בקדושתו של אהרן

משנה ראשונה

אלא בשביל לאכמים להאכילה לטבול יום ולר' יוסי אפי' לא טבל והייטו בטבל קרי. אבל לזבים ולזבות מודה ר"י דאסורין אלא אבילה והייטו דקאמר ואסורה לזבים כו' דלומר אפי' לר"י ודכי אמתא בירושלמי לר"י ליכא. וכתב הרא"ש דבהכי ניחא דקתני וניתנת לכל כהן דאמר בירושלמי אפי' לע"ה אע"ג שאין עוסקים אלא במחזיקים בתורה וכמו שהקשה הר"ב אבל אי מייתי בחלה שני' אין להקפיד ליתנה אף לע"ה שאינה חלה אלא לריכה בעלמא: לזבים וזבות לגדול

ט ואלו נתנין. טוס' ר"פ הזרוע: החרמים. מיי' פ"ו מה"מ: ערלין וחכמים הי"ב: והבכורות. שם הי"ד ופ"ח מה"מ: נטומת הפ"ה: והזרוע. שם פ"ט מה"מ: נכורים הי"ח: ושמן שרפה. שם פ"ו מה"מ: תרומות ה"ב: וקדשי המקדש. שם פ"ב מה"מ: מעשה הקרבנות הי"ב: והבכורים. שם פ"ג מה"מ: נכורים הי"ח: ר"ע מתיר. שם פ"ב מה"מ: תרומות ה"ז: ר' הביא חלות. מיי' פ"ה מה"מ: נכורים הי"ז:

תוספות חדשים

כו' לקדשי מקדש ומעולה לא שמעינו שכהן עם הארץ לא יעבוד במקדש וביומא דף י"ח פריך על כהן גדול ומי מוקמינן מי שלא למד כו' אבל בשאר כהנים ודאי שרי. (ממהרש"ם ז"ל):

תוס' אנשי שם

ח"ג לקבל ד"ח. (מר"ן):

ט במשנה ואלו נתנין. דע כי מתנות כהונה הם כולם כ"ד עשרה במקדש וכמה הקרבנות קדשי המקדש לפי שאסור לכהנים לאכול דבר מאלו העשרה אלא בשורה. והם חטאת בכסף ואשם הטוף ואשם ודאי ואשם תלוי ונזרי שלמי צבור ולוג שמן של מצורע ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות ושירי העומר וד' שאין הכהנים זוכין בהם אלא בירושלים בלבד כ' מהם מזכרו במשנה והם הבכורות והבכורים וכ' מהם המעורב מתודה ואיל מיר ושורות הקדשים אינם מתנות לכל כהן אבל נוקה אותם הכהן המקריב הזבח ועשרה בנגונין שהם מהם מזכרו במשנה והם החרמים ובדה אחוזה (שהיא בכלל החרמים כמ"ש במ"ב) ופדיון הבן ופדיון פטר חמור והמתנות (והם הזרוע והלחיים והקיבה) וראשית הגז. נשאתו ד' והם תרומה ומע"ש ותלה וגזל הגר. ותרומה ומע"ש ותלה אין ניתנין לע"ה מפני שאסור על הטומאה וגזל הגר אין ניתן אלא לכהן המקריב אל המזבח. (הר"מ בפי'):

י במשנה חלות. תלוין הכא לא קתני לפי שהוא אלא מתקוע שהוא מל"י כמ"ש הר"ש אלא שהלך ליתר ובסוף כתב לו תלות הבילן לעולו ושם לא קבלו ממנו. (ש"ל): תוי"ט ד"ה ולא קבלו כו'. אבל באלכסנדריא כו'. והלח"ש כתב דזו אינה אלכסנדריא שבמצרים שבכל מקום שמזכיר אותה קורא אלכסנדריא של מצרים כמו בפ' התולין ואחרת היתה בא"י על שפת הים ומכנוס רחשון. ע"כ. ונראה שהיא על שפת הים בסוריא מול העיר איסכלם המודעת במלחמות אלכסנדר. (מר"ן): הא"ר שביתר זו כו'. בירוש' גרסי' מנייתם ואם ג' אמתיות היא ל"ל לכ"ז. (ש"ל):

דלקמן והטעם שלא נקדיש בחלו המתנות כהן חבר על זולתו לפי שאין בהן קדושה ולא נחוש שמא יטמאו אותם עמי הארץ ע"כ. וגם בחבורו פ"ה מהלכות בכורים כתב על חלת חולה לארץ ומתנין אותה לכהן עם הארץ מפני שהיא טמאה בחייר ארץ העמים:

ט ואלו נתנין לכל כהן (לא). החרמים (מא). והבכורות (מא). ופדיון הבן. ופדיון פטר חמור (מב). והזרוע. והלחיים. והקיבה (מג). וראשית הגז (מד). ושמן שרפה (מה). וקדשי המקדש (מו). והבכורים. ר' יהודה אוסר בבכורים (מז). כרשיני תרומה. רבי עקיבא מתיר (מח). וחכמים אוסרים:

י ניתאי איש תקוע הביא חלות מביתר (מט) ולא קבלו ממנו (נ). אנשי אלכסנדריא

הביאו

ח"ג. **ט** ואלו נד"ב אלו וכ"ה בירוש'. נתנין בירוש' נד"ל וד"ל נתאי וכ"ה בפסב"ג. מביתר נד"ל מבייתור וכן הוא בירושלמי.

י ולא קבלו ממנו. פירש הר"ב לשרפן אי אפשר לפי שאין טומאה זו ידועה וכו'. ולעיל במשנה ח בדין השלישי מפרש דטומאת ארץ העמים היא טומאה ידועה דדוקא אותו חלק מן הארץ שלא כבשו עולי בבל מקרי טומאה שאינה ידועה. ומלאתי בספר כפתור ופרח פרק י"ח שכתב למערב ירושלים דרומי כשלש שעות הוא ביתר ע"כ. ואם לביתר שבמשנתנו נתכוון נוכל לומר דגם בכלל ארץ ישראל שלא כבשו עולי בבל היא שהרי סמוכה לירושלים היא ומהארץ תחשב. אבל באלכסנדריא קשיא לפי שהיא לערב תשעים פרסאות ארצנו למערב ארץ ישראל כפי מה שראיתי במפות העולם. וגם נראה שביתר זו היא אותה שפגינו בסוף תענית. ואין סברא שהיתה קרובה כל כך לירושלים. [*ובפ' המיזקין דף נז דביתר רחוקה מיל מיס הגדול] ובעל כפתור ופרח לא לזו נתכוון. ושוד שהרמב"ם כתב בכל חלת חולה לארץ שהובאה לארץ ישראל ממיתה עד הפסח והשרף כתרומה. ובספ"ב מהלכות תרומה כתב ולא תשרף שלא יאמרו תרומה שאינה נטמאת נשרף וכו' אלא מניחן וכו' או עד שיבא ערב פסח וכו'. ול"ל דאע"ג דכשהיא בארץ העמים היא טומאה ידועה ונשרפת מ"מ כשהובאה לארץ ישראל מיקרי אינה ידועה דלאו כ"ע ידעי מאיזה מקום הובאת אם מארץ העמים אם מהארץ

מלאכת שלמה

פאי לקמי' ע"כ. וכן ג"כ פי' הרשב"א ז"ל בתשובותיו סי' של"ו: **ט** ואלו ניתנין לכל כהן וכו'. פי' הר"ש שירלי"ו ז"ל לכל כהן בירושלמי מפ' לה דלגדלין קתני לה יש מהן בין למשמר בין חוץ למשמר ויש מהן דוקא למשמר אלא בין חבר בין ע"ה. החרמים מי שאמר שהלו חרם נחלק אל המשמרה שעובדת במקדש באותה שבת שהחריים זה קרקע שלו ובירוש' נפקא לן דחרמים דקרקע לבני המשמרה דוקא מתחלקים אחד חבר ואחד עם הארץ מקרא דכתיב כל חרם קדש קדשים הוא לה' מה קדשי קדשים לאכזי משמר אף חרמים לאכזי משמר ואם אלא תני שדה אחוזה משום דלתתקם לחרמין ובכלל חרמין איתי'. והבכורות אי אם הוא פשיטא דלאכזי משמר הוא ואי בעל מום הוא ברשותא דכהן הומם הלך הראוי לאכלו אם זכי בי' כי הומם. פדיון הבן פטר רחם זכר פדיונו חמש ובאתי לא בעי בני משמר. פדיון פטר חמור שאסור בהנאה אא"כ פודהו בשה ושה נותנו לכל כהן. ראשית הגז שיעורו משרש בפ' ראשית הגז אחד מס' כשנוזין בכל שנה. שמן שריפה שמן תרומה שנטמאת ודרשינן בפרק נמה מדליקין משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר

כהן אע"פ שאינו אוכל חולין בטהרה: **ט** החרמים. לכהנים כדכתיב (במדבר יח) כל חרם בישראל לך יהיה: והבכורות. אי אם הוא הרי זה קדשי מקדש ואי בעל מום הוא כתיב (דברים יג) הטמא והטהור יאכלנו: ופדיון פטר חמור. פודהו בשה ואין בו קדושה: ראשית הגז. דכתיב (שם יח) וראשית גז צאנך תתן לו: ושמן שרפה. שמן תרומה שנטמא: וקדשי מקדש. דלא אסרו לתת לכהן שאינו נזהר מטומאה אלא דבר שיש בו איסור טומאה בגבולין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה. אבל קדשי מקדש ובכורים שמביאין אותם לעזרה לא חששו דטהורי מטהר נפשיה: ר' יהודה אוסר בבכורים. דחיים דלמא לא מזהר בהו הואיל ואין עושין בהן עבודה. ואין הלכה כר"י: ר"ע מתיר. ר"ע לטעמיה דאמר בפרק שני דמעשר שני דכרשינין כל מעשיהן בטומאה דלא חשיבי אוכל: וחכמים אוסרים. דחשיבי להו אוכל הואיל והן נאכלין בשעת רעבון והלכה כחכמים: **י** מביתר. שם מקום בחו"ל: ולא קבלו ממנו. דלאכלן אי אפשר שהרי נטמאו בארץ העמים. ולשרפן א"א לפי שאין טומאה

מהארץ

שלמה

תחת הרומה עטורה ותחת תרומה טמאה להסיקה תחת תבשילו. וקדשי המקדש כגון שיירי מנחות דכתיב כל זכר בכהנים יאכלנה והא בעי משמר. והבכורים דתנן במסכת בכורים בכורים נותנין לאותן לאנשי משמר והן מחלקין ביניהן כקדשי המקדש ומעמא דהא אית בהו קרבן לדתנן התם. ר' יהודה אוסר בבכורים למוסרן לכהן עם הארץ דכיון דאכילתן תוך החומה כמו מעשר שני אי עם הארץ הוא חייבי' דילמא מפיק להו חוץ לחומה ואכיל להו כיון דלא נמיר או שמא אכיל להו בטומאה ואיתקום למעשר שני בקרא דלא הוכל כלאיתא בפ' הערל ור' יהודה דהכא אזיל לטעמי' דאמר התם אין נותנין אותן אלא לחבר בטובא עכ"ל ז"ל ועיין בפי' הרמב"ם ז"ל: **י** איש תקוע. מארץ ישראל הי' כדתנן במנחות פ' כל קרבנות תקוע אלפא לשמן. ואשכחן לה בכמה דוכתי במקרא אבר הי' בעוקדים מתקוע ובשמואל ושלח יואב תקועה: מביתר. צריך להגי' מביתור: ולא קבלו ממנו. דהא תנן בפ' אלו מרלות אין מביאין תרומה מח"ל וחלה ותרומה שוין: אנשי אלכסנדריא. פי' הר"ש שירלי"ו ז"ל גרלה בעיני דהדר ותנא לי' משום דתוניו עשה שם בית כלאיתא בפ"פ

בתרא

יכין תפארת ישראל יכין

אהרן ולזו לאכול תרומה [י"ד שכ"ב]: מ) באומר נכסי מוחרמים לה': מא) הם למזבח ובעל מום לכהן: מב) שפודהו בשה: מג) מבהמה בכשרותה נתן לכהן זרוע ימין מפרק ארכובה הממכרת עם הראש רוחב הכף דהייגו ב' פרקים עליונים של יד הבהמה. והלחיים הייגו מפרק של לחי אצל לדעי הבהמה עד למטה בפיק' של גרגרת עם הלשון שביניהם. והקיבה וקיי"ל דאינו טהג בח"ל [י"ד ס"א סכ"א]: מד) הגוזז ה' כבשים שמשקל צמר כל מ' י"ב שלש יתן קלת מהן לכהן ומה"ש יש

משנה ראשונה

נלקח וגיולות. והרמב"ם בתבוהו הוסיף אף המטרפין: **ט** החרמים. בפ' האומר ד' קל"ג תניא כ"ד מתנות כהונה עשר במקדש וארבע בירושלים ועשר בגבולין. והעשר שבמקדש הם שקורה אותם התנא בכאן קדשי המקדש. וארבע בירושלים הם הבכורות והבכורים ושוורות קדשים והמורם תתודה ואיל נזיר ומזה ושוק דשלמים וכל הני המורם חד חשיב לה דכולהו מוקם מינהו. והכא במתני' לא חשיב מאלבע שבירושלים אלא חרי והם הבכורות והבכורים משום דאינן העורות והמורם לא שייך למיתר ניתנין לכל כהן דאין ניתנין אלא לכהן המקריב כ"כ הרמב"ם. והעשר שבגבולין שהם תרומה ותרומת מעשר

ואלה ולאלמות הגז ומתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה וחרמים וגזל הגר. לא חשיב הכא אלא מתנה דתרומה ות"מ ואלה אין ניתנין לכל כהן מפני הטומאה כמ"ש הר"ש. וגזל הגר אין ניתן לכל כהן אלא המקריב את אילו המתנה. ושדה אחוזה נמי לא תני הכא דבכלל חרמים הוא כדכתיב בשדה החרם לכהן תהי' אחוזתו בפ' בתוקומי: וזהו שכ' הרמב"ם בפירושו דמן עשר שבגבולין לא חשיב אלא שתה מ"כ. והרי בפרקן אינם אלא חמשה אלא דחרמים תרתי נינהו כדפי': ר"ל אוסר בביכורים. והא"ל תני בסוף מס' ביכורים כ"ל אומר אין ניתנין אלא לחבר **י** ולא קבלו ממנו. פי' לא קבלו

לעשות

טומאה זו ידועה שמא יאמרו רואינו תרומה טהורה נשרפת. להחזירן למקומן א"א שלא יאמרו תרומה יוצאה מא"י לחו"ל אלא מניחן עד ערב פסח ושורפן: וחג הקציר בכורי מעשיך. דשתי הלחם לקרבן בכורים ומתירין את החדש במקדש: **יא** העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו. דכתיב (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך. ממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא בכורות. מחו"ל שאין אתה מביא מעשר דגן אין אתה מביא בכורות: הביא בכורים יין ושמן ולא קבלו ממנו. לפי שלא בגרוס מתחלה לכך. דאילו בגרוס מתחלה לכך אני דהכי תנן פרק בתרא דתרומות אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ועגבים בלבד: פסח קטן. פסח שני. וכנ"ו

הביאו חלותיהן מאלכסנדריא ולא קבלו מהם. אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם עצרת ולא קבלו מהם (נא) מפני הכתוב שבתורה (שמות כג) וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה (נב): יא בן אנטינוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו (נג). יוסף הכהן הביא בכורי יין ושמן ולא קבלו ממנו (נד). אף הוא העלה את בניו ובני ביתו לעשות פסח קטן (נה) בירושלים והחזירוהו. שלא יקבע הדבר

חובה

חג. אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם נל"ם אנשי צבועין הביאו בכורים. עצרת נל"ג וז"ו לעצרת וכ"ש נמצנ"ג. שבתורה נל"ם בתורה. יא אנטינוס נל"ם אשיטם נכ"ה ניכוס' ונתמוכה אנטיגנוס. בכורי ניכוס' בכוריו וכ"ה נל"מ. ובני נל"ו ואת בני וכ"ה ניכוסלמי.

[*והעתיקו הר"ב שם בתמורה]: הביא בכורים יין ושמן ולא קבלו ממנו. פירש הר"ב לפי שלא בגרוס מתחלה וכו'. דלא תקשה אדתנן

מלאכת שלמה

בתרא דמנחות וה"א דליקבלו מינייהו דלא ניטשו לומר הא דלא קבלו מבייתור משום דלא מצי אכלי להו התם אבל באסכנדריא דהא מצו אכלי להו כהנים התם דים שם בית ה"א דליקבלו קמ"ל ושוב נראה משום דאלכסנדריא אחל מצרים מהתם מתחיל וארץ ישראל הויא אלא דלא כבשוה מש"ה תני לה: הר צבועים. שם מקום בארץ ישראל כדכתיב בשמואל גי הצבועים והרגם ויכתן מיסר אפעיה ובגדלים נקרא צבוע ואפא בב"ק פ"ק: הביאו בכוריהם קודם לעצרת. ותנן במנחות פ' ר' ישמעאל אין מביאין ממחות ובכורים קודם לשתי הלחם ואפי' בעצרת עצמה ומפ' מעמא בפ' כל קרבנות הצבור משום דכתיב תחשה תחשה שתי פעמים: מפני שבתורה וחג הקציר בכורי מעשיך. בפ' כל קרבנות הצבור מתניתא הכי ומנין שתהא עצרת קודמת לבכורים ת"ל חג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים ואין לי אלא בכורי קציר חטים בכורי קציר שעורים מנין ת"ל וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה ופי' רש"י ז"ל מנין שתהא שתי הלחם קודם לבכורים אלא יביא בכורים קודם לשתי הלחם ת"ל בכורי קציר חטים לומר לחם שתי הלחם יהא קודם לכל קציר חטים ואפי' קציר שעורים ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם יהא קודם לכל מעשיך אשר תזרע בשדה ואפי' לחדש של שעורים עכ"ל ז"ל. ובירים תני ר' חייא בין בריסת דחלות שהביא נתאי אים תקוע בין בסיפא בחלות שהביאו אנשי אלכסנדריא גזרו עליהם והחזירום למקומם והתם פריך עלי' דהא קיימת לן דלהחזירה למקומה אי אפשר שלא יהו אומרים ראינו תרומה יוצאה מן הארץ לח"ל אלא מניחה עד ערב הפסח ושורפה: **יא** בן אנטיטס.

בחרא דמנחות וה"א דליקבלו מינייהו דלא ניטשו לומר הא דלא קבלו מבייתור משום דלא מצי אכלי להו התם אבל באסכנדריא דהא מצו אכלי להו כהנים התם דים שם בית ה"א דליקבלו קמ"ל ושוב נראה משום דאלכסנדריא אחל מצרים מהתם מתחיל וארץ ישראל הויא אלא דלא כבשוה מש"ה תני לה: הר צבועים. שם מקום בארץ ישראל כדכתיב בשמואל גי הצבועים והרגם ויכתן מיסר אפעיה ובגדלים נקרא צבוע ואפא בב"ק פ"ק: הביאו בכוריהם קודם לעצרת. ותנן במנחות פ' ר' ישמעאל אין מביאין ממחות ובכורים קודם לשתי הלחם ואפי' בעצרת עצמה ומפ' מעמא בפ' כל קרבנות הצבור משום דכתיב תחשה תחשה שתי פעמים: מפני שבתורה וחג הקציר בכורי מעשיך. בפ' כל קרבנות הצבור מתניתא הכי ומנין שתהא עצרת קודמת לבכורים ת"ל חג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים ואין לי אלא בכורי קציר חטים בכורי קציר שעורים מנין ת"ל וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה ופי' רש"י ז"ל מנין שתהא שתי הלחם קודם לבכורים אלא יביא בכורים קודם לשתי הלחם ת"ל בכורי קציר חטים לומר לחם שתי הלחם יהא קודם לכל קציר חטים ואפי' קציר שעורים ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם יהא קודם לכל מעשיך אשר תזרע בשדה ואפי' לחדש של שעורים עכ"ל ז"ל. ובירים תני ר' חייא בין בריסת דחלות שהביא נתאי אים תקוע בין בסיפא בחלות שהביאו אנשי אלכסנדריא גזרו עליהם והחזירום למקומם והתם פריך עלי' דהא קיימת לן דלהחזירה למקומה אי אפשר שלא יהו אומרים ראינו תרומה יוצאה מן הארץ לח"ל אלא מניחה עד ערב הפסח ושורפה: **יא** בן אנטיטס.

יכין תפארת ישראל יכין

לח"ל ושורפן שם א"א שלא יאמרו ראינו חלה יוצאה מא"י לח"ל להכי מניחה עד ע"פ ושורפה עם החמץ: נא) הצריסים להחזירן ולהוליכן מבהמ"ק: נב) ר"ל שבועות נקרא חג הקציר ובו מביאין ב' לחם להיות

החדש והבכורים במקדש: נג) הוקשו בכורות למעשר דגן וכמו שאין מביאין הומ"ע מחוצה לארץ כ"כ בכורות אלא ירעו עד שיתאחו ויאכל לכהנים: נד) מדלא בגרוס מתחלה לכך: נה) פסח שני:

ורק

משנה ראשונה

לעשות בהן מעשה מיד אבל קבלו להניחן עד ע"פ. ומ"ש הר"ב דלכך לא קבלו דלאכלן א"א ולא לשורפן וכו' וה"מ למימר שאין מביאין ממו"ל לארץ כדאמר פ"ג דשביעית גבי תרומה שלא יהו כהנים מדפין אחריה והכי איתא בירושלמי דהכא גבי ביכורים מאספמיא בפ"פ. וכראה דאלה שמפרישין עיסה ודבר מושב אין דרך לאחז אחריה לתו"ל. ויש לדקדק אי ביתר זו מו"ל גמורה היא מן אמה ולפנים כדמשמע בתוי"ט ושם מפרישין אחת לאור שאין לה שיעור ואחת לכהן כשיעור וזה שהביא החלות לא"י ודאי כתכוון לפרנס בהן עניי הכהנים של א"י וע"כ מהכניות שלכהן הביא וא"כ אמאי א"א לאוכלן מפני

מספר הפסחים דמישנו הרוב שנים ועוד דלא מזכר שם אלא אחר שקדמו ראשון לאכל בשאר מקומות קרו לי' קטן לאמעי' בכמה שאינו אלא יום א' וכין בחיות דאמר ומלה עמו בכית ואין לו לאכילתו וגם קטן באוכלין הרוב ישראל עשו ליכר הראשון. (רמ"ז): תוי"ט ד"ה הביא כו' דלא תקשה כו'. ל"ע מה הוסיף כזה על דברי הר"ב ואפשר דבא רק לומר דהר"ב נקט זה מהירושלמי ושהר"מ

ציונים

הביאו בכוריהם. מיי' שם פ"ב ה"ו: יא בן אנטיטוס. תמורה נא. ותוס' ד"ה המפר בהמה. ובתיקונים הרפב"ת ז"ל פי' אלא ופי' תבן ופי' הרא"ש: העלה בכורות. מיי' פ"ח מהל' כלאים ה"ל: בכורי יין ושמן. שם פ"ב מהל' בכורים ה"ל:

תוספות חדשים

משנה יא [במשנה] לעשות פסח קטן. נקרא פסח קטן דלא הוי אלא יום אחד ע"ל המפרש להלכות קידוש החודש פ"ג סוף הלכה ט' ע"ם ועי"ל דנקרא קטן דמוצעין בן העומדין לותו דאין צורך גדמין. הר"ר:

תוס' אנשי שם

תי"ט ד"ה הביאו כו' שהכר מבייתו כו'. וא"ז ה"ם הא דקתני מפני הכתוב שבתורה וכו' כלומר מן הדין הו"ל לקבל אלא שלא קבלום מפני הכתוב שבתורה דלא ליתי למיעקר הכתוב שבתורה. (ס"ל): בא"ר דמנכרא מלתא עוצא. פי' שהיו אנשים הרבה והתם בלתה בלבד מיירי כדקתני ואם הביא כשר דמשמע יהיה שהביא. (נ"ד): באר"ר וב' הכ"מ וצו'. כ' הכ"ד תוס' ס"ב הכי אמר' ביכורים דהחזירום כמ"ש מיהו גוביה בשמון ודקדקתי בפי' הר"ש ומלאתי דהא דכתב התי"ט מבמן על אנשי הר צבועין דהחזירום ליתא דהיכולמי הוא על מתן שהביאו תלות כו' ע"ע. ואין בדברו כלום דהקושיא שהקשה מעיקרא לק"מ דהכר כ' התי"ט דהתם שאלי לפי שהכר מבייתו ובן הרמב"ם ומיילי באנשים חד דעלמא דהתם ולאי אין מחזירין לותו אלא יומם וכו'. ודקדוקו אשר דקדק הוא בלי דקדוק דאע"ג דביולמי לא אמרו אלא פ"א אבולהו ולאי קאי ולא עוד אלא הר' כל בר זבלא ומי דפליג אר"ת לא פליג אלא על הוא דאלות ומהטעם שכתב הר"ב אבל בהני דצבועים מודה דהחזירום ממש דהל"כ אלא שהגיעום עד עצרת מה בין הבאו לאנשי הכר לבועים לכל אינם דעלמא דבכל יחיד הדין כן דהא דתנן במנחות ואם הביא כשר מ"מ צריך להניחם שם עד שיבא עצרת ויקרא עליהם כמ"ש הר"מ בפ"ב מהל' בכורים בהריא וזו סיתם כונת התי"ט במה שהביא לשון הרמב"ם המכר. (ס"ל): **יא** במשנה פסח קטן. במס' פסחים קורא פסח שני. ומלתא כמ"ש התוס' ר"פ ע"ב דנקרא מב' פסחים בל' רבים משום דיש פסח א' וכ' וא"כ באותה מב' קורא שני שהרי נכלל

חבריו בכוריהם. מיי' שם פ"ב ה"ו: יא בן אנטיטוס. תמורה נא. ותוס' ד"ה המפר בהמה. ובתיקונים הרפב"ת ז"ל פי' אלא ופי' תבן ופי' הרא"ש: העלה בכורות. מיי' פ"ח מהל' כלאים ה"ל: בכורי יין ושמן. שם פ"ב מהל' בכורים ה"ל:

תוספות חדשים

משנה יא [במשנה] לעשות פסח קטן. נקרא פסח קטן דלא הוי אלא יום אחד ע"ל המפרש להלכות קידוש החודש פ"ג סוף הלכה ט' ע"ם ועי"ל דנקרא קטן דמוצעין בן העומדין לותו דאין צורך גדמין. הר"ר:

תוס' אנשי שם

תי"ט ד"ה הביאו כו' שהכר מבייתו כו'. וא"ז ה"ם הא דקתני מפני הכתוב שבתורה וכו' כלומר מן הדין הו"ל לקבל אלא שלא קבלום מפני הכתוב שבתורה דלא ליתי למיעקר הכתוב שבתורה. (ס"ל): בא"ר דמנכרא מלתא עוצא. פי' שהיו אנשים הרבה והתם בלתה בלבד מיירי כדקתני ואם הביא כשר דמשמע יהיה שהביא. (נ"ד): באר"ר וב' הכ"מ וצו'. כ' הכ"ד תוס' ס"ב הכי אמר' ביכורים דהחזירום כמ"ש מיהו גוביה בשמון ודקדקתי בפי' הר"ש ומלאתי דהא דכתב התי"ט מבמן על אנשי הר צבועין דהחזירום ליתא דהיכולמי הוא על מתן שהביאו תלות כו' ע"ע. ואין בדברו כלום דהקושיא שהקשה מעיקרא לק"מ דהכר כ' התי"ט דהתם שאלי לפי שהכר מבייתו ובן הרמב"ם ומיילי באנשים חד דעלמא דהתם ולאי אין מחזירין לותו אלא יומם וכו'. ודקדוקו אשר דקדק הוא בלי דקדוק דאע"ג דביולמי לא אמרו אלא פ"א אבולהו ולאי קאי ולא עוד אלא הר' כל בר זבלא ומי דפליג אר"ת לא פליג אלא על הוא דאלות ומהטעם שכתב הר"ב אבל בהני דצבועים מודה דהחזירום ממש דהל"כ אלא שהגיעום עד עצרת מה בין הבאו לאנשי הכר לבועים לכל אינם דעלמא דבכל יחיד הדין כן דהא דתנן במנחות ואם הביא כשר מ"מ צריך להניחם שם עד שיבא עצרת ויקרא עליהם כמ"ש הר"מ בפ"ב מהל' בכורים בהריא וזו סיתם כונת התי"ט במה שהביא לשון הרמב"ם המכר. (ס"ל): **יא** במשנה פסח קטן. במס' פסחים קורא פסח שני. ומלתא כמ"ש התוס' ר"פ ע"ב דנקרא מב' פסחים בל' רבים משום דיש פסח א' וכ' וא"כ באותה מב' קורא שני שהרי נכלל

לחמנן בפרק בתרא דתרומות . ירושלמי . והרמב"ם מפרש דמתני' (דהכא) [דסתם] רבי יהודה ואינה הלכה . וכבר המה עליו הכסף משנה פרק ב מהלכות כמורים : הקונה בכורית כקונה בפרוור שבירושלים . ומכל מקום תרומה אין מביאין מכוריה לארץ ישראל . דבסוף פרק ו ממסכת שביעית פסקו הר"ב והרמב"ם דאין הלכה כרבי שמעון שאומר דמכוריה מביאין . וטעמא בירושלמי דבתרומה חוששין שמא יהיו הכהנים מרדפים אחריה וילאו לחוצה לארץ : אבל הבכורים : הבעלים מחויבים להביאם לירושלים : סליק מסכת חלה

חובה[יז] : ארסטון הביא בבוריו מאפמיא[יז] וקבלו ממנו . מפני שאמרו הקונה בכורה בפרוור[יח] שבירושלים :

סליק מסכת חלה

מלאכת שלמה

וכן נקד ה"ר יהוסף ז"ל : ארסטוון . כך מצאתי מנוקד במשניות בשם הרב ה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל הוי"ו נקודת פת"ח אבן אחר זמן בלו לידי עצם המשניות שלו ולא מצאתי כן : הביא בבוריו מאפמיא וקבלו ממנו . בירושלמי פריך והתנן בשביעית ס"פ שלש תרומות אין מביאין תרומה מח"ל ומשמע התם דאפי' מכוריה אין מביאין וכיצד שרו לי' וקבלו הבכורים ממנו ולא דין הוא שאין מקבלין ומה תרומה שאין בה שום קרבן ולא בעיא מהילה אין מביאין ואפי' בדיעבד בכורים דאמירי דבעו תוספה והגשה לגבי מזבח וקרבן ותומה תני מתני' דבדיעבד מביאין ליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא ומשני ר' אושעיא בכורים באחריות בעלים כלומר לא משום מומאה הוא דגזור אלא משום שיצת ארץ ישראל ובכורים על כרחייהו דבעלים צריכין להביאן לירושלים כדתנן בפ' בתרא דמס' בכורים אגריפס מלך ישראל מניח סבל על כתיפו הלכך לא קבלינן להו אבל תרומה אינה באחריות בעלים ואין על הבעלים להביאה ואי שריגן להו לכהנים שבארץ לקבלה יש לחוש שמא יצאו הכהנים לח"ל כדי להביאה

א) נד"ל רשום כאן פי' י"ג ב) נד"ל השומר ג) נד"ל נתם ד) נד"ל רשום כאן פי' י"ד ה) נד"ל מחודה ו) נד"ל רשום כאן פי' ע"ו :

סליק פירקא וסליקא לה מסכת חלה ובעזרת אל גורא עלילה נתחיל מס' ערלה

יכין תפארת ישראל יכין

נו) ורק בפסח ראשון חייבים : נז) מקום בכורים : נח) כפרים שבסביבות ירושלים אבל תרומה לא דחייבינן שהכהנים יהיו מרדפים אחריה וילאו מארץ ישראל לכוריה אבל בכורים ע"כ בעלים יביאום למקדש : סליק מסכת חלה

משנה ראשונה

מיכא בל מוסיף : הביא בכוריו מאפמיא וקבלו . ויש לדקדק למאי דקי"ל לעיל משנה ז' דסלקה כרבן גמליאל ועפר כוכיא שמא בספר מרן הסמיים והכי נמי תנן פ' בתרא דאהלות מ"ז . אם כן היאך קיבלו הא לי אפשר לאמתן מפני עומאתן ולשולפן מ"מ שמא יאמרו שהורין הן כלעיל בחלה . וי"ל דבכורים מייחי בפירות שלא הוכשרו . אבל חלה כבר הוכשרה בלישה : סליק מסכת חלה

הלכתא גבירתא כללא דפרק ד

פרק ד משנה א שני בנ"א שמסתמא אין א' מוותר לחברו . ועשה כ"א עיסה לעצמו , שהן רק יחד שיעור חלה . ואפי' נלושו יחד הקן מין במינו . אם"צ לחלה . ורק בודאי אין מקפידין זע"ז . והן מין במינו . אפילו רק נשכו ב' העיסות יחד מצטרפים לחלה . וכשהן אינו מינו אפילו נשכו אם"צ אפילו שני הבציקות של אדם א' :

משנה ב מיתו בערבן קמח אפילו של כל ה' מינין יחד שלשן יחד מצטרפים . וה"ה בעשה מכל א' עיסה לבד וחזר ולשן יחד . מצטרפים . אבל ב' מינים שנשכו רק יחד עיסותן . אז חסין מצטרפין רק עם כוסמין . שעורים מצטרפים עם הכל רק לא עם חטין . שיפון מצטרף בשעורים וכוסמין . ולא בשבולת שועל וחטין : שבולת שועל מצטרף בשעורים וכוסמין . ולא בחטין ושיפון . אבל כוסמין מצטרף עם הכל . ולרמב"ם כוסמין ושבולת שועל ושיפון מצטרפים ; בכל שאם"צ אפי' ביש בכל א' מהן כשיעור . אין מפריש מזע"ז :

משנה ג ב' עיסות שהן יחד שיעור עיסה והן ממין א' . אבל עיסת אורז או עיסת חלח או תרומה מפסיקן אין מצטרפין . אבל כשמפסיקן בצק שכבר נילל חלתו . מצטרפים :

משנה ד קב חדש וקב ישן שנשכו זב"ז . מצטרפים רק שלא יטול מזה על זה . רק ישול מכ"א כפי שעורו . הנוטל חלה מקב אינו חלה :

משנה ה ולפיכך ב' עיסות קב קב שנילל חלת מכל א' לבד וחזר ולש הקבין יחד . חייב להפריש השתא חלתן :

משנה ו עיסת דמאי שמסופק אם נילל חלתה והיא טמאה . אם יש לו עיסה אחרת מהורה שנ"כ מסופק בה אם נילל חלתה . הר"ז מפריש מהטהורה על הטמאה . ואע"ג שאין נוגעין זב"ז . דסרספק הוא אם חייבת בחלה . מותר להפריש מטהור על טמא ושלא מהמוקף :

משנה ז ישראל שחבר או קבל שדה מעובד כוכבים בסוריא . פטור מתרו"מ . מראין לו בגוף הקרקע בלום . ונם בגוף הקרקע אין חיוב . דיש לעובר כוכבים קנין בקרקע סוריא להפקיע מתרו"ם . וחייבים להפריש שם ב' חלות . א' נשרפת בתרומה טמאה . ואין לה שעור . וא' לכהן לאכלה כשישור הראוי .

משנה ח ג' ארצות חלוקות בדין חלה . מ) א"י שהחזיקו עולי בבל : מפריש תרומה א' כשיעורה ונשרפת . מדבולנו טמאי מתים . ב) וא"י שהחזיקו עולי מצרים ולא עולי בבל . דהיינו מכזיב ועד אמנה לצפון . ומכזיב עד נהר מצרים לדרום . מפריש ב' חלות . א' לשריפה כשיעורה . וא' לאכילת כהן כ"ש . ג) ומאמנה ומהנהר ולפנים . עד הים הגדול ב' חלות . א' לאכילת כהן כשיעורה . וא' לשריפה כ"ש . דכל אותה שעקרית מפי צריך כשיעורה . וחלות אלו של אכילת כהן . אפי' ממא מטומאה שבגופו . כגון זב ובעל קרי . אם רק מבלו אף שלא הע"ש מותרים לאכלה . ונאכלת גם עם זר על שולחן א' : וניתנת אף לכהן שאינו אוכל חולין בטהרה . ונותנין השתא בכל מקום חלה א' כוית ונשרפת :

משנה ט וגם אלו נתנין גם לכהן שאין אוכל חוליו בטהרה . נכסים שהורחרמו לכהנים . ובכורות תם או בעל מום . ושה פדיון פטר חמור . וזרוע ולחיים וקיבה . וראשית הגז . ושמן תרומה שנטמא . ובזמן המקדש גם קרבנות המיבח ובכורים : אבל תרומה אפילו כרשינים . דלא חזי כ"כ לאדם . נתנין רק לכהן שאוכל חוליו בטהרה :

משנה י חלת חו"ל אסור להוליכה לא"י ובהביאה מניחה עד ע"פ ושורפה עם החמץ . בכורים מא"י שהובאו קודם עצרת : יונחו עד עצרת וקורא :

משנה יא וכן בכור מחו"ל לא יביאו לא"י לחקריבו . ובהביאו יחזירו . ושם ירעה עד שיסתאב ויאכל לכהנים ולישראלים שיזכנום הכהנים . וכן אין מביאין בכורים משקין . רק ביתים וענבים כשבצרום מתחלה לכך לעשותן משקין . מותר :

נשלמה מסכת חלה

הלופי גרסאות

בבוריו מאפמיא נד"מ ביבירין באפסמיא והוא נ"מ ונ"ע מיאפסמיא. בפרוור נד"מ וד"ע בפרווד וכ"ה במזב"ע ונד"מ בפרווריי וכנ"מ ב פ ר ו א ר י . שבירושלים נד"מ ירושלם ונ"מ בירושלמי וכנ"מ .

ראשון לציון

פ"ד משנה יא [במשנה] בקונה בפרוור כו'. במזב"ע: לתת בפרווד וכ' הרמב"ם ופרווד של ירושל' כו' תרגום מגרס פרווריה (ונ"ע כפי' הרב רעקודה) אבן רע דו"ל הערוך קונה בפרווריי ירושלים וזה מגרס עייהם (ויקרא כה לז) תרגום ירושל' פרווריי וע"ש שכתב עוד ראיות וכל כרים והעיד המוסף כבן בלבן וכרים קורין לת מגרשי הערים וכפרים פרוורי . ומזה נלא שגרסין כתבתי בזה בס"ד פ"ם . ועיין ישל"מ :

תוס' אנשי שם

מס' בדרך אחר (לה"מ) : בא"ר וכבר תמה . לא דק דהכסף משנה לא תמה אלא מה שכתבו פסק כמתני' דתרומות ולא הביא אם בגרס מתחלה לבך . (מר"ג) : בר"ב ר"ה **פסח** קטן כו' כראים כו' . וכ"ה ג"כ בפי' הר"מ . ותומה תיפוק ליה מכוס פסח עצמו דסא קי"ל קטן ויכול לאכול בזית מוחטין עליו כו' ואף אם אחר דסח לגית אכות אלו דאוריתא מ"מ מדרבנן מיהא צריך למנוחו על הכסא וקטנים שחייבים בראייה הוא מדרבנן כדאמרי' רים חגיגה ולמה הוצרכו לעצם ראייה . ואבאר לומר דלפ כבסון טמאים בהאכלן מ"מ בראייה הם חייבים כבעבדה הטומאה כל ימי הפסח וע' פ"א דחגיגה מ"ו ובתי"ט שם ופס"ב מ"ד ד"ה ומזרים כו' . (לה"מ) :

כתב הרמב"ם כשהשלים לדבר על הזרע ומתנותיו. החל לדבר בענין הפירות וסדר אחר מסכת חלה. מסכת ערלה. ואחר כך בכורים שכך סדרם הכתוב. הערלה בספר ויקרא. והבכורים בפרשת כי תבא:

מסכת ערלה

פרק א

פרק א א הנוטע לסייג. שיהיה החילון גדר לכרם: ולקורות. לגדל עצים לעשות מהן קורות לבנין וחין עיקר נטיעתו לחכול. הפירות: פטור מן הערלה. דכתיב (ויקרא יט) ונטעתם כל עץ מחכל חת שהוח למחכל חייב. לסייג. ולקורות ולעצים פטור: הפנימי למאכל. נתכוין שיחור פנימי יהיה למחכל ויחור החילון לסייג. חע"פ שהכל חילון חחד. החילון פטור. וחין הלכה כרבי יוסי: **ב** ומצאו נטוע. פטור. דכתיב (שם) כי תבואו חל החרץ ונטעתם. פרט לנטעי עובדי כוכבים עד שלח בחו לחרץ: נטעו. בין ישרחל בין עובדי כוכבים לחחר שבחו לחרץ חע"פ שלח כבשו ישרחל חת החרץ חייב. דכתיב (שם) כל עץ בין נטעו ישרחל בין נטעו עובד כוכבים:

הנוטע

פרק א א הנוטע לסייג ב). ולקורות ג). *פטור מן הערלה ד). ר' יוסי אומר אפילו אמר ה) הפנימי למאכל. והחיצון לסייג. הפנימי חייב. והחיצון פטור ו): **ב** עת שבאו אבותינו לארץ מצאו נטוע פטור ח). *נטעו ט) אף על פי שלא כבשו חייב.

הנוטע

ח"נ. א אמר נר"ם נ"ג. ב עת נר"ם עץ. מצאו נמצא"ג ומצאו וכ"ם ניחומלמי. ונכנ' ל"ם ומצאוהו.

פרק א א ולקורות פטור. פי' הר"ב לגדל עצים לעשות מהן קורות לבנין. והדר כתב הירוש' לסייג לקורות ולעצים פטור. ולא קשיא דודאי דקורות לחוד דהייט לבנין. ועצים לחוד דהייט להסקה וכיולא בזה: **והרחיצון** פטור. בירושלמי מפרש טעמיה ממשמע שנא' לא יחכל אלו יודעי' שבעון מחכל הכתוב מדבר. מה תלמוד לומר ונטעתם כל עץ מחכל לומר לך חת שהוח למחכל כגון הפנימי חייב וחת שהוח לסייג וכו' כגון החילון פטור. לי' נמי מדכתיב (ויקרא יט) תחללו חת פריו. חני יודע שבחילון מחכל הכתוב מדבר. מה ת"ל ונטעתם כל עץ מחכל חלא לומר לך וכו'. ומ"ש הר"ב ואין הלכה כרבי יוסי. כך כתב הרמב"ם בפירושו. חבל בחבורו פ"י מהלכות מע"ש פסק כרבי יוסי. וכ' בכ"מ נראה שסובר דלא חתא ר' יוסי לחפלוגי חת"ק חלא לפרושי. ויש הוכחה לזה מהירוש' דמוקי לרבי יוסי בין לרשב"ג בין לרבי. וכן פסק הרא"ש כר' יוסי טכ"ל. ועי' בפ"ג דבכורי' מ"ו כתבתי כמה מקומות שנשנה בלשון מחלוקת ולא פליג: **ב** נטעו. פי' הר"ב בין ישרחל בין עובד כוכבים. עי' בסמוך: **אע"פ** שלא כבשו. פירש

מלאכת שלמה

פרק א א הנוטע לסייג וכו'. מצחתי מתן דברים הנוטע לסייג ולעצים ולקורות והכי משמע קצת בירושלמי דפליגי התם תנאי מיכח מ"ד דבעינן שמקומן יהח מוכיח עליהן כגון לסייג מקום הסייג מוכיח עליו. לעצים כגון שנטען רלופים ולא הרחיקן זה מה מד' לחמות ופד ח' כדמפורש במסכת כלחים. לקורות במשפה הנעפים כדי שיתעבו ויהיו נסים ורשב"ג הוא דס"ל הכי ורבנן פליגי עלי' והרא"ש ז"ל פסק כרשב"ג: **ב** כתוב בספר לקח טוב פרשת קדושים וכי תבואו חל החרץ וי"ו זו לא מצחתי מי שיחמר ענין בה דחין שייך כחן לומר וי"ו מוסיף על ענין ראשון כדחמרי' במקומות חחרים. וכ"ל

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"א א) חילון מחכל: ב) שיהיה החילון גדר לשרשו: ג) לגדל קורות לבנין חו להסקה: ד) פירותיו מותרים והוקח בעשה חיזה מעשה מתחילה שיכר שחינו נוטעו לחכילה חס לעצים שנטען סמוכים ולא הרחיקן כדרך להרחיק חילוי מחכל זמ"ז וחס לקורות שקילן הענפים כדי שיתעבה הגזע וחס לסייג שנטען בנבול סביב. מיהו חפ"ה בגמלך חוך ג' לחכילה חייב ומוזין לו ג' שנים משעת נטיעתו [י"ד רנ"ד סכ"ג]. ושעת ערלה מחשבין כך חס נטע קודם ט"ז בחב דנשחר עדיין מ"ד יום עד ר"ה דהיינו י"ד יום לקליטה ול' יום בשנה למחשב שנה הרי מ"ד יום חלו מחשבי שנה וח"ל למעת שוד רק ב' שנים מר"ה ההוח. חבל בנטע ביום ט"ז בחב חו חח"כ לריך למעת מר"ה הבח שלש שנים שלימות. מיהו חחר כלות ג' שנות הערלה הפירות המוחרים עדיין עד ע"ז בשבע בשנת ד' חסורים דחגטו על מי שנה שעברו והחוחרים מע"ז בשבע של שנת ד' עד ע"ז

בשבע של שנת ה' דין רבעי לקח וחחר כך הן חולין גמורין [י"ד שם ס"ח]: ה) לחו דוקח דגם מחשבה מהני: ו) לד פנימי שבחילון חו לחוחו לד שבחילון שפוחה לגד שהיו הייטו פנימי: ז) והכי קיי"ל [שם סכ"ב]: ח) וא"ת מה דהוה הוה כקו' הש"ם [יומח ד"ה כ'] . וי"ל למלי דקיימח לן דתרומה בח"י בזה"ז דרבנן [כ"ד שנ"ח] דנתבטלה קדושת הארץ. חם כן גם ערלה וכלחי הכרם וחדש חיו חסור שם רק מדרבנן [כ"כ רמב"ם פ"י ממע"ם] . חם כן יש נפקח מינה לע"ל תוב"ב . ולפ"ז בדבר זה קיל חרץ ישרחל מחולה לחרץ דבחרץ ישרחל חסור בזמן הזה רק מד"ם ובחולה לחרץ בין שנטעו ישרחל חו עובד כוכבים בין בשדה ישרחל חו של עובד כוכבים חסור מהלממ"ם [נקדושין ד' ע"ח ו"ד רנ"ד]. ורק דסביקח שרי וכך הי' הלממ"ם [י"ד תל"ד ס"ח]. מיהו י"ל דבזה"ז דבח"י מד"ס לח עדיף חו"ל מינה: ט) לחחר שבחו לח"י חפי'

נטע

משנה ראשונה

פרק א א לסייג ולקורות פטור. פי' הר"ב דכתיב עץ מחכל וכו'. ויש לדקדק חי מחכל דוקח ח"כ טעם למלוה מתי ליפטר חלמה חמרו בירושלמי נוטע לחחרון חייב וחין לומר מקום דחחרון חחר הנוטע עומד למחכל. מה בכך הח טעם לסיג נמי חחידין לגדל פירות חלח מקום שיין דעמו לכך פטור. ושוד טעם לגובל נמי חייב כמ"ש הרא"ש והפוסקים וגובל עלמו היו פרי. ובחמת בירושלמי היו מזכיר גובל חלח חחרון לבד גם הרמב"ם בחבורו כתב למלוה כגון חחרון וגובל ולא כתב חו גובל. וי"ל דבירושלמי מייתי קרח לרבות למלוה שהוח חייב דכתיב ערלים יהיו לכם מ"מ. ומסתברח לרבות חחרון למלוה שנותן דעמו על הפרי עלמו שבחוי הוח למחכל חש"ם שחינו חוכלו וכן הנוטע זית לשמן למטרה שנמקקם חייב כדחשמע בירושלמי דת"ח דעמו על הפרי ולחפוקי סיג וקורות שיין דעמו על הפרי

נלמד לגב דחייב כדחיתח בירוש' וכ"ש בש"ש ר"ל דכ"ל. (ש"ל): הרי"ש ר"ה ולקורות כו' דקורות לחוד כו' ולח"ל חדרבה חיקשה דלפ"ז ל"ל דהכחח שייך פעים ומחי שייך דהחי שייר ל"ל חלה"ל דבכלל קורות כן עצים לכסקם כ"ב דכ"ש כם ולפיכך לח סולכך לחיחי עצים נסדיה. (ש"ל): ר"ה והרחיצון פטור בירו' מפ' כו'. העתיק מהר"ש שב' בירוש' מפ' פעמח דר' יוסי אכל עי' בירושלמי ובראש

אר'

ציונים

א חנוטע. פוסק מנ: מיל' פ"ל מסלכות מפ"ש וכ"ל כ"ב ג פסק מעשין קלו מיל ושו"ע יו"ד סימן רלד פעיף כנ: אפילו אמר. שם. ומי' נמ' ק"ל פרשה ג' נפ' קנוטיפ: **ב** עת שבאו. מיי' שם ה"ע:

תוספות חדשים

פ"א משנה א [במשנה] הנוטע לסייג כו' פטור ומסיים בש"ס פי' רכ"ד סכ"ג והוא שיהח מיכר שלינו לעוכך חכילה כו' ע"ש פירושו: [הר"ב ד"ה] הפנימי כו' וחין סלכס כר' עכ"ל. ונש"ש

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה א [חי"ט ר"ה] ולקורות פטור פי' הרע"ב לגדל עצים לעשות מהן קורות לבנין והדר כתב הירוש' לסייג לקורות ולעצים פטור כו' עכ"ל. לכאורה היה נראה לומר דהירוש' פליג' אמתני' דלא תני לעצים ואפשר לומר בטלה דעתו ועבר משום בל תשחית וחייב בערלה רק אפשר לומר חדא שאפשר דמיירי ששוח לעצים יותר מלפירות חו אפשר כשהוא נוטע לכתחלה לעצים אינו עובר משום בל תשחית רק שהירוש' מאריך ותנא דידן מקצר ובכלל בלקורות דמח לי לבנין מה לי לעצים אף שלקורות סתמא איירי שהם יותר שוים מלפירות וק"ל: [ברע"ב ד"ה] פטור מן הערלה. דכתיב ונטעתם

תוספות רע"ק

פ"א מ"א [אות א] במשנה פטור מן הערלה) ואם אח"כ חישב עליו לאכילה חייב בערלה וברבעי ומונה לו משעת נטיעה. ואם לא חישב עליו לאכילה עד סוף שנה ג' אינו חייב ברבעי דאין דין רבעי בלא ערלה ואם נטעו לאכול ואח"כ חשב עליו לאחוד מאלו חייב. ש"ע (סי' רצ"ד) והוא מהירוש': משנה ב [אות ב] במשנה נטעו) לוקח לישנא דפ"ק דחולין

תוס' אנשי שם

פ"א בפתיחה תי"ם ד"ה ב' הרמב"ם כו' שכך סדרם כו'. אע"ג דכפ' משפטים נמי כתיב ראשית בכורי אדמתך וכו' מ"מ רוב דיני הבכורים ומקרא בכורים אינם כתובים רק בפ' תצא. ומה גם מה שם המיים הביאים בבכורים דבמשפטי' לא כתיב אלא ראשית בכורי כו' ולא יתבי' אי פירי מינהו אי זרעי' ואחדא תמיהת הב"ל (ש"ל): **א** במשנה לסייג ולקורות. סק' בס"ע דכוי זו ואל"ל זו כי אין הנטוע לקורות עומד ליקלן ובקצר דמי ע"כ וכ"ל דתנא הכי לרמות דמה סייג ראוי אף קורות ראוי אף הנטוע לעוכך עצים דמלה בכון

הנוטע לרבים. שנטע ברשותו לעורך רבים: **חייב.** דכתיב (ויקרא יט) יהיה לכם ערלים להביא הנטוע לרבים: **ורבי יהודה פוטר.** סבר וגעטעתם נמי משמע לרבים. ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט. ורבנן סברי ונטעתם כל אחד לעצמו משמע. ואין הלכה כר' יהודה: **והנוטע ברשות הרבים. לעורך עצמו: והעובד כוכבים שנטע.** בשדה

הנוטע לרבים [1] **חייב. ר' יהודה פוטר** [2]**. הנוטע ברה"ר. והעובד כוכבים שנטע** [3]**.** והגזלן

פי' הרמב"ם עניו אע"פ שלא כבשו כל הארץ: רבי יהודה פוטר וכו'. [כתב הר"ב סבר וכו'] ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט. [ותמהו התוספות דפ"ח דב"ק דף פו דלא לכתוב שום רבוי וממילא למעוטי] ורציתי לכתוב נשון הליכו' עולם בשער רביעי פ"ד וז"ל ויש [להקשות] דכשאמרינן אין רבוי אחר רבוי אלא למעט לו איפכא דאם הכונה היתה כשאומר רבויין למעט הוה ליה למימר מעוט אחד וסגיא להו לו איפכא במעוט אחר מעוט. ועוד איך נראה ברבויין דאתו למעוטי. ובמעוטין דאתו לרבויי. יש לומר דכשאומר מעוט אחר מעוט הוא מרבה בזה האופן. המעוט הראשון שאומר. במשל ממעט ד' אנשים מפעולה אחת. חוזר המעוט השני וממעט השנים מהם ח"כ הוא מרבה האחרים שיעשו הפעולה המזכרת. וכן ברבוי אחר רבוי הראשון משמע רבוי כללי בא הרבוי השני לומר וזה הרבוי אינו משמע כללי אלא פרטי במה שמרבה ולא מדבר עולמו. כך נ"ל עכ"ל. [*ורציתי אחרי זה לכללי הסוגיות שהוסיף הגאון קאלו בעל בית יוסף ז"ל על ספר הליכות עולם שכתב שם על זה שאין דבריו נוחים לו אבל טעם הדבר הוא שכבר למדנו מסיני כלל זה לדרוש התורה כך. וכתב עוד בשם התוספות דיומא פרק ה [דף סב:] בשם רבינו שמואל דטעמא דשמא הוה ממעטינן מכח שום דרשא לו ק"ו לו בנין אב. ע"כ]: **והעובד כוכבים.** פי' הר"ב שנטע בשדה שלא כבשו כל ישראל. וכ"כ הרמב"ם עניו שנטע בשדה בשמירות לו בחנם אבל אם נטע העובד כוכבים

הנוטע ברשותו לעורך רבים: חייב. דכתיב (ויקרא יט) יהיה לכם ערלים להביא הנטוע לרבים: ורבי יהודה פוטר. סבר וגעטעתם נמי משמע לרבים. ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט. ורבנן סברי ונטעתם כל אחד לעצמו משמע. ואין הלכה כר' יהודה: **והנוטע ברשות הרבים. לעורך עצמו: והעובד כוכבים שנטע.** בשדה

הנוטע לרבים [1] **חייב. ר' יהודה פוטר** [2]**. הנוטע ברה"ר. והעובד כוכבים שנטע** [3]**.** והגזלן

מלאכת שלמה

כי תבואו ונטעתם פרס לשמעו עובדי כוכבים על שלא כבשו ישראל לארץ ומסיים לה בת"כ יכול שאני מוציא את שנטעו עובדי כוכבים משבשו ישראל לארץ ת"ל כל עץ מכלל אמרו נטעו עובדי כוכבים אע"פ שלא כבשו ישראל חייב*. הנוטע לרבים חייב כגון שנטע ברה"י והוא של הרבה בני אדם כגון בירושלים חייב דכתיב ונטעתם מ"מ קרי בי' ונטעתם כלומר וגטעתם לסם ואפי' שיהא נוטע לרבים הר"ם שירלי"ץ ז"ל על דרך הגהה ואני מצאתי בהוספת שם בת"כ פרשה ג' דפ' קדושים מכלל אמרו עד שבאו אבותיו לארץ ומצאו נטוע פטור ופי' בספר קרבן אהרן עד שבאו אבותיו והוא מה שנטעו העובדי כוכבים קודם פטור ע"כ:

הגהה

בירושלמי. אבל בגמרא דילן בפ' כל שעה יש שיעור אחרת וסיא מה שפירש ר"ע ז"ל. וז"ל ספר הלבוש בי"ד ר' רל"ד סעיף כ"ה והנוטע בתוך שלו לעורך רבים אוכלא למ"ד שהוא פטור משום דלרבים רבוי אחר רבוי כתיב ונטעתם משמע בין ליחיד בין לרבים ואילו נאחר ונטעתם כל עץ מאכל יהיו ערלים הייטו אומרים כי הנוטע לרבים חייב אבל כשאחר ואמר יהיו לכם ערלים משמע נמי בין ליחיד בין רבים הוי רבוי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט ומיעט הנוטע בתוך שלו לעורך רבים שפטור ואמן לא קיי"ל כי האי פירוש אלא ונטעתם ליחיד משמע שאין דרך רבים לנטוע וכל חד וחד קאמר ונטעתם וכתב רחמנא לכם לרבות הנוטע לרבים פי' לרבות ליחיד הנוטע בתוך שלו לעורך רבים שיהא חייב בערלה ע"כ. ובתוספתא הנוטע לרבים חייב ור' יהודה פוטר ר"ש בן אלעזר אומר משמו הנוטע לרבים חייב בערלה השלם לרבים מאלו פטור מן הערלה קשבר רשב"א דמודה ר"י הנוטע לרבים חייב ולא פליג אלא בעלה מאלו לרבים כן פי' רבינו משמו ז"ל. ובירושלמי פריך מהלכה שיסתייהו דרבנן תמן בפי"ב דמסכת נגעים אינון אמרין ירושלם וח"ל

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

נטע שובד כוכבים: י) ברשותו לעורך רבים: יא) וקיי"ל כת"ק [שם סכ"ה]: יב) בשדה ישראל בין לעצמו בין לישראל כך כ' הרמב"ם והר"ב כאן ולא קיי"ל

ראשונה

בשדהו ויתלוקו עם שפיכות וש"ל לתכמים ונטעתם ליחיד משמע ופיכות שופתין פעורין וכתב לכם לרבות. אבל נוטע ברה"ר לעצמו לא לריך ביבויא שהפיכות הם שלו לבד. ומה שפי' רש"י שאין דרך רבים לנטוע נמי כך כוונתו אלא כתב אין דרך לנטוע לרבים. אלא ה"ק ונטעתם משמע ודאי רבים הנטעים ואין דרך שניים לנטוע. ואין לפרש נמי ביחיד הנוטע לרבים דפשטי' דקרא משמע שהנוטעים הם שנים. הלכך פ"ל קרא ביחיד מייבי ונטעתם כל אחד לעצמו והשתא ליתא לן לרבויי שופתין ואתי לכם לרבויי אבל יחיד הנוטע משלו לעורך רבים לא לריך קרא דחייב. ומ"מ ל"ש דליתנא דמתני' לא משמע דמייבי בשופתין: **הנוטע** ברה"ר. פי' הר"ב לעורך עצמו. והכי משמע דקתם נוטע לעורך עצמו כדפי' לעיל וכ"ה בירושלמי הביאו הר"ש הנוטע לרבים חייב בנוטע בתוך שלו ברה"ר פטור. ומתני' נמי דיקא הכי אלא לפרש נוטע ברה"ר בר"ע חייב לעורך רבים מ"כ ע"כ כת"ק אתיא ולא כר"י והו"ל למתניי' לעיל בהדי הנוטע ולמיתני עלה פלוגתא דר"י. ואין לומר דר"י לעצמו בר"ע מתייב ולרבים בר"ע פטור וה"ק מתלק דברה"ר בר"ע חייב אפי' לרבים וברשותו לרבים פטרי והלכך לא מצי לתיתי לעיל הנוטע ברה"ר בני פלוגתא דר"י. דבאל לד מודה ר"י דברה"ר חייב כשנטע לעצמו. הכיון דיש מקום לאלק ברה"ר בין הם לעצמו ובין לרבים אליבא דר"י אתאי לא שיתא הכי נמי אליבא דת"ק וכדאיתא נמי בירושלמי בהדיא כדפי'. אלא שראיתי בהר"י כתב בי"ד ס"ס ל"ד בשם הרא"ש הנוטע ברה"ר לעורך עצמו חייב. וכתב עליו ולא ידעתי למה כ"כ דמשמע אפי' נוטע לרבים ברה"ר חייב **אלא גרע משלה מאלו. ושוד דמסיכא דמרבנן לרבנן נוטע לרבים ליה**

ביה

מלאכת שלמה

אין מיעמאין בנעטים וכלן אמרין הכין דהנוטע לרבים כגון בירושלם לכם מיקרי ותתלקה לשבטים ומשני תמן אסר לו הבית כתיב פרס לירושלם שהיא לכל השבטים כרם הכא ונטעתם מכל מקום והדר פריך מחלפא שיתתי' דר' יהודה תמן הוא אומר אני לא שמעתי אלא בית המקדש בלבד דקסבר ירושלם נתחלקה לשבטים וכהא פסר הנוטע לרבים ובודאי דלאו הייטו לאמלע דרך שהולכים בו הולכי דרכים דהא קתני הנוטע לרבים אלא מייתי שנטעו בירושלם או בנוטע שלו ומסר לרבים ומשני תמן אמר שמועה ברם הכא בשם גרמי'. וכתב הר"ם שירלי"ץ ז"ל הנוטע ברה"ר מפ' בירוש' שנזל קרקע דרה"ר ונטעו לדידי' וחייב וכ"ש דבהא פליג ר' יהודה כדמוכח בירושלמי דאפי' ר"ש בן אלעזר דמודה אמתני' דנוטע לרבים חייב אפ"ה פליג בירושלמי בברייתא אחריתי בנוטע ברה"ר כ"ש דר' יהודה דאפי' בנוטע לרבים נמי פטר דבהא פליגא דלא חשיבי יאוש כמו דידי' ותמהני מדברי הרב רבינו שמשון ז"ל עכ"ל ז"ל. ועד הכה לא מצאתי הלי ברייתא אחריתי לא בירושלמי ולא בתוספתא ועיין בספר קרבן אהרן שם בת"כ פרשה ג' דפרשת קדושים. וכתב הרא"ש ז"ל בהלכות ערלה הנוטע ברה"ר לעורך עצמו וכתב עליו בית יוסף שם בי"ד סימן רל"ד ולא ידעתי למה כתב כן דמשמע דאפי' הנוטע לרבים ברה"ר חייב דלא נרע משלה מאלו ועוד דמסיכא דמרבנן לרבנן נוטע לרבים ליה בי' מיעוטא לנוטע ברה"ר לרבי' ואפשר שלא כתבו הרא"ש ז"ל אלא ליתן טעם אמאי לא פליג ר' יהודה בהא אז ליתן טעם לרבנן למה הולרך לחזור ולשנות הנוטע ברה"ר דהייטו נוטע לרבים ותרתי למה לי לכך פירש לתרתי דיני לידהו חד נוטע בתוך שלו לרבים וחד נוטע ברה"ר לעורך עצמו ותרוייהו לריכי ע"כ: **והעובד כוכבים שנטע.** ז"ל הר"ם ז"ל מה שפי' הרמב"ם ז"ל אבל אם נטע העובד כוכבי

וקנה

ציונים

הנוטע לרבים. שבחיב כגון פיי' שם ס"ל. פוי ותש"ע שם סעיף בב: הנוטע ברה"ר. פיי' שם ס"ס פוי ותש"ע שם סעיף טו:

תוספות חדשים

וכש"ע סימן רל"ד סכ"ב פסק כר"י ע"ש. וה"ה אחד למאכל ואחד לקורות או לעליס ומתני' חדא נקט: ס"ב [הר"ב ד"ה] **והנוטע ברה"ר** לעורך עצמו עכ"ל. וכ"כ הרא"ש וכתב עליו כב"י בי"ד סי' רל"ד וז"ל ולא ידעתי למה כ"כ

חדושי מהרי"ח

ונטעתם כל עץ מאכל עכ"ל. לכאורה מנלן דבעינן דוקא למאכל בשלמא אם היה כתוב בקרא כל עץ למאכל היה ניחא אבל אפשר לומר דהיכת כל הוא מיותר דהול"ל ונטעתם עץ מאכל אלא כוונת הקרא כל עץ פי' כל כוונת העץ יהיה לאכילה דוקא ואף שבמשנה ב' מביא כל לדרשה אחרת ע"ש אפשר תרתי שמעת מינה וק"ל:

משנה ב [תוי"ט ד"ה] **והעובד** כוכבים. פי' הר"ב שנטע בשדה של ישראל כו' בין נטעו עובד

תוספות רע"ק

דתלין (דף י"ז ע"א) דהא דדרשי' ובתים מלאים כל טוב דבו' שבבשו אפילו בתלי דחזירי הוהר להם הוא דוקא משלל של כותים אבל

תוס' אנשי שם

בר' יוסי הוא אמורא בר פלוגתיה דר' יוסה. ותרוייהו לפרושי טעמא דתי"ק קאתו. וע' במה"פ שם: **ב** תוי"ט ד"ה אע"פ כו' הרמב"ם כו'. לשיטתו בבפי' אחיל דבשובד כוכבים שנטע לעצמו פטור (הביאו בתי"ע בד"ה והעובד כוכבים) מ"מ ליכא לפרש אע"פ שלא כבשו אותו מקום שנטע דא"כ אמאי חייב הא הוא נטיעת עובד כוכבים מה"ה נדחק לפרש אע"פ שלא כבשו עדיין שאר כל הארץ. אבל לשיטתו שבהגהותו מ"ש בפסוקיו אע"פ שלא כבשו אפי' אותו מקום שנטע אפ"ה חייב דערלה מוכחת בכל שובד כוכבים ולפיכך הר"ש דס"ל כשיטה זו כמ"ש התי"ע מש"ה פי' כאן בפסוקיו. (מ"ל): ד"ה ר"י כו' ע"ל דכשאומר כו'. ונראה מיתולא נמי הקושיא הראשונה דאולו כתב תר מיעוטו הוה ממעטי' ממכל כל הל' לבנים מלוהה הפעולה הסמה דאיכא רבוי אחר רבוי לא ממעטי' אלא הבנים וכן ע"ז הדרך. (מ"ל): **בא"ד דישבא** הוה כו'. וסיים הב"י שם וכן י"ל ברבוי אחר רבוי ע"כ. והכ"ל לא דק כזה. וכ"כ הב"ל: במשנה **והעובד** כוכבים שנטע והגזלן שנטע. הק' נה"ע ז"ל כו"ד דלעריכתו ולתיכתו

בשדה של ישראל: והגזלן. שגזל קרקע ונטעה ונתייאשו הבעלים ממנה: *) והנוטע בספינה. אע"פ שאינה נקובה אם היא של חרס. לפי שאין כלי חרס עומד בפני הזרעים והן מפעפעין דרך החרס ויונקים מן הקרקע. אבל של עץ בעי נקיבה: והעולה מאליו. ודוקא במקום ישוב אבל במקום יערים ומדברות לא: ג אילן שנעקר. שעקרתו הרוח או שטפו נהר והוליכו למקום אחר: והסלע עמו. הטפר שסביב הזרעים קרוי סלע לפי שהוא נעשה שם קשה כסלע. וקאמר שאם היה לותו עפר עמו והוסיף עליו עפר ונשרש שם בארץ. רואים אם יכול לחיות מן העפר שבא עמו בלא תוספת עפר אחר [הרי] הוא כנטוע במקומו הרי אתם ופטור מן הערלה.

*) פי"ז ופנטוע.

והגזלן שנטעו (יג). והנוטע בספינה (יד). והעולה מאליו (טו). חייב בערלה: ג אילן שנעקר (טז) והסלע עמו (יז). שטפו נהר והסלע עמו. *אם יכול לחיות (יח) פטור. ואם לאו חייב. נעקר הסלע מצדו. או

טוכבים לעצמו וקנה ממנו ישראל אח"כ חייב בערלה ע"כ. וא"כ מ"ש הר"ב בתחלת המשנה בין נטעו ישראל. בין נטעו עובד כוכבים. היינו נמי דוקא כשנטעו העובד כוכבים לישראל. ובסוף פ"ג מפרש דעובד כוכבים הנוטע לעצמו נמי חייב בערלה. ואף הרמב"ם בחבורו פ"י מהלכות מעשר שני פסק ועובד כוכבים שנטע בין לישראל בין לעצמו. וכתב הכסף משנה שחזר ממה שכתב בפירושו. משום דבכמה דוכתי משמע דאף בנטע העובד כוכבים לעצמו אסור משום ערלה. כמו שכתבו בהלכות גדולות ע"כ. ומעתה גם דברי הר"ב שבתחלת המשנה. בין בנטעו עובד כוכבים. סתמן כפירושן דבסוף פ"ג. דאף לעצמו חייב. והר"ם כתב בסוף מכילתין וז"ל. בכולה מתניתין מוכחא דערלה מהגת בשל עובד כוכבים. ובכרם רבעי פליגי רבי יהודה ורבנן בפ"ג דתרומות. דתנן רבי יהודה אומר אין לעובד כוכבים כרם רבעי אבל מודה ר' יהודה דיש לעובד כוכבים ערלה. והכדיא תנן בפ"ק העובד כוכבים שנטע וכו': והגזלן. פי' הר"ב שגזל קרקע ונטעה ונתייאשו הבעלים ממנה. ותמיהני דזו וא"ל לומר זו קתני דאם נוטע ברשות הרבים דלא שייך ביה יאוש דמאן מייאוש ואע"ג דאיכא לאסוחי של רבים כמו ארבעה וחמשה אחין שותפין ואייאושי מכל מקום כיון דתנא סתם ואף הר"ב שלא בא אלא לפרש הניחו בסתם משמע ודאי דברשות הרבים העלמא קתני ואם ברשות הרבים דאין בו יאוש קתני דחייב כ"ש בגזל קרקע ונתייאשו הבעלים דחייב. וי"ל דמ"מ הואיל ואין קרקע נגזלת ה"א דפטור עפי' ממונטע ברה"ר לפי שסתם רה"ר יש לכל אדם שייכות בגוה להלוך או לעמוד ולפוש וכיונא בזה ולפיכך יתחייב הנוטע בו משום דהוה כנוטע ברשותו מה שאין כן בגזל קרקע אע"ג דאייאוש בעליה מ"מ הואיל ואינה נגזלת א"כ אין לגזלן שום שייכות בקרקע וה"א דפטור קמ"ל. ומ"מ בעיקר הדין דמשמע מדברי הר"ב דדוקא כשנתייאשו הא לאו הכי פטור אין נראה כן מדברי הרמב"ם והטור שכתבו וכתבו והגזלן שנטע חייב ולא פירשו דדוקא ביאוש. גם הר"ם מפרש בלא יאוש דומיא דרשות הרבים. **והנוטע בספינה**: פי' הר"ב של חרס לא בעי נקיבה לפי שאינו עומד בפני הזרעים. וכלומר אע"פ שבפני הזרעים עומד ובעי נקיבה. והייט דבמ"ב [פ"ב] דחלה מפרש בספינה נקובה ולא מחלק בין של עץ לשל חרס: **ג נעקר הסלע מצדו**. פירוש על ידי רוח או נהר דומיא דנעקר

דרישה

מלאכת שלמה

וקנה ממנו ישראל אח"כ אינו חייב בערלה קשה דהא תנן לקמן ספ"ג ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובחו"ל יורד ונוקח ונבדק שלא ירמנו לוקט וכו' וזה לא שייך אלא בעובד כוכבים ובחבורו ג"כ פסק דבשל עובד כוכבים מי שייך ערלה עכ"ל ז"ל: והגזלן שנטעו. פי' הר"ש ז"ל דהייט בלא יאוש דומיא דרה"ר דלא שייך בי' יאוש דמאן מייאש ע"כ ור"ש ז"ל שפי' ונתייאשו הבעלים עד הנה איני יודע מנין לו: והנוטע בספינה. כתב הר"ש ז"ל אמרי' בירושלמי הנוטע בעצין שאינו נקוב חייב בערלה כי' יוסי אומר מפני שהזרעים מפעפעין אותו מפני שהוא כנקוב אבל האילן דאין כלי חרס עומד בפני הזרעים וכן דעת התוספות שלנו כדפרישית בפ' שני דחלה ע"כ בקיצור: והעולה מאליו

יכין — תפארת

קיימת לן כן אלא בין בארץ ישראל ובין בחוצה לארץ בין של ישראל לו של עובד כוכבים אסור רק בארץ ישראל מדאורייתא ובחוצה לארץ לגמרי"ם [כלעיל פי' מ"] : יג) בשדה שגזל אפי' קודם יאוש [ומכ"ש משמע דוקא בתייאשו. ולא ידענא מי גרע לא בתייאשו משמע מאליו] :

משנה

ביה מישמעא בנטעא לכרים בכה"ל וכו' ע"ש שבאריך טוב. וכמדומה שנתנם ממנו הירושלמי שבתבו. וגם מ"ש דלא גרע משאה מאליו. הוא תימה דעולה מאליו נמי דוקא בכה"י חייב ולא בכה"ל כמ"ש הרמב"ם בפירושו וגם בחבורו כתב העולה מאליו בכה"י חייב. והב"י הביא דבריו שבפירושו וכתב לא ידענא לתה לא כתבו בחבורו ע"כ שמא לא היה בנוסחת הרמב"ם שלפניו. ומ"מ אמת הוא דעולה מאליו בכה"ל פטור. ומ"ש כדמבוגין טעמא לכרים ס"ה בכה"ל לכרים. לא דמי לבכא הרשות שלו אע"פ שהפיקתא אינם שלו. אבל בכה"ל לכרים דמיהם אינן שלו אין לו לכרמא: **והעולה מאליו**. פי' הר"ב דוקא במקום ישוב אבל לא ביערים ומדבריות ע"כ פי' אפי' יש לו שם בית או אבל

ישראל — יכין

יד) של חרס וה"ה בעצין חרס. מיהו בשל עץ שאין הזרעים מפעפעין ויונקין בו בעי נקיבה: טו) ודוקא ביישוב אבל בערות פטור: טז) שנשטו רוח למקום אחר ונשרש שם: יז) ר"ל שנתנם עמו הטפר שסביב הזרעים: יח) מהעפר שנתנם עמו בלי תוספת עפר אחר:

ערשיטערש

ראשונה

ביעל ומדבר ופלה שם מאליו דאע"ג אפי' במקום ישוב פלה מאליו ברה"ר פטור כדפי' לעיל. ופירשו בירושלמי ביערים ומדבריות דפטור דוקא שאין בה כדי עפילתה כלומר כדי לעפל בה לבהיה במקום ישוב אבל יש בה כדי עפילה חייב וכ"כ הרמב"ם בחבורו: **ג אילן שנעקר**. פי' הר"ב שעקרו הרוח ונתנו למקום אחר ע"כ לוכחא דמלתא נקט וה"ה אם נתנו במקום הראשון אם אינו יכול לחיות בלא תוספת עפר אחר חייב דזה הוי כנטעו מעכשו והרמב"ם בחבורו לא כתב במקום אחר אלא שנעקר וחזר ונטעו אם יכול לחיות וכו' וכן מוכח קיפא דנעקר הסלע מצדו והאילן עצמו לא נעקר והכי הוא במקומו ואפ"ה אם אין יכול לחיות פטור: **נעקר הסלע מצדו**. הכא חייבי אלא בשאר עפר בכל

שנד כוכבים דומיא דגזלן מה גזלן דנעע דלאו דילה אף שנד כוכבים נמי דוקא דלאו דילה כוכבים שנטע בשדה של ישראל שהנו דרישא הוי כפירושו דסיפא אלא דהכא ערר הר"ב אחר פי' הר"מ וכתם בספ"ג אפשר דהכל ביה. (כ"ד): ד"ה והנוטע בספינה כו' הזרעים עומד כו'. ע' פ"ח ושמ"ש פ"ג מה' כנוכרים ה"ט שבאר כל דיני עצין. וע"ש שד' שדעת הר"מ כדעת ר"ת דהזרעים של חרס בעי נקיבה וספינה בעי שתהא גוששת ובאילנות אפי' של עץ לא בעי נקיבה. וגם לא בעי גוששת בספינה. ע"ש שם אריך: **ג** בר"ב ד"ה והסלע עמו כו' כגטעו שבאי נמ"ש הס"מ ספ"ד מה' שכנים אע"פ שיכולים לחיות ומאילנו מן הערלה אע"פ אינן יכולין לגדל פירות מחמת הגושין לגד ע"כ. (רמ"ז): במשנה והסלע עמו. ק' דסלע פלע ל"ל ו"ל דנעקר ר"ל ולא הויו כרות ממקומו אבל שטפו נהר והוליכו למק"א כמ"ש הר"ב מפ"ה חלקם. (הו"מ). ובריכי שוחר במקומו לרבותא דאינו יכול לחיות והוליכו למק"א לרבותא דיכול לחיות כמ"ש הר"ב נכי' רנ"ד. אבל נ"ש נפ"ז ל"ל מ נמיתני פיקא נעקר הסלע מצדו כו'. וע"כ היה נלע"ד הפיקא מרישא קתי וא"ל דאילן שנעקר והסלע עמו

ציונים

חחשלה. פוסק מנ: מיי' שם סוד ומ"ש שם פכ"ו: **ג** אילן שנעקר. מיי' שם פי"ב מהל' ומ"ש שם מ"ש:

תוספות חדשים

כ"כ דמשמע לאינו טעמא לרבים בכה"ל חייב דלא גרע מעולה מאליו ועוד דמהיכא דמרבי לרבנן נוטע לרבים לית ביה מישומא לנוטע ברה"ר לרבים ואפשר שלא כתב הרמ"ם אלא לאיתן טעם אמאי לא פליג ר"י בהא לו ליתן טעם לרבנן למה הוצרכו לחזור ולשנות הנוטע ברה"ר דהייט נוטע לרבים ופרתי ל"ל לכך פירש דב' דינים הינהו חד בנוטע בתוך שלו לרבי' וחד נוטע ברה"ר לנוכך עצמו והבוויהו לריבי עכ"ל הב"י ועל מ"ש דלא גרע מעולה מאליו יש לתמוה דהא בעולה מאליו בכה"ר פטור כמו שמביא הב"י עצמו אח"כ בשם הרמב"ם בפי' המשנה ומ"ש הב"י דלא ידע למה לא כתבו בחבורו אתמה כתבו הרמב"ם פרק י' מה' מ"ש ה"ה וכ"מ פירשו בעצמו ע"ש ז"ל. (הר"ז): ועיין מ"ש בהגהותי על הרמב"ם שם בס"ד ולפי מוסתת הר"ם מפורש כן בירושל' אבל בב"י מביא מוסתת אחרת בירושל' ע"ש: [הוי"ם ד"ה] והנוטע בספינה כו' שבפני הזרעים עומד עכ"ל. שמעתי מקרין מפ"ז

ראשון לציון

פ"א מ"ב[במשנ'] והעולה מאליו כו'. בשאילתות פרשת קדושים סי' ק' פרוך אבל העולה מאליו חייב ואת"ל מיבעי ליה כו' ע"ש:

חדושי מהרי"ח

עובד כוכבים כו' עכ"ל. ואינו מובנה דא"י מחוקה היתה שירשו את כל ארצם

תוספות רע"ק

אבל דידהו לא אשתרי. א"ש הך דהבא. ולאידך לישנא דהתם דהבל אשתרי צ"ל הא דקתני הבא חייב הייטו לענין אם הצניעו הפירות עד אחר ז' שכבשו אסורים משום ערלה שדרי אבן בחי' לר"ה (דף יב.):

משנה ג [אות ג] במשנה אם יכול לחיות פטור) עי' בתשובת רשב"א ח"ג סי' רכ"ח:

תוס' אנשי שם

ולתיניהו וגלמ"ד דלע"ש כתוי"ם בשם הר"מ בתחלה דכשמוכר כוכבים שנטע בין לישראל בין לעצמו חייב ח"ם דאי ערבינהו הוה משמע

דרישת: **או** שזעזעו ונשלו כעפר. פירש הרמב"ם שינענע האילן עצמו ויעלה אותו ממקומו לגבל לא יפריעו מן הארץ ואח"כ יקח העפר סביביו. ע"כ. ולכן הגירסא הנכונה בעפר בבי"ת. וכ"כ בחבורו ואח"כ מלא סביבותיו בעפר בבי"ת: **ד** אילן שנעקר. פירוש שנעקר מהעפר שסביביו ונשתייר שורש ממנו שלא נעקר ממנו העפר שסביב אותו השרש: **במחט** של מיטות. פי' הר"ב כמחט שהאורגים מותחין בו וכו'. וזה לי' הערוך ערך מחט. האורגים יש להן עץ ארוך ברוחב היריעה וברחשיו שני מחטין שבורין ונוטלים ברוחב היריעה מכאן ומכאן כדי למושכה ולמותחה ומכלי אורגים הוא: **ה** [**ובו** בריכה וכו'. מ"ש בפירוש הר"ב ויולא שורש היחור. כ' הרא"ש בשם הר"ש בסוף פ"ק דקדושין ויולא רלא היחור. וכן לשון עוד בפ' ערלה סי' ה'] **הבריכה** שנה אחר שנה. פירושא דרישא הוא. כמבואר בפירוש הרמב"ם

או שזעזעתו יח) **המחרישה** כ). **או שזעזעו ועשאו כעפר** כא). **אם יכול להיות** יח) **פטור. ואם לאו חייב: ד אילן שנעקר ונשתייר בו שורש** כב) **פטור. וכמה יהא השורש. רבן גמליאל אומר משם רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא כמחט של מיתון** כג): **ה אילן שנעקר ובו בריכה** כד). **חזרה הזקינה להיות כבריכה** כה). **הבריכה שנה אחר שנה** כו) **ונפסקה** כז). **מונה** כח) **משעה שנפסקה.**

סיפוק

ח"ג. **ג** או שזעזעתו בימוסלמי זעזעתו וכ"ה בד"ם. **ד** השורש בימוסלמי בשורש וכ"ה בד"ם. ר"ג בד"ע ור"ו רשב"ג וכ"ה במסב"ע. **ה** חזרה במסב"ע חי'. מסנה בימוסלמי מסנו. הזקינה בימוסלמי זקינה.

ואם נלו הרי הוא כאילן הטולה מאליו וחייב: זעזעתו המחרישה ונתפזר ממנו העפר ונתגלו השרשים: **ד** ונשתייר בו שורש מחובר לקרקע שלא נעקר: במחט של מתות. גרסינן כלומר שיעור עובי השורש כמחט שהאורגים מותחים בו הבגד אחר שאריגתו להפשיטו ולהרחיבו: **ה** ובו בריכה. מנהג עובדי אדמה שחופרים גומא ולוקחים יחור אחד מן האילן וטומנין אותו באותו גומא ויולא שורש היחור מלד אחר ונעשה שם אילן ואלא היחור נשאר מחובר באילן. ואין דין ערלה נוהג בו בעודו מחובר לאילן ויונק ממנו אע"פ שהוא יונק גם מן הקרקע. ואם נעקר אילן הזקן מן הקרקע ונמלא שכל חיותו ויניקתו עתה מן הבריכה: חזרה הזקנה להיות כבריכה. ושמיסה הזקנה והבריכה הוו כאילו נטעו עתה ומונים להם שלש שנים משעה שנעקר האילן: הבריכה שנה אחר שנה. לאחר שהגדילה בריכה ראשונה לקח ממנו יחור והבריכו בארץ. וכן עשה כמה פעמים זה אחר זה: מונה. לכולן שני ערלה משנפסקה הבריכה הראשונה מן האילן:

ספוק

מלאכת שלמה

בעפר *שפי' מחייבו: זעזעתו המחרישה. ונתפזר ממנו העפר ונתגלו השרשים אז שזעזו הוא דהיינו האילן עצמו זעזע העפר כגון שנקלע בו רוח סערה והוא תקנו בעפר שנתן שם כלקתני סיפא ונשלו בעפר דהיינו ותקנו בעפר כמו ויעש אלהים את הרקיע. אם יכול לחיות בלא העפר אבר תיקן: ואם לאו חייב. דהוי נפשו עכשיו. הר"ש שיריל"ש ז"ל: **ד** וכמה יהא בשרש. בבי"ת כך הגי' ה"ר יהוסף ז"ל: רשב"ג אומר משום וכו'. גרסינן: כמחט של מיתות. פי' בעמון עיקר הגרסא מיתות כמו ומתחתם כאהל לשבת א"ש שכתוב בהן מיתת ויש מיתות ויש מיתון וכל אלו מלשון מיתה: **ה** ובו בריכה. בירושלמי משמע דאיכא מאן דתני ובו ברכה שמפרנס עצמו ואינו כמה דאת אמר בוא ברוך ה': **הבריכה שנה אחר שנה.** הברין שנפי הזקנה שנה אחרי שנה שנה ענף למזרח וענף למערב וכן כל סביביו ולא פסק הענפים מלהיות אם נפסקה הבריכה דאז אין יונקין אלא מן הארץ מהיות שעתה מי שני ערלה. הר"ש שיריל"ש ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל חזרה הזקנה להיות כבריכה ומשמיסה הזקנה והבריכה הוו כאילו וכו'. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה דחוק הרבה כי לא שנה בשום מקום דין הבריכה שהיא אסורה ובכאן אומר אותו כפשוטו כבריכה ותו דהי' לו לומר כבריכה שנפסקה כי אם בריכה מותרת ואינו אסור אלא בריכה שנפסקה וכן מה שפי' על הבריכה שנה אחר שנה שחוזר על בריכה שהבריכה שנה אחר שנה הוא קשה הרבה כי בשום מקום לא דבר מבריכה שיאמר כך אם הבריכה כי הי' לו לומר בריכה שהבריכה שנה אחר שנה לכן נראה לי לפרש דה"ק אילן שנעקר ויש בו בריכה שבבר

הגהה ה"ר יהוסף ז"ל כתב יותר נראה לפרש שלא בשמו ע"כ:

ראשון לציון

משנה ד [במשנה] **כמחט** של מיתון. וז"ל הר"ש כמחט של מתון פי' בעמון יש ספרים

חדושי מהרי"ח

ארצם וגם מה שנטעו העובדי כוכבים הוי מנש לישראל ואף שלא בא מנש עדיין ליד התורה רבתה מן כל עץ הרי שמה שנטע עובד כוכבים קודם

תום' אנשי שם

עמו והיה יכול לחיות עם סמלם הוסיף עפר ע"ג אינו פטור אלא כ"ז הסלע אלם אבל אם אח"כ נעקר הסלע מלמטו ולא כאלו בו כדי שיוכל לחיות מהסלע לבד חייב ואם קמ"ל דלא אמרי' כיון שהוסר שעה א' שוב נחשב כזקן לגמרי ועד שתעקר כל העפר שבסביביו שלא יאחר בו. ישור כדי לחיות פטור קמ"ל דאריך שלעולם יהיה הסלע לבד כדי לחיות ודומה לזה כמ"ש דמזלה הזקנה לחיות כבריכה וג"ע ובירושלמי ל"ג לפנות דשמעו נהר והסלע עמו וע' נפ"מ שם: בתו"ה ד"ה בר"ב ד"ה **והסלע** כו' וז"ע וכו'. א"ה ע' נפרישה שכ' דהא דאם אינו יכול לחיות חייב אין לדמות לש"ז גורם דמוקר כיון דיכול העפר של קרקע לעשות הגדול בלא עפר שסביב האילן. משמע דאם אין בעפר שהוסיף כדי לחיות נחמת מוחר תשוס זוז"ג וז"ע: במשנה אם שזעזעו. ל"ע דכל כמי לאם לא. (ע"ח): **ד** במשנה **פטור**. שידוע שיכול לחיות בלא העפר. (הר"מ). במשנה ר"ב. בס"ג דעמו"ש מ"ל אי' דאמ' לאלי"ש

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

יט) ערשיטטערע: כ) ונתגלו הענפים וחזר וכסן בעפר אחר: בא) כ"ל דר"ל לו שנענע הסלע בידים ועשאו כשאר עפר הלום: כב) מחובר בקרקע: כג) כשובי מחט האורגים שמותחים בו הבגד להרחיבו. והכי קיי"ל [שם מ"מ]: כד) בריכה ר"ל שכופף ראש האילן וטומנו בארץ וחוזר ויולא ובכה"ג אין בראש שלא דין ערלה מדיוקן עדיין מאילן הזקן. מיהו בכל השרשים כדמפ' הר"ב שנתגלו השרשים והלכך אע"פ שהאילן עדיין מאובר פעמים שאין יכול לחיות מן יניקת הקרקע לגוד כיון שאין סביביו עפר לגמרי והיינו דקתני אם יכול לחיות וכו'. והא דמתני' דלקמן משמע דאיכוד שורש קמן מהני ליה שיכול לחיות בודאי אם הוא בשרש של מיתות. שהם שיש עפר בשרש ההוא כמ"ש מוי"ש לקמן. אבל המור פי' רל"ד וכן הש"ע השמיטו הך בגא דנפקר הסלע מלמו ולא לגמרי. אפשר דמשמע לכו דמרוויהו כלומר הך דנפקר הסלע מלמו והך דלקמן דנמחיר בו שורש נמד בוודאי מיירי שאין שם עפר לגמרי ולכך קתני אם יכול לחיות מיניקת הקרקע בלא עפר ומתני' דלקמן אמיא לפרושי כילד יכול לחיות אם שרש המחובר הוא כמחט המיתות ופחות מכן ודאי אין יכול לחיות אז לריך לומר ואם היא כמחט ודאי יכול לחיות: **ד פטור**. דודאי יכול לחיות ע"י מיבור השרש. ובמתני' דלעיל דהאילן מחובר אלא שנעקר הסלע תלוי ומני אם יכול לחיות דמשמע שאינו ודאי. ל"ל דהכא מיירי שיש עפר שם השרש ולעיל בלא עפר כמ"ש תוי"ט. ולעיל פי' ע"ל בס"א: **ה והוא** מיד ממנה. פי' שכל מיותו של אילן הראשון מן הבריכה כמ"ש הר"ב. ואיכא למידק כיון שהאילן יכול לחיות מן הבריכה אמאי חייב והא במתני' לעיל אמר אם נשאר בו שרש קמן מחובר פטור ומי

הכא מיירי בנעקר שורש אילן הזקן ואז הענף שלא והאילן נופא אינן יונקים מעתה רק ממקום המובלך בארץ: כה) ר"ל שניהן חייבים בערלה ומונין להן ג"ש משעה שנעקר: בו) אחזר וכפף ראש הענף שלא ועשה שוב כמה בריכות חדשות זא"ז: כו) ר"ל שנתחך בריכה א' באמצע דהשתא אין השאר מחובר לזקן: בח) שנת ערלה: ר"ל

ראשונה

דלקמן אמיא לפרושי כילד יכול לחיות אם שרש המחובר הוא כמחט המיתות ופחות מכן ודאי אין יכול לחיות אז לריך לומר ואם היא כמחט ודאי יכול לחיות: **ד פטור**. דודאי יכול לחיות ע"י מיבור השרש. ובמתני' דלעיל דהאילן מחובר אלא שנעקר הסלע תלוי ומני אם יכול לחיות דמשמע שאינו ודאי. ל"ל דהכא מיירי שיש עפר שם השרש ולעיל בלא עפר כמ"ש תוי"ט. ולעיל פי' ע"ל בס"א: **ה והוא** מיד ממנה. פי' שכל מיותו של אילן הראשון מן הבריכה כמ"ש הר"ב. ואיכא למידק כיון שהאילן יכול לחיות מן הבריכה אמאי חייב והא במתני' לעיל אמר אם נשאר בו שרש קמן מחובר פטור ומי

*) ספוק הגפנים. דרך עובדי אדמה שלוקחים זמורה ארוכה מגפן זו ומושכים אותה לגפן שבצלה ומרכיבין הזמורה בגפן. וזהו הנקרא ספוק. ופטור מן הערלה. והא דתנן א' הנוטע וא' המבריך. ואי המרכיב. חייב בערלה. התם מירי כשאתך הזמורה מן הגפן. או היאור מן האילן. ואת"כ הבריכן או הרכיבן: מקום שבחה יפה מותר. אם הזמורה שהבריכה בגפן כחה יפה ויונקה מן הגפן אחר ממנה לוקחה מותר ופטורה מן הערלה. ואם כחה רע חייבת בערלה. ואין הלכה כר"מ: והיא מלאה פירות. אם תלשן מיד הן מותרין. מפני שגדלו בהיתר. ואם הניחן באילן וגדלו לאחר שנפסקה ואין בפירות שגדלו כבר מאתים לבטל התוספת אסור דערלה אוסרת עד מאתים. והוא הדין באילן זקן שנעקר וכו פירות וחזר ושתלו: ן שנתערבה בנטיעות. של היתר ואינו מכיר הנטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם. כגון שהעביר עלין נקוב תחת

*) נד"ו ספק.

שלא יעמדו כנגד העלין של אב. ואם לאו הופכת עליה כלפי עלי הזקנה. וסי' לדבר דאכיל מחבריה מתביים להסתכל בו. וכי פליגי בנשרו העלין. וליכא למיקס עליה דמלתא מכח העלין: אם הוסיף במאתים. וכילד משערין. פי' הר"ב במ"ו פ"ה דכלאים: ן של כלאי הכרם. פי' הר"ב כגון שהעביר עלין נקוב. לחדא אוקימתא בירושלמי והביאו הר"ם והארכתי בסוף פ"ז דכלאים לפרש דלא נאסרו הגפנים

מלאכת שלמה

לכמו דהכא בסיפא מונה משנה שנפסקה גם בריסא מונה לאילן הזקן משנה שנעקר מן הבריכה: ספוק הגפנים. דרך עובדי אדמה וכו'. לשון ר"ע ז"ל עד והא דתנן אחד הנוטע. אמר המלקט בברייתא פ"ק דר"ה ד' ט' וכוסמה פ' משנה מלאכת משנה והוא תירוץ הרמב"ם והר"ם ז"ל וכתב בגמרא דסומה משני שטייא אחריגא כמו שכתבתי שם בשם רש"י ז"ל. וכתב הר"ם ז"ל ואריך לדקדק אי הוי שייך לשנויי הכי בפ' משנה מלאכה לכל זמן שלא נפסקה מאני' מותר דהתם משני כאן בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר ע"כ: על גבי ספוק. מלת גבי מתקה ה"ר יהוסף ז"ל. וכתוב בספר אלנודה סיפוק בגפנים כמו הברכה באילן ומיגן מספוק ראשון דכולהו מזקנה קא יונקי ע"כ: ר"מ אומר מקום וכו'. העתיק הר"ם ז"ל לשון הרא"ש ז"ל מקום שכחה יפה מותר אם הזקנה יש בה לאחיות הרבה אז כולן יונקים ממנה ואם כחה רע אז אין יונקים ממנה ומפ' בירושלמי דבעוד העלין באילן יש לגדר מהיכן יונקת הברכה אם

הגפנים

נגי העלין לגבי הזקנה בידוע שיונקים מן הזקנה ואם נתן כלפי הילדה מן הילדה הן יונקים אבל בנשרו העלין הוא דאיכא לאיסתפוקי ע"כ: וכן בריכה. בס"א לא גרסינן מלת וכן אבל הרמב"ם ז"ל גרסה דגרים לה שכתב ואמרו וכן בריכה שנפסקה חוזר על מאמרם בתחלת ההלכה מונה משנה שנפסקה ע"כ: והיא מלאה פירות אם הוסיף במאתים אסור. בירוש' מפ' דמיירי בשלא נמקו העונים אבל אם נמקו תבלין חשבינן להו ואפי' לא הוסיף עד מאתים נמי אסור: ן נטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם. בירושלמי פריך היכי שייך בכלאי הכרם מתערבה הלא מכי זרע ירק בכרם כל הכרם נאסר ומשמי דמלי נטיעה דכלאי הכרם ר"ל ערוגה זהה התירוץ תפס הרמב"ם ז"ל וז"ל ואמרו בכלאי הכרם נטיעה התלמוד תקנו ערוגה וכלילו אמר נטיעה של ערלה שנתערבה בנטיעות וערוגה של כלאי הכרם שנתערבה בערוגות לפי שכלאי הכרם הם ירק או מיני תבואה או מיני זרעים שזרעו בכרם אבל אילן לא

ע"כ

יכין — תפארת ישראל — יכין

בט) ר"ל ראם זמורה שנגפן זה מרכיבו [איינאימפפען] בגפן אחר. וכל דבר קצר שהבריכו נקרא סיפוק: ל) ר"ל זמורה מהסיפוק חזר והרכיבו בגפן אחר: לא) שטמן אמצע הסיפוק באדמה דהו"ל הנטה ב' טחות חדשות דכל ענף שהרכיבוהו אזקנה אחרת דאוי להתחייב בערלה מדהוא ויקה חדשה וכ"כ הבריכה שבארץ הו"ל כנטעה מעיקר' וסל"ל דלתבטיל בהן ויקחו שנגפן הזקן שממנו ילא: לב) שהזמורה שסיפקה יונקת מהגפן שילאה ממנה: לג) וסי' לזה שכשיונקת ממנו העלי הפוכין לגד אחר מכנגד

משנה

נרע בריכה ע משנה קטן והרי האילן מי ממט. וע"ל דולאי נרע דשרש לנטיל מייתי שהמלא עתו ובריכה זו אע"פ שמונה באדן אינה יונקת כ"כ כמו הגפן וכ"מ בירושלמי דאמר לענין הכנכת הזמורה שרשים אין בהן ממש ופי' הר"ש לקמן דאין ממש בגרופית זה והא דקתני והוא חיה ממנה כלומר לפי שעה הוא יונק אבל קופו לייבש ואינו כמו יכול לחיות דלעיל. ואף אחר שנעשה הבריכה אילן מגד אחר וכשרש שם אין כלאיון יונק עוד ממנו כמו מן שרש של עצמו: אע"פ שהבריכן. לפי פי' הר"ב דסיפוק הייט הרכבת הזמורה מגפן לגפן אחר. ונעתה דהימנא הוא משום חבורו לגפן דאמרן מ"ב לא מ"ש לשון אע"פ דמאי רבותא דהבריכה אפי' מהרכבה כיון דאחידי ואחידי אין מוסרין כל זמן שמחובר בגפן אע"פ נפרש שהבריכן ונם הרכיבן דאיכא תרתי ואפ"ה מותר ודותק הוא. אבל הר"ם מפרש ע"פ הירושלמי דסיפוק זה בזמורה תלושה שהרכיבה באילן זקן ושומר אילן הזקן את הזמורה וה"ל אחרי בגמ' קומה ד' מ"ג ילדה שהבריכה בזקנה עכשה הזקנה את הילדה והשתא מ"ש דתני אע"פ שהבריכה לזמורה בארץ קודם שנתרשה באילן הזקן ולימייב קמ"ל דלא חייבינן ואמר הטעם דשרשים אין בהן ממש ופי' הר"ש דאפי' אי מיתא דילדה המתוברת

אילן הזקן כמשל דאכיל דלאו דלי' בחים לאסתכולי בי'. מיהו בכה"ג גם ת"ק מודה כי פליגי בנשרו העלין ר"מ מחמיר בספק: לד) דמהשתא חייב בערלה דהייט בזמורה תלושה שנתחבה כמ"ש הר"ב. סייט שלא חבבה לאילן זקן. אבל אם חבבה פוטר באילן את הזמורה. וסיפא נמי מיירי דר"מ מקום שכחה יפה ומקום שכחה רע טולה באילן הזקן מייירי שהבריכ בו. ומו"מ שהשתיק פי' הר"ש בשתם. ואינם מבין כלל לפי' הר"ב. ונאמת שכפי' הר"ב פירכו ג"כ הרמב"ם בפירושו ומתרוו ונם הטוס' פ"ק דר"ה ד' ע' והרא"ש בהל' ערלה טולה פירשו כפי' הר"ב. ואני תמה כיון שבירושלמי מבואר כפי' הר"ם ומתני' נמי דיקא הכי למה נתו תפירוש זה. ועוד שהרמב"ם והרא"ש לא כתבו עיקר הדין דילדא שנבבה בזקנה בעלה בשלין פירות בילדה וכיון שדין זה פשוט בגמ' דידן בסוטה ולא בירושלמי גם שתוס' והר"ן בנדרים ד' כ"ז הביאוהו בפשיטות למה שהמיעוהו הפוסקים. ופי' בתוס' סוטה הביאו ג"כ הירושלמי דהכא: ר"מ אומר מקום שכחה יפה מותר. ופליגי בנשרו העלין כמ"ש הר"ש ומו"מ. ים לדקדק בתלי תמפלגי. ונראה לדוגן כח האילן יפה יותר מכח הזמורה כלומר בירושלמי נרשים אין בהן ממש כדפי' לעיל. ות"ק

אל

ציונים

ספוק הגפנים. תו"ל פ"ע דפ"ק דקוטים: בריכה שנפסקה. פי' אם הפ"ל מוכ"ע בס פ"ע נג: ן בטיעה. נ"פ' נה

תוספות חדשים

שהוסיף- עליו ספר ולמה הולרך לומר דהוי כאילן השלה מאליו וג"מ לדינא דפטור ברס"ל כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם ובר"מ וד"ש ליתא זה ולפשר דב' כן מבוס דמשמע מאילו עם בעפר שהוסיף להוד ג"כ אין יכול לחיות אלא בלילוף שניהם ולא הוי נוטע ממש ע"כ כ' דהוי כשולה מאילו אבל ל"ע אם בכה"ג פטור ברס"ר. (הר"ז):

ראשון לציון

ספרים שכתב בהן מיתה ויש מיתות ויש מיתות ויש מיתון והעיקר ומתתה בהל נשמת (ישעיה מ') וכן מנהג אחרונים יש לסמ עין לרוך פו' עיין שם:

חדושי מהרי"ח

קורם שבאו לארץ ראז דראי נשאו עובד כוכבים לעצמו הוצרכה התורה למעוטי והיינו משום שהי' הבל מוחזקת לישראל ארץ שבעה עממין. כך נראה לי:

תוספות רע"ק

משנה ה [אות ד] במשנה אם הוסיף במאתים אסור) ולהיפך ילדה ובה פירות שסיבך בזקנה אף שהוסיף וגדל בהיתר:

תוס' אנשי שם

אים ביתותא מבוס ר"י ור"ג ור"ש היא בדוד ל' בעין מבריים ות"כ לא יתכן שיאמר ר"ג משום תלמיד ר"י ולאיתי במסכ"ג הגי' דשב"ג וכן במבניות דשום קמן ונכון. (רב"ם): ה במשנה מותר. נ"ע דלעיל תני פטור ותייב דשייך בערלה ובמתני' תני אסור ומותר דלא שייך כ"כ הם לא שמע דנקט מבוס סיפא דאם אוסיף במאתים אסור. (ע"ח): בר"ב ד"ה מקום שכחה כו' שהבריכוה כו'. נ"ל שהרכיבוה כו'. וכר"ש לשיטתו מפרש דקתי אע"פ שהבריכן בארץ. ונ"ל בשהזקנה שנה הרכיב אם הספק כחה יפה מותר אע"פ שהבריכה בארץ והגיאה ברשים ולא אמרי' הספק נעשה אילן ולא מכח הזקנה הוא אי אבל כתה רע אסור דזקנה כמ"ל דליתא דמי. (ע"ש)

הגפנים אלא א"כ הניח העלין בקרקע: ר' יוסי אומר אף יתכוין לנקוט וכו'. מ"ש הר"ב [חזקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת. גמ' במס' נימין דף כד ע"ב ופי' רש"י אין לך אדם טופע ערלה בין שאר נטיעות אלא סימן. ואוסר כרמו בשביל נטיעה אחת. וכיון דלא שכיחא לא החמירו בה רבנן. ע"כ. ועיין פי' משנה זו שם בפירוש רש"י ואז תבין. ומ"ש הר"ב] ואע"ג דבעלמא אין מבטלין איסור לכתחלה יערב כלומר בהיתר בכדי שיתבטל והכא נמי ניתוק. ומ"ש הר"ב ואין הלכה כר' יוסי. כך כתב הרמב"ם בפירושו. אבל בחבורו פ' ט"ז מהלכות מאכלות אסורות פסק כרבי יוסי. וכתב הכסף משנה משום דאמוראי מפרשי מילה [בנימין דף כד ע"ב] משמע דהלכה כוותיה: ן והלולבין. הם הענפים הרכים היוצאים בראשי הבדים הקשים והם רכים מאד. הרמב"ם: וסמדר. הר"ב אבל הבוסר עצמו הכל מודים שהוא פרי. וכן כתב הרמב"ם. ולא קשי' על מה שכתבתי במ"ה פ"ה דמעשר שני דבוסר נמי נקנה במתנה ואע"ג דאין נטע רבעי ניתן במתנה כדאיתא התם. דמכל מקום דין נטע רבעי יש לו אלא משום שלא הגיע עדיין לעונתו ניתן במתנה. וכמבואר ממה שכתבתי שם בס"ד: וברבעי. פי' הר"ב דכתיב כל פריו והני לאו פרי. ועי' מה שכתבתי במשנה דלקמן: ואסורים באשרה. כתב הר"ב הוא לשון הנעבד. וכ"כ הרמב"ם. וכיון נטעו מתחלה לו נדנו ופסלו כדתנן בפ' שלישי דע"ז מ"ז ואיכא

מלאכת שלמה

ע"כ ור"ע ז"ל תפס התירוץ השני כגון שהעביר עליו נקוב וכו' כאשר פירש רבינו שמשון ז"ל: ה"ז לא ילקוט. דכל זמן שהיא במקומה במחובר הניחא ולא בטלא אפי' במאתים מטעם קבוע דקיימא לן בכל הקבוע כמחצה על מחצה דמי ואי לקיש פירות דשריגן להו לאמרינן כל דפרים מרובא פרים הוי מבטל איסור לכתחלה. ואם ליקט ולא נמלך יעלו באחד ומאתים דה"ל שוגג דלא נתכוון ללקוט ע"מ לבטל דסביר שכבר בטלו במחובר ואם יש מאתים נטיעות היתר וליקט כולן בטלה ובלבד שלא יתכוין ללקט בכוונת בטול. הר"ש שירילי"ו ז"ל: ר' יוסי אומר אף יתכוין ללקוט יעלו בא' ומאתים. בירושל' מפ' מה טעם דר' יוסי שכן דרך בני אדם לחיות מדל בנפנים כלומר הרוחה אומר מדל הוא אכן שם בפ' הניזקין מפ' הטעם שפירש ר"ע ז"ל ה"ג בפ' הניזקין אף המתכוין ללקט יעלו בא' ומאתים ושוה הגירסא הנכונה למודה ר' יוסי דלכתחלה לא יקטם ולא פליג אלא אם לקט במזיד ע"כ: ן והלולבים. של גפנים. עוגיים אלו הן הענפים הרכים דאוכלין אותן הקיימות כדאיתא במה שכתבתי בשביעית פ"ד סי' ח' גבי בוסר: ומי גפנים. יש שפירשו המים שיוצאים כשמחתכין הגולבין או העלין ויותר נראה לפרש שכאשר

תחת גפן אחת ונאסרה ואינו מכירה בין שאר גפנים: הרי זה לא ילקט. דכיון שאינו מכיר אותה של איסור. כולן אסורות: אף יתכוין וילקוט. דחזקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת ולא חיישינן דלמא אתי לערב הנטיעה לכתחלה. ואע"ג דבעלמא אין מבטלין איסור לכתחלה. הכא מלתא דלא שכיחא היא ולא גזור. ואין הלכה כרבי יוסי: ן ומי גפנים. המים היוצאים מן הגפנים כשמותכים אותם. או את הזמורות בימי ניסן: והסמדר. הוא הפרח שממנו *) יצא הבוסר. אבל הבוסר עצמו הכל מודים שהוא פרי: מותרים בערלה. דכתיב (ויקרא יט) וערלתם ערלתו את פריו. והני לאו פרי נינהו: וברבעי. נאכלין בשנה רביעית חוץ לירושלים בלא פדיון. דיהיה כל פריו קדש הלולים כתיב (שם). והני לא **) הוי פרי: ובנזיר. מותר הנזיר לאכלם. דכנזיר כתיב (במדבר ו) לא יאכל. והני לאו בני אכילה נינהו: ואסורים באשרה. דכתיב (דברים יג) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם

*דברי זה לא ילקוט (לח). ואם לקט יעלה באחד ומאתים. ובלבד שלא יתכוין ללקוט (ט). *רבי יוסי אומר אף יתכוין ללקוט ויעלו באחד ומאתים (מא): ן העלים והלולבים (מב). ומי גפנים (מג). וסמדר (מד). מותרים בערלה. וברבעי (מה). ובנזיר. ואסורים באשרה (מו). רבי יוסי אומר הסמדר אסור. מפני שהוא פרי. רבי אליעזר אומר

המעמיד

*) נדל"ז יולא. **) נד"ז כוו. נמי

הגפנים בסמדר נופלין מהן כמו מיס*: והסמדר. פי' רש"י ז"ל בפ' כילד מברכין הענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגיר נראה לעצמו קרוי סמדר ואינו כן שאינו פתח הסמדר שנפתח הגרגיר בתוכו כמו הקפרס וניכר השושן הקטן שבו בשולנו סתום השושן והגרגיר בתוכו קרוי סמדר ופירוש סמדר סמר דר וסמ"ך ולד"י מתחלפים וכן כתב הרב ז"ל גבי פתח הסמדר: וברבעי. דאינו קדוש דמיחייב בפדיון אלא פרי והני לאו פרי ואין בהן קדושה דתניא בת"כ תבואתו מלמד שאינו נפדה אלא הבואה מכאן אמרו אין פודין את הרבעי עד שיגיעו לעונת המעשרות ועונת המעשרות היינו בוסר או גרוגר כדתנן בשביעית: ובנזיר. דס"ל לתנא דמתני' כרבנן דפליגי אדר' אליעזר בפ' ג' מיני דסברי דקרא דמיין ושכר יותר כלי ופרטי מידרים ומה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי אף כל פרי ופסולת פרי ודלא כר' אליעזר דדרים לי' בריבה ומיעט ומכל אשר יעשה מגפן היין אפי' עלין ולולבין במשמע: ואסורין באשרה. דבע"ז לא קפדינן אפרי דכתיב ולא ידבק בידך וגו': ר' יוסי אומר הסמדר אסור. בירושל' מפ' דר' יוסי אכולהו קאי:

תפארת ישראל

נפן מ' והאסיף ר' ואינו יודע איזהו: לט) דבמחובר לא שייך ביטול דהו"ל קבוע [כך נ"ל] וכי מלקט להו הו"ל כמבטל איסור לכתחלה: מ) לבטל האיסור: מא) דביטול איסור לכתחלה מד"ס והרי אין לך אדם נוטע ערלה בכרמו בלי סי' ויאסר כרמו ומדהוא מלתא דלא שכיחא ל"ג בה רבנן [כך הי' רש"י ניטין ד' נ"ד ב' ותמ"ש ספ"ה דתרומה]: מב) הענפים

משנה

אבל בחר רוגא וה"מ לענמיה דמיים למיעומא. וזה ג"כ טעם לשעת הר"ש דבזמורה תלושה מיירי ורוגא אין כח המשלה יפה כמו האילן. אבל לפי' הר"ב לא מתייאב: ן ה"ז לא ילקוט. פי' הר"ב כיון שאין מכיר האיסור כולן אסורות ע"כ ונראה מטום דבמחובר לא שייך ביטול כמוב כדאמרן פ"ש דתרומות מ"ה לגיהה אחת של תרומה אוסרת מאה של חולין שאין הקרקע עולה באחת ומאה. אבל לאחר שליקטן תלוש הוא ובטל. והלכך לא ילקוט כיון דהליכתה מבטל לה ואין מבטלין איסור לכתחלה. וי' יוסי ס"ל הא דאין מבטלין איסור לכתחלה מדרבנן הוא ובמלתא דלא שכיחא ביטל איסור לכתחלה ואסור כרמו לא גזור. ומ"ש הר"ב דלא חיישינן דלמא אתי לערב הנטיעה לכתחלה. הוא מנומנם דאפי' לא יערב הנטיעה האחת מיהא הא מבטל לכתחלה בלקיטתו. ומ"ש פליו תוי"ע עצמה דאין מבטלין אמת יבטל כו' דברים המוסים הם ואין צורך לכ"ז אלא דהכא מוחר לנקט אמ"נ דמבטל לכתחלה כיון דלא שכיחא. והא דאמרי' גמ' מחקה אין אדם אוסר כרמו. לאו דמייתי' אמת יעב לכתחלה אלא ה"ק דנטיעה

יכין

נפן מ' והאסיף ר' ואינו יודע איזהו: לט) דבמחובר לא שייך ביטול דהו"ל קבוע [כך נ"ל] וכי מלקט להו הו"ל כמבטל איסור לכתחלה: מ) לבטל האיסור: מא) דביטול איסור לכתחלה מד"ס והרי אין לך אדם נוטע ערלה בכרמו בלי סי' ויאסר כרמו ומדהוא מלתא דלא שכיחא ל"ג בה רבנן [כך הי' רש"י ניטין ד' נ"ד ב' ותמ"ש ספ"ה דתרומה]: מב) הענפים

משנה ראשונה

אבל בחר מאלים אלא אדם נטעה הלכך לא שכיח אחין אדם אוסר כו' אבל נפילת איסור שכיח דנפל מאליו. ונראה דהא דלא פליג ר' יוסי בפ"ש דתרומות דהתם אינו אוסר שדהו דתרומה אינו איסור אכילה אלא לזרים. ואינו בתוספתא הביאה הר"ם שם מביא ר' יהודה אומר. וא"ל שא"ל ר' יוסי וכטעמי' דהכא: ן וסמדר. פי' הר"ב הוא הפרח שממנו יצא הבוסר וכ"כ הרמב"ם. ורש"י פי' בפ' כילד מברכין דל"ז ענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגר נראה לעצמו נקרא סמדר. ודקדק לכתוב ענבים וכ"מ מפי' הר"ב כאן שכתב ממנו יצא הבוסר ושם בוסר אינו אלא בענבים והיינו כדמסיק התם גמ' דלא פליגי דגנן פלי' דר' יוסי אלא בענבים אבל בשאר אילנו' מודו דסמדר הוי פרי ומוכח לה ממתני' פ"ד דשביעית מ"ז דאמר כל האילנו' משיוציאו. וז"ש על הרמב"ם שהתם וכתב בפירושו ובחבורו דסמדר מותר ואין הלכה כר"ש ולא חילק לומר דוקא בענבים. וגמ' מוכח דלית מאן דפליג בהא וכ"ש: שהוא פרי. כלומר אפל לפרי שממנו בא הפרי ואפל לפרי מרבינן לקמן מאת פריו העפל לפריו. וכן פי' הר"ש פ"ז דשביעית מ"ז הא דא"ל יהושע בסיפא

מפני

תוספות רע"ק

משנה ו [אות ה] במשנה הרי זה לא ילקוט) וכן בפ"ס מ"ה דתרומות: שם [אות ו] ר' יוסי אומר אף יתכוין) בניטין דף נ"ד בגירסא שלפנינו רי"א אף המתכוין וכו' משמע דר"י מיקל דק אם ביטל במתכוין דבטל אבל לא לבטל לכתחלה וכן נראה מלשון רש"י שם עיי"ש. אח"כ מצאתי בפר"ח בס' מ"ה בחי' לניטין שהקשה על הרמב"ם שפסק דלכתחלה ילקטו הוא ר"י לא אמר רק אף המתכוין דהיינו דיעבד ע"ש:

תוס' אנשי שם

ן במשנה באשרה. ובשביעית דאין דין כל העלין והלולבין שוה כה מס"ה לא קמיירי כה דלא חזי לאוכלו בכוס הכא דלאו חזכתיכו וע' ירש פ"ז דשביעית. (לח"ם):

המעמיד בשרף הערלה מז) אסור. אמר ר' יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלים. בשרף העיקרים מותר. בשרף הפגים מח) אסור. מפני שהם פרי: ח ענקוקלות מט). והחרצנים נ). והזגים נא). והתמר שלהם נב). קליפי רמון. והנץ שלו נג). קליפי אגוזים. והגרעינים נד). אסורים בערלה. ובאשרה. ובנזיר נה).

ומותרין

חיג. הערלה נמה ערלה. אסור נמ"ז אסור מפני שהוא פירי. בשרף העיקרים ניומלמי ובשרף העיקרים וכ"ה נע"ז ונב"ם. שהם ניקולמי שהוא וכ"ה נפ"ז וגנזה. ח והזגים נל"ב והזגים. רמון והנץ שלו נמ"ם רמונים והנץ שלהם. והגרעינים נד"ם והגלעינין:

המעמיד בשרף הערלה. המעמיד בשרף הערלה. המעמיד גביעה בשרף הנוטע מעלי ערלה. שרף גומ"ל בלע"ז. וסבר ר' אליעזר דשרף הוי פרי. בין בחילון העושה פירות בין בחילון שאינו עושה פירות. ואין הלכה כר' יוסי ולא כרבי אליעזר: בשרף הפגים. שרף הנוטף מן הפירות שלא בשלו כל צרכן. והלכה כרבי יהושע: ח ענקוקלות. לשון טוריקון עגבים דלקו חלת. כלומר שלקו קודם שהביאו שלים בשולן: חרצנים. גרעינים שבתוך העגבים: והזגים. הקליפות שבתוך: תמר. שנתן מים על גבי שמרים או על החרצנים והזגין. ויש בהן טעם יין: והנץ שלהן. פרח שעל גבי הפטמה: והגרעינין. גרעין של כל פרי כגון הגרעינים הגמאים בתוך התמרים והזיתים והאפרסקים וכיוצא בהן: אסורים בערלה. דכתיב ויקרא שסמך על מה שכתב בהלכות שמטה לענין שביעית. הואיל ויש לטעות להתיר האסור. ועוד שכפי דרך תלוקת חבורו כפי מה שהוא בידיו. הגה הל' מאכלות אסורות קודם להלכות שמטה ואין לסמוך המוקדם על המאוחר. וליכא למידק דבפ' אין מעמידין במסכת ע"ז דף לד. אדיהיב רב נחמן טעמא לאסור גביעות של עובדי כוכבים משום דמעמידין בשרף ערלה. מתמה גמרא כמאן כר"א וכו' ומשני אפילו תימא ר' יהושע דבקטפא דפירי מודה רבי יהושע דאמר ר' יהושע שמעתי וכו'. ומדלא קאמרינן דאפי' בקטפא דגוזא מודה ובחילון שאינו עושה פירות שמע מינה דסבירא להגמ' דאינו מודה. דאיכא למדחי דגמ' לא בעי אלא לתרוצי לרב נחמן במאי דשמעינן בפי' דרבי יהושע אמר הכי דהייטו שרף הפגים. והכסף משנה לא הביר בזה. ומלאתי בפי' הר"ם לפ"ז דשביעית דהכיא סוגיא דפ"ק דנדה והכריח מכח הירושל' דאפילו מאן דמחמיר בשביעית מיקל בערלה משום דבערלה כתיב פריו ובשביעית לא בעינן פירי. שהשביעית טהגה בין מאכל אדם בין מאכל בהמה. הלכך אין שרף שלו בטל לגבי העץ עד כאן: ח והחרצנים והזגים. פי' הר"ב [החרלנים] גרעינים וכו'. כרבי יוסי מ"ב פ"ו דמזיר: ובאשרה ובנזיר. באשרה מדכתיב (דברים יג) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם

מלאכת שלמה

א"ר יהושע וכו'. כל דבר המעמיד כיון שעומדת ומתקיימת הלורה ממתו הוצ כאילו הוא פוי גופא דאיסורא. ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל. ועיין במה שכתב פ"ז דשביעית סי' ו': בשרף הפגין אסור מפני שהוא פרי. כתב הר"ם שירילי"ו ז"ל בשם הר"ז ז"ל דבירוש' בעי מה שרף פרי לו פגין פרי וה"פ היכי תמן מפני שהשרף פרי לו מפני שהפגין פרי אבל שרף הפגין לא הוי פרי ובעי ומאי נפקא לן מינה לי פגין אסור לו שרף ומתרץ נפקא מינה אם העמיד בשרף פגי תרומה אם אמרת דשרף פרי הוי אסור ולי אמרת פגין הוא דהוי פרי מותרין שביית של ערלה אסור ושביית תרומה מותר ע"כ: ח ענקוקלות. אית דמפרשי בירוש' אפי' לקו משהביאו שלים. ועיין בספר קרבן אהרן פרשה ג' דפרשת קדושים: קליפי רמון. בברכות דף ל"ח כתבו תוס' ז"ל מדתייבין הקליפין ש"מ יש לברך על הגרעינין של הנודלמיות וגרעיני

תפארת יכין

שהעמד תחתיו ע"ז דבע"ז כתיב לא ידבק בידך מאומה: מז) הקפיא חלב לגביעה עם גוממי שנוטף מאילני ערלה: מח) ר"ל בשרף פרי שלא נתבשל כ"ל: מט) עגבים שהשיגו הרוח קודם שלים בישולן: נ) גרעיני

משנה

מפני שהן פרי הייטו מפל לפרי. ות"ק סבר דוקא שומר הוי מפל וכי אמר בגמ' בכילד מבכרין ד' ל"ו מפל מאי ניהו שומר: המעמיד בשרף הערלה אסור. ולא אמר אמתא שרף הערלה אסור. אפשר דשרף עצמו אין בו איסור מדאורייתא כיון דלא חזי לאו פרי הוא ושלא כדרך הנאתו הוי אבל כיון שעמוד להעמיד בו ס"ל דזה הוא פריו שמתקן בו גביעות וכדאמרי' פ"ז דשביעית מ"ו קטפו זהו פריו: מפני שהם פרי. משמע דפגין הוו פרי ובגמ"ב דביכורים משמע דלא הוו פרי אלא הכא בערלה קרי להו פרי דאפי' מפל לפרי אסור בערלה כדפי' לעיל: ח אסורין בערלה. פי' הר"ב את פריו הכפל לפריו. ומלאה דקאי אקליפין וכן וזגין דשומר הן. אבל ענקוקלות ותמר וגרעינין פרי

ישראל יכין

עגבים: נא) קליפות עגבים: נב) מים שנתנו ע"ג שמרים או חרלנים וזגים עד שקלטו טעם יין: נג) פרח שברראשו בעל אתרוג: נד) גרעיני הפירות וכולן טפל לפרי מקרי: נה) ר"ל קליפי וגרעיני עגבים:

ראשונה

דלאיתקש

הן. וכ"כ התוס' בפ' בילד מבכרין דמוכח מהכא דגרעינין הוו פרי ומבכרין עליהן. אבל הרמב"ם בפירושו כתב דקליפין משום דלחוין לגביעה ולביעה אסור בערלה. ומל דברי התוס' קשיא לי מג"ל דמבכרין על הגרעינין בפפ"ב דלמא לאו פרי גמור הוא ותפ"ה אסור בערלה כיון שנהנה ומדב דקתני תמר חייב בערלה ולא חילק בין נתן שלשה ומלא אבבשה או פחות כדמחלק בפ' בתרא דמעשרות ובפ"ק דחולין. ש"מ דהכא אפי' מלא פחות אסור בערלה לאפי' לא הוי אלא קיוסא בעלמא הגה הוא וס"ה בגרעינין. ומוב לאיתי בפ' בתר היכא ח"מ סי' ר"ב ס"ג הכיא תשובות מאחרונים שפסקו שלא לברך בפפ"ם על גרעינין אלא שהכל אז בוכא פה"א ולאיתיה לא הביא ומכאן ר"ל כדבריהם וכן מוכח

מפיפא

פ"ל לפרש כן דהא מסיק בירוש' אפילו לקו משהביאו שלים וכדאמר' ר"ח דלשון טוריקון וסיום שהביאו שלים ולקה ונפסד הבלים שלהן וכן מפרש הר"ם והר"ש. (מה"ם): ר"א והתמר וכו' שמרים כו'. לכאו' משמעותו דנקטה התמר שלבסס ר"ל דוקא של חרלנים וזגים אבל של שמרים אסור אפילו גרעני ומקני' ר"י דס"ל הכי בגמ' פ"ה דמעשרות והר"ב שכתב של שמרים לשיטתו התם דפסק דלא כר"י: ד"ה והגרעינים כו' כגון הגרעינין כו'. לכאורה ר"ל דוקא אלו שרוייס קנה נאלילה כמ"ם הר"ב במשנה ג' פרק ז' דבכורים נר"ב

ציונים

שהמעמיד. מיי' פט"ו מה"מ מ"ל הל"ו ופ"ז מהלכות אסורה ויונל כו"ם כ: ח קליפי. בכרטא לו: בערלה. מיי' פ"ב מהלכות אבל"ם ופ"ל כו"ב: ובנזיר. מיי' פ"ל מהלכות מיל כ"ב:

תוספות חדשים

מ"ח [במשנה] ענקוקלות כו'. תמיהני על הרמב"ם שלא הביאה בפ"ה דמירות הלי דענקוקלות אבל בפ"ט מה' מעשר שני מאיקי לענין ערלה וכבנין. (מהאורים מ"ם ז"ל):

ראשון לציון

משנה ז [תי"ם ד"ה] אמר רבי יהושע כו' הגה הלכות מאכלות אסורות - קודם להלכות שמטה ואין לסמוך כו'. וכן כתב הטו"ר סוף פי"ל דפרה ועיין יבל"מ: בא"ד וליבא למידק דבפ' אין מעמידין במסכת ע"ז דף ל"ד כו'. ל"ל דף ל"ה:

תום' אנשי שם

בר"ב ד"ה המעמיד כו' אינו עושה פירות וכו'. כ"כ גם הר"ם כו' וכ"כ מהגיה דנדה דלמרי' הכם דל"ם ר"ל ור"י אלא בחילון העושה פירות אבל בחילון שאינו עושה פירות כ"ע מודו דקטפא זהו פריו. אבל פשוט דהך סיומא דאין בחילון עושה פירות לאו לענין ערלה לחמר דלא שייכא ערלה אלא בגון מאכל ואינ"כ לף דהוי פירא אבל ודאי לא שמעינו דשרף יהיה לאיזה מאכל אדם. אלא בעלמא קאי במקום דשייכא איסורא בחילון שאינו עושה פירות וכגון בגביעות וזה בחור ודברי הר"ם והר"ב תמוהים. וכזה יסור גם קושית הטו"ר בד"ה אריי מעל הר"מ. (מה"פ בספ"ז דשביעית): במשנה שמעתי בפירוש. ולאה משום דר"ל לא היה אומר דבר אלא שמע מפי רבו ודוגע דריב"ז היה רגיל אל ר"מ ור"י מב"ה קא"ל ר"י בהך ליטמא כלו' לומר לאמרת שהם בשרף הערלה אסור אם מפני אלא שמעת תלוק בזה והלא שמעתי בפירוש מפי רבי שהוא רגיל ב"כ שהמעמיד בשרף הערלה כו'. (מ"ל): במשנה שהם פרי. ל"ל דה"מ אמ"ל דגבי נפן אמרו רבנן ברישא דסמדר אינו פרי מ"מ בשאר אילנות אסור מפני שהם פרי מיד בשיוציאו וכמסקנא דגמ' ברכות ד' ל"ו דבשאר אילנות ל"ם רבנן עלי' דר' יוסי והשתא לא אתי ר' יהושע דלא כת"ק. (מ"ל): הוי"ם ד"ה אר"י סי' המוקדם על המאוחר כו'. ול"ע שהוא אלא דדברי עצמו בפ"ב דגיטין מ"ד וסס"ם דב"ק. (יד מלאכי): ח בר"ב ד"ה ענקוקלות כו' קודם שהביאו כו'. לא

מותרין. מיי' פ"ע מהלכות מע"ש וגל"ר פי"ב: ט ר' יוסי. ב"ר פה. מיי' שם פ"י ה"ב מזר ופי"ע שם פטיף יג: ואין מרכיבין. מיי' שם הל"ח:

תוספות רע"ק

משנה ם [אות ז] בהר"ב ד"ה בבפניות. רבי יוסי לשעמיה) הוא תמות הא בסתיגא דרפ"ו דברכות מבואר להדיא דבשאר אילנות לא פליגי רבנן עליה ומוכחי לה הכם מתני' דסמ"ר רשביעית ע"ש:

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה אסורים כו' כטפל כו'. כ"כ בגרסתו"ל בטפל ומומר לגבי ואע"ג דגרעינין אינן שומרין לפרי מ"מ א"ל דהגרעינין עצמן הן קליפה ונטולה אוכל והוי קליפה שומר לפרי שבתוכו ומזה מוכיחין התוס' בתמת דאוכל שבגרעין נקרא פרי גם לענין ברכה מדהקליפה נקראת שומר לפרי שבתוכו. ולע"ז בתמת ערבי אינו מותר אלא קליפת הגרעין אבל האוכל שבתוכו הוי פרי לכל מילי לפ"ז אסור גם ערבי. אבל דעת הרמב"ם דערבי מותר כל הגרעין עם האוכל שבתוכו דלא הוי פרי כלל ומ"מ אסור בערלה הוי טפל לגבי פרי שבתוכו ולא נעשין שיהא שומר לפרי אלא נמי שהוא חון לפרי דלא שייך כ"כ לומר שהוא טפל לפרי אל"כ שומרה. (צל"מ) שם: שם ד"ה ומותרים ערבי שנטע כו'. לכאו' עירוב פי' יש כאן בלעיל בטעם איסור ערלה פי' כהר"ש ולפ"ז טעם היתר דערבי משום דלא כתיב בה אם לרבות הטפל לפרי וכ"כ הר"ב בהדיא דהתנא פרי אתה פורה ואי אתה פורה לא מוכר ולא פנין. ומ"ש הר"ב כאן הוא מהר"מ דאיל לבשתו שב' בטעם איסור הערלה וז"ל לא מפני שהם פרי אלא לפי שהם רלוויים לנטע ואסור לנטוע בערלה ואמר בספרי לא יאכל אין לי אלא שלא יאכל מכן שלא יבנע ולא יבנה ת"ל וערלתם ערלתו ערלים לרבות את כולם והאתו כולם בנטע ערבי לפי שב"ל אינו אסור בהנאה כו'. גם יפלא בעיני למה כתב הר"מ טעם אחר באיסור הערלה כיון דבגמ' מפורש כמ"ש הר"ב. וצ"ע: בא"ד אינו אסור בהנאה כו'. לכאו' היה נראה דה"ל דמבכתה נגי היתר אכילה והנאה אחר הפדיון אבל כ"ז שלא נפדה ה"ה אסור כמו בערלה וזהו דאמרי' בב"ק אמתי' דרפ"ב דמע"ש כרם ערבי מליינין אותו בקוזוות אדמה סימנא כאדמה דאיכא הנאה מיניה אף הא' כי מפרק ערי לאתפטויי מיניה ובהיתה הר"ב שם וכ"מ מתוס' קתשן דל"ח ד"ה וה"ה ערלה. אבל לפי הסמת זה קושיא לדמת ר"ת וכ"ם דעת הר"מ. בהדיא (מה"ם): תוי"ט ד"ה ומותרין כו' שכן במ"ג פ"ב כו'. היינו לפי' הר"ב אבל לא להרמב"ם דסתמא שם היא כפירושו של הר"ם דמפ' דערלה אל הערלה בפשוטו פ"ש. (כ"ד): במשנה והנובלות טלם. פי' והטעלות של טלם. (הו"ש): בר"ב ד"ה נובלות פירות ס'. עמ"ש בפ"ז דברכות מ"ג ופש"ן יז"ד סי' רל"ד סק"ה: ט בר"ב הר"ה בבפניות ט' ואין מלבה וסי' ב' ... ב"ר

החרס. ובמיר מדכתיב (במדבר ו) מחרלגים ועד זג לא יאכל ואומר (שם) תומן יין ותומן שכר וכל משרת ענבים וגו': ומותרין ברבעי. פי' הר"ב דלאו בני אכילה נינהו ורבעי איתקש למעשר שני וכו'. וכ"כ הרמב"ם. ובמתני' דלעיל כתבו דהני דלאו פירי נינהו. הייט טעמא משום דלעיל בערלה נמי מותרי' מהאי טעמא דלאו פירי נינהו. ורבעי מהערלה הוא בא שכן במ"ג פ' ב קרי לה תנא דידן ערלה לנטע רבעי משום דמערלה הוא בא. הלכך ניחא להו לפרושי לעיל טעמא דשייך גבי ערלה אע"ג דטעמא דמפרש גבי מיר דלאו בני אכילה נינהו שייך נמי גבי נטע רבעי כדמפרש הכא. אבל הכא דמרבינן להני לענין ערלה. אחא [פריו] הטפל לפריו והוה אמינא דה"ה לרבעי כיון שמערלה הוא בא. הלכך אילמריכו להקישא דמע"ש: ט ["נוטעין יחור של ערלה. דלא גזרינן יחור אלו לגוז. תוס' סוף פ"ג דע"ז]: ואין נוטעין לגוז וכו'. וכתב הר"ב ומודה ר' יוסי שאם נטע והבריך והרכיב שהוא מותר. מימרא ובריתא בפ' כל הכלמים דף מט ופירש"י בלשון אחרון אם נטע הגוז של ערלה שהוא אסור הנאה. ולכשיגדל ונעשה נטיעה. הבריכה והרכיבה בחיון דהיתר מותר. דאותן פירות שטוען אחר זמן בחין נמי ע"י החיון של היתר. וקשיא לי בלא הבריך ובלא הרכיב נמי אוכל זה וזה גורם. אגוז דאסור וקרקע דהיתר. עכ"ל. וכתבו התוספות דלא דק דאין נקרא זה וזה גורם אלא כשניהם מעניין א'. כמו הרכבה ["חיון] אסור בחיון היתר. שניהם חיון כמו אבל נבייה וקרקע דמתני' ח פ"ג דע"ז אבל אגוז וקרקע שני ענינים הם ע"כ. אבל נראה לי שדעת הרמב"ם כדעת רש"י שכתב בפ' עשירי מהל' מעשר שני. זה וזה גורם מותר וכו'. שהרי גרם לגמות הפרי האסור והארץ המותרת ע"כ. הרי שני ענינים קרי להו זה וזה גורם. ומשום הכי השמיט הבריך והרכיב בגידן דיקן. וכתבו עוד התוספות וא"ת ומאי שנא גדולי אגוז של ערלה מגדולי טבל ומעשר שני שהן חולין [כדתנן במ"ד פ"ע דתרומות] ואפי' גדולי תרומה אלא שנזרו עליהן בי"ת דכר. וי"ל דערלה שאסורה בהנאה. יש לאסור הגדולין שגם זה נהנה הוא. אבל באיסור אכילה אין לאסור הגדולין שאינו אוכל האיסור עצמו ע"כ:

מלאכת שלמה

וכו' וכל משרת ענבים לא יאכל: ט ר' יוסי אומר וכו'. בע"ז פ' כל הכלמים רמי דר' יוסי אדר' יוסי דממתני' דסכא עם הבריתא ומימרא רב יהודה דאמרה בסוף מתני' משמע דס"ל דזה וזה גורם מותר ובמתני' דהתם פי' ח' משמע דס"ל דזה וזה גורם אסור ומשני לה כדפי' ר"ע ז"ל. וכתב הר"ש שיטי"ל

יכין

נו) דאיתקש רבעי למע"ש שאינו טהג רק בחזי לאכילה: נו) פירות שאסרו מאילן אחר שלים בשולן קודם שנתבשלו כ"ל: נח) ר"ל אין של ערלה לו אסירה לו מיר לו רבעי אסורות: נט) גרופיה בזית וחריות בדקל וזמורה בגפן יחור בתאנה [ג ח ז י סי'] כולן לשון עקר: ס) דהעץ מותר בהנאה ולא גזרינן עץ אגוז אגוז: סא) ואף ע"ג דגדולי טבל ומע"ש מותרים [כפ"ע דתרומות מ"ד] שאני ערלה דאסור בהנאה. מיהו בדיעבד מותר מדה"ל זוז"ג קרקע דהיתר ופירא דאיסור [י"ד רל"ד סי"ב]. ופשוט דעכ"פ צריך ג"ש לאילן שגדל מהפרי [פ"ז שם סק"מ]: סב) עקר שיש בו תמרי ערלה בעודן סמדר אסור להרכיבו באילן אחר (א):

תפארת ישראל

פ"א (א) וב' הר"ב והלכה כר"י בבפניות וכ' עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא שלים"ת [בחות ז] תמהני הרי בחחר אינלת לא פליגי עליה ברפ"ז דברכות ולע"ג עכלה"ש. ולפע"ד דברי הר"ב מיוסדים על אדני פז דקאמר בירושלמי מאן תנא בפניות ר' יוסי אלמא איכא תנא דפליג עלי' נם בבפניות וכ' הר"ב שפיר דהלכה כר' יוסי מדקיימי רבנן דכל אילנות מגיזולין [ברכות לל"ו ב'] כוותי' וגם מדממוקו עמו [ניפין פ"ז ה']:

בועז

מסיפא דהנובלות כולם אסורות ולענין ברכה פסק שם בש"ע ס"ע דאין מברך עליהם אלא שהכל וכתבה מתני' בפ' כילד מברכין: ט נוטעין יחור של ערלה. פי' הר"ב שבכן מותר בהנאה. כלומר דהגעיעה גופה הנאה היא שעושה מן היחור אילן ואיכל ממנו פירות ולכל הפחות יהנה בעלים. וכן תשמע בגמ' דע"ז דפריך הכא א"ר יוסי אין נוטעין אגוז ומודה שאם נטע והבריך מותר. והמם תנן אף לא יקות בימות הגשמים שהגיי' נוטרת והוה לכן לגבל. אלמא זח"ג אסור. ומאי קושיא דהתם גבי יקות לכתחלה אמר דאסור והכא נמי אסר לכתחלה אלא מודה אם נטע. אלא הכי פריך אם איתא לר"י ז"ג מותר בירקות הו"ל למיתני לכתחלה דבאלמא הכא הגעיעה עצמה הנאה היא והלכך אסור משא"כ בירקות. אא"כ ראיתי שהר"ן הקשים בזה ותירץ דבכרלה עביד מעשה והו"ל כמבטל איסור לכתחלה ובירקות ממילא הוי. וקשיא לי דהיכא דליתא לאיסורא בעין אמרי' בפ"ק דבילה ל' ד' דלאו מבטל איסור הוי והכא בטעה שבגל האילן כבר נרקב הגבעון ואיתא בעיני: ואין נוטעין אגוז. פי' הר"ב ומודה שאם נטע והבריך והרכיב מותר. רש"י מפרש דאו או קאמר אם נטע הפירות מותרין וכן אם הבריך או הרכיב. והתוס' כתבו שם דלר"י אף דיעבד אסור אם נטע אלא נטע ואח"כ הבריך נעשה זו מותר. דס"ל זח"ג לא שייך בנטע לאוד דהקרקע שמינו ממין אילן לא מיקרי זוז"ג. ונראה לפתוס' נאו דוקא נטע (ויקרא יט) אלא פריו. אלא הטפל לפריו: ומותרים ברבעי. שנטע רבעי אינו אסור בהנאה אלא נאכל לבעלים בירושלים כמעשר שני. ואין מתקדש בקדושת מעשר שני אלא דבר הראוי לאכילה: נובלות. פירות הטשרין מן האילן קודם גמר בשולן: בולן אסורות. בין בערלה. בין ברבעי. בין בהשרה. בין בגזיר: ט נוטעים יחור של ערלה. שהענן מותר בהנאה. אבל לא האגוז שהוא פרי ואסור בהנאה. ומודה רבי יוסי שאם נטע והבריך והרכיב שהוא מותר. דזה וזה גורם מותר: בבפניות. יחור שיש בו כפניות תמרים בעודן סמדר נקראים כפניות. *) רבי יוסי לטעמיה דאמר הסמדר אסור מפני שהוא פרי. והלכה כמותו דמותר ליטע יחור של ערלה. ואין הלכה כמותו שאסור בכפניות:

*) נר"ו וכ'.

והנובלות נו) כלם אסורות נח): ט רבי יוסי אומר נוטעין יחור נט) של ערלה ס). ואין נוטעין אגוז של ערלה. מפני שהוא פרי סא). ואין מרכיבין בבפניות של ערלה סב):

שירילי"ו ז"ל שכתבו שם התוס' ז"ל גריך לומר דבנטיעת אגוז לכתחלה לא פליגי רבנן דלי פליגי ושרו רבנן לכתחלה א"כ לדידהו אמאי פרי של ערלה בשריפה יעשו אוכן ויהי' היוצא מהן זה וזה גורם אלא ולאי בדיעבד פליגי ובא ר' יוסי להמציעם שאם נטעוהו לף בדיעבד כל הגדל ממנו אסור וכדמפ' טעמא מפני שהוא פרי והא דנקט אין נוטעין אגוז לילדי דתנא רישא נוטעין תנא סיפא נוטעין ולא הי' נהם לומר כן אלא כן הי' נהם לומר והלא שריפת ערלה דאורייתא הוי כדתנן בתמורה ופי' רש"י ז"ל הטעם דגמרא מכלאי הכרם במה מצינו זו מאתים וזו מאתים והיכי תיסק אדעתין לומר דסבדי רבנן דנוטעין לכתחלה לפקיע דינא דאורייתא אלא ולאי בדיעבד פליגי והייבו דקאמר ר' יוחנן בירוש' עבר ונטע מותר עבר והרכיב אסור לומר לך דתנ"ג דתני להו בהדי הדדי לא דמיין דבעבר והרכיב אפי' בדיעבד אסור דכפניות הייבו סמדר ור' יוסי קתני לה וכדאמרי' לעיל ובכא הלכתא כר' יוסי אבל עבר ונטע לא קיימא לן הכי דזה וזה גורם מותר כדאיתא בפ' כל שעה ובפ' כל העלמים ומכלן משמע דר' יוסי בדיעבד הוא דקאמר הר"ם בירילי"ו ז"ל. ובהרמב"ם ס"פ עשירי דהלכות מעשר שני ונטע רבעי פסק הלכה כר' יוסי בכולה מתני' אפי' בכפניות ותימה על ר"ש ז"ל שפסק שאין הלכה כמותו בכפניות ומפירוש הרמב"ם ז"ל במשנה ג"כ אין הכרח נמור לפסק ר"ע ז"ל אלא שבסמדר פסק גם שם בתחבורו פ"ם דלא כר' יוסי משמע דהא בהא לא תליא ולוחק לומר דס"ל להרמב"ם ז"ל דכפניות סתמא היא ולא ר' יוסי קאמר לה דהא בירוש' מוכח דר' יוסי קאמר לה. ובפ' כל העלמים דף שע"א העלה הר"ן ז"ל דברמאן דברי הרלאב"ד ז"ל שפירש דכפניות הייבו מתחלי דאמרי' בפסחים ומפני שנעשו שומר לפרי בשעת עבודו נאסרין ור' יוסי נעשמי' דאמר סמדר אסור מפני שהוא פרי ומש"ה קאמר ר' יוסי דאין מרכיבין יחור שיש בו כפניות של ערלה בשריפה יעשו אוכן ויהי' היוצא מהן זה וזה גורם אלא ולאי בדיעבד פליגי ובא ר' יוסי דאמר סמדר אסור מפני שהוא פרי אבל רבנן שרו להרכיבן לכתחלה משום דש"ל שאין תורת פרי עליהן ומש"ה קאמר רב יהודה אמר רב ותניא כותי' דאע"ג דפליג ר' יוסי עלייהו דרבנן בלכתחלה בדיעבד מודה להו שאם הרכיב או הבריך יחור שיש בו כפניות וכפניות הללו הוליאו יחורין שיחורין הללו מותרין לאחר שלא ולאו מטעמייהו דרבנן דאילו לדידהו כל היתרן תלוי מפני שאין עליהן תורת פרי ומש"ה שרו להרכיבן אפי' לכתחלה הא אילו היו פירות גמורים אפי' בדיעבד אסור דאיסו אסרי זה וזה גורם ואילו ר' יוסי סבר דפירות גמורין הן ומש"ה הוא אוסר להרכיבן לכתחלה ובדיעבד שרי דזה וזה גורם לדידי' מותר וכי קאמר רב יהודה ובריתא דמודה ר' יוסי שאם נטע מותר אגב גרמא דהבריך והרכיב נקט לה ולאו דשייכא בפלוגתא דר' יוסי ורבנן כלל ולא שייך בה מודה ר' יוסי ומיהו בנטע לרבנן נמי מותר לפי שהוא כלה בארץ עד שלא יגמר ובכי איתא בירושלמי עכ"ל ז"ל. בפי' ר"ע ז"ל בכפניות יחור שיש בו כפניות תמרים וכו'. כתב עליו ה"ר יאסף ז"ל פי' זה אינו יודע לישבו דמה איסור יש בדבר כיון שהוא יחור והשני דמהו זה שאמר מרכיבי בכפניות הל"ל כפניות או יחור שיש בו כפניות ובערוך ערך נסן פי' כי הדקלים הן זכר ונקבה ובגדלי השני שאחד לא יצלח ואיסור הוא מעשיהן בהגיע זמן הדקל הנקבה משלחת מכבלות שלה עם תמרי' ועדיין התמרים הן כעדשים ומביאין הכפניות ומסבבין הטוקן מהן ומזמרין אותן ומרכיבין לה לגד והמכבלת של תמרה מגליחו. עכ"ל ז"ל:

הלכתא גבירתא כללא דפרק א

פרק א **משנה א** אין איסור ערלה נוהג רק אם בשעה שזרע או נטע היה בדעתו שיהיה אילן למאכל. אבל אם אז עושה מעשה שמוכח ע"ז שכוונתו שיהיו הנטיעות לסייג או לעצים. ואפי' התכוון באילן שיהיה חלק ירוע ממנו לעצים. וחלק אחר שבו לאכילה. כל שעשה מעשה המוכיח. פטור הצד שמעצים מערלה:

משנה ב אילן שמצאוהו ישראל בא"י כשכבשוה פטור מערלה. אבל מה שנטעו ישראל בה קודם שכבשוה לגמרי. חייב: **הנוטע** ברה"ר או בשלו לצורך אכילת רבים. או עובר כוכבים שנטע בין בא"י או בחו"ל בין בשלו ובין בשל ישראל. אסור. רק בא"י אסור מדאורייתא. ובחו"ל מד"ס. נטע בשדה שנולה אפילו קודם יאוש. או נטע בספינה או בעציץ הרס אפילו אינו נקוב אסור. אבל בעציץ עץ צריך שיהיה נקוב:

משנה ג אם ע"י מים או רוח נעקר אילן עם שרשיו שנדבק בהן עפרן. והושלך כך עם העפר למקום אחר. והוסיף שם עליהן עפר. ועשה פירות. אומדין אם היה יכול לחיות מעפרו שנעקר עמו. הרי הוא כאילו נשאר נטוע במקומו הראשון ופטור מערלה. ואם לאו חייב:

משנה ד וכ"ב אילן שנעקר ונשאר רק שרש א' דק כמחט מחובר ממנו במקומו: א"צ אומר. אלא וודאי יכול לחיות כך. ופטור מערלה. אבל בנעקר בולו. אפילו חזר ונטעו במקומו ממש. כל שלא נשאר עפר דבוק בשרשיו. הו"ל כנטע מחדש:

משנה ה אילן שהובדך. אפילו כמה פעמים. הרי דין הילדים כהזקנה. רק אם נעקרה הזקנה. הרי דין פירות הזקנה כפירות הילדים. ומונין להם ג"ש מיום שנעקרה. ואם ניתקה הזקנה מהילדים. אין אחראין זה לזה. ומונין ג"ש ערלה רק לילדים משעה שנתקו. וה"ה בסיפוק דהיינו שתחב ראש וזרה של זקנה באילן אחר. ונתפס שם בגידול. ואפילו חזר ולקח וזרה מסיפוק הנ"ל. וחזר ותחב ראשה שוב באילן אחר. הרי כל זמן שמתחברין להזקנה שב"כ נשארה מחוברת בולן דינן כזקינה. ובנתקלקלו ממנה. הו"ל כאילו נטשום אז: **בריבה** שנפסקה מזקינה. והיא מלאה פירות. אם תלשן מיד מותרים. ואם הניחן

פרק ב **א התרומה**. עולין באחד ומאה. אם נפלה כאה אחת מאלו במאה סאין של חולין בטלה. ומותרים לזרים. בפחות ממאה הכל אסור לזרים ומפקינן לה מדכתיב גבי תרומת מעשר (במדבר יח) את מקדשו ממנו. מה שהורם ממנו אם חזר לתוכו מקדשו. דהייבו נ"ט. דממאה הפרים עשרה למעשר

פרק ב **א ותרומת** מעשר של דמאי. אבל תרומה גדולה דדמאי לא משכחת לה דלא נחשדו עמי הארץ עליה כדאיתא ברים דמאי. והא דמחמרינן בתרומת מעשר של דמאי כמו בודאי כתב הר"ם בשם הירוש' דרבי מאיר היא דמחמיר בדבריהם כדברי תורה דתנינן תמן הלוקח כתם הרי זו מקולקלת וחוששים משום זוב דברי ר"מ בפ' בא סימן.

פרק ב **א התרומה** ותרומת מעשר של דמאי א) **החלה** והבכורים. **עולים באחד ומאה** ב) ומצטרפין

והייבו נמי דאמרינן בפרק קמא דנדה ר"מ מחמיר בהמיס. ע"כ. ומשום הכי הרמב"ם בחיבורו פרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות הטמיע של דמאי [ועוד אחריך בזה בשם ד"ד במ"ח פ"ד דבלא מליעה]: **עולים באחד ומאה**. פי' הר"ב ומפקינן לה וכו'. כבר כתבתי בסוף

מלאכת שלמה

פרק ב **א** התרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי. כל"ל. ובירוש' ר' יוחנן בעי ולמה לא תנינן חלת דמאי מי בנין דתנינן חלת ולאי

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ב א) וכל שכן וודאי. מיהו תרומת דמאי לא משכחת לה דכרי לא נחשדו עמי הארץ עליה: ב) סאה איסור מתבטל בק' היתר: להתרומה משום דאף היא נקראת תרומה דכתיב אלה תרימו תרומה ואע"ג דבכורים נמי מיקרו תרומה מ"מ אין שם זה משורש בהם כנתלה. (הו"ע): תי"ט ד"ה **ותמ"ע** כו' ומש"ה הרמב"ם כו'. ז"ל הר"מ בפסק"מ מה תרומות

ציונים

א התרומה. משלה פו: תוס' בשנה דף פסו: וכ"מ בע"ג. ובפ"ז דף כו. והלא"ש פס פ' בתרת דע"ז פו' ל. ובע"ז יו"ד סימן קיא. מיי' פפ"ז מהלכות תרומות ה"כ כא ופפ"ז מהלכות מ"מ ה"ב. סמג עשין קנב ולאוין קמא:

חלופי גרסאות

א ותרומת מעשר בל"א ותרומת מעשר ותרומת מעשר וכ"ה במשילה פ"ד מ"כ ובמ"א ותרומת מעשר של ודאי ותרומת מעשר.

תוס' אנשי שם

פרק ב א במשנת והבכורים מדלא נטיגי אלא בז' המינין מש"ה לא הקדימה לתרומה ושוד דתרומה כתיב הרלאה אבל קשה דס"ל להקדימם לחלה דאיכא מוהגת אלא כה' המינים וי"ל דסמך חלה הכ"ד לפ"ו ל"ל דס"ה דאין הלכה כמותו בתנא נמי וחלה מינייהו נקט אבל תימה וכו' ע"ם ולא דק דע"ב לא פסק הר"ב שאין הלכה כר' יוסי אלא בכפניות דוקא משום דר"ע לעעמיה דס"ל דכמדר הוי פרי אבל בתנא שהוא פרי גמור פטיעא דהלכה כמותו מיהו לי קשיא על פי' הר"ב הא קשיא דאמאי קאמר דר"ע לעעמיה ושאין הלכה כמותו הא בהדיא אמרי' בגמ' דברכות דע"ב ל"ש רבנן עליה דר"ע אלא בגפן אבל לא בשאר אילנות וא"כ הו"ל לפסוק כר"ע בגמרי. תיקרא דירושלמי והביאו הר"ם אמרי' מאן תנא לן מילקיין בכפניות ר"ע וכו' דמשמע דרבנן פליגי עליה מ"מ לא הו"ל לפסוק כירושלמי נגד הש"ס דוקן ואין ספק שהו עשמו של הרמב"ם דבתנוכו פ"ו מה' מע"ש פסק לגולה מתני' אע"ג דבפ"ט שם פסק בהיא דסמדר דלא כר"ע ותמהני מהתוי"ט שלא העיר בזה על פי' הר"ב והוב לאיתי לבהו"ע ז"ל בסק' על פסק הרמב"ם מכח ירושלמי דכתיבנא ואחריך בזה ואחר המחלה תמהמיעיהם הנמ' דגרמת הנזכר בא"ע לכל דברין ובפיר פסק הר"מ כהבבלי נגד הירושלמי. (מ"ל):

למעשר. ומעשרה אחת לתרומת מעשר: ומצטרפין זה עם זה. אם נפלה סאה אחת מכולן לפחות ממאה מולין מקדשתן. ובהא מודו כולי עלמא דמצטרפין דשם אחד ניתנו וכולהו מקריין תרומה. דבחלה כתיב (במדבר טו) חלה תרימו תרומה. ובכוריס נמי אקרו תרומה. דאמר מר ותרומה ידך אלו בכוריס. דכתיב בהו (דברים טו) ולקח הכהן הטוב מידך: וצריך להרים. הסאה שנפלה ולתת אותה לכהן והשאר מותר לזרים. ואע"ג דבערלה וכלאי הכרם דחמירי טפי א"ל להרים. והאיסור עצמו בטל. שאני תרומה דיש לה בטלים וצריך להרים *מפני גזל השבט. אבל בכל שאר איסורים דלא שייך בהו דין גזל. כשהן מתבטלין א"ל להרים: עולין באחד ומאתי'. דגבי תרומ' כתיב מלאה (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר ובכלאי הכרם כתיב מלאה (דברים כב) פן תקדש המלאה. מה מלאה האמור להלן עולה כדילפינן מאת מקדשו ממנו אף כאן עולה. ולפי שכפל איסורו שהוא אסור בהנאה כפלו עליייהו. וצריך מאתים. וערלה ילפינן לה מכלאים. לפי שהיא אסורה בהנאה כמותן: ומצטרפין זה עם זה. ערלה וכלאי הכרם מעורבין יחד שנפלו לתוך היתר מצטרפין לאסור ביבש עד מאתים ובלח בקדרה בטותן טעם: אינן מצטרפין. לפי' לאסור הקדרה בטותן טעם כיון דשני שמות ניתנו. אלא אם יש בקדרה לבטל.

תוספות יום טוב

בסוף פ"ק דחלה דמדרבנן. וקרא אסמכתא בעלמא: ומצטרפין זה עם זה. מ"ש הר"ב מעורבין. משום דלי' נאו הכי הא תנן במ"ג דמעלין. והתם בנפלו ומצטרפין זה עם זה ג). *וצריך להרים ד). העורלה וכלאי הכרם. עולים באחד ומאתים ה). ומצטרפין זה עם זה ו). ואין צריך להרים. ר' שמעון אומר אינן מצטרפין ז). רבי

מלאכת שלמה

לא תני אלא דמאי והתניין תרומת מעשר ותרומת מעשר של *) ולפי ולא משני מידי וכתב הר"ם שיריני"ו ז"ל ושמא ס"ל דגלי אלא בחדא וה"ה לאיך: ומצטרפין זה עם זה. הך מילתא אינצריכא למימר משום דקיימא לן כר' יהושע דאמר במשילה פ' קדשי מזבח דשני שמות לא מצטרפי ור"ש דאמרי' ס"ל כותי' דשני שמות אין מצטרפין ומש"ה מהדר בירושלמי לפרושי לן דמעמא דהכא משום דהוי שם אחד דתיקו כר' שמעון אבל לר"מ לא צריך דאיהו דרים לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ומש"ה כי קתני דערלה וכלאי הכרם מצטרפים אמרינן דר"מ הוא דלא מפליג בין שני שמות לשם אחד ואף ריש לא נצרכה אלא לר"ש דקאי כר' יהושע דאע"ג דפליג בסיפא מודה בריש ומצטרפין דקתני היינו בין לקות עליהן בכזית ולחייב

*) ל"ל דמאי.

יכין תפארת ישראל בועז

ג) באכל כזית מכולן לקי אי נמי בנפל סאה מכולן לפחות מק' לאסרו ובהא כ"ע מודו מדכולן אקרי תרומה והו"ל משם א' (א): ד) מתתערובות כמדה שנפל ונותנו לכהן. מיהו בשאר איסורים לריכא גזל השבט א"ל להרים כשכבר נתבטל. וב"ל דאפי' היה התרומה שלו כגון שירשה או שקנה אותה אפ"ה צריך להרים מדאיכא עכ"פ גזל השבט איקנו אותה הסאה בזול בדמי הרומה: ה) סאה איסור בר' היתר דמלכפול איסורו לאסור גם בהנאה הוכפל בשיעור ביטולו משא"כ הרומה רק הנאה של כליון אסור [בחומ' ספחים דל"ד א']. ודוקא בנתערב בא"מ ביבש או במינו אפי' בלח אבל בא"מ בלח א"ל ק' ור' דבש' סני וכמ"ז. ומשכח"ל א"מ ביבש בנתפרר או שא"י איזה מין הוא האיסור [ש"ך י"ד ק"ע סק"ח]: ו) דב' איסורים שנעמן שוה ומיעורן להתבטל שוה אף דשמותיהן מחולקין מצטרפין למלקות בכזית ולאסור בר' ביבש ובלח בס' מיהו חוקה בנפלו מעורבין אבל בזא"ז מבטלין זה את זה וכמ"ג דאף נמה דקיי"ל כמ"ד חא"ל אף באיסורים דלאו בו"ח. אפ"ה ביבש ביבש אף בבו"ח א"א חא"ל ובלח בלח חוקה בשאר איסורים והפ"מ א"א חא"ל [י"ד סי"ב]. אבל ב' איסורים שאין טעמן שוה כחלב ודם שנפלו לקדירה אפילו בנפלו מעורבין מבטלי זא"ז [י"ד י"ה פ"ד]: ז) אף בלח דשניהן נתתן טעם א' של איסור בקדירה אמ"ל. ור"ש לטעמיה לקמן [מ"י] דכל שאינו משם א' וממין

משנה ראשונה

פרק ב א וצריך להרים. פי' הר"ב מפני גזל השבט. והיכא דליכא גזל נראה דא"ל להרים כגון תרומת שיראל מאני אחו או שקנאה מכהן ונפלה לתוכה א"ל להרים וכה"ג כתב הרמב"ם דפ"ג מהל' תרומות תרומת כליסין ומכוונין שאין הכהנים מקפידין עליהם אין צריך להרים: עולין באחד ומאתים. פי' הר"ב דגבי תרומה כתיב מלאה וכו'. ואינו נכון דמלאתך דהתם הייט ביכורים ודמעך זו תרומה דכתמרי' פ"ג דתרומות מ"ו אלא ה"נ מדיבורים הוא דיליפי' וכ"כ הרי"ם. ומ"מ עיקר ילפותא מנ"ש מלאה מלאה מעמע דהיא מדאורייתא ג"ע דלענין עיקר הביעור אחי לריך ג"ם פשיטא דכל האיסורים בעלי בדוכה מדאורייתא דכתיב אחרי רבים להטות. וכל האיסורים שנים ואחה אינם אלא מדרבנן כמ"ש הרמב"ם דפע"ו מהמ"א וסוף הל' תרומות ודלכא דמקדשו ממנו בתרומה אסמכתא בעלמא היא כמ"ש חוי"ע סק"ק דתלה. וא"כ מאי קאמר מה להלן עולה כו' מהיכי תיתי דלא יעלה ואפשר דסד"א באיסורי הנאה לא צריך ביטול אפי' שאינו טועם טעם האיסור בתבטל מ"מ כיון שנאסור סתערובת הוא הכי נמי הכא בתוקפתא. לכאי יליף בנ"ש דאמר נמי צריך ביטול דגזרת הכתוב הוא דהאיסור בטל כמאן דליתי' אי שנהפך ונעשה היתר. וכיון דמכיוכים יליף אמרו הכמים שיעור ביטולו בתתים הוא"ל וכפל איסורו שאסורים בהנאה. וא"ת בשר בחלב דאסור נמי בהנאה למה לא כפלו עליייהו. וי"ל דהתם תרי מיני נינהו ואינו לא יליפי' אלא מין במינו דומיא דתרומה וביכורים והתם נמי בשאינו מינו בנ"ע כדלקמן. אבל הכא כיון דלא מצינו למילף מביכורים אינם לן למימר דלגמרי אין לו ביטול לאיסור הנאה כדפי' לעיל דמ"ש הנאה איכא. ולכך נראה דשאני בשר בחלב דלא אסרה תורה אלא דרך ביטול והיינו בתיתא עשה כדרך ביטול כמ"ש הר"ן והביאו מוי"ע ברים מס' שקלים. וא"ת אלא דאיכא למימר שאני בנ"ש דמלאה נבי שלה וכלאים דיש להן ביטול מבשר וחלב. וי"ל דאיכא למימר שאני בנ"ש דמיהוא הוא כדאמרי' בפסחים ד' מ"ב. ואחר זה ראיתי בספר נחם משנה פע"ו מהמ"א דין ט"ז הקשה ג"כ קושיא זו דבשר בחלב יכפלו עליייהו ולינבי ק"ך לבטלו ותירץ דתרומה מינו עשיה הכתוב שיעורה ועולה וכלאים יליפי' מינה וכיון שנאו עשיה הכתוב שיעורן רק הכמים להחמיר אבל בנ"ח לא ראינו עשיה הכתוב שיעורו ע"כ. ולא הוכרח דהיכן מצינו עשיה הכתוב שיעור בתרומה אדרבה מדאורייתא כולהו ברובא בעלמא בעלי וקרא דאת מקדשו ממנו אינו אלא אסמכתא: ומצטרפין זמ"ז. פי' הר"ב לאסור ביבש עד מאתים ובלח בקדרה בנ"ע. וכ"כ הר"ם וכ"ל שאם נתערבו במינם אוסרין במאתים ובלח במינם אחי' בחר עעמא כדלקמן מ"ז והלכך אם נתבטלו יחד בקדרה בנ"ש אוסרים. ומיהו י"ל דבנ"ש אפי' במינו ואפי' יש בו לעגלות בחחד ומאתים קאמר וכ"כ הר"ם וכן עיקר דהא כולה במינו

ומצטרפין. עם. ופ"י מהלכות תרומות ה"ל: הערלה. פ"ז מה: משילה יח. מוס' בעבודה זר: מיי' פפ"ז מהלכות מ"א ה"י ד:

חדושי מהרי"ח

פ"ב משנה א [בר"ב ד"ה] וצריך להרים כו' וצריך להרים מפני גזל השבט כו' עכ"ל.הנה מבאן ראיה לדעת התו' והרמב"ם שהביא הרב חוי"ם בסמ' דמאי פ"א מ"א דגם ת"ס של דמאי צריך ליתנו לכהן בחנם

תוספות רע"ק

פ"ב משנה א [אות ח] בשנה וצריך להרים) מבאן ראיה לדעת הסוברים דתרומת מעשר של דמאי נותנה לכהן בחנם ודלא כדעת הטור ביו"ד (סי' של"א) דסוברה לכהן דא"כ למה צריך להרים הא האיסור נתבטל וגזל השבט ליכא דהא הדין דסוברה לכהן כ"כ בשער המלך רפ"ם מה' מעשר: [אות ט] [בהר"ב ד"ה] וצריך להרים. מפני גזל השבט) ואם רצה אינו מרים ונותן דשיו לכהן. כ"כ רש"י בכורות (דף כ"ב ע"ב) ובתוס' שם ובהר"ש (פרק ה' מ"ב) דתרומות חלקו על רש"י ז"ל הובא בתוי"ט שם:

תוס' אנשי שם

תרומות פ"ב כ"ח פ"ג ומע"ע והחלה והבכורים כולן מקלתו תרומה כו' לפיכך דין מרכעתן לענין תחילה ודמוע אחד הוא כו' ודין תמ"ע של דמאי בכל אלו הדברים בתמ"ע של ודאי אלא שאין לוקין על אכילתה עכ"ל וזה עצמו מהמוי"ט אחר מחילת כ"ח ובה' מ"ל לא כתב אלא בקצה ודרך כלל וסמך על מה שיבאר פרטי הדינים מכאו"א במקומו וכמ"ש בעצמו בפ"י ממ"א ובכמה מקומות שם ופרטי הדינים יתבארו כאו"א במקומו ועוד דאפי' מתני' דפ' בא סימן דמייתי הירוש' הכא אין כלום בתחנים אלא כר"מ דאמר בתם מאן דכמוס ר"ח בן אנטיגנוס וב"ש דר"מ בר"מ בזה. (מה"פ). ויפלא מהמ"ל בשאריך הרבה לייבא דברי הרי"ט ולא ראה ג"כ דברי הר"מ אלו המפורשין בהפך. ע"ש: בשנה וצריך להרים.עי' חוד"ע ועי' בירוש' כאן הוכח ממ"ם. ולפ"ז בנפלה סאה תרומה אלו שנפלה לו בירושה מנכי אבי אמו בכן או בכן שנפלה לו סאה תרומה בתוליו א"ל להרים וא"ע שלא מכר זה. (לומן יוכף). ועי' בתוי"ט מ"ם פ"ב. וה"ל ר"ל בתמ"ע של דמאי דצריך להרים משום ג"פ. (רש"ש): בר"ב ד"ה עולין באחד ומאתים כו' שכפל איסורו כו'. ומ"ת מ"ב בנבר"ה שאסור ג"כ בהנאה ליבעי ק"כ לבטולו כפל משאר איסורים ול"ל דשאני הכי שהן בבריאה ובב"ה בקבורה ובריפה תמורה מקבורה כדאמר כוף תמורה ומ"ם בכפל איסורו לאפשר בוודאו גם לזה שחמיר איסורו דטעון שריפה כל"ל ועי"ל שאני בב"ת דתדוש הוא ואין לך בו אלא הדושו עי' חו"ע ריש שקלים ועי' עוד הו"ע בפ"ב דבכורים מ"ג ד"ה ויש דבדברין שם אפשר לקיים תירוצו של לת"מ הנ"ל. (בי"ש): ד"ה ומצטרפין כו' ביבש כו'. נ"ע במאי לחייבי לו במין במינו אמאי יהיה בלח בנ"ע הא מינו אין אלא בין לח ליבש ולעולם בעינן ר' ע' דמכ"ם פ"ו מה' תרומות ופע"ו מה' מ"א הי"ד ואי מייבי בשאינו מינו אמאי יהיה בלח בנ"ע הא דנימא דאר"ב ס"ל כדעת רש"י בחולין דף נ"ע. דאפי' בחינו מינו בעי' ר' הוכא דאיסורא בעינא ואיתי שנתערב ביבש ואינו ניכר אלא דזה דוחק אבו דא"ל גם בלח מני לאסוקתי דיעקר ר' כשממשות האיסור בשאר בתערובת וא"ע. (לה"מ): במשנה וא"צ להרים. מכאן הוכיח הר"ם ז"ל לק' בפ"ב מ"ו (הוכא במ"ם שם) דלא כרש"י בפ"ק דגילה ג:

טעם הערלה בפני *)עצמן. וטעם כלאי הכרם בפני עצמן הכל מותר: מצטרפין בנותן טעם. שצריך בקדרה בלח כדי לבטל טעם שתיהן יחד: אבל לא לאסור. ביבש שא"ל שיהיה בהיתר מאתים כנגד שתיהן. והלכה כת"ק: **ב** התרומה מעלה את הערלה. מצטרפת עם החולין לבטל את הערלה. וכן הערלה מצטרפת עם החולין לבטל את התרומה: שנפלה למאה. ולו דוקא מאה אלא פחו' ממאה דאילו מאה ממש שולה ולא בעי לירוף. אלא ה"ק התרומה בנפלו זה אחר זה. ומה שכתב לאסור ביבש וכו'. כתב פי' אחר בסוף פ"ד דמעילה. ועיין מ"ש שם בס"ד: **ב** סאה תרומה שנפלה למאה וכו'. פירש הר"ב שנעשה בין הכל מאה. ואח"כ נפלו שלשה קבין וכו' הרי סאה של תרומה בטלה במאה [ועוד]. ומסיים הר"ש וז"ל לא שיהא מותר לזרוק שכבר נדמעו אלא להתיר להכנים. והערלה מעלה את התרומה וכו'. לבטל התרומה שנפלה לבסוף. עכ"ל. °ומיהו הא נפלו תנן דמשמע מאליהן והנן בסוף פ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה. ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר. ועוד שאם בהפיל במזיד. הא תנן אם מזיד אסור. והיאך תעלה תרומה את

רבי אליעזר אומר מצטרפין בנותן טעם ח) אבל לא לאסור ט): **ב** התרומה מעלה את הערלה י). והערלה את התרומה. כיצד סאה תרומה שנפלה למאה יא) ואחר

*) בד"ו עצמה.

מלאכת שלמה

שם אחד וכלאי הכרם שם אחד וכיון דאיכא מאתים דהיתרא לגבי ערלה או לגבי כלאי הכרם אע"ג דליכא מאתים לגבי שניהם בטל והא דקתמר ר"ש אין מצטרפי' דמשמע דבלא צרוף ליכא שום מלקות ולא שום איסור היינו כי איתתי איסורי מבריתי' כגון כום יין מנסך ערלה ומנסך של כלאי הכרם ובין שניהם היה רביעית אז אינו לוקה אז אינו מדמע כיון דליכא שיעורא לגבי כל איסור לחודי' ואף ליתן טעם נמי כגון אם נפלו לקדרה לא בשיגן מאתים רביעיות אלא בק' רביעיות סגי להא איכא מאתים לגבי כל איסור לחודי' אבל אי לא איתתי איסורא מבריתי' כגון שאכל פרידה של ענבים מערלה ופרידה של ענבים מכלאי הכרם כברייתן לוקה שתים על זה לעצמו ועל זה לעצמו דאסכחן דאסור ר' שמעון כל שהוא לאכות וחטה כברייתה לקי בפ"ג דמכות והשתא לא פליגי סוגיא דמעילה וסוגיא דע"ז והשתא פליג ר"ש מרבנן בתרתי חדא דכשאכל עיניבה מזה ועיניבה מזה לר"מ בשיגן משניהם כזית וכזית לקי ולרבנן אפי' איכא כזית פטור דשני שמות נינהו ולר"ש לוקה שתים ואפי' ליכא כזית כיון דברייתא היא ואם שתה רביעית יין משניהם לר"מ מצטרפין אע"ג דשני שמות הן ולר"ש פטור דשני שמות הן ואין מצטרפין וכזה יתישב סוגיא דפ' השוכר דע"ז וסוגיא דפ' קדשי מזבח שפיר ואין צורך לפלפולו של ר"ת ז"ל. מצטרפין בכ"מ דמיני מתיקה הן דיהבי טעמא בקדרה בשיגן מאתים כנגד כולן אבל לא לאסור כדתני סיפא התרומה מעלה את הערלה לסוף מילתי' דר' אליעזר היא עכ"ל ז"ל משמע קצת מתוך פירושו ז"ל דגרסי' ר' אליעזר בי"ר* וכך הגהה אבל הי' יוסף ז"ל סני' אליעזר נראה ג"כ בהדיא ממה שפירש על מה שאמרו בירושלמי כמה דתימן ר' אליעזר ביקור קמן גם הגיה אבל לא לאסר וכתב ס"א לאיסר ע"כ:

ור' יהושע אומרים התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה וכו' ופי' הוא ז"ל דלא שייך הכא לומר סתם כר' יהושע משום דסמוכין הדברים על דברי ר' אליעזר וסיפא דר' אליעזר היא ומס"ה אמר כמה דתימן ר' אליעזר ור' יהושע כלומר ותני כן ר"א ור' יהושע אומרים התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה וכו' ושעמא דאסכחן דתרוייהו בענין צרוף ובענין שיעור שוין דאסכחן לר' יהושע דסבר בפ' קדשי מזבח הפגול והמותר אין מצטרפין זה עם זה מפני שהן שני שמות ור' אליעזר נמי אית לי' הכא דאין מצטרפי' לאסור ומתני' דהיא סיפא דר' אליעזר סבר' דתרומה בטלה במאה ושוה ואע"ג דתנינן בתרומות בפ' המפרש ר' אליעזר אומר תרומה שולה בא' ומאה ור' יהושע אומר במאה ושוה הא מפרשין התם דבהוספה כתהלה על הטעים ותשעה הוא דפליגי דבשיעורא קמא בשנפלה התרומה בג"מ ושוה סגי לתרוייהו אלא מ"מ איכא אלא ע"מ דהיתרא כמה מוסיף להעלות פליגי בה ר' יהושע סבר אפי' השתא נמי מוסיף כל שהוא ומעלה ור' אליעזר סבר מוסיף סאה ומעלה *) בג"ש ושוה

*) לפי הגהות יש כאן חסרון דברים בהעתקה לכון הגר"ש:

יכין — תפארת ישראל — יכין

וממין ח' אמ"ל: ח) ר"ל צריך ס' נגד שהיהן בתערב בלח: ט) בתערב ביבש כ"א מצטרף לבטל חבירו: י) ר"ל תרומה מצטרף להחולין לבטל הערלה [ס"ה שמבטל לכלאי הכרם אלא מדמוכח כן ממאי דמסיק לסכי קיצר תנא בלשון] וכמו כן ערלה [או כלאי הכרם] מבטלין את התרומה: יא) ר"ל נל"ש

משנה ראשונה

במינו מיירי וה"ה בשיעא דמצטרפי' חלה ותרומה נמי מפרשא בכה"ג והא דלא פירשו כן לענין משום דהכא פליגי תנאי דאילו בריש"א ג"פ וכו"ע מודו דמצטרפין בלח ובינם דאולהו שם תרומה הם כמ"ש הר"ב לעיל. וכל לירוף דמתני' בין בריש"א ובין בסיפא מיירי שני האיסורים הם ממין א' והלכך בריש"א כו"ע מודו דמצטרפין לכל דבר דהא איכא מין אחד ושם אחד. ובסיפא שהם שני שמות פליג ר"ש דלא מצטרפי דאיהו אמר לקמן מ"י שני שמות ממין אחד אז שני מינין משם אחד אין מצטרפין. וה"ק לשעמי' דאמר התם דאי שוו בשמות אז במין מצטרפין. וא"א מפליג לענין כתיבת משם לחיתר שאינו מינו מצטרפין ולא לאסור במינן כדפי' ולפ"ז נראה לשה"ק תרומה ומעלה נמי מצטרפין אז"ר אם הם מין א' לאסור לזרים וסכי תנן לקמן מי"ד בהדיא.

חלופי גרסאות

אליעזר נל"ג ונ"ל אלעזר.

תוספות חדשים

פ"ב משנה ב [תוי"ט ד"ה] סאה כו' ומסיים הר"ש כו' לבטל התרומה שנפלה לבסוף עכ"ל. אמר המגיה הטוי"ט קיצר בלשון הר"ש וז"ל הר"ש והערלה מעלה את התרומה אם נפלה עולה כמתלה בחולין ויש בהן כדי לבטל הערלה כו' וכן הכל ים מאה לבטל התרומה שנפל לבסוף: תוי"ט

ראשון לציון

פ"ב מ"ב [תי"ט ד"ה] סאה תרומה כו' ומסיימי דהא נפלו תנן דמשמע מאליהן. הפרי חדש י"ד סימן ל"ט ס"ק כ"ז הוסיף להפליגת על הר"ב והטוי"ט ע"ש כי הארוך:

חדושי מהרי"ח

בחנם דנמצא יש כאן גזל השבט אבל לפי מה שמביא שם בשם הה"ש שאין צריך ליתן בחנם רק מכרו לכהן קשי' דלמה צריך להרים בתרומת מעשר של דמאי וכ"ל לדעתו דלא קאי וצריך להרים אלא אאינך דהיינו תרומה דאי והלה ובכורים ועל תרומת מעשר של דמאי לא קאי אלא שמצטרפת וכהגה סוגיות רבות בגמ' בבמה מקומות: משנה ב [הי"ט ד"ה] סאה תרומה שנפלה למאה כו' ופירש הר"ב כו' ומסיים הר"ש וז"ל לא שיהא מותר לזרים שכבר נדמעו אלא להתיר להכנים כו' ותמהני כו' עכ"ל. והנה לא רציתי להאריך ולהביא כל פי' הר"ש על זה כי היא מצוי אבל עכ"פ תוכן כוונתו ופי' שבשני נפילות מיירי דהיינו אם היה שם צ"מ חולין ונפלה לשם סאה תרומה וכמו שמביא בשם הירושל' בפי' דבין הכל מאה שלא היה רק צ"ט של חולין ורצה לפ"ש הר"ש אליבא דהלכתא דר"א דבעינן

תוספות רע"ק

משנה ב [אות י] [כתוי"ט ד"ה] סאה תרומ'. ותמיהני וכו') לענ"ד דברי הר"ש ברורים דהרי הכא אילו נפלו התרומה והערלה בב"א היו מצטרפין לאסור כיון דהם מין אחד אלא בנפלו זא"ז כיון דהראשונה נתבטלה מעלה את השניה וא"כ

תוס' אנשי שם

שב' גם בערלה צריך לפסיר מ' וילק. וי"ל דמתני' בלח בלח דל"ל דמה שמסיר היא האמורה אבל ביבש ביבש י"ל שצריך וכן תיקן כי"ד וצעי"ז כ' רש"י ג"כ לענין תמן דצריך להסיר מ' ותמה הלח"ש ועי"ש ק"ע. (מר"ע):

ציונים

ב התרומה. מיי' שם פט"ו הי"ז יח:

את הערלה שהפילה במזיד. ואף לר"י שכתב הטור יו"ד סימן קי"ח בשמו דהפילה בשוגג נמי אסור דדוקא נפל מאליו בשוגג שרי. קשיא נמי דאי בהכי מיירי אמאי תעלה את הערלה ובודאי שאין זו דעת הר"ב דהא אליביה דרבי אליעזר פי' דערלה מעלה התרומה שכבר נדמעת ומדר' אליעזר נשמע לדרבי יהושע למר כשיעור דאית ליה. ולמר כשיעור דאית ליה. ומ"ש הר"ב לדר"א דנפלה בל"ט וחצי. לא קשיא אמאי נקטה מתני' מאה דהואיל והוי טפי מל"ט אע"ג דמאה ממש לא הוי. אפי' הכי נקט מאה כדי לקצר: ואחר

ב) ואחר כך נפלו שלשה קבין ערלה. או שלשה קבין בלאי הכרם. זו היא שהתרומה מעלה את הערלה יב). והערלה את התרומה יג): הערלה

ח"ג. ב שלשה בירושלמי שלשת וכן בכמוך. או שלשה בל"ל ול"ו ושלשה וכ"ה בתוספ"ב. בלאי בירושלמי של בלאי. בל"ב והערלה מעלה.

התרומה שנפלה לחולין ונעשה הכל מאה: ואח"כ נפלו שלשה קבין של ערלה. סתם מתני' כר' יהושע דאמר בפ"ק דתרומות דתרומה עולה במאה ועוד. הלכך כשנפלה סאה של תרומה לל"ט של חולין וחזרו ונפלו שם שלשה קבין של ערלה ומלטרפין עם החולין שנמצאו שם ל"ט ועוד שלשה קבין חולין הרי סאה של תרומה בטלה במאה ועוד. אי נמי מצינן לאוקמה כר' אליעזר דהלכתא כותיה דאמר תרומה עולה באחד ומאה. וכגון שנפלה סאה של תרומה לתוך ל"ט סאין וחצי סאה של חולין. ומשום קבין הללו של ערלה שהוא חצי סאה. מלטרפין עם החולין להשלים לשיעור מאה של חולין כדי שתטלה באחד ומאה: זו היא שהתרומה מעלה את הערלה. שאותה סאה של תרומה נלטרפה עם החולין להשלים מאתים מלאי סאין להעלות שלשה קבין של ערלה באחד ומאתים: והערלה את התרומה. דשלשה קבין של ערלה שהן חצי סאה נלטרפו עם החולין לבטל סאה של תרומה באחד ומאה. דכשנפלה סאה של תרומה לתוך ל"ט וחצי נאסרו. וכשחזר ונפל שם שלשה קבין

מלאכת שלמה

ערלה

החולין ומבלקת את איסור הערלה ומבטלתו וכבר פירשנו למעלה דהך מתני' ר' אליעזר הקנאי לה דקסבר דאין האיסורין מצטרפין לאסור אלא בל"ט בשו"ע כלומר כשהן מיני מתיקה אבל לאו מיני מתיקה כיון דאינם משם אחד אדרבה מבטלין זה את זה כדמפ' ואזיל סאה תרומה שנפלה לתוך מפ' בירושלמי דבל"ט הוא דקתמר דאינו מאה ממש לא בעי לרוף ג' קבין לבטל את התרומה ועוד מה צריך לצרוף סאה לבטל שלשה קבין הערלה אלא ודאי ל"ט חולין הוו וסאה תרומה הרי מאה סאה דהוו להו מאתים חצאי סאה וכי נפלו שלשה קבין של ערלה דהיינו חצי סאה נתבטלו דאשכחו מאתים לבטלן והתרומה עצמה נתבטלה כשנפלו שלשה קבין דערלה שהרי יש נגד התרומה ל"ט סאה וחצי דהוי כמו ועוד ועל כרחך אתיא כר' יהושע דאמר ל"ט ועוד פני ור' אליעזר מודי לי' דלא בעי מאה דהיתרא אלא כשבא להוסיף כדאמרי' לעיל וגראה דהך מתני' לא מפליג בשמודע לו בין נפילה לנפילה אלא כיון דזה וזה מבטל לזה ל"ש מודע לו ל"ש לא מודע לו הר"ש מירלי"ו ז"ל. ועיין במה שכתבתי בפ"ה דתרומות סי' ח': בפני ר"ע ז"ל לשון המתחיל ואח"כ וכו' עד בפירקא קמא. אמר המלקט צריך להני' בפ"ל דתרומות וכו': ואח"כ נפלו שלשת קבין ערלה או שלשת קבין וכו'. כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: ועל מה שפי' ר"ע ז"ל וכגון שנפלה סאה של תרומה לתוך ל"ט סאין וחצי סאה של חולין וכו' כתב עליו קשה לפירושו דא"כ היאך הכלאים עולין בערלה והערלה בכלאים במשנה דלקמן וכירושו' לא אמרן כן. עכ"ל ז"ל: זו היא שהתרומה מעלה את הערלה. שנלטרפה עם החולין ולא שיהא מותר לזרים שכבר נדמעו אלא להתיר לכהנים והערלה את התרומה אם נפלה הערלה תחלה בחולין ובין הכל יש מאה לבטל סאה תרומה שנפלה בסוף ה"ר שמשון ז"ל. והרמב"ם ז"ל פי' וז"ל נפי שהוא רצה לספר בזה המאמר שני דברים ושם התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה והביא דמיון שמא ישאל על הדעת שזה הדמיון מספיק ומפרש שני הענייניים האלו שאין הדבר כן אלא שהוא הביא דמיון הענין הראשון ועליו יש לקחת הסברא והיקש האחר ואמר בדמיון הקודם זו היא שהתרומה מעלה את הערלה ואח"כ חזר והודיעך כי על זה הדרך ג"כ תהי' הערלה מעלה את

ראשון לציון

[בא"ר] ואף לר"י שכתב הטור י"ד סימן קי"ח בשמו כו'. ל"ל בסימן קי"ג: [הר"ב ד"ה] שנפלה למאה כו'. סתם מתני' כרבי יהושע דאמר בפרק קמא דתרומות כו' ל"ל בפרק ד' דתרומות מ"ת:

חדושי מהרי"ח

דבענין מאה ואחד דוקא וא"כ אף שנפלו אח"כ ג' קבין ערלה ליכא מאה ואחד נגד התרומה ובאמת לזרים אסורים רק שמתני' הכאה תרומה לבטל הערלה שיש בנגדה מאתים דהיינו עם הערלה מאתים ואחד וז"ש הר"ש לא שיהא מותר לזרים שכבר נדמעו פי' ואין מי להוציא כי אף שנפלה הערלה אין עדיין מאה ואחד והדין השני היא אם נפלה תחלה ערלה עם החולין לבטל הערלה ואח"כ

תוספות רע"ק

וא"כ היכא דלא היה בתחלה שיעור ביטול רק ע"י נפילת הערלה פשיטא דהוי כנפלו בב"א מש"ה פירש הר"ש דמותר רק לכהנים: ומה דקתני אח"כ והערלה מעלה את התרומה מיירי באמת ע"כ בנוונא אחרינא דבתחילה היה שיעור לבטל הערלה ונפל אח"כ תרומה הרבה דליכא מאה כנגדו אלא בצירוף הערלה. והוא ברור ביעו"ל. גם דעת הרסב"ם (פרק ט"ו הי"ז מהל' מ"א) כהר"ש אח"כ מצאתי בזוה"י שכוונתי כוה לדעת הפרי חדש יו"ד סי' צ"ט ס"ק כ"א:

תפארת ישראל

יכין

לנ"ט ונעשה הכל ק' דאי לק' ממש נ"ל צירוף: יב) דמדנפלו לשם בשונג מצטרף התרומה להחולין לבטל הערלה בר' חצאי סאה: יג) דמצטרף הערלה להחולין לבטל התרומה בק' ועוד. ומתני' ר"י פ"ד דתרומה

משנה

חדש בי"ד ס"ק נ"ט להגיע ע"ז דאם בתחלה נאסר התערובת אדרבה היאסור שנפל לבסוף מצטרף לראשון כדתנן בר"פ שמצטרפין זה עם זה אם הם מין אחד וכמה נמי מין מין אחד הם דכל ביטול של מאה ומאתים אינו אלא שנפלו במינם וממילא שהאיסור והאיסורי' מין אחד הם ואי אפשר ביטלו זה את זה. והעלה עיקר כפי' הרמב"ם והר"ש דתרומה שאחרה התערובת מתחלה אף לבסוף לא הותר ונשאר התערובת אסור לזרים בתחלה אלא שהיא מעלה את הערלה דאינו לא הי' התרומה הי' הערלה אוסר הכל בהנאה ובכשו על ידי התרומה יש בתערובת שיעור לבטל הערלה והכי כל התערובת מותר באכילה לכהנים ובהנאה לישראל. ומה שתמה תוי"ט דנפלה שונג ק"ל דמותר. אינו פנין לכאן דהתם היתר נפל לבסוף והאיסור ודאי מעלה אבל איסור אינו מעלה את האיסור ואדרבה מצטרפין. ומיהו הערלה מעלה את התרומה דקתני לא קאי אהך דיעלה דנפלה התרומה מתחלה דבהא ודאי לא הותר התערובת אחר שבבר

התרומה ואמרו והערלה את התרומה הטיעור וכן הערלה מעלה את התרומה עכ"ל ז"ל ועיין בפי' שתי מסכיות הללו דתרומה מעלה והערלה מעלה בהר"ן ז"ל בפ' בתרא דע"ז דף ספ"ה בשם הראב"ד ז"ל שהביא ראי' מסתיות הללו שאם יפול איסור לתוך היתר מעט מעט שאין בו כדי נתינת טעם בשעת נפילה אע"פ שנפל בו איסור כל היום כולו מותר דראשון בטל וכיון שנתבטל הרי הוא היתר גמור ולא די לו שאינו מצטרף עוד לאסור אלא אף להיתר מצטרף לבטל איסור שיפול בו אח"כ כמו תרומה וערלה דמתני' שלאחר שנתבטלו נעשו היתר גמור אף לבטל איסור הבא על ידם לאחר מכאן כ"ש שאין מצטרפין עוד לאיסור ודוקא בערלה וכלאי הכרם דכיון שנתבטלו אין צריך להעלותן כלל אלא נעשה הכל היתר גמור א"כ בתרומה לגבי ערלה ולכהן שאינו צריך להרים אבל תרומה לגבי חולין דישראל צריך להרים דתנן בתרומות סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה ה"ז אסורה ור"ש מתיר לא ע"כ בקיצור. אבל הרמב"ן ז"ל חלק עליו ע"ש שהאריך וכתב הר"ן ז"ל בסוף שנס תוספות חלקו על סברתו וכתבו בכשיטות דכל שבא לבטל נתינת טעם חוזר ונעור וכי תימא א"כ קשיא מתני' דערלה אינם קושיא דהתם שאני מפני שטיעורן בק"ק ואע"פ שנפלה עוד סאה אחרת אכתי אין באיסור כדי ליתן טעם הלכך דינא הוא דנימא ראשון ראשון בטל דכיון שנתבטל מחמת מיעוטו ועדיין לא ניתוסף כ"כ שיתן טעם דין הוא שלא יהא נעור האיסור הראשון אבל ודאי אם ניתוסף עד כדי נתינת טעם חזר איסור ראשון ומיעור ע"כ בקיצור ורציתי הגרסא שם כך כילד סאה של תרומה שנפלה לק' סאה של חולין ואח"כ נפלו ג' קבין ועוד ערלה או שלשה ועוד של כלאי הכרם שנפלו למאה סאה חולין ואח"כ נפלה סאה ועוד תרומה זו היא שהתרומה וכו' אבל דומה לי שם נפל טעות אע"פ שלא מצאתי עד עתה מי שהגי' בו מאומה. ושם בהגהות פ' שלשה עשר דהמ"א נ"כ יש להסתפק קצת בגרסת המשנה ז"ל אמר אברהם כמה אוהב זה המחבר חשבונות גדולות עד שהגיה חשבון המשנה שלשת קבין ערלה שנפלו למאה סאה של חולין ואח"כ נפלה שם סאה ועוד של תרומה הרי הערלה מעלה את התרומה פי' שאותו ועוד אחד [כך הלשון שם וא"ל דא"ל אחד ממאה באותן

ראשונה

נאסר אלא קיפה שנפלה הערלה מתחלה חצי סאה למאה סאה של חולין ואח"כ נפלה סאה ועוד תרומה לתוך התערובת הראשון דאי לאו חצי סאה של ערלה שבתוך התערובת לא סיפה התרומה מתבטלת מפני הועוד ביותר על הסאה. אבל חצי סאה של ערלה מבטל הועוד כשיש בחצי סאה מאה עגל הועוד ונתנה ערלה את התרומה. וכתב הרמב"ם דשיעור המשנה וערלה את התרומה כאילו אמר וכן הערלה את התרומה. וא"ל שלשון המשנה נתי משמע כן דקתני זהו שהתרומה מעלה והערלה מעלה לפני הר"ב לא הו"ל למיתני זהו אלא הרי אלו מצלין זה"ז. אלא דפירושא דמתני' כילד לא קאי אלא אהתרומה כילד היא מעלה את הערלה ובשיפא לא אמר אלא דיכול אתה לומר אלא בכה"ג שהערלה מעלה את התרומה. ומדברי הרמב"ד בהשגות פט"ז מהמ"א נראה בגירסתו במשנה זו היתה בהליא כן כילד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלה חצי סאה ועוד ערלה או שלשה קבין ערלה שנפלו למאה סאה ואח"כ נפלה סאה ועוד של תרומה

זהו

ערלה. או כלאים. הוא"ו: ג והערלה את הערלה. צריך לומר דלאחד מהם נטע רבעי. שהם שני שמות. דאי אפשר לאיסור של שם א'. שיהיה מבטל קלתו לקלתו. וקרי תנא לנטע רבעי ערלה. שמן הערלה הוא בא. ולהכי קתני הערלה את הערלה ולא קתני הכלאים את הכלאים. שאין בכלאים שני שמות כמו שיש בערלה: שנפלה למאתים. ולא למאתים דוקא. דאילו מאתים ממש לא בעי לירוף. וכשנפלה סאה ערלה לתוך קל"ט של היתר נאסרו. וכשחזר ונפל שם סאה ועוד של כלאים. מצטרפים עם הקל"ט לבטל הערלה. וכן הערלה מצטרפת עם הקל"ט לבטל סאה ועוד של כלאי הכרם. והיינו כרבי יהושע דאית ליה דערלה בטלה במאתים ועוד. כמו תרומה במאה ועוד הלכך סאה של כלאים בטלה בקל"ט ומשהו *) והעוד בטל בסאה חסר משהו. וכן נמי אם נפל שם סאה ועוד של נטע רבעי מצטרפין עם הקל"ט לבטל את הסאה של ערלה שנפלה ואסרה הכל וכן סאה של ערלה מצטרפת

ג הערלה מעלה את הכלאים. והכלאים את הערלה. והערלה את הערלה יד). ביצד סאה ערלה שנפלה למאתים טו). ואחר כך נפלה סאה ועוד ערלה. או סאה ועוד של כלאי הכרם טו). זו היא שהערלה מעלה את הכלאים. והכלאים את הערלה. והערלה את הערלה יז): כל

*) כל"ו והוא עוד עם

ג ואחר כך נפלה סאה ועוד. פי' הר"ב והעוד בטל בסאה חסר משהו. [*יש לתמוה. למאי נקטה מתניתין כלל להאי ועוד. וכבר הקשה זה הר"ש ולא פירש במתניתין כלום. והרמב"ם מפרש דסאה נפלה למאתים ובטלה בלא לירוף. ואחר כך נפלה סאה ועוד]. ומפרש הרמב"ם להאי ועוד. יהיה חלק ממאתים חלקים מסאה. [*ונערך סאה של ערלה עם מאתים של חולין. ויהיו כלאי הכרם חלק אחד מן המאתים סאה חולין. וסאה של ערלה. ועל דרך זה בעצמו יהיו כלאי הכרם מעלים את הערלה]. ע"כ. [*ופירוש זה לא היה נראה להר"ב. לפי שיותר נראה לו לפרש שהמעלה זה את זה הוא בענין אחד בשביל שמיהם מעלין זה את זה בערוב אחד. וכמו שמפרש למתניתין דלעיל. וכמה גם שם מפי' הרמב"ם. דמפרש נמי למתניתין דלעיל שהמעלות הן בשני ערובים. וגדולה מזה שירושלמי דמתניתין דהכא ודאדלעיל אתמר בחד ליטנא. ולהרמב"ם יתפרשו בשני טעמים. ולענין קושיתנו הך ועוד. למאי נקטיה מתניתין. יש לומר מלתא ומשבחא בעלמא אשמעינן שהעוד יכול להתבטל גם כן כדמפרש הר"ב [והא דמפרש הר"ב אליביה דרבי יהושע. הוא הדין דיכול לפרש נמי אליביה דרבי אליעזר וכגון שנפלה למאתים פחות משהו. ולאחר כך נפל לתוכו סאה ועוד כלאי כרם. דהשתא הערלה בטלה במאתים וסאה. וכלאי כרם בטלי

מלאכת שלמה

באופן ובו'] באופן שלמה קנין של ערלה שנפלו שם והן עצמן מבטלין אותו ע"כ: ג לשון החכם ה"ר שלומון אומרת ז"ל פי' ר"ש ז"ל והערלה את הערלה ל"ל דאחד מהם נטע רבעי וכו' תימה לנטע רבעי דינו כמעשר שני ואין דינו בא' ומאתים כמו הערלה ודינו לענין בטול כדין מעשר שני שבינינו בפ' שני דבכורים שאסור בכל שהוא בירושלים וחוץ לירושלים בטל ברובו כמו שכתב שם במשנה ז' ומה שהקשה שאיך אפשר לאיסור של שם א' לבטל קלתו לקלתו אינה קושיא שהרי גם הערלה וכלאי הכרם תלן לעול דמצטרפין זה עם זה לאיסור ואיך יהיו מעלין זה את זה אלא מאי איכא לך למימר שיש הפרש בין כשנפלו שניהם ביחד או כשנפלו זה אחר זה ס"ר בערלה וערלה כשנפלו זה אחר זה מעלין זה את זה עכ"ל ז"ל. וז"ל פי' החכם ה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל פי' זה קשה הרבה דאין נטע רבעי נקרא ערלה שהם וגדולה מזאת כי אין דרך המשנה לומר דבר שיש בו טעות בדין וגדולה מזאת כי סאה של נטע רבעי יש לה מתירין וא"כ אין צריך לומר שהוא עולה במאתים ונראה לפי דמיירי שנפלה סאה ערלה ולא ידעו בה ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה וידעו ומדלו ומצאו שהנפלה במאתים שלימות ואח"כ נודע להם שכבר נפלה בתוכו סאה אחרת הרי זו השניה כבר מתבטלה והיא מסייעת לבטל את הראשונה וכך יש בירושלמי

בפירוש שהידיעה מתרת ואוסרת דקאמר התם פשיטא שידיעתו מתירתו ידיעת חברו מהו שתתיר כל"ל וכ"ע ז"ל: הערלה מעלה את הכלאים וכו'. כשנפלה סאה ערלה במאתים חולין ושל כלאי הכרם עד שיהי' יחוס הסאה ועוד של כלאי הכרם מן הק"ק ואחד חלק מק"ק וזה כשיהיו כלאי הכרם סאה וחלק מק"ק חלקים מסאה אז יהיו כלאי הכרם שוין בא' ומאתים לפי שאינו נחשוב הסאה של ערלה ויהיו כלאי הכרם חלק מן המאתים סאה של חולין וסאה של ערלה ואילו לא היינו חושבין סאה של ערלה היתה סאה ועוד של כלאי הכרם חלק מקל"ט וזהו ענין אמרם בירושלמי אין כאן מאתים אלא קל"ט עניינו כי לולי הסאה של ערלה שחשבנו אותה ואמרנו שהיא מעלה לכלאי הכרם לא הי' אפשר שתעלה סאה ושל של כלאי הכרם בק"ק של חולין לפי שמה שיחלק ממנה הוא חלק ממאה וי"ט ואינו צריכין חלק מק"ק וכשנחשוב אותה סאה של ערלה יהי' עולה סאה ועוד של כלאי הכרם כמו שבארנו ועל זה הדרך בעצמו יהיו כלאי הכרם מעלין את הערלה והערלה את הערלה. הרמב"ם ז"ל: סאה ועוד. האי ועוד הוא אחד ממאתים מן הסאה ערלה שנפלה בתחלה: בפי' ר"ע ז"ל צריך להגי' וההוא ועוד בטל בסאה חסר משהו וכו' או האי ועוד וכו'. ופי' הר"ש

יכין

בלא ביבש אבל ביבש ביבש א"א חא"ג וכלעיל סי' ו': יד) אע"ג דבשם א' אמרינן דהו"ל אפילו בעודנו ביעתיים [וכי"ד סע"ש ס"ע] משבש"ל. הכא בתערב ביבש ביבש במינו דאז אינו חו"ב [בש"ך שם]. ואע"ג דלעיל [תרומות פ"ה מ"ו] אמרינן אפי' בתרומה דקילא דאסור רק לכהן ואפ"ה גם בנתבטלה בכר חו"ב כשחזר ונפל לשם. כבר תי' הש"ך שם דתרומה שאני מדלפל לשם הנני קודם שהרים את הראשון וכ"כ גם הר"ש הכא. אי דמייריי הכא דאד מנייהו נטע רבעי וקרי לה ערלה דמן הערלה הוא בא [ובשמים דמ"ד ב'] וכרא"ש. ואף ע"ג דכ"ר הו"ל יש לו מתירין בפדיון ולא בטל [כמוקדשין פ"ג מ"ג]. כ"ל דבנ"ר בירושלים מייריי דאין לו פדיון מדדינו כמע"ש: טו) ל"ד ר'. דבכה"ג א"ל לירוף. רק מייריי בנפל לקל"ט ונעשה הכל ר' ואסר: טז) מצטרף הכ"כ לג"ט כאילו היה ר' ומשהו חולין ומתבטל הערלה וכן מצטרף סאה ערלה לג"ט דחולין לבטל סאה ומשהו של כ"כ דמתני' ר"י היא וכלעיל. ה"ל סאה כ"כ בטל בקל"ט ומשהו. והעוד בטל בסאה חסר משהו (ב): יז) אי נפרש שיהא בערלה ממש וכמו שכתבתי לעיל

תפארת ישראל

(ב) כך הוא לפי פי' הר"ב. ויש לדקדק א"כ אמאי נקט תנא כלל להאי ועוד. ולפיכך אפי' נראה פי' רשו"ש דמתניתין אתיא אליבא דר"א דאריך לבטול ערלה או כלאי הכרם ר' ממש והא דנקט תנא סאה ערלה שנפל למאתים היינו לר' פחות משהו. ולהכי שפיר צריך תנא לנקוט בתר הכי ואח"כ נפל לתוכה סאה ועוד נטע רבעי או כלאי הכרם. דבכה"ג הוא עוד של כלאי הכרם משנים הר' של חולין לבטל סאה הערלה שנפלה

בועז

לגמרי כדי לבטל הוא עוד של תרומה. וכתב הפר"ח שנראה זו נכונה מאד דהשתא הך מתני' דמיא ממש למתני' דלקמן: ג הערלה מעלה את הכלאים. הר"ב מפרש לה כהך דלעיל דמאתים לאו דוקא אלא לתוך קל"ט ונפלה שניה הוא מה

משנה ראשונה

זהו שהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה ע"כ דלפ"ז בנפילה הראשונה מייריי במאה חולין שלמים ונתבטלה שם הסאה של תרומה או חלי סאה ערלה אלא שנפילה שניה צריכה התרומה לבטל הוא עוד וכן הערלה שבמאה

חכמים מודים לו. ע"כ: ב בתו"ח ד"ה בר"ב ד"ה והערלה כו' וקשה כו'. כ"ז מבואר ברא"ש. ועי' בע"ח ובהו"ע דמקשו אלא נחית להקשות קושיא חזקה כל"ל. וצ"ע. (ש"ג): בר"ב ד"ה שנפלה כו' במתני' מהפ"ח דנחית בכו' ל"ט לקח' על פי' הר"ב וכלל תמיסותיו תמה דאין לך דוחק גדול מזה דקרי תנא לרבעי עלה ולא נחית להקשות קושיא חזקה כל"ל. וצ"ע. (ש"ג): בר"ב ד"ה שנפלה כו' במתני' דמתני' ר"ל דכיון דתרומה עולה בל"ט ועוד של היתר היה די בערלה וכה"ל אם יכפל את היתר המבטל ויהיה קל"ח וכ' עודיין. וי"ל כיון דתרומה אינה בעלה כשהיא ח' ממאה גם אם יהיה בטלה ח' ממאתים. (ר"ש): תוי"ט ד"ה ואח"ב כו' ולא פירש במתני' כלום. לא ידעתי מה הי"ל ז"ל שלא ראה מה שכתבו לפניו שהרי הר"ש בתר משנתינו יפה כתר"מ ולא חיסר גם כלום. (ת"ש):

ציונים

ב הערלה. פשנה הרמב"ם סימן מ"ע. מיי' שם סי"ע:

תוספות חדשים

ועיין בפירוש הר"מ גם כן מבמע כן וה"ק: מ"ג [הר"ב ד"ה] והערלה כו' רבעי עכ"ל. *וקשה דהא יש לו מתירין בפדיון כמ"ש לקמן בפ"ג מ"ג בני מוקדשים וי"ל שאחת פחות משוה פרוטה. (ממהרי"ח ז"ל):

חדושי מהרי"ח

ואח"כ נפלה תוספת ויש בין הכל מאה ואחד אז מתני הערלה לבטל התרומה וא"כ נחלקה תמיהת הרב תוי"ט על הר"ש ועי' בפי' וראה שדקדק בכך. ולדעתי לא צריך לאוקמי כרבי יהושע דלית הלכתא כוותי' ועוד אי כר"י כמו שאינו צריך בתרומה מאה ואחד כך אין צריך בערלה מאתים ואחד ואז היה יכול ליטול אפי' יותר מג' קנין ולאוקמי כר"א כמו שמוקי הר"ב זה דוחק ולא נזכר כלל לא במשנה ולא בירושל'. ועוד היה צריך לסבר בזה רק קצרה הוריעה ודו"ק:

תוספות רע"ק

מ"ג [אות יא] בתו"ח ד"ה ה"ב ד"ה והערלה. וקשה דהא יש לו וכו') עי' בשער המלך פ"ו ה"ה המה' מאכלי' אסורות דף קס"ה ע"א:

תוס' אנשי שם

ב בתו"ח סד"ה תי"ט ד"ה סאה כו' בפי' הר"מ ג"כ משנה כן. א"ה כן מפורש בפ"ח וע' בתוי"ע כאן. וכ"כ הלח"ש וסיים אף שיש לקיים דעת התי"ט בגד אולת לד לגוני שאם באסור שנפל אחרון בטל בהיתר לבדו בלי לירוף האיסור שנפל ראשון בזה נראה שהאחרון מוזר ומצטרף לבטל הראשון כגון ערלה שנפלה לקל"ט סאין ונאסר הכל ובוב נפלה סאה תרומה לתוכן הרי היא מעלה את הערלה אף באתרומה לפי שהתרומה בטלה בתוליו דהיתר בלי סיוע הערלה ונעשית חולין כמוהן לכן נראה שמצטרפת להתיר הערלה (ואף בזה אפשר דאם עודע התערובת קודם נפילה ב' לא מהני. עי' בי"ד סי' ל"ט וגם י"ל דאפי' ביבש חא"ב) אבל מהני' הא אוקמוה בדליכא ר' בהיתר לבד לבטל הערלה כ"א ע"י לירוף התרומה שנפלה ראשונה ואסרה המדומע. וכה"ג אף דמהני למהרי הערלה למהוי מדומע בוותה מי איכא למימר דתהני לבטולי איסי גופה נמי חד בחד מאד. וסר"ב לא אלך כאן בשיטת רבותיו הר"מ והר"ש ואין

בטלי נמי דהא הערלה משלמת למאתים ומאה פחות משהו. א"כ כלאי הכרם בטלים עכשיו במאתים ומתי מאות שאין בהם כלאי כרם הבטלים כי אם מאה ומשהו. שהמאה בטלה במאתים ומאה. והמשהו במאה הפחותה במשהו. וכמו דמתניתין דלעיל נקט מאה לע"ג דבפחות מחצי מאה הכי נמי נקט הכא מאתים לע"ג דבפחות ממשהו: **ד המחמץ**. פי' הר"ב בתפוחים. מסיים הר"ם שרסקו ונתנו לתוך העיסה. ועיין מה שכתבתי במ"ב פ' עשירי דתרומות: **כל המחמץ והמתבל והמדמע** וכו'. מה שכתב הר"ב ה"ק המחמץ והמתבל בערלה ובכלאי הכרם אסור. ומדמע בתרומה. [*לכאורה] לאו למימרא דדוקא מדמע בתרומה ולא מחמץ ומתבל. ומחמץ ומתבל דוקא בערלה וכלאים. ולא מדמע. דהא במתני' ו פי' לכולהו בתרומה. [*וכן כתב הר"ם שם. וכן פירש"י בפ' גיד הנשה דף לט] ובודאי דהוא הדין דכולהו בערלה וכלאים [*ומתני' דהתם פירושא דהכא] אלא בא לומר דלישנא דמדמע לא נשתמש בו אלא בתרומה אבל הוא הדין מערב בערלה וכלאים וכן ה"ה מחמץ ומתבל בתרומה

מלאכת שלמה

הר"ם שירלי"ן ז"ל ה"ג הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה כילד סאה ערלה שנפלה לק"ק ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה וסאה ועוד על כלאי הכרם זו היא שאמרו הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה וה"פ הכא נמי כלמפ' ר' בריים דבלרוף הוא דקאמר ומפרש לי' דמאתים חסר אחד קאמר דאילו מאתים ממש לא בעיון צרוף דכלאים להעלות הערלה כלל אבל בקל"ש מיהדלא מתני' וכמו שאפרש דהא כשנפלה סאה ערלה לתוך קל"ש סאה נאסרו ואפ"ל שם סאה ועוד כ"ש דנאסרו משום ערלה וכשנפלה סאה ועוד על כלאי הכרם מתרת מוץ דהא סאה של כלאי הכרם לגבי ערלה לא מצטרף ואדרבה מצטרף עם קל"ש לחולין לבטלה הרי שבטלו הכלאים סאה ערלה ראשונה הרי שהכלאים העלו הערלה והערלה לא הניחה מקום לאסור לכלאים דנצטרפה עם החולין ושם מאתים כנגדם הרי שהערלה העלה הכלאים והערלה את הערלה שהרי כשבאו לאחוס קל"ש לחולין וסאה דכלאים על סאה ועוד דערלה הנני' אין בהן איסור נגד הועל וגריך סאה ערלה הראשונה שהיא בטלה לגיינן דהא אין כאן אלא מאתים נגד סאה ערלה שניי' אלא שאנו מצטרפין גם הסאה הראשונה לבטל הועל הרי דערלה עצמה גריכה שתהא מבטלת לערלה וכן הועל על כלאים גריכין להסתייע מבטול סאה ערלה שניי' נגדו והשתא אתי שפיר דאין גריך לאוקומי הך מתני' כר' יהושע דלא אשכחן לר' יהושע אלא גבי תרומה בל"ש ועוד ופעמא משום דדרים מקדשו ממנו משיקרא אבל בסוף בל"ש ועוד שרו ובכל שאוה עפי סגי אבל ערלה וכלאי הכרם לעולם אימא לך דמודי דבשיון מאתים דדרשין בפ' אלו שוברין מדכתיב מן המאתים ולא אשכחן שום תנא דפליג אמאתים ולא גריכין לאוקומי מנפשין פלוגתא אלא דוחיקה בתלמוד כך ל"ל ורבינו שמשון ז"ל כתב דהא נמי כר' יהושע וכן כתב הרא"ש ז"ל וז"ש שכתוב בהן לו סאה ועוד על כלאי הכרם וזה טעות ולאי שנאסר נפלה סאה ערלה על קל"ש נאסרה וכשחזרה ונפלה עוד אחרת ועוד שרתה בתמי' והרא"ש ז"ל תירץ דהאי ערלה היינו רבעי ואלו דברים שאין הדעת סובלתן ולשנא דמתני' מוכחא דסאה [אולי צ"ל דוסאה וכו'] ועוד גרסי' דקתני סיפא זו היא שאמרו שהערלה וכו' משמע דכך שנו' בחד בבא והסופרים טעו ונשתבשו מרישא שכתוב בה אלא קבין ערלה לו אלא קבין של כלאי הכרם ומאתי עם הקל"ש של היתר לבטל סאה ועוד של נטע רבעי שנפלו באתרומה: **ד כל המחמץ והמתבל** וכו'. הכי קאמר כל המחמץ והמתבל בערלה. ובכלאי הכרם אסור. והמדמע בתרומה. המחמץ את העיסה. בתפוחים או בשמרי יין של ערלה ושל כלאי הכרם והמתבל את הקדרה בתבלין של כלאי הכרם. או של ערלה אסור. ואין עולין באחד ומאתים. וכן בתרומה כיון שהחמיצה עיסה של חולין בשאור של תרומה. ונתבלה קדרה של חולין בתבלין של תרומה. נעשה הכל מדומע ואסור לזרים ואינו עולה בתרומה

ד כל המחמץ (יח). **והמתבל** (יט). **והמדמע** (כ). כיון שהחמיצה עיסה של חולין בשאור של תרומה. ונתבלה קדרה של חולין בתבלין של תרומה. נעשה הכל מדומע ואסור לזרים ואינו עולה

לר"י מסימפונט ז"ל דגרים נמי כמו שכתבתי וז"ל אמר ר' אלעזר לא שנפלו לתוך מאתים אלא לתוך קל"ש פי' קל"ש סאין לחולין ושם סאה דערלה נעשו מאתים ונפלה סאה ועוד דערלה וסאה ועוד דכלאי הכרם עולות שתיהן הרי ערלה מצטרפת עם החולין ונעשין מאתים סאין ומעלין הכלאים והכלאים מצטרפין ונעשין מאתים ומעלה הערלה וכשבא נפל כלאי הכרם אלא נפלה סאה דערלה נאסרו כולהו משום ערלה ומאלא שהערלה מעלה את הערלה וקמ"ל לפי דברי ר' אליעזר עכ"ל הרב ז"ל מסכים הרב ז"ל לכל מה שאמרתי אלא לגבי ערלה מעלה את הערלה אע"ל דהייט לגבי בטול ועוד דסאה שניי' ופעמא דהך מתני' כיון דאין האיסור בל"ש דמיין במיט עסיקו' לא די דאיטו חוזר ועוד אלא אף מה שנאסר חזר והוא דנקט ואח"כ נפלה סאה ועוד של ערלה וסאה ועוד של כלאי הכרם ה"ה שני סאין של ערלה שנפלו לקל"ש של היתר ואח"כ סאה ועוד של כלאי הכרם אלא לאשמועי' רבותא דכי נפלו כלאי הכרם שבאו להתיר בא עמו הערלה שמסייע לאיסור ואפ"ה מבטל לה עכ"ל ז"ל. ועיין בפי' ה"ר שמשון ז"ל שכתב והשתא מתני' דהכא דערלה מעלה את הערלה לא מיתוקמא אלא כשסיתה לו ידיעה בינתים ע"כ: **ד כל המחמץ** וכו'. וה"פ כל המחמץ בערלה או בתרומה או בכלאי הכרם כגון בתרומה ובכלאי הכרם בשאור של דגן וברמון [פ' בתרומה] חמוץ ובתפוח חמוץ ובערלה בבוסר וברמון חמוץ ובתפוח חמוץ ואע"ג דאין בהן כביצה ויש בעיסה שיעור להעלות איסור זהיינו להחמיר דקתני לקמן וכן קבלו מן הגביאים ולקמו' מפ' דהאי להחמיר היינו במין במינו דוקא: **והמתבל**. כגון בצל ושום של תרומה ושל כלאי הכרם ופלפלין דערלה דהיינו בצרכות דבפלפלין נהנה ערלה נמי אסור ואפי' יש בו כדי להעלות: **בפי' ר"ע** ז"ל **והמדמע** בתרומה כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל פי' זה רחוק הרבה כי הלא גם המחמץ והמתבל חוזרין על התרומה א"כ מהו המדמע וכ"ל לפ' דהמדמע חוזר על כולם כמו המחמץ והמתבל ופירוש המשנה כך הוא כל דבר שהוא מחמץ או שאינו מחמץ אלא שהוא מתבל או שאינו מתבל אלא שהוא מדמע כלומר שמערב טעמו והרי הוא כאילו אמר והשתן טעם בין בתרומה בין בערלה בין בכלאי הכרם אוסר. עכ"ל ז"ל: **והמדמע**. י"ג מדמע ולא נהירא וכתב הרא"ש ז"ל והמדמע כגון שערב מכל התרומות קמח ועשה מהן שאור וחימץ בו עיסה ויש בה כדי להעלות

יכין — תפארת ישראל — בועז

לעיל [סי' י"ד]. ע"כ נ"ל דבבא זו מיירי בנפילת ערלה תחלה היה לר' ממש ונתבטלה ולהכי מהני הערלה שנפלה תחלה לבטל הערלה שנפלה בסיף: יח) שחומץ עיסה בשאור או בשמרי של איסור: יט) שנתן תבלין איסור בקדירה: כ) שערב לא בלא אפי' בלי בישול וגרגש הטעם. ומדמע נ"ל כמו

משנה דכלאים מעלה את הערלה והרי לא נאסרה התערובות משום ערלה דהרי הערלה שנפלה להחולין כבר נתבטל מתחלה קודם שנפל לשם הסאה ועוד כלאי כרם. י"ל דהתנא קיצר בלשונו בריש וכי הוא"ל סאה ערלה או כלאי הכרם שנפל וחזר ונפל לשם בין סאה ועוד ערלה או כלאי כרם בין כך ובין כך הראשון מבטל האחרון מדלתבטל כבר הראשון. והרי כבר נשנה ב' [לעיל סי' י'] חזינן הכי אורחא דתנא לקצר בלשונו במה דמשתמע ממילא: מקודם והרא"ש חסר משמו של החולין והערלה מבטלין שוב הסאה ועוד של כלאי הכרם. אולם לרמב"ם מיירי משמתיו שנפל תחלה סאה ערלה או כלאי כרם לר' ממש ונתבטל ולהכי כשחזר ונפל לשם סאה ועוד ערלה או כלאי הכרם מהני הך סאה שנפל תחלה להר' חולין לבטל הסאה ועוד שנפל השתא כשיש בסאה הראשונה ר' נגד הועוד. וא"ת מ"ש הכי קאמרה משנה דכלאים מעלה את הערלה והרי לא נאסרה התערובות משום ערלה דהרי הערלה שנפלה להחולין כבר נתבטל מתחלה קודם שנפל לשם הסאה ועוד כלאי כרם. י"ל דהתנא קיצר בלשונו בריש וכי הוא"ל סאה ערלה או כלאי הכרם שנפל וחזר ונפל לשם בין סאה ועוד ערלה או כלאי כרם בין כך ובין כך הראשון מבטל האחרון מדלתבטל כבר הראשון. והרי כבר נשנה ב' [לעיל סי' י'] חזינן הכי אורחא דתנא לקצר בלשונו במה דמשתמע ממילא:

גם הר"ם אפ"ג דמתיקרא מחלק משום דבתרומה גריך להריס. במסקנא כתב בין בתרומה ובין בערלה דוקא שנודע בינתים. והרמב"ן מחלק דוקא בתרומה חוזר ושאור משום שנתערבו שני סאין במאה דליכא ששים לבטל ובנבלו בשאינו מינו יהיב טעמא. אבל הכא בערלה אכתי איכא שני מששים ואינו חוזר ושאור וכבר האריך הפר"ח שם בס"ז וכל זה בשני איסורים ממין אחד אבל שני מינים לכו"ע מבטלין זא"ז כדאיתא בפוסקים: **ד כל המחמץ**. האי כל אתי לאתויי דאפי' יש בו שיעור לבטלו כגון דאיכא ק"מ בתרומה וי"מ בכלה אין מועיל לבטל כמ"ש הרמב"ם וכדאמר במ"ו דבין במינו ובין באינו מינו אין בטול במחמץ ומתבל. והו מדלכאן דמדאוריתא אינו אסור אלא בנתינת טעם וחימוץ אינו מעם אין מעם השאור מגנא אלא הוא מתקן את העיסה ומשביח מעם העיסה וכן תבלין מתקנין את התבשיל וגזרו בהן חכמים כאילו מחמין טעם וכמו שהאריך בזה הפר"ח בי"ד סי' צ"ח. ופי' פ"ג דבטול יום מ"ד לשון הר"ש דאשיב חימוץ טעם כעיקר מן התורה. ויש לפרש עוד דהאי כל אתי לאתויי אשאר בחימוצו קצה אלא אפי' תפוח שרקבו והחמיץ בו בהכיא דפ"י דתרומות מ"ב. ומיהו לענין מתבל אין לפרש כן. ועוד דפ"ב אין כל חימוץ יש לו דין זה לגבי תפוח מחלק בירושלמי כתם בין מחמץ בגופו למחמץ במיתיו דבגופו אין חימוצו בלוד ועוד דבערלה לא גריך חימוץ אשאר אלא חימוץ פירות כמ"ש הר"ב: **והמדמע**. הלשון קצה דמשמע שהמדמע ענין אחר הוא ואינו כן דהא כולהו אינם אלא ע"י

מימוג

עולה באחד ומאה: בית שמאי אומרים אף מטמא. שאור טמא שהמחמץ עיסה טהורה. או תבלין טמאין שתבלו קדרה טהורה. אע"פ שאין בשאור או בתבלין כביצה שהוא שעור טומאת אוכלין. נטמאת העיסה ונטמאת הקדרה: ובה"א עד שיהא בו כביצה. דאין אוכל מטמא פחות מכביצה. ל"ש שאור והבלין ולא שנא שאר אוכלין: ן ולמה אמרו. כמו ובמה אמרו. כלומר באיזה ענין אמרו שהמחמץ חולין בשאור של תרומה והמתבל קדרת חולין בתבלין של תרומה. והמדמע שמערב [ומבטל] חולין ותרומה יחד. שאינו הולכים הכל להחמיר. ומשני מין במינו. ובמה אמרו פעמים להקל ופעמים להחמיר. במין שנתערב עם שאינו מינו. ומפרש להחמיר כילה. שאור של תרומת חטין שנפל לתוך עיסת

בתרומה. ובערלה. ובבלאי הכרם. אסור (כא). ובית שמאי אומרים אף מטמא (כב); ובית הלל אומרים לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה (כג): ה דוסתאי איש כפר יתמה היה מתלמידי בית שמאי. ואמר שמעתי משמאי הזקן שאמר לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה (כד): ן ולמה אמרו כל המחמץ והמתבל והמדמע. להחמיר (כה) מין במינו: להקל ולהחמיר (כו). מין בשאינו מינו. כיצד שאור של חטים ישנפל תוך עיסת חטים (כז) ויש בו כדי לחמץ. בין שיש בו לעלות באחד ומאה. ובין שאין בו לעלות באחד ומאה אסור.

אין

ה"ג. ד ובבלאי נל"ג וכ"ו ובלאי וכ"ה נמחנ"ג. אסור נל"ם אומר. וב"ש ניירוזלמי ב"ש וכ"ה נל"ם. ה דוסתאי נל"ג דוסתאי וכ"ה ניירוזלמי. ונל"ם הכל מטמא ח"עם הקודמת ואין נפרק זה רק ע"ז מסניות. יתמה נל"ם יתמא וניירוזלמי איתמה. בית ניירוזלמי ל"ג. שמעתי משמאי הזקן שאמר ניירוזלמי שאלתי את שמאי הזקן ואמר ונל"ג שמעתי משלאי הזקן כו'. ן והמתבל והמדמע נתולין ומתבל ומדמע. במינו כו' בשאינו מינו נתולין ובמינו כו' ושאינו מינו ובמינו נמשנה המשוכה. כיצד נתולין להחמיר מין ובמינו כיצד וכ"ה נל"ם אלא דג' במינו בני"ם. תוך עיסת נתולין לעיסת וניירוזלמי לתוך עיסת ונמחנ"ג תוך עיסה. חטים נל"ג ול"ו של חטים וכ"ה נמחנ"ג. שיש בו לעלות נתולין יש בו כדי להעלות. באחד ומאה נתולין במאה ואחד וכן בכל המשנה ונמשנה המשוכה. ובין ניירוזלמי בין וכ"ה נתולין. שאין בו לעלות נתולין אין בו כדי להעלות.

מלאכת שלמה

ה דוסתאי. העיד שהיה שמעי הזקן עומד אומר כדברי ב"ה. וב"ש אומר מעשה שחוטי הגב אי מעשה אלא שמשו כל גרכן הוו פליגי על ב"ה ומעמא דבעינן בטומאה כביצה נפקא לן בת"כ מקרא דמכל האוכל אשר יאכל ואפי' דאסר לה היינו משום נתינת טעם ומעם בעיקר דאורייתא הר"ש שירילי"ן ז"ל. ואית דגרסי שאלתי את שמעי הזקן ואמר וכו'. וכן הגי' ה"ר יהוסף ז"ל וגם מתק האל"ף של דוסתאי ונקד התי"ו בחיר"ק דוסתי: ן ולמה אמרו. הוי"ו בנקודת שור"ק והלמ"ד בשב"א: כל המחמץ והמתבל והמדמע וכו'. כך ג"ל: כיצד שאור של חטים וכו'. ואית דגרסי להחמיר מין במינו כילד שאור וכו' וכדתנן לה בסיפא להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כילד וכו': וז"ל הר"ש שירילי"ו ז"ל ובמה אמרו כל המחמץ וכו' כלומר דקבלו מן הגמיאים

להעלות מדמע לגון מערב כמו מטמע משפחה שנטמעה נטמעה נטמעו בין העובדי סכבים והני מולן אפי' הוו פחות מכביצה ויש בעיסה כדי להעלות אוסרין משום דכך קבלו כל המחמץ וכו' להחמיר ומטמא כדאמרינן בפ"ק דחולין שלמי שאור ותבלין דלטמא עבידא ומטמא לא בטיל אבל במטמא לגון כחלי ביצה ממא שנתנו לתוך העיסה וחומצה נתלקו דלב"ש הכא ממי דיינינן להחמיר ונעשית העיסה כשאור ונטמאת ולב"ה לא נטמאת ואע"ג דנאסרה ובירו מיבעיא לן מטמא דב"ש אי דוקא כי הוי זית הסיינו חלי ביצה השאור של תרומה דמנו דאוסר לעיסה מטמא לה אי דילמא לעולם קאמרי דיש בו טומאה ואפי' אין בו איסור עכ"ל הר"ש שירילי"ו ז"ל. ועיין במה שכתבתי במסכת מקואות פ"ז סי' ג': ובבלאי הכרם אוסר בש"א אף מטמא. כך ג"ל:

יכין — תפארת ישראל — יכין

כמו מלאתך ודמעך לא תאחר בפירם הרמב"ן שהוא לגון דמע עין ר"ל מעשרות של תירום ולאסר שיעלאות הטפות מהפרי כמו דמעות. וכ"כ גראה לי בכל מקום שהזכירו חז"ל מלת מדמע ר"ל הערובות לא בלח שמתערב יפה דבלח יש בילה. ויש אומרים דמחמץ ומתבל קאי אערלה וכ"כ ומדמע הייגו ממי ממם מחמץ ומתבל בתרומה רק דבתרומה נקרא מדמע: בא) אפי' יש ר"א מדגרגש טעמו לא בטל: כב) בתבן שאור או תבלין טמאים בקדירה טהורה אף שאין בשאור ותבלין כביצה שהוא השיעור לטמא אחרים אפילו הכי

נטמא הכל דכמו דלא בטל טעמן לא בטל טומאתן: כג) ר"ל אם יש בהטומאה כביצה והיא מחמץ או מתבל וכו' אז לא בטיל דאע"ג דגם בטומאה שייך ביטול [נמדה כ"ז ב'] הכא שאני דגרגש האיסור. מיהו הא דאמרינן דכל דעביד לטעמא לא בטיל הייגו רק באסור מעצמו והוא דבר חדיש [רעו"ז יו"ד סי' ג"א סס"ק י"ח]: בד) ואפילו אינו מחמץ או וכו' לא בטל: בה) ר"ל לאחר ענין אמרו במ"ד כל וכו' שיהי' הכל להחמיר ומשני בתערב במין במינו: בו) ר"ל ובמה אמרו פעמים להקל ופעמים להחמיר ומשני באינו מינו: בז) דהייגו מב"מ וה"ה בשאר מב"מ:

דתרתי

משנה ראשונה

הימון ותיבול בין שמחמץ ומתבל בתרומה או בערלה וכו' ואע"פ שבתרומה מופל לגון דימוע בכל דוכתא הייגו בתערובת בעלמא אבל הכא דמייני במחמץ ומתבל בתרומה ובערלה למה ליה לתיתני מדמע. ומלגון הרמב"ם נראה שהוא נוסח מדמע ולא והמדמע וה"ק המחמץ והמתבל בתרומה ובערלה ובלאים אוסר הכל. כלומר גבי תרומה אינו אוסר דמותר הוא לכהנים ובערלה ובלאים אוסר לגמרי. אבל בכל הספרים הגירסא והמדמע. ולכך ל"ל דמתני' ה"פ כל המחמץ והמתבל יש בהן דין מדמע דכי היכי דהמדומע אסור והייגו כשאין שם בחולין שיעור לבטל. ה"ל מחמץ ומתבל אפי' יש שם שיעור לבטל אוסרין וכן מוכח לקמן מ"ז כמ"ש שם. והא דתני לה במדמע לאשמועי' אפי' דמחמץ ומתבל נמי לא אסרי אלא מדלגבן כמו המדמע דפסיקא לאינו אלא דלגבן דמלאוייתא ודאי בטבלא בטיל אבל מחמץ ומתבל סד"א דהוי כמו טחן מעט ומעט כשיקר דאוייתא קת"ל דהני נמי לאו כל"ש דמי בדפי' לעיל: וב"ש אומרים אף מדמע. גלה קטמא

דב"ש דכי היכי דאמשבינהו לגבן לחמץ ומתבל אע"פ שאינם עתידין מעט מבינו כאילו ל"ע מתוך שמתקיון הכבה את המאכל הוי כדבר חבוב ולא בטלי ה"ל לעניין טומאה אע"ג דלית בהו כביצה חבינו כמו כביצה וס"ל שיעור ביצה משום חבינותא הוא וה"ל בני תלמודא לאמר אע"מ הוא ולאו משום חבינותא הוא. ואפי' תימא סברי דשיעור כביצה לטומאה הל"מ הוא ולאו משום חבינותא הוא. ולכך ל"ל דמתני' ה"פ כל המחמץ והמתבל יש בהן מבינין מעט בגזה ובש"ם סברי לטומאה נמי גזרי' וה"ל פליגי בסה"ג פ"ק דחולין מ"ב כמ"ש הר"ב שם: ן ולמה אמרו כל המחמץ כו' להחמיר מין במינו להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו. לבאורה קשה טובא כיון דעיקר חילוק בין מינו לשאינו מינו הוא דוקא בשאין בו כדי לחמץ דבמינו אינו בטל בשחות מק"ח ובשאינו מינו בטל ולא בני שיעורא. אבל אם יש בו כדי לחמץ מבוייהו אוסרין בכל שהוא. מ"ב היכי קתני כל המחמץ והמתבל לחלק בין מינו לשאינו מינו. ושם אי מחמץ ומתבל אין בהן חילוק. אלא בשאין שם כדי לחמץ יש חילוק ואין במחמץ ומתבל איירינן. והיכי פתח במחמץ

לקיים

ציונים

כביצה. מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין ה"ג: ן ולמה אמרו. חולין נפ: תוספתא פרק"א פ"ז נג: כיצד. מיי' פט"ז מהלכות מ"ט ה"ב:

חדושי מהרי"ה

משנה ו [תי"ט ד"ה] שאור. של דגים וכו' אבל לה"מב"ם אין צריך לזה שהוא מפרש למתניתין בו' עכ"ל. עי' מה שכתב הרב תוי"ט במ"ד ד"ה כל המחמץ כו' וג"ל. פירוש שגירסת הרמב"ם בפי' והר"ב היה שם במשנה ד כל המחמץ והמתבל מדמע בתרומה ובערלה וכו' אסור ואף שבה"ר"ב דגירסא והמדמע נראה שהיא ס"ם וה"איה שה"ב הי"ט התעיק בשם תי"ב ומדמע וכו' פירוש שהכי פירושה שבתרומה מדמע לחור אבל אינו אסור דהא מותר לכהנים אבל בערלה כו' אסור לכל אבל כאן היה נראה לר"ע שהגי' הוא והמדמע וא"ב ע"כ פי' שמערב

תוספות רע"ק

משנה ו [אות יב] במשנה שנפל תוך עיסת חטים) אף דשאור בעיסה ח"ק בעמא ובמטמא מ"מ בין דהעיסה ראויה להחתין ותעשה שאור מש"ה מעכשיו הו"ל מב"ע. ר"ן בשם הרמב"ן. ויש לעיין ממה דאמרינן בטוגיא דע"ז (דף סו ע"ב) חמרא לגו חלא רבא אמר בנ"ם דרישה חלא וטעמיה חמרא הא פ"ם סוף לירד למטה ולהתבך חיין בטעם לחלא:

תוס' אנשי שם

ד במשנה כביצה. נסתפקתי לי בעי נמי שהעיסה הכא מוכשרת ואז טמאתה הבאה בתורת מגע לא אפילו שאינה מוכשרת והשאור מטמאה מחמת שנתחמצה עצורו ולכ"ם ממש ודאי דלא בעי הכשר. (רש"ש): ה תוי"ט ד"ה שמעתי. וכן הלכה. מל' זה נראה דמיכה עדותו של דוסתאי הוא דפסקי' הלכה הכי ולא ידענא אמאי דגל"ז ב"ם וכ"ה הלכה בנ"ם. ונפי' הר"מ שבידינו לא מצאתי לגון זה אלא כתב בזה"ל כבר ידעת העיקר שטומאת אוכלין בכביצה יהיה האומר מי שאמרו ע"כ. ואעיקרא דמלתא אמאי אינעיין תנא לגיתני הא דוסתאי אע"ג דבל"ז הלכה כב"ם וכדאמרן י"ל משום דאע"ג. דהלכה כב"ה מ"מ אנו ואנו דאי"ת אלא בזמן ב"ה לקבוע הלכה כמוהן ובזה בא דוסתאי לומר לתבירין שו אינו מן המנין דלאו קובעת היא שהרי בהריא הוא שמע מאמאי דבסה שאינו מטמא עד כביצה. (ש"ל): ן תי"ט בד"ה שאור כו' לא הו"ל להעתיק כו'. ולי נק"מ

הכא

אין בו לעלות וכו'. כתב הרמב"ם וגם"ל עוד חלק ג' והוא שאין בו כדי לחמץ. ויש בו כדי לעלות באחד ומאה. שמועלת שיעור החלק שנפל. כמו שנתבאר: **ן כגון גריסין** וכו'. והוא הדין נמי שאור של חטים בשל עיסת שעורים °דכל מין בשאינו מינו לא נחוש אלא לנתינת טעם בלבד כמ"ש הרמב"ם. ומשום דשאור לא שכיח בשאינו מינו אסברה לה בגריסין

אין בו לעלות במאה ואחד. בין שיש בו כדי לחמץ בין שאין בו כדי לחמץ אסור (כח): ן להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו ביצד. כגון גריסין (כט) שנתבשלו עם עדשים. ויש בהם בנותן טעם. בין שיש בהם לעלות באחד ומאה. ובין שאין בהם לעלות באחד ומאה אסור. אין בהם בנותן טעם. בין שיש בהם לעלות באחד ומאה ובין שאין בהם לעלות באחד ומאה. מותר:

חלופי גרסאות. לעלות נחולין להעלות. במאה ואחד מיובלמי באחד ומאה. בין שאין נכ"ל ובין שאין נחולין בין אין. ן כגון נחיגין נ"ג וכ"ה ניובלמי ובכ"ם. עדשים ויש נחולין העדשים אם יש. שיש נחולין יש. לעלות מיובלמי להעלות וכ"ה נחולין וכן בכל המסורה. ובין שאין נחולין בין אין וכ"ה ניובלמי.

מלאכת שלמה

הגבילים דכל דבר המחמץ וכן כל דבר המתבל וכן כל המדמע לעולם להחמיר ומשמע בין יש בו ליתן טעם ובין אין בו ליתן טעם ומפ' לה ואזיל גבי תרומה וה"ה לאוכל ולחד מינייהו נקט אבל במין בשאינו מינו על זה אמרו בעמים להקל ופעמים להחמיר. שאור של חטים שנפל לתוך עיסת חטים היינו מין במינו אבל גבי עיסת שעורים אע"ג דכולהו חייבין בחלה לאו מין במינו הוא. ויש בו כדי לחמץ היינו נ"מ. אין בו להעלות בא' ומאה אפי' אין בו כדי לחמץ אסור בתרומה דיבה ליבטל בא' ומאה ובזה הוא שלמדו לומר כן והיינו דדרשי' אם מקדשו ממנו אם נפל לחוכו הרי הוא מקדשו ובמין במינו ואין בו כדי לחמץ מסתברא קרא ומתני' לא מיפרשא אלא מחמץ מין ומינו ומתבל ומי כגון בגל דאיסורא לתוך בגלים דהיתרא דאם יש בבגל לתבל כל הבגלים הותרין לגמרא ואפי' יש בהן כדי להעלות אסורין ע"כ ומלאתי להרמב"ם ז"ל שפירש והחזר אלא יעלה על דעתך כו' עד סולן מקרא תבלין ע"כ אבל תוס' ז"ל כתבו בס"ב ר"ה דתולין דלא מיקרי תבלין אלא ירקות כעין כמון אבל שומין ובצלים אינם בכלל תבלין ע"כ ועיין בפ' אלו טובלין דף מ"ד דטור קמן של תוספות המתחיל הכא שמשם נראה שרבא"ם ז"ל סובר דשום בכלל תבלין וגם תמהתי שהרמב"ם ז"ל בפ"ט דשבת סי' ה' לא הזכיר השום והבצל בכלל התבלין כמו שכתבתי שם ונראה שקיצר שם וסמך על מה שכתב כאן ועיין ג"כ בסמוך בסוף סי' י' במ"ש בשמו ז"ל: בסוף פי' ר"ע ז"ל ועד מאה אוסר אפי' בלא נתינת טעם. אמר המלקט והיינו דקתני בין שאין בו כדי לחמץ אסור. וכתב הר"ן ז"ל בפ' בתרא דע"ז דיש עמוד שני דדף שפ"א בשם הרמב"ן ז"ל לאע"ג דממתני' משמע דשאור ושיסה מין במינו הוא ואע"ג דלא הוו לא חד שמא ולא חד טעמא מ"מ לא קבי לאבוי ולרבא דהתם משום דשאני שיסה דאוזל ולאוי' לשמתין והוי חמץ מש"ה ס"ל מין במינו מהשתא ע"כ בקיצור מופלג: **ן להקל ולהחמיר** וכו'. פי' הר"ן ז"ל בחולין פ' גיד הנשה בדף תשי"ב אין בהן בנ"ש בין שיש בהן להעלות בא' ומאה בין שאין בהן להעלות בא' ומאה כלומר דלא בשביעי שרי והה"ג לערלה וכלאי הכרם לדוקא במינן שבהו אחד ומאתים אבל בשאינו מינן אזלינן בי' בתר נ"ש ע"כ ובפ' בתרא דע"ז סוף דף שפ"ה כתב שיש מבאין מכאן ראי' ליין של תרומה שהוא שהתבטל בשביעי חלקים מיים שכנגדו הא בפחות מש' ודאי לא דלא גרעא תרומה מכל איסורין שבתורה ודלא מרבינו יצחק שכתב שהיין מתבטל בשאר תלקי מים שבכך הוא נס"ל. ועיין במה שכתבתי שם בפ' בתרא דע"ז סוף סי' ח': **כגון גריסין שנתבשלו עם העדשים.** ירושלמי ר' יוסה בעי ולמה לא תניון גריסין שנתבשלו עם הסורז אלא מתני' כמ"ד נט"ל אסור ומשני אפי' כמ"ד מותן טעם לפגם מותר הכא מודה שהוא אסור דגריסין מתבלין העדשים דאמרי מייתי לה במתני' ובמתבל חוזר ונשבח: בסוף פי' ר"ע ז"ל דאסמכוה אקרא את מקדשו ממנו מה שאתה מרים ממנו אם נפל לתוכו מקדשו וזהו מין במינו. אמר המלקט

יכין — תפארת ישראל — יכין

בח) דתרתי בעינן שיתבטל בק"א ולא יורגש טעמו: בט) של תרומה וה"ה שאור שעורים בעיסת חטים. רק נקט גריסין בעדשים שם טעם ממש ואפ"ה מותר מדאינו נרגש. א"כ נקיט גריסין ועדשים אף שבאיהם

משנה

וסיים בשאינו מתמץ. ועוד מאי האי דתני כולה מתני' יש בו כדי לחמץ ואין בו כדי לחמץ ואמאי לא תני האמילה ולא התגילה דהא עיקר באיסור הוא כשהמתמץ ואפי' יש שם כדי לחמץ אם אפאה מיד קודם שהתמץ ליכא איסורא. ולמאי דפי' לעיל מ"ד דתרי מילי נינהו מתמץ ומדמע וה"ק המתמץ אוסר אפי' יש שם שיעור לבטל כמו המדמע בפחות מכשיעור. א"ש נמי הכא וה"ק כילד אמרו המתמץ והמתבל דינם כמו המדמע היינו מין במינו דפעמים אוסרין משום מתמץ ופעמים משום מדמע ומפרש שאם נפל דבר המתמץ ויש בו כדי לחמץ האיסור הוא משום מתמץ ואוסר אפי' יש שם ק"א. ואם אין בו כדי לחמץ איסורו הוא משום מדמע ואוסר בפחות מכשיעור אבל כשיש שם כשיעור בטל אבל בשאינו מינו לא שייך איסור מדמע כלל אם אין בו כדי לחמץ אפי' בפחות מק"א בטל. והכ"ב שכתב כאן המדמע היינו מבטל לא ידעתי למה הוצרכו לזה הא כפשטי' מתפרש שפיר שמערבן כדפרשינן לה בכל דוכתא. ובפרי הדש י"ד סי' ל"ח נדחק לישבו ולא מ"ש בלבוש להמכיין שם: **ן כגון** גריסין שנתבשלו עם עדשים. כאן ולאי צריך ישוב אמאי שבק אורחיה דרישא לחייבו בחימוץ והכא נקט בישול והו"ל לאיתני הכא נמי שאור של חטים שנפל לעיסה של שעורים. וה"ש תו"ש משום דלא שכיח. הוא תמוה דאינו חימוץ בשאור קתני דאין דרך לחמץ בשאינו מינו. הא נפל קתני מעצמו ובהא ליכא לאימר דלא שכיח ובספ"ג דחלה קתני הגועל שאור מעיסת חטים ונתן לתוך של אורז. וגם הפר"ח נדחק הרבה בזה. ולע"ד נתכוון נדחקו בזה

מיני קטניות אפ"ה מחשב אינו מינו. והא דנקט כולה גווני בתרומה היינו משום דהוא הראשון שנזכר לעיל [במ"ד]. מיהו ה"ה בערלה וכ"כ שאורים בר"א כך הוא דינו דבמתמץ במין במינו לא בטלו בר"א ובאינו מתמץ

ראשונה

דהכא לא מצי למיתני בשאור אם אין בו כדי לחמץ בין כך ובין כך מותר. דלא פסיקא ליה דזמנין באין בו כדי לחמץ אם הנעשה אבל יש בו טעם חטים של השאור בהיתר דספ"ג דחלה דקתני אם יש בו טעם דגן כו' והכי זה אוסר בטעמו. ולהכי נקט בישול דחלי בטעמא לאוד. ולא ניחא ליה למנקט בשאור כה"ג אם יש בו כדי ליתן טעם והוה צריך למיתני נמי אם אין בו כדי ליתן טעם ולא לחמץ ולהכי נקט בישול דתחית טעם עיקרו הוא ע"י בישול ומלאי הוא בבישול ולא בשאור מלאי הימוץ יותר מהחית הטעם. וממילא שמעי' דה"ה נמחמץ ומתבל דינא הכי דהכל מלי אם נתחמץ ונתבל אסור ואם לאו מותר אפי' אין שם ק"א. ולא ידעתי למה כתב בפר"ח דלא שייך במתבל קולא וחומרא במין בשאינו מינו. וכשנדקדק בלשון המשנה דכאן נבי מין בשאינו מינו תני כולל כגון גריסין. ולגבי נבי מין במינו לא תני מלת כגון. נראה כדפי' דהכא קמ"ל דשאור נמי דינו כגון גריסין דגם בשאור אפי' אינו כדי לחמץ אם ל"ש אוסר: **אין** בהם בנ"ש בין שיש בהן כו' ואי ליכא למיקס אטעמא אמין כאן כהן לעומתו. נראה דלא אסקינן מספק אם יש שעים דמקתמא טעם בעל בשעים דהא נמין במינו ליכא למיקס אטעמא אמרי' אין בו כדי לחמץ עולה במאה ולא חיישינן דלמא אכתי יביב עטמא ובא"ת מלבון הר"ב פ"ה דע"ז מ"ח: **ובין** אין בהם בהם לעלות בק"א מותר. פי' הר"ב הא דבפי' מאה ואי' דוקא במין במינו דאסמכו אקרא את מקדשו ממנו עכ"ל ובעלה וכלאי הכרם נמי דינא הכי דהא ילפי' להו מתרומה כמ"ש הר"ב בר"פ: ואח"כ

מינו מטוס דהוא הראשון שנזכר לעיל [במ"ד]. מיהו ה"ה בערלה וכ"כ שאורים בר"א כך הוא דינו דבמתמץ במין במינו לא בטלו בר"א ובאינו מתמץ

ראשונה

דהכא לא מצי למיתני בשאור אם אין בו כדי לחמץ בין כך ובין כך מותר. דלא פסיקא ליה דזמנין באין בו כדי לחמץ אם הנעשה אבל יש בו טעם חטים של השאור בהיתר דספ"ג דחלה דקתני אם יש בו טעם דגן כו' והכי זה אוסר בטעמו. ולהכי נקט בישול דחלי בטעמא לאוד. ולא ניחא ליה למנקט בשאור כה"ג אם יש בו כדי ליתן טעם והוה צריך למיתני נמי אם אין בו כדי ליתן טעם ולא לחמץ ולהכי נקט בישול דתחית טעם עיקרו הוא ע"י בישול ומלאי הוא בבישול ולא בשאור מלאי הימוץ יותר מהחית הטעם. וממילא שמעי' דה"ה נמחמץ ומתבל דינא הכי דהכל מלי אם נתחמץ ונתבל אסור ואם לאו מותר אפי' אין שם ק"א. ולא ידעתי למה כתב בפר"ח דלא שייך במתבל קולא וחומרא במין בשאינו מינו. וכשנדקדק בלשון המשנה דכאן נבי מין בשאינו מינו תני כולל כגון גריסין. ולגבי נבי מין במינו לא תני מלת כגון. נראה כדפי' דהכא קמ"ל דשאור נמי דינו כגון גריסין דגם בשאור אפי' אינו כדי לחמץ אם ל"ש אוסר: **אין** בהם בנ"ש בין שיש בהן כו'. ואי ליכא למיקס אטעמא אמין כאן כהן לעומתו. נראה דלא אסקינן מספק אם יש שעים דמקתמא טעם בעל בשעים דהא נמין במינו ליכא למיקס אטעמא אמרי' אין בו כדי לחמץ עולה במאה ולא חיישינן דלמא אכתי יביב עטמא ובא"ת מלבון הר"ב פ"ה דע"ז מ"ח: **ובין** אין בהם בהם לעלות בק"א מותר. פי' הר"ב הא דבפי' מאה ואי' דוקא במין במינו דאסמכו אקרא את מקדשו ממנו עכ"ל ובעלה וכלאי הכרם נמי דינא הכי דהא ילפי' להו מתרומה כמ"ש הר"ב בר"פ:

חדושי מהרי"ח

שמעתא וסבשל דאם הגי' נדמע א"כ ס"ז דאמרה להקל ולהחמיר כו' כגון גריסין שנתבשלו כו' בישל מאן דכר שמיה רק להרמב"ם י"ל שהוא הפך מן מתבל שהוא ג"כ בישול אבל הר"ב מיאן בזה דמתבל ממש

תוספות רע"ק

מ"ז [אות יג] הוי"ם ד"ה בגון. דבל מין בשא"מ) משמע דס"ל דמתניי ליכא אלא במין במינו והפ"ח יו"ד (סימן צ"ח) האי' לתרבות

תוס' אנשי שם

דהכא ולאי ליכא לפרושי כדפי' הר"ב במ"ד דא"כ סיפא דקתני להקל ולהחמיר מין בשא"מ ניקד בגון גריסין כו' ק' דגריסין מלן דכר בשביעי דהא לא אתכר בריבא דמתני' אלא מחמץ ומתבל ובדידהו גופייהו אית לן לאסכותי תומרא דקלא במין בשא"מ. אלא ע"כ מדמע דהכא הוא מערב ודקתני לגמר אמרו לא קאי אמתני' קמייתא דמדמע דהתם לאו היינו מדמע דהכא ושוב דיש מחמץ ומתבל הא פריבא דמילי גם במין בשא"מ. ושוב דשיעור מתני' כך הוא. סיכון אמרו להחמיר. מב"מ. והיכן אמרו להקל ולהחמיר. מין בשא"מ ולאי אמרת קאי אמתני' קמי' התם להקל ולהחמיר לא קאי אלא ודאי דמתני' לא קאי אלא אמתני' הקודמת והשתא כי היכי דמדמע דמחמיר במב"מ ולהקל ולהחמיר במין בשא"מ אינו אלא לומר דבמב"מ מגריכין עכ"פ ק"א לבטולי והיינו תומריה מבא"ל במין בשא"מ דאי ליכא טעמא אפי' בפמו' מק"א אבי והיינו קולא טעמא לא בעפי מק"א אינו שולה ולאכול והיינו תומריה מינה במתני' לחלוקה דמחמץ דומיא דמדמע קתני הכ"ק בעינן מהמץ דהיינו שאור אמרו אמרו תומרא במב"מ וקולא והומרא במין בשא"מ וע"כ אינו אלא בשאין בשאור כדי לחמץ דאי תומרא הרב"מ במחמץ מהוקמא בשם בו כדי לחמץ דליתיה במין בשא"מ ח"כ לא מצינן לאסכותי תומרא במין בשא"מ דמאי תומרי' דמין בשא"מ דאי ליכא ב"ע אבור הא מב"מ נמי אסור ומה לי מעשה ב"ש ומה לי מעשה מחמץ אבל בשביעי לומר דחלוקה דמחמץ אינעריך לבשאין בו כדי לחמץ ניחא דאיכא תומרא במין בשא"מ דבב"ע אבור אפילו ביותר מק"א מבא"ל במב"מ בשאין בו כדי לחמץ דמבטיל בק"א. ואי קשיא לך דא"כ חלוקה דמחמץ למאי אצטריכא י"ל דאצטריך לאשמעי' דבש בו כדי לחמץ אסור בכ"ש אפי' במב"מ דלא נימא דדוקא במין בשא"מ אבל ע"ע דלא אסרי' אלא במין בשא"מ. ומיהו הלוקה דמתבל כדי שבשה אידי דתנא מחמץ הא בשאין בתבלין כדי להבל לא מבטל בק"א ודאי דמדכר ליה הנא כדמיון שעשה. אמנם סיפא דנקטה דגריסין אה"ה דמ"מ למנקט בשאור ובשאין בו כדי לחמץ דמבטל בק"א קולא והומרא במין בשא"מ כדפי' אלא דנקטי' דגריסין משום דבשי למיקט דמין במחמץ ובמדמע דקתני בריבא דהיינו מבטל הוצין ותרומה יתר. (פר"מ): בר"ב ד"ה ולמה אמרו כו' בנותן טעם כו'. כול"ל לאסר אם יש בו כדי לחמץ בלשון המשנה ותו דאיסור השאור תלוי בכדי לחמץ ולא בנ"ע והר"מ והר"ש כ' בהדיא אם יש בו כדי חמוץ והחוי"ע לא העיר ע"ז. (כ"ד): **ן** תי' מ"ד ד"ה בגון כו' ומשום דשאור כו'. וזה דוחק ונראה לתרץ עם מה שכתב

לאוכו מקדשו. וזהו מין במינו: ד״ן ויש בו כדי לחמץ אסור. הא קמ״ל דלא לחמיץ הואיל ובלא שאור זה של איסור היתה העיסה מתחממת על ידי שאור של היתר שנפל בו תחלה לא נאסר לגמרי לאיסור: ט״ן ור״ש מתיר. °בריסא לא פליג ר״ש כיון דנפל שאור של תרומה קודם שנתחממה בשל חולין. והרי היא ממהרת להתחמץ על ידי שאור של תרומה. אבל בסיפא כיון דכבר נתחממה בשל חולין. כי הדר נפיל של תרומה אינו אלא פוגם. ורבנן סברי אע״ג דבעלמא טתן טעם לפגם מותר. שאני הכא שהא עושה אותה ראויה לחמץ בה כמה עסות אחרות. והלכה כחכמים: י״ תבלין שנים וג׳ שמות. ג׳

ד״ן שאור של חולין שנפל לתוך עיסה. ויש בו כדי לחמץ. ואחר כך (ל) נפל שאור של תרומה. או שאור של כלאי הכרם. ויש בו כדי לחמץ אסור (לא): ט״ן שאור של חולין שנפל לתוך עסה וחמצה. ואחר כך נפל שאור של תרומה. או שאור של כלאי הכרם. ויש בו כדי לחמץ אסור. רבי שמעון מתיר (לב): י״ תבלין (לג) שנים ושלשה שמות ממין אחד (לד) או

דגריסין וכו׳: י״ תבלין. כתב הרמב״ם הזהר שלא יעלה על דעתך שאין נקראין תבלין אלא המרקחות והדברים שריחן טוב כמו הזנגביל והפלפל ודומיהן אינו כן אלא כל דבר שמתבלין בו התבשיל כגון השומין והבצלים והשמן והחומץ והיין כולם נקראים תבלין. כשאדם מתכוון לתבל בהם לו בזולתם. קדרתו ותבשילו ע״כ. ועיין מ״ש במ״ה פ״ט דשבת. ועיין ריש פ״ט דחולין: לו

חיג. ט״ן עיסה וחמצה נפ״ז העיסה ויש בו כדי להחמיץ והחמיצה. לחמץ נפ״ז להחמיץ. ר״ש גירסתי ור״ש וכ״ה נפ״ז ונכ״ם. י״ ושלשה גירסתי שלשה. ממין נפ״ז והן מין.

מלאכת שלמה

דרושה נומר פלפלין של ערלה ושל תרומה וכן פי׳ הר״ם שיריני״ו ז״ל וז״ל הפירוש הנכון בזה הוא מה שפירשו ר״ת והראב״ד ז״ל דשם ר״ל איסור כדתנן בפ״ק דמכות לא הסם המביאו לידי מכות וגבי השבת העבוט קתני עובר בכל השמות הללו. וכ״פ הר מתניתא קתני לה ר׳ אליעזר דמודי לר״מ דמטמרפין בג״מ ומפ׳ לה הסתא ואזיל דתבלין הואיל והן מיני מתיקה ומעמן שוה למתק בהן הקדרה בין שהן ממין אחד אע״ג דשלשה מיני הן מותרין הן כגון פלפלין דע״ז ופלפלין דערלה ופלפלין דהקדש אוסרין את הקדרה ומטמרפין ומי לבזית לנקות עליהן ומודי לר״מ בהא לו משלשה מינין ואפי׳ הן משלשה איסורין כגון פלפלין דערלה וכגל דכלאי הכרם וקפלות דתרומה אסור התבשיל אם יש בהן ליתן טעם ומעמת לא במיל ואפי׳ באלפא כדתנן כל המתבל וכו׳ ואפי׳ אין בזה כדי לתבל לחודי ולא בזה כדי לתבל לחודי ומטמרפין ומי לנקות ר״ש אומר אממעי רבותא דגדול כתו דר״ם דקסבר אין שני שמות מטמרפין ואפי׳ ממין אחד או שני מינין משם אחד ואפי׳ במיני מתיקה אין מטמרפין

יכין — תפארת — ישראל — בועז

(ל) כ״ב הר״ב וכ׳ עלה רבינו הגאון הכ״ל [בשות יד׳] וז״ל חמסני אר״ב וחוי״ם דשתיק ליה הא להדי׳ מבואר כו׳ איסור ואיתר מנעיי׳ וע״ע עכלה״ם. ויצפצף הטעלף הן אמת כי כדברי רבינו תפס גם הר״ם דפלוגתא דר״ם גם אריסא קאי וא״כ יש לתמוה יותר אר״ב אשר ידוע שמדרכו למשוך אחר הר״ם ברוב דבריו כמ״ש רכ״מ פ״ח ממע״ם ואיך הכא שהביא הר״ם הגמרא ערוכה נשה קו לבדו ובנה כמה לעצמו. איברא כדברי הר״ב כ׳ גם רבינו ברא״ם וכנראה שמבארו באר מים חיים אחב דברי קדמון ודבריהם ממקום קדוש יהלוך דזהו דעת ר״ח בירושלמי דר״ם מודה בריסא ולדי להשוות הבנני וירושלמי ע״כ נ״ל דרבותיה דייקי מלישנא דברייתא דמייתי התם נפ״ז דמדנקטה בנפלו שיהן בב״א פליגי ר״ם ורבנן ס״מ דנפל תחלה שאור חולין וקודם שנמר חימוצו הסירו ונפל במקומו שאור איסור משום דנמר החימון היה על ידי איסור לבד לכ״ע אסור. דאלת״ה לאשמעין ברייתא רבותא ספי. ולפ״ז הרי מתניתי׳ דהכא ע״כ רק בכה״ג מיירי מדסתריך בגישני׳ שאור של חולין שנפל וכו׳ ואח״כ נפל וכו׳

משנה ראשונה

ד״ן ואח״ב נפל שאור של תרומה. הכא לא פליג ר״ש כמ״ש הר״ב במתני׳ דלקמן משום שע״י התרומה ממהרת להתחמץ וכ״כ הרא״ש לקמן. וחזקת שנפל בל חולין תחלה אבל נפלו שניהן כאחד אמרי׳ בפ׳ בתרא דפ״ז ד׳ ס״ח דמותר לר״ם דבשבשיתו שניהם השביתו. אבל נפל בל חולין תחלה מיד שנפלה התרומה אח״כ נותנת לתבר החימון ומביב כאילו נתחמץ ע״י התרומה לבד. אבל הר״ם בתתני׳ דלקמן מפרש דפלוגתא דר״ם דסיפא קאי מתי אדהכא דאפי׳ נפל בל חולין תחלה בל זמן שלא חימץ ונפל בל תרומה אחרי׳ שניהם הבטיל וכ״ש לגעמי׳ דבני שמות אין מטמרפין כ״ם איסור ואיתר דלא מטמרפין בגמ׳ הסם ונפ״ז ל״ל הא דקתני שנפלה תרומה אח״כ לרבותא דל״ם מתי דאמר״ג דהתרומה ממהר החימון מתיר ר״ש וכ״ש כשנפלו כאחד: אסור. אע״ג דלקמן מי״ח קי״ל זה וזה נותנים מותר דוקא שאין באחד מהן כדי לחמץ אלא ע״י שניהם תביב אז״ג אבל יש באחת מהן לא. וכ״כ הטוס׳ בפ״ז שם: ט״ן ור״ש מתיר. פי׳ הר״ב דר״ם סבר דהתרומה היתה אלא פוגם וחכמים ס״ל שאני הכא בעומה אותה לאיסור לחמצה בה עיסות אחרות ע״כ וכ״ה בגמ׳ בפ״ז. ויש לדקדק דהא לי לא שאור של חולין לא היתה לאיסור לחמצה עיסות אחרות אלא מתוך לילוף חולין עם התרומה וא״כ מתני׳ מבא זה וזה נותנים דקי״ל דמותר ר״ש אעמה ליכא אלא בלילה תוספת החימון הוא ע״י התרומה אלא דבעיסה א אעמה ליכא אלא בלילה תוספת החימון הוא ע״י התרומה אלא

תוספות יום טוב

ד״ן ויש בו כדי לחמץ אסור. הא קמ״ל דלא לחמיץ הואיל ובלא שאור זה של איסור היתה העיסה מתחממת על ידי שאור של היתר שנפל בו תחלה לא נאסר לגמרי לאיסור: ט״ן ור״ש מתיר. °בריסא לא פליג ר״ש כיון דנפל שאור של תרומה קודם שנתחממה בשל חולין. והרי היא ממהרת להתחמץ על ידי שאור של תרומה. אבל בסיפא כיון דכבר נתחממה בשל חולין. כי הדר נפיל של תרומה אינו אלא פוגם. ורבנן סברי אע״ג דבעלמא טתן טעם לפגם מותר. שאני הכא שהא עושה אותה ראויה לחמץ בה כמה עסות אחרות. והלכה כחכמים: י״ תבלין שנים וג׳ שמות.

ד״ן שאור של חולין שנפל לתוך עיסה. ויש בו כדי לחמץ. ואחר כך (ל) נפל שאור של תרומה. או שאור של כלאי הכרם. ויש בו כדי לחמץ אסור (לא): ט״ן שאור של חולין שנפל לתוך עסה וחמצה. ואחר כך נפל שאור של תרומה. או שאור של כלאי הכרם. ויש בו כדי לחמץ אסור. רבי שמעון מתיר (לב): י״ תבלין (לג) שנים ושלשה שמות ממין אחד (לד) או

דגריסין וכו׳: י״ תבלין. כתב הרמב״ם הזהר שלא יעלה על דעתך שאין נקראין תבלין אלא המרקחות והדברים שריחן טוב כמו הזנגביל והפלפל ודומיהן אינו כן אלא כל דבר שמתבלין בו התבשיל כגון השומין והבצלים והשמן והחומץ והיין כולם נקראים תבלין. כשאדם מתכוון לתבל בהם לו בזולתם. קדרתו ותבשילו ע״כ. ועיין מ״ש במ״ה פ״ט דשבת. ועיין ריש פ״ט דחולין: לו

ציונים

ט״ן שאור. ע״ז פח. מיי׳ פט״ז מסלכות ע״ז פ״ח: י״ תבלין. שבת פפ: טור׳ טור׳ נמבילה יח: מ״ר פ״ז מ״ר: טור׳ נמבילה יח: מ״ר פ״ז מ״ר:

חדושי מהרי״ח

מטש יש לי דין בריסין שנתבשלו דאם יש בהם טעם אוי איתו בטל במאה ואחד ואי אין בהם נותן טעם אוי אין צריך מאה ואחד דהא באמת תבלין אינו סינו של תבשיל רק כשנותן טעם אל כל סה שצריך לקדירה מקרי סין במינו אבל כשאין נותן טעם אז אין צריך ק״א והרי כאינו מינו והאי דנקט המחבל אגב דהזכירו המחבל בשנה ר׳ והראי׳ שבמ״ו לא פירש אלא המחמץ אבל לפי גי׳ הר״ב והמרמע א״ב פירוש שהוא מבואר שהוא סער׳ ומבשל וע״ז שייך הטיפא בנ״ל והזיק:

תוספות רע״ק

לחוכית דמחמץ איכא גם בבשאא״ם וכמ״ש הרא״ב (ס״ר) דמחמץ בתפוח שרסקו לתוך עיסה עי״ש: ס״ם (אות יד) בהר״ב ר״ה ור״ש מתיר בריסא לא פליג) תמות לי על הר״ב ותוי״ש

תוס׳ אנשי שם

שבנה הר״ם מירוש׳ (הוכח במ״ם לקן) ר׳ יונה בעי כו׳ ומ״ם אסכלא לה בגריסין וכו׳ לאמוטי דאשיגו מ״ל עולי״ם מותר הכא אסור. ופי״ל מכוס דבמי בגמ׳ דיקן פ׳ ג״ה אמתני׳ דלעיל וכי יש כו לחמץ באחד ומאה אחמי׳ לא בטיל ופיס״ו ומי איכא דיסיב טעמא כולי האי ומשני דלמא שאני שאור דחמוצא קמה ומפ״ה אסבר דנקט בריסין דמיירי בג״ע ולא נקט מלתא דחמוץ לאמתני׳ דאע״ג דלא הוי שאור אסבר דיסיב טעמא בק״ל. (מ״ת). ומש״ל בשם הפ״ח. וכרש״ם כ׳ ע״ש דברי הר״ן שהוכיח בש״ם במשנה דלעיל דעיסה רחויה ליעשות שאור וכי״ל בחמירא דחמי׳ וחמירא דשערי דהוס מב״ע לרבא. ע״ש: ט״ן בר״ב ד״ה ור״ש מתיר בריסא כו׳. עי׳ תוי״ט. ול״נ דדוקא בשבשא בב״ה י״ל בשבשיתו שיעסה הבטיחו אבל בזה אח״ה דבבר סר מלאת הכח של חולין בשבשל אור של תרומה והוא עדיין בהוקפו ומחמיץ יותר ויותר מאור של חולין א״כ א״ל בשבשיתו שיעסה הבטיחו בשאר ואזוהה ר״ם. (מהר״ל): בא״ר ורבנן סברי כו׳. כ״ה בגמ׳ ממני׳ דרב זביד ותע״ב דבגמ׳ מסיק דלא כרב זביד דהא דבנן פליגי אף בפ״ה מ״ג דע״ז דסברי בטל״פ אסור מ״מ אין קי״ל בטל״פ מותר ופסקי׳ בהא בשבשתיו. לזה הוצרך לתת טעם מבוס דבלאי להחמיץ כמה עיסי׳. (מש״ת). והא דלא מוקמי׳ פלוגתייהו דר״ם ורבנן בזו״ז גורס בבר כ׳ שם הטוס׳ דלא הוי זת״ג

משלשה נ"ל ומן שלשה זל"ה מ"מ נ"ל ונפ"מ מין שלש וכ"ל ם משלשה מינין ונפקא משלשה מינין ושם אחד. אסור נפנה ונפ"ז אסרין. שנים ושלשה ביחוש"מ שנים או שלשה ונפ"ם שני ול"ג מלא מלאה.

תוספות רע"ק

ותו"ם דשתיק ליה ולא השיבו. הא לחדיא מבואר בפרק בתרא דע"ז (דף ס"ח) דלר"ש אפילו נפלו בבת אחת מותר. דמה שבמתרת להתמיץ זהו נעשה בצירוף השאור של חולין ום"ל לר"ש כיון דאיסור ואיסור אין מצטרפין כדאיתא בריש פירקין איסור והיתר מבציא ואחר שעה שפשלת החיטון מכל א' לבדו אז הוי נ"ם לפנם עיי"ש. וצ"ע:

תום' אנשי שם

אלא כשאין לא בזה ולא בזה כדי לכתמיץ דכי מצטרפי הו"ל ז"ז מבח"כ הכא ע"ש. (ב"ל). ולכאו' ק' דהפעולה לתמיד בו עיסות אחרות אין בכח האיסור לעשות זולת הצטרפות הסיתר ג"כ ולשתרי מעשה זז"ל ויל. (רש"ם):

ג' איסורין חלוקין זה מזה קרי שלשה שמות כגון פלפלין של ערלה. ושל תרומה. ושל תרומה: אסור ומצטרפין. כלומר מצטרפין יחד לאסור התבטיל שנתבל בהם: או שני מינים משם אחד. כגון זנגביל ופלפלין ושניהם ערלה. או שניהם תרומה. ואין הלכה כר"ש: אחר

או מ'שלשה (לה) **אסור** (לו) **ומצטרפין** (לו). **ר' שמעון אומר שנים ושלשה שמות ממין אחד. או שני מינין משם אחד אינן מצטרפין** (לח): שאור

מלאכת שלמה

מצטרפין עכ"ל ז"ל. ובמסת פרק ר' עקיבא כתבו תוס' בשם ר"ת ז"ל אסור ומצטרפין ר"ל אסורים בנ"מ בקדרה ומצטרפים לאסור בתערובות יבש והתם וגם בירושלמי פריך ניחא שי שמות ממין אחד דכיון דחד מינא ניהו מצטרפין אלא שי מינין משם אחד אמאי מצטרפין וכל שכן שי מינין משני שמות והא טעמו של זה מבטל לזה ומשני חזקי' במיני מתיקה שניהו פירוש לאו בבטל וקפטום מיירי אלא בפלפלין וכרכום ולבונה קנה וקנמון דכל אלו מתנין למתק הקדרה והשיבי טעם אחד ומש"ה מצטרפין. וריש"ל פי' דהכא בתבלין כתושין עסיקי' דכולהו חד טעמא ולא בתבלין בעיניהם

יכין תפארת ישראל בועז

לה) ר"ל או ג' מינים מאיסור א' לו) ר"ל מצטרפין לאסור קדירה בנ"מ: לז) לאסור נמי ביבש ביבש בר"א (ד). א"כ מצטרף למלקות בכזית: לח) דלתנ"ג דר"ש ס"ל כל שהוא למכות הייט בעינא משא"כ ע"י תערובות. [הוס' מעילה די"ח א' ד"ה תני]. אולם זו היא סברת רבינו יקר ודחק אותה ר"ת [בע"ז דס"ח א' ד"ה ואיכד] ע"ש. אלא הי' דלא אמר ר"ש כל שהוא למכות גם בתערובות רק בדבר שאין לו ביטול. וכ"ל דמש"ה אפסיק במשנה י' בין מבשה ט' וי"א בין סדרא דשאור ושאור שנפלו לעיסה דקמ"ל דאע"ג דבזז"ג בחד מינייהו היתר מודו רבנן דמותר כמו"א עכ"פ בזז"ג ותרוייהו דאיסור כמ"י ס"ל לרבנן דאסור [ועי' תו' ע"ז דס"ח ב' ד"ה לר"ש. דזז"ג לא שייך כ"א באין בכל א' כדי נ"ע ונפ"מ ד' ק"ב סק"ה ווז"ג לא שייך כשגוף האיסור משורב]. ולהכי נקט תבלין במ"י דבתבלין שייך שפיר עפי ג' מיני איסור. ערלה וכ"כ ותרומה. דכולן גדולי אילן. משא"כ בשאור לא

משנה ראשונה

היינו איסורין. והא דנמתי' ע"ז שם דאמר רבא דאזלי' בתר שמא גבי חלא דחמרא ודלא דשיכרא ומתיבא דמיני ומתיבא דשעדי דאמר אלא מיקרי ואלא מיקרי אלא מתיבא מיקרי ואלא מתיבא מיקרי. שם מתם הוא מה שנקבא כן. ופריך התם עלה מתמני' אמאי מצטרפין אלא שמא לאוד ואלא שמא לאוד. אע"ג דשמא דאיסורי ביה רבא הייט שם הנקבא בו. והכא שם האיסור. ל"ל לפי' התוס' דתשמש להש"ם דלא אזלי' בתר שמא גבי שם הקבילה ה"ה אז כ"ש דאית בן לאיזל בתר איסורין. ומתני' פ"ק דמסות אלא השם המבטל לידי מכות מבטל לתבלומין משמע דשמות הייט לאוין חלוקין כמו הכא איסורין חלוקין. ונקפ"ד דכריתות אשכחן דתמיס ועבנים קרי שי שמות: **אסור ומצטרפין**. פי' הר"ב מצטרפין לאסור שנתבטל בהם וכ"כ התוס' בשבת והר"ם כאן. וכתבו עוד א"ל אסור בנ"ע אם נפלו לקדרה ומצטרפין ביבש בלא מחיצת טעם פ"כ. וא"ל מיקר כפי' האחרון ולפי' הראשון קשה הא דפריך בגמ' ממתני' לרבא דלא אזלינן בתר שמא אמאי מצטרפין הא שי שמות ניהו ואי ס"ד דמצטרפין דמתני' לאסור הקדרה מאי קושיא הא ע"כ לא אזיל רבא בתר שמא אלא היכא דליכא מחיצת טעם כגון חמרא חדתא בענבי דטולי' חד טעמא הוא ומתיבא דמתי' ומתיבא דשעדי אזיל רבא בתר שמא לאסור דאוסר בתבשיל ואפי' ליכא נ"ע וכן אלא דחמרא ואלא דשיכרא דאזיל בתר שמא לאסור בתבשיל. אבל היכא דאיכא טעמא פגיעה דלא אזלי' בתר שמא להקל דהא טעם כעיקר דאוריי' וא"כ שפיר קאמרה מתני' דשלשה שמות ממין א' שהולם פלפלין כמ"ש הר"ב אוסרין הקדרה בנ"ע אם ביבלן בקדרה של בשר ויש שם טעם פלפלין אסור ומאי פריך. אלא משום דאסור ומצטרפין תשמש אסור בנ"ע ומצטרפין ביבש ושפיר קשיא לי' אמאי מצטרפין ביבש דשי שמות ניהו. ונראה דגבי שלשה מינים ושם א' הא דמצטרפין ביבש אפי' הם תרומה לא בעי מיבור מלה ואחד לבטל אלא מיבור בשים לאוד דלא מבטיל בשנתערבו במין אחר שאינו מינם פגיעה דקבי בשים נגד שלשתן דהא מיבור ק"א דתרומה היא אלא כמינו אלא אפי' כתערבו שלשה מינים הללו של תרומה בשלשה מינים דוממתן של היתר לא בעינן הכא ק"א כמו בשאר תרומה מין במינו דהכא כל חד בטיל בשאינו מינו בשנים דהא לכל מין של איסור יש כנגדו בתערובת שנים שאינו מינו ובכ"ש לאחרי' סילק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו מבטלו כדאי' בגמ' לא"ד מין במינו לא בטיל והוא בפוסקים בי"ד סי' ל"ח ס"ב ואם נתבטלו שלשה מינים הללו בקדרה של בשר כמי בשי שנים כנגד כולם אע"פ שאין שוין בטעמן ובשלמא אחרי' דאיכא איסורין מבטלין זא"ז תמיס דלא שוו בטעם וה"ל הא לא שוו בטעם. הייטו דאמר חזקי' במיני מתיקה שם כלומר כיון דשוו בהא עשבין לאוין למתק את הקדרה אע"פ שאין טעמן

מלאכת שלמה

ובכתוסין הוא דפליג ר"ש את"ק דאינו בשלמין לא צריך צרוף לכל שהוא למכות וכך ל"ל לשון המשנה תבלין שיש ושלשה שמות ממין אחד לו משלשה אסור וכו': רש"א וכו'. נלע"ד דאע"ג דלפי' רבינו הם כבר אמשמעינן פלוגתא דר"ש ורבנן ברים פירקין ובסוף פ"ד דמעילה אמאי' נמי הכא נבי תבלין להודיעך כחו דר"ש דאפי' גבי תבלין אין מצטרפין בין שכל האיסורין פלפלין בין שהן שלשה מיני תבלין ומ"מ קשה נע"ד לכל הפירושים אמאי חזר ר"ש לכפול דברי ת"ק כדי לומר אין מצטרפין ליתני רש"א אין מצטרפין כדאי' בר"פ ובשפ"ד דמעילה. הו ק"ק מאחר דהדר ליתני נמי לו שיש ושלשה מינים משם א' כדקאמר

יכין תפארת ישראל בועז

וכו'. ותו דאי טעמא דר"ש גם במ"ח פליג למה מייתי הש"ם התם בע"ז הבריתא ולא המשנה. אע"כ דמתני' מיירי בהי' גמר החימוץ ע"י האיסור לבד ובכה"ג כ"ש מודו [ועי' תו' פסחים דכ"ז א' ד"ה עד ודו"ק]: (ד) כ' רבינו הס"ל וז"ל תו' בע"ז [דס"ז א'] כתבו והא דלא קתני רק מצטרפי' דשייכן בכלל דס"ד דר"ש פליג בתרוייהו ומש"ה נקט אוסרים ומצטרפים לאוריי דר"ש דאמר דאמ"ל הייטו רק ביבש אבל בלח מודה דמצטרף מדכולהו מיני מתיקה עכ"ל. ולא זכיתי להבין הא במשנה ס"ז מתיר ר"ש ואמ"ל אפי' בקדירה שהוא בלח וא"ע עכלה"ס. ולפע"ד כבר העיר בזה בהו' חדשים מע"ז. אמנם כ"ל לנתו' התם מוקי לר"ש כחזקי' דלהכי מצטרפי מדכולן מיני מתיקה א"כ משמע ס"ז לא מיירי במיני מתיקה ולהכי גם לר"ש לא מצטרפי:

משנה ראשונה

שוה כולן מכשירין וממתקין את האוכל תמיד כמו אחיות עשם וכיון דבלא בקדרה חשיבי כאילו כולן נותנין טעם א' ה"ה ביבש נמי מה"מ מצטרפין להצריך משים כנגד כולן אחת יבשלם יחמו טעם. ובהבי נ"ל לייאש מה שהקשו התוס' בתס' שבת ד' נ' אהא דחזקי' דמוקי לה במיני מתיקה כתבו התוס' וא"ת כיצי מיירי אי בטוחן טעם אפי' אחר אין אין בכסם בנ"ע אפי' מיני מתיקה נמי לא. וי"ל דאפי' יש בהן בנ"ע בשאר מינים שרי דנ"ע לפגם הוא עכ"ל התוס'. ולמאי דפי' נ"ל לזה דאדרבה ודאי באינו טוחן טעם מייתי דא"ח לשאר מינים לינן טעם אחת מבטל חבנו. אלא משום דשוו במיתוק חשיב לה כנ"ע וזה לא שייך בשאר מינים. ומיובב נמי מה שדקדקו התוס' שם הא דאמר סרחוין לתתק ולא אמר מפני שמתיקין דהא בנפלו לקדרה מייני ע"כ ולמאי דפי' ניחא דמתני' אסור ומצטרפין קתני וסיינו לאסור בלח ומצטרף ביבש ובבי יבש לא שייך שמתיקין אלא לאוין לתתק אם יבשלם: רש"א בנים ושלשה שמות כו' אי שני מינים כו'. ולא מני שמתא ר"ש אומר אין מצטרפין מטעם דמילתי' דת"ק דאמר אי משלשה יש לפרש דה"ק אי אשלשה מינים וכמ"ש ג"כ שלשה שמות וכן פי' כש"ר בתס' ע"ז ואי הוה מני שמתא לר"ש אין מצטרפין ה"א דאסיפא לחודא פליג כיון שחלוקין במין ובשם. אבל כשחלוקין בא' מהן מודי לכן אולהי לפרש בחלוקין בא' מהן נמי פליג: **אינן מצטרפין**. מדקתני סתם אין מצטרפין משמע בין בלח בנותן טעם ובין ביבש אין מצטרפין דאל"כ הו"ל לפרש כדפרש ר"א בר"פ ואמר מצטרפין בנ"ע ולא לאסור אלא ר"ש לעטמי' דפליג נמי בר"פ דאין מצטרפין אפי' בנ"ע דבהא הוא דפליג התם אדר"ש. וקמ"ל דהכא בשני מינים נמי פליג ולית לי' דמיני מתיקה חשיב כמו טעם אחד. אלא שהתוס' בתס' ע"ז כתבו מדת"ק אמר אסור ומצטרפין והייטו אסור בלח ומצטרף ביבש ולא קתני מצטרפין לחוד ושפיר אמרינן בין בלח ובין ביבש ולזה תירצו דאי הוי אמי שמתא ה"א דר"ש בתרוייהו פליג ולהכי קתני אסור ומצטרף דר"ש לא פליג אלא להצטרף ביבש לא מצטרפי ולא מודה דבר"ש מצטרפי דמבלין לטמטא עבידי ולא בעלי עכ"ל ואני אמה דהא לקמן מי"ד ומש"ו פליג ר"ש בשאור ותבלין בהדיא ואין לחלק דהתם בשני טעמות מייני תרומה ובלאים וכה מין מ'. ודברי התוס' הם לענין שני מינים דאדרבה לענין טעם אי מין מ' לא מצטרף ה"מ שני מינים דלאו חד טעמא להו ואדרבה מ' מבטל חבנו וגם מיקר קושיתם דלא קתני מצטרפין לחוד נ"ק דאינצריך לאפוקי מדר"א דאמר לטיל בר"פ מצטרפין בנ"ע ולא לאסור. וכ"ל דהא דלא תני הכא נמי פלוגתא דר"א כמו בר"פ משום דלענין שני טעמות ומין מ' לא צריכא דהא דלא תני הכא מודה ר"א דהא גר"ש דשני מינים לא מצטרפין כיון דלא שוו בטעמייהו ומבטלין זא"ז ומיני

מתיקה

יא אחר אחרון אני בא. אם השאור של תרומה נפל באחרונה העשה כולה נעשית תרומע. ואם של חולין נפל באחרונה הכל מותר. שהאחרון הוא שעושה החמוץ. והא דשרי ר' אליעזר כשנפל אותו של חולין אחרון. היינו דוקא כשקדש וסלק את האיסור. ואע"פ שהועיל קצת שסייע לאחרון דהיתר לגמור החמוץ. אף על פי כן נתבטל טעמו ואינו חוזר ונעור. אבל לא קדש וסלק האסור ונתחמץ על ידי שניהם אסור. דסבר ר' אליעזר זה וזה גורם אסור: לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ. דזה וזה גורם מותר. והלכה כחכמים: **יג** כלים ששבן. כגון מנעלים ושאר כלים של עור שסכין אותן בשמן לרככן: וחזר וסכן בשמן טהור. לאחר שנתייבש השמן הראשון והטבילו לכלי שנטמא בשמן טמא חזר וסכו בשמן טהור וכשמשתמשים בכלי נפלט השמן לתוך: אחר ראשון אני בא. דסבר ר' אליעזר ראשון נפלט לאוך: וחכמים אומרים אחר אחרון. סברי לאחרון נפלט

יא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עסה. לא בזה כדי להמץ ולא בזה כדי לחמץ. נצטרפו וחמצו. ר' אליעזר אומר אחר האחרון אני בא (לפ). וחכמים אומרים בין שנפל איסור בתחלה בין בסוף. לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ (פ): **יב** יועזר איש הבירה (פא) היה מתלמידי בית שמאי ואמר שאלתי את רבן גמליאל הזקן עומד בשער המזרח. ואמר לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ (פב): **יג** כלים (פג) שסבן בשמן טמא (פד) וחזר וסכן בשמן טהור (פה). או שסבן בשמן טהור. וחזר וסכן בשמן טמא (פו). רבי אליעזר אומר אחר הראשון אני בא (פז). וחכמים אומרים אחר האחרון (פח): **יד** שאור של תרומה. ושל כלאי הכרם. שנפלו לתוך עסה. לא בזה כדי

ציונים

יא שאור. פסחים כו: ע"ז מט. עבו: תמורה יב.: **יד שאור.** מיי' פס ה"ג:

משנה ראשונה

מתיקה לית ליה דמיתוק לא חמיצ לי' כעיסה וכדל"ש: **יא אחר** האחרון אני בא. פי' הר"ב דוקא כשקדש וסילק את האיסור וכו' הכי אמר מאיר בפ' כל שעה דר"ז ואיכא למידק דא"כ סיכי אמר אחר האחרון אני בא הא הראשון כמי אוסר כמו האחרון ואין היתר אלא בקדש וסילקו וזה לא הוזכר בדבריו וא"כ העיקר חסר ומצ"ל לאביי לאוקמי לה בכה"ג ולא כפשטה והכי פריך כמי סתם מצ"ל דטעמא דר"א כראביי כו'. ומיהו י"ל משום דפשיטא ליה לאביי דר"א אוסר בזוז"ג ואכלמשיק סתם בגמ' ולא אפשר לאוקמי כפשטה אחם המולין נפלו לבסוף שיהא מותר אא"כ קדש וסלקו. ואפשר כמי דתליא מחכמים משמע ליה הכי דקתני ומכ"ה בין שנפל איסור בתחלה וכו' דלישנא יחידא ולא הו"ל למיתני אלא ומכ"ה לפולם. אינו אוסר כו' אלא דמשמיעו לר"א דבלא קדש וסלק אוסר אפי' נפל איסור תחלה ובנפל איסור לבסוף לעולם אוסר ואתו למיפלג עליה בתרוייהו וה"ק בין שנפל איסור תחלה אפי' לא סלקו ובין כו' ומ"ה הבתא דפליגי בזוז"ג ובנפלו בבת אחת נמי פליגי ולא קתני אחר אחרון אלא לרבותא דהיתרא כשנפלו המולין לבסוף מותר כשקדש וסילק האיסור. אם כן אדמיפלגי במחמץ דאין איסור ממחמץ אלא מדרבנן ליפלגו בעיקר מדאורייתא כגון שנפל אלי זית אלב בהמה ואלי זית אלב מיה אא"כ לאלבים זיתים של היתר וסילק את האיסור קודם שנפל של היתר לר"א מותר. וי"ל דולאי עיקר מילתי' אתי לאמתני' דל"א ס"ל זוז"ג אסור מדאסר בנפל איסור

יא שאור. פסחים כו: ע"ז מט. עבו: תמורה יב.: **יד שאור.** מיי' פס ה"ג:

משנה ראשונה

מתיקה לית ליה דמיתוק לא חמיצ לי' כעיסה וכדל"ש: **יא אחר** האחרון אני בא. פי' הר"ב דוקא כשקדש וסילק את האיסור וכו' הכי אמר מאיר בפ' כל שעה דר"ז ואיכא למידק דא"כ סיכי אמר אחר האחרון אני בא הא הראשון כמי אוסר כמו האחרון ואין היתר אלא בקדש וסילקו וזה לא הוזכר בדבריו וא"כ העיקר חסר ומצ"ל לאביי לאוקמי לה בכה"ג ולא כפשטה והכי פריך כמי סתם מצ"ל דטעמא דר"א כראביי כו'. ומיהו י"ל משום דפשיטא ליה לאביי דר"א אוסר בזוז"ג ולא אפשר לאוקמי כפשטה אחם המולין נפלו לבסוף שיהא אוסר מותר אא"כ קדש וסלקו. ואפשר כמי דתליא מחכמים משמע ליה הכי דקתני ומכ"ה בין שנפל איסור בתחלה וכו' דלישנא יחידא ולא הו"ל למיתני אלא ומכ"ה לפולם. אינו אוסר כו' אלא דמשמיעו לר"א דבלא קדש וסלק אוסר אפי' נפל איסור תחלה ובנפל איסור לבסוף לעולם אוסר ואתו למיפלג עליה בתרוייהו וה"ק בין שנפל איסור תחלה אפי' לא סלקו ובין כו' ומ"ה הבתא דפליגי בזוז"ג ובנפלו בבת אחת נמי פליגי ולא קתני אחר אחרון אלא לרבותא דהיתרא כשנפלו המולין לבסוף מותר כשקדש וסילק האיסור. אם כן אדמיפלגי במחמץ דאין איסור ממחמץ אלא מדרבנן ליפלגו בעיקר מדאורייתא כגון שנפל אלי זית אלב בהמה ואלי זית אלב מיה אא"כ לאלבים זיתים של היתר וסילק את האיסור קודם שנפל של היתר לר"א מותר. וי"ל דולאי עיקר מילתי' אתי לאמתני' דל"א ס"ל זוז"ג אסור מדאסר בנפל איסור

מלאכת שלמה

כדקאמר ת"ק וא"ע נע"ל. וס"ר יהוסף ז"ל הגי' רש"א שני שמות ממין אחד או שני מינין וכו'. ומתק מלת ושלשה וגם סמ"ם של מיס. וברמב"ם פס"ז דהלכות מ"א כתב שלשה שמות משם אחד כילד כגון כרפס של אפר וכרפס של גינה אע"פ שכל אחד מהם שם בפני עצמו הוא"ל והם מין אחד מלרפין לחנל ע"כ ועיין במ"ש לעיל פי' ו': **יא** שאור של חולין וכו'. שנפלו לתוך העיסה. של חולין בזה אחר זה וכשנפלו בבת אחת בירוש' בעי לה ומסיק דאפי' נפלו בבת אחת פליג ר' אליעזר דס"ל זה וזה גורם אסור ומעמא דר' אליעזר דשרי כי הוי אחרון דחולין בשקדש וסילק את האיסור וכו' כמו שפירש כבר ר"ע ז"ל ולא משמע כן פי' הירוש' מפי' ה"ר מאשון ז"ל: נצטרפו וחמצו. מ"ת הצטרפו וחימצו ה"ר יהוסף ז"ל. וכן סגי' ג"כ לקמן סי' י"ד וס"ו. וכתב הר"ן ז"ל בפ' בתרא דע"ז דף שפ"ה ע"ב שהרמב"ן ז"ל פי' דלדעת הראב"ד ז"ל שכתבתי כבר בקיצור לעיל סוף סי' ב' מתני' דהכא על כרחין בתרומה דישראל קמיירי דאי נאו הכי ראשון ראשון בטל לדעתו ז"ל אבל הוא הר"ן ז"ל נתן שם טעם לשבח דלא נריכן לאוקומה בהא ח"ל דבולאי דבזה וזה גורם לא שייך למימר ראשון ראשון שהרי נשתנה דינו שלף היתר אוסר בו למ"ד זו"ג אסור מה שא"כ ולאי בשאר מתני טעמים שהרי הדבר פשוט שאם כיון נגלה וכיון שחומה נעשרפו ונתנו טעם בטקפה מותר אפי' למ"ד זו"ג אסור וחמץ שאני לפי שמפני שהוא הכשרו של עיסה הרי הוא כאילו נתהוותה העיסה מכח הגורמים וכשתדקדק בכל זו"ג שבתלמוד על דרך זה הוא ומעתה לא נריכון לאוקומה להא דשאור של חולין ושל תרומה בתרומה

דישראל שצריך לסריס וכ"ש דליכא למישרי לרבנן אם נפל שם איסור אחר מטעמא דראשון ראשון בטל שאין לו עין באיסורא דגורם כלל כיון שבגרמת איסור בא דבר זה לעולם או כתקן בעיקר תיקנו עכ"ל ז"ל בקיצור והכריעו תוס' ז"ל שם בפ' כל שעה דעד שיהא בו כדי להחמיץ ר"ל באיסור נבד דאי יש בשניהם כדי להחמיץ נראה לרשב"א דשרי דהא תניא בפ' בתרא דע"ז וכו' אבל שם בפ' כל הצלמים כתבו עד שיהא בו כדי להחמיץ פירוש ואז אסור אפי' יש בהיתר ממי כדי לחמץ ע"כ: **יב בירה.** שם מקום קרוב לירושלים ושמו בירה: בשהו' עומד בשער המזרח. שער משערי הר הבית: **יג** וחזר וסכן בשמן טהור. מיירי מתניתין בשהסבילן לאחר שסבן בשמן טמא ונגנו ואחר שנילה סכן בשמן טהור וחזר ופלא את השמן ופליגי הי מיניהו פליג ומפ' בירושלמי דר"א סבר הראשון מוציא את האחרון כלומר קושטא הוא שמחמת הכלי שבא מן שמן הראשון יוצא השני אבל מ"מ הוא מוציאו ויוצא עמו הלכך לא יסוך אפי' שמן טהור אחר שנילה דקמא פליג ורבנן סברי דאין יוצא אלא אחרון דוקא הלכך לא יסוך שמן טמא אחר שמן טהור כי פליג טמא הוא דפליג אבל שמן טהור אחר שמן טמא יכול לסוך וכי איתא בתוספתא דתרומות פ"א הר"ש בירילי"ן ז"ל. וכן פי' ר"ש ז"ל נ"כ אבל הרמב"ם ז"ל פי' דמתני' מיירי בכלים שאינם מקבלין טומאה כגון כלי אבנים וכו'. ועיין במ"ש ר"פ בתרא דמסכת פרה: בפי' ר"ע ז"ל דסבר ר"א ראשון נפלט לאוך וחכמים אומרים אחר אחרון סברי אחרון נפלט. כתב ה"ר יהוסף ז"ל פי' ואם השמן הוא טמא הוי הכלי טמא ואם הוא טהור הוי הכלי טהור וגרשה דמיירי לטמין

עגילה

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

לא שייך ערלה: **לט**) שהאחרון הוא שגורם החימוץ ודוקא בקדש וסילק האיסור קודם שנתן שאור היתר אבל בלא סלקו קודם שנתחמץ זוז"ג אסיר: מ) דזוז"ג מותר: מא) ר"ל הי' שר בביהמ"ק לצוות ולפקד בכל הענייני דבהמ"ק נקרא בירה [יומא ד"ב א'] : מב) כ"ל דר"ל דמוסיף חכמים דבשיכן כדי להחמיץ כל ז' נמי אסור [עי' לעיל כ"מ] : מג) כמנעלים ושאר כלי עור: מד) ונבלע בהן השמן והטבילן והרי הטבילה לא תהני לעבר השמן הבלוע מדאין מים [במקואות פ"י מ"ח]. לעפ"כ כשאר הכלים טהורים אחר שטבלן דטומאה בלועה אמ"ט: מה) ודרך הכלי כשהשתמש בו להפליט השמן הבלוע בו: מו) ר"ל אף אחר ראשון דמשייכן נפלט: מז) דס"ל דכלי שבא משמן הראשון והוא

לזוהה

בנפלו אלא אבל אוכלים קמני לה לאחר אחרון אני בא דמשכחת לה זימנין דמותר כשהחולין **נפלו לבסוף** סילק האיסור. ולענין איסור דזוז"ג הוי מחמץ בבותא מפי. ואפשר כמי דנקט מחמץ לבותא דחכמים לאמרי לעולם אינו אוסר וכו' ומשמע לאפי' שאור של תרומה הוא הנאב ושל חולין מינע אפ"ה אינו אוסר כיון שאין בו כדי לחמץ. ולהא מלתא הוי מחמץ בבותא מפי דלמנין מעשה בעיקר פשיעא כל שאין שם עשה איסור איט אוסר. אבל מחמץ שאין האיסור אלא משום פרסום פעולתו כדפי' לעיל בפרקין קד"א דאי דובא דאיסורא הא איפרסמא פעולת האיסור קמ"ל: **יג** אחר הראשון אני בא. משמע הכא דין לר"א ובין לחכמים לא נעמא השמן הטהור מן הטמא בפנים כשהם בלועים דטומאה בלוע לא מעמא וכן עכרה בלועה כדתנן בפוף מס' מקואות. א"נ מנגע בית הכתרים לא מעמא כר' יוסי פכ"ז דכלים מ"י. ומכאן קשה אסוגיא דפ' בהמה המקשה ד' פ"א דאמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מעמאה כך עכרה בלועה כו' ופריך רבא מאי קמ"ל מרוייהו תנינהו במס' מקואות ומשני כי קאמר רבה שהי מבטעות אחת מעמאה ואחת מטהרה דלא מעמא עמאה לעכורה. ופי' הש"י והתוס' שם דמתמני' דמקואות לא מעמיין אלא דטומאה בלועה לא מעמאה עכרה בלועה. אבל בשאר מתני' אמרי' דהכא דשמעינן נהדיא בשיכן בלועין נמי לא מעמא ומאי קמ"ל רבה. וי"ל דמהכא לא שמעינן אלא בטומאת משקין דרבנן דקי"ל פ"ד דעכרות מ"ש ומ"ו משקין לעמא אחרים דרבנן ורבה קמ"ל דאפי' בלאורייתא לא: **יד שאור** של תרומה וכו'. יש לחמוה מאי קמ"ל הא אמרינן לה במ"ו דלחכמים שני שמות מלטרפין ובר"ש לא מלטרפין. ומכאן קשה לדבר הרמב"ם ז"ל דמפרש לפי שאמת כן דלר"ש דוקא בינם לא מלטרפי ובר"מ מודה ור"א לומר כן כדתנן **שבת**. ואמ"ג דבמ"ו נמי מיירי בחבלין אם לא קתני ומינלו כדתמני בני חבלין

וכלה

ציונים

טן תבלין . סם : **טז** חתיכה . בס"ל פ"י פלגות עצחי"ק ה"ג :

תוספות חדשים

משנה סו [הר"ם ד"ה] **תבלין** סו' דסתם שאור אחד מתמצת מינים כו' עכ"ל. אין להקשות דמ"מ הוי שאור של מין ושאור של שעורים דהוו שני מינים ז"ל הכא קיי"ל כרבא בפ' בתרא דע"ז דאמרי' בתר שמא דתמירא דמתי ותמירא דשעורי הוי מין במינו : [בא"ד] **אבל** בב' מינים וב' שמות אימת מודו לר"ש עכ"ל. לפ"ז לא היה צריך לפרש לעיל במ"י לו מכלאה מינים מעם מ' ד"י"ל כפשוטו לו מב' מינים וגם ב' לו ג' שמות במ"ש הכא וע"ע גם מ"ש ואי תנא תבלין כו' אבל במין אי מודה עכ"ל. לא יכולתי להבין הלא במ"י לעיל מפרש כדברי ר"ש דב' שמות ממין אי אין מלטרפין והיאך מצינו למימר דמודה וע"ש. (הר"ן). והרמב"ם לשיטתו דלעיל : [בא"ד] **ואי** תני תבלין כו' אבל במין אחד מודה כו' עכ"ל. וע"ע דבכר שמעינן לה ממתניתין י' דאמר ר"ש דלקח ממין אחד אינן מלטרפין. ויש ליישב דאי ממתניתין י' דלעי' הוי אמינא דדוקא לענין יבש ביבש בעין אין מלטרפין אבל בנמיות עסם לקדלה מודה ר"ש דמלטרפין וכמו שכתבו תוס' בע"ז דסי"ז לכן הדר ואי סבא לאחמעינן אפילו בנמיות עסם אין מלטרפין . כן נראה לענ"ד : משנה

חדושי מהרי"ח

משנה סו [הוי"ם ד"ה] **תבלין** כו' איצטריך כו' וכיוצא בזה הצריכם הרמב"ם כו' . עי' בפי' המשנה להרמב"ם רק הרב ת"ם מפרש כוונת הרמב"ם דלמה שאור הוא מין אחד ותבלין הוא ב' מינים ויפה פי' לפי סברת הרמב"ם אבל לי קשה דהא תנן במס' חלה פ"ד מ"ב המיטין אינו מצטרף אלא כו' ע"ש וא"כ יש ג"כ בשאור כמה מינים ולולא דבריהם הייתי אומר הפך דבריהם דבשלמא בשאור אז כוונת האיש לעשות העיסה חמץ אז לא איכפת ליה אם יהיה משני מינים אבל תבלין מסתמא מין אחד צריך כדי להבל בו רק שלא היה באחד בשיעור ובשניהם היה כשיעור אבל חבל מין אחד הא"ל הי"ק בחשך חדריכות :

דמשקה מטמא כלי : **טן תבלין** וכו' . איצטריך לאחמעינן דאי לא האמינו אלא בשאור הוה אמינא דדוקא כששני האיסורים של מין אחד. הוא דמלטרפין לאסור לזרים לרבנן. ולהכי נקט שאור משום דסתם שאור אחד מחמצת המינין דשארא בא לידי סרחון. כמ"ש במ"ה פ"ב דפסחים. אבל בשני מינים ושני שמות אימת מודו לרבי שמעון. להכי תני תבלין שיש בהן הרבה מינים ואפילו הכי אסירי לזרים. ואי תני תבלין הוי אמינא בהא פליג ר' שמעון אבל במין אחד מודה. להכי תני לדלעיל. וכיולא בזה הצריכם הרמב"ם. אלא שיש לו פי' אחר בפירוש שמות דלעיל דבמסכת עשירית : **טז** חתיכה של קדשי קדשים וכו' . הר"ב מפרשה בטעם המשניות דלעיל ואע"ג דלא אצטריך איכא למימר דמשום סיפא. הייט מתניתין דלקמן. נקט לה דיסא דהכא. אבל הרמב"ם מפרש למשנתו בטעם וטעם אחר ממשנה הקודמת. וז"ל נותר ופגול הוא אסור על הכהנים ועל ישראל. ודינו שישרף. אבל איסורו על ישראל יותר חמור . לפי שלא היה מותר לישראל לעולם. כשאכלו ישראל נתחייב קרבן מעילה. כמו שיתבאר במס' [מעילה] אבל לכהנים היה לו שעת הכשר קודם שהיה פגול או נותר . ועוד יתבאר דיני הפגול והנותר במסכת זבחים. ואמר כי כשנתבטלו אלו השלש חתיכות עם חתיכות הולין והוליאום אח"כ ונשאר שאר הבשר. שהוא אסור לזרים מפני בשר הקודש שנתבטל עמהם . ומותר לכהנים אע"פ שיש בו הנותר והפגול . כיון שאין איסורו על הכהנים חמור הרבה . וי"ש אומר כשם שמותר לכהנים כך מותר לזרים כיון שהפגול והנותר אסור על הכל עכ"ל . עוד הוסיף לבאר דהכא בנתבטל המעשה בשניים. אם הוא מין במינו . או שאינו בטהון טעם. אם הוא מין במינו . ושאלו החתיכות שיוליא יכירום שהם האסורים ע"כ. ומה שנתן טעם שאיסורו שעל ישראל חמור . לפי שלא היה מותר לישראל לעולם וכו' . אבל לכהנים היתה לו שעת הכשר קודם שהיה פגול או נותר . פי' דבריו אלו . כך הוא. לענין פגול דלכהנים היה להם שעת הכשר כלומר ראוי וכשר להיות מותר להם. אלו לא היה נעשה פגול אבל ודאי שקודם שנעשה פגול ג"כ אין להם היתר לאכול דדין פגול בחד מארבע עבודות . שוחט מקבל ומוליך וזורק . כדתנן במ"ג פ"ב דזבחים וקודם שמזרק הדם אסור הבשר באכילה כמ"ש הרמב"ם בפ' י"א מהלכות מעשה הקרבנות . ומשום הכי דקדק לכתוב בלשון שעת הכשר . ולא כתב היה מותר שהוא הפך ל' שלא היה מותר לישראל . ומעתה מה שכתב שלישראל לא

מלאכת שלמה

שבילה כגון הא דתנן במסכת עדויות על אדם הסך בשמן טהור וטמא ובבל וכו' הי' שמן טמא וכו' ע"כ: **יד** אסור לזרים ומותר לכהנים . משום דלכהנים הוא להם כמו שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה של ישראל שאמר בהם שיהו אסור עד שיהא בו כדי לחמץ ור"ש דן דין שאור של תרומה ושל כלאי הכרם כדין מה שקדם זכרו באמרו התרומה מעלה את הערלה ואע"פ שאין דומין זה לזה דמיון גמור . הרמב"ם ז"ל: **טז** תבלין וכו' . השמיענו מחלוקת חכמים עם ר"ש בשני המאמרים ר"ל בשאור ותבלין שאילו

נפלט . והלכה כחכמים : **יד** אסור לזרים . רבנן לטעמייהו דאמרי לעיל תבלין משנים ושלשה שמות מלטרפין לאסור הדבר האחד : ומותר לכהנים . דתרומה שריא להו . ואין בכלאי הכרם כדי להחמיץ : ר"ש מתיר לזרים . לטעמיה דאמר שנים או שלש שמות ממין אחד אין מלטרפין : **טז** תבלין של תרומה ושל כלאי הכרם . בהא נמי רבנן לטעמייהו . ור' שמעון לטעמיה. ודין תבלין כדין שאור : **טז** חתיכה של קדשי קדשים . שאסורה לזרים ומותרת לכהנים

כדי לחמץ . ולא בזה כדי לחמץ . ונצטרפו והמצו . אסור לזרים (מח) ומותר לכהנים (מט) . רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים (נ) : **טז** תבלין (נא) של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו בקדירה . לא באלו כדי לתבל ולא באלו כדי לתבל . ונצטרפו ותבלו . אסור לזרים ומותר לכהנים . רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים : **טז** חתיכה של קדשי קדשים (נב)

ח"ג . **יד** ונצטרפו נד"ם נצטרפו וכן נמצנה הממוכה . **טז** בקדירה ניולפומי לתוך קדירה ונד"ם לקדרה . לזרים ולכהנים נד"נ ול"ל לכהנים ולזרים וכ"ה נמצנ"ע . **טז** קדשים נד"ם הקדשים וכן נמצנה הממוכה .

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

דוחה הני ופולטו לחוץ : מח) דהרי שניהן אסורים לזרים ורבנן לטעמיי' במ"י דשמות מחולקין מלטרפי' : מט) דלדידהו הוה ליה זוז"ג : נ) למעמי' במ"י דלמ"ל : נא) קמשמע לן פלוגתי' נבי משנה ראשונה דאשונה

והכא נבי שאור דקתני ותמלו ותיבלו לאחמעוני' דאפי' בג"ש פליג . והא דקתני הכא תרתי שאור ותבלין נפקא בסמוך : **טן תבלין** של תרומה . ולריכא לאיתני תבלין ושאור כאב תני"ש ולא תני שאור ה"א דוקא שעיסה מין אחד שאין שאור אלא מה' מינים כו' וכוא המוה דאמרו ה' מינים חביבי מין ג' . וגם מ"ש אי תני תבלין ה"א משום שהם שני מינים פליג ר"ש אבל במין אחד מודה . זה תמוה יותר דבסדיא פליג ר"ש לעיל מ"י בשני שמות ומין אחד . וגם בפי' הרמב"ם קשה דאיתו עכיל לריכותא דאי תני שאור ה"א משום דשאור ושאור שם א' היכא דבשם אחרי לבנן אבל תבלין הם שמות הרבה כו' פ"ב ולעמעמי' אחיל דאיתו פ"ל שמות הייט שם הקבילה כדלעיל מ"י . ומ"מ איתו מוכן דמאי ס"ד דבשני שמות מודו רבנן והא לעיל מ"י תני בהדיא שמלטרפין . ומיהו למאי דפי' בתמיי' דלעיל דאני משניות דהכא לר"ש לריכי דאף בנתינת טעם לא מלטרפי כדקתני ותמלו ותבלו . ולהכי לריכי תרוויהו דאי תני שאור ה"א הא פליג ר"ש משום דמיומן איתו מתן טעם ועיקרו משום פירקוס פשוטו אבל אם אין טעם מתם הוא אבל בטעם ממש מודה קמ"ל הבלין ומיבלו. ואי תני תבלין ה"א בהא פליגי רבנן ובשאור מודו לר"ש לריכא . ומעתה ניחא דבטלו משניות דהכא עד סוף פרקין דתני בטלו פלוגתא דר"ש ולא תני נמי פלוגתא דר"א דדתני בר"ש ר"א אומר מלטרפין בנ"ש אבל לא לאסור ב"ב והייטו משום דהתם מ"ק קתמא אמר מלטרפין ומשמע

הבלין דאפילו מינין מחולקין ואיסורים מחולקין מלטרף לרבנן וקמשמע לן בשאור דאפי' מין א' ושמות מחולקין אמ"ל לר"ש ואף דסא כבר שמעני' לי' במ"י אי"ל דהתם רק בינם בינם : נב) דאסור לזרים : דאסור

לכל מילי בלא ובינם ואתי ר"א למימר דוקא לר"ש . אבל משניות דהכא דמ"ק תני בהדיא ותמלו ותבלו ומתבטלו ובינם לא מייתי הכא ולעיל מ"י כתבנו עסם דלא מייתי התם פלוגתא דר"א : **טן** חתיכה של קדשי קדשים כו' . פי' סר"ע דס"ל פליגי בפלוגתא דלעיל אי שני שמות מלטרפי ואכתיב לטעמייהו ור"ש לטעמי' וכ"כ הר"ש . ואע"ג דהייטו הך והא מו למה לי . ע"ל דלר"ש איצטריך דסד"א דהכא מודה ר"ש דאמ"ג דפגול וזכות שני שמות הן . תשיבי כעם א' דכולהו מקום עם קדשים אחו דאין פגול אלא בקדשים קמ"ל . וא"ת אמאי תשיב לפגול וזכות שני שמות הא קודם שנתפגל הוה עליה איסור זכות ונהי דאמ"כ אתי פגול ומייל דהוי איסור מוסיף שנתוסף איסור לגבי הכהנים מ"מ איסור זכות נמי לא פקע וכיון דאיכא נמי בהך איסור זכות כמו בהך דכשרה הוו עם אחד לענין ריוף . וי"ל דגבי פגול לא הוה איסור זכות מעולם דאמרי' במס' מכות ד' י"ח זר שאכל מצמאת ותעם לפני זריקה פטור ויליף לה מקרא התם וכל פגול קודם זריקה הא ונותר נמי אע"ג דהוי אחר זריקה מ"מ מיד שנתסר לכהנים משום טמר פקע איסור זכות מהאי קרא דהתם דכל שאינו ראוי לאכילת כהנים אין בו משום זכות וכן פסק הרמב"ם בהדיא ספי"א מהל' מעה"ק ובהכי ניחא הא דאליג ר"ש ותתיר אף לזרים משום דבני שמות לא מצטרפי . והא לר"ש לא מייל איסור פגול אאיסור זכות דאיסור ס"ל בפ' אלבעה אחין ד' ל"ב אין איסור חל על איסור אפי' באיסור חוסיף . אלא ע"כ דאפי' בפגול

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

בבלין דאפילו מינין מחולקין ואיסורים מחולקין מלטרף לרבנן וקמשמע לן בשאור דאפי' מין א' ושמות מחולקין אמ"ל לר"ש ואף דסא כבר שמעני' לי' במ"י אי"ל דהתם רק בינם בינם : נב) דאסור לזרים : דאסור

לכל מילי בלא ובינם ואתי ר"א למימר דוקא לר"ש . אבל משניות דהכא דמ"ק תני בהדיא ותמלו ותבלו ומתבטלו ובינם לא מייתי הכא ולעיל מ"י כתבנו עסם דלא מייתי התם פלוגתא דר"א : **טן** חתיכה של קדשי קדשים כו' . פי' סר"ע דס"ל פליגי בפלוגתא דלעיל אי שני שמות מלטרפי ואכתיב לטעמייהו ור"ש לטעמי' וכ"כ הר"ש . ואע"ג דהייטו הך והא מו למה לי . ע"ל דלר"ש איצטריך דסד"א דהכא מודה ר"ש דאע"ג דפגול וזכות שני שמות הן . תשיבי כעם א' דכולהו מקום עם קדשים אחו דאין פגול אלא בקדשים קמ"ל . וא"ת אמאי תשיב לפגול וזכות שני שמות הא קודם שנתפגל הוה עליה איסור זכות ונהי דאמ"כ אתי פגול ומייל דהוי איסור מוסיף שנתוסף איסור לגבי הכהנים מ"מ איסור זכות נמי לא פקע וכיון דאיכא נמי בהך איסור זכות כמו בהך דכשרה הוו עם אחד לענין ריוף . וי"ל דגבי פגול לא הוה איסור זכות מעולם דאמרי' במס' מכות ד' י"ח זר שאכל מצמאת ותעם לפני זריקה פטור ויליף לה מקרא התם וכל פגול קודם זריקה הא ונותר נמי אע"ג דהוי אחר זריקה מ"מ מיד שנתסר לכהנים משום טמר פקע איסור זכות מהאי קרא דהתם דכל שאינו ראוי לאכילת כהנים אין בו משום זכות וכן פסק הרמב"ם בהדיא ספי"א מהל' מעה"ק ובהכי ניחא הא דאליג ר"ש ותתיר אף לזרים משום דבני שמות לא מצטרפי . והא לר"ש לא מייל איסור פגול אאיסור זכות דאיסור ס"ל בפ' אלבעה אחין ד' ל"ב אין איסור חל על איסור אפי' באיסור חוסיף . אלא ע"כ דאפי' בפגול

ומלאתי

חלופי גרסאות

של נ"מ"ז ושל נ"ל נ"ש. החתיכות ביחופי החתיכות.

תוספות חדשים

משנה פז [תוי"ט ד"ה] **חתיכה** ס' ומפיכי על בטל כ"מ כו' ולא עיין בפי' למשנה ז עכ"ל. ולא הבנתי דבריו דמדלאי כוונת הרא"ש שיהא בשאר חתיכות ס' לא שלא יהא כ"ב וע"ז שפיר כ' הכ"מ שרבי' כ"ב בפירוש המשנה דמיירי שנתבטל וכמ"ש הטו"ר בשמו לעיל ובעל כ"מ שפיר עיין בפירושו למשנה ז ואין כוונת הרא"ש וכ"מ שיהא כל אחד מפיע לבטל חבירו אלא החולין יהא בהן כדי לבטל האיסור שנתבטל בהן ודברי התו"ש ל"ע:

תוס' אנשי שם

מז תוי"ט ד"ה **חתיכה** כו' מוחרת בעלמא כו'. לי סהדיזם נשלים דבריו כי הוא מגי סוגיא ערוכה בתס' יבמות ד' פ"ב. דפריך לר"ל מבריי' חתיכת חטאת שמאות בטרוכות בטל לאכול לכהנים אבל חטאת בחולין לעניין לאכול לזר לא בטל ומקשה ומפרק ע"ז בחירוצים שונים ודחוקים דמ"ש ריטא ומ"ש סיפא ולפ"ד הטו"ש כתוב בהדיא החלוק ומדוק הבריי' דקתני חטאת בחולין דלא בטל לעניין זר ולע"ג. (לומן יוסף). ד"ה של פגול כו' לפי שהכל נעמא כו'. לא זכיתי לענין דבריו איזו כהן מהור לא שמא מוחר לאכול קדשים שמאים אף שהוא שמא רק מדרבנן ואי נאמר דשאני התם דכתו שהאיסור של פיגול ונותר מתבטל בתוך החתיכות של חולין א"כ הוי רק כחולין שמאים ולכן רשאי לאכול אף כהן מהור מי שאינו אוכל חולין בטהרה מ"מ נ"ע מאי חתיכת קשם הוא זה לפי שהכל נעמא דמשמעות דבריו מכח שנעמא לכן מותר לדרכה אי לא נעמא אסיעא דמותר מחתר דנתבטל שם קדשים בחתיכת חולין ול"ע. (יין הרקח):

לכהנים: ושל פגול. ושל נותר. ושל טמא. דאסורי בין לזרים בין לכהנים: שנתבשלו עם החתיכות. של חולין. ויש בחולין כדי לבטל של קדשי קדשים בפני עצמן. ושל פגול נותר וטמא בפני עצמן: אסור לזרים. רבנן לטעמייהו דאמרי שנים ושלשה שמות מלטרפין לאסור: ר"ש סתיר לזרים. לטעמיה דאמר שנים או שלשה שמות ממין אחד [אין] מלטרפין הכשר שיש לכהנים. דהייט משהוקדשו עד אחר זריקת דמן. נחייב בקרבן מעילה. כך לריכין לפרש דהא תנן ברים מעילה. דמשהתר לכהנים אין מעילה לישראל. אלא דה"ק לישראל אין להם היתר לעולם. והייט בקדשי קדשים שאינן נאכלין אלא לכהנים. ויש בו עוד חומרא. דאם אכלו בשעת הכשר שלכהנים נתחייב במעילה. אבל לכהנים יש שעת הכשר. כלומר ראוי להיות מותר. אם לא יתפגלו. ואע"ג דפגול וכן נותר שייכים אף בקדשים קלים. מתניתין לא מפרשה אלא בקדשי קדשים. דקדשים קלים מותר לישראל כמו לכהן. ואע"ג דהמורם מהם נאכל לכהנים. כדתנן בתיזהו מקומן. מכל מקום הואיל ולא שייך במורם מעילה כלל כמ"ש הרמב"ם ברים פ"ב מהלכות מעילה. הלכך לא התמירו בפגול ונותר שלהם בישראל יותר מבכהנים. ומבואר הוא דכל זה אינו אלא חומרא בעלמא דהא בנתבטל טעמם אינו שמפרש. וירלה נמי דלאו דוקא שנתבטלו כל השלש חתיכות בבת אחת עם חתיכות חולין. אלא הוא הדין כשכל אחד נתבטל לבדו עם חתיכות חולין. דהא מטעם שהם חמורים על ישראל נגעו בהו. ולפיכך נמי מותרים לכהנים כי *) נתבטלו. ואין כאן שייכות להיתר מעלה את האיסור. וזהו שכתב בחיבורו בפ' עשירי מהלכות מעשה הקרבנות בזה הלשון. חתיכות של קדשי קדשים. או של פגול. או של נותר. שנתבטלו עם חתיכות אחרות. אותן החתיכות אסורות לזרים. ומותרות לכהנים. עכ"ל. וחמיהני על בעל כסף משנה. שעל מה שכתב הראב"ד בהשגותיו. והוא שהיה בטל היתר כדי להעלות את האיסור כתב שזה דבר פשוט. וכתבו רבינו בהדיא בפי' המשנה שם. אבל קשה שלא הזה ליה לומר או לא וא"ע. עכ"ל. ולפי מה שהתבאר מדברי פי' המשנה. מבואר דאדרבה שאין זה ענין כלל להיתר מעלה האיסור. וזה שאמר שרבינו כתב כן בפי' המשנה. תושב אני שראה פירושו למשניות הקודמות ולא עיין בפירושו למשנה זו. ומיחא נמי מה שדקדק לכתוב או לא. דאין חלוק בין נתבטלו כולם בבת אחת בין נתבטלו אחת אחת. כמו שכתבתי: של פגול ושל נותר. הר"ב כתב ושל טמא. ולא נמלא כן בטסחות המשניות. גם הר"ש לא כתבו. אבל לפי' הר"ב מיחא טפי אי גרסינן ליה ולהרמב"ם מיחא טפי דלא גרסינן ליה שכבר ראית מה שפי' כמו שהתקתיו. וכתב אח"כ וז"ל וזהו מה שאמר בכאן שמותר לכהנים בין טהורים בין טמאים לפי שהכל נעמא בעומא ע"כ. ועיין בסוף מס' פסחים.

מלאכת שלמה

ומצאתי מוזה בלשון המשנה שנתנו לתוך הקדרה וכן בספרי כתיבת יד: **מז בסוף** פי' ר"ע ז"ל צריך להגי' ממין אחד אין מלטרפים. ומשמע מפירוש הרמב"ם ז"ל דגרים במתני' ר"ש מתיר לזרים ולכהנים וגרים נמי גרישת חתיכה של קדשים אבל אמי מצאתי בספר כתיבת יד טוסח המשנה כך חתיכה של פגול ושל נותר של קדשים שנתבטלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים וגראה שהיא גרסת הירושלמי ל"מ לר' יוחנן אלא אפי' לרים לקים

*) נד"מ מתבטלו. **ובמשנה**

יכין

נג) לאסור גם לכהנים: נד) והיה בחתיכות רק כדי לבטל אחד מהאיסורים ולא כדי לבטל כולם. וכ"ל דמש"ה לא נקט הכא בשר תאוה

משנה

בפיגול ונותר וכל שנפסל מאכילת כהנים פקע איסור זרות: **אסור לזרים** ומותר לכהנים. פי' הכ"ב דמיירי שיש בחולין כדי לבטל של קדשי קדשים בפני עצמן ושל פיגול בפ"ע ע"כ. ואיסור הביאול כאן לגבי הרוצה בטהרן עשה והיינו אם יש בשום בכוצב כעבד אחת מהן כדין מין בשאינו מינו. אבל אם נתבטלו גם החתיכות עצמן בחיבו מכיר האסורות לרוץ מאה ואחד אדון דימוע הקדשים כדימוע הטמאה כדאיתא בפ' הבכל ל' פ"ח ופסקה הרמב"ם פט"ו מהמ"ת דין י"ב. וכל מין במינו לריך מאה ואחד. ודע שהרמב"ם ז"ל יש לו פי' אחר במשנה זו משום דאיהו מפרש בטליה פרקין שני בחות איכם שני שמות איסורין חלוקין אלא שמות הקריאה כמו שנקראו אפי' הכם. והלכך לא שייך הכא נגי חתיכות וחתיכות שהם שמות חלוקין שהרי אינם חלוקין בשם הקריאה שהולן נקראין בשר והלכך לא מצי לפרש הכא כפי' הר"ש והר"ב ותפרש פלוגתא דחכמים ור"ש בסנהדרין בעלמא דלחכמים אסור לזרים אע"פ שיש בהיתר כדי לבטלו ואין באיסור כדי ל"ש ונם מכיר חתיכות האיסור והוליאם מן הקדרה אפ"ה אסור לזרים דחמיר איסורא דקדשים לגבי זרים שלא היה לאוי להם מעולם אבל לכהנים שהיה להם בכחם הכשר מהני ביטול למיבריי". ור"ש ליה הך סברא אלא כיון שנתבטל מיתר לזרים ג"כ. אבל אם איכא עכשו איסור בחולין לכו"ע לא מהני ביטול. וכן אם אינו מכיר חתיכות איסור אפי' אחד בחלף אסור הכל אפי' אינו נותן טעם ואין מחלוקת כלל בזה. אלו הוקף דבריו בפירושו. ובחבורו קפ"י מהל' מעכ"ק הטמיק לשון המשנה בשתם שאם נתבטלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים ע"כ ולא כתב שום טעם לדבר והראב"ד אמנה והוא שיהא בהיתר כדי להעלות האיסור ע"כ ור"ל שיהא בהיתר לבטל טעם האיסור וכדברי הרמב"ם בפירושו ומה שפשוט ולא ידעתי למה דמה תוי"ט דבריו. אמנם פיקר פי' הרמב"ם אינו מתכן כלל דמה סברא היא לומר דאיסור מתר שלא היה לו שעת הכשר לא מהני ביטול אמו אלא ודם וכל איסורים המתוריים לא מהני ביטול אפי' בקדשים אחרי' בפ' הבכל חתיכה של תעלת עמאה שנתערבה במאה מיכות תעלה וכביאה הרמב"ם ג"כ בפ"ו מהל' מאכלי מוקדשין. ולא טוד אלא שכתב כאן שאם אינו מכיר החתיכות אפי' אחד בחלף לא נבטל ואין בזה מחלוקת.

תפארת ישראל

כבשיפא דהכא מלי אייתי אפי' בקדשים קלים דהרי גם הם מותרים לזרים: נה) עד דאיכא כדי לבטל כולן דב' איסורים מלטרפי' כנ"ל: נו) דקדשי קדשים

ראשונה

ואיתא אפשר זה כיון דבגמ' פ' הבכל מפורש שבטל בק"א ואין לחלק דהתם ביבש והכא בלח כיון דהכא נמי יש כדי לבטל הטעם הדר הו"ל מעורבת חתיכות ביבש ביבש. ואפשר דכוונתו כדאיתא התם בפ' הבכל הא דחתיכה חטאה דוקא עמאה בטהורות משום דאי אמרת לא תעלה עטוגות שבאה ואין מפסידין קדשים. אבל עטוגה בחולין דאפי' אי לא תעלה כאוי אבל לכהנים אוסרין את המעורבת לזרים דהפסד מועט הוא וכ"כ הרמב"ם בחבורו ג"כ שם בהל' פסח"ק וא"כ נם מ"ש כאן שאם אינו מכיר האיסור אפי' בחלף לא בטיל לא קאי אפיגול ונותר אלא אחתיכת קדשי קדשים לגבי שנתבטלו עם החולין דדמי לחתיכת חטאת עטוגה בחולין דאסור לזרים לעולם כיון שיש היתר לכהנים ומפרש מתני' דקדשי קדשים ופיגול ונותר אי לא קאמר כמ"ש בחבורו אלא שלשתו ופסיתם דבריו לא משמע כן ונם מה שמפרש דאיסור חמור אין לו ביטול עדיין אינו מיושב. ועוד כיון לפירושו אין כאן שני שמות אלא הכל שם אחד ומלטרפין לכו"כ וע"כ יש בהיתר כדי לבטל את טולם אם נפרש דנתבטלו כל שלשתן וכ"ש אי אי אי קאמר. ואי יש שם כדי לבטל הכל לחתי קאמר כתבשלו דהייט בלח כדרך ל"ש כיון דס"ש ליכא עטם ליחתי נתבטלו. ולכן דברי רבינו כאן ל"ב. וכל עיקר מה שהכריחו לפרש אלא כפי' הר"ש והכ"ב הוא משום שעמו נבי שמות דס"ל שהא שמות הקריאה כדפי' לעיל. עדיין הו"ל לפרש לתכמים לאסור לזרים משום שיש היתר לכהנים לא נשמטינן לזו בהתיה דפ' הבכל וכ"ש דמתיר אף לזרים אלא חייש בחטאת לנפסד קדשים לאיהו ס"ל בכמה דוכתי מחבר לבניא קדשים לגבי הפסול בפ"ח דזבחים ופ"ח דזבחים וכמה דוכתי. עוד כתב הרמב"ם בפירושו וזה שאמר בכאן שמותר לכהנים בין טהורים ובין טמאים לפי שהכל נעמא בעומא ופיגול ע"כ פירושא דהך מלתא לא ידענא אהיכא קאי אי אחולין הנאמר בקדרה אחר הביטול והוליאו. הא פיגול ונותר אין מטמאין חולין אלא מחוסה וקדש ועוד אפי' חולין טהורים אין איסור לטמא לאוכלן ואי אחתיכות קדשים שהוליאן קאמר. כיון דמדאוריתא טהורים ומומאת פיגול ונותר אינה אלא מדרבנן הני עמא האוכלן בכרת הוא מדאוריתא ואיכי שני לו ואפי' קדשים שמאין בטומאה דאוריתא אסורין לכהן ממא. ולדברים

פמוסים

יכין

נג) לאסור גם לכהנים: נד) והיה בחתיכות רק כדי לבטל אחד מהאיסורים ולא כדי לבטל כולם. וכ"ל דמש"ה לא נקט הכא בשר תאוה

משנה

בפיגול ונותר וכל שנפסל מאכילת כהנים פקע איסור זרות: **אסור לזרים** ומותר לכהנים. פי' הכ"ב דמיירי שיש בחולין כדי לבטל של קדשי קדשים בפני עצמן ושל פיגול בפ"ע ע"כ. ואיסור הביאול כאן לגבי הרוצה בטהרן עשה והיינו אם יש בשום בכוצב כעבד אחת מהן כדין מין בשאינו מינו. אבל אם נתבטלו גם החתיכות עצמן בחיבו מכיר האסורות לרוץ מאה ואחד אדון דימוע הקדשים כדימוע הטמאה כדאיתא בפ' הבכל ל' פ"ח ופסקה הרמב"ם פט"ו מהמ"ת דין י"ב. וכל מין במינו לריך מאה ואחד. ודע שהרמב"ם ז"ל יש לו פי' אחר במשנה זו משום דאיהו מפרש בטליה פרקין שני בחות איכם שני שמות איסורין חלוקין אלא שמות הקריאה כמו שנקראו אפי' הכם. והלכך לא שייך הכא נגי חתיכות וחתיכות שהם שמות חלוקין שהרי אינם חלוקין בשם הקריאה שהולן נקראין בשר והלכך לא מצי לפרש הכא כפי' הר"ש והר"ב ותפרש פלוגתא דחכמים ור"ש בסנהדרין בעלמא דלחכמים אסור לזרים אע"פ שיש בהיתר כדי לבטלו ואין באיסור כדי ל"ש ונם מכיר חתיכות האיסור והוליאם מן הקדרה אפ"ה אסור לזרים דחמיר איסורא דקדשים לגבי זרים שלא היה לאוי להם מעולם אבל לכהנים שהיה להם בחכם הכשר מהני ביטול למיבריי". ור"ש ליה הך סברא אלא כיון שנתבטל מיתר לזרים ג"כ. אבל אם איכא עכשו איסור בחולין לכו"ע לא מהני ביטול. וכן אם אינו מכיר חתיכות איסור אפי' אחד בחלף אסור הכל אפי' אינו נותן טעם ואין מחלוקת כלל בזה. אלו הוקף דבריו בפירושו. ובחבורו קפ"י מהל' מעכ"ק הטמיק לשון המשנה בשתם שאם נתבטלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים ע"כ ולא כתב שום טעם לדבר והראב"ד אמנה והוא שיהא בהיתר כדי להעלות האיסור ע"כ ור"ל שיהא בהיתר לבטל טעם האיסור וכדברי הרמב"ם בפירושו ומה שפשוט ולא ידעתי למה דמה תוי"ט דבריו. אמנם פיקר פי' הרמב"ם אינו מתכן כלל דמה סברא היא לומר דאיסור מתר שלא היה לו שעת הכשר לא מהני ביטול אמו אלא ודם וכל איסורים המתוריים לא מהני ביטול אפי' בקדשים אחרי' בפ' הבכל חתיכה של תעלת עמאה שנתערבה במאה מיכות תעלה וכביאה הרמב"ם ג"כ בפ"ו מהל' מאכלי מוקדשין. ולא טוד אלא שכתב כאן שאם אינו מכיר החתיכות אפי' אחד בחלף לא נבטל ואין בזה מחלוקת.

ובמסכת ד פרק ד דמעילה . ובחיבור הרמב"ם פרק ח מהלכות אבות הטומאות . ואל תקשה על מה שכתבתי לעיל דמתניתין הדא חדא קתני . דמכל מקום משום פגול וניתר לא הוי ליה למתני טמא : **יין** [*עם בשר התאוה . פי' הר"ב בשר חולין . ומתניתין ליתא דקרא נקטיה דבפ' ראה כתיב כי תאוה נפשך לאכול בשר ובבשר חולין מכתבי קרא] :

מלאכת שלמה

נקיט דאמר במחלוקת שמו' לא לגרסא אמר ובר קפרא לחוד הוא דתני הכי תחיכה של קדשים של פגול ושל נותר שנתבטל עם התחיכה ר"ש מתיר וחכמים אוסרין וסיק פי' הר"ש בירושל"מ ז"ל תחיכה של פגול שמשמש חוץ לזמנו דאית בה כרת ואפי' לכהנים בין דקדשים קליס בין דקדשי קדשים ושל נותר ויש בו כרת ואפי' לכהנים ושל קדשים בירום' פליגי בה אמוראי מאי איסורא דהאי תחיכה איכא מ"ד דשל קדשי קדשים היא כגון של חטאת ואשם דיש בה לזרים איסור עשה דכתיב כל זכר בכהנים יאכל אותה ודרשינן בכהנים ולא ישראל ודרשי' בפ' אלו הן הלוקין דאית בהו לאו לזרים כדילפי' התם מיתורא דבקרבן ונאכל ואיכא מ"ד דבקדשים קליס ולפני זריקה ונתבטל עם התיכות דחולין ואין בכל אחד מן הטויין שיעור לאסור התיכות וסמך על בכא דלעיל ולא פירש ובהלטרפות שיש אין מאה בחולין לבטלן* . אסיר לזרים ומותר לכהנים דלגבי זרים כולהו אסורין דהם דאמ"ג דמתבטל כרת דפגול ונותר סוף סוף לא פקע שם כדמוכחא הסיא דפ' אמרו לו דתנן יש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ד' חטאות הגהה אמי יודע היכן מלא הר"ב ז"ל דין נטול קדשים במאה ושמא ס"ל כמ"ד בפ' ביד הכשר דף ל"ח כל אלוסורין במאה דילפינן הכא מזרוע בשלא דאיל מזיר כדאיתא התם ומאן דסבר בשלים נמי מזרוע בשלא ילוף וכמו שפירש הרמב"ם ז"ל לעיל בפירקין סימן ז' :

וכו' וה"ה לפגול ויש בהן איסור טומאה ואיסור זרות כדאמרי' בירושל' הלכך לכהנים דוקא שרו ולא לזרים ואפי' טהורים ולכהנים טהורים ולא טמאים ומיירי דיש בתחיכה חולין ובתחיכה אחת מאלו יש מאה והכא כ"ע מודו דל"ג ר"ש מתיר לזרים ולכהנים כדמפ' טעמא ר' יוחנן בירושלמי דאמ"ג דליתא לי' לרבי שמשון ברוף באיסורין הכא שאמי דהולן קרויין שם קודש עליהן ומלטרפין ורים לקים סבר דבמתלוקת שמו' ומתניתין רבנן היא עד כאן לשונו ז"ל והתימה מרבינו שמשון ז"ל שלא כתב במשנה זו מכל זה כלל אפי' רמז בעלמא אלא כמו שהתיק רבינו עובדי' ז"ל והוא שמי גרשה דגרים גם פה רבי שמשון מתיר לזרים ולכהנים . ומכל מקום גרשה שמלות ושל טמא שבפירוש רבינו עובדיה ז"ל משות הוא שנפל בדפוס : **יין** בשר קדשי קדשים וכו' . אם הי' בשר קדשי קדשים הוא זה שנתבטל עם בשר תאוה אוכלין הכל טהורי כהנים ואם יהי' בשר קדשים קליס שנתבטל עם בשר תאוה אוכלין הכל זרים ולא נחוש בזה הענין ודומה לו לאחד מששים כיון שהכל מותר ואין שם דבר יאסור זולתו הרמב"ם ז"ל . ור"ע ז"ל תפס לעיקר פי' ה"ר שמשון ז"ל : ומותר למהורים . אפי' זרים ואפי' לרבנן דר"ש מטום דקדשי קדשים לחודייהו אין בהן כדי לאסור כדאמרן לעיל עד שיהא בהן כדי לאמן . הר"ש ז"ל :

ובמלטרפין : **יין** בשר קדשי קדשים. אסור לזרים אפי' טהורים . בשר קדשים קליס שרי לזרים טהורים . ואסור לטמאים . ובשלן עם בשר תאוה . בשר חולין דשרי אף לטמאים. ויש בו כדי לבטל כל אחד בפני עצמו . מלטרפין לאסור לטמאים. אפילו לר"ש דקדשי קדשים וקדשים קליס שם א' להם.כדאמרי' לעיל גבי תרומ' וחלה . ובכורים. ומותר. לזרים טהורים. אפילו לרבנן דקדשי קדשי' אין בהם כדי לאסור :

ר' עובדיה מברטנורה

יין בשר . שם פי"ג :

חלופי גרסאות

יין שנתבשלו בדקדוקי סופרים שנתבשל :

משנה ראשונה

המוסים . ודע שהתוס' בהמשל שם יש להם פי' אחר בהסיא דעמאה בבהמות בשלא כיון דטלטו קדשים ונאכלין בתקדש לכהנים ובמקדש לכהנים אין לאוי להתכבד.ובפיר' דנתערבו בחולין והביטול הוא לאכלן בתורת חולין אינו בטל דהוי תחיכה הראויה להתכבד פ"ב ותתני' ומי דקתני תחיכות בתחיכות תמצמ ומי בראויות להתכבד הם בהסיא דהטל דקתני ומי תחיכה קתם ובפ' גיד הנשה מ"ז קתני ומי תחיכות קתם וע"כ בראויות להתכבד היא דמכנ

משנה יב ואפילו יש בכל א' כדי להחמיץ. אפ"ה בנפלו שניהן כא' הו"ל זו"ג ושרי:

משנה יג כל עור שסכו בשמן טמא והטבילו. דטהור. וסכו אח"כ בשמן טהור. ופלט הכלי שמן. או סכו תחלה בשמן טהור ונתיבש. וסכו אח"כ בשמן טמא והטבילו. ופלט הכלי שמן. תלינן לשולם שפלט מה שבלע לבסוף:

משנה יד שאור תרומה ושאור ערלה או כב"ר. שאין בכ"א כדי להחמיץ. ונצטרפו וחמצו שיסת היותר. אסור לישראל. אבל לכהן הו"ל זו"ג ומותר:

משנה טו ואפילו היו הב' שאורין ב' מינין. וא' מהן תרומה וא' מהן ערלה או כב"ר. דהו"ל ב' מינין וב' מיני אסורין. ולא היה יכול כ"א מהן לחמץ. עד שנצטרפו שניהן וחמצו. אפ"ה רק לכהנים מותר ולא לישראל:

משנה טז וכ"ש ביש לשתיהן דמין קצת במין אסורין. כגון בשר ק"ק. ובשר פגול נותר או טמא. שניהן מין בשר ושניהן מין קדש. ולא היה בא' מהן כשיעור ליהן טעם בתבשיל. רק שניהן ביחד נתנו טעם. מותר לכהן מדהו"ל זו"ג ואסור לישראל:

משנה יז וכ"ש מפי ומפי בששניהן דומין ממש כהיתר. רק דזה מותר לכהנים. וזה מותר לכל ישראל הטהורים ורק לטמאים אסור. ה"ז מותר לכל ישראל מדהוי ליה זו"ג ורק לטמאים אסור:

קדשים ולעיל תני מתיסת והייטו כדפי' לעיל דהתם מייירי במתיכות הכתויות להתכבד שמין לכן ביטול והכא בלין דלויות להתכבד. ואי לא מייירי הכא אלא לענין פליטתן לא שייך חילוק דלמין להתכבד וע"כ לענין ביטול נופן מייירי. והא דאמרי' בהפכל דקדשי קדשים אין לכן ביטול לגבי זריס ל"ל כפי' התוס' עם דבלמין להתכבד והכא דבעלי מעום שאין לאוי לעהתכבד. והא דמרי לה לעהוריס אפ"ג דאיתמי לה בבכר המאה. י"ל דלא גזרו אלא בפיני והכא בתפרוכת דאינו ניכר והכוב הוא מוצין לא גזרו בו דכל חד תנינן לומר דמוצין הוא. וקלת מסמע כן מלישנא דמתני' דמאי איריא דקרי לה הכא בכר מאה ולא בכר מוצין. ומוד דמני למיתני בכר אחם דמסמע מוצין כדמני לעיל בחתיכות אחם ולא מצינו בשום מקום בתשנה בכר מאה. אלא דבעיקר גזרה שגזרו הוא זכר לשון בכר מאה בתוספתא ובלשון הרמב"ם וקמ"ל דהכא לא שייכא וכדפי':

פרק ג א בגד שצבעו בקליפי ערלה. כגון קליפי אגוזים ורמונים. דגם הקליפים אסורים בהנאה. כדדרשינן (נדרים נו:) את פריו. את הנופל לפריו: ידלק. שאסור בהנאה. דכתיב (ויקרא יט) וערלתם ערלתו. שלא יהנה. ולא יאכל. ולא ידליק בו את הגר: כולם ידלקו. ר"מ לטעמיה דאמר לקמן את דדרכו למות מקדם ובגד שצבעו דדרכו למות הוא: וחכ"א יעלה באחד ומאתים. לטעמייהו דאמרי לקמן בפרקין אין מקדם אלא שסה דברים בגבד. והלכה כחכמים

פרק ג א בגד שצבעו בקליפי ערלה *ידלק א). נתערב באחרים כולם ידלקו ב) דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים ג):**

ה"נ. א יעלה ביבומלמי יעלו וכ"ה בל"ם.

הצובע

עגינו שיערבו אותו הבגד וכו'. ולא לכתחלה קאמר. דאין מבטלין איסור לכתחלה אלא אם נתערבו. וכן לשון בפע"ז מה מאכלות אסורות נתערב

מלאכת שלמה

פרק ג א בגד שצבעו וכו'. כפ"ג דמסכת אהלות כתבתי מאי דקאמר ממתני' דבגלעה בכסות דהתם אמתני' דהכא. ופי' הר"ם שיריליי"ו ז"ל בגד שצבעו בקליפי ערלה וחזותה מילתא היא והשיב כאילו נהנה מן הקליפין ע"כ: ידלק. פי' רש"י ז"ל בפ' בתרא דתמורה דגמרא ערלה מכלאים במה מצינו דזו עולה במאתים וזו עולה במאתים וכלאי הכרם בהדיא כתיב פן תקדש ודרשי' פן תוקד אש: כולם ידלקו דברי ר"מ. דבגד שצבעו הוא אחד משבעה דברים שדרכן להמות לר"מ וכירושלמי הקשה ר' חניי כיון דבעלמא מדמינן דינו ע"ז לערלה והא נכי יין נסך דאסור בהנאה פליגי רשב"ג ורבנן בפ' בתרא דע"ז וס"ל לרשב"ג דימכר כולו לעובד כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו ואילו הכא נכי ערלה תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק וכן נמי נכי

תוספות יום טב

פרק ג א [ידלק]. כתב הר"ב אסור בהנאה וכו' אלא יהנה ולא יצבע וכו'. לשון ברייתא. וכתבו התוס' דפסחים [דף כה] וקדושין [דף ו]. דאע"ג דאמרינן אלא יהנה. אלמריך לאסמוכינן אלא יצבע דאלקא דעתך דשרי מכוס *דחזותא לאו מלתא היא. ואלמריך לאסמוכינן אלא יליק דאלקא דעתך דשרי מכוס דמכלה אותו. ע"כ: והא דיליף הכא מוערלתם. בקדושין פ"ב מסנה מ מפרש בענין אחר]: כולם ידלקו. עיין בפי' מ"ו: יעלה באחד ומאתים. כתב הרמב"ם בפי' עגינו שיערבו אותו הבגד וכו'. ולא לכתחלה קאמר. דאין מבטלין איסור לכתחלה אלא אם נתערבו. וכן לשון בפע"ז מה מאכלות אסורות נתערב

ציונים

א בגד. נ"ק קא. תוס' זנחיים ד: ובגה דף פכ: ידלק. מיי' פט"ז מהלכות מ"א ה"כ: יעלה. שם:

תוספות רע"ק

פ"ג משנה א [אות טו] במשנה ידלק) אע"ג דתנן (בס"ג פט"ר דתרומו') אין סומנין על הערלה אלא על היוצא מוחים ונגבים בלבד דשאר מי פירות הוי ויצה בגלמא ומשילא דשותר לצבוע בהם ומכ"ש בטים דישורו בהם הקליפין צ"ל הך דהכא באמת רק מדרבנן אסור. והא דדרשי' מקרא דלא יצבע הייטו דקרא אתיא שלא יצבע בזיתים ונגבים וביוצא מהם או בממשות עפרורית של הקליפין. או דדוקא פרי דערלה נמרינן פרי פרי מבכורים וממעט משקה דידהו אבל שוטר לפרי דאתרבי מאת פריו את הסגל לפריו לא אמעיט פשקה דידהו דליכא למעוטי מפרי דבכורים דבכורים לייתנו בשומר לפרי כלל. תוס' בב"ק דף ק"א ע"א: [אות טו] שם בתי"ם ד"ה ידלק. דהחותא לאו מילתא היא) ועי' פ"ג ס"ב דאהלות ובתוי"ם שם ד"ה אם מזכבסת וכו':

תוס' אנשי שם

פ"ג א במשנה ידלק. ק"ל מ"ע דר"מ כאן וכמ"ש דמסי דבר ומגא הסיע תניני הא ק"ל בי"ד סי' ק"ח ס"ב לענין מה"ל דאינה בטלה דדוקא מאסור מחמת עצמה אבל לא בנאסרה מפני שהאיסור עצמו אי"ל להתכבד. והכא מני אמרי' ביומלמי סממנין בסממנין בעלין בסחתים מי לגעים מני לגעים בעלין בדוכ (וע' ב"ק ק"ח) ובמ"ג ק"ל לפי' הר"מ דאתיא אפי' כרבנן וכ"מ פסקא דמתני' ומ"ע דרבנן דמודו בהא ובעמה הרמב"ם תמוה דה"כ אפילו נכ"ם מני. ונ"ע"ל דחדא מתורגמא בתכרסה וסוא דכ"ע לא פליגי בזה דמלא סיע תניב ולא בטיל ולאפי

פ"ג א) דגם קליפה אסור בהנאה וחזותה מלתא היא באיסור דאו' מפא"כ באיסור דרבנן [כמדה דס"ב וכ"ק הק"ח]. מיהו בלא עביד לחזותה כיון במיס בטל בו' תלקים [כפ"ה י"ד ק"ב סק"ה]: ב) דכל שבשמכרו דרכו למעוטו חשיב ולא בטיל. וכל הך דפרקין דהני בהו ידלקו ולא סני שימכרם חוץ מדמי

משנה ראשונה

פרק ג א ידלק. דערלה בטרפה כדאמר בסוף תמורה. ומ"ת אמאי ידלק הא ילול להעביר הלבע ע"י לפון כדאמר בגמ' ר"פ הגוזל קמא. וי"ל דאמא דינא תקנתי לא קתני. אלא דלא פסיקא ליה דאיכא דלא עבר ע"י לפון בגון קלא אילן כדאמר התם. ומ"ת אי בלבע דלא עבר ליבעל בתאתים בגבד עצמו דאע"ג דאיכר האיסור קי"ל דלא בטל היינו מבוס שיכול להסיר והכא דלא אפשר להסירו ליבעל וכן כתב הע"ז בשם הרשב"א בי"ד ר"ס ק"ד דאם אינו יכול להסיר האיסור בעל אע"פ שמכירו. וי"ל דמ"מ הכא מיקרי יכול להסירו שילבעו מלמעלה בלבע אחר. ומיהו בחתא כלאה דמעיקרא לא קאמר דלא שייך הכא ביטול כלל דאין ביטול בערלה אלא אין במינו דהא ביטול ערלה מחבורה נמרי' כמ"ש הר"ב רפ"ב ותבורמה לא בטלה אלא במינה כדלעיל פ"ב מ"ז אבל בשאינו מינו בל"ע והכא הלבע אינו מינו על הבגד לאסרו כמו בל"מ דמה שמיפה הבגד הוי בל"ע ולא שייך כאן ביטול: **נתערב** בחתאים. לקמן

משנה ראשונה

מ"ו פי' הר"ב אי גרסי' נמי ואתרים בחתרים ומאן דגרס לה התם גרס לה נמי הכא והר"ב אלא כ"ב הכא דסמיך אהתם מבוס בדגריו עם הם מדברי ר"ת בתוס' ואהסיא מעמה כתבו ר"ת שהיא טוגאה בגמ' בכתה דוכתי: **וחב"א** יכלה. פי' הר"ב דלר"מ בגד דרכו למות וחכמים אין מקדם אלא שסה דברים ויש לדקדק דשסה דברים ע"כ לאו דוקא הני ומו לא דוגלי כל דבר חמוד כמותם לא בטל וכ"כ התוס' בהדיא בזבחים ד' ע"ב דה"ה כל מידי דחמיר ונס חמיכה הגלאויה להתכבד דלא בעלה מבוס דחביבא כמו אלו הסמה וכ"כ הב"י בי"ד ר"ס ק"י. וא"כ בגד פשיטא דאלו נמי להתכבד. וי"ל דכל איסור הבגד מחמת הלבע והלבע לבד אינו לאו להתכבד ודמי לא"ע הפוסקים בי"ד סי' ק"ח דחמיכה הבלועה מאיסור בעלה אע"פ שלאויה להתכבד שבה אינו לאו להתכבד. ולפ"ז ר"ת נמי דאסר מבוס שדלכו למות ל"ל דהלבע לבד דכו למות. והא דלא אבי הכא מבוס זה וזה גורם שמבטל הלבע בחם אל היתר כתבו לקמן

מ"ה

בפ"ג ל"ם דבגן כי פליגי בפ"ג וכ' דהתם אין איסורן מחמת עצמן וע' בכ"י ר"ם ק"ח שהביא דעת אבי"ה דאפילו אין איסורו מחמת עצמו לא בטיל וברוחתו כזה דפלוגתא דשנאי היא. (רש"ש). ומ"ת והא ו"י

גורס

נתערב בחתריס יעלה במאתים ואחד: **ב** הצובע וכו'. כתב הרמב"ם והשמיענו בהלכה הקודמת. קולא לחכמים אפילו בבגד שנצבע טולו יעלה. וכזו ההלכה השמיענו חומרא לרבי מאיר שאמר אפי' חוט אחד כשנצבע בבגד ישרף כולו: **ג** ידלק. כ' הרמב"ם ולא נאמר בזו חצלה. לפי שלא נתן בהם הכתוב שיעור בשום פנים ע"כ. וכן פסק בספ"ג מהלכות כלורות. ובסוף הל' פסולי המוקדש' לענין הסק שמע מינה דסבירא ליה דמתניתין נמי כרבנן. דלא כירושלמי שהביא הר"ם דאמר דמתניתין

ב הצובע מלא הסיט[ה] בקליפי ערלה. וארגו בבגד ואין ידוע איזה הוא. ר' מאיר אומר [ו]ידלק הבגד[ה]. וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים: **ג** האורג מלא הסיט מצמר הבכור[ו] בבגד. ידלק הבגד. ומשער

מלאכת שלמה

יתבטל אם נתערב: **ב** הצובע וכו'. הסיט. הוא שתות הזרע ורלתי בזו המלה פירושים הרבה וזכרתי מהן פחות שבשישרים לחומרא ונתחזק אצלי זה הפירוש מפני שהוא פירוש הקדמונים והקדמון הוא יותר חכם בלשון מן האחרון והשמיענו בהלכה הקודמת קולא לחכמים אפילו בבגד שנצבע טולו יעלה וכזו ההלכה השמיענו חומרא לר"מ שאמר אפי' חוט אחד כשנצבע בבגד ישרף כולו הרמב"ם ז"ל וכתוב בשלטי הגבורים פ' ר' אליעזר דאורג פי' הרמב"ם ז"ל דכמלא הסיט הוא שתות הזרע שהן שתי אצבעות ולא ידעתי איך שתי אצבעות הוא שתות הזרע שהרי הזרע הוא ג' אצבעות ע"כ. ועיין במה שכתבתי שם פ' ר"א דאורג סימן ד'. ופי' הר"ם שיריליי"ר ז"ל ידלק הבגד דכיון לנגבי שבת אגמרי' רחמנא למשה דחשיב תרינה כדאיתא בהכולה חשיב אלי שיעורא נמי דמיקרי בגד וידלק כל הבגד וחכמים אומרים וכו' ואריכי הגר תרתי באחי וכו' כמו שפירש הרמב"ם ז"ל: **ג** בפירוש ר"ע ז"ל ובכור בעל מוס מייני. כתב ה"ר יהוסף ז"ל בירושלמי לא משמע כן וג"ע ע"כ: האורג מלא הסיט כו'. בירוש' מפ' דר"מ תני לה דאמר עשרה דברים מקדשין ברש לרבנן הוא

ב הצובע. פרש' נזכחים שם: יעלה. שם פכ"ח: **ג** האורג. פרמה לד. ירוש' פ"ג הלכה ח' ופ"ע בתרא דע"ז. ותוס' נזכחים שם ובנכורות לל"ב. והרא"ש שם ספ"ב. מיי' פי"ם מהל' פסולי המוקדשין הי"ב. ופ"ג מהלכות נכורות הי"ב. עוד יו"ל סימן שמ:

חלופי גרסאות

ג הבכור בתמורה בכור.

תוספות חדשים

פ"ג משנה ג [הר"ב ד"ה] מצמר הבכור וכו' בעל מוס אייני עכ"ל וכ"כ הר"ם מבל לדעת הירושלמי דבקדשים מיירי דוקא בשיש להם פדיון ול"ל אפי' בבכור תם אייני דבכור אין לו פדיון וכן מפורש בירושלמי וגם הרמב"ם והטור והב"ח בסימן ש"ח כתבו סתמא. (ממהורש"ח ז"ל):

תוספות רע"ק

משנה ב [אות יז] בשנה ידלק הבגד] הא דלא קתני גם הכא נתערבו באחרים כולם ידלקו. עי' ברשב"א (בתהה"א דף קס"ו) ובתוס' זבחים (דף ע"ב ע"א) ד"ה נתערבו ובהר"ש כאן משנה ו:

תוס' אנשי שם

גורם שלא בסמיון והאור דסמיון בלא אור לא ענדי לעם וי"ל דלא מקרי זוה"ג אלא שיבא דאני הגורמים עושים פעולה א' כמו עני איסור ועני היתר אבל הכא הסמיים עושים פעולת הצבעה והאור ע"י חמימתו פועל שקלקל הצבע לא הוי זוה"ג. (לח"מ פט"ז ממ"א). אמנם למ"ם שם' הוצא בתוי"ע לעיל סס"ק דאני גורמים ל"ל מעניין א' ג"כ מגייבב הכא אך רש"י והר"מ דלא ס"ל הך סברא כמ"ש התוי"ע לעיל שם אלינהיכו ל"ל ע"כ סברת הלח"מ הנ"ל שזה מלאתי דגם סברת זו דאני פעולות ל"ל להרמב"ם דכ' בהדיא פ"ח מהל' ע"ז הי"ד דאל וקרקע מקרי זוה"ג אף דשאין אתי פעולות (פ"ז לדידי' קושית הלח"מ במקומה שומדת ולא"ה אתמיעיה דמב"ם זה ול"ע. (כ"י):

יכין תפארת ישראל יכין

בר' בעל: ד) ר"ל חוט א' ארוך כשיעור הפסק שבין אמה לאצבע. והפסק שבין אגודל לאצבע נקרא שיט כפול מדכפל בשיעורו מהפסק שבין אמה לאצבע. ולרמב"ם שיט הוא ב' טפחים: ה) דשיט שיעור חשוב. מיהו לרבנן אפילו פחות משבע ר' לבטלו. וקמ"ל מ"ש דאפי' בגד שלם בטל לחכמים וקמ"ל מ"ב דאפי' בחוט מחמיר ר' מאיר: ו) דאסור לגוזזו. מדאורייתא בין תש ובין בעל מוס והאמר הגזז ממנו אסור בהגאה רק מדרבנן [כתו' נכורות כ"ה א' ד"ה בשר] וכן משמע ממי מהרמב"ם [פ"ג מנכורות הי"א שהרי כ' ולא גזרו גזירה ז

משנה

מ"ה: **ב** מלא הסיט. כתב הרמב"ם בפירושו בשם הקדמונים שהסיט הוא שתות הזרע ע"כ וזכרתי הוא תלי אמה כמ"ש הרמב"ם שיעור המושן בגל' כלי המקדש וכ"כ הרש"י ביחזקאל מ"א. ויש עוד דשות בפירוש הסיט וכתבנו פי"ג דכלים מ"ד: **ואין** ידוע איזה הוא. פי' שבגד טולו נצוע בצבע המותר והוא א' לבד בהוטו מצבע הערלה ואין ידוע איזה חוט ולחכמים יעלה לצבע חוט זה בשאר לצבע של הבגד במאתים: ר"ש אומר ידלק. הכא לא תני מתערב באחרים טולם ידלקו כדלעיל. דהתם הלאמון הוא טולו אסור ולריך לאמיתר דלא בטל בתערובת אבל הכא הלאמון הוא בתערובת שהסיט נתערב בתוך הבגד וש"ל לר"מ ידלק-אל"כ ה"ה בתערובת שני. ומהלן נראה דל"ב לקמן מ"ו ואחרים באחרים דלא כדמסיק הל"ב שם דיש לקיים הגירסא בשתערבו כל אותן אחרים באחרים וכו' דלפ"ז הכא הו"ל למיתני נתערב באחרים דהא הכא נמי כל שהתערובת הלאמון נתערב ומדלא תני לה הכא ש"מ דאין לחלק הכא בין חד רובא לתרי רובי וכיון דאשמועי' דתערובת הלאמון לא בטל ה"ה בכתה. אלא שהר"ם לקמן מ"ו דמה זה דיי"ל הא דלא תני הכא נתערב באחרים טולם ידלקו דלא אפיקא דאי בפי מתיר תלא סיט מכל אחד ואחד ואינו טולו מכח קשק אפיקא שאת הסיט האסור נאחד וסלק לו. ואמ"ל שלא נאחד שאת אינו בזה הבגד פ"כ. ולא אבין דא"כ כי נמי נתערבו כל האחרים באחרים תני לאחרינו לטולו שיעלין אחד מהן דהשתא אינא ק"ם שאת האיסור הוא זה שהושלך ואח"ל האיסור כאן שאת אינו זה: **ג** ידלק הבגד. מדבני הרמב"ם שלא הכא מודו מכחים כמ"ם תו"ש. ולריך אפשר לאחרים הא אחרן לעיל דתלא הסיט לא תשיב ואחמי אין לו ביטול. ובלאה דדוקא לעיל בשבע של תלא הסיט לא תשיב אבל נמי נופיה תלא הסיט תשיב. ושתא מ"ש הרמב"ם בעשמו דלא בעיל לפי שלא נתן בהם הכתוב שיעור בשום פנים ע"כ ובלאוה אין לזה בתור דמה בכך והא כל אשורים בעלי מדאורייתא דאחרי רבים לשעות כתיב אלא דחכמים

בר' בעל וכו'[ו]). וה"ה בכל קדשי מזבח כך דינן שאסורים בגיזה ועבודה מדאו' ולמדן שגזז אסור מדרבנן [בכורות כ"ה א']. וגם קדשי בדק הבית אסורים עכ"ש בגיזה ועבודה מדרבנן וגיזתן אסור מדרבנן בהגאה [פרמב"ם פ"א ממעילה הי"ב]. רק אפ"ה נקט הגא הכא בכור משום דרק בכור אפי' הוא בעל מוס ואפי' גולד במומו ואפי' אמר שאסר לו גזז ממנו אחר שהומס לעולם אסור בהגאה ואפי' לאחר שנשחט במומו ואין לו פדיון ולפיכך מדאין לו שום היתר לרבי דוקא בשהוא אלא שיט שהוא דבר אחוב לא בטל אבל בפחות מזה בטל ברוב. אבל שאר קדשי מזבח וכ"ש קדשי

בדה"ב

ראשונה

אמרו דבר אחוב לא בטל וכו"ל לאמיתר דלחכמים אמר אלא בשיט הוי דבר אחוב. ולאמאי דפי' י"ל משום דכל הני שיעורים דיהבי לתרומה בק"א ולעגלה ובלאים בתאתים הייט מין במינו דוקא אבל באינו מינו אלא בל"ע כדלעיל פ"ב מ"ז. והייט נמי דאמרי' הכא אפ"ג דנצבע אל אלא הסיט לא אחיב ובטל דלא קפיד ב"ב אם יפגיב אצבע אל אלא הסיט אבל הבגד דלא אקלקל טולי הא בבגד. אבל אמר הגאה אם הבגד אי אליף ליה אקלקל את הבגד טולו ואמאי דקר אלא הסיט אתקן את הבגד וכיון אתתקנו בכך דמי אמת לאין בשאינו מינו כיון שנגנב הטעם אין לו ביטול וס"ל הרי אנגנים בתיקון הבגד והם אם דברי הרמב"ם שלא נתן הכתוב בו שיעור בדקו"ל טעם בעיקר לאוסיפתא ואין לו ביטול. וניחא שאתא דמשמע נמתני' דשיטור הבגד והשק בוש דבתרוייהו אשיעור אלא הסיט ואי ס"ד דטעם האיסור הוי משום דבור אחוב ולא בטל לא אתבנר שיהא השק בוש לבגד לענין תשיעות דפשיעא דהשק גרוע מבגד כדמשמע פב"ז דכלים ובכמה דוכתי אלא כדאפי' דהכא לא אעשה אחיבות הוא אלא אמוש אלא יבטל אל האיסור אתקלקל הבגד ואעשה זה שייך בשק נמי. ובהבי ל"ל לייבב הא דפריך בסוף אם' אתורה אתמתי' אמאי ידלק השק ולינבטל בבוהא א"ב פשא בליפרתא ליפרתא ליגלופינה אם אפשר לאתלפה מועב ע"כ. ויש לתמוה אמאי שבק ליבא בגד ופריך אשק. ותו מאי פריך ליגלופינה וכי לא ידע דטולא אתמי' בתערובת שאין האיסור ניכר מיירי וע"כ אדפריך אעיקרא ליבטל אשיעת בשאינו מכר הוא האיסור הניכר אין לו ביטול וא"כ מאי ליגלופינה לקאמר. ואיר דאמאמ דאמקרא דנמ' דדוקא ליפרתא לא בטל והרמב"ם סוף הל' פסולי מוקדשין לא הביא הך דליפרתא כלל והאפרשים אתכמו בזה ספ"ג אהל' בכורות. והלגא"ד דאמקשה אבר דאעשה דטולא אתמי' אשום לדבר אחוב לא בטל ולכאי קשיא ליה בשק דא"ל אשה אשיעור אשק בתשיעות לבגד ואע"ג דמלא הסיט בבגד דבר אחוב הוא בשק לא אחיב ולינבטל. ואמאי ליה בליפרתא

כלאתר

מחכמים: **ב** מלא הסיט. הוא כדי הפסק שיש בין אמה לאצבע כל מה *)שיכול להרחיבו. והפסק שיש בין הגדול לאצבע כל מה שיוכל להרחיבו. הוא הסיט כפול. לפי שהוא כפול ממה שיש בין אמה לאצבע. ומלא הסיט הוא שיעור אחוב לאיסור. הלכך כשאורגו בבגד ואין ידוע איזו הוא. ר"מ אומר ידלקו. לעטמיה. וחכ"א יעלו באחד ומאתים לטעמייהו כפלוגתא דלעיל: **ג** מצמר הבכור. ואסור לגזוז בכור שנאמר (דברים טו) ולא תגוז בכור לאבך. ובבכור בעל מוס אייני. ולהכי

*) גר"ז שיובל.

בעי

במי מלח הסיט. דאילו בכור תם הרי הוא מוקדשים ותנן ובמוקדשים מקדשים כל שהוא: משער הנזיר. ושערו אסור בהגלה שנא' (במדבר ו) קדוש יהיה גדל פרע. גדולו של פרע יהיה קדוש: ומפטר חמור. לאחר עריפה טולי עלמא מודו דאסור בהגלה. דגמרינן עריפה עריפה מעגלה ערופה:

בשק. גבי נמר תנא בגד. ונבי שער תנא שק. דהכי אורמיה: **ד"ה ידלק.** דים שבח עליס בתבשיל וכן בפת: יעלה בא' ומאתים. ובהא מודה ר"מ דאין זה מעכבה דבריס דתניב ר' מאיר דמקדשים כדמוכח בירושלמי: תדלק הפת יג). נתערבה באחרות תעלה באחד ומאתים יד): ומשער הנזיר ז). ומפטר חמור ח) בשק ט). ידלק השק. ובמוקדשין י) מקדשין כל שהן יא): **ד תבשיל שבשלו בקליפי ערלה** יב). ידלק יג). נתערב באחרים. יעלה באחד ומאתים יד): **ה תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה. ואפה בו את הפת** יב).

מי

מלאכת שלמה

מלח סים אלא אפי' בפחות ממי הבגד כולו קדוש ואסור לו ליהנות בו עד שיפדנו כדקיימא לן כל דבר שים לו מתירין אפי' באלף לא בטיל. והאי בבא דובמוקדשין מקדשין בכל שהן אית דתני לה בשם ר"מ והא דתני שיער נזיר ופטר חמור ידלק מוקמינן לה ממי בסים בגונא דרישא ואית דלא תנו לה בשם ר"מ אלא בבא דרישא לחודה ומוקמינן לסיפא ככולי עלמא ומיירי בצפורתא כדמוקמינן לה בתמורה והיינו שעשה מן האיסור עורת לפור דתניב דמייפה לי' לטוי' שק ועביד ממי אפרתא טובא דהיתרא בעינן שמתערב ופריך בשלמא מאן דתני לה בשם ר"מ אית לך עשרה דברים מקדשין לר"מ ואלו הן ז' בגד שנבשו בקליפי ערלה ג' האורג מלח הסיט המונע בקליפי ערלה ומלח הסיט מלמר הבכור דכולה חדא היא ג' ובמוקדשין מקדשין בכל שהן ד' תבילי תלתן ושאר דברים דלקמן אלא מאן דלא תני לה אלא ככ"ע דטעמא משום דהוי דבר שים לו מתירין מהיכן ילפינן המספר ומשני ר"מ כר' עקיבא ס"ל ותנינן ר' עקיבא אומר אף בכורות של בעל הבית דכולאי הכרם שמתערבה אותה בכר אפילו באלף אסורות ועיין בתוספות דר"פ התערובות דמשמע שיש לסס דרך אחרת במנין העשרה דברים ומאי דאית דתני בשם ר' מאיר: **ד תבשיל שבשלו בקליפי ערלה.** לעיל בירוש' אוקימנא לה בקדרה בקדרות והיינו שערפה היולר בכבשן בשביל חדשה בעלי איסור דהא מקבלא בטולא ואיכא הניית תשמיש שמשתמש בה בלא גורם אחר ודמי לאיסור בעין הלכך נתערב באחרים יעלה בא' ומאתים הר"ם שיריי"ז ז"ל. ועי' במ"ם לעיל דאם פירקין בשם הר"ן ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל ובהא מודה ר"מ וכו'. כתב ה"ר יהוסף ז"ל דבר זה קשה עד מאוד וכי מלח הסט הוי תשוב יותר מתבשיל או מפת וע"ע ע"כ: **ה תנור שהסיקו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת.** בגחלים

לותשות

יכין — תפארת ישראל — יכין

בדה"ב הרי הלמר הנגזז מהם אחר שהוממו אם נפדו ונשחטו אח"כ הותר הלמר שנגזז ממנו בחייו [כרמב"ם פ"ח ממעילה ה"י]. אי"כ למר זה שנגזז מהן בחייהן הוה דבר שים לו מתירין כשיפדו אחר שיוממו וישחטו ולפיכך אפי' בפחות מסיט לא בטל דכל דשיל"מ אסור במשהו [ועיין רלאב"ד ספ"ג מבכורות] ומיירי הכא בין בתם ובין בבע"מ ודלא כהר"ב: ז) דג"כ אסור בהגלה: ח) לאחר עריפה דג"כ אסור בהגלה: ט) גבי למר הנא בגד וגבי שער תנא שק דהכי אורחיה: י) קדשי בדק הבית או של קדשי מזבח חוץ מבכור דים להן פדיון: יא) דהו"ל דשיל"מ אם יופדו אחר שיוממו וכשיבחנו אח"כ הותר למר שנגזז מהן בחייהן אחר שהוממו. ולהכי גם בפחות ממלח סיט אסור. וגם בל"ז אפי' קדשי מזבח מלי למהבל עלה [כשאר כריתות י"ג ב' ד"ה ארבע] ולהר"ן [נדרים ע"א א' ד"ה לומר] אף שנזרק הדם ישנו בבהלה וכל דשיל"מ לא בטל: יב) ואבוקה כנגדו: יג) דים שבח עליס בתבשיל ובפת לאומרא אכל לא לקולא [כפ"ב דמ"ם ממ"א]: יד) אפי' לר"מ. וע"ל דקמ"ל מ"ד דאף בתבשיל דהוסן קדירה מפסיק סני באבוקה

כנגדה

לאסור בעניין שלא יקלקל הכלי ודאי שייך ביה ביטול אלא דלא אפשר אא"כ יוציאו לגמרי ומתקלקל השק והלכך לא בטיל דכל שהאיסור מעמידה ומתקן הכלי תשוב כמו בהכה תימה אי האיסור והתמה קמה לה מסקנא דגמ' דתמני' מייני שאי אפשר בביטול משום שמתקלקל וה לכולי עלמא לא בטל והייט כדפי'. **וגיראא** נמי מה שהקשה הר"ם וכתב ודבר תימה אי בעי תרבי מלח הסיט וליפרתא ע"כ. ולמאי דפי' ניחא דלעניין שק מלח הסיט לא תשיב כדפי' וליכא תרבי וקים להו לחכמים דמלח הסיט מיקרי קלקול אם יעבל ובפחות מכן לא. **והשתא** פליג לן פירוש דתמני' דאתיא כולי עלמא אפי' כחכמים דר"מ ולכך פסקה הרמב"ם ואף על גב דביכולמי אמר ר"מ תני לה בשם כרבנן הוא שים הוא פחות מסיט ע"כ הה דבר אמר בתפקנא אית דתני לה כר' מאיר ואית דלא תני לה בשם ר' מאיר וכו' ומתבנא אפי דכולי עלמא אתיא כיון דשמתבר דמודו בה חכמים וכדפי' לעיל: **ובמוקדשים** מקדשין כ"ם. פי' הרמב"ד כשים להן מתירין ע"י פדיון בכי דגבי מלח הסיט בתם שאין לו פדיון. וזה דלא כפי' הר"ב דלעיל בבכור דמייני בבעל מום וכ"כ הר"ם. אלא דאדרבה בתם ואמ"ג דהוי מוקדשין אינו מקדש בכ"ם שהרי אין לו מתירין ואמר עלה מתני' פליגא דאמרה בבכור מלח הסיט ובכור לאו בקדשים שים להן מתירין והא דלמי אם אין לו מתירין. ומלאה דמשתמש ליה דבבעל מום מייני מדקתני סיפא ובמוקדשין מכלל דבכור לאו מוקדשין והייט בעל מום ולבעל מום יש מתירין דאי שהיא ניזחו מוחר. ולפ"ז דבכי הרמב"ד דלא בהיבולמי. ומלאה עמני' דהרמב"ד דלא קי"ל בהא בהיבולמי דגמ' דידן פליגא כדמוכח בבכורות דבכור בעל מום אמי אין לו ניזחו הוא מתיר לטולם ואפי' אמר הטור אמתר לטולם אף אחר שהיעמתו וכ"כ הרמב"ם בהדיא פ"ח מהלכות מעילה ופ"ג מהל' בכורות. אמנם דאין לו מתירין לבכור לטולם בין תם ובין בעל מום אפי' אחר שהיעמתו. וא"ם דמוקדשין מקדשין בכ"ם בקדשים שים להן פדיון כמ"ם הרמב"ד. ומ"מ מדיין ל"ם כני קדשים שים להן פדיון מאי ניהו אי פסולים שנפל בהן מום ושומדין לפדיון. ודבר השמר אמת. אי משהומתו תיד מומרין כמ"ם פ"ח מהל' מעילה דין י'. ואי שנבר קודם שהומתו ובשבו הומתו. אפי' אפי' לאחר שהיעה אסור הלמר שנבר שתבואר שם. ומלאה דבתמצא ואשם מיירי שנבר קודם שהומתו שכתב שם לאחר שהיעה מותר דלא משני לה ומהוי יש לו מתירין בבכור דלאחר שהומתו יכול לשוחטן להתיר: **ד ידלק.** פי' הר"ב דים שבח עליס בתבשיל ע"כ והשבח הזה תשיב כ"ם ולכך אמ"ג דאיכא בבגד עלמו מאתים כנגד כל קליפין לא מהני דמין בשאינו מינו תליא בנ"ם כדפי' לעיל. ומה"ם לא שבי הכא מעשה זה וזה גורם להקדרה והמטר על היתר נורמים נ"כ לתבשיל ולפת. אלא משום דשבח עליס בפת הוי כעשה איסור בתוכו ולעולם אסור וכ"כ הפוסקים בהדיא כי"ד סי' קמ"ב: **נתערב באחרים יעלה.** פי' הר"ב ונהא מודה ר"מ דאין זה מעשה דבריס וכו'. ומלאה דאפי' התבשיל הוא תחיכת בשר הרלוויש להתבבל בשלהלהא סתמא קתני דכל תבשיל בעל. והייט כדפי' בר"פ כיון דתחיכה עצמה אינה של איסור אלא מקבלה שבח מקליפי ערלה והקליפין אינם דבר תשוב. והייט נמי דבתמוך נבי פת דאפי' היא מבכורות של בעל הבית דמקדשת לר"ע והלכתא כוותיה דלקמן. הכא אין האיסור בבכר עלמו אלא שקבלו מקליפי ערלה והם אינם דבר תשוב וכמ"ש הפוסקים סבנת ע כי"ד סי' ק"ל דהתיכה הבלועה מאיסור אפי' לאויה להתבבל בעלה שאין האיסור הבלוע של בעה"ב דלקמן הייט של כלאי הכרם דמתמת עצמו הוא דומיא דבשר בחלב דהוי איסור ממתת עצמו דאהו האיסור פירוש בשר בחלב וה"ה כלאי כרם. ומזה אי תמה מל הר"ן במס' ע"ז פ"ג מ"ב דקתני נמי כי הך מתני' לענין שני אחרה אפה בו את הפת אסורה מתערבה באחרות טולן אסורות. וכתב הר"ן י"ת משום דדבר שבתנין הוא כגון בכורות של בעה"ב דאסיבי ולא בעלי אבל בכורות שאין תשובות בעלי אחרה אפה בו את הפת אסורה מתערבה באחרות טולן אסורות. וכתב הר"ן ז"ל דבדבר שאין איסורו מתמת עצמו לא שייך הניות הפת כלל. ואחרים פירשו כיון דאיסורי ע"ז ניתנו אפי' איכם דבר שבתנין לא בטלי ע"כ ולמאי דפי' א"ל להעמיד ספי' הראשון כלל דבדבר שאין איסורו מתמת עצמו לא שייך הניות הפת כלל. אלא הפיקר ודאי כפי' האחרון ופשטא דמשניות הכי משמע דאד ניסני מני הכא ואתה אפה בו את הפת והיכי מימא דהכא מייני בפת אליו תשוב ואתה בתשוב אלא אידי ואידי בכל פת מייני בין תשוב או לא ואתה מעשה תומרא דע"ז לא בטל ואכלא אפי' אתשוב בטל-מעמעמא דפי'. ויותר אי תמה על התוס' מס' זבחים דף ע"ב והר"ם כאן גבי בכורות של בעל הבית לקמן כתבו דוקא של בעה"ב אבל של אחרים לא תשיבו והא דאמר בסוף הבכל דאתיכה של לאם הפנים בטלין לא בטל אלא לאם הפנים דאמילא אפי' ולאלו לאתבבל אתיכה. והא דאפה בו את הפת דפרק כל הבלמים לריך לאוקמי בבכורות אחרות טולן אסורות ולא הוי כפת דלעיל אאפה בקליפי ערלה דתעלה ע"כ וזה כפי' הראשון על הר"ן וא"ל להעמידו וכדפי'. עוד כתבו התוס' שם ואי לאו אתני' דערלה לא הייט לריכין לאלק בין לאם הפנים לשאר לאם וה"מ לאוקמי אתני' דע"ז אפי' בשל אחרים וכר"מ דאמרה את שדרכו לימות מקדם אבל אתני' דערלה אשרה דשתה פת אפי' לר"מ בטלה אבל. ולמאי דפי' אין קושיא אתני' דערלה דודאי שאר פת מיקרי נמי את שדרכו לר"מ ולא בטל והכא שאלי דאין איסורו מתמת עצמו והקליפין אין דבכן לימות: **ה תנור שהסיקו.** כ"ל הא דלריך לאיתני הטל אמ"ג דשמעי' לה מקדיה דלעיל דאד דעמתא הוא דאי

ציונים

ד תבשיל. פוס' נזחיס שם. מיי' פפ"ז מהלכות מ"מ ה"כ: **ה תנור.** עפחיס פ: מ. מיי' שם הל"ג:

חלופי גרסאות

ומשער נירושל' משיער וכ"ה בל"ם ובתוספות. הנזיר בל"ם נזיר. וכפטר נתמוה ופטר: **ה** שהסיקוהו. בירושלמי שהסיקו:

תוספות חדשים

[תי"ם ד"ה] בכל שהן כו' שים לסס פדיון כו' עכ"ל. פי'

חדושי מהרי"ח

פ"ג משנה ג [תי"ם ד"ה] בכל שהן מוקי לה הראב"ד כו' עכ"ל. הרמב"ם כאן

תוס' אנשי שם

ג תי"ם ד"ה בכל שהן כו' שים לו מתירין. ותפ"ג דסיכה דגריך

משנה ראשונה

כלומר דלאו בתשיבות תלי הכא אלא דלעיכתא מיפה את הבגד וזה הוי כמו מתיבה עכשו דשאר איסורין כיון שנהנה מן האיסור ופריך ליה מ"ב ליתלוייה. ולאו שיפריטו ויוליאו קאמר דהא אינו ניכר אלא ס"ק דביפוי לחוד אין זה תשיב הנאה כ"כ דלא"כ הוה שליף ליה כלו' שמבטל טוהר הלפור ממנו אין קפידא כ"כ כיון שלא מקלקל השק מתוכה כלי וכיון דאי מלי למיפלפה הוה שליף ליה ולא קפיד השתא נמי דלא מיבכר שייך ביה ביטול. ומודי ליה המחכון בהא ואמר אם אפשר לשלפה בפיר דמי כלומר אי הוה אפשר לבטל טוהר

חלופי גרסאות

ד"ה ידלק. ד"ה ידלק. ד"ה ידלק.

ן מי שהיו לו חבילי תלתן מז) **של כלאי הכרם. ידלקו. נתערבו באחרים ידלקו** מז). **דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים: ן שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות** מח) **מקדש** מח) **וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד** מט). **ורבי עקיבא אומר שבעה. ואלו**

כנגדו. וגרלה דהכא נמי דסוותה. והכי אסכחן בפ' כל שעה דף כז דמוקי גמ' לתנו רבנן דהתם תנור שהסיקו בקליפי ערלה וכו' אפה בו את הפת וכו' כשהאבוקה כנגדו ופי' רש"י כנגד הפת מבעיר עליס בפי התנור ע"כ. וכתב הר"ן ונמצא נהנה מן האיסור בשעה שהאיסור בעין. ע"כ. ולענין עלי חולין שאפה *) בו עיסת מעשר שני לא הוי הכי. כדתנן במס' מעשר שני ליס פ"ב: **ן ידלקו**. כתב הר"ב והא דלא אמרינן ימכרו וכו' משום דהכא חייסינן בכולהו וכו'. [*עיין מה שכתבתי במ"ש פ"ג דע"ז לענין מ"ד ה] אלוליה פרקין מהדר לשנויי ומטר ליה עד הכא. ח"ל הר"ש והא דלא אמרי' בכל הני דמתני' וכו' ע"כ. וראיתי בירושלמי מפרש לה לאתמיהין קמייתא בגד שלבנו וכו'. וקלת קשה בעיני דהתם פי' הר"ב וכן הרמב"ם. גם בחבורו פע"ז מה' מאכלות אסורות. דדוקא בסתם יינם קאמר רשב"ג אבל ביי"ע ממש אין לו תקנה. *והשתא מעיקרא נלאו קושיא הוא דאיכא למימר דהני דמדאוריי' אסירי בהנאה יש להן דין יי"ג ממש [*כמ"ש פ"ה דע"ז כתבתי תירוץ לזו הקושיא]. והר"ש הקשה וז"ל לא משהמעט בכל הך איסורי דלימא יולך הנאה ליס המלח אלא לענין ע"ז לר"א בסוף כל הגלמים ודכוותיה פסקינן התם. ושמא משום דע"ז הופסת דמיה אע"פ שאינה ניתרת בכך מכל מקום מיחזי טפי כמוליך האיסור ליס המלח. ועוד יש לחלק דהתם תנור שהסיקו וכו' ונטל כרכר ואדג בו וכו' שרינן בהולכת הנאה כשנתערב לפי שאין ממשות האיסור בעין ע"כ. [*ולהתירוץ הנני מתני' ד וה דהכא אינם מהולים] והר"ב אלא כתב לקושיא זו אפשר משום דהכירא ליה כהרמב"ם שסובר דהא דרשב"ג ודר' אליעזר כולה הדא תקנתא היא ואין תקנה להולכה אלא לאחר שמכר ובמכר לא סגי אלא לאחר שיולך כמו שכתב הכ"מ בפט"ז מהל' מאכלות אסורה והשתא בשיטת דאחרי שמעון בן גמליאל מחורץ נמי דר' אליעזר: [**נתערבו** כו'. מ"ש הר"ב ואי גרסי' וכו'. עי' במה שכתבתי בזה במ"ט פ"ג דע"ז]: **ן מקדש**. שגא' (דברים כב) פן תקדש המלאה. ועניו הערפה כמו שבארנו. הרמב"ם:

*) נד"ח נסם.

רמוי

מלאכת שלמה

לוחשות דהיינו בוערות גרלות כמתנענעות ולוחשות זו לזו ואפה בו את הפת תדלק הפת מוכח בפ' כל שעה באבוקה כנגדו שכל שעה שסיתה פת בתנור סי' דולק התנור ולוסה דהשתא תבינן הפת כמו שהאיסור בעיני. הר"ש שירילי"ז ז"ל: **ן מי שהיו לו חבילי תלתן** וכו'. בגמרא יוס טוב פליגי ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמר את שדרכו לימנות שנינו וריש לקיש אמר כל שדרכו לימנות שנינו ואע"פ שאינו מיוהד לכך ומפ' בירושלמי דאין חבילה פחותה מעשרים וחמשה זירין פי' קלחין וד' מאלו החבילין צריכין להיות כל כך נסין שראוי לעשות בהן מעה שיעור שביבת אדם אינו היו תבן ומש"ה הוו דרכן לימנות: **נתערבו באחרים**. גרסי' ואם גרסי' ואחרים באחרים כן כתבו התוס' בשם ר"ת ז"ל דל"ג לי' לא בע"ז ולא בסדר זרעים ע"כ. וכתבוהו בפ' כל שעה דף כ"ז ובפ' כל הגלמים דף מ"ט ובר"פ התערובות ושם ברים מסכת יום טוב ובפ' הנזרקים דף פ' וכן פי' ר"ע ז"ל והתריב בזה ה"ר שמשון ז"ל. ועיין במ"ש בפ' כל הגלמים סימן ס': **יעלו באים ומאתים**. אם נתערבה

ן חבילי תלתן. אין חבילה פחותה מכ"ה זירים: **נתערבו באחרים**. גרסינן. ואם גרסינן ואחרים באחרים. ואי גרסינן לה צריך לומר שנתערבו כל אותן אחרים באחרים דלא הוי אלא חד ספיקא ואסמעינן תנא"ג דאיכא תרי רובי אסירי: **כולם ידלקו**. והא דלא אמרי' ימכרו כולן *) חוץ מדמי איסור שבהן כדאמר ר' שמעון בן גמליאל בפרק [בתרא] דע"ז גבי יין נסך משום דהכא חייסינן בכולהו שמא יחזור העובד כוכבים וימכרנו לישראל מה שאין כן ביין נסך דליכא למיחש להכי: **ן שדרכו למנות**. שאין אדם מוכרו אלא במנין מפני חשיבותו:

*) נד"ח כולן לעובדי כוכבים.

פרק

תוספות חדשים

פי' בדק הבית שם להם פרינו ויזאלין לאולין וכן מפרש בירושלמי וזיים שם אבל קדשים שאין להם פדיון בעינן מלא הסיט. (ממהרש"ל ז"ל):

חדושי מהרי"ח

כאן בפירוש המשנה ג"כ סיים עד שיפדנו וא"כ כוונתו ג"כ משום דבר שיש לו מתירין רק שהביא הרב את הראב"ד שכתב בפירוש:

תוספות רע"ק

מ"ו [אות יח] בתוי"ט ד"ה ידלקו. והשתא מעיקרא לאו קושיא וכו' יש להם דין יי"ג ממש) לענ"ד הא דהתם רק בסתם יינם שרי זהו יין בין. אבל חביות בחביות אפילו בין נסך דאוריתא שרי לסבור חוץ מדמי האיסור. והרי כולהו הנך דהכא דהוי יבש ביבש דמי לחביות בחביות ונבון:

תוס' אנשי שם

דצריך הוצאה לא מקרי דטיל"מ כמ"ש התוי"ט לעי' פ"ג דמלה מ"י פדיון לא מקרי הוצאה דס"ם מוזר לו הוצאתו ע"י שהקדש יוצא לחולין. (ב"י): **ן בשנה ששה דברים**. ואי"ת אמאי לא תסיב נמי תרוכה הרמאיה להתכבד וברייה וכ"ה דכל הני תסיני ולא בעלי וי"ל דהך מתני' קאי אפלוגתא דר"מ ורבנן בתנילי תלתן דנמ"ל ידלקו וחכ"א יעלו גר"ח ולאי דקאמר הכא אינו מקדש אלא שם דברים אבל לא קאי אלא אדברים שעולין בר"ח וכדומיה הראוי לערלה וכו' אבל ב"ה וברייה והר"ל אינם ראויים לא לערלה ולא לכה"כ כ"כ בפ"ח מ"ד סימן ק"ז סק"ז. (נ"ד):

יכין תפארת ישראל יכין

כנגדה וקמשמע לן משנה ה דאפי' פת דדרכו למנות כר' עקיבא משנה ו הכא מיירי דאין כברות של בעה"ב משום הכי יבטלו: טו) פענכעל. ואין חבילה פחות מכ"ה נבטולין: טז) מיהו בחזר ונתערב מ' מתערובות זה הו"ל ס"ם ובטל. ובש"ם [ביצה ד"ג ג'] ובשאר חוכתי גרסינן ואם נתערב באחרות ואחרות באחרות טולן

משנה ראשונה

דאי מני קדרה ס"א התם הוא דמקדש וידלק משום דלא מיקרי זה וזה גורם דאפ"ג דקדרה של סיתר נמי גורם לא מיקרי כה"ג זוז"ג כמ"ש התוס' בפ"ז ד' מ"א ע"ב בשם רבינו שמואל דסגורמים לריכין להיות שניהם פעולה אחת כמו אבל איסור ואבל היתר אבל אם ההיתר גורם פעולה אחרת שאין האיסור עושה הוי כגורם איסור לבד אספעולה שהאיסור עושה אין לו משייע דהיתר. וכ"כ בלחם משנה פע"ז מהמ"א דין ד' דבגד שלבנו בקליפי ערלה ידלק אע"ג דהאור מקייים לבשל דבלא אור א"א אפ"ה לא הוי זוז"ג דשני מניניס הם האור עושה התמיתות והסתמנים עושים הלבנ פ"ב והשתא ה"נ הקדרה אינו עושה הבישול אלא לשעור האבעיל והשעלים גורמין הבישול והלכך אסור דהוי כגורם כולו איסור. אבל בתנור שעשה סתנור והגחלים נמי מסייעין לאפות והם מוסרין לאין עוש סתנור והגחלים אוסרין בערלה כמ"ש הפוסקים בי"ד קפ"ב וסד"א דשני עשוה זוז"ג קמ"ל דאפי' בתנור אסור ואעפ"ה דבבת עניס ניכר בפת לא מסני זוז"ג כדפי' לעיל: **ן חבילי תלתן**. פי' הר"ב אין חבילה פחותה מכ"ה זירין ע"כ. כלומר שפחותה מכן אין דרכה לימנות ובטל אפי' לר"מ ולהכי

ן מי שהיו לו חבילי תלתן מז) **של כלאי הכרם. ידלקו. נתערבו באחרים כלם ידלקו** מז). **דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים: ן שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות** מח) **מקדש** מח) **וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד** מט). **ורבי עקיבא אומר שבעה. ואלו**

ן חבילי תלתן. אין חבילה פחותה מכ"ה זירים: **נתערבו באחרים**. גרסינן. ואם גרסינן ואחרים באחרים. ואי גרסינן לה צריך לומר שנתערבו כל אותן אחרים באחרים דלא הוי אלא חד ספיקא ואסמעינן תנא"ג דאיכא תרי רובי אסירי: **כולם ידלקו**. והא דלא אמרי' ימכרו כולן *) חוץ מדמי איסור שבהן כדאמר ר' שמעון בן גמליאל בפרק [בתרא] דע"ז גבי יין נסך משום דהכא חייסינן בכולהו שמא יחזור העובד כוכבים וימכרנו לישראל מה שאין כן ביין נסך דליכא למיחש להכי: **ן שדרכו למנות**. שאין אדם מוכרו אלא במנין מפני חשיבותו:

*) נד"ח כולן לעובדי כוכבים.

פרק

תוספות חדשים

פי' בדק הבית שם להם פרינו ויזאלין לאולין וכן מפרש בירושלמי וזיים שם אבל קדשים שאין להם פדיון בעינן מלא הסיט. (ממהרש"ל ז"ל):

חדושי מהרי"ח

כאן בפירוש המשנה ג"כ סיים עד שיפדנו וא"כ כוונתו ג"כ משום דבר שיש לו מתירין רק שהביא הרב את הראב"ד שכתב בפירוש:

תוספות רע"ק

מ"ו [אות יח] בתוי"ט ד"ה ידלקו. והשתא מעיקרא לאו קושיא וכו' יש להם דין יי"ג ממש) לענ"ד הא דהתם רק בסתם יינם שרי זהו יין בין. אבל חביות בחביות אפילו בין נסך דאוריתא שרי לסבור חוץ מדמי האיסור. והרי כולהו הנך דהכא דהוי יבש ביבש דמי לחביות בחביות ונבון:

תוס' אנשי שם

דצריך הוצאה לא מקרי דטיל"מ כמ"ש התוי"ט לעי' פ"ג דמלה מ"י פדיון לא מקרי הוצאה דס"ם מוזר לו הוצאתו ע"י שהקדש יוצא לחולין. (ב"י): **ן בשנה ששה דברים**. ואי"ת אמאי לא תסיב נמי תרוכה הרמאיה להתכבד וברייה וכ"ה דכל הני תסיני ולא בעלי וי"ל דהך מתני' קאי אפלוגתא דר"מ ורבנן בתנילי תלתן דנמ"ל ידלקו וחכ"א יעלו גר"ח ולאי דקאמר הכא אינו מקדש אלא שם דברים אבל לא קאי אלא אדברים שעולין בר"ח וכדומיה הראוי לערלה וכו' אבל ב"ה וברייה והר"ל אינם ראויים לא לערלה ולא לכה"כ כ"כ בפ"ח מ"ד סימן ק"ז סק"ז. (נ"ד):

יכין תפארת ישראל יכין

אסורות [ועיין תוס' שם]. מיהו אין קי"ל דתערובות הבי' מותר רק שלא יאכל כולן כאחד דאז ליכא ס"ם [ש"ך י"ד ק"י סק"ג]: יז) שברוב פעמים מוכרין אותן במנין מפני חשיבותן [זהו דעת ר' יוחנן ביצה ד"ג ג' וכן משמע לע"ד מדלא קאמר שאין מוכרין אותו אלא במנין וגם בל"ז בכל דוכתא אזלינן בתר רובא]: יח) חייב לברוף כל התערובות וחבילין נמי דרכן למנות: יט) דאלו

חשיבי

משנה ראשונה

הני הבילה. והא דאני נתערב באחרים כולם ידלקו ולא שני ליה לאיסור חבילה שלהן ולינבטלו שאין מבטלין איסור לכתחלה כדתנן ספ"ה דתרומות. ולא"ת אכתי ליתני ליה לסתור חבילתן וימכרם לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור שבהן דא"ל כיון דכל כמה דלא סתיר לאו מבטל איסור לכתחלה לאפי' באיסורא דרבנן אסור: **כולם ידלקו**. כתב הר"ב הא דלא הני יכולו לעובד כוכבים חוץ מדמי איסור כדאמר רשב"ג וכו'. פי' וליפלוג רשב"ג נמי הכא וכה"ג קאיל לה לתוס' והר"ש דליפלוג נמי ר"א הכא ולימא יולך הנאה ליס המלח כי התם. והלכך מ"ש מוי"ע דלפי מ"ש הר"ב שם בע"ז דאין הלכה כרשב"ג ביין נסך אלא בשתם יינם מעיקרא ל"ק דהני דהכא דמו ליי"ב ממש מב"ד והוא שלא בדקוק דאינו הוא דפסקינן הלכתא כרשב"ג בתתם יינם ולא ביי"ג ותיכו רשב"ג בופיה אפי' ביי"ג פליג וקשיא אתמי לא פליג הכא: **ן ור"ע אומר שנעה**. אע"ג דאני בפיפא פלוגתא דר"ע בהדיא אני לה נמי הכא דסוליה מלתא דאכתים הוא

למהדלי

פרך ובדן. שמות מקומות הן. ואני שמעתי אגוזי פרך אגוזי שקליפתן רכה וגפרכין*) : חלפי תרדין . עלין מגלעות התרדין : קלסי כרוב . קלחי כרוב שבארץ ישראל שהם גדולים וטובים : של בעה"ב . שהן גדולים אבל של מחתוס קטנים הן : הראוי לערלה . כגון אגוזים ורמונים וחביות סתומות : והראוי לבלאי הכרם. כגון חלפי תרדין וקולסי כרוב ודלעת יונית. ואין הלכה כר"מ ולא כר' עקיבא: ח נתפצעו האגוזים. גרסי' ולא גרסי' כילד וקמ"ל מתני' דדוקא שלמי' לא בטילי אבל לא שבורים ופלוטים : נתפרסו הכברות. האי סתמא

*) גל"ו וגפרכין כיל ·

ואלו הם אגוזי פרך (כ) . רמוני בדן (כא) . וחביות סתומות . וחולפות תרדין (כב) . וקולסי כרוב (כג) . ודלעת יונית (כד) . רבי עקיבא אומר אף כברות של בעל הבית (כה) . הראוי לערלה ערלה (כו) . לבלאי הכרם הכרם (כז) : ח כיצד (כח) נתפצעו האגוזים . נתפרדו הרמונים (כט). נתפתחו החביות. נתחתכו הדלועים. נתפרסו הכברות (ל). יעלו

[*רמוני בדן · גם לר"מ הוזכרו כדתנן במ"ה פי"ז דכלים . ועי' בפי' הר"ב במ"ה דעשרה דברים וכו'] : חלפי תרדין . פי' הר"ב עלין כו' . וז"ל הערוך עלין והלגעות של תרדין. ובמ"ד פ"ק דעוקצין מפרש הר"ב בענין אחר : [*הראוי לערלה ערלה וכו' . כתב הר"ם בירושל' דייק למאי לא תני הראוי לתרומה דתרומה נמי כיון דחשיבא לא בטלי באחד ומאה ומשני כולן ראוין לתרומה ולא שייך למתני האי ליישא . ועל הכס דייק . דהאי ידלקו באחד ומאתים לא שייכי בתרומה . ועוד דלמא לא חשיב הכא אלא דבר שבמנין ואיסורי הנאה כדמשני בשלהי ע"ז עכ"ל . וכלומר דמתני' דהכא אינה אלא פירושא דמשנה דלעיל שבשניה שם פלוגתא דרבי מאיר וחכמים. דרבי מאיר אומר ידלקו וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים ובתרומה דליק' לא שייכא שיכול לאכלה . וגם לא שייך בא' ומאתים [דתרומה] טולה באחד ומאה . ובסדר משנה בירושל' גרס במ"ו דלעיל הראוי לערלה וכו' . ואהתם אתמר נמי דירושלמי שכתב הר"ם] : לבלאי הכרם . הר"ב לא חשיב לחביות סתומות . וכן הר"ם . אבל הרמב"ם חשיב להו . וכן נראה : רבי עקיבא אומר . פסק הר"ב דלא כר' עקיבא . וכן הרמב"ם ועיין במשנה לקמן ומה שכתבתי שם : ח כיצד . הכי גרס הרמב"ם וכתב אמרם כילד רוצה בו על איזה דרך יהיו אלו מקדשות כל שהן חשיב ואמר כי זה לא יהיה אלא כשיהיו שלמות כמות שהיו אבל נתפצעו וכו' : נתפרדו . עיין בפי' מ"ו פ"ק דמעשרות : נתפרסו הכברות . כתב הר"ב האי סתמא כר' עקיבא דהלכתא כותיה . ותימה דלעיל פסק דלא כרבי מאיר וחכמים . דרבי מאיר אומר ידלקו וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים ובתרומה דליק' לא שייכא שיכול לאכלה . וגם לא שייך בא' ומאתים [דתרומה] טולה באחד ומאה . ובסדר משנה בירושל' גרס במ"ו דלעיל הראוי לערלה וכו' . ואהתם אתמר נמי דירושלמי שכתב הר"ם] : לבלאי הכרם . הר"ב לא חשיב לחביות סתומות . וכן הר"ם . אבל הרמב"ם חשיב להו . וכן נראה : רבי עקיבא אומר . פסק הר"ב דלא כר' עקיבא . וכן הרמב"ם ועיין במשנה לקמן ומה שכתבתי שם : ח כיצד . הכי גרס הרמב"ם וכתב אמרם כילד רוצה בו על איזה דרך יהיו אלו מקדשות כל שהן חשיב ואמר כי זה לא יהיה אלא כשיהיו שלמות כמות שהיו אבל נתפצעו וכו' : נתפרדו . עיין בפי' מ"ו פ"ק דמעשרות : נתפרסו הכברות . כתב הר"ב האי סתמא כר' עקיבא דהלכתא כותיה . ותימה דלעיל פסק דלא כרבי

מלאכת שלמה

מחשת וקולסא דנחשת . כברות של בעל הבית דחשובין הן הדא דסלתו מגופה הרבה מה שא"כ בנחתום דאין סלתו מגופה כ"כ ושוד לאיסם גדולות כ"כ . וכתוב בספר אגודה וחתיכה של נחם הפנים אע"ג דאינה שלימה כיון דסלת מקיים היא חשיבא ראוי' להתכבד לפני האורחין ע"כ . ואיתה בה"ר שמשון ז"ל . ירום' ר' יוחנן ורים לקים חד אמר לדברי ר"מ עשרה דברים מקדשין וחריבא אמר לדברי ר"מ כל הדברים מקדשין וכתב הר"ם שיריל"ו ז"ל ונראה דתחייס דר' יוחנן הוא דאמר עשרה דברים דר' יוחנן אמר בגמרא דילן את שדרכו לימות שנינו דבר שהוא מיוחד לימות אבל חתיכה ועגול פעמים שהן נמכרין באומד ובפ' המפרש שתם לן תנא כמ"ד דוקא את שדרכו לימות מקדש ופוס מתבטל במאה פומין ורים לקים דאמר התם כל שדרכו לימות הוא דאמר לר"מ כל הדברים מקדשין וקשה לר"י דהא תנן בפ' בתרא דע"ז ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך וע"ז ושורות לבונין ואמרינן התם דההוא תנא דתרתי אית לי' דבר שבמנין ואיסורי הנאה ופריך עלה וליתני אגוזי פרך וכו' ומשני הא תני לי' התם אלמא דאיכא כל הני מלבד הני דמתני' והיכי קאמר ר' יוחנן עשרה דברים ותירץ ז"ל דהכא לא חשיב ר' יוחנן אלא אותן הסמוכין כאן במסכת ערלה ואתני איכא טובא ואינו נכון אלא דההוא הנא סבר דאין פדיון נע"ז ואנן קיימא לן דיש פדיון נע"ז כדאיתא התם הלכך הנהו אינם מקדשין כמו הני ור' יוחנן אליבא דהלכתא קאמר דשור הסקל ועגלה ערופה דעליפא מינה קתני דסיב של אמר חשיב כ"ש בעל חי גופי' עכ"ל ז"ל : אגוזי פרך . ירושלמי הא שקדי פרך אף על גב דנסין הן לא חשיבי כאגוזי פרך : וחביות סתומות . דוקא חביות סתומות אבל לא קיתונות סתומות שהן קטנים ולא הוי דבר שבמנין הכי מוכח מהר"ן ז"ל פ' בתרא דע"ז דף שפ"ז ע"א . וירושלמי מתני' בסתומה בין הסתומות דכולהו חשיבי אבל סתומה בין הסתומות ונפתחה* אז הנהה פי' ואין מכירין אותה כיון דנפתחה יש לה נטול ואזדא פתוחה בין הסתומות ונפתחה לריכין ליעשר אחר לגומר ונטלות בא' ומאתים חשיבותה : והתם מפ' היאך אפשר לפתוחה אבל הסתומות להתערב דאי הדר וסתמה הדרא לחשיבותה ומשני בפתוחה אבל חטוטי שהיא כסתומה אבל בעל הבית שמגופה שלה אינה אדוקה ומחוברת בפיה אלא רפופה ומונחת על פיה לגבי חטוטי חשיבא פתוחה דאזיל ריח היין ולגבי בעל הבית חשיבא סתומה בין

יכין תפארת ישראל יכין

חשיבי ביותר : כ) י"א קרלף מאמדלן וי"א קאקוסיסטע : כא) שם מקום : כב) עלים ולגעות של וויסקאקל : כג) קרויט שווידע שבא"י שהם גדולים וטובים בטעם : *כד) מעלאנע שבארץ יון : כה) דמתוך שהן שלו מתקנים יפה יותר מהנחתום* : כו) ר"ל בו' המצויין יש מהן דשייכן בערלה כגדולי אילן דין התערובות בערלה : כז) דמיני ירקות שבשאר הג"ל דין התערובות ככלאי כרם : כח) ר"ל באיזה אופן אמרינן בהנך דלעיל שיהיו אוסרים בכל שהן . ובים ספרים ל"ג כילד : כט) עי' פרק א דמעשרות מ"ה : ל) סתמא כרבי עקיבא לעיל . וקיימא לן כרבי מאיר דכל ז' הנ"ל לא שאר דברים חשובים מל"ע לא מלד מקומן לא דברים שתמיד נמכרים נמנין

ציונים

הראוי לערלה . פ"ז מל. ופי' נמשונה הכשב"ל ז"ל פימן ל : ח נתפצעו . פי"ז פפ"ז מפלגות מ"ל הי"ל שור ושו"ע יו"ד פימן קל סעיף ו :

חלופי גרסאות

ואלו ניוסלמי דשום כלן מ"ז ובל"ם לשום כלן מ"ח ים נפרק זה יו"ד מפניות. רמוני בכה"מ המצויים ורמוני . בדן בגיליה ובגזחים באדן וכן הא גל"ם . וחולפות בכה"מ המצויים וחלפי . וקולסי בכה"מ המצויים וקולחי . ר"ע ביגמות ור"ע . אומר בכה"מ המצויים מוסיף . הראוי ביגמות הראויין . לבלאי בגיליה ובגזחים הראוי לבלאי. ח כיצד ניוסלמי ל"ג וכ"ה גל"ם . נתחתכו ניוסלמי נהתכו .

תוספות חדשים

מ"ו [הר"ב ד"ה] והראוי לבלאי כו' ואין הלכה כר"מ ולא כר"ע עכ"ל . ובשולחן ערוך י"ד סי' ק"ו פסק כר"ע ומ"ל פסק כר"מ דסיימו מה שמוכרים תמיד במנין ושאתרוים כתבו דעתהגין אפילו מה שמוכרים לפעמים במנין אינו בטל . (ממהורש"ם ז"ל) .

ועיין בר"ם שהאריך בפי' משנה ו ז ח :

חדושי מהרי"ח

משנה ח [תוי"ם ד"ה] נתפרסו הכברות. כר"ע דהלכתא כוותיה ותימה דלעיל פסק דלא כר' עקיבא כו'. ואפשר באחת משתיה' פ"ם או שצ"ל שם אלא כר"ע או שצ"ל כאן האי סתמא כר"ע ולית הלכתא כוותיה :

משנה ראשונה

דמסדרי לר"מ לא כתו שאתה אומר את שדרכו למנות אבו אין לו אלא עשה דכרים ולר"ע שבאה . וסיימו דתני הכא ור"ע בו"ו: אגוזי פרך . פי' מאומו מין שבקלאים אגוזי פרך אגוז א' מהן מקדש ולא בטל לעולם וכן כל הני דחשיב אחד מהם לבד מקדש וכ"כ הר"ב בהדיא פי"ז דכלים הר"ה ופ"ב דמעשר שני מי"ב ופשוט הוא : ח נתפצעו האגוזים . ולא תני היו פגועים והיו פרודים קמ"ל דאפי' נתפצעו אחר הסעורת בעלי אפ"פ שאחתכו בשעת מעבוכתן וכ"כ הפוסקים :

כרבי עקיבא. וכן כתב שם הרמב"ם אבל פסק דהכא עיקר. והא מחלוקת ואח"כ סתם היא דהלכה כסתם וכן חזר בו הרמב"ם בפס"ז מהל' מאכלות אסורות ופסק כר' עקיבא: ט ספק ערלה. פי' הר"ב כגון עובד כוכבים שים לו נטיעות וכו'. כבר כתבתי בזה במ"ב פ"ק: כרם נטוע וכו'. הכי נמי בספק כלאי כרם. והכי מייתי לה לענין ספק בסוף פ"ק דקדושין דף לח. וכ"כ הרמב"ם בפ"י מהל' מאכלות אסורות: החדש אסור בכל מקום. ובירושל' ובלבד שלא ילקוט ביד (לח). קאמר

סתמא כרבי עקיבא דהלכתא כוותיה: ט ספק ערלה. כגון עובד כוכבים שים לו נטיעות של ערלה בגינתו ובידו פירות ואין ידוע אם מגל ערלה אם מגל זקנה: בארץ ישראל. דהוי ספיקא דאורייתא לחומרא: בסוריא מותר. דכבוש יחיד הוא ולאו שמיה כבוש והחמירו בו קלת: ובחוצה לארץ יורד ולוקח. כתוך הגינה וקונה מן העובד כוכבים מאותם שליקט כבר ובלבד שלא ירחנו לוקט: ובחו"ל יורד ולוקט. העובד כוכבים יורד ולוקט בפני הישראל וישראל קונה ממנו ובלבד שלא ילקוט ישראל ביד: בכל מקום. ואפילו בחו"ל דכתיב ויקרא

יעלו באחד ומאתים: ט ספק ערלה (לא). בארץ ישראל אסור (לב). ובסוריא מותר (לג). ובחוצה לארץ יורד ולוקח (לד). ובלבד שלא יראנו לוקט (לה). כרם נטוע ירק (לו) וירק נמכר חוצה לו. בארץ ישראל אסור. ובסוריא מותר. ובחוצה לארץ יורד ולוקט (לז). החדש אסור מן התורה בכל מקום (לח).

והערלה

מלאכת שלמה

ספק כלאים כרם שהוא נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בא"י אסור ובסוריא מותר א"ר יהודה אף זה ספיקו אסור בסוריא ואיזהו ספק המותר בסוריא כרם שהוא נטוע ירק ושדה ירק אחר בצדו וירק נמכר חוצה לו בא"י אסור ובסוריא מותר וכתב הר"ם שירילי"ז ז"ל ואיכא למידק דתנא דמתני' נמי ספק ערלה ממלון ס"ל ובכלאי הכרם נקט מילתא דרבנן וי"ל דשמא סבר תנא דמתני' כר' יהודה בספק ערלה ובספק כלאים דמדרבנן אקיל בי' ע"כ. ומתני' בערלה דעובד כוכבים מיירי דאי בערלה דישראל אסור למכור דדמי ערלה אסורין: ובלבד שלא ילקוט ביד. דאי הישראל לוקט מן המחובר דמי לנטע הבית וכאילו יש לו חלק בקרקע וכולי האי לא הקלו ובקדושין פירשו שם תוספות רי"ד יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד פי' יורד ישראל ולוקט מן הכלאים ומספק ומותן לחברו כדאמר לי' לוי לשמואל ספק לי ואנא איכול ובלבד שלא ילקוט האוכל בידו ויאכל מפני שהוא ודאי ודאי ודאמה אסור בחו"ל אבל ספיקה מותר ואע"פ שהוא ודאי אבל חברו המאכיל ע"כ ואח"כ כתב בהפך מזה ובלבד שלא ילקוט ביד פי' שלא ילקוט ישראל בידו מן הכלאים ויספק ויתן לחברו ישראל כדאמרי' ספק לי ואנא איכול שאע"פ שאבל חברו הוא ספק כיון שהוא ודאי ביד ישראל אסור דטוי אי לא שרו לי' רבנן ע"כ אבל דגרמה שמה שכתב באחרונה מיירי בערלה ואריך להני' ערלה במקום כלאים ואריך ישוב ע"ש. ושם מר בר' דרבינא מתני בתרוייהו נקולא זה וזה יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד והכי איתא נמי מאן דתני בירושלמי אבל ר' יוחנן ס"ל דערלה חמירא משום דהלכה למשה מסיני היא אבל כלאים דרבנן קילי: החדש אסור מן התורה בכל מקום. ירושלמי מתני' ר' אליעזר היא דתנן בספ"ק דקדושין חוץ מן הערלה והכלאים ר' אליעזר אומר אף החדש. וכתב שם בית יוסף

והא דלא תני סתרה התחילה של הלפות תרדין או של קולמי כרוב לא הני אלא מילי דמנו רבנן ע"כ. אמר המלקח בע"ד אינו מבין מה משיב ונלע"ד דלא תני אלא הני לרבותא דאפי' שבורין ערלה שהן חשובין יותר מחלפות תרדים וקולסי כרוב שלימין ואפ"ה בטלי וכ"ש אם חלפות תרדים וקולסי כרוב שבורין דבטלה חשיבותן מכל וכל ולא איצטריך למתניתין ומיהו לפי פירושו ז"ל שפירש לעיל דמיירי בחבילין של חלפות תרדים קשה קצת: ט ספק הערלה וכו'. עיין במ"ש בספ"ז דמסכת שביעית. והגי' ה"ר יהוסף ז"ל בכולה מתני' ובתוך לארץ אבן מלת וירק נמכר חוצה לו לא נגע בה והטעם פשוט. וכתב בית יוסף ביורה דעה סימן רל"ד דה"פ דמתני' לדעת הרמב"ם ז"ל ספק ערלה דהייט כרם שהוא ספק אם עברו עליו שנים שנים אם לאו או כרם שהוא ערלה ודאי ופירות ממכרין חוצה לו ספק ממנו הוא ספק מכרם אחר בא"י אסור ובסוריא מותר ואין צריך לומר בחו"ל ואם הוא ודאי ערלה בחו"ל יורד ולוקח וכו' ועל כרחנו צריך לומר כן דתנא"ה כיון דקתני בסוריא מותר דמשמע דמותר ליקח מכרם שהוא ספק ערלה וכ"ש בחו"ל מאי הא דקתני ובחו"ל יורד ולוקח וכו' ומה שפירש רש"י ז"ל דהא דקתני בסוריא מותר בשלקח כבר אבל אינו אומר לו לכתחלה רד ולקוט אינו נראה להרמב"ם ז"ל משום דלישנא דמותר אחמת לגמרי משמע דאי כפירש"י ז"ל לא הוה שתיק הנא מלמיתני הכי בהדיא הלכך משמע לי לפרושי מתני' כדפרישית ע"כ בקיצור. וכן כתב ג"כ בכסף משנה פ' עשירי דהלכות מ"א סי' י"א. ובירושלמי תניא איזהו ספק ערלה נפן של ערלה בכרם ועובדים ממכרין חוצה לו בא"י אסור ובסוריא מותר א"ר יהודה אף זה ספיקו אסור בסוריא ואיזהו ספק המותר בסוריא כרם של ערלה וכרם אחר בצדו ועובדים ממכרין חוצה לו בא"י אסור ובסוריא מותר ואיזהו

יכין תפארת ישראל יכין

במנין לא בטלי [י"ד ק"י וט"ז שם סק"מ]: לא) כפירות עובד כוכבים שים בגינתו גם אילני ערלה: לב) דבא"י הו"ל ס' דאו': לג) דהחמירו בסוריא קצת לאסור רק ס' הקרוב לוודאי: לד) ר"ל יורד אל הגן וקונה שם הפירות שאפשר לחשוב שהן מעצי ערלה שבגן ותולין שהובאו מבחוץ מאילנות זקנות. אף דקרוב לוודאי שלקטן העובד כוכבים מהערלה. אפ"ה שרי. דאף דגם בחו"ל הו"ל הלממ"ש דהו"ל כדאו'. הכי נמצר הלממ"ש דספיקו כל דהו מותר [והכי קי"ל י"ד רל"ה ס"ע]: לה) דאז הו"ל ודאי

משנה ראשונה

ט ספק ערלה. פי' הר"ב עובד כוכבים שים לו נטיעות של ערלה ושל זקנה ובידו פירות וכו' וכ"כ הר"ש כלומר וידוע שלקטן מגינה זו של ספק וכן פי' רש"י בקידושין עובד כוכבים שליקט מספיקות ספק וכו'. א"נ אפי' אין ידוע שלקטו מזו הגינה כיון שהוא בצד הגנה מסתמא תניתו הם כדאמרי' פ"ק דתמתי מי"ח. וניחא הסתם אמתי בא"י ספק אסור ויש"ל בתר רוב גיטות דבעלמא בסם זקפת דהא אפי' בקובבא דמוכח אמרי' כפ' לא יחפור לאגיגין בתר רובא ולא בתר קובבא אלא דהכא כיון שהוא בצד הגנה הוי כידוע שמצאתו הבית. אבל הר"ן לא כתב שידוע שמכאן בא ונם לא שניך בצד הגנה הם אלא שספיקות נמכרות בפתח הגן חוצה לו בא"י אסור דמוכחא מלתא דמפיקות הגן הם ולוכא אלא חד ספיקא ע"כ וקשיא דהכי דמוכח הא קובבא דמוכח לא מהני לגבי רוב. וי"ל דלא בריך לן שבוב כמרים אינם של ערלה בדרך הנגנים ליעבר ולהבריך הרבה בכל שנה. ועוד י"ל כיון דבפתח הגן הם הכי הם כאילו הם בתוך הגן וכה"ג עדיף מקובבא דמוכח דקרוב ומלוי הוא דכאן נמצאו וכאן היו וכתב"ש הרמב"ן הביאו הפר"מ בי"ד סי' ס"ג וכתב שם כמה גדולי הפוסקים שבובים כן. ות"ש הר"ב ספק ערלה שים בגינתו ילדות וזקנות. לדעתא כ"כ כ"ש אם ים ספק בגינה עצמה אם עברו עליה שלש שנים וכ"כ המור דכיון דלא אתחזק

מיסורא פשיטא דמותר בסוריא וכ"ש בחו"ל. וקצת קשה דאמרינא ספק עבדו שני ערלה ים לו חזקת איסור וסד"א שאל תפיקנו מספק. ונראה לפי זה דהוא הדין פירות ערלה שנתערבו בטל איסור אפי' מד בחד כמי מותר בסוריא וכתו"ל לאוכלן אחד אחד אע"ג דאתחזק איסורא מ"מ כספק הוא כמו שמותר בנגה ביום בה ילדות וזקנות: ובחו"ל יורד ולוקח. משמע דהמילוק בין סוריא לחו"ל דבסוריא אינו מותר אלא הפירות שהם חוץ לגן ולא בתוך הגן אפי' מלאן תלושים בתוך הגן אסור כיון דכאן נמצאו כאן היה כדפי' לעיל מ"ש לא אתמינו בספקו אלא בתוך הגן דהוי כפי כמו ודאי שמכאן בא. ובחו"ל מותר אף בתוך הגן כל שנתלשו מקודם דבטלילה כל דהו תלינן שמא ממקום אחר באנהו לגן. אלא כשנתלשו בתלשו מן הגן אסור וכ"כ הר"ן וכן משמע תפי' הר"ב. אבל רש"י מפרש בקידושין דבחו"ל מותר לומר לעובד כוכבים לילך לגן ולקח מן הפירות שלא בפני ישראל ובסוריא אסור לומר לו לילך אלא שאם ליקח מותר ליקחם. ובאמת לפני הפירושים המילוק דחוק ולכך כתב לו הרמב"ם בתנורו פי' אחר דהך ברייתא דחו"ל לא קאי אדלעיל בספק ערלה אלא בודאי ערלה נמי מותר וכתב הב"י דמסיפא דכלאי הכרם למד כן דס"ה לערלה וע"ש: כרם נטוע ירק. לכאורה ה"ג בספק

עייל

חלופי גרסאות

ט ערלה בל"א וד"ו הערלה וכ"כ במכ"ג ובירושלמי. ישראל נקבי' ל"ג וכן בספרון. ובסוריא נקבוקין בסוריא וכן בסמוך. ובחוצה נקבוקין בחוצה וכן בסמוך. נטוע בל"ם שהוא נטוע וכ"ה בירושלמי ונקבוקין הנטוע.

תוספות רע"ק

משנה ט [אות יט] במשנה יורד ולוקח) והא דאמר רנב"י בע"ז (דף לה ע"ב) דאסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותם בשרף ערלה אף דספק ערלה בחו"ל מותר כיון דאסור בארץ ואסרו גבינתם שחמת כן בארץ לא חלקו בגזירתם ואסרו אף בחו"ל דריסב"א בקידושין (דף לח ע"ב ד"ה תנן התם) נ"ל ביאור הדברים דגבינה דאין טעמו ידוע ומש"ה כשיאכלו גבינה בחו"ל יאכלו גם בא"י דלא ידע דיש בו חשש ערלה מש"ה חמיר גבינה מפירות עצמן שהן ספק ערלה והנה מדכתבו התוס' בקידושין ובע"ז (דף לה ע"ב) דמהתיא דרנב"י הנ"ל מוכח דערלה נוהג בשל עובד כוכבים ע"כ דלא ס"ל כהריסב"א דהא ליכא ראיה די"ל דס"ל לרנב"י כמ"ד אין קנין לעובד כוכבים בא"י ואסרו גבינתם בארץ ולא חלקו בגזירתם וא"כ לתוס' ישאר קושיית הריסב"א הנ"ל. אמנם אחר כך ראיתי שהריסב"א בקידושין (דף לו ע"ב) הביא נ"כ ראיה זו דתוס' דערלה נוהג בשל עובד כוכבים וחא לדברי הריסב"א הנ"ל אין ראיה די"ל דלא חלקו בגזירתם. ואפשר דדחיקא ליה להריסב"א כזה דא"כ יקשה לרנב"י להנדתנאי דס"ל דיש קנין לעובד כוכבים בא"י אמאי אסרו גבינות עובדי כוכבים דמשמע דדינא דגבינות עובדי כוכבים לכ"ע הוא. ומה דאמרי' שם בע"ז כמאן כי האי תנא דתני וכו' אפילו תימא ר' יהושע י"ל דבאמת הוא בדרך קושיא כמאן כי האי תנא וא"כ לר"י אמאי אסרו גבינות עובדי כוכבים:

(ויקרא כד) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו וגו' בכל מושבותיכם: והערלה הלכה. למ"מ *) שאסור בחו"ל ואעפ"כ ספקה מותר שכך נאמרה ההלכה למשה בסיני שיהיה ספקה מותר בחו"ל: והבלאים מדברי סופרים. דוקא כלאי הכרם כיון דבארץ אמורי ואסרי בהנאה מן התורה בחו"ל גזרו בהו רבנן. אבל כלאי זרעים דבארץ שרו בהנאה בחו"ל לא גזרו בהו רבנן. והרכבת האילן אסורה בחו"ל מן התורה דכתיב (שם יט) בהמתך לא תרביע כלאים. שדך לא תזרע כלאים. מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה. ומה בהמתך בין בארץ בין בחו"ל אף שדך בהרכבה בין בארץ בין בחו"ל: סליק מסכת ערלה

*) בד"ו שאסורה.

ציונים

והערלה. מיי' שם ה"י וגיו"ל פיסון נלל ספיף ח: ובכלאים. מיי' שם ה"ח וגפ"ם מהלכות כלאים ה"ג ומיו"ל פיסון נלל סמיף ג:

חלופי גרסאות

והערלה בל"ם. הערלה ונקדושין ערלה:

תוספות חדשים

משנה ט [הר"ב ד"ה] והבלאים כו' והרכבת האילן אסור בחו"ל כו' עכ"ל. עיין מ"ם על הגליון לעיל בדיני כלאים בשם הרא"ש והפוסקים:

מלאכת שלמה

יוסף עוד בשם הר"ן ז"ל דמתני' כולה ה"פ בא"י אסור כגון שיש בתוך הגן נטיעה של ערלה ונטיעות המותרות ופירות ממכרין חולה לו בפתח הגן בא"י אסור משום למוכתא מילתא דמפירות הגן הם ולילה אלא חד ספיקא ובסוריא מותר לפי שלא נאסר ספיקא אבל ליכנס לתוכו וליקח מהפירות התלושים בו אסור ובחו"ל יורד ולוקח אפי' מהפירות שבגן תלושים ונגבל שלא ירלמו לוקח מן הפירות אע"פ שאינו יודע אם משל איסור או משל היתר הם ובסיפא נבי כלאים מקילין שפי דכל שאינו לוקח ביד מן האיסור או שאינו רואה את העובד כוכבים לוקח מן האיסור ממש מותר לומר לו שילקוט מן הפירות בפתח עכ"ל בשם אחרים מפרשים בקיצור. אבל רש"י ז"ל פי' שם בקדושין יורד העובד כוכבים ולוקח מן הכלאים ממש ומוכר לחבר ע"כ. עוד נרסי' בירושלמי ר' יוסה בעא קומי ר' יוסי ולמה לא תיגן אף בחלה עמהון פי' לאפי' היא מדרבנן הרי שונה כלאים שהם מדרבנן ומשני לי' ר' יוסי לא תני אלא ערלה וכלאים דבר שהוא מותר בחו"ל בישראל ונעובד כוכבי' דהא ערל' נהגא בארץ אפי' נעשו עובד כוכבי' כדתנן בפ"ק וכן כלאי הכרם משא"כ גבי חלה דגנגול העובד כוכבי' פוטר דכתיב ראשית עריסותיכם ולא של עובדי כוכבים משמע דערלה וכלאי הכרם וחדש מותרין בחו"ל אף בשל העובד כוכבים וכתבתיו ג"כ בספ"ק דקדושין:

קאמר דמתני' כר"א דסוף פ"ק דקדושין. הר"ם. ["ועיין מה שכתבתי אני שם בסייעתא דשמיא. וכן מ"ש במ"ד פ"ז דמס' תמורה]: ["והבלאים מדברי סופרים וכו'. פי' הר"ב מה בהמתך בין בארץ בין בחו"ל. מימרא דשמואל ספ"ק דקדושין דף לט ופי' רש"י דהא חובת הגוף היא]:

והבלאים מדברי סופרים מא):

והערלה הלכה מ),

סליק מסכת ערלה

סליק מסכת ערלה

סליק פירקא וסליקא לה מס' ערלה. ובעה"י נתחיל מסכת בכורים ובשמו המכובד באורים העתיד לקבץ נדחי ישראל הפזורים:

יכין — תפארת ישראל — יכין

דחלה סי' ז': מ) הלממ"ם: מא) ודוקא כ"כ. דבמ"י אסור בהנאה גזרו בחו"ל אפי' באכילה. [מיהו לא גזרו רק בגדען במשלא יד זרע הגפן וכ' מיני זרעים אחרים ביחד אבל מ"ל הרחקה זמ"ז פנ"] דאף על גב דלכתחלה גם זה אסור בחולה לארץ אפילו הכי דכיון דבכה"ג בארץ ישראל אינו לוקה בחוץ לארץ מותר באכילה. וי"א דגם בכה"ג אסור בהנאה גם בחו"ל [י"ד רל"ו] אבל כלאי זרעים דמותר בא"י באכילה. בחו"ל שרי לזרוע לכתחילה אבל הרכבת אילן גם בחו"ל אסור מדאו'. ועי' סס"ק דכלאים סי' ע"ז: סליק מסכת ערלה

משנה ראשונה

מייני וכגון שנטעו שם ג"כ ירק של איסר או שזה הילק עצמו ספק שמא לא נזרע בלאיסור וכ"כ המור סי' רנ"ו והקולא בכלאים בחו"ל יותר מבערלה דאינו בערלה אסור ליקח בחוץ הגן אלא אותם שנתלשו מקודם אבל אם יודע שנתלשו ולאי תן הגן אסור. ובכלאים מותר לומר לעובד כוכבים ללקוט לו מן הפירות בשאם שאינו יודע אם לוקח מן האיסור ואין אסור אלא אם לוקח ולאי מן האיסור לא מינכרא הוא שלמו שלוקח ביד מן האיסור אסור אפי' רואה שהעובד כוכבים לוקח מן האיסור הוי כלוקח הוא בידו כ"כ הר"ן. אבל רש"י מפרש סיפא זו דכלאים בולאי כלאים מייני ובחו"ל אפי' לוקח לו העובד כוכבים ולאי כלאי מותר רק שלא יקום טיבולא בידו. וסרמב"ם בתורו גם הוא גלאה שמפרש לה בולאי כלאים ולא מוד אלא שמפרש ביאור בערלה ג"כ אפי' ולאי מותר בחו"ל דומיא דסיפא וכנ"י הביא לו ראיה מן הגמ' אלא שבזה מסכים הרמב"ם עם הר"ן שבין בערלה ובין בכלאים צריך שלא יראה את העובד כוכבים לוקח וכ"ש שלא יקום ביד: והערלה הלכה. פי' הר"ב שכך נאמרה ההלכה שספקה מותר. לשמת הרמב"ם שסובר שכל הספקות מותרין מה"ת ולמה הולרך לפרש בערלה שספקה מותר י"ל לפנין ספק שיש לו חזקת איסור שמתורה הרמב"ם שמקור מה"ת בגון ספק בחמיצה או ספק גילוסין ובערלה ספק עצמו שני ערלה: סליק מסכת ערלה

הלכתא גבירתא כללא דפרק ג

פרק ג משנה א אפי' קליפי ערלה שצבעו בו בגר. ישרף. ובנתערב באחרים בטל בר' היתר:

משנה ב ולא עוד אלא הם כאורך סים שצבעו בקליפי ערלה. וגארג בבגר ולא ידע סקומו בטל בר' הותר היתר. אע"ג כשילבשנה וודאי יהנה מערלה:

משנה ג ניזת כטר אפי' בע"מ. אע"ג דהצמר אסור רק מד"ס. אפי' נתערב רק דום כאורך סים אינו בטל אפי' באלף. וכן חוט משער נזיר. או מפטר חסר אחר שנערף. כולן אסורין בהנאה. וכשהחוט הוא כאורך סים. שהוא דבר חשוב אפילו באלף לא בטל. אבל צמר קדשי בדק הבית או קדשי טובה. מדהן דשיל"ם. להכי אפילו חוט כ"ש לא בטל אפילו באלף:

משנה ד תבשיל שנתבשל בקליפי ערלה. והיתה האבוקה כנגדה. ישרף התבשיל. אף שדופן הקדרה הפסיק בין נחלי האיסור והתיתר. ובנתערב באחרים בטל בר':

משנה ה וכן כשאפה את בתנור שהסיקו בקליפי ערלה. ישרף הפת. וכשנתערב בר' בטל. כשאינו כבר בעה"ב החשוב ול"נ כבר נחתום אפו כבר בעה"ב:

משנה ו אגודת ירק שמבלאי כרם. אע"נ שאסור ירק בכרם רק מד"ס. ישרפו. ובנתערבו אפילו תלתן דחשוב. אפ"ה בטל בר'. אף שלפעמים יסכרוס במנין. אפ"ה כשנסכרים לפעמים בלי מנין. לא מחשב דבר שבמנין דלא בטל:

משנה ז אבל אגודי פרך וירמוני בדן. וחבית משקין סתומות. וקלחי תרדין. קרוים שטוידע. ודלעת יונית. וכבר של בעל הבית. כשא' מז' דברים האלו הוא מערלה או כלאי כרם. אינו בטל אפי' באלף:

משנה ח אולם רק כשהם שלמים אינן במילים. אבל בנתפצעו או הובקעו הפירות אף שלא נחסר מנופן כלום. או כשנפתח החבית. במילים בר':

משנה ט ספק ערלה בא"י הו"ל ספק דאורייתא וחזקת איסור דמעיקרא ואסור. ובסוריא אסור רק במסתבר מפי לאיסור. ובחו"ל אפילו מסתבר מפי לאיסור. תולה באפשר בהיתר. ורק בוודאי ערלה אסור גם בחו"ל. דכך הלממ"ם בחו"ל. ירקות הנאכלים לצורעים בכרם דאסור. ואותו מין נמכר בסמוך חוצה לגן בא"י אסור. ובסוריא מותר. ובחו"ל אפילו ראה שעובד כוכבים לקח אותן שקבר מותר. ורק שלא ילקטם הישראל בעצמו. וזה כדי להזכירו שאסור לישראל לזרע. נתנו דאין חדש נוהג בחו"ל. אמנם כ"כ אסור בחו"ל מד"ס. וערלה בחו"ל אסור בהלממ"ם. אמנם כלאי זרעים שרי בחו"ל לגמרי:

נשלמה מסכת ערלה

כבר כתבתי טעם סידורה אחר ערלה בריש מסכת ערלה. עיין עליו:

מסכת בכורים

פרק א **א יש** מביאין בכורים וקורין. מקרא בכורים מאדמי לאובד אבי עד סוף הפרשה: והבריך לתוך של יחיד. כאפר גומא והטמין יאור של אילן בהולה וכסהו בעפר והוליא ראש היאור לתוך שדה חבירו לא ברשות הרבים. וכן אם הנטיעה עומדת בתוך של חבירו לא ברשות הרבים והוליא ראש היאור בתוך שלו אינו מביא כדמפרש בסמוך. לפי שאין כל הגדולים מאדמתו: ודרך היחיד או דרך הרבים באמצע. כגון שיש לו שתי גנות משני צדי הדרכים אינו מביא שאין כל הגדולים מאדמתו: בזה מביא. כיון שיש לו רשות לעשות כן שמותר לעשות חלל תחת רשות הרבים כשאינו מזיק לרבים כלום אדמתך קריון ביה ומכל מקום סבר רבי יהודה שאינו שמביא אינו קורא. ואין הלכה כרבי יהודה: **ב** האריסין. מקבלין את השדה למחצה לשלים ולרביע: חבירות. מקבל את השדה בדבר קצוב. כך וכך כורים לשנה. כיון שהיא עושה הרבה כיון שהיא עושה מעט: סקריקון. הורג נפשות ונותן לו קרקע כדי ירושלמי ר' יהודה בר' אליעזר וכו' והקשה הר"ם ז"ל הא דאמר שונא בש"פ לא יחפור אילן הסמוך למער בתוך ס"ז אמה גזלן הוא ואינו מביא ממנו בכורים אמאי הא ברשות עומד בתוך שלו ואפי' לרבנן יביא אע"ג דמשכת יעיקתו עד ס"ז אמה ע"כ. והני ר"ר יהוסף ז"ל בכולה מתני' בתוך בני"ת במקום לתוך בלמ"ד גם מחק מלת וכן דאמתי': **ב** בבורי אדמתך. קרא יתירא הוא דהול"ל דאמרת בכורים: האריסין והחבורות. וטוי' בסוף פירקי' תנן דפליג ר' יהודה אמתני'. וכתב הר"ם שיריליי"ז ז"ל דע שיש ד' חלוקות אריס לשעה שאינו רגיל ואינו אומן ובהא כ"ע מודו דאינו מביא ואריס וחכור שרגיל ואומן פלוגתא דאמוראי ומסיק דבהא נמי מודה ר' יהודה דאינו מביא כיון דמלאכת שלמה

פרק א **א** וקורין. הכא חמי קורין וגבי מעשר שני קתני כילד מחודין מכוס דודי מעשר בכל לשון היא אבל גבי בכורים בלשון הקדש דכפ' אלו נאמרין תנן מקרא בכורים בלשון הקדש ווידוי מעשר בכל לשון והתם יליף לה מקראי: ואילו שאינם מביאין. הכא מפרש למאי דסליק מינה כי ההיא דבמה מדליקין ובמה טומנין וזימנין מפ' למאי דפתה בי' ומסיק ברים גדרים דזימנין דתני הכי וזימנין דתני הכי וליכא קפידא: והבריך לתוך של יחיד. מפ' בירושלמי שלא מדעתו של חברו וכן המבריך מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו מפ' בירושלמי שאינו מביא לא מזה ולא מזה שהזקה היה מן הילדה והילדה מן הזקנה. הר"ם שיריליי"ז ז"ל: ר' יהודה אומר בזה מביא.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"א א) פרשת תרומי אובד אבי: **ב)** ר"ל שטמן ענף מחובר שבאילן בעפר והוליא ראש הענף לתוך של וכו': **ג)** מפורשים רש"ב דפתה: **ד)** שהיו לו ב' שדות בב' מדי הדרך: **ה)** דאין כל הגדולים מאדמתו: **ו)** דמותר לעשות חלל תחת רה"ר כשאינו מזיקן מיהו כיון דבבא אחר

תוספות אנשי שם

פרק א **א** בר"ב ד"ה יש מביאין כו' מתרומי כו'. עמ"ש פ"ג מ"ו: במשנה מביאין ולא קורין. הא דלא קאני בהך מתיתא נמי ויש כמו בלידך בני משוס הכא אינו ענין בפ"ע כמו פיסא דמייני בטוטע בענין אחר משוה ושייך התם לשון ויש כו' אבל הכא פ"ק יש בענין מ' מביאין וקורין וגם מביאין ולא קורין לפעמים באותן הפירות עצמן דמייני בריאה והיינו שאם מביאין מעצרת ועד התג מביא וקורא ואם מאחר להביאן עד אחר התג אינו קורא וכת"ק לקמן מ"ו. (ס"ל): שם ובכן המבריך. לבאורה מצינו מייני לענין הבאה מהברכה אבל מעיקר האילן לשנעוטה בתוך שלו מביא אע"פ שהבריך לתוך של יחיד או של רבים דלפ"ז הוה משנתינו לא זו אף זו שאינו מביא מהברכה בשהיא בתוך של יחיד או של רבים אלא אפילו בשהיא בתוך שלו אינו מביא ממנה בעיקר האילן נעוץ בתוך של יחיד או של רבים. ולא זו אלא אף זו בשנה עיקר האילן נעוץ בתוך שלו אלא שהה"י והה"ר באמצע אינו מביא מן הברכה. אבל אם הא דאינו מביא בנעוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד ושל רבים ר"ל אפילו מן עיקר האילן א"כ הוי זו ואל"ל זו. אבל בירושלמי מפורש דגם מן הזקה אינו מביא וצ"ע ועי' בירוש' דבאתו לו רשות מביא וקורא ועי' בהשגת הראב"ד שם הי"ג שנאר דלא דמי לקנה שני אילנות דאינו מביא כיון שאין לו קרקע אע"פ שי"ל רשות לשמיהם שם כל ימי היותם דשאני המבריך שעקרו ברשות עצמו שיעקר הבברכה משונה היא וכיון שהיא ברשות אינה לוקחת ומשמע לבאורה מדבריו המבריך מהון בל אחרים לתוך שלו אע"פ שברשות נעוץ אינו מביא לפי שעקרו אינו ברשות עצמו דומה לקונה אילן מ' וצ"ע. והבני הראב"ד אלו מעלמו מסרס"ם בהבהיר כאן ע"ס: תוי"ט ד"ה ודרך היחיד כו' בר"פ דפתה. כתב בע"ה והתם מפ' דה"ר ע"ז אמות ודבר רחוק שבטבול ההבברכה ר"כ וכאן נראה דר"ל מהלך רבים ע"כ. וע' בתוס' ב"ב דף כו ד"ס לא ע"ז אמה כו' וי"ל דהתם בשנעקר האילן גדולים הרבה ויוצאים חוץ לע"ז אמה הרי דמשכחת"ל שפיר בדברי התוי"ט. (ס"ל): במשנה

דאין ה"ל דמייני הכא כשאין לו רשות להורגו אלא שבאו לפרס שם בקריקון הוא שבגיל להורגו ובכאו אינו לוקח מעוס הריגה אלא כגזלן בעלמא. וקשה גזלן הא חבי ליה ותו הא דמשמע מדבריהם דדוקא לפני ייאוש אין מביאין מעוס לאינו שלו לאמר למחר תבבנא ליה. ובפ"ו דב"ק מ"ב קי"ל אתם גזלן ישראל

א הנוטע. מיי' פ"ב מכל' נטוים ה"י. סמג עשין קלט: **ב** מאיזה טעם. עיי' שם: האריסין. שם ה"ג:

חלופי גרסאות

א וקורין נד"ע וד"ו וקוראין וכ"ה במשנ"ע. אלו שאינן מביאין נד"ס נ"ג. לתוך בירושל' בתוך וכן בכל המשנה לבד מה שאחר הסוגר. או של נד"ג וד"ו או לתוך של וכ"ה במשנ"ע וירושלמי או בתוך של. וכן המבריך נד"ס והמבריך. מתוך של רבים בירושלמי מתוך הרבים. כזה נד"ג וד"ו בזה וכן הוא נד"ס וירושלמי נ"ג: **ב** אדמתך בירושל' אדמתך תביא וכ"ה נד"ס. שיהיו בירוש' שיהו וכ"ה נד"ס:

תוספות חדשים

פ"א משנה א [תי"ט ר"ח] ר"י כו' אבל לא בדרך היחיד עכ"ל. כלומר מדברי הטו"ע דדרך היחיד היינו רס"י ואינו מוכרח דל"ל דדרך היחיד היינו רחב ד"ת ומ"מ אמקום שדרך היחיד בו הוא רס"ל כמו בכל הש"ס שאמרו דרך היחיד ודרך הרבים ופפ"ז י"ל דר"י פליג גם בדרך היחיד ומ"מ איתא לדברי הטו"ע כשם רס"י בחמצע דמודה ר"י מיהו בירושלמי מפורש לסדיא דר"י פליג גם בדרך היחיד בחמצע ואפילו הוא רס"י פ"ס:

חדושי מהרי"ח

פ"א משנה א [תי"ט ר"ח] ר"י אשר בזה מביא. פי' הרא"ב כו'. ומבל הלין דר"י לא פליג אלא בדרך הרבים באמצע אבל לא בדרך היחיד עכ"ל. ואינו מוכרח דשמא רבותא קמ"ל דאף ברה"ר דשכיחי עוברין ושבין טובא ושמא ברוב הימים יתקלקל הביתי מלמעלה ואפ"ה מותר וכ"ש בה"י דלא שכיחי עוברין ושבין פשיטא שמותר לעשות חלל רק שאינו שלו רק של יחיד אם ירצה ישחטש בחלל לבן אינו קורא אבל מביא כמו ברה"ר וק"ל:

תוספות רע"ק

פ"א משנה ב [אות א] במשנה האריסין) עיין מתני' דסוף פרקין: [אות ב] שם והסקריקין) מי' ניטין (פ"ה מ"ו):

כדי שלא יהרגנו. ולשון סקריקון שם קרקע והגיחני. ואע"ג דיהיב ליה לפי שעה לא מחיל ליה דסבר האידנא לסקול ולמחר תבענא ליה בדינא: **ג אלא משבעת המינין.** דכתיב (דברים כו) מרגלית ולא כל רגלית שאין כל הפירות חייבים בבכורים אלא שבעת המינין שנשתבחה בהן א"י *חטה ושעורה וגו' ודבש הוא *דבש תמרים: מתמרים שבהרים ופירות שבעמקים. לפי שהן גרועין: ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר. דכתיב (שם ט) זית שמן זית לגורי שבאים עליו גשמים והוא לוגר שמנו לאוכו והוא מובחר ומשובח: אין מביאין בכורים קודם לעצרת. דשתי הלחם שמביאין בעצרת אקרו בכורים והם מתירין החדש במקדש: שאינו

והגזלן אין מביאין מאותו הטעם. משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך: ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים[י]. לא מתמרים שבהרים. ולא מפירות שבעמקים[יא]. ולא מזיתי שמן[יב] שאינם מן המובחר[יג]. אין מביאין בכורים קודם לעצרת. אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קודם לעצרת. ולא קבלו מהם[יד]. מפני הכתוב שבתורה (שמות כג) **וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה[טו]: ד אלו מביאין ולא קורין. הגר מביא ואינו קורא**

שאינו

חלופי גרסאות. ג חוץ נספחים אלא. לא בירושלמי ולא וכ"ה בכה"מ המצויינים ובל"ם. מתמרים נספחים מדקלים ובל"ם מקליס פירות לתמרים. מפירות בירושלמי מן הפירות שאינם בל"ב ובל"ו שאינו וכ"ה במפנ"ג. הר בל"ם ל"ג. בכוריהם בל"ם בכורים. הכתוב שבתורה בל"ם שכתוב בתורה.

ג אין מביאין. פמחיש נב: ממתום עד: תוס' שם פה: מי' שם ה"ב: לא מתמרים. שם כ"ג: אין מביאין. שם פ"ג: אנשי הר צבועים. תלש פ"ב מ"ו: ד הגר. פומפוס ב"ב שם: מי' שם פ"ד ה"ג (המניא ושורש):

תוספות הדשים

משנה ד [חי"ם ד"ה] הגר כו' אבל כ"ע מודו דלא נתחלקה הארץ לגרים שב"ל. ועיין במ"ל פ"ד מהלכות מכוכים הלכה ג מ"ש מה:

ראשון לציון

פ"א מ"ב [במשנה] אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים. מנחות סד. פסחים נג. ושם איתא אלא משבעת המינים כו' ונראה שזה סיב מוסתת הר"ב אבל בממנות ובמשנה שבגמרא איתא חוץ משבעת כו':

תוספות רע"ק

משנה ג [אות ג] בהר"ב ד"ה אלא. חפה ושעורה: בס' פני יהושע פסחים (דל"ז) העלה דדוקא הפה ושעורה אבל אינך כוסכין שבולת שועל ושיפון לא: [אות ד] בא"ד דבש תמרים) יכול דבש ממש. רבי הנחומא בשם רבי יצחק ב"ר לעזר כתיב וכפרוץ הדבר הדבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר ודבש (דה"י ב לא) ודבש חייב במעשרות אלא אלו התמרים שהן חייבים במעשרות. ירושלמי:

תוס' אנשי שם

ב במשנה והגזלן. לכאורה נ"ל דזו ותל"ל זו קמני (עי' רש"י גיטין דף נב ד"ה אחם ולא הטורם) ומכ"ש קיבל דמשנה יסיבה קמ"ל דאפי' מייתשו הבעלים אינו מביא כמו שפסק הר"מ: **ג** בר"ב ד"ה אלא כו' מרגלית כו'. במנחות מסיק דליף מג"ש ארץ מארץ תצא ושעורה שאין כל המינין חייבין ומרגלית אפי' שא"ל לעשות כל הפירות בכורים כ"כ הרא"ש דאפילו מדבנן אין שיעורם רק א' מס' ומרגלית כל יומי' בפ"ב מ"ד דרשאי לעשות כל שהו בכורים ור"ת מאורליינס כתב דמרגלית ולא כל הפירות למדנו שא"ל לעשות בכורים מכל ז' מינים ודי במין א'. (מר"ן): במשנה מזיתי שמן. כ' בה"ע אע"פ שאינן גדולים כתמרים שבהרים ולא זא"ר קתני מ"ש לא שאלן כסדר סכתוב פ"ב. ונעד"ל אפכא דבפ"ע דמנחות פליגי תנאי ואמוראי דאיכא מאן דמכשר בדישבר בהני תמרים שבהרים ופירות שבעמקים אבל בסדר זיתים ליכא מאן דמכשר והטעם דבהו כתיב בהדי' מיעוטא דזית שמן כדאיתא התם בגמ' אבל בהאי מאן דפסל דרש

וכו' הרי אותן הזיתים אין בהן שמן במחובר אלא בתלוש עד שנרקבים ע"כ ועל מה שפירש ר"ע ז"ל והוא מובחר ומשובח כתב לפי פי' זה קשה דס"ל לשיתי בסיפא גבי ותלו מביאין וקורין וכו' זיתי שמן שהן מן המובחר למה קאמר סתם זיתי שמן אבל אי גרסי' מן המחובר לא קשה כי הזיתים הטובים שיש בהן שמן במחובר נקראין זיתי שמן סתם והאחרים שאין בהן שמן במחובר נקראין זיתי כבש או זיתי שמן שאינן מן המחובר ודו"ק עכ"ל ז"ל. ומתניתין מייתי לה בפסחים פ' מקום שהנהו דף נ"ג ופירש שם רש"י ז"ל ולא מפירות תבואת דגן שבעמקים שהמים לנים שם ותבואתן כחושה ומרקבת ע"כ. ובמנחות פ' כל קרבנות איתה נמי למתניתין גם לפלוגתא דר' יוחנן ורש לקיש ושם פירש רש"י ז"ל בפירוש כתיבת יד תמרים שבהרים רעות הן למהוקין יותר מדאי ופירות שבעמקים תבואה שבעמקים ע"כ וע"ע לי פליג אלי פירושא עם פירוש הרמב"ם ז"ל שפירש בסוף פירקין ואמתו לגומו מן התמרים רוב הדבש וכמו שפירש ג"כ שם ר"ע ז"ל. ומשמע דגם מכומנין ובצלת בועל ושיפון גבי שליח בכורים וכן מוכח מתוס' דבפ' כל שעה דף ל"ו ד"ה אוניא: **ד הגר מביא ואינו קורא.** כלומר הגר דכתיב בקרא לענין הבאה הוא דרבי לי' אבל לא לקריאה וקשה לי דהכא קתני טעמא אחר משום ה' לאבותינו ונסיפא גבי שליח ואמה וטומטום קתני טעמא מפני שאין יכולין לומר האדמה אשר נתת לי דהא לא נטלו חלק בארץ דממעט להו בספרי מאיש לפי פקודיו איש ולא אמה ולא טומטום וה"ל תניא התם דגרים לא נטלו חלק בארץ מטעם פקודיו יותן נחלתו דהיינו בני פרץ וחרח וכיוצא בהן וא"כ בקרא דאשר נתת לי שגי לתרוייהו וגראה דמשום הך קושיא מוקי לה בירושלמי בבני קני לאמוריי דאף בני קני דנטלו חלק בארץ כדכתיב לכה אתנו והיטבנו לך ומשם כי אמר מפי הגבורה הוא דאמר וכך שניו שמתנו להם דומנה של ירחו אפי' הכי מביאין ולא קורין ואיכא בירושלמי מ"ד דבני קני שותן משה מביאין וקורין ומייתי לה מקרא ומתניתין דקתני דמביאין ולא קורין בגרים דשלמא והא דקא ממעט להו מטעם לאבותינו משום דבעי למיתני דין תפלה בהדה קתני לה ומהרי טעמי קממעט להו

היחיד: **ג ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר.** פי' הר"ב דכתיב זית שמן זית לגורי שבאים עליו גשמים וכו'. לאפוקי הזיתים שבאים עליהם גשמים והם פולטים שמנם. הר"ם מן הירוש': ולא קבלו מהן. עי' מה שכתבתי בסוף מסכת חלה: **ד הגר מביא** ואינו קורא. כתב הר"ב בשם הרמב"ם שאינו הלכה דאברהם נקרא אב לכל העולם. ומסיים הרמב"ם לפי שהוא למדם אמונה ע"כ. אבל כ"ע מודו דלא נתחלקה הארץ לגרים. וזה בחר בחבורו מטעם דשבועה שנשבע לאברהם היתה קודם שנקרא אברהם: ואם

חלופי גרסאות. ג חוץ נספחים אלא. לא בירושלמי ולא וכ"ה בכה"מ המצויינים ובל"ם. מתמרים נספחים מדקלים ובל"ם מקליס פירות לתמרים. מפירות בירושלמי מן הפירות שאינם בל"ב ובל"ו שאינו וכ"ה במפנ"ג. הר בל"ם ל"ג. בכוריהם בל"ם בכורים. הכתוב שבתורה בל"ם שכתוב בתורה.

מלאכת שלמה

מסלק לי' ובסא מיירי מתני' דהכא. ובגרים לעולם דלא מצי מסלק לי' פליגי ר' יהודה ורבנן בסוף פירקי' דלר' יהודה מביא וקורא ורבנן פליגי עלי' אבל אריס דבתי אבות איכא מ"ד דאפי' אהא פליגי רבנן ע"כ: והגזלן. בירושלמי מפ' לי מייתי אפי' בישוב: **ג אין מביאין בבורים אלא משבעת המינים.** בירושלמי יליף לה בג"ש ואיתה ממי בר"פ כל קרבנות בריתא רבן גמליאל בר רבי אומר נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה מה ארץ שנאמר להלן בשבעת המינים הכתוב מדבר אף ארץ שנאמר כאן בשבעת המינים הכתוב מדבר: מתמרים שבהרים וכו'. אע"פ שהן מז' המינים ומתני' לכתהלה הוא דלא יביאם ובדיעבד שהביאם פטורתא דר' יוחנן ורש לקיש ר' יוחנן פסיל להו אפי' דיעבד דכתיב מראשית ולא כל ראשית והכי ס"ל ומי לעולא ורש לקיש לא אתי קרא אלא לאפסוליהו לכתהלה והכי ס"ל ומי לרב אחא בר אבא: ולא מפירות שבעמקים. ירושלמי תניא רשב"ג אומר אין מביאין תמרים אלא מיריחו ואין קורין אלא על הכותבות הגסות ר"ש בן אלעזר אומר רמוני עמקים מביאין וקורין: ולא מזיתי שמן שאינו מן המובחר. דכתיב זית שמן זית לגורי פירש רבי חנינא שכל הזיתים גשמים יורדין עליהם והן פולטין את שמן וזה הגשמים יורדין עליו והוא לוגר שמנו לאוכו. ונלע"ד דסא דלא קתני סתם ולא מזיתים שאינם מן המובחר משום לישנא דקרא נקט א"נ סא אתא לאשמועי' דאע"ג דכבר הם עושין שמן יותר מהבריהם כדמשמע מלישנא דקרא דכתיב זית שמן לעפ"כ בעינן דלהוו זית לגורי דהיינו מן המובחר דלהכי דק קרא למיכתב זית שמן. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ברוב הספרים גרסי' ולא מזיתי שמן שאינו מן המחובר וי"ל לפ' זו הגירסא דה"ק אין מביאין אלא מזיתי שמן שבמחובר ולא מאותן שבתלוש כי אומר בירושלמי זית לגורי בשמנו אגור בתוכו ומקשה וכל הזיתים מאבדין שמנן ומשני כל הזיתים הגשמים באים עליהן והן פולטין את שמנן וכו' א"כ לגורי יש בו שמן במחובר אבל שאר זית אין בו שמן במחובר אלא לאחרי כתישה וכהא דתנן במס' מנחות פ"ח הזית הראשון מגרגרו בראש הזית וכו' הזית השלישי עושהו לתוך הבית על שילקה

יבין תפארת ישראל יבין

י) שנשתבחה בהן א"י בתורה ארץ חטה ושעורה גפן תאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. ודבש ר"ל תמרים שרגילין היו לעשות מהן דבש: יא) ר"ל שאר הפירות שבז' מינין שגדלו בעמקים. אבל ליכא למימר דגם לתמרים קאי. ומצריך להביא תמרים מארץ המיסור. ליתא דמש"ם [פסחים נ"ג א'] מוכח דתמרים שבעמקים מובחרים וע"ש. וכן מפורש גם

משנה ראשונה

ירבעם איכא יתום בעלים. ולפירושם ל"ל דהכא מיירי שהבעלים מנדפין וידעינן דלא מייתם. אבל לא משמע כן בפ"ב מ"ב דמני הם דסקריקון וגזלן מייבין בתרומה ולא בבכורים וכרי מיוב תרומה גבי גזלן אינו אלא לאחר יאוש דוקא במ"ש הכ"מ בפ"ד מהל' תרומות דין י"א וש"ת דכה"ג בכיבורים פטור אפי' לאחר יאוש. וכן נראה דתמני' אפי' לאחר יאוש מייבי וכן פסק הרמב"ם בהדיא פ"ב מה"ב דין י"ב. והא דנקט הפעם בתחני' משום בכורי אדמתך אע"ג דלאחר יאוש אדמתך קיימן ביה. י"ל כמ"ש הר"ב ר"פ לולב הגזול דמ"מ

לקמן במשנה ו': יב) ג' מיני זיתים יש. זיתי כבש גרועין ביותר כפפ"ק דתרומות וזיתי שמן הן רוב הזיתים שעולין שמן. אבל צריך להביא זית לגורי שהוא המובחר שאגור שמנו ואינו פולטו כמירדו עליו גשמים: יג) כ"ל דאכולהו ג' קאי: יד) והחזירום. ולפ דבדיעבד כשר. עכ"פ מדהיו אנשים חשובים חשבו שיסמכו עליהן: טו) ר"ל ב' לחם שמביאין בעצרת הם

ראשונה

אסור משום מצוה הבאה בעבירה וה"ק מתני' כיון דנתחלה בשעה בגזל לא קיי' ביה אדמתך השתא נתי אסור והא דמייב בתרומה ולא הוי מצוה הבאה בעבירה דשאני תרומה דלתקן בגלגו הוא עושה: **ג לא** מתמרים שבהרים. כל הני דחשיב הייט שהם פטורים מבכורים לגמרי דומיא דמוץ לשנאת המינים. ולאו דבכורים של אלו אין שמרין פיכוח התבואים אלא שהן פטורין קאמר וכ"ה בירושלמי. כ"כ הרב משנה למלך פ"ב מה"ב: **ולא** מזיתי שמן. פי' הר"ב דכתיב זית שמן זית לגורי שבאים עליו גשמים ואוגר כו' וכ"ה בירושלמי.

ובפי"ז

ואם היתה אמו מישראל. לשון הר"ם בירושלמי פריך כלום נשבע לנקבות ולא משני מידי. ושמא לא חש לשנויי דלאו פירכא היא עכ"ל. והייט טעמא דלאו פירכא היא דאף על גב דלאמו לא נשבע [כדפי' במשנה דלקמן] לאבי אמו שהוא מישראל נשבע ועוד הגע בעצמך דשבועה דלאבותינו ליוצאי מצרים לא לבני הארץ היתה. אי נמי לאברהם ליצחק ויעקב ולאו לאבות המביאים

שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו מ). ואם היתה אמו מישראל (א) מביא וקורא. וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל יז). וכשהוא בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם. ואם היתה אמו מישראל. אומר אלהי אבותינו: ה ר' אליעזר בן יעקב אומר אשה בת גרים יח) לא תנשא לכהונה. עד שתהא

ד שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו. שלון אבותיו מישראל והגרים לא נטלו חלק בארץ. ורמב"ם כתב שלון הלכה כמשנה זו אלא הגר מביא וקורא ומלי למימר לאבותינו לתת לנו מפני שהארץ ניתנה לאברהם והוא אב לגרים כמו לישראל דכתיב (בראשית יז) כי אב המון גויים נתתיך ודרשינן ביה [ברכות יג.] לשעבר היית אב לארם עכשיו אתה אב לכל העולם. וכן כשהוא מתפלל בין ביתו לבין עצמו בין בבית הכנסת אומר אלהי אבותינו אפי' אין אמו מישראל: ה לא תנשא לכהונה. דכתיב (ביחזקאל מד) מזרע בית ישראל יקחו להם נשים [וכשאמה] מישראל קרינא בה מזרע ישראל דמשמע ואפילו מקלת זרע. והלכה כר' אליעזר בן יעקב לכתחלה אבל בדיעבד אם

מלאכת שלמה

אלא בנין ממש ע"כ. והכהנים והלוים לר"מ דבס"פ בתרא דמסכת מעשר שני מביאין ולא קורין שלא נטלו חלק בארץ וכן מלאתי ג"כ בהגהת אמרי בברכות פ' מי שמתו. אלא הרמב"ם ז"ל פסק שם דמביאין וקורין מפני שיש להם ערי מגרש: ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו. בירושל' מפ' אי דוקא באמו בעבירה כגון איסור גיורת או בכשרות. הר"ם שיריני"ו ז"ל: ה ר' אליעזר בן יעקב אומר וכו'. מילתי' דר' אליעזר שנוי' בפ' עשרה יוחסין ופליגי תנאי והתם עיקר וסכא אגב גרדא נקטה: בפי' ר"ע ז"ל דכתיב מזרע בית ישראל יקחו להם נשים וכשאמה וכו'. אמר המלקט הפסוק אינו אומר רק ואלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולות מזרע בית ישראל וכו'. ופי' הר"ם שיריני"ו ז"ל בת גרים שאבי' ואמה גרים עד שתהא אמה מישראל או אמו של הזכר וכ"ש אביו או הגיורת אמה מישראל וכ"ש

יכין

הם יהיו בכורים לכל שאר פירות שמביאין למקדש: טז) והרי אין אבותיו מישראל: יז) ולא קיי"ל כן. דהרי אאע"ה אב לגרים ויוכל לומר בהפלה אלהי אבותינו [מ"ת נ"ג סקי"ט]: יח) אפי' עד י' דורות ולא הי' לד מ' ישראל

תפארת ישראל

פ"א (א) וכ' עלה רבינו הגאון אאמ"ו זצוק"ל ואילה"ק הרי אם נופה אינה קורא ואין עדיף בנה ממנה י"ל דמל"ל אבוה דאמי קא יריתא כנפל הכי עליו ועל מורישיו בנו קדיש לב"ח מה"ש [כת"מ ר"פ הרי"א] אמנם תו' הקשו [נימין דמ"ח] לדידן דקיי"ל כר"ל דקנין פירות לאו בקנין גוף יבראל

בועז

וקיי"ל נמי דאחין שהלקו כלקוחות הן להחזיר ז"ז ביובל א"כ לא משכח"ל מביא וקורא רק חד בר חד עד יהושע בן נון. וי"ל דהא דמחזירין ז"ז ביובל היינו משום דמספקא לן אי מתרמי ליה דיליה לאין בירה ועכ"פ מדא"א לחוצא מידו מספק הי"ל שמא דידי אתרמי לי שפיר קיימן ליה אדמתך עכלה"ש. ונלפע"ד דלא דמי להאי [דב"ב דפ"א ב'] דמספיקא מביא ואינו קורא דהתם אינו מוחזק בקרקע אמנם ק"ל טומטום דב"ב ספיקא הוא ואין מוציאין קרקע ממנו ואפ"ה מביא ואינו קורא:

משנה ראשונה

ובפי"ז דכלים מ"ח כתב תוי"ט פי' אחר בשם רש"י: ד שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו. ולקמן מ"ט נסיב קרא אחרינא שאין יכולין לומר אשר נתת לי להתם כולם חוכא ישראל הן אלא שאין להם חלק בארץ לא יכולין לומר נתת לי. והכא איכא תרתי שאינו ישראל ולא שייך ביה לאבותינו גם לא לתת לנו. וקלת קשה דתני לקמן עבד דהו"ל למיתנא כהא דאית ביה תרתי: אמו מישראל מביא וקורא. בתוס' מס' ב"ב ד' פ"ח מסקי דאמו מישראל נמי אין יכול לומר לתת לנו שהגרים אין להם חלק בארץ. ומתני' דקתני מביא וקורא בגר תנני קני חומן משה שנעלו דומנה של יריחו וכ"ה בספרי. ובשם ר"י הוסיפו עוד דאי לאו מבני קני אפי' אמו מישראל אינו קורא דלא עדיף מאמו דהתם מביאה ואינה קורא. ור"ת הקשה עוד

ומהאי

ממעשר אשה אימא איפכא י"ל דסברא הוא לרצות גר משום דיש במינו שנטלו חלק בארץ דשייתא הגר גרישתא דגופא אלא שהוכח אבינו גרמא לו ולכן כל עוד דמצינן לקרבו מקרבינן ליה ועוד יש סברא אחרת דמצינו שהגר שוה לישראל בכל המצות ולכן כל עוד דמצינן לשוויי משוינן ליה משא"כ כאשה דאית בה שהוא שאינה לא שולה חלק בארץ מדין תעוקה אלא בתורת יחוסה בכתות אלפאה ועוד דאינה שוה לישראל בכמה מצות הם דוקא כלן בבכורים מ"ל דלאבותינו מרבה גר שאמו מישראל ולא נעי' שיהיה לו דוקא חלק בארץ משום דלאבותינו דכתיב בבכורים קאי אתחיית הארץ דאלמא דמיסתייה כמה שלאבותינו נתנה הארץ אע"ג שהוא עצמו א"ל חלק בה. וע"כ לומר דמישוטא דנתת לי לא קאי אלא לאנשים אבל אבותינו אינו תנאי פרטי דבק אל הארמה דא"כ אל"ל כאדמה אשר נתת לנו ואבר נשבעת לאבותינו שהוא הענין באבות וכנחיתא הארץ אבל הכתיב כאשר נשבעת הוי הודאה לבני"ם שקיים שבועתו וכ"ל לפי שבאינו בכוח מע"ש שם כאשר נשבעת לאבותינו אבל בזה שהתן טעם בפירות דגרתה שהשבועה קאי שתהיה זכה אלא ודבש. ורב"ב הקשה עוד למה לא מוציא הגר גם מהכתיב דכתיב בכים הפ' מביא מארצך אשר ה' אלהיך נותן לך (מיהו י"ל דהכתה גגר מרבינן מדכתיב בכאן הענין וכגר אשר בקרבך וכמ"ש רש"י בפי' בשומש שם) ועוד ק' כא דתני במ"ש שהם עבד ולא פי' משוחרר בכמע"ש דאם שהוגה דוקא איש משוחרר קשה למה ומ"ש מהשם ואם לאו דוקא למה לא פי' בכתם. ועי' נפ"כ רש"י ח' דכ"מ דתנן עבדים בחמת הייטו אינם משוחררין. והיה אפשר לומר דנתת לי דכתיב לא קאי כ"ל על אותה הבדה שב המביא זה בלבד שהכל ניתן לו מיד ה' ולכן אלי' כל' יחיד זכר לדבר דאמרי' בב"ב שם לר"מ על שבוק זה דיהבת לי זוזי כו' ולרבנן אינם עפי דקאי נתת לי להמביא זה דוגמת זוזי דיהבת לי לר"מ ואין אנו יודעין לומר דקאי אינושא אל"ל לאנשא אותם שלא נטלו חלק כ"ל סיבה דכמך הבטחה לאבותינו אל הבתיבה וכמו בודאי מעשר אשר נתת לנו כאשר נשבע ה' כו' וכן כאן בפ' אשר נשבע ה' כו' לתת לנו אבל מ"ם בתתם הפ' מאלהך כו' שהן לך וכן מ"ם אשר נתת לי אין הכרח דקאי כלל אינושא אל"ל ומה שמפקינן אשה ועבד אפ' זה אשר לומר דמיירי רק בעבד שאינו משוחרר ואשה אי"ל בעל דכשהם מביאים משל בעלה אז משל רבו אין קורין דנתת לי כתיב וזה אינו שלהם ודוי ספיר דומיא דאיוב (ולא שייך למשוטיהם מהבתיה דכתיב לא אינם מחייבי אלא המשלמין וכו ספיר מאלהך כו' שהן לך. ולא"ג דכתיב תביא אלי משוי שלית דשלוחו של אדם כמותו אבל הבלית ודאי אינו יכול לומר אשר נתת לי כיון שאינו שלו) ומהא דכתיב אשר נשבע כו' נתת לנו ליכא לאבותינו כמ"ש בבגמ"ס פ"ד מה' בכורים ה"ג בשם מהר"מ בן חביב דכיון דבלשון לעתיד כתיב יכול אף הגר לומר כן דאע"ג דלא נטלו חלק בארץ מ"מ לעתיד לבא יטלו הגרים בחלק ביחזקאל ס"ם מ"ז ובריבה קבלה פ' כל הבחלים ועוד דמלבא דבגרים בתגיירו בשוד שישראל בגלות הם גירי לדק ולא דמו לאותן גרים שבתגיירו בשילאו ישראל מצרים שהיו כרוש המעלות ולא הייתה כוונתם לשמה מש"ה אותם לא נעלו חלק בארץ אבל בדידוי מעשר דכתיב אשר נתת לי מין הגר יטל לומר ודוי זה כיון שלא נטלו חלק בארץ אבל מה אעשה שהר"ר מ' דמפקי' אשה אמתא לי שלא נתחלקה ל"י בעקבות ומ"ב הדבו קושיות הנ"ל לדוכתייהו. ונ"ע. עכ"ל: בר"ב ד"ה שאינו יטל כו' ומלי למימר כו'. והתוס' הקשו ע"ז דהכי דיוכל לומר לאבותינו אבל אלף יטל לומר אמרי אבל דכיון שמקבל ע"ש ובהרמב"ן הי' דכל אבותיו כחד הביני ויכון

שנתתיבל

ציונים

ה ראבי"ם. יבמות מ. קידושין מז. ירושלמי ב' עשרה יוחסין דף סו: מיי' פ"ש מהלכות מ"ע ס"ש סמג לאוין קנף טור ושו"ע אה"ע סימן ז סעיף כא:

חלופי גרסאות

ד נשבע בגד"ו נשבעת. ה"ל בל"ג וגל"ג. ה אשה בירושלמי האשה וכ"ה בגד"ם.

תוס' אנשי שם

דרש מדכתיב מארצך ולא כל ארצך ואדך מיבעי לי' לדרשא אחריתי והכתא מיקרא תנא בני דאיכא תנא דמלבר בדיענך ואחר כך תני בהיא דזיתים דלכ"ע אם הביא לא קדש ומש"ה נמי הדר ותנא שאינם מן המובחר כלומר ואפילו בדיענך לא קדש. (ס"ל): ד מביא וקורא. מ"מ דלא חיישי' אלא שיוכל לומר לאבותיו אבל לא בעי' שהוא עצמו יהי' לו חלק בארץ דאל"ה מה מהני אמו ישראל וכן לפסק הר"מ שהביא הר"ב מה מהני שא"ל נקרא אב לגרים ויוכל לומר לאבותיו הא מ"מ איהו א"ל חלק בארץ ותשוה דלמה לא ממעטי' מהתם לי כל א"ל חלק בארץ כמו שממעטי' מה"ש במשנה דלק' אשה ועבד וכדממעטי' בסוף מע"ש לענין ודוי מעשר גרים ועבדים משיתרגים מאשר נתת לנו ואפילו אמו מישראל ולאיה מכהנים ולוים והתוס' דב"ב דפ"א כתבו דמקפי' מיירי בלתא בגר מבני מיירי בלתא בגר מבני קיני אבל הדוחק מבואר. דמתני' סתמא קתני. ועוד ק' דס"ל לכתוב דין שאר גרים במ"ש עם עבד ואמה. (נס ק' למה לא זכר אלוגתא דר"מ בבכרים ודרש כמו בודוי מעשר אך לאיתי בטוספתא וזכר ובבכרים בלבד וע"ש) והי' הרמ"ן דמתני' מיירי בהם גרים ולאבותינו הוי לבני דמרבה גר לאמו מישראל דקורא אמ"ג שא"ל חלק בארץ ואשר נתת לי ממעט אשה דאע"ג די"ל אב בישראל כיון שא"ל חלק בארץ. וכ"ת מאי חזית דלאבותינו אבל גר ואשר נתת לי

הס יהיו בכורים לכל שאר פירות שמביאין למקדש: טז) והרי אין אבותיו מישראל: יז) ולא קיי"ל כן. דהרי אאע"ה אב לגרים ויוכל לומר בהפלה אלהי אבותינו [מ"ת נ"ג סקי"ט]: יח) אפי' עד י' דורות ולא הי' לד מ'

ומנמה דמספקא לן אי מתרמי ליה דיליה לאין בירה ועכ"פ מדא"א לחוצא מידו מספק הי"ל שמא דידי אתרמי לי שפיר קיימן ליה אדמתך עכלה"ש. ונלפע"ד דלא דמי להאי [דב"ב דפ"א ב'] דמספיקא מביא ואינו קורא דהתם אינו מוחזק בקרקע אמנם ק"ל טומטום דב"ב ספיקא הוא ואין מוציאין קרקע ממנו ואפ"ה מביא ואינו קורא:

ד שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו. שלון אבותיו מישראל והגרים לא נטלו חלק בארץ. ורמב"ם כתב שלון הלכה כמשנה זו אלא הגר מביא וקורא ומלי למימר לאבותינו לתת לנו מפני שהארץ ניתנה לאברהם והוא אב לגרים כמו לישראל דכתיב (בראשית יז) כי אב המון גויים נתתיך ודרשינן ביה [ברכות יג.] לשעבר היית אב לארם עכשיו אתה אב לכל העולם. וכן כשהוא מתפלל בין ביתו לבין עצמו בין בבית הכנסת אומר אלהי אבותינו אפי' אין אמו מישראל: ה לא תנשא לכהונה. דכתיב (ביחזקאל מד) מזרע בית ישראל יקחו להם נשים [וכשאמה] מישראל קרינא בה מזרע ישראל דמשמע ואפילו מקלת זרע. והלכה כר' אליעזר בן יעקב לכתחלה אבל בדיעבד אם

מלאכת שלמה

אלא בנין ממש ע"כ. והכהנים והלוים לר"מ דבס"פ בתרא דמסכת מעשר שני מביאין ולא קורין שלא נטלו חלק בארץ וכן מלאתי ג"כ בהגהת אמרי בברכות פ' מי שמתו. אלא הרמב"ם ז"ל פסק שם דמביאין וקורין מפני שיש להם ערי מגרש: ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו. בירושל' מפ' אי דוקא באמו בעבירה כגון איסור גיורת או בכשרות. הר"ם שיריני"ו ז"ל: ה ר' אליעזר בן יעקב אומר וכו'. מילתי' דר' אליעזר שנוי' בפ' עשרה יוחסין ופליגי תנאי והתם עיקר וסכא אגב גרדא נקטה: בפי' ר"ע ז"ל דכתיב מזרע בית ישראל יקחו להם נשים וכשאמה וכו'. אמר המלקט הפסוק אינו אומר רק ואלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולות מזרע בית ישראל וכו'. ופי' הר"ם שיריני"ו ז"ל בת גרים שאבי' ואמה גרים עד שתהא אמה מישראל או אמו של הזכר וכ"ש אביו או הגיורת אמה מישראל וכ"ש

אם נשא אין מוליאין אותה ממנו ובניה כשרים אפי' לדיות כהנים גדולים: האפטרופוס. המנוה על היתומים בין שמעטו ב"ד בין שמנהו אבי יתומים. אפטרופוס אבי הקטנים כל' רומי קורין לאב פאטי"ר ולקטנים פוס: והשליח. שלקטן מתחלה נשלחן ביד אחר אז מני למשלחיהו. אבל לקטן להביאן הוא עצמו לא מני למשלחיהו שכל בכורים שנראו לקריאה אינן *) נחשים אלא בקריאה: והאשה. אבל אם יש לה בעל בעלה מביא וקורא דכתיב (דברים כו) אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו וקורא: שאין יכולין לומר אשר נתת לי. שלא נתחלקה הארץ לנקבות. וכתיב (במדבר כו) איש לפי פקודיו עד שיהיה ודאי איש: ן מביא ואינו קורא. מספקא ליה לת"ק אי אי קנה קרקע אי לא

*) נדר"ש נחשים.

שתהא אמה מישראל. אחד גרים ואחד עבדים משוחררים. ואפילו עד עשרה דורות ט). עד שתהא אמן מישראל כ). האפוטרופוס כא). והשליח כב). והעבד כג). והאשה. ומומטום. ואנדרוגינוס. מביאין ולא קורין שאינן יכולין לומר אשר נתת לי השם כד): ן הקונה שתי אילנות בתוך של חברו. מביא ואינו קורא.

ח"ג. ואפילו נירוזלמי אפילו וכ"ה נד"ם. אבל נירוזלמי אמר. האפוטרופוס נד"ל האפוטרפים ונירוזלמי האפוטרופין. והשליח והעבד נירוזלמי והעבד והשליח. ומומטום ואנדרוגינוס. נד"ם והטומטום והאנדרוגינוס. אשר נד"ם האדמה אשר. השם נמשנ"ג ה' וכ"ה נד"ם. ן הקונה נב"ג כז. קנה. שתי נירוזלמי שני וכ"ה נכמ"ש המעתיקים ונד"ם. של גניפין שדהו של.

מלאכת שלמה

וכ"ם אבי מישראל ע"כ. וז"ל הרמב"ם ז"ל אבל לכתחלה אין מתירין לישא אותה כי' אליעזר בן יעקב עד שיהא לה אב או אם או אח זקוק מישראל ואפי' למעלה הרבה ואז תנשא כי"א בן יעקב לכתחלה ע"כ וקשה לפ"ד לשון אשה דנקט רא"י במילתי' דהוה סני דליתי רא"ב' אומר בת גרים לא תנשא ל

דוכתי לימעטו מכח ספק. ובמתני' דלקמן נמי ממעטינן קונה שני לילנות מחמת ספק]: ן [*רבי מאיר אומר וכו'. מ"ש הר"ב ז"ל כמלא אורה וסלו. עניו כתבתי בסוף פרקין. ופי' מלת אורה כתבתי במ"ד פ"ה דב"ב]: יבש המעיין וכו'. מ"ש הר"ב היכא דנראו ונדחו ירקבו. וכ"כ הר"ש. ועי' במשנה דלקמן ומ"ש שם: רבי יהודה אומר. כתב הר"ב ואין הלכה כרבי יהודה. עיין מ"ש במ"ב פ"ו דברכות: מן החג ועד החנוכה. פירש הר"ב דמחנוכה ואילך אינן מצוין באתרוג. עי' בפי' מ"ו פ"ה דמעשר שני ומה שכתבתי שם: ן הפריש בכוריו ומכר שדהו מביא ואינו קורא. ואין להקשות הרי נראו ונדחו ולעיל פירש הר"ב והר"ש דירקבו. דבירושלמי מוקים למתניתין שנתן דעתו משעה ראשונה למוכרה והביאו החוש' ר"פ

לא. הלכך מביא מספק ואינו קורא מספק. ודוקא שחי לילנות אבל שלשה לילנות כ"ע מודו דקנה קרקע ומביא וקורא כדתנן בסוף פרקין: ר"מ אומר מביא וקורא. דסבר הקונה ב' לילנות נמי קנה קרקע שתחתיהם. וחולה להם כמלא אורה וסלו. ואין הלכה כר"מ:

יבש המעין. שהאילן חי וגדל ממנו: ונקצץ האילן. והוא שיבש ונקצץ קודם שהפרים בכורים. אבל אם הפרים קודם הואיל ונראו לקרייה ונדחו ירקבו: ר' יהודה אומר מביא וקורא. כיון שהקרקע קיים לא חיים לאילן. ואין הל' כר": מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא. דכתיב בפרשת בכורים (דברים כו) ושמחת בכל הטוב אין קריאה אלא בזמן שמחה מעצרת ועד החג שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ושמח בהם ומהחג ואילך אף על פי שהרבה פירות נלקטים עד חנוכה מכל מקום שמחת אותה שנה כבר נגמרה בחג הלכך מביא ואינו קורא. ומחנוכה ואילך אינו מביא כלל דכתיב (שם) אשר תביא מארצך. כל זמן שמצוין בארצך ועד חנוכה הן מצוין: ר"י אומר מביא וקורא. דלא דרים ושמחת בזמן שמחה.

רבי מאיר אומר מביא וקורא (כח). יבש המעין (כו). נקצץ האילן. מביא ואינו קורא (כז). רבי יהודה אומר מביא וקורא (כח). מעצרת ועד החג מביא וקורא. מן החג ועד חנוכה. מביא ואינו קורא (כט). רבי יהודה בן בתירא אומר מביא וקורא: ן הפריש בכוריו. ומכר שדהו. מביא ואינו קורא (ל)

והשני

מלאכת שלמה

כדאמרן ובמסקנא לא קיימא הכי אלא הא משנה יתירה אשמעי' לר"מ באילן אחד מספקא לי' אי קנה קרקע מן הדין אי לא כדמספקא להו לרבנן בשתי לילנות ומביא ואינו קורא ופרכינן בין לרבנן בשני לילנות בין לר"מ באילן אחד ניחוש דילמא נאו בכורים ניטלו וקמעייל חולין בעזרה ומשני דמקדים להו ופריך תו והא בעי מיכליטו כהן ומנא קדושת דמיס יש בהן ונהנה מן ההקדש ומעל ומשני דפריק להו אחר שהמיתן לפני המזבח והניח ומשום דילמא נאו בכורים ניטלו וקא מספקא להו מתרומה ומעשר וקא אכיל כהן שבלים מפרים להו ותרומה גדולה דילהו יהיב לה לכהן ומעשר עני דילהו לכהן עני ואף מעשר ראשון אין כאן גזל אם יתנו לכהן כר' אלעזר בן עזריה דבתר קנסא הוי דוקא לכהן ואפי' לר' עקיבא בתר קנסא הוי אף לכהן ואי משום קריאה דאי קרי מיחזי כביקרא ועוד דאי קרי אתי למיטעי דסבר דבכורים ודאין הן ואתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר אין לחוש דשולחן ע"י שליח וקיימא לן במתני' דלעיל שליח מביא ואינו קורא: ר"מ אומר מביא וקורא. דפשיטא* לי' דקנה קרקע וא"ת והא לא קנה אלא תחתיהן וביניהן וחולה להן כמלא אורה וסלו וקשיא מכאן לעולא דסוף לא יחפור

הגהה ה"ר יהוסף ז"ל כתב די"ם דנרסי במילתי' דר"מ מביא וקורא קנה אילן וקרקעו ע"כ:

דבעי פ"ז אמה וי"ל דהכא כשהעפיס יוצאים חוץ לפ"ז אמה וא"ת כי לא קנה קרקע נמי מביא וקורא כמו מוכר שדהו לפירות לר' יוחנן דאמר בסוף השולח קנין פירות כקנין הגוף דמי וי"ל דה"מ כשהקרקע קנוי לפירות לכל מה שירצה אפי' לאוקומי בה חומה ולמשטח בה פירי אבל כאן פירות באילן קנה בלבד ה"ר שמשון ז"ל: יבש המעין נקצץ האילן מביא ואינו קורא. כתבו תוס' ז"ל בפ' כילד מברכין דף מ"ח י"מ לכך מביא ואינו קורא מפני שאינו נראה כמשנה להקב"ה אלא כקובל ממה שנתן לו אדמה שאינה ראוי' לפירות ע"כ: ר' יהודה אומר מביא וקורא. עיין במה שכתבתי בפ' כילד מברכין סי' ב' וכתב ה"ר יהוסף ז"ל על מה שפירש ר"ע ז"ל דכם המעין שהאילן חי וכו' כתב פי' זה אינו נראה דבכמה מקומות מצר לשון זה במסכת ב"מ בפ' המקבל ובמקומות אחרות בכל מקום רואה לומר אם היא בית השלחין ויבש מעין שלא אבל אילן אינו צריך למעין ע"כ: מעצרת ועד החג מביא וקורא. לא גרסי' לי' הכא דאכתי לא נחת תנא לאמצעות' המביאין וקורין עד סוף פירקין ובפ' כל שעה דף ל"ו גרסי' לי' בלשון של ברייתא: ר' יהודה בן בתירא אומר מביא וקורא. דקסבר דפעמים מטי בליר עד חנוכה ומסכה לה שמחה עד החג אבל הרמב"ם ז"ל לא פירש טעם אלא דר' יהודה בן בתירא

לא

יכין תפארת ישראל יכין

(כה) ופליגי אי קנה קרקע שתחתיהן או לא גר"מ קנה ולת"ק מספקא לי'. מיהו בקנה ב' לילנות לכ"ע קנה קרקע ומביא וקורא: (כו) שהאילן חי ממנו: (כז) ודוקא ביבש או נקצץ קודם הפרשת הבכורים אבל באיספר

(כח) דכתיב ושמחת: ורק עד חג זמן שמחה ומחנוכה ואילך אינו מביא כלל דכתיב תביא מארצך ומאז אין פירות מצויין בשדה: (ל) ודוקא אם הו"ל הבכורים נראו ונדחו וירקבו: (כט) דעכ"פ הקרקע קיימת: (לא) בשעת

תוספות אנשי שם

בטומטום אינו קורא רק מחמת ספק דל"ע: ן במשנה יבש המעיין. הראב"ד גרים בפ"ב לי'. ומיהו בקנה ב' לילנות לכ"ע קנה קרקע ומביא וקורא: (כו) שהאילן חי ממנו: (כז) ודוקא ביבש או נקצץ קודם הפרשת הבכורים אבל באיספר

משנה ראשונה

יכול להוציא מן המוכר בדין דמספיקא לא מפקינן וא"כ זה אין לו קרקע ע לעולם ומה לי אי אין ליה קרקע בודאי אי מחמת ספק מ"מ אין לו שום זכות בקרקע עוד ומאתי מביא. וי"ל כיון שאם יבא אליהו ויאמר יש לו קרקע נמי פליג להביא השתא נמי מספק לא מיפטר ול"ע בזה. ומשמע דאמ"פ שביעור ויקיח אילן בקרקע ע"ז אמה. היינו בקרקע מבני לא חביב כאילו יש לו קרקע. והא דאמרי' בר"פ נוטע בתוך של חבירו בכשות מביא אמ"פ באין לו אלא שדה מבני. אתם משום שהבריכה נ"כ בתוך שלו וכיון שיוצא נ"כ מקרקע של עלמו הרי יש לו קרקע אבל מבני ולא הבריכה לתוך שלו אפי' נטע בכשות אינו מביא אפי' אם קנאם תחבירו והיינו קרקע: יבש המעין. וה"ל מנן פ"ע דב"מ מ"ב. ובכל דוכתא משמע דהמעין אינו מתייבש לעולם וכפי אמריכם פ"ב דשיבוגין אבר לא פסקי מיא ע"ל דמעין לאו דוקא אלא אתת המים סגמתבת מן הנהר וכ"מ בב"מ שם. ומיהו בירושלמי מייתי לה יבש האילן ונקצץ האילן וה"ל נראה בעולם הראב"ד פ"ב מהפ"א והביאו הרב משנה למלך. ומתא עפי לענינכם הר"ב קשה השתא יבש המעין אינו קורא נקצץ אילן מיבעיא. ולפי גירסת הר"ש והמפרשים יבש המעין ופי' שהאילן חי וגדל ממנו. נראה דלאו דוקא פי' כן דה"ה בשדה תבואה לענין ביכורי הטה ובטורה אם יבש המעין שהשדה גדלה ממנו כגון בית השלחין אינו מביא דמ"ש. והא דקתני' לענין אילן אפשר משום דפלוגתא דר"י לא קאי אלא אאילן ואיהו סבר דעיקר אילן אלמא דכתמר כפ' כילד מברכין ד' מ' ואמ"פ שהאילן יומת הקרקע קיימת והלכך בשדה תבואה מודה דהקרקע נמי נפסדת. ושוב ראיתי שפי' רש"י בנכסים יבש המעין מייתי בית השלחין בל תבואה ומשמע דבהא נמי פליג ר"י: ואינו קורא. ואיך עשה מי דיינא ליה כמו שאין לו קרקע מהכאה נמי ליפסר. כיון דקודם הפרשה יבש ונקצץ כמ"ש הר"ב א"כ בשעת הפרשה אין לו קרקע ושמא בשעת ביכור חייל חיובא מקמי הפרשה נמי ומ"מ פטור מקריאה כיון דנראתה שעה אין לו קרקע אין יכול לומר אשר נתת לי. ועוד נראה דאינו קורא דלא קיימן בכל העוד כיון שעדהו אבודה אינו בשמתה בל הפירות. וה"ל דאמר מביא וקורא הר"י בן בתירא ס"ל דלא דרים ושמחת בשיפה. ומדברי הר"ב נראה דנוסם בשיפה נמי ר"י אמם ולא הבנתי דברי תוס' בכילד מברכין שכתבו י"מ לכך מביא ואינו קורא מפני שאינו נראה כמשנה להקב"ה אלא כקובל על שנתן לו אדמה שאינה ראוי' לפירות ע"כ וזה לא יתכן אחרי זה קורא הפרשה בלשונה ויאחר נראה כקובל. וא"ת בכל הני דאמרי' אינו קורא אמאי כיון שקורא הפרשה בלשונה לא יהא אלא קורא בתורה. הא מעמי לא נפ' המוכר פירות ד' פ"ב דמיתני

בשיקרא

חלופי גרסאות

נקצץ. נב"ב ונקצץ. מעצרת ועד החג מביא וקורא. נב"ב נ"ב וב"ש ביבוש ינ"ל"ם: מן החג. נפפסיס מהרג: ן שדהו. ביבוש את שדהו וכ"ש נב"ם:

תוספות חדשים

ומעצרות דמרים לו ויהבו לכהנים יודלמא בכורים הן ונמי קרייה ומכני דמשלחם ביד אתם ע"כ. וכל זה ס"ל להר"ב ולהתי"ע להביאו ולעכם והרמב"ם בפ"ד מה"ב פי' כן גם הביאו כל הנ"ל. (ממאורם"ח ז"ל):

חדושי מהרי"ח

אשר נתת לי הלא אין לו חלק בארץ ואי משום שיכול לירש מאבו בטה שתירש מאביה הלא אבו מעצמה אינה יכולה לקרות שאין לה חלק בארץ וכמו שכתב התוי"ט ב"כ דבנות צלפחד לקחו מחמת ירושה ובדרוחק י"ל דבשלמא נקבה אין במינה חלק בארץ אף שיש לה קרקע מירושה לאפוקי גר זכר שיש במינו זכרים ישראלים שיש להם חלק בארץ והוא ב"כ יש לו קרקע שירש יכול לקרות וצ"ע ואפשר אם יש לחגר אשה אזי מביא בכורי אשתו וקורא וכמו שכתב הר"ב:

תוספות רע"ק

שמח בהם ואילו היה גם אחר החג זמן קצירה ולקיטה היה באמת ראוי לקריאה. הלכך לאו ס"ע שהו"ג נינהו מש"ה נשים מביאות ונם מקריאת לא מפטרי רק ממקרא דא"י לומר אשר נתת לי. פורי אבן (במגילת דף כ ע"ב ד"ה ולוידוי מעשר): משנה ו [אות ז] בהר"ח ד"ה הקונה. ודלמא בכורים הן ובעי קריי' וכו') אף דקריאה אינו מצוב מ"מ בעי' ראוי לקרות דבל הראוי לבילה (וכו') וחבא כיון דמספק אינו יכול לקרות מש"ה חייבי' שמא חייב בבכורים ומעון קריאה. וכיון דלדיון מספקא לן וא"י לקרות מספק מקרי אינו ראוי לבילה ע' מנחות פי' ב מ"ה

ואין הלכה כרבי יהודה: ן והשני מאותו המין אינו מביא. הקונה את השדה אינו מביא בכורים מאותה שדה מאותו המין שהביא המוכר דכתיב (דברים כו) הנדתי היום פעם אחת מגיד ואינו מגיד ב' פעמים: ר"י אומר אף מאותו המין מביא וקורא. דהא דאמרן פעם אחת מגיד ואינו מגיד שני פעמים הני מילי באדם אחד אבל בשני בני אדם מגיד וחוזר ומגיד. ואין הלכה כרבי יהודה: ך נמקו. נרקבו ונמסו כמו אתם ימקו (ויקרא כו): נבזזו. גנזלו ממנו כמו בזזו לו (דברים ג): אין חייבים עליהם חומש. זר שאכלן אינו משלם את החומש. והך מתני' יחידאה היא ואינה הלכה. אלא הלכה שחייבים עליהם חומש: נטמאו בעזרה נופץ ואינו

והשני (לא) **מאותו המין** (לב) **אינו מביא. ממין אחר מביא וקורא. רבי יהודה אומר אף מאותו המין מביא וקורא: ך הפריש בכוריו. נבזזו** (לג)**. נמקו** (לד)**. נגנבו. אבדו. או שנטמאו. מביא אחרים תחתיהם ואינו קורא. והשניים אינם חייבים עליהם חומש. נטמאו בעזרה** (לה)**. נופץ** (לו)

ואינו

המזבח לכל אלו הג' ולא כתב אלא אבדו. ולא ידעתי למה דלמא אבדו גריע כיון שאינן כלל]: **מביא** אחרים תחתיהם. כדתנן במשנה דלקמן דחייב באחריותן: **נטמאו** בעזרה נופץ. וכן העתיק הרמב"ם בפ"ד. וקשה דהואיל ואינו חייב באחריותן אלא עד הר הבית כדתנן בסמוך. ליתני נטמאו בהר הבית. ויש לומר דמשום אינו קורא הוי רבותא. דאפילו הביאם מבחוץ לעזרה אפילו הכי אינו

מלאכת שלמה

אינו חוזר הקריאה בשמחה ע"כ: בסוף פי' ר"ע ז"ל ליתי לתני' ואין הלכה כר' יהודה כן בתירא: ך והשניים אין חייבים עליהם חומש. ר"ם בן יהודה משום ר"ש היא: **נטמאו** בעזרה נופץ וכו'. מצאתי בספר כתיבת יד דגרסי' נטמאו בעזרה מביא ואינו קורא ומראה שאם נפל טעות.

וכתב ה"ר שלמה שיריט"ו ז"ל מפי' בירושלמי בברייתא דנופץ כלומר מנערן בכח בעזרה והסלים להכנים ומשמע לקמן בירושלמי בפ' שני דאפי' לשריפה לא מהני מה שאין כן בתרומה ע"כ. וכן היא גרסת הר"ם והרא"ש ז"ל בירושלמי דלפעמים שאין הכהן טופל אלא הטנא אבל הרמב"ם ז"ל שם פ"ג ס"ל דאפי' הטנא

יכין — תפארת ישראל — יכין

בשעת נקיטת בכורי הראשון כבר הי' בדעתו למכור השדה דאל"כ הו"ל גרמה ונדחה ויבקבו בכורי הראשון: (לא) ר"ל הלוקח: (לב) ר"ל ממין

משנה ראשונה

בשיקרא. וא"כ דלמא אתי להפקעינהו ממעשר. ודע שז"ש הר"ב וכוא שיבש ומקצץ קודם הפרשה וכו' כ"כ הר"ש מן שילושלמי וא"ש שהרמב"ם בחבורו פ"ד הפתיק המשנה כלשונה ולא מילק: ן והשני מאותו המין מביא. וא"ל דזוקא הפרים הראשון ולא קרא הוא דאמרינן הבני קורא כשהביא ממין אחר אבל אם הראשון הביא וקרא ומכר אין הבני קורא אפי' הביא ממין אחר דאפ"ג דהבאה דראשון חביב כמו קריאה לבנין מין אחד כמ"ש תוי"ט. מ"מ לבנין בני מינים נהי דאין הבאה כמו קריאה אבל קריאה ממש אפי' בבני גנים אין הבני מוזל וקורא. וכן משמע מדאמרי לקמן מ"מ הבי שהביא ממין מ' וקרא ומזר והביא ממין אחר אינו קורא ומכא אמרי' ממין אחר הבני מוזר וקורא והא לה"ק דהכא אין מילוק בין אדם מ' לבנים אלא ודאי דזוקא בהפרים ולא קרא מיירי הכא אבל הביא וקרא אפי' הבני אין מוזר וקורא והא דקתני לקמן בדיליה שכוא עצמו אין מוזר וקורא כדאמר בירושלמי התם דלר"י מיצעריך כלומר דלת"ק פשיטא דאפי' הבני אינו מוזר וקורא אחר שקרא הראשון וכי מיצעריך לר"י מיצעריך: מאותו המין אינו מביא. פי' הר"ב מאותה שדה ומאותו המין. משמע דמשדה אחרת אפי' מאותו המין מביא וקורא. ונראה בהא לאו דוקא שהמוכר לא קרא אלא אפי' הבית וקרא הלוקח מוזר וקורא אם הבית השדה אחר אפי' מאותו המין דלענין שדה אחר אין לו שייכות עם המוכר כלל וכאינם בעלמא הוא והמוכר אמי דאמרי' מביא ואינו קורא דוקא מאותו השדה שאינו יכול לומר אשר נתת לי כיון שמכרה אבל משדה אחר פשיטא דמביא וקורא ואיתו אם הבית המוכר וקרא ומזר והבית מאותו המין אפי' משדה אחרת אינו קורא דומיא דקרא ואח"כ הבית אמין אחר דלקמן דאינו מוזר וקורא וכ"ש מאותו המין אינו קורא אבל אם הבית אמין אחר אינו מוזר וקורא אלא אפי' הבית אמין אחר דלקמן אינו לבד אבל כל בדעתו לאוסיף ואבדו קודם שהוסיף מותם ביכורים גמורים הם ומביא וקורא: **מביא** אחרים תחתיהם ואינו קורא. כתב הרמב"ם שאינו יכול לומר את נתת פרי שאין זה נתת פ"ב. ואפשר דזוקא מאותו המין אין זה נתת אבל ממין אחר שפיר הוי נתת פרי על אותו המין האחר. וכן משמע קצת מדקתני לקמן הבי שהביא ממין אחד וקרא ומזר והביא ממין אחר לא קתני אינו קורא. אבל נמצא הראשונים לא הביא אינו מוזר וקורא וגם חייבין אומש על הבנים שהם ממין אחר דהא גבי מזר והביא ממין אחר לא קתני לקמן שאין חייבין עליהם אומש. ומיהו אסורין לזרים הואיל ונקרא עליהם שם ביכורים ופי' פ"ב דמלה מ"ה. ובראשונים שנטמאו לא מצי אם זר חייב עליהם אומש כדרך שחייב בכל תרומה עמלה. משום דיש חילוק בדבר שחיוב מיתה בבכורים לזר אינו אלא שאחר שנכנסו לפנים ממומת יכולים כמ"ש הרמב"ם רפ"ג מה"ב ומחילה דה"ש לאומש והלכך אם נטמאו הראשונים לאחר שנכנסו לתוכה חייב עליהם אומש ואם לא נכנסו לא ומשום דפסיק ומני נטמאו אבל אחרים אחרים ושייש בין נטמאו בעזרה או בדרך ובין נטמאו לפנים מן התוכה קודם שהגיעו להר הבית בטולן אבל אחרים לא פסיקא ליה הלכך לא חייבי בכו: אינם חייבין עליהם אומש. בירושלמי מ"ר יוחנן דמתני' יחידאה היא ואם דברי ר"ש ולא ק"ל הכי וכדברי הר"ב. אבל הרמב"ם הפתיק המשנה כלשונה ולא אתפרש עממא דהכי תנאי במתי קמיפלגי לענין המומה. ומלד הסברא היה נראה דאם נטמאו הראשונים עד אלא שנכנסו לפנים מן המומה דלא חייל שם בכורים עליהם דהא הזר פטור עליהם כדפי' לעיל. והבנים אם ביכורים מדאורייתא וחייבין עליהם אומש. אבל נטמאו הראשונים לפנים מן המומה קודם שהגיעו להר הבית דחייל שם ביכורים עליהם הבנים פטורין. דומיא דתרומה בפ"ק דתרומות מ"ח שאם הטמומה ראשונה הוי דאורייתא אין חייבין אומש על הבנים. ומיהו לאתי דפי' לעיל דלהכי לא תני בראשונים דין המומה דלא פסיקא ליה דזימנין חייב וזימנין פטור מה"מ נופי' לא הו"ל למתני פטורה בבנים דהא נמי לא פסיקא והדבר צ"ע: **נטמאו** בעזרה. לקמן תני בהר הבית ואמאי תני כאן בעזרה וכבר אמר בתוי"ט בזה. ועל פי מ"ש הרמב"ם

ומהשדה שהביא הראשון: לג) ר"ל נגזלו: לד) נמסו ונרקבו: לה) באכלן זר: לו) ר"ה בנטמאו בהר הבית דמשם ואילך אינו חייב באחריותן: לז) זורקן

ונותן

תוספות אנשי שם

הביא בשנ"ת. וצ"ע שלא העיר זה התוי"ט: ן במשנה והשני כו'. הרמב"ם בפ"ד ה"ה כ' והלוקח אינו מביא לספרים בכורים אחרים מאותו המין שכבר הפרים ממנו המוכר ואם ספרים מביא ואינו קורא ותמיהני מאד מנ"ל להרמב"ם זה דאם יעלה מביא הא אמתני דמשמע שאינו רשאי להביא כמו בכל הך דאין מביאין אלא כ' הר"מ בשם ר' מהן שאין חייב להביא א"ה אינו רשאי להביא דהוי מביא חולין לעזרה וא"כ גם כאן תמוה למה משנה ל' המשנה ואפשר לישב בדוחק דקשה להרמב"ם כיון דטעמא דרבנן הוא מבגדתי היום כמבואר בירושל' והביאו הר"ב ת"כ ל"ל דאיה אלא אקריאה ולא אהבאה. (יין הרקח. ועי' שנ"ת): בתו"ח ד"ה הר"ב ד"ה ר"ו כו' וי"ל כו'. לפי' הר"מ במ"ה דמביא אחרים תחתיהם ואינו קורא לאו משום הגדתי אלא משום שאינו רשאים וזה נסתר תירוץ הפו"ש: (מר"ל): בר"ב ד"ה ר"א כו' ואין הלכה. ואף שבמשנה ע' כ' הר"ב לא נזכרה אלא לר"י ואי"כ הוה מחלוקת והא"כ כתב וכי"ל לפסוק כר"י ל"ל כמ"ש התו"ח רפ"ג דפסחים ע"ב. (תה"ר): ך תוי"ט סד"ה נבזזו כו' שאינן כלל. כלומר שאינן כלל בראשונו ול"ג דאין כאן מקום להמוה תדא דאע"פ דמוקו איתנהו בראשונו לא ס"ד שיביאם לעזרה משום הקריבהו לא לפתחך ועוד דאבדו דכ' הרמב"ם טולל אפי' נמוקו דמתני' ע"ד אפי' הן אבודין לא יגע בהן דנ"מ ס"ג מ"ו מ"ש הרמב"ם סמך על מ"ש בספ"ב שם שכ' שם כל הלוקים המביאים במשנה וכאלו אבדו מייהו נקט כמ"ש המגיה בהרמב"ם דפוס מדא. ונכון הוא. (נ"ד): בר"ב ד"ה אין חייבין כו' ואינה הלכה כו'. למד זה מן הירושל' והביאו הר"ש אל"ש משום ידידי אני שונה אותה ותני כן רבב"י אומר משום ר"ש שאמרם אין חייבין כו'. וקשיא על הרמב"ם שפסק בפ"ד דין ט' שאין חייב אומש והכ"מ לא העיר בזה ובדוחק י"ל דבתר הכי איתא הו בירושל' ר"ש בר יצחק בשם ר"ה שבנים לוקחן אפי' מן השוק (ואין חייב להביאן מקרקע שלו שהרי אין כאן אלא בתורת דמיס) ולדידי' משמע דה"ס ודאי דאינו חייב בחומש ופסק כמותו אלא דאמתי אינו מוכרח דאמתי פוסק הר"ש לגבי ר"י והרי אפי' לגבי רב אלה הר"י

ציונים

ך **חפריש.** שם פ"ג ה"כ: **ואינו קורא.** שם פ"ל ה"ם: **נטמאו.** שם פ"ג ה"ח ופ"ל ה"ו:

חלופי גרסאות

ך בכוריו נבזזו נמקו. בירושלמי את בכוריו נבקו נבזו. אינם. בירוש' אין.

תוספות חדשים

משנה ז [הר"ב ד"ה] **רבי** יהודה אומר כו' מגיד ואחזר ומגיד עכ"ל. הכי איתא בירוש' וקשה למה לא קאמר הר"י ס"ל כרבנן דאפי' בב' אנשים אינו חוזר ומגיד והכא שאני אלא קרא הראשון ונסיפא דקתני הבי שהביא כו' בא לאשמעי' אפי' בב' אנשים כיון שהראשון קרא פעם אחד וי"ל דא"כ ה"ל לר"י לפלוג גם בסיפא הפרים בכורים נבזזו כו' מביא אחרי' ואינו קורא כו' כיון דלר"י הנדתי דוקא בקרא וזה מיושב למה לא סילק ר' הכי שהבאת כו' ממוך לדברי ר"י שבשילו שמו זה אלא לאומות שדנין אלפי' זה גם ר"י מודה וק"ל.

(ממהורש"ה ז"ל):

ראשון לציון

משנה ח [תי"ם ד"ה] **נבזזו** נמקו כו' שבפ"ד מהלכות בכורים המביא לכל אלו הג' כו'. צ"ל לכל אלו הד':

חדושי מהרי"ח

משנה ז [תי"ם ד"ה] **והשני** מאותו המין אינו מביא פי' הר"ב כו' מלת וקורא מיותרת כו' עכ"ל. ז"ל פי' הרמב"ם ואינו מביא מאותו המין שהביא הא' וקורא עכ"ל ונראה דמלת וקורא קאי אשני פי' שאין השני מביא וקורא אבל בלא קריאה יכול להביא וכ"כ שם בפי' ובחבורו והשני אינו חייב להפרישו כו' ואם הפרי' מביא ואינו קורא ואי כפי הבנת הרב תי"ם דקאי אראשון הו"ל שהביא הראשון וקורא ודו"ק: משנה ח [תי"ם ד"ה] **נבזזו** נמקו נגנבו והר"ב כו' השמים לכל אלו הג' כו' עכ"ל. וברמב"ם אשר לפני מביא זה חכם אחד בשם הרב תוי"ט הקושי בהג"ה ותירץ שהרמב"ם סמך על מה שביאר בפ"ב ששם כתב כל החילוקים שנשנו במשנה כאן וכאן כתב הרא ח"ה לכולם:

חיטו קורא. ולהראב"ד שכתב דיניחם שם עד שירקבו או עד שיתמסמסו הוה נמי רבותא. ועי' במ"ח פ"ו דשבת דמנן לעזרה והמכוון להר הבית. כמו שכתבתי שם בסייעתא דשמיא. וכן במ"ג פ"ג דסוטה. ולפי זה יש לומר דהר הבית דהכא נמי לאו דוקא. אלא כלומר לבית המקדש. אבל רלה לומר עד העזרה. וכיוצא בזה ברים מס' חגיגה: **ואינו קורא**. פי' הר"ש לחד פירושא לירושלמי דטעמא משום דאיש נמצאו ליכא שמחה. וכתיב ואמרת ושמחת: **י ומזיתי שמן**. פי' הר"ב העושים שמן. ועיין בפי' מ"ג: מביא

ואינו קורא (לח): **ט ומנין שהוא חייב באחריותן עד שיביא להר הבית. שנאמר** (שמות כג) **ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך. מלמד שחייב באחריותם עד שיביא להר הבית. הרי שהביא ממין אחד וקרא. וחזר והביא ממין אחר. אינו קורא** (לט):

י ואלו מביאין וקורין. מן העצרת ועד החג. משבעת המינים. מפירות שבהרים. מתמרות שבעמקים. ומזיתי שמן. מעבר הירדן (מ). **רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאין בכורים מעבר הירדן. שאינה ארץ זבת חלב ודבש:**

הקונה

ח"ג. **ט** באחריותן. נד"ל ול"ל באחריותו. שביא. נמצ"ג שיביאם וכ"ה ניכוח' ונד"ל וד"ל וכן נסמוך. שחייב. ניכוח' שהוא חייב. וכ"ה נד"ם. אינו. ניכוח' ה"ל אינו וכ"ה נד"ם: **י** ואלו. ניכוח' אלו וכ"ה נד"ם. מביאין וקורין. ניכוח' קורין ומביאין. מפירות. ניכוח' מן הפירות. מתמרות. ניכוח' ומן התמרים. מעבר. ניכוח' ומעבר. הירדן. ניכוח' לירדן וכן נסמוך וכ"ה נד"ם.

ט ומנין. עם פ"ב ה"ב: הרי שהביא. עם פ"ל ה"ל: **י** מן העצרת. עם ה"ב: משבעת המינים. עם פ"ב ה"ב: מפירות. עם ה"ג:

תוספות חדשים

משנה ט [הר"ב ד"ח] הרי שהביא כו' לא נצרכה כו'. וכ"כ הר"ש בשם הירוש' ע"ש. ואני בעניי אינו מבין דגם לתי"ק אצטריך דה"א ממין לאשון קורא כ' פעמים אבל ממין אחר קורא ואשמעי' דאפי' כב' מינין אינו קורא ב"פ גם הרמב"ם בה"ב פ"ד ה"ח העתיק האי דינא ופסק שם ה"ה בת"ק דר"י. (רמ"ז בכפן בלון):

תוספות רע"ק

משנה ט [אות ח] בהר"ב ד"ה הרי שהביא. לא נצרכה וכו') קשה לי הא גם לרבנן איצטריך דהא באדם אחד ממין אחר מביא וקורא והבא באדם אחר אפי' ממין אחר אינו מביא וקורא:

תוס' אנשי שם

כר"י כ"ש לגבי ר"ה ור"ע. (ש"ל): תי"ם ד"ה נמביאו כו' ולהראב"ד כו'. הראב"ד לא פליג אהרמב"ם אלא בא לומר אחר שהריקם בם מה יעשה בהם וקאמר דמוחם וכו' כמ"ש הכ"מ ולפיכך היה ראוי לומר ולפי מה שפי' הראב"ד דיניחם כו' גם באר לאשון קשה ושמא ע"ש יש בו וכ"ל כו' נמי רבותא בלא"ה. ובלו' דבלאו משום אינו קורא הוי רבותא דאפי' בעזרה דקדשה טפי מכר הבית ייחם עד שירקבו וכו'. (כ"ד): בא"ד ולפ"ז יל כו'. לא ידענא אמאי לא פליג במאי דפתח דכיון דהקריב ואמר במלינו במצוה דהנן לעזרה והמכוון לכל הבית אמאי לא פירש דה"ל מאי דהנן נעמלו בעזרה המכוון בכל הבית ואמאי ניח"ל עפי לומר דכר הבית דהנן לאו דוקא מלומר דבעזרה לאו דוקא. וי"ל כיון דמ"ל הכי והכי שהרי ממלא כן הר הבית דתנן ומכוון עזרה כמו שהבית מרים הגיגה מפרכו' לחומה ביהא חייב באחריותן עד שיביאם לעזרה. (ש"ל): **ט** בר"ב ד"ה הרי וכו' לא נצרכה כו'. ע' תוי"ט. ולקמ"ש כיון שאמרו במ"ש דהקונה אם מביא ממין אחר מביא וקורא ולא לומרא פשיטא דאפילו בעל הראשון שקרא על מ"א אם מביא מין אחר קורא. אלא ודאי דבעל הראשון אפי' ממין אחר אינו קורא ולקמ"ל דאחר קורא על מין אחר. לכי קאמר נר"י נצרכה (מר"ן):

יכין

ונותן הכל לכהנים: לח) דכתב ושמחת ומדנטמאו ליכא שמחה: לט) דכתי' ראשית ולר' יהודה אלעזריך דס"ל במ"ז מגיד וחוזר ומגיד קמ"ל

תפארת ישראל

הכא דהוא עצמו לא: מ) דשם היו גם הזיתי שמן טובים כך נ"ל. ואי"ל דמעות מעבר הירדן לא קאי אזיתי שמן רק מלתא באפי נפשה

יכין

הכא דהוא עצמו לא: מ) דשם היו גם הזיתי שמן טובים כך נ"ל. ואי"ל דמעות מעבר הירדן לא קאי אזיתי שמן רק מלתא באפי נפשה היא

משנה

הרמב"ם פ"ג מה"ב דין ג' ביכורים הנמה בעזרה מעכבת בהן שאם אכלן בהן קודם הנתנן בעזרה לוקה. ומ"ב בהא נמי יש מילוק שאם נטמאו בעזרה דבכר נתמיעו בהנאה משנכנסו לעזרה אם נטמאו מחויב להיחם שם המעות הנאה לא פקעה והיינו דקתני טופן בלומר משליך ומניחן שם וז"ש הראב"ד ייחם שם עד שירקבו. אבל אם נטמאו בהר הבית מותר ליקח מותם לביתו ויהנה בהם שאי"א לקיים בהם מצות הנאה שאין להניח מותה לעזרה: **ט** שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא וגו'. ונמשבר שני דכתיב ואכלת לפני ה' במקום אשר יבחר ואפ"ה אינו חייב באחריותן כדלקמן פ"ב מ"ד. אתם לא כתיב תביא דמשמע שמוטל עליו להביאו: **הרי** שהביא ממין אחד וקרא. פי' הר"ב לא נצרכה אלא לר"י כו' וכ"ה בירושלמי. ולשון לא נצרכה משמע דכתי"ק דר"י נמי אתיא אבל לת"ק לא צריכא. ולכאורה לא מיתוקמא כלל כת"ק דהא אינו אחר שני ממין אחר מביא וקורא וכ"ה הוא עצמו דאינו לא מפליג בין אחד לשנים ואמאי תני הכא אינו קורא אלא שיש לחלק דלעיל מייני בלא קרא הראשון והכא עקרא לת"ק נמי אינו מוזר וקורא. וה"מ למיתני הכא דבעזרה אפי' דאפי' מכר הבהר אחר עקרא אין הבני מוזר וקורא אלא דבעי לאשמועי' אליבא דר"י וכו': **אינו קורא**. אבל חייבין עליהן תוחם כדפי' לעיל: **י מפירות** שבהרים מתמרות שבעמקים. נ"ש דלעיל מ"ג תני מפירות שבעמקים מתמרות שבהרים אין מביאין ומשמע הא כל שאינם של הרים ושל עמקים מביאין כגון הבלים במישור והכא תני מפירות שבהרים מתמרות שבעמקים משמע דוקא הני ולא משל המישור וקשיא דיוקי אהדדי. ואין לומר דמן המישור מביאין ואין קורין לת"ק הו"ל למיתני בהדי המביאין ואין קורין וגם לא מסתבר לומר שאין קורין בלוז ביון שהם מבשלת המינים ולאיון למה לא יקראו. ושיה נראה לומר דהא דתני הכא מאלו דוקא משום דבכל הקרבנות מצוה להביא מן המובחר ומהי דבדיעבד ליכא עיכובא בשאר הקרבנות הכא שאתי דכתיב מראשית ולא כל ראשית וגם זה בכלל לעכב שיביא דוקא מן המובחר ולעיל דקתני אין מביאין מפירות שבעמקים ומתמרים שבהרים ה"ה דמן המישור לא אלא אוידי דצריך למיתני הכא מפירות שבהרים וכו' דדוקא הוא תני נמי האי ליגמא הא. אלא דבוטלמי אתאתי' דלעיל פליגי ר' יוחנן ור"ל בשהרים שבהרים ופירות שבעמקים ר' יוחנן אמר לא נתקדשו ר"ל אומר נתקדשו ת"ב משמע דמן המישור לכו"ע נתקדשו אם לא שנאמר דאיכא נמי ליגמא דאמתי' נקטו וה"ה דפליגי בשל מישור ומ"מ לומר כן דת"ב קשיא לר"ל דאמר נתקדשו היכי מתרץ לאמתי'

ראשונה

דהכא דמשמע דמן המישור אין מביאין כלל מדקתני אלו מביאין וקורין משמע דאון מאלו אין מביאין. ול"ל דתרתי אמתי' לכהאלה מייני ולעיל אמר דמן הבנוטין לא יביאו לבתאלה ובדיעבד פליגי וה"ה באין בנוטיין ואין מונחרין כגון מן המישור והכא אמר לכתאלה אלה בלו שהן מונחרין. וכן משמע מלשון הרמב"ם בהבוטו פ"ב דין ג' בכתב אין מביאין לא מפירות שבעמקים ולא מתמרות שבהרים אלא מתמרות שבעמקים ופירות שבהרים לפי שהן מן המובחר ואם הביא שלא מן המובחר כגון תמרים שבהרים לא נתקדשו ע"כ. ויליף קאמר דשאינם מן המובחר כתו משדה של מישור דיש בגבוהים ומתני' דלעיל נמי הכי דיקא דקתני אם ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר אלמא דשאינו מן המובחר דמי לתמרות שבהרים דתני לה בהדי: **ומזיתי** שמן. אין הלשון מיושב דהו"ל לפרש מזיתי שמן שהן מובחרין כדתני לעיל מ"ג מזיתי שמן שאין מובחרין. ומדברי הר"ש נראה שדעתו לפרש דהא דקתני מעבר הירדן מזיתי שמן קאי ואתי למיתר שמביאין זיתי שמן מעבר הירדן דמעלו עפי וכיינו מובחרין. ומיהו בפ"מ דתמרות מ"ב אמרי' תקוע אלפא לשמן אלא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן. ונראה דלא תני הכא תקוע משום דבעי למיתני פלוגתא דר' יוסי הגלילי לענין עבר הירדן נקט עבר הירדן נמי בישנא: **ר"י** הגלילי אומר אין מביאין וכו'. לענין תרומות ומעשרות וכל המצות התלויות בארץ לכו"ע עבר הירדן הוא כא"י ממש שסרי בתחלקה ג"כ לשבטים ע"י משה מפי ה' ולא פליג ר"י אלא בביכורים דכתיב בה זבת חלב ודבש ומשמע דלת"ק עבר הירדן חייבת בביכורים מלאוייתא. אבל הרמב"ם פסק שאינה חייבת רק מדברייהו וכתב מהרי"ק בתשובה ס"ם קכ"ב דבספרי מוכח דת"ק נמי דבש זבת חלב ודבש דוקא ולא פליגי אלא בהבנן ומשמע הכא דמתוקה לארץ לכו"ע אין מביאין וכ"כ הרמב"ם בתשובו רפ"ב ומסיים ואם הביא ביכורים ממו"ל אינם ביכורים ע"כ. ולא מצא לו הכ"מ מקום. ונראה דיליף לה מהיכא דיליף הבטר שכתב בפ"א מהל' בכורות אין מביאין בכורות ממו"ל לארץ שנאמר אתה מביא בכור וכו' ואם הביא אין מקבלין ממנו ולא יקרב ע"כ ומהך דרשא אתו נמי ביכורים דאיתקש נמי לבעבר בפ' ראה וסבאתם בתוך מעשרותיכם וסרותם ידכם היינו ביכורים כדלקמן רפ"ב: **שאינה** ארץ זבת חלב ודבש. ביכולמי אית דתני אשר נתת לי ולא שנאלתי מעלמי. מה ביניהו

ראשונה

דהכא דמשמע דמן המישור אין מביאין כלל מדקתני אלו מביאין וקורין משמע דאון מאלו אין מביאין. ול"ל דתרתי אמתי' לכהאלה מייני ולעיל אמר דמן הבנוטין לא יביאו לבתאלה ובדיעבד פליגי וה"ה באין בנוטיין ואין מונחרין כגון מן המישור והכא אמר לכתאלה אלה בלו שהן מונחרין. וכן משמע מלשון הרמב"ם בהבוטו פ"ב דין ג' בכתב אין מביאין לא מפירות שבעמקים ולא מתמרות שבהרים אלא מתמרות שבעמקים ופירות שבהרים לפי שהן מן המובחר ואם הביא שלא מן המובחר כגון תמרים שבהרים לא נתקדשו ע"כ. ויליף קאמר דשאינם מן המובחר כתו משדה של מישור דיש בגבוהים ומתני' דלעיל נמי הכי דיקא דקתני אם ולא מזיתי שמן שאינם מן המובחר אלמא דשאינו מן המובחר דמי לתמרות שבהרים דתני לה בהדי: **ומזיתי** שמן. אין הלשון מיושב דהו"ל לפרש מזיתי שמן שהן מובחרין כדתני לעיל מ"ג מזיתי שמן שאין מובחרין. ומדברי הר"ש נראה שדעתו לפרש דהא דקתני מעבר הירדן מזיתי שמן קאי ואתי למיתר שמביאין זיתי שמן מעבר הירדן דמעלו עפי וכיינו מובחרין. ומיהו בפ"מ דתמרות מ"ב אמרי' תקוע אלפא לשמן אלא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן. ונראה דלא תני הכא תקוע משום דבעי למיתני פלוגתא דר' יוסי הגלילי לענין עבר הירדן נקט עבר הירדן נמי בישנא: **ר"י** הגלילי אומר אין מביאין וכו'. לענין תרומות ומעשרות וכל המצות התלויות בארץ לכו"ע עבר הירדן הוא כא"י ממש שסרי בתחלקה ג"כ לשבטים ע"י משה מפי ה' ולא פליג ר"י אלא בביכורים דכתיב בה זבת חלב ודבש ומשמע דלת"ק עבר הירדן חייבת בביכורים מלאוייתא. אבל הרמב"ם פסק שאינה חייבת רק מדברייהו וכתב מהרי"ק בתשובה ס"ם קכ"ב דבספרי מוכח דת"ק נמי דבש זבת חלב ודבש דוקא ולא פליגי אלא בהבנן ומשמע הכא דמתוקה לארץ לכו"ע אין מביאין וכ"כ הרמב"ם בתשובו רפ"ב ומסיים ואם הביא ביכורים ממו"ל אינם ביכורים ע"כ. ולא מצא לו הכ"מ מקום. ונראה דיליף לה מהיכא דיליף הבטר שכתב בפ"א מהל' בכורות אין מביאין בכורות ממו"ל לארץ שנאמר אתה מביא בכור וכו' ואם הביא אין מקבלין ממנו ולא יקרב ע"כ ומהך דרשא אתו נמי ביכורים דאיתקש נמי לבעבר בפ' ראה וסבאתם בתוך מעשרותיכם וסרותם ידכם היינו ביכורים כדלקמן רפ"ב: **שאינה** ארץ זבת חלב ודבש. ביכולמי אית דתני אשר נתת לי ולא שנאלתי מעלמי. מה ביניהו

יא הקונה שלשה אילנות. בסתם ולא פירש אם קנה קרקע אם ללו מביא וקורא דבסתם קנה קרקע שתחתיהן וחולה להן. אבל פחות משלשה אילנות בסתם לא קנה קרקע. ור' מאיר פליג ואמר דאף שני אילנות נמי קנה קרקע ואין הלכה כר' מאיר: אף בעלי אריסות וחכירות מביאים וקוראים. דסבר רבי יהודה אריס ומוכר יש לו קנין בארץ כאילו יש לו חלק בה. ואין הלכה כר' יהודה:

יא הקונה שלשה אילנות בתוך של חברו (מא). מביא וקורא (מב). קנה אילן וקרקעו מביא וקורא. רבי יהודה אומר אף בעלי אריסות וחכורות מביאין וקורין (מג):

יא מביא וקורא. דבסתם קנה קרקע שתחתיהן וחולה להן וכדפירש [הר"ב] במ"ו בדרבי מאיר וחולה להן כמלוה לורה וסלו. ובריתא ומימרא בפרק הספינה דף פב. ופי' רשב"ם תחתיהם תחת עיקר האילנות והטופח וביניהם קרקע מגולה שבין טופח לילן זה לטופח לילן זה וחולה להן האילנות מקום שכלין טופחיהן ולחוץ: רבי יהודה אומר אף בעלי אריסות וחכירות. כתב הר"ש בשם הירושלמי אמר רבי חייא בחכירי בתי אבות היא מתניתין הני הכירי בתי אבות לוין מביאין רבי יהודה אומר הן עצמן מביאין וקורלין. ע"כ. והשתא אתי שפיר דרבי יהודה לא פליג במ"ב:

מלאכת שלמה

היא מעבר לירדן אבל עבר הירדן מכשר וכ"ש פריזי וגרגשי דתוך הירדן ליטהו וקרא ה"ק ויתן לנו את הארץ דהייטו ארץ שאינה זבת חלב ודבש ועוד כיון לנו ארץ המשה עממין שהיא ארץ זבת חלב ודבש ותרי גוני ארץ קאמר והנא דמתני' לא דרים ג"ש דאיתא בספרי אלא אית לי' קרא דולהעלותו מן הארץ ההיא דאית בי' תלתא גווני ארץ והכי כתיב קרא ואדר להעילו מיד מצרים ולהעלותו וכו' אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני וכו' והשתא אית לן לרבוי המשה עממים דהייטו זבת חלב ודבש וארץ פריזי וגרגשי וארץ עמון ומואב וסוריא ובירושלמי מקשו לי' לר' יוסי הגלילי מקרא דואומר אעלה אתכם מעני מצרים דאית בי' תרי גווני ארץ כלומר נמי דפלגת עלן בסוריא וכיולא בה מיהו על כרחיך כל אמורי דהייטו גרגשי ופריזי אודי לי מיהת דכתיב בהאי קרא דאעלה אתכם דהתם כתיבי ששה עממין ור' יוסי מתרץ להסוא קרא דאדרבה ה"ק ארץ אשר היא זבת חלב ודבש ואין כאן אלא האמורי של תוך הארץ וא"כ דוקא חמשה עממים ולא אמורי סולו אלא של תוך הירדן דבעינן זבת חלב ודבש ואפשר דהכא דבנן למקשו לי' לר' יוסי הגלילי הן ר' עקיבא וכן נמי דבירושלמי פ' בתרא דמכלתין מפ' דר' עקיבא וכן נמי סברי דעמון ומואב פסולי להביא בכורים וא"ל לדידהו כ"ש סוריא דהא לא כבשה משה ועוד דעמון ומואב כבשן האמורי והאמורי קרינן להו ואפ"ה פסולין ופשיטא דכ"ש סוריא ה"ר שלמה סיריליו ז"ל. ופי' ה"ר שמשון ז"ל מעבר הירדן הוא דמביאין מכל הני אבל משאר מקומות לא כדתקן ברים פירקין שאינם מן המובחר אבל מעבר הירדן מעלו ע"כ. ומלאתי כתוב בשאלות ותשובות מהר"י קולון ז"ל סוף ברם קכ"ב וז"ל ואשר סקשה מורי מרוב פלפולו על מה שכתב הרמב"ם ז"ל וכן הסמ"ג דמביאין בכורים מדבריהם מערי סיחון ועוג ואילו לענין תרומה ומעשר לא חלקו בין ערי סיחון ועוג לשאר א"י אמת הוא כי ראיתי מתוך משנה א' דפ"ק דמסכת בכורים וז"ל המשנה אלו מביאים בכורים מן העלרת ועד החג מז' המינים מפירות שבהרים מהמרים שבעמקים מזיתי שמן ומעבר לירדן ר' יוסי הגלילי אומר אין מביאים בכורים מעבר לירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש ואע"ג דפליגי דבנן עלי' דר' יוסי הגלילי ואמרי דמביאין וקורין ס"ל דהייטו דוקא מדרבנן אבל מדאורייתא מודו לי' רבנן לר' יוסי הגלילי דפטור משום שאינה ארץ זבת חלב ודבש ואלו טעמא לא שייך כלל לפטור מהתרומה ומעשר דדוקא גבי בכורים הוא דשייך משום דכתיב בהדיא בפרשה ארץ זבת חלב ודבש אבל גבי תרומה ומעשר לא כתבי כלל אלא דאתרי קשה מנא לן דרמב"ם וסמ"ג ז"ל דרבנן דפליגי עלי' דר' יוסי הגלילי דמודו דמדאורייתא אין מביאין נימא דלית לן כלל טעמא דארץ זבת חלב ודבש כדמשמע לשון המשנה דאין לו

היא הקונה. תוס' כ"ג לף כו. וד' פא. מיי' פט הי"ג: קנה. גיטין מה. נ"ב כו. מיי' שם:

חלופי גרסאות

יא קנה. גיטין וב"ב הקונה. וחכורות. ר"ה' והחכורות:

תוספות הדשיר

משנה יא [במיינה] מביא וקורא כו'. ל"ע דהא בכר נשנה לעיל מ"ו וכ"ל דאיתא בת"מ בסי' רע"ז סעיף י"ב דאם מכר הקרקע לאחר ואילנות לאחר אפי' רק שני אילנות קנה קרקע ע"ם הטעם וא"כ י"ל דה"ק כ"מ דהאמוים דס"ל דדוקא קנה ג' מביא וקורא אודו לי מיהת דלפעמים אפילו בב' קנין במוכר לב' ב"א כגי"ל ותכמים לפסר דס"ל אחלק דבם אין אחד מוחזק יותר מחבירו אבל לענין בכורים עדיין יש ספק אם קנה קרקע או י"ל דקמ"ל כלן אפילו במתנה דאע"ג דאיתא בבפ"ד בב"ב במתנה מוקן את כולה כו' ע"ש וקאמר כ"מ לתכמים דיוכן במתנה כ"ל ותכמים ס"ל דיש לתלק גם בענין זה ודו"ק (ממהורש"ם ז"ל):

חדושי מהרי"ח

משנה יא [בר"ב ד"ה] הקונה ג' אילנות כו' אבל פחות מג' אילנות בסתם לא קנה כו' עכ"ל. והא דכתב הר"ב במשנה ו' מספקא ליה לתנא קמא אי קנה קרקע כבר כתב רש"י בב"ב דף כ"א ע"ב דלענין בכורים מספקא ליה אבל קרקע לא קנה משום דיד המוכר על העליונה והא בפקינן סניה מספק:

משנה ראשונה

א"ר בון הני בבא מנשה ביניהון מ"ד ולא שמעלמי מעלמי הם לא לקחו מעלמן כו'. נראה דבבא לאוכן ובל הם בבלו תחלה בעלה ע ובוקקו יותן לנו את ארץ הגלעד ובבא מנשה לא הוזכר שם. והלכך אפ"פ שע"פ משה לקחו טולם קני להו שלקחו מעלמן: **יא** ר"מ אומר אפי' שנים. נ"ע הא תני פלוגתא דר"מ לעיל מ"ו והא תו ל"ל. ואין לומר דאי מדלעיל הו"א דר"מ נמי מספקא ליה בשנים אי קנה קרקע ואפ"ה ס"ל דקורא מספק דומיא דקורא בתורה ולית לי' הא דאמרי' בהמוכר פירות דמיחזי כשקרא ודלמא אתי לאפקעינהו ממעשרות לכבי תני לה הכא דקנה ודאי דומיא דשאלה לת"ק דהא נמי הא תני בהדיא בהמוכר פירות ר"מ אומר קנה קרקע. ומ"ש הר"ב דקנה קרקע

יכין תפארת ישראל יכין

היא דא"כ לא שייך למכלליו בהדי איך דהשיב במשנה שהן מלוה מהמובחר דהרי טולן מובחרים במיקן: מא) ולא פירש הלוקח אם קיבה גם קרקעיתן עמם: מב) דבסתם קנה קרקע שתחתיהן וסביב להן ממקים הענפים ולהלאה כמלא אורה [ר"ל בתוך המלקע] וסלו: מג) משנה חמורה תמוה דכבר שמעי' לעיל מ"ו דלר"מ בשתים מביא וקורא [ועי' תוס' ב"ב דף פ"א ע' ד"ה ממתי ועיין עוד רמב"ן שם] וגם מלתא דרבנן כבר שמעינן מהתם מדיוקא. וכ"ל דאי מהתם הא"א דלת"ק לא לדיוקא דג' מביא וקורא קאתי רק לדיוקא דבקנה א' אינו מביא כלל כדקאמר בתמת בתוספתא להכי צריך הכא לאשמעי' דיוקא דג' מביא וקורא וגם מלתא דר' מאיר אלטריך הכא דאי מהתם סד"א דר' מאיר ס"ל דגם בא' מביא וקורא כדעת ר"י [ב"ב דפ"א ע'] והא דנקט ר"מ דבשתים מביא וקורא היינו רק מדנקטו רבנן שתים להכי נקט הכא במלתא דת"ק שלשה ועלה קאמר ר' מאיר אפילו שתים ומדלא אשמעי' רבותא טפי אפי' א' מביא וקורא ש"מ דלר"מ בא' אינו קורא. בא"י הנותן ליעף כח: מד) ודוקא בחכירי בתי אבות שכבר הוחזקה מפתחה זו להיות אריסין בקרקע זו הא"ל דלת"ק כאילו יש לו קנין בגוף הקרקע אבל לעיל [נמ"ב] מיירי באינו חכורין ואריסין מבתי אבות ובכה"ג לכ"ע אין מביאין:

הלכתא גבירתא כללא דפרק א

פרק א משנה א אין מביאין בכורים רק בשדה כל יניקת הפרי מקרקע שלו. אבל בחיה גזז האילן בתוך שלו. וראש הבריכה יוצאת מטנו בקרקע של חבירו או בקרקע דה"ר. או איפכא שהגזע הוא בתוך הנך. וראש הבריכה יוצאת מתוך קרקע שלו. או אפילו שניהן בתוך שלו. רק שאמצעית הענף

קרקע תחתיהן וחולה להן כמה [illegible] וקלו. ה"ע דבפ"ג דפאה מ"ו פי' דבכיכרי לחם כתיבן ע"ז אמה. וי"ל דה"ל כמעגלי לחם תרומה ע"ז אמה וקנה חולה להן כמלא חרם וקלו. וכ"כ סר"ש כאן והתוס' בב"כ ד' כ"ז: ר"ז אומר אף בעלי חרמות וכו'. תל' המשנה נראה דלר"ז הקונה אינן אחד אפי' בלא קרקע מניח וקונה כיון שיש לו חלק לא גרע מחרים ומוכר. ול"ו למעשים דס"ל כפ"ו דדמאי מ"ה אינה חשובין כקרקע

המנף ממין תוך רשות שאינו שלו. אינו מביא בכורים לא מהגדל מהגזע או מהבריכה:

משנה ב אריסין וחכורין. והקנתה מהגזל. וכ"ש הגזלן עצמו אין מביאין. מדאין הקרקע שלהן. והתורה אמרה מארצך:

משנה ג אין מביאין בכורים רק מז' מינין שנשתבח בהן א"י. חטה. ושעורה. גפן. והאנה. ורמון. זיתים. ותמרים. ותמרים דוקא כשאין גדילים בהרים. ושאר פירות הנ"ל צריך שלא יהיו מתגדלים בעסק. וזיתים צריך שלא יהיו מאותן שנלקח דק שכתבקעין מעשם. ופולמין שמנן. דכל הנך אינן מהמובחר. אין מביאין בכורים קודם עצרת:

משנה ד גר ועבד משוחרר מביא וקורא. דעדיף מאשה. דלע"ל גם גרים יטלו חלק בא"י. ולא נשים [עי' רמל"ם פ"ד דבכורים]. וכ"כ בתפלה. אומר בתפלה אלקי אבותינו. דאברהם אבינו גם אב לגרים הוא:

משנה ה גר או משוחרר שנשאו גיורת או משוחררת. וילדה בת. אפי' הורתה ולידתה בקדושה. לכתחלה לא תנשא לכהן. ורק בדיעבד (אפילו) אם נשאת לא תצא. וכל זה אפי' עד י' דורות. כל שאין צד א' מהן ישראל ממש. ואז מותרת לכהן אפילו לכתחלה. **אפוטרופוס** מב"ד או מאבי יתומים. ושליח כשלקחן מתחלה ע"ד לשלחן לבהמ"ק ע"י שליח. [דאל"כ אסור לשלחן]. וכ"כ אשה או עבד בנעני שניתן לו קרקע ע"מ שאין לרבו רשות בהמתנה. ומוסמוס ואנדרוגינוס מביאין ולא קורין:

משנה ו הקונה ב' אילנות בשדה חבירו. יש ספק אם קנה קרקע. להבי מביא ואינו קורא. ומדמסרפק שמא יביא חולין לעזרה. לחכי יקדישם על תנאי לבה"ב. **הפריש** בכוריו ויבש המעין של שדה זו ששתתה ממנו. או נקצץ האילן שלהן. מביא ואינו קורא. רק מעצרת ועד סוף החג מביא וקורא. ומאחר החג עד חנוכה מביא ואינו קורא. מראינו תו זמן שמחה בשדהו. ואחר כך אינו מביא כלל:

משנה ז הפריש בכוריו ומכר שדם. המוכר מביאן ואינו קורא. והלוקח. רק מאותו המין לא יביא. ומשאר מין אחר מביא וקורא:

משנה ח הפריש בכוריו ונגזלו. נגנבו. נאבדו או נרקבו או נטמאו. מביא אחרים תחתיהן ואינו קורא. ואלו השני' כשאכלן זר פטור מחומש.

בכורים שנטמאו בעזרה. ינצץ שם הפירות. ונותן חטל להכהנים ואינו קורא:

משנה ט ואם נטמאו או שנאבדו קודם שהביאן לעזרה. חייב באחריותן. להביא אחרים. **הביא** ממין א'. מותר לחזור ולהביא מטין אחר. רק שאינו קורא:

משנה י מצוה מהמובחר להביא מעצרת עד סוף החג. ורק מו' מינין שנשתבח בהן א"י. ומפירות הללו שבהרים. ורק מתמרים שבעמקים. ואף מזיתי שמן שמעבר הירדן לבד:

משנה יא קנה ג' אילנות גם בסתם קנה קרקע. וכ"כ קנה אילן וקרקע בפירוש. בשניהן מביא וקורא. **אריסי** בתי אבות מביאין וקורין:

וסיימו דתני לה סכה מסוס דת"ק אמר קנה אילן וקרקע כו' מסכר לי' ר"י דבלא קרקע נמי אמר בעלי חריסות מביאין וקורין. וסיימו נמי דמוקי לה בדיוקא בכמה אמות אמין יכולין לסלקו כמ"ש הרא"ש דכמה דר"י עביד אילנות בקרקע סיימו בקונה אילן אבל אריס אינו מביא לחכי מוקי לה בחכיכי בתי אבות דהוי כמו קנין:

ר' עובדיה — בכורים התרומה פרק ב — מברטנורה

פרק ב א התרומה והבכורים חייבין עליהם מיתה. זר האוכלן במזיד חייב מיתה בידי שמים דכתיב בתרומה (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו. ובכורים אקרו תרומה דאמר מר ותרומת ידך אלו בכורים שנאמר בהן (דברים כו) ולקח הכהן הסנא מידך: **וחומש**. האוכלן שוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירלה: **ואסורים לזרים**. בתנס היא שנויה דכיון שחייבין עליהם מיתה וחומש פשיטא שאסורים לזרים. ולר' יוחנן דאמר תני שיעור אסור מן התורה מצינן למימר דתנן אסורים לזרים לחני שיעור שהוא אסור מן התורה ואין בו לא מיתה ולא חומש: והן נכסי כהן. שיכול למכרן וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה ממאה: **ועולים באחד ומאה**. אם נתערבו במאה של חולין: **וטעונים רחיצת ידים**. הבא ליגע בהן צריך ליטול ידיו תחלה שסתם ידים פוסלות את התרומה ובכורים נמי אקרו תרומה: **והערב שמש**. טמא שטבל אינו אוכל בתרומה עד שיעריב שמשו דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש ומאכל שלמה

פרק ב א התרומה והבכורים. [a]חייבים עליהן מיתה. [b]וחומש. [c]ואסורים לזרים. [d]והם נכסי כהן. [e]ועולין באחד ומאה. [f]וטעונין רחיצת ידים. [g]והערב שמש. [h]הרי אלו בתרומה. ובכורים.

פרק ב א חייבים עליהן מיתה וחומש. ואסורים לזרים. עיין מה שכתבתי בסוף פרק קמא דחלה: **והערב** שמש. פי' הר"ב דכתיב ואחר יאכל מן הקדשים. עיין מה

תוספות יו"ט

פרק ב א התרומה והבכורים חייבין עליהם מיתה. זר האוכלן במזיד חייב מיתה בידי שמים דכתיב בתרומה (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו. ובכורים אקרו תרומה דאמר מר ותרומת ידך אלו בכורים שנאמר בהן (דברים כו) ולקח הכהן הסנא מידך: **וחומש**. האוכלן שוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירלה: **ואסורים לזרים**. בתנס היא שנויה דכיון שחייבין עליהם מיתה וחומש פשיטא שאסורים לזרים. ולר' יוחנן דאמר תני שיעור אסור מן התורה מצינן למימר דתנן אסורים לזרים לחני שיעור שהוא אסור מן התורה ואין בו לא מיתה ולא חומש: והן נכסי כהן. שיכול למכרן וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה ממאה: **ועולים באחד ומאה**. אם נתערבו במאה של חולין: **וטעונים רחיצת ידים**. הבא ליגע בהן צריך ליטול ידיו תחלה שסתם ידים פוסלות את התרומה ובכורים נמי אקרו תרומה: **והערב שמש**. טמא שטבל אינו אוכל בתרומה עד שיעריב שמשו דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש ומאכל

מלאכת שלמה

פרק ב א התרומה והבכורים וכו'. מאי דקשה אמתני' מהיא דעוטלין לדים לחולין ונמעשר כתבנוהו שם פ' אין דורשין. ועיין במ"ש בשם רש"י ז"ל בפ"פ שני דחלה. ופירש הר"ש שירילי"ו ז"ל התרומה מפ' בירושלמי דבין שהורה ובין שמאה קאמר דחייבים מיתה הזרים ול"ש שהורים ולא שנא שמאים כולם חייבין והבכורים זר האוכלן ל"ש שהור ושמא בשהורים ול"ש שהור ושמא בשמאים במיתה וכהן האוכל תרומה שהורה בטומאת הגוף פליגי אמוראי בירושלמי איכא מ"ד דאפי' לכהנים בכרת כדמשמע פשטי' דקרא ואיכא מ"ד דוקא בזרים הוא דכתיב ע"כ: **וחייבין עליהם מיתה וחומש**. הקשה רבינו שמשון ז"ל דבתוספתא קתני דתרומה מדמעת וחייבין עליהם מיתה וחומש מה שא"כ בבכורים ותירץ הוא ז"ל דהתם מיירי בקרילת שם בעלמא קודם שהביאן לעזרה ומתני' דהכא דחייבים עליהם מיתה וחומש לאחר שבאו לעזרה ואפי' קודם קריאה ותנופה דלא מעכבי ע"כ: **ואסורין לזרים**. למר ה"ק ואיסורן דתנן לעיל דיש בם מיתה היינו לזרים ולפעמים אפי' כל שהוא ולזרים ולמר ריש"א בין לכהנים בין לזרים והיינו בשמאים והתרומה שהורה אבל ממא שאכל ממא ושהור שאכל ממא אין איסורן שוה ולזרים אסורין בשוה דעל כולן יש בהן מיתה הר"ש שירילי"ו ז"ל. וכתבו התוס' בכ"ב תלה פ"ח מ"ם. מגיגה יח: כ"ם נב. יבמות עב. מיי' פי"ח מה' תרומות ס"ז וכפ"ב מה' בכורים וס"ה ופ"ל ה"ל מו. בית יוסף יו"ד סימן קח:

ציונים

א התרומה והבכורים. בכ"ב תלה פ"ח מ"ם. מגיגה יח: כ"ם נב. יבמות עב. מיי' פי"ח מה' תרומות ס"ז וכפ"ב מה' בכורים וס"ה ופ"ל ה"ל מו. בית יוסף יו"ד סימן קח:

חלופי גרסאות

א ואסורים. נתבגה ואסור. רחיצת. נתבגה נטילת. שמש. נד"ב וד"ו השמש וכ"ה נמשנ"ב. ובכורים. בירושלמי ובבכורים וכ"ה בגמרא.

תוספות הדשים

פ"ב משנה א [הר"ב ד"ה] התרומה מו' זר האוכלן במזיד חייב מיתה. והרמב"ם כתב בפרק ג' והוא שיאכלן מאחר שנכנסו לחומת ירושלים. (פר"ח):

ראשון לציון

פ"ב משנה א [הר"ב ד"ה] התרומה והבכורים מו' דאמר מר ותרומת ידך מו'. (פסחים לו: ושוד ד' פעמים נמ"ם):

תוספות רע"ק

פ"ב משנה א [אות ט] במשנה חייבין עליהן מיתה) והוא שיאכלם הבכורים אחר שיכנסו לחומת ירושלים. רמב"ם ועי' בתר"ש כאן: [אות י] שם הרי אלו וכו') ותנא ושייר דנוהגים בכל שנות שמיטה ואין להם פדיון משא"כ מ"ש דאינו נוהג בג' ובו' ויש לו פדיון.גמ' יבמות דע"ד ע"א:

ר' עובדיה — בכורים התרומה פרק ב — מברטנורה

פרק ב א התרומה והבכורים חייבין עליהם מיתה כידי שמים דכתיב בתרומה (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו. ובכורים אקרו תרומה דאמר מר ותרומת ידך אלו בכורים שנאמר בהן (דברים כו) ולקח הכהן הסנא מידך: **וחומש**. האוכלן שוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירלה: **ואסורים לזרים**. בתנס היא שנויה דכיון שחייבין עליהם מיתה וחומש פשיטא שאסורים לזרים. ולר' יוחנן דאמר תני שיעור אסור מן התורה מצינן למימר דתנן אסורים לזרים לחני שיעור שהוא אסור מן התורה ואין בו לא מיתה ולא חומש: והן נכסי כהן. שיכול למכרן וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה ממאה: **ועולים באחד ומאה**. אם נתערבו במאה של חולין: **וטעונים רחיצת ידים**. הבא ליגע בהן צריך ליטול ידיו תחלה שסתם ידים פוסלות את התרומה ובכורים נמי אקרו תרומה: **והערב שמש**. טמא שטבל אינו אוכל בתרומה עד שיעריב שמשו דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש ומאכל

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ב א) זר שאכלן במזיד חייב מיתה בידי שמים ובשוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירלה: **ב)** אפי' חצי שיעור: **ג)** יכול לקנות בהן עבדים וקרקעות ובהמה ממאה: **ד)** בתערב

משנה

פרק ב א ואסורין לזרים. פי' הר"ב בחכם היא שנויה וכו' עכ"ה. כאן לא צריך לזה דנהי דלנופה לא נריכא תני לה משום מעשר דקתני משא"כ במעשר וקמ"ל דבמעשר אפי' איסורא ליכא. אלא דבפ"ק דחלה התם לא תני משא"כ במעשר ובחכם שנויה התם כתבוהו נמי הכא. ובפ"ק דחלה כתבנו עוד מזה: **הרי** אלו בתרומה וביכורים. תני ומייר דאיכא נמי תרומה מחד במאה חולין בטל: **ה)** דסתם ידים שניות הן ושני פוסל לתרומה ובכורים נמי אקרי תרומה ולהכי אסור ליגע בהן בלי נט"י: **ו)** טמא שטבל אינו אוכלן בלי הע"ש אחר עבילה: **ר"ל**

ראשונה

וביכורים אין להן פדיון ונוהגין בכל השנים משא כ במעשר גמ' בפ' הערל ד' ע"ב ע"ד. והתוס' כתבו דאיכא תו תרומה וביכורים פטורים מחלה משא"כ במעשר. אלא דהא תנן במתני' פ"ק דחלה מעשר שני ונקדש שנפדו מיינן בחלה נפדו אין לא נפדו לא פ"כ וכ"ל דהכא כולה מתני' משא"כ במעשר מד אלא נפדה קאמר והא דלא תני שהקל בתרומה ובביכורים בכרמיגין וחלמן ולא

המעשר

וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וה"ה לבכורים: משא"כ במעשר. דשרי לזרים ואסור לקנות בדמי מעשר שני בהמה טמאה ועבדים וקרקעות ובטל ברוב היכא דאין לו מחירין *והגונע בו אין מעון רחילת ידיס ואין לריך הערב שמש דאמרי' טבל ועלה אוכל במעשר: ב הבאת מקום. להעלותן לירושלם דכתיב (דברים יב) והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם מעשרותיכם ותרומת ידכם ודרשינן תרומת ידכם אלו הבכורים: וטעונים ודוי. במעשר כתיב (שם כו) ואמרת לפני ה' אלהיך ערמי לוחד אבי ואע"ג דתרומה נמי בעיא ודוי כדאמרי' וגם נתתיו ללוי. זו תרומה ותרומת מעשר. מיהו מעשר ובכורים. מעשר לבדו לו בכורים לבדן טעונים ודוי. ותרומה לו ליה אלא תרומה לבדה אינו טעון ודוי: ואסורין לאונן. במעשר כתיב (שם) לא אכלתי באוני ממנו. *ובבכורים נאמר (שם) וסמחת בכל הטוב מלמד שאסורים לאונן: ורבי שמעון מתיר. בכורים לאונן דתרומה קרינהו רחמנא ותרומה שריא לאונן: וחייבים בביעור. לבערן מן העולם לסוף שלש שנים כדכתיב בפרשת מעשר (שם) בערתי הקדש מן הבית ומסמע נמי בכורים מדכתיב הקדש. הקדש האמור למעלה. אלו בכורים שנאמרו

מלאכת שלמה

בערב שמש כדאיתא בפי"ח דמסכת פרה ואיתה נמי בחגיגה פ' שני: מה שא"כ במעשר. במעשר שני אין בו לא מיתה ולא חומש וכל עצמו נאכל לזרים וחומש דמוסיף בפדיונו לא מיירי הכא דאין לתרומה פדיון. וכיכי כהן נמי לא הוי לקנות בדמיו עבדים וקרקעות דלא ניתן אלא לאכילה ושתיי' ולקדש בו את האשה פלוגתא דר"מ ור' יהודה פ' שני דקדושין וקיימא לן כר"מ דממון גבוה הוא ואפי' בדיעבד נמי לא קידש ולא בטינן אחד ומאה אלא דבטל ברוב* כדתניא בתוספתא וכגון שאין בו ש"פ דלית לי' פדיון ומיירי דנטמא דלית לי' תקנתא באכילה ובתוספתא מפ' נוגעת אחריתא דבטל ברוב כגון שנכנס לירושלם ומפ' בפ' הזהב דנפול מחיצות דלאו בר אכילה הוא ולאו בר פדיי' הוא דקלבוה מחיצות דאי לאו הכי הוי דבר שיש לו מתירין ואפי' באלף לא בטיל ואין שטון רחיצה ידי' שאין השני פוסל בו לעשות שליש. ואינו שטון. הערב שמש אפי' לטומאה דאורייתא דתנן טבל ועלה אוכל במעשר ובפ' הערל נפקא לן מקרא דכתיב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים הא רחץ טהור ובמעשר שני מוקי לה התם ואמרי' התם דתנא ושייר דמאי דמיתני ובהנין בכל שני שבוע ואין לסם פדיון מה שא"כ במעשר והא דמסמע ממתני' דמעשר שני לא בעי נטילת ידים בירושלמי מפ' לה הר"ש שירלי"ו ז"ל. ועיין בהר"ן ז"ל פ' גיד הנשה דף תש"ד ותוסיף לקח טוב: מה שאין כן. מלת כן מחקה ה"ר יהוסף ז"ל ממתני' וממתני' דסי' ב' וג' מרישא וסיפא וכמו שאינה בסימן ד' אלא כתב ס"א גרסי' כן ע"כ. וכתוב בתשובות הרשב"א ז"ל סימן רפ"ט דקשיא לך בפ' שני דבכורים דקא מני ואזיל שיש בתרומה ובכורים משא"כ במעשר ויש במעשר ובכורים משא"כ בתרומה וקא מני ואזיל מה שיש בזה ואין בזה וכיון שכן הוא"ל

הערה ד' ... הגהה כתב הרב"ש ז"ל בתשובותיו בסי' רע"א מה שאין כן במעשר פריטו בפ' הזהב דבטל ברוב ופי' הש"י ז"ל בטל ברוב דלא בעי א' ומאה וגרלה מלבוא דם' כשאר האיסורין מיהא בעי ואינו מחוור בעיני דא"כ בלא משא"כ במעשר דבטל בשנים דאינו בטל ברוב בלומר ברבייתא שיעור אף תרומה ובכורים כן בטלים ברבייתא ומאה על כן נראה לי דבטל ממש קאמר בלומר חד בחדי ומבלע מלאית לי אלי' לדברי האמרים דיבש בינם חד בחדי בטל ע"כ:

בפרשה

נמי יש במעשר משא"כ בתרומה ובכורים שהמעשר נפדה חוץ לירושלם תשובה יטל אני לתרץ לפי קושייתך דאמרי' דמעשר לא קתני וכדאיתא בפ' הזהב בים בתרומה ובכורים שטוען בא' ומאה משא"כ במעשר ופריטו אין כן במעשר שבטל ברוב ואקשי' ודילמא משא"כ במעשר דלא בטיל כלל ודחינן גבי תרומה דומרי דתרומה קתני קולי דתרומה לא קתני ואע"ג דאקשי' התם וקולי דתרומה לא קתני והא קתני והן נכסי כהן אפשר דהתם קתני הא' קולא משום דבעי לאשמועינן הא דלריכא סובא לאשמועינן דהן נכסיו אפילו לקנות בהן בהמה טמאה ועבדים ושפחות ואפי' ס"ת וכדאיתא בפ' בתרא דבכורים אבל במעשר קולי דתרומה דמפורש בתורה לא קתני אלא דעדיין אפשר לך להקשות ליתני ים במעשר שאם נטמא פודין אותו אפי' בירושלם כדר' אלעזר דא"ר אלעזר מנין למעשר שיטמא שפודין אותו אפי' בירושלם שנאמר כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר ויאכל משאת מאת פניו אליהם ומשמע שחייב לפדותו כדי לאכול דמי פדיונו בתורת מעשר ויש לי לומר דפדיון לא קתני לפי שפדיונו הרי הוא כגוף המעשר להביאו לירושלם ולאכלו שם ולא חייבה התורה להביא גופו של המעשר ממש אלא הוא או פדיונו והיינו דקתני בים במעשר ובכורים משא"כ בתרומה שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום ואם איתא המעשר פעמים שאינו טעון הבאת מקום וה"ל כגון שנפדה אלא שפדיונו הייט מעשר ולדילי קשיא לי הא דקתני התם ים בבכורי' משא"כ בתרומה ובמעשר שהבכורי' נקנין במחובר לקרקע כלומר שאין התרומה והמעשר אלא בתלוש וקשיא לי והתניא ומייתי לה בקדושין פ' האומר פירות ערוגה זו מחוברין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לא אמר כלום אבל אמר לכשיתלשו ותתלשו דברי קיימין ומיתא לי דבכורים נקנין במחובר לקרקע מיד משא"כ בתרומה אלא באומר לכשיתלשו ותתלשו עכ"ל ז"ל: ב ואסורין לאונן ור"ש מתיר. בפ' כל שעה דף ל"ו אמרי' דר' יוסי הגלילי אל"ל כר"ש: וחייבין בביעור. בפסח של שנה רביעית ובשנה שבעית כי' הביעור כדתנן בפ' בתרא דמעשר שני ואע"ג דבכורים נתנין בכל שנה ושנה אין צריך רק ליתנם לכהנים והכהן יכול לשמרם

כל

יכין · תפארת · ישראל · בועז

ז) ר"ל מעשר שני דשרי לזרים ואסור לקנות בדמי מע"ש עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ובטל ברוב כשהמע"ש חוץ לירושלים ואינו טעון נט"י והע"ש דקיי"ל טבל ועלה אוכל במעשר שני [וכ"כ כל מעשר שמכר נפרק זה ר"ל מע"ש דשאר מעשרות פשיטא דהיו כחולין] ח) לירושלים: ט) בכורים כשמביאין לבהמ"ק אומר פרשת תרמי לאבד וגו' ומעשר כשמבערו בשנת ד' וז' כשמיטה אומר פרשת בערתי הקודש וגו'. ואע"ג דכולל הכל נמי תרומה כדקאמרי' [מע"ש פ"ה מ"י] נתתיו ללוי זו תרומה ומע"ש עכ"פ כשאין לו רק תרומה אינו מתודה משא"כ כשאין לו רק מעשר מתודה: י) ביום מיתה אפי' לאחר קבורה [ר"ב פ"ג פרישות מ"ה] הוא אונן דאו' והאוכל אז מע"ש בירושלים עוקר [רמב"ם פ"ג ממע"ש] ועל בכורים חייב אז מטת מרדות (א) [רמב"ם פ"ג מבכורים] אבל אינות לילה של אחר יום המיתה. וכ"כ הימים שבתחלה בין יום מיתה לקבורה. אינות מד"ם: יא) בכורים לאונן: יב) לבערן מהעולם אחר שנת ג"ו

משנה · ראשונה · בשמיפה

במעשר כדתנן פרק ב דמעשר שני מעשה ב משום דכרשיון והלמן לא שייכי בביכורים: ב יש במעשר וביכורים משא"כ בתרומה. והא דלא יליף תרומה מביכורים דהא דרשי' תרומת ידך אלו ביכורים. דים לומר דמי דביכורים חיקרי תרומה תרומה לא חיקרי בכורים תוס' פרק ב דמנחות ד' ע"ו: וגידוליהן

ובכורים כו'. עי' תור"ע וכ"ע דהא בכר"ש כלון מקשה נמה לא יליפי' בכורים ממע"ש דלא ליהוו נכסי כהן ומתרץ משום דכתיב נכסי לך יהיה ודרשי שלך יהא לקדש בו את האשה עיש. (רש"ש).

בר"ב

ציונים

ב יש במעשר. יבמות עב. שם' קדושין כז. ומנחות פו: הבאת מקום. מיי' פ"ב מהלכות מע"ש ה"ט ופ"ב מה"ל בכורים ה"ח ופ"ב ה"כ: ודוי. שם פי"ח מהלכות מע"ש ה"ח ופ"ב מהלכות בכורים ה"י: ואסורים לאונן. יבמות שם פסחים לו: מיי' פ"ב מהלכות מע"ש ה"ח ופ"ב מהלכות בכורים ה"ו: בביעור. שם פי"ח מהלכות מע"ש ה"ח:

תוספות רע"ק

[אות יא] בתרע"ב ד"ה משא"כ. והגונע בו) אבל לאכילה אף חולין בעי נטילה כדאיתא פ"ב ס"ה דחגיגה ובגמ' שם איכא עוד שינויא דאדי ואידי לאכילה הא בנהמא הא בפרי וחובא בתי"ם שם: משנה ב [אות יב] בהר"ב ד"ה ואסורין לאונן. ובבכורים נאמר) וכן כתב הרמב"ם בפי' ובחבורו פ"ג מהל' בכורים והכ"מ כתב עלה בפ' כ"ש דף ל"ו ע"ב אבל באמת תמוה לי דשם בפסחים אית' טעמא דרבנן דבתיב ל"ת לאבול בשעריך וכו' ותרומת ידך אלו בכורים ואתקש בכורים למעשר. וכן הוא בפ"ח דיבמות דף ע"ג ע"ב והכי אמרי' התם ב"כ לענין דבכורים חייב בביעור משום דאתקש למעשר. והטעם שכתב הרמב"ם והר"ב איתא בפסחים שם דרך קושיא על ר"ש נהי דלית ליה הקישא שמחה מיהא כתיבא ביה ומשני

תוס' אנשי שם

פ"ב ב בר"ב ד"ה הבאת מקום כו' דכתיב והבאתם כו'. וכ"כ הר"ש ולא הוי לריכי לזה הדרש דהא כתיב בהדיא בבכורים תאכלם בכורי תורתך תניא בים ה' אלהיך. אף דזה הקרא אלעדיך לענין שיהיה חייב בהתרוהן בלעל פ"ח מ"ע וא"כ אי לא הוה ידעי' הבאת מקום מקרא אחריתא כוי מוקמי' הך להבאת מקום ולא הוה אייתר לן לענין חיוב אחריות הא כתיב עוד קרא גבי בכורים ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' ולאיתי שהר"מ בלמת מבית הך קרא. (שה"מ): ד"ה ואעונים ודוי וכבכורים כתיב כו'. ביומו' יליף ודוי בבכורים דכתיב כמ"ש בערתי הקדש וקאי על קדש סעלון נמי דהייט בכורים שליך להתודות לא אכלתי באוני ופריך בירושל' ר"ש דמתיר בכורים לאונן דליל לעוד הקדש הטעון ליסלג נמי לאידוי ומשני ודוי דקא' הכא הוא קריי' של בכורים דכתיב בהדיא ומנים ואמרת לפני ה' אלהיך ואמרת אבל לדידן דלריך להתודות דילפי' מן הקדש הטעון וכן פסק הר"מ. (מר"ג): ד"ה ואסורים לאונן כו' ובכורים כו'. ומתוס' פו:

תיבוקת [עח] . ובפ' כל שעה [לה] . הובאה בלשון הזה] :

ב ואסורין בכל שהן . בכוף פ"ו מהלכות מעשר שני . כתב הרמב"ם לא נתערבו בירושלים לאסורים בכל שהן במנין . וגירסת כסף משנה כמנין . וכתב דהכי פי' כמו שלאוסר דבר שבמנין . ע"כ . ולי נראה שגרסתו וגם גרסת הספר שמיהם ע"ס. *ולריך להיות במנין ולאפוקי כשאינו מינו דבטל . וכן לשון בכורים פ"ד סי' טו . וטעם הדבר מבואר בה' מאכלות אסורות פט"ו : וגדוליהן אסורים וכו' אף לזרים וכו' . משא"כ בתרומה . והימה דבמ"ד פ"ט דתרומות תנן גדולי תרומה תרומה . והר"ש

ור"ש פוטר יג) . ואסורין כל שהן מלאכול בירושלים יד) . וגדוליהן אסורים מלאכול בירושלים

ח"ג . מלאכול נל"ב מליאכל . וגדוליהן אסורים מלאכול בירושלים בירושלמי נ"ב כ"ז ונל"ש נ"ב מעות מלאכול בירושלים .

בפרשה שלמעלה : ור"ש פוטר . בכורים מן הביעור אלא יאכלו לכהן לתרומה קרנהו רחמנא . ותרומה א"ל לבערה מן העולם ואסורים . מעשר שני ובכורים שנתערבו בחולין אוסרים תערובתן בכל שהו ואין טולים באחד ומאה: *) מלאכול בירושלים. כלומר אם נתערבו המעשר שני או הבכורים בעוד שהן בתוך ירושלים אז אוסרים תערובתן בכל שהוא מלאכול בתורת חולין משום דהוי דבר שיש לו מתירין הואיל ויכול לאכול התערובת כלה במקומה. אבל מעשר שני ובכורים שנתערבו בחולין חוץ לירושלים. אינן אוסרין בכל שהוא הואיל ויש טורח להעלותן לא מקרי דבר שיש לו מתירין : וגדוליהם אסורים. התערובת של מעשר ובכורים שזרעם ולמטו וגדלו . אותן הגדולים נמי אסורים לאכול בתורת חולין אם זרעו וגדלו בירושלים . ואוסרין תערובתן בכל שהוא

*) נד"ו אל יאכל .

מלאכת שלמה

כל זמן שירלה עד שעת הביעור אבל בשעת הביעור בזמנו צריך לבערם מן העולם בכל מקום שהן ואפי' הכהן עלמו אם לא אכלן עדיין מה שאין כן בתרומה דלא בעינ ביעור ואלו בכורים ומעשר שני בין הטולים בין הטותים דהיינו בעלים חייבין בביעור ובודו כלמפ' בירושלמי : בפי' ר"ע ז"ל לשון המתחיל אל יאכל בירושלים וכו' אמר המלקט נע"ד לבני מעיאכל בירושלים או כולו דבור אחד משוך עם מה שנמעלה הימנו וצריך להיות אלא יאכלו בירושלים כלומר וכו' . ובמה שפירש ר"ע ז"ל אבל מעשר שני ובכורים שנתערבו בחולין חוץ לירושלים אינם אוסרין בכל שהוא הואיל ויש טורח להעלותן וכו' אמר המלקט זהו שלא כפירוש רש"י וה"ר שמשון ז"ל . וכתב ה"ר שמשון ז"ל ואסורין בכל שהן וכו' האי אסורין כמו אוסרין כלמפ' בירושלמי כלומר לענין שלא לאכול אלא בירושלים אוסרין בכל שהן לאפי' באלף לא בטיל משום דהוי דבר שיש לו מתירין לאפשר להעלותו לירושלים והא דתנן לעיל דבכורים עולין בא' ומאה כשנתערבו בחולין דלענין זרים ולא דבר שיש לו מתירין הוא וכאלא בבכורים שנתערבו בתרומה דליכא אלא איסור מחיצות ויש לאסור דיש לו מתירין בירושלים וכן הגדולין אסורין מלאכול בירושלים אלא יעלם ויאכלם בירושלים והמעשר אם לא ירלה להעלותו יפדה אותו בזמן זרעו כדתנן בפ"ו דתרומות . אף לזרים ולבהמה אין זה דברי חכמים אלא מילתי' דר"ש* הגהה עיין בספר כריתות בלבון למודים והכי אמרי' בירושלמי כיצי מתני' ואף לזרים ולבהמה ר"ש מתיר והתם איתא דרבנן מודו לי' לר"ש דבמקום שהן מותרין כגון בירושלים מותרין אף לזרים ולבהמה ומשום בכורים נקט זרים ומייתי התם להאי מילתא דאמי' מן ברייתא ע"כ בקיצור . ובסוף דבריו כתב וי"מ דמתני' מיירי בשנתערבו בירושלים או מזרעו בירושלים ומחלקין בין בירושלים בין לחוץ לירושלים ולא יתכן כלל מדלא משמע הכי בירושלמי ע"כ אבל הרמב"ם ז"ל פירש ואומרו אף לזרים אף לבהמה רולה בו כי מה שנתערב בו הבכורים בכל שהוא אסור לזרים ולא נאמר כיון שהוא אסור לזרים יהי' דינו כמו דבר שאין לו מתירין ויעלה בא' ומאה כשנתערב בירושלים והודיענו שזה אסור אע"פ שהוא כן והוא אומרו אף לזרים והשיעור* הגהה זה פירוש הברית בתי"ס : אע"פ שהוא אסור לזרים אסור בכל שהוא וכמו כן המעשר ממעשר שני אע"פ שהוא אסור להאכילו לבהמה והיו אלו החולין קודם התערובות מותרות לבהמה לא נאמר שו התערובת חזר כמו דבר שאין לו מתירין ושולה אלא לעולם מעשר שני ובכורים שנתערב בהן שום דבר בירושלים אינו שולה בשום פנים כיון שיכול לאכלו שם בקדושה והוא אמרם עשו ירושלים כדבר שיש לו מתירין דגם היא ירושלים אוסרת בכל שהוא כמותה ע"כ וז"ל הר"ש שיריליי"ו ז"ל פירוש זו הבית בשבל היא לומר בשבל שנכנסו תוך מחיצות ירושלים כלומר כיון שנכנסו מעשר שני ובכורים תוך ירושלים ויצאו אוסרין תערובתן מלאכלן חוץ לחומה אלא בירושלים וירושלים שבת האיסור דלא מצי למפרקי' למעשר שני דקלטוה מחיצות דאם לא היה נכנס הי' נפדה . כל שהן מפ' בירושלמי דלאו אפי' שאין בו ש"ש קאמר אלא בין שאם דעני' בין שאר שאין כלומר דאפי' שהעלה שאה של בכורים שנפלה לתוך ק' של חולין שהמאה שהו זרים ואותה השאה דנתנה לכהן שנתערבה ואפי' באלף אותו התערובת טעון מחיצה ול"מ תערובת השאה אלא אפי' המאה דאלכות זרים שנתערבו ואפי' באלף אין מאכלות אלא חוץ ירושלים מעשה דבר שיש לו מתירין דקיימא לן בפ"ק דבילה דאפי' באלף לא בטיל והא דתנן לעיל דמעשר שני לא בטיל אחד ומאה וכבל ברובא הא אוקימנא לה כשנמצא דלית לי' תקנתא באכילה ואין בו ש"פ דלית בי' פדיון א"כ שנכנס לירושלים ונפול מחיצות ונקטינן מסוגיא דבירושלמי דר"ש פליג אדרבנן בבכורים הגהה מיהא ל"ל הייש אז אינה לבן בגדולין ובתערובת דאינם טעונין לא מחיצות ולא הייש* והיינו במאה שאין אבל לא בשאה דהעלאה ובמעשר שני בגדולין פליג ולא בתערובת ותוך החומה דכ"ע שרו גבי בכורים בגדולין בין זרים בין בהמה ובחוץ לחומה אחר שנכנסו הוא דפליגי דרבנן בשו מחיצה ור"ש לא בעי מחיצה דבא מחיצה לתרעאי והיינו דאמרי' כיצי מתני' ואוסרין עירובין ואף לאחר עלייה מלאכול בירושלים ור"ש מתיר דהיינו עירובין דבכורים ובגדוליהן דשניהם אסורין לאכול בירושלים ור"ש מתיר בשניהם במעשר שני ובכורים וכי תנן אף לזרים אף לבהמה ה"ק מעמא דר"ש דשרי בגדולין בשניהם מטעם דאף לזרים ואף לבהמה שרו כ"ע הוא דהתיר ורבינו שמשון ז"ל לא ביאר בזו הסוגיא כלל ואמרתי עליו. הר"ש שיריל"ו ז"ל : וגדוליהן אסורין מלאכול בירושלים . עם זו אבי"ת בשבל אמר בשבל שים לשם התר אכילה בתוך ירושלים אסורין מלאכול חוץ לירושלים ואינם נאכלים אלא בירושלים ובירושלמי פריך הא תנן בפ"ט דמסכת תרומות גדולי הקדש ומעשר שני חולין וכן נמי בכורים ומשיב דמתני' דהכא באיסור מחיצה והך דהתם בגדוליו מותרין בהיתר זרות אי נמי לענין דשרו בירושלים לבהמה קאמר

יכין תפארת ישראל בועז

בשמיעה : יג) דבכורים כתרומה דא"ל לבערן מהעולם אלא נותנין לכהן ודין : יד) אסורין כמו אוסרין ור"ל בכורים ומע"ש כל שהוא שנתערבו במינן כלל אע"כ דתרוייהו צריכא דהשיקש הו"ל רק כגווי מלתא על הק"ו דלעשטין מה"ד דאי לאסורה בכר שמעי' לה מהיקשא ודכוותי' אלשכן [יבמות דם"ח ב'] דבכה"ג עושין מה"ד . אבל לענין אמיות ליכא ק"ו בכורים ממעשר דאכ"ל ע"כ ג"ל לרבנן למילף היקשא כלל ולא מוסמכת כיון דבין כך וכך לא נקי י"ל דאינטרי' היקשא בגלות דוסמכת לאו אחזון שמתה לחודא קאי כ"ל דלמעט אמיות אמי אתא והשתא לדכו דברי הרמב"ם ור"ב דמייתו קרא דוסמכת כיון דלפי האמת מהך קרא מצי למילף תרוייו' יעפותי כך כ"ל ל"מ] ותו ק"ל לר"מ ור"ב דנקטו בחיוב בעור הטעם מדכתיב הקודם ובכמות שם קאמר משום דאיתקש למעשר וג"ע . ויקרא התולעת הטעם שהביאו הוא בירושלמי הכא ולפי דברינו הא"ל נם קו' זאת התיבב לפע"ד :

משנה ראשונה

ובגדוליהן אסורין. הכ"ב מפרש לא משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכ"כ הרמב"ם. ול"מ דבירושלמי מסיק דבכורים כולן זרעו כלה מדתנן פ"ט דתרומות אינהו דבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים וכולהו לא שייכי בביכורים. והשתא א"ל

דלכ"ד ע"א] אמרי' ואמ"ל אין עושין מה"ד היקשא הוא אלמא דעושין אהך היקשא ליתא דבל"ז ק' כיון דכל עיקר ילפותא מהיקשא למה אייתי הק"ו לפרש דגידולי ביכורים אסורים משום דבר שיש לו מתירין כיון שהאיסור בבר כלה לו ואינו בטולם מה איסור יש בו ובהדיא תנן פ"ט דתרומות הטבל גידולו מותרים בדבר שזרעו כלה אע"ג דטבל יש לו מתירין . והא דגבי קונמות אסרו גידולין בזרעו

מה איכא לפרוחו . ומ"מ בעמא דא"ל תקנה כ"ה ע"י פדיון מקרי י"מ כיון דלפדייה עומד ואו דוקא באין בו ש"פ או שנכנס לירושלים ויצא דא"ל דיתר כלל ע"י פדיון בטל בחזו

י יל"מ דכיון ש"ל עורת בעלייתו מסתמא לפדייה קאי ומתני' באין בו מקצתא דפדייה כגון שאין בו ש"ש או שנכנס לירושלים ויצא . עיין שפת"מ מהמ"ל פ"י

וגדוליהן

אסורין . שם ס"ל מהלכות בכ"ש פי"ד ופ"ו ופ"ד מהלכות נטרים הע"ש :

תוספות רע"ק

תהיא לומן שמחה הוא דאתי . וא"כ למסקנא גם רבנן ס"ל דלומן שמחה הוא דאתא אלא דמעמייהו דאתקש בכורים למעשר . ונ"מ לדינא דלמעמייהו דהרמב"ם והר"ב אם אכל אתן בכורים א"ח במלקות וכדאיתא להדיא בהרמב"ם שם ומטעם דהוה רק לאו הבא מכלל עשה אבל למעמ דאתקש חייב מלקות כמו במעשר ובפרט לענין חייב ביעור דנקטו הרמב"ם בפי' והר"ב מדרבנן הקדש. דזה הטעם לא נזכר בסוגיין רק בירושלמי ואמאי שבקו לסתיא דידן דיבמות הנ"ל דמפורש דמקשי' בכורים למעשר וצלע"נ:

והא דלא ילפינן ג"כ בהקישא מעשר בכורים לחייב מיתה במיתת הגוף דדרשינן ומתו בו פרט למעשר ולענין ביטול באחד ומאה ל"ש למילף דתרומה ג"כ במילה ברוב מדאורייתא ודק מדרבנן בענין אחד ומאה ולענין הערב שמש ילפי' לה ביבמות מקרא דמ"ש לא בעי הערב שמש הר"ש כאן ותוס' ביבמות ובחוס' שם הניחו בקושיא אמאי לא ילפינן בכורים ממ"ש דלא לחוד נבמי כהן עי"ש: [אות יג] הוי"מ ד"ה **ואסורים** בכ"ש . וצ"ל במינן) ועיין בפרי חדש סימן ק"ב ס"ק ח':

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה כלאכול כו' הואיל ויכול לאכול כו'. מכאן מבמע דכ"ל להר"ב דדבר שיש לו מתירין מקרי כשיוכל לאכול הדבר בהיתר אף במעמלם לא נאסרה לאכול בלומן זה ולא בעי' שיהיה לה דוקא היתר לגמה שנאסרה מקודם כגון טבל דהוי דבל"מ שיוכל לתקנה ממקו"א ויהיה לה היתר אחר האיסור שנאסרה מקודם . ומ"מ ל"ק ה"כ גם תרומה להוי כדבר שיל"מ כיון שיש היתר לבהמה דל"א יל"מ מאדם לאדם. אלא מומן לאחר לו ממקום אחר ומקום אחר מהוסן אכילה לאוסן אכילה ובכל כאלה ל'. ועמ"ש במ"ז פ"ו דבריעית: בא"ד ויש עוכת כו'. ובכה"ג מייני הא דתנן במ"א דביכורי' בעלין בקיא ומעשר בחוב. והעלה הפר"ת דהיינו דוקא בכחוק מירושלים הבבה אבל בכחוק מעט מקרי יל"מ. ואע"ג דאפילו לחוק הרבה יל"מ ע"י פדיון לא מקרי בהכי יל"מ בתרומה דיל"ל היתר ע"י אכילה ולא הוי יל"מ משום דליכא מזון לאחשולי עליה דוקא בגדיים דמזון מקרי יל"מ

שהוא כיון שיכולים ליאכל במקומם: אף לזרים ולבהמה. מעשר שני ובכורים שאוסרין תערובתן בכל שהוא וגדוליהן גמי דאסורין לא לזרים ולבהמה אסורים. ואם בכורים הם אוסרין התערובת לזרים. ואם מעשר הוא אוסר [לת] התערובת לבהמה דוקא לענין ליאכל חוץ לירושלם הוא דאוסרים בכל שהוא דלהאי מלתא חשיבי דבר שיש לו מתירין כיון שיכול לאכלן במקומם בירושלם ואפילו באלף לא בטלי. אבל לאסור התערובת לזרים ולבהמה דאסור זרות ובהמה אין לו מתירין בלקא דעתך אמינא דלא יאסרו תערובתן בכל שהוא קמשמע לן דכיון דחל על התערובת שם בכורים ומעשר ליאסר לאכלן חוץ לירושלם חל גמי לענין זה ליאסר לאכול לזרים אם הן בכורים. או לבהמה אם הוא מעשר: ור' שמעון מתיר. לגדוליהן בלבד קאי דסבר כבר בטלים הם. אבל בתערובת עלמה מודה רבי שמעון. ואין הלכה כר' שמעון בכולה מתניתין: מה שאין כן בתרומה. שכל הדינים הללו אין נוהגים בתרומה: ג אוסרין את הגרן. אסור לאכול מתבואה שבגורן עד שיפרים תרומות ומעשרות אבל בכורים אינן אוסרין:

ביום מלאכת שלמה

קאמר התם גדולין חולין אבל מחיצה בעי משום דמי זרעם. וכתבו תוס' ז"ל פ' כל שעה דף נ"ד וזה לשונם הקשה ה"ר משה נבריים דסיכי קתני ויש במעשר ובכורים מה שא"כ בתרומה שהמעשר והבכורים גדוליהן אסורין לאכול בירושלם אף לזרים ובהמה מה שא"כ בתרומה משמע דגדולי תרומה שרו לזרים מיהו בלאו הכי לא אתי שפיר ליישא אף לזרים דאדרבה אף לבהמה מיבעי לי למימר וגראה דזרים דקתני הייט עובדי כוכבים וכן משמע בירושלמי ע"כ. ור"ע ז"ל גראה שקיצר פי' הרמב"ם ז"ל שהתחקתי לעיל ותפסו לעיקר דזרים נקט משום בכורים ובהמה משום מעשר ועיין ברביט שלמה טריא ז"ל שם דף נ"ד שכתב דהכי בעלי התוס' גראה להם דוחק לפרש כפירוש הרמב"ם ז"ל דקאי חד אבכורים וחד אמעשר ומש"ה פירשו מה שפירשו עיין שם. וכתב ה"ר שמשון ז"ל וגרך לישב מאי מה שא"כ בתרומה דאי משום דגדולי תרומה שרו חוץ לירושלם אפי' תרומה עלמה שריא ולא שייך לענין זה למיתני מה שא"כ בתרומה דכבר הגיה לי' מעוין הבאת מקום וי"ל משום דהכי במקום שגדוליהן חולין לכל דבר משכחת בהו איסורא כגון מלאכול בירושלם מה שא"כ בתרומה דבמקום שגדוליהן חולין כגון גדולי גדולין בדבר שורשו כלה לא משכחת בהו שום איסור וכי ה"ג הוו אוסרין בכל שהן לאע"ג

יכין תפארת

במיון בירושלים אינן בטלים דמדאפשר לאכלן שם בלי טרחא הוא"ל כדשיל"מ נשא"כ חוץ לירושלים בכורים בטלים בק"א ומע"ם בטל ברוב [רמב"ם פ"י ממע"ם הי"ד ופ"ד מבכורים הט"ו]. [ולכו"ע אפי' חוץ לירושלים אינן בטלים. והא דתנן במ"א דבכורים בטלים בק"א הייט בגתערב בחולין לענין זרים לא הוה כדשיל"מ ומדאותר זרות אותר גמי מחיצה. משא"כ הכא מייני בגתערב בתרומה ליכא רק איסור תחיצות הו"ל כדשיל"מ להפנותן ולאכלן והא דקתני מלאכלן בירושלים ר"ל מלאכלן אלא בירושלים]: טו) בזרען בירושלים אסור לאכלן בתורת חולין מדים לו מתירין [לכו"ם ס"ל מייני אפי' חוץ לירושלים ואסור מלאכלן אלא בירושלים]. והא דתנן פרק ט' דתרומה מ"ד דגדולי בכורים ומע"ם מותרים הייט בזרען חוץ לירושלים לו דהתם אתי' ליכא דר"ש דהכא ולא דהתם גמי תנן דגדולי הרומה תרומה ובמתני' הכא מסיק משא"כ בתרומה התם מי"ת דבר שבזרו כפ"ק דשבת.

יכין ישראל יכין

ומתניתין דהכא קודם נזירה נטיעה: טז) אכולהו קאי בין שהתערבו בחולין לו שזרען דלא הימא דוקא לאכלן חוץ לירושלים אסור אבל לענין לאכול הבכורים לזרים ומע"ם לבהמה מתבטלו קמ"ל דאף לזה לא מתבטלו. [ולהר"ם כל"ל סימן י"ד דתפני' בגתערב בתרומה מייני אם כן מי אפשר דיימא דלשתרי לזרים. קאי אף לזרים וכו' אמלתא דר' שמעון והכי קאמר אף לזרים ולבהמה כי' שמעון מהיר. וכן מפורש בירושלמי דר' שמעון לדבריהם דרבנן קאמר כ"ל דה"ש דר' שמעון קאמר לרבנן כתו דמודיתו לי בגתערב בחולין בטל ברבנן בק"א ומותר לזרים וכתו כן מודיתו בגתערב דבטל בכוב ומותר לבהמה כ"כ בטלו לענין קיומות מחיצה. ולפי זה מיגון לימר דהא דתנן בפרק ט' דמעשר דגדולי תרומה ובכורים מותרים אפי' כרבנן אתי' דהתם לענין היתר לזרים. אבל על כל פנים צריך לאכלן בירושלים והו מיהון דיש לקיים בירושלמי]: יז) אגדולין לבד פליג: יח) שכל הדינים הללו אין נוהגין בה: יט) אסור לאכול מתבואה

עד

זרעו כלה והכך אית ביה מעילה מדאוריתא לר' יוסי וכותי' פסק הרמב"ם ומ"ת אפי' מה שזרעו כלה בהקדש וקומות אבל בעלמא ליכא איסורא והכך הבגל מותר והכא הבכורים שזרעו כלה אפי' הוי דבר שיש לו מתירין מאי הוי כיון שאין לו מתירין אינו אוסר בעצמו. ואפי' לכה"ך שחולק ואוסר בעפמו הכא שהכא כלה קודם שבאו הבגדולין מאן ליימא לן דליכא בעצמא. ואמי המה על הש"ך בי"ד לי' רפ"ח ס"ק ג' שכתב בדבר שזרעו כלה שאין העיקר בגל בגדולין משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכ"ה בהש"ם והרמב"ם עכ"ד. וז"א דהש"ך והרמב"ם בני אין זרעו כלה אמרו כן וכן הסמיק הש"ז שם דבר זה בני אין זרעו כלה בס"ק ו' וכתרומה שיש ס"ם בדברי הש"ך וגם הטוי"ם פ"ח דבדרים מ"ו שגג בזה שהקשה שם מקומות אבגל דשבל גידוליו מותרין ומשני שאני מבגל דזרעו מולין ע"כ. וזה דבר שאינו דבאין זרעו כלה אסור גם בגבל ואמאי הא דזרעו מולין אלא ולאי הקושיא מציקרא ליתא דקומות משום דהוי בהקדש אפי' בדבר שיש לו מתירין בזרעו ודבהרמב"ם והכ"ב כתב ל"ע: הרי אלו במעשר ובכורים. איכא תו דאסור לנשר מהן בקומות והאוכלן בקומות עלמן עוקה משא"כ בתרומה אלא אמי ומייב גמ' בפ' הבגל ד' ע"ב: יש

ר' יש בתרומה. פוס' מכוס יכ: אוסרין. מיי' פ"ג מהלכות מעשר ה"ג:

תוספות חדשים

משנה ב [תוי"ט ד"ה] וגדוליהן כו' ופאה ומעשרות כו' עכ"ל. ומשנה שלישה שייש כן בכרפ"ע דתרומות וכל זה דוחק וכ"ל לישב דגחלי תרומה תרומה כוי מי"ת דבר כדאיתא בשבת דף י"ז ע"ב ומתני' כאן בגיית מקודם וכה"ג תירצו הכוב' שם דף ע"ז ע"ב ד"ה ואחויה כו' גם בפסחים דף ע"ו ד"ה ולד העומה' גם התי"ע הביאו שם ספ"חוכ"ל נמיר דף נ"ד ע"ב. (מתוכה"ת ז"ל).

ולפע"ד לא ידעתי איך הבעלימו עיניהם מדברי הר"ב דמפרש וגדוליהם אסורים תערובת של מעשר ובכורים שזרעם כו' ובכה"ג בתרומה גידוליהן חולין כדאיתא פ"ע דתרומות מ"ד המומע גידוליהן חולין וסתלק תמיהת התוי"ע ותחמת

תוספות רע"ק

[אות יד] במשנה הרי אלו במעשר) ותנא ושייר דאסורים לבער בטומאה דבש"ש כתיב ולא בעיתי מטנו בטמא (ובכורים הא אתקש לש"ש לת"ק דר"ש) משא"כ בתרומה וכן האוכלן בטומאת עצמן לוקה משא"כ האוכל תרומה בטומאת עצמן עובר רק בעשה. גמ"א יבמות (דף ע"ד ע"א):

תוס' אנשי שם

תו"ח ד"ה תי"ם ד"ה וגדוליהן כו' וכ"ז דוחק. ועוד דמדבריו משמע דגדולי מעשר שני ובכורים שעודין מלקט כו' וזה תימה דהרי בהטפסתא שבביאו הוס' איתא גם כן מעשר שני ומודאי גם בבכורים הדין כן. (רש"ש):

תוי"ט ד"ה וגדוליהן כו'. פירוש עובדי כוכבים. והא דתני במש"כ בתרומה עי' פי' במרש"א שם:

משנה ראשונה

בזרעו כלה בפ"ח דבכורים מ"ו. התם כמ"ש הר"ן דקומות הוי בהקדש ובהקדש שתופש דמיו דכל שמחוה מתנו הרי הוא כמוהו גידולין גמי כמליפין דמו, ובפ"ג דמעילה מ"ש פליגי מגאי אם מועלין בגידולי הקדש והתם כשהאילן עלמו הקדש דהוי כאין

תוספות יום טב

ר' יוסי אומר אם הוא מעשר: ור' שמעון מתיר. לגדוליהן בלבד קאי דסבר כבר בטלים הם. אבל בתערובת עלמה מודה רבי שמעון. ואין הלכה כר' שמעון בכולה מתניתין: מה שאין כן בתרומה. שכל הדינים הללו אין נוהגים בתרומה: ג אוסרין את הגרן. אסור לאכול מתבואה שבגורן עד שיפרים תרומות ומעשרות אבל בכורים אינן אוסרין: ויש

פ"ב

דזה וזה שנתערבו שוין בא' ומאה מכל מקום משכחת בבכורים שאוסרין בכל שהן דנתערבו בתרומה אבל בתרומה לא משכחת בשום מקום שאוסרת בכל הגדה אין זה מפירוש ה"ר שמשון ז"ל: שהוא ויותר נכון לתרץ* דאין ירושלים גורמת לה ולא לגדולי ולא לעירובי איסור ובדי להאכילה לבהמה ולזרים לכ"ע ובפ' הערל אמרי' דשייר אוכלן בטומאת עצמן לוקה ואסור לבער מהן בטומאה מה שא"כ בתרומה ע"כ. ועיין במה שכתבתי בפ"ט דתרומות סימן ד': ג אוסרין את הגרן. משנגמרה מלאכתו דקרוי גרן ההיא שעתא ותרומה שהרם ממנו קבעא ואסור באכילת ערלי כדאיתא ערלי' פ' מי שהי' שובר במה אין קיימין אם בכרי שנתחרמה דברי הכל אסור ומעשר שני אם הקדימו בכרי ודאי קבע ומעשר ראשון נמי אית לי' האי דינא אלא דמתני' תני מעשר שתם דהייטו מעשר שני דהוא בר זוגי' דבכורים ובירום קאיא לי' בממשר היכי משכחת לה דאסר שהתרומה לעולם קודמת ומשני דשקדימו בכרי והכי היא עיקר הגרסא בירום' ול"ג שהקדימו בשנים ומשות שופרים הוא דשמעתין דפ' הי' שובר קאיא עלי' והתם אמרי' דאפי' תרומה נמי לא קבעא נרבנן אי לא נגמרה מלאכתו ושוב דגרן קתני וגרן נגמרה הוא כדגן מן הגרן הר"ש שיריל"ו ז"ל. אבל ה"ר שמשון ז"ל הביא גרסת הירושלמי דאיתא בכל

דוכתא

פ"ב: ויש להם שיעור. פי' הר"ב מדרבנן ל' מחמשים לבל בבורים לפי' מדרבנן לא וכן משמע לשונו במשנה ה. וכפ"ק דפאה מפרש דבבורים אין להם שיעור דלא נתנה בהם התורה שיעור משמע דאילו מדרבנן יש להם שיעור. וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות בבורים דמדבריהם צריך להפרים ל' משמים. וכתב בכ"מ שהוא מהירושלמי דרים פ"ג ודהכי משמע בגמ' דיהן בפ' ראשית הגז וע"ש דף קלז. ולמה שכתבתי ברים פאה בשם רש"י דשיעור תרומה רמוזה בפסוקים יש לומר דה"ק דתרומה יש לה שיעור מדרבנן בדרך אסמכתא. לבל בבורים אין להם שיעור מדרבנן בדרך אסמכתא: בפני הבית ושלא בפני הבית. עיין בפי' הר"ב בסוף מס' שקלים. ובספרי ויש להם שיעור. פי' הר"ב מדרבנן ל' מחמשים לבל בבורים אין להם שיעור לפאה וכן משמע לשונו במשנה ה. וכפ"ק דפאה מפרש דבבורים אין להם שיעור דלא נתנה בהם התורה שיעור תרומה רמוזה בפסוקים יש לומר דה"ק דתרומה יש לה שיעור מדרבנן בדרך אסמכתא. לבל בבורים אין להם שיעור מדרבנן בדרך אסמכתא: בפני הבית ושלא בפני הבית. עיין בפי' הר"ב בסוף מס' שקלים. ובספרי ויש להן שיעור. תרומה יש לה שיעור מדרבנן ל' מחמשים. לבל בבורים אין להם שיעור לפילו מדרבנן: ונוהגים בכל הפירות. מדרבנן. ובבורים אינן באין אלא מצבעת המינין: בפני הבית ושלא בפני הבית. ובבורים אינן אלא בפני הבית בלבד דכתיב בהו (דברים טו) והניחו לפני מזבח ה' אלהיך אם אין מזבח אין בבורים: ובאריסות ובחכירות וכו'. מפורש לעיל ברפ"ק. ובבורים אינן באין אלא ממי שהקרקע שלו מן הדין דכתיב (שמות כג) בכורי אדמתך: ד נקנים במחובר לקרקע. דכתיב (במדבר יח) בכורי כל אשר בארצם בשעה שהם מחובריס בארצם בבורים הם והכי תנן לקמן יורד אדם לתוך שדהו וכו'.

ויש להם שיעור (א). ונוהגים בכל הפירות (ב). בפני הבית ושלא בפני הבית (ג). ובאריסין. ובחכורות. ובסקריקון (ד). ובגזלן. הרי אלו בתרומה ובמעשר מה שאין כן בבבורים (ה): ד ויש בבבורים מה שאין כן בתרומה ובמעשר. שהבבורי נקנין במחובר לקרקע (ו)

ועושה

ח"ג. ובמעשר. בירושלמי ומעשר. כן בירושלמי נ"ג. ד ויש בירושלמי ויש וכ"ה נד"ם. כן נד"ג ונ"ע נ"ג וכ"ה במס"ב ובירושלמי. ובמעשר בירושלמי ומעשר.

ציונים

ויש להם שיעור. שם פ"ל ה"ח ופ"ב מהלכות תרומות ה"ח ב: בכל הפירות. שם פ"ב מהלכות תרומות ה"ח ופ"ב מהל' מעשר: ושלא בפני הבית. שם פ"ח מהלכות תרומות ה"ח ופ"ב מהלכות מע"ש ה"ח: ד במחובר. שם פרק ב מהלכות בכורים הי"ב:

תוספות חדשים

קושיא זו דקדק הר"ב לפרש כן. (רמ"ה הכהן בלוך): משנה ג [תוי"ט ד"ה] ויש להם כו' בדרך אסמכתא עכ"ל. ול"ע דה"פ בבורים אין להם שיעור בתחלת הפרשה אפילו תלה אחת קולא לה שם כמ"ב בפ"ג משא"כ בתרומה ומעשר שמפרים הכל בשעה אחת פירו' שהכל שוים משא"כ בבורים שהאחר נקרא תוספת ואינו שוה לכל כמש"ל פרק ג משנה י יא: (ממהורש"ם זצ"ל):

תוס' אנשי שם

ג הוי"ם ד"ה בפני הבית כו' בפרשת ראה כו' המיהני למה הבית ממרחק מספרי ובפרק גמרא ערוכה מכות י"ש ע"א. (ני"ם): ד בבשנה ויש בבבורים כו'. כתב הרב נסיא ז"ל דתנא ושייר ב' דברים שהם כלי וקריאה ומיע"ע דתנא ושייר לא שנה בסוף המשנה הרי אלו בבבורים משא"כ בתרומה ומעשר כמו שהנה במשניות הקודמות דכל היכא דתנן אלו לא אמרי' תנא ושייר ע"כ ואשמיעינה גמ' ערוכה דפ' הערל דע"ג דבכדיה אתמר לף במשניות הקודמות תנא ושייר ע"ש ונראה דלא דמי לגמרי דאמרי' בעלמא תנא הני אלו ולא אמרת תנא ושייר ועיין תוס' יבמות דף סד ד"ה אלא לאו כו' ועיין עוד בדבריהם בכתובות ר"פ אלו נערות דכתבו דהיכא דקתני אלו ואלו י"ל תנא ושייר אע"ג דקתני אלו ע"ש. ועוד דמעיקרא מ"ש הכא הגי' דשייר קריאה אחר המחילה היא שנהה שיאה מלפני הבלוע דקריאה בבבורים הוא כמו וידוי במעשר וכבר תנא לעיל במתני' טעונים וידוי אחרוייהו כמ"ש הר"ב שם. אלא י"ל דמאי דשייר הכא היא כלי ושניעית אף הבכורים חייבת בבבורים וכדהרבי במלחמת ומביאו רש"י בפי' המומה בפרק משפטים משא"כ בתרומה ומעשר שאינם מהנים בבכורים. והעעם אלא הוה ושנה כאן הרי אלו כמו באידך נלע"ד משום דבבכורים איכא למימרי דלפי דמאי דאמרי' יש בתרומה ומעשר וכו' אינם כולם בתרומה וגם במעשר אלא קצתם בתרומה וקצתם במעשר וכ"ק יש מקצת דברים בתרומה ומקצתם במעשר לזיתהו בבבורים אין גם ל' מהם. מש"ה תנו ושנה הרי אלו בתרומה ומעשר ללמדנו שכל הבאוי' בנה

מלאכת שלמה

דוכתא שהקדימו בשבלים ע"ב: ויש להם שיעור וכו'. מתני' דלא כר"ש שהוא סובר בבורים אחד משמים וכמו שכתבתי לקמן ר"פ בתרא ופסקו להלכה הרמב"ם ז"ל ברפ"א דהלכות תרומות אחי שפיר דמלתוריתא קתני לה ולשאר מפרשים מדרבנן קתני לה עיין גמ"ש בפ"ק דמעשרות: בפני הבית ושלא בפני הבית. כר' יוסי דפ' הערל דאמר ירושה ראשונה ושני יש להן שלשים אין להן ולא נטלה קדושה בארץ. הר"ם שירילי"ז ז"ל: ובאריסין. דלא כר' יהודה. עיין לעיל פ"ק ראש הפרק וסוף הפרק: ובגזלן. והוא דכתיבתו הבעלים כלמשמע בירושלמי פ"ק דמכלתין והתם מפ' דאי הא גזלן דמתני' בלא יאוש מיירי לאיזה ענין תניון הרי אלו בתרומה ובמעשר מה שא"כ בבבורים דבגזלה שלא מחיאתו הבעלים ממנה אפי' בתרומה ובמעשר ממי לא עשה ולא כלום ומשני דאפשר לפירות לאתת בלא בבורים ואי אפשר לפירות לאתת בלא תרומה ומעשר דמעשר ותרומה טובלין בגרן ואפי' בלא קריאת שם אילבך אי אפשר להפקיעם מידי תרומה ומעשר כל מי שיבוא לאכלן וכגון דמחלו שניהם הבעלים והגזלן לו ואע"ג דשניהם אינם יכולין להקדים מ"מ שם שבל לא פקע ואהכי תנן דנוהגין בסקריקון ובגזלן אבל בבורים אינם טובלין את הגרן ואפשר למיכל מן הפירות קודם הפרשתן כל זמן אלא קרא שם יכול לאכלן כולן אלא דקא מבטל עשה הלכך יכול להפקיען מידי בבורים וקיימא מתני' בלא יאוש ונוהגין בסקריקון ובגזלן דקתני לא שהסקריקון והגזלן יכולין לתרום דקיימא לן כר' יוחנן דאמר אפי' הבעלים אין תרומתן תרומה אלא מאן דאתי לידיה מיניהו לא מצי אכיל בלא תרומה דלא מצינן לאפקועה אבל בסרים מצינן לאפקועינהו ע"כ: מה שאין כן בבבורים. דאין אוסרין את הגרן דאפי' הפרים בבורים לא קנעי. ואין להם שיעור כלתני סיפא עושה אדם כל שדהו בבורים ואין מוהגין אלא בז' המינים ואין מוהגין אלא בפני הבית דכתיב תביא בית ה' אלקיך וחכן ממי בפ' בתרא דשקלים לאפי' הקדישן בזמן הזה לא קדשו ואין מוהגין באריסין כדתנן פ"ק דבעינן כל נדולין מאדמתך. ה"ר שלמה שירילי"ז ז"ל: ד נקנין במחובר לקרקע. כדתנן לקמן יורד אדם לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה קושרה בגמי ואומר הרי אלו בבורים ומפ' ר"ש

בתוספתא

יכין תפארת ישראל יכין

עד שיפרים הרומה ומעשר משא"כ בבורים: כ) מעשר שיעורו מדאוריי' ותרומה שיעורו מדרבנן ל' ממ' לעיין יפה ול' מכ' לביטוי ול' מס' לעיין רעה וכולן יש להן אסמכתא מדאו' [פרש"י תולין יקל"ן] אבל בבורים ל'

משנה

ב ויש להם שיעור. והקשה תוספות יום טוב דבבורים נמי יש להן שיעור מדרבנן ע"ש וי"ל ע"פ מה שהעלה הרב מבנה לגלך פ"ו מהמ"ע דין ז' דכ"מ שבתנה התורה נמיה בפיון שיתן לו שיעור מסוב לו כיצה לו ב"פ ובמתנת בהונה ולויה דכתיב בהו נתיה בפיון אלא תהא הנתיה פחות מכזית אפ"פ שבהפרשה עצמה ליכא שיעור בתרומה שמעה אחת פוטרת כל הכרי מ"מ אם נמלא בידו הרבה לריך שלא יתן לכהן פחות מכדי נתיה פ"ש שהארץ. ובשיעור זה י"ל דמיירי מתני' דהכא דתרומה בפי שיעור נתיה ומעשר שני נמי אשכחן דפחות מכ"פ נאו בר פדיון הוא כדאמרי' פ' הזהב ד' נ"ב ממעשרו ולא כל מעשרו וכו' אבל בבורים לא כתיב בהו נתיה ולא אשכחן בהו שיעור בנתיבתם ובמאי לחלק לכל כהן פחות מכזית או פחות מש"פ וה"נ אשכחן בכל קדשי המקדש שאחר הביעני בפול כדאמר בפ"ק דפסחים. ויותר נראה דיש להן שיעור דקתני מתני' שיש להן שיעור למעלה שאם תרם בשיעור אסור לו להוסיף ואם הוסיף אין שם תרומה עליה ומייב במעשרות כדתנן פ"ד דתרומות מ"ג וכן במעשר שני משהפרים בשיעור אם הוסיף והפרים עוד לשם מעשר היו מעשר משא"כ בבבורים מפרים וחוזר ומפרים וא"ש שאמת דלא חייב רק בתרומה ומעשר היו רשאי להוסיף משא"כ בבבורים דהיינו דתני ויש להן שיעור כדפי' ומיהו לא יתכן לפרש כן דהא דתרומה היו רשאי להוסיף משום דמיד כשהפרים נגמרה מלוה ודחותה בבבורים אחר שהגיתן לירושלים היו מניח עוד מלוה המין כדאמר בפ"ק וכן מה שהוסיף בשעת לקיטה משאר פירות אינם בבבורים לכל דבר והיינו תוספת הבבורים דתנן פ"ב מ"י שחייב במעשר רק מדמאי פטורים אלא מה שמוסיף הייבו שתפרים מכל מין בשעת ביכור שלו שם שיקר

עד שיפרים הרומה ומעשר משא"כ בבבורים: כ) מעשר שיעורו מדאוריי' ותרומה שיעורו מדרבנן ל' ממ' לעיין יפה ול' מכ' לביטוי ול' מס' לעיין רעה וכולן יש להן אסמכתא מדאו' [פרש"י תולין יקל"ן] אבל בבורים ל' מסס: ויש להם שיעור. פי' הר"ב מדרבנן ל' מחמשים לבל בבורים אין להם שיעור לפאה וכן משמע לשונו במשנה ה. וכפ"ק דפאה מפרש דבבורים אין להם שיעור דלא נתנה בהם התורה שיעור תרומה רמוזה בפסוקים יש לומר דה"ק דתרומה יש לה שיעור מדרבנן בדרך אסמכתא. לבל בבורים אין להם שיעור מדרבנן בדרך אסמכתא: בפני הבית ושלא בפני הבית. עיין בפי' הר"ב בסוף מס' שקלים. ובספרי ויש להן שיעור. פי' הר"ב מדרבנן ל' מחמשים. לבל בבורים אין להם שיעור לפילו מדרבנן: ונוהגים בכל הפירות. מדרבנן. ובבורים אינן באין אלא ממי שהקרקע שלו מן הדין דכתיב (שמות כג) בכורי אדמתך: ד נקנים במחובר לקרקע. דכתיב (במדבר יח) בכורי כל אשר בארצם בשעה שהם מחובריס בארצם בבורים הם והכי תנן לקמן יורד אדם לתוך שדהו וכו'.

קוסרו

קושרו בגמי ואומר הרי (זו) [אלו] בכורים: ועושה אדם כל שדהו בכורים. דכתיב בכורי כל מראשית כל: וטעונים קרבן. נאמר בבכורים שמחה וזמחת בכל הטוב. ונאמר להלן (דברים כז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת. מה להלן שלמים אף כאן שלמים: ושיר. נאמר כאן בכל הטוב ונאמר להלן (יחזקאל ג) כשיר עגבים יפה קול ומטיב נגן: ותנופה. כתיב הכא ולקח הכהן הטנא מידך וכתיב התם (ויקרא ז) ידיו תביאינה את אשי ה' מה להלן תנופה אף כאן תנופה: ולינה. שילין בירושלים כל לילה עד אחר היום שהביא הבכורים דכתיב (דברים טז) ופנית בבקר והלכת לאהליך. הא כל *) פנות לא יהיו אלא בבקר: ה נטלת מן הטהור על הטמא. דהא דאין תרומה נטלת מן הטהור על הטמא ירושלמי וקרא גבי פסח כתיב ויליף ליה כל פנות וכו'. ותו בירושלמי אמר ר' יונה הלא דתימא בשאין עמהן קרבן אבל יש עמהן קרבן בלא כך טעון ליתה מחמת הקרבן: ה ושלא מן המוקף. בירוש' [ריש] פ"ב דתרומות מנין שתרומת מעשר נטלת שלא מן המוקף. מכל מעשרותיכם אחד ביהודה ואחד בגליל: בבכורים. כתב הרמב"ם מבואר הוא כי מאחר שהוא מפרש הבכורים ממקלת

*) נד"ו פנות שאתה פונה.

ועושה אדם כל שדהו בכורים: וחייב בארבריותם כה) ; וטעונים קרבן כו) ושיר כז) ; ותנופה כח) ולינה כט) : ה תרומת מעשר שוה לבכורים בשתי דרכים. ולתרומה בשתי דרכים. נטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף כבכורים ל) ;

ח"ג. ועושה בירושלמי עושה. ה מעשר בירושלמי המעשר. נטלת מן הטהור על הטמא בירושלמי ונטלת מן הטהורה על הטמאה.

מלאכת שלמה

בתוספתא דאע"פ שקרא להן שם במחובר אין חייבי עליהן עד אחר תליפה וסיום טעמי' דלקמן דאמר צריך לקרות להן שם בתלוש ושמא הייט טעמא דר"ש דאזיל לטעמי' דתרומה קרבנו רחמנא וקריאת שם תרומה בתלוש ונרבנן בקריאת שם במחובר זר האוכלן חייב. עיין במתני' דרים פירקין. ושאה אדם כל שדהו בכורים. בירושלמי דכתיב ולאשית כל בכורי כל. מה שאין כן בתרומה ובמעשר דאי קרא שם במחובר בתרומה ובמעשר לא מהני דדרים בספרי ממנו ולא מן המחובר והאי קרא בתלוש מיירי ועל כרחין אתי למימר דאפי' בדיעבד נמי אסור דאי משום לכתחלה אתא תיפוק לי משום דכתיב לגיך ומחובר לאו דגן הוא אלא ש"מ דאפילו אפי' בדיעבד במחובר והיינו דמעשר שהקדימו בשבלין דמהני בדיעבד בתלוש מיירי וקודם מירות כן פי' ר"י ז"ל בפ' האומר לקדושין. ואין אדם עושה כל שדהו תרומה דתנן פ"ק דחלה האומר כל גרגי תרומה לא אמר כלום. ואין חייב באחריותן דהכהן עצמו מיפטל בהן ותניא נמי אין מביאין תרומה מגרן לעיר ומן המדבר ליבוב ובמקום שחיה ובהמה אוכלין התקינו שיהא מביא ונוטל שכרו מפני חלול הפה כדאיתא בתוספתא דתרומות פ' חמישי ובהא נמי תנא ושייר דשעורין קרייאה כבעלים ורחיים פיים בעזרה והשתחוואה ואפי' שלים ואפוקרוסום מה שא"כ בתרומה ובמעשר. ה"ר שלמה שיריט"ו ז"ל: והנופה. פתמא כר' אליעזר בן יעקב דפ' כל המנחות באות מנה דהלכה כמותו: ולינה. ירושלמי א"ר יונה הלא דתימא בשאין עמהן קרבן כגון שהביאן שלומו דמביא ואינו קורא אבל יש עמהן קרבן בלא כך משום ליתה מחמת הקרבן דנקרבן איכא רחיית פיים והשלים אע"ג דלא הביא קרבן מ"מ משום תנופה עם יד הכהן וא"כ לדידי' נמי איכא רחיית פיים: ה תרומת מעשר וכו'. וגרסי' התם בירושלמי דתרומות ר"פ שני כל התורה כולה למידה ומלמדת חוץ מתרומת מעשר שמלמדת ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב ממנו פי' מן המוקף ומוקמינן לה בתרומה גדולה אבל תרומת מעשר נטלת מן התורה שלא מן המוקף דכתיב בה מכל מעשרותיכם אחד ביהודה ואחד בגליל ע"כ. וכתוב בתוספות הרמב"ם ז"ל סי' ר"ץ שאלת מ"ם תרומת מעשר שנטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף מתרומה גדולה תשובה תהלת כל דבר צריך אתה לדעת דאפי' תרומה נטלת דבר תורה

מעשר

יכין תפארת ישראל יכין

יורד לשדהו וכו' קושר גמי וכו': בה) עד שיביאן להר הבית [כפ"ח מ"ע]: כו) להביא עמהן שלמים: כז) משיגיעו לעזרה מתחילין הלוים לשורר תרוממך ד' כי דליתני וגו': כח) כפ"ג מ"ז: כט) ביום שהביא בכוריו לן בירושלים בגיל שלאחריו והא דלא תניא הכא שהכוהנים טעונין כלי דכתיב ומשמ בגמרא פ"ש בתחלתו פ"ב תה"כ דין ז' ובסופו. וקשה דלא תניא לה במתני'. ודע שהרמב"ם כתב שהכוהנים טעונין כלי דכתיב ומשמ בגמרא פ"ש בתחלתו פ"ב תה"כ דין ז' ובסופו. וקשה דלא תניא לה במתני'. ודע שהרמב"ם כתב שהכוהנים טעונין טיבול כדלקמן פ"ג ונהי דטיבול אינו מעכב הא קרבן נמי אינו מעכב כמ"ש הרמב"ם אפשר דטיבול אינו מועיל אלא למהדרין וכ"כ המגיד ומזה פ"ג מ"ע. והא דלא תניא הכא שהכוהנים ניעלין מן הטהור ונלא מן המוקף כדלקמן דתמני' דלקמן דהכא תומרי דבכורים תני קמי לא תני. ועוד דלא תני למיתני מתמ"ל בתרומה ובמעשר דמעשר נמי ניעל מן הטהור על הטמא ונלא מן המוקף וכמ"ש הרמב"ם פ"ג דמעשר שני מי"ב: ה ולתרומה בשתי דרכים. אע"ג דנאמר כל הדרכים נמי שוין לתרומה שטהג בכל הפיות ונטלת בפני הבית ובאחריות ובגזלן הני לא מיצרכין למיתני כיון שכל אלו כבר נתמיים במעשר פשיטא שהמעשר חייב בתרומת מעשר: ושלא מן המוקף בבכורים. הא דתני מ"מ בבכורים מעמד דפשיטא ליה בבכורים מפי מה"מ אע"ג דבמ"מ כתיב קלא מכל מחטטיכם אפי' אחד ביהודה ואחד בגליל

ע"ש

הבית אף מעשר שני אינו נאכל [אלא] בפני הבית: ד ועושה אדם כל שדהו בכורים. כתב הר"ב דכתיב בכורי כל מראשית כל. ובירושלמי דכתיב ולראשית כל בכורי כל. והכי מייתי ליה הר"ם ברים מסכת פאה. וכן דאי להיות שכן הוא ביחזקאל סימן מד [ג]. ["ואע"ג דבכורי כל מקרא בסוף פ' קרח ומראשית כל בתחלת פ' כי תבא כ"ל דמייהו ליכא למשמע דכל שדהו דבכורי סמוך וכן מראשית סמוך כדפירש"י על בראשית ומשמעותה ביכורי ראשית של כל אבל מקרא דיחזקאל דייק מיתורא דכפל לשון דלא מיירי אלא בחד טעמא שלכהנים יהיו הבכורים משא"כ הני קראי דחד במתנות כהונה וחד בתמה שמביאין הבכורים ואין כאן כפל]: וחייב באחריותם. כדתנן בפ' קמא דמגילה ט: ולינה. פי' הר"ב דכתיב ופנית בבקר הא כל פנות וכו'. ירושלמי וקרא גבי פסח כתיב ויליף ליה כל פנות וכו'. ותו בירושלמי אמר ר' יונה הלא דתימא בשאין עמהן קרבן אבל יש עמהן קרבן בלא כך טעון ליתה מחמת הקרבן: ה ושלא מן המוקף. בירוש' [ריש] פ"ב דתרומות מנין שתרומת מעשר נטלת שלא מן המוקף. מכל מעשרותיכם אחד ביהודה ואחד בגליל: בבכורים. כתב הרמב"ם מבואר הוא כי מאחר שהוא מפרש הבכורים ממקלת

טעמא

מלאכת שלמה

מן הטהור על הטמא אלא מדרבנן אין תורמין לכתחלה ואם תרם תרומתו תרומה כדתנן בר"פ שני דתרומות ואפי' תרם מן הטמא על הטהור תרומתו תרומה דבר תורה אלא לכתחלה אסרו מדרבנן ובירוש' מפ' ר' יוחנן בשם ר' יגאי משום דכתיב ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב נמה גרן אי אפשר שיהא מקצתו טמא ומקצתו טהור פי' מה שפוטר את הגרן דהייט חטה א' אי אפשר לשות מקצת החטה טמאה ומקצתה טהורה כך לעולם יהא תורם ממה שהוא כמוהו כלומר מן הטהור על הטהור ומן הטמא על הטמא ופרי' אתם מעתה לא תהא תרומתו תרומה ומשני ממנו אמר רחמנא דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן מ"מ וכתב ר"ם ז"ל דהאי דרשא אסמכתא בעלמא היא ועיקר טעמא משום דבעי מוקף וגזרי' שמא יתרום אלא מן המוקף משום דמסתפי דילמא נגע בטמא תדע מדקאמר תרומת מעשר נטלת מן הטהור על הטמא והשתא מ"ש תרומת מעשר תרומה גדולה אלא דאי טעמא משום דתרומה גדולה אינה נטלת אלא מן המוקף ותרומת מעשר אינה צריכה מוקף עוד תדע דכי כתיב מוקף בקרא לאו בתרומת מעשר כתיב דגרסי' בירושלמי פ' שני דתרומות מכל תלבו את מקדשו ממנו תרומת מעשר למדה על תרומה גדולה שנטלת מן המוקף והיא נטלת אלא מן המוקף ומנין שנטלת שלא מן המוקף מכל מעשרותיכם אפי' מ' ביהודה ומ' בגליל וממה שאתה צריך לדעת דתרי גווני מוקף יש חד שיהא מוקף לו וגוגע בו וחד אע"פ שאינו גוגע אלא שנתיחס לפניו ומוקף דתרומה גדולה כעין גוגע מגזרת הכתוב מדכתיב ממנו ובתרומת מעשר דבר תורה נטלת אפי' אינם מוקפין לא בגגיעה ולא בפניו וכדדרשינן מכל מעשרותיכם אפי' אחד ביהודה ומ' בגליל אלא דמדרבנן צריך תרומת מעשר שתהא מוקף שיהא שייכא בפניו דמיתי' דשמא נאבד ותורם מזה על זה על מה שנאבד והיינו דבעלמי' פ' כל הגט פרכינן על תרומת מעשר וכי נחשדו חברים לתרום אלא מן המוקף ודברים אלו ארוכין אלא שזהו קרן עכ"ל ז"ל: בשתי דרכים גרסי' דתרומה לשון נקבה ותני דרך בלשון נקבה והכי איתא בפ"ק דקדושין. ועיין במ"ש במתני' דבסמוך. בשם הריטב"א ז"ל: נטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף. הקשה ר"ת דנסוף כל הגט משמע דתרומת

מעשר

ציונים

כל שדהו. עם ה"ז: באחריותם. עם ה"כ: קרבן. פוסה מז: מי"י עם פ"ג ה"ל יד: ה תרומת מעשר. תוספות בכורים נפ. וירושלמי פפ"ב דתרומות. ותוס' מנחות נה: מן המהור. מי"י פ"ה מהלכות תרומות ה"ז ופ"ג מהלכות בכורים ה"ם: ושלא מן המוקף. עם פ"ג ה"ז כ ופ"ל מהלכות מעשר ה"ג:

תוספות חדשים

מ"ד [במשנה] וטעונים קרבן כו'. וכ"ל שכל אחד מחויב בקרבן אהרמב"ם כתב דליף מדגלוס דכתיב ובמתת בחגך וכ"מ בירוש' א"כ כי היכי דברגל חייב כל יחיד ה"ה הכא.

(ממכותם ה"ז ל"):

מ"ה [הי"ם ד"ה] ושלא מן המוקף כו' עכ"ל. אבל תבריס

חדושי מהרי"ה

פ"ב משנה ד [במשנה] ולינה. ויש לתקדק דהא מעשר שני נמי מצוה הבאת מקום ולמה אין צריך לינה ואפשר לומר דבשלמא

תוספות רע"ק

מ"ה [אות טו] במשנה ושלא מן המוקף) אע"ג דעיקר מוקף כתיב בתרומת מעשר והרשותם ממנו מן המוקף לו. אמרי' בירוש' (פ"ב דתרומות) התורה לחודה

תוס' אנשי שם

סגה בגם בין בתרומה ובין במעשר וכן י"ל בתיקון אמנם בהך הסכא דלא קאמר אלא יש בבכורים לבד וליכא למיעבי מילי בכלי. (מ"ל): בר"ב ד"ה ולינה כו' דכתיב כו'. ק"ל מנזוא לא נילף מזה גם למעשר וכן מסיקנא דמעשר שני לבכורים למ"ד בתר לחד מלי' דמעשר שני מולין בעלמא הוא. (רש"ם): ה בבשנה תרומת מעשר שוה כו'. ק"ל דהא שוה לתרומה

משנה ראשונה

כל שדהו ביכורים. אבל תרומה עד שייבר מקלת בפ"ד דתרומות מ"ה: וחייב באחריותם. כלומר שעטונין הבאה להר הבית וחייב באחריותן עד שיביאם אבל תרומה ומעשר אין בהן הבאה להר הבית ובביאתן נמי אין חייב באחריותן: וטעונין קרבן. פי' הר"ב עלמים ועטונין נמי נגזלי שולות בפ"ג מ"ם ומיהו הנגזלי שלא אינו חייב מן הדין אלא מלד היחוד לעבר הביכורים: אבל מעשר שני אינו אינו בא לתקדם אינו מעון ליגה. ודע שהרמב"ם כתב שהביכורים טעונין כלי דכתיב ומשמ בגמרא פ"ש בתחלתו פ"ב תה"כ דין ז' ובסופו. וקשה דלא תניא לה במתני'. ודע שהרמב"ם כתב שהביכורים טעונין טיבול כדלקמן פ"ג ונהי דטיבול אינו מעכב הא קרבן נמי אינו מעכב כמ"ש הרמב"ם אפשר דטיבול אינו מועיל אלא למהדרין וכ"כ המגיד ומזה פ"ג מ"ע. והא דלא תניא הכא שהביכורים ניעלין מן הטהור ונלא מן המוקף כדלקמן דתמני' דלקמן דהכא תומרי דבכורים תני קמי לא תני. ועוד דלא למיתני מתמ"ל בתרומה ובמעשר דמעשר נמי ניעל מן הטהור על הטמא ונלא מן המוקף וכמ"ש הרמב"ם פ"ג דמעשר שני מי"ב: ה ולתרומה בשתי דרכים. אע"ג דנאמר כל הדרכים נמי שוין לתרומה שטהג בכל הפיות ונטלת בפני הבית ובאחריות ובגזלן הני לא מיצרכין למיתני כיון שכל אלו כבר נתמיים במעשר פשיטא שהמעשר חייב בתרומת מעשר: ושלא מן המוקף בבכורים. הא דתני מ"מ בבכורים מעמד דפשיטא ליה בבכורים מפי מה"מ אע"ג דבמ"מ כתיב קלא מכל מחטטיכם אפי' אחד ביהודה ואחד בגליל

חילונות מספיק לו על שאר חילונות. וזהו ענין שלא מן המוקף. ואפשר בבכורים להפרש מן הטהור על הטמא אחר לקיטתן לפי שהפירות אינם מקבלים טומאה בעודם מחוברים לקרקע ע"כ: ויש לה שיעור. עיין במשנה ג ומה שכתבתי שם: ן אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים. עי' מה שכתבתי ברים יומא [*וברים קדושין]: [*ולירק בדרך אחד. משום דגדל על כל מים כדאמר בראש השנה [דף יד] ותבואה וחילונות גדלים על מי גשמים ואתרוג גדל על כל מים שמשקים אותו תמיד כירק כדאמרינן בפ"ק דקדושין. כך לשון רש"י פ' טולב הגזול דף לט. והא דגדלים וכו' כתבתי במס' שביעית משנה ו פ"ב. וכתבו התוס' דלולב הגזול וא"ת ואמאי לא חזלינן באתרוג בחר לקיטה לכל דבר כיון דגדל על כל מיס כירק. וי"ל משום דדרשינן בפ"ק דראש השנה גבי ערלה פעמים שברביעית ואסורים משום ערלה כמו שכתבתי בס"ד בפ"ק דראש השנה בד"ה לנטיעה וכו'): לערלה. פי' הר"ב ומוציס לו שלש לערלה משעת חניטתו. פי' השנה השלישית מוציא לו לחניטתו אבל מספר השלש שנים מוציא משעת קליטתו וכמפורש ברים ראש השנה: וברבעי. כמ"ד נטע רבעי עיין במשנה ב פ"ה דמעשר שני. וכן כתבו התוספות פ"ג דסוכה דף לט: ובשביעית. פי'

ואוסרת את הגורן יט) ויש לה שיעור. בתרומה: ן אתרוג שוה לאילן לא) בשלשה דרכים. ולירק בדרך אחד. שוה לאילן בערלה לב) וברבעי לג) ובשביעית לד). ולירק

מלאכת שלמה

מעשר בעיא מוקף לפריך עלה וכי אחשבו חברים לתרום שלא מן המוקף ואירץ ז"ל דמדרבנן בעיא מוקף ועיין בתוס' דפ' כל הגט דף ל' שהקשו אי מתני' דקתני נטלת שלא מן המוקף מלאורייתא איירי הא קתני סיפא דמתני' וגריכה שיעור בתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דאפילו אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למעלה אבל יש לה שיעור למטה דאין יכול לעשות כל גרנו תרומה דבעי דאשית שאירי' ככרין וכה"ג אינה ברים מסכת פאה גבי אלו דברים שאין להם שיעור עכ"ל ז"ל: ואוסרת את הגרן. נאחר מירוח מלאכול אפי' אכילת עראי אע"פ שהפרים כבר מאותו כרי תרומה גדולה מפני תרומת מעשר שבכרי אסור לאכול ממנו ערלאי אח"כ מלאתי שפירש הר"ש שיריני"ו ז"ל ואוסרת את הגרן נאחר מירוח אם הקדים אלו ונטל בשבלים מעשר ראשון אע"ג דמעשר מבול הוא כדאיתא בירושל' דפ"ק דתרומות אין נוקין עליו עד שימרחנו אלו ואיהו הוא דקעביד הגרן ותרומת מעשר מפרים והכי מוקים לה התם ע"כ וכך נ"ל דמפ' לה ממי הכא בפירקי' דגרסי' התם זאת אומרת מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה דאי ס"ד חייב בתרומה גדולה לא אשכח תרומת מעשר אוסרת דתרומה גדולה הוא דאסרה אלא על כרחך פטור ותרומת מעשר הוא דאסרה ע"כ. ותו גרסי' התם זאת אומרת שהפירות הממאים חייבין בבכורים אע"ג דטופן כדאמרינן לעיל ולא מהניין מיחייב להפרשן כדתנן נטלת מן הטהור על הטמא בבכורים ורשאי הוא אבל אי מפרים מן הטמא מיני ובי' כ"ש דשפיר עביד ע"כ עפ פי' הר"ש שיריני"ו ז"ל: ן אתרוג שוה וכו'. וכתבו תוס' ז"ל בפ"ק דקדושין [וא"ת אשמע דרבעי מוסג באתרוג א"כ קשה מהכא למ"ד תני כרם רבעי ברים כולד מברכין כו']. ויש לפרש דה"ק כרם רבעי כל היכא דמלי למיתני והיכא דלא מלי למיתני לא פליגי עלי' דלא פליגי התם לומר שלא יסבור שום תנא נטע רבעי דשמא בר מהא דאתרוג איכא פלוגתא בהדיא בשום מקום ולא נחלקו אלא לאסוק המשניות דסוף מסכת מעשר שני ודאמר דוכתי לידע אי הלכתא כמאן דסבר נטע רבעי או כמאן דתני כרם רבעי וי"מ דאפי' מאן דתני כרם רבעי מודה בשאר אילנות דמדרבנן מוסג והכא מדרבנן קאמר וכ"מ דאי מאן דתני כרם ס"ל דאין נטע רבעי כלל אפי' מדרבנן בארץ ישראל הלכה כמותו אבא לא נאמרן דאיכא מוסג כלל שם ואי מדרבנן ס"ל מודו דמוסג בשאר אילנות ה"ה אמ"ל דרבעי מוסג מדרבנן ע"כ. ובחדושי הרשב"א ז"ל שם פ' כילד מברכין כתוב די"ל דרבי חייא ור"ש בן רבי תנאי מיסו ופליגי ע"כ. ופי' הר"ש שיריני"ו ז"ל באתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים גרסי' דאתרוג לשון זכר כדאתן אסר כל שהוא פסול. אתרוג אילן עצמו קרוי כן. לכל דבר ברים קדושין מפ' אמאי נקט ר' אליעזר דבר ות"ק לשון דרך ע"כ פירוש דמפ' התם דהא

ואוסרת את הגרן. שם פ"ג מ"א פוד וכו"ע יו"ל פימן שלא סמיף פנ: ן אתרוג. כ"ה יה כוכה נפ: קדושין כ: מיי' פ"א מהלכות מע"ש ה"ל ה ו ופ"ד מהלכות שמטה ויובל מ"ב יב:

חלופי גרסאות

ואוסרת ניומוסמי ואוסר. ן בערלה וברבעי ובשביעית בכ"ה ונקוכה בנ' דרכים לערלה ולרבעי ולשביעית.

תוספות חדשים

מברים אין מוטלים אלא מן המוקף כדאיתא בגיטין דף ל' ע"ב וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מהל' תרומות וכתבו תוספות שם דהוא מדרבנן אבל הרא"ש ס"ל דאלו צריך להפרש מן המוקף אבל ישראל מפרים אפילו אלא מן המוקף ע"ש. (שם):

חדושי מהרי"ח

דבשלמא בכורים ג"כ צריך להביא לירושלים אבל מעשר שני יכול לפדות על מעות ואף דאז צריך עכ"פ להביא המעות לירושלים דנוכל לומר דמהיכא ילוף לפדות כו' מפסח כמו שכתב הרב תוי"ט א"כ דוטיא דפסח בעינן שצריך דוקא להביא עצמו לירושלים:

תוספות רע"ק

למידה ומלמדת. ותרומת מעשר מלמדת ואינה למידה דכתיב מכל מעשרותיכם אפילו א' ביהודה וא' בגליל. תוס' גיטין דף ל' ע"ב. וכ"כ הרא"ש כאן: [אות מז] תו"ח ד"ה תי"ט ד"ה ושלא מן המוקף. דהוא מדרבנן) ומתני' דהכא

תוס' אנשי שם

לתרומה ג"כ שנאמרת בכל הפירות ושלא בפני הבית דתניא לעי' במ"ג. (רש"ש): תוי"ט ד"ה בבכורים כו' אחר לקיטתן כו'. דאם לא הפרישן במהובר ולא קרא לכן שם ולכן ה"ז מפרים אחר שנתלש כמבואר ברמב"ם פרק ב מהלכות בכורים הי"ע. (לה"מ): ן בר"ב ד"ה שוה לאילן כו' ומ"מ פטור ממעשר כו'. לכאו' אין עניש זה מספיק דאע"ג דלענין מעשר אולי בחר לקיטה מ"מ הא טעמא דבביעית פטור ממעשר אינו אלא משום הפקר וא"כ לענין פטור המעשר בשביעית אינו אלו כלל נמצא שהה בשביעית אלא

משנה ראשונה

מ"מ בכורים לא נריכי קרא דא"א לבא לידבעי מוקף שהרי בגתבלה תנא ואם ביכר אילן אחד פומר כולם הקרוב והרמוק ומיהו קיפא דקתני ויש לה שיעור כתרומה אינו מיושב דאדרבה מיקל שיעור בת"מ מדאורייתא ותרומה אין לה שיעור מדאורייתא. וי"ל איידי דאיכא כתרומה: ן אתרוג שוה לאילן. מ"ש הר"ב דבאילן אחרי בחר חנטה לעמתיה אחיל אבל"כ רפ"ה בביעית ושם כתבנו שהרמב"ם אינו מודה בזה ועפש מתלוקתן פי' שם: שוה לאילן בערלה ובבעבי וס'. ופ"ה לענין בלאים דלא הוי כלאים בכרם כירק וגם ר"ה אלו שנע באילן אלא הכא לא תניא דבאלו בחר חנטה ובהאי בחר לקיפה. הא"ש: דבכי

יכין

נטלת מטהור לטמא ה"ט דמדינא שמא יגעו אהדדי ופרים שלא מהמוקף וה"מ לא שייך בחמ"ע ובכורים דס"ל בהן מוקף מדאו'. מיהו המ"ע לריך מוקף מד"ם [כמו' גיטין ד"ל ע"ב ד"ה וכו'] . ואף דבכורים מחוברים אע"ה שייך בהן טומאה כשנמר כ"ל [כפסחים דל"ג א' ושלין דקכ"ו ב' וסנהדרין

תפארת ישראל

דע"ו א' וס"ב דתרומות ז'] ודלא כרמב"ם הכא: לא) למיזל בחר חנטה: לב) דאף דמוקין שי ערלה משעה שנקלם [וכלשון ערלה פ"א פי' ד'] עכ"פ בחנטו בג' אף שנלקט בד' אסור וכ"כ הנחנו בד' ונלקט בה' לריך פדיון: לג) דבחנטו בו' אף שנלקט בז' מותר [מיהו פטור ממעשר] ובחנטו בז' אף

יכין

דמ"ו ב' ויש לה שיעור כתרומה מיהו מיושב דאדרבה מיקל שיעור בת"מ מדאורייתא ותרומה אין לה שיעור מדאורייתא. וי"ל איידי דאיכא כתרומה: ן אתרוג שוה לאילן. מ"ש הר"ב דבאילן אחרי בחר חנטה לעמתיה אחיל אבל"כ רפ"ה בביעית ושם כתבנו שהרמב"ם אינו מודה בזה ועפש מתלוקתן פי' שם: שוה לאילן בערלה ובבעבי וס'. ופ"ה לענין בלאים דלא הוי כלאים בכרם כירק וגם ר"ה אלו שנע באילן אלא הכא לא תניא דבאלו בחר חנטה ובהאי בחר לקיפה. הא"ש: דבכי

ממעשר: ן דם מהלכי שתים. הייט דם האדם כמו דם חגלין: *) להכשר. להכשיר [אם] הזרעים. לקבל טומאה כמו דם בהמה דכתיב ביה (דברים יב) על הארץ תשפכנו כמים: ודם השרץ. כלומר ושוה דם מהלכי שתים לדם השרץ שאין חייבין עליו משום דם. ודוקא כשהתרו בו משום דם אין חייבין על דם השרץ. אבל אם התרו בו משום שרץ

לוקה

ן) כ"ה בד"א וד"ש וד"ק ובגרא"ה שכן הי' בנ"ב. ובד"ח שקבו אם דברי הר"ב פ"ש הבי' שנפרטו בהמשנה ואין עוכ"ל

שתים לו) שוה לדם בהמה. להכשיר את הזרעים. ודם השרץ אין חייבין עליו לו):

ולירק בדרך אחד לו). שבשעת לקיטתו עשורו לח). דברי רבן גמליאל. רבי אליעזר אומר שוה לאילן בכל דבר: ן דם מהלכי

ח"ג. בדרך אחד ביבוגלמי ל"ג. אליעזר נל"ע וד"ע אלעזר וכ"ה במשנ"ע. שוה נל"ה ונמוכה אתרוג שוה. בכל ביבוגלמי לכל וכ"ה נל"ה ונכוכה. ן ודם ביבוגלמי דם.

מלאכת שלמה

דרכים וקמת שיקר והא דלא מייתיקן הכא רישא דקתני תרומת מעשר שוה לבכורים בשתי דרכים ולתרומה בדרך א' משום דמלי לשמעי דמשום דבעי למיתני סיפא דרכים תנא נמי רישא דרכים ובאידך תירוצא דאסיקנא דכל סיפא לאיכא פלוגתא תני דרכים מיתרצא נמי הא ממילא עכ"ל ז"ל. ועיין עליו במה שכתבתי בראש פ"ק דקדושין. ובתוס' רי"ד כתוב שם ולירק בדרך אחד שבשעת לקיטתו עשורו לו קשיא להא אמרי' בפ"ק דר"ה אע"פ שבשעת לקיטתו עשורו ר"ה שלו תשרי וא"כ נכי מעשר נמי יש בהן חילוק לירק ר"ה שלו תשרי כלאמרי' התם ואתרוג ר"ה שלו שבט והי' לו לאתן נכי מעשר גופי' תשובה הרבה חילוקים יש ביניהם בגא זה שהירק בלאים בכרם והאתרוג אינו בלאים בכרם ועל האתרוג מברכי' בורא פרי העץ ועל הירק בורא פרי האדמה אלא התנא לא בא למעט חילוקיהן אלא זה בא לומר אע"ג דכל חילוקי אחלי בתר חנסה לכל דבריהם האתרוג אינו כן אלא שוה לאילן ליך בתר חנסה לענין ערלה ורבעי ושביעית ושוה לירק ליך בתר לקיטה לענין מעשר מה שאין כן בשאר חילוקי ומאר חילוקיהן אינם תלויים בעבור זה לא שנאמר ע"כ: ולירק בדרך אחד שבשעת. מלות בדרך אחד מחקן הח' ה"ר יהוסף ז"ל וכתב שבכל הספרים לא מצא מלות הגהה לשון ספר הלבוש ביומה דשם הגלו*: ר' אליעזר אומר אתרוג שוה וכו'. כך מצאתי מוגה וגם ה"ר יהוסף

ס' שלא סעיף קטן הירק בשעת לקיטתו עשורו מפני שהוא גדל על

כל מים ויונק לחות בכל עת עד שלוקט אותו לפיכך אם נלקט וכו' עד וכן באתרוג בלבד משאר פירות שאילן הרי הוא בירק שהרי הוא לר באילן משום לשנה ויונק בכל עת לפיכך הולכין אחר לקיטתו

למעשר כיצד וכו' ע"כ:

למעשרות פי' בין לשביעית כלתנן ואחר כל פירות שאילן כשותן למעשרות כך שותן לשביעית ע"כ וכן פסק הרמב"ם ז"ל ג"כ. והכי איתא להאי ברייתא בפ' לוקח הגזול דף מ' וכתבתי שם במקומה. ואיתא נמי בפ"ק דר"ה דף ט"ו. והכי תניא לה התם ואיתא בתוספתא דשביעית א"ר יוסי העיד אבטולמוס משום תמשה זקנים אתרוג אחר לקיטה למעשר ואחר חנסה לשביעית ודבותיו ממנו באופא ונמרו אחר לקיטה בין לשביעית ע"כ פי' אבטולמוס ס"ל כר"נ ופנים מחלוקות בדבר ור"ש אית לי' סברא דשביעית שם בפ"ק דר"ה וכמו שכתבתי שם בסוכה פ' לולב הגזול סימן י"א: ן שוה לדם בהמה להכשיר את הזרעים. דנבי בהמה כתיב על הארץ תשפכנו כמים ובדם אדם נמי כתיב ודם חלליו ישתה וכפ' בתרא דמסכת מכשירין פליגי תנאי לי דוקא דם חללים הוא דמכשיר לו אפי' דם המת אבל לענין איסור כרת דאכילת דם אין בו אלא אם הוא בבכר גורבו מדרבנן דלשון ובהמה כתיב. וכתוב בספר כריתות בלשון למודים שער ג' ודם השרץ חסר מ"ד ורולה לומר ולדם

יבין תפארת ישראל בועז

אף שנלקט בח' דיבו כשביעית: לד) מדרבנילין להשקיהו כירקות משא"כ אילנות ותבואה גדלים רק על מי גשמים. והא דאין דיבו לכל כירקות שאני איך דאפקיהו קרא: לה) דבנלקט בשנת ת' ב' ד' ה' בשמטה מעשר דאשון ומע"ש ובנלקט בג' ו' מע"ר ומעשר עני ובנלקט בז' פטור ממעשרות כשביעית: לו) ר"ל אדם והנא מהלכי שתים למכלל נמי אדני אדם כפ"ח דכלאים כרביע יעב"ן זעוק"ל (ב): לז) ר"ל שוה דם מה"ם לדם הארץ דבאכלו לא נקי משום דם אבל משום שרץ נקי אבל בדם אדם ליכא לאו

כלל

משנה ראשונה

דברי ר"ג. וכתב סר"ש בדמ"ן המפרש ז"ל אלו דברי הראשונים אבל רבותינו חזרו ונמנו אתרוג אחר לקיטה למעשר ובשביעית כדתנן ומאר כל האילנות כשמנן למעשר כן שנתן בשביעית ע"כ. הך דרבותינו חזרו ונמנו איתא בפ"ק דר"ה ד' ט"ו אבל הא דמייתי כדתנן היא תמני' פ"ד דשביעית מ"ב ואינה ענין לכאן דהתם נאו במנהג הנעים מייבי אלא אימתי עונת הפירות שבאילן לאכילה בשביעית וקודם זה אסור משום לאכלה ולא לאפסד ומה שבבית הגרנא בשנה בשנתן נמעשר כך שנתן בשביעית אין הגרנא כן אלא כשותן כך פוטן: ן שוה לדם בהמה. פי' הר"ב כמו דם בהמה דכתיב ביה על הארץ תשפכנו כמים ע"כ וכ"כ הרא"ש משמע דס"ל דם בהמה מכשיר מדאוריתא וכ"מ מדברי רש"י ותוס' בחמ' חולין ד' ל"ה אבל בפ' בתרא דמכשירין מוכח דדם בהמה אינו משקה אלא מדרבנן דחשיב לה גבי תולדות ושם כתבנו דמשמעות הגמרא דמיקר משקה דאוריתא הוא דם חללים דכתיב ודם חללים ישתה ודם זה הוא דחשיב לה התם בשבמה משקין שהם אטום ולבד מדם חללים דאדם טולדות ביבוגלמי מדרבנן. ונראה דמתני' דהכא דיקא נמי דקתני דם מהלכי שתים שוה לדם בהמה ומשמע דדם בהמה פשיטא ליה אפי' דהוי משקה מדם האדם ומי

דם אדם דהכא בדם חללים מייבי וכמ"ש הר"ב. מאי פשיטותא דדם בהמה הא דם חללים ודאי דאוריתא ודם בהמה אינו אלא מדרבנן לפי המשנה כן שנתן בשביעית. ואפי' לדבבי דהא נמי דאוריתא אינו פשוט יותר מדם האדם. ובאמת אחר כל המפרשים לא כתבו כאן בדבדם חללים מייבי וא"ש דמייבי בדם הקזה של אדם דהוי נמי מולדה בחמ' מכשירין כמו דם בהמה אלא שדם שחיטה של בהמה פשוט יותר דהוי תשקה שהבי הנפש יוצאה בו ודמי לדם חללים לאדם ובהכי מיושב נמי דתני דם מהלכי שתים ולא תני דם האדם בהדיא כמו שדקדק בתוי"ט. ומ"ש אמנם בזה משום אחם קנוין אדם הוא שיבוא בהיות בנשון תקנה ולא בתשמה. ולמאי דפי' ניחא דאחי לאוריי לן דבדם הקזה של אדם מייבי שהוא מי מהלך ולאפוקי דם חללים דלא צריך לאיתניא וכן יש לאדם הא דתניא בכתובות בפ' אע"פ ד' ס' יכול יהא חלב מהלכי שתים אמת ומ' ומשום ביולא תן כחי המהלך מייבי דמן התם פשיטא דבכל אסור בהאלה. וכן הא דאמרי' בכריתות ר"פ דם שחיטה אוסיא דם מהלכי שתים שיש בהם עומאה חמורה וכו' אע"ג דעומאה חמורה אינה אלא לאחר מיתה ה"ק דם מהלכי שתים שוה נמי לא אסיר הואיל ויש בהן לד אבל לאחר מיתה שאין בהן עומאה קלה:

כוי

שביעית מכל מקום בשנה הבאה שכל הפירות מוקצין גם אתרוג זה אינו יכול להיות שמור והוי הפקר ממילא ואע"פ שאין בו דין שביעית ודעת הראב"ד דבאמת חייב גם במעשר כשאתנו בשביעית ודעת הר"מ בהסר"ב דבדיני שביעית חייב לחומרא ומ"מ חייב גם במעשר לחומר' ואע"ג דשוב סוף הוי הפקר כיון דמחמרינן לחייבו בשביעית מ"מ כיון שאינו אלא משום חומרא חייב גם במעשר לחומרא ועיין פאה"ם: ן חוי"ש ד"ה דם הוי' ולעד"ע הוי'. ול"ל דאי הוה מני דם האדם בתם הוה שמני' דם האדם דומיא דדם בהמה מה דם בהמה אינו אלא לאחר מיתה שהרי דם מנפתה של בהמה אינו מכשיר בדתנן בפ' בתרא דמכשירין וה"ל דם הקזה של בהמה הוא מכשיר כמ"ש הרא"ש ומ"מ הא דקתני דם אדם דוקא לאחר מיתה קמ"ל דם מהלכי שתים לומר דאף מחיים דם מנפתו ודם הקזה שלו אם הוא לשתיה מכשיר כדתנן התם והרמ"ב מירן גם הוא בדבר קרוב לזה קצת ע"ש. [וכ' שם עוד דהני הכי לאשוקי שוף שאע"פ שי"ל ב' דגלים מסתייעי בכגפים והא"ל דאלו הולבים בהם משא"כ אדם דאין לו אלא שתים] אבל הכתוב אלהי לא מהני בשאר מקושות דאשכחן בכ"ג ולא שייך תירוצים אלו וכגון הא דתניא בכתובות יכול יהא חלב מהלכי שתים [אמת] כו' אך ראיתי לבע"ת דתיקן הכא דלא רצה להזכיר דם אדם שה לגהמה משום ותמר לשון ערומים וכדכתיב כ' ג"כ הכ"ד. ולפ"ז היה אפשר לישב גם הסיפא דפ' אע"פ וכל כה"ג אלא דעיקר התיקון לא מתישב אלא דנקרא מעינו אדם ובהמה [אמת] ס' וכן רבים כמוי

זה

ציונים

ן להכשיר. מוי' פ"י מהלכות פו"ל ה"ג: אין חייבין. שם פ"ב מהלכות מ"ל ה"י ופ"ל ה"ב ממג נאין קלו:

תוספות חד"שים

משנה ז [תוי"ט ד"ה] דם כו' אדם לחדיא כו' עכ"ל. וא"ל דבא לרבות דם הנדה שמכשיר דלא כראב"ע אלא כת"ק בפרק ו' דמכשירין מ"ו ואי תנא אדם שטעל זכר ונקבה ה"א דוקא דם הטייך בביאתם אבל לא דם הנדה לכך תני מהלכי שתים ר"ל דם שבא בין מהלכי שתי' בין רגלים בל' נקיה אע"ג דרבי תני התם בפ' הפלגתא בבר מילא התום' שם דיש ברכות ובאחר מקומות שבן דרך רבי לבאות דרך קלרה אף שמפורש בבר במקום אחר. (שם).

ראשון לציון

משנה ז [תוי"ט ד"ה] דם מהלכי שתים כו' (ולעד"ע) דתני לישני דבשיקה הכולל כל מיני אדם כו'. אמנם לפמ"ש הוספות ביבמות סא. ובכ"ק ל"ת. ובן בשאר דוחתי בשם רבינו תם דהיכא דכתיב האדם הוא עובד הוכבים בכולל. א"כ הקוביא של התי"ם במקומה עומדת דה"ל למתני דם האדם (ובפרט לפי מה דתנא מהלכי שתים יש מקום לטעות דגם דם עופות בכלל הוה שאין מייבין עליהם שהרי מהלכי שתים ניהו. ואולי מפני שכתוב בפי' בפ' לו (ויקרא ז פס"ו) וכל דם לא תאכלו וגו' לעוף ולבהמה. אין לטעות בל כך ודוחק הוא ומעה לישב ברוויחא דעכ"פ לי הוה תנא דם האדם ליכא למעטי בלו וס"ל לתנא לטעות דבר קלרה:

תוספות רע"ק

דהכא מיירי בראורייתא. והא דקתני ריש לה שיעור בתרומה אף דמדאורייתא אין שיעור לתרומה גדולה מ"מ הא יש לו שיעור לטבלה דא"י לעשות כל גרנו תרומה דבעי' שיריה ניכרים. תוס' שם והרא"ש כאן:

תוס' אנשי שם

אלא בדיני הבשיעית וכ"ל שטא בו דיני הבשיעית פעור ממעשר אפי' בשביעית ושאינו טוהג בו דיני הבשיעית חייב במעשר אפי' בשביעית. ועי' בר"ה דף ו'. שאמרו טעם אחר לפטור במעשר אתרוג שנאכל בשביעית ונגמר בשביעית והא שאע"פ שבדידי' אינו מוהג דין

היה יכול לבטל במלת אדם למ"ד יצמות [דף סא ח] ובגא מליעא [דף קיד ב] וכריתות [דף ו ב] כן נראה לי]: ח כוי. כתב הר"ב ויש אומרים שהוא תיש הבא על הצביה. במולין פ"ה דף פ זה הבא מן התיש ומן הצביה וכל הני ג' דעות דתנאי גינהו כדאיתא התם. ולפיכך תמיהני על הרמב"ם שכתב הכוי הוא מין מורכב מן העז ומן הצבי. וכן אמרו כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמי' וכו' והא מפליג פליגי דמר אמר מורכב ומר אמר בריה וכו'. ובמיטרו פ"ט מהלכות בכורים פוסק דכוי בריה וכו'. ואיט מורכב. ומה שכתב הר"ב וי"ל (כוי) בריה וכו' עיין בסוף פ"ה דנזיר ומ"ש שם: ט ואין שוחטין אותו ביום טוב. משום דכשון כסוי לעניך למתני דאין שוחטין אותו ביום טוב. כי היכי דלא תטעה לומר דולאי טעון כסוי ואפר כירה מוכן הוא לגביה. אבל איט ענין לשוה לחיה כלל: בטומאת נבלה בחיה. עי' במשנה תשיעית פרק בתרא דעוקצין: ואין פודין בו פטר חמור. וכל שכן דאיט הקרב לגבי המזבח ולהכי לא

לוקה שדם הארץ כבשרו הוא: ח כוי. נחלקו בו חכמי ישראל. יש אומרים שהוא איל הבר. ויש אומרים שהוא תיש הבא על הצביה. וי"ל בריה בפני עצמה היא. ולא הכריעו בה חכמים אם חיה היא אם בהמה: ט טעון כיסוי בדם חיה. לאומרא ואין מברכין על

ח כוי לח) יש בו דרכים שוה לחיה ויש בו דרכים שוה לבהמה. ויש בו דרכים שוה לבהמה ולחיה. ויש בו דרכים שאינו שוה לא לבהמה ולא לחיה: ט כיצד שוה לחיה דמו טעון כסוי כדם חיה לט). ואין שוחטין אותו ביום טוב מ). ואם שחטו אין מכסין את דמו. וחלבו מא) מטמא בטומאת נבלה כחיה מב). וטומאתו בספק. ואין פודין בו פטר חמור מג):

כוי

ביצד

שוחטין אותו ביום טוב. כי היכי דלא תטעה לומר דולאי טעון כסוי ואפר כירה מוכן הוא לגביה. אבל איט ענין לשוה לחיה כלל: בטומאת נבלה כחיה. עי' במשנה תשיעית פרק בתרא דעוקצין: ואין פודין בו פטר חמור. וכל שכן דאיט הקרב לגבי המזבח ולהכי לא

מלאכת שלמה

ולדם ארץ ג"כ שוה שאין חייבין עליו פ"כ: ח כוי יש בו דרכים וכו'. וסגי' ה"ר יהוסף ז"ל ויש בו דרכים שוה לחי' ולבהמה ויש בו דרכים שאינו שוה לא לחי' ולא לבהמה: בפי' ר"ע ז"ל כוי נחלקו בו חכמי ישראל וכו'. אמר המלקט בפ' אותו ואת בנו דף פ' ומאן דס"ל התם דבריה בפני עצמה הוא ס"ל דאין חי' מתעברת מבהמה ולא בהמה מחי' חוץ מר' אליעזר ומתלוקתו דנסמוך דס"ל דבהמה מתעברת מחי' אי אפשר דס"ל דאיל הבר הוא ס"ל דולאי חי' הוא ושוחטין אותו ביום טוב ומכסין את דמו ופלגי אמתני' ע"כ והרמב"ם ז"ל פי' מי הוא מין מורכב מן העז ומן הצבי וכן אמרו כוי בריי' בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם מין בהמה או חיה הוא ע"כ. אבל בפ"ט דהלכות בכורים כתב שהם והכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתמות ע"כ. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל מלת דרכים הרבעיות ברוב ספרים ל"ג לה וכן נבי תוספתא דאהלרוגיטום: ט וחלבו מטמא טומאת נבלה כחיה. כך הני' ה"ר יהוסף ז"ל. ופי' הרמב"ם ז"ל ומומאתו בספק והמיטמא בו אם נכנס למקדש אינו חייב כרת ולא קרבן אלא קרבן מספק ע"כ. ושם בהטורו לא מצאתי שהזכיר דין קרבן מספק

אמ"כ

ביום טוב ומכסין את דמו ופלגי אמתני' ע"כ והרמב"ם ז"ל פי' מי הוא מין מורכב מן העז ומן הצבי וכן אמרו כוי בריי' בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם מין בהמה או חיה הוא ע"כ. אבל בפ"ט דהלכות בכורים כתב שהם והכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתמות ע"כ. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל מלת דרכים הרבעיות ברוב ספרים ל"ג לה וכן נבי תוספתא דאהלרוגיטום: ט וחלבו מטמא טומאת נבלה כחיה. כך הני' ה"ר יהוסף ז"ל. ופי' הרמב"ם ז"ל ומומאתו בספק והמיטמא בו אם נכנס למקדש אינו חייב כרת ולא קרבן אלא קרבן מספק ע"כ. ושם בהטורו לא מצאתי שהזכיר דין קרבן מספק

יכין תפארת ישראל בועז

כלל: לח) י"ח איל הבר נעמצע בל"ח וי"ח שור הבר ביפעל בל"ח וי"ח המולד מתיש הבא על לביה: לט) מיהו איט מבארך דס' הוא: מ) איט ענין לשוה לחיה וכו' רק ה"ק מדטעון כסוי מס' איט נשחט ביו"ט ואפר כירה מוכן לוולאי ולא לספק: מא) בנתגבל לו מת: מב) דחלב בהמה טהורה טהור: מג) דבבהמה פודה אבל זה ספק

משנה ראשונה

ח כוי. פי' הר"ב י"ח שהוא איל הבר וכו' נ"ע דמ"ד שהוא איל הבר לא ס"ל דספק הוא אלא ודאי מיה הוי וכ"כ התוס' בסדיא בחולין דאיטו פליג אמתני' וא"כ מתני' דס"ל הי פסק ס"כ איטו איל הבר ובאמת שהרמב"ם בפירושו המשנה סברא זו דאיל הבר כאן. וגם הר"י ברמ"ן כתב מן הירושלמי ס"ל לומר עז הבא על הצביה וכבנן אמרי מין הבא בפני עצמו הוא. ובלאה דהא דפשיטא לו דאיל הבר מין מיה אמ"נ דבשור הבר פליגי ר' יוסי וחכמים אפ"ח דכלאים ומייתי לה התם וסיימו משום דתאו מתוכנא מורכבא ותדמתרגמינן תור הוי מין שור לאחכמים ובהמה הוא ולר' יוסי הוא איל וחשיב ליה בהדי מיות מיה הוי בדמפרש התם בגמ' אבל איל הבר משמע דהייט דחשיב ליה מקרא איל ולבי ויתמוד והוא ודאי מיה דאיל מן הלאן שבכל מקרא נקוד היו"ד בחי"ק וזה בקמ"ץ וחכנוס שלהם נמי לא דמו אזה מן הלאן מתרגם דיכא בכל דוכתא וזה מרגומו אילא. ומיושב בזה מה שהקשו התוס' שם דשור הבר אי לאו דחשיב ליה בהדי מיות משמע דהוי בהמה נכו"ע וקשה קלת דאיל הבר הוי מיה אמ"נ דמיקרי איל ע"כ. ולמאי דפי' נ"ק דזה נקרא איל בקמ"ץ ובל בהמה בחי"ק: ט אין מכסין את דמו. פי' הר"ב דאפר כירה מוכן לוולאי ולא לספק וכ"כ הרמב"ם והרא"ש. ולפ"ז אם סכין מסרב יו"ש אפר לאם שחיטת הכוי מותר שהרי הכיון לאם הספק. אבל איכא שיטות אחרינא בגמ' פ"ק דביצה דלעולם אסור לבסוחו ביו"ט גזרה שמא יתיר תלוי ומעמס זה כתבו הרמב"ם והר"ב בפ"ו דמולין וכ"כ כל הפוסקים: וטומאתו בספק. ולא"ת לענין טומאה מה חילוק יש בין ספק לוולאי לה בהה"ו ודאי שמא ובהה"ל טהור ודאי. תיון דל"ת לספק נגע ספק לא נגע דאיכא ס"ם ואפי' בהה"ו מולין כדאמר פ"ד דטבלות מ"ה: ואין פודין בו פטר חמור. נ"ע לאמאן דמפרש כוי בהא מן בהיה ומן הבהמה בהא אמאי אין פודין בו הא מסקינן בגמ"ם דחולין ד' פ' אם ואפי' מקרא שם והכי יש בו מקרא שם. וא"ת דס"ל לרבי אמא אין מושגין לזרע

חלופי גרסאות

ח בו בל"ם לו. שוה לחולין שוין ומן גמולין. לחיה ויש בו בל"ם לחיה ויש לו. לבהמה ולחיה ביירושלמי לחיה ולבהמה וכ"ה בקדושין. דרכים ביירושלמי נ"ב. לבהמה ולא לחיה ביר שלמי לחיה ולא לבהמה וכ"ה בקדושין. ט חיה ביירושלמי טומאת וכ"ה בל"ם.

תוספות חדשים

משנה ט [הר"ב ד"ה] ואין שוחטין כו' ואינו מוכן כו' עכ"ל. ומסקנא שם אמרו יש לו עפר מוכן לאסור משום בתרת אלנו ע"ש בגיליה (דף הג) וכן פירש הר"ב בחולין רפ"ו ע"ש. (שם):

חדושי מהרי"ח

משנה ח [הוי"פ ד"ה] כוי בתב הר"ב כו' וכן אמרו כוי בריה בפני עצמו היא כו'

תוס' אנשי שם

זה ויותר מזה. (ש"ל): ח בר"ב ד"ה כוי כו' ולא הכריעו כו'. תימה אמאי לא הכריעו אי מיה אי בהמה בבדוק בקרנים כדאי' בפ' אלו טרפות וי"ל דשמא היו טועים בסימנא דמרוקות דנבי' מבלע תרקייהו והיינו ספיקא דעיזא ברכות ואפילו לאלן דאמרי תרנא דעיזא ברכות אפשר דעיזא ברכות תשיב לה מיבלע תרקייהו ובכוי מספקא לי' כ"כ התוס' ביומא ע"ד ועיין ברמב"ם פ"ח מה' מ"ל. (כ"ד): תוי"ט ד"ה כוי כו' ולפיכך אמרו כו'. נלע"ד דמ"ש הרמב"ם וכן אמרו וכו' כ"ל וכ"ל אמרו מין מורכב אלא כרי' נפ"ע. והטעם שלא הביא בפירושו אלא שנים מן הארבעה דאיתי' בתם היינו מבוס דאמרי' ע"כ לא מתוקמא אלא כחד מהני תרי אבל בתי' דבריי' דהתם דאמר זה איל הבר ודאי לא אתיא דהא כ' שם התוס' בד"ה זה איל הבר ובבר ד"ה ודאי חי' וכו' ע"ש ומכאן ק' על הר"ב דנייהו הכא נמי סברת הי"ל שהוא איל הבר דהא לא שייך הכא ואם כוונתו לאתויי כל הסברות אע"ג דלא סברי כהך אמתני' הו"ל לאתויי נמי סברת רשב"ג דאמר התם מין בהמה הוא. והר"מ בת מרגו בפרק בר"י דמומקו אמר אליבו ר"א ורבנן בהא ורבנן בהא ר"ש ע"ש. אח"ז ראיתי בפ"ח י"ד סי' ס"א סק"ח שבראה מדבריו שהבין ל' הרמב"ם שבפי' כמ"ש אלא דכ' שם דס"ל דר"ע לאו לאפוקי אתא אלא מוסיף דגם בבי' בפ"ע מיקרי כוי. וגזה הבוה פסקי הרמב"ם שבה' גזירות ובה' כלאים וכו' ע"ש. (ש"ל): ט במשנה בדר"ש מיה. משום דאין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו דאי אפשר לאם אלא אדרבה מבוס דמספקא לן דינמא איטו מיה ובמאו הכא כדי שלא נעשה להשוחטו לחיה כדם חיה (סו"ע): שם בחיה. מפני שהספק נאין שוחטין דכוי דלאו מבוס דדמי לחיה הוא אלא כמ"ל פירש הכא בתלב דהוא כמיה אלא קאמר הכא בתלב מיה כדקאמר לעיל כדם חיה מטמאה טומאת נבלה אבל אין כל החיה עשוה כיסוי כ"ל הדם ומה"ע נמי אמר בתלב בהמה ולא אמר בבהמה שאין כל בבהמה אסורה אלא תלבה. (סו"ע): בר"ב ד"ה ואין פודין ט' שמא מיה כו' נ"ל דמתני' מיירי בבא מתים ולכי דבנבי' בפ"ע

חיה הוא. ורמינא אמר (שמות לד) ופטר חמור תפדה בשה והאי ספק שה ספק גבי: י חלבו אסור בחלב בהמה. כתיב שור וכשב ועז: ואין חייבין עליו כרת. להביא חטאת על שגגתו וה"ה שאין לוקין עליו: ואינו נלקח בכסף מעשר לאכלו בירושלים. דשמא בהמה הוא ואין לוקחין בהמה לבשר תאוה מכסף מעשר *) [שלא] להקריבה שלמים: והייב בזרוע ובלחיים ובקיבה. דמרבינן להו מקרא דכתיב (דברים יח) אם שה לרבות את הכוי: שהמוציא מחבירו עליו הראיה. דאמר ליה בעל הבהמה לכהן אייתי ראיה דמין בהמה הוא ושקול. והלכה

*) נד"ו אלא. כר"א

י כיצד שוה לבהמה. חלבו אסור בחלב בהמה. ואין חייבין עליו כרת מד). ואינו נלקח בכסף מעשר לאכול בירושלים מה). והייב בזרוע ולחיים וקבה. רבי אליעזר פוטר שהמוציא מהברו עליו הראיה מו): יא כיצד אינו שוה לא לחיה. ולא לבהמה. אסור משום כלאים עם החיה. ועם הבהמה מז).

הבהמה

לא אמטריך למתני: י ["ואין חייבין עליו כרת. פי' הר"ב להביא חטאת וכו'. כלומר דאילו כרת גופיה הא קמי שמיא גליא. אבל הרמב"ם והר"ש לא כתבו כן אלא פירשו דלמא חיה הוא וגרמה לי מעמם דהא מכל מקום בספק אכלו ולפיכך אע"פ שהוא מוזר אין עושין כרת]: ואינו נלקח בכסף מעשר לאכול בירושלים. פי' הר"ב דשמא בהמה [הוא]. ואין לוקחין בהמה לבשר תאוה מכסף מעשר. והוסיף ר' יצחק בר מלכי צדק [המפרש סוף מסכת זו בסדר המשנה דגמרא] וז"ל גם לקטוטין לזבחי שלמים אינו יכול דלאו בהמה ודאי הוא הלכך אינו נקנה כוי כלל בירושלים בכסף מעשר ע"כ. ופשוט הוא. וקשיא לי דהוי ליה לתנא לשנות זה הדין במשנה דלקמן שאינו שוה לא לחיה ולא לבהמה. תו קשיא לי דלמאי תני לאכול בירושלים וכי בא עכשיו להודיענו דין אכילת הלקוח בכסף מעשר. והר"י ברמ"ך כתב עוד פי' אחר וז"ל כלומר אפילו בשעה שהיו לוקחים בהמה לבשר התאוה אינו נלקח בכסף מעשר עכ"ל. ור"ל מ"ש הר"ב במ"ד פ"ק דמעשר שני שבראשונה היו לוקחים וכו'. ולפי' הזה ניחא קלת הא דתני בירושלים דקונין בהמה לבשר תאוה. דאילו חוץ לירושלים אסור כדתנן התם במ"ו. וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ז מהלכות מעשר שני סי' ט"ז. ותנן לאכול דאילו להקריב פשיטא דאינו נקנה. וצריך לומר דלגב תנייה דלא תימא הואיל ושוה לבהמה דנלקח וכטין שפירשתי לעיל. וכן צריך לומר לפי' הרמב"ם דמפרש ואינו נלקח וכו' לפי שהוא ספק בהמה ואי אפשר להקריבו שלמים. ["רבי אליעזר פוטר וכו'. ור"א הלי אם למה לי מיבעיא ליה לחלק ורבנן וכו'. גמ' פ"י דחולין דף קלב. ומ"ש הר"ב והלכה כר"א. כן כתב הרמב"ם בפי' אבל בחיבורו פ"ט מהלכות

מלאבת שלמה

מח"כ מלאתי שמעתא אלא קרבן נמתקו בתלמוד שהי' של הרב בעלאל אשכנזי ז"ל: י ואין חייבין עליו כרת. פי' להביא חטאת קבועה ובירושלמי דייק הא אשם תלוי חייב ומתני' ר' אליעזר היא דלא בעי תחיכה משחי תחיות דדרים יש אם למסורת ובני אשם תלוי אע"ג דקרבין מכל מצות מ"מ מצות כתיב ודלא כרב דאמר כל שחי אשמר לעמוד על ודאו אין מביאין על ספיקו אשם תלוי וס"ל תלוקין עליו הבירו על ר' אליעזר ודר' אליעזר ובר"פ ספק אכל. ועיין במ"ש בפ' שני דזבחים סי' ב': ואינו נלקח בכסף מעשר לאכול* בירושלים. ופי' הר"ש שירילי"ו הגהה ס"ל יהוסף ז"ל הני' ליאכל: ז"ל אפי' בשעה שהיו לוקחין בהמה לבשר תאוה כגון אליבא דר' ישמעאל משכנכנו לאחרן דמ"מ שאם בהמה ממעשר שני נזבחי שלמים היא: והייב בזרוע ובלחיים ובקיבה. בפ' אותו ואת בנו דף ע"ט ודף פ' מוקי לה דוקא בנבי הבא על התישה ובשם ואפי' מקלת שה קמיפלגי ר' אליעזר דפטר סבר שה ולא מקלת שה והא דתני בעמא משום המע"ה היינו משום דמספקא לי' לי חוששין לזרע האב אם לאו כדאיתא התם ורבנן סברי שה ואפי' מקלת שה ומאי חייב בחצי מתנות ודרך אחרת נראה שיש בירושלמי. ור' אליעזר. ביו"ד נרסי'. וכתב הר"ן ז"ל ר"פ הזרוע דכו' חייב בטולה מתנות לאו בנבי הבא על התישה אלא ס"ל דכוי ברי' בפני עצמה הוא ורבנ"י קרא לשווי' כבהמה דתניא אם שה לרבות את הכוי אבל כוי הבא מן הצבי ומן התישה אינו חייב אלא בחצי מתנות ע"כ בקיצור מופלג ואמר שכן נמוד מדברי הרמב"ם ז"ל שכפ"ם הלכות נזירים: יא משום כלאים עם החי'. דאינו מהנ ולא חורש לא עם בני. ולא עם עז דלא כמ"ד חוששין לזרע האב אלא שמא

הגהה גם הר"ש ז"ל כתב מדברי ה"ר שמשון ז"ל נראה שהוא גורס אמין זה חי' ובהמה ונראה שבראשה נכונה היא דהא בתלוקה של אינו שוה לא לחי' ולא לבהמה מייתינן לה ע"ל ז"ל. וכתב ה"ל יהוסף ז"ל מה שפי' המפרש ואפי' אמר הריני נזיר שזה חי' ובהמה וכו' קלת קשה למה יהא נזיר שהרי גבי אמדרוגינוס לא אמרי' כן לקמן אלא משום שהוא ודאי חיים ואשה שהרי לא אמרו גבי אמדרוגינוס וטומאתו בספק כמו שאמרו כאן ואלו וכו' כי גבי אמדרוגינוס אמרו שהם ומטמא בלונן כאנשים וכו' וכן אמרו ומטמא באודם כנשים ולא אמרו שטומאתו בספק ומה שכתב שאם אמר שזה לא חי' ולא בהמה שהוא נזיר מספק קשה שהרי גבי אמדרוגינוס אמרו אינו נזיר ופיין בירושל' ע"כ עוד כתב אם אמר הריני נזיר שזה חי' ובהמה ס"ז נזיר כן מצאתי בכל הספרים דנרסי' ובהמה וכן ל"ל עיקר דאי גרסי' לא חי' אינ"כ למה אמר שאינו שוה לחיה ולבהמה הרי הוא שוה שהרי האומר כן על החי' לא על הבהמה

יכין תפארת

ספק הוא: מד) לענין קרבן וה"ה דלא לקי. וגם זה אינו ענין שוה לבהמה. אלא הכי קאמר אף על גב דלענין איסור שוה לבהמה

משנה

וצ"ל דהא נמי פשיטא כיון דקדשים מספק לא נגמר מקדושת דמים ואסור בגיזה ועבידה ואינו קרב נמי פשיטא דילפי' שם שם מפסח כדאמרינן: י ואין חייבין עליו כרת. פי' הר"ב להביא חטאת וכו' דאילו כרת עצמו כיון שאינו מסור לכ"ד מתי נ"מ אי חייב או לא. וא"ת ונימא בהדיא שאין חייבין עליו חטאת. וי"ל דאי הוי תני הכי משמע דאשם תלוי חייב דשמא בהמה הוא ולכך להגיז מן הייסורין. ולא פשיקא ליה חיובא דאשם תלוי דמליא בפלוגתא כדאמר בפ' חרש ד' קי"ג דאמ"ל כמי' חתיכה משחי חתיכות לא חתיב ואמ"ג דבפ"ל דיבמות מ"ב וכן בפ"ב דנדה מ"ב שאם לן חנא דחייב בכה"ג. הכא לא כמי לחיבתא לחכי דלא אתי אלא לאשמועי' דאי הכוי דיש שאינו בהמה וכיון דאשמא מילי דלית בהו פלוגתא אבי ליה ולכך לא אייתי הכא בחיוב קרבן ולא מידי ונימא נמי דלאתן דחייב בכה"ג באשם תלוי הו"ל לאיתמי הכא בזה שאינו

ראשונה

שוה לא לבהמה ולא לחיה דאינו בחיוב חטאת כבהמה ואינו פטור לגמרי כחיה אלא באשם תלוי הוי והייבו כדאתמרן דבפלוגתא לא מייתי: ואינו נלקח בכסף ומעשר. קלת קשה הא עיקר בזכה שאין לוקחין בהמה ממעשר לאוכלה בתוכם תולין אינה אלא כדי שלא יבריחו אותה מע"ש המזבח כדפי' הר"ב פ"ק דמעשר שני מ"ל וצ שאינה לאוה למזבח אמאי אסור. וע"ל דאומלא בעלמא הוא משום מלאים עין מלן דאיי שאינה בחוכת תולין אבור שבשר בהמה הוא והבריחה. וכזה מיושב מה שדקדק בחוי"מ למה ליה למתני לאכול בירושלים די"ל דקמ"ל בשעת לקיחתה ליכא איסורא דהא מיבכרא דלא חזיא למזבח אלא איסורא הוא בשעת אכילתה דלא מיבכר דבהמה היא. ומיהו קודם וזיכה אלא להבריחה פשיטא דמותר לקנות כוי והר"י ברמ"ך שכתב שגם קודם גזיכה אסור והוא מלתא בלא יסמא: יא אסור משום כלאים. למ"ל כוי

יכין ישראל

אפילו הכי באכלו פטור: מה) דאין לוקחין בהמה רק לשלמים וזה ס' הוא: מו) ושמא חי' הוא ופטור: מז) בין למשך עמם לא להרביעם

חדושי מהרי"ח

כו' עכ"ל. נ"ל דלמה לא כ' הרמב"ם הבוי הוא מין מורכב כו' והוא בריה בפ"ג אלא ה"ש וכן אמרו פי' תנא אחר אמר שאינו מורכב רק בריה כו' ולא קשה קושית הרב תוי"ט ומה שבחבורו פסק דכוי בריה נ"ל ע"פ הירושלמי הביא הר"ש ע"ש דפליגי ר"א וחכמים ופסק כחכמים ובגמ' שלנו לא נזכר רק ת"ק וי"א ור' יוסי ע"ש בחולין דף פ': משנה י [תי"ט ד"ה] ואין חייבין עליו כרת בסופו ולפ"כך אף על פי שהיא סוד אין עונשו כרת עכ"ל. ונראה לי פשוט שגם דעת הר"ב כן רק שהר"ב כתב נ"ם בפועל כמו כל הבבות שבמשניות אלו ולא בא כלל הר"ב לאפוקי כרת עצמה:

תוס' אנשי שם

בפ"ש לא אייך לומר אחין פודין לוחו משום שאם לתיה שאפי' בבהמה הא אין פודין אלא בשם בלבד ואפי' בנבי הבא על התישה אין פודין אפי' לרבנן דאע"ג דס"ל דשה ואפילו מקלת שה מ"מ לא חשיב כבולו שה והתורה אמרה בשה שלם ולא בחצי שה וחצי נבי. (מהריע"ח): י הר"ש ד"ה ואינו כו' כלו' אפי' בשעה כו'. הקי' הכ"ל תימה דבשעה שהיו לוקחין בהמה לבשר תאוה אמאי אינו נלקח דבין שהיה בהמה מ"מ הוא ניקח שפיר ע"כ. ואין זה תימה כלל דהא כל דבר סניקח בכסף מעשר גמרי מקרא דבנקר ובלאן וכו' ח"כ בעי' כעין ספרט מפורש דבר שניכר מה הוא וה"ז חומה למ"ש מרן בח"מ כי' תרפ"ע שבטומעום אינו מוציא הגשם י"ח מאכום דבעי' שהמוציא את אחרים יהא ניכר אם הוא זכר או נקבה ע"ש (ש"ו): יא במשנה כלאים. למ"ל כוי הוא חיים הכא על הבריה קמ"ל מתני' דאסור עם חיים ואסור עם הבני דבשאר חיה או בהמה פ"ש עא דאסור כדאיתא פ"ח דכלאים אפי' חיה עם חיה בהמה עם בהמה

חלופי גרסאות

י לאכול נד"ל וד"ו מלאכול. ולחיים וקבה בירושלמי ובלחיים ובקיבה וכ"ה נד"ם. אליעזר בירושלמי אליעזר וכ"ה נד"ם. יא לא בירושלמי נ"ב. ולא לבהמה בירושלמי ולבהמה.

י חלבו אסור. תוליון קלב. מיי' פ"א מהלכות פ"א ס"ג. במג לאוין קלח טור ושו"ע יו"ד סימן סל סעיף ג: וחייב. מיי' פ"ם מהלכות נזירות פ"ם. במג עשין קמב טור ושו"ע יו"ד סימן סל סעיף ח: יא כלאים. מיי' פ"ם מהל' כלאים פ"ב. במג לאוין רפא טור ושו"ע יו"ד סימן לא סעיף ח:

מהלכות בכורים פסק דחייב]: **יא הבותב** חיתו ובהמתו. לפי' שכתב הר"ב בשם הרמב"ם לו לו קתני וכן כתב בפירושו: **אם** אמר הריני נזיר שזה חיה לו בהמה. וכתב הר"כ ואפילו אם אמר הריני נזיר שזה חיה ובהמה לו ליפכא. ומשום הכי הוא דתני לה בהך בבא והיה יכול לשנות בכל הבבות דשוה לחיה באומר הריני נזיר שזה חיה. ושוה לבהמה באומר שזה בהמה. ושוה לחיה ולבהמה נמי מהאי טעמא. וכולהו גווני שנויים בכוף פ"ה דנזיר וע"ש: **שוים** לחיה ולבהמה וטעון שחיטה. כילד טעון וש' לשון רבי יצחק ברמ"ן:

הבותב חיתו מח) **ובהמתו לבנו** מט). **לא כתב לו את הכוי. אם אמר הריני נזיר שזה חיה או בהמה** נ) **הרי הוא נזיר. ושאר כל דרכיו שוים לחיה. ולבהמה** נא). **וטעון שחיטה בזה ובזה. ומטמא משום נבלה. ומשום אבר מן החי בזה ובזה** נב):

כר"ת: **יא לא** כתב לו את הכוי. אע"פ שכתב לו שניהם לא היה דעתו אלא על ולאי בהמה לו ולאי חיה. ורמב"ם פי' שאם כתב לו בהמתו לבד לא קנה את הכוי. דאמרינן ליה אייתי רליה דבהמה הוא ואם כתב לו חיתו לבד אמרינן ליה אייתי רליה דחיה הוא. נראה מדבריו שאם כתב לו שניהם קנה ממה נפשך: אם אמר הריני נזיר שזה חיה או בהמה. בין שאמר הריני נזיר שזה חיה. בין שאמר הריני נזיר שזה בהמה ה"ז נזיר. דספק אסורא לחומרא. ואפילו אמר הריני נזיר שזה חיה ובהמה. לו שזה אינו לא חיה ולא בהמה ה"ז נזיר מספק:

מלאכת שלמה

ובהמתו לא הקדים את הכוי רבי אומר הקדים את הכוי ר' מני בעא קומי ר' יוסי ולמה לא תניון הרובע והנרבע ממנו חייב א"ל תניתה בסופה ואחר כל דרכיו שוין לחיה ולבהמה ובבני פ' ואלו מותרין הלשון כך הקדים חיתו ובהמתו הקדים את הכוי ר' אליעזר אומר לא הקדים את הכוי ע"כ. ודאיתי להקדים התוספתא קודם פ' אליעזי*) משום דדמיא למאי דסלקינן כוי יש בו דרכים וכו':

זה לא חי ולא בהמה בכולן הו מיר מספק ע"כ: **הבותב חיתו** וכו'. פי' הרמב"ם ז"ל אמרם חיתו ובהמתו הוי"ו בכולן כאילו אמר לו וכו' וכדפי' ר"ע ז"ל בשמו ז"ל. וכירושלמי מתניתין דקתני הבותב חיתו ובהמתו לבנו לא כתב לו את הכוי דלא כרבי דתניא המקדים חיתו סוי מיר אך קשה דלקמן בבי מיר מספק כילד שוה לאדם ולבהמה וכו' אמר הריני מיר שזה חיה ושאם הרי זה נזיר ואריך עיון ומה שפירש המפרש לו בהמה לא שאמר בהמה אינו נראה עד כאן לשונו ז"ל:

*) ואמתו הדפסתה בכוף הסדר שלא להפסיק בין פרק המשניות:

יכין

להרביעם יחד (נ): מח) לו בהמתו. וי"ל אפי' בכתב לו שהיכן: מט) וכ"ל דרבותא קמ"ל אע"ג דדעתו של אדם קרובה אצל בנו [בכ"ב דקמ"ב ב'] וכ"ש לאחר וה"ל כי כוונתי בזה לע"ר אאמ"ו הגאון זצוק"ל: נ) ר"ל לו שאמר הריני נזיר שזה בהמה וה"ה באמר הריני נזיר שזה חיה ובהמה לו שאמר שזה לא חיה ולא בהמה בכולן הוא נזיר מספק: נא) כילד טעון וכו': נב) הגה ושייר טובא דדמו לאסור וטריפתו אסור ואמה"כ שלו אסור ועוד טובא הכל כזה וכזה:

תפארת ישראל

(נ) אמנם לא זכיתי להבין מה זה דקאמר המשנה שאינו שוה לא לבהמה ולא לחיה ויהיה ממי שוה לזה לו לזה ובכ"פ אינו שוה לאותו מין ממש והרי גם בהמה עם בהמה וחיה עם חיה כל שאינו אותו מין ממש ה"ז כלאים ובוודאי יש לתמוה על הרמב"ם [פ"ם מכלאים ה"י] דפסק דאינו לוקה על כלאיו ותמוה אמאי פטור ממלקות ויהיה אינה ברים שיהיה הרי גם בהמה עז ובבומה לקן כדפסק מקמי הכי. ואפשר דרמב"ם ס"ל דכוי הוא מתים הבא על רחל. ובכה"ג גם הרי עם האם אסור ואין לוקין עליו מדים ספק אם חשבין לזרע אם [ועיי"מ שם ה"ו]:

בועז

(נ) **אמנם** לא זכיתי להבין מה זה דקאמר המשנה שאינו שוה לא לבהמה ולא לחיה ויהיה ממי שוה לזה לו לזה ובכ"פ אינו שוה לאותו מין ממש והרי גם בהמה עם בהמה וחיה עם חיה כל שאינו אותו מין ממש ה"ז כלאים ובוודאי יש לתמוה על הרמב"ם [פ"ם מכלאים ה"י] דפסק דאינו לוקה על כלאיו ותמוה אמאי פטור ממלקות ויהיה אינה ברים שיהיה הרי גם בהמה עז ובבומה לקן כדפסק מקמי הכי. ואפשר דרמב"ם ס"ל דכוי הוא מתים הבא על רחל. ובכה"ג גם הרי עם האם אסור ואין לוקין עליו מדים ספק אם חשבין לזרע אם [ועיי"מ שם ה"ו]:

משנה ראשונה

ברים נפני עצמו פטינא דאסור עם כל חיה ובהמה שכולם אינו מינו אע"פ שיש ידעינן שהוא מין חיה כיון שהוא בריה אחרת אסור עם כולם וא"ש בלא ככריעו בו פטינא דאסור עם כולם ומיהו עם כוי כיולא בו מותר שכולם שוין ולמ"ד כוי הבא מן החיה ותן הבהיה ג"כ אינו מותר אלא עם הבא מן הבהיה כתותו ואביו הוא דאי חשבין לזרע האב שנשים שוין שם בהן אבי לדדים ואי אין חושבין כ"ם דמותר ולבד מזה אסור בכל בהמה וחיה שאינו מין אמו ואביו ועי' בחוס' פ"ק דקדושין ד' ג': **הבותב** חיתו ובהמתו לבנו: תמצא דבמתנה אחרת הא"ב דה"מ לחיתני המוכר חיתו ובהמתו דבזה שוי מכר ונתנה אלא נקט מתנה לרבותא דאמ"ג דקי"ל בפ"ד דב"ב טתן בנין יפה טוהן וכ"ש לבני בנו ונימא דהכא דעתו היה גם על הכוי קמ"ל דהכא לא שייך זה דכי אחרי' בנין יפה טוהן בני טוהן בדה אי אחר אם מה שבטוכה בכלל המתנה תנשים דהביני כנוף אחד וי"ל דהכל נתן אפי' דבמכירה אינו בכלל במתנה אחרי' בנין יפה אבל הכא שאין כאן דבר מסויים לוחר זה נתן לו עם כל הסתיר לו ודאי לנותן לו בדה אי אלא מחייבינן ליה ליתן עוד בדה אחר משום עין יפה. והיינו נמי דבמתנ' נדרים ל' ו"ת בנרייתא תני. נמי אלי דינא לענין מקדים משום דהקדם נמי דמי לאתנה דבנין יפה מקדים קמ"ל דהכא לא שייך זה כדמפרש התם שאין דעתו על הספק: **חיתו** ובהמתו לבנו. פי' הר"ב אפי' כתב לו שניהם לא היה דעתו אלא על ולאי וכו' והרמב"ם פי' דאם לו קתני ומשום המע"ה. וגם הר"ן בנדרים ל' ו"ת פי' כהרמב"ם. והרא"ש כאן ופס פי' כהר"ב דבשניהם נמי דדין כן. ובאמת נ"ע דפשטת דסוגיא משמע התם כשאם הרא"ש והר"ב דהא התם מייתי בריתא המקדים חיתו ובהמתו הקדים את הכוי ר"ת אומר לא הקדים ומוקי פלוגתייהו דת"ס מתמונו מעיל אינם לספיקא ות"ס לא מעיל לספיקא. אלמא דבתר דעתיה דנותן אזיל ואפי' הקדים שניהם לא מעיל לספק וכ"כ התוס' שם דת"ד לא כתב לו את הכוי אפי' בכתב שניהם לא שייך דעתו אלא על הודאי. וע"ל לדעת הרמב"ם וסר"ן דבכתב שניהם ליכא ספיקא כלל דנהי דאכן לא ידעינן אי היה הוא לו בהמה מ"מ מ"מ בכלל דבריו הוא. ואריך עכש דאי המקדים היה לו בהמה מייתי מ"מ דת"ק התם דהקדים את הכוי הא קי"ל בכל דוכתא הרמב"ם ולא מסתבר למיתר דבהקדם דוקא מתכיל משום דיד הקדם על הבינונה דכיון דמספקא לן בפיקר הקדם שמא אין כאן הקדם כלל לא שייך בזה לאזומי דש"ל דמעיל נעשה מספיקא והכותב לבנו שהי כדבתינגה. ודברי הר"ר ברמ"ן ג"כ קשים מאד ונראה שיש שם ט"ס ע"ש. (ש"ל): בר"ב סד"ה אם אמר לו' נזיר מספק. ודעת הר"מ בחבורו דלא הוי ספק נזיר אלא ודאי נזיר כיון שיש בו דרכים שוה בהן לחיה ודרכים שוה בהן לבהמה ודרכים שוה בהן לשניהן. (לח"מ בפ"ב ממירות ה"י):

בכורים התרומה פרק ב

חלופי גרסאות

אם נמצא"ג ואם ונירושלמי נ"ג. או בהמה נירושלמי ובהמה. דיא נירושלמי זה. דרכיו כל"ם הדרכים. החי בזה ובזה כל"ם נ"ג מלות כזה וכזה.

ראשון לציון

מ"א [במשנה] **הבותב** חיתו ובהמתו לבנו. עי' הימב נדרים יח: ומ"ם הגהת הר"ם כאן:

תוס' אנשי שם

בהמה הוי כלאים ואין תלוי בספק. כ"כ רבינ"א ותוס' קידושין ג. המתני' לא אתי למ"ד כרי' בפ"ע דלדידיה אפי' חיה ודאי חיי הוי ודאי בהמה אסורה עם אחרת. ועוד כתב דאף למ"ד כרי' בפ"ע היינו שדומה בעורתה לגני וגם לגז ואילו ידוע שמין בהמה היה מותר בגז ואילו ידוע שמין חיה היה מותר בגזה ובחלב ואין לוקין אבל בשאר בהמות לוקין עכ"ל. מיהו הר"מ פ"ט דכלאים דכ' הוי כלאים עם בהמה ועם חיה ואין לוקין עליו מפני שהוא ספק מצטע אפילו בשור לו בשאר מין חיה אין לוקין וקשה דאם ודאי אינו מינו. ונראה למ"ש בפ"ט דכלאים ס"ל להרמב"ם לענין הבהמה דחיה עם חיה ובהמה עם בהמה מותר אם שניהן עזותות אבל חיה עם בהמה אסור אף בעזותות ולדידיה מתני' דידן לא לענין הרבעה אלא לענין הבהמה קמ"ל דהוי אסור עם חיה ועם בהמה דלא ידעי' מה הוא ולהכי אין לוקין עם בהמה אחרת בהבאה דשמא בהמה הוא וגם אם חיה דשמא חיה הוא שוב ראיתי שכן כתב בעצמ"מ. (מר"ן): שם הרינו מיר. כתב הרא"ש תימה דהאתא ממתני' לא מעיל בספיקא דלהכן הכותב חיתו לבנו לא כתב לו את הכוי ותניא בברייתא דה"ג ה"ם במקדים היינו ובהמתו לא הקדים את הכוי ומשום התם דעשמא דלא מעיל אינם נפשים לספיקא והשתא ממונים לא מעיל לספיקא נופ' לא כ"ש דהכי אמרי' בנדרים דתנן התם נדרים לאתמיר ופריך ותנן התם נזירות לחקל ומשני הא ר"ת ופא רבנן נמ"ד ממונו מעיל בספיקא נופו נמי מעיל בספיקא נמ"ד ממונו לא מעיל בספיקא נופו נמי לא מעיל לספיקא וכ"ש עכ"ל ואי נמי ולא מדע מאי קא ק"ל לרבינו דהא כל יסוד קושייתו הוא בשמא שמתמה המתמה מיהו ובהמתו לבנו המקדים חיתו ובהמתו והא לא דמו כלל (ולע"ג דכתב דתניא בברי' דה"ה במקדים וכו' ל' זה קשה לגולמו) דע"כ ל"ש ר"ת ורבנן התם אלא בדברים שבקחשה כגון מירות ובדרים ובריית' דוקא נקשה המקדים חיתו כו' דבכה לתוד הוא דפליגי ר"ת ורבנן אי מעיל ממונו לספיקא אי לא אבל הכותב חיתו ובהמתו לבנו לא כתב לא הכוי דכיון דלית בהא לאיסורא כמו המקדים אלא ממונא לחוד כלל נדול שניו הממע"ה ומספיקא לא מפקי' ממונא ומתני' דהכא דבנן הוא ומש"ה הכן נדרים ל' ומ"ש הכן ה"ז מיר ס"ל סתם נדרים לתמיר ולה"ג דס"ל נמי המקדים חיתו ובהמתו הקדים את הכוי מה"ש גופה דס"ל דמעיל נעשה מספיקא והכותב לבנו שהי כדבתינגה. ודברי הר"ר ברמ"ן ג"כ קשים מאד ונראה שיש שם ט"ס ע"ש. (ש"ל): בר"ב סד"ה אם אמר לו' נזיר מספק. ודעת הר"מ בחבורו דלא הוי ספק נזיר אלא ודאי נזיר כיון שיש בו דרכים שוה בהן לחיה ודרכים שוה בהן לבהמה ודרכים שוה בהן לשניהן. (לח"מ בפ"ב ממירות ה"י):

בללא דפרק ב משנה א תרומה ובכורים דינן שוה בו׳ דברים דבאכלן זר במויד חייב מיתה בידי שמים. ואם בשוגג. משלם קרן לבעלים. וחומש לכל כהן שירצה. וחצי שיעור מזה ומזה אסור מראורייתא. והכהן רשאי לקנות מהן אפילו דברים שאינן לאכילה ושתייה וסיכה [עיין תוס׳ יבמות ע״ג א׳ ד״ה נכסים]. ובמלין עכ״פ בק׳ היתר. וצריך נטילת ידים קודם שיגע בהן. והממא מראורייתא שטבל אסור לאכלן עד אחר הערב שמש. ובכולם אין הדין כך במעשר שני:

משנה ב מעשר שני ובכורים דינן שוה בו׳ דברים. ששניהן צריכין שיביאם לירושלים. ומשניהן וידוי. בכורים כשמביאן למקדש אומר ארמי וגו׳. ומע״ש בשנת ד׳ וז׳ בשמיטה לאחר שביערן אומר בערתי וגו׳. ואסורים לאונן ביום מיתת א׳ מז׳ קרובים שחייב להתאבל עליהן. ושניהן צריכין ביעור בשנת ד׳ וז׳. ובנתערב כ״ש מהן בחולין בירושלים אינן כמולין. מדהן דשל״מ לאכלן שם. ובזרען בירושלים אסור להוציא הגדולין מירושלים. או להאכיל גדולי הבכורים לזר. או מע״ש לבהמה. ובכולן אין הדין כך בתרומה:

משנה ג ובאלו ה׳ דברים רק תרומה ומע״ש שוין. ששניהן אסור לאכול מתגדולין עד שיפרישם. ויש לכל א׳ שיעור כמה יאכלו מהם. מע״ש א׳ מי׳ מראורייתא ותרומה א׳ מס׳ או מג׳ מס׳. מד״ס מאמתתא מה״ת. ונוהגין מד״ס גם בגדולין שאינן מדגן תירוש ויצהר. ונוהגין מד״ס גם בזה״ז. ונוהגין באריסין. וחכירים. וסיקריקון וגולן. וכולן אינן בבכורים:

משנה ד ויש בבכורים ו׳ דברים שאינן בתרומה ובמע״ש. דבכורין מקדשין בעודן במחובר. ושאני להקדיש כל גדולי שדה לבכורים. וחייב באחריותן עד שיובאו למקדש [בפ״א מ״ט]. וסעונין להביא עמהן שלמים [אבל אינו מעכב]. וכשיובאו צריכים שיר לוים בבהמ״ק. וצריכים תנופה מבעלים בבהמ״ק. ובליל אחר הבאתן צריך שילין בירושלים. וכולן אינן בתרומה ובמע״ש:

משנה ה תרומת מעשר שוה לבכורים בב׳ דברים. ששניהן נטלין מפחור על הממא. ושלא מהמוקף. ושוה תרומת מעשר לתרומת גדולה בב׳ דברים. ששניהן אוסרין הגורן עד שיפרישום. ולשניהן יש שיעור בנתיתן:

משנה ו אתרוג אין דינן כאילן רק בג׳ דברים. דהיינו לענין שביעית. דבחנטה בשנת ו׳ בשמיטה. אף שנגמר בח׳ דינו כשביעית. וכן לענין ערלה. דפירות שחנטו בשנת ג׳ מעשיתו. אף שנגמרו בשנת ד׳. דינן כערלה. וכן לענין רבעי. דבחנטו בשנת ד׳ שלו אף שנגמרו בשנת ה׳ צריכין פדיון [וסי׳ שע״ר] דבטלן אזלינן בתר חנטה כבשאר אילן. ורק לענין מעשרות אזלינן בתר לקיטה. דרק בשנת ג׳ וו׳ נתנים מעשר עני תחת מעשר שני שבשאר שנים:

משנה ז אע״ג דרק דם מהלכי ארבע דהיינו בהמה וחיה. הוקש בקרא לדמים שמכשיר לקמ״ו. אפ״ה גם דם אדם מכשיר. ואעפ״כ שוה דם אדם לדם השרץ. דבאכל זה או זה. אינו חייב כרת מדאורלא דם:

משנה ח כזי הוא ספק בהמה וספק חיה. וספק שמא אינו זה או זה. ולחכי בכל דבריו אזלינן לחומרא:

משנה ט שוה לחיה דדם שחיטתו טעון כסוי מספק [ולחכי אינו נשחט ביו״ט ובשחטו אסור לכסות דמו]. וחלב נבלתו ממא בחיה. ואין פודין בו פטר חמור כחיה:

משנה י ושוה לבהמה. דחלבו אסור באכילה. [ופטור מחלקות וחטאת באכלו]. ואסור לקנותו במעות מע״ש בירושלים. לאכילת תאוה. כבהמה. ובבא מצ״ו ומכבש חייב במתנות מס״ג. ומצ״ו וחיה חייב בחצי מתנות [אבל מתנקרא בופי״ל פטור. דבריה בפני עצמה הוא. ודו״ק]:

משנה יא ומרפסקנן ביה אם חיה או בהמה הוא. אסור לחרוש עמו או לה־ביגור. עם בהמה או חיה. והכותב כל בהמתיו או חיותיו לשום אדם אין הכוי בכלל ואם נור ע״מ שזה חיה או ע״מ שזה בהמה. או שזה חיה ובהמה. או שזה אינו לא חיה ולא בהמה. בכל נחנא הוא נזיר. אולם בבמה ששוין בהמה וחיה. כגון שחיטה. שיהיה נבלתו ממא. ושיאסר אבר מן החי שלו. גם חכוי הדין כך:

בכורים כיצד פרק ג

ר׳ עובדיה מברטנורה — תוספות יום טוב — ציונים

פרק ג א כיצד מפרישין. שבברה. ואפילו לא נגמר הפרי דכתיב (דברים כו) הנה הבאתי את ראשית פרי בשעת הבאה הוא פרי אבל בשעת הפרשה אין צריך שיהיה פרי אלא אפי׳ בוסר ואפילו פגין: הרי אלו בכורים. וא״ל לקרות עוד עם אחר לקיטתן

פרק ג א תאנה. מה שהקדים תאנה לאשכול אלא ככתוב כתבתי במשנה ח פ״ו דברכות [ועיין במשנה ו פ״ב דמעשרות]: **שבברה.** פירש הר״ב ואפילו בוסר. ואפילו פגין. ירושלמי. וגרסה דלאו דוקא והוא הדין כמדר דפחות מבוסר כמו שכתבתי במ״ה פ״ה דמע״ש. אלא נקט בוסר *) בעדיין לא בא לכלל עונת מעשר וכמ״ש שם. ורמב״ם בחבורו

פרק ג א תאנה שבברה א) אשכול שביכר רמון שביכר קושרו בגמי ב) ואומר הרי אלו בכורים

פ״ב כתב ותע״פ בעדיין לא בשלו כל צרכם: קושרו בגמי. כתב הרמב״ם והכונה בזה שיכשוש אותם בחוזה דבר שיזדמן כדי שיכיר אותם

*) נ״ל דצ״ל להמעוינן בעדיין.

מלאכת שלמה

פרק ג א יורד אדם בתוך שדהו. נגע״ד דאע״ג דמן הרמוי ה״ל למיתני בתוך גנתו דהא שדה נקרא אל מיני תבואה ולרמות דגם להנים ומשורים ראוי לעשות כך בשעה שמתחילין לעשות קנה שבלת אלא אלא מנאתי מי שדבר בזה. ובירושל׳ תניא ר״ש אומר הבכורים אחד משמשים פלה אחד משמשים תרומה ממלה אחד משמשים תרומה שאין הבעלים מקפידין עלי׳ כגון תרומת הכלים והחרובין והמשורים שבאלו אחד משמשים ריב״ס לדק ז״ל אבל

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ״ג א) ואפי׳ סמדר לו פגים דבשעת הפרשה אין צריך שנגמר פרי. והא דלא נקיט להו תנא דרך המיבוהן כמו שמזכרים בקרא אדם וגו׳ גפן התאנה ורמון ה״ע מדבעי למנקט להו דרך בכורה אדם וגו׳ גפן התאנה ורמון מאד: ב) מעט בחסט לסימן בכירותם דתאנה ממהרת להתבשל מקודם וכדכתיב התאנה חנטה פגיה ואחר כך הגפן והרמון בסוף מדקליפתו קשה מהבשל בתיאור זמן דלא

משנה ראשונה

פרק ג א תאנה שבברה. פי׳ הר״ב אפי׳ לא נגמר ספרי ר׳ אבל בשעת הפרשה ח״ל פרי וכו׳ עכ״ל. נ״ל דלאו דיוקא יליף מדכתיב בהבאה פרי מכלל דבהפרשה לא. דמנ״ל למידרש הכי כיון דקרא לגופיה מיצטריך ולא לדיוקי. אלא ה״ק דלא אשכחן בגי הפרשה דכתיב פרי דמ״ק לים ליה הא דדרים ל״ם ולקחת להפרשה אלא בלקיחה מן הכרם להביאו לעזרה מייתי כמ״ש הר״ם בפ״ק מ״ה וכתוב׳ בפ׳ הבולה והשמש לא אשכחן בקרא דמשמע דקרא מלריך להביא קודם גמרו דכתיב בטרי מדשמע

לאותם. ומה שייחד גמי כפי הכהוג. ע"כ: [ורבי שמעון אומר אע"פ וכו'. פירש הר"ב דבשעת קריאת הפס לריך שיהיו הפירות בתלוש. ואיני יודע היכי מפיק ליה מפרי דהא אף במחובר פרי הוא ובפרט לאחר שגמר בשולו]: ב כל העיירות שבמעמד. פירש הר"ב ישראלים היו שלוחי וכו'.

ועיין עוד בפירושו למ"ב פ"ד דתענית: בכורים. ורבי שמעון אומר אף על פי כן הזיר והחליל וקורא אותם בכורים מאחר שיתלשו מן הקרקע ג): ב ביצד מעלין את הבכורים. כל העיירות שבמעמד ד). מתכנסות לעיר של מעמד ה). ולנין ברחובה של עיר. ולא היו נכנסין לבתים ו). ולמשכים ז) היה הממונה אומר. קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו ח): ג הקרובים מביאים התאנים והענבים. והרחוקים מביאים גרוגרות וצמוקים ט). והשור י) הולך לפניהם. וקרניו מצופות זהב

ח"ג. ור"ש נ"ל ונ"ל ברחובות. ולא נ"ל לא. הממונה נ"ל טמונה. בית נ"ל ונ"ל. ג תאנים והענבים נ"ל תאנים וענבים. הולך לפניהם נ"ל עולה עמהם.

ב כיצד. מי' שם פ"ג הפ"ז: ג הקרובים. שם פ"ב ה"ה: והשור. שם פ"ג הפ"ז:

חדושי מהרי"ח

פ"ג מ"א [תוי"ט ד"ה] ור"ש אומר אע"פ כו' פי' הר"ב כו' ואיני יודע היכי מפיק לי' מפרי כו' עכ"ל. ולא על הר"ב לבדו תלונתו רק שגם הר"ש בשם הירושלמי כך הביא וגם פי' הרמב"ם כך הוא והר"ב הביא דבריהם ואם היה רוצה הרב

תוס' אנשי שם

תוי"ט ד"ה ור"ש כו' היכי מפיק כו'. נלע"ד דאפילו ר"ש לא בעי הלוש ממש אלא כלו' שיהיו גמורין והא דקא' דתלוש משום דבתמת דמלתא כשהן גמורין הולשן אותן מיד והשאלה בסיר מפיק לה מפרי וכ"מ מג' הרמב"ם שכ' וכש"א שמו שבשעת הבאה נעקרך להיות פרי כ"כ בשעת הפרשה לעתרך שיהיו פרי ולפיכך אומר שקורא אותם בכורים אחר לקיומם וגמר ביאולם ע"כ נלמר מה שאומר אחר לקיומן הייגו דבתמת לא הוא גמר ביאולם ודבר דנפרק דלעיל תנן שבכורים נקנים במחובר לקרקע ולא פליג ר"ש התם וגם לא מישתמיטו לא הגמ' ולא המפ' לכתוב דהכיא אתיא דלא כר"ש. אלא ודאי כר"ש ממי אתיא דמודה ר"ש שאם גמורין הם יכול לקרות להם שם אף במחובר. [ולעד"ל פשיט דהר"ב לא מפיק ליה מתיבת פרי אלא מפשט הבעיקן לקיחה דומיא דהבאה וכך דייק הגמ' דגיעין דמ"ר שהשלו הלקיחה והבאה באחד וכל"ל בדברי הר"ב מה בשעת הבאה אף בשעת הפרשה בעי' פרי תלוש וכו'. יין הרקח] ובטעמא דמ"ק לא פי' המפ' ז"ל כלום וק' דשיר אמר ר"ש. ובגנן מ"ש. אמנם מלאתי להרא"ש ז"ל בגמוקין על פי' רש"י שכ' דממנה ראשית אף דייקי לה ראשית הפרי לע"פ שאינו פרי בלם כ"ל ע"כ וק' דהרי בהבאה ג"כ כתיב ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי וכו' והתם ודאי לכ"ע בשעת הבאה פרי שלם הוא ואפ"ה כתיב ראשית וי"ל דההוא ראשית אעפ"ר דאמר ראשית בספרי ראשית אפילו אשכול ח' אפי' אתנה ח'. (ש"ג): ב במשנה ולא היו נכנסין. הרי"ל דקדק דסל"ל למתני התנא הלי בבא ובתר הכי דלנין ברחובה. ותירץ דמ"ש הר"ב דטעמא משום אהל העומאה ואם יקדים לומר לא היו נכנסין ה"א דסייגו כדי לנון ברחובה ומ"מ עדיין י"ל דאפילו תני לה בסיפא בטעינן לה מיקומא דמתני' דלא נכנסין ולנן ברחובה וי"ל דלא אקדמה משום דכיום לא היו מתנין

מליכנס

לקיטתן: ר' שמעון אומר אעפ"כ חוזר וקורא שם. דלרים ולקחת מראשית כל פרי האדמה מה בשעת הבאה פרי אף בשעת הפרשה פרי דבשעת קריאת שם לריך שיהיו הפירות בתלוש כמו בשעת הבאה. ואין הלכה כר"ש: ב כל העיירות שבמעמד. כ"ד מעמדות היו בישראל כנגד ארבעה ועשרים משמרות כהונה ולוים המעמד ישראלים היו. שלוחים מכל ישראל לעמוד על הקרבן עם הכהנים והלוים שבאותו משמר. כל אחד בשבת הקבוע לו והן נקראים אנשי מעמד: מתכנסות לעירו. של ראש המעמד ולא היו מביאין בכוריהם כל אחד בפני עלמו משום דברוב עם הדרת מלך: ולא היו נכנסים לבתים. מפני אהל הטומאה: ולמשכים. בבקר כשהם משכימים: הממונה. ראש המעמד: קומו ונעלה ציון. ובדרך היו אומרים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך. כשהגיעו לירושלים היו אומרים עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים. בהר הבית היו אומרים הללויה הללו אל בקדשו. בעזרה היו אומרים כל הנשמה תהלל יה: ג תאנים וענבים. כשהם לחים: והרחוקים. מירושלים ואין בכוריהם יכולים להתקיים כל כך: מביאין גרוגרות וצמוקים. תאנים וענבים יבשים: *) השור הולך לפניהם. ומקריבין

*) נל"ו והשור. אותו

מלאכת שלמה

אבל ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל נראה שלא הי' נורס בגא דפאה שכתב והא דלא תני פאה אע"ג דשיערה בשאים משום דלא תני אלא מתנות כהנים ע"כ. ועוד פי' ר"י ב"ר מלכי לדק וה"ש סבר מה בשעת הבאה פרי אף בשעת הפרשה פרי ואי אתה מוצא כן אע"כ קורא להם שם בתלוש: ב כל העיירות שבמעמד. כל אנשי עיירות שמתחשבין מתחוש עיר של ראש המעמד שמתקבלין אנשי המעמד עמו דהייגו אותו שמשמש באותו השבוע דהייגו שמתענה אותן הימים הקבועין לו וקורא בתורה פרשיות הקבועות לו עם משמרת הכהנים שמשמשת אותו השבוע דל"ד משמרות כהונה הוו וכנגדן כ"ד מעמדות והיו מתכנסות כל אותן עיירות עם ביכוריהם לעיר שיושב בה המעמד שעולה לירושלים עם משמרת הכהנים של אותו השבוע והייגו דקאמר בירושלמי ידעי' ומכיריו יהוריב ומכיריו ידעי' משמרת כהנים והיא ראשונה למשמרות כהונה ומכיריו אנשי מעמד של חסידי ישראל מכיריהן שעולין לירושלים שנפל להם בגורל אותו שבוע לעמוד על הקרבן: ולנין ברחובה של עיר. בין בעיר שעוברין בה לדרכן בין בעיר שעוברין עד שבאין לעירו של ראש המעמד בין בעירו של ראש המעמד לנין ברחובה של עיר ובבקר מתפללין שם וכתב רביגו שמשון ז"ל והייגו דתנן פ"ג דמגילה בני העיר שמכרו רחובה של עיר ובנמ' מפ' דיש בו קדושה שמתפללין בו בתעניות ובמעמדות ומתחקין מן הספרים ומעמדות משום דמה עניין מעמדות לשם וספיר גרסי' לי' דמייתי במעמדות ההולכין עם אנשי הכהנים כדתנן הכא. ע"כ הר"ש שירילי"ו ז"ל: ולמשכים. ראשה שהוא שם פי' הבכמה וכמו שפירש רד"ק ז"ל בספר הושע על פסוק וכעל משכים הולך גם בירמי' סי' ה' סוסים מיוזנים משכים היו וכן פי' ג"כ בשרשים שרש שכם: קומו ונעלה ציון אל ה' אלקינו. כל"ל: ג מביאין גרוגרות וצמוקים. דמשקין לא היו יכולין להביא כדאמרי' בפ' העור והרומב אלא הפרי נופי' ולפי שהיו רחוקים היו לריכין להביא דבר המתקיים: והשור וכו'. יהוה יחיד שנתעצל ולא בא בכיטופיא מביא גדי וקרניו מעוטות כסף. וכתוב בתשובות הרשב"א ז"ל סי' רל"א וז"ל כבר ידעת שהבכורים שעומין קרבן וכמו שמביאו בפ' שני דבכורים ושעומין קרבן ושיר ותנופה ולינה וקרבן יולפי' מדכתיב בבכורים ושמחת בכל הטוב וכתיב התם ושמחת בחגך מה להלן שלמים

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

ג) דלא הוקדם בקריאת שם רק בתלוש: ד) כל ישראל נחלקים לכ"ד מעמדות וכנגדן היו עשרים ומרבעה משמרות כהונה ולויה ומכל מעמד היו דרין חיזה אנשים מהן בירושלים בקביעות להיות שלוחין לאחיהן כשיגיע זמנן לעמוד על הקרבת התמידין ומוספין ובכל שבוע ושבוע מעמד ז' מכהונה ולויה חלי' עולה לירושלים לעבודה וחליו האנשי הולכין לירתו שהיא סמוכה לירושלים כדי לתקן ולשלוח משם מזון לחלי המשמר שעלה לירושלים [כן משמע מתחלי' דפ"ד דתענית ומבריתא שם דכ"ז ז' ומפרש"י בתחלי' ולא זכיתי להבין דברי הרמב"ם לפ"ו מהל' כלי המקדש ודברי הר"ב דפ"ד דתענית ההולך בעקבותיו יפ"ש] ואנשי המעמד מתכנסין בעריהן ומתענין ד' ימים בשבוע ומתפללין

משנה

תניא. ובקנא אחריגא אמר הנה הבאתי את ראשית פרי ופרי משמע שנגמר וקשו קראי אהדדי. וע"כ מוקמינן קרא דכתיב ביה ביכורים תניא הך תניא לאו להבאה ממש לעזרה אלא תפרים לשם הבאה קאמר ומשמעינן דלריך הפרשה במחובר בעודן ביכורין קודם גמרן וס"ל לת"ק דבהך הפרשה נאמר שני ולא בעי גם בתלוש דולקחת לאו הייגו הפרשה. ור"ש סבר ולקחת להפרשה ובעינן שני הפרשות והפרשה דבתלוש בעי בגמר פרי דהא כתיב ביה פרי ולקחת מראשית כל פרי. אלא דלא מיקמי כיון דלר"ש ולקחת אינה לקיחה ממש אלא הפרשה מל"ל דבתלוש היא דלמא במחובר נאחר שנגמר פריו להכי אמר דיליף פרי פרי מהבאה מה התם בתלוש ה"נ בתלוש. והר"ב שכתב מה בשעת הבאה אף בהפרשה פרי קיטור לשון הוא וכ"ל מה התם פרי תלוש כו': ב כיצד מעלין את הביכורים. לכאורה היה נראה שכל הדיעות אלו יש לנהוג ג"כ במביאין מעבר שני ליכושלים דמאי שנא. וכן הא דקתני לקמן הפמות והבזכרים יונחין לקראתם כו' והחליל מכה לפניהם כו' כ"ז לאוי לנהוג ג"כ שיקובל קרבנות ישראל כפ"ד דתענית: ה) להעיר שהי' דר שם ראש המעמד לעלות יחד בכרוב עם הדרת מלך: ו) שלא יתמעטו באהל הטומאה מפני רבוי ולוחץ האורחים [כן כ"ל והו"ק]: ז) ר"ל בשחור השחר: ח) ובדרך היו משוררים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך. ול"מ היה כ"ל שבדרך היו משוררים כל ע"ז שיר המעלות ושם המזמורים האלו מעידים למה שנתקנו אלא שבכל יום התחילו עם שמחתי באומרים להשובה על דברי הממונה שאמר קומו וכו' וכשהגיעו לירושלים עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים בהר הבית הללו אל בקדשו וכו' ומסיימים בעזרה כל הנשמה תהלל יה וגו' והתחילו הלויים בשיר: ט) ר"ל התאים וענבים יבשים: י) המיוחד לשלמים:

הוא

ראשונה

במעבר שני וכן בשולי רגלים. ול"ע אמאי לא תני לה התם. וקשה יש לישב דביכורים דכתיב בהו שמחה ושמחת בכל הטוב שאדם מלקט מבוראתו ופירותיו ומעבר בשם כמ"ש הר"ב בפ"ק מ"ו לכך שמבו בהו שמחה ושמחת הרגלים אינם אלא בגבל ולא בעלייתן. ויותר נראה שכל המביא ביכורים ומעבר שני היה מעבב עד עלותו לרגל שלא יעביה שני פעמים וכן פי' רש"י בהדיא לענין ביכורים בפ"ק דסנהדרין ד' י"א גבי מעברין על פירות האילן: הממונה אומר קומו ונעלה ציון וגו'. פסיק הוא בירמיה ל"א. ומ"ש הר"ב בעזרה אומרים כל הנשמה וגו' לא אתפרש טעמא מה ענין זה בעזרה דוקא דכולהו שאלה מענינא ניהו בר מהאי. והר"ר נרמ"ן כתב שבהר הבית אומרי' הללו אל בקדשו עד כל הנשמה וכ"כ הרמב"ם ומשיים בעזרה אומרים אחוממך ה' וגו' והכי תני לקמן הגיעו לעזרה דברו הלוים אחוממך וגו': ג הקרובים מביאין תאנים וענבים. שהם יפין מן הגרוגרות והגרוגרות מתקיימין יותר כדפי' הר"ב דמתוחת מ"ד: והשור וכו'.

כתב

אותו שלמים: *) ועטרה של זית בראשו. איש דאמרי לפי שהוא קרוב לארץ יותר מכל שאר אילנות שבשבעת המינים דכתיב (דברים ח) ארץ זית שמן. ואיש דאמרי לפי שאין בכל שאר אילנות של שבעת המינים אילן יפה ועלהו רענן כמו הזית: ועטרו את בכוריהם. וכילד מעטרים מי שהיו בכוריו גדולגרות. מעטרן בתאנים לחיים. מי שהיו בכוריו נמוקים מעטרן בענבים לחיים. ואם מביאים ענבים היה מראה הטובים והיפים שבכולם מלמעלה: הפחות. סגני להונה: והגזברים. הממונים על ההקדש: ולפי כבוד הנכנסים. לפי רוב הנכנסים היו יוצאים. אם מרובים מרובים. ואם מועטים מועטים: וכל בעלי אומניות שבירושלם עומדים מפניהם. אף ע"ג דאין בעלי אומניות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתם כדי שלא יתבטלו ממלאכתם מ"מ היו חייבין לעמוד מפני מביאי בכורים דחביבה מלוה בשעתה. ומטעם זה עומדים מפני טמאי המטה שהמת בה. ומפני טמאי התיעוק לברית מילה: ד' החליל. מין כלי זמר וקולו נשמע למרחוק: היה נוטל הסל על כתפו. לפי שהיה צריך ליתנו מידו ליד כהן דכתיב (דברים כו) ולקח הכהן

*) בד"ו ועטרת.

ועטרת של זית בראשו (יא) החליל (יב) מכה לפניהם (יג). עד שמגיעים קרוב לירושלם. הגיעו קרוב לירושלם שלחו לפניהם (יד). ועטרו את בכוריהם (טו). *הפחות (טו) הסגנים (יו) והגזברים (יח) יוצאים לקראתם. לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים (יט). וכל בעלי אומניות שבירושלם עומדים לפניהם (כ). ושואלין אחינו אנשי המקום פלוני באתם לשלום: ד' החליל מכה לפניהם עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית. אפילו אגריפס המלך (כא). נוטל הסל על כתפו. ונכנס עד שמגיע לעזרה. הגיע לעזרה. ודברו הלוים בשיר ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי (תהלים ל):

ג' והחליל. עי' בפי' משנה דלקמן ומ"ג פ"ב דערכין ומ"ש שם: שלחו לפניהם. שלוחים להודיע לאנשי ירושלים. הרמב"ם בחבורו סוף פ"ד: ועטרו את בכוריהם. עיין במ"ט וי'. ומה שכתב הר"ב ואם מביאים ענבים היה מראה הטובים וכו'. הוא הדין לתאנים ושאר פירות. וז"ל הרמב"ם ואם היו הכל רטובים היה מראה הטוב והיפה שבכולם: הפחות. פי' הר"ב סגני כהונה. וכן פי' הרמב"ם. ולכאורה כונתם דהפחות הסגנים דתנן הם שני שמות נרדפים ועל מיטי אחד הונחו. אבל ל' הרמב"ם בחבורו ספ"ד כתב הפחות והסגנים ולפ"ז נראה דהסגנים סגני עיר. וכלפי סגני עיר קורא לסגני כהונה בשם יותר נכבד והוא הפחות שבשם זה מצוין שם מלוכה הוא כמה דאת אומר (חגי א) זרובבל פחת יהודה (נחמיה ה) לחם הפחה לא אכלתי. ואין להגיה במשנה והסגנים בו"ו שכן אתה מוצא שם חס ויפת. ישסכר זבולון ובנימין (ורבים) [וכן רבים]: ד' אפילו אגריפס המלך. ממלכי בית שני בעל נפש גדולה ומדרה רבה. הרמב"ם:

הגהות

ומה

ח"ג. ועטרת בד"ל וד"ו ועטרה וכ"ה במשנ"ג וירושלמי. החליל ירושלמי והחליל וכ"ה בד"ם. שמגיעים ירושלמי שחן מגיעים ובד"פ שהיו מגיעים. בכוריהם בד"כ הבכורים. הפחות בד"ם מתחיל כאן משנה ד'. הסגנים ירושלמי והסגנים וכ"ה בד"ם. לפי בד"ם ולפי. וכל ירושלמי כל כ"ה בקונטרס וחולין. שבירושלם בד"ם ד"ג וכ"ה בקונטרס וחולין. עומדים ירושלמי היו עומדים. לפניהם ירושלמי מפניהם וכ"ה בקונטרס וחולין. אחינו ירושלמי ואומרים אחינו וכ"ה בד"ם. ובקונטרס וחולין ואומרים להם אחינו. המקום ירושלמי מקום וכ"ה בד"ם ובקונטרס וחולין. באתם בד"ם באכם וכ"ה בקונטרס וחולין. לשלום ירושלמי בשלום וכ"ה בחולין. ד' החליל בד"ם מתחיל כאן מ"ה. שמגיעין ירושלמי שחן מגיעין. שמגיע ירושלמי שהוא מגיע. הגיע לעזרה ירושלמי נ"ב.

מלאכת שלמה

מידו פי' ר"י מסימפונט ז"ל דס"ק דלמו כלקתני מתני' היא הגיע לעזרה ודברו הלוים בשיר אלא משנה הסרה היא וס"ק הגיע לעזרה ולקח הכהן הסנא מידו ודברו הלוים בשיר ע"כ ואית תנאי תנאי תנו אלא אי' מולן הכהן עד אחר גמר הפרשה כדי לסמוך מתנה למתנה שהי' נותן לו הנחלות לקריב קרבן ומתנת הבכורים סמוכה לזה וז"ל הרמב"ם ה"ר משה פיזנטי ז"ל בשם הרשב"א ז"ל מחליף כדי לסמוך מתנה למתנה ומיד אחר שלקח הכהן הסנא מידו מיד מה שבידם נתנין להכהנים כדי לסמוך מתנה למתנה ואח"כ ודברו הלוים בשיר ע"כ: ארוממך ה' כי דליתני. משום דבכיטפיא גדולה נעשו דלך תקנו שיהו באין אל עירו של מעמד כדי שיהו מתקבצין שם רבים ומני לחנוכת הבית. וכתבו תוס' והרא"ש ז"ל בפ' אין בערכין דף י"א בכתיבת יד דהאי שיר דמתני' אינו עיקר שיר דבכורים דקאמר התם בגמרא מקרא דהוא שיר הוי עבודה

בבכורים

ציונים

הכל בעלי אומניות. קידושין נב. חולין נז: מו"ל שם ה"ו: ד' החליל. מו"ל שם הביטו לדר הבית. שם פ"ג פי"ב יב:

חדושי מהרי"ח

הר"ב להביא סברת עצמו דאית יכול לומר בן! מה בשעת הבאה בעינן. פרי תלוש

תוספות רע"ק

פ"ג משנת ג [אות יז] הפחות) מל' הכהוב הפחות והסגנים ירמיה (נ"א כ"ג):

תוס' אנשי שם

מליכם בכתיב ומידע הוו ידעי אי אוכל עומאת מת אלא מלוה הוא דמייטו אמא עודם קשוים בשעה ימות אוזם מת ויטמאו ויטמאו מלעלו' עם תכולתם. (רמ"ן): ג' בר"ב ד"ה ולפי כו' רוב כו'. בירושל' הכי פריך וכי יש קטן ונדול בירושלים אלא ביני מתני' דאוכלין ע"כ ומלאה כונת הקושיא דמסתמא כל הדברים בירושלים היו אכשים תבובים ולא שייך לומר לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים אלא ע"כ סייע ברבוי ומצינו רבוי ג' כבוד כמו עבה את כל הכבוד הזה. אבל הר"י ברמ"ן גרים וכי יש קטן ונדול בישראל ומסיים אליבא דר"מ ע"כ ולא ידענא מי ר"מ ולאיתי למסר"ש דמס' שגם הוא גרים בישראל ומפ' ואלא אמרי' כל ישראל בני מלכים הן ע"כ ולפ"ז ע"ם הוא בפי' הר"י ברמ"ן וא"ל אליבא דר"ש אלא דלפי"ז לא ידענא מאי פריך מדר"ש ומכי רבנן בניני עליה ול"ל כל ישראל ב"מ והלכתא כוותייהו ובמלות אי הוה נרסי' ר"מ הוה ניחא דסתם מתני' ר"מ אבל לא אשכחן אלים ליה לר"מ הך סברא. וי"ל בדוחק. (ש"ל): ד"ה ובכל כו' דהביאה וכו'. הכי איתא בקונטרס דל"ג ואיתיה ג"כ בירושלמי ואיכא נמי בירושל' טעמא אחרינא דשאני הכא שהיא לקיין פי' פעם בשנה ואין כאן תכיון כים והר"מ בפי' כ' אבל מיינו נאלו לפי שהבכנים הן קהל וכבוד צבור שאני ע"כ ולא ידענא אמאי נייד מעעמא דנמ' (ש"ל): בא"ד ובפני טמאי התיעוק וכו'. יש לדחות דשאני התם דכעידנא דאתי הם עוסקים במצות ממש דמקרא כתיב והלכת אל המקום וגם בהולאת המת י"ל דעוסק במצוה ממש שכבוד היא למת לנשאו על כתפו ובדא' ר"ל דעבון יעעוניה וכו' אבל בזה אכתי לאו עוסק במצוה הוא דאין שום מצוה בהולכת התיעוק והכנה למצוה הוא דהוא ומיל דלריכין גם בזה לעמוד ואפשר דמכל מקום שכר פסיעות יש. ומ"מ לא

יכין — תפארת

יא) הוא המובחר שבאילנות שבא"י ועלהו רענן תמיד גם לגלוי דבכורים מז' מינין הן: יב) פלעוטא. ולפע"ד נקרא הכאה ע"ש הקשת האלבעות על נקבי החליל: יג) בלכתם בדרך ולא הלנו רק ב' חלקי היום: יד) שלוחים להודיע ביאתם: טו) אם היו הפירות יבשים מביאים רטובים למעלה ותמיד מביאים המובחרים ביותר למעלה מפני זה אלי

משנה

בתב הר"ב ומקריבין אותו שלמים. שהביכורים עשוין קרבן והוא שלמים כדלעיל פרק ב משנה ד: ועטרו את ביכוריהם. נראה בשבביהו קרוב לירושלים היו מוצאין הכל עם הביכורים בידיהם ומטמין אותו בידיהם בגלוי ולכך עטרום מבאו לפרסם הדורון ובכל הדרך היה הכל והביכורים מכוסים מוכמין על המתור או בעגלה ואין צורך לעטרם. אבל הצור שהולך כל הדרך בגלוי היה הולך מהודר תמיד קרביו מלאות זהב ועטרת של זית והא דתנן לקמן הגיע להר הבית מוסר הכל על כתפו כלומר דלא שני שיטאו בידיו אלא על כתפו: וכל בעלי אומניות. לדעתא נקט בעלי אומניות אפ"פ שמתבטלין ממלאכתן וכ"ש שאר הכם ומשמע דאפי' ת"ת לריכין לעמוד בשביל שעוסקין בתורה משום

יכין — ישראל

ואמרו: טז) שרי הכהנים: יז) שרי הלוים: יח) גבאי אוצר בית ה': יט) כל ישראל נכבדים וכמי מלכים רק אם בתו הרבה יוצאין לקראתם הרבה ואם מעט מעט: כ) כשעוברין לפניהם. אע"ג דאין בעלי אומניות חייבים לעמוד מפני ת"ח בשעת מלאכתן הכא חביבה מצוה בשעתה וכ"כ חייבין לעמוד בפני טמאי המטה לו בפני טמאי תיעוק למול: כא) מלך

בבית

ראשונה

בתביבה מצוה בשעתה ומעם זה דמיבב מצוה אינה בגמ' פ"ק דקידושין ל' ג"ב. וע"ש שהרמב"ם בפירושו כתב שעם אחר בכבוד לבור שלמי ומשמע דמצוה יחיד המביא ביכורים לו מצוה התיעוק לאולו מ"ל לעמוד וז"ל כפי שעם הגמ' שהביבה מצוה בשעתה: ד' החליל מכה לפניהם עד שהגיעו לבר הבית. ולעיל תני המגיל מכה לפניהם עד שהגיעו סמוך לירושלים. משום דמשהגיעו סמוך לירושלים היו יושבין שם ולא היו הולכין עד שעלו לאנשי ירושלים לקראתם ושוכין שם בעמוד הביכורי' וכל זמן ישיבתן הי' החליל פוסק ומשבאו אנשי ירושלים לקראתן והלכו כולם ימד לירושלים היה מוחר ומכה בחליל לפניהם עד שהגיעו להר הבית: בשיר ארוממך ה'. ולא אמפרש מה ענין שיר זה לביטי ס.

ונראה

מצאתי כן להטוקים ז"ל אלא ראה זה כתב המרדכי שריכים לעמוד כל העם בשעת מילה אמנם לאו משום כבוד העוסקים במצוה מטו בה אלא משום כבוד המצוה עצמה והביא זכר לדבר ויעמוד כל העם בברית. (ש"ל): בשעה ושואלין לפי הנראה מל' המשנה הוא ששאלים להם אם באו בשלום שלא הי"ל שום פגע רע בדרך שהרי אנו אחים כו' באתם לשלום ואם היתה שאילת שלום הוא"ל ביאתכם לשלום

תבל

ה הגוזלות שעל גבי הסלים (כב) היו עולות. ומה שבידים נותנים לכהנים (כג): ו עודהו הסל על כתפו. קורא מהגדתי היום לה' אלהיך (דברים כו) עד שגומר כל הפרשה. ר' יהודה אומר עד ארמי אובד אבי. הגיע לארמי אובד אבי. מוריד הסל מעל כתפו (כד) ואוחזו בשפתותיו (כה). וכהן מניח ידו תחתיו ומניפו (כו) וקורא מארמי אובד אבי עד שהוא גומר כל הפרשה. ומניחו

ה"ג. ה הגוזלות גיגומלמי ונל"ם הכל מסנה ל' עם הקדמת. וכה נמנהום ודהסלים. נותנים נל"ן ניתנים וכ"ה נמסנ"ג ומניחה. ונל"ם היו נותנים. ו עודהו גיגומלמי עודנו. שגומר גיגומלמי שהוא גומר. מעל כתפו גיגומלמי מן כתפו ונל"ם מכתפו. ידו גיגומלמי את ידו ונל"ם את ידיו. וקורא גיגומלמי ל"נ. גומר גיגומלמי את כל וכ"ה נל"ם. הפרשה נל"ם הפרשה כולה.

ה ומה שבידים. זה שכתב הר"ב ול"נ וכו'. וכדבריו כתב הרא"ש בהשגותיו בפ"ג: **ו הגיע** לארמי אובד אבי. אתאן לתנא קמא שהרי הרמב"ם העתיק כל זה בחיבורו בספ"ג. וכאן בפירושו כתב דאין הלכה כר' יהודה. ואין לפרש דלר' יהודה אינו קורא אלא עד ארמי דבהדיא כתיב ועניתי ואמרת ארמי. אלא דבהא פליגי אי הוי יד כהן עם הבעלים כשהוא קורא ארמי אי לא. ויש לפרש בשני דרכים האחד דתנא קמא ס"ל שאין הכהן מניח ידו אלא להניף קודם הקריאה ומניחו והבעל טוטלו בלבד וקורא. ויהיה וקורא מארמי וכו' ומניחו וכו' הכל שב אל הבעל בלבד. ומעשה הכהן גמר באמרו ומניפו. והכי הוי פסטיה דקרא. ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח וגו'. והדר ועניתי ואמרת. ור' יהודה סובר דהאי והניחו היינו והנחת דכתיב בתר קריאת ארמי וגו'. וה"ק קרא והניחו וקודם לכן ועניתי ואמרת כדאמרינן בפ"ק דסוטה ד"ג ועבר עליו רוח קדמה וכבר עבר. וז"ל רש"י בפי' החומש והנחתו מגיד שטוטלו אחר הנחת הכהן ואוחזו בידו כשהוא קורא וחוזר ומניף ע"כ. וזה כדעת הת"ק לפי מה שפירשתי שהכהן אין ידו עם יד הבעלים בשעת הקריאה ויהיה פירושו עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי ואין יד כהן עמו ועד שגומר אין יד כהן עמו. לפי שאע"פ שמשהגיע לארמי הניף הכהן עמו זהו בלבד בין הקריאות כשסיים הגדתי קודם שהתחיל ארמי אבל משיתחיל ארמי כבר הניחו הכהן כמו שמבאר בסיפא. ור' יהודה אומר עד ארמי דמארמי ואילך הכהן ידו עם יד הבעלים עד גמר הקריאה. אבל מה שכתב רש"י וחוזר ומניף זה לדעת תנא דספרי. והר"ר אליעזר מזרחי כתב ואחר הקריאה מניח הכהן את הסל לפני מזבח ה' ע"כ. ולפ"ז נפרש בהכך דתנא קמא דאמר עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי עד שגומר ה"ק עודהו הסל על כתפו מתחיל לקרות מהגדתי ואין גמר מעשה עד שיגמור כל הפרשה שאע"פ שמוריד הסל כמו שיפרש אח"כ בסיפא והכהן ידו עמו. הנה לא יניחו הסל עד שיגמור כל הפרשה דוהניחו קמא היינו והנחת דבתרא וכמו שכתבתי לעיל לר' יהודה. ור' יהודה אומר עד ארמי שקודם שיקרא ארמי כבר הניח הכהן הסל ונגמרה מעשה שהרי הונח הסל לפני מזבח ה'. ונלאתי בכל זה מפני שהרמב"ם והר"ב כתבו ואין הלכה כר' יהודה. אבל אחרי שמלאתי הרבה שטעות בל' מחלוקת ולא בלו אלא לפרש. מהם בפ"ב דפאה ובפ"ו דדמאי. ורים ערלה. ופ"ק ופ' י"ג ופט"ו דשבת. ופ"ב דפסחים ורים פ"ג דבילה ופ"ק דתענית ופ"ד דמגילה. ופ"ק דתגיגה ופ"ו דכתובות. ועוד במקומות חולין וערכין וכלים ומקואות. ועיין מה שכתבתי בשם הרמב"ן בפ"ז דנדרים מ"ג. ואחרי שכן הנה גם במשנתנו ג"ל דר' יהודה לא כתב לחלוק אלא לפרש דברי ת"ק דזהו שאמר עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי עד וכו'. דלאו למימרא דכל זה בעוד הסל על כתפו בזה היינו אלא עד ארמי וכו' ומשהגיע לארמי וכו' מוריד וכו' ות"ק לא נחית לפרושי מאי דעביד ביני ביני אלא התחלת הענין הוא לומר שבעוד הסל על כתפו מתחיל לקרות הגדתי ומה שאמר וגומר כל הפרשה היינו מוסב על עודהו הסל על כתפו אלא לומר שגומר הפרשה כולה ולא באר באיזה ענין ואתא ר"י ומבארו והולך. ומיהו אין הכרע אי יד הכהן עם יד הבעלים עד גמירא. ואין כאן אלא הנחה אחת. או שיש כאן שתי הנחות שלאחר שהניף מניחו הכהן והבעל תוחז וטוטלו וקורא: **ואוחזו בשפתותיו.** פי' הר"ב ושלא כדברי האומר כהן מניח ידו תחת יד הבעלים.

ה הגוזלות שעל גבי הסלים. ס"ז תולים מאחורי הסלים של בכורים תורים ובני יונים ולא על גבי הסלים ממש שלא יטנפום והן קרבן שלות: ומה שבידם. רמב"ם פי' הגוזלות שהביאו בידם שלא תלאום אחורי הסלים. ולי נראה ומה שבידם הבכורים שהביאו בידם: **ו** רבי יהודה אומר עד ארמי אובד אבי. ואין הלכה כרבי יהודה: **ואוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו.** מכאן משמע שהסל היה על ידו של כהן אלא שהבעלים אוחזים הסל בשפתותיו למעלה בשעת התנופה. ושלא כדברי האומר כהן מניח ידו תחת יד הבעלים.

ומניחו

ה הגוזלות שעל גבי הסלים. ס"ז תולים מאחורי הסלים של בכורים תורים ובני יונים ולא על גבי הסלים ממש שלא יטנפום והן קרבן שלות: ומה שבידם. רמב"ם פי' הגוזלות שהביאו בידם שלא תלאום אחורי הסלים. ולי נראה ומה שבידם הבכורים שהביאו בידם: **ו** רבי יהודה אומר עד ארמי אובד אבי. ואין הלכה כרבי יהודה: **ואוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו.** מכאן משמע שהסל היה על ידו של כהן אלא שהבעלים אוחזים הסל בשפתותיו למעלה בשעת התנופה. ושלא כדברי האומר כהן מניח ידו תחת יד הבעלים.

ומניחו

תוספות חדשים

פ"ג מ"ו [במשנה] **קורא** מהגדתי היום. מכאן קבין לפי' הר"ב פ"ז דסוטה מ"ב שפי' מקרא בכורים שהיה קורא מארמי אובד אבי עד סוף הפרשה ע"ש וכדי כאן מפורש דמתחיל מהגדתי היום והכל לריך לקרות כל' הקודם המאחר הרמב"ם בתנורו ע"ש ופ"ע.

חדושי מהרי"ח

הלוש כך בשעת הפרשה בעינן פרי תלוש דק ג"ל לומר דר"ש אתי לאפוקי מת"ק דאמר האנה שבכרה כו' ואפי' בוסר ופגין ואמר ר"ש ולא דאפילו בשעת הפרשה בעינן פרי גמור ולא פגין ובוסר והדרש מפרי מה בשעת הבאה גמר פרי אף בשעת הפרשה גמר פרי דוקא רק זהו מן הסברא דמסתמא בשהם נגמרים מיד חולשין אותן תיכף ואז הוא זמן קריאת שם ואהדרבה לדעתי פי' קושית הרב הוי"ם רק על הר"ש והירושלמי ועל פירוש הרמב"ם ולדידהו צריך לתרץ כן אבל לפי' הר"ב נראה דבכוון כתב ייתור לשון שבתחלה כתב מת בשעת הבאה פרי אף בשעת הפרשה פרי דל"ת שיכול הן להפריש הן להביא ביכורי פרי אפילו

תוס' אנשי שם

אבל באתם לשון שאלה הוא וא"ל דעל הבאילה אנוס ממש לא הולכך הנא לאמטוטין כי פשוט הוא לכל אים הכא מן הדרך מנוס להקדיש לו אנוס כדאיתא בדברי ר"ל ובגמא ל"ל מנוס דהכינוס מתנוס עמו בדרך כדאיתא בזהר וכ"ש עם אלו שלחי מנוס אלא אתא לאמטוטין דלהרלו' תבוב המנוס בבעתה מחריבים עוד עמהם בדברים אלו מה שאין עושין כן בשאר כל"א ובראה שזו היא דעת הרמב"ם בתנורו דעתיק באתם בשנוס וכ"ה הטבתא דבירוש' ולכון זה בל בשנוס א"ם בלשון שאל' יותר מבלשון ברכה שהרי אז"ל הנפטר מחבירו לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום. ולאבר לומר לפי גרסתינו דבמרי' לשלום דהוו זהירים אפי' בלשון שאלה מלהזכיר להם בשלום מעטם זה. (הו"ם):

ו הוי"ם ד"ה הגיע כו' אתאן לפ"ק כו'. כל דבור **אם** מורה שלא רלה דברי **אנוס** נמנות ד"ה ע"ב **שפי'** דר"י מולק והגיע כו' **סבל** מדברי ר"י ע"ש. (כי"ש): **בר"בד"ח ואוחזו** כו' ושלא **כדברי** כו'. **ממיה** לי ל' זה **מסמא** כלילו ל' מהמע' לו ל' מהפוסקים אמר כן והרי **פיל נמ' מ"ו** מיוסה מטוס ד"ש **ומנמה**

מלאכת שלמה

בבכורים בשעת תנופה אלא הכא נשמתה בעלמא מיד כשהגישו לעזרה ותימה הוא דלא אירי מתני' כלל בעיקר הדיר ע"כ: **ה** הגוזלות וכו'. ירושלמי תניא ר' יוסי אומר לא היו נותנין הגוזלות ע"ג הסלים אלא יונבו הבכורים אלא תולין תולה לסלים וכתב ריב"ם לדק ז"ל דר' יוסי פליג אמתני'. ובמלאכת פי' רש"י ז"ל ובידים הסלים של בכורים ע"כ. והרגמ"ה ז"ל פירש הסלים והפירות. וכתב הר"ש שירילי"ו ז"ל דדעת הרמב"ם ז"ל שהיו בידם גוזלות שהן פסולין לגבי מזבח כגון בני תורין ואלן הורין גדולים בעוכן ובני יונה קטנים בעוכן והנהו כיון דלא חזו לקרבן נותנין אותם מתנה לכהנים ע"כ והראב"ד ז"ל שם בהשגות כתב אמר אברהם אומר אני מה שבידם כי אם אותם שעם הסלים ע"כ ולמאן דמפ' ד שבידם היינו הסלים ק"ק ממתניתין דנטמוך לקתני הסלים והבכורים ניתנין לכהנים: **ו** ואוחזו **בשפתותיו** וכהן מניח ידו תחתיו. פי' ר"ע ז"ל שלא כדברי האומר כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ע"כ ונלפע"ד דמכאן קשה להוספות ז"ל שכתבו בפ"ק דקדושין דף נ"ו וז"ל

הכ"ל

יכין תפארת ישראל בועז

בבית שני בעל נפש ושררה רבה (**א**): כב) שהיו תולין סביב לסלים ולא ע"ג שלא יטנפום: כג) הגוזלות שבידם וי"ל דהבכורים קאי וכן כ"ל דאי גוזלות שבידם כיון דאינן עולות הו"ל חולין בעזרה: כד) להניפן והיינו לר"י אבל לת"ק ח"ל הנופה כלל [סוכה דל"ז ב'] : כה) **שפת הסל** : כו) מוליך

פ"ג (א) כ"כ הרמב"ם ותמהני הרי יהוא שאדרבה בימיו בעו"ה נמו גלוי

ומניח

משנה ראשונה

ונראה דכלפי שנוידוי של הבכורים אומר ארמי אובד אבי וגו' אומרים ג"כ שיר זה ולא שמחת תוכי לי שהגיל את אביו מיד לבן אויבו: **ה** היו עולות. נראה שהעולות הללו אינם מובה דלא יפפי' מקרא אלא בלמים לעיל פ"ב מ"ד אלא דבכן היו להניפן לדוכן והרמב"ם בתנורו כתב שהביאום לעבר הבכורים: **ו** ר"י אומר עד ארמי. נראה דפלוגתייהו הוא אם היה הפסק בין קריאת הגדתי לקריאת ארמי דלת"ק משהתחיל הגדתי לא היה מפסיק עד שגומר כל הפרשה אע"פ שנגמרים היתה הנופה לא היה מפסיק בקריאתו ויהיה מניף

עם קריאתו. ור"י סבר שבשעת הנופה היה פוסק ולאחר הנופה חוזר ומתחיל ארמי. וזהו שאומר ת"ק קורא מהגדתי עד שגומר ולא היה מפסיק ור"י אומר עד ארמי עשה הפסק בשעה שמניף ולאחר הנופה קורא ארמי. וזה ל"ל לכל מה שנתקן תוי"ט: **וכהן** מניח ידו תחתיו ומניפו תנופה זו לא כתיבא בקרא אלא מכתיב קבלו דזה שאמר שכתוב ולקח הכהן הטנא מידך והניחו הך הנחה תנופה היא דלפי' יד יד לג"ש כמ"ש הר"ב והך והנחתו דכתיב לגבוה ס"ל לתנא דמתני' דהוא כתמשמעו הנחה לפני מזבח ומלא

ה הגוזלות. מנחות מנ' מ"ו ל"ב ס"ב: ו עודהו. שם ס"ג:

יד הכעלים ומיף: בצד המזבח. בקרן דרומית מערבית: והשתחוה ויצא. מכאן משמע שלא היה מניף כי אם תנופה אחת בשעת הקריאה בלבד. והגה דספרי מצריך שתי תנופות אחת בשעת הקריאה דכתיב (דברים כו) ולקח הכהן הטנא מידך והניחו וגמרינן יד יד מדיו תביאנה את אשי ה' (ויקרא ז) מה להלן תנופה אף כאן תנופה. והשנית לאחר שהעלים הקריאה דלאחר הקריאה כתיב והנחתו לפני ה' אלהיך (שמות לג) דהייט תנופה. שמולך ומביא. מעלה ומוריד: ן נמנעו מלהביא. מפני הבושה שאינו יודע לקרות: התקינו שיהו מקרין. ואסמכוה אקרא דכתיב (דברים כו) ועניתי ואמרת ואין עניה אלא מפי אחר: ן בקלתות של כסף ושל זהב. קופות מלופות כסף וזהב: הסלים והבכורים ניתנים לכהנים. סלי עניים נתנים להכהנים וקלתות של עשירים מחזירים להן. מכאן אמרו בתר עניה אזלא עניותא

ומניחו בצד המזבח (כח) והשתחוה (כט) ויצא: ן בראשונה כל מי שיודע לקרות (כט) קורא. וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין אותו. נמנעו מלהביא (ל). התקינו שיהו מקרין את מי שיודע. ואת מי שאינו יודע: ן העשירים מביאים בכורים בקלתות (לא) של כסף ושל זהב. והעניים מביאין אותם בסלי נצרים (לב) של ערבה (לג) קלופה (לד). והסלים והבכורים ניתנין לכהנים (לה): רבי

ן בראשונה. שם פ"ח. טוס' בכ"ר דף כז ובגמו"ק דף כז ד"ה פו ומנחות דף ל'. ולפ"ז מגילה פ"ג מי' ג': ן העשירים. נ"ק יב מי"ו שם פ"ח:

חלופי גרסאות

ן שיודע. ביוסלמי שהוא יודע וכ"ל נד"ם. אותו ביוסלמי לפניו. שיהו נד"ל ונ"ל שהיו ובמנגנ"ג שיהיו. שיודע. ביוסלמי שהוא יודע. ן העשירים. נג"ק עשירים. בכורידם נג"ק בכורים וביוסלמי את בכוריהם. כסף ושל זהב והעניים. נג"ק זהב ושל כסף ועניים. מביאין אותם נד"ם נ"ג וכ"ה נג"ק. נצרים. נד"ם נסרים. והסלים. נג"ק הסלים נכ"ה נד"ם. ניתנין. נג"ק נותנין.

חדושי מהרי"ח

אפילו שלא נגמרו ומה שכתב לסוף בבשע' יותר היה ניחא אם היה כתוב ובשעת פי' ובשעת קריאת שם צריך שיהא בתלוש כמו בשעת הבאה וק"ל: משנה. ח [תוי"ט ד"ה] והסלים כו' נתנים לכהן לשון הר"ב כו' מבאן אמרו העשירים מביאין בכורים בקלתות של כסף כו' כנ"ל. נראה פי' הספרי דתתורה כתבה ולקח הכהן הטנא אלמה לא אמר ותתור' ולקח הכלי וגם לכהוב ושמח בכלי וטנא הוא סל של ערבה ואין סברא שדוקא יביאו בסלי ערבה אלא ע"כ הפי' ולקח הכהן הטנא מידך שגם הטנא יקח הכהן מידך וה"ט כמו שפי' הרב תוי"ט שהיא סתנה קטנה לאפוקי עשירים שמביאין הרבה בכורים אז אין צריך ליתן קלתות של כסף ושל זהב מה שהם מביאים בו וק"ל:

תוס' אנשי שם

ומנחות דפ"ח רק תוס' דמנחות כ' ד"ל הוא כמ"ש תוי"ט מ"מ משום הוא כגמ' זה כעמייש. (ריב"ב): ן הוי"ם ד"ה וכל כו' ולא ידעתי כו'. המעיין בר"מ יראה להדיא שכוונתו להגיה מספרי מנוס הא דסיים שם שהתקינו שיהיו מקרין כו' ומשום דסמכו על מ"ש ועניתי כו' והנו מספרי ולכן העתיק על דברי הספרי. (ריב"ב)

דפ"ג דסוטה. והרמב"ם כתב זה בשם ספרי ולא ידעתי למה. שבאותו לשון עצמו שני במשנתנו דסוטה וכתב עוד שלא היו כולם יודעים לה"ק כמו שמתבאר בגמרא: ן נצרים של ערבה קלופה. נצרים הם ענפים או שבטים כמו וגזר משרשיו יפרה (ישעיה יא ו) ופי' קלופה שמסירין קליפתה חרגוס מחשוף הלבן קליף. הרמב"ם: [*והסלים וכו' נתנים לכהנים. ל' הר"ב סלי עניים נתנים לכהנים וקלתות של עשירים מחזירים להם מכאן אמרו בתר עניה אזלא עניותא. וקשיא לי דאי הכי עניים מהביאים ולמה לא תקנו בדרך שתקנו בשאר המהות

מלאכת שלמה

דפ"ג אשכחן גבי בכורים שהכהן סי' אותו בשפתותיו כנו' בשפת הכלי למעלה והכעלים למטה ה"ג גבי מעשרות אפכא שיל הבעלים יסי' למעלה ויד הכהן למטה ע"כ והם עצמן ז"ל כתבו לשון משנתנו בפ' לוב וערבה דף מ"ז כמות שהוא בספרים גם בפ' אלו הן הלוקין דף י"ח ובפ' כל המעשרות דף ס"א וכמו שכתבתי שם סי' ו' ושמא הם ז"ל מפרשים והכהן מניח ידו תחתיו פי' תחת יד הבעלים ושניהם בשפתות הסל* עד שהוא נומר כל הפרשה ואחר נמר הפרשה מניף דהייטו מוליך ומביא מעלה ומוריד וכשנמר התנופה מניחן בקרן דרומית וכו' וקסבר ת"ק דוהגיתו לכתיב הנתה ממש קאמר הגהה לשון הר"ם ז"ל עד שגומר כל הפרשה פי' קופת הנדבה דיוס וכו' וקופת ג"כ אלמי אוכל אבי וגו' עד אשר נתתה לי ה' וכל זה עדיין הכל על כתפו ואח"כ מוריד הסל ומניחו ור' יהודה סבר שמפסיק בתנופה בין הנדתי

דיוס וגו' לאלמי אוכל אבי בשבע הפסוקים והא דתקן הגיע לאלמי אוכל אבי מוריד הסל מעל כתפו וכו' הכל הוא דברי ר' יהודה והיינה גדול מהרמב"ם ז"ל שכתב נתבטרו הגיע לאלמי אוכל אבי וכו' נראה מדבריו שכל זה הוא דברי ת"ק ואי"כ לפי דבריו ז"ל שר' יהודה סובר שאינו קורא אלא עד אלמי אוכל אבי ולא יותר וזה לי אשאר דהא קרא כתיב בבדיא ועניתי ואמרת אלמי אוכל אבי וגו' ונ"ע וי"ל דת"ק ס"ל דבכורים אינם שטונין תנופה כלל ור' יהודה

והנתה מעכבת בהו מ"ל אפשר דרבנן לא בעו תנופה כלל וכן משמע שם בפ' לוב וערבה ובפ' כל המעשרות באות מלה דף ס"א וכמו שכתבתי שם סי' ו' דר' יהודה ור"מ בן יעקב הוא דבעי לה: ומניחו בצד המזבח. הא סתמא היא ולא ר' יהודה בלחוד תני לה. הר"ם מיריטי"ל ז"ל: ן התקינו שיהו מקרין וכו'. וסמכו על המקרא ועניתי אין עניה אלא מפי אחרים ע"כ מספר לקח טוב: ן בקלתות של כסף

יכין — תפארת ישראל — בועז

ומביא מעלה ומוריד: כז) ישראל ממיחו אלא קרן מערבית דרומית דמזבח: כח) בפשטו ידיס ורגליס נגד ההיכל: כט) בלשון הקודם: ל) מפני הבושה: לא) סלים: לב) ענפים: לג) ווידטן: לד) שכך נאה יותר: לה) והעשירים מחזירין הקלתות לבהיהן (ב):

אלו ערב למלכות ישראל והיו כבשים תחת יד הרומיים. ולפענ"ד ע"פ מ"ש הו' [סוטה דמ"א ב'] ד"ה אותו דאף לבאר שרות בתמו מישראל מקרב אחיך קרינן בי' עכ"פ מלך דכפל בי' קרא לא סני דלאו אבוי ואמו מישראל ושלא כדין מלך אגריפס מ"כ ק"ל ע"פ מ"ד ההם דאגריפס המלך קרא עומד ושבחוהו חכמים ומקשי הש"ס הרי מלך שמחל כבודו אין כבודו מחול ומשני מצוה שאני וק' מנ"ל הא דלמא לבני שבטוהו משום דשלא כדין מלך אע"כ דאפ"ה צריך שהתא אימתו עליך ונפ"ז שפיר קאמר הכי אפי' אגריפס דשלא כדין מלך ויש לחוש שע"י זלזול זה יתבזו דאין לו דין מלך ולא תהא אימתו עליך אפ"ה מצוה שאני: (ב) וכ' עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא אייגר"ל [בחות יח] ז"ל אין זה לשון הש"ס אלא דרש"י שם כתב כן. ויאמר הגמ' אבל מוכח כן מש"ס [ב"ק נ"ב א'] דאל"כ מה בתר עניה אזלי עניותא:

משנה ראשונה

ותנא דספרי דרש הך ב"כ לתנופה ומצריך שתי תנופות כמ"ש הר"ב. ונפ"ז נראה לתנא דתתני פשיטא שאין מניח הסל מידיו עד לבסוף כדכתיב בקרא והנחתו אבל והניחו קרא איכא לאתויי לתנופה. ולא ידעתי למה נספפק בתוי"ט אם צריך שתי הנפות מהיכי תיתי לדיבפי שתי הנפות. ונפ ת"ש תוי"ט דאי סני בהגהה אחת היתה יד הכהן עם הבעלים עד בתירא דמאי ס"ד שתנופה ז' מצוה מכל התנופות שמסקינן בגמר מצוה של כהן ולמה יאחז הכהן בסל לאחר התנופה ופשטי' דקרא נמי משמע שהבעל נלבד אותו כדכתיב והנחתו דקאי אבעל לחוד: ומניחו בצד המזבח. פי' הר"ב בקרן דרומית מערבית פ"ב. והייטו בתורו של קרן בת"ש הר"ב בהגשה של מנחה פ"ה דתנחות ת"ה דמחד דרשא נפקי הרוויהו כת"ש תוי"ט. אלא שהרמב"ם בפ"ג מהל' ביכורים כתב ומניחה בקרן דרומית מערבית בדרומה של קרן. ונבי הגשת תנחות כתב בתורה של קרן פי"ב מהל' מעה"ק דין ו': ן וכל מי שאינו יודע לקרות. משמע שמתוך הספר ג"כ לא היו יודעין שהרי מתוך הספר היו לריכין לקרות דברים שבכתב הם. והא דאמרי' פ"ב דיומא הילני המלכה עמדה ונקשה שפתה קורה כתוב עליה שלא יעלבנו להגיה ס"ת לקורה ולמה לא עמדה

ן בראשונה. שם פ"ח. טוס' בכ"ר דף כז ובגמו"ק דף כז ד"ה פו ומנחות דף ל'. ולפ"ז מגילה פ"ג מי' ג': ן העשירים. נ"ק יב מי"ו שם פ"ח:

ט אין מעטרין. מי"ש פ"ג ה"ח: י תוספת בכורים. מי"ש שם:

חדושי מהרי"ח

מתניתין [תי"ט ד"ה] ועיטור הבכורים מין בשאינו מינו כתב הר"ב כו' ולא נ"מ' לעיל ר' שמעון בן נגס כו' עכ"ל. ולא הבנתי דלדעתי לפי' תרמב"ם יכול לגרוס לעיל ר"ש בן נגס וז"ל הרמב"ם כבר בארנו שאין הלכה כר"ש שאמר מעטרין את הבכורים שלא במינן חוץ מן המינים אבל אם רצה לפטור תאנים בענבים וכו' הכל כורים בזה עכ"ל וג"ל פירוש כוונתו דזהו הצעה כבר בארנו שאין הלכה כר"ש פי' כר"ש בן נגס משום דפליג עמו ר"ע והלכה כר"ע מחבירו ואל תשיבני דהלא ר"ש סתמא הוא רבי שמעון בן יוחאי נמי כר"ש בן נגס נגס ס"ל והוי מחבירו והוי לפסוק כמותם לכן אמר הרמב"ם דז"א דר"ש בן יוחאי לא קאמר אלא תאנים בענבים והכל מודים בזה אפילו ר"ע מ"מ א"ל ר"ש בן נגס דקאמר אפ' דון מן המינים בהא לית הלכתא כוותיה והשתא הוי ר"ש סתמא כר"ע רבי' ס"ל אליבא דהלכת' והברחו של הרמב"ם דאל"כ אי לפלגו שניהם לעיל ר"ש בן נגס ור"ש סתמא וגם הר"ב יכול לפרש כך דבתחילה כתב

תוספות רע"ק

משנה ח [אות יח] תוי"ט ד"ה וכלים. והעשירים לא היו נותנים וכו') אין זה לשון הש"ס אלא דרש"י כ"כ שם. ועי' בס' ש"ח: משנה ט [אות יט] במשנה מעטרין וכו') בר"ן בחי' לחולין (דף קב ע"ב ד"ה ומינה) דייק מתניתין שאין חיוב בכורים רק בז' מינים מ"מ אם רצה להביא משאר מינים מביא וצ"ע:

תוס' אנשי שם

ח תוי"ט ד"ה והכלים כו' ולא דק כו' ואני לומר סדק שהרי גם הר"מ בהגהתו פ"ב ה"ח כ"כ והסכמת מביה שהבעל העמיד וכניה הבכורי' בגר המזבח ולא כלעיל מ"ע ואח"כ הכניס הריקו מהם והחזירו הקלתו' לבעליה ולא כדת הסיע עליו והא דאיתא בגמ' לא היו נותנין י"ל שלא היו מביאין להם כמו ולא נתן סימון. (צ"ם): י במשנה שלש מדו' כו'. התוספת ועטור ודלי דאיתא מעכב ואי בעי לא עביד וסיימו דכתב הרמב"ם בפ"ב הפרים בכורו ותזר והוסיף עליהן לו עיקרן הרי התוספת בכורים ע"כ ונשתה אי"ש דסיים דקמ"ל דאמרו שלא מדות שלא כיני במדה שמינו דעם מינו מביא אלא מ' מסגה. (ש"ל):

ט מעטרים את הבכורים חוץ משבעת המינים. מקיפים את *) הפירות שלהם מפירות אחים ומסובבים אותם על פי שאינם משבעת המינים כגון פרים ואתרוג וכיוצא בהן והוא הדין שיכולין לעטר מפירות שגדלו בחו"ל: רבי עקיבא אומר אין מעטרין הבכורים אלא משבעת המינים. ומפירות שגדלו בארץ שחייבים בבכורים והלכה כר"ע: י הבכורים. עקר הבכורים תאנה שבכרה או אשכול שבכר: תוספת הבכורים. בשעת לקיטת הבכורים מוסיף עליהם מאחר תאנים או מאחר ענבים: עיטור. הפירות הנאים שמקיף סביבות הסל להדור מלוה: מין בשאינו מינו. מעטר הסל של בכורי ענבים בתאנים ושל בכורי תאנים בענבים. ואפילו בפירות שאינם משבעת המינים לדברי ר"ש דסבירא ליה כך לעיל:

ט ר"ש בן נגס אומר מעטרין את הבכורים חוץ משבעת המינים (לו). **רבי עקיבא אומר אין מעטרין את הבכורים אלא משבעת המינים: י רבי שמעון אומר שלש מדות בבכורים. הבכורים** (לז) **ותוספת הבכורים** (לח). **ועיטור הבכורים** (לט). **תוספת הבכורים. מין במינו** (מ). **ועיטור הבכורים. מין בשאינו מינו** (מא). **תוספת הבכורים נאכלת בטהרה.**

ופטורה

*) נד"ל הכלי

ופטורים

נמי לא לתנו להם. וכ"ל דאדרבה זה היה להם גנאי יותר שלא יתנו הסל לכהן עם הפירות והסל לבדו היו נתנים. ובספרי ולקח הכהן הטנא מידך מכאן אמרו העשירים מביאין בכורים בקלתות של כסף ושל זהב ועניים בסלי גרים והיו עניים מהביאים התקינו שיהו הכל מוליכים בסלים של גרים. וי"ל דמשום כבוד בית אלהינו ומשרתיו לא חסו על שיתביישו העניים. ומ"מ זה שכתב הר"ב וקלתות של עשירים מחזירים להם כ"ל דלא דק. שכן בפ' החובל דל"ב אמרו בזה הלשון הסלים והבכורים נתנים לכהני' והעשירי' לא היו נותנים קלתותיהם לכהנים. וא"ת בשלמא לפי' הר"ב ניחא דגם העשירים היו נותנים קלתותיהם אלא שהיו מחזירים להם. אבל לליסנא דגמ' כי היכי דהעשירים לא היו נותנים עניים

ט [*רבי שמעון בן נגס. עי' מה שכתבתי במשנה דלקמן]: **י ועטור** הבכורים מין בשאינו מינו. כתב הר"ב ואפילו מפירות שאינם משבעת המינים לדברי ר' שמעון וכן כתב הרמב"ם. והייט ר' שמעון סתמא דהכא. ולא גרסי' לעיל רבי שמעון בן נגס דאי גרסי' לא דלא גרסי הדי אינו ר' שמעון סתמא שהוא רבי שמעון בן יוחאי [*כמו שכתב הר"ב במשנה ה פרק קמא דשבועות] ולמה לי לאוקמי לרבי שמעון בן יוחאי אליבא דלא כהלכתא. אלא דרבי שמעון דלעיל נמי רבי שמעון סתמא הוא. וכן נראה מלשונו דמתניתין דלקמן. ואל תתמה משונה רבי שמעון קודם ר' עקיבא והרי ר' שמעון בן יוחאי תלמידו של רבי עקיבא הוא. כמ"ש בפרק ה להקדמת הרמב"ם. אבל רבי שמעון בן נגס כתב שם בפרק ד שהיה בדורו. לא קשיא שכבר כתבו התוס' בפרק קמא דבבא מציעא דף ד אבריתא דהתם דר' שמעון בן אלעזר תלמידו של רבי עקיבא חולק עמו. ומזכר קודם אליו ע"ש. ואני מלאתי במז"ז פ"ק דמכות כנדון דידן ממש דנשנה ר"ש קודם ר"ע:

ועטור

מלאכת שלמה

כסף וכו'. בירושלמי בעי מהו להביא בתמהוי של כסף: **ט ר"ש בן נגס אומר וכו'.** ומשמע מתוך פי' ריב"ם לדק ז"ל דר"ש בן נגס גרסי' הכא אבל מתוך פי' הרמב"ם ז"ל ממתני' דבסמוך משמע דר"ש סתם גרסי' הכא נמי וכן יהודה הוא דבעי תמיה ופסק הרמב"ם ז"ל כר' יהודה משום דהתם לן תנא בתרי' לעיל בפ' שני דקתני שבכורים עשויים קרבן ומיר ותמיה ולינם ולאכ"י ס"ל הכי בפ' כל המנחות בהות מנה דתנן התם גבי ולנו עשוני תמיה שבכורים דברי רהב"ע ומשנתו קב ונקי וכן כתבו התוספות בסוכה פ' עלב וערבה דמדקתמר בגמרא התם מאן שמעת ליה דאמר תמיה ר' יהודה מכלל דרבנן לא בעו תמיה כלל ע"כ. מוריד הכל מכתבו כך פני' ס"ל יהוסף ז"ל וגם פני' וסיימו בלד המזבח. גם כתב ס"ל בלד המזבח:

ט אין מעטרין. מי"ש פ"ג ה"ח: י תוספת בכורים. מי"ש שם:

חדושי מהרי"ח

מתניתין [תי"ט ד"ה] ועיטור הבכורים מין בשאינו מינו כתב הר"ב כו' ולא נ"מ' לעיל ר' שמעון בן נגס כו' עכ"ל. ולא הבנתי דלדעתי לפי' תרמב"ם יכול לגרוס לעיל ר"ש בן נגס וז"ל הרמב"ם כבר בארנו שאין הלכה כר"ש שאמר מעטרין את הבכורים שלא במינן חוץ מן המינים אבל אם רצה לפטור תאנים בענבים וכו' הכל כורים בזה עכ"ל וג"ל פירוש כוונתו דזהו הצעה כבר בארנו שאין הלכה כר"ש פי' כר"ש בן נגס משום דפליג עמו ר"ע והלכה כר"ע מחבירו ואל תשיבני דהלא ר"ש סתמא הוא רבי שמעון בן יוחאי נמי כר"ש בן נגס נגס ס"ל והוי מחבירו והוי לפסוק כמותם לכן אמר הרמב"ם דז"א דר"ש בן יוחאי לא קאמר אלא תאנים בענבים והכל מודים בזה אפילו ר"ע מ"מ א"ל ר"ש בן נגס דקאמר אפ' דון מן המינים בהא לית הלכתא כוותיה והשתא הוי ר"ש סתמא כר"ע רבי' ס"ל אליבא דהלכת' והברחו של הרמב"ם דאל"כ אי לפלגו שניהם לעיל ר"ש בן נגס ור"ש סתמא וגם הר"ב יכול לפרש כך דבתחילה כתב

תוספות רע"ק

משנה ח [אות יח] תוי"ט ד"ה וכלים. והעשירים לא היו נותנים וכו') אין זה לשון הש"ס אלא דרש"י כ"כ שם. ועי' בס' ש"ח: משנה ט [אות יט] במשנה מעטרין וכו') בר"ן בחי' לחולין (דף קב ע"ב ד"ה ומינה) דייק מתניתין שאין חיוב בכורים רק בז' מינים מ"מ אם רצה להביא משאר מינים מביא וצ"ע:

תוס' אנשי שם

ח תוי"ט ד"ה והכלים כו' ולא דק כו' ואני לומר סדק שהרי גם הר"מ בהגהתו פ"ב ה"ח כ"כ והסכמת מביה שהבעל העמיד וכניה הבכורי' בגר המזבח ולא כלעיל מ"ע ואח"כ הכניס הריקו מהם והחזירו הקלתו' לבעליה ולא כדת הסיע עליו והא דאיתא בגמ' לא היו נותנין י"ל שלא היו מביאין להם כמו ולא נתן סימון. (צ"ם): י במשנה שלש מדו' כו'. התוספת ועטור ודלי דאיתא מעכב ואי בעי לא עביד וסיימו דכתב הרמב"ם בפ"ב הפרים בכורו ותזר והוסיף עליהן לו עיקרן הרי התוספת בכורים ע"כ ונשתה אי"ש דסיים דקמ"ל דאמרו שלא מדות שלא כיני במדה שמינו דעם מינו מביא אלא מ' מסגה. (ש"ל):

יכין תפארת ישראל יכין

לו) ר"ל אפי' בפרים ואתרוגין וה"ה בפירות ח"ל: לז) התאנה או אשכול שבכרה: לח) מה שמוסיף עליהן בשעת הפרשה משאר תאנים וענבים:

משנה

הסלים דנלא הסלים אין בכיכורים שלהן כדי נמינה כמ"ש מוי"ע אלא הסלים והכיכורים ניתנים: **ט** ר"ע אומר אין מעטרין וכו'. ביכולנמי מוכח דעשמי' דל"ע דנגד אלו ביכורים עלמן ממת יאתמו מביאין חוץ משבעת המינים. ולפי' מינה דה"ה מפירות מו"ל פנינו דאיכא נמי סך נגזה. ונראה דסך נגזה אינה מפני הכותלין שיהו סבורין שהכל הוא חוץ משבעת המינים ויאתמו במוסר דא"כ בפירות מו"ל לא שייך למיגזר שהכותלים אין מכירין שמהו"ל הן דפשיטא שיש פירות יפין גם בחו"ל כמו בא"י אלא בגזרו משום המביאין עלמן דמורו הסיבה להסיר פעם אחת בכיכורים עלמן ואע"פ שאינו מוכרח לאפי' לי נגזר מפני הכותלין שייך לגזור גם בפירות מו"ל דלכולם מיוכרי של מ"ש מבל מו"ל דמשמע רפ"ב דדמאי. מ"מ ל"ל עיקר דעיקר נגזה משום המביאין עלמן. ובכי ניחא הא דפליג ר"ש ולא גזר הא בכל דוכתא נגזרו משום המביאין אתי ליגע במיסור דאוריתא אלא הכא שאני דעיקר זה היו מוכה אלא למהדרין ומדקתני בסיכור מלוה כדפי' פ"ב מ"ד ומהדרין לא מוכו ריחתא. ומדבני הרמב"ם בהגהתו פ"ב דין י"ח משמע דבין עיטור ובין תוספת אינם מוכה אלא רשות: י **תוספת** הכיכורים מין במינו. כלומר אם הוסיף שלא ממינו אין שם תוספת עליהן אלא הם עיטור ויש חילוק בין תוספת לעיטור דהמפ' ואחיל: **נאכלת** בטהרה. ל"ע אחמי לא חביב אחיסור שרות ומומם. ומשמע לי דלענין איסור שרות אין לאסור התוספת דמדאוריתא אין עליהם שם ביכורים כלל כיון שלא קרא עליהן שם ביכורים בשעת הביכור ואף מדרבנן לא חייבו בהם שאינה אלא מצוה בעלמא כדפי' לעיל והא דהתחיל לענין טומאה וחיוב

לט) הפירות הפיס שנוהן למעלה להדר הבכורים: מ) ר"ל אינו מוסיף רק מאותו מין שביכר: מא) דרשאי להדר האנים בענבים וה"ה איפכא: בקבלן

ראשונה

לאוכלה בטהרה היינו משום שבטהרת ביכורים נפשו ולא גריעי ממולין שנעשו על טהרת תרומה. והא דלא תני תנא בהדיא שמותר לזרים בשעורה בתני בשעורה מן הדמאי. נראה דשלא מדות דקתני היינו מה שמלוקין זה מזה עיש בביכורים מה שאין בתוספת ויש בתוספת מה שאין בעיטור והיינו שהתוספת נאכלת בטהרה אבל לא התחילו בה לענין תנא בדבר הביכורים עלמן שבריך נטילת ידים במגבן דלענין תנא לא התחילו וכ"ש אחרי' בזמנים ד' ל"ש באכילה עבוד מעלה בנגיעה לא עבוד וזה חומר בביכורים מבתוספת. וכן שבעורה מדאמי ואלו ביכורים אף מודאי פטורין כמו תרומה שבעורה ממעשר והדר תני עיטור ביכורים מייב בדמאי שזה מה שיש בתוספת ואין בעיטור. והשתא ניחא דלא תני דין זרות כיון שאין בזה חילוק בין תוספת לעיטור דזה וזה אין להם דין ביכורים לענין זרות ובניהם מותרין כדפי' והיינו כמי דשבק דין אכילה בטהרה בני עיטור כיון שאין העיטור חלוק בזה מן התוספת ובניהם חייבין ליאכל בטהרה כדפי' דלא גריעי ממולין שנעשו ס"ע תרומה ולא תני בני תוספת שנאכל בטהרה אלא לדיוקא דאכילה אין נגיעה לא דבזה חלוק התוספת מביכורים כדפי' אבל בעיטור והתוספת שוין בדין זה ובניהם נאכלין בטהרה וכן מוכיחין דברי הרמב"ם בהגהתו פ"ב דין י"ח בהדיא אלא חילק בשום דבר בין התוספת והעיטור וכתב הפרים ביכוריו ואח"כ הוסיף עליהן אי נעקרן הרי הן ביכורים בזמן שנעשו מן המרן וכן כך ונאכלת בטהרה ע"כ ולא ידעתי למה כתב תוי"ע שהדברי הרמב"ם אין הכרע מחלוקין עיטור מן תוספת לענין דמאי זה כתבו הכב' נסל' מעשר פי"ג

תוספת

ופטורים מן הדמאי. אם לקחן הכהן מעם הארץ שהביא בכורים: **יא** ואם אינה באה מן הארץ. כגון שהביאו התוספת מעבר לירדן. התם לעיל שמביאים משם בכורים אע"פ שאינה ארץ זבת חלב ודבש. אי נמי מתניתין רבי שמעון היא דאמר לעיל מעטרים את הבכורים מן מקבעת המינים. והוא הדין מפירות שגדלו בחו"ל. וכי היכי דאליבא מעטרים בפירות חו"ל הכי נמי התוספת באה מפירות חו"ל. וקמ"ל הכא שהתוספת שאינה מן הארץ אינה

ופטורה מן הדמאי (מב) . ועטור הבכורים חייב בדמאי (מג) : **יא** אימתי אמרו תוספת הבכורים בבכורים. בזמן שהיא באה מן הארץ. ואם אינה באה מן הארץ (מד) אינה בבכורים: **יב** למה אמרו הבכורים בנכסי כהן. שהוא קונה מהם עבדים וקרקעות. ובהמה טמאה. ובעל חוב נוטלן בחובו. והאשה בכתובתה (מה) בספר

בכלל הזה הוא. והדע דבמ"ע לא קתני עטור בכורים מחו"ל אלא שהוא בכלל חוץ מקבעת המינים. וכן הכא נמי הכל בכלל מין בשאינו מינו]: **יב** למה אמרו. עיין מה שכתבתי במ"ו פ"ב דערלה: **ואשה** בכתובתה. לגבות מחיים אם נתגרשה אי נמי דתפסה מחיים

ולפי

מלאכת שלמה

גם: ופטור מן הדמאי. כגון ע"ה שהביא בכורים אין הכהן צריך לעשר התוספת דבכורים תפסי לי' בקדושתן ומפ' בירושלמי דלפי' מן הודאי פטורין ואגא הכא בריש דמאי משום סיפא דעטור דהתם אמתניתין דלפי' בדמאי חייב משום דהוי מין בשאינו מינו. תניא בתוספתא מעה להביא בשבעה כלים ואם הביאו בכלי אחד יצא כיצד הוא עושה נותן שעורים למעה וכו': ועיטור הבכורים חייב בדמאי. משמע דהס"ל דנאכלת בטומאה אלא דים לדון מלשון הרמב"ם ז"ל אפכא מדקתני התם פ' שני דבכורים סי' י"ח הכי הפרים בכוריו וחזר וסומיף עליהן או עיטרן הרי התוספת בכורים בד"א בהביא מא"י אבל אם הביא מעבר הירדן או מסוריא אינה בכורים ואע"פ שאינה בכורים אינה נאכלת אלא בטהרה ע"כ ומשמע לסוף דבריו קאי בין לתוספת בין לעיטור דהא קרי לעיטור בלשון כלל תוספת כאשר ראית ועלה קאי דאינה נאכלת אלא בטהרה וכדמשמע פשטא דמתני' וכן עיקר וכמו בעיני: **יא** תוספת הבכורים בבכורים. דפטורין מן הודאי ואסורין לזרים ולאכול חוץ לחומה ונאכלין בטהרה כך מלאתי וכך נראה מריב"מ לדק ז"ל אבן הרמב"ם ז"ל כתב שם בהלכות בכורים סי' י"ח ואע"פ שאינה בכורים אינה נאכלת אלא בטהרה ע"כ. והפירוש הראשון שהביא ר"ע ז"ל הוא מהרמב"ם ז"ל אבל זה ספי' הבני אינו יודע מגין לו כל שכן דקושיית תוספת י"מ עליו מבואות מלפפא אינרי: **יב** ולמה אמרו. הוי"ל בשור"ק והלמ"ד בשב"א נרשיון לה. כתב רש"י ז"ל וס"ת אע"פ שאינו נאכילה ולא נשבר שיצא לידי אכילה ונבי מנמגם למאי תניי' הואיל ואגא דאפי' בהמה טמאה לוקח מהם ע"כ. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ואשה בכתובתה וס"ת במס' חולין פ' הזרוע שאל רש"י למה הולרך לומר במשנה וס"ת כי אם מותר לקנות אפי' בהמה טמאה כ"ש ס"ת וע"ל דבאמת לבכורים לא איצטריך אבל למעשר שני איצטריך לאפי' דאפי' ס"ת אסור לקנות בו דתנן לעיל בפ' שני התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וכולי' והן נכסי כהן וכו' מה שא"כ במעשר ועלה קאמר הכא ולמה אמרו הבכורים הן נכסי כהן וכו' כי כל אלו אסורין במעשר שני דתנן אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי מעשר

שני ותנן מעשר שני אין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ע"ל ז"ל. ובעור ח"מ סי' ל"ז בבית יוסף דף קי"ז ע"א כתוב בשם ה"ר יהודה אלברגלוני וס"ת קבלנו פי' דבר זה וכן ס"ת ר"ל שנוהר אותו בעל חוב בחומו ולמה בכתובתה ע"כ והוא כפי' דאשון שהביא ר"ע ז"ל. וי"ם דנרסי ובמה אמרו הבכורים הן נכסי כהן וכו' ולא מסתברא. וכתב הרש"ש ז"ל ואיכא למידק דנבי שביעית אשכחן אכילה ואמרינן נמי דבעינן בי' הניי' כלתנן שביעית ניתנת לאכילה וכו' ונבי סיכה נמי תניא לא יסוך רגלו ויתן לתוך סנדלו ונבי תרומה קתני בתוספתא דתרומות פ"ט תרומה ניתנת לאכילה ולשתי' ונסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול וכו' ובפ' עשירי תניא נבי סיכה שמן של תרומה אין סכין בו מעגל וסכדל ונבי מעשר שני תנן דאין עוקחין בו עבדים וכו' וכן נבי שביעית תנן נמי הכי ואילו נבי תרומה ובכורים תנן דהן נכסי כהן הכא ולעיל ר"פ שני ושרי ליקח בהן עבדים וכו' וג"ל תירוצא דמילתא דשביעית ומעשר שני תופסת דמי' הלכך אין לוקחין בדמיו מידי דלא אכילה אבל נבי תרומה ובכורים אין לסם פדיון הלכך מני ליקח אבה ועבדים דאבה אוכלת אותן בקדושתן וממילא מקייא נפשה וכן עבד דרחמנא אמר לך נתתים אבל אינהו גופייהו לא מצי הקונה למעבד בהו אלא אכילה ודו"ק ע"כ. פי' הבכורים הן נכסי כהן אחר קריאה והנתה לעניין דיכול לקנות מהן וכו' ומ"מ הלוקח צריך ליזהר בקדושתן שהרי שטוין רחילה ומשונין הניי' וכן כתב עוד הר"ם שיריליי"ז ז"ל בשם ר"י מסימפונא ז"ל דכולהו חומרי דקתני לעיל ר"פ שני אינהו בבכורים שמכרן. בשונה במתנת הגס כלומר אע"ג דלא מצי להו למשמרתן דקסבר ר' יהודה דקדשי גבול ניתנו ובקדשי גבול בעי' מחיקין בתורת ה'. נותנין אותן לאנשי משמר דסברי רבנן דקדשי מקדש ניתנו הלכך דאנשי משמר ניתנו אנשים ונשים ופף ואנשי משמר לא בעינן בהו תלמידי חכמים אלא דמודים בעבודה סגי. כקדשי המקדש דכל זבח באנשי נפשיה והכא נמי בכורים דחד לעלמן

הגהה משמע שהי' ל"ל בכורים דחד ובכורים דחד לעלמן* אבל לא בכורים כנגד בכורים דחד אבל לא דחד כנגד מנהה דחד כדילפי' מקראי בכורים דחד כנגד מנהה דחד: בפ' האיש מקדש עכ"ל הר"ם שיריליי"ז ז"ל

ופטורה. שם פי"ב דה' מעשר ה"ל: **יא** אימתי אמרו. מיי' שם פ"ב ה"ח: **יב** למה אמרו. חולין קלא: פוס' יבמות עג: מ"מ נג: **שהוא** קונה. מיי' שם פ"ל ה"ל. ובפ"ל דה' נכומים ה"ג ובנ"י חו"מ סימן לז:

חלופי גרסאות

יב למה ביומלמי ולמה והכל מבמה מ' שם הקדמם וכ"ה בל"ם. בנכסי בל"ם בנכסי וכ"ש בחולין. **שהוא** קונה מהם בחולין שקונה בהן. והאשה בל"ג ול"ו ואשה וכ"ה בל"פ ובמבנ"ג ובחולין.

חדושי מהרי"ח

כתב ג"כ אליבא דהלכתא כמו הרמב"ם מין באינו מינו מעשר הכל של בכורי תאנים בענבים וכו' רק אח"כ כתב ואפילו בפירות שאינם משבעת המינים לר' שמעון היינו לר"ש בן גמליאל ואי כדברי הרב תוי"ם היה ליה להר"ב לכתוב לדבריו דס"ל כך לעיל אלא ע"כ בנ"ל רק שלהרב תוי"ם היה נראה שזה שפת יתר להר"ב אבל אינו מוכח כי הר"ב ג"כ פרשן גם פסקן ודו"ק והשמ"ת יאיר עינינו בתורתו:

תוס' אנשי שם

יא במשנה **ואם** אינה כו'. לכאו' הול"ל אבל אם אינה כו'. ואפשר דתנא בל' זה כדי שלא לשנות התוספת שאינה מן הארץ לגמרי לומר שאינה בכבורים מכל וכל דמ"מ היא בכבורים לענין שצריך לאוכלה בטהרה כמ"ש הר"מ פ"ב הי"ח ונראה מזה דודאי ה"פ וכ"ש עיטור בכבורים דמתני' דלעיל דאע"ג דחייב בדמאי פטיטת דצריך לאוכלה בטהרה ולא יועאי לומר כ' התוי"ם ז"ל דאין הכרע בד' הר"מ שם דלע"ד הכרע נמור איכא מזה שפסק בתוס' שאינו מן הארץ דאפ"ה צריך בטהרה ובודאי העיטור שמן הארץ לא נרע מיני' וכדאמרן. (ש"ל):

משנה ראשונה

שתוספת ביכורים פטור מן הדמאי. אלא שנ"פ למה לא כתב שתוספת הוא מין במינו ובעיטור בשאינו מינו: **ופטורה** מן הדמאי. הטעם כהגה דפ"ק דדמאי מ"ג: **יא אימתי** אמרו תוספת

יכין — תפארת ישראל — יכין

מב) בקבלן הכהן מע"ה אינן חייבין במעשר: מג) ולאכלן בטומאה יש ספק: מד) ר"ל בבואו מעבר הירדן שמביאין משם בכורים [כפ"ח מ"י]: מה) לגבות מהן

הבכורים בכבורים. לכאורה משמע דאמתני' דלעיל קאי וכ"כ הר"י ברש"ן בהביא אימתי אמרו שהתוספת הם בכבורים ואע"פ שאינה בכבורים נאכלת בטהרה ע"כ. וע"ל בדעת הרמב"ם כדפי' לעיל שזה שאמרו שם שלם מדות בבכורים הייגו מה שאנוקים בדיוסים שיש בזה מה שאין בזה והעתה לא מצינו לפרושי דהך אימתי דלעיל קאי דאדרבה הא לא אתמינן לעיל שתוספת הם בכבורים אלא מה שאנוקים זה מזה אמרו. וע"כ צריך לפרש נכפך דפר הטתא אתמינן שאנוקין הם ואינם בכבורים ואימתי אמרו שהם בכבורים ואינם אנוקים בזמן שבאים מן הארץ. ומלא דמתני' דלעיל מייני בשאינם באים מן הארץ וקתני נאכלת בטהרה וכדברי הרמב"ם ומתני' נמי דיקא דכיון דהך ליטנא דהתוספת הם בכבורים לא לעיל והיכי תני עלה אימתי אמרו וסו"ל למיתני לגון במה דברים אמורים אלא אימתי אמרו אלא דלעיל קאי אלא מלתא אחריתי הוא ובאינו אומר ובמה אמרו תוספת הבכורים בכבורים וכו'. ונלאה לפי פי' זה הא דהוי תוספת הבכורים בשבאו מן הארץ הייגו לענין שעטונין בעילת ידים אף למנע דאילו בשאין באין מן הארץ לא אמרו לעיל אלא נאכלת בטהרה וכן לענין עיטור דאמרן לעיל דחייב בדמאי והכא בשבאין מן הארץ פטור דאמ"ג דהכא לא תני אלא תוספת לחד ובעיטור לא אייני. אח הרמב"ם מעוה תוספת ועיטור לכל דבר שבאין מן הארץ כמבואר בלשונו שכתבנו לעיל. ומיהו הא ודאי אין לפרש מלגמרי הם בכבורים לגבי מעשר ודאי אזיא אמרו לא אייני. **יב** למה אמרו הבכורים לפטור אף מעשר ודאי אזיא אמרו לא אייני. **יב** למה אמרו הבכורים בכבורים ואע"פ שאינה בכבורים ואע"פ שאינה בכבורים נאכלת בטהרה ע"כ. וע"ל בדעת הרמב"ם כדפי' לעיל דפ"ב ובספ"ק דחלה ובני תרומה לא נמית מגא בשום דוכתא לגמה הויא נכסי כהן ומ"ש דנמית לפרושי בבכורים ולא בתרומה ולכל הפחות הו"ל לאמתני הכא לגמה אמרו הבכורים והבכורים בנכסי כהן. וי"ל משום דבכבורים אשכחן לגון אכילה בפ' קנה בכורי כל אחר בחלה כל עיטור בכיחך יאכלנו וקד"ל דלא ניתנה אלא לאכילה כמו מעשר שני ופירות שביעית לכסי איצטריך לאמתני' שקונה מעם עבדים וקרקעות וכו' ובתרומה לא אשכחן לגון אכילה אע"ג דכתיב בפ' אמור בקדשים לא יאכל ודרשו ביבמות שבתרומה מדבר מ"מ אינו מפורש בהדיא כמו ביכורים. ומוב לאיתי בפ' הזרוע ד' קל"ח מייתי אמתני' ול"ג בה ביכורים אלא לגמה אמרו נכסי כהן. ל"ע דבתרומה הוא ג"כ נכסי כהן כדל

ואפי' לרבנן דרבי מאיר דמתניתין ז' פרק ח דכתובות: בספר תורה. כתב הר"ב כלומר וספר תורה וכו'. פי' אחר ומותר לקנות וכו' מהכותב על מנת למכור. אי נמי ממי שמכר ללמוד תורה ולישא אשה. אי נמי מכוס כדי חיין. עי' בבית יוסף טור יורה דעה סימן ר"ע ובבית יוסף טור אורח חיים סי' קנ"ג. ואלא מיהת לענין הפירושים דותק דהאגן לא תגן וספר אלא כספר. ורבי יצחק בר' מלכי צדק כתב בסוף פרקין דתניא רבי שמעון בן גמליאל אומר מוכר אדם ספר תורה ליפא אשה. וללמוד תורה ומצאה אגב אורחיה קמ"ל. דכי היכי דספר תורה אע"ג דמכרה קדושתיה עליה דספר תורה הוא. הכי נמי הבכורים מינהו ולא נפקי מקדושתייהו להיאכל לזרים אלא לעולם צריך לזבוני להו לכהנים טהורים למכלינהו בטהרה. והייטו דקתני כספר תורה. ע"כ: בטובה. פירש הר"ב בתורת חסד ונדבה. ואינו רשאי לקנות בהן דבר. פירוש הכהן לאחר שבאו לידו ובטובה פליג עם ר"ק. ובאין נותנין אלא לחבר דקאמר. מהדרי לי' חכמים. נותנין אותם לאנשי משמר וכו'. ואע"ג דאין נותנין דר' יהודה בכהנים. נותנים דחכמים בבעלים:

הדרן עלך מסכת בכורים. וכולהו מסכתי דסדר זרעים

מה יקר אף נעים. שהשלמתי סדר זרעים

ובכן אתחיל סדר מועד [עת לחננה] כי בא מועד

האל אשר סייעני להשלים סדר זרעים עם פירוש הר"ב ותי"ט המפוארים. יתן עוז להתחיל ולגמור שאר הסדרים:

מלאכת שלמה

ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל אין נותנין אלא לחבר בטובה אין הכהן יכול וכו'. אמר המלקט הי' נראה דצריך למחוק מלת הכהן. גם מה שכתב ר"ע ז"ל ואינו רשאי לקנות בהן דבר ואף וכו' תימה הוא בעיני אם יהלוק ר' יהודה על המשניות הסתומות לעיל שהבכורים הם נכסי כהן ואם לא יחלוק עדיין הסאלה במקומה עומדת לר' יהודה ולמה אמרו הבכורים הם נכסי כהן ודוחק לומר דקאי אלוקח דהוא צריך ליחבר בקדושתן וכדכתבינן ומ"מ הפירוש* הזה שפי' ר"ע ז"ל איני יודע מנין לו ושמא הוא מה שפי' הרמב"ם ז"ל וזה לשונו לחבר בטובה שנותנין אותם להלמיד חכם בדרך הצדקה והחסד ואפשר לעשות כן לדעת ר' יהודה והלכה כחכמים ע"כ ומשמע דה"פ דברינו ז"ל דיכול הכהן שיתן לו ישראל בכורים ליתנם מתנה לכהן אחר שכמו שהן נכסיו לכל האמור בריש"א גם הם נכסיו שיכול ליתנם במתנה ובתנאי

הגהה גם כ"כ יוסף ז"ל כתב עליו אין לשון המשנה משמע כפי' זה כלל על כן עלאה לי לפ' דלאו אלעיל קאי אלא מילתא נאפי נפשה היא ר' יהודה אומר אין הישראל המביא את הבכורים רשאי ליתנם אלא לכהן חבר ואותו חבר יחזיק לו טובה על מה שנתנם לו ולא נתנם לכהן חבר אחר וחכמים אומרים הישראל לא יתנם לכום כהן אלא לכל המשמר כמו שאמר לעיל ומניחו בלי המזבח ולא ואין שום כהן צריך להחזיק לו טובה ואנשי המשמר מתלקטים

אותם כשאר קדשים שניתנים לכל כהן שיהי' מקבל המתנה כהן חבר ואחיל אין חבר ואין שאינו חבר עכ"ל ז"ל: לפעמי' דאמר בפ' בתרא דתלה שאסור ליתן הישראל הבכורים לכל כהן רק לכהן חבר והשתא נמי אממעי' גנם הכהן החבר שקבלם אינו יכול ליתנם במתנה רק לכהן חבר כמותו ות"ל אין צריך למחוק מלת הכהן שבפירוש ר"ע ז"ל וקאי אהמקבל מתנה שאינו רשאי לקנות בהן שום דבר רק לאוכלם וכדכתיבנא ומשא דהרמב"ם ז"ל הוא גרים ר' יהודה אומר נותנים אותם לחבר בטובה ומ"מ נ"ע לדעת חכמים דאמרי דנותנין אותם לאנשי משמר אפי' שאינו חבר אם יוכל הכהן המקבלם בחלקו בקדשי המקדש לתתם לכהן זולתו אפי' שאינו מן המשמר ות"ת שאינו יכול יקשה למה אינו יכול דמ"ש מכל הני דקתני בריש"א דלא מיסתבר למימר משום דהכי דבריש"א יש לו הנאה כבר בבכורים שקבל מן הישראל מה שא"כ בנותנם מתנה לכהן אחר וא"ת שיכול א"כ לעולם חכמים לקולא וכפשטא דמתני' דהכא ומתני' דהתם פ' בתרא דתלה ודלא כדמשמע מפי' הרמב"ם ז"ל דפריש"א ונע"ד ג"ע. אחר זמן רב הגיע לידי ספר תוספת י"ט ומצאתי שבקיצור דבריו נראה שמסכי' למה שכתבתי נפי' דברי ר"ע ז"ל:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת בכורים בעזרת יוצר ועושה אורים גדולים

יכין

מהן בחייו כשהתנדב: מו) ר"ל גם ס"ת שוה לבכורים כדיונן הנ"ל. וי"ל דקאי על שהוא קונה דגם ס"ת מותר לקנות בבכורים וקמ"ל דאף דלא אפשר תו למיתה לידי אכילה הרי אסור למכור ס"ת כ"ל לפדיון שבויים ולישא אשה ולת"ת וסימנך פ אי ת [י"ד פי' ע"ר]: מו) הבכורים: מח) ר"ל דכהן המקבלן יחזיק טובה [דתנן זתנן] לבעלים שנתנם לו דברשות הבעלים ליתנן לכל כהן שירצה אפי' אינו ממשמר אותו השבוע

תפארת ישראל

ולהכי הוה ליה כאחר קדשי הגבול שאין נתנין רק לחבר המחזיק בתורת ד' [כתולין דקל ע"ב] ור"י לשיטתי' אזיל דסבירא ליה הכי [ספ"ד דחלה]: מט) פליגי עלי' דר"י בתרתי: נ) ואין ברשות הבעלים ליתנן לכהן שירצה: נא) ר"ל כאחר קדשי מזבח דנהנין גם לע"ה דהאזיל והכניסום למקדש מזדהר בהו הע"ה לאכלן בטהרה:

סליק מסכת בכורים

יכין

לאנשי משמר. פי' פ"ג פהלכות בכורים ה"ח: והן מחלקין. פוס' ר"ש ואלו מנות:

חלופי גרסאות

בספר נ"ל וספר וכ"ה בירושלמי ובמתנין. ור"י בירושלמי ר"י. אותם אלא נ"ל ל"ג מ' אותם. משמר בירושלמי המשמר. בקדשי נ"ל וז"ל קדשי המקדש נ"ל מקדש:

תוספות חדשים

מ"ב [תי"ט ד"ה] בספר כו' אלא בספר כו' עכ"ל. ובגמרא תולין דף קנ"ח ע"א גרס וספר ופירש"י שם פירוש שני כל הר"ב ע"ש:

משנה ראשונה

באין לידי אכילה. והדר תני דבותא בפי' ב"ח נוטלין בחזנו דהני דלעיל נהי דאיכא לא חזי לאכילה חזו לאוכלן בדמים דחזו לאכילה אבל פרטן בחזנו אין לו בהם הנאה כל כלום. והייטו נמי דתני ובמ"ח נוטלה ולא תני ונותנם לבע"ח בחזנו כליפא דיש"א דמייני בדידיה שקונה מהם כו' אלא לבבותא קאמר דאפי' נפלם בע"ח בלא בלוגו פיר דמי: בספר תורה. ובפי' התוס' הגירסא וס"ח. וכ"כ ב"י בח"מ סי' ל"ז בשם ר"י אלבלנוני וכתב בתיקל הפירוש בזה שם"ת נמי יש לו דין זה דכ"ח נוטלין וכו' כפי' קמא בל הר"ב ובן נראה לפי כפי' בתרא הו"ל למיתני ס"ת קודם ובע"ח נוטלין. והר"ש ברמ"ן נוסח בס"ת ופי' דבקדושתייהו קיימי בס"ת וכו' ולא יתכן לפ"ד דמאי ס"ד דנפקי לחולין וכו' קדושה בנהנין. לריכן הלכה: אלא לחבר בטובה. פי' הר"ב נפ"ו אינו עתנם אלא לכהן חבר והכהן אינו רשאי לקנות בהן דבר וכו'. ויש לתמוה דהך דבינוטים בוכסי כהנתינה לה לעיל בפ"ב וספ"ק דחלה וכן בבכורים בפ' הזהב ולא אינמתיה בשום דוכתא דליפלוג ר"י בהא דאינם בוכסי כהן ואינו רשאי לחזיקן. וגם מה שכתב בטובה בחסד ונדבה וכ"כ גם הרמב"ם בפירושו. הם לא יתכן כלל דאדרבה בכל דוכתא משמע דטובה בשכר לו בטובה הנאה כדאמרי' בפ"ד דסבעות וס"ד דע"ז. ונראה לא ידעתי מי הגיאה לר"ז והדבר פשוט דר"י לא

פליג אלא שאינו רשאי ליתנם לכהן שאינו חבר דחשיב לה בקדשי הגבול וכדפליג נמי בהא בפ"ד דחלה מ"ש ותשוש דחשיב לה בקדשי הגבול טובת הנאתן דידיה ניחא והייט דקאמר לחבר בטובה כשנותנם לחבר והחבר מחזיק לו טובה אין כאן כלום. אבל לחכמים בקדשי המקדש הם ואין בידו ליתנם לנמי שילנה אלא הם של אנשי משמר ואין לו טובת הנאה ונמצא דר"י מתמיה בענין חבר ומיקל לענין טובת הנאה ולחכמים איפכא שבני המשמר מוקלין בהם אע"פ שיש בהם שאינו חבר וטובת הנאה אין לו. והשתא ניחא דשתנין דר"י ושתנין דחכמים תרוייהו בנפלים דאינו לפי' הר"ב ל"ל דזה נכהן וזה בנפלים כמ"ש תוי"ט ונמנם דחקו והדבר ברור כדפי':

כללא דפ"ג משנה א כיצד ספרישין בכורים. תיכף כשיראה בשדרו א' מז' סיני פירות שהן שבח א"י שבכרה קצת. אע"ג שהוא עדיין סמדר. **אשר** עליו נמי לשון ואומר הר"ז בכורים. וכן ספרש והולך כל א' וא' בשביכרה עד שיהיה המופרש חלק ס' מאותו מין שבשדרו. מיהו אע"ג שהפרישו לבכורים וראוי לו שלא לאכלן. אפ"ה הרי הוא כחולין לכל דבר. ור' שאכלן פטור. רק בשאכל זר אחר שהכניסום לחומת ירושלים חייב מיתה (מכות י"ם ח'):

משנה ב ולאחר שנתבשלו כל פירות הבכורים שבעיירות שסמוכים להעיר שראש המעמד דר שם. מתכנסין לחעיר של ראש המעמד. ולנין ברחוב. להזהירן ממומאה. ובבוקר המחונה שבחבורה קורא. קומו ונעלה ציון אל בית ד' אלהינו:

משנה ג הקרובים לירושלים הביאו פירות רטובים והרחוקים יבשו פירותיהם מקודם שלא יתקלקלו בדרך. מדלא הלכו רק ב' שלישי יום. ובדרך היו משוררים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך. וכן כל הס"ו שיר המעלות. והשור שמיוחד שיקריבוהו שלמים. הולך לפניהם. וקרניו מצופות זהב. ופטרה של ענפי זית בראשו. ובכל הדרך החליל מכה לפניהם. והן משוררים כלעיל. עד שכשהגיעו סמוך לירושלים. שלחו והודיעו לשרי המקדש ביאתן. ואז ביני וביני סדרו בכוריהן בחכלים באופן נאות בקשום. דהיינו היותר יפים הניחו למעלה משום זה אלי ואגודו. ולפי כבוד ורבוי המביאים. כן רבו גם כבוד ורבוי הפחות והחגני כתונה שיצאו לקראת המביאים קודם שיכנסו לירושלים. ובשנכנסין לירושלים. היו משוררים עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים. והחליל מכה לפניהם. וכן בעלי אומנויות שעושין מלאכתן ברחוב. כשעברו אלה לפניהן עומדים מפניהן. והדורשים בשלומם ואומרים אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום:

משנה ד ובכל הדרך היו רשאים לצוות למשרתים שישאו בכורים. עד שכשהגיעו להר הבית. אפילו המלך שאינו רשאי למחול על כבודו. נוטל הסל על כתפו ועולה ונכנס. ומשורר הלוי אל בקרשו. עד שכשהגיעו בעזרה מיימו כתר"י. והתחילו הלוים בשיר ארוממך ד' כי דליתני וגו':

משנה ה ואח"כ מתירין הגוזלות שתלו סביב להסלים. להקריבן עולות. ושאר גוזלות שהביאו בידם כבר נתנו במתנה לכהנים חוץ לעזרה:

משנה ו ובעוד הסל על כתפו. נגש לפני המזבח ואומר אל הכהן. הגדתי היום וגו' עד ארמי אובד וגו'. ואח"כ מורידו הסל מכתפו. ואוחז בשפתות הסל. והכהן מניח ידו תחת שולי הסל. ומוליך ומביא מעלה ומורידו. ואח"כ קורא הישראל בקול. ארמי אובד אבי עד סוף הפרשה. הכל בלה"ק. ואח"כ מניח הישראל הסל עם הפירות שבתוכו אצל קרן דרומית מערבית של מזבח. ומשתחוה בפישוט ידים ורגלים מול החיכל. ויצא דרך אחוריו ולן בירושלים:

משנה ז אע"ג שמצד הדין המביא בעצמו קורא הפרשה הנ"ל. אפ"ה התקינו שיהא הכהן מקרא להמביא מלה במלה. אף שיכול לקרוא בעצמו. כדי שלא יבייש את מי שאינו יודע:

משנה ח מי שהביא בכוריו בסל כסף וזהב. הכהן מריק הבכורים מהסל אחר שהניחו. לתוך כלי אחר ומחזיר הסל לבעלים. אולם אם הביא בסל של נצרים קלופה. גם הסל שייך לכהנים:

משנה ט הבכורים אין להם שיעור מדאורייתא. רק מדרבנן שיורן חלק ס' מכל מין ומין. ואע"פ רשאי להוסיף ולעטר הבכורים כל כמה שירצה. ואפילו במין שלא הביא ממנו הבכורים ובלבד שיהיו מז' המינין ומפירות א"י. וכל התוספת דינו כבכורים ממש:

משנה י בין עטור או תוספת ובין עטור אינו מוקדש רק כשהן מפירות א"י. מיהו המביא בכוהים מעבר הירדן וגלעד שחייב רק מד"ם. אין התוספת והעטור דינו כבכורים. ואע"כ נאכלים בטהרה:

משנה יב הבכורים לאחר הנחה אסורים לזר לעולם. אבל הכהן יכול למכרן או להחליפן גם בעד דברים שאינן לאכילה ושתיה וסיכה. ובע"ח של כהן נוטלן בחובו. והאשה בכתובתה. וכן הדין בס"ת דאף דאסור למכרה. אפ"ה בעל חוב נוטלה בחובו ואשה בכתובתה מדגובין בע"כ אין כאן זלזול. **בכורים** לאחר שהונהו אצל קרן המזבח. נתנין לאנשי משמר והן מחלקין ביניהן. אפילו בהן ע"ה יקבל חלקו. דמדכתיב נכנסו למקדש ה'. מזהיר זהיר ביה לאכלן בטהרה:

נשלמה מסכת בכורים. בריך שמיה דמרא עלמא. בריך רחמנא מרא מלכא. אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו. ברוך אתה ה' נותן התורה: בנל"ך ולאע"י עמ"י עש"ו:

פרק ד א אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים ונשים ויש בו דרכים אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים: **ב** כיצד שוה לאנשים מטמא בלובן כאנשים וזוקק ליבום כאנשים ומתעטף ומסתפר כאנשים ונושא אבל לא נישא כאנשים וחייב בכל מצות האמורות בתורה כאנשים:

פרק ד א תניא אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים ויש בו דרכים שאינו שוה לא לאנשים ולא לנשים: **ב** שוה לאנשים כיצד מטמא בלובן כאנשים ונושא אבל לא נישא באנשים ואינו מתייחד עם הנשים כאנשים ואינו ניזון עם הבנות כאנשים ואינו נעטף ומספר כאנשים ואינו כיצד

ציונים. ב מטמא בלובן. מיי' פ"ח מהלכות טומאת מת הל' ז' ומוסב ס"ז: וזוקק ליבום. שם פ"ו מהלכות יבום וחליצה הל"ח טור ושו"ע אה"ע סימן קנב סעיף ח [ולאינו זוקק]: ומתעטף. מיי' פ"ב מהלכות ע"ז הל"ד סמג לאין לא טור ושו"ע יו"ד סימן קפא סעיף ח: ונושא. מיי' פ"ד מהלכות אישות הי"ח סמג עשין מה טור ושו"ע אה"ע סימן מד סעיף ה:

חלופי גרסאות

א ונשים נד"נ ולנשים. אינו נד"ם שאינו. **ב** וזוקק מו' ומסתפר באנשים נד"ם ל"ג ל"ז. וחייב מו' כאנשים נד"ם ל"ג כ"ז.

ראשון לציון

משנה א **אנדרוגינוס** עי' פי' ע"ז כאריכות בסוף סו"ס ממה עזריה ובאמה במשנה שבמשניות ליתא לכל הפרק הזה ואם אמנם בסוף הסמ"ג מונה בכורים לד' פרקים וכתב פ' הד' מתחיל לאנדרוגינוס

אלון מדכתב ג"כ מסכת אבות שבה פרקים ופרק שני הוא שנו תכמים ונתן סי' שכל הפרקים תקכ"ד כמנין ע"ל הר קדש"ך ולפיכך ע"כ עשוה נפל שם דבכורים ליתא אלא ג' או באבות ליתא אלא חמשה דאל"כ שבתמי' שם פרשן המגה מקכ"ה וכן בהקדמת הרמב"ם לסדר זרעים לא תביא אלא תקכ"ג פרקים וקושטא קלי הרמב"ם תביב בכורים לג' פרקים. ואבות לחמשה פרקים ובתכורי יש סדר למשנה בהקדמתי

מלאכת שלמה

אמר המלקט כך מצאתי הנוסחא בגתיבת יד בכלל פירוש ה"ר שלמה שיריל"ו ז"ל* וסילוך לשון פירושו ז"ל בשם הר"ם ז"ל: אנדרוגינוס יש בו נקבות הנקבה ויש בו זכרות הזכר: יש בו דרכים שוה לאנשים וכו' יפה פירשה רבינו שמשון ז"ל והכמי כותב לשונו בעצמו: **מטמא בלובן כאנשים.** דספק אים הוא ואים מטמא בלובן כדאמרי' בפ' בנות כותים דזוב דמי למי בצק של שעורים ולובן ביצה המוזרת: **ונושא אבל לא נישא כאנשים.** הלי תנא סבר אנדרוגינוס ספיקא הוא כדמוכח בכולה שמעתין והשתא לאיתה עניין תני נושא אבל לא נישא אם לענין שאם קדש אשתו צריכה גט ואם נתקדש לא בעי גט הא ספק אשה הוא אלא לענין תרומה לירי כדאמרי' בסוף הערל צריך לקים לתנן התם ר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל אוכלת בתרומה ובגמ' אמר ריש לקיש מאכילה בתרומה ואינו מאכילה בחזה ושוק ומס' התם דאין מאכילה בתרומה בזמן חזה ושוק דקסבר ריש לקיש אנדרוגינוס לר' יוסי ספיקא הוא מאכילה בתרומה בזמן חזה אבל לא בזמן חזה ושוק

זו היא הנוסחא המוגהת שהיתה לי בילדותי על מופסתא זו דפ' אנדרוגינוס: אנדרוגינוס יש בו דרכים שוה לאנשים ויש בו דרכים שוה לנשים ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים ויש בו דרכים שאינו שוה לא לאנשים ולא לנשים: כיצד שוה לאנשים מטמא בלובן כאנשים ומתעטף כאנשים ומתפלל כאנשים ולא נישא כאנשים ואינו מתייחד עם הנשים ואינו ניזון עם הבנות כאנשים ואינו מספר ואינו מיטמא למתים ושוכר על כל תקוף ועל כל תחתיו ומייב בכל מצות התמורות בתורה כאנשים: כיצד שוה לנשים מטמא כאוהל כנשים ואינו מתייחד עם האנשים כנשים ואינו זוקק ליבום ואינו חולץ עם הבנים ואינו חולק בקדשי המקדש כנשים ופטור מן הסדות כנשים ואינו נכנס בעניני כנשים ופטור מן הכהונה כנשים: כיצד שוה לאנשים ולנשים חייבים על מכתו ועל קללתו כאנשים וכנשים וההורגו שוגג גולה ומזיד נהרג כאנשים וכנשים ושוכבת עליו דם טמא ודם טוהר כאנשים וכנשים וחולק בקדשי הגבול כאנשים וכנשים וטמא בכל הנהלות כאנשים וכנשים ואם אמר הריני זיר שה אים ואשה הרי זה זיר: כיצד אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים אין חייבים על ביאת מקדש על טומאתו ואין שורפין את התרומה על טומאתו ואינו מכר פעבד ואינו נעדר לא כאנשים ולא כנשים ואם אמר הריני זיר שה לא אים ולא אשה הרי זה זיר ר' יוסי אומר אנדרוגינוס הריני זה זיר ר' יוסי אומר אנדרוגינוס הריני

כפני עצמה הוא ולא יכלו הכמים לחכריע עליו אם הוא אים או אשה אבל טומטום אינו כן אלא ספק אים ספק אשה: אלא החכם ה"ר יוסף אבן אבי ז"ל לא הגי' בפרק הזה כלל רק במלת הכריע הגי' להכריע בזי"ן וכתב שכן מצא. שוד כתב על הא דגרסי' בדפוס בגמרא ה' אין חייבין לא על מכתו ולא על קללתו לא כאנשים וכו' כתב פי' בוסת אשה מרובה מבוסת אים ועל כן חייבין על הכאת אשה ולגולה יותר מעל הכאת אים ואנדרוגינוס אחרי שבוסת אים ואשה אין שעור דמי הכאתו שוין לא לדמי הכאת אים ולא לדמי הכאת אשה כי אין בוסתו מרובה כבוסת אשה אבל הוא מתעצב כאנשים ובוסתו מרובה מבל אים וכן אין נערך לא כאים ולא כאשה כן ג"ל לפ' וג"ע ע"כ. אחר כך מצאתי פירוש של זו הטופסתא בקיצור בשם בעל הלכות גדולות וחכו. מטמא בגוון דלאיטמוי נפשי' לא בזכר אלא בחמתא. ונושא אבל לא נישא דכיון דאים לי' זכרות זכר קיימן ביה. ושובר על כל תקוף כל חומרי דאיכא בזכר שדינן עליה. ואינו חולק בקדשי המקדש דכל זכר בבני אהרן כתיב. ונוטל בכל הנחלות במקום דאים אים ואים אחתה. וחולק בקדשי הגבול בתרומה דרבנן. ואין חייבי' על טומאתו דכתיב מזכר עד נקבה. ואינו נערך דכתיב בערכין אם נקבה היא אם זכר הוא נקבה ודאית זכר ודאי. ואינו נמכר בעבד עברי דאין עבד עברי אלא דבר אחודי הוא דכתיב כי אבנתי את אחדי ואמה עבריה נמי דבמ בנים היא דכתיב ואם לבנו יעבדנה ואנדרוגינוס לא בר אינסוני הוא ע"כ:

דאורייתא ופריך עלה מהא דתנן התם אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא מדקתני נושא ס"מ לאשיב ליה זכר ודאי ומשני תני אם נשא דיעבד ואפ"ה אבל לא נישא דאם נישא לכהן אינו מאכילו בתרומה דרבנן והיינו טעמא דהמחיר עליו אם נשא משום דאם הוא זכר חייבין עליו סקילה זכר לכל הפחות ממקום אחד ואיכא מאן דמחייב עליה התם משני מקומות ומאן דמחייב מינה התם לרים לקים קשה דתיקשי ליה ברייתא דהכא דקסבר ספק הוא וקתני נושא ונמא לא נמיע ליה: **ואינו מתייחד עם הנשים.** משום ספק אים ויחוד אסור כדאיתא בפ' בתרא דקדושין: **ואינו ניזון עם הבנות.** בנכסים מוטעין כדאיתא ברים מי שמת שסנקבות דומות אותו אלו הזכרים: **ואינו נעטף ומספר כאנשים.** כלומר אינו נעטף כאנשים ומספר כאנשים וכולן לפי שטעם אחד לשניהם לדרך אשה לעטוף את ראשה ולכסותה בלבנה בעטף ואין דרך אים כן דרך אים לספר ואין דרך אשה כן אלא מגדלת שיער כלילית וכעי שיכיל עלמו בתפסורת ומלבושים כעין אים אלא יבוא לבשה

ואינו מיטמא למתים וחייב בבל תקיף ובבל תשחית כאנשי' וחייב בכל מצות האמורות בתורה כאנשים: ג שוה לנשים כיצד מיטמא באודם כנשים ואינו מתייחד עם האנשים כנשים ואינו זוקק ליבום כנשים ואינו חולק עם הבנים ואינו חולק בקדשי המקדש כנשים ופסול לכל עדות שבתורה כנשים ואינו נבעל בעבירה כנשים ופסול מן הכהונה כנשים: ד שוה לאנשים ולנשים כיצד חייב על נזקו כאיש ואשה וחייב בכל הניזקין כאיש ואשה והתורנו במזיד נהרג בשוגג גולה לערי מקלט ואמו יושבת עליו דם טוהר כאנשים וכנשים ונוחל בקדשי הגבול כאנשים וכנשים והאומר הריני נזיר שזה איש ואשה הרי זה נזיר: ה אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים כיצד אין חייבין על טומאתו ואין שורפין על טומאתו ואינו נערך לא כאנשים ולא כנשים ואינו נמכר בעבד עברי לא כאנשים ולא כנשים ואם אמר הריני נזיר שאין זה איש ואשה הרי זה נזיר ר' יוסי אומר אנדרוגינוס ברי' בפני עצמה ולא הכריעו בו חכמים אם איש אם אשה אבל טומטום אינו כן אלא ספק איש ספק אשה:

ג כיצד שוה לנשים מטמא באודם כנשים ואינו מתייחד עם האנשים כנשים ואינו עובר על בל תקיף ולא על בל תשחית ולא על בל תטמא למתים כנשים ופסול מן העדות כנשים ואינו נבעל בעבירה כנשים ונפסל מן הכהונה כנשים: ד כיצד שוה לאנשים ולנשים חייבים על מכתו ועל קללתו כאנשים וכנשים והתורנו שוגג גולה ומזיד נהרג כאנשים ונשים ויושבת עליו דם טמא ודם טהור כאנשים וכנשים וחולק בקדשי קדשים כאנשים וכנשים ונוחל לכל הנחלות כאנשים וכנשים ואם אמר הריני נזיר שזה איש ואשה הרי זה נזיר: ה כיצד אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים אין חייבים לא על מכתו ולא על קללתו לא כאנשים ולא כנשים ואינו נערך לא כאנשים ולא כנשים ואם אמר הריני נזיר שזה לא איש ולא אשה אינו נזיר רבי מאיר אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים להכריע עליו אם הוא איש או אשה אבל טומטום אינו כן פעמים שהוא איש פעמים שהוא אשה:

ציונים. ג מטמא באודם: מיי' פ"ח מהלכות טומאת מת הלכה ומוסב ה"ג: ואינו מתייחד. שם פכ"ב מהלכות אישות ביאה הי"ח סמג לאוין קט טור וכו"מ אה"ע סימן כג סעיף יב: ופסול מן העדות. מיי' פ"ם מהלכות עדות ה"ב סמג לאוין כיד טור ושו"ע חו"מ סימן לה סעיף יד: ונפסל מן הכהונה. מיי' פ"ז מהלכות בכורים ה"ח: ד וישבת עליו. שם פ"י מהלכות אישות ביאה הי"ח טור ושו"ע יו"ד סימן קצד סעיף ח: והחולק. מיי' פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הט"ו: ואם אמר. שם פ"ב מהלכות מזיקין ה"י: ה אין חייבים. שם פ"ח מהלכות מכרים ה"ח: ואינו נערך. שם פ"ח מהלכות ערכין פ"ה: ואם אמר. שם פ"ג מהלכות מזיקין ה"י: אנדרוגינוס. שם פ"ה מהלכות נדרים ה"ז:

ראשון לציון

האורכתי בס"ד וכוי יודע כי רובו ממש בכולו פרק הזה שמני בתוס' פ"ב דבכורים על גלון בכמה דברים ובביאור כל ארכו תן עיניך שם:

חלופי גרסאות

ג ואינו עובר בו' בכנשים. נד"ם נ"ג כ"ז וג' ואין חולק עם הבנים בנשים ואינו חולק בקדשי מקדש בנשים. בן העדות נד"ם לעדות. ונפסל מן הכהונה נד"ם נ"ג וג' ואינו זוקק ליבום. ד והתורנו נד"ם חייבין על נזיקין בין ניזק בין מזיק כאנשים וכנשים והתורנו. ונשים נד"ם וכנשים. דם טמא ודם טהור נד"ם דם טוהר. וחולק בקדשי בו' ונשים נד"ם נ"ג כ"ז. לכל נד"ם בכל וכ"ה נד"ג. ה לא על מכתו ולא על קללתו נד"ם נ"ג כ"ז וג' על סומאתו ואין שורפין על טומאתו. ואם אמר. נד"ם ואינו נמכר בעבד עברי לא כאנשים ולא כנשים ואם אמר. שזה נד"ם יוסי. הוא איש או אשה נד"ם איש הוא או אשה היא. איש פעמים נד"ם איש ופעמים

מלאכת שלמה

להשמא אם יתרמה כאשה והנו ליטמא יותר מלושמא כדפרישית אבל אין לפ' דתנא מספר כאים משום פאות להא תנא ליה סיפא: ואינו מיטמא למתים. אם הוא כהן ולא כאשה כהנת דלא הוזהרו על כך כדדרשינן בני אהרן ולא בנות אהרן: בל תקיף. הקפת הראש: בל תשחית. פאת זקן וכולהו יליפי' בפ"ק דקדושין דאנשים חייבין ונשים פטורות: וחייב בכל מצות וכו'. ואפי' במ"ע שהזמן גרמ' כגון שופר וסוכה ולולב: ג מיטמא באודם. אשה מיטמאה באודם כדולפי' בפ' שני דנדה: ואין זקוק ליבום. כן כתוב בכל הספרים ומשמע דחייבי כשמתקדם לאחד מן האנשים ומת האיש וש"ג אחים דפטור מן החליצה ומן היבום מידי דהוה אחיותיה דדרשינן בפ"ק דיבמות אשר תלד פרש לאיזה באיזה יולדת אבל אי אפשר נפרש כן דא"כ מאי כנשים אדרבה נשים זקוקות הן אלא ה"ג ואינו זוקק ליבום כנשים דאם אין יבם אחר אלא הוא היבמה מותרת לשוק ופטורה מן החליצה ומן היבום ואפי' הוא אים דמשמע אשה מידי דהוה אברים דתנן בפ' הערל דבין לר' אליעזר בין לר' עקיבא אין לו רפואה ולא היתה לו שעת הכושר והיינו דקתני כנשים דאין אשה זוקקת אשת אחיה: ואין חולק עם הבנים. בנכסים מרובין שהזכרים דומין אותו אבל הנקבות כדאיתא ברים מי שמת: ואינו חולק בקדשי המקדש. דאשה אינה חולקת אפי' בחזה ושוק דלכל בני אהרן כתיב ולא בנות אהרן ולענין חלוקה כדדרשינן בפ' האיש מקדש ג"כ כדדרשים התם אים ולא קטן וה"ה אים ולא אשה: ופסול לכל עדות. דאשה פסולה לעדות כדדרשינן בפרק שבועת העדות: ואינו נבעל בעבירה כנשים*. כגון כל איסורי ערוות כגון אחו ובת אחו ואחותו וכיוצא בהן ובגלוי הכי משום זכר אסור לינבל למאן דמחייב בשני מקומות בסוף הערל אלא פלוגתא הוא ואיסריך הכא למאן דלית ליה: ופסול מן הכהונה. נפסל מן התרומה אם הוא כהן דבת כהן שנבעלה נפסול לה פסלה כדאמרי' ביבמות פ' אלמנה: ד וחייב על הניזקין. כדתנן בפ"ק דב"ק והכשים בכלל המזק וילף לה מקרא בגמרא: ואמו יושבת עליו דם טוהר כנשים ימי טומאת שבועים וכאנשים ארבעים יום דטוהר הכא לחומרא והכא לחומרא ומקולקלת נמיגה אם תראה יום שבעים וחמש ותראה יום שמונים ואחד: ונוחל בקדשי הגבול. כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה אם הוא כהן ומעשר ראשון אם הוא לוי ותנא נוחל ולא תנא חולק לפי שאין חולקין לו תרומה בבית הגרנות אלא מסגרין לו לציתו כדאי' בפ' נוטלין על האוסה: הריני נזיר שזה איש ואשה. כלומר שזה אים לא אשה: ה אין חייבים על טומאתו. על ביאת מקדש ואפי' ראה לובן ואודם כאחת כדאמרי' בהמפלת (דף כח): ואינו נערך. לא כערך אים ולא כערך אשה כדדרשינן פ' המפלת: ואינו נמכר בעבד עברי. משום דקטן אינו ממכר בעבד עברי ונגזלה אינו ממכרת באמה העבריה הלכך לא אפשר: שאין זה איש ואשה. כלומר שאין זה אים לא שאין זה

הגה"ה לשון הרמב"ם ל"ר סוימלן ז"ל ואינו נבעל בעבירה ע"ל דה"ק אין בו חיוב נבעל בעבירה לענין הבא עליו לא נחשוב כאילו בא על זכור לאיסור קטלה אלא כבא על האשה ופטור וזוקק אם בא עליו דרך נקבתו ועיין ס"פ הערל ונפסל מן הכהונה כנשים שנבעלו לכהן שנעשו זונות ופסולות לאכול תרומה אם כן כהנות כך זה אם הוא כהן ונבעל עכ"ל ז"ל:

אשה: ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה וכו'. בסוף הערל מייתי לה אהא דתנן התם ר' יוסי ור"ש אומרי אנדרוגינוס כהן שנשא את ישראל מאכילה בתרומה וקאמר רב בגמ' ליתה למתני דתשיב ליה ר' יוסי זכר מקמי ברייתא דהכא דתשיב ליה ספיקא ותימה דא"כ ר' יוסי דהכא היינו ת"ק ועוד מאי אבל טומטום אינו כן אלא או ספק אים או ספק אשה אנדרוגינוס נמי כן הוא ודומה לומר דנקבא אינו כן משום דטומטום ספק אינו יכול להתברר אם נקרע דאם ממנא זכר הוא זכר ודאי ואם ממלאת נקבה הרי היא נקבה ודאית מה שא"כ באנדרוגינוס דלעולם הוא עומד בספק ואין הלשון משמע כן כלל אלא אים לפרש דאנדרוגינוס לר' יוסי שאם ספיקות אים בו ספק ברייה ספק אים ספק אשה ונפקא מינה דאמו יושבת עליו לזכר ולנקבה וה"נ שמעינן לר' יוסי גבי כוי פ' אותו ואת בנו דתניא התם ר' יוסי אומר כוי ברייה בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם אין בהמה אים אם אין בהמה אים בו שאם ספיקות ספק ברייה ספק חיה ספק בהמה וא"מ שאם אמר הריני מזיר שאין זה לא חיה ולא בהמה דהוי מזיר וכן באנדרוגינוס א"מ להכי אם אמר הריני מזיר שאין זה לא אים ולא אשה ה"ז מזיר דאיכא ת"ק לא אמר אלא שאין זה אים ואשה אבל אין זה לא אים ולא אשה אלא בריה לא קאמר ור' יוסי מוסיף דאפי' אמר הכי הוי מזיר ואפשר נמי דש"ל לר' יוסי דהתורנו נמי אינו נהרג עליו ואינו מיטמא אפי' בטבן ואודם. וה"נ אשכחן בר"פ בתרא דיומא נמ"ד כוי ברייה בפני עצמה לא חיה ולא בהמה וכן ההוא דסוף של אלו טומין דממעט מהזכר אנדרוגינוס משום דבריה הוא והא דתשיב רב בפ' המפלת* אנדרוגינוס ספיקא דכי ראה לובן ואודם כאחת שורפים עליו את התרומה אלמא לא תשיב ליה ברייה דילמא לא סבר לה כר' יוסי דמתניתין ולא כר' יוסי דברייתא דהא בסוף הערל פליגי ביה אמוראי אליבא דרב בקדוש* מיכא למ"ד אלכה כר' יוסי ומיכא למ"ד אין הלכה כר' יוסי וכי היכי דאיכא אמוראי דפליגי אליבא דרב בקדוש איכא נמי דפליגי אליבא דרב באנדרוגינוס והא דאמרי' בס"פ הערל אמר רב אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות שאני התם דרבי קרא ואפי' יסא נקבה כדדרש' את זכר משכבי אשה זה זכר שיהו בו שתי משכבות ולכוותה בס"פ ר"א דמילה מרבינן ליה למילה מהשתל לכם כל זכר עכ"ל דנימו שמשון ז"ל. ע"כ מה שמצאתי בכלל פירושי הר"ש שיריל"ו ז"ל אבל אחן הוה לן מקדמת דנא טוספתא הלי תוספתא מוגהת בגוונא אחריתא [וכמו שהיא כתובה בעבר שבימיך] ולהיות שקדמני רב מרבנן ביתר שאת שהרבה ושבה ופירשה וגם לבית הדפוס הובאה זה לא הטתקתי' הלא היא מלוי' בסוף ספר תשובות להחכם השלם ה"ר מנחם עזרי' גר"ז ה' יכפיל שכרו אמן. ובמה שכתוב בתוספתא דלעיל ואינו מתייחד עם האנשים הרמב"ם ז"ל בהלכות איסורי ביאה פ' כ"ב כתב אבל האים מתייחד עם האנדרוגינוס ועם הטומטום. וכבר תמה עליו בית יוסף בסוף אחן העזר סימן כ"ג וכתב דשמא טוסחא אחרת היתה לו להרמב"ם ז"ל בזה ע"כ.

ורים התוספתא הביאה בדרך כלל בפרק שני מהלכות מזיקות:

סליק פירוש התוספתא דבכורים

פרק ד א אנדרוגינוס א) יש בו דרכים שוה לאנשים. ויש בו דרכים שוה לנשים. ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים. ויש בו דרכים אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים: **ב** כיצד שוה לאנשים. מטמא בלובן ב) כאנשים. ונושא ג) אבל לא נישא ד) כאנשים. ואינו מתיחד עם הנשים כאנשים. ואינו ניזון עם הבנות ה) כאנשים. ומתעטף ומסתפר כאנשים ו) ועובר על בל תקיף ז) ועל בל תשחית ח) ועל בל תטמא למתים ט) כאנשים. וחייב בכל המצות האמורות בתורה י) כאנשים: **ג** כיצד שוה לנשים מטמא באודם כנשים. ואינו מתיחד עם האנשים כנשים. ואינו זוקק ליבום יא) כנשים. ואינו חולק עם הבנים יב) כנשים. ואינו חולק בקדשי קדשים כנשים. ואינו מאכיל בתרומה יג) כנשים. ופסול לכל עדות שבתורה כנשים. ואם נבעל בעבירה יד) נפסל מן הכהונה טו) כנשים: **ד** כיצד שוה לאנשים ולנשים. חייבים על מכתו ועל קללתו טז) ועל נזקו כאנשים וכנשים. וההורגו שוגג גולה ומזיד נהרג כאנשים וכנשים. ואמו יושבת עליו דם טמא ודם טהור יז) כאנשים וכנשים. ומביאה עליו קרבן יח) כאנשים וכנשים. וחולק בקדשי הגבול יט) כאנשים וכנשים. ונוחל בכל הנחלות כ) כאנשים וכנשים. והאומר הריני נזיר שזה איש ואשה הרי זה נזיר: **ה** כיצד אינו שוה לא לאנשים ולא לנשים אין חייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו כא) לא כאנשים ולא כנשים. ואין שורפין עליו את התרומה כא) לא כאנשים ולא כנשים. ואינו נערך כב) לא כאנשים ולא כנשים. ואינו נמכר לעבד עברי לא כאנשים ולא כנשים כג). והאומר הריני נזיר שזה לא איש ולא אשה הרי זה נזיר. רבי יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים להכריע עליו אם הוא איש או אשה אבל טומטום אינו כן. פעמים שהוא איש פעמים שהוא אשה:

פרק ד **א אנדרוגינוס** יש בו דרכים שוה לאנשים. ויש בו דרכים שוה לנשים. ויש בו דרכים שוה לאנשים ונשים. ויש בו דרכים אינו שוה לאנשים ונשים: **ב** כיצד שוה לאנשים. מטמא בלובן כאנשים. ומתעטף כאנשים. ונושא. אבל לא נישא כאנשים. ואמו יושבת עליו בדם טוהר כאנשים. ואינו מתיחד עם הנשים כאנשים. ואינו ניזון עם הבנות כאנשים. ועובר על בל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים כאנשים. וחייב בכל המצות האמורות בתורה כאנשים: **ג** כיצד שוה לנשים. מטמא באודם כנשים. ואינו מתיחד עם האנשים כנשים. ואינו זוקק ליבום כנשים. ואינו חולק עם הבנים כנשים. ואין אוכל בקדשי המקדש כנשים. ואמו יושבת עליו בדם טמא כנשים. ופסול מן העדות כנשים. ואם נבעל בעבירה נפסל מן התרומה כנשים: **ד** כיצד שוה לאנשים ונשים. חייבים על מכתו וקללתו כאנשים ונשים. וההורגו שוגג גולה. ומזיד נהרג כאנשים ונשים. ואמו מביאה עליו קרבן כאנשים ונשים. ואוכל בקדשי הגבול כאנשים וכנשים. ונוחל לכל הנחלות כאנשים וכנשים: **ה** כיצד אינו שוה לאנשים ונשים. אין שורפין תרומה על טומאת זיבתו. ואין חייבין עליו על ביאת מקדש לא כאנשים ונשים. ואין נמכר בעבד עברי לא כאנשים ולא כנשים. ואינו נערך לא כאנשים ולא כנשים. ואם אמר הריני נזיר שזה לא איש ולא אשה נזיר. רבי יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים להכריע עליו אם הוא איש או אשה. אבל טומטום אינו כן. פעמים שהוא איש פעמים שהוא אשה:

תפארת ישראל

אכרה התולעה. למען לא תהיה סלאכת שמים מוגרעת. אמינא זאת מודעת. כי פרק אנדרוגינוס. יש דשות הרבה שהוא פרק ד' מסכת בכורים. אולם רבינו בתשובת **מנחם עזריה** קא פסק ותני ומנקם לה נגרא ברייתא. ושבשתא כיון דעל על בה. ולכן אציעה פה כמו שהביאה רמ"ע ז"ל נכונה ומתוקנת. ובמשמרת מסוגנת. ואפרשה בקיצור נמרץ ביד ה' המדענות:

פ"ד א) הוא שים ט זכרות ונקבות: ב) שיטמא הוא עצמו או הטוגע בקריו. להלות אבל לא לשרוף עליו תרומה וקדשים: ג) אם ילדה. וקדושיו קדושי ספק: ד) דהכא עליו הרי הוא כמוליא זרעו על עליס ואבנים: ה) בנכסים מועטים. כפ"ע דב"ב מ"ל. דספק זכר הוא. והממע"ה: ו) ר"ל מדאמרינן בעלמא דדרך אשה לגדל שער כלילית. לכבי זה לובש בגדי איש ומסתפר ואין בו משום לא ילבש גבר וגו' ודיוו בהאך כאיש משום דטשא ולא ניטא: ז) פאה הראש: ח) פאה הזקן: ט) אם הוא כהן. אבל אינו לוקה מס': י) אפי' עשה שהזמן גרמו: יא) אם מת אחיו: יב) בנכסים מרובים כפ"ע דב"ב. דהממע"ה. אבל מזונות אית לי' ממ"נ: יג) אם הי' כהן ונשא בת ישראל. אבל לאמו פסיטא שמאכיל. דבזרע הלה רחמנא: יד) מכל אדם. דהרי א"א שלא בעבירה. דהרי אינו ניטא: טו) ר"ל מלאכול תרומה: טז) בקלון בשם לוקה: יז) ר"ל י"ד ימי טומאה כיולדת נקבה וכ"ע ימים הטוהרים ימי טהר כיולדת זכר: יח) קרבן לידה: יט) הייוו תרומה ומהמורם לכהן מן קדשים קלים: כ) בלין שם זכר אלא הוא: כא) אין בראה אודם או לובן: כב) באמר ערכי עלי. וה"ה באומר אחר ערכו עלי. כסוף פ' בחוקותי: כג) דנמכרה בעודה קטנה:

מזמור לתודה

אשירה לאלהי המערכות. מושיעי לפרש ברכות. לך אקריב חלב כרים (כנסיס)
החזקת נפשי הגלאה. לבאר תעלומות פאה. לפני שרים וברים (אדוניס)
ותאיר חשבת עיני. לצרף שבעתים דמאי. מזוקק כזהב כרים (טוב לזהב)
נפתחו עלי השמים. ואברר כל ערב כלאים. חמורות לפני כרים (קונה)
מעין הכמתך מביעית. להשכלני בפניני שביעית. צפונות תחת כרים (כך הנמל)
נצח בימינך נעימות. להתבונן בנבכי תרומות. באר חפרוה כרים (מופלים)
ותוליכני בעוז גבורות. עלי גבוני מעשרות. כאיל וכרגלי כרי' (נמל בעל מרוץ)
בשה רך תנהלני. בעמקי מעשר שני. וארעה רחבת כרים (אדון מרעה)
ותכליג נפשי הדלה. לנפות סלתות חלה. ואתענג בפת בג כרים (קטורות)
ותאזרני בגבור גילה. לחקור חמורות ערלה. כאחוזי חרב וכרים (כלי מלחמה)
תהלתך אינם חקורים. לך הסלים והבכורים. מנתתי רבבו' כרים (חומר מנוחה)

פירוש

פ"ד ב מטמא בלובן. שהאיש מטמא בלובן כדאיתא בזבים (פ"ב מ"א): ומתעטף כאנשים. שלא יגבס שמלת אשה: אבל לא נישא. משום דהבא עליו ככא על הזכר (יבמות פרק ח משנה ו): ואמו יושבת עליו בדם טוהר כאנשים. כזכר ולבסוף מרבעים לגילתו דמה טמא: ואינו ניזון עם הבנות בנכסים מועטים כדתנן (בבא בתרא פ"ט) בזמן שהנכסים מועטים הבנות דוחין אותו אצל הבנים: וחייב בכל המצות כאנשים. אפילו מלית עשה שהזמן גרמא שהנשים פטורות הוא חייב: **ג** מטמא באודם. דדם כתיב באשה (ויקרא טו) ואשה כי תהיה זבה דם. וחמשה מיני דמים טמאים באשה: ואינו חולק. בזמן שהנכסים מרובים הבנים דוחים אצל הנקבות (ועיין תוספות יום טוב בבא בתרא פרק ט משנה ב): ואינו אובל. הייוו חטאות ואשמות ומנחות דבכולהו כתיב (שם ו) כל זכר בבני אהרן יאכלנה: ואמו יושבת עליו בדם טמא. שבועיים כיולדת נקבה: ואם נבעל בעבירה. שבא עליו א' מקרוביו או מפסולי כהונה שאם היתה נקבה היתה נפסלת מן התרומה אף האנדרוגינוס נפסל אע"פ שהזכר שבעל לא נפסל כדאיתא בבכורות (פ"ז מ"ז) ויש מפרשים אפילו נבעל מכל אדם נפסל מתרומה משום דביאתו בעבירה ויש לגמגם דהוי תרתי דסתרי אם אתה מחשבו כזכר אינו נפסל בביאת עבירה אפילו מן הכהונה ואם אתה מחשבו כנקבה אינה נפסלת כי אם בביאת הפסולים או בביאת אחד מקרוביו שהיא ערוה: **ד** ונוחל לכל הנחלות. אם אין שם יורש אלא הוא יורש הכל דלא תימא בריה בפני עצמו הוא ולאו בר ירושה הוא קמ"ל (ב"ב שם): **ה** אין שורפין הרומה וכו'. אם ראה לובן לבד או אודם לבד משום דהוי ספק כדתנן במסכת זבים (פ"ב משנה ה') אבל אם ראה לובן ואודם כאחת שורפין שהוא עמא ממ"נ עיין בדה (דף כ"ח): ואין חייבין עליו על ביאת מקדש. אפילו ראה לובן ואודם כאחת. משום דכתיב מזכר עד נקבה. זכר ולאו. ונקבה ולאו: ואינו נמכר בעבד עברי וכו'. משום דהוי ספק נקבה וכתיב (שמות כג) ונמכר בגניבתו ולא בגניבתה (סוטה פ"ג משנה ח'): ולא כאנשים. שאב מוכר את בתו הקטנה לאמה והאנדרוגינוס ספק זכר ואין אב מוכר את בנו לעבד: ואינו נערך. דזכר ונקבה אמורים בפרשת ערכין שיהא זכר ולאו או נקבה ולאו: אבל טומטום וכו'. ובמוספתא הגירסא אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה: סליק מסכת בכורים

קשר סדר זרעים לרב ה"ר שלמה שירילין ז"ל

וראיתי להעתיק הנה בסוף הסדר הקשר שעשה למסכתות של סדר זה הרב רבינו שלמה שירילין ז"ל וז"ל ומלאה לי לתתי ברכות הכא בסדר זה משום דבעי למיתני בה כולל מברכין ומלמד שאכלו ואלו דברים לכל מני פירקי בזרעים ופירות מיירי ומשום דמיירי בברכות תני בה נמי כל מילי דברכות דתפלה וק"ש והודאה והדר תני פאה דשעת קצירה ומן הדין כלאים איבעי לי' למתני דמעשה דזריעה היא אלא משום דתנן בה כל מתנות עניים וכתיב בה בשכחה למען יברכך ה' אלהיך ושל משום דתנן על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל ג"ח ותפלה היא עבודה תני מילי דגמילות חסדים בתרה ומכלתין דפאה ג"ח היא ותני בתר הכי דמעי משום דתני בפרק בתרא דמסכת פאה גאמרין על הלקט ועל השכחה ועל הפאה בשעתן ועל מעשר עני בכל שנתו והיינו משום לגית בהו משום דמעי תני מסכת דמעי ואחיל ג"ע משום דבעי למיתני בה מאכילין את העניים דמעי ופאה מתנות עניים תני מילי דעניים בהדי הדדי ושל דקלין שבדמעי פטורין מן המעשרות ודמי למתנות עניים דפטורין מן המעשרות וכיון דגמר מילתא דמתנות עניים הנ"ה תני כלאים דמעוה דזריעה היא ובדין היא לתתי בתרה התרומות בסדרן בכורים ותרומות ומעשרות ומעשר שני בסדר ספרשתן אלא משום דפאה מעוה במתוכר היא וכלאים ובכיעית נמי מעוה דמתוכר הן בלכתיב שדך לא תזרע כלאים והדר תני שביעית דכתיב בה שדך לא תזרע וגו' תני להו הכי ושל דבתר מעות פאה כתיב מעות כלאים בפרשת קדושים והדר תני תרומות ומעשרות דמעוה בתנם הן ובדין הוא לתתי בכורים מקמי תרומות בסדר ספרשתן דהא בכורים תרומה מפרים ואיכא עלי' בל תאחר אי מקדים תרומה לבכורים אלא משום דבכורים איכא אלא בשבעת המינים ותרומות איתנהו בדגן ובאילן ובירק תני להו ברישא ושל תני גבי שביעית חילוק בין כסים היתר לה לאין היתר לה ובעירובי תרומה סבי נמי ושל דשביעית חמידי בה בסיס וספיחין של שביעית מעלין את התרומה ואם לאו ירקב ואין נותנין אותה לכהנים בדמי תרומה דבסיס הבולים אשביעית כלאיתא הוא ולכך סמכו תרומות גבי שביעי' ושל דתרומות אין תורמין ממין על שאינו מינו והיינו מעשה כלאים ותני הוא פלוגתא דר' יהודה ורבנן ותני לה נמי גבי תרומות תניין אהדדי והדר תני מעשרות דהיינו מעשר ראשון דכך סדר ספרשתן והדר מעשר שני בסדר ספרשתן והדר תני אלה לבוידוי מעשר כתיב בערתי הקדש מן הבית ודרשינן מן הבית זו חלה ותני ערלה בתרה ובתר ערלה תני בכורים משום דהלה קדש חיובא דילה מקמי ערלה וחיובא דערלה קדש לחיובא דבכורים דבאלה מיד בכניסתן לארץ מתחייבו כדדרשינן מבבואכם ואילו גבי ערלה תנן עת שבאו אבותיו ומצאו נטוע פטורין נטעו אע"פ שלא כבשו חייבין ואילו בבכורים לא התחייבו עד לאחר י"ד שנה שבע שכבשו ושבע שחלקו בלכתיב וירשתה וישבת בה הלכך תני לבכורים לבסוף עד כאן לשונו ז"ל:

הדרן עלך סדר זרעים. בעזרת המשלם גמול לטובים גם לרשעים. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. בריך דיהב חילא לעבדיה בר אמתיה. ותהי התחלת העתקת פי' סדר זה בתחלת ירח מנחם. וסיומו בשבעה לירח תשרי. שנת ה' שפ"ב ליצירה. שהם כמו חמשים יום בעזר אל גורא ואיום. הוא יתן לנו פדיום. אמן: ובעזרת מי שאמר אשר לך שמה אועד. נתחיל סדר מועד. כי עת לחננה כי בא מועד:

[סדר מועד הוא הנקרא בלשון מקרא עת כדאי' בשבת דף לא אמר ר"ל עתך זה סדר מועד]

הדרן עלך סדר זרעים. והדרך עלן. דעתן עלך סדר זרעים. ודעתך עלן. לא נתנשי מנך סדר זרעים. ולא תתנשי מנן. לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתא:

כך יאמר שלש פעמים ואחר כך יאמר זה:

הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו. וצאצאי עמך בית ישראל. כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. מאויבי התכמני מצותיך כי לעולם היא לי. יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש. לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני. ברוך אתה ה' למדני חוקיך. אמן אמן אמן סלה ועד:

מודה אני לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות. שאני משכים והם משכימים. אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר. והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים. הם רצים לבאר שחת. ואני רץ לחיי העולם הבא. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת. אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. כשם שעזרתני לסיים סדר זרעים. כך תעזרני להתחיל ספרים אחרים ולסיימם. ללמוד וללמד מתוך הרחבה. לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים (ואמוראים). ותלמידי חכמים הנזכרים בסדר זרעים ובכל הספרים שלמדתי. יעמד לי ולזרעי ולזרע זרעי. שלא תמוש התורה הקדושה. מפי וכפי זרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם. ויקויים בנו מקרא שכתוב בהתהלכך תנחה אותך. בשכבך תשמור עליך. והקיצות היא תשיחך. כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים. אורך ימים בימינה. עושר וכבוד בשמאלה. ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

להודות ולהלל לשבח לפאר ולרומם להדר ולנצח על כל דברי שירות ותשבחות. דוד בן ישי עבדך משיחך: בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו: ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי: שוש אשיש בה' ותגל נפשי באלהי. כי הלבישני בגדי ישע. מעיל צדקה יעטני. כחתן יכהן פאר. וכבלה תעדה כליה: ויבטחו בך יודעי שמך. כי לא עזבת דורשיך ה': שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב: גר לרגלי דבריך. ואור לנתיבתי: אודך כי עניתני ותהי לי לישועה: השיר שהלוים היו אומרים בבית המקדש וכו': (אלו הפסוקים יש להם סוד גדול לכל האומרם לאחר משנתו):

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דִּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא. וּלְאַחֲיָאָה מֵתַיָּא. וּלְאַסָּקָא לְחַיֵּי עָלְמָא וּלְמִבְנֵי קַרְתָּא דִירוּשְׁלֵם. וּלְשַׁכְלֵל הֵיכָלֵיהּ בְּגַוֵּהּ. וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא. וְלַאֲתָבָא פּוּלְחָנָא דִשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ. וְיִמְלֹךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וְיָקְרֵיהּ. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב. וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלָּא מִן כָּל (בעשי"ת וּלְעֵלָּא מִכָּל) בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחָמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן. וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל מָן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא דִי בְּאַתְרָא הָדֵין וְדִי בְּכָל אֲתַר וַאֲתַר יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמִין וְחַיִּין אֲרִיכִין וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: עֹשֶׂה שָׁלוֹם (בעשי"ת הַשָּׁלוֹם) בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

מפתחות פרקי המשנה על סדר האלפא ביתא

אות א

אין עומדין להתפלל ברכות פ"ה :
אלו דברים שבין ב"ש וב"ה ברכות פרק ח :
אלו דברים שאין להם שיעור פאה פרק א :
*) אלו מפסיקין... פאה פרק ב :
איזהו עריס .... כלאים פרק ו :
אין אסור משום כלאים כלאים פ"ט :
אין תורמין .... תרומה פרק ב :
אין נותנין דבילה תרומה פרק י"א :
אוכלין עראי .... חלה פרק ג :
**) אגדרוגינוס בכורים פרק ד :
א"ר עקיבא .... שבת פרק ט :
אלו קשרים .... שבת פרק טו :
אור לארבעה עשר פסחים פרק א :
אלו עוברין .... פסחים פרק ג :
אלו דברים בפסח פסחים פרק ו :
אלו הן המטמונים שקלים פרק ה :
אמר להם הממונה צאו וראו יומא פרק ג :
אין צדין ..... ביצה פרק ג :
ארבעה ראשי שנים ר"ה פ"א :
אם אינן מכירין לאם הסנה פ"ב :
אין דורשין בעריות חגיגה פ"ב :
ארבעה אחין .... יבמות פרק ג :
אלמנה לכהן גדול יבמות פרק ז :
אלו נערות .... כתובות פרק ג :
אף על פי .... כתובות פרק ה :
אלמנה ניזונית כתובות פרק יא :
ארבעה נדרים .... נדרים פרק ג :
אין בין המודר .... נדרים פרק ד :
ארוסה ושומרת יבם סוטה פרק ד :
אלו נאמרין בכל לשון סוטה פ"ז :
ארבעה אבות נזיקין קמא פרק א :
אלו מציאות .... מציעא פרק ב :
איזהו נשך .... מציעא פרק ה :
אחד דיני ממונות סנהדרין פרק ד :
ארבע מיתות סנהדרין פרק ז :
אלו הן הנחנקין סנהדרין פרק יא :
אלו הן הגולין מכות פרק ב :
ארבעה שומרין הן שבועות פרק ח :
אלו דברים מקולי ב"ש עדיות פ"ד :
אין מעמידין בהמה ע"ג פ"ב :
איזהו מקומן של זבחים זבחים פ"ה :
אלו מנחות נקמצות מנחות פרק ו :
אלו טרפות .... חולין פרק ג :
אותו ואת בנו חולין פרק ה :
אין בערכין .... ערכין פרק ב :
אין מקדישין .... ערכין פרק ז :
אלו קדשים .... תמורה פרק ג :
ארבעה מחוסרי כפרה כריתות פ"ב :
אמרו לו אבלת חלב כריתות פ"ג :
אמר להם הממונה בואו והפיסו תמיד פרק ג :
אמר להם הממונה ברכו תמיד פ"ה :
אבות הטומאה כלים פרק א :
אלו כלים מצילין כלים פרק י :
אלו מטמאין .... אהלות פרק ב :
אדם ובלים .... אהלות פרק ו :
ארובה .... אהלות פרק י :
אלו בהרות .... נגעים פרק ז :
ארץ ישראל טהורה מקואות פ"ח :
אלו חוצצין באדם מקואות פרק ט :
אוכל מעשר טבול יום פרק ד :

אות ב

ב"ש אומר הפקר לעניים פאה פ"ו :
בראשונה היו אומרין שביעית פ"ד :
בנות שוח .... שביעית פרק ה :
בצל .... תרומה פרק י :
בגד שצבעו .... עדלה פרק ג :
במה מדליקין .... שבת פרק ב :
במה טומנין .... שבת פרק ד :
במה בהמה יוצאה שבת פרק ה :
במה אשה יוצאה .... שבת פרק ו :
בכל מערבין .... עירובין פרק ג :
באחד באדר .... שקלים פרק א :
בג' פרקים בשנה הורמין שקלים פ"ג :
בראשונה כל מי שרוצה יומא פ"ג :
בא לו כהן גדול .... יומא פרק ז :
ביצה שנולדה ביום טוב ביצה פ"א :
בג' פרקים בשנה כהנים תענית פ"ד :
בני העיר .... מגילה פרק ג :
בש"א אין ממאנין יבמות פרק יג :
בתולה נשאת כתובות פרק א :
בש"א הקדש טעות נזיר פרק ה :
בן סורר ומורה סנהדרין פרק ח :
בן זומא אומר .... אבות פרק ד :
בעשרה מאמרות אבות פרק ה :
בש"א כל הניתנין אמתים פרק ד :
בהמה המקשה .... חולין פרק ד :
בשלשה מקומות הכהנים שומרים תמיד פרק א :
בזמן שכהן גדול תמיד פרק ז :
בשלשה מקומות הכהנים שומרים מדות פרק א.
במה דברים אמורים קנים פרק ג :
בהרת עזה .... נגעים פרק ב :
בנות כותיים .... מה פרק ד :
בא סימן .... נדה פרק ו :
בו ביום נמנו וגמרו ידים פרק ד :

אות ג

גדיש שלא לוקט תחתיו פאה פ"ה :
גט פשוט .... גטין פרק י :
גיד הנשה .... חולין פרק ז :
גופה של בהרת נגעים פרק ו :

אות ד

דיני ממונות .... סנהדרין פרק א :
דיני ממונות (זה בורר) סנהדרין פ"ג :
דם חטאת .... זבחים פרק יא :
דם שחיטה .... כריתות פרק ה :
דם הנדה .... נדה פרק ז :

אות ה

היה קורא בתורה ברכות פרק ג :
הרואה מקום שנעשו בו נסים פ"ט :
המקנא לאשתו .... סוטה פ"א :
היה מביא .... סוטה פ"ב :
היה נוטל .... סוטה פ"ג :
המביא גט .... גיטין פ"א :
המביא גט לחר .... גיטין פ"ב :
השולח גט .... גיטין פ"ד :
הניזקין .... גיטין פ"ה :
האומר התקבל גט זה גיטין פ"ו :
הזורק גט לאשתו .... גיטין פ"ח :
המגרש .... גיטין פ"ט :
האשה נקנית .... קידושין פ"א :
האיש מקדש .... קידושין פ"ב :
האומר לחבירו .... קידושין פ"ג :
המניח את הכד .... ב"ק פ"ב :
הכונס צאן לדיר .... ב"ק פ"ו :
התובל בחבירו .... ב"ק פ"ח :
הגוזל עצים .... ב"ק פ"ט :
הגוזל ומאכיל .... ב"ק פ"י :
המפקיד .... מציעא פ"ג :
הזהב .... מציעא פ"ד :
השובר את האומנין מציעא פ"ז :
השובר את הפועלים מציעא פ"ז :
השואל את הפרה .... מציעא פ"ח :
המקבל שדה מחבירו מציעא פ"ט :
הבית והעלייה .... מציעא פ"י :
השותפין שרצו לעשות ב"ב פ"א :
המוכר את הבית .... ב"ב פ"ד :
המוכר את הספינה .... ב"ב פ"ה :
המוכר פירות .... ב"ב פ"ו :
האומר לחבירו בית כור ב"ב פ"ז :
היו בודקין .... סנהדרין פ"ה :
העיד ר' יהושע ורבי צדוק על פריון פטר חמור עדיות פרק ז :
העיד רבי יהושע בן בתירא על דם נבילות עדיות פרק ח :
השובר את הפועל .... ע"ז פ"ה :
הורו בית דין .... הוריות פ"א :
הורה כהן משיח .... הוריות פ"ב :
המזבח מקדש את הראוי לו זבחים פרק ט :
השוחט והמעלה .... זבחים פי"ג :
הקומץ לחר .... מנחות פ"ב :
הקומץ לחר .... מנחות פ"ג :
התכלת .... מנחות פ"ד :
התודה .... מנחות פ"ז :
המנחות והנסכים מנחות פי"ב :
הרי עלי עשרון .... מנחות פי"ג :
הכל שוחטין .... חולין פ"א :
השוחט אחד בעוף חולין פ"ב :
העור והרוטב .... חולין פ"ו :
הזרוע והלחיים .... חולין פ"י :
הלוקח עובר חמורו בכורות פ"א :
הלוקח עובר פרתו בכורות פ"ב :
הלוקח בהמה .... בכורות פ"ג :
הכל מעריכין .... ערכין פ"א :
השג יד .... ערכין פ"ד :
האומר משקלי .... ערכין פ"ה :
המקדיש את שדהו ערכין פ"ח :
המוכר את שדהו ערכין פ"ט :
הכל ממירין .... תמורה פ"א :
המביא אשם .... כריתות פ"ו :
הנהנה שוה פרוטה מעילה פ"ה :
השליח שעשה שליחותו מעילה פ"ו :
החלו עולים במעלות תמיד פ"ז :
הר הבית .... מדות פ"ב :
המזבח היה שלשים ושתים מדות פ"ג :
החרם .... כלים פ"ד :
העושה שלשה פטפוטים כלים פ"ז :
הקלתות .... כלים פ"ז :
התנור שהצצו .... כלים פ"ח :
הסייף והסכין והפיגיון כלים פי"ב :
השידה .... כלים פי"ח :
המפרק .... כלים פי"ט :
הבדים והכסתות כלים פרק כ :
הנוגע בכובד העליון כלים פכ"א :
השולחן והדולפקי כלים פכ"ב :
הכדור והאמום .... כלים פכ"ג :
הבגד מטמא .... כלים פכ"ז :
הטומאה בכותל .... אהלות פ"ז :
הבית שנסדק .... אהלות פי"א :
העושה מאור .... אהלות פי"ג :
הזיז .... אהלות פי"ד :
התורש את הקבר אהלות פי"ז :
הכל מטמאין .... נגעים פ"ג :
הפורח .... נגעים פ"מ :
השחין והמכוה .... נגעים פ"ע :
הנתקים .... נגעים פ"י :
המביא כלי חרס .... פרה פ"ה :
המקדש וגפל .... פרה פ"ז :
האזוב הקצר .... פרה פי"ב :
האשה שהיתה כובשת ירק טהרות פרק ב :
הטוב והכרישין טהרות פ"ג :
הזורק טומאה .... טהרות פ"ד :
השרץ והצפרדע .... טהרות פ"ה :
הקדר .... טהרות פ"ז :
הדר עם עם הארץ טהרות פ"ח :
הנועל בית הבד .... טהרות פ"י :
הטמא שירד .... מקואות פ"ב :
המניח כלים .... מקואות פ"ד :
המפלת .... נדה פ"ב :
הרואה כתם .... נדה פ"ח :
האשה שהיא עושה צרכיה נדה פ"ט :
השוחה לשתות .... מכשירין פ"ד :
המעלה פירותיו לגג מכשירין פ"ו :
הרואה ראיה אחת .... זבים פ"א :
הכל מטמאין בזיבה .... זבים פ"ב :
הזב והטהור .... זבים פ"ג :
הנוגע בזב .... זבים פ"ה :
המכנס חלות .... טבול יום פ"א :
המכניס ידיו לבית המנוגע ידים פ"ג :

אות ו

ואלו דברים מתעשרין דמאי פ"ב :
ואלו מגלחין .... מועד קטן פ"ג :
ואלו

*) נוסחת שלפנינו ואלו . **) במשניות שלפנינו גם הרמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים מונה בכורים רק שלשה פרקים ופרק אנדרוגינוס לא מצינו אלא בת ספרא ולפם התכם סזה נעשה אחר מ"ש בסוף בסמ"ג דקא תניא נס פ' אנדרוגינוס למס' בכורים קשה למה לא קא תניא בלות שי"ן פרק שני בלות ש"ן פרק שני אלא דעת סמ"ג פרק ו לאמות ועיין מ"ש בס"ד בסוף מסכת בכורים על סגלון .

מפתחות פרקי המשנה על סדר האלפא ביתא

ואלו מותרין .... מדים פ"ב :
ואלו נדרים .... מדים פי"ח :
ואלו הן הנשרפים סנהדרין פ"ט :
ואלו הן הלוקין .... מכות פ"ג :
ולד חטאת .... תמורה פ"ד :
ולד חטאת אחר .... מעילה פ"ג :

אות ז

זיתים מאיטתי מקבלין טהרות פ"ט :
זיעת בתים .... מכשירין פ"ב :
זיתים שכבשן בטרפיהן עוקצין פ"ב :

אות ח

חמשה לא יתרומו תרומה פ"ח :
חמשה דברים .... חלה פ"ח :
חבית שנשברה .... שבת פכ"ב :
חלון .... עירובין פ"ז :
חומר בקדש .... חגיגה פ"ג :
חמש עשרה נשים יבמות פ"ח :
חרש שנשא פקחת יבמות פי"ד :
חזקת הבתים .... ב"ב פ"ג :
חטאת העוף שעשאה זבחים פ"ז :
חטאת העוף מועלין בה מעילה פ"ב :
חטאת העוף נעשית קינים פ"ח :
חמשה שמלאו .... פרה פ"ז :

אות ט

טרף בקלפי .... יומא פ"ד :
טבול יום .... זבחים פי"ב :
טבעת אדם .... כלים פי"ב :

אות י

יש מביאין בכורים בכורים פ"ח :
יציאות השבת .... שבת פ"ח :
יום הכפורים .... יומא פ"ח :
יו"ט שחל להיות ע"ש ביצה פ"ב :
יו"ט של ר"ה .... ר"ה פ"ד :
יש מותרות .... יבמות פ"ע :
יש טוחלין .... ב"ב פ"ח :
יריעות הטומאה .... שבועות פ"ב :
יש בכור .... בכורות פ"מ :
יש בערכין .... ערכין פ"ג :
יש בקרבנות .... תמורה פ"ב :
יש בקדשי מזבח .... תמורה פ"ז :
יש מביאין את הטומאה אהלות פ"מ :
יש בשיער לבן .... נגעים פ"ד :
יש מעלין .... מקואות פ"ז :
יוצא דופן .... חלה פ"ה :
יש צריכין .... עוקצין פ"ג :

אות כ

כיצד מברכין .... ברכות פ"ו :
כל זית שיש לו שם פאה פ"ז :
כל סאה .... כלאים פ"ב :
כרם שחרב .... כלאים פ"ה :
כלאי הכרם .... כלאים פ"ח :
כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם שביעית פ"ז :
כלל גדול אמרו בשביעית כל המיוחד למאכל אדם שביעית פ"ח :
כלל אמרו במעשרות מעשרות פ"ח :
כרם רבעי .... מעשר שני פ"ה :
כיצד מפרישין .... בכורים פ"ג :
כירה .... שבת פ"ג .
כלל גדול אמרו בשבת שבת פ"ז :
כל כתבי הקדש .... שבת פפ"ז :
כל הכלים נטלין .... שבת פי"ז :
כיצד מעברין .... עירובין פ"ה :
כיצד משתתפין .... עירובין פ"ח :
כל גגות העיר .... עירובין פ"ט :
כל שעה .... פסחים פ"ב :
כיצד צולין .... פסחים פ"ז :
כל הרוקין .... שקלים פ"ח :
כיצד אשת אחיו .... יבמות פ"ב :
כל כנויי נדרים .... נדרים פ"ח :
כל כנויי נזירות .... נזיר פ"ח :
כהן גדול ונזיר .... נזיר פ"ז :
כשם שהמים בודקין סוטה פ"ה :
כל הגט .... גיטין פ"ב :
כיצד הרגל מועדת .... ב"ק פ"ב :
כהן גדול דן .... סנהדרין פ"ב :
כל ישראל יש להם חלק
סנהדרין פרק י :
כיצד העדים נעשים זוממין
מכות פ"ח :
כל הנשבעין .... שבועות פ"ז :
כל המסמאין באהל עדיות פ"ג :
כל הצלמים .... ע"ז פ"ג :
כהן משיח .... הוריות פ"ג :
כל הזבחים שנזבחו זבחים פ"ח :
כל הזבחים שקבלו דמן זבחים פ"ב :
כל הפסולין .... זבחים פ"ג :
כל הזבחים שנתערבו זבחים פ"ח :
כל התדיר מחבירו זבחים פ"י :
כל המנחות שנקמצו מנחות פ"ח :
כל המנחות באות מנחות פ"ה :
כל קרבנות צבור .... מנחות פ"ח :
כסוי הדם .... חולין פ"ז :
כל הבשר .... חולין פ"ח :
כל פסולי המוקדשין בכורות פ"ה :
כיצד מערימים .... תמורה פ"ה :
כל האסורין .... תמורה פ"ו :
כל העזרה .... מדות פ"ה :
כלי עץ .... כלים פ"ב :
כלי מתכות פשוטיהן כלים פי"ח :
כלי מתכות כמה הוא כלים פי"ד :
כלי עץ אחד .... כלים פט"ו :
כל כלי עץ .... כלים פט"ו .
כל כלי בעלי בתים כלים פי"ז :
כל הכלים יש להם כלים פכ"ה :
כלי זכוכית .... כלים פ"ע :
כל המטמאין באהל אהלות פ"ג :
כוורת .... אהלות פ"ט :
כל המטלטלין .... אהלות פט"ז :
כיצד בוצרין .... אהלות פי"ח :
כל ספק נגעים .... נגעים פ"ה :
כל הבגדים .... נגעים פי"ח :
כל הבתים .... נגעים פי"ב :
כיצד ממדרין .... נגעים פי"ד :
כל הראוי .... פרה פ"י :
כל המעורב למקוה מקואות פ"ו :
כל ידות הכלים.... מקואות פ"י :
כל היד .... מדה פ"ב .
כל משקה .... מכשירין פ"ח :
כל ידות האוכלין עקול יום פ"ג :
כל שהוא יד .... שקלים פ"ח :

אות ל

לא יאמר אדם לחבירו מעשר שני
פרק ג :
לולב הגזול .... סוכה פ"ג :
לולב וערבה .... סוכה פ"ד :
לא יתפור .... ב"ב פ"ב :
לפני אידיהן .... ע"ז פ"ח :
לא היו כופתין .... תמיד פ"ד :

אות מ

מאימתי קורין את שמע ברכות פ"ח:
מי שמתו .... ברכות פ"ג :
מלבנות התבואה .... סוטה פ"ג :
מאימתי כל אדם מותרין פאה פ"ח:
מאכילין את העניים דמאי דמאי פ"ג:
מאימתי מוציאין שביעית פ"ג :
מעשר שני אין מוכרין מעשר ב' פ"ח:
מעשר שני ניתן לאכילה מעשר ב' פ"ב:
מפנין .... שבת פי"ח :
מי שהחשיך .... שבת פכ"ד :
מבוי .... עירובין פ"ח :
מי שהוציאוהו עו"ג עירובין פ"ד :
מקום שנהגו .... פסחים פ"ד :
מי שהיה טמא .... פסחים פ"ט :
מצדפין .... שקלים פ"ב :
מעות שנמצאו .... שקלים פ"ז :
משילין פירות .... ביכה פ"ה :
מאימתי מזכירין .... תענית פ"ח :
מגילה נקראת .... מגלה פ"ח :
משקין בית השלחין מועד קטן פ"ח:
מי שהפך .... מועד קטן פ"ב :
מצות חליצה .... יבמות פי"ב :
מציאת האשה .... כתובות פ"ז :
מי שהיה נשוי .... כתובות פ"י :
מי שאסר הריני נזיר מגלח
נזיר פרק ג :
מי שאמר הריני נזיר ושמע
נזיר פרק ד :
מי שקינא לאשתו סוטה פ"ז :
משוח מלחמה .... סוטה פ"ח :
מי שאחזו קורדיקוס גיטין פ"ז :
מרובה .... ב"ק פ"ז :
מי שמת .... ב"ב פ"ע :
משה קבל תורה .... אבות פ"א :
מומין אלו .... בכורות פ"ז :
מעשר בהמה .... בכורות פ"ט :
מחט או טבעת .... כלים פ"ע :
מגדל .... אהלות פ"ד :
מראות נגעים .... נגעים פ"ח :
מקום שהיה רשות היחיד
עירובין פרק ו :
מעין .... מקואות פ"ה :
מי שטבל .... מכשירין פ"ה :
משקה טבול יום עקול יום פ"ב :
מי רביעית .... ידים פ"ח :

אות נ

נוטל אדם .... שבת פכ"א :
נושאין על האנוסה יבמות פי"א :
נערה שנתפתתה כתובות פ"ד :
נערה המאורסה .... מדים פ"י :
נגמר הדין .... סנהדרין פ"ו :
נומי הסדין .... כלים פכ"ט :
נסר .... אהלות פי"ב :
נטל לידו אחת .... ידים פ"ב :

אות ס

סאה תרומה טמאה תרומות פ"ה :
סוכה שהיא גבוהה סוכה פ"ח :
סדר תעניות כיצד תענית פ"ב :
סדר תעניות אלו תענית פ"ג :
ספק אכל חלב .... כריתות פ"ד :
סנדל עמקי .... כלים פכ"ו :
סגום .... אהלות פט"ו :

אות ע

ערוגה .... כלאים פ"ג :
עד אימתי הורשין בשדה האילן
שביעית פרק ה :
עד אימתי חורשין בשדה הלבן
שביעית פרק ב :
עושין פסין .... עירובין פ"ב :
ערבי פסחים .... פסחים פ"י :
עגלה ערופה .... סוטה פ"ט :
עשרה יוחסין .... קדושין פ"ד :
עקביא בן מהללאל אבות פ"ג :
עד במה .... בכורות פ"ד :
על אלו מומין .... בכורות פ"ו :
עשרה בתים .... נגעים פי"ג :

אות פ

פירות תוצה לארץ .... חלה פ"ב :
פרת חטאת .... זבחים פי"ד :
פתחו של היכל .... מדות פ"ד :
פרת החטאת .... פרה פ"ד :

אות צ

צלותית שנפל לתוכה מים
פרה פרק ט :
צלותית שהניחה מגולה פרה פי"ח:

אות ק

קרחת הכרם .... כלאים פ"ד :
קונם יין .... נדרים פ"ח :
קדשי קדשים ששחטן בראש
המזבח זבחים פרק ו :
קדשי קדשים ששחטן בדרום
מעילה פרק ה :
קדשי המזבח .... מעילה פרק ד :
קן סתומה .... קנים פ"ב :

אות ר

ר' אליעזר אומר האורג שבת פי"ג :
ר' אליעזר דמילה .... שבת פי"ט :
ר' אליעזר דתולין .... שבת פ"כ :
ראוהו ב"ד .... רלה הבנה פ"ג :
רבן גמליאל .... יבמות פ"ט :
ר' אליעזר אומר פותחין מדרים פ"ט:
ר' חנניא סגן הכהנים עדיות פ"ב :
ר"י אומר ששה דברים עדיות פ"ה :
ר' יהודה בן בבא עדיות פ"ו :
ר' ישמעאל אומר שלשה אבנים
ע"ז פרק ד :
רבי אומר .... אבות פ"ב :
ר' ישמעאל אומר העומר
מנחות פרק י :
ראשית הגז .... חולין פי"ח :
ראובן אחיו .... תמיד פ"ב :
ר' אליעזר אומר עגלה בת שתים
פרה פרק ה :
ר"א אומר פרת חטאת פרה פ"ב :
ר' יוסי אומר .... מקואות פ"ג :
ר' יהושע אומר .... זבחים פ"ד :

אות ש

שלשה שאכלו .... ברכות פ"ז :
שלשה ארצות .... שביעית פ"ז :
שביעית משמטת .... שביעית פי"ח:
שתי נשים .... חלה פ"ד :
שמונה שרצים .... שבת פי"ד :
שואל אדם מחבירו שבת פכ"ג :
שלשה עשר שופרות שקלים פ"ז :
שבעת ימים קודם יום"כ יומא פ"ח:
שני שעירי יום"כ .... יומא פ"ו :
שני דייני גזירות כתובות פי"ג :
שלשה מינין .... נזיר פ"ו :
שני נזירים .... נזיר פ"ח:
שור שנגח ד' וה' פעמים
ב"ק פרק ד :
שור שנגח את הפרה ב"ק פ"ה:
שנים אוחזין .... ב"מ פ"ח :
שבועות שתים שהן ד'. שבועות פ"ח:
שבועות ב' שהן ד'. שני. שבועות פ"ג:
שבועת העדות .... שבועות פ"ד :
שבועת הפקדון .... שבועות פ"ה :
שבועת הדיינין .... שבועות פ"ו :
שמאי אומר .... עדיות פ"ח :
שתי מדות .... מנחות פ"ע :
שתי הלחם .... מנחות פי"א :
שלות הקן .... חולין פי"ב :
שום היתומים .... ערכין פ"ו :
שלשים ושש בריתות כריתות פ"ח :
שיעור כלי חרס .... כלים פ"ג :
שלשה תריסין .... כלים פכ"ד :
שליש על שליש .... כלים פכ"ת :
שנים טמאין .... אהלות פ"ח :
שבעת ימים קודם לשריפת הפרה
פרה פרק ג :
שנים שהיו שומרים פרה פ"ח :
שלשה עשר דברים טהרות פ"ח :
שש מעלות .... מקואות פ"ח :
שמאי אומר .... נדה פ"ח :
שק שהוא מלא פירות מכשירין פ"ב .

אות ת

תפלת השחר .... ברכות פ"ד .
תמיד נשחט .... פסחים פ"ה :
תנור תחלתו ארבעה כלים פ"ה :
תנור שהוא עומד בתוך אהלות פ"ה:
תינוקת .... נדה פ"י :

פרק א מ"א תי"ט ד"ה חמשה כו' ומיהו תימה כו'. נ"ב ואמנם יש לדייק הלשון בר"ב בכאן שיתא מינא למעשרי הא דתמר ר' יהודה ובמ"ו שיתא מינא למעשרי מדר' יהודה. מדוע לא קיצר כאן כמו שהם בעצם הלשון וכן בהרמב"ם כתב בכאן למעשרי דר' יהודה ולקמן למעשרי מדר' יהודה. אך מיהא שהם קטן הוא שלא הגיע לי"ג בנים אך יש שהוא בן י"ג רק שלא הביא עדיין ב' שערות וזה הוא לומנין מיוחד כמו קטנה ונערה וקאמר הר"ב דהא דקיט המשנה בומנין בא להורות דבמשנה אלה אין שום פלוגתא דגם ר' יהודה סבר כאן כן דשהם קטן פחות מי"ג והכי קאמר אלה המשנה לר"ש אין תרומתן תרומה. והדר נקיט התנא במ"ג קטן שלא הביא שתי שערות שהוא בן י"ג רק חסר שערות וזה יש פלוגתא ומה דקאמר הרמב"ם למעשרי דר' יהודה היינו הקטן דר' יהודה דהוא איכא פלוגתא ובכהי המשנה כ"ש מודים הר"ש ור"ל דאין תרומתן תרומה מינא למעשרי הקטן שביאר בו ר' יהודה אלו כן היה בבא דב' מיני קטן היו ומה דסיים קמ"ל דאין תרומתן תרומה קאי על הכא דקא שם עליו ר' יהודה אבל הכא גם לר' יהודה אין תרומתן תרומה ויש לדאוק עד כמה מתים הביו"ש לתוה עלה במ"ו במה דתמעשרי מינא לאפוקי מדר' יהודה. אבל בזה אין הבתלה כי רק שם לבד הוי לאפוקי מפסק ר' יהודה: **מ"ב בר"ב** סד"ה חדש כו' לענין חליצה. נ"ב וכן הוא בהר"ש כאן ולדברי הטוס' תגיגה ב' ע"ב ד"ה חרש ואטום לא הביאו מיבמות ספרי שמשנה זו לאחר רק הוכח דאיתא נמי שוטה וכן משמע מפי' הר"י תגיגה ב' ב"ל ובדם ע"ג:

פרק ג מ"ד תי"ט ד"ה בר"א כו'. נ"ב הביו"ש כתב דמ"ד מחדש רק לבן בית אז עבדו שיכול לעשותם שליח לתרום וכתב הביו"ש דחידוש זה צריך נמי לרבנן אע"ג שאמרו דתרומת הרשאון תרומה הוא רק מחמת שהוא הוי כיורד בגשות אם לא שיבה כמבואר בחו"מ קע"ו ס"ד והוי כבעל"ב על הכל אבל לאחר אין יכול לעשות שליח ומחדש המשנה דיכול אבל נראה דיון דאמר התנא בד"ה בשלא דבר ממש דגם בשותף לאפי' זה חידש כאן דמהני דבור רק שמוסיף התנא במשנה גם בן בית ועבד דאם לא היה החידוש גם בשותף היה לתנא להעמיד כפשוטו המרבה את בן ביתו וכו' אלא ודאי קאי גם חידוש על שותף והנה ודאי לא צריך התנא כאן לאפשרי דיכול לעשות שליח כפשוטו ורק אם הקדים הוא עצמו ותרם היון שלא בהדיא מהני תרומת הרשאון ומ"ב היון דהעמיד המשנה כאן תמלא החידוש בשותף ולרבנן הא מהני גם בלא דבר והידוש הוא רק לר"ע. עוד בזה. דברי הביו"ש קשה להולמן מה קשיא הא לא שייך כלל לרבנן מודים בזה ורמ"ל בקור תו"ש שהביא בשם הת"ח (תוי יודע בחיזה ספר הוא לתלו תוס' הדשים אלא ליתא לפניו) שדחה דברי הביו"ש. דודאי קאי תרומתו תרומה על הרשאון והא לרבנן גם בלא הרבה תרומת הרשאון תרומה. דבר זה זר אצלי מה ס"ד שלא ידע הביו"ש זאת. אבל עיקר המשנה ג"כ קשה דמיירי משותף ומבית התנא בתורה לעבדו. אך הביו"ש תמה מנ"ל להר"ב לפרש הלי בד"ה כמו שפירש ורק אלינא דר"ע הא יש לפרש היכא דבשם מודיש וכך הוא בד"ה דרע"ק סבר דבשם תרומה ורבנן סברי דרק הרשאון תרומה הוא בשלא דבר היינו במי שלא דבר ועשה מעצמו ויכול לעשות מעצמו כיון שהוא שותף וכמ"ש לעיל אבל במי שאין לו רשות בלא דבר ושם דבור כגון שאמר לבן ביתו או לעבדו לתרום ותרמו וגם הוא תרם לו רק תרומתו תרומה ושלהם בלבד לא הל"ע הנתא בשותף דמהני עכ"פ לתלות בזה מה שתרם הוא לתרומת הרשאון של תלוה מכ"ש בבן בית דלא מהני לעצמו אלום דהוי תרומת בעל הבית לבד אבל לרבנן דבשותף מהני הוא רק כיון דבעצם יש לו רשות וגם מהני עכ"פ לתלות משא"כ בבן בית דרק רשות בעצם"ב לו ע"י אחרים וגם אם לא מהני אין בלום מודים דתרומת סמני מהני ותרומתו תרומה קאי על בעה"ב: **בר"ב** סד"ה חדש כו' לתפרישו על הבל בטהרה. נ"ב ע' לעיל פ"ב מ"ח ואפשר דבאן הוי כדיעבד לו שבקילו חכמים אם כדי שלא יעמוד אח"כ לתרום תרומה עמאה: **מ"ד** ומנין שקרמו. נ"ב ואע"ג דכתיב מלאחר שהוא ביכורים קודם ומעשר שהוא תרומה כמ"ש הר"ב ותי"ש הוי הבאלה הלא אין עושין אח"כ מזרעין ואיה האחורה על הסדר הזה שייך ע"ז לאו:

פרק ד בתוס' רע"ק [אות ל]. נ"ב לא ידעתי מה מקום בא בגילה דאיתא בר"ה י"ג ע"ב ובכל הש"ס דלא הוי אלא אם נתערב דבר בדבר אבל אם הפרים מכרי אבבר בא התערובת מעצמו לא שייך כלל בגילה. אך לבאר דברי רבינו כאן שאין קושיתו וכן אם לא מ"ד יש בגילה קבה וכ' להקשות על המשנה לפי הר"ב. דקושית הראשונה מ"ש דממנו מותר ומקום אחר אסור תירץ הטיב המהר"ר מעראלאי שם ואיתא הקושיא ותירוץ לבדיא בירושלמי כיון שדעתו היה בן במפורש לו שהם שיפרים עוד הוי בהפרשה שנת ממנו כאילו הפרים מיד ב' שאין אבל לא לאקום אחר לא דמהקיון שהפרים שאה על המשים שאין שמוחים יחד באיזה לד והוא יפרוש מאותן שהפרים מבן דהוי מהוקן לגמרי והוא מפשוט לחמוד. אבל בהפרים מינים ובזה ממנו. לא הלינן שהפרים על המשים ושבשו על המשים הנותרים אלא שהפרים שייכן על הכל. אך רבינו העמיד קושיתו על לשון המהר"ש בקושיתו שאלה בית בילה ואין בילה ובזו כונתו בקושיתו שהבין שגם ממנו יש לנו לאלות אלא הפרים רק על המשים ואם"ש יכול להפרים מינים ובזה ולא חייבין שיקח מאותם המשים שהפרים כיון שראוי לבילה דאמר ר' זירא דאין בילה מעכבת בו והוי כאילו נגלו מה שהפרים עם מה שלא הפרים ולהכי מהני ולכן הקשה המהר"ש כיון דאין בילה רק בלה אלא א"כ לא שייך כאן בילה ואי"כ מדוע יהיה מותר ממנו וע"ז תירץ המהר"ש בדברי הירושלמי. אך תמה רבינו תוס' רע"ק על קושית המהר"ש למה תולה הקושיא בדין בילה גם אי אמרינן בילה הא אינו רק אחי אינו מתוקן ובזה לו להקשות לכל הדישות בדין בילה. ובודאי החירוץ של מהר"ש שייך נמי על קושיא זו כיון דמתוקנין דהוי כאילו תרם מחצלה ב' שאין. אך דקדוק רבינו הוא דעכ"פ היה לו להקשות גם לא"ד יש בילה. ובאמת דקדוק זה אינו הוא. וכי לא אפשר לומר דבאמת הא דמפרש ממנו הוא רק לפי ערך ולפי לכוסיף עד שלפי המשנה יש בה הפרשה שיעור תרומה ממה שהוא עדיין עבל והכהן משלם לו המותר בכל דמע. לכן בא המהר"ש בקושי' היותר חזקה מעצם דלא שייך כאן בילה. אבל בתחלה אין להבין דבאן שבגלל בכר בפיר הוי בילה בכל עניינים ולכ"ע ומה קושיא דמהר"ש והא דלוכר גרע בר"ש י"ג הוא שעיבר חדש ויש בזה דיינין על בילה משא"כ בכא שלא צריך מתחלה בלל לעבר ובעיבור הוא מתמת עצמו והבר תורם לענ"ד אין מקום לדון על בילה דוודאי יש בילה:

מ"ב תוי"ט ד"ה שמנה סאין כו'. ז"ל הרמב"ם נ"ב לשון הר"ב והר"ם ומעט יותר ממנו יותר מקדיר גם על מעבר הלוי ולפי הבנת התוי"ט מתמת דברי הרמב"ם שייך זה רק לענין מעבר שני אבל נראה דבונת הר"ב והר"ם הוא דאחר שנתן בעכ"ב תרומה גדולה שהיא אחד מתמשים אין צריך לתת מעבר אחר שלימה שלימה ומכ"ש מעבר שני שנתן אחר שהוסרם מעבר ראשון ולכן כיון שראה שנתן הבעה"ב סאה שלימה לוי ומאה לעני נתן על מעט יותר מעמנה שאין גם תרומה גדולה משתמת נתן על יותר לו אפשר תורם מיד הכל ע"פ לפועל מותר מעט יותר ממנה שאין והרמב"ם שכתב רק על מעבר שני הוא משום דזה מבואר ולכן כתב הר"ש והר"ב מיד אח"ז ואע"פ אלא ראהו מפרים תרומה גדולה וכו' דזה נמצן מהא שכתבו לפני זה ומעט יותר גם בעצם הסיבר כתבו זאת ואינן יכולין לתת קצבה כמו בנתן הרמב"ם נמעבר שני הוא"ל ובתרומה ממה תלוקים בהבתיבה כמו במשנה ג' וה' ורק מעט יותר שייך:

פרק ה מ"א תוי"ט ד"ה ואם לא נתעשר ראשון וכו' וגם אינו ראשי. נ"ב זה לאו קושיא וכי לא יכול לבוות ליבראל מעבר שיבש אחו לוי לא קנה מלוי מעבר שעדיין לא בורם ממנו תרומה אך לפה הר"ב לפרש כן וכי לא היה לו לפרש בפשוטו שהיה לוי מעבר ונתעבר לו תרומה בתוכו. ובהר"ש אפשר לפרש כן דבונתו שהלוי היה לו מעבר ונתעבר לו ואין הבכרת לומר דשרם שמנה אלינא דאתא אלעזר בן גומל. אך חדוש גדול על הרא"ש בהגהותיו על הר"ש שהשיב על דברי בחוס' כ' יקנה מהלוי שיחליפם לו בחולין ע' בחולין בתוס' כן רק לרבותא דפשיטא שאם שייך המעבר לבוי שים הקנה אלא ולהחליף בלוי אסור כמו המבואר בשיך יו"ד סי' קי"ז ס"ק ה' דבמזדמן מותר לבוכר רק לעובד כוכבים. אבל ישראל לא יקנה ממנו כיון דאלו לא מזדמן ומבניה שם הר"ש פ"ז הבעיות מ"ג שבר כן. קמ"ל הא דמותר. הנה דאינו אלא הערבות דאסור

רק מדרבנן כמ"ש הש"ע והש"ך שם ס"ם דגם בתערובת שהוא מדרבנן מותר. אז דכאן אין שם איסור כיון שיכול לעשות תרומה על אחר ויבן הכל לכהן: **מ"ח בר"ב** ד"ה ור"ש מחיר וכו' כמורם דמי כו'. נ"ב וכ"ש בהר"ש ותמה הרא"ש מדוע פסק הרמב"ם פי"ג דהרומות דין ס"ג מחיר גם בלא ידע. וגם זה לשמה הבוא בכן מפורש בפי' המשנה למשנה ז' בהרמב"ם ובכ"ה סי' ל"ט ידע והרמב"ם לחד זה מן הטוספתא הר"ן ותוספתא מביא תוספתא זו בתחלת בין ידיעה לבלא ידיעה לר"ש וסיים ותכ"ל הרמתה מקדשת זה ליתא בתוספתא רק הר"ש הוסיף לפרש כן ואי אפשר לומר דאיך שייך על דברי ר"ש דמחיר לומר מרא"ש בד"ה נתן דלא ידע א"כ שהחיל בחיסור ואי קאי על ר"ש היה לומר בד"ה בלא ידע לא מוחר. אבל להרמב"ם ניחא דקאי על הרמב"ם אשרים ע"ז נאמר בד"ה בלא ידע אבל בידע גם שם מחיירין ור"ש מחיר גם בלא ידע אך הירושלמי ליתא הא דתרא"ש שבתא"ק מחלק אלא ר"ש מחלק בידיעה והא"ק מגריך הרמה דוקא. ויש ראיה דגמ' דידן סבר בהתוספתא בשבת קמ"ב דשם"ד סיה דר' יהודה דמחיר הרמה בשבת משום ר"ש דכאן וסבר דעשה ר"ש הוא דהוי כמחתה ובזה ודאי אין חילוק בידיעה וגם הדותה ואת סיבר ר"ש משום ביטול מחיר ולא משום דהוי כמורם כמו שסבר הירושלמי דאי סבר ר"ש הוי כמורם א"כ שיר שיר ר' יהודה לבריס בשבת כיון דבבר הוי כמורם ועדיף עוד ממחתה. אלא שמעו משום בטול ואכתי צריך לבריס בפירש"י הלכך הוי מתקן ובקה על ר' יהודה דמחיר ואי"כ פליגי הא"ק ור"ש לפי התוספתא מעשה ביטול דר"ש מחיר גם בלא נודע בנתיים ורבנן סברי כמאן דעביל בנת אחת וכמאמר הגמ' שם אך מודים רבנן שאם נודע הוי כמתבטל ושוב אינו חוזר ואינו ואין להקשות למה לא נאמר לר"ש לשטתו דהוי כמורם זה אינו קשיא כיון דבעינן לומר שני דברים שמתבטל ושנית כמורם הוי כעדיין לא הוה בכוח דבעי ב' דברים דלא הוי כזרוק ע' הוס' ב"ק ע"ו וג' פסחים י"ג ובתוס' חולין פ' סד"ה דכמה ועוד דלא הוי מצוה לבריס הא יכול למכור לכהן ע' לזה תוס' ב"ק ע"ו ע"ב ד"ה ולא ויש לידע דהיינו מעלין בובל כפשוטו כל ביטול אע"ג שאין לוקחין מזה כמו בשרלה פ"ב מ"ג הערלה מעלה את הכלאים ודוכתא טובא בש"ס וגם בתרומה עולה שלוקחין אחד. ולכבי פי' סר"ש בשבת סל"ח ר' יהודה אומר מעלין ובשעולה בראחד ומאה התרומה עצמה שנפלה עולה הגם שאפשר לפרש כונתו בשעולה הייבו בביטול הבל יוהר מעשה כיון שבטל בראחד ומאה שוב אמרינן שזה עולה ואם שאכתי מדלא אמר כיון שבטל בראחד לא הבר מבטול יש לנו לומר כן בדברי ר' יהודה ולבוני בזה לומר דכונת הרמב"ם בפי"ג מתרומה ה"ז הוחיל והיה לה לעולות הייבו שיהבטל שם כאן בשור הרי היא כאילו עלתה כאילו נתבטל והיה מקום לומר אלא יהיה דוחק כזה דר"ש סבר הרחוי לזרוק כזרוק דמי גם בלא ידע וחכמים סברי דבידע הוי כזרוק להכי הקשו התוספות בפסחים י"ג כמה קשי' על ר"ש שמקומות דלא ידע אך אלו לא מדוע לא אמרי' בשבת קמ"ב דר' יהודה מחיר משום דהוי כמורם הא ידע וחכמים ואין לומר כמ"ש לעיל ר"ש כאן דהוי ביטול ובכורם הלא בדין דהרמב"ם נמי איכא אלא ויש בענין זה חלוקות בסר"ת ובכרתי אות י"ב ביו"ד סי' ס"ם ואין כאן המקום לבאר לגמרי אך בחבתי הערה רק ודאי אין הכונה בהרמב"ם משום דהוי כמורם כמו שכתבתי לעיל בזה גם לר"ש לא הוי כמורם שלריך ב' פעולות וגם דליכא מעה שיכול למכור לכהן והרמב"ם דן רק מעשה ביטול ולכן לא כתב כיון דאלא לבריס הוי כפרים שכתב ריש הפרק הבוה וכאן המקומות אלא מפרים אחתים היה מיד לומר הוחיל והיה לה לבריס מדוע שיבש כאן בלבון עולה אלא כונתו הוי בעלתה שיהי שמתבטל ולאחר בעולה ורק משום גזל כהן צריך לבריס אחתים. וקרוב אצלי דגם כונת הירושלמי כן הוא רק להיפך מהתוספתא דר"ש עולה בהדיעה לת הביטול דלא אמרינן תי תוחר ובישור. ורבנן סברי דכל זמן שלא הורם לא הוחר ושייך חוזר ובעור אבל מעולה לא הוי עשה דר"ש לשיטתו כמ"ש הרא"ש הכחולין פ"ז והר"ש דכאן לא מצוה לבריס ואין להקשות על דברי מהר"ן יו"ד סי' ק' ס"ק י"ח דהרומה לבריס הוי מצוה גם בלא רוצה לאכול כאן שבבר פי' רק שנתערב אם יתבר לבהן הבאר די כמ"ש בתר"ע ריש סי' קכ"ד מזה ובדב לי ע"י מחבר מרב אחד שם כמפרש בירוש' כאן דלענין דמאי בקל סברי גם רבנן דר"ש דהוי כמורם בירושלמי שם לי ליתא אלא בהמפרש נתום' סוגה כ"ה ע"ב דה לאו הכא לבלות בר"ש אלא בשאר פלוגתות: **מ"ש תי"ט** ד"ה בך פחתה. נ"ב ציון זה נ"ל על יפות מבל הרומה מוחר: **רעק"ק** [אות ל"ו]. נ"ב קשה הא מבלה עתה שבאיסור מרוחה כמ"ש הירושלמי כונת בתי"ע ד"ה כך ויל"ל דלזה כתב הרשב"ל בתשובה שבונת כהן דמקולי תרומה היא דלקולא אמרינן מתבלה עתה ולא להומרא. ואמנם עדיף לומר מעשה שנתן הירוש' כונת בתי"ע ד"ה אם שהיה אז ק"ל בהיתר עם הסכולת אבר יצא עתה ומי"ז בתר ולזה התכוין גם הר"ש כאן ובגיעון ר"ד אוסר ר' יוסי אף בדיעבד אם ביטל במזיד וכ"ה הירוש' שבונת שם בהוס' ושאני בעלה פ"ח מ"ו בגעשה המיתר מעשה שנתן הגמ' שם בגעיון סוף הסוגיא וע"ע וגם ר' יוחנן אבר בתר כתב ירוש' הוא אליבא הבר בר"ב בערלה: ס"ם יצא לבם כן מירוש' כאן שבתב בתר שמוית דאף לרבנן מותר כיון שכן דרך הבנים עוחנין מדומע בנתיהן. ובקה אם נתכוין הירושלמי לפי אלא הוה כונתו רק לעתון אמתי אמר אח"כ דלפ"ז בבלאים אסור. אך נראה דלא הוה כונתו הוא כיון שמדומע יוחן לבהן וגם הוא יסתן לכן אם יתן ישראל לא הוי בכלל שבטל האיסור אלא אולי אתן בבטל הבהנים וזה לא שייך בבלאים. אל"כ פ"ם בכל האיסורים לא שייך וע"ע בשיך יו"ד פ"ד ס"ק ל"ח מירושלמי זה והבר"ת בכל שדומה לזה בל בלאיסורין הר"ש שפיר כתב דבריו כאן רק לענין תרומה שבתערב וכן קשה על הטור והב"ש בא"ח סי' תכ"ג סעיף ג' תעש"י אלא הבאה הטור והרא"ש הירושלמי כמו הפר"ת הא עכ"פ אינה סתירה לדבריהם שהירושלמי מדאסור מחיבה בבלאים ולדעת הרשב"ל בתשובה הבל סי' תס"ג שהוסיף על הש"ע אינה כ"ש אם שבערלה ובלאי כרם שיש סברא לקל בכל עניינים כיון שהתירו במתחים בס"ם הרשב"ל לענין תרומה שהתירו רק במלה מכ"ם בלאו שעשו עוד יותר דעני מחתים שיש לקל בלדדים אחרים לענין ביטול לבתחלה וכדומה ואפ"ם אסור בתר המחיבה משום מבטל איסור מכ"ם בשאר איסורים וע"ע עיין לקמן פ"ח מ"ט בהגה:

פרק ו מ"ג תי"ט ד"ה והוא משלם כו' נפשו של אדם חותמה כו'. נ"ב כן פסקינן ביו"ד סי' קי"ט סעיף י"ג בכל מוכר עריפה. ובסי' ש"ם ס"ב במכר בסוד שבחתו תמיס אז בעל מום אלא ע"ם מומחה. ומתמ"ל ל"ד ס' א' ב'. וכל זה הוא משנה בכורות ל"ו ע"ב ור"ם בן אלעזר אליבא ע"ם בגמ' שם רק בדברים שהגשם קנה בכסף בכר בן ובלבה בכסף משנה דשם:

פרק ח מ"ה בר"ב ד"ה ובקרקעות ואין הלכה כר"י. נ"ב יש בשור יו"ד קפ"ז ובכ"י שם שיטת גדולי הראשונים דלא סברי כן ועי' בבל"י שכתב דשמיטת שבעל לתבשיל לא מהני ביטול ולפי המ"ל סי' שע"ז ס"ק כ"ג הוי אחד מאלף שבטה בשמיטת לכן ודאי יש להחזיק בפסק הגקודות בקצ"ז דמון אדם נתן בטל ורק בחוסן שלא עדיע לאוכל משום מתוס כשי שכתב בבל"י מעשה אחד דלא מהני ביטול: **מ"א** ישמאו את כולן. נ"ב דין זה לאיתא בר"מ"ל יו"ד קנ"ז ומניח דגול מרבבה ע"ז דבריו בס"מ בשם הרשב"ל בס"ה מיהודי בתודה שדין זה הוא גם אם היתה אחת מתוללת ותמה הר"מ הרבה ע"ז שבהדיא ליתא בירושלמי כאן לא מסתברא אם היתה בבר עמאה וכתבתי שם בגליון בחורך קצת. ותוכן הוא שנעלם לפי שעה לרבינו הדגול בעל בירושלמי. דעל ב' בבי דמתני' רקבנו דברי הירושלמי על בכרות אל תרומה אמר הירושלמי לא מסתברא אם היתה בבר עמאה. ועל בשים אמר לא מסתברא אם שאם היתה שפחה. וחידוש על הדגול שהרשב"ל בס"ה שהוסיף אם דלא דמי לתה לאמרו שם שאם היתה בבר אל תרומה עמאה יסברו דלא מסתברא הרשבון קאי על בכרות ולכן מלגן בירושלמי דבר זה אך כונתו ל"מ דיש בירוש' דלא מסתברא הרשבון קאי על בכרות ולכן ממלגן ורק בשפחה אחת הקילו לתת אותה ולפי סברתה היה לפני הרשב"ל בירושלמי תמורת אם היה בבר תינה בבר. ובמפרש בירוש' משמע יותר שבבין כמו שבבין הדגול ובודאי לינו כן כמו שהוכחתי שם בגליון:

פרק י מ"א בר"ב ד"ה ושאר כל כו' שום וקפלוט . נ"ב וכן הוא בסר"ש ויש לתמוה איך פירשו על ואחר כל התבשיל שהיה מבשל שום וקפלוט הלא אין דרך לעשות תבשיל משום וקפלוט שהם אינם רק לתבל וכדאיתא בתוליין ס"ז ע"ב בגמ' וקפלוט ולפי הר"ש והר"ש יש כאן כשהיה מבשל שום לתבשיל אז קפלוט ואין לשם בגמ' בין שלם בין מחוקר בגוהן עשה מלבד דקשה מ"ש לפני זה קשה ממי איך יוכן על זה דברי ר' יהודה מתיר בלחמה ולדבריהם שאמרו כגון שום וקפלוט שהם תריסים ממש דגם התנא מתיר רק בלוז ולא בשאר תבשילים א"כ מה פליג ר' יהודה . ואין לומר דסוגיא הכא ואחר כל התבשיל היינו אם אין בגמ' בעדשים אבל היה שום בעדשים גם אם כשום וקפלוט הוא שלם ומי אסור . גם זה אינו דאיך נתן שם תבשיל לשום וקפלוט ומי הוא בגמ' לשום וקפלוט תבשיל וגם מה שייך לזה ר' יהודה מתיר בלחמה בזה פירש"י בקלף על בגמ' בעדשים ובקשה על מה קאי מה שייך לומר דליתא רק בעדשים ומודים חכמים בלחמה. ואי אפשר הא מיירי בתבלין היה שום וקפלוט וכר"ב פי' שהיה בגמ' בפיהם . ותמהנו מבוהר בר"ש שהביא שכן פירש הירושלמי ותמה אני על רבינו דהירוש' כתב זה לדין בפני עצמו על הרישא דזוקא בגמ' אמרי' דשלם אינו נותן טעם אבל שום וקפלוט בתוך עדשים שניתן ממנו מיימו אף שלם אוסר . אבל בגוהנא הסיפא הוא בפשטו דזוקא בגמ' בעדשים הוי חילוק בין שלם לתבשיל אבל בכל שאר תבשילים גם בגמ' שלם אוסר ופ"ז אמר ר' יהודה דכן הוא כת"ק אבל בלחמה אינו כן אלא גם זה הוי בעדשים דשלם אינו אוסר . וכן הוא בהרמב"ם פפ"ז מהל' תרומות ה"ה שמניח רישא וסיפא דמשנה דהבריס שאלה רק בשום דמיירי לדין בפני עצמו מה שהיקדים הירושלמי דאין כן הרישא בכל הרק שניתן לתבלין אלא רק בגמ' . דהר"ש דה"ה לכל ירק שניתן לתבלין . ותמה אני על התוי"ט ואחר מתלתי המבינות שלא הרגישו בזה : מ"ז תוי"ט ד"ה בל כו' אמתני' דחבבים כו' . נ"ב כפי הנראה נ"ל דמתני' כל הנכנסים כי שם הוא בירושלמי וגם התוי"ט מביא משם לחמ"ז . ויש לתמוה הנה רש"י בפסחים מ' ע"ח וזילה ט"ז ע"ב וכן הוא שוחה בפי רבוותא בהרבה דוכתא דבלוח הוא יותר ממבושל ואתנא נקיט לפעמים כגון במיר פ"ו ובמה דוכתא בבוח והדר שלוח ב' קשות ותמ"ז ביטול . ולא נבד זאת שהוא פחות מבושל יאמר מי פחות מבבוח הר"ן ז"ל בנדרים מ"ט בגלגן בני אדם יש בשלוק מבושל ואינו מבושל הכוונה אויף בעזאלעקן זה אינו בלגון תמיים במשנה וגם זה עצמו בגלגן בני אדם ודאי לא הוי פחות מבבוח . אך ודאי שפיר הקשה כל הקושיא לדברי הר"ש אבל נראה דבוונת הירושלמי הוא דלכ"ע גם ר' יוחנן דליתא ליה בתוליין ק"ח ע"ב בבוח במבושל מודה דהוא בבוח רק מלית אינו בבוח אבל בבבוח אמר רק דאינו במבושל ובפ"מ לענין שבת ובשר בחלב . ושמואל סבר דגם מבושל נקרא ובתבלין בענין זה שפיר בגלגין פסחים מ"ד ע"ב ומלאתי שגם הפוס' בדשים אין בשם גדול אחד ויש גם בעל"ש מ"ח ע"ד כ"ו מזה ה"כ בזה שפיר בר' יוחנן דאמר בכל רק דהוי בבוח ובשם אמר דאינו במבושל . אך יש לדאות בחורב בפ"מ יו"ד ס"ח הבלוים דלענין מבלוע ומבלוע אין שום חילוק בין כלי ראשון בבוחר מן בשם ומבושל ושלוק בזה כן זה רק לענין שיטת נקבה מבושל מעטה מה דמתירין במשנה בבבזין ודאי אין לומר דרק בבבזין מותר אבל לא במבושל ובלוק מלי אנא הא מבלוע ובליעה גם בבוח הוי במבושל ובלוק דינן רק על בבליעה והבליעה אלא ודאי יש פעם אחר לחיתר ח"ש ר' יוחנן ליה בלוק בבבזים אלא יש יותר רבותא בבלקין דמי מותר והבלא בבוח הוי בבוחה ואמאי יש בזה היתר יותר ובלק בחסות מכח הבבישה בחריף יוצא שמבונית מבוח הפרי מבל"ב בלק בחסם בבוח שאינו יוצא רק מי . ובזה פגיעת בראיתא בתוליין ק"ב ע"ב שהיוצא מן הבבישות ואחר לחיבורים דהוי בבוח בו וכמו רוטב בתוליין ק"ב מן הטחמים שמבית גם זה שם הגמ' בתוליין ק"ב . אבל בתחומה הלכה כדי יהודה בלחן פ"ח מ"ב ושם בחסקנת דגמ' דבוזא לא אסור בלל ולו יהא לאסור מדרבנן בבו בתוליין ל"ט ע"א בדר דנים . בלק שהוא בבוחה דרבנן ודאי בוזא מותר ולבני בל הבבשין וגם נבלקין מותרין ורק פליגי תנאים בתר זה בתוליקי ביטול שיעד בל אחד שבע הענין שפרט . ומעתה אין קושיא אבל הא דתנן בבבזיות דשם אינה בפל דבוזא אסור וגם הוי דאוריתא והכא בתרומה דבוזא מותר מן הבוהר ובלק אין רק תרומה מדרבנן בזה לא אסרו לא בוזא אלא אם יוצא מבוח הפרי כמו בוזיל"ד ס"ג בדג מלוח שמן . וכן יש קצת דוגמא בדין ל"ט בר ל"ט בין תריף לאינו תריף דבבקין בבי' ל"ה ו"ו דבבישול הוי ל"ט בר ל"ט ולא בתריף ובעשה מ' דרש"י שפלפול הבוח' בתוליין ק"ח ע"ב . ועי"ש כאן לר"ש גם לתוס' עדיף תריף כיון שהיה תריף בבוח בתריף או שלוק בתריף דהא חזיל על בבא דרישא :

פרק יא מ"ב בר"ב ד"ה וד' יהושע פוטר כו' קרן חייב . נ"ב ומשמעתא שייך לפ"ז לבבלו דמ"ד ר"ש לעולא . ולכן יש לישב קצת מה דאמר התנא ר' יהושע פוטר דלר' אליעזר חייב לבלם הראוי לתרומה גם בקרן וכ' יהושע פוטר מדין איסור תרומה ואם רוצה לחתול מוחל אבל לענין גזל מ"ש מבל דבר שבשלום : מ"ח תו"ט ד"ה נותן לחוכה חולין כו' ושאין בונתו לבטל . נ"ב עיין מ"ש בגלגין לעיל סוף פ"ה :

מסכת מעשרות

פרק א מ"א בר"ב ד"ה כלל אמרו כו' על ידי הדחק . נ"ב עי' תרומות פי"א מ"ט בסר"ב בכרשינין ואי"ב הר"ש אחמר כאן אחין נאכלין אלא ע"י הדחק קאי רק על אדם והלא כרשינין נמי כן הוא ואיך יומר דמ"מ שם נאכל יותר גם בלא דחק ואם דבר עכור בכלל ופרע דירושלמי בעיז קשה לחלק : **בתוס' רע"ק** [אות א] קודם מ"ז בשבת . נ"ב וכן הוא בהרמב"ם פ"ד מהל' שמיטה ה"ט וה"ב ופ"ז וע' בכ"מ שער ק' דף ע"ח סוף ע"ח וכדף ע"ט ע"ב : **שם** בתה"ר. נ"ב ולעי"ד דעת הרמב"ם הוא דאמר בשאמרו ר"ה ע"ז ע"ב אינן שאמרו פירותיו הכונה בבאלו לשונה שנמכה במשנה זו כמו בשיר הפיוטים ב' הבאה הנעים שבאחר הא"ע בנתמתקו דומיה דמרד . ובאמת יש לתמוה על העולם שפי' מניחה בגמ' על קנאסטן שמגיע הלילן ונלחה שעות זה בא לחם יען שבשבע שבת קלא כזה במדינתנו והוי ר"ה לאילנות בשביל זה יחבטו משום דאז בא קלת שרף באילנות ואינם יודעים שבאמת ישראל בשבע הפירות הם בימי הטורף בעבר דאיתא במשנה דכאן ומיהת הנעה הוא שם כולל לכל כמי דפרע הנעה במשנה לענין חיוב מחצות זה עצמו אל"ש יוחנן שהוא לשת המעשר נמי ויש לדאות שגם רש"י פי' כן דעל מה דאיתא בר"ה ע"ז ע"ב לפני זה אתרוג בא בשבת אפילו כזית ונעשה בכר פירש"י דסבר דבתר הנעה אלילנן ביה לשנת המעשר וכן הוא בהרמב"ד פ"ח דמעשר שני ה"ה . וקשה לפ"ז היה לנקוט מידות יותר שלא היה עדיין בזה פרי ולא עלין רק שהאילן הוציא קנאסטן אלא ודאי דלריך לחיות התחלה בלחד מן הבשורים המבאה להיות מקרא הנעה ופשוטו דומה לבני דאיתא במשנה בתרומות בזית והרמב"ם איתא בפ"א מה' מעשר שני ה"ז בזית וכמ' שמיטה פ"ד ה"ב איתא ע"ז בסוגי . ולהכי לא הביא הרמב"ם הנעה בהילן כיון שראה לפיהן בכל אחד שיעור הנעה שלו . ובהרוגים קאמר אע"פ שהנעו ולא ביאר כאן הנעה שלו יען שאין נפ"מ כיון דקאמר דהנעה שלו לא מהני וסמך עצמו למבואר במשנה ג' כאן דהנעה שלו הוא משיבקדו ומבואר גם בהרמב"ם פ"ב ממעשר . וגם התוי"ט במשנה ה פ"ה דר"ה ד"ה בתחד כתב ועלה הסכם בחילות ומאלה הפירות תוגעין מעשה ואילו בפירות שהוא קנאסטן של אילן הוה ליה לומר שהחילות תוגעין מעשה . אלא ודאי דבא"ז בא בשבע שרף בחילות שממתיק הפירות ונעשים מלו גדולים ואחי הגעתי מירושלים ב' רמונים שלא כלו לגדולם וסם נלקטו מן אילן תוך כשליו והיו גדולים כמו ביצה של חוה . ואילו היו נשארים עד גדולתם היו גדולים הרבה יותר ויוכן זה רש"י בר"ש ר"ע ע"ב לאמר רבנן אילן בתר תנעה כתב לקמן הנה לה וכו' דקשה למה מביא רש"י כל לשון הברייתא אך לומר שלא יהיה נעשות כיון לאין אילן בתר תנעה דמשמע שיתנה אילן שיגיע קנאסטן . ע"ז מביא לשון הברייתא דמבואר שהנעו פירותיו שפירות הגיעו קודם זה לשתחלת מיתוק וזה הוא תיאתם ואמר רבנן דכאן מובן על לשון הברייתא דשם ולבן שפיר

פרק ב מ"ח תו"ט ד"ה ואשר לא יאכל בב"ש . נ"ב ושייך זה לכוון דנפ"מ אם עושה בלבנים ושהנה לאכול גם בבנות שות דהוי מקח וקונה לשעבר :

פרק ג מ"י בחו"ל ובוטה לארץ . נ"ב לענין חיוב מעשר דפירות חו"ל פטורים ממתנות ולענין מעשר שני יש כאן בסוף המשנה :

פרק ד מ"א המכמן . נ"ב בערוך ערך כמר איתא כאן והמכמיר :

מסכת מעשר שני

פרק א מ"א בר"ב ד"ה מעשר שני כו' בר' מאיר . נ"ב כוונת הר"ב לקדושין נ"ב ע"ב וכתב כן הר"ש כאן דמסיק הירושלמי דמתני' ר"מ היא ולא כבנתי אלדבה הירושלמי מסיק דגם ר' יהודה היא דגם לדידיה אסור לאכול ובן הוא מתחלה יש בירושלמי טעם איסור מכירה ומשכן דהוי ממי לר' יהודה והדר מביא דעה דרק לר"מ אבל לר' יהודה מותר למכור דילפינן מבשיעית ולר' יהודה דסבר בקדושין מ"ב דהוי ממון אלו ודמה ר' יודן וסבר דגם לר' יהודה ושב מביא דעת ר' ירמיה דסבר דלר"י מותר למכור ודמה ר' יוסי לראיה ושב מביא ר' יודן הוכחה דגם לר' יהודה אסור למכור . והדר מביא הירושלמי ר' יוסי בשם ר' שעיל ור' יודן בשם ר' חילא דברי הכל היא מפני גזלנו הוא הטעם שאמר הירוש' בתחלה . ור' יוסי בשם ר' אחא ממי אמר דברי הכל הוא כדי שיהיו הכל זקוקין לממילאן הייט להביא לירושלים . ואיך שייך נגד כל הני אמוראי לומר דמסיק הירושלמי דהוין רק לר"מ מעשה ממון גבוה . ויש לדאות גם בגמ' אלמן קדושין ל"ד ע"ב דאמרי' הלכה כר"מ מקום דבתם מתניתין לקמן פ"ה מ"ח דהא בית הלל סברי דכרם רבעי אי ממון גבוה . וקאמר הגמ' דודאי סבר כן גם במעשר שני ולמד קדש קדש ממע"ש . וקשה קודם כל לין זה סתם גמור כבפירש"י כיון דהלכה כב"ה הוי בסתם ושניה הא עכ"פ אינו מבואר דלמד ב"ה ממע"ש דלמא יש לחם לימוד אחר ויותר היה לגמ' להביא מהמשנה זו דפ"ז מ"ח דקודש ולא מלקמן פ"ה וגם בסוף הסוגיא שם דהוי הדבור חד סתמא ואמרי בחמי בכולהו לא נמנה מעשה זו דסתמא בר"מ אלא ודאי הוי ממון לר' יהודה וגם הרמב"ם בפי' המשנה כתב סתם ולא בדר המחקה פסק בר"מ דהוי ממון גבוה דגם בדיעבד לא מהני הנעה ע"ב ודאי דגם לר' יהודה אסור למכור . ואי מעוס דר' מני בירושלמי כאן על ואותנין זה לזה מתנה מנם דאמר דהוי כר' יהודה מבואר דסבר דלר' יהודה כיון דהוי אלו מותר לתת מתנה ואי"כ הי"ם מכר אבל לא שייך בשביל דעה דר' מני לומר שכן הוא בסתקנא וגם לא בשאר הירושלמי באוקימתא דר' מני . וגם בר"ש עצמו שהביא סוף משנה זו דברי הירושלמי ולא בשאר הא דר' מני אלא הלאוקימתא דסתם יהוי' דמיירי באומרים א"כ קשה מה בר"ש והר"ב היה להם לומר דהוי לר"ע : **בר"ב** ד"ה אבל נותנים כו' האומר מתנה בסכר . נ"ב עי' מ"ש לקמן פ"ד מ"ב שם דיון מי הוי בכלו לריך הר"ב לתלות אי הוי ממון גבוה דאילו ממון הדיוט אע"ג שנתן לו באיסור וגם דהוי כמכר מ"מ שלו הוא ועי' מ"מ סי' ר"מ אבל הכא מוכח מכח זה דנקיט בריאה חי מתחת הסיפא וא"כ נאחר פרכת רבא לר' מחמן בתמורה ז' מ"ב אך ניחא אדרבה בזמן הזה דמיירי לר' נתמן ליכא מציאות רק חי ולכן נקיט בריאה חי דאידי דסיפא דלא שייך בחוט דבזמן הזה מיירי : **מ"ד** בר"ב ד"ה ובהמה כו' לבשר תאוה . נ"ב והא דלפנין בבחוט ר' ועשה זה איתא בהרמ"ם כאן שהיה איסור מיד בהרמ"ם בפירושו כאן והר"ב דהוא רק שמותר לקנות שלמים אבל מותר ממי בשר תאוה אך מהספרי שבהיקו החוט' מגהות פ"ב מבואר גז"ש שעל פי דין גמור היה איסור לקנות לשבר תאוה ממעשר מע"ש . אמנם עיין ירושלמי כאן שהרבה הוריות דמתחלה היה אסור ואחר מ"ד בסבר שאם קנה לבשר תאוה נעשה שלמים אך ר' יוחנן אמר כמ"ש הרמ"ם והר"ב ולע"ד בספרי : **שם** ד"ה אין הערר כו' . נ"ב זה הוא מגמ' במנחות פ"ב ולא נתבאר בשם אין המעבר כאן להחזיר המעות דהוי לדין מבשר אבל יאכל כנגדן אם צריך לאכול גם נגד הטור אז יש לו בזה דין מ"ג דבזה שוה לשם אע"ג דהכא מיירי בהיה לשלמים ובהמה לבשר תאוה : **שם** ד"ה לא קנה כו' . נ"ב ואם אין המוכר כאן להחזיר המעות כפי הראוה דינו דיאכל כנגדו ואיני יודע מדוע לא בלל מתנה אלו עם אוכן שבמשנה ז' . וכן בסיפא שייך רק אם המוכר כאן : **מ"ז** בר"ב סד"ה קיני זבים כו' מעשר שני . נ"ב ובפירוש המשנה להרמב"ם איתא משום שאין ראוי לאכילה לקונה ובתוי"ט בפ"מ מ"ח דשביעית כתב בשבעתם כמ"ש בר"ב כאן ולא הביא דברי הרמב"ם :

פרק ב מ"י מביח את הסלע כו' נ"ב הסלע של מעשר שני מה שרוצה ליקח ממנו יין וכמה היין שיחזיר קודם מעשר מן הסלע על היין לך היין שאין מחלל עליה לא מהני לא מהני גם הר"ב הלכן מחולל על לומר למפרע היינו מעכשיו ולא בעשה בזה גם מה שבתה הטמא למפרע מעשר היין דרק מה שבתה בעכור מעשה למפרע מעשר . זה הוא כונת הר"ב אך אינו לא שוב בא לדין בבירה וכמ"ש הרוי"ע דמאי

כתב רש"י י"ב ע"ב דזיתים בתר שלום בישולם דכל הני בשיעורים חד שיעור הוא דהא בהרמב"ם איתא בכל מעבר שני פ"ב ה"ה לענין שונת המעבר בזית נמי הוי שלום בישולו ובכולהו כן הוא אלא בהם הוי מחוק מלבים בישולם ובסוף מ"ג פ"ח דמעשרות ומי בר"ה י"ג ע"ב לענין שנות המעבר וכמו דמפורש בסוף המשנה בבא דתבואה וזיתים בתר שלום ה"ב הני שיעורים אלו שוים מה"ת לא נימה כן נגד שאר הפירות . וגם הני מודה דאסבר לפרק מצפה האילן שמגיע האילן קנאסטן שזה הוא הנעה אמנם כיון דסובב הדין על פירות בובב התנעה על הנעה שהאילן חונם הפירות . פשיטא דכן מסתבר דמעת שהגיע להתחלת ראוי לאכילה שקבעה פרי אחרון מאז אכילה קבע אע"ג דלאכילה עדיין לא נאחר עד גרגן שוב הוי לשעת המעבר מאז . ולאחיטה שבתבתי מפיר הפירות יש לעיין בנדה בשמיני קנה פנה ובגמ' שם ושיין בהרמב"ם פ"ב דבכורים ס"ד דתנעה בשם ס"ב ג"ב הוא כמו הכא . ויוכן בדברים אלו דברי רש"י בר"ה י"ב ע"ח דפירש כל המעבה שהביא הגמ' תנן בתם בתלבן וכו' לענין שנות המעבר וקבה מאד הא מהני' נעבה לזמן מעבר אך סבר רש"י דבכל אחד הוא לענין זה וכיון שבביה לימוד מקרא דמיירי דאיתיה הסיב רש"י הכל לענין בשנים ומבואר גם הסיבה הגמ' שם דלמדין מבנה המעבר מבביעית דאיתיה בקרא . אמנם הסוס' שם בד"ה בתבואה והר"ש בפ"ב דבביעית מ"ד מבני כפי שפירשו הטוס' דבתמר בחילות הוא קנאסטן ועי"ש הקשו על המיון הגמ' ולריכי לדחוק עצמם אבל לברמב"ם ולרש"י אין בתחלה לקוביהם . אמר זמן מלאתי בפני יהושע בר"ה י"ב ע"ב בבתר לפבינות כן בדעת הרמב"ם רק בר"ש מסופק . והמבתי מדוע לא הביא הבוכחות מרש"י י"ב ו"ו שבבתי בתשובה ברתי שגם הוס' לא פירשו בפירוש הטוס ויש רק תילוק מועט בין דעת הסוס' לדעת רש"י ואין כאן מקום להאריך . ומצאתי בערכי מבנים אות מ' מבנה הוא פרי קודם גמר בישולה : **מ"ז** ר' יהודה אומר לבל כו' . נ"ב בשבת דף מ"ב מינעי לי רבי יהודה אריבא פליג לו אפיפא ה"ב הכא ולפי המסקנא שם דאריבא פליג בכמה כן הוא ע"ב דאפיפא פליג דשם הוי על הריבא לקולא דגם בכלי ראשון נמי לירוף מותן לו ליר ואי"כ הוי הכא קולא דאמר ר"י אפיפא דהוו כלי ראשון . לך לשון' שם דרק בתנלין אמר ר' יהודה והלא בכא גם בשבת אמר ומי' שבת מ' ע"ב דבשבת יותר קל להתבשל ולאכו' לי בחם מלן דבכר דגם הפיבוה הוי בישולו ולי"ל דהחוס' בברי דבלן ודאי אריבא פליג ולאומרה כמו התם דקאי על ריבא דשם דמיירי מבלי ראשון קאי בכא אריבא על המחני הה היא דלא בבר"ב בלן ובירושלמי כאן גם בהאור מהלך תחתיו מלריך לומר יהודה הומן לו ליר גם בחון מתבלין . ועכ"פ היה להתוס' לפלפל במשנה זו :

פרק ב מ"ח לא יאכל בב"ש . נ"ב ושייך זה לכוון דנפ"מ אם עושה בלבנים והתנה לאכול גם בבנות שות דהוי מקח וקונה לשעבר :

פרק ג מ"י בחו"ל ובוטה לארץ . נ"ב לענין חיוב מעשר דפירות חו"ל פטורים ממתנות ולענין מעשר שני יש כאן בסוף המשנה :

פרק ד מ"א המכמן . נ"ב בערוך ערך כמר איתא כאן והמכמיר :

פ"ו מ"ג ד"ה שאני וכו'ע שמוכח בתו"ע כאן סבר דלא כעי למפרע דיכול לומר שיהא רגע קודם שיעשה מעשר והכלע יוצא לחולין ולשון דיכול, כבר אין הכוונה למפרע כמ"ש הר"ב והר"ש אלא כבר קודם שיעשה הכיפה מן הכר ואפיר הוא דלמה צריך להיות למפרע וכי אין יכול לומר רגע אחוך לפניה יהיה מחולל דאחיר בכתובות דף פ"ו ע"א שעמד אח"כ בתנם וכמה יקנה לו. אבל קשה על הכ"מ דאילו ק שוב לא שהו יחד זה הטמא והטיבור מכר אחד זה מ"ש וזה אין מ"ש. דכעת אלקח הטמא מן הכר היה חולין מעא"כ אם אמר למפרע אפיר היה לו מ"ש. וא"כ מ"ש מעשה בריה וכדעת הרמב"ד אבל אין קושיא על הרמב"ם מה שהביא הרמב"ד דמדאוריתא אין בריה זהו רק לקולא לא לחומרא בריה אבל כאן ניכא לא לחומרא ולא לקולא רק לחומרא דאלק שאסה הטבור היה למפרע מעשר והלא לא מקלינן זה כלום אדרבה יותר יש חומרא זה שנקרא שם מעש"ם. וגם בעצם לשון מבכר דאיתא בירושלמי משמע לגמרי. וצריך לזה כמ"ש לעיל כדי שיהי מכר אחד לזה חולין ולזה מעש"ם. הכ"מ כתב לדייק מ"ש חולין הוי בשעת שחייב ועיין מביא סוגת הירושלמי דלשון מבכר הייבו בהתלת הסתים אבל לא מהני זה לשון המשנה שותין מכר אחד והרמב"ם לא כתב למפרע והוא כמ"ש הכ"מ שמשתיק

המשנה ויוכן ממילא כן מדאמר שאסו יחד זה חולין הם מעשר שני דאי"כ מיירי שאמר למפרע:

פרק ד מ"ג בר"ב ד"ה ובין שנתן כו' ואינו נתון בחתמה. נ"ב המלן דאמר ממון גבוה הוא נשמו וטוהר שם בהר"ם. דמוהר לתת בחתמה. אבל אע"פ אינו כשלו לטוסיף חומש אלא כמי שיש לו ממון גבוה ורק היכא שמתחלה בעצם היה שלו אע"ג דהוי ממון גבוה נתון תומש כו פירש"י בקידושין שם ד"ה מתון. וע' במ"ש הר"ב בריש פ"ח כאן: **שם תי"ט** ד"ה ובין שנתן כו' הארש מקדיש דף נ"ב. נ"ב נ"ד וע' מ"ש לעיל ריש פ"ח: **מ"ז תי"ט** ד"ה היה מדבר בפרק י"א. נ"ב נ"ל פ"ח כ"ל ולזון כהוה דבעל כתחה אסול מדרבנן אלא גם בעל כתחה גם מדרבנן כשר רק אם לא דיבר לא בלל הרי זה גיפוך לו הרי לא מעורבת אם רק אדעים יודעים שבא לגרש בנתינה די מן הסתום. אבל מדרבנן צריך דיבור ולכני נקיא הרמב"ם אבול כמבואר בריש פרק יח ואם עשה עמה נאותו בעניין הוה כלילו אמר לה:

פרק ה מ"ב תי"ט ד"ה כרם רבוי כו' הבסה משנה בירושלמי. נ"ב אין להאוב דבונת הכ"מ שמביא מירושלמי שתקנו לבניה דוקא לירושלים כדי שיהיה להם לעשות יין לנסכים אלא הרמב"ם כתב להדיא כדי לעשר שוקי ירושלים בפירות אבל גם בירושלמי יש שכיון שנריכין הרבה יין לנסכים לא נשאר לעשר ובסבריאו כולם הגם שמתנו מהם לקרובים מ"מ נשאר גם לעשר שוקי ירושלים כן הוא להדיא בירושלמי והוא כן בתוספתא כאן להדיא הלכך כתב הרמב"ם רק לעשר שוקי ירושלים אלא מה שכתב הכ"מ שהוא מהירושלמי הוא לחודיע מדוע רק בענבים ספק הרמב"ם כן ובכר הרמב"ם דגם ר' יוחנן שאמר כדי לעשר בפירות כונתו לרוחר חשובים כקפידו לעשר בהם ושם רק בענבים ובשאר פירות היה כפל מניעת התקנה שאין בהם עיטור כ"ב וגם לא היה הכרח כמו בענבים שבשאר רק מעם מתמת הנסכים: **רומ"ר** [אות י"ם]. נ"ב לפי הגמ' ר"ה ל"ח ע"ב והרמב"ם פ"ט ממע"ש הי"ב לא אמרו להביא לירושלים רק התירו שאין נריכין מ"כ נתה הירון הקוי"ע ובשאר קושיתו דלעיל לומר נמיכו תנאי אך כלאה דיוקא דהלא הדקדוק של הת"ש הוא דאיתא הקיקו אלא יש להשאר בתירוצו שאמרו לבנים אבל בר' יוסי ליתא הקיקו ורק תנאי מבואר דאין איסור רק התרו. אך אין להקשות כאן ולמה הוצו הקיקות הת"ש אבל ניחא שנריכין לזה משום כבוד ירושלים שבטלו גם בפירות מועטים ולריך לעיטור משום העובדי סוכבים ובלא גם לירושלים עצמו יש לחוש ולכן עבו כמו שעשה ה' כ"ה פרס שבמרכז המקדש נתן ליוד לתקנה שיבא ביחוקאל מ"ג משל"ב בת"ש שבטלו משום שבתרבו הפירות והיה קשה לומר נריכי הגלי וע"ז תירן שפיר ובלא אילו סיה גם בר' יוסי איסור היה לר' יוסי לומר משחרב בהמ"ק הקיקו וכו'. אך ליתא לומר שכן דעת הת"ש דהא כתב בעצם הקנאי דר' יוסי כמו לת"ק ורק על הרמב"ם עולה הירון שלי וע' מ"ם אח"ז שאין הכרח לכל זה בדעת הרמב"ם: **שם תי"ט** ד"ה וחנאי ותמהני על הב"ם. נ"ב תמה למה לא הביאו ומאלי כלי הרמב"ם מדוע פסק כר' יוסי דמשחרב בהמ"ק נתבטל ולא כת"ק שגם לפני המחרבן נתבטל. ולי קשה על הרמב"ם לו יהא דפסק כר' יוסי למה לא פסק שבתו ואם לומר שאין נריכין לדינא זה עצמו שייך לדינא שהיו נריכין להחנות וכמ"ש על קו"ש תוס' רע"ק אות י"ט. ובראה דקשה למה מביא הגמ' כיצה ה' בריתא ומ"ש שולא נשם ר' יוחנן ולא הביאו במשנה. הגם שהביאו שם דתנן ועוד על כמה מעוים בלבון ובשמות יש הג"ה אבל כ"ב מעותים ביחד לא שבית. ועוד יש כל זה סבראות הר"ש ל"ח ע"ב וגם שם בגמ'. אך מדאמרו בשמ בטול התקנה תנאי שאמיתי שיהא יחוד בתקון הראשון ודברי הגאונים ודלי לא יצאו ריקם. וכמו ר' יוסי שהתנה כמה שיהיה ודלי כן לת"ק לאיתתי שיהא הכוונה אחר' נזמן הבית. ומאלי ר' יוסי שהיה אחר בחורבן. וא"כ ודאי היה זמן אחרה התקנה לתקומה ורבי לא הזכיר מה במשנה וטסק בגרייתה. והיה זמן רב אחר הביעול ובחורב בזמן נתנו הבמות ע"ם מקרב ור' יוחנן אמר דברו על התקנה הבמות שבאמרה עד החורבן ואו ביטל ר"י בן נחלה ופלוגתא דת"ק ור' יוסי הוא דת"ק סבר שבבר אחרה תקנה ראשונה לתקומה ור' יוסי כ"ל דמעולם לא נתיבן רק אחר חורבן. והרמב"ם וגם ר' יוחנן ורב ספא יסולון לפסוק כת"ק ומה"ש יבחוב הרמב"ם מה שבבר היה ורק מבית התקנה האחרונה שהיה בזמן הבית ובחורבן נתבטל ומ"ש הת"ש שדרך הרמב"ם לבחית דין הבוה: בפני הבית כאן אין נפ"מ בבר רק מה שהיה תקנה הסייד לדין שנתבטל בחורבן ושוב לא נתנו לדעת ת"ק על העפיד ור' יוסי סבר שבתנו. ובתקנת ריב"ז לא מבר התנאי רק שבמנו ובתירוצ ולכן אמר הבית הרמב"ם ג"כ רק ובתירוצ ולדבריה אבל לת"ק ר' יוסי סיה לבר הרמב"ם לבית הבית לר' יוסי לא היה ריב"ז המחיר רק הכ"ד שבדור הראשון אבל לת"ק התיר ריב"ז ובלא תנאי בחורבן בלשון בגמ' ולבר"ע תקנה דבריתה על כל הפירות ולכן אמר ר' יוחנן שהם כדי לעשר בפירות והרמב"ם סבר דודאי הוי רק תוצה לתקנה ראשונה בענבים: **מ"ג בר"ב** ד"ה ובה"א כו' כמו מעשר. נ"ב ע' מ"ם עדיות פ"ד מ"ם: **מ"ט תוס' רע"ק** [אות כ"א]. נ"ב לפסר לדר' יהושע שאמר עשור שאני עדיף לגזר אבל לו אמר הוא על המעשר שיש לו בביתו דוגמא שאמר ר"ב והסכיר לו מקומו שבביתו אמונה שם ומטילה הקנה לו בתנב גם המעשר הזה שהקנה לו ר"ג וקנה מי תנב הבכירות אל כיתו ואף דלא מפרש במשנה כל זה שביעות דאין בכרם רק לומר בעשר. ולפירש"י דיבה ר"ג שיאכלו עבל כן יכל ר' יהושע על המעשר שיש לו בביתו שיאכלו עבל ובוחר לריח ב"מ י"ח ע"ב ברגלה לבער מביתו הוצרך גם ר' יהושע לבער התרומה מעשר שבביתו. אמנם מהר"ב יש לדוחה לפי מה שפי' רבינו ז"ל דמייירי רק ממעשר שקיבל עתה ותפשר דבוחרו שגם ע"ז דיבר. אבל מייירי שהקנה גם מה שבביתו שגם הר"ב פי' ריש"ל המשנה ברייא בר"ח לא יתנו שהיה לר' יהושע נ"ב מעשר שלא נתרם בהרומת מעשר והקנה גם מקומו שבביתו. והאמת יורה דרכו שבהר"ב ודאי משמע כדברי רבינו כאן עכ"ם אין סתירה עליהם מן המשנה עצמה ויש לדוחה שכן הוא שקנה מאד על ר"ש קושית התוס' בקידושין כ"ו ע"ב ד"ה מעשה כיון דר' יהושע לא היה לו במעשר בביתו מה תקנה שמא יאכלו בני ביתו ולאחר קיש' התוס' כולהו יש לתרץ ואינם שלמות על רש"י כמו קושית הר"ן לפי מיתה דגם ר' יהושע אמר על מה שהיה בביתו ורת עצמו לא הקשה קושית הגר"ע על רש"י רק התוס' אבל ר"ת תלק על רש"י מתמת שאר הקושית שבתוס'. ומיהו יש לדוחה מתוס' דסבריי שאמר ר' יהושע על מה שנתן לו ר"ג. אך גם זה אינו לדוחה דודאי תרם ר"ב ע"ז שבגיע מע"ג כיון שבתנא סידר הענין כך הוי בפירות שגם מזה תרם שאמר שאני עדיף לבפרות אמר גם ע"ז דיבר. אבל מייירי שהקנה גם מה שבביתו שגם הר"ב פי' ריש"ל המשנה ברייא בר"ח לא יתנו שהיה לר' יהושע נ"ב מעשר שלא נתרם בהרומת מעשר והקנה גם מקומו שבביתו. והאמת יורה דרכו שבהר"ב ודאי משמע כדברי רבינו כאן עכ"ם אין סתירה עליהם מן המשנה עצמה ויש לדוחה שכן הוא שקנה מאד על ר"ש קושית התוס' בקידושין כ"ו ע"ב ד"ה מעשה כיון דר' יהושע לא היה לו במעשר בביתו מה תקנה שמא יאכלו בני ביתו ולאחר קיש' התוס' כולהו יש לתרץ ואינם שלמות על רש"י כמו קושית הר"ן לפי מיתה דגם ר' יהושע אמר על מה שהיה בביתו ורת עצמו לא הקשה קושית הגר"ע על רש"י רק התוס' אבל ר"ת תלק על רש"י מתמת שאר הקושית שבתוס'. ומיהו יש לדוחה מתוס' דסבריי שאמר ר' יהושע על מה שנתן לו ר"ג. אך גם זה אינו לדוחה דודאי תרם ר"ב ע"ז שבגיע מע"ג כיון שבתנא סידר הענין כך הוי בפירות שגם מזה תרם שאמר שאני עדיף לבפרות אמר גם ע"ז דיבר. אבל מייירי שהקנה ע"ז ומקומו מושכר לו היינו המקום שבביתו ואבב קנה גם מה שלא הר"ב דהא משקיע קידושין כ"ו ע"ב דלא כני ליטרין. אך מכתי קשה אילו כן היה לבגמ' לפשוט מהא דר' יהושע דלא כני לטרין וי"ל דלא מוכח דאמר דגם בפירות ממש שבשבילו לו מהני: **מ"ט בר"ב** ד"ה ובימיו כו' לבני דורו. נ"ב הייבו האגרים בשיקנו מעמי הארץ ומע"ג דהלשון בגמ' סוטה מ"ח ע"א שאלה בכל גבול ישראל ולאם שאין מפרישין אלא תרומה גדולה הכוונה על עמי הארץ מפני שהחשיקו לה לשון מיתה וכמ"ש הר"ב

פיטור

רים דמאי ולא זה לגם בני בוחו ולאומר לגם בשם תרומה גדולה גם בה עין מיתה כך תרומת מעשר וכו' מעשר שכן אמר לעמי הארץ. בכל זאת ליתא דא"כ לא היו החברים צריכין לבפרים תרומת מעשר אלא ודאי דלעמי הארץ לא היה פשלה כמה שהוישם שבאתו בקשוסה אך אותו הטעות היה בם חברים שחשבו שאין צריכין לבפרים כלל כי הרומה גדולה היא במיתה וזה מסר הטם הארץ ובשאר לא חשבו כיון שחשבו שאין בזה מיתה ולא הפרישו כלום אבל מדקדקין במות אם קנה פתבר שאל אם הפרים הכל ואם לא הפרים הכל תחמת עשוחו לא קנה ממנו וכמ"ש התוי"ט כאן. ותיקן יותן כ"ב בלאמרו להחברים שגם כל חבר מחויב לבפרים תרומת מעשר ומעשר שני. ונגד זה הקיל שוב דמעשר עצמו ומעשר עני דאין צריך לבפרים ומאלו היה כל חבר מזבר בקונה מן ע"ה לבפרים תרומת מעשר ומעשר שני כיון שבמשנו שגם בזה יש תומרת מיתה וכמעי אמרו לא לייתי לידא זאת ולכן מאי כיון שבעשה בכל חבר דין גמור לא היה מדקדק צריך לבטל כלום לאחבר קנקנו ממנו ואתמה לשון הגמ' פשוט קנה שמתלת סדיטר כוכב על עמי הארץ שעשו ואח"כ נסב הדבור לחזיא לת החברים מן הטעות וע"ש בפירש"י ד"ה בכל דבי כ"ם לעיל. פתומרת דמ"ם יש לעיין בהר"ב ותי"ט ובריש דמאי והרמב"ם כל' מעשר פ"ם ס"ב:

מסכת חלה

פרק א מ"ד והמרומה. נ"ב וכן לקמן פ"ג מ"ב אע"ב דגם לדימוע אין היתר רק לכהן מ"מ צריך לקנותו תוך מתרומה שנו ואלם שחייב עתה לכהן בלי מכירה: **מ"ט** חחלה. נ"ב בכל' כמרים פ"ם כ"ם לא כתב הרמב"ם לבדיא מיוב מיתה וכמו כמו בכמרים בכל' כמרים פ"ג פ"ח וכמין המשנה כאן לא איין על אלה מקום הרמב"ם אבל מבואר בתרומות פ"א ה"ד וכה' סנהדרין פ"ב ה"ב: **תי"ט** ד"ה ואסורים לזרים כו' דלעיגן מינייהו. נ"ב בחולין נ"ע ע"א מביא דרש מקלאי

וכבר בנדה מ"ו ע"א בסיא דרבנן וכתבו הסוס' כמו הר"ש ע"ם:

פרק ב מ"ז בר"ב ד"ה אחד מב"ד כו' והתורה אמרה. נ"ב מבמע דשיעור זה הוא מן הסוגה והרמב"ם ריש פ"ה דכהרים והפ"ע ס"ו אב"ב בתנו דמן הסוגה בכל שהוא כמו תרומה. והנה דברי הר"ב הוא בספרי ס' אלה על הקרא (במדבר ט"ו כ"ח) ואפ"ע ע"ב דאין רק אמתכתא דהא יליף הכ"מ שם דמן הסוגה בכל שהוא מן בספרי ובדלי כונתו כמה דאיתא לר' אלעזר דהא דבחיר בתרומת נורן הכוונה מה שהם אחת לף אלה אחת והכוונה הנה אחת. ומיהו למה לא כתב הר"ב מה הנה גם בראשית הגו (דברים י"ח) כתיב תתן לו ובספרי דייק דנעי דעתו מבקל ס' סלעים ואפ"ה כתב הרמב"ם בפ"י מביכורים וגם בהר"ב מתון ק"ז ע"ב ד"ה ולאוייתא דאיתא בתוספתא לימוד על אך כל זה הוא אמתכתא וכמו בכתב רש"י בחולין ק"ז ע"ב ד"ה ולאוייתא דאיתא בתוספתא לימוד על שיעור בתרומה ואפ"ה בכל שהוא שני מן הסוגה ואיו אלא אמתכתא. אבל סתם מתיבה די בכל שהוא אך שיהא די חנה אחת ע"ג איתא בשמים נ"ב ונתן דאין נתינה פחות מפרוטה ובם סי דין תורה אך גם בם לא דוקא פרוטה אלא לאחוקי איסור בגאה דלא שוה כלום. אך כן נקא לכל שהוא פרוטה לפשמים. אך ברש"י בתורה (במדבר ט"ו) איתא בחלה דמן התורה די בשמנו וכסוף מביא מתנו ביטה בכדי נתינה מבואר שאין רק אמתכתא. והתוס' במקומו בשמים נ"ב ריש ע"ב כתבו דבעי פרוטה ומחלקין נגד דין חנה אחת וגם לא דבכי מב"ש נ"ה דלא הוי בהאי תנא מדלא ממנה גם פרוטה זו אך סוא

בכלל הגזל את הכיבו שוה פרוטה וכמ"ש הסוס' דהוי כגזל:

פרק ד מ"ד תי"ם סד"ה ר' עקיבא ר' ירושלמי שם. נ"ב הסוכתה שבתר ליתא בירושלמי אלא הת"ש כתב כן מעצמו. והירושלמי שבתר הוא על דברי הר"ב דאין בונת ר"ע דהוי פחה

תלה בלי הוספה זה מבואר בירושלמי דליתא כיון שאמר בירוש' שעמת דר"ע דהוי כחומר הר"ז תרומה על הפירות אלו לכשיתלבו אע"ג שלא אמר כן בהדיא הוי בעצם כן וכנגן סברי כיון שלא אמר בפירוש הוי כאומר שיהיה תרומה על הפירות המתוכנין דלא מהני עכ"ם חזיון דמפרש הירושלמי שאין ר"ע אומר דהוי תלה כמו שהוא עתה אלא בהיוסף ומפרש הגר"ע מהיכן למד זה הירוש'. ודברי ביאור דילמא לעולם גם כמו שהוא הוי תלה אבל רק מדרבנן כיון שבפרים לו מדר אבל לא נריך לבפרים דלעיל אמר ר"ע ולא יעשנה קנין מבואר שאם היה עושה היה פטור ומבואר יותר בסיפא שם דאין בזה כלום חלק לשם ובתם לייני לבתחלה ובכה אמר דאם בפרים דיעבד הוי תלה אבל הת"ש סובר כיון דחזיון לר"ע בסיפא כאן אם הוסיף אח"כ פטור ע"ב הראשונה מדין תלה גמור מתחלה לא מדרבנן וכמו שהוכיח הירושלמי וגם לא מהוא כדר דאילו מהוא כדר ג"כ לא היה פטור בחזר ובשאו אם לחת וכיון שכן דהוי תלה גמורה גם בלא הוסיף ודאי היה מחויב לבפרים גם בתחלה דמ"ש אם הוי עלם מיוב ותה"ע קיבר במקום שיש לבתרוך. אח"ז איתא בירושלמי הוי בני לומר מהלכה כלומר מדרבנן אי נדר ובקדיש כונתו ג"כ דלא לאוקימתא בתחנה דר"ע אייני רק בהוסיף אח"כ אלא גם בלא הוסיף ובא דקשיא מפ"ב הכונה שבקנים יבא רק תלה מדרבנן אי מתמת הקדש ונדר אם בפרים ונזה שייך לאלק בין לבתחלה לדיעבד ובם אחיל לענין לבתחלה ובתם הירושלמי ואם מהבריאה ואשאר על כתחן כמו שאמר מקודם דר"ע מחייב רק אם הוסיף אח"כ דהוי כחומר שיהיה תלה לאחר שיוסיף ובלא בע"ב אדרבה לא יוסיף דרוצה בפעור וגם המפרש היה מקור מלכתוב דבריו דבאן גם לעיל: **מ"ז** בתי"ם ד"ה לחיות מפריש כו' ותיטה על הר"ב. נ"ב מנה למשא חיוב דמ"ש הת"ש דבונתו בהר"ם רחוק וגם פי' הר"ם עצמו קבה המשנה בתשנה דעל הלוקח קלי ולא על הבכון ובמו שבתחיל הת"ש כאן אולם בראה דלא תיקשה מי מה נרין הר"ב כמה אמר מחלילין לענייה דמאי דמוקי המשנה בתחילה לענייה וקשה למה לא בשבוטו שנתן לכהן ת"מ גם מע"ם ואח"כ יאכל הוא ואם סוכנו בהר"ם ודאי קשה זאת יותר ויעין תוס' רע"ק לעיל פ"ח מ"ד אות ב' דמדומע מייני דאיכא שיעור אלא מצומצם דאיכ גם הכא מייני כן אלעגין זה הוי דמאי כדומע אלם יש לו רק שיעור מצומצם דמאי הוי אסק אם חייב בחלה דאם לא הפרים המוכר יש כאן חלק ממנה תרומה ובגר ליה הן השיעור אך דילמא הפרים ואיכ יש שיעור וחייב בחלה מבסק כמו ת"מ ומ"ש אך אם הוא בגבוה"ב הלוקח הוא ממנ"ם אם לא בשאר המוכר בשיעור ודאי פטור מחלה. ורק הבסק הוא לכהן ולו אין שיעור אכ"ב שיבסק פטורין ואם בשאר בשיעור ודאי חייב בחלה לכהי נקט הר"ב בתחנה בגלות המליות שנתן כפי שהוא לעניים דלא נריך לבפרים ת"מ ומ"ש ואיכ יש כאן שיעור והוי אסק וחייב בחלה כמו שהיה הרבה. והא דלא מוקי בעיסה מצומצם שלקח מע"ם. הנה הר"ם והוכא בתוי"ט שאינו דלא נחמדן ע"ם על החלה. ואם ביודע שלא הפרים בע"ם. אלא יותר עדיף בלוקח תמוהה. והא דלא פירש הר"ב דמייני בשיעור מצומצם הנה גם לעיל גבי מדומע בפ"ח מ"ד הנן סחמא ופשוטא אלם היה בשאר בשיעור תולין דחייב בחלה. ולכאורה קשה על דברי ממ"ם הר"ם בסם הירושלמי פ"ח סוף מ"ד שאם אינו לגבל עיסת מכל גם מהתרומה חייב בחלה ואיכ בכל ממנ"ם חייב בחלה דלא נגר התרומה אם בשיעור. ואולי יש לומר דבמצומצם שאני וכמ"ש הירושלמי גבי מדומע ועוד יותר הר"ם מ"ד פ"ח. אבשיר אבא דתרומה חייב בחלה ממתני' דמדומע. והיה יכול לומר דמייני במצומצם אך אחמת מבני דמדומע בבר מתם: **בא"ד** ולהרמב"ם צריך ישוב. נ"ב בהשקפה לחלוה ל"ל הרמב"ם מבנה לשון המשנה דבמשנה איתא בקונה חלה דמאי ח"ב ידענו דמייני בספק דדמאי סייגו בלקח עיסה מע"ה שמוסק והרמב"ם מפרש בד"ח שהו אותן עיסות ספק וכו' וע' תוס' רע"ק דמאי פ"ד אות ל"ג בסם סמ"ו דיש ב' מיני דמאי ח' הקונה מע"ה ב' מכל אדם מתעוד על תרומה גדולה והרמב"ם במעשר פי"ב סי"ח מבוד שבעיר על אחרים נאמן ואינ"ל ע"ם. ופי' הרמב"ם מבנה דכאן מתבוד על החלה. ומיהו ל"ל אילו כן הוא לו לפרש בהדיא דמייני בתבוד ולא היה לו לאחריך. ובתוי"ט כאן הנוה דמפרש מ"ם הרמב"ם דבסריא לא מחבון כ"ם בחי' אילו כן היה לו לומר סתם ח"ו כיון דאחר אח"כ מתיל אלא בסריא אבל יש לראות במקור הדין דהרמב"ם דירושלמי אם מבואר. ובכי איתא בירושלמי אחר המשנה ישראל שהיה חייב לעובד סוכבים. בלוקח מן הנתנים בסריא נריך לבפרים חלה דמאי דבריי ר"ע ותבנים אומרים מ"ש אמר ר' חגיגה ולאת תר"ג מ"ע דרבנן ולבאורה מה יאות וכתב המפרש דהא

פטור

מבואר במשנה בני פלוגתא דגם בא"י יש חלת דמאי וכונתו למשנה זו כתן נוטל חדש כו' ומבני כשם שלא מחברו יבאלו על תרומה בארץ כך לא נחשבו על חלה בסוריה ובירושלמי דברינו דכמו שידע יוחנן ע"ב בסוסה מ"ז דע"ם בא"י תורמין תרומה גדולה כן ידעו חכמים דבסוריה מחמרי ע"ה בחלה אבל בא"י לא נודע ליוחנן כ"ב רק מתרומה גדולה דכן מיתה שאין מפרישין אלא ת"ב בלבד ושנו שם בחבשם דנחלה ליכא מיתה ובפרע מדורות האחרונים לחיכא מ"ד בכתובות כ"ה דחלה בזמה"ז דרבנן וחרומה דאורייתא אבל בסוריה נהגו ע"ה בהפרשת חלה. מעתה שפיר סתירין הרמב"ם הבל במ"ם דמיירי בהיום ספק לחורות בזה דיש מקומות שאין ספק כגון בסוריה וכל דלא אמר בד"ל בא"י זה היו דאם אפשר דוקא בסוריה גם בם לא יהיה הכרח. ומיהום גדול על הר"ם שהם עסקו לדון מן הירושלמי ומלבד שכאן מנוחות לחדיא בהקושיא שהיה שבוש דיש חלה דמאי עד שתמה על מי שאינו אומר כן ומבני דרק בסוריה היו מחרים והמעיין בירושלמי בערלה פ"ב על משנה ה' אמנה לחדיא לכ"ע חלת דמאי בא"י אלא יש פלוגתא שם אם יכול לחבוא מן הכהן הבלומין בעד חלה ובירתי שם בגלוין כ"ם לאורך דסברתו דגם אם אמר דברתומת משער אין מגיע הבלומין כזה רק מחמת שברתומת משער יש ב' סברות שאינו מפרש ה' דבני שיעור ב' דמעה ואחב שאינו במיתה אבל בחלה כ"ל רק מעות דאינו במיתה לכן יותר יש מקום לחבוא הבלומין אבל בחיוב לבפרש אין מי שמלא מעתה ניחא דהתנא נקט דמאי משום דבחרשים בכ"מ שאינו מפורש באיזה מקום מיירי דיבר על הרן ישראל עלמו שקידש עוברא בעת אבל הרמב"ם שקבע דיעה לבל הבולם לא יכול לומר דמאי כיון דבסוריה אינו אלבר לרוץ לפרש היכא דאיכא ספק וחדיעים לידע איזה מקום יש ספק או לא בבר ממלא במקום אחר ובשמע אחבי מהור"ר בשמעון שפרלוי דבני הר"ל אמר בשיר אילו היה כונת הירושלמי והרמב"ם כפי בסברן הפו"ע יש לבם לומר כמו שאינם חשודים על חלה בא"י כך אינם חשודים בסוריה אלא ודאי דעל חלה אינם מחמרים בא"י שאין הדבר פשוט דבחלה יש שון איזה דלא מפרש בחלה רק לחדין דחלה ברומה הרמב"ם הר"ב חלה פ"א מ"ט מדכתיב (במדבר ט"ו כ') חלה תרימו תרומה ובתרומה כתיב (ויקרא כ"ב ט') ומהו בו ודבר זה לא ידעו כ"ב לפשיטות הטמי בארץ ועי"ש מ"ם בחלה הל"ו פ"ה מ"ו:

מסכת ערלה

פרק א מ"א בר"ב סד"ה הנוטע כו' ואין הלכה כר"י. נ"ב וכן הוא בפי' המשנה להרמב"ם ולא ביאר הכוונה איך סבר הת"ק בזה דמ"ם בת"ק הנוטע לסייג אפשר לפרש דוקא כולה לסייג ואם גם לאכלו כל האילן הייב וגם אם רק יש לסייג אפי' רק לד אחד הבל פטור ואפשר דמשום זה סברי המ"ם כ"מ שאחר הרמב"ם ביד החזקה בבל' כבני מ"ד דר' יוסי אין רק לפרש ויש לדאות בתוי"ט בפ"ש דברכות דסברה יש לומר ולא פליג אפי' המשנה והר"ב ולהלן לומר דעת הת"ק מלשון ר' יוסי שהתחיל אפי' בפעמי. ולא בהיל אפי' בתיקון לסייג והבפעמי לאכלו ע"ב בעמ מת"ק דלסייג בעי בולו אבל אם יש מעט לאכלו הבל הייב ע"ז פליג ר' יוסי ואמר דאפי' בל בפעמי הוי לאכלו אם רק בתיקון הוי לסייג נ"ב רק בפעמי הייב ובתיקון פטור. ומתוכן בזה מה שקשה בסוטה מ"ג ע"ב דמבני הגמ' מלאת הרבבה בהיתר שבעיקר היה לסייג ואבתי קשה לת"ק דמשנה זו. אך משבחת דבא אם נעשה לסייג גם בהלק דאכלו פטור ות"ב הוא בעיקר בתיקון בהלק בהאכלו בטל לחלק בהסייג מכ"ש בהרבבה וא"ב הבל פטור אבל אם דעת הת"ק דמיד שיש גם מלבל הבל הייב ניחא דמדבר מודה הת"ק שאין העיקר נמבך אחר הענף המורבב. ות"ב העיקר נשאר פטור ות"ל לחזור מהמלתחה רק מחמת הענף שהרכיב דבזה ודאי נשאר גם לת"ק דין דר' יוסי. אלא לבאן מה שאמר ר"ג מ"ש מבה ר"י בילפענד דבר מתבקל דקשה מדוע א"ל יוסי ואפי' אמר ולא כמו בריבא אפי' נטע ובהרמב"ם איבא בדין זה נטע ותבב מדוע שיבה מלבון ר' יוסי. אך בבר דבונת הת"ק הוא מיד בנטע לסייג פטור ודייק בזה אע"ג שיש גם לאוכל לא נתבטל הא בנטע לסייג אך רק בשעת הנטיעה אבל אם נטע הבל לסייג יכול אח"ז לחזור על בבל לאכלו כ"מ הרמב"ם בשם הירושלמי אבל לא לחלק אח"ב ור' יוסי פליג דגם אם נטע לסייג אם אמר אח"ב לחלק מהני ולהבי בסוף הרמב"ם רק בנטע ותבב שהוא בת"ק ולא בחיבר ר' יוסי. ולבה לומר דהרמב"ם לא חזר בו אפי' המשנה אבל זה רחוק דלא משמע בן בפי' הרמב"ם ובהר"ב אלא שחזר ממה בפי' המשנה אבל בגוף הדין דאין בלבה בר' יוסי לא חזר וגם בדברי מו"ה משה נ"י מחודן הקבלת מבואה דגם שם בין שהרכיב הוי בנטע. ובזה מודה הת"ק דמהני לאכילה והעיקר נשאר לסייג. ויש לדאות בכ"מ הל' ערבאי פ"ו דמיירי בלמע דר' יוסי מפרש בת"ק והמעיין שם אמלא מה שאמר ר' יוסי לחד אין זה הנחת אלא אמורה וכן אח"ב ר' יוסה לחד אלא קאי בלל על ר' יוסי אלא על ת"ק מ"ל דלסייג ועיש פטור. אך כונת הכ"מ הוא מדלא נאמר בירושלמי בתיבה ליחד ובאיזה אופן פליג ע"ב סבר דליכא פלוגתא: מ"ב תוי"ט ד"ה והעובר הובבים כו' בשנטעו העובר הובבים לישראל. נ"ב בוה זו לא חסבר דאילו יהיה הדין בנטע עובר הובבים לעלמו פטור. קשה מה דממשיבון מלאו נטוע מוקבת ר"ש תיפוק ליה דאו ודאי נטעו בבבל עלמן. וגם יפר הקושיא שבתשב התוי"ט על הר"ב שבאר עלמו מלקמן פ"ג והרמב"ם בפי' המשנה מהבאתר בהלבה הגם שמלאת לפעמים בחבר לא יהיה דבר זה בנלאי אבבר בלוקן אחר לבהן. אך דקדקתי שהביא הרמב"ם בפי' בונה בריבא על פלוגתא דה"ק ר' בנטוע לעובר רבים ולא בחב בלן דאין הלבה כר' יהודה. אלא אחר שביים בפי' בל עובד הובבים שבטע בתב דאין הלבה כר"י ומ"ה פרק מ: מבית מתחלה דאין הלבה כר"מ ואח"ב מפרש אותו הסיפא המשנה בן היה לו גם בלן לבהוב ובמו דאיתא בהר"ב אך היה בסיבות להרמב"ם והר"ב ובבין דר"י פוטר שותפות מערלה ע"י ליעוד שלו שנאמר בפסחים ע"ב דף כ"ד מ"ם דפוטר עובר הובבים שנטע לעלמו דהא ליתא בתוליו קל"ה ע"ב דעיבת שותפים חייב בתרומה ובחלה מקבלי ומיסת עובדי הובבים פטורה מכ"ל בזה הבותפים ממי פטור מבח לומר לא נתיב הו לחוליה שבד הובבים דכ"ם הוא אך יהיה קשה דבסיפא נמלא דיעים שהוא לר' יהודה שבן סידר רבי אח"ב דיעים אלו בתר פלוגתא דר' יהודה ע"ב שיהיה לבסיפא מצאתו גם לר' יהודה לבן נתיך לפרש דוקא בנטע העובר הובבים בשביל ישראל דאז הוי גם לר' יהודה ולבן בתב הרמב"ם דאילו נטעו בשביל הובבים לעלמו ומבר לישראל דפטור בזמנו דבזה פליג ר' יהודה וסוגיה בו איתה בבריתא בבתב מ"ו דגקט בסיפא ר"ג ויש לי לחוקיבתא אחת יען שיהיה בזה לכ"ע. ולא הוי בשביל זה בתיבה נגד הריבא והר"ב בין דלא סיבם כ"ב בהדיא בסיפא הדין בבמו הרמב"ם בפסיק ליה לבעמיד בהלבה לאחר בפלוגתא מיד אבל שניהם לדבר אחד בהבוונו ולגיבא אליבא דת"ק לבד ודאי סברי דעובד הובבים שנטע בעלמו ומי חייב בעבלה. והא דפי' הר"ב בנטעו אלא בבבו גם בשבד הובבים הא בזה פליג ר' יהודה זה אינו רק בלאחר בחבבה דבר ר' יהודה מחבב דגאמר גם לר' יהודה: שם מ"ד בר"ב ד"ה ובו בריבה כו' בעבר אילן הזקן. נ"ב ובאחר הזקן מחוכר בקדם בבריבה ובגל בך כמו בעב: מ"ז הבלים והלולבים. נ"ב בבלאי בבבר בפקו התוס' בפחים כ"ב ע"א ובע"ש יו"ד ר"ג בטוף נ' דגם בפעים אחר ובסיבת דגם הבעים וכל בני דתנן הבא בבבל אחר זה והבר"א ז"ל בתות: ביו"ד תולב ובוכר דקם דהיהם בפסחים כ"ו ע"ב מיירי מתלתן דהוי בפרי עלמו אבל אזלא זה מותר ולדעתי גם בהרמב"ם מבחב דבריו בתבב בפע"ז ר"ב ממת"ם בקליפי עולה בבבל אם הוא בבריבה לא בבר בן בקם של בלאי בבבר בינה ובתב רק בבלאי בבבר לבמתוניון דרק בפרי אחר וקם דבריבה הוי בפרי דבתלתן טעמו בפרי. אך קשה לפ"ז למה לא נקט התנא בבא מי בלאי בבבר בבו דנקט נזיר אלא שיין הבא. ובגם גם לבפ"ם קשה לבסיף למה לא נקט התנא בחיבור בבו תבינה אך בזה יש לגמר דבבלאי בבבר אינו אחר רק מדבבנן לבבי לא דמי לריבא דמותר לגמרי אלא דמי לאחבינה אחר לגמרי גם מן בפוגה. אך קשה לגרבן בן בין בתוס' בפרי דקם דבריבה בפחים כ"ו ע"ב מיירי בבל בקם ובם

מעמא דדמי לגמרי לקליפי ערלה דאחבר מן הבוגה. ומלבה בין דבלאי בבבר בתו"ל אינו אלא מדבבנן בבוגר ביו"ד ר"ל ר"ם ודאי די לאחבר הפרי אלא הבעים ובקם בין הבוגתה דלפי מבבה זו ע"ב גם לדעת בתוס' אינו אחבר בא"י רק מדבבנן הבעים ובקם מודים דבאן מותר לגמרי. ובזה בקם אין לי בירור בין שבאחן מבין מחמת הירושלמי דקם באחר ח"ב ליבא מאן דמתיר בארץ ישראל גם בקם. ובזה יתוגן קושיתי לבה לא נתבה הבא בין דבגפנים בבל מותר והאבר דלובים בבה בקם ובפ"ם אין קושיא בין בבריבה לפרש מה אחבר ומה מותר. ואבן בהבעים לענ"ד ודאי יש לבחיר בתו"ל היינו בוריא דאינו בתו"ל לגמרי גם לבתחלה מותר בתנותר בבפ"ם ר"ל ביו"ד:

פרק ב מ"א בר"ב אינן מצטרפין אפי' לאסור כו'. נ"ב יש מבה דבה לבבר כל בבוגיות לענין זה חוס' שבת ס"ט ע"ב ע"ז ס"מ ע"ב ובגם בבעילה י"ח ע"ז וכפי המבותר לבינו סברי בתוס' דבמשנה הבבא דיבר ר"ם מבירוח ולא מהבירוחות והבגמ' דמייתי בע"ז ס"ח לענין תערובות הוא ממשנה י' דבאן תבלין וכו' לזה קשה לבבין הלא כל המשנה בת"ק ובר' אליעזר אח"ז ובגם המשנה שאח"ז הוי בתערובות ובבבא זה עלמה איתא ואין צריך לבריס ואיך אמר דדברי ר"ם הם על לירוף. ג' קשה הרבה לומר דהגמ' נקט בע"ז ס"מ לענין מבשה זו והיא מבשה י' דתולין והתוס' בבעילה בתנו על גמ' זו והם"ם בקיר בלשון ולא דק. ג' קשה על הגמ' בבעילה י"ח למה לריכין לבטות לענין המשנה אין צריך לגרף יותר היה לבגמ' לפרש דקאי על תערובות ומעטם שבתנו בתוס' דבתערובות לא אמרי' כל שהוא למבטל. אך בלאה דאין הבכרח דוחק בבעילה הוא ולא תני בבשנה אין צריך לבריס גם לא פלוגתא דר"ש כמו בערלה לבבי ודאי מייבי בלירוף ולא בתערובות ובפיר פריך ומבבי בם. אבל בע"ז ס"מ לפריך בגמ' ממשנה דהבא דל"ל לפרש רק לתערובות ובמ"ם לענ"ל. ולך אם לא נתבר אם מייבי בינם אז בלא ודעת בתוס' שם דבלא בתיתא טעם ודאי לא פליג ר"ש דהוי בבענין ומייבי רק בינם אבל הר"ב סבר בבא דלא הוי בבענין בין שם ג' שמות שוב לא שייך טעם בל אחד בעיקר זו היא דעת הרבב"ם ביו"ד ל"ח ס"ו ובפ"ח שם בדמה בבבה זו הוא בדעת בתוס' וגם אפבר לומר דלענין ר"ם לאבות דלא ניחא בזה כ"ע מודו והבר"ב. וקרוב לודאי אלבי שיש בתוס' ע"ז ס"ח טעים בתקומות דאיתא ערלה על מעלה ושוב הוי לגמרי בדברי. ומה שיש שם הגר"ם גדולה על תוס' בגלוין אין הבכרח בבל אחדבר בדאיתא בתוס' ניחא. אולם בתוס' דמעילה אין מלינות לתקן והוי בעל תוס' אחר דלא סבר בותיה בע"ז ס"מ ע"ב. ואגיב בלאן מה שבעת לא הבנתי תוס' שבת ס"ט מ"ש דמבבה דמעילה ע"ב מייבי מתערובות דאל"ב קשה דר"ש סבר בל שהוא לאבות ולא ביאר בגמ' בבעילה לחיפך ובבת אין לי בגלוי לעיין בזה. ומ"ש בר"ב דאין מצטרפין אפי' לאסור הקדרה. והתוס' ע"ז ס"מ מולקין ע"ז בר"ם. ובקה לדעת בתוס' הלא הגמ' פריך שם לר"ש לאבות והוי הבירבה כיון בבבבר נאחר הבישה בשוב אלא נפנס הבישה ע"י רבוי התימון. וכיון בבבר נאחר בבלאיותא דבריתא. מעתה מה מבני הגמ' דלר"ש אין מצטרפין הלא אבבע בבתמון הבישה לר"ש אם אכל מן הבישה חייב מבעם כל שהוא לאבות בבבר בתוס' בבעית בעשה אלא הוי בבבבר. אך בבע תוכב אני הבבא בכל דיני הבריתא מייבי בים ק"ח ונתבטל בפיר ורק מחמת שבתחמן בחרגיבין תימון והוי בכל דין מבעיד לענין זה לא אמרי לר"ש בל שהוא לאבות. אלא היבא בחרגיבין בעלם הבעם דהוי איסור דאורייתא. ולעבד מה בחמין קיל עוד מבעיד ולא מייבי לאבן בבבר דבעיד לאסור רק מדבבנן בבר"ש בת"ח סי' חמ"ב ס"ק ע' דלא דמי לבר"ש בתוס' בים בדי נתינת עשם אלא גם לאבן בבבר בבעיד דאורייתא הוא רק בבה בלא היה נעבה מה בשאו בלא זה בבו בגיבה שהיה חלב וזוטמד בקיבה ביו"ד ס"ב מבא"ם בזה הבישה נעבה בלא תערובות זה רק אקיבל תימון וכ"ל ביו"ד שם בחוב שבדבנה זה בעיד בבבבר מתוון ל"ע ע"ב בתוס' באן לא בבבר בן ולא יהיה בב"ל עב"ם קיל מים בו נתינת טעם דרק בזה בתנו בתוס' דהוי בבו בשין ולבתוב שוד אי"ה דבעת הר"ב הוא לחיפך מזה: שם בתוס' ר"ע"ק אין ה'. נ"ב קושיא זו בבלל בבה דפריך הירושלמי מאן תנא ת"מ של דמאי ביהיה גם בזה בתומרת בבו ודאי שבריך אחד ומאה ויותר היה הבירבה על הבישה דלריך לחבוב מבעיד בתין בחיך לבלם. והקושיא זו לפי האמת דמתחלה פי' הבתון ומלטרפין הא דתנן ומלטרפין והדר פריך מבעיד יותר דעל זה קאי הבישה אח"ב. אך גם בבבוגו ניתא דקאי על בל בתוספות שבמשנה. ומבני ר"מ בוא דמבעיד בדרבנן לגמרי בבל דיני דאורייתא. ובתב תוי"ט בתן ריש הפרק דלבבי לא הבינו הרמב"ם דין דה"מ בל דמאי דאמן ליה לן לבא דר"מ ות"ב בפיר בפסק הטור כ"ם בלא דבבן צריך לבלם ומבילא אין לריכין לבריס בבבבנאל. ומה שיש בעיון לת"מ אם בבשים לו אחד ומאה לא ידעו עכ"פ בל מקום שיש בעיון אין צריך לבריס ובע"ע מ"ם תנא פ"ד מ"ו: מ"ב הר"ח ד"ה חר"ב ד"ה והערלה כו'. נ"ב דברי הר"ב ודברים אלו נמלא בהראב"ם בפירוש בתן והבלא"ם מובבת לבא"ן לפי פסקו בגיד הבשה סי' ל"ז דבינם נמי אחרי' חוזר ונישור אם היה מבם איסור אחד: מ"ו ומ"ד בין שיש בו כו'. בתוס' בתוכות ע"ב דיה אחד יש פלבול לידע מה שנמלא לפעמים הבשים קודם ע"ב שבביאו דקודם זה גם מבמ' ולענין בין לא ידעו ובאין בם מ"ו נקט בריבא הרבותא קודם והבר בתין בו בדי לאחמן בקם הבשון קודם וב"ה במשנה ז'. והיה רלוי לומר דודאי בעי הרבותא קודם אך לחידי דנקט בריבא בין שיש בו בקיע בבשיפא דאוהבה מבבה נמי קודם בין שיש בתן ובן במבבה ז' אבל בן בחולין י"ג ע"ב לעולם שוחטין בין ביום בקיע הבשון התלה. והיינו דבת"ם בבי' ו' דיבר אם בים סבין בל מהבות אם יב לזה בדומה לקרומית ואיבך ולא בעמיד הקיבה אל לבון הבריאה דף ע"ו ע"ב בין בלור בין בזבובים וכו' ולא ידעו אם בולבו לפעמו איזה קודם. בעה לא נתבר לי בענין דלא דמי לאחי דרש בדרים בעמים מפרש רוא ופעמים בבשיפא זה לא שייך בבא בבבא אחת לומר דלפעמים הבשון מקודם ולפעמים הבשון אחר שייך זה בלאותה המבבה: שם מ"ט הים: דרש"ק אות י"ד. נ"ב ויש לראות בבה לפי הר"ב הבוגיא דע"ז בבא בתנו דבריו עורון לפניו שבתב דרבנן בבבי דבנה ליבא פוגם דלאו לחמע בה עיבות אחרת דבר זה לא עבה מעמו הלא אמר דבר בם. אבל לענ"ד אחרבה מבם יש בזיון לדברי הר"ב דבא אחבה בם ע"ב דריבא אינבתיך לאבמוני' אחפי' בזה שבביהם הבמינו יחד מ"ר ר"ם. מבואר דאינו לא נאמר להבינא לא הייבו לאדון מבתן תולין הלה והתמין בהתיר ר"ם בבבא בן גם בריבא. ואיך בבה הרבה על המבבה מדוע לא קתני גם בבבא ר"ם מתיר ואין לומר דאחי הבריאה דאינו לא נאמר בלל הריבא הייבו לומרים דר"ם מתיר אבל בלן במבבה דאיתא במבבה ויש בבבא ר"ם מתיר בבבבה דקאי גם על המבבה הקודם זה אינו יכול לבמת בן גם בהבריאה. שמיע בלא תוון בפ' זה המבבה ר"ד ט"ו שבתבת בבל אחת דעת ר"ם אלמא שאין דרך המבבה לבמת בבבבה שיעלה גם לאבמות הקודמין אלא ודאי דבמת המבבה סבר דבריבא גם ר"ם לומר רק הבנת הבריאה סובר דפליג גם בזה ויש לראות בין מלאכי סי' תרמ"ד וסי' תר"ם שם רבות לבל אחד לומר דאחי היא הלבה דאינו אלא ומבולר בן מבוס' ובראש"ם והר"ם בהרבה דוחקי אין בהבנת הבריאה אמר בבם מבא בן ובהבנה אמר בבמו לחיפך וגם הבא בבבבה בבם שם הבנת בבא ובבא דלא מזבר בבקום אחד שם הבנת שאחר מבמו והבינו בבבבות לזה. ויש לראות בתוס' בדה דף ל' ע"א ד"ה ש"מ שם במבבה דברי ר"ם וב"ה ויש בבבריאה נ"ב דברי ר"ם וב"ה דלא בברי בן. ורק יש לחבור בבה במבבא חוב"ע דבבוח קושיתו ובלא לר"ם גם אינבתיך אין מבבבבין בו'. אבל אין בזה בבבם דמיד בבא לידי תימון הוי בבו בעין ובפ"ג הר"ב פליג על הבוס' בעוהן שעם לר"ם סבר דתימון חמור יותר דבזה ודאי בשאר בבבבה בתוס' מ"ם לענין בתינת עשם דהוי בבו בעין ובגמ' תולין ל"ע בן בו סובר בתנא דמבבה בשם ר"ם דאוסר בבה בתנא דבריבא לא בבבר בן אלא דגם בזה ר"ם מתיר: שם מ"ד שאור של תרומה בו'. נ"ב בבבדבי סוף בל הבבר יש אריבות בבבבמיד אבל לבבינות בקיבה אחר בבבלה בבטור בבוף בתיר ר"ב מחמת דלא יתלע בלא תבב קדוש והוי זה וזה גורם דמותר בם בהבמדה ומבינה מבריבה בע"ז ס"מ ע"א בים בבל אחד בדי לחתמין אוסרים בחכמים ור"ם מתיר בבלא דבאין בבל ל' לחתמין ל"ע מותר זים לחבוה מי יתר דלמא ס"ה בתין בבל ל' לחמן פליגי ורק בקבו בחתא בחתא דבבבה דגם בזה ר"ם מתיר ובפרע בבבבבר

שם ס"ח ע"ב בגמ' דכל עיקר דין זה הבריתה למדין מטיפת ואין רק לר"ש א"כ שפיר נקט רבותא לר"ש דקתני בשבילו עסק על הכלל כת סיתרת עדיף ואין לומר אם אין מיעוק בין יש ובין אין ליכא רבותא זה ליתא עי' מ"ש לפני מ"ב דהוא רבותא גדולה. שוב מבית במרדכי ראיה מב"ב דמתים דל' אליעזר בע"ז אמרו לחדיא רק בים כדי להמר ראיה זו מוכח אבל אכסף קצה דאמתים גלמד רק זו"ג דכיתר הגלה וכיה עדיף לבניה כל שני כראיות ולבניה ראיה מערלה דכאן דהוי ז"ג בלאיסור הגלה ומותר לבנים ועי' ירושלמי פ"ב מ"ח דרבנן דפליגו על ר"ח בתרומה והתירו מודים באיסורי הגלה דאסור דלא כרבנן דר"ש במשנה זו ויש כזה בסוגיא ע"ז מ"ע דרבנן אלו אינן רבנן שנתקנו אחר לר' הראיה מדפסק שמואל כר' יוסי יש הכרעה גם לאיסור הגלה אבל מן המציעות לא היה ניכר ורק עדיף לבניה ממשנה זו הגם דבאמלה לא היה איסור הגלה כיון בהיה רק על מלוה כמבואר בפי' פ"ז מ"מ עדיף ופסק מינה באיסור הגלה:

פרק ג מ"א בר"ב ד"ה כולן ידלקו כו' את שדרבו לימנות. נ"ב וזה הוא בכל המציעות בתא"ר מעניינים אלו ולא הבנתי הא אין באיסור בהבנדים מחמת עצמן. מלי בבא מהא דאיתא ביו"ד סי' ק"ל בראוי להתבכבד דדוקא תחיבה בשר שבלוע מתוך נקרא מחמת עצמו וכן בסי' נ"ח ב"ה נעבידה לטעמא דבני איסור מחמת עצמו ועי' ס"ז ק"ל סק"ד דים בכלי דגם במעמיד לא נקרא מחמת עצמו ובשלמא במשנה ו' ביין בפיר הפלוגתא דהויין כלכון מחמת עצמן משא"כ אלו ובהמיהה ל"ד ע"ת דפריך הגמרא דליבעל בהבגד עצמו מצני בפיר בגיפותא אסור מחמת עצמו מבא"כ כאן שדנין על חציעות הבגד בהוא היתר ובציעה אאין דומה בשום אופן להלי דק"ל כ"ב וכסי' ק"י ס"ל דכל הנמנין שם אינם רק מחמת עצמן: שם מ"ד ב"ב ד"ה ידלק כו' שבת עצים בשבשיל. נ"ב והמ"ע כתב דמיירי בלחוקה כגבדו כדי שלא יהיה זו"ג. ובעפ זה משום שבת עצים בתבשיל כתב נמי הרמב"ם בפי' הכ"ש ג"כ. וכתב אלו כב אחד ובא בהכ"ן ע"ז פ"ב בסוגיא דבת היבה דף ל"ט ע"ב דתה דבני הבוס' משום דלא מציגו שבת עצים בתבשיל ומה יאמר במשנה זו ובפיר הקבה והלא גם הכ"ן עצמו מביא בפ"ג בתוך לשון הפרק משנה זו. אך נראה דהכ"ן בבר דלקן אסור משום שבהבה מהאיסור עבלה. דבק בכ"ק ע"ל בשבת יש לומר היתר על שוגג אבל בעלמא אסור אך בפי דעת הבוס' משום דיש שבת עצים בתבשיל א"כ לא מבני הלימוד דב"ק מחלוקים דהא אוכל מוקלה ובבני הבוס' דגם כאן אי מוכח שבת בגמ הגלה בים בתבשיל אבבן בהגלה גם לתת לפני הכלב שמוקן תבשיל וכמו טעם מ' דתים' בדבוותא בכ"ל ובהרמב"ם פ"ב מהאכלות אסורות פ"ב שהשוה מבשל לאוכה וקאמר דאיסור הגלה ביבר בה. ע"ז סותר הכ"ן דבפת יש עשה זה ורק יש עוד משום שבת עצים ובתבשיל אין רק עשה. וגזה יוכן שבדין כ"ד בהרמב"ם. ובכ"מ היה יכול גם בתבשיל לומר מה שבתב לענין בחין מלבל דרוכאי. כן אבבר לומר אך קשה לפ"ז ממה דאיתא בפסחים כ"ז ע"ב דליבא מציאות לדבנן איסור דבא אחיהו גם בשבת אלמא דמעשה בבנדו אלמא דמעשה בבנה מאיסור ליתא. ואילה י"ל דהכ"ן סובר דודאי לדבנן כמו אלא סברי יש שבת עצים כן סברי קול' דגם בלחוקה בגבדו כיון שבמקום הלבה בלה האיסור לא שייך בהנה מאיסור אבל אבו דין לרבי דסבר יש שבת עצים ומהני לחוקה בגבדו יש גם בהנה מן האיסור אך כ"ז היה לכ"ן לפרש אבל בגלה הכ"ן בתב על קוס' רק דמבבל לא הוי הוכחה אך הוכחה דתרומה אמת מ"ה ודאי אמרי' גם בתבשיל בעלה מעשה יש שבת עצים ובשבת שאני כיון שאין איסור בהגלה. וזה שבתב דלא שמעינן שבת עצים בתבשיל היינו דליבא בהדיא ולא שייך לאיה אבל בחמת ליבא: מ"ש ילקוט ביר. נ"ב והרמ"א ביו"ד סי' רל"ח סי"ב מסיק דבק לם יש ב' מינין עם הרגן בחולת יד וזולת זה מותר לנקוע ולאכול סירק וכן הוא בחה דאיתא הוף פרק כאן רק ב' מינים עם הרגן בחון לאכן:

מסכת בכורים

פרק א מ"ד בר"ב ד"ה שאינו יכול כו' בכשנה זו. נ"ב והכרח לזה הוא מחמת דאיתא בריתא בירושלמי בשם ר' יהודה בן יאמר ריב"ל בלבה כר' יהודה ול' חכמו הודה בן בלבה לשעבה: שם מ"ן בר"ב סד"ה ונקצץ האילן כו' ונדחו ידקבו. נ"ב מכות י"ח ע"ב עי' מ"ש שם: **פרק ב** מ"א בר"ב ד"ה והן נכסי כו' עבדים. נ"ב יש עוד במ"ב פ"ג והר"ב נקט אלו משום דאמים לאיסור בבכורים פ"ח מ"ח ובמעבר שני ספ"ח שגם אם לא פי' התנא לקמן סיים יודעים אלה לכן שייך זה רק להפירות ובתנא בא לקמן רק לבוסיף מה שלא סיימו יודעים: אם בר"ב ד"ה טשא"כ כו' דאין לו מתיריו. נ"ב מבואר בהר"ב כאן במ"ב: שם מ"ב בהר"ב ד"ה אף לזרים כו' דכיון דחל. נ"ב עי' ל"ג פי' פ"ט. ותמו' רע"א פי' ס"ס בפלפולים בביאה שעולה ביו"ש וכולא בפק ערפה ה"ל ודאי עדפה שבתערב אז בגדר מלאכול בגלה ובתערב ע"ש דעות שונות וכאן מבואר דלא בכולם אלא שכיון שע"י דשיל"מ דינם דעתה האיסור כאן בשאר גם האיסור דלא כוי דשיל"מ וא"כ אם אמרי' שלא נתבטל הבטה אז בגלה בעת כ"ז שלא אחל בגדר גם ערפה יש עתה ויודע לגי שם לדייק בלבון הר"ב כיון בשריבן אמו לומר שזה הוא בכורים. שוב יש לו כל דין בכורים משא"כ שם דהוי איסור ערפה איסור אחר אבל רשאי לחלק בזה דמ"מ אמרי' שבאיסור הוא בעין בלילו היה

משנת רב יוסף להגאון ר' יוסף רויזין ז"ל אבד"ק סלאנים (בעהמ"ח ס' עדות ביהוסף וס' פורת יוסף).

תרומות פ"א ה"ו אם בספור על המיוב. פי' הר"ב בגון מפירות שלא הביאו שלים שהן פסורים. וע' בפי"ש ובתוס' ר"ע ונתקשתי מרב מ"ח איך שמכולם לישמעינו דברי הגמ' דמבדרין ד' סיע דקתמרי דקודם הבאת שלים כשוועבה אינם ממחת ואינן ואוסר לא מדברי הגמ' נלבד קשה עליהם כי קשה עליהם ג"כ מהוספתא דתרומות דמבורר שם דסימן יש דתבוהה המחמת בידוע שבביאה שלים ולזה תמוה דברי הרו"ח בר"ה ד' י"ג שהקשה דלמה זה היה ידוע להבור בין שלים כו' דהא מוכח דידוע זאת מהא דמבואר במתני' התבואה שבביאה שלים וכח גם בלא הביאה שלים נימוח לשביעית ולמעבר שמא הביאו שלים ולפי דברי הגמ' וכהוספתא הל"ל מעבר דזולת זה בהוסים ולאדר ולא בכניסתן ולאדן עוד לא סי' בלשבר לידע ע"פ הסימן הל"ל אחיב לאיתי בדברי הגר"א ז"ל בי"ד סי' ס"ל שבביאת דברי הגמ' דבנבדרין וכ' דרק דרך מעמע הוא: פ"ב ן ותורכרמן זיתי שמו על זיתי כנס. וע' בפוי"ש שהקשה על הרמב"ן דכותב דתרומת זתים ומגבים הוה מדרבנן דקשה ממ"ח וממ"ע דפ"ק דמעשרות והביא ירוש' דחלה דמבואר דהוה רק מדרבנן וקשה עוד יותר מדברי המבאות הל"ל ובמה"כ הרמב"ם אישמעינו' לי' בזה כמה דברים חדא דלא העיר בדברי בירוש' דפ"ד דגיטין ס"ב דמבואר דהוא מדאורייתא ועוד דכותב בשם הרמב"ן בפביעות דהוא מדרבנן ומיהו בס"מ בגמ' ד' פ"ח דמביא בשם הרמב"ן דהוה מדאורייתא והביא ראיה מסוגיא דחולין ע"ם ובית ראיה לאיה נכונה. אבן מגיע לרמב"ן בתוסס (משפטים כ"ג) על הקרא דמלאתך וגו' כותב וז"ל וכזכיר שני המינין ממנה לומר כי הינה לתפרים תירוש ויצהר אין חיוב להקדישה בענבים ותיב ה"ל מבואר דעתו דתרומת זתים וענבים אינו רק מדרבנן ולכאור' בלא יפלא בתמה הדבר פתיחת שעת הירוש' ובתירת דעת הרמב"ן ממה שבס"מ בגמ' הבית בשמו לדברי הבתוסס. אבן אחר העיון יסי' ח"ם הכל ע"פ הא דים חילוק בין ענבים גופא דהעומדים לאכילה חייבים מ"ם והעומדים לדריכה יסי' תרומה מהם מתחייב מ"ם ואין מחייבין בשביל עצמן רק מדרבנן וס"ה בזתים והחלוק הזה מבואר בס"מ דס"מ הל"ל וכן לאיתי הגוף דברי הריעב"ל בשם הרמב"ד דמחלק בין וכן בחום' דב"מ ד' פ"ח וה"ב אין שום סתירה בדברי הרמב"ן דדבריו שבשמם הוא בעומדים לדריכה ודברי המובאים בס"מ מפורש דהוא בעומדים לאכילה ובזה יתיישבו ג"כ ד' סיחים דבתלה מחייבי בעומדין לבתיבה [וע' בס"מ שם ד"ה הוסיף ר' בא בר כהנא כו' שבאין בתוס' ובכריטוש לאכילה ובמ"ש בכל מיני ענבים קאמרי [וכן דיוק דברי הירושלמי דחלה הל"ל הוא ג"כ מזה דע"כ בכל מיני ענבים קאמרי ולא בדברי הס"מ שם דב' דהוכחתן מהוס דשם ענבים כו' דה"ב לא הי' מדייק בגיעין דרבנן עוקרין כו'] ויתחזק דבריהם מדברי הירוש' דחלה הל"ל. וא"כ אחר כל המקובן מ"ם הא דתרומים שמן על זתים הנכבשים כו' משום דלא בה הוחים מדאורייתא ופא דזתים שם דפ"ק דתרומות דפליגי רב"ל ור"ש מייבי ר"ב בזתים העומדים לאכילה וא"כ אין שום קושיא מהמשנה הל"ל אחמם עדיין יקשה מדברי המתני' מ' דפ"ק דתרומות דתורמין על זתים הנכבשים דלא בזתים עומדין לשמן ואפ"ה הוה תרומה מדאורייתא וע"כ מה מוכרחים לו לומר דין מדם דגם בעומדין לשמן וקרא שם עיקר תירוש ויצהר רק שהקדימה בענבים והוה תרומה מדאורי' כמו אם הקדים תרומה בשבלים ואחמם שבא"מ שם כתבו הבסוגיא דחולין ה"ם לפרש כן הכל אחמת הוה תרומה ולכאי' ל"ם דברי המתני' דתורמין על זתים הנכבשים וע' בתוס' ע"ח ד' ר"ו בחום' ד"ה בתוחר אבל תרומה כו' דהוה מ' ודירום' דחלה הל"ל הוא כן דבעומדין לאכילה שמן אינם עבל רק מדרבנן ובר"ן בקרא בס תרומה הוי ממחרים מן המחובר על החלום לבשיחלום דהוה תרומה אף דבעומדים מחובר הוא פטור כן ס"ב בענבים העומדים לשמן לבני פריך דירוש' שפיר אח"כ רמיתי בע"ל בר"ה ד' ע"ח דהעיר בדברי הירוש' דחלה הל"ל ואחיכן דירוש' לא ניחל לחכן כו' מבוש דא"כ קשה אחתי הגן בכא דזתים מבוש כו' דגם כו' ובלא אין בילה וקיבל קנת במקום בסי"ל לאחליף הירוש' סובר לבדיא בס"ם דתמתי דמדאורי' אין בילה בדבר יבש ובדרבנן יש בילה גם בדבר יבש. ובזוחר אחר מבא דהא מימרא קושית דבחלה שם הוא ר' יוחנן ור"י אחר שם בס"ם דתמתי דיש בילה גם בדבר יבש עד כזתים ואשמעינה כ"ז וכן אשמעינה ליש דברי הירוש'

דס"ג דנישין כ"ל: **פ"ב תן רי"א** אין לעבד כוכבים כרם רבעי ותכ"ל יש לו. הכא הרמב"ם ז"ל בפ"י ה"י דמע"ש כותב ויש לעובד כוכבים נטע רבעי שאם בא לעסוק בתמוה זו אבי הוא קודם כנטע רבעי של ישראל וכ' ע"ז הכ"מ בפ"ב דתרומות ובתיק ותמוה הלא הפ"ק דהוה ר"י סובר דאין לעובד כוכבים כו' ובחכמים הם דבכרי יש לו ואין לומר דהכ"מ מפרש דלחכמים יש לעובד כוכבים כרם רבעי מדאורייתא כמו מבלה ע' בתדרם אליבו ופסק הרמב"ם הוא לר"י ומדרבנן קודם כמו עובד כוכבים שחרב תרומה דהוה תרומה מדרבנן ע' ברמב"ם בפ"ד מה"ת הע"ו דא"ל יסתבו דברי הרמב"ם אחדדי דבסיבושו בתחני' כ' ובלבה בחכמים אבן בלמת דברי הרמב"ם דבתב שאם כו' קנים מאד לפרש שיטי' אליבא דחכמים ויש להאריך ועי' בקדושין ד' נ"ד ע"ב דקא מקשי הגמ' מכרם רבעי אי ר"ש הוא ולא מוקי בכרם רבעי של עובד כוכבים: שם **תרומת** בעובד כוכבים מדמע המחייבים עליה מומש ור"ש פטור. וכ' הר"ש ומומש דמעמות מבקי' אליבא דר"ש דאמר מיבות הבעובד כוכבים פוטר דתרומתו בארץ אחרת ומדמעת מדרבנן ומזה הכרית דר"ש פוטר לאומש פליג ובקה אחרי דבעלמו הפס מסקנת הגמ' דבק מדרבנן מדמעת ל"כ ח"ש דברי המתני' דמתני' לדיעה דאורייתא קאי וסבר בתוס' רע"א הכיא דברי התוס' ישנים דומה דר"ש פליג גם על הא דמדמעת ודלא בהר"ש והרע"ב ולשלא שלא הביא דברי התוס' דמתחת ד' ס"ז שמסתפקים בזה אבן על כולם שני מתפלא שהרי הוא יבוש משורש דר"ש פליג גם על הא דמדמעת וז"ל חוזין בעין מימר מה פליגין בתומם הא בדמוע לא אבבת תני סיא הדא כיא הדא פי' דפליגי בתרוייהו והוא אלא: **פ"ה ה מאה** תרומה שנפלה למאה סגניהם ונפלה לתוך הש"ל כו' ותכ"ל כו'. ע' בפר"ח בי"ד סי' ש"ם ס"ק כ"ל שבאריך לסכריע בין הרמבנים ז"ל אם המולין

שבדמוע מעמרפין [לבטל לא לא ולפלא בעיני דהלא הוא ירושלמי משורש בפירקין סי"ב בד"ם לחדמתא דר"ל כו' וע"ש בפ"מ דמולין הרמבנים מעמרפין לבטל ולא אריך בהתפתרות הבנים רק כ"ל משום דהמאה בעמו אבורה לזרים כדעת הר"ש ז"ל והתוס' בפ': דבכורות דקדושת תרומה יש בה אבל בבכורה אף בכל שהו ל"ש שרי משום דבכר מתבטלה בהדמוע הרמבנים והדום גדול על גדולי הרמבנים ז"ל ועל גדול שבחחרונים הפר"ח אלא הביאו דברי הירושלמי: **פ"ה מן בשם** שפחתו המולין כך פתחה בתרומה ומותר. ע' בר"ש ובכ"מ ריש"ד סי' ל"ט בשם הרשב"ל ז"ל ובע"ב אלא יהוס' מפורש הוא ת"ל ולא סוף דבר שפתחה בתרומה אלא אפי' פתחה המולין והתרומה בעינה כו':

מעשרות פא ח המחליף בעבדים לא בוכבר ר"ש הוכבר. ופי' הרע"ב דבמשקה הטומדים לאחמת פליגי כו'. ועי' בתוס' ר"ע מה שהקשה ע"ז ובאמת פי' הא ירושלמי מפורש וז"ל ר' אבין בשם ר' יוחנן ר' יודן כדעתיה ודבנן כדעתיה דתנא זיש שפלטו כו' ובבן אמרי בעיני הוא בודק ר' יהודה אמר בגושו הוא בודק עכ"ל והוא ברור:

מעשר שני פ"ד ג ובין בעתן לו במתנה. כ' בהי"ם מה שבבית מיכון מבר"י קוקוס ומראה לחזק בעיבו דאל"ב קשה מאד אין סתים רבי דמתנה אלא מורמו לאו כו' ובקדושין ד' נ"ע מבואר דרבי הבר"ב אמר דבמו דמי' ע"ב כדברו דבק אלהוד בלאחד ובזה יודעו דברי הבר"ב אלק אא"ח סי' פ"ח שבתב דר"מ סובר כמו שבארנו דמי' רק תנא דמתני' סובר דלאו כמו שבארנו דמי'. ועי"ב אל דבר דברי המתני' הוא אליבא דר"מ אבל רבי בעצמו אינו מובר כן אל בחיבור הר"י קוקוס ופ"ב בין כן ובין כך מדמו דברי הגאון הר"ל:

הגהות והערות על התפא"י מהג"מ יעקב צבי אבד"ק אסטרין.

תרומות פא בבועז [אות א] כדמוכח ממ"ש סי' מ"ב. לא הבנתי בוכחתו מפש: באא"ר אע"ב דמשום הפסד כו'. ל"ב למה הוצרך ר' מני לבגיים מתני' דמדות הוצ"ל דהתם מיירי בזיתים שנגמ"ל: באא"ר אף בבבן מוחל כו'. ל"י מבין לו ועי' רא"ש בבן אות ג' ולבאורה דבבי הבראש תמוה דבלא"ה לבתחלה לא מבוש משאינו גמור על הגמור ויהיה מבלן שיעשה לבגאון רע"ל: באא"ר לעיל הפסד עורת שייך כו'. קושית המחבר הוא הפסד שוור דזיתי שמן בוים יותר מזיתי בבש המבואר בלשונו ולא הפסד עורת. ולמ"ד מבוש הפסד עורת ל"ק גם אר"ב דלעיל המיירי בזיתי בבש דליבא הפסד עורת. אמנם בלא"ה ק' מ"ע בזיתי שמן על זיתי שמן בדיע' ת"ש המבואר בירושלמי הבי שם אבא הפסד עורת שאם היה ממתין עד שיעשו שמן לא היה בבבן אריך לסרות וגם אינה תרתי לרשותה. ועי' בר"ש בבן: **בהלכתא גבירתא מ"ד** לבבבן לשמן המבומה שלא לחבתן וגם דברי אינם מבואחים היבב מלשונו דזיתים על שמן אינו אבומה והוא לא זיתים על שמן ענבים על יין וכומה: **פ"ב בבועז** [אות ב] אע"ב בין דתלוי ביד אדם כו'. אף שלענין דינא דבריו בבוים ובאיה לזה מבא דיבול לתרום ממתבר בשהבית שלים בחומר לבשיתלם. אולם לא הוצל מאומה לחרן קושים הבר"ע דהא התם מיירי בזיתי בבש כמו שמבואר בדברי הגאון ועי' פ"א אות ד' ואל"ב הבי לא יבא לעולם לידי חיוב מדאורייתא לדעת הבראש בזיתים הבבבשין דבבר לגמתו בחומן ולא יוציאו שמן עוד: **פ"ג ביכין** [אות ג] ולא בחרומת דרבנן כו'. עמ"ש לעיל פ"ז דמתאי אות יב ובבש מבאתי בן לבדיא בשעה"מ פ"ג מה"ת: באא"ר בפר אם לאי כו'. משמע דמבר אינו ראוי בלל לאכילה ופטורה לגמרי אל"ב אמתי"ת הא הוי מבפוב על החיוב ואולי בוזמנו לדברי הירושלמי שהבית בסמוך אות ו' ובאמת לא הבנתי הא דהעתיק הירושלמי בבקוס דס"ש דידן פליג ע"ז בדמוכח בינמות שם וכמ"ש הר"ש ובעיות ס"ם דידן בפיר בבב הבוס' שם: [אות ז] מתרומה הראשונה תומ"ע. מבוס הרומה נקבו הראשונה אבל מעבר ותרומת מעבר אריך להפרים גם מבשניה: **בבועז** [אות ב] והמוה כו'. אין לבי רואה מקום לחמוה בזה דבא בבבלים לתרום בלתי ידיעת בעה"ב והבבמתו: **ביכין** [אות ל] ומשבח"ל כו'. בבוים מבי מבבח"ל בשתלבו בס"ש בבמב"ש פ"ב מבבורים הי"ב ובהבי יתיבב דקדוקו בבועז אות ד' דלא בחיב לא תקדים דבין דזמן הפרשת בבוים הוא קודם זמן הפרשת התרומה שפיר קאמר לא תאחר להמתין בהפרשת הבבורים עד שיגיע זמן הפרשת התרומה ואחר הפרשתה. ומ"ש המחבר קמבעי לי בוכת דבא בחומר לבבחבלבו אין התרומה תלה אלא אחר תלישה בבמובר בתוספתא תרומות פ"ב הביאה בבע"ל פ"ח מ"א ל"ב לא מבבח"ל שזקדם תרומה לבבורים. ועי' במפרשים שבביאו מהירושלמי דה"ה להפרים בעיבן בא' אמר אסור ובמק"א בתבתי מזה לחוכיח לענין תפילין ש"י ומיר דאסור אמי לבבות שעיבם בא' אולם בתוספת רבינו סי' ב"ל בע"ב מבאתי שב' לענין תפילין דליבא לאיסורא ולע"ב: **בהלכתא גבירתא מ"מ** אין מיבבן אליה בתוספתא דבבינו בבבלים: **פ"ד ביכין** [אות ל] בחלמים שבבבו: [אות לב] ים בבבר כו'. לעיל פ"ח מ"ו מבוים דבבבר מותר לשקול ולמדוד ולמבות: **פ"ה בבועז** [אות א] ולא לדמוע כו'. בבמן לזה מפ"ג דבבו"ר מ"ד לאמבם בפ"ב דבבבות מ"ג מוכח לבאורה דלא בדבריו ע"ש בדברי הר"ב: **שם** [אות ב] וגם המיס לא יתעמלו כו'. עי' מ"ש פ"ח דבבבות ולע"ע: **שם** [אות ג] ר"ל בבוים כו'. ל"ע מהגמ' שבבינו בעצמו לעי' אות י"ז: **בהלכתא גבירתא מ"ח** והבאר מותר. שיטו בר"ש ועי' אות ל' שלא בתב בן: **פ"ט ביכין** [אות לא] קודם שמרבן. תמוה א"ב בבל ישראל לבתרי ג"ב: **פ"י ביכין** [אות יב] מבבית ולבבוף שונם. בבדומה ש"ל שונם ולבבוף מבבית עבבית": **באא"ר** ולא קיל"ל בן. ובבבו"ר מהי"ת הע"ו פסק בבתרי דבבבת ולבאורה ל"ע בזה ודו"ק: **מעשרות פא בהלכתא גבירתא מ"א** בבע בבבבבל. אבילת בבע אסור גם קודם שנגמ"ל. ולאחר שנגמ"ל גם אבילת ערלי אסור בבבתר: **פ"ב ביכין** [אות ב] בירושלמי כו'. ז"ל הירושלמי בב"ד מאליבן בבע אליבן את המעבבות ע"ש ואין זה ענין בלל לבא הבב"מ שבבינו בבועז אות ל': **שם** [אות יב] ואילה"ק כו'. הר"ב פסק שם הלבה בדברי בולם להתמיר ואל"ב אי מה בבה לו דמדאי בתמת ובבעי שיין אינן בעמי אבוהו שם ע"ש ואבין ור"ל נופיה אוסר שם דבעינן שיהא משתמרת אל"ב ע"ב דמיירי בבא בבמשמר:

מעשר שני פ"ב [אות ב] דבר זר מאד לעיל ונם בוחר אל"ע בבע"ב לעיל מ"ב פ"ח דבבינים אות ע"ע ואבמ"ל בזה. ועי' תוספתא דתרומות ספ"א לפי נוסחת הישנה:

בבועז [אות א] מבב"ש מהור. אין בבן בב"ש בין דמהור מותר בתחילה אסור לבוהו ובינ"ב מלא בתרומה לענין הבערה דעמאה מותר ובטהורה אסור ועי' רש"י יבמות דף ע"ב ע"א ד"ה ואלו ושם ע"ב ד"ה והיכן: בהה"ד הקלו בו כו'. דברי רש"י הבל"ל אינו מתוקן עדיין ע"ש: **ביכין** [אות ט] ומבלה כו'. ליתא ע"ש ואחלה. ולדבריו אינ בבל איסורי הנאה בולל הבי ועי"ש במהרש"ל ד"ה הבל מודים ודוק ועיקר דבריו המוה דשם הבי' שלא בדרך הנאתן: שם [אות טז] ואין עודין מו'. לבאורה בא חבמים פליגי בא"ד ובבדי דפודין ואולי בדיע' שאני ל"ע: **פ"ה ביכין** [אות בח] אל"ב ג"ב לשום. שומא לגיך דק שאל"ג: **בבועז** [אות א] מקרקע שלו סיב. הבי הבבינ לר"י מקום המעבר: שם [אות ב] ומה הועיל כו'. עי' בעה"מ פ"ה מה' עירובין ה"ז מ"ש בשם הריטב"א: באא"ר וכ"ב קבה לעיל. עי' תוס' עירובין לז: ד"ה אלא מעתה ומראה דלק"מ: באא"ר בפיר יתיישב. עי' רמב"ם פ"ז מה' מעבר ה"א ומראה שלא הועיל מלומה ובזיהר דלדבריו גם לבראה"ד שם אינו קבה דבוכל לומר דבמעבשם היה בתרומת פירות דרבנן ובאמת עיקר קושייתו לק"מ ועי' מל"מ שוף הל' מע"ש: באא"ר אף בדאורייתא. עי' מ"ש על דבריו בפ"ז דמעלי בבועז אות ג': באא"ר ובבה ל"ל בולי הלי. עי' בתוס' שם ד"ה בבבר ומראה דלק: **ביכין** [אות סג] שלא מבר כו'. תמוה הא זה דלא יקדיש ולפי' מלא אחר: שם [אות סד] ר"ע מבשם כו'. לזיל בתר מיבבה דהא אדרבה בריבה מלוחך בתיב דמשמע חדא מלוה ובבבפא בתיב ממלוחיך דמשמע בוכה ומראה משום דבריבה דקרא בתיב ובא בתתיו וכו' דמזה דלבו דקאי על תרומה ומע"ר ובבי כמ"ו ועי"ז קאמר ובא בתתיו כו' בבל מלוחך בבבבר מקודם. ועוד ראה דלבון בבל מלוחך מבמע דמתבאר בעבה המעה בבלימות ולא עבה לוחה שלא בבלימות זה מ"ש בענין הבקדמה דהא בתמת אם מקדים מה בעבה עבוי בתרומות פ"ג מ"ו מבשא"ל לא עברתי ממלוחיך מבמע שעבר עליה ולא עבה לוחה בלל מבש"ה דבשו דקאי על ממין על שאל"מ ואיב: [אות סח] אפי' בתיומה דבבן. תמוה ובין בתיומה בבבבב

ספר שער הציונים

זה חיים נרול וחיבב ידים. עשה לתורה אזנים. ציתים ציונים. המונים המונים. שבעתים מזוקקות. בם צפונות כתות רחבות ועמוקות. מאת כ"ק אא"ז הגאון האמתי אור ישראל וקדושו.
אלנא רבא וחקיפא. המפורסם ביראתו הקודמת לחכמתו. בקש"ת מרגא **ר' יִשכר** צוקר"ל. וכבר יצאו מונימין שלו בעולם. בספרו **פתחי שערים לב"מ** מפ' הדיבית ואילך.
וכמה הלכתא גברותא איכא למשמע מיניהו. כאשר יראה המעיין איש תבונות ידלנה מסמען המתבונן. ירוה צמאונו במים חיים. ויש גם עוד חבילות ח"ת יותר מת"ק בונין פאליא. ח"
יזכני להוציאם לאורה. ליזכות את הרבים. יראו חכמי תורה וישמחו. תבונו למד ויחלוו. והבל על ראבדין יותר מת"ת ביתן. אשר בעו"ה בשנת **תקפ"ו** עליני הצרות. דוו למאכולת אש.
בשרפה שהיה בק"ק אלונצק ולא יכינו לאורם. ולאשר אא"ז הגאון צוקר"ל קצר מאוד בלשונו החדב. ודבריו המעטים מחזיקים את המרובה. ולרוב לא ציין גם המקום והדף. ולמען לא יהיו
ד"ק כספר החתום התעוררתי אנכי הצעיר למסה **ישכר**. להפש בגרות. למלאות ציוני הדפים וד"ה ברש"י ותוס' וד' שו"ע אשר עליהם יסובו דברי אא"ז קדוש ישראל צוקר"ל. וולהי
בהראותו מקום לספרי שו"ת אשר קצרה ידי מלבוא תכונתם. להפש מקומם איה. והן נפשי יודעת מאוד. שפל ערכי. וקוצר השגתי. ואין אני ראשי לומר קבלו דעתי. ובאתי בסודו לדעת
כונתו השמוקה והרחבה סני ים. ומי אנכי כי אבוא אחריו למלאות דבריו. לכן להבדיל בין הקודש ובין החול. שבתי ציוני. שיכיר הקורא את אשר הוספתי לבאר
ד"ק. אולי מי שדעתו רחבה מדעתי. ישכיל להבין כונתו הקדושה באופן היותר נאות. ומה' אשאל עזר. כי יעמידני בקרן אורה. ויאיר עיני במאור תוה"ק. בעתידת הכותב. בפיק ברבים.
ורפיון ידים. זבוב קצוץ כנפים. אסקופה הנדרסת תחת רגלי ח"ה. מבני ישכר. בן נגן פחריה ונעם נעמנים. **נחום יהודא ליב** בלאאמ"ו הרב הגדול מו"ה **אפרים שלמה**
זלמן נ"י אב"ד פיעטרקוב דקיא. בהגאון המפו' צי"ש מו"ה **מיכאל דוב** נ"י אב"ד לובישט. בהמ"ה שו"ת אגודת אזוב מדברי. בהגאון הק' המחבר. אבי התעודה. וחכם הרופא
צוקר"ל. ולמעלה בקודש. אחוז בשלשת הזהב. חבל הבכפ. שושילתא דבי נשיאה. נאתי ישראל וחכמיו. שרי התורה. כמבואר בהקדמת מר זקני שליט"א. ומצד אמי. גם נגיד ונכבד להכהן
הגדול מאחיו ארי שבחבורה הגאון קדוש ה' רבינו **רפאל** הכהן צוקר"ל אב"ד בעל המחבר ספר ושב הכהן וכו' תגן כמדי זכותם:

ברכות פ"ג ד ב"ק מהרסר בלנו ועל כמזון כ"כ יל"ע אמאי לא נקט ועל קידוש היום ופ'
ומקרא מגילה דברי קבלה כדאוריתא כפרנו לאם אבדד בגל"ת ברכות דף כ"ח ע"ב ד"ה ואמר ריב"ל
דקריאה מהוו פ"ת לאמקבן דאוריתא אסור בגבול קני [הן אמת דקשה לאחורם מפ"ת דמקוראות
דמשמע טולו שאוכין כסר לבעלי קריין ואפי' הקורא בס"ת] וא"כ יותר דבוהא לאמינקא פ' זכור ומ"מ
אע"פ דקורא בספר דאוריתא הוא. ועזרא לא תיקן לבטל מצות דאוריתא. והגה מקבה לי מבכיל אחד
בגמרא מינבשא בשם בגבמ"ז דאוריתא לאמ"מ והו"ל נ"מ לפולגת ש"ת ומחמת. והיה נלאה לי
דכמו דאוכל כזית ובגל קני חייב בגבמ"ז דעיקרו דאור' ס"ה בשם כיון דעיקר גרהמ"ז באכשים
דאוריתא בפרנו דעיקר טומאתן ועיקר הקנה מי' בשביל ת"ת שלא יבטלו כמו דהוא חייב כ"כ לא
גרע בשים. ועוד נדחתי בנשים ובדאי אין לחש סמך והוהמתם לבנין ולא לבטוחיך ומה"ש ישבתי קו'
בכל"ח דף כ"ח לאמקבן ת"ל מקרא ולמה לי תקנת עזרא בשיבלי מדוכה. ולפמ"ש ת"ס דעזרא תיקן
אפי' לנשים. עי"ל מקרא מגילה ופ' זכור לא מהני הרהור כדמשמע רפ"ב דמגילה ור"ה קידוש היום
כיון דכתיב זכור ושמור שמור בלב וזכור בפה ע"כ לא חשבו אבל ק"ש ובהרמ"ז סבי בהרהור ודמיון
לחדדי: **דטעם** דקי"ל בפק קרא ק"ש יחוד ויקרא אף דהוי מכם ברכה לבעלה יש לומר בסבירת
הגאון מפוזנא (ברב ר' יוסף סלדיק ז"ל) [מ"ה הוא ג"כ במחיות ובבאור מרדכי מהגאון ר' מרדכי
בעשר בגהותיו לריף ברכות] לתירץ קו' הרב"ש בגבי לוובכרי הוא"ל לבהיים על ס' איסור גזל
ובסמיעות ותי' הגאון ז"ל הלהרמב"ם ז"ל דס"ל דבשם דאו' אם"ת לקולא ה"מ בל"ת בעשה מודה
דלהומרא דהוי כמו ל"ו אם פרעתיך לכן הבהיים כאן מבשם דבספק ל"ו לעבור אחיוב מצוה שעליו
ל"ב כאן דעל חבם ברכה לבעלה מב"ל יעבור והמצוה לא מקיים בספק. כרם נ"ש לבנרא זו
על הירושלמי יומא פ"ד הל' ג' בגבי כספך דמו של הפר ולא מדע אם קודם הקטרת הקטורת או אחר
הקטרה ע"ם בהוכח מיהמו העבודה ולא יקטיל פעם ב' ולפי בכנרא הל"ל על ביאה יתירה ל"ה ויחייב
מיתה דהא ס' לקולא ולאמת ידי הקטרה היו יולא עד שיבו' ודאי. ואם בסביר דשון מיתה בי"ם הוי
כעון כרת ניחא דהא בם' כרת חייבים תורה אחם תלוי ומודה הרמב"ם דמע"ע ס' לחומרא [מ"ה ואחן
המחבר סרב מהרי"ם ז"ל מיהן בהכא ממנ' יהי' ביאה יתירה לא נחשוה לו בגיים]: **פ"ה ד בשא**
ד"ה **ואם** הבעמתו בפה"ד וכן בירושלמי הו'. נ"ב הביאו רשב"ם ב"ב קל"ע ב': **פ"ה ד בשא**
מבנן על הייס הו' ובה"ל הו'. נ"ב כדומה פלינו עוד בפסחים פרק בתרא מ"ב: **ב** תו"ם ד"ה
נוטלין לידים הו' ובתב הכ"מ בשם הר"י קורקס. נ"ב שם פ"ד מהלכות מאכלות בהומאה:
פאה פ"ד מ מי שליקט לא הפאה הו' ר"ל אומר זכה לו. נ"ב קל"ל הא ר"ל ס"ל בב"ב קנין ע"ב זכין
לקטן ואין זכין לגדול אלמא דר"ל ס"ל כלל זכי לגדול ע"י אחרים ודוחק לחלק בין זכי'
במתנה לחבירו בין מידי דהפקר בידי שמים או בידי אדם אין רשות אחר שולט בו ואין לחלק דשאני
מצוה מינו דחבי לנפשי' זכי ממי לאחרי' דזה פועל רק שלא יהי' חב לאחרים אבל לפעול עי"כ שיוכל
לזכות זכי' לגדול מ"ה דהא אין זכין לעצמן ולגדול כאחד בתורת מינו ושיקר הרבותא ב"מ דף ח'
ובהמגביה מצוה לחבירו קנה הוא משום דחב לאחרי' אי לאו המינו: **פ"ה ב שבלת** של נקט
בהערבה בגדים. נ"ב עי' פ"ב מבל' תרומות הל' ע': **ומזבה** בכל הגדים. נ"ב רב"ש פי' בעירובין
דף ס"ט ע"ב ד"ה לזכות בק"ם מיהו נראה מתנה עניים נמי לא תעזוב לו נחינה כחיב ואחיפין דרך
מקה ומאבל הוא ולא מהני זיכוי ע"י ק"ם כדאמרינן בב"מ דף י"ח ע"ב בגי מתנות כהונה ואיכא
לאקבויי ל"ל זיכוי בכל הגדים ועי"מ להחזיר יקנה לבעלי תלוה מ"ש ע"י אגב גוף הבגולה ואפי' אין
בבגולה שום פרוטה וא"כ הגדים בסימטא לא במקום שאינו שלו יקנה לו בגאב ואי דאמת בבגולה בין
בעומרין ומפסיק כליו של מקנה נכליו של קונה ס"ם ע"י אגב קונה. ועוד גם בחזבה ע"י מזיכה לא
בגבהה מזיכה בכליו של מוכר קונה כדאי' בחו"מ סי' ר' וא"כ גוף הבגולה יקנה בכל מקום שהיא וע"ע
בעת עניו מזבה בכל הגדים ויאלך עוזבה. ומשמע בם המתנות עניי' ע"מ להחזיר מהני וכדאי' בקידושין
דף ו"ו ובני המסיים בנים הגרמות בפיר דמי דדוקא בכהן המסיים בנים הגרמות אמרו שהיל ולא
במתנת עניים: רע"ב ד"ה **שקבלן** הבדה בלריסות בו' ואפ"ם אחיה נ"ב מב"ש לגר לגר חולין קל"ח ע"ב
עי' עי' המבינות לבהמב"ם ז"ל: **פ"ו ן** תו"ם ד"ה **העומר** והבנות מהבר"ש דלא מעברין בבינוני
בבאמבו מדבר. נ"ב יש לע' מרוע"ל שיהנו ל"ע בני מרבנים סאה בלא דמים מעברין מבא
בזה בבינוני שבאמבו מדבר. וי"ל לפי מב"ש הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' מ"ע דלהו מוסג בה"ל רק בא"ש
בחרומות ומעשרות מב"ש מעברי' בחדש בינוני שלא מדור המדבר מבא"ב בומאה ובהרות טבג בה"ל ובהג
חיכף לדור המדבר קודם בינוני ותיכון חרן ישראל: **יא** רע"ב ד"ה **ע"ם** כו' דמתנה עמבבה"ם. נ"ב
כ"ם בירושלמי ומביאו בתבה"ן ח"ב ענין י"ח: **פ"ח א** מאיכתי כל אדם כו'. נ"ב כה דנקיע
כל אדם ולא קאמר מאיתמי בקיעו' אולי בל לריבוי קלתי בעל הבדה מבחר מוחר בלקו
בל עמנו מבילבו המוכות. ואפי' לר"ל דאמר בנדרי' הפקר אינו עד דאמר לרשות זוכה וקי"ל ייאוש
דלבע"ע עקרו מבבה לרשות זוכה [עי' המבינים בפ"ב מהל' מתנות עניים מדבקיע בבחה ופאה ובלא בל
מבילבה ל"מ בן ושי' מב"ל] בחבנתר בלחרוני' כ"ם בעל קנות המושן ומקור חיים סי' המ"ח ובנתיבות
לחו"מ. מ"מ בל שוזבה בו מבשם בו מבשם ריחתה דעניים הוי בחובה בתר בבריו מן הבעיים. ואל הבעה בהא
דלאי' ב"מ דף י"ב ע"ב אלא ל' אבי' שבאתו בחי בבמובות. וקבה מאי אר"י אבבה ובניו
אבי' פועל נמי ק"מ כיון דחבמים עבאתו לא בחיבו רק יד אבבה ובני' בחבמע ולא פועל נוסי' ואפי'
ל"ר בעל בעמבתיה דבהם דבספק עד דאתי לרשות זוכה מוחר. שאני בבם דלא בחיבו מ"ל רק בחבר
בלוקם בבבילו ל"ע שם אם מוחר לבדול לבקוע לבדיה עבור בבועל ע"ם. ומבאתי בחב"ם שעמד בזה
שם מאי אבי' אבבה ובניו אבי' פועל בבע רק שבבאתי שם הק' בחיובים אלא אמר רבא עבאה שאינו שאינו
זוכה בזוכה. ול"ם אלא מאר בחיבו אלמי אמאי לא מבילבו ובניו אבי' פועל נמי.
ואולי מדאבי' אין לבוכיח דאיתותיב ורבותא בבילבו אבי אבל לרבא בפיר דייק
ומבאי דלא בחיבו רק ביד אבבה ובניו בחבע. ובבוף אבבה אלא לבקוע אחר בבבי' בעל הבדה כמו
שאחר לבעל הבדה לבקוע בעצמו יש לעין מובבה מב"ל איבור לאחרים לזבות לבורך בעל הבדה דלמא
לבקוע בעב"ב בבוסים אבור אלו לבקוע אחר בבבילו: **ה** תו"ם ד"ה **אין** פותחין כו'. אבל בב"ע
בחוב ובתב לבר. נ"ב ק"ק דבולי"ל בבחבות ובבחמע. דבריה יי"ד פ' כ"ב דאיירי בב"ע המתבלבה בגורן
ועי' הוס' תוכן קל"ח ע"ח ובבמ"ל:
דבאי פ"א א תו"ם ד"ה **הרבאי** ע"ם דבריו בקדושים. הקשה גיסי הרב בחריב מ' מיים
מחוס ז"ל לשיטה שבביא בחיב"ם דבריות מעבר של דמאי מוכבן לבבן ובדמיים
לעצמו פ"ב בבמ' כ"ק דף קפ"ז דבמיא מי שבי' לו יו"ד מבנות של טבל ומא כו' ובשמן לא ישבה

כן מבבי בבסד בבן ומבבן לבבוף דאיירי בדמאי. א"ב יבי' ב"ב הבסד בבן שבבי מוכר ומוכל הדמים
לבעמר. והוא קבינה עבומה. ולבוס הבינה ז"ל הא ל"מ בבם ב"מ דף כ"ה ע"ב הס"ל דבדומה
מעבר של דמאי עבו בו חבמים חיובן בבל הוכה א"ב גם לענין זה עבו חיובן שבריך ליבן הבוס'
לבבן בבהם ומדע דאל"ב גם ל"מ בבבבה בבן בבל והיו מוסיף עליו ב"מ שאינו מוסיף תומם. והבוי"ב ב"מ מבריך בבם הירושלמי
להבקשות מבביות אהבדי ליבבי בבאן בא"מ ש"ד בבבד בבן ובבאן בא"מ ש"ד שבבד יבבראל ליבבא הבבבד
בבהן א"ו ל"מ ל"מ בבל בעין לריך לבבן. עוד לבליבי להמ"ל פ"ע מהל' מבבבר ה"ל שבבוב הבדמי
מיני דמאי בן ודו"ק: **ב ומחללים** אותו בבסף ע"ב. עי' ב"מ נ"ה ע"ב מתיב ר"ם בו' קל מ"ם מבא
דאיע' בבמה דף ה' ע"א בתוס' סד"ה ר"מ הוא דמהמיר בבבמים דאע"ג דמבינו בבי דמבקל ר"מ בבבם
בבדוב מבבומות מבמיר יותר ס"ם הבא נבי אבי מבינו בולא אחת בדמאי דמבלבן אותו בבע"ב מ"מ שייך
לומר בוה דבבדוב מבומים מבבם מיזוק לדברי' בבל תורה תבביב בביבון שם הבבה נוזבי דמבבה מבבא"ת
הולד ממזר וכ"ע: **פ"ג ב לא** יבלין עד שיבבר. נ"ב עי' מב"ל פ"ו מה' מעבלה ה"ו: **ב לא** יבינו
עד שיבבר. נ"ב עי' מב"ל פ"ו מהל' מעבלה ה"ו: שם **ואם** מתחילה נבל בלא יאבדו פבור. מבבע
מהבבא דבאי' לא בבי דאלמ"ה בבבר אבי בו מבבבת דאיה ומאי ס"ד דבמר' ב"מ דף כ' דבאי' בבלבת בבי.
ול"ל דבאי' בבבב לבזבה לבבבן בבדוב הוא ואם מתחילה נבלן בלא יאבדו פי' שבוון לבבבה לבבבה בלא
לבזבה אבבי אבבי הא בב"ק דף ס"ב מ"ב תבן בהוסך אם בבבבל לבבבי בבבבן בם בבבבה בוזבי בבבן אבבר בבבבן
בבבבה בבי דבבינו אבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה
בבבבבה בבי דבבינו אבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה
פ"ד ב ובשבת שני' אמ"ם שבבר בו'. נ"ב עי' מדיים ס"ד: **פ"ה ג** רע"ב ד"ה ר"ו אוסר
וכו' אפי' מדבוים ל'. נ"ב עי' מוב' ב"מ נ"ו ע"א ד"ה בלוקח הבבבוים ל' מובה: **פ"ד ב** שיעים
בן בבו. נ"ב עי' תבבן מ"ג סי' ק': רע"ב ד"ה **אף** המעבבות בו' ואם נוי הוא לו המעבר שלו.
עי' ב"מ מהל' מעבר ה"ד: **ד** רע"ב ד"ה **המעשרות** בו' שיורי שיורי. נ"ב ב"ב ס"ב ע"ל.
עי' מבריים מ"ל סי' ק': תו"ם ד"ה ר"ו בו' דאין מע"ם מבבר בירושלים. נ"ב עי' מע"ם פ"ד
מ"ו ובסמים פ"ז מ"ג: **ח** תו"ם **מזל** בתנה נקיע בבבא ע"ם. נ"ב עי' בפי' הבבבן מבבר"ם ז"ל
לעיל פ"ה מ"ה הטעם דאחוב לאבור לבבור מבבל מבבי מבבוליו מבוזב דאוריתא לבבבבן. ולבמ"ם ובייעבו
דבבבבבר ביד בלוקח מדאוריתא חייב. והר"ב והר"ם דבוקי ניחא [בבם תבן הלהמ"ח ז"ל בבב
ר' יעקב מאיר בבבב מהר"ל בב"ל ז"ל]: **ו** רע"ב ד"ה **מזל** לתה עבודת בוכבים בו'. עד שלא בא
לידו. נ"ב עי' ס"מ ב"ב ק' ע"א ד"ה וא"א ובמקור חיים הל' בבבא סי' המ"ח שבמבאר דהבקר ב"ד לריך
לבבן: תי"ם ד"ה **מזל** אחה בו' מבבי' בבבק בתבה דע"ז. נ"ב ס"ב ע"א וקידושין י"ז ע"א:
כלאים פ"ה ו אם הוסיף בבבאים אבור. נ"ב רמב"ם בוס"ה מבלאים: תי"ם ד"ה **אם** הוסיף
בו' והעבם ל"ל בו'. נ"ב ב"ב רש"י בבבים ב"ה ע"א ובחולין קע"ו ע"א בד"ה
הוסיף ובבסמים ד"ה בבבבבים: **פ"ו ט** רע"ב ד"ה **בבזולטלת** הוא הבבבל בו' ל' נ"ב ע' בבת פ"ה
מ"ג ובב"ב פ"ב מ' י"ב מבבבי' מבבולת אם לא שם אחיה: **פ"ז ד** **אר"ו** מעבה בו'.
נ"ב בבבים מ"ב מ"ב ע"א: **ן** רע"ב ד"ה **עד** שלים בו' אלא בשלים אחר. נ"ב עי' ב"ק ס' ע"א תד"ם
עד שלים: **ח אם** הוסיף בבבאים. נ"ב רמב"ם פ"ה מה' בלאים ה' כ"ב ובראב"ד: **פ"ח א**
רע"ב ד"ה **כלאי** בבבה ערבבין לבבבבם על בבבבות. נ"ב בתוס' ב"מ פ"ו המבבבר בבבה בו' תמור
לא יובינו על הבבבד בבבד בו' מבבבע דמותר לבבבב על הבבד: **ב** רע"ב ד"ה **למשוך** ובהבבא פ"ם
עד סוף דבריו הב'. נ"ב ובע"ם בתי"ע ועי' ברש"י ב"מ דף ע' ע"א ד"ה מיבא חד לד דלא בבי בו'
אותו שבבבבו בבבבבם ע"ם מבבע דלא"ב בבע בבבבבם ומה בבי' בב"ל ז"ל לעיל
מיני' ד"ה תמור דבבבו בבבבבה ובמל דבבבו בבבבבם הייבו לב"ד לו לב"ל אבבל לא"ב אחיה חד דבבבו
בבבבבם ובוחב לומר דלא"ב חד בד בו' לבבבי מעם בבבבבם ומב"ם בבי. ומדבבי הבע"ב בבאן בבבבם ב"ם יולא
ובמל בבבבר ובבבבבבו הוא וכן [מן ממב"ם] ובמ"ם מיובב ב' בבבי' ס"ב בלא בבבבבם ובבבבבבם ובבבבבבם
לבבבב ולבבבבו בבבבבב

שער הציונים

גבי עמד בדין ומת כו' כגר נתחייב מלוה לבני לוה שבועה כו' וק"ל הא עמד בדין כגבוי דמי וא"כ לא צייך א"ל מורים שבועה לבני כמו לגר"ש בשטר העומד לגבות וי"ל לענין שמיעה . ומכאן נפשוט מ"ש התוס' ב"ב ס"ס ג"ס דף קע"ה ע"ב דעמד בדין משום קלא דאי הוי כמוחזק ממש לענין מבעבדי וה"ה אי צריך סמלה שבועה ממי שבגבוי דמי שבשבועות ובמוחזק לומר לענין לקוחות סבי בקית בגבוי ויה' כמה תילוקים עמד בדין הוי בגבוי לענין שמיעה ולענין לקוחות וא"ל לענין א"ל מורים שבועה לבני ושבע ב"ש בגבוי לענין א"ל מורים שבועה לבני' ועי' גיטין י"ח מיהו העיקר תלוי במעשה ס"ד . ועי' תפ"ן . ולא סבירי מ"ש הרע"ב והר"מ פ"ש מה' שמועה דפסק כ"ד דא"כ לוקש ומפה דעמד בדין למאי מעמד ועי' מ"ש בחי' ב"מ דף ס"ו ע"א . שוב ראיתי בר"ש פביעית עמד ע"ז ומתמה מאוד : **ב** תי"ט ד"ה השכורה וכו' ובגיטין מסמעתא . ב"ב עי' הטו' סרי"ף בפרק המניחה בחו"מ סי' ל"ח ס"ק ס"ק ס"ל ס"ד וגירוכלמי מ"ק פ"ב :

תרומות פרק א א החרש

. ב"ב ל"ס וק"ע ליקוכלמי יבמות : **ה** תוי"ט ד"ה אין תורמין כו' . ודבר הימא כו' כמה שהוא בל תחרים . ב"ב עי' מש"ל פ"ב מהל' תרומות ס"ע ועי' כפות המרים סוכה ל"ל ע"ב : **ן** רע"ב ד"ה והשכור וסוטה . ב"ב עי' עירובין ס"ד ע"א תד"ה שכור : **פ ג א** וא"ת עליו הומם . ב"ב עי' תלה פ"ג מ"ו והוס' בתוספות ל' ע"ב ד"ה חזר : **פ"ד ב** רע"ב ד"ה ואב"א כו' והשתר מתנה בעלמא . ב"ב עי' מ"מ סי' נ"ח : **ד** הנרם בגיטין החד מחמשים . יש לדקדק בפל הלבון . ועי' תוס' קידושין מ"א ע"ב ד"ה פיתח דאין דרך לברר ספיפה כדי לתרוס אלא בגיטין ולא"ל תורם פירות בגיטין ולענין ביטול תורם לחד מחמשים . (בסם נכד המחבר בסר"ל **אליעזר** יהושע בהרי"ם סג"ל ז"ל) : **ן** תוי"ם ד"ה באחד ומלה כו' דאמכמבא בעלמא הוא . ב"ב עי' מכות ע"ז ע"ב רש"י ד"ה ידוע : **ח** רי"א תלוים בחולה כו' . ב"ב עי' בגיטין כ' ע"ב : **פ"ה א** תוי"ט ד"ה ואם למעבר לתלון כו' לא סבנתי דברו . ב"ב וי"ל דלרע"ב ז"ל בפי' ואם למעבר לתלון ולומר ממה למ"ש הרע"ב בפ"ד מ"ט מיבקש מן בלוי שיתן נכד אותו ביטוי תולין תולין ר"ב יבקש מן בלוי שיחליף לו הביטוי תולין בתולין . ולהיש לדבר ממ"ש הרע"ב בר"ה ואם שעלים הין . וק"ל . (בסם נכד המחבר בסר"ל אי"ב הי"ם סג"ל ז"ל): **ב** תוי"ט ד"ה תעלה ותחלב כו' ובפי' מוטל דמה' בנת . ב"ב קמ"ב ע"א : **פ"ן א** האוכל תרומה כו' פשוט דהאוכלת תרומה ושלא קבל הגע בעה לו' קודם מיהה בהבילת דף ל"ח לו נעבלה לבהן דבינמות ס"ם אלמנה לבהן לע"ג דידעה דאסור מלד בסף מבלם קו"ח והוי ב"ב מיהיעתו ול"ד לע"ם הוס' ר"ל בסף אבל בבריחות לע"ג ע"ח ד"ה בסף . ידיעת בסף אינו פוטר מחטאת וכן ידיעת בסף הוי שוגג לתרומה [ל"ש לתומר המוגר אמרתי אינה לא לענין בסף בתרומה לקבל על המעיין ול"ד לע"ם הוס' ר"פ פ"ח בבריחות בס בידיעת בסף ל"ש בב מיהיעתו דהיינו רק לענין חיוב חטא הלוי שבמשבה בס אבל גם לתוס' אינו פוטר מחטאת בבא על בודחי בבגיל ידיעת בסף וכן בידיעת בסף עדיין הוי שוגג לתרומה ע"ב פי' דברי' הר' ומאתי בהוב על הבלוין בבס ל"ח בגאון אליע"ר ובפרש בים בלבן בין ב' חתיבות אלב ושומן לו תרומה וחולין שאסור לבהן בעת בין בסף שמא משובחת ושמא יתות בלוחו בעם ע"ל בעסוקו] ועי' ר"פ בחולין . ולא מיפשרי' מעשה אנוס דבל שבדין שאסורה לאכול מלד שמא יתות לו שמא משובחת היא נחשבת שוגג ולא מזיד ול"ה בבר"ש יבמות בפי' אלמנה לבהן ס"ע ע"ב ד"ה תהא מקולקלת ועי' פסחים אלו דברים דף ע"ב בתוס' ובבר"ש פיס מחיות : שם **רוחשמה** ותומם תומסה . ב"ב הא דלא נקיע עד שיתמעע הקרן בחת מ"ם בחלו' בב"מ דף ל"ד ע"ב ובדפ' רב"ש עד שיתמעע הקרן . ול"ל בשלמא הכם הוכף בעשה הומם קרן בלפי' רש"י ז"ל אבל בבא בשעת הפרשה בעשה בתומם תרומה לו מבשע מתוגה בלחי' במל"ל ס"ו מהל' תרומות ה"ח ע"ם ועי"ל לפ"מ דמשמע בפסחים דף ל"ב ע"ב לה"ק בעי פרוסה וכזית ולאבא שאול פרוסה וה"ל ה"ל לשיעבע עד שיתמעע הקרן פחות מבוים הבא לפעמים לף שבא פרוסה ולון בו כזית פטור . ועוד דהתם בגזילה פטור מתומה ומייב בקרן הבירו תומם קמלי פחות מם"ם אבל בחולל תרומה פחות מם"ם קרן לינו תמלם ועי' בב"מ פ"ו אבל ב"ש דתרומות דמוכח שם דחייב בקרן בחולל כזית בתמ"ם ובקרבן עדה בפסחים ס"ב הלי מבולה דחייב בקרן : תוי"ם ד"ה וא' הבר בו' וכשמן בעלמותיו . ב"ב רמב"ם פי"ח מ"תרומות ה"ח ומע"ב רפ"ב : **ג** ב"ב ויש להסתפק בבאלכול תרומות חמץ בפסח ל"מ דמשלה דמי' בגזלן אם פטור לגמרי והוא לרע"ב ז"ל לכתוב בנ"מ בין בגזן לר"מ הגם הבבא לא עסקין בתרומת חמץ. (בסם נכד המחבר בסר"ל אי"ב בהרי"ם סג"ל ז"ל) : **ד** רע"ב ד"ה **תרומת** הקדש כו' תרומה לבה"ב . ב"ב בקלים פ"ד מו"מ והוס' ובמים פ"ח ע"ם : **ה** תוי"ם ד"ה **שנטלה** כו' והרמב"ם מפרש . ב"ב ל"ל להסביר דברי הרמב"ם ז"ל דדין מע"ם שבדאו ע"ג אסומן והקדם ע"ג קרקע כיון דבבבר גבוה הן מוכבר עליו דין ממון בדין הדיוט ודין גבוה וכיבא דבדאו ע"ג אסומן והקדם ע"ג יצא לרבות הפודה וכל איסורין מוסב בו . דומה לזה בעבד כי הבאסורים נעיון דף ל"ח סוגיא דעבד בבבבה דבבוה עליו איסור וממון ה"ה מע"ם והקדם דמ"ל שייך לבדוה ומ"ל שיבל להקדם ובבבה עליו איסור בהקדם למעילה ובמע"ם לאכלן בירושלים וכיון שנפדה ע"ג אסומן יצא מבבל ממון ולהרי' דרבינו עליו מע"ם משלמין ממון תרומה . ודוק : **וכר** עסקינן במילתא דלא אמינא מלבא שהבבבתי בדברי התוס' ז"ל דהנה בתם' בבבות דף מ"ו מע"ם שבדאו ע"ג אסומן כו' הקדם בחילון ע"ג הקדם בחילון ע"ג הוי ב"ל דבוגל מע"ם שבדאו ע"ג מעות בביתן בבית המרחץ והקדם ע"ג שער דאחי' ר' דוסא ור' ישמעאל מודים בפ' הזהב דף מ"ו ע"ב דלא מועיל הקדש שחילנו ע"ג שער דאינו למאן דדריב בל התורה ברבוי ומיעט כלאי' בגיר ובבמה דוכתי ובבבוה דף ל"א ע"ש פודין בכור והקדש בעבדים וקרקעות חון מבבבות . ונראה לי"ב דלבהוה לבהן שנפדו ולא נפדו בבלבהן לגיר ביאור דאי לא מהני פדיי' ע"ג אסומן במע"ם והקדם ע"ג לענין מאי פדוי [בוב מלאתי קו' הראבוה בהוס' בבת דף בקיה ותירוצם קבה דבבר בסיס דלא בר' דוסא במע"ם רפ"ח מ"ב) . ויש לבבבר עפ"ד הרוי"ם ועי' דברי' בלחוד וב"ל דוודאי פדוה ע"ג אסומן בבבים בבמרחץ והקדם בבעדות בוודאי אין שם פדיה עליו ומע"ה לא מהני אפילו לענין תרומה לאכמים לבהות מיקרי מבלומן ומע"ם בלחוד בתיבוו . ונפ"ז יש לבמתיק בגמ' מע"ב שנפדו דבינהו לענין לבלם ממנו תרומה מיקרי פדוי . ולא נפדו בבלבהן לענין אבילה הון לתומה ובאר עניינים במע"ם . הקדש שחילנו ע"ג אינקי שנפדו לענין לבלם ממנו תרומה ולא נפדו בבלבהן לענין שיהו אולין ומע"ה לא נקט שחילנו ע"ג מעות בביתן בבית המרחץ לו הקדם ע"ג בער דבבו ל"ם לבון שנפדו שאין שם פדיי' עליו ולפמ"ש מ"ש בנ"מ דף ל"ד ע"א בעי רמב"ח הרי אמרו מע"ם שבדאו ע"ג אסומן כו' בינן אמרו הא פלוגתא הוא ולמ"ם סתם מבנה דאין פודין ע"ג דדבינן בלל ופבו ולא דבו ומיעוט : **ן** ורע"א כו' ממון על מינו . ועי' פ"ב : **פ"ן ב** וחב"א וכו' ואינן מבלמות את בחומה . ב"ב במעתי שע"ש בקיבל בה אבינה קידושין בחיוהה שבר במעי אמה : **ג** האוכל תרומת ח"ל . ב"ב עי' שלה רפ"ב ובחוס' יבמות ק"ב : **פ"ח א** בריע"ב ד"ה ור"י פוטר בגמ' מוקי לה בפ"ם מפני שמנו בחול . ב"ב הביעו מבשל אחד הא אנוס הוא כמו דאמרינן בבבוהות דף י"ח ע"א בגמרא אלינו על עד שלו שלא בשעת ובסם . ושב ראיתי גירוכלמי בפי' דשבאו בבבבות ב"ד וכן בבבוה בגמרא אלינו רבינו הגאון מוזילא נ"ע רק דברי גירוכלמי . ולפ"ז למאי דקי"ל בהוריות פ"א דף ב' ע"ב יחיד שעשה בבבות ב"ד חייב ולא קי"ל כר' יהודה ס"ל הגמרא חזיל הלבה דקי"ל יחיד שעשה בבבות ב"ד חייב . ע"ב מוקמינן בע"פ דשמנו בבול ומבוה עבה בדבר מלוה אבל ר' יהושע אפשר ס"ל דפטור ושב ראיתי בב"מ מ"ל הבומות ס"ל י"ב מבמע מיני' דבאחר יומת הבנה פטור מחומם דאנוס הוא ובערב פסח אפי' מקרן פטור דמועה בדבר מלוה הו"ל כאילו ל"ם זר וע"ב בוונתו דאנוס גמור הוא ולא כפי' גירוכלמי דאנן הא קי"ל יחיד שעשה בבבות ב"ד חייב . ובעבע גירוכלמי דיחיד שעשה בבבות ב"ד פטור גמי ל"ל דפטור מחומם ותייב בקרן ועי' יבמות פ' פאבה שבלן דף ל"ב ע"ב דר"א ס"ל יחיד שעשאה בבבות ב"ד פטור ועי"ב צריך לאנלן בהא דתרומות דס"ל לאקור אם בעלה מי וכן הבעבד צריך לאקור ולא הוי לא אנוס ולא בעשה בבבות אבל בבבוהות דף י"ח ע"א שלא בשעת ובסם לא מיבעי' דהוי עשה בבבות דאנוס גמור

מה מדפריך בפסיעות מה הו"ל לאמיבעד ועי' יבמות דף ל"ד ע"ב (ל"ה הא דאמרו אבלן בריבות לאמתין ג"ה) . ובגמרא לא שייך הו"ל לאמרו דעד מתי תמתין . וכן יש לאלק בין בולד ממזר ובין קרבן . ועי' תוס' גיטין דף י"ב ע"ב ד"ה פניה לי' מסמע דעבד שלא בבת הבנים לאתיבן אסור לאבול בתרומה במה מבבו בבו מ"ש מ"ע דר' יהושע דפוטר הא לא אנוס הוא ולא בבבבות הוא וע"ב בע"ש דומה בבול ואי' ספ"ב דבהוות (ל"ר דס"ל חולקין תרומה לעבד בבמין בבו עמו . ולישב שמא מבבו . והנה עם האמור דר"ח מהייב בלן ולא הוי אנוס ולא בעושה בבבות וב"ר מבוי לי' אנוס לו עושה בבבות לגירוכלמי וכ"מ ז"ל שהמו ומעלה עוקפה בפסחים דף ע"ח ע"ב הו"ל אנוס לו עשה בבבות והא דפריך הבם מ"ש דר"ל הייבו ר"ל לבינתו הבא דאינו פוטר בבב"ב מעבע אנוס לו עשה בבבות . ואתבבבא מולבתא לעי' בבו"ת פנים מאירות ה"מ בי' מ"ל וח"ב בי' ב"ל בחמד בלבל בבר ומעלה מרפה שבבלה פנים דא"ל בפרה ובבינה בלה בפסחים' פ' הלו דבר' דף ע"ל ע"ב בחמו ומעלה פטור . הן אמת דאינה לאלבוגי בין פטור מחטאת ובין פטור מבבבוה ובינו' בהשיבה בעלמא ועי' חוס יחיי' ועי' בלה דף כ"ד ד"ה לוקח לבבה בבבבה ובדברי ר"מ דאפילו לא עשה מלוה פטור ועי' מפרשים שם . שוב ראיתי בשו"ת הגדה בלמה לבבלון מוזילא מו"ד פי' ס"ו מה : **פ"ט ג** רע"ב ד"ה **הרחובה** כו' שאבור לבהנה לאבול בתרומה . ב"ב ב"מ ע"א הד"ה והבשות : תוי"ט ד"ה **וחייבת** כו' ומיהו מע"ם אינו נמבר . ב"ב עי' רע"ב מע"ם פ"ד מ"ו ד"ה מבן :

מעשרות פ"א א וגידולי

ובגזליהן מן הארן כדאי' בנרבות פ' בילד מבבבין דף מ' ע"ב מיהו ל"ל דאיתבבאי מבל בעלי חרמם אע"ג דל"ד לדים ובם מיקבי קאם ועי' רפ"ק דפאה ובעיבובין ר"פ בבל מעבבין וגירוכלמי שם ובהלבות הגאון מוהר"ח מוזילא מב"ב שם בזה בגמרא נקע גידולי קרקע . והבעוסק בתנא (ל"ה דעת אח"ה ז"ל לענין בועל המחבר ז"ל המחבר בב"מ פ"ו) לי לאבל עיין חו"ע מע"ם פ"ל מ"ב ד"ה אינו לי מיקבי גדולי קרקע מיהו גידולי מן הארן אינו ע' בב"מ פ"ח מהלבות שבת פ"ה וסיל היא ובמגיד משנה פ"ח מהל' סב"ל ס"ל ז' : **ב** תוי"ט ד"ה בשיובבבו ועי' בפי' הרע"ב מ"ב פ"ק דתלה . ב"ב ועי' תו' ע"ש תרומות פ"ו מ"ה ד"ה ולא מן הבחוב : **ן** רי"א לבל מה עתן . ב"ב שרה פ"ב מ"ה : רע"ב ד"ה **בשיובבבו** בבגילים לעקור הקנינים . ב"ב עי' ב"ב פ' המוכר פירות דמדשים עוקרין ולא קולרין וי"ע במ"ם רש"י דקנינות מקרי בעל הבמם בב"מ דף פ"ו ע"ב בד"ה תינה ובד ה מקמי . וי"ל לפ"מ דקי"ל בחולין בל"ו ע"ל אפי' לבל קיבוף אע"ג דאומרים לקנות וה"ה בקנינות אע"ג דאומרי' לקבף מב"מ פועל אוכל בו : **פ"ב ג** רע"ב ד"ה **לנבש** בבגלים לחלוש העבבים הבעים בו' . ב"ב עי' פאה ב"ב מ"ב בבי המדל ובב"מ דף פ"ט ע"ל בבב"י ד"ה המוכבר פירבי"ו בס"ד בשוקר מבינהן שאינן יפות : **ד** תוי"ט ד"ה **ובבתי** ערי חומה . ב"ב ב"ב כ"ד ע"ב ובזבוק כ"ד [ל"ל ב"ב ע"ב כ"ד ע"ל] ובמב"ם פ"ב ופ"ד מהל' מעבר :

מע"ש פ"א א

ברע"ב ד"ה **אבל** מוחבים כו' בבגון שמזמינו לאבול עמו כו' . ב"ב מבמע דבבאי להמזמינו אלון בו לבבר בעם דבבי הבר"ן נדרים דף כ"ד ע"ב בד"ה מבוה דאל"ל אלא בלבה אבא ע"ם דבבי ומיתה בזה מ"ם בל"ם אבבה שאבלו . ולא שייך לומר על מיתה ליה לאיבם לבמעבד מלוה בבמוניה : תוי"ם שם ד"ה **מתנה** מבם כו' אבל לאת לו ממם לדברי האומר ס' ב"ב אין זה פלוגתא דב"מ דף ע"ז ע"ל מד אמר מתנה בבמבר כו' ע"ש ועי' עוד אבן מגילה כ"ז ע"ב ועי' ב"ב דף ק"ו בבי ומתנתו מתנה אפילו למ"ד מתנה אינה בבמבר מודה הכא . ועי' בש"ת מקום שמואל סימן ע"ז : **ב** אין מחלקין מע"ם על אסומן . ב"ב ק"ל ממא בשויא בבילקי . ומא דבתיב ובבא הבבבה היינו פחות מבוויא דקי"ל בבע"ם שיבול לחלל בס"ם על מעבר שוה מבם דלא יהיה בה מעבר עדיף מהבקדש דמתחלל על שוה בבבף לא מיבעי' למ"ד ממון הדיוט הוא אלא אפי' למ"ד ממון גבוה הוא קיל מהבקדש ובבבי הפי"ע פ"ה . ובבב"ע אמרינן בבבבות דף י"א ע"ב אלא אפי' תימה ר"י לא יהיה המור מן ההבקדש ולא אמבה תורה בבבה לבהמיר עליו אלא לבהל עליו . ולא ידעתי לתלוק : שם **אין** מחלקין דבו' ב"ב הקונה מע"ם בלאסומן לו בעעות הביתות בבית המרחץ ולא מבך תעבב"ב לענין קונה שוה בבבף בבבפי אינה לקמן ד"ד מ"ז מבך ממנו מעבר בבלע אלמא אפי' למ"ד מע"ם ממון גבוה אע"ם אלא בהבדיוט שבו בקנית במבילבה ה"ה קנה בלאסומן בבי דלא בתלוג מ"מ יצא מרשות תבילו בלאסומן מיהו אם בוון לתלוג בבך י"ל מיבו דלא הייל הבילוג לא חייל הבקנין והבם לי בוון לתלוג במבילבה י"ל מיבו דלא חייל במבילבה לתלוג ה"ה לענין קנין וה"ה קדשים קלים לריב"ג דאמר ממון בעלים הוא ולאיבה במבילבה לפי בבבעה דבמעבה בבפסחים (והלל"ח לא מבבה בבי בבעת הבמבב"ם ז"ל אפי' לריב"ג) . יש לעיין מבך בבלע ובמבה בבבים לו אבבבה לי בייך בל הדיעים בפ"ד דמע"ם דהבקדשו ומע"ם בל תבילו יש בו בלק בבוה ולבק תבילו ולבק תבילבה לבבי הילל לבל הלבותיו ולבק תבילו יבבה בבבין . דוגמא לדבר בעבד בפ' הבולה ובזה יש להבתפק ב"ב בבבה קדשים קלים בעבדים ובבבות וקרקעות ולאח"ב מתלוג ובבב"ל . ל"ע בעת : **ן** ברע"ב ד"ה **לא** יעשה שמא יבבה עליותי' . ב"ב לבחובה יש ליתן שלבה עבמים בתבב שמא יבבה תיבה בבל אחבר עי' רש"י מבחות דף ק' ע"ב ד"ה שמא יבבה . לו עבה ובלח בבבה בבלי' רפ"ק דר"ה ועי' תו"ש תמורה רפ"ב . בבינ מבוס תבלה דלמע"ג דבלגבת הוא בבפ"ק דבפסחים ובבאר חזבתא לי מיישבין לתבלה ע' תוס' יומא ס' ע"ל . הא בתבו תוס' שבת דף י"ז ע"ב ד"ה דלמא מבבו ליה גבי' ולתו ביה לידי תבלה ולאפי' בבע"ם דבבגן מו בזמבה"ר מיישבין בבמ"ש בפ"מ ר' בוסף ור' ישמעאל מודים בפ' הזהב דף מ"ו ע"ב דלא מועיל הקדש שחילנו ע"ג בער דאינו למאן דדריב בל התורה ברבוי ומיעט כלאי' בגיר ובבמה דוכתי ובבבוה דף ל"א ע"ש פודין בכור והקדש בעבדים וקרקעות חון מבבבות . ונראה לי"ב דלבהוה לבהן שנפדו ולא נפדו בבלבהן לגיר ביאור דאי לא מהני פדיי' ע"ג אסומן במע"ם והקדם ע"ג לענין מאי פדוי [בוב מלאתי קו' הראבוה בהוס' בבת דף בקיה ותירוצם קבה דבבר בסיס דלא בר' דוסא במע"ם רפ"ח מ"ב) . ויש לבבבר עפ"ד הרוי"ם ועי' דברי' בלחוד וב"ל דוודאי פדוה ע"ג אסומן בבבים בבעדות בוודאי אין שם פדיה עליו ומע"ה לא מהני אפילו לענין תרומה לאכמים לבהות מיקרי מבלומן ומע"ם בלחוד בתיבוו . ונפ"ז יש לבמתיק בגמ' מע"ב שנפדו דבינהו לענין לבלם ממנו תרומה מיקרי פדוי . ולא נפדו בבלבהן לענין אבילה הון לתומה ובאר עניינים במע"ם . הקדש שחילנו ע"ג אינקי שנפדו לענין לבלם ממנו תרומה ולא נפדו בבלבהן לענין שיהו אולין ומע"ה לא נקט שחילנו ע"ג מעות בביתן בבית המרחץ לו הקדם ע"ג שער דבבו ל"ם לבון שנפדו שאין שם פדיי' עליו ולפמ"ש מ"ש בנ"מ דף ל"ד ע"א בעי רמב"ח הרי אמרו מע"ם שבדאו ע"ג אסומן כו' בינן אמרו הא פלוגתא הוא ולמ"ם סתם מבנה דאין פודין ע"ג דדבינן בלל ופבו ולא דבו ומיעוט : **ן** ורע"א כו' ממון על מינו . ועי' פ"ב : **פ"ן ב** וחב"א וכו' ואינן מבלמות את בחומה . ב"ב במעתי שע"ש בקיבל בה אבינה קידושין בחיוהה שבר במעי אמה : **ג** האוכל תרומת ח"ל . ב"ב עי' שלה רפ"ב ובחוס' יבמות ק"ב : **פ"ח א** בריע"ב ד"ה ור"י פוטר בגמ' מוקי לה בפ"ם מפני שמנו בחול . ב"ב הביעו מבשל אחד הא אנוס הוא כמו דאמרינן בבבוהות דף י"ח ע"א בגמרא אלינו על עד שלו שלא בשעת ובסם . ושב ראיתי גירוכלמי בפי' דשבאו בבבבות ב"ד וכן בבבוה בגמרא אלינו רבינו הגאון מוזילא נ"ע רק דברי גירוכלמי . ולפ"ז למאי דקי"ל בהוריות פ"א דף ב' ע"ב יחיד שעשה בבבות ב"ד חייב ולא קי"ל כר' יהודה ס"ל הגמרא חזיל הלבה דקי"ל יחיד שעשה בבבות ב"ד חייב . ע"ב מוקמינן בע"פ דשמנו בבול ומבוה עבה בדבר מלוה אבל ר' יהושע אפשר ס"ל דפטור ושב ראיתי בב"מ מ"ל הבומות ס"ל י"ב מבמע מיני' דבאחר יומת הבנה פטור מחומם דאנוס הוא ובערב פסח אפי' מקרן פטור דמועה בדבר מלוה הו"ל כאילו ל"ם זר וע"ב בוונתו דאנוס גמור הוא ולא כפי' גירוכלמי דאנן הא קי"ל יחיד שעשה בבבות ב"ד חייב . ובעבע גירוכלמי דיחיד שעשה בבבות ב"ד פטור גמי ל"ל דפטור מחומם ותייב בקרן ועי' יבמות פ' פאבה שבלן דף ל"ב ע"ב דר"א ס"ל יחיד שעשאה בבבות ב"ד פטור ועי"ב צריך לאנלן בהא דתרומות דס"ל לאקור אם בעלה מי וכן הבעבד צריך לאקור ולא הוי לא אנוס ולא בעשה בבבות אבל בבבוהות דף י"ח ע"א שלא בשעת ובסם לא מיבעי' דהוי עשה בבבות דאנוס גמור

שער הציונים

פיו שקלים דרכותא ופי' רע"ב חלי דרכון ומשמע דחלי דרכון על זהב היה דרכון והרי שקלים בעי כסף שוקם כדל' בקרנן עדה ריש שקלים בירושלמי יע"ש דלא אמרינן שוה כסף ככסף בשקלים ועיין בתוספות כ"א ע"א ברש"י שם ל"ב היתר שקלו דרכון על זהב דפירי הוא ובשקלים כסף בעי. ולולי ד"ל תני דרכון לאו בן זהב רק סלע. ה' יאיר ביר בתורה ויעלני מבינאות וילמדו שלמות אמן. וממה בתחב הרוב כ"מ מ"ש ע"א ד"ה בכל אחד תמוה. ליתה לרוכים דיוקאין בפורים בחלות מעת בחילות מעבע הוצאה בהוצאה הבא לא עדיף דברי קבלה מדברי תורה ובמע"ם כתיב פירי מפירי וג"ק ופורע מעות בירוצלים כיון דיכול לקנות בו פירי מפירי וג"ק כ"ש בחלות מעת ומיהו י"ל דהתם קפדינן בשלמא מנה הראוי לאכילה דרך חיבה בהדיא משות. ובדולה מזו תוכך הפרמ"ג דלא בעינן עלמות רק עם בלתו דרך פרסום. וכן בסנהדרין ס"פ נגמר הדין דף מ"א ע"א כ' הרוב ד"ה מוחר דמעות דחזי לקנות כל מילי עדיף מטווי לאריגה. ומיהו קשה בקידושין דף י"ז ע"א גבי הענקה כספא נמי עדיף בכם עיסקא המ"ל דכספים כיון דחזי לקנות בהו אלון גורן ויקב קרינן אחר יבבכן כמו הכא דתביב בספא כפירי אחריני וג"ק ובדולה מזה כ' חוס' מיר דף כ"ו ע"ב ד"ה אלא מעתה מעות ולא שוטות ול"ל אפי' ניסנים הלכה בהדיא משות. בהמה בעלת מום בכלל וכו' (אי"ה תפסתי אחר מאמר זה בחוס' הנ"ל ולא מלאתי כ"א בחוס' הנדפס אח"ז ד"ה וכ"ה ובאמצע דבריהם הקדוכים) וא"כ מעות דחזי לפירות הוי בכלל פירות ובמה' כ"ב דף פ"ח ע"א ומאי על הפלמה אחר נתם לי דיסבית לי זוזא ובנבית מעיטו וכן בפסחים דף ל"ב ע"א גבי ומתן לכהן אם הקודם לא מהני מעות ולריך דוחקא ליתן פירות לכהן: **ח** הפורט סלע מעשות מע"ם. כ"ב עי' בתמיכים בפי' המשניות שבראה מדברי דפורט סלע על מעות ומאי מעות ממון שב' ול"ל ס"ם מחיצין לחתיף בו הסלע במעות אל מעות אע"פ שאינו מוציא לאוקן כולן בנ"ל ודה מון לירוצלים עכל"ל והוא נגד גמ' דב"מ דף מ"ם ע"ל. ועיין בתרומ"ם בהלכותיו פ"ד הי"ד מעע"ם ובכ"מ שם וע"ש: **פ"ג מ בין** בעמעמת בתה"ם. כ"ב עי' שקלים פ"ח מ"ג בתוי"ט: **יא** רע"ב ד"ה רש"א מו' ור"ם סבר פורין לת הקדשים. עי' חוס' פסחים דף כ"ש ע"ל: **פ"ד ד** אדם לנגו. כ"ב עי' שירוכין פ"ו מ"ו: שם ולשפחתו בשבעים יש לעי' אמתי לא תני נמי אחשו שנרבה סמך קרוב לו סקל כמו בב"מ י"ב ע"ב ובמשנה. (כשם נכד סמוך א"י ברה"ם בב"ל ז"ל). (אי"ה והאמת דלא שייך לפטרים עם אחשו שנרבה ובפרנ לתה אחשו שנרבה): **ה** הוה עומד בגורן. כ"ב עי' קידושין דף כ"ד ע"ב ובשיטה מקובצת ב"מ מ"ם ע"ב ל"ד ממון גנוב הוא לינו נקנה בחתנה ופשיע דהא"ל לקדישו וכ"מ בתמ"ם פ"ו מהל' מעבר הי"ם. מיהו קשה מע"ם הרמב"ם ז"ל שם בפ"ג הל' כ"ה המקדיש מע"ם לבדק הבית ה"ז מודה לחוא וכו' ודוחק לאוקמי בפסל אך יש לעיין בתמורה דף ל"ב ע"א: שם הוה עומד בגורן כו'. בס' תבואות שור בחי' על מס' פסחים דף כ"א נראה דמבריתן במע"ם הייט בתעבר בזמה"ז דהעמה דאוריתא לא שרי ובכר בסיב עליו בס' מקור חיים הל' פסח המ"ח בשוב טעם ולפעניד להי"ר עוד דאפי' במע"ם דאוריתא מבריתן מהא דאי' במע"ם ריש מ"ג בנמ"ב אומר בסלע ואחד ח' בסלע ואיסר לא אל סלע ואיסר קודם מפני שהוא מוכיח על הקנן וכ' הרע"ב ובתי"ט בשם הירושלמי דתוספת דקנן עדיף מפני איסור לבעיים על שתומם [ונראה י"ל מי מהני הערמה בשבבר אמר בעה"ב בסלע ראיתו יכול לחזור בו ו"ע בעת] כרי דמהני הערמה בדאוריתא. ותמיהני דתוספתא מיהה דהתנאות אור והמקור חיים ירושלמי הוצא בחי"ע פ"ד מ"ד מבריתן על מע"ם בירושלים לגמ מבריתן מפני שבחוב בו ברכה. וע"מ לי מבריתן בנגע רבני מי דקודם הילוים דכיון לחתי' ומכר לבלי' לו ילפון קודם קודם מעשר מ"מ לא לא לית לחרמה נו"ם לגמרר בפרוינן ואולי דוחקי הערמה מוחר בכל עניו אלא דק"ל בירושלמי כיון מה שמלינו בנכסרות דף ג' ע"ב. דכלו מיהן דר' מני בר כתן דלפקע לבו מבכורה ה"ל דמפקיע מחומה וכן בפ' בתכלת דף מ"ח ע"א. דבעידן ריחתא שבני לעשה ע"ם גבי ופליגי אמלאכי ואע"ג דכדין עובדא אין לגדם לעשות עלקתא לבפער וכשובדא דמלאכי בנמנאת הכ"ל ושובדא דרב מרי בר רחל דף ג' בנכסרות הכ"ל. ויש לעיין בריבית לחתי אין מעריתין הא כתיב כיס נמי ברכה בפ' כי אלא ואשבר ברכה דפחם קאי על הלוה אם לא יהן ריבית יברכהו בס"ו ועיד ים לאלק. יש לרלות בעדכון דף כ"ג ע"א ה"מ דכ"ע אי' לבו דבר הוא דאין אדם שוכה קנוינא על הקדם אבל בחתני' דהערמה דקושטא דהא בחקדם ובעבר בחמגרת הבערמה מוחר בבא פליגי ר"ח ור' יהוסף: שם **לחבירו**. כ"ב עי' פרכ"ש ב"מ מ"ב ד"ה לחבר לחבירו ובנדה דף ע' נקיט פחב כל נכסיו לבניו. ומנדרים פ' הבוחפין נקיט יכחב חלקו לבניו. וה"ה כמה המ"ל מחב כל נכסיו לבניו וזריך ישוב אחלי נקיט הבינויים הלו. ועי' ר"ח ח"ח סי' רמ"ז ובמשנלות אבב ובתוס' בתוכות ר"ם בחמדיר דף ע' ע"ב. ובדאוריתא בעי בפקר מו בגיזה בגמוס ע"ב יבא שבחקבל יוכה מו בחוכה יוכה מן הבפקר בכל. ובעיקר הדבר ק"ל בא לחתא בדמאי פ"ם מ"ח אין אדם רבאי לחבור בחבל אלא לגזרן. והתוי"ט כתב בחבנים בחא לא ידוע והתר"ם כתב הטעם מבוה דלקות בוטר אחר מירות בדעת בבהוב' ב"מ דף פ"ח ע"א ד"ה תבואת זרעך. ומפקיע מידי מיוב תורה לידי חיוב דרבנן וא"כ אין מותנים לחבירו בעבל הא אסור ליתן עבל במתנה בחבר ואל"ל לאחר הפרבה הא ק"ל מעבר ממון גבוה כמ"ש בחס"ז ב"מ דה מ"ב: **ח** חוי"ם ד"ה **ובה"א** כו' **ותני-לי** הוס' כ"ל ד"ח ק'. כ"ב עי' מרכבת המבבה הל' מע"ם ס"ע ע"ב: **פ"ה א** רע"ב ד"ה **בקוזות** כו'. כ"ב שקלים פ"ח מ"ח: **ב כרם** רבני סיה עולה לירושלים כו'. נסתפק הגאון ז"ל נמס' בילה דף ה' במע"ם אחלי לא הקנו לבעלותה. וכ"ל דמע"ם מפורש פדיון דכתיב וכי יחלף ממך המקום והכבכ"ל נתי' בכרות ר"ם כיל"ד מבכרכן כתב בכרם רבני כתיב מי מלים אבר נטע כרם ולא חילנו. ודבוא להמעיין בס' ריבד הבהב דעכ"ם רוחק מיל היה ריחוק ובדבר המפורש בתורה לא רצו לגזור כמ"ש הע"ז יו"ד סי' קע"ז אבל בכרם רבני נמ' קדושים לא מפורש ביה פדיון רק דליף קודם קודם ממעשר וגו"ם לא כוי דבר המפורש בקרא לבעלותה מי' בפרי מגדים. אי"ם בפ"ח אמרינן דכ"ל כיל מבכרכן אחני' והבר לבליה ומיוסב קו' הוס' בס"ד"ם אחלי'. ושוב הא ים לקיים ג"ם בחרוח מיל יוחר ממבלך יום אבל כי יחקן ממך מבעעות תון לירוצלים. ובעיקר חקרתי לפמ"ם חוס' מבות דף י"ב ע"ב ד"ה אבל אי מע"ם חייבין עליו משילה פני הבית דקודם בלאה פ"ם עבה אילה ואילה לעיוני בכרם רבני אפי' לאו אילה דאהבדים לאיסור קמלי דעבלה כ"ו בלא פדיה ובעבלה פ"ב גבי בעבלה מעבלה לת הבעבלה נקרא רבני בלשון עבלה ודומה למ"ם הוס' ביצה י"ב ע"א ד"ה בבוחם ובכ"ב ביכמות. ולעניין זה ל"ם נלמלף נמי במע"ם מע"ז דקודם קודם הבא לא שייך לאיסורא קמא בעע"ם מבא"ב בבבני קודם פדיון בבוב עני' אילה בעבלה ועי' בחוס' מיר גבי ובא"ם בעבלה בבחוס ולפ"ז בן לייבב בכרם רבני דהוא לאו נזרו ולא בעע"ם דעבה בעבלמא אילה אפי' קודם פדיון ובוזלא בנה בחוס' עבחים דף כ' ובדף ס"ח ע"ם מיהו ל"ל הלא מינו בכרם רבני קודם פדיון דאסור בהנאה: **הלה פ"א א** רע"ב ד"ה א"ח נתלה כו' עריבותיהם בלבם מיבת. כ"ב חוס' בסחים ה' ע"ב: רע"ב ד"ה **כטבאה** טו"ל כיון דע' הדהן מלבלת. כ"ב חולין בנת ע"ז: **פ"ג ן** רע"ב ד"ה ואח"ח עלו אומם כו' בכרם ביבא. כ"ב יבמות ע"ל. ותוס' בתוכות לא"ד ירוצלמי בתוכות פ"ב בנת קמא ק"ל. ועי' בתרומ"ם: פרק ו' מהלכות נזקי ממון ובמ"ם בית ר"ק: **פ"ד א** שתי נפש כו'. כ"ב עי' ר"ן נדרים ל"ם מהבי ירוצלמי ב"מ ס"ם עבות ל"נפש בגון המחבר לעכ"ד כיון לייבב בבלתו בעמת בשומר לחלק סיה דין הקנים המבותים כמלוו סיו של אחד בדבר המבותה כולו של זה וכולו של זה:

ערלה פ"א ב רע"ב ד"ה **והגולן** כו' ובהיתרבו הבעלים. כ"ב עי' חוס' סוכה ל' ע"ב: **פ"ב ג** רע"ב ד"ה **והערלה** לת הערלה. כ"ב עי' מהרש"ל ויל תוך מהלך יום ל' לירוצלים ומה בחס"ת שם לו פדיון לא מהבי הערלה. כ"ב עי' חוס' ד"ה **ואח"ב** וכו' ולהרמב"ם יתפרשו בשני עניינים. כ"ב ועי' ריבב"ל ע"ז (ע"ב ע"ל) דגוהם גם בחתני' דלעיל ועוד:

תו"ח ד"ה **הרב** כו' **והעבלה** כו'. כ"ב בדאי' בב"מ ל"ב ע"ל: **ר' תוי"ם** ד"ה **אר** מבלשה כו' מבלשה כו' מבם אחד. כ"ב עי' ע"ז ס"ח ע"ל:

בכורים פ"א ה

ח תוי"ם ד"ה **תוי"ם** ד"ה **ובומעות** כו'. כ"ב בבבנים מחיר פ' ל' בתשובה: **ח** תוי"ם ד"ה **נבזון** כו' כיון שאינן בבבל. כ"ב מבבי"ק: **ר** תוי"ם ד"ה **ואינו** קורא כו' וכתיב ואמרת ואמרת. כ"ב מבבי"ק בב"ב: **ר** ד"ה **ובמזיתי** שמן כו' ועי' בפ"י מ"ב. כ"ב ועי' תוספתא ובעיבורין פ"ב מ"ד: **פ"ב א** בשא"ב במעבר. כ"ב לע"ב שים לפרס הבל במעבר ראשון דמעבר ראשון מותר לזרים בדרבן דר"מ ועי' רמב"ם ריש הל' מעבר ובכ"מ שם. ואם מעבר קרני כדלי ביומא דף ל' ע"ב: שם זכה בה מתנה. ואינו נכסי בכן דלווי נתנה תורה ושלה ברוכה להתבטל ומוחרת בה לוי בשעה שאת בעלה לו ע"ל העיד לה וניכת ואת כ כת בעלה שקבלו אותה חכמים שהיה אשה במעבר כמ"ל המרמ"ם פ"ל הל' ג' מדים הל' מעבר בני [ולענין הרמב"ם עי' ביאה פ' מ"ל דין פ' מ"ל דין דמים ומלת. ועי' ס' מעבה אלי'] ואל"ל לחיות ידיה אשיו לאכילה דחכמים דר"מ שבאיה הרוב כ"מ ק"ע ע"ל ד"ה ואשעונו. ביומו מעבר בני הלל מע"ר ודלא ל"ל אפי' ניסנים הלכה בהדיא משות. בהמה בעלת מום בכלל וכו' (אי"ה תפסתי אחר מאמר זה בחוס' הנ"ל ולא מלאתי כ"א בחוס' הנדפס אח"ז ד"ה וכ"ה ובאמצע דבריהם הקדוכים) וא"כ מעות דחזי לפירות הוי בכלל פירות ובמה' כ"ב דף פ"ח ע"ל ומאי על הפלמה אחר נתם לי דיסבית לי זוזא ובנבית מעיטו וכן בפסחים דף ל"ב ע"ל גבי ומתן לכהן אם הקודם לא מהני מעות ולריך דוחקא ליתן פירות לכהן: **ח** הפורט סלע מעשות מע"ם. כ"ב עי' בתמיכים בפי' המשניות שבראה מדברי דפורט סלע על מעות ומאי מעות ממון שב' ול"ל ס"ם מחיצין לחתיף בו הסלע במעות אל מעות אע"פ שאינו מוציא לאוקן כולן בנ"ל ודה מון לירוצלים עכל"ל והוא נגד גמ' דב"מ דף מ"ם ע"ל. ועיין בתרומ"ם בהלכותיו פ"ד הי"ד מעע"ם ובכ"מ שם ול"ע: **פ"ג מ בין** בעמעמת בתה"ם. כ"ב עי' שקלים פ"ח מ"ג בתוי"ט: **יא** רע"ב ד"ה **רש"א** כו' ור"ם סבר פורין לת הקדשים. עי' חוס' בסחים דף כ"ש ע"ל: **פ"ד ד** אדם לנגו. כ"ב עי' שירוכין פ"ו מ"ו: שם ולשפחתו בשבעים יש לעי' אמתי לא תני נמי אחשו שנרבה סמך קרוב לו סקל כמו בב"מ י"ב ע"ב ובמשנה. (כשם נכד סמוך א"י ברה"ם בב"ל ז"ל). (אי"ה והאמת דלא שייך לפטרים עם אחשו שנרבה ובפרנ לתה אחשו שנרבה): **ה** הוה עומד בגורן. כ"ב עי' קידושין דף כ"ד ע"ב ובשיטה מקובצת ב"מ מ"ם ע"ב ל"ד ממון גנוב הוא לינו נקנה בחתנה ופשיע דהא"ל לקדישו וכ"מ בתמ"ם פ"ו מהל' מעבר הי"ם. מיהו קשה מע"ם הרמב"ם ז"ל שם בפ"ג הל' כ"ה המקדיש מע"ם לבדק הבית ה"ז מודה לחוא וכו' ודוחק לאוקמי בפסל אך יש לעיין בתמורה דף ל"ב ע"ל: שם הוה עומד בגורן כו'. בס' תבואות שור בחי' על מס' פסחים דף כ"ש נראה דמבריתן במע"ם הייט בתעבר בזמה"ז דהעמה דאוריתא לא שרי ובכר בסיב עליו בס' מקור חיים הל' פסח המ"ח בשוב טעם ולפעניד להי"ר עוד דאפי' במע"ם דאוריתא מבריתן מהא דאי' במע"ם ריש מ"ג בנמ"ב אומר בסלע ואחד ח' בסלע ואיסר לא אל סלע ואיסר קודם מפני שהוא מוכיח על הקנן וכ' הרע"ב ובתי"ט בשם הירושלמי דתוספת דקנן עדיף מפני איסור בהנאה על שתומם [ונראה י"ל מי מהני הערמה בשבבר אמר בעה"ב בסלע ראיתו יכול לחזור בו ו"ע בעת] כרי דמהני הערמה בדאוריתא. ותמיהני דתוספתא מיהה דהתנאות אור והמקור חיים ירושלמי הוצא בחי"ע פ"ד מ"ד מבריתן על מע"ם בירושלים לגמ מבריתן מפני שבחוב בו ברכה. וע"מ לי מבריתן בנגע רבני מי דקודם הילוים דכיון לחתי' ומכר לבלי' לו ילפון קודם קודם ממעשר מ"מ לא לא לית לחרמה נו"ם לגמרר בפרוינן ובאולי דוחקי הערמה מוחר בכל עניו אלא דק"ל בירושלמי כיון מה שמלינו בנכסרות דף ג' ע"ב. דכלו מיהן דר' מני בר כתן דלפקע לבו מבכורה ה"ל דמפקיע מחומה וכן בפ' בתכלת דף מ"ח ע"ל. דבעידן ריחתא שבני לעשה ע"ם גבי ופליגי אמלאכי ואע"ג דכדין עובדא אין לגדם לעשות עלקתא לבפער וכשובדא דמלאכי בנמנאת הכ"ל ושובדא דרב מרי בר רחל דף ג' בנכסרות הכ"ל. ויש לעיין בריבית לחתי אין מעריתין הא כתיב כיס נמי ברכה בפ' כי אלא ואשבר ברכה דפחם קאי על הלוה אם לא יהן ריבית יברכהו בס"ו ועיד ים לאלק. יש לרלות בעדכון דף כ"ג ע"א ה"מ דכ"ע אי' לבו דבר הוא דאין אדם שוכה קנוינא על הקדם אבל בחתני' דהערמה דקושטא דהא בחקדם ובעבר בחמגרת הבערמה מוחר בבא פליגי ר"ח ור' יהוסף: שם **לחבירו**. כ"ב עי' פרכ"ש ב"מ מ"ב ד"ה לחבר לחבירו ובנדה דף ע' נקיט פחב כל נכסיו לבניו. ומנדרים פ' הבוחפין נקיט יכחב חלקו לבניו. וה"ה כמה המ"ל מחב כל נכסיו לבניו וזריך ישוב אחלי נקיט הבינויים הלו. ועי' ר"ח ח"ח סי' רמ"ז ובמשנלות אבב ובתוס' בתוכות ר"ם בחמדיר דף ע' ע"ב. ובדאוריתא בעי בפקר מו בגיזה בגמוס ע"ב יבא שבחקבל יוכה מו בחוכה יוכה מן הבפקר בכל. ובעיקר הדבר ק"ל בא לחתא בדמאי פ"ם מ"ח אין אדם רבאי לחבור בחבל אלא לגזרן. והתוי"ט כתב הבנים שבמאה אל"ל לא ידוע והתר"ם כתב הטעם מבוה דלקות בוטר אחר מירות בדעת בבהוב' ב"מ דף פ"ח ע"א ד"ה תבואת זרעך. ומפקיע מידי מיוב תורה לידי חיוב דרבנן וא"כ אין מותנים לחבירו בעבל הא אסור ליתן עבל במתנה בחבר ואל"ל לאחר הפרבה הא ק"ל מעבר ממון גבוה כמ"ש בחס"ז ב"מ דה מ"ב: **ח** תוי"ם ד"ה **ובה"א** כו' **ותני-לי** הוס' כ"ל ד"ח ק'. כ"ב עי' מרכבת המבבה הל' מע"ם ס"ע ע"ב: **פ"ה א** רע"ב ד"ה **בקוזות** כו'. כ"ב שקלים פ"ח מ"ח: **ב כרם** רבני סיה עולה לירושלים כו'. נסתפק הגאון ז"ל נמס' בילה דף ה' במע"ם אחלי לא הקנו לבעלותה. וכ"ל דמע"ם מפורש פדיון דכתיב וכי יחלף ממך המקום והכבכ"ל נתי' בכרות ר"ם כיל"ד מבכרכן כתב בכרם רבני כתיב מי מלים אבר נטע כרם ולא חילנו. וידוע להמעיין בס' ריבד הבהב דעכ"ם רוחק מיל היה ריחוק ובדבר המפורש בתורה לא רצו לגזור כמ"ש הע"ז יו"ד סי' קע"ז אבל בכרם רבני נמ' קדושים לא מפורש ביה פדיון רק דליף קודם קודם ממעשר וגו"ם לא כוי דבר המפורש בקרא לבעלותה מי' בפרי מגדים. אי"ם בפ"ח אמרינן דכ"ל כיל מבכרכן אחני' והבר לבליה ומיוסב קו' הוס' בס"ד"ם אחלי'. ושוב הא ים לקיים ג"ם בתרוח מיל יוחר ממבלך יום אבל כי יחקן ממך מבעעות תון לירוצלים. ובעיקר חקרתי לפמ"ם חוס' מבות דף י"ב ע"ב ד"ה אבל אי מע"ם חייבין עליו משילה פני הבית דקודם בלאה פ"ם עבה אילה ואילה לעיוני בכרם רבני אפי' לאו אילה דאהבדים לאיסור קמלי דעבלה כ"ו בלא פדיה ובעבלה פ"ב גבי בעבלה מעבלה לת הבעבלה נקרא רבני בלשון עבלה ובומה למ"ם הוס' ביצה י"ב ע"א ד"ה בבוחם ובכ"ב ביכמות. ולענין זה ל"ם נלמלף נמי במע"ם מע"ז דקודם קודם הבא לא שייך לאיסורא קמא בעע"ם מבא"ב בבבני קודם פדיון בבוב עני' אילה בעבלה ובאולי"ם ל"ל לא נזרו ולא בעע"ם דעבה בעבלמא אילה אפי' קודם פדיון ובוזלא בנה בחוס' עבחים דף כ' ובדף ס"ח ע"ם מיהו ל"ל הלא מינו בכרם רבני קודם פדיון דאסור בהנאה: **הלה פ"א א** רע"ב ד"ה **א"ח** נתלה כו' עריבותיהם בלבם מיבת. כ"ב חוס' בסחים ה' ע"ב: רע"ב ד"ה **כטבאה** טו"ל כיון דע' הדהן מלבלת. כ"ב חולין בנת ע"ז: **פ"ג ן** רע"ב ד"ה **ואח"ח** עלו אומם כו' בכרם ביבא. כ"ב יבמות ע"ל. ותוס' בתוכות לא"ד ירוצלמי בתוכות פ"ב בנת קמא ק"ל. ועי' בתרומ"ם: פרק ו' מהלכות נזקי ממון ובמ"ם בית ר"ק: **פ"ד א** שתי נפש כו'. כ"ב עי' ר"ן נדרים ל"ם מהבי ירוצלמי ב"מ ס"ם עבות ל"נפש בגון המחבר לעכ"ד כיון לייבב בבלתו בעמת בשומר לחלק סיה דין הבנים המבותים כמלוו סיו של אחד בדבר המבותה כולו של זה וכולו של זה:

ערלה פ"א ב רע"ב ד"ה **והגולן** כו' **והיתרבו** הבעלים. כ"ב עי' חוס' סוכה ל' ע"ב: **פ"ב ג** רע"ב ד"ה **והערלה** לת הערלה. כ"ב עי' מהרש"ל ויל תוך מהלך יום ל' לירוצלים ומה בחס"ת שם לו פדיון לא מהבי הערלה. כ"ב עי' חוס' ד"ה **ואח"ב** וכו' ולהרמב"ם יתפרשו בשני עניינים. כ"ב ועי' ריבב"ל ע"ז (ע"ב ע"ל) דגוהם גם בחתני' דלעיל ועוד:

פרק א מ"א אות ג שאינן כן י"ב חיוס ח' אז כם י"ב וחוס ח' ע"ב. ג"ל כת י"ח וחוס ח'. וע"ו רמב"ן פי"ח ה"ב מבדרים שמעה על הרמב"ם שפסק דלאחר זמן כן י"ב וחוס אחד וכת י"ב וחוס אחד הע"י שלא סבילו ב' שערות ר"ל בדיקה. דהוה נגד גמרא עדוכה בגדה דמ"ז ח' דמוכח להניה דכל שלא סביל ב' שערות קטן הוא וחכיו נבדקין. ועי"ל זקו"ל בתיבוע לרמב"ם כתב דילוף לה הרמב"ם דסרי כל עיקר טעם על נדר בת י"ב קיים הוא דלא מסתמא וודאי ידעה לשם מי נדרה ואינה נאמנת באינה יודעת וה"ב הוה הקונה בת י"ח בידעה לשם מי נדרה דנדרים קיימין אע"ג דלא הביאה ב' שערות דודאי דוקא לומר דע"י ביאת ב' שערות מחייקה שהדע לשם מי נדרה. עכלה"ם. ואני אכתוב לחוסיף על דברי קדשו עוד דלף הסכרת רבינו יצחק לאחר זמן דלדין מכ"מ עדיין אנו מריכין לחודעי נערן בתיבה שבעיר רמ"ן מסגמרא נדה עומה דמוכח לכתורה בסיעד. דהרי בגמרא שם אמרינן לאחר זמן סיכי דמי מי דלא אייחי ב' שערות קטן הוא אלא לא אייחי ב"ש. ולכן ע"ל לתרן ד"ל דהמשנה דאמרה דלאחר זמן אע"פ שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרה נדרן ודאי בכל תופן מיירי וגם לענין שונשין. דהיינו כלי ב' שערות לענין קיום הנדר בלבד גם מיירי בסביה ב' שערות ולענין עונשין. ולפ"ז שפיר דייקה הגמרא מהא דאמרה המשנה דלאחר זמן נדרן נדר. דודאי בכל תופן מיירי וגם לענין עונשין וכשביאו ב' שערות ועשתה דלאחר זמן הוא דיש להן עונשין בהביאו ב' שערות. הא תוך זמן הוא כלפי זמן ואפי' בהביאו ב' שערות ליכא עונש. דליכא למימר דלהכי נקטה המשנה דלאחר זמן דוקא נדרן נדר לענין שאין נדריהן נבדקין ואפי' אמרו אין אנו יודעין נדרן קיים. הא לענין עונשין גם תוך זמן כלאחר זמן. דבהביאו ב"ש ויודעין לשם מי נדרן נעשין. זה ה"ל לומר דהרי תוך זמן צריך לבדוק בכל נדר ונדר וכרמב"ם פי"א הי"ב. וא"ל בכל פעם כשבלה לעשות אותם מחמת הנדר שעברו אריכה תחלה העדלת פיהם שיאמרו יודעין אנו ויאלר אדם נעשה על הערלת פיו דאין אדם מבים עצמו רבע. ועוד אחר רבשיטון אלוי' כתיב פרט לאמרים לא עצמו [וכב"ק דע"ה] וה"ל ליכא למימר ה"ב מה צריך רב המונה לחוכיח מהמשנה הו"ל לחוכיח בלא זה דתוך זמנו כלפני זמנו ואין נעשין בעברו על הנדר ואפי' הביאו ב' שערות דעוכה תוך זמנו ליכא מבכתה לה וכמו שבכתבנו. ד"ל דבלא המשנה עדיין יל דסעדתא זו פיהו אלא גלוי מלתא בעלמא דבאתמנו מדברים עמהם ומבינים לתנהו מבין גלגול הדברים דיודעין לשם מי נדרו נעשין וכשין הבדיקה שבודקין לפשוט בלבור וזכרו ואגוז ונטלו לו בבדיקה מי שבתחלה לענין בתינה הבע [גישין דס"ו ואה"ע קכ"ו] ובגלוי מלתא י"ל דבמו דקרוב ובבד ובפתה וקבן דבאוים לעדות אפ"ה לאמנין [וכתובות דכ"ח ח' ואה"ע סי' קס"ע ס"מ] ס"ב נאמן ג"כ סלדה בגלוי מלתא נגד עצמו. לבסי עפי דייק רב המונה מהמשנה דאמרה לאחר זמן אפי' אם אמרו אין אנו יודעין אינם נאמנין ונדרן קיים. ע"כ בתוך הזמן כשאומרין כן אין נדרן קיים ואפי' אנו מכריעין יודעין. והכל תלוי מעדות סיהם ולא הוי גלוי מלתא כי אם עדות ממש ואיך אדם נעשה על עדות פיו. ואפי' אם תרלה לבסיב על זה. הבא דאין אדם נעשה על העדאת פיו היינו רק לענין גוף המעשה כגון בסעיד על עצמו שעבר עבירה אז אין עונשין אותו על הנדר. אבל בים עדים על גוף המעשה והעדאתו הוא רק בענין אחר הנוגע במעשה של העבירה נאמן ונעשה וכדאמרינן בקידושין [דס"ד ח'] דאמרן האב לומר בני זה בן י"ב שנה ויום ח' וכו' אבל לא לאכות ולעוכין [להחזיק שבעותיהן בחזקה סימן לקחת ולעשה] וא"כ הכא אמי כיון דידעינן דעבר על נדר בלא הגדת פיו הו נאמן על עצמו בענין אחר לומר שהוא מופלא ויודע לשם מי עודרין. מ"מ יש לפניו עוד דבר אחר להסדיק דבינו הרמב"ם ז"ל דדייק עוד מהגמרא דנדה דאמרינן שם ושוד מוחיב ר"ח אים כי יפלא לנדור וכו' מוכחת ר"ח בא לפשוט גם הביאיתא דאם תוך זמן כלפני זמן דמי אז לא ופשוט ליה מקרא דתוך הזכן כלפני זמן דמי. אלמא דבגמרא לא הסתפקה כמה דאמר רב המונה לפשוט ממתני' דיש להביא על דברי המשנה נאמת לא מיירי בשונשין. אלא לענין קיום הנדר בלבד ובלי בדיקה ואפי' לא הביאו ב' שערות הוי נדרן נדר לאחר זמן וא"כ שפיר שפק הרמב"ם דאחר זמן לא הביאו ב' שערות ה"ל בדיקה:

מ"ו בנוטו אות ד הבלה רבינו זקו"ל דברי הרמב"ם בל"ע דבתם לבב' מבינות דמ"ח ודמ"י ולא כתב דהמ"ח מיירי רק בנאבד הרלאוה וכיוצאי. ול"מ מקדושת מרן סייחי אומר דהרמב"ם ס"ל בתירון האחר דיוצאי דהוכא ל"ב בדברי ע"ר זקו"ל במה דקבה ממ"ד דאמרי' אינה תרומה ותירן דבתם בתרומת דגן תירוש ויצהר מייתי דהוא דאוריתא משא"כ בכה בתרומה דרבנן ולכבי הי תרומה בדיעבד. א"כ אומו בתירון בעצמו מוכל לחדן ל"ב על הקושיא ממ"ח דלבבי שם אמרי' תרומה ויחזור ויתרום דהוי תרומה דאו' ואו לא מרבינן לאוקמי בנאבדה הרלאוה. ולא קבה א"כ מדברי מבינות אהדדי. דהיינו מ"ד אמ"ח דבתירון בדאו' מייתי ואפ"ה אמרינן במ"ד דלא הוי תרומה כלל ובמ"ח אמרי' דהוי תרומה ויחזור ויתרום. דעל זה י"ל. דבשלמא בא"ד דהוי לא בגמרה מלאכתו לגמרי לבבי אמרינן שם דלא הוי תרומה כלל משא"כ במ"ח דהוי בגמרה מלאכתו קצת לבבי אמרי' דהוי תרומה אלא דיחזור ויתרום. וכל זה בתרומת דגן תירוש ויצהר. משא"כ במ"י דבתרומה דרבנן מייתי אמרינן דהוי תרומה. ול"ל אוך יכול הרמב"ם לפרש המשנה בכגון הירושלמי. זה אינו דכיון דבשיטה הזאת לתלק בין תרומה דאוריתא לדרבנן הוא בשיטת חזקיה בירושלמי נגד רבי יוחנן הלבה כחזקיה דהוא רבו דרבי יוחנן וכדאמ"ש הולין פ"ג כו' י"ז ורי"ף ע"ח ד' שמ"ב ב' [דשם ווגבתן] ורבי' בשאמ"ש בו' ע"ל בכם ר"ף גבי ע"מ שאני סוגה. ולפ"ז שפיר בהם הרמב"ם בפ"ע בשמן על אזהים סגרתשין וכו' תרומה ויתרום ולא כ' דמייתי בגאבדה הרלאוה משא"כ בה"ל דהוא דין דמ"י כאן ב' דתרומתו תרומה דבתרומה דרבנן מייתי ולא קבה לומה לא כ' הרמב"ם לחדיא בה"ד דבתרומה דרבנן מייתי. די"ל דזה ממילא מוכח מהמ"ש וי"ט דבם פירם לנו להדיא דבתרומת דגן תירוש ויצהר דהוא

פרק ב מ"ז אות לב ד"ה שאינן שמנים כ"ב וכו' ועטמה מדהו"ל מהיפה אמתקיים ע"ב ול"ל דמתני' ר"ו הוא וכירושלמי אז דמתני' מיירי בחיכה כהן עי' הילכתא גבירתא:

פרק ג מ"א אות ו ד"ה והא ל"ק וכו' תירן בירושלמי דקישות מרה וחבטיח מרות שפק אוכל ניטרו וכו' ועי' ברמב"ם תרומות פ"ה הכ"ב דכתב בתמת הפורם הבות בל יין ומצמלת תומן הם ידוע וכו' וכן הפורם קישות ומצמלת מרה חבטיח ומצמלת מרות. וכמך הרמב"ם אתלמוד בבלי יבמות דפ"ט א' דבהלה כן דהיכא דהתלמוד בבלי תולק אתלמוד ירושלמי שמכיון אבבלי. וכן נראה מדעת מרן זצוק"ל שפסק להלכה בדעת רמב"ם דהרי בהילכתא גבירתא לא הוא אבחיטות וקישות מן הכלל דיין ומצמלת תומן. דלבאורה מירושלמי לא נאמר אלא שבקישות ומצמלת מרה אפי' בידוע שהיה מברייתה כן תרומה ויחזור ויתרום לא בחבטיח ל"ל. וע"ע:

מ"ד אות בב ד"ה ר"ל וכו' וכרבי' פ"ז פי' ל"ח ב' והחזיק שוד רע"ז בכלל הזה ביו"ד סי' ל"ז סק"ח וסי' ק"ח סק"ד. וסבלתי בחיבוטי ראיה לדברי מגמרא פסחים דע"ע ח' דבהיב וסבלה. וכ' לתוס' שם ודוקא דיעבד וכרי שם בשעת הדחק מיירי אע"ב דשעת הדחק בדיעבד. מיהא ק"ל מיומא דמ"ז ב' דמקשה הגמרא מי בבי בשאלה מי מיקרי בו כל שממש לאישים הרי הוא בכל הקפידו מאי קושיא הרי כאן שעת הדחק הוא ובדיעבד דמי ובדיעבד אם הקיבר עלתה לגעלים ובמתנות פ"ג מ"ג ולכא למימר קדשים אלבי דהרי הוכחנו מפסחים דאפי' בקדשים הדין כן ול"ע: בכוונו אות ב דא"ב פסיקא ע"ב. ול"מ ל"ל לתרן דאמתניתין דיבולים לבפרים תרומה אף שלא הרבו אותם בבעלים בפירות ושאלה אינה לכך ולא מבחמת אמרינן דבינה לבו:

מ"ה בנוטו אות ג הרי מבנת רא"ב וכו' והרי הרי"ף בחולין דע"ח בהא דאמרות שלא נפחתו שיעו הבלבה כרבנן דאליבי על הא"ב [ועי' בהא"ם שם דפסק ג"כ כרבנן וכפ"ק דבילה פ"ו פסק כהא"ב] ותיבאי דבאמת להכי הוסיף הרי"ף בשבושות שם וכ' ושוד דבוגיין בחותים. מבוס דים להבים על טעם הראשון דמבנת הא"ב קב ונקי. כיון שהוא נגד רבים. מיהו מרן בחולין שם בכ' דלהכי פסק הרי"ף בחולין כהא"ב מבוס דרבי יוחנן קלי בחותיה מבמע הבכר בע"ר זקו"ל דעיקר דעת הרי"ף דהלבה כהא"ב אפי' נגד רבים וכן מבמע מרן שבושות שם:

פרק ד מ"ב אות טו ד"ה דבהוספה וכו' ולשון מוקף ר"ל שיהיה חוץ ביקף מ"ח וסמוך עכ"ל. ולפ"ע דב' כרמ"ז בפ"ב דכלאים מ"ט דמוקף הוא קיבוב גמור יותר מבמיכות. בבר סהר אותו היה מלאתי בכלל מ"ם מביאה דל"ב ב' אין מקיפין ב' אבנות. דשם ודאי לא סיה קיבוב גמור וכרמ"ז שם מקיפין מקריבין זו אצל זו. מיהו עי' רש"ו חולין ד' ז' אי' ברש"י ד"ה מן המוקף וז"ל מן המחובר וכמוך לו בגבון אין מקיפין שתי חבות וכמו מקפת וקירה שם לשון מקריב ומגיעין זה לזה. מזה מוכח ברמ"ז דלרש"י צריך להיות מחובר עמו ונוגע זו בזו. ועי' הו"ל בחן:

מ"ד אות יט ד"ה ל"ח ח' מס' וכו'. ול"מ הים ל"ל וכו' הרש"ב פירש ברש"י קידושין דף מ"ח ע"ב ד"ה פיתה ופ"ע זקו"ל פירש כפירש הי"מ בתוס' שם וכתבו הסוס' דלפ"ז פיתה קלי אתרומה מבא"ב לרש"י קלי פיתה אבעיב"ב ודו"ק: **סליק**

השמטה ממסכת שביעית

פ"ד מ"ז וכן בתוס מעלין נקוב כזה בבבת פעור ע"ב. לדעתי ל"ל מעלין שאינו נקוב וכו': **באד"ד** ויש מחייבין בכל עץ ויש מחייבין רק בכל תרם ע"ב. לדעתי ל"ל ויש מחייבין רק בכל עץ דהרי לדיעה זו בהיא דעת ר"ת בכל תרם בעי נקיבה. והדיעה ב' דלק בכל תרם היא דעת רש"י דכל עץ בעי נקיבה וברש"י פ"ק דביטין ד"ח ב'. עי"ש בתוס'. ועי' שם מעמת דפ"ה ח' דבתנו דחוב ר"ת ופירש דכל תרם אפי' נקיבה לא מהני. וע"ע בעור דסהם בח"ח סבי' אל"ו דאסור לתלוש אפי' מעלין שאינו נקוב אלמא מבוס שפק תוסה בתמיר בכל הדיעות וכי"ד בעבלה דב"ב ה"ח דאוריתא [בנתל"ל אע"פ דהיא הלבה לאבה מבינו ובפיקא אסור בכבל תורם מ"מ כך נאמר בפיקא מותר בקיבוצין דל"ש ח'] שפק להקל דרק בכל תרם אפי' אינו נקוב חייב בערלה לא בכל עץ בלתו נקוב. ואח"ל רבינו שפק בלאמת בכרש"י ורק מבוס מומרת דבבת בתמיר בכל עצין אפי' דעץ ואינו נקוב אמאי כ' רבינו בא"מ בסבי' ס"ו לענין פרוזבול דמשיעת בבפיס בזה"ז ודאי דרבנן ובפס ובלבד שיהיה העץ נקוב דבאמת אפי' בתרם. ולמה לא נקיל בתרם כדעת רש"י דאפי' אינו נקוב מותר לבתוב עליו פרוזבול. ובבע"ב מבר מזה דבא"ח לענין שבת כ' להדיא אפי' אינו נקוב בין דעץ בין דתרם. וביה"ד לענין ערלה חייב אפי' אינו נקוב מבאבע ג"כ בין דעץ ובין דתרם ובה"מ לענין פרוזבול ג"כ כ' בתם דבעינן נקוב מבאבע בין דעץ ובין בתרם: **שם** מ"ח בפק דרבנן ולקולא ע"ב. רק לבבים בעלמא נקט רבינו בעם בכל מאבר בבבר נבר אומר רבינו הרמ"ח בא"מ שאין לדקדק אחר הבשבקים המחיבים בדין שמיטה בזה"ז. וע"ב בכל ליקח לבבים גם בעם תלוש וכבגהדרין ד' י"ח ח' דלקח שאין מעבדין הבנה בבבינ גחלות ועלאים. אפ"ה עושין אותן בפר וסיוף להיתר. ובתמת על הבעם דרבינו בתפארת ים להבים דהרי בהיתתן הבאורת אפי' בשאור דרבנן בפיקא לחומרא וכעיוונין דלא ח'. בס"ד יו"ד הלבות ס"ם אות כ' וכאן איתתן אישורא דבנה אתה בוודאי יש בה דין שמעה: **סליק**

גליון מהרא"ל להגאון ר' אברהם יונה ז"ל יעווינין מהוראדנא (בעהמ"ח נמוקי מהרא"ל וכו').

תרומות פ"ג א בתיי"ם ד"ה ונמצא כו' דבלא"ה ח"ח כו'. נ"ב ודבריו מומגמין קלת וכוונתו נראה דהו"ל לישראל הרוכש ליתן לכהן לעשות מן קישות זה שמוכנים לו לעשות אם אינו מרה בשבת הפרשה. ועי' בתו"ת: שם מ"ד שהם מעמתין אם הגה כו'. נ"ב מזה יש להבין הלוה לדברי התה"ד זל מובא ברמ"א יו"ד סי"ם (בב"ח) בבהקלקל העיסה בעוד שהבא בעלה בבית כו' יכולה המבכרת לעבול בלא רשותה (ועי"ש בביאורי הגר"א ז"ל) ממתני' דבלן דתנן תון שהן מעמתין כו' בלא מדעת בעבי"ב והיה ס"ב ודו"ק:

מעשרות פ"ג ז הצריפין והבורגנין כו'. נ"ב עי' כ"ק (דף ס"ט ע"ב) תוס' ד"ה והבעוין כו' כדמבמע ממילתה דה"ק כו' ועי' הבי"ם והבי"א ז"ל בסהוכה לכהוה יש להוכיח ממילתה יקי"ק שפיר דקאמר ת"ק כרם רבעי היו מציינין בקנזות אדמה ובל עבלה בתרסים ולא קבה לאתי בעי

מעשר שני פ"ה א כרם רבעי כו'. נ"ב עי' כ"ק (דף ס"ט ע"ב) תוס' ד"ה והבעוין כו' כדמבמע ממילתה דה"ק כו' ועי' הבי"ם והבי"א ז"ל בסהוכה לכהוה יש להוכיח ממילתה יקי"ק שפיר דקאמר ת"ק כרם רבעי היו מציינין בקנזות אדמה ובל עבלה בתרסים ולא קבה לאתי בעי

ערלה פ"ב א וצריך להיות. נ"ב עי' בעה"מ הלבות מעבר רפ"ע ע"ש:

דאוריתא יתחזר ויתרום וע"ב קילר הרמב"ם בה"ד ואתה לשון המשנה ממש כדרבו הסוב תמיד לשמור תמיד ביכא דאתבר לשון המשנה בלי שום הוספה ומבו:

הלכתא גבירתא מ"ט ועדיין לא נכבבו ע"ב. דעת ע"ר בדעת הגאון רבינו עי' בספרו:

פרק ב מ"ז אות לב ד"ה שאינן שמנים כ"ב וכו' ועטמה מדהו"ל מהיפה אמתקיים ע"ב ול"ל דמתני' ר"ו הוא וכירושלמי אז דמתני' מיירי בחיכה כהן עי' הילכתא גבירתא:

פרק ג מ"א אות ו ד"ה והא ל"ק וכו' תירן בירושלמי דקישות מרה וחבטיח מרות שפק אוכל ניטרו וכו' ועי' ברמב"ם תרומות פ"ה הכ"ב דכתב בתמת הפורם הבות בל יין ומצמלת תומן הם ידוע וכו' וכן הפורם קישות ומצמלת מרה חבטיח ומצמלת מרות. וכמך הרמב"ם אתלמוד בבלי יבמות דפ"ט א' דבהלה כן דהיכא דהתלמוד בבלי תולק אתלמוד ירושלמי שמכיון אבבלי. וכן נראה מדעת מרן זצוק"ל שפסק להלכה בדעת רמב"ם דהרי בהילכתא גבירתא לא הוא אבחיטות וקישות מן הכלל דיין ומצמלת תומן. דלבאורה מירושלמי לא נאמר אלא שבקישות ומצמלת מרה אפי' בידוע שהיה מברייתה כן תרומה ויחזור ויתרום לא בחבטיח ל"ל. וע"ע:

מ"ד אות בב ד"ה ר"ל וכו' וכרבי' פ"ז פי' ל"ח ב' והחזיק שוד רע"ז בכלל הזה ביו"ד סי' ל"ז סק"ח וסי' ק"ח סק"ד. וסבלתי בחיבוטי ראיה לדברי מגמרא פסחים דע"ע ח' דבהיב וסבלה. וכ' לתוס' שם ודוקא דיעבד וכרי שם בשעת הדחק מיירי אע"ב דשעת הדחק בדיעבד. מיהא ק"ל מיומא דמ"ז ב' דמקשה הגמרא מי בבי בשאלה מי מיקרי בו כל שממש לאישים הרי הוא בכל הקפידו מאי קושיא הרי כאן שעת הדחק הוא ובדיעבד דמי ובדיעבד אם הקיבר עלתה לגעלים ובמתנות פ"ג מ"ג ולכא למימר קדשים אלבי דהרי הוכחנו מפסחים דאפי' בקדשים הדין כן ול"ע: בכוונו אות ב דא"ב פסיקא ע"ב. ול"מ ל"ל לתרן דאמתניתין דיבולים לבפרים תרומה אף שלא הרבו אותם בבעלים בפירות ושאלה אינה לכך ולא מבחמת אמרינן דבינה לבו:

מ"ה בנוטו אות ג הרי מבנת רא"ב וכו' והרי הרי"ף בחולין דע"ח בהא דאמרות שלא נפחתו שיעו הבלבה כרבנן דבאלבי על הא"ב [ועי' בהא"ם שם דפסק ג"כ כרבנן וכפ"ק דבילה פ"ו פסק כהא"ב] ותיבאי דבאמת להכי הוסיף הרי"ף בשבושות שם וכ' ושוד דבוגיין בחותים. מבוס דים להבים על טעם הראשון דמבנת הא"ב קב ונקי. כיון שהוא נגד רבים. מיהו מרן בחולין שם בכ' דלהכי פסק הרי"ף בחולין כהא"ב מבוס דרבי יוחנן קלי בחותיה מבמע הבכר בע"ר זקו"ל דעיקר דעת הרי"ף דהלבה כהא"ב אפי' נגד רבים וכן מבמע מרן שבושות שם:

פרק ד מ"ב אות טו ד"ה דבהוספה וכו' ולשון מוקף ר"ל שיהיה חוץ ביקף מ"ח וסמוך עכ"ל. ולפ"ע דב' כרמ"ז בפ"ב דכלאים מ"ט דמוקף הוא קיבוב גמור יותר מבמיכות. בבר סהר אותו היה מלאתי בכלל מ"ם מביאה דל"ב ב' אין מקיפין ב' אבנות. ושם דים לבבים על טעם הראשון דמבנת הא"ב קב ונקי. כיון שהוא נגד רבים. מיהו מרן בחולין שם בכ' דלהכי פסק הרי"ף בחולין כהא"ב מבוס דרבי יוחנן קלי בחותיה מבמע הבכר בע"ר זקו"ל דעיקר דעת הרי"ף דהלבה כהא"ב אפי' נגד רבים וכן מבמע מרן שבושות שם:

פרק ד מ"ב אות טו ד"ה דבהוספה וכו' ולשון מוקף ר"ל שיהיה חוץ ביקף מ"ח וסמוך עכ"ל. ולפ"ע דב' כרמ"ז בפ"ב דכלאים מ"ט דמוקף הוא קיבוב גמור יותר מבמיכות. בבר סהר אותו היה מלאתי בכלל מ"ם מביאה דל"ב ב' אין מקיפין ב' אבנות. ושם דים לבבים על טעם הראשון דמבנת הא"ב קב ונקי. כיון שהוא נגד רבים. מיהו מרן בחולין שם בכ' דלהכי פסק הרי"ף בחולין כהא"ב מבוס דרבי יוחנן קלי בחותיה מבמע הבכר בע"ר זקו"ל דעיקר דעת הרי"ף דהלבה כהא"ב אפי' נגד רבים וכן מבמע מרן שבושות שם:

מ"ד אות יט ד"ה ל"ח ח' מס' וכו'. ול"מ הים ל"ל וכו' הרש"ב פירש ברש"י קידושין דף מ"ח ע"ב ד"ה פיתה ופ"ע זקו"ל פירש כפירש הי"מ בתוס' שם וכתבו הסוס' דלפ"ז פיתה קלי אתרומה מבא"ב לרש"י קלי פיתה אבעיב"ב ודו"ק: **סליק**

הלכתא גבירתא מ"ט ועדיין לא נכבבו ע"ב. דעת ע"ר בדעת הגאון רבינו עי' בספרו:

פרק ב מ"ז אות לב ד"ה שאינן שמנים כ"ב וכו' ועטמה מדהו"ל מהיפה אמתקיים ע"ב ול"ל דמתני' ר"ו הוא וכירושלמי אז דמתני' מיירי בחיכה כהן עי' הילכתא גבירתא:

פרק ג מ"א אות ו ד"ה והא ל"ק וכו' תירן בירושלמי דקישות מרה וחבטיח מרות שפק אוכל ניטרו וכו' ועי' ברמב"ם תרומות פ"ה הכ"ב דכתב בתמת הפורם הבות בל יין ומצמלת תומן הם ידוע וכו' וכן הפורם קישות ומצמלת מרה חבטיח ומצמלת מרות. וכמך הרמב"ם אתלמוד בבלי יבמות דפ"ט א' דבהלה כן דהיכא דהתלמוד בבלי תולק אתלמוד ירושלמי שמכיון אבבלי. וכן נראה מדעת מרן זצוק"ל שפסק להלכה בדעת רמב"ם דהרי בהילכתא גבירתא לא הוא אבחיטות וקישות מן הכלל דיין ומצמלת תומן. דלבאורה מירושלמי לא נאמר אלא שבקישות ומצמלת מרה אפי' בידוע שהיה מברייתה כן תרומה ויחזור ויתרום לא בחבטיח ל"ל. וע"ע:

מ"ד אות בב ד"ה ר"ל וכו' וכרבי' פ"ז פי' ל"ח ב' והחזיק שוד רע"ז בכלל הזה ביו"ד סי' ל"ז סק"ח וסי' ק"ח סק"ד. וסבלתי בחיבוטי ראיה לדברי מגמרא פסחים דע"ע ח' דבהיב וסבלה. וכ' לתוס' שם ודוקא דיעבד וכרי שם בשעת הדחק מיירי אע"ב דשעת הדחק בדיעבד. מיהא ק"ל מיומא דמ"ז ב' דמקשה הגמרא מי בבי בשאלה מי מיקרי בו כל שממש לאישים הרי הוא בכל הקפידו מאי קושיא הרי כאן שעת הדחק הוא ובדיעבד דמי ובדיעבד אם הקיבר עלתה לגעלים ובמתנות פ"ג מ"ג ולכא למימר קדשים אלבי דהרי הוכחנו מפסחים דאפי' בקדשים הדין כן ול"ע: בכוונו אות ב דא"ב פסיקא ע"ב. ול"מ ל"ל לתרן דאמתניתין דיבולים לבפרים תרומה אף שלא הרבו אותם בבעלים בפירות ושאלה אינה לכך ולא מבחמת אמרינן דבינה לבו:

מ"ה בנוטו אות ג הרי מבנת רא"ב וכו' והרי הרי"ף בחולין דע"ח בהא דאמרות שלא נפחתו שיעו הבלבה כרבנן דבאלבי על הא"ב [ועי' בהא"ם שם דפסק ג"כ כרבנן וכפ"ק דבילה פ"ו פסק כהא"ב] ותיבאי דבאמת להכי הוסיף הרי"ף בשבושות שם וכ' ושוד דבוגיין בחותים. מבוס דים להבים על טעם הראשון דמבנת הא"ב קב ונקי. כיון שהוא נגד רבים. מיהו מרן בחולין שם בכ' דלהכי פסק הרי"ף בחולין כהא"ב מבוס דרבי יוחנן קלי בחותיה מבמע הבכר בע"ר זקו"ל דעיקר דעת הרי"ף דהלבה כהא"ב אפי' נגד רבים וכן מבמע מרן שבושות שם:

פרק ד מ"ב אות טו ד"ה דבהוספה וכו' ולשון מוקף ר"ל שיהיה חוץ ביקף מ"ח וסמוך עכ"ל. ולפ"ע דב' כרמ"ז בפ"ב דכלאים מ"ט דמוקף הוא קיבוב גמור יותר מבמיכות. בבר סהר אותו היה מלאתי בכלל מ"ם מביאה דל"ב ב' אין מקיפין ב' אבנות. ושם דים לבבים על טעם הראשון דמבנת הא"ב קב ונקי. כיון שהוא נגד רבים. מיהו מרן בחולין שם בכ' דלהכי פסק הרי"ף בחולין כהא"ב מבוס דרבי יוחנן קלי בחותיה מבמע הבכר בע"ר זקו"ל דעיקר דעת הרי"ף דהלבה כהא"ב אפי' נגד רבים וכן מבמע מרן שבושות שם:

מ"ד אות יט ד"ה ל"ח ח' מס' וכו'. ול"מ הים ל"ל וכו' הרש"ב פירש ברש"י קידושין דף מ"ח ע"ב ד"ה פיתה ופ"ע זקו"ל פירש כפירש הי"מ בתוס' שם וכתבו הסוס' דלפ"ז פיתה קלי אתרומה מבא"ב לרש"י קלי פיתה אבעיב"ב ודו"ק: **סליק**

פרק א

א חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה. חרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו. נכרי שתרם את של ישראל אפילו ברשות אין תרומתו תרומה:

א חמשה לא יתרומו וכו'. במסכת קדושין מ"ח יליף לכני ד' דברים מדכתיב אתם דרשיף אתם ולא גברים אתם ולא אתם מתרפסים אתם ולא התורם את שאינו שלו ומדכתיב גם אתם דרשיף גם לרבות את הבעלים ומה אתם בני ברית לף שלותכם בני ברית ומדכתיב בני ברית ויקחו לכם איש שה לבית אבותם שלשה מקדשים ומדכתיב אים ממעטין קטן וכולא הדין חרש שוטה וקטן לאו בני דעה וילפינן שאר שלשתן מקדשים דכמו התם ממעטין חרש שוטה וקטן ס"ס ובר פירש"י ז"ל במס' גיטין ס"ג ע"א ד"ה דלא בני דעה נינהו וע"ש ואין לבקשה למאי כתב רחמנא גם לרבות שלית ניהו מקדשים כבר תירצו בגמרא שם מה לקדשים שכן רוב מעשיהן על ידי שלית. וירושלמי ז"ל רבי שמואל בר נתן שמע לטולמון מן סבא דבר אל בני ישראל פרט לבני ישראל פרט לנכרי מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט לשוטה ואת התרומה אשר הקמו מאתם פרט לתורם את שאינו שלו: והשוטה. ירושלמי סימני שוטה היוצא בלילה ואכל בבית הקברות והמקרע כסותו והמהלך מה שמתנין לו אמר רב הונא והוא מיסיה טולן בו ורבי יוחנן אמר אפי' בלחמו מהן עכ"ל והלכה כר"י ובעינן שיעשה דוקא דרך שטות אפי' כולן בו: נכרי שתרם וכו'. דתרומת עצמו אפשר לקטן בפרק ג' מכנה ע' וכל ישראל בני תורם שאין שלו לכך שונה ואפי' ברשות:

ב חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה. חרש שדברו בו חכמים בכ"מ שאינו שומע ולא שומע ולא מדבר:

ב חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום כו'. דלכתחלה אינו שומע לאחר כשמברך. ירושלמי אמר רבי יוסי בר' יוסי כיצד הרי הוא חרש דתניין תמן הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו יצא רבי יוסי אומר לא יצא תמן תניין בכל כשרין לקרות במגילה חוץ מחרש שוטה וקטן ואמר רבי מתנא דר' יוסי היא ר"ב יוסף הוינן סברין מימר מה פליג ר"י וכגון בקר"ש דכתיב בה בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך אמרי אלישע מקרבים אמר ר' יוסי היא הדא אמרת היא קר"ש אבל מצות שבתורה מ"ע דר"י והמאזנת למצותיו וגר' בשמע לאחיך מה בספר מדבר אל תבדל ליה כאן חרש אשכרת ליכן היא מהניתא אל יוסף מסתברא יודע רב חסדא בתרומה הוא כר"י אל תבדל אמר חגאי בשם רב חסדא רבי יוסף היא אל יוסף בן ע"ב אחמר דבריה דר"י דתניין המשה קמייתה ולא תניתה עמהן ואין מעשה דאין תרומתן תרומה והא תניין המשה אחרנייתה ולא תניתה עמהן כרי שיהא מיתר דר"י הוא עכ"ל. ועיין בגיאוני ס' ביה קורא: חרש שדברו בו חכמים בכ"מ שאינו לא שומע ולא מדבר. ירושלמי תמן תניין הכל חייבים בקריאה הון מתרם שומע ולקבן סברין מימר שומע ואינו מדבר תרם מדבר ואינו שומע תרם חכריה בשם ר' לעזר למען ישמעו ולמען ילמדו אר"י הדא אמרה דלית כללין דרבי כללין ותניין תרם שאלין והתרמה שאלה והמאלה לקמן תליה פסולה ואמר ר"י בשאין יכולים לומר ואמר ואמרה הדא מסייע לרבי יוסה דר' יוסה אמר דלית כללין דרבי כללין כגיל פי' דמייתי הא דתנן במס' חגיגה הכל חייבים כו' והטעם משום דכתיב למען ישמעו בעינן שישמע פרע למדבר ואינו שומע ולמען ילמדו קרי ביה ילמדו משמע שילמדו לאחרים פרע לשומע ואינו מדבר ואל"ר יוסה דעל"ב מוכח מכלן דלית כללין דר' כללין דהא הכא ג"כ תני תרם ומ"מ שומע ואינו מדבר תרם או מדבר ואינו שומע תרם ומייתי עוד ראיה ממסכת יבמות דתנן בחם תרם ותרמה כו'. שמעינן דאף בשומע ואינו מדבר תרם אבל גמרא בבלי דוחפת בכלל והכי' ראיות הכל אינם ראיות כלל לגמ' בבלי וז"ל הגמ' חגיגה ב' ע"ב תרי תרם דומיא דשומה וקטן מה שוטה וקטן דלאו בני דעה ניהו אף תרם דלאו בר דעה וקמ"ל דתנן תרם בדברו בו חכמים בכ"מ שאינו שומע ואינו מדבר הא דאינה שומע ואינו מדבר אינה תניא הא דא"ר המדבר כו' זה זה הרי הן כפקחין לכל דבריהן עוד שם ובתיא מדבר ואינו שומע ואינו מדבר פטור אמר רבינא ואיתימא רבא תשובי מהסברא וא"ק בכל מייבין בראייה ושמתה מון מתרם המדבר ואינו שומע ואינו מדבר פטורין אף בשעור מן הראייה ואע"פ שפטורין מן הראייה מייבין בשמחה ואם שאינו שומע ואינו מדבר פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל המצות הרמוזות בתורה עכ"ל. ממלא ל"ז הכלל אמת דבכ"מ שבאה לא יתקן אינו לא שומע ולא מדבר ובכל ג"כ שאינו שומע ואינו מדבר הכא אמרי מחסרא בכל חייבין בראייה ושמחה כו' ובשמחה אחמת הרבה שאינו שומע ואינו מדבר פטור אבל שומע ואינו מדבר מדבר ואינו שומע חייב. והראיה שמביא מיבמות הרבה ומרבה ג"כ אין ראיה דהא תרם דומיא דשוטה וקטן דוקא בחש"ו הוא שאינם שומעים ולא מדברים אבל תרם לאחר ע"ז לא קאי הכלל וכן פי' ז"ל שם תרם בדברו חכמים בכ"מ שבשו אותו לשוטה לא דברו אלא כמי שאינו שומע ואינו מדבר שבוודאי אבל בו יש ראיה מהא דתנן במסכת מגילה בכל כשרין לקרות במגילה חוץ מחרש ושוטה וכתב בדבר ואינו שומע אבל אחמת לפי ירושלמי מגילה דלעיל דלית כאן תרם אשכרת ליעשה כו' מהתם נמי אין ראיה: (כאן נמצא יותר באור בתוכן כוונת הירושלמי מהרב ר"י פרענקיל ז"ל) והירושלמי אלו יתבאר ע"פ גמרא בבלי ברכות ע"ז מ' הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו ר"ל לא יצא תנן התם תרם המדבר ואינו שומע ולא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה מאן תנא תרם המדבר ואינו שומע דיעבד אין לכתחלה לא אל"ר חבדא רבי יוסי היא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזניו וכו' ר"ל לא יצא ע"כ לא קאמר ר"י לא יצא אלא גבי ק"ש דאורייתא אבל תרומה משום ברכה וברכות מדרבנן ואלו בברכה תניא מלבה וזה דעת ר' חבדא דמחלק בין דאורייתא לדרבנן עוד שם תנן התם בכל כשרים לקרות במגילה חוץ מחרש ושוטה וקטן ר"ל לא יצא מצאה בחרם דיעבד נמי לא אל"ר מתנא ר' יוסי הוא דתנן הקורא את שמע וכו' ר"ל לא יצא מצאה לדעת רבי מתנא אין חילוק בין דאורייתא לדרבנן. עוד שם אמר רב יוסף מחלוקת בקריאת שמע דכתיב ביה שמע אבל בשאר מצות דברי הכל יצא מצאה לדעת רב יוסף יש חילוק בדאורייתא בין קריאת שמע לשאר מצות. ולפ"ז אתה הירושלמי בסיר וכל אחד ואחד חולי לשיטתו דמתחלה אמר דמאי דקתני תרם המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה דמשמע דוקא דיעבד דלא נברכה אלא לא"ר דס"ל בק"ש דאף דיעבד לא יצא אבל בכאן מודה דיצא דלא' יהודה אפי' לכתחלה מותר לתרום. ואל"ב אמר תמן תניין וכו' דהתם בודאי אפי' בדיעבד לא יצא מדקתני דומיא דבשם ואל"ר מתנא דוה אתיא אליבא דר"י דחולי לשיטתו דאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן לכך לא יצא ובשמיה דמפרש רב יוסף דכתיב והאזנת וכו'. ואיתא במכילתא והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך ובשבתך ובשימו תעשה זו עשה והאזנת למצותיו זו משנה ומתרת כל הוקיו זו לית מוכח מכלן דלא בדרבנן בעינן שישמע מה שמדבר ואל"ר אחמר הוינן סברין מימר וכו' אלא לשיטתו דס"ל דיש חילוק בדאורייתא גופא בין ק"ש לשאר מצות ובכ בתרה דאמר לית כאן תרם אלא לשיטתו דס"ל דיש חילוק בין דאורייתא לדרבנן לכך מוכרח לומר דלית כאן תרם דהא התם על כרחך מייבי בתרם המדבר ואינו שומע כיון דקורא ואל"ר לא פליג רק בדאורייתא. אבל בדרבנן מודה דיצא ואל"ב דלא כמאן ע"ב אל דלית כאן תרם רק אשכרת לשון דרבנן כ"מ לומר תרם שומע וקטן והתם אינו שומע ואינו מדבר אף כאן כן אף שלמתה שבוה תרם לא אמר דלא יצא דהא *) הקורא קמני מ"מ נקיט אשכרת לשון. אמר ר"י מסתברא וכו' פי' אבי' עולה בדעתו דיש חילוק בין דבר דעיקרו מדרבנן ובין דבר שעיקרו מדאורייתא לכך היה רוצה לומר דמתני' דילן לא אתיא כר"י דדוקא בגמילה דעיקרה מדרבנן ס"ל לר"י בתרם המדבר ואינו שומע דיצא. אבל בתרומה דעיקרה מדאורייתא אף בדרבנן היא מדרבנן מ"מ בעינן שישמע ואיתמר דאשכח דתני בהדיא אל"ר חגיגה בשם רב חסדא דר' יוסה הוא. (והא דקאמר מתחלה נמי בגמרא דהוא דעת ר"ה דיש חילוק בין דאורייתא לדרבנן לכך הכא דמשום ברכה הוא ולא בברכה תניא מלבה גם רבי מודה בדיעבד יצא ותרומתו

*) נד"ל הגיהו לא קפני הקורא אבל נמחק המגיה לא הבין כוונת המחבר ועיין.

תרומה) אל"ר נמן ע"ב דלא כר"י פי' דפליג על הא דבר חבדא ואמר דע"ב מתניתין דלא כר"י דמדלא תניא בלי תרם כמדבר ואינו שומע נמצא כני ס' דקתניא במשנה א' וליתני שם. אלא ע"כ מוכח דהוא דלא כר"י אלא דהמשנה סותם כרבי יהודה ולכך סוגה בגמ' בפ"ע ולא כייל לה עם שני ממשה הכ"ל משום דבבלגמה לא קמיירי אלא תניא אלא מלתא דסניקא דליכא מאן דפליג וחזק היטב:

ג קטן שלא הביא שתי שערות ר' יהודה אומר תרומתו תרומה. ר' יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה. ומשבא לעונת נדרים תרומתו תרומה:

ג קטן שלא הביא ב' שערות. בתחלת מפרק הא דתני במשנה א' קטן הוא שלא הביא ב' שערות אף שהיא יותר מי"ג שנים וזה דעת ר"מ דהתם מבנה ל"מ: רבי יהודה אומר תרומתו תרומה. דרבי יהודה פליג אר"מ וס"ל דכל קטן אף בשם ובשבע מ"מ תרומתו תרומה וכן מסורם בירושלמי ובתוספתא. וז"ל הירושלמי הני בשם ר"מ לעולם אין תרומתו תרומה עד שיביא ב' שערות. עוד שם מאן תנא קטן דלא בר"י דתני ר"ל מעשה בקטן שהגיעו לבית המקדש ואכלו ומוכר ע"י ואמרו תרומתו תרומה אמרו לו לא הוא תורם אלא אביו הוא שאינו ע"י ומסיקנא דלא מוכח דלא גרסי' בש' כלל הא דר"י מדמצריך לבניה לאיש מבריחה דאמר ר"י מעשה כו' דמהן דתני קטן דלא בר"י ולפ"ז ל"ל דמאי דאיתא סוף יוצא דופן הגי' ר"ל אין תרומתו תרומה טעות סופר וז"ל רמ"ל אין תרומתו תרומה: רבי יוסי אומר אם עד כו'. כגון שנה א' סמוך לפרקן ופרקן הוא י"ג שנים וסמוך הוא י"ב שנים:

ד אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין. ואם תרמו ב"ש אומרים תרומת עצמן בהם. וב"ה אומרים אין תרומתן תרומה:

ד אין תורמין זיתים על שמן ולא ענבים על יין. ואם תרם בש"א תרומת עצמן בהן. פי' לפי הפשוט צריך ליתן מהזיתים על הזיתים הוי כהו ואם כן נשאותן תרומה ומעשר על מקום אחר אינו רבאי ויש להן תיקון מדומע ומעכר לכהן בדמי תרומה. ירושלמי תמן תניין אין תורמין מדבר שנמכרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכא הא אמרת הכין ר' אילא בשם ר"י מפני גזל הבעב. פי' דמקשה על מתניתין ממשנה דסוף פרק דתני שם אין תורמין מדבר שנגמרה וכו' ולא מדבר שלא נגמרה וכו' ואם תרמתן תרומתן תרומה אלמא דאף מדבר שלא נגמרה על דבר שנגמרה נדיעבד תרומתו תרומה. ומתרץ הטעם משום גזל הבעב ושואל שם מהו גזל הבעב ומשני אמר ר' חגיגא מפני הבעוה שצריך לעשות לסוגיא שמן מן הזיתים מה שלא היה צריך אילו נתן לו מן השמן. ופריך שם הבע עצמן שהיה בעורה של אורז פי' אף שם הוי טרחא דצריך לכתוש בכתישה ואשכ"ב תני שם דתרומתו תרומה ומשני בתר דוה הוא לאדם לחזות בתוכם כ"ש. ופריך הבע עצמן שהיה שבלים עד כאן קושיית רבי הגיגא. רבי מני לא אמר כן אלא שהוא צריך לתרום לפי השמן ואינו תורם אלא לפי הזיתים. פי' דר"מ מפרש דהטעם משום שמבקש לתרום מן הזיתים על השמן לפי זיתים ולא לפי שמן ואינו גזל הבעב דקאמר ר' יוחנן ושואל שם הבע עצמן שהרם לפי שמן. פי' אם נאמר בכאן דתרומתו תרומה אז לא ואמר דלא דבדין עביד כן זמן חוריו לא עביד כן ולא עוד דתנריית תני ליה ואמר זה כוון לרבות ואני אינו מהכון לרבות. פי' דיאמר דזה עשה מדת חסידות ואני לא אעשה משום הכי לא פליג וכ"ש אין תרומתו תרומה. מזקיה אמר לא אמרו אלא זיתים על שמן וענבים על היין הא אבר כל הדברים לא אמר רבי יוחנן לא שנינו אלא זיתים על שמן וענבים על היין הא אבר כל הדברים. עוד הא שם תמן תניין אין תורמין מן הטמא על הטהור אין בכם רבי יוסה ואם תרם מן הטמא על הטהור אין שוגג אין מזיד מה שעשה עשוי מה אמר בה ר' יוסי בבי פירושו דתנן במשנה ב' פרק ג' אין תורמין מן הטמא על הטהור וכו' שוגג הרומתו תרומה מזיד לא עשה כלום ותני בברייתא דר"י פליג וס"ל דאף במזיד מה שעשה עשוי ומיבעי' ליה דבכא הה אמר בה רבי יוסה אי פליג אז לאו ומשיב שם ומה אין תמן שכולו הבאה לכהנים אם אמרת מה שעשה עשוי הכא דאין כולו הבאה לכהנים לא כל שכן אבכתה תני אין תורמין זיתים על שמן ולא ענבים על יין ואם תרם תרומתו תרומה דר"מ. ורבי יוסי אומר בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהן ובית הלל אומרים אין תרומתן תרומה. פי' דאשכחת בהיפוך דאין תרומתו תרומה סבירא ליה לר"י אליבא דב"ה. ופריך מאלמא שיטתיה דר"י תמן הוא אמר מה שעשה עשוי ולא אמר אין תרומתו תרומה. ומשני תמן שומאה אינה מצויה ואין בני אדם עושין לומר שטומאין ומעשרין מזה על זה אבל זיתים על שמן וענבים על יין מצויין הם ואם לא אמרת כן לא הוה סבר מימר במותר לתרום זיתים על שמן וענבים על יין. פי' דטומאה אינו מצוי וכל דבר שאינו מצוי לא גזרו בדיעבד ושוב אין בזה עושה בזה שיהא מותר לכתחילה לתרום מן הטמא על הטהור לכך בדיעבד לא גזרו

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר. ולא מעשר ראשון שנטלה תרומתו ולא מעשר שני והקדש שנפדו. ולא מן החייב על הפטור ולא מן הפטור על החייב. ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש. ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש. ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ. ולא מפירות הוצה לארץ על פירות הארץ. ואם תרמו אין תרומתן תרומה:

ה אין תורמין וכו' ולא מעשר ראשון שנטלה וכו' ולא מפטור על החייב. ירושלמי ולא כבר הניתיה ומשני כיני מתני' ולא מפירות בלא סביאו אלים על פירות שביאו אלים: ולא מן התלוש על המחובר. הטעם מפורש בגמ' ובתוספתא פ"ב וז"ל הגמ' קדושין ס"ב ס"ל אמר פירות ערוגה זו תלושים יהו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים פירות ערוגה זו מחוברים יהו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לא אמר כלום אבל אם אמר בשיתלבו דבריו קיימין יהר ע"ב אמר ראב"י אפילו אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה עפע"ז מחוברים פירות ערוגה זו מחוברים יהו תרומה עפע"ז תלושין לבשיביאו אלים ויתלבו הבשיביאו אלים ונתלבו דבריו קיימין. וז"ל התוספתא כיצד אין תורמין מן התלוש על המחובר אמר פירות תלושין אלו עשויין תרומות ומעשרות על פירות מחוברין אלו לא פירות מחוברין אלו עשויין תרומות ומעשרות על פירות תלושין אלו לא אמר כלום אבל פירות תלושין אלו עשויין תרומה על פירות מחוברין אלו לבשיתלבו ר"ש אוכל מהן עראי ושומה אותן תרומה אחר עד שיתלבו נתלבו דבריו קיימין. כיצד כו מי שהיה בא בדרך והיתה בידו כלכלה של פירות שאינן מתוקנים לאמר ר"ז עשוי תרומה על פירות שיש לי בתוך ביתי לבשיגיע לעיר ר"ש אוכל ממנה עראי ושומה אותן תרומה ע"ל מקום אחר עד שיגיע לעיר הגיע לעיר דבריו קיימין נאכלו פירות אז נעבור אז מתבדו עד שלא הגיע לעיר כלכלה בטבלה משבגיע לעיר דבריו קיימין יהר ע"ב מ' ראב"י וכו' כנ"ל בגמ':

ו חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה. האלם והשכור והערום והסומא ובעל קרי לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה:

ו חמשה לא יתרומו וכו'. ירושלמי יש מהן משום ברכה ויש מהן משום שאין יכולין לתרום מן המוכחר ומסרס האלם והסורס ובעל קרי מפני הכבוד. הסומא והשיכור שאין יכולים לתרום מן המוכחר אבל כר ר' הוא אמר שהוי אלם אל יתבלבל ואם בתבלבל תפלתו מתמנים שיכור אל יתפלל ואם התבלבל הפלגו גידופים. איזה שתוי כל שבתה בגיעית. שיכור שבתה יותר מרביעית. תמן אמרי כל שאין יכול לדבר בפני המלך. ר' זעירא בעי קומי ר' חיסי שיכור מהו שיברך אל ואכלת ושבעת וברכת ואם' מדוברים לא שרכיה דלא מהו שיקרא שמע אמר אבא בר אחין מר חביר שאיל לאליעזר זכר לטוב שיכור מהו

שיבוך שיקרא שמע מ"ל ולא יכלה כך שרוח דבר שרות דיבור פ' שלשו יכול לדבר כרלוי מחמת שכרוחו וכוי דיבור שלו כמו שרוח וכוי מחזיק כין לקרות כין לנכך . פי' דת"ק ס"ל דשיכור אסור לקרות שמע לכד אבל בברכות שרי והחזיק מ"ל דאסור הן בק"ש כן בשאר ברכות :

ז אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין אבל תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי . אין תורמין בסל ובקופה שהם של מדה . אבל תורם הוא בהן חציין ושלישן . לא יתרום בסאה חציה מדה :

ז אין תורמין לא במדה וכו' . ירושלמי תמן תניין גי' פליקים משערין את הכלכלה המונה משונת המדוד משונה סימנו וסטוקל משונה מכלבמן . וכה את אמרת כן אריב"ל כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר . פי' דתרומה גדולה אין תורמין לא במדה כו' ובתרומת מעשר המונה משונה וכה דאין תורמין ת"ג במדה משום דכתיב ונתתם לכם תע"ג דכתיב בתרומת מעשר אם ת"ע לתרומת מעשר שכרי נתנה בו שיעור תניכו ענין לתרו"ג דמסמע ומתנם במתנכה . ר"ל כאן וכאן כת"מ הא ר"ל והא דכנן . דתנן מנין שא"ת לא במדה ולא במשקל ולא במנין ת"ל ומתנם לכם תרומתכם כו' במתנכה את חוטם ואין את חוטם במדה במשקל ובמנין . ר"ל כן גמלא אמר מה תרומה גדולה בלומד ובמתנכה אף תרומת מעשר בלומד ובמתנכה . רבי לעזר לומר כיני מתניתין מודד אדם את שלו ומכניס לתוך ביתו ובלבד שלא יתרום במדה שוקל אדם את שלו ומכניסו לתוך ביתו ובלבד שלא יתרום במשקל מונה אדם לעצלו ומכניסו לתוך ביתו ובלבד שלא יתרום במנין עד כאן לכון סירושלמי וכן משמע ממתניתין כתירון ר"ל דתני אבל תורם הוא את המדוד וכו' משמע דוקא התרומה שעושל צריך שתתנכה אבל בעבל צריך הוא למדוד מקודם :

ח אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין ולא יין על ענבים הנדרכים . ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום . הראשונה מדמעת בפני עצמה וחייבין עליה חומש אבל לא שניה :

ח אין תורמין שמן על זיתים הנכתשים . פי' זיתים העומדים לכתוש וכן יין על ענבים הנדרכים שעומדין לדריכה : ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום . ירושל' פריך הא כוי מדבר שנגמר מלאכתו ע"ד שלא נגמר והכ"ל לקמן דאם תרם תרומתו תרומה ומשני דהכא הטעם משום גדר מי חטאת וז"ל ירושלמי תמן תניין אין תורמין מדבר שנגמר מלאכתו ע"ד שלא נגמר מלאכתו וכה את אמרת הכין כי אילא כמי יותנן משום גדר מי חטאת שלא יהא מי חטאת בטלין פ' דעורות הוא לעבוד האנשים ולהזות עליהם במי חטאת שמא נטמאו במת וכשאתו אומרים דבדיעבד תרומתו תרומה לא ידחוך בטהרה רק שמן משנ ויפרים מזה על כל נמלא מי חטאת יהיה בטלין וכמו שנזכו משום טעם זה שיהא כלי מתכות הוצים לשומאה ישנה נמלא דהטעם במתניתין הכ"ל דאין תורמין משמן על זיתים משום גדר מי חטאת והיו דהרומתו תרומה ויחזור ויתרום ובמכנה לעיל דאין תורמין מזיתים על שמן הטעם משום גזל הבעל ע"ש . ובעכיו שאל ירושלמי מאן תניא ת"ל מי תמיר גזל הבעל או גדר מ"ת בשמעתין מן הדא זיתים על זיתים והוא עתיד לכותשן . מגבים ע"ש ועתיד לדורכן תרומה ויחזור ויתרום הרי יש כאן גזל הבעל וגדר מ"ת . ואע"כ תני עלה תרומה ויחזור ויתרום הדא אמרת שגדר מ"ת תמור מגזל הבעל . פי' מדחזיק דפסק דתרומה ויחזור ויתרום כמו בגדר מי חטאת אף שיש כאן גזל הבעל ש"מ הגדר מי חטאת חמיר . מה א"ר יוסי הכא מה אין ר"מ דמיקל בגזל הבעל מתמיר בגדר מ"ח לרבי יוסי דמתמיר בגזל הבעל לא כ"ש דמתמיר בגדר מי חטאת . פי' דלעיל פליג ר"מ וס"ל דתרומתו תרומה ומתמי' דקתני דבכ"מ אין תרומתו תרומה אתיא כרבי יוסף כמ"ש בשם ירושלמי . ובעכיו שאל מי מודה ר"י הכא לר"מ דסתם מתני' אתי כוותיה ולכך מצעי לי מודה ר"י הכא לר"מ דיש כאן ק"ו מה ר"מ דמיקל הכא ס"ל דתרומתו תרומה מתמיר כאן ר"י דמתמיר הכא לא כ"ש כאן דאם הכא תמור מהכם כמו שהוכיח לא מהא דתני דתכשת תני אין תורמין שמן על זיתים ולא יין על ענבים ואם תרם תרומה ונרוך לדרום שניה דברי ר"מ רבי יוסף אי' בש"מ תורמין וכ"ש אומרין אין הורמין הכל מודים שאם תרם בא"ל לתרום שניה . ואמר דסשתא הוי רע"ן דוה פי' דיש כאן מחשבות רעיין וסברות הפוכות ר"מ מיקל בגזל הבעל ומתמיר בגדר מי חטאת רבי יוסי מתמיר בגזל הבעל ומקל בגדר מי חטאת ולפ"ז אמר תמן תניין רבי יוסי אי' שהם דברים מקולי כ"ש ותימרי כ"ש הפוך עולה על הקולמן וכו' הורמין זיתים על שמן וענבים על יין כדברי כ"ש וכ"ה אי' אין תורמין א"ר מני ליה כאן זיתים על הבמן אלא שמן על זיתים : ואם תרם תרומה ויחזור ויתרום . ירושלמי כשאין כראשונה קיימת אבל אם כראשונה קיימת קורא לה שם ודיו תני חזר ועשה זיתים שמן וענבים יין קורא שם וא"ל לתרום שניה הדא אמרה שהוא צריך לקרות שם לעשרותיו . פי' דשניה אבל דבעינן בכל זמן מעשרים שיקרא בשיו שם לעשרותיו ולא סני כמה מעשרים שהם דאי לא בעינן אמאי תני דקורא שם הא כבר הפרים הראשונה זמיה קיימת ואח"כ שאל היכא דלא קרא שם לראשונה אם מותר לאכלה קודם שיוציא עליה תרומות ומעשרות וז"ל לא קרא שם לראשונה מה היא מן מה דתני שניה לא תאכל עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות הדא אמרת הראשונה א"ל להוציא ממנו תרומות ומעשרות כל"ל עכ"ל :

ט ותורמין שמן על זיתים הנכבשים . ויין על ענבים לעשותן צמוקין . הרי שתרם שמן על זיתים לאכילה וזיתים על זיתים לאכילה ויין על ענבים לאכילה וענבים על ענבים לאכילה ונמלך לדורכן . אינו צריך לתרום :

ט תורמין שמן על זיתים הנכבשים . פי' העומדים לכבוש ירושלמי תניא דכתיב אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו ע"ד שלא נגמרה מלאכתו וכה לשעבר הא לכתחלה לא וכא אפילו לכתחלה . פירוש דתני שם ואם תרם תרומתו תרומה משמע דוקא דבעבד וכאן אפילו לכתחלה ומשני שניה היא מדבר שנגמרה מלאכתו . פי' דשאני כאן מהכם דהכא הוי מדבר שנגמר ע"ד שנגמר ופריך הא תניין הפרד והלימוקים משעמוד ערימה ומשני ר"י בשם ר' יאמר בן לעזר אין לך אסור מדבר שנגמרה מלאכתו ע"ד שלא נגמרה אלא נוקן ויקב . פי' דבעינן נוקן ויקב אבל אמוקים לא כוי כעין נוקן ויקב . עוד שם שואל לפי מה הוא אורם לפי שמן או לפי אוכלין א"ל יותנן אייתית מהלפי ר"ש לפי שמן דשבע"ש לפי אוכלין אבל לא על גרעיניהן : הרי שתרם שמן על זיתים לאכילה וכו' . דזה אפילו לכתחלה מותר דהייגו שמן על זיתים העומדים לכבוש יין על ענבים לאכילה הייגו לעשותן צימוקין דזה אפילו לכתחלה מותר אלא דאח"כ נמלך לדורכם אין צריך לתרום והא דקתני א"ל לתרום ולא הני תרומתן תרומה משום הדיוק דדוקא כשנמלך לדורכן אז א"ל לתרום אבל לכתחלה אם תרם זיתים על זיתים והוא עתיד לכותשן ענבים על ענבים ועתיד לדורכן תרומה ויחזור ויתרום . מכאן מייתי ליה בירושלמי להדא דרבי יהושע וז"ל הירושלמי הדא מסייע להדא דרבי יהושע זיתים על זיתים ועתיד לכותשן ענבים על ענבים ועתיד לדורכן תרומה ויחזור ויתרום ותיקן מי שתרם שמן על זיתים לאכילה זיתים לאכילה יין על ענבים לאכילה ענבים על ענבים לאכילה ונמלך לדורכן אין צריך להחזר ולתרום מפני שנמלך כה לא נמלך תרומה ויחזור ויתרום עכ"ל הירושלמי :

י אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו . ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו . ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו . ואם תרמו תרומתן תרומה :

י אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ואם תרם תרומתו תרומה .

רבי אומר משום רשב"ל ונתנה לכם תרומתכם כדגן מן הגורן ממה שמעלה את בני לוי לתרום מן הגמור על הגמור הדא אלא נתן לו שבלים מעשרותיו מעשר תרומתו תרומה כ"ל וכן בגמרא בבלי במסכת י"ש י"ג א' דמעשר שבקיימו בשבלים פטור מתרומה גדולה כו' אלמא מעשרותיו מעשר ולכתחלה הוא דאסור וכן אמרו שם כן לוי שנתנו לו שבלים במעשרותיו עושה גורן ערבים עושה אותן יין זיתים עושה אותן שמן ומפרים עליהם תרומה מעשר ואותן לכהן שבשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן הגורן ומן הגורן כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן הגורן :

פרק ב א אין תורמין מטהור על הטמא ואם תרמו תרומתן תרומה . באמת אמרו העגול של דבילה שנטמא מקצתו תורם מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו . וכן אגודה של ירק . וכן ערימה . היו שני עגולים שיש בו עגולים שתי אגודות שתי ערמות אחת טמאה ואחת טהורה לא יתרום מזה על זה . ר' אליעזר אומר תורמין מן הטהור על הטמא :

א אין תורמין וכו' . ירושלמי רבי יותנן אמר בשם רבי יאשי ונתנה לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מה יקב לי אפשר שיהיה מקצתו טמא ומקצתו טהור אף גורן תא"ש שאפשר למדין אפשר משאי אפשר כ"ל ופריך מעתה לא יהיה תרומתו תרומה ומשני ממנו כתיב מבמע אפילו הם קצתו טמא תעש"כ מפרים ממנו מן הטהור . עוד שם כל הדברים למדין ונלמדין פירוש בעלמן וגם על אחריה ת"ש היא מלמדת ואינה למדה פירוש' על אחריה ולא על עצמה ומשרש והולך ת"מ לימדה על תרומה גדולה שלא ניטלת מן הטהור על הטמא והיא ניטלת מן הטהור על הטמא מנין רבי יוסף בשם רבי חזקיה רבי יוחנן בשם רבי יאשי ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן שבה שיתנו לאהרן הכהן בבכורותו . פי' אף מטהור על הטמא ג"כ שרי דבעינן שיהו אהרן לאכול בבכורותו ולא לחיבר מטמא על הטהור אבל מטמא על הטמא בודאי שפיר דמי דהא כתיב ממנו משמע אף אם הוא טמא מ"מ מפרים ממנו ולא קשה קושית הר"ם ע"ש כהגה אמר מכל תלבו את מקדשו ממנו מזל מן המקודש שבו : באמת אמרו . ירושלמי ל"ל לעזר כ"מ שנאמר בלמת הלכה למשה מסיני : העיגול של דבילה וכו' . בירושלמי פריך כיון שנטמא קצתו אין כולו טמא ומשני בתמוהר במי פירות היא מתניתא וכן הניא בתוספתא דעוקלין אין לך דבר שמחבר את האוכלין אלא ז' משקין אבל ופריך בירושלמי ואין סופה לחלק ומשני תפתר שקצת להם שם בתחבר אלומר דבעינן שיקרא שם קודם שנחלק : וכן אגודה של ירק . ירושלמי מתני' שנטמא ואגודה אבל נטמאת קלחין ואגדו לא בדא ואין סופן לחלק ולעשות שתים תפתר שקצת להם שם בתחבר : וכן ערימה . אילו הניין עיגול ולא הניין אגודה הוינן אמרין עיגול שכולו גוף אחד תורם אגודה שאין כולה גוף מ' אינו תורם הוי ערימה מתני' אגודה . ואלו הניתיה אגודה ולא תניתיה ערימה הוינן אמרין אגודה שכולה הפשה מ' תורם ערימה שאין כולה הפשה מ' אינו תורם הוי ערוכה מתני' בערימה ולוכה מתני' בעיגול ולוכה מתני' בתגודה : היו שני עיגולים ב' אגורות ב' ערימות לא יתרום מזה על זה . כ"ל ופירוש דכל מ' סיס מקלחו טמא ומקלחו טהור דס"מ כיון דעל עצמו מוחר להפרים מן הטהור על הטמא ה"ס נמי מ' על חבירו קמ"ל דתפ"ל לא יתרום מזה על זה ז"ל ירושלמי מכיון דתניון אין תורמין מן הטהור כיו שני עיגולין מה ערכא בהדא היו לפניו ב' כרים מ' הפרים ממנו מקלח תו"מ ואחד הפרים ממנו מקלח תו"מ מהו שיתרום מזה על זה תלמידין דרבי חייא רבה אמלין לרבי חייא רבה ואמר לון בכסיל תוכך את ידיו ואוכל את בשרו ר"ל בשם ר"ש רבה אין תורמין מה ע"ז ומתעשרין . פירוש דמקשה כיון דתני בשיגול מ' תורם מן הטהור שיש בו על הטמא שיש בו ועא"כ הא דתני אין תורמין ע"כ מיירי בב' עיגולין וא"כ הניא דב' עיגולין הוי מקשה שא"ל ומשני בהדא וכו' דקמ"ל כנ"ל . ע"ש וכן ערימה ירושלמי בערימה של קישואים ודלועין היא מתניתין דבערימה של דגן שיהיו אגודה ושיקר המידות הוא בקשואין שאין דרכן לעשותן אגודה אלא הם נפרדים ואע"פ תורמין :

ב אין תורמין מן הטמא על הטהור . ואם תרם שוגג תרומתו תרומה ומזיד לא עשה כלום . וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל היה מפריש עליו והולך שוגג מה שעשה עשוי . מזיד לא עשה כלום . ר' יהודה אומר אם היה יודע בו בתחלה אע"פ שהוא שוגג לא עשה כלום :

ב אין תורמין מן הטמא על הטהור . משום הסבר כהן ובמוסכתא מפרש משום רע על הסיפה ואם תרם שוגג תרומתו תרומה דלא קנסו שוגג אבל מזיד . ומזיד לא עשה אלא כלום דהוא גרוע מן כרע על סיפה ובגמרא ובמות פע אפליגו בה ר"ח ור"ע בר אושעיה ר"ח אמר לא עשה ולא כלום ואפילו הכיא גריעא הדר לעבלה ור"ע בר' אושעיה אמר לא עשה ולא כלום לתקן את הבייריס אבל הרומה כוי ובירושלמי פ"ק מבית בריישה אבי יוסי פליג ע"ז ואמר אבין בשוגג וכין במזיד מה שעשה עשוי ופריך בירושלמי דתני אין תורמין זיתים על שמן וענבים על יין ואם תרם תרומתו תרומה דבר' ר"מ ור"י אומר בא"ל תרומת עמקן בהן ובה"ל אין תרומתן תרומה מחלפים שיעתיים דר"י תמן הוא אומר מה שעשה עשוי וכא אמר אין תרומתן תרומה ומשני תמן אין עומאה מצויה ואין בני אדם מוזהרין לומר מעכרין מזה על זה אבל זיתים על שמן וענבים על יין מצויין הן ואם אמרת כן לף הוא סבר מימר בתחומין ומעשרין מזה ע"ז : וכן בן לוי כו' . נקט כאן בת"מ מאבי בת"מ א"ל לתרום מן המוקף אבל בתרומה גדולה א"ל לשיות מפרים והולך : היה מפריש והולך . על כל מה שיש לו בביתו : שוגג מה שעשה עשוי . פירוש מה שהפרים בשוגג הוא מה שעשה עשוי ומה שהפרים במזיד לא עשה כלום : ר"א אם היה יודע כו' . פי' אם היה יודע בתקלת אפילו בלתו שהפרים בשוגג לא עשה כלום :

ג המטביל כלים בשבת שוגג ישתמש בהם מזיד לא ישתמש בהם . המעשר והמבשל בשבת שוגג יאכל מזיד לא יאכל . הנוטע בשבת שוגג יקיים מזיד יעקור . ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור :

ג המעשר והמבשל בשבת בשוגג כו' . דלא קנים שוגג רמו מזיד ומסכת גיטין נע ב' דר"מ קנים בדרבנן ובדאורייתא לא קנים ור"י קנים בדאורייתא ובדרבנן לא קנים ורבי סתם שבכל מקום לא קנים וכן סתם שם בהמעשה והמדשא והמבשל ולכן אמר כאן המעשר הוא המבשל מעשר הוא מדרבנן ומבשל הוא מדאורייתא בשביתה לא קנים שוגג אבל מזיד : הנוטע בשבת כו' ובשביעית כו' . סתם מבשה ר"מ אבל ר"י סבר בשביעית בשוגג יקיים ומזיד יעקור ובשבת בין בשוגג בין במזיד יעקור ומפרש שם טעמיה דר"מ מפני שיבאבל מונין לשביעית ואין מונין לשבתות ד"ח נחשבו ישראל על השביעית ולא נחשבו על השבתות . והא"מ בין ב' טעמים אלו מפרש בירושלמי ב' תוקים . א' אם נטע בפחות מל' יום לפני הלם שבה של שביעית אם נאמר מפני שנחשבו כו' הרי לא עשה עבירה בשביל זה יעקרו ואם נאמר מפני שמונין יעקור כי בפחות מל"ד יום נמנית בשמיטה . והב' אם נטע פחות מל"ד יום לפני שמיטת שבת לרשיון אם נאמר בשביל שנחשבו יעקור ואם נ"מר בשביל שמונין א"ל לעקור ור"י פליג מפני שסוגר לא נחשבו ישראל על השביעית מס"ה המר בגבורות בתרגום ד"ר שביעית תמירא להו ולכך החמיר בשבת יותר מבשביעית ולכן סתם רבי בר"מ ומתניתין דלעיל במסכת שביעית אין מעשים כו' הטעם מפני שמונין :

ד אין תורמין ממין על שאינו מינו . ואם תרם אין תרומתו תרומה . כל מין חטים אחד . כל מין תאנים וגרוגרות ודבלה אחד . ותורם מזה על זה

זה. כל מקום שיש כהן תורם מן היפה וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקיים. רבי יהודה אומר לעולם הוא תורם מן היפה:

ד אין תורמין ממין על שאינו מינו. ומפרש בגמ' הטעם דכתיב כל חלב יאכר וכל חלב תירוש ודגן מן חלב לזה ומן חלב לזה ופריך אמאמר תירוש ויצהר תירוש ודגן מיין קו מה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה אין מתעברין מזה על זה דגן ותירוש ודגן ודגן שכלאים זה בזה הוו דין שאין מתעברין מזה על זה וכן הוא בירושלמי ר"י בשם רבי יגאי זה ה' מנ' מדרשות שבן מהווין בתורה כו': כל מין חיטין א'. מפרש בירושלמי שמחיטין ואגרין. פי' שחמתיה אדומים ונקראים שחמתיה ע"ש הטעם כמ"ש אלי שמשא סומקתא הוא כו' ואגרין הן לבנות: כל מין תאנה וגרוגרות ורבלה אחד. ומותר לספרים מן הסחיטות שבתאנים על הלבנות שבגרוגרות. ותאנה נקרא בשעה שהן לחים וגרוגרות הן כשמתיבשין וע"כ נקרא קין בכוח ימות החמה אלו מייבשין אותן ודבלה הן כשהוכיבן אותן בחביות ונעשין שיגולי דבילה ומוכיבן אותן ומוכיבן אותן בגיעבה: תורם מן היפה. שהן שתאנים שהן יפות: מן המתקיים. מן הגרוגרות שהן מתקיימים יותר מן התאנים ובירושלמי מפרש תני תורמין תאנים על גרוגרות ממין וגרוגרות על תאנים במדה אחת אבל בכפן אסור כי מפסיד לכהן:

ה תורמין בצל קטן שלם ולא חצי בצל גדול. ר' יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול. וכן היה ר"י אומר תורמין בצלים מבני המדינה על הבופרים. אבל לא מן הבופרים על בני המדינה מפני שהוא מאכל פוליטיקין:

ה תורמין בצל קטן כו'. שהוא מתקיים: ולא חצי בצל גדול. לף שהוא יפה: ר"א לא כי כו'. שר"י סבר מן היפה עדיף ומסכת ברכות מוקי פלוגתייהו בדליכא כהן אבל אי איכא כהן דר"ע יפה עדיף:

ו ותורמין זיתי שמן על זיתי כבש. ולא זיתי כבש על זיתי שמן. ויין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל. זה הכלל כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה אפי' מן היפה על הרע. וכל שאינו כלאים בחבירו תורם מן היפה על הרע אבל לא מן הרע על היפה. ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה. חוץ מן הזונין על החטים שאינן אוכל. והקישות והמלפפון מין אחד. ר' יהודה אומר שני מינין:

ו ותורמין זיתי שמן. שהן יפה: על זיתי כבש. שהן מתקיימים: אבל לא כו'. בירושלמי אר"י דר"י הוא פירוש שזהו דתנן ותורמין זיתי שמן כו' אבל לא זיתי כבש כו' ר"י אומר לה דבבר מן היפה עדיף אבל לרבנן תורמין מן זיתי כבש שהן מתקיימים ויותר ירושלמי ואמר ר"י מתלפת שיעתיה דר"י דתמן פרק ר"ל הנינן לין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו וב"י מתיר מפני שמשביתו. פי' והכא אמר ולא מן המבושל כו' משמע שמבושל גרע וע"כ מותלפת השיטה ר' לעזר אומר אינה מותלפת תמן בנכסים ובאן בבעלים ר"ל ור"י חד אמר מפני שממעטן משותיו וחד אמר מפני שמשבתו ממדתו ולא נדעין מאן לאמר דא ומאן לאמר דא מן מאי דאמר ר"י מתלפת שיעתיה דר"י ואמר ר"ל אינה מותלפת תמן בכהן ובאן בבעלים הוה ר"ל אמר מפני שממעטו משותיו כ"ל בירושלמי ופי' דאם נאמר שמשבתו ממעטו משותיו ואינו מתמת שגרוע ואין כולם יכולים לשתותו ור"י סבר שמשבתו פי' לא אכפת לן במאי שנאמר בני אדם אינם יכולים לשתותן כי אלו הוא משבית א"ב לא קשה כלל ר"י אר"י דגם ר"י סבר שמבושל הוא גרוע ולכן אינו יכולין לבסרים מן המבושל אך אם לחייבו בכהן עלמו יכול לעשות מה שלנו חסן ואם נפרש מפני שממעטו היינו ממדתו ור"י סבר לא אכפת ליה מה שממעטו ממדתו כיון שהוא משבית ואי"כ ר"ש סבר דמבושל עדיף אך שא"ב אוסר ממנת שממעטו ממדתו ור"י לא חש לזה ואי"כ קשה דר"י אדר"י כיון שבבר שהוא מבושל לכל אדם למה לא יתרום אף בעה"ב מן המבושל על שאינו מבושל דהא לפי מה תורם ור"ל מותלפת השיטה ואי"כ ר"ל דמשבי כאן בבעה"ב כאן בכהן ע"כ סבר שממעטו פי' משותיו: אפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה אבל בדבר שאין כלאים מן היפה על הרע מותר לתחלה אף בשני מינין ומן הרע ליפה לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה דכתיב בהרימכם את חלבו ממנו ולא תשאו עליו חטא הא אם תרמו מן הרע על היפה תשאו עליו חטא ואם אין תרומתן תרומה בשיאות הטא למה אלא ע"כ שבדיעבד תרומתן תרומה:

פרק ג

א התורם קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח. תרומה ויחזור ויתרום. התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ. אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה. אם משתרמה החמיצה הרי זו תרומה. אם ספק תרומה ויחזור ויתרום. הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה ואין חייבין עליה חומש וכן השניה:

א התורם קישות ונמצאת מרה כו' תרומה ויחזור ויתרום. בירושלמי פריך ליתא אבטיח ונמצא סרוח אבל קישות ונמצאת מרה מעיקרא מרה אר"י עשו אותן כספק אוכל. פי' בשלמא אבטיח ונמצא סרוח חיישינן שמא היה סרוח מעיקרא. ושמא נסרח אח"כ. לכך הוא תרומה ויחזור ויתרום כמו בשיפא יין ונמצא חומץ אם ספק הוא תרומה ויחזור ויתרום. אבל קישות ונמצאת מרה ע"כ היתה מרה מתחלה ואמה הוא תרומה ויחזור ויתרום. ומשני שנם מה הוא ספק ושייט אם הוא אוכל לו לאו. ובגמ' ירמות פ"ש מ' פריך מ"ש מעמה על טהור שאינו תרומה כו'. ומשיב שם משום דהוה שוב קרוב למיד הוא דאיכני ליה למטעמיה וחייט שמתחלה יפרים מינים ובזה דזה ודאי מותר ולטעום ומטום דלא עבד סבי סוי ממיד. ירושלמי רבי יוסה בשי ואבל הדברים עשו אותו כספק אוכל פירוש לר"ל המפרש שם משום דהוי ספק אוכל אם לבל הדברים הוי ספק כגון משמלין טומאה אוכלין ואין שורפין עליו תרומה ואין חייבים עליה חומש ואין נוקין עליו חוץ לתומה עיכר בה נעשה חמר גמל כ"ל שם: חבית של יין כו'. בירושלמי מוקי מתני' רבי היא דאמר יין ותומץ ב' מינים הן ואין מעברין מזה על זה וכן תני בהדיא בתוספתא דר' היא וס"ש מיין על חומץ כמ"ש בתוספתא שם בתרומה הנית של יין ונמצאת של חומץ כו' דבריו רבי ברבי רבי אבא ב' מינין הן אחד היה בלבו לתרום יין על יין ונמצאת מה שבידו חומץ אין תרומתו תרומה מה שבידו יין פירוש הוא חומץ תרומה ויחזור ויתרום את החומץ ואבבי קאי ולא אחכמים וכן הוא סוגיא בכ"מ שאחר על דברי התנא שאמר אחר תחלה בראשונה וכ"כ רש"י בהדיא בריש מסכת נדה נד"ה כל ג' ימים כו' ע"ש ולא כר"ש ותוספות שם בנדה שבתנו דאלינא דר"ע היא ואם תתן לשיל ספ"ב כל שאינו בלתים אם בזה תורמין מזה על זה תוך מחזון על המתון ולא אמר חון מחומץ על יין ומפרש בירושלמי שם דר"י בר יוסף היא דאמר משום אבא תורמין כו' אבל לא מן החומץ על היין ואם הבם תרומתו תרומה ואמרי' שם מבתבת יודע רבי נ"ש פי' שמן הרוחה מותר לתרום מ"ש דרבי שאם א"ל בן שמותר לתרום מן היין על. החומץ אף הוא סבר מימר שמותר לתרום מחומץ על יין אבל בגמרא בבלי לא משמע כן דשם ברים מס' נדה פריך מזה על מקום ע"ש ואם נאמר מרבי לא אמר בן אלא מדברנן לא טוי קשה כלל דיש לחלק בין דאוריתא לדרבנן (כתב זה לפי שיטתו דלעיל דהתי מתני' דפריך מינה נבדה קאי אלינא דרבי לשיטת רש"י דלא כתוס' שם) (ויש לתבון דהא לפי הה"ל דלא ידענן עדיין מתרתי לרשותא פריך ממקום אמתי' דע"כ אינו אלא דרבנן דהא לא הרגישה ותשבח דדלמא תרגשה מני אינו אלא מדרבנן ולפי דברי רבי קשה מאי קושיא הא יש לחלק כנ"ל ויל קלת דדוקא לענין ודאי שבורה מקשה שפיר כיון דבמתקה ודאי עמא דלוי לזיות אף בדרבנן עכ"פ עמא מספק. אך ביותר נ"ל לפמ"ש הר"ש בפ"ב דמקואות לענין פ' מיס

שאוכין דלסבי מ"ל לאוקמי' אחוקת עמא כיון דודאי יש מעמאה דאשונה דשם עמא מלאוריתא וכעת אינו אלא ספק דרבנן מ"ל לאוקמי אחוקתו הראשונה מ"כ שפיר הקשה רבינו הריב דאמרינן שם דלבוי מעשה תרתי לרשותא ודאי ושינו מוקה עכל כיון דאינו אלא מדרבנן וא"ל לאוקמי אחוקתו הראשונה כנ"ל בשם הרש"ש ולוקח תרתי לרשותא ודו"ק ושיין במ"ל פרק י' מהלכות מקואות):

(מהרב רבי יצחק פרענקל):

ב נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן. נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן. נפלו שתיהן למקום אחד מדמעות כקטנה שבשתיהן:

ב מדמעות כקטנה שבשתיהן. פירוש אלא נאמר שהולכין אחר אותה שנפלה בתחלה או לתומה כיון שנפלו שתיהן ובירושלמי אמרי כיצד הוא עושה נותן אחת לכהן והכהן נותן לו דמי אחת מהן אינה מהן נותן לו דמי גדולה לו דמי קטנה ומשעיר' מן הדא כו' ופירוש אריבא קאי שתרומה ויחזור ויתרום הייטו שנותן הב' תרומות לכהן והכהן נותן לו דמי גדולה ולא אמרינן כיון שהוא לריך לתוליה מידו אינו מבלם אלא הקטנה לכן אמר שמבלם דמי הגדולה:

ג השותפין שתרמו זה אחר זה. ר"ע אומר תרומת שניהם תרומה. וחכ"א תרומת הראשון תרומה. ר' יוסי אומר אם תרם הראשון כשעור אין תרומת השני תרומה. ואם לא תרם הראשון כשעור תרומת השני תרומה:

ג השותפין וכו' רע"א כו' וחכ"א כו'. ירושלמי אמר אם אינו קיימין. אם בשאינו ממתין לף ר"ע מודה. ואי בממתין לף דבנן מודו אלא כי אם קיימין בשתם. ר"ע אומר שתמן ממתין. ורבנן אמרין שתמן אין ממתין כנ"ל. פירוש בכהן מודין זה לת זה ואלו תרומת הראשון אינה תרומה ובשאינו ממתין לף ר"ע מודה שתרומת הראשון תרומה. אלא ע"כ בשתם איירי. עוד שם ע"ד דר"ע אמר אם אל הראשון תניה תרומה ותניה עכל עצולה לכל אם אני תניה תרומה ותניה עכל עצולה לעשבות לא אורכא דלא תניה אמר אם אל שני מהו שתפטר תני אמר אם אל הראשון שמעיני' מן הדא הריטטון אייתי פירין ושייל גו שקא ותכס אתא עובדא קומי ר' יוסא ואמר חזקה על הכל תרסה כשיעור תורה או כשיעור תכרין אין תעבדינה כשיעור תורה רבי יוסא כרבנן אין תעבדינה כשיעור תכרין לית רבי יוסא כרבנן כנ"ל פי' ע"ד דר"ע דאמר תרומות שניהם תרומה כשתרם הראשון לא תרם אלא תניה ותניה נמה שבטל לתרומה הוא תרומה ותניה אבני הוא עכל גמור לכל דבר ואמר כך בשתרם השני הוא תניה נמה שבטל לתרומה ותניה אבני הוא עכל למעשר אבל אינו עכל גמור כי כבר תרם מזה הראשון ומאיזה הלן שיהיה הוא תולין ולא עכל. ופריך זה לא מוכיח דלא. פי' זאת פשיטא היא ואי"ל אומר אלא אם אל שבטל תרומה מהו שתפטור אחי אבני שבראשון אם יפלו בעינלו אבני לא אבני עליהו אם בשעת הפרשה ובתרומות הראשון לא נתרמה לו לא ופשיט ממה דאמר חזקה על הכל תרם לף על מה שהאי בשק ואי"כ הוא אלן ג"כ אינו עכל ואמ"כ פריך מה כשיעור כו'. פי' מה שאמר רבי יוסא אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת אבני תרומה אינו שיעור אמר אם השיעור של תורה או השיעור של תכרין כמו שרגיל בעין יפה או עין רעה או ביעוני. אין תאמר כשיעור תורה ואחיר אפשר שיהיו חבמים סוברים אפי' עבר על שיעור תורה שיהא הרומתו הרומה ולא תרומת אבני. אלא ע"כ ר"ש הוא מפרש דברי חכמים. שמה שאמרו דתרומת הראשון תרומה בשאינו כשיעור דוקא אבל אין תימר שהשיעור שאמר ר"ש הוא שיעור תכרין עכל לומר דאליג ר"ש על חכמים דחכמים ס"ל דתרומתן הרומה מידי דהוי על אלה שאם פירות עשרה והוסיף עשרה תרומתו תרומה ור"ש סבר כיון שלא נתן כשיעור אין תרומת הראשון תרומה והוא גרוע מן אלה שאם עשה אלא מדעת:

ד במה דברים אמורים בשלא דבר. אבל הרשה את בן ביתו או את עבדו או את שפחתו לתרום תרומתו תרומה. בטל אם עד שלא תרם בטל אין תרומתו תרומה ואם משתרם בטל תרומתו תרומה. הפועלים אין להם רשות לתרום חוץ מן הדרוכות שהן מטמאין את הגת מיד:

ד בד"א כו' הרשה את בן ביתו. פירוש לא מכעיא שיהפין שם לו חלק בגויה אלא אם לו כן ביתו שאין לו חלק בגויה ולא מכעיא כן ביתו שהוא ישראל אלא אחי' אם שפחה שתרם בראשונה מי הרומתן תרומה מפני שהם בני ברית וכן הוא במסכת גיטין ומסכת קידושין: בטל אם עד כו'. ירושלמי ולית הדא פליג על ר"ל דר"ל אמר אין אדם מבטל שליחותו בדברים ומשני כגון שקדם בעה"ב ותרם את כריו דהוי ליה מעשה אבל זה הכל אליבא דר"ל אבל אין ק"ל כר"ל שהרי פסק שם בגמ' בהדיא בוותיה וכן בס"מ ק"ל כר"י נגד ר"ל ואלא בהרמב"ם בפסק כר"ל וכן פסק בס"ש והוא תמוה מאד: הפועלים כו'. פי' פועלים חבירים ובעה"ב ע"ש אין להם רשות לתרום אפי' אלא ברכות: חוץ מן הדרוכות. פי' אותן שבבר דרכו ים לתן רשות לתרום אפי' אלא ברכות: שהן מטמאין את הגת מיד. פי' שאם יבבאו הבעלים ישמאו את הגת לכך ניתנו לתן הבמים רשות לתרום אתלה מן הדרוכות אף אלא ברכות אלא יבא לידי טומאה. ובירושלמי מפרש אימתי הם דרוכות אר"י הדרוכות מכיון שהלבו שתי וערב מטמאין את הבור מיד פי' אז יבבאו הבעה"ב וישמאו את הבור ופריך והתניא הפועלים שתרמו את הבור אין הרומתן תרומה ואם היה הבור קטן או שהיו אחרים מבבשין בהם תרומתן תרומה מפני שאחרים מבבשין בהם הא אין אחרים מבבשין בהם אין תרומתן תרומה מהו דתין כנ"ל. פי' דהתם אמר אפי' אין אחרים מבבשין ובאן אמר דוקא כשאחרים מבבשין ומשני הכא ביין ובאן בשמן. ופריך ולא היא יין היא שמן פי' מה נשתנה יין משמן. ומשני יין שומאתו מעוה כי אחד בא רוצה לשתותו ושמן אין שומאתו מעוה:

ה האומר תרומת הכרי זה בתוכו ומעשרותיו בתוכו תרומת מעשר זה בתוכו רבי שמעון אומר קרא שם. וחכ"א עד שיאמר בצפונו או בדרומו. ר"א חסמא אומר האומר תרומת הכרי ממנו עליו קרא שם ראב"י אומר האומר עשור מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם:

ה ר"ש אומר קרא שם. ירושלמי ר"ש כב"ש כמה דכ"ש אמרין קדשו מדומעין פי' דאמרין לעיל תרומת עמון בהן והן מדומע כן רש"ל קדשו מדומעין וכרי מדומע. ועוד בעי שם עד כדון בלאומר בתוכו אומר בו מהו ובשיטו נמשעיני' מן הדא מ"ש שבתבות זו מחולל על המעות אלא רש"ל קרא שם ותניא כו' הדא אמרה היא תוכו היא כו'. ובגמרא בבלי מס' עירובין ל"ז ב' מוקי לה דאיכא סביבתיו: משמע דוקא בתוכו ולאידך תיובתא דשם עשמיה משום יבקע הנוד ל"ל לה לומר דאיכא סביבתיו:

ו המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה ומע"ש לראשון אע"פ שהוא עובר בלא תעשה מה שעשה עשוי שנא' מלאתך ודמעך לא תאחר:

ו אע"פ שעובר כו'. ירושלמי מן מה שעובר בלא תעשה לת יודע שמה שעשה עשוי ולזה לוקה וכן בגמרא בבלי אמורה דף ב' כל מלאת דאמר רחמנא לא תעכב מהני דלא סיר לא מהני אמאי לקי ורבא אמר לא מהני ואמ דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא. ופריך מכא מהני' לרבא ומשני אלא כבא דכתיב מכל מעשרותיכם תרימו ושינו ללמד על שקדימו בכרי שתיב בתרומה גדולה ע"כ מה שעשה עשוי: מלאתך ודמעך לא תאחר. אע"פ שהוא אלא אלין כו מעשה לוקין עליו ושינו כ' בשבועות שוא ובקר. שבועה שוא הוא לשעת הדיבור. ובקר הוא דבר שאינו עוכר ועל שעבר. כי בשבועות שוא כתיב כי לא יזקה ה' את אשר

ישא

ישא את שמו לשוא ומקים שקר לשוא כי שוא אכל על לא יחל דברו אין תיזוב מלקים על הכנה (ויל שציל אלא על להכנה) וכי במקלל בשם אחד המקלל את עצמו וכ' במקלל את הבירו. כ' המומר סיפר את הרגעים. ו' המקדים תרומה לביכורים לוקה לר"י. ז' הסוסס פרחו בקול לר"י. מ' המגיע כלאים בקול לר"י. ט' י' הם עדים זוממים המפורסים ברים מסכת מכות וסופרין את הלבנים. ומוצא שם רש:

ז וכנין שיקדמו הבכורים לתרומה זה קרוי תרומה וראשית וזה קרוי תרומה וראשית. אלא יקדמו בכורים שהן בכורים לכל. תרומה לראשון שהיא ראשית. ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית:

ז זה קרוי תרומה. תרומה לא מצינו בתורה שנקרא תרומה אלא דכתיב מכל מעשרותיכם תרימו כו' ודרשינן על תרומה גדולה:

ח המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה עולה ואמר שלמים שלמים ואמר עולה שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה שאיני נהנה לזה ואמר לזה לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שוין:

ח המתכוין לומר תרומה כו' עולה כו' שאני נכנס כו'. אמר כאן ג' דברים קודם ותרומה וחולין ומנחת שבועות מסיק שאם נתכוין לדבר זה ואמר על דבר אחר כגון פת תעין ואמר פת שעורים בכל דבר לא אמר כלום ואם נתכוין פת תעין ואמר פת חטים בכל דבר דבריו קיימין ואם נתכוין ולא אמר כלום בתרומה וקדשים דבריו קיימין אבל בחולין לא אמר כלום עד שיוציא בשפתיו:

ט העובד כוכבים והכותי תרומתן תרומה ומעשרותן מעשר והקדשן הקדש. רבי יהודה אומר אין לעובד כוכבים כרם רבעי וחכ"א יש לו. תרומת העובד כוכבים מדמעת וחייבים עליה חומש ורבי שמעון פוטר:

ט רי"א אין לעובד כוכבים כרם רבעי. פי' כסוריא אף שבערלה וכלאי הכרם שהם עובד כוכבים בין בא"י ובין בסוריא ובין בחו"ל. אבל בכרם רבעי יש לפנין קודם קודם ממעשר. מה מעשר פטור העובד כוכבים בסוריא מכוח דאין קנין לעובד כוכבים לגזילא ממעשרות היינו בא"י אבל בסוריא יש לו קנין: וחכ"א יש לו. דשיה לערלה ולכלאי הכרם: ור"ש פטור. ירושלמי אמר תמוהא קומי רבי אבהו בשם ר"י. מה פליגין בתרומת גרנו אבל עובד כוכבים שלקח משירות ישראל אף ר"ש מודה. אל לא בשם ר"י הוא מחלוקת וקשיא על דר"ש פוטר בגל מד"ת פי' וסלא הוא מד"ת בגל פוטר אותו ואת אמרת סברין. ומשני וכי קדשים אינן תורה. פי' וסלא קדשי עובדי מזבחים נמי מן התורה הן קדושים. תעפ"ב ר"ש פוטר. דתנינן קדשי עובדי כוכבים כו' הוין נשין למימר מה פליגי בתומת אבל בדמוע לא אבכח תמי הוא הדא הוא הדא פי' דפליג אתחוייבו. ולא בסר' שבתב דלא פליג ר"ש אלא לתומת:

פרק ד

א המפריש מקצת תרומה ומעשרות מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא למקום אחר ר' מאיר אומר אף מוציא הוא למקום אחר תרומה ומעשרות:

א המפריש כו' מוציא ממנו כו'. ירושלמי מתני' כשספרים ובדעתו להפרים ר"ש נשם ועירא מתני' בשתם א"ר מנא קומי' רבי יודן מה פליג א"ל שתמא כשהפרים ובדעתו להפרים מה בין מיצא עליו למוציא ממנו על מקום אחר כו'. עוד שם היו לפנין ג' כריים ל' ספרים ממנו קלת תרומות ומעשרות ול' ספרים ממנו קלת חו"מ מהו שיהרום מזה ע"ז תלמידי ר' חייא רבא שאלין לרבי חייא רבא א"ל הכסיל מובק את ידיו ואוכל את בשרו רבי אלעזר אמר בשם ר"ח רבא אין כו':

ב מי שהיו פירותיו במגורה ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני מפריש עד שמנה סאה ואוכלן דברי רבי מאיר וחכ"א אינו מפריש אלא לפי חשבון:

ב מי שהיו פירותיו כו' דברי ר"מ כו'. ירושלמי ר' לעזר בשם ר' יהושע עבו אוהו כפועל שאינו מתמין לבעל הבית. פי' דתמרינן במסכת דמאי פרק ז' משנה ג' שלומר זו וזו' הבאלין אחריהן כו' ולכך אר"מ ג"כ כאן שמפרים עוד ח' כו'. פשיטא הדא מלתא דאם נשרפו בטבלה נשרפה המעשר הפירות נשלן לבעלי הפירות הקדש תרומה למפרע כגל פי' שלא קדשה המעשר עד שיאכלו הפירות ואת קדשו המעשר למפרע:

ג שיעור תרומה עין יפה א' מארבעים ב"ש אומרים משלשים והבינונית מחמשים והרעה מששים. תרם ועלה בידו אחד מששים תרומה ואינו צריך לתרום חזר והוסיף חייב במעשרות. עלה בידו מששים ואחד תרומה ויחזור ויתרום כמות שהוא למוד במדה ובמשקל ובמנין ר' יהודה אומר אף שלא מן המוקף:

ג בש"א א' משלשים. פי' כ"ש אבולנו פליג ואמרו ששין יפה בשלשים ובינונית ל' מארבעים ורע"ר ל' מנ"ן וכן הוא בירושלמי ובעומה מפורש בירושלמי דתניא בשית הליפה מחומר החטים ושמיתם את הליפה מחומר שעורים. יכול יפה תורם העין (ל' מששים שעורים ל' משלשים) ת"ל וכל תרומות שיהא כל התרומה שוות. במאמר אמר חן שמיה על שמיתם. מגלה תורם ל' מתרבעים. בינונית ל' מנ' ל"ר לוי כתיב ומתמלית כו' תקח אחר אחת מן החמשים. כל שאתה לוקח ממקום אחר הרי הוא כזה כו'. והרעה ל' מששים דכתיב שבית הליפה מחומר החטים. בבל מבלשים ובשיתם את הליפה מחומר שעורים בינונית מארבעים מן סדה דבמאמר והרעה מחמשים מהלה דרבי לוי בגל: כמו שהוא למוד. פי' כמו שהוא רגיל תמיד לתרום: במדה כו'. פי' ואותן מה שהוסיף אח"כ מותרים להוסיף במדה כו': ר"א. מוקר להוסיף אף שלא מן המוקף:

ד האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעתו של בעל הבית אם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה אם נתכוון להוסיף אפי' אחת אין תרומתו תרומה:

ד האומר לשלוחו כו'. ירושלמי עד כדון כשאמר לו לא ותרום לדעתי היה יודע דעתו של בעל הבית ולא אמר לו לא ותרום לדעתי פי' אלא א"ל כיצד מהו לאמר לו אינו יודע דעתו של בעה"ב מפני בא"י הא אם יודע לעצ"ו שלא אמר לו כמי שאמר לו: פיחת עשרה או הוסיף עשרה כו'. ירושלמי אמר רבי בון בר כהנא הפיחת ל' מעבבה לתרומה והמוסיף ל' מעשרה לתרומה. פירוש שפיחת עשרים מהבלה שבדעתו לתרום אחד מן וכן הוסיף פי' כגון שהיה לו ל' סלאין ובדעתו להפרים אחד מחמשים היינו סלא אחד ופיחת עשרים סלא לו הוסיף עשרים סלא ואין הפי' פיחת עשרה היינו בתרם אחד מששים לו הוסיף עשרה שהרם אחד מן' והיינו עשרה לחולין ואין הפיחת והתוספת שוין כדמפרש ואזיל ולא לחולין שאין הפיחת והתוספת שוין. פי' דאם נאמר פיחת עשרה פי' מלא עשרה מחולין ומוסיף עשרה מחולין לא היי פיחת ותוספת שוין. סליק עניד פי' כיצד לא יהיו שוין הוי יליף תרם אד מתמצין כד הוא תרם אד מד מחבשין מפסיד ביתה רבעים פי' שהוא קב ואלי כד הוא תרים אד מד מתמצין מאגר ליה ד' רביעים פי' קב. הכא הא אמרת תרומתו תרומה והכא הא אמר אין תרומתו תרומה פי'

כשהוסיף יותר מי' לא אין תרומתו תרומה בשעבור יותר מקב ואלי אבל אם לא הוסיף אלא יותר מקב הוי תרומתו תרומה וכשפיחת יותר מי' אין תרומתו תרומה ולא פיחה אלא יותר מקב אעפ"כ אין תרומתו תרומה אלא ע"כ הא פיחת עשרה והוסיף עשרה תרומה קאי והוא שם בכל אמר רבי מתיא בריה דרבי בון כאן במתכוין לפחת כאן במתכוין להוסיף. פי' לעולם אחולין ודקא קשיא לך אלא בתחת ותוספת שוין שהדין מהן כאן אלא יהו שוין דבמתכוין להוסיף לא יקפיד נעפ"ב בדבר מועט המו קב ותרומתו תרומה עד שיוסיף קב ואלי אבל במתכוין לפחות אם פיחת בקב הבעה"ב מקפיד שבשביל דבר מועט כזה יעשה אותו לעין רעה לכן אין תרומתו תרומה אם פיחת קב: אם נתכוין להוסיף. פי' בנעה"ב אמר לו כמה יפרים והוסיף נכנין יותר אפי' לא הוסיף אלא אחד אין תרומתו תרומה בירושלמי סריך מבא הנינו אל הן לכם תמיכה פי' בל קודם והוא אמר פי' הבלא אמר לאותו שאמר בעה"ב ליתן לכם א' אמר שיעו ב' והם נעלו ג' כולן מעלו פי' אלמא אע"פ שהוסיף אלא עביד ולא את אמר הכין שאם הוסיף אפי' א' כו' ל"ל הכן מתחיכה לאשמה נסתיימה אליתותיה של בעה"ב הרם הכא על כל חטה ותבה לא נסתיימה אליתותיה של בעה"ב פי' דלא נעבה אליתותיה של בעה"ב עד שיתרום על כל הכרי וכשהוא תורם על כל הכרי כבר שמה בשליחותו שהוסיף מדעתו ונתבטל אליתותו

של בעה"ב ולכך אפי' בשיעור שהיה בדעתו של בעל הבית לתרום אין תרומתו תרומה:

ה המרבה בתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה בתרומת מעשר יותר מכאן יעשנה תרומת מעשר למקום אחר ר' ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישייר שם חולין:

ה יעשנה תרומת מעשר על מקום אחר כל"ל פי' אפילו על מקום אחר וכ"ש על עצמו: ר"י כו' ור"ש ור"ע כו'. ירושלמי מ"ע דר"י אמרת דעתך די לאמרת שיהא כדגן:

ו בשלשה פרקים משערין את הכלכלה בבכורות ובסיפות ובאמצע הקיץ. המונה משובח והמודד משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן:

ו המונה משובח. פי' מן התיקים מאומד וגם התורם מאומד אינו גרוע אלא שהמונה משובח ממנו. וכ"ה בירושלמי א"ר הונא משובח מן התורם מאומד. פי' וגם התורם מאומד אינו גרוע. אר"ח בריה דרבי אלא מתניתא אמרה כן והשוקל משובח משלשתן פי' ואינו בטלא אלא ע"כ הם מאומד ובמנין ובמדה וא"כ כולן משובחין אלא שזה משובח מזה ואף שמדמה שם בירושלמי דתיתא בעלמא הוא:

ז רא"א תרומה עולה באחד ומאה ר' יהושע אומר במאה ועוד ועוד זה אין לו שיעור ר' יוסי בן משולם אומר ועוד קב למאה סאה שתות למדמע:

ז ר"א אומר כו'. והלכה כר"ל דסתם לן תנא כר"ל כמה פעמים: שתות למדמע. פי' דלא פיתמא לפי' אם נדמעו הרבה הוא קב למאה לכך אמר שתות למדמע:

ח רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות לבנות מעלות את השחורות. עגולי דבלה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים. העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים מעלים את העגולים רבי אליעזר אומר ור"ע אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו:

ח תאנים שחורות כו'. אף שאינן בכלל ספק והשחורות מוקדין בתרומה לעפ"כ מעלין וכ"ה בירושלמי אמר רבי לעזר כך היה מביא ר"ל לת ר"י תאנים שחורות שנפלו לתוך הלבנות אוכל את הלבנות. והלבנות מעלות את השחורות. בתמיה. מלתא דר"י אמרה בידוע ממה שנפל מעלות זו את זו כ"ל. פי' מתוך שהסיב לו כן ע"כ שאפי' בידוע מה נפל אר"י שמעלות. כהנא אמר אין מעלות ופריך אל דעתיה דכהנא מה בין ר"י לר"ע ומשני בשידע ובכח ע"ד דר"י מעלה וע"ד דר"ע אין מעלה שמעון בר נא אמר בשם ר"י והוא בנפלה שחורה א' לתוך הפתים שחורות כדי שתבטל נגוב ר' זירא בשי מומי ר' מנא לא מסתברא אלא בתוך ג' שאם תעלה אחד מהן יהיה שם פתים א"ל ואף לא סבר כן כ"ל: הגדולים מעלין את הקטנים. פי' לא מנעיא שבחורות במעלין שאפשר ביסוי משורכין ואינו מכר כ"כ אלא אפילו קטנה בגדולה או גדולה בקטנה נמי ולא מבעיא גדולים בקטנים כו' אלא אפילו מלבנים בעיגולים שאי אפשר כלל ביסוי מתערבין בהן אעפ"כ מעלין. ירושלמי אמר רבי מתיא כיני מתני' עיגולי דבלה כו' הגדולים מעלין את הקטנים בשקל וקטנים מעלין את הגדולים בנמין ותרמי קולת הן מכוס דמדלוריתא בעלין נרוב לכך הקילו:

ט כיצד חמשים תאנים שחורות וחמשים לבנות נפלה שחורה שחורות אסורות והלבנות מותרות נפלה לבנה לבנות אסורות ושחורות מותרות בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו. ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל:

ט כיצד חמשים כו'. זהו פיוס מלתא דרבי עקיבא:

י ובזו רבי אליעזר מיקל ורבי יהושע מחמיר בדורם ליטרא קציעות ע"פ הבד ואינו יודע איזוהי ראו"א רואין אותן כאילו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות רבי יהושע אומר לא תעלה עד שיהיו שם מאה כדים:

י ובזו ר"א מיקל כו'. פי' משום דהתוא דבר א' ודתיהן שיעוש לכן אמר כאן וכזו ר"א מיקל כו' מה שלא אמר כן בשאר מקומות. ירושלמי רבי יוחנן אמר תניין תניין פי' שבני מבניות אלו הם של בני הנאים דהיינו מבנה דאשונה רבי יהושע אמר תאנים שחורות כו' הם דברי ר"י אבל ר"מ סבר שר"ל סבר כמו ר"ע עכשיו בים תילוף בין יודע מה נפל לשאינו יודע. ומשנה אחרונה ליטרא קציעות כו' הוא דברי ר"מ אבל ר' יהודה סבר שר"ל סבר כמו ר"י ור"מ ורבי יהושע סבר אפי' יש שם ג' מאות פומין לא יעלו במ"ש בדים מס' יו"ש ד' א' לה' שירושלמי כלן גיכסא אחרת ר"מ במקום ר"י וכ"ר במקום ר"מ ע"ש:

יא מאה תרומה שנפלה ע"פ מגורה וקפאה רבי אליעזר אומר אם יש בקפוי מאה סאה תעלה באחד ומאה ר' יהושע אומר לא תעלה. מאה תרומה שנפלה ע"פ מגורה יקפיאנה אם כן למה אמרו תרומה עולה באחד ומאה אם אינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה:

יא מאה תרומה שנפלה ע"פ מגורה וקפאה. פי' שנעל עם הסאה גם הרבה מכמונות: ר"א אומר אם יש בקיפוי מאה סאה. פי' בקיפוי לחוד וכ"ש אומר לפילו יש בקיפוי לחוד מלא סאה אפ"ם לא תעלה ושעמא דר"י דהרי הוא מרבה במזיד. ופריך בירושלמי מתלפא שיעשה דר"ל תמן הוא אומר בתתחתונות מעלות את העליונות הכא הוא אומר אם יש בקיפוי הא לרעייתא לא ר"מ בשם בסגא עבו אותה כמרבה במזיד רבי אמי בשם ר"י עבו אותה כשאה מזיגן לדעתיה אלא לגרף בתתחתונות ולא עגרף הכתא הוי כמרבה במזיד רבי אמי בשם ר"י עבו אותה כשאה הבולה מתוך מאה פי' דהוא ר"ל לשעתיה לקמן בפרק כ' משנה ה' סגביסה ונבלה למקום אחר ר"ל אומר מדמעת בתרומות ולאי וא"כ בחמת בשעת נפילה בהבלה ע"י גירוף בתתחתונות אבל בשעה שקפאה כוי ריחה ונתערב ומ"ש בשעון שיהיה בקיפוי לחוד מאה סאה

כדי לבטלה בית ואמרו בירושלמי שלמה ר"מ בין דעתי' דרבי אפי ובין דעתיה דמאמא על דעתיה דר"ש מותר לרבות ועל דעתיה דבהגא אסור פי' דלרבי אפי דס"ל דבמאמא בקודש הקיפוי נתבטלה עם התחתונות והא דבעינן הקיפוי לאחר מאה סאה היינו משום דהוי כתר ובתערב מ"מ בשעת הקיפוי מותר לערב ולקפא לכתחלה מאה סאה יחד בכונה ולא הוי כמרבה במזיד דהא לדידיה כבר נתבטלה ואינו מרבה לקפא אלא שלא יתערב בית בפחות ממאה. ולדעתיה דרב כהגא והוא שמייר פי' דלרב כהגא דס"ל דלא נתבטל עדיין. על דעתיה דרב אפי אע"פ שלא שמייר על דעתיה דבהגא והוא שמייר פי' דלרב כהגא דס"ל דקודש הקיפוי לא מתבטלה וא"כ אף אם יש בקיפוי מאה סאה לא בני אלא אם נתייר במגורה דאז אמרינן דבונתו היה לפעול המבוייר במגורה אבל אם לא נתייר הוי הקיפוי ממרבה במזיד אבל לרבי אפי דס"ל אמרינן לעולם דאפי' במזיד בכונה מותר לרבות. קפא ואחר וקפא על דעתי' דר"ש מותר על דעתי' דר"ב אסור. פי' קפא ואחר וקפא שלא בכונה לרבות רק לפעול המבוייר לר"ב הקפוי הראשון אמרינן דהיה כונתו א) אבל הקפוי הבני הוי ממרבה במזיד אבל לר"ש אם אחר וקפא בשוגג ב):

יב שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאיזה מהן נפלה מעלות זו את זו רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו:

יב שתי קופות כו'. בתוספתא תני ב' קופות בב' עליות ב' מגורות בעליה א' הרי אלו יעלו ר"י אומר לא יעלו ר"ש אפי' בב' עיירות מעלות זו את זו ודוקא ב' מגורות בעליה א' אבל ב' מגורות בב' עליות לא ומפרש בירושלמי מה בין מגורות לקופות קופות דדרכן לפעמים מגורות אין דרכן לפעמים:

יג אמר רבי יוסי מעשה בא לפני ר"ע בחמשים אגודות של ירק שנפלה את מהן לתוכן חציה תרומה ואמרתי לפניו תעלה לא שהתרומה תעלה בחמשים ואחד אלא שהיו שם מאה ושני חצאים:

יג א"ר יוסי כו' בחמשים אגודות כו'. ירושלמי תני ר"ש בלוי מעלה אינו בלוי מעלה. ופריך והא תניא ר' יוסה אומר מעשה בא לפני ר"ע בחמשים אגודות כו' הרי אינו בלוי ומעלה. תוינן בעין מימר דבר שאינו מקפיד על תערובתו אינו מעלה. ואע"פ על הערובתו מעלה:

פרק ה

א סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין או למעשר ראשון או למעשר שני או להקדש בין טמאין בין טהורין ירקבו ואם טהורה היתה אותה הסאה ימכרו לכהנים בדמי תרומה הרץ מדמי אותה סאה ואם למעשר ראשון נפלה יקרא שם לתרומת מעשר ואם למעשר שני או להקדש נפלה הרי אלו יפדו ואם טמאים היו אותן החולין יאכלו נקודים או קליות או ילושו במי פירות או יתחלקו לעיסות כדי שלא יהא במקום א' כביצה:

א סאה תרומה טמאה כו' ירקבו. לדעת חזקי' דאמר מדליקין בפת ושמן של תרומה טהורה דוקא ולא בש"ד ר"ש דאסור להשתמש ולדלוק אותן אבל לר"י דס"ל דאין חילוק בין פת ושמן לש"ד דהכל מותר ולא"כ אמאי לא ידלוק כאן ומסיק בירושלמי דהטעם שמא מתוך שממהרין לה עד שדיזקא ומוסיף לה חולין בשוגג ויסיח הכל מותר הון משאה ר' כדלקמן ולפ בהקדש דהדין דאין לו אלא מקומו ושעתו מ"מ משום דאשכחן באה שחיב לוהו מקום ולא מצי למוכלו אפי' כדמי עניים דגם שם ממתין משום כך תני בבלהון ירקבו ח"ל הירושלמי תנן תניון מדליקין בפת ושמן של תרומה מזיקה אמר לא שנו אלא פת ושמן הא ר"ש לא ר"י אמר לא שנא היא פת היא שאר כל הדברים ר' יוחן קפוטקיא בעי תיבון בפת ויבים בשמן ר' מתא אסורין ירקבו שתלין ירקבו ע"ד דחזקיה ע"ד דר"י ידליק סבר ר"י כהדא וכו' שמא ימצא בהן

גלי ותיבר אלין ולכו לאחל אבל נדבר שדרכו לאכול שמא ימצא בהן הקלה ולא כן סברין מימר אין אוקמיה אלא מקומו ושעתו ר"ש מגיעה תפתר בשתרב אוהו מקום ולא מצי למוכלו אפי' בדמי עניים. פי' דחזקיה ור"י פליגי בפי' המשנה חזקיה סבר דוקא פת ושמן דדרך פת בשעשה להדליק בהון התנור וכן שמן דדרכו להדליק בנר אבל לא ש"ד ור"י ס"ל דאין חילוק בין פת ושמן לש"ד ובכולם מותר להדליק. מיתיון כפת זו בעיא אלינא דר"י דלחזקיה אסור ש"ד מוך מפת ושמן וכן מוכח ממאי דפריך ניחא ע"ד דחזקיה דכאן מיירי בחטים ובמס' פסחים ל"ג ב' איתא דר"י ס"ל דגם חיטין בפת: ואם למע"ר נפלה יקרא שם. פי' הגמל לו בכסף ומנכה לו בדי תרומה גדולה וא"מ ומ"ל ליתן לוי רק מעות בגנב זה: ואם טמאין היו. בחולין ובתרומה טהורה יאכלו נקודים פי' כביצה וז"ל הירושלמי והרין נקודין כביצה בלע"ל: או יתחלקו לעיסות. פי' שמנרף אותן לעיסות אחרות טהורות ולא אותן ביחד:

ב סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך מאה חולין טהורין רבי אליעזר אומר תירום ותשרף שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה וחכמים אומרים תעלה ותאכל נקודים או קליות או תלוש במי פירות או יתחלק לעיסות כדי שלא יהא במקום אחד כביצה:

ב סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין ר"א תרום ותשרף וכו'. ירושלמי ר' סימון ר"ל כדעתיה כמה דאמר תמן כל התרומה עלו בידו כן הוא אמר הכא כל התרומה עלו בידו ר' זעירא כמי אם לא דאמר לא אלא מפני הגדירה ולא מודה ר"ש בסאה שעלתה מתוך עגל שאם צריך לקרות שם למעשרותיו אין תאמר סאה שנפלה היא סאה שעלתה לא יהא צריך לקרות שם למעשרותיו א"ר מני יאות אמר ר' זעירא דתנינן דתמרי' סאה תרומה עטורה שנפלה למאה חולין ממתין ליה ר"ש פליג אמרין הנהרא קומי ר' יוסי יאות א"ר סימון די לא כן שורפין את התרומה מפני גדירה אמר לון וכי אם שמה ספיקות דתנינן לא מפני גדירה כן שורפין והכא מפני גדירה שורפין אותן עכ"ל הירושלמי. פי' דר' סימון ס"ל דר"ש אזיל לשיטתיה דס"ל נקמן במ"ש דמדמעת בתרומת ולהלי ור' זעירא פליג עליה וס"ל דלא אמר אלא לתומרא ולא לקולא והרמיה דבסאה תרומה שנפל בתוך של עגל גם ר"ש מודה דצריך לקרות שם למעשרותיו ור"מ מניא ליה לדברי ר' זעירא ממתני' ג' סאה תרומה עטורה כו' תעלה ותאכל כו' ולר"ש אינא דר' סימון אמתי לא אמרינן שם דבסאה תרומה שנפלה היא סאה שעלתה ותבריא לא להכיא ראיה לר' סימון וכי יכול לחיות דשמני הגדירה יסגור שבורפין בתמיה ואמר לבן ר"י והא בשם שפקות וכו': והכ"א תעלה ותאכל נקודים. ירושלמי הדין נקודין כהדא תני סאה ופי' חזקיה דל"ד תני סאה אלא ד' קנין ושמות כ"ל דכאן דמיינינן דהתרומה שבתוך הסאה שעולה ולתחמים דס"ל דלא אמרי' דבל בסאה שעולה היא הסאה שנפלה אלא לפי הבנון ממנה בקיא בינים יש בינה א' מתרומה עטאה שנפל לבך יכול כאן לאסות ד' קנין ושמות קב דד' קנין הם ל"ג בינים ושמות כזא ד' בינים ס"ב ק' בינים ובמאה אין בינה בשלימות ופחות מבינה אינו מעמא גם החולין שבאלו שם בעינן שיאכלו נקודים בבדי אלא לעמא תלוין ובירושלמי מקבה ול"ל ממ"ש אם תרומה עטאה הבדוק ואם חולין הם מה בכך פי' דמקבה אמאי ס"ל לתחמים תעלה ותאכל כו' למאי ריחוק ממ"ש בכ"ל ומבני לא לבוא תרומה אכלה בלום תרומה טמאה נאכלת אלא טהורה ושמא טמאה לא לי לאם מודים שאם עולה לה בספק טומאה ממקום אחר שלינו יכול לשורפה מה לי עולה לה ב"ע ממקום אחר מה לי אם עולה לה ס"ע במקומה בכ"ל. פי' דאף אלינא דתחמים מ"מ בעינן דיאכל בקדושת תרומה וכודאי בשאוכל בקדושת הרומה מחזיקינן לה בעהרה לכך אסור לברוך:

א) רק לפלא אמשייר. ב) אינ"ל טעה.

ג סאה תרומה טהורה שנפלה למאה חולין טמאין תעלה ותאכל נקודים או קליות או תלוש במי פירות או תתחלק לעיסות כדי שלא יהא במקום אחד כביצה:

ג סאה תרומה טהורה שנפלה וכו' תעלה ותאכל נקודים. פי' כמ"ש בירושלמי כביצה דאף דבשל מ"מ לענין זה דבעינן שיעלה ויתן לכהן והוא יאכל אותם בקדושת הרומה ומזה לא פליג ר"ש כמ"ש לעיל דר"ש לא אמר אלא להחמיר ולא להקל:

ד סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה בית שמאי אומרים ובית הלל מתירין. אמרו בית הלל לבית שמאי הואיל וטהורה אסורה לזרים וטמאה אסורה לכהנים מה טהורה עולה אף טמאה תעלה אמרו להם בית שמאי לא אם העלו החולין הקלין המותרין לזרים את הטהורה תעלה תרומה הטהורה האסורה לזרים את הטמאה. לאחר שהודו ר' אליעזר אומר תירום ותשרף וחכמים אומרים אבדה במיעוטה:

ד סאה תרומה כו' ב"ש אוסרין וב"ה מתירין. דב"ש ס"ל דתרומה לא מעלו תרומה. ולהכי אסורה פי' ב"ש לכ"ש לר"ש דהוא מתלמידי ב"ש דתרום סאה א' ותבטל האחיל לשיטתיה דלתומרא אמרינן היא סאה וכו' ותבטיל ס"ל תבדה במיעוטה ובכאן לא אמרו לזרים ל' ותעלה וכו' דסיון דהכל תרומה ואין כאן אל הבטל לכך בטל במיעוטו וא"ל לזרים. ירושלמי ר' יודן בר פזי ור' לוי בר גרגה הוי יתבין אמרי תניון אחר שהודו מי הודה לזו ב"ש ב"ה לו ב"ה לב"ש אמרינן לא לאחן נפקין ומשיין ר' חזקיה וכו' לא מלינו שהודו ב"ש לב"ה אלא לדבר זה ר' יונה בשם ר' נון שמע לה מן הדא המערה מכלי אל כלי ונגע בטהור ביום בקלות יעלה במאה ואחר ואח"ל ב"ה יודה לב"ש שלא העלה מאן תני הכא העלה לא ב"ש ולא ב"ה א"ל תניתא ברבה דר' הילל נאמר ב"ה שנו לותה קודם שהודו לב"ש א"ר יוסה מתני' אמרה כן ר"ש תרום ותבטל ור"ש לא אמותי הוא א"ר תניתא מתניתא אמרה כן אחר שהודו אלו לאלו פי' דגם מהחכמים ב"ה ראיה מדאחזר לאחר שהודו וכו' ס"ל לר"ש דתיכוס וכו' וחכמים ס"ל דהכל הרי מבטל דב"ש הודו ור"ל להוכיח מתמת דר"ש הוא מתלמידי ב"ש ופריך ב"ש מסלקין לון ואינון מודים לו א"ר אינון יש כאן תשובה אחרת בהדא דתני ר' הושעיא ומה תרומה עטוה שבות נשון מיתה לזרים עולה עמאה שהיא בעשה לכהנים לא ב"ש כ"ל דהכלל בתרן שהיר טמא הוא בעשה טמא טמא בלאו טמא טהור במיתה טהור טהור מלוה. ובשבלל כל הנ"ל במיתה:

ה סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמעת כתרומה ודאי וחכ"א אינה מדמעת אלא לפי חשבון:

ה סאה תרומה שנפלה וכו'. פי' למאה חולין: ר"א וכו'. לא"ל לבשיטתיה דלעיל: וחכ"א כו'. ירושלמי א"ר יוחנן סאה תרומה וכו' כל בהן מבטלין אותן פי' אפי' לא יהיו בלותן חולין אלא כ"ש שנפל בתוכן מבטלין אותה דס"ל דבכר נתבטלו בשבלו למאה וא"כ בכל סאה יש מאה מהחולין נגד התרומה ולכך החולין שנפלו בתוכן מותר אפילו הם כ"ש. מתניתא פליגא על ר"י אינה מדמעת אלא לפי חשבון פירוש דקתני מדמעת ע"פ לפי חשבון ומשני רבי יוסה בשם ר' יוחנן לא תני בשם ר' יוחנן אלא אינה מדמעת כל עיקר כרש אמר והוא שיהו אותן חולין על הבנון תרומה כדי שיתבטלו בתוך פירות דר"י בעלמא ס"ל דהא דקתני במתני' מדמעת כו' הכי פי' דע"פ הדין בכר נתבטלה מקודם אלא מ"מ לענין זה דלפי חשבון תרומה בעינן שיהיה מהחולין שנפלו בשם רוב נגדה כדי שתתבטל ברוב ע"פ דאוריתא אבל לא לענין שיהא צריך קלא נגד התרומה אר"ח והוא שנפלה למקום מדומע אחר. פי' אם נפלה במאה סאה שיש בתוכם סאה אחת מהתרומה דאז לא בטיל וא"כ בשבל אותה סאה אז לא אמרינן דמלטרף אותה המאה לע"מ סאה מהחולין ויהיה בין הכל מאה ואחת אלא שומדת במדומע מחמת שהתרומה שלו

חשבון מלטרף עם התרומה אל שם אבל בחולין גרידא אפילו בכ"ש מבטלין אותם:

ו סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמעת כתרומה ודאי וחכמים אומרים אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ואין המחומין מחמיין אלא לפי חשבון ואין הטים שאובים פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון:

ו אין המחומין וכו' ואין הטים שאובים כו'. כדאיתא בתוספתא ר"ב הני בלבי' אומר מקוה טים בה כ"ל סאה מי בגמים ממלא בכתף ר"ש סאה ופותקן למקוה וכם טאוים שבשאיבה מטהרת בריבוי והמשבה בל"ל בתחלה כשנפל ר"ע מים שאובין לשם טים כולם פסול ואם בשנפל מקצתו למקוה לא אמרינן דלא נפול אלא המים שאובין לבד. אלא דאמרינן דכמו שנפל המים שאובין כך נפלו המי גשמים ומ"ל יש ג"כ רוב והמקוה ג"כ בשרה כיון שיש בה רוב וגם ע"י המשבה:

ז סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה אחרת הגביהה ונפלה אחרת הרי זו מותרת עד שתרבה תרומה על החולין:

ז עד שירבה תרומה על החולין. שיהו במאה סאין של חולין מאה ואל' של תרומה:

ח סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה ורבי שמעון מתיר:

ח סאה תרומה וכו' ור"ש מתיר. ירושלמי רבי"ל יזעתה מקדשתה ומכנן אמרין הרמתה מקדשתה דס"ל דכל הטומד לבריס כמוכר דמי וכסי ליתה בתוספתא הכיולו הר"ש ע"ש:

ט סאה תרומה שנפלה למאה ומחנן ופתחו כשם שפתחו החולין כך פתחה התרומה ומותר. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ומחנן והותירו כשם שהותירו החולין כך הותירה התרומה ואסור. אם ידוע שהחטים של חולין יפות משל תרומה מותר. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואחר כן נפלו שם חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור:

ט סאה תרומה וכו'. פירוש כשהן בב"ל ושהם לא אמרינן חולין פתחו ולא התרומה ואין כאן ק"ל אסור: ואם ידוע וכו'. ירושלמי הני אין עושה בל תרומה מלטרפת עם התרומה לאסור על החולין לבל טיפת של חולין מלטרפת עם הת לין להעלות את התרומה רב ביבי בעי טיפת של תרומה מהו להלטרף עם החולין להעלות את התרומה מן מאי דאמר ר' הונא קליפי אסור מלטרפין להיתר הדא אמרה טיפת של תרומה מלטרפת עם החולין להעלות את התרומה עוד כ"ש תני לף עומן הוא בתחלה ומותר מתני' ר"ש דר"י אמר לף מתכוין ולקוט ויעלה במתיים וא"ל מ"ל אם תרומה עטאה הבדוק ואם חולין הם מה בכך פי' דמקבה אמאי ס"ל לחמכים תעלה ותאכל כו' למאי ריחוק ממ"ש בכ"ל ומבני לא לבוא תרומה אכלה בלום תרומה טמאה נאכלת אלא טהורה ושמא טמאה לא לי לאם מודים שאם עולה לה בספק טומאה ממקום אחר שלינו יכול לשורפה מה לי עולה לה ב"ע ממקום אחר מה לי אם עולה לה ס"ע במקומה בכ"ל. פי' דאף אלינא דתחמים מ"מ בעינן דיאכל בקדושת תרומה וכודאי בשאוכל

פרק ו א האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה משלם חומשה וחומש חומשה. אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנין והם נעשין תרומה. והתשלומים תרומה אם רצה הכהן למחול אינו מוחל:

א האוכל תרומה שוגג וכו'. ירושלמי כתיב ואיש כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליה הוא וחומשו תמצה וכן מסיק בגמרא ממתני' ס"ז דעדיין אע"ג דאמר שם כתנאי מ"מ הלכה כחתם מצמה: אחר האוכל וכו'. דכתיב בכלל אכילה וסך מדכתיב לא יאכלו אם קדשי בני ישראל לרבות הסך וכן אמרו בגמרא רפ"ז דמנה אחד תרומה טמאה ואחד תרומה טהורה דתנן בפ"ב דפסחים אפילו אוכל תרומות ממן בפסח בשוגג חייבו חלוי לאלוים משלם קרן וחומש והכונה שם לפי מדה משלם ואף דפליגי תנאי שם מ"מ הכונה שם כמ"ד לפי מדה משלם. ואף בת"ש אם לאכלה במידי אינו משלם אלא דמי עצים מ"מ בשוגג מחוייב לשלם קרן וחומש מן החולין: משלם חומשה וחומש חומשה. נפ"ד דס"מ מרבינן דהחומש הוא בקרן לכל דבר: אינו משלם וכו'. דוקא מן העבודים ואם שילם כעמאן התשלומין תרומה יחזור ומשלם חולין ט וכן אלא דלסומטס דוקא במזיד ולחכמים בין בשוגג בין במזיד חוזר ומשלם ואמר בברייתא דכן הדין בטמאה אבל הגמרא מעמם לברייתא דס"ז דוקא אבל בטמאה משלם לכתחלה בטמאין גישין בס"ה אבל בירושלמי אמר תני אבל תרומה טמאה משלם חולין עהורין ואם שלם עמאין יצא ר' נתן אומר מבוס סומטס שוגג מה שעשה עשוי מזיד לא עשה ולא כלום אמן תנינ אין תורמין מן טמא על טהור ואם תרם שוגג מה שעשה עשוי מזיד לא עשה ולא כלום אמר רבי יוסי אם תרם טמא על טהור בין שוגג בין מזיד מה שעשה עשוי אחיה דיחידאי דהכא כסתמא דתמן ויחידאי דתמן כסתמא דהכא: ורם נעשים תרומה. ירושלמי ר"ז כשם ר"ח תשלומי תרומה הרי הן כתרומה לכל דבר אלא בגידולין חולין גדולי תרומה ס"ם כחולין לכל דבר אלא שאסורים לזרים וג"ד לזרים אלא אפילו לכהנים שמאים נמי אסורים כראיתא לקמן בפ"ע א"כ לא יקטרו אלא שהורים וכו' ובפ"ח דשבת י"ז ב' תר"י ואמן תנינ תרוייהו תשלומי תרומה ס"ם כתרומה לכל דבר דתנינ אין משלם תרומה אלא חולין מתוקנין והם נעשים תרומה אלא שגדולין חולין דתנן גדולי תרומה תרומה הא גידולי תשלומי תרומה חולין גידולי תרומה ס"ם כחולין לכל דבר דתנינ ותיינא בלקט ובשכחה ובפאה ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטין אלא שאסורין לזרים דתנינ ועניי ישראל מוכרין את שלהן לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהן. תני גידולי תרומה אין משלמין מהן קרן וחומש ואין משלמין עליהם קרן וחומש וחייבים בחלה ואין מידיה וטב"י פוסלת כדרך שאין פוסלת בחולין ואף ר"ש ורבי יוסף מודה בל"ל דס"ל במסכת עבודה זרה פ"ג מ' ד' גבי מדמע דפוסל בעבודה זרה ותרומות וגידולין שוין בכ"מ מ"מ מודה כאן דהרי הן כחולין לכל דבר: אם רצה הכהן למחול אינו מוחל. כשאר הפרים הא הפרים **ואח"כ ממל** שלוגתא דר' ור' לעזר בר"ש דתני ונתן לכהן את הקודש מתנתו מקדשתו ואין הפרשתו מקדשתו לחייב עליו חומש דבריי ר' ר"א ב"ש אף הפרשתו מקדשתו כ"ל:

ב בת ישראל שאכלה תרומה ואח"כ נשאת לכהן אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה משלמת קרן וחומש לעצמה ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן לבעלים וחומש לעצמה מפני שאמרו האוכל תרומה שוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל מי שירצה: **ג** המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה הוא משלם את הקרן והם משלמין את החומש דברי ר"מ וחכ"א הם משלמים קרן וחומש והוא משלם להם דמי סעודתן:

ג המאכיל וכו' ורבי"א וכו'. גר"מ משלם חולין מתוקנים ולחכמים היו משלם להן דמי סעודתן וכן מתוייבין לשלם חולין מתוקנין וכן יכולין למחול לו כדין מיקר בעלמא ויש עוד ל"מ בירושלמי:

ד הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל דמי תרומה. אכלה משלם שני קרנים וחומש קרן וחומש מן החולין וקרן דמי תרומה. גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשים וקרן. שאין בהקדש תשלומי כפל:

ד גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן. ירושלמי ל"ל יגאי יש בו כזית ואין בו שוה פרוטה משלם לכהן יש בו שוה פרוטה ואין בו כזית משלם לו קדש יש בו כזית ויש בו שוה פרוטה. ממשון בר ווא בשם ר' יוחנן משלם לקדש ל"ר זעירא נזירת הכהנה היא ואיש כי יאכל קודש בשגגה למקום שהקרן משלך שם החומש מסיק הכא אמר משלם ר' חומשין חומש לשבע ותומש להקדש: שאין בהקדש וכו'. שנאמר ישלם שנים לרעהו ולא להקדש:

ה אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן הפקר ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שנפדו שאין הקדש פודה את הקדש דברי ר' מאיר וחכמים מתירין באלו:

ה וחכמים מתירין באלו. ירושלמי ר"מ אמר על כולהון למה מפני שיש בהן זיקות תרומות ומעשרות פי' על כולהון גם על מעשר ראשון דס"ל אמר על תרומת אחרנייתא דס"ל דלא הותרו רק בנ"מ והקדש שנפדו דיין שנפדו כדי הן כחולין לכל דבר אבל נמעש"ר לא שנטלה תרומתו מ"מ קרא הכתוב תרומה דכתיב ונתנו לכם תרומתכם כו' כ"ל והתיב מסייע לר"י ול"ל התיב מין שאין משלמין מן הלקט וכו' ולא ממעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא ממעשר שני והקדש שלא נפדו וכו' ת"ל ונתן לכהן את הקדש וכו' ולכאורה התיב בותר המבאר כמו שהקשה הרש"ש אבל האמת הוא יורה דרכו דכתב בפרק הוא ר' יודע והוא חכמים דמתני' דהוא בר פוגעתא דר"מ דמתירים אלו ודוקא נטלו ונפדו אבל אלא נטלו ולא נפדו גם הם מודים שאין משלמים:

ו ר' אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו בלבד שישלם מן היפה על הרע ור"ע אומר אין משלמין אלא ממין על מינו לפיכך אם אכל קשואין של ערב שביעית ימתין לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהם. ממקום שר' אליעזר מקל משם ר"ע מחמיר שנא' ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש דברי ר' אליעזר. ור"ע אומר ונתן לכהן את הקדש קדש שאכל:

ו ראא משלמין ממין על שאינו מינו. ירושלמי הא כיצד אכל יבק ושילם גרוגרות גרוגרות ושילם תמרים חבת עליו ברכה אבל עגנים משלם ממין כ"ל אבל תלה מהו שישלם ממין כ"ל אבל אם שישלם מפירות שלא הביאו שלש וכו' אבל כבורים מהו שישלם מפירות המתוקנין בקרקע וכו': לפיכך אם אכל קשואין של ערב שביעית וכו'. ירושלמי ר' אבון בשם רבנן דתמן אלא לומרת שאין משלמין מפירות תיר לאחרן הפילו תימא משלמין מתני' עד שלא תתיר כדי להביא יבק מהו"ל לא אמר אלא קשואין דבר שהוא פירות לאסור אבל דבר שהוא פירות היתר לא נדה:

פרק ז א האוכל תרומה מזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש והתשלומין חולין אם רצה הכהן למחול מוחל:

א האוכל תרומה מזיד וכו'. ירושלמי תמן תנינ אלו הן הלוקין והתנינ אלו נעשות בכלא אם אמר לוקה והכא אם אמרת משלם פי' דכאן מסיב הכא על אחוזה כו' ולכן מסיב הכא על אחוזה כו' וכל אם אמרת לוקה וכו' ר"י לגדרה היא מהני' אם הפרו בו לוקה לא הפרו בו משלם סבר ר"י מימר במקום מלקות והשלומין לוקה ואינו משלם ולוקה ומשלם רבשתו ר' אתה מתייבו ור"ל מחייבו שתי רבעיות ומשלם ולא לוקה ממתייבי רבעות הכתוב מדבר והפילו הכופנו והכהנו לפניו כדי רבעתו במספר רבנ"ל אומר ואפילו לא הפרו בו אינו משלם מאחר שאינו הפרו בו הוה לוקה מתני' פליגא על רבנ"ל אלו נעשות בשם לבן קנס ואינו משלם אינו בכן אינו לוקה. בתמיה. מוקי רבנ"ל כר"מ דר"מ אמר לוקה. משלם ר"ל בשם רבנ"ל מן מוציא שם רע למד ר"מ ועבור לאותו ממון ויסרו לאותו מלקות ורבנן אמרי אתרוה יצא מוציא ש"ר דבר שהוא יוצא מחידושו אין למדין ממנו לפי שבנ"מ אין אדם מתחייב בדבריו ואלו אדם מתחייב בדבריו ובשם שאין למדין ממנו על דבר אחר כך אין למדין ממנו לא לעונשין ולמכות וכו'. בכל מודים שאין ממון אלא מיתה דכתיב ומכה נפש בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת מה מכה בהמה לא הלקה בה בין שוגג למזיד לפטור (ל"ל לחיוב) ממון אף מכה אדם לא הלקה בו בין שוגג בין מזיד לפטור פי' דבנהמה דיבה שוה דלעולם חייבת לשלם ממון אף באדם דיבו שוה לעולם לפטור ממון במה פליגי בממון אבל מכות ר' יוחנן אומר אין ממון אבל מיתה ויש ממון אבל מכות ורבנ"ל אומר בשם שאין ממון אבל מיתה כך אין ממון אבל מכות ר' אימי בבליא בשם רבנן דתמן טעמא דרבנ"ל רבא ורבא אמר רבא במחייבי מיתה ואמר רבא במחייבי מכות מה רבא באמר במחייבי מיתה אין ממון אבל מיתה אף רבא באמר אבל מכות אין ממון אבל מכות נתן בר הוביעא אמר כאן בגזירת נגרר יש לה קנס ואין לה מכר בגזירת אין לה לא קנס ולא מכר ופריך ואין לה מכר ופריך דקסרין אמרין ספתה לו ממחלה כבר נתן בר הוביעא במקום מכות ותשלומין מבלה ואינו לוקה וכו' מן עדים זוממין מה עדים זוממין תשלומין ואין לוקין אף הכא משלם ואינו לוקה מתני' פליגא על רבנ"ל והתנינ האוכל תרומה בשוגג כו' פתר לה כר"מ דר"מ אמר לוקה ומשלם ופריך והתנינ האוכל תרומה מזיד ע"ד דתמן בר הוביעא דאמר מבלה ואינו לוקה ניחא ע"ד דר"י דאמר אם (וכו' וכן הוא ירושלמי אם) התרו בו לוקה ואם לא התרו בו משלם פתר לה במזיד בלא התראה ע"ד דרבנ"ל לא בעיא היא שוגג היא כתרו בו היא לא כתרו בו סבר רבנ"ל כר"מ דאמר לוקה ומשלם א"ר חנינא קמיי ר' מנא ואין יסבר רבנ"ל כל מתני' דר' מאיר קרי' כר"מ והא כתיב ואיש כי יאכל קודש בשגגה כו' ומה טעמי' דחכמים דלדידהו היה פטור אלא רבנ"ל סבר רבנ"ל שהמשם בקרבן ופריך ואפי' יסבור שהמשם בקרבן קרבן פי' בתמי' אלא רבנ"ל דתפתי' כמה דרבנ"ל אמר תמן הכל היו בכלל לא תעשה בעבר עד שקר ויצא זה ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו לחייבו ממון והכא הכל היו בכלל זר לא יאכל יצא ואיש כי יאכל קודש בשגגה לחייבו ממון וכן הסוגיא בתוס' בתוספות:

ב בת כהן שנשאת לישראל ואח"כ אכלה תרומה משלמת את הקרן ואינה משלמת את החומש ומיתתה בשריפה נשאת לאחד מכל הפסולין משלמת קרן וחומש ומיתתה בחנק דברי ר' מאיר וחכמים אומרים זו וזו משלמות את הקרן ואינן משלמות את החומש וטיתתן בשריפה:

ב והכ"א כו'. תעמיה דר"מ דכיון דמחמה נבולין לאו לתור לנית הביה וחכמים ס"ל דכיון דהיו פעם א' לאוי ומ' במס' כריתות דאזלו לסיעתה דפליג נסך בכמן המשחה לכהנים ולמלכים דר"מ מחייב וכ"ר פוטר:

ג המאכיל את בניו קטנים ואת עבדיו בין גדולים ובין קטנים האוכל תרומת חוצה לארץ והאוכל פחות מכזית תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש והתשלומין חולין אם רצה הכהן למחול מוחל:

ג ואת עבדיו. לא בספיק לשלם עד שבפתחבר היו לו עבדים שאין לרבו רשות בהן עתן דקי"ל כר' תפדא דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים ונא תבינו ואכלו רשה מזה גזה בלה מזה גזה: והאוכל פחות מכזית. ושוה שים בה שוה פרוטה דג' חלוקים יש בים בה כזית אף אין בה שוה פרוטה חייב ובכאין בה כזית יש חילוק אם יש בה שוה פרוטה משלם קרן (ולא) חומש ובאינו שוה פרוטה פטור אפי' מן הקרן:

ד זה הכלל כל המשלם קרן וחומש התשלומין תרומה אם רצה הכהן למחול אינו מוחל וכל המשלם את הקרן ואינו משלם את החומש התשלומין חולין אם רצה הכהן למחול מוחל: **ה** שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה אין ידוע איזו היא של תרומה ואיזו היא של חולין אכל אחת מהן פטור והשניה נוהג ר"ת כתרומה וחייבת בחלה דברי ר' מאיר ר' יוסי פוטרה. אכל אחר את השניה פטור אכל אחד את שתיהן משלם בקטנה שבשתיהן:

ה שתי קיפות. ירושלמי וכן טמאה וטהורה לו ה' מדומעת ול' לימה מדמעת להם יש בה מדי לבעלות ואתה אין בה שוה שם לבנ"ל מכוס בר קפה דהוה שים בכיס רוב פי' דלכה אלא איסור דרבנן לו אמרינן שאני אומר ר"ל לף בשיטו בכיס רוב ובמס' יבמות פ"ב פריך דרש"ל ס"ל דתרומה הוא מדרבנן ומשני דאעפ"כ ס"ל דנעינן רובה דאף בדרבנן. מי נעינן רבייה וכ"ל דס"ל דתרומה מדאורייתא מוקי לתמני' אליבא דר"ע דתרומה מדרבנן אבל אליבא דר"ל דמדאורייתא מודה דנעינן רוב ודוקא במקום שאנו יכולים לומר שאני אומר אבל לא במקום אחר אף לר"ל מדרבנן ובזה מתורץ הא דאמר ר"ש ומכיח בירושלמי פ"ד דתרומות הוה שנפלה בחורה ל' לתוך שתים בחזרות בדי שתבטל בדוב דהתם ליכא לאיסור שאני אומר: וחייבת בחלה דר"מ ור"י פוטר. ירושלמי א"ל יוחנן דברי מכמים מדומע פטור מן החלה ספק דימוע חייב בחלה ר"א בתוכפתא וס"ל דר"מ חייב אפי' ודאי דימוע בחלה כמ"ש בפ' יוצא דופן ור"י פוטר אפי' בספק כמ"ש כאן אבל הכמים מכריעין דבודאי פטור כר"י ובספק מחייבי כר"מ דכאן וזה שהתמו בפ"ח ובפ"ג בחלה דמדומע פטור מן החלה בחכמים: אבל אחר את השניה פטור. ירושלמי א"ר יוחנן דר"י הוא דתנינ תמן רי"ל לם בכאלו בכ"ח עמתין בזה אמ"ר טהורין רי"ל בין כך ובין כך עמתין ודתה דברי ר"י במה אנן קיימין אם בכאלו שניהן כאחד עמתי ואם בזה אחר זה עם רין אלא כי אנן קיימין בבא לשאול עליו ואל תבינו ר' יודע אומר אמור לו בשל ואחיל לך ור' יוסף אמר כמי שבאלו שניהן בבא ואכלו לא בבאלו עליו ועל תבינו בכ"ל:

ו נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן והשניה נוהג בה כתרומה וחייבת בחלה דברי ר' מאיר ורבי יוסי פוטר. נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן נפלו שתיהן למקום אחד מדמעות בקטנה שבשתיהן: **ו** זרע את אחת מהן פטור והשניה נוהג בה כתרומה וחייבת בחלה דברי ר"מ ורבי יוסי פוטר. זרע אחר את השניה פטור. זרע אחד את שתיהן בדבר שזרעו כלה מותר ובדבר שאין זרעו כלה אסור:

ו זרע אחד את שתיהן בדבר שזרעו כלה וכו'. ירושלמי ר' שילא בר ווא והוא שנבע את השניה עד שלא קמר הבלאמה אבל אם זרע בשניה משקה הבלאמה אין תלוש ומתוכר נעבו הוכיח:

פרק ח א האשה שהיתה אוכלת בתרומה באו ואמרו לה מת בעליך או גרשך וכן העבד שהיה אוכל בתרומה ובאו ואמרו לו מת רבך או מכרך לישראל או נתנך במתנה או עשאך בן חורין וכן כהן שהיה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר מחייב קרן והומש ורבי יהושע פוטר. היה עומד ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר' אליעזר אומר כל הקרבנות שהקריב ע"ג המזבח פסולים ור' יהושע מכשיר. נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה:

א האשה כו' מת בעלך וכו'. ירושלמי ריהא מת בעלך גירשך פי' שאין אכלה הא כיון שנתקבלה גט. ומשני כגון תמרין כמשנה דלשונה שכן מרוסה בת ישראל אוכלת בתרומה ואינה מקבל את גיטה פי' דאיתא במסכת כתובות פרק ה' משנה ג' נותנין לבתולה י"ב חודש וכו' זו משנה דלשונה כ"ד וכו' עד שאנס לחיפה ומצא שהיא גד ידעה מה דר"ל ואפילו תומר כמשנה אתרומה הפתר שאינה לו התקבל לי גיטי במקום פלוני והיה דרכו להביא בעשרה ימים ומצא סוס רץ והכיה לחמשה ימים כנ"ל ולא ר"ל כר"ל דתניא ור"ל אוסר מיד ולא חודה ר"ל שאם אמרה אל תקבל את גיטי אלא במקום פלוני שהיא אוכלת בתרומה עד שמגיע גט לאותו מקום פי' דאיתא בפרק הנ"ל שאם שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבל במקום אחר פסול ור"ל מכשיר וכו' התקבל לי גיטי במקום פלוני אוכלת בתרומה עד שמגיע גט לאותו מקום ר"ל אוסר מיד דכל אחד אחיל לשיפתו דלא"ק דס"ל דדוקא קאמרה במקום פלוני לכך אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום ולר"ל דס"ל דמרבה מקום הוא לו ולכך ס"ל דאסורה מיד לכך מתחלה מהרן אליבא דת"ק דאוכלת עד שיגיע גט לאותו מקום. ומייתי בסבא היה רמוז " יום מאותו מקום ומצא כוס וכו' לכך היא אוכלת ואריך ולא כר"ל ומשני דאיתא אף אליבא דר"ל ומייתי כשאמרה אל תקבל וכו' דבכאן אף ר"ל מודה אמר ר' חנינא מכיון שאמרה אל תקבל גיטי אלא במקום פלוני כמו שאמרה לא יהא גט עד עשרה ימים מה שאכלה בהיתר אכלה כנ"ל: ורבי יהושע פוטר. ירושלמי ר"ח וכו' מניין לאוכל ברשות שהוא פטור מה בין סבר שהוא תולין ומצא תרומה שהוא חייב מה בין סבר שהוא כהן ומצא שהוא ישראל אמרין ליה מסוריות כ"ד פי' דאם עשה בטורלת כ"ד היה פטור כ"ג אם היה שואל לכ"ד היו מתירין לו לכך פטור: היה עומד ומקריב כו' ונודע שהוא בן גרושה וכו'. ירושלמי ר"י בשם רבי יעקי זה ר' מג' מדרשות שהן מתוורין בתורה ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם וכי יש כהן עכשיו ואין כהן לאחר זמן ואיזה שהיה עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה בן חלוצה אז יבא בן תלוש שעבודתו כשירה אל רב ופוטל דין תרגם בכך ה' מילו אפי' מולין שבו תרגם ע"ד דרב ובלבד בקדשי מקדש ע"ד דר"י ואפי' בקדשי הגבול ע"ד דרב ובלבד כהן מקריב ע"ד דר"י ואפי' כל כהן. פי' דדוקא כהן הראוי להקריבה אבל כהן שאינו ראוי להקרבה לא כגון עומד לו הולה אם אכל תרומה בשוגג חייב חומש. ע"ד דרב ובלבד בשעת מקדש ע"ד דר"י ואפי' בזמן הזה כנ"ל ומה דאיתא בירושלמי כל שהוא מוציא אל לוי עשות סופר הוא וזהו דעת אליעזר וחזו דעת שמואל במסכת קדושין ס"ו ב':

ב וכולם שהיתה תרומה בתוך פיהם רבי אליעזר אומר יבלעו ור' יהושע אומר יפלוטו א"ל נטמאת ונטמאת תרומה רבי אליעזר אומר יבלע ור' יהושע אומר יפלוט טמא היית וטמאה היתה תרומה או נודע שהוא טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו או שטעם טעם פשפש לתוך פיו הרי זה יפלוט:

ב וכולם שהיה וכו'. ירושלמי אמר ר"י מה פליגין בעבד ואמה אבל בשד"ד ר"א מודי א"ל שמואל בר יצחק מתניתין אמרה כן לו מודע שהוא טבל לו מ"ר וכו' ולית דפליג ר"א. מ"מ דר"א מטמא דסתמילו בהיתר. פי' ולכך לא פליג בסיפא דשם בתחילה באיסור ולכך גם אליבא דר"א יפלוט: פשפש כו'. הטעם מטמא מיתום תני ר' נתן אומר לא שהיה ר"א אומר מטמא שבתחילה בו בהיתר אלא שהיה ר"א אומר הלעום כבלוע. אף בשבת כן פי' דיכול להוציא כיון דלעום מכבר וס"ס כבלוע. אף בשבת כן אף ביום הכפור כן פי' דר' נתן פליג על רבי דרבי שמעון דאמר ס"ל דשעטם דר"א מטמא דבתחילה בהיתר ולכך מתלק בין עבל כו' ולר' נתן אין תילוק:

ג היה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לחצר רבי אליעזר אומר יגמור ורבי יהושע אומר לא יגמור חשכה לילי שבת רבי אליעזר אומר יגמור ורבי יהושע אומר יגמור ורבי אליעזר אומר לא יגמור:

ג היה אוכל באשכול כו' חשיכה לילי שבת ר"א אומר יגמור ר"י אומר לא יגמור. כנ"ל וכן הגי' בי"ש פ"ד ושעטם דר"א מטמא שבתחילה בהיתר כדאיתא בירושלמי ואפי' בחצר יכול לגמור אלא בשבת וז"ל הירושלמי מ"ט דר"א מטמא שבתחילה בהיתר תני ר' נתן אומר לא שאמר ר"א מטמא שבתחילה בו בהיתר אלא שר"א אומר ימתין עד מוצאי שבת אז עד שיצא תוך לחצר ויגמור פי' דל"ג אזיל לשיטתיה דס"ל במשנה א' דהטעם מטמא דלעום הוי כבלוע אבל בכאן דאמר יגמור מטמא דיכול לגמור ולהכול לכתחלה אם מה שניקט בהשכול לכך אמר שבטעם דאמר יגמור תוך לחצר אז לחצר השבת והא דאיתא בי"ש ל"ה ס' הא הני לא ר"ע הוא אליבא דרב נתמן מבני דס"ל הכי בוותיה:

ד יין של תרומה שנתגלה ישפך ואין צריך לומר של חולין שלשה משקין אסורין משום גלוי המים והיין והחלב ושאר כל המשקין מותרין כמה ישהו ויהיו אסורין כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה:

ד כמה ישהו וכו'. איתא בירושלמי איזה מקום קרוב א"ר שמעון מלוזן חביית ולפיו ופרץ ולא אמרי ליה אמר ר' חנינא מין קטן הוא ופיפיון שמו ודומה לשער פי' דאינו יכול להכניסו בכתחר אבל מקודם כשהוך יכול להכניסו ובגמ' דילן פריך הכ"ל ומשני אלא שמה שמה ויחזיר לאחוריו:

ה שיעור המים המגולין כדי שתאבד בהם המרה רבי יוסי אומר בכלים כל שהן ובקרקעות ארבעים סאה:

ה שיעור המים המגולין וכו' ר"א בכלים וכו'. ופליג על הנא קמא בתרתי דבכלים ס"ל דאפילו כן מכוסין אעפ"כ אסור ובקרקע מ' סאה דמחמת הקרקע הם נעלין לא יש מ' סאה:

ו נקורי תאנים וענבים וקשואין והדלועים והאבטיחים והמלפפונות אפי' הם כבר אחד גדול ואחד קטן אחד תלוש ואחד מחובר כל שיש בו ליחה אסור ונשוכת הנחש אסורה מפני סכנת נפשות:

ו נקורי תאנים וכו'. חיסיון שמא נקרם נחש ואפי' חזיון שניסים מנקרין חיסיון שמא במקום הניקור נקרם: אפילו הם כבר. הוא ס' מנה אף שגדול האילן מ"מ אסור כל האילן כשיש בכל אר"א ניקור ולא אמרינן דאין נקר כל האילן גדול כזה: אחד גדול. ואף שהוא גדול לא אמרינן דלא נקר המרה בכל הסרי. ומ' קטן לאחמעינן שלא אמרינן מדקטן הוא אם איתא דבלן המרה בכל הסרי היה ניסר מנד ב': א' תלוש וא' מחובר. ולא אמרינן דאחר מבטל המרה: ונשיכת הנחש וכו'. אחמעינן דאף דמוחר מבוס עדיפה מ"מ אסור מבוס סכנה:

ז המשמרת של יין אסורה משום גלוי רבי נחמיה מתיר:

ז המשמרת וכו'. פליגי הם בחלים שנכר דרך המשמרת:

ח חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה רבי אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע ואם היתה מנולה יכסנה ורבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום מוצנע יניחנה במקום תורפה ואם היתה מכוסה יגלנה רבן גמליאל אומר אל יחדש בה דבר:

ח חבית של תרומה כו' ר"א וכו'. דס"ל דיש אם למקנא וקיימ"ל דמשמרת תרומתי בב' תרומות הכתוב מדבר ל' תרומה שכולה וא' תרומה חלויה והרוויחון בני שימור לכך מניחה במקום המוצנע נכדי שלא יבוא לידי קלות ראש ממחת דמלך בה ספק ור' יהושע ס"ל דיש אם למשורת ותרומתי כתיב. מ"ר יוסף בר מן מדברי שלשתן חלויה אסור לשרפה:

ט חבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה מודה רבי אליעזר ור' יהושע שאם יכולים להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו רבי אליעזר אומר תרד ותטבא ואל יטמאנה בידיו:

ט חבית שנשברה וכו'. תנו' בשם ר"ל חבית הראשונה בר"ה והשני בר"מ אר"י בריבי בון בו' המן הכולה מכה על מחנון בל ישראל בכה מאי אית לך למימר ובכה אינו מפסיד ממון אבוא לריך עניים לשורפו זה לעצמו וזה לעצמו להפסד מרובה חבו להפסד מועט לא חבו וכן איתא במס' פסחים סוף פרק א' כי' ב' דפריך מעמה אבייתא דנמשנה איתא דס"ל לרבי יהושע דתרומה עליה ומעמה שורפין ובבייתא תניא דאין שורפין בחתת ומשני דמתני' אליבא דר"ש ובבייתא ר"י לר"ע דתניא ר"ד אחל לבית בשבת מבערין את בכל מלפני השבת ושורפין תרומה טמאה תליה טהרה דר"מ ר"ל כל אחד ואחד בפ"ש אמר ר"ש לא נחלקו ר"ל ור"י על הטהורה ועל הטמאה שאין שורפין על התליה ועל הטהורה שבורפין על מה נחלקו על התליה ועל הטמאה שרא"ל תבקוף זו בפ"ע וזו בפ"ע ר"ל שהיכן בחתת והא מתני' ר"י הוא הכי קאמר וכו' והדר פריך ממתני' דילן על הטה ומשני הא ר"ש אליבא דר"י הא דר"י אליבא דרבי יהושע. והדר פריך הני תרתי משניות אהדדי הכא ס"ל לר"י דדוקא גרמא מותר אבל בידים לא ומשנה הנ"ל ס"ל דאף יטמאנו כיד. ומשני אתי הטה דאיתא הפסד תולין מתקוף לה רבא מתני' מי לאיכא הפסד עצים א"ל לבייי להפסד מרובה חבו להפסד מועט לא חבו דתניא חבית של שמן וכו' מודה ר"ש לר"י אלא יכול נהליל ממנה רביעית בטהרה יציל והם לאו תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד דשמן לאו להדלקה ואין הפסדו מרובה ויין מייני בחדש דאינו לאו לזיקוף ולייסון אינו לאו לאו דאתי לידי תקלה כר"י בר"י אמ"ג דאמרו לו אין הכרעת ג' מכרעת מ"מ פסק הגמרא כדבריו וכן הסוגיין בר"מ כדבריו ועוד איתא שם מחלוקת בשאלה לשאות ממאה תולין אבל לאמתה דבריי הכל אפי' ביין תרד ותטמא ואל יטמאנה ביד ממאה דבר' דבריה מחלוקת ר"ש ור' יהושע לר"ש פליגתא בתליה וטמאה אם שורפין בחתת בהבוה דפסחים ולר' יוסי פליגי בתליה בגרמא בהבוה תניה הראשונה דכאן ופליגי בטהורה וטמאה במקום הפסד בהבוה דתניה שני דכאן:

י וכן חבית של שמן שנשפכה מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו רבי אליעזר אומר תרד ותבלע ואל יבלענה בידיו: **יא** ועל זו ועל זו אמר ר' יהושע לא זו היא תרומה שאני מוזהר עליה מלטמאה אלא מלאכלה. ובל תטמאה ביצד היה עובר ממקום למקום וכברות של תרומה בידו אמר לו עובד כוכבים תן אחת מהן ואטמאה ואם לא הרי אני מטמא את כולה ר' אליעזר אומר יטמא את כולה ואל יתן לו אחת מהן ויטמא רבי יהושע אומר יניח לפניו אחת מהן על הסלע: **יב** וכן נשים שאמרו להן עובדי כוכבים תנו אחת מכם ונטמא ואם לאו הרי אנו ממאים את כולכם יטמאו את כלן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל:

פרק ט א הזורע תרומה שוגג יופך ומזיד יקיים. אם הביאה שליש בין שוגג בין מזיד יקיים. ופשתן מזיד יופך:

א הזורע תרומה וכו'. פשטא מטוס דקנסו לוהו במזיד שיבטל שדהו ע"ג תרומה. חל הירושלמי לא מסתברא דלא מליפיה. פי' דהסברא הוא להיפך ומשני קנסו בו שבטל שדהו ע"ג תרומה דשב"ל בעי מהו שיהא נתמן לומר שוגג שייחי ומ"ל אם כשהיו מכירים לא כל הימנו ואם לאו הפה שאסר הוא הפה שהתיר: ובפשתן מזיד יופך. ופריך בירושלמי ולא קנסו בו ומשני שלא יהבו בקסמים כנ"ל. פי' שהקסמין אינו תרומה:

ב והייבת בלקט ובשכחה ובפיאה ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטים ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם ר' טרפון אומר לא ילקטו אלא עניי כהנים שמא ישכחו ויתנו לתוך פיהם אמר לו רבי עקיבא אם כן לא ילקטו אלא טהורים:

ב והייבת וכו'. דדין ירושלמי תרומה שכן כתולין לכל דבר אלא שאסורין לזרים:

ג והייבת במעשרות ובמעשר עני ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלין ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם. החובט משובח והדש כיצד יעשה תולה כפיות בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאביל את התרומה:

ג החובט משובח. דאסור לזרים וס"ס לבהמה וכשיחסום שוכר בל"ת:

ד גדולי תרומה תרומה וגדולי גדולין חולין אבל הטבל ומעשר ראשון וספיחי שביעית ותרומת חוצה לארץ והמדומע והבכורים גדוליהן חולין גדולי הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם בזמן זרעם:

ד גידולי תרומה תרומה. לענין איסור אכילה לזרים והוא מבנה אל"ל דאמת ידעינו מהמשנה דלעיל אלא משום דיוקא גידולי תרומה תרומה הא גידולי תבלומי תרומה חולין כדאיתא בירושלמי וכמ"ש לעיל: אבל הטבל וכו'. תמר כאן ו' דברים ג' מהן הריהו טבל ומעשר ראשון ומדומע הטעם משום דרוצו חולין. וכנ' אחרים הטעם משום שאינו מצוי. וז"ל הירושלמי הטבל שרובה חולין ומיעוטו תרומה חולין וספיחי שביעית שאין מצויים ותרומת חו"ל שאינן מצויין ומדומע שרובה חולין והבכורים שאינן מצויים: גידולי תרומה כו' וגידולי גידולין חולין. וז"ל הירושלמי ותני עלה במד"ת בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורים: גידולי הקדש ומ"ש חולין ופודה אותם בזמן זרעם. ירושלמי ר"ל בשם ר"י פודה את כל אלו כדמי אותה שאה ספרא הקדש לפ"ש מ"ש בין בדבר

דבר שזרעו כלה וכן בדבר שאין זרעו כלה נפדה בדמי אותה שלה כ"ל אלא דבר שזרעו כלה נפדה בשעה הראשון דבר שאין זרעו כלה נפדה בשעה שעומד בו הקדש כן דבר ש"ב וכן דבר שאין זרעו כלה אין לו אלא מקומו ובשעה אלא דבר שזרעו כלה פודה אם כל האוכל בדמי אותה שלה שזרע ובדבר שאין זרעו כלה פודה בדמי כל האוכל כ"ל:

ה מאה לגנה של תרומה ואחת של חולין כולן מותרים בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו מאה של חולין ואחת של תרומה כולן אסורין:

ה מאה לגינה וכו' כולן מותרין. לוגו ר' על חולין מהני בדבר שזרעו כלה אבל אם לא היה כלל מחולין היה אסור אף בזרעו כלה עד נירן רביעי כמ"ש בש"ב במשנה ו': אבל בדבר שאין וכו' וז"ל התוספתא שאין הקרקע שולה בקרקע אלא יעלה ונלבד אלא יהיו לחלוט ור' יוסף אומר אף נתניין לחלוט יעלה בקרקע וכל אחד ואחד לחוד לשיעורו כפ"ה דעבלה:

ו הטבל גדוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גדולי גדולין אסורין. איזהו דבר שאין זרעו כלה כגון הלוף והשום והבצלים רבי יהודה אומר השום כשעורין:

ו הטבל וכו'. קלי מדליל שאמר מותר והשאת מפרש דוקא בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גדולי גדולין אסורים. וז"ל סימלמי עד סיכן ר' יעקב בר אידי בשם ר"י עד ג' גרעות אסורין גורן ד' מותר ר"ש בר אבדימי בעי קומי ר' מנא בתרומה עד כמה א"ל שבו גורן ד' בתרומה כגורן ג' בטבל ר"ם גורן ג' בטבל דבר שאין זרעו כלה אסור דבר שזרעו כלה מותר אף גורן ד' בתרומה דבר שאין זרעו כלה אסור זרעו כלה מותר כ"ל: ר"א השום בשעורים. ירושלמי ר"ח בשם ר"י עד בשעורין לכל דבר ש"ב מכאן ואילך לדבר שאין זרעו כלה ר' יוסי בר בון בשם ר"ש השום בשעורים לכל דבר כ"ל. פי' ר"ח בשם ר"י פי' השום בשעורים אם גדל עד בשעורה הוי כמו שזרעו כלה ולר"י הפי' דלעולם הוי בשעורה והוי זרעו כלה כמו שעורה:

ז המנכש עם העובד כוכבים בחסיות אע"פ שפירותיו טבל אוכל מהם עראי. שתילי תרומה שנטמאו שתלן טהרו מלטמא ואסורין מלאכול עד שיגום את האוכל רבי יהודה אומר עד שיגום וישנה:

ז המנכש עם העובד כוכבים בחסיות. וחסיות נקרא הלוף והבוס וכבצלים כדאיתא בנדרים וכן דבר שאין זרעו כלה וקמ"ל דאין קנין לעובד כוכבים וחייב בתו"מ וישראל אסור לאכול עראי כאין זרעו כלה מ"מ בעובד כוכבים לא גזרו: שתילי תרומה שנטמאו וכו'. במסכת בכורים ל"ד פריך וכי מאחר דסטורין מלטמא אמאי אסורין מלאכול ומיבין ע"ז לא אמיע לכו הא דאמר רבי"ל מטמיס דרבי אושעיא מי מג שנטמאו הביקו ואח"כ הקדישן טהורין הקדישן ואח"כ הביקו טמאים מכדי זריעה ניטמו מ"ל הביקו ואח"כ הקדישן ומ"ל הקדישן ואח"כ הביקו אלמא אין זריעה לקדש ס"א אין זריעה לתרומה. עוד שם מ"ל אלא בשם ר"י ענבים בטומאה דרכן ואח"כ הקדישן הקדישן טהורים הקדישן ואח"כ דרכם טמאים וכ"ה בירושלמי וז"ל ר"ח בשם ר"י שתילי מולין שנטמאו שתלן אותן הרומה ואם היו תרומה משיקרן כבר נדמו ר"ח בשם ר"י תאנים וענבים שנטמאו מחתיין ושבה אותן תרומות ואם היו תרומה משיקרן כבר נדמו ר"ח בשם ר"י מים שנטמאו משיקן ושבה אותן מי חג ואם היו מי חג משיקרן כבר נדמו: רבי יהודה אומר עד שיגום וישנה. ירושלמי ר"ח בשם ר' יוחנן בשם מתני' עד שיגום בעלה וישנה. פי' דא"ל מן האוכל:

פרק י א בצל שנתנו בתוך עדשים אם שלם מותר ואם חתכו בנותן טעם. ושאר כל התבשיל בין שלם בין מחותך בנותן טעם. רבי יהודה מתיר בצחנה שאינה אלא ליטול את הזוהמא:

א בצל שנתנו בתוך עדשים. פי' בל חולין לם שלם וכו' ר"ח בשם ר' אבא בר ממל מתני' בסטוליתו עדשים מימיהן (פי' דבכר נתבשלו העדשים ובסך עליהם מים אחרים) שהעדשים טופיות לוהו אלא יתן (פי' ממקשים לוהו). אבל אם נתנו עד שלא סופיתו עדשים מימיהן לא בדא. ומפה דתימר עדשים טופרות לוהו אלא יתן ודבוותי' עדשים טופרות לוהו אלא יבלע. הלוך עבידה בגל בל חולין שנתן לתוך עדשים תרומה אעפ"כ עדשים טופרות לוהו אלא יבלע. הלא דתימר ביבש אבל אלא אסור. ובשלם אבל במחותך אסור ודוקא בגל אבל בקפלטעות בין לא בין יבש בין שלם בין מחותך אסור הבציר פטמתו במחותך הוא. פיו שנים לו שלשה בגידול אחד בל"ל (קטומין) כמתוכין דמי. הלא דתימא בשאין בקליפתו הטיטוה כדי ליתן טעם אבל אם יש בקליפתו הטיטוה כדי ליתן טעם אסור: ר"י מתיר בצחנה. ירושלמי מודים ר"י בגגל של הקדש ובגגל בל ע"ז (פי' דהתם אסור משום דהנאה ע"כ"ש בשם שמעון הזוהמא):

ב תפוח שרסקו ונתנו לתוך עיסה וחמצה הרי זו אסורה. שעורים שנפלו לתוך הבור של מים אע"פ שהבאישו מימיו מותרים:

ב תפוח שרסקו וכו'. שכן דרכן הי' לתתן עסות בתפוחים. ירושלמי תני ר"י מתיר רבי אחאי בשם ר"י בר הגינה מה פליגין בתחתון במימיו אבל בתחתון בגופו מותר כמה דרבי יוסי אמר תמן אין תבשילו תבשיל בכור כן אמר הכא אין תימולו תימון בכור (פי' דאם דמותר לספיע בכודרין והטעם משום דאין תבשילו תבשיל בכור) אבל בגמרא בבלי איתא טעם אחר וז"ל שבת ל"ט א' אמר רב נחמן בתחתון בולי עלמא לא פליגי דבשי. בתולדות אור ר"ש ל"ם דאסור. כי פליגי בתולדות התחתון מ"ש גזרינן ומ"ש לא גזרינן. עוד שם בירושלמי בל מהני טעמים בין לשבח בין לפגם אסור דברי ר"מ רש"א לשבח אסור לפגם מותר אמר רבא"ל מה פליגין בבשבחים ולבסוף פגם אבל פגם ולבסוף משבחים אף ר"מ מודה ר' יוחנן אמר לא שנא הוא ואח"כ פגם ואח"כ שבח הוא אחת ואח"כ פגם הוא מתלוקת אבל בגמרא בבלי מסיק לר"ש הבשבח ואח"כ פגם ד"ה אסור וז"ל הגמרא ע"ז דף ס"ח א' אמר שלא מתלוקת שבשבח ולבסוף פגם. אבל פגם ולבסוף הבשבח ד"ה מותר ור"י אמר בפגם מעיקרא מתלוקת היינא להו בפגם מעיקרא מתלוקת. אבל הבשבח ולבסוף פגם ד"ה אסור אי דלמא בין בזו ובין בזו מתלוקת תיקו אבל במקרא דלר"י בהבשבח ולבסוף פגם ד"ה אסור עיין בתוספות ד"ה תיקו וכן איתא שם ס"ע א' אר"י לא שנו אלא שנשל לתוך גרישין בהתחין אבל נפל לתוך גרישין נותנין והרתיחן נעשה כמו שבשבח ולבסוף פגם ואסר תמן תניון שעורין שנפלו לתוך הבור אע"פ שבהאישו מימיו מותרין הדא אמרי מה היא לר"י בתלוקת לבשבח ד"ה לר"ש בר בון אמר אלין בתיעתא הכי ר"י אמר בתלוקת דשבח ד"ה:

ג הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין של תרומה רבי מאיר אוסר ורבי יהודה מתיר רבי יוסי מתיר בשל חטין ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות:

ג הרודה פת חמה וכו'. בשם שבחים וז"ל אמר רב בשר בחטה בחטה שנלוו עם בשר נגלה כחוש אסור מ"ע מפומי מהדדי ולוי אמר אפי' בשר בחטה בחטה שנלוו עם בשר נגלה שמן מותר מ"ע ריחא בשלמא הוא וריחא לא מלתא ר"מ מרי בתלמי הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין של תרומה ר"מ אוסר ר"י מתיר וכו' לוי ודאי תנאי לבר מי לימא תנאי ר"ל בר דר"ע ריחא מלתא הוא לא אמר עלה דהסיא ר' רבה בר"ח בר"ל בשם חמה וחבית פתוחה ד"ה אסור בשם טונגת וחבית מגופה ד"ה מותר בשם חמה וחבית פתוחה ד"ה נמי בשם חמה וחבית מגופה בשם טונגת וחבית פתוחה ד"ה מותר לא מחלקו אלא בשם חמה. חמה וחבית מגופה בשם טונגת וחבית פתוחה ד"ה נמי בשם חמה

אמר סר מוכיח כי רב בהגה ואחר רב בהגה דאין פוגם רבינא סבר לשעורי במאה ואחד וכו' והלכתא בשיתין ולכאורה הגמ' סותר הירושלמי וכן אי' בתוספות ד"ה אידי ואידי ושעמא בעי במה פליגי וכ"ל דהגא"ל דבש ס"ל דאף בר' בעלמה בטילה באלף אבל כל הפוסקים הולקים עליו וס"ל דבריה אינה בטילה אף באלף והא דאי' בירושלמי בעבכרת מד לאלף מייבי לענין הלר אבל די"ל דהה הטעם פלוגתא דת"ק ור' יוסי ור"י דת"ק ס"ל דאר מבדי' הוי כמו בדר' לענין דבשין בשעורי רבה כ"ב ור"י ור' יוסי ס"ל דדמי לבאר איסורין ובטל בס' ולכך א"ש הירושלמי פשיט כת"ק ולכך בעינן אלף וכ"ה לתת"ק אלא גומא פני ובגמ' דילן ס"ל כר"י ור"י לכך פני כס' אבל עדיין אל עליו לבאר טעמים של ר' יוסי ור"י דמאי פליגי ל"ל דבזה פליגי דאי' בתי' בתמ' תולין ק"ח ר' רב ס"ל דאסר לוסתו אסור שמולו וכו' דאסבר לוסתו מוסר בדיה ולאיתמר בדיה בשבל לתוך יומה כל אבל אמר רב אסור אבל מותר ולו' ס"ל דאסבר לוסתו אסור שמולו מעבר על הדבר ושל התמרים לפי תמרים): ר"א מטמא משקה וכו'. ירושלמי הני רבי נתן אומר לא ת"ר מטמא משום משקה על מה נחלקו הוא (פי' וכוי לי' מין במינו) לעולם קסבר וכו' ואלמי הוא דאמר לא הנכבל גדי בחלב אמו גדי אסרה תורה ולא חלב והקבו תוס' דתמיכה עשה עבלה מדרבנן יהא אסור בחלב דהוי מין במינו ותירצו דיון שבחלב הנפלע מן הנכר לא נעשה עבלה אלא מעשה בבר המשורב בו אין לו דין חלב עמא וכו' ומכלן יש לחוסים דתבלין הבלושין מחלב לו מדם ונפלה לקדרה מתבטלין בס' ואמ"ל דמתנים טעם אמר' בלבד מותר דאינו אמור מן הלישור הנבלע בו וכן דעת כל הפוסקים והר"מ מרוטנבורג הקשה ע"ז מגמ' ערובה במב' הנ"ל ע"ש ר' אחור של חיטין בטבל לעיסות חיטין ויש בו כדי להמן בין יש בו כדי לעלות במאה לא' בין אין בו ק"ל אסור ופריך וכי יש בו כדי להמן בק"ח אמאי לא בטיל אמתיק ל"ל דילמא שאני שאור דחימוצו קשה ל"ל דהכתיה מלתא דאמר ר"י ב"ח לא ר"ש בכשורין בזה בסבר לר בשעורו קרוב לאתים דהן דג עמא לינו אסור ר"י ל' רבינא בסתיים והאמר ר"י מין במינו לא בטיל שאני ליר דחיפה בעלמא הוא עכ"ל ולר התריפות שלו הוא רק מחמת סמלת וסתבלין שיש בה ולעש"כ בעינן סתיים ולדברי הכוס' לא היה צריך לזה והוא בחמת קוב' גדולה מאד אבל נראה דבברת הכוס' ומהר"מ מרוטנבורג פליגי בדר' יהודה ור' יוסי דר' יהודה ס"ל דמשערינן כפי מה שהיא בברת ה"מ מרוטנבורג ולכך בעינן סתיים ור"י ס"ל בביטת הוס' ולר בעלמא אינו רק זישה בעלמא לכן די בא"ש בו וזה בכלל דר"י ור' יוסי אלבה כר"י לכך פסקו כל הפוסקים כביטת הוס' דזה דעת ר' יוסה:

ט חגבים טמאים שנבבשו עם הגבים טהורים לא פסלו את צירם. העיד רבי צדוק על ציר הגבים טמאים שהוא טהור:

ט העיד ר' צדוק וכו'. ירושלמי מהו טהור מלעמה או מלכבשיר הא לאכול אפי' כ"ש אסור כ"ל:

י כל הנבבשים זה עם זה טותרים אלא עם החסית. חסית של חולין עם חסית של תרומה ירק של חולין עם חסית של תרומה אסור אבל חסית של חולין עם ירק של תרומה מותר:

י כל הנבבשים זע"ז מותרים. ירושלמי א"ר יוחנן לית כאן נבבשים אלא בלקיש מלית כרותה כבוש כמבשל:

יא רבי יוסי אומר כל הנשלקים עם התרדים אסורים מפני שהם נותנין את הטעם ר"ש אומר כרוב של שקיא עם כרוב של בעל אסור מפני שהוא בולע ר' יהודה (נ"א ר' עקיבא) אומר כל המתבשלין זה עם זה מותרים אלא עם הבשר רבי יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא בולעת:

יא רש"א כרוב של שקיא עם כרוב של בעל אסור מפני שהוא בולע רע"א כל וכו'. כ"ל מפורש בירושלמי ד"ס בבר עם בבר ס"ל ר"ע דאסור אף בתחיות עם תחיות פליג על מתני' דלעיל וס"ל דאף בבישול מותר מודה בבבר עם בבר: ריב"ע אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת וכו'. וז"ל הגמ' תולין ק"י בבדא מלי אתון בים כי אליק וכו' ליאסר בבר נפשי' לא קמבעי לי' קא מבעי לי' לטיסר מבריתה ת"ש לטיסר נפשה דלא מבעית לך דהכן אינה נאסרת למיסר מבריתה ממי לא מבעי לך דהכן בבבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת א"ל דלמא התם בבבדא דליטולת ומשום שמנונית משום דמא מלי וכו' כתנאי ר"א בבבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת ר"י בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ר' מוהבנה אוסרת ונאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת זה תמוה אמאי שלוקה אוסרת ונאסרת ומתמה זה דתק רש"י ז"ל דבשלוקה היא מבטלת הרבה אבל ז"ל דהא מפורש בירושלמי הכ"ל דשלוק הוא מועט לפילו מבבבים דאחר דלית כאן נבבשים אלא שלקים וכו' וכן אי' בכ"מ דשלוק הוא פחות מבישול אבל באמת דיש כאן ש"ש וכ"ל שלוקה אוסרת ואינה נאסרת וגם בר"א יש ש"ש וכ"ל רא"א בבבד אוסרת ונאסרת זה דאוסרת ואינה נאסרת היא דעתו דריב"ג דמתני'. גם בראה דגם מבוגלת ש"ש וכ"ל מבוגלת וכן איתא בתוספתא וכ"ל רא"א בבבד אוסרת ונאסרת ר' יוחנן בן ברוקה אומר שלוקה אוסרת ואינה נאסרת ממלא דיש ג' דיעות דר"י ב"ג ס"ל בכ"מ אוסרת ואינה נאסרת ור"א ס"ל בכ"מ דאוסרת ונאסרת וריב"ג מבדיל דבבלוקה אוסרת ואינה נאסרת ובמבוגלת אוסרת ונאסרת:

יב ביצה שנתבשלה בתבלין אסורין אפילו הלמון שלה אסור מפני שהוא בולע. מי שלקות ומי כבשים של תרומה אסורים לזרים:

יב ביצה וכו' אפילו חלבון. ירושלמי וכ"ש חלבון: מי שלקות ומי כבשים וכו'. ירושלמי תמן תניין אלו פוסלין ולא מעלין מי כבשים וכו' ומתני המן נותנין טעם בתרומה ואין ר"ש במקום:

פרק יא

א אין נותנין דבילה וגרוגרת לתוך המוריים מפני שהוא מאבדן אבל נותנין את היין למוריים ואין מפטטין את השמן אבל עושין את היין ויומלין אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו רבי יהודה מתיר מפני שהוא משביחו:

א אין נותנין דבלה. ירושלמי הני מתניין דבלה וגרוגרת לתוך המוריים כדרך שנותנין תבלין ונבלבד בלא יסתום לאויר מימיהם ובתבלין מותר שכך הוא מלאכתו לרוב תבלין שנתנין לתוך קדרה זו וחזר ונתנן לתוך קדרה אחרת אם בטל עשאוה מותר ואם לאו אסור מה ביניה לבין שנת לא כן תני עוקלים ס"ג מכה ר' השנת מתנה מעם בקדרה אין בה משום תרומה ואינה מעמאה טומאת אוכלין ומכני מבלך ומנו לך בדין הוא בלא תקמא טומאת אוכלין ואם אמרו שטמאת טומאת אוכלין ואם אמרו מתנה טעם בקדרה בטלה: אבל נותנין את היין וכו'. ירושלמי ר"ח בשם ר"י דרבי היא דתני יין למוריים רבי מתיר ור"ח בר"ש אוסר לפיכך אם עבר ונתנו רבי אוסר לזרים ור"ש מתיר לזרים. פירוש דלרבי מבשיל המוריים ור"ש אינו מבשיל רבי מגא בר הנמוס בעי כדברי מי שמתיר לזרים מוריים של שובדי כוכבים לגמה לאסור ומשיק הגאת תרומה מותרת הגאת עבודת כוכבים אסורה: אין מבשלין יין של תרומה מפני שמשעטו ר"י מתיר וכו'. ירושלמי רבי לעזר ור"י חד אמר מפני שממעטו ממדתו ות"ח מפני שממעטו משהיו ולא ידענן מאן אמר דא ומאן אמר דא מן מאי דאמר"י מתלפיה ביתיה דר"י ואמר ר"ח אינו מוזלפת תמן בהכן וכאן בבעלים הוו דר"ח אמר מפני שממעטו מבוהיו כ"ל. וכבר כתבתי פירושי

ממסכת הגיל בפ"ב ע"ש יהודה בן כיני רבי אמי בשם רבינ"ל מפני שממעטו משוהיו:

ב דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סתוניות ושאר כל מי פירות של תרומה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר רבי אליעזר מטמא משום משקה. אמר רבי יהושע לא מנו חכמים שבעה משקין במוני פטטים אלא אמרו שבעה משקין טמאים ושאר כל המשקין טהורין:

ב דבש תמרים וכו' ר"א מחייב קרן וחומש ור"י פוטר. ירושלמי הוי בעון מימר מה פליגין בתומש אבל בקרן אף ר"י מודה מה פליגין לשבר הא בתחלה אף ר"י יודה ופריך תניין דבש תמרים ר"ש מחייב במעשרות ור"י פוטר ומשני כאן שזה מבשלמה כאן בבו עד אלא בתמה תניא רבי נתן אומר לא ר"ש מחייב במעשרות אלא ר"ש אומר אלא יאכלו מן הדבש עד שיעבר על התמרים כ"ל (מודה ר"ש בשם עבר על התמרים אפי' בהספמיא שדבשן מותר מילתא אחורה שהוא מעבר על הדבש ושל התמרים לפי תמרים): ר"א מטמא משום משקה וכו'. ירושלמי הני רבי נתן אומר לא ר"ש מטמא משום משקה על מה נחלקו על שבל לחוכו משקה ר"ש מטמא משום משקה ותכ"ל הולכין אחר הרוב ע"ד דר"נ ר"מ ותלב"י ור"ש שלבתן אחרו דבר א' ר"מ דאמר מי פירות אין מבטלין (מבטה הוא בפ"ד דמכשירין עניש שבבל עליהם וכו' ר"ש אם היו לתין והסיקן ורבו המשקה היוצא מהן על המשקין שבלבו שהורין ואם כמי פירות הטובים לכ"ד וס"ל לר"ש דמי פירות מבטלין ותכמים פליגי בדמפורש בהוספתא עיין שם) ולתכ"י דתנן לתכ"י אומר אין מבטל לחוכו מים כ"ש טמא שבבל לחוכו מים וכדין ר"ש דהכא עוד שם הני כל משקה מה ת"ל אבר יאסה פרט למשקה שרוח דברי ר"ש אומרו לו אין משקין יוצאין לא ידי עוסות ולא ידי פלה תבריה בשם ר"ש מודים חכמים לר"ש במשקה שרוח מעיקרו שהוא טהור כ"ל והתניגן עניש שבבל עליהם פ"ש מבשה ר' המוכל הוצא מהן ר"ש מטהר וחכמים מטמאים אלא לא נחלקו על היוצאים מן הזיתים שהוא טהור ושל מה נחלקו על היוצאין מן הגזר ר"ש מטהר וחכמים מטמאין כ"ל רבי אלא בשם ר"ש מודה ר"ש לחכמים נמי יש הבדל שאפילו הם הרוחים שהורה קרא לחזן מים ולמקוה המים קרא ימים כ"ל ר' יעקב בשם ר"ש מודה ר"ש לחכמים נמי תרדין ונמי שלקות שאינן מבכשירין רבי יוחנן בשם רבב"י אם יאמר לך אדם שמנה מבקין הן אמור לו הרי של ומים מין אחד הם ומנו אותם הכמים ר' אילו הוי חוזין לא מבינה:

ג אין עושין תמרים דבש ולא תפוחים יין ולא סתוניות חומץ ושאר כל הפירות אין משנין אותם מברייתן בתרומה ובמעשר שני אלא זיתים וענבים בלבד. אין מופנין ארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואין מביאין בכורים משקין אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואינו מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים. ואין מקריבין על נבי המזבח אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים:

ג ואין מביאים בכורים משקים וכו'. ירושלמי תמן תניין יוסף הכהן הניח ביכורי יין ולא קבלו ממנו וכתב אם אמרת הכין רבי אילא בשם ר"ש ביכורי מתני' אין עושין ביכורים משקין אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים ואפי' מזכו בהן הבעלים כ"ל ופריך והתניא דרך בכורים מביאים להביא ממין שביעית ת"ל תניא ומשני מבלקטן מעשה ראשונה ע"מ כך בדם הכא בשלא לקטן מעשה ראשונה ע"מ כך.

ד עוקצי תאנים וגרוגרות והכליסים והחרובין של תרומה אסורים לזרים:

ד עוקצי תאנים כו'. ירושלמי מהיתין במובלעת בחוכל:

ה נרעיני תרומה בזמן שהוא מכנסן אסורות ואם השליכן מותרות וכן עצמות הקדשים בזמן שהוא מכנסן אסורין ואם השליכן מותרין הטורסן מותר סובין של חדשות אסורות ושל ישנות מותרות ונוהג בתרומה כדרך שהוא נוהג בחולין הטסלת קב או קבים לסאה לא יאבד את השאר אלא יניחנו במקום המוצנע:

ה נרעיני תרומה. ירושלמי א"ר בנרעיני אגסים וקרוטומלין היא מתני' פי' דסגרעינין שלהם רכים ובלוים לאכילה א"ר"ש בנרעיני כרוטב במחוסרין לתמר ושל תמרים וכן עצמות קדשים ע"כ אין לך למיסר במחוסרות לתמר. פי' וקשה לר"י ומשני לא בראשי בכיים וסמוכין לתת ר' לבנו בשם ר"י בראשי בנפים והכמוסין הוא מתני': המורסן מותר. מורסן הן מה שכותש במכתש כמו שעורים הפסולת נקרא מורסן ואין שום קמח בכן לכן מותר הסובין הן הפסולת מן הסמיכה: של הדשות אסורות. מפני ממתמת לחוכן אינו נעתן הטבל ונשאר בהן קלת קמח. ירושלמי ואלו הן מדשות כ"ז שהבריות בעלין לחטוב ר' אחאי אומר עד שלשים יום: ונוהג בתרומה כו' הטסלת קב וכו'. יעוס' ר"ח בשם ר"י הן הוא שיעורא (פי' דאם יעבה יותר לא יהא הבאר ראוי לבלוס נמצא מאבד תרומה) ופריך והתניא מכלת בחיעין כ"ש דומה ר"א בשם ר' יוחנן בשעתידן על הרומקן ר' ירמיה בשם ר' אילא כאן בשני רעבון כאן בשני שובע (פי' בשני רעבון יכול לבלוס מוילה דמ"מ יהיה הבאר ראוי לאכילה):

ו מגורה שפנה ממנה חצי תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב ומלקט אחת אחת אלא מכבד כדרכו ונותן לתוכה חולין: ז וכן חבית של שמן שנשפכה אין מחייבין אותו להיות יושב ומטפח אלא נוהג בה כדרך שהוא נוהג בחולין: ח המערה מכד לכד ונוטף שלש טפין נותן לתוכה חולין. הרכינה ומיצה הרי זו תרומה וכמה תהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן אחד משמנה לשמינית:

ח המערה מכד לכד כו' הרכינה ומיצה. ירושלמי תמן תניין הרכינה ומיצה ה"ה של מוכר ולא את אמרת הכין אר"י לית כאן של מוכר אלא של לוקח אי יתקן כ"ל משום יאוס (פי' דגרסינן מוכר ושאני הכם דמייאם הלוקח) ולפי בקדשים כן אמר ר"ל בשם ר"י אף בקדשים כן אי' הוסיפא לא שנו אלא בקדשים שיש לכן מתירין אבל בקדשים שאין לכן מתירין אפילו כ"ש צריך להחזיר: וכמה תהא בת"מ וכו' משמנה לשמינית. פי' הלוג. ירושלמי ר' יעלי בשם ר' יוחן נאוכל בנילה כדא דתימר בטמא אבל טהור אפי' כ"ש צריך להחזיר דדמאי אבל בודאי בין טמא ובין טהור בין רוב בין מיעוט צריך להחזיר כ"ל:

ט כרשיני תרומה מאכילין אותם לבהמה ולחיה ולתרנגולים. ישראל ששבר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה וכהן ששבר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה. ישראל ששם פרה מכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה וכהן ששם פרה מישראל מאכילה כרשיני תרומה:

ט כרשיני תרומה וכו'. דשיקרן למאכל בהמה. ירושלמי וכהן כי יקנה עפר קנין כספו יכול אפי' בהמה ת"ל הם יכול לא יאכילנה בכרשיני ת"ל בשם אית תניא יכול לא יאכילנה בכרשיני ובתלת ר"ש ר"י וכו' לית כאן תלן כ"ל: ישראל ששם פרה. בשם כתה הוא שוה מכבין ומה שישמה אמ"כ יתלקו הבכה לאמצע ואמריות עליו ומטפל בה:

י מדליקין שמן שרפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלין ועל גבי החולין ברשות כהן. בת ישראל שנשאת לכהן והיא למודה לבא אצל אביה אביה מדליק ברשותה. מדליקין בבית המשתה אבל לא בבית האבל דברי רבי יהודה ור' יוסי אומר בבית האבל אבל לא בבית המשתה רבי מאיר אוסר כאן וכאן רבי שמעון מתיר כאן וכאן:

י מדליקין שמן שריפה. הוא שמן טמא: וע"ג החולין. ירושלמי שמשון בר נח כתב ר"י כן הוא מתני' וע"ג החולין ברכות כהן הא מתניתא קדמייתא לפיון אלא ברכות כהן: בת ישראל וכו'. ר' ירמיה בעי קומי ר' זעירא עד כדון תרומה שנפלה לו מבית אבי אמו כהן ואפי' בתרומת גרנו

מסכת מעשרות

פרק א א כלל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל ונשמר וגדוליו מן הארץ חייב במעשרות. ועוד כלל אחר אמרו כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל אע"פ שהוא שומרו להוסיף אוכל חייב קטן וגדול וכל שאין תחלתו אוכל אבל סופו אוכל אינו חייב עד שיעשה אוכל:

א כלל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל וכו'. ירושלמי כתיב עבר העבר את כל תבואת זרעך שייחי אומר כל הדברים יהו חייבים ת"ל תבואת זרעך לין לי אלא תבואה שהר זרעיתין מנין ת"ל היוצא הבדה הא כיצד חוץ מבינתיים דבר שהוא אוכל וגידולו מן הארץ כל"ל. אית דבעי מבמיעונו מן הדא עבר העבר כלל את כל הבואת זרעך פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט אין לי אלא תבואה קבעית מנין ת"ל וכל מעבר הארץ מהרא הארץ לרבות זרע טוב הצלים וגלגלים אי יכול שאני מרבה זרע לוף סעליון וחרע כרסיסים זרע בצלים זרע לפת ולפוטות ומהר זרעוני גינה שאינן נאכלין ת"ל מזרע הארץ ולא כל זרע הארץ אבי הענן לרבות כל פירות האילן יכול שאני מרבה חרובי שוטה ולגלוגה וחרובי גדילה ת"ל מפרי הענן ולא כל פירות האילן ירקות מנין אמרי בן יהודה אומר בפעבורות לירקות מדברייהן כ"ל: ונשמר. ירושלמי אמר ר"י בשם רבי יעקי בא אלוי כי אין לו אלא ונמלה עמן כמה שיש לך ואין לו מיי אחה ליקן לו יצא כפקר שיהר ויהו שוין זו: ועוד כלל אחר אמרו כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל. הא דנקט וסופו אוכל משום שיש דברים דמתחלה הוא אוכל ואין סופו אוכל כדמפרש בתוספתא ח"ל כל שתחלתו אוכל כגון המקיים ירק לזרע חייב בתחלתו ופטור בסופו וכל שאין תחלתו אוכל וסופו אוכל מפורש בתוספתא כגון פירות האילן וכן הוא בירושלמי ח"ל מאי אית לך בהדא דתניא דכתיב מלאתתי פירות חייבין במעבורות תאנים מיבחתיו ונפ"ש מדוייק אלשון מלאתתי דמשמע ב' כיון דמייתי מקודם מפירות:

ב מאימתי הפירות חייבין במעשרות התאנים משיבחילו הענבים והאבשים משהבאישו האוג והתותים משיאדימו וכל האדומים משיאדימו הרימונים משיסמסו התמרים משיטילו שאור האפרסקים משיטילו גידים האגוזים משיעשו מגורה ר' יהודה אומר האגוזים והשקדים משיעשו קליפה:

ב מאימתי הפירות וכו' משיבחילו. דסייט משילבין לאשיהם: הענבים והאבשים משהבאישו. ירושלמי ר' נחום בר דמלי והוא שהבה תרגמה שלבן נראה מבחוץ הלבנים הם ענבים הרעים ולעולם לא יגדלו יותר משהבאישו לכך נקראים אבשים ופשוט משמע מירושלמי שזה משהגדל שלים בשולן עיין במשנה שאחר זה: האוג כו'. הם פירות אדומים: הרימונים משיסמסו. מפרש בירושלמי ר"ז בשם ר"י משיסמסו האוכל מתחת ידו וכרי יהודה בן פזי בשם ריב"ל מבשיסו משקה כ"ל: התמרים משיטילו שאור. כי מנסה התמרים שמוך בשולם יתנפחו כלחם תמן. ירושלמי אמר רבי חייא בר אבא משיתמלא כתרין ר' יונה בעי מה אנן קיימין אם בשיתמלא סתרין נוחלת הוא אם משתפריד סגרעינים מתוך האוכל בשלא הוא כל צלקה רבנין דקסרין אמרין משיטעמה ויהיו יפים לאכילה: האפרסקים משיטילו גידים. סיטו חוטין אדומים כמין גידים: האגוזים משיעשו מגורה. הוא משיגדל האוכל מן הקליפה חיצונה ויהיה האוכל כמו במגורה והוא האוגר: רי"א משיעשו קליפה. ר"ל קליפה פנימית שדבוקה לאוכל כי זו אינה מוכלת אלא אחר גמר בישולה וא"א לפרש כפי הר"ש דהא מפורש בתוספתא וירושלמי דגם בשקדים ס"ל לת"ק משיעשו מגורה והשקדים אין שם מגורה הכל ח"ל בתוספתא וירושלמי האגוזים והשקדים משיעשו מגורה ר"א משיעשו קליפה עוד שם אמרו בקליפה התחתונה הסמוכה לאוכל:

ג החרובין משינקדו וכל השתורים משינקדו האנסים והקרוסטומלין הפרישין והעוזרדים משיקרחו וכל הלבנים משיקרחו התלתן משתצמח התבואה והזיתים משיכניסו שליש:

ג החרובין משינקדו וכו'. ירושלמי משיעשו מקודות שחורות: האנסים וכו' משיקרחו. ירושלמי תר"ת כי פגל משיעשו קרחת לגמרי: התלתן משיצמח. במסכת ר"ה אמר לר אחי לוגרעים בשם יפלגו ותרבו ויגמיתו וכרי אמרה בירושלמי כיני מתני' כדי שהגרע ותגמית כיצד הוא בוקר ר' בטולא בר נחמן בשם רבי יונתן מועל הוא ונוהן לתוך הכפל של מים לא שקוע רובה חייבים ואם לא פטורים ר"י בעי מעתה מה בשקעה יהא חייב ומה אלא שקעה יהא פטור אלא כתוב פרדה ופרדה אם אמרת: התבואה והזיתים משיכניסו שליש. ירושל' כתיב עבר העבר את כל תבואת זרעך דבר שיזרע ומגמית יצא פחות משליש שאינו מזרע ומעמית הא"כ בשם רבי יוחנן ושנינו שלא הכיאו שלים משקין היוצא מהן אינו מכשירין עיין במשנה ג':

ד ובירק הקשואים והדלועים והאבטיחים והמלפפונות. התפוחים והאתרוגין חייבים גדולים וקטנים ר"ש פוטר את האתרוגין בקטנן. החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב במתוקים פטור במרים:

ד ובירק הקשואים והאבטיחים והדלועין והמלפפונות התפוחים והאתרוגים חייבים גדולים וכו' ר"ש פוטר את האתרוגים בקטנן. ירושלמי שנינו אמר אמוש ר"ש תפוחים קטנים פטורים תפוחים גדולים חייבים תפוחי מילה מילה בין גדולים ובין קטנים חייבים ודא מתני' מה הוא מ"ד הפוחין שהם במתוקה מ"ד הפוחי מילי' מילה ר"ש כ"ל: החייב בשקדים המרים כו'. המרים קטנים חייבים וגדולים פטורים ומתוקים גדולים חייבים וקטנים פטורים:

ה איזהו נרגן למעשרות הקשואים והדלועים משיפקסו ואם אינו מפקס משיעמיד עריכות האבטיח משישלק ואם אינו משלק עד שיעשה מוקצה. ירק הנאגד משיאגד אם אינו אוגד עד שימלא את הכלי ואם אינו ממלא את הכלי עד שיחפה ואם אינו מחפה עד שימלא את הכלי ואם אינו ממלא את הכלי עד שילקט כל צרכו. במה דברים אמורים במולך לשוק אבל במולך לביתו אוכל מהם עראי עד שהוא מגיע לביתו:

ה איזהו נרגן כו'. פי' דאסור לף בחלית עראי: הקשואים והדלועין משיפקסו. כפ' הפוטים ת"ל אמי משיעטל פיקס שלבן. ירושלמי מן די יריס פקסוחיס וכן אבטיח ג"כ כגל ונקרא שלק וג"כ ע"ז אמרו בירושלמי מן די יריס שלקוקיס: עד שיעשה מוקצה. ר"ל שיסעמס על הארץ כי הלבניחיס אין שוטין עדיפה לפי בשם משתכרים זה על זה: כלכלה. פיה כל מה שמשמיען בה תאנים: עד שיחפה. פי' שיכסה בעלים: עד שילקט כל צרכו. שאין דעתו ליקוט עוד ומשום דדמיין לחדדי נקיט לה בחדי ירקות: במה דברים אמורים במולך לשוק. ירושלמי מה בין המולך בשוק למולך לביתו בשעה שהוא מולך לביתו בדעתו הדבר תלוי המולך לשוק לא בדעתו הדבר תלוי אלא בדעת לקוחות שמא ימצא לקוחות ויעכלו:

ו הפרד והצטוקין והחרובין משיעטיד ערימה. הבצלים משיפקל ואם אינו מפקל משיעמיד ערימה. התבואה משימרח ואם אינו ממרח עד שיעמיד ערימה. הקטניות משיכבור ואם אינו כובר עד שימרח אע"פ שמרח נוטל מן הקוטעים ומן הצדדים וממה שבתוך התבן ואוכל:

ו הפרד. הוא רמון ודומכן פיה לחתכו לחתיכות קטנות ומיבשים אותו לכך נקרא פרד: והצטוקים. פס ענבים יבשים: הבצלים משיפקל. פירוש שמסיר הקליפה החיצונה: הקטניות משיכבור. לפי שאין מוציאים אלא עוקרים ומתערבים עמהם פסל לכך כובדין אותה בכברה: נוטל מן הקוטעים. פס הבצלים קטוטים שלא מדוש. מן הצדדין מצד הכלי. וממה שבתוך התבן הפשם בכולן דעדיין לא הוקבע למעבורות קמ"ל דלא אמרינן כיון דמה שבתוך הכרי הוקבעה יהיו הן נמי אסורין לאכול עראי וכן צריך לפרש במשנה שלאחר זה הטעם כנ"ל:

ז היין משיקפה אע"פ שקפה קולט מן הגת העליונה ומן הצנור ושותה. השמן משירד לעוקה אע"פ שירד נוטל מן העקל ומבין הממל ומבין הפצים ונותן לחמטה ולתמחוי אבל לא יתן לקדרה ולאלפס כשהן רותחין רבי יהודה אומר לכל הוא נותן תוץ מדבר שיש בו חומץ וציר:

ז היין משיקפה. שמסיר התרגיים והגיגן מלמעלה נחוץ בור של יין: לעוקה. בור שלפני הגת דטפל שם השמן נקרא עוקה: העקל. הזיתים נהומים בתוכו שלא יפסדו כשמכבידים הקורה עליהם: הממל. הזיתים שהומים בה: ומבין הפצים. שדולכין עמה הזיתים: המיטה. היא שונה דקה בעוזה חמה וקמ"ל דאף לאור קונבא למעבורות אע"פ מותר דחוס שלא אינו ממש דגות להתקרר תיכף: אבל לא יתן לקדרה. שהם כ"ר וכ"ר מבשל אף שאינו עומד אצל האש ור"י פליג וס"ל דבשאינו עומד אצל האש בטיגן מיסיס בהן תומן ואיר דמתמת הריסוקן מבשל אף כשאינו אצל האש אבל לא בב"ד וכן פליגי בשבת:

ח העגול משיהליקנו מחליקים בתאנים ובענבים של טבל רבי יהודה אומר. המחליק בענבים לא הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר. הגרוגרות משידוש ומגורה משיעגל. היה דש בחבית ומעגל במגורה נשבר החבית ונפתחה המגורה לא יאכל מהם עראי רבי יוסי מתיר:

ח העיגול. של דבילה: משיהליקנו וכו'. דמשקה הטומד לנחות לא חייב משקה לת"ק: המחליק בענבים. בכלאן לא נקבו תלויים ואינו מכניס אלא הוצא מן הזיתים ומן הענבים לבד (תרומות פרק י"ל משנה ג'). ויעשה פלגתא לי משקה הטומד לנחות חייב משקה. לת"ק לא חייב ולר"י חייב: הגרוגרות. דרך הגרוגרות לדרוך בחבית ויהיה כל אחד ואחד בפני עצמו ומוכרן כל אחד ואחד בפני עצמו ויש שהוכרן במגורה ונעשים מגורות המגורות הרבה שגולות כמדת הבלאוה ונעשה כל אחד ואחד עגול ודרך לדרוך מקודם מעט ואח"כ מתן עוד הזיתים עליהם ודוך אותם: לא יאכל מהם עראי. ירושלמי דת"ק סבר לא עליון ראיך לתתון ולא תתון ראיך לעליון ור"י ס"ל דתתתון ראיך לעליון לכך עדיין לא נגמרה גם התתון והעליון לגולי שלמא אין ראיך לתתון:

פרק ב א היה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים אוכלים ופטורין לפיכך אם הכניסו לבתיהן מתקנים ודאי טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהם עראי לפיכך אם הכניסו לבתיהם אינן מתקנין אלא דמאי:

א היה עובר כו'. פי' לא מייתי כאן ממולך לשוק לאסור דאז תיקה קודם מחבית לשוק נקבע מ"ש בעגל: ואמר טלו לכם תאנים. בעותן להם במתנה דבר מועט ודעתו שיאכלו בשוק: אוכלים ופטורים. לפי שאמר שעדיין לא ראו פני הבית אפי' לא לא היה מכשילן אבל אם אמר הכניסו לבתיכם הוי כאילו אמר לכם בבר הכנסתים לבית ושעבתיה. ואם לא מהמינן ליה אלא ממלי דאמר שבבר ראו פני הבית אבל ממלי דאומר שבבר שיבר לא מהמינן ליה דאין ע"ם נאמן על המעבורות לכך לא יאכלו עראי: ואין מתקנין אלא דמאי. דבע"ח מיירי דבחבר חזקה פיטו מוגלא מת"ר דבר שאינו מוקון. ירושלמי שמואל אמר דר"מ הוא דר"מ אמר אין מתנה במבר ת"ל יוסי ר"ה הוא אתאלית לאילין דבי רבי יעקי ואמרין נהיגין הוין יהבין אילין לאילין בתקלא ואכלין ולא מתקנין מה דהין כמ"ד מתליהן קבלו עליהם בתעבורות (לעומר דמעבר נזמן הזה מדרבנן):

ב הוו יושבין בשער או בחנות ואמר טלו לכם תאנים אוכלין ופטורין

ובעל השער ובעל החנות חייבין רבי יהודה פוטר עד שיחזיר את פניו או עד שישנה מקום ישיבתו :

ב היו יושבין . פי' כגי אדם היו יושבין בשער או בחנות שלהם ואין מ' עובר : ואמר להם מלו לכם אאנים כו' . דבריו אחר היינו קונם (מעשרות ודשו) שיאכלו שם לבן אוכלין ופטורין : ובעל השער ט' . דבריהו קונם : ר"ש פוטר עד שיחזיר וכו' . ירושלמי אר"מ ר"י וכי נחמיה אמרו דבר מ' דתניא תמן . (פי' נמשנה ה' פרק שחש"ז) רבי מחמיה אומר כל אתין אדם בוש מלאכול בשוכה חייבת מ"ר יוסי הוינן סברין מימר מה אר"נ בחזר בחייב בוש מלאכול בכולה הא המקלחה בוש ומקלחה לא בוש לא מן מלי דאר"מ ר"י ור"נ אמרו ד"מ הדא אמרה מקום שהוא בוש שלוש בוש חייבים :

ג המעלה פירות מן הגליל ליהודה או עולה לירושלים אוכל מהם עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך וכן ביהודה (נ"א בחזרה) ר"מ אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה . והרוכלין המחזירין בעיירות אוכלין עד שמגיעים למקום הלינה רבי יהודה אומר הבית הראשון הוא ביתו :

ג המעלה פירות מן הגליל וכו' . לבית שם לאכול ולא לאמור דלמא"ם הוי כמוליך לשוק וקונם מיכף אוכל מהם וכו' ולא נקבלו אפי' לן בדרך : וכן בחזרה . אם לקח בדרך אוכל עד שמגיע לביתו : רמ"א כו' השביתה . ר"ל מקום שבוכת ביום שבת . ירושלמי פירות שלקחן שלא לצורך שבת וקדשו עליהן שבת ר"י"ל הבת מוכלת רשב"ל אמר אין הבת מוכלת מחיב רשב"ל לר"י על דמיהר הבת מוכלת יבתנינן המעלה פירות מן הגליל ליהודה. אוכל עד שהוא מגיע למקום שהוא הולך וכן בחזרה ותני עלה אפילו לן אפילו שבת א"ל ברוקה לשבות תדע לך שהוא כן דתני עלה אפי' שבת בבני (פי' על הא ר"מ דאמר מקום השביתה) ויש שביתה בבני אלא ברוקה לשבות אף הכא ברוקה לשבות אוכל מודים בלינה שאינה מוכלת מה בין לינה מה בין שביתה אדם מנגנל בלינה ואין אדם מנגנל בשביתה : והרוכלין המחזירין כו' למקום הלינה . ירושלמי מהו מקום הלינה ניחא רשב"ל בשם ר"ש בגון אילין דכפר מגיה דנפקין ומסתרין אדנא ומתם קריין ושיילין דמכין בבתיהון . פי' ביין שהם יכול לילך לביתו לנון ולא הלך ונן כאן מסתמא מגיה מקום יפה לנון לכך קונם דהא חזינן דאינו מנגנל : רבי יהודה אומר וכו' . ירושלמי תני ר' חלפתא בן שאול לוה אדם לפלה עבקיו בנית הכתשון שפונש בו ונלון שם :

ד פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן רבי אליעזר אומר מלאכול מהם עראי והכמים מתירין חוץ מכלכלת תאנים . כלכלת תאנים שתרמה ר"ש מתיר והכמים אוסרין :

ד פירות שתרמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אומר . דס"ל דתרומה קונם אף בדבר שלא נגמרה מלאכתו והכמים ס"ל דדוקא בדבר שנגמר מלאכתו חוץ מכלכלת תאנים דכלכלה תאנים אינה לפיל דשיעורו עד שלקט ס"ל וכשתורם כדאמי לא יקונו עוד בכלכלה זו דהאיך יתן שאינו מהוקן על מתוקן : ור"ש מתיר . דס"ל דתרומה א"ר כדאיתא בירושלמי דר"ש מתיר מק"ו מה בשבת שיש עליה זיקה ג' מעשרות אם אמרת מותר בשבת שאין עליה אלא זיקה אחת מעשרות לא כל שכן : (ומלאתי בזה הבית בן הרב מוהר"ר רי' חיל ר"ש מתיר מק"ו לדיך למתוק ולכתוב בבא"ם ולא ביאר לנו רבינו הגדול זצלה"ם שעמו של ר"ש לשיטתו ויש לישב עכ"ל וכונתו דכיון דלשיטת רבינו תאנה בכלכלה הוי גמר מלאכתן לסתחייב במעשר דכיון דלקט כל לרבן א"ב אליך שיך לדרוש ק"ו דתרומה אינה קובעת דלהו מתמת קבועות תרומה לחיין עלה לסתחייב . ולענ"ד אין כאן קושיא דגם הא"ש כתב כה"ג דטעמא דהכמים דס"ל דבכלכולת תאנים בכלכלה הוי גמר מלאכה ומ"מ הדם ר"ש ק"ו ומעמא ס"ל משום דר"ש לשיטתו אזיל דשוטר אלתרומין בקטנן ומעמא שאינם נאכלים קטנים והכא נמי ס"ל כיון דדרכן לסתלין אותם ס"ל דלא הוי גמר מלאכה ודרש ק"ו דתרומה אינה קובעת . אך בעיקר הדבר לא זכינו להבין דברי רבינו דמפרש בפרק ג' מבנה ה' דהא דקתני בכלכלה הייט בל תאנים ומחוש לא מפרש בפירוש בר"ע דהוא כלכלה בל ירק וכ"ע מתוספתא ס"ל מהלכות מעשרות דליקט כל ירקו הייט שעורא דירק ו"ע לידל לשומק כוותהו וקיל) :

(מהרב ר' יצחק פרענקיל)

ה האומר לחבירו הילך איסר זה ותן לי בו חמש תאנים לא יאכל עד שיעשר דברי ר"מ ר' יהודה אומר אוכל אחת אחת ופטור ואם צרף חייב . א"ר יהודה מעשה בגנת ורדים שהיתה בירושלים והיו תאנים נסכרות שלש וארבע באיסר ולא הופרש ממנה תרומה ומעשר מעולם :

ה האומר לחבירו הילך איסר זה ותן לי בו ה' תאנים לא יאכל וכו' . דמקח קונם ומייני אלקח המוכר בעצמו וז"ל הירושלמי ר"ז בשם ר"י מה פליגין גלוקט וטתן לו אבל גלוקט ואוכל כל עמא מודים שהוא אוכל א' א' ופטור ואם צירף חייב : מעשה בגנת ורדים וכו' . ולא היה בירושלים רק גנת ורדים והיתה לסיות שם :

ו האומר לחבירו הילך איסר זה בעשר תאנים שאבור לי בורר ואוכל . באשכול שאבור לי מגרגר ואוכל. ברמון שאבור לי פורט ואוכל . באבטיח שאבור לי סופת ואוכל . אבל אם אמר לו בעשרים תאנים אלו בשני אשכולות אלו בשני רמונים אלו בשני אבטיחים אלו אוכל בדרכו ופטור מפני שקנה במחובר לקרקע :

ו האומר לחבירו וכו' . זה מליגא דס"ל דמיירי שבלוקח לקט בעצמו ולכך אינו הכא לאכול בדרכו משום דמקח קונם אבל בשאמר בעשרים תאנים אלו וכו' דקנה הוכף בעודן מחובר ובמחובר אין מקח קונם :

ז השוכר את הפועל לקצות עמו בתאנים אמר לו על מנת שאוכל תאנים אוכל ופטור ע"מ שאוכל אני ובני (ס"א ל"ב ביתי) או שיאכל בני בשכרי הוא אוכל ופטור ובנו אוכל וחייב ע"מ שאוכל בשעת הקציעה ולאחר הקציעה בשעת הקציעה אוכל ופטור ולאחר הקציעה אוכל וחייב שאינו אוכל מן התורה . זה הכלל האוכל מן התורה פטור ושאינו אוכל מן התורה חייב :

ז השוכר כו' אוכל ופטור . דלא תשיב ממקח מה שהתנה עמו בתחלה : ולאחר קציעה . שכבר נגמרה מלאכתו אינו אוכל מן הפורה אלא על פי תנאי שהתנה עמו והוי ממקח וקונם :

ח היה עושה בלבסים לא יאכל בבנות שבע בבנות שבע לא יאכל בלבסים אבל מונע הוא את עצמו עד שמגיע למקום היפות ואוכל . המחליף עם חבירו זה לאכול וזה לאכול זה לקצות וזה לקצות זה לאכול וזה לקצות חייב . ר' יהודה אומר המחליף לאכול חייב ולקצות פטור :

ח היה עושה בלבסים וכו' . מתנה זו אי' גם בשם' ב"מ אלא דקמ"ל כאן דאף אם נתן לו רשות לעשה"ב אינו אוכל דהוי כמקח וחל הוא דירושלמי תמן תניא היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים . בענבים לא יאכל בתאנים ותניא בכא היה עושה בלבסים לא יאכל בבנות שבע וכו' (פי' דמשבע הא מאותו המין אוכל

אף ביתר אחר) והא תניא היה עושה ביתר זה לא יאכל ביתר אחר ומשני לא בגרגה אפי' שתיהן ביתר אחר כל"ל . פי' דבשני מינין אפי' ביתר א' לא יאכל : ר"א המחליף לאבול חייב ולקצות פטור . דסבר ר"י אין המקח עוכל בדבר שלא נגמר מלאכתו ור"מ סבר דמקח קונם אפי' בדבר שלא נ"מ . ור"מ ור"א אמרו דבר א' דכמו דר"א ס"ל בתרומה דקונם אפילו קודם שנגמרה כן ר"מ ס"ל במקח כדאיתא בירושלמי :

פרק ג

א המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו ובני ביתו אוכלין ופטורים. הפועלים שעמו בזמן שאין להם עליו מזונות אוכלין ופטורין . אבל אם יש להם עליו מזונות הרי אלו לא יאכלו :

א המעביר תאנים בחצרו לקצות בניו וכו' . דתנא א"ן בדבר שלא נ"מ אף במקח קונם אפילו בדבר שלא נגמר מלאכתו לכך בפועלים הרי אלו לא יאכלו דמקח קונם כר"מ דמשנה ה' בפרק הקודם וז"ל הירושלמי הוא עצמו מהו שיאכל רב אחר הא אחר לאכול . שלא בשם ר"י בשם ר"א מותר לאכול . רב כר"מ . ר"א כרבנן . (דר"מ ס"ל דמקח קונם אפי' בדבר שלא נגמר מלאכתו וס"ס אבר) . ופריך אין בר"מ אפי' בניו ובנ"ב יהיו אסורין אלא רב כרבי ורבי לעזר כרבנן דאמר רבי בימון בשם ריב"ל ר"י בן שאול בשם רבי אין אוכלין על המוקצה אלא על מקומו (דחוק למקומו דלמא ממלך ולא יעשה עוד מוקצה והוי גמר מלאכה) דברי חכמים ומפרש מי שם דברי חכמים רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע ב"ל אוכלין על המוקצה בין בר אין על מקומו בין שלא על מקומו מתיב ר' יוסי בן שאול לרבי ובא הנמן המרוכין עד שלא כבסן לרלתם הגג וכו' . פי' אלמא דאוכלין אפי' שלא במקומו . א"ל לא תניתני מרוכין מרוכין מאכל בהמה . ומקשה ע"ד דרב מה בין בניו . ומשני הא ע"י שהמוקצה תלוי בו אכול בניו ע"י שאין המוקצה תלוי בהן מותרין כנ"ל . ומקשה ניחא בניו בני ביתו ואין לו עליו מזונות (פי' דבני ביתו זו אשתו והא הא הוא מחיב ליתן לה מזונות ומ"ש משובל) . ומשני כמ"ד אין מזונות אשה דבר תורה . ואפי' נמ"ד יש לאשה מזונות דא"ש בהדא דתני אין ב"ד פוסקים מזונות לאשה מדמי שביעית פי' דהוי כפורע חוב מדמי שביעית אבל מיזונות הוא אבל בעלה שביעית כנ"ל . פי' ולא הוי כפורע חוב וגם כאן לא הוי כמקח מה שהוכלת אבל בעלה . תני הבית תאנים מן הבדה והעבירן לאיזה לחוכלן בלחם בנו רבי מחייב ר"י בר"י פוטר הוי מתן דתני המעביר תאנים בחצירו לקצות הא שלא לקצות חייב רבי הוא ר"י בר"י ורבי ורבי"ל בר"י יוסי בר יהודה (פי' ר"י דס"ל שבת קונם אפי' לצורך שבת ור"ש פליג עליה וס"ל דאינו קונם אף שקדם עליהם בשבת בס"ש בפרק הקודם במשנה ג' ע"ש) : ר"י בר"י בס"ש דחי מה דאמרת ר"י בר"י אפי' דיסבור בר"י יוסי בר' יהודה מומר הוא בשבת שכן בשרים שבשבת בשבת מתליגן הן לסורים דשב"ל בר"י בר יהודה אפי' דיסבור בר"י מומר הוא בתלר בית שמיה דאמר ר' יוחנן מקח ומלר ושבת אינו הוה ר' אימי בשם רשב"ל המחור שבכולן זה מלר בית שמיה (דס"ל לר"י במלר אינו מן הסורה ורשב"ל דאינו קונם לא דמ

ג הלוקח בהמה לזבחי שלמים או חיה לבשר תאוה יצא העור לחולין אע"פ שהעור מרובה על הבשר. כדי יין סתומות מקום שדרכן לימכר סתומות יצא קנקן לחולין. האגוזים והשקדים יצאו קליפיהם לחולין. התמד עד שלא החמיץ אינו נלקח בכסף מעשר ומשהחמיץ נלקח בכסף מעשר:

ג הלוקח בהמה לזבחי שלמים כו'. מאסור ליקח בכסף מ"ש בהמה לבשר תאוה ומעה כדינו: יצא העור לחולין. דכתיב בנקר לבנות שמותר ליקח אפי' ע"ג טורו וה"ה שמותר להכניע בדמים בדמי טורו: כדי יין. דכתיב יין לבנות קנקנים ודוקא במקום שדרכן למכור סתומות אבל במקום שדרכן למכור פתוחות אין יוצאין לחולין וה"ה אם א' בין המוכר או לוקח אומן לזה ממי אסור ואינה יוצאת לחולין ומותר אל המרים וקופות אל המרים וקופות אל דרוסות יצאה אבל קופות אל אינן דרוסות אינן יוצאין: אגוזים כו'. דק"ו הוא מקנקנים שהם דבוקים מתחלת בריאתן: התמד כו'. לר"ל חייבי מתני' כתמעטה דוקא בהחמיץ ואז אפי' מצא כמדמו ממי ניקח בכסף מעשר ולא מבבי' אפשר החמיץ אלא אפי' קנה עד שלא החמיץ ואח"כ החמיץ ממי קנה ולר"ל חייבי המתני' כשמצא כדי מדמו אבל מצא יותר מכדי מדמו דסיינו ממי שלתא ואחכת ארבעה אפי' לא החמיץ ממי ניקח בכסף מעשר ור"י אמר ממני' סיינו עומתא דלא נגע מן מי מלח שניקח בכסף מעשר:

ד הלוקח חיה לזבחי שלמים בהמה לבשר תאוה לא יצא העור לחולין כדי יין פתוחות או סתומות מקום שדרכן לימכר פתוחות לא יצא קנקן לחולין. סלי זיתים וסלי ענבים עם הכלי לא יצאו דמי הכלי לחולין:

ד הלוקח חיה כו' לא יצא העור לחולין כו'. פי' לר"י מל עליו קדושת שלמים וסיו הקדש המור ולר"ל הוי הסור מ"ש ואריך לאסול כגבוה ומשום דלא עשה כהוגן דמיסו כמאי ליקח בהמה בשלמי הלקדמה לבשר תאוה וכן דבר אבל אלא לאוי להקרבה לשלמים לכך לא יצא המור לחולין:

ה הלוקח טים ומלח ופירות המחוברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים לא קנה מעשר. הלוקח פירות שוגג יחזרו דמים למקומן מזיד יעלו ויאכלו במקום ואם אין מקדש ירקבו:

ה פירות המחוברין כו' או פירות שאינן יכולין להגיע כו'. פי' בודאי חייבי ומזיד ולכך

פירוש הארוך

עוקן אותו מעבע סיוצא באותה שעה ושמואל אמר יכול לומר לך והוציאו במיסן לר"ב מסתברא מילתא דשמואל דבאים ליה אורחא לאיל אבל ליה ליה אורחא לאיל לא איתיבי' רבא לר"ב אין מחלין כו'. כיצד סיו לו מעות כוזבות ירושלמית או שלמים רחוצים אין מחלין אם לאחרונים דומיא דלאחרונים מחלין א"ל הכא בשאין המלכיות מקפידות זו על זו. פי' ולכן אין צריך אורחא לאיל לאחם. ואריך אלא כי אמר שמואל כשמלכיות מקפידות זו על זו סיכא מני ממני ליה. ומאני דאמרי ליה ע"י הדחק. פי' ואז הוא המיוצא בין אית ליה אורחא או לית ליה אורחא אבל כשמקפידות (ר"ל כשמקפידות מאד אבל כשאינן מקפידות כ"כ אם אית ליה אורחא מחלין) אפילו אית ליה אורחא אין מחלין ואין עוקן לו. ואריך ת"ש אין מחלין על מעות של כאן והם בבבל ואל בבל וכן בבבל מחלין קתני מיסת אין מחלין על מעות של כאן והם בבבל אע"פ דבעי למיסק לאחם. ומאני כשמלכיות מקפידות וכו'. ואריך מי סבי בבל בבל כו'. ומאני דחוי לזבון בהמה ומסיק לירושלים ולהכי מוחר אפי' מקפידות ומשמע מעות של בבל נאתן ישראל דלא"ל למיסק לבבל אין מחלין אלא א"כ אין מקפידות כלל באיזו בדשוחו. גמ' אם מתיב רבא אין ממלין כו' כיצד היה לו מעות בקוסטרין או בסר המלך או שנפל ביסו לים הגדול אין מחלין. ומאני אחי מעבר דכתיב וצרת הכסף בידך איכא מעי בידך ומשמע אם לאפי' אי הוי בעי הוי שקלי על ידי דהקן ממי אין מחלין עיין שם: **ב יצא** העור לחולין. בירושלמי תני בן בג בג אומר ונתת הכסף כו' ליקח לדם פרה אבל אינה אבל אלא ודאי ד"ה אינו קנקנו וכן הוא בגמ' שלנו במסכת עירובין דיש פרק ג' ועוד אמרו בירושלמי אמר רבי זעירא הדא דתימא בשאים המוכר בדיוק אבל אם היה המוכר אומן עשה כמוכר זה בפני עצמו וזה בפ"ע אמר רבי זירא מתניתא אמרה כן כדי יין סתומות מקום שדרכן למכור סתומות יצא הקנקן לחולין א"ר מנא כמה דמימר המן אם היה המוכר אומן עשה כמוכר זה בפ"ע וזה בפ"ע דכוותיה אם היה לוקח אומן עשה כמו שלקח זה בפ"ע וזה בפ"ע הותלות של המרים ופטילה של המרים יצא לחולין קופה של המרים אין מנא אי יצאה אין מנא אי לא יצאה א"ר מסדא מאן דאמר דאמר יצאו דרוסות ומ"ד לא יצאו בשאינן דרוסות: דתמד כו'. גמס' מולין כ"ה ע"א סריך הגמ' מני מתניתין לא רבנן ולא ר"י דתניא (מעשרות פרק ה') המתמד ונתן מים במדה ומצה כדי מדמו פטור ר"י מחייב. מני לא רבנן אע"פ דהחמיץ לא ר"י אע"ג דלא החמיץ ומוקי ר"ל כר"י בשהחמיץ חייבי פליגייהו ואז מחייב ר"י ורבנן פטרי לה בהחמיץ משום דמצה כדי מדמו ובשלא החמיץ מודה ר"י דפטור מן המעשר ואמרינן שם בגמרא ופליגא דר"ל דר"ל מוקי בשלא החמיץ ומתני' ע"כ כרבנן דמתי דפטרי היינו בשלא החמיץ אבל בשהחמיץ אפי' מצא כדי מדמו נמי חייב וה"ה ניקח בכסף מעשר ואם מצא יתר מכדי מדמו לא רבי אלעזר אמרו אם היה המוכר אומן ולאחרים אפי' רמי תלתא ואחכת תלתא ופלגא נמי חייב בר"מ בר"ש ר"ע ע"ב ר"ל אחר בכר המרים כו' אחרים לומרים המרים שם בסם עשה יין מבריכין עליהם בורא פרי הגפן כו' אמר רבא דר"ע רמי תלתא ואתא אחבעה מצרא הוא כו' כי פליגי דרמי תלתא ואתא תלתא ופלגא דרבנן סברי כו' ואחרים סברי כו' ופריך שם וביותר מכדי מדמו פליגי והתנן המתמד כו' ומאני ה"ה אלפי' יותר מכדי מדמו פליגי והא דקתני כדי מדמו לחודיעך כמו דר"ל שאפי' בכדי מדמו נמי חייב אבל לרבנן אפי' בתלתא ופלגא פטרוהו עד דרמי תלתא ואתא אחבעה וכן אם בהחמיץ אפי' מצא כדי מדמו נמי חייב ובירושלמי אוקי בר"ע ואח"כ אמרו אמר ר' יוסי ד"ה הוא שבן מי מלח ניקח בכסף מעשר והיינו דמוקי פליגתא דר"י ורבנן בר"ע בשהחמיץ ואמע"כ פטרי רבנן ובמעבר שני מודים רבנן שניקחין אם החמיץ דלא נרע ממי מלח דסבר כמאן דאמר דאפי' לא שבן שאמרו בעירובין דיש פ"ב מים בפ"ע ומלח בפ"ע אבל מים ומלח כו' קאי אמים ועיש: **ד לא** יצא העור לחולין. בגמרא מסכת מגחות פ"ב ה' המתפיס מעות מעבר שני לשלמים לא קנה כו'. ואריך מיתיבי הלוקח חייב וכו' לא יצא העור לחולין לאו לאמרת דקנו שלמים ומאני דהכי קאמר אינו בעורת לאחת העור לחולין ואמרינן שם היאמר המתפיס מעות מע"ש לשלמים ר"י אמר קנה ור"ל אמר לא קנה ואליבא דר"י כו' ור"ל כו' הוי פי' המתניתין לא יצא העור לחולין. פי' לא הוי חולין אלא טולן שלמים ומוכרין אותו ולוקחין בכל דמיו שלמים ולר"ל פי' לא יצאה לחולין אינו בעורת לאחת לחולין ובירושלמי נקט דבריו ר"ל וז"ל אמר ר' לעזר לא קנה מעבר אמר ר' יוסי בקדמייתא הויא למידין הלוקח בהמה לבשר תאוה ע"ב נתפס הם לשלמים ולא הויא אמרין כלום מן הדא דר"ל מן דאמר לא קנה מעבר. ירושלמי בראשונה היו אומרים ניקחין בהמה לבשר תאוה והיו מבריחין אותן מעל גבי המזבח חזרו לומר לא נקחו אפי' היה אפי' עוקות כהדא דתניא ר' שביעית וא' מעבר שני אם מתלין אותן על בהמה בעל מום ועל היה ושוף בין חיין בין בחוצין דברי ר"מ ואח"כ אין מחלין אותן על בהמה בעל מום ועל היה ושוף בין חיין בין בחוצין אלא ר"ש אומר אם מחלין אותן על בהמה בעל מום ועל היה ושוף (פי' שלכך גזרו גם על היה ושוף) קס ל"ו ואמר ר' דרוא עד כדון רבי שמואל בר רב יאמר קייס

ולוקח שאינן יכולין להגיע או מתוברין לא קנו אבל אם יכולין להגיע או תלושין קנה: **הלוקח כו' מזיד יעלו כו'.** פי' בודאי חייבי ואכל כדיעבד:

ו הלוקח בהמה שוגג יחזרו דמיה למקומן מזיד תעלה ותאכל במקום ואם אין מקדש תקבר ע"י עורה:

ו הלוקח בהמה כו'. בודאי חייבי ומזיד לירושלים וכדיעבד: שוגג יחזור דמיה כו'. משום דמקח מעות הוא שבודאי לא ירלה אדם לעשות איסור ואיסור מקח מעות:

ז אין לוקחין עבדים שפחות וקרקעות ובהמה טמאה מדמי מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדן. אין מביאין קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות מדמי מעשר שני ואם הביא יאכל כנגדן. זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני יאכל כנגדו:

פרק ב א מעשר שני ניתן לאכילה ולשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולשתות דבר שדרכו לשתות לסוך דבר שדרכו לסוך. לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן. אין מפטמין שמן של מעשר שני ואין לוקחין מדמי מעשר שני שמן מפוטם אבל מפטם הוא את היין. נפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו השבח לפי חשבון. דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו השבח לפי חשבון. עיסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני. זה הכלל כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון וכל שאין שבחו ניכר השבח לשני:

א נתן לאכילה. דכתיב ואכלת ט'. דשמיה נכלל אכילה: לסיכה. דכתיב לא נתמי ממנו לאמת והייט ע"כ סיכה אבל למי אמרי: לאכול דבר כו'. אבל דבר אין דרכו לאכול ואין יכול לעשות איסא כאוי לאכילה אין חייב לאכול ואם יכול לעשות איסא כאוי לאכילה אין כשאי לאכול: נבל לתוכו. למעבר אני: דבש. פי' של מולין: שאפאה. בעליס של מולין: כל ששבחו ניכר. פי' בעבס שבבת ניכר כו':

ב ר"ש אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים וחכמים מתירין אמרו לו לר"ש אם הקל בתרומה הטורה לא נקל במעשר שני הקל אמר להם מה לא אם הקל בתרומה החטורה מקום שהקל בכרשינים ובתלתן נקל במעשר שני הקל מקום שלא הקל בכרשינין ובתלתן :

ב רש"א אין סכין כו' . לרבי לא קתני לגיל פ"ח דטבילות מעבר ב' עד"ם פליג דל"ם לא פליג אלא על מעבר בני אבל בתרומה מודה לכן לא קתני רש"ל אין סכין בהם ועוד דבמעות מ"ם מנלקח בהם שמן מודה שסכין : אם הקל . פי' חכמים הקילו בכרשינין ובתלתן שבמע"ש הוא דוקא לאכילה ובטהרה ובתרומה מותר לחוף ולפי' בעומאה כמו שכתוב לקמן :

ג תלתן של מעשר שני תאכל צמחונים ושל תרומה בש"א כל מעשיה בטהרה חוץ מהפיפתה ובה"א כל מעשיה בטומאה הוץ משרייתה :

ג תלתן. הוא מין קטניות ופסח עט ופרוז שוון : תאכל . פי' שחייב לאכול אותה ואינו רשאי לעשות בה ד"מ : צמחונין . פי' וכשהוא אוכל רשאי לאכול אפי' בפסח קטנים ואינו אלא עט וס"מ שמפסיד את הפירות קמ"ל שמותר אבל אין רשאי לעשות דבר אלא לאכול וכן הוא בירושלמי וז"ל כיני מתני' מותרת לאכול צמחונין והוא ב' מומרות א' שבמע"ש צריך דוקא לאכול ובתרומה מותר לחוף ושוד במע"ש הוא דוקא בטהרה ובתרומה מותר לחוף אפילו בטומאה ולב"ה כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה . משום דעד הטבילה לא היה מקבל טומאה ולכן גם בטבילה צריך לטמור ואח"כ הו לא צריך :

ד כרשיני מעשר שני יאכלו צמחונים ונכנסין לירושלים ויוצאין . נטמאו ר"ט אומר יתחלקו לעיסות וחב"א יפדו . ושל תרומה ב"ש אומרים שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה ובה"א שורין בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה שמאי אומר יאכלו צריך ר"ע אומר כל מעשיהן בטומאה :

ד יאכלו צמחונים . פי' צריך לאכול ואינו כמלי לעשות בה ד"מ וכשאוכל מותר לאכול אפי' לטמוים : ונכנסין לירושלים ויוצאין . לפי שבה כדי שיעשה עיסה ויחזור בתין מטרים מעוים בירושלים ולכך התירו : יתחלקו . נפחות מכביצה לעיסות של כרשינין של מעבר שני : צריך . יבש דוקא :

ה מעות חולין ומעות מעשר שני שנתפזרו מה שלקט לקט למעשר שני עד שישלים והשאר חולין אם בלל וחפן לפי השבון זה הכלל המתלקטים למעשר שני והנבללין לפי השבון :

ה אם בלל וחפן . פי' לא שמפן ופי' שנטל בחפנין מן הקרקע והנבללין כו' וכן הנחפנין :

ו סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת על המעות האלו ובורר את היפה שבהן ומחללן עליה מפני שאמרו מחללין בסף על נחושת מדוחק ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללם על הכסף :

ו מביא בסלע מעות . פירוש מביאו ומל נחושת דבמקום ירושלים אין מחללין כסף על

ב ר"ש אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים וחכמים מתירין אמרו לו לר"ש אם הקל בתרומה הטורה לא נקל במעשר שני הקל אמר להם מה לא אם הקל בתרומה החטורה מקום שהקל בכרשינים ובתלתן נקל במעשר שני הקל מקום שלא הקל בכרשינין ובתלתן :

ב רש"א אין סכין כו' . לרבי לא קתני לגיל פ"ח דטבילות מעבר ב' עד"ם פליג דל"ם לא פליג אלא על מעבר בני אבל בתרומה מודה לכן לא קתני רש"ל אין סכין בהם ועוד דבמעות מ"ם מנלקח בהם שמן מודה שסכין : אם הקל . פי' חכמים הקילו בכרשינין ובתלתן בטמע"ש הוא דוקא לאכילה ובטהרה ובתרומה מותר לחוף ולפי' בעומאה כמו שכתוב לקמן :

ג תלתן של מעשר שני תאכל צמחונים ושל תרומה בש"א כל מעשיה בטהרה חוץ מהפיפתה ובה"א כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה :

ג תלתן. הוא מין קטניות ופסח עט ופרוז שוון : תאכל . פי' שחייב לאכול אותה ואינו רשאי לעשות בה ד"מ : צמחונין . פי' וכשהוא אוכל רשאי לאכול אפי' בפסח קטנים ואינו אלא עט וס"מ שמפסיד את הפירות קמ"ל שמותר אבל אין רשאי לעשות דבר אלא לאכול וכן הוא בירושלמי וז"ל כיני מתני' מותרת לאכול צמחונין והוא ב' מומרות א' שבמע"ש צריך דוקא לאכול ובתרומה מותר לחוף ושוד במע"ש הוא דוקא בטהרה ובתרומה מותר לחוף אפילו בטומאה ולב"ה כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה : חוץ משרייתה . משום דעד הטבילה לא היה מקבל טומאה ולכן גם בטבילה צריך לטמור ואח"כ הו לא צריך :

ד כרשיני מעשר שני יאכלו צמחונים ונכנסין לירושלים ויוצאין . נטמאו ר"ט אומר יתחלקו לעיסות וחב"א יפדו . ושל תרומה ב"ש אומרים שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה ובה"א שורין בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה שמאי אומר יאכלו צריך ר"ע אומר כל מעשיהן בטומאה :

ד יאכלו צמחונים . פי' צריך לאכול ואינו כמלי לעשות בה ד"מ וכשאוכל מותר לאכול אפי' לטמוים : ונכנסין לירושלים ויוצאין . לפי שבה כדי שיעשה עיסה ויחזור בתין מטרים מעוים בירושלים ולכך התירו : יתחלקו . נפחות מכביצה לעיסות של כרשינין של מעבר שני : צריך . יבש דוקא :

ה מעות חולין ומעות מעשר שני שנתפזרו מה שלקט לקט למעשר שני עד שישלים והשאר חולין אם בלל וחפן לפי השבון זה הכלל המתלקטים למעשר שני והנבללין לפי השבון :

ה אם בלל וחפן . פי' לא שמפן ופי' שנטל בחפנין מן הקרקע והנבללין כו' וכן הנחפנין :

ו סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא מחוללת על המעות האלו ובורר את היפה שבהן ומחללן עליה מפני שאמרו מחללין בסף על נחושת מדוחק ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללם על הכסף :

ו מביא בסלע מעות . פירוש מביאו ומל נחושת דבמקום ירושלים אין מחללין כסף על

ז ב"ש אומרים לא יעשה אדם את סלעיו דינרי זהב וב"ה מתירין אמר ר"ע אני עשיתי לרבן גמליאל ולר' יהושע את כספם דינרי זהב :

ז לא יעשה כו' . נזיכר במת יפהה פליוחיו :

ח הפורט סלע ממעות מעשר שני בש"א בכל הסלע מעות ובה"א בשקל בסף ובשקל מעות רמ"א אין מחללין בסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין:

ח רבי מאיר אומר אין כו' . ירושלמי מה פליגין רבי מאיר ורבנן בפירות במין בהן כדי בסף אבל בפירות שיש בהן כדי בסף לף לבנן מודו תלי דיבר בסף ותלי דיבר פירות מותר דיבר בסף ודיבר פירות אסור כ"ש ב' דיבריין בסף וב' דיבריין פירות :

ט הפורט סלע של מעשר שני בירושלים בש"א בכל הסלע מעות ובה"א בשקל בסף ובשקל מעות הדנין לפני חכמים אומרים בשלשה דינרים בסף ובדינר מעות רבי עקיבא אומר בשלשה דינרים בסף וברביעית מעות ר"ט אומר ארבעה אספרי בסף שמאי אומר יניחנה בחנות ויאכל בנגדה :

ט הפורט סלע כו' . פירוש שבירושלים אסור להחליף נחושת על בסף ובן בסף על בסף : בש"א כל כו' . אינו כשאי להחליף עד שיהן בעד כל הסלע מעות : רע"א בשלשה דינרי בסף וברביעית רביעי מעות כל"ל . פי' שהוא חלק מע"ז כמי מותר להחליף בשביל אותו הסעמ מעות נחושת : נוהגים בחנות כו' . ואינו כשאי להחליף כלל אלא פעם א' :

י מי שהיו מקצת בניו טמאים ומקצתן טהורים מניח את הסלע ואומר מה שהטהורים שותים סלע זו מחוללת עליו נמצאו טהורים וטמאים שותין מכד א' :

י שותין מכד א' . פי' כ"ל מכוסו . רק שבשם מעבין מכד אחד :

פרק ג

א לא יאמר אדם לחבירו העל את הפירות האלו לירושלים לחלק אלא אומר לו העלם שנאכלם ונשתם בירושלים אבל נותנים זה לזה מתנת חנם :

א לחלק . שאתן לך בעד זה חלק לאכול ממעשר שני זה שנאכלם ביחד : אבל נותנין פ'. פי' אפי' מין לירושלים ולגיל מייני בירושלים :

ב אין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני מפני שהוא ממעט באכילתו ור"ש מתיר . אמר להם ר"ש מה אם היקל בזבחי שלמים שהוא מביאן לידי פגול ונותר וטמא לא נקל בתרומה אמרו לו מה אם היקל בזבחי שלמים שהן מותרים לזרים נקל בתרומה שהיא אסורה לזרים :

ב ממעט באכילתו . פי' באכילת מ"ם : אם הקילו כו' . לקנות ממעשר מ"ם שכן הוא עיקר מעשה :

כסף בלל בכל מעבע אלא ממת דוחק התיקו על נחושת וכמו שמכתוב לקמן :

ז ב"ש אומרים לא יעשה אדם את סלעיו דינרי זהב וב"ה מתירין אמר ר"ע אני עשיתי לרבן גמליאל ולר' יהושע את כספם דינרי זהב :

ז לא יעשה כו' . נזיכר במת יפהה פליוחיו :

ח הפורט סלע ממעות מעשר שני בש"א בכל הסלע מעות ובה"א בשקל בסף ובשקל מעות רמ"א אין מחללין בסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין:

ח רבי מאיר אומר אין כו' . ירושלמי מה פליגין רבי מאיר ורבנן בפירות במין בהן כדי בסף אבל בפירות שיש בהן כדי בסף לף לבנן מודו תלי דיבר בסף ותלי דיבר פירות מותר דיבר בסף ודיבר פירות אסור כ"ש ב' דיבריין בסף וב' דיבריין פירות :

ט הפורט סלע של מעשר שני בירושלים בש"א בכל הסלע מעות ובה"א בשקל בסף ובשקל מעות הדנין לפני חכמים אומרים בשלשה דינרים בסף ובדינר מעות רבי עקיבא אומר בשלשה דינרים בסף וברביעית מעות ר"ט אומר ארבעה אספרי בסף שמאי אומר יניחנה בחנות ויאכל בנגדה :

ט הפורט סלע כו' . פירוש שבירושלים אסור להחליף נחושת על בסף ובן בסף על בסף : בש"א כל כו' . אינו כשאי להחליף עד שיהן בעד כל הסלע מעות : רע"א בשלשה דינרי בסף וברביעית רביעי מעות כל"ל . פי' שהוא חלק מע"ז כמי מותר להחליף בשביל אותו הסעמ מעות נחושת : נוהגים בחנות כו' . ואינו כשאי להחליף כלל אלא פעם א' :

י מי שהיו מקצת בניו טמאים ומקצתן טהורים מניח את הסלע ואומר מה שהטהורים שותים סלע זו מחוללת עליו נמצאו טהורים וטמאים שותין מכד א' :

י שותין מכד א' . פי' כ"ל מכוסו . רק שבשם מעבין מכד אחד :

פרק ג

א לא יאמר אדם לחבירו העל את הפירות האלו לירושלים לחלק אלא אומר לו העלם שנאכלם ונשתם בירושלים אבל נותנים זה לזה מתנת חנם :

א לחלק . שאתן לך בעד זה חלק לאכול ממעשר שני זה שנאכלם ביחד : אבל נותנין פ'. פי' אפי' מין לירושלים ולגיל מייני בירושלים :

ב אין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני מפני שהוא ממעט באכילתו ור"ש מתיר . אמר להם ר"ש מה אם היקל בזבחי שלמים שהוא מביאן לידי פגול ונותר וטמא לא נקל בתרומה אמרו לו מה אם היקל בזבחי שלמים שהן מותרים לזרים נקל בתרומה שהיא אסורה לזרים :

ב ממעט באכילתו . פי' באכילת מ"ם : אם הקילו כו' . לקנות ממעשר מ"ם שכן הוא עיקר מעשה :

פירוש

ירושלמי כיצד לאכול כו' אין מתיינין אותו לאכול פת שעיסה ולא קינמת ירק ולא תבשיל שעבר עריתו וכן אם הוא ביקש לאכול תבדין אין לו לכוס חמין אין שומעין לו . כיצד לבהות כו' אין מת ידין אותו לבהות לא אנגרין ולא תבשיגרון ולא יין במכרים הכושב בשיעו לא יגמע יומן ופולטו אבל מגמע הוא ובולע ומעבל כל לוכלו ואינו ממנע הכושב בגרונו לא יערעו בשמן אבל נוהן שמן ברגה לבוך מגינדן וגומע : לא יסוך יין וחומץ כו' . בירושלמי הכושב את ראשו או שעלו בו חטטין כך שמן ולא יסוך יין וחומץ וכן יין של מעבר שני שמפסומה אסור לבוך בו שמן של מעבר שני שהתפשמה מותר לבוך בו מה בין זה לזה אין דרכו לכן : השבח לפי חשבון . רבי יוחנן אמר כל שיש בו סותיר מדה הבשת לפי חשבון וכל שאין בו הותיר מדה הבשת לשני הבשל אמר כל שעשה בבחו מיכר הבשת לפי חשבון וכל שאין עשה בבחו מיכר הבשת לשני מתניתא פליגא על ר"י עיסה כל מ"ם שהאפוה פת והבשיתה הבשת לשני . פי' ואמם עיסה חפת ע"י אפיה ומשני אחר ליה בשאין בבחו מיכר פי' בלא חפת ופריך מתניתא פליגא על ר"י דגים שנתבשלו עם קפלוטו' של מעבר שני הבשת לפי חשבון כלום יש בדגים אלא טעם קפלוטות ובקפלוטות אלא טעם דגים ומשני שבשל שמיסל שמיסם כאתה . פי' ועדיין מעורבין ואיכא נמי בבת מדה ופריך הגע עצמך שבשל זה בפ"ע וזה בפ"ע ושירבן פי' דל"ר ל"ל למתני שנתבשלו עם הקפלוטות לתני שנתערבו אלא ע"כ בתר שבת הטעם חולין הבשת לשני מתני' פליגא על ר"ל הבשל בשל מ"ם שתבלו בחלבין של חולין הבשת לשני אחר לא בשאין טעם שבחו מיכר כ"ל בירושלמי : ב אם הקילו כו' . ירושלמי מה הקילו בתרומה כהדא דתני כך הוא כהן שמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל ומעבלו ע"ג מעיו ואינו מושם . פי' דקשה מאי דאמרו לשון הקילו אמבמע אחכמים הקילו בדבר שהיה לדור לאסור ומאי דקתני אח"כ הקילו של תרומה בכרשינין לא הקילו חכמים זה כלל דאין לדור לאחר זה כלל ולא שייך זה הלשון הקילו וע"ז אמרו שהקילו ליהן על מעיו של בן כהן אף שהוא ישראל כהדא דתני סך הוא כו' : ד ונכנסין כו' . ירושלמי כדי לעשות עיסה ולחזור עוד בם מתניתא דרבי"ע הוא אף אחר הפירות נכנסין ויוצאין ומבני ד"ה הוא אלא קל הוא שהקילו בכרשינין : יתחלקו לעיסות . ירושלמי ובלבד בעיסה של כרשינין ובלבד בעיסה של מ"ם : בש"א כו' . בירושלמי מה בינהון ר"ל מנה אלה בינהון בב"ה אלה בינהון ובה"ל אלה בינהון עמאות (פי' אחלון אחמר) הני זו דר"מ אבל ר"י אומר בש"ה כל מעשיה בטהרה חוץ מהפיפתה ובה"ל כל מעשיה בטומאה חוץ מבריתה מה בינהון מגיגה בינהון בש"ה מגיגה בינהון עהורות ובה"ל מגיגה בינהון עמאות וב"ה בתוספתא תלגן של מ"ם תאכל ומחוזן של תרומה בש"ה כל מעשיה בטהרה ובה"ל כל מעשיה בטהרה חוץ מהפיפתה דברי ר"מ ור"י אומר בש"ה כל מעשיה בטהרה חוץ מהפיפתה ובה"ל כל מעשיה בטומאה חוץ מבריתה . כרשיני מ"ם יאכלו ממחוזן של תרומה בש"ה שפין ושורין בטהרה ומאכילין בטומאה ובה"ל שורין בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה דברי ר"י רמ"ל בש"ה שורין בטהרה ושפין בטומאה ובה"ל כל מעשיה בטומאה נמנא בתלגן הוא ר"מ מחמיר ואמר שב"ה סוכר כמו ב"ם לר"י וב"ם מחמיר יוחר וסבר כל מעשיה בטהרה ומסיים שם בתוספתא אמר ר' יוסי זו משנת ר"ע לפיכך הוא אומר יהנו לכל וחכמים לא הודו לו (פי' מבנת ר"מ שאמרו שב"ה סוכר שכל מעשיה בטומאה הוא משנת ר"ע שאמר כן כאן במעשה כל מעשיה בטומאה ולכן אמר בש"ד דתלה מ"ע כרשיני תרומה ר"ע מתיר ליהן לכל והחכמים אוסרים ומיינו לפי שסבר שכל מעשיה בטומאה ולא שמיהה לכן יתנו לכל אבל סתם משנה שבכאן כן מחכמים דהתם הוא ר"י דסבר שב"ה סבר שרייתן הוא בטהרה ולכך לשומרן לכן לא יתנו לכל אלא

פירוש הארוך

לתבל) : ה לקט למע"ש כו' . ירושלמי כדי לשבר שני שמא יאכלו בשאר יהא אלו שבידו הפוסין על הבני א"ל זעילה ולכך לבתמה ואומר אם אלו שלמען שני יהא אלו שבידי תפוסין עליהם א"ר יוסה והוא שליקט מבאן ומבאן . פי' שלקט בערבוביא מבאן מעט ומבאן מעט לו אמרינן דמה שלקט לקט למע"ש אבל אם ליקט על אומן בכולו והופן הוא פי' אם לקט מתחלה כל האומן באחד ואח"כ האומן הבני ודאי לא נפל כל האומן ממעשר שני אלא ודאי אף תולין משורבים באותו האומן ולהבי לא תלין הכל במע"ש : והנבללין כו' . ירושלמי ר' יוסי בר טון בשם רב הונא בינו מתני' הנבללין והחפין לפי חשבון פי' שמפרש בריבא לו בחפן וקשה לשם דל"ר כל"ל ג"כ בסיפא שבחם ואמרו שבאמת בינו מתני' הנבללין כו' : ו ובורר את היפה . ירושלמי פריך ויבור לא הבשת ומבני אמר ר' יוסה אמי אומר שהיא היתה מע"ם ופריך לא יתלת לחולין (בתמיה) אל"י לא נחבוון לעבותה תולין. ברורין ותדע לך שכן תנא לא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללן על הכסף כו' : ח הפורט סלע כו' . פי' שבחון לירושלים אסור להחליף מכסף על נחושת ומ"ם מכסף על כסף ובירושלים הוא בהיפוך : בש"א כל הסלע כו' . פי' שאסור להחליף מן מעות נחושת שלו על סלע של כסף עד שיהא בעד כל הסלע מעות נחושת אבל אם יש בירושלים קצת מעות כסף אסור להחליף כי אסור להחליף כסף על כסף וב"ה מתיר אפי' שקל מעות ושקל כסף מתמת שרוצה להחליף המעות מותר ג"כ הכסף : אין מחללין פירות וכסף . פי' שפירות מותר להחליף על מעות חוץ לירושלים וסבר ר"מ שבשביל פירות אסור להחליף הכסף ולא התירו אלא בשביל מעות נחושת וחכמים אומרים שגם בזו מותר : ט הדנין . ירושלמי אלו הן הדנין כן עזלי וכן זומא : שמאי אומר יניחנה כו' . דטעמיה דחכמים דסברי שמותר להחליפן ג' פעמים דהיינו בתחלה הפירות על מעות ומעות על הכסף וכסף על מעות בירושלים דבתיב ג' פעמים כסף בתורה ונתת בכסף ולכם הכסף ונתת הכסף שמאי לא דרים וסבר שאסור להחליף אלא פעם א' דדרים הבי הכסף כסף לאבין והב"ם ר"ש הזהב לא נאדי מסך חוקיומתא אלא מכנך הדתי מתניתא ושמאי באמת פליג על כ"ם ודרים הבי ומשיך עוד דלף בירושלים נמי דוקא כסף לאבין ומ"ם דפליג אריבא פירוש סלע ממעות מע"ם כו' ולאיה דהא בעדיה שם בין לוקן הדברים שפליג שם כ"ם תביב גם הפורט סלע ממעות והא דקתני בירושלמי וז"ל מ"ע דשמאי גזירה שמא יבכח ויעשה אותה תולין כו' פי' מ"ע דשמאי דמחמיר גם בירושלים ולא דרים היכר מאבר אחור נפשר בסברת גמרא דידן . ומבני דאבר אחור נפשר לא קאי אלא אמאכלים אבל מעות מייתינן שמא מבכח ויעשה תולין : ו ואומר מה כו' . בירושלמי פריך כמה אמן קיימין אם באומר מבכר (פי' בתחילה) מבקה מעוכב בו ואם באומר לבשיתה אלא שהו ומבני בשאומר מבכר לבשיתה ולבאורה אינו מובן כלל ובראה ב"ם שאומר מבכר והא דקשה אלא מבקה מעוכב בו שאומר לבשיתה פי' מה שיהיה בפיו בל טהורים אוהן יהיה מ"ם ובשיתה פי' מה שאני אבשה ר"ל אינו מעוכב כלל וגם הוא מ"ם ואינו יכול לעמאותן ושוד בם מוקי בעומאה מם ובבלי חרם שאין כלי חרס מטמא מאחוריים אבל בעומאת זיבה מטמאין בהיסט ובשאין אחר מעבה אבל אם אחר מעבה אפי' עמאים עומאת זיבה ועל בל א' כוסו לפניו :

פרק ג

א לא יאמר כו' . ירושלמי פריך מה בין האומר שנאכלם ונשתם לאומר לחלק ומשני ר' זעירא בשם ר' יוסה מהלכות בל עמעבר (פי' מאותן הלכות שהתירו בדוחק ואין רשאי לעשות כן לכתחילה) וכן האומר לפועל לקוט לי ירק היום וכן בוחא אחר מחבירו וכו' בשבת וכן לוקח פת של נכרי מפלטר כולם מהלכות של עמעבר : ב אין לוקחין כו' . ירושלמי תנא אלא ידוע לידי פגול מהו לידי פגול אמר ר' יוסה שיפגול בע"ז לאוכלו אי אתה יכול שהוא עמא ד"ת לפדותו אי אתה

ג מי שהיו לו מעות בירושלים וצריך לו ולחבירו פירות אומר לחבירו הרי המעות האלו מחוללין על פירותיך נמצא זה אוכל פירותיו בטהרה והלה עושה צרכיו במעותיו ולא יאמר כן לעם הארץ אלא בדמאי :

ג ולא יאמר כן כו'. ירושלמי אבל בודאי לא אמין מוסרין ודאי לכ"ה :

ד פירות בירושלים ומעות במדינה אומר הרי המעות ההם מחוללין על פירות האלו. מעות בירושלים ופירות במדינה אומר הרי המעות האלו מחוללין על פירות ההם ובלבד שיעלה הפירות ויאכלו בירושלים :

ד פירות בירושלים. כגון כמבתי לעיל שמותר מפני שא' בירושלים ואפשר לפי המסקנא דסיכולמי שהבאתי לעיל אלא שניהם היו מין לירושלים כתי מותר בדמאי ואפשר שה"ל מייני בדמאי וקאי אדלעיל ולא יאמר כו' אלא בדמאי וע"ז אמר שגם זה מותר בדמאי אם פירות בירושלים או מעות :

ה מעות נכנסות לירושלים ויוצאות ופירות נכנסין ואינן יוצאין רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הפירות נכנסין ויוצאין :

ה רשב"ג אומר נכנסין ויוצאין כו'. ירושלמי כדי לעשות עיסה ולחזור :

ו פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים ושלא נגמרה מלאכתן סלי ענבים לגת וסלי תאנים למוקצה ב"ש אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים וב"א יפדה ויאכל בכל מקום. ר"ש בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכ"מ ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן שבית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים וב"ה אומרים יפדה ויאכל בכל מקום והדמאי נכנס ויוצא ונפדה :

ו פירות. של ודאי שנגמרה מלאכתן ולא טופלנו עדיין מ"ש : יחזור. ואין יכול לפדות אותן : והדמאי נכנס ויוצא. המע"ש עצמו אף שהופלנו : ונפדה. אף שהיו ירושלים אמר שנגמר מלאכתן קודם שהפרישו :

ז אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ או עומד בחוץ ונוטה לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ. בתי הבדים שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים בית שמאי אומרים הכל כלפנים ובית הלל אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ :

ז שעומד בפנים. פי' הסיקר : ונוטה לחוץ. הטפיס : הכל כלפנים. פי' אמין פודין כמנוכנס לגס : כנגד החומה כו'. אם פתחיהן לפנים : מכנגד החומה כו'. אם פתחיהן לחוץ :

ח הלשכות בנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן קדש בנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קדש וגגותיהן חול בנויות בקדש ובחול ופתוחות לקדש ולחול מכנגד הקדש ולקדש קדש מכנגד החול ולחול חול :

ט מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ בית שמאי אומרים יפדה ויאכל הכל בפנים חוץ משנטמא בולד הטומאה בחוץ ובית הלל אומרים הכל יפדה ויאכל בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים :

ט אב הטומאה. הוא דאוריתא אבל הטומאה הוא דרבנן : יפדה. דמ"ש שנטמא מותר לפדותן אף בירושלים :

י הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה ר' יהודה אומר יקבר. אמרו לו לר' יהודה מה אם מעשר שני עצמו שנטמא הרי הוא נפדה הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא אינו דין שיפדה. אמר להם לא אם אמרתם במעשר שני עצמו שכן הוא נפדה בטהור ברחוק מקום תאמרו בלקוח בכסף מעשר שאינו נפדה בטהור ברחוק מקום :

יא צבי שלקחו בכסף מעשר ומת יקבר ע"י עורו ר"ש אומר יפדה לקחו חי ושחטו ונטמא יפדה ר' יוסי אומר יקבר לקחו שחוט ונטמא הרי הוא כפירות :

יא צבי שלקחו ומת יקבר ע"י עורו לקחו חי ושחטו: רש"א יפדה ר' יוסי אומר יקבר כו'. כל"ל פי' אם מת יקבר לכ"ע משום דאין פודין קדשים להאכילן לכלבים וכמ"ש לעיל בני כהנים אבל מי סבר ר"ש שיפדה משום דאיל לעמתים דקדמי בדק הבית מ"ל העמדה והעבלה ול"ל סבר יקבר אלא דאין העמדה והעבלה : לקחו שחוט ונטמא כו'. ולר"י יקבר ולמ"ק יפדה :

יב המשאיל קנקנין למעשר שני אע"פ שנפן לא קנה מעשר זלף לתוכן סתם עד שלא נפן לא קנה מעשר משנפן קנה מעשר עד שלא נפן עולות באחד ומאה ומשנפן מקדשות בכל שהן עד שלא נפן תורם מאחת על הכל ומשנפן תורם מכל אחת ואחת :

יב שנפן. פי' שסתם את פיסם : אם עד שלא נפן. פי' קנה אם עד אלא נפן וכן בכ"מ שאמר נפן ולא נפן אקנה אם קאי :

יג ב"ש אומרים מפתח ומערה לגת וב"ה אומרים מפתח ואינו צריך לערות. במה דברים אמורים במקום שדרכן למכור סתומות אבל במקום שדרכן למכור פתוחות לא יצא קנקן לחולין אבל אם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה יצא קנקן לחולין. ר"ש אומר אף האומר לחבירו חבית זו אני מוכר לך חוץ מקנקנים יצא קנקן לחולין :

פרק ד א המוליך פירות מעשר שני ממקום היוקר למקום הזול

או ממקום הזול למקום היוקר פודהו כשער מקומו המביא פירות מן הגורן לעיר וכדי יין מן הגת לעיר השבח לשני ויציאות מביתו :

א המוליך. דיבבד ודודאי חייבי : כשער מקומו. במקום שהוא עכשיו שם : השבח לשני. פי' מה שנעביר ממיקר יותר מבנת הוא נמע"ש : ויציאה מביתו. מה שלריך להוליא הוצאה להוליכו לעיר הוא שלו ולא ממע"ש :

ב פודין מעשר שני כשער הזול כמות שהתנוני לוקח ולא כמות שהוא מוכר כמות שהשולחני פורט ולא כמות שהוא מצרף ואין פודין מע"ש אבסרה את שדמיו ידועים יפדה על פי עד אחד ואת שאין דמיו ידועים יפדה ע"פ שלשה כגון היין שקרם ופירות שהרקיבו ומעות שהחליאו :

ב פודין כו'. פי' יכול להממיר אותן תלפדות עד שעת הזול ואח"כ פודה : שהשולחני פורט. פי' כמו שהוא נותן פרוטות ולא כמו שהוא טוען פרוטות כן הוא חושב את הפרוטות שנותן נגד הפירות שהשב אותן יקרין : אבסרה. מאומד פי' כל הנטור ביחד : על פי אחד כל"ל : שקרם. שהתחיל להממיר שלא מיו ידוע המקח : שהחליאו. שהתליאו :

פירוש הארוך

יכול שהוא פטור ד"ת (פי' מהמת מעבר אמין מעבר נעמע מע"י ואסור לפדותו רק אם עמא מתמת מעבר) הוי אלא יבולו לידי פסול ופריך שם מהו ממעע מאכילתו תרומה אסורה לזרים מ"ש מותר לזרים הרומה לאסור בע"י מ"ש מותר בע"י ופריך וכשם שהוא ממעע מאכילתו כך הוא ממעע מאכילתה (פי' מאכילה תרומה ומלה לא קהני ג"כ מאכילתה) תרומה מותר לאוכל מ"ש אסור לאוכל תרומה ח"ל מחילה מ"ש צריך מחילה ומכני לאכה הני מפני הוא ממעע מאכילתו ומאכילתה : ן סלי תאנים וכו'. ירושלמי הא כלי תאנים להאכילה וכלי ענבים לאכילה גמר מלאכה כן : בש"א וכו'. ירושלמי אמרו ליה ב"ה לב"ש אין אתם מודים לנו בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיפלה מ"ש שלהם ויאכל בכל מקום אמרו להם ב"ש לא אם אמרת בפירות שלא נגמרה מלאכתן שיכול להסקיון ולפוערן מן המעברות תאמר בפירות שנגמרה שאינו יכול לפוערן מן המעברות (פי' שאי אין הפקר מועיל) ל"ל כ"ה אף בפירות שנגמרה מלאכתן יכול להוליא עליהן מ"ש ממקום אחר (פי' ומ"ל לא היה כלל המע"ש בירושלים) : ונפדה. ירושלמי אמר רבי זעירא ובלבד בפירות שהן עכולין לדמאי כגון דמאי אם דמאי מתילות. פי' דוקא אם לא הפרישו עדיין המעברות וכתבא קמא שב"ה אסרי לפדות בודאי אם נגמרה מלאכתן : ן מכנגד החומה כו'. במסכת מכות סוף פרק ג' פריך כה תנן במסכת מעברות פרק ג' ובירושלים הולכין אחר הנוף ומסיק אף אחר הנוף ופירשו התוספות שאחר הנוף הולכין לעולם בין לקולא בין לחומרא אלא שאף בעיקר שדינן אחר הנוף לחומרא שאם בעיקר מין לירושלים ונגוף בירושלים ביין שבא בתחת בעיקר אין פודין וגם אין אוכלין : בש"א הכל כו'. ירושלמי א"ר לעזר לחומרא (פי' אב"ש ואב"ש קאי אלא אמרו אלא לחומרא). ופריך ר' יוסי בני בני ב"ש אמרו לחומרא (פי' ב"ש ניחא דדינן בלפנים לענין אין פודין אבל אין אוכלין גם כן) ומבני אמרי' בתי הבדין שפתחיהן לפנים וחללן לחוץ מכנגד החומה ולפנים כלפנים דבא גם הפתח הוא לפנים וגם הוא מן החומה ולחוץ מכנגד החומה ולחוץ אין אוכלין שם מעשר שני כלחוץ ולא פודין שם מע"ש כלפנים פתחיהן לחוץ וחללן לפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ דבא גם הפתח הוא לחוץ וגם הוא מן החומה ולחוץ. מכנגד החומה ולפנים אין אוכלין שם מ"ש כלחוץ ואין פודין שם מע"ש כלפנים ואמרו שם אזו דברי ר"ש. אבל חכמים אומרים בתי הבדין כלבבות והולכין אחר פתחיהן כל"ל בירושלמי. אבל בגמרא דידן במסכת מכות הכל פליג על הירושלמי ואמרו שם רבי יהודה אומר במערה טוען אחר פתחיהן וסייעו חכמים המכרים בירושלמי ומסיק שם ר"ש לא אמר אלא במע"ש ולחומרא ע"ש : ח הלשכות כו'. ירושלמי תני בנויות בקדש ובחול ופתוחות לקודש תוכן קודש וגגותיהן מכנגד הקודש ולקודש קודש ומכנגד החול ולחול חול. היו בנויות בקודש ובחול ופתוחות לחול תוכן חול וגגותיהן מכנגד הקודש ולקודש קודש ומכנגד החול ולחול חול בנויות בקודש ופתוחות לקודש ולחול כולו קודש בנויות לחול ופתוחות לקודש ולחול כולו חול כל"ל שם כרי ז' בכות ג' בחפני' ד' בנרייתא : ט יפדה. ירושלמי דבתיב לא תוכל שאתו מה אנן קיימין אי בריחוק מקום כבר כתיב כי ירבה ממך אי בקירוב מקום כבר כתיב כי ירחק ממך המקום אלא מה לא תוכל שאתו לא תוכל לאוכלו וכתיב ונתת בכסף כו"ל. תני בר קפרא לא בטומאה דבר תורה ולד הטומאה דבנן במסקנא דירושלמי בדר ביה מסא דבני לאוקמי טעמא דיאכל מבפנים דהייט מבום הבאה דשמא יאמרו לאיש מע"ש נכנס ויוצא משום דא"כ כשנטמא בתוך נמי ניתוח שמא יאמרו כו' אלא הטעם הוא דכשנטמא בפנים תפסוהו מחיצות אבל כשנטמא בחוץ לא תפסוהו מחיצות. ופריך מה בולד הטומאה בין חוץ לפנים זה וזה לא מדבריהם הוא. פי' כיון דמדאוריתא טהור גמור הוא הרי תפסוהו מחיצות. ומבני כשהכנסה הכניסן על מנת שלא תתפסנו מחיצה פי' כיון דעל כל פנים הוא טעמא מדבנן הרי היה דעתו שלא תתפסנו המחיצה והוי כאילו התנה כן. א"ר זעירא הד"ל מעבר שני שנכנס על מנת שלא תתפסנו מחיצה אין המחיצות תופסתו ודמי רבי יוסה בעי עסור דבר תורה ואת אמרת הכן פי' דבתורה גמור לא מהבני דמהני תנאי אלא כיני עבר ודאלו. פי' בעיבור לא מהני התנאי אלא לענין דיעבד ובעמא דבנן מהני אף לכתחלה ואף בכתם דאוי כאילו התנה : י אמר להם כו'. מפרש בגמרא טעמיה דת"ק דלא אליס קדושת מע"ש שיהא אף שלקוח בכסף מע"ש אסור לפדותו ובתוספתא מפרש משום דבן מצינו בתמורה שלא חל בקדשים עלמן של בעל מום ועל הרומה חל וכן הוא ג"כ כאן. בירושלמי מפרש דטעמיה דר"י הוא משום דבתיב בכסף בכסף לראשון ולא בכסף שני אלא אלי דאיש ן מוחזקין ליה מקו"ש הוא מוחיב לון : (בכיאור של רבינו ז"ל מבואר היטב הדק) : יא ירושלמי אמר עבא אוחנא בכדון הכים לטעון סעמדה והעבלה : יב עד שלא נפן. ירושלמי רבי חייא בשם ר' יוחנן כיני מתני' אם עד שלא נפן קנה שם לא קנה מעכר אם מנפן קנה שם קנה מעכר קנקן עד שלא נפן קנה שם שולות בא' ומאה אם מנפן קנה שם מקדשם כ"ש אם עד שלא נפן קנה שם תורם מאחד על הכל אם מנפן קנה שם תורם מכל א' וא' בד"א ביין אבל בשל שמן ביין עד שלא נפן ביין שנפן לא קנה מעכר ביין עד שלא נפן ביין שנפן שולות בא' ומאה ביין ומשנפן ובין עד שלא נפן תורם מא' על הכל :

פרק ד המוליך פירות כו'. ירושלמי אמר רבי יוסה לא אמרו אלא המוליך בא בחתלה אבור וכפירות מ"ש אבל בשבולין למע"ש אפי' לכתחלה מותר בהדא דרבי הוי ליה פירא הבא ושיבא בכוחנין והוי קבע מעשרו דבכא תמן ומפרק לון בשערה דחמן תני אבא בר אלעא בר קריי בד"א בודאי אבל בדמאי בין ביוקר והולו בין בזול והוקרו מוכרו בזול אמר אי מבוא שבאתה למוכרם בזול (פי' שבאה לאוי למכור בזול) אי מבוא ביכול להחזירה למקומה מה נפיק מביניהון תזרו והוקרו במקומו אין תאמר מבוא (שאין) יכול להחזירו למקומו הרי הוקרו ואין תאמר מבוא שבאתה להמכר בזול אף כאן בראתה להמכר בזול : ב בשער הזול. ירושלמי א"ר. ירמיה כמה דבר בא בעי בערונתא

ג בעל הבית אומר בסלע ואחר אומר בסלע בעה"ב קודם מפני שהוא מוסיף חומש בעה"ב אומר בסלע ואחר אומר בסלע ואיסר את של סלע ואיסר קודם מפני שהוא מוסיף על הקרן. הפודה מעשר שני שלו מוסיף עליו חמישית בין שהוא שלו ובין שניתן לו במתנה: **ד** מעריסין על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים לעבדו ולשפחתו העברים הילך מעות אלו ופדה לך מעשר שני זה אבל לא יאמר כן לבנו ולבתו הקטנים לעבדו ולשפחתו הכנענים מפני שידן כידו: **ד** מעריסין כו'. כדי שלא ליתן חומש. פי' נמתנה • ופדה לך. פי' מפדה בשבילו מן המעשר:

ה היה עומד בגורן ואין בידו מעות אומר לחבירו הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה חוזר ואומר הרי אלו מחוללין על מעות שבבית: **ו** משך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים נותן לו סלע ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו משך ממנו מעשר בשתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד בסלע נותן לו סלע מחולין וסלע של מע"ש שלו אם היה עם הארץ נותן לו מדמאי:

ו משך ממנו כו'. ומכעה"ב הוא קונה בחמיכה. אבל בעה"ש אינו קונה בחמיכה: ומשתכר. פי' הלוקח סלע וא"ל ליתן מתעות שלו אלא סלע בקנה בחמיכה וסלע הב' הוא מתמת מע"ש יתן מתעות מע"ש: ומע"ש שלו. וא"ל ליתן להמוכר כי אלא המוכר קנה בחמיכה: וסלע כו'. פי' נותן להמוכר ב' סלעים א' מתעות שלו וא' מתעות מע"ש: מדמאי. שאין רבמוי ליתן לע"ה ודאי מ"ש:

ז המשך מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר דיו רבי יהודה אומר צריך לפרש. היה מדבר עם האשה על עסקי גיטה וקדושיה ונתן לה גיטה וקדושיה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש: **ח** המניח איסר ואבל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר. המניח פונדיון ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא יוצא באיסר אוכל עליו עוד פלג. המניח איסר של מעשר שני אוכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה באיסר בית שמאי אומרים הכל עשרה. ובית הלל אומרים בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה: **ה** המניח איסר כו'. פמ ר"ש שני איסרין פונדיון א"ל מתני' אמרה כן המניח איסר ואכל עליו חצי והלך לו למקום אחר וכרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר: **ט** כל המעות הנמצאים הרי אלו חולין אפילו דינר זהב עם הכסף ועם המעות מצא בתוכן חרס וכתוב עליו מעשר הרי זה מעשר:

ט אפילו דינרי זהב כו'. אמפ"ש אלין דלא לפשוט כן בחולין: עליו. על החרס: **י** המוצא כלי וכתוב עליו קרבן רבי יהודה אומר אם היה של חרס הוא חולין ומה שבתוכו קרבן ואם היה של מתכת הוא קרבן ומה שבתוכו חולין א"ל אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן: **יא** המוצא כלי וכתוב עליו ק' קרבן מ' מעשר ד' דמאי ט' טבל ת' תרומה שבשעת הסכנה היו כותבין ת' תחת תרומה. רבי יוסי אומר כלם שמות בני אדם הם. אמר רבי יוסי אפילו מצא חבית והיא מלאה פירות וכתוב עליה תרומה הרי אלו חולין שאני אומר אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופנה: **יא** ת' תחת תרומה. והא"ס אינ ע' תמת מגל: שבשעת הסכנה. גזרת הטונדי כוכבים: שמות בני אדם. כגון ת' מלמוס מ' מוני' וכדומה:

יב האומר לבנו מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית אחרת הרי אלו חולין היה שם מנה ומצא מאתים השאר חולין מאתים ומצא מנה הכל מעשר:

פירוש

נפת רמצה מכשיל קלגן ומעביר עליהן פרוטה ומפרקיינה. פי' כמו שאדם רוצה לקנות בין הסמנות מן אותם המתומים הנכתבים מוכר בזול ולאותן נכים המקלעות עלגן והוא רודף אחריהם שיהא לוקחין כן הוא עושה ופורה: כמות שהשלתי פירם. פי' כשבא לפדות אותן עתן הפרוטות כמו הסמלתי עתן הפרוטות בעד הסלע ולא כמו שנטל הפרוטות הסמלתי נטל הפרוטות בזול: ואין פדיון אכזרה. תוספתא אין פודין מע"ש אכזרה כיצד היו לו פירות מרקיבין משות מחלידין לא יאמר כמה רוצה אדם ליתן בלבור זה בכדי זה אלא אומר כמה רוצה אדם ליתן פירות בסלע וכמה אדם רוצה ליתן מעות בדינר: ואת שאין דמיו ידועים עפ"י שלשה. דוקא במע"ש הוא כן אבל בנטע רבעי אין דמיו ידועין כן אין דמיו ידועין הכל כמלבה ולכן אמרו ברים סהדרין ממשנה שאין דמיו ידוע ולא לאר המיסן ידוע ולכן אמרו שם י"ד ב' אחיהו מע"ש באין דמיו ידוע ולא הזכיר נטע רבעי בכל והיינו מפני שבנטע רבעי ליך לכתוב ג"כ הטולאות שבוצין על זה ולכן ליך אלבה לעולם והוי תמיד כמו אינו ידועין אבל במע"ש אין תובכין הולאות ולכן בדמיו ידועין אין ליך אלא א': שלשה אמרינן שם תיר מ"ש באין דמיו ידועין פודין אותו בג' לקוחות אבל לא בג' באין לקוחות אפי' עובד כוכבים ג' מהם אפי' אחד מהם כעלים בעי ר' ירמיה אלבה משולין לכיס א': ביוחנן מהו פי' ג' שותפין אם הן בג' לקוחות או לא ת"ש אינו ואמר נשיא פודין מע"ש פי' אל הים אחר באין דמיו ידועין אלמא שותפין הן בג' ומבני דלמא כגון רב אסא ורב אבא סורא פי' אמר' להם משות לכ"ל בע"ש. ירושלמי אר"י פודין מע"ש ע"ש ג' לקוחות ואפי' אחד מהן עובד כוכבים אפי' אחד מהן בעלים ר"י בעי שיהם עובדי כוכבים לא (פי' פשיטא דלא) שיהם בעלים לא א' שובד כוכבים וא' בעלים ומי לא אלא לדדון מית אמרת (פי' א' עובד כוכבים וכו' אחרים הם ב' לקוחות אחרים אין בעלים וא' מהן בעלים אם אין ביניהם עובד כוכבים): **ג** את של סלע ואיסר קודם. ירושלמי פריך ואין חומשו של זה מרובה על תוספתו של זה ומשני א"ר שמיא שהוא יכול להעביר עליו לפוטרו מן החומש בגמ' מרבין כ"ז ב' פריך הם מהקדם על מ"ש לחומרא דחומש עדיף ודמיהנו בעה"ב אומר בסלע כו' ומשני הכא רוחתא דהקדם הוא חומש עדיף התם הוא רוחתא דבעה"ב קבא הבדוק שפיר חומשא לא אכפת ע"ש בתוספות ד"ה לחומרא דקונים דאמר אין כופין כן בע"ש לפדות בסלע ואיסר עם החומש. אמרינן ירושלמי כל מע"ש שאין בקרע ש"ם אין מוסיף חומש ר' יוסי בשם ר' שמעון בשם ריב"ל אומר כל שאין בחומשו ש"ם אין מוסיף חומש ואמרו מע"ש שאין דמיו ידועין בו דין שיאמר הוא וחומשו מחולל על הסלע הזה רבי יונה בשם ר' שעורה בסלע של מ"ש הוא מהני' אמ"ש אבל יהא שם תולין כל שהוא אמר ר' יוחנן הקדם שנפדה יותר על דמיו הוספה הכל מע"ש שנפדה יותר על דמיו לא הוספה הכל מה בין הקדם ומה בין מע"ש אמר ר' אמי שבן אדם מצוי לבוות מרגה בהקדש. ופי' שהירושלמי מוקי פלוגתיה אם אין בו ש"ם א"ל לוסיף בו חומש כלל. ריב"ל אמר אם אין בחומשו ש"ם א"ל לוסיף חומש ומוקי הלי בריתא בא"ר יוחנן ובשלא של מע"ש דוקא ולפי שבמע"ש אין הוסם הבאר לכן הוקרבו נחלו על המעות הלאמרים כמו שאמרו אבל אבר שלא יהא שם תולין כ"ש אבל בגמ' בנני נ"ג ב' ת"ר אם נגאל יגאל לים ממעשרו ולא כל מעשרות פרע לתע"ש אחין בו ש"ם (פי' שאינו חוסם הדיוקה כלל ולאו כר פדיה הוא) איתמר ר"א לומר אין בו ר' אמי אמר אין בחומשו ר' יוחנן אמר אין בו רבבל אמר אין בחומשו מיהיבי מ"ש אחין בו ש"ם דיו שיאמר הוא וחומשו מחולל על מעות הלאמרים והיינו מבוש שפחות מע"ש אינו כלל ונשאר לו פחות מש"ם מה יעשה אין לתלו על מעות הלאמרים והירושלמי סבר שפחות מע"ש ג"כ בר פדיה ולא פליגי אלא בחומש ולכן אמרו בברייתא שאין דמיו ידועין וכ"ל: ועוד אמרו שם א"ר יוחנן הקדם פדיו ולא הוסיף חומש ר"ז אבי מ"ש שפחות ולא הוסיף חומש ר"ז אינו פדוי מה בין הקדם ומה בין מע"ש א"ר הילא הקדם יש לו חומש' מע"ש אין לו חומש' אבל מסקנת הגמ' שלנו אינו כן דאמרי' בגמ' ר"ד א' נתן לת הקדם ולא נתן לת החומש ר"ח אומר תולל ור"י אומר לא הילל א"ר יוחנן מחלוקת במעשר אבל בהקדם ד"ה תולל ופריך ונתנת נתן כו' א"ר יוחנן דבריו ר"א בהקדם ודברי ר"י במע"ש אלמא דפליגי בשתיהם ומשני אלא אי איתמר א"ר יוחנן אבל בהקדם ובמע ד"ה תולל ועוד שם ופריך ר"ז נמי בנ"ד בנכסיו אבל במ"ד אינו בנכסיו מה בין הקדם כו' ותמרו מתני' דר"מ היא דאמר מתנה אינו במכר א"ר יוחנן ד"ה היא הפתר בפירות שהן עתולין למעשר ופריך והא הכינן הפודה נטע רבעי שלו מוסיף חומש כו' לא לנטע רבעי עצמו אלא הכא מעשר עצמו וכן לעיל בפרק א' אמרו מתניתין אתיא כמ"ד כו' אבל למ"ד מתנה כמכר אין נותנין זה לזה ולא אמרו שם ד"ה אלא לומר דאתי אלא כר"מ אלא בסבר מעשר בני ממון גבוה הוא כ"ש אמרו אלכה כר"מ נמשכר ואלכה כרי בהקדם ופריך שם וכרי במעשר לא והתם הפודה מע"ש מוסיף עליו חמישיתו בין

הארוך

מבלו בין שניהן לו במתנה מני אי ר"מ מי מני יסוב ליה בתנה ואמאר מע"ש ממון גבוה הוא אלא לאו ר"י היא לא לעולם ר"מ היא והכ"ע כגון דיהיב ליה בעבדים ופריך מהכוא הפודה נטע רבעי שלו מוסיף עליו חמישיתו בין שניהן לו במתנה מני אליעזר ר"מ מי מני יסוב ליה בי' אלא לאו ר"י היא לעולם ר"מ היא והכ"ע בשיהיב בשדה שדה ולא כרי' אמאר שמדר אסור מפני שהוא בדי וחירולמי לא מיבן כן ולפי מה שאמרו לעיל בפרק קמא מ"א דאפילו ר"מ דאמר מע"ש ממון גבוה הוא מ"מ יכול ליתן במתנה מידי דהוי ממעשר בהמה דב"ע שממון גבוה הוא אפש"ל מוחר ליתנו במתנה ה"מ דהוי מלי למימר כמי דהפודה מע"ש כו' יכול לאוקמי ר"מ והגמרא לא מוקי ש: **ד** מעריסין. ירושלמי למה מעריסין מפני שכתוב בו ברכה ומוכיח אמר למה פודין בכסף של מפני שכתוב בו ברכה: הילך מעות כו'. ירושלמי פריך מה אלן קיימין אם כשאמר לא ופדה לי בלותא הוא לא ופדה לך שלו הן ומשני לכשאמר לו לא ופדה לי מבלך ופדה לך מבלי (פי' אחרי הני בני דמתני' קאי על הילך מעות ועל מ"ש לקמן היה עומד בגורן כו' דהיינו כאן אחרי שאמר לא ופדה לי מבלך. פי' שנתן לו הממון במתנה והוי שלו ואח"כ הוא פודה את הפירות של אביו במעות שלו ופדה לך פירות בשביל מבלי ממון שלי של פירותיך): **ו** משך ממנו כו'. ירושלמי מוקי מתני' דלא כרבי"ג דרבי"ג סבר דאפילו מע"ש נקנה בחמיכה וגמרא שלנו אמרינן דמתני' אחיא כר"י אבל ר"מ סבר ונתן בכסף וקה לו ולא נקנה כלל בחמיכה אלא בכסף ונרין ליתן בריבית ב' פלגים שלו לחמוכר ונשיבה א"ל ליתן כלל אלא סלע א' ולפי מתי דקי"ל כר"מ ליתן בריבית: עוד שם ר"ש בשם ר"א אין מוסיפין חומש על הסלע שבים ופיה ר"י חמיכה ביה א"ל ר"א מה את מחכל בי אף רבי הילא דאמר לעיל אמע"ש אין לה תובעין ולא אם לא נתן חומש אינו פדוי דיעבד אבל כאן מודי: **ז** צריך לפרש. ירושלמי מהו מפרש זה ניסן וזה קידושין ואמרו זה פדיון שלו מעשר שני: עוד שם מה פליגי בהסמלינו דמתן על עניות אחרים אבל אם היו עשוקין בלאותו עניין גם הוא וכן הוא בתוספתא פרק ב' דקידושין נתן לה קדושין ונתן לה הרי את מקודשת לי רבי יוסי אומר מקודשת ר"י אומר אינה מקודשת ואם היו עשוקין בלאותו עניין מקודשת וכן הוא ירושלמי ס' פתקבל אבל בגמ' שלנו במסכת קדושין ו' א' לא משמע כן אלא דפליגי בעשוקין בלאותו עניין אבל אם אין עשוקין בלאותו עניין לכולי עלמא לא הוי קדושין ושבי"ל סובר שבין עשוקין ובין אין עשוקין פליגי ר"י וכרי יהודה וכן בתוספתא פרק ו' דעיונין הולך אחרו אבל לבנו ובעל גם ונתנו לה אמר לה הא גיטך אף היא כתובה שם בשיטות וכ"ל אם ר"ל מגורשת ר"ל אינה מגורשת רבי אומר אם עשוקין בלאותו עניין מגורשת וא"ל אינה מגורשת בשב"ל מגורשת והיינו תרבי יוסי קאי והרשב"ל מפרש בענין אחר ודכליו דמוקים מלה: **ח** בפונדיון. הוא שני איסרין: פלג. חצי איסר: המניח איסר ואכל עליו כו'. כ"ל. פירוש המניח איסר של חולין ליקח בעדו פירות של מעשר שני ואכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה באיסר. סו': שנותנין אחד עשר מאות תתים באיסר ולקח כל פירות חון חלק אחד עשר מן מה שמתנין באיסר הרי מאה תתים ואחד ממאה באיסר הוא יא תתים שבר הכל הוא מאה וי"ל אותן אלא נטל עדיין הוי באיסר קדוש לפי כמה אכל יותר מזה ושנה ובשיעור הזה דרך להשמות בשער של איסר: בש"א הכל עשרה. פירוש הכל ביחד אם נשאר חלק עשרה מן מה שהוכרין בעד איסר שהוא מאה ועשר שבן הוא עשרים הייט אלם הוי אומרים אחד מעשרה הוי אמינא בכ"ש לא אליבי ה"ק אלא כמה אמאר אחד עשר באיסר וסנרי ב"ש אחד ממאה וא' מעשרה לכך אמרו הכל עשרה שבין הכל לא נאבר אלא אחד מעשרה: ובה"א בודאי אחד עשר. פי' כמעשר שני של ודאי אינו קדוש האיסר עד שלא ישתייר אלא חלק אחד עשר באיסר שהוא מאה תתים וכדמאי עשרה חלק עשרה אם נאבר הוי קדוש האיסר ובטעם שהמתיר בדמאי יותר מבודאי שהדמאי אינו מוסיף חומש אומש לך אם טעה ואכל יותר אינו אכל בודאי אינו מוסיף לף אם טעה ואכל יותר אכל מחומשו ולא אכפת לן: **ט** אפילו דינר זהב. ירושלמי אלא אמר הוא ואין דרך בני אדם לעשותן כן יהא שם לשון כן לריך מימר שהוא תולין: **י** הוא חולין. באין דרך להקדים כלי של הדם לבהמ"ן: הוא קרבן. באמי אומר שהוא תולין ולא על מה שבתוכה: אין דרך כו'. אלא שניהם קרבן: **יא** ת' תחת תרומה. ירושלמי א' ד' ת' ע' כ' ת' תרומה מ' מעשר בש"ם מעשר בני מ' קדמייתא (פי' שהתרומה נקרא ראשית) ד' דמוע מ' תלגו ע' טובו ר' ראשית ת' תרומה. מ' מעשר. בש"ם ב' שני ש' שני פ' סורקן: **יב** מאתים ומצא מנה כו'. בגיסין משפטרין מיירי ובשנים ורבי היא דאמר מנה מתנה ומנה מומל אבל מרישא לא מייל אלו מקומרין:

פרק ה א כרם רבעי מציינין אותו בקוזזות אדמה ושל ערלה בחרסית ושל קברות בסיד וממחה ושופך. אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בשביעית והצנועים מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה יהא מחולל על המעות האלו:

א קוזזות של אדמה. פי' ספר אדום: בחרסית. ספר שטופין ממנו חרס: וממחה ושופך. פיהם לגן ביומר: ושל קברות. פי' כרם שעומד על הקברות ושטין סימן אלא יבאו להלום סם וימחו: בשביעית. שהוא הפקר אבל בשאר שנים לא יעלו אלא הגנבים ולא מכפת לן לתקן לאותם: מניחין את המעות. פי' מתחלה ואומרים כל הנלקט מזה אחר כך יהא מחולל:

ב כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד ואיזו היא תחומה אילת מן הדרום ועקרבת מן הצפון לוד מן המערב והירדן מן המזרח ומשרבו הפירות התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה ותנאי היה הדבר שאימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה התנאי הזה ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה:

ב היה עולה. ולא היו רגלין לפדותן אלא היו לריכין להעלותן לירושלים ולאוכלן: לכמות שהיה. אלא יהו רגלין לפדות:

ג כרם רבעי בית שמאי אומרים אין לו חומש ואין לו ביעור ובית הלל אומרים יש לו ב"ש אומרים יש לו פרט ויש לו עוללות והעניים פודין לעצמן וב"ה אומרים כולו לגת:

ג אין לו חומש. אם בא לפדותו: יש לו. כמו מעשר שני: כולו לגת. ואין לו לא פרט ולא עוללות:

ד כיצד פודין נטע רבעי מניח את הסל על פי שלשה ואומר במה אדם רוצה לפדות לו בסלע על מנת להוציא יציאות מביתו ומניח את המעות ואומר כל הנלקט מזה מחולל על המעות האלו בכך וכך סלים בסלע:

ד נטע רבעי. פי' אחר פירות ולא כרם רבעי וה"ה ענבים בכלל: על פי ג'. בין דמיו יקונין ובין אין יקונים וכמ"ש לעיל: יציאות מביתו. שרבבים מוכנים ההוצאות שהוציא: מניח כו'. והייבו להלמעין דלעיל:

ה ובשביעית פודהו בשוויו ואם היה הכל מופקר אין לו אלא שכר לקיטה הפודה נטע רבעי שלו מוסיף עליו חמישיתו בין שהוא שלו ובין שניתן לו במתנה:

ה ובשביעית פודהו בשוויו. פי' אחין לו הוצאות עליהם שהם הפקר ואפי' שכר לקיטה אין לו כי אין רשאים לגבות פירות בשביעית:

ו ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה בעור כיצד היה בעור נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעליו ומעשר ראשון לבעליו ומעשר עני לבעליו ומעשר שני והבכורים מתבערים בכל מקום רבי שמעון אומר הבכורים ניתנין לכהנים כתרומה התבשיל בית שמאי אומרים צריך לבער ובית הלל אומרים הרי הוא כמבוער:

ו ע"ט הראשון של פסח. ג' הכתב"ס ע"ע המחמון וכן מקמבר אזה זמן הביעור ואינו מעייל אלא מזון ג' סעודות כתו בכל ביעור אבל לו בגסיון פי"ם הכלאבון והיודוי היה ב"ע המחמון והיה מעייל עכל כל הי"ם ואיזה ביעור הוא: מתבערים בכל מקום. פי' מן הפילם מה שאין כן בכל הדברים אלא שגם הם לריכין ביעור ביעורו הוא הכתיבה לבעליהן והם לריכין ביעור מן הסולם וקבל ת"ק דגם ביכורים הדין כן דמקום למעבר דכתיב מעבר דגנך ותירושך ידך ואתמיהן אלו הביכורים: ר"ש אומר הביכורים כו'. פי' מדקביה לתמנא תרומה דיבו כתרומה:

ז מי שהיו לו פירות בזמן הזה והגיעה שעת הבעור ב"ש אומרים צריך לחללן על הכסף ובה"א אחד שהן כסף ואחד שהן פירות: **ח** אמר רבי יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים שבמדינות מהרו והתקינו את פירותיכם עד שלא תגיע שעת הבעור עד שבא ר"ע ולמד שכל הפירות שלא באו לעונת המעשרות פטורים מן הבעור: **ט** מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרוא להם שם. מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה אמר רבן גמליאל עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר לו עשור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שיזכה בו לעניים ומקומו מושכר לו אמר ר' יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לאלעזר בן עזריה ומקומו מושכר לו ונתקבלו זה מזה שכר:

ט ומקומו מושכר לו. להקנות את המפלגין אבל קרקע אי כי היכי דלא לעלמיהון: שיזכה בו לעניים. שבגלי לקה היה: עשור שאני עתיד כו'. הוא תרומה מעשר: ונתקבלו זה מזה שכר. פי' שכר מקומו:

פירוש האורך

פרק ה בקוזזות של אדמה. גמ' מסכת ב"ק ס"ע ל' פירשו בטעם מה אדמה איכא הגאה מה חרסית שאין בגאה ממנו אף הלי מי לית הגאה מיניה ושל קברות בסיד סימנא דמיור בעצמות אבל בירושלמי מפרש טעם אחר הני כרם רבעי מציינין אותו בקוזזות אדמה שהוא לבשה (פי' שאין צריך הסימן אלא לפי שעה לאותה שנה ואדמה איה מתקיימת) ושל ערלה בחרסית שהוא הוורא שהוא יוכר מיכן (פירוש שהוא מתקיים יותר דלערלה צריך ג' שנים) ושל קברות בסיד שהוא יותר מיכן: בשביעית. בגמרא כל"ל אמרי אמר רבי שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בשביעית שהוא הפקר אבל בשאר שני שבוע אלעיעבו לרשע ויומא: ירושלמי ר"י ורבי שמעון בן גמליאל אמרו דבר אחד דר"י אמר אין אנן אחמלין לרמאין בן רבב"ג אומר אין אנו אחמלין לרמאין מתחבלא דר"י יודי לרבב"ג רבב"ג לא יודי לר"י. ר"י לרבב"ג אין אנו אחמלין לרמאין רבב"ג לא יודי לר"י שאין דרך חבר להוציא מתחת ידו דבר שאינו מחוקן: והצנועין כו'. בגמרא כל"ל אר"י גזל ולא נתייאשו הבעלים שיהם אינם יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. ופריך ומי אמר ר"י הכי והא"ר אלעא בשתם מפנה ותנן כרם רבעי כו' והצנועין מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה מחולל על מעות הללו וכי תימא מאן תנא לטעים רבב"ג והא אתבב"ח אר"י כל מקום שאמר רבב"ג במשנתינו הלכה כמותו כו'. ומשני לא תימא כל הנלקט מזה אלא תימא כל המתלקט מזה. ופריך ומי אר"י הכי והא אמר ר"י לטעין ור"ל אמרו ר"ח ור"ל נלקט קאמר דתניא ר"י אומר שחרים נה"ב כו' כל שילקטו היום יהא הפקר ר"ל אומר לעשותו ערב אומר כל שלקטו היום יהא הפקר איפוך דר"י לר"ל ודר"ל לר"י. ופריך אמאי אפכית לר"ל ור"י אפיך לר"י. ומשני ר"י לא סגיא דלא מהפכם מתניתא דנהא מתניתין קתני אלא לר"ל אר"י בירור ומעמיקן לר"י בעלמא דלית ליה לר"י בירור כו'. ופריך ס"ם אמאי אפכת מתני' דקשיא דר"י אדר"ל בשתא נמי קשיא דרבי יוחנן אדר"ל. ומשני לא תימא כל הנלקט אלא כל המתלקט. ופריך והא ליה ליה לר"י בירור כו' אלא לעולם כל הנלקט ור"י שאמרה אחרינא אבאה אבל בירושלמי מוקי הא והצנועין דרבב"ג. ופריך מהא דאמר רבב"ג שמ"ם הולך אחר מעיבה ואינו קונה עד שיתעבו וגם אמרי' שם אר"י אתיא דרבב"ג כמ"ד לעתותי ערב דתני ר"ד אומר כל מה שילקטו העניים בין העומרים הפקר הרי הוא הפקר ר"י אומר לעתותי ערב ותר"ל אין הפקר אומרין הפקר שאין אנו אחמלין לרמאין. ופירוש דחכמים אליבא דב' דברים אחד שאין הפקר שבאותם הפקר. ועוד שאין אנו אחמלין לרמאין. ועוד פריך בירושלמי ור' יס פדיון מתחובר לקרקע. פירוש לאתן דאמר כל שילקטו כו' וכן הקשו הכוס בב"ק שם בד"ה אימא כל המתלקט כו' ואינו דמה שאין פודין בתחובר הוא אינו אלא מכוס שאין דמיו יקרים אבל לא בהיא דהא בהדיא אמרינן בירושלמי שהוא מן הטורה אחור דילפינן קודם: בירושלמי תכריא אמרי יאות אמר רבב"ג וקשיא על דרבנן לא ביום הוא מצוין ולא בלילה הוא גוזב. פירוש דמה מהני הייון לגני גנים דהא הייון אינו נראה אלא ביום והגיבה היא בלילה מסתמא אמר לון רבי מנחי כיון דאמר רבי הנינא אחר בחושך בתים יומם אחתו אמו לא ידעו אור מיומם אחתו אמו (פירוש הבנים אתים שיבים ביום לראות היכן לגנוב בלילה): **ב** היה עולה כו'. ואמרינן במס' יומ מהי טעם אתבב"ח אמר רבי יוחנן כדי לעבר שוקי ירושלים בפירות ובירושלמי אמר רבי הילא בראשונה היו שוכן יין נשכרה לנסכים ולא היו ענבים מצויות אתקינו שיהא שולח לירושלים מהלך יום בכל צד אף הן מחלקין לקרוביהן ולשכיניהן ולמיודעיהן אפילו דבר קל היה מעבר לא אין לו חומש: **ג** אין לו חומש. ירושלמי הני רבנב"ל אחד שביעית ואי' אחר שני שבוע ב"ש אומרים אין לו חומש ואין לו ביעור על דעתי' דהאי הנא לא למדו נטע רבעי ממעשר שני כל עיקר. ושוד אמרו שם הני רבי אומר בד"ח בשביעית אבל בשאר שני שבוע בש"ח יש לו חומש ויש לו ביעור על דעתיה דהדין תנין למדו נטע רבעי ממ"ם (פירוש כ"ם למדו) ומה דתימר אין מ"ם בשביעית ודבוהא אין נטע רבעי בשביעית. ופריך לב"ם ויאמר ממתוכר לקרקע כו' ופתם מהניהא דרבב"ג (ר"ל מדאסה

ו במנחה ביום טוב האחרון היו מתודין כיצד היה הוידוי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אע"פ שאינן מעכבין את הוידוי. מן הבית זו חלה:

יא ככל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותיך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ולא שכחתי לא שכחתי מלברכך ומלהזכיר שמך עליו: **יב** לא אכלתי באוני ממנו הא אם אכלו באונינות אינו יכול להתודות ולא בערתי ממנו בטמא הא אם הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות ולא נתתי ממנו למת לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת ולא נתתיו לאוננים אחרים שמעתי בקול ה' אלהי הבאתיו לבית הבחירה עשיתי ככל אשר צויתני שמחתי ושמחתי בו:

יב הא אם הבערו בטומאה כו'. כל"ל: שמעתי כו' הביאותיו לבית הבחירה. פי' כמ"ש

פירוש הארוך

דלפיו שדה נמכר ומעלעין נמתנה ש"ד: **י** בערתי הקודש זה מ"ש וג"ר. פירוש שמיכם בקלוא קודם ושיהם גרוכין נעור מן הטעולם וסא דלא קחני בכורים דר"ם הוא דאמר בכורים בתרומה: אע"פ שאין מעכבין. פירוש דטלן אין מעכבים מון ממ"ם ונ"ר אלא יש בשאר דברים מעכבין אם ישנן בטולם ולא נתן לבעליהן וזה אינם מעכבים אע"פ שהן בטולם ולא נתנן ומ"ם ונ"ר אע"פ שנתנו ואינן בטולם ג"כ מעכבין את הוידוי: מן הבית זו הלה. שהן בכיח ירושלמי בשמעון: מן הדא שהדומות ומעשרות מצוה ליתנן בכורן ירושלמי אית תני תניא כל מצוה שבתורה מעכבות ואית תני תניא כל מצוה שבכל מעכב ר"א בר פפא בעי קימי ר"ש אפילו הקדים תפלה של יחיד אינו לא אף אני סבר כן: **יא לא** שכחתי מלברכך. בחמש הן מן הטעיין אלו שלריכין ברכה תרומה ומעשר ותרומת מעשר וחלה ומע"ש אם הוא פודה צריך לברך על הפדייה: ומלהזכיר ששך עליו. גמ' ברכות אר"י מי מלהזכיר שמך ומלהזכיר עליו: **יב לא** נתתי ממנו כו'. ירושלמי מה אנן קיימין אם לבניא תהון והכריכין הכתא לתי אסור וכ"ש למת אלא לסיכה. פי' דוחלי עיקר קרא קאי על סיכה דלאחרון והכריכין לא צריך כמ"ש ירושלמי אן כתנא דמתני' מפרש על אחרון ותכריכין נומר שאם נתן אותו לאחרון ולהכריכין מעכב את הודוי: שמחתי ושמחתי בו. זו לדקה ומובר כאן כל העשר מצות שבאת במ"ש בירושלמי וט"ם יש שם ואלו הן חלה ובכורים ותרומה ומעשר ותרומת מעשר ומע"ש ולקט שכחה ופאה וצדקה: **יג** אשר נתת לנו כאשר נשבעת כו'. כל"ל וחיסב כאן ר' ברכות בפרק זה ואלו הן הבקיאה ממשון קדשך הביאנו לבכרנו הוא **א** מן הבמיס הוא **ב** הביאנו לבמיס עלינו להעלינו מכל גזה. ובכך לת עמך אם ישראל הרי **ב** שהן בנים ובנות. ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נבבעת לאבותינו הרי **ג** שהן ארץ ומעשר ובכורים הרי **ד** שהן נתנו לכהן. אלה הרי **ה** שהן נתנו לוי. אלה הרי **ו** שהן נתנו לגר ליתום ולאלמנה. אלה הרי **ז** שהן נתנו לעני הלקט והשכחה והפאה. אלה הרי **ח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **ט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **י** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **יא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **יב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **יג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **יד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **טו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **טז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **יז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **יח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **יט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כ** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **כט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **ל** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **לט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מ** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **מט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נ** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **נט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **ס** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **סט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **ע** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **עט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פ** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **פט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צ** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **צט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **ק** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **קט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **ר** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **רט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **ש** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **שט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **ת** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תט** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תי** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תיא** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תיב** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תיג** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תיד** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תיה** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תיו** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תיז** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תיח** שהן נתנו לבעל הבית. אלה הרי **תי

ג אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות הלקט והשכחה והפאה והפקר ומעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו ומותר העומר ותבואה שלא הביאה שליש רבי אליעזר אומר תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה :

ג והפקר . כגון שהפקיר קודם מירוח אף שפלאו ג"כ קודם מירוח : שנטלה תרומתו . ולא נטלה תלומה גדולה חייב בחלה : ומעשר שני . שנפדה אחר מירוח אבל אם נפדו קודם מירוח חייב במעשרות ומייני שהקדימו בשבלים שפטור מח"נ ומן המעשר : הקדש שנפדה . אחר מירוח אבל קודם מירוח חייב אף במעשר :

ד אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה האורז והדוחן והפרגין והשומשמין והקטניות ופחות מחטשת רבעים בתבואה הסופגנין והדובשנין והאסקריטין וחלת המשרת והמדומע פטורין מן החלה :

ד מה' רבעים בתבואה . כמין תבואה והמדה הוא מקצת הין"ח נפקוטו שמדתו הוא מתבואה דהא קתני לקמן ה' לבעים קמח חייב בחלה : הסופגנין . מרוגקפה : הדובשין . הלינגלא : האסקרוטין . תלוטות בשמן : חלת המשרת . תלוטין במיח כן הוא בירושלמי הסופגנין כו' בגמרא ל"ז ע"ז מ"ב הסופגנין והדובשנין והסקריטין וחלת המשרת והמדומע פטורין מן החלה מאי חלת המשרת אביי"ל תלוטה על בעלי בתים אר"ל אלגו מעשה אלפס הן. וה"ל אמר מעשה אלפס מייבין ואלגו שעשה בחמה מיתיבי הסופגנין והדובשנין והאסקריטין בשמן באלפס מייבין פשמן בחמה פטורין תיובתא דר"ל ומשני הכ"ש כשהבדיק ונבשף הבדיק דבזה כ"ש מדי דהוי כחטוד ולא פליגי אלא כשהבדיק ונבשף הרחיק דלר"י חייבים ולרי"ל פטורין ופרין המשיסה כו' אחד זה ואחד זה שעשן באלפס פטור בחטוד חייב תיובתא דר"י ומסיק תנאי הוא ופסק ר"ש כר"ל דר"י מסיק במיובתא והולכך לייבב תנאי הוא ור"ל הוא כר"ש ועוד דרבה דבעי שם מרבי זירא הבדיק בפנים והרחיק בחוץ אליבא דר"ל מייבי אבל ר"י כתב דהלכה כר"י דלא חייב לה בסני חלת דהלכה כרבים לקש ולאומר ר"י דעל ידי משקה מודה רבי יוחנן דפטור דהתוכה דירושלמי דלקמן דתר"י כל שהאור כו' ואבלבד על ידי משקה . וכתב ר"ש דדוקא על ידי בלילתו לבה פליגי ר"י ור"ל אבל בבלילתו עבה אפי' ע"י משקה כ"ש מודו דחייב בחלה דהא נתחייב חלת מעשה בלבד ותי"ב לר"ת הן ג' חלוקים בחלה סופגנין וסופה ג"כ סופגנין או אפה בחמה או הבדיק ואחר כך הרחיק לר"ל פטור מן החלה ואם חחלתה סופגנין ואפה בחטוד או הרחיק ונבשף הבדיק :

ה עיסה שתחלתה סופגנין וסופה סופגנין פטורה מן החלה תחלתה עיסה וסופה סופגנין תחלתה סופגנין וסופה עיסה חייבת בחלה וכן הקנובקאות חייבות :

ה תחלתה סופגנין . בלילתה בבה . וסופה סופגנין שנתבשל במים או משונן : תחילתו עיסה . בלילתה עבה וסופו עיסה שנאפה בחטוד או הרחיק ונבשף הבדיק אבל אם לא ב"ש : קנובקאות . קמח קלוי שלילם בשמן ואח"כ מפרכין אותו ופוטין לקמח :

ו המעיסה בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין החליטה בית שמאי מחייבין ובית הלל פוטרין . חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו פטור למכור בשוק חייב :

ו המעיסה . הוא מים חמין ס"ג קמח : החליטה . הוא קמח מל נבי מים חמין : עשאן למכור בשוק . חייב בחלה עדיין :

ז נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה . נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה :

ז שאור לחלק . לגני בני אדם : נשים שנתנו . פי' שתי נשים שנתנו :

ח עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה חייבת בחלה ומערבין בה ומשתתפין בה ומברכין עליה ומזמנין עליה ונעשית ביום טוב ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח . ואם אין הרועים אוכלין ממנה אינה חייבת בחלה ואין מערבין בה ואין משתתפין בה ואין מברכין עליה ואין מזמנין עליה ואין נעשית ביום טוב ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח . בין כך ובין כך מטמאה טומאת אוכלין :

ח עיסת הכלבים . שעשה כמו לכלבים : בזמן שהרועים אוכלים ממנה . ג"כ : ונעשית ביו"ט . שהוא אוכל נפש אדם : ואינה נעשית ביו"ט . דכתיב לכם ולא לכלבים וכ"ש הגליני סיא דאתר כן בתוספתא י"ט :

פירוש

לאסור בכל כרבנן בתמיה ומבני ר"ת בשם רבי יוחנן כיני מתניתין קף שנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן פי' דל"מ סבר דוקא הנודר בפה ותבואה אינו אסור אלא בהן אבל הנודר מן הדגן אסור בכל וכרבנן שבני אף הנודר מן הדגן אינו אסור אלא בהן : **ג הלקט** והשכחה כו' . ירושלמי ר"י בשם רבי יונתן זו ל' מן המקלות שמתחוורין שבאורה וכא אלו כי אין לו חלק ונחלה עמך מה בים לך ואין לו יצא הפקר שיבך וידו שוין היא הפקר היא לקט היא שכחה היא פאה : ומעשר ראשון שנטלה כו' . ופריך לאו כתולין הפסר שהקדימו בבלבלין דאמר רבי אבהו כו' כמ"ש בגמרא מסכת ר"ה ובכורות : מעשר שני והקדש כו' . ירושלמי מע"ש שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה ומן המעשר : ותותר העומר . מתני' דלא כר"ע . דר"ע מחייב במעשר בחלה : שלא הביאה שליש. ירושלמי מ"ע דרבנן אמר להם בפסח ונאמר להם בחלה מה להם כאמור בפסח דבר הבא לידי חימוץ אף להם כאמור בחלה דבר הבא לידי חימוץ ושמעת דר"א כתרומת גורן כן תרומי מה תרומה גורן בשיבולת שבשיבולת עלים אף חלה מתבואה שבשיבולת עלים : **ד הסופגנין** . ירושלמי פליגי ר"י ורשב"ל ר"י אומר מרגקפה חייב בחלה ואחרים יוצא בכן ידי חובתו בעבה ואומר עליו המוציא לחם מן הארץ ור"ל אמר אינו חייב בחלה ואין אדם יוצא בכן ידי חובתו בעבה ואומר עליו המוציא לחם מן הארץ ר"י אמר הוי אר"י כל שהאור מכלך תחתיו חייב בחלה ואומר עליו המוציא לחם מן הארץ ויוצא בו ידי חובתו ר"ש אומר מכלך אומר אינו חייב בחלה ואומר עליו המוציא לחם מן הארץ ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בעבה ואומר עליו המוציא לחם מן הארץ ר"ל אמר הוי אר"י כל שהאור מכלך אומר אינו חייב בחלה ואין אומרים עליו המוציא לחם מן הארץ ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בעבה ר"ש אומר אינו חייב בחלה ר"ל אמר ר"ש בשם אר"ל

ט החלה והתרומה חייבין עליה מיתה וחומש ואסורים לזרים והם נכסי כהן ועולין באחד ומאה. וטעונין רחיצת ידים והערב שמש ואין ניטלין מן הטהור על הטמא אלא מן המוקף ומן הדבר הגמור. האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום עד שישייר מקצת:

ט החייבים עליה מיתה. אם אכל במזיד: וחומש. אם אכל בשוגג: והם נכסי כהן. מיכול לקטת בהם עבדים ובפחות וכל מה שיולה: וטעונה רחיצת ידים. אפילו לגניפת פירות: והערב שמש. אם נעמא: אלא מן המוקף. פי' ואין טולין אלא מן המוקף: ומן הדבר הגמור. פי' אין טולין אלא מן דבר הגמור:

פרק ב א פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבים בחלה. יצאו מכאן לשם רבי אליעזר מחייב. ורבי עקיבא פוטר:

א פירות חוץ לארץ. שגדלו בחו"ל חייב בחלה. שנכנסת גלגול היה בא"י: מכאן לשם. מארץ ישראל לחוץ לארץ:

ב עפר הוצה לארץ שבא בספינה לארץ חייבת במעשרות ובשביעית. אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת. עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה ונאכלת בידים מסואבות:

ב שבא בספינה. על עץ ולכן ח"ל נקובה וכמ"ש המוס' במגמות פ"ד ובגיטין ז' ב' דהא על חרס לריך נקובה כמ"ש בבת ג' מדות בכלי חרס נקב בכדי שורש קטן להכניס את הזרעים: גוששת. טולכת אצל הקרקע:

ג האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה מפני שהיא יכולה לכסות את עצמה. אבל לא האיש. מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין ואל יעשנה בטומאה. ורבי עקיבא אומר יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבים. שכשם שהוא קורא לטהורה כך הוא קורא לטמאה לזו קורא חלה בשם ולזו קורא חלה בשם אבל קביים אין להם חלק בשם:

ג וקוצה ט'. פירש ומפרש חלה: יעשנה קבין. פי' אל קב קב ויהי' פטור מן החלה: אין להם חלק בשם. אלא יהא מפרש כלל:

ד העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו. רבי אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל. הסל מצרפן לחלה:

ד עיסתו קבין. פי' עשה מיעוט חלה אלא שכל קב בפ"ע ואח"כ נגע זה בזה: הרודה ונותן כו'. כל"ל ול"ג אף הרודה פי' שסכל דוקא מלרף ולא אתמר. ותרתי בני מיעטו ויתנו לסל:

ה המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל ביד כהן. העיסה עצמה חייבת בחלה. והקמח אם יש בו כשיעור חייבת בחלה ואסורה לזרים דברי ר' יהושע. אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר אמר להם אף הוא קלקל לעצמו ותיקן לאחרים:

ה קמח. נעורה קמח ומיוב חלה הוא בשעת גלגול: אינה חלה. שכדיין פטורה היא:

וגזל ביד כהן. שחייב הוא להחזיר לבעלים: אם יש בה כו'. מפני שהפריעה קודם שנתחייב לכן אם אין בה כשיעור חלה בפ"ע פטורה מן החלה: קפשה. חמפה. ואחלה: קלקל לעצמו. שנכנס אל דברי חכמים ותיקן לאחרים שאחרים יבאו אל מיכלה יפרשו ממנה תחתיה ויהיו אוכלין מתוקנין:

ו ה' רבעים קמח חייבים בחלה הם ושאורן וסובן ומורסנן ה' רבעים חייבין ניטל מורסנן מתוכן והזר לתוכן הרי אלו פטורין:

ו הם ושאורן ט'. המשת ט'. פי' אף בקמח המתוכן וסובן ומורסנן הכל ביחד הוא ממעת לנפיון חייב בחלה ודוקא בחחלה אבל אם נטל המורסנן או הסובן או הסאור והזר לתוכן אינו חייב בחלה:

ז שיעור החלה אחד מעשרים וארבעה. העושה עיסה לעצמו והעושה למשתה בנו אחד מעשרים וארבעה. נחתום שהוא עושה למכור בשוק וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק אחד מארבעים ושמנה. נטמאת עיסתה שוגגת או אנוסה אחד מארבעים ושמנה. נטמאת מזידה אחד מעשרים וארבעה. כדי שלא יהא הוטא נשבר:

ז אחד מכ"ד. כדי שיהא מתנה יפה לכהן: לעצמו. מפני שדרך בעה"ב לתפות מעט לכן הוא נותן אחד מכ"ל שיהא מתנה ממוצה: והעושה למשתה. אף מאופה אז הכנה מ"מ מסוס לא פנוג הוא נותן אחד מכ"ד: בחתום. שהוא אופה הכנה ממיד ואחד ממ"ח נמי מרובה מתנה:

ח ר' אליעזר אומר נטלת מן הטהור על הטמא. ביצד עיסה טהורה ועיסה טמאה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף וחכמים אוסרין:

ח פחות מכביצה. אלא יקבל עומאה:

פרק ג א אוכלין עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים. גלגלה בחטים וטמטמה בשעורים האוכל ממנה חייב מיתה. כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהא (כ"ל שיהא) שם ה' רבעים קמח:

א עראי. דבר מועט: שתתגלגל. שתתערב: וטמטמה. שתלבק קלתה בקלתה: חייב מיתה. בלא נגמרה מלאכתה והיא מבל: מגבהת. אז מיקר בשלא ליטול חלה: ובלבד שלא יהא שם כו' כל"ל פי' אלא בחוטו קמח אלא פירה מים אם ה' רבעים אלא יש בה ה' רבעים צריך ליטול חלה כי לא היתה בכלל העיסה אלא שהחייב אז עדיין:

ב נדמעה עיסתה עד שלא גלגלה פטורה שהמדומע פטור ומשגלגלה חייבת. נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה ומשגלגלה תעשה בטהרה:

ב נדמעה. שנתערבה בתרומה: משגלגלה חייבת. שכבר נתחייב בחלה קודם שנפל: תעשה בטהרה. מפני חלה שבה:

פירוש

דמים הוא חייב לו: ט והחלה והתרומה כו'. ירושלמי ר"י בן פזי רבי חנין בשם רבי שמואל ברבי יצחק דלא תימא חלה חולין הוא לשם כן צריך ממר החלה והתרומה חייבין עליהם מיתה וחומש. עוד שם עשר מצות אדם שאם עד אלא יאכל פרוסה. לקט. שכחה. פאה. תרומה. ומעשר ראשון. ומעשר שני. ובכורים. וצדקה. וחלה. ותרומת מעשר. רבי יצחק [כידו] אתי למיסר לידוי (פי' כד הוה אתי לידים) הוה פטיש עשר אצבעותיו ואמר הרי קיימתי עשר מצות: האומר כו'. לא' זה שם המיוחד מכאן שצריך לומר חלה על הכל תרומה על הכל לא': עד שישייר מקצת. ירושלמי מניין אלא עשה כלום עד שישייר מקצת תיל מראשית ולא כל לחשיש:

פרק ב א פירות חוץ לארץ כו'. ירושלמי מעמא דר"ע כתיב אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבים ולא בחו"ל ומעמא דר"א דכתיב מלארץ בארץ ובין בחו"ל

תני זו דברי ר"מ אבל ר"י אומר פירות חו"ל שנכנסו לארץ ר"א פטור ור"ע מחייב מ"מ דר"א דכתיב לאחר ולא לאחר חו"ל מ"מ דר"ע דכתיב אשר אני מביא אתכם שמה בין בפירות הארץ בין בפירות חו"ל מה מקיים ר"א מעמא דר"ע אשר אני מביא אתכם שמה בפירות הארץ כל"ל שם: ב שבא בספינה כו'. בגמ' גיטין ל"ב זרע עיין נקוב הכונה ע"ג יהדות באלו למתלוקת ר"י ורבנן אמר רבא דלמא לא היא ע"כ לא קאמר ר"י התם אלא בספינה העשויה לנרות אבל עצין שאינו עשוי לנרות לא וכן מוקי בירושלמי הכא דאמרו לא היתה בספינה נושבת כו' רבי סילא בשם ר"א הקונה עצין נקוב בכורות אע"פ שלא קנה עצר שתהיו ונקבע שבל גבו חייב בתעשרות ובשביעית אף בטתן על שתי יתידות אוף רבי יודא מודו בה מה ניתו לבין הספינה ספינה עולה ויורדת וזה במקומו הוא: חייבת בחלה ונאכלת כו'. ירושל' ריב"מ אמר דר"א אים בתרומה הוא דתניגן תנן פ"ג דעבול יום ר"א אים בתרומה אומר בשם ר' יהושע אבל אם כולה ור"ע אומר משמו אין פסול אלא אלא מקום מגעו דבר"ר אומר מה פליגי בשסוכרה ואח"כ נעשה שמי פירות מחוברין (פירות מתכרין) לתכבר אבל אם נעשה ואח"כ סוכרה אין פירות מחוברין לתכבר ר"מ בשם ר' יוחנן אמר דברי הכל היא אע"ג דר"מ אמר הנן אין מי פירות מחוברין לטומאה מודי הוא הכא שמחוברין לחלה רבי בא ר"מ בשם ריב"ל אין מחוברין אלא שנעת משקין לבד רבי יוסי בני מה את עכיד לה אין תאמר לחלה כ"ש לטומאה לטומאה לחלה לא. רבי יוסה פטיעא ליה לחלה כ"ש לטומאה ר' יוסה כדעתיה דר"י תני רבי"ר ר"ע אומר אין חלה ונאמר לבלן תנא לחם שמן מה להלן עשויה בכמן אף חלה שאתמר כאן היא עשויה בכמן ושמן אחד מבשעת המשקין הוא:

ג האשה יושבת. בגמרא בכורות כ"ד ח' ר"ר הוא ענבות אין בהם מבוש ערום ואמרו לימא מבייע ליה האשה יוכבת וכו' ודחי דילמא פניה טוחות בקרקע אבל נבי מלי דקי"ל כרב הוא אפי' אין פניה טוחות ממי קולה ערומה: יעשנה קבין כו'. ירושלמי ר' חייא בשם רבי"ל לחלה ולנטילת ידים ד' מילין רבי אבוהו בשם ר' חנינא הדא דתימא לפנין אבל לאחריו אין מערימין עליו ומבטלו שם שומרי נגיות וסרדסים מה שיש עביד להון כלפניהם או כלאחריהם ופטיע שאין מערימין: ור"ע אומר כו'. ירושלמי מחלפא שיטתיה דר"ע תמן הוא אמר מזבל מקב לחלה וכא הוא אמר הכין ומשמי תמן לשעבר ברם הכא לכתחלה. עוד שם מבעי' מה פחות מד' מילין יעשנה בטהרה ד' מילין יעשנה קבין או ד' מילין יעשנה בטהרה יותר מד' מילין יעשנה קבין ופשוט בשמעונה מן הדא דאמר רבי חייא בר ווא בנון קסרין וקסרין לאו ד' מילין הוי הד"א ד' מילין יעשנה בטהרה יותר מד' מילין יעשנה קבין: ד העושה כו'. במסכת פסחים מ"ח ב' אמר רב יהודה אמר שמואל אלבה כר"א ר"ל והא אתמר עלה אמר ריב"ל לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכין זו בזו אבל בעכין לא ומשמי הא אתמר אלה א"ר

הערוך

תניא אפילו בעכין כו'. עוד שם תניא ר"א אומר אבל מצרפן ור"י אומר התנור מצרפן רבבות ר"א ככרות של בבל שנשכות זו בזו מצרפין אבל בירושלמי אמרי לית תנאי הני אבל מצרפן ולית תנאי הני התנור מצרפן ואין אבל מצרפן בעכו אבל אין אבל פרוסה. לקט. שכחה. פאה. תרומה. ומעשר ראשון. ומעשר שני. ובכורים. וצדקה. וחלה. ותרומת מעשר. רבי יצחק [כידו] אתי למיסר לידוי (פי' כד הוה אתי לידים) הוה פטיש עשר אצבעותיו ואמר הרי קיימתי עשר מצות: האומר כו'. לא' זה שם המיוחד מכאן שצריך לומר חלה על הכל תרומה על הכל לא': עד שישייר מקצת. ירושלמי מניין אלא עשה כלום עד שישייר מקצת תיל מראשית ולא כל לחשיש:

פרק ב א פירות חוץ לארץ כו'. ירושל' מעמא דר"ע כתיב אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה שמה אתם חייבים ולא בחו"ל ומעמא דר"א דכתיב מלארץ בארץ ובין בחו"ל

תני זו דברי ר"מ אבל ר"י אומר פירות חו"ל שנכנסו לארץ ר"א פטור ור"ע מחייב מ"מ דר"א דכתיב לאחר ולא לאחר חו"ל מ"מ דר"ע דכתיב אשר אני מביא אתכם שמה בין בפירות הארץ בין בפירות חו"ל מה מקיים ר"א מעמא דר"ע אשר אני מביא אתכם שמה בפירות הארץ כל"ל שם: ב שבא בספינה כו'. בגמ' גיטין ל"ב זרע עיין נקוב הכונה ע"ג יהדות באלו למתלוקת ר"י ורבנן אמר רבא דלמא לא היא ע"כ לא קאמר ר"י התם אלא בספינה העשויה לנרות אבל עצין שאינו עשוי לנרות לא וכן מוקי בירושלמי הכא דאמרו לא היתה בספינה נושבת כו' רבי סילא בשם ר"א הקונה עצין נקוב בכורות אע"פ שלא קנה עצר שתהיו ונקבע שבל גבו חייב בתעשרות ובשביעית אף בטתן על שתי יתידות אוף רבי יודא מודו בה מה ניתו לבין הספינה ספינה עולה ויורדת וזה במקומו הוא: חייבת בחלה ונאכלת כו'. ירושל' ריב"מ אמר דר"א אים בתרומה הוא דתניגן תנן פ"ג דעבול יום ר"א אים בתרומה אומר בשם ר' יהושע אבל אם כולה ור"ע אומר משמו אין פסול אלא אלא מקום מגעו דבר"ר אומר מה פליגי בשסוכרה ואח"כ נעשה שמי פירות מחוברין (פירות מתכרין) לתכבר אבל אם נעשה ואח"כ סוכרה אין פירות מחוברין לתכבר ר"מ בשם ר' יוחנן אמר דברי הכל היא אע"ג דר"מ אמר הנן אין מי פירות מחוברין לטומאה מודי הוא הכא שמחוברין לחלה רבי בא ר"מ בשם ריב"ל אין מחוברין אלא שנעת משקין לבד רבי יוסי בני מה את עכיד לה אין תאמר לחלה כ"ש לטומאה לטומאה לחלה לא. רבי יוסה פטיעא ליה לחלה כ"ש לטומאה ר' יוסה כדעתיה דר"י תני רבי"ר ר"ע אומר אין חלה ונאמר לבלן תנא לחם שמן מה להלן עשויה בכמן אף חלה שאתמר כאן היא עשויה בכמן ושמן אחד מבשעת המשקין הוא:

ג האשה יושבת. בגמרא בכורות כ"ד ח' ר"ר הוא ענבות אין בהם מבוש ערום ואמרו לימא מבייע ליה האשה יוכבת וכו' ודחי דילמא פניה טוחות בקרקע אבל נבי מלי דקי"ל כרב הוא אפי' אין פניה טוחות ממי קולה ערומה: יעשנה קבין כו'. ירושלמי ר' חייא בשם רבי"ל לחלה ולנטילת ידים ד' מילין רבי אבוהו בשם ר' חנינא הדא דתימא לפנין אבל לאחריו אין מערימין עליו ומבטלו שם שומרי נגיות וסרדסים מה שיש עביד להון כלפניהם או כלאחריהם ופטיע שאין מערימין: ור"ע אומר כו'. ירושלמי מחלפא שיטתיה דר"ע תמן הוא אמר מזבל מקב לחלה וכא הוא אמר הכין ומשמי תמן לשעבר ברם הכא לכתחלה. עוד שם מבעי' מה פחות מד' מילין יעשנה בטהרה ד' מילין יעשנה קבין או ד' מילין יעשנה בטהרה יותר מד' מילין יעשנה קבין ופשוט בשמעונה מן הדא דאמר רבי חייא בר ווא בנון קסרין וקסרין לאו ד' מילין הוי הד"א ד' מילין יעשנה בטהרה יותר מד' מילין יעשנה קבין: ד העושה כו'. במסכת פסחים מ"ח ב' אמר רב יהודה אמר שמואל אלבה כר"א ר"ל והא אתמר עלה אמר ריב"ל לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכין זו בזו אבל בעכין לא ומשמי הא אתמר עלה א"ר

ג הקדישה עיסתה עד שלא נלגלה ופדאתה חייבת משגלגלה ופדאתה חייבת. הקדישה עד שלא נלגלה וגלגלה הגזבר ואח"כ פדאתה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה: **ד** כיוצא בו המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבין. ומשבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין. הקדישן עד שלא נגמרו ונגמרן הגזבר ואח"כ פדאן פטורין שבשעת חובתן היו פטורין: **ה** עובד כוכבים שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה. נתנה לו מתנה עד שלא נלגל חייב ומשגלגל פטור. העושה עיסה עם העובד כוכבים אם אין בשל ישראל כשיעור חלה פטורה מן החלה:

ה עובד כוכבים שנתן קמחו פטורה מן החלה. שמיסת פונדי כוכבים פטורה: חייב. שנא המיוב ביד ישראל: פטורה. שנא המיוב ביד עובד כוכבים ולא היתה פטורה:

ו גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור. ומשנתגייר חייב. ואם ספק חייב ואין חייבין עליה חומש. רע"א הכל הולך אחר הקרימה בתנור: **ז** העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח. **ח** הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא חלה אחת על הכל: **ט** כיוצא בו זיתי מסיק שנתערבו עם זיתי נקוף. ענבי בציר עם ענבי עוללות אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון ואם לאו מוציא תרומה ותרומת מעשר לכל והשאר מעשר. ומעשר שני לפי השבון: **י** הנוטל שאור מעיסת חטים ונותן לתוך עיסת אורז. אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה. א"כ למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא מין במינו ושלא במינו בנותן טעם:

פרק ד

א שתי נשים שעשו שני קבים ונגעו זה בזה אפילו הם ממין אחד פטורים. ובזמן שהם של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו פטור: **ב** איזה הוא מין במינו החטים אינן מצטרפות עם הכל אלא עם הכוסמים. השעורים מצטרפות עם הכל חוץ מן החטין. רבי יוחנן בן נורי אומר שאר המינים מצטרפין זה עם זה:

פירוש

שני עיסה שלשי בתולין כן אין עושה שלשי שבעל) וכל הפסק הפוסל את התרומה פוסל את התולין מלעשות תרומה. וקשיא לה עכל מינו כתולין לתה פוסל את התולין מלעשות תרומה והא מינו כתולין. ת"ל יוסי אף אתן תניון תרוויהו עכל מינו כתולין דתניון המן לוכל מעבר שהוכר במשקה ונגע בו עכל יום לו ידיים מטלטלות מצרים ממנה תרומה מעבר בעכרה מפני שהוא שליש. הר"ש שהעכל מינו כתולין. וכל הפסק פוסל את התרומה פוסל את התולין מלעשותן תרומה דתניון תמן עולד לה הפסק עד שלא נלגלה תעשה בטומאה משגלגלה העשה בטהרה ותני עלה תנויה לא תולין ולא תורפין כל"ל שם וכן אמרו בגמרא בבלי מסכת נדה ו' ב' הכן הפס עולד לה הפסק כו' ופירשו עד שלא נלגלה תעשה בטומאה תולין הוא ומותר לגרום עיסתה לתולין שבא"י משגלגלה תעשה בטהרה תולין המבולין לתלה בתלה דמי ואסור לגרום טומאה לתלה הנא ותלתה הנויה לא תולין ולא תורפין. בתיה הפס אמרו בהפסק תלה וסרוך שם ותולין הטבולין לתלה בתלה דמי והתניה אמה בסיה טבולת יום לשה את העיסה וקולה לה תלתה ומנתתה בכפיסה לו בתמותה ומקפה וקרלתה לה שם מפני שהוא שליש ושליש טהור בתולין ולא אמרת הולין הטבולין לתלה בתלה דמי הא מטלטלינו ומשני אמר אביי כל שהלה מעמה תולין גאלו על סשיקו מבוש הולין הטבולין לתלה והלי ע"י כיון דלא מעמה ולהי תולין לא גאלו על סשיקו-מבוש תולין הטבולין לתלה (תעשה בטומאה אר"ש דר"ש היא דר"ש יעשנה בטומאה ואל יעשנה קבין אר"ז ד"ש הוא): **ד** כיוצא בו כו'. ירושלמי למה תניון תרי זימנין (פירוש כאן ובמסכת פאה) ומשני ריב"ל בשם רבי פדיה אתה למירות ואתה לשלים רבי בא מפרש לתלה למירות ולפאה לשלים (פי' שתי אמנים הן התחלת המיוב הוא מהבניא שלים וגמר מלאכתו הוא אחר מירות ושם מירי תחלה בפאה שהוא מתחלת מלאכה שאין שם גמר מלאכה כלל אחירי שם נמי בהתחלת המיוב שהוא הנאתה שלים וכאן אחירי תחלה בתלה שמעה אחר מירות שהוא גמר מלאכה מהאמת אחירי ר"ב המעבדות אחר המירות שהוא גמר מלאכה) עוד שם מתניתא ר"ש דר"ש אמר אחר שלים הרשאון לא מהלך דאית פלגין שדה שבגיאה שלים לפני עובד כוכבים ולקחה ישראל רע"א התוספת פטור ותיר"א בתוספת חייב מאי כדין מתפר לו כר"ש בתוספת לו כדים ונקוטר מיד כל"ל: **ה** עובד כוכבים שנתן כו'. ירושלמי מה היה לעשות תרומה אמת אינה מחיבת בחלה ומאני תמן בעיסה ישראל ושמה ימלך כעובד כוכבים ולא יעלה (פירוש ויעול ממון) בכם הכא בדעתו תלויה ובגמ' שלנו במסכת ספרים ר' מ' אריך מן בהמת תרומה על עיסת תרומה דקתני עיסת תרומה חייבת בחלה ומאני הכא דמאי מסלק ליה בזוזא והכא לא מאי מסלק ליה בזוזי ושוד אמרו שם א"ד שעיסה חייבת אפילו לא מאי מסלק ובהמה פטורה מן הבכורה אפי' מאי מסלק ליה בזוזי ושמא משום דעיסה אין לה קול דים לעובד כוכבים תלן בגוה אכל בהמה אית לה קלא דים לעובד כוכבים תלן בגוה: **ו** נעשית. פירוש הגלגול: ר"ע אומר כו'. ירושלמי מבריית בשם ר"מ מודה ר"ש לחכמים בעיסת הדרש שבגלגולה היא טבולה ר' חילא בשם ר"מ מודה ר"ע לחכמים בעיסת הקדש שבגלגולה פטורה: **ז** העושה עיסה כו'. ירושלמי מתניתא דלא כרשב"ג דרשב"ג אומר לעולם חייבת עד שיהא בה דגן כשיעור ריב"מ בשם רשב"ל בלבה כרשב"ג אמר רבי חילא בין כרבנן דהכא ובין כרבנן דהתם עד שיהא בה חצאה דגן וטעמיה דבן רב הונא שעמיה דבן אר"ש שאין חצאה דגן מתניתן פליגא על רב הונא עירב בה אחר מינין עד שיהא בה חצאה דגן וטעמיה דבן אחר לה נמינים אחרים מתניתא פליגא על רבי חילא הטבל אחור מעיסת תרומה ונותן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ולא יצא בחלתו ובתב הרמב"ד בעינן שיהא בדגן כשיעור כרשב"ג ומיהו לא בעינן חצאה דגן ור"ל כמה שכתוב בתוספתא ערק ב' דחלה העושה עיסה מתבן ומן האורז רשב"ג אומר אינה חייבת בחלה עד שיהא בה דגן כשיעור כו' ר"ש אר"ש כל שממשו ושעמו ופירקו בד"ש טעמו חלב נימות שבגל כו' ור"ל אפילו יש בו כזית בכל"ש אין אחור מדאוריתא דקי"ל טעם כעיקר לאו דאוריתא כמ"ש חולין נ"ח ונ"ט רבא אמר לא נתרבה אלא לטעם כעיקר דבקבים אחור כו' אבל בחולין מותר ועי"ש בר"ש ושם ק"ח ה' אמר אביי ב"ש טעמו ולא ממשו בעלמא דאוריתא כו' אל דבן ניסול כו' ומ"ש בפסחים מ"ד מבית ליבן טעם כעיקר ס"ל לאמוראי בתרלי דאמתמתא בעלמא הוא דעיר ובעולי שבדי כוכבים ב' בחודין בבאין כאחד אל מיר לחיתר מצטרף לאיסור (אין מצטרף) וגישולי שבדי כוכבים מידוס הוא רש"י שם נ' ותוס' שם בזבחים ס"ע הקשו על רש"י מהא דזבחים ס"ל דפריך מתניתא ואורז דלא כרבנן דאוריתא וכם תירץ בגמרא אלא מין בשלינו מינו בעעמו מין במינו בחצאה וע"כ מדאוריתא דחצאה ופי' בשם ר' אליעזר דמ"ש בעבודת כוכבים טעמו וממנו הייבו בזית בכל"ש ואפי' אין ממנו כגון בגשמת יעשמו ולא ממנו הייבו שאין בו כזית בכל"ש וכ"ל בחולין שם בתי' הבני וכ"ל הרא"ש שם בס"ש ר' אלה בשם ר' חיים וכ"ל הרלב"ד בס"ש מהלכות נזירות ובתב דלקה אם אין בו כזית בכל"ש אסור מדאוריתא וכ"ל הטור בסי' ל"ה ב"ד ובתב דעל כזית אבל חייב אם יש בו כזית בכל"ש דהחיתר נהנה לאיסור וכ"ל הרא"ש בהלכות אלה שמעשה זה העושה עיסה מן האורז ומן החטים כו' אבל הרמב"ם בסם בהלכות אסה ובהלכות אלה ומעבר אפילו אין בו כזית בכל"ש ואין בו כשיעור וכ"ל הרמב"ן והביאו הרא"ש בהלכות אלה ומכל מקום שם וכו' משום גזירה ודוקא בחטים ואורז דאורז עגרר אחר חטים והטעם כמ"ש דקיש לאו אורז אגרר אחר הטים אפילו אין בו כזית בכל"ש ומתחמן ולכן יוצא ואינה חייבת בחלה וכן קי"ל דאורז אגרר אחר הטים אפילו אין בו כזית בכל"ש

הארוך

י"ח בפסח וחייב בחלה וכן אמרו בירושלמי לעיל ריש אלה אין לך בא לידי חימוץ ומצה אלא ה' מינין בלבד דכתיב אין לך אגרר עם כולן אלא חטים ושעורים בלבד רבי חילא בשם רבב"ל לא שיעו אלא העושה עיסה מן החטים ומן האורז ואינו אגרר אלא עם החטין בלבד והרמב"ם לעשמיה וגם שבירה טעמו וממנו שיש כזית בכל"ש והוקא שאכל כל הפרס עד שאכל הכזית שבתוכו בכל"ש ואז נוקין עליו ואל"ל אינו אסור אלא מדרבנן כמ"ש בפס"ו מהלכות מ"א ובפ"א מהלכות נזירות וכתב שם וע"ז נאמר וכל מסרת כו' ובאן העושה עיסה כו' ממש דאפילו האוכל כזית ממנה יצא י"ח ולביעתו דוקא בשאכלו כל הפרס וע"ש ל"ל מעשה גרירה ובירושלמי פ"ב דברלה ה' ז' ופ"ז דמיר ה' א' רבי אבוהו בשם רבי יוחנן כל מתני עשה אין לוקין עליהם מון מטהני עשה של נזיר אמר ר' זעירא כל ל"ע אין לוקין עליהם עד שיעשה עשה ממנו של איסור ובמיר אע"פ שלא עשה ממנו של איסור א"ר אבא בר ממל כל ל"ש אין איסור ואיסר מצטרפין ובמיר איסור ואיסר מצטרפין מהניתא מסייע לר"ז כזית יין שנפל לקדרה אכל ממנה כזית פטור עד שיאכל את כולה ע"ד דר"א בר ממל כיון שאכל ממנה כזית חייב. ומלאן משמע כפי' רש"י ע"ש ופלוגתא דר"ז ור"א הוא פלוגתא דר"ע וחכמים בפסחים וכל מעשה כמ"ש שם ובמיר רק בגמרא שלנו אמרו דלחכמים ילוף כל התורה מחיר ובירושלמי אף לחכמים אינו רק במיר לבד ולפיכך אפילו יש כזית בכל"ש אינו חייב רק במיר לבד וז"ש כל מתני עשה אין לוקין עליהן כו' ור"ל כפירוש רש"י דוקא שנפל נוף האיסור ולא ממה כיון דלבירושלמי אין עשה כעיקר רק במיר לבד אבל במיר דעשה כעיקר מדאוריתא אפי' ממה האיסור חייב רק ביאה כזית בכל"ש ואכל כל הפרס כמ"ש מהניתא כו' ואל"ל לגמרא דידן ה"ש לכל האיסורין והוא כדברי הרמב"ם וז"ש הרמב"ם בהלכות נזירות שם דבר המותר אינו מצטרף לדבר האיסור במיר כו' עד שיהא מדבר האיסור כזית בכל"ש ור"ל אלא כרבי אבא בר ממל דלדידיה אף אם אכל כזית נבל חייב ואל"ש ה"א כתן לבהא"ד ברוך שיעור אלה מן החטין ולהרמב"ן אפי' מאכו בל חטין ומי גורל את כל האורז וחייב בתלה: **י** הטבל אוסר בכל שהוא במינו. ואמרו בירושלמי פ"ו דבכיעית כל שים לו מתירין כגון טבל כו' הוא במאכו ובגמרא שלנו בע"ז אמרו בטבל אוסר בכ"ש כמו שבתירו כך אוסרו שהעה אחת פוערת הכל כך אוסרת הכל וכתבו התוס' שם דאינעריכו לב' טעמים הל"ל הסיימו טעם דבר שים לו מתירין הוא נמעבר לו נאחר דברים שים שיעור ואינה כ"ש כ"א שאינה אוסרת ג"כ בכ"ש לכך אמר הטעם שים לו מתירין והטעם שבמו התירו כך אוסרו הוא ומי אין בעליהן בעיר וזה נקרא שאין לו מתירין אמר שאעפ"ש אסור בכ"ש משום טעמא כהתירו כך אוסרו:

פרק ד שתי נשים כו'. ירושלמי אר"י סתם אבה אתה אינה מקפדת שהיה מקפידות בן אבה אחת שמקפדת עבו אותה כשתי כבים שתי נשים שאין מקפידות עבו אותן כאבה אחת זמרין אם אינה מקפדת נמה עושה בשני מקומות ומאני א"ר יוסה בשאין לה מקום לנוח מלחת דרבי יוסה אמרה היה לה מקום היכן לנוח והיא עושה אותן בשני מקומות היא מקפדת עוד אמרו נקי וקיבר מקפדת היא עוד אמרו ים דברים כו' חבור בחלה ואין חבור בע"ז דתניון תמן המבכים חלות כו': **ב** ושאר מינין במינו חייב ושלא מינו פטור ואין חייבין בע"ז דתניון תמן המבכים חלות כו': **ב** ושאר מינין מצטרפין כו'. ירושלמי מהו שיהיה (פירוש מה בכאלו שלא תאכל בחמה דקאמר ריב"ל ומאר כל המינים) ומאני רב הונא אם אתה אומר המיפין מין כוסמין ושיבולת שועל מין בשעורים כוסמין מצטרף עם שיפון שיבולת שועל אינו מצטרף עם שניהם אם אתה אומר כל אחד מין בפ"ע בשאתן אין מצטרפין זה עם זה ריב"ל אומר מאר המינים מצטרפין זע"ז כל"ל שם. ופי' שם תלוי בשלגתא דרי"ז בגו של רבי יוחנן בן בוקא ובגן בפ"ק דחלה ובבלי לעיל שם דהיינו אם אתה אומר כרבנן בתמרו השיפון מין כוסמין הרי שיפון וכוסמין מין אחד וכם מצטרפין עם השעורים וגם שניהם מצטרפין זע"ז אבל שניהם בשים ע"ז אמר ריב"ל שאר מינין שבן כוסמין וגם כוסמין וגם שיפון ומצטרפין ואם אתה אומר כר"ש דאמר כל אחד מין בפ"ע הוא הרי הכוסמין אינו מצטרף אלא עם השעורים ואמרין אתו לא מצטרף כלל ואמר מינין אינן מצטרפין אפילו עם אחמים אלא עם השעורים ולא זע"ז אבל ובינו בן בוקא שאמר מינין מצטרפין זע"ז ובגמרא שלנו אמרו בפסחים אמר כוסמין מין חטים וגם שיפון מין שעורים ושיבול ר"ל שבכוסמין מצטרף עם חטין ואמר מינין עם חטין לא וגם כוסמין עם אמר מינין לא הון מן השעורים כמ"ש בירושלמי שם דהמי לאו וגם שיפון מצטרפין זע"ז שבשניהן מין שעורים אבל שניהם עם הכוסמין לא והא"כ יש אליבא דת"ק ג' דישות. א' רבא שבוסמין מצטרף עם הכל הון מגם"ש וחטים אינו מצטרף אלא עם הכוסמין ושעורין מצטרף עם הכל אבל מן חטים ושיפון מצטרף עם השעורין וכוסמין ואם לא וגם"ש אינו מצטרף אלא עם הכל רק עם השעורין. דעה ב' הוא דעת רבי שמעאל בן אל ר"י בן בוקא שבוסמין אינו מצטרף אלא עם החטים והשעורין ושעורין מצטרף עם הכל הון מן החטין וחטין אינו מצטרף אלא עם הכוסמין וגם"ש אינו מצטרף אלא עם השעורין וכן שיפון וגמ' שלנו סובר ג"כ שבוסמין אינו מצטרף אלא עם חטין ושעורים וחטים אינו מצטרף אלא עם הכוסמין ושעורין מצטרף עם הכל הון מן החטים לא שכרי שהם"ש ושיפון מצטרפין עם השעורין וגם זה עם זה והעוד כתב דעה רביעית אליבא דת"ק שבוסמין מצטרף עם כל אל"ה (המפרש מה דאמר בגמרא בוסמין מין חטין הייבו אף אם אין בו כזית בכל"ש ולכן מצטרף אפילו עם ג"ש ושיפון) אבל ג"ש ושיפון עצמם אין מצטרפין זע"ז והייבו מחמת הירושלמי הכ"ל והביאו הרא"ש והר"ש ואין לסגון דברייהם וגם דברי הירושלמי קשה לתלמוד אך כמ"ש עיקר ואולם מפרש מאי דאמרו בירושלמי מאי שייתתא הייבו מאי דלא קתני במתניתא והוא ג"ש ושיפון ובהא פליגי ריב"ל ורבנן דריב"ל סבר שמצטרפין זה עם זה ורבנן סברי דאין מצטרפין אבל דברייהם אין מצטרפין בירושלמי וגם הירושלמי עצמו אינו מוכן אבל הרמב"ם פסק כריב"ל דכולן מצטרפין: בירושלמי פריך

ג שני קבין וקב אורז או קב תרומה באמצע אינן מצטרפין. דבר שנטלה הלתו באמצע מצטרפין שכבר נתחייב בחלה: ד קב חדש וקב ישן שנשכו זה בזה רבי ישמעאל אומר יטול מן האמצע והכמים אוסרים. הנוטל הלה מן הקב ר"ע אומר חלה וחכ"א אינה חלה: ה שני קבין שנטלה הלתו של זה בפני עצמו ושל זה בפני עצמו. הזר ועשאן עיסה אחת ר"ע פוטר וחכמים מחייבין נמצא חומרו קולו: ו נוטל אדם כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה לעשותה בטהרה להיות מפריש עליה והולך חלת דמאי עד שתסרח שחלת דמאי נטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף: ז ישראל שהיו אריסין לעובדי כוכבים בסוריא רבי אליעזר מחייב פירותיהם במעשרות ובשביעית. ורבן גמליאל פוטר. רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא ורבי אליעזר אומר חלה אחת אחזו קולו של רבן גמליאל וקולו של רבי אליעזר חזרו לנהוג כדברי רבן גמליאל בשתי דרכים: ח רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה מא"י ועד כזיב חלה אחת. מכזיב ועד הנהר ועד אמנה שתי חלות. אחת לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור. מן הנהר ועד אמנה ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן. של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום אוכלה. ר' יוסי אומר אינו צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות לנדות וליולדות ונאכלת עם הזר על השלחן ונתנת לכל כהן: ט ואלו נתנין לכל כהן החרמים והבכורות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור הזרוע והלחיים והקיבה וראשית הגז ושמן שריפה וקדשי המקדש והביכורים. רבי יהודה אומר בביכורים. כרשיני תרומה ר"ע מתיר וחכמים אוסרים: י ניתאי איש תקוע הביא חלות מביתר ולא קבלו ממנו אנשי אלכסנדריא הביאו חלותיהן מאלכסנדריא ולא קבלו מהם אנשי הר צבועים הביאו בכוריהן קודם עצרת ולא קבלו מהם מפני הכתוב שבתורה (שמות כג) וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה: יא בן אנטינוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו. יוסף חכהן הביא בכורי יין ושמן ולא קבלו ממנו. אף הוא העלה את בניו ובני ביתו לעשות פסח קטן בירושלים והחזירוהו שלא יקבע הדבר חובה. ארקטון הביא בכוריו מאפמיא וקבלו ממנו מפני שאמרו הקונה בסוריא קונה בפרוור שבירושלים:

פירוש

הא תניגן פ"ג דחלה מצטרפין זה מזה (פירוש משמע שכולן מצטרפין זה מזה) ומשני כאן בנכסי כאן בנגעל ות"ל כ' חלוקים בדבר ממ"ש בתוס' והרא"ש בגלול כולן מצטרפין זע"ז ובנכסי הוא ממ"ש בתחלת דכאן וכמ"ש לעיל ולענין לתרום מזה על זה אין תורמין אלא ע"ש ושעורין והו לא וכוסמין ושיפון וכמ"ש בריש כלאים וכדתנן כל שכלאים בתבילו אין תורמין מזה על זה: ג קב אורז כו'. בירושלמי נאמר אורז ולא נהגי תרומה אילו תני אורז ולא תניגן תרומה טוען אמרין אמרין אורז ע"י שאינו ממינו אינו מצטרף תרומה ע"י שהיא ממינה מצטרף הוי אוכלא מיתני תרומה לו אינו תניגן תרומה ולא תניגן אורז הוין אמרין תרומה ע"י שאינה נגרלת אינה מצטרף אורז ע"י שהוא נגרר מצטרף הוי אוכלא מתני אורז וכוי אוכלא מתני תרומה קב אורז אינו מצטרף קב מדומע אינו מצטרף קב תרומה אינו מצטרף קב הנכרי אינו מצטרף קב מין אחר מצטרף קב אשה אחרת מצטרף קב חדש מצטרף קב דבר שנטלה חלתה מצטרף עוד שם הני ר' תמליפא קב בקדש מצטרף קב חלה אינו מצטרף: שנטלה חלתו באמצע. ירושלמי תני קב חטים ותני קב שעורין ותני קב כוסמין באמצע טעון מן הכוסמין לפי מה שהן קב חטים וקב שעורים וקב כוסמין באמצע תורם מכל אחד ואחד לפי מה שהוא לא אמר אלא קב חטים. וקב שעורין וקב כוסמין באמצע הא קב חטים וקב כוסמין וקב שעורים באמצע לא נדע מה בין כוסמין באמצע ומה בין שעורים באמצע רבי כהן בשם רבנן אין הכוסמין מצטרף עם החטין משני שהוא מינו אלא שהוא מדמה לו ומכיון שהוא רחוק ממנו אינו מדמה לו: ד קב חדש וקב ישן כו'. ירושלמי יאות אור שמעאל כוסמין ותמין ב' מינין הן ע"י שהוא מדמה לו אתה אומר מצרף חדש וישן לא כ"ש. אור הלא שעמא דרבנן כוסמין ותמין ב' מינין הן. ואין בני אדם טוענין לומר שתורמין ומעשרין זה על זה חדש וישן מין אחד הוא אם אומר אתה כן אף הוא סבור לומר שמעשרין מזה על זה: ר"ע אומר חלה כו'. ירושלמי ר"ע מדמי ליה לפירות שלא נגמרו מלאכתן עכו"ם והפרים מהן תרומתו תרומה וכבנן מדמין לטהורה שלא הביאה בלים עכו"ם והפרים ממנה חלה אינה חלה חזרו לומר אין דומין לא לפירות שלא נגמרה מלאכתן ולא לטהורה שלא הביאה בלים אלא ר"ע מדמה לה ולאומר ה"ל תרומה על הפירות אלו לכשיהלבו ומתלבו וכבנן מדמין לה לאומר ה"ל תרומה על פירות אלו לכשיגיעו בלים: ה נמצא דעתו קולו. הוין בשין מימר מה דאמר ר"ע טובל חלה מקב הלכה היא הא מד"א לא מן מה דתניה ר"ע פוטר וחכמים מחייבין הד"א חפילו מד"מ: ו עד שתסרח. ירושלמי מהו עד שתסרח מאוכל אדם או מאוכל כלב נשמעינה מן הדא נסרחה (מאכילת אדם) מטמא עומאת אוכלין ונתרפת עם העומאה מטמא עומאת אוכלין ואם אמרת מאוכל כלב אלא מאוכל אדם הד"א שאוכלין מן הרע על הטוב: ז ישראל שהיו אריסין כו'. ירושלמי רבי אבהו בשם ר"י לא מיב ר"א אלא בחכירי אבות. פי' שכא לו ביבוסה מאבותיו הני רבי תחליפא בן שלוה קנם קנבא ר"א מה נסיק מביניהון אלים לעשה מ"ד קנם מייב ומ"ד בחכירי אבות פטור: ח של אור כו'. ירושלמי של אור יש לה שיעור שהוא דבר תורה של כהן אין לו שיעור שהוא מדבריהן ויפרים לאור ולא יפרים לכהן אלא יהו אומרין רחוק אומרה נאכלת מהון שהוא מפרים אחיסן לכשהוא בא לכלן ולבאן נשאל: של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור. ירושלמי הו זון מדבריהן הוא ומשני מועב לרבות בנאכלת ולא לרבות בנטרפת: ואסורין לזבים כו'. ירושלמי אף רבי יוסי מודה בה מומר היא דבר שבטומאה

הארוך

יולא מגופו. פי' דהערב שמש לכ"ע לא צריך ואפילו בזבים ולכך לא צריך אלא לרבי יוסי דשם אין מצריך טבילה אבל בטומאת הגוף מצריך טבילה אבל בח"ק דמצריך כבל הטומאות טבילה וכ"ש בטומאת הגוף והערב שמש א"ל אף בטומאת הגוף ובפ"ד דבכורות אמרו אמר שמואל תרומה א"ל אינה אסורה אלא בטומאה היוצא מגופו וכ"מ בהאכילה אבל בנגיעה ג"ל כה. אמר רבינא הלכך הא קולה חלה ואוכל לה בהן קטן ואי ליכא בהן קטן בקלא בריש מכה ובדיא בתורה והבר מפרשא חלה לחריחא כי סיני דלא בטבלת תורת חלה ואוכל לה כ"ב ומשמע מגמרא דבלתבוסה אסורה לזבים ובטבילה מותרת אף לזבים ואי ליכא בהן שאר אף הרלתבוסה נאכלת וא"ל שבים בלל ובתנו בתוספות בשם מיירי במקומות הרחוקים מא"י ומתני' דלן מיירי במקומות הקרובים אבל הרמב"ם לא מיבק בה דאחר הבא אותה לעי"ז ולזבים כו' פירש על הרלתבוסה קאי ולא על הבשיב כמ"ש בגמרא הכ"ל. עוד בם בירושלמי סורה רבי אבהו בבלה. שהיא לריכה רוב. פי' בחלה שבא בשילה בחב א"ל יוסה מלמד באיזה לריכה אחד ומאה אר"ז מתניתא אמרה אפי' אחד באחד ומשמע אפי' לזבים וכ"ש הרמב"ם אבל הוסה כתבו דדוקא לאכול אותה בהן בטומאה אינה לריכה מאה ואחד אבל לחיות זר לאוכלה אינו מועיל רוב עד שיהיה מאה ול' ולחייהם מ"ש בבכורות שם אמר שמואל תרומת חו"ל בעלה נרוב רוב מבטל לה ואוכל לה בימי עומאה ושוב לחייהם ממ"ש במנחות ס"ו חלת נכרי חו' ואחרותו אינה מדמעת מבטע תרומה ישראל מדמעת אבל אינו מוכרח: ט ואלו ניתנין לכל כהן. והא דאמר בחולין קל"ב מנין שאין נותנין תחלות לכהן ע"ה כו'. בשבו שם בתוס' הייתו דוקא בבים בהן תבר אבל בשאין בהן תבר יתנו לו ואל יתנו על התבר: והבכורים ר' יהודה אומר כו'. ירושל' ר"ו בדעתיה דאמר בבכורים ספ"ב אין נותנין אלא לכהן בטוהר: ר"ע מתיר כו'. ירושלמי ר"ע בדעתיה דאמר כל מעביהן בטומאה: יא יוסף הכהן כו'. ירושלמי תמן תניגן אין מביאין ביכורים מבקר אלא ביולא מן הזיתים ומן הענבים וכא אם אמרת, הכין רבי הילא בשם ר"ל כיני מתני' אין מוביין בכורים מבקר אלא מבוכו בהן בעליהן ובתני דבר ביכורים מבקרן להביאן מבן ביולא חל חביא הבתר בלבקן מבעה לאבוה על מנת כן ובאן אם לבקן מבעה לאבוה על מנת כן: והחזירוהו כו'. ר"ו היה דבשים בראשון מוכה ובשני רבות כמ"ם בספהים ל"א ל' לבר בחזירוהו אלא יקבעו לחוב לפי שאים מבויים הם ולמדו ממנו וכ"ה בירושלמי ואתיא כמ"ד בשם אין עושין בבייה בל עיקר הני הבאה עובה הראשון לעצמה והבייה עבילה לאחרים דר"י רבי יוסי אמר בהבאה עובה פסח שני לעצמה ואינ"ל הראשון רבי מאיר אומר בהבאה עובה פסח ראשון עבילה לאחרים ואינה עובה פסח שני אל"ר יוסי אפילו למ"ד רשות שנייה היא אאים מבוים היה שמא יקבע הדבר חובה. ולא כן בנרינן מימר קודם לבתי הלחם לא יביא ואם בביא בשר. פי' ולמה לא קבלו מאנשי הר צבועים בהבאתו ביכוריהם קודם עצרת ומשני שנייה שבדבר מבוים שמא יקבע הדבר חובה: ארקטון הביא כו'. תמן תניגן אין מביאין תרומה מחו"ל אל"ר אלא ביכורים בחלתיות הבעלים תרומה אינה בחלתיות הבעלים אם אמר אם בן אף הן מדבריו אחריהם בשם. פי' וילכו מא"י לתו ל: קונה בפרוור שבירושלים. ואמרינן במסכת גיטין לכתוב עליו הוא ואפילו בשבת ע"ש עובד כוכבים אע"ב דאמילים לעובד כוכבים שבות משום יבוב אבן אבן ישראל מוהר:

סליק מסכת חלה

מסכת ערלה

פרק א א הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה. ר' יוסי אומר אפי' אמר הפנימי למאכל והחיצון לסייג הפנימי חייב והחיצון פטור:

א הנוטע לסייג. פי' שנטע לעשות גדר או לקורות פי' לעשות ממנו קורות לבית ולא לאכילת פירות פטור מן הערלה דכל פלטו בשוע לאכילה אינו נוהג בו ערלה כלל:

פירוש

פרק א א הנוטע לסייג. פי' שנטע לעשות גדר: או לקורות. לעשות ממנו קורות לבית ולא לאכול פירותיו: פטור מן הערלה. ירושלמי כתיב עץ מאכל את שהוא מאכל חייב לסייג ולקורות פטור. מעתה אוהבה של מאכל אפילו חיבה עליו לסייג יהא חייב ת"ל ונטעתם עץ מאכל כל"ל (דבעינן בבשעת נטיעה שיהיה של מאכל) ר' יוסי אומר אמר דבר מתחלתו ממשמע שנאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל וכי אין לא יודעים שבעץ מאכל שכתוב מדבר מה ת"ל ונטעתם עץ מאכל את שהוא למאכל חייב הכל לסייג לו לקורות ולעשים פטור ר' יוסי אומר מתחלתו ממשמע שנאמר ובשנה הרביעית תאכלו את פריו וכי אין אנו יודעים שבעץ מאכל הכשרה מדבר מה ת"ל ונטעתם כל עץ מאכל את שהוא למאכל חייב לסייג לעשים לקורות פטור הני ר"ש בן גמליאל אומר בד"א בזמן שנטע לסייג ולקורות ולעשים דבר שהוא ראוי לאכל נטע דבר שאין ראוי לאכל חייב רשב"ג אומר ר' יוסי לעולם פטור) אמר ר' זירא בשמעה סדר נטיעתן לעשים בריבה (פי' שלא הרחיק זה

ב עת שבאו אבותינו לארץ מצאו נטוע פטור. נטעו אע"פ שלא כבשו חייב. הנוטע לרבים חייב רבי יהודה פוטר. הנוטע ברה"ר והעובד כוכבים שנטע וחנזלן שנטע והנוטע בספינה והעולה מאליו חייב בערלה: **ב** עת שבאו ט'. דכתיב ונטעתם פרט לכבשו טתים עד שלא בא. ומכשלא גלי קרא בהדיא דאפילו נטעו טתים חייב דכתיב כי תבאו ונטעתם ואי חימא דאף משבא בתינו נטעו בעצמם. למה ליה כי תבאו מיפוק ליה דאי קודם ביאה בלאו הכי פטור מערלה דאין נטעו קודם שיבואו. ומדכתיב כי תבאו ונטעתם שמע מינה מכל מקום: הנוטע לרבים.

פירוש לעורך רבים: הנוטע בספינה. בין של עץ בין של חרס. וכן איתא בירושלמי:

ג אילן שנעקר והסלע עמו שטפו נהר והסלע עמו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב. נעקר הסלע מצדו או שזעזעתו המחרישה או שזעזעו ועשאו כעפר אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב: **ד** אילן שנעקר ונשתייר בו שורש פטור. וכמה יהא השורש רשב"ג אומר משום רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא כמחט של מיתון: **ה** אילן שנעקר ובו בריכה והוא חיה ממנו חזרה הזקנה להיות כבריכה הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה מונה משעה שנפסקה. סיפוק הגפנים וסיפוק על גבי סיפוק אע"פ שהבריכן בארץ מותר. ר"מ אומר מקום שבחה יפה מותר ומקום שבחה רע אסור. (וכן) בריכה שנפסקה והיא מליאה פירות אם הוסיף במאתים אסור:

ה אילן שנעקר ובו בריכה. פירוש שמבריך היתור ופותנו בעפר. והרמב"ם פירש נמקום אחר. ואחר כך נעקר האילן והבריכה קיימת. והאילן מי: הבריכה שנה אחר שנה. פי' שמתן כן הענפים באדן שנה אחר שנה ודבוקים כלם זה בזה ונפסקו מונה משעת בריכה הראשונה והבריכות נגפן זקן: סיפוק ע"ג סיפוק. פירוש שהבריכו פוד בזה הסיפוק עוד סיפוק אחר ואפי' שבריכן באדן פי' קודם הבריכה נגפן הבריכן באדן: רבי מאיר אומר מ'. קאי אהבריך באדן קודם הבריכה נגפן וקאמר אם כחה של הזקינה יפה הולכין אחריה. ואם לאו הרי ז כמי שנטעה מחדש:

ו נטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנטיעות הרי זה לא ילקוט ואם לקט יעלה באחד ומאתים ובלבד שלא יתכוון ללקוט רבי יוסי אומר אף יתכוון ללקוט ויעלה באחד ומאתים: **ז** העלים והלולבים ומי גפנים וסמדר מותרים בערלה וברבעי ובנזיר ואסורים באשרה. רבי יוסי אומר הסמדר אסור מפני שהוא פרי רבי אליעזר אומר המעמיד בשרף הערלה אסור. אמר ר' יהושע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשרף העלים ובשרף העקרים מותר בשרף הפגים אסור מפני שהם פרי: **ז** העלין מ'. פי' דבערלה כתיב פריו וברבעי נ"כ כתיב יהיה כל פריו:

ח ענקוקלות וההרצנים והזגים והתמד שלהן. קליפי רמון והנץ שלו קליפי אגוזים והגרעינים אסורים בערלה ובאשרה ובנזיר ומותרין ברבעי והנובלות כלם אסורות: **ט** ר' יוסי אומר נוטעין יחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה מפני שהוא פרי ואין מרכיבין בכפניות של ערלה:

פירוש

בעי ניחא לד פתחתון לפייג והעליון למאכל לד פתחתון למאכל והעליון לפייג גדל מתוך איסור ואם אמרת הכין ר"ז כדעתיה דאמר ר"ז בסם ר"י בגם גדל של כלאי הכרם שנקרו ושהנו אפי' מוסיף כמה אסור שאין גידולי איסור מעלין את האיסור. נעא לפייג ותאכל עליו למאכל נא נמתאכה (פירוש דהוי כאילו נעא מתחלה למאכל לפייג מכאן ומתיר מתחלתו לפייג) למאכל ומתאכל עליו לפייג לא כל הנטיעה מקודם האילן בודאי דאשונה לפייג מכאן ואילך חיבר עליו למאכל מכיון שתאכל עליו מתבטל חיוב חייב.והא תניון ר' יוסי אומר אפי' הפנימי למאכל והחיצון לפייג הפנימי חייב והחיצון פטור (פי' דמייתי ראיה דה"ה ככי נמי בנה דאשונה פטור וכ' שנים חייב) המן למאכל למאכל שלם לפייג לעולם נרם הכא מכיון שעיקר בו מתבטל חיוב חייב (פירוש דאיתו דומה ואינו נבטל מכל מקום אלא שנים לפייג מכאן ואילך חיבר עליו למאכל מכו (פי' דנעי אם מוהג בו שלם שנים עלה אמר ר' יוחנן דברי רבי ישמעאל כל אילן בו עלה אין לו רבעי ר' יוחנן בשי עד שיהא לו שלם שנים עלה אל יונה עיקר עלה אריכא ליה אין עיקר עלה פחות משלם שנים אל יונה עיקר רבעי אריכא ליה כל אילן לו ג' שנים עלה אין לו רבעי (פי' רבי יונה ור"י פליגי בפי' חיבעיא בל ר' יוחנן) ר' יונה סבר דעיקר עלה מיבעי ליה אם נטע שנה לפייג שב אין לו עלה כלל דבעינן קרא דבתיב בלם שנים וכו' אז לא נמי האיבעיא דלעיל דלא נפשע ור' יוסי סל הה פטור ליה דיש לו שב עלה אלא דמיבעי אם מהג רבעי אז לא ומיבעי ליה בדברי ר' ישמעאל דאמר כל אילן לו עלה וכו' ר"ל אילן לו עלה בלל כגון אם נטע שלם שנים לפייג אז בלומא כל אילן לו שלם שנים עלה אף שיש לו שתי שנים מכל מקום אין לו רבעי: **ב** עת שבאו וכו'. דכתיב ונטעתם פרט לכבשו טתים עד שלא בא יכול אף מבשלא ת"ל כי תבואו ונטעתם מ"מ (פי' דת"ל חזקת שיטשו בעצמם דת"ל מאי ת"ל כי תבואו פשיטא דאין ינטשו קודם שיבואו אלא דכתיב כי תבואו ונטעתם מ"מ) נטעו אע"פ שלא בבשו חייב בירושלמי וכרבי ישמעאל דאמר כל ביאות בתורה בתורה לאחר י"ד שנה נאמרו ז' שבבשו ו' שחלקו פטור רבי הילא בשם ר"א מודה רבי ישמעאל בחלב ותמי כן לפי ששיו מבמעו שיו חבמים חיוכו בל"ל. פי' שכל ביאות התורה כתיב תבואו ובאלה כתיב ובבואכם מבמע בבעת ביאתכם תיבה: הנוטע לרבים. פי' לעורך הרבים חייב ז"ל הגמ' בבמ' מגילה כיא ל' בבית אדון לחותתכם. אשתמבם מבמה בנעשים ואין ירושלים מבמה בנעשים אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא מקום מקדש בלבד במלי קמיפלגי תנא קמא סבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים ור"ש סבר נתחלקה. ת"ל הירושלמי מחלפה שיפתיה דרבנן תמן אינון אחרין ירושלים ואחר"ל אין מבמתן בנעשים וכאן אינון אחרין כבי תמן וכא אחר לו בבית סדס לירושלים שהיא לבל הבטים ברם בבא ונטעתם מ"מ מחלפה שיפתיה דר' יהודה תמן אמר אני לא שמעתי אלא ביאמ"ק והכא הוא אומר בבבין תמן הוא אמר אני לא שמעתי אלא בבמ"ק שמע אמרה כרם הכא גרמיה ולהירושלמי הל"ל דכ"ש ס"ל דלא נתחלקה ונסרק בל שבה ר"ג א' מפרש דפלוגתא בהבי וז"ל הני לכם לרבות את הנטוע לרבים ר"ש להוציא את הנטוע לרבים מ"מ דת"ק דכתיב ונטעתם ליחיד מבמע לרבים לא מבמע כתב דתמנא לכם להבית את הנטוע לרבים ור"י ונטעתם מבמע בין לרבים בין ליחיד ולכם בין יחיד בין רבים מבמע טוי רבי אחר רבי ואין רבוי אחר רבי אלא למעט: הנוטע ברשות הרבים כו'. והעולה מאליו כו'. ירושלמי תני רבבא"ל אומר סנוטע לרבים חייב ר"ש פטור עלה מאליו בתוך שלו חייב לר"ש פטור בל"ל. פי' דר"י מודה לת"ק הנוטע לרבים מתוך שלו דחייב ופליג עליו בנוטע בר"ה וסל דפטור וכן נשולה מאליו מחלק בל"ל: והאילן שנטע. ירושלמי שנטע. תני ר"י נכרי שברבים אילן מאכל ע"ג אילן סרק אע"פ שאין ישראל רבאי לעשות כן חייב בערלה ערלה מאיסתו הוא מזונה מבטת נטיעתו (פי' של אילן סרק ולא מבטת הרבים) רבב"ל אומר ובלבד דברים שבן בתים במתבבה בגון מרובי אלמונה ומרובי גדודה אבל ערבה בנטוע בארץ (פי' בתים במתבבה בבם אינם מאכל אדם אם לא על ידי מתבבה בתבב עליהן ואבילה אבל ערבה אף מבתבב עליהם אינן מאכל אדם ואל בנטוע עבשיו הילדה בארץ ומונין מבטת הרבבה) דלא השיבה הערבה דלהוי האילן מאכל בעלה אלא ר"י אמר אפי' הערבה ואם אינן נוטעין ואין מברכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות מל' יום ואם נטע לו הכרכין לו הרכיב יעקוב ע"ד דרבב"ל דאמר לה בערבה ניחא ע"ד דר"י דאמר לה אפילו בערבה ל"ל יעקב שביא היא שבן מתחתון בשביעית ומיידא אמר דא. פי' דמבאן קבה הנוטע והמבריך והמרכיב ל' יום לפני ר"ה מותר לקיימו בשביעית פחות מל' יום לפני ר"ה לא עלתה לו שנה שלישה ואסור לקיימו בשביעית אבל אמרו פירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט (פי' מדאמר דפחות מל' יום לא עלתה לו שנה ש"מ דמשעת הרכבה מונין דאי מעשת נטיעה אין ל"מ בין פחות מל' ובין ל' יום ואל"ב קשיא לר"י דאמר אפילו ערבה נמאי מוקמת (ה) ומאני תני ר' יהושע אומר לית כאן הרכיב (פי' דלא גרבינן מרכיב) דבמרכיב ל"ל לאוקמה דבעלה לאילן ובן מבטת בש"ס שלנו סוסה מ"ב ר' אלי מרכבת סיתר כ"ל אילמא ילדה ביילדים תיפוק ליה דבעי מהדר משום ילדה לאשונה אלא ילדה נזקנה כו' מבטת דלשולם בעלה לאילן ובמתם דתק הר"ן אם עלמו בנמס ר"ש דמפרש בירושלמי דלית כאן מרכיב: ותנוטע בבפיתה. בכל ספיתה אילי בין של עץ בין של חרס כדמפרש בירושלמי ול"ל רבי ינחק מקלא בשם רבי

הארוך

מקום הנטע בעצין באילו נקוב חייב בערלה רבי אמר מפני שהבריבים מפעפעין לאשו רבי יוסה מפיק לישנא כלי חרס עומד מפני הבריבים (פי' דמלתא דפשיטא היא ובלשון בתמיה אמר) רבי ירמיה בעי נעא בו דלעת מאחר שהוא נקוב אבל האילן בנקוב אבל הזרעים (פי' אחר שנטע בו האילן דהוא אבל כמו נקוב ואח"כ נטע בו זרעים בדלעת מי הוי בשתא כמו נקוב אבל בלא הנטיעה מקודם האילן בודאי בזרעים אינו בנקוב דדוקא בנוטע אמר דהוי כמו נקוב אבל לא בזרעים ולא בשפע"ר אינו) ולפ"ז אתי שפיר הגמרא מנחות ל"ד ע"ב בפי' ר"ח דבשל עץ לא בעינן נקובה ובשל חרס בעינן נקובה ודלא בפרש"ל ז"ל בשרים דבחרס לא בעינן נקובה דקשה עליה טובא כמו שהקשו התוספות ד"ה בלא בשפיה אל עץ וכן מוכח מהירושלמי הל"ל דבשל חרס בעינן בזרעים מקובה והתם בזרעים אילי דמבעיא בכורי תנוים ע"ש דלא בלא בהרא"ש הל"ל בבעית רש"י מהירושלמי הל"ל אדרבה מבאן לפשוט רבי יוחנן בשם רבי יצחק אילן שנטעו בתוך הבית חייב בערלה דכתיב כי תבואו אל הארץ ונטעתם ופעור מן המעברות דכתיב עבר הטבר את כל הבואת זרעך היולא שבה ובשביעית אריכא דכתיב ובאתם הארץ שבת לה' וכתיב בדן לא תזרע וכרמך לא תזמור (פי' דבערלה חייב דכתיב ביה ארץ לא בית בשבע מבעא ומשבחות פעור מבוס דכתיב ביה שדה דוקא שדה ולא בית ובשביעית מינבעי ליה דכתיב ביה הרחי ארץ ושדה): והעילה מאליו חייב בערלה. ירושלמי רבי יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק גפן שעלה במקום חירבין פטורה מן הערלה אמר רבי יוסה אפילו נטעה והא תניון בשלה מאליו חייב בערלה תמן במקום ישוב בדם בבא במקום חורבין אמר רבי לעזר הדא דתימר בשאינו עושה כדי טיפלתו אבל אם היתה עשה כדי טיפלתו חייבת כן ל"ל: **ב** אילן שנעקר והסלע עמו. באילן שעקרו עליו שני עלה חייבי ועקרו הרות לו בטפו נכר לחלוטין לתקום אחר ומן הטפר שבביב הבריבין עמו: אם יכול לחיות פטור. פי' מן הסלע שנעקר עמו בלי שום חיקון טפר: **ד** אילן שנעקר כו' כמחט של מיתון. מלבון ויומתם בחלל לשבת כבדוקין להרחיב הבבד אחי הוחבין בשני קלוטיו יחד: **ה** אילן שנעקר ובו בריבה. מלבון מבריך שחוכר באדן ומבריך היתור וטומנו בעפר ומוציא ראש היתור במקום אחר ונעקר האילן והבריבה קיימת והאילן חי ממנה וכ"ש שהיה האילן קיים אחי שבריבה היה נטע אבל אבל הזקנה ובכשיו בעלה הזקנה לחיות ומונה שנה שנה עלה גם להזקנה משעת הבריבה של היתור: חבריבה שנה אחר שנה. פי' בשמה שנעשים עשה שנתן הענפים באדן שנה אחר שנה ומולן דבוקים קצתם בקצתם וחזר ונפסקו: מונה משעה שנבריבה כל"ל. פי' משעת בריבה הראשונה ושלן נטעים אלה: סיפוק הגפנים. בכאן מידי מהבריבה שנטל זמורה והבריבו בגפן אחר וכן: וסיפוק ע"ג סיפוק. פירוש זה הסיפוק הבריבו עוד סיפוק אחר ולא עוד אלא אפילו שבריבו באדן. פי' קודם שהבריבו בתוך הגפן הבריך מקודם באדן לעשה"כ מותר: ר"מ אומר מקום שבחה יפה כו'. פי' שקאי אחת הבריך באדן מקודם על זה אמר אם בחה של הזקנה יפה מותר ואם לאו הוי כמו שנטעה מחדש בשם שהבריך באדן: בריבה שנפסקה. קאי אהלעיל אם הבריבה שנה וכו' דמונין משעה שנבריבה ואפ"ל הפירות שהיו על הבריבה הם מותרים ואין אסור אלא מכאן ולהבא: אם הוסיף מאתים. ירושלמי לא סוף דבר בריבה אלא אפילו אילן. פי' בריבת האילן שנעקר דמונין מבריבה הפירות שהיה להן מותרים: **ו** נטיעה של ערלה וכו'. ירושלמי וכי כל הנטיעות אינם בכרם (פירוש דכל הנטיעות אסורים דהיינו מ"ש בשאר מקום) כיון מתני' ערוגה של כלאי הכרם (פי' דאם בערוגה אחת היה נטועה גפן ואחרים הערוגה הראשונה ואח"כ בשעקר הגפן והערבה ערוגה זו עם שאר ערוגות) אי' יוסי בר בון בשעניל עין נקוב אחת בגפן: הרי זה לא יאכלם. דבמחובר לקרקע אינו טולה בחלה ולהה: **ז** העלין וכו'. פי' דבערלה כתיב פריו וברבעי גם כן כתיב יהיה כל פריו ירושלמי מתניתן דלא כר"ח דתני בשם ר"ש מכל אשר עשה מגפן היין מתרגלים ועד ז' לא יאכל אף העלין והלולבין בחמשה: ר' יוסי אומר סמדר אסור. ירושלמי הגיא ר"ש סמדר אסור בחיר מפני שהוא פרי וקשיא אם אסור בחיר ל"ל פרי אם פרי הוא יהא אסור בכל מלאה דר"י אמרה שהוא אסור בכל: **ח** ענקוקלות. ירושלמי ר' יצחק ואחד רבנן בשם רב עגנים בלקו עד שלא בביאו אלים אר"י בר בון אפילו מבביאו אלים א"ר חייא בר אדי לשון מעגיקון הוא עגנים דלקו תלגיהון: והרצנים וזגים. פלוגתא בש' ג' מינים ל"ד כ' הבלנים אלו הן המינים וזגים אלו הפנימים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כדי שלא תעשה זוג של בחמה בחיצון זוג. והפנימי עגול וכך ק"ל דזגין הן הקליפות: **ט** ואין מרכיבין בכפניות וכו'. ירושלמי מהניתא דר' יוסה דאמר סמדר אסור מפני שהוא פרי:

פרק ב א התרומה ותרומת מעשר של דמאי החלה והבכורים עולים באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה וצריך להרים הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתים ומצטרפין זה עם זה ואין צריך להרים רש"א אינן מצטרפין. רבי אליעזר אומר מצטרפין בנותן טעם אבל לא לאסור:

א התרומה ותרומת מעשר של דמאי ושל ודאי החלה והבכורים. כל"ל: עולים בא' ומאה וכו'. ירושלמי למי נאמרה לרבי שמעון לף על גב דרש"א אין ב' שמות מצטרפים מודי שכולן הן שם תרומה (שגם חלה ובכורים נק' תרומה דנאמרה כתיב חלה ראשית תרומה ובכורים דרשינן ותרומת ידך אלו הבכורים ולכך הוי שם אחד) מאן תנא ת"ש של דמאי ר"מ דר' מאיר מתמיר בדבריהן כשל תורה והא אשכחן דר"מ אמר ר' תנינא אפי' דתנינן ממן הרוצה כתם ש"ז מקולקלת ומוכשרת משום זוב דר"מ וחכ"א אין בכתמים משום זוב וכן בחמ' כדה ש"ז ר' ומודים חכמים לר"מ וכו' ר' רב למפרע ור"מ הוא ר"ל ר"מ דהכא דהכרוחה כתם דתלינו דמתמיר בכתמים אף הכי מדבריהן ובחמ' ב"ח ב"ד ב' מבי' ממקום אחר על ת"מ וז"ל שם הא מני ר"מ הוא דאמר עבו הכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה דתנינא המניח גט ממדינת הים ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוצא והולך ממזר דר"מ ור"מ לטעמיה דאר"מ כל המכנה ממטבע וכו': עולין בא' ומאה. ירושלמי אמר רבי יוחנן כתיב מכל תלבו את מקדשו ממנו דבר שאתה מרים ממנו אם יפול לתוכו הוא מקדשו וכמה הוא אחד ממאה ר"א מוסיף כאה ומעלה ר"י אמר מוסיף כ"ם ומעלה פי' דר"מ ס"ל דנתינן מאה וא' ור"י כ"ל מאה ושוד אבל לא לכתחלה ור' יוסא בן המשולם אומר ושוד אב לאמאה אחה שאת למדומע: וצריך להרים. ירושלמי מה את עביד לה בתחלת הפרשה אם תאמר בתחלת הפרשה אין קנין מעלה ואין אמר מעלה ואין דומה את הבנה (דקנין אסור להפרים תרומה וכן אמר כדתנן בפ"ק דתרומות וכן תני אין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת) ואם תעבדון כסוף הפרשה קנין מעלה ואמר מעלה ודוחה את הבנה הכן תנינן רי"א אף מעלין את המדומע בתחמר ומאה (במס' שבת פ' פסל) ותני עלה רשב"א נותן עינו במקלתו ואוכל את המאר ל"ר יוחנן ר"י עביד ליה כסוף הפרשה ורשב"א עביד ליה בתחלת הפרשה ולא מודי רשב"א שאסור לעשות כן בתחלה. (פי' דתרומה בודאי גם ר"א מודה דאסור ליתן עינו במקלתו ולאכול את המאר ואיך את אמרת דעביד ליה בתחלת הפרשה) ומשני מאי כדון ובלבד שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול. (פי' גם ר"א ס"ל דעביד ליה בסוף הפרשה אלא הס"ל דנתינן שיעשה בשעה) וז"ל הגמרא שבת דף ק"ב ואמאי הא קא מתקן ר"י דרשב"א דתניא רשב"א אומר נותן עינו בגד זה ואוכל מגד אחר ומי סבר לה כוותיה והא מיפלג פליגי עליה דתני ר' יהודה אומר מעלין את המדומע בא' ומאה רשב"א נותן עינו מגד זה ואוכל מגד אחר דר"ש עדיפא מדרשב"א פי' דר"י מקיל יותר ושל"ל דאף מותר להרים ופ"ל ליתן עינו בגד זה דוקא משום שינוי: ירושלמי תמן תנינן רא"ל עולה במאה וא' ר"א במאה ושוד ותנינן תמן סאה תרומה שנפלה לתוך מאה תמן אמר חזקיה ר"ל בשם ר"א שאינה בטיטול ואמ"ל הא קא מתקן ר"י דרשב"א דתניא רשב"א אומר נותן עינו בגד זה ואוכל מגד אחר ומי סבר לה כוותיה והא מיפלג פליגי עליה דתני ר' יהודה אומר מעלין את המדומע בא' ומאה רשב"א נותן עינו מגד זה ואוכל מגד אחר דר"ש עדיפא מדרשב"א פי' דר"י מקיל יותר ושל"ל דאף מותר להרים ופ"ל ליתן עינו בגד זה דוקא משום שינוי: ירושלמי תמן תנינן רא"ל עולה במאה וא' ר"א במאה ושוד ותנינן תמן סאה תרומה שנפלה לתוך מאה תמן אמר חזקיה ר"ל בשם ר"א שאינה בטיטול ואמ"ל הא כל כמה דכתיב מן מה דתנינן הכא סאה תרומה שנפלה לתוך מאה ואמר ר"א לית כאן לומר לאור מאה אלא לתוך תשעים ותשעה אף תמן כן ור' יהושע היא ומאן אין לאים דהייתו ומדקתני והתרומה כו' עולין בא' ומאה דנתרי מס' אין סדר למשנה: הערלה וכלאי הכרם עולין בא' ומאתים וא"צ להרים. ירושלמי הכא אם אמרת (פי' בתרומה) צריך להרים והא אם אמרת ר"ל לכרים כו' יעקב בר אבדא ר"א משום ר' יוחנן מפני גזל הבנו ואפי' כן כל תרומה שאין הכהן מקפיד עליו כגון תרומה הכליסין והתרזמין והבשרים שבאדום ר"ל לכרים. הערלה וכלאי הכרם עולין בא' ומאתים מפני שהן עולים כתיב מלאה מלאה מה מלאה שאמור להלן עולה אף כאן עולה (פי' דכתיב כתיב הוקדש המלאה ובכורים כתיב מלאתך ודמעך וכו') אי מה להלן מאה אף כאן מאה לפי שבפל הכתוב איסורו (דהייתו דאסור אף בכמאה) שיש תכמים שירוצתו עד כדון כ"ב ערלה מנין מה זו איסור הנאה אף זו איסור הנאה מה זו עולה אף זו עולה דבר' יוחנן בשם ר' ישמעאל ק"ו ומה אם תרומה שאיסורה איסור עולם היא עולה ערלה שאין איסורו איסור עולם לא כ"ש לא אם אמרת בתרומה שהאיסור מותרת שאמר בערלה שהאיסור איסור עולם אי אפי' פרי לא"ש (פי' מכלרים): ומצטרפים זה עם זה. ירושלמי אין לאסור אין לכדי ליתן טעם דר"מ רשא"ל אינן מצטרפין ר"א אומר מצטרפין בנותן טעם אבל לא לאיסור מה פליגין שנפלו ג' קנין ערלה וג' קנין כלאי כרם כאחת אבל אם נפלו ג' קנין ערלה ואח"כ ג' קנין ושוד כ"כ הותר למה ושוד בטל בג' קנין וג' קנין בעולין בתאה אבל אם נפלו ג' קנין ושוד ערלה ואח"כ נפלו ג' קנין כ"כ אסור. נפלו ג' קנין ערלה מהו כמו שנפלו ג' קנין וג' קנין כלאי הכרם כאחת לו כמו שנפלו ג' קנין ערלה ואח"כ ג' ושוד כלאי כרם פשיטא שיעשו מתירתו (אף דאינו עליה בתרומה פ"ה מ"ח דוקא בדבר הצריך להרים כמו תרומה אבל בדבר שא"צ להרים כ"ע מודים שיעשו מתירתו) ידעינא מבירו מה שתבירנו כיאך עכירה הוא לא ידע בה ומבירו ידע בה ידעינא בפק מהו שתבור כידיעה: ודאי כיאך עכירה הוא לפנינו שתי קופות אחת יש בה מאתים ואי אין בה מאתים נפלה מאה א' עולה לאחת מהן ואינו יודע לאיזה מהם נפלה ואח"כ נפלה שניה ומדדה ונמצא בה מאתים ושתים אין תאנא ידיעת ספק כידיעה ודאי שולה אין תאמר ידיעת ספק אינו כידיעה ודאי אינו שולה. היתה קופה אחת ספק יש בה מאתים ספק אין בה לו נפלה שאה עולה לתוכו ואינו ידוע אם נפלה לו לא נפלה ואח"כ נפלה שניה אין תאמר ידיעת ספק כידיעה ודאי שולה אין תאמר אין ידיעת ספק כידיעה ודאי אינו שולה:

ב התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה. כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו שלשה קבין ערלה או שלשה קבין כלאי הכרם זו היא שהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה:

ב התרומה מעלה וכו' כיצד סאה תרומה שנפלה למאה. וז"ל הירושלמי ר"ח בר יוסי לא שהתרומה מעלה את הערלה אלא שהתרומה מצטרפת עם המחוץ להעלות את הערלה אמר ר"ש לית כאן לתוך מאה אלא לתוך תשעים ותשעה: ואח"כ נפלו שלשת קבין ערלה וג' קבין של כלאי הכרם. ר"ל ביחד ואחי' המ' כ"ל דאמר דלאסור (פיינו מין במינו) אינן מצטרפין ולכך הוי כמו שנפלה תחי סאה ואם מצטרפין התרומה עם הנ"ע הוי סיה מאתים אלא סאין וא"כ התרומה מעלה את הערלה אם התרומה שהיה מקודם מחומש מחמת שנפלה לנ"ע ושכשיו שמצטרפין הערלה וכלאי הכרם דלהיתר בודאי מצטרפין וא"כ הוי מאה סאין וגיכרת גם התרומה:

ג הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה. כיצד סאה ערלה שנפלה למאתים ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה או סאה ועוד של כלאי הכרם זו היא שהערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה:

ג כיצד סאה ערלה וסאה כלאי כרם שנפלו למאתים. כל"ל ומתני' הנ"ל ג"כ תלינה דר"א וגם בכמן חיקא דירושלמי ר"ח לית כאן לתוך מאתים אלא לתוך ק"ע וא"כ כיה בטל מתחלה דלאסור לין מצטרף: ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה זו היא שהערלה כו'. כל"ל ואי הוי נפלה רק סאה היה מותר מחמת שבטלה כ"ל כלאי כרם מצטרפין לק"ע וכוי מאתים אבל עכשיו שנפלה סאה ועוד הייתו חלק אחד ממאתים ומאה וא"כ הוי כסאה עלה מעלה את העוד וא"כ זו היא שערלה מעלה הערלה:

ד כל המחמץ והמתבל והמדמע בתרומה ובערלה ובכלאי הכרם ובשא"א אף מטמא ובה"א לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה:

ד כל המחמץ והמתבל והמדמע בתרומה ובערלה ובכלאי כרם אסור. אפילו פחות מכביצה וכ"ש ס"ל דאף בטמאה גרידא דל"ל אחני מעשה בחיטון והחיכול לעניין איסור. מ"מ כיון שהוא מתמץ ומתבל מטמא נכ"ש וכ"ש פליג בטומאה עד שיהא כביצה. ירושלמי ר"י בשם אלעי ר' יוחנן בשם רבינל בחפוה בעיסה היא מתני'. פי' דאלו הוי מין בשאיט מינו דבהבי אחיי מבעיא דאמרי' לקמן משנה ו': **ה דוסתאי איש כפר יתמת היה מתלמידי ב"ש ואמר שמעתי משמאי הזקן שאמר לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה:**

ה דוסתאי וכו' שמעתי משמאי הזקן שאמר לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה. וז"ש דכ"ש קודו לנ"ש:

ו ולמה אמרו כל המחמץ והמתבל והמדמע להחמיר מין במינו. להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו. כיצד שאור של חטים שנפל לתוך עיסת חטים ויש בו כדי להחמץ בין שיש בו לעלות באחד ומאה ובין שאין בו לעלות באחד ומאה אסור. אין בו לעלות באחד ומאה בין שיש בו כדי להחמץ בין שאין בו כדי להחמץ אסור: ז להקל ולהחמיר מין בשאינו מינו כיצד כגון גרישין שנתבשלו עם עדשים ויש בהם בנותן טעם בין שיש בהם לעלות באחד ומאה ובין שאין בהם לעלות באחד ומאה אסור. אין בהם בנותן טעם בין שיש בהם לעלות באחד ומאה ובין שאין בהם לעלות באחד ומאה מותר:

ו ז ולמה אמרו וכו' כיצד שאור וכו'. בפרק גיד הנשה פריך וכי יש נה כדי לתמן בק"ח אמאי לא בטיל ומשני שאני שאור דתימוזא קשה. ירושלמי חימן ממנה למקום אחר בעשה זה אסור וזה לאסור ריבה על הראשון ובטלה ובפלה מן הכביה לאוכו בעשה עיקר עשלה ובפלה עיקר. שאור של תרומה שנפלה לתוך העיסה והבטיהה ואחר כך נתחמצה העיסה הרי זה מותרת ודחוותיה תאמה של תרומה שנפלה לתוך מאה והגביה אמת מהן ואח"כ נוכרו התרומה הרא מותרת תמן לא הוכר האיסור כרם הכא הוכר האיסור רבי יוסה בעי ולמה לא המין גרישין שנתבשלו עם שאורו אלא מחמיצה כמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר ואפילו כמאן דאמר נותן טעם לפגם אינו מותר מודה הוא הכי שהוא אסור גרישין של תרומה שנפלו בתוך עדשים של חולין יש בהם נותן טעם ורבה פליגים עדשים של חולין מותר עד כמה ירבה [הפלוגתא] דר' ורבי שמעאל בר יוסי ע"ד דר' דאמר עד שירבה על כולהון ע"ד דר"י בר"י דאמר עד שירבה על הנוסלים וזו הפלוגתא בגמ' ע"ג ד' ע"ג א' כי אתא רבין א"כ יוחנן יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים רואין את הסיתר כאילו אינו והאחר מים רבים עליהם ומבטלין אותו כי אתא רבי שמואל בר יהודה אמר ר"י ל"ש אלא שנפל קיתון של מים תחלה אבל לא נפל קיתון של מים תחלה אלא מין את מינו ונישור איסור דמתני לה על מתני' יין ביין כ"ש אמר רבי שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן ל"ש אלא שלא נפל שם קיתון של מים אבל נפל שם קיתון של מים רואין את הסיתר כאילו אינו והאחר מים רבים עליו ומבטלין אותו מאי איכא בין לדמתני לה אמתני' בין לדמתני לה אדרבין מאן דמתני' על מתני' לא בעי תחלה ומאן דמתני אדרבין בעי תחלה:

ח שאור של חולין שנפל לתוך עיסה ויש בו כדי להחמץ ואח"כ נפל שאור של תרומה או שאור של כלאי הכרם ויש בו כדי להחמץ אסור: ט שאור של חולין שנפל לתוך עיסה והמצה ואח"כ נפל שאור של תרומה או שאור של כלאי הכרם ויש בו כדי להחמץ אסור ר"ש מתיר:

ח ט שאור של חולין שנפל לתוך עיסה כו'. ירושלמי אמר רבי תנינא בשם ר"י אף בראשונה במלקוחן וכ"ש בגמרא דיהן כמו שאכתוב אי"ש כל נותני טעם אין לפגום בין לבטל אסור בר"מ רש"ל לבטל אסור לפגום מותר רשב"ל אמר מה פליגין שבבשר ואח"כ פגם אבל אם פגם ואח"כ הבשר אף ר"מ מודה ר"י אמר לא שנה הבשר ואח"כ פגם היה פגם ואח"כ הבשר היה מתלוקת וז"ל הגמרא אמר עולא מתלוקת שבבשר ולבסוף פגם אבל פגם מעיקרא ד"ה מותר וזה דעת רבינל ור"י אמר בפוגם מעיקרא מהלוקת אחרת להו בפוגם מעיקרא מהלוקת אבל הבשר ולבסוף פגם ד"ה אסור או דילמא בין כזו ובין כזו מתלוקת ומסקנא בגמ' דלר"י בהבשר ולבסוף פגם ד"ה אסור דאמר שם ר"ר עמרם אפשר איה, להא דר"ו ולא הניח במתיבתא נפק דף ואסכת כו' ת"ש שאור של תרומה וכל חולין שנפלו לתוך העיסה בזה כדי לחמץ ובזה כדי לחמץ ותימצו אסור ר"ש מתיר נפל של תרומה תחלה ד"ה אסור נפל של חולין ואח"כ נפל של תרומה או של כלאי כרם אסור ור"ש מתיר והא הכא דפגם מעיקרא ופליגי וכל הני תלת בני תלת בני דקתני למה לי בטלמא בנא דטיפא קמ"ל בפוגם מעיקרא מתלוקת מצינתא נמי הבשר ולבסוף פגם ד"ה אסור אלא ריבא למה לי הבשר ומה טיפא דלא קמבטל כלל אסרו רבנן ריבא דקמבטל מיבעיא אמר אביי ריבא לר"ש אינטריך והיק ליה לר"ש עיסה זו לחייב להחמיץ בשתי שעות מי גרס לה להחמיץ בשעה א' איסור ור"ש כשהגיעו שייסה הבשר מפגמו שיעסה פגמו לר"ש לינטרף היתר ואיסור בהדדי ויתבטלו ר"ש לעטמיה דאמר אפי' איסור ואיסור נמי לא מצטרפים וכו' והעיסה דר"ש משום שהעשה המבשר הוי זה וזה גורם דבר"א אין בו כדי לחמץ ואח"כ הוי פגם מעיקרא ור"ש ס"ל דמותר אבל לר"מ דס"ל דבפגם מעיקרא אסור נאסר אח"כ ור"מ ס"ל ג"כ דזה וזה גורם מותר וכאן שאני דאף בפגם מעיקרא ס"ל אסור ואח"כ אח"כ כשנמר להחמיץ לאפי' בריבא ס"ל דאסור וכגמ' דאמר אפי' איסור ואיסור וכו' לדוחתא דמלתא לאוריי דר"ש ס"ל בפירוש דזה וזה גורם מותר אבל נחמת נם ר"מ ס"ל דזה וזה גורם מותר ובזה מתורץ קושית התוספות ד"ה ור"ש ליטעמיה וכו' ע"ש ומגמרא הנ"ל מוכח דמכיס ג"כ לדברי הירושלמי ס"ל דאף בדאסורה כוח מחלוקת:

י תבלין ב' וג' שמות ממין אחד או משלשה אסור ומצטרפין ר' שמעון אומר ב' וג' שמות ממין אחד או ב' מינין משם אחד אינן מצטרפין:

י תבלין של שנים וג' שמות ממין א'. דהייתו תרומה ועלה וכלאי כרם וכסה ממין אחד. ירושלמי ניחא ב' שמות ממין אחד שני מינין משם אחד ר"ח בשם ר"ל ממיני מתיקה שבו וכן בגמרא בבלי פרק ע' דשבת: ר"ח בשם ר"י כל מתני טעמים אין נוקין עליהם עד שיעשה טעם ממשו של איסור אחיב רבי ממא בר יוסי קומי ר' יוחנן כרי בשר בחלב הרי לא טעם ממשו של איסור ואת אמרת נוקה וקבלה ר"ח בשם ר"י כל מתני טעמים אין נוקין תוך מתני טעם של נזיר אמר רבי זירא כל מתני טעם אין נוקין עליהן עד שיעשה טעם ממשו של איסור ונזיר אפילו לא טעם ממשו של איסור אמר רבי אבא בר ממל כל מתני אין איסור ואיתר מצטרפין ונזיר איסור ואיתר מצטרפין מתני' מייא לדין ומתני' מייא לדין מתני' מייא לר' זעירא כזיה יין שנפל לקדירה אבל ממנה כזית פטור עד שיאכל את כולה ע"ד דר' אבא בר ממל כיון שאכל ממנה כזית חייב מתני' מייא לר' אבא בר ממל כל מצרת ענגים לא יאכה וכי מה הניח הכתוב אלא אמרו שנאמר מכל אבר יעשה מנסן היין מחרגיים ועד זג לא יאכל מיין ושכר יזיר מה מ"ל וכל מצרת ענגים לא יאכה אלא שאם אדם ענגים ואבה אכן פטו ויש בהן כדי לגרף חייב וכבר כתבתי במסכת חלה המלוקים שבכאן לגבלי ע"ש:

יא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ נצטרפו וחמצו רבי אליעזר אומר אחר האחרון אני בא וחכ"א בין שנפל איסור בתחלה בין בסוף לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ:

יא שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לעיסה לא בזה כדי לחמץ וכו'. ירושלמי תמן תנינן יין נסך אסור ואוסר בכל שהוא חוקים אמר כוס שמזגו מן האיסור ומן ההיתר ונפל איסור בכוס איסור והיתר בכוס היתר אמר רב שמואל בר יצחק דר"א היא דר"א אמר אחר אחרון אני בא אמר רבי ירמיה תומר הוא ביין נסך ר' יוסה בעי הם תומר הוא ביין נסך אפילו נפל היתר לכוס יהא אסור רבי יוסה בשם ר' יוחנן כוס שמזגו מאיסור והיתר את רוחה ההיתר כמו שאינו לוחו איסור אם יש בו בטעם טעם אסור ומ"ל מותר אמר רבי אושעיה והוא שנפל היתר לכוסו רבי אימה בשם רבי יוחנן לא שנא בין שנפל איסור בתחלה והיתר בסוף ובין שנפל היתר בתחלה ואיסור בסוף ובגמ' ע"ב ד' עג הוי ס"ד דפליגי בהכי אבל בכוס מסיק דברותין פליגי ת"ל הגמרא אחמר יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים אמר חזקיה כגדולו באיסור אסור הגדילו בהיתר מותר ורבי יוחנן אמר אפי' הגדילו באיסור מותר מ"ל ר"א בר"ז לימא חזקיה ור"י בפלוגתא דר"א ורבנן קמיפלגי דתנן שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך העיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו ר"א אומר אחר אחרון אני בא וחכ"א בין שנפל איסור בתחלה ובין שנפל איסור בסוף אינו אוסר עד שיהא בו כדי להחמיץ ותסברא האמר אדיי לא שנו אלא בקדש וסילק האיסור אבל לא קדש וסילק האיסור אסור רבי חזקיה דאמר כמאן אלא הכא ברותין קמיפלגי לחזקיה ליה ליה רותין לר"י אית ליה רותין:

יב יועזר איש הבירה היה מתלמידי ב"ש ואמר שאלתי את רבן גמליאל הזקן עומד בשער המזרח ואמר לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי לחמץ:

יג כלים שסכן בשמן טמא וחזר וסכן בשמן טהור או שסכן בשמן טהור וחזר וסכן בשמן טמא. רבי אליעזר אומר אחר הראשון אני בא וחכמים אומרים אחר האחרון:

יג כלים שסכן וכו'. ירושלמי מ"ט דר"א סלתרון מוציא את הראשון מ"ט דרבנן הראשון מוציא את סלתרון עד כדון בכסך סיכן (ל"ל מיכלן) ומלא נגד הסני כך מיכלן ומלא מיכלן מה אמר בה ומסיק שם אף בכסך מיכלן ומלא מיכלן:

יד שאור של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו לתוך עיסה לא בזה כדי לחמץ ולא בזה כדי לחמץ ונצטרפו וחמצו אסור לזרים ומותר לכהנים ר"ש מתיר לזרים ולכהנים: מתן תבלין של תרומה ושל כלאי הכרם שנפלו בקדירה לא באלו כדי לתבל ולא באלו כדי לתבל ונצטרפו ותבלו אסור לזרים ומותר לכהנים ר"ש מתיר לזרים ולכהנים: מתן חתיכה של קדשי קדשים של פגול ושל נותר שנתבשלו עם החתיכות אסור לזרים ומותר לכהנים. ר"ש מתיר לזרים ולכהנים: יז בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים שנתבשלו עם בשר התאוה אסור לטמאים ומותר לטהורים:

יד מתן מתן יז שאור של תרומה ושל כלאי הכרם וכו'. ת"ק אזיל לשיטתיה ור"ש לשיטתיה דת"ק הוא ר"ש דס"ל דמצטרפין בר"מ אבל בקדשי קדשים וקדשים קלים מודה ר"ש דמצטרף דכולם הוי שם אחד:

פרק ג

א בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק. נתערב באחרים כלם ידלקו דברי ר"מ. וחכ"א יעלה באחד ומאתים:

א בגד שצבעו וכו'. ירושלמי וערלתם ערלתו את פריו אית תנא בסמוך לפריו אית תנא בשולו את פריו (פי' שומר לפרי וסותם אותו בחוזק) מ"ד בסמוך לפריו קליפין וגרעינין במכמש ומ"ד בשולו לפריו קליפין במכמש ולא גרעינין ופריך וגרעינין מנין (שיהא אסור) הוי סופה מימר את פריו הסמוך לפריו אית דבעי נמתיעה מן הדא וערלתם ערלתו את פריו בשולו את פריו ואפי' עודנו. ומשמע מלתן שגרעין עצמה אינה פרי כו' ומזה ראיה לרבינ"ח שפסק לגרע על הגרעינין בפה"ל ולא כתוספות בס"פ כיצד מברכין שבתנו לגרע על הגרעינין בפה"ע שהוא פרי וכאן הוא בהדיא שאינו פרי כלל וכן בפי"ל דתרומות גרעיני תרומה גומן שהוא מבטלן לתרומות ומה שלינו מותרות ומוקי בירושלמי בגרעינין לגמרין וקרוסטומלין שכן ראוין לאכילה משמע אלמי גרעינין אינ פרי כלל וכן במסכת עוקצין כל הגרעינין מעמלות ומעמלות ולא מעטרפות ולא היה פרי אין לא היו מעטרפות וכן בכמה מקומות:

ב הצובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואין ידוע איזה הוא רבי מאיר אומר ידלק הבגד וחכמים אומרים יעלה באחד ומאתים:

ב מלא הסיט כו'. כתב הרמב"ם שאות זרת והייט מפני א) שדעתו הוא כל מקום שכתוב רותב הסיט הוא ג' עפחים וכל מקום שכתוב סיט שהם הוא ד' אצבעות וזרת לדעתו הוא שלש אמה כמ"ש לקמן והוא ג' עפחים שהוא י"ב אצבעות ולכן סיט הוא שמות זרת ובזה סרה הגומת הגמרא הסמ"ג מה שבקשה על הסמ"ע בהלכות שבת שם הטוה בבגד ד' עפחים ע"ש וכ"ש פי' סיט הוא בין אצבע לאמה וסיט כפול הוא בין אגודל לאצבע וכפירש רש"י שם בשבת ק"ו וקשה להולמו מאי דאמרי שם ר' יוסף מתני כפול ר"מ בר אמי מתני פטור הלא במשנה קתני בהדיא כפול וגם שהרמב"ם כתב בהלכות שבת שסיט כפול הוא ד' עפחים שסיט הוא ג' עפחים ב) ואין אפשר בכן אצבע לאצבע ג' עפחים וגם כתב הרמב"ם שהזרת הוא רוחב הסיט וזרת פליגי פירושלמי וגמרא דיון דגמרא דיון שהזרת הוא חצי אמה כמ"ש במסכת עירובין י"א וירושלמי סבר זרת הוא שלש אמה וכן יסד הפייט כמ"ש בתוס' שם וא"כ איך אפשר שיתלקו בדבר הגראה לעינים וגראה שהסיט הוא זרת והייט אגודל לזרת ואמו מוכיח כן שלכן נקרא זרת וכשמודדין מאגודל לזרת בשום כשפוטנין היה יהיה שלש אמה ואם תמדוד מגודל לזרת דרך אחר ראשי אצבעות עקום כמו ראשי אצבעות יהיה מאגודל לזרת חצי אמה וחצי אמה הוא ג' עפחים ושלש אמה הוא ג' עפחים ולכן כתב הרמב"ם שהזרת והסיט הם ג' עפחים ובוא כפול הוא ד' עפחים ובזה פליגי ג"כ הירושלמי והגמרא שבגמרא מודד דרך אחר ראשי אצבעות בעיקום והוי חצי אמה. והירושלמי מודד מן אגודל לזרת בשוה והוא שלש אמה וז"ש שם בגמרא ר"י מתני כפוף כפל ועו"ש הוא מ"ש כפול ג) אלא ל"ל כפוף דהייט הסיט כפול דתנינן במתניתין אותו הסיט הוא סיט כפוף שהוא דרך אחר ראשי אצבעות בעיקום והוא חצי אמה וכפול יהיה אמה וכ"ת בר אמי מתני פטור. פירוש אותו הסיט הוא אגודל לזרת בשוה ולא דרך אחר אצבעות והוי ג' עפחים וכפול הוא ד' עפחים ולכן פסק הרמב"ם שפירש זרת הוא הסיט אבל לפי פירוש הרמב"ם שפירש זרת הוא הסיט והזרת הוא שלש אמה וצריך לפרש את הגמרא שפשוט הטוה הוא סיט כפול שהוא ד'

סביבי אמה שהוא שני סיטים ובחזה סיט אמרו על זה אמרו בגמרא ר' יוסף מתני כפוף כו':

ג האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד ידלק הבגד ומשער הנזיר ומפטר חמור בשק ידלק השק ובמוקדשין מקדשין כל שהן:

ג האורג מלא הסיט כו'. ירושלמי תמן תנינן אלו הן הנקבים אלו הן הנקבים שכא אמר יצרפו וכבא את אמר יקבו. פירוש דבס מוסב לותה בין הנקבים וכאן את לומר ידלק אמר ר"י כאן בשק כאן בשער מה בין שק מה בין שער שק מצוי לחסמו אחריו שער אין מצוי לחסמו אחריו רשב"ל אמר כאן במקדש כאן בנבולים. עוד שם אמר ר' יוסי בר בון הן דתאמר ישרוף שערן הן דלומר יקבו גופו וכן בגמרא אלא הקשו זאת מוף מסכת תמורה ל"ד תנן שער מיד יקבר ומיתתו האורג אלא הסיט כו' ופריך והא הנן כל הנקבים לא יצרפו ומבני מ"ל כאן בגזיר טמא כאן בגזיר טהור אל"ל בגית כו' אישתיק כו' אל"ל הכי אר"ש כאן בשק כאן בשער איתמר אמי כו' אל"ל לנעמו שק ברובא אל"ל בפא בגיפרתא פירוש שמייפה את כל הבגד ואינה בטילה. ופריך גיפרתא לבלפיהו אל"ר ירמיה ר"מ ר"י אמר אמר אם רצה להחמיר לברוך הנקבים רבאי אל"ל קא קביה לן לבלפיהו ואת מוקמית ליה בר"י ומבני הכי קאמינא אם אפשר לבלפיהו מוטב ואל"ל אוקמית בר"י דאמר אם רוצה להחמיר כו' והנה הגמרא הזאת אינו מובן כלל דמה שייך ר"י לכאן יותר מרבנן ועוד מאי פריך ליבטל שק ברובא הא אוסר בבטלו ויותר תמוה על הרמב"ם אלא הזכיר כלל האי חילוק שבין גיפרתא לבין שאר טוי ומלאה שקושיא זו דליבטל ברוב קאי אדאליל דקתני ישרף דוקא ולא יקבר משני אלא יכולה זמן רב ויבא לאיתחויי מיתה כי שמא ימצא אחת אדם ויקבנה לבטל ברובא ולא יהא אלא לאיסור דרבנן והוא ספק איסור ויעשה כמלוהה ויקבור ולא יעבור הוא עכשיו וודאי על דברי חכמים שאמרו כל הנקבים לא יצרפו בטבול ספק איסור דרבנן ומבני גיפרתא ואינה בטלה מדאורייתא ולכן ישרוף ולא יקבר ופריך ולבלפיהו ומבני הא מני ר"י היא דאמר אתיו מייב לקבור ואין כאן איסור אל"ל מ"מ יותר עוב לבלפיהו ומבני דבאמת אם יכול לבלפיהו מוטב ואם אינו יכול לבלוף יותר עוב לשרוף מלקבור אף באינו גיפרתא שמא ימצא אדם ויתקנה מזה והא דקביה ליה ל"ל לעבור על דבריהם לשרוף הנקבים ממשם איסור דרבנן אומקי' כר"י ואין עושה איסור כלל בזה שיהיה ולכן אף מבוא תבם דרבנן תקנוס שישרוף ודו"ק ולכן לא כתב הרמב"ם האי גיפרתא כלל אאינו לא עבלה כמו גיפרתא שרוף כיון דאוקמינן כר"י ואין בו תבם איסור: ובמוקדשין מקדשין כו'. ירושלמי הדא דתימר בקדשים שאין להם מתירים אבל בקדשים שיש להם מתירים לגיכין סיט שיהיה ר"י הא מתניתא פליגא דתנינן אלא הסיט מאמר הבכור בבגד ידלק הבגד ובכור לא במוקדשין שיש להם מתירין (דהא יש לו היתר במום) הוא אית דתני לה בשם ר"מ ואית דלא תני לה בשם ר"מ מאן דתני לה בשם ר"מ אית ליה שהרא דברים-מקדשין (פי' דסבר שר"מ סובר דאלו שהרא מקדשין ואו לא משום דסבר את שדרכו למנות מקדש ולכן אינו מקדש אלא אלו שהרא דהייט בגד שנצבו כו' הצובע מלא הסיט כו' דתנינן כו' ותכילי תלתן ושבה שמנו הכמים) ומאן דלא תני בשם ר"מ מנין אית שהרא דברים מקדשין ומשני ר"מ בר"ש דאמר אף בכרות בל בעה"ב הרי שבשר ובגד שנצבו וכו' ותכילי תלתן כו' הרי ו':

ד תבשיל שבשלו בקליפי ערלה ידלק. נתערב באחרים יעלה בא' ומאתים: ה תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה ואפה בו את הפת. תדלק הפת. נתערבה באחרות תעלה באחד ומאתים: ו מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו. נתערבו באחרים כלם ידלקו דברי רבי מאיר וחכ"א יעלו באחד ומאתים:

ו חבילי תלתן כו'. כמ"ש לעיל במסכת תרומות: ידלקו דר"מ. ירושלמי ר"י ורשב"ל חד אמר דר"מ שהרא דברים מקדשין (פי' זאו לא דסבר את שדרכו למנות מקדש) ותוכנא אמר כל הדברים מקדשין. פי' דסבר כל שדרכו למנות ריב"א אמר מתניתא פליגא על מ"ד דר"מ כל הדברים מקדשין דתנינן תמן ולמה הוזקרו דימוני כאדון שיהו מקדשין דר"מ ומאר כל הדימוני אין דרכן למנות כו'. פי' דלדברי האומר כל הדברים מקדשין לר"מ למה אינו מונה ר"מ רק את הדימוני בלתן אלא ע"כ כמ"ד שהרא דברים מקדשין ואו לא והיינו שאה דברים שמנו חכמים וג' הראשונים שפליג בר"מ וכבות כל בעה"ב:

ז שהיה ר"מ אומר את שדרכו למנות מקדש וחכ"א אינו מקדש אלא ו' דברים בלבד ור"ע אומר שבעה. ואלו הם. אגוזי פרך. ורטוני בדן. וחביות סתומות. וחולפות תרדין. וקולסי כרוב. ודלעת יונית. ר"ע אומר אף כברות של בעל הבית הראוי לערלה ערלה לכלאי הכרם כלאי הכרם:

ז חביות סתומות. ירושלמי מתניתא בסתומה בין בסתומות אבל בתומה בין בפתומות או פתומה בין בסתומות לריכה מיעוט אחר: יעלה בא' ומאתים. רש"י פסק מיעוט א' מהם והבאר מוהר והקשו עליו הלא בעלה ולמה צריך ליעוט ותנן הבעלה אין צריך להרים ותירץ ראבי"ה דדוקא בדבר שנתערב ואין האיסור בעין א"ל להרים אבל בדבר יבש ובעין צריך ליעלה דהא ודאי יש כאן איסור והוא יאכל לפעמים האיסור לבדו בלא היתר ומיתר אפסר מיבטל. הרמב"ם פסק בחמשים שאינו מקדש אלא שאה דברים לבד והתוס' פסקו בר"מ מדאיפלגו ר"י ורשב"ל אליבא ופסקו בר"מ שאת שדרכו למנות מקדש כמו שקי"ל בכל דוכתי בר"י נגד ר"ל אבל הבעל תרומות פסק כר מ ומ"ל שכל שדרכו למנות מקדש וכן הבינו הש"ע בי"ד והקשו עליו כל הפוסקים על מה שפסק בר"ל נגד ר' יוחנן ונראה משום דאמרי' ביבמות פ"ח מ' ר"י ור"ש אומרים לגרוגיום כהן כו' מאכילה בתרומה אר"ל מאכילה בתרומה ואין מאכילה בחזה ושוק ור' יוחנן אמר אף מאכילה בחזה ושוק ולר"ל מ"ש חזה ושוק כו' ומבני הכ"ע בתרומה גזמן הזה דרבנן ור"י אף מאכילה כו' אל"ל ר"י לר"ל מי סברת תרומה גזמן הזה דרבנן אל"ל אין שאני שהם עיגולים עולה פי' וע"כ היינו טעמא משום שהוא מדרבנן אל"ל והלא אי שהם התיכה בתיכה עולה (פי' וחזו ודאי דאוריתא ותעפ"כ עולה) מי סברת כל שדרכו למנות שיבו את שדרכו למנות בעיגו ולכן עולה ואין חילוק כלל בדאוריתא והקשו התוס' שם דאמר' אי סבר דהוי דאוריתא אפשר שעולה משום דסבר דרבנן שאינו מקדש אלא שאה דברים ע"ש. ונראה דקושייתם מעיקרא ליכא דהאי שיעול בשיעולים עולה הוא מה דתנן ליטרא קיטות שדרסה ע"ש עגול ואינו יודע כאיזה עגול דרסה כו' ומ"ל ר"א אמר אם יש שם מאה פומין יעלו כו' ר"י אמר אפי' יש שם ג' מאות פומין לא יעלו וא"כ ר"מ הוא דסבר אליבא דר"ל שיעלו ולר"ל דסבר אליבא דר"מ כל שדרכו למנות קבה אין שיעול בשיעולים עולה לדידיה וא"כ קבה דר"מ אדר"מ ור"ל עשמיה משום דהוא מדרבנן וע"ז הבינ ר' יוחנן דלא קבה אלא בר"מ אדר"מ אבל הש"ס דר"מ סבר כל שדרכו למנות כו' אלא ר"מ סבר את שדרכו למנות כו' ור"ל ר"מ אדר"מ אבל הש"ס דר"ל סבר כל שדרכו למנות כו' ולר"י סבר את שדרכו ואו"כ לר"י פלוגתא דר"מ ור"י בליטרא קיטות הוא ר"מ סבר את שדרכו כו' ולכן אינו מקבה ועולה ור"י סבר כל שדרכו כו' לכן אינו עולה אפי' יש שם ג' מאות פומין ולר"ל פלוגתא דר"מ סבר ג"כ כל שדרכו כו' אך שהוא מחלק בין דאוריתא בין דרבנן והא דפליגי ר"י ור"ל אם שדרכו כו' או כל שדרכו כו' לא בר"מ פליגי אלא בר"מ אבל הש"ס דאוריתא או דרבנן וסבר ר"ל שהוא מדרבנן ולכן עשמיה דר"מ ג"כ משום סבר דאוריתא ופעמיה דר"מ משום דסבר את שדרכו למנות כו' ולכן פסק בעל התרומות כר"י דסבר דפלוגתא דר"מ ור"י הוא דר"מ

סבר

א) וע' מ"ש פ"ש מה' שבת הי"ח וביה"מ לברמב"ם פי"ב דשבת. רי"ב: ב) לא הבנתי שכתי הרמב"ם שם כתב וכמה ותחב הסיט כדי לתתות מבחן אל יד עד פלגנא הראשונה כשיפסת מיניה בכל כמו כו' ר"ל הוא הא מן נגדל לאצבע. רי"ב: ג) וכ"ל בי' פירוש מרן כף ומרן כפ ו"ל הה"מ פ"ע מה' שבת פ"ו. רי"ב:

סבר לה כדרבי יוי ור"י סבר כל שדרכו כו' ור"מ ור"י הלכה כר"י לכן פסק כל שדרכו כו' והייט כר' יוחנן וכר' יהושע ודו"ק :

ח כיצד נתפצעו האגוזים נתפרדו הרמונים נתפתחו החביות נתחתכו הדלועים נתפרסו הכברות יעלו באחד ומאתים :

ח נתפצעו כו"ל. ירושלמי נפלו ואח"כ נתפצעו בין בשוגג בין במזיד נא יעלו דר"מ ור"י אומר בין בשוגג בין במזיד יעלו ר' יוסה אומר בשוגג יעלו מזיד לא יעלו מ"ט דר"מ קנסו שוגג אמו מזיד מ"ט דר"י כבר קנסו כיון מ"ש דר' יוסה כדאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל האסורין שריפה עליהם בשוגג מותר מזיד אסור וכגמ' ניטין נ"ד א' מוקי שר"מ סבר כי קנס בדרבנן אבל בדאורי' לא קנס ור"י סבר כי לא קנס בדרבנן אבל בדאורייתא קנס ע"ש ועל פי זה מתוקן שפסק הרי"ף במבשל בשבת בשוגג יאכל כר"י דאמר בשוגג יאכל במוג"ש ובמזיד הוא לא יאכל עולמית והקשו הכר"ן והרמב"ן הא בפס' תולין קאמר שכ אורה כר"מ ותי' דרב לשיטתיה דליט ליה אפי' בלל דר"מ ור"י הלכה כר"י אבל לדינן ק"ל כר' יוחנן ולכך פסק הרי"ף כר' יוחנן ואיט מוכן דהא בזה אפי' ר"י מודה במ"ש בגמ' שם בעיבורין כמה פעמים שאפילו אי תימא דרב אית ליה הני בלי הכא דאמר אמר ר"ש ר"י אפשר דס"ל כן שהלכה כר"י אבל לפי מ"ש אחי שפיר דר"י דאמר כל האסורין כו' שוגג מותר מזיד אסור והייטו דלא קנס שוגג אמו מזיד בדרבנן והייטו כר"י אבל לר"מ קנס בדרבנן ורב וכ' יוחנן הלכה כר"י לכן פסק הרי"ף כר' יהודה וזהו לדעת הרי"ף אבל להלכה איט מראה כן דהא בפס' תרומות פ"ב אמרו בירושלמי בשון קומי ר' יוחנן את מה אמר אל אין לי אלא מבשר המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל הרי לא קנס אף בדאורייתא ונראה דהלכה כר"מ דבשוג יאכל ובס בדרבנן נמי לא קנס ולכן פסק רבי אחי המבשר ומבשל שהמבשר הוא דבר דמדרבנן וכן המבשל ליט כו' והמבשל הוא מן התורה וכן ר' יוחנן סבר כן ומאי דאמר כל האסורין כו' הייטו בין דאורייתא ובין דרבנן . ותגב דאחא ליכן ניחא כה מלתא דגרסינן בב"ק המבשל בשבת כו' ובמס' שבת פ' כירה אביי הרי"ף כל הסוגיא ופלוגתא דרב אחא ורבינא שאחוב בסמוך וכתב דקי"ל בכל התורה כולה ר"א ורבינא הלכה כדברי המיקל ומשיגין מינה דליט הלכתא כר' יוחנן הסנדלר ולכך הלכתא כר"י כו' וכתב עליו הרא"ש בפס' ב"ק פ' מרובה וקלה דעתי מהבין דברין מה שכ' דקי"ל כדברי המיקל ולייתא לר"י הסנדלר והלא ר"א ורבינא לא נחלקו בסברת עצמן אלא בפי' ר"י הסנדלר וא"כ מדברי תמוראי פליגי אליבה היה מסתבר דהלכתא כוותיה ע"כ הוכן דבריו ונראה לי פי' דברי הרי"ף דקשה מהיכי תיתי לפסוק כדברי ר"י הסנדלר הא יותר נראה לפסוק כר"י אלא כר"מ אך שהבראתו היה מדקתמר שם גמ' בב"ק נגב וטבח ביום"ב כו' ופריך אמאי נהי דקטלא ליכא מלקות איכא ויקי"ל דאין לוקה ומשלם ומאי ה"מ ר"מ היא ופריך אי ר"מ אפי' נגב וטבח בשבת ליתייב והתניא נגב כו' ומאי בטובא ע"ש אחר ופריך שם אי בטובא מ"ש אחר אמאי פטרי רבנן ומאי

מאן חכמים ר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ופריך שבת שחיטה ראויה היא ומאי סבר לה כר' יוחנן הסנדלר דסבר מעשה שבת אסורין בהילה ועל זה פליגי ר' אחא וריבינא חד אמר מעשה שבת אסורין מדאורייתא וחד אמר מעשה שבת אסורין מדרבנן מאן דאמר דאורייתא דכתיב כי קודש היא ומאן דאמר דרבנן דכתיב כי קודש היא קודש ואין מעשה קודש ופריך בגמרא אמ"ד דאורייתא אמטו להכי פטרו רבנן אלא אמ"ד דרבנן הוי שחיטה ראויה מדאורייתא ואמאי פטרי ומאי אשאלי פי' דלא פטרי רבנן אלא בשאר דברים כגון שור פנסקל ועבודת כוכבים אבל בשבת לא פליגי חכמים בכל . והיה שנת הרי"ף לפסוק כרבי יוחנן הסנדלר דהא קאמר הגמ' מאן חכמים ר"ש ואמרו דברי רבי יוחנן הסנדלר משמע דבלבתא כוותיה והייטו אם נאמר דמעשה שבת דאורייתא ופליגי רבנן גם אשבת ומשום דשחיטה שאינה ראויה היא והייטו ע"כ כר"י הסנדלר והוי הלכתא כוותיה דסתם תנא כוותיה והגמ' קרי ליה חכמים אבל כיון דאתן קי"ל בכל דוכתין ר"א ורבינא הלכה כדברי המיקל וא"כ מעשה שבת דרבנן ואכתי קשה אמאי פטרי רבנן הא מדאורייתא שחיטה ראויה הוא אף לרבי יוחנן הסנדלר ומשום הלכתא לומר דלא קאי רבנן בכל אשבת אלא מהו בחייב וא"כ מהני דלא כר"י הסנדלר ולכן ליט הלכתא כוותיה וא"כ שפיר מדייק לשון הרי"ף כיון דאתן קי"ל בכל דוכתא רב אחא וריבינא הלכה כדבר המיקל הוי מעשה שבת אסור מדרבנן מתעקין מינה דליט הלכתא כר' יוחנן הסנדלר דמהיכי תיתי לן לפסוק כוותיה והא דאיפליגי רב אחא וריבינא בדבריו הייטו לא לפרש לה דברי אלא לפרוכי מתני' קאתי אי פליגי הכמים גם אשבת או אשאלה לבר משבת וכמו במסיק הגמרא ודו"ק :

ט ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר ובחוץ לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט . כרם נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בא"י אסור ובסוריא מותר ובחו"ל יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד . החדש אסור מה"ת בכל מקום והערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים :

ט ספק ערלה כו' ובלבד שלא יראנו לוקט . פי' כי כל זמן שהם מחוברים אינן בטלים במתחים וא' ולכך כשרואה אותן נזמן שהם מחוברים ואז הן אסורין ואיך יהיו מותרים מאחר שבבר נאסרו אבל בשאינו רואה רואה לוקט אינו רואה אלא בהנאה ואז נתבטלו במלה ואתה אבל כיון שהוא מדרבנן אפילו רואה מותר : ובלבד שלא ילקטני ביד . פי' אלא יקנה בעצמו ויעשה הוא איסור דרבנן : וערלה הלכה . בגמרא אפליגי אי הלכה למשה מסיני או הלכתא מדינ' ולמאן דאמר הלכתא מדינ' אידי ואידי לא ילקט ביד אבל מותר לראות כשהוא נוקט אבל מסקנת הגמרא הוא הלכה למשה מסיני והשתא אתי כפשטי' : הכלאים מדברי סופרים . ירושלמי שמואל בכלאי כרם אבל בכלאי זרעים מותר וי' יוחנן אמר בכלאי כרם אבל בכלאי זרעים אסור פי' אפי' מן התורה ומסקנת הגמרא הוא בשמואל בכלאי זרעים מותר והרבנת אילעת לכ"ע אסור מן התורה : **סליק מסכת ערלה**

מסכת בכורים

פרק א א יש מביאין בכורים וקורין מביאין ולא קורין ויש שאינן מביאין . אלו שאינן מביאין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד או לתוך של רבים וכן המבריך מתוך של יחיד או מתוך של רבים לתוך שלו הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע הרי זה אינו מביא רבי יהודה אומר כזה מביא :

א יש מביאין ביכורים וקורין כו' הנוטע בתוך שלו והבריך לתוך של יחיד כו'. ירושלמי אפילו מן הזקנה אינו מביא: המבריך מתוך של יחיד וכו'. אפילו מן הילדה אינו מביא הדא אמרה כשם שהילדה היה מן הקנה כך הזקנה היה מן הילדה . א"ר יוחנן הילדון משום תורת גזל ירדו לכן . א"ר יוסה מקשיתין אמרה כן מלאה עשה אינו מביא משום שנאמר לאשה בכורי אדמתך תני אם הבריך ברשות מביא וקורא ר' יוסי בשם ר' אימי והוא שנתן לו רשות לעולם הא לשעה לא (הייטו לבעלים לא קרינן אדמתו) . ר' יונה בשם ר' אימי אפי' לשעה. א"ר מני מלמד דר' יוחנן מסייע לאמר דאמר ר"י כולהון משום תורת גזלן ירדה לכן ולכאן מכיון שנתן לו רשות להבריך אפילו לשעה אין זה גזלן: ר' יהודה אומר וכו'. ירושלמי ע"ד דר"י מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך היחיד באמצע. ר' אחאי בשם רבי מישא בשבריבה בדלעת לו בטילון אי בשבריבה בדלעת לא בטילון יבוא ויקרא אפילו ברבנן יבוא ויקרא א"ר יונה אריבא לר' יהודה המוכר שדה לחבירו מקום דריסה הוא מוכר לו עד תהום הוא מוכר אין תאמר מקום דריסה הוא מוכר מבוא וקורא אין תאמר עד התהום מוכר לא יבוא לו עיקר מספק מבוא ואינו קורא רבנן פשיטא לון שמכר לבם עד התהום ומה פליגין במוכר שדה לחבירו אבל אם מכר לרבים כ"ע מודו שמכר לבם עד התהום כ"ל ע"ד דר"י מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של רבים מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך שלו ודרך הרבים באמצע. א"ר אימי אתיא דר"י הבריך תמן אין מוסיף אלא תמה רשות הרבים בורות שיחין ומערות ר"א מתיר כדי שתהא עגלה מהלכת ושעורה אבנים כמה דר"א אמר תמן אתה רשות הרבים שלו כך ר"י אומר אתה רשות הרבים שלו ר' שמואל בר רב יצחק בשם אין כר"א יבוא ויקרא . א"ר יוסי מסכר סבר ר' שמואל בר רב יצחק ר"ש מתיר לעשות כן והן שלו לעולם אלא ר"א מתיר לעשות כן וכל הקודם זכה לכך מבוא לפי שמותר לעשות כן ואינו קורא לפי שכל הקודם זכה ואינו נקרא שלו ממש :

ב מאיזה טעם אינו מביא משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך . האריסין והחכורות והסקריקון והגזלן אין מביאין מאותו הטעם משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך :

ב האריסין וכו' והסקריקון. הוא כרוגא לכרוג וטקן לו הבה עבור זה לגזלן . ירושלמי עד כדון כשגזל קלקא גזל שמורה ונעשה נ"ר מאי (ופריך מאי קמאני ליה בשיטת רבי אסרי אינו חייב להחזיר לו המורה ודמים הוא דחייב לו) ולא דמים הוא חייב לו אלא לריכה הוא לרבנן מטת כגנבה לו אינו כגנבה אין תאמר כגנבה אינו מבוא ואין תאמר אינו כגנבה מבוא :

ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזיתי שמן שאינן מן המובחר . אין מביאין בכורים קודם לעצרת . אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם לעצרת ולא קבלו מהם מפני הכתוב שבתורה וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה :

ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים כו' . ירושלמי אילו כתב ולקחת לחטים כל פרי האדמה הוה אמינא כל הדברים יבו מיינין בביכורים ת"ל (דברים כ"ו) מלחטים ולא כל לחטים אי מלחטים ולא כל לחטים אין לך אלא חטין ושעורים בלבד ת"ל פרי אדמתך ריבה את הכל נאמר כאן

אלא נאמר כאן מכעת המינים הכתוב מדבר זית שמן זה אגוזי ר' אימי בשם ר' יוחנן זה אגוזים ואגוזיסי ולמה נקרא שמו אגוזי שמנו אגוזי בהוכו וכל הזיתים מתבדין שמן (פי' בתמיה) א"ר חנינא כל הזיתים הבשמים יורדים עליהן הן פולטים שמן וזה הבשמים יורדים עליו והוא אוגר שמנו לתוכו ודבש אלו התמרים יכול דבש ממש ר' תנחומא בשם רבי יצחק בר אלעזר (דס"ב ל"א) כפרון הדבר כרבנו בני ישראל לחטים דבון פירות ויליר ודבש דבש חייב במעשרות אלא אלו התמרים שהן חייבין במעשרות :

ד אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו. ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא ובשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל ובשהוא בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם . ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו :

ד אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא כו' . ירושלמי תני בשם ר' יהודה גר עמו מביא וקורא מ"ט כי אם המון גויים נתתיך לשעבר הייתם אם נאתם מכאן ואילך אתה אם לכל העולם רשב"ל אמר הלכה כר' יודה אתה עובדא קומי ר' אבוסו וסזרי כר"י וסס"ד כשתפלגיין יכול לומר אלהינו ואלהי אבותינו :

ה רבי אליעזר בן יעקב אומר אשה בת גרים לא תגשא לכהונה עד שתהא אמה מישראל . אחד גרים ואחד עבדים משוחררים ואפילו עד עשרה דורות עד שתהא אמן מישראל האפוטרופוס והשליח והעבד והאשה וטומטום ואנדרוגינוס מביאין ולא קורין שאינן יכולין לומר אשר נתת לי ה' :

ה רבי אליעזר בן יעקב אומר אשה בת גר וכו' . אמה מישראל וכ"ש בשאינה מישראל : השליח מביא ולא קורא בשלקטן לשלחן ביד אחר אבל אם נקטן להביאן הוא לא ישלחן ביד אחר שכל הביכורים שנאמר לקריאה אין ניתנין אלא בקריאה . מתניתא פליגא הפרים ביכורים ואמ"כ מכר שדהו מביא ואינו קורא קיימינהו כשנתן דעתו למכור משעה ראשונה והא תניון יבא המעיין נקטן לאילון וכו' עוד הוא ביבא משעה ראשונה :

ו הקונה שתי אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא . רבי מאיר אומר מביא וקורא יבש המעיין נקצץ האילן מביא ואינו קורא . רבי יהודה אומר מביא וקורא . מעצרת ועד החג מביא וקורא מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא . רבי יהודה בן בתירא אומר מביא וקורא :

ו הקונה שתי אילנות מביא ואינו כו' . דמספקא לרבנן אי קני קרקע או לא הילכך מביא ואינו קורא וכ"ל פשיט ליה דקני לכך ס"ל דמביא וקורא : יבש המעיין ונקצץ האילן . ומיירי קודם שהגיעו לו בשיבה ונקצץ אח"כ כגי גלגל לקריאה ומדמו ויקבנו . וכן איתא בירושלמי כמ"ש לעיל ע"ש : רי"א וכו' . ירושלמי ר"י עביד את האילן בקשין תמן תנינן ביבר על פירות האילן בפה"ל יצא ר' חזקיה בשם ר' יעקב בר אחי דר"י היא דעבד אם האילן בקשין א"ר יוסי ד"ה היא פירות האילן בכלל פירות שהדמה ואין פירות שהדמה בכלל פירות האילן : מעצרת וכו' . ירושלמי תנא"ר בשם ריב"ל הפרשן קודם לחג ועבר עליהם החג מביא ואינו קורא הפרשן קודם לחנוכה ועבר עליהן החנוכה יבקבו לאחר החנוכה לא קדמו ולית ליה לתנא"ר דתמרו שכל הביכורים שנאמרו ליתנו בקריאה אין ניתנין אלא בקריאה ולית להתנא"ר כן ומשי אית לחון לשלחן אחר אחר :

ז הפריש בכוריו ומכר שדהו מביא ואינו קורא והשני מאותו המין אינו מביא מטין אחר מביא וקורא ר' יהודה אומר אף מאותו המין מביא וקורא:

ז הפריש בכוריו כו'. ומיירי כשמתן דעתו למכרו קודם הפרסה דתל"כ נרלו ונדחו וילקטו כמ"ש לעיל במ"ה בשם סידולמי ט"ס: והשני מאותו המין וכו'. ירושלמי מ"ש דרבנן הגדתי היום פעם אחת הוא מגיד ואינו מגיד פעם שנית. הגה הבאתי פעם אחת הוא מביא ואינו מביא פעם שנית כלומר ולית ליה ר"י בן לוי בן אדם אחד אכל בשני בני אדם מגיד וחוזר ומגיד מביא וחוזר ומביא כלומר:

ח הפריש בכוריו נגזזו נמקו נגנבו אבדו או שנטמאו מביא אחרים תחתיהם ואינו קורא והשניים אינם חייבים עליהם חומש נטמאו בעזרה נופץ ואינו קורא:

ח הפריש בכורים וכו'. (ומיירי כשמתן דעתו למכור קודם הפרסה): השניים אין חייבים עליהם חומש. ירושלמי מ"ר יוחנן משום ר"מ אני שונה אותה והני כן כשב"ש משום ר"ש שנים אין חייבים עליהם חומש. ר' שמואל בר רב יצחק בשם ר"ש שנים נוקמין אפילו מן המוח מה את עביד לה כתוספת ביכורים או כעיקור ביכורים אין תענדון בתוספת ביכורים פטורין מן הדמאי ואין תענדנה כעיקור ביכורים חייבין בדמאי: נמשאו בעזרה כו'. ירושלמי סבלון ניחמן לכהנים דכתיב ונקח הכהן הטנא מידך:

ט ומנין שהוא חייב באחריותן עד שיביא להר הבית שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך מלמד שחייב באחריותן עד שיביא להר הבית. הרי שהביא ממין אחד וקרא והזר והביא ממין אחר אינו קורא:

ט ומנין שהוא חייב באחריותם עד שיביאם לבית. כלומר ולא להר הבית:

י ואלו מביאין וקורין מן העצרת ועד החג משבעת המינים מפירות שבהרים מתמרות שבעמקים ומזיתי שמן שמעבר הירדן. ריה"ג אומר אין מביאין בכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש:

י אין מביאין בכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש. ירושלמי תני אמר ר' אלעזר מותן ולא שנטלו מעצמם מה ביניהון אלא אמרין תני שבע מכשה ביניהון מ"ר אמר ר' אלעזר מותן לך ולא שנטלו מעצמם תני שבע מכשה לא נטלו מעצמם ומ"ר אלעזר זבת חלב ודבש אפילו כן אינו אלא זבת חלב ודבש כלומר:

יא הקונה שלשה אילנות בתוך של חברו מביא וקורא. רבי מאיר אומר אפילו שנים. קנה אילן וקרקעו מביא וקורא. ר' יהודה אומר אף בעלי אריסות והכורות מביאין וקורין:

יא רי"א אף בעלי אריסות וכו'. ירושלמי ר' חילא ור' יוסי בשם ר' יוחנן בבעלי אריסות והכירות הוא מחמיתא ל"ז ר"מ בשם רבי יוחנן בחכירי בהי אלבות הוא מחמיתא מ"ד בבעלי אריסות והכירות הוא מחמיתא הא באחרים ומוכר לא באחרים לשנה בחוכר לשנה הא באחרים לעולם ומוכר לעולם מביא ומ"ד בחכירי בהי אלבות אפילו באחרים לשולם ומוכר לשולם אינו מביא ותני חכירי בהי אלבות אין מביאין ר"ש הן עצמן מביאין וקורין כלומר:

פרק ב א התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וחומש ואסורים לזרים והם נבסי כהן ועולין באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה ובכורים מה שאין כן במעשר:

א התרומה והבכורים חייבין עליהן מיתה. ירושלמי תרומה דכתיב (דברים י"ב) ומתו בו כי יחללוהו. בכורים דכתיב (ויקרא כ"ב) ונקח הכהן הטנא מידך. (פי' וכתיב (דברים כ"ז) ותרומת ידך ותמיינן הלא בכורים): חייבים עליהם מיתה. ירושלמי הגה שאל לרב זר שאכל תרומה בשוגג מיתה מן דלוי א"ל (ויקרא ג') אני ה' הפסיק הענין כהן שאכל תרומה בטומאה במיתה ואין זר שאכל תרומה במיתה. ר"מ בשם ר' יוחנן זר שאכל תרומה בשוגג מיתה אתני מסייע לר' יוחנן אוכלי תרומה חרים טהור שאכל טהור וטמא שאכל טמא וטהור שאכל טמא וטמא שאכל טהור בשוגג מיתה אוכלי תרומה בכהנים טהור שאכל טהור טמאותה טהור שאכל טמא בעשה טמא שאכל טהור במיתה טמא שאכל טמא בלא תעשה עמון ומואב בנלי נמי איתותה רב: ושוגגין דחיצת ידים. ירושלמי תמן תניין (חגיגה פ"ב) טבילת ידים לחולין ולמעשר ולתרומה ולקודש מעכבין. תמן אמר המעשר טעון רחיצה וכבר אמר אין טעון רחיצה ומשני להרומה צריך ליטול אפילו לפירות ואפילו ליבש ולמעשר לאכילה צריך טבילה אפילו לפירות ולחולין דוקא לאכילה ולפה וכן הוא בגמרא בבלי פ' הכשרפיס ובתוספתא תניא חומר בתרומה מה שאין כן במעשר שהתרומה אינה מיטלת אלא מן המוקף ואינה מיטלת אלא מן הגמור ואינה מיטלת מטהור על הטמא וממדמעת ומחיצים עליה חומש וטבל: בכל שנים מה שאין כן במעשר שני חומרה במע"ש שמע"ש קונה את הקרקע ואוסר דמיו ומיכודיו וספק עירובו בכ"ש ואסור לאונן ועשון חומש וידוי ופדיון. ואין מדליקין בו את הנר משא"כ בתרומה חומר בתרומה ובמע"ש משא"כ בביכורים שמוכרים בעמון ומואב ומוהג בכל הפירות:

ב יש במעשר ובבכורים משא"כ בתרומה שהמעשר והבכורים טעונים הבאת מקום וטעונים ודוי ואסורין לאונן ר' שמעון מתיר וחייבין בביעור ורבי שמעון פוטר ואסורין כל שהן מלאכול בירושלים ונדולין אסורים מלאכול בירושלים אף לזרים ולבהמה ר' שמעון מתיר הרי אלו במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה:

ב וטעונין הבאת מקום. ירושלמי דכתיב (דברים י"ב) והבאתם שמה משרותיכם כו' ותרומת ידכם אלו ביכורים. וחייבים בביעור. שם. דכתיב בערתי הקודש מן הבית ופריך עד כדון מעשר ביכורים מנין תאמר רבי יעקב בשם רב אחא הקודש קודש עליון: ושעונין וידוי כו'. הקודש קודש עליון וכן כולם נלמד מביכורים מה קודש קודש עליון. ופריך ירושלמי וגבי וידוי ליית ר"ש פליג ומשני וידוי זו קריאה. פי' דס"ד דהתי וידוי דקתני הייט וידוי של מעשר שני שעושה ביכורים ג"כ ופ"כ הוא משום דנלמד ממע"ש הקודש קודש עליון כו' ואי"כ נמה לא פליג ר"ש ג"כ בזו כמו על הני דלעיל מינים ומשני דהתי וידוי דקתני אלו וידוי של מע"ש הוא אלא הקריאה של ביכורים דכתיב בה ובעניין ואמרת ולא נלמד כלל ממעשר שני בזה ולכן לא פליג ר"ש: ואסורין לאונן ור"ש מתיר. פי' הביכורים פליג וסבר שבכורים כתרומה ואזל לטעמיה כמו שסובר בפרק ה' משנה ו' דמעשר שני שבכורים כתרומה וכן כל מה דפליג בהא מתני' הייט על ביכורים פליג: וחייבין בביעור. פי' לבער מן הבעלים מה שאין כן בתרומה שביעורה הוא ליתן לבעלים כמו כל מתנות לכהונה ור"ש פוטר דסבר שבכורים הם ג"כ כתרומה וביעורה הוא ליתן לבעליה לכהן: ואסורין כו' מלאכול. בירושלמי פי' שאם נתערב אפי' כ"ש אוכרין באכילה בירושלים הייטו ביכורים לזרים ומעשר שני לבהמות. ודוקא בירושלים שיש לה מתירין שיכול לאכול אותן בכורים הכהנים ומעשר שני זריש אבל חוץ לירושלים הרי אין לה מתירין ונפלה וכנגמ' פריך וכרי יש לה פדייה ואפילו חוץ לירושלים וכרי יש לה מתירין ומשני כשאין בה שום פרוטה או שהיה בירושלים וילאה ואינו יכול לפדותה: ובירושלים אסורין. שם לכן דין תענוגות. ירושלמי ר"י אזל להר אחר אמר אמא בן עוקבי דתכא (פי' מכס כבן עוקבי שהיה אומר כ"ח ישראל לפני הקליפה בשום חון מן הקרח הזה) אתא חד סב שאל ליה אמר גידולי תרומה תרומה גידולין גידולין חולין אבל עבל ומעשר ראשון כו' כמדומע והבכורים גידולין חולין תמן (פרק ד' דתרומות) אתא אמר גידוליהן מותרין והכא אתא אמר גידוליהן אסורין אל הן דאתא אמר גידוליהן אסורים בדבר שאין זרעו בלה הן דאתא אמר גידוליהן מותרין בדבר שזרעו בלה א"ל והתניא איזו דבר שזרעו בלה הלוף והבוס והבצלים הלוף והבוס והבצלים חייבים בביכורים בתמיה אמר אזל בן עוקבי הכהא אתא שאל לרבי יונתן אל למעשר הוא שהוא (בירוש' בלפניהו הני' הוא שבה וכן לקמן) פי' הא דקתני גידוליהן אסורין לא קתני אלא למעשר אבל ביכורים גידוליהן מותרים ופריך מתניתא ביעותיה דרבי יוחנן תמן אמר רבי יהושע בן לוי לקבלה של נבילה הוא שלא לא כן אוכלין רבי והחכמי בגדים שנים אוף הכא גידולין ומשני רבי ירמיה רבי אימי בשם רבי"ל הן דתימר גידולין אסורין אסור זרעו הן דתימר גידוליהן מותרין מותרין כיתר מתלות כלומר. פי' דתנינן במסכת כלים חבוטי בגדים בגדים שנים. פי' שנבלה ומי חטאת שיש בהן כדי היה אין מטמאין בגדים במגע ובשא ריש"ל מהא דקתני בתוספתא שאין להיות מגע בלי משא ושיאך אמר שאינו מטמא בגדים ואמר שלקבלה הוא שהוה מאי דקתני אסור מטמא בגדים במגע הייט אם נגע בקרן של נבילה דוקא שאז יכול להיות מגע בלי משא אבל בשערה של נבילה או כמי חטאת מטמא בגדים ופריך עליה רבי יוחנן כיון דאפשר שלא קאי אלא על קרן של נבילה ולא על מי חטאה הא קתני וחבוטי בגדים לשון רבים שם ממנעים מלטמא בגדים ולכן תני גידולין לשון רבים ולא פריך ר' יוחנן על רבי יאשי דאמר דאמר למעשר הוא אפשר דלא קאי אלא על מעשר לבד הא קתני ל"ר ומשני רבי ירמיה שיעות אחרינא הא דקתני אסור הייטו איסור זרות. פי' חייבי כתוב ירושלים אסין אסור אלא לזרים אבל לכהנים מותר הוי דבר בים לו מתירין ולכך גידוליהן אסורין אבל בם אחרי הביתר מתיות הייט תון לירושלים דאז אסור לכל אף לכהנים לכך מותר גידוליהן דלא הוי דבר שיש לו מתירין: אף לזרים כו'. פי' אף שאלליהן הוי דבר שאין לו מתירין כיון שאין לבם היתר עולמית אבל מקום כיון שיש היתר בכהנים לכהנים ומעשר שני לזרים ולבהמה בכל שהוא: הרי אלו. ירושלמי פ' בתרא דמע"ש תמן אמר תרומה טעונה ידוי והכא אמר תרומה אינה טעונה וידוי אמר רבי זירא רבנן דתמן ורבנן דהכא אמרין מי שיש לו מעשר בפ"ע מתודה מי שיש לו תרומה בפ"ע אינו מתודה. פי' אם היה לו מעשר אף שלא היה לו תרומה שבאפרה אעפ"כ יתודה אבל אם לא היה לו מעשר אף שהיה לו תרומה אינו מתודה וג' מלוקים בדבר במעשר אף אם לא היה לו בלוגם כגון שנפרף או אבד ממנו לא יתודה ובתרומה אם לא היה בלוגם כל"ל יתודה אבל אם לא היה נתן בכלון במוד לא יתודה ולקח שבחה ופלה אף אם לא נתן במוד יתודה: הרי אלו במעשר ובכורים כו'. בגמ' יומות ע"ג ב' תשב עוד שתים שאסור לבער בכן בטומאה ואוכלן בטומאת עמון לוקה. פי' בין בטומאת הגוף ובין בטומאת עמון אבל בתרומה אינה לוקה אלא בטומאת הגוף אבל לא בטומאת עמון דמעשר וביכורים יליפין מדכתיב לא בערתי ממנו בטמא בין שהוא טמא והמעשר טהור ובין שהוא טהור ומעשר טמא או לשיף ושיכן מוזכר בלאו דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך הייטו אוהו בשעריך דכתיב בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו אבל במעשר ובכורים לא תוכל לאכול כאותו בשעריך אבל בתרומה בטומאה עמון הוא בעשה ממ"ש לעיל מהנה א' הטמא והטהור כו' וכן הוא בגמ' ובטומאת הגוף הוא בל"ת בל"ל ובאבר הייטו הדלקת הגר אסור במעשר בין בטומאה בין בטהורה אסור להדליק מסם את הגר כמ"ש לא בערתי ממנו כו' אבל בתרומה אינו אסור אלא עהורה אבל טמאה מותר כמ"ש לא בערתי ממנו בטמא אבל אתה מבעיר שמן של תרומה בטומאה וכ"כ ר"ש וכ"מ בגמ': (הגה בר"ש בכאן לא כתב כלל מזה. אבל בפ"ח דטבילת מ"כ כ' הר"ש היפך ממ"ש הגאון דמע"ש עהור מותר בהדלקת הגר. וכבר הביא עליו הגאון בפי' הארוך שם ע"ש). (מהרב ר' העשיל ב"ק זצ"ל):

ג יש בתרומה ומעשר מה שאין כן בבכורים. שהתרומה והמעשר אוסרים את הגורן ויש להם שיעור ונוהגים בכל הפירות בפני הבית ושלא בפני הבית ובאריסין ובחכורות ובסקריקון ובגזלן. הרי אלו בתרומה ובמעשר מה שאין כן בבכורים:

ג יש בתרומה כו'. אמר כאן ג' דברים ובשם אלשר לופיש. ג' לופיש הוא מ"ש במשנה שב' דברים מסם הם תומר יותר מדבר שבליבי וג' לופיש שדבר ח' תומר מד' דברים וח' מן אותם הג' מפורש במשנה יש בביכורים מה שאין בתרומה ובמעשר וח' בתוספתא שמעשר אוסר דמיו כו' כ"ל במ"ש וסי' הוא ג"כ מפורש במשנה פ"ח דתרומות ופ"ח דאלה שתרומה אינה ניטלת אלא מן המוקף כו': אוסרין את הגורן. פי' שאם לא נעל מהם תרומה ומעשר הרי הוא עבל ואסור לאכול ממנו ובירושלמי מפרש שאוסרין את הגורן שאם נטל תרומה לבד קונסת לענין שאסור לאכול ערלה עד שישבר ובן מעשר אם נעל לפני תרומה ולא שהירושלמי מפרש לתתי' כן אלא שמפרש שגם זאת מכלל דמתני' בלומר לשון אוסרין את הגורן דמשמע שהם אוסרין את הגורן:

ד ויש בבכורים מה שאין כן בתרומה ובמעשר שהבכורים נקנין בטחור לקרקע ועושה אדם כל שדהו בכורים וחייב באחריותם וטעונים קרבן ושיר ותנופה ולינה: ה תרומת מעשר שוה לבכורים בשתי דרכים ולתרומה בשתי דרכים. ניטלת מן הטהור על הטמא ושלא מן המוקף בבכורים ואוסרת את הגורן ויש לה שיעור בתרומה: ו אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים ולירק בדרך אחד שוה לאילן בערלה וברבעי ובשביעית. ולירק בדרך אחד שבשעת לקיטתו עשורו דברי רבן גמליאל רבי אליעזר אומר שוה לאילן בכל דבר:

ו אתרוג שוה לאילן כו'. ולשביעית ובגמרא תמהו דעת שלישית שהוא ליקח כיון למעשר כיון לשביעית אבל לא אמר בשבע לדעת הולם:

ז דם מהלכי שתים שוה לדם בהמה להבשיר את הזרעים ודם השרץ אין חייבין עליו:

ז דם מהלכי ט'. ולדם השרץ שאין חייבין עליו כלומר:

ח כוי יש בו דרכים שוה לחיה ויש בו דרכים שוה לבהמה ויש בו דרכים שוה לבהמה ולחיה • ויש בו דרכים שאינו שוה לא לבהמה ולא לחיה :

ח כוי כו'. י"ב דרכים שבין חיה לבהמה: (א) אין מקריבין ע"ג מזבח אלא בהמה ולא חיה: (ב) שבהמה נקנית בכסף מעשר לזכרי שלמים וחיה לבכור תאוה בזקה: (ג) שחיה טעין כשוי הדם ולא בהמה: (ד) שבחלב נפרד חיה מן בהמה ובהן ב' חילוקים אחד שחלב בהמה אסור באכילה אבל של חיה מותר ב' חלב של נבילה של בהמה אינו מטמא ומלב של נבילה חיה מטמא כבשרה: (ה) אותו ואת בנו טוסג בבהמה ולא בחיה: (ו) בשר בחלב אינו נוסג מדאורייתא אלא בבהמה אבל לא בחיה: (ז) משער בהמה אינו טוסג אלא בבהמה ולא בחיה: (ח) מתנות כהונה אינו נוסג אלא בבהמה ולא בחיה: (ט) בכור אינו נוסג אלא בבהמה ולא בחיה: (י) תשלומי ארבעה וחמשה אינו נוסג אלא בבהמה ולא בחיה: (יא) הכותב חיתו לגבו וכו' ד' חילוקים א' הכותב חיתו ב' הב חב בהמתו ג' המקדיש חיה ד' המקדיש בהמה: (יב) בזיר וכו' ד' חילוקים ג"כ א' אם הוא חיה כ' אם הוא בהמה ב' שאין זה חיה ד' שאין זה בהמה. וכל אלו ה"ל חילוקים הם ל"מ בין ר"מ לר"י בשור הבר דפליגא היא בסוף פ"ח דכלאים אבל בפלוגתא פ"ח דכלאים דר"מ ות"ק בכולם אין בו אלא ב' ר"מ לענין כותב ומקדיש ולענין נזיר ושוד ר"מ יש אם הוא כלאים עם בלב הכופרי או לא כמ"ש שם בתוספתא פ"ח דכלאים ומ"ש במשנה כאן י"ב דברים הן בענין אחר מקצתן שתי בבות לחרוזות הם חלוקים מענין זה: כוי כו' בגמרא תולין ע"ע ב' וקי"ב א' איפליגי בה חד אמר כוי הוא ברים בפ"ע ולא הכריעו בו חכמים וחד אמר שהוא אל הבר וחד אמר שהוא חיה הבא על הבהמה ומתניתי' חייבי בלבי הבא על החיה וא"כ מצד האם הוא בהמה ובאבר בידם ספק אם חוטין לזבח פאם או לא ואמרינן שם אפילו מקצת שם (ולכן מספק חייב במתנות) ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו אבל בחיה הבא על הבהמה שוחטין אותו בי"ט ומכסין את דמו כי ודאי חייב בכסוי אבל בבני הבא על הבהמה ודאי בחלי המתנות וכבי אליעזר פוטר דבבר דלא אמרינן שם ואפילו מקצת שם אבל בחיה הבא על הבהמה פטור לר"מ ממתנות כן הוא לרב חסדא שם ור"י אמר כוי חייב בכולהו מתנות שאמר אם שור לרגלו הכוי. וכרמב"ם כתב הב' בכורות והייטו שמפרש דר"מ ור"י לא פליגי אהדדי ר"י חייבי בכוי שהוא בריה בפ"ע דעל ספיקא לא שייך לרגלו אם שור לרגלו כו' וכי אתא קרא לרגלו בספיקא ולכן כתב שייחס:

ט כיצד שוה לחיה דמו טעון כמוי בדם חיה ואין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו וחלבו מטמא בטומאת נבלה כחיה וטומאתו בספק ואין פודין בו פטר חמור: י כיצד שוה לבהמה חלבו אסור כחלב בהמה ואין חייבים עליו כרת ואינו נלקח בכסף מעשר לאכול בירושלים וחייב בזרוע ולחיים וקבה רבי אליעזר פוטר שהמוציא מהבירו עליו הראיה: יא כיצד אינו שוה לא לחיה ולא לבהמה אסור משום כלאים עם החיה ועם הבהמה. הכותב חיתו ובהמתו לבנו לא כתב לו את הכוי. אם אמר הריני נזיר שזה חיה או בהמה הרי הוא נזיר. ושאר כל דרכיו שוים לחיה ולבהמה. וטעון שחיטה כזה וכזה ומטמא משום נבלה ומשום אבר מן החי כזה וכזה:

יא כיצד מ' אם אמר הריני נזיר שזה חיה או בהמה. ל"ל שאין זה חיה או בבהמה כו':

פרק ג

א כיצד מפרישין הבכורים יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה אשכול שביכר רמון שביכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים. רבי שמעון אומר אעפ"כ חוזר וקורא אותם בכורים מאחר שיתלשו מן הקרקע:

א כיצד מפרישין כו' תאנה שבכרה כו' רש"א אעפ"כ כו'. ירושלמי על דעתיה דר"ש לא קרא שם בתלוש לא קדשו אין מדומעין אין חייבים עליהם חומש ואין נוקפים עליהם חוץ לתומה מ"ש דרבנן דכתיב ועתה הבא הבאתי את הלשית פרי האדמה בשעת הבאה פרי ובשעת הפרשה אפילו בוסר אפילו פגין ע"ד דר"ש מה בשעת הבאה פרי אף בשעת הפרשה פרי עוד שם תני ר' שמעאל הכיכורים ג' מבשים ראשית הגן ג' מבשים תרומה עמאה ג' מבשים תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה אחד מבשים מה אית לך. פי' מאחר שאין מקפידין עליה ומפרש כגון תרומת הגליסים והחרובין והבשורים שבאדום והא דתני בפ"ב מ"ג יש בתרומה ומעשר מבשל"כ בכיכורים כו' ויש להן שיעור כו' מבשל"כ בכיכורים וא"ת לומר מדאורייתא אין לכיכורים שיעור והלא מדאורייתא גם כן לתרומה אין שיעור הייטו לפי שהעיקר ביכורים הוא ג' לכך (ובזה מיושב מה שהקשה הרוע"ש בפ"ח מ"ג דפאה ד"ה י"ל שעור עיש"ם וק"ל) (מהרב ר' העשיל כ"ץ זצ"ל) והשאר עד ס' הוא תוספת ביכורים ואם לא נתן לא עכב כלל את הביכורים ואין צריך להוסיף אבל בתרומה הכל הוא עיקר תרומה ואם נתן פחות מבשים צריך להוסיף עד בשים:

ב כיצד מעלין את הבכורים כל העיירות שבמעמד מתכנסות לעיר של מעמד ולנין ברחובה של עיר ולא היו נכנסין לבתים ולמשכים היה הממונה אומר קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו:

ב כיצד מעלין כו' לעיר של מעמד. פירוש שהיו מביאין כל אנשי מעמד ביחד ולא כל א' בפ"ע והיו מתקבצין לעיר שהיה בו המעמד ומתפללין במעמד שלהם: ולנו ברחובות. כאותו מקום שהיו מתפללים שם המעמד כמעמדם: ולא היו נכנסים בבתים. מפרש בירושלמי משני הטומאה: קומו ונעלה כו'. ירושלמי כדרך היו אומרים שמתני באומרים לי בית ה' אנך. ביכולים. שומדות היו רגילים בשעריך ירושלים. בכר הבית היו אומרים הלוויים הללו אל נקדשו עד כל הנשמה תהלל יה כו' כ"ל (זה לשון הירושלמי שלפנינו בכר הבית היו אומרים הלוויים הללו אל נקדשו וגו'. בעזרה היו אומרים כל הנשמה תהלל יה הלוויים ובכאן מוסיף תיבות בעזרה היו אומרים ומביא תיבת עד וכ"ה הגי' בר"ש). (מהרב ר' העשיל כ"ץ זצ"ל):

ג הקרובים מביאים התאנים והענבים והרחוקים מביאין גרוגרות וצמוקין והשור הולך לפניהם וקרניו מצופות זהב ועטרה של זית בראשו. החליל מכה לפניהם עד שמגיעים קרוב לירושלים. הגיעו קרוב לירושלים שלחו לפניהם ועטרו את בכוריהם הפחות הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים. וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם אחינו אנשי המקום פלוני באתם לשלום:

ג הקרובים מביאים כו'. בירושלמי פריך עד היכן נקרא קרובים) ומשני עד כדי שיהא מביא מן המוכתר ביקר להביא דבילה לם סיפה קשילת מביא (פי' לפי שם היו הדבילים יפים מאד) ואם סיפה בגרים אינו מביא כל"ל: והשור כו'. ירושלמי פסיקתא שהוא מקריב מהו מקריב ר' אמי אמר מקריב שלמים רב אמר מקיילין בהם אם המזבח ר"ש אמר יחיד שנתעצל ולא בא מביא גדי וקרניו מציפים כסף: ועטרה של זית בראשו. ירושלמי מפני שהיא משובחת מכל המינים כ"ל. הני מי שהיו לו ביכורים גדולות היה משטרן תלמיד ומוקין היה מעטרן ענבים: לפי כבוד הבעלים כו'. ירושלמי וכי יש קטן וגדול ביכורים (פי' כי בדבר ה' אין לאלף בין קטן לגדול וסלן בוין בעשיית מצוה) ומשני כיני מתניתא לפי רוב הבכורים היו הגדולין: וכל בעלי אומניות כו'. ירושלמי ולא כך תני תקוס וחברה מה קימה שלין בה חברון בים אף והחרת שלין בה מכוון בים ומאני שניה היא הכא שאוה לתית לקיים ר"י ב"ל בון בשם ר' חייא בא ולמה כמה גדול כתה של שוני מלים שיפני זקן אין שומדים ולפניהם שומדין:

ד החליל מכה לפניהם עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה. הגיע לעזרה ודברו הלוים בשיר ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי:

ד אפילו אגריפס המלך כו'. ירושלמי עשיה דמתני' ולקח הכהן הסגן מידן מכמע דוקא מידו ולא מיד אחרת:

ה הגוזלות שעל גבי הסלים היו עולות ומה שבידם נותנים לכהנים:

ה הגוזלות שעל גבן כו'. ירושלמי תני ר' יוסי לא היו נותנין הגוזלות על גבי הסלים אלא יונבלו הביכורים אלא תולה תוקן תון לסלים:

ו עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי היום לה' אלהיך עד שגומר כל הפרשה ר' יהודה אומר עד ארמי אובד אבי. הגיע לארמי אובד אבי מוריד הסל מעל כתפו ואוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו ומניפו וקורא מארמי אובד אבי עד שהוא גומר כל הפרשה ומניחו בצד המזבח והשתחוה ויצא:

ו עודהו הסל על כתפו כו'. פי' דאיתא במסכת סוכה מ"ז ב' הביכורים עשויים קרנן ושיר ותנופה כו' מלן שמעת לה תנופה ר' יהודה כו' דתניא והנחתו והנחתו זו תנופה אתה אומר זו תנופה לו אינו אלא הנחה ממש כשהוא אומר והניחו הרי הנחה אמור והניחו הרי הנחה אמור הא מה אני מקיים והנחתו הוי אומר זו תנופה והנה הגמ' הג"ל אינו מובן אבל דבא והנחתו כתיב אחר כל הפרשה וי"ל סבר שתנופה היה קודם קריאת ארמי אובד אבי ושוב היון בסבר היות מאי ניף ונראה שעשות סופר שם בגמ' וכן צריך להיות. והניחו זו תנופה כו' אתה אומר תנופה לו אינו אלא הנחה ממש כשהוא אומר והנחתו הרי הנחה אמור ומה לי מקיים והניחו הוי אומר זו תנופה וכבנן של ר"ש סברי כשמעתה אלא נלמד מהם תנופה וסברי שהלי והניחו אהי לאוכרוי על והנחתו שיהא ע"י כהן ואלא המזבח ואינו תנופה ביכורים אבל וא"ש כאן במתני' עדהכו הסל כו' קורא כו' עד שגומר כל הפרשה ולא היה מפסיק כלל בתמצע הפרשה לא בהנחה ולא בתנופה ור"י סבר שצריך תנופה אבל ארמי אובד אבי בתים והניחו כו' והוא תנופה. ובספרי אמרו והניחו והנחתו מלמד שצריך ב' פעמים הנחה ואינו מוכן דמביכי היתי למדרש מהנחה תנופה דבגמ' לא אמרו אלא מתמת שהוא מיותר ושוב מה זה שלבון הנפה הוי ליה למימר תנופה ושוב בגמ' משמע דליכא שום תנא דסבר תנופה בביכורים אלא ר"י ור"ש כו' ומלה שעשות סופר הוא וכ"ל הנחה וסבר בפסעתא דקרא שצריך ב' הנחות. ושל פי זה יהיו מקולים כל הקושיות שהקשו הרוב בגמ' כמ"ל בד"ה הביכורים כו' ויהיה הכל על נכון וא"ש שדתקו ה"ע מאד בזה ושלא לצורך הוא: ומניחו בצד המזבח כו'. פירוש מדקתיב והניחו לפני מזבח ה' וגו' והנחתו וכו' והשתחוית וכו' ולומד מנה והנחתו הוא כמו כן אלא המזבח. ומניחו בצד המזבח ירושלמי תניא לפני ה' יכול בסמוך תל"ל לפני מזבח לי לפני מזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה' אלהיך הא כיצד מניחו בקרן דרומית מערבית:

ז בראשונה כל מי שיודע לקרות קורא. וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין אותו. נמנעו מלהביא התקינו שיהו מקרין את מי שיודע ואת מי שאינו יודע:

ז בראשונה מי שיודע לקרות כו' מקרין אותו. ירושלמי תני ולא עוד אלא שסמכו למקרא כו' שמלא סיתר מן הסורה לקרות ע"י אחר דאם לא כן ה"א הסקפידה תורה שיקרא בעצמו דוקא ומאלו סמך לזה דכתיב ועניתי ואחרת ואין עוניה אלא מפי אחר כי לא שייך לשון עונה אלא כשאחר קורא והוא שומע אחריו:

ח העשירים מביאין בכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה. והסלים והבכורים ניתנים לכהנים:

ט ר"ש בן גמליאל אומר מעטרין את הבכורים חוץ משבעת המינים. ר"ע אומר אין מעטרין את הבכורים אלא משבעת המינים:

ט מעטרין. ירושלמי מ"ב מנא כל עמא מודי שאין מעטרין את הביכורים מעמון ומואב מאי פליגין בהון לתרן. מאן דאמר מעטרין ביכורים מון משבעת המינים מעטרין את הביכורים מהון לתרן. ומ"ד אין מעטרין את הביכורים אלא משבעת מינים אין מעטרין מהו"ל וי"ל אמר כל עמא מודי שמעטרין ביכורים מהו"ל שאין בני אדם טושין שמביאין ביכורים מהו"ל מה פליגי בעמון ומואב מאן דאמר מעטרין ביכורים הון משבעת המינים מעטרין הביכורים מעמון ומואב ומ"ד אין מעטרין אלא משבעת המינים אין מעטרין הביכורים מעמון ומואב:

י ר"ש אומר שלש מדות בבכורים הבכורים ותוספת הבכורים ועיטור הבכורים. תוספת הבכורים מין במינו ועיטור הבכורים מין בשאינו מינו. תוספת הבכורים נאכלת בטהרה ופטורה מן הדמאי ועיטור הבכורים חייב בדמאי:

י רבי שמעון אומר שלש מדות בבכורים כו'. ירושלמי תני מצוה להביא הביכורין בשנעשה כליה ואם הביאן בכלי א' יצא כיצד הוא עושה טופן מיטיס מלמעה וד"א על גביו (כמו שהם סדורים בפסוק ארץ חטה ושעורה כו') שעורים ע"ג ד"א ע"ג ענבים ע"ג ד"א על גביהם תאנה ע"ג ד"א ע"ג רימון ע"ג ד"א ע"ג זיתים על גביהם ד"א על גביהם למעלה מכולם תמרים ומקיף עליהם תמרים מבחוץ ולא היו עולין יחידין אלא פלגין פלגין ולא היו מהלכים כל היום אלא שני יחידי ביום מן הכנסת עולה עמהן ולנו ברחובה של עיר ולא היו נכנסים לבתים מפני אהל הטומאה וטעונה עולה ונלמים פי' עולה הם הגוזלות ונלמים פי' דסנרי כר' אמי דהשור מקריבין שלמים ולא היו מתעסקין בחזירתן בדרך שמעסקין בהליכתן: ופטורה מן הדמאי. ירושלמי תני פטורה מן הדמאי ומן הדמאי וכן הוא בתוספתא:

יא אימתי אמרו תוספת הבכורים בבכורים בזמן שהיא באה מן הארץ. ואם אינה באה מן הארץ אינה בבכורים:

יב למה אמרו הבכורים בנכסי כהן שהוא קונה מהם עבדים וקרקעות ובהמה ממאה ובעל חוב נוטלן בחובו והאשה בכתובתה כספר תורה. ור' יהודה אומר אין נותנין אותם אלא לחבר בטובה. וחכ"א נותנין אותם לאנשי משמר והם מחלקים ביניהם כקדשי המקדש:

יב ולמה אמרו. בנכסי כהן כו'. מומרת שנאמרו בקדושתן ואינם יוצאין לחולין לעולם: בספר תורה. פי' אכולהו קאי שמוכר אותם כס"ח כמו שהמוכר ס"ח נשאר כס"ח תמיד בקדושתם

והמשנת הם תולין כן הוא כשמוכר בכורים בשעתו בקדושתן והמשנת הם תולין ולא כמע"ש שהם יצאו לחולין והמעות נתפסים בקדושה: ור' יהודה אומר אין נותנין אלא לחבר בטובה. כי צריך לאכלה בעוכרה ואיל לשעותו דאמר בסוף פרק ד' דמלה שאין נותנין לכל אדם: וחכמים אומרים נותנין כו'. פי' דתכמים פליגי וסברי שנותנין לכל כהן כמ"ש בסוף פרק ד' דחלה: והן מתחלקין לאנשי משמר. ירושלמי תני המוכר ס"ח של אביו אינו רואה סימן ברכה לעולם פי' אפילו של אביו בעוכר לו בירושה ואבי א"ל לו שבני מסתמא יש לו אחרת שכתב בעצמו שכל אדם צריך שיהיה לו ספר תורה לעצמו לא ימכור ואם מכר כו' וכל המקיים ספר תורה בטון ביתו עליו שכתוב אומר טון ושושר בביתו ולדקתו עומדת לעד: **סליק מסכת בכורים**

לקוטים מהגר"א

במסכת עדיות פ"ח משנה ג' הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא שאדם חייב לומר לשון רבו. ופירש הרע"ב וז"ל לומר הין אינו לשון מצוה אלא כך שמע מרבותיו. ומבמ"ש קיבל מאביו ז"ל מפני שהיו שמעים ואתמליון בירי האדם לא היו יכולין לחולין לפוסלו מפיהן מלת הין. ואמרו אין במקום הין. כדרך בני אדם עד היום שאינם יכולין לתתוך בתוקיות אחה"ע. והיה הלל גם הוא אומר אין כמו שהיו רבותיו אומרים. והקשה הרב הגאון ז"ל. אם הם אמרו מתחת מלת הין יכולין לתתוך לתוקיות. יאמר גם הלל ביכול לתתוך כו'. מאי לשון רבו דייק בזה. ולשון רבותיו ניחא. שאמר לשון רבו אף שאינו לשון מצוה אלא לשון תורה. ועל פי' לתשון קצה דהוא אמר בלשון רבו. על רבו גופא קצה לשה לא אמר בלשון מצוה דלשון לחוד ולשון תורה לחוד. ואמר הרב הגאון ז"ל דאם"ש דהא יש לדקדק לענין מאי אמר הלל מלה. מלת מלא מיותר אבי הוי ליה לאיתמר הלל אומר הין מים שאובין כו' בודאי מלת הוא יש לומר דשמשיה ואנאליון אמרו הין אלא יכלו לומר הין לבד הוצרכו לומר מלת דהי לא אמרו מלה הוי אמיתא דהין מים שאובין פוסלין כו' הוא אומרים הין בלי"ר לבד אמרו מלה ובאמת לא עניין הלל לומר שאין בלי"ר כלומר שאין פוסלין את המקוה דהיאך יכול לעשות לי כתיב מלא מים שאוכן ואיך אחבר לומר אין בלי"ר שאין מלא מים שאובין פוסלין. משמע הכל אי לא היה מלת פוסלין וזהו אמור. ע"כ הין בתי"ר והוא כמו הין. והלל היה אומר הין בה' ואעפ"כ אמר בלשון רבו תיבת מלא אע"פ שלשון הלל הין בה' ולא יכול לעשות הלל. א"כ תיבת מלא מיותר. אע"כ אמר תיבת מלא בלשון רבו. וכזו הוכרח לומר מלא.

וזה שייך לומר תיבה יתירה בבדי שיאמר בלשון רבו:

במשנה דעבודת כוכבים פ"ב משנה ה' א"ל ישמעאל אחי האיך אתה קורא לי עובדים דודיך מיין אי כי עובדים דודיך אמר לו כי עובדים דודיך א"ל אין הדבר כן שבני חבירו מלמד עליו לריח שמיין עובדים. ושיין בע"ע ובקום ע"ע ואמר הרב הגאון פי' אחר והכי גרים מתני' דלא דייק כלל במתני' אם נאמר דודיך לשון זכר אז דודיך לשון נקבה רק הכי גרים היאך אתה קורא לי עובדים דודיך מיין אז כי עובדים דודיך בשניהם דודיך לשון זכר והשאלה היה בענין אחר דלפום הרישא יש לדקדק במתניתין דאמר בתחלה כי עובדים דודיך מיין אז כי עובדים דודיך ואז לא ולא אמר יין ע"כ ז"ל דה"פ כי עובדים דודיך מיין פי' כי עובדים קאי אדלעיל אישקני משקיות פירוש דזה תורה שבכתב ודודיך פי' דברי סופרים מיין פי' דדברי סופרים יש בהם חשיבות שביין ויין נקרא תורה אז כי עובדים דודיך פי' כי עובדים קאי אדודיך והשתא ס"ש כי עובדים דודיך פי' שעובדים יותר דודיך שהוא דברי סופרים מיין פי' יותר מיין דהוא גוף התורה א"ל כי עובדים דודיך מיין (ומשמעות שלא לא כתיב כאן מיין אבל הגאון גרים א"ל כי עובדים דודיך מיין) פי' דכי עובדים קאי אדלעיל ודודיך יש בכן חשיבות מהתורה שנקרא יין אבל לא יותר אחר לו אין הדבר כן שבני חבירו מלמד עליו לריח שמיין עובדים וקאי עובדים על שמן ס"ל קאי עובדים על יין וע"כ ס"ש נקרא כי עובדים יותר עובדים דודיך הוא דברי סופרים מיין מהתורה גופה שחשובים ד"ס מד"ת (ובילקוט מביא בשם פסיקתא רבתי אמר ר"ש בר חנא חביבים דברי סופרים כדברי תורה שנאמר וחכך כיין הטוב הכרייא בשם ר"י אמור דברי סופרים מדברי תורה שנאמר כי עובדים דודיך מיין והוא כדברי ר"י שאמר לרבי ישמעאל שבני חבירו מלמד עליו ואיתא בגמרא דעבודת סוכות פ"ב ל"ח א' מאי כי עובדים דודיך מיין כי אתא רב דימי אמרה בשם ישראל לפני הקב"ה רבש"ע עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינו של תורה). אמר שכתוב כבר אמרתי דברי הגאון ז"ל לפני כרב המאור הגדול המריף ובקי המפורסם מו"ה שמואל נ"י אב"ד דק"ק אלטיפאלוא וזהו ש"ב של כרב הגאון ז"ל ובראתה לי במדרש *) אבל לע"ע לא הייתי יכול למצוא שעורה אחי בשדרה דמעוה ומי שילמה לתפס במדרש למצוא זה בענין המדומה לי שיכון יותר המעיין דברי הרב הגאון ז"ל:

איתא בהגדה ואת האותות זה המטה ואלו הן דם כו' ר' יהודה היה נותן בו סימנים דצ"ך דש"ב

בתח"ב. והקשו כל המפרשים לענין מאי נותן ר"י סימנים ותירץ הגאון ז"ל דאיתא במדרש א"ר יהודה המטה מקל אלהים היה ושל בנפרינין היה ועשרה מכות תקועות עליו וטריקון דצ"ך עד"ש בתח"ב אמר לו הקב"ה בעכסים הם הכיח עליו את המכות. ובילקוט כתב אמר הקב"ה המטה הזה יבא עליו המכות והשתא ס"ש בהגדה ואת האותות זה המטה פי' שכתב על המטה המכות שאלו שנאמר ואת המטה הזה תקח בידך אבר תעשה בו את האותות ואלו הן דם לצפרדע כו' ומה דברי חכמים שבכתו שהמכות כתובים על המטה כמו שכתוב בתורה בפירוש דם לצפרדע כו' ומה נותן בהם סימנים פירוש במטה היה נותן סימנים פי' סימנים הוא עטריקון שכתוב במדרש דצ"ך בד"ב:

ראה אבני נותן לפניהם היום ברכה וקללה. מה שכתוב כאן ברכה וקללה ולא אמר טוב ורע או חיים ומות משני שכאן אמר הקב"ה לישראל שיש שני דרכים דרך הטוב ודרך הרע ויבחר לו את הדרך אחזה שירצה ושכר מצוה בעולם ליבא וגם תשלום העבירה הוא העיקר בגיהנם לכך קאמר לשון ברכה וקללה כמו ברכה למשל כשמברכין אותו שיהיה לו בנים עובים או יתברך בנכסים וברכה מקיומם כו' לעפ"כ חיבה לא חל עליו העונה רק שמקיום ויתברך לאחר זמן וכן מצ' לחיפוך. ומן ולא אחר נתתי דאם אומר נתתי ל"ל שהשמיעה להאדם הוא ליבך בדרך עוב הוא בתחילה בבחירה אבל אם נורה לו דרך הרע אין לו תקנה אף אם ביאר לו א"ל דרך הטוב לכך אמר בכתוב נתן והוא לשון כוס פי' שאמר הקב"ה שכל ימיך עד תשלום ימיך יש לך בריאה אבי עד יום המיתה יש לך תקנה שיבחר לו דרך הטוב ואם יאמר האדם מה תקנה יש לי אם שייתי רשע עד הנה ואח"כ אף אם אבחר לו דרך הטוב מה לעשה עם העבירות שעשיתי ואין לי תקנה לכך אמר בכתוב הוא בסבעית הוא כקמן שגולד רק שעשה אח"כ תשובה ולך בדרך הטוב מכאן ולהבא ואם יאמר מה לעשה עם ביאר הרע כמש"כ בהנה דבי אליהו אם עשה אדם עבירה לא יעטור על העבירה בלבד אלא יעטור ג"כ שאחה העבירה עשה ליגר פתח שיכול לפתות אותו שיעשה עבירות הרבה שאם לא עשה העבירה לא היה ליגר פתח בלל לפתות אותו לכך אמר בכתוב אבני פי' אני אהיה עמך ואל תירא מן הליגר כמאמר הגמ' יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום כו' והקב"ה עוזרו שנאמר לוקה רשע לגדיק ומבקש להמיתו הי' לא יעזבנו בידו ואם יאמר אדם לעבד אם אחד מבני סחורה מהכירו ומכירו אומר לו אם יהיה לך כך מבסחורה אעשה לך כך ומבלה לו המוכר בכל מיני התחבולות יאמר הלוקח שבודאי הבטחה לא עושה כיון לא לא כתן ג"כ יאמר אדם בודאי לא עוכה הוא הדרך שבקב"ה

מרגה אותי בכל מיני רצוים לכך אמר הקב"ה לבניהם פירוש הוא לבניהם אין אני מכריח אתכם ולא אמר לכם שלכם משמע אני נותן בהכרח ואם יאמר האדם דזהו כשהיה כל הטוב לדיקים אבל מהו אם אני אכרוך לי לגד דרך הטוב מה אני לכך אמר הכתוב רחם עלכון יחיד ולא אמר רחו לשון רבים פי' רחם לפניך ואל תבטיח על העולם אם הם לדיקים מז' ונחזור הפסוק בסדר רחם פי' רחם לעצמך ואל תבטיח כלל על העולם אם הם לדיקים או מיו כו' אבל אני לא אעזוב אותך ביד הילר נותן תמיד אף שהיה רשע בתחלה יכול לחזור עוד דרך הטוב ואם תאמר שהקב"ה יכריח לך לכך אמר לפניהם שלפניהם הוא ואין אני מכריח אתכם היום אל הירח מן הבעירות שהוא הקצון שנולד דמי ומרומה בפסוק לשון רבים ג"כ בר"ת של ג' פסוקים רחם אבני כו' הרי"ם מרחם את הברכה כו' אל"ף מאת כו' והקללה כו' וי"ו מוקללה הוא אותיות רחו:

בפ' תזריע בפסוק ושבע בנגע בפף לבן ובתב רש"י הפך לבן מתחילה שחור והפך לבן בתוך הנגע ומיעוט שער שנים. יש לדקדק דרש"י מפרש בתחילה הפך לבן ואח"כ ושבע ומפרש רש"י על אחרון לאחרון ועל ראשון אחרון ואמר הגאון הל"ל דה"פ והפך לבן בתוך הנגע פי' שהנגע היה מקודם ואח"כ הפך לבן בגון קשה מגלן דלמא השער שנהר היה לבן קודם הנגע ול"ל דהפך קאי על הנגע הנגע הפך השער לבן אבל ק' דלמא קאי הפך על השער שהשער הפכו ל"ש לבן ולעולם קודם הנגע הפכו לבן לכך כתב רש"י מיעוט שער שנים ואי"כ היה צריך לכתוב ושער בנגע הפכו לבן ע"כ ל"ל דקאי על הנגע וא"כ ל"ל דהנגע היה בתחילה:

במסכת מגלה י"ז א' לכולם נתן לאיש תגיפות שמלות ולבגימין נתן ממש תגיפות. אשבר דבר שבעשר אותו לדיק יכבל בו כו' דאמר רבא בר מתניה אמר רב ממה בר גוריה אמר רב בשביל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב כו' ירדו אבותיו למצרים א"ר בנימין בר יפת רמז רמז לו שעתיד בן לגלח ממנו ביצא מנפני סולך בתמשה לבוני מלכות. גליא דהדרת קושיא לדוכתיה דאתמר"ב הביל קנאה בין האחים ותירץ דהא יש להקשות מאי פריך הגמרא דבר שנעשר כו' יכבל דילמא המש תגיפות של בנימין היו גרועים משל אחים והיו שוים נדמים שתגיפות שמנתן לאחיו היו שוים בחמש תגיפות כו' של בנימין וא"ל דבר"ש פריך דאם היו גרועים ונדמים שוים היה לבנין מאי עשה יוסף אם ע"כ שהיו בגדיו תשוכים כמו בגדים של אחיו לכך פריך הגמרא דבר שנעשר כו' והשתא מבני שפיר רמז רמז לו וא"כ לפ"ז יכול לומר דחמשת בגדים של בנימין גרועות משל אחיו ותגיפות של אחיו היו שוים נדמים כמו חמש תגיפות של בנימין ומה ששה יוסף כך משום דרמז רמז שעתיד בן לגלח כו':

גלה כבוד מלכותך כו' מסרה. דאיתא בגמרא דתגיגה פ' אין דורשין ד' ז"ג ע"א כתיב שם כנפים לאחד וכתוב אחד אומר כו' ואדרבא כנפים לאחת כו' ומשני ל"ק כאן בזמן שבהמ"ק קיים כאן בזמן שאין בהמ"ק קיים כביכול שהמעטו כנפי החיות הי מיעייהו אמעוט אמר רב חנאל אמר רב לאותן שאומרים שיהה בהן כתיב הכא בשתים ישופף וקרא זה אל זה וכו' וכתיב בהעיף כו' ואות כנפים האמצעים והפסוק ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יש כאן ששה חיבות והיה כתוב על הכנפים כסדר מלמעלה למטה על כל כנף חיבה אחת ומא' על כנפים האמצעים היה כתוב כבוד מלכותו לכך אמר גלה כבוד מלכותך הוא שכנפים האמצעים ויבלה לו הליהו ז"ל ומשימו במסרה בימינו אמן סלה:

הרמב"ם פסק בהלכות מנוסה פ' רביעי הלכה ה' כמה גדול הוא מדליק בחנוכה מנוסה שיהא

כל בית ובית מדליק נר אחד בין בבית המנהג מרובין בין כו' והמהדר את המנוסה מדליק נרות כמנין אנשי הבית בר לכל אחד ואחד כו' והמהדר יותר על זה ועושה מנוסה מן המובחר מדליק נר לכל אחד בלילה הראשון ומוסיף והולך בכל לילה ולילה נר אחד ובתב המגיד משנה כמה נרות מדליק כו' בפ' במה מדליקין ת"ר מצות חנוכה נר איש ובית והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין כ"ש אומר יום ראשון מדליק אחד ומכאן והילך מוסיף והולך ופי' רבינו המהדרין מן המהדרין עושין מה שהמהדרין עושין להדליק נר אחד לכל אחד ואחד מבני הבית ועושין יותר מה שמוסיפין בכל לילה ולילה כמנין נרות של ליל ראשון כו' וכן פסק בש"ע ויש להקשות דהא איתא בשבת כ"א ע"ב בד"ס והמהדרין מן המהדרין נראה לר"י דב"ש וב"ה לא קיימי אלא אנר איש וביתו שכן יש יותר הידור דאיכא הכירא בהמוסיף והולך או מתבר בנגד ימים הבבנסים או הינאים אבל אם מוסיף נר לכל אחד ואחד אפילו יוסיף ליבא הכירא שיש לומר שכן יש בני אדם בבית ולמה לא פסק הרמב"ם וב"ש בשבת הנוס' ואמר הרב הגאון ז"ל תירוץ על זה דהא איתא בגמ' בחוהו עניין והמהדרין מן המהדרין ב"ש אומר יום ראשון אחד כו' וב"ה אומר יום ראשון כו' מבאן והילך מוסיף והולך אמר שולא פליגי בה תני אתרלי במערבא ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא חד אמר עמעמא דב"ש בנגד ימים הבבנסים ועמעמא דב"ה בנגד ימים הינאים והד אמר עמעמא דב"ש בנגד פני הבת ועמעמא דב"ה דמעלין בקודש ואין מורידין ומאי ניא בין שני עמעמים אלו יכול לומר דנ"מ בבבנת הוס' דלמ"ד בנגד ימים הבבנסים כו' צריך הכירא וע"כ המהדרין מן המהדרין לא קאי אמהדרין דאיכא לא הוי הכירא כלל בבבנת הנוס' אבל למ"ד עמעמא דמעלין בקודש כו' לא צריך הכירא כלל רק דצריך להוסיף משום מעלה כו' אבל לא משום הכירא קאי מהדרין מן המהדרין על מהדרין שיוסיף בכל לילה ולילה וגם ידליק כל אחד ואחד דהא הינו צריך הכירא בלל וא"כ יש סידור יותר בסידליק כל אחד ואחד ויוסיף בכל לילה ולילה בגמ' אמר פליגי תני אמוראי כו' אמר רבה בר בר חנא שני זקנים היו בגינתן אחד עשה בב"ש ואחד עשה בב"ה זה מזון עשה לדבריו בנגד פני הבת וזה מזון עשה לדבריו דמעלין בקודש ואין מורידין והבית הגמ' במימרא של רבה בר בר חנא ואמר דמעלין אמר הפלוגתא ומביא זה שיהיה הלכה בר דהעשה משום מעלין כו' ואי"כ לא צריך הכירא והשתא מתורץ שיפה כוון שבמ"ש בתח שפסק בר בל אחד ואחד וא"כ מוסיף בכל לילה:

ולילה דהמעשה שהוא מביא רבה בר בר חנא הוא כמו שאמר הש"ס בגיה בוחיה:

כי יפתח איש נדר מלה לו כי יכרה איש בר חסר בעל הבור יבלם מלה הלא דבר הוא ומבאר דאיתא בגמרא אם על הפתיחה חייב על הכריה לא ס"ש אלא להבינה כורה אחר כורה לכך כתיב כי יפתח נדר מלה דהיינו י' טפחים כי יכרה איש בר חסר דהיינו שבהלשון כורה ס' טפחים והוא חסר ובתיב בכל לילה

שהוא ממלה משלם: **סליק**

*) פ"ל אבני נבמה ומצאתי אין נמצא הגאון ממ"ל בש"ש פסוק יקבני. לאיתא שם ס"ב פנינן הזה שבשתו לדבר אחר. פ"ש. ואתא איתא שם (ס"ה בירושלמי הוא בשבת דשבועות טבנים ס"ה ת' ס"ש מאי שנא בש"ל קנם). רבי הוא נבי אם להבינו הוה מבקש היה לו להבינו מחמשה הכבעות שבשרה ואלו הן אמת אחוד אחר כו' ס"ב. מזה מוכח שאלו כפי' הגאון אם כי מנים קאי אלבינו אז לאמר על דודיך ולכן בזי כב הוא שיוכר לאבינו מחמשה מקלות שבמולה מלבפנים מעיר הבנים דל"ל עדיף מקבלה. אבל לפי פשט המ"ש דבעיר' שאלו על זכר ונקבה שבמרה. אז היה לו להקשות מהם שהיה לו להבינו בלוחה דבר שבמולה. ומה בנין המחמה מקבלות לכלן. הלא כמו זה נחבר. הכן בודאי כי פירוש הגאון אמת מפקבה ואור' אמת הפסה נאיבו. ולפנ בלבת לודיבר כי בגמרא הל"ל בפל שנעב בלאם המאמר ולבין נתן לשון כמו בכה. ובקרא, פעמים ל"ל אין הדבר כן ל"ל מ"ל כי מנים דודיך מיין. שנתבנו שם פעמים הדשות ס"ב.

מן חתנא דבי נשיאה הרב הגדול החכם השלם החריף ובקי מוהר"ר משה ז"ל.

במסכת שבת פרק כיצד מרבין דף ע"ט ואלא נתם נ"ל ע"ל הסמיכות בתחילה אמר רבא: ובקיף לפרוך סתם הוצאה היכא כתיב, אכל מלאה לתרן דהא איתא בגמ' מגילה נ"ל ואמר ר"י סתם עשאה בהעלם א' כו' אלא אי סבר כרבינא דידע במאי בתמוהין ואליבא דר' עקיבא ואיתא בגמ' דעיכוזין דף נ"ח ע"א הני אלפים אמה היכא כתיבי דתניא אל יצא איש ממקומו אלו אלפים באמה כו' ע"ש והא דאמר בתם: סוטה בו ביום דרש ר"ע ומדותם אלפים כו' אפ"ש צריך חד לחבריה ישון היינו בסבת עיכוזין ואיתא בגמ' דעיכוזין דף י"ז ע"ב ר"י הכי קא קשיא ליה לאו אינתא לאזכרת מיתה ב"ד. אמר רב אחי מי כתיב אל יוצא אל יצא כתיב והשתא יכול לומר דהמקב"ד ידע מקרא אל יצא והשתא בלא זה לא היה יכול להקשות הוצאה היכא כתיב: זה אינו דהא ידע מאל יוצא ודקשיא לך הא מיבעי אתתומין זה אינו דאתומין דרבנן ודקשיא לך במתני' ידע דידע לשבת בזריקה דזריקה אינה מלאכת הלבן דתניא במתניתין ואינו מהולדותיהן רק דהוי מלאכה ב"ש כמו תמוהין אליבא דר"ע לכך פריך מכדי זריקה הוצאה א"כ לא יכול לומר דידע מזריקה דא"כ אינו תייב על הוצאה ג"כ דהא מוכח מהגמ' מדלא מבני דידע לשבת בתולדותיהן ע"כ אינו שכרא בלבד וא"כ נ"ל דידע בתמוהין ונ"ל דתמוהין דאורייתא ונפקא ליה מאל יצא א"כ ליה לן קרא על הוצאה ומבני קרא אחריני:

בגמ' דשבת דף י"ב ע"א איבעי להו לא יפלה לא בלין ביום שמא יהרג ור"א היא דתניא ר"א אומר הארג כיצד כאילו הורג נמל ולא קרא לאור הגר שמא יעבר או דלמא תרוייהו שמא יעבר ת"ש אין פוליין לאור הגר ואין קורין לאור הגר ואלו מן הלכות שאמרו בעליות מגיני בן חזקיה בן גוריון וכו' אמר רב הונא הלכה מולג וזורק וזהו כבודו ואפילו בחול רבה מקטע ליה ופו' רב"י סורגן בשבת ויום מפרש ר"י"ל בחול וקאי אדרב הונא דאמר וזהו כבודו אפילו בחול ואגן סמכינן אדר"י דפי' בשבת וקיימא לן כר"י בסמוך וכתב הרא"ש וכ"י פי' בשם רבינו יחד מוכת לאפוקי מיריו על זה נהגו לחרוג כיצד מיהו היינה היכא שליג אחבי מגמי דפרוייהו אחרי הריגת כיצד בשפלה בלין ולפסר בשפלה לאשו כו' ולפוס רחיטה יש לדקדק על רש"י ז"ל מי דחקו לפרש בשבת ולחלק בין מפלה בלין לשפלה לאשו ולמה לא פי' רב"י כפירוש ריב"ל ומלה לחרן דהא יש לדקדק דאמר ת"ש אין פוליין לאור הגר ואין קורין לאור הגר ואלו מן הלכות לפסיטות הלינצי' לא היה צריך להביא ואלו מן הלכות רק אין פוליין לאור הגר וכו' ולאפוקי ויש לומר דהא לפוס רחיטה קשה היכא פשיט מכרייתא לי מבני הלינצי' בסברא היה פשוט מכרייתא אבל הבשת דמבני דבתמתיתין לא קתני בריבא לאור הגר ואור הגר דסיפא לא קאי על ריבא בשבת ולחלק בין מפלה בלין לשפלה לאשו הגר ולמה לא פי' רב"י כפירוש ריב"ל ומלה לחרן דהא יש לדקדק דאמר ת"ש אין פוליין לאור הגר ואין קורין לאור הגר ואלו מן הלכות לפסיטות הלינצי' לא היה צריך להביא ואלו מן הלכות רק אין פוליין לאור הגר וכו' ולאפוקי ויש לומר דהא לפוס רחיטה קשה היכא פשיט מכרייתא דבבלא לי מבני הלינצי' בסברא היה פשוט מכרייתא אבל הבשת דמבני דבתמתיתין לא קתני בריבא לאור הגר ואור הגר דסיפא לא קאי על ריבא בשבת ולחלק בין מפלה בלין לשפלה לאשו הגר ולמה לא פי' רב"י כפירוש ריב"ל ומלה לחרן דהא יש לדקדק דאמר ת"ש אין פוליין לאור הגר ואין קורין לאור הגר ואלו מן הלכות לפסיטות הלינצי' לא היה צריך להביא ואלו מן הלכות רק אין פוליין לאור הגר וכו' ולאפוקי ויש לומר דהא לפוס רחיטה קשה היכא פשי

לומר דהכי"ן אינו לשיטתי' דהכי"ן כתב בד"ה ושתמתה מכוונה כו' דאתיא"ב לא נמי שיטת הסכך כו' כיון שמכשירו למעלה מעשרים אמה ושיטת דמתניתין דבני הכל היא אפ"ה בעי שיטת מיגל וכן נראה לי לפירוש רש"י ז"ל נמצא לפי סברת הכי"ן דמתניתין אתיא כרש"י וה"מ מכשיר למעלה מעשרים אמה וא"כ לר"י אין לו אלא קלא א' פעמ מעשרים עשתים פסולה אבל למעלה אין לו שיעור והשתא יפה כוון הכי"ן לשיטתיה וכתב דקתי על סוכה מסומסמת אבל נראה לי דתרן הכי"ן דהא איתא במסכת עירובין דף ג' ע"א מקלא סכך בתוך עשרים ומקלא סכך למעלה מעשרים לחד ליטא אמר רבה נמנוי כשר ובסוכה פסול ורבא אמר א' זה ואחד זה כשר אבל סוכה תנן ואבל מצוי תנן וכ' הכי"ן ברש מסכת סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה דגמרא מפ' עצמה ומייתי לה רב אלפסי ז"ל ואסיקנו ברש עירובין דאבל סוכה תנן לומר דלא מפסלי סוכה אלא א"כ אבלה גבוה מעשרים אמה ולישנא דמתניתין הכי דייק דקתני סוכה שהיא כשכר גבוה למעלה מעשרים כלומר שהיא במקום אמה מאבלה דאי לא הוה ליה למתני סוכה שהיא גבוה מעשרים עכל ויכול לומר דרבה ורבא דפליגי בהאי סוכה דרבה פסיל ורבא מכשיר אזלי לשיטתייהו דרבה ורבא פליגי בשעמא דסוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה דפסולה דרבה סבר משום דלא שלטא בה עינא ורבא סבר דפסול משום קבע יכול דזה הלי בזה משום דרבה סבר דפסולה פסולה משום דלא שלטא בה עינא וכ"ש מכשיר דלא סברה ליה עצמא דשלטא כו' אבל אם בתאבל הוא למעלה מעשרים דפסול משום קבע הוא כו"ע מודו דפסול ואף ר"י מודה לחכמים דר"י נמי סבר סוכה דיהא עראי בעינן וא"כ לר"י יש ג"כ שני קלות פחות מי' טפחים ולמעלה מעשרים אמה ג"כ פסולה והשתא קאי מתניתין לאתה מבונה מחמתה אבל מעבר מעשרים אמה ויפה כוון ר"ת וא"כ לפ"ז יכול לומר דרבה סבר ג"כ כשהסוכה למעלה מעשרים דהיינו דוסן עקומה אתיא לרבה ג"כ ומתורץ מה שכתב הכי"ן וזה סיוע לרב אלפס שדחה לדברי רבה אבל לפי מה דכתבינן אתיא ג"כ כרבה והשתא לפ"ז מתורץ ג"כ קושית הכי"ן שהוכה לפי מה שכתב דלא יכול לומר דלא שלטא בה עינא דהא מיגל אבל לפי מה דכתבינן אתיא ג"כ כרבה דלאחר ר"ל סבר דיהא קבע דלמעלה מעשרים לא יכול לאוסף בלי קבע אבל בעמא דרבנן דפסלי לא מוכח כלל דמשום קבע פסלי אבל לפי סברתיו מתורץ שפיר דע"כ בעמא דרבנן דפסלי משום קבע דאי משום דלא שלטא בה עינא פסלי ע"כ ע"ל דגרסינן במתניתין סוכה שהיא גבוה מעשרים אמה פסולה פי' כשהאבל הוא עשרים פסול וא"כ לפ"ז מנא ליה לתנאי דר"י מכשיר משום דיהיה קבע בעינן למימר ר"י ג"כ מודה דיהיה קבע פסול והא דר"י מכשיר לא מכשיר אלא בשאבלה עשרים אבל כשהאבל יותר מעשרים דקבע הוא גם ר"י מודה דפסול וא"כ סיכא מוכח אחרי דר"י סבר דיהא קבע בעינן ע"ל ע"ל דאחרי גרס במתניתין סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים ור"י מכשיר ע"ל ע"ל דסבר ר"י דיהא קבע כשר והשתא מוכח הרב אלפס שפיר דאחרי סבר כרבא דרבנן דפסלי משום דיהא ערעי בעינן דהא לאחרי ע"ל הגירסא במתניתין למעלה מעשרים אבל עשרים כשר ע"ל ע"ל לאחרי דשמעת דרבנן דפסלי הוא משום דיהא קבע דאי משום דלא שלטא בה עינא דאי בעינן דאי משום דלא שלטא בה כו' היה צריך לגרוס במתניתין סוכה שהיא גבוה ר' אמה ע"כ ולא היה יכול לגרסת הכי"ן שכתב דאבלה כרבא בתאבל סוכה משום דכתוב במתניתין סוכה שהיא גבוה למעלה וא"כ קשה לפ"ז דסגמ' אמר כולהו כרבה לא אמרי כו' ואמר כולהו כו' משום דכתיב במתניתין למעלה מעשרים אבל לפ"ז מתורץ דהא לר"ז ג"כ קשה דכתיב במתניתין למעלה כו'

דהא לר"ז ג"כ תלו עשרים פסול כמו לרבה:

במסכת שבת פ' כיסה מ"ב ע"א האלפס והקדירה שבעזכרן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל מותן הוא לתוך הקערה כו' ר"י אומר לכל הוא מותן חוץ מדבר שיש בהן חומץ ויין אינגי לה ר"י תרשה קאי כו' או אסיפא קאי כ"ש דתניא ר"א לכל אלפסין מותן חוץ מדבר שיש בהן חומץ ויין סבר ר"י לימר מלא הרי הוא כתבלין דבלי רתחון בשלה ובלי שני לא בשלה אמר אמר תני ר"ש מלא אינה כתבלין דבלי שני נמי בשלה ופליגא אדרב נחמן דאמר כו' ריבה מלאה אבוי אבר' דתורה ואל"ל סבר ר"י כו' אל אבוי אינה כתבלין דבלי רתחון נמי לא בשלה יהיינו דר"ל כו' ומתנו חוט' ד"ה והיינו דר"ל כו' דלישנא קמא פליגי בהייתה דר"ח אדרב ולישנא בתרא היינו דר"ל ומתוך כך ששכ' לישנא שמואל שמותר לחת מלא בחבשיל בשבת אפילו בלי רתחון כו' והמתמיר לישנא קמא שלא ליתן מלא בקערה כל זמן שהיה סולדת בו תבלין עליו ברבה. לפום הסיעה יש לדקדק על הוס' שכתבו והמתמיר הבא עליו כו' משמע מדבריהם שמסופקים בדין זה והא אין ספק כלל שלישנא קמא פליגי אדר"ל ולישנא בתרא היינו דר"ל ע"כ מן הדין הוא לשטה לישנא בתרא אבל נראה לתרץ דהא יש לדקדק מה דאינגי ר"ש תרשה כו' אל אסיפא לאלי ר"מ לדינא דהא אסקינן כת"ק וי"ל דהא איתא בתוס' ד"ה אבל מותן הקערה כו' מסכת ליכא לאיזה דעירוי בכלי שני מדקתני לא יתן לתוכה תבלין ולא אמרינן רבותא דאילו שלא יערה על הקערה שבלין בתוכה ולהדדה דוק מסיפא דקתני אבל מותן לתוך הקערה ולא קתני מערה על הקערה שבלין לתוכה וכו' ולפום הסיעה יש לדקדק דרישא ושיפא קשיא להדדי ול"ל לתרץ דחדא קושיא מתורצת בתבריתה הא דמינגי ר"ש תרשה אל אסיפא אל הא מ"מ אי עירוי בכלי רתחון אל בכלי שני ושתא ר"ש תרשה קאי אל"ל אל אסיפא דעירוי בכלי רתחון ולא דלא קתני ברישא לא ישרה יכול לומר דאשמעינן רבותא לר"ל דר"ל פליג ואמר לכל הוא מותן לפליגו בכלי רתחון ואי תנא ברישא עירוי הוי אמינא לא אתיא אלא עירוי אבל בכלי רתחון מודה ר"ל לרבנן נמלא לא קשיא רישא אבל אי דדייקינן מרישא דעירוי בכלי שני סיפא ואי אמרינן אסיפא קאי ר"ל דייקינן דעירוי בכלי שני מרישא מדלא קתני שלא ישרה ובדקשיא לך דוק מסיפא מדלא קתני בסיפא בכלי שני ומעמא מלא מרישא הוי עירוי בכלי רתחון דדייקינן מסיפא ובדקשיא לך לתני ברישא עירוי זה אינו דהא ברישא ממעט מלא ואי תני עירוי בכלי רתחון ברישא דלא ממעט מלא אלא מעירוי דמותר אבל בכלי רתחון אפי' מלא אסור לכך קתני בלי רתחון ברישא לאשמעינן דמלא מותר אפי' בכלי רתחון ואי אמרינן דר"ל אסיפא קאי ומלא אינו כתבלין דאפי' בכלי רתחון נמי לא בשלה לא יכול לטוחה אלא אי עירוי בכלי רתחון אל בכלי שני דהא אבל אבל מקום דאיכא ליאשא דבשלה לר"י ומסיפא אבל אי עירוי בכלי רתחון אל בכלי רתחון ולישנא בתרא דבמלא אפי' בכלי רתחון נמי לא אבל לידוק אלא לידוק לאיפוך דעירוי אריא קאי ומלא אפי' בכלי שני נמי בשלה לא אבל לידוק מותר לא אבל לידוק אלא ואי אמרינן דר"ל אריא קאי ומלא אפי' בכלי שני נמי בשלה לא אבל ג"כ לידע אי עירוי בכלי רתחון אל בכלי שני דהא יכול לאתן הרישא משום רבותא לר"ל ובסיפא יכול לתרץ דמעמא מלא לרבותא אפי' בכלי שני אסור אבל אי אמרינן ר"ל אריא קאי ומלא מותר אפילו בכלי רתחון בוודאי עירוי בכלי רתחון ודייק מסיפא והא דלא קתני ברישא עירוי משום דאשמעינן רבותא לר"ל וגם ממעט מלא מרישא ל"ב לפי: בוודאי עירוי בכלי רתחון ואיתא בתוס' ד"ה אבל מותן לתוך כו' ובגיטו שמואל מנא ליה דעירוי בכלי שני מהא דקיי"ל תתאה גבר וכאן פסק רבינו. שמואל כאיתא דאמרי דמלא אפילו בכלי רתחון נמי לא בשלה ופשטינן אתיבוי' דר"ל אריא קאי ל"ב מוכח דעירוי בכלי רתחון וא"כ הגיגו שמואל נמי אהדדי אי פסקינן דעירוי בכלי שני לא אבל לפסוק לישנא בתרא ואי פסקינן לישנא בתרא לא אבל לפסוק דעירוי בכלי שני לכך כתבו תוס' והמתמיר תבא עליו ברבה דתוס' מפסק קנא אי לפסוק ברגיגו שמואל אי לא אמר משום דנמי אהדדי ולפי"ז מתורץ בתוס' ד"ה והיינו דרב נחמן כו' דלף לפי' הקו' שפי' דבכל מקום דאיכא לישנא דפליגי בשל הוה הלך אחר המתמיר דהכא אי הכא הלכה לישנא בתרא אבל לפי סברתיו דהכא לא שייך כלל לומר דבשל הוה הלך אחר המתמיר דהכא אי אמרינן

כלישנא קמא דאפי' בכלי שני נמי אסור הוי תומרא דאתי לידי קולא דעירוי הוי בכלי שני:

בגמרא דמגילה ד' ה' אמר רב מגילה זמנה קורין אותה אפי' ביחיד אלא זמנה בעשרה רב אסי אמר בין זמנה ובין אלא זמנה בעשרה הוי עובדא ותם ליה רב להא דרב אסי ומי אמר רב הכי והא אמר רב יהודה בר' דרב שמואל בר שילת בר שילת אמר רב פורים שחל ליהיות בשבת ע"ש זמנם ע"ש זמנם והא שבת זמנם היא אלא לאו ה"ק אלא זמנם כזמנם מה זמנם אפילו ביחיד אף אלא-בזמנם אפי' ביחיד לא לענין מקרא מגילה בעשרה אלא מאי ע"ש זמנם לאפוקי מדרבי דאמר רואיל ונדחו עירות ממקומן ידחו ליום הכיפורים הא קמ"ל דע"ש זמנם הוא. רש"י נד"ה ע"ש זמנם הוא כו' מדלא קאמר מקדימין נע"ש להכי קאמר ליה הוא כו' ואם שבת זמנם הוא כו' והקשה הטולם מאי מהכן הגמ' לאפוקי מדרבי אסי בלבון מקדימין לא ידעינן לאפוקי מדרבי דרבי אמר יום המיוחד ובהא אמר מקדימין לע"ש אבל נראה לתרץ וזה אמרתי בבתרותי דהא הטולם מקשה אמאי לא פריך הגמ' ומי אמר רב הכי קושה שאמר הוי שובדא ותם רב כו' ועוד מקשה הטולם ומהדומה שהמפרשים הקשו דהא ר"ש כתב זמנה ביי"ד מתוך שהיא תוכה בו ביום על כל יחיד ויחיד קורין אותה אפילו ביחיד דהכל קורין בו ואיכא פרסום גם. ושלא זמנה ביום כפרים המקדימין ליום הכניסה כו' ולא"כ לפי"ז מאי פרי"ג שלא זמנה זמנם כו' דהא בשבת בע"ש קורין ביי"ד והוי פרסום הגם לכך קורין אותה ביחיד ותרלו הטולם דתמה קושיא מתורצת בתבריתה דגמ' פריך על הוי עובדא ותם רב להא דרב אסי וסבר רב דזמנה קורין בעשרה ואכא אמר אלא זמנה כזמנה דקורין ביחיד אבל עדיין צריכין למודעי דהא רש"י כתב נד"ה ורב אסי אמר כו' מצוה לחזור אחר עשרה משום פרסומי ניסא אבל אי לא אפשר בעשרה לא אמר רב אסי כו' והשתא יכול לשאול שאלה אם מזמנן לו בשיקולא אלא בזמנה עשרה ובשיקולא זמנו לא יכול להדר אחר עשרה אי מיניהו עדיף יכול לומר דזה פשיטא דעדיף לקרות בזמנה ביחיד מבלא זמנה בעשרה לפי פי' רש"י דזמנה בעשרה הוא רק לכתחילה אבל אי לא אפשר כו' אבל יכול לשאול כשאל פורים בשבת וקרינן המגילה בע"ש ובע"ש לא יהיה לו עשרה וביום אחר יהיה לו עשרה אי מיניהו עדיף ואל"ל דפורים הם אחר שבל הטולם קורין בע"ש הוי זמנם ועדיף יותר לקרות בע"ש ביחיד מיום אחר בעשרה והשתא קשה מאי פס"ג ומי אמר רב הכי כו' דלמא לענין מקרא מגילה כו' כין זמנה ובין אלא זמנה ומאי דאמר ע"ש זמנם לאלאות דשלא בזמנם כזמנם דלמא כא לאוקמי על הבאלה שבאלנו אם מזמנן ביום אחר עשרה ובע"ש אי אפשר לבדוקי אחר עשרה ע"כ אמר ע"ש זמנם דדין ומנם מהזמן עדיף יותר לקרות ביחיד מיום אחר בעשרה אף ע"ש עדיף יותר לקרות ביחיד כו' וי"ל דזה מבי הכלל דהא יש לדקדק בלשון רבי אמר רב אמר רב הכי כו' ביום הכניסה לימא סתם אל בע"ש קורין ביום הכניסה וי"ל דבא לאוקמי אם הבאלה שבאלנו לשיפוך הייינו אי בשקורין ביום הכניסה לא יזמנן לו עשרה ובשיקולא ביום אחר יזמנן לו עשרה יקרא ביום אחר בעשרה דלבך אמר רבי הוא"ל ונדחה ידחה פי' ולאו ומנם הוא והשתא ה"ש בגמ' לאפוקי מדרבי פי' לאפוקי כו' הא דאמר הוא"ל דנדחו ידחו וסבר דיותר טוב לקרות ביום אחר בעשרה מלקרות ביום המוגבל ביחיד ובב' בסבר דיותר טוב לקרות ביום המוגבל ביחיד מיום אחר בעשרה לכך אמר ע"ש זמנם לכרלאות בשאר לזמנם מה זמנם יותר טוב לקרות ביחיד מיום אחר בעשרה אף ע"ש לו דין זמן לקרות בו ביחיד מלקרות יום אחר בעשרה אבל בדין נוסף מה שאמר רבי שיקרא ביום הכניסה ולא בע"ש לא היה צריך רב לומר ע"ש זמנם רק לשון מקדימין כמו שפירש רש"י רק כמו שכתבנו בשאלה שבאלנו:

ויאמר משה אל כל ישראל. אברך על הטוגבר ואתן תחלה לאל אשר נתן לי כח ולאל. ובמה הרפתקאות דעדו עלי עד כה עזרני האל. בחסד האל. ויזכור לנו ברית אבות ועקידה ותמורתו האיל. ואזכה מהשם ללמוד וללמד תורתו יומם ולילה. וכשם שזכנו לסדר סדר זרעים על מכבש הדפוס. כן יזכנו השי"ת ויתי' לראות כל חיבוריו הקדושים הן בנגלה הן בנסתר. ולשקוד עליהם ערב ושחר. ואזכה ללמוד ולהגות באמרי שפר. ליל וצפר. ועתירתי לה' שאזכה ללמוד וללמד עם בניי שיחי' ואגדלם עם זוגתי תחי' אותם ואת בנותיי שיחי' לתורה ולחופה ולמע"ש א"ם. וגם יזכר לטוב א"נ הרבני מ' **משה** כ"ץ מטינסק שהתאמץ בגופו ובנפשו ויהיה לו משכורתו שלימה מאת השי"ת. כה דברי תתנו הצעיר שבתלמידים, ומתאבק באבר רגלי תלמידי חכמים, ויראים ושלימים. **משה** בהרב המאור הגדול החסיד המפורסם מ' **יהודא ליב** זצלה"ה. ויעמוד לנו זכותו וזכות תורתו לנו ולזרעינו א"ם:

(זרעים)

מסכת תרומות

פרק ב מ"א נאמת אגבו. כ' כרע"ב כל נאמת אמרו כאילו הוא כ"מ ולאו דוקא כלבה ל"מ מדקתן סתם בלמת אמרו סתון רוצה וכו' ומדקתן כיון ע"ל: דעתון ז"ל שכל כנאמות שנעשו לשייב וגדל לדמ". אין לכם מצוה בה"מ. שתכמי הדורות הם שהדשום וגזרו עליכם לעוכן שעה: ואין זה מוכרח והקרוב שכל גזירות תכמים ז"ל כמעשה הל"מ הם. ואע"פ בתיגו בתלמוד בשלוני ופלוני דור דור והכמיו גזרו כך וכך. הוא לפי שבשתכתו רוני הסלכות (לרוש מרז"ן) שנאמרו ל"מ. ובלו הכמי דורות ומזרו ויסדום. מ"מ כשאר מקלתם קבלה הל"מ. מסורת בידיהם שם לגזור כן בלי ערעור מחלוקת. לפי שבאותן הסלכות שבכתו ובלו אמ"כ תכמים וגזרו עליהן. לפעמים נמלקו בהן. ולא כוחלעה גזירתן. עד שעמדו למטן ורבו הנמנים לגזור. כדרך שבעיו ב"ה דבר. ואלו מן הסלכות שלמדו בעליות תמיים וכו'. שנאו ורבו עליהן:

פרק ג מ"ד הדרוסות. פי' הרמב"ם שהן דורכי הענבים. והוא ר"ל על דרך שלמדו לקוחות מן לוקח. ודומיהן רבים בלשון הכמים. ולפי"ז הכי קלמר מון מן הדרוסות שיש להן רשות להרוס. לפי שהן. ר"ל בעלים מסמלין הגת. וזה דוחק לא קמן: ולענ"ד נראה לפרש הדרוסות הענבים הדרוסות. וכולה בגת הר עלגה היא. וה"פ הפועלים החברים אין להם רשות להרוס מן הענבים שנמסרו להן לדורכן. ור"ל שלא יוכלו להפרים מהן כדי הרוחה הראויים לכולן. ולזוכרן כפ"ע (ול"ה מלי קמ"ל פשיטא דאין הרומין מדבר שלא נגמר מלאכתו על דבר שלא נגמר. אלא דנמי לגבא דמיירי בסוף הוכן וגומר מלאכתן. וגם אינו הורס מיד רק מפרים ומסלקן לגד אחר. ואפ"ה לא שייר דמי) ולעשותן תרומה. אלא דוקא מן הענבים שבגר הדרוסות. דשלין לפרים ולהרוס. ושמעת דמלאת מפני שהן מעמלין. ומעתה אי אפשר להפרים התרומה בעוכם. אם לא יסרוסה הפועלים היכף שדרכוס. אבל בעודן ענבים ולא הוכשרו. אינה לשיטר דניחא ליה לבעה"ב לקיומי מצוה בגופיה. ולא לאפרושי ע"י שליח. כיון דאפשר. מצ"ב לא הורסו עד שיהיו בלי אפשר ע"י בעלים ודו"ק:

פרק ד מ"ו בג' ערקים משערין אם הכלכלה. ר"ל הרע"ב הכלכלה הסל שמודדין בו וכו'. וסוא לקוח מפי' הר"מ. וכן הכין הר"ם ז"ל דבמדה שמודד בה משערתיו מייני: **והרבה** שרמתי ולא נתייבנו לי דברים ז"ל לשעמיד על פיסה לשון המשנה על טריו. אם שלשה לשונות הרי"ם ז"ל לא נתמוהו לי ולא ידעתי לסוף כוונתם לאמת. מלבד שלכון יקשה מה ענין שיעור הכלכלה לכך והמשכיל יבין. ואע"פ שלשון סג' קרוב למ"ם הר"מ ז"ל. דנג"ם הלו מתחלפים הסירות לטוב ולרע מפני לחות ויבשות. ומלת הדבר בעיור הכלכלה. אלא יגרע ולא יוסיף: **מ"ב** אינו דומה פי' הר"ם לפירושו של הר"מ שלהר"מ אין כאן רע ויפה. ואפי' לכתחלה יכול להרוס מזה על זה. רק שיעיר המה לן מלקות בשיעורן שמתחלף לפי הערקים הלו. ולפיכן יוסיף לו יגרע. אם תורם מא' על חבירו. זה רשאי לעשותו לכתחלה. אחר שיעור הכלכלה. מבלא"ל לרה"ם ז"ל. שאינו רשאי להפרים מזה על זה. אם אינו מן הפיפה. למה הוסיר שיעור זה לריני יודע מה טיבו לגמרי: **ומכאן** שלא יפה כתב כתוי"ע גמ"ם לאמיעים דלא ישרים במדה בזמן א' על זמן אחר הפיפה ממנו. עכ"ל. שדברים הללו מגיעים לגמ"ם הר"ם. ולא עפ"ל של הרע"ב שכתב לו בדרך הר"מ ז"ל. שלבשיעו הדבר בדור שאין כאן קפידא כך. אלא כשיעור לבדו שיהא מכוון כמוכר: **ואם** פירושו של הר"מ לע"פ שיש קצת

מסכת בכורים

פרק ב מ"ז דם מטלני שהיה. כתב הרב תוי"ט ז"ל ולע"ד דמי סגא ליה לחנא למתני דם האדם עכ"ל. והמגיה כתב ע"ז דתנא לשנא דכולל כל מיני האדם פם שלא תכולל מלא אדם דאין עובדי כוכבים קרויין אדם עכ"ל: **ואין** בזה מה שיסביר דכיון דבהוה לא כתיב הכא אדם. אלא דם חלנים דגמריג מיהא לדם בכבר. לא אימעיטו עובדי כוכבים ואפי' הוה נקיט לשנא דאדם ליכא למעטי דמסיכי דיתיה לחלב. ולא דמי לטומאת אהל דנקט ליה לרבנ"ש מקרא יתיבא דאסדרים למילף מיניה. ואפ"ה פליגי רבנן עליה. ולא קי"ל כוותיה ואפי' בעלמא דכתיב אדם מודה ר' אליעזר דכייל לא"ה כגון בפ' קרבנות וזו"ק. ומקרא מלא הוא כתיב אדם יתמיה בישראל ובאדם וקיל ועמ"ש בחי' לאו"ח הלכות נט"י. וכ"ש היכא דלא כתיב אדם באוריתא כי הכא. דודאי בדברי חכמים לא דרשינן ליתא דאדם לטעוני עובדי כוכבים. ואז מי שני לגבן הכתוב דם חלנים. ושוב מדע שאין אמת חוצה לזה דבא תנן בעוקצין המיתך מן האדם. והתם ל"ם ישראל ל"ם עובד כוכבים. ולא מיתם תנא דליתי למיעטי ולמידק מיניה דדוקא ישראל: **ולי** נראה דתתיתין דסכא אתיא כהא דתני ר"י ביה דבשבת ע"ב בכתות (ע"ו) דמדבר ואע"ם פרוס לבתחילה ואוקימנא התם כר"מ דלא"ל אחר כוונת הלב הן הדברים ואמתמא כה"ג בפ"ע דכלאים דבמ"ב סתם כמ"ד דלא"ל מאסור ובמ"ש כמ"ד מוסר לבר"ם וקיימנו: **ח** מ"ם

מסכת תרומות

פרק א א עי' בפי' הרמב"ם [הוצא גם בתוי"ע] מש"כ לישב הא דלקמן בפס"מ המ' דתרומה לשרש ואמרו הרבה כו'. והנה מלינו בתקרא כה"ג בשרש אבה והשם ממנו תאבה נרבה בפני לתאבה (תהלים קי"ב) פ"ש בפירש"י ומלא ג"כ שרש אחב תאבתי לישועתך (שם) [אחר המתחיל בבר קדמו בזה הר"יו הייד"יסיים בספרו מודע לביבה (במדבר ל"ד מ') בחלק הבנת המקרא]: ברע"ב ד"ה **החרש** כו' וקפן לא מלי המעטיע מאחר ידענו לבו דאיכא קפן כו' שיש לו דעת להיות מודע [ומי' בר"ם]. לכאורה אף קודם לכן יש בו דעת דהא אינה בגלה פ"ה מ"ו קודם לזמן הזה אע"פ שאמרו יודעין אנו כו' וכ"מ מהא דפליג ר"י לקמן אקמן (ומי' הר"ם בדבל קמן קאמר) ואחרת לא פליג אמרמ דאיתא ליה ג"כ דבשה דאחר ידענו ואע"פ פליג בקמן ע"כ מוכח דא"ל דעת מיהו הר"ם הבינה לקמן מהרוזלמי דפליג גם אחרת אבל כ' דס"ל דא"ל דעת לגולה ומי' יומא [מ"ה] ובתו"ם מלי ואולי כוונת הר"ם בכאן שיש לו דעת לגדל ויהיה נדבתו נדבה: בתוי"ם ד"ה **חמשה** כו' כתב הר"ב וכ"כ הרמב"ם לאמרוני דר"ו כו' ומיהו מיתה לפרושי מכולי בבהאי גוונא בו' ומי' רש כריתות ומכלא. שם בגמ' כה"ג ופירש"י שם דל"מ קמי מכלן כו' והכי נמי יש לפרש דל"מ קמי מכלן קמן (ל"מ שם) ומוד כ"ל דהכא י"ל דל"מ בקמן אשינגת לשנא דדרך לשמוע ביחד עם חרש ושוטה בכ"מ ובה"ג הביא התוי"ע עלמו בפ"ע דומות מ"ג ע"ש: **ב חרש** המדבר ואינו שומע ל"י ואם תרש ס"ת. לכאורה לפי קדר המשניות דבר משנה ו' שנה אותן דאפי' דיבר אין ס"ת ומשם עד סוף הפרק וכן בפ"ב אינו באותן שלכתהלה ל"י ואם תרמו ס"ת ס"ל לרבי לבדר בבא זו שמה ומי' תוי"ש לקמן מ"ו וכ"ל משום דסתם חרש משמע שאינו שומע לאוד בדאיתא בתוניתא (כ' ב') לפי שם התנא דלא ניתי לטעמי דבחרש בכ"ג מיירי תנא מיכף דחרש בזה מ"ת ומהא מדברו בו מכמיס כו': ברע"ב ד"ה **חרש** כו' דברים הגינה מני חרש ומדבר וא"ש בכלל [כ"ה בר"ם]. וכ"ל מ"ה לענין תלינה משמע דגם שם מדבר וא"ש בכלל אבל נמצא שם בגמ' רק אלם ואילמת מבשם שאינו ראוי לגילה דקריאה אבל מדבר וא"ש משמע דמילתא בשרה וכן היה פשוט להש"ת בכוף תמי' ז': **ד בש"א** תרומות עלמן בכן ובה"ל אמ"ת. ס"ל לכאורה דב"ה לשמחייהו דהקדש מעות אינו הקדש (גזיר פ"ה) ואם אם נאמר דתרומות עלמן בהם יהיו מדומעים וש"ד זה לא היה תורם כלל וב"ש נמי לשמחייהו שם אבל ז"ל דבתרומה אף ב"ש מודו דאינה בשעות בתוי"ע פ"ב דפסחים מ"ג ומוד דאפי' לב"ה אינו מעות כ"כ דיש תקנה לשעות המותר מפ"ל אם היה לו כוד זיתים שתרם בם עליהם ואח"ז יקרא עליו שם מ"מ כדלקמן ע"ד מ"ה פ"ש בר"ש לכן מ"ל דאחזי לשיטתייהו בפלוגתתן בנדרים פ"ג מ"ב דב"ש

שעם נדבריו. אינו בדור כל לרבו. אלא היא המדה שמודדין בה. אבל מה שבכיל. מלחר שהוא מוציא המשכרות במדה. וכל פעם הוא ממלא את הכלכלה עד פיה. מה נכן לם מכילה פ"ל יותר לו בהות. אלא שאינו המודד מוצאת מן המוצה: **וקשיא** אמי לכולהו הא דתנן המוצה מוצאת מן האומד כיון דבתיש עסקינן. הא ודאי מדידה בעיא. ועמ"ש הר"ם לעיל פ"ה. ובאריך בדומקים: **ולענ"ד** נראה לפרש דסך בלכלה אינה מדה שמודד בה. אלא היא אלי עשוי לנקיות הפנים. לתנן פ"ב דמעשרות בלכלה תאנים שתרמה. שבן דרך הנאים לכוסן לכלכלה: **והבא** ממלי עשקיון בתרומה גדולה. (דהוא ערקין מינה תיירי. ע"מ מלן דבר שמיה ומה בעיא הכא) שיעלת באומד. ובעיא שיעור ממשנה. כדי לתרום בעין יפה. לא בגיעוניה. ותקני ריפא בג"פ הלו משערין את הכלכלה. דלפע"ג דאמדה בפ"ה. והבטוח שמחזקת ל' סאה בכבוהות. והגיע פרק הסיפות. אין אומרין יפרים עליה באומד סאה תרומה. לפי שבאותו פרק מחזקת הכלכלה. יותר מחצלת הקיץ ואמצעו. ולכך צריך לבטרה מחדש כדי לידע שיעורה באומד. לתרום לפי חשבון המשוער בה: **וקתני** ריפא דהמוצה לה הכלכלה לידע כמה היא מחזקת. מצוה מהמשער באומד דיבשא. והמודד מצוה ממנו בשע"ם שהתרומה אינה ניכלת הלא באומד. מ"מ אינו דומה אומד א' לשני אומדים. ר"ל שבכרי לא הכלכלה הם גלתי מדודים. רק אמודדים בחשבון. וכן לגוליא הרומן ע"פ האומדנא א' מהמשים זה קשה ביותר. והיינו דתנן ריש מכילתין אבל הורס הוא את הסבלון ואת המוצי וכו' דרי"מ כך. וקמ"ל הבאת דרכי מדיף עפי: **ובהכי** אתיא נמי שפיר הרבה דתנן אל תרכה לעשר אומדות דלא מיפוקמא לה כלל. ולפמ"ש ניחא עוצא והוא מיום מצוה בלי ספק ודו"ק:

מסכת בכורים

פרק ב מ"ז דם מטלני שהיה. כתב הרב תוי"ט ז"ל ולע"ד דמי סגא ליה לחנא למתני דם האדם עכ"ל. והמגיה כתב ע"ז דתנא לשנא דכולל כל מיני האדם פם שלא תכולל מלא אדם דאין עובדי כוכבים קרויין אדם עכ"ל: **ואין** בזה מה שיסביר דכיון דבהוה לא כתיב הכא אדם. אלא דם חלנים דגמריג מיהא לדם בכבר. לא אימעיטו עובדי כוכבים ואפי' הוה נקיט לשנא דאדם ליכא למעטי דמסיכי דיתיה לחלב. ולא קי"ל כוותיה ואפי' בעלמא דכתיב אדם מודה ר' אליעזר דכייל לא"ה כגון בפ' קרבנות וזו"ק. ומקרא מלא הוא כתיב אדם יתמיה בישראל ובאדם וקיל ועמ"ש בחי' לאו"ח הלכות נט"י. וכ"ש היכא דלא כתיב אדם באוריתא כי הכא. דודאי בדברי חכמים לא דרשינן ליתא דאדם למעטוי עובדי כוכבים. ואז מי שני לגבן הכתוב דם חלנים. ושוב מדע שאין אמת חוצה לזה דבא תנן בעוקצין המיתך מן האדם. והתם ל"ם ישראל ל"ם עובד כוכבים. ולא מיתם תנא דליתי למיעטי ולמידק מיניה דדוקא ישראל: **ולי** נראה דתתיתין דסכא אתיא כהא דתני ר"י ביה דבשבת ע"ב בכתות (ע"ו) דמדבר ואע"ם פרוס לבתחילה ואוקימנא התם כר"מ דלא"ל אחר כוונת הלב הן הדברים ואמתמא כה"ג בפ"ע דכלאים דבמ"ב סתם כמ"ד דלא"ל מאסור ובמ"ש כמ"ד מוסר לבר"ם וקיימנו: **ח** מ"ם

מסכת תרומות

פרק א א עי' בפי' הרמב"ם [הוצא גם בתוי"ע] מש"כ לישב הא דלקמן בפס"מ המ' דתרומה לשרש ואמרו הרבה כו'. והנה מלינו בתקרא כה"ג בשרש אבה והשם ממנו תאבה נרבה בפני לתאבה (תהלים קי"ב) פ"ש בפירש"י ומלא ג"כ שרש אחב תאבתי לישועתך (שם) [אחר המתחיל בבר קדמו בזה הר"יו הייד"יסיים בספרו מודע לביבה (במדבר ל"ד מ') בחלק הבנת המקרא]: ברע"ב ד"ה **החרש** כו' וקפן לא מלי המעטיע מאחר ידענו לבו דאיכא קפן כו' שיש לו דעת להיות מודע [ומי' בר"ם]. לכאורה אף קודם לכן יש בו דעת דהא אינה בגלה פ"ה מ"ו קודם לזמן הזה אע"פ שאמרו יודעין אנו כו' וכ"מ מהא דפליג ר"י לקמן אקמן (ומי' הר"ם בדבל קמן קאמר) ואחרת לא פליג בקמן ע"כ מוכח דא"ל דעת מיהו הר"ם הבינה לקמן מהרוזלמי דפליג גם אחרת אבל כ' דס"ל דא"ל דעת לגולה ומי' יומא [מ"ה] ובתו"ם מלי ואולי כוונת הר"ם בכאן שיש לו דעת לגדל ויהיה נדבתו נדבה: בתוי"ם ד"ה **חמשה** כו' כתב הר"ב וכ"כ הרמב"ם לאמרוני דר"ו כו' ומיהו מיתה לפרושי מכולי בבהאי גוונא בו' ומי' רש כריתות ומכלא. שם בגמ' כה"ג ופירש"י שם דל"מ קמי מכלן כו' והכי נמי יש לפרש דל"מ קמי מכלן קמן (ל"מ שם) ומוד כ"ל דהכא י"ל דל"מ בקמן אשינגת לשנא דדרך לשמוע ביחד עם חרש ושוטה בכ"מ ובה"ג הביא התוי"ע עלמו בפ"ע דומות מ"ג ע"ש: **ב חרש** המדבר ואינו שומע ל"י ואם תרש ס"ת. לכאורה לפי קדר המשניות דבר משנה ו' שנה אותן דאפי' דיבר אין ס"ת ומשם עד סוף הפרק וכן בפ"ב אינו באותן שלכתהלה ל"י ואם תרמו ס"ת ס"ל לרבי לבדר בבא זו שמה ומי' תוי"ש לקמן מ"ו וכ"ל משום דסתם חרש משמע שאינו שומע לאוד בדאיתא בתוניתא (כ' ב') לפי שם התנא דלא ניתי לטעמי דבחרש בכ"ג מיירי תנא מיכף דחרש בזה מ"ת ומהא מדברו בו מכמיס כו': ברע"ב ד"ה **חרש** כו' דברים הגינה מני חרש ומדבר וא"ש בכלל [כ"ה בר"ם]. וכ"ל מ"ה לענין תלינה משמע דגם שם מדבר וא"ש בכלל אבל נמצא שם בגמ' רק אלם ואילמת מבשם שאינו ראוי לגילה דקריאה אבל מדבר וא"ש משמע דמילתא בשרה וכן היה פשוט להש"ת בכוף תמי' ז': **ד בש"א** תרומות עלמן בכן ובה"ל אמ"ת. ס"ל לכאורה דב"ה לשמחייהו דהקדש מעות אינו הקדש (גזיר פ"ה) ואם אם נאמר דתרומות עלמן בהם יהיו מדומעים וש"ד זה לא היה תורם כלל וב"ש נמי לשמחייהו שם אבל ז"ל דבתרומה אף ב"ש מודו דאינה בשעות בתוי"ע פ"ב דפסחים מ"ג ומוד דאפי' לב"ה אינו מעות כ"כ דיש תקנה לשעות המותר מפ"ל אם היה לו כוד זיתים שתרם בם עליהם ואח"ז יקרא עליו שם מ"מ כדלקמן ע"ד מ"ה פ"ש בר"ש לכן מ"ל דאחזי לשיטתייהו בפלוגתתן בנדרים פ"ג מ"ב דב"ש

שמן על זיתים כו' וא"ת מ"מ ויחזור ויתרום ובר"ש ביבו' פריך ממתני' דס"פ כו' ר"ל דהתם ל"ת לחזור ויתרום וס"ס בר"ש בת"ד בתוכך ולכאורה ס"ל לחלק בסכ"ס גזירין אטו ליפכא (ר"ל מזיתים כ"ש) דלא בזיעבד אין מ"מ כדלעיל מ"ד מש"ה דגם מיפכא ת"מ (ומי' ר"ש בת"ד) מוכח לפ"ז קשה מ"כ נגזור מי בזיתים על שמן דתהא תרומה אטו מיפכא: ברע"ב ד"ה אבל לא שייך כו' לפיכך אינה נאכלת עד שיפרישו עליה תו"מ [כ"ה גר"ש] ממקום אחר. המלות ממקום אחר הוסיף הרכ"ב. ותמוה דמדוע לא יפרישו מיניה וגיה ואולי משום פסידא דלויה ועייש שיעדרכו למכור מעכרותיהן לכהנים בדמי תרומה:

פרק ב בתוי"ט ד"ה היה מפרש עליו כו' וא"ל דדוקא ת"ג עושה אבל לא ה"מ כו'. זה מתמה דאיך יעלה עה"ד לומר כן כיון דשייהן שוין לחה לא יתרום מה ע"ז: שם עי' בתוי"ע לאות י"ע. והכה הע"ז שם בפי' ל"ע קק"מ מסיק דאומר מוהר דיש כשוגג ומה שהיה בס"ד תדבני התום' בנטרות (ל"ד כ"ג) דלומר מוהר אפי' לחלן דקיים שוגג אמו מוד שרי הן פשט דבריהם נראה דלא כדיף משוגג ולא שרי רק לחלן דלא קיים בשוגג וכ"כ שהביאם המל"מ בפפ"ו מהל' מ"ה הל' כ"ה ולעבד"ש שזה אלי בפלוגתא רבא ואביי וא"ה במשנת (ז' ב' ע' א') דלרבא קונה לחזיר הוא ולאביי וא"ה אינה הוא והרמב"ם בפ"ה מהל' נזירה ה"ד ובפ"ו מהל' מלכים ה"א פסק כרבא וב"ש בכ"מ ולמ"מ מעמיה. וא"ל עוד דאיה מנוס דשם לא מיתקמא בריתא דבר וכו' שהרבו מהרבנן אלא כדרבא דר"ח דמוקי לה בהרבו דרך עליה כבר פריך עליה רבא וא"כ היון דקיי"ל כרבא ה"ג לענין ביטול דיבו כמזיד ולמש"כ הסו' שם (ז' ב') ד"ה אלא יש לדון קלת: ג בת"ל. וכני סמס שבכ"מ לא קיים כו'. ולכן אמר כאן המעשר כו' שהמעשר הוא מדרבנן. תמוה דהרי בגיטין (ל"ד) משיק דבמעשר גם ר"מ מודה וא"כ כולה מתניתין דהכא כר"מ וכן מש"כ וכן סמס במעמא והמדמע והמעכל לכאורה אינו מוכן דהא מני אמי כר"י דק"ל שם (ל"ג ב') להדיא הכי ואולי כוונתו להא דסמס הכהנים שבגלו במקדש מזידין חייבין ולכ"י דקיים בדאורייתא אף שוגגין חייבין ולא ס"ל כתוס' שם בד"ה בדאורייתא: ד ת"ת ממין על שת"מ וא"ת אח"מ. לכאורה דין זה מקומו לעיל בפ"א מ"ה עמש"כ שם מ"ב וא"ל דאה נלמד מק"ו דחדש על הישן דאמי שם דמה חדש וישן דאינן כלאים זה בזה ת"ת כו' וכדאיתא בנטרות בפ"ט ואכלו לא שמה אלא אבר דבעי לאיתמא כל מין אמים אחד כו':

פרק ג א בתוי"ט ד"ה תרומה כו' פי' הר"ב וכהן נותן לו דמי הגדולה כו' ירושלמי [עי' בר"ש] וק"ק כו' וי"ל כו' ועוד כו' (ובגלה דוטשל כו' שבדברי ל"ל לעיל בהקושיא וכוונתו שיעמדו הכהן להפרים ולאתה לכהן אחר כדאיתא פ"א דפאה ת"ו כהן ולוי שלקחו הה"ג כו' אך י"ל דל"ד לשם דכיון לאינו אלא מנוס קנס כמ"ש הרמב"ם וכר"ש שם הכא דספק תרומה היא לא קנסו ועוד דהמוליא מחבירו עה"ר) ומיהו דחוק. וגם מופרך מרפ"ה לקמן ואם שהורה כו' יחכו כו' מון מדמי אותה פאה ומפי' הרמב"ם בשמעה דלקמן משמע דמפרש להיפוכו' כגון שנאבד מא' מהן מקלת ונעשית קטנה נגד חברתה הקטנה אבל קשה דלשמעון לוחה מפי בגאבדה אחת מהן טוב דא"ל ליתן להכהן הגדול רק בדמים ול"ג לפרש כגון לאחת מהן הפרים בפין יפה וכו' בא"ל לו בניונים ולמש"כ בס"ד בפ"ד דפאה מ"מ א"ש כלן בפשיטות: ב ברע"ב ד"ה מדמעות בקעה שבשתיהן כו' נוטל מן המוליא כשיעור אלו הב"ח לכאורה לפמש"כ בפפ"ב דערלה בטעם דחדרים משום גזל הבעל לא היה צריך להרים אלא כדי הקמה וא"ל משום לא פלוג. ובכ"ג כ' התוס' וכר"ש הביאם התוי"ע לקמן פ"ה מ"ב ד"ה מיהוס וזה בדאה קושית הבעה"מ רפ"ע מכל' מעשר כ"ד המור דמ"מ אל דמאי מוכרה לכהן ממעשה רפ"ב דערלה דמן התם נבה ג"כ דלריך להרים מ"ש ולפמש"כ א"ל משום ל"פ: ד ברע"ב סר"ה חוץ שאם יבואו בעלים ויטמאו כו' יש לחן יין משומן להפרים על הכל בעיהה [כ"ה בהר"ש]. וק"ל הא א"ת מן המוכר על העמה: שם בתוי"ט ד"ה במד"א כו' פי' הר"ב כו' תמיה לי דלא לרבנן שיוכא (ר"ל לפי מה שפי' ל"י דבריהם) וכ"ל דהרב"ש דק שיור דמי הוה קלי מדרבנן ע"כ יקוב על אל"ת בשיטור ומאי פסקא הכהן בפ' דלקמן מ"ד אם נתכוין להוסיף אפי' אחת אין מ"ת: ה לאחר"ת המומר עשור מע"ז כו' משמע אע"ג דלא אחר בטוכו ולכן כתב התוי"ע דס"ל כר"ת הסמת ומה שהקשה עליו הת"ח אינו כלום שהרי לא מתמיר בת"מ מת"ג אלא בזה שיהיה המעשר ממפרים עליו הת"מ מופרש מקודם מן הכרי כמו בת"מ שמפרים על כל הכרי שטוח מומד בפ"ע: ו בתוי"ט ד"ה אעפ"י כו' ומבני ס"ה דלא"ק מכל מעשרותיכם תרומו ר"ל דדרשינן מהמלי קנא דהיינא דלקדיש הלוי לאחר שתילנו ונעל מעשרו מחויב להפרים ממנו ת"ג וא"כ מוכח דאל עליו שם מעשר דאל"כ פשיטא ולאחם כדאה בזה: ז ברע"ב ד"ה בבורים כו' א"כ משום דאמיר בפ' כי תמא כו'. יותר ה"ל לאתויי מפ' משפטים דקדיש: ח בתוי"ט ד"ה עד שיבא פי' כו' ובתב הר"ש כו' כדדרשינן בפ' שנטות שמים ש"א כי גומר כו'. ל"ל שנטות שמים ש"ג כי:

כו'. ומשום דפ"א שם מתחיל ג"כ בשנטות שמים לכן אחר שני והוא פ"ב:

פרק ד א מוציא ממ"ש תרומה עליו אבל לא לאמ"ה. פתח בתרומה ומעשרות וקיים בתרומה לבדה וכ"ל דאה"ב דמעשרות מודה מ"ק דמוליא אף לאמ"ה דהואיל דש לשם שיעור מה"ת כל שא"ת כשיטור הוי שבל גמור מש"כ בתרומה דמה אחת פוטרת ואף דלשמעו היתה להוסיף עוד (ע' לקמן מ"ג בלה בידו מש"ה כו') מ"מ רבנן גזרו משום דנראה כמו מהפטור שה"ח וכמ"ה אף כו' תו"מ כ"ל דשוו להדדי וכמו דמעשרין כן תורמין ובמ"כ מיושב מה שנמנם בזה בתוי"ע דמה"ה בולו שבל גמור כיון דדעתו להוסיף הגם שלמד אם יש לו כרי גדול שכי יעמדך להרים התרומה בג"א ומש"כ עוד התוא אם מפרש עוד ב"ש כו' ואני אוסיף עוד התוא אם מפרש על הפאה הב' כל המעשרות הנלרכות: ב ברע"ב ד"ה וחב"א כו' והמאר מחנה בשלמא דיוכ לוי כ"ה בר"ש קשה דה"כ המוכר הוא מבול לה"ע ויהיה לריך להוציאו: ד פיתח מעשה כו' ע"פ דקרי להא דתרוס בשיטות ואף שנתנלה אח"כ שפיתה כו' מדרך הפרשת נפר"ב מ"מ כיון שלא פיהם לו והוא ל"י דבמה הוה כאלו פיהם לו בשיטים: בתוי"ט ד"ה אפי' כו' אמת מאמר דכשיטור שו תרומה נמלא כו' מדומעין זא"ז התו"ח הקשה ממ"ה דמוליא תרומה עליו וכן בת"ג בעלה בידו ג' מש"ה ולפמש"כ בת"ה לק"מ. דהתם כיון שהיה בדעתו להוסיף לכן הוי כדיין שלו שבל גמור מל שישלים לתה שהיה בדעתו מתחלה אבל הכא אם מאמר דכשיטור הוי תרומה פ"כ נלעבד לומר דמקלתו הוה מתוקן כגון אם שו שמעים פאה ודרך הבעה"ב לתרום בעין יפה היה התרומה פאה וכשיטים פאה והוא לא

סרס אלא פאה ת"ת דהויא תרומה ת"כ מ' פאה נתקן ועשרה עדיין שבל: ה ברע"ב ד"ה אחד מעשרה כו' והלוי יתן לו מולין כו'. תמוה דממ"ל אם כוונתו לת"ש סר"ש דהכיבו יפרש פתלה לשם מע"ר ת"כ למה יתן לו הלוי מולין כנגדו ואם כוונתו כפשוטו (וכ"ב שהביאו התוי"ע בר"ש דלקמן ד"ה ואם) ת"כ מאי קאמר הו ואם כו' ולא נעבוד תרומה דכיון דבכר נעלה ממנו מ"ג אין יכול לעשותו תרומה על מק"ת כו' דבריו בכפ"ת ואף לת"מ לדעתי ל"י להפרים ממנו ודע דמ"ש הטו"ח חילוק בירושלמי בין הר"ש להרמב"ם אינו לא מראה שום משמעות בר"ש מזה. וגם אין מקום לחלק בין מק"ת לנבל זה שהופרש ממנו עתה וכליור הר"ש. ומ"ש הרע"ב עוד אבל ת"מ מפרישין אלא מה"מ וא"מ בפי' הר"מ ק"ל הא מדברבן תיהם בשיון מה"מ כדמוכח בגיטין (לא"ד ב') וכמ"כ הטוס' שם. לתמה הרמב"ם לשיטתו בתרומו פ"ג מה"ת ס"כ עכ' וא"ת אינא מה"מ אלא מה"מ דמשמע דאין בו איסור רק ת"ת שהיבו א"ש נכן: ו בתוי"ט ד"ה והשוקל מעוכה מבלשמן כו'. ומאיתי ביומלמי כו' אר"מ מיפסר בשלמן כו' כלומר דמשלמן כו'. וא"ל דסת"ל אינו פה מ' איתמון אלא לשנות מן וא"כ גם הוא נכנס בחנין הבלעה וביולה זה בשיטוין פ"ה מ"ג מעה אמלמי אם שלמן לחיתן כאחד ע"ש: ח בתוי"ע אות ל"ח בסוף ול"ע בלישנא דהרמב"ם שם כו' וגם לאמי הלכתא כתב דטולה בחנין לחדיה ע"ש ולבע"ל ע"ש היכא דפלה גדולה לאמה קטנה ואח"כ דכשן אחר אלא ידע ונתערבו כולן יחד דאף דעתה אין אמה מ"מ כיון דבשעה שנפלה היה אחה בחנין ואח"ג דאח היה ביכר ול"ב מ"מ מתה אינה ביכרת ומתבטלת וכה"ג כ' הטור"ע בעלמו לקמן בספ"ה בשם תשובת הרשב"א בעמקן ופחתו והחמין בל תרומה היו יפות ומשמע לאפי' לא מודע קודם שבמילה דלא נתבעלה אז ודו"ק: יא בתוי"ט ד"ה וקפאה כו' וכיו"ב פי' הרמב"ם שהמלה עברית כו' ואמרו בחי מעולה לאסיר כו' והוא ע"ד ודשו אה"מ דס"פ במדבר. ופמש"כ בהגהותי לת"ל בתשיים פל"ד אות א' דפוס הפי:

פרק ה א בתוי"ט ד"ה יאכלו קרודים כו' אבל הרמב"ם כתב כו' כ"א בחלי בילה וכ"א בגמרא ל"ל יכולמים ות"ל הדין קרודים בהדין מלי בילים הן הגם דחלי בילה ל"ד אלא לאפוקי מבכילה וכ"ה בתוכו מ"מ קשה גם בילה תכונה ליפחרי ממ"ג אם יש בלון קלת מהתרומה א"כ ליכא איסור בחולין לגמרא ואם אין בלון כלום מהתרומה ליכא איסור ואם ניחא דיש בילה ל"ל להחיר יותר ורלאיתי בבל"א שהגיה והדין קרודין כבילה וכוון לחמ"כ. שוב הסתבלתי דשמעתה דהרמב"ם שלא החיר כבילה מכוונת הוא כמו דאמרי' בפסחים (ל"ג ב') ג"ה כבילה אמי כו' גזירה דילמא אתי למיעבד יותר מבכילה וכגון בס"ד עד שלאמי מיתה לחגר"ה ז"ל דמשבש לחילולמי והר"ש לקמן בת"ב פי' על הא דכדי שלא יהא בתק"ה בכילה דר"ל כבילה מה"ת והוא שלא יהא בטיסה ק"ה בילים. וכ"כ הטוס' בבכורות וא"כ ה"ל ל"פ דקאי על איסור החולין הטמאים וכמ"ק תלמוד הרמב"ם על הא דהחלקו לטיקות כו': ב בתוי"ט ד"ה בדי כו' לשון רש"י כו'. ומשום גזירה ע"כ וא"ל כו'. הן לשון רש"י שם ומשום גזירה יתן דמים לכהנים כו' פ"ש ומלאוה דמשום גזירה נמשך למעה ואנכי הגהתי שם ומשום גזירה ל"ל ומשום גזל הבעל וגם ג' הספרים יל"פ על מוכה אז והיינו משום דכהן אין בו גזל הבעל במ"כ התוס' שם הביאם התוי"ע רק משום לא פלוג והוא כעין גזירה: ד ברע"ב ד"ה לאחר שהוה כו' ומה ת"ע שהיא בחיתה כו' שמאה שהיא בעשה כו' [ר"ש בשם הירושלמי]. לכאורה יפלא דמ"מ איכא לחופרן הך פיכא נופה גם בל הכ"ו אם הכלו חולין הקלים כו'. ושוב ראיתי לחמפרש לא"ש שהבינו בזה: ו בחמה ואין המחומן נחמן אלא לפ"ת. עי' בחולין (ק' א') בחוס' בסוס"ע שכ' ואין לה"כ לר"ח מהא דאין המרומה כו' די"ל כו'. לכאורה יפלא דאיכא יש לאיה מהא דאין המחומן כו'. ונאמת הר"ן בס"פ כה"ב הקשה מזה ומחלק בע"ח. אבל המוס' לשיטתייהו בתמורה (י"ב) בפי' לאה דאין המחומן כו' לכוונה אחרת שאינה ענין לחנ"ג ע"ש. ואני לעצמי אומר דהטוס' בשלמו פ"ז (ע"ו) כתבו דבהיתירא לכ"ע ל"א מ"ל ותרומה כיון דשייה לכהנים היתירא מיקרי [וא"ל ראי' נזה דמוכח בע"ז שם בתרא דמהני הבעלה לבפוד ואפילו אלה בהם המאה לגלות בהם אח"כ שלמים ולו יהיה אפילו חזה ושוק של כהנים מ"מ הרי מאכלים לכהנים ולעבדיהם בחמאת אסורה להם ואפ"ה מסיק ר"ח בעמא משום דהיתירא בלא אלמא דכזה נקרא היתירא ואני תמה על תב"ב הר"ן בפ' כ"ש בשם הרמב"ן לחלק דהתם לא מקרי היתירא בלא משום דהיה שמו עליו בשעה שבלא משא"כ בקדשים דבשעה שבלא לא היה עליו שם איסורא דהיינו מתר דמ"מ הרי שם חטאת היה כליו אשר מחטאתה אסורה לכהנים ועבדים וכמ"כ אתן דעדיין לא היה בו שום איסור בשעה שבלא] ובזה א"ש אלא אמתיין אמא ד"ז רק בתרומה ולא בעלה וכה"כ בפ"כ דערלה: ז ברע"ב ד"ה עד שבכה כו' אבל מחלה פ"מ שרי [ר"ש ופי' בחוי"ע]. ל"ל דהיינו כגון שנתכו' שנפלו היה פ"א אחי פאה ואז מותר בשנפלה אח"כ פאה ודו"ק:

פרק ו א ברע"ב ד"ה אינו משלם תרומה שהתרומה לכהן וא"י לפרוש מזה אח"ת [כ"ה בפי' הרמב"ם פ"ש]. ולפ"ז אם נפלה לו מנה אחי אחו כהן יכול לפרוש

וק"ל חדא מאי קמ"ל פביכה. וכ"כ הקשה הטו"ע לעיל פ"א מ"ה. ג' ליתנה דנמרא בב"מ (ל"ד) תרומה א"ת אלא אחן הן החולין וכן ליתנה דמתניתין דהכא אלא חולין משמע דאתי לאפוקי תרומה אפי' היכא שהיא שלו אמר ע"כ לעבד"ל שהשעה הוא כמו שהאמה שנמה לקמן מ"ס שאין הקדש פודה אח"ק (ולישנא דפדיון דנקטה אף שאין לתרומה פדיון כדאיתא ביבמות (פ"ג ב') ושוד אין מתפוס פדיונה אחר שבבר נאכלה ואינה נעולם ממש"כ בשניטים פ"ח מ"ח ל"ל דנזה"כ הוא נזה כי היכי דליהוי ליה כפרה) וגם שם בתפ"ש ל"ל דאין הטעם כמ"ש הר"ש דה"מ לעמתיה דממון גבוה הוא וא"י לפטור ע"מ בת"ג דהא גם חכמים דפליגי עלי' שם מודו ליה בתפ"ש קודם שנפדה ופסק בר פלוגתיה הוא ל"י כדתרומה בבכורות (ס"ד ו') ובב"ד והוא ס"ל בקרבנות (ס"ב ב') דמתון הדיום הוא אלא כמ"ש כיון דתדין פדיון נגעו בה. אין הקדש מתחלל על הקדש. והראה שיאה שאין סתירה לזה ממנחות (פ"ב) גבי הפקים תשוב מע"ש נלמדים אך קנס מומד לגבדי הא לתיתא פ"ג דתמ"ר מ"כ אין נוקמין תרומה בכסף מע"ש תפני לא"ר הקדש פודה הקדש ומ"ע דר"ש דמתיר שם: ב אם תרומה בל"ז בה כהן אכלה מבלתה קו"ח לעצמה. משמע הא אם לא נעשה לכהן מבלתה קו"ח לכהן ואף דאח"ת בחולין (ק"ל ב') המזיק מת"כ או שהכלן פטור ואף תרומה בכלל דתרומה שם בקונגיא מ"מ בשונג כיון דהשעלומין נעשין תרומה בשעה הראשון הוה כאלו הוא בעין ומיב לתפה לכהן. ומי'

בהגהות

נכתובות (נמ״ד ב׳) מד״ס זר ובמש״כ שם פ״ד : ד׳ ממש״כ בפסחים (נ״כ) בס״ד :

פרק ז א וא״מ אס״מ. הוא נגד מה דתני בר״פ דלטיל בתוכו שונג דמשלומין חומש וכן וסמשלומין חולין אם לא מני סכא ג״כ א״מ אלא דמי תרומה מתנ אם יש לו כגון שנפלו לו מנים א״א כהן (לפמש״כ שם) נגד מה דתני שם א״מ תרומה כו׳ ומשמ״כ בב״מ (נ״ד) :

ב ומכ״א ז״ל כו׳. ממש״כ ר״פ דלקמן : **ה** ברע״ב ד״ה לתוך על תרומה כו׳ אבל אמת מולין ואמת עבל כו׳ [כ״ס בר״ש פ״ש]. ובמש״כ מי׳ קו״א דאפי׳ א׳ גדולה וא׳ קטנה כו׳. וגלע״ד לאס סיתה קטנה כ״כ עד שאין בה כוח הגדולה מותרת דבשה אין לומר מאי חזית דמצנא וחזינא דסקטנה הות ספיקא דאוריתא והגדולה ס׳ דבבנן ומותרת (וכ״ל עוד דאפי׳ באיסור דרבנן שבפל ממי דינא הכי כמו שמבאר לקמן) שוב מלאתי במל״מ בפ״ו מהל׳ מקוואות ה״ז בי״ב דיעות שהביא מהתוספתא בדין א׳ ס׳ י׳ כה״ג ע״ש ובביאורו לדין ז׳ ודע דהוא קושר א״ש ממש״כ שם דהיכא דשניל א׳ בהה״י והב׳ בר״ה זה שהלך בר״ה מסור לשמ״כ בפי״ע מהל׳ אה״ע דשהכותיו מלויות ודבריו שבכאן עיקר כי כן מתבאר מהתוספתא אמנם באיסור דרבנן שבפל ממי דינא הכי כמו שמבאר לקמן) שוב מלאתי במל״מ בפ״ו מהל׳ מקוואות ה״ז בי״ב דיעות שהביא מהתוספתא בדין א׳ ס׳ י׳ כה״ג ע״ש ובביאורו לדין ז׳ ודע דהוא קושר א״ש ממש״כ שם דהיכא דשניל א׳ בהה״י והב׳ בר״ה זה שהלך בר״ה מסור לשמ״כ בפי״ע מהל׳ אה״ע דשהכותיו מלויות ודבריו שבכאן עיקר כי כן מתבאר מהתוספתא אמנם באיסור דרבנן שבפל ממי דינא הכי כמו שמבאר לכאורה מדין יו״ד דסס בב׳ שבילין בר״ה והלכו אנים בשניהם אחד יב״ל להשמא ובל׳ אין בו. דשניהם חלוין אלמא אף על גב דבא׳ יש ב׳ שעמים לחקל ובהב׳ אין רק שעם א׳ מכל מקום כיון דאס היה לבדו אסור אמעמו לחוד אמרינן מאי חזית ואס כן הכא נמי בנידון דידן אבל מכל מקום נראה לחלק דבידון שבפנינו דבזה הוא מד מדרבנן ובזה מרי אמרי מרי מגילה (י״ש ב׳) במה״ה ול״י ומש (כ״ד) בד״ה אבל ובפ״א ובהרמ״ן שם ואפי׳ אמ״ל בזה דשמיהן אסורות מ״מ אס הסיתר כ״כ מעמ באחד מהם עד שהאיסור בוב נגדו ודאי חלינן בו אפי׳ לדבני הש״ך בדעת הרשב״א ולא כן לדעת הרא״ש שם ולמדתי עוד מדין היו״דדשם לאס היה ב׳ קדירות של היתר ובאחד מהן בבר נפל איסור ולא היה בו ס׳ ולפנינו בי״ח א׳ בל סיתר וא׳ של איסור לאס בהצטרפות הסיתר יהיה ס׳ נגד איסור הראשון לא חלינן האיסור בם ושמיהן אסורות למ״ד אין חי״ל בשאר אסורים :

פרק ח א בחור״ע (אות ג) הניח נגש״ב הש״ס דפסחים (ע״ב ב׳) דמביא מהא דרי״פ בשדה שהוא ב״ג כו׳ דעמה בדב״מ פטור ודאי מאני תרומה דאקרי עבודה כו׳ דאמאי לא מביא מרישא דא״ל מת בעלך מת רבך ועוד דשם לא שייכא הדמיה וג״כ דבהך מרבי א״ל דשמעתא דר״י דפוטר משום דלא הוו זרים משתלמה עד סופם כמו בפ׳ לגמיל מ״ב לחכמים ואין לחלק דשם אכלה משיקרא משא״כ במת בעלך דלא אכלה קודם שנשמת דסרי בכריתות (רל״ז) מדמה לה הא דסך משה״מ לשלכים ולכה״ג אף דאינו מני משיקרא זרים היו והא דתני שהיתה אוכלת כו׳ ובאו וא״ל כו׳ ולעמתה דידי אפילו באו כו׳ ואח״כ אכלו נמי ל״ק דסרי בהיה עומד ומקייב כו׳ ומודע כו׳ פסק הרמב״ם בפ״ו מהל׳ בהמ״ק ה״י דאפי׳ נודע ואח״כ עבד ב״ל אינל ומ״ש בכ״מ : **ב** בתו״ש ד״ה ר״א אומר כו׳ ולעכרפו לזה מה שבלע כו׳ ושלם סכל בתוספת הרמב״ם כו׳. המוה דמה שבלע עתה אינו בשונג ועוד כיון שהכנים לתוך פיו בהיתרא ומה שבולע הוא בשאר אמתי יהא מייב : **שם** והכוונה כו׳ מפני סעמון והמלוס הרמב״ם. וכ״כ בשל״מ וא״י כוונתם בזה לכאורה כ״פ דסכוונה פה מפני איסור שרץ ואולי דקו ליגמא דל״מ בעמעם פשפש אלא מעם פשפש משמע שהוא דבר אחר ומעמו כעעם הפשפש ולא אומו ממש. אך בגמרא דבדה לא משמע כן. וכן מפירש״י שם נראה כמש״כ. ומ״מ דיוס אמת מהא דפ״מ דשביעית לאסול דבר שדלכו לאסול וכן בחרומה וע״ש בר״ש סירוש : **ג** [בהוס׳ חדשים **על** התו״ש ד״ה רבי אליעזר... ובכ״י הרב מהרש״ח ז״ל כתב דז״ל כו׳ ל״ל כבר קדמו בזה הרב מוהרי״ו כו׳ בהגהת מל״מ פ״ה דמעשרות פ״ש. וכ״כ הגר״א ז״ל בביאורו ליו״ד סי׳ בל״א ס״ק קע״ו שדברי הרמב״ם מתוחין מאד ע״ש **מהגרמ״ש**] : **ה** במשנה בדי שתאבד בסם המרה. עי׳ פי׳ הרע״ב והוא פי׳ הרמב״ם ומלשון הר״ש נראה שמפרש בהיפך וכ״כ להדיא מתה בפי׳ בר״י דגזר מוכמין אמו מרוחין וב׳ הפירושים הבאו הרי״ף והרא״ש בפ״א דפ״ב (והתוי״ט נראה שלא הבין כן בהר״ש ולכן הטמיק בדברי ר״י בהיפך) ובר״י מפרש נמי הר״ש שעשה ביעול דאל״כ אין עשה לחלק בין כלים לקרקע ודברי הטור סי׳ קי״ז בב׳ ב׳ הפירושים ע״ד ר״י המהרים גם מה שפסק הר״י מתוה ומהב״י משמע דר״פ גם הרי״ף והרא״ש אינו אינו דומה שום משמעות בהם ומה שביימו דל״י מה אינו הכרע : **שם** בתו״ש ד״ה **ובקרקעות** כו׳ וכתב הר״ב ומים מגולין אסור להשקותן לבהמתו [בהרמ״ם לבהמות] וכו׳ פי׳ הר״ן בראוים לאכילה אבל אסור׳ בב״ק (קמ״ו ב׳) כ׳ דאפי׳ לבהמה אסור משום בל תשחית ואינו מוסר אלא לגזרה דידיה ודע דגם על הרב״ש בעוי״ד סי׳ קמ״ז אתפלא עכ״ל שם שעמתא דב״ת מדבמיה ולא זכר דברי מוס׳ שזכרתי : **ו** בתו״ש ד״ה אפילו הם ככר כו׳ וק״ק לאמלי אמי מו א׳ גדול וא׳ קטן ואולי יל״פ דזה קאי אמיקור ור״ל א׳ ביקור גדול וא׳ ביקור קטן : **ח** בתוס׳ חדשים ד״ה **הר״ב** ד״ה ינימאה וים אם לאסורת [כ״פ הרמ״ם] וקשה כו׳ דבמסקנא בבכורות לא קיימא הך כו׳. נעלם ממנו שבבר עמד בזה הרמ״ש בבפ״ד דבכורות וכ׳ בב״כ ישוב ע״ש : **יא** וכ״ז וכ״ז אר״י לא ז״ א הוא כו׳. ל״ל פי׳ דלר״י הטעם שהזהיר התורה מלעמלה הוא מפני דפוקלה מלאכלה לכן ס״ל בספק מעמה כיון דבבר אסורה מלאכול מו א״ת עליה וכן היכא דפופה לחמעמה וזהו שאמר אמרי מוזהר אליה מלעמלה אלא (כמאמי פוקלה מלאכלה) ופ׳ דע״ז וכ״ז בפסחים נראה דקאי על ב׳ דיני דמ״ע ומ״ו :

פרק ט א מי׳ בפי׳ הרע״ב ד״ה ובפשמן כו׳. ובפי׳ הרמב״ם גזירה שמא יבאה בעליו ויחשוב כו׳. לכאורה משמע מלשונו דבאמת אסור ליהנות אף בקטמין אבל בחבורו פי״ח מה״ת הכ״ב פסק דבפשמן גדוליו מותרין ומשמע דהכל מותר הקטמין והזרע מדלא כ׳ וכן זרע בשמן מותר כמש״כ קודם זרע בפת ומנין וכ״כ צריך לומר לכוונת הירושלמי כאן כדי שלא יבא לבחבלה לזרוע ש״מ ליהנות בקטמין ולבשונו שם ה״כ אבל קשה מדוע נקט שלא יבאה בקטמין הל״ל סתם שלא יבאה בכן כיון לבשיטתו הכל מותר לכן ה״ל לאיה מזה לבתאב״ד שם דבר״פ הזרעים אסורים ופי׳ הירושלמי נראה כפשיטו דקטקוטו ביופך כדי שלא יבאה בקטמין שכן מותרים (ולא אולי גם לדעת הרמב״ד) וכ״מ שפי׳ הש״ל : **ג** ברע״ב ד״ה **החובבת** כו׳ שאסור להשתמש בה [כ״ה ברמב״ם]. עי׳ תוספת ב״מ (י׳ ח׳) ד״ה והדשות דאפי׳ בבשמת כהן אסור משום הפסד תרומה : **שם** בתו״ש ד״ה **וחייבת** כו׳ וכתב עוד [הר״ם] כו׳ ומיהו מעשר בני אינו נמכר [וקחני] לה. כן הגיה בתוי״ש (אבל אכני תמה דהא ע״י חילול נמכר כמ״ש בפמ״ב דנלא :

פרק יא ד ברע״ב ד״ה **אלא** יש כמון וכו׳ ואי משום דהיסק שתוכ בתרומה אין איסורה איסור הנאה לכאורה קשה מדוע לא מביא הש״ס מזה לראיה בפסחים (כ״ג) דמוכחת בהאתה. דמשמעה שבביא עם א״ל לכ״ע עי׳ חוס׳ עם אמנם עי׳ בתוס׳ ע״ז (ס״ו ב׳) ד״ה אמר רבא דגם מכאן לא יהיה ראיה אלא למ״ד יש שבת עליה בפת : ו אם הפרים כו׳. פי׳ המנו״ח דכוונת אמתמינן כו׳ ע״ש נראה דכוונתו דבמ״כ אם קבא עם אחר שבמשה בל ספק בפ״ע דומנו לכהן : **ז** משמע ממשנה זו. דלהפליגם יותר קל מלהבליע ולכאורה יקשה להפוקקים ביו״ד סס״ו ק״ה דאין מליחה לכלים להפליעם ולבליעה מהני ועי׳ בהא״ש לקמן מ״ח : **ח** עמש״כ בחולין (ל״ש ב׳) בס״ד :

פרק יא ב במשנה **כמוני** פעמים. תלמון הרמב״ם למדתי דפעמים חיינו תואר להאומים אלא לעקרי בעמים המפעמים ומכון : בתוי״ש ד״ה **דבש** תמרים אם מבר ומעם דבש תמרים כו׳. משום דדבש עצמו ר״י פומרו לגמרי ממעשרות בירושלמי ובגמרא דילן בחולין (ק״כ ב׳) משמע דאף לר״א פטור. אך בירושל׳ משמע דמוקי לה בזנו משמבנו סתמרים אמת גם ר״י מחייבו בתעשרות : **ה** גרעיני תמרים כו׳ ואם הפליגן מותרות. ל״ל הטעם בזה ולקמן מ״ו וח׳ משום הא דאמרינן בכריתות (ז׳) כהן שבא בשמן ש״ת כו׳ ישראל מתבגל בו ואינו חושש כו׳ כיון דמליגים הא אתמיל ובזה א״ש דמקשה בב״ב (פ״ז) מהא דהרבינה ומילה דהכא על דהתם ועי׳ תוספות (ס״מ) תד״ה דבלא :

כמ״ש בבמנו פ״ד דע״ש מ״ו וגם אם הבעלים מתלוים אותו ויוצא לחולין ודאי נמכר אם״כ לכן ה״כ לכאורה דכוונתו לומ״ש לקמן מ״ד ממון בעלים הוא) דקתם עוכא תרומה כהן הוא ומעשר שני ה״ה לבעלים אבל ז״ל דא״כ אפילו מעשר ראשון שני כמ״ש לגיל ולגיך עיון : **שם** בא״ד וכן הרמב״ם סזכיר בפירושו ובחבורו שהלויים מוכרין מעשר שלהם לכהנים. וקשה א״ל מדוע לא תני לה ובעל״ד ה״ל דמתניתין אמיא כראב״ש בכתובות (כ״ו) דנתר דקנסינהו מזרע הוי לכהן דוקא ומוד ״ל עפ״י מש״כ התוי״ט [לגיל מייס] דקתם עוכא תרומה כהן הוא ואין מוציאין המעשר מיד כהן כדאיתא בבמב״ם פ״ה מסל׳ מעשר ה״ד והוא מהקפדי ס׳ קנת פיסקא קכ״ח ובמש״כ בקדושין (י״ח ב׳) בס״ד : **ד** אבל הבבל ומש״כ. המפרשים פי׳ דר״ל שלא ממנו מ״מ וכ״כ מהירושלמי ולולי דבריהם הגל״פ דאמתי בר״ת דאוסר מע״ר לזרים (והוה דומיא דמע״ש דתני לקמן) ואמנכון קמתא מתנימין כוותיה בזה בפ״ע דיבמות : ברע״ב ד״ה **והבבורים** אינם מלויים אל״ל אלא בז׳ המינים [כ״ה בר״ש] וקל״ל דהא תרומה דאוריתא יותר מינה מלוי דא״כ אלא בדבון מיוחס ולהר וכמ״כ בהפוקים דאף שבנים ולזימים אינם אלא מדרבנן ודיין ומנן אין שייך זריעה ומשום תרומה דרבנן ודאי לא היה לסס לבזור דהוי כמו בזירה לבזירה וי״ל משום דבכורים אין כל דבון מייב כמו תרומה שבמתקים מי׳ מנמות (פ״ד) וכמ״כ לפי דמשמע תמוס׳ פסחים (ל״ו בע״ב) דבוקמין וב״ש ובפרון פעולין מן הבכורים ומשמ״כ שם בס״ד. ולי י״ל דבוומת סיומל׳ לפי שבכורים אין להם שיעור משא״כ בתרומה דת״מ יש לה שיעור ומעמו״ע בפ״ב דבכורים מ״ג : ברע״ב ד״ה **ופודה** כו׳ פודה כל האומר בדמי אומם אלה. משמע דקאי גם אסקדש והרמ״ם כתב דגבי הקדש דבר שאינ״ל פודה כל האומר ומתוה : **ו** המבל גיזוזיו מומרין בדבש״כ כו׳. אמכי מבוקש אם זה הדין בטבל לגמרי (וכן הקדש כדאיתא בירושל׳ שהביא הר״ש בסמ״ד) או לכל הטעין עמו וריש״ו נקבע ממש״כ בס״ד בפ״ב דפאה מ״ח לבד בל מע״ש (כדאי׳ בירושל׳ של״ל) ומ׳ בר״ש בפ״ב דבכורים מ״ב ובקונגיא דקמ״פ המודר מן הירק :

פרק יד ברע״ב ד״ה **אלא** יש כמון וכו׳ ואי משום דהיסק שתוכ בתרומה אין איסורה איסור הנאה לכאורה קשה מדוע לא הביא הש״ס מזה לראיה בפסחים (כ״ג) דמוכחת בהאתה. דמשמעה שהביא אם א״ל לכ״ע עי׳ חוס׳ אם אמנם עי׳ בתוס׳ ע״ז (ס״ו ב׳) ד״ה אמר רבא דגם מכאן לא יהיה ראיה אלא למ״ד יש שבת עליה בפת : ו אם הפרים כו׳. פי׳ המנו״ח דכוונת אמתמינן כו׳ ע״ש נראה דכוונתו דבמ״כ אם קבא עם אחר שבמשה בל ספק בפ״ע דומנו לכהן : **ז** משמע ממשנה זו. דלהפליגם יותר קל מלהבליע ולכאורה יקשה להפוקקים ביו״ד סס״ו ק״ה דאין מליחה לכלים להפליעם ולבליעה מהני ועי׳ בהא״ש לקמן מ״ח : **ח** עמש״כ בחולין (ל״ש ב׳) בס״ד :

מסכת מעשרות

פרק א ד ברע״ב ד״ה **ר״ש** פומר אם התבואים בקמן. דס״ל שאין נאכלים קמים ובמוכה (ל״ו) מסקינן שמים מפני כשעוכבן אינם לומחים וק״ל דמשמע לדבכן לא בעינן שיהא זוכבן ומלמיחין א״כ מתמא דלטיל המלמן מתמלמת כו׳ ופי׳ הר״ם מהירושלמי דבעינן שנאכל ומלמיחין דלא כוותייהו הוי וע״ש בתוס׳ ר״ה (י״ב ב׳) שכ׳ דתבואה וזיתים מזו קודם הבלת שנים ואפ״ה א״ח בתעשרות מעשר שאינם מלמיחים : **שם** ד״ה מקדים המנים כו׳. כן לפי דרכו של הרע״ב לפפוק הלכה ה״ל לכתוב דא״ה בסתם מתנה זו. אלא מנים בין גדולים ובין קטנים פטורים כמו שהורה ר״מ בפסוקי זו״ת לפטור (חולין כ״ה ב׳) וכ״פ הרמב״ם בתבירו ועי׳ ראא״ש בפרק בילד מבריכין סי׳ ג׳ ופל׳ פי׳ הרמב״ם ל״ק די״ל דמפרש שזה ג״כ מדברי ר״ש וכ׳ בסוף וא״ה בר״ש אבל הרע״ב הקדים לכתוב וא״ה בר״ש מנה בפי׳ בבא זו : **ה** המתנה יבק כו׳. המתנה שמש״כ בפ״ד בק״א לתפ״א בר״ה (י״ב) ועוד מל״פ דהמתנה ר״ל דדרכו ליגדל בתנ״ה כמו כרוב (בל״א קרוים) בדרכו להכרך פלה על פלה וכדומה דומיא דמשפקבו דמשמע מפירש״י בבילה וב״מ דר״ל מתלמה. והשתא הוויין שפיר מני בוזמי יבק : שם ואם תיבו מתלא אה״כ עד שילקט כ״ל. פשוט דר״ל דאם תיבו נגמר לו מלא הכלי והרע״ב בפי׳ בבון כו׳ ל״ל בתחב״ם בלשון הרא״ש שלקח זה ממנו מ״ש דאין כיוצא לפירוש רק לדין מחודש וז״ל הירושל׳ היתה כלבלה ח׳ ובדעתו למלאות חציה ביון במלא חציה נמבלה וכו׳ הוי שתיה ובדעתו למלאות שתיהן לא נעבלו עד שימלא שתיהן ואולי ליגמא דעד היה ק״ל לרבע״ב דמשמע דהוא שיעור מאוחר לאילו אבל אין זה דקדוק דלשון בד אב אריבא אאם תיבו אוגב ודו״ק ועמש״כ במולין (ל״ח) ובס הרבינו להבינה דוגמאות כיולא בזה בס״ד וכה״ב ע״כ צריך לפרש ליגמא דעד שיעמיד ערימה דבמתנה הסמוכה לקמן : **שם** במד״א במולין לשון כו׳. בעיני יפלא מדוע הפסיק בין הדבקים זה ס״ל לשנות בסוה״פ ומי׳ בסוגיא דב״מ (פ״מ) : **ז** המתן כו׳ אמ״פ שירד מוכל מן הסקל כו׳. ל״ל מדלא מני דכוותא מפי דטובל מבים הבד כדמני בבי יין קולא מן הגת כו׳ דזה באמת אסור ומשמע דבגזיון אמו שמן שבבור מפני שאין דבר מפסיק ביניהם המש״כ בבי יין היו בגלון לקבור הטיבר מתחת בגבומתי לסמן היין והוא מפסיק בין הטיבר לבור להכי ל״ש כי׳ ע״ז (ג״ו) ומתד״ה ליתא ול״ה בגבומתי ומבין : **ח** ומגורה מטיבגל. והא דתני לעיל בטבול מעיבליקו. הייטו שאינן באוצר : בתוי״ש ד״ה **רבי** יוסי כו׳ ומימה דבירושלמי כו׳ ל״מ אמתא וא״ל וא״ל כסתמא כו׳. כה״ג בגמרתינו עיבוין (מ״ח) ומשמ״כ שם :

פרק ב ג ברע״ב ד״ה **ובן** בחזרה. אם קודם שהגיע ליהודה כו׳ עד שיגיע לגליל [כ״כ הר״ם] לכאורה אמנה כיון דלא הגיע ליהודה א״כ עדיין עומד בגליל ואם זה

דקתמר אוכל כו' עד שיגיע לגיל. אמנם לפמש"כ התוס"ע בפ"ב דשביעית ש"ב בשם שבפתו"פ דפנר הילדן דשם הוא מנוף ג"י מעבר המערבי ע"ש. מ"ל דהוא מפסיק בין גיל ליהודה וכ"מ ממה דמביא יהודה ועה"ו והגיל דבסדר הזה עומדין ועי' תגיגה (כ"ה) דלעשה של כותים מפסקת בין גיל ליהודה: ך עי' בגמ"ל ובהגהת גנו ובדברי מהרי"פ. ובמחכ"ת לא ירדו לס"ד הגאון ז"ל המה הביאו בדברי דלחכמים ג"כ אין תרומה קובעת אלא שמושה את הבלבלה לגמר מלאכה משעה שבאר וז"ל דהרי שפתי הגאון ברור מלגו מחכמים ס"ל דזוקא בדבר שב"מ" מוכח לסדיא דקובעת בדבר"מ מיהא רק דבלבלה מתיס אף שלג"מ קודם הרמה דהייט שלא תפה ולא מלאה מ"מ בזה שהרמה גילה דעתו שלא יקוט בה עוד וזהו ג"מ כדלעיל פ"ח מ"ה ומב"ה התוי"ע דיש מחליקין בנפ"ש דלעיל אם ואחר בעגול על דבלה אבל בלבלה מתיס ג"מ שלה כתה שבחב ועל זה פליג ר' שמעון ואותר מ"מ קובעת מקו"ו אולם בזה דהרמה מושה לג"מ ל"פ וכ"מ דאחר מ מקה קובעה אח"כ: ה ל"י עד שיעבר דל"מ כו'. מ"ל דל"מ לעבמיה בפ"פ המקה קובע אפי' בדבלג"מ דבילובל' מוקי לה"ק דשם בר"מ וכדשמעינן ליה בבריתא שהבלה אם על מתניתין דהכא הלוקח תמרים והוא עתיד לדרסן כו' אבור לאכול מהן אלעזר כו' דר"מ ות"י לעבמיה אם דמ"ק אלא בדבר שב"מ ואם לרף שיש הוה כג"מ דאיקרי גוכן כדלשמעינן אקלא בג"מ (ד' פ"ע ב') וכן אלר קובע בגיבוף שתים כגף' דלק' מ"מ (ופי' ב"מ (פ"ח) בתד"ה בשב"ב) ותהו העשה דשם מ"ב וג' ודלא בעשה הרש"ב אם דמ"ב בעה"ב נמי: ך סיגן איסור זה בעבר כו'. מ"ל מבוש שהשמה איבור ומקמתה יבוד שבוגים והמוגבתרים לכן מתיסים בכבל מקיבת דמ"ל אלו וכמו באיבר דבריבא מהן איסר בחמד ובקיבת בשיש וזה דלא בהתוי"ע: ך ברע"ב ד"ה זה לאכול וזה לקלות. כ"ה נפי' הרמב"ם ובעב"ד ג"פ דמבוריהם מלאים בתמרים אם רק לאכול פי' לאכלם בשות אבסם ולקלות פי' לעבוה, תהן קיבעות וכ"ב מפירש"י בפפ"ד דביאה והבוחנו בזה דקשמה דמתניתין דלעיל אתיא אפי' כר"י דאמר היינו לאכול כמות שהן ודלא בהתוי"ע ישמה"ב בר"פ דלקמן: שם בהוי"ם ד"ה ר"א אומר וכו'. ועוד דל' אליעזר וכ' מאיר הוויין כשיטה דלית הלכתא כו'. כ"ב הש"ך יו"ד סי' רל"ח ס"ק ל"ח כתב אפשר דלא אמרינן כל כה"ג שיטה אלא בש"ם בבלי אבל לא בש"ם ירושלמי ע"כ והרמ"ב מפאנו בתשוב' סי' י"ג כתב אין הלכה כשיטה דווקא בשנאמר פלוני ופלוני כולהו ס"ל הכי אבל בשנאמר פו"פ אחרו דבר אחד אפשר דהלכתא כוותייהו דבכה"ג מר אמר מדא ומר א"ת ולא פליגי כו' עכ"ל. אמנם הרשב"א בתבו' סי' תל"ח (וכפול בסי' תכפ"ו) דכ"מ שאחרו סלק אחרו דבר אחד הוא אמין הלכה כאחד מייהו. אבל כל שאחרו סולן יש לשם כן וכן אפ"פ אמין הלכה בכולהו יש מהם שהלכה כמותו כו' ש"כ. ועי' בר"ן פ"ק דקובה ס' פסקפ"ז והתוי"ע הביאו פסקים פ"ד מ"ג ד"ה גן בתיבה. ועי' הרשב"א בחי' לבבת פ"ז מהגרמ"ש]:

פרק ג א ברע"ב ד"ה הרי אלו כו' ולגבי לוקח תביבי כנגמרה מלאכתן שהלוקח מיגיו במקומו [כ"ה בר"ם] והגראה שם מפירש"י והתוספות דכיון שלקח לאכול כולם מיד הוויין לדידיה נגמרו מלאכתם תמ"ל בכה"ב שיש לו עוד הרבה שמאיין לבשותן קיעות וכדומה לכן אף מה שאוכל הוויין כמו שבא"מ דלעיל מייבי שהחליף הרבה לקלות וחזר הלוקח להיות כבשה"ב וכן בשה"ב אם לא לקח אלא כדי הביאתו הוה כ"מ ואם הוא בחלר מייב כמבואר בתוס' שם ודברי התוי"ע בכאן אינם מתוורין כלל ונם הלא מבואר בפרק דלעיל מ"ב דבית של אחר אינו קונה וה"כ מאי מהני מלר דבשה"ב לפומ': שם בתוי"ם ד"ה בנין וב"ב אוכלים ופעורים. ביהוהלמי פרוך ואין לשם מזונות כו' ומשני כמאן דאמר אין מזונות לאשה מד"מ [מובא גם בר"ם] לאמורה יפלא דמשמע דלא היה מה"ת הוה כתקה. דמ"ם מפעלים בפרק דלעיל מ"ח. וי"ל דבשלמא פועל אוכל מה"מ אותו סתין שהוא דוקא אבל אבתו יכול לתת לה מזונות אינה שיכולה יכבוה אותן לה מן התחלים הוה כמחליף עמה במתיר המזונות שחייב לה ודומה לשם מ"ח היה עושה בלבשים ל"י בב"ח ומ"מ מסיק ביהוהלמי לאפי' לת"ד דאוכלת מה"ת שרי פ"ם ברא"פ ובשל"א ומתיבתי על הר"ש שלא הביאו ולא עוד אלא שבפ"ד דכתובות מ"ד כ' התוי"ם דשמם מתניתין דהכא כמ"ד לאינו מה"ת: ך בתוי"ם ד"ה ובזיתים כו' פירש הר"ב כו' אבל יפשר דמאי נלבד הרמב"ם כו' ש"ל דשפור מחדומה מעשמת הא"ד פ"ה ותמוה דהתם מעמת קאמר אפני שהתורם בלבו כו' והכא בעל המילן לא הרם בלל כוון בעדיין הפירות ממונכין: שם ד"ה אפני שהוא מחזיר אה"מ פי' הרמב"ם והוא לאיה שאבתי מאכיל וק"ל דהא לבשה שרי אפי' קבע קונם שב"מ (פאה פפ"ק) ובפי"ד הגל"פ דמחזיר אה"מ הוא לעשה דמפני זה נקלאו עדיין לא ר"מ וס"ד שבתבתי בת"ל ובבשה (י"ח ב') ועי' בחבורו בפ"ג מה"מ ס"ו וס"ב ובכ"מ ודע שבפי' הר"ם ד"ה מוריד יש ס"ם ובמקום אבל (לעולם) ל"ל לעולה: ך בתוי"ם ד"ה ובבריתי ע"ח הכל הולך אחר העקר. כתב הר"ם שמה מתניתין ר"מ בפרק כו' ר"מ אומר אף הבדות והוא מתלק בין אילו לבדה דאילו הוא בכלל בית שפי תעדה וכ"ל דאיה לדברי מעיהוהו (כ"ב ב') מרב רוזו ה"ה כבינה נעם דוכו ה"ה כהלר ובב"ב (כ"ד ב' ס"ח א') מתלק ג"כ הנמרא בין שדה לאילן לפ.יוים כיולה בזה והבנתת שב' הרמב"ם בחבורו ס"כ ל"ל אמין כוונתו כל נמות של זרעים אלא דאילנות ובק"א דס' מעשה רב שמתמה על הרמב"ם בד"ה שנאמר אם ולכל אמור בה מהתוי"ע:

פרק ד ב בתוי"ע אות יא והר"ש כתב בדבר שאינה מיוחדת לה כו' כגון בפירות מוקלה כו' ולכאורה זהו לדעת ר"ל כו'. וא"ל דאף לרי"ח דלא נמי אינה יחוד מ"מ בתוי"ם דרכן ותדב דלרי"ח לוקח קאמר דאלו לר"ל אפילו אינה מוקלה נמי אינה טובלת: ג בתוי"ם ד"ה ומן הטמא פעור. מ"ם הכא כו' הכי איתא שם בגמרא. כ"ב אית סברים דגרסי'. בגמ' סיפא בטמאן ממא ובגרא מטור רק' בס"ר הגיה ובגרא ממא דלא לאפוקי בטומאה. כ"כ הא"ז. מהגרמ"ש:

פרק ה ה ארשב"ג כו' אבל כו' אם עד אלא בא לפה"מ פעור. לכאורה הל"ל אפילו עד אלא כו' וכבפי' הרמב"ם והר"ם. ועי' בתוי"ע שהביא ר"ל. ובפי' מלפניו י"ל דבקים אמיגרת ליבנא דה"ק. ולפמש"כ בברכות (נ"ד) דמלינו לשון אם דמשמע בלשון אפי' ר"ם בפשיעות. ומתה אוסיף עוד דשם דמלינו דכי משמע בלשון אמ"פ כמש"כ בתל"פ בהוראתו המשמע. הוא בכלל שמוש לו שאמרו חז"ל. אחרי שמאלתו זאת (שהוא לו) משמע בלשון זה. אח"ז מלאתי שכוונתי בזה לפי' רש"י פ' תבא (נ"ל ד' [ובפירש"י בבל"מ קי"ב קרא דאל תגזול דל מי דל אות]): ך ברע"ב ד"ה ר"י מחייב כו' אלא נשאר הלי כו' ל"ד בשמוה"ת. דהוא בלשנא דר"ח אלינא דאתרים בתמרים פ"ש ובמ"ש הרב לעיל בדברי חכמים: ח שאף על פי שאינן תרומה כו'. ומלה לו דבריו מה שאינה"פ הוא שמקום ו' כמו בריש בילה שאפר בירה כו'. ופי' הרמב"ם שאינן הייב דתרומות לגלוה תרומה דבין דסם פטורין מהמ"ע אוך שיבא בהם תרומה ולבין לומר דאף בהם פטורים מכל מקום אם קלה עליהם שם תרומה אסורים לזר ם. וכה"ג מלינו לעיל בפ"י דתרומות מ"ו בעלי תלתן. ודע דבירושלמי בשובלה דאלו אתתה הביאו הר"ם מתמה בפירוש הרמב"ם. מ"מ בתחבולו נראה אחזר בו לפירוש הר"ם: שם בתוי"ם ד"ה שום בעל בכי כו' וכן הר"ם כו' כתב דבכי הוא שם תקום. וכן בפסקים (קי"ז) פסל מיבה מומר בבכי ופירש"י במומו מקום. ונם דלפי הרמב"ם ק"ל מזוע לא נשיים תשמה זו בהפ"ע דשביעית ע"ש:

מעשר שני

פרק א א ואין מחליפין אותו. כ"ל דלשמעינן דאפילו מע"ם על מע"ם אין מחליפין. וכן תפרש הא דוש"י אדם כו' וכ"מ אח"כ להרמב"ם בתמוה: שם אבל מומין אל"ל מע"ה. אמנם"כ בזה בפסקים (ז') בס"ד: ב ברע"ב ד"ה תמים כו'. וא"ה נמי שהוא (כ"ה הרמב"ם הרא"ם). הל"ל וכ"ם שהוא דהא אפילו בכור דמעכר תמים מי אפ"ה א"ל שהוא לר"ל כדא"ל ולבבא כדא"ל בתמוה (סד"ז) ובתוכ"ם אות ג': שם בתוי"ם ד"ה הבכור כו' וכתב הרמב"ם ושמא תאמר כו'. לכאורה מה זו שאלה לדבא שם דמוקי לה בזמן הבית. יכול למוכרו לכהן אחר להקריבו. ולכ"ל דמיירי בזה"ז פשוט הוא דל"ל דמוכרו ליאכל בתוכו כדיבו: בתוי"ע אות ו' ע"ם. לפי"ד תלבון דל"ל שם לאמשמעינן דבזה"ז נמי מוכרין כו' משמע דבזמן המקדש ודאי יש היתר מכירה וכיון ס"כ בשהוא. וי"ל דאי מנא תמים למוד ס"ל דמייבי דוקא בזמן המקדש ובשהוא. לכאי תני ג"כ מי לאמשמעינן דיש היתר נמי בחי ובזה"ז. וא"ל דזהו דעת התוי"ע בקדושין (ל"ב ב') בהד"ה המקדש. ודעת התוס' שם משמע דאמור ס"ש: ג בתוי"ם ד"ה אינו מלקה כו' עי' מיבוהין פ"ג ה"ד בהגהות הרמ"ם: ך סלי זיתים כו' ל"י דמי הכלי לחלון. ל"ל פי' דהמשות שבנגד הסלים קדושת מעבר עליהם ביד המוכר. דכיון דבשהוא מקום אין דבר למוכרן עם הסלים ה"ל כקונה מד"מ הסלים בפ"ע ודייהו לוקח מיס ומלא כו' בגמרא לקמן דל"ק מעבר ולא יצאו המשות לחולין (ובפי' הרמב"ם שם ע"ם וא"ל ולא יצאו וכ"ה בהרפ"ג) משא"כ בכדי יין כו' לפי שיש מקומות שמוכרין ביחד עם היין ס"ל כמו בהבלעה דעדי. כך דקשה לוקח שיאכל בגנבן. ובקל יש לחלק בין זה לה דקדושין (ל"ד רע"ב): **פרק ב א** אבל תפשם הוא אה"ר. מדל"ם נמי לוקחין יין מפוטם. משמע דלכאורה דזה נאחת אסור. ולפעם הר"ם מיתא. אבל לפשם הרמב"ם קשה ועמ"ב בפ"ב דשפאה מ"ז. ודע של"ת להרמב"ם בהבורו דין זה שאין לוקחין שמן מפוטם והא דאין מבעמין אה"ם וכו' אבל כו' שבתב התוי"ע שב"כ הבמיעו בהרמב"ם שלפני דפוס בהדיבוב ממלא שם בהל' י"ח: שם מיסה כו' הבבא לבני. לפי מה שהסכימו הרמב"ם והר"ש בריבא. דשבת היינו מה בשלה יותר על מחיר ב' תלקי התבלות. יל"פ כאן דר"ל דוקא הכילוי מהפת של תמיני הסיסה והסלים הוא לבני. אבל מחיר הסלים יוכה בשפודה ולא כהרמב"ם שבתב ופירה אה"פ בשיוונם לא יהיה מקום לדברי התוי"ע (ובגלא"ה ב"כ ל"ד לשם אלא דיש בבא אלים בפת הבא בבא יוכר בעינן) ועי' לקמן דפ"ד ויש לחלק: ג ובל תרומה כו' ובה"ת כו'. ל"ל דבמי בבבא דרישא לא הי דין תרומה מפני שמוכן תדיוקא דזוקא של מע"ם תאכל ממחוים. ממילא מוכן דש"ת אפילו יבשים. כן בבבא זו סתיך דיעדוק לאבל מע"ם ל"ב אלא בעבלה. ונה אלא בלל מרוייהו בחד בבא ונ"ל מלתן אל מע"ם תאכל ממחוים ובעבלה תשוב דש"כ היה אריך למיתני דין הסרומה משום פלוגתת ב"ש וב"ה. או מפני דאף לב"ה שריתה בעבלה. ודוגמת מעבה זו נמצא בפסחים (ל"ו) עמה"כ שם בפ"ד [וכן בכריתות פפ"ב לא תני ג"כ הלד שבגנבו דהיינו שבהה מרופה ע"ש]: ותה שהקשה התו"ח אוך בייך מע"ם בחמוכר. אבלה מתנו פי' הר"ש דמייבי שהרם מע"ש והיינו הולה לפרוטו נתנן זכהן. גם לפי' הרמב"ם בפ"ב דבכורים מ"ב מבחנת דבמשרתין בירושלים נמסר הגדולים וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהל' מע"ש הע"ו: ח ומ"ל ח"מ בכהן ופירות כו'. לפני הרמב"ד בבדיות פ"ח מ"ם היה הבי' פירות אלא ו' ופירושו שם דחוק ומנותנים. ולעב"ד הגל"פ בסף פירות היינו משות הבעות ואיך הר"ש הזהב דהוו פירות לגני מבנע מובה. ולהבי מבחים מתיבין מבוש דהוה כמו פירות בל בכף. ול"ל עוד דגם התוס' שם (מ"ה) ד"ה ליפלוב פי' כן ולא נעבדך לומר דגי' אחרת היה לפירוש הרמ"ם התוי"ם. וכוונת הה"ל דשם היינו דגם מתניתין דבלא ש"ח כו' שנתפרנו כו' מייבי שאינם שוין ואפ"ה אין מחלנין דאמרה בל"מ ובכון בעיה: ד בר"ש בד"ה בשאין אחר מעבה כו'. ל"ל אלא כ"ה מבנו הסוחים מעבה תהבל לתוך כוסו (ופיין בבלא"ם) ובזה אפילו יכנו העמאים תהלה אין בכך בלום. ולולא בהתוי"ע שבתב בתחלה הראיה דמשמע. מפרש שהשמאים מעבין מהבל לפיהם דבוסם. וזה דוחק גדול:

פרק ג ב שהן מותרין לזרים. לכאורה הביאה חזק ובוק שאסורים לזרים. ואיסורין דלגבוה סלקי. וי"ל דבין דאין אלא חלק מהן דמו לעור שיולא לחולין לפיל פ"ח מ"ג ויולפין לה מקרא בנפ"ג דבכורים: ג ול"י כן לפ"ה אלא בדמאי. ועתה"כ לקמן פ"ד מ"ו: ח ברע"ב ד"ה תוכן קודש. לבמיעת ספ"ל ולאכילת ק"ק ולהפחיב כליה משום עומתה [כ"ה בפי' הרמב"ם]. אמת שב"ה בתוספתא שלפניו בפ"ב אבל בזמנים (ל"ד) מבקיע דרק לענין אכילת קק"ל. אבל לגחיצת קק"לעבומת' דיוייהו כחול. ובמו שהביא הר"ם וכ"פ בתבורו ופמ"ג. ודע דתמ"כ התוי"ע לדעת הרב"ב דקדש הייהו פ"ע תמוה הא דפי' לבחיצת קק"ל וכו' וכל אלו אינן רק בעזרת ישראל והא"כ אלו אינו מוכרח דש"כ לא הוא אלא בעזרת ודאיתא בהרמ"ם פ"ב מל' בה"ב ה"ז ועמ"ב בתוספות פ"ח מ"ב בה"ד. אולם הביל מבתבע דהוה סביב מכל הרוחות דוק ותבבה: ט ברע"ב ד"ה בולד הטומאה כו' אלא בוה"ם דהבנן כגון שנבע בבלים בנמאתו בתשקין [כן פי' הרא"ש]. ותמוה דהלא כלים שנבעו בתשקין אינם אלא שמים (עי' תוי"ם סוף זבים) ואין שני טומה שליחי בתע"ם (עי' הרמ"ם פי"ח מהל' אה"מ הט"ו) ואין לדמוק ולומר דמייבי ביין ושמן של מע"ם דהה"פ אה"ת ממתה בתשקין לטיות תחלה. דה"ק ל"ל לב"ק ביומא בוה"ם דהבנן אפילו לאוריים

דמוכייחא כה"ג (כ"ל מנ') מ"ת אח המפ"ש מלא מדרבנן דכה"מ כו' מיט מלא
מדרבנן. מלא ולא מצוה דמסתמא ליה דוחה"ע מיט נקרא רק ולד לחטון ואני נקרא ולד
ולד. (ופי' בנים סוגיא דר"מ סנהה"כ. וביומלמי אם מוקי לה ר"י בולד ולד. וב"ק לא
ניחא ליה נם אם לפרש כן ומוקי לה בולד דדכיהן. ונם הקר"ש ר"ד אם במאי דאסברה
כגון כלים שנטמאו במקצין כו' דזה מיי ולד ולד. וכן נבנלי אם מיקי ר' יהודה מלינה
דמ"ד וה"ש דרבנן בבבר שנטמא במקצין ש"ש דהוי לחטון דדכיהן. נם מש"כ שוד
סק"ש ורבנן נזרו על מוכלין שטמאין כלי דבר מבנה הם) לכן מוקי בולד ממש ודבריהן
כגון מקצה שנטמא בחוכלין: יב בתו"ש ד"ה במקום שדרכן כו' וכפי' הר"ב כן פי'
הר"ש [פ"ש] וקצה כו' ובוקר דינא כו' מבר מן הספר. ואע"ש בחדושי נכ' נמ"ש
בפירוכין (ק"ב ב') ומלאה שכן דרך הנמרא וכמתמ אם שכה"ב כתב נם הרבב"ם בב"ב
(מ"ב ב') ד"ה ומשני. והרמב"ם בחבורו לפ"ח פי' דפלוגתת ב"ש וב"ה קמי אפ"ק מ"ב
בדי יין סתומות כו' יצא קנקן לחולין דב"ש בבני הלא מיקרי פתוחות אלא"כ פותח ותפרה
לגת ט'. וקצה הלפ"ז כוי ב"ש לקולא וב"ה לחומרא וה"ל למיתבה בפדיות:

פרק ד א בבר"א בנם סיומלמי. בד"א בוחלי אבל בדמאי בין כו' מוכרו בזול. ופסקו
הרמב"ם בפפ"ד מהל' מע"ש. וקי"ל מדוש לא תביב זה בפ"א דדמאי: ב ולא
כמות שהוא מלרף. ליקוח הוא הסיפון מן פיכוב שהוא לחון פיכוד (בחלוף המולא) מ"ש
שמפריש הסלם לאלקים על פרוחות וכמו כלל כנגד פרא ובי' בשמ"א פאה פ"ז מ"ב מש"כ
בפי' ופרא כרמך. ועל בוחב ע מלינו נם כן בנדפ"ב דשקלים מלרפין שקלים לדרכיהם:
שם בתו"ש ד"ה שהחליאו. לחון הרמב"ם כו' והוא כמו אחליה. וא"כ שהוא לחון
מקרא מן חלאתה בה (יחזקאל כ"ד) נם יל"פ בנא בדרך הפלאה מבם חולי הכופל בנבע"ת
וכמו וכל החלקה הבוחה הבאמינו באלכים (מלכים ב' ג') וכן על דרך זה ויבפא אח
מזבח כ' הבהוס (שם א' י"ח) וכן דפאתי לחים (שם ב' ב'): ו במשנה אם היה
עם הארץ חוחן לו מדמאי. וקצה לי דהא בפרק א' דדמאי מצינה ב' חנן דיאכל
כנגדו. וכן קצה הא דלעיל פרק ג' משנה ג': בתו"ש ד"ה חוחן. דמאי' כו'
הר"מ כו' והלכך כו' חמוה דאמר פליג ר"י ע"ז דאין מע"ש מחמלל אלא בבסף. ולאיה
דהא הנמרא חוקי לחמאי' כוחיה כמו במבני בפלחו לקחן: ח במשנה ובה א בוחלי
כו'. ונפי' הרמב"ם וחמרו ב"ש בוחלי י"א כו' אבל כו' באיסר של ולחי כו' כל"ל. חבוחלי
דמפרש בוחלי י"א דר"ל דאם נשאר אלק י"א יצא לחולין כדפי' בדברי מ"ק והחו"ש
בחחב"ת שנה בהנחתו פ"ש. אמנם ק"ל דבפחות חבע חחלק עשירים נמי ליפחרי. וכן
בדמאי נפחות חבע חחלק שחיות. ובחיבוחו בחמר מזה וכ' בדמאי עד אלא בחאר אלא
נפחות חפכוסה. ובוחלי עד שיחאר חמנו פחות חבע"פ אחר שחוקיפין אח"ח (ובזה חיובב
חחיסה סחו"ש חה דל"ש נם בנדיות בדמאי אדבהה ב"ה לקולא. וכן בוחלי בנוחנה
דלית ביה חוחב כמ"ש לקחן) והראב"ד הביב עליו לליבנא דחמאי' חמבע דאיבו חוחר
בדמאי רק אלא נשאר אלא ל' חומחי פרוחה כל"ל כוחנחו (ובקחוך חבלה כוחה אחבה
לחוחה בדבריו) והכ"מ בחחילה חבאה"ג לא יבל בזה נם"ד. ועוד ק"ל דהא קיי"ל בנ"מ
(כ"ד ב') דבחבע"ש אין חוקיפין חוחב על חומחו ואח בח' ביביות פרוחה הבפאנות באיסר
ע"ב יש בהם נם' הוחבע בהוקיף בחחילה (פ"ש בחד"ה ולא) וכי חבלית חוחבו אינב לא
חביה פרוחה. וזה י"ל דחייבי בהאיסר בא חחילול חבעבר אחיבו אלו אאין בו חוחב.
(אחנם אבבי חבבחפק בבה"ג אם חלבבך לחוקיף בלל חוחב בביחבלנו כיון דפיכות חבעבר
נופייהו אבבל האיסר הקדוחה חבבה לא היה אלו חבעולם. וזה היה מ"ש הבחנה לבחיל פ"ב
ח"ו בהביאו הבחוח' הכ"ל דיחייבי בהבלם בל חבע"ש בא חבבה"ג כי חה בחיבלו ז"ל
דלא חם לבחבוב ובחוב"ע אם הבין בבוחבחה דל"ד בבלם חבות אלא בבלם ואוחבו.
קבה לאין יפרבבו חה לאיחא אם אח"ב ובוכל אח"י בבחן ובחבלן בחבות יפיבות
בל הבלם בבבי חוחבו. ובם בחה לבין לחוקיף חוחב חבחב בבוחבחה לחחבנה
חייבי בחחבה בחבות לחחר ב"ד לאיחא לבחיל בפיבקין ח"ד ולא בחוח"ע אם ובו"ק) או
חבוחב ג"ש הבוח אף היבא לאית בהאיסר חוחב ובבי הבא"ש בבאן חחוחיב לאלבבה הא
קי"ל בחבע"ש בם בחיבל ב' חוקיפין חוחב. שוב לאיחי בבבבים בזה, הבי"ח אם.
ואולי יש לבחון קושיית הבא"ש לבחבייחי דהיינו אאין חוקיפין חוחב ע"ח. או אפשר
דיבוחבלים בחחבלה הבבף ח"ח חוחב אף בל הבבן והבחבנ הבאב"ד ש לבחון ג"כ לבחבייחי
וקאי בל בוף דברי הרמב"ם בחבעבר בל ולאי דלאוי לבחיח חוחב אף אם יחאר אבבב
חביביות פרוחה: [יא אי"ל יוסי ר' עא"ש חבחבק ר' ופנה. לבאורה יפלוג ג"כ בל הא
דח"י בל חבב בוח חולין ואח בבחוחו בבבן: שם בריב"ב ד"ה ד' ד מ ו י. לקוח חבבה
בחבן. ק"ב ב"כ הר"ש והוקיף כי בח' הבחה בחוח (בבמ"ש ג') כחוב בבל הבפרים ד'
ד מ ו ע חולין שנחבבבה חבחוח בבח ואין בהן להבלות בק"ח ואין בחבל אלא לבהן בע"ל
וכ"כ אם הש"ש. ופי' בחבה"י קוראים בהוא לחחבבה דיחבר הבחוח דחע חבחבלי כו'
ולגיבבה בפרינו ל"ל דלא חלינן בדחבת שאינו חלוי ח"ש בב"ל והרמ"ז בחב דבי' ד מ ו ע
הוא הבבוחה. מהגרמ ש]:

פרק ה א בחו"ש ד"ה הנלקח כו' וכ"כ הר"ש וכחב חוד ולא ביין בריבה כו'
הוחיל ולא"ח הבחיבל בד שיחלבה. חחה אבבי בל הא"ח בחבחו' ל"ג בהבבבה
לדבר בזה דבבב"ב ל"ש בריבה ולא זבר הבר חבבבי ר"ש בלבו: ב בחו"ש ד"ה בחשחרב
ביחחא"ק היה הבחבלי הזה. ק"ק דהיבה הבחבה הבל"ל. ול"ל דלא"ק הבחיבו ביחחא דיבה
בפדה חבני שבבו הפיבות ואין קיבה בבא"ש הבחו"ש (אך ל"ל דלא בבחבחיב) אחלה הבבר
בבלובחחא ר"י וחבחיב הבוף בבבן הבחב אלא בדי אלא הבח חבבילן לע"ל ובבובחא דר"ה
בחחבים (ב"ד ב') ר"ש אבל לר"י חה לנו לחבקות חוחיבו וח"ב לא היה אלא ביחול
ובקיחת חבקה בחבוחה. וא"ח לבדיה בר"ה דא"ל בבר נחנו כו' והחיבוה (דחחיה בר"ש
בחבחו"ש) וח"ש בפיבב"ו בל בחבחו בבבבים חוחבר חבחבה לחבוחה. ובב שחבש"ב
בחו"ש דאחיי לא יבה אז בדולים חזה הב"ד ב בבין בחח"ק בוחב כו' ולחה"ח בחילה
לזה חיוחח (ה' ב') לע"ל נחי לבבבחה אהבן ובבין וחבבה בחחבה ר"ש. חחוש בח"ש בחלק
ח"ב בח"ג לחיחי בבחב בבש חבבבה הבעלים פ' חולדות וז"ל בבחיבר בבין בחח"ק בוחב
לבינון בלחה וק"ג בוחב לחה"ח ח' בבה: ג בבחו"ש חבבא יחוח' חבי הבבב"ח ח' חבחבה
וח' חלר ש"ש בש"ח אין לו כו' חבי ר' חומר בד"ח בחבחיבה אבל בחבש"ב בח"ח יש לו
כו' ובייחב הבבו"ח ובחבה חחבחיבין בבחב"ג. ובהבבחה ל"ה ב"ן ב"ש חבבחבחה ולא חלבה
בי'. וה"ח דבה חלה בוחה בחחחר בבי בד"ח כו'. אבל חבחב דבחבחבו לדחיב חבלובחבחה

הב' דבבבב וחבלבות דבבחבחבה ליחבבייהו בין דבחבי הבבבר (ובחבח"ב בב"ב (ב"ח) בחד"ב
והבחבחבן) וח"ב חבי חבחב חבחבח"ש וח"ח דב"ח לא יבבי בבל חחבחבר: ה ולא חבי כו' חבחבר בן
לו חלא בבבר בבבר לבחבה. ובחי' בבחב"ב. ובחבחבחב ב"ח חבבבר לבחבחו. ובדחבה הבחו"ש
בחבחבו. ול"ב דבחבחבחבן חבח"ב אם בבר הבבחבה הבחבחבה בחבחבחב

קורקוס ואחריו מהן יש לחס על מה שיסמוכו. כי הרמב"ם בפירוש המלות ל"ת קל"ג מביא סח דסנהדרין (פ"ב ח') דס' מתיבי מיתה ביד"ש וכללם זר מאכל תרומה ו ב פ"ב דביכורים אמר התרומה והביכורים חייבין עליהן מיתה ביד"ש ותומה ואסור לזרים וכב תולה על אלו המצוות כלן ואמר זר מאכל תרומה לוקה וידוע כי רב מנא הוא ופליג כו' מכ"ל. ונראה להיות שהרמב"ם לא קבל מיכון הירושלמי דלוקים מתמיתין בהן עמה. וכן בפי' המשנה כתן כ' פירושו בזר האוכל ומש"כ „על אלו המצוות" נראה לבאורה שהשב ג"כ דרך „זר מאכל מה"ת בתמיה" הוא במשנה. אבל אפשר לומר שבין על המצוות דאלה וביכורים: **שם** בד"ה **ואסורים** לזרים. וכו' ושוב מצאתי בדברי כו' בשם הערוך כו' לאמר דאמר מדרבנן ולאמר מדאו'. כ"כ הה „לת"ד מדרבנן ולת"ד מדאורייתא" ליתא בערוך והם דברי התוס' שם. להסביר פי' הערוך ולא כתבו בשם הירושלמי. ובהוס' ב"מ (כ"ח ע"ח) לא הזכירו בלל את הערוך. רק כתבו רק בשם הירושלמי ואסורים אפילו אלו ביאור והוסיפו ג"כ „אלו דאורייתא לו דרבנן". ובאיתי להרדב"ז שב' יקר תפארת על הרמב"ם בפ"ו הלכי תרומות שב' הלבון. ומתמיהין מפרש לה הירושלמי דשם ואסורים לזרים בפתות מבביאור בב' יוחנן דאמר ת"ש אסור מן התורה עכ"ל וכ"כ מהר"י קורקוס ודבריהם כדברי הרע"ב. ושלא בדקדוק. ומה הקשה הרדב"ז על רב ממתמיתין ואיכן דבר מפרש לה בכהן עמה כו' ולא אמר זה משמיה דהירושלמי. **מהגרמ"ש**:

פרק ב ב עפר מ"ל כו' מייתי דמתמ' בשמעתא כו' שביק מלה דאייתי בה. משום דלא גרע זה מבל מ"ל ממש דבאו לאחר דאייתי. וקשה מזה לדעת הרמב"ם פ"א מהל' תרומה הכ"ב. שמשמה תו"מ לאלה בד"ז פ"ב בכ"מ. וכ"מ דעת הראב"ד שם. ובאמונו להרמב"ם האריכתי בפרק זה: **ג** יפשטה קבין ולא יעשה בתומאה. מלמדו זה משנה לענ"ד דמייתי דבשמעתא קבין ויבל לעשותה בעסבה. וכגון דהוא עלמו יראה ויש לו עריות קטנות מסוכות. ובדוחות ממלות וס"ל דאסור לגרוס עומאה לחולין שבא"י מי' ע"ג (כ"ע ב' וכ"ז): בתוי"ש ד"ה **מי** שא"י כו' וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובתב עוד כו' אין מתמיתין אותו בלב אפילו בשיעור תועבת כו'. תמוה דהא בפסחים ובחולין המדיון דבשמות ממיל מוזר ומי' בתבורו בפ"א מהל' בכורים כזה ומתבטו אחר הסוי"ע שהרמב"ם בתבורו הבמיע דשל דמאי טולה בקר"ח אלא שהרמ"ז הביא שהר"מ בפי' המשנה כאן בתב הלשון. ואין הבסת אלינו בכל הדיונים בין ת"מ של דמאי או של ודאי (והביאול בכלל) והב"ד כ' כ"ז וז"ל בש"כ ל"ל הדא מתבתי לו דהרמב"ם פירש כן לדעת רש"י דמתמיתין ר"מ היא כ ד ל פ ר ל. או ל"ל דבתבורו מזר בו עכ"ל ובמתש"כ בולם לא ראו מה שבתב הרמב"ם בתבורו סוף הל' תרומות (פמ"ד הל' כ"ח) וז"ל. לפיבך דין תרבמתן לפנין אכילה ודיומה אחד הוא כולן טולין בקר"ח כו' ודין תרומה מבאר של דמאי בכל אלו הדברים בתרומת מעשר של ודאי ע"כ. **מהגרמ"ש**: **שם** בתורע"א אות ה' ד"ה **מבאן** ראיה לדעת הסוברים כו' כ"כ בשמה"מ רפ"ע מה' מעשר. ל"ב עי' בהגהות אתת"ר הרה"ג בי' ובש' ליומוד ק"י. **מהגרמ"ש**: **ג** ברע"ב ד"ה **שנפלה** לתחתים מבולה [וכן בר"ם] דלר' יהושע דתרומה טולה בק' ועוד. פלגה וכה"כ דבפל איסורים לגיך ר' ועוד. ולבאורה יפלא דבין דתרומה טולה בל"ע ועוד של היתר היה די בעבלה וכה"כ אם יבטול את היתר המבטל ויהיה קל"ח וכ' בודוויין. וי"ל כיון דתרומה אינה בעלה בעיה ח' מתמה. גם הם אינם בעלים בשהם ח' ממתמים וכבן. ודע דמה שתמה הסוי"ע דתמתי נקבה מתניתין לחלי ובוד ל"ל דהוא בבדי לקמוס בדבי יהושע. ובזה ח"ש מה שלא פי' הרע"ב בבאן ג"כ אליבא דר"ח כתב בתשנה דלבאיל (והסוי"ע כתב עליו וה"ה דיבול כו') משום דהיה קשה אליבא דהוסף. ובבון בפ"ה: **ד** ובה"ח כו' עד שיהא בו בבילה. בסתפקתי לי בשו שמי שהמיקה הבא מוכשרת ולא ישמתמה הבאור בתורת מנגא. לו אפילו שהיה מוכשרת והבאור מתמתה מתמת שמתהמלה בעורו. ושמש"כ בפ"ג דתלה ח"מ. ולב"ש מתמה ודאי דלא בשו הבבאר: ברע"ב ד"ה **בל** המתמן כו'. בעבלה [כ"ה בר"ם] ובבלאי הבבר ומש"כ פליו בפי"ז דבלים ח"ה בק"ד: **ו** בתוי"ש ד"ה **ולמה** והמ"ם פסוחה. בתמה"ם ל"ד כי ל"ל קמוגה לדיבו לפני לומיות אה"כ ר' מי' מל"ע מ"כ בדין דמיק: בתוס' רע"א אות י"ב **הביא** בשם הר"ן בע"ז דהבעם דנקבא מב"ח אף דאלוקין בשמה ובמתמה משום דבישה לרוויה לאתמין ומתעה אחור כו' מ"ם. ובזה מתיישב שפיר מדוב לא לייר הנה לקמן בח"ז בגון אחור על מבים תוך ביקה של שבוריס כמו בתשנה ע. (והתוי"ש הבנים וכ' וה"ה כו' וזהו דוחק) דבין דבישה דאויה לישבות אחור הו"ל בתחילה דמיתי וממילא דשבתי דהוה מב"ח לרבא שם. אך ק"ק לפ"ז מדוע בלוור מב"ח מקיש תוך ביקה מבים אף דשבוריס שמי. וכן לאביי מבאר הקושיא מדוע לא לייר על מבשא"ח אחור בשיקה. ומה שביין בתוי"ש על שבת הר"ן הלזו מהא דחמרא לגו חלא לרבא ב"ש. הא סוף הבמרא לילך לתמה ויספך לחלא. ל"ל דלק"מ דקיי"ל כר"ח בתמחות (כ"ג) דאלינן בתר מבבל (וכדפבק הרמב"ם בפ"א מהל' אס"ב) דסייע הרוב אם אפשר לו להיות בבבל דהוא המועט ס"ל מב"מ. ולהכי כיון דבישה דהיא הרוב הביה כמו אחור המועט הו"ל שפיר מב"מ. אבל בתר בטל לא אזלינן ולהכי בחמרא לגו חלא אף דחמרא הבטל קופי להיות חלא כיון דחלא המבטל א"ה לו להיות חמרא הוה מבטל"ח. אך הא יש לביין איך מתיישב סך מתניתין אליבא דרמ"ב עם הס"ל דאזלינן בתר בטיל ומ"ש (כ"ב ב') בתד"ה וה"ה: **ה** ברע"ב ד"ה ור"ש מתיר כו' ולבן סבבי כו' לאויה לחמן בה בתה מבשת אחרות [פי' בר"ם] והוא בפ"ח (ס"ח) ולבאורה ליבתרי מעשה זוז"ב כמו בפי"ח לקמן. דהאיל דבשולה הלתת ר"ל לחמש בה כו' אין בבת האיסור לבדו לבעות זוגלת הבמרבות בהיתר ג"כ וי"ל: **טז** בתוי"ש ד"ה **חתיבה** של ק"ק כו' אבל הרמב"ם מפרש כו' ובאלבלו ישראל נתחייב בקרבן מבילה כו' אבל לבהיים היתה לו בעת הבוצר כו' פי' בתוי"ש ביאור דבריו. ולבאורה משמע מלשונו דלבהיים אין מבילה בק"ק אף קודם זריקה. וז"ח דבספ"ק דמבילה מקשה הגמרא מבילה הוא לזיבה כו' מתונה דבהן הוא כו' ומ"ש בתפרש ובתוס' וקתני בזיעה לפני זריקה דמיים מוכלין בו' ובבבר. אלא דבוונתו דאף דלבהיים יש ג"כ מבילה מ"מ יש לבם אז בעת הבוצר דלאחר זריקה יותרו לבם: בפי' הרמב"ם שם וכ"ז בשהם הבחיבות א' מס' כו'. וזה מבוין גם הרמב"ד בעשירי מבל' מעש"ק בתש"כ והוא שיבא בבל היתר כדי להעלות את האיסור וכ"כ הב"מ שם. ומה שהקשה הב"מ על לשון זו מ' שבתב הרמב"ם. נראה דבוונתו לבל מחיבות קק"ד בשיים לא שייך דומה המחרות לבהיים דפסיעה. והתוי"ש בתרב"ם שגה פה בבוונתו:

פרק ג א ב ג' ק"ל מ"ש דר"מ בתי"ח וב'. דהכי דבבר ומלא הבינו תמיני. הה קי"ל ביו"ד פי' ק"ח ס"ב לענין הס"ל דאיבה בעילה. דדוקא גאיסור מחמת פלמה המשנה בלשונה. וכן הש"ב בבפי' הל"ד סב"ו. ואין לחלק דשאני מלבה דשיבה חף בתי"ל. אז דמיירי בעפר הארץ. מ"מ לב"ר כיון דבאיבה גומשת אינו יוצא מן הארץ כ"ל בבלום: **ג** נעקר הבלע מלידו אז שזעזעתו (ר"ל להבלע) המחיישה אז שזעזעו (ר"ל בידים והביאו בזה שב ג"כ על הבלע הנזכר) ובעלאו (ר"ל להבלע) בעפר והוא שתפבר ונתפרך הלקיו לגרגרים דקיק בתו אם יוכל אים לחתות את עפר הארץ שתהא"ש (ש"ש"ב) ולבן אין הבבלים נחתזין ובשבבין בהם יפה ואפשר שיחות הארץ בגלע"ד: **ד** רע"ח מעשה ר"ח כ"ר אים ברבותא. בפ"ג דעבו"ר מ"ד אינתא דאמר אים ברבותא מעשה כ' יהושע. ור"ג ור"ר היו בדור אחד בעין הבינים עי' ברבות (כ"ח) וא"כ לא יתבן שיאמר ר"ג מעשה מלאיך ר"י. ובאיתי בתשבה שבגמרא הגי' הבב"ג וכן בתשניות דשם קמן ובבון: **ה** בתוי"ש ד"ה **סיפוק** הגפנים ט' וז"ל הר"ם כו' ובייך לשון סיפוק כו' כדתני בפ' לולב הגזול כו' בקפה בתוב [כ"ה בר"ם]. היא תשבה בדפי"ב דפרה. אבל בן דבר הראבונים בתו שהבאתי בס"ד (בתמורה י"ע ב') : **ח** ומזהרין בדבריו פי' הרמ"ם מפני שהוא בתמ"ם ולא יתקבל בו אלא הראוי לאכילה. ואפ"ה אסורים בזיר. וא"כ יקשה מדוע הני דתשבה דלבאיל אינו אף בזיר ופי' שם הטעם דאינם מאכל. ול"ל דאינם מאכל פירושו שאינם נאכלים בלל וא"ל לאכילה (והם הבתים בתשבה זו) פי' אם יש להביא דב"ח אינם אוכלין אבל פ"ו דומה נאכלים. פי' בזיר ר"פ ג' מיעים ובבתב"ם פ"ה מבא' בזירות ה"ב (וכן יש לבוון בדברי הלבוש בבבר"ב. ותוי' ל"ד בתה שהבתיב בהן לשבת הרב"ב לבאיל) אך לפ"ז יקבה מהא דמ"ם נוהג בבבריים בפ"ד דמ"ע מ"ד ולבון:

פרק ב א וח"מ של דמאי כו' ולריך להביים. בתמ"ב בפ"ג דמרותות מ"ב לייבב דבת הרמב"ם בתרבתי בפרק זה: **ב** יפשטה קבין ולא יעשה בתומאה. מלמדו זה משנה לענ"ד דמייתי דבשמעתא קבין יוכל לעשותה בעסבה. וכגון דהוא עלמו יראה ויש לו עריות קטנות מסוכות. ובדוחות ממלות וס"ל דאסור לגרוס עומאה לחולין שבא"י מי' ע"ג (כ"ע ב' וכ"ז): בתוי"ש ד"ה **מי** שא"י כו' וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובתב עוד כו' אין מתמיתין אותו בלב אפילו בשיעור תועבת כו'. תמוה דהא בפסחים ובחולין המדיון דבשמות ממיל מוזר ובי' בתבורו בפ"א מהל' בכורים כו"ח שלא חלק בלל בין מלפניו ובין מלאחריו ובש"ם בל"ת: **ו** ניעל תורקבן כו' פעורים. לפי מה בפי' הרב"ע ובוה תפי' הרמב"ם בפפ"ז דבבת דמורקבן גרע עפי מקוביו. ל"ל דנקע דוקא מורקבן אבל קוביו אפילו ניעל ואחר חייב. ולמש"כ בפ"ב דפאה מ"ז דתלינו דבתמאי דביים פחה וה"ה להקודמין הבא נמי ל"ל דה"ה לקוביו. וכ"מ תלבון הס"כ כו' עכ"ד סקי"ח. [שוב מלאתי להר"ן בפ"ב דבפסחים (דף י"ח ד"ו) ד"ה אם הדבאה שהעשיק לבשבתו ניעל קוביו ומורקבן]. והרמב"ם בתבורו פ"ו מה"ב הי"ח התמיל בקוביו וביים במורקבן ותמוה: **ח** ברע"ב ד"ה **נטלה** כו' ולא חייבין בשמה יבשו כו' ובד"ה ואכ"א אוסרין דמייבין [כ"ה בר"ם] שמא יבש זב"ז. אבל בבפ"ח דתרומות מפבשי דשמה יתרום אלא מן המוקף. ומי' בקוביא דס"פ בשם ובפיבש"י ובמש"כ שם. וכנה מלשון המשנה משמע דלב"ח אינו מועל מהעיקה המהוה רק כדי חלת הממאה (ועל העיקה הבהוה מועל חלה בפ"ע) וב"מ מפיבש"י שם. ודלא כפי' הרמב"ם ואחריו הרע"ב:

פרק ג ו בתור"ע אות י"ב בהרע"ב ד"ה **וא"ח** כו' וכ"כ ג"כ הרא"ש כו' ע"ש. וכ"ל דלהכי נקיע מומע מבוש דהקבן מייב בלבם כדין בוזל א"ח בין שאכלה מיד הגר (בזה יש לדון להפוסקים דתפס לא מבקינן מיניה. די"ל דס"ה אחר. והבאה לא מהני כיון שלא בתה בדיין לידי כהן. וה"ל כחזיק מה"כ לו שאכלן דפסור) לו מיד בהן שמבבה לו. בהמשנה לישנא דמייבין ג"כ דלא קלי על הגר האכבר בל"ו: **ז** אם יש בה עם דגן כו'. בב"י לו"ח בי' מל"ב בתב בשם הה"מ דדוקא חבים ולורב הבחבים גורבים את הלורב ובבן אותה ביבולא (ומי' בפ"ז דלקמן מ"ב בר"ש) וקי"ל דלפ"ז היבי דייבן רבא מזה בזבחים (ע"ח) דטוחן עשה בגוב דאוריתא: משנה **ח** י הן אחר הטיון בלמ"ד מדלא מחלק בתמ"ת בין בתמאה הטיבה תחמת הבאור ובין ל"ל משמע דבבר"ש הדין שוה. ואף שהמחבן דינו בע"מ (בבלה פ"ב מ"ו) ובוין פר"ח ביו"ד בר"ש ל"ח. ובבו"ע לריך להפרים על הבל אף בי"ל פרבקה מחק"ת (בבמ"ז ות"י) משום דהבל בתפרך להיות מבל. מ"מ הבא כיון דהטיבה בבר בתקבה אינה בדין בתחיה עוד הפחם מבל. ובל הבאור לריך להפרים ב"ש דמב"מ אינו בטל ולהכי דייבא מתמיתין לומר לחוך טיבה שהוחרמה חלמה. לאחוקי טיבה שאין בה ביאור חלה דאז היה הדין בהחמלה שתתהפך בולה לבבל ולא תהיי לה פרבקה חמק"ת. ודייבא עוד לומר מטיבה של"ה חלתה ול"ת שאמת בבמ"ש מטוה דהוה תבמע אף שלא הי' בה בביאור. ובאמת אז היה בם הבאור פחות אפי' בתמאה הטיבה בבחורו מבא"ב בת"ר כיון דיש בה טעם בתפרך בם האוכל בבמ"ז. ודייבא לחיתי בה בתמת מטוה דמייבי בל"ש בין היה בה (ר"ל בטיבה שבטל הבאור תחמה) בביאור אפ"ה בחיבו ח"ש בטלה. ובין לא היה בה בביאור אפ"ה בנו"ש מלבבף האוכל בל"ל ודו"ק היטב:

פרק ד ח בתוי"ש ד"ה **ואסורה** לזרים כו'. ועוד קשיא לי אפ"ל הב"ב כו' דא"ה א"ל לפולא ולוחבי כו'. ולי קשה בם לאבתיים דהא בם לדידהו יש מולבין מרובין לאלא ח"ל מבל א"י דבאבלת לבמהי מבם ולבמו"ש ובתיולו יפיבבר. וכן יובן מה שבתב הרע"ב בשעמה דא' לאור שהיא עמאה כו' דלבאורה תמוה דהא אם יש בהן בטבל לקריו נאבלת א"כ אין הבקרון מלדה שהיא עמאה. אבל לבמ"ך הבוי"מ ח"ש: **י** ברע"ב ד"ה **ולא** קבלו מבמו. דלבאבן לי אפבר כו' [כ"ה בפי' הרמב"ם פ"ש ובבר"ש]. ולבאורה תמוה דהרי נאבלת שמה לבמו"ש ולבמו"ש מבם ול"ש לבמו"ש דבוונת הירושלמי דבשבאה לאחר דוקא. דבזריבן שמה אמו חלת ח"ש עבמה:

מסכת ערלה

פרק א א בתוי"ש ד"ה **והחיצון** פטור ביהושלמי מפרש עבמיה [דר' יוסי] כו' אם שהוא למאבל בגון הפנימי חייב כו' [כ"ה בר"ש] מי' הירושלמי ומלאה שר' יוסי הוא אמוראי בר אוני' דר' יוחה (לא ר' יוסי דמתניתין) ומבוויהו לפרוש בעמה דמ"ק קאמר הירושלמי אמלא בבות מתלוקת ר' יוסי ור' יוחה בים מלה. ודברי הר"ם לפ"ב: **ב** והטעם בספיבה. ולבאורה לדעת ר"י בפ"ב דחלה מ"ב ס"ל בטיון שהספיבה נושאת הרמב"ם עם פסק בוותים בפ"א מהל' תרומות הל"ג ובאן בפ"י מהל' מע"ש העמיק

אבל לא בנחלקה מפני בל"ת איסור, והעמיד מפני שהאיסור עצמו א"ל להתכבד. והכא ממי אחריני דיומא' סתמין בסתמין בעלין במתניתא. מי נבעים בת"ל בעלין בדוב ומי' ב"ק (ק"ח). ונמ"ב ק"ל לפי' הרמב"ם דאתיא אפילו כרבנן וכ"מ דבעמ"ע דמתני', (ובירוש' אית דתני לה בשם ר"מ ואית דל"מ לה בשם ר"מ) מ"ע דרבנן דמודו בהא ועשה הרמב"ם לפי שלא נתן בהם הכתוב שיעור תמונה דא"כ אפילו בכ"ש מתי. ועי' ביבמות (פ"ח ב') דתמיכה על חטאת עמאה טולה בק"ח. והגר"א ז"ל ביו"ד סי' ק"ל סק"ג כ' העעם משום דבר שבמנין ג"כ תמונה דהא רבנן ל"ל דבר שבמנין (וכה"ג הקשה הפ"ת סי' ק"ב סק"ח על גי' הכ"מ ופירוהו בהרמב"ם ספ"ו מהל' מע"ש) ועוד דא"כ אמאי פליגי בת"ח וב'. לכן נלע"ד דחדא קושיא תמוגלת מחבנהה והוא דל"ע ל"פ בזה תמלה הקיבב והיב ולא בעיל. ובב"י יו"ד סי' רל"ע הביא בשם הסמ"ג דתוסי חביבי ולא בעלי ובכך הם דברי הרמב"ם (ובפרש לפי מאי דמוקמינן בשלבי תמורה ביפרמתא ע"ש בפירש"י) ולהכי בת"ב ל"פ דבנן והא דקאמרי ת"מ אלא' דבריה בלבד דמשמע דמו ליבא. עי' ב"י ר"ס ק"י ויתיב לן) כי פליגי בת"ח וב' דהתם אין איסורין מחמת עצמן. ועי' בב"י ר"ס ק"ח שהביא דעת אבי"ה דאפילו אין איסורו מ"ע לא בעיל, והכוונו בזה דפלוגתא דתנאי הוא וכנון בס"ד: א עי' בתור"ע אות ט"ו מה שהביא מתוס' ב"ק. ולענ"ד דבברכות (ל"ח) מדתה הגמרא ברכת הנהנין להא דאין סופגין את המ' כו' אלא כו' ולמד מזה דדובשא דתמרי מברכינן עליה שהכ"ב. ואפ"ה אמרי' שם (ל"ע) מיא דסילקא כסילקא כו' וס"ב ליך לאלק כמ"ש הכמ"ב שם דע"ש ביומא וכנס מעם הפיות במים כו' ע"ש. וס"ה לענין עכלה כיולא בו. והב"י סי' ר"ב כתב ע"ד הכמ"ש הל"ל דה"ה אם שרלן במים ועי' ע"ש שם:

מסכת בכורים

פרק א א ברע"ב ד"ה **רבי** יהודה כו' ומפרש הר"ש בשם הירושלמי דר"י אתיא כר"א כו' ומכל הנין דר"י ל"פ אלא בדה"ל אבל לא בדה"י ומה יענה לגי' הספרי דכתיב הש"ק בדה"י. הכי יאמר דקאי אלפני פניו ולא אחלפניו. אבל לא ראה הירושל' בעצמו קודם לזה דמוקי פלוגתהן בדה"י. בשם מכר דרך ליחיד אם מכר כו' עד התהום או הדריסה לבד דלרבנן פשיטא לה דמכר עד התהום. ולר"י מספקא ליה ור"ל דפלוגתהן מיירי בכה"ג שמכר דרך ליחיד במקום שימור בכרך מחניו או שהבריך המוכר אח"כ מחת דדרך. וש"ב בראש"פ דלמסקנא הדר בי' אבל אינו מוכרח עיי"ש. ואף לפירושא מפרש דלמסקנא דה"י סיינו שאינו כתב אלא ד"א אבל מכרו לבנים. ועמעמו דל"י זה כמו בדה"ל אינה דק"ל דמשמע דאם יש לו רשות אף שאין הקרקע שלו מבית ומ"ק. א"כ בקונה שתי אילנות נקמן מ"ו דלא"ק מבית ומ"ק דמפרש הגמרא בב"ב (פ"ח) מנים דמספקא ליה אי קנה קרקע או לא. ובאילן אחד משמע דאינו מבית כל עיקר וכ"ה להדיא בתוספתא ריש מבילתין משום דודאי ל"ק קרקע. ואמאי הא מ"מ יש לו רשות בשאר שם עד שיעות. ובר"ש הקשה כה"ג מהא דעולא שם (כ"ו ב') וס"ש (כ"ח) בתד"ה לא ובדבריהם יתיבב קלת. ונם יש לחלק דבר"ה יש לו חלק נמוד וכמ"ש התוי"ט בפ"א דבכורים מ"ב ד"ה והגאון: ד בתוי"ט ד"ה **ואם** הימה אמו [עי' בר"ש]. ועי' בב"ב (פ"ח) בתד"ה לחמוה כו' ובמה בזה: ה בתוי"ט ד"ה **וטומטום** כו'. ומ"ש בתו"ח דל"מ דל"ל להתנות כו' תמוה דמי נריעי מתנה: ו בר"ש הבל מהתנ מ"ח מבית ומ"ק ומתנוכה ואילן אינו מבית כלל דדבעינן בפרי כו' כל"ל וכ"ה בהרע"ב. ובהר"ש פסחים (נ"ו ב') וק"ל מדוע לא הביב הא דמתנוכה

. ואילך לענל במתנה בהבל דאין מביאין בתאנה קודם עלנת:

פרק ב א ברע"ב ד"ה **והן** נכסי כהן. עיכול למוכרן וליקח בהן עבדים כו' וכ"ב שפיכים הר"ש. וזה הוי קולא דתרומה ובכורים ומתניתין לגלוה חומרי תביב.

והגל"פ דהמכוון כאן לענין קדושי אשה וכר"מ דבמע"ע אינה מקודשת (קדושין פ"ב מ"מ) ואולי לזה כיון הרמב"ם בפי' שבמב ופנין אחרים הם ג"כ שהוא מקדש אשה בהן. אבל בב"מ (ג"ב) דייק הגמרא מהא דר"כ דבם כולי תני. ועי' בתור"ע אות י"ב דהתוס' ביבמות הביאו בקושיא לאמאי לא יאפי' בכורים מתע"ם דלא ליהוי ב"כ ופפלאתי שידיו משמשו בסר"ם כאן וסרי הוא מתכן קושיא זאת. והוא משום דכתיב בהם לך יהיה (כל"ל) דבשינו שלך יהיה לקדש אה"ש כדברים כו' עיין בו. וכן בקדושין (ס"ד ל"ב) דבשינו וזה יהיה לך כו' לך ולבל לרבוך ובקובה (מ') לכם לבל לרבוכם: ב וגידוליהן אסורים כו' אף לזרים. עבתו"ע ומפרש אף לאסור לזרים כמו הבומה מ"מ גד"ם תרומה אינו אלא לאיסור זרים אבל לשאר"ד ה"ה כהולין בבון להתחייב בלקח כו'. משמע הא גדולי מע"ש ובכורים פטורין מלקח כו'. וז"ה תיתה דהרי בתוספתא שבביאו סתום' אינה ג"כ מע"ש

ובומלי גם בבכורים הדין כן: ד ולינה ובפי' הרמב"ם והר"ש ופנים בנקר כו' בל פיטת כו'. וקשה מדוע לא מילף מזה גם לתמצר. וכן מהקיבא דמע"ש לבכורים לת"ד בתר לתד אחלינן (זבחים ל') דמע"ש חולין בכלאה הוא (שם): ה ת"מ שה כו' ולתרומה בב"ד כו'. ק"ל דהא שה לתרומה ג"כ שמוהבת בכל הפיות ומלא בפני הבית דמשיב לעיל במ"ב: ז דם מהלכי שתים. עתוי"ע, והגרי"פ הקשה עוד דהלא במהלכי שתים יוכלל גם מין עוף ועל דמו חייבין כרת כמפורש בכתוב. ול"ל דתואר מה"ש הוא טופל על העוף מתני פנים. ח) כי יש לו הילוך גם בכנפיו בחויר. ב') כי גם לסילוכו בהבלו על האדמה נעזר באגבעות המפורדות ובלעדן בגון אם תקצם לו מקצתם יחד לא יוכל ללכת. ומשמ"כ בחדה אחר גם בלחם ילך בטוב: ח בתו"ש ד"ה **ברו** כתב הר"ב כו' ולפיכך תמיהני על הרמב"ם שכתב הבור הוא מין מורכב כו' וכן אמרו כוי בבים כו'. כ"פ דמ"ש מין מורכב כו' אינו ר"ל שהוא בא מן הבר ומן הלבי (כמו שהביאו התוי"ט) אלא דר"ל שיש בו עניים שמתדמה בהן לבר. וכמיים במתדמה בהם לגבי בחלו הוא מורכב מעניים אבר ע"כ לא הכריעו אחרים בו כו' ועי' תוס' מולין (פ') ד"ה ולא הכריעו: יא ראי לשית לב מדוע הקדיש לפרש אחינו שיה להבוה שלא בסדרן בת"ח ואולי משום דבשה יש הרבה דברים והתנא בלגם בוצאר כל דבריו כו' וכדאמר בירושלמי שבכלל בו הבוצע והמרבב ממנו. וכן עוד ביולא בזה לכן שיהו באחרונה. וגמ"ח לא רלה להפריד בין הפנים: שם הריני נזיר שזה מיה לו בהתה. ובפי' הריבמ"ל שזה מיה ובהתה נזיר שת"ח כו' נזיר. ובתו"ע ומש"ה הוא דתני לה בהן בבא. והוא דוחק דהעבקר חסר (ובשנ"ת הגיה בכאן ס"ש. וכן בפירש הרמב"ם ובריבמ"ל משמע שהיה לפניהם ר"ת בתמה) ול"ב דבכוך ומני ור"ל דבכוי בין אחמר ה"ל שזה מיה ובין ה"ב שזה בהתה ה"ה נזיר משא"כ בבהתה ומיה ודאים א"ל בכלו"ת אלא בשאחר אחר מהלבוות. והעקר ל"ל דתמניתין בכאן סתכה על הא דתני בספ"ה דנזיר ובכאן הוי כמו וכו' ר"ל שזה מיה וכו' לו בהתה וכו' הכל כמבואר שם. [וכזה מלינו גם במקרא בני שיבת מרים שאינו כתוב שם רק תחילת לבון השיבה שאחר משה והכוונה לכל השיבה וכדאיתא בתחילתא כשם שאחר משה שיבה לאבשים כך אחרה מרים שיבה לבשים כו' וכ"כ שם המפרש ז"ל]. ובמשנ"כ בפ"ה דשאה מ"ז. [וכה"ג כתבו התוספות שבועות (ע' ב') ד"ה כדאמר]. ומש"כ עוד התוי"ט ושזה לחיה בבהתה נמי מש"ש. אמנה דז"ל רק בדברים שהחיה והבהמה שוים בקש. משא"כ שזה מיה אינו נזיר כשאמר על הבהמה. וכן שזה בהמה ה"ל כשאמר על המיה:

פרק ג ב ולנין ברחובה שלו שיר. ל"ל דזה ענין בפני עצמו ולא קאי אדלעיל וכ"ל דבכ"מ שהיו לנין בהיותם בדרך אינו אלא ברחובה ש"ש וכן ולמשכים כו': ג ובעבה על זית. בפירוש הרמב"ם משמע דל"ל מעבפי זית ובעמ"כ בפירוש (י"ח ב'). ובירושלמי איתא ובעבה אחר שלו זית: ד בתוי"ש ד"ה **הניע** לאחרי אחיד כו' ולאחרי בכ"ז בפ"ה מ"ז. ולענין עמוד מבואר מב"ע. ומשא"כ לענין ח"ל אחר"ל לאסור בתוספתא ס"ל לתמני: **יב** וכי"ח ח"ל אוסן אלא לאחר בעובה כו'. פי' הרע"ב ותוי"ט דמוק. וא"כ דר"י לא קאי כלל אח"ק. וסגי' הבכוה ר"ו בלא ו' וכ"ה בני' התשבה דבירוס' ובריבמ"ל. וכ"ל מרמי קאמר הדא דא"ל אלא לאחר (ובבר מיפלגו ביה בשלבי הלב) והב' דיש לבעלים עה"ב בהן לתתן לכל כהן שיבלו כתרומה. ומחבים פליגי עליו בהבוייהן נגד מה שאמר בעובה אחרו דנוסחים לאחרי משמר דוקא. ונגד מה שאמר לאחר אחרו והם מחלקים ביניהם כאחר כפ"ה. דיחדיו יחלקו. וכ"ל עוד דבפלוגתא דהכא בתם יש לבעלים עה"ב או לא פליגי אחרי ר"ש ואחרים בשלבי שקלים לפי' הרמב"ם שם (והבכ"ב ובתוי"ש ל"ד שם בתחב"ת) ות"ק דהתם ר"ל דהכא. וכ"ש דהתם אחרים דהכא. ובזה א"ש מה שפסק הרמב"ם שם כר"ש דהתמא דבוחבא עדיף כמ"ש הר"ן בספ"ב דמגילה. והוא מגמרא דקמהדרין (ל"ד ב') ותמיה אחרי אל ע"ב אלא הביאו לזה תדוש פסק בירושלמי. עוד ראיתי בירושלמי שם בפסקו הלכה כר"ש. אולם יש"פ דקאי שם על ר"ש דבריהתא גבי גר בזה"א ע"ש:

מסכת תרומות

פרק א מ"א עבו"ם שהרה. כתב הרב מדבריהם אהם גם אתם וכו' בני ברית ויל"ד לשם לי בני ישראל לשעוטי גויים. ויש לומר דמבני ישראל ממעט אם תרם הגוי תרומה מתבואה ש"ש מי היו תרומה והא דתנן בפרק ג' משנה ט' עכו"ם והכותי שתרמו תרומתן תרומה כתב הרמב"ם דהיינו מדבנן גזירה משום בעלי כיסין ועיין בתי"ע שם פרק ג' משנה ט' אבל זה לא"ד יש קיון לנכרי בא"י להפקיע מידי תרומות ומעשרות אבל לגבי מיעוטו דף מ"א ע"ב דתבואתן תרומה מדאורייתא דאין קנין לנכרי כו' ולפיכך מדבר דבר אין מיעוטו אחר מיעוט אלא לרבות עכ"ם שחייבין בתרומה ולפ"ז צריך לומר בני ישראל לשעוטי של ישראל קשה למה לי מלהם גם אתם ממעטי עכו"ם וחיבר בני הוחיק הרבה המופלא מוהר"ר בנימין וולף ז"ל דלא קשה מידי הרב סובר דהלכה כמאן דאמר דיש קנין כדאיתא במסכת דמאי פרק ד' משנה ט' דמדאורייתא אין תרומתו תרומה ומיעוטיך בני ישראל לשעוטי תרומה שלו אבל למאן דאמר אין קנין לנכרי סובר דמבני ישראל אתי לשעוטי עכו"ם שתרם תבואה בשליחות ישראל ואתם גם אתם אתי לגזמוד אחר דבריהם בתי"ש משנה פרק ט' משנה יא"ש יכול יאכלו בכבים ולוים טיבולן בשבלו מ"ל כן תרימו אתם גם אתם אלו לוים גם אתם לכבות לכבים וק"ל: שם תמשה לא יתרמו. כתב הרב מענה לשעוטי דר"י דאמר קשן

(זרעים ח"ב ל"ז פירושים) דף כ

זרע יצחק מהג"מ יצחק חיות זלה"ה

שבות במקום אחר דהוי מן המיוב על הפטור והלך קאמר כאן שיפרישו עליה תרומה ממקום אחר ועכו"ז בזה דהאי לפיך לאיה נאכלת לא קאי אמדומע רק על מה שכתוב שאינה חייב אלא מדרבנן ע"ז קאמר לפיכך כיון שהוא מדרבנן חייב בתרומה אין לו תקון לאכול דמיעה ובזה לא יכול להקן לפרים תרומה ומעשרות כיון דמתרומה היא פטורה חייבים עליה מן הטמן ומעשרות חייבת מדאורייתא ובכיס ים מתחלה התרומה גוזל את המעשרות וגם המעשרות אין יעול לפרים תרומות ומעשרות לבד מזה כשעי' והרומה ממקום אחר כיון שחייב בתרומה מדרבנן אם כן היה מעורבות עם המעשרות ולכן צריך לפרים במקום אחר שעליהם ולכן כתב הרב הרומה ומעשרות ממקום אחר ולא כברסת הר"ם שבורם תרומה מעשר דמתרומה גדולה נשערה מדאורייתא דהא כיון דחייבת מדרבנן ומכאן לו לאפשר להפריש מהא המעשרות ע"כ

צריך לפרים ממקום אחר וק"ל :

פרק ג מ"ט רבי שמעון פוטר. כתב הרב פוטר ממעשר אבל מודה דמדמעת. וי"ל דפ"ז מאי מקשה בגמר' דקידושין דף מ"ז ע"ב ובע"ש דפוטר אחר גם אתם ל"ל הא לר"ש מדמעת תרומה גזו ואם כן לאיה בתרומה דפשיה וה"ל דעשה שלית לתרום צריך גם אתם וים לומר דהא דמדמעת ליתא מדרבנן כמו תרומה ח"ל שמדמעת מדרבנן כמ"ש בפ"ד מ"ג :

פרק ה מ"א ואם נמעשר לאחרן נאלה. פירש הרב יעקב מהלוי ביתלעס וכו' ואחת תמוה דהא מיירי בישראל ומאי נעי מעשר לאחרן אבל שיבאלא שיתלוש עם הלוי ועיין בתוי"ט וע"ל לפרש המתני' דהיה לוי כאם תרומה בפרים מתבאה שלא ונפלה למעשר לאחרן בשאלו וק"ל : שם אי יתחלקו לעיסות. כתב הרב ביחן פחות מכזיתה בכל עיסה ועיסה ע"ב ר"ל ביקהו מכל התערובות הזה ויהנו בתחרות עד אלא יבא מתערבות זה מיתה ממקום אחר אבל אין לבדם שיתחלק התערובות הזה לעיסות קטנות עד שלא יבא כזיתה תרומה בתוך הכזיתן דאין אלא דדילמא לא יתערבו כזיתה ולא במסכת דמאי פ"ם מ"ב קא סבר ים בילה ל"ל דמאי הקלו וק"ל : שם מ"ו אין מים שאובין וכו'. ופירש הרב קצת דחוק וכ"ל בתוי' מקילות פ"ח מ"ב אם נפל מי פירות במקום חברים לא בעלהו ר"ל לא הפליטה לחברים כתם וגם לא אבלוה ולפ"ז אבי פירותו דהם לקח ממקום זו בלשה לוגין ונפלו לתוכה חבית אחת פוסלים רק כמים שבי לוגין אבל אמי פירות שבע לוגין לוגין פוסלים ומעשרין אמה מי פירות נפלו למקום הרחצה ובאה מים היה בה ואין פוסלים את המקום אמים רק לפי ערך כמים ולא אמי פ רות דמי פירות אין פוסלין המקום וק"ל : אי יש לפרש כשבאו אחרבו מים אל אין עם מי פירות ואמר כך נפלו מהם ג' לוגין לתוכה אין כמים שאובין פוסלין במקום אלא לפי חשבון מים שאובין שבתערובות ולא מי פירות וק"ל :

מסכת מעשרות

פרק ב מ"ב היו יושבים בשער כו' מוכלין ובטורין. כ' בתוי"ט וע"ל שבטירות מומתים בטוק דהיינו היו הפירות גם כן בשער לו בחנות אם כן שנולים ואוקבנו למעשר ואסורין גם ל"מרים וכן כתב ג"כ בתפארת מ' דאם ראה פני הבית ע"י בעל הבית שוקבנו למעשר ואסורין לכל אדם ע"כ לכל מ"ם הרב ז"ל דביהו אל אדם טובל לו אבל לא לאחרים מבחוץ דאסילו אם היה פ רות בבית אינו ט כל לאחרים וקשה במשנה מ' כתב הוכלין ומעורין דאינר לא ראו פני הבית ולא בוקבנו למעשר דמשמע אם ראו פני הבית הוקבנו לו ולא לאחרים ופ"ר : כתוב בתוי"ט וה"ה דכ"מ לפיהני היו יושבין בבית כו' וכ"ל דתני בשאל לו בחנות משום פ ובתא דרבי יהודה אבל בבית חבית אחת מודה ר' יהודה וק"ל :

פרק ד מ"ה ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב. ובגמרא דבילה דף י"ג כתב רש"י ובאלא מתמרהו קאי שמקלפו מתוך שיבולת שלהן ומשיק שם דהאי דקאמר שם רבי אליעזר וכן לשבה קאי אפיפה שבולת חייב ראם ונתן לתוך חיקו חייב דגם בכבה אם נתן לתוך חיקו הוי תולדה דדישה וחייב לבל בריסה דמתן לתוך ידו דחוקא לענין מעשר הוי גמר מלאכה אבל לענין שבת לא הוי גמר מלאכה אף שנתן לתוך ידו דבר מקולקל לא דביתהו כי כפי וכו ר"מ ע"ש. וקשה לי אחיך הוי מקולקל ובב ור"ה אף דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה מ"מ כיון דבתחייב עתה במעשר ותרומה וקיי"ל אין תורמין ומעשרין בשבת והאיך אכלו ות"ל שהרמו אתמול בשבלים הא קי"ל הרם שתרומות ומעשרות אינו מעשים אלא מן הדגן שנאמר דגן ותירוש ויצהר ואף בנדיעבד אם הקדימו ליתן בשיבלים הוי תרומה לבל משה מהתורה ליתן אחר הדגן ומשמע לא עברו רב ור"ה על הפסק להפרים מבשלין אם כן הא הפרישו בשבת אבל אחיך הפרישו ואם לא הפרישו אחיך אכלו כיון שנתחייב בתרומה ומעשר. ובגלאה בלא רש"י מיה"ל דמיירי דמקלף קליפתן ובע"ם ספרק מבשלין וכוי מיזות בע"ם והפרישו בע"ם המעשרות בבל לרש"י קבה דמיירי דמיירי בלא נתמרח וע"ב גם מרלף דרב ור"ה נמי מיירי במקלף בשיבולין דאלא לא היה צריך הגמרא מרב ור"ה על כן לבשת ואם לא נתחייב עתה בתעשר ומע"ש אחיך אכלו לו אחיך תרמו בשבת. וי"ל דסברי הרבה לאמר שם דף י"ב דמולין מילות ביום טוב ולאוכלן ומותר לפרים התרומה ומעשר ביום טוב מאחר שבת וב בא עכשיו והא דאמרו שם בתמיהין דתרומה אינה נאלה בהרמתה אינו כרוב תרומה בבלין ע"י דיסה ומירות בעי"ע דאיתא שם בגמרא וק"ל :

מסכת מעשר שני

פרק א מ"ב שבכור מוכרין אותו תמים מי. וי"ל הא איתא במסכת שביעית פ"ז מ"ג אין עושין סחורה לא בפירות שביעית ולא בבכורות. וי"ל דבתם מיירי בדרבנן כוה אסור אבל מדאורייתא הרי מע"ש בפירות שביעית לסור מדאורייתא כאן הוא מדרבנן כמו בתרומה שהוא דרבנן והעשה כמ"ם הרב :אסור לאמר מבשי לגייסו ואתי לידי הקלה וק"ל :

פרק ה מ"ב מערבו בפירות התקינו כו' ותנאי היה נדבר כו'. בקבה בתוי"ט אין לו הרמב"ם כו'. וי"ל אם כן למ"ל התנו גם בראשונים שבתקינו ביעלו דוקא ולא נפדות לאם לא התנו ג"כ בשלמא בלא התי"ט יש לומר בפירות מערבו בפירות התקינו ביטא עבדה טוא רשות שיכול לפדות וגם יכול לעלות ולא"כ הוא דאין הבורה ע"כ אין צריך לבתנות ביעתוד על אדון הבל לתי"ט עקרו הם התקנה בראשונה שבתקינו דוקא לעלות וכם התקינו דוקא לפדות ולא לעלות אם כן שיהם שלא בד"ת אי"כ לאם לא התנו בראשונים גם כן. ונראה שאין זה קושיא כי"ל דבראשונים לא עלתה על דעתם לבתנות ואי"ה שהקנו לבתנות עקרי דברים בראשונים י"ל שהיו גדולים בחכמה ובמומין מן הראשונים וק"ל. או י"ל דבא דקתני מערבו בפירות התקינו לא היה ב"ד אחר רק הוהו ב"ד בעצמו ראו אוכף אחר בתיקון בראשון שבבו בפירות חזרו הם בעצמם ובתקינו שיהא נפדה והם התנו על לעתיד דעתה עלתם על לבם וק"ל : מ"ו במתה יו"ט האחרון. כתב הרי"ט דפטור לגמרי שלא בשוגגה ביו"ט מדקתני בעמה עכ"ל. והינו בוכרת

(זרעים ח"ב ל"ז פירושים)

ד"ל דמיירי אחר הסעודה הג' ותני מנתה מבוס אחרון רצה לומר ביסה שוד זמן מנחה לאפקי אחר זמן מנחה הוא כין בהמשות זמן מערב אלא הוא חול וקיימא לן מג"ם שריר ביסה בשעה ודו"ק . וגם תמהני על הרי"ט שכותב בסיומלמי אומר על כל שהרית ע"כ מעה לאכול עכ"ל ולא היא דהא הירושלמי כתב זה על קושיא ויהודה בבחרית ומשני ע"כ מעה לאכול ור"ל עד ועד בכלל וקאי על מנחה ור"ל עד מתה רבאי לאכול וק"ל וצ"ע : שם בערתי מקודם מן הבית זה מעשר בני כו'. וגם נתהיו זה תרומה וקשה למה לא אמר גם תרומה בבערתי מקודם זה תרומה בגם הוא נקרא קודם כמ"ב בתוחם בפרשה הרביע בכל קודם לא תבע זה תרומה ע"ם וכ"ל מבוס דאמריב עם מ"ו כיצד היה הבשור נהמין תרומה והרומת מעשר לבעלים ולא לומר לכהנים ומעשר לחסון לבעליו זהו הלוי ומעשר עני לבעליו זה העני ומעשר בני הביכורים מתבערים לפי שזה צריך לאכול ביכורים ואם מעתה אין יכול לחוליסם לכן מתבערים אבל הרומה ומעשר לחסון שיכול ליתנם ללוי ולכהן יתנם וה"ל ביאור לבעלהן מהשלום ולא"ז אומר בערתי מקודם זה תרומה דתרומה מ"ל לבער רק יתנם לכהן לכן מרבה תרומה בוגם נתתיו לוי לרבות הרומה שנתנה לכהן הנקראים לוים בכ"ד מקומות והא דכתב רש"י גם ביכורים מדבים בוגם נתתיו ללוי ובמשנה אמר דביכורים מתבערים כמו מעשר שני. וי"ל דרש"י פיסק כר"ש דא"ר שהם דהביכורים אינם מתבערים רק נותנים לכהנים בתרומה והא דכתב רש"י לרבות תרומות לשון רבים היינו הרומה ותרומת מעשר כמ"ם בתמנה שם והא דלא הי בתמיהין בסדי תרומת ובשרים בנתנין לכהנים כמ"ם רש"י נתומים דבכלל תרומת שם הביכורים אקרי הרומה דאמר מר ותרומה ידך אלו הביכורים וכמ"ם רש"י בפרשת ראה וק"ל : מ"ב ולא נתתיו ממנו לאת ולא לקחתי ממנו אבון ואבל יכון לאת ולא נתתיו לאונים לאבלים. ובתוי"ט ולא ידעתי מאין מפיק להא דלאת לאת דוקא וע"ל ע"פ מי שמלאתי ביסמא אחרת כרמב"ן פ' הנה שגורם בהא מתני' לא נתתיו לאונים בלא ו"ו מיבא לא וכזה פ"ם הלבאורה קשה לאם אחר מיבא לאת דשבועה דהכריכין הוא לאת אלא דתיבה לאת מלהא באפי נשבה ואקי אקרא דבתיב לאת לבוכות ולא נתתיו לאונים לאבלים ואי לאת בתמיהין קאי אלאחרו ולא לאבלים וק"ל :

לשון הגהות וחדושים הזהב

מהג"מ דוד טעבלי ב"ץ שי"ף זלה"ה שהיה אב"ד ור"מ בק"ק לונדון עם הגהות ב"א מהג"מ גבריאל אדלר הכהן ז"ל אב"ד דק"ק מירינגן והגליל .

מסכת תרומות

פרק ו מ"ב מבלמת קרן וחומה לעמה וכו' הא דלא נקט הת.ל אינה משלמת כלום. הפסר דאתי לאורויי דאינ דאינה מבלמת אלא מבכבת לעמה מ"מ ניכה לבפרים חולין מחוקין קרן וחומה ובתשלומין נעבים הרומה.והאוכל אותם חייב קרן וחומה. וכן בסיפא בתשלומי חומה שמבלמת לעמה וכ"ם הקרן בסיפא שאבלמת לעבלים : שם מ"ג בהרמ"ב ד"ה בן. איכא מיעוט וס' ואפשר דאיכא מני ביעייהו דלר"מ שהוא מבלם קרן כדין מוזק . התשלומין חולין ואם לא סבכן למחול מחל . ולחכמים דהם מבלמין הקרן מני כדין אוכל התשלומין תרומה ואם לא הכבן למחול אינו מחל . ואפשר דאתי בזה הכלל פ"ו מ"ד ושי"ם בטוי"ט ד"ה זה הכלל :

מסכת מעשר שני

פרק ג מ"ח בהרע"ב ד"ה תוכן קודם ע"ם. והוה נגד סגיות הגמ' פרק אחהו מקומן דף ל"ו דאיתא שם לדבית דחוכן קודם לענין הבילת קדשי קדשים אבל לענין טומאה ובתיבת קדשים קלים לא ע"ם . ונראה גם בהרמ"ם בפי' מבכה זו נמצא . והועלת היותה קודם כדי שיהיה מותר לאכול בשם קדשי קדשים ולשחוט בשם קדשים קלים ואי ביכנם טמא שם חייב קרבן כמו שיתבאר בשבועות ואלו היה מול היה דוקא ודק יחוקלים בוה. ולא היו חייבות בדין מהלו הד"ם עכ"ל. אבל הלבן הרמב"ם ים לייבב ולומר דמ"ם והועלת היותם קודם וכו' אקי אל גנות אל לבכות בבטיות בקודם ובאוחות לחול דמגנות הלוו דיבר הרמב"ם שם בתחילת דבריו ע"ם הטמם הרע"ב ז"ל שכתב בזה על תוכן קודם אל לבכות הבטיות בחול ובאוחין לקודם דבריו תמוהין וצ"ע. ועי' בפי' הבבנה לרר"ם הבית הוספתה שבייעה לרע"ב ז"ל אמנם סיים בפרק אחזו מקומן

מסיק בבטיות כתול כו' ע"ם ועי' בהרמב"ם אלכות בית הבחירה פ"ם הלכה ח' :

פרק ה מ"ב ד"ה ולא נתתי בהוי"ט לא ידעתי ממאי מפיק וכו' עי' בפי' הרמב"ן על הבורה שדבר ממאי מפיק ע"ם. ועי' בהרמב"ם פ"ג מהלי מ"ם ובכ"מ שם :

מסכת חלה

פרק ג מ"ה אם אין בכל ישראל כשיעור וכו'. ולכאורה תמוה בשיעת דבשורה דאמרי' שהי בנים ישראלים בעורים בפ"ג לקמן ריש פ"ד . ובעמ"ם בטו"ע יו"ד סי' בכ"ו ס"ה יש לומר דבע"ב אמ" ידע שלינו מקיפיד בעור דאת ביראל חייב בחלה . או בעמ"ם הפ"ך ס"ק אי ל"ל דבע"ב אמ' מקיפיד שהשות סעור :

פרק ד מ"א נהוי"ע ד"ה הבית . והרמב"ם מפרש מתני' דאתה לי יהודע ואינה בלבה . ל"ל דל"ל כך . ואמ"ם שבפי' הרמב"ם בכא ובפ"ב דתרומות גרס ר' יהודע . אמנם בוזהו לאמה דאיתא גפ' העור והרוקע דף ק"ב ע"ב דשם איתא מני ר' יהודע הוא ע"ם : ואולי יש עוד ט"ם בפי' הגאונים . כדי לכוונו עם דעתו בחיבורו פ"ב מהלי מכירות הלכה ד' ומ"ם בכ"מ . ומי' דברי הרמב"ם בתבורו ובפירושו וכוונתו מעלמה ממני ולא"ע . ועיין בחידושי פ"ו מהלי ברכות (והוא בספרו לשון זהב על הב"ם) וכאן אין עם הסוף :

מסכת בכורים

פרק א מ"ח בהרע"ב ד"ה ואין חייבין וי"ל אלא הלבה שחייבים עליהם תומה והוא מירושלמי ביאור הר"ם דמתני' יהודאה . אמנם הרמב"ם בפ"ד מהלכות בכורים הלבה ע' פסק כמתני' דבשים אין חייבין עליהם תומה . ואפשר לישב פסקו . עפ"י מ"ם הוסי' בשאין דף ל"ה ע"ב ד"ה בלשון הבמנו לא איכא בשום במתני' ופלוגתא בבריתא סתם בסתם תמנה וכיון דאיכא פלוגתא במתני' דיהו . לכן הלכתא בסתם : עיי מ"ט בהרע"ב ד"ה הרי . בזב לא הלכה אלא לרבי יהודה. הכי איתא בירושלמי הביאו הר"ם ותמיהני דגם לרבנן אינעבין כך בגלא כיון שהוא

ממין אחר דבשני בע"א ס"ל דקולא. וכאדם ל' אשמועין דאינו קולא וע"ע. ומהר"ל בפירושו על ירושלמי כתב מה דברים באינם עוכרים לי. אחר כתבי מלאתי קושיא ז' בספר „אור אברהם": **פרק ב** מ"ז בתוי"ט ד"ה מהלכי שתים. ואפשר לומר לכך הני מהלכי שתים ולא אדם לפשוט כר"ש בפ"ב דמכשירין מ"ז דסבר דדם סתם אינו מכשיר ואתי לאשמועינן דדוקא מהלכי שתים דהיינו אדם חי בראוי ליכך דמו מכשיר ולא דם אדם מת. ואע"ג דשתתא דמתני' הוא דאינו מכשיר. מ"מ לא פסקינן כשמעתא דסבא דהוי סתם ואתי"כ מהלוקת ואפי' בתרי סדרי אתרי' כן פמ"ש התוי"ט בפ' בתרא דתמורה לו ד"ל כמ"ש הפוי"ט עוד שם מכשירין הוא עיקרא דהאי מילתא וכבר לא תני ליה כ"א לגב להני הילכתא בתי"ק דמכשירין כמ"ש הרמב"ם והרע"ב שם: **שם מי"א** אסור משום בלאים עם התיש ועם הבהמה. ותמיהני לשמ"ם הרע"ב במ"ח ד"ל שכוי הוא בכל מן התיש ומן הכבש. מ"כ קשה פשיטא דאסור עם היש ובהמה ממ"ג דאפילו בשהוא היש משוש דאין הוש"ן לזרע אב מ"מ הא אסור עם היש ועם בהמה כדאמרי' לעיל בפ"ח דבלאים מ"ב בהמה עם בהמה היש עם היש. ואם הוש"ן לזרע אב פשיטא דאסור עם בהמה ועם היש משום בלאים. וגם לי בריש בפ"ע הוא. קשה ג"כ קושיא ז' פשיטא דאסור. עם היש ועם בהמה. רק זה יש לתרץ ע"פ מ"ש בתוי"ע סוף פ"ה דמיר בשם תוס' דגם לא שכיחו אם אינו לא היש ולא בהמה. אבל ל"ל שבא מן התיש ולכיה קשה: **שם מ"ח** בתוי"ע ד"ה כוי כתב וז"ל. והרמב"ם פ"ע מהל' ביכורים פסק כוי בריש בפ"ע ואינו מורכב. ועי"ש בכ"מ בהטור בבין דעת הרמב"ם שבכוי הוא מורכב אבל אבר"ן מפרש שהרמב"ם סבר כוי בריש בפ"ע היא. ולי נראה להניח דאיש דעת הרמב"ם הוא שכוי בריש בפ"ע היא. ממה שכתב בפ"ע מהלכות בלאים אבל ה' וז"ל וכוי בלאים עם התיש ועם הבהמה ואין לוקין עליו מפני שהוא ספק. וא"כ כוי אינו מן התיש ובהמה דא"כ כוי ליה לאיינו מלקות דבין שיהיה היש לו בהמה אסור עם התיש ועם בהמה ולוקין. אע"כ דכוי בריש בפ"ע הוא ואפשר שאינו לא היש ולא בהמה ומ"מ אין לוקין ולא אסיר כ"א מספק: **ואולי** יש לומר הגם שכוי בא מן התיש ובהמה אפ"ה אין לוקין מספק שמא לא חייבתה תורה מלקות אבל בהמה עם בהמה או היש והיש אבל אלי היש ואלי בהמה אין לוקין בין עם היש או עם בהמה. והבא מן התיש ובהמה יש לומר שמא חושבין לזרע אב והוא אלי היש ואלי בהמה: **ולפ"ד** יש לתרץ גם מתני' אתי' ל"ל דכוי בא מהיש ובהמה ואעפ"כ אינו אסיר לאשמעינן דאסור עם היש ובהמה. דאם היש בהמה לא אסרה אבל בהמה עם בהמה. ועדיין צ"ע דמ"ש היש עם היש או בהמה עם בהמה או אלי היש ואלי בהמה אין לוקין בין עם היש ובהמה. ובבא מן התיש ובהמה יש לומר שמא חושבין לזרע אב והוא אלי היש ואלי בהמה: **ולפ"ד** יש לתרץ גם מתני' אתי' ל"ל דכוי בא מהיש ובהמה אין לוקין ולא אסיר כ"א מספק: **ואולי** יש לומר הגם שכוי בא מן התיש ובהמה אפ"ה אין לוקין מספק שמא לא חייבתה תורה מלקות אבל בהמה עם בהמה או

ימה דגם זאת בדר לעבנה הוי"ל לחיבר לא עבה ולא כלוס ומדלמר לא עבה כלוס מבמע רק דלא תיקן הבירי ס הבל לא קלקל: שם ר"י אומר. עי' פי' המבבה להרמב"ם כתב דאין הלבה כר"י הבל בהלכותיו פסק כר"י ועכ"מ בס: שם מ"ם ר"י אומר לא כי אלא כו'. הרמב"ם פסק כאן ובהגיהו דלא כר"י הבל בהגיהו יומה בהרבות בסוגיות דפתיחתן ובליתן פסק כר"י. לך מדברי כל הפוסקים נראה בהרמב"ם: שם מ"ו ותורמין זיתי בתן על זיתי כבש. עי' הגהות מהר"ש איגר שבגיא דברי הירושלמי כוף פ"ג דתלה אמר ר' מני קיימתי בבמן בל זיה מוסק ומזה ראיה דזיתים ובנים אין חייבים מדאורייתא רק אחר שיעבו הירום ועבר. וכבר קדמו בבוא"ת מהרי"ש ח"א סי' כ"ה ורמזו בלאחר יד. ועי' בלוס ירושלים על הירושלמי הגיבה פ"ב שהקשה בן מדעתיה דמפשיה והקבה מזה על הלבוש. ואני בהבונה בתבתי דהדבר תלוי אם מבקון מיבלע בזיעי לו מפקד פקודי. ובזה יתישבו דברי הלבוש ודו"ק. בי קלבתי:

פרק ג מ"ב נפלו שתיהם לתוקים ח'. עי' מבבת המים שהקשה מפ"ת מ"ה ולא קשה דשם דמוקן שניהם לבהן בהנם ל"ם גזל הבבע הבל כאן דהוא מקבל מבהבן מעות נגד הרומה הראשונה ח"ב עכ"פ צריך להפליגם בשיעור שתיהן ומותן לבהן דחל"ב יש בהן משום גזל הבבע. ועי' הוי"ע כאן: שם מ"ד חוץ מן הדבוקות. המ"ח הקשה דח"ב אין תורמין מן הטהור על הטמא וי"ל דעכ"פ בדיעבד הרומתו הרומה. ועי' בעו"ז וי"ד סי' שכ"ח: שם רא"י אומר. עי' הוי"ע שבתב הבל בהרומה גדולה בעי הראיות שבירים ניבבין מ"מ זה הוי בניבר בין דאמר בתוכו ובמו לה"ק. אבל בין אין אפבר ביהיה ניבר בל בלריך להפרים ממבבר ממנו. ובסוגיים לדוד מהרח בתבס בזה:

פרק ד מ"ח הנים בתורות מעלות אח הבלדינות. מבאן למד בהה"ד לענין שהתיינו דבני מיינים הם. ובבו"ם פנים מאירות הביא בשם אבי הגאון בח"ל ז"ל שתמה ע"ז דבפרק ב' מ"ד מבואר דמין אחת הן. ואחי בבה לענין העלאה ע"ם מה שהאריך בזה. ועיין בגבון בנורים סימן רכ"ה בתו"ה:

פרק ו מ"א והמשלומין הרומה. עי' פי' המשנה להרמב"ם שבתב כי אותם תולין שנילם בענין הרומה וזילו. וכוח בתיב מאוד. ונשאלתי בזה מהבבר המנות מבור"ל ילמח הוכם ז"ל מבוטשלעם. ולעב"ד ל"ל בן בדיני הבתרומה מבלם ובייבו בבלמוחו ממם והבחונה לענין בדמוע ושאלתו הוא בבל בדיני הבתרומה. בן נראה לפענ"ד:

פרק ז מ"א מוזד מבלם את הקבן. בתב הרמב"ם דוקא בלא הבחו בו. דבהבחה בו לוקה והיינו מבלם. המלינו הקשה דבתחובות דף ל' אמרו לר' בחונא מדלגבבה קניא ואחי קבניא הא המלינו"ל פי"ה מתרומות בי"ח בתב דלר"ם יש חילוק בין גזלן לאחר דבגזלן אינו מבלם רק בבי שיווי תולין מהוקנין עי"ש. ולפ"ז מאי פריך דאלגבבה לא קניא רק לבלם בבי שיווי הבתרומה ובאכלו יתחייב בבי שיווי תולין. וח"ב אחתי איבא מחוחה ומלקו ח בעת האכילה. אמנם באמת הדבר בחון דברי המלינו"ל הארוך שם דלמה בחזיד צריך לבלם בבי שיווי תולין הא אי יאבל בחזיד בתיב ובי"ם דעת רש"י באמת. ובתב דלבהרמב"ם צריך לומר דקלי אף בחזיד ולפי זה לר' מחוחה דבוער בחזיד מתבלמין ממילא לא קלי רק אבוגב דבחזיד בעור ח"ב ממילא בחזיד אינו מבלם רק דמי הבומה. וא"ב שבר פריך לר"ג דאלגבבה קניא ולפ"ז לדידן דלא קי"ל בר' מחוחה ובם בחזיד אם אבלו מבלם דמי תולין מהוקנין ח"ב ל"ם אלגבבה קניא דהא יש חילוק בין הגנבה לאבילה ובמ"ם. ובזה יש לייבב הרבה קושיות ודו"ק: שם מ"ב והבחים אומרים זו וזו מבלמות את הקבן ואין מבלמין את הבחומה עי' רש"י אמתה דף ס"ט שבתב הבא מקולקלת לחבבע לבלם הבחומה בחבלה קבן והחוב. והוא הבוה דזה לא בחבחים ובם בר"מ לא אמרה. ובבר בזה הפרבה דרבים דרבן מחמין ח"ב בסופו ע"ם:

מסבת מעשר שני

פרק א מ"א אבל נותנין זה לזה מתבת הבם. עי' בבעוהרה שבתב דסייבו בחמיבו לאבול אבל ליבן בתבת הבם אסור ועי' תוס' יו"ם. והוא מהר"ם בפי' כן דברי הירושלמי ולא נודע הטעם. ולפענ"ד מזה ראיה לבהרי"ט בראבומות סי' ק"ן דאם מזמין אחד לאבול לא זבה עד שיאבל ולא קודם ועי' יד בחול סי' רכ"ב מ"ם בזה ולפ"ז תתנה אסור ליתן דאם חיבה בטעם שבבלו ממנו אבל אם מזמינו לאבול לא זבה רק בטעם שאבלו ח"ב אינו מתנה גמורה והוי בתבר וזה הבנין מה אחמינו הירושלמי שם ועי' פ"א מ"ח בבעוהרה ותו"ע בם: שם מ"ז ואם לקח יאבל בנגדן. עיין בבעוהרה בפי' דמייבי במזיד ובבגהה הגאון מהר"פ ח"ר מקבה מקדבינן דף נ"ו ובבר קדמו בבו"ם פע"ה מ"ח סי' מ"ז. ועי' בסבבי ש"ת בחלל ומביב ח"ח סי' קנ"ח:

פרק ד מ"ח וב"ה אומרים בודאי. עיין רמב"ם ורע"ב. ובבוי"ע הקשה דאין י"ח בב"ם כי"ח דהיק. ונשאלתי מהמנה מהול"ר יאמח הוכם ז"ל מבוטשלעם דלמח אינו בה"ק והבאתי ההבינה דלה"ק הוי י"ח ממש ולאן סי"ח לענין הייבים פחות מבוה פרוטה. ומעטה בבל פחות מבוה פרוטה אינו חבוב ממון ח"ב אינו שוה עם הי"ח דת"ק וזה שבוע לענ"ד. והנ"ל אחר שבלחה בחיים לדוו"ז סבח קיבשח מבוה"ר יעב"ץ ז"ל נתקשה בזה הרבה ולבן בתבתי מה שנראה לפי פבוטו ובנוף פי' הרמב"ם והרע"ב עי' ב"מ נ"ד לענין חנם פרוטות ובגיעין י"ב ובוה"ק שם ודו"ק: שם מ"א אחמבה היתה מלאה מלחה. עי' הוספתא פ"ד כלו ומודה ר' יוסי בתם בתב בתבינות ומתן על בני תרם וכו'. ולריך באור דמ"ם מריבתא דבלא ר' יוסי. ועי' בהב"ם סי"ם ס"ק ע"ו מ"ם בזה ודפח"ח ועי' בב"ם מוהרי"ע הלק הו"מ סי' קכ"ד מ"ם בזה ובתבונה הלרבתי לייבב ולבל"ם:

פרק ה מ"ט ומקומו מוכר לו עי' בגבת מהר"ש איגר שבתה מל המוהרי"ע בתו"מ סי' ס"ג בבי דאגב"ק לא מהני אם הקרקע במקנה המטלטלין על נבה הוא בבבירות והרי בתן דר"י הקנה לראב"ע אב"ק בהיה לו לר"י בבבירות מר"ב. ואם הימה גדולה. ולפענ"ד נראה דבל הטעם דל"מ אב"ק בבבירות מבים בין שנוף הקרקע אינו אלו אינו יבול להקנות על נבה בין דאגב קרקע דוקא בבלו מיירי ואין לך בו אלא מדוחו או במ"ם הבעל הטיבור אות בבירות אחין בבור רבלי להבביר ובביות הראב"ד פ"א מבבירות ח"ב בתן בר"ג נעמנו היה לריך לזה בדי ביבים הירושלמי מהוקנין ח"ב היה ניחא לים בתם שהקנה ר"י לראב"ע ובמ"ם הטיבור דהיה בראבות בל ר"ג ח"ב זה בבנוע ובבור דבל הבים הרבות בל המבביר הראבון מועיל ומאי ר"מ לם הראבון היה מקנה לראב"ע אר"י בבור: ויש להמחיק הדברים דדוקא בבבעל הקרקע אין לו המטלטלין רק הבור ח"ב בעל הקרקע אין לו המטלטלין ובבור אין לו הקרקע אבל בתן ר"ג בה לו בקרקע גם המטלטלין. ונאמת בר"ג היה יבול בעבים לבתרים התרומה ח"ב בתן בר"ג בעמנו היה לריך לזה בדי ביבים הירושלמי מהוקנין ח"ב היה ניחא לים בתם שהקנה ר"י לראב"ע ובמ"ם הטיבור בבבירות ר"ל דבאמת בין בבירות מעורבין ומבואר בב"ע סי' ר' ס"ח בהגבת מרדבי ולפ"ז בוב מה בבבבור ר"י לראב"ע ג"ב היה מבומר לדעת הראבון והוי בתלו ר"ג הבבור המקום לראב"ע. ובן מלאתי לפ"ב הגאון בתיבות הה שבתב בן בס"ק ב' ובהגיהו ובגוף דברי המוהרי"ע מבב"ד הו"מ סי' ס"ג ס"ק א':

מסבת חלה

פרק ב מ"ה והקמח אם יש בו בבעור בו'. עי' רמב"ם בפי' המבנה ובבסר סיד פ"ח מבבורים ה"ח ובב"מ בתב בם ובדינו בבמיה בך דאסורה לבריה מבום דפסק דלא בר"י. והדבר הימה בין שהוא בבאר בל קמח חולין ממילא נמבע דאסורה לבריה ובבלתי בזה מבב"ל ובאמת שבית הימה גדולה. ואני תמה ביותר על בב"מ שבסק דבריהו בפסק בבבגן והוא הימה דא"ב מיך מייבת בחלה ול"ע בזה:

מסבת עדלה

פרק ב מ"ט עי' בבעוהרה שבתב דר"ש לא פליג בבישא. ובבגהת הגאון מהר"ם תיגר ז"ל אין מלטרפין כ"ם לאיסור והיתר ואמה על בהוי"ע שלא הביגו בזה. ואני תמה דעד שמבלא על הר"ב והבוי"ע לאמר לא ראה דבר"ש שבתב בן בפיבוהו לאבביות ובויתר הימה על הרא"ם דאמר שבבר ראה בפי' הר"ש שבתב דגם בריבא פליג ר"ש והבינא הסוגיא דע"ז אין בתב בפבינות לבינן. והנראה בזה דבראל"ם מפבב דמה שהוא בבתלבר בש"ם לאחבש דר"ש ס"ל דבמיהם הבביתו ובבפנמו שניהם פנמו הייבו לאחי דר"ד אם לאחי דבעי לעיל אם בבבביתו ולבסוף פנמו מודה ר"ש וע"ז אמרו בבבן לר"ש הא הוי הבביתו ולבסוף פנמו. וע"ז בולבן ר"ש לחבש דבייהם הבביתו ובייהם פנמו אבל בלאמת אינ"ל דבאמת ר"ש מודה בזה דאסור והב"ם דחויה לא מבחה. ועיין בסוגיא אם בע"ח שלא הביאו אן הי לר"ש חולק גם בזה. ועי"ב מבמע דבריבא לא פליג ר"ש רק מה שהביאו בבריתא דר"ש פליג ע"ז. ע"ז אמר הב"ם הסבנא דבייהם הבביתו ודו"ק. ובחדושי אמרתי בזה עוד דבר תי' אבל לפי שהוא בהריבות לא בעבקתי בזן:

מסבת בבורים

פרק ב מ"ג עי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' רפ"ע וז"ל הרשב"א מבנה רביעית שאמרת נמס' בבוריס דקבינא לך בפ"ם דמני ותאיל מה שיש בתרומה מה שאין במעבר ויש במעבר ובבוריס מה שאין בתרומה וקא מני ותאיל מה שיש בזה ואין בזה. וכיון שבן הוה ליה לימר מני יש במעבר מבא"ב בהרומה ובבוריס שבמעבר נפרה חוץ לירושלים. ובתב יבול אני לחבן לפי קושיתך דאמרי דמעבר לא קתני כו'. ונשאלתי בזה בא' מהתלמידים דהוא שיטת דאדרבנה הוא קולא שיבול לפרוחו! והקושיא המוה ג"כ דזה קושיא הב"ם יבמות ע"ג דקאמרי דאמר רב אחי שמעם מינה דהני ובייר מדלא קתני ומוכגין בבאר שי בבוא אין לבם פדיון מבא"ב במעבר ש"מ. הרי דהב"ם מקשה זאת. והבה על שהיבון ר"ל בדור שב"ל קולא לא קתני והוא בחמת קולא וכל הני דחביב במעבר היא מומרות ולא קולות. אמנם הקושיא באמת המעיין בם במבנה דחביב יש בתרומה ובבוריס מבא"ב במעבר ויש בבבוריס מבא"ב בתרומה ומעבר. אבל מה שיש במעבר מבא"ב בתרומה ובבוריס זה לא חביב ושפיר הקבו לרשב"א דלמה לא הני גם זה. וזה לא אמר ר"א דר"א אמר דשיין בריבא דהיינו דלא חביב מה שיש בתרומה ובבוריס מבא"ב במעבר. אך מה שיש במעבר מבא"ב בתרומה ובבוריס זה ל"ם. ובזה מיובב היטב מה דלא הירן הרשב"א דחנא ובייר. דע"ז יקשה מאי שייר דהאי שייר דבשלמא ריבא שייר הני דוחבא בשאר בנים ואין לבם פדיון מבא"ב במעבר אבל מה שיש במעבר מבא"ב כו' אינו אלא אחד ולא שייך לומר הני ובייר. וע"ז מהרן הרשב"א דחומרי קתני קולי לא קתני ובזה מיובב מאי דקבינא לי אני הירוחו של הרשב"א מאי אמר ר"ל הני ובייר. ולפמ"ש בם מקשה דליתני מומרא דתרומה ובבוריס שפיר אמר דתני ובייר אבל מה שאמר דליתני קולי דמעבר מבא"ב בתרומה ובבוריס זה לא חביב ודו"ק היעב כי זה נכון בדור פוקח עורים: שם מ"ז דם מהלכי שתים פי' בבבעוהרה פירשו דם בהדם כמו דם חלנים ודבריו תמוהים בש"ם כמו דם חלנים. ונשאלתי ע"ז והבאתי בתוך דברי דאור דלפסבר כוונתו ליה דילפינן בחולין נ"ו ובבריתות דף כ"ב מדם חלנים דדוקא דם הקזה מבשיר ולא דם קילוח. ולפ"ז ס"ה בחדם אינו מבשיר רק דם חלנים והיינו דם הקזה וכ"כ הרמב"ם פי"א מטומאת אוכלין בבדיה. וז"ש הבבעוהרה דם אוס דם חלנים דהיינו דם הקזה דוקא

כן נראה לענות דעתי: סליק

מלא מסבת תרומות הרועים

פרק א מ"ה בבבעוהרה הילא שבתבימו בן לוי עכ"ל. דעת הר"ב והר"ם דאם הקדימו בבבי וכן שבולין ת"ב הורמין מהן לף בתין טבולין לתרומה מעבר ולבך מ"ח לתוקמי כלן הקדימו בבבי וגם מ"ח לתוקמי בבבבם ממנו מ"ג ומ"ב פבינה דחולין מהוקנים הוא שבתבם פי' בבבעוהרה ובבינה דתין תורמין מהן. ועי"ב לריך לתוקמי בבלה נתרם מ"ג בבן שהקדימו בבבלים אבל דעת הר"מ והרא"ש פ"ה מהל' הרומות דלף נשבולין לת"ב בבן שהקדימו בבבי מ"מ בין תתין שבולין לתרומת מעבר אין תורמין מהן ועי' במ"מ שם מה שהקשה על שיטת הר"ם והר"ב:

פרק ה מ"ן במשנה ר"ש אומר נדמעת עכ"ל המשנה י"ל טעם הר"ש דש"ל תיב בפלר דיבורין והמיה סי"ל בבבינו אפרים דבשאר איסורין ל"ח מ"ב ה, דכ"ע פ"ל הנ"ב בשאר איסורין רק דר"ש סי"ל אפי' ביבב ולרבנן רק בדבר לא הבבלו בש"ם בחוס' בחולין דף ק':

פרק י מ"א בבע"ב זה עם זה הבם מין ה' עכ"ל. ובקה לגיבסא דגרים ר' יהודה הא ר' יהודה ס"ל מין במינו לא בטיל ואל"ב מב"מ תמור מחינו מינו ול"ל דבבא באיסור דרבנן מייבי דומיא דתרומה דמייבי בתרומה בזה"ז דרבנן ובדרבנן ס"ל מין במינו בטיל בש"ם הר"ב לשיל מבנה ח' ועי' בחי' מנ"ל בבעוים ערך מב"מ הבאתי קבת רבוותא דלף מדרבנן מב"מ לא בטיל לר"י ובקשה מבחן ול"ל דגרסי בבן ר"ש אז דס"ל דע"ב ל"ח מין במינו לא בטיל אלא בים בבן גוף האיסור ובבן מייבי שבבינו האיסור בגון בהיתה תחיבת האיסור בבעה ובהיתר בבבלה ובסיבו הבעוה ובבעוה בטיל לר"י ולבך ס"ל דבבטול אינו לוחר בבל שאינו מוחן עשה זה בזה בש"ם בזה ים לי אריבות דברים ואין בבן מבומו:

מסבת מעשרות פרק א מ"ב

בבבעוהרה פי' הרב שביעית פ"ו מ"ח:

פרק ב מ"א בבבעוהרה ובבוריס דאינו לא ראו אני בבים ובע"ל מבמע דבסבק הוא ובבס דלמה בבינבו לבהיבם מהוקנים ודאי בשא ראו אני הבים ותיבבם הש"ם לשרך עלמו הרוב ע"ה מעבריס ול"ל דהוה ס"ם לתיבבה בשא לא ראו אני הבים ואח"ל ראו שא לא מיבבם בין דע"ם הוא ובם מיבבה בבל ובבה"ג לא אמרי: ובבה עדיף מחבוקה דבזה ע"ה מעבריס בין ד"ל דאינבר לא ראו אני הבים ודאי לא עבדן דעדיין לא בתחיבו ולבך מעבדן ודאי:

(רח"ב זרעים ח"ב) אלו

מסכת חלה

פרק א מ"ג אלו מיינין במלא עכ"ל המשנה יל"ד למה נקיט פירות וי"ל שהוצרכו לאתן דמייב בחלה כדלקמן רפ"ב וספור ממעשרות וי"ל דמקרי אתיא כל' יחודה דס"ל בירושלמי לקמן רפ"ב סביהו ג"כ הר"ם דבפירות מ"ל שהוצרכו לאתן אליבי ר"ח ור"ש ובפלוגתא לא קמייני וגזה ניחא מה דלא נקט במשנה בתח"ו דאלו פטורין מחלה בפירות שיצאו מאתן ור"ל דפטור מחלה לר"ש לקמן רפ"ב ואמעבר הייב משום דפלוגתא לא קמייני: **בחלה** ביסה כו'. נזה יש מחלוקת לתוספות דעת ר"ת ובר"י נפ' כיצד מברכין ד"ז דלא דבשעה שנגעל היה בידו לעשותו סופגנין חייב ודעת הר"ם והרמב"ן דוקא בשעה שעשה הביסה היה בדעתו לאפותו כלחם גמור אבל אם מתחלה היה בדעתו לגמרו סופגנין מיקרי חחלתו וסופו סופגנין ולא נחית בשאר נגעל חיוב חלה כלל כיון דהיה בדעתו לגומרו סופגנין ועי' בר"ש ובר"ש פרק כ"ש ובהל' חלה ובר"ן פרק כל שעה ובמו"ד סי' שכ"ש שהריטו נזה: **במ"ן** בברטנורה אי במתכת כו'. ומשך אחר דברי הר"ש נפי' המשנה אבל בתחת בחיבורו פ"ז מהל' ביכורים דין י"ב חזר בו וכתב דלא במתכת ובמרכשת חייב כר' יוחנן בשבתים דף ל"ז וכ"פ בטוש"ע ביו"ד סי' שכ"ש ובכי נקטינן: **מ"ח** ומעשה ביו"ש עכ"ל המשנה בברטנורה בריב ובאמת ביו"ע וכ"ש בגי' המס' יו"ש דף כ"ל וכ"ל דדוקא אפיה אסור אבל ליבשה אפ"ג דבלא ג"כ מלאכה דאורייתא מותר משום דחד עיבחא בליבשה מרובה כמו במישעה ולכן גילבה דעבשיה ס"ל דאוסר אסור ובכן סוגיא דמתחת ס"ד לענין חולה לחולה בשבת ועיין בר"ן הכן סוגיא דמס' יו"ט דף י"ז ועי' בפי' יהושע שם דף כ"ל שבאריך בזה:

פרק ב מ"ג בברטנורה ושוא שפיה שלמטה עותות בקרקע עכ"ל. נ"ש דבגמ' קאמר פניה עותות פייטו שעבות ולמד דשבות יש בכן משום ערוה ל"ל עותות דבל"ז עדוה שלה למטה ומ"ל עותות רק משום שבות ועיין בגמ"ש סי' ס"ו סק"ה ובמידושי סמרכיתי בזה ומראה לישבה דבר"ש שבכאן אטפיחים דמביא ירושלמי אין בשם משום ערוה ומביא האוקימתא דפ' מ"ש כגון שפיה עותות וסבר הרב דל"ש אהדדי אבל בלמת כוונת הר"ש דגמ' דיקן סגיגא וכמ"ש במ"ש שם. ובמידושי בדכות דף כ"ד שבתי הבריו ע"ש באות ס"ג:

פרק ד מ"ח ואין חייבין עליה הומש עכ"ל המשנה ע' במל"מ פ"ו מהל' תרומה דין י"ד דלדבריו שם מבמע דה"ם בבא מפרים קרן והומש וימכור הקרן והומש לכהן אך שבש לבון המבנה אינו מורם כן ע"ק דבבא מבמע הקרן הייב בשבש דבשלומי בבר"ה ואילו בפ"ו מבנה פ' אבל אחר אם הקרן פטור מבמע דאף קרן אינו מפרים ואמאי לפרוש גם שם קרן והומש עי"ש ובמל"מ שם דלשתו בעריך לפרוש גם שם קרן והומש עי"ש:

פרק ד מ"ח בברטנורה ושבול יום אוכלה לחלת אחור של חל עכ"ל. דע דפי' הרב כפי' הרמב"ם בפי' המשנה ובמיבורו פ"ה מהל' ביכורים ובפי' פ"ו שבביא הר"ש כאן דהא דשניו במשנתינו דבמ"ל צריך ב' תנאים כיינו שיבא לדיבא בכן שבבל מקריבו אז מפרישין חלה אי לאחר לבורות דחלה זו אסור לכהן ומא בבומאה שיצא מבופו ואח"כ מפרישין חלה ב' ומתנה אף לבהן עשה בגון זב אף אלא שבל אבל אחי לבא אז שבבל אינו צריך ב' תנאים דיבול ליתן לו חלה אחור בשיש נאכלה ג"כ לבעל יום וז"ש הר"מ בפ"ה מהל' ביכורים דין ח' ומותרת לזרים היינו חלה שמיה דמייבי מינה מוכרח לזב אף אלא שבל אבל ודלא כמו שבבין בבאר הגולה בפי' בפ"ב בכ"מ שם דדעת הר"מ דהר"מ מייבי בבהן שבבל דלישה בלבד בלא בשבש דבעינן שבול יום ואחורה לזרים היינו בחלה דאחורה לבי אבל שבולה יוצאה מבופו ולכן אי' הר"מ דבבול יום אוכלה לחלת אחור. אך קשה דלשון המשנה אינו מדוקדק דמשמע דלישה בבול יום צריך ב' ב' תנאים ובבול יום אוכל הבאחורה דלבריכם בישה דלישה בבול יום ח"ל ב' תנאים והכ"ל ולא לישה בבול יום מפרישים ח' ואוכלו בבול יום. לכ"ז מיקר פי' בתוס' והרא"ש דר"ש בל הבבר דמתני' בח"ל בבמוך לא"ל אף לישה בבן בבבל אסור לאכול חלה שלהם דמתחי בחלת ח"י ואלו למיבר דגם חלת ח"י נאכלת אף בבשיל אמאם שהרי חלה זו שמאם הוא הרי בח"ל בבשיל ולישה נמשרה מבומאת אבן בבעמים לבן צריך לבפרים חלה אחת לאור ואינה נאכלת לבוש בבן אף בבן עבור גמור ואלה ב' לבבן ובשיל נאכלת לבבל יום ואלה קאמר בבבל יום ובבל יום אוכלה ואח"כ דקאי אמאי דבליק אינה דלפי הר"ב בל"ל לפרש דקאי אריבה דלא למיבעי בפשטא דלישה דמייבי דקאי אדאמרין ליה ובך דבכורות דמשמע דבישה לישה בבן שבבל ח"ל רק חלה ח' הייב לדידן שלאו בתוקים אח"י ולא אתחיל חלה דידן בחלת ח"י ולישה לאגור אלו חלה דח"י אמאי ומה שיש נזה עוד לדקדק יהבאר ח"ל בחיבורי הגדול באורך והמיבבי על הר"ב ותוי"ט שבעליהו עין אפי' בהוס' שבות פי' בבמוכר בשבש המשנה ובהלכה וגם הר"י פי' בר"ב בעלים עין מבחילוק שבין פי' בר"מ לפי' בהוס' וכנר המה עליו בר"ז בש:

מסכת ערלה

פרק א מ"ו בברטנורה דבין שאינו מכיר כו' עי' רש"י גיטין נ"ד בעמ' ד"ה בעמ' ובמחובר מחבריה ולא בטלה וטעמא כ"ל משום דהוה קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי וכן נפ"ש דבתרומה מבנה כ' לגינה של מולין כו' פי' ב"ב הר"ן דאין קרקע שולה בחחת ומאה ולכאן כתר לו עשה הרמב"ם נפי' המשנה ולא ידעתי למה שבק עשה רש"י שהוא נכון ומ"ש בעלמו לענין תרומה עשה זה:

פרק ג מ"ז בברטנורה פרך ובחזן ואני שמעתי כו' ב"ב המוס' ביבמות דף פ"ח: **מ"ח** בברטנורה מאחזן שליקא בבר כו' עי' רש"י קדושין נ"ד ב' שפי' דבחזן לאחר מותר לגזות לבבבי לקוש וזהו החילוק בין בוריה לתו"ל דבסורה אינו מותר רק בשלבקא בבר וב"ב הר"ן מקדושין שם: **סליק הגהות מסדר זרעים**

תפארת יעקב

מאת הג"מ יעקב צבי שפירא שליט"א אבד"ק אסטרין

מסכת תרומות

פרק א אות י ולא בבע"ב. עי' פ"ד דב"ק מ"ד. ובתוי"ט שם ד"ה הכם בשם המוק"י. ועי' הו"מ סי' ל"ה. ונסמ"ע סי"ק ל"ד. ובש"ך ח' סי' ס"ק ב"ב עי"ש: **אות יב** בן י"ב שנה כו'. עי"ש בבגשם מיימון. ועי' רמב"ם פ"ב מהל' מעילה. ועי' פירוש הר"מ כאן. ועי' ספר שער בינתון שבבא דלבמב"ם הוי תני גוזי מופלא סמוך לחיים. הובא בספר ע"ל שמח"ת ביו"ד. ועי' מש"ב המחבר ריש מס' עירובין: **אות טו** בן מדלתיהן כו' ר"ל

אות ז ולא בתרומה דבבר כו'. ועי' לעיל פ"ז דמאי מ"ד. ובשמ"ע מלאתי כן להיות בדמאי דלי בעי מפקיר לגבייה וחזי ליה. גם מ"ש דב"ש בבוכה פ"ג מ"ה ע"ש. ועוד יש לראות לזה: **שם** הרמוא לאכילה אדם כו'. מבשר דמרה אינו ראוי לאכילה ופטורה לגמרי מ"ב אמאי הבומה הרומה הא הוי מבטול מל המיזב. ואולי כוונתו לדברי הירושלמי שבביא בשאוך אות ו'. ובאמת לא הבנתי. הא דבעריך הירושלמי במקום דש"ם דילן פליג ע"ז. כדמוכח בינהות שם. כמב"ב הר"ם. ולשיטת ש"ם דילן ספיר כתבו התוס' שם: **שם** אות ן דאמי' במזיד כו'. ע' ר"ם: **אות ז** ול"ל כו'. וכב"ג כתבו התוי"ט ד"ה תרומה. ובראה דגם מן הבייה בן ר"ב שנה כו'. עי"ש בבגשם מיימון. ועי' רמב"ם פ"ב מהל' מעילה. ועי' פירוש הר"מ כאן. ועי' ספר שער בינתון שבבא דלבמב"ם הוי תני גוזי מופלא סמוך לחיים. הובא בספר ע"ל שמח"ת ביו"ד. ועי' מש"ב המחבר ריש מס' עירובין: **אות טו** בן מדלתיהן כו' ר"ל

לבאורה יש לעיין בזה. בבא דקני אם ותמר דלא קבה ולא כלום. ועי' ב"ב קמ"ג ע"א מי"ש ואולי מבוה הבבא הוי בעיר נדר. וי"ל דאולי ב"ש וב"ה לשיטתייהו בנדרים. לענין הר שבותר מקלתו סותר כולו. עי"ש דף כ"ה כ"ו. שוב מצאתי אח"כ בבש"ש שבעיר קבת בזה. וגם בספר תפארת יהושע ע"ש: **אות יח** ומבבחה לה כו' בבגלים כו'. ע' מל"מ שם שבביג ע"ז. ע"ש בתוספ' יהיבים ע"ש: **שם** כ"ב הרא"ד. ע"ש במל"מ שבראב"ד ס"ל הרמב"ם: **אות יח** אפי' נפדה אפ"ה כו' תרומה. דבבבדה לא הוי ממון גבוה. ועי' לשון הרע"ב. ואולי כוונתו לא"ד מע"ש ממון הדיוט הוא לדידיה גם אם הקדישו בבגלים אינו נפסר מתיב. ועי' ירושלמי פ"ה דמע"ש. ומה"כ בגה"ש שם ודו"ק. ול"ל דבוונתו דקודם שנפדה מ"ב הוא. כמה"כ פ"ה דהלה אות ס"ו. ועי' תוי"ע לקן. וכ"כ בתוי"ע שם בחלה: **אות כא** ממחובר לבשיעוה כו'. לאחר בבאת אלים. ומשמע דגם ממחובר אמחובר מהני. ועי' בשבות הה"ם אב"ע מ"א סי' י"א מב"ב בזה. ועי' הוי ומו"ת. ועי' רפ"ה דמעשרות. ועי' יסו"מ בוף בבוריב. שבבב דלא מלה נמבבה דתרומה אינו בחמחובר וא"ב. ועי' מעילה דף י"ח ע"ב. ובתוס' מן הקרקע. ועי' ירושלמי פ"ט דתרומה הל' ה'. הדא אמרה שבקדושה הלה עליה בשמחובר וע"ש: **בתוי"ט** ד"ש ולא ממע"ש כו'. ובזיבה לי כו'. עי' ירושלמי פ"ה דמע"ש סוף הלכה ב'. ובירושלמי פלה פ"ו: **בתפא"י** אות לחן יכול לבפרישן כו'. ע' לקמן פ"ד אות כ"ד: **אות מב** תיון בירושלמי כו'. ומ"ש התוי"ע על הרע"ב דהר"ם ובה"ם דמו זה. ע"ש פיינו גר"ה בירושלמי. מבא"ב גר"ש ע"ב ל"ל כדברי הרע"ב. עי' סיפר בר"ש בבעע"ד. ובלבון בבבה לבהן שבבב הרע"ב. ל"ל גם לר"מ. דמה שהקנו הז"ל ביעור בתרומה. הוא משום רוחא דבהן. וע' ממ"ל מ"ד ודו"ק: **שם** בתבבה תרומה לאבוה כו'. ע' בבא בבאיזור בירושלמי. ובראה דלק"מ: **בהום' רעק"א** אות ד משום פסידא דבהן כו'. לבאורה אדל קובייהו לר"מ. דלר"מ אם הפ"ל דבפשם מפיס עירבה. א"כ בבא דמקן לו זיבי בבם הומדים לאבילה לא שייך בהן בעשה מלו. ויש לישב: **בועז אות א** בדמוכה כו'. לא בבבתי מוכחתא מבם: **שם** דתרמי בעיקן כו'. לענ"ד ראיה לבגרע"ה מירושלמי. דהוצרך ר' מנא לבגיס בתמני' דעדיה מוכח ג"כ בהר"ם בהן. הו"ל לאיתר דבהם מייבי בזיתים שבמרה מלבתן. ודו"ק ואמנ"ל: **שם** דאפי' בליבא כו'. לא ראה דברי הר"ש שם מבשה ב': **שם** אף דבהן ממיל כו'. ל"ל מ"ל. ועי' רה"ר בהן אום ג'. ולבאורה דברי הרא"ש תמוה. דבלא"ה לבתאלה לא מבוה מבא"ב על הבמור. ויהיה מבהן סייעתא לדברי הבבע"א הבבא"ש בבוספתין: **שם** אינ אומר כו'. לא"ז אין בעשה מבוה בסידא דבהן בבמוכן. וא"כ הרע"ב שבהב מבוה בסידא דבהן. יפה תפס עליו. מיהו לפמ"כ בבסתר אות מ"ב. ע"ש מ"ש: **שם** לענ"ד בבבבר עורה כו'. קובייה המחבר הוא הבבבר שיווי. דזיתי בבן שוים יוחר מזיתי בבם. בבבוחר בלשון. ולא הבבבר עורה. אמנם בלא"ה לדברי הבבע"ש מ"ש בזיתים על זיתים. בדיעבד תרומתו תרומה בבבוחר בירושלמי מובא בר"ם. הרי שם אינה נמי בבבבר עורה. ושם לא שייך הירוגו. דבא אם היה ממבין לתרום עד שיזרבבה אז לא היה צריך לבבהן לעתות. וגם תירון בל המחבר לא שייך דבא שם הרבה לריעותא בבוהן. ונולא דמבפיבה הו"ל דבולהי הוי משום בסידא דבהן. וקבלי דמייתי בירושלמי הבמחבר בעלמא הוי. וקושייתו מתוכם מן הרעה על היסה כו'. יש לישב בבו בבזיתין הר"ש בהן ודו"ק. ועוד יש לאלק ולישב ג"ב קושיות הר"ש. אבם דאמ"מ. ודו"ק היטב. ועי' ב"ד הי' אל"ל ביו"ד ס"ק ס': **בועז אות ב** בבסה"ד וזה ברור כו'. ע' בר"ש. ותראה דאינו ברור בלל ע"ש ובבין: **הלכתא גבירתא** מ"ד. לבבבן לשמן כו'. בבדומה לי אל"ל לבומבן. וגם דבריו אינם מבוחרים היטב. דמשמע מלשונו דזיתים על זיתים נמי אינו תרומה. וזה אינו. דהו"ל לאמר זיתים על שמן. ובענים על יין וכדומה: **שם** רק לבמבבה כו'. בלא"ה הא עיקר הטעם דבדיעבד אין הבומתו תרומה. מבוה בסידא דבהן. כמו שבתב הרע"ב. ובין דבבדאוריתא תפה אתה פוטרה. א"כ לא שייך זה בסידא דבהן: **שם** והו"ל בבוחב כו'. עי' כי' אל"א בש"ך בס"ק בבבבה נמי דהוי רק מדבבבן. ולבאורה ל"ב דבא אבן קייל בבבע"א (ביבמות פ"ט.) דס"ל לקמן פ"ב מ"ב דלא עשה בלום להקן בבייריים. אבל בבוא גרוגה מ"מ תרומה הוא. ומ"ש הבא דאמרי' דאין מרומתו תרומה. והו"ל לאמר נמי תרומה ויחזור ויתרום. ומה"כ המחבר מבוה הבקר. ע"ש בבוס' שבתבו דבאין ליבא לאמר בבקר כ"ד. בין שלריך לזבות בבן אח"כ ע"ש:

פרק ב אות א אי בבסבה כו'. לבבמב"ם בית אחד מגרש. ע' יו"ד סי' ש"ל סעיף כ"ו. מיהו עיין לקמן בס"ב דמלה אות מ"ב ותראה דבלה"ם לקמ"ש. ועי' רדב"ז סימן תשל"ה. ועי' יו"ד שם בבב"ם. ובג"מ שם: **אות ז** ובתוספתא מפרש כו'. וכן משמע ביבמות ס"ט ע"ש. ועי' טוי' מהרו"ם מלק הס"ע ס' ר"מ ב': אות ט לבל תרומה כו' ר. לריך יבוא מדוע בינה הלבון בבבן. ולא קבני נמי בדלעיל פ"ח מ"מ. ויחזור ויתרום: **אות יב** בבהה בבבעה. ע' בוע"ע אי"ת סי' ק"מ ס"מ: **אות יח** ולא יאבל בבבבה. ע' יסו"מ להגאון הבקי רי"פ. שבתב שלא מלא בבמב"ם דין זה. והוא בבמב"ם פב"ב מהל' שבה ע"ש. אמנם מידוש שלא נמלא בבמב"ם דין דאין מעלין לת בתרומה בשבה. ע' שבה דקמ"ב ואולי הוא בבלל מס שבעמיק שם בבלבה ס"ש. מי בקרא שם כו': **אות לה** מטהור מעמא [ע"ש וצ"ל מעמא אשמה]: **שם** ותמיהני מאד סי'. וכן בר"ב בבן ודלא בלי"ם: **שם** ביבמה מקרי כו'. ועי' ר"ש בבן מ"ב ולקמן רפ"ג מב"ד. ע"ש ודו"ק. ועי' ר"מ מהל' תרומות הל' כ"ח ומי' תוספתא ספ"ג ודו"ק: **בועז אות א** לא היה לו בעת הבוסר כו'. ביבסא מבוכבת נזבמנה לו. עיין בתוס"ע שלפניו בוסבתא אחריה: **שם** דבוונת הרע"ב כו' דפ"ח דמעשרות כו'. עי' פי' בר"מ. וממנו שלב הרע"ב: **שם** הוס' הבבו בבר"ש בבן כו'. ע' מש"ב המחבר בבוריב פ"ב אות ל' ע"ש. ותידוש שלא בעיר בבן: **בועז אות ב** וצ"ע לשונו הבוסר. והרב"ש הבשב בן מדבפשיה. עי' ר"ה ע"ר ע"ב. ולא ראה דברי רבינו בבן: **שם** אלא ע"ב ביון כו'. אף שלאין דינא דבריו נבונים. ותראים לזה מדבה דיבול לתרום ממחובר בבבבה שלים בתוכר לבבייתלבו. אולם לא בוטיע אלומה לתבן קובייה הגרע"א. דהא החם איירי בזיתי בבבה. בבמו שמבואר בדברי הבגאון. ועי' פ"ק בדבריו מה שמבקשה על הרע"ב ע"ש אות ד'. ומ"ב הרי לא יבואו לעולם לידי חיוב מדאורייתא לדעת הרמב"ן. ובפרט בזיתים הנבבשים הבבבך בלמבו בתומן. ולא יוציאו במן עוד. וזה פשוט:

פרק ג אות ג ולא בתרומה דבבר כו'. ועי' לעיל פ"ז דדמאי מ"ד. ובשמ"ע מלאתי בן להיות בדמאי דלי בעי מפקיר לגבייה וחזי ליה. גם מ"ש דב"ש בבוכה פ"ג מ"ה ע"ש. ועוד יש לראות לזה: **שם** הרמוא לאכילה אדם כו'. מבשר דמרה אינו ראוי לאכילה ופטורה לגמרי מ"ב אמאי הבומתו תרומה הא הוי מבטול מל המיזב. ואולי כוונתו לדברי הירושלמי שבביא בשאוך אות ו'. ובאמת לא הבנתי. הא דבעריך הירושלמי במקום דש"ם דילן פליג ע"ז. בדומה בינהות שם. כמב"ב הר"ם. ולשיטת ש"ם דילן ספיר כתבו התוס' שם: **שם** אות ן דאמי' במזיד כו'. ע' ר"ש: **אות ז** ול"ל כו'. וכב"ג כתבו התוי"ע ד"ה תרומה. ונראה דגם מן הבייה בן ר"ב שנה כו'. עי"ש בבגשם מיימון. ועי' רמב"ם פ"ב מהל' מעילה. ועי' פירוש הר"מ כאן. ועי' ספר שער בינתון שבבא דלבמב"ם הוי תני גוזי מופלא סמוך לחיים. הובא בספר ע"ל שמח"ת ביו"ד. ועי' מש"ב המחבר ריש מס' עירובין: **אות טו** בן מדלתיהן כו' ר"ל

הל"ג מ"כ כל בתי"ל אפי' בית כו'. עי' יו"ד סס"כ סעיף כ' והרמה שאין לשנו מכוון יפה: שם ע"ח ותנות כו' לחיצם כאן טו'. זה דלא כמ"ם בפיס עיו"ד סס"כ:

מסכת ערלה

פרק א אות ח ומתנמלס קדושת הארץ כו'. דברי הימה עי' סיסב. דהא דתרומה נזה"ל מדרבנן הוא מעשם אחר כמ"ם כרמב"ם ספ"א דתרומות: שם כ"כ רחל"מ כו'. וכ"כ התוס' ובחוס דף ע"ב ד"ה ר"מ: שם דנא"ר מד"ס כו'. אינו ברחם עיין שם במל"מ: אות יא וקי"ל כת"ק. וברמב"ם דוקא בח"י וכתו"ל פטור ולא עודע מקור לזה ועי"ם בכ"מ: אות יב ולא ידענא דבריו טעל כו'. כיבר בז"כ עי"ש. ומשמע דגם שערלה משכח"ל ידבנו"כ דלא כמ"ם בהא"ם שם דלהכי לא הביב ערלה משכח"ל רק בדבר שאו"כ. ומה שהי' כאן. לא ידענו הא גידולי הקדש דאסור מי בהנאה. ומ"מ גידולו מותרין. ע"ש בהגומות. ועוד גבי טבל ומי מנ"ל דלכתלה שרי עי' סיף פ"ח דשלה. והתוס' שביר הקנו לגיעתם שבי' דאלון בדיעבד אסור. ועשו"ש וע"ש: בוען אות א וכתב הרב שביר דהלכה כר"י כו'. ערבוני דברים לפי דוחה בכאן עי' ר"ב ובירושלמי שם במלה"ם. ועי"ן פ' כל הכלאים בסוגיא דזה וזה גורם: הל"ג מ"א פטור הגר שמעלים מערלה. ועי' רא"ש שאם נטע לצרך מעם לצורך לוגב ולאחרונה הייב בערלה. וכן הוא ביו"ד. ועי' רש"ש שאמה עליו בזה. דלולב הא מן בעלמא הוא. ומ"ש מלם נטע לצורך עלים דפטור. ולענ"ד לק"מ דשא התורה אמרה בשות המלים. הבי בעינן שבלולב יהיה מצן עובש פירות תמרים. וא"כ אם נטע לצורך לולב הוי כמו אם נטע דקל לפירותיו. גם מה שהקשה על הא"ש ע"ש לק"מ. דמונת הא"ש הוא ג"כ על הלולב וס"ק. אף אם הפירות של הדקל אסורים. מ"מ יכול לאכלם עם הלולב. ועי' ר"מ בפי' המשניות כלן בסוף הפרק שכתב דלולב הוא פרי וע"ע. בעת מצאתי בתשובת מ"ם בחי' ס' לולב כגזל דף ל"ד שהביא קושית הרמ"ם על הרא"ש בשם הגאון המודות. וזוה"ר כמ"ם לעיל. ובהגיתי מאד: שם ע"ע עוף ערלה שבפירות אין להרכיבו כו'. כ"ל: שם נסמ"ד וע"ע כותב הרמב"ם בפשוטו דברים שבדלו אח"כ בדקל. אף דהכפיות נמי משייעין לגידול פירות והכפיות אסורין. מ"מ מוסרין מעשם זה וזה גורם. ועי' נר"ן מליתי לעיל מ"ם בזה. והרמה ג"כ דלא קשה מידי הל"ע על המחבר:

פרק ב אות ה ודוקא בנטעבר בלינו מינו כו'. ליתא. ועי' ר"מ דף ל"ג ובגליון הש"ס. ועי' הוס' תולין דף ל"ע ע"א ד"ה אין בשם ע"ש ותבין. ומה"ש המחבר סוף פ"ז דחולין ובפ"ד דמעשלה מ"ו וברע"ב כאן. ועי' בפתיחה לתערובות ח"ב בפ"ל ד"ה והנה ראיתי. ודל"ה ולגב מ"ם בענין זה: אות ו ל"ה (ס"ר) ס"ע כ"ל: אות יד ל"ל דבנ"ר כו' מיירי כו'. עי' פ"ב דכבורים שם שדבריו תמוהים. ועי' תוס' חדשים כאן: אות לא בשב"ד ר"ל דמוהר. סיינו לר"ש: אות מן ר"ל לף. עי' שר"א בשם הירושלמי: בוען אות א דהא מני ר"מ כו'. אי"כ הכי הלכה"ל כיון דסתם דבי אליבה. וכן פסק הרמב"ם בר"מ: הל"ג מ"א בגלל כזים מכוון לוקה. בדמאי אינו לוקה: שם מ"ד לא נהעבר כו' אבי' בחלף כו'. כ"ז שבעבר הטעם: שם מ"ו שלא יהיה מוגבל כו' אינו מדוקדק. דזהו גם בלינו מינו: שם עשה י"ב ואבי' יש בכלל בדי להתיר כו'. דבריו תמוהים מאד. עי' יו"ד סוף סי' פ"ו בט"ז ובש"ך:

פרק ג אות א דגם קליפה אסור בהנאה כו'. ולא הוי זה וזה גורם. דהא הנטע אינו עובש פטולה אלא ע"י האור. דזו"ג לא הוי אלא הכא דהאיסור וההיתר מעשם עובש פטולה בהיקר. משא"כ הכא עיקר הפטולה בהנגד הוא רק מהסמנים והחם. הוא רק מכשירן לחות ראוי לפטול פטולתן. זה לא נקרא זה וזה גורם. דא"כ בכל איסורין שאסרין את הסיהר מ"י ביטול. ומה דהוי זוה"ג. דהא אלא מ"י האור לא הוי נתבטל. אלא ע"כ דזה לא נקרא זה וזה גורם ר' אם אמכביר את האיסור. וזהו כונת הלח"מ. ובחוס המה עליו בתה"ש במשניות המדבים שי"ש. ועי' לעיל גבי שאור של הרומה. וס"ל הא הבאור נעבר מ"י מים. ונימא זוה"ג. אמ"כ במ"ם לעולם. ועוד כ' לענ"ד דזוה"ג לא שייך רק בכאן דאין לאיסור בעין רק שהיתר והאיסור במקן עבו פטולה לי' בהיתר. כמו גבי שאור ובגלין ופת בתפה נעבו אבנים ועלב וכדומה. אבל בכאן דיש כאן איסור בעין לא שייך זוה"ג כלל: אות ח אסור בהנאה. עי' ר"ב ו"ע מ"ע לא תני עבלה ערוסה ושעיר המשתלח. ואולי הם בכלל קדשים: אות יא וגם כו' מלי לתמשל עליה. הבי ליבא מלוה למשל עליה ועוד א"כ נזיר ומי מלי למשל עליה. ועי' ר"ן נדרים ל"ע ע"א ד"ה ותרומה. ועי' מ"ש המחבר בס"ח דחולין ופ"ג דתגיגה: אות לד דספיקו בל דהו מותר. ועי' לא"ח בלכות דף ל"ו ע"ב ד"ה ודרך אחר. בחידש דספק ערלה נמו"ל מותר. גם הכא דאיכא רוב איסור. ועי' ב"ב דף כ"ד ע"א מבואר דא"א לומר כן. גם מה שהקשה שם דף ל"ו ע"א מה דקאמר הגמ' שם. אבל בערלה דבא"י מדאורייתא אינא אמ"ל מי לגזור קמ"ל. ומ"ש מסקנ ערלה דבא"י אסור ובמו"ל מותר. ולא גזרי חו"ל אטו א"י ע"ש. לק"מ דבספק אם ניקל כאו"ל. לא אתי למעבי לבקל מי בא"י דמידע ידעי דבא"י מתחרין בכמה דברים מבחו"ל. משא"כ בני אלף דהוה ודאי ערלה. ואם ניקל בו בחו"ל. ע"כ משום שאין דין ערלה מוכב בו. משום שאינו פרי עץ כלל. א"כ אתו לאיקל בא"י ג"כ: אות מא בגרו בחו"ל לפי באחילה. וגם בהגלה: שם וי"ח כו'. ומש"ש בס"כ. ומש"ש עה"ג סמ"ב: הל"ג מ"ב בטל ברוב חוטי היתר. משמע דמסרם יעלה בא"י ור'. סיינו בלוהו בגד גופא. ויהיה מזה לאיס לא"ה בהתרומים. יו"ד סוס"י ל"ב לאיסור שבטל על הכלי וא"י בא"ח מקום בטל ברוב בכלי. ועי' מבדרין דמ"ח פ"ח בגי קנר דקאמר שם אם היה מכירו תולין ומותר. ומשמע דאם אינו מכירו אסור. ולא בטל בשאר אבנים. ואולי משום דהוא מתוכר. לו דבר משוב. ועי' תמורה דל"ד ע"א:

מסכת בכורים

פרק א אות ט דלא מחיל כו'. בירושלמי מוקי לה לאחר יאוש. ולפ"ז נלוקח ממנו יכול להביא דאיכא יאוש ושיטי רשות: אות כד לא נעלו חלק כו'. מנוח גרע מגר דג"כ

לא נטל חלק בארץ ומ"מ מביא וקורא כמ"ד. ועי' קדושין נ"ב ע"ב בהא דאמר בעזרא מיון. ברמ"ב ותוס'. וא"ע מ"ע ל"ש כאן לענין הבאים ולויש כמו דנקע לעיל ממע"ב. בעת מצאתי מבעיינו בזה המפרשים. ועי' יבלמ"ן הבאלון בי"ש בזה ובפי' הרא"ש כאן: ברע"ב מ"ר ד"ש ונקנן כו' וכוח שיבש ונקנן קודם בהפרש. מכאן מקור לבמ"ב רמב"ם דאם לא פרים בתחבר מפרים אחר שהתלו. ועי"ש בכ"מ שלא ליון מקור לדין זה: בהשמטות מ"ת הו שבמלו מ'. מכאן מקור לבמ"ש הרמב"ם דאם נעשתו הפירות כולם אינו מפרים בכורים בשומלה. ע"ש בכ"מ שבדחק בזה מאד. ועי' ירושלמי פ"ב הל' ה': אות מ כך נ"ל. עי' ר"ש: בוען אות א אמנם קשה לי כו'. לק"מ דמ"מ הרי לא נטל חלק בארץ. ועי' רע"ב ותוס' חדשים והבין. וע"ש זה יש לישב ג"כ קושית התו"ש. ולולא הכי לענ"ד יל קושית בתו"ש. דנ"מ הינה דנקע ומנלה זכר אחר שהפרשה: בהלכתא גבירתא פ"ו הפרים בכוריו כו'. עי' בפנים: שם מ"מ שהיאן לעזרה. לפר הבית:

פרק ב אות ב אפי' הני שיעור כו'. לכאורה הו"מ לפרש דאסור בהנאה בל ביעור: אות ט פרשם אחרי אוכד וכו'. ועי' הו"ש מגילה כ' ד"ה ולוידוי בפ"ד שבתב דלא מלינו בשום מקום שקונה לגבעה בכורים ווידוי פי"ש. ולכאורה יוקשה עליו מלן. ועיין בטוה אלינו בשם הירושלמי כאן מבמע דלבכורים היה מבודה אחרו הוידוי בל מעבר. דלא כמ"ש המחבר כאן. ועי' הוס' אבני שם שבדפס ממדש. ועי' פ"ב דפאה: אות יד בתעבר בחולין כו' ממעבר לא תירן בלוס. ועי' ב"מ דף נ"ב ותבין. והמחבר קיצר כאן יותר מדי. ועי' ב"ש בארבות: אות טו קודם נזירה כו' תמוה. הא רחינא ידיה דקתני במ"ח הוא מי"ח דבר. שוב ראיתי שדבריו לקוחים מדברי הרמב"ם בכאן וע"ש: אות יז בבירולין לבד. עי' ר"ש: אות בטו והא דלא תביב כו'. הכא קתביב מומרות שים בבכורים: אות ל וס"מ לא שיך בתרומת מעשר. לא ידענו מ"ע שבא בתרומה דאיירי בה ונקיט תרומת מעשר. דהא גם מעשר ניטל מן הטמא על הטהור ולא מן המוקף. ועי' רמב"ם פ"א ממעשר הלכה ו': שם אא"ש שייך כו' בשנמר כל מהו כו'. אם איתא דוקא בשיבשו. ועי' רמב"ם פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הל' ה'. ומלות בכורים הוא מעבבו. א"כ אחזה לה קושטו. ועי' מב"ב על הגליון פ"ח דתלמות: בוען אות א לפענ"ד כו' דא"ע ילף מהיקשא נמי לא לקי כו'. דבר זר ותמוה מאד. ואין להאריך כי בתבין יבין. ועי' בריטוה "ב ע"א ובהגהרין ע"ב: שם אות ג אמנם לא שייתי להבין כו'. לא זכר דברי הוס' קידושין ג' ד"ה לא לאיה עי"ש בעמודו בזה. ומה שתירץ דברי הרמב"ם הנזה מאד. ובמעבר שאין להם הבנה כלל: שם ולפבר כו'. ודע דלכאורה ל"ל מדוע לא תביב שוה לבהמה לענין בשר בחלב דאינו נוהג בחיה. וכן כו"מ לחיבר לענין אותו ואת בנו דאינו בחיה ועי' בעוה"ל. שוב ראיתי דלענין אותו ואת בנו לק"מ דלא אם הוא מין בבהמה הרי אותו ואת בנו אינו נוהג אלא בשור ושה. ועי' מב"ב בהמבר בחולין שם: הלכתא גבירתא מ"ב ביביאות ירושלים כו'. בכורים צריך להביאם לנקבה: מ"ד שבעה דברים שיאם בהרומה כו'. ומדלא קאמר דבכורים טהג בשביעית מבא"ב בתרומה ומעשר שני. משמע דגם בכורים אינו נוהג בשביעית. וכן משמע בירמות ע"ב עי"ש בשם". ועי' שפ"ש דשביעית בני הגה. ועי' אור שחיים פרשה בשר ופרשה תבא ודו"ק. דלא כמו שראיתי בשם ספר בי לאומה שבתב בטיעוה עי' בשביעית החדשים. ואני מסתפק בהפקר הם חייב בבכורים. ואם נימא דחייב. היה מתוכן הקושיא שהקשו ל"ל בשיקה בני שביעית מה מים לאוכלה ופטורה מן המעשר כו'. ת"ל מעשה הפקר. ולפ"ז נ"מ לענין בכורים. דמעשה הפקר לא היה חייב. ועי' לעיל פ"ב מ"א ומ"ב. ומה דלא ממעטינן ממי הגה מבשיקה מה היה אוכלה כו' שאין דרכה של מים לאכול פה אפי' ע"י בדחק. כמ"ש בגר"ק י"ב. ובעין מב"ב על הגליון הפ"ע דשביעית ובפ"ח דתלה. ולענין מעבר בהמה בשביעית מבמע דינוג. ולכאורה הא מעשר בהמה איקקא לעשר דגן בפ"ע דבכורות. ונימא אין איקה לבהמה לכל הענינים בשביעית יהיו פטורים ממע"ב. וכן ר"ע ס"ל דמע"ב אינו בא מחו"ל מעשה דאיקקא לעשר דגן. ולהנ"מ גם דעת הרמב"ם כן. ואולי מבאר דמילינו ממי דילפינן מע"ב בגז"ש מקדשים. בפ"ע דבכורות עי"ש. וגם מלינו דאיקקא לבכור. עי' בכורות כ"ח ע"ב וגיב ע"א. בעת ראיתי בעצתה תיקון שדיבר בזה הם בכורות ביבר בשביעית:

פרק ג אות ד ולא זכיתי להבין כו'. לפי הנראה שלנו שם ואחי המאמר הם עולה מיניהו לק"מ. דמשמע דהיה עולה ניב לירושלים. אלא דאחי המאמר הם מיניהו שקרבו לירושלים. והיו מתקיימין מזון לאחיהם. וכן משמע בפי' רבינו גרשום שבדפס בעת. ועי' שם בהגהות הגר"א ז"ל בירושלמי שם הל' ב': אות בן. הסיבאל מיהו כו'. לכאורה הגמה צריך בהבן. ועי' פי"ד דזבחים בדברי המחבר אות ט"ו: ברע"ב מי"ב ד"ה אין מחבין כו' אין בהבן כו'. אינו מובן דהוא"ל הבעלים:

השמטות

שביעית פרק א אות ג ע"ש מ"ם בחידושי. ויש להוסיף עוד. וכן ראיתי בשלג"א סי' ד' שהבין דר"ג דמשנתינו הוא ר"ג דיבנה מי"ש:

תרומות פרק ב בהל"ג מבנה ס' ובזה"ז שהתרומה סמלה ונפרכת כו'. משמע דבזה"ז ניכא קפידא לתרום מהיסה ג"כ. וכ"ה בין"ד סי' שלא סעיף נ"ב. ועי' יבלמ פ' קרח על הפסוק ולא תבא עליו חטא. מבמע קמת הגם בעמא יש לתרום מן הבסה עיין שם:

פרק ה אות טז ולא דמיס מני יביב לבהן. ואם צריך לשלם לו דמי הרומה כמו שהיה קודם ביעול. אז דמי תולין כמו שבוה עבשיו אחר שהבטל. עי' ירושלמי בהן. ועי' פמ"ג יו"ד סי' ק"ע מ"ם בזה. ע"ש בשבעות. ולא הזכיר מירושלמי הכ"ל:

פרק י אות מב עי"ש מ"ם בחידושי וצריך להוסיף ע"ז. וכן ראיתי בלו"ם בלבוש בגנוב כמבוכל ס"ל עי"ש. ושפ"ש סי' ק"ס:

סליק הגהות תפארת יעקב על סדר זרעים

מסכת תרומות

פרק א מ"א בתו"ש ד"ה ממעשר כו' ומיהו מימה כו'. לימו קושיא דכה"ג מליגו בריש כריתות על מרכבה מביאין על הזהרן וחמשה מביאין קרבן אחד וחמשה מביאין **טולה ויורד**: **מ"ב** בתוס"ק אות ב' ד"ה שאינו כו' וכוח תמוה כו'. אפשר דכוונת הרמב"ם אחר שנשבע ואחר שהיה מדבר היינו הברכה לאחר הברכה קודם שתרם וכעין דאיתא בגימין (ה' מ' וס' מ') וא"ש: **מ"ד** מתלוקת ב"ש וב"ה וכן פ"ג מ"ב. לכאורה יש לעיין בזה מקמי מה שמתור והגמ' בב"ב לא הביא מזה ויעוין בטוי"ט (מה"ת פי' מ"ז) ובמה"ק ב"ב (פ' מי שמת) בשם עליות ר"י ולע"ע כי לא כתבתי אלא להעיר. שוב מלאתי בתפארת יהונתן אות ד' שהעיר כאן ומפ"ב לא הביר. ומ"ש על פ"א ג"כ. מיהו מספיק להמעיין. שוב ראיתי דמפ"ת בלא"ה לק"מ דיעויין בר"ש פ"ג מ"ה דבש"ש ס"ל קדשו מדומעין. וכראה דהיכולמי מפרש תרומת עצמן היינו כבלא הפרים רק עגבים על יין ולא על עגבים ויין ותרומת עצמן היינו על העגבים שפרים לבד ובלא"ה אין לו ענין לקדש מדומעין כיון דאיכא שיריים הוי כצפונו ודרומו. ויעוין בר"ש פ"ג מ"א דתרם מיין על יין ומומן היין תמוקן וכן בשיפר. וכן לר"ש דכל ח' הני מוקין ותרומה ומעשר כולהו כב"ש. וע"כ דהיכא דאיכא שיריים לגבייהו לא עשה כלום. מצא"כ למ"ד לא עשה כלום כל עיקר אף לגבי עצמו שפיר מיכא דמותר לזרים ג"כ דאל"כ שפיר פעל ועשה. ושפיר מקשה רבה לר"ם: **ומעתה** לפי"ו שפיר נראה למרן דבמתני' דלא מני לא עשה כלום רק היינו מרומה ג"ק כלל דשפיר אפ"ל דאסור לזרים אף דקאמר היינו תרומה מ"מ שפיר י"ל דאסור לזרים וכמו במפרש מלמו קמת דאף דמני היינו מלה עכ"ל ס"ל לר"י דאסורה לזרים וא"כ לק"מ מש"כ לר"ח דמני לא עשה כלום לגבי עצמו דמ"מ זה מיכא דמותר לזרים ג"כ וא"כ שפיר מקשה. כ"ל לתרץ קלא לגדול חומר הקושיא אף דאין הדברים מוכרחין דשפיר אפשר לומר דמני מלה קמה דאיכא משנה בתה דאסריכן לזרים משום דסכל יודעין דקמה היינו מלה. כדאמר בקידושין שם. אף דקאמר דסברי דהוה משום קפידא דכהן. מ"מ כיון דתקינו דהוי גזל ביד כהן ממילא יהני דלאו מצ"ה היא ותו ליכא משנה. מצא"כ בתן הערמה על הטהור שפיר אפשר דמודכרמין להתיר לישראל ג"כ משום משנה דלא ניים לפרים שנים. עכ"ז שפיר יש מקום לדברים הנ"ל בכדי לתרץ הקושיא הנלומה הנ"ל: שם בתוס"ק אות מ' ואם תרמו כו' אבל בתורה. ופירות הו"ל שאני תשיש דאיכא קלא לחוד ולא מעשה חיוב על פעור. ומזה קשה לי על הוס' מנחות (ל"א ע"א) ד"ה קשבר שכתבו בתוך דבריהם לו מתנותא הו"ל דז"א מעשה אחר וכ"ל. וכן תמוהים לי דברי הגר"א יו"ד (סי' שנ"א ס"ק יו"ד) יעוי"ש היטב וע"ש. ויעויין עוד יו"ד (סי' שנ"א) דכתב העור מד"ת על ד"ש וד"ס על ד"ת דאיכו תרומה וכתב הב"י דעשות הוא יעוי"ש. ולהנ"ל אפשר דכוונתו בא"י ומו"ל ויש לעיין בכ"ז: **מ"ט** ויין על ענבים לעשותן למוקין. ומי' בתוי"ט דמיקר לעשותן למוקין ויעוין בר"ש כאן. ולפ"ק מתוספתא שביעית הר"ש בתשנה י' בתלוקת ב"ש וב"ה ולכ"ע לכתחלה לא. ואפשר דהכא העשה משום הפסד כהן יעבה לעשות למוקין. רק דאמרי דברי ב"ש קשה. ואפשר דבתחת ב"ש פליג אהא דתשנה ע' אמרי בש"ס ס"ל כל"ל ולשיטתם הביבוהו. ואפשר לזה כוונת הר"ש בתשנה ד' בתה שקשה לר' מנא. ומיושב קושיית רע"א ז"ל בתשנה ד' אות ד' יעוי"ש:

פרק ג מ"ב בהרמ"ב ד"ה מדמעות כו' כשיסור אלו הנתי תרומות כו'. אף דהכא לא שייך גזל הנצנע אפשר דל"פ עו' תוס' בכורות (כ"ב ב'): **מ"ג שם** ד"ה אם תרם הראשון כו'. לפירושו הראשון שנראה לו שיקר והוא פי' הר"ש ג"כ ל"ל אף דלקמן פ"ד מ"ד אף פיתם או הוסיף משרה הוי תרומה שלית שלמי. ומיושב בהרי דברי הטוי"ט מה שהתקשה בתי"ד ויעויין בתו"ח דתמה ולק"מ דקאי על אינו כשיטור וכגון בפיתם או הוסיף עשרה ודו"ק: **מ"ד** מוץ מן הדרוכות. יעו"ש בפי' הרע"ב ותמוה דהא אין מפרישין מן הטהור על הטמא דלעיל ריש פ"ג ונראה דהוא כמ"ש הר"ן ריש פ"ג דקדושין ובר"ש בחלה. אך לפ"ז ל"ש מה הוסיל בתקנת לבדור מי חטאת ואף דינמיך

להיות הראשונה קיימת מ"מ כיון דאין צריך להקיף ואף על הטמא ול"ע:

פרק ד מ"ב בסוף דברי התו"ש דאין בריכה. ול"ע דלפ"ז איך קדשה לתפרע כתי"ש בירושלמי ובינבי קיימת שם אח"כ שנית ול"ע. ואפשר עפ"י גי' הטנות אליהו ועפ"ו מ"ש המקור חיים בהלי' פסח דהיכא דאפשר להנא אף לתפרע חל ואשה"ע: **מי"א** בטנות אליהו בסוף המשנה בקפה ואחז וקפה לא הבנתי דבריו. ולפענ"ד היה נראה דהפי' לענין הקפוי סב' אם מותר דלר"ש גם הקפוי הב' אסור ולר"א הקפוי הב' מותר

וכשתרוייהו פחות מק':

פרק ה מ"ח בהרמ"ב ד"ה וי"ש ממיל כו' כיון דשומד להריס כמוכס דמי. פיין בשנה (קמב ע"א) בגמ' אלא הוא דאמר כר"ש כו' וי"ש סבר קמייתא בעיל במתה והא מיבעל במתה וחד. מכאן מוכח דאינו עומד דל"ש מעשה כל המומד להריס וכמ"ש הר"ש הכא בשם הירושלמי דא"כ ליכא מתה וחד וגם בש"ד הא לענין היתר מכילה פשיטא דל"ל כל המומד כמו קודם זריקה. ויעויין פר"ח (סי' ל"ע) ויש לעיין: **מ"ט** כך הוסיפה התרומה. כתב הרא"ש בפירושו ומריתא שמעינן כיון דאין מולין הפתח בחולין כ"ש דאין מולין בשם היתרון להתיר וכו' ולבריו לפ"ג דהא הדין בנמצאך (יו"ד סי' ל"ח) במין במינו דהוא מדרבנן להקל ובאינו מינו להחמיר לר"ת דעשה כעיקר לחוריתא ולרש"י דהוא מדרבנן להקל. א"כ ה"ל בתרומה דמה"ת ברוב ומדרבנן בק"א א"כ בספק יש להקל ואיך דן בכ"ש. ובגוף המשנה קשה לי דהא הפסולת של תרומה אינן אוסרין רק הקמח וא"כ בתבוש של חולין יפות אף קודם הסמיכה יש לחוש מוסר כיון דבקמח איכא ק"א ואף דליכא במינין מכ"ז אינו מובן אמאי יאסור ויעויין בפ"ד מ"ח בהרמ"ם. ומלשון הטוי"ט נראה באמת דהה"ל רק דמקודם הסמיכה אינו יודע והסמיכה מגלה. אבל בירושלמי דמקר בזה תעשה אין מבטלין וכן בראש"ם בחולין (פרק גיד הנשה) דהביא מתה אף דבאמר מתחלה אם ניתוסף הבתר מוזר ויתר מכלל דק"ל דקודם הסמיכה אסור וא"כ עיקר הטעם מעשה דאם יבטלם יתן עשה וכיון דהפסולת אינם אוסרים וא"כ בטיבטלם לא יתן בחולין יפות אע"פ דאמאי יאסור מקודם הסמיכה. ולרין עיון בכל זה בראיתא:

פרק ח מ"ב בטוי"ש ד"ה דמי לא מלעזאל אומר יבלמו כו'. פי' הרמב"ם אינו מפרש כן למשנתינו וקיפה לאו ד"ה היא רק דברי ר"י ומש"ה מיב כמי מומה אף בזאב

דפשט ולא מפרש אינה כמי בקידושין מ"ע לענין הנפרים חלמו קמת יעו"ש דקאמר כמי בחד מנא לא ניים כמו דקאמר ביבמות על מפרים תן הטמא. וא"כ לכאורה אם נימא בתפרים חלה קמת דאסורה לזרים א"כ חזינן אף דאמרי' דאינה חלה משום דלמא פשע עכ"ז בתה דאסורין לזרים ליכא משם זה. א"כ ה"ב בתפרים תן הטמא אף דאינו תרומה משום דלמא פשע. עכ"ז שפיר אסורה לזרים כמו הטם. וא"כ מאי הקשה רבה לר"ש דאין מפקינין ד"ת דיהון דאסרי לזרים ליכא הפקעה כלל וע"כ דמותר לזרים ג"כ. וא"כ תמילא דכ"ש בתפרים קמת דמותר לזרים: **אמנם** יש להבין גופיה מיקמי דמכ"ל למפרך לר"ת דליון דמלינו הטם דאף דאינו חלה אפ"ה ס"ל לר"ח דאסורה לזרים ממילא דה"ל ר"ל דאיכה תרומה ואסורה לזרים. ואף דהטם אין הלכה כר"ח הייט משום דמדינה לא חל כלל. משא"כ הכא דמדינה חל שפיר י"ל דלכ"ע אסורה לזרים ומאי מקשה. והכראה בזה דמלינגא דלא עשה כלום משמע דלא פעל בתעשיו כלל ואפשר. וא"כ ממילא מוכח דאותרת לזרים ג"כ דאי אסורה לזרים הכי עשה כלום ופעל לאסור לזרים וכ"כ דמותר לזרים ג"כ. ואף דלת"ד תרומה ויחזור ויתרום פעל הכנה ואפ"ה אמי לא עשה כלום לק"מ דלמ"ד זה לא עשה כלום קאי לגבי הבייריים לחוד דלענין הבייריים לא עשה כלום ולגבי עצמו לא הני כלל לא עשה כלום לגבי עצמו שפיר פעל ועשה. ולא אמי רק לגבי הבייריים דלגבייהו לא עשה כלום. מצא"כ למ"ד לא עשה כלום כל עיקר אף לגבי עצמו שפיר מיכא דמותר לזרים ג"כ דאל"כ שפיר פעל ועשה. ושפיר מקשה רבה לר"ח: **ומעתה** לפי"ו שפיר נראה למרן דבמתני' דלא אמי לא עשה כלום רק היינו תרומה ג"ק כלל דשפיר אפ"ל דאסור לזרים אף דקאמר היינו תרומה מ"מ שפיר י"ל דאסור לזרים וכמו במפרש חלמו קמת דאף דאמי היינו חלה עכ"ז ס"ל לר"י דאסורה לזרים וא"כ לק"מ מש"כ לר"ח דאמי לא עשה כלום לגבי עצמו דמ"מ זה מיכא דמותר לזרים ג"כ וא"כ שפיר מקשה. כ"ל לתרץ קלא לגדול חומר הקושיא אף דאין הדברים מוכרחין דשפיר אפשר לומר דאמי חלה קמה דאיכא משנה בתה דאסריכן לזרים משום דסכל יודעין דקמה היינו חלה. כדאמר בקידושין שם. אף דקאמר דסברי דהוה משום קפידא דכהן. מ"מ כיון דתקינו דהוי גזל ביד כהן ממילא יהני דלאו מצ"ה היא ותו ליכא משנה. מצא"כ בתן הערמה על הטהור שפיר אפשר דמודכרמין להתיר לישראל ג"כ משום משנה דלא ניים לפרים שנים. עכ"ז שפיר יש מקום לדברים הנ"ל בכדי לתרץ הקושיא הנלומה הנ"ל: **שם** בתוס"ק אות ח' ואם תרמו כו' אבל בתורה. ופירות הו"ל שאני תשיש דאיכא קלא לחוד ולא מעשה חיוב על פעור. ומזה קשה לי על הוס' מנחות (ל"א ע"א) ד"ה קשבר שכתבו בתוך דבריהם לו מתנותא הו"ל דז"א מעשה אחר וכ"ל. וכן תמוהים לי דברי הגר"א יו"ד (סי' שנ"א) דכתב העור מד"ת על ד"ש וד"ס על ד"ת דאיכו תרומה וכתב הב"י דעשות הוא יעוי"ש. ולהנ"ל אפשר דכוונתו בא"י ומו"ל ויש לעיין בכ"ז: **מ"ט** ויין על ענבים לעשותן למוקין. ומי' בתוי"ט דמיקר לעשותן למוקין ויעויין בר"ש כאן. ולפ"ק מתוספתא שביעית הר"ש בתשנה י' בתלוקת ב"ש וב"ה ולכ"ע לכתחלה לא. ואפשר דהכא העשה משום הפסד כהן יעבה לעשות למוקין. רק דאמרי דברי ב"ש קשה. ואפשר דבתחת ב"ש פליג אהא דתשנה ע' אמרי בש"ס ס"ל כל"ל ולשיטתם הביבוהו. ואפשר לזה כוונת הר"ש בתשנה ד' בתה שקשה לר' מנא. ומיושב קושיית רע"א ז"ל בתשנה ד' אות ד' יעוי"ש:

פרק ג מ"ב בהרמ"ב ד"ה מדמעות כו' כשיסור אלו הנתי תרומות כו'. אף דהכא אם תרם הראשון כו'. לפירושו הראשון שנראה לו שיקר והוא פי' הר"ש ג"כ ל"ל אף דלקמן פ"ד מ"ד אף פיתם או הוסיף משרה הוי תרומה שלית שלמי. ומיושב בהרי דברי הטוי"ט מה שהתקשה בתי"ד ויעויין בתו"ח דתמה ולק"מ דקאי על אינו כשיטור וכגון בפיתם או הוסיף עשרה ודו"ק: **מ"ד** מוץ מן הדרוכות. יעו"ש בפי' הרע"ב ותמוה דהא אין מפרישין מן הטהור על הטמא דלעיל ריש פ"ג ונראה דהוא כמ"ש הר"ן ריש פ"ג דקדושין ובר"ש בחלה. אך לפ"ז ל"ש מה הוסיל בתקנת לבדור מי חטאת ואף דינמיך

פרק ד מ"ב בהרמ"ב ד"ה וי"ש ממיל כו' כיון דשומד להריס כמוכס דמי. פיין בשנה (קמב ע"א) בגמ' אלא הוא דאמר כר"ש כו' וי"ש סבר קמייתא בעיל במתה והא מיבעל במתה וחד. מכאן מוכח דאינו עומד דל"ש מעשה כל המומד להריס וכמ"ש הר"ש הכא בשם הירושלמי דא"כ ליכא מתה וחד וגם בש"ד הא לענין היתר מכילה פשיטא דל"ל כל המומד כמו קודם זריקה. ויעויין פר"ח (סי' ל"ע) ויש לעיין: **מ"ט** כך הוסיפה התרומה. כתב הרא"ש בפירושו ומריתא שמעינן כיון דאין מולין הפתח בחולין כ"ש דאין מולין בשם היתרון להתיר וכו' ולבריו לפ"ג דהא הדין בנמצאך (יו"ד סי' ל"ח) במין במינו דהוא מדרבנן להקל ובאינו מינו להחמיר לר"ת דעשה כעיקר לחוריתא ולרש"י דהוא מדרבנן להקל. א"כ ה"ל בתרומה דמה"ת ברוב ומדרבנן בק"א א"כ בספק יש להקל ואיך דן בכ"ש. ובגוף המשנה קשה לי דהא הפסולת של תרומה אינן אוסרין רק הקמח וא"כ בתבוש של חולין יפות אף קודם הסמיכה יש לחוש מוסר כיון דבקמח איכא ק"א ואף דליכא במינין מכ"ז אינו מובן אמאי יאסור ויעויין בפ"ד מ"ח בהרמ"ם. ומלשון הטוי"ט נראה באמת דהה"ל רק דמקודם הסמיכה אינו יודע והסמיכה מגלה. אבל בירושלמי דמקר בזה תעשה אין מבטלין וכן בראש"ם בחולין (פרק גיד הנשה) דהביא מתה אף דבאמר מתחלה אם ניתוסף הבתר מוזר ויתר מכלל דק"ל דקודם הסמיכה אסור וא"כ אמאי. ובפרש לשיטת הרמב"ם בתרומה בחו"מ ביבש הוא בל"ש אמו בלא וא"כ עיקר הטעם מעשה דאם יבטלם יתן עשה וכיון דהפסולת אינם אוסרים וא"כ בטיבטלם לא יתן בחולין יפות אע"פ דאמאי יאסור מקודם הסמיכה. ולרין עיון בכל זה בראיתא:

פרק ח מ"ב בטוי"ש ד"ה דמי לא מלעזאל אומר יבלמו כו'. פי' הרמב"ם אינו מפרש

(רח"ב זרעים ח"ב) קודם

קודם סגליפה מקום דכנר מתחייב בלמיקה ומתיבלי על המוי"ע מלא הרגים בזה:

מסכת ערלה

פרק ב מ"א ברע"ב ד"ה המרומה כו' לאסור ביבש עד מאתים. מי' בנימוקי הגרי"ב מתמה על פי' הרע"ב שכתב לחלק בין לח ליבש. וכן במתילה (פ"ד מ"ו) הביא בנימוקי הגרי"ב דברי הרע"ב בלא מלינו בשום מקום לחלק בין יבש ובין לח רק בין מיש ומש"ה לא להגיה בדברי הרע"ב יעוי"ש. ובאמת הרע"ב סובר בשיטת הרמב"ם שהיא שיטה מדשה לעמין הדיעות דמיטו ואיטו מיטו הוי תרומה ועדלה וכלאי הכרם בכל האיסורים. דכמו דבכל האיסורים אין חילוק בין מיטו לאיטו מיטו רק באיכא קפילה דאיכא למיקם אטעמא דנזה באיטו מיטו מטעמינן לקפילה ובליכא אטעמא אף בלא שנים מומר מטא"כ במיטו דליכא למיקם אטעמא בני ס' אבל בליכא קפילה מיטו ואיטו מיטו שוין לטבל בס' ס"ג בתרומה ומרלה וכלאי הכרם ליכא חילוק בין מיטו לאיטו מיטו רק בשם בהן או טובל בוכבים שיעבוס לאיז באיטו מיטו דאיכא למיקם אטעמא מטעמינן לבהן או לטובל בוכבים ובליכא אטעמא מומר אף בלא ק"ל בתרומה ובלא מאתים בערלה ובכלאי הכרם מטא"כ במיטו דליכא למיקם אטעמא מיטו ובאיטו מיטו שוין ובמיגן ק"ל או מאתים. דלעמין הדיעות דמיטו ואיטו מיטו הוי תרומה ועדלה וכלאי הכרם כמו כל האיסורים רק דעיקר החילוק בין תרומה ועדלה וכלאי הכרם לכל האיסורין דהוא רק בשיעורא דטמן עשה בליכא מי שיעבוס דליכא למיקם אטעמא דבכל האיסורין מטעמינן בס' ובליכא ס' אחרי דודאי ליכא טעמא ובתרומה מטעמינן בק"ל וכן בערלה וכלאי הכרם מטעמינן במאתים דכל ק"ל בתרומה ועד מאתים בערלה וכלאי הכרם מיבטינן דלמא יהיב טעמא ובק"ל בתרומה ובמאתים בערלה וכלאי הכרם בקמתא אחרי דליכא טעמא דבתרומה ומרלה וכלאי הכרם החמירו לטבל ביותר מס' ולהכי במיטו דליכא למיקם אטעמא מטעמא בשיגן שיעור ביטול הטעם בכל האסורין שנים ובתרומה ומרלה וכלאי הכרם ק"ל ומאתים וכן באיטו מיטו היכא דליכא למיקם אטעמא כגון בליכא קפילה וכגון שיעור ביטול הטעם הוי בכל האיסורין ס' ובתרומה ומרלה וכלאי הכרם בשיגן ק"ל ומאתים ובאיכא למיקם אטעמא מטעמינן ואי ליכא טעמא

חדושי אגדות מהרש"א לסדר זרעים

באה פ"ח מ"ח היו לו מאתים חסר דינר כו' ה"ז יטול כו'. ואמרו הרמז בזה מלת לדקה שמקפדו כן הוא מאתים חסר א' וק"ל: מ"ש וכל מי שליך ליטול ואיטו טובל כו'. וכתבו הר"ש והרב"ש דהייטו בשאפשר לו להסתפק דהוחק קלת ע"ו מלאכה אבל באי הפשר לו להסתפק ואיטו טובל אחרי בירושלמי דה"ת שופך דמיס ובי"ל דהכא מייבי בים לו בים לעבור או כלי תשמיש ומקרי לריך ליטול כיון דאין מחייבין אותו לעבור בדמתי לעיל אם הוא מוכר ביתו וכלי משמישו ואיטו טובל איטו מת וכו' עד שיפרנס אחרים ואליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו ובו' דלעיל מיירי בחיב הגבר אשר יבטח באדם ובו' ומן ה' יסור לבו והייטו מי שא"ל לו ליטול והוא טובל אצל אדם ובהיפך קאמר אחי שליך ליטול ואיטו טובל אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' ומה כתיב ביה והיה כעץ שתול על (פלגי) מים שיהיו מעוטיו בריות ולייובל ישלח ובו' הייטו שמפרנס בם אחרים על שם שלא לחתך על פני המים ולא יראה כי יבא חום והיה עלהו ובו' הייטו שיחות מתוך הזקנה: שם וכן דיין בדן דין אמת לאמתו וכו'. פי' אמת כתבנו בפ"ק דב"ב דבדברי הטוס' תוכא דבדין מרומה אין לדיין לדון לפי שראיה אמת אלא שיחתוך אם באמת לפי אמתית הענין ע"ש באורך וכ"ז קאמר הכא דמי דבן דין אמת לאמתו הוא נעשה שותף להקב"ה כדקאמרינן הטם והוא בכלל ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו והיפך בשין דן דין אמת לאמתו הוא המעל בכר לדון יותר מכדי בעלה דהוה בכלל מקבל שוחד והוי בכלל אחור הגבר אשר יבטח באדם ובו': שם כל מי שאינו לא חגר כו' וכשה עצמו כו'. נראה דמייתי גם בלריך ליטול והיו שתיין לו אלא שבוחה עצמו חיגר בפיכוחו בלשון תרגום לאו דוקא פסח אלא כל בעל מום כמו שפי' הערוך בערך הגר כבד פה ובו' מ"י חגר פותחי וכן מכל שפתים מ"י חגר ממלל עכ"ל שבל כן הוא שובה עצמו בעל מום ופרש קומה ופסח שהן חזיין בדוגים כאלו א"ל לו לדרוף אחר הלדקה שהוא קומה או פסח ושובה כן כדי שיהו הבריות מרחמין עליו ביותר ויתנו לו יותר מכדי לכבו עכשיו וע"כ אחר בשובתו כן שיהיה כא' מהם שלא יתנו לו יותר מכדי לכבו עכשיו ומייתי מקרא שנא' לדק לדק תרדוף ובו' כלאה דה"פ לדק בשאתה לריך ליטול לדקה עול אותה לדק ובירור דהייטו שאם אתה בריא ולא קומה ולא פסח ושובה לריך לדרוף אחר הלדקה כדי לוכך בדפיפה אחריה תרדוף ולא תעשה עצמך קומה או פסח כאילו לא תוכל לרדוף אחר הלדקה כדי שירחמו עליך ביותר ליתן לך יותר מכדי לכבך שלא בלדק וביותר. ואחר לעמון אמיה שלא תבקש ליטול לדקה רק לעמון אמיה דהייטו כדי שיוחך ולכבך ולא ביותר ומכדי חיוסך ולכבך ומדמי ליה נמי כל דיין שלוקח שוחד ומעשה כו' דעותר לדיין ליטול שכר בעלה אבל ביותר מכדי טובך בעלה אפי' לדון דין אמת ולדק אסור דהוה בכלל מקבל שוחד כדאמרי' פ' שני דייני גזירות. ואחר שם שנם זה אינו אמת מן הזקנה כו' בכני מרחי בני בעשה עצמו קומה כדי לקבל לדקה יותר מכדי לכבו ובטעל שכר לדון יותר מכדי לכבו קאמר שעושין שוה דהייטו שאינו אמת מן הזקנה גם שיזקה לזקנה אינו אמת עד שיבא לידי כך שיהיה קומה ובכל מום אבל לעיל באינו לריך ליטול בלל לא קאמר הא ליטול דאינו אמת מן הזקנה כו' אלא אינו בפסר מן הטולם כו' אזה שאינו לריך בלל וטובל ודאי דעוגם שלו מרוחה ולא בא לידי זקנה בלל עד שיבלבך לבריות והוסיף על שלוקח שוחד ומעשה את הדין דהייטו כמ"ש לאף בטעל שוחד ובכר יותר מכדי בעלה כדי לבפוש לדק כי השוחד יעור מקבל שוחד א"ל אלא יפה כו' כפירש"י בחומש ע"ש ומשום איקרובי דעתא דאחרי' פ' שני דייני גזירות ופשיטא דקרא ודאי לענין שיתוי שיני השכל הוא גם שנאלו לשפוש לדק השוחד מעמא שיני השכל ודעתו ומעשה אם לבו להפך בזשות הטוען ודומיא דיסלף דברי לדיקים מ"מ מעמא ליה כמי שיתוי ומעוות מעם דאינו אמת מהזקנה עד שעיניו כהות ואינו מדכיב בהאי ליטנא יעור עיני חכמים ובו' והכי אחרי' בהדיא פ' שני דייני גזירות כמה שמיות עיניהם של מקבלי שוחד שטולין שו"פ ומסמין עיניהם כו' שנאמר יעור פקחים דיולא לשפוש מעמא שיני השכל שלהם מבלי הבין ומעמא שיני מעם ודו"ק:

בכורים פ"א מ"ד שאינו יטל לומר אשר נשבע לאחותו ובו'. לפי שהבכורים נקראו ראשית כי היא מצוה ראשונה המצויה במתנת אהרן אשר נתנה לו בהבטחה לאחותו בשבועה וע"כ מצות הקריאה בה ליתן לאקב"ה הודאה ובכח על מתנה זו לאחותו וכיון שהגר אינו בכלל מקבל מתנה זו אין לו לקרות והודאות על כך שהרי לא נשבע כן לאחותו וכירושלמי פריך בהיתה אמו מישראל מניח וקורא וכלום נשבע לנקבות ולא משני מידי. וכ' הר"ש דשמא לא חש לשנוי דלאו פירכא היא עכ"ל. ונראה דר"ל דשפיר נשבע לאחותו דסס אבי האם דבני בנים הרי סס בכנים כדאמרי' פ' הבא על יבמתו וק"ל: **פ"ג מ"ב** ביצד מעלין בבכורים כו' הטור הולך כו'. הגליון מכה כו' הגאונים כו':

כל הני מילי דקתניב דרך שמחה הן ונראה דמפקינן ליה דבעי במלוה ע"ז בשמחה מלכתיב בה ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך ובו' והכי אמרי' בפ' אין נערכין מתנה לבכורים שעשונין שיהא תחיה טוב כתיב הכא בכל הטוב וכתיב בשירה בשמחה ובטוב לבב וכ"ש פירש"י ותוס' וכמ"ש לעיל דזו המצוה לאחותה ממתנת א"י לאחותו ויש לנו ליתן בה שבח ושירה לקב"ה על קיום לב שבועתו לאחותו ואמר שתחלת הליכתה יהיה בשמחה ובשירה קומו ונעלה ציון אל בית ה' דא"ו מקודם בשער קדושת ואיון שהיא יושלים מקודם בשער קדושת יותר מא"י ובהמ"ק שהוא בית ה' מקודם בשער קדושת יותר מירושלים כדאמרי' בעלמא ולכן אמרו בתלמוד ירושלמי בדרך שהיו עדיין בא"י אמרו שירה מעניו שמחתי באומרים לי בית ה' כלך ובנואה לירושלים למקום קדוש יותר הוסיפו בשירה עומדות היו רגלינו ובו' ובנואה להר הבית למקום קדוש יותר הוסיפו בשירות הללו אל בקדשו ובו' שיש בו שבעה הללוהו. והבגיעם לשירה שהוא מקום עבודה ושירה דברו הלוים בשיר אחותתך ה' כי דליתני ולא שמחת ובו' והאי קרא נמי אתחזוהו בשיר על בנין ותוקפת הבשרה כדאמרי' פ' ידיעות הטומאה. ועניני תפוסה שם והכא נראה לפרש ליתן בכח והודאה להקב"ה שהביאתו לשלום עד הלוס שהוא המקום הגבוה יותר מכל העולם והייטו אחותתך ה' כי דליתני ובו' כדאמרי' פ' אחזו מקותן מקום דמלי בפי והוא מקום העזרה ע"ש וק"ל: **מ"ג** הקרובים כו' והטור הולך לפניהם כו' ומעבלה אל זיש כו'. התכוון בזה לשאות בחלות בכורים שהיה ראשית לחתנת א"י בדבר הדומה לו הייטו הטור שהוא ראשית לכל הקרבנות שנא' שור או כשב או עז ואין בבהמה נסס כשרה לקרבן כ"א הטור והרמז בכור שורו הדר לו שהטור הדר לו בחלות בכורים שהוא ג"כ בכור ולהם לכל קרבן כדאיתא במדרשות ואחר שקריבו מלופות בזהב הוא רמז לפי שיעראל עבו אם הענל הזהב שהוא מין שור כמ"ש בתנית שור אוכל עשב דר"ל אלא עבו לסס שור שהוא בקריבו אלא שעשו לסס בגל הוזקן מאחו שאינו אלא כתבית שור הגדול האוכל עשב דהייטו שהוא מינו ופ"כ אחר שעור זה בקריבו עדיין בעקרתו לחות ראשית לכל קרבנות וכ"כ קריבו מלופות בזהב לאחותה זו שהרי הן לא היו על זהב בעשה בגל אלא היו לו עדיין קרנות ואחר שהיה לו עשרה על זית בראשו כי' בחמש"ם וע"פ דרכו נראה כי הזית הוא רמז לב' כתפים שסס הטוה ומלכות כמ"ש בזכריה ואני זיתים עליה ובו' אלה שני בני היצהר ובו' ופירש"י שם קרן הטוה ומלכות שסס נתתים בשתן המשחה בכ"ל וגם הזית רמז על כתר מאור המורה דאיתא במדרשות ולפי שבשתבנו הלומות בעשה הענל נועל מהם ב' כתפים שסס הטוה ומלכות שהרי לא ניתן לסס אלא בשביל קבלת תורה דכתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ובו' שסס תלוים בכתר תורה ושוב כשנתבפר לסס בלומות אחרו לסס גם הנני כתפים דהייטו הטוה ומלכות ולזה רמז לסס בעשה על זית שהוא רמז על כתפים הלוו שתהא מונחת על ראש הטור שנאמר בשבתבו כמ"ש לעיל דהייטו על קנעתיו שסס קרן הטוה ומלכות שזכו שוב שנים ע"י כתר התורה בלומות אחרות ונראה נמי מה שהביאו גזלות שבל הסנים כו' באו לומות על הבכורים על טוה זו שסס רמזים לכל קרבן שוף וישראל נמלאו ליוה כי סס נקראים ג"כ רמזים וק"ל: **סליק**

(רחל"ג זרעים ח"ב)

לתנאון הגדול מופת הדור ע"ה פ"ה כו' מרן **מאיר פוזנער** זצ"ל אבד"ק שאטלאנד (בעהמ"ס בית מאיר וצלעות הבית).

מסכת תרומות

פרק א מ"ה כתב כשו"ע כמהודשיו. ולא מן כתיב על הפעור וכו'. כנון וכו'. והוסיף דשאר הפטורים תינהו. ודברים אלו שהוסיף תמוהים דאי משום הא לא אריא. דאי לא הדר תני זה הכלל מפורש הא לא הוי ידעינן לפרש דמה דתנא ולא נמעשר דאשון שעלה תרומתו דאייתי בשהקדימו בשבלים. דזה לא שמעינן כי אם משום קשיא דאי אייתי בשבלה מאמו הכל כדין פשיטא דהא הוי מן הפעור על התיבה דתנא סיפא בהדיא וק"ל. וכ"ה לגולמו לתריצא כמו מ"ש וז"ל. תו כתב שם ושוד קשיא לי מאי דבבלי ר"ה ר"ב כו' וזה ל"ק מידי לענ"ד. דהא שם לא הי' לו שעתא כלל משבאו לארץ עד שהקריבו העומר ליצרע ונרחות אם יעמוד אם לאו. דהא נמי הוצע לכל הפחות שלשה לקליפה וק"ל:

פרק ג מ"א ולאיה מדמעת בפני עצמה. וכן הובאה מתני' זו במיימוני לפסק הלכה פ"ה. ויראה לענ"ד להסתפק מאוד בדין זה אם נפלא מדא תרומה לחולין בתערובות שוה בשוה מה דינא. אי מינא דיטול שיעור התרומה ובשאר יבא מוכר לגרים ואי נמא דוקא כשנפלה ברוב דד"ת הד כתרי בטל. [וכן מורה לשון ר"ע שכתב שנפל לפחות ממאה. דמשמע תכל רוב עכ"פ ליכא] ומתוכר במס' יבמות בני שתי קופות שנפלו ונלמד משם ביו"ד סי' קי"ל ע"ש. והנה הם נאמר דאייתי דוקא בשנפלה ברוב. נשמע מינה דעשאה של דבר מין דד"ת ביוצא נפלה כשאר כי אם ספק דרבנן ולקולא. אבל מ"כ קשיא מאוד דהא פסקינן ביו"ד סי' ק"י ובוחר מקומות ע"פ הש"ס כלל כ"ה [הסתיקו שם בס"ד סק"ח וגם בס"מ והט"ז סי' ק' בחלקן] דספק ליסור תורה שמתברב ברוב והוא דבר חשוב אינו בטל ולא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא. ישן בהספק בעצמותו היה ספק דאוריתא ערב שמתערב ומה שהוא מדרבנן בא לו מספק אחר לא אמרינן כה"ג ס"ד ולקולא. והאו"ה אין בידי.. ולא ידענא דאייתו מהיכא [ולפ"ד דאייתו מספק דרוסה שמתברב הכיינו ספק הר"] ולפיס הסיעה משמעות מתני' זו מורה דלא כוותיה. ואי נימא כמשמעות בבשות המתניתין ופי' הר"מ דהכא אפילו בתערובות שוה הדין כפי נעלם מלתא טעם קולא זו דהא הכא איין ואומן משתני דקי"ל ודאי לא נמי בילה. אל"כ מה בכך שמעל בשאר תרומה. הא הוי ספק ליסור תורה שמתערב חד נחד ומדוע לא יאסור. וא"ע. כי אני כותב דברים אלו בלי שום עיון מתחת בבשותי אייני בקו הבריאה. והמקום יעזרני לא"ה בלי מדר לעיין עוד כל הצורך. שוב ראיתי דאפשר דאייתי בנפל בחיות דהוי ביצה ביצה. וא"כ אפשר דאין לחוכיח מהכא נגד דעת הראיה. אבל עכ"פ מוכרח דספק אחר בגופו וספק אחר בתערובות ע"י רוב דבריו וזה בחלוקת גדולה שנוי' בסי' ק"י הכ"ל ע"ש ודו"ק כי ל"ע. [ועיין מה קדושין דף ע"ט ובמס' יבמות דף ס"ט בתוס' שם אולי משם ימצא עיקרן של דבריהם]. ולימא מילתא בלא טעמא דלא גזרו בדמוע על ספק. אינו נראה לענ"ד. כי לא ידענא לחפיד ביאיסור דמוע יותר משאר כל איסורי תורה וצ"ע. [ועיין תוס' פנחות דף כ"ג ע"ב בשהקשו נגדן תרומה הבולה בתחד ומאה אי דוקא יבש ביבש או אפילו לח בלח]. ובגראה הם מדבריהם דבק אליבא דר"י אחר מב"מ בשאינו הוא דנסתפקו. אבל לרבנן שביעה דתמיד שולה. וקלא נ"ע נפ' ד' משנה י"א דאיתא הם וא"כ הא"ך אמרו. דמשמע דלא שייך כי אם ביבש ולא בלח. ואפשר לדמוקי דשאל מ"כ על יבש ביבש:

פרק ה מ"ה ותבשיל אומרים. לענ"ד לפוס הסיעה יש לבקשות כיון דרבנן לא ס"ל לומר הוא סלה שבלה כסברת ר"מ משנה ג' אוכר א"כ מדוע אפשר אפילו לפי הבנון. הא ביבש קי"ל אין בילה. ואריכא לומר דהי דמתמרינן לומר אין בילה. מ"מ נמי יש להחמיר בזרעונים ודכוותיה לומר יש בילה ולכה ושוב שום ספק כי אם דיש תמיד תרומה עם מילון לפי הבנון. אך מ"כ מהרלוי בשנתברב אחנים בתחנים וכדומה דברים בשיבה דלכה נמ"ד יש בילה לומר דלא תזמע אפילו לפי הבנון. כמו דפסקו אותן הפוסקים בשני הערובות של עצמה של ע"ז או רמונים ברמונים של עולה דתערובות ג' שרי' וס"ג ומא הכי וצ"ע. כי בלא עיון אני כותב דבר ס אלו: **משנה ו** ותבשיל אומרים. אי אייתי אך ביבש ויתא דלא קשה נימא תיבשה נעשה בעילה. ביבש כ"ע מודו דלא אמרינן מג"ג כמבואר ביו"ד סי' ל"ב ואם מוכרחים אנו לומר בבשה ס' ואי אף בלח אייתי לשעת הפוסקים המלקים על רבינו אפרים ואפילו בשאר איסורים אומרים ל"ב. ל"ל דבני תרומה שלי הוחיל ואינו איסור הבוה בכל דומיא דבבר בחלב דהא לבהמים ס"י לא אמרינן בגיב תנ"ג ודעבוה ג' עניין זה ל"ע בהר"ן סוף פ' כל בכור. ואני כותב דברים אלו אך לפוס הסיעה ועיין בבמכ"ס פ"ג מה' תרומות לדבריו שם ודאי נראים אנו לומר בכ"ל. ודברי מוגעים מיימוני וא"ל בכ"ל דלא שייך תנ"ג בתרומה ודו"ק. [אך בגיבו דלמ"מ דד"ת בכרוכא בטל בלא זה לא אמרינן תנ"ג וק"ל. ועיקר הדברים מבוארים בסה"ל וע"ש]:

פרק ו מ"ב ממשנה זו שהובאה לפסק הלכה במיימוני מוכח דתוכל תרומה בשונג חייב בקרבן אפילו אפילו אכל הרומה דבשביה קודם שנאה ליד כהן אלא מאי איריא. בשאלת לכהן אפילו נאמר לישראל מיפוק ליה דבעורה מכל וכל. כיון שאכלה מה שלא אכה בה עדיין מדרב תסדא דאמר נפ' הדוש סמוך מפעת בכוונה אי אכלו פטור מחטאומין. ומוכח התם מקושיא בגמרא מברייתא דבעל בכנת אלו לו שאכל עבנו דלא תרומה נמי הכי דינא. וכן מוכח מן בעשיים של ר"מ. הן לעשה מתן שאין לו תוכנים הן לעשה דרשה דוזה דקאי נמי על פסוק דהיינו בס ר"מ ת דנק דהיינו תרומה אלא ש"מ מהתני' דבכא דדינא דר"מ לא שייך כי אם לאוכל במזיד אלא אינו אכלא תרומ

דף מ׳. אלא דל״ש נשמע מדברי יש מי שכתב מדמסיים וכל שאינו בא לידי תימון אין אנו יודעין בו שנשמע נמי מן ובמרתם נמי בעכומא נמסר שאין יודעין בדיעבד. מה שלא״ל שימור מ״מ אף בד״ל נמה לו בהיקש על הון מה׳ מינים ת״ל נמי מן ובמרתם אלא ש״מ דמן ובמרתם לא נשמע כי אם מצה דלכתחילה ולא לעיכוב. ול״ע:

פרק ד מ״ו נוטל לדם וכו׳ תלה דמאי לפ״ר ל״כ לפרש מה דאמר תלה דמאי קאי על כולו בין על הפיסות שבולה לפרים עליהן. ובין על הפיסה שבולה שיהיה תלה. הכל הוא נספק אם נפרש ממנו התלה אם לא. (והספק שפי׳ הרמב״ן לענ״ד הפשוט שלקחו מהדס החשוד על התלה. דהיו דלה נזרו על שיהא עם הארץ היינו בהפגמה. אבל הרמב״ם פי׳ המשנה בחשוד כי אף שדברי הרב״ם נכונים. מ״מ אין לשון הרמב״ם סובל פירושו ש״ם וק״ל). דאל״ה אלא שהפיסה שיעשה תלה הוא ודאי עכול לתלה אין אפשר לפרים מן החיוב ודאי על הספק פטור. כדאי״ם דדמאי לענין תרומה ע״ם סוף פרק ומ״ם תלה ומ״ם בהומה ומה שנאמר נמתני׳ טולל לדם כדי תלה מעיסה בלא הורמה תלתה. כ״ל הלה המתויב להנטל ממנה מתמת הפק לא הורמה ממנה. ואם יבא קאי על ודאי לא הורמה תלתה ע״כ נמי דינו בהורמה שלא יאכל הכהן תלה עד שיוציא עליה כדי תלתה שבדי היא בתה מן הפיסה שהיה בו שיעור תלה ומתויב ודאי והמעיין בהרמב״ם סוף פ״ז מהל׳ בכורים יראה שסתימת לשונו ויתמנה לכסן לא משמע הכי

וגם הנד״ל שכתב שם לא משמע לחדיא כהרבתה תמלה ע״כ ל״ע:

מסכת בכורים

פרק ב מ״ב מלאכול בירושלים. כתב ר״ע ברטנורא כלומר אם נתערבו סמ״ם וכו׳. אבל מעשר שני ובכורים שנתערבו בתוליין הון לירושלים אינן אוכרים. ואני תמה מאוד על פירוש זה דודאי מוכח הכי להרוא פי׳ מדקתני בירושלים. ותיתא בכורים דהוי בון לירושלים דבר שאין לו מתירין. אבל מ״ם הא הוי דבש״מ ע״ד פדיון ואפילו הוא פחות מבוה פרשה. כמבואר בסמ״ם ב״מ דף ג״ב דפי׳ התם לפרש כיפא דמתניתין של פרק זה משנה ו׳ דקתני מבש״ב בעבר דבעל ברוב לחייבי בשנכנס ויצא ונפלו מתיות ע״ם ודו״ק. ונ״ע. משל״ב לפי׳ הרב״ם מתא דאפילו נתערב הון לירושלים אוסר בכ״ם לאכול הון לירושלים כי אם בירושלים. גם בכר הקבה כהונן הפר״ח יו״ד סי׳ ק״ב על פי׳ ר״ע ממס׳ יומות ע״ם. ובילאר דבריו דאף התם נבי מעשה ר״ל הוא ומקרי דבר שיש לו מתירין לענין לאכול הון בעזרה כדין מעשה כ״ב אסורים לזרים. ולא שהרמב״ם בפירושו כתב ובשלו ירושלים כדבר שיש לו מתירין, ובילאר בלבוש הלא שהתמיים נתנו כלון דין דבר ביל״מ דמשמע מיעיה דלא הוי דבר שיש לו מתירין ממש. מ״מ אין הן הכרכת לזרע על רב אחי בדוחה היא דדילמא אף בש״ל עכלו התמיים כדבר שיש לו מתירין. ודו״ק. לכן לענ״ד פי׳ הרב״ם מוכרח. ומה שכתב הפר״ח עוד שם לכשות דעת הרב״ם לדעת הרמב״ם לאיירי בחבור לירושלים כגוונא דמתלקי הרם״ד ש״מ בין רחוק לקרוב. זה ודאי אינו דהא הרב״ם הוציא דבריו מדלא משני הירושלמי קושייתו מבכורים הכי. ולדברי הפר״ח מדיין קבה דלעולם אתם לאיירי בדחוק מירושלים. ת״ו זה אינו בכוונת הרב״ם. ומה שהקשה הש״ל הרב״ל על דין המוחזר הרם בגמ״ם דבאיסור בלוש לא אמרינן דבש״מ מדין גדולים דהכא לפי׳ הרמב״ם לפוס הרוקע ליק מידי שבבר פי׳ הרמב״ם בפירושו דלא הוי דבר שיש לו מתירין ממש כי אם שהבאתם אפילו דבריו הקדושה לאחוד לבא. לכן הענין הדין בבלי מ״ם בזה אוסן שבלו מתיות ואבור מתיות וסוכר לחלק דבכי דמרבי הקדושה לאכול מה שיש שם מקודם שבלו המתיות. אבל לא הבני לזה להחיר מה שיצא ולא לבכי כוון הרמ״ל עדיין לא ראיתי לחבין מאין הוציא הרמב״ם ז״ל חילוק זה ונ״ע: שוב עיינתי עוד בזמן זה וראיתי פ״ד מס׳ בכורים כלי ט״ו כתב הרמב״ם לשון זה אע״פ שהבכורים אסורים לזרים [ביל שזה פירושו בהמתיתין אף לזרים] ואעפ״כ מולין בחדר ומלא אם נתערב נתולין בירושלים אסורים בכ״ם בתוכן בש״ם שהוא מקום אכילתן עכשיו בדבר שיש לו מתירין ואע״פ שהבכורים אסורים לזרים אף בירושלים הרי הן לוסרין בכ״ם עכ״ל. והנה מה שהתנה לא נתערבו בירושלים דמורם ודאי לאפוקי הון לירושלים לא אפשר דהיינו שנתערב מרם שנכנסו לירושלים אחר שהוצאו. דא״כ ודאי קשיא מה תיבי׳ שנתערבו. ת״ל דהא פסק פ״ב ה״ב קודם שנכנסו הם כתולין לכל דבר. ואיך אפשר לומר שמוקי הרשא דהיינו דינא דמתניתין פ״ב דבכורים שהם מולין בחדר ומלא בשנתערבו נתון עכם שנכנסו דהא אפילו פחות ממחצה חיטים ראוים לאסור. דהא כתב שהם כתולין לכל דבריו׳. וא״כ הי דינא דאפילו הרם שנכנסו אסורים לזרים אלא שאינם בעזרה מיהה עד שיכנסו כדמשמע לשונו בהלכה לא פ׳ הנ״ל. מ״מ מדכתב בהלכה ב׳ שהן כתולין לכל דבר. שפיעת דל״ת ליתן לבם דין תרומה שיעלה בחדר ומלא. כי אם כדין תולין אסורים דבדוכא בעלו. אלא ע״כ דמוקים לבא מתני׳ שנכנסו ואלו דאז בטלין במלא ובחדר. וא״כ ודאי נ״ל מה שעמי׳ דאין לומר דוקא בירושלים אף לאסורים לזרים ונ״ל מתירין הוא. בעשאוהו כדבר שיש לו מתירין. וכמבואר בפי׳ המשנות אלו לירושלים הוא דקגרים. משל״ב בשיאלו לחן בעלים בהחר ומלא ואע״ל לאחרים בירושלים. דא״כ ודאי קשיא עליו מה מקשה הגמרא ב״מ על שנכנסו מ״ם ואלא דלהבדל ולשיעלי׳. ת״ל כיון שנכנסו ואלא שוב אין לו היתר פדיון ואסור לגמרה. ולכך לא מקרי ולא מתתיה בעלתו דומיא דבכורים הוציא ואסורים לזרים בחדר ומלא ולא מקרי יש לו מתירין נתמעם בעלתם ואין לחלק בין בכורים ובין אסורים לזרים לא מקרי ל״מ. משל״ב מ״ם כיון שהוא מוחר לכל אדם הון בהמות אפיר מקרי יש לו מתירין אבל בעלתו. דבפירושו לאמיתת מגמת דדמיונו. אלא ע״כ לכך נהדו ר״ע בהרשא והפר״ח דהיינו שעמת דבכורים ומ״ם בשנכנסו ואלא דלא מקרי דבר שיש לו מתירין. היינו בשל ו רחוק מירושלים ונתמעת טוהת בעלי׳. ומה שהקשה הגמרא ב״מ ולידבר לעיולי׳. היינו כיון דבבריתא סתמא קתני ואלא דמשמע מיד כדפירשו הכותים אפילו נקרבו ולכך כיון שנכנסו פעם א׳ לירושלים. שוב יש להם דין ירושלים לקרוא יש לו מתירין אף בדאמת אסורים לגמרה. ומ״ם דומיא דהכא נאמת בכורים נמי לוסרין בכ״ם. וא״כ יש לישב דעתם דמה דנקטו הרמבה״ם ופר״ח אבל מעשר שני ובכורים שנתערבו תון לירושלים אינן לוסרין בכ״ם. אין לומר טעם שנכנס. דהא ודאי מקרי שיל״מ ממש ע״י פדיון. אלא ר״ל שנכנסו ואלא רחוק דומיא דבכורים דודאי בהכי אירי בכי״ל והבריתא הכי מתפרשא בלאיזה מעשר אמרו בשנכנסו ואלא רחוק. לו דבלו מחיות. דזה נמי יצא מקרי ולכך סתם ולא קתני ואלא רחוק. בכל זה דתקתי מעיתי כדי לישב דעתם. אבל עם כל זה לשון הרמב״ם סוף פ״ו מהל׳ מ״ם רחוק מאוד. ודע לפי מה שכ״ל מוכח מדברי הרמב״ם דהלי בכורים סוף הלכה הנ״ל שנשתקדי לעיל שכתב אבל הוצא בכורים קודם שיכנסו הגיעולין חולין ש״מ כנ״ל שאף מרם שיכנסו מ״מ אסורים לזרים אלא שאינם במיתה ופ״ג דאלא מלי אחרי גידולין ועדיין נ״ע. ומ״ל דברי הרמב״ם הלי מ״ם בפוטיים. תמלה כתב דינו בשנתערב מרם שנכנסו ואח״כ כתב לחפך לם מתערב בירושלים לאפוקי חון לאחר שנכנסו ואלא רחוק. ואח״כ הענין הבריתא.

בלשון הפר״ח כי נגע:

מסכת ערלה

פרק ב מ״א תרומת מעשר של דמאי עולה באחד ומאה. קשיא לי מ״ש שרלו חכמים לגזור על תערובות תרומת מעשר של דמאי ומ״ם שלא גזרו על הערובות דמאי דלתיתא תלין דף

עליו על שרלשונים אנו מלטערים שדמכו ר׳ אושעי אחילות לשני בני אדם. והוסיף איזו אחילתם בטהרה אז שלא בטבלה. ונם ודאי לענ״ד לזמן דומה כנ״ל. והעיקר מה שכתב הרמב״ם שלא הוי ממש יש לו מתירין כ״מ מחקת חכמים כבר בילאתי לעיל. ודו״ק: ומבאין שהלה לענ״ד עיקר פירוש הר״ם מתניתין דמה דקתני בירושלים היינו בדפיר״ם הר״ם דאוסרן בכ״ם לאכול כ״ל בירושלים ולא כפי׳ הר״מ והרשטרא דלמשנתו חון לירושלים. וכדהוכחתי מן מ״ם וממילא מדלא קתני באיזה מקום היה הפערנות ש״מ דאפילו בבחוץ מן ירושלים נמי הכי דינו. וכיון דמ״ם ובכורים בחדא ליכא מתני ש״מ דאפילו בכורים דל״ל שיהר פדיה נמי חבונין דמ״ל נריחתן מקום וזה בחוץ מלבד שוכתם הרש״י מן ירושלמי לענ״ד מגופא דמתני׳ שמשינן לה. ואי משום קושית הפוסי׳ נמס׳ ב״מ בבר תילה רמ״ן ז״ל דה״ל דאיירי בנטמאה. ועכ״פ נשמע מזה דטורת בלי הפסד ממון אינו מגרע כת בהיתר: שוב עיינתי בכ״מ מה׳ מעשר שני ולאיתי שהסכים בפסן הרמב״ם שם עם פירושו לנמשנה ועם פי׳ הר״ם. ואמרתי שלא דבר הוא. ולאיתי שפי׳ נמי בוזאתו אלא על הדרך שבינו הפר״ח ביו״ד. ואעפיק לשון הרמב״ם פירות מעשר שני שנתערבו נחולין יאכל בכל בעזרה במקום לו יפדה את המעשר. לפיכך אם נתערבו בירושלים אחרים בכל שהוא נמינו חולין וחוא בירושלים הרי הוא בדבר שיש לו מתירין ויאכל בכל בעזרה. ומלה שכן הבינו הר״מ. אחלה כתב אם נתערבו חון לירושלים יאכל במקום לו יפדה. אבל לאי אינו נכון. ואח״כ כתב לפיכך אם נתערבו בירושלים לא אין לו סיתר בל בדיה כי אין פודין מעשר שני בירושלים אף על פי כן הואיל והוא בירושלים מחוייב לאכול בכל בעזרה. ועל דרך זה אפשר לפסיים נמי פירוחו נמשנה. זה לשונו. דשיל״מ אפילו בחלף לא נטל ואומר לך הלן בכתערב וכו׳ ויהיה אותו הערוב בירושלים בלבד וכו׳ ע״ם שמסיים ואומרים לו אכול בכל בחורת מעשר לו בכורים. ול״ל נמה שכתב בירושלים בלבד לאפוקי אם הוא חון לירושלים לא יש לו סיתר פדיון ואין אומרים לו דוקא אכול. אבל זה אינו עולה לבכורים אחין לכם פדיון לפילו חון לירושלים. ומדיון ל״ע גדול. ובעל כרחינו דסוכר לחלק בבכורים דחון לירושלים לא הוי יש לו מתירין משום הטורת פדיון. ולכך הטיל הנלו דוקא בירושלים בלבד. ובמ״ם הטיל הנלו ממנו הסיתר פדיון. ולא״כ מ״מ מוכרח הסילוק בלמד הפר״ח בהרמב״ם מדין בכורים שע״כ סוכר דחון לירושלים אם בטלים ברוב ולא הוי דבר שיש לו מתירין לבטלות. ובסוף הפרק כתב בחיזה מעשר אחרת שלא לבטלנו. ש״מ כתי׳ הסוס הקדוש הוא. ודו״ק. ואולם כל זה בפי׳ ר״ע ברטנורא ל״ל. ופירושו ודאי תמיה כאשר התחלתי לדבר בו. ובם הפר״ח בעיקר פירושו בהרמב״ם דמ״ם חון לירושלים בטל ברוב. וזה ודאי לענ״ד בטל מעיקרו הוא ולא ברוב. ומה שהרמב״ם ספ״ו הנ״ל הביא דינו דוקא בלוקח זה בחיזה מעשר אחרת בטבלת ובפלו מתיות. ובגמרא איתא מלי יצא דבפלו מתיות. דמשמע דהמעשר נשאר בירושלים לא שהמתיות נפלו ושוב אין לו סיתר לא בתחילה ולא בסדיון. ואיהו נקיט תרוויהו בחדא ואע״ל לרשדר מכוח דנפלו מתיות. ובקבה תרתי לחה לי. ושהטיגלי בלנה רבא המ״ל פ״ו מה׳ בית הבחירה סוף דין יד שכתב בם והבחיל דהחזר דנפלו מתיות. המעיין היטב בדברי הבינו בפ״ו מהל׳ מעשר שני שהבינו דין זה ויתישב לי קושיא זו. ודו״ק. ובדבר המוה דבמה יתישב ואפשר ביאון לבני הסוגיא דהחזר אולם נמ״ר לא קדבה לעיקר לבא ומיד שנפלה מתיות ת״ל לאכול הש״ם שבתוכו. אבל כיון שפסק בהל׳ הנ״ל ואמרינן מ״ם אע״פ שאין תומה הקדושה לאחוד לבא. לכן הענין הדין בבלי מ״ם בזה אוסן שבלו מתיות ואבור מתיות וסוכר לחלק דבכי דמרבי הקדושה לאכול מה שיש שם מקודם שנפלו המתיות. אבל לא הבני לזה להחיר מה שיצא ולא לבכי כוון הרמ״ל עדיין לא ראיתי לחבין מאין הוציא הרמב״ם ז״ל חילוק זה ונ״ע: שוב עיינתי עוד בזמן זה וראיתי פ״ד מס׳ בכורים הלי טי״ו כתב הרמב״ם לשון זה אע״פ שהבכורים אסורים לזרים [ביל שזה פירושו בהמתיתין אף לזרים] ואעפ״כ מולין בחדר ומלא אם נתערב נתולין בירושלים אסורים בכ״ם בתוכן בש״ם שהוא מקום אכילתן עכשיו בדבר שיש לו מתירין ואע״פ שהבכורים אסורים לזרים אף בירושלים הרי הן לוסרין בכ״ם עכ״ל. והנה מה שהתנה אם נתערבו בירושלים דמורם ודאי לאפוקי חון לירושלים לא אפשר דהיינו שנתערב מרם שנכנסו לירושלים אחר שהוצאו. דא״כ ודאי קשיא מה תיבי׳ שנתערבו. ת״ל דהא פסק פ״ב ה״ב קודם שנכנסו הם כתולין לכל דבר. ואיך אפשר לומר שמוקי הרשא דהיינו דינא דמתניתין פ״ב דבכורים שהם מולין בחדר ומלא בשנתערבו נחון עכם שנכנסו דהא אפילו פחות ממחצה חיטים ראוים לאסור. דהא כתב שהם כתולין לכל דבריו׳. וא״כ הי דינא דאפילו הרם שנכנסו אסורים לזרים אלא שאינם בעזרה מיהה עד שיכנסו כדמשמע לשונו בהלכה לא פ׳ הנ״ל. מ״מ מדכתב בהלכה ב׳ שהן כתולין לכל דבר. שפיעת דל״ת ליתן לבם דין תרומה שיעלה בחדר ומלא. כי אם כדין תולין אסורים דבדוכא בעלו. אלא ע״כ דמוקים לבא מתני׳ שנכנסו ואלא דאז בטלין במלא ובחדר. וא״כ ודאי נ״ל מה שעמי׳ דאין לומר דוקא בירושלים אף לאסורים לזרים ונ״ל מתירין הוא. בעשאוהו כדבר שיש לו מתירין. וכמבואר בפי׳ המשנות אלו לירושלים הוא דקגרים. משל״ב בשיאלו לחן בעלים בהחר ומלא ואע״ל לאחרים בירושלים. דא״כ ודאי קשיא עליו מה מקשה הגמרא ב״מ על שנכנסו מ״ם ואלא דלהבדל ולשיעלי׳. ת״ל כיון שנכנסו ואלא שוב אין לו היתר פדיון ואסור לגמרה. ולכך לא מקרי ולא מתתיה בעלתו דומיא דבכורים הוציא ואסורים לזרים בחדר ומלא ולא מקרי יש לו מתירין נתמעם בעלתם ואין לחלק בין בכורים ובין אסורים לזרים לא מקרי ל״מ. משל״ב מ״ם כיון שהוא מוחר לכל אדם הון בהמות אפיר מקרי יש לו מתירין אבל בעלתו. דבפירושו לאמיתת מגמת דדמיונו. אלא ע״כ לכך נהדו ר״ע ברטנורא והפר״ח דהיינו שעמת דבכורים ומ״ם בשנכנסו ואלא דלא מקרי דבר שיש לו מתירין. היינו בשל ו רחוק מירושלים ונתמעת טוהת בעלי׳. ומה שהקשה הגמרא ב״מ ולידבר לעיולי׳. היינו כיון דבבריתא סתמא קתני ואלא דמשמע מיד כדפירשו הכותים אפילו נקרבו ולכך כיון שנכנסו פעם א׳ לירושלים. שוב יש להם דין ירושלים לקרוא יש לו מתירין אף בדאמת אסורים לגמרה. ומ״ם דומיא דהכא נאמת בכורים נמי לוסרין בכ״ם. וא״כ יש לישב דעתם דנקטו הרמבה״ם ופר״ח אבל מעשר שני ובכורים שנתערבו חון לירושלים אינן לוסרין בכ״ם. אין לומר טעם שנכנסו. דהא ודאי מקרי שיל״מ ממש ע״י פדיון. אלא ר״ל שנכנסו ואלא רחוק דומיא דבכורים דודאי בהכי אירי בכי״ל והבריתא הכי מתפרשא בלאיזה מעשר אמרו בשנכנסו ואלא רחוק. לו דבלו מחיות. דזה נמי יצא מקרי ולכך סתם ולא קתני ואלא רחוק. בכל זה דתקתי מעיתי כדי לישב דעתם. אבל עם כל זה לשון הרמב״ם סוף פ״ו מהל׳ מ״ם רחוק מאוד. ודע לפי מה שכ״ל מוכח מדברי הרמב״ם דהלי בכורים סוף הלכה הנ״ל שנשתקדי לעיל שכתב אבל הוצא בכורים קודם שיכנסו הגיעולין חולין ש״מ כנ״ל שאף מרם שיכנסו מ״מ אסורים לזרים אלא שאינם במיתה ופ״ג דאלא מלי אחרי גידולין ועדיין נ״ע. ומ״ל דברי הרמב״ם הלי מ״ם בפוטיים. תמלה כתב דינו בשנתערב מרם שנכנסו ואח״כ כתב הלפך לם מתערב בירושלים לאפוקי חון לאחר שנכנסו ואלא רחוק. ואח״כ הענין הבריתא. ודו״ק. וכבכרתי לא יפה עשה במה שהוסיף בלשון הפר״ח כי נגע:

מסכת ערלה

פרק ב מ״א תרומת מעשר של דמאי עולה באחד ומאה. קשיא לי מ״ש שרלו חכמים לגזור על תערובות תרומת מעשר של דמאי ומ״ם שלא גזרו על הערובות דמאי דלתיתא תלין דף

* וברמב"ם פי"ג מהלכות מעשר סלכה י"ח ותרוויהו ליסורין עוס. זס בשיתה בידי שמים וזס בשיתה בידי בשים כשבואר בסלי תרומות פי"ו ס"ו דין תרומה, ודין מכל בהלי מאכלות לסורות פ"י הלכה י"ט. והן לאמת שהתו"ע פס וכן בפ"ד דיסי ב"מ. ביאור דהרמב"ם הסמיט פרק מ"ו מיל דין ת"מ על דמאי מבוס הירושלמי דמסיק הסיא מתני' ימדלה היא דהיינו ר"מ. וה"ב לפסר מיל דין ת"מ על דמאי מבוס הירושלמי דמסיק הסיא מתני' ימדלה היא דהיינו ר"מ. וה"ב לפסר דהסוגיא דהולין כרבנן לתיא וזס לין לתקשות על הסוי"ע. דסא פי בפירוס הרמב"ם על המשנה סרס וכתב ולין הפרס אלינו בכל הדיבים בין ת"מ על דמאי לו על דמאי. די"ל דמפרס המתני' לגיבא דהתיק מתיר יוסי דאפילו בשאלה לסור. והנה כל המתניתין לפסר דלי"ק דיסי דלא גזרו לפי הירושלמי לגבן דר"מ על ת"מ על דמאי ודהרמב"ם פוסק כוותייהו. הייבו שיהא דין בטולו סוס לתרומה ודאי כלי ומלה. אבל מ"מ לא גרע מכל איסורי תורה ואפילו על דבריהם דפסקינן מב"מ ומכ"ם מבטל"מ בלא בטשים והכא חייבי בלא. לר לבון ולוכלו לינו טובל כ"ל על ינם. ולעפ"כ היה לפסר לדחוק דחייבי מבטל"מ דלף בזכם עין שיים. ולבני בני שלא. אבל רמיתי לבר"ם ורש"י תלין והרמטרא כולם בסגנון אחד פי' לתתניתין בדמוע גמור שמזבר לתקומה דהיינו ג"ע ותעפ"כ לסורה. והדין עמסס דהא לתקומה הנן ול"כ ל"ע. ותו לפי דהיוי לתרומות דמלי משמע בתולין: כלל לא גזרו על התערובות כי הם בעינה ומבוס קולא דדמאי דבוב מעברין. ולר לחי' ל' סס דוקא בהבלין. וביאור רש"י ז"ל בעעמו דזה בעיקרו תשיב מבש"ל יין במוכיים. משמעוהו לף דודאי מעבר נרגש מ"מ לא גזרו עליו. ומכ"ם בתכ"מ לתתי לוב. ובלאת שהרמב"ם פ' ג' מה"מ הכ"ל לא היתיק על כוונה זו ול"ע. והנה ראיתי בתו"ש מס' דמאי הכ"ל הבית גיסא מבס הירושלמי כל נתא בפי' המתני' זו ר"ס סיל דוקא לתקומה מדמעת ור"ס ס"ל דבין במקומה בין בלא במקומה לינה מדמעת וסהוא סתמא כר"ל. ות"ל ספר ליסא לתוקיס הבית סתמא בהלכתא דדוקא במקומה בתתיגו הכמים על מערערתם. אבל בלא במקומה לא וכ"ל. אבל מבשעות הר"ם שמביא הבוי"ע מבטש דהבלוגתא הוי ליפסא דלר"ם לפילו בלא במקומה נמי מדמעת בת"מ על דמאי. וכן מבואר הגי' בהכ"מ פי"ב מה' מעבר. ות"ל לתת"ק דר"ס דס"ל דוקא לתקומה ג"ק כל הכ"ל דליסא לייסר דבוס דוקא מדלא בם לתתיר. אבל ספסי הרמב"ם ז"ל ודאי קבמין שהיבו בסס לבטלה בלא במקומה ודאי ל"ע. ולולם יש ספי' הכ"מ סס לבטנת הבלב"ד בלא זס מוקבה בלשון הרמב"ם ז"ל משמע כוותיה בתבה שאמר הפרשתי' ובכן הבנת הבלב"ד ז"ל נכונה. ובודאי מבמעות לבוטו שהיקן מועיל. והי' עולה על רעיוני לדחוק בכוונת הרמב"ם ז"ל שבפני קושית הבל"ל שפוסק כפי הבנת הבוי"ע ממון דת"מ על דמאי לינם מדמעת בביטול מלה ול' דוקא לבלבה בת"ק דר"מ ותתי' זו מוכרת לבלבה בבה דוקא ליישב וסובר דבני דת"מ על דמאי תמיד בעלה. מ"מ טיבא דלפסא מתויב לבריס מה בעבל מפני גזל הבעב. וזס הדין ודאי נכון ומיאר מהבוה שעמת המתני' בין בעבל למלה לו פחות הבל בוס דמין כלן לאיסור אחר הביקון בבהפים והבים ולכן סיס ולא כתב המסבר לבמה בפל. וסיינו מבוס דבבל ענין מועיל הביקון ולא מבוס קושיית הבלב"ד ז"ל מס לינם דימוע איבא בבא. על זה בע"כ לדחוק דסובר לגבי ר"ס דלא ידע שעמת על דבר לא מן הקולא על ביטול. ולא שבם הבמה דלך דבוס גזל הבעב עגבו. מובר דבל בבה בלא בוס דימוע גמור הוא ולא בין שהבוה דימוע עליו ולכן לאמן. ובזה עולה הבל בהוגן [ולפבר בסובר הרמב"ם ז"ל בלאמת לף הבתמירו בו בתבוסה בדין בבמה מפני גזל הבעב. מ"מ מבמים הבוו מדוביהם ולאמרו דבל בתב דלא. ביתקן לאסור בדמוע גמור. ודין ת"מ על דמאי בפתות ממלה עם ת"מ על ודאי בתלה בוס לו מפני גזל הבעב ומה שבבר בתו' תולין דלא גזרו היינו מבוס דלא לפבר לתקוני בבבמה ודו"ק] מפני גזל הבעב הבל"ד ז"ל בדבריו שבפל לתלה ובמו כן לפי הכ"מ לפתות ממלה קבין סתימתן. משמ"ב לבבת הבל"ד ז"ל בדבריו שבפל לתלה ובמו כן לפי הכ"מ לפתות ממלה קבין סתימתן. דבשלמא המתניתין לתקומה תנן דהיינו ל"ע. אבל אינו הא מפסיס סתים. משמ"ב לפירושו הבל"ל

מסכת תרומות

פרק ג מ"ב ד"ה וז"ש בוסר וכו' כדה הוא דמדמעת וכו' הייבו מדבדין. והוא מפי' הר"ש עפ"י גמ' דמעתות ד' ס"ו ועיי"ש ברוש. ותמיהני מקום בקיבוזין על דבר הפרוס במבינה כך וזה דלא כהירושלמי שבוכר דלוכה מדמעת עיי"ש. והסבר דתמלי ניתנו לגיבא דר"ש. וע' כתוס' קידושין דף מ"ח: ד"ה הבכרי והכותי בסוף דבריהם בס מה שסקשו על רבינו תם. והרא שבראה דבעלם מהם סוגיה הידו' דשמעתין:

פרק יא מ"א בתו"ע ד"ה כ' יהודה מתיר וכו' ולא קבילת וכו' ובכר בשמר הרע"ב מזה ובתב ומבריהו ומתקיים ביותר אבל הרמב"ם ז"ל כתב ודוע כי היין בשהבבל חסר בבינתו ובעמו ובייחו משובחים יותר. וזל"ב לבידי קבה קו' הירושלמי. ול"ל כמו שבתב הרא"ש בבינ"ב דף ל"ז עיי"ש. מ"מ קבה ליישב לשון המשנה בעיל ס"ב לדבריו ז"ל ולהפוסקים בוחי' ועיין בלא"ש סי' כ"ב ובע"ב וב"ב הרבב"ל סי' כ"ד בלדבריהם משמע דלם נותן במדה הבוה מהר וכעין שבסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה הי"א גבי גרוגרת ותאיים עיי"ש. ובמשנה נקבו סתמא. ומה שאיבן כרא"ש עוד דהיינו מבוס לתין כל לדם יכול לבתוהו היינו לא"ד בינו מפני שמעמעו מבוון ולא מיבוגע דבלן בבבן כלן בבבלים. מבואר בירושלמי דתיבל בא"ד מפני שבוה ממעמעי ממדתו. ובקיי' ממעמעו מבוון קרי' לי' מבלבת מבלאינו מבובל על המבובל דבוי לי' יין הרע על היפה ובקיי' הרבב"ל בתבו' דמ"מ נמה יתרוס מבלאינו מבובל על המבובל דבוי לי' יין הרע על היפה ומבלאינו מתקיים על המתקיים דלכ"ע המבובל מתקיים ביותר ג"כ. ול"ב הי' לי' לבסר בין לר"ל בין לבבן. בין לבלא בבן בין לבלא בבן. ולין לאמר דיבול לבבלו לא"ב מ"ב הוא נותן בבות מן הרלוי לבבלו. בשלמא לי נימא דמשבונה טפי מיבא לאיתר דלא מבגתיבן בזה. לבל הבא עבדינן תרתי לבריותא ול"ע רב: שוב מבלתי בתי' הרמב"ן בבבת בתרא שפי' הירושלמי בלוכך והרגים בזה עיי"ש. מ"מ לא כתב טעם על שאינו מבובל לבמה הוריון על המבובל אלא שבתב מפני ביבול לבשלו ולאפ"י שמעמעו ול"ע: **שם** מ"ה בתוס' וי"ע ובן עמעות וכו' כגון בו' בן הוא בר"ם מן הירושלמי ומ"ש בר"ם קדשים הטובלין. נראה שהיא ר"ש ול"ל המלבלין. ובן הוא בתוס' זבחים דף פ"ו. אלא

פרק ג מ"ג ידלק הבגד. הבו"ע הבריק לשון הרמב"ם ולא נאמר בזו מעלה מפני שלא נתנה תורה בהם שיעור בשום פנים כ"ל כיון דאיסור הגיבה ד"ת בכ"ש לבן לף האיסור הבלה מבן לף דמבואר בהר"ש שהוא מדרבנן התיבו בו לאסור בכ"ש. אבל ל"ב ודאי קבינ לבא לריך מלא הסיע לבן נראה לעל"ד שבתיבו מזר בו כתבר הבבר לקון. והנה פירשה לף לגיבא דתבמים דפליגי במשנה לי' ב' ודלא כהירושלמי שבבית התו"ע בשם הר"ש. ולענ"ד לפוס הרוטה המיב הלין בוזר דבר לעבוו. ויגלא לענ"ד לומר שהולך בזה לשיטתו שפוסק בפ' ע"ז מהלכות אסורות הלבה ג' בר"ע ותשיב נמי בל הדברים התשובים ופו' שם הר"מ פליגי' דלבתבמים דמשנה ז' השנה לו הי' לגו דוקא דס"ה בל הדברים התשובים. ודברים לגו ברוריס שבגיגן בבל הר"ש דדברים תשובים לא בעיגי. ות"ב לשיטה זו ודאי הירושלמי שמפרש לשבנה לי' ב' שלבבו בזה לשיטתייהו דמשנה ז' ע"ב פליג על הבגדה דידן שהרי מסיים הירושלמי ולבבנו אין מוקדשין אלא שבה דברים בלבד והיינו לב ו' דברים דוקא אבל לם ה"ה בל דבר הבוב. תמה תמה לבי ובי לין בגד טוב לבפה שנגבע בקליפי פולם. לגו תחיבה הרלוי' להתבבד לו דבר תבוב מקרי. ולבן לענ"ד פירוש הפלוגתא דמשנה לי' ב' בטעמא לתרינא פליגי. דודאי בגד לו לפילו אלא הסיע דבר תבוב מקרי. אלא דטעמי' דתבמים כיון דהבגד מלד עצמותו היבר הוא לף שנגבע בקליפי ערלה כיון שנגבע עצמה עולה בלי ומלתיב כמבואר בדבריו פרי"ג הבי"ל הלי' ב' לין בלאסר מעבר מן בלאסר ולא אתריגן דבר הבוב לא בטל בטל ר"ל בלאיסור מלד עצמו. כדלאתא יו"ד סי' ס"ע. משמ"ב במשנה ג' דהלאיסור מלד עצמו ס"ל דלף הוא מלא הסיע דבר תבוב מקרי ולא בטל בבגד. והם בלאה כוונתו ממה שבתיבו הרלוי' פ"ג מהלי בכורות הלבה י"ג בתן עשה לבה דבתבאר בתוס' בכורות דגיבה לוסר בבל שהוא. משום שהוא דבר תבוב ולא בטל. והרלב"ד ז"ל הקשה עליו דבריו לפילו בתוי בשיון ביעורה בתלא בסיע. ולעיד לי' משום סם ליק מידי דס"ל דוקא גיבה כ"ש שבל פורתה דלוי לבלעדיו ולבוות ממנו הוא יוי דבר הבוב משא"כ בבבוה בבל בעווה והוא הוא מוב כ"ש פתות בתלא הסיע ואינו דלוי לבלוס. לא הוי דבר תבוב עד שיהא בתלא הסיע. ולא"כ יש לתרץ מה שהקשו עליו בל הרלבוים מדוע בביטו בבל' בכורות הבל"ל ובהלי פסולי המוקדשין הלוקיתה בל ר"ש שבבוף תמורה בלשיטתה. די"ל דהוקשה לו מה מקשה הסם ולינבל בבובה. הא מיון דגיבה כ"ש תביב דבר תבוב. וכ"ש די"ל דחוב אלא הסיע תשוב דבר תבוב דלא בטל. לבן מלאה לי דר"ש בשיטת הירושלמי הבל"ל חיל. שפרש לתתיתין ע לגיבא דר"ש דוקא. [ובבר מלאתי בהר"ש שם על משנה ז' תוך לריבות דבריו דהירושלמי עמו פליגי לו ודאי בזה] ולבן הקשה הינה בגד סי' ל"ל דבר שבמנין הוא אבל חוב אלא הסיע בלבד ידוע שלפילו בבלל בל שדרבו לינבות לא הוי שתמיד מבר במשקל. ולבן הקשה לינבל ברובה דשלא לגיעת הירושלמי ר"מ ובבן לא ס"ל הבלל בל דבר תבוב ר"ל לר"מ בבל הלוי בדבר שבמנין ולינבן שבה דבריס בבל דוקא. ומבני בגיעתה שלא הבריס ודאי אם שדרבו לינבות הוי ולא בטל משא"כ לשיטתו לינבן בבל הדברים ההבוים לינבס בטל ס. וחזיון דגיבה לפילו כ"ש דבר תבוב הוא. מבולה כ"ש חוב אלא הסיע. ולר"ם ודאי דס"ה דבולבר לבבר בלא הבלא סיע בל משנה ב' בלגיבתא. כיון דידוע בחוב לא דבר שבמנין הוא אלא כיון שהובבה בם בתבוה משנה ג' פירשה. משמ"ב לרמב"ם דר"מ והבמים בעעמת לתרינא בלגיבי בל"ל יו"ל דס"ל דלף ר"מ מודה דדבר תבוב לא בטל. ובעעמת דאלא הסיע בתבוה ב' לף ל"ה מעשה דבר תבוב הוא ולא פליגי ר"מ ובבן בתשנה ז' כ"ה בדברים שלינם תבוביס והם דבר שבמנין ובתשנה ב' פליגי בסברת הבל. וסברתי הבל"ל מובבתה ודאי בדעת הרמב"ם כדי אלא שלא יקשה עליו סתירת בסקיו. שבהבי מלבלות לבורות בסק דלפילו בגד ומלא הסיע שנגבע בעבלה בטל ובולה. ובבלי בבוים פ"ה בסק דלפילו אלא הסיע בטל אלא ודאי בבל"ל. ולם לבלה ע"פ פירושו בפיבוס המבינות ודאי בבלה מה שהתלה דאיב אלא הסיע לתה לי הדו"ק. בי בל זה בתקתי עמי בייבוב דברי הרמב"ם:

פרק ג מ"ג ידלק הבגד. הבו"ע הבריק לשון הרמב"ם ולא נאמר בזו מעלה מפני שלא נתנה תורה בהם שיעור בשום פנים כ"ל כיון דאיסור הגיבה ד"ת בכ"ש לבן לף האיסור הבלה מבן לף דמבואר בהר"ש שהוא מדרבנן התיבו בו לאסור בכ"ש. אבל ל"ב ודאי בבלה מלא הסיע לבן נראה לעל"ד שבתיבו מזר בו כתבר הבבר לקון. והנה פירשה לף לגיבא דתבמים דפליגי במשנה לי' ב' ודלא כהירושלמי שבבית התו"ע בשם הר"ש. ולענ"ד לפוס הרוטה המיב הלין בוזר דבר לעבוו. ויגלא לענ"ד לומר שהולך בזה לשיטתו שפוסק בפ' ע"ז מהלכות אסורות הלבה ג' בר"ע ותשיב נמי בל הדברים התשובים ופו' שם הר"מ פליגי' דלבתבמים דמשנה ז' השנה לו הי' לגו דוקא דס"ה בל הדברים התשובים. ודברים לגו ברוריס שבגיגן בבל הר"ש דדברים תשובים לא בעיגי. ות"ב לשיטה זו ודאי הירושלמי שמפרש לשבנה לי' ב' שלבבו בזה לשיטתייהו דמשנה ז' ע"ב פליג על הבגדה דידן שהרי מסיים הירושלמי ולבבנו אין מוקדשין אלא שבה דברים בלבד והיינו לב ו' דברים דוקא אבל לם ה"ה בל דבר הבוב. תמה תמה לבי ובי לין בגד טוב לבפה שנגבע בקליפי פולם. לגו תחיבה הרלוי' להתבבד לו דבר תבוב מקרי. ולבן לענ"ד פירוש הפלוגתא דמשנה לי' ב' בטעמא לתרינא פליגי. דודאי בגד לו לפילו אלא הסיע דבר תבוב מקרי. אלא דטעמי' דתבמים כיון דהבגד מלד עצמותו היבר הוא לף שנגבע בקליפי ערלה כיון שנגבע עצמה עולה בלי ומלתיב כמבואר בדבריו פרי"ג הבי"ל הלי' ב' לין בלאסר מעבר מן בלאסר ולא אתריגן דבר הבוב לא בטל בטל ר"ל בלאיסור מלד עצמו. כדלאתא יו"ד סי' ס"ע. משמ"ב במשנה ג' דהלאיסור מלד עצמו ס"ל דלף הוא מלא הסיע דבר תבוב מקרי ולא בטל בבגד. והם בלאה כוונתו ממה שבתיבו הרלוי' פ"ג מהלי בכורות הלבה י"ג בתן עשה לבה דבתבאר בתוס' בכורות דגיבה לוסר בבל שהוא. משום שהוא דבר תבוב ולא בטל. והרלב"ד ז"ל הקשה עליו דבריו לפילו בתוי בשיון ביעורה בתלא בסיע. ולעיד לי' משום סם ליק מידי דס"ל דוקא גיבה כ"ש שבל פורתה דלוי לבלעדיו ולבוות ממנו הוא יוי דבר הבוב משא"כ כבבוה בבל עווה והוא הוא מוב כ"ש פתות בתלא הסיע ואינו דלוי לבלוס. לא הוי דבר תבוב עד שיהא בתלא הסיע. ולא"כ יש לתרץ מה שהקשו עליו בל הרלבוים מדוע בביטו בבל' בכורות הבל"ל ובהלי פסולי המוקדשין הלוקיתה בל ר"ש שבבוף תמורה בלשיטתה. די"ל דהוקשה לו מה מקשה הסם ולינבל בבובה. הא מיון דגיבה כ"ש תביב דבר תבוב. וכ"ש די"ל דחוב אלא הסיע תשוב דבר תבוב דלא בטל. לבן מלאה לי דר"ש בשיטת הירושלמי הבל"ל חיל. שפרש לתתיתין ע לגיבא דר"ש דוקא. [ובבר מלאתי בהר"ש שם על משנה ז' תוך לריבות דבריו דהירושלמי עמו פליגי לו ודאי בזה] ולבן הקשה הינה בגד סי' ל"ל דבר שבמנין הוא אבל חוב אלא הסיע בלבד ידוע שלפילו בבלל בל שדרבו לינבות לא הוי שתמיד מבר במשקל. ולבן הקשה לינבל ברובה דשלא לגיעת הירושלמי ר"מ ובבן לא ס"ל הבלל בל דבר תבוב ר"ל לר"מ בבל הלוי בדבר שבמנין ולינבן שבה דבריס בבל דוקא. ומבני בגיעתה שלא הבריס ודאי אם שדרבו לינבות הוי ולא בטל משא"כ לשיטתו לינבן בבל הדברים ההבוים לינבס בטל ס. וחזיון דגיבה לפילו כ"ש דבר תבוב הוא. מבולה כ"ש חוב אלא הסיע. ולר"ם ודאי דס"ה דבולבר לבבר בלא הבלא סיע בל משנה ב' בלגיבתא. כיון דידוע בחוב לא דבר שבמנין הוא אלא כיון שהובבה בם בתבוה משנה ג' פירשה. משמ"ב לרמב"ם דר"מ והבמים בעעמת לתרינא בלגיבי בל"ל יו"ל דס"ל דלף ר"מ מודה דדבר תבוב לא בטל. ובעעמת דאלא הסיע בתבוה ב' לף ל"ה מעשה דבר תבוב הוא ולא פליגי ר"מ ובבן בתשנה ז' כ"ה בדברים שלינם תבוביס והם דבר שבמנין ובתשנה ב' פליגי בסברת הבל. וסברתי הבל"ל מובבתה ודאי בדעת הרמב"ם כדי אלא שלא יקשה עליו סתירת בסקיו. שבהבי מלבלות לבורות בסק דלפילו בגד ומלא הסיע שנגבע בעבלה בטל ובולה. ובבלי בבוים פ"ה בסק דלפילו אלא הסיע בטל אלא ודאי בבל"ל. ולם לבלה ע"פ פירושו בפיבוס המבינות ודאי בבלה מה שהתלה דאיב אלא הסיע לתה לי הדו"ק. בי בל זה בתקתי עמי בייבוב דברי הרמב"ם:

צבי סדר זרעים תפארת

חידושים והגהות על משניות סדר זרעים מבי"ק זקני הגאון רשכבה"ג מופת דורו רבינו צבי הירש זצ"ל אבד"ק ברלין והמדינות. בן בתו של רבינו הרבם צבי ז"ל (בעהטה"ם צבי לצדיק וש"ם).

הוחקתי מכתי"ק נכדו צבי יחזקאל מיכלזאהן אבד"ק פלונסק וחגליל.

מסכת תרומות

פרק ג מ"ב ד"ה וז"ש בוסר וכו' כדה הוא דמדמעת וכו' הייבו מדבדין. והוא מפי' הר"ש עפ"י גמ' דמעתות ד' ס"ו ועיי"ש ברוש. ותמיהני מקום בקיבוזין על דבר הפרוס במבינה כך וזה דלא כהירושלמי שבוכר דלוכה מדמעת עיי"ש. והסבר דתמלי ניתנו לגיבא דר"ש. וע' כתוס' קידושין דף מ"ח: ד"ה הבכרי והכותי בסוף דבריהם בס מה שסקשו על רבינו תם. והרא שבראה דבעלם מהם סוגיה הידו' דשמעתין:

פרק יא מ"א בתו"ע ד"ה כ' יהודה מתיר וכו' ולא קבילת וכו' ובכר בשמר הרע"ב מזה ובתב ומבריהו ומתקיים ביותר אבל הרמב"ם ז"ל בתב ודוע כי היין בשהבבל חסר בבינתו ובעמו ובייחו משובחים יותר. וזל"ב לבידי קבה קו' הירושלמי. ול"ל כמו שבתב הרא"ש בבינ"ב דף ל"ז עיי"ש. מ"מ קבה ליישב לשון המשנה בעיל ס"ב לדבריו ז"ל ולהפוסקים בוחי' ועיין בלא"ש סי' כ"ב ובע"ב וב"ב הרבב"ל סי' כ"ד בלדבריהם משמע דלם נותן במדה הבוה מהר וכעין שבסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה הי"א גבי גרוגרת ותאיים עיי"ש. ובמשנה נקבו סתמא. ומה שאיבן כרא"ש עוד דהיינו מבוס לתין כל לדם יכול לבתוהו היינו לא"ד בינו מפני שמעמעו מבוון ולא מיבוגע דבלן בבבן כלן בבבלים. מבואר בירושלמי דתיבל בא"ד מפני שבוה ממעמעי ממדתו. ובקיי' ממעמעו מבוון קרי' לי' מבלבת מבלאינו מבובל על המבובל דבוי לי' יין הרע על היפה ובקיי' הרבב"ל בתבו' דמ"מ נמה יתרוס מבלאינו מבובל על המבובל דבוי לי' יין הרע על היפה ומבלאינו מתקיים על המתקיים דלכ"ע המבובל מתקיים ביותר ג"כ. ול"ב הי' לי' לבסר בין לר"ל בין לבבן. בין לבלא בבן בין לבלא בבן. ולין לאמר דיבול לבבלו לא"ב מ"ב הוא נותן בבות מן הרלוי לבבלו. בשלמא לי נימא דמשבונה טפי מיבא לאיתר דלא מבגתיבן בזה. לבל הבא עבדינן תרתי לבריותא ול"ע רב: שוב מבלתי בתי' הרמב"ן בבבת בתרא שפי' הירושלמי בלוכך והרגים בזה עיי"ש. מ"מ לא כתב טעם על שאינו מבובל לבמה הוריון על המבובל אלא שבתב מפני ביבול לבשלו ולאפ"י שמעמעו ול"ע: **שם** מ"ה בתוס' וי"ע ובן עמעות וכו' כגון בו' בן הוא בר"ם מן הירושלמי ומ"ש בר"ם קדשים הטובלין. נראה שהיא ר"ש ול"ל המלבלין. ובן הוא בתוס' זבחים דף פ"ו. אלא

ששם פי' ז"ל באופן לתר. ונראה שנעלם מהם הירושלמי הזה. ועל דרכם הלך הר"י קורקוס בפ"מ פ"ו מה' מעשה קרבנות ה"י. ומ"מ דברי הרמב"ם ל"ע שלין בשמעותו דברי המשנה. וגם לין דלבו בכך לשנות המשנה אלא אורך. גם פי' הר"ש ז"ל הוא קשה לענ"ד. דמתלי מנין בשר עם הבשר שיהי' הבשר אסור בבינו זה. לתנם גם דברי הרמ' ל"ע דהא שם בבסמים שבבית התו"ע. בבשר דיינינן לו. ובדקתי בספרי המפרשים ולא מצאתי מי שהרגיש בזה כ"א בס' רון עשיר. ויעין מה שתירץ דהתם לינו אלא רשות דאי בעי לאכול לו ונעבר עליהו. ואי בעי משליך לו. ולינם בבל תוחיבו ולכן מותרין ע"כ. ול"ע שם בדף פ"ב ע"ב דבעי לתקוני בגדי הלאר עיי"ש ברש"י ותוס' ודו"ק:

מסכת מעשר שני

פרק א מ"ן בתו"ש ד"ה יאכל כנגדם וכו' משום קנסא כו' מכלן תמה לבי על הרב פרשת דרכים בדבר מלוחיך ד"ק דף ס"ה ע"א בבה בבתב ליישב דברי הרמב"ם ז"ל ממה שהקשה הרמב"ן סוף שורש ה'. ולדבריו נראה בס' התיקון סי' מרי"ח דעשמה דלא נקי משום המתקן בלא כנגדו עיי"ש. וסם דברים תמוסים דהא הך דיאכל כנגדו קנסא הוא לחוד. וגם לם נאמר דס"ס כיון המתנגו תיקון הוי. הרי דברי הרמב"ן ז"ל בכור מלגו. ולם לבלו פטור. כלומר אם נתאכלו המעות בל מ"ש שלין כאן על מה לחלב. ובמה לישבה יהוקן בלאו אפי' לם נאמר שיאכל כנגדו מעמעות הולין אין כלן הקון. ועי' ברמב"ם פ"ו מה' מ"ש ונע"ר הי"ד וכ"מ שם. ובגוף הענין בל תיגון יש לעיין שם ובתוס':

מסכת ערלה

פרק א מ"ן ברע"ב ד"ה ובמיר כו' לא יאכל והני לאו בני לאכילה ניתנו וכו'. נמשך בזה לתר דברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה. אבל באמת אין בזה הטעם ודו"ק אלא כדלעיל בשם מיר דף ל"ה מבלל ופרש מה הפרש מפורש פרי ופסולא פרי ועי' בהרמב"ם בתצוה ועי' עוד בספרי. ומדי

ומדי דברי בזה. אלא כעיר על רש"י פסחים דף מ"א ב' גבי לאו שבכללות דמכל אחר יעשה כולל עולין ולולבין. וכן למ"ד חד מיהא לקי פי' דהייטו על עולין ולולבין ומדוע אמר מכתו כר' אליעזר בגיר דף ל"ה דלא כחרי סתמי דהכא והתם דף ל"ה דמוקמינן דלא כר' אליעזר ואע"ג דרש"י בביי לאוקמא לי' למידי אחרינא כמ"ש לעיל ג"כ גבי בטל מבוטל וכי אם לו לא. וע"ש באות'. ועי' ברש"י שם ע"א גבי יכול אכל ממנו כזית חי' מ"מ הכא לא שייך כלל משום דמתניתין מוכח דמותר לעמרי והייטו מעשה כלל ופרש עיי"ש במיל. מ"מ מני לאוקמי בגוברקי ועגבי דוברא עיי"ש במיל ולרין עיין:

מסכת בכורים

פרק ג מ"ו בתוי"ט ד"ה בא בא המכה כו' הא כיצד מביאין כו' ומסיים הירו' מביאין על קרן דרומית מערבית והריחה בדרומית של קרן ע"כ. והמפרש שם פירש דהגר כתובים ממהה הם ו' לף לבכורים מסתם. ולענ"ד אין זה נכון אלא דהר ה"ל אל פני המזבח ע"ם וע"ל לפני המזבח בבכורים נופיה כתיב ולקח הכהן הטנא והניחו לפני מזבח ה' אלקיך והדר כתיב והנחתו לפני ה'.

יין חדושים והגהות הרקח

מאת הרב הגאון החסיד האמיתי המפורסם בדורו כבוד קדושת שמו מוהר"ר אלעזר זלה"ה שהיה אב"ד בק"ק בראד ובק"ק אמשטרדם

(בעהמ"ח ספר מעשה רוקח על התורה ועל המשניות וספר ארבעה טורי אבן):

מסכת תרומות

פרק א מ"א ממעשר לא יתרומו. כ' הרב המפרשי הא דר"י לקמן דאחר קמן אלא הביא שמי שמרות תרומתו תרומה קמ"ל דאין תרומתו תרומה וכתב עליו הפוי"ש כתב הר"ב הרמב"ם וכו' וכ"ש דממעשר לר' יוסי ומיהו תימא לפירושו למפרשי בכה"ג וכו'. גם במשנה ו' כתב הרב המגיה לא יתרומו מכיון לא יתרומו הא לר' יהודה דאמר קמן שאכם תרומתו תרומה. וכתב הרוי"ש הכי אמי שפיר וכו'. ואפילו לי' הוה מיינה דלעיל למפרשי דר"י לא קאיל אמאי לישנא מו הכא למפרשי מפרש דאי לאו דהכא ה"א דלא אמי למפרשי אלא דר"י וכו' לכך לישנא הכא למפרשי גם דר' יהודה. ואני תמה מאוד על הגאונים אלו דהיאך אפשר לומר דמתניתין ממעשר דר' יהודה וכ"ש דר' יוסי הא הר"ב והרמב"ם פסקו בהדיא במשנה ג' דהלכה כר' יוסי וכן פסק הרמב"ם במיבורו פ"ד מה' תרומות הלכה ה' קמן שהגיע לעונת נדרים אפ"ש אלא הביא ב' שערות אם תרם תרומתו תרומה וא"כ לפי הבנת הגאונים הר"ב והמו"ש בדברי הרמב"ם שיהיו דבריו סותרין זא"ז הן בפירוש המשנה והן במיבורו. ולענ"ד לא דקו הגר גאונים בלשון הרמב"ם שפירושו בכול מלבו דמשנה ג' כתב הרמב"ם למפרשי דר' יהודה שאומר קמן אלא הביא ב' שערות תרומתו תרומה ולא אייס כמ"ש הרב המ"ל. ובמשנה ו' כתב למפרשי מדר' יהודה שאמר קמן שאכם תרומתו תרומה ואם אימא כדברי המפרשי"ע מקשה למה משנה הרמב"ם בלשונו דבמשנה ג' כתב קמן אלא הביא שתי שערות ובמשנה ו' כתב קמן אכם בדר' יהודה אלא ודאי הא אמת יודה דכתב במשנה ג' למפרשי דר' יהודה אין הפירוש למפרשי דר' יהודה דמתניתין דהכא ס"ל דלא כר' יהודה דמתניתין ג' אלא הפירוש איפכא דמתניתין דהכא תמי כאם קמן דאין תרומתו תרומה. אך אלא מעמה דעד ביזית שתי שערות מקרי קמן לענין זה כמו בכל מקום בשאין אלא ולכך קתני ממשה למפרשי הא דר' יהודה כלומר קמן דמייריי בי' ר' יהודה דסיינו במופלא שאין לאיש דתרומתו תרומה דזוקא הכי ה' ובמוכס קמן גמור הוא דאין תרומתו תרומה אבל קמן דר' יהודה אלא הביא שתי שערות אבל הביא לבלי שני נאמת תרומתו תרומה כר' יהודה. ומ"ש במשנה ו' למפרשי דר' יהודה שאמר קמן שאכם תרומתו תרומה לאו הסיינו ר' יהודה דמתניתין ג' אלא ר' יהודה דבריתא שהובא בתלמוד ירושלמי דק"ל דאפילו קמן גמור תרומתו תרומה ושיין בהר"ש בתריכות וכן איתא במו"מ משנה ג' ולכך בשמשנה ו' ממשה"ל יתרומתו ואם תרמו תרומתן תרומה ולמפרשי מדר' יהודה שאומר גם קמן גמור תרומתו תרומה קמ"ל דאיש הלכתא בוודאי בהא. ודוק בלשון הר"מ דבמשנה ו' כתב למפרשי מדר' יהודה משמע למפרשי דאיש הלכתא בוודאי בהא ובמשנה ג' כתב למפרשי דר' יהודה ולא כתב מדר' יהודה אלא ודאי הפירוש למפרשי אותו קמן דר' יהודה והלכתא בוודאי בהא ולא בהר"ב והמו"ש. ואין להקשות דהאיך אפשר לומר דבמשנה ו' אמו. למפרשי קמן גמור הא כבר הגת במשנה ג' בהדיא וקמן שאין תרומתו תרומה כבר כתבו הרבים' כמה פעמים בדרך המגה להמבוטלים מלמת אבב אוכמא ע"ז דמ אע"ג דהביא מלתא מפרש לה בסיפא בהדיא. אך הא קשיא לי אמאי נקט במשנה ג' למפרשי דר' יהודה ולא נקט למפרשי דר' יוסי דהא באמת פסק כן הלכה כר' יוסי והוא רבותא כפי וי"ש: **משנה ה** בד"ה ולא ממעשר ראשון אלא נימלה תרומתו ע"ש הרמב"ם בפ"ה מהל' תרומה סי' י"ג הגירסא ולא ממעשר ראשון אלא נימלה תרומתו. והביאו הראב"ד דבמקדשו בתוכו יכול הוא לתרום וכו' והכ"מ פירש דבריו שם כשנימלו תרומת מעשר ולא נימלה ממנו תרומה גדולה שבאו"ל דמייריי שהקדישו בכרי דאלא"ה הרי פסק בפ"ג מהלכות שבגולין לתרומה גדולה תורמין מהן ע"כ דבריו שם. ותמוהין במ"ש וע"ל שהקדישו בכרי דאלא"ה וכו' אדרבא היין דכאן ע"כ מייריי שהקדישו בכרי לדבריו וא"כ הרי הם שבגולין לתרומה גדולה ואמאי פסק אאין יכול לעשותו תרומה וא"כ אדרבא הוא קותב את דבריו שבפ"ג. ומלה על דבריו להגיה בדבריו ולתחוק מיבת דאלא"ה ולהגיה בתקומו מיבת וקשה לן כלומר שהוא מקשה באמת על פירוש הכ"מ שלדבריו הוא קותב א"ש בפ"ג. ומה שמיים התוי"ט ומה שכתבתי נמיבו דברי הרמב"ם היפב בלשון לומר פ"פ מ"ם בפירוש המשנה הוא דוחק מאוד לענ"ד דלא ה"ל למפסק אלא לפרש דבריו היפב. ולענ"ד אפשר לומר

דדעת הרמב"ם בחיבורו הוא כך הא דאיתא בספרי דבמתקדשו בתוכו יכול לעשותו תרומה על מקום אחר ספירוש כך הוא בתרומה גדולה מדיין בתוכו דהיינו שהקדישו בכרי אז יכול לעשותו תרומה גדולה על מקום אחר. אבל בשבאלה ממנו תרומה גדולה אז שהקדישו בשיבלים שהוא פטור מתרומה גדולה אף שתרומת מעשר מדיין בתוכו מ"מ זה לא מקרי מקדשו בתוכו לענין תרומה גדולה ואינו יכול לעשותו תרומה גדולה על מקום אחר רק תרומת מעשר יכול לעשותו על מעשר אחר וזה מבואר אחר למיין בדבריו בפ"ג דין כ"ח וכ"ב מדקא תפיג הרומת מעשר ותרומה גדולה בתרי בבא שם שכתב הבלה דין מעשר אלא נימלה ממנו תרומתו הייטו תרומת מעשר וכו' ובסוף דין כ"ב כתב המיית פירות לרוחם תפרים עליהן תרומה גדולה אלא איהיו מבולין לתרומה מוכח בהדיא כמו שכתבתי דלענין תרומה גדולה אלא איהיו מבולין לתרומה גדולה דוקא ולא מבולין לתרומת מעשר וא"כ הדברים שכתב בפ"ה המה כפשטן לא ממעשר ראשון אלא נמלה תרומתו הייטו תרומת מעשר שבו אבל תרומה גדולה בבר הופרש ממנו כדינו אז שהקדישו בשיבלין שהוא פטור מתרומה גדולה מיקרי אין מקדשו בתוכו לענין תרומה גדולה ומשמעינן המתניתין והרמב"ם דבותה אף אלא נימלה ממנו תרומתו מ"מ אם שמאו תרומה גדולה על מקום אחר

אין תרומתו תרומה וזה ניחא הכל בס"ד ומסולק מתני הבנת הראב"ד:

פרק ב מ"ב כתב המו"ש והרמב"ם בחיבורו פ"ה חזר מפירושו דהכא וכו' וגם פסק כר' יהודה וכו' ועיין שם דלהרמב"ם והכ"מ שם נראה שמפרש דברי ר' יהודה אם הי' יודע בו שהוא אמת אמת אמפ"ש שנגע וסבר שמוסר לתרום אין הממתן על הסאה בזה לא עשה כלום אבל אם שנגע שהוא אמת בזה תורה ר"ל שתרומתו תרומה ולא כפירוש הר"ב אלינא דר' יהודה ולישנא דמתניתין אם היה יודע בו בתחילה לא משמע כפירושו דהא להרמב"ם אף אם עכשיו יודע שהוא אמת אלא שנגע וסבר שמוסר לתרום אין הממתן על הבסור ויאמר נראה כפירוש הר"ב וכר"ש: מ"ג ד"ה המעשר. כתב הרוי"ש ומתילה נמי אפשר לומר דבבא בפני עצמה היא המעשר דלבקא אחם אלא שמקבן דפריך מתעשר בריעה הולך למיעקב טלה מילתא וכו' דבריו אינם מובנים בלל בזה ואולי איזה פ"ם יש בדבריו: **משנה ד ה** פסק הרמב"ם בח"ק דאם יש כהן תורם אין סיפה ואם אין כהן תורם אין המתקיים ולא כר"י ולפי מה שכתב הרוי"ש לקמן בריש פרק דאין מטשל הוא מתקיים יותר משאינו מבוטל ואינו מבוטל יפה לשתיה יותר אין המבוטל ומ"ש כשאין כהן יוכל לתרום משאינו מבוטל על המבוטל ומ"כ ל"ש על הרמב"ם שפסק בריש פ"ה בח"ק ובאותו פרק עצמו בדין י"ח כתב אחם תורמין אין שאינו מבוטל על המבוטל ולא איפכא בשאם מתניתין דהכא ולא מילק בין יש שם כהן לאין שם כהן ואפשר לומר שאמר על מה שכתב למעלה:

פרק ד מ"ז בד"ה ומוד קב נמאה הביא התוי"ט לבון הרמב"ם וכו' ואינו אמר קב נמאה בלבד היינו אומרים כי הקב יש בו חלק מאה של תרומה וכו' ובאיתי בריש תמהו בדברי הרמב"ם אלו דהאין אפשר לומר כן דא"כ מאי כ"מ אם יש קב יותר הכיון שגם הקב הוא תרומה בחלק מאה של תרומה וא"כ אין כאן רק מאה שם התרומה וצ"ע:

פרק ה מ"ב ד"ה ומשרף. כתב התוי"ט פי' הר"ב דומיא דגרקב אלא יהיה ממנה אבל לא נזרעין הכא שמא יהיה ממנו כלעליל וכו' דברי המהרין דמה ראה לחלוק את הגויים דבאמת גם כאן נזרעין שמא יהיה ממנה ולכך יבריפם מיד ותרבה בכאן יש לגזור יותר ללמא אתי למיכלה כמו שכתב הר"ב. וכן כתבו התוס' בבכורות דף כ"ב בד"ה תירוש כמו שם"ל לתמיים באמת תעלה ותאכל ולכך קתני כאן ומשרף מיד. ולעיל קתני יקבו דעד שיקבו יש המשך זמן יותר ובמבואר בלבון הרמב"ם הביאו לעיל בד"ה יקבו ומשום דבכאן יש לגזור יותר שמא יבא לידי אכילה ולכך אינו רשאי להמתין עד שיקבו אלא ישרוף מיד. ולפי אותו טוקהא שהובא שם בבכורות שנוהם גם כאן תירוש ומקבו פשיטא שהמה בויש שגם כאן נזרעין שמא יהיה. אבל התוס' אמרו' דפסחים דף ל"ד בקבו לגיראה תירוש ומשרף מותר לאכול ממנו בשעת שריפה וכ"ש: **שם** בד"ה ונלבד אלא יהא במקום אחר בגילה. כתב התוי"ט לבון רש"י בבכורות ומאכל שם חוליה ומשום גזירה ול"ל גזירה משום תרומה עראוה שנפלו לפחות ממאה חולין שמאין וכו'. ואינו מבין דבריו דא"כ כל תרומה אמאי בטל במאה ליגזור אמו פחות ממאה ולא אינו גזירה כשאם

בשל המיסורין. ולענ"ד נראה פשוט דס"ס יש שם ברש"י וכך צריך להיות ומשום גזילה היינו משום גזל השגם יפן דמיס לכהן כמו שסייס שם רש"י. וגם לגרסתו צריך להגיה ברש"י ויפן דמיס ויומר נכון גרסתו ברש"י ובאמת עכשו דעולא קאי גם לרבנן וכן הוא בטוסמא שלפנינו בד"ה מאי מעמא לו מיש חיה ע"ש שם:

פרק ו מ"ה כתב הר"ב אבל נקב שכתה ופתה תשולם לא נראה להיות קודם. והוא מירושלמי וכהפקר לריכין לפרש בשפריל בשודו מחוכר דאי בחלוש הרי היה לחוי להיות קודם קודם שהפקירה וק"ל: **שם** כתב התוי"ט בד"ה שעבלה תרומתו והרמב"ם מפרש שעבלה תרומתו אפ"ש שעדיין לא נעלה תרומה גדולה כשהקדימו בשבלים וכו' דבריו תמוהין דמאי אפ"ש דהא לר"מ תשוב הרי אין תשלומין ממנו מאחר שלא יעלה ממנו תרומה גדולה. וי"ל דכאן מקפה עליו משומו שהוא הסמוך כן מדברי הרמב"ם שמוחר בכל אלו הר"י בירושלמי. אבל לר"מ אם ואמיהי שלאון אפ"ש אינו מדוקדק כלל, גם מה שכתב כשהקדימו בשבלים וכן הוא בר"מ אם ואמיהי עליהם דמשמע מדבריהם דדוקא כשהקדימו בשבלים אבל כשהקדימו בכרי שמייב להפרים ממנו תרומה גדולה אין הסורה כתבוהר בש"ם בכמה דוכתי מודים הכמים דאין משלמין ממנו ח"כ היאך מפרשין אמ"ר ובמ"ש והקדש שלא נפדו בהלכתן דהיינו מ"ש שפדאו פ"ב אסיפון והקדש שהיל על גבי קרקע שזה ג"כ מן הסורה אינו פדוי ואפ"ה פליגי הכמים ואמרינן בשלו וא"כ קשה ממ"ג אי היה לסס לפרש גם בריש"א לף כשהקדימו בכרי אפ"ה פליגי הכמים שלא ודאי ס"ל דמה שמן הסורה אינו מתוקן כזה לא פליגי הכמים ח"כ גם בשיפא היה לסס לפרש בש"ם והקדש שנפדו דהיינו שנתן אם הקרן ולא נתן את הסומש ולכך מתירין הכמים דאין הסומש מעכב. אבל אם נפדו שלא בהלכתן מה שמעכב מן הסורה גם הכמים מודים לר"מ ובאמת הרמב"ם בפירוש המשנה כתב בהדיא בשיפא כמו שכתב הר"מ וא"כ גם בריש"א כשהקדימו בכרי אפ"ה פליגי הכמים והלכה כדבריהם בכלל"ה:

פרק ז מ"ה בד"ה אבל אחר זה וכדאיתא בפ"ה דעבודה ואינו יודע מה ענין זה לזה דבשלמא בני איסור לא מעבדות אמרינן שפיר דכשבאין כאחת פ"כ צריך אחה לפסוק לבניהם לחומרא כמו שמבואר שם אבל כאן האיסור כבר נאכל והנפקותא הוא לענין ממון הוי המע"ה אף כשבאין בביהם בש"ת וזה פשוט. אחר כותבי מלאתי בפירוש שנדפס על סירושלמי שמסקנת הירושלמי באמת היא כאשר כתבתי והבאתי:

פרק ט מ"ז תרומה שנטמא שאכל עשרו מלטמא ועיין בפירוש הר"ב ותוי"ט. והא דכתב הר"ב בפ"ק דשבת והגזילה הג' שיהיו גדולי תרומה תרומה וכו' גזילה משום תרומה שאלה שאין ביד כהן וכו' ובגזו שאלה בשאה הלאשון והכי היא תרומה שאלה לתיבת מיישיבן וכו' כלומר דדוקא בני תרומה שאלה מיישיבן דילמא משהי לה כלתקיק אחם בש"ם אבל לא נמשך לתעלה שנגזו שהה שאלה הלאשון והכי היא תרומה שאלה דהא הכי איתא בהדיא דע"כו תלמוד רק בגזו שאלה תרומה ואינה תרומה שאלה הרומה:

פרק י מ"ח בד"ה וכ"ו אומר אחד משלש עשר בו הגיה התוי"ט בשם הרב"ל הפשט מדת"ק מלריך י"ו פעמים ס' שהוא שאלת שיעור י"ו היה מלוי בשיעור חכמים לומרת הו"ה לקבל ע"ב. בכאן מקפה עליו משמו דאלרבנן מהרב"ל כתב שם לריך עשר ובדברי הרב"ק מכח כ"י. אך יהיה מה שיהיה מ"מ קשים הוי"ט היא במקומו דמה עשר יש בשיעור ששה עשר. ולולי דמשפיעה מרבותי בלוים כילם שהמה מפרשין דברי ר"י כשבאן שע"ל דאיסור הוא בטל בששה עשר ובאמת היא אמיתה דהלא כל איסורין שבתורה הוא בשנים והמ"ק וכ"י מתמירין באן בבריה והלריך נקול לר"י כל כך. אני הייתי מפרש דר"י קאי אדברי מ"ק שם ע"ל ניעול בתחק"ם שהוא י"ו פעמים ס' אמ"ג דשאלתי איסורים בעלין בס' מ"ש בריה אינה בטילה אלא בתחק"ם ס"ז קאי ר"י ואמר אחד מי"ו בו ואיבה בו לא קאי אאיסור אלא אשיעור לאמר מ"ק כלומר דר' יוסי ס"ל דבטול בריה אינו אמור אשאלתי איסורין ובטל בס' שהוא אלק שלשה עשר אשיעורו של הת"ק ולכך קאמר אחד מי"ו בו. ואין לדקשות דאי קאי אל דברי מ"ק א"כ היה לתנא לפקדים דברי ר' יוסי לדברי ר' יהודה י"ל דאנא נקטינהו כסדר שהם פותחין והולכין ואין לטעות ולומר דשיעורו של ר' יוסי קאי אשיעורא של ר' יהודה דשיעור אלק י"ו אמאתים לא אלינו בשום מקום. אבל אלק אלה עשר אשיעורא דת"ק אלינו בכל האיסורין כללי"ל. ובאמר לדברי הת"ק מלאתי לחדש אמת שולה אעומאתא בתקוה מ' שלה שהוא אחת"ק לוגין:

מסכת מעשרות

פרק ג מ"א בד"ה בנין ובני בנין הוכלין. כתב התוי"ט בירושלמי פרק ואין להם חזקות בחמי' ומ"ש משולים דביפא ומאני כמ"ד אין חזקות לאלה ד"ש וכו'. מזה הירושלמי מוכח דאשמה בכלל בני בנין היא ואשמתים ירושלמי אה לבעלי הסומ' בחמ' בלכות דף כ"ד בד"ה ובחמי' היה יש בחמה וב"כ וכו'. שהקשו שם אפיכ"ו דלא אשכון דאשמה בכלל בני בנין וכו'. ודברי רש"י שבירין וקיימין. אך מאחרי בירושלמי הל"ל דמשמע דהמקשן היה סבור דחזקות אלה ד"ש דים כמה מ"ד סוברין כן כמבואר בחמ' בחזקות פ"ד וא"כ מאי מקשה הא מבואר בפ' דלעיל האוכל הר"מ פטור אלא ודאי שמקשה מבנין ומאחרי ב"ב שאין אוכלין מן הסורה אינה דכ"ע רק אלא תנאי ב"ד וא"כ מאי מאני בח"ד וכו' וצ"ע: **מ"ד** בד"ה מוריד מהן לבהמה כתב התוי"ט והכלא ה"ה בנין וב"ב אסורין דבר"פ לא שריין אלא היכא דעדיין לא הובאו לאקומן. אמנם דהא גם כאן עדיין לא הובאו לאקומן לאלא הגג כמבואר בהדיא עד שלא כינס לתוא הגג. ואין לומר דאיכא מוריד דיק אבל שכבר היה בתוא הגג אלא שעדיין לא כנסן לתוא הגג אבל שכבר היה לאמלה ולפ"ז לבון המשנה דאל"כ היה לו לאמרו עד שלא הפלן לתוא הגג אבל שכבר היה לאמלה ולפ"ז אלא שפיר דבר"פ לא הובאו כלל לאקומן אבל הכא כבר היה באקומן והוריד אחם קלת. ז"ל דא"כ אלי לתוא הגג בתוא הגג הל"ל לאמרו גם. ועוד דאיכא אפשרות דאם אמר כבר באקומן והוריד אחם קלת גם הוא בעלמו יהא שרי לאכול דמידי הוא עשאה דהוא בעלמו לא יאכל שלא באקומן אשר אינו שלא לאכולן קלשות כמבואר בדברי הר"ב בר"פ והא אינה שעדיין לא הובאו לאקומן אבל הכא כבר הפנו לתוא הגג להוריד

מהן קלת הרי רמינו שלא באלך פליגן. אי"כ גם הוא יהא שרי לאכול אף שלא באקומן. וכן הוא באמת בירושלמי כאן אין אמר אמר שמין שבאו של מ"ח להיות אוכל בשוק ופירש הר"ש וכן הסכים הר"ה לאחר שיחר לאכול מן הסרוגין והא דאמר שריך לבאה אשר בשמין בבא וכו' שלא דהרמב"ם שסמיך לאמרו כשמעמיו כשמעה בפ"ג מה' מעשר אבל דוקא מוריד לבהמה אבל אדם אסור לאכול. ובאמת הטעם דלא פלוג בנין בחילייהו ואומרין דא"א בחולקה בחקומן ובענין בנין וב"ב אפשר לותר דשרי לאכול כמו בר"פ ול"ש:

פרק ה מ"ה בד"ה ואם קלף. כתב הפוי"ט אשמעא אפילו אות אחת וכו' אלא שהחוט' וכו'. הוא"ל והוא קלף הרבה ביחד עד ולפ"ז אקשה קוביתא על החוט' וכו'. ולענ"ד בגם החוט' אין כוונתם שקולף הרבה ביחד דבאמת הוא קולף אחת אחת רק מאחר שמתקבץ הרבה ביחד ביד הוי נמר מלאכה דאלה"ם מאי אקשה הגמר' שם על הא דאמר ר"ל וכן לשבת אינו. והא רב אקלפא ליה דבשבתא כבי בבי ואי אמרת דבא דאמרינן ואם קלף ונתן לתוך ידו חייב אייר דוקא בלילוף שמים. אי"כ הא דאמר ר"ל וכן לשבת אמי בהבי מייבי א"כ מאי אקשה מרב ומר' שייל דאמת המם אקלפי לה אחת אחת ולהבי שרי, אלא ודאי הא דקאמר אם קלף ונתן לתוך ידו חייב אייר אפילו כאחת אחת וכחוב בא מאחר שמתקבץ הרבה ביחד וכן לשבת ולכך אקשה שפיר דהא המם הוי אקלפא לה בבי:

מסכת מעשר שני

פרק ג מי"ג בד"ה בנאקש שדרכן למכור כתומות אבל בנאקש שדרכן למכור פתומות לא יצא קנקן לחולין ומפרש הר"ב מאי בנא קאי אמשנה דלעיל אמשנתן קש תעשר ובכר קשה עליו התוי"ט ועיין בדבריהם דקיפא אבל אם כלם להתיר על עצמו כו' מפרש הר"ב לענין קונם יין בירושלים מתשות מ"ש. ולאחרה תמוה מאוד דא"ב ריבא וכיפא אין לחם שייכות להדדי וגם לאחרה הסיפא סמוה לפירושו דהלשון תשמע יצא קנקן לחולין כמו לעיל פ"ק משנה ג' דהלוקח אינו צריך למכור הקנקן ולאכול דמיו בקדושת מעשר. ואמאי. הרי המוכר לא מכר לו אלא היין בלבד. וגם מ"ש ואפילו הקנקנים שמוחות הוא תמוה כמו שהקשה הפוי"ט. ולולי דמשפיעה מרבותי הייתי מפרש פירוש מחוות בנאקש דריבא קאי אמשנה דלעיל אבבא אד אלא נפן לא קנה מעשר וקאמר הכא בד"א בנאקש שדרכן למכור פתומות ולכך אד אלא נפן לא קנה מעשר דבנאקש שדרכן למכור פתומות אם מכרן פתומות לא הוי הקנקן אפל גיין תדלא אמתן. והא דקתני לעיל פ"א משנה ה' כדי יין פתומות מייבי אף בנאקש שדרכן למכור פתומות:

מסכת ערלה

פרק ב מט"ז כתב הפוי"ט ותמיהני על הכ"מ וכו' ולפי מה שמתבאר מפירוש המשנה מבואר שאין זה ענין להיתר מצלה באיסור, ואני תמה עליו דדברי הרמב"ד והכ"מ המה כפשוטן דהרמב"ם סתם דבריו וכתב מתיקה של קדשי קדשים וכו' עד ומוכרם לכהנים ולא כתב בהדיא דמייבי שיש בחומן המיות של חולין שאים נגד המתיקה קדשים וכו' ולזה כתב הרמב"ד והוא שיש בשל היתר כדי להבטלות ובטל את האיסור וזה פשוט וכן כתב הרמב"ם בהדיא בפירוש המשנה אלא וזה כוונת הכ"מ ואינו מובן לא ענין שייר דדברי הרמב"ד והכ"מ ושאר עליהם כתבם: **שם** בד"ה של פיגול הבין המוי"ט בכם הרמב"ם וזהו מה שאתר כאן שמותר לכהנים בין עבודים בין עמלים שהבל עמלה גמור ופיגול. ולא זכיתי להבין דבריו איזו כהן עבוד או עמלה מוכר. אבל קדשים עמלים אף שהוא עמלה רק מדרבנן ואי נאמר דשאני הם דכמו שהאיסור של פיגול ונותר בתבטל בתוך המתיקה של חולין. אי"כ הוי רק בחולין עמלין ולכך דאמי לאכול אף כשן עבוד מי שאינו אוכל חולין בעבודה. מ"מ ל"ע מאי נאיכא עכשו הוא זה לפי שהבל נעמלה דמשמעות דבריו מבא שנעמלה ולכן מותר אדרבא אי לא נעמלה פגיעה דמיתר אף לעמלים מאחר דמבטל אם קדשים בתמיכות חולין וחוק ול"ע ועיין במשנה לדקמן:

מסכת בכורים

פרק א מ"א ודרך הימיד ודרך הרבים באמצע. לבאורה משמע דתרויהו מייבי בכורים הרבים והחילוק הוא דדרך הימיד הוא ד"א ודרך הרבים ע"ז אמר כמו שמפורש בריש פ"ב דפאה אך מדכתב הפוי"ט בסוף ד"ה כ"י אומר ומבל הנין דר"י לא פליג אלא בדרך הרבים אבל לא בדרך הימיד ואי מייבי שייהן בכשות הרבים. אי"כ מאי איכא בין דרך הרבים לדרך הימיד לפי עכמו של ר"י שמיתר לבאות אבל אמת הה"ר. אלא ודאי שמפרש דרך הימיד הייבו בכשות הרבים. וכן משמע לבאורה בירושלמי דמוקי במיכר שביל לחבירו וש"ש: משנה ד הגר מביא ואינו קורא וכתב הרמב"ם שאינה הלכה וכו'. אבל כ"ש מודים אלא בהלקה האמן לגרים וכן בקיפא דמתיאמין ואם היתה אמי מבטל מביא וקורא. ומתיאמי מאוד דמי עדיף גר מאשה דהיא באה מחצר ובטל אה"ה מביאה ואינה קוראה לפי אלא נעלו אבל בחלק באמן. אי"כ מכ"ש גרים אף להמנא שיכולים לומר לאחיהו מ"מ אינם יכולים לומר אבר אחת לי שהרי לא נעלו אבל בחלק באמן וגם על הרמב"ם יש לתמוה בזה שפסק כן בפ"ד מהל' בכורים דהאשה אינה קוראה ובגר בחנא מביא וקורא וצ"ע. ובאמת בירושלמי מוקי לתמיהין דוקא בגר בחנא מבני קיני שהמה נעלו הלק באמן אבל לגם דוגמה על ידיעה אח"כ מלאתי בשו"ת פנים מאירות סי' ס"ו שמפלפל בזה: **מ"ז** והאמי מאומו המין אינו מביא. וכתב הרמב"ם בפרק ד' דין ה' והלוקח אינו מביא לבכורים אחרים מאומו המין שבבר הפרים ממנו המוכר ואם הפרים מביא ואינו קורא. תמיהני מאוד מל"ל להרמב"ם זאת דאם יבא מביא הא סתמא דמתיאמין משמע שאינו רש"י לבביא כמו בכל כך דאין מביאין דלא כתב הרמב"ם בשום מ' מהם שאין מייב להביא מ"ה אינו רשאי להביא דהוי מביא חולין לעזרה וא"כ גם כאן תמוה למה מביא לשון המשנה. ואפשר ליישב בדוחק דקאה להרמב"ם כיון דעשאה בל בנין הוא מהגדתי הוא כמבואר בירושלמי והביאו הכ"ב מ"כ נית לה דאי' אלא אקראה ולא אהגאה:

מ"ח והשניים אין חייבין עליהן מומם. וכתב הר"ב והך מתניתין ידידאה היא ואינה סלכה וכולא מילוגלמי מ"ר יוחנן מכוסה יחידי אמי שונה לומה וכהיות כן המיהני כל הרמב"ם בפוסק כסתם מתנתינו בפ"ד מהל' כבוריים דין ע' וע"ש: מ"ם בד"ה הרי שהביא מתין אחד וקכה. כתב הר"ב לא בלבדה אלא לר"ו וכו'. ומתיהני הא בב' מיגים גם הס"ק דמתנה ז' ס"ל דאחר קולא וכאן חייבי בב' מיגים מ"ב מילעריך גם לת"ק לאמתוגינן לפיכוס הרמב"ם והר"ב הוא פסוס:

פרק ג מ"א כתב התוי"ט בד"ה ור"ם לומר, פירש הר"ב דבשפת קריאת השם צריך מיהיה הפירות בתלוש ואינו יודע היכי מפיק לה מפרי דהא אף במחובר פרי הוא וכו'. ולפי"ד פשוט דהר"ב לא מפיק ליה מתינם פרי אלא מהוס דבעינן לקיחה דומיא דהבאה וכך דרש הגמרא דגיעין דף מ"ז שהבאה הלקיחה והבאה כאחד וכך צריך להגיה בדברי הר"ב מה בשעת הבאה פרי תלוש אף בשעת הפרשתה בעינן פרי תלוש וכו' וקל להבין:

אהבת סדר זרעים איתן

מהרב הגאון וכו' מוה"ר אברהם אבלי ז"ל אבד"ק ווערזאן.

מסכת ברכות

פרק א מ"א חוי"ט ד"ה ת"כ. עבה כלומר ע"ד כ"י ולפי פירושו הקשה שפיר מה שהקשה ע"ם. אבל בבור מדבריה רש"י מהמתיך דמגילה כמו שהיא ולא המתיב קשה"ע נאין לה מקום כאן מה מוכת שאוה מניה רמ"ו כמו דלא שיך שייג בקה"ע שהי' בעסק בגזל בקיבון כמה עיירות מש"ם בבר כל הלילה פ"ב הקבר חו"ח דמיתני בהדי' נחד בגה ע"כ הקנים התנא קיע להקבר חו"ח. ונכסון כוה מה דהקבר מו"ח תדיר בכל יום משא"כ קה"ע ושיד גם בהורה מוקדם הקבר חו"ח בפ' לו וקה"ע בפ' אמור אלא לגעוי בשם בוון ממש בדין כל הלילה וכמו שבבר לקה"ע פ"ב להקבר מו"ח. ומה שהקשה תוס' רל"ג על שפו"ע מתנחים פ"ה דתני תלת זימני ליום ולילה עד הנות. אין זו בשבח דאייני בי' בדיעת דיום ולילה לומר שאינו כמו שאנים שאוכל לבי' ימים ולילה ח' הני נמי קושטא דדיעת אבוא רק ע"ח משא"כ בשאנים לא אמרי' ביהא נאכל רק ע"ח דיום שי מבוס שמיכר לכל מתי יבי' בשקיעה וכמ"ש תוס' זבחים דל"ז ע"ב ע"ש. גם מדתני בני פסח שאינו נאכל אלא ע"ח דדייקי' מינה נזבחים ד' ל"ז ב' דמתני' ראב"ע מדתני אלא היינו מדאוריתא הכל אינו דמבוס סייג לא תני ע"ש. לע"ז לא בהגם בומה התנא שם ע"ח לבורות דבני שלמים אינו כן וגם בני פסח אינו כן אבל הקבר חו"ח בפיר יש לומר בדברי הקנו"ע ע"ש. ומ"ש הנו"ע דהרמב"ם יבא לה מן הסוספתא. לפע"ד יש לומר דיבא לה ממכילתא הבילה המזרחי פ' בא דתני בה אכילת פסחים ואכילת זבחים והקבר חו"ח כו' ומפ"ש אמרו ע"ח כו' וכבה אין לפרש כפרש"י ומתני'. מדהני בה הקבר חו"ח סמוך למפני מה אמרו ע"ח כו' אבל במתני סמוך כל הנאכלים ליום ח' כו' לפ"מ אמרו כו' יש לומר דקאי רק לדשמיך לי'. ומ"ש רל"ג דהרמב"ם סמא לה מומבתינו מדלא תני בה קה"ע ס"מ דלא מני רק מה שזמנם ע"ח וגם הקבר חו"ח נכלל כו' ע"ש. לפע"ד לאו דלאי' היא דמבתינו לא תני רק מה שמבר בהורה עינן יום ולילה לו שביבה וקימה לו נוקר אבל קה"ע ידעי' רק בדבר מדבריות תמיות לו מהחל מרמש כו' עיי' מנח ת ס"ו ח'. משא"כ מתני' דמגילה תביב כולהו מה שזמנם ליום לו בלילה וכבר רמ"ז בבלן תמוהים בבבר דבני אכילת קדשים עבו סייג לפי שאסור לבשים ונוף כו' ע"כ. שבני נאכלים ליום ח' בם ב"כ חטאת ואשם שנאכלים רק לזכרי כהונה. ואי משום קנינים כמ"ש הר"י כאן אית יו"ד דקנין אוכל ואינו תולה בדאי' בזבחים כ"פ י"ב. גם הא ליתא לגי"ד קנין לו"ב אין כ"ד מעלה"ם ואין כדי לעשות סייג למ"ע בהאכילת קדשי' לבהיא"ם בשביל זה. אבל הת"לוק הוא משום דהקבר חו"ח לא נפיק מיני' חובת שאין ליה פומלת בראש מזבח ומב"ש אחר שמעלה בהם הבור ונעשו לחמו בל מזבח ובבשר זרייזים הם לבעלותם וג"כ לבקבורם קודם ע"ה. ואפי' ישמן אחר ע"ה אין רע כמ"ם. משא"כ אכילת קדשים שאם יאכלו אחר ע"ה הם בבבת ומי יוכל לכוון עתיו וכבעיו אולת ה' לבבו בדאי' לקמן בני בחמות הבילה אלא יאמרו משה בדאי הוא כו' וכבאי בב"ר על פסוק ויכל ח' ביום השביעי ע"ש בדש"י הגם שבי' די לזה בהתקה שעם לו שתים קודם ע"ה. מינו ביום"ז ביומא ד"ב ע"ב בני בן בקר לבקבו בל לילה ע"ש בדש"י ותוס' ד"ה שקבנו תכשים השבמה ע"ה אין יודע עיי"ם וכזה לא מהני זרייזות בבנים האוכלים משעם ב"ל שמי יוכל לעמוד כמו רגע ושיי' תו' רע"ק סי' ה': **משנה ד'** ת"ו לות כ"ו תמה על התוי"ט שהתוס' לא כ"כ אלא להס"ד דש"ס דלא ידע כו' ע"כ. לא ראה דברי התוס' ד"ב ח' ד"ה אי הכי כתבו נפי' דלתי' קמא הבא קאי מקרא דבשבבך לא קפיד תנא לבתמיל בש"ע בק"ם אבל אי יגאי מבנייתו ש"ע יש להקפיד בכל מילי הרי ממש כמ"ש התוי"ט. ודברי הת"י הם לגי' ב' דבגמ' ע"ש:

פרק ה מ"ח לות כ"ו מיהוסי בנו לא בבין דברי אביו שהרי הגמ' בתמורה ד' א' פריך בינן מציע לאוהבה ואי קרא דאתא ה' א' תיבא הלי לאו לאזהרת לאו הוא אלא לאזהרת עבה ומ"ש קו' המסקנא דקאי למקבל דברי בשם ויבה הקשה אבינו הא אינא אזהרת לאו דלא תבא אה בם כו' וי"ב בס"ד. ואם הבקשה על מהרש"ל ר"ה ל"ג א' — כמעיי' ברש"ל דאמורה שם ירמה שבנרשנו לא כ' את ה' א' הוא אלא קרא דלירמה אה ה' כו' ע"ש מיהו לפום על התוס' בזה לא הי' לו לאהרש"ל לתפוס בני' הוס' הגי' אלעזיו ע"ב. ולפעד"ד יש לישב דלאו דלא תבא הוי לאו בבלעות בכולל שבועה שוא ובטוחה בקר. ביטוי בכבס אא"ל, מולאה ס"ם לבעלה, מקלל מבינו בשם ושוד שלר מילי, מב"ה עיה הגמ' שם להבטחתי לאו אחרינא, בלפע"ד בס"ד:

מסכת פאה

פרק א מ"א בהרע"ב ד"ה הפאה שאדם חייב כו' עד פ"ם בקונרך ע"כ. פסוק בב' ויקרא סי' כ"ג כ"ב. אמנה אלא הבינה מפי המקודש שם סי' י"ט פ"ע והתוס' תגיבה ד"ו ע"ב ד"ה אלין בתמת הבילו קרא המקודש ע"ש. ולפבר מבוס הך דר"ש בת"ג דהלכה כותי' ת"ר ב"ב שם בלפי' לם הנית בתחלה צריך לבבלים לו להניה כל הבשור בסוף ע"ש בר"ב ותוי"ט.

ואסוקין וכו'. וע"ז קאמר ספיל משא"כ בתרומה דתרומה שמתר"ב בטולין וחרם מן הבילולין מוחלין בתרומה לגיל בתוחה מבנה דפ"ע דתרומות והמדומע וכו' בילולין מולין בגלע"ד פשוט. ואין להקשות מ"ב אמאי לריך הר"ש והטוס לדמוקי בבנוית אחריבא י"ל בהם מפרסין דבבת זאת ובלולין אסוקין לא קאי אבבת אלפני זה דמייני בבתרב הוא בבת בפ"ע ומייני בזבת המעשר והבכורים עלמן כמו שהן ולכך לריכין לשנות אחרינא אבל לפיהוס הרמב"ם והר"ב הוא פשוט:

פרק ג מ"א כתב התוי"ט בד"ה ור"ם אומר, פירש הר"ב דבשפת קריאת השם לריך שיהיה הפירות בתלוש ואינו יודע היכי מפיק לה מפרי דהא אף במחובר פרי הוא וכו'. ולפע"ד פשוט דהר"ב לא מפיק ליה מתינם פרי אלא מהוס דבעינן לקיחה דומיא דהבאה וכך דרש הגמרא דגיעין דף מ"ז שהבאה הלקיחה והבאה כאחד וכך צריך להגיה בדברי הר"ב מה בשעת הבאה פרי תלוש אף בשעת הפרשתה בעינן פרי תלוש וכו' וקל להבין:

מסכת ברכות

פרק א מ"א חוי"ט ד"ה ת"כ. עבה כלומר ע"ד כ"י ולפי פירושו הקשה שפיר מה שהקשה ע"ם. אבל בבור מדבריה רש"י מהמתיך דמגילה כמו שהיא ולא המתיב קשה"ע נאין לה מקום כאן מה מוכת שאוה מניה רמ"ו כמו דלא שיך שייג בקה"ע שהי' בעסק בגזל בקיבון כמה עיירות מש"ם בבר כל הלילה פ"ב הקבר חו"ח דמיתני בהדי' נחד בגה ע"כ הקנים התנא קיע להקבר חו"ח. ונכסון כוה מה דהקבר מו"ח תדיר בכל יום משא"כ קה"ע ושיד גם בהורה מוקדם הקבר חו"ח בפ' לו וקה"ע בפ' אמור אלא לגעוי בשם בוון ממש בדין כל הלילה וכמו שבבר לקה"ע פ"ב להקבר מו"ח. ומה שהקשה תוס' רל"ג על שפו"ע מתנחים פ"ה דתני תלת זימני ליום ולילה עד הנות. אין זו בשבח דאייני בי' בדיעת דיום ולילה לומר שאינו כמו שאנים שאוכל לבי' ימים ולילה ח' הני נמי קושטא דדיעת אבוא רק ע"ח משא"כ בשאנים לא אמרי' ביהא נאכל רק ע"ח דיום שי מבוס שמיכר לכל מתי יבי' בשקיעה וכמ"ש תוס' זבחים דל"ז ע"ב ע"ש. גם מדתני בני פסח שאינו נאכל אלא ע"ח דדייקי' מינה נזבחים ד' ל"ז ב' דמתני' ראב"ע מדתני אלא היינו מדאוריתא הכל אינו דמבוס סייג לא תני ע"ש. לע"ז לא בהגם בומה התנא שם ע"ח לבורות דבני שלמים אינו כן וגם בני פסח אינו כן אבל הקבר חו"ח בפיר יש לומר בדברי הקנו"ע ע"ש. ומ"ש הנו"ע דהרמב"ם יבא לה מן הסוספתא. לפע"ד יש לומר דיבא לה ממכילתא הבילה המזרחי פ' בא דתני בה אכילת פסחים ואכילת זבחים והקבר חו"ח כו' ומפ"ש אמרו ע"ח כו' וכבה אין לפרש כפרש"י ומתני'. מדהני בה הקבר חו"ח סמוך למפני מה אמרו ע"ח כו' אבל במתני סמוך כל הנאכלים ליום ח' כו' לפ"מ אמרו כו' יש לומר דקאי רק לדשמיך לי'. ומ"ש רל"ג דהרמב"ם סמא לה מומבתינו מדלא תני בה קה"ע ס"מ דלא מני רק מה שזמנם ע"ח וגם הקבר חו"ח נכלל כו' ע"ש. לפע"ד לאו דלאי' היא דמבתינו לא תני רק מה שמבר בהורה עינן יום ולילה לו שביבה וקימה לו נוקר אבל קה"ע ידעי' רק בדבר מדבריות תמיות לו מהחל מרמש כו' עיי' מנח ת ס"ו ח'. משא"כ מתני' דמגילה תביב כולהו מה שזמנם ליום לו בלילה וכבר רמ"ז בבלן תמוהים בבבר דבני אכילת קדשים עבו סייג לפי שאסור לבשים ונוף כו' ע"כ. שבני נאכלים ליום ח' בם ב"כ חטאת ואשם שנאכלים רק לזכרי כהונה. ואי משום קנינים כמ"ש הר"י כאן אית יו"ד דקנין אוכל ואינו תולה בדאי' בזבחים כ"פ י"ב. גם הא ליתא לגי"ד קנין לו"ב אין כ"ד מעלה"ם ואין כדי לעשות סייג למ"ע בהאכילת קדשי' לבהיא"ם בשביל זה. אבל הת"לוק הוא משום דהקבר חו"ח לא נפיק מיני' חובת שאין ליה פומלת בראש מזבח ומב"ש אחר שמעלה בהם הבור ונעשו לחמו בל מזבח ובבשר זרייזים הם לבעלותם וג"כ לבקבורם קודם ע"ה. ואפי' ישמן אחר ע"ה אין רע כמ"ם. משא"כ אכילת קדשים שאם יאכלו אחר ע"ה הם בבבת ומי יוכל לכוון עתיו וכבעיו אולת ה' לבבו בדאי' לקמן בני בחמות הבילה אלא יאמרו משה בדאי הוא כו' וכבאי בב"ר על פסוק ויכל ח' ביום השביעי ע"ש בדש"י הגם שבי' די לזה בהתקה שעם לו שתים קודם ע"ה. מינו ביום"ז ביומא ד"ב ע"ב בני בן בקר לבקבו בל לילה ע"ש בדש"י ותוס' ד"ה שקבנו תכשים השבמה ע"ה אין יודע עיי"ם וכזה לא מהני זרייזות בבנים האוכלים משעם ב"ל שמי יוכל לעמוד כמו רגע ושיי' תו' רע"ק סי' ה': **משנה ד'** ת"ו לות כ"ו תמה על התוי"ט שהתוס' לא כ"כ אלא להס"ד דש"ס דלא ידע כו' ע"כ. לא ראה דברי התוס' ד"ב ח' ד"ה אי הכי כתבו נפי' דלתי' קמא הבא קאי מקרא דבשבבך לא קפיד תנא לבתמיל בש"ע בק"ם אבל אי יגאי מבנייתו ש"ע יש להקפיד בכל מילי הרי ממש כמ"ש התוי"ט. ודברי הת"י הם לגי' ב' דבגמ' ע"ש:

פרק ה מ"ח לות כ"ו מיהוסי בנו לא בבין דברי אביו שהרי הגמ' בתמורה ד' א' פריך בינן מציע לאוהבה ואי קרא דאתא ה' א' תיבא הלי לאו לאזהרת עבה ומ"ש קו' המסקנא דקאי למקבל דברי בשם ויבה הקשה אבינו הא אינא אזהרת לאו דלא תבא אה בם כו' וי"ב בס"ד. ואם הבקשה על מהרש"ל ר"ה ל"ג א' — כמעיי' ברש"ל דאמורה שם ירמה שבנרשנו לא כ' את ה' א' הוא אלא קרא דלירמה אה ה' כו' ע"ש מיהו לפום על התוס' בזה לא הי' לו לאהרש"ל לתפוס בני' הוס' הגי' אלעזיו ע"ב. ולפע"ד יש לישב דלאו דלא תבא הוי לאו בבלעות בכולל שבועה שוא ובטוחה בקר. ביטוי בכבס אא"ל, מולאה ס"ם לבעלה, מקלל מבינו בשם ושוד שלר מילי, מב"ה עיה הגמ' שם להבטחתי לאו אחרינא, בלפע"ד בס"ד:

מסכת פאה

פרק א מ"א בהרע"ב ד"ה הפאה שאדם חייב כו' עד פ"ם בקונרך ע"כ. פסוק בב' ויקרא סי' כ"ג כ"ב. אמנה אלא הבינה מפי המקודש שם סי' י"ט פ"ע והתוס' תגיבה ד"ו ע"ב ד"ה אלין בתמת הבילו קרא המקודש ע"ש. ולפבר מבוס הך דר"ש בת"ג דהלכה כותי' ת"ר ב"ב שם בלפי' לם הנית בתחלה צריך לבבלים לו להניה כל הבשור בסוף ע"ש בר"ב ותוי"ט.

וזה ידעי' מקרא המאומר כמ"ש תוס' תגיבה ד"ו ב' מבירושלמי דמקרא המוקדם מעמת הן פלה לע"פ שיש לך עדיין לקיור ממ"ם בר"ב במ"ג ומבוס שבתב הר"ב הכא שהיב בהנית בסוף הבדה מי מ"ם מוכרח להניה קרא המאומר דבתיב בי' בקומר: **שם ושם** הנו' הדשים כתב דעיקר לבון קרן מינו גבי פרה בדמ"ו פ"ג דר"ה כו' ע"ש. לא דיבר בבוה סברי כתיב ליל אחר כו' בקרינו עוד כתיב וקרני הלה קרינו עוד כתיב מבור פר מקרן מפרים עוד כתיב בדגילל סי' מי"ח והבשר קרן הוות בין עיניו ובמבנה דל"ה עיקרי מייני בבור ותני פרה לשמיעי' דלא בעי' דוקא שופר מכוים כמבמעות לבון יובל כמ"ש תוי"ט שם ד"ה הון בבם מבר"מ כ"ן. עוד כתב שם בבם ר"ן וז"ל וכי' מלה לבנית כדי לבהלהון תקפו בל לפור בלא כי' בה בקנות אלא לבהלה ולפיכך קרא קרן ע"כ. הכי בהיפוך ממ"ם הות"ד. ומ"ם תו"ת לדייק מדלא נקט לבון לכילה כו' אין זה בלום דבבי פירות בעוה"ז מינו בבתוב אמרו אדיק כ"ע כי פרי מעבליהם יאכלו אבל הקרן לעוה"ב אין שם אכילה ותתי". וביותר ה"ם לפמ"ם הרמב"ם בפיה"מ בעינן קרן ופירות דקרן מקרא מה בעשה בעצמו כו' ע"ש ובפ' ש"ם לבגר"א ז"ל:

פרק ב מ"א תוס' רע"ק אות ח' הקשה על הרע"ב שבתב להאכיל לבהמות פו' ע"ש. המעיי' בלבון הרע"ב יבול לפרש דברין אוכבא שבהי כתב תחילה וז"ל. דקבבר בל לשתת לא קאיה היא כו' מבמע אפי' לאדם ומ"ם אתיב נבהמות הוא דבר הבוה כמונן מלשון שבא אתיב רק לפרש מבו שתת ולא קאי על דינא דר"מ שבבר פי' דבריו. עוד יש לומר מבוס דבעי למיבתב ואין בלבה הר"מ מש"ם בזכיר בהמה לרבותא דאפי' שתת דבהמה לא מבסיק דאתחלתא דקאיה היא וגם הרע"ב סובר דר"מ לא בבוסיה ר' יהודה אמרה ובמבקנת הגמ' מנחות ד' ע"ל ב' ע"ש. ומ"ב לפי' הרע"ב מנחות שם בפי' הבינה בלים בר"ה ביינו בלים אתרון ע"ש והלי לא קאי ר"מ בבינתה' ועיי' ע"ל פי' הקאר כתב בפי' דוקא לבהמה ועיי' ת"י בחידושים כ' לישב בגר"א דשבר ר"מ בבינתה ר"י אמרה כו' תמוה שהגר"א בזפי' בפ"ג מ"ב הבינה יהוה דר"מ בבינתה רע"ק אמרה ע"ש. ומ"ם ת"י כי היכי דלא לאוקמי בתלתא בבאי תמוה והמעיי' ברש"י מנחות מ"ד דרק שם שיך לאמר הכי מבוס דאיתמי דר"י לפרש ומה שיך זה לר"מ דמתני':

פרק ד מ"ג חוי"ט ד"ה נבל כתב דמבמעות המבנה דמתלק לב' בנות דלא בהרמב"ם כו' ע"ב גם הבינה מקובלת ב"מ יו"ד כ"ב בשם רבב"א לחוכיח עוד מבינו הלבון דרישא הני אין לו בה בלום וסיפא הני מעבירי לוחו דומנה כו' ע"ש. אבל כתב עוד בשם פי' מרלבוים דגם בריבא אין לוקחי ממנו מה שבעל בחבר ודתני אין לו בה בלום אלא על זה שלא לקוחה דלא שיך בריבא מעבירין בעדיין אינה בלבוחו כו' עיי"ם. לפ"ז אזיל לי' דיוקו בל הרי"ם ויש לפרש מתני' דבריבא המידום הוא אפי' במה שבעל קנסי' לי', דמה מידום יש בלוחה בעליה זבק מה בבינו הרי הוא רחוקה ממנו ובמה יקנה לוחה אבל סיפא מידום גדול יש בלוחה שבלה לקנות דקאי בד' אמות דילה לדפריך בגמרא בגמ' ב"מ שם מעתני' לא"ד דיא ב"א קונות לו בכ"ח ומבמ' ב' מידומים בה"ם הרע"ב ולבון אין לו בה בלום מסייע לזה בה"ם הרבב"ם, לפיז דיוקו בל הרי"ם בכון. אבל בהיפוך מדברין דבריבא קנסי' יותר מבסיפא ומבוסבתא מוכח דריבא לא קנסי' בזה בעבל אלינא דתיקן רק לר"ע ע"ש: **שם** חוי"ט ד"ה וכן בבומר כתב הי"ה בבבתא קמה אלא דבבתא עומר כו' לפע"ד יש לומר מבוס דקאי בא אריבא ועל מקנה פלה ומזה כו' וכן בסיפא לרמב"ם בנבוי"ט לעיל ד"ס ופל קנסי' לי' גם בזה בעבל מש"ה מוכרח לפיהו עומר הבבתה לבמעינו מידום זה וביותר אחידום דלא מבבי' לי' עני המהפך בתרבה כמו בבבינה בבמ"ק קושיא זו בם בגמ' ב"מ ד' יו"ד ע"ש מש"ה הני סיפא ל"ב בתלוש מבוס הלי מידומים: **מ"ן** עיי' הוס' רע"ק לות מ"ד שבינה נקושיא על הרע"ב והרמב"ם. והת"י בחידושיו הי' ע"ש. הדין עם רע"ק לאיבר ז"ל. כי מה ב' היה הת"י מש"ם מ"ש. מוכח בהיפוך מפ"ו מ"ב מ"ד ודון בבתה הוא גם בבעת לבבי ע מני' לא בעשה הולבה לבדים דוקא רק בלינו ביכר הבבתה רק מבה בלינו מולין עומר זה כמו הבאר אבל גם מה שמנינה מלעמר מפלת בבבתה ב"ב בתלוש מבוס הלי מידומים ס"ן עיי' הוס' רע"ק לות בבינו בבתה הבה בדלפי' מהי' בבדה ע"ש. ובמה מבחוהק יש בדברי הר"ש לומר דבבה קבינ בבבתה הבה בוי יתר מבבה שומר והרלו' בסבינה מבל שומרי הבדה כו' ליתא דפ"ב בהיב קבינ בבדה כמו דבהיב עומר בבדה. ומי הגיד לו דבתבינה בגרים כ"ו אלא נידום נקבא קבינ ולא עומר. ושוד דהא מהני' מייני ג"ב בחיוב פלה ולקט. ודלפי' הי' לו לבמות יפדה קבינ ולא יפדה שומרים דבבו בתיב בלוריי' לבון הבינה. וע"ק לדברינו מלי אלי דהני הבה יפדה שומרי' פטורה בבבתה חוכתה בינה פטורה, בעומר' נופי' הו"ל לחיהבו הבי כי גם בהבה יש בעת פטור הייבו בעת לבינה פטורים הולבה לבדים. ח"ו דמה דהני בחתני' שומרים הוא מבוס דבעי למיתני גם לבינה דר"י ובמ"ש

חוס' רע"ק, וז"ב ואמת:

פרק ה מ"א בחידושים בל בבגאון ת"ב בתב לתבן קושיית תוס' רע"ק לות ע"ן ולאי' לבבבת מהר"ל פוקבקן ממ"ם בתו"מ סי' ר' ס"ל בהגר"ה גם לאי' ממ"ם המחבר שם סי' רמ"ח ס"ד כ' ע"ש. בחתב זמ"ז בבם ר' מייני בקנין תבר דבעי' מבחמר לדעת הקונה וכבהם משרבין בל לוקח בבל הוכר לא הוי מבחמר וגם בזה בבר הביגב שם הש"ך סקינ והט"ז על הרמ"א ע"ש אבל הבא לחה לא יבה העני בבינולה בבינבי' לה בל הבדים, ובבי' הת"ל

ס"ד מפרש שאם מכר לו חלק מבית ידועה אח"ס שלא סיים החלק קנה לוקח א"כ אדרבה לרי"
לרע"ק אינר ז"ל ועי"ש תוס' ר"ש ד"ה דאמר, ולשמא אחרינא שמסר לו את הבעל
לזכות בתרומה שבו ע"ש: מ"ב בתוספות כתב הכ"ל להקשות על הירושלמי למה מביא ממתני'
דכבורות פ"ב ולא מייתי לריתא דב"מ ר"ב ר' דסבר ר"י ילקע בנו אחריו כו' ע"ש, לק"מ דשם
יש קעמיס אחרי' לי דבתרי שם דהוי כמי שבלבו כם מישנות לו כקושיית תוס שם ד"ה אלא"כ
ע"ש. לו יש לומר דסבר ר"י קטן אית לי' זכי' לעצמי' מדאורי' וכן מוכח פסחות דבריו גבי
עגילת תש"ן בש המקוי' לי לתו רב מסנא ע"ש מש"כ מוכרח לתוויי מבכורות. ומ"ש ת"י הא לא
דמי דשם חלפיו ביד כהן, יש לומר דה"ב שבולת של לקט כו' הוכח דאיתה בלשון עני הוי ועי"
תוס' בכורות י"ח ר' ד"ה עשו: מ"ב תוס' רע"ק אות ר"ל הקשה על הגמ' גיטין דאמר מיתדלה
לא מוקמי' כו' ע"ש. אין זו קושיא כ"כ לפ"מ דאי' בירו' הביאו ר"ש ותו"ש מלן ת"ק דב"מ
ר' יוסי הוא דסבר במס' בכורות עשו אמי"ז כוזכה. ועדיפא מזה הקשו תוס' גיטין ד' נ"ד
דשמואל גופי' דלא מוקי כר' יוסי סבר בפ"ק דב"מ עשו אמי"ז כוזכה ע"ש וגם כש"כ בתב שם
דאמרי' בכ"מ בשם מפי סתקה עשו אמי"ז בוזכה ע"ש. וע"כ מה דאמר ביתדלה לא מוקמי'
הייט בבלבוגתא לא מוקמי' ע"ש:

פרק ו מ"ט תוי"ט ד"ה אם בתה. הקשה הא לילן כ"ר משכחת רשות עני בפלה ותירץ דמתוכר
מגיל ומכח זה המה על הרמב"ם בפי"ח דמכירה לה במתוכר כו' ח"ל הרלא"ש,
ומסכים בירושלמי אע"פ שלא נתת כבר אלא שעתיד לבוא בגון שעומד תבואה מתוכרת בימים
ולאו ליטול לקט בימים וכגון שאותה תבואה המתוכרת לחוקה ולינה לאו' לחיל לתתן לעיל
שלינה מגעת לקמח כו' ע"כ. ובזה נסתר תירוץ הרוי"ט דמתוכר מגיל דהכי גם בתבואה מיירי במתוכר
שלינו מגיל. ומה שהקשה על הרמב"ם יש ליישב שהוא מפרש מה דאי' בירושל' לאו לבוא רשות עני
כו' לא כמו שפירשו ר"ש ורא"ש שיש שם תבואה שלאו ליטול שם לקט כו' אלא ה"פ שבא רשות עני
בין שנתת תלוש לשנתת מתוכר לו בהיפוך בין מתוכר לתלוש ומשיגיע שלו גם בכה"ג רשות
עני מוגע מלהשרף הגם שלא היתה עדיין בשבא שבא רשות עני ות"ש מיי' בפי"מ בשיזכה בקצת
הדבר הבוא התלוש לא במתוכר כו'. פי' לפירושו אם שקדם ר"ע בחלק מהתלוש מלבד הבכות ואתיב
בשבת המתוכר לו שבא ר"ע בתלוש בין שבתת מתוכר לשבתת תלוש. וא"ע בתלוש היינו לקט
לו הפקר. ומ"ש מיי' לו במתוכר כונתו לו שבא ר"ע במתוכר בחלק ממנו ע"י הפקר ואתיב שבתת
תלוש, כן נלפע"ד בס"ד: מ"ר תוי"ע ד"ה ותכ"ת. תמה על הרע"ב בתבת דלא בהגמ' סוטה מ"ה לא
כו' ע"ש. המעיי' שם יראה הכי היכי דלא קאי הבריי' אליבא דר' יהודה ה"ג יש לומר לרבנן דבבריי'
לא ר"י ממעע שמון לבשדה והגמ' מסיק משכחה דומיא דקיר ליה לפי מה דאמרי' שם הם
מעייני' דקרא שבתת דומיא דקיר ממעע שמון לבשדה לרבות שמון. הלא בשדה,
היינו בשדך. כי היכי דגבי עגל"ע מעייני' דקרא כו יאמא כל היכא דמשתבת בשדך תרתי ש"מ היינו דס"מ
שמון דסליכי לבדה ה"נ שבי בשבתה. אמרי' שם לרבנן מבשדה בשדך תרתי ש"מ היינו דס"מ
לשיכתב בשדה ומרבי' קמה. בשדך למעע אפו שומרין לתוך שדה חבירו כו' ע"ש, ה"ב לרבנן
שבתת קמה מבשדה, אין הכי ובין הכי לא מקמת לא מבחלה. ולבתריכי לתמיר כל בישנו בשבתת
קמה ושבו בשבתת עומר כי הך דפ"ד מ"ו ופיקוי מ"ז נסבי בשדה בתרה. אבל עיקר ש"ק מבשדה
קמה א"כ דברי רע"ב בדברי הבריי' כי היכי דתתרן לבריי' ה"ב מיישב דברי רע"ב: מ"א תוס'
רע"ק אות ס"ע שבתת בלבשו אם בגין הגלי בקמה. ובי קאמר שבתת לא תהי' קמה. והתו' הקשו מ"ש
דאמי' ע"מ מה שלאי שיבת כו' מ"ש דלא תני לקט ש"ש כו' ע"ש. עוד יש להקשות דמתחיל הקומר
בלילה ומתעמר כו' ומשיש לקומר לתוך. הריני קומר ע"מ מה כו'. וכ"ה המון דיעה מתני לפרש
מתני' ע"פ מ"ב דפ"ה שבולת שבקליר ולאשה מגיע לקמה אם נקלת עם הקמה לבעה"ב שהקמה
מגיל לאותה בתבתן ע"ו מ"ו. ויישב לם לאמר הריני קומר ע"מ מה שבתת אני לעולם כו' ע"ש שזכה
לדידי נקלת עם הקמה והריני קומרה שע"ק בכדי שהיגיל ע"י הקמה יש לו שבתה, אלא ניחן תורת
כ"ש כיון דלא אם לשבר ב"א היא נקלת שע"ק ילקת בתר ידות דעלמא בגירת
ולא תאיבת לחיתי בדידי:

עוד יש לפרש עפ"מ דאי' לעיל מ"ח הקמה מגלת לא בעומר כו' הבומר היינו מגיל עומר ולא
קמה והבית ר"ש תוספתא בלם ניעלה קמה שלינה בעומר אלא שבתת לא נזכר בהבשבתה אין
מגיל ע"ש וזהו הריני קומר ע"מ מה שאני שוכת אני לעולן, פי' מרגה אלא יפי' לגרע כתו בקלרה
ז אלא לגיל עוד אלא יפי' כקודם קלירה הגם דלא שייך כאן שלם לא כרבנן בעולם הקלירה לא
בני הבא תאי גמור מחמת שהבדר אלו ובבשהו ומתבה אלא יצא הבדר מרבשהו ע"י שבתת הבאה
ממילא בלי שום מעשה ובלי רצון לדומא דבאמרי' בעלמא מחשבה הילכתא מהיר מעשיו מולא מידי
מחשבה כו' עיי' תולין ר"ג א' ובאחר דוכתי, ואפ"ה לא אמר כלום מחמת מתנה עמ"ש בתוס
כפי' הרע"ב. ובענין ע"מ שאין לך עלי לוקה. כתב הוס' רע"ק שמתנה שלא יהא שיחזר לו לוקאתו
יפי' בעל מקח. הקשה עליו ר"י מכת דחו"מ סי' רכ"ז סכ"ח יודע אני בבוה רק מה ולאי מוכר
נמלה ע"מ שאין לך עלי לוקה כו' הרי דמיירי ביותר מבהוה הוי בא"ק ולפ"ה אמר ע"מ
שאין לך כו' לק"מ, כי הך המתנה יכול לבטל המקח ולא המתנה בדאי' בח"מ שם ס"ז ולפ"ז ראיית
מודה לת שהוא המתנה כו' ע"ש. ע"כ מתנה המתנה ביהי' בטל מקח מבוה דלאו כ"ע דינא מיהי
וסובר שבמתנה יהבא לוקאתו ביותר מבהוה ולא יבטל המקח. ע"כ מתנה שבלא יפי' כן מבטל
בוא המקח. ובענין ע"מ שלא תשמישי בשביעית כ' מורע"ק שאם תשמישי יהיה בתמות אלא פקון
כו'. מהיגוס גדול בשיני שלא הביא דברי הבומים סי' ס"ז סיק י"ל שכתב הכרח לפרש בכי מעשה
אחר לגן דיעה בחו"מ סי' ר"ז דע"מ לא בסלק הבמכתה הוי לשמכתה אפי' כי אמר בשביעית
:

פרק ח מ"א תוספרע"ק אות ע"ת הקשה לשברת ר' אבא נ"מ ד' י"ח ה' דלא בעי' תנר
בדוחק יש לי שב דשלמי מתנות עניים שבשבירה מוכח לא חלקם לעני אחרים לשני על כלו כדאיתא
בגיטין ד' י"ח יעיין לעיל פ"ד מ"ט ועיין פ"ס פ"ב ומ"ס תוי"ע ד"ה בקבלו ועיין כ"מ ד' יו"ד
ברש"י והוס' שם ובשיש"ק שם. ושיטת רש"י דלא מהני מיירי בכעל הבדה לאסור בשלו הגם דאמרי'
מיגו דמ"ב מפקיר כל נכסי' והוי עני כו' לא מהני זה לגבי בעל הבדה. דאולינן בתר שעת קירה
שלא לא הי' עדיין בפקר. ועי' תוספרע"ק אות מ"ב הבסיס לפרש"י ועי' ש"מ נ"מ שם הביא שמולקים
הרלא"שים על רש"י בזה וסוברים דאולינן בתר הבתת הפקר הוא ע"ש. ובזה יש לומר דהלירו
לא עדיפא מידו דעני בעל הבדה דלא אמרי' עניים נוסייהו מייתבי. ואמרי בעל הבדה יקח הבל.
אלא דאסור ליקח ובבתות עניים קלי. ומכ"מ גם מבהלכו הנימוכות לא אמרי' תיקני לי' תיכנו
ומכי מיסתלק רשות עניים מיניהו יד כל אדם בו כיד בעל הבדה. דוגמא לדבר דברי הבוס' ר"מ
כ"ו אי' ד"ה דשאיך שאין אמר קונה דבר שלא ידע בעליו מזה ויכול להיות שלא ימלא עי"ש:
מ"ב הבוס' מדשיס הקשה כה לא דמי ח"מ לא"ש דחבוה לי פוטרת וגם אחר בתקנה היא אחד
ממחשים משא"כ ח"מ אבל לי לי מיי"ד כו'. לשון הירושלמי נוסי' מתרן קושיתו אלא אמר
נקיאר לא נתבד בן לוי על ח"מ אלא בזה"ל בסס שלא נחשדו ישראל על ח"ב כך לא נתבד
ב"ל על ח"מ ולמה לו בכל הארכיות הזה. אלא ודאי הא כדאיתא והא כדאיתא, סבא טעמא
אשש דמלוויתא חבה לי פוטרת. והשיגור דרבנן הוא מועם. ובכה טעמא מבוא שאין זה מבלו

ממם רק שנתן לו מתחיים לבני מינו יקר בעיניו כ"כ כי כן מבבו פחדם כדאמרי' בשלמא רוצה
אדם בקב שלו מע"ק ב"ח כו': **מ"ד** הוס' רע"ק אות פ"ג הקשה ע"ד דמ"ש בתיבורו שבתב
דמתמן ע"י מיגו כו' ע"ש, ובמ"ש בתירושו חסב ניישב ובמה מבדוחק יש ביישבו לומר דבמיגו
כוח לא דוקא. ולפע"ד יש לומר דרמב"ם סובר בדבר מועט יוסר נאמן לומר בעה"ב כמן לי מלומר
אני בבלתיא לפי שאין דרך לגבל דבר מועט ומפרש פה דאיתא במשנה שכן דרך בע"ה לבישה
מוגיא מלפסו שיינו ליהן מעם מבוגל מקבירתו לעני לא כפיר"ם ובע"ב מוגיא שיינו מ"ע הם שבתב
כו' ומה"ע נאמן לומר ג"כ אני בבלתיא ולא כו' מיגו במקום עדים כמ"ש ר"ם במ"ג דבאני הבם
שאין דרך כלל ליתן קמח ופת משא"כ ביישו דבר מועט הגם שאין דרך אינו מבמנעבו רק דמה"ע
שאין דרך לגבל ד"מ לריכים למיגו אבל מיגו מבני: **מ"ט** אינו נבסר מן העולם ובסמוך אני
אינו מת מן הבקנה. עיי' תוי"ט מ"ש בזה. לפע"ד יש לומר כי הרבה עתיני עבקה נבשלו בלים בזה
כי הוא פיו פרות. כל בינם בבלב מבבת, גם ידו פטוטה. לבבל פרוטה. כי האדם ירלה רק בעיני
בשר ואחזיו הבמנעבה אם הוא בזה בגם ויילל. אחר שלא אבל יום ולל. בוודאי יתן לו כפי
מתת ידו ונדבת לבו כי ישראל לחמנים כ"ר. ואיש בזה ודאי הגם מדיו קרוביה. מבעלי מעולאים
בבדי שיבמרו רחמי הבריות עליו. והוא ילבור בעבר בסף, ושל נפשו לא חס. שוכר שאחרו כי מחוו
מביב מגופו ממלא כי בעדבו מובה הוא לעולם שבפרבו ממנו וזהו הינו נפבר מה"ש כו'. לו לפבר
ב בסתבגות קונו ישיחו בו ובקמבטוהו נשים מוזרות בלבנה ויתחרטו על מה שתמנו לו. וזהו
אינו נפבר מה"ע כו' מלבן יבשיבו בשפה לו מלבון עבירה ממם וכמ"ש לעיל:

מסכת דמאי

פרק ג מ"א מחכילים כו' ע' ר"ב ותוי"ע ותו"ת ותורע"ק מ"ש כולם בדיוק לשון מחכילין. לפע"ד
בא לרמז לנו דמיירי אפי' בעניי ע"ה דלא כר' יוסה אלא כר' יוסי בירו' עיי' ר"ם
וש"ת מזה. וממילא בשמתיים לבם יאכלו בלי מעשר ואי הני עניים אוכלים דמאי היא דלא שרי ליהן
לע"ב ועניים אוכלים שיינו חברים בבלא הודישום ומלן דמוקי בעניי ע"ם מוקי נמי אבבריים בבבריים
מש"ה שיין ודאי ליבבא דמאכילים גבי נכרי אפי מלבון אוכלים ובלבבמיא יש קפדת המלן להאכיל
ושיין מחכילים. ממילא דייקינן נמי דוקא דמאי לבל ודאי אפי' לנכרי אסור להאכיל אי מעשר
דבבל אסור בהנאה של בילוי אפי' להאכיל לבהמה כמו שיין בתוס' שבת ס"ה א' פסחים ל"ע א' ע"ש
אי מעשר דאמבשנין הוי פרע מהנו עיי' עירובין ד' י"ג בתוס' שם ובש"ת בלן. ודע דמשנה זו הובאה
בהי' מקומות בש"ם ובבולבו מפיים ואי"ר הוגא תנא בש"ת אין מחכילין כו' ובה"ת מחכילין ומאוד
תמוה זה ובבר הקשו זה התוס' סוכה ל"ה ב' ד"ה ואה"ש ע"ש ובירושלם ג"כ לינו מובן שבתבו דאי
מבבתת בריי' כו' דבים הוא. אלא מבתיבו מפורש בם ג"כ דברי ב"ש דברי הכי. ועיי' עוד לבר
שם ס"ש בה. ובמבבתיבו אי בבלי בדקא בש"ת נוהגים אם המעשר לבאי"מ כו' ואמרו בירוש' דב"ש
לא פליגי אריבא דמיירי בעניי עולם ומה תועלת אם יתנו להם בלן מעשר יאכלו במק"א שאינו מעשר
רק ג"ל שמחלק ס לעניי העיר בזה סברי ב"ש סברתם וכי הגרא"ש בש"ת דגמ' דינן סברה דגם אריבא
פליגי ב"ש ע"ש. לפ"ז בכל הני מקומות דמייתי מתני דתני מחכילין עניים דמאי וכולהי לא מיירו
בעניי עולם כמו מערבי דמאי. מפנין דמאי. מתמן על דמאי. וכן בפסחים ובסוכה ע"ש מכולהו
משמע דגם בלבבי בלבבי הדין כן ומכ"ם בישבו הרמב"ם שבור דוקא אם אוכל אבל בעה"ב
כו' עיי' תוה"ד מ"ש בזה. ובש"ם ובה"ר דברי' היינו ב"ש וחכמים דמהני' דסברי בוגין סגם
ומחלקין סתם כו' רק מדב"ש ידעינן סברם ה"ה דסא ב"ש בעניי עיר ודאי פליגי מינה בשמע
דב"ש אפי' בעניי עיר מחכילים. ומשיכוס יש עוד סברא לחתיר יותר בעניי עיר דלב"ש יהיה ערוך
שני כלים לי לשעבר ולי' לאין מעשר וכשיראה ע"ה שהוא נתבד לא יתן כלום לע"ל כו' ע"ש שזהו
מ"ומרים הכמים לפי שבוגים סתם ע"כ מחלקין סתם הראוה כו' מש"ה מייתי הך ברייתא דפסיק
ותני לב"ש אין מחכילין ולב"ה מחכילין. בלי שום חילוק בין לב"ש בין לב"ה. אבל מתני' סיפא
מוכיח על דיעה דמיירי רק בעניי עולם:

פרק ז מ"ב תורע"ק אות ע"ת. כתב דהכוס לא נעשה בסיס אלא היין בתוכו מע"ש כו'
ע"ש. לא היה לו לכתוב זה ע"ד הר"ש שהביא לקבוה עליו שהרי הר"ש פי' הירושלמי
דלא חייבין בכוס לבקיעה כדחייבינן שמא יבקע המד דבכוס הוא על אחר פי' לאחר מע"ש עד
לאחר כו' ע"ש. הרי דמיירי שהיה בו היין מע"ש. מיהו הרע"ב פי' מוצו לי ביום שבת. גם מה
שהקשה כלי של חבירו אין נעשה בסיס כו' לומר אני זכו דוקא אלא לדעתו והכא הם עשוה
מוצו לו והוי לדעתו ובדאיתא בירוש' להתיר ליבוד אוכלים ואין כאן גזל לפי בע"ה רואה שיהיה
לו קורת רוח מן הלורתים ע"ש. וביותר בהתבר עושה זה בשביל ע"ה אלא יבעל בהיכלא תרומה
ובשביל זה הבבר מעלבל הכלי כדי לשפוך היין כדאיתא בירושלמי עיין ר"ש ופ"ה להגר"א ל"ה
הוי לדעתו ולעונתו. ובזה י"ל מה שהקשה ממ"ש בשו"ע א"ח סי' ש"ח סע"ג פלה המוקה בבר בידו
מותר לטלטלו להניחו במקום שילא כו' ע"ש. שהו רק בשרוקה לבמיתה לשלק המוקה מידו אבל
הכא אינו רשאי רוקה לשפוך הבל בא"ל משום הסבר משקים ולריך לשפוך מעט מעט הרי הכלי נעשה בסיס
בשעה שאינו רוקה לשלקה מידו אחרבה רוקה בקומה בידו ומה שהיו מה שהיה התילה בהתיר בהתר.
וכר מן דין הרי בשעה שלקה הכוס בידו עם היין לא היה מוקה רק אחר שהיה בסמשתיר התרומה
לבד אז נעשה מוקה מלר שומאתה ל"ב ה"ו דומה לטלטול כלי שלם ובבר נשוו לוחז בו שאם
נאמר שמותר לטלטל הבבים בידו רק אם ושל בהיתר כגון כלי שמלאתו לאיסור לאורך נקומו
לו ע"ו שבהה בס"ם מגא"ל סי' ש"ת סק"ח. בזה אמרינן שמותר לטלטלו יותר אבל לא אחר שלטול
מוקה בבבל בסיס בידו כשלא היה מוקה והרי פעם אחרשה בלו לגלן. ומסתיעא לאמר מילתא
אחרתא שלם היה המוקה בידו מע"ש וקדם היום נ"ב הוי בפיס תרבות ולריך לזרוק מידו ובזה
היה מהוכן קוביות מגא"ל סי' רס"ז סי"ב ס"ק י"ט ע"ש ועי' ס' מ"ל ע"ש שם בזה. ומה שהקשה
ס"ד"י לות ז' ממפרים לאיבוד ב"ק קט"ו ע"ב לק"מ דבתם בשעת הפרשה לבוד הוא שקרובה להשבר
לו בהגלזה אבל בכל בשעת קבילת שם לא לבוד הוא ולא משום מומלה הא סוי ליה מן הטמא
על הטמא ואפי' ר' נחמיה דאוסר שם בודאי מודה בדמאי ע"ש:

מסכת כלאים

פרק ט מ"ד תוס' רע"ק אות מ"א הביא דברי התוס' ידה מ"ה ב' ד"ה אבל ע"ש. הביא שם
ערוך לנר קבילת בשם בית יעקב הא גם בתפילין וס"ה אסור ליבוש לבי"ה וכן לקרות
שם ק"ש כו' ע"ש. לפע"ד יש לחתן ע"ש הגמ' מתחת בבביאו בהוספות שם הביא בעתא ודאי
דמיון ליה משום לוגא לרם כו' ע"ש הרי בתמים יש להם ציצית ואפ"ה אמרי' בבבריכות ד"ח ה' דלי
לבבפך שלא יאמרו לאחר הן בחין לצלצון כו' הייט משום שלאנתו מטוים ועובים ומקיימים ורלאיתם
אותו ובכתם הם כל מצות כ' כו' אבל בציצית אל המת אשר עיניו בו ולא יראה אם תועלת לו
בציצית שעיקר המטה לראיה ולבבה אם"ש שיין לוגא לרם שם להם ג"כ ציצית אבל תפילין
וק"ש וס"ת שאין להם זה ודאי שיין לוגא לרם. ועי"ש בתוס' שבתבו בזה"ל דאבריכו המת שרי
כדאמר במסכת כלאים תבריא"ת אין בהם משום כלאים דבין דאסורי בהנאה לא משתמשי בהו ולא

אחי לזכוי לעכו"ם כר ע"כ . כדאה דמפרכי מתני' בתכריכין בסוסדין בסס ואח"כ מסירין ממנו ונוחנין על מת אחר כדאיתא בס בנדה בים חילוק בין לסוסדו לו לקוברו ע"ם. לשמעון מהניתין דלא דמי לטמפחות סדרים דסעמים מכיסים בחיקו מס"ה אוסר ר"ש במ"ג אבל חכה"מ מכיון שהיו על מת פגם לי לסירי נכרלה כו' ע"ם . גם יש לפרש באופן בהיו עליו בחיים ומת כשהוא לבוש בכס אמנע' שכ"ז שסות מת אין עליו מכנס איסור כלאים וכמ"ש הוס' בס ד"ה ל"ר יוחנן דמס"ה לא אחר ר"י מיוחס אמתני' רק בנרשתא שם אחר בני' עוסק אותו מכריכים נמת כו' ע"ם . לפ"ז לא היה לו לסגלון לסיות דברי הסוס' על מתני' כי אולי מתני' לא מייירי בשמלביבין אותו כלאים. ולולא דברי הסוס' היה נראה לומר דמה שעושין לכבודו ליבא משום לועג לרש כדאשכחן בחזקי' ביאלי פ"ק דנ"ח שהיתה פ"ם על אדון ואמרו קיים זה מ"ש בזה גם אשיבו ישיבה על קברו כו' ע"ש בהגהות הגאון ר"ל חיות זצ"ל. כ"ב מה שמלבישים אותו לכבודו הגם שיש בו כלאים ליבא משום לועג לרש :

מסכת שביעית

פרק א מ"ז תוס' רע"ש אות ז' המה על רמב"ם ודע"ב מנא לנו דשביעות תמירי מחילות כו' ע"ש.

תשובה דבתוספתא פ"ח אי' להדיא דשביעות חלוקים מחילות בקלקולא בין לחומרא כו' עי"ש ומ"ש תי' בחידושין לישב קושיתו לא עכירא. נראה מ"ש דהך מתני' סלבה נמ"מ היא כמ"ש רב"י תענית ד"ג כו' הלא נמ' עדוכה היא בתענית שם ובמו"ק ד' ב' בסוכה ל"ד א'. גם מ"ש להמיר נשביעית ל"ל סלבה נמנ"ש דמכ"ת לאסור כמ"ש תוס' מ"ק שם . תמוה הלא פליגי רע"ק ור"ש בזה בי"ש ליבא קבא לאיסור ל דקיבנ ולדע"ק היכא קבא בהיים ובקלקל הבנים וגם רע"ק א"ל ליה הך בלבה נמנ"ש כדמוכח מהני' דהכא מ"ח דא"ר עקיבא נטיעה כשמה ועי' שרמ"ק אות ע' בכס הע"ל וכפ"ת. ועי' עדוך לנר סוכה שם מ"ש בזה ולרע"ק צריך מלוד הלבה נמנ"ש. וביותר נמ"ש תוס' מ"ק ד"ד א' ד"ה הלא אר"ל דאיסור,בלשים יום דזקינה לפי לומר תכמים ולא רתחילו בכס כו' ודלא אמרי' דהלמנ"ש לאו לאיסור זקינה הלא לאיסור ילדה ול"כ רב"י בפ' בסוכה שם ע"ש. ורב"י שם כתב שיש הלמנ"ש גם על אתת מיו"ד נטיעות שיהיה מותר לחרוש עד ר"ה רק אתתיהם לפי חשבון עשרה לב"ש וגם זה היה הלמנ"ש אשם הם יו"ד תורמי' כל ב"ש עי' עדוך לנר וכפ"ת שם ולא תיקבי לרש"י סרוה לו לומר נטיעות הלמנ"ש. יש לומר דכיון בגם בסאות מיו"ד הורשים לפי חשבון יו"ד לב"ש מש"ה אחר עבר וגם אתות בכלל . משא"כ הרמב"ם ורע"ב כתרי דעל אתות לא היה כלל הלמנ"ש וז"ל הרוסאתא מה בין זקינה לנטיעה עד עלות נטיעה עד ר"ה זקינה ממין אבלשה נטיעה עשרה כו' ע"ש. מזה מוכח כר"מ ור"ב ודלא כרש"י. ומ"ש שם הפלינ לחרן קושית כ"ת על רש"י מדלא תני בני נטיעות היו אתות כו' כדהני בני זקינה ש"מ דנטיעה נאתות תוהם לפי חשבון שהו יותר מעכרכם כו' המיהני איך הפליגם מין מש"ם רש"י שם גם בזקינה בכאות מב' תרש עד עלות לפי חשבון והשאר עד אפבת כו' ובמתני' לא' שאינו תורם הלא מלא אוהב ושלו ואוהב לו עי' מ"ב : מ"ח חי' בחידושי ת"י קושית תוסרע"ק אות יו"ד על רמבים שסותר א"ש כו' ע"ש. לא ידענא מ"ק הא בסוסה מ"ג ב' שהיה דפחות מעטה אינו מקדש זרעים לא מצד שאינו חשוב אינן ויאלה מה שיסיה וכי נטיעה אין מקדש. זרעים הלא מבוס דשאר זרעים לגד קנבוס ולוף אסירי רק מדרבנן. וכבי אלי כרם ל"ג רבנן כמ"ש רש"י שם ואיינו בגידול הנבנים הם כך ולא יגדלו יותר וגם הם דוקא בכתים כמ"ש ות"ל יוצ"ן אבל לא בכרם גדול ע"ש וכיו"ד סי' רל"ז סכ"ב ר"ל פלא בעיני שניו"ד שם לא מבר כלוס מסחילות של רש"י. אבל פחות מטשת מפלת אלא גדל מדיון ולהבא יגדל עוד יותר ודאי מקדש זרעים. וסוף דבריו סותר לא"ם נתחילה דיון דלא מיתסב אין אלא נטיעה מ"ש אמאי נגמם אתות מספת פעור מערלה וקושית תוסרע"ק אינמתא היא :

פרק ט מ"ט תוי"ט ד"ה מיינ מיתה. הקשה על לשון רש"י בכורות ד"ב ע"ב ע"ש. והנו"מ הקשה על לשון פיה"מ לר"מ דסיפים לא מ"ש רשי' ע"ש תירוצו גם מדייק ברש"י הנ"ל לפע"ד יש לישב דהיוסי שם ד"ה כיון הקבו הא אסבר לספרים מעשה שהיה דשביעים ויקבר אותם להרוס מה"מ ותירצו לי ניחא היא גופה ולא בת אלה הוי מחיוב עה"פ כו' ורש"י לא ניחא ליה סלי הירוצא דהא בת חיוב היא אלא מבוס בריפה לא מצי להרוס מינה ובה לזה בניא קבא מראשית עריסותיכם , פי' דמשמע מהך עיסה גופה תרימו אלה וזה נוהג לדורותיכם . פי' אפי' בשביעית תרימו מינה ובה. ומיושב זה מה שהקשה הו"מ למה הניח רש"י קבא המאחר ולא סמוקדם דבריב בין ג"כ ראשית עריסותיכם ש"ם : עוד יש לישב לפ"מ דאמרינן שם לחלק בין אלה לבכורים דאלה עיקרם לאכילה קיימא כו' א"כ לפ"מ דאיתא במס' חלה פ"ד מ"ח שיש מקומות שהנין כ' אלות אחת לאור ואחת לכהן כו' ובכי עיקרה לבריפה לא מיקריים לדורותיכם לזה כתב מראשית עריסותיכם כו' דבאמת אלו לדורותיכם קאי רק על מקצת חיובי אלה דהייט בהנין לכהן ולא על כל לזר : עוד יש לישב דקשה לפ"מ דמסיק עיקרה לאכילה קיימא למה צריך קבא לדורותיכם לחיב שביעים בחלה לחזיק מעשרות דלאכלה ולא לבריפה הא לא קיימא לבריפה אלא מדרבנן דסיפרי שהכיר ר"מ בפיה"מ יש מקום לומר דבשביעית פטור מחלה ח"ל מראשית כו' מקצתה ולא כולה . עריסותיכם להניח נקט שו"ש שהיינו בחלה שהיה בדין ומה שאר פירות שחייבים בחומ"ע שעורים מחלה נקט שו"ש בספרים ממעשר אינו דין שיהו פטורים מחלה ח"ל מראשית עריסותיכם כו' לדורותיכם להניח עיסה שביעית שהיינה בחלה שהיה בדין כו' עד נקט שו"ש יוכיחו שפטור ממעשר וחייב בחלה כו' לא אם אמרת בלשו"ש שיש בחיון חייב בהו"מ חתמר בשביעית שכל מינה פטור מהו"מ לא יהיה בה חיוב חלה ח"ל לדורותיכם כו' ע"כ ע"ש . ובזה מתורץ דברי רש"י ודברי ר"מ מפיה"מ דבאמת אלו לאכלה ולא לבריפה מסתבר דממעשר עומר ובכורה דעיקרי' דהכי מרי לבריפה אלא חשוב דבחיב בני עומר לדורותיכם כדאיתא בבכורים ד' פ"ד ע"א ולזי מדאיכתיב כתיב כרמל תקריב וליבא אבל חלה ליתא בסלי חיטה דעיקרה לאכילה ולזי הוי ליתא בחיטה לא מהני לדורותיכם לחיובי שהרי יש לקיים בעיסה דלאו בשביעית בבמ"ש תוס' בחמות שם ובכורות שם ד"ה כיון ע"ש. אלא דאי לאו מראשית כו' דמרבינן מיינה לבר"ש לחיובא הוי ספרי' שביעית מק"ו הנ"ל. אבל בהתא דמרבינן לשו"ש מקרא דמראשית הרי חזינן דלא דרשי' אלו קיים מש"ה מרבי' נמי שביעית אלדורותיכם לאפוקי מהקו"ח. מש"ה הניח רש"י מהמאחר דגם בספרי מייתי ליה לחיובא דלשו"ש כי מראשון לגופי' וסיי לדרשה . עוד יש לומר שהרי יש לומר חיוב חלה בשביעית משומר דעיקרי' לבריפה ואש"ה מוהב בשביעית ול"ל בחילוק של תוס' הנ"ל. וזהו שכתב רש"י וכתיב מראשית כו' פי' סרי מראשית מעשה מקצת ח"כ גם בשביעיים יש לקיים בדלאו בשביעית ואי לאו קבא דלדורותיכם

כוי אמינא מראשית מקצת שמים שאפוקי שביעית ולא תיקבי לא ליחוב לא כ' ולא ר' , שהרי מראשית אינמרינן לדרשא דמקצתה ולא כולה גם לחיובי לבו"ש כן לפע"ד כש"ד :

מסכת תרומות

פרק ב מ"ו תוס' רע"ש אות כ"ז הקשה בשיטת רמב"ן דזיתים ועגבים פטורי' מה"ת מחו"מ קשה מתני' הורמי' שמן על זיתי' וכבצים כו' הא כוי מפטור עפ"ח כו' ע"כ. כתב עליו ת"י בחידושי' היקבי לי' מתני' יו"ד דפ"ח שהם הרם תרומתו תרומה כו' לא ראה הירושלמי שם סוגא כר"ש וש"ח גם ראשי' מגמי דילן ביאה ל"ג א' דחל שם תרומה גם על שבנים וזיתים כמו כן לוי שהקדים לכהן בבנים פעור מח"ג עי' עוד שם . רק לכתחילה לאו בר עישורי הוא אבל זיתים ועגבי' לרמב"ן ז"ל הוי מין פטור ממש כמו אתר פירות דפטירי ולאחר שיהיו תירוש ויאחר פטים מדשות בל"ב :

פרק ג מ"ו ת"י אות ל"ה . עלונה שיסה שהתהום כו' שהוא בעומו העיד דבתמורה ליתא לפירושו ע"ש ד"ה ע"ב וכמ"ש הטוי"ע ע"ש דילפי' מקרא דכתיב מכל מעשרותיכם תרימו כו' . כי מ"ש דילפי' מדלא כתיב לא תקרים לאו כלום היא . דלא תקדים לא מני קאי אלא על דמעך שהיא תרומה אבל לא מאחר קאי לשיסה לא מאחר מלאחר אחר דמעך גם לא מאחר דמעך אחר מע"ר והי"ם מע"ר אחר מע"ם . ובל"ז הוא דבר בטל כי הפסוק מתחיל מלאחר מש"ה כתיב לא מאחר במה שסתחיל וביותר כי ביכורים קודמי' בזמן ובתורה , דהיינו בפ' משפטים ובפ' תשא ותו"מ כתיבי בפ' קרח . ובזמן ראה מאיזה שביכרה כו' משא"כ תו"מ אחר גמר מלאכה . בודאי' משפט ההקדימה לכם להזכיר איסור איחורם ולא להזכיר קדימת דמעך לבכורים. גם מש"כ כאן מענין ביעלו ולא ביעלו המכות דע"ו . אין לו שחר שזה לא שייך רק בלאו המיחק לעשה משא"כ הכא הוא לאו שא"ב מעשה. עיי' ש"ת לגר"ח דתשיב לי' בין עשה לאוין שא"מ שלוקים עליהם :

מסכת מעשרות

פרק א מ"ח תוס' רע"ש אות י"ט המה "גומל הקשה על הרע"ב מהגמ' שבת קמ"א לי ע"ש. לפע"ד יש לישב דהרע"ב גורס שם אמר רב. אפשר דס"ע מקשה הבא לאוכל כאוכל דמי והכא במקשה הבא לאיבוד פליגי כו' והכא מיותר לי נימא דגם ב"ש שבת כ"ע ל"ש דכאוכל דמי מעעמא דכתב רש"י שם ר' קמ"ד ע"ב ד"ה לתון הקדירה דמוכח מילתא דלאו למקשה בעי לי' כו' ואין זה דרך בריקתו ע"כ. והכא מקשה הטיב לכ"ש אלא דעומד לאיבוד ובהא קא מיפלגי ודלא כמ"ש תוס' שם דלא מצי לימר דכ"ע אוכל הוא לא"כ מ"ש דמ"ד הוכבר ע"כ היינו לפי ביאורם בדר"ש לכ"ע לאו לאוכל הוא לבל בי הרע"ב ור"ש בני' הגאונים דלכ"ע אוכל הוא ומסרם כמ"ד בש"ד . וביותר לא"ש לפי' רע"ב ור"ש המחליק בענבים במשמשם הענבים על עינגל של דבילה ודלא כפירש"י שם בשבת נתחום המחליק פרי בכרוחיו בענבים שבוחתו המשקה על הכבר ע"כ. ומפרש שם עומד לאיבוד שמתחילה נכתם אדעתא דאחיל לאיבוד שהאור שוחנו ומוכיח ע"כ אבל לר"ש ור"ב לא"ש כשבוחו ובמרי' בא לאיבוד סיב אפי' דגב לא' לא הי' עליו שם משקה שהרי אפשר בעגב העגב על העינגל ולפ"ז יש לימר ר"ב דבדרבי בני' בחום לאו אוכל הוא אי' אם מוכב לאוך בקדירה שהרי משקה הוא קודם כי שבו לקדירה והכא שאני דעומד לאיבוד ובזה אינו אינו מ"ש ר"ש ורע"ב ד.עומד לאתאו אינו ואיינו דבדרי ר"ה בני' דר"ל שם דגבי מפגע יוצא שמן גמור אינו רק דאחיל לאיבוד לאחר משה"ה אינו ורבנן לא הטיב משקה לא לא. אבל גבי מחליק בענבים אפי' אי עומד לאיבוד חייב משקה היינו מכוס דמשקה הוא שבה לא אבל לאחת שמשפשף לאו משקה הוא אלא בי' בעולם אפי' שפה לא מיהו לפי' רש"י הנ"ל יבי' בהיפוך אפי' למ"ד אחיל לאיבוד לאו משקה הוא היינו אחיל לאיבוד ממש אבל עומד לאחאו לא מיקרי אחיל לאיבוד מה שהאור שוחנו שהרי מיושבו ע"ש בבכר מונח קיים. אבל בריבא דמתני' מחליקים בחאים ובענבים אל אבל אי' רע"ב בשקי' הוצאי' מהו"ע אל אבל כו' והיינו דלא שייך אבל בחאים שהרי גמר מלאכתן בשיהיו בגדולות וידושו כדאי' במתני' וכן בענבים עומדין לחוליא יין מבס ע"ש רוב . מש"ה פי' במשקין ושפיר שייך שם עומד לאיבוד פי' בשפר לאחר אבל הגר"א בש"ח אל אל פי' בתרוה יהו משיש עומד לאחאו אי"ש ועי"ש ח"י נמתני' אות פ' שבת כוא כתב כמ"ש דשיבוש מיקרי עומד לאיבוד לפי אלא פי' מקשה אפי' שעה לא' כו' אי"ש :

פרק ב מ"ב ת"י אות י"ב הקשה על הרע"ב שפסק אלא כר"י ובפ"ג מ"ה פסק כר' נחמי' כו' ע"ש. לא ידענא מ"ק הא בס"ג מ"ה הלבה כדבני כולם לחמיר כמ"ש רע"ב שם . א"כ בכא מיירי בחאר המשחמר חוסטין לא"ד שם שקובע אפי' בוש לאכול ובכי ר"ג ביפי' שם אמר מינתא לחיובא כל שאין אדם בוש לאכול בחוכה מיירת כו' פי' אפי' אחד פוחת ואחד נוטל אלא כרע"ק ואפי' אין בכלים בשמרי' בחוכה לא בדר' יהושע"ל ע"ש . ובזה קי"ל כר' נחמי' . אבל אם יש בה מילי דחיובא לשאר חגאים דשם לא משמחי' בחה שהוא בוש לאכול ור' יהודה נופי' שם בוגר כרע"ק כדאי' ביבולאי שם ע"ש בר"ש וש"ח לבגר"א ה"כ סבר ר"י קולא דר"ג וקולא דרע"ק ובהא ודאי לא קי"ל כותי' . וז"ב בס"ד :

פרק ד מ"ב ת"י אות י"ט כתב דנקט מ"ש לאפוקי מדר"א תרומות פ"ח מ"ג כו'. לא ידענא מי סברתו לזה הא ביבוש משרש דנקט מ"ש לאפוקי ע"ש דמותר הגם שלקיש לשנת ולפ"ז בסיפא דר"ב מחייבי ופי' רע"ב אפי' בע"ש צריך טעם לחלק לפ"מ דמוקי ריבא ביבוש שלקטו ע"ש עם דמדומי חמה.מחשבתו ביכרת מחוך מעשיו אפי' מיבוקה ואפ"ה שרי בע"ש ולפי' הגר"א נ"ש אם ה"ש בתב דבלבה הוי גמר מלאכה כדאמרי' פ"א מ"ה משילקט כל צרכו הוי גרע לעשרות ומיון שטקט לשנת לא יגקט עוד כו' ע"ש : מ"ד ר"א ב"ל מחייב פי' רע"ב דגר שהא יוצא מן הין תוך לגם ע"כ. יותר נכון פירש"י שיבוכין ל"מ ב' עעמי' דר"א ב"ל דמזיגה שמוגנו במים משוי לי' קבע שהרי ר"מ דמתיר מייירי במכנים לאשו ובוכו לגת ובבה"ג כ"מ מודו דלא גזרי' שמא אפי' בהפיס שלריכין לו כדאי' מעיכוין שם במשנה שמותר לעמוד בר"ש ולשחות ברש"ר לו מיסבא אם מכנים לאשו ובוכו למקום בשוחה ולא פליג שם ראב"ל ע"ש שיכוין שם ודי ק"ל ע"ב לחסר ר"מ אפי' בחפתה אם היו מכנים בו"ר וכ"ש בשחי' דאפי' דבגן דפליגי עלי' נמפתה מודו בשחי' דגזרי' שמא יבא אלו ח"ב ר"מ דמתיר הכא ע"ב מייירי במכנים בו"ר לגם וכמ"ש רע"ב גופי' כדר"מ ח"ב דברו ודברי הר"ש ע"ב :

מהגאון הגדול כו' מוהר"ר **ישעיה ברלין** זצ"ל אבד"ק דברעסלויא יע"א והמדינה.

(נדפס פעם אחת רק במשניות דפוס דהירנפורט שנת תקס"ו והוא יקר המציאות)

מסכת ברכות

פרק ח מ"ב תוי"ט ד"ה נוטלין לידים כו' ברים מס' ידים סי'. ע"ש במשנה. ועיין בגיטין מ"ו ע"א ובגויר ל"ח ע"ב. ובחולין כ"ז ע"ב: מ"ה בר"ב ד"ה שברא כו' ולא טורח המעיין בגמרא כ"ב ע"ב ירלה דלא כן סוא דכ"ע בברא ובורא לבעבר משמע וכן תמה סמ"ח ולעכ"ד נסי דב"ש מודים דבורא ומי לבעבר משמע מ"מ מדנקטו בלשונם שברא נראה לריהא להו בלשון זה משום דבורא משמע גם להבא וע"ז כוונת הר"ב שכ' ולא טורא. ויש להמתיק הענין ע"פ הבל"ה דף כ"ה ע"א בדפוס אמסטרדם שכ' דב"ש לפי שאומרים מאור לחדא טורא שהוא כבר ברא לכך צ"ל לשון דמשמע אך לבעבר לא כן ב"ה דכמה גווני הן מתחדשים ולכן אמרי' בורא ע"ש:

פרק ט מ"ג בר"ב ד"ה ועל הסובה וכו' ומברך הבוד וכו' ר"ל שהוא דבר הראוי גם לב"ב לשמש בו ע' בדברי הר"ב מ"ב וע' שש"מ סי' רכ"ג ס"ה:

מסכת פאה

פרק ב מ"א בר"ב ד"ה וזרע אחר כו' תלמיס של מעניה. תמלא פי' פ"ב דכלאים מ"ב ורפי"ע דאהלות:

פרק ג מ"א ברע"ב ד"ה שבין הזיתים כו' וכ"ש שאר אילנות. ר"ל אנו שאין בהן כל הדברים הטמיים בפ"א דפאה מ"ד: מ"ב תוי"ט סד"ה בשנים או בשלשה כו' שלשה מבעיא. ע' שבת ריש דף קכ"ו ע"ב: מ"ח תוי"ט ד"ה רש"א וכו' בדברי ר"ם הו"ל לפרש כו' רבים המהו דהא הר"ב כ"כ בהדיא וכן תמה הפר"ח אלפסר דבוונת התוי"ט אחר דהתב הר"ב ומוקמינן דבור וכו' דמשמע שהרבותא בלין לו נכסים ונהפוך הוא: בא"ד והלכך אי י"ל נכסים אחרים כו' ל"ל והלכך לא מבעיא אי י"ל וכו' דהשתא ודאי כו' אלא אפי' כשאין לו וכו' דכי אמר וכו' (ב"ד):

פרק ד מ"ה תוי"ט ד"ה מכל אומן כו' תרגום ירושלמי אמנה ריסכון. בתרגום שלפנינו ליתא אמנם שם ספוק ט' פאת שדך הרגום ירושלמי אומן אחרי דאית בתקליכון וכן תרגום יונתן אומנא חדא:

פרק ו מ"ט תוי"ט ד"ה אם נאת כו' ולפ"ז תימה על פי' הרמב"ם כו' וראה הרמב"ם מפ' רשות העני באמצע דלא כפי' הר"ב שמונח בקרקע באמצע אלא היינו שיזכה העני בסאה הסמוך התלוש או מחובר ואח"כ ישכח הבעה"ב סאה אחרת ובאמצע היינו בין ב' הסכחות וא"ל על לשון הרמב"ם אחיך כ' שיזכה בתלוש ובליין מחובר קיים הא לקמי' לעיל מ"ח הקמה מלגת כו' בגמת בירוש' הקשה כן ומוקי לה בזוכה במחובר תלה והרמב"ם י"ל ע"פ התוספתא הביאה הר"ש מבואר דאם בינתיים נטלה העני אינה מלגת (מ"ח) ודפח"ה:

פרק ח מ"ב בר"ב ד"ה ובן לוי כו' על ח"ע כך לא נחשד כו' ר"ל לפעם הראשון שכ' לקי' ריש דמאי דפעם הב' לא שייך הכא: מ"ז במשנה מי שיש לו מזון שתי סעודות. ע' יסל"מ:

מסכת דמאי

פרק ד מ"ג בתוי"ט ד"ה אין אדם נדיך כו' אבל ל"ע דלא פי' כש"ס דידן כו'. במ"ח תי' דהרמב"ם פסק כרב דאמר במכות ס"ז אבל אבל של מעשר עני לוקה ועי"כ לדידיה צריך טעם על מה נחשדו דהא התוי"ט בעצמו כ' ריש דמאי דעל דבר שבטלו בלאו לא גזרו לכן פי' הטעם משום גזירה:

פרק ה מ"א תוי"ט ד"ה ולא שיפרישם כו' ראיתי גם המ"מ גם הב"ד נדלה המיבתם שהתי"ט סותר דבריו שלמעלה בד"ה הרי. ולענ"ד לדקו דבריו דשני מיני הפרשות מזכיר הרמב"ם דהיינו שמתחלה מפרישם ומניחה בגדו זאת ההפרשה אפשר להיות קודם המעשר שאין זה הפרשה גמורה אמנם ההפרשה הנכונה ליתנה לכהן היא ל"ל אחר קריאת שם המעשר כאשר עין הרואה יראה בחבורו כי כן. אבל בפירושו הזכיר לנסוף ההפרשה הנייה ונתחלה כ' כלשון הר"ב ולא שיפרישם וכו' וזה ודאי קאי אהפרשה הב' ומעשה שכ' שם בפי' אלא שהפרשה הראשונה לא הזכיר בלל וע"כ כ' התי"ט כאן דבוונת הר"ב ודאי על ההפרשה הב' וכעשה הרמב"ם. ולמעלה אמר מ"ם הר"ב שהם ולא הזכיר הפרשה הראשונה הוא כלשון פי' הרמב"ם ולא כלשון חבורו:

פרק ו מ"ו בתי"ט ד"ה של זו בזו כו' ומזה אני תמה על הרמב"ם כו'. ע' תוס' זבחים דף ל' ע"א ד"ה דבריו קיימין שקושיתם שייך כאן ג"כ והירושה לא סליק ושולין יפה דברי הרמב"ם. והבן:

מסכת כלאים

פרק א מ"ז תי"ט ד"ה ר"י מתיר כו' אסרה התורה משום כלאים וכו' אבל ירק ואילן כו' ל"ל אסרה התורה משום כלאים אבל כשאינם מתלחין להשתמש ס' וכשאר כמתק דל"ל להעמידו ומלאתי שהתי"ט עצמו הניח כך במשניות שלם:

פרק ב מ"ה תוי"ט סד"ה אין מחייבין כו' וז"ש התוס' משמע שאין איסור בהנאתו כו' ע' יסל"מ:

פרק ג מ"ב בתי"ט סד"ה התנס כו' דלא ידענא טעמא לחלק. חדא מתרתי מלינן למימר דשאני לעיל שיש זרעים אחרים בערוגה ובגבוליה הכא האי הנס לחוד קאי. ועוד המרע בעומק אינו נראה כ"כ כמרע בגופה הנטע. (הרמ"ז)*

מסכת שביעית

פרק א מ"ד תי"ט ד"ה עד שיסיו כו' כתב הר"ב וכו' לפוס רהיסא מדברי הר"ב הכא אין הוכחה דשל"ל כהר"ם דאפשר דשל"ל בהירושלמי שבביע התי"ט בסמוך דכל א' צריך שיעשה פרי וביחד יעשו כבר דבנה אמנם מדברי הר"ם נעיל מ"ג לא משמע שכי ועל תמיהת התי"ט כ' הרמ"ז די"ל מוטע אחד מאבד סוטה הרבה ולכן נרע אם ימלא א' שאינו עושה אף שיהי' הרבה עשין וכבר הביאו על הרמ"ז ובלעדי זאת צריך מובן לפי' הר"ם כיון דאשמעי' דאחד שאינו עושה מפסיד כ"ם בנים שאינם עושין מה שאין כן להרמב"ם ואשמעינן אע"פ שאחד עושה כ"כ הרבה וש"ד לחשובתו' מסחי':

פרק ג מ"א במשנה ר' יוסי אומר. ע' יסל"מ: מ"ט תי"ט ד"ה והקבלן כ' הרמב"ם בחבורו כ' כו'. ע' יסל"מ:

פרק ד מ"א בתי"ט ד"ה אלא בעובה כו' משום לאחר התקנה כו' ר"ל בראשונה היה מלקט בתוך שלו כדרך שמלקט עכשיו לאחר התקנה בכל תבירו. ובזה מסולקת קושית הרמ"ז ע"ש: מ"ו בתי"ט ד"ה המזנב כו' דכ"ם לא"ק, ר"ל דסמוך לר"ע דלא חש למראית עין בעי אלא יתכון כ"ם ריש"ג שהקפיד אפילו אמ"ע כ"ם דבעי אלא יתכון וכזה מסולקים קושיות הרמ"ז וב"ד:

פרק ה מ"א תי"ט ד"ה אמרו לו כו' ולמה יהיה לסס דין ירק כו' המעיין בתוספתא דפ"ז יראה דלא כן הוא אלא הטעם שהרבה מסס חונטין בה שאתן לכך לא קבעו שביעית שלהן במולאי שביעית (מ"ח): מ"ז תי"ט ד"ה אבל מוכר כו' לעניין הבואה וקסיה דדרך (לקוחים) כו' ל"ל לזורעם:

פרק ז מ"ב במשנה והעקרבנין. עמ"ש בפ"ד מ"ו פ"ב דשירודין:

פרק ח מ"ד תי"ט ד"ה שברו מותר וא"ת ומ"ש מלובע כו'. נראה דלא דמי לגובע דזה ודאי דמי לסחורה משא"כ הובל ידו כיד בעה"ב והל כאלו בעה"ב עצמו לוקח ואין זה סחורה וממ"ש הוס' בפ"ז דף ס"ב (מ"ח): מ"י בתי"ט סד"ה האוכל פת כותים כו' מהבן דאמרו לפני ר"ע ניתסדו. ע' יסל"מ:

פרק ט מ"א במשנה כל הסחיטים מותרין, בפסחים איתא אסורין וע' תוס' ד"ה כל וע' בר"ם וע' עוד תוס' ר"ה י"ד ע"א ד"ה ולשביעית: מ"ה בתי"מ סד"ה ר"ג כו' אבל תימה כו' למ"ש הר"ם הר"ג ור"י סוברים דמלאכה הוא דכל ירק אחד לביעור אך מדרבנן המיסים חלוקים איכא למימר דסכא כיון דהאיסור מדרבנן לכן מקילינן בטעמן. (מ"ח): מ"ז במשנה המוכר הנאה מהבירו. ע' יסל"מ:

פרק י מ"ה בתי"ט ד"ה שערי חוב כו' ב"ד הגדול להחמיץ כו' הב"ד תמה על מאי דקאמר ב"ד הגדול צריך להחמיץ וב"ד אחר לא ומוהר"ז מוסיר לב"ד הגדול ולכן כ' דכולה בטעות ע"כ ולא עיין מי נם הר"ן גם הב"י בח"מ סי' מ"ג כתבו כן ופשוט הוא דכיון דאינו חוזר ומגיד צריך שיתברר שיוכל לטעות בזה וכעובדא דב"ב קס"ח ע"א לורבא מרבנן וכו' והמה על התי"ט שהעתיק כן בשם הריב"ם והלבריס מבואריו בר"ן ריש ר"ה וכבר תמהתי בחדושי סגסות על הסוריס גם על הב"י בזה: מ"ז בר"ב ד"ה כוורת דבורים כו' לא נחלקו אלא שמונחת כו' ואינה מחוברת בעיס. ע' יסל"מ: שם בר"ב ד"ה והרודה כו' יער אבל דבש כו' ע' יסל"מ:

מסכת תרומות

פרק ב מ"ג תי"ט ד"ה המעשר והמבשל כו' עי' יסל"מ: מ"ד תי"ט ד"ה אין תורמין כו' מפורש בסוף פרקין בפי' הר"ב כו', ע' יסל"מ:

פרק ג מ"ט בתי"ט ד"ה ר' יהודה כו' ובסוף ערלה אכתוב כו' ל"ל ובריש ערלה מי'. (ב"ד):

פרק ח מ"ג תי"ט ד"ה ליל שבת כו' ולי נראה שהכוונה כו'. ואפשר דרש"ל קשיא ליה דל"ב ס"ל לומר ליל ימים טובים וכמו דתני ערבי שבתות ערבי פסחים וכן מצינו ליל שבתות ע' פסחים קי"ג ע"ב:

פרק ט מ"ן תי"ט ד"ה שברו מלמעלה כו' אבל למסקנא דמעלה כו', המעיין בהרמב"ם פ"ו מה' איסורי מזבח ובפי"ל מה' תרומות יראה דאין המסקנא בתרומה כדברי התי"ט אך בקדשים הטעם דמעלה שם. (מ"ח):

מסכת מעשרות

פרק ב מ"ב בר"ב ד"ה ובעל השער כו' דביתו של אדם כו' ר"ל שאינו סובל לאחרים אם אם מכניסים לביתו אבל ודאי אם הוא מפנים לביתו ונשמת אבל אי נעשה אבל גם לאחרים וזה מיושב קושית ירא יראה מדברי הר"ב במ"ל אולינ

מוכלים וכפורים כו' דמשמע שם שאם רצו פני הבית סוקבע אף לאחריה והכא משמע דאינו שבוע לאחריה ולמ"ש פ"ש (מ"ח): שם מ"ח בתי"מ ד"ה רי"א כו' אלא כשאוכל אחת אחת כו'. ולפי דבריו המחלוק לאכול דקאמר ר"י חייב נ"כ באחת אחת והוא תנוס אר"י בעלמו דאוכל אחת אחת כו' (מ"ח):

מסכת מעשר שני

פרק ג מ"ח בר"ב ד"ה תוכן קדש לשחיטת קדשים וכו', פ' ביבמות ד' מ' ע"ב כי לא קיימא מסקינא הכי בין לענין שהיסה בין לענין טומאה ומלאחי שכבר תמה ע"ז הרב בעל מ"ח:

מסכת חלה

פרק ב מ"נ בר"ב ד"ה וקולה כו' פותחת בקרקע וכל פרוצה מכוסה כ"ל דלא

בעיקר שיהא פותחת דהיינו שיהא נדחק פניה שלמטה לגמרי להוכה על שיהא חלק ולא יהיה מגולה כלל וכתי' הגמ' ברכות כ"ד ע"א וכפירש"י. אלא כדה"ד דגמ' דפניה מגולה לתוך לגד הקרקע והקרקע מכסה אותה והו"ל כבתוך החלוק דמ"מ מקרי רואה את הפריה ושרי מהוס דענבות אין בהם משום ערוה וכסה כרב הונא וכמ"ש המג"א סי' ר"ו, וזה מיושב דלא תקשי להר"ב מסוגיא דברכות הנ"ל והבין ג"כ הסגיא ביותר: מ"ו בר"ב ד"ה אחד מכ"ד כו' והתורה אמרה תתנו, ע' יסנ"מ:

מסכת בכורים

פרק א מ"ה תי"ט ד"ה ומומטוס וכו' תמיסני כו'. פ' יסנ"מ:

פרק ב מ"א בר"ב ד"ה אשא"כ במעשר כו' היכא דאין לאין ע' אחירין כגון שאינו שוה פרוטה דלאו בר פדייה הוא, רש"י:

סדר **הגהות וציונים** זרעים

מהרב הגאון הגדול מוהר"ר אברהם שמעון טרויב ז"ל אב"ד דק"ק קיידאן.

(בשה"מ הגהות וציונים על בח"נ).

מסכת פאה

פרק א מ"א תוי"ט סד"ה וגמילות חסדים. פי' כיון דלמטה יש שיעור מדאורייתא. כ"ב עירוב שיתוסים יש כאן וז"ל הר"ש למטה יש שיעור מדאורייתא וי"ל שלא גא לומר בירושלמי עכ"ל. ור"ל דהשתא מדאורייתא אין שיעור לג"ח בממונו ועיקר מתני' גם בממונו. והתוי"ט ערב הדברים:

פרק ה מ"א בהגרע"א אות ג"ג. ותמיה לי הא איננו בפ' הזרוע כו'. הרמב"ם בפירושו קאי אדר"א. דלר"א בעני ולרבנן בעשיר משלם ממדת חסידות. ובחבור סיים הל"ל למ"ז דומה לעני שהעשיר שאינו חייב לשלם מבואר לרבנן דקי"ל כוותייהו אפילו מד"ח אין כאן. ובפ"ע מביאורים בדין מזיק מ"כ כתב אינו חייב לשלם. מפני שהוא ממון שא"ל חובעים. מבמע דחייב אף לגי"ש. ועיין כ"מ שם בשם הר"ן:

פרק ח מ"ה בדע"ב ד"ה אין פותחין לעניים בגורן. כשמהלקין מ"ע בגורן אין נותנין לכל עני ועני פחות משיעור זה דכתיב והכלו בשעריך ושבעו דברים (כ"ו י"ב) תן לו כדי שבעו לעש"ד הוא ט"ס ו"ל בשעריך ושבעו (שם י"ד כ"ע) דכתיב בי' והנחת בשעריך. וקאי אמ"ע המתחלק בגורן וקרא הכי דייק דכתיב ובא הלוי כי' ובאלמנה קרא קאי בשעריך אבר יתום ואלמנה אבר בשעריך. והוא שיבא מהעיר לגורן ונריך ליתן לו שם כדי שבעו. שהרי אינו מוצא שם ליקח מאחר. וקרא קאמר ואכלו ושבעו מסא"כ קרא דפ' תבוא דקאי אמ"ע המתחלק בבית דכ' כי' ונתת בלוי כו' ואכלו בשעריך ושבעו. משמע קרא דמתחלק להם במקומם מתחלק לכ"א אפילו כזית. שהרי ישבע מאכילת רבים ועי' בד' הרמב"ם פ"ו הי"ב. זה שונתו במ"ש ואכלו בשעריך ושבעו. וכה' ז' שם ג"ל ואכלו ושבעו. ואף דבספרי נכתבה הך דרשא בשני המקומות ע"ב דרך מחד קרא קמא יליפינן לה. ואף דבירושלמי גרסינן ג"כ ואכלו בשעריך ושבעו אף אם אין ט"ס בירושלמי אין רמי' לדילן דהירושלמי משום מתחלק בבית למתחלק בגורן לענין מוצת הכלה ע"ש פ"ו דדמאי ה"ג ועיקרו בבדרים פ"ב ה"ג תני ובמעשר עני לית כאן מ"ע. מ"ע ניתן בזכות ואינו בעזיבה. ויתיסב ג"כ מה שנלחק המל"מ בזה:

מסכת דמאי

פרק ג מ"ב הלוקח ירק מן הסוק וגמלך להחזיר לא יחזיר עד שיעשר. הי' שומר ולוקח מותר להחזיר. וע"ע לקמורם דזהו המבואר בברייתא ב"ב פ"ח הלוקח ירק מן הסוק ובירר והניח לא קנה ולא נתחייב במעשר גמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר ואתם מוכי לה בירא שמים דוקא. ובדיבא דמתניתין משמע דאסור לכל והר"ש פי' סיפא דשומר ולוקח ע"פ הירושלמי דמיירי בבורר (דהרמב"ם מפרש שהמוכר הניח עצירו) ויון לסא דב"ג. וקשה מונא למה אסור בריש לדלא ירא שמים. ובש"ע של"ח סעיף ג"ה הביא דינא דב"ב כמ"ש והשמיע דינא דמתניתין דהרמב"ם הביאה ברפ"ה דמעשר ודינא דמתניתין פי"ח ה"ח. והשמיע סיפא דמפרש לה בשהמוכר הניח עצורו ובשלא נתן דמים ופשיטא דפטור. ועכ"פ ג"ע לא אמר לא חילק כאן בין יש לאחר ואתם הלוקח ירק ומשך. ולא כיאר דינא דגמר בלבו. ופשיטא דב"ז שכוונתו לברור דפטור. ולכאורה רציתי לפרש דבדמאי החמירו יותר אלא לסוגיא מת"י כהא דר' יוסי דמתניתין דלקמן, והרמב"ם יפרש להא דב"ב בוודאי דוקא דלא הרשב"ם ותוס' וקנא לה בדיני ודאי כפ"ה ודיני דמתניתין בפי"א ומשמע זה דשמיטה שם"ע דלא מיירי בדמאי.

מדקתני בה נתחייב ולא נתחייב ולא קתני כלשנא דמתניתין מע"ר ופסור מלעשר ע"ב מפרש דמיירי לענין אי הוה מקח לקבוע חיוב למעשר. ודינא דמתני' ע"כ מיירי בדמאי בכולה מכילתין. וכ"ה מפורש בלשון הרמב"ם וש"ע. הלוקח פירות תלושין לאכלן נקבעו למעשר כו' הרי שלא נתן דמים והיו בורר ומניח כו' הרי שכתב להא דינא בודאי דבהא מיירי בפ"ה. ולענין קביעות מקח. ובפי"א מיירי בדמאי וסבר דבתב אף בדלא ירא שמים חייב בגמר בלבו. וסברא הכין הוא. דלענין מקח שיקבע בגיגן מקח נמור. ולהכי בדלא י"ש אינו קובע מן הדין. דפסימא דב"ז שאין מהלים בפירות דמכוין לקנות פסיטא דמוכר לא מלי מהייב לו לקיים מקחו דמלי טעין בורר אני ואף שזה יודע שגמר בלבו. מ"מ כל שהמוכר לא יוכל לכופו לקיום המקח לא מקח הוא מדינא. ואינו קובע אבל בי"ש כר"ש מאחר שאין ברצונו להתחרם על גמר לבו מלד ודוכר אמת בלבבו פסיטא דהוי מקח מדינא. דהוא מלי בודאי למיקח למוכר לקיים מקחו. דא"ל מסוך וקני והי"ש כשהוא מחזיר הוא מחזיר בתורת מכר למוכר ולהכי הוקבע תיקח בגמר בלבו מסא"כ בדינא דמתני' דמיירי להרמב"ם ע"כ בשכבר הוקבע למעשר ככולה מכילתין. דאל"ה ממ"נ לי דודאי לא הוקבע בחדומה נמי ליחייב. (והא דאמרינן בפ"ד דבילה ש"מ מפשרין דמאי מע"ה אפילו בדבר שלא גמרה מלאכתו. הוא דוקא בתאנים דכשאינו דורש כבר גמר גרנו עי' ירושלמי פ"ב דמעשרות במבנת פירות שהרמן עד שלא גמרה מלאכתן. וברמב"ם פ"ג דמעשרות דף כ"ב וע' עוד שם הי"א ה"ט ממשנה דמכשירין) ואי דפסקי סבר הרמב"ם דבשם"ס לא תקנו דמאי ע"י הפירוש ריש מכילתין ועוד באיזה מקומות וא"כ יהיו מותר לאכול ערלי. וע' כ"מ פ"ם הי"ג ומל"מ שם ה"ש. אך דלא הוו ס"ם לאלי ובדבר שהוקבע בבר למעשר בחמת דינא הוא דאף בלא י"ש חייב כל חבר לעשר בגמר בלבו דמכיון דהוא מלי כייף לחמוכר לקיים מקחו ה"ה שלא תיקף כשגמר בלבו אף דהמוכר לא מלי כייף לי'. וכב"ד ג"כ לא יכופו לו לקיים המקח. מ"מ לבו יודע שעובר על הקנת הכמים אאסור להוציא דמאי מת"י עד שיעשר. וזהו ג"כ דעת הש"ע והשמיט דינא דמתני' דלא מיירי בדמאי ובדעת התוי"ט והרשב"ם דמפרש לברייתא ג"כ בדמאי י"ל דלשיטתייהו אזלי דס"ל דאף בספק הוקבע חייב בדמאי כמפורש בתוי"ט באיזה מקומות. ואף בדמאי שייך דינא דמקח קובע וגם לדידהו אפי' בברייתא מיירי בקביעות מקח. וכ"מ בהרמב"ן דמפרש להא דב"ב לענין קביעות מקח.

בתוס' רע"א אות ו' באמצע הדבור ונשמן לא יעשה כן מפני הספק כאן וא"ל דזה חשיב הגמ' הספק כהן. שע"כ מוכר לו בזול דמי תרומה. ועמ"ש בשם שעה"מ ב' ז' דערלה י"א ויהודן נ"כ בזה: שם אות ח' ד"ה ובחידושי ליבמות הא סמוך מיעוטא לחזקה. כ"ב אימור דלא שביני כר' אושעיא פסחים ס': שם אות י"ז ק"ל דמאי שייר תוס' בכורים. בתוי"ט תמי לה וכן ברמב"ם ואולי תליא בפלוגתא ע"ל בכורים פ"ג מי"א ברע"ב: שם אות כ"ח באמצע הדבור. ותמוה לי סוגיא ש"ל דבכורות. עי' רמב"ם פ"ל הי"ל מה"ת ופי"ל הפ"ו ממעשרות מבואר דפירות שמרחץ עכו"ם פטור אף מדרבנן ולא קי"ל נזירה דעבלי מסיק. וסוגיא דבכורות שהביא מפורש שם דחייב אף בממורחין. והוס' פירשו דחייב מדרבנן מגזירה דבע"כ ובכ"מ שם. ולדקו ד' הרמב"ם והר"ב שפי' משנתנו אליבא דהלכתא לשיטתייהו אזלי: שם אות ט"ח באמצע הדבור. וע"ד הירושלמי ק"ל הא מבואר בא"ח ל"ח ס"ג. נ"ב לעב"ד לא דמי דכשמוטל הכוס הוא יודע שסיפו לשנאל מוקצה בעת תלות התרומה. וא"כ יבא אסור לשנאל מתחלה. מבא"כ בדין הש"ע אותר לו תחלת שלשול המוקצה בהיותו כבר מוקצה. גם מה שכתב דא"י לעשות בשים כלי של חבירו. שבא הרבות מכמים קשיב:

מסכת כלאים

פרק ח מ"א שנות אליהו ד"ה כלאי בהמה. לא כפי' המפרשים כו' רק במפ"ן דממ"ר ל"ל במ"ד. והוא ר"ת במשנה ל':

מסכת תרומות

פרק א מ"ח תוי"ט ד"ה ולא ממעשר ראשון בסה"ד. ול"ל דר"ל שהקדימו בכרי ל"ב ע' מל"מ פ"ה הי"ג מה"ת:

פרק ד מ"ג במדה ומשקל ומנין. ע' רע"ב. ואולי כדי לבטור התרומה שניה כולה ממעשר. צריך לדקדק במדה שלא יפקיע המותר ממעשר:

מסכת מעשר שני

פרק ב מ"א תוי"ט ד"ה אבל. ולא מצאתי בהעתיק זו הגבלה. עי' פ"ג ה"ח מה' מ"ע וכסה"מ חסר בגא זו:

פרק ד מ"א תוי"ט ד"ה ויציאות מסתברא דה"ה ט'. ולענ"ד דדוקא בשליכן לנורן ולגת שהיו לצורך. דאיט יכול להניחן שם. ובלא"ה קביעותן למעשר הוא רק בציאו בעיר מתייב ליתן יציאות. אבל במוליכן ממקום זול למקום יוקר שלא לצורך התבואה והמעשר לשם יתן יציאותיו מביתו: שם מ"ג תוי"ט ד"ה וכן יש לתמוה כו' הרי הוא פסק דכמו בטורמו דמין. ולענ"ד לחלק ולומר דהתי פיסקא דכמו שטורמו למיין. דמי רק לפירי ולא לגברא. דאי נעי הלי נברא מכרים עליהן ממק"א

מסכת חלה

פרק ג מ"א חמעטם בהגרי"ב בגמ' טוס ולא תשפון ובטומטום שנסתמו ולא ניכר אף אחד מסניהם נכפל המלה. כן גם בכיסוי כל חלבי הלב נכפל ג"כ המלה: תורעק"א אות מ"ו לע"ג דדינא כו'. ולענ"ד דדינא למחמץ בכל שהוא הוא רק לענין איסורא באיסור המחמץ איתבל. דהרגש טעם האיסור אסרה תורה. ומה לי טעם מתוק או טעם חימוץ המצויה. אבל לא לחייב הטיבה בחלה ורק טעם לענן מחיצתה חלה:

מסכת בכורים

פרק ג מ"ו בתו"ט מקשה על הר"ב ובאמת גם רש"י בטוסה פי' כן. ואמת יורה דרכו כי רק על האמירה בלה"ק. כוונו רש"י והר"ב וקרא דהנדתי היום הוא רק כנין אוצאה לכהן ענין ביאתו. ועיקר הפרשה שנאמרה לאמר בלה"ק הוא רק מאמרי אובד אני. ובמקרא זה נאמר וענית ואמרת. וענית בלה"ק:

מהגאון הגדול כו' מוהר"ר **ישעיה ברלין** זצ"ל אבד"ק דברעסלויא יע"א המדינה.

מסכת שבת

פרק ב מ"ז תוי"ט ד"ה אין מעשרין כו'. ומיהו קשיא למה החמירו כו'. ונראה לומר דלאו משום שבות ביה"ש קא אתיכן עלה אלא הטעם דעירובי תחומין צריך להניח בשבת שהוא ולאי יום אבל ביה"ש חיישינן דילמא ליכא הוא וכמ"ש הרוש' ל"ה ע"ב בנאכל עירובו ביה"ש דלא יצא בעירובי תחומין ע"ש. (מ"ח):

פרק ד מ"ב בר"ב ד"ה ואין ממלטין כו' ואפ"פ שמן כו'. והוצרך לפרש כן משום סיפא דקתני כיצד הוא עושה משמע אפי' ממן בהן אסור לטלטל. אבל באמת הוא נגד הגמרא. דבגמ' אמר ממן בהם מותר לטלטל וכך סיפא כיצד הוא עושה מוקי בשל הפתק דהיינו שמיוחדים לסחורה. (מ"ח):

פי"א מ"א תוי"ט ד"ה הזורק כו'. דמשכחת לה בב"ח כו'. משכח"ל שפיר דבפי' ד' על ד' בכלים וכמ"ש התוס' שם ה' ע"א ד"ה כאן למסה כו' דאין כרמלית בכלים. (מ"ח):

פב"ב מ"ו בר"ב ד"ה אפיקפוויזין וכו'. אבל להכמים אנשו וכו' והיכא דאית לי' לערא וכו'. הנה דבריו הראשונים ונם האחרונים נגד כל הפוסקים חוץ מהרמב"ם ולייחד גם את זה גם שאר עניים אשר יפול לב המעיין עליהם בדרתי היטב בהגהות יסל"מ:

מסכת עירובין

פרק א מ"ט בר"ב ד"ה אחד משני דברים כו' שאדם א' או ב' כו' יוחר מבית סאתים כו'. ברש"י מפי' בהדיא והרב"י בפי' ש"ם נסתפק אם לכל מ' סאתים או לשניהם יחד. (מ"ח). ואפשר שלכן סתם הר"ב ונוכל לפרש דבריו כמו שבראה:

פרק ב מ"ה בראנ"ל בתוי"ט ד"ה וכלבד כו' שהם ג' אצבע ושבעה תביעות. ואם כוונתו על פאורך לבד אינם כ"א שמנה שלישים שהם ב' אצבעות וג' שלישים: בר"ב ד"ה אם הי' וכו' המרובע הוא השרו וכו'. הוא נגד סוגיית הגמרא המסיק דאף לר"א מרבה פי שנים בתחבה ע"ש וכמו שפי' הרמב"ם הביאו התוי"ט. (מ"ח):

פרק ד מ"ח תוי"ט ד"ה ואמר כו' מה שאינו מיכר כו' ל"ל משא"כ כאן שאינו מיכר:

פרק ו מ"ה בתוי"ט סד"ה א"ל לערב כו' אורחא דמלתא נקט כו'. המעיין בגמ' יראה לדבריהם בר"ש נקט הכי דאע"ג דשני מינים ושני כלים אפ"ה א"ל לערב:

פרק ח מ"ו תוי"ט ד"ה אונגו כו' וכפי' הרמב"ם שכתב מולית הטור והסמוך לו. כל"ל. והכי איתא שם בכדיא. ור"ל דקאי אאונגו דמתני' ולכן כ' דל"ל מלת אונגו קודם וכו' כלומר שע"ז ליין הרמב"ם דבריו משא"כ הכך דנולסים מלמטן וכו' א"כ מאי ותסמוך לו דקאמר: מי"א תוי"ט ד"ה וכן ושפכם לרה"ר ומש"ה מגריכין לעוקה כגון כו' כל"ל:

פרק ט מ"ב תוי"ט ד"ה ואכ"א כו'. וקשיא אמאי כו' ע' בתוס' ל"ג ע"ב ד"ה חייב

מסכת פסחים

פרק ה מ"ד תוי"ט ד"ה חייב כו' משום דלאו דלא ירלה כו'. לדעת רש"י לעיל ד' ע"א ד"ה בין לר"מ דס"ל דנם אחר שם שעות עובר אין חי' זה עולה יפה אם לא דנימא דבריהם ר"ם ושיטתו לעיל כ"ם ע"א. והכן:

מסכת שקלים

פרק ב מ"ה בראנ"ל ד"ה ר' נתן אומר כו' וקנ"ע כו' ובגליון מפיות דשום דהיינוהרם כ' ע"ז ולענ"ד לק"מ דהא דתמה התוי"ט דר' נתן לא פי' אם יש עוד וכו' לא מתייבב מן הגמ' שלנו דקתני או או וא"כ לכך דיבנה לו כפם לא פי' מה יעשה במותר דתרוויהו בהדי הדדי משמע דלא משא"כ בירוש' דקאמר ושפם לו דלוף:

מהרב הגאון הגדול מהור"ר **ירוחם יהודה ליב פערלמאן** ז"ל הנודע בשם „הגדול דמינסק".

מסכת פאה

פרק ז מ"ח העולות לעניים. וכמעט מצוה דלין אדם מקדים דבר שאינו שלו. ותמיה לי מאד מברייתא ערוכה הובא בכמה מקומות בש"ס. בגדרים (דף ס"ד) ובחולין דף קל"ד) ובב"ק (דף כ"ח וכ"ד ח') המפקיר כרמו והשכים ובצרו חייב בפרט ובעולות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר. ופירש"י דילפינן לי' מתעזוב יתירה. משמע דוקא אם בעל הכרם בעצמו השכים ובצרו הא אם קדמו אחרים וזכו פטורים מהכל אף מן העולות. וכ"ה ברמב"ם (פט"ה מה' מת"ע) להדיא. וקשה כיון דהשכים בצוקר למחרתו. כדמוכח בגדרים (שם) דהוא למחר בצוקר. א"כ ודאי כבר נודעו העולות בעת שהפקירן. א"כ גם אם אחר הי' זוכה הי' מחויב בעולות דהא כמו שאינו יכול להקדים השולות משנודעו כן אינו יכול להפקירן דמ"ש הפקר מהקדש. וגם בתוספתא (פאה פ"ג) מבואר בהדיא במפקיר כרמו העניים וטלין ההשכולות והעניים עמלין ההשכולות והעולות. אלמא דהעולות לעניים אף במפקיר. א"כ אף אם אחרים זוכים אמי חייבים בעולות. וצ"ע. והנראה לעמוד בזה על כוונת רש"י בב"ק (דף ל"ד ח') שפי' והשכים לבוקר ובצרו קודם שיבואו עניים לבצרה שיזכו בהפקר אם היו קודמין. והדברים תמוהין במש"כ קודם שיבאו עניים הא הפקר הוא אין לעניים ואין לעשירים וגם עשירים יכולים לקדם ולזכות. וגם למאי כתב רש"י זאת. והוא תמוה. ע"כ נראה דרש"י כיון לייחב הקושיא הנ"ל ומש"ה פירש דברייתא מיירי דבעל הכרם הוא עני. ואם עני אחר הי' זוכה הי' פטור גם מעולות דל"ש לא תלקט לעני להזהיר העני על שלו כיון דזכה מהפקר ופטור מגידו ורק מצוה דהי' חייב בעולות קודם הפקר מצוה העולות. וא"כ שפיר יכול עני אחר ליקח העולות. רק בעל הכרם בעצמו אם השכים ובצרו אף לל"ש ב' לא תלקט לעני להזהיר העני על שלו. וכמש"כ הרא"ש (פ"ל דפאה מ"מ) לאחר שהפקיר לא מיקרי בעל השדה. מ"מ מדכי' לי' מתעזוב יתירה לאסור בהפקר כה"ג. ואפילו לדעת רש"י בב"מ (דף ס') דאף בהפקר אמרינן לא תלקט לעני להזהיר עני על שלו. ועי"ש בשמ"ק בשם מ"ה מ"ש בשיטת רש"י מ"מ שפיר איצטריך הכא תעזוב יתירה. דדוקא אתם דבשעת קצירה וקריאת שם פיאה הי' בעל השדה שפיר נאסר לעולם אף אם הפקיר אח"כ. משא"כ הכא דהפקיר קודם שבצירה אף דהעולות לעניים משנודעו מ"מ הא אין לעניים בעולות קודם הבצירה. כמבואר לעיל במשנה ז'. ושפיר לא מקרי בעל השדה אף לרש"י אחר שהפקיר. ורק בקדם וחכם אסור מתעזוב יתירא. ועי' בתוס' רע"א וצ"ל (פ"ל אות מ"ג). חכו כוונת רש"י קודם שיבאו עניים דהם היו זוכים אף בעולות משא"כ עשירים אף באחר היה חייב בעולות. ומצוה עולות נקט עניים ומשה"מ. ויש עוד להאריך בזה ואכ"מ:

מסכת דמאי

פרק ו מי"ב ע"ה שאמר לחבר כו'. עיי' ברע"ב מ"ש בפירוש אחר מירושלמי. וכפי' המפרשים להרמב"ם הביא רק פירוש הירושלמי. ויש לתמוה הא בגמ' עירובין (ל"ז ב') מוכיח הש"ס מהך מתני' דיש בריר וע"כ דמפרש למתני' דהמוכר ע"ה ולחבר לוקח ב' אגודות אחת לעצמו ואחת לע"ה, וכפי' הראשון של הרע"ב. וא"כ איך שביק הרמב"ם ז"ל דילן ומפרש כירושלמי. והנראה דלכאורה יש לתמוה דהא בגיטין (ס"א ח') במתני' דהני בריאה בבציעות דאסור לסייע לחבורה על הבציעות ובסיפא תני דמותר לסייע לאחת ע"ה. ופריך בגמ' מ"ש ריאה ומ"ש סיפא. ומפי תני דמשו"ה בסיפא מותר לסייע משום דרוב ע"ה משערין כן. ורבא אמר דגם בדמאי אסור לסייע ומתני' בע"ה דר"מ ומומאה ומהרה דרבנן. וא"כ מבואר דלרבא אסור לסייע לע"ה. וא"כ קשה איך יוכל החבר ליקח עצור ע"ה מן השוק הא עכ"פ מסייע בו מי גרע מגזור ולהון דאסור לסייע לע"ה אחזר על המעשרות ולכן נראה דלרבא באמת אסור ויפרש המשנה באמת בירושלמי. והש"ס דילן בעירובין אזיל שם לאביי דלדידי שפיר יפרש המשנה בלוקח מן השוק. וכיון דלרבא ע"כ אפי' בהירו' ג"ש הרמב"ם בפי' המשניות דכוון היבא לאלבה. ויתישב בזה היבא קו' התוס' בעירובין (שם) ד"ה מאן תנא דאמאי לא אמר ר' יוסי הוא דאגודה של ירק לגמרי דאפיר דר' יוסי סבר דצריך לעשר משום דאין בריר אף לדמאי הוא דרבנן. ולפי הנ"ל מיושב דהא רבא הוא דאמר מאן תנא ולרבא לשיטתו מפרש הך דאגודה ירק בהירו' ואינו ענין כלל לבריר ומש"ה שפיר קאמר מאן אמי תנא וא"ש:

פרק ז מ"ד הלקח יין כו'. הקשה לי חכם אחד איך מותר לשתות לאחר שנת הא אחר שנת לעשה כבוש שנכבש התרומה והמעשרות משת לעת אלא ביין ואיסור התולין משום כבוש מהתרומה והמעשרות. ואפי' אם יומא דמיילי שנתה כל היין בשנת קודם שנעשה כבוש מצו"ע. מ"מ אכתי התרומה ומע"ש יאסרו זע"ז ע"י כיבוש מצו"ש. ולכאורה יפה הקשה. דאין לומר דבאמת התרומה והמעשר אוסרין זע"ז ולא יאכלו הכהנים אותן אלא בירושלים ורק כהנים אכלו לי'. ז"א דא"כ איך רשאי לעשות כן לכתחילה הא תנן לקמן מע"ש פ"ג (מ"ב) דאין לוקחין תרומה בכסף מע"ש משום דמעמיד גתיכלבן גזרים ודמיא להא דתנן בבציעות (פ"ח מ"ז) אין מבטלין ירק של בציעות בשמן של תרומה ישו"ש. וה"ל אסור לכבשן דמעמיד בתחילה התרומה ומע"ש. וגם אי"ל דעשה היולא מהתרומה קודם הפרשתה אינו אוסר דהוי כמו שאיר מתחלה בעת חלות התרומה. זה ג"כ אינו דאפילו אם אי' מבייר לבדיה לא אי' מהני דהוי דבר שאינו ברשותו ממש. ויעוי' בחו"מ (סי' ר"ע וסי' רכ"ז סי' ס' בהגה"ה) ועי' בירושלמי פסחים (פ"ד הל"ט) המקדים שלה אינן מהו שיהיר בנידוליהן וכ"ש בכה"ג דלא מהני הביור. ומה שלא התכם הל"ל לתרץ עפ"י דברי הר"ן בחולין (פ' כל הבשר ד' קי"ח) נגי בי דוגא לאין מסקה בולא ממסקה. ז"א דהר"ן לא כ"ב רק לש"ד ולא לפי האמת ישו"ש. וא"כ קשה הל"ל. [ועפ"י הי' אפשר לקיים פירש"י דפירש בנימין (דף כ"ה) ובוטא (דף כ"ה) ובכמ"ד בהא לתני ומיחל ושתה מיד דמחלל המע"ש ומתחק בטעמו של דבר דכל היכי דל"ל למיסמך אבירה לא סמכינן. והתוס' השיגו עליו לסוף סוף בלא הפרשה לא אפשר יפו"ש. ועפ"ז הקו' הנ"ל אפשר לקיים פירש"י דהפי' דמחלל ולעולם גם במע"ש נריכין לבריה לכשיפרים יחול המע"ש והחילול לאפרש ומ"מ צריך לחלל כדי שלא יאסרו התרומה והמע"ש וע"ז מעשה בכנס בל"ל]. והנראה לי"ל לפמ"ש החוו"ד (סי' ק"ס סק"ב) לייחב המשניות דבבוטין מותרין שהקשה התוי"ט הא בכנס כמבואר ותי' דהא דסל"ש לא דאוריתא הוא משום דבטל ברוב אבל הטעם גופי' הוא אסור מה"ת מכל היולא מצמא מקרא דהמתאים. ולפי"ז בתרומה דליכא קרא לאסור היולא גם הטעם גופי' אינו אסור אלא מדרבנן ומש"ה בכנס עותר דלא אתמירו בבכנס וא"כ א"ש הכא בתרומה ל"ש לאסור משום בכנס וגם דמאי אינו אלא מדרבנן ולא אתמירו בבכנס וא"ש, ועוד תירלתי בכמה אופנים והארכתי בתשובה ואכ"מ:

מסכת מעשר שני

פרק א מ"ג יצא הטור לחולין. שיין בתוי"ט. ועיין בכ"מ (רפ"ח מהל' מע"ש) לפי' דהא דאמרו לוקחין בסר על גב עורו ויין על גב קנקנו היינו דהמים הם רק בטבול הבשר והיין והטור והקנקן הוא רק מתנה לאלוקח. ועי' בתוס' חדשים (לקמן מסנה י"ג). ולענ"ד נראה דהמים גם בעד הטור והקנקן. ודבה מתיישב הטבר הלשון דאמרו בסר ע"ג שורו ויין ע"ג קנקנו דאינו אלא מדוקדק דהא הטיקר הבשר והיין והטור והקנקן נקחין אגבן. וכבר עמד ע"ז בחי' הריטב"א בעירובין (ריש פ"ג) ולעל"ד הלשון מדוקדק. דהא לכאורה קשה דל"ל קראי דבנבר ובאלן על הבלעה זו הא אף בבציעות דליכא קרא אשכחן בסוכה (ל"ט א') דמבליעו דמי אחרות בלוב וכן בבכורות (ל"א ב') נבי מעשר בהמה ואף היכי דמוכחא מלתא מוחר מה"ת כמבואר בבכורות שם. ולכן נראה לחלק בין הבלעה דכאן להבלעה דהתם. דהתם מפרש בהדיא דקונה הלוב ומבליעו דמי אחרות בלוב ועבור זה נותן לו אחרות וכן בבכורות שם נבי מעשר בהמה כדפירש"י שם מהא"כ כאן במע"ש, קונה שתמה והדמים בחמת בעד הבית בשתמא וא"כ מותר הוא ולוקח אותם ביחד. והוא בעין הבלעה דשכר שבת אלא דהשכר גם בעד הבית מ"מ מובלע ביחד עם שאר פירות. ומה"ה נריך קרא במע"ש דאינו דומה להבלעה דהתם. וז"ב. ומעתה מדוקדק הלשון ע"ג שורו וע"ג קנקנו דקאי על הלוקחה דהלוקחה הוא ע"ג שורו וע"ג קנקנו. ר"ל שקונה גם הטור והקנקן. ואתי לאפוקי דלא נימא דהבלעה דהכא הוא כעין הבלעה דסוכה ובכורות רק דהלוקחה הוא גם על העיר והקנקן ומ"מ מותר. כגלע"ד: **מ**"ו הקבר ע"י שורה. עי' בתוי"ט דהקשה ממשנה ג' ותירולו אינו מוכן. ולע"ד לק"מ דכעין זה כתבו התוס' בזבחים (ע"א ב') ד"ה ונסריפה ובבכורות (ל"ב ב') נבי פסולי המוקדשין דבמינן ומכלת ולא לכלבין דהיכי דהוי לאכילה שרי גם לעבו"ם ולכלבים ודותר גם הטור אבל היכי דלא חזי לאכילה גם הטור אסור עיי"ש. הרי דאף בטור דלאו בר אכילה הוא ומותר לאחר הבאות בכל הקדשים מ"מ הוא דוקא היכי דקריב ואכלת בבשר והיכי דלא מתחזי הבשר לאכילה גם הטור אסור. וא"כ ה"ב במע"ש דיהיו רק לאכילה רק דגלי קרא דבנבר דנקחין אגב טורו כדאיתא בעירובין ר"פ בכל מערבין א"כ הוי ממש דומיא דבכור בע"מ וכהו"מ שמתו דאם חזי לאכילה שרי הטור לכל האות אבל היכי דלא חזי לאכילה אסור גם הטור. וא"כ מ' התוי"ט אין לה התחלה כלל

מסכת ביכורים

פרק ב מ"ז דם מהלכי שתים. עיין בתוי"ט ועיי' בתוס' דאשון לגיון שתמה עליו והנה כבא דר"ת מחלק בין אדם לאדם. יעויין בילקוט איכה (סימן תתר"ב) וכ"ה במדרש דמבואר דאף בהאדם דוקא ישראל. ועי' מל"ר בראשית (ל"ד סוף פסקא י"ג) ומל"ר קהלת (פרשה ג' על פסוק י"ח). והנראה לייחב עפ"י מ"ש בתוס' ברא"ש ב"ק (דף ל"ח) והובא בשמ"ק שם להסביר טעמא דר"ת בחילוק הנ"ל משום דהוי מישוב אחר מישוב דאינו אלא לרבות דאדם הוי מישוב וה' דהאדם נ"כ הוי מישוב המיוחד שבאדם ואינו אלא לרבות. ומעתה לפי"ז יתיישב דהנה מבואר ביבמות דהיכא דמדבר מבהמה שפיר הוי עכו"ם בכלל אדם. וא"כ בקרא דאין האדם דירמי' ר' דמסיים משוף הבמים א"כ אדם לא הוי מישוב לעכו"ם. א"כ לא הוי מישוב אחר מישוב דליכא רק חד מישוב. דאדם כה"ג לא הוי מישוב רק הה'. ושפיר ממשם עכו"ם מהאדם משא"כ בשאר דוכתי ואתמה. ומתילה א"ש גם כאן דכיון דלעניים גם בהאדם דוקא ישראל כנ"ל רק היכא דהוי מישוב אחר מישוב א"כ זה דוקא בקרא אבל בלשון חז"ל לא שייך לדקדק כן. ומ"ש ג"כ דלכאורה כיון דמיירי הכא גם מבהמה א"כ אדם הוי גם עכו"ם וכנ"ל. אמנם בדברי חז"ל אין לדקדק כ"כ כמובן ואכ"מ לשמא רוחתא ואתי שפיר היטב:

הא אי' מהני דהוי דבר שאינו ברשותו ממש. ויעוי' בחו"מ (סי' ר"ע וסי' רכ"ז סי' ס' בהגה"ה) ועי' בירושלמי פסחים (פ"ד הל"ט) המקדים שלה אינן מהו שיהיר בנידוליהן וכ"ש בכה"ג דלא מהני הביור. ומה שלא התכם הל"ל לתרץ עפ"י דברי הר"ן בחולין (פ' כל הבשר ד' קי"ח) נגי בי דוגא לאין מסקה בולא ממסקה. ז"א דהר"ן לא כ"ב רק לש"ד ולא לפי האמת ישו"ש. וא"כ קשה הל"ל. [ועפ"י הי' אפשר לקיים פירש"י דפירש בנימין (דף כ"ה) ובוטא (דף כ"ה) ובכמ"ד בהא לתני ומיחל ושתה מיד דמחלל המע"ש ומתחק בטעמו של דבר דכל היכי דל"ל למיסמך אבירה לא סמכינן. והתוס' השיגו עליו לסוף סוף בלא הפרשה לא אפשר יפו"ש. ועפ"ז הקו' הנ"ל אפשר לקיים פירש"י דהפי' דמחלל ולעולם גם במע"ש נריכין לבריה לכשיפרים יחול המע"ש והחילול לאפרש ומ"מ צריך לחלל כדי שלא יאסרו התרומה והמע"ש וע"ז מעשה בכנס בל"ל]. והנראה לי"ל לפמ"ש החוו"ד (סי' ק"ס סק"ב) לייחב המשניות דבבוטין מותרין שהקשה התוי"ט הא בכנס כמבואל ותי' דהא דסל"ש לא דאוריתא הוא משום דבטל ברוב אבל הטעם גופי' הוא אסור מה"ת מכל היולא מצמא מקרא דהמתאים. ולפי"ז בתרומה דליכא קרא לאסור היולא גם הטעם גופי' אינו אסור אלא מדרבנן ומש"ה בכנס עותר דלא אתמירו בבכנס וא"כ א"ש הכא בתרומה ל"ש לאסור משום בכנס וגם דמאי אינו אלא מדרבנן ולא אתמירו בבכנס וא"ש, ועוד תירלתי בכמה אופנים והארכתי בתשובה ואכ"מ:

מסכת מעשר שני

פרק א מ"ג יצא הטור לחולין. שיין בתוי"ט. ועיין בכ"מ (רפ"ח מהל' מע"ש) לפי' דהא דאמרו לוקחין בסר על גב עורו ויין על גב קנקנו היינו דהמים הם רק בטבול הבשר והיין והטור והקנקן הוא רק מתנה לאלוקח. ועי' בתוס' חדשים (לקמן מסנה י"ג). ולענ"ד נראה דהמים גם בעד הטור והקנקן. ודבה מתיישב הטבר הלשון דאמרו בסר ע"ג שורו ויין ע"ג קנקנו דאינו אלא מדוקדק דהא הטיקר הבשר והיין והטור והקנקן נקחין אגבן. וכבר עמד ע"ז בחי' הריטב"א בעירובין (ריש פ"ג) ולעל"ד הלשון מדוקדק. דהא לכאורה קשה דל"ל קראי דבנבר ובאלן על הבלעה זו הא אף בבציעות דליכא קרא אשכחן בסוכה (ל"ט א') דמבליעו דמי אחרות בלוב וכן בבכורות (ל"א ב') נבי מעשר בהמה ואף היכי דמוכחא מלתא מוחר מה"ת כמבואר בבכורות שם. ולכן נראה לחלק בין הבלעה דכאן להבלעה דהתם. דהתם מפרש בהדיא דקונה הלוב ומבליעו דמי אחרות בלוב ועבור זה נותן לו אחרות וכן בבכורות שם נבי מעשר בהמה כדפירש"י שם מהא"כ כאן במע"ש, קונה שתמה והדמים בחמת בעד הבית בשתמא וא"כ מותר הוא ולוקח אותם ביחד. והוא בעין הבלעה דשכר שבת אלא דהשכר גם בעד הבית מ"מ מובלע ביחד עם שאר פירות. ומה"ה נריך קרא במע"ש דאינו דומה להבלעה דהתם. וז"ב. ומעתה מדוקדק הלשון ע"ג שורו וע"ג קנקנו דקאי על הלוקחה דהלוקחה הוא ע"ג שורו וע"ג קנקנו. ר"ל שקונה גם הטור והקנקן. ואתי לאפוקי דלא נימא דהבלעה דהכא הוא כעין הבלעה דסוכה ובכורות רק דהלוקחה הוא גם על העיר והקנקן ומ"מ מותר. כגלע"ד: **מ**"ו הקבר ע"י שורה. עי' בתוי"ט דהקשה ממשנה ג' ותירולו אינו מוכן. ולע"ד לק"מ דכעין זה כתבו התוס' בזבחים (ע"א ב') ד"ה ונסריפה ובבכורות (ל"ב ב') נבי פסולי המוקדשין דבמינן ומכלת ולא לכלבין דהיכי דהוי לאכילה שרי גם לעבו"ם ולכלבים ודותר גם הטור אבל היכי דלא חזי לאכילה גם הטור אסור עיי"ש. הרי דאף בטור דלאו בר אכילה הוא ומותר לאחר הבאות בכל הקדשים מ"מ הוא דוקא היכי דקריב ואכלת בבשר והיכי דלא מתחזי הבשר לאכילה גם הטור אסור. וא"כ ה"ב במע"ש דיהיו רק לאכילה רק דגלי קרא דבנבר דנקחין אגב טורו כדאיתא בעירובין ר"פ בכל מערבין א"כ הוי ממש דומיא דבכור בע"מ וכהו"מ שמתו דאם חזי לאכילה שרי הטור לכל האות אבל היכי דלא חזי לאכילה אסור גם הטור. וא"כ מ' התוי"ט אין לה התחלה כלל

מסכת מעשר שני

פרק א מ"א אבל נותנין זה לזה מתנת חנם. עי' ת"י אות ס' מ"ם לרמז בתי' חנם. לפענ"ד נראה עפ"מ דאי' במס' ע"ז דף כ' לא תחנם דרשי' נתן חן לנתן הגיי' לנתן חנם ה"ג, יש לומר חנם דמתני' מרומז בו מזמיגו על שלחנו מלשון הגייה בביתו על של שלחנו: מ"ב ופין מקדשין בו את האשה. עיי' ת"י אות זיין כתב מילתא דפשיטא היא ומה"ש לא תני לי' במ"א נבי מעשר שני כו' פ"ש. תמוה שהרי משנה מפורשת בקידושין פ"ב מ"ח המקדש במע"ש כו' אלא דלא תני לי' הכא משום דפליגי שם ר"מ ור"י בקידש במויד במ"ש ע"ש דלר' יהודה במויד קידש ע"ש בגמ' דף ל"ה ל"ו מילתא בטעמא: מ"ד ת"י אות כ' דבריו תמוהים שהרי הך מתני' סברה שמותר ליקח חיה לבשר תאוה והיינו קודם שנזרו שלא ליקח בהמה חיה ועוף חיים שמא יגדל מהם עדרים ועדרים ושהה מעשרותיו כדאיתא בסוכה ד' מ"ב ע"ב לחכמי' דר"מ רק בהמה לבשר תאוה אסור שמבריח להעלות הפירות כו' תמוה וכי זו מצוו היא הלא תוספתא ערוכה היא במ"ש הגלי"ח ביאה ד"ו שהקשה מתוספתא זו על רמב"ם ה' מ"ש פ"ש ע"ש. והנה טעם תקנה ראשונה אמרי' בר"ה ד' ל"א כדי לעטר בוקי ירושלים בפירות עיין שם דר' יוחנן אמר סבי אבל בירושלמי הכא אמרי' הטעם בכדי שיהי' מלוי יין לנסכים לפ"ז לא היה תקנה ראשונה רק בענבים ולא בשאר פירות ולפע"ד בהא פליגי ת"ק ור' יוסי דת"ק סבר תקנה ראשונה הי' בשביל לעטר משה"ה אמר שבטול התקנה הי' בשביל רבוי הפירות ור' יוסי סבר שהתקנה הי' בשביל נסכים רק בענבים משה"ה סבר שבטול התקנה הי' ע"י חורבן ביהמ"ק ממילא מיושב מה דלא אמר ר' יוסי התקנה הזאת. כי הא דהא תניא לא שם היה התקנה תחילה לעטר בוקי ירושלם בפירות הי' אח"כ תקנה שאסור להעלות בכדי שלא לנפחית השער כמ"ש תוי"ט אבל לר"י לא יתכן לתקן איסור להעלות עצבים או יין כי מהרה יבוא ביהמ"ק כו' כדאיתא בגיטין דף ס' דף י' ובר"ה שם נבי תקנות דריב"ז עיי"ש ובפ"ב דשבועות ד' ט"ז ע"ב ע"ש מיהו הא קשיא לבאורה מאמר ר"י ותאלי הי' אימתי שיבנה ביהמ"ק יחזור הדבר לכמות שהי' ע"כ הרי ב"ד הרמשון אין כח בידם לבטל נסכים מביהמ"ק ולשתם לא הי' כלל לבטל מ"ע דאוריתא ומה שייך כאן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו כו' הלא אם יהיו דאוקים לנסכים ממילא יעלו עצבים או יין ומה צריך לתאלי ויתא לי ע"פ מ"ש המל"מ הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד שבאם יהיו רשיון מהמלך לבנות מזבח אז יהי' מאכל בירושלים בטור ומע"ש לפ"מ שפסק הרמב"ם כר' יהושע מגילה דף י' ע"א שמקריבין אע"פ שאין בית כו' ע"ש וכבר הלכו בו הממושות גאוני קשישי בדין הזה. ובזורעו הי' בזה מלחמת תוטפה בין הגאון בעמ"ח מחנים למשפט ובין הגאון בעמ"ח ערוך לנר ובנין ציון ע"ש. לכן היה התאלי שלא יוחזר הדבר לכשהיה היינו שיהא אסור לפדות מהלך יום. רק כשיבנה ביהמ"ק מאת הש"ית אבל לא ע"י בנין מזבח שיבנה רק ע"י רשיון מהמלך בהיותם בארץ אויביהם וכן שיעור דברי ר"י ותאלי היה אימתי שיבנה ביהמ"ק יחזור הדבר לכמות שהי'. פי' שבזה נופה היה התאלי שלא יוחזר הדבר לכמו שהי' אלא ע"י בנין ביהמ"ק דייקא אבל ע"י בנין מזבח לא הי' התחדשות רק בהיות דוחק בנסכים הם מעצמם יעלו או עצבים או יין ולא היה עליין חיזוק תקנה ראשונה בחיוב לעלות הפירות ומה שהקשה הגל"ח ביאה שם למה הי' התקנה רק בענבי ולא הי' תקנה זו גם בשאר"ם מה"ט נופי' ע"ש. הנה המעיין בדר"י שם ר"ה ל"א ע"ב ימצא בטעם מפורש שהיה התקנה הזאת גם בשאר"ם עיי"ש: מ"ט עובדא דר"ג וחקים תוכ' רע"ק אות כ"ב בשם ת' בא אהרן דמיירי שנתן לו ר"ג לר"י רשות להסכיר לראב"ע דאל"כ אין השוכר רשאי להשכיר כו' ע"ש. לפע"ד יש לומר ע"פ המבואר בחו"מ סי' קל"ח ש"ך סק"ו בשם ריטב"א שאין אדם שאולה קונה מטעם אדם רק אם שאיל לו להשתמש בה כאים בשלו אבל לא אם אין לו רק רשות בה לדרישת הרגל כו' ע"ש שהוא כן מהגמ' דפ"ק דב"מ. וזה ידוע לדרישת הרגל לא קפדי אינשי ואפי' במודר הנאה שהרי לרבנן דפליגי עלי' דר"א עיי' מגילה דף ח' ע"א ואפי' לר"י לא אסיר רק במוה"ל דאפי' וויתור אסור בי'. והנה לסוגיא דב"מ דף י"א ע"ב זולת דב פעא והכי דהשא סוגיא דקידושין דף כ"ו ע"ב היה הכא סקנין בגוב ולא מטעם הגר ואפי' הקרקע שאול או שכור לו רק לדרישת הרגל מהני קנין אגב עיין חו"מ סי' כ"ב ס"ח סק"ב כ"כ בשם דעול מרבבה ע"ש לפ"ז לא שייך הכא אין הבואל רשאי כו' והוס' רע"ק אות כ"ח תמה על מהרי"ט בח' ועל הגאב"ד דברשבלוא אין מעלים מעיניהם מנחתינו זו שהשכיר ר"י לראב"ע המקום והקנה לו אג"ק התש"ע אלמא דמהני בכה"ג. והגאון תפארת ישראל בבועז הירץ לפ"מ דאי' בנימין ל"א ל' שגם בעה"ב יכול להפרים תמ"ע א"כ ר"י שליחותי' דר"ג עביד ע"ש. במחכ"ת שגה בזה אין שייך שליחות במידי דאיכא לא מלי עביד שהרי מקום הת"מ מושכר הוא לר"י וכבר פסק רמ"א בח"מ סי' ר"ב ס"ב דאפי' בגורי' בה צריך שיאמר קנה אג"ק ע"ש הגם שהי' ר"ג יכול להקנות הת"מ לר"א אגב מקום אחר אבל בשאח מיכא באין המקום עוד של ר"ג ל"ש שליחות ומדברי הש"ם ח"מ סי' ס"ו מוכח ג"כ דלא ס"ל הך סברא של תפארת ישראל ע"ש במ"ש דלא מהני מה שמשתמר לדמת ר"ג לגבי הת"מ כיון שאינו משתמר לא לדעת ר"י ולא לדעת ראב"ע ע"ש ואם נאמר שגם ר"ג לר"י הקנה רק לדרישת הרגל ומטעם אגב הי' מקום ליישב הגמת הוס' רע"ק על הגאונים הנ"ל. אלא אמר זה מהרי"ט אלא אם שכור הוא לגמרי להשוכר ואוא משכירה לאחר אבל בכה"ג הקרקע עדיין של ר"ג היא ואפ"ה מהני בה קנין אגב ושדיין ל"ע בזה: מט"ו תפארת ישראל אות פ' עיי"ש מש"כ על ד' שיטי לשון. העביר ביטל כו' לפע"ד יש לומר ע"פ הגמ' מגילה כ"א ב' גבי עובר אבר לעשייתן. מאי משמע דהאי עובר ליאמא דאקדומי הוא כו' מ"ק וירק אתמיסן כו' ויעבור אה"כ כו' ע"ש. מש"ה שייך ליאמא דהעביר על וידוי מעשר שהוא בשביל מעש"ר שבו פתח הכתוב תחילה ונם נתתיו ללוי לגר כו' כדאיתא בגמ' ובשי' בוטה מ"ח מ' עיי"ש. ונם שם כתיב בכל מלואה כו' לא עברתי ממצותיך כו' שייך לשון העביר נופל על לשון לא עברתי כו' וגבי מעורר' ומוקפי' תמי ביטל כדשייך בי' שבטל לגמרי ותני עד יומו הי' פטים כו' ע"פ סגמ' מ"ק י"א מ' בשיטוא דרומיא אמתאי' דשם הא בדגרי כו' ולאידך שיטוא הא בגבלי כו' ולאידך שיטוא הא ר' יהודה

ברור רק ע"ל הדוחק כמו פת פלטר ושוד דברים דתביב שם ע"ש. ובזה מיושב לשון אבל שנלחק בו התוי"ט ע"ש ולדידי א"ש שהיתר שמקודש עמעוש יש בו אבל זה היתר נמור אפי' ליתן מתנה לאי שהביא המע"ש:

פרק ה מ"א הביא תוי"ט קושית תוס' ב"ק ס"ט מ"ש מקדיש רבעי לערלה כו' ע"ש לפי הירושלמי שהביא הגר"א א"ש דרבעי הוא רק שנה א' משה"ה מציאו בתלמה ושל ערלה אלא שנים צריך חרשת ושל קברות לעולם צריך שיר ע"ש. אבל קושייתם היא לפי הטעמים שבגמ' דידן עיי"ש: מ"ב חוספות ע"ש ד"ה ותנאי הארץ לייבב ליבנה דמתני' גם ליבנה דר' יוסי שאמר הי' התנאי הזה שהי' לו לומר התקנה הזאת עיי' תוי"ע ד"ה משחרב ולי שוד ים דקדוק שהת"ק אמר והתנאי הי' דבר ור' יוסי לא אמר הי' הדבר — והנה מה שהקשה תוי"ט מה שייך התקיע בדבר שהוא ד"ת לפדות מע"ש כו' אינה קושיא כ"כ שהרי מצינו במס' ר"ה דף ל' ע"ב נבי התקון ריב"ז מאי התקון דרש והתקון ופירש"י דרש להם המקרא כו' ע"ש. ומה שהיכן תוי"ט שהי' התקנה שאסור להעלות הפירות כו' תמוה וכי זו מצוו היא הלא תוספתא ערוכה היא במ"ש הגלי"ח ביאה ד"ו שהקשה מתוספתא זו על רמב"ם ה' מ"ש פ"ש ע"ש. והנה טעם תקנה ראשונה אמרי' בר"ה ד' ל"א כדי לעטר בוקי ירושלים בפירות עיין שם דר' יוחנן אמר סבי אבל בירושלמי הכא אמרי' הטעם בכדי שיהי' מלוי יין לנסכים לפ"ז לא היה תקנה ראשונה רק בענבים ולא בשאר פירות ולפע"ד בהא פליגי ת"ק ור' יוסי דת"ק סבר תקנה ראשונה הי' בשביל לעטר משה"ה אמר שבטול התקנה הי' בשביל רבוי הפירות ור' יוסי סבר שהתקנה הי' בשביל נסכים רק בענבים משה"ה סבר שבטול התקנה הי' ע"י חורבן ביהמ"ק ממילא מיושב מה דלא אמר ר' יוסי התקנה הזאת. כי הא דהא תניא לא שם היה התקנה תחילה לעטר בוקי ירושלם בפירות הי' אח"כ תקנה שאסור להעלות בכדי שלא לנפחית השער כמ"ש תוי"ט אבל לר"י לא יתכן לתקן איסור להעלות עצבים או יין כי מהרה יבוא ביהמ"ק כו' כדאיתא בגיטין דף ס' דף י' ובר"ה שם נבי תקנות דריב"ז עיי"ש ובפ"ב דשבועות ד' ט"ז ע"ב ע"ש מיהו הא קשיא לבאורה מאמר ר"י ותאלי הי' אימתי שיבנה ביהמ"ק יחזור הדבר לכמות שהי' ע"כ הרי ב"ד הרמשון אין כח בידם לבטל נסכים מביהמ"ק ולשתם לא הי' כלל לבטל מ"ע דאוריתא ומה שייך כאן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו כו' הלא אם יהיו דאוקים לנסכים ממילא יעלו עצבים או יין ומה צריך לתאלי ויתא לי ע"פ מ"ש המל"מ הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד שבאם יהיו רשיון מהמלך לבנות מזבח אז יהי' מאכל בירושלים בטור ומע"ש לפ"מ שפסק הרמב"ם כר' יהושע מגילה דף י' ע"א שמקריבין אע"פ שאין בית כו' ע"ש וכבר הלכו בו הממושות גאוני קשישי בדין הזה. ובזורעו הי' בזה מלחמת תוטפה בין הגאון בעמ"ח מחנים למשפט ובין הגאון בעמ"ח ערוך לנר ובנין ציון ע"ש. לכן היה התאלי שלא יוחזר הדבר לכשהיה היינו שיהא אסור לפדות מהלך יום. רק כשיבנה ביהמ"ק מאת הש"ית אבל לא ע"י בנין מזבח שיבנה רק ע"י רשיון מהמלך בהיותם בארץ אויביהם וכן שיעור דברי ר"י ותאלי היה אימתי שיבנה ביהמ"ק יחזור הדבר לכמות שהי'. פי' שבזה נופה היה התאלי שלא יוחזר הדבר לכמו שהי' אלא ע"י בנין ביהמ"ק דייקא אבל ע"י בנין מזבח לא הי' התחדשות רק בהיות דוחק בנסכים הם מעצמם יעלו או עצבים או יין ולא היה עליין חיזוק תקנה ראשונה בחיוב לעלות הפירות ומה שהקשה הגל"ח ביאה שם למה הי' התקנה רק בענבי ולא הי' תקנה זו גם בשאר"ם מה"ט נופי' ע"ש. הנה המעיין בדר"י שם ר"ה ל"א ע"ב ימצא בטעם מפורש שהיה התקנה הזאת גם בשאר"ם עיי"ש: מ"ט עובדא דר"ג וחקים תוכ' רע"ק אות כ"ב בשם ת' בא אהרן דמיירי שנתן לו ר"ג לר"י רשות להסכיר לראב"ע דאל"כ אין השוכר רשאי להשכיר כו' ע"ש. לפע"ד יש לומר ע"פ המבואר בחו"מ סי' קל"ח ש"ך סק"ו בשם ריטב"א שאין אדם שאולה קונה מטעם אדם רק אם שאיל לו להשתמש בה כאים בשלו אבל לא אם אין לו רק רשות בה לדרישת הרגל כו' ע"ש שהוא כן מהגמ' דפ"ק דב"מ. וזה ידוע לדרישת הרגל לא קפדי אינשי ואפי' במודר הנאה שהרי לרבנן דפליגי עלי' דר"א עיי' מגילה דף ח' ע"א ואפי' לר"י לא אסיר רק במוה"ל דאפי' וויתור אסור בי'. והנה לסוגיא דב"מ דף י"א ע"ב זולת דב פעא והכי דהשא סוגיא דקידושין דף כ"ו ע"ב היה הכא סקנין בגוב ולא מטעם הגר ואפי' הקרקע שאול או שכור לו רק לדרישת הרגל מהני קנין אגב עיין חו"מ סי' כ"ב ס"ח סק"ב כ"כ בשם דעול מרבבה ע"ש לפ"ז לא שייך הכא אין הבואל רשאי כו' והוס' רע"ק אות כ"ח תמה על מהרי"ט בח' ועל הגאב"ד דברשבלוא אין מעלים מעיניהם מנחתינו זו שהשכיר ר"י לראב"ע המקום והקנה לו אג"ק התש"ע אלמא דמהני בכה"ג. והגאון תפארת ישראל בבועז הירץ לפ"מ דאי' בנימין ל"א ל' שגם בעה"ב יכול להפרים תמ"ע א"כ ר"י שליחותי' דר"ג עביד ע"ש. במחכ"ת שגה בזה אין שייך שליחות במידי דאיכא לא מלי עביד שהרי מקום הת"מ מושכר הוא לר"י וכבר פסק רמ"א בח"מ סי' ר"ב ס"ב דאפי' בגורי' בה צריך שיאמר קנה אג"ק ע"ש הגם שהי' ר"ג יכול להקנות הת"מ לר"א אגב מקום אחר אבל בשאח מיכא באין המקום עוד של ר"ג ל"ש שליחות ומדברי הש"ם ח"מ סי' ס"ו מוכח ג"כ דלא ס"ל הך סברא של תפארת ישראל ע"ש במ"ש דלא מהני מה שמשתמר לדמת ר"ג לגבי הת"מ כיון שאינו משתמר לא לדעת ר"י ולא לדעת ראב"ע ע"ש ואם נאמר שגם ר"ג לר"י הקנה רק לדרישת הרגל ומטעם אגב הי' מקום ליישב הגמת הוס' רע"ק על הגאונים הנ"ל. אלא אמר זה מהרי"ט אלא אם שכור הוא לגמרי להשוכר ואוא משכירה לאחר אבל בכה"ג הקרקע עדיין של ר"ג היא ואפ"ה מהני בה קנין אגב ושדיין ל"ע בזה: מט"ו תפארת ישראל אות פ' עיי"ש מש"כ על ד' שיטי לשון. העביר ביטל כו' לפע"ד יש לומר ע"פ הגמ' מגילה כ"א ב' גבי עובר אבר לעשייתן. מאי משמע דהאי עובר ליאמא דאקדומי הוא כו' מ"ק וירק אתמיסן כו' ויעבור אה"כ כו' ע"ש. מש"ה שייך ליאמא דהעביר על וידוי מעשר שהוא בשביל מעש"ר שבו פתח הכתוב תחילה ונם נתתיו ללוי לגר כו' כדאיתא בגמ' ובשי' בוטה מ"ח מ' עיי"ש. ונם שם כתיב בכל מלואה כו' לא עברתי ממצותיך כו' שייך לשון העביר נופל על לשון לא עברתי כו' וגבי מעורר' ומוקפי' תמי ביטל כדשייך בי' שבטל לגמרי ותני עד יומו הי' פטים כו' ע"פ סגמ' מ"ק י"א מ' בשיטוא דרומיא אמתאי' דשם הא בדגרי כו' ולאידך שיטוא הא בגבלי כו' ולאידך שיטוא הא ר' יהודה

סח ר"י עיי' מ"ס לא מצי למיתני בימיו לא בי פסים מכה כו' שהרי יש פסים בהי' מכה גם בימיו ובייך למיתני עד ימיו סו' פי' שכל פסים היה מכה עד ימיו ומכ"ש לפ"מ דמוקמי' כר' יוסי שם אמר רבינא התם כמאן מדלינן הילדא קבייתא דדשא בתיה"מ כר' יוסי ע"ש מ"כ הרי גם הילדא פסים מכה מכ"ש לא מצי למיתני לא בים פסים מכה כו' ובוותר לפי הירושלמי דמפרש לשון עד ימיו מורה סוף ימיו סו' ע"ש ובני דמצי בייך למיתני בימיו כו' לפי שהוא נזר על הדמאי כדאמרי' בסוסה שם תיקן תרתי ביעל וידוי מעשר מחברים ונזר דמאי על שלא ע"ה כו' ע"ש מ"כ הי' ערוך זה להעביר כו' אלא בכדי לחלק בימיהם למימר דרשאוה מיירי בחברים ובתרייתא נע"ה מ"ה הפסיק בימיהם בהי תרתי אמעיתי:

מסכת חלה

פרק א מ"ב תני בדברי ר"מ הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהם ולא תני אינו אסור אלא בהם כדתני בנדרים פ"ו מ"ב ולישנא דתכמים הכא סיינו משום דהתם שונה התילה הנודר מן הדגן אסור אפי' בפול המצרי וכמאמר ר"מ הכא בפי' לני' רע"ב אסור בכל המיני ולני' הספרים שמפי' לי' מדיוקא כמ"ש תוי"ט ד"ה הנודר ע"ש שייך למיתני אח"כ אבל הנודר מתבואה אינו אסור אלא בהם גם לר"מ אבל הכא דתני תחילה נני מלה האוכל מהם כו' ונני ממן נתערב אחד מהם כו' ולא תני נשן שלילה משה"ה לא תני נמי הכא נשן שלילה: מ"ו הוי"מ ד"ה חלות ע"ש מה שתירץ ותיולו משלה אחרוכה הכא דסמיך למשיסה אבל לא בפסחים דתני ג"כ חלות תודה ובקוקי זיר וגם הכא אינו שולה תירוצו רק למ"ד על משנתו הברא מי שנטה א כו' אבל לא למ"ד דפליגי ב"ש וב"ה אי עילאה נבר אי ת"ש עיי' שמות אליהו כתב דשמואל דאמר על מתני' חברא. בפסחים דף ל"ז ב' לשיטתי' דש"ל ה"ג פסחים דף ע"ו ע"א ע"ש. דרבי לפפי' סבר ע"ג מש"ה סתם דב"ש בערי' ברוחבי' ע"ג קמח ובטיפוך מחיבי כו' לכעד"ש דבתודה יש מין שנקרא רבוכה ובתורה מורבכת וכיון חלוסה שהשמן שבה יבי' רוחה כמ"ש רע"ב ותוי"ט מנחות כ"ו מ"א ד"ה מרבכת מהבפיפרי מלמד שכל מעבי' ברוחשין כו' ע"ש וגם כיון מרובה בשמן משא"ר מיגים שבתודה ונם קלוי' בשמן ע"ש במיי' בפיה"מ ובחיבורו ותני תנא חלות תודה ובחילוף אותיות דשלא"ת הוא חלוס תודה וחס ליתא במיר ואממעי' דגם דפליגי ב"ש וב"ה במעשה ומליבה אפ"ה חלא תודה חייב בחלה אם עשאה למכור בשוק וכן בפסחים אממעי' לרמב"ם דלא ימא דהוי מלה עשיה שמרובה בשמן ואין יוצאין בה וכן אממעי' דלא ימא מדאין יוצאין בדבר שאינו בא לידי חימוץ כמו אורז ודוחן ה"נ אין יוצאין בחלוס שגם הוא משבב החימוץ כדאי' בגמ' ופוסקים קמ"ל דיוצאי' בה כיון שהוא מה' מינים: מ"ח תוי"ט ד"ה ומערבי' בה הבינא פי' דמצ"ם דמייני בתחומין משמע אבל חנירות לא דבעי' פת דוקא ומסיים דסא ליתא דכיון שרוצים אוכלים ממנה הוי בת נמור כו' עיי"ש בתמת המעיי' בפיה"מ ירחה דבריהא לא פירש כלום רק בכוכפא באין רוצים אוכלי' ממנה כתב אין מערבין בה עירובי תחומין כו' ע"ש ה"כ לרבותא כ"כ בכוכפא אבל בריסא מודה לרע"ב דגם ע"ח מערבי' וכן בפ"ח מ"ד דדמאי פי' נני דמאי מערבי' ע"ח וע"ת כו' ע"ש:

פרק ב מ"א פירות מ"ל כו' אלא מכאן לשם ר"א מחייב ורע"ק פוטר פי' רע"ב מקום דכתיב אבר אני מביא לתכם שמה. שמה אתם חייבים כו' כי סיני דילפי' מיני' לחיוב פירות ה"ל שבלו לפ"י בריסא ותוס' רע"ק אות זיין כתב בשם משל"מ ה' תרומות פ"א הכ"ב דלא פטר רע"ק רק אם סיה נמר מלאכתם בחוץ לארץ דסיינו מירוח או נלגול הפיסה אבל אם הי' זה בא"י לא פקע חיובא מיני' ע"י ביאתם לח"ל כו' מ"ש. מזה שתירה למ"ם הת"ם או"ת ת' קכ"ח ד"ה מ"ש בביאור הגמ' מנחות דף ס"ב ע"ב חפיס בירדו בשבים מהו דמיירי דילפי' שהשבים שאבו מהיס שבא"י חפיס של א"י שבלו בבפיסה וגשבנו אפ"ה מיבעי לי' אי כבר נשתי הלהם כיון שרשו פני ח"ל כמו לרע"ק פרות בילא מכאן לשם כו' ע"ש שאין עניין כלל לחתי' דבכא דשמעא הוא מיתורא דהי' שמה ואפ"ה אי כבר נתחייבו בא"י לא אוכפת לן במה שרשו פני ח"ל ואיך יעלה על הדעת לומר דלא מיקיים ממנשבותיכם הבילו בשביל שהיו החפיס כפס א' בשבים ומה שהקשה בשם מרכבת המשנה למה לא אינשי לי' על שומר ג"כ כו' ע"ש. לפירש"י בפירש שהשבים בלשו מן הים לוקיומה כו' ע"ש. א"ש דשומר בא מלה וכיון בנשבשו הבעורים בים ים בהם הסם חימוץ כלאיתא בפסחים דף מ' ע"ב ובטור וכ"ע א"ח ס' תס"ז ס"ג דאפי' לא נתבקעו אסורים כו' ע"ש מש"ה אינשי לו בבתי הלחם שהוא תמן:

מסכת ערלה

פרק א מ"ב תפארת ישראל אות י"ג תמה על הרע"ב מי נרע לא נתייאשו מעמד מאיליו כו' ע"ש. הא לא קשיא כ"כ שהרי יש חילוק בעולה מאיליו בין מקום חורבן למקום ישוב עוד יש תנא בירושלמי דמחלק בין עולה בכל יחיד לבל הבים עיי' ר"ש וש"א לגר"א ועיי' תוספות י"ש ד"ה והנזלן מה בכתב בזה: מ"ח מנקולות. פי' רע"ב שלקו עד שלא הביאו שלים כו' תימה שהרי בירושלמי מסיק אפי' משהביאו שלים ושלה קאמר דלקו תלתיהון ע"ש ובהר"ם וכ"כ רמב"ם בפיה"מ שלא הביאו שלים לרבותא דאפ"ה אסורים בערלה ובגזיר כו' אבל מחמשות שנקולות יש בחמשע גם הביאו שלים: מ"ט תפארת ישראל אות ס"ב תירץ קושית תוס' רע"ק אות ו' שעמו הגין כו' דתוס' רע"ק מקשה מנמ' דלין ברכות ל"ו ב' והוא מתרץ ב"ש הירושלמי דברכות שם אמרי' דרבנן פליגי עלי' דר' יוסי רק בשמדר של שנים ולא שבשיות בהם שמדר דתמרים ע"ש:

פרק ב מ"ז אות כ"ש בתפארת ישראל כתב שעם מדנפסי' נמה דתני בחתמי' גריכון ושבשים ולמה לא הביא מה דתני' ע"ז בירושלמי הובא בש"א לבגר"א אין שם: מ"ח אות נ"א בתפארת ישראל הקשה אמאי הא טוי ז"ז גורס ותיכן כיון דבכל איסור לבשף כו' תמוה שלא רשה מש"כ התוס' ע"ז ס"ח ב' ד"ה לר"ש דכיון שיש בכל מ' כדי להמן לא מייך זו"ג ע"ש גם מש"כ הלפ"ז אם נפלו ביחד וכ"ש נפל ביתר לבשף מותר המוה דבפי' לי' שם בע"ז בריתא דלרבנן נפלו שניהם ביחד ממי אסיר ואפי' חימצו יותר מדלי ופגמו ע"ש ושם אי' ממו בהן בריי' אלא נפלה תרומה תחילה אפי' לר"ש אסור ולא מזכר שם שהחמיצה קודם שנפלו החולין שלא יקשה מזה על התפארת ישראל. ומה דאיתא שם לפני זה דתניא שאר של חולין כו' והוגה על הגליון דתנן ע"ש. יש לומר שא"ל שהמתני' דהכא לא מזכר והחמיצה קודם נפילת התרומה ובבריתא איתא והחמיצה כו' ע"ש מש"ה מוכרח הוא בבריתא. ומזה יש לתמוה ג"כ על מ"ש בבוצו משנה ב' לתרן קושית תוס' רע"ק אות י"ל והביא דלי' מדמייתי הגמ' בע"ז בריתא ולא מייתי משנתינו כו' ע"ש. שהרי שם מייתי בפונם מעיקרא וזהו אם בבר חימצה ע"י החולין ובמתני' לא מזכר זה. וביותר תמוה מ"ש דמתני' מ' מייתי בהכיר שהיתר קודם נמר חימון ואח"כ נפל איסור כו' ע"ש. דא"כ למה הני' בע"ז וחימצה הא אפי' לא חימצה מתיר ר"ש אם לא הסיר שהיתר ואין לומר דתני חימצה לרבותא דרבנן אדרבא כח דהיתר עדיף ובאמת רק משנה י"ל מיירי בקדש וסילק האיסור אליבא דר"א כמ"ש רע"ב שם והוא מהגמ' ע"ז ע"ב ע"ש גם מ"ש דבריתא איתא כהרע"ב שהפך הוא כמ"ש בש"א מהירושלמי עיי"ש ומה שדיקדק מלשון ואח"כ כו' דמיירי בהסיר שהיתר מש"ה מודה ר"ש. הנה גם בבריתא דע"ז הכ"ל דפליג ר"ש איתא ג"כ כהאי ליבא ע"ש. ורלייתו מדלא מייתי הגמ' ממתני' מלבד מש"כ לעיל יש לומר דבמתני' מ"ח ליבא פלוגתא בבי' הגם דפליג בה ר"ש אבל בבריתא איתא בפי' דר"ש פליג בה עיין שם: מ"ט תפארת ישראל בבוצו כתב דבר חמוה שבתב דמהמתין הי"ש מיירי בהסיר האור של חולין קודם שנפל על הבומה. ולפי דבריו לא הוי ליה למתני' במשנה ב' וחימצה כי אפי' לא חימצה אם לא הסיר החולין יש לו להיות מותר אליבא דר"ש ורק במשנה י"א מפרש דר' אליעזר דמתיר בנפל של חולין בפוף הוא רק בקדש וסילק את האיסור בש"ש הרע"ב והוא מימרא דאביי ע"ז ד' ע"ב ע"ב אבל בש"ח קדש וסילק מלן דבר שמי' ואי נימא דתני חימצה בש"ש לרבותא דרבנן דאסרי. אדרבא כתא דהיתרא עדיף וליתני דר"ש מתיר אם לא הסיר החולין אבי' לא חימצה כשנפלה התבומה ומה שהביא סייעתא להרע"ב מהירושלמי אדרבא הגר"א בש"א הביא רא' מהירושלמי דר"ש פליג גם בריש ע"ש שבאב כי גם הגמ' דיון בע"ז בף ס"ח ע"א מסכים לזה ע"ש ומה שדיקדק מלשנא דמתני' דמיירי בהסירו אבא גם לשון שבריתא המובא בע"ז שם לא משמע הוא מלשנא דמתני' ור"ש פליג שם גם מה שנסתייע מהגמ' ע"ז הנ"ל דמיירי בבריתא ולא מייתי ממתני' לאו ראיי' היא כלל דהא מתני' לא מפרש במ"ח דר"ש פליג רק בש"ש רק מזכר ר"ש מ"ש מייתי בריתא דמיירשא ושיי' רש"י שם למפרש סיבת דבריתא ג"כ דמיירי בחימצה דומיא דמ"ש במתני' ע"ש: מ"י ר' שמעון אומר ב' וג' שעות כו' קשה דמיותר הוא כבר נאמר זה בדברי ת"ק והי' לו לשנות בקוצר ר"ש לומר אין מלין מלפרפין. ויש לישב עפמ"ש תוס' ע"ז ומעילה ה"ש במתני' דשם דאר"ש אומ"ל פי' א"ל ל"ל לירוף דל"ל למכות ע"ש ל"ב גם הכא יש לפרש הכי מש"ש מוכרח להזכיר בפי' ומזה יתני' כולהו לפי שהן מב' שעות אומ"ל פי' אין יכול לערף. ולזולת הלריכותא שכתב הוי"ש לקמן מש"ו ד"ה הבלין שהביא עניו הום' חדשים דגם בשאור שם יש ב' מינו' חני ובשרי עוד הקשה עליו דהא כבר שמעי' לה ממשנה י' לפע"ד יש לפרש ע"פ הגמ' דשבת דמוקו לי' הזקי' במיני מתוקה שמו ע"ש ד"ל ע"א ובע"ז דף ס"ו א'. ועיי' מ"י בהוי"ש ד"ה הבלים בשם רמב"ם דגם שונין ובלים ושמן וחומץ ויין כולם נקרא'ים הבלין בשאדם מסיק להבל בהם קדירתו כו' ע"ש לפ"ז לק"מ מחיבי ושערי שהרי עכ"ש בביסם מין אוכל גם שוים בפעולתם אבל הבלין יש אוכל ויש מסקה יש לחק ויש למתק. ומדברי התוס' ע"ז שם ד"ה ורבא יש לגמוד חילוק אחר. דשאור האיסור בעין משא"כ הבלין משרבין הם בהבטל ואפי' ר"מ ורבא מודי' לרחקי' דבעי' דוקא מיני מתיקה כו' ע"ש, עוד שם ד"ה הבלין כתבו הילוק אחר בין לא ליבם. דבלא גם לר"ש מצרפי בי"ש לקדירה כו' ע"ש מקום לעבוד לטעמא לפ"ז אפי' לשיטת הוס' שם דגם לרבא מתני' מיירי במיני מתיקה אפ"ה לא דמי לשאור שבולו מין דגן וכולו אוכל משא"כ הכא. יש עשבי בשם ויש עלי בשמים ויש ירקות כגון כמון וכיון שיש בהם חילוקים הרבה. בהבלין נופה ג"כ לריך ב' מעיות ולא שמעי' הל מאילך [ושוד דמיי"ד לא נזכר קדירה והא דמיירי בינהם] ושוד דלו מתשנה יו"ד ה"א דמיירי שיש בכלא כדי לתבל אבל אם"ה סבר ר"ש אין מצרפי' שאין אחד לריך להכירו אבל בכה"ג דמיירי במש"ו גם ר"ש מודה קמ"ל או אסבר בהיפוך דה"א כיון דכל חד בא"ל לית בי' להבל כמאן דליתנהו דמי וגם לרבנן אימ"ל קמ"ל עוד י"ל דה"א במו"ד אימ"ל סיינו למלקות דוקא דהיכא דאין איתא בעין גם ר"ש מלריך לירוף: תפארת ישראל אות ל"ח טרח לישב מ"ש הפסיק הכתב בין מ"ש למשנה י"א בהבלין שהוא עניו אחר לפע"ד יש לישב ע"פ הגמ' ע"ז ס"ח ב' דבריך לר"ש לעצרפו היתר ואיסור ליתסרו ומסבי ר"ש לטעמי' דאפי' איסור ואיסור לא מצרפי וכ"ש היתר ואיסור דתנן הערלה וכה"כ כו' וכהנו שהוא שם ד"ה ר"ש וכ"ל הוספות במעילה ד' י"ח ע"א ד"ה תני שאין כוחת הגמ' לומתני' דמעילה דשם הבי' הוא א"ל לירוף דר"ש סבר כ"ש לאכות אלא כוחת הגמ' לתך מתני' דהבלין כו' ע"ש לפ"ז בפיר בילה מ' יו"ד בסוך למ"ש דשם"ה מהיר במ"ש מוסוס דסבר במו"ד דאפי' איסור ואיסור לא מצרפי: מי"ב תוי"ש ד"ה שאלתי כתב וזה לרא"ש שאף מהלמידי ב"ש קבלו מב"ה ע"כ הי' יכול להביא מכתוקדם מע"ש פ"ב מ"ט ר' טרפון אומר ל' הספרי כו' והי' מהלמידי ב"ש וסובר בזה כב"ה דלא בעי' בכל הסלע מעות אי לפי' רע"ב ורש"י ב"מ דף מ"ה אסור בכל הסלע מעות ע"ש:

מסכת בכורים

פרק א מ"א הנוטע לחוך שלו והגריך לחוך של יחיד כו'. עוד שם במ"ב מלחיה בעשם אינו מביא. עוד שם אין מביאין ממותו הבעשם כו'. קשה ייתור לשון דמשנה

דמשנה א׳. הטעם לחוץ שלו ע״ק לשון משנה דמ״ב מאיזה טעם אי״מ כו׳ שלא מלאו כיו״ב. גם מה דמסיים אין מביאין מאותו הטעם משנה. לפע״ד מיושב ע״פ סירוס הביאו הגר״א בס״א דברישא אפי׳ מן הזקינה שלו אינו מביא וכן בסיפא אפי׳ מן הילדה שלו אינו מביא עוד שם מהירושלמי שם שאם נתנו לו רשות להברירן אפי׳ לשעה מביא נחל א׳ ומסייע לי׳ מלישנא דמתני׳ דמ״ד גם ברישא מתורת גזלן ירדו להם וכיון שנתנו לו רשות אפי׳ לשעה אין זה גזלן ולחד מ״ד טעמא דרישא לפי שאין זה אדמתך ולדידי בעינן נתינת רשות לעולם והיינו דתני במ״א הטעם להוך שלו כו׳ להורות אפי׳ מהזקינה אי״מ שגם הזקינה חי׳ מהילדה וזהו שבואל מאיזה טעם כו׳ אי מטעם אדמתך אי מטעם גזלן. דמ״ד מאדמתך. הוי סיפא דמ״ב דין בס״ע לא שייך לרישא אבל למ״ד כולהו מתורת גזלן. רישא וסיפא חד הוא והיינו דמסיים בסיכא מאותו הטעם. להורות דגם רישא בהאי טעמא דגזלן שייכא: מ״ה ופומטוס ואנדרוגינוס מביאין ולא קורין כו׳ עיי׳ רע״ב אים לפי פקודין שיהי׳ ולאי אים הקשה תוי״ט נמעטי׳ מכח שהוא ספק כמו קונה ב׳ אילנות דמספקי׳ אי קנה קרקע כו׳. לפע״ד יש לישב דהרע״ב מפרש אפי׳ פומטוס שנקרע ומצא זכר עיי׳ יבמות ל׳ פ״א גבי חליצה לא מהני זכרותו שמא סרים המה הוא כו׳ ע״ש. עוד אמרי׳ שם אנדרוגינוס חייבי עליו סקילה כזכר אפי׳ ממקום נקבות כו׳ עוד אמרי׳ שם אנדרוגינוס ומשא אשה ומאכילה בתרומה ואמרי׳ בגיטין מ״ז ב׳ הבעל מביא בכורים מנכסי אשתו וקורא מדכתיב ונביתך כו׳ ע״ש לפ״ז א״ש לא מיבעי הפרים ביכוריו ואח״כ נקרע ולאי אינו קורא לפי שלא נראו נקרילה דומיא דבלכן ושינרן ביד שליח כו׳ ב״ב קף פ״ח ע״ב אלא אפי׳ הפרים בכוריו אחר שנקרע נ״כ אינו קורא לפי שלא מתחלקה הארץ לאנשים כאלה ואנדרוגינוס מייבי בביכורי אשתו אפי׳ לפני תגלי דמגלו לי׳ זכר ולאי משום דהוא נופי׳ לאו בר קרילה הוא אפי׳ אי מייתי מדידי׳ מש״ה בשל אשתו נמי אי״ק ובשא אזיל לי׳ מ״ש תפארת ישראל בביאור להקשות על אביו דהא טומטוס נמי אין מוליאי׳ מידו כו׳ ע״ש דטומטוס לאו מטעם שכך אי״ק לרע״ב וא״מ נשא דאמרי׳ בב״ב פ״א ע״ב דבעי׳ מקדיש לאו ופריק לאו כו׳ ע״ש: מ״ז תוספות תמיהים הקשה על ירושלמי למה לא נימא טעמא דר׳ יהודא לפי שלא קרא ראשון אבל אי קרא אפי׳ ב׳ אנשים ג״כ אין חוזר ומגיד. ומה״ה בא״מ שכבר קרא לא יקרא עוד כו׳ דכך לי ב׳ מינים כמו ב׳ אנשים וא״ש רע״ב בא״מ דאתיא כר׳ יהודה הקשה תוס׳ רע״ק אות חי״ת למה לא נימא כרבנן דסברי א״ז ממין אחר בב׳ אנשים מביא וקורא ובאים אחד אינו קורא ע״ש לפע״ד יש לומר לפמ״ש תוי״ט בא״ז שאפי׳ מוכר לא קרא כל שהביא הוא בכלל הגדתי כי למה תני בא״מ הרי שהביא מין אחד וקרא אפי׳ לא קרא ומי דכך לי ב׳ מינים כב׳ אנשים וכ״ש הוא שלא יקרא בחדש א׳ שכבר הביא ואינו מייב להביא מכל מין כיון דאפי׳ אים אחד בא״מ אפי׳ אינו מביא הנס דלגבי הוי ראשית פרי האדמה כו׳ מכ״ש גבי קרילה דנעל הסדה בא״מ אבל לר״י א״ש אשמעי׳ אע״ג דב׳ ב״א אפי׳ מין אחד מביא וקורא אבל אדם אחד אפי׳ מין אחר אינו קורא ומ״ש ת״ח דה״מ דמולה בה ר״י דגם לדידי׳ לא בעי קרילה מש״ה בא״מ אינו קורא אע״פ שלא קרא עדיין כו׳. תמוה דמ״ח ה״מ שא״ל אומר ראשית פרי כו׳ כמ״ש ר״מ בפיה״מ ע״ש אבל ולאי הפרשה לא מיהשב הגדתי גם לרבנן רק בהבאה אמרי׳ הכי ומ״ש ת״ח דמש״ה הסמיך מ״ח לא״מ דמולה בה ר״י ולהירושלמי שי׳ לו להסמיך דינא דמ״ש לא״ז כו׳ ע״ש. מסא לא מיריא דאשמעי׳ אע״ג דאפי׳ לרבנן בא״ז ממין אחר אפי׳ מביא וקורא הנס דהבאה תביא בקרילה והו בב׳ אנשים אבל באים אחד אפי׳ רק הפרים ולא הביא ונס מביא מין אחר אפ״ה אינו קורא ומ״ש דהוי רבותא לר״י דבכר בא״ז אפי׳ ממין אחד מביא וקורא. וכי היכי דלא נימא כי היכי דאי״ק בא״ח ה״ג לא יביא כיון שזה האים כבר הפרים לזה מביא א״ש להורות שחייב באחריות עד שיביא כו׳ והדר תני דינא דאים אחד וב׳ מינים לר״י. ובזה מיושב ג״כ קושית תוס׳ רע״ק דלר״י אשמעי׳ שפיר דלא נימא כי היכי דמין א׳ וב׳ אנשים מביא וקורא ה״נ אים אחד וב׳ מינים. אשמעי׳ דלא. אבל לרבנן דאמרי דוקא ב׳ מינים וב׳ בא״ח מביא וקורא ממילא ידעי׳ דאים אחד וב׳ מינים אי״ק מכש״כ דמין אחד וב׳ ב״א דאינו קורא כגון דיעבד אם הביא הנס דלכתחילה אינו מביא ועול לרבנן כמו דאמרי׳ אינו חוזר ומגיד ה״ג אינו חוזר ומגיד בלאי׳ בירושלמי. א״כ מ״ש דהני הרי שהביא מין אחד וקרא אפי׳ לא קרא נמי דקריי׳ לא מעכבא רק שיהא רשאי לקריאה. וכיון שאינו מביא ממילא אם הביא אינו קורא אבל לר״י א״ש דלדידי׳ הלי בקריאה דמש״ה סבר בא״ז אפי׳ מין אחד מבו״ק לפי שלא קרא ראשון ובזה א״ש מה שיין הרע״ב על תיבות הרי שהביא מין אחד וקרא ולא ביין על סו״ל המשנה וחזר והביא ממין אחר אינו קורא. שכיון לדייק מה דתני וקרא שמוש מוכח דאתי כר״י: מי״א הקשה ת״ח ותפארת ישראל אות מ״נ הא כבר תנן לה לעיל מ״ו מחלוקת ר״מ ורבנן יש לומר דמיירי בהתנה מוכר שיהי׳ הקרקע לעצמו דאפ״ה ובנ׳ קנה קרקע לעיין שאם יבאו יעב לוקח אחרים במקומן כדאי׳ בח״מ סי׳ רס״ז ס״ו עוד יש חילוק בב׳ חילנות אבי׳ חילנות קטנים שבנינים ג״כ שייכי לוקח כמ״ש שם ס״ש עוד יש חילוק שאם שגדילו הענפים והפסטנו יכול בעל הבית לקונסם שלא רע לביה״ב. לפ״ז אשמעי׳ הכא לרבנן ג׳ חילנות אפי׳ שיר מוכר קרקע לעצמו ואפי׳ חילנות שבנינים ואפי׳ מהפסטות הענפים ג״כ מביא וקורא וע״ז אמר ר״מ אפי׳ שנים פי׳ יש לנס לדידי כל דינים שים בב׳ לדידו וזה לא ידעי׳ ממ״ו. ומ״ש ה״י דאי ממ״ו ה״א לר״מ לאו דוקא ב׳ אלא אפי׳ אחד מש״ה תני כו׳ הנס עיי׳ ב״ב ס״ה א׳ איתא שם בפי׳ לר״מ בחילון א׳ מביא ואי״ק ויש לדחוק דברי׳ היא והתנא אשמעי׳ זה במתני׳ ובאמת יש לפרש להולמא מדעת רב יהודה אמר שמואל שם דפ״א דמתניב ר״מ אפי׳ קונה פירות מן הסוכן ע״ש דקאי בתיובתא מש״ה תני הכא ר״מ אומר אפי׳ שנים להולמא פירות מה״ש כמ״ש הוס׳ שם ל״ש מנמאי ע״ש אבל ממ״ו לא אשמעי׳ לה דמשום דרבנן אמרי ב׳ חילנות אי״ק מהדר ר״מ קורא ואפשר ה״ה פירות מה״ש:

פרק ב מ״ב הטוס׳ חדשים תירץ דמשתיו קודם י״ח דבר שנזרו גידולי תרומה תרומה נ״ע שהרי תני במשנה א׳ ושטגין רהילת ידים והיינו מי״ח דבר

שנזרו על סתם ידים לפסול תרומה במגע כדאיתא בירושלמי טובא בר״ם וש״א. ואיך נאמר דמשנה שאח״כ קודם י״ח דבר ומה שהקשו הא גידולי תרומה תרומה ואיך אמר משא״כ בהרומה יש לומר דגידולי של מזונע דתרומה הוי חולין כדתנן בתרומות פ״ם מ״ד וכשא קאי אתערובת של מע״ש ובישורים כפי׳ הרע״ב שם עליהם קדושתן לאיסור מהלה ולא בטיל אפי׳ משהו בתערובת מע״מ משום דבר שיל״מ לאוכלו בירושלים ועיי׳ תרומות ספ״ז ומשמע מהרע״ב אפי׳ גידולי גידולין והרי בתרומה גידולי גידולין חולין בדבר שזרעו כלה אפי׳ תרומה ממש שזרעה וכשא אפי׳ תערובת לא מהני גידולי גידולין אם זרעו בירושלים עיי׳ פרים דף ל״ב ל״ג ועיי׳ בהר״ם וש״א: מ״ז תוי״ט הקשה לנה תנ״ל דם אדם ותי׳ דה״א לאפוקי הם שאי״ק בחלת אדם בחמת לפמ״ש תוס׳ יבמות ל׳ ס״א כי׳ יכול לשמת האדם או בני אדם ומלאתי שהשיב כן הת״י אות ל״ו ומ״ש תוס׳ חדשים מהלכי שתים שיהו דם נדה היולא מבין רגליה כו׳ מה יאמר על הא דאיתא בתוספות דף ס׳ ע״א חלב מהלכי שתים כו׳ עיי״ש אבל האמת הוא ע״פ הגמ׳ בכורות דף ו׳ ע״ב לר״ש ורבנן יליפי׳ מגמל גמל ב״ש אם מת הגמל לאכור היולא ממנו וה״ה יאכל מי שפרסותיו קלוטות דכל היולא מטמא ממה כו׳ ע״ב א״כ גם אדם פרסותיו קלוטות ודאי׳ לדברי מסלקים מיני רמז הקל״ן דשם בפ׳ את הגמל מייתי לסתיר חלב ודם אינו ע״ש וזה ברור כשמם דאמרי׳ הגם שהם מהלכי שתים בלא ד׳ א״ש דמו מותר מה״ת ומכשיר זרעים כדם בשמה. ולפירוש תוס׳ חדשים לא קאי רק אהכשר ולא על הסיפא וזה דוחק. מ״ח תוי״ט ד״ה כוי. תמה על לשון פיה״מ לרמב״ם שכתב וכן אמרו כוי בריה בפ״ע כו׳ יש לישב כוותו שיש כ׳ מיני כוי יש שהוא מורכב מבהמה וחי׳ ויש שהוא בריי׳ בפ״ע ושניהן שפק עיי׳ תוס׳ כריתות כ״ח א׳ ד״ה כוי כתבו שיש מין כוי שאינו פשק רק בריי׳ ע״ש ומה שהקשה ת״ח על הרע״ב שלא פי׳ הטעם משום שהרת חלבו ואפי׳ יש לו אפר מוכן אמור יש לומר עפמ״ש הגל״ח ביאה שם דבנמי הבא על הנשיה ליכא חשש הר״ח דנהמה ולאי הוא מגד זרע אם ובתיים הבא על שני׳ בוחפי׳ ומכשי׳ דמו ביו״ב דאינו ספק כי ולאי חוסבי׳ לזרע אם וחבם הר״ח ליכא כו׳ ע״ש בגל״ח מש״ה פי׳ רע״ב טעם דשיך לכל פירושים שפי׳ במ״ז משא״כ הר״ח לא שייך בטולנו עיי׳ ט״ז יו״ד סי׳ כ״ח סק״ד מזה ובסברא דהר״ח יש לישב קושית תוס׳ חולין ד׳ קל״ב א׳ ד״ה חלבו שהקשו למה אינו שוטה ביחד לכיון לחלב דכיון שחלבו אסור א״כ לא בטל פעם מכפי׳ דמו רק בחול ולא ביו״ט: מ״ט תוי״ט ד״ה ואינו נלקח הקשה דהוי ליה למיתני זה בנמשנה י״א כו׳ עוד הקשה למאי הני לאכול בירושלים כו׳ עיי״ש. נולא פי׳ רע״ב ור״י ב״ר מ״ל סייעי אומר למתני׳ מייתי חוץ לירושלים ע״פ פירו׳ בתוס׳ קידושין ד׳ כ״ו ע״א ד״ה אבל שבהבו אם לוקח בהמה בטעות מ״ש חוץ לירושלים ומתנה עם המוכר שלא תהול קדושת מ״ש על הבהמה אלא בהמוכר יאכל המעות בירושלים בקדושת מ״ש. בכה״ג יחזרו דמים למקומם לפי שהמוכר סבר שלא יכול הלוקח להפקיע קדושת מ״ש כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל עליו מ״ש ואפי׳ אם נאמר למוכר שיולך המעות לירושלים לא יעמוד לנו ויאכלם חוץ לירושלים בחמרו שאין ביד הלוקח להפקיע קדושת מ״ש מבהמתו כו׳ ע״כ ע״ש. לפ״ז מוכח דבדבר שאי״ר לחלב עליו מ״ש תנאו קיים והמוכר יאכל המעות בירושלים והיינו לפי שהוא שוה לבהמה בחד לד. תפסי׳ הזומרא של דבר הראוי להתחלל דהיינו בהמה לזבחי שלמים משא״כ קונה חיה לז״ש ומהנה כן עם המוכר תנאו קיים שהמוכר ישמע לו וסבור שיש כח ביד לוקח להפקיע ממנה קדושת מ״ש. גם מדוייק היטב מהני׳ במה דלא תני ואין לוקחין אותו בא״מ כו׳ אלא תני אינו נלקח להורות אפי׳ דיעבד יחזרו דמים למקומם: **עוד** יש לפרש עפ״מ בפסק רמב״ם ה׳ מ״ם וא״ר פ״ל כרבנן דר״מ סוכה ד׳ מ׳ ע״ב דמ״ש חוץ לירושלים [כפי׳ תוס׳ שם ד״ה על היין] אפי׳ דיעבד אין מתחלל על בעלי חיים בעל מום אפי׳ זכריים דלא שייך שמא יגדל מכם עדרים דגזרי׳ זכרים אמו נקיבות ואי קשיא הא חוץ לירוש׳ בלא״ה מיבעיא אפירי לא מחללי כדאי׳ בר״פ הזהב א״כ אפי׳ שמומי נמי. זה תירלו תוס׳ הכ״ל דהכא מיירי להעלותו לירושלים והתם מיירי שלא ע״מ להעלותו ובירושלמי ים פלוגתא בזה עיי׳ ש״א לרבנ״א מ״ם פ״א מ״ה מייתי לי׳ דמחלק ג״כ בין דרך מכירה לדרך חילול ולהד מ״ד מחלק׳ בין ולאי לדמאי ע״ש. והיינו דתני מתני׳ לאכול בירושלים פי׳ אפי׳ ע״מ להעלות לירושלים דברי טיבעא אכירא אפ״ה אסור בכוי אפי׳ אם דשוה לבהמה בעלת מום דאסור ומרומז בלשנא דמתני׳ דמיירי בזכרים שעומדים לאכול בירושלים. פי׳ ולא לגדל ולדות ומה דתני שוה לבהמה פי׳ בע״מ שאפי׳ כוי אם לא חזי להקרבה והיינו דתני שוה לבהמה. פי׳ שים בו לד שיוו לבהמה. בע״מ במה שהוא ספק חיה:

פרק ג מ״א תוי״ט ד״ה וה״ם הקשה הא פרי שנמר בישולו גם במחובר מיקרי פרי כו׳ ע״ש יש לישב ע״פ מ״ם המב״ן עה״ת וז״ל אחקה מרלשיה, כל הפרי אשר תניח אל הבית מאלרך כו׳ ושם שיפרים הפרי בשדה ויקרא עליו שם ויביאנו לביתו ומשיב אותו בכלי כו׳ ע״כ יש לומר דת״ק סבר מדכתיב פרי האדמה משמע שקרא שם בעודו מחובר באדמה אז בתיון ור״ש סובר דאשר תניח אל הבית נכתב לגלא נוכך וע״כ דאתי להורות לקריאת שם ונסמך אשר תניח לפרי האדמה להורות כשם שקורא שם בעודו פרי האדמה ה״ג קורא שם כאשר יביא אל הבית ועיי׳ ירושלמי מפרש דקריאת שם במחובר הוא אפי׳ בוסר אפי׳ פגין ועיין הוי״ש ד״ה שביכרה. כתב אפי׳ סמדר ע״ש [וזה אינו פרי שתם רק פרי האדמה שלריך לקרקע] וסובר ת״ק מדכתיב פרי בהבאה מלגו דהפרשה אינה בהיות פרי ור״ש סבר מה בשעת הבאה פרי אף בשעת הפרשה כו׳ ע״ש: מ״ח הטלים והבכורים ניתנין לכהנים. יש לפר׳ ע״פ ספרי בתתי״ו לפי שעיים בכוריהם מעטים הולרכו ליתן גם הטלים כו׳ מש״ה תני מתני׳ הטלים והבכורים פי׳ טלים בשביל מיעוט בכורים דאי לא ת״ה הא׳ בכורים שפת יתר הוא ומ״ש תוי״ט ע״ל הרע״ב שכתב נני עשירים מחזירין להן כו׳ אי לא מהתפינא סייתי מניה בהרע״ב מחזירין לבעלים

אבעלים קמי וכ"כ התפארת ישראל אות נ"ה ע"ם ומ"ש ת"י שמוגרת לפרש כפירש"י ב"ק דף נ"ב דאלו"כ מלי בתר עניא כו' אינו סברת דנס לפי' רע"ב שייך זה מלגא היו מחזירים לעניים ולעשירים מחזירין ועיי' מ"ה ברע"ב והוי"מ ומ"ם ת"י שם אות כ"ג דהוי חולין בעזרה לא איין בתוס' ב"בל' פ"א ד' ד"ה והילמא ע"ם ועל הגליון: שם תוי"ם ד"ה והסלים הקשה למה לא חיקנו שגם עשירים יביאו כמו מעיים שלא לבייש כדאשכחן בשלמי מ"ק ובפיו"ד ירמיה כו' ע"כ. ולפע"ד אין זו קושיא דגבי סעודת הבראה ליכא שום לד מלוה בהבאה בכלי כסף או זהב שפיר עביד דיפלו שלא לבייש וכן שבילת כלי כסיס מיתות ג"כ שפיר גזרו על כו' אלא לבייש. אבל הכא עיקר בכורים הוא כשם שמלוה לעשר בפירות ובגוזלות כדאי' בפירקין כך מלוה לעשר בכסף וזהב וכי בשביל עניים יבטלו מלוה עיי' מסרש"ל והילוקי מנדות ב"ק נ"ב א' ע"ם ב"ה מלאתי שם סעד לדברי אלה. ומ"ם תוי"ט ע"ד רע"ב שאינו כפירש"י כ"ק שם יש לתמוה שברי גם אלי עשירים גאו לידי לכן בשביל הבטה ובשביל הגאה כדאיתא לעיל במ"ו שהכהן מניח ידו תחת יד בעלים כו' ושייך לכן מחזירין להן וגם רש"י לא יכתוב נגד התורה ומשנה ומ"ם רש"י לא היו יוצאין ע"כ צריך לפרש דבריו בפי' רע"ב ע"ם וכ"כ רמב"ם הל' בכורים פ"ג ה' שהלוי חוזר לבעלים ע"ם. וליפנא יתירא דמתני' הסלים והבכורים לכהנים דהוי ליה למיתני רק סלים מלבד מש"כ בש"ל שים לישב ע"פ הספרי שהביא תוי"ט שעניים מוכרחים ליתן הסלים בשביל שבכורים שלהם מוטעים כו' ע"ם. עוד יש לפרש עפמ"ם רמב"ם ה' בכורים פ"ג ה"ח שאם נטמאו בכורים אין הסלים לכהנים. וזה טיעון מדברי רע"ב פ"א משנה ח' וחילוש שלא העיר שם תוי"ם מזה ע"ם בש"מ שכתב שכן הי' גרסת רמב"ם בירושלמי ומתן טעם לשבח עיין שם. והיינו דתני מתני' הסלים והבכורים כו' כי אם אין בעורים גם סלים לא יהי' לכהנים:

השמטות מאהבת איתן

מסכת ברכות

פרק א מ"ב תוי"ט ד"ה וגומרים אין רמייתו מוכרחת בדעת הטור ומרדכי מסוס דק"ם ס"ם התיוב ג' פרטיות בשוה מש"כ של ערבית ליתבה פ' ליצית כדאי' בגמ' י"ד ב' רק אין מתחילין כמו במערבא ומה"ם גמי גמרינן ע"ם. מש"ה תמי כה גבי ותיקין וגומרין פי' גם פ"ל לא כמו ס"ע מ"ה הוכרחו להבינ מהברייתא דתמי כה גבי ותיקין וגומרין הש"ל למיתני לגמרי מיירי שם בש"ע שיאמר בבגיל זה נשון גמר בש"ם רק מיירי בזמן ק"ש דותיקים אבל באמת גם מהברייתא אין ראיי' לברכת הלל דשפיר תמי וגומרה לאשוקי משאר עמא שיש חשש שיעבור הזמן לכתחילה ע"כ יקראו פ' ראשונה קודם הא"ח ועד שיסיימו גאל ישראל יהי' הא"ח אבל ותיקים מלקדקים ומכוונים בשעלות לשיים גאל ישראל עם הא"ח וכמ"ש הר"י בשם הרי"פ ע"ם. לפ"ז שפיר שייך לשון זה גם גבי ותיקים להורות שהיו הגמר בשוה עם הא"ח כדי לקיים ייראוך עם שאם זו תפלה וכמ"ש הרא"ש שם ומה שהקשה רע"א אות ז' על התוי"ט למה הביא עניין ותיקי' לכאן ע"ם יש לישב עפ"ל הפנ"י במתני' ובל"ש ע"א שעיקר קביעות זמן ק"ש ס"ע בגא"ל אבל הוא רק משום תפלת ערבית ובשביל שמיות גא"ל ועוד זה היה זמן ק"ש מפני המחה אליבא דר' יהודה ואמרי' לקמן דעביד כמר עביד וכן ק"ש ס"ש כי' ג"כ תקנת חכמי' בקביעות זמנה משום תפלה לקיים ייראוך עם שאם בהא"ח כו' ע"ם לפ"ז יפה הביא תוי"ט מהגה ותיקי' בכלן להורות סברת ר"א דלדידי' אינו מ"ח מהגה ותיקי' רק ע"פ דין לכל אדם ובמ"כ מיושב קושית הרמ"ן למה לא תני גבי ק"ש ס"ע ג"כ ונומרה ע"ם בדבריו: **ת"ג** תוי"ט ד"ה בשעה. עיי' תוס' הדשים שפי' דמש"ה הוי ס"ם בהרמב"ם בפיה"מ דגגמ' דף י"א אמרי' דממעטי' עוסק במצוה מבשבתך ואיך כתב הוא מבלכתך דממעטי' מיני' בגמ' חזן ובלוחי מצוה כו' ע"ם. בשביל זה אין פיה"מ מוסיף שהרי גם הזן נקרא עוסק במצוה וכמ"ש רש"י שם רק משום שאינו רק מרוד מדמ"ל ולא שוב"מ מש"ה בעי' לי' קרא מיוחד למעטו. ולפה"ד דקדק רמב"ם לכתוב בזה"ל אלא בא ובלכתך בדרך אלא לגמדיכו שכל העומ"ל כו' ע"ם. פי' אפי' הזן שאינו עוב"מ ממש חזו שכתב הי' שכל וכן בגמ' שם אמרי' מאי משמע א"ר אפא כי דרך מה דרך רבות כו' הרי דלא ידעי' למעשה עובמ"ל מקרא דבשבתך לחודי' רק בלילוף ובלכתך בדרך. ועיי' פיאה פ"ז מ"ו שהביא תוי"ט גם הביא תחילה דברי הגמ' אח"כ כתב וכבר הנתקתי לשון הרמב"ם בזה במקומו ע"כ מזה מוכח שאין דעתו להסעות דברי רמב"ם: שם אר"ש אני סייתי בא כו' אמרו לו כדי הייתי כו' עיי' תפארת ישראל אות כ"ה מ"ם בזה לפעד"ל עפמ"ם רמ"א בשו"ת סי' ל"א הובא בתוס' רע"ק כאן אות יו"ד דק"ם בהמיי' הוי זילזול בכבוד שמים ומשומר לו מיושב הוי דרך כבוד ולפ"ז יהי' הדין דבק"ם ס"ם מותר להתמיר בכ"ם וזה דלא בספק הש"ע סי' ס"ג ס"ב דגם בזה מיקרי עבריינא כו' ע"ם. וזהו פיס"מ אר"ש אמר אני הייתי בא בדרך והמיתי לקרות כדברי ב"ם וסכנתי בעצמי כו' פי' כי ר"ש הי' מתלמידי ב"ש ותלה הדבר בשביל שלא קרא בלכתו בדרך כמובן מאמרו אני הייתי בא בדרך שזהו יותר כבוד מלקרות בהפוי' ובשביל זה בא לידי סכנה שפגם בכבוד שמים. משמע לא בשביל שעבר ע"ד ב"ה שאינו הי' עושה בש"ם כב"ם לא יאומה לו כל רע. לזה הביאו לו כדי הייתי לחוב בעצמן שעברת ע"ד ב"ה. פי' אפי' בק"ם ס"ם כי לב"ה ליכא שום עדיפותא בעמידה מבהילוך ואסור לעמוד כמו להטות כן ראיה לפי עניות דעתי בס"ד: **ם"ה** תוס' רע"ק אות י"ג כתב דגבי לילא לא תני להבינ רק גבי יומת המשיח נרמז מה דאיתא בגמ' שיר' שע"מ עיקר יש"מ מפל. מש"ה שייך לשון להבינ ע"ם. לפע"ד יש לומר דגבי לילה לא כתיב מפורש שאינו זמן הזכרת יש"מ רק מדכתיב ימי אבל ימות המשיח מפורש כתוב בירמי' פי' כ"ג הנה ימים באים כו' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר

כפירש"י כ"ק שם יש לתמוה שברי גם אלי עשירים גאו לידי לכן בשביל הבטה ובשביל הגאה כדאיתא לעיל במ"ו שהכהן מניח ידו תחת יד בעלים כו' ושייך לכן מחזירין להן וגם רש"י לא יכתוב נגד התורה ומשנה ומ"ם רש"י לא היו יוצאין ע"כ צריך לפרש דבריו בפי' רע"ב ע"ם וכ"כ רמב"ם הל' בכורים פ"ג ה' שהלוי חוזר לבעלים ע"ם. ולישנא יתירא דמתני' הסלים והבכורים לכהנים דהוי ליה למיתני רק סלים מלבד מש"כ בש"ל שים לישב ע"פ הספרי שהביא תוי"ט שעניים מוכרחים ליתן הסלים בשביל שבכורים שלהם מוטעים כו' ע"ם. עוד יש לפרש עפמ"ם רמב"ם ה' בכורים פ"ג ה"ח שאם נטמאו בכורים אין הסלים לכהנים. וזה טיעון מדברי רע"ב פ"א משנה ח' וחילוש שלא העיר שם תוי"ט מזה ע"ם בש"מ שכתב שכן הי' גרסת רמב"ם בירושלמי ומתן טעם לשבח עיין שם. והיינו דתני מתני' הסלים והבכורים כו' כי אם אין בעורים גם סלים לא יהי' לכהנים:

מסכת פאה

פרק א מ"ג תוי"ט ד"ה אם שייר הקשה ב' קושיות לפירש רע"ב ותירץ הפנ"י ע"ש. לפי עניות דעתי יש לפרש דברי ר' יהודה אם שייר קלת א' פירש שהפיאה שנתן באמצע אחד משנים לא הי' רק כפי הפיעור שכבר קצר ותפס ר"ל בלשונו הפחות שאין פחות ממנו הייתו קלת א' פי' שנייר בפיאה ראשונה שלא הניח פיאה על הקלת הזה שעדיין לא קצר סומך לו משום פיאה פי' מלרסין פיאה ראשונה עם פיאה של קלת הזה והכל פיאה. ואם לא אינו נותן אלא משום הפקר פי' דמיירי שהניח א' מס' על כל השדה אפי' מה שעדיין לא קצר מש"ה תני אינו נותן דלא הי לא נתן דהוי משמע רק על מה שקצר וגם תני לה בשביל ר"ש דסבר שאם משלים בסוף לפיעור הוי גם ראשונה פיאה הגם שלא הי' בה כפיעור אפי' למה שנדר ואתא ר"י ופליג דאפי' עשה כדין דלכתחילה להניח א' מס' אפ"ה לא הוי פיאה כיון שאין לה לילוף בסוף שדה ופיאה באמצע לחוד לא הוי פיאה לר"י כמובן מפיה"מ לרמב"ם ע"ש ולר"ש בכה"ג הוי פיאה כיון דל"ל להשלים בסוף ואפי' היכא דצריך להשלים הייתו דבה"ב לא נפטר מחיובו אבל פיאה הוי. וכל זה לר"י ניחא ומ"ש רע"ב בשם רמב"ם בפיה"מ מי' בפיה"מ ניחא שם שכי וז"ל אך לא תעלה לו מצות פיאה עד שיעזוב בקצה שדה על כל פנים כפיעור פיאה הראוי' לשדה הפיאה כו' ע"ש וכבר כתוב הגה"ש ברמב"ם ה' מ"ע פ"ב הי"ב מבעל מרכבת המשנה בגירסא מסוכנת מזמנה לו לרע"ב בפיה"מ ע"ש ומ"ם תוס' הדשים להשיג על תוי"ט ופי' שגם בחיבורו סובר כמו בפירושו לרע"ב. זה לא יתכן כלל שהרי כתב בזה"ל צריך שיעור כפיעור פיאה הראוי' למה שנאמר בשדה אחר שהפרים את הראשונה כו' ע"כ הא תינא אם הפרים ראשונה בתחילת שדה אבל אם הפרים באמצע הרי מפורש שסובר הבנת תוי"ט בחיבורו ומ"ם תוח"ל מ"כ אחתי לא אזיל לי' חשש דמאים כו' יש לישב ע"פ הבריתא דשבת דף כ"ג ב' אר"ש מפני ד' דברים אמרה תורה צריך להניח פיאה בסוף שדה כו' עד מפני הרמאים ע"ש. ומה"ת הא אין לפאה שיעור מ"ה אם נתן בסוף כפי שיעור הראוי לשדה הנשאר אחר פיאה ראשונה די בזה. וי"ש לשיטת בל"מ דרשי' טעמא דקרא ור"מ בחבורו הזכיר חשש דמאים רק בני לכתחילה ע"ש. אבל לא להפקיע ממון בפה"ב משום חשש זה:

הטלה את ישראל ממצרים כי אם כו' ע"ם מש"ה שייך לשנא דלהבינ מה שמחוץ עוד יש לפרש עפמ"ם מהרש"א להקשות לא ליכתוב ימי ולא אינשמך רבוי לכל ותירץ משום דמסתברא דעיקר גאולה הוי ביוש הגם דבגילה הוי נמי אתחלתא דגאולה כו' עיי' לקמן ע"א ובקרא כתיב הוליאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכתיב נמי ממחרת הפסח יצאו כו' וכתיב ליל שמורים הוא לה' להוציאם כו' וכתיב נמי בעצם היום הזה כו' הרי דשקולים הם אשאל דכתיב כל ולא שייך להבינ לילה אבל לחכמים ימי מישע. לאפוקי לילה כל דיבוי לאמות המשיח מש"ה שייך להבינ לפי שאינו מוזכר בפירוש. או לדיוקא. כל להבינ אבל ימי למשיח. עוד יש לומר דגבי אמ"ל כתיב בפ' הא"ל רק הטלה ובשאר אחלות כתיב הטלה והבינ וכתב מהרש"א בח"א שמדמו תחה"מ מש"ה כתיב את זרע ב"י ע"ש ולזה מעיר כעבב הארץ ובאמרן מצרים לא כתיב זרע כו' ע"ש. עוד יש לומר ע"פ מ"ש ז"ל פסחים דף פ"ז לא הגלה הקב"ה את ישראל אלא כדי שיתוסבו עליהם גרים כו' ע"ש ושייך בי' הבאה דבר חדש. מש"ה נקט התנא נ"כ ליבנא דהבאה. עוד יש לפרש עפמ"ש אברבנאל בפי' הגדה דחכמים מודים לב"ז שמזכירי' יש"מ בלילה ומיוסב מה שהקשו במה נגאלנו ראמ"מ לחכמים ע"י דרשת בן זומא הלא חכמים פליגי' עלי' אלא דבכרי דלילה ג"ל ריבוי והיינו מפעמא דלעיל שגם לילה כיום יאיר במקרמי קודם וע"כ הכל מרבה ימותמ"ם כו' ע"ש יחסו להבינ פי' עוד יש להכמים בריבוי זה גם יתוהמ"ם:

מסכת פאה

פרק א מ"ג תוי"ט ד"ה אם שייר הקשה ב' קושיות לפירש רע"ב ותירץ הפנ"י ע"ש. לפי עניות דעתי יש לפרש דברי ר' יהודה אם שייר קלת א' פירש שהפיאה שנתן באמצע אחד משנים לא הי' רק כפי הפיעור שכבר קצר ותפס ר"ל בלשונו הפחות שאין פחות ממנו הייתו קלת א' פי' שנייר בפיאה ראשונה שלא הניח פיאה על הקלת הזה שעדיין לא קצר סומך לו משום פיאה פי' מלרסין פיאה ראשונה עם פיאה של קלת הזה והכל פיאה. ואם לא אינו נותן אלא משום הפקר פי' דמיירי שהניח א' מס' על כל השדה אפי' מה שעדיין לא קצר מש"ה תני אינו נותן דלא הי לא נתן דהוי משמע רק על מה שקצר וגם תני לה בשביל ר"ש דסבר שאם משלים בסוף לפיעור הוי גם ראשונה פיאה הגם שלא הי' בה כפיעור אפי' למה שנדר ואתא ר"י ופליג דאפי' עשה כדין דלכתחילה להניח א' מס' אפ"ה לא הוי פיאה כיון שאין לה לילוף בסוף שדה ופיאה באמצע לחוד לא הוי פיאה לר"י כמובן מפיה"מ לרמב"ם ע"ש ולר"ש בכה"ג הוי פיאה כיון דל"ל להשלים בסוף ואפי' היכא דצריך להשלים הייתו דבה"ב לא נפטר מחיובו אבל פיאה הוי. וכל זה לר"י ניחא ומ"ש רע"ב בשם רמב"ם בפיה"מ מי' בפיה"מ ניחא שם שכי וז"ל אך לא תעלה לו מצות פיאה עד שיעזוב בקצה שדה על כל פנים כפיעור פיאה הראוי' לשדה הפיאה כו' ע"ש וכבר כתוב הגה"ש ברמב"ם ה' מ"ע פ"ב הי"ב מבעל מרכבת המשנה בגירסא מסוכנת מזמנה לו לרע"ב בפיה"מ ע"ש ומ"ם תוס' הדשים להשיג על תוי"ט ופי' שגם בחיבורו סובר כמו בפירושו לרע"ב. זה לא יתכן כלל שהרי כתב בזה"ל צריך שיעור כפיעור פיאה הראוי' למה שנאמר בשדה אחר שהפרים את הראשונה כו' ע"כ הא תינא אם הפרים ראשונה בתחילת שדה אבל אם הפרים באמצע הרי מפורש שסובר הבנת תוי"ט בחיבורו ומ"ם תוח"ל מ"כ אחתי לא אזיל לי' חשש דמאים כו' יש לישב ע"פ הבריתא דשבת דף כ"ג ב' אר"ש מפני ד' דברים אמרה תורה צריך להניח פיאה בסוף שדה כו' עד מפני הרמאים ע"ש. ומה"ת הא אין לפאה שיעור מ"ה אם נתן בסוף כפי שיעור הראוי לשדה הנשאר אחר פיאה ראשונה די בזה. וי"ש לשיטת בל"מ דרשי' טעמא דקרא ור"מ בחבורו הזכיר חשש דמאים רק בני לכתחילה ע"ש. אבל לא להפקיע ממון בפה"ב משום חשש זה:

פרק ב ג תי"ט ד"ה המעשר והמבשל וכו' עי"ש. משולן הכנה וגריך תיקון רב ואולי כך ל"ל דפריך החילה ממעשר והדר ממבשל אכל בפרק וכו' וממילא נמי דאין גריך לומר דבכל בפני עצמה היא וכו' ממעשר בריעשה לא אוקמך למנקע וכו'. וע"ש הג"ה כזה לו דוגמתו יבאר כוונת הש"ע הטעם. ודע עוד דזה שכתב הר"ב ד"ס והמבשל בשבת בשוגג יאכל אותו תבשיל לאותו שבת אכל לא בשבת עצמו ומחזיר לא יאכל הוא אבל אחרים אוכלים לאותו וכו' דמשמע דהוא אסור לעולם. אין כוונתו שפירוש דמתני' הכי הוא. דמלבד שהיה מעיקר הסר [והדרבה פתמא דמתני' דתנא בשוגג יאכל משמע בו ביום] אלא נמי לפי סוגיית דגיטין נ"ד דהתליע הש"ס דמתני' דשכח המעביל וכו' המעשר וכו' ר' מאיר היא [וע' בתוס' ד"ה המעשר וכו' ופריך מיניהו משום דשתם מעשה ר"מ היא וכו'] זר' מאיר ס"ל להדיא בברייתא דמייתי הגמ' ל"ת ר"ש ס"ל שלא כתב אלא הטעם שהמודין אות בלות אותו כמו"ס הרמב"ם ולא כתב נמי טעמא דיבמאל בשוגג ומ"מ כדאמרן) אחר כל גרורי דברים שזכרתי לגיטא דמתניתין דתנן המבשל בשוגג יאכל במזיד לא יאכל שתמא דמתני' ר"מ היא דס"ל נמי בברייתא דבשוגג ביום ובמזיד לא יאכל בו ביום אבל לאותו שבת אסור. לא הבנתי מ"ש הרי"מ המעשר והמבשל מדשנאן בתר בכא ש"מ דמעשר במזיד אסור לו לעולם וכו' כאלו פירושא דמתניתין לפי פשוט: דיאכל באותו שבת ולא יאכל עולמית. וזה ליתא דבורר דפירושא דמתני' יאכל בו ביום ובן לא יאכל דתנן הייט בו ביום וכו"מ. ובכר כתבתי שהר"ב שכתב לאותו שבת וכו' לא כתב זה לפרש מתני' בבכי אלא להלכה כתב כך. ובעומקא של הלכה בגיטין נ"ג ומי דר"מ אדר"מ בתוספתא דתני' הטעם בשבת וכו' דברי ר"מ ר' יהודה אומר וכו'. ובתב רש"י ומ"ש נמי דלר' יהודה קשיא אלא משום דת"ק ר"מ הוא נקט ליה וכו'. הנה קושיא של רש"י חזקה ותיכוכו דחיקה. שהרי לעיל בסמוך זה נקט ומי דר"מ אדר"מ ומי דר"מ אדר"י. גם בתוספי סרין הדפס מקרוב בגבלין ולתיו שפתא הייט טעמא דלא מקבי נמי דר"י אדר"מ משום דבין דתנון לי' ר"י דאמרו בתוספתא לא קנים בע"ז משום דתמיהא פטיטא לי' דטעמיה בשביעית משום דמאתרי' תמיהא ובדמתרלי' ע"כ. גם זה דחוק. ולכאורה איכא לעיקר תו נמה דסיים המתכן דר"י אדר"מ לא קשיא בתרי' דר"י תמיהא להו שביעית וכו'. הלא גם בלאו רומיא דר"י אדר"י ההכרח לומר דתמיהא להו שביעית דלא לאו הכי תקשי לך היא גופא מכדי הא דאוריתא וכו' [כמו שביאר הש"ס בדברי ר"י] ולשיבר נראה לפי מאי דאקשינו אחריים המשנה דתנא משקין בית הבלתין במועד ובשביעית וכו' בשביעית בזמן הזה ורבי היא וכו' ושרי מרישה ובריעה בזה"ז בשביעית מדאוריתא ורק מדרבנן אסורות והנה בסוגיא שם ב' מסיק הש"ס דמשנה משקין בית הבלתין על כרחך כר' יהודה תניא ע"ש. מהבתא נראה להדיא דר' יהודה ס"ל דשביעית בזה"ז דרבנן. וא"כ שפיר קאמר ר' יהודה דהטעם בשביעית בשוגג יקיים דלא קבלו בדרבנן אבל בטעם בשבת הוא דאוריתא קבלו שוגג אבו מזיד ויהיה בדברי ר"י יהודה בטעם בשביעיה כמו דס"ל במבשל [ובלתי ספק דלפנותא דר"מ ור"י בזה"ז היא ע' מגילה כ' בגמרא וברש"י ד"ה בזמן הזה וכו'] בשלמא לר"מ מקשה שפיר דמסתמא ס"ל לר"מ בדבנן דפליגי על רבי ובכולה להו בשביעית בזה"ז דאוריתא אבל לר' יהודה דס"ל דשביעית בזה"ז מדרבנן כמו שבארתי למעלה אלבן לא מצי לאקשות ר"י אדר"י [ובזה מדויק מה דנקט ר' מאיר בגאני' מפני מה אני אומר בשבת וכו' כלומר לאבן לענין דס"ל דשביעית בזה"ז דרבנן לא קשיא. אבל לדידי דסברינא לי כתבתים דפליגי עליה הרבה מן הטורה. מפני מה אני אומר וכו') ולפ"ז לא מצי לאקשות דר"י אדר"י דהמקבן הי' ס"ל כאוקימתא דתניי במ"ק דס"ל אמנם המתכן דר"י אדר"י לא קשיא בתרי' וכו' רוצה לעמוד אם אמרי' כאוקימתא דרבא במ"ק הא"ל אפילו תימא רבנן דאמרי שביעית בזה"ז דאוריתא אבות אסר רחמנא וכו'. ומעתה ס"ל גם לר' יהודה מסתמא כרבנן. ומעתה יהיה קשה ר"י דהבא אדר"י במ"ק דס"ל דשביעית בזה"ז דאוריתא מ"מ לא גזור בשוגג. משום דבתרי' דר"י תמיהא להו בשביעית. ודעת לבנון נקל. לאמת את האמת ולא לקלקל. ובכן היותר שקל ישקל: **ד** תי"מ ד"ה אין תורמין ממין על שאינו מינו מפורש בסוף פירקין בפי' הר"ב וכו' ע"ש. הנה מדר' הרמ"ן יצא ידי חובתו בבאור הזה. אמנם על הר"ב יש לתמוה שלא כתב פירושא דמילתא במשנה דהכא המוקדמת כי כן יוסד ממי בגמ' דבכורות נ"ג אמתני' דהכא בזה"ל אין הכם אין תורמין [המעבר דגן קמייני. רש"י] ממין על שאינו מינו. ולא הכם אין תרומתו תרומה. מצא הני מילי אמר ר"א וכו' כל תנא יאבר כו' וכל תנא תירוש ודגן אמרה תורה אין תנא לזה ותנא לזה [היינו תרומה ומעבר דכתיב בהרימכם את תנאו ממנו ולקמר רחמנא שיקן לכל אחד מעבריתו בפני עצמו] וכו' וכן הביאו הרי"ם הסוגיא דהכא ע"ש. ואמנם הכפרם דבמתני' דהכא גבי ממין על שאינו מינו דאפילו דיעבד אין תרומתו תרומה. ובכוח פירקין גבי מן הרע על הרע דיעבד תרומתו תרומה. מתבאר בתי"מ סוף פרקין ד"ה ואם הרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה. משמיה דגמ' יומות ס"ע דבתיב ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את תנאו ממנו. משמע הא אם לא הרימו מן המובחר תשאו חטא. ואם אינו קדוש בשיתת חטא למה ע"כ. משא"כ ממין על שאינו מינו דליכא ילפותא שיהיה קדוש דיעבד שפיר אמרי' דאפילו דיעבד אין תרומתו תרומה. והוי יודע דבתמוהה ר' [בסוגיית דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אם עביד דס"ל לאחרי מהני וכבא ס"ל דלא מהני] מקשה וכרי הוסם מן הרעה על היפה דבתמתא אמר מכל אלנו אלנו אין גידולין לא. ותנן אין תורמין מן הרעה על היפה ואם הרם תרומתו תרומה אלמא מהני תיובתא דרבא. אמר לך רבא אמי הכם כר' אליעזר דאמר ר' אליעזר ממין לאורם מן הרעה שתרומתו תרומה שנאמר ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את אלנו ממנו אם אינו קדוש בשיתת חטא למה אמרתם לתרום מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה וכו'. והרי ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא כל אלנו יאבר ליתן אלנו לזה ואלנו לזה ותנן אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם הרם אין תרומתו תרומה. אלמא לא מהני תיובתא דתניי. אמר לך אמרי שאני הכם דאמר קרא רחמיהם [כלומר דשנה עליו הכתוב עכבר דלא יתרום ממין על שאינו מינו ואמרי אם הרם לא מהני. רש"י] וכן אמר ר' אליעזר אחשיב לך דזה שכתב התי"מ משמיה דגמ' טעמא דמן הרע על היפה דדיעבד תרומה משום דרבי אליעזר דאם אינו קדוש בשיתת חטא הוא. וכן בכל הסוגיא ביומות ס"ע הקודמין מ"ש בגמ' כי בגיב פ"ד קמ"ג היינו לשיטת רבא. אבן לדעת אמרי אין צריך לפי יעותא דאם אלנו אמרי דיעבד תרומה דאי אביד מהני. והוא מוקי קרא דדרשי ר' אליעזר בתוסר אחר כמבואר בסוגיא דתמורה שם ע"ש. ולפיכך לפי שעה נעלם ממני דלכאורה צריך ביאור דר' אליעזר מחזי שנרא לני הרי דמאא דדרשי ולא תבאו עליו חטא וכו' מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה. מוכרח דס"ל כרבא דלא מהני הלכך אילמרין קרא ולא הבא אלמא חטא [כאמור בסוגיא ומה שיש להפלא בזה תמוה בתוס' דבכא ובתוס' קידושין מ"ו ד"ה אם אינו גב' יבוא נכון ע"ש ובתוס' ב"מ נ"ו] ומאמר דאמר בסמוך וכן אמר ר' אליעזר דאמרי דלאמרי לא מהני משום דלאמרי כתיב וכו' מוכרח דבלאו קרא דאמרי אמרי דמהני וס"ל כאביי וכבל עוד שלא ידעתי ולא שמעתי תירון מרווח מבכרא לומר דתני ר' אליעזר הוו. וכבר מצינו ר' אליעזר זוכר במשנה ו' פ"ב דערובין. ומצינו נמי ר' אליעזר שהי' בימי אמוראים ע' בתוספות נ"ב. סנהדרין ע"ז. ואיכו מזה לא יצאתי ר' אליעזר [דיוסי אחר אמר אליעזר הראשון] הוא אמורא אבל הוכח דאית לי' אמוראי [דיוסי אחר אמ"ל אחרון] הוא תנא. והנה ביומות פ"ע ובקידושין מ"ו איתא כדי' אליעזר דאמר ר' אליעזר אמרן לתורם מן הרעה וכו' ויהיה לפ"ז ר"מ המוכר תמילה בתנא זה אחרון דאמר דאמר דאמרי הוא אמורא בהלכה עוד צריך פנים לדעת המקשה בלאו פלוגתא דאמרי ורבא הילך אלא ידיו ורגליו בשתי מצוות הלוו דבתחלה תנן דיעבד תרומתו תרומה ובאחרון תנן דיעבד אין תרומתו תרומה. ויותר מזה לא יצאתי גם למסקנא מה דתנן במ"ק פ"ח אין תורמין וכו' ולא תן הלעם על המחובר ולא מן המחובר על הלעם [דכתיב והרמותם ממנו שלא יהרום מן הלעם וכו' דלשון הרמה לא שייך אלא בלעם וממנו משמע שהתרומה והחולין שניהן לשנים אי"כ לתן מרובה לא יהא אחד אם נעשה זה בשבת ולא חייש' דילמא יאמר מותר ליטע בשבת. ראיה. ורש"י בגמ' דיון פי' ג"כ על חופן זו קלת בלשון אחרת פ"ש] היאך עבדלא [כלומר מאי ביניהו בין הני שני עמודים] נטע פחות מבלשים יום לפני שביעית ונכנסה לשביעית אין תימר חשב אין כלום חשב אין תימר מונים יש כאן וכו' [איכא ביניהו נטע פחות מבלשים יום לפני ר"ה של שביעית וקיל פחות מבלשים לפני ר"ה לא נחשב לשבת לענין עלה ונ"ל ואי"כ המוצה יומה משנת שביעית וילחה הרוחה שמעטה בשביעית אבל אי לא תלינן בתר שעמה דמונין. רק בתר טעמא דנחשבו על השביעית. אין לקנות שוגג אבו מזיד שהרי לא נטעה בשביעית ש"מ דמחדר בה וכו'. רלא"ם] והבתא ל"ע דלא כתב הרמב"ם גם לטעמא דמונין לשביעית וכו' דנ"מ לאסור בשעה פחות מבלשים יום לפני ר"ה של שביעית וכן יש לתמוה על הסמ"ג לא ר"ס ש"ע שלא כתב אלא הטעם שהמודין אות בלות אותו ולא כתב נמי טעמא דיבמאל בשוגג ומ"מ כדאמרן) אחר כל גרורי דברים שזכרתי לגיטא דמתניתין דתנן המבשל בשוגג יאכל במזיד לא יאכל שתמא דמתני' ר"מ היא דס"ל נמי בברייתא דבשוגג ביום ובמזיד לא יאכל בו ביום אבל לאותו שבת אסור. לא הבנתי מ"ש הרי"מ המעשר והמבשל מדשנאן בתר בכא ש"מ דמעשר במזיד אסור לו לעולם וכו' כאלו פירושא דמתניתין לפי פשוט: דיאכל באותו שבת ולא יאכל עולמית. וזה ליתא דבורר דפירושא דמתני' יאכל בו ביום ובן לא יאכל דתנן הייט בו ביום וכו"מ. ובכר כתבתי שהר"ב שכתב לאותו שבת וכו' לא כתב זה לפרש מתני' בבכי אלא להלכה כתב כך. ובעומקא של הלכה בגיטין נ"ג ומי דר"מ אדר"מ בתוספתא דתני' הטעם בשבת וכו' דברי ר"מ ר' יהודה אומר וכו'. ובתב רש"י ומ"ש נמי דלר' יהודה קשיא אלא משום דת"ק ר"מ הוא נקט ליה וכו'. הנה קושיא של רש"י חזקה ותיכוכו דחיקה. שהרי לעיל בסמוך זה נקט ומי דר"מ אדר"מ ומי דר"מ אדר"י. גם בתוספי סרין הדפס מקרוב בגבלין ולתיו שפתא הייט טעמא דלא מקבי נמי דר"י אדר"מ משום דבין דתנון לי' ר"י דאמרו בתוספתא לא קנים בע"ז משום דתמיהא פטיטא לי' דטעמיה בשביעית משום דמאתרי' תמיהא ובדמתרלי' ע"ש. גם זה דחוק. ולכאורה איכא לעיקר תו נמה דסיים המתכן דר"י אדר"מ לא קשיא בתרי' דר"י תמיהא להו שביעית וכו'. הלא גם בלאו רומיא דר"י אדר"י ההכרח לומר דתמיהא להו שביעית דלא לאו הכי תקשי לך היא גופא מכדי הא דאוריתא וכו' [כמו שביאר הש"ס בדברי ר"י] ולשיבר נראה לפי מאי דאקשינו אחריים המשנה דתנא משקין בית הבלתין במועד ובשביעית וכו' בשביעית בזמן הזה ורבי היא וכו' ושרי מרישה ובריעה בזה"ז בשביעית מדאוריתא ורק מדרבנן אסורות והנה בסוגיא שם ב' מסיק הש"ס דמשנה משקין בית הבלתין על כרחך כר' יהודה תניא ע"ש. מהבתא נראה להדיא דר' יהודה ס"ל דשביעית בזה"ז דרבנן. וא"כ שפיר קאמר ר' יהודה דהטעם בשביעית בשוגג יקיים דלא קבלו בדרבנן אבל בטעם בשבת הוא דאוריתא קבלו שוגג אבו מזיד ויהיה בדברי ר' יהודה בטעם בשביעיה כמו דס"ל במבשל [ובלתי ספק דלפנותא דר"מ ור"י בזה"ז היא ע' מגילה כ' בגמרא וברש"י ד"ה בזמן הזה וכו'] בשלמא לר"מ מקשה שפיר דמסתמא ס"ל לר"מ בדבנן דפליגי על רבי ובכולה להו בשביעית בזה"ז דאוריתא אבל לר' יהודה דס"ל דשביעית בזה"ז מדרבנן כמו שבארתי למעלה הלכן לא מצי לאקשות ר"י אדר"י [ובזה מדויק מה דנקט ר' מאיר בגאני' מפני מה אני אומר בשבת וכו' כלומר לאבן לענין דס"ל דשביעית בזה"ז דרבנן לא קשיא. אבל לדידי דסברינא לי כתבתים דפליגי עליה הרבה מן הטורה. מפני מה אני אומר וכו') ולפ"ז לא מצי לאקשות דר"י אדר"מ דהמקבן הי' ס"ל כאוקימתא דתניי במ"ק דס"ל אמנם המתכן דר"י אדר"מ לא קשיא בתרי' וכו' רוצה לעמוד אם אמרי' כאוקימתא דרבא במ"ק הא"ל אפילו תימא רבנן דאמרי שביעית בזה"ז דאוריתא אבות אסר רחמנא וכו'. ומעתה ס"ל גם לר' יהודה מסתמא כרבנן. ומעתה יהיה קשה ר"י דהבא אדר"י במ"ק דס"ל דשביעית בזה"ז דאוריתא מ"מ לא גזור בשוגג. משום דבתרי' דר"י תמיהא להו שביעית. ודעת לבנון נקל. לאמת את האמת ולא לקלקל. ובכן היותר שקל ישקל: **ד** תי"מ ד"ה אין תורמין ממין על שאינו מינו מפורש בסוף פירקין בפי' הר"ב וכו' ע"ש. הנה מדר' הרמ"ן יצא ידי חובתו בבאור הזה. אמנם על הר"ב יש לתמוה שלא כתב פירושא דמילתא במשנה דהכא המוקדמת כי כן יוסד ממי בגמ' דבכורות נ"ג אמתני' דהכא בזה"ל אין הכם אין תורמין [המעבר דגן קמייני. רש"י] ממין על שאינו מינו. ולא הכם אין תרומתו תרומה. מצא הני מילי אמר ר"א וכו' כל תנא יאבר כו' וכל תנא תירוש ודגן אמרה תורה אין תנא לזה ותנא לזה [היינו תרומה ומעבר דכתיב בהרימכם את תנאו ממנו ולקמר רחמנא שיקן לכל אחד מעבריתו בפני עצמו] וכו' וכן הביאו הרי"ם הסוגיא דהכא ע"ש. ואמנם הכפרם דבמתני' דהכא גבי ממין על שאינו מינו דאפילו דיעבד אין תרומתו תרומה. ובכוח פירקין גבי מן הרע על הרע דיעבד תרומתו תרומה. מתבאר בתי"מ סוף פרקין ד"ה ואם הרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה. משמיה דגמ' יומות ס"ע דבתיב ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את אלנו ממנו. משמע הא אם לא הרימו מן המובחר תשאו חטא. ואם אינו קדוש בשיתת חטא למה ע"כ. משא"כ ממין על שאינו מינו דליכא ילפותא שיהיה קדוש דיעבד שפיר אמרי' דאפילו דיעבד אין תרומתו תרומה. והוי יודע דבתמוהה ר' [בסוגיית דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אם עביד דס"ל לאחרי מהני וכבא ס"ל דלא מהני] מקשה וכרי הוסם מן הרעה על היפה דבתמתא אמר מכל אלנו אלנו אין גידולין לא. ותנן אין תורמין מן הרעה על היפה ואם הרם תרומתו תרומה אלמא מהני תיובתא דרבא. אמר לך רבא אמי הכם כר' אליעזר דאמר ר' אליעזר ממין לאורם מן הרעה שתרומתו תרומה שנאמר ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את אלנו ממנו אם אינו קדוש בשיתת חטא למה אמרתם לתרום מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה וכו'. והרי ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא כל אלנו יאבר ליתן אלנו לזה ותנא לזה ותנן אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם הרם אין תרומתו תרומה. אלמא לא מהני תיובתא דתניי. אמר לך אמרי שאני הכם דאמר קרא רחמיהם [כלומר דשנה עליו הכתוב עכבר דלא יתרום ממין על שאינו מינו ואמרי אם הרם לא מהני. רש"י] וכן אמר ר' אליעזר אחשיב לך דזה שכתב התי"מ משמיה דגמ' טעמא דמן הרע על היפה דדיעבד תרומה משום דרבי אליעזר דאם אינו קדוש בשיתת חטא הוא. וכן בכל הסוגיא ביומות פ"ע הקודמין מ"ש בגמ' כי בגיב פ"ד קמ"ג היינו לשיטת רבא. אבן לדעת אמרי אין צריך לפי יעותא דאם אלנו אמרי דיעבד תרומה דאי אביד מהני. והוא מוקי קרא דדרשי ר' אליעזר בתוסר אחר כמבואר בסוגיא דתמורה שם ע"ש. ולפיכך לפי שעה נעלם ממני דלכאורה צריך ביאור דר' אליעזר מחזי שנרא לני הרי דמאא דדרשי ולא תבאו עליו חטא וכו' מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה. מוכרח דס"ל כרבא דלא מהני הלכך אילמרין קרא ולא הבא אלמא חטא [כאמור בסוגיא ומה שיש להפלא בזה תמוה בתוס' דבכא ובתוס' קידושין מ"ו ד"ה אם אינו גב' יבוא נכון ע"ש ובתוס' ב"מ נ"ו] ומאמר דאמר בסמוך וכן אמר ר' אליעזר דאמרי דלאמרי לא מהני משום דלאמרי כתיב וכו' מוכרח דבלאו קרא דאמרי אמרי דמהני וס"ל כאביי וכבל עוד שלא ידעתי ולא שמעתי תירון מרווח מבכרא לומר דתני ר' אליעזר הוו. וכבר מצינו ר' אליעזר זוכר במשנה ו' פ"ב דערובין. ומצינו נמי ר' אליעזר שהי' בימי אמוראים ע' בתוספות נ"ב. סנהדרין ע"ז. ואיכו מזה לא יצאתי ר' אליעזר [דיוסי אחר אמר אליעזר הראשון] הוא אמורא אבל הוכח דאית לי' אמוראי [דיוסי אחר אמ"ל אחרון] הוא תנא. והנה ביומות פ"ע ובקידושין מ"ו איתא כדי' אליעזר דאמר ר' אליעזר אמרן לתורם מן הרעה וכו' ויהיה לפ"ז ר"מ המוכר תמילה בתנא זה אחרון דאמר דאמר דאמרי הוא אמורא בהלכה עוד צריך פנים לדעת המקשה בלאו פלוגתא דאמרי ורבא הילך אלא ידיו ורגליו בשתי מצוות הלוו דבתחלה תנן דיעבד תרומתו תרומה ובאחרון תנן דיעבד אין תרומתו תרומה. ויותר מזה לא יצאתי גם למסקנא מה דתנן במ"ק פ"ח אין תורמין וכו' ולא תן הלעם על המחובר ולא מן המחובר על הלעם [דכתיב והרמותם ממנו שלא יהרום מן הלעם וכו' דלשון הרמה לא שייך אלא בלעם וממנו משמע שהתרומה והחולין שניהן

שון. כ"ר] ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש [דכתיב היולא הבדה שנה שנה מלמד שאין תורמין מזה על זה. כ"ש וכ"ר] ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ. ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ [דכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ כ"ר והרמב"ם בפירושו] ואם תרמו אין הרומתן תרומה פ"ב. הגה לרבא ניחא אבל לאביי דאמר מהני קשה אמאי בכל אלו דתנן אין תרומתן תרומה מאי שנא מבל התורה כולה דמהני [והכא אין שייך בחילוקו דכתיב ראשיתם לעבד דמלת ראשיתם לא כתיב אלא בקרא דבל תאבר ויעבר וכו' תאב תירוש ודגן ראשיתם וגו'] ואמנם ממשנה י' פ"א דתנן אין תורמין מדבר שנמצר מלאכתו [דכתיב כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מן הגמור על הגמור דוקא. כ"ר והרמב"ם בפירושו] על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכו'. ואם תרמו תרומתן תרומה פ"ב. לא קשיא לרבא דאמר לא מהני דאיעבד תרומה שכרי שכא לא שייך חילוקו מדכתיב ולא תשא עליו חטא וכו' אם אינו קדוש בשיאות חטא למה וכו'. ולא כתיב אלי קרא אלא בתרם ממין על שאינו מינו דתן אבל לזה וכו' דשביר י"ל כמ"ש כ"ש [אמילתא אחריתי] במשנה יו"ד דרבי קרא דמעשר לאשון שהקרינהו בשבול, וכו' אין כמו שהשינו בית אבל דכתיב ולא מעשר הארץ וכו' ע"ש. והגה בהגהה משנה ד' דאמר מ"ה דאפילו דאיעבד אין תרומתו תרומה. ובמשנה ח' דתנן תרומה ויתרומה ויתרות. ובמשנה יו"ד דתנן דאיעבד תרומתו תרומה. לא קבלת להבשיל על בורר. אם לא אחר הטיון בפי' כ"ש שהאריך במשנה ד' פ"ח ע"ש. והמלא שבולן עולים יפה. אמנם לא העיר כלל מאותן דברים שזכרתי בענין פלוגתא דאביי ורבא. ובעת משנה ה' שזכרתי למעלה דקשיא לאחרה לאביי גריך אלאי תלמוד. עוד זאת אחרונה מ"ש הש"ע סוף פ"ב ד"ה כל שטות ומתיהני על הרמב"ם שכתב בתיבורו רפ"ב שנאמר כדגן מן הגורן ע"כ. דע דז"ל הרמב"ם רפ"ב מהל' תרומות אין תורמין אלא מן היפה וכו' אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ואם הכה אין תרומתו תרומה וכו'. עוד שם דין ד' אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו ד' דבר שלא נגמרה מלאכתו וכו' לא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו שנאמר כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מן הגמור על הגמור ואם תרמו תרומתן תרומה ע"כ. וכתב הכ"מ ד"ה אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו כי מקרא אחרינא. ומ"ש שנאמר כדגן מן הגורן בפ"ק דבכורות ילף לה מקרא אחרינא. ובספרי זוטא ילף לה מקרא אחרינא ע"כ. ולכאורה יש להקשות הא דתקדק הכ"מ בדין ד' ולא דקדק הכי לעיל ר"פ גבי אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר כדגן וכו'. ויותר מזה פליאה שעצבה כי זה שכתב הכ"מ בפ"ק דבכורות ילף לה מקרא אחרינא. לא כי' ולא נבלא ולא נמצא שום דבר מזה בפ"ק דבכורות ולא בכל המסכתא [וגם בכל הש"ס עדיין לא מצאתי דילף מקרא אחרינא אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו] ואשר ע"ב לתקן בלתי דל"ל בפ"ק דתמורה וכל דברים האלו שכתב הכ"מ שייכים לריש פרק [ובפשוט כמתו ממקומו הראוי] על מ"ש הרמב"ם אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר כדגן מן הגורן על זה כתב הכ"מ ומ"ש שנאמר כדגן מן הגורן בפ"ק דתמורה ילף לה מקרא אחרינא וכו' וכוונתו מה דאיתמר להדיא בפ"ק דתמורה ה'. דרתמרא אמר כל חלב ויאכר ליתן חלב לזה ואלב לזה. ובתיקון זה יתוקן דברי הכ"מ ובדברים הם כשמש מעתה הרואה כי שאלת הש"ע היא שאלת הראשונים שכבר עמד עליו גם הכ"מ ולמען אשר הערה הכ"מ דבספרי ילף לה מקרא אחרינא. לכן אלהיק לשונו. בסוף פ' קרא והרמותם ממנו ממין על מינו ולא ממין על שאינו מינו וכו' והרמותם ממנו שלא יתרום מן המחובר על התלוש. ולא מן התלוש על המחובר. ולא מן החדש על הישן. ולא מן הישן על החדש. והרמותם ממנו שלא יתרום מן פירות הארץ על פירות חוצה לארץ וכו' [ועיין בלקוט הבית הספרי בנוסחא אחרת] ע"ש. ובספרי זוטא הביאו הלקוט בזה"ל. ממנו שלא יתרום תרומה ממין על שאינו מינו: שלא יעול מן הרע על היפה וכו' עוד ליתא בספרי ומשם לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ר' ישמעאל אומר אימתי נתשבח לכם תרומה בספרכם אותה כראוי. לא הפרשתם אותה בראוי לא נתשב לכם כתרומה וכו'. והע עוד הרמב"ם בפירושו מ"ש פ"ח ד"ה ושן ותדש וכו' וכל זה לאמתר כשם והרמותם ממנו תרומת ד' ר"ל ממנו בעיניו שיהא כתר שחייב לו מאותו המין ולא ממין אחר ע"כ. ואחר הגמת כל הדברים האמורים בלרוף הגלות בפי' כ"ר. יש לעמוד על דברי הרמב"ם בחיבורו שהעתקתי למעלה שבדין ח' נבי מין על שאינו מינו שסק הלפי' דיעבד אין תרומתו תרומה. ובדין ט' נבי נגמרה מלאכתו על שלא נגמרה מלאכתו פסק דתרומתו תרומה וכו' ומשא פניס יש בדבר. הלא דין שהיסה מפיק הרמב"ם מדכתיב כדגן מן הגורן. ואם מבל לומר דהרמב"ם ס"ל כאביי דאמרי [כמ"ש כבר בשיני תרגומא פ' כי הנה ממ"ש הרמב"ם פ"ש מהל' תרומות דין ה' וע"ש בלחם משנה וכן עוד פ"ח מהלכות מלכים דין ו' ובלחם משנה שם ובאבר דוכתי] וגבי מין על שאינו מינו טעמא מדכתיב ראשיתם. אמי שפיר קאמר. אבל עם כל זה לא ידעתי מדוע לא פירשו הרב הזה מדלא אמר אריבה אלא כלי בדרש ולא אמר אלא כלי בדרש ד'. ועוד אמת מוצד בס"ר ואמרים בזה.

פרק ז ב

בשנה בת כהן שנשאת לישראל ואח"כ אכלה תרומה משלמה את הקרן ואינה משלמת את החומש וכו' ע"ש. מלא ואח"כ מיותר קאמר. אמנם בסנהדרין כא ובכריתות ז' ליתא אלא הכי איתא בה בהן שנשאת לישראל שאכלה בתרומה. ודע במשנה מ' ל"ע בר"ש יבמות פ"ש ד"ה מהא מקוקלת מפרע לשלם תרומה שאכלה קרן ותומש וכו' פ"ש. היאך נקט רש"י ותומש הכי בת כהן היא ופסולה מתומש בדתנן במשנה הכא. ואולי דקדק רש"י מאמרי' דתמא ואח"כ [כפי הגרסא שלפנינו] דבא לאורות בת כהן שנשאת לישראל ואח"כ וכו'. כלומר כל זמן שלא נתגרשה. אבל אחר שנתגרשה משלמת נמי חומש. ומעמא דמלתא דכל שאין לה זרע ודק מחמת שבעלה ישראל לאוסרה בתרומה. שפיר איכא מבלמת החומש דאפשר לה שתשוב לביה הביה. כ"מ כ"ר ומבואר נמי בר"ש בסנהדרין נ"א בזה"ל ואינה משלמת החומש דלמא ולולי ולולי לאחוד לם יומת בעלה ודע אין לה ע"כ. אבל כשיש לה נמי זרע לא שייך כל כך שתשאר לה שתשוב לביה שיומת הבעל וגם הזרע לדעת ר' יהודה ביומת י"ג. דלמיהם דתרתי לא הייתיק וגם לתתן דבלב עליו אתם. מ"מ בכל נבי זרע דאפי' זרע דעבה עד כמה דורות בסלתה מן התרומה ס"ל לרש"י דלא שייך לומר הואיל ולולי ולולי לאחוד וכו' מיהו לפמ"ש רש"י בכריתות ז' ד"ה ואינה משלמת החומש דלמא יומת בעבה בעלה ומבלה לבהן דלא יומת לה לה הדרה לתרומה ע"כ. אינ פשיטא בנתעברה דאין משלמת החומש שברי אפילו בים לה זרע וזרע דרעה אבתי אמרי' שאם יומת בעלה ותינשא לבהן אוכלת ונ"ע:

פרק ח ד

הר"ב ד"ה ושאר כל המקרים מוזכרים אין נתם שוהה מהן אלא שבהבם וכלה והמוריים ושומים כתובים כל אלו הוזכרו בגמרא לאסור שבנתם שוהה מהן. לבראות מקומן יש בהם משום גיורי ליהן תורא דמ"ש הרא"ש ושומים כיושבים זוכר בגיורא ז' ומ"ש שבהבם והגיר והמוריים מוכר בתוליו מיט. אינכרא לכאורה לענין גיר משם תבר. כי ממאי דאמר גיר בתם אחרי גיר מיהם בגיר דבא ספא ורב הונא ברי' דר"י וכו' מוכח לענין גיר ר"ע לא פליגי דאין בהן משום גיורי. ואולי דהר"ב מפרש דזה שבשיב רב נחמן בר יצחק שם נרבא אמרי לי מיהם בגיר וכו' ופרש"י וכי היכי דגיר ליה הלכתא כוותיה בדבא נמי ליה הלכתא כוותיה [ופרש"י מוכרת דאלא מה ענין גיר לדבא שהגיר רבא] הכי נמי בסנגון הזה השיב רב נחמן בר יצחק אודי לי מיהם בדבא וכו' הכי היכי דבדבא הלכתא כוותיה דר"ש ר"א לענין גיר ופליג רב נחמן בר יצחק אודב בתם ר"ש ר"ר. וקלא רמז שכוון רב נחמן בר יצחק לבכי מדלא השיב לרבא הכי הבתם אז שלאי גבי דבא לא בלשון אחרת. ומדהשיב בלאותו לשנא שבשיב רבא משמע קלת דלשון טיבל על הלשון ולפי טוותו של רבא דכולהו בחדא ממהא מחתיבנו כן היתה תשובת רב נחמן בר יצחק. ועוד אלי מדבר מלאתי אזן לי ושמתתי אזן לי כוותתו בס"ד לדעת הגדול הכ"מ "ד כי' קפ"ז שתיבד הקושי' הכ"מ על כר"ף אין מעמידין שבתבו דמתבבר מהאי מעשה דלאו ערבות דבבם ואיר ים בהן משום גיורי. והקשה הב"י דלדרכם משמע דגיר אין בו משום גיורי ותי' הכ"מ אמר אריבים קלא ואורך דבריו [כמי שבתבתי למעלה] דמהדר לי' אודי לי מיהם

בדבבם דסילבתא כוותיה דר' שמעון כיון דר"ש בן אלעזר נמי ס"ל סותיה דאמר וכי סיבי דבבם סלבתא כוותיה בגיר נמי סלבתא כוותיה דאסור ולא סלבתא כר"ש ורב הונא ולפ"ז ניחא דבר"ש והרא"ש תפסו עיקר כרב נחמן בר יצחק דסלבתא כר"ש דאוסר בבבם כיון דר' שמעון בן אלעזר נמי ס"ל כוותי' ור"ש סלבתא כוותיה בגיר ודמו דברי רבא ור"ש ור"א. ע"ב. אילבתא הראי' לזה הבי' שבתב הב"ח ותמה על הב"י דאיך הבין הפסקו וכו' ע"ש נעלמו ממני לבבין עומק דעתו. עוב מלאתי שגם הפ"ת תמה למאד על הב"ח ע"ש אבל לפי שבתתי לקת ריש מוכיחות מלשנא דרב נחמן בר יצחק דנקט אודי לי מיהם וכו'. ואולי יש לכוון בזה כוונת הב"ח כדי להשיב מהשנה עטמה. וכל זה יתבאר לבמעיין. כי קראתי בנמוכן. ולבתי איכא למידק דלפוס הבריתא דמייתי בתוליו בכל ס"ל לר"ש בגיר וחומן ובמן ודבבם ומוריים דיש בהן משום גיורי. ולמה לא קא תביב הר"ב כל אלו ובהי דבחומן איכא לתרץ כמו בשבב הב"י דלהו תומן ממש קאמר וכו' ע"ש לא כמ"ש הב"ח ממשמעות הסוגיא דע"ז ל' אבל איש בהן הלא מיגרי בהו וכו'. אבל הא דלא קתביב שמן לא ידעתי טעם הדבר. גם ס"ל לבר"ב לאבות הבעיא שמתגלתה המבולר בע"ז ל' ובהרמב"ם פרק י"א מהל' רוצח דין ז' דאסור' משום גיורי. ולשון הרמב"ם בפירושו כך היה ונתבאר מן הגמרא כי הדבבם והגיר והמוריים והחומים הכתובים שבן לאוסרן בשבם מגולים ע"ש. כמלת והומים שורה שייר לאלתי דברים. אבל בלשון הר"ב שבמשנה לבל אלה שבבם ומוריים ע"ש

לשתתו אסור. אבל מודה ר"י דכבוש כמבושל לענין בליעה ופליטה. והכא אף כי לדבר הזה אינה ניכר ראיה והאמת מה לעלמו כי בכל מקום נאמר לקרב הדשות בכל האפשר ולא דחוק ולומר דמיפלגי הרבה. אפ"ש לאלומי מילתא ואגבן יתבו עוד קשיות. אינו נא בזה דברים מחוורין כשמלה. הוכחה מדלא אמר כבון מלא בשיל ולא בשיל. דאי אפשר דאיתו שלוק הייטו מין הראשון שנתבשל יותר מדאי. א"כ היאך הי' מותר בשלוק. והא קודם שנעשה שלוק הי' בכלל מבושל. כמו שסיים הר"ן ותבשיל יותר מדאי בכלל מבושל הוא דאני מיני שליקה יש [וגם לפירש"י וסה"מ בנדרים משמע דבשליקה יותר מדאי נ"כ מותר אפ"ה בזה מודין להר"ן דאני מיני שליקה נימהו] ומשתה ברים פ"ד דמעשרות דתנא השולק פחמת כלומר בכל ענין שליקה אף אותו מין שליקה שהוא פחות מבישול. וזה אתרמה מלות לפרוק להקל תומר הענין שבגיה מאר' דא' הגאון ריש ז"ל וכן מ"ש הוס' זבחים ל' ד"ה לענין שלוקה הוי עפי מבישול כדמוכח כפ' כל הבשר גבי כבד וכו' הייטו נמי על דרך שזכרתי דבכל לפי שעתו. וכן במאי שכתבו תוס' פסחים ל"ע [ובריש לעיל במשנה ל"ע] ד"ה לא שלוקין ולא מבולבלין משמע דשליקה הוי עפי מבישול וכו'. [וכ"כ רש"י ברכות ל"ח ד"ה אבל לא כבושין וכו' שלוק הוי נמות מפי ממבושל] יש ליישב ג"כ על סדרך שזכרתי. ואח"ש כתבו שפיר מהא דתנן בפ' ג' מיעים כי' מבשל הבלמים וכו' דבגי מיר ודאי אין כבושה במאי דתנן שלוקין. שילמא לומר בשיל ולא בשיל דהא כתיב בעורה בשלם ואין מקום להארך בזה. ואי קשיא לי הא קשיא לי דבל מוכחות הו' דשליקה הוי עפי מבישול דאי לאו הכי הוי זו ואינ"ל זו ע"ש. הלא המשנה והברייתא דתנא לא כבושין ולא שלוקין ולא מבולבלין. וכבושין ודאי גרוע משלוקין שנתבשל הרבה עד שיומות. [ואי עדיפא מבישול מכ"ש בעדיף מכבוש] וכשהא ממא תנא במשנה ובברייתא זו ואינ"ל זו. ולא בפלוגתא ולא דחוקה היא דבכר מלינו ר"ש ל"ב ל"ג. ובמות י"ג. ל"ד. הוריות ב' דזו ואין לריך לומר זו קתני. וכ"כ הר"ן בדרש ס"ו דחוכחת דתנא למיתני זו ואין לריך לומר זו אע"ג דהתיא בתרייתא מקל ותומר מקמייתא' ולפיכך נראה דמאלי שמעתא הוכרח רש"י לפרש במשנה כבושין בתומן. וכבוש בתומן עדיפא מבשול ובשיל. וכ"ז דתוק למאד. דכת רש"י שפסק על הא דאמר שמואל כבוש כמבושל היינו כבוש בתומן ומדאמר כמבושל ומי נראה כמי ולאה להדי' דמבושל עדיפא. וכן מדברן תר"ש דבליע בתומן שמואל ובכר דאפילו כבוש בתומן [לפי מה שפירש"י בדשמואל] אינו כמבושל הוכחה גמורה דכבוש אפילו בתומן גרוע מבישול. ולאיתי בגמ"ל סי' תע"ג סי"ק ל"ד לא כבושים פי' רש"י בתומן ונראה לי לתלות לפירוש כמ"ש בי"ד סי' ל"ד סי' ל"ה בשמו. אבל אנן ק"ל דבר הברור בתוס מעת לעת אין יוצאין בו דבמבשל מרוחנו פכ"ל. ולפמ"ש לעיל בפ"ד בכם הכ"ח גם לרש"ש דיקא הכי. ובלאה שנעלם מן המגיה ומן המעתה יעקב ואחרי אחרונים מה שכתב הכ"ח בפשיטו' וכם דברים כרוזין לאחד. ולו לא נאמר לרוי לאמר דרש"י לא חולק דגם בתומן מיקרי כבוש ושיטתו כדי שיתן ע"ג אור אבל בכבוש מעלע לא פליג אשאלי הגדולים. ובקשבת מילתא הדא אין לעקבין עוד על רש"י מבושל דעבכרא בשיכרא שזכרתי לעיל ומבוגיא דבכ"ח הידוש דאי הכי ליה כו'. וממשנה דוכר הדם שיבר המדכי וכמה ככרין דעדר לאמרי דכי הוא הגאון ס"ל. בשבתה שיכרה והמבושלת. ואודיע מלוקה לזה הוכחה כחוכה בגמרא בגזירת רש"י ע"ש מ"ש הש"ש מ"ו פ"ב דע"ז ד"ה ובכבוש לכבוש דגים ויין בתומן רש"י וזה שכתב בתומן לאו דוק' דהא אין תנן בכבוש שדרכן לתת לתוכן יין ותומן ש"מ דעיקר שבשיש לא כך אלא כגון בגים ומלח הרבה בתוכה. וכ"כ הש"ע רים פ"ב דשולחן ערוך שבכבוש ש"ל בר"ש ביין או בתומן או בשאר משקין הדומין ליין ותומן שהן מעמידין ומקיימין האוכל וכן בכל מקום דגיל

סר"ב לפרש בכבוש ביין ותומן לו ליר לו שמן או מלח עם תיס וכו' עיכ:

פרק יא

הר"ב ר"ה **סמעיטו** בשתתבר ומתמעט על ידי הבשל ולית דמפרשי שממעטו מבושיו אחין בני אדם דגלין לבהות יין מבושל כמו מי מפני שהוא מבשיהו ומתקיים יותר ואין הלבה כר' יהודה וכו' עיכ. גם הרמב"ם בפירושו ובתשובות פ"ח מהלכות תרומות דין ד' כתב אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו וכתב הכ"מ דפסק כת"ק במשנה דהכא. כרם לכאורה נע"ש שהרי בירושלמי אמתני' דהכא ומן עלה דמשנה ר' פ"ב דלעיל [והביאו ג"כ הר"ש בפ' מיכן ר' יוחנן דאילמלא הביעה] ואי"כ כל מה שנראה דאין לבו לרה"ב ולהרמב"ם לפסוק דמבשלין יין של תרומה בהמים בנים דפליגי על ר' יהודה. ולע"ג דר' אלעזר בירושלמי מבני דלא תיפוך הכא בהכא כאן בנגעים [כמו בפיאה בתי"ש דיה ר' יהודה מתיר וכו'] הלא הלבה רווח' בישראל דר' יוחנן ור' אלעזר [והוא ריא בן פדת תלמידו דר' יוחנן] הלכתא כר' יוחנן גם בפסקו הרמב"ם פליגו בכמה מקומות כר' יוחנן עד ר' אלעזר ואין הארכיות מקן בזה [ובפיע' לפרש"ם מ"ב פ"ו דברכות בשם המפרש"ם דאשיבו הבתרהי לאמרו לא תיפוך עד ר' יוחנן דאמר מוחלפת. נשמע לר' יוחנן לפי סי' קדוב לתיבור המבשיות וכו' ומ"ד לא תיפוך אינו אלא לרוחתא דמילתא ולהגדיל הורה וכו' ע"ש. גם על מד"ז הש"ש אי תמה קצת בלא כתב אלא פירוקא דאמר ר' אלעזר ושמעינו לגמרי הירושו של ר' יוחנן. ואולי לפי שראה שבתב הר"ב דאין הלבה כר' יהודה. אלכך לא כתב אתי"ש אלא הירושו של ר"א. אבל לא כתב הרמב"ם פליגו ש בדבר] וכ"כ הו' בפסחים קיא ד"ה הרבע כיסות ירושלמי תמן אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו ר' יהודה מתיר מפני שהוא מבשיהו אמר ר' יוחנן מיתלפא שיבוי' דר' יהודה פי' דקתני תורמין יין שאינו מבושל של המבושל אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל ולכך מחליף ותני אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעטו דברי ר' יהודה והחכמים מתירין מפני שמבשיהו ור' אלעזר פליג עליה התם ולא מחליף הלבה כר' יוחנן ובדבר. ואי"כ יוצאין ד' כוסות במבושל ובתקשרן עליו ומברכין עליו בפרש ע"ב. וטעמא לומר דהרמב"ם והר"ש ס"ל דדעת ר' יוחנן מיתלפא שיבוי' דר' יהודה היינו משנה דלעיל בפ"ב דאי אפשר לומר שהרי הר"ב והרמב"ם בפי' ונתיבור פסקו לעיל דלא כר' יהודה. ומתוך הדברים משכים אלה בלתי יתישב מ"ש המהרש"ל על דברי תו' בזבחים מפני שמעטיהו דברי ר' יהודה עכ"ל וה"ה דה"מ לאמתי ר' יהודה אומר מפני שמגרש דהא מהא שעמת קבבר דאין תורמין מן המבושל על שאינו מבושל וק"ל. אמנם [אלו דאה המהרש"ל] לא"כ הר"ב דאיתי דמפרש מפני שמעטו מבושיו שאין בני אדם רגילין לבהות יין מבושל כמו מי. א"כ הוה פירושו שהוא ממעטו לומר שמגרשו ממש ובכרע לפי המבואר בירושלמי גר' יוחנן אמר דפירושו שהוא ממעטו לומר מבושיו. ואם כן הבתה דתוס' אלינא דר' יוחנן קיימינן. אין מקום לרבי' המהרש"ל כלל. ולאלו וכמן לפי פירושו שהוא ממעטו דהיינו מבושיו. לאתי דוקא שהוא ממעטו. אבל שהוא מגרשו גלתי נכון לאתי שבדי בתמה אינו מגרשו. ואוקמי בני אדם שהוא פחות יין מבושל תפיס בזה ומשונה הוא להם יותר מבשיהו מבושל. ולכך לא אתי אלא מפני שהוא ממעטו ובלומר מבשיהו ומתמעט שם בני אדם שאינם שותים יין מבושל. וזה ברור. מיהו בזה קצת הוכא לומדן דלמה תלאו תו' בפסק דיניהם דוקא בר' יוחנן הלא אף לר' אלעזר דפליג אלא תיפוך. דיעת הכי. דהנה לר' אלעזר דאיהו בירושלמי דפירוש של ממעטו דקאמר ת"ק היינו ממידתו [ובהיו לשון הרמב"ן שבתב הר"ב] ולא"כ לשמעתיה לכ"ע בין לר"י ובין לר' יהודה יין מבושל מבוכה ואלא פליג התי"ק רק בני הרומה דאסור מפני שהוא ממעטו ממידתו. אבל בני ד' כוסות ולענין קידוש ולכרך עליו בפסא והלי עדיף מבשיהו מבושל דמבוכה הוא. וכדי שיהיה כל זה ברורין לעיני הקורא תתן תודע שכ"כ הרמב"ם בתשובה סי' כ"ד יין מבושל דמבשהו אומר עליו קידוש היום כתב בזה"ל ומ"ל דבשאינו מבשהו דתנן בפרק בתרא דתרומות מן מבשלין יין של תרומה מפני שממעטו ממדתו ור' יהודה מתיר מפני שהוא מבשהו. אלא לכ"ע מבשהו מבשה ואתי' לתי"ק דל"ל אלא מפני שממעטו ממדתו. והא דתנן בפ' שני של הרומות. הרומין מין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל זה בכלל וכו'. ולא מן הרע על הטיפה וכו' דאלמא מבושל רע דאשתני לגריעות. תירלו בירושלמי בשם ר' יוחנן דהכיא ר' יהודה הוא סבר שהוא משתנה לגריעותא והא דתנן בפרק בתרא ר' יהודה מתיר מפני שמבשהו מוחלפת הטיבה הוא ומכי תנינן אין מבשלין יין של נמי בשמ"ך יד ריש סי' ע"ז בשם תוס' והכ"מ דבן מיקר ע"ש אינ שליקה נאסרים ע"כ מיירי שליקה הן. והכל לפי הענין דתנן גבי כבד אינה נאסרת ע"י בישול אבל ע"י שליקה נאסרים ע"כ מיירי שליקה יותר מדאי. ובמשנה דנדרים דתנן הנודר מן המבושל מותר בשלוק. סמך התנא דבא הכוונה על בשלוק מן הבשר דהוא בשיל ולא בשיל. דאי אפשר דאיתו שלוק הייטו מין הראשון שנתבשל יותר מדאי. א"כ היאך הי' מותר בשלוק. והא קודם שנעשה שלוק הי' בכלל מבושל. כמו שסיים הר"ן ותבשיל יותר מדאי בכלל מבושל הוא דאני מיני שליקה יש [וגם לפירש"י וסה"מ בנדרים משמע דבשליקה יותר מדאי נ"כ מותר אפ"ה בזה מודין להר"ן דאני מיני שליקה נימהו] ומשתה ברים פ"ד דמעשרות דתנא השולק פחמת כלומר בכל ענין שליקה אף אותו מין שליקה שהוא פחות מבישול. וזה אתרמה מלות לפרוק להקל תומר הענין שבגיה מאר' דא' הגאון ריש ז"ל וכן מ"ש הוס' זבחים ל' ד"ה לענין שלוקה הוי עפי מבישול כדמוכח כפ' כל הבשר גבי כבד וכו' הייטו נמי על דרך שזכרתי דבכל לפי שעתו. וכן במאי שכתבו תוס' פסחים ל"ע [ובריש לעיל במשנה ל"ע] ד"ה לא שלוקין ולא מבולבלין משמע דבשליקה הוי עפי מבישול וכו'. [וכ"כ רש"י ברכות ל"ח ד"ה אבל לא כבושין וכו' שלוק הוי נמות מפי ממבושל] יש ליישב ג"כ על סדרך שזכרתי. ואח"ש כתבו שפיר מהא דתנן בפ' ג' מיעים כי' מבשל הבלמים וכו' דבגי מיר ודאי אין כבושה במאי דתנן שלוקין. שילמא לומר בשיל ולא בשיל דהא כתיב בעורה בשלם ואין מקום להארך בזה. ואי קשיא לי הא קשיא לי דבל מוכחות הו' דשליקה הוי עפי מבישול דאי לאו הכי זו ואינ"ל זו ע"ש. הלא המשנה והברייתא דתנא לא כבושין ולא שלוקין ולא מבולבלין. וכבושין ודאי גרוע משלוקין שנתבשל הרבה עד שיומות. [ואי עדיפא מבישול מכ"ש בעדיף מכבוש] וכשהא ממא תנא במשנה ובברייתא זו ואינ"ל זו. ולא בפלוגתא ולא דחוקה היא דבכר מלינו ר"ש ל"ב ל"ג. ובמות י"ג. ל"ד. הוריות ב' דזו ואין לריך לומר זו קתני. וכ"כ הר"ן בדרש ס"ו דחוכחת דתנא למיתני זו ואין לריך לומר זו אע"ג דהתיא בתרייתא מקל ותומר מקמייתא' ולפיכך נראה דמאלי שמעתא הוכרח רש"י לפרש במשנה כבושין בתומן. וכבוש בתומן עדיפא מבשול ובשיל. וכ"ז דתוק למאד. דכת רש"י שפסק על הא דאמר שמואל כבוש כמבושל היינו כבוש בתומן ומדאמר כמבושל ומי נראה כמי ולאה להדי' דמבושל עדיפא. וכן מדברן תר"ש דבליע בתומן שמואל ובכר דאפילו כבוש בתומן [לפי מה שפירש"י בדשמואל] אינו כמבושל הוכחה גמורה דכבוש אפילו בתומן גרוע מבישול. ולאיתי בגמ"ל סי' תע"ג סי"ק ל"ד לא כבושים פי' רש"י בתומן ונראה לי לתלות לפירוש כמ"ש בי"ד סי' ל"ד סי' ל"ה בשמו. אבל אנן ק"ל דבר הברור בתוס מעת לעת אין יוצאין בו דבמבשל מרוחנו פכ"ל. ולפמ"ש לעיל בפ"ד בכם הכ"ח גם לרש"ש דיקא הכי. ובלאה שנעלם מן המגיה ומן המעתה יעקב ואחרי אחרונים מה שכתב הכ"ח בפשיטו' וכם דברים כרוזין לאחד. ולו לא נאמר לרוי לאמר דרש"י לא חולק דגם בתומן מיקרי כבוש ושיטתו כדי שיתן ע"ג אור אבל בכבוש מעלע לא פליג אשאלי הגדולים. ובקשבת מילתא הדא אין לעקבין עוד על רש"י מבושל דעבכרא בשיכרא שזכרתי לעיל ומבוגיא דבכ"ח הידוש דאי הכי ליה כו'. וממשנה דוכר הדם שיבר המדכי וכמה ככרין דעדר לאמרי דכי הוא הגאון ריש. בשבתה שיכרה והמבושלת. ואודיע מלוקה לזה הוכחה כחוכה בגמרא בגזירת רש"י ע"ש מ"ש הש"ש מ"ו פ"ב דע"ז ד"ה ובכבוש לכבוש דגים ויין בתומן רש"י וזה שכתב בתומן לאו דוק' דהא אין תנן בכבוש שדרכן לתת לתוכן יין ותומן ש"מ דעיקר שבשיש לא כך אלא כגון בגים ומלח הרבה בתוכה. וכ"כ הש"ע רים פ"ב דשולחן ערוך שבכבוש ש"ל בר"ש ביין או בתומן או בשאר משקין הדומין ליין ותומן שהן מעמידין ומקיימין האוכל וכן בכל מקום דגיל

סר"ב לפרש בכבוש ביין ותומן לו ליר לו שמן או מלח עם תיס וכו' עיכ:

פרק יא

הר"ב ר"ה **סמעיטו** בשתתבר ומתמעט על ידי הבשל ולית דמפרשי שממעטו מבושיו אחין בני אדם דגלין לבהות יין מבושל כמו מי מפני שהוא מבשיהו ומתקיים יותר ואין הלבה כר' יהודה וכו' עיכ. גם הרמב"ם בפירושו ובתשובות פ"ח מהלכות תרומות דין ד' כתב אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו וכתב הכ"מ דפסק כת"ק במשנה דהכא. כרם לכאורה נע"ש שהרי בירושלמי אמתני' דהכא ומן עלה דמשנה ר' פ"ב דלעיל [והביאו ג"כ הר"ש בפ' מיכן ר' יוחנן דאילמלא הביעה] ואי"כ כל מה שנראה דאין לבו לרה"ב ולהרמב"ם לפסוק דמבשלין יין של תרומה בהמים בנים דפליגי על ר' יהודה. ולע"ג דר' אלעזר בירושלמי מבני דלא תיפוך הכא בהכא כאן בנגעים [כמו בפיאה בתי"ש דיה ר' יהודה מתיר וכו'] הלא הלבה רווח' בישראל דר' יוחנן ור' אלעזר [והוא ריא בן פדת תלמידו דר' יוחנן] הלכתא כר' יוחנן גם בפסקו הרמב"ם פליגו בכמה מקומות כר' יוחנן עד ר' אלעזר ואין הארכיות מקן בזה [ובפיע' לפרש"ם מ"ב פ"ו דברכות בשם המפרש"ם דאשיבו הבתרהי לאמרו לא תיפוך עד ר' יוחנן דאמר מוחלפת. נשמע לר' יוחנן לפי סי' קדוב לתיבור המבשיות וכו' ומ"ד לא תיפוך אינו אלא לרוחתא דמילתא ולהגדיל הורה וכו' ע"ש. גם על מד"ז הש"ש אי תמה קצת בלא כתב אלא פירוקא דאמר ר' אלעזר ושמעינו לגמרי הירושו של ר' יוחנן. ואולי לפי שראה שבתב הר"ב דאין הלבה כר' יהודה. אלכך לא כתב אתי"ש אלא הירושו של ר"א. אבל לא כתב הרמב"ם פליגו ש בדבר] וכ"כ הו' בפסחים קיא ד"ה הרבע כיסות ירושלמי תמן אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו ר' יהודה מתיר מפני שהוא מבשיהו אמר ר' יוחנן מיתלפא שיבוי' דר' יהודה פי' דקתני תורמין יין שאינו מבושל של המבושל אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל ולכך מחליף ותני אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעטו דברי ר' יהודה והחכמים מתירין מפני שמבשיהו ור' אלעזר פליג עליה התם ולא מחליף הלבה כר' יוחנן ובדבר. ואי"כ יוצאין ד' כוסות במבושל ובתקשרן עליו ומברכין עליו בפרש ע"ב. וטעמא לומר דהרמב"ם והר"ש ס"ל דדעת ר' יוחנן מיתלפא שיבוי' דר' יהודה היינו משנה דלעיל בפ"ב דאי אפשר לומר שהרי הר"ב והרמב"ם בפי' ונתיבור פסקו לעיל דלא כר' יהודה. ומתוך הדברים משכים אלה בלתי יתישב מ"ש המהרש"ל על דברי תו' בזבחים מפני שמעטיהו דברי ר' יהודה עכ"ל וה"ה דה"מ לאמתי ר' יהודה אומר מפני שמגרש דהא מהא שעמת קבבר דאין תורמין מן המבושל על שאינו מבושל וק"ל. אמנם [אלו דאה המהרש"ל] לא"כ הר"ב דאיתי דמפרש מפני שמעטו מבושיו שאין בני אדם רגילין לבהות יין מבושל כמו מי. א"כ הוה פירושו שהוא ממעטו לומר שמגרשו ממש ובכרע לפי המבואר בירושלמי גר' יוחנן אמר דפירושו שהוא ממעטו לומר מבושיו. ואם כן הבתה דתוס' אלינא דר' יוחנן קיימינן. אין מקום לרבי' המהרש"ל כלל. ולאלו וכמן לפי פירושו שהוא ממעטו דהיינו מבושיו. לאתי דוקא שהוא ממעטו. אבל שהוא מגרשו גלתי נכון לאתי שבדי בתמה אינו מגרשו. ואוקמי בני אדם שהוא פחות יין מבושל תפיס בזה ומשונה הוא להם יותר מבשיהו מבושל. ולכך לא אתי אלא מפני שהוא ממעטו ובלומר מבשיהו ומתמעט שם בני אדם שאינם שותים יין מבושל. וזה ברור. מיהו בזה קצת הוכא לומדן דלמה תלאו תו' בפסק דיניהם דוקא בר' יוחנן הלא אף לר' אלעזר דפליג אלא תיפוך. דיעת הכי. דהנה לר' אלעזר דאיהו בירושלמי דפירוש של ממעטו דקאמר ת"ק היינו ממידתו [והיו לשון הרמב"ן שבתב הר"ב] ולא"כ לשמעתיה לכ"ע בין לר"י ובין לר' יהודה יין מבושל מבוכה ואלא פליג התי"ק רק בני הרומה דאסור מפני שהוא ממעטו ממידתו. אבל בני ד' כוסות ולענין קידוש ולכרך עליו בפרש והלי עדיף מבשיהו מבושל דמבוכה הוא. וכדי שיהיה כל זה ברורין לעיני הקורא תתן תודע שכ"כ הרמב"ם בתשובה סי' כ"ד יין מבושל דמבשהו אומר עליו קידוש היום כתב בזה"ל ומ"ל דבשאינו מבשהו דתנן בפרק בתרא דתרומות מן מבשלין יין של תרומה מפני שממעטו ממידתו ור' יהודה מתיר מפני שהוא מבשהו. אלא לכ"ע מבשהו מבשה ואתי' לתי"ק דל"ל אלא מפני שממעטו ממידתו. והא דתנן בפ' שני של הרומות. הרומין מין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל זה בכלל וכו'. ולא מן הרע על הטיפה וכו' דאלמא מבושל רע דאשתני לגריעות. תירלו בירושלמי בשם ר' יוחנן דהכיא ר' יהודה הוא סבר שהוא משתנה לגריעותא והא דתנן בפרק בתרא ר' יהודה מתיר מפני שמבשהו מוחלפת הטיבה הוא ומכי תנינן אין מבשלין יין של

עיומה דמרי ר' יהודה וחכמים שתירין מפני שמשביתו ור' אלעזר תירן תמן בכאן וכאן בבעלים כלומר אין מוליפין אם סביקה דלכ"ע אסורה מסכת ומתני' בפ' בתרא דכאן שבת לבטלו אחר שתקנה לו הבעלים הי ונסיבא אמרי דבנן דאין מבטלו מפני שמפעיבו ומדחו ואע"פ שמשביתו ור' יהודה מתיר מאיל ומשביתו אמרו דס' שני שאינו אלין הוקמין מן המבטל על שליח מבטל הניא בבעלים פירש לפי שבבעלים מפרישין אותו לפי מדתו שהי' קודם שיתבטל. ולפיכך אסור לפי שאות נותן לכהן פתות מן הראוי לפי מדתו של עכשיו ומלא כי לדברי ר' אלעזר אסורה מסכת לכ"ע ולדברי ר' יוחנן דמחלוף בשיעור משביתו לכל הפחות לדבנן קיימ"ל כותייהו. ומהדרא אמרו בירושלמי שיולאין ביין מבטל בד' כוסות דאלמא אמר עליו קידוש היום ואומר עליו בפסיג וכו' ע"כ. וסתקתי כל דברי הרשב"א בהוספת בירושלמי לדעת ר' יוחנן ודעת ר' אלעזר. ואם דלא בא"ש בפירוש דירושלמי הבן תניון בבעלים והכא בכהן ע"ש. וכן פי' הראש"ש בג"ש פ"ו יו"ד בזה"ל יין מבטל אחתי לעניים ויש להביא ראי' ממ' תרומות פ"ח אין מבטלין יין של תרומה מפני שמפעיבו ור' יהודה מתיר מפני שהשביתו אלמא דלכ"ע עליו עליו' דאינו רבנן לא קאמרי אלא מפני שמפעיבו אבל מודו שמעליבו כך. ואמר בירושלמי בפסחים ובקלים יוצאין ידי ד' כוסות ביין מבטל וקשה מאחא דפ' שני דתרומות שורפין וכו' אבל לא מבטל על שליח מבטל וכו' אלמא מבטל הוי רע דאיסורא לגרשותא בירושלמי פריך מסיא מתני' מדהתי מתני' דפ' בתרא דתרומות ומתני' כאן בכהן ובאן בבעלים ומשני דאינו תורמין לפי מדה שהי' מן היין קודם שנתבטל והכהן תפן יותר בדיבוי יין בלא בישול ולכך חשיב ליה לגבי כהן רע. וגם יש חכמים שאינן יכולין לשתות יין מבטל לפי שמתמת מוזקו כוחה לו בראשו הלכך חשיב רע לכהן אם אין דרכו לשתותו. ומה דפ' בתרא בכהן דבנן אסרי אע"פ שמשביתו משום דפסח תרומה ור' יהודה מתי מפני שמשביתו וכו' ע"כ. תמהני הן לדקדק לומר זה שהמיע בראש"ש לגמרי תירוצו של ר' יוחנן. והוא עיקר לפמ"ש למעלה בס"ד בפסק הלכה כר' יוחנן נגד ר' אלעזר. ומתוך דברי הרשב"א והראש"ש שמדתי על ענין חדש דלמה לא כתבו תוס' בפסחים בגל בראש"ש מפורשת מירושלמי שהביאו הראש"ש והרשב"א דתניא להדי' דיולאין ביין מבטל. ואחרי שהדבר מפורש למה הניחו כל כך [גם בתו' דב"ש ע"ש דיה חיוצמא וכו' לא כתבו לראיה דיין מבטל כבר לקידוש ומברכין עליו בפסיג אלא מירושלמי דפסחים ובקלים דאמר התם ד' כוסות שאינן יוצאין ביין מבטל וכו' ע"ש] ובדקתי בירושלמי דיש ע"פ איתא בזה"ל מהו לעשות קידושין [יין שיש בו בשמים. קרבן פפדה] מן מה דתני בר קפרא קידושין ביין הדא אמרה יוצאין בקידושין וכו' הני מבטל נמי כדי תבל [פי' קרבן העדה מבטל כדי תבל כדרך שיהא מבטל שיתן בו הכשרון עשה כיוצאין לבל לא מבטל בד' כוסות מדאי ע"כ. ופירוש דמוך ולולא פירוש ה"ל דיכון להיות הכא כמו דאיתא בירושלמי דשקלים תאני מבטל כמתובל וא"כ פשט' דמילתא מבטל כמתובל כלומר כמו דניחא בקידושין דלעיל שהוא יין שיש בו בשמים ר"ל דינא במבטל] מהו לעשות ביין מבטל [קשה לריך ביאור לפי' בעל קה"ע נגי מבטל כדי תבל שהעתקתי למעלה מ"ש לא פשטי' מסך בריתא אמנם לפרושי שהתכתי יש לייסב דקמבעי לי שפיר יש מי שחולק על בר קפרא בקידושין לא דיעבד במבטל ואין לסתירין] ר' יוסה אמר יוצאין ביין מבטל ר' יוסה כדאתי' [פי' לעשמי'] דר' יוסה שתי אלבעותי כפי דליי פסחא ומזיק ריבא מד עלמה [ולכד ליה דלשון עד עלמה לכך הכביר במבטל שאינו מזיק כל כך קה"ע] אמנם לכאורה דברי הרא"ש ביבמות כותר דברי עלמו שכתבתו הו' בבמו בע"ז ע"ו דיה ישראל שפכר וכו' נראה לר"ו דמיירי בלין מזוגתי' על ישראל אלא על הכהן מדלא תקני לע"ש שמזוגתי' עליו בדקתני כפיפא ועוד דאם היו על ישראל אדייק מפיפא דבכירות לא קנין לידוק מרשא. ואיתא נמי שיטת הלכיה דתרומה בין שמזוגתי' על הכהן ואין כאן אלא בדבר

מצוה הבאה לידו שלא בתחלה מתחלה מחתיכה וזריקי מדמי שלמים לבדיות . דממאי דמיירו בבדיות לא קניא . אינו ראוי לבאלה דתייב כאוכלין וכרי היא שלו . ומשום הכי שפיר יש לתלק דאע"ג דבדיות לא קניא מ"מ שלמים קניא . אמנם לפרש"י והרמב"ם והרא"ש שפיר מוכח ממה דתנא בסיפא ישראל ששם וכו' כהן ששם פרה וכו' ולא תנא ישראל שבאל וכו' כהן שבאל וכו' . ברור דגם שלמים בזה דינו כבדיות דלא קניא רק דוקא ישראל ששם וכו' כהן ששם וכו' ששמו את הפרה והחזו אם יחזו הפרות וכו' כאופן זה קניא אבל בשלמים דאמתא לא קניא ולפיכך נבדיתה בסמתו שפיר יש לגזור גמי משום שלמים . ומזה יובן הטעם מדוקדק הא דמשיק הש"ס והבאה דאמרת בדיות לא קניא [כלומר ממקום שבאה לארבית דבדיות לא קניא משום בדיות ולא בשלמים ודאי דאיכא למידק בזה לפי פירש"י והרמב"ם . ולי"ל דשלמים קניא [כמ"ש הג"ה הרא"ש גבי בדיות ומכי דגבי בדיות לי אפשר לומר דקנא לחומרא דלא"כ יקשה ישראל ששבר פרה מכאן אמאי יאכילנה תרומה וכמו שהקשה המג"א סי' רמ"ו סקי"ח . ולכאה נאמר כתי' המג"א ע"פ הוס' המזונותי' על הכהן ע"ש . דהא לפרש"י והרמב"ם ואריב אייני רש"ל דמתני' ישראל ששבר וכו' אעפ"י שמזונותי' על הכהן המבואר לעיל . אבל עכ"פ שפיר אפשר דמודו רש"י והרמב"ם והרא"ב דבשלמים מהיכן דקניא לחומרא] ולפיכך לא מצי מתני' ריבא ישראל ששאל פרה מכהן יאכילנה כרבוני תרומה דהוא נגד האמת דבשלמים לא יאכילנה משום דקניא לחומרא אבל לפי' רש"י והרא"ש קניא כל הכי דלעיל אמורה . ומצוה לפרקה ולבארה :

מסכת מעשרות

פרק א א

הר"ב ד"ה **בלל** אמרו וכו' ובאמר וכו' ונדונו מן האדר וכו' ובל פני יעסיק מקרא דבתיב עבר וכו' זרעך המיוחד לך וכו' . פשטן דברי הרא"ש נראה זה שכתב יעסיק מקרא וכו' ל"ה כל הני דתנן במשנה דין דאוריתא הוא . אבל דע כי בבר אחריהו תו' ר"ה י"ב . ובנכוחות כ"ד . וכן בהאריך הרא"ש דבל זה אינו אלא מדרבנן ומה דאי' בספרי ובירושלמי דדברה לה מקראי אינו אלא אסמכתא אבל מן התורה אינו חייב בתרומה ובמעשרות אלא דגן ותירוש ויצהר וכן דעת ס' החינוך מצוה שס"ח וכן דעת הרמב"ד פ"ט מהל' מעשר וכן דעת רש"י קדושין ג' ואולי הרא"ב נטה בזה אחר דעת הרמב"ם רש"י פ"ב מהלכות תרומות דכל פירות הארץ חייב במעשר מן התורה . ומ"ל דהכא הספרי דרשה גמורה היא ויבר ביאור בזה שמ"ש בס"ד מ"ה פ"ח דע"ז : **ד** הר"ב ד"ה ובירק וכו' ובפירות הארץ התפוחים ואתרוגין חייבין בן גדולים בן קטנים וכו' והן נאכלין בין גדולים בין קטנים . ר' שמעון פוטר את האתרוגין בקטן דל"ל שאין נאכלים קטנים ולא הוי תחלתן לאוכל וכו' ע"פ בסוגיית דסוכה ל"ו אתרוג הבוסר ר' עקיבא פוסל וחכמים מכשירין אמר רבה ר' עקיבא הא [דאמר דבר גמר ביטולי' לא הוי אתרוג פרי . רש"י] וז' שמעון אמרו דבר אחד ר' עקיבא הא דאמרן . ר' שמעון מתי היא דתניא ר"ש פוטר את האתרוגים בקטנן (מן המעשרות . רש"י) אמר לו חכיי דוגמא לא היא ע"כ לא קאמר ר"ע הכא דבעינן הדר ואיכא אבל כהם כבבנן ס"ל [דתיקון במעשר דפרי הוא ותחלתן ובסוף לאוכל . רש"י] ל"ה ע"כ לא קאמר ר"ש אהם אלא דבחיב עבר תעבר את כל הבואת זרעך כדרך שבני אדם מוציאין לגרעיה [פרי הבשבי לגמות ולא מבכתת לה אלא בבשל כל צרכו וכו' . רש"י] אבל הכא בבבנן ס"ל והו לא מידי [אין לדון אחר דבר זה אלא סבר ר"ש בר"ע ולא ר"ע בר"ש . רש"י] וכתבתי בתיקוני כלי אבת התכרון אלא נדפס הבלבלה ר"ש פוטר את האתרוגין בקוטנן אמנם ד' פ"ל דמעשרות . נולדת עוד הבירון הגיבר שנדפס דתני' ול"ל דתנן . עכ"פ סיוגא מן הסוגיא דבסוס מסדר הש"ס ודו לא מידי לעומת ולא מבכתת לה אלא בבשל כל צרכו וכו' . רש"י] אבל הכא בבבנן ס"ל והו לא מידי [אין לדון אחר דבר זה אלא סבר ר"ש בר"ע ולא ר"ע בר"ש . רש"י] וכתבתי בתיקוני כלי אבת התכרון אלא נדפס הבלבלה ר"ש פוטר את האתרוגין בקוטנן אמנם ד' פ"ל דמעשרות . נולדת עוד הבירון הגיבר שנדפס דתני' ול"ל דתנן . עכ"פ סיוגא מן הסוגיא דבסוס מסדר הש"ס ודו לא מידי לעומת דר"ש מבוס קרא עבר תעבר כדרך שבני אדם מוציאין לגרעיה ובכן מי בבבית הר"ב לפרש דר"ש ובבנן פליגי במלאות אם אתרוגין בקוטנן נאכלין או לא דזה דבר נראה אם אוכלין אם לאו . ולמה נאמר מפירות שבשבים אמתא דש"ס לאפוקי ר"ש מודה דנאכל ואינו מבשים לזה . ולפיכך גבי אתרוג ס"ל בבבנן דבבר ובפיר איקבי לכם לדין בבילה ביום בו . רק גבי מעבר בעינן בדבר שבני אדם מוציאין לגרעיה [ועשם זה הרא"ב בעצמו מבבים לה לעיל מ"ג גבי התלבן מבתמת וכו' ודבשיבן לה מדבתיב עבר תעבר וכו' וכן בפ"ח דאלה מ"ג גבי תבואה אלא הבואה אלוב כתב הרא"ב דפעורה מן המעשרות דבתיב עבר תעבר תבואת זרעך דבר בזורעים אותה ומומת] וכ"ב הר"ש בעמי' דר"ש דבתיב עבר תעבר את כל הבואת זרעך בדרך שבא"ל מוציאין לגרעיה ואתרוגין קטנים מן המעשרים אומתים אבל בתפוחים לא אלא ר"ש אלא וכו' ושעמא דת"ק כתתני רישא כל שתאלנו אוכל ואשו אוכל ע"כ . ושעם הרא"ב אלא מי' בבתמא דש"ס וכפי' הרא"ש . ובשתיק התי"ט מבל זה בעלם ממני . ובכתר מגיד שיני :

פרק ג י

ובערי מקנן בכל הולך אחר הגוף ובירושלים בכל הולך אחר הגוף וכו' . ע"ש בסוגיא דמבות י"ב ומי ממעשר אמעשר דתנא בירושלים הלך אחר הגוף ובערי מקנן הלך אחר הגוף . ובתבתי בתב"ש דל"ל דתנן בירושלים וכו' ובאינו מבבה דבבא . דאין לומר דבריתא היא דתיקבה לבה הגיע המבנה ומייתי בריתא . [ולאע"ג דהקדים המאחר ואחר המוקדם ולא מייתי לה בבדר הבנינא במבנה . מ"מ ברור דהמכוון על המבנה . ובע"ב שיטי הבדל לא מעבב הבא מצלא לבעמים כמו הבי בהאריבתי במקומות אחרים] . ובמבורות הש"ס נדפס בל הבלינן בב . יוהב בלילו היא במעשר שני פ"ג שניין לעיל מזה על דמייתי הש"ס אלין שאה עומד וכו' . וטעות הוא אלא מקומו הראוי לה הא פ"ג דמעשרות מ"י דהבא . ומ"ש לפ"ש י"ב ד"ה נאלין הלך אחר טופו וכו' ובריתא ר' יהודה היא וכו' ע"ש . אינ"ב דקאי על המבנה נקט רש"י לשנה בריתא ואל תתמה על זה כי בך נמצא פעמים הרבה דקרי לבריתא בשם מבנה [לבד מהיכא דאיתמר במבתיהו אבי לאפוקי בריתא] והיה לאיבבה . ע' רש"י מגילה ע' ד"ה נופן וכו' ובריתא וכו' והיא מבנה ה' פ"ד ידיה . וכן רש"י בבבה ל"ו ד"ה אחר המרבה כתב רש"י בריתא היא . אע"ג דהיא מבנה הוף מבתות . ומאתי בשם גופי הלכות דקרא לבעמים בגמרא למתניתין בשם בריתא לבומר מבנה מיומית ובה"ג בריש פ"ג דמבעות ר"מ בך דפיק ממתני' דהשם אמתני' דפיב דבדרים . וקרי לבאלי דבדרים בריתא מלבון בלא במקום אחר . ע"ב . ובתבתי בגליון רש סוגיא בתלמוד הבדפס בבבך ברבות . דמ"ש בשם הרא"ש בבבא ע"ה ע"ב . לא מצאתי . גם לרא' מבבות שבתב . אמנם הוס' מבבות ע"ב מתקן מלת בריתא :

מעשר שני

פרק ד ח

תי"ט ד"ה **וב"ה** אומרים וכו' ע"ש בפי' הרא"ש שבתיק עם הגהות מפירוש שהגהתי . אבל הרוצה לעמוד על עיקרן של דברים . עיין בר"ש שנדפס בפ"ם דמיין ומצא רוב הגהות כלולים שם ובאלה עוד איזה שנויים ותקונים שלא נזכרו בתי"ט . עוד נראין אלי להודיע בזה שבתעם התי"ט על הרא"ש שלא נלא קושי' הרא"ש וגם כל ענין שהבור התי"ט בשוף דברי הרא"ש ובסיים עם פי' הרא"ש נגד הרא"ש כל זה נרש לו שלא ע' לפנינו ובזמיר עדיין לא יצא לאור פי' הרא"ש אבל שבת להשם כי אנינו לבמות מאורו אחרי שמלא הרב המדפיס ש"ם בפ"ם דמיין כל פי' הרא"ש על זרעים באור של הגאון אחיר דק"ק פראג בשבאור בהקדמה לסדר זרעים ויותר מבואר בהקדמת המדפיס לשם' שבת ומשם בארה שסות מדפיס דברי הרא"ש בתוך פי' הר"ש כל מקום שמצא בדברי הרא"ש שמהו לדברי הרא"ש בין שני הגאון מרובעים בבתב הנשתון ר"ל בבתב קטן . ובכן עם בא את אשר לפניו אחר שהגלים בפי' הר"ש נדפס בזה [בך פי' רבינו שמשון ולבי מגמגם בין דפיקון ע"ה קצת מפירושיו

פרק א מ תר"מ ד"ה **ואשורין** לזרים וכו' וקשה לי וכו' וכירושלמי מצאתי וכו' ור"ל מתניתין אינה לר"י וכו' וע"ש. ולדעתי נכון להגיה פה מקום מע"ב בהפלאה שנשתכן בס"ד ערך טמן ר"ל הערוך בנכרים ע"ב בתרומה והכנרים חייבין עליהן מיהו הומש ואסורין לזרים וכו' ואסורין לזרים ירושלמי אתר לה פהות מכשיעור פי' אחר ואסורים לזרים אסורין ע"ש פדיון". וכו' ע"כ. דע ביאמות מ"ב כמו מינו' מרב אשת ערל מהו כמעשר וכו' אחר לנו תניתוהו התרומה והכנרים חייבים עלי' מיהה ותומש וכו' הרי אלו בתרומה ובכנרים מה שאין כן במעשר תנא ושייר ומאי שייר דאמר שייר. שייר דקא תני בסיפא יש במעשר וכו' עוד שם בסוף הסוגיא אמר רב אקי מרישא נמי שמעת מינו' דתני ושייר מדלא קתני ומהגרן בשאר שני שנוע ואין לנה פדיון ומשמ"כ במעשר ש"מ. וז"ל תוס' ד"ה ואסורים לזרים. וא"ת כיון דקתני דחייבין הומש אחאי איצטריך הו לאתני ואסורים לזרים כו' דהא ממ' אלה קתני (התרומה והכנרים ע"ל) בתלה והתרומה וכו' ותו' בערך ערך (עטש ע"ל) טען דאסור לזרים איצטריך להאי שיעור למ"ד מדרבנן ולמ"ד מדאורייתא עוד פי' לשון אחר ואסור לזרים אפילו ע"י פדיון. ואין נראה פי' זה דאין לנה פדיון אמרינן לקמן דשייר ע"כ. ועי"ש תוס' ב"מ ע"ב ואתפסק בהלה תחילה במקום שיש מליון בר"ש והר"ש מהבנות הגיר"ש עליהם. הגה אחר הגי' הגי"ש בירושלמי דל"ל מתני' אינו לר' יוחנן וכו' גם הגהות ר"ל פערקאן הגי' הכי. אמנם הר"ש שלא שלה ידו ושתיק הירושלמי כמו שכתוב' לפנינו מתני' מסייע לר"י ואסורין לזרים אתר לה פהות מכשיעור ע"כ. ולכך הוכרח הר"ש לפרש בנוחות הירושלמי דמתני' מסייע לר"י. היינו משום דתנא ואסורים לזרים דלא אינצריך [דהא כבר הנא חייבים עליהם מיהה ותומש] אלא לתני שיעור. וזה סייעתא לר"י דס"ל תני שיעור מן התורה אחר. אבל לרש לקש ביומא ע"ד דפליג על ר"י ור"ל תני שיעור מדאר מן התורה הקשיא בלתר במקומ' דלא אינצריך למתני ואסורה לזרים ואין לומר דלהורות אתי על תני שיעור שאסורים מדרבנן [כמ"ש הרע"ב] דאכתי קשה פשיט' ומאיך תעלה על הדעת דבתנא אלה ותרומה נהקל מאחר אסורין והלא בכל האסורין דינא הכי דתני שיעור אסורה מדרבנן. ומדוע יגרע כח האיסור של אלה ותרומה בחיינן מיהה. ואתיא בק"ו מאחר אסורים דתני שיעור אלכן עכ"פ אסור מדרבנן. אבל לר' יוחנן נימא דלרבי דתני שיעור אסור מדאורייתא בכל האסורין. ביאר אינצריך דלא נימא הכי דבתני שיעור אין בו חיוב מלקות אבל עכ"פ בדין הומש איתא [כמו שיתחייב באוכל בשוגג בשלם לנפלים הקרן ואת הומש לבל כהן שילמה] לכן תני ואסורין לזרים לומר בתני שיעור תע"ג בחיל מדאורייתא באיסור כמו בשיעור שלם מ"מ אינו אלא באיסור אבל לא בחיוב מיהה ותומש. וזה שדקדק הר"ש בלשונו ולר"י דאמר תני שיעור מדאורייתא מצינו למימר דהנא אסורה לזרים [ר"ל הגם שמתילה נודע כמו בשאר אסורין] לא"ש שאין בו לא מיהה ולא הומש ע"כ לומר לחזרות דוקא כשהנה שדה דאיתא בי' תרתי מעשר ותניא קרקע אחיר לבתוב אינו אפילו בשבת אבל בית דלית ביה אלא חדא (כמבואר בע"ז כ"ל ע"ש) לא אחיר. אבל בארץ ישראל עצמה אחיר אפילו בבית ובשאר בזה הא דמקשה ובקונה שדה בסוריא וכו' לאחר דאינו כוונתו לאחר הלכתא כוונתו לאחר הלכתא נקט הקונה שדה וכו' ולא נקט שהם הקונה בסוריא וכו' כמו דהכן בשבת בקשה חלה ומשני רב אשת לומר שבתבנן עליו אינו אינו' ולשיטה נקט הקונה שדה בדוקא. דבבית דלית ביה אלא חדא לא אחיר בית בארץ ישראל מן השובד בוכבים מותר לו לומר לעובד בוכבים לבתוב לו שטר בשבת אחמירה לעובד בוכבים בשבת אסורה מדבריהם ומשום יבוב ארץ ישראל לא גזרו. וכן בלוקח בית מהם בסוריא בסוריא בארץ ישראל לדבר זה ע"כ. הרי דגם בסוריא דינו מהם אפילו בבית בארץ ישראל ומפני כך מש"כ הב"י אח"ת סי' ש"ו בהל' בתב בהגה"ת אחרי פ"ב דמע"ש בשם ה"ר אחרי לבתוב בתים מן העובד בוכבים בשבת כיצד הוא עושה מראה לו בוכים של דינר והעובד בוכבים בותב ומעלה לערבאות ע"כ ומראה דבקונה בארץ ישראל מיירי ובדאמרי' בגיטין ובכ"מ מבוסה עכ"ל הב"י יש לדקדק קצת למה לא כתב נמי סוריא וכבי אל"ל ומראה דבקונה בארץ ישראל ובסוריא מיירי. ואי הוה ס"ל לבב"י כמו שביאתי לומר דבדוקא נקט בבי סורי' מלת שדה משום דבית בסורי' אסור לבתוב אינו. סוי אתי שפיר. אבל מסתמא לא אשלו הב"י אל הרמב"ם. והוי יודע דהב"ל בגיטין ובכ"ק לא הזכיר מזה כלום גם הרא"ש בגיטין לא הביא מזה. אבל בב"ק ס"ש מובבה ז"ל הרא"ש והלוקח בית בא"ש והלוקח בית בשבת וכו' אע"ג דאמרי' לעובד בוכבים בשבת אסור משום יבוב ארץ ישראל לא גזרו. דוקא משום יבוב א"י אבל לגורך מלוה אחרת לא אמרי' לעובד בוכבים ע"כ. אבל מאלתא דסורי' לא הזכיר כלום. גם בטור בסי' ש"ו לא כתב כלום מדינה דהקונה בתים בארץ ישראל בבותבין עליו אינו אפי' בשבת. ולבאורה עשמים ומיומקם עמם ס"ל לה"ר"ש והלא"ש והטור דמשום יבוב א"י אינו אלא בזמן שיבריח שרוין על אדמתן אבל עכשיו בעוונותינו ברבו מאי יבוב ארץ ישראל שיבי [ועיין בטוש"ע ח"מ סי' ה"ש לענין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל עכשיו] והרא"ש בתשובה הסוגיא שבותבין עליו אינו אפילו בשבת. היינו משום דרוצה לבאר דיני דאחיזה לעובד בוכבים בתנאה אחרת ע"ש לפיכך מדהשמיטו הרי"ף והטור מלה דבמה"ש שרוים מלו שם ובידיהם לגרש אה ישראל בכל מקום בתים ושדות ופשיטא לדעת רבינו חיים שבתבו הוס' בבתובות ק"ו ד"ה הוא לומר וכו' דבבבי אינה מצוה לדור בארץ ישראל ע"ש לא אחיר לבתוב אינו אפי' בשבת דמאי אחמרת משום יבוב ארץ ישראל ופרש"י לגרש עובדי בוכבים ולינבב ישראל בה ע"כ עכשיו בעוונותינו בהפוך הוא בודע. אינה בפי' ש"ו סי"ח בתב המחבר מותר לקנות בית בארץ ישראל מן העובד בוכבים בשבת ואותם ומעלה בערבאות. ובוסיף הרמ"א בתב אלהם ואינו אסור רק מדרבנן ומשום יבוב ארץ ישראל לא גזרו (א"ז) ע"כ. מראה דגם בזה אזמן אחיר ולקולר דעתי ע"ש לדינא מכל הני שמעתי' אחמרים למעלה. והו אינה לאיר בהשמיט המחבר דינא דבסורי' ולמה נקט דוקא הקונה בא"י ואל לבתוב הקונה בא"י ובסורי'. ולבאורה משום קושית המג"א ס"ק כ' שבתב בזה"ל בא"י. ובסורי' בארץ ישראל לדבר זה (רמב"ם פ"ו) פ"ק דגיטין דקדק ובתב לדבר זה דאינו מדינת סורי' מו"ל היא בס"ש הרמב"ם ריש הל' תרומות וז"ל הרב בהגיה ואדם עובר ואינו בכן הן הנקראים סוריה ואינן בארץ ישראל וכו' ומכל (בסורי' ע"ל) בסורי' מדיש בו' אינה סורי' וכו' כל יד פרת הוא' אבל עבו הוא' בארץ ישראל מ"מ ע"ש ובריטב"א ס"ל בינום יחיד שמיים בינום וא"ב אסור ליתן לה חניה בקרקע מלאו דלא אתמם לבן מותר לעבוד אינור דרבנן אבל בין דהרמב"ם פסק דבינום יחיד לא שמיה בינום לגמה נתמה דרבנן מפני דרבנן. ובוותר קשה דהא מסקי' ביד סי' קנ"ל דאפילו לבתחילה מוכרין בתים לעובדי בוכבים בסורי'. וקיי אלא לקנות מהם בשבת ובע"ש ואפשר דס"ל דעכשיו אינה קלא מאוה בקנין בתים בזמן הזה ובע"ש ומעתה יש התנגלות לגמה בשבתיו המחבר דינא דסוריא מבוש דקיימא לן ב"ד לאפילו לבתחילה וכו' וקיי אלא לקנות מהם בשבת אבל עדיין נשאר בקוש' לגמה בשמיע המחבר לבתוב בהקונה בבתים מעובד בוכבים בסוריא דקיימא לן ב"ד שם דאין מוכרין שדות בסוריא [מבוש דאי' ב' תרתי כמו שבתבתי לעיל] דבותבין עליו אינו ואפילו בשבת. וגם קושית הראשונה של המג"א דהא בריטב"א ס"ל בינום וכו' עדיפא מזה ס"ל להקשות על הרמב"ם שבתב בים של' תרומות דין ד' סורי' יש דברים שהוא בהן בארץ ישראל ויש דברים שהוא בהן בחוצה לארץ והקונה בה קרקע בקונה בארץ ישראל לענין תרומות ומעשרות ובכיעית והכל בסורי' מדברי סופרים ע"כ ובבא בריטב"א דגיטין מיירא במעשר ובכיעית בארץ ישראל מפרש הרמ"ם קשבר בינום יהיד שמיי בינום וא"ב לרמב"ם ס"ל דלא שמיה בינום לגמה יתמיה בתרומות ומעשרות. ובכן דע דל"ל הכ"מ סוריא יש דברים וכו' ומ"ש והכל בסורי' מדש"ם לומר דאינו מדין תורה פטורה בינן שהיה מן הארץ בתחילה בלבדם וקשיא לי לגמה הוצרכו ליתן בפיק דגיטין לחזוב בסורי' במעשרות ובכיעית משום דקשבר בינום יחיד שמיה בינום ס"ל דאפילו לבתחילה אינו אלא אפילו בשבת אינו אלא אפילו בבריאתה בכל אופן כלומר אפילו אם פירותיה דמיינת מדאורייתא ופטורה דבמקום מן הארץ בתחילה בלבדם וקשיא לי לגמה הוצרכו ליתן בפיק דגיטין לחזוב בסורי' במעשרות ובכיעית משום דקשבר בינום יחיד שמיה בינום ס"ל דאפילו לבתחילה אינו אלא אפילו בשבת אינו אלא אפילו בבריאתה דמיינת מדאורייתא ופטורה דבינום יחיד לא שמיה בינום לא אמרו אלא מדברי סופרים ושמא ל"ל הכ"מ לומר הכי אלא דבעי ליתובי אפילו דמיינת דחייב דאורייתא וכו' ע"כ והשתא שיתאלא דהרמ"ם דמפרש בינום יחיד שמיה בינום לאוקמי הבריאתא בכל אופן כלומר אפילו אם פירותיה דמיינת מדאורייתא ופטורה דבינום יחיד

דאמרי' לעובד בוכבים בשבת משום יבוב א"י [לענין שובדי בוכבים ולינבב ישראל בה. רש"י] לא גזרו רבנן ע"כ. ולבאורה איכא לאידך מה פריך למאי הלכתא הלא כפי מבנה ערוכה הבבא ל"ש לענין בכורים. וגם על רב ששת שהמציא לומר שבותבין וכו' ולא מפני בתתנן בבא בתמצה. ומראה דבלתו הכי דריבן אלו לבא בעומקא ובוהה של מצה דבבא. דמשמעה מראה דלבתחילה אין מביאין בכורים מבורי' רק בתריסטון שעבה מעבה והביאו הלבך קבלו ממנו וקבה לפי טעמא דתנן מפני שאמרו בתוכה וכו' לא בה אין מחיינין גם לבתחילה לבל הדברים בסוריא שביאו בכורים. אבל ע"כ ר"ל טעם הגון עפ"י מבנה יו"ד ס"א דבכורים ואלו מביאין וקורין וכו' מעבר הירדן בתנן מביאין בכורים אבל אבר הירדן נמי מביאים בכורים לעפ"י שאינו אבל אבר הירדן זבת חלב ודבש כיון שבתנה בקב"ש לגאולא קרינן ביה פרי האדמה אבר נתתה לו. הר"ב] ר' יוסי הגלילי אומר אין מביאין בכורים מעבר הירדן שאינו אבל אבר זבת חלב ודבש. ופסק הרמב"ם והר"ב דאין הלבה כר' יוסי ובתב הר"ש אבל אבר זבת חלב ודבש נתתה לו ולא שבעלתי מעלמי [ולא עבר הירדן מעלתי מעלמי. הר"ל פערקאן] מה בינהון אמר ר' בון תני שבע מבבא בינהון. מאן דאמר אבר נתת לי ולא שבעלתי מעלמי תני שבע מבבא לא שלו מעלמא [ברי לא הוכרו בבלה בשאלו משם הרבינו ליתן להם עבר הירדן אלא משם מעלמו נתן להם בלתי שאלה והל' בשתן להם מה שאין כן בני גד ובני ראובן שאלו בפיהם ל"ש פערקאן הגי' הכי. אמנם הר"ש שלא שלה ידו דמתני' אף כן לא מביאים שכרי אינה נקראת אבר זבת חלב ודבש. ר"ש] מאן דאמר אבר זבת חלב ודבש אפילו כן אינה אבר זבת חלב ודבש ע"כ היינא להעלה דאפילו לדיל דבני גד ובני ראובן ואחי שבטו מעבר מביאין וקורין דבבר הירדן מיקרי אבר נתת לי מ"מ מודה ולאי בסוריא שבבבה דוד דמבר' בספרי הביאו הוס' נעיין ה. ובייך ה: דא"ש בינום יחיד וכו' והוס' בע"ז כ"ח דאמר לו לדוד בהוכחת מוסר שמוך לפלמותא שלך לא הוקשת פי' יוסי אבי' שמוך לירושלים ואתה הולך וכובש אבים אבנים ואלם אובה וכו' ע"ש. דאינו מבנה וקורא שאינו יכול לומר אבר נתת לי כי דוד אלא ע"פ דיבור בבשוה. אמור מעתה טעמא מבואר הא דאין מביאין מסורי' אמנם אותן מבמים שקבלו מאריסטון שעבה מעבה לבניה בכורים מסורי' בתירו דעבד מפני שאמרו הקונה בסורי' וכו' לעומר הוא"ל דאמר מילי אמרו הקונה בסוריא קונה וכו' ואילבך הבינו אמי הבא לקבל דעבד בבבר הבא בסוריו. ולפ"ז בגיגן לאבמתי לאמלי הלכתא בסוריא מדבריהם ומשום יבוב ארץ ישראל בדבר זה. וכן בלוקח בית מהם בסוריא בסוריא בארץ ישראל לדבר זה ע"כ. הרי דגם בסוריא דינו מהם אפילו בבית בארץ ישראל ומפני כך מש"כ הב"י אח"ת סי' ש"ו בהל' בתב בהגה"ת אחרי פ"ב דמע"ש בשם ה"ר אחרי לבתוב אינו מן העובד בוכבים בשבת בבבר הבא בסוריו. ולפ"ז בגיגן לאבמתי לאמלי הלכתא כוונתו לאמלי הלכתא נקט הקונה שדה וכו' ולא נקט שהם הקונה בסוריא וכו' כמו דהכן בשבת בקשה חלה ומשני רב ששת לומר שבתבנן עליו אינו ולשיטה נקט הקונה שדה בדוקא. דבבית דלית ביה אלא חדא לא אחיר בית בארץ ישראל. אמנם בעלתי לומר מפני דברי הרמב"ם שבתב בפיא מהל' שבת דין י"א בהל' הלוקח בית בארץ ישראל מן העובד בוכבים מותר לו לומר לעובד בוכבים לבתוב לו שטר בשבת אחמירה לעובד בוכבים בשבת אסורה מדבריהם ומשום יבוב ארץ ישראל לא גזרו בדבר זה. וכן הלוקח בית מהם בסוריא בסוריא בארץ ישראל לדבר זה ע"כ. הרי דגם בסוריא דינו מהם אפילו בבית בארץ ישראל ומפני כך מש"כ הב"י אח"ת סי' ש"ו בהל' בתב בהגה"ת אחרי פ"ב דמע"ש בשם ה"ר אחרי לבתוב אינו מן העובד בוכבים בשבת בבבר הבא בסוריו. ולפ"ז בגיגן לאבמתי לאמלי הלכתא נקט הקונה שדה בדוקא. דבבית דלית ביה אלא חדא לא אחיר בית בארץ ישראל. אמנם בעלתי לומר מפני דברי הרמב"ם שבתב בפיא מהל' שבת דין י"א בהל' הלוקח בית בארץ ישראל מן העובד בוכבים מותר לו לומר לעובד בוכבים לבתוב לו שטר בשבת אחמירה לעובד בוכבים בשבת אסורה מדבריהם ומשום יבוב ארץ ישראל לא גזרו. ובכן דע דל"ל הכ"מ סוריא יש דברים וכו' ומ"ש והכל בסורי' מדש"ם לומר דאינו מדין תורה פטורה בינן שהיה מן הארץ בתחילה בלבדם וקשיא לי לגמה הוצרכו ליתן בפיק דגיטין לחזוב בסורי' במעשרות ובכיעית משום דקשבר בינום יחיד שמיה בינום ס"ל דאפילו לבתחילה אינו אלא אפילו בשבת אינו אלא אפילו בבריאתה דמיינת מדאורייתא ופטורה דבינום יחיד לא שמיה בינום לא אמרו אלא מדברי סופרים ושמא ל"ל הכ"מ לומר הכי אלא דבעי ליתובי אפילו דמיינת דחייב דאורייתא וכו' ע"כ והשתא שיתאלא דהרמ"ם דמפרש בינום יחיד שמיה בינום לאוקמי הבריאתא בכל אופן כלומר אפילו אם פירותי

לאוקמי אם סיכוסא דחייבת היינו מדברי סופרים ולא מפרש"ק דברייתא דקסבר כיכוס יחיד לא שמי' כיכוס [והכי ס"ל כר' יוסי בע"ז כ"א ומשו"ש י"ד ס' קי"ל וכן פסק הרמב"ם פ"ו מהל' ע"ז] כמו דפסק רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ואליבא דר' יוסי מסקינן אם בע"ז דס"ל דלא שמי' כיכוס] נמצא לאותה הלוקה דחייב' מדברי סופרים וכיכוס יחיד לא שמיה כיכוס ואפ"ה הנא בברייתא דהקומה שדה בסורי כיקומה בפרוארי ירושלים לענין שכותבין עליו לוט. בגזר דהם אמרו והם אמרו [ועד כאן לא אמרינן לומר נדחה דרבנן מפני דרבנן כמו שהעיר המגי"א בהעתקתי לעיל וכ"כ עוד רסי' תרל"ה בשם הר"ם ע"ש אלא היכא דלא מצינו דבר זה בגמרא אבל הכא לאותה הלוקה דחייבת במעשרות ובשביעית דהנא מדברי סופרים היא מפוקם ושוס שכל דאע"ג דמדברי סופרים היא הכינו חכמים לדחות שבות אמירה לעובד כוכבים מפני מצוה דרבנן] ובדברים הטוענים אל גוף הדין בכיכוסא בגוגו אלהן לו כתב מבינ"ל וגמא בשבת אי הוי איסור דאורייתא לו דרבנן עמ"ש בס"מ מ"ג פרק י"ב דמשבת שבת:

מסכת ערלה

פרק א א תי"ט ד"ה והרחיצון פעור בירושלמי מפרש בעמא ממאמר שנאמר לא יאכל אנו יודעים שנעון מאכל הכתוב מדבר מה ת"ל כל עץ מאכל וכו' אי נמי מדכתיב תאכלו את פריו אני יודע שבאילן מאכל הכתוב מדבר וכו' פ"ש. בסוכה ל"ב הי' ר' מאיר אומר ממשמע שנאמר ונטעתם כל עץ אינו יודע וכו' הנה בברכות ל"ו ובזמה פ"א איתא פ"ו אינו אומר ממשמע שנאמר ועבלתם ערלתו את פריו אינו יודע וכו' נראה לדעת דר"מ דיש ממלא פריו דבאילן מאכל משתנה. וכן ע"ש לומר דסוגיא דסוכה כסיב ריפא דקא ונעשתה. אבל עיקר הסוגיא מסיפא דכתיב את פריו וכדדייק לה ביומא וברכות וכן דרך הש"ס בכמה מקומות דנקט ריפא וסמך לסיפא [עיין תוס' ע"ז ל"ו ד"ה לא תמתון] ובל דרך זה לפסר להשות הסוגיא דסוכה עם סוגיא דברכות ויומא. ולולא כן יהיה סתירת הסוגיא פליאה עצומה. ברם דברי רש"י בסוגיא דסוכה ד"ה ממשמע שנאמר ונטעתם וכתיב בסיפא לא יאכל אינו יודע דבעון מאכל משתנה מפני מקרקי עכ"ל. לריכין פנים הדא דפרושו כותר על האומר לבדיה לר' מאיר בסוגיא דברכות ויומא. ושו אף לא נאמר לאו לומר מכל דאת פריו דרש לה ר' מאיר. דהא ברור דבאילן מאכל משתנה כי באילן סרק אין שייכות לכתוב פריו [כדתנן כלאים פ"ו מ"א איזה אילן סרק כל שאינו עושה פירות וכן מזכר בכמה דוכתי]. וגם את פריו מוקדם בקרא. ומ"ש נסיב רש"י לדדום מן המאוחר דכתיב לא יאכל. ועוד הראיה שכתב רש"י ניתא אי הוי כתיב לא יאכל. אבל הבאת דכתיב לא יאכל דאסור אפילו בהנאה [שלא יהנה בו כיתר הנאה המבוארה לידי אכילה ע' רש"י פסחים כ"א ד"ה לא"ד אכל] א"כ שפיר מוכל לומר דה"מ דבין אילן סרק ובין אילן מאכל אסורין [באכילה] ובהנאה לבני אינעריך עץ מאכל לחורות דדוקא בעון מאכל איכא דין ערלה לאסור בין באכילה בין בהנאה אבל עץ סרק אין בו דין ערלה ומותר בהנאה. ואכתי מנ"ל לר' מאיר למדרש מקרא דעץ מאכל דפלגין הויב בערלה. והנה הקושיא אחרונה יש לדון ג"כ על הירושלמי לשון הראשון דדייק ונסיב ממשמע שנאמר לא יאכל וכו' דהשתמי מייב והמיון פעור. מנ"ל למידרש הכא דהמקרא דלא יאכל אין בכרה וכדאמרן. ובחדושי כתבתי בס"ד ביאור אחרוכה על כל הדברים מפם בתרה הערה על הרמב"ם שלא כתב כהל' מעשר שני ונטע בעבי מדין פלגין בכל דחייב בערלה מקרא דדרים ר' מאיר וגם אין הוכח עניו בזה. ואפשר ליתן טעם לשנת דלשיטת ר' יוסי דהכא דאמר אפילו אמר הפיימי למאכל ובהיתין לבייב הפיימי מייב והמיון פעור ודרים להא מדכתיב כל עץ מאכל כדמפרש הירושלמי א"כ אין ראיה דפלגין חייב בערלה ודייקא לומר דפעוזרה מהכא מפני שהוא עץ שפל כמ"ש הרמ"ם בסוכה אז מהעשים שבתנו התוס' שם ואי משום דרשה דר' מאיר מה ת"ל עץ מאכל וכו' שפיר יל דאינעריך כמו שדרשה ר' יוסי. והנה לפינו מבואר מתוך שיטת הרמב"ם בתיבורו וכמ"ש התי"ט דפסק כב' ז"ל מהל' מעשר שני כר' יוסי ולפיכך בשיר הרמב"ם דין דפלגין בערלה:

פרק ג א הר"ב ד"ה בגד שנטנו בקליפי ערלה ידלקו וכו' שאסור בהנאה דכתיב וערלתם ערלתו שלא יהנה ולא יצנע ולא ידליק בו את הכר. והתשובה בהר"ל הא דליקי הכא מושרלתם בקדושין פ"ב מ"ט מפורש בענין אחר ע"ש לכאורה כתירוץ הרב ר"ש דבקדושין מפרש דלפיכך דערלה אסור בהנאה דכתיב לא יאכל אחר איסור אכילה ואחר איסור הנאה משמע ע"כ [ומ"ש התי"ט שם ומ"ש שם בס"ד והייט כר' אבהו וגם הוקיה מודה בלא יאכל דמשמע איסור הנאה ר"כ. והכא פי' הר"ב מדכתיב וערלתם ערלתו וכו' דלכאורה אפשר לומר עפ"י סוגיא דפסחים כ"ב דפריך והרי ערלה וכו' ותניא ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה מניין שלא יהנה ממנו שלא יצנע בו ולא ידליק בו אם הר"ל ומ"ל וערלתם ערלתו ערלים לא יאכל לרבות אם כולן. משמע מזה מדכתיב ג' פעמים ערלים בא לרבות ג' אסורים דהייט הנאה ואיסור אכילה ואיסור הלקה [אינעריך איסור אכילה והלקה אע"ג דבפסקא לן דאסור בהנאה מבואר בתוס' והביאו התי"ט בדיבור זה דאכילה הא דבדי דמוחה בעלמא היא וכן הלקה אינעריך ע"ש. ומפני כך הקשה הר"ש מקורביל אמאי אינעריך ג' ערלים וכו' וכמ"ש תו' שם ד"ה לכם וכו'] אמנם בקדושין נ"ו אמר דתנן המקדש בערלה אינה מקודשת דתני' ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה הנאה מניין שלא יהנה ממנו ולא יצנע בו ולא ידליק בו אם הר"ל וערלתם ערלתו לרבות אם כולם. מתשובת הברייתא זו דלא יליף אלא ג' ערלים דכתיב בקרא [ומדת לגופי'] ולפיכך פי' רש"י מניין שלא יהנה ממנו כגון שלא יצנע בו וכו' משמע מפי' רש"י דכך הנאה דקאמר לן דאסור הייט הנאה לגיעה והיא חזותא בעלמא אינעריך ביבוי אבל הנאה ממש דרשינן מלא יאכל הוכיח לפרש כך נפי משמעות הברייתא דלא תני אלא ג' ערלים ותו מלא הנאה דומקתו דסבי הו"ל לברייתא למתני אין לי אלא באכילה מניין שלא יהנה וכו' אלא מדתני הנאה מניין שלא יהנה ולא יצנע בו וכו' [וגם לולי הי' גירסת הרש"י שלא יהנה ולא יצנע בו וכו' כמו דאיתא הגיריסא בפסחים] אלכך הוקשה רש"י לפרש על חופן זה שלא יהנה כגון שלא יצנע. ע"פ היותא מזה דאיסור לגיעה דחזותא בעלמא הוא וודאי אינעריך ערלים לאוסרו לפיכך במשנה דהכא בגד שנטנו בקליפי ערלה וכו' הוזקק הר"ב לפרש דכתיב וערלתם וכו'. אבל תנן בקדושין דלענין הנאה עצמו ממש מפרש לה הר"ב מדכתיב לא יאכל וכו'. מיהו עדיי' קשה הדבר לאמרה ולפרש בקדושין משום דכתיב לא יאכל מה שלא לגה הגמרא לפרש הכי אלא מפיק בערלה מנ"ל דאיתה מקודשת דתני' ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה וכו' משמע להדיא דדוקא מדכתיב ערלים מפיק להא דתנן המקדש בערלה שאינה מקודשת אבל מן לא יאכל לא רבה ולא מצי לאוסרו איסור הנאה משום קבא דלבם שלבם יהא כדמפרש בסוגיא דפסחים שם כ"ב ותו מדכתב הר"ב הכא דכתיב וערלתם ערלתו שלא יהנה ולא יצנע וכו' משמע דגם שלא יהנה מפיק מדכתיב וערלתם. והוי יודע דלפום משמעות לשון הברייתא בקדושין (ובפירש"י) דלא קא ליף אלא מן ג' ערלים ודר אתי לגופא ד"ה הברייתא דמייתי בפסחים כ"ב [וכן בכ"ק קא דמסיים תלמוד לומר וערלתם ערלתו את פריו ערלים לא יאכל לרבות את כולם] ודקדק הש"ס עמשמע דכתב דמשמע וערלתם ערלתו ערלים הא לאו הכי הו"א לא יאכל איסור אכילה משמע ואיסור הנאה לא משמע. ע"כ הברייתא אתריה היא ולא אתה בריתה דמייתי בקדושין ובאלו אי דמלא יאכל משקין איסור הנאה משום קבא דלבם בסוגיא דפסחים. מיהו בהא פליגי הברייתא בפסחים אינעריך תלתא ערלים חד לגמרא וחד לגיעה וחד לחלקה אבל בברייתא דקדושין מפיק הנאה מחד ערלים ומחידוד ערלים מפיק לגיעה והלקה. וכי מיגייהו מפקה:

מסכת בכורים

פרק א ד הגר מביא ואינו קורא אינו יכול לומר אשר נשבע ד' לאבותינו לתת לנו ואם היתה אמו מיגרלא וכו' ע"ש. לכאורה נ"ע דהוא מני ליתן טעם שאינו יכול לומר אשר נתת לי כמו דתנן לקמן מ"ה האפרוסים והגלים והעבד והאשה מביאין ולא קורין שאינן יכולין לומר אשר נתת לי. ופשי קשה דלטעם זה שאינו יכול לומר אשר נתת לי אפילו היתה אמו מיגרלא נמי אינו קורא דאע"ג דמלי לומר אשר נשבע לאבותינו מ"מ אין יכול לומר אשר נתת לי מפני שהגרים לא נטלו חלק בארץ. ואמאי תנן גבי גר אם היתה אמו מיגרלא מביא וקורא. גם פכן הרמב"ם שבעתיק הר"ב דאין הלכה כמשנה זו אלא הגר מביא וקורא וכו' מפני שאחרן ניתנה לאברהם והוא אב גרים וכו'. נלתי מזכן שברי אפילו הגרים ולים אילמלא שהיו להם עני מגרש לא היו קורין כמו שבתנתי בפ"ג מ"ג דברכות בשם הרמב"ם מכ"ש גרים. עוד קשה דלפסק הרמב"ם דהכא הוה נמי גבי ודוי מעשר לומר דברים מתודים. והא ליתא שהרי לעיל מ"י"ד הר"ב דמעשר שני משנה משולשת דברים דאינם מתודין שאינם יכולין לומר ואת האדמה אשר נתת לנו. ובם לא העיר הר"ב והרמב"ם לכתוב דאינה הלכה ובכתיה כי גם דברי מד"ז התי"ט בד"ה הגר מביא ובד"ה ואם היתה אמו וכו' צריכין קצת ביאור. וגם לא ביאר כל ההכרח בהגנת פי' משנה זו ופסק הרמב"ם לכן קמתי ואתשדד להעתיק דברי הראשונים הנה הר"ש שבעתיק דברי ירושלמי וגם התוספתא ע"ש סמך על המבין המעמיק וקיצר למאד. גם קצת דברים צריכין פישון מעשות הדפוס. אבל תוספות בב"ב פ"א כתבו ככל הצורך להבנת הענין וז"ל בד"ה נמשוטי ומה. דגר עצמו בר הבאה הוא דתיבון אלו קורין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא לפי שאינו יכול לומר אשר נתת לי (ונשבעת ל"ל) נשבע לאבותינו לתת לנו ומכח הבית המקדש לא הי' מביא ר"ש לגרים לגרך ברכת הזימון לפי שאינו יכול לומר שהמלא לאבותינו אלא וכו'

ורשין סיו לירושה שלו אלא שנתחלקה הארץ לשלשה מערים וכרי הן כשפלים שרשוין לרם ואין להם הנשכה הרי הם כשאר כל אדם ע"כ. וכ"כ הגמוקי יוסף בפ"ה דב"ב [דשם ז"ב דף ק"ח] כיון דלירושלים כו' יהודה דגר מביא וקורא קי"ל כוותיה וכן פסק הרמב"ם וכתבו המפרשים דמוליאין אחרים ידי חובתן אפילו כשאכלו אחרים ישראל דאורייתא שהיא כדי שביעה ואע"ג דאמרינן בברכות דכשיש שהם בני ברכה אפילו אינם נהנה ואינם אלא שלא נעלו חלק בארץ. יל דגרים שהם בני ברכה לרוייה לירושה שלהן ובני נחלה ניהנו אלא שלא נחלקה הארץ לשלשה מערים ודמי לשפלים דאמרי' בפרק יש נוחלין נחלה בארץ לשבטי עפלים שהם פחותים מבן כ' ולא הי' להם שום מורים כגון אב וזוד ואת שכולן מתו במדבר שלא נעלו חלק בה אפ"ה ואלו מוליאין לאחרים ידי חובתן בברכה המזון ונעשה דכל הני בני נחלה ניהנו אבל בני לוי נחלה נינהו כלל. ע"כ. [ובב"י ל"ח סי' נ"א ד"ה כתב בשרדני וכו' ופסק הר"ן בפרק הספינה בדברי ר"י וכתב שלה הסכימו הרמב"ן והרשב"א וכו' ע"ש. ומנה בכל דפוסי הר"ף לא נמצא סי' הר"ן אלא סי' נ"ו וכבר הערתי לשון הר"ר ולא זכר כלל מדעת הרמב"ן והרשב"א. ובזה נ"ע גם בס"ש הב"י לקמן בלי"ח סי' קי"ט ד"ה ומ"ש רבינו בשם ר"ת וכו' ע"ש] מעתה נוכל לומר דברמב"ם פ"ל מהרשב"א בטעמי בשוף דכרי דמן הירושלמי משמע דר' יהודה בכל גרים אפילו אותן שלאים מבני קיני קאמר דקורין ואפשר הלכתא הירושלמי סותיה. וטעמא דקורין משום דהוי כעפלים. ודע דמדברי הרשב"א שהעתיקתי למעלה נראה בפרקים מהגרדים לא"ש הרשב"א בברכות כ' ד"ה בשעת מיני' רבינא מרבא נשים חייבות בברכת המזון דאורייתא לו דרבנן ומ"מ אלו קא מיבעיא לי' והא מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא פירש"י משום דבמזר על אחרן המוכה אבר נתן לך ובנים לא נעלו חלק בארץ ואלו אל"ב אף בעבדים כן אלא הן לא נעלו חלק בארץ ובנשיא מיני' נשים ועבדים וי"ל דשאני עבדים שהן זכרים ושם זכרים נעלו חלק בארץ [ועיש הדברים האלו איכא למידק בשום דברכות כ' בד"ה נשים וכו' פי' הקונטרס וכו' משום דחייבי על הארץ המוכה ונשים לא נעלו חלק בארץ ותימה בהנשים ולוים נמי הנעי וכו' ע"ש. ובקשה מה"ר אי לא ס"ל כתירוצו של הרשב"א דשם זכרים נעלו חלק בארץ. ס"ל לתוס' לבקשות בקושיא דעבדים דתנן נמי במתני' נמי תנעי ואי ס"ל כתירוצו דשם זכרים וכו' א"כ מלבנים ולוים נמי לא קשיא. ואולי דתוס' לא כיוון לבקשות על בעל אליעזר די"ל דשדה מפרתי נקט ואלו כרוכלא ליחשוב. וקרוב לומר דתוס' מקשו לשיטתו דס"ל דלפי המסקנא שאר נשים בתיקון דלא איפשטא כמ"ש המור בשם בפי' קפ"ו ודלא כהרמב"ם שכתב דחייבים מן התורה וכן הרשב"א הביאו הב"י שכתב דקי"ל כרבא נגד רבינא וס"ל דנשים מדאורייתא ומ"כ גם בהנים ולוים הם בספק זו ומעתה בהנים ולוים לא יוציאו אחרים ידי חובתן והא דלא הלכה כוותה בשאר אלא דבהנים מוליאין במ"ש הרשב"א דמוכח מדב חבדא דהכן ובכך בי ריש גלותא [ושובדא דרב חבדא תמצא בברכות מ"ע ובפי רב חבדא הכן תמצא בברכות מ"ד וכ"מ מבוגיית תולין מ"ד ומ"ש רש"י רב חבדא הכן הוי כדאמרינן בגיטין בארקתן שטוים זוגות וכו' כתבתי בתכ"ש לגריך מיקון ול"ל כדאיתא בברכות פרק כיצד מברכין דף מ"ד. מיהו לפמ"ש הנאר שבע בסוטה ל"ע דתרי רב חבדא הוו. אחדא דאי' זו. וכבר נדפס מפמי קצת דברים בס' זכרון יוסף דף י"ז ע"ב מה שמרש דמסתפקא ל' [ומשום דאמרינן לקמן מ"ע דכל שלא אמר כרים ותורה ולכך נשים דלא אשבר לבו לאמיר ברית ותורה אף כן אינן חייבות דאורייתא ולוים ליה הא דבר דאמר התם יצא לפי שאינו בנשים ע"כ הרשב"א. ועיינתי שוב במ"ל כתב ד"ה בבר מבוא וקורא וכו' תמי' לי דאף מיכולין לומר לתבותינו מ"מ כיון שלא נעלו חלק בארץ אינם יכולין לומר אבר נתת לי דומיא דאשה וכהנים ולוים אינם קורין אלא מפני שיש להם ערי מגרש. וכיונו עצמו כ' בסוף הלכות מעשר שני דגרים אינם מתודים מפני שאין להם חלק בארץ ושוד אני תמה למה שכח כדברי הירושלמי מאחר דבפ"ג דמכות דף י"ש קאמר רב אבי כיון דאיכא בכורי הבר דבעי לאמר אבר נשבעת לאבותינו ולא מצי אמר ביכי תלמודא דיקן ופסק כהירושלמי וע"ע וכו'. הנה קושיא אחרונה שהגיה בע"ע מיושב שפיר לפמ"ש הרשב"א בשבועות הר"ש שהעתקתי למעלה מקלת דבריו וכתב עוד שם דרב אבי במכות י"ט אליבא דר' אמר ר' יוסי הנם קאי דאמר ר' יוסי שם שלשה דברים משום שלשה זקנים ועליה עלה ר' יהודה והלכה כר' יהודה כדפסק הירושלמי וכו'. ולפשוט כרשאמר רומיה מודיני מעשר כתב בעל הע"ה תירון בשם מהר"ם ן' חביב דהתיקון הוא דגבי בכורים נקט קרא ליאבא דלעתיד דכתיב אבר נתת לי ישראל (בשבעת ל"ל) נשבע לתת לנו וכיון שכן יכול הבר לומר כן דאע"ג דלא נעלו מ"מ לעתיד לבא ישראל נחלה הגרים בתוך בני ישראל כמבואר ביחזקאל פ"ם מ"ז וכו' ועשמת המלחמה דהגרים בכבל שנתגיירו בשוד ישראל בגלות הם גירי נדק ולא דמו לאותם גרים שנתגיירו בשיראל ממצרים דהייט בדום המעלות ולא היתה כוונתם לשמה מפ"ה אותם לא נעלו חלק בארץ אבל בני וידוי מעשר דכתיב אבר נתת לנו (ד') כאשר נשבעת לאבותינו אין הבר יכול לומר וידוי כיון שלא נעל חלק בארץ וכו' ע"כ. ואפשר דבלי אל עדותי לדון בדבר חדש אשר לא מצאתי בכל אותן דאשונים שכתבתי אותם למעלה וגם אחר שעיון בהגהות הרש"ש בפ"ה דב"ב שהאריך ג"כ פלוגתת של ר"ת ור"י ובבה"ג פוסק כר"ת. וכיונו שמשון אומר אע"ג דאמר משרשלי נהי דמצי לאמר לאבותינו מ"מ אין מייב מן התורה בבכורי (מן הבאורה) ואין יכול לאוציא את אחרים דכתיב וברכת על הארץ הטובה אשר נתן לך ולא היה לו חלק בארץ ומהאי טעמא מספקא לי' לגמרא אם נשים חייבות בברכת המזון מן התורה. ובשים הגיא בשם מהריית דלא נהירא דלגבי נשים הוי טעמא לפי שאין בהם בנשים ולאו משום דכתיב אשר נתן לך ע"כ. גם הגיא בברכות פרק מ"ש כתב בה"ל ובימה על אר' אלחנן נהי דגר יכול לומר בברכת המזון שבאלה לא אבותינו דסקינן בר' (שמעון ל"ל) יהודה דאמר בר עמון מביא וקורא וכו' כי אם המון גוים וכו' מ"מ איך יוצא ידי חובתו כיון שלא הי' לגרים חלק בארץ כמו לנשים דאמר הכא דאין מוציאין את אחרים דאכלו ישראל דאורייתא ודומק לומר ולחלק דשאני גרים שהם זכרים וזכרים נעלו חלק בארץ וכו' ומפרש דהכא מיבעיא משום דלא אמי אמרי ברית ותורה וכו' ע"ש. וגם במ"ש הב"י ח"מ סי' קנ"ט [אלא שכתב הטור פלוגתת שבין ר"ת ור"י] ד"ה ומ"ש רבינו בשם ר"ת וכו' ור"י כתב שיכול לברך שיכול לומר לאבותינו וכו' וכבר כתבתי בסי' נ"ג שדעת הרמב"ן והרמב"ם והרשב"א והר"ן ז"ל כדעת רי' והכי נקטינן ע"כ. הנה מה שהעיר בס הרמב"ם שהרמב"ם ס"ל מהבי' בכורים שכתב דגר מביא וקורא לאותה אין ראיה לברכת המזון דשאני בכורים דהוא אומר ליפא דלעתיד וכמ"ש מהר"ם ן' חביב מבה"כ בברכת המזון ר"ל הרמב"ם ס"ל כר"ת דהוה כמו גבי וידוי מעשר. אולם בכל אלה לא רליתי להאריך. אלא במה שיש להקשות אמילתיה דרש"ל שלא הי' מנים לגר לברך ברכת המזון. והיא עליה שהרי בשאכל כזית דגן דאינו אלא מדרבנן מוציא אחרים ומה נגרע הגר דעכ"פ מדרבנן מיהא מחייב [כמו נשים דאע"ג שאינם יכולין לומר על אלה הטובה אי ברית ותורה אפ"ה מדרבנן מחייבי] ולכן שפיר קדמי לאחרי' דר"ת ס"ל כרש"י בגמרא ל"ג דגרים אינם בכלל ערבות וכמ"ש בפ"ד בחלילות מ"ג ס"ג דברכות [מיהו אכתי איכא למידק דלא הו"ל לר"ת לנגיעת נמי ליכתיבא אכל כזית לברך ברכת המזון לגוזיא הגרים שלבנו שבינה] ומאה ליתן עין עין. במיטב הגיון: ה תוי"ם ד"ה ושמטתם ולתדוגיטום וכו' תמיהני דבכל דוכתי וכו' ס"ל לבאורה ל"ל דודאי קרא דכתיב אים לפי פקודיו אתיא נמעט נקנות מתנת ארץ ישראל. ול"ל עיקר תמיהת הגי"ע אינו אלא לבר"ר [וכן הרמב"ם בסיומו] שכתב וכתיב אים לפי פקודיו וכו' דלמה לי לאתויי מקרא ס"ל לומר הטעם דסוי

ספק. מיהו כמה ספיר ל"ל דגיתה ליה לבר"ר לאתויי מה שעדע מקרא לבדי' דאים ודאי נעל חלק בארץ כדי דלא נימא דילמא היה תנאי חלוקת הארץ אף לספק. אבל בשאת דידעינן מאים לפי פקודיו ממילא ממעטא קומעטוס שהוא ספק והלכך נמי ספיר כתב הרמב"ם בתימוכו ס"ד מהבי' מבכורים דין ב' ואלו מביאין ולא קורין אלה והעומעטוס והאנדרוגינוס לפי שהן ספק אשה ואין יכולין לומר אבר נתת לי ד'. ולאיתי בשבר אפרים סי' י"ד מבן המחבר שכתב לישב המיתות הפי"ם וע"ש. מיהו כמ"ש לישב מהגיות דמ"ש ד' דמוקי אבוי מהבון וכו' ע"ש. לכאורה לפמ"ש רש"י במ"ק שם ד"ה כשביניו מבאתן אלא שהגיד שעון דהא ודאי זכר הוא הלכך וכו' ע"ש לא ידעינא אם שומעטוס כה"ג ממעטא מאים ונרוך עיין קלת בזה: ן הר"ב יבש במעיין שהאילן הי וגדל ממנו ונקנין האילן והוא שיבא ונקנין קודם שבאפרים. אבל אם הפרים קודם כואילן ונראו לקריאה וגזמו ויקבו וכו' ע"ש. שבבת ופו' הר"ב שבתב ג"כ הר"ש. מוכרח נמי מהירושלמי שבביאו הפי"ם לקמן בסמוך מ"ז ד"ה הפרים וכו' דבירושלמי מוקים למתני' וכו'. ומזה הוי תיובתא לבאורה לרש"י בברכות מ' ב' שכתב בפירושו למתני' דהכא יבא המעיין ונקנין האילן בזה"ל. הי' לו בית הבלמין וכו מעין שהוא משקהו ממנו ונקנה בכורים ממנו ואח"כ יבא המעיין וכן שדה האילן ונקנין בכורים ממנו ואח"כ נקנין האילן וכו' ע"כ. ולא עוד גם מסוגיית דמכות י"ח דאיתמר הפרים בכורים לפני הבא ועבר עליהם הבא ויקבו מהום דקודם הבא הוי חוז לקריאה ואחר הבא לא חוז וכו' כמו שבביאו הום' ב"ב ע"ב ד"ה בגרן וכו' ע"ש. קשיא לפרש"י שבתב וקבר בכורים ממנו ואח"כ יבא המעיין וכו'. שהרי בהפרים תחילה הוי חוז לקריאה ואח"כ בביאם לו נקנין נדחה. וא"כ יקבו. ולמה תנא מביא. ונראין דברי רש"י בהוגן אחרי ראי כי גם הרמב"ם פ"ד מהלכות בכורים דין י"ב כתב הפרים בכורים ויבא המעיין לא שנקנין האילן מביא ואינו קורא לפי שזה כמו שאין לו קרקע שהרי אבדה. המביא בכורים מאחר חג הסוכות ועד חנוכה אע"פ שהפרים קודם החג מביא ואינו קורא וכו' ע"כ. וכתב הכ"מ ומ"ש רבינו אע"פ שהפרים קודם החג כו' יש לתמוה דהא כפ' אלו הן הלוקין תמר הפרים בכורים קודם לחג ועבר עליהן החג ויקבו ויסב לו שעמת בגמרא וכו' ול"ל שדהתה רבינו לזו מסלבה מקמי ההיא דגיעין מ"ז דאמר ר"י ב"ש בגרן ובשבן ביד שלית ומה שלית בדרך מביא ואינו קורא ונקנה ונקנה שבאת עד שתבי' לקיבה והבאה כתחד ואע"ג דבירושלמי מוקי לה בשלקנן בשלקן ע"י אחרים אלא ניקנן בפשיון הוא לא ישלחנו ביד אחר שכל הבכורים שנראו לאחיר בקריאה אינן נחרים אלא בקריאה. מאחר דבגמרא דידן מייתי לה דבריא בבבא בתרא פ"א ובגיעין מ"ז בתמא ולא הי' סבר גמרא דידן בירושלמי לא הי' אתיא מלפעני הכי. וכגמ' דידן נקנינן. ועוד דמתני' דהפרים בכורין ואח"כ מבר שדהו ומתני' דיבא המעיין ונקנן האילן דמיתני' סתמא אתי כר"י ס"ח ואע"ג דבירושלמי מפני לה שמא דמיקה הוא ולא סמכינן עלה ע"כ. ואין לתקשות הני בגיעין דאין פנא דבירושלמי מ"מ מי הכרית רש"י לפרש דוקא בהפרים שהפרים בכורין קודם שיבא המעיין לא קודם שנקנן ולא ניחא ליה לפרש בכל גוונא. ושיטו לף שהפרים אחר שיבא לו אחר שנקנן: דיש לומר דבלא"ה לפי' הירושלמי שמפרש למתני' דהכא יבא האילן לו נקנן אינו קורא כשיבא מעשה לאשונה [עיין תוס' בב"ב פ"ה שהמתיקו הירושלמי בלשון זה] לא איתבר מה שעמת מביא לפי סוגיית דילן בברכות מ"ס דמוקי מתני' דלא כיבר על פירות האילן בזרע פי הארבר לאילן הוא דעיקר אילן אינה קורא לפי הסוגיא דילן פנא עם הירושלמי מ"מ מי הכרית רש"י לפרש דוקא בהפרים בכורין קודם שיבא המעיין לא קודם שנקנן ולא ניחא ליה לפרש בכל גוונא. ושיטו לף שהפרים אחר שיבא לו אחר שנקנן: דיש לומר דבלא"ה לפי' הירושלמי שמפרש למתני' דהכא יבא האילן לו נקנן אינו קורא כשיבא מעשה לאשונה [עיין תוס' בב"ב פ"ה שהמתיקו הירושלמי בלשון זה] לא איתבר מה שעמת מביא לפי סוגיית דילן בברכות מ"ס דמוקי מתני' דלא כיבר על פירות האילן בזרע פי הארבר לאילן הוא דעיקר אילן אינה קורא לפי הסוגיא דילן פנא עם הירושלמי מ"מ מי הכרית רש"י לפרש דוקא בהפרים בכורין קודם שיבא המעיין לא קודם שנקנן ולא ניחא ליה לפרש בכל גוונא. ולמה תנא מביא. ונראין דברי רש"י בהוגן אחרי ראי כי גם הרמב"ם פ"ד מהלכות בכורים ס"ד כתב הפרים בכורים ויבא המעיין לא שנקנן האילן מביא ואינו קורא לפי שזה כמו שאין לו קרקע שהרי אבדה. המביא בכורים מאחר חג הסוכות ועד חנוכה אע"פ שהפרים קודם החג מביא ואינו קורא וכו' ע"כ. וכתב הכ"מ ומ"ש רבינו אע"פ שהפרים קודם החג כו' יש לתמוה דהא כפ' אלו הן הלוקין תמר הפרים בכורים קודם לחג ועבר עליהן החג ויקבו ויסב לו שעמת בגמרא וכו' ול"ל שדהתה רבינו לזו מסלבה מקמי ההיא דגיעין מ"ז דאמר ר"י ב"ש בגרן ובשבן ביד שלית ומה שלית בדרך מביא ואינו קורא ונקנה ונקנה שבאת עד שתבי' לקיבה והבאה כתחד ואע"ג דבירושלמי מוקי לה בשלקנן בשלקן ע"י אחרים אלא ניקנן בפשיון הוא לא ישלחנו ביד אחר שכל הבכורים שנראו לאחיר בקריאה אינן נחרים אלא בקריאה. מאחר דבגמרא דידן מייתי לה דבריא בבבא בתרא פ"א ובגיעין מ"ז בתמא ולא הי' סבר גמרא דידן בירושלמי לא הי' אתיא מלפעני הכי. וכגמ' דידן נקנינן. ועוד דמתני' דהפרים בכורין ואח"כ מבר שדהו ומתני' דיבא המעיין ונקנן האילן דמיתני' סתמא אתי כר"י ס"ח ואע"ג דבירושלמי מפני לה שמא דמיקה הוא ולא סמכינן עלה ע"כ. ואין לתקשות הני בגיעין דאין פנא דב